ANNALES GALLO-FLANDRIÆ:

In quibus per annos ferè ſingulos ab annis pluſquam mille & trecentis ea omnia enarrantur, quæ per Gallo-flandriam euenere, aut intra fines ſuos extráue Gallo-flandri geſſerunt:

Ac denique Regum Franciæ, qui ſupremum hîc dominium habuere, Comitum Flandriæ, ad quos hæc pertinet ditio, & Tornacenſium atque Atrebatenſium Epiſcoporum, qui præſertim ſacrum in hanc regionem habent imperium, ſeries ac ſucceſſio contexitur.

Cum Indice rerum omnium accuratiſsimo.

AVCTORE
IOANNE BVZELINO CAMERACENSI
è Societate IESV.



DVACI,
Ex Officinâ MARCI WYON Typographi Iurati,
ſub ſigno Phœnicis. Anno 1624.

Cum gratia & priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

PERQVAM

VENERANDIS,

NOBILIBVS, ET SAPIENTIBVS,

VRBIS AC DITIONIS

INSVLENSIS

ORDINIBVS.

VEREBAR magnopere, admodum Reuerendi, Nobiles, & Sapientes viri, ne parùm in vos grati animi notam incurrerem, ſi Gallo-flandricas res diuerſis operibus complectens, horum nihil veſtræ conſecrarem memoriæ. Sunt enim ſanè non pauca, quæ mihi minimo Societatis Ieſu ſacerdoti Patriæ veſtræ Hiſtoriam contexenti, tam nominis veſtri, ac meritorum veſtrorum excellentiam ingerunt iuſtè, quàm vos hîc alloquendi laudandiq́ue magnam neceſſitatem afferunt. Enimuerò ſi perplurimùm parentibus noſtris debeamus, ijq́ue ſint à nobis primùm ornandi laudibus, & gratijs proſequendi: omnino etiam apud nos impetrare debet ratio, vt ſingularibus, ac beneficis amicis aliquid laudum atque gratiarum impertiamur. Inſulenſem Senatum Vrbemq́ue Parentum loco noſtri Socij Inſulenſes intra muros conſidentes habent, coluntq́ue: vt quorum beneficio excitatum à fundamentis, ac donatum cenſibus Collegium obtinent. Id certè munus cùm mihi & præclarum, & prope regium videretur: meum aliquando inceſſit animum voluntas, cùm Inſulenſium, tum Gallo-flandriæ totius res litteris tradendi, vt aliquo ſaltem modo tam liberalibus Fundatoribus nomine Societatis publicè gratias haberem, vnaq́ue laudes eorum latiſſimè ſpargerem. Adeoque id meum inſtitutum Superioribus meis placuit, vt eis & hortantibus, & adiuuantibus, abſoluerim, ac in duos eam diuiſerim tomos Hiſtoriam. Quin igitur hic qualiſcumque fœtus noſter in publicum productus ad eos extemplò mitteretur, quorum gratia fuit conceptus ac

editus, fieri non poterat. Eam ob rem & in fronte nomen eorum gerit; & vt in meritas laudes eorum primùm erumperem, obſtrictamque tam inſigni beneficio ipſis Societatem, grates agendo profiterer, impulit. At enim quis adeò ſecundùm tam munificos Parentes in hac Vrbe Emporioque celeberrimo Socios ſibi muneribus deuinxit, vt Veſtræ Dominationes, quarum amor & ſtudium in primis eò plurimùm contendit, vt per Societatem non leuiter effloreſcant in Gallo-flandria Religionis Catholicæ tum ſcita, tum myſteria? Anni ſunt plures quàm triginta, ex quo in Socios veſtræ Liberalitatis aperti fontes fuere. Ab eo ſcilicet tempore ſingulis annis gratuitum mille florenorum munus in eos ab vobis manauit. Iiſdem vectigalium immunitatem indulſiſtis hactenus. Vt occaſio ſeſe obtulit, interdum alijs eos vobis & beneficijs, & fauoribus obligaſtis. Neque verò nunc vos deficit voluntas porrò varijs arctiùs obſtringendi muneribus. Quid igitur ex officio minùs poſſim præſtare, quàm Dominationibus Veſtris Gallo-flandricarum rerum partem inſcribere: quò non modò cupidum grates referendi animum patefaciam, verùm etiam ad veſtras laudes prædicandas non exiguam omnibus hominibus occaſionem præbeam? Enimuerò quod nunc Vobis offero, & id ſponte ſua in veſtras ſe manus geſtiebat inſinuare, & meritò ſub veſtri nominis ſplendore publicum petere deſiderabat. Annales nimirum Gallo-flandriæ damus, quorum partem non infimam aut Maiorum veſtrorum facinora illuſtrant, aut Vos ipſi factis inſignibus, & virtutibus ornatis. Non enim hìc dumtaxat per ſeriem temporum ea memorantur, quæ longè Patrum veſtrorum ætatem præuerterunt; ſed etiam quæ his, & Vobis videntibus, & operam conferentibus, geſta ſunt. Præluxere Parentibus veſtris, dum vitam hìc agerent, Vobiſque, vel multi Comitum Flandriæ, vel Burgundiæ Duces, vel Prælati quàm plurimi, vel Nobilitate & Sapientia præditi viri, ad comparanda varia virtutum genera, cùm ijs acquirendis inſudarunt plurimùm. Viam ij Vobis præſertim ſtrauerũt ad tuenda Religionis Catholicæ dogmata, dum nihil ijs contrarium intra patriæ veſtræ terminos conſiſtere paſſi ſunt. Quis iam vicinorum populorum non habet perſpectum, eadem Vobis & Maioribus veſtris placuiſſe? Vbi namque, cùm turbis omne Belgium miſceretur, ac iam propiùs nihil abeſſet, quàm vt omnis erga Regem Philippum obſeruantia exſtingueretur, ac Fidei Catholicæ peſſumdarentur myſteria, plus animorum ad reſiſtendum impijs factionibus fuit; plus promptitudinis ad eos recipiendos, qui Religionem auitam tuebantur; plus ardoris ad conciliandam ſibi Regis amicitiam exſtitit? Eam nempe gloriam Vobis & vicinarum, eademq; vobiſcum ſentientium Prouinciarum

ciarum voces, & Principis Parmenſis Alexandri epiſtola, & Hiſpaniarum Regis Philippi litterę aſſeruerunt. Vt hęc igitur partim Vobis legentibus voluptatem afferant, nouumq; in veſtris pectoribus ardorem magna præclaraq; moliendi excitent; partim per omnes mundi habitabilis regiones in hominum cognitionem veniant; dum hoc Opus concinnaui, propoſitum mihi fuit. Quòd ſi Veſtris Dominationibus hunc laborem meum, hoc inſtitutum placuiſſe ſenſero: erit profectò periucunda mihi ſemper & nominis veſtri, & rerum veſtrarum recordatio: neque vmquam eò me trahi permittam, vt non fuerit chariſſimum mihi prædicandis veſtris laudibus, veſtræque gloriæ propagandæ omnem operam & laborem impendere. Inſulæ *12.* Ianuarij, an. *1624.*

Perquàm Venerandis, Nobilibus, & Sapientibus,
DD. VV. addictiſſ. in CHRISTO *Seruus*

IOANNES BVZELINVS.

Ad Beneuolum Lectorem.

HACTENVS *ea tribus Libris mandauimus, quæ Gallo-flandricæ gentis origo, cultus, ingenia, mores, Religio, virtutes aliæ, inſtituta, piæ fundationes, opificia, Magiſtratus, ídque genus alia, cùm vetuſtatis ac veritatis eruendæ, tum proponendarum huius populi laudum gratia, ſuppeditant. Igitur, beneuole Lector, id ſequitur modò, vt ex ſuſcepti operis inſtituto ſecundùm ſeriem temporum ea memoremus, ac noſtro ſermone exornemus, quæ, vel totam hanc ditionem, vel magnam eius partem, vel quoſdam locos nobiles, varijs cladibus afflixerint; quæ proſperis rebus, lætíſue erexerint; quæ mirandis perculerint, & inſolitis euentibus. Cladium præſertim hæc capita, ignis, aëris, ventorum, & aquarum iniuriæ; terræ motus, morbi peſtilentes, rerum penuria, barbarorum incurſiones; ab vicinis, vel remotis hoſtibus illata bella; motus ciuiles, & diſcordiæ; graues Romanorum Imperatorum, & Franciæ Regum infeſtationes; aſpera quædam Principum inſtituta. Inter iucunda & proſpera numeramus incrementa Religionis Chriſtianæ, conſtructa Cœnobia, Templáque; mortalium è vitijs emerſionem; patefactas præclaris artibus virtutes; aſperſos incolis cæli fauores; lætos Principum in vrbes aduentus; horum decreto remiſſa onera, & indulta Priuilegia; publicos & nobiles Conuentus; obtentas inſigni labore victorias; pro pace conciliata lætitiam & ludos, aliáque his perſimilia. In admirandis, & inſolitis euentibus ea præcipuè cenſemus, quæ præter rerum ordinem accidêre, vel cùm Diui cæleſtem vim, & virtutem inuſitatis facinoribus patefecere; vel cùm iratum ſceleribus Numen acerba quorumdam nece mortales perculit; non exſpectata trepidis in rebus & malis remedia; aliorſum, quàm promittebant, erumpentia conſilia; impoſturæ, vel audacia, vel ſucceſſu nobiles; ſubiti virorum illuſtrium caſus, & quædam his conſentanea. Verùm priuſquam hæc dicere aggrediar, quatuor præfari operæ pretium puto. Vnum ad initium pertinet; ad ordinem aliud, ac rerum ſucceſſiones; tertium ad eorum, quæ dicam, veritatem; circa ſeriem annorum vltimum erit. Iuuat ſcilicet longè priùs narrationis huius exordia proijcere, quàm Gallo-flandriæ, aut Flandriæ nomen his inditum terris fuerit. Quippe tametſi Gallo-flandricas res ſcribere inſtituerim, non ijs tamen temporibus me conſtringo, à quibus & nomen, & limites ea regio accepit. Potiùs ea eſt ſuſcepti operis ratio, vt intra fines ipſos, quibus hæc ditio comprehenditur, etiam antiquiſſima producam, quæ à primis indigenis, vel aduenis euenerunt. Igitur eo di-*

cam

cam ordine, vt ſeriem temporum perſequendo primùm ea proferam, quæ Neruijs imperantibus acciderint: quos certò conſtat iſtam regionem cum alijs adiacentibus diu tenuiſſe. Earum poſteà rerum narrationem pertexam, quæ iam inde ab Iulio Cæſare, Neruiorum debellatore, hos intra fines ſub Romanis contigere. Tertium ea locum capient, quibus hæc ditio variè agitata fuit, cùm ipſam Franciæ Reges tenuerunt, Romanis Magiſtratibus & viribus depulſis. Ad vltimum ea depromam, quibus Flandriæ Comitum imperia nunc floruere, nunc concidere varijs rerum euentibus. Sed illa duo priora nec multùm perſequi licuit, nec libuit; primùm, quia difficile fuit reperire; dein, quia eorum multa Neruijs omnibus communia. Longiùs altera duo & licet protendere, & verò maximè placet ſermone diffuſiùs complecti: quoniam & multa ſunt, & genti noſtræ peculiaria, paucis ſanè demptis, quæ neceſſitas illuſtrandæ hiſtoriæ cauſa nunc è Francia, nunc è Belgio arceſſiuit; cùm præſertim expeditiones fuerunt explicandæ; aut bella deſcribenda, vel alia non leuis, aut vicina ſe præbuit excurrendi occaſio. Ceterùm, mihi fuit perſuaſum, eò gratiorem Lectoribus futuram omnem iſtam narrationem (quam libuit Gallo-flandriæ Annales inſcribere:) ſi nonnullorum tam Sacrorum, quàm Sæcularium Principum ſucceſſiones attexerem, quorum hic terræ tractus ſenſit imperium. Igitur eam ob rem primùm Imperij Romani Principes, aut Cæſares, quorum temporibus Belgium Magiſtratus habuit Romanos, indicare breuiter placuit. Fuſiorem deinceps Francorum Regum iam inde à Pharamundo, qui primus cis Rhenum cœpit regnare, ad vſque Franciſcum huius nominis Primum, ſeriem contexui, ob ſupremum eorum Principum in hanc noſtram ditionem imperium. Vt ordinem, quo vixere, tum Saltuarij, tum Comites Flandriæ, dein nonnulla horum facta ſtylo exprimerem, ipſa Hiſtoriæ neceſſitas obtinuit, cùm ad eorum vel officium, vel ditionem Gallo-flandriæ tractus ſemper ferè pertinuerit. Ad extremum illud etiam ad meorum Annalium perfectionem ratus fui pertinere, ſi ſuis quoque locis eorum catalogum texerem Epiſcoporum, ac nonnulla ipſorum facta inſererem, quorum ſacris laboribus curiſque ſubdita eſt Gallo-flandria. Ii verò ſunt, quos Cameracenſes, & Atrebatenſes ſimul Antiſtites habuere, ac poſteà hi proprios impetrauere; deinde, quos Tornacenſes, vel ſimul cum Nouiomenſibus, vel ſeparatim, Pontifices venerati ſunt. Ad totius narrationis fidem quod attinet, illud profiteor, nihil me dicturum, quod non aliquis auctorum ſuppeditauerit apertè, vel eruendum inſinuauerit, ſi vetera ſpectemus: aut viri graues ſuffecerint, aut ipſe oculis vſurpauerim, ſi recentia. ideoq́ue, quantùm memoria ſuggeret, non grauabor Auctorum nomina, ſi ſuppetant, ciere; vel, ſi quid è monumentis erui, hæc, quantùm licebit, proponere: tantumq́ue ijs nominandis, vel citandis ſuperſedebo, cùm propiùs ad currentis temporis res peruenero. Quæ autem narrationes minus fidei conciliare videbuntur, quòd

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ LIBER PRIMVS.

A PRIVSQVAM Belgium Iulius Cæſar bello quateret, huius Gallici anguli partem non minimam Neruij occupauerant. Vltra Rhenum priùs iis ſedes fuerat Teutonos inter. Vti cum aliis Germaniæ gentibus ſolum mutarent, & cis eum amnem bello ſedem quærerent, duo præſertim perpulere, nimiùm frequens domi populus, iſtic prædæ plurimum. Et ſtimulos addebat Tungrorum facinus, qui non ita pridem, relicta patria, cis Rhenum pulcherrimam terræ partem inuaſerant: iámque opibus florentes ſoli tantum obtinebant, quantum his temporibus complectuntur Iuliacenſes, non modica Geldrorum pars, Namurcenſes, Brabantini, Leodicenſes. Igitur ad iter paratis rebus omnibus, & qua via tenderetur, captato inter proceres conſilio, per Tungros iter facere placuit. Ea B ſcilicet regio vlteriùs in Galliam tendentibus opportuna videbatur, ſeu breuius iter ſpectarent, ſiue parem cum populo patriæ, & generis originem. Vnum modò timorem iniiciebat, eius nimirum gentis, propter ſecundos rerum euentus, inſolentia. Nihilominus tamen illac vel amicitia, vel armis viam quærere decretum fuit. Sed neque armis in eos graſſari, neque petentibus iter negare, Tungris placuit. Igitur priuſquam illi vim afferrent, iis legibus hanc regionem ingrediendi veniam dedere, vti ſedes vlteriùs quærerent intra Galliæ partes: id rati ſcilicet fore, primùm vt eos ſibi perpetua necterent amicitia; dein grande ſuis accerſerent rebus momentum, ſi Gallos inter, eámque ditionem, quam armis occupauerant, medij ſtarent alij, in quos primi aggredientium hoſtium impetus frangerentur. Igitur eo deuincti beneficio, innoxij Teutones per Tungros viam fecere. Vnde Gallos eiicerent, eum præcipuè C tractum elegerunt, vbi nunc Flandriæ & Hannoniæ plurima, quędam etiam Arteſię porriguntur. Et quò faciliùs oppidis Gallos exuerent, ipſa terrebat tum barbaræ gentis ferocia, & corporum immanitas, tum etiam illatæ cladis ab Tungris recordatio. Poſtquam iis, quos diximus, locis conſedere: in eam breui multitudinem excreuerunt, vt plerique variis nominibus inde populi adoleuerint. Horum pars melior, & maior Neruij, vt quos penes vis tota, & imperium eſſet. Inter alios Centrones, Gorduni, Grudij, Pleumoſij, Leuaci; quos omnes clientela Neruiis obſtrinxerat: dein Bouaci. Quantum ex Iulio Cæſare cōſequi licet, ad vſque Sabim fluuium ab amne Liſa Neruij protēdebantur, eámque latè regionē obtinebāt, vbi Malbodium, Valencenę, D Condatum, Aldenarda, Tornacum, Inſula, Duacum, & ſubiacentes his omnibus ditiones hoc tempore viſuntur. † Quidam Namurcum vſque, & longè ſupra Sabim protulere. Maiorem Flandriæ partem alij occuparunt populi. Vbi nunc Cortracum, habitauere Centrones. Gandauenſes Gordunorum, Brugenſes Grudiorum ſedes occupant. Qua parte iacent, ſolis aggeribus Oceano prætenſis, Sluſa, Middelburgus, Ardenburgus, Axella, Ooſtburgus, haud ſine metu eluuionis Leuaci ſolum decliue tenuerunt. Quæ nunc terrarum obtinent Hondiſcota, Ipræ, Feurnæ, Dixmuda, Pleumoſiis ceſſerant, vligine ſoli nomen eis idiomate patrio faciente. At Bouacis altior ſedes erat, vbi modò Bauacum Valencenas inter & Malbodium, in ipſis Hannoniæ viſceribus vtráque. Hos quidam Neruiis iungunt; ab iiſdem alij ſecernunt. Et quamuis placeat nonnullis vel Aldenardæ, vel Tornaci ſedem regiam Neruiis fuiſſe: alij tamen Bouaci, vel Bauaci (quod quidam Belgium, fors Ptolemæus

Neruij in Belgiū è Germania venere:

Iul. Cæſ. l. 2. de bell. Gall. Strabo, Tacit. alij. vide Gorop Becan. lib. 1. orign. Antuerp.

vt ſedem in Gallia ponerent,

Tacit. in German.

Tungrorum exemplo.

Dū huc proficiſcuntur,

ab Tungris tranſitum per eorum fines impetrant;

ea tamē conditione, vt ſolū alibi compar[e]nt ſibi.

Subactis incolis, ſedem in Belgio figunt.

Quos hîc ſocios, & cliētes habuerint.

Iul. Cæſar lib. 2. de bell. Gall.

Qui fuerint eorum fines.

Id. lib. 2. de bell. Gall. Pont. Heuter. lib. 1. de Belg.

† *Lipſ. ex Strabone in epiſt.*

Vbi ſederint eorum cliētes & ſocij.

Ita Gorop. in l. 1 orig. Antuerp. Iac. Marchant. l. 1. Fland.

Gorop. Becan. l. 1. orig. Antuerp. Iac. Guiſi in Annal. Hānon.

Neruiorum Baganum, Itinerarium Antonini Bagacum nominant) extitiſſe ſentiunt. A

Quo tempore Neruij eorumq; clientes è Teutonia huc venerint.

Lib. 2. Hiſtor.

Verùm quando Neruij Gallos ſuis ſedibus expulerint; & contempto communi Teutonum vocabulo, ſeſe Neruios appellauerint; aliiſque iam numeratis populis noua ſibi nomina formandi occaſionem præbuerint: nullus auctorum certò libris tranſcripſit. Licet tamen in eam opinionem deſcendere, diu ante Cimbrorum in Galliam Celticam irruptionem (ea contigit, ſi Paterculo credimus, florentibus Minutij rebus anno conditæ Romæ CDXLIII.) huc eos penetraſſe. Multam ſcilicet ætatem ad Oceanum Cimbri exegerant, quà modò Zelandi, Hollandi, Friſones, & pars plurima continentis Daniam vſque porriguntur. Longum illic cum maris fluctibus bellum habuerant, neque ſatis domare potuerant obiectis frequenter aggeribus. Igitur quamuis in magnam ipſi multitudinem excreſcerent, ideóque faciliùs mari moles poſſent opponere; eáque regio propter ſoli pinguedinem & pabula plurimùm arrideret: tamen propè quotidiani cum fluctibus Oceani labores ſedis eius tædium iniecerunt, & aliò migrandi deſiderium. In Celticæ Galliæ interiora penetrare votum fuit: & ne longo circuitu iter morari cogerentur, per Neruios armis viam facere. Neque opportunior eorum inſtituto pars viſa Neruicanæ regionis, quàm dextrorſum extima, quæ modò ſedem præbet Gallo-flandris. Ergo paratis omnibus, quæ profectioni, & partis huius inuaſioni neceſſaria indicauerant, huc iter cepere. Non latuit Neruios id conſilium, priuſquam copiæ mouerentur. Et laboratum fuiſſet vbique vehementer, niſi maturè trepidis rebus occurriſſent. Impoſita ſunt locis omnibus firma præſidia: iuſſi ad fauces itinerum quamplurimi excubare: rupti pontes vbique: obiecta cæſis arboribus materies. Igitur cum finibus Neruiorum Cimbri propinquarent, ipſi aciem inſtruere, arma teláque expedire: vt viam ferro facerent, vi plurima niti. Contrà, nihil reliquum Neruij facere, quò finibus eos arcerent: ex inſidiis multos capere, multos interimere: interdum plenis agminibus adoriri, & propellere: nuſquam cedere: donec deſperato per eorum fines tranſitu, longo Cimbri itinere, & multis laboribus per Arduennæ ſiluę ſinus in Campaniam proximè Remos euaderecogerentur.

V. C. AN. 443.

Ephorus, & Citarchus.

B

Gorop. Becan. l. 1. orig. Ant.

Neruij Cimbris per fines ſuos irrūpere parantibus fortiter ſe opponunt.

C

In pace muniunt ſeſe, & in magnas vires opeſque coaleſcunt.

Lib. 2. de bell. Gall.

Abſterſo igitur omni metu, eóque labore fines tuendi, ad res domeſticas Neruij animos vertêre: tum vt bonis ſeſe legibus vincirent: tum vt in otio, & armorum quiete tuta omnia & firma munitionibus redderent. Et pleramque bellorum expertes ſic ætatem egerunt, vt rebus omnibus, & ſummis viribus floruerint: vicinos ac remotos populos virtutis ac potentiæ fama perculerint: cum Aduaticis Cimbrorum reliquiis, quos Cæſar ad ſex millia relictos fuiſſe aſſerit, & loco ad Scaldim, & Oceanum opportuno vehementer creuiſſe, vt Eburonibus aliiſque vicinis populis terrorem incuterent, pacem fecerint.

Neruij cum aliis Belgis à Teutonū Rege bello petuntur.

Lucius Tungreſ. Iacob. Guiſ. to. 1. lib. 3. Annal. Han.

Primò vincunt:

Verùm, quoniam res humanas creberrimæ viciſſitudines euentuum obturbant, haud multò pòſt ingens Neruios clades oppreſſit. Quippe tranſito Rheno in Galliā Belgicam venit, multáſque ſecū copias traxit Anſagnorix Teutonum Rex. Inferendi belli cauſa, nuper à Belgis acceptæ grandes iniuriæ, cùm ij Rhenum vltra ferro immaniter graſſati fuiſſent. Eius copiæ millia hominum ſeptuaginta. cum ipſo immenſa vis armorum, telorum, commeatus, & machinarum. Igitur tantis hoſtibus obſiſtendi animo arma iunxerunt Bouaci, Neruij, Aduatici, Atrebates, Morini. Et priuſquam Anſagnorix vim faceret, in aciem eos propulit ardor pugnandi. Prima duo certamina ægrè tolerauit Anſagnorix, & tertio fugam reſpiciebat; fugiſſétque haud dubiè, niſi quædam integris viribus in tempore ipſo copiæ auxilium tuliſſent à tergo Belgas adortæ. Ibi Neruios ac ſocios vndiq; ſeptos hoſtibus inſignis clades perculit. pars fortiter pugnans alieno ferro animam poſuit; pars fuſi, fugatíque. Et mox in oppida vicóſque ſçuitū ab Teutonis. Capta per impreſſionem Vallis Senonum (quidā Saxonum Vallem Anſagnorigis iuſſu nominatam memorāt: hodie Valencenas aut Valentianas ex Valētinianis dicimus) & crudeliter hauſta ferro fuit. Poſt durā obſidionē Regi dedita Neruiorum vrbs regia (nōnulli Aldenardam, Tornacū alij volunt fuiſſe, Taruanna, Origiacum Atrebatium, Samarobrina, Cameracum, aliáque loca D

Deinde vincuntur, funduntúrque.

Ac eorum regio magnis cladibus afficitur.

Gorop Bec. l. 1. orig. Antuerp. Iac. Guiſian. in Annal. Hānon.

quam-

A quāplurima. Actę vndique ex agris, vrbibus, oppidis prędæ: abducti magno numero mortales ſiue prędę, ſiue obſidum nomine: vt aliquādiu tota regio ſtragis magnitudinem ſenſerit. Et niſi mox coaluiſſent Neruiorum, aliarúmque gētium reliqui, alia nō minor clades ingruebat. Pars eorū, qui vires Anſagnorigi iunxerant, vetabantur eius Regis edicto in Germaniā tēdere, eóque Rhenū rurſus traiicere. Igitur ij, ſedibus cis fluuium quærendis, alius aliò diſperſi ſunt. Agmen præcipuū Hercinio Duce hos in locos eodem propè, quo Anſagnorix venerat, itinere deſcēdit. Vbique per viam prędas cogunt. oppida quædam intercipere, quædam apertis viribus aggredi tentāt. cùm parum id procedit, ad Scaldim caſtellum exſtruunt, eíque nomen Hercinio faciunt. Placet quibuſdam id conditum, vbi modò caſtrum Helchinium viſitur in Flandriæ limitibus, haud procul finibus Inſulenſium, inter Aldenardam & Tornacum æquali propè viarum ſpatio. Verùm Neruij omnes cùm facilè viderēt, multum incōmodi ſe te toleraturos, ſi permitterēt illic hoſtes munitionibus tegi: priuſquam ij prædis agendis ingruerent, ſua ſéque tutum in locum recepere; dein iunctis viribus eos adorti B ſunt. Haud difficile fuit & caſtro eos exuere, & longo itinere Moſam vltra propellere, quibus deerant vel ſuſtinendis hoſtibus, vel inferendis cladibus idonea.

Quietem igitur aliquamdiu Neruij, exactis iis barbaris, obtinuere. iámque res feliciter procedebant, cùm nouus à domeſticis Bouacorum diſcordiis belli timor inceſſit. Grauiſſimè ſcilicet omnia Bouaci tumultibus agitabantur: eóque vis odiorū proceſſerat, vt mutua cæde multi manus imbuerēt. Procerum factione ciues Regi & ſacerdotibus necem intulerant. qui cæſo Regi ſucceſſerat, Taynardus ſacro Fani Martis (oppidum id erat Scaldim iuxta quintum ferè lapidem Bouaco diſſitum, cuius hodiéque præter coalitum Fanimartis vocabulum, reliquiæ conſpiciuntur) theſauro multus inhiabat. eóque per noctem templo flammas iniici mādauerat, & his ſæuientibus occultè auream Martis ſtatuam, & omnia tum auri, tum argenti pondera inde ſubduci. Verùm gnari conſiliorum Regis ſacerdotes, vti ſacrilegos fruſtrarentur, hęc C omnia templo & oppido maturè cæcis itineribus (quorum aliqua etiam hoc tēpore videntur) extulerant. Vbi tutò deponerent, ab Neruiorum Rege locum impetrauerant. Is in ea parte regionis erat, quam modò Gallo-flandri obtinent; iámque nomine Templemartij celebratur ſeſquileucam Inſula diſtans. Ibi de Neruicani Regis voluntate illi Marti templum erigebant, vbi ſtatuam eius auream, & theſauros reponerent. Perculſus iis nuntiis Taynardus ſuos in armis eſſe iuſſit: qui ſacerdotes, ſtatuam, theſaurum ab Rege Neruiorum repoſcerent, illico miſit. poſtquam nihil impetrauit, ita tumidus bellum Neruiis indixit. Vrebat eum ſcilicet dolor duplex, interuerſi theſauri, & aliò traducendi mortalium concurſus, quem ſtatuæ cultus excibat. Ex aduerſo, Neruiorum Rex neque quidquam animi remiſit, neque bellum oblatum repudiauit. Et quòd res afflictas hoſtium perpenderet, etiam riſit prouocantis imprudentiam. Interim quantum potuit copiarum impiger contraxit, ne quis improuido cuneus ingrueret.

Cùm parādis ad bellum rebus plerumque tempus extrahitur, in vtrumque Regem D ab Germania bellum ingens erumpit. Quippe filium Anſagnorigis, quem ſuprà memorauimus, Ariouiſtum furens animus, & ferro ſæuiendi cupido cis Rhenum in nouam Belgarum ſtragem impulit. Aderant illi tum ſuæ, tum auxiliares copiæ quamplurimę, & omnis apparatus bello idoneus, ſiue manus conſerere, ſiue vrbes aggredi placeret. Vbi Moſam & Sabim latos amnes copias tranſiecit, primo impetu auſos exercitum opponere Bouacos prælio fregit: dein eorum vrbem (hódie Bauacum nominamus) perrupto machinis muro, & vehementi facta impreſſione adortus in poteſtatem vi redegit. Ibi plurimi ferro mortales abſumpti; ædificia flammis corrupta; magna denique vis hominum, & præda inde ſublata. In Neruios nihilo mitiori vſus eſt animo, bellóque barbarus. Hîc omnia ferro, flammíſque peſſumdedit: cum præda plurima multos etiam incolas cepit, eóſque ſecum abduxit vinculis adſtrictos. Parem vbique cladem ſenſere Neruiorum clientes: vt tota hæc regio incolis, pecore, commeatibus vacuefacta propemodum videretur.

Neque deſunt, qui velint aliquot annis poſteà Heluetios, corruptis igni vrbibus viciſque

Lucius Tungr. Iacob. Guiſ. ibid.

Paullò pòſt tamen aduerſus Hercinū proſperè agunt.

Iacob. Guiſ.

Iac. Guiſ. lib. 3. Annal. Hānon.

Ob Martis ſtatuam,

Rex Bouacorū Regi Neruiorum bellū indicit.

Dum vterque Rex arma & copias comparat,

Ariouiſtus in Belgium cum exercitu deſcendit:

Lucius Tūgren. Iac. Guiſ. lib. 3. Annal. Hānon. Iacob. Meier. in Flandria.

Bouacos primùm profligat,

Dein Neruios, eorumq. clientes ingenti clade afficit.

Digitized by Google

[Heluetios in Belgium veniſſe falsò aſſeritur.]

[*Iacob. Guiſ. lib. 4. Annal. Hannon.*]

cíſque patriis, aliò demigrantes, vbi ſedes, & latius imperium obtinerent, hac iter intendiſſe; & quoniam vltra trecenta, & quinquaginta millia cenſebantur, totam Neruiorum ferro igníque vaſtam feciſſe regionem. Verùm id mihi minùs verè dici videtur: quoniam Iulius Cæſar, qui bellum aduerſus eos ex Senatus Romani ſentẽtia ſuſcepit, nihil eorum commemorat. Is enim, cùm primùm aperto itinere in Prouinciam Romanorum euadere tentarent, obuiam venit, eóſque exigua manu retro egit. Dein cùm per Sequanos anguſta & difficili via Iuram inter & Rhodanum ægreſſuri eſſent, aliquot dierũ itinere ſecutus, tandémque manus cõſ[e]rere coactus, ita fregit fudítque, vt pacem petere, & hac impetrata, in eas ſedes, vnde fugerant, reuerti compulerit. A

[An tunc Neruij cum Atrebatibus bellũ geſſerint?]

[*Gorop. Becan lib. 1. Orig. Antuerp.*]

[*Vide Gallo-flan. cap. 34. l. 1.*]

Fueritne Neruiis vnà cum vicinis Atrebatibus ea tempeſtate diſſenſio, facilius eſſet arbitrari. Nam minimè deeſt, qui litteris tradiderit, priuſquam Cæſar huc bellum inueheret, frequentibus eas gentes diſcordiis & bellis oppidò diſceptaſſe, quoniam fines eorum iungebantur. Idque propter Duacum Neruios iuxta fines Atrebatium condidiſſe: in eo caſtro multum ſemper impoſitum ab iis præſidium: illud nomen ei loco inditum Germanica origine, quòd in eo Neruij aduerſus hoſtes proximos impigre vigilarent. Verùm tametſi hæc omnia ex vero dici nõ inficier, tamen vtriuſque populi clades reputanti, quas recenter Ariouiſtus intulerat, prorſus inſidet ea mihi ſententia, plus ſatis vtriſque negotij, & laborum in reparandis patriæ ruinis fuiſſe, quàm vt nouas diſcordiis & diſceptationibus ſtrages accerſerent. Igitur quid poſteà huic regioni redintegratis iam viribus, auctóque vehementer populo acciderit, videamus, cùm Romana Belgæ arma parum prudenter, & nimis ſubitò laceſſiuere. B

[*Cæſar lib. 1 de Bell. Gall. alij.*]

[Neruij cum Belgis aliis aduerſus IVLIVM CAESAREM infeliciter conſurgunt.]

[*Cæſar lib. 2. de bell. Gall. alij Dio Caſſ. l. 39. Oroſ. l. 6. c. 7.*]

Quamquam enim, exactis aliquot iam annis, iucundum Belgis fuerat, cæſas in Sequanis ab Iulio Cæſare Ariouiſti copias, vel concidiſſe, vel vltra Rhenum fugiſſe; quoniam & ſuas ea ſtrage clades vindicatas, & nullum ampliùs ab eo ſibi metum imminere crederent: tamen paullò pòſt in diuerſas diſtrahi curas cœpere. Torquebat eos ſcilicet felix Cæſaris ſucceſſus: iámque animo capiebant, nullum eius cupiditatis finem futurum, ſi curſum victoriæ nullus inhiberet. Ne quid igitur aduerſum ipſi paterentur, ſi latiùs eum arma circumferre ſinerent; occultis cœtibus ad miſcenda conſilia coëunt: ibi maturè copiis eum circumueniendum eſſe, decernunt: arma, commeatum, viros, ignaro Cæſare, comparant. Die condicta ingens exercitus conflatur, íſque aduerſus Cæſarem in Gallia degentem caſtra mouet. Inter alios magnus ardor pugnandi è patrio ſolo Neruios propulerat. ex omnibus ij tum ſuis, tum clientium finibus ad quinquaginta pugnatorum millia inſigni virium & opum oſtentatione coëgerant. Verùm plus iactantiæ & faſtus in iis omnibus copiis, quas Belgæ contraxerant, quàm animi fuit. Quippe plus virium hi populi & vigilantiæ, quàm rati fuerant, in Cæſare animaduertentes, infecta re, & ſolutis agminibus, in patriam omnes regreſſi ſunt, cùm grauis eos Cæſaris metus, & acceptum leue damnum perculiſſet. V. C AN. 69. C V. C AN. 69.

[*Cæſar lib. 2. de bell. Gal. Plut. in vit. Cæſar Appian. in Celt. Dio lib. 37. Flor. Aobren. l. 104. Paul Oroſ. lib. 6. cap. 7.*]

[Nihilo feliciùs contra eundem arma capiunt:]

Quia tamen iis hominibus à natura quædam inſita leuitas erat, paullo pòſt in Cæſarem denuò coniurauere. Iámque ſpes erat eum facilè obrui poſſe: quoniam vnà pudor acceptæ cladis, & tuendæ patriæ amor (nam in eos iam Cæſar mouebat) vires acuerent. Sed nimia feſtinatio cuncta corrupit. Etenim duce Boduognato cùm Neruiis omnibus vnà cum Atrebatibus & Veromanduis, ac clientibus, Bouacíſque ad Sabim fluuium collectis, denuò Cæſaris virtutem experiri placeret opportuno ſanè loco, vbi nemus, collis, flumen ad victoriam ipſis facerent: priuſquam Aduatici, & alij ſocij iungerẽtur, ad eos Cæſar ex Atrebatibus per Duacum magnis itineribus venit. Ac ne transfugæ quidquam efficerent, ordinem, quem triduo itineris tenuerat, detegendo; exercitum aliter cõpoſuit. Adeò tamen fauſta certaminis initia fuere Neruiis, vt plurimis ſuorũ cæſis, fugam Romani reſpicerent. actúmque de nomine Romano his in partibus fuiſſet, niſi Cæſar, accepto militis vnius clypeo, & primus in hoſtium aciem irruiſſet, eóque ſuis feciſſet animos facto. Redintegratis itaque Romanorũ viribus, tanta Neruij clade oppreſſi ſunt, vt tot è millibus hominum (ſexaginta Cæſar, Appianus, Florus, numerant) vix quingẽti, aut, ſi Florum ſequimur, trecẽti ſuperfuerint. quoniam turpe credebant, vel metu fugam capeſſere, vel non aduerſis vulneribus occumbere. Ita factum, vt ditio Neruiorum viris propè omnibus nudaretur. D

[A quo ad Sabin delentur denique.]

Pauci

A Pauci namque graues ætate, quos vna cum mulieribus liberiſque nondum bello idoneis, & omni ſupellectile in profunda & paludoſa nemoris latibula Boduognatus de[illegible]auerat, præter numeratos, tantæ cladi ſuperſtites fuere. Sed horum legatis, [illegible] nudis capitibus & pedibus, qua ſupplici oratione miſericordiam flagitantibus, [illegible]que Cæſar impertiuit, ac mox in Aduaticos Neruiis fœderatos exercitum duxit, eoſque variis cladibus attritos ſuæ ſubdidit poteſtati, tractis ideò in [illegible] tum Atrebatibus, tum Veromanduis, & nonnullis aliis gentibus, in Italiam per Gallias diſceſſit.

Paucis eorum reſiduis vita paxque conceditur. *Ioan. Mar. in Chron. Iacob. Guiſ. in Annal. Hann. lib. 4. c. 45.*

Quidam memoriæ tradiderunt, Iulio Cæſare in Italia vel Illyrico degente, ab [illegible] C. Antiſtio Rhegino circumuentam obſidio vrbem Bouacorum, quam [illegible] Bauacum dicimus. Coactum eius gentis regem Andromadum viis occultis, & ſubterraneis multum vulgus emittere, cum metus, rerum inopia, & fames vrbem inualeſcerent. qui cum militibus aliquot eos ciues educerent, Flanibertum, & Flamineum a rege præfectos. His ducibus ad proximos Liſæ agros perueniſſe. illic con-
B ſediſſe Balrolum iuxta. Cum Antiſtio Flantbertum poſteà fœdus feciſſe bonis conditionibus. Hunc ab eo terræ plurimum impetraſſe ab Scaldi flumine Oceanum vſque perpetuis fere arboribus horrentis. iſtic cum degeret; magnam excolendo ſolo dediſſe operam. ei præſertim placuiſſe proximum Liliæ tractum. tertio ab illo fluuio lapide Inſulam Gallo-flandriæ noſtræ caput condere aggreſſum. Placet aliis Iulium Cæſarem id oppidum fundaſſe. Is de rebus quid ſentiam, paucis eloquar. Obſidionem tum temporis molitum Antiſtium nonnulla ſunt quæ improbent. Haud enim vllum mihi dubium ſupereſt, quin vel ea fuerit vrbe Cæſar potitus, deletis ad Sabin Neruiis, Bouaciſque; vel huic genti ad rebellandum, & tolerandam obſidionem, nondum vires coaluerint. De condito Inſulenſi oppido etiam aſſero, ab illorum neutro conditum. diu pòſt illud erectum Liderici Buccenſis operâ. Facilè tamen in animum induco, fuiſſe Flantberti cuiuſdam, aut Cæſaris opus arcem Buccenſem: hanc poſteà ædificiis & muris ab Liderico circumdatam Inſulenſis oppidi nomen
C induiſſe. Eo quæ faciant, duo præſertim afferri comperio: eius nempe arcis rudera quondam inuenta, vbi poſteà caſtrum vetus Inſulenſe conditum: dein eam præbuiſſe Flantberti & Regnacarij poſteris ſedem. Verùm hæc omnia nos iam alibi latiùs agitauimus.

Petr. Oudegh. ca. 1 An. Flan. Iacob. Guiſ. in Annal. Han.

Inſulámne Flantbertus, aut Cæſar condiderit hoc tempore? *Chron. Fland.*

Lib. 1. Gallo-flandr. cap. 2.

V. C.
AN. 699. Paucis pòſt annis reuocato in Galliam ab Italia Iulio Cæſare, varia Neruios clades obruit. Hi cum Aduaticis aliiſque Belgis, Q. Ciceronem in Hibernis non procul Aldenarda vehementer obſidebant, inducti Ambiorigis Eburonum principis conſilio, propiúſque à periculo internecionis Romani aberant. Igitur cùm Cæſar legioni obſeſſæ latum ſuppetias exiguis copiis veniret, haud procul noſtra regione gnarum ei fuit ex litteris Q. Ciceronis, cum omni Belgas exercitu ad eum in itinere opprimendum ex caſtris properare. ideóque prouidus inter anguſta nemorum in colle molliter accliui caſtra poſuit. Ibi metum & trepidationem ſimulans ſuos intra vallum continuit: tantámque fiduciam aduerſariis fecit, vt præ contemptu vallum manibus reſcindere aggrederentur. Verùm vbi cuncta eruptioni faciendæ opportuna Cæſar conſpexit, ex omni porta ſuos in Neruiorum ac ſociorum copias effudit. Ii
D valido impetu Belgas adorti magnam eorum ſtragem edidere, plurima pars hauſti ferro: ceteri turpem in fugam dilapſi, protegentibus paſſim vel ſiluis, vel ſepibus. impedimenta caſtrorum omnia direpta: ingens vndique præda coacta. Et mox liber ad Q. Ciceronem aditus patuit.

Neruij Q. Ciceronem obſident. *Cæſar lib. 5. de Bell. Gall. Dio. lib. 40. Plutarch. in vit. Cæſar. Oroſ. lib. 6. cap. 10. Gorop. in Antuerp. Originib.*

A Iulio Cæſare cæduntur.

Apud quoſdam inuenio, paucis pòſt diebus Tornacum ab Iulio Cæſare circumcinctum obſidione. Vnam eius legionem in monte Pabulano (qui Duacum inter Inſulamque apprimè cultus eminet) Duce Ruma; alibi alias longo interuallo poſitas; ne quis hoſtium eminus ingrueret. eam vrbem denique captam multis hominum millibus cæſis. Verùm quoniam horum nihil Cæſar memorat; neque vero ſimile fuerit, eas tam citò vires adeptos, qui cladi proximæ ſuperfuerant, vt pares eſſent victoris conatibus, & molitionibus ſuſtinendis: non facilè inducor, vt ea pro veris habeam. Illud compertum teneo, non multò pòſt cum aliis quibuſdam Belgis

Lib. de antiq. Vrb. Tornac. Henric. Cano. Tornac. Iacob Guiſ. lib. 4. Annal. Hann.

Tornacum an fuerit a Cæſare obſeſſum?

Cæſar lib. 6. & 7. de Bell. Gall. Oroſ. lib. 6. ca. 10. 11, 14. Neruij rebellantes comprimuntur à Cæſare, & Rom. ſubijciuntur.

aduerſus Cæſarem coniuraſſe rurſus Neruios Ambiorige Duce. Ea re cognita Cæ- ſarem quatuor legiones magnis itineribus in agros Neruiorum traxiſſe. hic [illegible] repentino eius aduentu oppreſſa; captos pleróſque nobiles locos; plurimum [illegible] ni ſanguinis fuſum; multam vim pecoris ablatam; corruptos vbique agros, v[illegible] cendio peſſumdatos; multa in militem ab Cæſare contributa. Anno proxim[illegible] to, qui cum Belgis aliis in Celticam Galliam fuerant profecti, vt Alexiæ [illegible] obſidionem, Neruios ad quinque millia deletos ab Cæſare. Exinde adeo N[illegible] rum vires attritas, vt paſſim apud eos Romani rerum potirentur, totuſque [illegible] ſubiiceretur, quem occupant modò Gallo-flandri.

Nouis ijdem malis affliguntur, ſub AVGVSTO CAESARE. *Hugo Tull. Iacob. Guiſ. l. 5. Annal Hannon.* Horum quieti ſtudent Criſpus & Galba.

Non paucis deinde annis, Auguſto Cæſare orbis imperium moderante, & [illegible] tes circùm populos, & hunc terræ tractum multa vehementer infeſtauere [illegible] temperies, frequentia fulgura, fames ac rerum indigentia, feræ, lues, trep[illegible] hil hic terræ colebatur, vt omnia nemorũ ſpecie lignis inhorreſcerent. pau[illegible] mortales: in occulto plurimi; ſeu ſiluas tenerent, ſeu paludes. adeò Roma[illegible] metus in profundam latibuli fidem omnes abdiderat. Id Criſpo & Galbæ (quos Au- guſtus, illum in Bouacis, hunc in Neruiis, cum militibus cuſtodiæ cauſa [illegible] iuſſerat) non minùs acerbum erat, quàm Belgis. hos patriæ clades angebat, [illegible] cta rerum. Igitur vti libentes ad officium reuocarent, & tantis ſubuenirent [illegible] regionis: ad Auguſtum Griſpus & Galba iis de rebus ſcripſere. Impetratum ab [illegible] reſcriptum, quo faceret omnibus poteſtatem, nulla fraude damnóue ad propria [illegible] meandi: tantùm ipſi in iura, cerimonias, & linguam Romanorum cederent; a[illegible] non haberent; oppida nullis munitionibus cingerent; propugnacula nuſquam [illegible] rent, nullis Romanorum caſtellis pedem inferrent. Abnuere plerique his condi[illegible] nibus ſedes repetere: quaſi plus ſeruitij, quàm libertatis afferrent. ideóque ad Tr[illegible] uiros aliqui, aliò alij diffluxere. Quibus hæc omnia, quæ ſcripſerat Auguſtus, pla- cuere, pars eorum terræ cultum, pars ædificiorum molitionem arripiunt. His gra- uiter connitentibus, intra paucos annos alia terræ facies cernitur.

In Neruijs Galbæ opera.

Interim Galba multis in locis cuncta in melius apud Neruios reſtituit, quòd opportunitas re[illegible] nis, & ſoli fertilitas inuitarent. Quam hodie Tornaci nomine ciuitatem & magn[illegible] & vetuſtam cernimus, ad Scaldim flumen eum inſtauraſſe Hugo Tullenſis, & Iaco- bus Guiſianus aſſerunt, ídque nomen ei dediſſe (illud tamen Neroni attribuunt [illegible] ibi ſedem aliquamdiu habuiſſe. alium deinde locum paucis inde paſſuum mil[illegible] multis & validis munitionibus firmaſſe. ei loco nomen factum Ablato, cuius hodie- que monumentum aliquod prębeat is vicus, quem Scaldin vltra Blaton nominant annos aliquot ibi conſediſſe.

Lib. 5. An. Han. Chronic. Tornac. vita S. Piatonis.

Hugo Tullenſ. & Iacob. Guiſ. d. l. Inter Galbã, & Criſpum de Martis ſtatua cõtrouerſia.

Sed grauis paullò pòſt Galbam inter & Criſpum exorta contentio eſt. Martis Fanum, de quo anteà memorauimus, apud Bouacos inſtaura- batur. Ibi Criſpus bellorum præſidi templum erigere maturabat, &, quam Iulius Cæſar Remis aſſeruari iuſſerat, auream contendebat Martis ſtatuam recipere. con- trà niti Galba. Nam in Neruiorum finibus eo, quem ſuprà diximus, loco Martis templum conſiſtere: hic iuſtiùs eam ſtatuam reponi debere, vnde fuerat ablata Bouacos ea quondam ſcelere ſuo priuatos: armis Neruios eam tutatos, quam deſe- rentibus vltro ſacerdotibus acceperant, & templo exornauerant.

Eam componit Auguſtus attributa Bouacis ſtatua Martis.

Sed controuer- ſiam Auguſtus eum in modum diremit, vt apud Bouacos reponi iuberet. Ita deni- que factum eſt, vt ingens cùm locum priſtino more populi Belgici multitudo cele- brauerit: in Neruijs templum aliud ſenſim conſenuerit, & ſolum ad poſteros tran[illegible] miſerit nomen, pago etiamnum Templo Martis nuncupato, vel Templemar[illegible]

Dio Caſſ. lib. 54. Varij populi Neruios affligunt.

Haud multò pòſt Sicambri, Vſipetæ, Tenctheri, quorum ſedes vltra Rhenum erant, huc vſque arma & terrorem circumtulere Romanis infeſti; illatíſque magn[illegible] cladibus, ab Tungris Morinos vſque ingentes prædas egere. Ita ſæuiendi cupidinem incenderant preces eorum Gallorum, qui cenſuum & tributorum grauitatem per- tæſi, ab Romanis defecerant, vltráque Rhenum aufugerant. Neque plus huic regio- ni, quàm aliis Galliarum partibus rapinæ Licinnij Enceladi pepercere, cum [illegible] num in quatuordecim menſes tribuiſſet, quò plus pecuniæ per annum in ſingul[illegible] menſes pendendæ contraheret.

Dio lib. 54. Plutarch. in Aug. Itémque Licinnius.

Neron[illegible]

[illegible] poſt Tiberium, Caligulam, & Claudium orbis imperio potiente, graui [illegible] tumultu in Romanos graſſati fuere, tum ipſius Neronis ſcelerum odio, tum [illegible] ac vectigalium magnitudine impulſi & motibus Celtarum inuitantibus. Sed [illegible] horum ferro ſuſtuliſſent; tributa ſoluere negarent cenſum agentibus; [illegible] denique cuncta vergerent in Belgicam Anolinus Cæſaris mandato [illegible] vtque in alios circa populos infeſtas duxit copias, ita Neruios oppreſſit. [illegible] cuncta captaque oppida omnia: multum prędæ actum: victis imperatum grauius tributum. & quo plus faceret moleſtiæ, Bouaci pendere oportuit, quam vrbem Romani ea tempeſtate maxime frequentabant. Haud deſunt tamen, qui me-[illegible] eodem Nerone Imperium fœdis ſceleribus imbuente, nouis Tornacum [illegible] cinctum, ornatúmque domibus; vt poſt multorum annorum ruinam [illegible] denique, nouiſque ciuibus impleretur, & Romanis decoraretur magiſtra-[illegible] latè longeque territorio, cuius finibus Gallo-flandrici noſtri tractus [illegible] comprehenderetur.

Hugo Tullenſ. Iacob. Guiſ. lib. 6. Annal. Hannon.
Iidem ob rebellionem puniuntur imperante NERONE.
Gorop. Becan. in Originib. Antuerp. Chron. Tornac. Iacob. Meier. to. 4 decad. Fland.

B [illegible]ibus poſt Imperatorum Galbæ & Othonis mortem de Romani im-[illegible] Vitellio & Veſpaſiano, grauis exortus eſt in Belgio tumultus. In Bata-[illegible] conxerat iuuentutis Vitellius. Id gens liberrima ęgre tolerauit, ac Duce Claudio Ciuile rebellionem arripuit, multoſque ſecum traxit vtriuſque Belgicæ [illegible]. Igitur pars eorum militum, quos aduerſus Romanos Ciuilis armauerat, [illegible] imperio cis Moſam venere, vti vexandis vehementer Romanis, Menapios, [illegible]res, Morinos, Neruios, ac cæteros ſecus Oceanum procurrentes populos, [illegible] amicos, inſigni clade afficerent. Propter eos nihil in agris tutum fuit: mul-[illegible] pecoris inde ſublatum: multi ferro mortales abſumpti. eóque maximè tende-[illegible], vt horum animi populorum aduerſus Romanos odia concirent, & ad rebel-[illegible] omnes erigerent ſeſe. Verùm poſtquam Ciuilis milites nullum hìc ideò videre tumultum exoriri; cunctos contrà vel amore, vel metu conſtringi Romanorum grandibus ipſi prædis onuſti ad eum Moſam vltra gradum retulere. Paullò pòſt è Neruiis multi aduerſus Ciuilem militiam cepere, Romanis coniuncti. Verùm Ci-

C [illegible] Voculam Romanorum ducem repentino aduentu obruente, turpi ſe fama metus, aut perfidiæ, hoſtibus tradidere. Nec plus animi eâdem è gente prompſerunt [illegible] Labeo ad Moſam Ciuili oppoſuerat. Ingruentibus quippe Ciuilis copiis, [illegible] cum Bethaſiis Tungríſque ducem deſeruere. Verùm Cereali Romanorum res in Belgio rurſus erigente, oppreſſóque penè Ciuili, ad officium Neruios Fabius Priſcus reuocauit, tractis in eorum fines copiis. adeóque tunc ſocietas coaluit, vt ingens horum multitudo cædi maluerit, quàm fugam arripere; cùm parum proſperè [illegible] Caninefates pro Romanis prœlium iniuiſſent.

Tacit. lib. 4. hiſtor.
Huc rebellantis Ciuilis milites penetrant, & multa inferunt mala.
Tacit. l. cit.
Ab Romanis in bello deficiunt Neruij.
Eoſdem Priſcus Romanis adiungit.

Multis pòſt annis, cùm Neruam Cocceium Imperij conſortem feciſſet, patris fratriſque ſucceſſor Domitianus: ingens Neruios, vt Belgas omnes, inceſſit calamitas, & omnium ferè rerum penuria. Diuturna bella, peſtilitas, & rapinæ ea ſimul inuexere. Terram nulli ferro exercebant: pauci vrbes incolere; intra muros oppidorum ædificia corruere; multis mors ipſa, quàm vita, charior erat. Igitur fœdiſſima vbique rerum facies videbatur. Hæc poſtquam Cæſaribus in Italia degentibus co-

D gnita fuere: cum ſex legionibus Neruam Traianum miſere, multis clarum militiæ artibus ducem. Is in Belgicam Secundam cùm veniſſet, Bouaci (Octauia tunc dicebatur) frequentiùs egit. Ibi gnauus ad regionis cultum incubuit. Et quò faciliùs ex animi voto res procederent, ad triennium tributi Belgas immunes eſſe voluit. ſuos quà nobiles, quà gregarios milites excolendis quibuſdam agrorum partibus adhibuit. Dein leges plurimas ſanxit, prouinciæ commodis opportunas. Igitur tunc Neruiis ea quies armorum, & calamitatum, animos reſtituit; eóſque ad regionis cultum impulit. Et quamdiu Nerua, Traianus, Hadrianus, Antoninus Pius, M. Aurelius imperium agitauere, nihil in hoc tractu aſperum turbidúmue accidiſſe comperio.

At poſteà exacto ferè ſæculo, intolerabilis omnibus Romæ Commodus imperauit: ideóque nouus & magnus Galliam Belgicam motus concuſſit. Huius occaſio, rurſus ab eo Cæſare cenſus grauis intra paucos dies imperatus: capita verò, Sorricus

Hugo Tullenſ. Iacob. Guiſ. lib. 6. Annal. Hannon.
Noua Neruios infeſtant mala DOMITIANO Principe.
Eis Nerua Traianus ſuccurrit.
Sub COMMODO Belgæ ob cenſum rebellant.
Iacob. Guiſ. lib. 6. Annal. Hannon. Chronic. Hannon. Iacob. Meier. to. 4. Fland.

Germanorum flumen Rhenum accolentium Dux, & Treuirorum princeps qui-dam Wericus. Ii ſimul, occiſis vbique ſuis in finibus Romanis, arma iam erant, vt Belgas etiam inferiores in eos vel metu, vel vi cogerent. Poſtquam huc deſcendere priuſquam Tornacum aggrederentur, multa iam oppida & vrbes ceperant occupauerant. Vbi Tornacum obſidio cinxere, magnus omnes circum pauor inuaſit.

Ab iis Tornacum obſidetur.

Quamuis enim neque Romani, neque ciues plurimi deeſſent, qui muros vtcunque tuerentur: aliorum tamen ingens calamitas oculis obuerſabatur, & multis animos adimebat, id formidantibus ſcilicet, ne ſimili clade cum aliis obruerentur. Erat princeps Morinorum Warneſtunus magno vir animo, & potentia formidabilis, in auxilium euocatus eſt. Quòd fuiſſet Romano patre genitus, & in Morinis, & Ruthenis, aliiſque latè gentibus ærarij Romani quæſtorem ageret, florentes is hominibus & armis copias parauit, tranſductáſque Liſam fluuium per agros noſtræ iam Gallo-flandriæ obnoxios duxit. Verùm vix vrbem propius peruelperi acceſſerat, cum excito graui per noctem ab rebellibus in eum prælio, acriter pugnandum fuit. Qui ſuppetias prælianti venirent. ex vrbe digreſſi & ciues & Romani ſigna inferrant. quia tamen & furore, & viribus hoſtis præpollebat, inter primos Warneſtunus occubuit; Romanorum, Neruiorum, & Morinorum ingens numerus ferro caſus eſt: ceteri in fugam coniecti, pars in vrbem rediere, pars alio viam cepere. Statim atque arctiſſimo preſſum eſt obſidio Tornacum. & quamquam muros præſidia fortiſſimè defenderent, tamen ſeptima dierum hebdomade in victorum ea vrbs venit poteſtatem. Ibi vehementer armis & odiis in Romanos & Neruios ſæuitum eſt. Et ni paullùm tardaſſet impetum præruptus interſecantis vrbem fluminis pons, nemini parſum fuiſſet.

Cæſiſque Romanis & VVarneſtuno, tandem capitur.

Igitur cùm victorum furor hoc obice frangeretur, qui ſuperarant illic, ſeſéque tuebantur, veniam inuenere: abiuratóque Commodo, & data fide cenſum vltrà minimè Imperatoribus pendendi, vitam pacti fuerunt.

Iurant Neruij nullum ſe Imperatoribus cenſum daturos.

Ceterum ingens præda ſpoliatis Warneſtuni caſtris & vrbe direpta iis ab ducibus alio deportata. Traductúſque eſt poſteà victor exercitus per fines huius ditionis, & mox Duacum eo circumuentum; captúmque tandem id caſtrum, tametſi validis munitionibus firmaretur.

Duacum rebelles vi capiunt.

ac tunc agros multa paſſim clades oppreſſit. Atrebates deinde, ac Morinos is belli turbo inuoluit pari prorſus ſæuitia. Verùm eo tumultu id Belgæ conſecuti ſunt, vt repudiato Romanorum imperio, duodecim ferè annos neque cenſus, neque tributa pependerint: donec ſublatis è viuis Commodo, Pertinace, Didio, imperium orbis Sept. Seuerus tenuit.

Annis 12. Belgæ nullum ſoluunt cenſum.

In Seuero Imp.

SEVERVS vt Gallos ſibi conciliet dimidium cenſus iis remiſit.

Hic enim, vt ex Ælio Spartiano colligimus quarto fermè poſt ſumptam purpuram anno Gallos ad officium bello reuocare inſtitit: haud plus tamen initio victis impoſuit, ne rurſus aſperarentur, quàm vt cenſus dimidium perſoluerent. Ad imperium poſtea euecti fuere Antoninus Caracalla, eiúſque frater Geta, Macrinus & Diadumenus, Antoninus Elagabalus, Alexander, Maximinus, Gordianus, Philippi, Decius, Gallus & Voluſianus, Valerianus, Gallienus, & Claudius. Quid ſub iis apud Neruios, iiſque iunctos populos euenerit, nuſquam litteris traditum video.

Ex Martyr. Rom.

Num S. Priſcus Chriſtum Tornacenſibus annuntiauerit?

Vide quæ dicimus in diſquiſit. 1. ad vit. S. Piaton. & in lib. 2. Gallo-fland. cap. 2.

Excepit poſteà Imperij faſces Aurelianus. Sunt, qui putent eo rerum potiente, & in homines Chriſtianis legibus initiatos ſæuiente, Priſcum Tornaci Neruiorum Chriſti doctrinam quorumdam ciuium mentibus inſeuiſſe, ac nonnullos in huius vrbis finibus veri fide numinis imbuiſſe: ideóque caput ei ferro ſublatum de iudicis ſentētia. Verùm nec mihi, nec aliis quibuſdam id probatur: vel quòd litteris mandatum fuerit à Scriptoribus Belgicis, primam fidei lucem ab D. Piatone Tornacenſibus allatam; vel quod oppidum S. Priſci ſanguine cruentatum haud procul Antiſſiodoro Celtica vrbe diſtaret, in cuius territorio paullò poſt is etiam gladium cruore Martyr imbuit, qui caput eius furtim illuc detulerat. Videóque ab Vſuardo in Martyrologio S. Priſci martyrium Antiſſiodori finibus aſcribi.

DIOCLETIANVS grauiter Romæ, & in Oriente Chriſtianos perſequitur.

Acta S. Sebaſt. Beda in Acti. S. Iuſtini, Martyrium S. Chryſolij.

Aureliano ſucceſſere Tacitus, Probus, Carus, Carinus, Numerianus, & Diocletianus. Hic tertio Imperij anno vix Carinum ad Murgum è medio ſuſtulerat, & Maximianum Auguſti nomine decoréque ornauerat, cùm aduerſus Chriſtianos in Oriente & Italia grauiſſima exarſit perſecutione. Auctores habeo, Chriſtianis vten-

A tes legibus homines ea tempeſtate in ſummas fuiſſe coniectos anguſtias, nihilque reliqui factum ab ſæuientibus paganis, quò deprehenderētur denique, & grauiſſimis cruciatibus exercerētur. Vbique ſigilla tum Romæ tum alibi per Orientem, idoláue proponebantur. Hæc adorare, iiſque thura religionis ergô incendere cogebantur, qui vendendi quidpiam cauſa, vel emendi aduenerant. Neque aquas è fontibus & puteis, ac fluminibus haurire, neque molendum tradere frumentum permittebantur, qui non ſuffitu fuerant ſtatuas eas venerati. Ergo plerique mortalium, quos Chriſtus ſibi per baptiſmum adiunxerat, impietatem illam execrantes variis vitam ſuppliciis amiſere: nonnulli ſolum exilio vel têre pœnas prudenter, Chriſti conſilio, vitabundi. Verùm ea res non ſine magna numinis æterni prouidentia gerebatur. Placuerat ſcilicet ipſi præclaros animo vitáque homines in Gallias ex Italia & aliunde huius perſecutionis occaſione proficiſci, quorum opera plerique ab impio cultu vanorum ſimulachrorum ad veram eius religionem auerterentur. Exinde factum eſt, vt qui tenebris animorum hactenus obſiti fuerant, lumen veritatis Neruij accepe-

Huius cauſa perſecutionis viri magni in Belgium, vt Neruijs Chriſtum prædicarent, aduenere.

B rint, ſanctis Piatone, Chryſolio, Euberto, & Eugenio ducibus, & nobis fecundior & illuſtrior ſcribendi materies obuenerit, à qua potiſſimùm noſtrorum ſeriem Annalium texeremus: cùm iam non paucorum mentibus Belgarum inſideat, Piatonem primum apud Neruios, vel Tornacenſes, pontificalibus infulis claruiſſe.

Hunc virum in Italia Beneuenti natum claris genere parentibus, & opulentis, comperio. A teneris annis, patris matríſque ſtudio, Chriſti legem imbiberat, tantoque eius amore feruebat: vt iam tum ingentes animos aluerit etiam cum vitæ periculo ipſa multos homines inſtruendi. Priuſquam ſacris vndis tingeretur, Pij nomen obtinuerat: poſteà Piati, vel Piatonis induit. Puer litteris cùm daret operam, magna diligentia & ingenio perfecit, vt ad ſumma pertenderet virtutum, & eloquentiæ. Quamuis enim genus, opes, venuſtas corporis commendarent; ea tamen omnia ipſe aſpernari; virtutem præcipuè laudare, eámque maximo labore, & ſtudio capeſſere:

Ac in primis S. PIATON.

Paſſio & vita S. Piaton. S. Fulbert. in hymn. Chronica Tornacenſ. & vide diſquiſit. noſt. ad vitā S. Piat.

Cuius hîc genus & laudes referuntur.

C quoniam altè menti inſitum erat, præter virtutem nihil animo dignum eſſe. hanc vbi ceperis, magnum decus afferre, animúmque ipſum comitari perpetuò; cetera eſſe caduca, & leui momento temporis diffluere. Caſtimoniæ præſertim, & pietati operam dedit. Eò vehementer intentus aliorum conſortia vitare; in occultas ſeſe latebras abdere, ibi diem, noctémque precibus, & ſuauiſſimis cum Deo colloquiis abſumere; inedia & vigilia corpus atterere; deliciarum genus omne reſpuere; pane ſolo, vel adhibitis interdum crudis herbis, & radicibus veſci; aqua ſitim exſtinguere; flagellis carnem conſcribere. Neque minùs emicabat ipſius effuſa in egenos munificentia. Quod ampliſſimum à parentibus acceperat patrimonium, id totum in pauperes erogauit. Et ſuis ſeſe veſtibus interdum ſpoliabat, vt egenos algentéſque iis contegeret. In patientiam ita pronus ferebatur, nihil vt durum, difficile, aſperum, ceteris intolerabile aſpernaretur: cùm id animo ſemel hauſiſſet, Chriſtianis moribus ornatos, & legibus excultos homines, ad ſumma niti patiendo debere. Poſtquam igitur adoleſcentiam in patrio ſolo piis operibus exercuit, Romam ad Pontificem

D venit Caium nomine. Ibi ſanctis Dionyſio, Quintino, Chryſolio, Albino, Euberto, Criſpino, & Criſpiniano, Victorico, Eugenio, & pleriſque aliis horum ſociis ex eiuſdem Papæ ſententia iter capeſſentibus anno Chriſti ducenteſimo & octogeſimo ſexto, vt veriùs arbitror, ſeſe comitem iunxit eò prorſus intentus, vti pro mortalium ſalute grauiſſima quæque exſorberet, iniurias, labores, pericula, tormentáque. Dionyſio Pontifex Maximus in ſocios ſic imperium dederat, vt quò quemque neceſſitas vocaret, pro arbitratu mitteret ſuo. Is ergo perpenſa quarumque vrbium præſtantia, & ſpiritualium rerum indigentia, Lutetiam Pariſiorum ſibi colendam aſſumpſit, ab eo ſanè diuerſus, quem Areopagi quondam Senatu illuſtrem Apoſtolorum tempora videre. Ac poſtquam D. Piatonem, ſacro perunxit ſacerdotij, & pontificatus oleo, vt aliis alios ciuitatibus aſcripſit, ita Tornacenſibus illum Apoſtolum tribuit, vnáque cum eo Chryſolium, Eubertum, & Eugenium in Neruios miſit colendæ Chriſti vineæ gratia. Eugenij, Eubertíque patriam, ac genus, ab nullo prodi video. tantùm fama tenet, Eubertum pontificio decore præditum fuiſſe. De Chryſolio

Vide quæ diſputamus diſquiſit. 5 ad vit. S. Piat.

Vide diſquiſit. noſtram 4. ad vit. S. Piat.

Dein S. Eubertus ac S. Chryſolius.

Martyr. S. Chryſol.

Digitized by Google

A multa ſanè ſuppetunt, quæ cum laude memorentur. Armeniæ Regibus prognatum aſſerunt: ſed ſpreta tanti regni, quæ ipſum ſpectabat, hereditate, ad Chriſti legem & pauperiem conuolaſſe. Ibi gentis ſuæ Archiepiſcopum factum. ſed graſſante Diocletiani & Maximiani crudelitate, ex Armenia coactum fugere, Romam veniſſe. illic à Pontifice gratanter exceptum. exinde huius voluntate cum Dionyſio, Piatone, & ſocijs alijs, in Galliam deſcendiſſe formando Chriſtianis legibus populo.

Igitur poſtquam hi quatuor virtute nobiles viri pluſculum in Gallia Celtica temporis egere, ac non paruam mentibus hominum vel Chriſtiana fide illuſtrandis, vel in ſuſcepta religione confirmandis operam dedere: in Belgicam eos impoſitum ab Dionyſio munus traxit. Hîc per viam varijs populis Chriſtianæ veritatis facem luxere. Vbi verò in Neruios ventum fuit, vnà cum Eugenio Tornacum ea tempeſtate frequentem & opulentam vrbem, ſed nondum Chriſti lumine perfuſam, Piaton adijt. Ibi colloquendo, monendo; minis, illecebris; concionibus, publicè, priuatim; extra, intra muros, tantum effecit, vti plurima hominum millia Chriſti doctrina, ſacriſque tinxerit aquis. Eorum facilè princeps erat Ireneus D. Eleutherij atauus, magnis vir opibus, & inſigni potentia. Vt alios ad eadem ſacra perduceret, multa Piatus miranda perfecit. Ægris ipſe corporibus valetudinem reſtituere; ſurdorum aures aperire; cæcitate damnatis lumen impertiri; alia id genus frequenter agere. Fremebant interim multi quà ciues, quà milites, quà ſacrorum antiſtites. Neque ipſi plerumque linguas, aut manus abſtinere. quidam ipſum calumnijs impetebant: minis quidam agebant; alij onerabant verberibus: vt his omnibus modis deterritus, ab inſtituto deſiſteret. Verùm ille certus quælibet perpeti, hæc omnia cum ingenti gaudio tolerabat: ac tot inter ærumnas, non modò Irenæum, cuius iam meminimus, cum inſigni familia Chriſto adiunxit; ſed etiam ædes eius ad D. Virginis gloriam diuino numini dedicauit; ibique ſacerdotes, & alios eccleſiæ miniſtros, qui ſpirituali Chriſtianis auxilio eſſent, conſtituit.

Tornacum adit, excolitq; S. Piaton:

Pietas & mart. S. Piatonis.

Ac multos efficit Chriſtianos.

A paganis multa illic patitur.

B

Interim Chryſolius Eubertúſque nunc Tornaci animis hominum excolendis, rebúſque ad pontificium munus ſpectantibus peragendis, Piatoni operam commodare: nunc extra muros eius vrbis laborem ſuum latiùs porrigere; plurimis ad Chriſti fidem perducendis mortalibus. Ab Chryſolio cultus præſertim totus is terræ tractus, qui nomini ſubeſt Inſulenſi: frequénſque Cominij, & Vrelenghehemi viſus eſt is pontifex ad ſalutem animorum incumbere, & miris indigenas operationibus ad capeſſendum Chriſti iugum impellere. Et nuſquam defuit numen cultorum vineæ ſuæ laboribus: abunde ſiquidem vbique votis eorum fructus reſpondit, quamdiu Galliæ nullis perſecutionum procellis agitabantur. Ne ſæuirent in Chriſtianos Galliarum Augusti, bellicorum tumultuum frequentia extorſit. * Nunc enim Bagaudę, ruſticum genus, Amando Aelianóque ducibus arma corripientes, curas ferrúmque Cæſarum in ſe conuertêre, dum pleramque Galliarum regionem fœdè vaſtarent. Alemanni, Burgundiones, Heruli, & nonnullæ gentes aliæ præferoces eodem incurſionibus effuſæ, in nouum bellum ab Italia Maximianum traxere. Sed præcipuus ab † Carauſio timor & labor inceſſit: annis enim ſeptem grauiſſimum ſeſe hoſtem exhibuit. Hunc in Belgica Secunda natum accepi, & inter Menapios ortum, qui partem Flandriæ tunc Menapiam, poſteà Menapiſcum nominatam, incolebant. Obſcurum illi genus: ſed ingenium præſtans, & pleræque ad regendum artes optimæ. Iuuentutem in gubernandis nauibus exercuerat, eam mercede induſtriam vendens, vt neceſſitates corporis caperet. Poſteà ſic armis clarus euaſit, tantámque contra hoſtes Imperij operam præſtitit, vt nullus bello in Gallia famæ plus & nominis contraxerit. Eapropter cùm Maximiano charus eſſet, is & ei claſſi, quam de ſententia Diocletiani aduerſus Francos & Saxones Gallorum ac Belgarum littora frequentibus incurſionibus & rapinis infeſtantes parauerat, & tutandis Oceani littoribus ipſum præfecit. Magnum id erat imperium, & in omnia Belgicæ Secundæ, & Aremoricarum regionum littora procurrebat; totúmque ferè tractum Flandriæ trans Liſam complectebatur: vt nonnulli velint Flandriæ Præfectorum initia hinc duci. Hoſtes, erant quotidiani, iíque præferoces, ac potentes; claſſis ipſa ei concredita, ingens: quò plus

S. Chryſolius nũc Tornaci, nunc in agro Inſulenſi laborat.

Martyr. S. Chryſol.

C

Ne tunc ſæuiſſēt in Gallias Impp. bella fecere.

Euſeb. Victor. Eutrop. Ado, Oroſ. Paſſio S. Mauritij. Paſſio S. Piat.

Ac præſertim id, quod Carauſius excitauit.

Auctores antè citati.

Quis & qualis fuerit Carauſius.

Quo ad magnam potentiam peruenerit.

Qualis eius fuerit præfectura.

*AN. 28[illegible]

†AN. 29[illegible]

D

A plus ad gloriam rerum ſatagenti ſuppeteret. Verùm is in publicæ rei perniciem, & commodum ſuum ea poteſtate paullò pòſt abuti cœpit, & non leuem bellorum calamitatem his partibus inferre. Nam cùm nauigia piratarum interciperet, paucos ipſe hoſtes intermebat; multis vitam permittere; quam ceperat, prædam ſuis nunquam dominis, aut ærario publico, integram reſtituere; ſibi vel totam, vel partem eius maximam ſeruare: cùm huiuſmodi facinorum moneretur, reprehenſorem aſpernari, vel minas intendere. ita prorſus, vt iam minimè tolerabilis videretur, ac in ſuſpicionem veniret, conſultò ſini barbaros in Gallias incurrere, vti prædis onuſtos non tam vita, quàm rebus exueret; opes immenſas ita ſibi pararet. Hæc vbi cognouit, iracundia tumens Maximianus Carauſium è medio tolli iubet. Sed is ad omnia intentus, eo percepto per exploratores nuncio, maius confeſtim audet facinus. etenim quorundam fretus auxilio Principalem purpuram aſſumit, & Auguſti nomen induit. totis inde Britannis imperat, & Saxonicum littus infeſtiſſimum habet, retentis in eo

Quinam ipſa ſit abuſus.

Imperatoriā ſibi arrogat dignitatē, & Britanniam.

B Bononia & pleriſque locis aliis. iis de locis & Belgij & Galliæ penitiora incurſionibus vaſtat. Magnum ea res Maximiano Principi dolorem fecit, eóque tandem ipſum perpulit, vt quàm celerrimè maximas, opprimendo tam graui malo, priuſquam latiùs ſerperet, in Galliam copias raperet. Verum expeditionem molienti nouum ab Germanis, Chaïbonibus, & Burgundionibus bellum exoritur Gallicas regiones infenſiſſimè populantibus. Vſſitque tum vehementius Carauſium ingens Romanis nocendi cupido. Multas eò naues in Britannia more Romanorum condidit, inſtruxítque. his mare totum circumuolitando nihil reliqui fecit, quò maximas ex Gallia, Hiſpania, Belgióque prædas colligeret. Ac tum multis vel muneribus, vel promiſſis in ſocietatem Francos pertraxit vltra Rhenum habitantes. Igitur hi cùm ſimul vel Oceanum, vel regionum Belgij pleramque partem excurſionibus infeſtant, vlciſcendi ardore Maximianus accenditur, fractis rurſum ſecundo ac felici bello barbaris, qui primum perſequendi ſtudium auerterant. Verùm maximè feſtinantem duo bellum nauale agitanti neceſſaria deſtituêre, maris opportunitas, & nauticorum hominum peritia.

Imperij Romani prouincias diuexat.

In eum MAXIMIANVS bellum apparat.

Pacem tamen cum eo ſimulanter paciſcitur.

C Ergo ne nihil præter metum incuteret, ſimulata pace Carauſium ſibi deuinxit. Ita maximo liber labore, in Francos belli molem ad Rheni oſtia conuertit. Et facilè fuit hunc in modum diſſociatos aggredi. Intra paucos dies eò res deducta, vt Princeps eorum Gennabon pacem poſtulauerit. Viſum erat, imprimendo fortiùs terrore, eam negare. Verùm poſteà his conditionibus conceſſa eſt, vt ſolo Franci patrio excederent: pars eorum in Treuiros, in Neruios alij traducerentur. Vtriuſque ſcilicet populi fines multis tum bellicis, tum aliis cladibus vacuefacti incolis fuerant. Ergo pars eorum, vel vt ad cultus agrorum incumberent, vel vt auxilio regioni eſſent, Neruiis adiuncti. Iuſſus eſt poſteà Conſtantius Cæſar, Maximiano apud Treuiros agente, bellum in Carauſium conuertere. Vix Bononiam is ceperat, cùm in Britannia Tyrānum Allectus interemit, arreptóque mox imperio, nouum ſe Romanis hoſtem oppoſuit. Sed eo breui pugna ſuperato, éque viuis ſublato, in Britannia, Galliíſque cuncti tumultus oppreſſi ſunt. & pacata ſenſim vbique

Frácos ab eo diſiunctos ſibi adiungit, & partem corū in fines mittit Neruiorum.

Bello rurſus moto Carauſius occiditur.

AN. 301. AN. 302. terrarum omnia. Verùm ſæuiſsimis Imperatoribus ea quies armorum in Chriſtianos

D crudelius graſſandi anſam præbuit: ſtatímque in eos primò funeſtiſsimis edictis, dein etiam cruciatibus immaniſſimis actum eſt. Et qui lanienam deuinctorum Chriſti legibus hominum in vtraque Belgica crudeliter exerceret, miſſus eſt cum maxima poteſtate Rictiouarus (Rictium Varum quidam nuncupant) multa vir ſæuitia nobilis. Vbi præſertim corpora inſontium variis diriſſimiſque cruciatibus differret, Auguſtam Treuirorum delegit. Viſus tamen is modò Remis, modò Ambianis, nunc Sueſſione, nunc alibi in Martyres ſæuire.

In Chriſtianos per Gallias ſuſcitatur perſecutio,

Baron. ex Euſebio, & alijs.

Præſidem agente Rictiouaro.

Ea tempeſtate præclaram ponebat operam Tornaci mortalibus vel ad Chriſtum reuocandis, vel in huius fide percolendis beatus Piaton: iámque ad virorum ferè triginta millia ſacro tinxerat baptiſmo, innumerámque mulierum ac puerorum multitudinem Chriſto initiauerat. Igitur cùm huius fama hominis apud Chriſtianos ſecundis rumoribus, inter paganos aduerſis vulgaretur: etiam Maximianus triſtiſſimo laborum eius nuntio perculſus eſt. Ac mox, qui viuum ad ſe perducerent,

Interim S. Piatus feliciter Tornaci laborat.

Vita & mart. S. Piat. Fulberti kym Herman. in Chron. MS. Tornac. Ægid. le Muiſis in Chron. MS. Gallica S. Piatonis vita

Qui eū comprehendant, aut excrucient, à Maximiano mittuntur.

Digitized by Google

rent, vt grauiſſimis in Italia cruciatibus interimeretur; aut acerbiſſimis excruciatum
ſupplicijs in Belgio vita priuarent; viros tres vicaria iudicandi poteſtate præditos is A
miſit. In Belgium hi venere, paullò antequam ſæuiſſimus hominum Rictiouarus vi-
tam fœdiſſimè amitteret, ſanctorum Criſpini & Criſpiniani cruciatibus intentus. AN. 303.
Quòd igitur iſte vel Tornacum proficiſci per impedimenta non poſſet; aut Piato-
nem Ambianos, alióue euocare abnueret: iter illi ad vrbem Tornacenſem admo-
Concionem habens S. Piaton de horũ aduentu cognoſcit. dum in feſti rapuere. Cùm muris propinquarent Romano fulgentes amictu, ad
Chriſtianos publicè Piatõ è ſacro verba pulpito faciebat, iiſque procul ſpiritu anim-
aduerſis, diuini nuniinis impulſu percepit, ad eripiendam ſibi per tormenta vitam
ab impio miſſos Auguſto. Paucis ergo, partímque vehementibus, partim charitatis
Vita, & mart. S. Piati. ſuauitate conditis concionem verbis hunc in modum adhortatus eſt: *Cur mecum ho-*
Ciues inde ad conſtantiam erigit. *dierna die æterno numini grates referatis, non leuis ſe, chariſſimi filij, offert ratio. Etenim*
annorum grauitatem, qua corpus meum oneratur, laborúmque multitudinem, quos vobis for-
mandis inſtituendiſque pertuli patienter, è cælo denique Deus aſpexit, hiſque me paullò poſt,
etſi plura ſufferre paratum, liberare conſtituit. In conſpectum iam venient ij, quibus è corpo- B
ris mei membris ferro vitam extrahendi data poteſtas eſt, vt animus ex hoc carcere liber in
cælum euolet. Igitur filioli, quos Chriſto maximis peperi laboribus, adeóque animæ meæ viſ-
cera, quod vobis extremum propono, illud præſertim eſt; vt quam imbibiſtis animo Chriſti le-
gem, conſtanter eam ſemper retineatis, ac pro ipſa vitam in diriſſimis etiam cruciatibus
amittere minimè dubitetis. Quid enim eſt, cur Principum minis moueamini, eorúmque furo-
re de firmo animi ſtatu deijciamini? cur blandis & mollibus amicorum ſermonibus mentes
concuti, & à Chriſto diuelli ſinatis? Terram ij ſcilicet ſapiunt, ac terrena modò pollicentur.
An non in vobis ex aduerſo rerum terreſtrium amorem Chriſtus exſtinxit, ac cæleſtium in
animis veſtris orbium deſiderium ſuſcitauit? Igitur supernarum impulſi rerum meditatione
mundi huius ſectatorum blanditias, promiſſa, minas, furorem firmo ſtabilique pede comprimi-
te. Nullæ veſtros animos illaqueent diuitiæ; nulla vos frangat honorum cupido; nullus mun-
di fulgor vobis oculos præſtinguat. An non redit in memoriam, quanto Chriſtus animi ro- C
bore omnia hæc repudiauit? quanta cùm alacritate pauperiem, opprobria, cruciatus, & pati-
bulum denique complexus eſt, vobis è ſeruitute in libertatem, è tenebris in lucem aſſerendis?
Hunc ergo præcipuè animo circumdate; hunc præſertim flagranti amore conſtringite; hunc
in primis omni cultu proſequimini; huius memoriam & amorem formidine opprimi ne ſini-
te. His cùm animos Chriſtianorum pius ſacerdos erexiſſet; ac ſubinde gratiis numi-
Ac denique ex vrbe digreditur. ni actis Chriſto ſe ac populum commendaſſet, concionem dimiſit. Ac mox pluri-
mam præ ſe ferens voluptatem, & conſtantiam, cum magna ciuium multitudine per
proximam vrbis portam diſceſſit, non tam vitandi impendentis vitæ periculi gratia,
quàm conſilio Chriſti obſequendi ſtudio, vt ad tempus aliquod ſubduceret ſeſe, &
alibi tantiſper Chriſtianis operam daret, donec ab fidei Chriſtianæ hoſtibus com-
prehenderetur. Haud tamen multum viæ confecerat, cùm inſtant à tergo Impera-
torij Iudices, magna ſtipati militum manu. In omnes illic ſubitò ac vehementer im-
petus factus. Iniecta Piatoni ac præcipuis aliis vincula, cæſáque verberibus eorum
At mox capitur & in vrbẽ reducitur. *Iidem libelli.* corpora, & oneratæ fœdiſſimis opprobriis aures. Ferunt, quoſdam, cienda formi-
dine, in oculis D. Piatonis ferro peremptos; in iiſque Ireneum, cuius anteà mentio- D
nem fecimus, præſertim emicuiſſe. Verùm id miniis de Ireneo, quàm de aliis, con-
ceſſerim. Cum enim is magna polleret apud ciues auctoritate, & potentia, non
mihi facilè perſuadeam indicta cauſa, & ſine iudicio, contra Romanorum conſuetu-
dinem, tam celeri morte ſublatum: quandoquidem Tornacum hac ætate legibus
Romanis moribúſque regeretur. quo tamen poſteà ſupplicio mortem oppetiuerit,
prorſus incognitum mihi eſt. Conſtrictus igitur catenis Piaton ſexto Idus Septem-
Hic in iudicium producitur, examinatur & cruciatur. *Iidem libelli.* bris in vrbem reducitur, & in carcerem quæſtioni ſubiiciendus detruditur. Inde
poſt aliquod tempus in iudicium productus, déque ſuo nomine quæſitus ab Iudici-
bus, Piatoni, vel Piato ſibi nomen ſacris adſcriptum cerimoniis palàm affirmat: ac
de ſua interrogatus religione, & ſe Chriſtianis excultum eſſe moribus, & vanorum
deorum ſimulachra vehementer auerſari intrepidè profitetur: fruſtraque facturum,
quiſquis aut mollibus verbis, & muneribus; aut grauibus minis, & acerbis tor-

mentis

A mentis è pectore Chriſtum vellere contenderit. Obfirmatum enim ſibi animum ad reſpuenda quælibet hominum dona, & ad tolerandos quoſlibet corporis cruciatus. Serebat interim breues de veri numinis cultu ſermones: ac iudicum, tortorum, & ſpectatorum animis ad complectendam Chriſti doctrinam ſtimulos figebat. quamquam eum laborem fruſtrà ſuſciperet, omnibus idololatris tanquam ſenilis ætatis deliria irridentibus. Exactæ tres dierum hebdomadæ partim variis quæſtionibus, partim carceris tenebris & pædore, partim diuerſis, iiſque atrocibus membrorum ſuppliciis. Laceratum nunc flagellis, nunc ſcorpionibus eius corpus. inſerti etiam in digitos ardentes & acuti ſub vnguibus claui. Sed cùm ideò nihil Piatus de conſtantia remitteret; contrà, multos, his tormentis in extrema ſenectute corporis patientiſſimè toleratis, in fide confirmaret; alios ab idolorum cultu auertere contenderet; inſigníque ſemper voluptate, & gaudio delibutus inter cruciatus cerneretur: à mirantibus vnà & frendentibus iudicibus in eum, ceu reum impietatis, & læſæ Auguſtorum maieſtatis manifeſtum, ſententia capitis pro-
B nuntiatur. Ad hoc ſupremum ſupplicium vrbem extra deductus eſt Kalendis Octobris, multa vtriuſque generis hominum effuſa multitudine. Sed quantò adſtantes conſtantiùs vel in officio Chriſtianæ religionis retinere, vel ad Chriſtum adiungere ſub ictum gladij conabatur: tantò maioribus ſignis eius virtutem Deus patefecit. Vix enim ferro lictor, aut miles quiſpiam, inter verba vibrato temerè gladio, dum reſcindere caput molitur, ipſum modò verticem amputauerat, humíque corpus proſtratum fuerat: cùm cernentibus quà militibus, & paganis, quà Chriſtianæ legis cultoribus, nutu diuino ingens è cælo Piatonem lux circumuenit; auditúrque mox per aërem vox iucunda, quæ ſic eundem ex eo lumine prorumpens affata eſt: *Age nunc Piaton, qui fidelem mihi famulatum hactenus exhibuiſti. en tempus illud optatiſſimum aduenit, quo mei gratia fuſo ſanguine, & cælos penetres glorioſus, & mecum æternam ineas vitam. Paratum igitur tibi domicilium lætus capeſſe; iámque martyrij palma decorandus, perpetua cum cæteris Martyribus lætitia, & cæleſtibus perfruere vo-*
C *luptatibus. Quantæ mihi curæ poſtmodum erit tuum illud corpus, quod exquiſitis cruciatibus affectum fuit, ferrúmque ſatellitis ſacro imbuit cruore; iam ex, quibus illud exornabo, res admirandæ palàm facient.* Ad illud cæleſte carmen commota ſunt vehementer adſtantium pectora. Qui Chriſtianis ritibus initiati fuerant, ſummo perfundebantur gaudio, & maiorem hauriebant diuinitus conſtantiam. Idolorum cultoribus quamplurimis ingens timor iniectus: ac repentè multos inuaſit Chriſti fidem capeſſendi cupiditas. Et quæ mox conſecuta, plures eodem ardore corripuerunt. Eius quippe lucis & vocis afflatu, B. Martyris corpus in pedes ſurrigitur, ſublatumque humo verticem manibus geſtans, cunctis aſpectantibus, & ad rei nouitatem ſtupentibus & comitantibus, viam init nullo fulciente: ac primùm Egremontium, Enneuelini pagi villam, progreditur. Illic ſumma correpti admiratione Enneuelinẽſes incolę, cęteris viri ſancti comitibus ſeſe ſocios in equis adiungunt, longóque itinere Siclinium vſque Martyrem venerabundi proſequuntur. In hoc vico Gallo-flandriæ noſtræ admodum nobili, ad fontem (cuius aqua etiam hoc tempore,
D propter ipſum, morbis medetur) humi concidit ſacrum corpus eo prorſus loco, quem ſibi ad ſepulturam S. Piaton delegerat. Exciſus illicò à Chriſtianis è candido lapide ſarcophagus: parata magni pretij vnguenta, pannı́que linei condiendis inuoluendiſque ad ſepulturam Martyris ſancti membris. At ecce diuinitus, cùm ſepulchro ab viris tum moribus integris, tum pietatis officio præſtantibus ſanctum corpus infertur: exquiſitiſſimus, & inſolitus planè odor nares omnium ita perfudit, vt introrſum ſeſe viſceribus inſinuans miram pectoribus vim & flagrantiam afferret. Igitur iis rebus, quas iam perſcripſimus, permoti ſunt mortales quàm maximè. Qui nondum ſeſe Chriſtianis adiunxerant, execrati mox idola, magno numero veri numinis fidem complectuntur: ex aduerſo, ab Chriſti cultoribus ingentes Deo grates aguntur, qui tantis Martyrem ſuum ornârat miraculis. Recenſita prorſus ad quinque millia eorum capita, quos euentus ij mirabiles ad Chriſtum traxere. Neque verò poſteà caruit aut ſepulchrum, aut ſanctum corpus inſigni virtute ho-

Morti adiudicatur S. Piaton.

Extra vrbem dum ſupremo afficitur ſupplicio, eum Deus illuſtrat & alloquitur.

Citati auctores Pet. de Nat. lib. 11. c. 36.

Vide noſtram Diſquiſit. 16. de S. Piatone.

Verticē ferēs Egremōtium tendit;

inde Siclinium petit:

vbi dum ſepelitur,

ſuauiſsimus odor cunctis afflatur:

Citati auctores.

ideoque multi paganorum ad Chriſtum conuertūtur.

Iidem auctor.

Digitized by Google

minum malis opitulandi. Ex vtroque ſcilicet fluxit iam inde ab illo tempore ad no- A
ſtram vſque ætatem præclara vis dæmones è corporibus humanis eiiciendi, varia-
que abſtergendi membrorum ægritudines. Et breui ſuperſtructum tumulo ſacel-
lum, partim venerando Martyre, partim ciendis ad cultum eius hominibus. Fa-
ctúmque eſt denique, vt huius Neruiorum Apoſtoli precibus & potentia omnis
ferè tractus, qui iam nomini paret Inſulenſi, Chriſtianos induerit ritus moréſque: ac
iam ideò quotannis tanti beneficij memores plerique pagi, antiqua ducente cære-
monia, tumulum eius ſacráque oſſa venerabundi adeant.

Ad S. Piati ſepulchrum multi ſanantur.
Cit. auctores.

Eadem tempeſtate non dubium eſt, aliis pleriſque Chriſtiani nominis principi-
bus viris etiam grauibus vitam tormentis ereptam fuiſſe Tornaci, locíque circum
iacentibus qui tamen de ipſis aliquid litteris mandauerit, nullum hactenus reperi.
De Sancto Chryſolio, cuius antè mentionem fecimus, compertum habeo: Vre-
lenghehemi quondam oppido, nunc pago non ignobili, bis mille paſſus Inſula
diſtante, percolendis hominum animis nauantem operam Iudicis iuſſu captum; dein
atrocibus affectum iniurijs, & membra virgis conciſum fuiſſe ad hæc, maturanda B
morte, cum nihil animi, & conſtantiæ Chriſtianæ remitteret, ac potius inter cru-
ciatus ſuauiter renideret, deſectam ipſi ſummam capitis partem, quæ corona inſi-
gnis erat, effuſúmque humi cerebrum: ſed Martyrem tormentis maiorem, poſt-
quam impij omnes abiuerant, cerebrum verticémque manibus collegiſſe. cum ita
verſus Comminium iter faceret, ingentíque ſiti æſtuaret, ad preces eius enatum
repente fontem aquas præbuiſſe ardori reſtinguendo. poſtquam Cominium
duobus ferè leucis ab Vrelenghehemo in Liſæ ripa prominens oppidum perueniſ-
ſet, ibi cerebrum & coronam aris impoſuiſſe videntibus multis; dein ridenti ſimi-
lem molliter animam egiſſe. eo tumulatum loco corpus multis quondam claruiſſe
miriſque hominum curationibus lectum ideò ab Cominienſibus & Vrelenghe-
hemenſibus Patronum quibus ſi lei facem, vt pleriſque aliis, inſigni cura ſtudio-
que luxerat. Multos etiam alios, quorum nomina minimè produntur, cum hoc ſan-
ctiſſimo Pontifice cruciatibus pro Chriſti nomine afflictatos Vrelenghehemi ac- C
cipio.

S. Chryſolius martyrio afficitur in agro Inſulenſi.
Offic. vet. & ms. S. Chryſolij.
Offic. S. Chryſolij apud Lendienſ Canon.

Ab vero nihil diſcrepat. Eubertum, Eugeniúmque ſatellitum manos ferrúmque
vitaſſe, vt Chriſtianis laborantibus opem ferrent, ac pleriſque hominum ad Chriſti
ſacra perducendis poſtmodum operam darent: quandoquidem Eubertum ſicca
morte conſumptum fuiſſe ab omnibus fermè creditur; ac de Eugenij agone nihil
vſpiam vetera præbent monumenta. Siclinij per morbum ad cælos Eubertum
euolaſſe, ſunt qui exiſtiment: quòd illic quondam eius oſſa, priuſquam Inſulam de-
portarentur, quieuerint, cultúmque meruerint eo in templo parochiali, quod eius
nomine olim claruit, nunc ſolis ruderibus famam retinet. An is Tornaci, vel alibi,
Neruijs Pontifex præfuerit, poſtquam è terris ad cælos Diuus Piaton euolauit, non
eſt mihi facile arbitrari quod e nullis id liceat monumentis eruere.

SS. Eubertus & Eugenius aliorum ſunt ſeruantes.

Quartus & trecenteſimus Chriſti annus voluebatur, cum Diocletianum & Ma- AN. 304
ximianum tanta moderandi ſatias Imperij cepit, vti ſeſe purpura, & poteſtate
exuerint: ſeu ſenectus illũ & mẽtis imbecillitas, hunc verò ſumma cum eo amicitia; D
ſeu potiùs vtrumque Chriſtianos opprimendi deſperatio impulerit. Igitur Princi-
patum, ex Cæſaribus Auguſti renunciati, Conſtantius Chlorus, & Galerius Maxi-
mianus capeſſunt. Conſtantio inter alia omnis ceſſit Gallia: eiúſque imperium
quàm mitiſſimum non exiguam Chriſtianis quietem attulit. Eum filius nomine
Conſtantinus, cognomento Magnus excepit. Sub ipſa Principatus initia hunc ad
Galliæ pacem incubuiſſe, comperio. Nam auctores habeo, quibuſdam in Belgica
noſtra locis ea tempeſtate aduerſus eum populos arma ſumpſiſſe. Eius cauſam tu- AN. 306
multus dediſſe Maxentium, qui Conſtantini odio ſuccenſus Imperium Romæ in-
uaſerat. Illum enim, vti vires eius diſtraheret, etiam in Gallijs hoſtes ipſi feciſſe.
Hic præſertim Morinos & Neruios fuiſſe, quorum ciuitates & oppida rebellaue-
rint. Igitur cùm graue damnum ea ſeditione reſpublica Romanorum pateretur,
ſtatuit Conſtantinus armis eos, & alios Belgij populos ad officium compellere.

Diocletianus & Maximianus Imperio ſe abdicant.
Baron. ex Zoſimo & alijs.
CONSTANTIVS & GALERIVS Impp. renunciantur.
Dein CONSTANTINVS Mag. qui mox paci Gall. ſtudet.
Heder. Brittan. Aimerius lac. Guiſ. l. 7. c. 40. Annal. Hanon. Chron. Hanon. Iac Meier. to 4. Fland.
Et in Neruios exercitũ mittit, vt rebellātes ſubigat.

Erant

A Erant Helenæ matri eius tres patrui, Cœli fratres, inſigni omnes robore viri, & militiæ artibus clari, Leoninus (Iohelinum, vel Iolinum, aut etiam Leolinum quidam nuncupant) Trahernus, & Marius. Hos inter Duces ſuos cum legiſſet, duos Conſtantinus exercitus conflauit, altero certus Belgicam inferiorem, altero ſuperiorem quatere. Ipſe ſuperiora ſibi ſumpſit, inferiora matris patruis dedit armis infeſtanda, & de hoſtibus recipienda. Rothomagum, Bellouâcos, & Ambianos primus belli impetus corripuit. Obſeſſa deinde captâque Taruanna Morinorum caput. Ad Neruios inde peruentum eſt. Plus hic laboris apud Tornacum extitit, dum premeretur obſidio. Nam pollens erat tum viris, tum opibus ea tempeſtate hæc ciuitas. Verum quò faciliùs ad deditionem cogeretur, exuſtum illud Martis templum, quod ſupra diximus in Neruiis conditum altero ab Inſula milliari, quod quæ iam à gentilibus coli rurſum cœperat: vaſtati omnes populationibus agri, Duacum, aliàque nonnulla circùm vi capta caſtella, & oppida. Igitur his damnis non parum concuſſa in poteſtatem ea denique ciuitas venit, poſtquam bonis ſalutem B legibus pacta eſt. ac totus ille tractus Gandauum & Oceanum vſque, Romanis iterum ſubiectus eſt, ac tributum pendere coactus. Et forſitan eum in modum illorum impietas Neruiorum punita diuinitus, qui nondum Chriſti legem complexi, aduerſus ſanctos eius Apoſtolos cum Romanis inſurrexerant. Vix quoque dubium relinquitur, quin plerique poſteà, reiectis Chriſtianæ Religionis ritibus, ad idolorum cæremonias cultûque rurſus animos verterint. Nam longo pôſt tempore, tam Tornaci, quàm alibi Neruios, ac vicinos eis populos falſorum numinum religione grauiter irretitos fuiſſe, multa docent monumenta: quamuis Magnus ille Conſtantinus poſt victoriam ſigno Crucis obtentam, elutámque ſacro baptiſmo animam, & Chriſtianis libertatem fecerit publicè Chriſtum venerandi; & paganos Decretis ad reſpuendam auorum religionem impulerit. Igitur iam pęnè his in partibus doctrina ritúſque Chriſtianæ fidei conſenuerant, cùm vir ille præſtantiſſimus vitam cum morte mutauit, quòd longius ab hac regione ferè ſemper imperium agitauerit. Non abnuerim, Conſtantino huius filio Galliarum Alpiúmque prouincias moderante, ac Treuiris (quam vrbem aulæ ſedem delegerat) ſæpius vitam degente, non paullùm hic Chriſtianos reſpiraſſe: quandoquidem ſumma tenebatur cupidine Chriſti fidem propagandi, cuius ſincero & maximo ardebat ſtudio. Et forſitan eo nondum Aquileiam iuxta inter pugnandum ab fratris Ducibus interemptò, datus eſt Neruiis Pontifex, qui ſacra peragerer, multóſque ad Chriſtum perduceret. Is Superior fuit, magna vir doctrina, & pietatis ardore præditus: quem certò conſtat iuiſſe Sardicam Thraciæ vrbem, vt cum ceteris Epiſcopis Generale Concilium celebraret Conſtantii Cæſaris iuſſu, cùm trecenteſimus & quadrageſimus ſeptimus Chriſti annus verteretur. Verum Superior fuerítne Tornacenſis Epiſcopus, an Bagacenſis, etiam nunc ambigitur. Quibuſdam placet Bagacum ſeu Baganum (cui prius Bouacum, nunc Bauacum nomen intra fines Hannoniæ, vt anteà memorauimus) in Neruiis olim fuiſſe: & quoniam magnitudine, opi-

D búſque ceteris præſtaret, primam præbuiſſe Neruiorum Epiſcopo ſedem. ibi Superiorem fulſiſſe pontificia dignitate. ab eo loco tranſlatum denique Tornacum Epiſcopi decus. Alij Bagacum extra Neruios conſtituunt, & Belgarum, aut Bouacorum, proximi olim Neruiis populi, caput faciunt. Iidem Baganum Ptolemæi Tornacũ eſſe arbitrantur. Hanc vrbem Aldenarda collabente, vrbium matrẽ apud Neruios habitam; ideóque Neruiam interdum nuncupatam. Primum ibi Pontificẽ Neruiis datum; ideóque veterem Romæ codicem Prouinciarum Tornacenſem nuncupaſſe. Ego in re perobſcura neutrò vehemẽter inclino. procliuius tamen eſt in Tornacenſium ſententiam cum ſibi haud ſine ratione aliqua præſulem aſſerentium deſcendere: quoniam plus dignitatis eo tempore Tornaco ab Romanis magiſtratibus fuerit; & ſuprà Bouacos ſemper quorundam opinione ab Neruiis ſeiunxerim. Id ſaltem aſſeuero, poteſtatem eius Epiſcopi etiam fines eos, quibus comprehenditur Gallo flandriæ noſtræ pars maxima, cum aliis ditionibus Oceanum verſus tendentibus, complexam. Iuiſſe poſteà Coloniam Vbiorum Superiorem, illic

Marginal notes:

Matth. VVeſtmon. an. hiſt. 313. Richardus Vit. lib. 6 hiſt. Britan. aliique.

Duacum & Tornacum capiuntur: agrique Neruiorum vaſtantur.

AN. 337. Baron.

Qualis fuerit res Chriſtiana in Neruiis, dũ Conſtãt. Mag. deceſſit.

Qualis deinde ſub CONSTANTINO eius filio.

AN. 347. Baron. in Socrate & Sozom.

SVPERIOR creatus Neruiorum Epiſcopus Sardic. Concil. adit.

Acta Cõ. Sard.

An is Tornaci, vel Bauaci ſederit?

Iacob. Gu[illegible]ſ. in Annal. Hãnon. Goro. Becan. in origin. Antuerp. alij.

Videri potiùs ſedem habuiſſe Tornaci.

AN. 349.

Agrippinenſe Concilium adit.

illic cum ceteris Patribus Concilium prouinciale aduerſus Euphratam eius vrbis Epiſcopum hæreſeos compertum, & pertinacem, frequentaſſe; eundem præſulem vna cum alijs exuiſſe pontificia dignitate, huius acta Concilij tradunt.

CONSTANTEM Imp. Magnentius opprimit.

Rerum in Gallijs ea tempeſtate potiebatur Conſtans Imperator Conſtantini Magni filius. Sed mox ille Magnentium hoſtem infenſiſſimum ſenſit. Is enim coactum in Hiſpaniam fuga ſe proripere, priuſquam in ea tegeretur, per Gaiſonem oppreſſit: & paullò pòſt Gallias ſuo ſubiecit imperio. Haud diu tamen Magnentius quieto vſus eſt Principatu. Quippe bis ab Conſtantio Conſtantis fratre prælio ſuperatus, ipſa denique vita ſimul & purpura exuitur anno Domini tertio & quinquageſimo ſupra trecenteſimum. Igitur redactis in poteſtatem Gallijs, Conſtantius ipſis opportunè ſubuenit. Hæ námque iam tum frequentibus barbarorum incurſibus, tum ciuilibus bellis fatiſcebant. Creatus igitur ab Conſtantio Cæſar Iulianus (cui poſteà cognomen Apoſtatæ ob eiuratam Chriſti fidem adhæſit) Gallijs omnibus præficitur. Ab hoc inſigni prælio Alemanni ad Rhenum fortiter ſuperati. de Francis etiam aliquoties obtenta victoria. inteſtinis etiam malis quies allata. Vnum tantùm hîc eius operâ compreſſum memorabo. Ingens calamitas his in partibus Belgas inceſſerat. Magnus fœneratorum erat vbique numerus. & hi grauiter in obſtrictos ære ſuo mortales graſſabantur. Igitur tametſi Belgæ gnauiter in opus incumberent, ipſi tamen ſemper admodum preſſi gemebant. Primam cenſus Imperatori tribuendus pecuniam auferebat: alteram multò maiorem abſumebat fœnoris gurges. tolerandæ vitæ vel nihil, vel parum ſupererat. vt mala duo ſemper vrgerent hinc inopia, illinc Argentariorum ſæuities. Neque vltrà ferendis oneribus, & miſeris pares fuiſſent, niſi, quem diximus, Galliæ Præfectus tempeſtiuè remedium attuliſſet. Is enim vti leuarentur incolæ, hoc eos beneficio impertijt, vt neque Præfecti, neque Iudicis apparitor ad ſoluendum cogeret. quò breui factum, vt, nondum elapſo tempore, ſponte ſua, & nullo incommodo nomina diſſoluerint.

Magnẽtiũ ſuperat CONSTANTIVS Imp.

IVLIANVM Cæſarẽ creat.

Gallis hic ſubuenit initio.

Ammian. l. 15. & 16.

Foeneratores compeſcit.

Ammian. Marcell. lib. 17.

At renũtiatus Imperator, & factus apoſtata plurimùm hic nocet.

Sed quantum hic viſus boni in Gallos præſtare, cùm Cæſarem ac Præfectum ageret: tantum mali poſteà intulit, poſtquam ab militibus à Conſtantio deficientibus Imperator acclamatus eſt Pariſijs. Ipſo quippe Conſtantio è viuis ſublato, haud modò palàm ipſe acerrimum ſeſe idolorum defenſorem ac cultorem præbuit: verùm etiam ab Chriſto mortales auertere quà minis aut tormentis, quà blandiſijs & muneribus aggreſſus eſt. At vix biennium ei licuit in Chriſtianos legibus & ſupplicijs ſæuire. Anno námque ſexageſimo tertio & trecenteſimo inter voces impias impuriſſimus ferro ſpiritus ipſius vltione diuina extrahitur.

Breui tamen pòſt interimitur.

Tenuit poſteà menſes octo Romanum Imperium Iouianus. In eius locum fauſtis acclamationibus ſuffectus Valentinianus eſt. Hic diuiſo rurſus Imperio fratrem ſuum Valentem Orienti præfecit; Occidentem ipſe Galliáſque retinuit. Cùm igitur in Gallias veniſſet, auctor eſt Ioannes Trithemius, Regem Frãcorum Chlogionem Theodomiri filium, Marcomiri parentem, vindicandis, quas antea ab Iuliano Franci perceperant, cladibus, magnum agmen militum in Galliam Belgicam traxiſſe; Cameracum vrbem nobilem cepiſſe; multos in Neruijs, Atrebatibus, & Morinis inuaſiſſe locos armis; cuncta his in regionibus populatum ad Somonam fluuium perueniſſe; hac in parte Belgij conſidentem neque inſidijs capi, neque viribus propelli potuiſſe. ita plerumque tempus iſtic manſiſſe, quaſi regionis imperium occupaſſet. Verùm idem Trithemius admodum ſui oblitus videtur, cùm alibi tradidit, hæc accidiſſe Conſtantis Magni Conſtantini filij temporibus. Et video à pleriſque auctoribus ad Chlogionem Merouæi patrem fideliùs iſta reuocari. Igitur infrà ſuo loco res ea memorabitur opportuniùs.

VALENTINIANVS Imperator in Gallias venit.

In Compend. lib. 1. Annal. Francor.

An tum Frãci huc penetrauerint?

Lib. de origin. Francorum.

Cùm autem veniſſet Ambianum Valentinianus, grauiſſimo ad extrema deiectus eſt morbo. Itaque depoſitum viri principes arbitrati, ac plerique rebus nouis inſueti, de altero Imperatore faciendo conſilia occultiùs miſcuere. Verum ijs tempore diſcutiendis à nonnullis nauatum. Et mox recuperata valetudine Gratianum Valentinianus filium ſuum Cæſarem dixit. Traxere paullò pòſt Imperatorem Treuiros ingentes Imperij curæ. Ac tunc cùm per Atrebates, & Neruios iter faceret, in tranſitu

Ammian Marcell. lib. 27.

GRATIANVM Cæſarem dicit Valentinianus.

In regionem Neruiorum venit, eique opitulatur.

Iac. Guiſ. lib. 7. Annal. Han.

A itu ipſo deſolatos hic populos erexit; oppida quædam & caſtella nuper diruta reſtituit; vbi deiecti fuerant, denuo fluuiis pontes impoſuit; paganicæ ſuperſtitionis monumenta & idola diſiecit; fidei Catholicæ palàm prædicandæ libertatem impertiit. Erat ea tempeſtate ager iſtic, vt alibi circà, parum fœcũdus, & ſæpè labores agricolas fruſtrabantur. Id prouenisſe offenſo numine, propter impios Iuliani Apoſtatæ mores, qui ſæpiùs has regiones peragrauerat, & multis ad impietatẽ iter ſtrauerat, apud quoſdam auctores inuenio. Multa ſcilicet iis temporibus flagitia mortales corruperant. Igitur his ad vindictam impellentibus Deum, magnus ardor ſolis multam terrarum partem peruaſit, adeóque campos areſecit, vt iacta ſementis nimio calore decoqueretur, ſpémque laborantium eluderet. Exinde fames conſecuta, & fœdè vaſtatæ populis vrbes. Ea vexatio multorum animos metu conſtrinxit, ne ſolitis ſeſe ſceleribus imbuerent. ab Chriſtianis templa frequentiùs adita; fuſæ ab his ardentiùs preces; ſuplicatum vbique numini; afflictum inedia corpus; ſparſæ largiùs in egentes eleemoſynæ. Et hæc omnia vim habuere maximam ad obtinendam de cælo fœcunditatem. Id præſertim, & non ſine miraculo Atrebates munus affecit. Nam præter ſolitum mixta pluuiæ lana in terram defluxit, cui tanta virtus inerat fertilitatem inducendi, vt eodem anno tellus omnis eo in agro variis ſeſe frumenti generibus copiosè induerit. Manétque duplex tanti beneficij memoria; in agris vna, læto ſemper multa ſegete ſolo; in Epiſcopali D. Virginis templo altera, vbi non modicum eius lanæ in pulcherrima theca ſeruatur, & quotannis ingenti hominum vndique accurrentium celebrãtur multitudine.

Belgium propter impietatẽ afflictum.

Gulel. Gazeus in l. de Manna Atrebat. & in hiſt. Eccleſ Belg.

B

Impetrata precibus foecũditas terræ in Arteſia, & alibi.

S. Hieron. in Chron. Oroſ. lib. 7. c. 31.

AN. 375. Erepto viuis Valentiniano patre, Gratianus admodum iuuenis Occidentis & Galliarum adiit Imperium. Quòd veteranos Imperij milites aſpernari videretur, & Alanis, quos pecunia ſibi adiunxerat, nimium delectari, ſumpto etiam interdum barbaro eorum habitu: AN. 383. Maximus Clemens ei mox ſeſe oppoſuit Britannicis inſulis præfectus. Cúmque ritu militari Auguſtus fuiſſet renuntiatus, proximos Oceano Galliæ populos inuaſit; multis ac ingentibus hos affecit cladibus; vrbes eorum multas cepit. Ac tum redactis in poteſtatem Origiaco Atrebatium, & Morinorum Taruanna, per huius ditionis agros Tornacum copias duxit. Hìc omnia vel in prædam verſa, vel flammis abſumpta ſunt, vti metu incolæ percellerentur, itáque ad eum deficerent. Captum dein Tornacum, eíque ad coërcendos gentis motus, impoſitum fuit ingens præſidium. Et mox Maximi poteſtati ſubiecta circùm oppida, totáque Gallo-flandriæ noſtræ regio. Poſtquam is ſubactis ferè totius Belgij populis imperij ſui ſedem Treuiris poſuiſſet, bis illuc S. Martinum Turonenſem Epiſcopum variis de cauſis ad eum iter feciſſe comperio. Et ne per viam à pio labore ceſſaret, quocumque iter carperet, multos ad Chriſtum perducere piis conatum ſermonibus. Igitur cùm altera earum profectionum in Belgicam noſtram profundiùs diuertiſſet, ad Neruios veniſſe quidam memorant: vt aliquam etiam iis operam tranſeundo impenderet. Haud enim erat ignarus, etſi quondam Piatus hanc Chriſti vineam gnauiter coluiſſet, multis tamen eam à longo tempore vitiis, ac præſertim falſa idolorum religione vehementer inhorruiſſe. Primam itaque operam eius ſenſere Tornacenſes. Secundùm eius vrbis mœnia in tumulo peramœno, & variis ad voluptatem arboribus veſtito is Pontifex aliquamdiu conſedit. Illic cum variis animos hominum adhortationibus, vel ad execrandos idolorum cultus, vel ad mores integros capeſſendos admodum accenderet, multis ad ſalutem profuit. quóue plus auctoritatis aſſereret iis, quæ docebat, è multorum ægris corporibus morbos abſterſit, vníque iam vita functo animam precibus reſtituit. Iuiſſe poſteà Siclinium, vero ſimile arbitror, D. Piatonis fama impulſum, vt tanti reliquias Apoſtoli debita veneratione coleret. Proximum ei vicum, cui nunc nomen Phanopino, quidam tradunt adiiſſe, & à diſiectis illic fano pinúque, illud ei vocabulum fluxiſſe. Nolim equidem ſic ab horum opinione diſcedere, vt pernegem ab eo templum paganis ritibus dedicatum in plana delectum fuiſſe, & pinum falſis oraculis infamem, cùm iam ſecuribus icta concideret, ab capite ſuo eum Crucis efformatione procul auertiſſe. Verùm id mihi omnino perſuaſum eſt, nullo illud modo ibi accidiſſe, quod de pinu ædéque Sulpitius

GRATIANVS in Imperium patri ſuccedit.

MAXIMVS Imperium arripit.

C

Victor. Zoſim. l. 4. alij.

Belgas inuadit, & Neruijs potitur.

Iac. Guiſian l. 7. Annal. Hanon.

Sedem Imperij Treuiris collocat.

Gilda Sapiens, alij.

Ad eum profectus S. Martinus Neruios viſitat.

D

Herman. in Chron. Tornac. M S.

Dial. 1. de vita S. Martin. c. 10.

A

Gallo fl. lib. 1. c. 26. in Chalemporio.

tius Seuerus libris mandauit; quamuis aliqui prorſus aliter ſenſerint, quemadmodum anteà diſputauimus.

AN. 388

VALENTINIANVS II. Gallijs imperat.

Franci Belgiū inuadunt:

Gregor. Turon. l. 2. Franc. c. 9. Ioan. Trithem. in Compend. l. 1. Annal. Franc. & l. de origin. Francor.

idque multis damnis afficiunt.

Aimoin l. 2. c. 5. Notat in vita S. Lamberti.

His ſe Belgæ opponūt, eoſque diſsipant.

Gregor. & Trithem. loc. cit.

Paucis pôſt annis ereptus eſt viuis Maximus Clemens, proprijs eum militibus Aquileiæ ferro perimentibus. Ita rurſus ad verum Imperatorem Valentinianum Secundum redijt Galliæ omnis Imperium. Sed ne quies vlla Belgicæ noſtræ concederetur, ab Francis in eam bellum ingruit. Hi ſcilicet contractas ingentes copias hanc in regionem rapuere Genebaldo, Marcomere, & Sunnone ducibus. Ad hoc facinus ſpes eos ſtimulauit illa recuperandi, quæ nuper in Belgica de ipſis Galli & Romani receperant duce Maximo. Intra paucos dies, eorum, quæ Maximus Clemens ſubegerat, plurima recuperata fuere. in cetera ferro, rapinis, & incendio graſſari placuit. Et vehementer imminebant Franci Neruiorum ditioni. Sed in ipſo tempore, cùm ſiluam Carbonariam peterent (in qua præter Hannoniæ regionem, Tornacum & magna Neruiorum pars ſita erant) multi animos populi aduerſus eos erexerunt; magnáſque Morini, Neruij, Menapij, Cameracenſes, Atrebates copias ſuffecere, vti Quintino, & Nanieno Præfectis militiæ Romanæ iuncti, longè propellerent hoſtes, vel eoſdem obruerent. Igitur hi omnes ad eas Francorum copias, quæ in Belgicæ noſtræ viſceribus hærebant, & omnia miſcebant, iter arripiunt. Ibi iunctis agminibus hoſtem fortiter adoriuntur: neque priùs arma poſuere, quàm eos partim ceciderint, partim è Carbonario ſaltu depulſos vltra Rhenum flumen egerint, receptis interim rebus omnibus. Tantùm noxæ fuit Quintino, paullò pôſt aduerſus eoſdem Rhenum ad Niueſium copias tranſieciſſe. Illic enim cæſo ferè ad internecionem exercitu, temeritatis pœnas obrutus pependit.

B

AN. 390.

DIOGENES creatur I. Atrebatium Epiſcopus.

Vide Aegid. Bucher in diſput. hiſtor. de Epiſc. Tungr. c. 5.

Viſæ paullò pôſt non parum reſpirare quædam Belgarum Eccleſiæ, quas diuturni bellorum tumultus, & barbarorum incurſiones grauiter oppreſſerant. Datique harum nonnullis, qui regerent, præditi ſanctis moribus Epiſcopi. E tabulis Atrebatenſis eccleſiæ palam eſt, miſſum in Gallias ab Siricio Papa Diogenem, domo Græcum, vita & ſcientia perinſignem, vt infulis Atrebatenſibus decoratus ad populi cultum incumberet. Non caruit eius laborum fructu Gallo flandriæ noſtræ pars aliqua. cùm enim Duacum, Baſſea, Armenteria, & non pauci per eorum oppidorum circuitum pagi fuerint ab olim eius Epiſcopatus finibus circumſcripti: haud equidem dubitarim, ſuam huc etiam ſacram porrexiſſe operam Diogenem, cùm pleraque horum locorum eo tempore exſtiterint.

C

AN. 3[illegible]

S. Victricius in Belgio laborat.

In Indic. SS. Belgij vide Gallo-fland. noſtra lib. 2. cap. 2. S. Paulin. epiſt. 26.

Neruios inſtruit, & Chriſto adiungit.

In ead. epiſt.

Neque diu pôſt ad Chriſti legem multorum aliorum acceſſio per Belgium facta eſt. Præcipuus in eum laborem Victricius Rothomagenſis Epiſcopus octauus animi corporiſque vires impendit: ideóque Ioannes Molanus inter Belgij Sanctos, & Apoſtolos, enumerat. Eum fama impleuerat, multos inter Belgas populos, nondum ſatis Chriſtianæ legis myſterijs excultos, magnis erroribus iactari. Igitur iter eò capeſſere certus, ad Morinos primùm peruenit conterminam Oceano gentem, cui primam fidei facem Victoricus & Fuſcianus olim præluxerant. Ibi vario labore in multorum ſalutem gnauus emicuit; tantóque ardore virtutis populum eum ſuccendit, vt ſtatim templa erigere cœperit. Ad Neruios deinde Morinis tū temporis adeò contiguos, vt parte quadam, ſolo interfluente Liſa diſiungerentur, viam fecit; totoſque adijt populos ad Oceani littus latè porrectos, & quondam Neruiorum clientes, eáque de cauſa cum Neruijs à B. Paulino Neruici tractus ac littoris nomine comprehenſos. Plus iſtic curarum & ſudoris impenſum. Ad mare, paucos veritatis lumen perfuderat; contrà, multorum idola colentium ingens obſtinatio monitis aures & ſacris legibus obſtruebat. Haud multò plus Tornaci, totáque Neruiorum ditione, ad Chriſti fidem cultúmque mortales rapiebantur. Peruicit tamen immodicus laborum & animi Victricius, vt quàm plurimos à Tornacēſi vrbe ad Oceanum vſque homines Chriſto adiungeret, eorúmque percoleret mentes. Quidam aſſerunt, hunc Epiſcopum tamdiu ad procurandam horum populorum ſalutem incubuiſſe, donec in Belgium Wandali effunderentur. Cur tam felices eius operibus reſponderint fructus, eam præſertim rationem deprehendo, quòd inſigni certamine militiam Romanam, Chriſti cauſa pugnans, abruperit, magnámque vim meritorum eo collegerit.

D

Ioan. Molan. in Ind. SS. Belgij

Quā ob cauſam adeo feliciter laborauerit.

Digitized by Google

A rit. Is enim cùm in Gallia militans Imperatori Iuliano, quoſdam acerbis cruciatibus exerceri conſpiceret, quoniam Chriſtum, pióſque mores induerant: magnum ipſe aliquid aggreſſus eſt, vt eorum particeps tormentorum fieret. Igitur quo die ſolemnis, & publicus agebatur coram Tribuno militum conuentus, præcipuis ipſe militaribus ſeſe decoribus exornat. dein magna pompa, cunctis ſpectantibus, & mirantibus, ad Tribunum peruenit. Ibi militiam ſub impuro impióque Principe deteſtatus, arma & ornatus ante pedes eius abijcit. Cunctis ſtuporem, Tribuno bilem etiam ea res conciuit. Verùm huius facti cauſa dum quæreretur, illico reſpondit Victricius: *Sacramentum ſe Chriſto dixiſſe, cuius ſacra coleret: ideóque perfidum ipſi Principem auerſari, ſeſe tumultuum bellicorum & ſanguinis arma proijcere, vt pacis & charitatis induat. nolle ſe deinceps ferro tegi, quem Chriſtus armauerit. Periculum Tribunus faciat, num minus animi & virtutis ad tolerandos cruciatus habeat, quàm prius ad frangendos hoſtes oſtenderit.* Ad ea Tribunum furor ingens corripuit; ſtatímque corpus nudari veſtibus iubet; dein ipſum immanibus tundi obterique fuſtibus. Et quoniam neque gemitibus, neque ſuſpiriis dolorem prodit Victricius, in acutiſſima teſtarum fragmina B deponitur, vt eorum ſtimuli plus tormenti afferant. Creuit ipſo cruciatu patientis animus: ideóque voluntas Tribunum inceſſit eum Comiti ad maiora ſupplicia ſiſtendi. Igitur diebus aliquot tranſactis, cùm vulnera plus doloris facerent, maior tamen Victricium patiendi ardor impelleret, ad Comitem is pertrahitur. Hic nullo in corpus tormento ſæuiens, ratúſque ſatis agitata cruciatibus membra, ſola truncandi capitis ſententia Chriſti militem perculit. Iámque à tribunali Comitis ad deſtinatum ſupplicio locum Victricius ducebatur, cùm ſatelles auſu temerario eius ceruici manum inijciens, magnum ſibi malum acceſſiit. Nam dum idoneam ferro partem inſultans explorat, diuina vltione vterque ipſi oculus excutitur. Ad hæc ſtupentibus cunctis, catenas, quibus ad oſſa iam depreſſis conſtringebatur, paullum ſolui Victricius poſtulat. Et cum nullus id beneficium impertit, ad Chriſtum vocem reflectit, palámque C flagitat eius auxilium. Conteſtim igitur ante omnium oculos de manibus eius catenæ defluunt. Ibi ad nouæ rei miraculum hærent omnes attoniti. hinc vrget ad pœnas Comitis imperium: illinc ab his pietas auertit. Sed plus religio potuit, vt ſolutum relinquerent, quem diuinitus liberatum viderant. Ergo ad Comitem pauidi recurrunt, quæúe acciderint, cuncta explicant. Et iniecta mox Comiti religio. Poſtquam enim Victricium tot rebus ingentem conſpexit, vehementer animum ſenſit ad capeſſendum Chriſti cultum incendi; ac ſubitò fidei facibus illuſtratus, multa Chriſtum laude extulit, eiúſque militem Victricium abſoluit.

Paulin. epiſt. 26. Fuſi Romani VIII. anguſti.

An ob inſigne certamen pro Chriſto toleratum, quod hic deſcribitur?

AN. 392. Dum verò hic multis poſt eam inſignem victoriam annis laborat Victricius, in Gallia Valentinianum eius nominis Imperatorem Secundum multa Principem virtute nobilem Arbogaſtes genere Francus, qui plurimùm in eius aula pollebat, fune ſtrangulatum vita exuit: huiúſque artibus Eugenius è Rhetoricæ exedra nuper eductus ad Imperij faſtigium euehitur. Verùm Theodoſius, qui per Orientem Imperium moderabatur, quémque poſt necem Valentiniani Occidentis Principatus D hæredem aſpiciebat, filium ſuum Honorium Occidenti & Galliis præfecit: ac non multò pòſt in Alpes bellum portauit Eugenio infeſtus. Itaque debellato cæſóque Eugenio Galliis aliquamdiu pacificè potitus eſt Honorius.

Valentinianus II. Imperator ſtrangulatur.

S. Epiphan. de pond. & menſ.

Eugenius ad Imper. euehitur.

Eo cæſo Galliis HONORIVS imperat.

AN. 406. Atenim exeunte ſexto & quadringenteſimo Chriſti ànno, in Gallias graſſari cœpere cum Alanis & Sueuis Wandali. E Scandianis & Gothicis inſulis profectos Wandalos, barbarum ac ferocem populum, quidam autumant: ab vicinis Mæotidi paludi locis, alij. Fame preſſos è patrio ſolo diſceſſiſſe, ac in Francorum ſedes irrupiſſe, narrat Procopius. Partim exigentibus fœdis Gallorum flagitiis, partim accerſente Wandalo Stilicone, in Galliam effuſos veriùs credo. Quantis ea tempeſtate criminibus abundarent Galliæ, Saluianus Maſſilienſis Epiſcopus ſcriptis prodidit. Neque nobis incognitum eſt, Stiliconis animum ingentibus curis æſtuaſſe Imperij filio parandi: & quoniam id nequiret fruſtrantibus toties ſpem nuptiis, tacita ferarum gentium euocatione connifum. Igitur Carocus Wandalos, Alanos, aliáſque barbaras gentes, Francis iam fractis, neque impedientibus aliis populis, in Gallias,

VVandali aliique Gallias infeſtant.

Oſor. l. 7. c. 38. Saluian. l. 7. Procop. de VVand. bello. lib. 1.

Loco cit.

Lib. 7.

Oroſ. lib. 7. c. 38.

PHARAMVNDVS FRANCOR. REX.

Salvian. l. 7. S. Hieron. epiſt. 11. Oroſ. l. 7. c. 38. Marcellin. in Chron. Paul. Diacon. lib. 13. Beda l. 1. hiſt. Angl. alij. Iac. Guyſi. in l. 8 Annal. Hanon.

S. Hieronym. epiſt. 11.

A

traiecto Rheno, tumidus intulit. Hi paucos intra menſes totam ferè Belgicam Galliam ſubegere. Quà copias trahebant, neque vrbibus, neque oppidis, neque vicis aut agris vſpiam parſum eſt. Quos ipſi locos vel arte, vel natura munitos ceperant, eos flammis corrumpebant, vbi prædas auerterant. Homines & pecora ferro tollere, perpetuus eis ludus erat. Igitur captis direptíſque Cameraco, Bauaco, Tornaco, incenſis, dirutíſque hoc in tractu arcibus; nihil integrum manſit. Ac ne metu deinceps incolæ vacui agitarent, duas ſibi ſedes barbari retinuere, Bauacum iuxta Neruios, & propiùs mare Gandauum: vt poſitis illic præſidiis ſua tutarentur; victis deinde populis ingruerent, quamdiu his in partibus degerent. iuſſique quamplurimi ſunt Neruiorum vnà cum vicinis populis relicto patrio ſolo in Germaniam migrare.

Frãci Gallias inuadunt. — AN. 410.

Zoſim. l. 6. Sozom. l. 4. c. 11 Renat. Frigerid. apud Greg. Tur. l. 2. Francor. c. 9

Nondum exacto quadriennio, minimè Francis animus defuit noſtram in Galliam penetrandi, cùm remiſſiùs agere Conſtantinum, qui faſces Romanos ſumpſerat, & Auguſtum agebat Britannis impellentibus, perſpicerent. Igitur Rheno magna mole ſuperato, multa de Gallis oppida cepere, & in ipſis Treuirorum Auguſtam Imperij caput. Is Francorum in Belgicam incurſus, & capta de Romanis oppida cùm terrorem aliis Galliæ populis incuterent; quidam horum animos erexere, vti ſe Romanis opponerent: adeóque factum eſt, vt poſt Britannos Armorici, & quidam Gallorum ad Oceanum iacentes, eorum iugum excuterent. De Belgis inferioribus id maximè certum videtur, eos vel eiectis, vel oppreſſis magiſtratibus Romanis, Rempublicam pro arbitratu ſuo conſtituiſſe.

B — AN. 411.

Horũ exẽplo Galli Romanos vel opprimunt, vel eiciunt.

Zoſimus lib. 6. Idem faciunt Belgæ.

Nihil fermè grauius timeri poterat; & quod quiſquam vel raperet, vel peſſundaret, nihil ſupereſſe videbatur his in partibus: cùm paullò pòſt Gothi ex Gallia Celtica huc venere, ſuo etiam furore ditionem quaſſaturi. Si námque veri ſunt Belgici Annales, inter eos & Wandalos (vel qui remanſerant in Belgio, ceteris vlteriùs tendentibus; vel qui nuper huc ex Hiſpania reuenerant) acre certamen in Carbonaria ſilua; non procul Tornaco, exortum eſt: ibíque turpiter fuſi fugatíque Wandali memorantur. Ea igitur Gothi victoria potiti, quòd hîc & alibi ſupererat, aut ſuam ipſi fecere prædam, aut igni corrupere. Id longè verius eſt, accenſis ſemel huius regionis cupidine barbaris exteríſue, nihil ab Francis quietis datum indigenis. Hos qui poſſent defendere, vix è Romanis aliqui ſuppetebant: quòd alibi variorum hoſtium incurſionibus ij premerentur. Et quamuis minimè contemnendis ſeptus copijs in Francos Caſtinus Comes domeſticorum mouerit: iſne tamen felici eos aggreſſus ſit prælio, nuſquam proditur. In ſuſpicionem deſcendere licet, in hunc hoſtem armis nihil profectũ fuiſſe. Id cùm animaduerterent Romani, cis Rhenum eos in Germania Inferiore, non procul ab eodem amne, ſedem aliquam Francis permiſiſſe, vt in ea pacificè degerent. Illic huius gentis regnũ ſenſim ſtabilitum. Qui ſceptro potiretur, & primus regium in omnes imperium haberet, idoneum fuiſſe Pharamũdum. Cùm id regnum ad quadringenteſimum & vigeſimum primum Chriſti annum coaluiſſet, annis deinceps quatuor Pharamundum proſperis ſemper vſum rebus. Vbi vitam eius mors abrupit, in regnum ſucceſſiſſe Chlogionem eius filium. Is cùm magno regnum latè producendi deſiderio teneretur, cùm multis in Belgicam Secundam copijs deſcendit, eiúſque populis arma intulit. Hîc omnem ferè peruagatus Neruiorum ditionem, per Gallo-flandriæ noſtræ fines in Atrebatum terras mouit, paullò mitior in hunc tractum factus, quòd iter aliò maturaret, vbi ſedem nouam quæreret ſibi ſuíſque. Ad Helenæ vicum (quod Heſdinium Vetus hodie nominamus) victricibus eſt armis, & ſecundis euentibus penetratum. Sed ibi ſoluto in ſolennes epulas, & choreas exercitu, propter nobilis puellæ nuptias: Romanis in Gallia præfectus copijs Aëtius inſigni vir rei militaris arte, & fortitudine, nihil opinantes hoſtile, & quaſi ſecuros, cum Maioriano, qui poſteà Cæſar fuit, furtim aggreditur. Permulti ea irruptione oppreſſi, cæſique: in victoris poteſtatem viui venere non pauci, ipſáque præſertim puella, cuius nuptiæ celebrabantur. Ceteri fuga dilapſi, tanta itinerum intercapedine ad Rheni amnem quæſiuere ſalutem & præſidium. Quippe nullum, quò ſe reciperent, aut ceperant, aut retinuerant cis flumen illud oppidum. Et à tergo tanta vi Aëtius ſemper inſiſtebat, vt nullam fugientibus moram faceret, donec illis

AN. 413. vel circiter.

Ægid. Bucher. Gotthi has in partes veniũt.

Iac. Guyſi. in l. 8 Annal. Hanon. eaſque populantur.

C

Franci rurſus Galliam Belgicã infeſtãt.

Sedes hîc iis in Germania II. cõceditur. — AN. 418 ex Proſper. Pithœi vel vt habet Trithemius

Ægid. Bucher. de Epiſc. Leodienſ.

Horum rex I. cis Rhenum conſtituitur PHARAMVNDVS. — AN. 419. AN. 425.

Chron. Proſper. Pithœanum Hiſtor. reg. Frãc. Gregor. Aim. Ægyl. Trithem.

D — AN. 428.

CHLOGIO ei ſuccedit, & in Neruios Atrebateſque penetrat.

Greg. Tur. l. 2. c. 9. Aimoin. l. 1. cap. 5. alij tam etiam. Sidon. Apollinar. in Paneg. Maior.

Verùm hinc ab Aëtio fugatur.

Digitized by Google

A ad fluuium in ea compulſis loca, quæ priùs illic habitauerant, cetera Romano per Belgium Imperio derepta liberè recipiendi facultas fieret.

Tranſactis aliquot annis, & Aëtio ad Hunnos, euitandis inimicorum inſidijs, transfugere coacto, incenſus denuo eſt Chlogionis animus deſiderio Belgij loca repetendi, vnde tanto dedecore ab eodem duce pulſus fuerat. Et iam maior inuaſas hîc vrbes obtinendi, & retinendi ſpes dabatur, diſtractis bello Romanis, quòd contra Gothos & Burgundiones gerebant. Eò viros, qui cuncta diligenter explorent, præmittit. Horum relatione gnarus, præcipua Belgij oppida exiguis Romanorum præſidijs teneri, ſecuros ab Francis vbique mortales agere cis Rhenum, & Moſam: copias omnes à Diſpargenſi caſtro, & alijs oppidis deducit. Initio Tungros inuadit, Taxandróſque. Ibi bello confeſtim locorum, & rerum omnium potitur. oppida quędam præſidijs munit, quò ſuos ex fuga recipiat, ſi ab hoſtibus vis ingruerit maior, quàm pugnando ferre poſſit. Haud multò pòſt Cameracum intendit, ídque paucis diebus expugnatum capit: exinde cum copijs iter maturat Tornacum per obſcuras B Carbonarij ſaltus vias. Obſidio cincti Tornacenſes, ingentibus primùm animis, viribus, armis, & machinis vrbem propugnant: ſed ipſi denique ſua ſéque Chlogioni dedere coguntur. Quidquid Romani ſanguinis inibi proximíſque locis repertum fuit, iuſſu victoris hauſtum eſt ferro. Magnam vim hominum ad huius Francorum victoriæ nuntios Pariſijs Tornacum veniſſe, vt Chlogioni iungerentur, quidam ſcribunt. ibidem inter vtroſque dictas & firmatas fœderis leges. paullò pòſt ab vtriſque ſimul incumbentibus Romanorum in Belgio fuſum exercitum. Sanè magnum Chlogionis rebus allatum eſt, Tornacenſi vrbe capta, momentum. Nam potens erat ea tempeſtate Tornacum, & præcipua Romanis in Secunda Belgica ſedes Oceanum verſus. Quos id temporis Comites, Cynegiorum Procuratores, Præpoſitos Argentarios, Agentes, & alios ex noua regendi ratione magiſtratus his in partibus habebat Romanus Imperator, ij præcipuè Tornaci morabantur. Inerat prætereà mortalium vis magna. Inſtitores eò plurimos traxerat vel neceſſariarum ibi rerum varie-C tas, vel opportunitas loci, interfluente Scaldi fluuio ſatis profundo, latóque, & magnarum patiente nauium. Ad hæc cælum ipſum ibi benignum, & ſitus loci apprimè iucundus. Circùm ingens regio illi ſuberat Pagi Tornacenſis nomine. Quidquid ferè terrarum, oppidorum, villarúmque Gandauum vſque ſecundum Scaldim iacebat, multúmque tractus eius, quem modò Inſulenſem dicimus, ea cum Tornaceſio complectebatur.

Subacti poſtmodum ab eodem rege Atrebates, Morini, Neruiorum ditio, clientéſque omnes ad mare porrecti: ac poſteà etiam Ambiani, & Bellouacēſes. Ijs igitur principiis cùm ſtruere regnum Franciæ his in partibus cœpiſſet Chlogio, è viuorum numero abreptus eſt. Filius eius (niſi malimus eos ſectari, qui volunt alio patre natum) ac ſucceſſor Merouæus plurimum poſteà laboris ſuſcepit, vti regnum ita partum oppidò firmaret, eiúſque fines produceret. Ingruebant vndique hoſtes vicina loca poſſidentes: quibus tam fauſta Francorum initia terrori erant, vel inuidiæ. qui armis poterant, infeſtabant ipſi. quibus præter inuidiam nihil erat, ſaltem alios D ijs hoſtes parare maturabant. Neque deerat Romanis voluntas armis repetendi, quæ in Belgio amiſerant. Igitur inter eas difficultates adeò prudenter & fortiter vbique rem egit ſuſcepto Merouæus bello, vt neque quidquam eripi ſibi ſiuerit, & pacem apud Valentinianum Cæſarem (cui regnum Occidentis & Galliarum iuſtè obuenerat) ijs conditionibus inuenerit, vti parta retineret. Haud modicam tamen regionem obtinebat eo tempore Merouæus. Ab Rheno quippe ad Sequanam vſque fluuium, eius regni limites protendebantur: ac ijs præter enumeratos populos, Bataui, Menapij, Tungri, Eburones, Aduatici etiam comprehenſi ſunt.

Sed paucis annis in pace degentem multa poſteà Merouæum agitauere, terræ motus, oſtenta, Hunnorum incurſio: quæ omnia noſtram quoque ditionem perculere. Priuſquam barbara Hunnorum natio in Galliam ſeſe diffunderet, incutiendo mortalibus terrore, elementorum pleraque diu inſolitis rebus infeſta fuere. Toto anni decurſu terra frequenter ingemuit trepidauítque. Sub veſperum die quodam

Left margin notes: AN. 432. — AN. 445. aut 443. cum nonnulli annis 20. aut 18. tantum afferant regnaſſe. — AN. ferè 445. — AN. 450.

Right margin notes: Rurſus copias huc ducit Chlogio, & loca multa expugnat. *Gregor. Turon. l. 2. Franc. c. 9. Bald. in Chron. Camer. l. 1. c. 3. Aimoin. l. 1. c. 5. Sigeb. Chronic. Marian. Scot. Iacob. Meier in Annal. Fland. MS in Chron. Volaterran. l. 3. Ortelius in antiq. Belg.* — Tornacum ei deditur. *Bald. in Chron. Camer. l. 1. c. 3.* — Pariſienſes ad eum veniunt, & pacem cū eo ſtatuunt. *Nicol. Gill. in Annal. Franc.* — *De his vide VVolfgang. Lazium, de Rep. Rom.* — Victis Neruijs, Atrebatibus, & Morinis, regnum hîc inchoat. — MEROVAEVS in regnum Franciæ ſuccedit, & pro eo multum laborat. — *Hincmar. in vita S. Remigij. Hariger. de Epiſc. Leodienſ.* — *Mariani Chron. Ioan. Triſthem.* — Oſtēta varia. *Sigeb. in Chron.*

Digitized by Google

A ad Boreæ plagam cælum multo igne conſpicuum ſtetit: ſolùm intermicabant lineæ quædam maiori lumine haſtarum ſimilitudinem deformantes. luna ſemel defecit. ingentibus cometa crinibus horrorem incuſſit. Et ſecuto mox anno innumera hominum multitudine ſeptus Attila rex Hunnorum Gallias inuaſit. Præ ceteris magnum dolorem cepit ea Hunnorum irruptione Merouæus. Eo quippe vidente, & fruſtrà fremente (quoniam auxilium ferre non poterat) vt aliorum iuxtà populorum, ita Neruiorum omnis ferro & igni peſſumdata: nihil vt reliquum ferè hoc etiam in tractu noſtro barbarus fecerit; exceptis fortè tantùm munitionibus locis, quæ feſtinatio cingi obſidio, & machinis quati minimè permiſit. Vbi tamen in Galliam Celticam profundiùs ſeſe Attila penetrauit: collectis Merouæus ingentibus tum Francorum, tum Belgarum copiis, non leui momento fuit Romanis ad debellandum, indéque abigendum procul barbarum. Igitur eo defunctus metu, bellóque, ad firmandum rurſus regnum, & farciendas ruinas, animum curáſque conuertit. Verùm his laboribus intentum mors oppreſſit anno ferè Domini quinquageſimo quinto ſupra quadringenteſimum. B Childericus liberorum maximus ex eius voluntate hîc poſteà Francis imperauit. Hunc varij caſus exercuere, nunc iucundè, nunc grauiter. Circa fines regni latiùs producendos, modò in Germania Prima, modò in Secunda Belgica laborauit vehementiùs. Sed mox fœdis moribus in puellas fœmináſque graſſantem exuère regno Franci, admoto publicis rebus Ægidio, Chriſtiani nominis viro, militúmque Romanorum creato nuper Magiſtro. Annos ferè octo regnum hic adminiſtrauerat, cùm Principes quidam eum exoſi, Childericum è Thoringia reuocatum regno rurſus adhibuere Winomadi conſilio. Ea rerum viciſſitudine, cùm prudentiæ multum hauſiſſet Childericus, imperio leni & ſapienti poſteà Belgas, & Francos habuit. Ferunt, eo regnante, bello tentatam ab Rege Britonum Arturo Flandriam. Verùm de Arturo, ſitne vnquam fuerit, quæſtio grauis apud multos mouetur. Nam eorum pleraque, quibus de ipſo quidam libros impleuere, nec veritate nituntur, nec temporibus conueniunt. Neque deſunt qui hac ferè tempeſtate Odoacrem (Odouacrium nonnulli nominant) Saxonum Ducem è Belgica Neruiorum & Flandrorum agmen vnà cum Saxonibus, aliíſque barbaris gentibus trahentẽ, primùm Childerico Pariſios obſidenti ad expugnationem plurimùm C profuiſſe; dein ſubigendis Aurelianis Andegauíſque, & debellando Romanorum Comite Paulo, non paruam eidem operam præſtitiſſe: ac denique cum iiſdem copiis bellum in Italiam portaſſe, ibique, Neruiis & Flandris præſertim annitentibus, Roma potitum. Verum, vt conceſſerim hunc Odoacrem non alium ab eo fuiſſe, qui per Noricas Alpes S. Seuerini Noricorum Apoſtoli temporibus in Italiam exercitum deduxit, ibique regnum adeptus eſt: ſubiit tamen non leuis animum admiratio, quinam ei vel Neruij vel Flandri adhæſerint, cùm vtrique Childerico ſubeſſent: niſi forſitan arbitremur, ab Franco nonnullos ei conceſſos in bellum aduerſus Alemannos eunti.

Protenſo latè regno per Galliam, Childericus quorumdam locorum ſecuritati cauendum ratus eſt. Ideóque vel gubernatores iis, vel regulos, qui tamen ipſi ſubeſſent, impoſuit. Colonia Sygebertum, Morini Carocum, Heribertum Treuiri accepere. D Qui Cameracum & totam inde ad Oceanum vſque regionem, accepto in gentem imperio, teneret, potiſſimùm electus eſt Regnacarius Childerici propinquus. Latè patuiſſe ditionem eius inde arbitramur, quòd Atrebates, Tornacum, & quam modò deſcribimus Gallo-flandriæ regionem, vnà cum aliis populis hinc ad Oceanum vergentibus complecteretur. Gemebant interim grauiter tractus huius Chriſtiani multos iam annos Epiſcopis vidui, poſtquam apud Neruios è viuis morbo Superior abiuiſſet, apud Atrebates Diogenem ferro peremiſſent Wandali. Impediebãt eos ſcilicet, quorum intererat Pontifices dare, tot illatæ clades barbararum gentium incurſibus. Et non parum doloris faciebat Francorum feritas: qui cùm cultu idolorum vehementer implicarentur, nihil Chriſtianum pati poterant; eóque rapiebantur aduerſus res ſacras impetu, vt ipſa etiam templa Chriſtiano ritu conſecrata diſſicerent, Chriſtóque initiatos homines grauiſſimè perſequerentur. Igitur in his partibus

Chriſtia-

Hunni Belgiũ infeſtant.
Sidon. in Paneg. Auit. Gregor. Tur. l. 2. c. 6. Sigeb. Iac. G. f. in Annal. Hannon. Meyer. in Chron. 451.

Greg. Tur. l. 2 cap. 9.
Merouæus moritur. Regnum Franciæ capeſſit CHILDERICVS filius.
Sidon. Apollin. in Paneg. Auiti.
Quem Franci expellunt ob libidinem.
Grego. Tur. l. 2 cap. 11. & 12. Aim. l. 1. c. 7.
Ac deinde reuocant.
Iidem auctores.
An huius tẽpore Arturus in Flandriam bellum mouerit?
An Neruij & Flandri cum Odoacre in bello?
Gregor. Tur. l. 2. Franc. c. 18. & 19. Ioann. Trithem. in Comp. lib. 1. Annal. Franc. Iacob. Meier. lib. 1. Annal. Fland.
Regulos conſtituit Childericus.
Gregor. Tur. l. 2. c. 9. Iac. Meier. lib. 1. Annal. Fland. Trithem. in Comp.
Gregor. Tur. l. 2. cap. 42.
Res interim Chriſtiana in Belgio erat afflicta.

Hincmar. epiſt. 6. ad Epiſcop. cap. 10.

AN. 451
AN. 455
AN. 463
AN. 471
AN. 472

A Chriſtianorum ſolatio plerique volunt Eleutherium Tornacenſibus Epiſcopum datum ab Simplicio Romanorum Pontifice, anno vertente ſupra quadringenteſimum octogeſimo quarto. Verùm id mihi aliiſque parum probatur. Qui ab Simplicio Papa Romæ conſecratum eo tempore volunt, in errorem prolabuntur, cùm Simplicius altero ſaltem priùs anno mortem oppetiuerit. Et ne quidem hoc æuo dignitatem Eleutherium capeſſiuiſſe, ex ipſa temporum ratione certò conſtat. Quippe Medardus Eleutherium ſecutus proximè, cùm annos quindecim Neruiorum Eccleſiæ pręfuiſſet, paullò antequàm ſenior Chlotharius vitam poſuerit, anno poſt Chriſti natalem quingenteſimo & ſexageſimo primo è viuis abiit. Contrà, Eleutherium annos ſex & quadraginta Epiſcopali dignitate fulſiſſe, omnium ferè monumentis probatur: ideóque vt in annum circiter quingenteſimum eius exordia referamus, iniicitur nobis neceſſitas. Igitur eo demum tempore de ipſo narrare aggrediemur.

An ſit tum datus Tornacenſibus Pontifex S. Eleutherius?

Ægid. Bucher. in diſput. ad Epiſc. Leod.

Vide quæſt. 4. noſt. ad vit. S. Eleuthery, vbi hanc controuerſiam latè tractamus. & Buch. d. l.

AN. 481. vel 482. Interim iam Childerico Rege fatis abſumpto, Chlodouæus eius filius regni Francorum gubernacula ſuſcepit anno Chriſti quadringenteſimo circiter & octogeſimo B ſecundo. Multa in eo dignitatis regiæ decora fuere, virtus, ſapientia, ingens animus, bellicæ artes, moderatio, beneuolentia: quibus id breui perfecit, vt ſubditos inſigni amore obſtringeret ſibi, aduerſarios vehementi metu percelleret; victis hoſtibus quamplurimis, imperium porrigeret. Tenebatur tamen eius animus idolorum ſuperſtitioſa religione: ideóque res Chriſtiana ſub eo parum etiam in Belgio procedebat. Vxor Chlotildis apprimè iam inde ab infantia Chriſtianis ritibus culta, quotidianis propè vocibus eum incendebat, vt erroribus abdicatis, legibus & moribus AN. 496. Chriſtianis mentem imbueret. Verùm ea tamdiu fruſtrà fuit, donec ille denique ad Tolbiacum Alemannos ingenti clade obruit, poſtquam trepidis in rebus inuocato Chriſti nomine, inſigni ſe voto numini conſtrinxit Chriſtiano baptiſmate animam eluendi. Ergo poſt eam victoriam agitantibus ſemper animum ſtimulis nuncupati Chriſto voti, Chlotildis Remenſem Archiepiſcopū Remigium rei totius admonuit; C cúmque vehementer adhortata eſt, vti ſedulus ad Regis animum ab idolis ad Chriſtum auertendum incumberet. Neque verò ſibi defuit Chlodouæus. Dum enim Remos ipſe pergeret, Tullum deuenit. Ibi Vedaſtum præclaro virum animo & virtutibus inſignem nactus, eum inſtruendæ legis Chriſtianæ capitibus menti ſtatim admouit. Et quò per iter ea, quæ didicerat, alloquiis confirmaret, viæ comitem cepit. Poſtquam cum eo Remos attigit, Remigij ſeſe poteſtati commiſit, ab eóque ſacra voluit aqua tingi: quóque plus voluptatis Epiſcopo faceret, Francos, vt ſecum eadem ſacra ſuſciperent, damnatis idolis, perduxit. Igitur Chlodouæo ſacris vndis abluto, magna Chriſtianis omnibus iniecta eſt lætitia: paſſimque apud eos concepta opinio, Eccleſiam intra breue tempus grauibus iri ſubleuatum oppreſſionibus gentilium. Neque ſua ipſos ſpes prorſus fefellit. Cùm enim magnam eo facto ſibi Remigius apud omnes venerationem conciliaſſet, etiam Francorum Apoſtoli dignitatem obtinuit. Et quoniam, vt Archiepiſcopus Remenſis, ea poteſtate præditus erat, vti Neruijs, Atrebatibus, Cameracenſibus, Morinis, aliiſque huius Secundę Belgicę D Eccleſijs ſacrum ius diceret (horum enim omnium Metropolis erat Remenſis ciuitas:) pro ſtudio rem Chriſtianam adiuuandi, de Paſtoribus ijs prouidit, quibus an- AN. 497. vel 498. nos iam multos caruerant, tot impedientibus tum bellis, tum barbarorum incurſionibus. Datus ergo Morinis Antimundus; Cameracenſes, & Atrebates Vedaſtum accepere, quem ſuprà narrauimus ſacra Chlodouæum myſteria docuiſſe; Theodorus Tornacenſis Pontificatus dignitatem adeptus eſt magno Neruiorum deſiderio. Verùm ſub hoc admodum lentè apud Neruios Chriſtiana res progreſſa eſt, ipſis præſertim Tornacenſibus, & Francis infeſtantibus. adhuc enim illi falſorum numinum cultu ſic ardebant, vt nullum Chriſtiani nominis hominem intra muros agere paterentur. Docent igitur Tornacenſium monumenta, Theodorum vix Tornaci Pontificem egiſſe: coactum ferè ſemper eum, ſæuiente Tornaci grauiſſima contra Chriſtianos perſecutione, in pago Blandinienſi (eminet ille Tornacum inter & Inſulam vtrique vrbi obnoxius) cum pauculis Chriſti aſſeclis degere. ſi quos è paganis ad

CHLODOVAEVS Francis præficitur.

Gregor. Tur. aliq. Franc. hiſt. auctor.

Mores eius, factáque.

Poſt votum ſuſcipiendi baptiſmi, victoriam impetrat.

Gregor. Turon. Hinemar. Aim. aliq. Scriptor. hiſt. Franc.

Baptizatur Remis.

Auctor. cit.

Eccleſiæ in Belgio reſpirant.

S. VEDASTVM Cameracenſes & Atrebatenſes Epiſcopum accipiunt, itémque THEODORVM Tornacenſes.

Vide Ægid. Bucher. in diſq. de Epiſc. Leod. c. 6. Heriman. in Chron. Tornac. Henric. Can. in vit. S. Eleuther. Gutbert. in eiuſdē vita. Chron. Tornac.

Digitized by Google

A

Chriſtum perduceret, furtim magis, quàm palàm id feciſſe. ad ſacra vſum eo templo, quod elegans illic Chriſtiani condiderant D. Petri nomine. tres annos dũtaxat officio perfunctum. Sed plerique homini grauem inurunt vitæ in vitia ſenſim prolapſæ, ac præſertim ſuperbiæ notam: affectóſque ideò non leuiter ſubiectos ei Chriſtianos. criminis eum denique pœnas immanes dediſſe, tactum de cælo, & miſeranda morte ſublatum: vt non parui erroris arguatur Demochares, qui martyrij palma decoratum aſſerit.

Theodorus Tornac. Epiſ. fulmine ictus obiit.

Auctores ſup. cit.

Tom. 1. de Mſſ. S. Inſ. cap. 15.

Igitur qui poſt Theodorum infulas capeſſeret, S. Eleûtherius communi iudicio, & voce populi delectus eſt. Eo de viro vt multa commemorem, quædam iure ſuo poſtulant, actum ſcilicet plerumque Blandinij tempus, ſacrum ius in hanc noſtram regionem, multus denique labor hîc impenſus conuertendis ad Chriſti fidem incolarum animis. Tornaci natus fuerat nobilibus & opulentis parentibus, ſed, quod caput eſt, Chriſtiana lege & moribus claris, Sereno Blandâque. Poſt multas preces eum à Deo datum ijs comperio, multa iam exacta ipſorum ætate. Pueriles annos agentem nec crepundia, nec ludi ſodalium delectabant. adeóque ex vultu mirifica lux, nitentis animi ſpecimen, irradiabat, vt intuentium oculos perſtringeret. Inceſſum, motus, actiones, ſermonem, inſolens id ætatis modeſtia temperabat: quaſi totus ad virtutem factus eſſet. Igitur tantis parentes virtutum initijs lætabundi, Eleutherium ad ſtudia litterarum in ludum ſapienti vſurum magiſtro miſere. Ibi capeſſendæ virtutis & doctrinæ ſocium nactus eſt Medardum, pari ætate, & virtutis deſiderio iuuenem. Huius exemplo, & magiſtri cohortationibus impulſus, ita modò in litteras incubuit; modò corporis motus & voluptates cibi potúſque abſtinentia, & flagellatione coërcuit; modò animum vario contra vitia pugnandi genere, & parandarum ſtudio virtutum effinxit: vt iam tum initia ſtrueret aptiſſimæ muneribus epiſcopalibus mentis. Neque Medardo incognitum id fuit aliquo diuini hauſtu numinis, cùm ſæpè ad eiuſmodi dignitatem euehendũ ludibundus ingereret. Grauis interim Tornaci tempeſtas in homines Chriſtiani nominis, à Scaudinienſi Tribuno (præerat hic Tornaco, & locis alijs Scaudo, ſiue Scaldi fluuio impoſitis) admodum inſignis ſæuitiæ viro, & immani Chriſtianæ legis cultorum hoſte, concitata eſt. Is enim edicto publicè ſanxit, eos, qui nollent Chriſto nuntium remittere, bonis omnibus exutos ab vrbe pulſum iri. Perculſus ea re Serenus cum vxore & familiaribus Tornaco diſcedere maturauerat. Eum plerique ciuium Chriſti & virtutis amore ſuccenſi fuerant ſecuti. cum iſtis Blandinium celebrem ſecundo ab vrbe Tornacenſi lapide vicum Serenus ſe receperat, vbi prætorium villámque exilio commodam habebat. Iſti gliſcentibus ibi diuinarum & cæleſtium deſiderijs rerum, quò feruentiùs hęc alerent, inſignem templi molem ſtruxerant, collatis ad hoc opus ſymbolis. Poſtquam igitur ijs, quas memorauimus, iuuentutem ac pleramque virilis partem ætatis nunc Tornaci, nunc in Gallia, nunc Blandinij exercuiſſet Eleutherius, diuina tandem imbutus ſapientia miram omnium admirationem exciuit: paſſimque iactatum eſt, aptiorem eo nullum eſſe, qui capeſſeret Epiſcopi munus. Et opportunè Theodorus eo, quem diximus, modo viuis ereptus eſt, cùm is quietus Blandinij apud ſuos iam reſideret. Itaque votis omnium impellentibus, Romam iuſſus eſt ad ſummum Pontificem iter facere, eúmque de rebus eccleſiæ Tornacenſis docere. & cùm per litteras Symmacho, qui tum eccleſię caput erat, ſignificatum fuiſſet, omnium ſuffragijs eum Tornacenſem Antiſtitem poſtulari, ſuo is diplomate hanc ipſi dignitatem aſſeruit. Ergo reducem ex Italia Sanctus Remigius Remorum Archiepiſcopus ſolemni ſacro, & carmine conſecrauit, anno circiter ætatis quadrageſimo. Exceptúmque Neruij multo Blandinij honore, ac beneuolentia proſecuti ſunt, cum magna ipſi ad eius conſpectum lætitia perfunderentur. Sed ea dignitate ſuſcepta, quantis Antiſtitem curis diſtringi, & laboribus fatigari oporteat, ſubditos ſibi mortales efformandò: ipſe ſuo præſertim docebat exemplo. Quippe diei & noctis plerumque tempus orando conſumere; corpus inedia & verberibus caſtigare; multiplices in populi bonum curas animo complecti; vniuerſos ſubiectæ ſibi regionis locos obire; modò Tornaci, occultè; modò Blandinij, & alibi, palàm agitare; nuſquam corporis & animæ

An. 500. vel circ.

Theodoro S. ELEVTHERIVS in Epiſ. Tornac. ſuccedit.

Eius mores ac virtutes deſcribuntur.

Henric. Can. in eius vita. Hereman. in Chron. Martin. MS. Chron. Tornac. MS. Guibert. in eius vita MS.

Fortunat. in vita S. Medard. Chron. Tornac. Guibert. in vit. S. Eleuth. MS.

B

Epiſcopum fore prædicit S. Medardus.

Fortunat. in vit. S. Med. c. 1. Petr. de Natal. l. 5. c. 97. Chron. Tornac. ... V. de Nitas noſtras ... in vit. ... Guibert. Henric. Can. in vit. S. Eleut. Guib. ibi. Chron. Tornac. MS.

C

S. Eleutherius Romam adit, & à Pontifice maximo confirmatur Epiſcopus.

Auctor. citati.

D

Eum conſecrat S. Remigius.

Vide Quæſt. 1. ad vit. eius Pontificale munus obit diligenter.

Digitized by Google

A quietem carpere; Chriſti legibus adſtrictos homines nunc in cœtu, nunc ſingulos ad virtutis ſtudium verbis accendere; idola colendi libidine feruentes modò publicè, modò priuatim reprehenſionibus & minis vehementer inceſſere: prorſus nihil ſui muneris omittere, quò regionem animorum tenebris & ſceleribus vacuam faceret.

Sed ita nauantem Eleutherium Cenſorini degentis Tornaci Tribuni filia tranſuerſum agere contendit. Erat ipſa paterno inſtituto à Chriſtianis legibus aliena: ceterùm nubilis, vultu decoro, diuitiis abundans, in libidinem prona. Igitur Eleutherium fortè conſpicata, turpiſſimi in eum amoris flammas concepit. Inde tantum illico mentem incendium vaſtauit, vt nullam quietis partem caperet, nullam animi & corporis voluptatem admitteret: breuíque animam actura videretur, niſi deſiderium expleret Eleutherij complexu. Vt igitur audax, ſine fronte, impos animi, & temerarium eſt id genus puellarum, quæ animis fœda ſemel accenſis cupidine, ad voluptatem corpora incitauere: in Pontificis conſpectum Blandinij, quò ſe contulerat, celerrimè fertur. quaſi honeſtum quidpiam poſtulatura, eius ſe genibus affundit. ſed nullis verborum ambagibus detinens, ardentiſſimo eius amore teneri ſe profitetur: vtque tantum incendium voluptate corporum reſtinguat, vehementer flagitat. aut enim ſibi optatis amplexibus fruendum; aut cita morte inter æſtus occumbendum aſſerit. Hîc Eleutherius, qui ſacro in loco precabundus conſiſtebat, ingenti verecundia ſuffundi primùm (vt qui caſtimoniam ſanctè percoleret:) incitatis deinde animis, puellam grauibus verbis inceſſere; vultu & manibus eam amoliri; contra eius libidinem fortiter niti. Sed vbi parum luctando procedebat (à malo quippe dæmone miſeram inſideri flammæ huiuſmodi auctore, diuinitus perceperat) pallium lacinia tenentem auerſari; in manibus eius veſtem relinquere; & procul auferri fuga, donec duas inde leucas conficeret. Honeuanium ei latibulum & quietem animi dedit. Diuinum interim numen (cuius prouidentia bonis, ad ferendum auxilium; malis, ad ſcelerum punitionem, ſemper incumbit:) tanto tremore puellæ corpus perculit, vt Epiſcopi pallio inuoluta paullò pòſt miſerè animam efflauerit. Vix elatum fuerat Tribuni iuſſu cadauer, & cum luctu in Martio ad vrbem campo defoſſum, quando infelicem puellæ caſum didicit Eleutherius. Igitur ad eius rei nuncium extemplò Tornacum aduolat: ſuúmque puellæ periculo pudorem metumque poſtponens, eius patrem mœſtitia tabentem accerſi iubet. poſtquam is aduenit: Chriſti legem ſi velit complecti, diuina mox potentia redditum iri filiæ vitam affirmat. dein illo, quæ iuſſerat, omnia ſe facturum pollicente (quamquam animus diuerſa prorſus volueret) nòn multa interiecta mora ſeſe ad id, quod facere propoſuerat, accingit. Ergo Pontificalibus ornamentis indutus ſacroſanctum miſſæ ſacrificium peragit; locum, in quo puellæ corpus tumulatum iacebat, Clero comitāte, multáque circum effuſa turba petit, terrámque pedo verberat. Ibi continuò tellus ingenti tremore, ſtupefactis omnibus, concuſſa. Verùm Eleutherius diuino inſtinctu perſentiens etiamnum Tribuni animum idolorum cultu teneri, haud vltrà progreſſus eſt eo die. Vbi noctem orationibus continuis tranſegit, ad ſepulchrum eodem comitatu ſeſe rurſus contulit. Nihilo plus, quam pridie, actum. infidelem patris animum arguit denuo terræ trepidatio. Igitur populo, qui ſe Chriſti legibus addixerat, in concionem vocato, ſupplicationem Pontifex indixit: ipſéque ardentioribus Deum noctu precibus inceſſit. Ac demum ecce tertia die Tribunus ad Eleutherium ſponte accurrit, eiúſque genua complexus, idolorum ritus abiurat; dein ſe Chriſto initiari poſtulat. Ratus eum ſincera mente ad hæc rapi Epiſcopus, impoſitum cadaueri marmor iubet auferri, ac ter ingenti voce puellam è tumuli latebris cier, vt ea viuam patri ſe ſiſtat. nulláque ſpiritus interpoſitâ morâ in gelidum puténſque corpus refunditur. Et mox puella, tanto Epiſcopi imperio compulſa, è tumulo prodit alia iam mente, ac pòſt etiam aliis moribus futura. Quippe Chriſtum Dei filium palàm profeſſa, eius ſe doctrina inſtrui, & baptiſmate tingi flagitauit, omnibus, qui aderant, obſtupeſcentibus. Ergo ſeptima pòſt luce, peracto ſex dierum ieiunio, ſacris vndis abluta eſt. Exinde tantum induit caſtitatis amorem, vt eius perpetuùm obſer-

[Margin letters: B, C, D]

A puella grauiter tētatur. *Henric Canon. in vita, Guib. ibid. cap. 7.*

Ea fortiter ſuperata, fugit. *Auctor. citati.*

Vt eandem poſteà miſerè mortuam ad vitā reuocet, laborat. *Auctores cit.*

Ac denique vitæ redditā baptizat. *Iidem auctores.*

A

uandæ voto ſeſe conſtrinxerit. Ac tum maxima Eleutherio ſpes iniecta eſt Tornacenſium animos ab idolis ad Chriſtum faciliùs conuertendi, indéque circumcircà Chriſtianam propagandi latiùs doctrinam. Verùm eam diu non licuit ſpem alere. Etenim quamuis narrato ſtupefieret miraculo Tribunus: tamen neque Chriſti legem is complexus eſt, neque filiam ex ea quietam degere vitam permiſit. multus in eo ſcilicet erat, vti religionem ab ipſa, & pudicitiæ votum auelleret. eò puellam primùm ornamentis, & mundo muliebri, nudauit: dein omnem ipſi ſpem patrimonij eripuit. ad hæc minis eam grauibus perculit eripiendæ ferro vitæ, niſi à cœpto ſponte reſiliret. Sed altiùs Chriſtum Blanda (id enim iam Epiſcopi mater, dum ſacro purgaretur baptiſmate, nomen indiderat) & caſti corporis amorem imbiberat, quàm vt minis & iniuriis extrahi poſſent. Igitur eam ob cauſam neque quidquam gratiæ in Pontificem animi ab Cenſorino fluxit, neque Tornacenſium multi ad ſuſcipienda Chriſti myſteria conuolauere. Ab vtriſque potiùs in eum grauia quædam perpetrata, quibus atrox odium proderent. Rem hunc in modum geſtam comperio. Corrupto vehementer aëre ingens Tornaci peſtilitas exarſit: ac permulti mortalium ea lue ſublati ſunt; ſed ij præſertim, qui Chriſti fidem auerſabantur. Igitur ea re permoti ciuium reliqui, quorum animos etiam tunc error occæcauerat, omnia moliuntur, vti peſtem extinguant. Cùm nihil eorum feliciter procederet, tandem in Eleutherium, qui Blandinium ſe receperat, quaſi totius mali fontem, de Cenſorini ſententia ingentibus iris exæſtuant. Ergo ipſi vincula & catenas ferentes magno numero ex vrbe prorumpũt. vbi Blandinium attigere, in ſanctũ Pontificẽ magna vi conuolant. vinculis eum alij conſtringunt; alij catenis onerant; quidam verberibus & iniuriis inceſſunt: dein omnes in vrbem ad Cenſorinum pertrahunt. Nihil innocentia ſancto viro patrocinatur. ad ciuium clamores Cenſorinus eum virgis atrociter cędi imperat. ita plagis confectum, & catenis onuſtum, in obſcurum & fœtidum carcerem detrudit. At immerſum tenebris cuſtodiæ Pontificem diuino iuſſu Angelus inuiſit: atque vbi catenas diſſoluit, perſanato corpore Blandinium dimittit ad ſuos, qui triſtes in maximo luctu iacebant. Cùm poſtridie lætis omnibus ad aras operaretur: eò maximè fuit intentus, vti precibus Deum placaret; ne quid videlicet maius in tam atroces moliretur aduerſarios. Et placuit benignus viri animus æterno numini: adeóque is valuit, vt mox per Angelum rurſus apparentem, ipſique panem offerentem, de Cenſorini, & aliorum ad Chriſtum acceſſione pius Pontifex certior fieret. Intereà loci vires accepit peſtilentia, & magna in vrbem Tornacenſem clade graſſata eſt. Ad hanc ciues plagam vehementer conterriti, Cenſorinum frequentes adeunt. de vaſta tot funeribus vrbe admodum conqueruntur: immiſſam diuinitus cladem arguunt, ob afflictum iniuriis & verberibus Epiſcopum. intra vrbem Eleutherium ceteróſque Chriſti cultores, quos exegerant, reuocandos eſſe vociferantur. niſi propediem id Tribunus perfecerit, pœnas ſceleris daturum. ipſum ab ſe ſcilicet cum vniuerſa progenie abſumptum iri ferro vel flammis. Et Cenſorinum eæ voces perpulerunt, vt paullò pòſt cum familia, & propinquis, vrbíſque proceribus ſuppliciter Blandinium ad Eleutherium viam capeſſeret. ibi genibus viri ſancti accidens ſuam ſuorúmque in eum ferociam deteſtaretur, ac delictorum veniam cum lachrymis flagitaret: votum ſibi, aliíſque omnibus, ſacro elui baptiſmo: eam ob cauſam vnà viam cum ipſis ad vrbem maturare dignaretur: vbi ſedem illic poſuerit, haud dubiè magnam omnium iri factum mutationem. Suſcepit omnes beneuolè pius Pontifex: & poſtquàm quiſque ſua Chriſto capita & animos addixere, operámque ſe daturos promiſerunt, vt reliqui ſecum falſorum numinum cultus abiicerent; vnà cum ipſis Tornacum ſe contulit. Ibi cuncta ex animi ſententia ſuccedunt. Cenſorinus, aliíque quamplurimi ſacra mox aqua contacti, & Chriſto regenerati. quæ res ſanctum Pontificem impulit, vt domicilium intra muros figeret ciuitatis ineunte iam anno ſuſceptæ dignitatis decimo. Maximúſque poſteà fructus eius reſpondit feliciter expectationi. Quippe multorum mentes hominum, modò concionibus, modò colloquiis, modò mirandis ægrorum curationibus, ad Chriſti fidem pertraxit: vt denique paucos idola cultores haberent. Igitur vbi liberior eius laboti-

bus

Sed hæc parẽs exẽplo perſequitur.
Auctores citati.

In S. Eleutherium deinde conſurgunt Tornacenſes:
Henric. Canon. in vit. & Gui bert. cap. 8.

B

& Tornacum pertrahunt.

Ibi Cenſorinus eũ affligit grauiter.

Verùm vir ſanctus per Angelũ liberatus, à Deo cõuerſionem hoſtium impetrat.
Auctores citati.

C

Itaque preſſi peſtilentia Tornacenſes ac Cẽſorinus eum adeant,

D

& per eum Chriſti iugo ſe ſubmittũt.
Auctores citati.

Turnnos ergo tum Tornaci, tũ foris S. Eleutherius ad fidẽ Chriſtianam conuertit.
Auctores citati.

An. 500. vel 501.

A buſ patuit campus: ipſe acer, inediæ, ſitis, ærumnarum patiens, nihil etiam vrbem extra reliqui fecit, quò plures Chriſto adiungeret. Obitus frequenter cultúſque ab eo totus ferè ager, quem modò Inſulenſes obtinent.

Auctor anonymus in vit. S. Eleuth.

Non minus eo tempore laboris D. Vedaſtus Atrebatium Epiſcopus (qui iam multum operæ ad reſtituendam Atrebatenſem Eccleſiam contulerat) modò Duaci, modò in vicinis ei locis impendebat; interdum etiam alios fines Epiſcopatus adibat, qui noſtra ætate Inſulenſi parent nomini: vt quamplurimos incolas Chriſti legibus & myſterijs ſubijceret. Neque fruſtrati ſunt hominis ſollicitudinem & operam animi multorum, qui per eum ſeſe paſſi ſunt excoli feliciter, Eccleſiæque adiungi. Spargebatur enim ſecundiſſima eius de virtutibus & præclaris facinoribus fama, peridoneum ſanè momentum illiciendis ad capeſſendum vitæ melioris inſtitutum animis. In multorum ore verſabatur ea potentia, quam Atrebatum vrbem ingrediens in claudum cæcúmque clementer exercuerat, cùm alteri greſſum, alteri lumen, Deum precatus, reſtituit. Vulgatum paſſim erat, quantis cum lachrymis in eadem ciuitate

S. Vedaſtus Atrebatẽſem diœceſim excolit.

Quibus rebus & medijs multos ad frugem bonã conuerterit.

Alcuin. Flac. in eius vita.

B ſacrarum ædium, quas Attilæ furor, exigentibus populi ſceleribus, euerterat, ruinas & rudera fuiſſet rimatus, detegendis religionis antiquæ veſtigijs; quámque ad validum eius imperium immanis vrſus, qui vepres inter illic latibulum inuenerat, & cunctis metum inijciebat, fugam procul arripuerit, ac nunquam amplius ibidem fuerit conſpectus. Perſtringebant etiam iucundiſſimè oculos intuentium, quæ tot in pauperes munera liberaliter erogabat; quæ morbo laborantibus adhibebat ſolatia; quas interdiu noctúque curas iuuandis omnibus impendebat; quæ corporis caſtigandi ergò ieiunia ſuſcipiebat; quæ plurima in factis eius dictiſque modeſtia, & animi ſubmiſſio emicabat. Magnum quoque pondus malè moratorum Chriſtianorum, aut Paganorum deprimendis, & Chriſti legi ſubijciendis mentibus afferebat ea vis iam ſuauiter molliendi, iam fortiter ſtringendi, quà nunc è pulpito publicè, nunc intra priuatos parietes vtebatur prudentiſſimè.

Interim Chlodouæus, Alarico Rege Gotthorum iam debellato, & pace cum
C Theodorico in Italia regnante compoſita tumidus, eam in rem præcipuus incubuit: vt omnes ſui ſanguinis Principes ferro tolleret, qui per Gallias imperio pollebant. Idne tam crudele ſtudium latius dominandi libido inieceri t, an præſtructæ defectionis, & malarum artium cauſæ, ambigitur. Suſcepta nuper Chriſtianæ legis myſteria, ſacróque lauacro caput imbutum, per tam fœdas cædes diffuſiùs regnãdi cupidinem fregiſſe debuerant. Pronum tamen eſt arbitrari, in aliquos libidine ſæuiendi, in alios iuſte graſſatum fuiſſe. Inter alios crudeli fato ſublati primùm Sygibertus Coloniæ imperans, eiúſque filius Chlodericus; deinde Cararicus; ac denique Richarius, Lingomirus, & Ragnacharius, fratres nobili Chlogionis ſtirpe prognati, adeóque huius abnepotes patre Flandberto. Ragnacharium quidam Riuacharium vel Cannacharium nominant, eúmque Cameracenſibus, Flandris, Atrebatibus, & Tornacenſibus imperaſſe tradunt; ac ideò, quem modò Inſulenſem dicimus, agrum tenuiſſe, iam tum florente in eo arce Buccenſi, quam eius poſteri inſederint; eíque Duacum, & ſubiectos ipſi pagos, paruiſſe; ab rebus Chriſtianis alieniſſimo ſemper fuiſſe animo.

Chlodouæus in aliquot Principes & cõſanguineos ſuos ſæuit.

Quas ob cauſas?

Vide queſt noſt. 5 ad vit. S. Eleuth.

Greg Tur. lib. 2. cap. 40 41. 42.
Iac. Meier. l. 1. Annal. Fland.

Iac. Meier. l. 1. Annal. Fland.
Ioan Corſin l. 1. de ep Tornac. cap 49.

D Verùm de cæde ipſius varij variam ferunt cauſam, modúmque. Quippe cetera inſignem, ſolo rebellionis ſcelere, ante Chlodouæi regnum, obſtrictum fuiſſe, quidam prodidere. Eum itaque ſtirpis regiæ vxorem ex Aquitania duxiſſe. exinde ipſi opes animóſque ſupra modum Principatus creuiſſe. auſum ergo ſubditos ad arma vocare, laceſſiuiſſe bello Merouingos. principia belli fauſta feciſſe Aquitanicas vires: at vbi pugna fractus fuit Aquitanus, totáque eius regio armis ſubacta; tum denique Ragnacharium animis collapſum, paullóque pòſt ab Chlodouæo Principatu vitáque nudatum. Sed verius ereptæ ditionis vitæque cauſam ab hominis mollitie, fœdíſque moribus Gregorius, Baldericus, & Aimoïnus arceſſunt, addito etiam inſigni commento Regis. Igitur ſpreta Chlodouæi virtute, Ragnacharius coopertam ſceleribus vitam Cameraci degebat: præcipuè tamen magno libidinis incendio vaſtabatur. Vix vllis pudicitiæ perfugium vſquam erat intra fines ditionum eius. ſtupra ipſe virginibus inferre; viduas opprimere; adulterio ſubigere matronas; inceſtu cum ſuis

Vbi Ragnacharius regnauerit, & cur à Chlodouæo cæſus fuerit.

Iac. Meier l. 1. Annal Fland.

Greg. l. 2. c. 42.
Balder. l. 1. c. 4.
Aimoin. l. 1. c. 23.

A corpus fœdare, nulla omnino ſanguinis neceſſitate ardorem libidinis frangente. Vt tot ſceleribus indulgeret nullo metu mortalium, quibus pollebat, opes fecerant, & magnum prorſus Cameracum vſque ab Oceano mari latè longéque procurrens imperium: dein Faronis, quo maximè vtebatur, conſilia. Veruntamen multos nobilium ipſi parentium ea degendi ratio vehementer ad ingens facinus impulit, abolenda tandem iniuria. Acres ſcilicet ad odium & vindictam ſubditorum animis ſtimulos admouet vaga Principum libido, certa publicæ rei pernicies. Quippe ſtupra, mollitiem, adulteria, inceſtus Regum, torpor & deſidia conſequi ſolent, inſigni ſubditæ gentis opprobrio, damnóque. Inde multos fluxa fides, auaritia, crudelitas, & euertendi familias conſilia inuadunt. Igitur qui corruptas ab Ragnachario virgines & matronas dolebant, ij ſcilicet, exercitus contra ipſum impetrandi gratia, clàm ad Chlodouæum viam maturauere. Comperta Principis libidine, dictóque ab illis ſacramento pugnæ tempore Ducem deſerendi, facilè operam Chlodouæus addixit, quem prius etiam tollendi è medio Ragnacharij deſiderium accenderat, ac priuſquam domum redirent, ex ære fuſa auróque illita, ceu aurea, omnibus arma donauit. B Coactis extemplò copijs ipſe conſequitur. Ad eius repentinum aduentum concutitur pauore Ragnacharius: Cameraco tamen ſuum militem educit, vtrimque concurrunt acies. inſtante fortiter Chlodouæo, Ducem ſuum cõiurati deſerunt. exinde paruo temporis momento reliquæ Ragnacharij copiæ funduntur, & mox ipſe viuus in hoſtium manus venit, & ab Rege cum Richario fratre exuitur vita. Pacatis ſubinde rebus, coniurati regium munus explorant: atque vbi vim æris auro tectam deprehendunt, Chlodouæum queſtibus pulſant, & ab eo ſe deceptos, grauiter ferunt. Sed ille queribundos hoc toto reſpõſo perſtrinxit: *Eiuſmodi donis dignos, qui fœda proditione Principem ſuum deiecerint; denique cum ipſis actum eſſe, quòd nondum amiſerint ferro vitam.* Priuato vita Ragnachario ad necem etiam quæſiti ſunt eius liberi, quique ipſum ſanguine contingebant. Phinibertus filiorum maximus in Daniam profugit. Produnt quidam Annales, prognatum ab eo Gondegorium: hunc alterum Phinibertum protuliſſe; ex quo tandem exortus ſit Phinarius, ſeu Phiniardus notum fœdúnque Inſulæ nomen. C

Quo modo fuerit idem ſuperatus, & peremptus.

Ragnacharij filij ad necem quæſiti.

Iac. Meier l. 1. Annal. Fland. Pet. Oudeg. c. 1. Annal. Fland.

A N. 511? Igitur poſtquam e viuis ſublatus eſt Ragnacharius, liberior patuit Diuis Eleutherio, & Vedaſto laborum campus, ad multos è cultu vano idolorum eruendos. Et iam ſecundis ipſi operis ſuos obibant Epiſcopatus, cùm vulgata eſt latè vtriuſque fama per Belgium Galliámque. Perlatus eſt præſertim ad Chlodouæum de magnis Eleutherij laboribus, ſtudióque animas ex Chriſti legibus perpoliendi, nuntius; cúmque ſic iucunde perculit vt in viam ſe Tornacum verſus ad percipiendas eius conciones dederit. Sed vbi mutuum in conſpectum Tornaci venere: perquàm liberè & acriter eum Eleutherius de commiſſo poſt baptiſma ſcelere, ac ſibi diuinitus reuelato arguit; &, niſi breui pœnitudine expiaret, grauibus à Deo pœnis caſtigandum interminatus eſt. Obſtupuit primum ad eius verba Chlodouæus, quòd perſpectum latis haberet, à ſe nulli ſuum facinus detectum fuiſſe, quod, verecundia ſtimulante, ſummo premere obſtinauerat ſilentio. penetrauit tamen extemplò altiùs, quam credi poteſt, eius animum ea reprehenſio: ſtatímque Pontificem permixtis dolore lachrymis, & gemitibus flagitauit, vt ſibi facinus agnoſcenti deflentíque propitium faceret numen, ſacris ad aras operando. Neque a Deo parcendi ſignum defuit. D Quippe Põtifici poſt noctem in luctibus exactam precibúſque, ſacrum proxima die peragenti ingens lux diuinitus caput circumfudit tanto fulgore, vt adſtantium oculos præſtinguerit: quaſi hoc numen oſtento patefecerit, depulſas ex animo Regis tenebras. chartámque mox Angelus ipſi porrexit, in qua Regis flagitium legeret. Obſtrinxit ea res vehementer Chlodouæum Eleutherio. etenim poſtquam pœnitudine animum eluit ſcelus confitendo, & ingentes egit gratias, & multa quoque munera quàm maxima ipſi, Eccleſiæque impertijt. Quodnam verò id facinus fuerit, cuius cauſa in iuſtam Eleutherij reprehenſionem Rex incurrit, à nullo proditur. Facilè tamen coniici poteſt, ab quorumdam cæde Principum, quos ante memorauimus, contractum id ſcelus.

Chlodouæus Rex Tornacũ ad S. Eleutherium venit, ibique ab eo reprehẽditur: *Chron. vet. Tornac. ... Hym. vet. Eccl. Torn. Mſ. in vet. eiuſd. Eccl. Guibert. in vita S. Eleuth. c. 9. Anonymus in vita eiuſd. c. 11.* & per eũ ſceleris poenitudine, ac confitendo huius veniam impetret.

Vide quæſt. noſt. 5. ad vit. S. Eleuth.

Paucis

CHLOTHARIVS I REX FRANCOR.

A AN. 511. Paucis poſteà menſibus mortalitatem exuit Chlodouæus adulto Nouembri, poſtquam in quaternos liberos regnum fuiſſet partitus. Ac tunc Chlotharius Sueſſionum Rex, ideóque Belgicæ inferioris dominus, à patre fuit renuntiatus, magna Belgarum noſtrorum lætitia: in quem denique, fratribus morte abſumptis, omnia rurſus Franciæ regna coïuere. Eo regnante, grauis exorta eſt Tornaci de rebus fidei Catholicæ controuerſia: eáque vicinos in locos maximo Chriſtianorum damno latiùs manauit. Iam enim aliquot dogmatum ab Eccleſia damnatorum venena in quorumdam quà laicorum, quà clericorum animos ſeſe altiùs inſinuauerant: eáque ſic mentes peruerterant, vt etiam publicè ſuos errores tueri minimè aliqui formidarent. E ſcitis Arianorum quidam hauſerant virus: quoſdam infecerant Acephalorum errores: è Neſtoris & Apollinaris fontibus impuris alij falſis dogmatibus animos imbuerant. Non deerant, qui ſeſe cum Epiſcopo talium hominum diſputationibus & conatibus opponerent. Frequens erat Catholicis ſacerdotibus & clericis cum iis concertatio. in eos è ſacro pulpito perſæpè pugnabat Eleutherius. eoſdem B hic nunc doctiſſimis colloquiis, nunc ſcriptis libellis inceſſebat vehementiùs. Verùm nihil tantis aduerſus eos operis agebatur. eóque dementiæ rapti quidam fuere, vt non modò verberibus Catholicos pleroſque onerauerint, plagíſque affecerint; verùm etiam nonnullos malè mulctatos in Scaldim fluuium odio religionis deturbauerint.

> Chlodouæus mortem oppetit.
>
> In regno Sueſsionenſi CHLOTHARIVS ſuccedit, in alijs liberorum alij.
>
> Hæretici Tornacū inſiſtūt.
>
> *Lib. 2. MSS. de tranſitu S. Eleuth. Guib. in vit. S. Eleuth. c. 10. Anonym. in vit. eiuſdē c. 13.*
>
> Aduerſus eos pugnat S. Eleutherius.
>
> *Citati auctores.*

AN. 514. Igitur admodum permotus ſuorum hinc tranſuerſis mentibus, illinc iniuriis & maleficiis, Eleutherius Romam ad Summum Pontificem iter arripuit anno ſui Epiſcopatus quarto & decimo, paullò antequam Symmachus Eccleſiæ caput mortem oppeteret. Ab eo perhumaniter acceptus, primò, quibus Eccleſia ſua hæreticorum contentionibus agitaretur, expoſuit; & quem de Chriſti diuinitate Sermonem compoſuerat, examinandum ei tradidit: dein, quibus modis hæreticos comprimeret, doceri ſe flagitauit. Quæ ſcripſerat Eleutherius, ſummoperè laudauit Pontifex: de peruerſis hæreticorum dogmatibus, & clade Catholicorum vehementer indoluit: vtque viriliter aduerſus ſectarios decertaret incitatum, armíſque in eos in- C ſtructum ab ſe dimiſit, paterna proſecutus beneuolentia.

> Idem Romā eorum cauſa proficiſcitur.
>
> *Citati auctores.*

Poſtquam ab Vrbe Tornacum reuerſus eſt Eleutherius, contra hæreticorum dogmata iterum pugnam acriùs, quàm anteà, capeſſiuit. Eius diſputationibus repreſſi omnino fuerunt aduerſariorum impetus, & non pauci ad veram fidem reducti. Verùm haud multò pòſt repullulantibus paſſim erroribus, & pugnas denuo ſuſcitantibus hæreticis, nihil pio Pontifici datum quietis.

> Inde Tornacum regreſſus in eos denuo bellum gerit.
>
> *Citati auctores.*

AN. 524. aut 525. Igitur aduerſus eos linguam rurſus & calamum ſtrinxit, iterúmque ac iterum Romam intendere viam coactus eſt. Cùm illuc vltimo itinere ſeſe contulit, quintum & vigeſimum agebat annum initæ dignitatis Pōtificię. ac tum Ioannes Hetruſcus, qui ſucceſſerat Hormiſdæ, ſummam Eccleſiæ cathedrā obtinebat.

> Romā ob eos rurſus petit.
>
> *Iidem auctores.*

Poſtquam iis de rebus Eccleſię ſuæ, quarum gratia longum illud iter confecerat, cum eo Pontifice tractaſſet: inter alia B. Stephani protomartyris humerum, & partem B. Mariæ Ægyptiacæ capitis ab eo munus accepit Tornacum ad ſuos deferendum. Horum Lipſanorum tranſportationem æterno numini gratam fuiſſe, quibus ea ornauit Tornaci, patefactum eſt miraculis. D Ab Vrbe reuertens Eleutherius iam proximus erat Tornaco, cùm ei venit in mentem ſacras Diuorum Reliquias intra muros inſigni pompa deuehendi. Eò clerum ſacris veſtibus ornatum extra portam ſibi occurrere, vnáque populum venerandi ſtudio effundi foras imperat. Poſtquam omnes aduenere, in colliculo, cui nomen priùs Theſauro abſcondito, deinde S. Andreæ datum fuit, oſſa Diuorum palàm colenda venerandáque proponit. Ibi repens omnibus cernentibus ſupra B. Mariæ Reliquias è cælo lux emicuit; viſúſque mox indidem ſplendor longè clarior circuli modo, & argenti nitore, S. Stephani humerum illuſtrare. Neque priùs ea claritas euanuit, quàm vrbem intra B. Virginis Mariæ templo ſacra Eleutherius oſſa inferret. Hîc magna vis è cælo ſanctis pignoribus contributa. Subiere cum aliis pompæ comitibus ſacram ædem viri quatuor, duæque mulieres, quibus ſacer ignis vehementer corpora depaſcebatur. His diuinitus iniectum eſt deſiderium opem malo ſuo per Diuos, quorū Lipſana portabantur, flagitandi. Et cùm Pontifex eos gemitu lachrymíſque remedium poſtulare animad-

> Sanctorum Reliquias à Papa impetrat:
>
> à quibus miræ curationes hominū profectæ Tornaci.
>
> *Iidem auctores.*

A

uerteret, ſuo ipſe muneri non defuit. Ergo B. Stephani oſſibus in virorum eorum conſpectu, D. Mariæ Ægyptiacæ lipſanis ante mulierum oculos conſtitutis, omnibus qui aderant, vt cælum precibus pulſarent, indixit: ipſe clariſſima perſonans voce, B. Protomartyrem & D. Mariam ſic obteſtatus eſt: *niſi ſanitatem per eos impetraret miſeris ijs hominibus, neque ſe, neque circumfuſam multitudinem orandi laborem remiſſuros.* Et confeſtim vſtulatorum igne corporum ardor exſtinctus eſt, & quam is carnem abſumpſerat, ea momento membris reddita. Solutum ſubinde muto cuidam linguæ vinculum, in eáſque primùm is voces erupit, quibus allatas à B. Eleutherio Reliquias B. Stephani eſſe ac D. Mariæ Ægyptiacæ aſſereret. Igitur S. Eleutherius cùm partim ſummi Pontificis inſtructionibus, partim his admirandis per ſacra lipſana operationibus animum vehementer erexiſſet; ad debellandos Catholicæ fidei hoſtes admodum incubuit: adeóque laborando perfecit, vt pauci ab vera fide alieni ſuperfuerint Tornaci, alibíque ſuos intra fines; inque annos non paucos pacem obtinuerit.

Hæreticos expugnat S. Eleutherius. *Citati auctores.*

AN. 540. B

S. Vedaſtus Atreb. Epiſc. vita defungitur. *Alcuin. in vit. S. Ved. Balderic. lib. 1. Chron. Camer. cap. 9.* *Quid ſub obitū eius acciderit, & qui ad eū ſe præparauerit.* *DOMINICVS ei ſuccedit.* *Guilel. Gaz. in hiſt. Sacr. Belg.*

Intereà loci Atrebatium Pontifex D. Vedaſtus, cùm quadraginta circiter annis nunc Atrebati, & Cameraci, nunc Duaci, aliíſque locis nonnullis Gallo-flandriæ noſtræ ſubiectis, egregiam poſuiſſet operam imbuendis Chriſti doctrina hominum mentibus: ex vitæ huius ærumnis ad quietem perpetuam in cælos euolauit. Paullò antequam diem ſupremum obiret, viſa eſt præclaræ lucis columna eo de loco, vbi iacebat, ad ſumma cælorum pertingere: diúque id ſpectaculum oculos cernentium horas tenuit. Vix ipſe huius nuntium accepit, cum felicem exitum vitæ ſibi proximum eſſe pronuntiauit, & confeſtim ſuis in cœtum aduocatis, ſeſe primùm precibus adiuuari voluit, dein ſacroſanctis Chriſti corporis ac ſanguinis myſterijs refici. Igitur inter adſtantium gemitus & orationes ſuauiſſimè animam fudit: audítique exemplò ſuauiſſimi pſallentium cantus Angelorum ſunt. In eius locum ſubrogatus eſt Dominicus, ſanctis vir moribus, quo perſæpè ad ſui gregis moderationem fuerat vſus.

AN. 540. C

Oſtenta varia homines terrent. *Chron. Sigeb.*

Paucis inde annis, dū Chlotharius Chlodouæi filius Sueſſionum Rex, & Belgicæ inferioris dominus, mortuo patre annum trigeſimum regnabat, multa per Gallias terrorem è cælo ſigna mortalibus fecere. Ingens illuxit cometes. ipſo Paſchatis die cælum flammis ſtare viſum. aquæ loco, verus e nube ſanguis effluxit, veſtimenta rubro colore maculantibus guttis. Et variæ oſtenta clades ſecutæ, morbis & puſtulis grauiter infeſtantibus: indéque vis hominum maxima morte ſublata. Sed præcipuum ea tempeſtate in Gallias malum incubuit ſparſo ſectæ Acephalorum veneno.

Rurſum hæretici Tornacum infeſtāt. *Libell. de tranſlatione S. Eleuther. Guiber. in vita eiuſd. c. 11.* *Eos è ſe curat expelli S. Eleutherius, & contra eos Synodum habet.* *Citati libri.*

Ac tū aduerſus B. Eleutherium ingens hæreticorū Tornaci bellum recruduit. Nam qui fœdos illius dogmatis errores Tornaci proximiſque locis in mortalium animos diffunderent, iam plurimi cernebantur. Itaque doluit ea res vehementer ſanctiſſimo præſuli. Et mox is à maximo Pontifice obtenta poteſtate, irretitos prauis dogmatibus homines tota iuſſit Tornacenſi vrbe exigi. Ac ne minùs veritate ad hoc facinus niti, quàm potentia videretur: intra muros Tornacenſes Synodum coëgit, in qua turpes hæreticorum errores conuellerentur, ſacríſque verbis Catholica firmaretur veritas. Cùm igitur ad eam licuiſſet etiam hæreticis accedere: inſignem doctus æque ac pius Eleutherius de ſanctiſſima Trinitate orationem habuit, qua non minus Filij, ac Spiritus Sancti, quàm Patris diuinitatem ſacris è paginis aſſeruit. Exinde quàm Catholici victoriam ſunt aſſecuti, tam hæretici demiſſis animis, inſignique perfuſi rubore, diſceſſerunt. Ita, quot poſteà traduxit, annos quinque quietus Eccleſiam Eleutherius adminiſtrauit, lauíſque Catholicæ fidei ſparſit lumen.

D

Tornacum Nouiodunó S. Medardum euocat in conſilium. *Chronic. MS. Eccleſ. Tornac.* *Sæpiùs igitur indè Tornacum venit is Pontifex.* *Idem chron.*

Venit interim frequenter Tornacum eius rogatu Medardus Nouiomenſium Epiſcopus. Quòd enim annum vitæ ſeptuageſimum iamdiu peregiſſet, oculorum lumen debilitari ſentiebat, ideóque minùs ad obeunda Pōtificatus munia idoneum ſe eſſe, non parum dolebat. Ergo ne quo ſuos id ætatis auxilio ſpirituali deſtitueret, in partem laboris Medardum ſcholæ olim ſocium aſciuit. neque piguit iſtum magno etiam natu virum, at corpore vegetiorem, frequenter operam ei commodare, vel cùm neceſſitas vrgeret ſacros ordines impertiri, vel cùm templa æterno numini

eſſent

A eſſent varijs locis conſecranda. Quo etiam labore factum video, vt modò colloquijs, modò concionibus animos Neruiorum, & vicinarum gentium ſibi deuinxerit, magnúmque apud multos fecerit fructum.

AN. 546. Iam Chriſti annus ſupra quingenteſimum ſextus & quadrageſimus inierat, cùm Deo piorum remuneratori laborum placuit ad ſedes ſupernas B. Pontificis noſtri Eleutherij animam euehere. Quia tamen nondum ſatis magnam meritorum ſegetem collegerat: ad conciliandum in cælo præclarum animi & corporis decus, aliquid illum grauius fidei cauſa idem perpeti voluit, priuſquam è terris diſcederet. Nondum erant Tornaci ex omnium hæreticorum animis euulſa prauorum errorum dogmata. rurſúſque pientiſſimus ſenex Eleutherius ad eorum abolendam perniciem neruos omnes intendebat gnauiter. Sed quò plus in eo labore collocabat operę, hoc perditis hominibus ea res animos ad vindictam magis accendit. Nihílque ſibi fore quietis arbitrati ſunt, niſi tandem ipſum è medio tollerent. Igitur Eleutherio è ſacto Deiparæ matris templo vnà cum † Audouco, & Anaſtaſio ſub lucis exortum B redeunti, inſidias locauere. ac poſtquam in eas improuidus & nihil aduerſi cogitans induit ſeſe, ex occulto adorti, adeò grauiter fuſtibus contudere, multiſque plagis onerauere, vt ſeminecem reliquerint. Ad hoc ſpectaculum ſocij diffugerant: & iam fugam occultè rapiebant ſicarij & ſacrilegi: cùm caſi Pontificis gemitus quoſdam è vicinia excirent. Horum ergo nunc lachrymis, nunc queſtibus tantum per vrbem facinus diditur. Accurrunt illico mœſti omnes, quos ſancti ſenis afflictio & amor ſauciabat. Venit inter alios Cenſorinus Cæſar vrbis Tribunus, & qui nefarios homines perſequerentur, ſatellites miſit. At miſericors Epiſcopus tametſi ex grandi capitis vulnere vehementer ægreſceret, nihilominus tamen pro aduerſarijs preces ad Deum fudit. Atque vbi gnarus fuit, in carcerem trahendos, vti magno facinus ſupplicio luerent: haud deſtitit pro ipſis Cenſorinum obteſtari, donec liberi abire ſinerentur. Itaque poſtquam id impetrauit, ab clericis & ciuibus probis, quorum iam magna circùm ſtabat copia, inſterni cilicio ſeſe voluit, in eóque domũ deferri. C Tenuit eum lecto affixum totas quinque hebdomadas læſi corporis ægritudo. Cúmque iam animaduerteret, è corporis ergaſtulo animam breui demigraturam: quotquot adueniebant viſendi, ſolandíque gratia, miris ad virtutem capeſſendam colloquijs, & ad retinenda veræ fidei dogmata calidis exhortationibus omnes accendit. Et factum quidem, cùm inſigni adſtantes concione ad proſequendam magna veneratione ſanctiſſimam Trinitatem, déque ipſa, & Chriſti humanitate veram eccleſiæ Catholicæ doctrinam animis profundiùs imbibendam impelleret: vox quædam grauis extemplò è circumfuſa diuinitus luce clariſſima eruperit, eíque vires ad mortem alacriter obeundam ſuffecerit. Sed ecce poſteà Deum orabundo teterrima ſeſe ſpecie monſtrum infernale, ciendis terroribus, oſtentat. Nihil tamen eo motus ſpectaculo Eleutherius ſuffixum in crucem Chriſtum manu corripit, hiſque verbis aduerſarium aggreditur: *Quid teterrima in me moliris beſtia tanta deformitate tantóque animi furore? fruſtra ſcilicet conniteris eum vel terrere minando, vel pugnando ſuperare, qui ſpem in Chriſto, eiúſque Cruce defixit.* Ita nocentiſſimo procul hoſte D depulſo, pòſt paullò placidè animam egit, laborum mercedem in cælo quæſiturus. Eo loco, vbi vitam Tornaci hauſerat, viſa tum lux à multis clariſſima ſplendeſcere, & per eam Angelorum manibus elata ipſius anima cęlos feliciter penetrare: ſimúlque omnes illos, qui ſpectauere, incredibilis animorum dulcedo perfudit. Ac tunc commodùm aduenit Nouiomenſium Pontifex Medardus, vt ſanctiſſimo, & ſibi amiciſſimo viro iuſta perſolueret. Votum erat Tornacenſium, vt ſuos intra muros ſacrum tumulo corpus mandaretur: placuit tamen nihilominus Medardo illud Blandinij humo tradere, vbi primùm Eleutherius Pontificem egerat. neque auſus eſt quiſquam eius obrogare voluntati. Igitur peractis omnibus, quæ ad viri tam eximij, & præclari Neruiorum & Gallo-flandriæ noſtræ cultoris tumulationem, & pias exſequias ſpectabant: ad noui Pontificis electionem animi conuertuntur. Indictum eò triduanum corporibus ieiunium, ac tribus diebus Deum precibus continenter iuſſi ſunt inceſſere Tornacenſes. Exacto his in operibus feruenter triduo, peractíſque ad elicien-

† ſic habet hiſtoria MS. forſan legendū Audoenum, vt ſint ipſi Itin. Conſortes.

Pugnat rurſus cum hæreticis S. Eleutherius.

Libell. de trãſl. S. Eleutherij. Guibert in eius vita c. 12.

Ab iiſdẽ grauiſsimè læditur.

Iiſdem libri.

Vbi pro perſecutoribus ſuis orauit;

& in cilicio domum delatus fuit;

Inſignem ad circumſtantes de SS. Trinitate & Chriſti humanitate orationem habuit,

Iiſdem libri.

Cæleſti voce confortatur.

Idem libell., Guibert cap. 14.

Apparentem ac terrentem dæmonem fugat.

Iiſdem libri.

Cum inſigni luce eius anima cælo infertur.

Idem auctores.

Corpus Blandinij ſepelit S. Medardus.

Fortunat. in vit. S. Medar. c. 18. Chron. vet. Tornac.

Poſt ieiunia & preces, in Tornacenſ. Epiſcop. eligitur S. MEDARDVS.

Fortunat. ibid. & Chron. vet. Tornac.

Digitized by Google

eliciendam feliciter numinis voluntatem miſſæ ſacrificijs: ea mens vniuerſis diuinitus iniecta eſt, vti Medardum ipſum (quem multis fulgentem virtutibus agnouerant, cùm Eleutherium, vt iam docuimus, annis fractum Tornaci ſedulus adiuuaret) Antiſtitem ſibi depoſcerent. Et Chlothario Regi, ceteris Pótificibus Archiepiſcopo Remenſi ſubiectis, ac omnibus aulæ regiæ proceribus arriſit ea poſtulatio. Vnum hic animorum conſenſus Medardum perculit, tam iuſtæ rogationi reluctantem ſcilicet: quaſi plus oneris imponerent, quàm humerorum pateretur infirmitas. Sed is vehementi tandem Archiepiſcopi Remenſis imperio compulſus, ex voluntate Romani Pontificis Nouiomenſi Tornacenſem Epiſcopatum adiunxit. Multa perpeſſum quà Tornaci, quà proximis in Flandria locis, dum gnauus in culturam animorum incumbit, ea gente nondum ſatis ſubacta, & pleriſque vel idolorum cupidine ardentibus, vel hæreſeos lue correptis, inuenio: nunquam tamen aut laboribus, aut aſperis rebus deterritum, ad quindecim annos efformandis mentibus modò per ſe, modò per ſuos in ea regione magnam collocaſſe operam. Ita factum igitur, vt quamplurimi hæreſeos virus euomerent; alij, falſo cultu numinum damnato, ſacra tingerentur aqua; collapſa ædium ſacrarum ædificia reſtituerentur, priuſquam è vita diſcederet. Vix autem primos labores Medardus Tornaci ſubiuerat, cùm Audoneus è chariſſimis D. Eleutherij diſcipulis vnus Romam ad Pontificem maximum iturus viam ingreſſus eſt. Mandauerat enim ipſi beatus Epiſcopus paullò antequam vita priuaretur, vt quem libellum de Chriſti Incarnatione, ac ſanctiſſima Trinitate, iam penè morbo abſumptus compoſuerat, ad ſummum Præſulem Romam deferret. Sed vix Rauennam is peruenit, cùm ſubita correptus ægritudine, vitam poſuit. Apud Iudæum quemdam illic hoſpitabatur. Poſtquam igitur terræ traditum fuit eius cadauer, Iudæum inuaſit cupido ſingula curioſiùs perſcrutandi, quæ ſecum Audoueus attulerat. Viſus B. Eleutherij libellus hominem ſimul pupugit, & graui accendit iracundia. Cùm namque inter alia ibi legiſſet, beatiſſimam Chriſti parentem illibata virginitate filium Dei genuiſſe ac peperiſſe, ferro primùm in eum, dein etiam flammis bacchatus eſt, vt eam Catholicæ fidei veritatem opprimeret. Verùm proxima nocte cum graui ſomno ſepultus iaceret, eadem pientiſſima Virgo videndam ei ſeſe præbuit, niuea veſte, lacero vultu, & ſolutis crinibus, ac primò mirantem trepidúmque admodum increpuit, cur tam impium in ſe facinus admiſiſſet? ſtatímque conuerſo ad miſericordiam animo, exhortata eſt, vti Chriſtianos adiret, patefactóque hoc ſcelere, ſacroſanctum ſibi baptiſmum impendi peteret, quò tanti criminis memoria & fœditas aboleretur. Vix ille ſummo mane ſomnum excuſſerat, cum viſæ per noctem matronæ, auditorúmque verborum recordatio, ac de commiſſo ſcelere triſtitia mentem impellit, vt Chriſtiani nominis eccleſiam adeat. Ibi poſtquam publicè perpetratum ab ſe flagitium lachrymabundus aperuit, magno cum gaudio & voluptate ſacrum ei lauacrum ſacerdos impertijt. Ex eo tempore ſummus ardor hominem tenuit D. Virginis cultum promouendi, & beatum Pontificem Eleutherium venerandi religio.

Qui multum laboris in hac diœceſi colenda poſuit. *Fortunat. ibid. c. 18 & 19.* — B

Audoueus librum S. Eleutherij Romã portans in via moritur. *Libell. de trãſitu S. Eleuth.*

In eum librũ [illegible] Iudæus [illegible], & ad fidẽ Chriſtianam conuertitur. — C

Laborabat interim ſedulò Atrebatenſium Pontifex Dominicus, vt multos homines vel à perditis moribus ad bonam frugem animorum pertraheret, vel nondum Chriſto initiatos ſanctis eius placitis informaret, ſacriſque contingeret lymphis. Verùm iis vtiliter curis occupatum duodecimo ferè initi Pontificatus anno morbus inuaſit, éque terris eductum ad capeſſendam laborum mercedem, æternámque gloriam, cælo numen intulit. Qui veſtigiis eius inhæreret, & in Atrebatenſi Diœceſi ſummum regimen animarum ſtrenuus, ardénſque zelo tractaret, delectus præ ertim fuit Vedulphus. Exacto breui tempore, Pontificiam hunc ſedem Cameracum tranſtuliſſe, ibique ſibi ac ſucceſſoribus palatium ſtruxiſſe, comperio. Migrationis cauſam vel in antiquitus illic ſtaturi, ac poſteà bellorum, & barbararum gentium iniuriis diſſipati Epiſcopatus memoriam; vel in vrbis elegantiam & munitionem quidam referunt. Auctores enim habeo, qui litteris mandauerint, ea tempeſtate, Origiacum, vrbem Atrebatium, minùs excultum, & veteribus adhuc ruinis deformatum fuiſſe. Id cùm animaduerteret Vedulphus, animum illuc cum intendiſſe,

S. Dominicus Atreb. Epiſc. diœceſim obit. — D

Et vita functo ſuccedit VEDVLPHVS. *Chron. Camer. l. 1 c. 11 Gazeus, Locrius quorum hi duo male [illegible] Vedulphi anno 581. tribuunt* — AN. 581.

Se ſẽ Epiſcopalẽ Cameracum trãsfert. *Chron. Camer. & auctores tam citati, Tabula Atrebat. Eccleſ.*

A diſſe, vt Cameracum ſeſe transferret, quæ tum ciuitas magnoperè opibus, ciuium multitudine, domorum commodis florebat; ideóque plus allatura dignitatis Epiſcopo credebatur. Ac ne quam Atrebatibus iniuriam illuc tranſmigrando facere videretur; ei loco ſuum olim Pontificem præfuiſſe, Atrebates ipſum docuiſſe: quoúe præſcinderet anſam opinandi, hoc facto Atrebatenſem Eccleſiam Cameracenſi ſeſe ſubiicere; qui cauſas huius diœceſeos dirimerent, eum Archidiaconos duos, ac Vice-dominum Atrebati reliquiſſe. Sed minimè diuturnum hic Vedulphus domicilium habuit. Etenim poſt exantlatos nunc Cameraci, nunc Atrebati, AN. 555. modò Duaci, modò alibi Pontificalis magiſtratus labores plurimos, ad cæleſtem hinc requiem euocatus eſt, dum ſupra quingenteſimum quintus & quinquageſimus Domini annus procurreret.

Vedulphus Cameracēſis, & Atrebat. Epiſc. moritur.

Perid tempus Gaugericus Iuodij (quod nunc Luxemburgenſis Ducatus eſt oppidum) Gaudentio patre, matréque Auſtridiola exortus, in Epiſcopatu Treuirenſi multo virtutum lumine radiabat. Iámque diu Magnericus, qui Treuirenſem mode- B rabatur Eccleſiam, ob præclaras animi dotes eum in Diaconum numerum retulerat, ſacríſque dignum infulis fuerat arbitratus. Ergo dum ſerpit latius inſignis factorum eius, vitæque ſanctiſſimæ fama, & intra muros Cameracenſis vrbis diditur: ipſum in Pontificem ſuum legendi deſiderio exarſit repentè Clerus omnis & populus; ſtatímque ab Rege Francorum, is vt ſibi præficeretur, flagitauit. Et placuit admodum Regi tam iuſta poſtulatio, & huius mandato iuſſus eſt Remenſium Pontifex Ægidius ſacras Gaugerico manus imponere, ac ſecundum Eccleſiæ ritus Epiſcopalibus eum decoribus exornare. Vbi quod fuerat præceptum perfecit Ægidius: Cameracum ſanctus Epiſcopus profectus eſt, vti commiſſum ſibi gregem diligenti cura, & aſſiduo labore percoleret. Hîc dum Clerici ac populi multitudo cum ingenti lætitia feſtóque apparatu prodeunt obuiam: præclarum ſanè documentum miſericordis animi pius pater præbuit, quo iam inde a pueritia cœperat inclareſcere. Propter carceris oſtium officioſus Cleri populíque comitatus gradiebatur, cùm C is accepit, duodecim illic homines ob ſcelera catenis oneratos attineri. Igitur extemplò pupugit ipſum vehemens commiſeratio, vt hos quoque faceret publicæ aliorum voluptatis participes, in libertatem aſſerendo. Qui poteſtatem in eos habebat vitæ necíſque, cum cetera nobilitate aderat Comes Waldonius: ideóque ratus eſt illud impetraturum ſe facilè, quod magnoperè optabat. Verùm tametſi plurimas preces adhiberet expugnando faſtuoſi, ſæuíque hominis animo: nihil tamen denique obtinuit. Ad opem itaque cælitus implorandam conuerſus, id ab numine ardentiſſimis verbis flagitauit: vt captiuos è cuſtodia, ſolutis compedibus & manicis, abire permitteret, ac in maxima vrbis æde, quò deducebatur, coram omni populo ſe ſiſtere. Vix cælum his votis ſanctus Pontifex inceſſerat, cùm illicò rei non ſine magna ſimul admiratione & gaudio diſrumpi manicas & compedes, humíque labi ſentiunt; omnibúſque patentibus carceris foribus, in beatæ Virginis templum ab Angelo ſe deduci percipiunt. Ibi, dum pius Gaugericus vnà cum Clero ceteríſque ingreditur, ad eius ſe pedes in genua proiiciunt, palámque profitentur, diuino ſibi D beneficio è tetro carceris pædore ad Eccleſiam liberè cōfugiendi datam fuiſſe facultatem. Ad hoc ſpectaculum, háſque voces magnus omnes ſtupor inuaſit, ipſúmque præſertim Comitem Waldonium perculit. Verùm Chriſti ſacerdos ex aduerſo non leui perfuſus lætitia, primùm Deo grates egit; dein Waldonium aggreſſus, *Etiamnunc demum,* infit, *multò plus diuinæ miſericordiæ, quàm tuæ ſeueritati, Comes, ineſſe potentiæ cognoſcito: cùm eos & ferro exonerauerit, & è cuſtodia extraxerit, in quorum corpora ſæuire decreueras.* Et conuerſis ad reos benignè oculis, cùm vt vitam in melius commutarent, tum vt liberi domum diſcederent, edixit. His igitur Gaugericus initiis plurimum ſibi auctoritatis & beneuolentiæ apud omnes quàm Cameraci, tam alibi conciliauit. At multò plùs deinceps in eius admirationem & amorem animi pertracti ſunt, poſtquam nihil omiſit laboris, vt creditam ſibi Eccleſiam nunc è ſuggeſtu adhortando, nunc priuatis monendo ſermonibus; hic ſanitatem ægris reſtituendo, vel captiuos ergaſtulis eximendo; illic noxia è terris abigendo, réſque alias prorſus inſo-

Chron. Camer. & l. Ægid. Bucher. Tabula Atreb. & Camerac.

S. GAVGERICVS in locum eius ſufficitur.

Auctores citati vita eius.

Gazæus, Locrius, Democharès, quamquam hic ad annum 595. Gaz. & Locr. ad 594. eius conſecrationem male referant.

Is cum ſolenniter Cameracum deducitur, reos è carcere mirabiliter liberat.

Vita eius.

In ſua diœceſi ſtrenuè laborat.

litas

Digitized by Google

litas perpetrando, ad pręclarum virtutis ſtudium impelleret. Equidem illuſtri factorum eius lumine perſtrictum fuiſſe Franciæ Regem Chlotharium accipio: & cùm eius ad comparandam animæ ſalutem preces opémque ambiret, in aulam euocato ingentem auri cumulum tradidiſſe, quem in pauperes erogaret liberaliter, quaſi vim maiorem iis eleemoſynis aſtuſum iri arbitraretur, quas in egenos ſanctæ manus diſtribuerent. A

Per eũ Chlotharius Rex multas largitur eleemoſynas. Eius vita.

Verùm vt hoc relicto Pontifice ad B. Medardum Nouiomenſem & Tornacenſem Epiſcopum oratio reuertatur, annus iam Chriſti quingẽteſimus & ſexageſimus primus ad Iunium vſque proceſſerat, cùm grauis eum morbus oppreſſit Nouiomi, quò ex Flandria & Neruijs paullò antè diſceſſerat multa piorum laborum ſegete onuſtus. Illic morti vicinum Chlotharius Rex è Britannia reuerſus inuiſit, regno ſibique ratus iri conſultum, ſi tanti præſulis bona precatione, ſacriſque verbis muniretur. Et quamuis Medardus Nouiomi corpus ſuum in terram deponi optaret maximè; contrà, ſibi Tornacenſes id poſcerent: nihilominus tamen obſtinatis precibus impetrauit, vti Sueſſione condi fineret. dein ſuperſtructurum ſe tumulo ſacram ædem, amplúmque viris ſanctiorem capeſſentibus vitam ædificium, pollicitationibus magnis addixit. Igitur cùm Medardus illachrymantibus cunctis animam feliciter ageret: viſa primùm ex eius ore candida ſurſum columba euolare; dein conſpecti ab omnibus ipſi adſtantibus aperiri orbes cælorum, indéque per duarum horarum ſpatia præclari ſplendoris luminaria rutilare. Vnà cùm Epiſcopis aliquot efferendo ad ſepulturam corpori humeros ſubiecit Chlotharius, magni cultus & venerationis argumento. Ac tum plerique mortalium variis malis affectorum opitulationem Pontificis ſenſere, abſterſis, cùm preces ad corpus eius funderent, ægritudinibus. Tanto itaque noualium Chriſti cultore priuatis Tornacenſibus, & Gallo-flandris, de ſucceſſore laboratum eſt aliquamdiu. Eligendi ius repetebant Tornacenſes Canonici. contrà, Nouiomenſes illud ſibi vendicabant, ſed hi tandem Epiſcopum dicendi poteſtatem obtinuere. Igitur ab his in Medardi locum ſuffectus eſt Auguſtinus, quem perperam Meierus Fauſtinum nominat. quòd rariſſimè tamen ageret Tornaci, ingens hîc in eum populi tumultus exortus eſt. eámque ob rem diu pòſt cum ſucceſſoribus eius inimicitiæ graues exercitæ. Paucis à Medardi obitu menſibus Franciæ Rex Chlotharius, dum venatu corpus concitat in Cotia ſilua, vehementi febre correptus, inter alternos frigoris & caloris cruciatus ſpiritum amittit Compendij. Cum regna diuiderent eius liberi, Chilpericus Sueſſiones accepit, vnáque in ditionem Neruios & Flandriam traxit. Hoc regnante, frequentes Tornacenſibus & Nouiomenſibus dati Pontifices. Etenim Auguſtinum excepere Gundulphus, Ebrulfus, & Craſmarius. Plus hic auctoritatis, quàm ceteri, apud Tornacenſes obtinuit; quòd non rarò degeret Tornaci. Eius temporibus inhorruit armis, & fœdo facinore pars noſtræ Gallo-flandriæ, itémque Tornacum. Exarſerat ciuile bellum Chilpericum inter ac Sigebertum Reges, tantò atrocius futurum, quantò arctiora ſunt à natura fratrum vincula iuráque. Sigebertum ſæuitia, & ſecundæ res timendum fratri faciebant. Is enim iam Theodebertum Chilperici filium in Turonenſibus agris populationibus, incendio, & armis graſſantem, Gundebaldo duce fregerat, vitáque exuerat. Dein Pariſios ipſe cum exercitu aduolans pleroſque locos vi capiebat, alios deditione. Id vbi ſenſit Chilpericus, tametſi non leues copias haberet, tamen plus præſidij in fuga fore ratus, quàm in armorum oppoſitu, per Victoriacum, Lambras, Duacum, celeriter Tornacum viam maturat. Ibi à Craſmario Epiſcopo benignè ſuſceptus, intra muros cum Fredegunde coniuge liberiſque exitum belli præſtolari ſtatuit. Vrbem munitionibus firmat: militem partim intra muros cogit, partim extrà circumquaque diffundit. Ex aduerſo, Sigebertus Pariſiis contra fratrem copias emittit, vti valida obſidione Tornacum circumueniant. ipſe paullò pòſt cum reliquo exercitu ſequitur: quamuis Pontifex Germanus certum ei interitum minetur, ſi aduerſus Chilpericum animo nocendi, vel priuandi vita, iter capeſſat. Poſtquam Victoriacum (nunc Vitriacum dicimus) nobilem in Atrebatenſi agro vicum, haud procul Duaco ad Scarpum flumen ſitum, peruenit: ingens

AN. 561.

Felix S. Medardi exitus. Fortunatus in vit. S. Medar. c. 21.

B

Quid viſum fuerit, dum animã emittit. Fortunat. c. 22. Breuiar. Tornac. Vincent. Belouac.

Dum corpus eius effertur, quid contigerit. Fortunat. ibid.

AVGVSTINVS ei datur ſucceſſor. Heriman. in Coron. Henric. Huntington. in Annal. Angl. Demochares l. 2. cap. 15 lib. 1. Annal. Fland.

C

Chlotharius Rex Franc. moritur. Fortunat in vit. S. Medard. Gregor. Turon. l. 4. c. 21. Aimoin.

E liberis eius CHILPERICVS Sueſsionenſe regnum obtinet, ac Neruios & Flandros. Greg. Tur. l. 4. cap. 22

Varij Tornacc. Epiſcc. Chron. Tornac.

AN. 57[illegible]

Sub CRASMARIO quid contigerit.

D

Chilpericum Sigebertus frater perſequitur. Greg. Tur. l. 4. c. 50. Aimoin. l. 3. c. 12. Sigeb. anno tamen 578.

Eundem Tornaci obſider per ſuos.

Vitriaci Rex Pariſiorum renuntiatur. Gregor. & Aimoin. d. l.

vis

A vis mortalium à Chilperico deficiens eò confluxit, tanto ardore ipſum ſibi Regem ſtatuendi, vt impoſitum ſcuto, humeriſque ſublatum, in patentibus campis Sueſſionum & Pariſiorum Regem veteri more conſalutauerint. Eo facinore vrbes omnes, & oppida Chilperico tum in Gallia, tum in Belgio erepta: vt ſolum eum tueri Tornacum videretur. Hi ſucceſſus Chilpericum Tornaci obſeſſum, & vitæ admodum timentem, propter immanem fratris ſæuitiam, curis grauibus exercuere. Sed vxor eius Fredegundis, vafro mulier ingenio, & malis artibus imbuta, breui curas & metum abſterſit. Quos nouerat ingentes animis, manu promptos, & prodigos vitæ, iuuenes duos è ſuo comitatu deligit. hos primùm ad facinus fortiter audendum incendit verbis, dein magnis promiſſis onerat. vti Regem Sigebertum adeant; eius ſe fidei committant; pòſt, vbi ſatis in eius ſe familiaritatem inſinuauerint, pugionibus ipſum clam adorti, letho dedant, hortatur. Si patrato facinore incolumes euadant, ingentia prorſus auri pondera pollicetur: ſi contrà irruentibus aduerſariis occumbant, ſepulturæ decóra, & innumeras ad Deum pro animarum ſalute precationes. Nihil interim formident; ipſos numini curæ fore, cui gratum id facinus eſſe

Papir. Maſſon. lib. 1. Annal. Franc.

Sed nō multò pòſt Fredegūdis artibus, à Sicarijs occiditur:

B confideret. Ita ſcilicet maleuolæ mentes Deum flagitiis lætari confingunt, vti vim & audaciam ſceleri ſuo accerſant. Igitur illi Tornaco profecti, ad Sigeberti tentorium viam carpunt. Iſne ad vrbem Tornacenſem in obſidio, an Victoriaci tum temporis verſaretur, incertum eſt. auctores vtriuſque habeo. Quidam ſcripſere Victoriaci ab iuuenibus cæſum inter ludos, lætitiam, & populi plauſum, tantò maiori clade & luctu, quantò plus victoriæ & gaudij à circumſtantibus ſponderetur. In caſtris Tornacum obſidentibus inter militum cuneos ab illis compertum fuiſſe, vero ſimiliter prodidit Aimoinus. Ibi námque iuuenes Fredegundis artibus fretos, obtuliſſe operam Regi. deinceps, vbi familiaritas cædi opportunum faceret, hauſiſſe mucronibus ventrem, quos Fredegundis veneno infecerat, quóſque ſcramaſaxos vocari ſolitos notat Gregorius. ad Regis clamorem & interitum, à proximè ſtantibus in ſicarios impetum factum. vtrumque ab illis in fruſta ſic ibi con-

Greg. Tur. l. 4. cap. 51. Ionas in vit. S. Columb. cap. 18. Papir. Maſſon. lib. 1. Annal. Franc.

Lib. 3. cap. 12. Nicol. Gill. in Annal. Franc. Ægid. Bucher. in Chronic.

C ciſum, vt nullum vindicando ſceleri aliorum in Regem pietas locum haberet. paulò pòſt perſonantibus clamore luctúque caſtris, ignarum cœpti à coniuge facinoris, in varia Chilpericum ſtudia diſtractum; vtrum ſcilicet intra muros metu lateret, an portis excederet audacia ſtimulante. ſed poſtquam Sigeberti necem Fredegundis relatu cognouit, ingenti protinus lætitia perfuſum. Igitur ſequenti luce Chilpericus ex vrbe in caſtra cum ſuis egreditur; ibi, cæſum ab iuuenibus fratrem; permultos mortales ab exercitu fuga dilapſos; ex iis, qui ab ſe ad Sigebertum defecerant, in caſtris pleroſque agere, comperit. ac poſtquam iſtis pœnitudine ductis veniam criminis impertitus eſt, fratris cadauer inde extulit, ſtatímque Lambras profectus, id veſte regia ornauit, & ibidem tumulo impoſuit. Erant tum Lambræ (vel, vt vocat Gregorius, Lambri, & forſan, vt Iuo Carnotenſis, Lambani via) iuxta Duacum vicus nobilis, & Regibus opportunus. pulchris enim ædificiis, Scarpi influxu, commoda nauibus ſtatione, fiſco regio, prætoriis, & interdum hoſpitio Regum decorabantur. Sed poſtquam Duacenſe caſtrum, quod eo tempore adhuc in

& Lambris ſepelitur.

Balderic. Chron. Camerac. lib. 2. cap. 21.

D ruinis totum fermè iacebat, inſtauratum fuit: adeò ſenſim defloruere, vt iam nihil præter fluuium & nomen retineant ſplendoris antiqui. Verùm Chilpericus recuperatis omnibus regni ſui vrbibus & oppidis, Craſmario Pontifici, & Canonicis Tornacenſibus (à quibus, vt iam diximus, intra vrbem receptus, benéque habitus tota obſidione fuerat) obnoxium ſe ſentiens, permulta illis iura donauit, poculentorum ſcilicet vectigalia, menſuræ & ponderis emolumenta, cudendæ pecuniæ poteſtatem, eiúſque generis alia non pauca. Ceterùm aliàs ipſe ingentibus flagitiis coopertus, nullum vero amore proſequi, ideóque ab nullo ſincerè amari; ſacra contemnere; Epiſcopis illudere; è laicis pleróſque ad Pontificiam dignitatem euehere; bonis Eccleſiarum inhiare; teſtamenta in templorum vtilitatem condita reſcindere; cauſas pauperum aſpernari; vectigalibus plebem opprimere: prorſus omnia moliri, quibus à Deo vindictam criminum extorqueret. Eiúſne criminibus, an

An. 580. alienis, concitantibus, elementa graſſari cœperint quarto ante mortem ipſius anno, non

Chilpericus Eccleſiæ Tornacenſi multa donat.

Diploma Reg. Iac. Meier. l. 1. Annal. Fland. Gazeus in Eccl. hiſt. Belg. Ioan. Couſin. in hiſt. Tornac.

Eius morum deſcriptio.

Greg. Tur. l. 6. c. 46. Aim. l. 3. cap. 56.

Multū damni afferunt fluuiorum eluuiones,

Gregor. Tur. l. 5. c. 31. Aim. l. 3. cap. 32.

no, non auſim dicere: ſaltem ea mortalibus grauiſſima tunc temporis attulere damna. Tam fœdæ ab imbribus aquarum eluuiones fuere, vt tranſgreſſi ripas amnes altiùs, quàm vnquam, intumuerint. exinde multû pecoris aquis abſorptû, pleraque ædificiorum deiecta; corruptæ agrorum ſegetes: miro inſuper oſtento, florentibus rurſum ipſo Septembri arboribus, cùm detumentibus aquis intra ripas flumina laberentur innoxia. Eâdem tempeſtate frequenti, & vagabundo fulgure cælum ardere viſum. per totam ferè terram ingentes quaſi ruentium arborum ſonitus auditi. ab Auſtro tam vehemens incubuit ventus, vt abreptos homines voluntando interimeret; condenſas erueret ſæpes; ſiluas proſterneret; non paucas euerteret domos. Quà vis turbinis bacchata eſt, ſeptem iugera terræ in latitudinem obnoxia damnis fuere. Et mox dyſenteriæ morbus maximam vim hominum per Gallias inuaſit. Eo qui malo tangebatur, ardentiſſima febri æſtuabat; ipſe frequenter vomere; magno renum dolore torqueri; capitis & ceruicis grauedine premi. quæ vomendo ex ore proiecerat, croceo, vel viridi colore cernebantur: vt multi aſſererent, occultum id eſſe venenum. Biennio pòſt menſe Ianuario iterûm pluuiis ingentibus terra maduit; tonitruis & coruſcationibus magnis inhorruit cælum; floribus indutæ arbores; cometam aër produxit hunc in modum. Obibat eum circulus multa nigredine formidabilis: intra circuitum ipſe foraminis ſpeciem præbebat, quaſi lumine & crinibus intra tenebras conſpicuus. à Meridie prodibat radius inſolitæ magnitudinis, fumi more ab incendio longè procurrentis. Et multi ſtatim morbi peſtilentes exorti, maximáque vis hominum iis ſæuientibus morte ſublata. Quem morbi tunc integrum reliquere, non multò pòſt Chilpericum cædes abſtulit. Fredegundis dolo necatum aſſerunt, quamuis illam ex ancilla Reginam fecerit, & miris coluerit modis, in eius obſequium ſemper pronus, & ſeruo ſimilior, quàm marito. adeò ſcilicet ante coniugium cœpta libidô tranſuerſam egerat mentem.

[Margin: fulgura, venti, Aimon. d. l. — dyſenteria. Gregor. d. l. — Greg. l. 6. c. 14. — Cometa inſolitæ formæ. — Gregor. ibid. — Chilpericus Rex cultro perimitur. — Greg. l. 6. c. 46. Aim. l. 3. c. 56. Sigebert. quâuis triennio pòſt.] — A — B — AN. [58]2 — AN. [58]4

Erat Chilperico ex Fredegunde filiolus quadrimeſtris. Ei, patre mortuo, regnum ſtabilire cupiens mater, ad Guntheramnum Chilperici fratrem in Burgundia regnantem, cum mandatis legatos Aureliam miſit precatum, vt regni tantiſper imperium ſuſciperet, donec idoneus eſſet rebus agendis filius. Vt erat pientiſſimus Rex Guntheramnus, auditis legatis Pariſios magnis itineribus venit: ibi nepotis Chlotharij tutelam, & regni Francici moderationem accepit. De huius ſententia puerum regium Anſoaldus aliique regni proceres per oppida circumferunt in cunis, eiúſque & Guntheramni nomine ab incolis ſacramenta ſuſcipiunt. Et ne quid bonis officeret ſucceſſibus, pijs Guntheramnus Deum artibus placare inſtitit. Igitur oppreſſis à Chilperico quà eccleſijs, quà mortalibus, ſua reſtitui imperat: ipſe in egenos multa largitur. quaſi ratum haberet, nihil rectè fauſtéque confici poſſe, vbi peſſumdato iure aliena retinentur. Exinde paſſim meliorum ſpes rerum, & quietis, iniecta eſt omnibus: tantúmque gaudij fuit, vt miris Guntheramnum laudibus paſſim efferrent. Verùm paucis inde diebus Nouembri menſe oſtenta quædam ſpectantium animos graui metu concutiunt: quoniam varios eâ videbantur euentus portendere. In vitibus repèns apparuere cû pampinis vuæ; in arboribus flores: nocte media multo collucens igni de cælo pharus emicuit, cuius lumine latè mundus illuſtrabatur. pependit etiam in aëre ignis columna, eíque magna supernè ſtella incubuit. Et quibuſdam locis terram concuſſit ingens trepidatio. Poſt hæc omnia nonnulli ſcripto prodidere, Metenſium Regem Childebertum armis infeſtis regnum nepotis aggreſſum eſſe; pleraſque vrbes vi cepiſſe; agros vbique vaſtaſſe; totum Chlotharij imperium bello arſiſſe. contrà, coacto celeriter exercitu Fredegundem obuiam iuiſſe, & portato in ſinu filio, quem pugnantibus Francis oſtenderet, audacia & ingenio victoriam peperiſſe, fuſis fugatíſque hoſtibus. Exactis inde aliquot annis, has in partes venit Fredegundis vnà cùm filio & Landerico equitum Franciæ magiſtro, qui parum à Chlotharij & Fredegundis latere diſcedebat: & quoniam tunc Guntheramni fide, vigilantia, & virtute regnum abunde fretum erat, quietus agitabat. Quid verò tunc Reginæ Tornaci acciderit, iuuat hoc loco memorare, quòd non exiguus inde metus eam vrbem, & Gallo-flandriam noſtram concuſſerit.

[Margin: CHLOTHARIVS puer ei ſuccedit. — Gregor. l. 7. c. 5. Aim. l. 3. c. 57. Sigeb. — Interim regnum eius Guntherãnus Rex moderatur. — Greg. l. 7. c. 5. 6. — Gregor. l. 7. c. 7. Aim. l. 3. c. 58. — Idque vt ſeruet, multa iuſtè perpetrat. — Greg. & Aim. ibid. — Oſtẽta varia. — Greg. l. 7. c. 11. Aim. l. 3. c. 60. — Nicol. Gill. in Annal. Franc. Ioan. Tillet. Belleſor. — Fredegundis Chlotharium filium defert Tornacum: & magnum ibi periculum incurrit. — Greg. l. 10. c. 27. & 28.] — C — D — AN. [5]9[.]

A Grauis inter duas Francorum Tornaci degentium familias diſcordia exarſerat, duobus harum iuuenibus iracundiæ ſtruentibus cauſam. Eorum vni alterius ſoror in matrimonium data fuerat. ſed is vxorem aſpernatus, cum ſcorto libidinem exercebat. Hoc, vti par erat, iniquo mulieris frater animo tulit, ideoque frequenter illum increpauit. Vbi parum verbis profecit, iniuriam ſtatuit armis comprimere. Igitur palàm adortus ferro confecit. Sed ipſe mox ab eius ſeruitijs occiditur. tantòque vtrimque furore concurſum eſt, vt ceteris omnibus interemptis, vnicus ſuperfuerit cladis nuncius. Poſtquam id parentibus compertum fuit, extemplò in mutuam ipſi cædem graſſari cœpere. Igitur quotidie ferro ſæuitum eſt, ac multi vtrimque mucronibus confecti. Neque ſæuitia cruore ſaturari poſſe videbatur, donec mutuæ vtramque familiam cædes abſumerent. Ea res Fredegundem Tornaci, vt diximus, agētem exciuit, vti cum partibus ageret; pacem ſuaderet vtriſque; ac denique pacis diceret leges. Sed obſtinatis mentibus ingeſta de pace verba frequentiùs accendunt, quàm extinguant, iracundiam: ideóque fruſtrà Reginam is labor exercuit. Itaque ad ſuas
B artes confeſtim ipſa confugit. Præcipua diſcordiæ flabella Chariualdum, Waldinum, & Leodoualdum ad regias epulas cum pluribus alijs nobilibus accerſi iubet. Eos tres in vno ſubſellio per ſpeciem conciliandæ amicitiæ collocat. Extracto in multam noctem conuiuio, & remota denique menſa: illi pro more Francorum in eodem manent ſubſellio, vini calices epotant, mutuis ſermonibus horas ducunt. Interim dum eorum pueri potu ſepulti in angulo, quem quiſque occupauerant, crapulam edormiunt: tres validi iuuenes à tergo in ipſorum ceruices ingruunt, eóſque ſecuribus vno impetu obtruncant. Tam cruentæ ac inſolitæ cædis nūtius interemptorum propinquos adeò vehementer impulit, vt ira odióque permixtis ad Fredegundis necem exarſerint. Eò frequentes vbique cuſtodes locauere, ne improuisò capeſſeret fugam. Dein celeribus equis viros oratum ad Childebertum Regem miſere, vti cum copijs extemplò accurreret: Fredegundem in vrbe teneri, nullóque negotio capi, & pro meritis excruciari poſſe. Verùm illa ſuis fraudibus, & Landerici aliorumque auxilio freta, cuſtodias facilè fruſtrata eſt ante Regis illius aduentum, breuíque
C Pariſios in tuta confugit.

AN. 594. Triennio inde nondum elapſo, Guntheramnus Rex quinto Kal. Aprilis vitam cum morte commutat, non paruo regni Franciæ diſcrimine, ac nepotis periculo, cuius vtriuſque tutelam ſanctè fortitérque geſſerat. Quòd enim is è viuis abiuerit, priuſquam Chlotharij adhuc impubis, & nondum rebus agendis maturi regnum firmaretur: quidam procerum in ſuos ſæuitia ferri cœpere. Eorum præcipuus in Belgio noſtro adeóque Gallo-flandria, Phinartius fuit Phiniberti filius, Regnacharij abnepos. Hunc auitum in Flandria imperium tenuiſſe, ditionem arcémque Bucenſem (quarum loco nunc Inſula, & magna Inſulenſis agri portio cernitur) inſediſſe, ab veteribus nouíſque Flandrorum Annalibus traditur. Id verò quî factum fuerit, non equidem ſatis certò comperio, cùm ſuprà dixerim Regnacharium ab Chlodouæo ijs cum vita exutum: neque à quoquam prodatur, quis Regum poſteà impertiuerit. Ceterùm Phinartius erat ſuis aliíſque hoſtis acerbus magis, quàm
D Princeps, aut amicus. Chriſtianum per baptiſma nomen induerat; bonas artes, pióſque mores nec colebat, nec laudabat. Poſtquam Arij peſtem hauſit, eáque mentem infecit, vti memorat Iacobus Meierus, nihil penſi habere, nihil rectum iuſtumque moliri: omnino tranſuerſus agebatur. Quòd eſſet inſigni corporis mole, truci aſpectu, animo crudeli, moribus efferatis; eius timore omnia trepidare: quòd opum cupidine inexplebilis, ac humano ſanguine nunquam ſaturatus; nullus ab eius immani furore locus erat immunis. Hæc ſcilicet omnia multos falſa opinione Belgas imbuere, vegrandem eum & ferum gigantem fuiſſe: miróręque id cum alijs arbitratum ſuis inſeruiſſe libris Chriſtianum Maſſæum, alias inſigni virum doctrina, & prudentia. Eius imperio fœdiſſima fuit innocentium cædibus ſilua, quæ Buccenſi arci proxima videbatur, denſis arboribus, & tenebris horrens. Qui per eam iter carpebant, rarò intacti, ac ferè ſemper circumuenti fuerunt, ac deinde fortunis etiam exuti, vitáque. ea propter id nemus dirum feritatis nomen accepit, Abſque-miſeri-

Guntheramni morte, Chlotharij regnum periculum adit.

Iacob. Meier. l. 1. Annal. Fland.

Ludouicus Breſin. in MS. Chron. Fland.

Sæuit in Belgio Phinartius Princeps Buccenſis.

Cuius mores hîc deſcribuntur.

Lib. 1. Annal. Fland.

Lib. 3. Chronic.

Saluartium Liderici patrem occidit.

Per Oudegherſt. Annal. Fland. cap. 3.

cordia vocitatum. Præcipua illud crudelitate ac vituperio Phinartij facinus in ea fuit, quo Saluartium Liderici Inſulæ fundatoris patrem, quamuis conſanguineum, aggreſſus eſt: verùm perinde ipſi poſteà exitioſum. Rem paullò altiùs arceſſam, pluribúſque verbis proſequar, neceſſitas cogit: vt præſtructis viæ cauſis, hinc occiſi Principis innocentia, illinc tyranni pernoſcatur immanitas; ac demum qua gloria Lidericus, poſt vindicatam patris necem, adeptámque Flandriæ gubernationem, Inſulanum oppidum fundare, firmaréque cœperit. Si quæ interim fictis, quàm veris propiora incurrent; rerum ea grauitati, quas molior, aduerſari fatebor, neque pro certis ingeram: ceterùm illa reſpuenti antiquitas ſuo iure obrogabit, cui iamdiu conceſſum eſt circa ciuitatum initia iucundè ficta veris miſcere, ûſque vulgò vim obtinere veritatis: vt planè ſit rarum, nullis clararum vrbium cunabula rebus inſigniri, quæ non aliquid fabuloſum obtrudant lectoribus conciliandæ famæ gratia. Quamquam alicui profundiùs admiranda mentis æternæ facta perſcrutanti non infrequenter aliqua obijciantur, quæ ſi ad communes naturæ leges trutinentur, apud homines fidem non inueniant: ſin contrà in maximæ ac nullis circumſcriptæ terminis potentiæ numinis conſiderationem animos pertrahant, haud quaquam ipſi ac veritati pugnare videantur; cuiuſmodi nonnulla mox circa Lidericum memorabimus.

Hinc vnde venerit Saluartius.

Per Oudeg. lib Annal. Fland. cap. 3 qui totam hanc narrationē præcipuam nobis ſuggeſsit, ex veteri Inſulenſium traditione.

Quæ fuerit eius cauſa profectionis.

Igitur cùm partim externis, partim ciuilibus bellis arderet Burgundiæ regnum, pleriſque procerum aut Regum omnia fœdo tumultu miſcentibus, pauci, quibus pax, quàm morus, iucundior, in partibus eſſe noluerunt. Quò igitur ipſis eſſe tutis liceret, ſolum vertêre alius aliò dilapſi. Saluartius Diuionenſium Princeps ob tumultus æger animi, poſtquam ſe factioſis, vel hoſtibus diu, ſed fruſtrà oppoſuiſſet, inter alios fuga patriam reliquit. Is Emergartam nobili admodum loco natam, Gerardi Roſſillonij, vt quidam ferunt, filiam, coniugio ſibi nexuerat; eóque genere & Burgundico, vnde prodierat, multum claritudinis apud exteros Principes parauerat; longè tamen ampliùs ſplendore virtutum. Nemini quàm Regi Anglorum neceſſitate coniunctior erat, nemini ob bonos mores iucundior charióque. Eum itaque præſertim adire conſtituit, & quò ſecuriùs id faceret, per Flandriam iter elegit, magno qua ſeruorum, qua clientium agmine ſtipatus. Spem illi fecerat fauſti aduentus, & felicis exitus, quæ ipſi cum Phinartio inerat neceſſitudo ſanguinis. Verùm ab hac prorſus eum deiecit tyranni ſæuitia & cupido. Buccenſis ditionis limites aduentu carpebat Saluartius hilari iam vultu, animo ſecuro, & ſolutis metu comitibus, quaſi omnia in tuto eſſent. Ex aduerſo nihil opinantem hoſtile ij conſpicantur eminus, qui Phinartij iuſſu ſpeculabundi ad ſiluæ fauces, quà tranſitus erat, excubabant prædandi cauſa. Ij mox ad Phinartium viæ compendiis curſum maturant: luculentam in proximo prædam eſſe docent. haud exiguam ſcilicet exterorum hominum manum nemori propinquare. eam nobilem videri, multíſque propter frequentiam impedimentorum, diuitiis ac fortunis onuſtam. quòd locorum ignara ſit, facilem fraudi; quòd opulenta, obnoxiam exitio. ipſam etiam paucis contra multos ſiluam inſidias daturam tectúrámque, ſi mox aduerſum ipſe cum ſuis moueat. Incendit protinus ſæui hominis animum cupido. Igitur quamuis gnarus eſſet, Saluartium amicè viam moliri, nihilominus tamen quàm maximā poteſt ſeruitiorum vim armat, ſecúmque ex arce Buccenſi per ſiluā haud multo itinere ad ſtruendas inſidias, necemque aduentantium rapit. Vbi ſuos occultis ad latrocinium locis cōpoſuit, totúmque Saluartij agmen cædibus opportunū vidit: magnis extemplò clamoribus, & ingenti furore nihil cogitātes aggreditur. Exinde Saluartius primò trepidare; ſed mox ſubitis ſuos erigere conſiliis; arma expedire, & aliquamdiu ſe tueri. at contra vehementem hoſtium impreſſionem, & volantia ex occultis locis certo ictu tela, fruſtrà pugnare, nitique. Ergo ipſe ferro confoſſus animam egit denique: ac deinde ceteri pari clade fracti occubuere. Quo verò tempore Saluartius rem fortiter geſſit, eius coniux Emergarta fugæ occaſionem rapuit, vnáque cùm ancilla in cæcas nemoris latebras abdidit ſeſe. Ibi lamentis immodicè diurnū, quod ſupererat, nocturnúmque tempus expleuit ad fontem, qui fortè per opaca ſiluæ properanti oblatus eſt. Qua premebatur,

Quomodò fuerit necatus.

Emergarta coniux eius cædē euaſit, fugitque.

A tur, miſerabilis fortunæ neceſſitatem nobili fortíque animo ferebat: tam fœdus mariti caſus & interitus (iam enim animo rebatur occidiſſe) ingentes queſtus ciebat; ipſum etiam vteri onus, quo grauida erat, non exiguum timorem, ne mœſtitiæ vi ante tempus erumperet. Traducta inſomni nocte, ſub crepuſculum diei relicto fonte reliquum nemoris peragrare, exitu ad Oceanum quærendo, matronæ conſilium fuit; indéque ad portum aliquem Flandriæ properare, parando in Angliam diſceſſu. Verùm hæc agitanti obuiàm venit promiſſo vir capillo, barba inculta, qui amore numinis rerúmque cæleſtium deſiderio ſolis ſe locis mancipauerat. *Eam Eremita conſolatur:* Vrceolum haurienda de fonte aqua manu gerebat, ignarus omnium, quæ Saluartio acciderant. Primus matronæ conſpectus metum iniecit, ipſo præſertim ſuperbo corporis cultu, & facie formoſa, inſolitis per ſiluam illecebris. Verùm deiectus mœſtitia vultus, & lachrymis fluens, calamitatem arguit, cauſámque præbuit inquirendi, quænam eſſet, vndenam eo loci veniſſet, quid triſtitiam doloréмue faceret? Poſtquam omnem rei geſtæ ſeriem accepit, bono fortíque animo eſſe iuſſit.

B *haud inſolentem eiuſmodi crudelitatis eſſe Phinartium: multos homines per eum bonis vitáque priuatos. non abſque diuini numinis voluntate Saluartium eiúſque comites miſeranda clade obrutos; ipſam verò per aſpera rerum extorrem egentémque ferri. Deo iucundum ſcilicet eſſe, amicos plerumque per aduerſa trahere, duríſque fortibus caſtigare: contrà, hominibus fortiter agere, & pati, vſu quidem eſſe difficile, at fructus vberrimum. Si marito illatam ſuíſque cladem, ſi ſuam ingenti animo calamitatem capeſſat, tolerétue: diuinum breui auxilium percepturam. modò viam alacris ingrediatur: de prole nihil formidet; cautum ipſi diuinitus fore. adeò res humanas diuina mente regi curaríque diligenter, vbi præſertim erga Deum cultus, amor, & fiducia viget.* Eius viri oratione abſterſa eſt paululùm Emergartæ triſtitia; diſceſſu deſiderium eidem quietis iniectū. Sed poſtquam ad fontis caput ſomno ſe dare cœpit, auditum extemplò murmur quietem abrupit: & cōfeſtim oculis obiecta ſpecies matronæ natu grandis, maieſtate vultúque diuino magis, quàm humano. *dein etiam Chriſti mater.* quę mirantem æquè ac pauentem blanda voce adhortata eſt, vt animum lætitia perfunderet.

C *quas fuderat, cælo preces acceptas. ab diuino numine nuntiam ſe aduenire fauſti lætique partus. ipſam breui maſculum enixuram, qui matrem olim mœſtitia omni exuat; Bucceñſem ditionem tyranni furore liberet; patris vindicet cladem; adeóque virtute & gloria conſpicuus regionis huius imperium aſſequatur in poſteros longa ſerie tranſmittendum. tāta vi apud ſuperos valere, qui fiduciam omnem in diuina potentia defixerint. tantùm animo ſtatuat ingentia Dei amore fortiter ſuſtinere.* Ea ſpecies abruptâ voce mox euanuit. A quibuſdam creditum, Chriſti matrē fuiſſe. *Oudegh. cap. 5.* Saltem id effatum Emergartam ſumma voluptate imbuit. Exinde gratias Deo perſoluentem partus dolores inuadunt: & ſtatim vtero pulcherrimus puer effunditur. *Ipſa filium in ſilua parit.* Eum ancilla pannis pro copia inuoluit, dein mater cōplexibus ſtringit. Sed ecce dolorum & calamitatis oblitam vehemens aduenientis agminis tumultus conturbat. Ergo puerulum Deo commendat, ipſúmque ſubter denſas rubi latebras occultat: tum denique feſtino gradu plorabunda fertur ad fontem. Qui aduentabant, infeſta horrentium telis hominum manus ab Phinartio ſubmiſſa erant. Quippe cùm cæſo Saluartio confoſſa, & cruore fluentia corpora veſtibus

D nudarentur, Emergartam defuiſſe animaduerſum fuerat. Regreſſis itaque in arcem omnibus, illatáque præda, Phinartius indicio id accepit. Inde ſcilicet animus ipſi grauiter furore percitus fuit. fruſtra enim ſe, ſuoque demum exitio Saluartium obruiſſe, niſi vxor eius ſimili clade opprimatur. Si incolumis aufugiat, haud dubiè parem ſibi calamitatem ingruere. pleroſque Regum ac Principum ipſi ſanguine coniunctos: ad vindicandam eos Saluartij necem exarſuros, breuíque contra ſe agmen miſſuros, ſi coniugis eius pulſentur querimoniis. nihil prorſus omittendum, quo & ipſa quoque capiatur. Expedita igitur ſeruitia confeſtim emiſit, additis etiam minis, ſi vacuis redirent manibus. Poſtquam verò ea caterua crudelibus hèri facinoribus idonea, hęrentem ad fontem Emergartam circumdedit; nihil deiectam vultu conſpexit, nullo terrore perculſam, ipſâ contrà vultus maieſtate terrentem; ſi nondum mariti cruore exſaturati eſſent, etiam ſuum mucronibus transfigendum corpus ſponte offerentem; ſin parcere mallent, ſolùm depoſcentem ius libertatis: *Illic à Phinartij famulis quæritur & capitur.*

admirati videlicet omnes, plerique etiam ſtupore defixi, ad cômiſerationem animos
flexere, haud dubiè liberam dimiſſuri, niſi minę Phinartij terrerent. Ceterùm blandis
Ad Phinartium deducta in carcerem detruditur.
eam promiſſis onerant, ſi ſpôte ad Phinartium deduci ſe patiatur, nihil ipſi terrorem
factúrum; per viam benignè habendam; in arce apud Phinartium honeſto loco fore.
Ita nihil repugnantem ampliùs equo imponunt. Sed poſtquam ad arcem peruentum
fuit, Phinartius vehementi ob prædam lætitia perfuſus, ipſámque mox crudeliter
habiturus, in tetrum matronam carcerem detruſit: vbi obſita pædore vitam traxit
annos complures; nunquam tamen, eorum memor, quæ diuinitus per ſiluam hauſe-
rat, obtinendæ aliquando libertatis ſpem depoſuit. Intereà ſenex ille (Lidericum
Eremita filiolum eius reperit, & baptizatum nutrit lacte ceruino, ac Lidericum de nomine ſuo appellat.
vocabant) quem diximus in ſilua ſolitudinem coluiſſe, ac Emergartam ſolatum, ca-
piendæ rurſus aquæ gratia fontem petit. Sed dum propinquat, corniculas, gracu-
los, picáſque immenſo tumultu contendere ſupra puerculi latibulum animaduertit.
Eò igitur, quid rerum agatur exploraturus, celeriter fertur: ac coniectis in foſſam
oculis, infantem conſpicit quaſi geſtu, lachrymis, vultu poſcentem auxilium. Nihil
dubitat Emergartæ prolem eſſe: tantóque auium oſtento aliquid circa ipſum olim B
futurum portendi. quòd matrem non conſpiceret, id de ipſius captiuitate fidem fe-
cit. Acceptum itaque puerulum ſacro baptiſmate contingit, impoſito etiam Liderici
nomine. Quî porrò nutriret in ea locorum ſolitudine, & Phinartij metu, multùm
ancipiti, diuino, vt traditur, occurſum eſt nutu. Nam emerſit è propinquo ſiluæ lati-
bulo cerua lactis plena, plauſúque oſtentans, nutricem ſe pueri futuram. Eam vir bo-
nus immotam conſpiciens, vberibus infantem admouit. & quamdiu lacte nutriri
opus fuit, bis quotidie ſtatis temporibus hoc animal veniſſe ferunt vbera præbitu-
Annos emenſum patri[illegible] Chriſtiana [illegible] & in Angliam mittit.
rum. Poſtquam autem pueritiam exuit Lidericus, ſacris eum legibus, boníſque mo-
ribus imbuit ſenex. tum, quo pater fato fuerit abſumptus, qua in cuſtodia mater atti-
neretur, quo natus ſit ipſe diſcrimine, quî nutritus, ſæpè ingeſſit, prodentibus iam
tum ſeſe quibuſdam pij ac ingenui animi ſignis. Haud multò pôſt in Angliam di-
mittit ad quempiam præclarum virtutis magiſtrum, vti poſteà Regis aulæ admouea-
tur: multis tamen obteſtatus, ne tot acceptorum à Deo munerum memoriam deteri
ſinat; néue vnquam peccati ſordibus animum fœdet: perſepè ad matris calamitatem C
oculos vertat, vbi viribus, conſilio, & Principum opibus pollebit, ei confeſtim opitu-
letur. Ita quidem de Saluartij nece, déque filij eius ortu, ac educatione, dein de cuſto-
De rebus Fland. cap. 3. & ſeqq.
dia Emergartæ narrat Petrus Oudegherſtius origine Flander, domo Inſulenſis, ſtu-
dio Iuris & hiſtoriæ cognitus, cui Francicarum rerum ſcriptores aliqui, propter con-
Hoc de iuuene quid alij ſenſerint.
ſcriptos Gallicè Annales Flandriæ laudem tribuunt diligentiſſimi viri: cuiúſque
narrationem ita vulgò Flandri noſtri complectuntur, vt vix eam perſtringi, nedum
Chron. vet. MS. lib. Liderici.
refelli, æquo ferant animo. Quid tamen apud alios inuenerim, minimè ſilendum ar-
bitror: quamquam eius omnis apud me fides laboret. Placet quibuſdam, Lidericum
ab matre puerulum in Angliam e Burgundia deportatum fuiſſe. ibi cùm adoleuiſ-
ſet, ad ſumma virtutum breui perueniſſe nullis ſecundum, plurimis maiorem. poſt-
quam ſatis perferendis aulæ moribus maturuiſſet, in regiam aſcitum familiam. illic
Regi charum in paucis tantum virtute ſibi claritudinis peperiſſe, vti ſupra omnes D
aulæ Principes regijs opibus, & ſtudijs floreret. præcipuum etiam apud Regis filiam
egregia morum comitate, & totius dignitate corporis, dein præſtanti ad omne ſtu-
diorum, & artium genus animo fuiſſe. accenſam inde puellam vehementi amore
Liderici, verùm intra limites honeſtatis, & pudicitiæ, non permixtis corporibus.
quempiam tamen aulæ Principem inuidia Lidericum ita proſecutum, vt inſignem
finxerit maturanda eius nece calumniam. quòd ijs, quas magnoperè ambiuerat, re-
giæ puellæ nuptijs priuaretur, eò demùm ardore furoris abreptum, vt illam turpis
cum Liderico conſuetudinis, & fœdi apud patrem ſceleris arceſſeret. vti prona ſunt
plerumque ad præſtandam calumniæ fidem Principum ingenia, perculſum ea gra-
uiter animum Regis: ideóque accuſatoris conſilio, ad Liderici necem impulſum. ſed
eius gnarum molitionis Lidericum obtruncaſſe ferro Regem, ſtatímque ex Anglia
oblato diuinitus nauigio, ſolum in Flandriam vela feciſſe. nactum hîc mole gigan-
tea Phinartium ferro peremiſſe, omnémque ditionem eius inuaſiſſe. Volunt alij cum

Oude-

A Oudegherſtio turpibus iunctos amoribus Lidericum, & Regis filiam nomine Gratianam. e furtiuo concubitu natum eis Nauuelonem, qui poſtmodum in Britannia factis, & opibus claruerit. ex Anglia Lidericum bona Gratianæ venia in Gallias veniſſe vlciſcendi patris gratia, & matris eximendæ catenis. De mutuo illorum ardore, vtris adhæream, non magnoperè laboro: quamuis morum præſtantia procul ab illo fœditatem eam videatur auertere. Quî venerit in Gallias, quidúe obtinuerit ab Rege Francorum Lidericus, id poſteà ſcilicet perſcribam.

Eo tempore, quo Phinartius in Saluartium alióſque ſæuitiem exercuit, Cameracenſes & Atrebatenſes ſuo priuati ſunt Pontifice Gaugerico. E terris eum mors abſtulit Auguſti menſis vndecimo die. Pulcherrimum eius monumentum id monaſterium fuit, quod in honorem S. Medardi Cameracum proximè in eo colliculo, vbi nunc arx viſitur Cameracenſis, acceptis præſertim à Chlothario Rege nũmis, condidit. Illic cùm fuiſſet traditum humo corpus eius, è varijs partibus Galliarum eò viri Principes adiere; cùm vt ſacro eius mauſoleo aduoluti multifariàm per ipſum opem corporibus & animis cœlitus impetrarent; tum vt ſua ipſi ſupplices munera
B impertirentur. Ac ideò perbreui tempore factum fuit, vt quàm pluribus, iiſque maximis poſſeſſionibus Abbatia, quam ſtruxerat, cuique primus frater eius Lando præfuit, abundauerit: vbi poſtquam plurimos per annos Religioſi vitam pie duxiſſent, Canonici demum, primò quinquaginta, dein quadraginta conſedere, quorum Collegio templóque a D. Gaugerico indi nomen placuit. Verùm hac ætate neque templum illud, quod olim magnificum erat, ibidem loci cernitur, neque veteribus Canonici eius opibus florent; ex quo multa bellorum & hominum iniurięijs detraxerunt, coactúſque eſt huius loci Clerus ſedem ad S. Vedaſti parœciam in vrbem transferre, dum illic caſtrum inuictiſſimus Cæſar Carolus Quintus erigi iuſſit.

S. Gaugericus decedit.
Vita eius.
Opus eius fuit S. Medardi Monaſterium, quod poſteà fuit S. Gaugerici nominatum.
Vita eius, Balder. in Chron Camer. l. 1. c. 4. M-ſſ. in Chron. lib. 13.

Huic verò ſacerdoti ſanctiſſimo Bertoaldus datus eſt ſucceſſor, quem æquè magna virtus, & Apoſtolicus animas Deo adiungendi zelus, ac illuſtre Francorum ge-
C nus nobilitauerant. Quamdiu magiſtratum adminiſtrauerit, nondum certò comperi. Cùm Remenſis Pontifex Sonnatius Synodum in Gallia cogeret, inter alios Epiſcopos ijs in comitijs cum Bertegiſelo Carnotenſi Præſule, quem ferunt anno ferè poſt ſexcenteſimum decimo vita functum, numeratus eſt.

BERTOALDVS Cameracẽſis Pontifex creatur.
Bald. in Chron. Camer. lib. 1. c. 13. Maſſ. Gaz. Locr.
Flodoard. l. 2. c. 5. de hiſt. Rem.
Balder c. 14.

Interim omnia Chlothario Regi feliciter ex animi ſententia ſuccedunt. Erat ei corpus elegans, compactum, & patiens belli laborum: animus neque vaſtus, neque modicus; ceterùm prudentia, litteris, probiſque moribus inſignis. militiæ, ad gloriam audacia, & virtute niti ſua, quàm aliena: conſilia tamen, & prouidentiam aliorum admittere. domi, modò publicis rebus intendere, modò libros euoluere, inde prudentiam promere, templa colere, iiſque multa largiri. vbique diuinum numen magna proſequi veneratione, & iuſti Principis munus obire. Quibus bonis artibus adeò ſenſim profecit, vt omnium Franciæ Regum opes, & quæſi-
AN. 613. ta regna ſuo tandem imperio ſubiecerit. Nam ex Columbani multa ſanctitate clariſſimi viri vaticinio totius Galliæ Monarchiam aſſecutus eſt Theodorici, flagitijs
D cooperti Regis, interitu, dein occiſo eius filio Sigeberto, & illigata caudis indomitorum equorum, pérque campos & rupes tracta necatáque Brunichilde. Et ne quid priſtinæ felicitatis poſteà detereretur, Arnulpho, Pipino, Faróque optimis hominibus familiariter vſus eſt: plúſque horum conſilijs tribuit, quàm ſibi. Igitur tot regnorum acceſſione cùm vehementer curarum onus, & pondus imperij creſceret: de horum ſententia inſignes bonis moribus, & belli artibus viros delegit, quos regnorum gubernationibus adhiberet. Alijs alios partibus, Aquilonari Franciæ Pipinum, qui locis imperabat, vbi nunc Brabantia, & Namurcenſis ditio porriguntur, Angegiſi Ducis filium, multis illuſtrem virtutibus admouit, eíque ſubiecit cum Atreba-
AN. 614. tibus, Morinis, Cameracenſibus, & alijs quibuſdam populis Flandros, & Neruios. Id factum aſſerit Ioannes Trithemius anno regni eius primo & trigeſimo, qui non in
AN. 621. Chriſti annum ſexcẽteſimum & octauum decimum, at decimum quartum ex vero calculo incurrit. Septem ferè poſt hoc tempus euolutis annis, Craſmario vita functo,

Chlotharij Regis felices ſucceſſus & laudes.
Append. Greg. Tur. cap. 41.
Francorum Monarchiam is adipiſcitur.
Ion. in vit. S. Col c. 26. & 31. App. Greg. c. 41. Aimoin. l. 4. c. 1.
Vt alijs regnis, ita Franciæ Aquilonari gubernatorem inponit.
In Compend. l. 1. Annal. Frãc. & lib. 1. orig. Franc.
Ægid. Bucher. in Chron. Epiſcop. Leod.
Craſmarius

Torna. Epiſc. moritur: ei ſuccedit S. AICHARIVS.
Ægid. Bucher. ibid.
Ionas de vita S. Euſtaſ. c. 4.
Quid hic fecerit.
Vita S. Amãdi
Vita S. Audomari.

cto, datus eſt eiuſdem Chlotharij voluntate Nouiomenſibus, & Tornacenſibus Pontifex Aïcharius. Inſigni prædıtum virtute virum fuiſſe reperio. è Luxouienſi A Monaſterio, clariſſimorum hominum gymnaſio, ab Rege Chiothario extractum, vt dictis iam ciuitatibus Epiſcopus imponeretur. huic Regi, eiúſque filio Dagoberto chariſſimum exſtitiſſe, & apud vtrumque multa clarum auctoritate. Quid his in partibus egerit, à nullo, quem viderim, admodum proditur. Tantum S. Amando facultatem dediſſe ſuam obeundi diœceſim, & à Rege Franciæ litteras impetraſſe, quibus is aduerſus gentiles, quos in Flandria & Neruiis ad Chriſtum trahere contendebat, fulciretur: ac deinde Taruannicæ vrbis infulas S. Audomaro procuraſſe, vetera tradunt monumenta. Arbitrari tamen poſſumus, nonnihil in eos laboraſſe, qui labe Simoniaca, & hæreſibus quibuſdam fœdabantur: quoniam ea tempeſtate per totam ferè Galliam eæ peſtes admodum graſſabantur, quas poſtmodum S. Eligius, & S. Audoënus oppreſſerunt. Sed quamuis rariùs hos ad populos venerit, vſus eſt tamen diu iis excolendis non modò D. Amandi operam ſuam vltrò præbentis laboribus, verùm etiam aliorum induſtria, vti poſteà fusè docebimus. B

Lidericus à Chlothario impetrat veniam duello cum Phinartio certandi.
Pet. Oudeg. c. 7. Annal. Fland.
Idem cap. 9.
Cum eodem rege in Belgiũ venit.
A Phinartio vterque excipitur.
Idem lib. 9.
Die condicto ad certamen proditur.
Chlotharius aduentus ſui & duelli cauſam primùm exponit, dein Lidericum & Phinartium alloquitur.

Tenet apud Belgas fama vulgatior, Lidericum eo tempore ex Anglia in Franciam ad Chlotharium iuiſſe honeſto comitatu: eúmque nactum Sueſſione. ibi queſtum de atroci Phinartij in patrem ſuum matrémque facinore. tunc ab Rege poteſtatem impetraſſe tyrannum ſingulari certamine aggrediendi. Chlotharium ad Phinartium miſiſſe viros Buccam, qui Liderici querelas exponerent, diémque dicerent pugnæ. ab eo nihil æqui reſponſum: iure Saluartium in pugna oppreſſum, & Emergartam eius coniugem in carcere teneri. voluptatem ſibi factam, oblato certamine: ad condictum diem paratum ſe fore. exinde Chlotharium è Francia in Belgium properaſſe comite Liderico, magnáque Principum turba. Multæ interim Phinartium curæ torſerunt, ac ſæpè furiæ ad ſcelerum memoriam agitauere. Quamuis ingenti robore eſſet, animóque priùs imperterrito: ſæpè nunc tamen pauore concuti cœpit. Adeò vis magna conſcientiæ eſt, vt nemini ſcelerum auctori parcat, eóque grauiores ſtimulos figat, quò diriora flagitia prouocauerint. Sed hos C animi motus ſimulata texit vultus ſerenitate, vbi ad arcem Buccenſem Clotharius cum Liderico, aliíſque Principibus venit. Regem magnificè lautéque ſcilicet accepit ad omne officium, ſtudiúmque promptus, deterẽda feritatis opinione. Ad ſolius Liderici conſpectum animo deiectus, ceteros Principes liberalitate, promiſſis, hilaritudine implebat. ſi qui altiùs Lidericum laudibus efferrent, eiúſque cauſæ fauerent, iis mox blandiri, eos omni prorſus officio delinire. Dictus certamini dies effulgebat albente iam cælo. Igitur ad deſtinatum pugnæ locum (qui propter pontem erat aditum in arcem præbentem) illinc Chlotharius cum Liderico, & proceribus Francorum; hinc Phinartius aliquot clientes & nobiles trahens (quos è ſubdita ſibi regione acciuerat) conuenere. Ibi poſtquam conſediſſet, Chlotharius, facto ab omnibus ſilentio, in hanc ſententiam pauca præfatus eſt. *Numquam, viri nobiles, autumaſſem, iudicandi criminis cauſa in hanc regionem tam procul ab regia vrbe diſſitam me venturum. Haud enim facilè animo capeſſiui, vllum facinus tam graue à ſubditis patrandum, cuius me cognitio, & iudicium tam longè à regni curis abduceret. Nunc autem quo-* D *niam proximum huic loco nemus toties viam facientibus infeſtum fuiſſe, ac fœdiſſimo parricidio cruentatum; iſtam verò, quam propè cernimus, arcem etiam feritatis teſtem eſſe arctiſſima nobiliſſimæ, & innocentis matronæ cuſtodia, non vano rumore iactetur: quis intelligat, quanto cum dolore, quanto cum iuſtitiæ ardore, huc aduenerim? Dolorem certè maximum impacti Phinartio è Regia Francorum ſtirpe viro criminis labes exciuit: itáque mecum reputaui, qui ad huius narrationem non horruerit, omni prorſus eſſe nudatum humanitate. Vt promptus ad exercendum iudicium etiam tot itinerum labores deuorem, impoſitum mihi ab immortali Deo munus cogit, rapitque. Ne ſcelera committantur, occupare; ſi perpetrata fuerint, perſequi, & pœnis opprimere; id ſcilicet Regibus incumbit: quoue minus officio deſint impediendi, aut puniendi criminis, ſupernè imminet numen grauiſſimas ipſis minas intentans. Agè ergo vt hodierna die manifeſtum ſit, Saluartij necem aut obnoxiam eſſe parricidio, aut ſceleris immunem: huius rei iudicium duello committere decretum eſt. Macte*

A *eſto, Liderice, qui aduerſarium tanta corporis mole pollentem aggredi audes; haud quaquam inferior futurus, ſi iuſtam pugnæ cauſam obtines; imprudens omnino, & turpiter caſurus, ſi falſum crimen obtendis. Cauſæ bonitas interdum pugnantibus vires miniſtrat: eaſdem perſæpè obiecta iniuſtè crimina auferunt. Vtrum velis, pugnare, aut prælio abſtinere, optio iam negatur. Si iuſtè accuſas, cauſæ bonitas pugnam à te flagitat, parentibus vindicandis: ſi iniuſtè, hoſti iam teneris obſtrictus calumnia. Tu verò, Phinarti, fœditatem obiecti facinoris animo diligenter expende. Si veri criminis arceſſeris, fruſtrà ferrum in aduerſarium ſtringes, vim eius obtundente parricidio: ſi falsò accuſaris, virum te præbe. Quemcumque aſpexerit victoria hoſte cæſo, eum ego complectar, & crimine vel parricidij, vel calumniæ abſoluam.*
Poſtquam ea dicendi finem Chlotharius fecit, qui confertim vtroque ab latere conſtiterant, oculos in Lidericum, & Phinartium conuertunt: iſti armis contecti Regem ſalutant, equos conſcendunt, locúmque capiunt liberis equorum procurſibus parem. Ibi priuſquam caſſide obtegant vultum, animos ad certamen colligunt, equos variis motibus cient, & corpora oſtentant. Lidericus exporrecta fronte, hilaris, expeditus, equum inſigni flectens arte, agitánſque; toto corpore vultúque ad ſpem erectus, animo ingens, ſceleris integer, innocentia fretus, adeóque propter cauſæ veritatem certus victoriæ cernebatur. Contrà Phinartius toruis oculis, contracta fronte, vultu perturbato, equum modò lentis, modò rapidis flexibus agens, videbatur; & quamuis magna ſeſe ferens corporis mole, nihil tamen ad cauſam lætum ac erectum oſtendens: prorſus quaſi conſcientiæ furiis agitaretur, & iuſte ſibi afferendæ necis pauore trepidaret. Exinde ferro caput induunt, & ad incurſionem haſtas manibus aptant: datóque mox ſigno, infeſtis armis concurrunt. Primo procurſu confractæ ſunt haſtæ nullis vulneribus, pari conflictu. Dimiſſis extemplò equis in pedes conſiſtunt, micantibúſque gladiis decertant: Phinartius vi ponderéque armorum infenſior; contrà Lidericus ictuum frequentia, celeríque corporis ſaltu, quà incurrendo, quà excundo. Tenet diu Regem, & Principes attonitos dubium certamen, neutram in partem victoria nutante; triſti tamen fluentis è vulneribus

Lidericus & Phinartius pugnæ præludunt.

Dein ex equis pugnant;

ac mox pedites prælium redintegrant.

C ſanguinis ſpectaculo: donec Phinartius, vibrato ingenti niſu gladio, quaſi moles ſupernè Liderico imminet. Ibi perſtricti omnes pauore, ne ad necem ferro iuuenis hauriretur. Sed hic, vt erat agili, & vegeto corpore, ictum leui declinatione fruſtratus, ſurrecto deſuper mucrone in hoſtem mox inſiluit, eíque cæſim vehementi impetu altè ferrum egit in caput. Perculſus ea vi tyrannus, penéque allictus humi eſt: vires tamen iracundia ciente, in hoſtem denuò fertur transfoſſurus gladio pectus. Sed nihil cunctatus, etiam hunc ictum ſaltu exit Lidericus: & mox miſeria matris animum pulſante, toto in Phinartium corpore incumbit. Ibi profundè in pectus eius induit ferrum, hoſtémque latè porrectum intrepidus obtruncat. Eo lætus ſpectaculo Chlotharius Lidericum manantibus præ gaudio lachrymis prenſat, & meritis extollit laudibus: vti vulnerum curam gerat, hortatur: aſſerítque ſubinde, tam inſignē de hoſte victoriam magnæ ſegetem gloriæ, & honoris fore. omnibus poſteà edicit, vt victorem in arcem nobili pompa ſecum perducant. Ad ea Lidericus, *Victoriam ſibi ab diuino numine conceſſam*, infit: *nihil ſuis actum viribus: Dei voluntate,*
D *& potentia necem patris, matriſque cuſtodiam iuſto aduerſarij fato vindicatam: ideóque immortales cælo ſeſe grates habere. haud priùs ſe paſſurum vulnera inſpici, obligarique, quàm matrem adeat, complectatur, ex pædore carceris educat.* Igitur Chlotharius comitante nobilium examine, perſtrepentibus tubis, circumfuſa lætis frontibus turba, Lidericum in arcem deducit. Ibi ante omnia conto defixum Phinartij caput in portæ faſtigio collocatur. dein primo in arcem ingreſſu Chlotharij iuſſu Emergarta Liderici parens in libertatem aſſeritur: eam arctiſſimo filius inuoluit amplexu: tum pauca loquitur ad ciendam animo lætitiam, prodendáque erga vtrumque cæleſtis numinis conſulta. Impleta ſubito, & inſperato gaudio matre, iámque ad ſuam attonita libertatem; Regis imperio à medicis vulnera victoris inſpiciuntur, tractantúrque. omnia nihil læthale minari iudicata, ideóque lætis omnibus obligantur. Vbi Chlothario gnatum fuit, etſi periculo vacuam eſſe, diuturnam tamen fore Liderici curationem: diebus aliquot quieti in arce datis, nobiles omnes, quos ſecum è Gallia Celtica duxerat,

Hoſte occiſo victoriam Lidericus obtinet.

Chriſtian. Maſſ. lib 13. Ludouic. Breſin in Chron. Fland. MS. vet. Chron. Fland. MS. lib. Lider. MS. Iac. Meier. Pet Oudegherſt. Iac. Marchant. lib. 2. Ferreol. Locr. in Chron. Belg qui duo tamen poſtremi hac anno 611. attribuunt, ſicut Oudegh. 640.

Et in arcem Buccenſem cū triumpho inducitur.

Hic mater eius liberatur.

xerat, tum alios è Buccenſi ditione, & circumiacentibus aliquot locis excitos, ſtato
tempore apud Lidericum eſſe iuſſit. Ibi multa præfatus in iuuenis laudem, animum A
ipſi erexit, admirationem ceteris mouit. deinde, quaſi victoriæ præmium & decus,
omnem ei Phinartij ditionem, opes omnes, arcémque donauit. Totius etiam Flan-
driæ regimen his adiecit, poſtulato fidei ſacramento. Vehementer tamen ipſum ob-
teſtatus eſt: *Vti magno ad exercendam iuſtitiam animo eſſet: nullius potentia ſineret ſe
frangi, nullius miſeriam aſpernaretur. nullum quippe maius imperij munimen eſſe, quam iu-
ſtitia, & amore ſubditos continere.* Ea re principiò Lidericus modeſtè perculſus eſt,
vt qui nihil tale auſus ſperare, ſola parentum vindicta impulſus ad pugnam fuiſ-
ſet: adeóque, mercedem certaminis ratus victoriam, matríſque libertatem, Re-
gi ſe obnoxium credebat conceſſæ, ſpectatæque pugnæ nomine. Ceterùm vbi ſen-
ſit Regis imperio, & liberalitate vrgeri ſe: primùm de munere gratias agit; dein
ſuſcepta prouincia, iuramento fidem obſtringit; tandémque multa pollicetur
de iuſtitiæ cura. Haud multò pòſt in Franciam, vnde venerat, Chlotharius iter
relegit, vocantibus domum regni rebus. Priuſquam ad alia progrediar, viſum eſt
paucis indicare, duabus me rebus potiſſimùm diuerſam ab Oudegherſtio narratio- B
nem inſtituiſſe. Quem enim Franciæ Regem, ſub quo Lidericus aduerſarium cecì-
dit, Chlotharium dixi, Dagobertum is appellat: deinde annum perempti Phinartij,
quem ſtatui à Chriſti natalibus ſexcenteſimum & vigeſimum primum, is ſexcenteſi-
mum, & quadrageſimum ciet. Cur verò in iis ab ipſo diſſentiam, his admodum ni-
tor. Qui rem iſtam breuiter ſcripſere, Maſſæus & Meierus cæſum ab Liderico Phi-
nartium, & ab Chlothario Rege factum Flandriæ Præſidem Lidericum eo, quem
dixi, anno mecum aſſerunt. Deinde non amplius biennio inter hanc pugnam, & ra-
tas Liderici cum ſorore Dagoberti nuptias Oudegherſtius collocat: cum alij verius
tantum temporis interſerant, quantum ſatis fuerit procreandis quindecim liberis,
quos ex ea muliere ſuſcepit Lidericus, nondum gnaro clandeſtini coniugij Dago-
berto, quemadmodum poſteà narrabitur.

Chlotharius rebus omnibus Phinartij LIDERICVM donat, cumque Flandriæ Præfectũ, vel Saltuarium creat.

Auctores citati.

Hic in quibuſdã auctor cur à Petro Oudegherſtio diſſentiat.

Lib. 12. Chron. Lib. 1. Annal.

At qui Flandriæ Præfecturam, & regimen ea tempeſtate parui momenti fuiſſe C
credant, regione maximam partem vel paludibus pigra, vel nemoribus horrente,
nonnullos comperio: ideóque ab Liderico per ludum Saltuarij nomen vſurpatum.
Sanè Anonymus ille vetúſque rerũ Flandricarum ſcriptor, quem Dionyſius Sauua-
gius typis edi curauit, ipſis Caroli Magni temporibus nondum floruiſſe regionem
aſſerit, priuſquam alter Lidericus ab eo Cæſare colendam, & poſſidendam impetraſ-
ſet. Mihi contrà multis monumentis conſentiens opinio eſt, nec leue, nec incultis
anguſtum terminis fuiſſe id imperium. Fateor quidem, priuſquam id munus à Chlo-
thario Lidericus accepiſſet, prorſus oſtendi non poſſe, quibus Flandria limitibus
circumſcripta fuerit. Morinos, Menapios, atque Neruios in Flandriæ corpus coa-
luiſſe, at non integros, certò conſtat. quanta ſui parte conceſſerint, ignotum. Placet
quibuſdam D. Eligij per hunc tractum concionabundi temporibus peranguſtos fi-
nes fuiſſe, cum Tornacenſes, Cortracenos, Gandenſes à Flandris Audoënus, res
eius Epiſcopi memorans, diſpeſcat. Idque propter limites regionis ita Meierus cir- D
cumſcripſit, vt tum temporis Ooſtburgum, Aldemburgum, Thoraltum, Brugen-
ſium agrum, indéque totam maris oram Geſſoriacum vſque comprehenderet pagi
Flandrenſis nomine. Vt igitur id proferam, quod vero ſimilius arbitror, duo paucis
expediam. Primum illud quidem eſt, Romanis rerum in Belgio potientibus, extre-
mo fermè æuo, notos fuiſſe magiſtratus littori Saxonico Præfecti, & Cynegiorum
Procuratoris, de quibus anteà memoraui. Qui littori præficiebatur, totam Oceani
Belgici oram tenebat ab oſtio Scaldis vltra Geſſoriacum, Saxonicam ab Saxonum
incurſibus nuncupatam. Eius præſertim munus erat, hoſtiles tota regione infeſta-
tiones arcere, ſeu terra, ſeu mari ingruerent. Cynegij Procurator ſedem figebat
Tornaci præcipua in ſaltus cura incumbens venandi, aut graſſatoribus tergendi.
Deletis, aut eiectis toto Belgio Romanis, Francorum Reges, vt arbitror, eos iunxere
magiſtratus: & quem præfecerunt vtrique coaleſcenti officio, Cuſtodem, vel Sal-
tuarium vocauere, vna parte regionis hoc nomen præbente. Ergo regis voluntate

An eo tẽpore vilis fuerit Flãdriæ Præfectura?

Cap. 1.

Iac. Marchant. lib. 1. Fland.

Lib. 2. cap. 8.

Lib. 1. Gallo-fl. cap. 2.

Saltua-

Digitized by Google

A Saltuarius, & Flandriæ Cuſtos ita factus eſt Lidericus, vt ſubiectas etiam habuerit
aliquas Flandriæ vicinias regiones, quæ poſtmodum idem nomen ſunt complexæ.
idcóque plerique auctores modò Cuſtodis, modò Saltuarij vocabulo cenſent. Al-
terum eſt, ſubditam eius imperio ditionem multis iam tum vrbibus, alijſque locis *Quas vrbes, aliaque loca tunc habuerit Flandria, vel iuncta ei regio.*
floruiſſe. Quà portuoſior eſt hæc Regio ad Oceanum protenſis valli modo arena-
rum molibus contra ſæuientes marinarum aquarum impetus, commodiſſima tunc
habebantur ad rerum inuectionem, vel euectionem, æſtuaria propemodum eadem,
quæ nunc videmus. Hærebat in ipſo aggere Mardicca portu inſignis, & aduectis vn-
dique mercibus diues: licet modò magna vis arenę portum oppleuerit, veterémque *Iac. Meier. to. 1. Fland.*
exſtinxerit famam; ſolo fermè Emporij cadauere poſt funeſtiſſimas relicto clades.
Eodem in littore Zanthooſtum viſebatur, quod hodie Nieuportum dicimus, portu
quidem ſecuro, at oblongo. Vetuſtatis indicia turres illæ, ſeu phari, ex albicanti late-
re, ſuſcitandis de nocte flammis, Romanorum, vt volunt, opus, ad vitandos per te-
nebras colles arenaceos, qui ſub aqua latentes imperitis, aut per noctem minùs vi-
B tabundis naufragium minantur. Bierulietum etiam æſtuario nobile fuit, priuſquam
pelagi violentia multis obrutis pagis à continente reſcinderet. & iam tum futuram
in mari potentiam, & domeſticam opulentiam iactare videbatur, qua poſteà ſub
Balduino Cæſare vehementer claruit. Ooſtburgum habuit eadem ora, Emporium
mercimonijs frequens, & ducta in Flandriam interiorem foſſa celebratum. Haud *Meier. tom. 1. Fland.*
procul inde portus Zuuinus inuehendis, efferendíſque rebus idoneus, eo ſolùm no-
mine, antequã Scluſa cõderetur, nunc etiam Scluſanus appellatus. Mediam regionis
planitiem, quà vergit ad Oceanum, Brugæ, haud ita pridem conditæ, & ab Liderico
D. Virginis templo exornatæ; occupabant; niſi veterem malimus Grudiorum ſedem *Meier. Marchant. alij.*
fuiſſe, vt multis placet; ac tum recẽti inſtauratam opere. Sed ante has Aldemburgus
ſtetit, primæ olim nobilitatis oppidum, poſteà tamen Hunnorum, aut Normanno-
rum rabie deformatũ, vaſtatúmque; vnde inſignes muniendis caſtro Brugis lapides *Iacob. Meier. tom. 1. Fland.*
auecti ſunt Balduini Calui temporibus. Stabat etiam Thorhoutum vel Thoraltum,
C ædificiis nobile, & veteri emporio clarum: vnde S. Bauoni animam agenti Dom- *Vita S. Bauon. cap. 12.*
nolinus presbyter aduenit ſacra præbiturus. Nomen illi quidam faciunt à ſilua
Thoralti Teutonum Regis, quem ſeptingentis ante Chriſtum annis ſceptra te-
nuiſſe referunt. Vrbium mater in eo tractu fuit Rodemburgus, quam hodie Ar-
demburgum nominant. Ab Antuerpia Bononiam vſque nihil mercimoniis cele-
brius, & frequentius erat, opportuna per portum Zuuinum, & aſſidentem Ooſt- *Meier. tom. 1. Fland. alij.*
burgo canalem ex mari rerum omnium ſubuectione. Nam vt Meierus meminit,
quorumdam opinio eſt, eo ferè loco portum fuiſſe Neruiis omnibus communem,
vbi modò Scluſa viſitur, quem Germanorum Rex Ariouiſtus incendio corruperit.
In montis ſupercilio Caſſetum eminebat, ingenti populo, & imperuia munitione
quaſi totius regionis ſpecula & præſidium: ideóque olim Caſtelli nomine apud Ro- *Itiner. Anton.*
manos cognitum. Ipras etiam tunc temporis ſtetiſſe ſuſpicor, in ſeſſam priùs à Pleu-
moſiis vrbem, vt quibuſdam auctoribus placet. Liſam illimi flumine manantem,
& ſinuoſis tractibus Flandriæ media ſecantem prætexebant Minariacum, Pons *Gorop. Becan. in orig. Antuerp.*
D Stegrenſis etiam tum creber, notúſque ſtrato itinere (Romanorum veriùs, quam *Itiner. Anton.*
Brunichildis opere) à Bauaco Caſſetum vſque; Virouiacum, Cominium, Corteria-
cum, Harlebeca, veteribus monumentis, pars Romanis, pars Belgicis clara. Ganda- *Mart. S. Chryſol. Vita S. Eligij.*
uum Liſæ, Scaldíque impoſitum videbatur. Iuliúmne Cæſarem habuerit condito- *Vita SS. Amandi & Bauonis.*
rem, an Wandalos, nihil diſputo. Ab illo pleroſque initium arceſſere video: ab his *Theod. in vit. S. Bauon.*
non paucos. Certè fluminum opportuna, locique ad firmiſſimum munimen inge- *Iacob. Guiſ. in Annal. Hãnon.*
nium, facilè Romanos induxerint, vti præſidium ibi ponerent, ſenſimque ſtructis
ædificiis circumdarent muros. Quo ſe modo res habuerit, eius oppidi fama vige-
bat, ſeu mercium ſubuectionem per amnium alueos conſideres, ſiue obſtinatam *Vita S. Bauon. Vita S. Amandi.*
olim gentis tutando idolorum cultu ferociam. Cis Liſam etiam loci aliquot cele-
bres exſtitere. Nemetacum, vel Antonino in Itinerario notum, Baſſea, (quibuſdam
olim Plinij æuo Baſſorum ſedes) Duacum Scarpo flumini adiacens; Martianę, Lam- *Iacob. Meier. Gorop. Becan. c. 1. vita S. Amandi Gregor. Tur.*
bræ, Victoriacum eodem flumine irrigua; Orchiacum Pabulanæ caput ditionis, Si-

clinium

clinium D. Piatonis poſt cædem aduentu, & tumulo nobile; Vrelenghehemum cæſi S. Chryſolij cruore & cerebro aſperſum; Blandinium ad breue tempus Tornacenſium ſedes Pontificum. In Scaldis ripa claruiſſe Aldenardam, Ioannes Goropius exiſtimat, eámque priùs fuiſſe Regiam Neruiorum ciuitatem. Propiùs mare Burburgum paluſtri loco ſtetiſſe arbitratur Meierus. Et florebant maximè Tornacum, Taruanna, Origiacum Atrebatium, Cameracum, portus Iccius, Geſſoriacum: quæ non dubito ſubiectæ Liderico prouinciæ partem fuiſſe. certum enim eſt non multò pòſt Origiacum (quod plerique falsò Rigiacum nuncupant) Flandriæ vrbium principatum tenuiſſe, & diu præbuiſſe Flandrorum Comitibus ſedem. Hęc igitur, vt alia quædam taceam, celeberrima tum emporia, & oppida, tum portus, pagique, ſicut ex monumentis veteribus comperi, viſebantur, cùm Lidericus moderandam Flandriæ regionem capeſſiuit. Non inficior tamen initio pleriſque locis faciem eius aſperam fuiſſe, cùm pars aquis paluſtribus ſtaret, pars horreſceret latis nemoribus: ideóque magnam portionem ad fruges vſu ſterilem viſam. Sed poſteà ſolum, vbi deciſis arboribus coleretur, fœcundum valdè, & benignum ſementibus repertum. Id quamuis factum putet Gaguinus ante Chriſti natiuitatem, verius tamen credit Iodocus Badius coli cœptum circa trigeſimum, & quadringenteſimum Chriſti annum.

In origin. Antuerp.
Fland tom. 1.
Ptolemaus.
In hiſt. Franc.
In epiſtol. ad Meier.

Inito magiſtratu cōmiſſæ ſibi regioni aduigilat Lidericus.

Verùm vt ad cœptam narrationem filum orationis reuocemus: poſtquam curatis vulneribus conualuit Lidericus, ad rem publicam animum prorſus intendit. Ante omnia curæ fuit, præcipuos regionis locos obire: ibi attentè contemplati præſidia, & oppida; hominum animos explorare; tum crebrò inquirere, qui per ſiluas, pagos, vrbes, metum inijcerent graſſando, vel iniquis imperijs. varios denique cœtus cogere. ibidem publicis de rebus; de iuſtitia, & æquitate; de Chriſti legibus; déque recta ex ijs imperandi ratione, miſcere ſermones ea vi, & gratia, vt boni omnes lætitia defixi ab eius ore penderent; contrà ſcelerum conſcientia preſſi magna quaterentur formidine. Exinde tribus cauendum rebus percepit, iuſtitiæ, religioni, & populi ſecuritati. Hanc pleraque caſtella, oppidáue minus tuta, aut fermè munitionibus nuda imminuerant. Æquum iuſtúmque multis locis ſcelerum licentia, & fœdi mores Phinartij ſuſtulerant: alibi cuiuſque libido debilitauerat. Chriſti religio paucis chara, multis odio erat: & qui complexi fuerant, parum id temporis animo ſincero habebantur, exuta propemodum pietate. Hæc præſertim religionem peſſumdabant, morum feritas, idola colendi obſtinatio, inſperſum quorundam mentibus Arianæ, vel alterius peſtis hæreticæ virus: rari denique probitatis, & veræ fidei magiſtri; vel quòd tempus exiguo illic fructu tererent; vel quòd Chriſtianæ religionis aut Catholicæ fidei odio à barbaris hominibus interimerentur. Hoc igitur rerum ſtatu Lidericus imperium aggreſſus, multa primò ſecum agitauit apertis regionis vulneribus medicandis. Deinde procerum conſilia exploraturus, comitia loco ſecuro, & opportuno habuit, ibíque tali ad omnes oratione vſus eſt. *Quamquam mihi formidinis plenus eſſe poterat primus in hanc regionem ingreſſus: multum tamen ex eo ſpei, & voluptatis gloriæ plurimum obuenit. Horrenda ſiluarum opacitas, triſtis vbique rerum facies, exhauſta pauore incolarum pectora, immanis tyranni ſæuitia, catenis oneratæ, & pædore obſitæ matris teterrima cuſtodia, tellus imbuta fuſo per ſcelus patris cruore, quem non etiam fortem virum metu inceſſerent? Enimuerò hæc omnia mihi nuper ad vos cum Rege venienti exitum magis, quàm ſpem vitæ; dedecus, quàm gloriam attuliſſent: ſi non iuſtitiæ deſiderio, vóſque omnes periculo liberandi, veniſſem. Vindicandi ferro parentes, & aſſerenda vobis libertas animos fecere. Igitur pro ingenita mihi gloriæ capeſſendæ, aliíſque benefaciendi cupidine, ad præclarum exarſi facinus. In certamen ſolus hoc corpore, ſolitis armis, contra Phinartium deſcendi: ſed metu maior eum varia pugna cæſum peremptúmque ſolo porrexi. Equidem ſi quis ex vero id certamen ſecum arbitrari velit, non dubiè comperiet, nihil ad gloriam, decúſque optari poſſe præclarius. Reputate animis ſæuiſſimi hominis aſpectum trucem, oculos igne vibrantes, ſæuam conuitijs, & imperio necis linguam; immaniter toroſa, & immerſa toties cædibus brachia; vegrandi pelta, & ingenti acinace armatas manus; totam denique corporis molem ſolo aſpectu formidabilem. Quoties ad hæc omnia trepidantibus vobis quæſi-*

Habito conuentu his indigenas verbis adhortatus eſt.

ta eſt

Digitized by Google

A *ta eſt latibuli fides? quoties mortem magis optaſtis, quàm hæc eminus ſpectare? Sic igitur animo ratus ſum: qui ad pugnam Phinartium exciret, magna niti audacia deberet; qui certando tantùm læderet, etiam accepto vulnere, ad gloriam abunde facturum. Sed immortalis Dei munere id mihi denique conceſſum eſt, vt æquitas cauſæ Phinartio, exitum; matri vobiſque, libertatem; patri, vindictam; mihi, voluptatem & gloriam pareret. Quod vlteriùs quæram virtutis præmium, etiam maximè ambienti deſit. Regi tamen Chlothario ea merces infra meritum viſa. Quod laudaret, ſpectauit; quod tribueret, hoſtis opulentia dedit: quod ad gloriam cumularet, decúſque, vos præcipuè ſuppeditaſtis. Phinartij fortunæ extorri patria, & egenti conceſſæ ad tolerandas vitæ neceſſitates: quamquam etiam iure poteram repetere, obſpoliatum vita, & fortunis patrem. Vobis tyranni metu liberis haud dubiè multa voluptas obuenit. Sed iuſta Regem inuaſit formido, ne vos per læta rerum, Principe carentes, licentia morum peſſundaret: cùm aduerſa conſtringant mentes; proſpera, iucundáque diſſoluant. Vt igitur obuiàm periculo iret, Principem me vobis, & Flandriæ Rectorem dedit. Equidem tanti Regis voluntatem, & iudicium laudo, non tam mei decoris libidine, quàm præſidij veſtri de-*
B *ſiderio. Nam quod ad me attinet, Principatus nomen, vt inſolitum mihi, nouúmque, ſanè parum arridet: res ipſa moleſta prorſus videtur, & minimè cupienda. Quàm iniurijs idoneum, & obnoxium grandibus malis ſit imperium, longo ſatis vſu didici alienæ dominationis, & periculi. eo càreat iucundiùs quiſpiam, quàm polleat: cùm in vtramſe partem admiſerit, inuidiæ vis ſubeunda ſit, vel malos premendo, vel bonis diſplicendo. Contrà, ſi vos intuear, quàm parùm humanus ſim, oblatum ab Rege Principatum repudiando? Vt enim Deo & iuſtitia fretus metum, & iugum ſeruitutis à ceruicibus veſtris repuli: ita modò ſalutem veſtram, ac libertatem iiſdem tutari me addecet. Datum igitur ab Rege in vos imperium cepi, & nunc eo ad commodum veſtrum, meámque laudem vti volo. Quæ res vt vobis, ac mihi feliciter eueniat, nonnulla de veſtro inprimis officio, & poſteà de meo aliqua dicam. Nullum imperium religionis expers diu ſtare poſſe, multorum cladibus populorum, ipſorum etiam regnorum interitu palàm eſt. Cùm enim valido conſpirantium animorum nexu reſpublica contineatur, eam verò coniunctionem religio efficiat, firmétque: qui religione carent, etiam menti-*
C *bus diſſiti ſint, adeóque rempublicam fœdè lacerent, atque peſſundent, neceſſe eſt. Exiguum hactenus veræ apud vos religioni locum ſæua tyranni decreta, metus, crudelitas, & multorum in falſo cultu obſtinatio fecere. ideò nuſquam ferè animorum firma neceſſitudo; æqui & boni vbique negligentia; ingens morum licentia; agri parum culti; exigua prorſus regionis ſecuritas: alijs aliò inclinantibus. Quidni ergo metu, aſperiſque rebus Phinárij cæde iam ſublatis, firmando poſthac Principatu, & tutandis limitibus, veram latiùs religionem propagetis? Multorum cultu deorum implicari, aut turpiſſima infici hæreſeos labe, rectæ religioni aduerſum eſt, ideóque certum exitij. Chriſto contrà adhærere, omni procul perfidia certo mentium veneno: id verò eſt rectam religionem complecti, & colere. Quis enim alius humani generis aſſertor, quàm Chriſtus rerum omnium molitor, & Deus? Igitur, qui nondum amplexi eſtis, huius legem ſuſcipite; ea mentes veſtras erudiri, ex huius ritu ſacra tingi vos aqua patimini; ad eius amuſſim vitam moréſque componite. Vos contrà, qui veri numinis legibus imbuti eſtis, ſed animos aut prauis erroribus tranſuerſos agi, aut fœdis ſceleribus peſſundari ſiuiſtis; macti eſte virtute: quidquid veræ fidei contrarium eſt, quidquid aduerſus probita-*
D *tem decernit, id procul animis, procul iſta regione amolimini. Enimuerò vobis Chriſtum, vti decet, venerantibus, & de huius ſententia exigentibus vitam, omnia proſperè ceſſura; imperium pollens, poténſque futurum aſſero. ex aduerſo, eius legem renuentibus, aut flagitio violantibus, cuncta peſſum itura, cuncta infelici exitu corrumpenda. Quoniam autem ad firmandam, augendámque rempublicam etiam mœnitis vrbibus, oppidis, arcibúſque opus eſt (quæ omnia nobis vel non admodum multa, vel infirma ſuppeditant) oppida, vrbéſue moliri, & muris circumdare decretum eſt mihi. eò materiem è ſiluis, ex agris lapides, aut lateres ſufficiam: vos, ſi libet, operas præbete. Non ad ſpeciem, & oſtentationem quidquam condere inſtituo; non ad mei corporis tutelam. veſtris vſibus, veſtro commodo, & ſaluti hoc opere ſtudemus: vt vobis, liberis veſtris, atque fortunis contra hoſtiles impetus eſſe tutis liceat. Mihi, rebúſque meis abundè cautum erit, ſi vobis proſpiciam, ſi verum me Principem eſſe ſentiatis. Enimuerò virtutem veſtram, animos, corpora, periculis vltra obijci, nullis ferè tutantibus vallis, aut mœnibus; nimis grande imperij mei vulnus puto. Itaque vt omnibus vo-*

bis,

A *bis, mihique tutum ſit; laborem, manúſque conferte: ingenio, ſtudijs, ac in primis amore vobiſcum certabo. Id enim maximum Principis munus reor, præcipuè in ſubditos amore cenſeri: qui ſi deſit, metu ſubditos inuadi, fluxáque in Principem fide ferri neceſſe eſt: contrà, ſi vigeat, & præclaris ſe facinoribus prodat, populo Principem arctiſſimo nexu copulabit, ipſúmque contra hoſtilia tela tectum faciet. Immortale vobis numen teſtor, nullis vnquam veſtrûm me defuturum, ſiue aduerſa terreant, ſiue proſpera fatigent. In aduerſis ad tolerantiam, & fortitudinem vobis me ducem præſtabo; in ſecundis ad temperantiam, & laborem; in vtriſque ad laudem, & gloriam.*

Liderici orationem plauſus excipit, & multa procerum promiſſio.

Poſt eam Liderici concionem omnes admodum lætitia geſtire; tantíque viri prudentiam admirari: dein etiam gaudere vehementer, eum præſertim imperio abs Rege ornatum, cuius virtute, ſapientia, & vigilantia boni multum conſequi poſſent. Itaque iam audentiùs circumſiſtere; de ſuſcipienda Chriſti lege quidam calidè polliceri; labores, operas, & ſi opus ſit, impenſas vrbibus condendis largiter promittere. Neque verò minùs ipſe lætitia perfundi Lidericus ad hanc procerum voluntatem, & promiſſa. Igitur priuſquam eos ab ſe dimitteret, palàm omnibus edixit, eò ſe primùm B intendere, vt arci Buccenſi, quam Phinartius inſederat, crebras ædes adiiciat, eáſque muris ac foſſis circumdet. nam ibi ſedem fixurum ſe, iuráque daturum. qui eò commigrarent, domos ibi ſtruerent, gratiſſimos ſibi fore. quamplurimos iſtic in vnum corpus reipublicæ coaleſcere, vbi frequẽter ageret, ſibi decori, ipſis cõmodo ceſſurũ. Exinde multos cum fortunis eò migrãdi ardor traxit mortales; ac eorum pleroſque pecunia pollentes, alios aliis artibus claros. Ita breui tempore factum eſt, vt creberrimæ opere ferè materiato ædes ad arcem conderent, ſiluis paruo negotio, nulliſque fermè impendiis de proximo ligna præbentibus. Poſtquam igitur domibus, & populo florentem locum vidit Lidericus, eò tandem animum appulit, vt foſſam, muróſque circumduceret. Impigrè laboratum aliquamdiu eſt eius imperio, permultis in id opus laborem, & ſtudia conferentibus. adeóque factum eſt, vt citiùs, quàm ſpes ferret, iuſti aſſurgerent muri, tumentibus circùm aqua foſſis. Cùm de nomine imponendo agitaretur, auctori placuit Inſulam vocari, vel ſolo paluſtri, & ſæpè per C ambitum plurimis imbrium aquis, vel fabrorum reſponſo inſulæ modo tutam aſſerentium, ita nuncupandi cauſam ſuggerentibus. Hæc igitur initia fuere nobilis huius vrbis & emporij, vt pleriſque veterum Annalium libris proditur: parua quidem ſanè, vt omnium fermè vrbium, & anguſtis incluſa terminis: verùm ab inſigni Principe, cuius vitæ ſplendor, atque virtus maximam Galliarum partem fama compleuit. Eius poſtmodum fortuna variam ſe præbuit, nunc triſti exitio deformante, vel barbaris exſcindentibus, vel Regibus Francorum vaſtantibus ferro, atque flammis; nunc Principum ſtudio, & præſentia erigente; ipſis denique ciuibus diuerſis artibus, opificiis, diligentia, frequenti cum exteris negotiatione & commercio, diuitias & claritudinem inuehentibus. Ariacum poſteà (frequentius Ariam nominant) vel impoſitum Liſæ flumini ab Liderico reperio, vel ſaltem nouis munitionibus circumdatum. Quos alibi locos aut condiderit, aut muris & propugnaculis muniuerit, nulla certò veterum ſuppeditant monumenta. D

Ad arcẽ Buccenſem oppidum cõditur. *Chron. Fland. vet. & MS. lib. Liderici MS. alij auctores.*

Inſulæ nomẽ ei imponitur. *Auctores citati.*

Ariã molitur Lidericus. *Auctores citati.*

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER SECVNDVS.

A EVM in modum, quem ſcripſimus, condito Inſulenſi oppido, componendis huius ciuium, & Flandrorum moribus animum Lidericus longè diligentiùs, quàm priùs fecerat, intendit. Ad iuſtitiam, fideíque Chriſtianæ propagationem iuxtà procliuis, nuſquam locorum vtrique rei defuit. Iuri dicundo præſertim Inſulæ commoratus eſt. Ibi leges condere, noxios pœnis coërcere, præmia bonis impertiri. vnde breui tempore ſceleratis terrori eſſe cœpit, contrà bonis voluptati. Eius rei famâ varia circùm loca implente, miniùs per ſiluas in viam facientes ab latronibus ſæuitum eſt: pauci mortales alibi ſceleribus graſſati: boni, rectique ſtudium quamplurimi coluere. Id vnum tamen dolebat Lidericus quàm maximè, nullos ſibi ſuppetere viros, qui ſpiritus Apoſtolicos alerent, B & ad cultum animorum ingenti feruore raperentur: paucos etiam, qui cupidos ſacris imbui Chriſtianis homines inſtruerent diuinis myſteriis, reperiri ſacerdotes. Equidem per eos dies B. Aicharius, qui nuper Nouiomenſem, ac Tornacenſem Eccleſiam acceperat moderandam, has in partes nondum aduenerat: neque ſpes vlla ſe prodebat eius hîc fruendi præſentiâ. detinebat eum ſcilicet intra fines Nouiomenſis Epiſcopatus mutandarum in melius variarum rerum neceſſitas. Per idem quoque tẽpus Cameracenſis Eccleſia ſuo fuerat Põtifice deſtituta. Etenim Ablebertus, vel Emebertus (vtrumque ſcilicet nomẽ fuit ſortitus,) quẽ Bertoaldus acceperat ſucceſſorem, è terris recenter in cælos per ægritudinem corporis purgatus euolauerat, tantò maiori ſubditorum populorum mœſtitia, quantò plus virtutum & ſanctitudinis toto vitæ decurſu patefecerat. Spem quidem multorum mentibus iniiciebat C laboris vtiliter collocandi, quæ iam de Beati Autberti Cameracenſibus conceſſi Pontificis ardore zelóque fama vulgabatur: verùm is nondum in Gallo-flandriæ fines pedem inferre poterat. Et quantum è factorum eius narratione arguitur, lõgè plus ei Hannonum cultus arriſit, quorum multus vrbes & agros inuiſebat animas Chriſto lucrandi gratia. Iis igitur ſacerdotibus, quorum copia fuit, ſic vſus eſt Inſulæ Lidericus, vt primò rudes plebis animos doceri, dein iam idoneis ſancta præberi ſacramenta, & ſtatis temporibus tremenda peragi myſteria procurauerit. Aderat interdum ipſi maturus ille vir ætatis Lidericus, quem nutritium patrem inter ſiluæ latebras infans habuerat: ab eóque non parum vel ad virtutis ſtudium, vel ad officium ſtrenuè iuſtéque explendum, monitis incendebatur, ac nonnunquam optimis ad hæc fulciebatur conſiliis: ab eo tamen impetrare nunquam potuit, vti ſedem D Inſulæ ſtatueret, relictis nemorum receſſibus; vt eius ſemper vultu frueretur ſermonéque. adeò ſcilicet ipſi ſemotorum à ſtrepitu locorum cupido inſederat, quæ mentibus cæleſtia contemplantibus aptiſſimè conueniunt. Hæc dum fiunt, Lidericus nondum ſeſe matrimonij nexibus induerat. Non id feciſſe conſueto multis vitio, quibus iuuentam ſtupris exercere charum erat, priuſquam coniugij legibus adſtringerentur, perfacile mihi eſt vt credam. Sapientia, virtus, rectique ſtudium procul ab eo id labis genus amoliebatur (haud enim leuiter inducor, vt opiner cum Regis Angliæ filia turpiter conſueſſe:) cùm certum ſit omnino, deditum libidini corpus ingratam ſapientiæ ſedem eſſe. Quæ tantis eius dotibus congrueret, haud facilè coniux reperiebatur. Nam genus magnum, probi mores, virtúſque, perſimili gaudent conſortio. Sed non multò pòſt mirabili quodã euentu Chlotharij Francorũ Regis filia

Lidericus vtiliter ad bonũ ſubditorum Inſulæ, alibíque incumbit.

Vet. Chron. MS. Iac. Marchant. lib. 2. Fland.

Qui iuuent eum, pauci adſunt ſacerdotes:

abſente præſertim Aichario Epiſcopo Tornac.

Et mortuo recenter ABLEBERTO Camerac. Pontif.

Licet ſucceſſor eius S. AVTBERTVS ſpem daret auxilij.

Iuuit interim eum ſæpè Lidericus nutritius pater:

Oudegherſt. c. 11. Annal. Fland.

etſi, vt Inſulæ habitaret, impetrari non potuit.

Cur eatenus expers connubij fuerit Lidericus.

Quando ei coniux obtigerit:

An. 624. vel circiter.

Digitized by Google

A

in vxorem ei ceſſit. Idonam nonnulli, Bonamúe; Rothildem, vel Rithildē alij nominant. Eam viuo parēte coniugem obueniſſe, plures aſſerunt; eodem vita functo, Petrus Oudegherſtius.

Chron. vet. MS. lib Lideric. vet. mon. Atrat. Lu-douic Breſin. in Chron. Fland. Cornel. Martin. in Genealog. Comit. Fland. Pont. Heuter. in ijſdem, Oudegh. cap. 11. Iacob. Marchant. l. 2. Fland.

Ab omnibus propemodū Belgicis Annalium ſcriptoribus idem euentus, coniugiúmque memorantur, quibus in poteſtatem Liderici venit Rothildis. Gallorum nullus, quod ſciam, rem eam litteris mandauit: vel quia res noſtras vehementer admodum ij contemnunt; vel quia magnam ijs nuptijs impactam regno Franciæ labem arbitrantur. Ego, quamuis ea parum probem, quæ paſſim à noſtris auctoribus de ratione producuntur, qua Chlotharij filia in manus Liderici venerit; quia tamen circa ipſam alia nulla ſuppetunt certiora, neque hæc prorſus veritati aduerſantur; ac de matrimonio inter Lidericū inito Rothildémque vetuſtiſſima quædam exſtant litterarū monumenta: haud prorſus omnia, quę produ̅tur reijcienda exiſtimo; at non paullò aliter ex veteribus libris ea memorabo, quàm Petrus Oudegherſtius ſuis Annalibus interuit.

& qua ratione eam ſit nactus.

Chron. vet. MS. lib. Lider.

Rothildem forma præſtantem, & virtutibus claram Pictauorum Comes deperibat. quòd vnica eſſet Regi Chlothario filia, ſpem abiecerat in coniugem ducendi patris voluntate.

B

Igitur ad vim, & inſidias conuerſus, clam Rege rapere, & furtim extra Franciam portare immani facinore auſus eſt. Tholoſæ Comes in ſceleris conſortium admiſſus conſilia ſufficit, & promptam ad flagitia ſatellitum manum.

Chlotharij Regis filia rapitur,

Extra palatium matutino tempore oblata fortè puella eſt pauco ſepta comitatu. In eam, captis omnibus repentè comitibus, primò blanditijs, dein etiam violenter agitur. tum ipſa paratæ ad facinus rhedæ imponitur, minis, ſi clamaret, intentatis ferro pectus induendi. Ita virgine regia cum omni comitatu celerrimè per ſatellites ex hominum oculis ſublata, extra vrbem Comites auolarunt.

& in Flandriā deportatur.

Cùm præda in Flandriam iter maturatur, exſtinctis, aut in fidam cuſtodiam retruſis puellæ familiaribus. Ibi Comes Tholoſæ Pictauum præuerſus, in ſilua Bucceſi ad capiendam Rothildem, cuius ipſe iam amore torrebatur, inſidias locat.

Dum pugnāt inter ſe raptores, & ab ſuperueniente Duce obruuntur:

Nihil aduerſum metuenti Pictauo ex latebris inopinus incumbit. Igitur accenſis vtrimque animis concurritur. retinendæ prædæ ſtudio Pictauus; contra, Tholoſanus eam auferendi ardore, contendunt.

C

Intereà loci ab ijs partibus, quas nunc Hollandi occupant, per inſulas modò Zelandicas nuncupatas regreſſus Britonum Dux quidam occurrit, magna vi militum ſeptus. Neque is cunctatus eſt vtrumque aggredi, quos multitudine ſuperabat: quamquam eorum diſſidij & certaminis cauſæ eſſet ignarus. Contrà, iūctis mox Comites armis tuendi ſeſe gratia, pugnā capeſſunt. Fruſtrà ipſi tamen ſunt obnixi, conſcientia ſceleris plus pauoris inferente, quàm hoſtium numero, & armis. Ergo pugna denique fracti, & vinculis ab Duce onuſti fuere.

in iturum ea ſe locum recipit.

Eo pugnantium concurſu dum multo puluere cælum obtenditur, omniáque conflictu armorum, & vocibus circumſonant: regia virgo, (quam illi ſolam aſportauerant, ne comites ſcelus proderent) tacitè ſe ſubduxit, ac in profundas nemoris latebras curſu conieeit, ne victorum rurſus præda fieret: omninóque maluit ſeſe fuga intra pudorem proripere; quàm inceſſente turpitudinis metu, prælij finem præſtolari. Igitur neque Comitibus de ipſa quidpiam ſignificantibus, quòd ad cruciatus prodi metuerent; neque Duce, quòd eſſet raptus ignarus, inquirente: ibi reliquum diei,

D

totámque noctem Rothildis trepidè, ſine ſomno, cum lamentis agitat. Eo interim animum ſolatio mulcet, quòd illibato corpore raptorum manus euaſerit: felicem ſe ſatis arbitrata, ſi rebus omnibus exuta, etiam inter belluas ætatem degat, flore caſtitatis intacto. Verùm tam generoſæ ac nobilis puellæ tum pudori, tum incolumitati corporis cautum fuit numinis prouidentia. Quippe proxima luce Lidericum cupido inuaſit pro more ceruos canibus ſectandi. Eò, multis comitantibus, ſiluam petit: dúmque obſcura nemoris penetrat, inſignis ei ceruus occurrit extēplò. Igitur hunc ipſe canibus repentè inceſſit, & propero aſſequitur curſu, tanto ardore opprimendi, vt comitibus longè relictis, ſolus in remotū ſiluæ locum euaſerit. Sed ibi ceruus pernici in latebras ſaltu canes, & Lidericum fruſtratur.

Ibi à Liderico deprehenſa, benignè, vt in arcem Bucceſem deferri ſe ſinat, inuitatur.

Contrà, Lidericus innixam arbori, mœſto vultu, fluentibus genis, & manibus implexis, cultu tamen nobili, puellam conſpicit. Exinde primò multa ipſum corripuit admiratio, dein adeundi, alloquendíque deſiderium. Nihil ergo cunctatus, eam perbenignè ſalutat: quo genere

orta,

A orta, vnde loci, cur in nemore vaſto & inculto, tali habitu, triſti facie, plorantibus
oculis, abſque comitatu lateat? inquirit. Verùm virgini obſtinatum fuit genus, &
domum occulere. tantúmque reſpondit: *De patrio ſolo huc ſe à raptoribus delatam. quò*
minùs vim paſſa fuerit, cauſam dediſſe exortam inter illos hac in ſilua cōtentionem. ea quip-
pe ſæuiente, & pugnantibus atrociter omnibus, è turba ſe pedem extuliſſe, captóque in ſiluam
curſu, tectam fuiſſe huius latibuli fide. vnum ſe vehementer flagitare, vt vitæ, & honori
ſuo conſulat: quò placuerit, ex horrentibus nemoris latebris ſeſe aſportet; modò pudicitiæ
florem intactum ſinat. inſigni genere conſpicuum ſibi parentem ſupereſſe: ceterum pudo-
rem imperare, ne nomen, & genus prodat. etſi enim patri iucundum foret, gnarum fieri, ſal-
uam & integram ſe eſſe; nihilominus placere ſibi, poſt tantam raptus fœditatem eius aſpe-
ctu priuari perpetuùm. Ex aduerſo, qua potuit oratione Lidericus mœſtitudinem ab-
ſterſit: deinde fiduciam iniecit tuti, & honeſti in arce ſua domicilij. *charum ſibi pu-*
dorem eſſe, nihílque iucundius accidere poſſe, quàm ope, & fortunis eos iuuare, qui ſummo
genere nati, dura interim calamitate premuntur. His ergo promiſſis onuſtam equo im-
B ponit, & honorificè in arcem defert. Ibi omni cura, & ſtudio cultam paucis inde — *Illuc deportata, poſt aliquod tempus cum Liderico matrimoniū contrahit.*
menſibus ad coniugium inuitat; ceterùm intactam relicturus, ſi nuptias recuſet.
Etſi pudor ex paterni generis memoria primùm abſterruerit, fregit tamen denique
virginem hoſpitis comitas, & virtus. Celebratæ igitur Inſulæ ſplendido, & ſuperbo
apparatu nuptiæ ſunt: & ſublati exinde intra paucos annos liberi quindecim ani-
mo, & corpore inſignes, ſexu omnes virili. Sub hoc tempus nuptiarum, accepta
Chlotharius nuper in vxorem Sichilde, Dagobertum filium, quem anteà Boreali- — *Eodem propè tempore Chlotharius Dagobertum Regem creat Auſtraſiæ.*
AN. 626. bus Auſtraſiis præfecerat, vniuerſæ Regem Auſtraſiæ dedit eo cōſilio, ne quid regni
eius proceres molirentur aduerſum, totíque Belgio cautum eſſet, rebus ad Rhe-
num Moſámque benè compoſitis firmiſque; ab Germania ne barbari huc deſcen-
derent. Quorum conſultis, & artibus omnia Dagobertus adhuc iuuenis modera- — *Append. Greg. c. 47. Aimoin. lib. 4. c. 8.*
retur, Metenſium Pontifex Arnulphus, & Pipinus adiuncti fuerant. Pipinus Palatij
curam acceperat, & militiæ: Anulphus vitæ morúmque magiſterium. His igitur
C præſertim auctoribus, & Gomatrude coniuge non leuiter ſtimulante, inſigni Da-
gobertus pietate, boniſque moribus emicuit, paucis Regum ſecundus; & cuncta
bellè in Auſtraſia, Belgióque proceſſere. Ea tempeſtate Auſtraſiæ regno ſuberant
Neruij, Moriniique, vt pleræque aliæ Belgij gentes. Ergo dum variæ regni partes, ſa-
tagente Dagoberto, à pleriſque viris Apoſtolica præditis gratia gnauiter excolun- — *Sub eo Rege Chriſtiana re florente,*
tur; ibi multorum ad Chriſtum fit hominum acceſſio; templa non pauca, & mona-
ſteria ædificantur: optabat etiam Lidericus virum quempiam magna virtute prædi-
tum Flandriæ concedi, cuius eloquio, & probis moribus, ad Chriſtum incolæ,
nondum initiati eius legibus, traherentur. Neque enim ſolùm Chriſtum venera-
bundus religioni admodum inſiſtebat; verùm etiam plures ei adiungendi ardebat
deſiderio. Et viſus eſt Deus optatis eius fauere, miſſo tandem has in partes D.
Amando, iuſſóque in cultum animorum incumbere. Inter præcipuos Gallo flan- — *S. Amandus in Flandriam venit, vt eam excolat.*
drici noſtri tractus, adeóque Flandriæ totius cultores, & Apoſtolos hunc virum
Francici, & Belgici cenſent auctores: ideóque vt de ipſius genere, ortu, & ſtudiis
D pauca modò, dein de præclaris eius facinoribus ſuis aliàs temporibus referam, in- — *Qualis hic quantúſue vir fuerit.*
ſtituti mei ratio admonet. Serenus & Amantia ſummo loco nati parentes ei fuere.
Patrem eius quidam Aquitaniæ Ducem faciunt. Vti promptiſſimus ad capeſſen- — *Baudemund in eius vita. Philipp. ab eleemoſ. in eius vita. Nodgerus in vita S. Landoaldi. Harig. de Epiſc. Leod. Ægid. de iiſdem. Chron. Marnan. Ioan. Molan. in Nat. SS. Belgij.*
dam virtutem fieret, educatio plurimùm effecit, ſub parentibus & Chriſtianis, &
bonarum artium ſtudio cluentibus. Poſtquàm imbuto litteris animo plerumque
adoleſcentiæ tempus tranſiiſſet, magnus eum ardor corripuit mundo nuncium re-
mittendi, & diuinò numini obſequendi gnauiter. idque propter clàm parentibus
in Ogiacam inſulam traiecto mari feſtinans intendit. Illic intra monaſterij ſepta re-
ceptus, tanto feruore virtutis ſtudiū aggreſſus eſt, vt paucis diebus ingentes fecerit
animi fructus. Iam tū eius ſanctitatis, & potentiæ ſpecimen emicuit, cùm ſola preca- — *In monaſterium ſe abdit.*
tione, & ſigno Crucis, inuſitatæ magnitudinis ſerpentem ex ea imperterritus in-
ſula exegit. Nec potuit ipſum pater blādis ſermonibus primùm, dein etiam grauibus
minis à cœptis reuocare monaſticæ vitæ aſperitatibus, & ſui edomādi ſtudijs. Is enim

Parenti ad mundū reuocáti repugnat.

A

cùm ira tumidus interminaretur ſeueriter; niſi, relicto confeſtim monaſterio, mundi pompam, & faſtum indueret, omni priuatum iri patrimonio: audenter ſimul ac ſuauiter ardentem ipſius orationem Amandus his verbis excepit: *Nihil mihi tam conſentaneum, mi pater, quàm vt Chriſti ſeruitutem amplectar, quam patrimonij loco habeo. de tuis fortunis & poſſeſſionibus neque quidquam ambio, neque tangam. Vti Chriſto pauper militem, id ſolùm mihi permitte. terrenis equidem rebus exutus, per eum abundè intra mundi contemptum, & cæleſtis theſauri deſiderium diues euadam.*

Victor includitur Biturigibus.

Obtenta igitur tandem à patre Chriſtum ſequendi facultate, non multò pòſt Biturigibus in iunctam templo cellulam Auſtregiſili Pontificis venia ſeſe abdidit. Illic annos quindecim tranſiit inedia, vigiliis, & cilicio corpus edomans.

Romam adit.

Poſtquam inde Romam adiit Principes Apoſtolorum veneraturus, à D. Petro in gradibus ante fores templi apparente, Gallias repetere iuſſus eſt, ibique diuini verbi ſementem facere.

Inde reuerſus Epiſcop. conſecratur.

Igitur ab Italia in Gallias reuerſus, Epiſcopali donatur poteſtate, & in Pontificem vngitur nulli adſtrictus ſedi, vt liberiùs varijs in locis multorum ſalutem procuret: nullúmque ab eo tempore excolendi animos hominum laborem refugit. B Francia primùm, & Aquitania eius eloquio imbutæ: dein plerumque Belgium.

In Flandria, præcipuè Gandaui, laborat fruſtrà initio.

Auctor. citati.

Hîc laborum eius maximos ſenſit Flandria, & in ea præſertim Gandauum. Sed dum feroces eius gentis animos verbo diuino ſubigere inſiſtit, ſæpè magis iniuriis, & plagis oneratur, quàm fructu laborum. Ergo facilè animaduertens, haud pares tantis laboribus vires ſibi ſuppetere; ac non modò diuinis ſubſidiis opus ſibi eſſe, verùm etiam ſocios ad populum præfractæ mentis emolliendum, fingendúmque adſciſcendos:

Romam repetit, indeque ſocios adducit.

Theodor. in vita S. Bauon. Nodger. in vita S. Landoal. Harig. Ægid.

ad ſummum Pontificem iter Romam rurſus arripit. Exceptus ab hoc perbenignè, cùm itineris cauſam docuiſſet, ampliſſimam Chriſtum prædicandi poteſtatem accepit, & aliquot cum Landoaldo presbytero laborum ſocios. Hac igitur ſeptus commilitonum manu Amandus in Gallias ſeſe cùm recepiſſet, in Flandriam rurſus progredi conſtituit, iterúmque ſacrum aduerſus Gandenſes bellum ſuſcipere.

Chlotharius Rex Franc. moritur. Ei DAGOBERTVS ſuccedit.

Appēd. ad Greg. Tur. c. 56. Aim. l. 4. c. 16. Ægid. Bucher.

Append. Greg. c. 57. Aimoin. l. 4. c. 17.

Quantum ex veriori annorum calculo aſſequi poſſum, has inter curas ſtudiúmque animas Chriſto lucrandi, quibus Pontifex Amandus ad ſuſcipiendas res magnas & difficiles plurimùm impellebatur, mortem Franciç Rex Clotharius oppetijt C AN. 62 quinto & quadrageſimo regni anno, à Chriſti natalibus octauo & vigeſimo ſupra ſexcenteſimum. Dagobertus primo natu filius, qua valuit apud paternarum ditionū Principes gratia, nullo negotio vniuerſa patris regna heres adiuit. Sed ne fratrem ſuum Charibertum (quidam Haribertum nominant) ex Sichilde ſuſceptum aſpernari videretur, ideóque diſcordiæ flammas aleret: eum aliqua parte ditionum aſperſit, tradito Aquitaniæ regno. Nihil optabat magis Amandus, quàm Dagobertum latiſſimè terris imperare, cuius pectori nôrat inſitam Chriſtianç religionis admodum exemplo & muneribus propagandæ cupidinem. Ergo quàm priùs fecerat, multò ardentiùs Apoſtolicos labores exantlandi deſiderio incenditur.

S. Amandus per B. Aichar. ad ſubigendos Gandenſ. à Dagob. litteras impetrat.

Baudemund. in vita S. Amandi. Philipp. ibid. Theodor. in vit. S. Bauon. Harıger Chron. Blād. Meier alij.

Et quò feliciùs ad id opus incumberet Gandaui, Nouiomenſem & Tornacenſem Epiſcopum adiuit B. Aicharium. Vt ab Rege Dagoberto litteras poſtularet cum poteſtate vrgendi, ſi quos pertinacia ſacro baptiſmate arceret, vehementer inſtitit. D Tanto ardori morem geſſit Aicharius, &, quas petebat, litteras facilè impetrauit ab Rege. His igitur acceptis (non tam vt ijs quemquam inuitum compelleret, quàm fidem faceret, auctoritate ſe regia fulciri, & Pontificis Aicharij niti voluntate) paullò pòſt Gandaui ad grauiſſimum opus vires animúmque cùm ſocijs Amandus contulit, vbi tunc proterua idola colendi apud omnes ferè libido feruebat.

Gandaui dum laborat, initio grauiter à ciuibus affligitur.

Auctores citati.

Ibi ſtabant aræ Mercurij, opacíque luci, & impia quædam phana. quæ omnia poſtquam diſijcere Amandus tentauit, cauſam præbuere incolis, accoliſque vario in ipſum ſæuiendi iniuriarum genere. Plerique hoſpitium petentem atrociter repulere. alij verberibus etiam onerarunt. neque aliqui defuerunt, qui pluries immani auſu deturbarent in amnem.

A ſociis illic deſertus, victum ſibi & egēribus manuum labore comparat.

Auctores citati.

Exinde ipſe inedia preſſus, rerum omnium egens, incerti laris, corpore admodum deiecto, imbelliq́ue. Fregit ea res ſocios omnes, quos ſecum eò deduxerat: ideoq́ue ſenſim aliùs aliò dilapſi ſunt. Sed inuicto ſemper animo, & immodicus in Deum, hominéſque amoris, difficilia, duráque rerum Amandus conſtanter exſorbuit. Ac tunc

iucun-

A iucundum ipſi fuit victum ſibi manibus parare; quos cerneret graui neceſſitate op-
preſſos, indidem aliquid ijs impertiri; quoſdam etiam è cuſtodia dato pretio educe-
re. Nihil interim opis omittere ad ſalutem animarum conferendæ: nunc publicè
concionari, nunc priuatim ciues alloqui: idolorum falſam religionem exagitare
feruenter; in vitia vehementer inuehi: veram Chriſti legem repudiantibus æternos
ignes & cruciatus minari; eam complectentibus felices euentus, & miras æternáſque
voluptates in cælis promittere. Poſtquam ergo tot laboribus, & ſumma vi conten-
dit; omnis demum impietas victa fractáque fuit, & domitus ciuium furor: diiecta
mox ſolo phana, euerſæ aræ, luci ſuccisi, vniuerſa propè ciuitas Chriſto adiuncta. Ad
quæ conueniant initiati Chriſtianis legibus homines, duo S. Amandus Apoſtolo-
rum Principis nomine templa ædificat, vnum loco iacenti ad flumina, in colle Blan-
dinio alterum. Ibi Clericos vitam in commune ducentes conſtituit, non modicos
ſumptus, cenſúſque Dagoberto præbente. Dum igitur noua rerum facies cernitur
Gandaui, paſsímque illic S. Amandi diligentia populus ſacris vndis contingitur, di-
B uinæque perſonant laudes: aduſque Allouuini (vel Alloyni) Bauonis aures læti
tam felicis ſucceſſus nuntij perferuntur; & mox eum ingens cupido accendit Gan-
dauum aduolandi, tantíque ſe viri præceptis, artibúſque ſubijciendi. Agilulphum
(vel Eilolphum) patrem is habebat Hasbaniæ, vt ferunt, Comitem, claro Fran-
corum genere natum, & Pipini primi Brabantiæ Ducis aut Principis patruum. Ple-
roſque iuuentutis annos militaribus exercitijs conſumere cupiens, primam ſub
Mauritio Imperatore militiam egerat: dein Franciæ, & Auſtraſiæ Regibus fuerat ob-
ſecutus. Exinde quàm diuitijs pollentem paternæ, & bello quæſitæ fortunæ reddide-
rant: tam intrepidus, & ferox animus fecerat ceteris timendum. Verùm, vbi Adilio-
nis nobiliſſimi Comitis filiam matrimonio ſibi iunxit, ex eáque ſuſceptam Agletru-
dem filiam ingenti mentis ardore ad vitæ cæleſtis amorem, & æmulationem rapi
conſpexit, ita vis eum diuina perculit, fregítque: vt exuta ferocia, & poſito faſtu, ad
virtutem vehementer exarſerit. Ab illo tempore magnum arctioris vitæ genus ca-
C peſſendi mentem eius deſiderium inceſſere cœpit: quia tamen domi vxorem habe-
bat, neque aliquis egregius virtutis magiſter ſuppetebat, à quo præcepta vitæ melio-
ris hauriret (quamuis armorum, aulæ, ludorum, voluptatis, conuiuiorum modicus
iam eſſet:) intra domeſticos ſeſe parietes continuit. Sed poſtquam vxorem viuis
ereptam in cælos merita vexere; ipſique cognitum fuit, Amandum inſignem ani-
morum cultorem agitare Gandaui: eò ſcilicet extemplò viam corripuit ſummo ar-
dore vitam ex eius voluntate, imperióque traducendi. Primo cum eo congreſſu per-
acti temporis flagitia deteſtatus eſt, magníſque ſe pœnis obnoxium aſſeruit. dein
conſilia flagitauit vitæ meliùs inſtituendæ: quem viuendi modum caperet; quid ope-
ris ad Dei gloriam fortunis ſuis ampliſſimis moliretur; quibus corpus caſtigationi-
bus attereret; quibus animum excoleret rebus. Ea viri ad virtutis ſtudium vocatio-
ne, voluptatem Amandus maximam cœpit: breuíque omnibus eum inſtruxit modis,
quibus feliciter ad brauium decurreret. Igitur Bauo ex huius ſententia pecuniæ af-
fatim in pauperes elargitus, prædia, cenſus, domos, condendo præſertim cœnobio
D attribuit. Exſtructum inde Gandaui, & dotatum id Monaſterium, quod primùm S.
Petri nominatum fuit, poſteà S. Bauonis ab ipſo induit nomen: vbi principio Cano-
nici, dein Monachi D. Benedicti à S. Amando collocati ſunt. Ad hæc ipſe Bauo in
ſacrum adſcitus Clerum modò Gandaui in cellam, modò alibi in arboris cauum ſe-
ſe abdidit caſtigando corpore, & eluendis atrociter vitæ noxijs. Eius rei fama præci-
puos Belgij locos peruagata mirè mortalium animos commouit. Quippe tam
præclaro viri exemplo multorum ad Chriſtum facta eſt acceſſio: plerique etiam ad
vitam in cœnobijs aſperè degendam accenſi. quaſi maximè puderet mundi volu-
ptatibus mergi, poſtquam eo vir genere, tantíſque opibus, & fortunis præditus, tam
arctum vitæ inſtitutum arripuiſſet. Rebus igitur ita feliciter Gandaui, alibíque pro-
cedentibus, magnam cepit animo voluptatem Lidericus. Longè plus tamen ei læ-
titiæ iucundiſſima cum eo Flandriæ Apoſtolo, multipléxque congreſſio attulit.
Cur hunc Principem alloqueretur frequenter Amandus, eique ſtimulos ad præ-

Dum tamen nihil Apoſtolici muneris remittit, Gandenſes tãdem conuertit.

Baudemund. & Philipp. in vit. eius Theodor. in vit. S. Bauon. Harger. alij.

Ibidem templa ædificat.

Auctores citati.

His auditis eius adeundi deſiderio accẽditur Bauo.

Theodor. in vita eius. Harger. c. 4. Iac. Meyer. lib. 1.

Genus Bauonis, & militia.

Ioan. Molan. in Nat. Ss Belg.

Exemplo filiæ ad virtutis ſtudium incitatur, & vitã mutat.

Theod. in vita.

Gãdauum ad S. Amandum proficiſcitur, eique ſeſe ſubijcit.

Theodor. in eius vita, alij.

Multa largitur in pauperes, & ſtruendum coenobium.

Theodor. alij.

Eius exemplo multi in melius mutãtur.

Oudegh. cap. 11.

S. Amandus cum Liderico frequens.

Digitized by Google

A

clarum virtutis ſtudium iniiceret: ea præſertim ratio fuit, quòd facilè animaduerteret, poſtquam eius potentia polleret, multos ad Deum virtutémque tractum iri. Itaque ante omnia probis ipſum ad regimen, æquúmque monitionibus imbuit: ac deinceps calidis ad opem ſurgenti tandem religioni ferendam impulit adhortationibus. Quamuis ſuopte ingenio, vt diximus, ad vtrumque procliuis eſſet Lidericus: maius tamen ad ſancti viri verba iniectum eſt ipſi deſiderium ex æquo, & Chriſti voluntate peragendi omnia. Nullis itaque parſum ab eo laboribus, vti ſubditos ipſe iuſto regeret imperio, & hos ad recti ſtudium impelleret; nullis quoque parſum impendiis, vt, fractis barbaræ gentis animis, Chriſtiana religio maius in dies caperet incrementum. Quædam etiam ab ipſo ritu Chriſtiano condita templa, ornatáque. Inter ea D. Virginis ædem nominari video, quam Lidericus eo Brugis erexerit loco, vbi nunc ſuperba moles S. Donatiani cernitur; dein templum S. Petri Ariaci conditum, & S. Saluatoris Harlebecæ. Iis igitur admodum lætus pij Principis operibus, Amandus complures adiit Flandriæ vrbes, pagóſque: illic ardentibus concionibus, & ſapientibus monitis perfecit, vt plerique obtritis, quæ colebant, idolis, ad Chriſtum verterentur: nonnulli, quos dudum Chriſti amor inflammauerat, ardentiùs virtutis ſtudium capeſſerent. Ac tunc ab eo culti etiam Inſulenſes, & qui horum ditionem incolebant. Aditum denique paullò pòſt Tornacum, vbi iamdiu religio Chriſtiana quodammodo conſenuerat. Laborabat initio fruſtra vir ſanctus, paucóſque accendebat ſtudio virtutis. Reſpondit tamen abundè poſteà eius deſiderio fructus inſignis, cùm multorum animos admodum permouiſſet mirabilis euentus, quo ſuſpendio necatum hominem vita donauit. Eam rem paucis expediam. Hęrebat Tornaci Dotto Comes genere apud Francos magno. In mandatis ab Rege habebat, vt cauſas dirimeret, ac ſupplicio afficeret nocentes. Cùm igitur frequentibus circùm Francis in tribunali ſederet, ſatellitum manus deprehenſum nuper, & plagis onuſtum furem obtulit. Ad huius conſpectum exoritur omnium clamor, ipſum graui morte mulctandum eſſe: ſtatímque Dotto ad furcam damnat. Ipſo temporis puncto ſuperuenit Amandus: dúmque luculentis hominem vulneribus conciſum, iámque animam acturum intuetur, repentè magna eius tangitur commiſeratione. Comitem ergo ardenter obteſtatus flagitat, vti miſero vitam concedat. haud enim neceſſarium eſſe gulam eius reſte obſtringi: ſponte breui moriturum, tot hiantibus, & ſanguine fluentibus plagis. Verùm vt erat ſæuo, & crudeli animo Comes, nihil precibus obtentum fuit. Furem igitur è patibulo lictor ita ſuſpendit, vt ſpiritum confeſtim exueret. Dotto cum ſuis alius aliò dilapſi ſunt. Nudato itaque veſperi turbis hominum loco, nullis ſpectantibus ad patibulum redit Amandus. ibi cruciarium oppetiiſſe mortem deprehendit. Eum ergo feſtinanter de furca deponit, domúmque aſportat plus oneri timens, quàm ſibi. Poſtquam in cubiculo precum, & magnorum operum conſcio ſtatui iuſſit, eodem ſolus ingreditur. Illic mox demortui membris incumbens ingentes pectore ſingultus extrahit; fœcundas pro more ex oculis lachrymas ciet; ac tandem ardentibus cælum precibus laceſſit: eò prorſus intentus, vt Deum ad miſericordiam flectat, miſeróque impetret vitam. Nec fruſtrà fuere labor, & fiducia. Nam confeſtim numen diuinum animam in corpus refundit, adeóque fur Amandum inſigni perfuſum voluptate, haud minùs ipſe propter acceptum beneficium gaudio delibutus, alloquitur, & prolixas ei gratias agit. Tota nox inde vario extrahitur ſermone, monitiſque ad vitam tanto munere dignam in poſterum ducendam: ac ſubinde lachrymans per exhomologeſim peccatorum animi ſentinam fur exhaurit. Albente iam lucis crepuſculo ſocios Amandus conuocat, aquámque poſcit. Illi primùm arbitrantur laticem peti, abluendo ad ſepulturam cadauere: ſed mox introgreſſi, confidentem, & colloquia miſcentem hominem conſpicantur. Ibi ſcilicet omnium mentes ſtupor inuadit. Contrà, vir Dei cunctos vehementer obſtringit, ne cuiquam mortalium id prodant. haud enim ſua virtute redditam homini vitam ab ſummo numine reuocati ſpiritus beneficium fluxiſſe. ita quippe firma in ipſum fiducia nixis opitulari ſolitum. Abluitur interim rediuiui furis corpus, ipſóque Amandi contactu adeò plagæ coaleſ-

Margin notes:

Eum ad virtutẽ inſtruit.

Quæ Lidericus eius monitu fecerit.

Maſſ. lib. 13. Oudeg. cap. 11. Chron. vet. MS. Breſin.

Inſulæ & aliis fructũ facit S. Amandus.

Idem Tornacum adit:

vbi, reddita latroni vita, multos conuertit.

Baudemund. in vit. S. Amand. Philipp. ibid. Hariger. c. 43. Martyrol. Elnon.

Precum & lachrymarum S. Amãdi vis.

Eiuſdem ſtudiũ miracula ſua celandi.

B

C

D

coaleſcunt, vt nullum amplius earum veſtigium conſpiciatur. Ita ille domum remit-
A titur corporis integer, & animo ſanus. Sed poſtquam eius facinoris fama vrbem, lo-
ca vicina, Flandriam vniuerſam impleuit: ex omni tum vicina, tum remota regione
inſignis concurſus ad S. Amandum factus eſt hominum opem præſertim flagitan-
tium corporibus, animiſque. Alij prenſare, & medicam morbis manum expetere.
alij falſa numina deteſtari, & eorum abdicare cultum: ex aduerſo, Chriſtianæ rei, &
doctrinæ aures præbere, ſacrúmque poſcere baptiſma ſordibus animi tergendis.
vnde breui effectum eſt, vt pauci Tornacum, Inſulam, Duacum, Orchiam intra, ex-
tráue, his in partibus Chriſtiani nominis, & myſterij expertes remanſerint. Addit
Baudemundus, pleraque templa idolorum à populo recèns conuerſo in planum
deiecta: horum loco quædam exſtructa cœnobia, & congruentes Chriſtianis ritibus
ædes conditas, partim Dagoberti Regis liberalitate, partim aliorum ſymbolis. Im-
poſuit ipſemet Amandus Liſæ ripis Truncinienſem Eccleſiam, in eáque Canoni-
cos ſtatuit. Waterloi non ignobili pago Gallo-flandriæ, quod patrimonium erat
B D. Bauonis, templum ædificatum, ibíque poſteà Religioſi collocati, qui Bauonico
Gandenſi Monaſterio ſubeſſent. Ad Scarpi littus è regione Martianarum, Gertrudis
Rigomari nobiliſſimi, & potentiſſimi vidua, Duciſque Adalbaldi auia cœnobium
ſtruxit Hamagiæ, in eóque cum ſacris virginibus monaſticam profeſſa eſt vitam.
Alibi alia, ne cuncta hîc commemorem, ſtructa pietatis opera.

Vulgatur tamen furis ſuſcitatio, & magna inde ſequitur hominum mutatio.

Baudemund. & Philipp. in vita S. Aman.

Phanis disiectis, templa & monaſteria ædificantur.

Meier. l. 1. alij.

Chron. Camer. l. 2. c. 27. male tamen attribuēs Euſebia; Codd. vett. Martian.

Verùm minimè ſolus tum Gallo-flandriam, tum vicinas ei ditiones Amandus
excoluit, ibidémque fructum legit maximum. In partem enim laboris alij quoque
viri tam virtute, quàm dignitate pollentes venere. Florebat ſcilicet eo tempore Ca-
meracenſium & Atrebatenſium Pontifex Autbertus, haud minori vir ſtudio mentes
hominum Chriſti legibus inſtruendi, ac virtute percolendi accenſus. Quo ſanè fa-
ctum eſt, vt neque Duacenſibus, neque locis pleriſque Inſulenſis territorij ad diœ-
An. 630. vel 631. ceſim Atrebatenſem pertinentibus quidquam ſancti ab eo laboris defuerit. Neque
verò diu poſteà S. Audomarus datus eſt Morinis Epiſcopus. Ea diœceſis latiſſimè
C patebat, ac non modò Ipras, verùm etiam Warneſtunum, tribus Inſula leucis diſſi-
tum Flandriæ Teutonicæ municipium, complectebatur. Et par erat hominum eo
tractu contentorum multitudini eius ſancti viri animus, ardórque multos Deo fi-
lios generandi. Ergo vix ſacro magiſtratui adhibitus fuit, cùm ſe totum ingentibus
curis ad commiſſarum ſibi ouium culturam contulit. Lætis hæc oculis S. Amandus,
& Lidericus aſpiciebant: quorum ille non parum lætabatur in partem ſancti operis
etiam alios venire; hic verò vehementer gaudebat imperij ſui fines piorum homi-
num laboribus diligentiáque ſubigi, ad legendum inſignem animorum populi
fructum. Fuitque non leue his Pontificibus, omnibúſque per Flandriam ac Ner-
uios Clericis in vinea Domini laborantibus, intráque parietes concluſis Aſceticis
hominibus, ad ſuſtinendam iucundiùs vitæ aſperitatem momentum, ſanctiſſimus,
& clariſſimus Beati Bauonis obitus, quem deprehendo in primum ac trigeſimum
poſt ſexcenteſimum Chriſti annum incidiſſe. Priuſquam ſpiritum is exhalaret eo in
ergaſtulo, cui ſe à ſanctiſſimo patre Amando pœnitudinis ergo inſeri curauerat, &
D vbi diriſſimis in ſe cruciatibus ſæuierat: non modò capiti eius columbina ſpecie
ſpiritus cæleſtis inſedit, totámque cellulam mira odoris ſuauitate perfudit; ve-
rùm etiam ſanctiſſimus ac pientiſſimus Dei Filius corpore in crucem ſuffixo vi-
dendum ei ſe præbuit, vt qui per crucem ei variam adhæſerat firmiſſimè, certiſſi-
mam caperet ſpem cæleſtis hereditatis adeundæ. Et qui ſacris eum myſterijs extre-
mùm communicaret, Turhalto Gandauum ab Angelo deductus eſt Domlinus
ſacerdos. Qui tunc erat Gandaui, plurimam ex tam felici diſcipuli ſui exitu volu-
ptatem cepit Beatus Amandus, vnáque cùm Abbate Floreberto inſigni pompa
corpus eius terræ mandauit. Diſperſa verò per Flandriam vicináſque regiones de S.
Bauonis ſpiritu in cælos recepto fama; plurimiſque mortalium vbique ad nouum
vitæ genus, & virtutis amorem ſectandum exardeſcentibus: maior diuis Amando,
Autberto, & Audomaro data eſt occaſio ad ſacros labores iucundiùs obeundos.
Emicuit tunc præſertim Apoſtoli noſtri noua diligentia. Qua valebat apud Regem

S. Autbertus eodem tempore cum S. Amando in Atreb. Epiſc. laborat.

Itemque S. Audomarus in Taruanenſi:

Non ſine S. Amandi, & Liderici gaudio.

Mors S. Bauonis.

Theodor in vita eius. Offic. Gandau. Meier.

Ei ſub obitum Angelus, & Chriſtus apparent.

Theodor. ibid. Offic. Gandau.

A Domlino Euchariſtiam percipit.

Theodor. ibid.

Digitized by Google

E monaſterio Elnonenſi, quod ædificarat, S. Amandus ad vicina loca excurrit.

Diploma Dagob. Chron. Elnon. Philipp. in vita S. Amādi

A

An. [illegible] 614. & Dagobertus II [illegible] 633 [illegible] 638. [illegible]

Dagobertum, gratia confiſus, locum ab eo petiit, impetrauítque nouo extruendo cœnobio. Is ingens planities erat Tornacum inter & Valentianas Elnone Scarpóque irrigua, ſolo partim frugibus, partim paſcuis benigno. Sed is præſertim tractus Amando placuerat, quòd Pabulanæ regionis limites attingat ſolo Elnone diuulſus. Promptum erat inde quoſlibet Pabulæ locos obire, vt populus (quod maximè gnauus pater optabat) Chriſti legibus ad ſalutem animorum excoleretur. Inde facilis etiam erat Valentianas & Tornacum eundem in finem excurſio. Igitur poſtquàm idonea quædam commorationi ædificia condidiſſet, & anguſtum ibidem ſtruxiſſet templum, idque D. Andreæ Apoſtoli nomine conſecraſſet: è diſcipulis ſuis pleroſque laborum immodicos poſuit, quos longinqua itinera, & varij difficilium rerum æſtus ſecum exercuerant: vt inde Pabulanis ad culturam animorum abundè cautum eſſet. nonnullos, qui mundo recèns nuntium remiſerant, eum in locum etiam admiſit, vt ęterno numini conſecratos religioſa diſciplina excoleret. Qui cœtum eum moderaretur, nullum pręter ſe alium initio dedit. Cùm igitur Gandauo digreſſus, vbi cuncta proſpero in ſtatu reliquerat, huc ſeſe contuliſſet: ipſe vnus omnia curare, ſeu corporibus, ſeu mentibus eſſet prouidendum. Haud tamen intra eius cœnobij ſepta contineri poterat. Ex eo quippe loco, poſtquam Vrſum ei præfeciſſet, nunc Tornacum adire, nunc Pabulæ regionem peragrare; nunc Martianas, Duacum, Inſulam, aliò tendere. vbique modò concionari, modò priuatim de rebus diuinis colloquia inſtituere. eò etiam conatus appellere, vt pleroſque opulentos, & nobiles viros ad pietatem vehementiùs impelleret, certum aliis ad virtutem incitamentum futuros.

B

Viri aliquot magni à B. Amando inſtructi.

Andr. Mart. in Chron. l. 1. mirac. S. Riſtrud. Chron Martian. Paul Æmil. Gilb. Cognat.

Erchenaldus Maior domus.

App. Greg. c. 84. Aimoin. lib. 4 cap. 37

S. Adalbaldus Dux.

Chron Martian.

Sigefridus Comes.

Vita S. Bertha.

Martian. monaſt. fundus à S. Adalbaldo.

Andr. Mart. in Chron. Mart. Chronicon.

Quali loco fundata hæc Abbatia.

Chron. Martian.

Ionatus eius Abbas primus.

Eius loci pauperies initio, & vitæ aſperitas.

Frequens ibi fuit S. Amandus vt Religioſis animos ad virtutem comparandā adderet.

Inter viros magni nominis iis temporibus ab D. Amando piis alloquiis ad virtutem incitatos, non dubito tres fratres numerare, Erchenaldum videlicet, Adalbaldum, & Sigefridum. De his in veteribus ſacriſque Belgicæ hiſtoriis multa comperio. Factis eorum, virtutibus, & poſſeſſionibus Atrebatum regionem, Pontiuium territorium, Oſtrouandiam, & Gallo flandriam noſtram imprimis claruiſſe: vnde facilè arbitrer his in partibus exortos. matrem eos Gerbertam habuiſſe; Gertrudem, cuius paullò antè memini, auiam. Bertrudem primam Chlotharij ſecundi Francorum Regis coniugem eoſdem arcta cognatione contigiſſe. magnis omnes opibus, fortunis, dignitatibus præclaram adeptos famam. Erchenaldum (qui frequentiùs Erchenualdus dicitur, interdum Erchinbaldus) Regis Palatio Præfectum ad ſummum peruenìſſe Franciæ magiſtratum. Adalbaldum Ducis titulo claruiſſe: Duacum, & Martianas tenuiſſe: in Arteſia, Oſtrouandia, Pabulenſi regione, & contermino Liſæ fluuio tractu, multis nobilibus locis imperaſſe. Sigefridum Pontiui regulum exſtitiſſe, Comitiſque titulo clarum. De Adalbaldo id certum habeo, fundum hoc ferè tempore D. Amando in Pabulenſi ditione dediſſe, condendo illic monaſterio. Ad flumen Scarpum is iacet haud procul Hamagia in extimis Pabulæ finibus. Parum cultus tunc erat is locus, multiſque paluſtribus aquis, arundinibus, arena, nemoribus, horrebat. Verùm ideò Sanctus Amandus continendis hominibus, quos relicto ſæculo diuina contemplandi ſtudium incendebat, aptiſſimum iudicauerat. Ergo principiò modicum illic ædificium ſtruere aggreſſus eſt, eíque nonnullos Benedictini ordinis viros impoſuit. Qui regeret, datus eſt cœtui Ionatus, è diſcipulis ipſius magna vir prudentia, & virtute. Aſperitatem loci haud minor comitata eſt vitæ durities. Vix ad victum cenſus aliquis ſuppetebat: labore manuum comparabantur corporis neceſſitates. Vrgebat interim vnumquemque ad ſtrictiſſimam regularum obſeruationem Ionatus; eóque prorſus animum intendebat, vt nihil omitterent omnes laboris, nihil virtutum ſtudij; quò plus in amore ſeruitióque æterni numinis effloreſcerent. At ne tanto in certamine animos deiicerent, aderat frequens D. Amandus, qui ſuo etiam exemplo ad parandam animorum perfectionem ardentiùs rapiebat, & ſuauiſſimis interdum alloquiis, ac de Chriſti amore, & cæleſti voluptate ſermonibus erigebat vehementiùs. Intra paucos igitur dies inſigni tum Amandi, tum Ionati lætitia perfectum eſt, vt is Monachorum cœtus magnam ſibi pepererit in eâ rerum temporalium egeſtate ſpiritualis

C

D

Digitized by Google

ritualis dulcedinis abundantiam, & virtutum claritudinem.

A Intereà Lidericus rerum ſuarum ſatagit partim per varia Flandriæ loca, partim Inſulæ publicis intentus negotiis. Hîc ius dicenti nouum cauſæ genus oblatum. Quædam mulier ex furtiuo concubitu filium enixa fuerat: quem poſtquam ad annum fermè decimum ac ſeptimum educaſſet, ipſa fatis conceſſit. Parum ſollicitus de iuuene pater feminam aliam matrimonio ſibi iunxit. Contrà, iuueni fraudem auunculus molitur: ſpurios ei natales obtrudit; boniſque maternis eum deturbat, id in primis cauſatus, non licere notho maternam hereditatem adire. quòd igitur matris eius frater eſſet, omnes illius fortunas ſui iuris eſſe, nec ad eum poſſe deuolui, aſſerit. Ea res adoleſcenti moleſtiam, & dolorem fecit maximum. Tali ergo perculſus iniuria, diem auunculo dixit apud Lidericum. Condicto die cùm vterque coram Principe ſtitiſſet ſeſe: ibi nepos auunculum iniuriæ arceſſit; contrà, nepoti ſortem obiicit auunculus, eúmque materna hæreditate exuere certat. Sed Liderico in mentem tunc venit, quod olim ſibi à Chlothario Rege mandatum fuerat de

B cauſis ex æquo, & iure iudicandis, nullo reſpectu perſonarum, nullo potentiæ metu. Quòd igitur iuuenem ius aſpiceret, omnes ipſi adiudicat matris fortunas; edictóque inſuper ſancit, ne cui per Flandriam maternum fraudi ſtuprum ſit: nullum quippe ſpurium per matrem cenſendum.

Lidericus iuri dicundo aduigilat.
Chron. vet. Fland. ms.
Ne cui materni fraudi ſtuprum ſit in Flandria, edicit.

Sub finem AN. 635. Haud multò pòſt D. Amandus è totis Dagoberto parentibus regnis excedere coactus eſt inſigni Flandrorum mœſtitia. Id quam ob rem, quóue modo factum fuerit, hîc in medium proferam. Felicia regnorum imperia Dagoberto fuere, quamdiu is de Pipini & Arnulphi ſententia ſeſe populóſque moderatus eſt. Vbi verò ſenſim relictis eorum hominum conſortijs, deſpectíſque conſilijs, animi libidinem exercuit: in grauiſſima extemplò flagitia deuolui cœpit, ingenti ſuo, regnorúmque damno. Vehemens admodum æſtus amoris, & prona in mulieres corporis voluptas, ad ſumma ipſi ſcelera ſtrauere viam. Igitur Gomatrudem Sichildis nouercæ ſororem, quam viuo patre vxorem acceperat, domo regia thalamóque exegit, falsò,

C an verò, facinori velum obtendens ſterilitatis. Et quo gradum ad peiora faceret, tractam è monaſterio Nanthildem matrimonio ſibi coniunxit, aliáſque feminas tori conſortes reginarum luxu enutrijt. Pleroſque Pontificum Galliæ vehementer hoc factum permouit, ratos nimirum multiplici Regem ſcelere obſtringi, ideóque maiorem ſibi, ſuíſque calamitatem accerſere. Sed quamuis reliquos in eius reprehenſionem animi oríſque libertas excirer: nullus tamen præ D. Amando, qui tunc aulam adiuerat, ardenter id fecit. Ipſe modò priuatim, modo palàm, vt occaſio ferebat, Regem inceſſere, obteſtari, precibus vrgere, vti nequitiæ, & voluptati modum faceret; inductam in thalamū ſanctimonialem, aliámque mulierum turbam procul amoliretur. Verùm, vti Regum ingenia turpis interdum adulatio demulcet; ita nonnunquam vera quamuis, & ab amore profecta exaſperat reprehenſio. Igitur iracundia, odióque exæſtuans, Amandum Dagobertus ab aula eijcit, totíſque ſubditis ſibi regnis faceſſere iubet, quò liberiùs indulgeat voluptati. Sed quàm ſauciabat Regis amentia, tam perferendæ iniuriæ cupido Amandum lætitiâ perfudit. Quippe ſatis

D gnarus erat, vbi patientibus animis malefacta obteruntur, ingentia diuinitus bona diffundi. Eapropter imperio Regis obſecutus, ex omnibus eius ditionibus abſceſſit: dein ad iaciendam verbi diuini ſementem alibi, atque alibi temporis quidpiam contulit, laboríſque. Verùm eiuſmodi curis, & operis diu ab Gallia procul inſiſtere, Apoſtolo noſtro negatum fuit. Per eius enim abſentiam ingentibus conſcientiæ ſtimulis agitatus eſt Dagobertus: neque priùs quietem accepit, quàm puellas & mulieres, quibus per ſcelus abutebatur, domo exegit: ac deinde Ragintrudem, ex qua legitimam ſuſciperet prolem, ſecundùm Eccleſiæ leges thalamo copulauit. Hæc igitur vti filium eniteretur, qui paternas capeſſeret opes, regnáque, modò calidis ad Deum precibus, modò piorum hominum inuocatione, nunc profuſis in pauperes largitio-

AN. 636. nibus ipſe prorſus intendebat. Et viſum tantis operum impenſis capi, mulceríque numen, maſcula prole poſt anni curriculum data. Itaque lætis omnibus, qui puerum ſacra tingeret aqua, & bonis moribus informaret, diu quiſpiam quæſitus. Sed nullus

E Dagoberti regno S. Amandus expellitur, reprehenſæ libidinis regiæ cauſa.
App. Greg. c. 59. Aim. l. 4. c. 19. Hariger. c. 44.
Hucbald. in vita S. Rictrud.
Aimoin. l. 4. cap. 20.
Reuocatur tamen deni-

aptior

Digitized by Google

que in Franciam.

Baudemund. in vita S. Amãdi. Philipp. ibid. Hucbald. in vit. S Rictrud. Aim. l. 4. c. 20. Harig. cap. 44.

A aptior Amando abs Rege iudicatus eſt. Nulla tamẽ ſpes affulgebat eo potiundi tanta diſſito locorum intercapedine: creditúmque paſſim per aulam fuit, etſi vocaretur, haud facilè venturum, propter inimicitias, quas cum eo Dagobertus exercuerat, ob ſocordiam fœdáque adulteria ſæpiùs ab eo reprehenſa. Nihilominus miſſa Rex legatione in Franciam ab exilio retrahere conatus eſt: tandémque poſt multas preces, vt reuerteretur, impetrauit. Sed ingens tum certamen inter vtrumque exortum eſt, poſtquam Clypiacum Amandus peruenit ad Regem. Etenim illic Dagoberto ſtudium fuit, ſanctum ſenem venerari; eius pedibus humiliter accidere; facinorum veniam precari; vehemẽter denique flagitare, vti ſacra filium aqua luſtraret. Ex aduerſo, inſigni Amandus gaudio perfundi; Regem omni cultu proſequi; priorum obliuiſci iniuriarum; veniam flagitiorum libenter concedere: de puero tamen baptiſmate abluendo, Regiæ poſtulationi prorſus obniti. Et mox ab aula, ingenti demerſo triſtitia Rege, diſceſſit. Sed paullò pòſt Audoëni & Eligij precibus frangi ſe vincíque paſſus eſt. Quadrageſimum diem regius infans agebat, cùm ſacri fontis aqua tingeretur. Ac tunc factum eſt diuinitus, vti, nullis ad Præſulis ſacrum carmen pronuntiantis verba reſpondentibus, Amen clara voce is pronuntiauerit; vt adſtantium carperetur oſcitantia. Exhilaratus igitur vehementer eo Amandi beneficio Dagobertus, non modò ipſum in antiquam reſtituit gratiam, verùm etiam nouis eum officiis colere inſtitit. Atenim gratius nihil obuenire ſancto viro potuit, quàm vt ſeſe in Flandriam referret, ibíque adoleſcentium Chriſtianorum, & monachorum animos ſua præſentia reficeret. Huc ergò cùm veniſſet, nunc Duaci, Inſulæ, Tornaci, Orciæ, Gandaui, Martianis, Elnone; nunc alibi videndum ſe præbuit magno cunctorum gaudio, & priſtinis laboribus ad informandas, colendaſque animas incubuit. Ad breue tamen tempus ea conceſſa eſt voluptas, impenſaque mortalibus cura his in partibus. Vix enim Ioannem cognomento Agnum Traiectenſis Eccleſiæ Pontificem è terris ad ſuperos euolaſſe comperit Dagobertus; cùm in Amandum oculos coniecit, eúmque diœceſis illius infulis ornare conſtituit. Tunc noua & inſignis profectò inter vtrumque pugna ſurrexit, cùm Dagobertus omnes adhiberet conatus, vti ſacrum eius Eccleſiæ regimen Amandus capeſſeret; è contrario, nihil reliqui faceret hic Pontifex, vt graue gubernandi animas onus ab ſe procul amoliretur. Euicit tamen iuſtum pertináxque Regis ſtudium; coactúſque eſt tandem Amandus ſeniles humeros impoſito ſibi magiſtratui ſupponere. Ergo mœſtis omnibus in Flandria relictis, Vrſóque ad regendum apud Elnonenſes monachos poſito, Traiectum hic abiit, ibíque munus ſuum aggreſſus, ad gentis cultum curas animúmque conuertit.

Hic Dagoberti filium baptizat, qui inter ritus baptiſmi Amen reſpondit. B

Baudemundus, & alij iã citati. Nicol. Gillius in Chron. Franc.

In Flandriam redit.

Traiectenſis Epiſcopus creatur. AN. 6[illegible] C

Baudemund. & Philipp. in vit. S. Amand. Harig. c. 44. Andr. Marcian. in Chron. al. ſ.

Intereà loci apud Gallo-flandros nobiliſſimi fratres Erchenaldus, & Adalbaldus ad inſtaurationem Caſtri vel oppidi Duacenſis animos adiiciunt, opéſque conferunt. Horum igitur opera ei loco per varios bellorum euentus, & hoſtium incurſus propè vaſtato, circumdatæ ſunt munitiones: educta intus fortiſſimi operis, & miræ turris arxúe altitudinis: inſtauratum etiam D. Virginis templum, cui poſteà nouis molibus aucto & ornato nomen hodie adhæret S. Amati Pontificis.

Duacum inſtauratur. AN. circiter 640.

Lib. argent. Amat qui tamẽ peccat in anno, Chronic. Mart. Andr. Mart. in Chron. lib. 1. Miracul. S. Rictrud.

Haud multò pòſt, vti Francorum Annales referunt, magna vis Hunnorum tanta itineris intercapedine ab vltimis Germaniæ finibus in Picardiam deſcendit. Illaturi Dagoberto bellum venerant, acceptam ab eo iniuriam vlciſcendi gratia. Quanam via in Picardiam irruperint, nondum comperi. Iſtic fluxæ in Regem fidei fuerunt Ambiani. nam & conſiliis Hunnos iuuere, & portis patentibus præbuere petentibus viam. Quacumque incubuerunt, omnia extemplò corrupta, & vaſtata ſunt. Sed Dagobertus, vbi copias collegit, breui obuiam venit impetum armis viréſque hoſtium repreſſurus. Erat in eius exercitu, prçter alios Principes, cum liberorum maximis Lidericus, qui ſecum è Buccenſi regione, & Flandria tota non leuem militum traxerat manum. Itaque compoſitis ad pugnam aciebus, tanto Franci ardore barbaros adorti ſunt, vt paucis eos horis fuderint, necarintque. Tam multum ſanguinis hauſtum aliqui ferunt, vt equi ad ventrem vſque multis locis eo mergerentur: quamquam id parum credibile ſentiam. Exinde copias Dagobertus

Hunni Picardiam infeſtãt. D AN. 641.

Nicol. Gill. Franc. Belleſor.

His ſe Dagobertus cum Liderico & liberis eius opponit, eoſque ſuperat.

Vet. Chron. Fland. MS.

Auctores citati.

A bertus aduerſus Ambianos duxit ferro perfidiam vlturus. Sed illorum præcipui Re-
gis iram præuerſi, Picquennium in Picardia caſtrum egregiè munitum transfuge-
rant, eodémque fortunas contulerant, ac B. Firmini corpus: quaſi huius præſentia
poſt iniuriam Regi factam tegi poſſent. Qui ciuium in vrbe remanſerant, nullo ful-
ti armorum præſidio Regi portas aperuere. Is introgreſſus horum pleroſque capite
plectit, alios in vinculis habet. Nihilo plus præſidij fuit latentibus Picquennij tranſ-
fugis, poſtquam muros Dagobertus machinis quatere cœpit. Ergo ſe ſuáque, ne
prorſus obruerentur, vltrò Regi dedidere. Sumptum de quibuſdam graue ſuppli-
cium: D. Firmini corpus ad ædem S. Dionyſij delatum in ſceleris pœnas. Exinde do-
mum magna Lidericus gloria reuertit cùm liberis Flandriſque. Ea tempeſtate com-
modùm in Flandriæ tractum D. Amandus redijt. Is pro ſuo Epiſcopali munere, vti
narrauimus, Traiectum iuerat, ibique ad breue tempus egerat, triennium modò
commoratus. Cur tam citò inde diſcederet, plerique ſacerdotum fecerant, qui ar-
dentes eius odio multitudini cauſam præbebant concionibus & monitis aures ob-
B ſtruendi. Excuſſo igitur pedum puluere, ibíque relicto, qui vicariam præſtaret ope-
ram, Landoaldo, cùm in viam ſe dediſſet, ad Elnonenſe monaſterium iter relegit. hic
alibíque confirmatis Religioſorum, & Chriſtianorum animis, in Vaſconiam ſe con-
tulit, eámque regionem aliquamdiu peragrauit: parum tamen fructuum collegit,
obduratis illic vehementer mortalium mentibus. Quod iucundiſſimum ferè apud
An. 642. eam gentem agenti euenit, contractum fuit Adalbaldi Ducis cum D. Rictrude ma-
trimonium. Huius narrationem rei vt paullò altiùs repetam, res poſtulat. Ad Chriſti
annum ſexcenteſimum, & trigeſimum ſeptimum Charibertus Dagoberti frater,
cùm è Francia in Aquitaniam fuiſſet regreſſus, mortem oppetijt: eodémque propè
tempore Childericum eius filium morbus oppreſſit. Ita rurſus Aquitania cetero re-
gni corpori coaluit, tractis ſecum Vaſconibus, quos Charibertus armis ſubegerat.
Qui res in eo tractu terrarum componerent, alios atque alios è fidiſſimis Princi-
pum ſuorum Dagobertus cum inſigni poteſtate miſit. & cùm rebellarent Vaſco-
C nes, datum legatis eſt ab eodem negotium eos armis ad officium reuocandi. Inter
eos, qui Regis mandato illuc iuerunt, emicuit præſertim Adalbaldus, ſummo, vt
anteà docuimus, loco natus, & Dagoberti conſanguineus. Hic igitur in Vaſconia
cùm ageret regni rebus intentus, in Rictrudem præclara indole puellam fortè inci-
dit. Ea patrem habebat Ernoldum ex præcipua virum nobilitate; matrem verò Li-
chiam ſummo etiam genere natam: vtrumque Vaſconem gente, generis tamen ori-
gine ab Gothis ducta. Nihil vtrique parenti ad maxima virtutum deerat; tanto ma-
iori admiratione, quòd inter barbaros, & magnam partem alienos à Chriſti legibus
agitarent. diuitiarum, cenſus, opum affatim ſuppetebat. Ernoldo etiam à militaribus
factis laus ingens, quæ publicè rythmis decantabantur, eíque cognomentum Nobi-
lis pepererunt. Ea præſertim cura in filiæ mores incumbebant, vt bonis artibus, pie-
tate, caſtimonia, ceteriſque virtutum ornamentis puellam decentibus prædita eſſet.
Itaque poſtquam horum omnium gnarus fuit Adalbaldus, magno eius amore tan-
gi cœpit, vltroque à parentibus in coniugem poſtulauit, id equidem, quòd ipſe quo-
D que virtutis cultor eſſet, proteſtatus, bono apud ſe loco futuram. *haud enim ſe libidi-
nis æſtu flagrare: ſolo ad coniugium ſuſcipiendæ, & Chriſtianis moribus ornandæ prolis deſi-
rio impelli. plus virtutem in Rictrude, quàm cetera, ſibi placere. vti nullos vteri vitio liberos
daret, non id fraudi fore. virtutis ergo ſibi ſemper placituram, cuius etiam amore teneretur.*
Quamuis plerique propinquorum, quibus Franci odio erant, obniterentur magno-
pere: tamen hæc Ernoldum Lichiámque impulere, vti filiam nuptum darent Adal-
baldo, inſigni dote addita. In monumentis Martianenſibus ſcriptum inuenio, ea
tempeſtate D. Amandum in Vaſconia degentem, ac notiſſimum Adalbaldo; quòd
hunc ad recti ſtudium in Belgio incitaſſet, ac fundum ab eo ſtruendo Martianenſi
monaſterio accepiſſet; quodque tum Rictrudem ad virtutem informaret; vtrumque
ſancto iunxiſſe matrimonio. Celebratis ergo nuptijs, cùm reuerſionis è Vaſconia in
Franciam ad Regem tempus appeteret: Rictrudem parentes domum deferendam
cum magna vi pecuniæ Adalbaldo tradidere, fauſtum iter, & coniugium apprecati.

Vbi

Idem Ambianũ aggreditur ob ciuium perfidiam. *Auctores citati.*

Dein Picquẽnium, quo Ambianenſes confugerant. *Iidem auctores.*

In Flandriam Traiecto reuertitur S. Amandus. *Baudemund. & Philipp. in eius vita. Chronic. Elnon. Nodger. in vit. S. Landoal. Harger. cap. 25. anj.*

In Vaſconiã inde proficiſcitur. *Auctores citati.*

Ibi S. Adalbaldum cum S. Rictrude matrimonio iungit. *Monum. MS. Martian.* *Append. ad Greg. Aimoin. l. 4. c. 23.*

Harum nuptiarũ occaſio refertur. *App. ad Gregor. c. 78. Aim. l. 4. c. 28.*

S. Adalbaldus in Vaſconiam it. *Lib. 1. Mirac. S. Rict. c. 3.*

S. Rictrudis genus, & parentes. *Hucbald in vita S. Rict. lib. 1. Mirac. S. Rict. Chron. Martian. Andr. Mart. l. 1.*

Eiuſdem educatio. *Auctor. cit.*

Cur eam Adalbaldus in vxorem petierit.

Cur Adalbaldũ & Rictrudẽ cõiunxerit per nuptias S. Amandus.

Adalbaldus & Riĉtrudis in Belgium veniunt.

Hîc à ſubditis cum lætitia excipiuntur.

Vbicumque degunt, ſuo ad virtutem alios exéplo incitant.

Eoſdem D. Amandus è Vaſconia regreſſus præceptis virtutũ rurſus inſtruit:

ex quibus ipſi familiã optimè regunt.

Adalbaldo & Riĉtrudi primogenitus filius oritur.

Hunc de fonte excipit, & Maurontum appellat S. Richarius.

Alcuin in vita S. Richarij.

Quã ob cauſã huic puero S. Richarius patrinus obtigerit.

Mss. MS. Mar.

Quàm arĉta inde inter S. Richarium & pios coniuges amicitia coaluerit.

S. Richarius & puer Maurontus vitæ

Vbi tranſactis cum Dagoberto rebus, noui ſanĉtique coniuges Atrebatum, Duacum, Martianas, aliáque ſuæ loca ditionis attigerunt: ibi omnes voluptate perfundi, A
choreas agere, feſtos ducere dies, felicia cunĉta, liberos, & ſoſpitatem ſuis optare dominis, eorum probis moribus, virtute, ſapientia, in admirationem rapi cœperunt. Ipſi autem modò Atrebati, modò in Pontiuo, nunc Duaci, & Martianis, nunc alibi in Oſtrouandia ſedem habere. vbicumque agerent, virtutem prodere, vitia deteſtari, ſummo numini vt placerent, id ſtudere ſcilicet. Solùm in votis erat, vnum aliquem nanciſci, quo reĉtore iucundiùs virtuti tutiúſque inſiſterent. Tanta plerumque bonas mentes inter opes, & delicias ſtudia virtutis incitant ipſo numinis impulſu. Sed non diu quærendus ijs fuit morum magiſter. Etenim è Vaſconum finibus haud multis poſt ipſos diebus in Belgium remeauit, & nunc Martianis, nunc in Elnonenſi monaſterio cum ſuis Amandus Monachis commoratus eſt. Igitur poſtquam is de Adalbaldi & Riĉtrudis, quos anteà nexu matrimonij conſtrinxerat, ardore ſtudióque comperit: ad eos profeĉtus, virtutis ſe ducem præbuit magna vtriuſque voluptate. Ad huius iſti voluntatem ſeſe mox, & omnia domi compoſuere. B
quos poſteà immaculato vſi thalamo liberos ſuſceperunt, bonis eos moribus tinxere, id maximè nimirum curantes, vt continuo ad virtutem ſtimulo figerentur. familiam, & ſeruitia ſic amicè coluerunt, vt parentes potiùs, quàm dominos ſentirent; ita monitis ad honeſtum perculere, vt magiſtris, quàm heris vterentur. Exinde iaĉta magnorum operum, quæ poſteà perfeĉta ſunt inſigni Chriſtianæ rei momento, fundamenta. Dum igitur eum in modum vitam traducunt, Riĉtrudi cum marito in An. 641
Pontiuia regione commoranti exortus eſt puer, eúmque de ſacro fonte excepit Richarius, homo tam ſplendore virtutum inſignis, quàm ſacerdotio; eíque nomen impoſuit Mauronto. Id verò quî faĉtum ſit, ex libris Martianenſibus ita deprompſi. Richarius in Pontiuia ditione natus honeſtis parentibus, cùm virilem ætatem attigiſſet, totus ad virtutis ſtudium exarſit, & laborem alios ſanĉtis moribus imbuendi. Ergo cùm intra fines patrios in id opus diu incubuiſſet, Oceanum vltra in Britannia nouis laboribus materiam quæſiuit. Poſt nauatam illic multis mortalibus operam, in Franciam eo reuertente: haud procul illo Pontiui loco, vbi cum fratre Sigefrido C
Adalbaldus & Riĉtrudis agebant, ingens oborta eſt aëris tempeſtas. Hinc niuis plurimum è cælo defluebat, illinc magnis nubes tonitruis rumpebantur. Itaque cùm aliò diuertendi poteſtas negaretur, ad eam domum Richarius intendit. Sed quamuis fores vehementer impelleret, multúſque peteret precibus ingreſſum: nullus tamen ei ianuam aperuit eo prætextu, quòd piratas eſſe crederent, qui frequenter illic, paucis ab Oceano leucis, graſſabantur. Stat ergo diu Richarius ad fores repulſæ patiens, & tot aëris iniuriarum. Ibi tamen Deus ſeruo ſuo mirum in modum patrocinatur. Quamdiu enim ad portam ſub dio conſtitit, neque ipſum, neque ſocios nix contigit; ne vllum fatigatis frigus & pondus faceret. Statímque Angelus Riĉtrudi ſub ipſos partus dolores decumbenti apparuit, eámque grauiter monuit, vti Richarium ad fores perſiſtentem domum reciperet: eum filij, quem breui eniteretur, patrinum legeret: per eum poſteà exaĉtis pueritiæ annis prolem educari faceret, docerique. Ad hanc Riĉtrudis viſionem & monitionem ereĉta, ſeruos illicò miſit, qui D
Richarium eiúſque ſocios domum introducerent. ac ſtatim ipſa partus doloribus vehementer angi cœpit. Sed Richarius humaniter exceptus, & in eius cubiculum intromiſſus, pro felici partu Deum flagrantibus votis inceſſit. Paullò pòſt igitur lætis omnibus puerulum Riĉtrudis fauſto partu edidit: eíque Richarius, cùm de ſacro fonte ſuſciperet, Mauronti indidit nomen. Ac mox is coaluit animorum conſenſus Richarium inter, Adalbaldum, & Riĉtrudem, vt ab Centula, in qua deinceps ſedem fixit, Richarius ad vtroſque ſæpenumerò commearet; cum ijs iucundos de beata vita miſceret ſermones; probis illos ad virtutem præceptis imbueret; prorſus eò animum intenderet, vt quod cœperat Amandus, ſua etiam operâ promoueret. Ea dulcedine ſermonum captus Adalbaldus totum ei locum, quem in Pontiuo poſſidebat, eo fine conceſſit, vt monaſterium illic conderet. Sed mirabili euentu propemodum eſt faĉtum paucis inde menſibus, vt ipſe Richarius, & puerulus Maurontus ea-

A dem clade opprimerentur. Venerat equo vectus Adalbaldi domum ſolandæ Rictrudis ergo Richarius. Vbi pluſculum temporis ſalutaribus alloquiis impendit, equum rurſus conſcendit Centulam rediturus. Rictrudis Maurontum vlnis geſtans ægrè ſanctum ſacerdotem ab ſe diuelli patitur. Ergo cum infantulo ipſum ſecuta eſt etiam extra domus ſepta. ibi Richario filium oſtentat, vt bonis ei verbis ſoſpitatem precetur. is Maurontum leniter in manus recipit. ſed oſculum paranti, iámque ſacra prolaturo verba, equus repentè, quaſi oeſtro percitus, aures erigit, caput quaſſat, dentibus frendet, pedibus terram pulſat, frænum exuit, tandémque huc illuc, ſurſum, deorſum, vehementi impetu fertur. Ea re trepidus ſacerdos primùm oneri timet, dein ſibi parum cum eo ſecuro. Et Rictrudis certam vtrique perniciem impendêre rata, ingenti mox pauore concutitur, plorátque. erumpit quoque domo pauitans familia. Ergo cuncta tumultu, ſuſpiriis, ſingultibus miſcentur. ſerui alius aliò curſu feruntur, vt opem ferant. ſed fruſtrà omnes conniti. Vbi nihil ſpei affulget, vultum Rictrudis auertit, certa potiùs oppetere mortem, quàm triſti ſpectaculo B vtriuſque fatum vſurpare. Contrà, Richarius infantem arctiſſimè complectitur, ac, ne labatur maligno caſu, Deum precibus fatigat. Ita denique factum fuit, vt puerulus molli lapſu, nulla læſione, in terram auiculæ modo defluxerit: equus ipſe priſtinam induerit manſuetudinem, fixo ad ſeſſoris nutum veſtigio. Recepta prole, Rictrudis mœſtitiam extemplò in gaudium vertit, & iam vtrique gratulabunda, filium vlnis, ſacerdotem animo complectitur. Eúmne dæmon equo furorem immiſerit vtriuſque exitium meditatus, incertũ eſt. vero forſan propius, Dei nutu id accidiſſe, parum gratæ ipſi æquitationis oſtento. certè ab illo tempore nunquam equo, ſed aſello ſemper, ad viam vſus eſt Richarius.

periculum adeunt.

Alcuin. in vit. S. Richar. Hucb. in vit. S. Ricltr.

Quæ fuerit cauſa huius diſcriminis.

Intereà Liderico Inſulæ degenti detegitur, quam vxorem acceperat, eam Chlotharij Regis filiam, Dagoberti ſororem eſſe. Quo indicio id nouerit, nondum reperi. Quidam ſcripſere, Chlothario nondum viuis erepto, rem patefactam fuiſſe. In ſomnis enim admonitum Regem candidi cerui ductu, eò peruenturum, vbi filia C ſeruabatur. talem ceruum ipſi, cùm venaretur, in ſiluis oblatum; quem ſolus ingenti animo, ſpéque filiam recuperandi, fuerit vſque ad proximum Inſulæ nemus perſecutus. ibi ab Liderico inuentum, agnitúmque, dein magno in arcem honore perductum. illic inter epulas, quamuis ægrè, Liderici impulſu, circumſtante quindecim liberorum corona, indicium ſui filiam feciſſe. Sed eam narrationem, ipſa in primis, vt alia taceam, temporum ratio refellit. Quippe quartus & decimus iam tum annus à Chlotharij morte voluebatur; ac nimis anguſtum temporis ſpatium inter huius Regis obitum & contractum eius filiæ cum Liderico matrimonium interceſſerat, vt mares quindecim iis nuptiis legitimè ſuſciperentur: certúmque eſt regio Dagoberti decreto, confirmati matrimonij pompam ipſo denique anno ſexcenteſimo & quadrageſimo ſecundo poſt Chriſti ortum Sueſſione celebratam; ſi vera ſunt, quæ narrat Oudegherſtius. Ceterùm ea res diu Lidericum ancipitem fecit, ipſamne Dagoberto proderet, an potiùs inuolueret ſilentio. Si obtegeret ſilendo, nihil timoris ingruebat. ex aduerſo, ſi patefaceret, dubium erat, ídne Regi voluptatem D afferret, an dolorem, indéque atrocem aliquam ſuſpicionem iniiceret. Lætitiam Dagoberti multa promittebant, erepta periculis ſoror, eadémque ſemper magnificè culta, ſpontè ſuſceptum, nulla vi, aut minis extortum matrimonium, liberi tanto numero indolis probę, certa Principatus robora. Ex aduerſo, timorem faciebat, quæ ſuboriri poterat Regi ſuſpicio ex aperto coniugio, & affinitate regia, potentiæ. Plurima tandem eò momenta traxerunt, vt legatos ad Dagobertum mitteret Lidericus. His præſertim mandauit, vt animum Regis ante omnia exploratum haberent; ſuáne omnia ipſi placerent; magnáne apud ipſum gratia polleret. Vbi certò id noſſent, tum quæ Regis commodo, & reipublicæ, egregia facinora feciſſet, ſapienti oratione percurrerent. exinde omnia, quæ ſorori eius acciderant, quæ ſibi cum ea conditionis ignaro & generis obtigerant, proponerent. ad extremum vehementer orarent, vti ratum haberet coniugium; ſe ſuíſque liberis ad omnes neceſſitudines vteretur. Illi poſtquam ad Regem peruenere, paucis diebus omnia ex animi ſenten-

Lidericus vxorem ſuam Dagoberti ſororẽ & Chlotharij filiam eſſe, deprehendit.

Chron. Fland. vet. & ms.

Annal. Fland. cap. 11.

Dubitat, idne Dagoberto velit ſignificare.

Sed tandẽ ad eum miſſa legatione, rem omnẽ aperit.

Chronic. Fland. ms. Oudegherſt.

Placuit Dagoberto Regi legatio, & ſororis matrimonium. *Iidem auctores.*

tia perfecerunt. Gratum Dagoberto fuit Liderici erga ſororem ſtudium, & officium; iucundæ vtriuſque nuptiæ, tótque ſuſcepti per eas liberi. Ceterùm per eoſdem legatos Liderico Rex mandauit, voluptati maximæ ſibi fore, ſi cum vxore, liberiſque Sueſſionem veniret. ibi cum primis ſororem inſigni pompa celebrare, tum etiam regia ornare dote, ſibi votum eſſe. Igitur Lidericus gaudio plenus, coniugem prolémque omnem ad vrbem Sueſſionum duxit. Ibi omnes ab Rege humaniter & honorificè excepti, cultique ſunt; & inſigni apparatu ſumptúque noua peracta eſt nuptialis celebritas. magna inſuper donata ſingulis tam auri, quàm gemmarum munera. Vt ſcribit Oudegherſtius, Veromanduos, Picardiam, Sueſſiones, Nouiomum, totúmque tractum, quem nunc Arteſiam appellamus, à Dagoberto Lidericus vxoriæ dotis nomine impetrauit. Alij fines conceſſi imperij contrahunt, tantúmque aſſerunt ipſi traditum, quidquid ab Somona fluuio ad vſque regionem Buccenſem excurrebat, ideóque ſuam obſtrinxiſſe Regi fidem. Quidquid ea de re fuerit, paucis pòſt diebus gratia, opibus, potentia vehementer auctus Inſulam, cum ſuis Lidericus iter relegit. Currente anno Chriſti poſt ſexcenteſimum quarto & quadrageſimo hunc Principem luctus multiplex inuaſit. Primam doloris cauſam præbuit mors illius Liderici, qui vagientem eum in nemore vlnis exceperat, & nomine induerat ſuo. Vbi fatis abſumptum cognouit, indicto ſuis luctu iuſta pullatus ipſi perſoluit, eóque corpus condi loco iuſſit, quem prope tugurium in ſaltu ad ſepulturam legerat. Modico temporis interuallo Emergartam Liderici Principis matrem mors corripuit annis grauem, & ob virtutes cælo maturam. Et magnus eum inde dolor perculit, præſertim ad eorum memoriam, quæ ipſa in tetro carceris pædore pertulerat, verentem ſcilicet, ne ſeriùs, quàm oportuerat, opem ei tuliſſet. Corpus eius prope nutritoris tumulum apparatu magno terræ mandauit. Sed præcipuam vim luctus Dagoberti Regis mors attulit. Inde nimirum ſuccidi viſa potentiam augendi materies. Verùm is dolor breui oppreſſus eſt, cùm Sigebertus, & Chlodouæus eius filij paterna contenti partitione, hic in Francia, ille in Auſtraſia pacificè regnum agitauere. Qui enim Sigebertum in ſtudio virtutis retinerent, aderant ipſi Pipinus Landius, & S. Chunibertus Colonienſium Pontifex. Et à quo iuſti moneretur, Ægam, magna virum ſapientia & inſigni æquitatis ſtudio, Chlodouæus aulæ præfecerat. Ergo dum ij ſceptris potirentur, nihil aduerſum Lidericus metuere; contrà, multum à paternæ liberalitatis, & religionis æmulis ſpei capere. Dum pari nititur opinione D. Amãdus, haud minùs iucundè Apoſtolatu fungitur ſuo per Flandriam. Cúmque frequens apud Ducem Adalbaldum, eiúſque cõiugem, modò Martianis, modò Duaci, nunc alibi diuerſatur, eóſque calidis ad virtutem ſermonibus incendit: enatam iis filiolam è ſacris vndis ſuſcipit, eique nomen facit Clotſendi. Non multò pòſt magnum Belgij lumen Pipinus Neuſtriæ Dux moritur acerbo Sigeberti Regis dolore: eiúſque filius Grimoaldus in paternas opes, & palatij curam ſucceſſit. Eadem propè tempeſtate Tornacenſium Pontifex Aicharius morte ſublatus eſt. In diuos relatum propter eximiam vitę ſanctitatem anniuerſario colunt feſto Nouiomenſes, & Tornacenſes. In eius locum S. Eligius magnis animi dotibus inſignis regia voluntate ſufficitur; vti Nouiomenſium & Tornacenſium Eccleſiam gubernet. Exinde Neruios, & meliora Flandriæ ingens lætitia compleuit. Iam enim ſecunda eius fama multis ſpem fecerat religionis augendæ: iiſque præſertim nuntiis admodum Amandus recreabatur, quòd minimè dubitaret in Flandros ab eo plurima tributum iri beneficia. Igitur, quoniam inter præcipuos, ſecundùm Pontificem Amandum, Flandriæ totius Apoſtolos eum fuiſſe, comperio, pauca modò de ipſo proferam res poſtulat, priuſquam ad ea veniam, quibus hanc ditionem vel ſubegit, vel ornauit. Eucherio & Terrigia parentibus tam Chriſtianis, quàm ingenuis, honeſto in Armoricis loco natus fuit Lemouici, præuio futuræ virtutis oſtento. Iacebat in ſtrato mater vteri onere grauis, cùm inter ſomnum ſupernè benigno volatu iuxta ipſam aquila defluxit tertiùm eam nomine ciens, gratóque corporis niſu magnum aliquid portendens. Inſolita voce mulieri ſomnus mox excuſſus, & grauis iniectus animo timor. Sed vbi partus dies illuxit, magno ſauciam ventris dolore presbyter quidam

vita

Margin notes (left):

Iiſque ſororẽ & Lidericum ad ſe venientes liberaliter accipit, & munerib. donat. *t. ap. 11. ex diplomat & vetuſt. monumentis Chron. Fland. vet. & MS. lib Lider.*

[illegible] Lidericus E[illegible] qui Lidericum e[illegible]ducauerat, moritur. *Pet. Oudegeꝛ. 12. Annal. Fland.*

Dein etiã Liderici mater Emergarta. *Oudegh. ibid.* [illegible] deinque Dagobertus Rex. *App. ad Greg. c. 79. Aim. l. 4. c. 33*

[illegible] in Francia CHLODOVAEVS, in Auſtraſia Sigebertus ſuccedunt. *Iidem auctores, & alij.*

S. Amandus Adalbaldi filiam Clotſendem è fonte leuat. *Hucbald in vit. S. Rictrud. Chronic. Mart. vet. & MS.*

Pipinus obit. *App. Greg. c. 85. Aim. l. 4. c. 38.*

Aicharius Nouiomenſ. & Tornac. Epiſcop. moritur. *Vita S. Eligij. Aegid. Bucher. vide Couſin. l. 2. de reb. Tornac. c. 14. qui alteri tribuit anno.*

S. ELIGIVS ei ſuccedit. *Iidem auctores, & alij.*

Huius parentes: *S. Audoen. in vita eius.*

Natiuitas oſtento clara: *Idem auctor.*

Margin notes (right): A; B AN. 644; C; AN. 646; D

A vita probus hoc erexit alloquio: Clarum, & ingentem factis futurum, quem puerum eniteretur. Vix ergo pubertatem Eligius induerat, cùm arte ſculpendi, auréaque fundendi vaſa per Abbonem aurifabrum ita fuit excultus Lemouici, vt magnam apud Reges Chlotharium & Dagobertum ideò gratiam inuenerit. Quod eius opus Chlotharium in admirationem pertraxit, duæ ſedes fuerunt, quas ex auro ſibi numerato, quod vni tantùm ſufficere videbatur, ea induſtria, & elegantia perfecerat, vt nec pulchritudinem, nec materiæ tenuitatem ſatis capere Rex poſſet. Igitur mox ab eo rebus magnis adhibitus fuit. Sed cùm nihil animo vaſtum tumidúmque ſaperet: ita ſe aliorum commodis tradidit, vt in pauperes liberalis, alios eleemoſynis adiuuaret; quoſdam è cuſtodia, & ſeruitute, perſoluto pretio, educeret. Vbi totus ad virtutis ſtudium exarſit: ipſe ſibi magnum indicere bellum; cibi, potúſque modicus eſſe, ac precum aſſiduus; vili veſte obtegi; carnem domare cilicio; rudi fune conſtringi, vt eas damnaret veſtium delicias, quibus anteà nitorem, & cultum quæſiuerat; multos ad vitæ monaſticæ aſperitatem hortari; pijs, bonı́ſque libris perlegendis multum temporis tradere; multam inde ſapientiam haurire. His omnibus rebus ab Da- B goberto quidquid vellet obtinebat. Huius igitur opibus Solemniaci monaſterium condidit: Pariſijs domum, quam Regis munere acceperat, virginum Chriſti domicilio attribuit. In ornanda thecis, & Mauſoleis Diuorum corpora multum auri & argenti, plurimum operæ impendit. Nec deerat ipſi præclara vis multos perſanandi, ſeu tenebris damnaſſet cæcitas, ſeu morbus inceſſum, & manuum vſum eriperet, ſeu neruos corporis contraheret. Quo leuaret multorum ſitim pauperum, vini pauxillum poſt ſacra verba ita iuſſit diſtribui, vt omnibus affatim ſufficeret intra lagunculam creſcendo. Quam largiendo egentibus nummos burſam vacuefecerat, alijs opem poſtulantibus ſenſit diuinitus nummis alijs repleri. Et fuit illi cum Audoëno graue certamen aduerſus eos, qui pecunia ſacras dignitates, & ſacerdotia emercarentur: quod vitium adeò inualuerat iam inde à Brunechildis temporibus per Gallias, & Belgium, vt eatenus frangi, domaríque nequiuerit. Fulti ſcilicet ij duo C viri Regum potentia, & ſapientum hominum conſilijs tantùm effecere, vt nullis in poſterum malis artibus, & largitionibus ad eccleſiaſticas dignitates aditus pateret. Priuſquam infulis ornaretur Eligius, quidam putant eum Belgicam noſtram obiuiſſe. iſtic non procul Atrebato in edito colle anno ſexcenteſimo, & trigeſimo quinto conſediſſe; ſacellum ibi ſtruxiſſe pijs animi commentationibus opportunum propter loci aſperitatem, & ſolitudinem. ea fuiſſe inſignis illius cœnobij primordia, quod hodiéque in eodem monte viſitur, quondam ab Eremitis, deinde à Canonicis, vt appellant, ſecularibus, nunc ab Regularibus violacea veſte contectis inſeſſum, & ab eo Sancti retinens Eligij nomen. His ergo alijſque ſimilibus rebus effectum eſt, vt dignus crederetur Eligius Nouiomenſium & Tornacenſium ſede; conceptáque de ipſo apud omnes opinio amorem, ſpémque magnam exciret. Inceſſit præſertim ad eius Epiſcopalibus decoribus ornandi nuntios ingens Neruios, Flandróſque lætitia: eadémque fama non leuem attulit Amando voluptatem, qui præclaram de ipſo imbiberat opinionem, ac iam tum animo percipiebat inſignem eius laboribus apud D hos populos demeſſum iri ſpiritualium ſegetem bonorum. Et nullum ſanè præcepta ſpes fefellit. Etenim ſuſcepto Epiſcopali munere id maximè cauit Eligius, ne quid priſtinæ virtutis ea dignitas & poteſtas detereret. Eam ob cauſam in officia charitatis incubuit, & deprimendo animi tumore, in peregrinorum & pauperum curam. Horum ipſe familiaritate, & colloquio delectari; hos intra ſecretum domus cubiculum perducere; ibi fatigatos colere; pedes eorum aquis abluere; capillos pectere; veſtes mundare; menſis eos adhibere; cibum & potum ijs proponere; largiter & humaniter acceptos cum bona precatione dimittere. Cùm labores eius poſcerent vel in Neruijs, vel in Flandria, vel alibi nondum ſubiectæ omnino Chriſti legibus regiones, ad eruendos è falſorum cultu numinum mortales: illuc ipſe magno & patienti animo progredi: nunc leni verborum illecebra prolicere; nunc graui premere ſermonis pondere; modò cæleſtes delicias proponere; modò minis etiam animos interminabilis incendij percellere: vt aliquos Chriſto

ars inſignis ex auro & argento quidlibet formandi:

in egenos liberalitas:

modus rectè viuendi, & virtutem aſſequendi.

Eiuſdem opera varia;

& in ægris ſanandis;

itemque in pauperibus adiuuandis miracula:

aduerſus Simoniacos certamen,

& de ijſdem victoria.

An priuſquã eſſet Epiſcop. in Belgio fuerit.

Monum. MSS. cœnobij montis S. Eligij.

Ob S. Eligij in Epiſcopum electionem mira Neruiorum & Flandrorum lætitia.

Qualem in Epiſcopatu ſe geſſerit erga pauperes:

Audoënus in eius vita.

qualem erga conuerſionẽ gentilium, & aliorum.

Effectus eius concionum. Quæ in Belgio fecerit. Tornaci monaſterium S. Martini cõdit. *Herman. in Chron. Martin.* Siclinij corpus S. Piatonis quæſiuit, inuentum ornauit: *Audoën. in vita l. 2. c. 7. Cler. Siclin. in vita S. Piaton.* Et templum ſtruxit, Canonicoſque fundauit. *Cler. Siclin. in vit. S. Piaton. Herman. in Chron.* Cominij S. Chryſolij corpus detegit, exornatque *Offic. S. Chryſol. MS.* Templum S. Martini dedicat Cortraci. Aduerſus Sueuos iuxta Cortracũ pugnat feliciter. *Audoen. l. 2. c. 3. Iac. Meier. l. 1. Annal.* Alibi templa *Iac. Meier. l. 1. Pet. Oudeg. c. 2. Annal. Fland.* Gandaui, & Antuerpiæ cum fructu laborat. *Audoen. Meier.* AEga Maior domus Chlod. moritur. *App. Greg. c. 83. Aim. l. 4. c. 37.* Erchenualdus ei ſuccedit. *App. c. 84. Aim. l. 4. c. 37. Belleſo. Prateol. alij.* Qualis hic fuerit. Quæ ſacra loca condiderit. *Libb. vett. & MSS. Martian. monaſt.* Inimicitiæ Flaochati cũ Vvilibaldo, [illegible] *App. ad Greg. c. 89. & 90. Aim. l. 4. c. 39. & 40. Belleſor. Prateol. quamquam hi duo Flaochatum [illegible].*

adiungeret. Semperque fructus ingens eius laboribus reſpondit. abiurati ſunt pluribus in locis idolorum, & arborum cultus: in planum phana deiecta: ædes Chriſto erectæ, dicatæque: multa hominum millia ſacris vndis abluta. Vt quædam his A in partibus opera eius breui complectar, quæ nullis temporibus certis aſſignari queunt, Tornacum, apud Neruios vrbium mater, primus laborum eius exſtitit. excultis illic multorum animis D. Martini cœnobium condere aggreſſus eſt, ibique templo ad faſtigium perducto vnum D. Martini dentem impoſuit. Inde Siclinium iter intendit, vti cultum indigenis adhiberet. Illic ſacrum D. Piatonis corpus diu incognito latuerat loco, metúne quodam incolarum, ne furtim raperetur, an incuria, mihi non liquet. Neque quiſquam, qui laborem inpenderet inquirendo, ante aduentum Eligij repertus eſt. Ipſum ergo voluntas impulit omnia explorare diligentiùs. & euentus labori par reſpondit. Quippe tandem gnauiter omnia perſcrutanti, quod volebat, obuenit Martyris corpus, & cum eo claui aliquot oblongi, certum eius argumentum, quoniam clarum ſit hoc tormenti genere affectum fuiſſe. Id igitur tanti ſacerdotis fabrè corpus argento texit, auróque illeuit Eligius, theca in B mauſolei modum formata inſigni arte, magníſque impendiis. Iecit etiam illic, vt traditur, deiecta, quam olim incolæ conſtruxerant, ædicula, noui templi fundamenta, cui poſtmodum perfecto Canonicos impoſuit, iíſque cenſus affatim contribuit. Quid idem Inſulæ apud Lidericum egerit, nullus prodidit. Subinde Cominium in Liſæ ripa ſitum viam fecit. Ibi Chryſolij Archiepiſcopi & Martyris corpus etiam poſt magnum quærendi laborem nactus eſt. ac poſtquam illud argento texit, in edito templi loco ſtatuit, vti populus venerari aſſueſceret. Inde loci Cortracum delatus templum D. Martini nomine dedicauit. Eam circa vrbem multa cum Sueuis certamina ipſi exſtitere. Gens erat ferox, inconditis animis, moribus barbaris; tunc inquilina, & per pagos diſperſa, quibus etiam id nomen adhæret; paullò antè ex Germaniæ viſceribus huc affuſa. Sed improbo labore peruicit, eóſque Chriſtiano induit nomine, & conſentaneis ei moribus. Paullò pòſt Oceani littus peragrauit, variáque Aldemburgi, Rodemburgi, Brugis, & Ooſtburgi templa moliri cœpit. Fama tenet, eum Brugis S. Saluatoris templum opere materiato ſtruxiſſe, cuius loco C pulcherrimum aliud modò è lapidibus quadratis conſpicitur. Adiit deinde Gandauum, & Antuerpiam, ac denique ad Friſones vſque penetrauit nullo deterius labore. Vbicumque fuit, ibi varias incolarum iniurias abſorbens, cibo tenui contentus, ardentíque zelo ſuccenſus, quàm plurimis ad capeſſendam Chriſti fidem virtutémque, dux exſtitit.

Hæc inter, Ægam vel Eganem Chlodouæi Francorum Regis palatio Præfectum AN. 647. ingenti omnium dolore mors abſtulit, inſignem ſcilicet prudentia, & virtute virum: quem raro exemplo decus, opes, potentia nunquam tranſuerſum egerant. Adalbaldi Ducis frater natu maior Erchenualdus vel Erchenaldus, in locum eius ab Rege ſuffectus eſt. Quæ regimen eius ab auaritiæ ſordibus immune, ſanctum, ac vtile ſponderent, multa inerant ipſi, ſapientia, virtus, pietas, opum contemptus, æqui ſtudium. Quanto erga Deum, & Diuos amore ferretur, ea teſtantur opera, quę magnis ad honorem ipſorum impendiis molitus eſt. Etenim Fontanellenſe monaſte- D rium condidiſſe, D. Petri templum Latiniaci, S. Furſei Peronæ, B. Virginis Duaci ſtruxiſſe, comperio. Verùm ea tempeſtate quamuis Reges profunda pace fruerentur, pleroſque tamen Principes in Gallia inimicitiæ, odiáque exercebant. Ambitio, peſtiferum regnis malum, & humani cruoris auidum, diſcordiæ cauſas peperit. Flaochatum præcipuè ea peſtis vrebat, Erchenualdo charum pridem, & amicitia iũctum. Poſtquam ergo Burgũdionibus ab Rege Chlodouæo pręfectus fuit, etiam Tranſiuranis gentibus imperitare contendit. Sed Wilibaldus ſummo genere natus eam regionem moderabatur, neque facilè armis ſummoueri poterat: vt qui populo bellicis artibus claro percharus eſſet. Per inſidias eum aliquoties tollere aggreſſus cùm fuiſſet Flaochatus, irrito ſemper conatu laborauit. Ad vltimum ergo tracto in partes Erchenualdo, venienti Auguſtodunum in Burgundiam Chlodouæo perſuadet, vt confeſtim Wilibaldum, tanquam rebellionis crimine obſtrictum, in regiam Augu-

ſtodunum

A ſtodunum ad ſe vocet. Vt erat ingenio ſimplex Chlodouæus, & fraudibus opportunus, etiam de Nanthildis matris ſuæ conſilio Flaochati partes tuentis, Wilibaldum adeſſe iuſſit Auguſtoduni. Sed priuſquam ipſe Pariſijs Auguſtodunum verſus diſcederet, Nanthildis regina moritur. Hanc ferunt Martianenſes Monachi priuſquam è vita diſcederet, Euſebiæ Adalbaldi Ducis & Rictrudis filię, quam multo amore proſequebatur (eam enim è ſacro fonte ſuſcepiſſe ijdem aſſerunt) villam donaſſe Verniacum nomine, vitibus abundantem, quæ poſteà ceſſerit Martianenſi monaſterio, eique neceſſarium domeſticis vſibus vinum ſuppeditauerit. Perſolutis autem matri iuſtis, Auguſtodunum Chlodouęus abijt, eóque Wilibaldum in aulam acceſſijt. Sed hic plurima ex vario rerum vſu prudentia pollens, primò familiam, amicos, & clientes, quorum vim maximam habebat, coëgit, ſecúmque alacris duxit Auguſtodunum. deinde priuſquam vrbem ingrederetur, Valentiæ Pontificem Agilulphum, & Ghiſonem Comitem præmiſit exploratum, quid hoſtes ſui Flaochatus, & Erchenualdus molirentur; ne ſcilicet in aliquas improuidus inſidias indueret ſeſe. At his in B vrbe detentis, poſtero die Flaochatus & Erchenualdus copias iunxere, magnóque Wilibaldum impetu adorti ſunt, priuſquam aptum pugnæ locum capere poſſet. Igitur quamuis inſigni fortitudine vim eorum ſuſtinuiſſet, multáſque cædes feciſſet, ad vltimum tamen, cæſa iam omni familia, ferro peremptus eſt. At non diuturna Flaochatum huius victoriæ aditæque præfecturæ ergò lætitia perfudit. Quippe ſcelerum vindex Deus paucis pòſt Wilibaldi necem menſibus, quam tanto crimine is parauerat, cum vita dignitatem eripuit. Cum Erchenualdo benignius actum fuit, vindictam auertente morum innocentia; quoniam eum amicitiæ iura, & ſimplicitas mentis potiùs, quàm ſceleris cupiditas, in armorum ſocietatem traxerant. Belligeratum interim fuerat in Saxonia, & à victoribus inter alias manubias auectam ferunt Bathildem inſigni puellam pulchritudine. Ea cùm viliſſimo pretio venijſſet, domum denique ſuam Erchenualdus induxit. Certabant in ipſa cum regio genere mores pudici, & virtus plurima tū corporis tū animi, ne quam ibi noxam vel leuiſſimam admitteret. C Poſtquam igitur eam à poculis ſibi ſtatuiſſet Erchenualdus, mira ipſum, omnéſque domeſticos voluptate affecit, dum cunctis ſeſe benignitatis, modeſtiæ, caſtitatis, & ad omne officium promptudinis ſpeculum præbuit. Quæ res prorſus effecit, vt non modò is Princeps inſigni eam affectu fuerit complexus; verùm etiam abſumpta iam morbo coniuge, magno exarſerit deſiderio ipſam ſibi matrimonio iungendi. Sed Bathildis ad primum de coniugio ſermonem in latebras abdidit ſeſe, præclaro certè argumento, vel poſthabiti pudicitiæ matrimonij, vel animi generoſitatem in ſeruitio retinentis. Neque priùs è latibuli fide in aſpectum Erchenualdi prodiit, quàm is alteram thalamo coniugem ſociaſſet. Quærebatur eo tempore Chlodouæo Regi vxor, cùm hoc opportunè accidit. Igitur Erchenualdus tam præclaræ conſcius vitæ Bathildis, apud ipſum de huius virtutum excellentia prolixum inſtituit ſermonem: cúmque miris virginem laudibus ornaret, eò demum pertraxit, vt cum ea nuptias paciſceretur. Quo ſanè matrimonio quàm multa in Reipublicæ bonum redundauerint, ſatis fusè memorant Annales Francorum, & conſcripta de vita Bathil- D dis hiſtoria.

An. 649. Magnus interim ardor D. Amandum exuendi Traiectenſis Epiſcopatus agebat, quò liberiùs in curam animorum varijs per Belgium locis incumberet. Eò litteras Romam ad Martinum Papam ſupplices dedit, quo tempore coactis vndequaque præſulibus generale Concilium de fidei Catholicæ rebus illic habebat. Sed ea poſtulatio parum placuit Maximo Pontifici. Nam cùm de rebus in Synodo geſtis ad eum perſcriberet, ne Traiectenſi Epiſcopatu abdicaret ſe, vehementer nimirum prohibuit: eúmque nunc ſacrorum lipſanorum munere, nunc petitis è ſanctis codicibus verbis, ad magnam in laboribus fruſtrà ſuſceptis patientiam hortatus eſt, quos enim nondum perceperat fructus, eos olim denique votis abundè reſponſuros. Sed An. 650. Amandus quamuis tali reſponſo ſpem præcidi ſibi vidit deponendi ſacri magiſtratus: nihilominus tamen eius vrgendi negotij cauſa inſtitit apud Martinum calidiùs; tandémque ab eo impetrauit, vti reiecto in alium Epiſcopatu, diſſeminando Chriſti

Mors Nanthildis: quæ D. Euſebiæ villam Verniacum donauit.

Auctor librorum de miracul. S. Rict. Chron. Martian. Vide Gallo fl. l. 1. c. 41. & tom. de Sanctis Gallo fl. in Euſebia. Aip. & Am. citt. lo. c.

VVilibaldus Auguſtodunū ad Regē proficiſcens à Flaochato cæditur:

Ijdem auctores.

qui paullò poſt moritur.

Auctores antè citati.

Bathildis captiuitas, & laudes.

Nicol. Gillius, Franc. Belleforeſt. alij.

Erchenualdo nubere recuſat.

Chlodouæo Regi datur vxor.

Auctores citati.

S. Amandus abdicare ſe Traiectenſi Epiſcopatu contendit.

Veniam id agēdi primùm recuſat Pont. Max.

Epiſt. Mart. Pont.

Verùm poſteà denique concedit.

Harigar. Ægid. Bucher.

Digitized by Google

A verbo nauaret. Igitur poſtquam Remaclus Traiecto præfectus eſt, ipſe ad conſuetum prædicandi munus ſeſe retulit maiori, quàm priùs, alacritate, quamuis multo annorum pondere premeretur.

Liber igitur Amandus varia obit loca.

Curæque fuit intereà non leui ea frequenter obire monaſteria; quæ Gandaui, Martianis, Elnone, Rotornaci erexerat; concluſos illic homines ad virtutis ſtudium, & ſuſceptorum Chriſti gratia laborum tolerantiam incitare: Franciæ & Auſtraſiæ Reges adire, boniſque vtrumque documentis inſtruere: ad Gertrudem Ittámque proficiſci, quas Deo conſecrauerat: S. Ghiſlenum, Madalgarium, Adalbaldum, eiúſque coniugem Rictrudem, ſolandi ergo, & in virtutis ſtudio confirmandi gratia, viſitare. Quibus omnibus rebus dum iucundè diſtinetur, ac non exiguum colligit fructum: Sigebertum Auſtraſiæ Regem ſuſcipiendæ prolis cupido fruſtra fatigat.

Sigeb in Chron.

Iam varijs ipſe locis monaſteria duodecim cõdiderat, inſigni-que donauerat cenſu, placanda numinis ira, & impetrandis liberis. Vti propitium ſibi ſenſerit Deum, nihilominus tamen impetrandæ prolis ſpes eum ludificabatur. Igitur Childebertum Grimoaldi Palatio Præfecti filium adoptat. ſi abſque liberis

Poſt multas preces Sigeberto Regi proles obtigit.

naturæ concedat, regnum & opes ei pollicetur. Verùm diuina voluntate paucis B pòſt menſibus Sigebertus pater efficitur, ſuſcepto ex coniuge filiolo, quem Dagobertum nominat.

S. Eligius Tornaci monaſter. S. Martini ædificat.

Iac. Meier. l. 1. Franc. Belleſor. In Chron. Martin.

Eodem fermè tempore Beatus Eligius Tornacum deſcendit, ibique multus ad ciuium animos à vitiis auertendos intendit. Ac tum volunt quidam eum prima ieciſſe fundamenta Martino viro ſanctiſſimo dicati monaſterij. Cùm enim is templum ſtruxiſſet, cui nomen S. Martini impoſitum fuit, tradunt vnà circùm ab ipſo cellas Monachorum conditas. Placet tamen Herimanno, non antè poſitos illic è familia S. Benedicti Religioſos, quàm ſecundus & quinquageſimus Chriſti annus iniuerit. Delectum idem aſſerit ad moliendum id opus locum, vbi quondam B. Martinus ad breue tempus conſederat, cùm Neruiis maximam partem idololatris opem laturus veniſſet. Colliculus is erat vrbi imminens, variis arboribus conſitus, & multa blandiens amœnitate, quò ſæpiſſimè voluptatis gratia

Heriman. d. l.

Tornacenſes adibant. Hunc præſertim locum delegit Eligius, quòd is olim plurimis hominum curationibus, aliiſque miraculis à S. Martino perpetratis floruerit: C prorſúſque arbitraretur, animorum potiùs illic voluptatẽ ab religioſis hominibus, quàm corporum ab laicis prophaniſque, capiendam, vbi tam præclarum Galliæ ſidus illuxerat. Vbi cœpta ſunt ab Monachis inſideri ædificia, ſtrictiſſimam eis vitæ legem pręſcripſit idem ſanctus Epiſcopus, & cui parerent Antiſtitem dedit. Qui primùm ei loco traditi cenſus, ab eiuſdem Regíſque munere profecti ſunt. Facta paullò pòſt non leuis eſt acceſſio, cùm multi animaduerſa inſigni primorum Monachorum religione, vel ſeipſos vnà cum fortunis, vel ſaltem poſſeſſiones aliquas ei monaſterio donauere.

S. Audoen. in vit. Ioan. Molan. Ægid. Bucher.

Vero ſimile videtur, non multò pòſt Gallo-flandriam noſtram, & dein Flandriam aliam, & Antuerpiam ab hoc Apoſtolo peragratas, eiúſque ſanctis, & indefeſſis laboribus excultas fuiſſe: ac tum pleraque eorum perfecta, quæ ſuprà memorauimus.

Sigebertus Auſtraſiæ Rex obit.

AN. 654. Agebatur Chriſti annus poſt ſexcenteſimum quartus & quinquageſimus, cùm Sigebertus Auſtraſiæ Rex è viuis exceſſit. magnáque mox Grimoaldum, cuius antè meminimus, libido incendit filio ſuo regnum adipiſcendi.

Aim lib. 4. c. 4. Sigeb. in Chron. Nicol. Gill. in Annal. Franc.

Grimoaldus filium eius regno exuit, & filiũ ſuum Regem facit.

Igitur quem paruulum Sigebertus Dagobertum regni, opúmque hæredem reliquerat, D contra fidem Regi datam regno exuit, & in aliquod Scotiæ monaſterium attonſo capite relegat. ex aduerſo, Childebertum filium ſuum, Sigeberti adoptione fultus, Regem pronuntiat, & armis in regno tuetur. quippe vis omnis armorum, & opum in eo ſita erat.

Iidem auctores.

Verùm id facinus vehementer mouit Auſtraſianos, quibus ob morum ſanctitatem Sigebertus admodum charus fuerat: contra, Grimoaldus odio dignus videbatur, vt qui non minùs flagitiis regnum filio ſeruaturus eſſet, quàm ſcelere parauerat. Igitur quoniam ſpes nulla dabatur Childebertum regno deturbandi, niſi aliunde opes & auxilia peterentur: ad Chlodouæum in Franciam miſere, qui tam atrocis facinoris narratione miſericordiam excirent, cúmque ad celerem ſtimularent tantæ perfidiæ vindictam.

Ad querelas Auſtraſianorum mittitur aduerſus eum cũ copiis Erchenualdus:

Et valuit apud hunc Regem legatio, quem magna in fratrem, ac nepotem charitas afficiebat. Ergo id negotium Erchenualdo Equitum Magiſtro commiſit. Is copias, arma, pecuniam, commeatum parauit ex-

templò,

A templò, Grimoaldum, eiúſque filium aggreſſurus. Poſtquam patenti loco vtriuſque regni acies commiſſæ fuerunt, diuina prorſus voluntate inſignis Erchenualdo victoria obtigit. Caſus eſt in pugna Childebertus: in hoſtium poteſtatem viuus venit Grimoaldus. & mox eum maioribus exercendum cruciatibus Erchenualdus Pariſios miſit ad Regem. AN. 655. Ibi Chlodouæus grauibus tormentis excruciatum neci dedi iuſſit. Ita plerumque cœca dominandi cupido, quam impio facinore peperit regni voluptatem, eam breui & infauſto exitu frangit. Childericus natorum Chlodouæi ætate medius in Auſtraſiam regnum moderaturus à patre miſſus eſt, quem Auſtraſiani Principes gratantibus animis excepere.

qui victoria potitus ipſum viuum ad Chlodouæum mittit: à quo iuſſus eſt interimi.

Aimoin. & alij eius ætati.

Iidem.

At Lidericum Inſulæ degentem mœſtitia permixtus amor iuſtitiæ ad inſolitum compulit punitionis exemplum. Hanc eius cauſam plerique prolixius memorant: vtrùm verè, nolim aſſerere. Natu maximus filiorum Liderici Ioſeramnus, præclara indole iuuenis, fortè cum fratribus propter arcis pontem ludo corpus exercebat. eò pannoſa mulier paucos in calatho fructus venales afferens intendit, vti paullum pecuniæ conficeret leuanda fame in ſumma rerum egeſtate, quæ tum graſſabatur.
B Coniectis in fructus oculis Ioſeramnus (vt ea fert ætas fructuum cupidini indulgens) luſum extemplò abrupit. cunctos de muliere fructus mercatus, quòd circumferendæ pecuniæ inſolens eſſet, tantiſper eam præſtolari iuſſit, donec ab arce nummos afferret. Verùm ipſe nonnihil fructuum in fratres partitus, reliquum ad nobiles matris puellas delaturus in arcem conſcendit. Ibi poſtquam ſingulas parte quadam aſperſit, in colloquia, iocóſque, pecuniæ & mulieris oblitus, effunditur. Hæret interim ad pontem fœmina, oculóſque identidem ad portam conijcit. Vbi nullum ab arce cum pecunia pedem efferre conſpicit: tum denique illuſum ſibi ſuſpicatur. nullum tamen exſpectandi finem facit, donec imminentes noctis tenebræ domum reuocent. Eò demùm regreſſa, vtrumque filiolum inedia mortem oppetiuiſſe comperit. exinde totas per noctem gemitibus habenas effundit; modò ſibi mortem, modò iuueni diras imprecando; ſæpè liberos etiam ſtringendo complexu, & felices appel-
C lando, qui ſuam morte miſeriam abruperint, ipſa interim parente in luctu, & doloribus iacente. Poſtquam dies illuxit, vtramque prolem vlnis amplexa, viam ad Lidericum in arcem corripit. ad Principis iura dicentis tribunal duci ſe flagitat: nec mouetur aut irridentium audaciam, aut rei nouitatem admirantium procerum & famulorum vultu verbíſque. Ibi depoſitis in pauimentum corporibus liberorum, in genua ſupplex procumbit, talíque (dolor enim audaciam, ac vim eloquentiæ præſtabat) Lidericum inſolito ſpectaculo attonitum oratione adoritur: *Si verum Principem cenſeri te velis, Liderice, hodierna die ſeuerum exerceas iudicium oportet. Ac ne iudicij materiam aliunde quæras, hi liberi mei cauſas præbent. Vtrumque vita caſſum intueris: vtinam materno mecum affectu. Infelici morte hauſtos vt doleam, vehementer iſthæc viſcera, quibus eos genui, tuli, aluique, naturæ legibus inſtigant, quibus liberos amore proſequi cogor. Quòd immani ſcelere vitam amiſerint, tuum etiam eſt graui dolore percelli Principatus lege, qua noxios opprimere teneris. Mortis cauſam, modúmque pronum eſt mihi exprimere: ne-*
D *cis auctorem prodere, forſitan tibi iniucundum erit, mihi periculi plenum. Quid tamen periculi metu conſtringar, vbi etiam mihi iucundum ſit cùm liberis mori, ſi homicidam prodere fraudi ſit? Et quid tibi iniucundum triſteue accidere debeat, audito interfectoris nomine, cùm ſcelera pœnis coërcendo voluptatem haurias ſit neceſſe? Qui ergo iſtic iacentes pueros confecit, tuo tecto vtitur, tuæ menſæ particeps eſt, immò tuorum viſcerum pars Ioſeramnus. Cur obſtupeſcas, ſcio: amor in eum vehemens huc te cogit. Sed modum interitus noſce, tecúmque mox perpendes, vtri ius debeas, mihine, an illi. Condicto pretio fructus Ioſeramno vendidi. cauſatus ille, pecuniam ſibi non eſſe, mox ſe allaturum ſpontè promiſit. Exſpecto ad pontem: veſper ingruit: nullus pecuniam tradit. tum me ludificatam denique deprehendo. & tamen domi rerum omnium inopia; nullus in zona nummus erat. totum ex fructibus illis peculium meum pendebat. eo ſi priuarer, quid miſeræ mihi exſpectandum foret, niſi prolis interitus? Quod igitur nollem, ſed neceſſitas intulit, puerulos iſtos fame tabeſcentes, dum pecuniam iuſto diutiùs exſpectare cogor, fatum abſumpſit: idque mihi domum redeunti ſpectaculum oblatum eſt. Quid triſtius accidere poſſet parenti rerum omnium egenti; quàm ita liberis priuari?*

Lidericus in primogenito filio mirũ dat exemplum iuſtitiæ ſupplicio mortis afficiendo.

Chron. vet. & ms. Fland. lib. Lider.

quam inde penuria premi; iſtinc adeò miſerandæ necu luctibus mergi? Si quid igitur Principis habes, ex æquo iudica, Liderice; mihíque tot miſerijs oppreſſæ ſubueni. Si contrà ſobolis tuæ amore tactus patrem te oſtendis, non iudicem: id vnum obteſtor, vt me potiùs eadem cum pueris ruina inuoluas, quàm iſtud Ioſeramni facinus impunitum videam. A Ad iſtam mulieris orationem Lidericus primùm ingenti dolore perculſus eſt: dein acceſſi Ioſeramnum imperauit. Is rogatus, cùm fructus ab hac fœmina emiſſet, cur pecunia eam fruſtraretur; intrepidè reſpondit: Non id vitio factum, ſed obliuione: paratum ſe modò perſoluere: ac ideò flagitauit, ne id ſibi noxæ verteretur. Ex aduerſo, Lidericus ira percitus: *At ecce,* inſit, *dilatæ ſolutionis flagitio peremptos à te mulieris huius liberos. quòd enim pecuniam haud numeraueris, iniecta fuit eis neceſſitas penuria pereundi, cùm quo cibos pararet, nihil matri ſupereſſet. I nunc igitur, & animum ad mortem compara. Ne id facinus impunitum ſinam, Chlotharij Regis mandata impellunt, quibus me ad coërcenda pœnis ſcelera ſtimulauit. Natorum mihi maximum te eſſe fateor, ideóque mei Principatus hereditatem te primum aſpicere. Nihil tamen iſtæc moror, vbi iuſtitiæ, quàm paterni amoris, quàm poſteritatis agitur cauſa. Et quis mortalium ferat tibi vitam donari ad capeſſendam patris hereditatem, cùm ipſe ſubditos rebus ſpolies? cùm aliorum* B *vitam tanto ſcelere tollas? Ne tamen ira præceps videar, proceribus meis huius rei iudicium relinquam.* Perlata igitur ad primores cauſa, quid cenſendum eſſet, diu agitatum fuit: ſed tandem omnibus ea ſedit ſententia: *Etiamſi fortè leuis Ioſeramnum aſperſerit culpa, pretium per obliuionem differendo: nihilominus tamen ipſum nullis obnoxium pœnis videri, cùm pecuniam perſoluere inſiſtat. ob pueros inedia peremptos ipſum capitis arceſſi, prorſus rationi aduerſum eſſe: huius rei noxa eorum potiùs parentem conſtringi. haud enim illi domo abeundum fuiſſe, nullo ad cuſtodiam relicto, ſi liberis inedia preſſis tantoperè metueret: quoniam ipſa ſeptennij lege ad cuſtodiam teneretur. deinde nulli perſpectum eſſe, pueros inedia confectos perijſſe: nec ſolo matris teſtimonio in re tanta nitendum. pro ingenio muliebri forſan illud commentam obtegendi ſui criminis cauſa. Ioſeramnum igitur omnium ſuffragijs capitis abſolui, ſola teneri pecunia.* Etſi erat procliue Liderico ea in prolem vti ſententia, nihilominus tamen quidam etiam animo hæſit metus cauſæ nondum ſatis C ventilatæ. Quid igitur moliretur ignaris omnibus, Tornacum ſe contulit. Ibi Ioſeramni cauſam tacito tamen nomine, quaſi alium eo crimine inuolueret, ſenatoribus explicuit. Iis è contrario cunctis viſum eſt, iuuenem peremptorum inedia puerorum ſcelere obſtringi: ideóque capitis damnandum. Neque verò cunctatus eſt Lidericus perculſum ea ſententia filium neci tradere. In furca ſuſpenſum Inſulæ quidam ferunt: alij capite truncatum. At nonnullis placet ablatos vi fructus vel Inſulæ, vel Tornaci, cauſam necis dediſſe. Ea Ioſeramni damnatio, & pœna quibuſdam aduerſus Lidericum odij ſtimulos fixit: nec defuere, qui crimen ipſi feritatis obiicerent. Sed Lidericus neceſſitatem ita puniendi tempus imponere ſibi credidit, paucis poſt perditos Phinartij mores annis: ne quempiam libido caperet vltrà ſceleribus eius æmulatione graſſandi.

Alij aliam tradunt cæſi Ioſeram. cauſam.

Meyer. lib. 11. Chron. Oudegh. cap. 12. Locr. in Chron.

Sub idem ferè tempus cogentibus regni rebus è Belgio in Vaſconiam Adalbaldus iter arripuit. Votum erat coniugi eius Rictrudi abeuntem diu comitari: verùm eo iubente domum animo mœſta, & impendentis mali præſaga, breui cogitur redire. Vix D. primos Vaſconiæ fines hic ſanctus vir attigit, cùm quidam perlata de eius aduentu fama, in ipſius necem atrociter conſpirant. Horum capita Rictrudis fratres erant, feris homines moribus, & armis nobiles. Cùm ſoror eorum Adalbaldo nuptui daretur, aberant ipſi à paternis edibus procul, & in Aragonia contra Saracenos armis certabant. Igitur domum iis è finibus reuerſi, de ſororis & Adalbaldi nuptiis cognouere. Quòd ea Franco data fuiſſet, maximo ſcilicet ipſis ea res dolori erat. Cùm enim Francos ſuo generi poſthaberent, eos vehementer odio proſequebantur. Ergo neque palàm, neque in occulto ipſi de Adalbaldo benè ſentire; multis eum conuiciis proſcindere; multas in eum inimicitias exercere; tandémque de eo, vel per inſidias, vel per apertam vim tollendo, ſermones ſerere. Contrà, modis omnibus niti parentes: eorum animis, & iris mitigandis multa proponere, multa facere. Sed illi neque rationi, neque parentibus obſequi. Eò denique res proceſſit, vt in parentes etiam

S. Adalbaldus in Vaſconiam proficiſcitur, & ibidem occiditur ab vxoris fratribus.

Hucbald. in vit. S. Rictrud. lib. 1. mirac. S. Rict. Chron. Marchian. Andr. Marchian. lib. 1. Chron.

Eius cædis quæ cauſa fuerit.

A odia conuerterint; aduerſus eos arma ſumpſerint. Cùm itaque factionis ignarus in eas ſeſe improuidus inſidias Adalbaldus induiſſet, quas ij collocauerant, à multis in eum impetus eſt factus. Haud procul Ernoldi ſoceri domo cæſum fuiſſe comperio: de Rictrudis fratribus vnum ei ferro caput abſcidiſſe: grandi necem miraculo diuinitus ornatam. Cùm enim cædis auctores alius aliò diffluerent, Angeli duo Adalbaldum ab vtroque latere ſepſerunt: his ipſe adiuuantibus, caput in manus recepit: iiſdem comitantibus, ad Epiſcopale templum Petragorici viam fecit: illic coram ara cum capite ſtitit ſeſe, ac flexis genibus in victimam numini obtulit; ibique tandem concidit. Mouit tantæ rei miraculum pleroſque vrbis illius incolas, vti cum honore ſepulchro imponerent, & veluti Martyrem venerarentur. Verùm eius necis nuntius Chlodouæum Regem, Erchenualdum ipſius fratrem, & Francorum primores ſauciauit vehementer, quibus tanto viro priuari durum fuit. Præcipuus tamen turbo mœſtitiæ in Rictrudem incubuit, quam propinquorum crudelitas, chariſſimæ rei amiſſio, & liberorum orbitas vno impetu vulnerabant. Ceterùm vbi fre-

Poſt cædem S. Adalbaldus caput ſuum in templum defert.

Men. Martian.

Doluit ea cædes Regi, Erchenualdo, Francis:

at præcipuè Rictrudi:

B quentibus D. Amandi ſermonibus erecta fuit, mœrorem facilè temperauit. Obſeruata etiam animo mariti virtus, morúmque ſanctitas fidem ei fecere, haud dubiè ipſum cælo potiri, nihílque ideò mœſtitudini obſequendum. Sanè poſtmodum conuolantis ad eius corpus hominum multitudinis veneratio magnum ipſi, & diuinum quidpiam ineſſe patefecit: ſed multò magis quæ plurima vis ex eo manauit complures ægros morbis leuandi. Eapropter Rictrudem cæleſtium rerum vehementiùs ardor incendit: ipſáque mox animum cœpit præclarum audendi facinus. Sæpè auditu vſurpauerat, magnoperè Deum caſtimonia tangi. quæ fœminarum à teneris annis illibatum corporis florem ei conſecraſſent, gratiſſimas eſſe: quæ contrà poſt nuptias viduo iam thalamo ſaltem pudicè vitam agerent; haud etiam diſplicere. Quod igitur vitæ ſupererat, id S. Amandi colloquijs impulſa caſto corpore traducere inſtituit: & quò ſecuriùs hoc ageret, etiam cordi fuit intra cœnobij ſepta concludi. Sed huic tam piæ voluntati obluctantem grauiter Regis animum ſenſit. Quippe vbi ad

quam tamen S. Amandus, mariti virtus, & ad huius corpus miracula ſolantur:

eique mẽtem iniiciunt pudicitiæ, vitæque religioſæ.

Hucbald. in vita S. Rictrud. Anonymus l. 1. de mirac. S. Rictr. Chron. Mart.

Verùm huic deſiderio Rex ſeſe oppoſuit;

Auctores citati;

C eius aures perlatum fuit, poſt Adalbaldi fatum vxorem eius conſilium cœpiſſe vitam caſtè ducendi: eò ſcilicet animum vehementer appulit, vt ſecundas ei nuptias perſuaderet. Primò blanditijs actum, & illecebris eſt, oblato inſigni viro, qui nobili genere, gratia, opibus pollebat. Poſtquam hoc parum procedit, etiam intentati ab Rege terrores, minæque cogendi, niſi pareret extemplò. Sed opportunè Rictrudi S. Amandus conſilia ſuffecit, quibus iram frangeret Regis, aut ſaltem eluderet. Cùm ergò rurſus inſiſteret ille, vti caſta mulier ſecundis ſe nuptijs obſtringeret: ipſa molliùs reſpondere; haud apertè propoſito matrimonio reniti: tantùm petere tempus ad deliberandum; prorſus ad Regis voluntatem omnia fingere cœpit: adeò vt etiam ſponderet, nihil ſe, niſi ex eius ſententia facturam. Ita Regis animus facilè temperatus eſt. Verùm vti quod animo conceperat, id Rictrudis aliquando perficeret, in villa Bareio (diſtat ea tribus Attrebato leucis, iámque Boitium appellant) inſigni luxu conuiuium apparat: ad id Regem, aulæque Principes inuitat, quaſi conſilio de nuptijs agitandi. Ipſa inter epulas hilarandis conuiuis varios lepidóſque in-

eamque ad nouum matrimonium impellere conatus eſt;

inſigni tamen modo S. Amandi conſilio eluditur in conuiuio:

Auctores cit.

D ſpergit ſermones. Ibi Chlodouæus mulieris animum ob libertatem admiratus, perfacilè credidit exſtinctum eſſe penitùs caſtè viuendi deſiderium: è contrario, nuptias celebrandi cupidinem exortam. Sed eius ſpei plenum breui Rictrudis fefellit. Illatis enim menſis ſecundis, hilari vultu ipſa conſurgit: tum Regem elata voce percontatur, Num ſibi liceat id, quod animo ſederit, domi peragere. Annuente Chlodouęo, quòd arbitraretur capaciori cyatho conuiuas ad potum inuitaturam, ipſa de ſinu conſecratum ab D. Amando velum extrahit, eòque confeſtim caput obnubit, dicto etiam horrendo imprecationum carmine, ſi quis obſiſteret votis. Ea re conuiuium repentè turbatum eſt, ſæuéque omnes commoti. ſed Regis animus præſertim exarſit iracundia. Ergo ipſe protinus epulas deſerens, exeundo Rictrudem ſic affatur: *Si regium decus opportunum ludibrio arbitrare; vide tandem, quo conſilio id cœperis, quod ipſo exitu fœdum erit. Haud difficilis quidem res eſt, Regibus interdum illudere: Verùm id audere, nulli facilè impune fuit. Si nuptiæ cordi non erant, ideòne tali facinore obturbare*

dum inter epulas ſacro ſe velo tegit Rictrudis.

debebas?

debebas? Sed nunc optato tegere velo; quam adeo diligis, pudicitia fruere: eo tamen facto A
quàm dedecus mihi, tam inimicitias tibi paraſti. Parum mouit matronam ea Regis ora-
tio, parum minæ turbarunt. Quod enim cœperat ingenti auſu, etiam maiori perfi-
cere contendit. Detractis igitur corpori ornamentis, omníque abdicato veſtium
luxu, vili ſe vulgaríque amictu operuit, pluris æſtimans animæ ornatu Chriſti gra-
tiam retinere, quàm perdere vano corporis cultu. Dein opum, quibus pollebat,
magnam D. Amando vim tradidit vel in monaſteria, vel in pauperes erogandam.
Quò ſe poſteà reciperet ad virtutem intra ſepta tutiùs comparandam, retinendam-
que, Martianenſem Abbatiam delegit. Cur eò loci, quàm alibi, abdere mallet ſeſe,
iſta præcipuè impellebant. Erat id monaſterium in ſolo ſitum Adalbaldi mariti poſ-
ſeſſioni obnoxio: Hamaticenſi cœnobio, vbi eiuſdem Adalbaldi auia Gertrudis re-
ligioſam cum cœtu virginum vitam ducebat, proximum cernebatur: auctorem
ſuum agnoſcebat ſanctum Pontificem Amandum: ab Ionato viro integerrimo re-
gebatur: virorum inſigni religione præditorum collegio florebat: anguſtis rebus
arctioris ſtudium paupertatis ingerebat: ideóque ſpem faciebat plurimæ virtutis B
adipiſcendæ. Quo minùs tamen intra paucos dies ei deſiderio corpus illic conclu-
dendi faceret ſatis, duo potiſſimùm impediebant. Primùm enim haud ſatis tutum
videbatur, nondum placato Regis animo, tantum opus aggredi. deinde pluſculum
temporis condendo teſtamento, partiendíſque poſſeſſionibus dandum erat. In-
terim dum Amandus in Elnonenſi monaſterio quierem carperet ab grauioribus
Apoſtolici muneris laboribus, animum eò intendit, vti Fratribus de neceſſitatibus
prouideret. Vinum ipſis breui defuturum animaduerterat. Eapropter Chrodobal-
dum Martianis in cœnobio vitam ducentem, rebúſque Fratrum vitæ neceſſariis
præpoſitum, plauſtra vino aduehendo parare iuſſit. Id verò imperium ægrè accepit,
paruíque duxit Chrodobaldus, aliis rebus, quàm iſti, operam nauabundus. Sub veſ-
perum tamen iter ingreſſus eſt Elnonem verſus, vt vehiculorum penuriam pro ex-
cuſatione obtenderet Amando. Verùm viam facienti omnia corporis membra ita
repentè cum acri dolore ſoluta ſunt, vt tota langueret artuum compago, ſolúmque C
pectus leni motu micaret. Quod igitur lingua vti nequiret, ſolo flatu peruicacem
animum fatebatur, & delicti veniam poſcebat. Ea res ſocios itineris vehementer
ſollicitos habuit: quidam tamen conſilium rapuere nauigio ægrum imponendi, &
prono flumine deferendi Elnonem. Sub noctem ad menſam cibum capturus ie-
rat Amandus, cùm ei de Præpoſiti ægritudine nuntius affertur. Parum is moueri
viſus, ac leniter ſubridens, plura toleraturum iactantiæ, & inobedientiæ, quibus te-
nebatur, vitio, reſpondit: nihilominus tamen presbyterum quendam exciuit, eique
vini modicum, & panis fruſtum porrigens mandauit, vti Chrodobaldum mox
adiret; his ipſum iuberet muneribus vti; tum denique ipſi ediceret, die craſtino al-
bente iam cælo venturum ſe, ideóque corpus è ſtrato corripiat obuiam proceſſu-
rus. Res dictu mirabilis. Vix aliquid è pane vinóque ſumpſit Chrodobaldus, cùm
extemplò membra ſibi reſtitui ſenſit. Aduenienti igitur poſteà occurrens Amando,
cunctos admiratione ſubitæ ſalutis perculit. Sic obtenta delicti venia, leníque ſenis
correptione ad meliora ſtimulatus, cum ingenti voluptate ad ſuos Martianas re- D
uertit, ibique ad virtutem incumbens diligentius, felici poſtmodum exitu vitam
clauſit. Suggerunt monumenta Martianenſis Abbatiæ præclarum eius ſanctitatis
argumentum poſt mortem præbitum. Nam quo tempore cœnobij templum incen-
dio conflagraret, impoſitum eius ſarcophago tapetem prunis ardentibus cooper-
tum fuiſſe, & maximis vndique ſeptum flammis; cum tamen illæſum integrúmque
manſiſſe; idque propter in ſacrario inter res ſacras tamquam miraculi teſtem repo-
ſitum. Atenim Diuus Amandus magnopere cupiens intra monaſterij muros Ri-
ctrudem includi, apud Chlodouæum Regem nihil reliqui fecit, vt eius iram ex-
ſtingueret. Et ſanè multis quà precibus, quà monitis effecit, vt matronam eam ipſi
conciliaret. Obtenta igitur facultate monaſticam vitam degendi, multos Rictrudis
Atrebatum viros genere & dignitatibus magnos exciuit, vti ſpectantibus iis, & pro-
bantibus, teſtamentum conderet. In his emicuere D. Amandus, & Cameracenſis
Pontifex

Temptis ergo Regis minis ornatus corporis exuit Rictrudis.

Multa monaſteriis & pauperibus donat.

In qua ſe cócludat, Martianéſem Abbatiam eligit varias ob cauſas.

Cur in illam non ſtatim ſe receperit.

Cum in Elnonenſi monaſterio agit S. Amandus, eius præcepto non obtemperans Chrodobaldus punitur.

Baudemund. & Philipp. in vita S. Amãd. monn. Martian. MSS.

At ſubinde culpam faſſus ſanitatem recuperat.

Rictrudem S. Amãdus Regi Chlodouæo reconciliat: *Hucbaldus in vita S. Rictrud.* quæ mox ſcribit teſtamentum Atrebati.

Chronic. Mart.

A Pontifex Autbertus. Iſtis aderant Vindicianus, qui poſteà Cameracenſem Epiſcopatum iniit, Honoratus Atrebatenſis Archidiaconus; dein Abbas Ionatus, & Chrodobaldus. Inter viros illuſtres duo præſertim eminebant, Madalgarius Valdetrudis maritus, quem poſteà Vincentium vocauere, & Amalfridus, qui monaſterium Honulphi Chortis ad fines Cameracenſium condidit. Eo verò Riƈtrudis teſtamento, quæ patrimonij nomine Maurontum filium cernebant, ea ipſi omnia reliquit: de ceteris partem pauperibus, partem monaſterijs attribuit. Martianenſi monaſterio adſcripſit pauciſſima ſummæ ſtudio paupertatis, ne locum diuitijs cumulare videretur, in quem ſe recipere ſtatuerat, imitandi Chriſtum gratia, quem nouerat in ſumma rerum penuria vitam in terris duxiſſe. Igitur ijs peraƈtis Atrebato Riƈtrudis Duacum ab illis, quos diximus, viris vnà cum filiabus deducitur. Ibi ſummo cultu excepta in templo D. Virginis, quod Erchenualdus, & Adalbaldus ædificauerant, vel inſtaurauerant, aliquamdiu precationibus intendit, vti res ſuas, & cœptam viam Deus ſecundet. Inde Martianas eodem comitatu captum iter fuit.

Inde Duacum venit;

Illic Riƈtrudem eiuſque filias Euſebiam, Clotſendem, Adalſendem, Epiſcopi ſanƈtis verbis Deo conſecratas in arƈtum cœnobij locum abdidere.

B Hunc Ionatus paullò antè præparauerat ab Monachorum ſede diſtinƈtum, quòd videret minùs decere, vti cum viris in eandem fœminæ partem reciperentur. Quas verò Riƈtrudis materno, lenique imperio regeret, ibidem virgines alias cogi viſum eſt rationi conſentaneum. Igitur Ionato viros, vt anteà fecerat, moderante, nouo cœtui ſexus alterius cum ſumma poteſtate præfeƈta eſt Riƈtrudis. Ea vt ceteris præclarum daret virtutis exemplum, ita nouum vitæ genus exorſa eſt, vt nullam admiſerit in animum cupidinem clauſtris pedes efferendi: & quamuis Monialibus cunƈtis præeſſet, ingens tamen perſæpè ardor parendi ad varia ſeſe deprimentis animi facinora impulerit: vt parem magis virgines quàm matrem, vel Antiſtitam haberent. Cùm ergò nõ minùs tam præclara morum, & religionis magiſtra (cui nunc Amandus, nunc Ionatus præcepta ſufficiebant) virgines proficerent, quàm Monachi Ionato Præſule vtentes progrediebantur: non

ac deinde Martianas proficiſcitur. Ibi cum filiabus in monaſterium deducitur.

idem Chronic. Hucbald in vita S. Riƈtrud. Anon in mirac. S. Riƈtrud.

Faƈta ibi virginum Antiſtita quî ſe geſſerit.

C leuis in dies ad eas faƈta eſt acceſſio, multis alijs ipſarum exemplo nuntium mundo remittentibus. Verùm è filiabus Riƈtrudis Adalſendem immaturè paucos intra menſes mors eripuit: Euſebiam Gertrudis proauia in Hamaticenſe, quod condiderat, monaſterium deduxit. Intereà loci leuirum Riƈtrudis Erchenualdum, de quo multa priùs memorauimus, ſacræ alibi curæ diſtinebant. Is venientem ex Anglia B. Furſeum, quem deſiderium Romam per Gallias adeundi tenebat, volente Chlodouæo Rege, humaniter admodum, & liberaliter exceperat: quòue cum ſocijs in Francia retineret, poteſtatem ei fecerat Latiniaci templum & monaſterium extruendi, ipſique hoc in opus pecuniæ plurimum largitus fuerat. ſub id quoque tempus nouam Peronę obnoxio poſſeſſioni ſuę oppido ædem condiderat, eique monaſterium adiunxerat. Iam dies diƈtus erat eius templi dedicationi, cùm paullò antè Chlodouæus Rex vnà cum S. Furſeo, & Erchenualdo iter fecit. Inuaſit tunc morbus S. Furſeum, & paucis diebus è viuis abſtulit. Erchenualdus itaque non minùs poſt mortem eum amore proſequens, quàm viuum honore coluerat doniſque, corpus eius Peronam detulit; ibique dum conſecratur monaſterij ab ſe conſtruƈti templum, aram proximè iuſſit ſepeliri.

Adalſendis moritur, Euſebia in Hamaticũ parthenonem migrat.

Vit. S. Riƈtrud. mirac. S Riƈt.

Quæ S. Furſei gratia fecerit Erchenualdus.

Vita S Furſei. vit S. Eloquij. Beda lib. 3. hiſt. Anglic cap. 19. Chron. Mart. Ioan. Iper. in Chron. Bertin.

D Quatuor illic annos iacuerat, cùm nouo Erchenualdus deſiderio exarſit beatum virum decorandi. Ergo ſacellum ad orientalem altaris partem ædificat. Ad coronidem hoc opere perduƈto, S. Furſei corpus è tumulo

An. 656. educere, ibique cum pompa collocare ſtatuit. Eam ad rem perficiendam B. Eligius Nouiomenſium & Tornacenſium Epiſcopus, ac S. Autbertus Cameracenſium Atrebatiúmque Pontifex euocantur. Ibi res mira omnibus adſtantibus obieƈta. Quippe S. Furſei corpus ab omni intaƈtum putredine, ac prorſus integrum eſt repertum. Igitur inde cùm magna Epiſcopi voluptate perfunderentur, non leuis etiam Erchenualdum affecit lætitia, eóque vehementer impulit, vt locum eum magnis ornaret cenſibus. Non multo inde lapſo tempore, has partes varia, crebráque nobilium

S. Furſei corpus integrum reperitur, dũ id Erchenualdus eleuari curat.

Vita S Furſei.

An. 659. hominum funera turbarunt. Primus vim mortis ſenſit B. Autbertus, annò fermè ſecundo poſtquam S. Vedaſti corpus è ciuitate Atrebatenſi in Caſtrum Nobiliacum

S. Autbertus vita defungitur.

Vita S Autbert. Ægid. Bucher.

tranſtu-

Datur ei ſucceſſor S. VINDICIANVS, *Ioan. Molan in Natal SS Belgij. Ægid. Bucher.* qui fructuosè laborat.

tranſtulit, ibíque monaſterium ad eius honorem exſtruere aggreſſus eſt. Leniuit tamen conceptū ex eius obitu dolorem, qui proximè Cameracenſibus & Attebatenſibus infulis decoratus eſt Vindicianus. Is enim minimè vulgari pollebat virtutum gratia, multáque vi dicendi præditus, ad euellendas ex animis vitiorum fibras aptiſſimus habebatur. Et multum ſanè variis locis fructum collegit, quà feruenter è ſacro ſuggeſtu improbos corripiendo, quà bonos ad virtutis ſtudium ardentiùs capeſſendum inſtigando vehementer. A

Chlodouæus Rex moritur. *App. Greg. c. 91. 92. Aimoin l. 4. cap. 43. Ægid. Bucher.*

An. 660

Poſt breue tēpus in Francia Chlodouęus Rex mortem oppetiit.

CHLOTHARIVS filius ei ſufficitur. *Vita Bathild.*

Chlotharius liberorum eius maximus regni gubernacula ſuſcepit parū idoneus regendo, quòd vix pueritiam exuiſſet. Verùm aderat ei mater Bathildis, quæ nō minùs rectam ad gubernationem morum ſanctitate, quàm ſapientia pollebat.

Obit Erchenualdus: *App. c. 92. Aim. l. 4. c. 44.* qui à plerisque laudatur; *App c. 84. Aim. l. 4 c. 17.* à Sanctis tamen Eligio & Audoeno vituperatus eſt. *In vita S. Eligij.*

Eodem cum Rege anno vitam perdidit Adalbaldi frater, & Palatio Pręfectus Erchenualdus, poſtquam mēſes aliquot apud Chlotharium in eodem magiſtratu tranſiiſſet. In eius laudem plerique latiùs excurrūt, pietatem, modeſtiam, humanitatem, & munificentiam in pauperes, & ſacra loca celebrantes. Solus in eum acerbior D. Eligius videtur, & qui vitam eius litteris tradidit, S. Audoënus. Hic enim repentinum eius exitum ita memorat. B Erat Erchenualdo longinquum iter ſuſcipiendum grauibus negotiis vrgētibus. Ad id cùm omnia comparaſſet, equóſue non paucos impedimentis, auroque plurimo ad neceſſitates oneraſſet: D. Eligium ardenter rogauit, vt ſeſe comitem viæ adiungeret. Parum ea ſancto Pontifici arriſit flagitatio: & prorſus is abnuiſſet vnà viam capeſſere, niſi quorumdam Abbatum, grauiúmque virorum aliorum preces impuliſſent, quos metus inceſſerat, ne grauiter Erchenualdus offenderetur. Priùs tamen ipſis palàm edixit, haud feliciter ſucceſſurum hoc iter: & quem viderent ſano corpore proficiſcentem, illic, quò tenderet, intra breue tempus Principem iri vita priuatum. Igitur poſtquam ad eum locum, quem petebat, Erchenualdus cum Epiſcopo perueniſſet: euenit nocte quadam, vt cunctis ad captandam quietem compoſitis, ſolus cum Diacono extra cubiculum D. Eligius inambulauerit, ac rebus cæleſtibus intentus, è ſancti Prophetæ pſalmis quidpiam animo peruolucrit. Illic tunc ei viſa de cælo ignea columna vibrari, rectáque ad locum vbi ſomnum Erchenualdus capiebat, tendere. C Et mox ipſe Diaconum affatus haud dubiè iacentem in lecto beſtiam (ita nominabat Erchenualdum) interituram prædixit. Et vix ea pronuntiauerat, cùm ingentes Erchenualdum dolores inuadunt, excruciántque vehementer. Ad horum igitur acerbitatem euigilans Princeps, nihil priùs habuit, quàm vt Epiſcopum euocaret, cuius præſentia, & alloquiis aduerſus mortem muniretur. Ingreſſi ad eum Pontificis, grauéſque cruciatus corporis, quibus torquebatur animaduertentis, prima fuit oratio, vt quandoquidem nulla ſpes daretur vitam vlteriùs producendi, ne moriturus id facere abnueret, quod viuus præſtare detrectauerat. E tumentibus loculis aurum illico extrahi, ac in pauperes diſtribui iuberet ira numinis pacanda. id ſolùm ad ſalutem animæ valiturum, quod erogauerit: obfutura quàm maximè omnia, quæ vidulos intra conſtrinxerit dandi parcus. Ad ea verba dum cunctatur quidquam tribuere, animam protinus efflat Erchenualdus. Ita quidem Audoënus, dum res D. Eligij memoriæ mandat, tam triſtis ſubitique obitus narrationem proſequitur. D velítne tamen æternæ ſalutis exſortem naturæ debitum perſoluiſſe, non facilè mihi perſuadeo.

Ioan. Iper. in Chron. Bertin. vide quæ ſcribimus in vita S. Adalbaldi. c. 9. Leudeſium filium Erchenualdus reliquit.

Contractis aduerſus egenos manibus ea pugnant grauiter, quæ de ſacris ab hoc Principe conſtructis ædibus, & monaſteriis expoſuimus. Deinde corpus eius intra templum ab ipſo conditum Eligius Peronæ telluri tradidit, argumento ſanè non leui, minimè flammis infernalibus damnatum cenſuiſſe. Qui ſuccederet in opes paternas, & ſummum Franciæ regni magiſtratum, prouectæ ſatis ætatis filium reliquit Leudeſium nomine.

Ebroinus Palatio Reg. Franc. præficitur.

Sed eo prætermiſſo Palatij Præfecturam Ebroinus adiuit ingenti vir animi vaſtitate, & ferocia.

S. Eligius decedit. *Audoen. in vita l. 2. c. 14.*

Paucis ab Erchenualdi exitu diebus menſe Decembri vitam cum morte mutauit Sanctus Eligius.

Grauis mors eius Flandris,

Eius deſiderio Tornaci, Inſulæ, Duaci, ac per totam Gallo-flandriæ noſtræ ditionem mœſta fuere omnia; & Flandrorum meliores cum Liderico vehementer affecti: prorſus ablata ſpe propiùs vltrà fruendi, quòd Nouiomi extra muros in publico cœmeterio corpus condi mandauerit. Nulli tamen luctuoſior eius obitus,

quàm

CHLOTHARIVS III. R. FRANCOR. & Reginæ Francorum Bathildi.

Audoen. lib. 2. cap. 35.

A quam Bathildi Reginæ Francorum accidere viſus eſt. Acceptis enim de morte nuntijs ea mox ad locum, vbi iacebat, viam arripuit. Ibi multas in lachrymas fluens tegumentum corpori iniectum detrahit, arctóque membra complexu inuoluens, ori, manibus, & pectori frequens oſculum figit, eò prorſus intenta, vt explendo ſancti animi deſiderio ſecum ad monaſterium Calam deferat. Indulſit lachrymis, & pietati aliquid Eligius, profluente confeſtim è naribus ad Reginę contactũ multo ſanguine (quamuis hiberno tempore iam frigidum, & diu exanime corpus iacuiſſet:) quo linteis excepto ad ſolatium frueretur. Sed aliò, quàm ſtatuerat, deferri corpus haud permiſit. Quippe hinc Regina, illinc Pariſienſibus aduerſus Nouiomenſes luctantibus, ad illorum vim & conatum immobile id ſemper ſtetit: Nouiomenſibus verò manus, vt auferrent, admouentibus, illico ceſſit, portaríque ſe ſuſtinuit. Haud caret modò quibuſdam eius ſanctiſſimi viri lipſanis vtraque Flandria. Ex oſſibus eius aliquot obtinuere Brugenſes ac Tornacenſes. In ſacello B. Magdalenes mallei duo ſeruantur Duaci, quibus, dum viueret, ad thecas Diuorum, aliáque opera per-

Ad cuius contactum è ſancto eius corpore ſanguis effluxit.

Audoen. in vit.

Huius viri Reliquiæ in Flandria.

Herim. Chron. Ioan. Molan. in Natal. SS. Belg.

B ficienda vſum ferunt. hique non modò propterea magnæ apud ciues ſunt venerationi, verùm etiam multis opitulantur. Etenim ipſis Decembris Kalendis cùm partim ex tota vrbe, partim è vicinis remotiſque pagis equi omnes ad id ſacellum deducuntur quotannis: quos rabies infeſtat, eo confeſtim hi malo liberantur, ceteri ab eodem immunes perſiſtunt toto anni curriculo, poſtquam ſacerdos ijs crucem malleis ad frontes ipſorum efformauerit, aquámque ſacris verbis expiatam præbuerit. Igitur Eligio morte ſublato vtrique ſedi datus eſt Pontifex Mommolenus. Quæ ipſum ad hoc regimen extollerent, plurima fuere. Primò vitæ monaſticæ rudimenta cum Bertino & Bertramno Luxouij exercuit. Inde per Galliam comitibus illis ardor traxit multos ſanctis moribus homines inſtruendi. Ibi conſpicua virtus Chlothario Regi, & Francorum primoribus deuinxit. Et fuere nobilium complures, qui eius conſuetudine illecti frequenter adirent, multóſque dies apud eum ſtimulandi ad virtutem animi ſtudio conſumerent. Nec ipſi à fœdis voluptatibus homines auellere difficilè

Et harũ Duaci virtus in equos.

Arnold. VVion in Martyrol. monaſt.

Succedit in locum S. Eligij MOMMOLENVS:

Breuia. Audom. Aion Tornacenſ. Vſuard. Ioan. Iper Folcard. in vit. S. Audom. Iacob. Meier. Ioan. Molan. Arnold. VVion.

cuius hîc laudes proponũtur, actaque.

C fuit, cùm quæ verbis traderet, ea gnauiſſimus exſequeretur. Conatus eſt Chlotharius in aula diu retinere: ſed breui faſtidium eius iniectum eſt, gnaro nimis, quibus ipſa quantíſque morum, & animi diſcriminibus agitetur. Ergò Bertinum alterúmque ſocium Taruannam ad S. Audomarum eius vrbis Epiſcopum perduxit. Ibi omnes aliquanto tempore in populi cultum ardenter incubuere. Sed aliò mox deſiderium impulit vitam arctiùs intra loci ſacri ſepta ducendi. Nec votis eorum defuit Audomarus, conceſſo etiam fundo, vbi ſacram conderent domum. Præfectus ceteris Mommolenus omni virtutum ſplendore ad ſumma tendentibus illuxit. Sed Eligio Pontifice, vt iam docuimus, exſtincto, tandem inde auulſus eſt, Neruiíſque & Nouiomenſibus ad virtutem informandis admotus. Grata fuit vtriſque populis eius electio, cùm ſpem facerent multi apud ipſos fructus colligendi eatenus traducta ſanctè vita, & vetus verbi diuini mentibus inſerendi, hominéſque religione imbuendi labor. Et profectò reſpondit egregiè ſudoribus eius inſignis ſeges animorum, quamdiu Pontificem egit. Annos ſex & viginti vtramque ſedem tenuiſſe

D comperio, multíſque miraculis decoraſſe. Inter alia potentiam eius prodidit exanimis homo ad vitam eius oratione reuocatus.

Intereà temporis Amandus, etſi plurima preſſus ætate, Rictrudem, eiúſque virgines frequens Martianis inuiſebat. quem fructum legerent, quî precibus indulgerent, quo ſtudio virtutis tenerentur, eas percontari diligenter: præcepta etiam ipſis ſufficere vitam piè ſanctéque tranſigendi. Sed præſertim Martianas adiuit, Rictrudis rogatu, cùm de Mauronti filij nuptijs varia iactarentur. Quòd Regi charus eſſet Maurontus ob inſignes militiæ, togæque artes, quæ iam in ipſo adhuc iuuene mirum in modum emicabant; eóque fieret, vt conſilijs de regni rebus idoneus haberetur: multi nuptias ipſi ſuadebant. neque parens Rictrudis ab his abhorrere videbatur. Quæſita igitur oblatáque tanto Principi puella genere par, multis opibus potens. Verùm Amandus clàm matre iuueni facilè coniugij faſtidium iniecit, præclaros de cælibis vitæ laudibus ferens ſermones. Cùm ergo tempus nuptiarum appete-

S. Amandus Martianas frequentat.

At præcipuè cùm de nuptiis Maurõti S. Rictrudis filij ageretur, vt ſanctæ matronæ cõſilia ſuggereret.

Baudemund & Philipp. in vita S. Amand. Hucbald. in vita S. Rictrud. vita S. Mauronti.

ret, Maurontus animum à coniugio auerſum matri patefecit, dum Martianis quietem carperet ab aulico ſtrepitu ſemotus. ſibi enim iucundius videri caſtè vitam exigere, quàm matrimonio illigari. Eo dicto vehementer attonita fuit Rictrudis, ac A ſecum reputauit, ad nequitiam filio viam patere. *Quî enim Princeps id ætatis, in aula Regis aſſiduus, ſine coniuge, caſtam duceret vitam? Lubricum potius eſt delicias & aulam colenti iuueni pudicitiæ florem peſſundare: raróque euenit, vt delicijs aſſueti nullum ad fœdas voluptates gradum ſternant, ſi nuptias recuſent.* Ægerrima igitur animi, natóque admodum formidans, Amandum accerſit extemplò: de Mauronti voluntate, & periculo edocet. Ille nihil cunctatus aduolat Martianas. ibi Blandis Rictrudem boniſque mulcet alloquiis. *haud quidquam Mauronto timendum, ſi nuptias auerſetur. non vaga libidine voluptatis, ſed deſiderio virtutis ad hoc impulſum. tametſi ætatem inter aulicos ſtrepitus, & voluptatum illecebras traduxerit; minimè tamen aulæ moribus, & licentia labefactatum. neque veſtium luxu, neque delicijs exſtinctum, quem à parentibus hauſit amorem virtutis. Frontem igitur ipſa exporrigat, omnémque abſtergat metum. breui Mauroutum lætitiæ materiam odio nuptiarum, & caſtitatis amplexu daturum.* Atque ita locutus ad B aram concedit ſacris operaturus. Eodem vocatus feſtinat Mauroutus. atque hunc intuenti attentiùs Pontifici mirum ecce confeſtim offertur oſtentum. Quippe apiculam terno volatu verticem eius ambire conſpicit; haud dubium diuini numinis ad ſe vocantis argumentum, vt caſtitatis dulcedine fruatur inter Clericos adſcitus. Ergo perfuſus ingenti lætitia, Mauroutum appellat. eum calidis ſubinde verbis impellit, *vti moras omnes abrumpat. tempus iam eſſe id, quod animo inſideret, aperiendi: quódque nutu diuino firmaretur, eſſe prorſus maturandum. eius operis cunctationem periculi plenam eſſe, certámque doloris non exigui. contrà, feſtinationem gaudio futuram.* Ad ea Mauroutus facto magis, quàm voce reſpondet: properéque Amandi genibus affuſus, manum eius præſtolatur. Igitur ille verticem Mauronti capillis nudat in orbem tondendo, itáque numini æterno conſecrat. Sed dum eius ferro capillos reſecat, multa in aures inſtillat ſuauiter verba. *quæ videlicet circa crines, capútque perageret, ijs pleraque innui, quibus animum mentémque tangi oporteat. Summum enim capitis* C *verticem nudari crinibus, vti pernoſceret, omnia cordis arcana immortali Deo eſſe prorſus cognita: nihilque adeò mentem occultè moliri, quod non eius oculis pateat cuncta cernentis. Frequenti fruticantis comæ reſectione ſatis indicari, inania, & ſuperflua cogitationum eſſe perſæpè amputanda. In coronæ modum permultos in capite crines relinqui, quo frequenter mentem ſubiret, de ſæculi moribus retinendum nihil: ad regale ſacerdotium capeſſendum eo diademate incitari debere. Nullo denique tentationum impetu frangi oportere, cui capillorum corona eſſet argumento, æternum in cælo decus, coronámque ab numine præparari.* His ergo ab Amando peractis, incredibilis Mauroutum animi dulcedo, ſumma Rictrudem lætitia inceſſit. Mauronto iucundum erat, graui onere nuptiarum excuſſo, libera in Dei ſtudium mente ferri: at Rictrudi lætiſſimum, tali inſtituto fluxæ fidei adoleſcentiæ cautum eſſe. Id verò nouum vitæ genus diuerſas aulæ veſtes, moreſque poſcebat alios: ac ideò vtroſque Mauroutus induit multis nobilibus magno ſtupore defixis. variúſque mox per aulam rumor diffuſus, pleriſque obſtrepentibus, D aliis probantibus factum eius. Apud Franciæ Regem nihil inde gratiæ diminutum: ſed ipſe mox ab eo ſcribendis regiis diplomatibus eſt adhibitus: quo in officio laudem meruit prudentiæ, fideíque. Ardebat interim deſiderio monaſterium aliquod moliendi, cuius operis cupidinem animo iniecerat Amandus. Et percommodum ei locum Minariaci (hodie Meruillam appellant) in Liſæ fluminis ripa delegit, ſexto ab Inſula milliari, cui nomen erat Broylo. Et breui ædificium ſurrexit; tandemque impoſito tecto electi qui incolerent, éque D. Benedicti placitis viuerent, homines probi; ac quibus vitam tuerentur, inſignes cenſus attributi. Interim exeunte AN. 661. anno Domini ſexcenteſimo & ſexageſimo primo, quod erexerat Elnonæ, Amandus templum inſigni pompa dedicauit. Eò celebrandi feſti cauſa ex eius voto plurimi conuenere ſeu virtute, ſeu genere nobiles viri. Horum præcipui aliquot Epiſcopi, Reolus Remorum, Vindicianus Cameracenſis, Neruiorum & Nouiomi Mommolenus; inter Abbates Bertinus Sithiuienſis, & Ioannes Blandinio præfectus

Quod nubere nolit Mauroutus, docet ex ſtudio caſtitatis profectum.

Eodemque die inter ſacrificandum Mauroutum ad mutandum vitæ genus hortatur:

Citati auctores lectionarius lib. S. Amati.

eumque in Clericum attondet,

& quid capillorum tõſura velit, edocet.

Vita S. Maur. & lectionar. lib. S. Amati.

Mutat ſubinde veſtes moreſque Mauroutus.

Ab Rege Frãciæ Cancellarius creatur.

Chron. Mart.

Monaſterium Broylẽſe condit.

Vita, & mon. Martian.

Cod. ms. Elnon.

S. Amandus Elnonenſe tẽplum dedicat multis præſentibus præſulibus.

Horũ hortatu

Gaudaui.

A Gandaui. Et his maximè impellentibus, teſtamento cauit Amandus, addita horribili interminatione, vti nullus mortalium quantalibet ingens dignitate, corpus ſuum Elnonenſibus poſt mortem eriperet aliò transferendum. Grauem tunc annis ætatem is agebat: ideóque iam cælis maturo anni ſequentis initium vitam abrupit iucundè, cùm demptis decem annis ſæculum vixiſſet. Quo tempore ſpiritum exhalauit, piiſſima virgo Aldegondis per noctem ad aram Deiparæ Matris Malbodij precibus indulgens ab Angelo in amœnos, & ingenti lumine fulgentes locos perducta fuit; ibíque S. Amandum candore niueo, & multo lumine circumfuſum aſpexit, cui cælos petenti plurima hominum turba candidis emicans veſtibus in pompæ modum præiret, aut ponè inſiſteret. Verumenimuerò ad nuntios de felici huius Apoſtoli Flandriæ exitu coortæ ſunt multis lachrymæ lætitia permixtæ. Iucundum quidem erat, ipſum cælis illatum pro meritis gloria fulgere: at eius conſuetudine, alloquio, ſtimulis, & conſilijs priuari, graue admodum videbatur. Id quod præſertim Liderico, Rictrudi, Mauronto, & alijs, quos præceptis excoluerat, vſu venit. Ad ſepul-

AN. 662.

CHLOTHARIVS III. R. FRANCOR.

de corpore ſuo ſcribit teſtamentum. *Monum. Elnon.*

Idem paullò pòſt moritur. *Milo in tract. de nat. & obit. S. Amandi.*

Oblata de ipſo Aldegondi viſio. *Append. ad vit. S. Amandi.*

Dolor multorũ de ipſius obitu.

B turam ſanctiſſimi eius corporis plurimi vndique diſcipuli quà Clerici, quà Monachi, quà nobiles confluxere. Secundo pòſt anno Chlotharius Francorum Rex ardentiſſima febri æſtuans viuis eripitur. Theodoricum eius fratrem Ebroinus quaſi iure ſuo ad regni faſtigium euexit, certo multorum exitio, quibus charior erat virtus, quàm flagitia. Etenim Theodoricum immodicus iræ ac vindictæ animus, ſæuities, ſcelerum effræna libido, perſimilem Ebroino fecerant, ideóque prorſus cum eo timendum. Verùm inde breui odiorum materies Francis oblata. Ideóque hi grauiter in vtrumque commoti & Theodoricum regno, Ebroinum præfectura ſpoliant, & mox in varia tonſos mœſtóſque monaſteria detrudunt. Igitur paucis pòſt diebus ad Childericum Theodorici fratrem in Auſtraſia regnantem legatos mittunt oratum, vti Franciæ regnum capiat. iſque ſtatim cum Wolfualdo regiæ domus Præfecto ex Auſtraſia profectus Pariſios, ſummo plauſu, & honore à Francis excipitur. Eo regni

AN. 664.

Corporis eius ſepultura.

Chlotharius Rex Francor. moritur. *Append. c. 41. Aim. l. 4. c. 44.*

THEODORICVM ei ſufficit Ebroinus. *Iidem auctores, & alij.*

Vterque breui pòſt in monaſteria detruditur à Francis, & regnum CHILDERICO traditur. *App. Greg. c. 94. Aim. l. 4. c. 44.*

C habenas moderante Iris per menſem Martium in aëre conſpecta cauſis occultis, inſolenti prodigio, nec pro more ſolis lumine in oppoſitis nubium ciente. Ad huius aſpectum omnes tremor inuaſit, multiſque perſuaſum fuit, extrema mundi tempora portendi. Deinde per Auguſtum, duóſque menſes proximos Cometa ingentibus radijs aërem obtinuit magno ſpectantium terrore. Ad Orientem ſub Galli cantum emicabat, nec priùs condebatur, quàm ſol lumine obrueret. Exinde multi hominum exſtincti, fœdéque pagi & oppida cultoribus vacuefacta ſunt. Nec eius Cometæ vis Reges afflare ſolita, Childericum præterijt. Superbi mores eius, animi leuitas, ſæuum imperium, odia Francorum accenderant. Sed in eum Bodillo vir nobilis præſertim irruit cæſi virgis ad palum ipſo iubente corporis iniuria commotus. Quare per ſiluam inter venandum errantem adortus mucrone atrociter confodit, occiditque: ac ne quis vltor facinoris exoriretur, eodem ferro eius vxorem induit, & quam ipſa vtero prolem gerebat. Ad huius rei nuntios Wolfualdus fugam in Auſtraſiam furtim arripuit, quò vitæ conſuleret ſuæ. Igitur paucis diebus elapſis Theodoricus in

AN. 667.

Iris inſolita.

Cometa miræ magnitudinis.

Ingens ſubinde mortalitas.

Childericus à Bodillone occiditur: *Append. cap. 95. Aim. l. 4. c. 44. vita S. Leodeg.*

eiuſque coniux vterum gerens. *Iidem auctores.*

D regnum à proceribus reſtituitur: & vt innoxius imperaret, Leudeſius æqui cultor, Erchenualdi filius, & nepos Adalbaldi, eius aulæ præfectus eſt, Leodegarij Auguſtodunenſis Epiſcopi conſilio. Ebroinus poſtquam iſta Luxouij accepit, fruticante iam capillo Monachi veſtem & animum exuit: tantáque cupidine recipiendi Palatij dignitatem exarſit, vt mox ad arma ſe ſuóſque concitauerit. Quòd multos Francorum in partibus haberet, breui ad eum iuſti exercitus copiæ confluxerunt. Igitur eas extemplò contra Theodoricum ac Leudeſium duxit, ingenti ſpe vincendi erectus. Sed paullò pòſt placuit furto belli potiùs, quàm apertis campis hoſtem aggredi. Ergo nocte media conſurgens ad Iſaram flumen exercitum rapit. Ibi cuſtodes amnis, dein alios quàm plurimos per tenebras adortus obtruncat. Verùm exorto iam latè tumultu, priùs Theodorico & Leudeſio effuſa condi fuga licuit, quàm ipſis hoſtilis mucro ingrueret. Ita Leudeſius cum Rege, ac theſauro regio ad villam Abacinum euaſit. At Ebroinus rapiendam celeritate victoriam ratus eò breui vtrumque perſecutus eſt. Vt inde Leudeſius & Theodoricus per fugam in tutum ſe receperint alius

THEODORICVS in regnũ reſtituitur. *Append. cap. 95. Aim. l. 4. c. 44. Sigeb. alij.*

Leudeſius Maior domus conſtituitur. *Iidem auctores.*

Ebroinus è monaſterio fugit, & collectis copiis in Theodoricum & Leudeſiũ mouet. *Vit. S. Leodegar. App. c. 95. Aim. l. 4. c. 44. Sigeb.*

Partem hoſtium noctu cædit:

Digitized by Google

theſauris regijs potitur: ac ſubinde Regem capit. *App c. 96. Aim. l. 4. c. 44.*

A

aliò profecti: repertos tamen ibi theſauros regios Ebroinus in poteſtatem redegit. Et mox Cariſiacum, quò Theodoricus fuga delatus fuerat, intendens, ipſum Regem cepit, eúmque ſibi conciliauit. Verùm niſi Leudeſio vitam eriperet, nihildum ſe feciſſe arbitratus eſt. (An. 66[illegible]) Ad notas itaque periurij artes conuerſus, eum ad Regem euocat, data fide nunquam ipſius vitæ, & fortunis nocendi. Haud difficile fuit in fraudem Leudeſium inducere, quem vitæ innocentia, rectique ſtudium nihil prauum de aliis opinari cogebant.

Leudeſium periurus occidit. *Iidem auctores, alij.*

Poſtquam ergo Cariſiacum ad Regem peruenit, Ebroinus imperandi libidini, & ſæuitiæ poſthabens iuramentum, Leudeſio fœdè necem attulit, & Palatij Præfecturam arripuit.

Et Maiorem Domus ſe conſtituit. *Iidem auctores, alij.*

Ethico Leudeſij filius patri ſuperuixit, & Regis gratia floruit.

Ethiconem Leudeſio filium fuiſſe comperio; eúmque matrimonio ſibi iunxiſſe ſororem Reginæ D. Leodegarij neptem: ac propter illud cõiugium in Alemannia Ducem ab Rege factum, latiſſimè per Alſatiam, Sueuiam, & Germaniam ſuperiorem imperaſſe video. Sed occiſo Leudeſio multis Francorum ingens dolor exortus: cùm præſertim facilè animaduerterent, potiente rerum Ebroino, nihil vſquam probis hominibus per Franciam tutum fore. Maiori tamen præ omnibus mœſtitia obruti fuere Sigefridus Leudeſij patruus, Ethico B eiuſdem filius, & cum matre Rictrude Maurontus patruelis. Eo ſcilicet viro priuati, quem virtus, opes, ac præfectura Regi charum fecerant, boniſque omnibus; contrà, Ebroino, maliſque cunctis timendum eadem reddiderant: parum ſibi aduerſus Ebroinum præſidij futurum arbitrabantur.

Nec in eius propinquos ſæuijt Ebroinus.

Nullo tamen in eos Ebroinum maleficio graſſatum reperio: creuítque potiùs in dies apud Regem vel Ethiconis, vel Mauronti gratia. De illo, quæ iam diximus, ea fidem fecerint. De Mauronto id certum eſt, apud Theodoricum Cancellarij functum officio.

In alios multos Rex idémque graſſantur.

In alios quamplurimos alio Regem & Ebroinum animo fuiſſe memorant. Cùm enim multi Theodoricum vaſti animo, rapinas & cædem anhelantes viri cingerent; horum indicio plerique ad eum delati, & falſa circumſcripti criminatione ſunt; nonnullíque horum exquiſitis cruciati tormentis. Dum igitur partim iis delationibus, & iudiciis, partim rebus aliis in Francia Theodoricus & Ebroinus diſtringuntur; nullúſque has Belgij partes turbo malorum concutit: non parum in Gallo-flandria, viciniſque locis religio aſſurgit.

Floret interim Religio in monaſterijs Elnon. Mart. Hamatic. Broil.

Multique ad eam conuolát ex ſæculo.

C

Elnonæ condito ab S. Amando cœnobio nihil reliqui faciebat Andreas Archimandrita, vt non ſuos modò, verùm etiam alios omnes inſigni virtutum ſtudio accenderet. Nihil minùs præſtabant Martianis Ionatus & Rictrudis, cùm hæc virginibus, ille Monachis, tum exemplo, tum præceptis mirum virtutis amorem infererent. Eodem ſtudio nitebatur Gertrudis Hamagiæ Moniales commouere. Et ſanè reſpondebant vbique pares deſiderio fructus: & multis quotidie tum viris, tum fœminis ingens ardor animos corripiebat mundi faſtum calcandi, intráque clauſtra vitam ducendi arctiſſimè. Ad Liſam præcipuè creſcebat virorum numerus eo in monaſterio, quod recenter ſtruxerat Maurontus, & multis donârat poſſeſſionibus. Martianis & Hamagiæ maior in dies virginum cœtus conſpiciebatur. Iraque latiùs diffuſa virtutum fama, quæ plurimæ his in phrontiſteriis alebantur grauiter:

Haſnonienſe monaſterium à Ioanne & Eulalia conditur. *Monu. Haſnon. Bald. in Chron. Camer. lib. 2. Iacob. Guiſ. in Annal. Han.*

(An 67[illegible]) Haſnonienſe monaſterium ad Scarpi ripam in Oſtrouandia erigendi data eſt occaſio. Depreſſus is locus Elnonam inter & Martianas, ſolo ferè Scarpi flumine ab D Gallo-flandriæ terminis ſeiunctus: ceterùm vitæ monaſticæ opportunus. Ioannes & Eulalia ſoror magno nati loco, & virtutibus clari, condidere, fortunis, quas admodum copioſas habebant, eò traductis. Poſtquam omnibus ædificiis culmen impoſitum fuit, Vindicianus Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex ſacris templum cæremoniis dedicauit: vterque ſexus intra ſepta concluſus eſt, acceptis ſecundum Diui Benedicti regulam veſtibus, & inſtituto viuendi: ſeparatis in ſedibus Ioannis filius viris, Eulaliæ filia virginibus, præfuere.

Andreas Abbas Elnon. moritur, & miracula edit. *Chron. Elnon.*

(An 67[illegible]) Non multò pòſt vitam poſuit ſanctiſſimè Andreas Elnonenſis monaſterij Antiſtes decimo ferè poſt S. Amandi exitum anno. Eodem in templo cum hoc Flandriæ Apoſtolo tumulatus, non leuia dedit argumenta æternæ felicitatis adeptæ, dum multis febrientibus opem attulit, aliiſque alio laborantibus morbo.

Aduerſus quoſdã Epiſcopos Rex & Ebroinus Synodũ habent. *Vita S. Amati.*

Contrà Ebroinus in Francia Theodoricum Regem ad ſceleſtiſſima ſtimulauit facinora: eiúſque tandem impulſu Pontificum Synodus coacta eſt, non rectì ſanè ſtudio, at ſæua in multorum caput molitione. Eo igitur

Digitized by Google

A tur in Concilio Epiſcoporum meliores, pars dignitate exuti, pars in exilium acti ſpe nulla domum remeandi relicta. Quidam etiam extremis cruciatibus affecti. Leodegarij frater Guarinus ſaxorum grandine in oculis fraternis obrutus fuit: dein ipſi Leodegario, poſt varios corporis cruciatus, caput ablatum in Arteſia. In Sanctum Amatum Senonenſem Pontificem ſolo ſæuitum exilio. Eum ficto crimine aduerſæ Regi mentis circumuentum, obſtructis contra ius fáſque ad defenſionem auribus, Senonum vrbe Theodoricus exegit: Vltanóque Abbati Peronam tranſmiſit perpetua tenendum cuſtodia. Non abs re fecero, ſi tam præclari hominis, cuius corpore Duacum potitur, quóque id oppidum fruitur Patrono, quædam litteris tradam, quibus ipſe priùs claruit, quàm Theodoricus in exilium propelleret. Chriſtianis probiſque parentibus ortus, ipſa domeſtica educatione cum lacte materno virtutis amorem imbibit. Exuta enim pueritia tanto ardore bonas artes, virtutemque ſectabatur: vt neque ſtudio litterarum, neque moribus probis vlli ſociorum cederet.

Guarinus & Leodegarius perimuntur.
Vita S. Leodeg. Append. c. 96. Aim. l. 4. c. 44.
S. Amatus in exiliũ agitur.
S. Amati vita. Andr. Martian. Ioan. Trithem. Demochar.
Eius laudum & factorum quædam explicantur.
S. Amati vita.

In illa ætatula frequens orabat; multus vigilijs & inedia corpus obterebat; B ſacros libros euoluebat lubenter; pijs de rebus ardenter colloquebatur; animum pijs excolebat commẽtationibus. His ergo rebus inſtructus, quas Clericis ad vitam rectè degendam neceſſarias arbitrabatur, tum denique adſcribi Clero Domini optauit quàm maximè. Eum ordinem aſſecutus, multò maiori tũ ſibi tum alijs prodeſſe ſtudio virtutis inſtituit. quo factum fuit, vt latè famâ per Franciam celebraretur. Ergo vel Senecio, vel Lupo Senonenſi Pontifice viuis erepto, cùm de alio ſurrogãdo, qui conuenerant, Epiſcopi maturè & prudenter agitarent: vox omnium fuit, Amatum eius Eccleſiæ infulis digniſſimum eſſe. & ſtatim ipſi, quamuis renitenti, manus impoſuere. Ea dignitas nouus Amato ſtimulus fuit ad maiora virtutum quęrenda tam ſibi, quàm ſuis, præſidia. adeóque ſenſim ſummos gradus probitatis & virtutum conſcendit, vt iam tũ dæmonibus terrori eſſet, horum vt nullus eum iaculis tentationũ petere auderet: contrà, cęleſtibus ſpiritibus adeò charus eſſet, vt plerique horum dulciſſima cum eo colloquia ſererẽt.

Quî puer vixerit.
Factus Clericus vt ſe geſſerit.
Senonenſis Epiſcopus creatur.
Qualem in eo magiſtratu vitã duxerit.

Sed quoniàm rarò euenit, vt qui præclaris rebus, & C virtutibus ad gloriam graſſantur, omnium animos ſibi concilient, eouſque nonnullis recti ſtudium exoſis, vt ipſo virtutum lumine offendantur: bonis quidem omnibus magnopere placuit Amatus; ſed multis, quibus alia omnia, quàm virtus, iucundiora erant, odio fuit: idque propter, cùm nihil reprehenſione dignum in eo cernerent, in Regem fluxæ fidei arceſſiuere. Igitur, quod iam diximus, neque audita, neque ventilata Rex cauſa eum Vltano cuſtodiendum tradidit. Sed ſuam ipſe cauſam Vltano ſatis probauit, cùm plerumque tempus apud eum patienter, modeſtè, ſanctéque tranſijt. Intereà crudelis Ebroinus, qui auctor exilij huius, aliarúmque rerum apud

Apud Vltanum in exilio vt vixerit.
Ebroinus occiditur ab Ermenfredo, cui inſidias parauerat.

AN. 675. Regem exſtiterat, immanem denique pertulit tot ſcelerum vindictam, quibus Franciam impleuerat. Ermenfredus, paratas ſibi inſidias præuenturus, ſomno ſepultum media nocte ferro confecit. Et viſa eſt à quibuſdam eius anima in ardentem inferni voraginem à monſtris pertrahi. Ac tum præfecturam domus regiæ in Waratonem Franci contulere. Erat is loco nobili natus, virtutum ſectator, ſapientia imbutus, ideóque paci opportunus. Eapropter ad ipſum Pipinus, qui res in Auſtraſia mode- D rabatur, obſides miſit, faciléque pacem obtinuit. Sed eius filium Gyſlemarum ingens animus, imperandi libido, & impietas, ad multa grauiáque ſcelera ſtimulauere ardentiùs. Spreto igitur patre, multa ipſe moliri; aulæ præfecturam exercere; arma palàm capere; contrà Pipinum bello ferri. Et auſus eſt cùm hoc Principe ad Namurci caſtrum acie confligere: multóſque perfidia viros nobiles oppreſſit.

Vit. S. Leodegar. App Greg. c 98. Aim. l. 4. c. 45.
VVarato Maior domus creatur ob virtutes.
App. c. 98. Aim. l. 4. c. 46.
Pacem Pipino tribuit.
Gyſlemari eius filij mores praui, & ſcelera.

AN. 676. Verùm ipſo breui morte ſublato, priſtinam Warato pater dignitatem recepit. Hæc dum fiunt anno circiter ſexto & ſeptuageſimo ſupra ſexcenteſimum, Lidericus viuis ereptus eſt magno Inſulæ, & totius Flandriæ luctu: cùm Flandricam regionem annis quinquaginta quinque magna vigilantia, & prudentiã rexiſſet, vt aſſerit Maſſæus. Siccáne morte, an vulnere in pectus accepto, ceciderit, incertum eſt. A quibuſdam memoriç traditum eſt, inter eum, Regémque Francorum graue bellum arſiſſe: arma ſumendi cauſam dediſſe Lidericum, ob negatam Regi fidem; crudeli etiam facinore in legatos regios perpetrato. Quippe vbi acceperat, ad Regem ſe vocari dicendo ex

Iidem auctores, Itéque miſer interitus.
Lidericus Buccenſis Flandriæ Saltuarius è vita diſcedit.
Lib. 13. Chron.
Quo mortis genere ſublatus ſit.
Lib Lid. Chron. quedd. Fland.

An cæde, à Rege Franciæ ob rebellionẽ bello petitus?

more ſacramento, cunctos ferro legatos perfodiſſe, iuſſis eorum ſeruitiis cadauera in Franciam reportare. tum Regem ira percitum ingentes ſecum traxiſſe copias. A pugnam haud procul Atrebato commiſſam. ibi Lidericum ferro transfoſſum vitam exſpuiſſe. Mihi multa ſuppeditant argumenta, quibus id refutem. Primò Sigebertum ea tempeſtate Franciæ regnum tenuiſſe perperam arbitrantur, hæc qui tradunt memoriæ; cùm ceteri meliùs Theodoricum imperio per Franciam potitum affirment. Deinde quis credat Lidericum ita vecordem, vt bellum, quàm pacem maluerit, ſpreta Regis poteſtate? Exiguæ tunc ipſi vires erant, neque ſatis firmatum ad rebellionem imperium. Ad hæc, paucis cautum fuit, qui quam Regibus debent, fidem aſpernantur. Et non dubiè fœdum ſibi exitium timuiſſet, Phinartij exemplo, ſi eum abieciſſet Regem, à cuius maioribus ditionem, opes, imperium acceperat: ſi tanto ſcelere ſpoliaſſet vita legatos. Ex aduerſo, immodicæ Liderici laudes apud varios ſcriptores reperiuntur. Nec ſilentio ipſi inuoluunt, præ ceteris eum inſigni

An morbo fractus denique?

cultu religionis, & iuſtitiæ fama floruiſſe. Igitur mihi verius eſt, ſenio grauem morbi doloribus exſtinctum. Ariæ, quam poſt Inſulam vel condiderat, vel muniuerat, B magna pompa, filiis parentantibus, humo mandatus eſt. ſuperadditum tumulo inſigne ac ſuperbi operis mauſoleum: ſed nunc id ætate conſumptum adeò, vt nullum

De vxore ac liberis eius.

Lib. Lider. Ludouic. Breſin. in Chron. Fland. Cornel Martin. in Geneal. Com. Flãd. vet. Flãd. Chron. MS. Ferreol. Locr in Chron. Belg.

ferè veſtigium eius appareat. Diúne vitam protraxerit vxor ipſo mortuo, incognitum mihi eſt: quamuis aliqui non paucos annos luctu confectam Ariæ tradant vixiſſe. De liberis, quos Lidericus moriens reliquit, apud nonnullos inuenio, mares quatuordecim fuiſſe, omnes è Rothilde ſuſceptos; variis eos Flandriæ vrbibus Præfectos: omnium primos duos Antonium & Burchardum vocitatos; in paternum Flandriæ totius imperium illum primò, hunc ſubinde ſucceſſiſſe. Duas aliqui filias adiungunt eadem matre progenitas, quarum nomina nullus prodit. Dein nothum quendam ex Gratiana Regis Anglorum filia prognatum Nauuelonem nomine, qui Principatum aliquem adiuerit in Britannia. Sed his omiſſis, quæ minùs ex

ANTONIVS patri, in Flandriæ præfectura ſurrogatur.

De moribus eius varia opinio.

Chron. Fland. vetus & MS. Oudegh. c. 13.

In Chron. Flãd. MS.

veritate memorãtur, de primo Liderici ſucceſſore Antonio pauca dicamus. De moribus eius varia, pugnantiáque noſtri ferunt Hiſtorici. Quidam tradunt patri diſſimilem fuiſſe, animo ſcilicet parum erecto, moribus ſolutis, inſigni vecordia, exiguo C recti ſtudio, rara ſcelerum punitione. quo breui factum fuerit, vt denuò per Flandriam latrocinia, cædes, flagitia omnia graſſari cœperint. E contrario, laudes eius explicat latè Ludouicus Breſinius: ac in primis memorat erga patrem réſque ſacras pium fuiſſe; Ariam quoque validis cinxiſſe muris, ne quam illic paterno ſepulchro iniuriam hoſtes inferrent: in eodem oppido ædem D. Iacobo Maiori ſtruxiſſe. Verùm hæc alij opera parenti Liderico tribuunt.

Laxius in Elnonenſi monaſterio templũ erigitur, ac dedicatur.

Chron. Elnon. Milo in Suppl.

At Elnonæ quod Amandus ædificauerat templum, ac nomine Sanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum numini dedicauerat, nimis anguſtum viſum fuit. Nam domi AN. 671 Monachorum ingens degebat multitudo: dein ex omni circùm iacente regione magna vis mortalium affluebat, ſtimulantibus paſſim miris morborum curationibus, quas multis Diuus Amandus impertiebatur. Ergo plerique diuitiis & opibus pollentes viri nouam moliri & laxiorem aggreſſi ſunt ædem. Hæc poſtquam intra breue tempus faſtigium accepit, per ipſam dedicationem à S. Protomartyre Stephano induit nomen. Et tunc placuit inſigni pompa Sancti Pontificis Amandi corpus D è veteri tumulo ſublatum in nouam templi huius machinam id temporis transferre.

Dũ S. Amãdi corpus è tumulo leuatur, id integrum repertum eſt.

Multis itaque adſtantibus tum Prælatis, tum Monachis, tum viris nobilibus, ſepulchrum eius effodi cœptum ſexto ac decimo poſt mortem anno. Ibi res cunctis obiecta eſt mirabilis, multúmque voluptatis attulir. Quippe ſacrum illud corpus inuentum eſt adeò integrum, quaſi animam emiſiſſet eo die. Igitur exempto velo, facies, manus, pedes omnibus ſpectare, oſculiſque libare volentibus oſtenſi: quò maior integritatis ſpectaculo fides haberetur, ipſique ſpectatores tanto explerent theſauro deſiderium. Ac tunc dies dictus eius tranſlationi ſextus ac vigeſimus Octobris: quo ſanè ingens hominum frequentia templum celebrauit, D. Mommoleno

Eleuatum vnà corpus B. Andreæ Elnon. Abb.

tam pium Apoſtolo noſtro præſtante officium. Inuenio vnà humo eductum, eodémque delatum Beati corpus Andreæ, quem ſuprà diximus Elnonenſibus Mona-

chis

A chis præfectum fuiſſe. Ab illo igitur tempore multò maior in dies Elnonam factus eſt hominum concurſus, vel vtrumque virum veneratione proſequentium, vel ab vtroque poſtulantium malis opem. Et horum multi, aut deterſa valetudine aduerſa, aut impetrato rebus ſuis auxilio, magna cum voluptate domum rediere. Hæc inter Antonium Liderici filium, cui poſt patris obitum Flandriæ imperium obuenerat, inertia torpentem mors oppreſſit. Quidam ſcripſere, ſceleribus indulgentem fœdum ſibi exitum, Flandriæ calamitates maximas attuliſſe. Irati ſcilicet numinis argumento, barbaros in Flandriam effuſos. ibi, plectendis mortalium flagitijs, in omnia ferro, flammiſque bacchatos: vrbes, oppidáque muris & incolis nudaſſe: Inſulam cum primis incendio corruptam euertiſſe funditus; vt annis poſteà centum vel ampliùs, ſuis obruta ruinis iacuerit. Coactum igitur Antonium tanto imparem hoſtium furori, & viribus, ſolum vertere, ac in Franciæ viſceribus tutum ei locum fuiſſe, donec obruerit morbus. Sed barbaros eo Flandricum imperium tenente in Flandriam exercitum traxiſſe, nondum certò comperi. Haud multò pòſt in illam graſſatas aliquas Aquilonaris tractus gentes, quædam adſtruunt monumenta, dum Theo-B dorus Bainus Morinorum Pontifex viueret. Ceterùm, quod Petrus Oudegherſtius tradidit, relictum ab Antonio filium Burchardi nomine, ſucceſſorem patris fuiſſe, ab vero prorſus recedit. Etenim omnium, qui res Flandricas libris mandarunt, certior eſt opinio, nullam Antonium ſobolem ſuſcepiſſe, haud inſueto Principum malo, quos ignauia & voluptas fregere: Burchardum eius fratrem, qui tertius natorum Liderici & Rothildis exſtitit, Flandriæ gubernaculo ſtatim poſt mortem ipſius admotum paternas ſecum ditiones, opéſque fraternas, quæ ſupererant, traxiſſe. Inſignem hunc artibus probis, animóque ad virtutem erecto fuiſſe ferunt, certa patris æmulatione. Ergo ad bellum manu promptus, in pace iuſti amans, & ſcelerum purus, inſigni ſubditorum bono Flandriam rexit. Harlebecæ frequentior, quàm Inſulę fuit, Liſa fluuio, & regionis voluptate pellicientibus, vt illam potiùs, quàm hanc, vrbem inſtaurauerit. Sed quod multis vſu venit, proſpera mox eum fatigauere. Auſum C enim Theodoricum Franciæ Regem bello petere cum Pipino, felix pugnæ ſucceſſus inopinato ſortis aduerſæ damno perculit. quo verò id modo euenerit, infrà memorabimus.

AN. circiter 679.

Ad vtrumque multa facta miracula.

Chron. Elnon.

Antonius Fland. Præfectus moritur.

Pet. Oudeg. c. 13.

Eiúſne vitio Flandria fuerit à barbaris afflicta.

Vita S. Lugl̃ij & Lugliani.

Lud. Breſin. & alij ante cit.

Poſt Antoniũ BVRCHARDVS frater eius Flandriam gubernauit.

Chron. Fland. Meier. Maſſ. Breſin. alij.

Laudes eius.

At enim Peronę Vltanum eius monaſterij Antiſtitem, quod Erchenualdus S. Mauronti patruus condiderat, beata mors terris eripuit, & in cælos ſuſtulit, haud parum S. Amati virtutum, animíque ſancti conſcium. Sed quantùm is huic Pontifici fauebat, eiúſque graues ærumnas miſerabatur: tantùm iracundia Theodorici Regis, & obſtinatio in eum gliſcebat. Statímque poſt acceptos de morte Vltani nuntios, Mauronto grauiter mandauit, vt abductum è Peronenſi monaſterio in pagum Legienſem abduceret, & in arcta Broyli attineret cuſtodia. Iuit igitur Peronam Maurontus, indéque ſanctum Pontificem ſecum abduxit Regis obſequens iuſſioni, & minùs in eum benignus, quòd crederet alicuius in Regem admiſſi criminis compertum. Sed optimam patientiſſimi viri cauſam ipſi oſtendere, ſummo numini curæ fuit. Poſtquam enim vterque Cameracum aduenit: ſolus orandi cauſa in D. Virginis D templum Amatus ſeſe abdidit, ac leuando corpore (feſſum enim id erat itineris labore) cucullum, vel cappam, & manicas in ſolis radium, perticam eſſe ratus, oculos fallentibus loci tenebris, depoſuit; íſque radius ligni vice, veſtes ſuſtinendo, functus eſt. Eodem paullò pòſt, compoſitis in hoſpitio rebus, è vicinia penetrat Maurontus. Ibi ſubnixas ſolis radio veſtes conſpicit, eaſdémque diligenter explorat: & tandem miraculo rei perculſus, totum ſeſe abijcit ad pedes Amati, profuſiſque mox abundãter lachrymis, veniã flagitat temeritatis & aſperitatis, quibus ipſum in cuſtodiam trahebat: ac nihil prius habet, quàm eius ſe poteſtati ſubijcere, vt in poſterum omnia ex ipſius ſentẽtia occipiat, perficiátque. Sed contrà, ſanctus Pontifex mollibus eum, ſolandi ergo, verbis affatur. *nihil enim ipſi timendum eſſe, qui regiæ voluntati obſecundet. iucundum ſibi fore, in cuſtodiam trudi; & ſi Deo bonum videatur, etiam graui ſupplicio mortem oppetere. porrò pergeret ſe ſine mœſtitia illuc abducere, quò Regis imperium vrgeret.* Exinde mutui vehementis ſignum amoris complexus ſunt ſecuti. Igitur Maurontus

S. Vltanus moritur Peronæ.

Vita S. Amati.

S. Amatum Perona Broylum in cuſtodiam à Mauronto duci Rex iubet.

Dum cum eo Maurontus Cameracum venit, miraculum ibi contigit:

Vita S. Amati. Chron. Camer. lib. 1. c. 22.

veſte ac chirothecis è ſolis radio pendentibus.

Exorta inde Mauronti erga ipſum veneratio, & amicitia.

Et mox eum Mauronctus Hamagiam & Martianas deducit.

Vit. S. Amati. vit. S. Rictrud. cap. 15 Chronic. Camer. d. l.

A eo de loco egrediens, & ſanctum Epiſcopum deducens, ad iter omnia lętiſſimè procurauit Cameraci. Et cùm illic cuncta expediuiſſet negotia, ad Hamaticenſe monaſterium, vbi Gertrudis abauia etiamnum agebat multis annis onuſta; dein Martianas ad matrem deduxit honorificè. Capti ſunt omnes vtrobique ſuauiſſimis de cæleſtibus rebus, ac numine ſermonibus, quos libentiſſimè nūc omnibus publicè, nūc priuatim ſingulis impertiebatur; ſumméque animos virtutum eius ſplendor afficiebat, vitæque innocentia. Eapropter Mauroncus haud vanè ſibi perſuadens minimè offenſum iri Theodorici Regis animum, ſi cognita Epiſcopi probitate, nō tam eum cuſtodiret, quàm veneraretur, ac ſibi aliiſque inſtruendis ad virtutem auidiùs certiúſque ſectandā pręficeretę: omni modo Hamatici retinere conatus eſt. Itaque pluſculū illic dum moratur, ad eius pręcepta, regulámque Gertrudis, Mauroncus, Euſebia, & Moniales ceterę cuncta perficere: cùm de virtute, vita beata, rerum cæleſtium dulcedine orationem haberet frequēter, eius ab ore pendêre. Verùm Gertrudi tam præclara Pontificis doctrina imbui haud ita diu conceſſum, ac voluiſſet. Nam ipſa iam longa ætate grauis, & cælo matura, non multo pòſt aduentum eius tempore felici exitu vitam clauſit. Et ſanè ob illuſtria mentis decora, inſignéſque vitæ actus, digna prorſus videbatur, vt ad mortem lætiùs obeundam viri huius ſanctiſſimi ſermonibus erigeretur, & poſita iam vita, manibus eiuſdem imponeretur ſepulchro. B

Illic dū hæret S. Amatus, B. Gertrudis moritur, cuius corpus terræ mādat.

Vit. S. Amati vit. S. Rictrud. cap. 15. vit. S. Euſebia.

Qui diu antè Gertrudem morte conſumptam crediderit, quàm Hamaticenſem ad locum Amatus deduceretur, Ioannem Molanum inuenio. Is enim anno ſexcenteſimo & quinquageſimo quinto è viuis abiuiſſe tradidit. Verùm erraſſe Molanum id peruicerit omnino, quod pleræque Diuorum hiſtoriæ tamdiu vixiſſe afferant, donec Amatus Hamagiam & Martianas venerit. Igitur defuncta, & cum ſacra pompa telluri à ſancto Pontifice mandata Gertrude; Euſebia Rictrudis filia, & huius proneptis, Hamaticenſis cœnobij gubernationi adhibita fuit. Quæ ſanctum ad regimen prudénſque ſufficeret, plurima inerat illi virtus, & non paullò maior ætas, quàm plerique voluerunt, qui duodecim tantùm annos ipſi tribuêre, dum cœtui virginum præficeretur. Quamuis enim hæc opinio multorum fuerit auctorum minimè leuium: ea tamen longè plurium ſeries annorum, quæ iam inde à patris eius cæde ad S. Amati huc deducti aduentum pertexitur, hanc minimè ſententiam tolerat. C Verùm etſi propter iſta ſubſidia, ei virgini Pontifex Amatus adeſſet, qui ſubleuaret curis & conſiliis, vbi minor onere videretur: plurimùm tamen ipſi parens timuit, non ignara multis eas tentationibus virgines quati, quas ætatis nondum ſtatæ firmæque, ac ſpontis ſuæ, dæmon nanciſcitur, quamuis magna, multáque virtute polleant. quippe ſatis facilè illas etiam de gradu virtutum deiici, quas aliarum regimen, ætas longa, & multę res præclarè geſtæ obfirmauerint. his omnibus contrà vel nudatas, vel parum ſeptas, haud ſecura ingredi via; ideóque multis eſſe hoſtium inſidiis obnoxias. Ergo ne quid Euſebia ſibi confidens peccaret; ne quid imprudens ſibi ſuíſque noxium admitteret: ſtatuit eam Hamagia educere, & ſecum Martianis intra clauſtra ſeruare. Statímque ipſi mandauit, vt eo relicto cœnobio ſecum Martianis figeret ſedem. Durum Euſebiæ viſum eſt matris imperium. Et quoniam amore plurimo Hamaticenſis loci tenebatur, propter hauſtas illic ab diuino numine multas D animi voluptates: parentis iuſſibus, non tam peruicaciæ vitio, quàm monaſterij religione, obrogauit. neque ſecundis, vel tertiis eius mandatis inde potuit auelli. Rictrudis ea filiæ recuſatione, ceu contumacia eſſet, vehementer offenſa, mox abs Rege Franciæ litteras flagitauit, quibus eam cogere liceret ſibi. fuítque diplomate regio ſancitum, vt ius omne mater haberet in filiam. Igitur regio maternóque tandem iuſſu compulſa, Martianas adiit Euſebia, eóque ſecum traduxit omnem virginum cœtum; dein corpus abauiæ aliorúmque lipſana Diuorum vnà detulit. Ea propinquante totus effunditur è Martianenſi monaſterio quà Monachorum cuneus, quà virginum numerus, & cum cereis ac ſuffitu oſſa Diuorum, & ſacrum agmen excipit. Ita votis potita Rictrudis, multa monendo filiam ex animi ſententia fingere contendit: vt ſe reprehendi, ſibíque imperari permittat, ſuadet omnino. Verùm quoties de obterenda monaſterij Hamaticenſis memoria, ídque repetendi volun-

In Ind. SS. Belg. 6. Decemb. Vit. S. Amati. MS. Vit. S. Euſeb. Vit. S. Rictrud.

Euſebia Parthenonis Hamatic. Abbatiſſa renunciatur.

Vit. S. Rictrud. Vit. S. Euſeb.

Qua tunc ea fuerit ætate.

Hucbald. in vit. S. Rictrud. auct. vit. S. Euſeb. Chron. Mart. Ioan. Molan. Vide quæ diſputamus ad vit. S. Euſeb.

Quòd ei timeret, Martianas ipſam migrare vult S. Rictrudis.

Auctores citati. Vit. S. Rictrud. Vit. S. Euſeb.

Et cùm nihil mādato proficit, Regis eam litteris, vt illuc ſe cōferat, cogit.

Auctores citati.

Cum Sanctorum Reliquiis aduenientem læta excipit, & lipſana honorat.

Auctores citati.

Digitized by Google

A voluntate frangenda loquitur, parum ſcilicet proficit. Adeò enim Euſebia loci eius deſiderio ardebat, vt nunquam ex animo labi memoriam eius ſineret; à Deo ſemper id flagitaret, vt modum ſufficeret eo fruendi. Et ſenſit aliquando ſeſe diuinitus impelli, vt nocte profunda è ſtrato ſurgeret, eóque per tenebras carperet viam. Ac ne quid vel periculi, vel turbationis orıretur, ſi ſola diſcederet: placuit in ſocietatem itineris, & orationis illic inſtituẽdæ, Diuum Amatum, & pleraſque moniales veteris tactas ſedis deſiderio admittere. Ergo relictis ad lectum ſandalijs, quò rem magis tegeret, vnà cum illis comitibus è Martianenſi monaſterio intempeſta nocte digreſſa, lætis animis Hamagiam iuit. illic intra templum multas horas concinendis Deo laudibus, fundendiſque precibus conſumpſit. dein maturè ſub gallicinium Martianas remeauit: vti virginum aliarum choro ſe ſiſtens, minimè pij furti deprehenderetur. Tantámque ſenſit eo facto iniectam animo voluptatem: vt poſteà frequenter id vſurpauerit; neque vel hyberni temporis iniuriæ, vel delicati corporis labor (nudis ſcilicet pedibus incedebat, erátque Scarpus amnis tranſeundus) abſterruerint. Sed

Hæret tamen ſemper Euſebiæ animo deſiderium Hamagiæ: eóque expledò noctu illuc cum S. Amato, & aliquot virginibus ſæpe intendit.

B poſtquam ea res aliquorum indicio matri cognita fuit, tum denique multis hæc ipſam modis ab inſtituto retrahere contendit. Primò blandis admodum illecebris certatum eſt. deinceps, vbi blandimenta non procedunt, etiam adhibitæ graues minæ. & his quidem modò mater Rictrudis, modò frater Maurontus, alijque nituntur illuc abeundi deſiderium exſtinguere. Sed in vanum prorſus hæc adhibentur omnia. Ergo matri & Mauronto tandem placuit, eo nimis imprudenter, ac periculosè, vt rebantur, indulgentis religioni animi feruore comprimendo, verberibus eam excipere, dum noctu egreditur: idque Maurontus caſtigandi miniſterium de matris ſententia ſuſcepit. Traditum libris comperio, excuſſum de manu Mauronti ſororem ex condicto poſteà cædentis virgultum humo rectum inhæſiſſe, ſtatimque lætis frondibus indui viſum: argumento forſan tum percutientem ex matris mandato animóque minimè malo, tum patientem amore pietatis, æterno numini placuiſſe.

Hâc egreſſionẽ mater primùm verbis conatur impedire.

dein etiam verberatione:

quæ nõ caruit miraculo.

Vita S. Euſeb. ms. & Vita S. Rictrud.

C Ceterùm ea ratione parum profecit Rictrudis, Euſebia maioribus in dies illius loci deſiderijs ardente. Igitur ne quid intentatum relinqueret, Epiſcopos, Abbates, viros illuſtres non paucos adhibuit frangendo virginis inſtituto. Sed illi dum vident ſeſe fruſtrà laboribus conniti, omnes Rictrudi renuntiant, ſuæ virginem ſponti relinquendam. etenim haud dubiè nutu diuino permoueri, vt relictum repetat locum. Ita denique facta Euſebiæ poteſtas Hamagiam remeandi. Quanta tunc eam voluptas inceſſerit, dici ex vero nequit. Martianis abeũdi tantus ardor impulit, vt mox reſumpto abauiæ Gertrudis corpore, aliiſque Sanctorum Reliquijs, cum cœtu ſuo lætabunda, & Deo laudes cantabunda exceſſerit. Poſtquam ergo veterem ſedem inſtaurauit, cui non parum detrimenti ſolitudo attulerat, ad ſui ſuarúmque virginum cultum ſtudioſè animum, vt anteà fecerat, intendit. Et quoniam gnara erat, faciliùs virtutem à ſubditis capeſſi, eóſque iucundiùs mandata ſuperiorum exſequi, dum quæ iubent, vel exigunt, ipſimet alacriter faciunt; eò tota ferebatur, vt ſuo ceteris exemplo ad ſancta præluceret ſtudia. vnde breui factum eſt, vt florentiſſimo virginum numero præfuerit. Capiebat ex eo felici filiæ ſucceſſu magnam Rictrudis animo

Vbi neq; præſulum, neque aliorum monitis quidquã impetrat, libertatẽ filiæ concedit Hamagiæ habitandi.

Iidem auctores.

Qui ſe geſſerit Euſebia Hamagiam reuerſa.

D voluptatem: eóque plus religionis hauriebat, quò videbat ardentiùs exemplo puellæ ad legendos virtutum ornatus virgines rapi. Sed paucis pòſt diebus eam duplex obitus non leuiter concuſſit. Prior domeſticus fuit, cùm vis morbi Ionatum exſtinxit. Is enim, vt memorauimus, ab D. Amando primus fuerat Martianenſis monaſterij Abbas inſtitutus, eóque in munere plurimos iam annos laudabiliter ſanctéque tranſegerat. Et licet ſolos imperio flecteret Monachos, nullámque in Rictrudem eiúſque virgines porrigeret poteſtatem: multum tamen eius auctoritati hæc ipſa concedebat, ratæque ſanctimoniæ; vt pleraque ex eius conſilio ac ſententia ſuſciperet perficeretue. Igitur cùm videret eius ſe ſubſidio viduatam, haud parum mœſtitiæ concepit aluítque Rictrudis. Quia tamen ſuauiſſima virtutum eius memoria profundè pectori inhærebat; ſpémque ipſa ceperat plus per eum è cælo fluxurum auxilij: ab monachis & monialibus funus eius diligenter procurari voluit. Perſolutis verò quàm pientiſſimè iuſtis, nullus qui viros eo in monaſterio religione

S. Ionatus Abbas Martianenſis vita defungitur.

Monumenta Mart. mss.

ligione obſtrictos regeret, Antiſtes dictus eſt ampliùs: tota vtriuſque ſacri gregis ex S. Ionati conſtitutione in Rictrudem eíque ſurrogandas Antiſtitas transfuſa eſt poteſtas. qua dum ſanctè prudentérque ea vtitur matrona, non multò poſteà tempore in Hamaticenſi cœnobio filia ipſius Euſebia naturæ conceſſit; nouámque luctus cauſam attulit. A

S. Euſebia è vita diſcedit Hamagiæ. Vita S. Amati. Ioan. Molan. in Nat. SS. Belgij.

AN. 6[illegible]

Præſenſerat illa diuino monitu inſtare ſibi tempus ex huius vitæ ſtatione decedendi, iámque animum ad felicem exitum comparauerat. Ergo priuſquam ſpiritum exhalaret, vniuerſum ſibi adeſſe tam Monachorum, quam virginum cœtum iuſſit. ac licet minimè dubitaret, ciendas omnibus lachrymas, vbi de morte ſua mentionem faceret: pauca tamen coram iis extremùm locuta eſt:

Quæ fuerint extrema eius verba. Vita S. Euſeb.

Ex his fluxi temporis ærumnis breui ſe ad cælitum ſedes euolaturam: ideóque magnopere nunc flagitare, vti omnes mutua ſemper charitate nectantur; in propoſito religionis ac ſuſcepti numinis ſeruitij conſtantes maneant; ad obedientiam prouolantes nulla ſe ſinant frangi difficultate, nullo torpere periculo. omnes æternæ menti curæ fore, ſi ſuis viribus diffidant, ex eius ſi pendeant omnino prouidentia.

Priuſquam ſpiritū emitteret, lux cæleſtis affulſit. Vita S. Euſeb.

His dictis cùm valediceret, tanta repèns locum vbi decumbebat, lux impleuit, vt B præſentium oculos præſtingueret, haud dubio videlicet argumento ſpiritus illuc cæleſtes deuolaſſe, qui pulcherrimam, ac Deo gratiſſimam eius animam in cælos è corpore portarent. Illo ſiquidem lumine mox recedente, pariter è corporis ergaſtulo diſceſſit eius virginis ſpiritus, quem magna perfuſum claritate pſallentium chorus Angelorum cæleſti ſponſo ſiſteret.

Corpus eius S. Amatus ſepelit. Vita S. Amati, Ioan. Molan.

Corpus eius in ædicula eccleſiæ Hamaticenſi proxima, quam tredecim pedes longam, ſeptem latam ipſa ſibi condi fecerat, vbi frequens in preces incumbebat, humo mandauit Amatus Epiſcopus, quo præceptore vſa fuerat.

Ad ſepulchrū eius varia miracula fiunt. Chron. Mart.

Eam verò virginem Deo charam fuiſſe, admirandæ multorum hominum ad tumulum eius à morbis ſanationes patefecere. in quibus id præſertim animaduerſum, quàm plurimos illic ſanitatem flagitātes, dulci ad ſepulchrum ſomno ſopitos eam impetrauiſſe.

GertrudisHamagiæ præficitur. Chronic. Marcian cap. 16.

Quæ virginibus poſt obitum eius præficeretur, Gertrudis admodum viſa eſt idonea. Multa ipſam virtus exornauerat. prudentiæ non parum ei grandis attulerat ætas, & cum Ingomaro viro clariſſimo, & Comite matrimonium. C Igitur ea dum ſapienter, ac ſtudioſè Moniales Hamagiæ moderatur,

S. Amatus Broylēſis Abbas conſtituitur. Vita S. Amati. Vita S Rictrud. Balderic. in Chron. Camer. Chronic. Mart.

Mauróntus & Rictrudis Broylenſi monaſterio, quod ille ad Liſam erexerat, Amatum Senonenſem Epiſcopum impoſuere. Idne fecerint Theodorici Regis metu, qui priùs mandauerat eò in cuſtodiam deduci; an eorum commodo, qui degebant illic religione conſtricti: haud ſatis compertum eſt. certè vniuerſo cœtui præfecere. Et voluptati fuit Mauronto eidem corpus, animum, mentémque ſubiicere, capeſſendo vehementiùs ac ſecuriùs virtutum ſtudio: quamuis eius loci priùs ipſemet rector eſſet. Iamdiu enim ſacer hic vir & inter Monachos degere humiliter didicerat, & gregem eorum prudenter flectere.

Sigefridus S. Adalbaldi frater moritur. Vita S. Bertha. Ioan. Molan. in Nat. SS. Belgij

Intereà loci Sigefridus Comes D. Adalbaldi frater è viuorum numero ſublatus in Pontiuenſi eſt territorio. Vitam piè cum Bertha coniuge magnas inter opes traduxerat, ex eáque filias quinque ſuſceperat. Vix magna corpus eius pompa Blangiaci ſepulchro traditum fuit:

Vxor eius S. Bertha capeſſendæ religionis deſiderio tangitur. Citati auctores.

cùm Bertham tantum faſtus, & mundi tædium cepit; vt pretioſis ornatibus, & veſtibus ſibi interdixerit, ſummóque velum & habitum religioſum ardore flagitauerit: de loco, in D quem ſe reciperet, exſtruendo cogitauerit ſeriò ac vehementer.

Martianas venit, vt cum S. Rictrude conſultet. Monum. Mart. MSS.

His ergo curis cùm grauiter æſtuaret, ad Rictrudem Martianas venit petendi ab ea conſilij cauſa. Gratus fuit eius aduentus Rictrudi: ſed multò iucundior itineris occaſio. Poſtquam enim hæc cognouit eo Bertham ſtudio monaſterium condendi feruere, vbi ſe filiaſque abderet: tum eam denique arctiùs complexa eſt, ac pro vera ſorore habuit; dein ei libenter ad rem propoſitam meliùs peragendam conſilia ſuffecit. De huius igitur ſententia in multas itum eſt preces; maceratum inedia corpus; aliæ itidem ſuſceptæ carnis caſtigationes.

Diuinitus monetur, vt Blāgiaci monaſterium ædificet.

Et commodùm tertia poſt ieiunium ac preces nocte cæleſtis Angelus apparuit Berthæ, eíque Blangiacum, quod ipſa ſuper Thena fluuio poſſidebat intra fines tunc Flandricos, nunc Arteſiæ, oſtendit à Deo deſignatum exſtruendo cœnobio locum.

Statimque id opus aggreditur.

Igitur ea re mulier admodum lætata, cum fauſta Rictrudis apprecatione viam eò maturat. ibi cellas, & oratorium celeriter condi

iubet,

Digitized by Google

A iubet, ac perpetuum eo loci victuris cenſum attribuit. Tota ædificij mole intra bre-
AN. 682. ue tempus perfecta, Pontifices aliquot è vicinis vrbibus aduocantur. oratorium ij
Deo dedicant D. Virginis nomine. & mox illic Bertham eiúſque filias duas Ger-
trudem & Deotilam ſancto circumdant amictu, & velis obnubunt. Quæ ſupererat
Emma (duas enim alias Geſam, & Geſcam paucis antè menſibus mors abſtulerat)
paullò pòſt infeliciter Anglorum Regi nuptura, ibidem educatur. Quid verò illic
Gertrudi contigerit, non cenſeo ſilentio tranſeundum. Cùm ea maternis inſiſtens
veſtigijs magno virtutem ſtudio ſectaretur, Ruodgarius eam deperijt. Erat is inter
primarios Theodorici Regis nobiles non infimus: iámque ſibi perſuaſerat eius ſe
nuptijs facilè potiturum, quòd magna valeret apud Regem gratia. In magnas ea res
anguſtias Gertrudem, matrémque coniecit: cùm neutra cum illo nuptias optaret;
iámque ſatis gnaræ eſſent, illam non poſſe hominis matrimonio illigari, quam ſibi
Deus iunxiſſet dato per Epiſcopos velo. Verùm is poſtquam inſigni comitatu ad
monaſterium veniſſet, vti Gertrudem vel blanditijs, vel vi abduceret: conſilium Ber-
B tha dignum genere ſuo, ac virtute arripuit. Etenim Gertrudem, omni per templum
diſpoſito virginum cœtu, ad cornu altaris conſtituit; ædíſque foribus patefactis, ita
Ruodgarium affata eſt: *En Chriſti ſponſam, cui ſacrum Epiſcopi velum impoſuere, quám-
que ad hanc aram Deo dicarunt. Si te vecordem audacia reddidit: eam hinc detrahe Domino
ſponſóque iniurioſus. equidem quòd fœminæ ſimus, per infirmitatem tibi obſiſtere neque ar-
mis, neque manibus valemus. at certò ſcias, Deum nobis minimè defuturum, cúmque cauſam
ſuſcepturum conſecratæ ſibi puellæ.* Et tanta vis verborum fuit, vt pauidus metu Ruod-
garius, iráque tumidus, intacta virgine abſceſſerit. His ergo liberata moleſtijs Ber-
tha vnà cum prole vitam illic quietè monaſticam duxit Rictrudis imitatione.

Ibi ſubinde cū duabus filiabus includitur.
Vita eius, Molanus.

Vt ea Ruodgario Gertrudem filiam in coniugem poſcenti reſtiterit.
Vita S. Bertha, Ioan. Molanus

Hæc inter beatus Pontifex Amatus rerum ſuarum Broyli ſatagebat. Illic enim
degentis curæ præſertim hæ fuerunt: ſubditos ſibi homines religione ſanctíſque
moribus imbuere: ad populum frequenter varijs in locis è ſacro pulpito conciones
habere: animi motus ſui comprimere: carnem, eiúſque ſenſus creberrimis, & gra-
C uiſſimis caſtigationibus cohibere, frangeréque. Et quò liberiùs in corporis crucia-
tus niteretur, animúmque diuinis paſceret meditationibus: iuxta eius cœnobij Baſi-
licam ſibi cellulam exſtrui iuſſerat. Ibi tempus omne, quod à domeſticis externiſ-
que vacuum curis erat, nunc ſe caſtigando, nunc mentem cælis per contemplatio-
nes inſerendo, ſedulus abſumebat. inde feſtis Dominicíſque lucibus, diuinarum
flammis rerum ſuccenſus, ad populi cultum egrediebatur. His itaque inſignibus ſan-
ctíſque facinoribus non leuis ab eo fructus in alios manabat. Quippe domi omnes
religionem, & monaſticam diſciplinam colebant grauiſſimè, & iucundiſſimè. foris
AN. 686. verò nullum adibat locum ſubigendi animos gratia, quin præclara ſequeretur mo-
rum mutatio. Ita feliciter laborante ſancto Præſule Amato, cùm flueret Chriſti an-
nus ſupra ſexcenteſimum ſextus & octogeſimus: Neruiorum & Nouiomenſium
Pontifex Mommolenus vitam cum morte mutauit exitu ſanè raro, & beato, poſt-
quam ſui Pontificatus annum ſextum & vigeſimum attigiſſet. Quo die vitam erat
poſiturus, extra portam Nouiomi ſepulturam in communi cœmeterio delegit, nihil
D ſupra ceteros volens. cúmque munienda ſibi ad cælos via ſumpto Chriſti corpore,
numini grates ageret, ac vltimum populo vale diceret, ſuauiſſimè ſpiritum emiſit.
Cùm viueret, vitam redonauit mortuo: captiuis vel pretio, vel precibus redimendis
operæ multū tribuit: ad viduarum, inopúmque ſubſidia plurimus excubuit: varijs la-
borātium morbis ægritudines abſterſit tangēdo precandóue, vt minimè mirū fuerit,
ſi multis hominibus lachrymas gemitúſue mors eius expreſſerit. Poſt exitum famam
eius celebrauere non pauca, quæ per ipſum terræ mandatum admiranda prorſus
AN. 687. facinora Deus edidit. Datæ poſteà Goduino præſtanti virtute viro Tornacenſes &
Nouiomenſes inſulæ. Gondulphum Herimannus appellat: Guidonem, vel Guido-
nium alij. Anno ſequenti Burchardum Flandriæ Saltuarium, & Liderici Buccenſis
filium, aduerſus Theodorici Regis animus graui pœna mulctauit: cuius rei exordia
paullò altiùs arbitror repetenda. In Francia præpoſitus aulæ regiæ Warato exitu ma-
turo vitam clauſerat, ingenti multorum dolore, quibus pax, recti ſtudium, & virtus
chara

Quid interim egerit S. Amatus Broyli.
Vita S. Amati.

S. Mommolenus Tornac. Epiſcop. viuis ſubducitur.
Folcard in vit. S. Bert. Breuiar. Audomar. Ioan. Molan. in Natalib. Couſin. in hiſtor. Tornac.

Factorū eius enumeratio.

GODVINVS ei ſuccedit.
Tabul. Tornac. In Chron. Martin. Demo.bar. & Beluſ.

Burchardus Flandriæ Saltuarius iram Regis Franc. cur incurrerit.

Digitized by Google

VVaratone mortuo, Berthariꝰ Maior domus creatur.

App Greg. c. 99. Aim l. 4. c. 47.

Id multis nobilibus Frãcis diſplicuit: ac Pipino Maiori domus Auſtraſiæ.

chara erant. Generum eius Bertharium Franci nobiles prauo certè conſilio impulſi ſuffecerant. Quanto enim ea res dãno regnũ eſſet cumulatura, hominis ingenium, & artes facilè arguebant. Corpus ipſi exiguum erat; animus contrà immodicus: ſapientię parum & conſilij; furoris & ſæuitię plurimum habebat. vt prorſus Ebroinum moribus, quàm Waratonem referret. Igitur plerique procerum, quibus parum cum Berthario conueniebat, in Auſtraſiam relicta Francia conceſſerunt. Ibi iunctis cum Pipino manibus, & animis, ipſum execrari; in eius perniciem ardere; multa contra eum moliri. Et erat alioqui per ſe ſatis incenſus in eundem Pipinus, quem vehementer vſſerat Francorum Palatij curam ei tradĕtium facinus. Eam quippe domus regiæ præfecturam ſibi iure deberi aſſerebat: & quòd in alium genere obſcuriorem magno reipublicę periculo delata iam eſſet; factam ſibi rebatur iniuriam. continuit tamen ſeſe tantiſper, donec belli occaſio ſereretur. Interim nobiles Franci, quos partim Ebroini ſæuitia exilio damnauerat, partim, vt iam diximus, Bertharij electio fugam capeſſere coëgerat: cùm eos lõgi tædium exilij grauiter afficeret, frequentes tandem ad Pipinum venere. Omnium ea flagitatio fuit, vti per eum in Franciam vi armorum, aut pacis beneficio reducerentur. Pipinus ergo pactam cum Waratone pacem etiamnum valituram ratus, legandos primùm ad Regem exules nonnullos cenſuit, quibus facundiæ & gratiæ plurimum eſſet. eòque voluit maximè vim legationis intendere, vti principio Regis animum lenirent: ſi verò is pacem reſpueret, tum deinde aliorſum vertenda cõſilia minarentur. Sed abs Rege nihil æqui eſt impetratum, hinc Berthario pacis odio ipſum occupante, illinc pleriſque adulatoribus, dira Principum pernicie, ad contemptum inſtigantibus. Ergo Pipinus ea exulum fruſtratione ſtimulatus, belli demum ſtudiis ardere cœpit: & quantas potuit vbique gentium copias extemplò contraxit. Exercitus robur ij præſertim fuere, quos Ebroinus in exilium relegauerat, quibúſque gratiam Theodoricus negabat. Venit etiã in partes Burchardus non paruo ſeptus Flandrorum agmine. Verùm hunc non adeò bellandi cupido ad arma exciuit, quàm vel hinc Regis inſolentia, vel inde Pipini amicitia, & exulum commiſeratio. Ad Textricium in Veromanduis vtriuſque ſunt exercitus ſigna collata. Illic Pipinum dominandi ardor, exules iniuriarum acceptarum memoria, vehementer in pugnam ſtimulauere. Theodorico parum præſidij in copiis & armis erat: ex aduerſo multa formido ex ſcelerum recordatione, & pleriſque hoſtium, quos ſibi infenſiſſimos ſciebat, quibúſque toleratæ nuper iniuriæ, durus ad arma ſtimulus, furorem adderent. Conſerta igitur pugna Theodorici copiæ confeſtim fuſæ fugatæque fuerunt. Et tunc Regem capere pronum erat: ſed intra fugam ſoſpitem eſſe, vel hoſti placuit: quòd minori in eum odio, quàm in Bertharium ageretur. Cæſum in pugna Bertharium quidam arbitrantur: alij fugæ conſilio ferrum hoſtile fruſtratum: ſed paullò pòſt circumuentum inſidiis ſuorum, & in ſcelerum pœnas mucronibus atrociter confoſſum, Anſeflide ſocru etiam parte conſpirationis aſperſa. Nec grauiter eiús exitus Regis animum ſauciauit, cui iucundum ſcilicet erat, tanto metu leuari. Contrà, Pipinus adeò Regem victoria ſibi deuinxit, vti cæſo Berthario Magiſter equitum, ſeu Maior domûs Franciæ legeretur. Sed reductis in patriam exulibus, & rebus in Francia compoſitis, præcipuus malorum turbo in Burchardi caput incubuit. Is Theodorico iram mouerat ſociatis ad pugnam cum Pipino viribus. Ergo Rex vt tantum facinus inſigni vindicta premeret, Burchardum Flandriæ imperio, multíſque paternis ditionibus nudat. Neque quidquam harum retinuiſſet, niſi Pipinum mouiſſet eius commiſeratio. Vtrumque arctiſſima ſcilicet iungebat neceſſitas. Quippe Burchardus Helwidem Walſciſci filiam Pipini cognatam matrimonio ſibi deuinxerat. Itaque Pipinus eo nexu affinitatis & viri ærumnis impulſus, quantis potuit, Theodoricum verbis fatigauit, vti paternum Burchardo imperium reſtitueret. *Nullum ſiquidem in eo flagitium hærere, quod tali pœna damnari mereatur. quod arma ſumpſerit, non tam ipſi tribuendum, quàm ſibi. exulum ærumnas, matrimonij iura, preces ſuas bellandi neceſſitatem attuliſſe haudquaquam, aliàs in Regem ſurrecturo, niſi tantis cauſis vrgentibus. Et verò detur, ob belli contagia Burchardum pœnis obnoxium eſſe, maiorem tamen miſerando, quàm plectendo Regi conciliatum iri gloriam: quandoquidem*

Qui primò per legatos egit cũ Rege:

dein vbi nihil impetrat, in eum arma mouit.

Auctores citati.

commiſſaque ad Textriciũ pugna victor euaſit.

Auctores citati.

Bertharij interitus qualis? *App. cap. 100 Aim. l. 4. c. 47*

An Regi gratus?

Pipinus Franciæ Palatio præficitur. *App. & Aim. ibid.*

Burchardus ab Rege grauiter mulctatur ob pugnã. *Iacob. Meier. l. 1. Annal. Fland.*

etſi Pipinus pro eo intercederet:

cuius hæc fuit apud Regem oratio.

Digitized by Google

A *doquidem Regum ſit magis parcere, quàm punire. ſi ad eius parentem aſpiciat, nunquam eius memoriam triſti facinore oppreſſurum, cuius omnes conatus ad Regum Franciæ gloriam graſſati ſemper fuiſſent.* Verùm poſt tot preces id modò Pipinus impetrauit, vt ſolam Burchardus Harlebecam retineret, ceteris in mulctam exutus. Sed hic veteri nudus imperio, & tot ditionum, quas Rex eripuerat, dominatu, Louanium abiit, ibíque multo tempore conſedit. Retinuit nihilominus ſemper Saltuàrij Flandriæ titulum, eóque deinceps vſos video poſteros eius, quamquam imperio nondum ab Regibus recepto: vt quidam rerum Flandriæ ſcriptores ſignificant, apud quos omnes in Saltuariorum ſeriem veniunt; quorum hîc rationem numerandi ac ſcribendi ſequemur.

AN. 688. Proximo ab ea clade Burchardi anno, Rictrudis, ſanctiſſima Mauronti parens, Martianis, vbi ſe abdiderat virtutis ergo, in fata conceſſit, vitæ parem exitum ſortita. Annum ætatis quartum & ſeptuageſimum agebat. & iam plerumque tempus virginalis cœtus Antiſtita eo loco tranſiuerat, ſui negligens iudicij, alieni ſenſus appe-B tens; tantò maior cultrix paupertatis, quantò anteà diuitijs pollentior; ſubdi magis optans, quàm regere; imperio leni, at ſtimulante viâ; ad virtutem ſubditas ipſo ciens exemplo. Ergo virtutum ſplendor bonæque actiones, quibus latè illuxerat ſolis æmula, quamplurimos ad funus eius traxere mortales. Erant tunc Martianis Maurontus & Clotſendis eius liberi, quos ipſa moriens ad virtutem, cælique deſiderium incitauerat. Ex vicinis remotíſque locis intra paucos dies multi funus curaturi cum Abbatibus Epiſcopi venere. Sacerdotum maximis corpus efferre voluptas fuit: ceteris certamen iucundum manu cõtingere, dum iuſta perſoluuntur. Et multi opem morbis hauſere, vel ipſo corporis attactu, vel fuſis ad illud precibus. Vt igitur poſt obitum matris cœnobium Martianenſe moderaretur, omnium votis electa eſt Clotſendis, quam multa religio, virtus inſignis, & morum parentis æmulatio com-

AN. 688. vel 689. mendauerant. Non multò pòſt Amatum quoque merita in cęlos traxere. Priuſquam ſpiritum exhalaret in Broylenſi monaſterio: Maurontus ceteríque Religioſi dolo-C rem lachrymis & gemitibus prodentes eum cinxerant; ac mox in pſalmorum eruperant cantus. At pientiſſimus Pontifex indicto cunctis ſilentio, manus oculóſque in cælum erexit: atque, vbi pluſculum orauit numen tacitus, vti ruſum canerent, imperauit. Igitur inter eas pſallentium voces animam emiſit ridenti ſimilis, & ſui ſecurus. Et repentè totum, vbi iacebat, locum tanta ſuauiſſimi odoris fragantia perfudit diuinitus, ac ſi omni aromatum genere imbuta domus eſſet. Cùm ſacrum eius corpus exueretur, vti latice ad ſepulturam lauarent: ſupra pectus ingens ferri pondus inuentum fuit, perpetuæ pœnitudinis argumentum. Id mox defixus admiratione Maurontus accepit, & venerabundus contingere optantibus admouit: ſecutáque eſt inde variorum in ijs, qui tetigerant, morborum curatio. Quæ res eidem viro mentem iniecit ex ea informi maſſa ferri catenam fabricandi, vt mox ad tumulum ſuſpenſa ingentis præberet patientiæ fidem, multíſque auxilio foret. An hęc præbuerit occaſionem arbitrandi, graui catena corpus Amatum cinxiſſe, non equidem ſcio. D certè litteris quidam mandauere, immanem è ferro catenam, qua corpus is conſtrinxerat, in partes ſubitò diſſilijſſe, cùm placidè vitam poneret, eámque multorum corporibus ſaluti fuiſſe. Die mortem inſecuto ad feretri tactum quidam fluxis, propter paralyſim, corporis membris ad laborem inutilis, integram membrorum firmitatem recuperauit: nullúſque poſtmodum æger viri ſancti loculum ſpei ac fiduciæ plenus tetigit, quem non illico ſanitas corporis ſequeretur. Sed contrà primos ad nuntios de ſancti Pontificis obitu vehemens Theodoricum Regem formido inuaſit: ideóque ſtimulos admonente conſcientia, Broylum delatus eſt ocyſſimè. Ibi toto corpore tumulo affuſus, lachrymis, luctibus, verbis humillimis admiſſi in Epiſcopum grauiſſimi facinoris iniuſtique exilij veniam flagitauit: quóue celeriùs impetraret, multa cœnobio aggeſſit auri munera; cenſus varios, & pleroſque ſeruos, qui

AN. 690. Sancti obſequerentur cultui ac honori, donauit. Neque multò pòſt ipſe fatis ceſſit, cùm vigeſimum & quartum regni annum attigiſſet. Chlodouæus admodum iuuenis paternum imperium adiuit, Pipino palatij regnique curas ſuſtinente. Interim Eu-

Iacob. Meier.

S. Rictrudis è terris euocatur.
Hucbald. in vita eius. Codices Martian. MSS.
A quibus funus eius curatum ſit.
Ad eius corpus multi ſanantur.
Auctores citati.
Clotſendis eius filia Martianis præficitur.
S. Amatus vitam cũ morte commutat:
Vita eius MS. lib. lection. Eccleſ. Amatenſ.
Odor exquiſitus cubiculũ implet, in quo moritur.
Ibidem.
Maſſa ferrea ad pectus eius inuenta.
Lib. vet lect. Eccleſ. Amat.
Ad eius contactum multi ſanantur.
id. in lib.
Fit ex ea catena, & ad ſepulchrum ſuſpenditur.
Idem liber.
An catena cinctus fuerit S. Amatus.
Auctores vitæ.
Variæ morborum curationes ad eius Sancti ſepulchrum.
Citati libri.
Ad id timens accedit Theodoricus Rex.
Lib. lection. Eccleſ. Amat.
Chron. Martian.
Veniam irrogatæ Sancto iniuriæ precatur: eique multa donat.
Ibidem.
Idem Rex moritur.
CHLODOVAEVS filius ei ſuccedit.

Ad tumulum S. Euſebiæ multa edūtur miracula.
Vita S. Euſebiæ. Chron. Martia. Anony. auctor. Mirac. S. Rictr. lib. 2. cap. 7.

ſebia D. Rictrudis filia, quam nuper in cælos receptam docuimus, multa in mortales
Hamagiæ fundebat beneficia, curandis præſertim corporibus: ideóque tantus ar- A
dor corpus eius colendi plurimos inuaſit, vt eum in finem varijs è regionibus ad Ha-
maticenſe monaſterium magnus venerari optantium fieret concurſus. Perparuum
erat omnino templum, vbi corpora huius virginis eiúſque proauiæ ſeruabantur;
ideóque paucis patebat, & ſæpè venientium pietatem eius anguſtiæ fruſtrabantur. Id
vehementer multis doluit, quibus eorum cultus corporum cordi erat. ſtatimque de

Propter hominum confluxum, maius Hamagiæ templū ſtruitur à Gertrude Abbatiſſa.
Auctores citati.

nouo, & maiori exſtruendo templo agitatum fuit. In id opus præſertim Gertrudis
incubuit, quam ſuprà diximus eius Phrōtiſterij virginibus præfectam. Igitur ea cùm
res omnes ędificio parando collegiſſet, hāc fabricam aggreſſa eſt. Et quoniam ingen-
tis erat animi, intra breue tempus ad faſtigium opus perduxit. Ad eius ædis dedica-

Ad huius dedicationem multi vocantur.

tionem cum Vindiciano Cameracenſi & Atrebatenſi Epiſcopo Hatta primus apud
Atrebates S. Vedaſti Antiſtes, plurimíque alij tum Abbates, tum nobiles viri con-
uocantur. Ille diem quartum & decimum ante Kalendas Decembris ei celebritati
deſtinat. Idem educendis è terra corporibus Sanctarum Euſebiæ & Gertrudis

Vt corpora Sanctarū Euſebiæ & Gertrudis eleuentur, præmiſſus eſt Hatta.

ante id tempus operam dari iubet. Quod ipſe occupationibus diſtringeretur, ad B
hoc negotium Hattam præmittit Atrebato. Dies tunc erat nonus Kal. Nouembris,
cùm Hamagiam Hatta peruenit. Indictum illic ab eo ante omnia tridui ieiunium,

Is ieiunium & orationes indicit.

& tot dierum oratio, elicienda de transferendis è veteri templo Sanctarum corpori-
bus numinis voluntate. Hæc dum magno peraguntur ſtudio, & attentione, tertia
nocte quoſdam oſtentum iucundè perculit. Quippe viſa eſt Hattæ, aliiſque nonnul-

Inter orādum viſa manus quædā tumulum mouere.

lis circà vigilantibus humana manus ad tumulum ferri, eúmque non leuiter moue-
re: quaſi indicium ipſa faceret, maximè Deo placere, vti corpora inde aliò portaren-
tur. Et mox accenſis luminibus ad ſarcophagum ſacerdotes accurrunt: ij, dum cho-

Inde corpora educuntur:

ris alternantibus canitur, ſacra pignora læti & venerabundi tumulo efferunt, cun-
ctiſque ad ciendam venerationem, & animi voluptatem oſtentant: deinde apto re-

eademque in nouū tēplum à S. Vindiciano dedicatum inferuntur honorificè.

ponunt loco, donec ædes noua dedicetur. Cùm verò poſteà decretus conſecrationi
dies illuxiſſet, ingens vndique populus aduenit: templum ipſe Vindicianus Deo de- C
dicauit S. Mariæ Virginis nomine. Peractum deinde ſanctum miſſæ ſacrificium al-
ternis modulantibus choris. Itum denique tedis collucentibus ad ſancta Diuarum
corpora, eáque mox magno cultu, & veneratione in templum ab Epiſcopo, Abbati-
bus, & ſacerdotibus illata ſunt. Ab eo igitur tempore maior in Euſebiam populi

Multa deinceps per S. Euſebiā perpetrata miracula.

pietas exarſit. Et quoniam multos templum capiebat, plurimi quotidie opem mor-
bis flagitantes confluxere: tantis ſemper eos beneficijs proſequente virgine, vt pauci
non obtenta ſanitate domū reuerterentur. Vnum hîc iuuat adſcribere, quod poſteà
contigit, incertum tamen quo tempore, ad augendam loci venerationem. Quidam

Nautis in tenebris laborātibus lucem ſubminiſtrat S. Euſebia.
Chron. Mart. cap. 15.

nautæ domum noctu remeantes, onuſtam mercibus nauem per Scarpum trahebant
non procul Hamagia. Parum erant ipſi ſecuri, metum & periculum incutientibus
tenebris, quibus latè cælum & tellus inhorruerant: adeò vt, ſilentibus & luna & ſide-
ribus, neque terram, neque aquas, neque cælum dignoſcerent. Verùm attonitis ea
cæli terræque facie inſigne diuinitus ſolatium & ſubſidium obuenit ad quartam no-
ctis vigiliam. Quippe dum vertunt huc illúcque oculos regionis, in qua verſaban- D
tur, ignari: magna protinus è feneſtris Hamaticenſis Eccleſiæ lux erumpit, támque
longè vim radiorum proijcit, vt horum illi beneficio afficiantur non modicè. Et-
enim ad eam ipſi lucem aquas, arundines, ripas, arbores, quæ omnia priùs per tene-
bras latebant, clariſſimè aſpiciunt, diſcernúntque. & tamdiu lumen eis viam oſten-
dit, donec leni per fluuium delapſu ad id loci peruenerint, vbi templum Hamati-
cenſe conſurgit. Illic ſenſim lux ea rareſcere, & contrahi cœpit: at eius loco gratiſ-
ſimus eis odor afflatus eſt, cuius inſigni ſuauitate quem priùs timorem concepe-
rant prorſus abſtergerent. Ita læti animatique cùm ſupplices ac venerabundi San-
ctis illic quieſcentibus gratias egiſſent, cœptum iter peregere magna voluptate &
gaudio.

E terris in cælos abit S. Vindicianus

Verùm vt noſtram ipſi narrationem proſequamur, paucis poſt impenſum D. Eu- AN. 6..
ſebię officium diebus, ad cælos euocatus eſt Vindicianus, vt perpetuam illic ſuorum

mercedem

ANNI CHRISTI.

mercedem laborum caperet. Sepulchri locum in S. Eligij Montis Eccleſia ſibi viuẽs delegerat, quòd illic beatus hic Nouiomenſium Pontifex aliquando conſederit, cuius ſancto conſortio fuerat vſus frequenter. Non defuere varijs temporibus admirandæ curationes hominum, quas huius Epiſcopi poſcentibus meritis fauor diuinus impertijt. Fæ tamen præſertim cælitus fluxere, cùm Fulbertus, qui poſt eum quintus ac decimus eandem tenuit ſedem Pontificiam, è tumulo ſanctum eius corpus eduxit, populóque colendum præbuit. In eius locum Hildebertus Cameracenſibus & Atrebatibus datus eſt Pontifex. Eo ferè tempore Maurontus ſanctiſſimi Antiſtitis Amati honore tactus, multa Broylo prædia villáſque contradidit. nouum etiam templum erexit haud procul eo monaſterio Virginis matris nomine Deo dicandum. Contrà, cælum flagitijs hominum minari vehementer viſum eſt. Pleno ſiquidem die tanto ſol defectu lumen abſcondit, vt ſtellæ pluribus locis conſpicerentur. Secuto pòſt anno Chlodouæum immatura mors oppreſſit. Igitur ad Childebertum fratrem eius ſceptri iura venere. Is iam annos fermè quatuor imperauerat, cùm Mauronto vitam intra Broylenſis monaſterij ſepta ducenti de cælo ſignificatur; S. Amati corpus, in eam, quam recèns ædem ſtruxerat, deportandum eſſe, ibique collocandum honorificè. Quòd ergo dignitate ac virtute conſpicuo viro ad eam rem opus eſſet: Bainum Taruannæ Morinorum Pontificem orat, vt operam præſtet ſuam, ad cuius Epiſcopatum pertinebat Menriuilla, ſiue, vt aliqui volunt, Minariacum, intra cuius fines ſitum erat aſceterium Broylenſe. Non cunctatur ille Menriuillam iter capeſſere. ibi quanta poteſt pompa delatum è veteri loco Diui Amati corpus in noua ſede collocat. Ac tunc quanti Amatum faceret, Chriſtus Ieſus eo maximè tempore patefecit, cùm ſe videndum pleriſque feſtiuitatem celebrantium præbuit, palàm multis Angelorum circumfluentibus. Simúlque vis ingens ſanandi permultis auxilio fuit. reddita enim lux cæcitate damnatis; ſoluta contractorum membra; patefactæ ſurdorum aures. Elapſo fermè poſteà triennio, Maurontus ipſe ad cælos migrauit. E Broylenſi monaſterio Martianas antiquum domicilium petierat, vti matris ſepulchrum, & ſororem Clotſendem inuiſeret. Ibi morbus repens eum inuaſit, & paucis diebus abſumpſit. Corpus eius in ſubterraneo templi ſacello conditum fuit iuxta puteum, qui nomen eius induit. Fama eſt hunc eius manibus ad Martianenſis olim templi caput effoſſum, inde ſumendo ſacros in vſus latice. & nonnullos hauſta illinc aqua morbis remedium inueniſſe video, quos medici fruſtra diu ſanare contenderant. Quamdiu poſt fratrem ſoror Clotſendis vixerit, quóue tempore animam efflauerit, incertum mihi eſt. Beato tamen fine vitam clauſiſſe, omnino compertum, Martianenſibus Religioſis id non modò conſtanter affirmantibus, verùm etiam anniuerſario feſto felicem eius exitum celebrantibus.

A

...non deſint, qui putent ſanctum anno 7.. vixiſſe. exceptum Vita de Georg. Colvener. in Not. ad cap. 28. lib. 1. Chron. Camer. & Locrium in Chronic. Belgico.

AN. 692.

AN. 693.

AN. 694.

AN. 698.

B

AN. 700.

C

D

CHILDEBERTVS R. FRANCOR.

Camerac. & Atreb. Epiſcopus.

Aegid. Bucher. Bald. in Chron. Camer. l. 1. c. 28. Balderic. ibid. c. 30. & ſeqq.

HILDEBERTVS ei ſuccedit.

Broylo quædam dat S. Maurontus.

D. Virgini Mariæ templũ ædificat.

Chlodouæo mortuo CHILDEBERTVS ſuccedit.

App. cap. 101. Aim. l. 4. c. 48.

Maurontus monetur cælitus, vt S. Amati corpus in templum nouum curet transferri.

Vita S. Amati. Molan. in Nat.

Dum id trãſfert Bainus, Chriſtus cum Angelis apparet.

S. Maurontus terras relinquit Martianis.

Vita eius. Mon. Mart. MS.

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER TERTIVS.

Quis Flādriæ ſtatus fuerit poſt S. Maurōtii mortem.

EA tempeſtate, qua Maurontus fatis conceſſit, Flandricis rebus, & Inſulenſi ditioni, parum ab Regibus Franciæ cautum fuiſſe, Burchardo præſertim paterna exuto potentia: ipſorum ignauia, & ſtudia partium manifeſtant. actúmque fuiſſet tandem in eo tractu de iuſtitia, bonis moribus, Chriſti lege, cultu terrarum; niſi poſtmodum Pipini ſoboles auxilio veniſſet. Nam Liderici nepotes ab horum poſteris, quamquam fortè ſeriùs, quàm decuerat, in Flandriam omnem reſtituti denique ſunt: quò multum legibus, virtuti, & Chriſtianæ fidei conſuleretur. Verùm priuſquam iſta memoremus, non erit abs re nonnulla præmittere, vel quæ temporum ſeries, vel quæ ſtatus Franciæ ſubminiſtrabit. A

Barbari Flandriam populantur.

Anno circiter Domini primo & ſeptingenteſimo, multos in Flandriam effuſos per Oceanum fuiſſe barbaros, ac plæraque locorum vaſtaſſe, comperio. In Morinis, magna tunc Flandriæ parte, horum aduentu omnes penè colonos, & indigenas ferro peremptos is memorat, qui Sanctorum Luglij & Lugliani (quos certum eſt huc veniſſe, Theodorico Baino Epiſcopalem Taruannæ Morinorum capite ſedem occupante) acta litteris mandauit: ideóque viros quoſdam nobiles omnia latrociniis illorum exemplo infeſtauiſſe poſteà. Per id tempus octauo iam anno in Francia Flandriáque rerum potiebatur Childebertus, Chlodouæi frater, ac Theodorici filius. Verùm Pipinus cognomento Herſtallius imperabat cum maxima poteſtate Palatio Præfectus. B AN. 701.

Quales hoc tempore fuerint Reges Franciæ.

VVolfgangus Lazius de Gēt. Trāſmig. Chron. Vigner.

Nam iis temporibus, nulla in Francorum Regibus primi Chlodouæi virtus, nullæ artes emicabant, quibus claritudinem originis, quam ab eo traxerant, patefacerent. Ipſis regio tantùm nomine cenſeri, iucundum erat; regni munia obire, permoleſtum. exinde ipſi toto regni tempore intra domûs latebras abdi: illic dies menſis, luſúque; noctes ſcortationibus, & aliis rebus fœdis conſumere: publicæ rei curis vacui eſſe; nullius querelis aures præbere; nullius cauſæ obſequi; nihil prorſus penſi habere. C

Quales Maiores domus.

Iidem auctores.

Ex aduerſo, vires & poteſtas Palatio Præfectis ad ſumma creuerant. Haud ampliùs illi, ceu regiæ poteſtatis miniſtri, ſubeſſe: parum ipſi Regibus obſequi; eis, ceu mancipiis, abuti; cuncta ex libidine moliri ſua; cuncta peragere, & inuertere. ſolo Regis nomine, ambitus metu, abſtinere: quodlibet regium obire munus; legationes ad Principes mittere; ab aliis legatos audire; bellum hoſtibus indicere; caſtris præeſſe; prælio committere omnes regni vires; quos vellent, ornare, vel exuere magiſtratu; cauſis attendere, quibus liberet; ius dicere, aut negare; belli, pacíſque leges condere; rebus omnibus ad firmandas ſibi opes & imperium idoneis vehementer cōniti. D

Ac in primis Pipinus:

Quatuor ex ordine Regum, Theodorici, Chlodouæi, Childeberti, Dagoberti (quem anno 711. ſucceſſorem Childebertus habuit) temporibus, ea poteſtate Pipinus ad opes, laudem, & gloriam admodum ſibi velificatus eſt. Eo multa in regni commodum moliente, omnia feliciter euenerunt: nec ipſum rebus alienis, aut ſuis nauantem fruſtratum eſt aliquid. Igitur quam Reges illi nomine tenus Flandriam tenebant, Pipinus præſertim cum Francia & Auſtraſia moderabatur.

qui nōnullos, propter bella, ſibi adiunxit aulæ Præfectos.

App. Gregor. Aimon. alij.

Verùm quoniam ſæpè procul aberat, alibi bello detentus: dedit ipſe primò Regi, quaſi alterum domûs Maiorem, Nordebertum, è ſuis virum inſignem: dein, eo per mortem ſublato, filium ſuum natu minorem Grimoaldum, præter publicam adulterij notam, cetera hominem clarum, ac in primis aduerſus egenos liberalem,

ralem,

A ralem, in omnes benignum mitémque, orationis aſſiduum. Hunc in templo D.
AN. 714. Lamberti precibus indulgentem Leodij cùm Rantharius occidiſſet, filium eius Theudoaldum, adhuc iuuenem, ipſi ſuffecit: Carolum verò Martellum, quem de Alpaide ſuſceperat, opum ſuarum ſcripſit hæredem, & Auſtraſiæ Ducem. ac paullò pòſt ipſe ad Moſam Iupiliæ, vbi æger iacebat, mœſtitia, morbíque vi oppreſſus, animam egit, Dagoberto quartum regni annum ducente. Sed mox variis per Franciam ſtudiis Principum ardentibus, Franci, reiecto Theudoaldo, Ragnifredum, ſeu Ra-
AN. 715. manfredum, Palatio præfecerunt. Eorum etiam factione Dagoberto Rege viuis erepto, productus è cœnobio Daniel eſt Chlodouçæ ſtirpis, inque regni faſtigium elatus, indito nomine Chilperici. Contrà, è cuſtodia Plectrudis euadit Carolus
AN. 717. Martellus: multum militem mox colligit: Chilpericum & Ragínfredum iuſto prę-lio aggreditur: hos iuxta Vinciacum in agro Cameracenſium frangit, & Pariſios vſ-
AN. 718. que fugam capeſſere cogit. Inde rerum in Auſtraſia & Francia potitus, Chilperico
AN. 719. reiecto, Chlotharium Regem facit. Hoc breui mortuo, Chilpericum ex Aquitania
B reuocat, inita pace cum Eudone Aquitaniæ Duce, apud quem is agebat. Haud
AN. 720. multò pòſt, Chilperico è viuentium numero ſublato Theodoricum Dagoberti iam nominati filium ſufficit. Ita Palatij Præfecturam adeptus, vbique arbitrio ſuo cuncta Carolus peragebat, vt ſolo Regis nomine abſtinens, Franciam & Auſtraſiam poſſideret, adeóque Flandriam noſtram.

Huius obitus Iupiliæ. *Citati auctores. Annal. Pithœi.* Paucis tunc annis varios Reges habuit Francia, variosque Aulæ Præfectos. *Citati auctores.* DAGOBERTVS Rex moritur: eiq. ſucceſſit CHILPERICVS. *Auctores citati.* Hoc reiecto, Martellus victor CHLOTHARIVM Regem facit. hoc dein mortuo, Chilpericum reuocat. *Auctores citati.* Poſt Chilper. THEODORICVS regnat.

AN. 721. Has inter Franciæ Regum & Palatij Præfectorum viciſſitudines, ſuorum quoque Pontificum varia ſenſit funera Cameracenſis & Atrebatenſis Eccleſia. Quòd admodum ij pugnent opinionibus, qui nonnulla his de Præſulibus libris ſuis tradidere; nec aliunde quidquam ſtabile certúmque circa horum inaugurationem & obitum colligatur: eorum hîc memoriam in vnam ſeriem coniicere placuit. Hildeberto igitur è viuis ſublato, Hunaldus (interdum Hunoldus, aliàs Humaldus legitur:) Pontificios ornatus ſuſcepit Cameraci, iíſque tres annos, vt minimùm fulſit, quinque, vt plurimùm. Factorum eius nulla libri repræſentant. Delatæ poſteà ſunt
C ad S. Vedaſti Atrebatenſis Archimandritam Hadulfum infulæ. Patre ſancto claróque natum inuenio: quem Martyrij palma Telodij, ſecundo ab vrbe Atrebatenſi lapide, ornauit; parentes Ragnulfum dixere. In hoc magiſtratu quid geſſerit, nulli prodidere monumentis chartarum. Quòd vnà cum Pontificio munere Vedaſtini monaſterij curas fuerit complexus: intra eius ſepta frequenter ſe continuiſſe, accipio; minúſque per varios tractus Epiſcopatus iuiſſe ſacri laboris gratia; niſi foras euocaret neceſſitas. adeò monaſticæ quietis appetens erat. Ceterùm inſigni floruiſſe morum ſanctitate, multáque in cælos eum merita vexiſſe, conſtans opinio eſt. Dum corpus eius Pontifex Engrannus, propter oblatas edituo S. Petri Atrebatenſis (in hoc templo id ſepultum iacebat) mitas viſiones, è tumulo ſolemnibus cæremoniis educeret, ipſúmque in tabulas Sanctorum referret: nonnulla diuinitus, ad ciendam venerationem cultúmque, in populum fluxere beneficia, éque mulieris corpore malignus poſſeſſor dæmon in primis expulſus eſt.

Auctores citati. Epiſcopi aliquot Cameracenſes & Atrebatenſes inuicem ſibi ſuccedunt. HVNALDVS. *Balder. l. 1. c. 34. Mſſ. lib. 13. Gaz. Locr.* HADVLPHVS *Balderic. d. l. Mſſ. loc. cit. Gaz. Locr.* qui vnà fuit S. Vedaſti Antiſtes: cuiuſque corporis eleuatio miraculis non caruit.

Dum hîc ſacrum adhuc magiſtratum gereret Hadulfus, ad Chriſti annum ſeptin-
D genteſimum & vigeſimum primum è terris in cælos abiuiſſe Bertham Sigefridi fratris Adalbaldi Ducis, & Gallo flandriæ noſtræ luminis, viduam (cuius anteà prolixam fecimus mentionem) veteres nos docent tabulæ. Æui iam matura erat, & plurimis fulgebat virtutibus. Nonum & ſeptuageſimum vitæ annum inchoauerat: ex quo monaſterij ſe clauſtris ſepſerat, quadrageſimum ferè attingebat. Priuſquam ſpiritum exhalaret, obiectus eſt ei Angelus Dei, ſpecie pulcherrimus, Crucémque deferens. ſtatimque ipſa dulciſſimam cælitum pſallentium muſicam auribus percepit: quam dum aſſidentibus ſibi virginibus impertiti deſiderat illorum voces imitando, hæc tantùm verba retinere & canere potuit: *Veni electa, veni electa.* & mox ea inter verba ſuauiter animam emiſit. quam dum ſpiritus illi cæleſtes ſuſciperent, tres viri ſe videndos præbuere, magno ſplendore conſpicui, & candido amictu renidentes; iíſque Diuam vocibus affati ſunt: *Dirigatur anima tua in paradiſum exultationis, & eleuatio manuum noſtrarum perducat te in conſpectu ſanctorum Angelorum.*

Balder. l. 1. c. 35. Gaz. Obit S. Bertha, Sigefridi vidua. *Vita eius Mſ.* Quæ ſub mortem ei oblata fuerint: & quo portata ſit in cælum eius anima.

TRAVVARDVS fit Camer. & Atreb. Epiſcop.
Bald. l. 1. c. 16.
Meſſ. Gaz. Lorr.
Synodũ adit Moguntiam.
Epiſt. Zachar.
Epiſt. Boniſac.

A AN. 730

Exactis ſubinde nouem annis, Trauuardus, vel Tranardus (Treuuartum, vel Tragardum, ac etiam Turonum appellari video) Cameracenſis & Atrebatenſis Eccleſiæ regimini admotus eſt. Geſtæ res eius nuſquam ſuppetunt. Tantùm Moguntiæ cum aliis orthodoxis Epiſcopis Synodum poſteà celebraſſe, cui S. Bonifacius ſedis eius Pontifex, & Zachariæ ſummi orbis Præſulis legatus anno 748. præſidebat, legitur.

Noua Flandriæ à barbaris vaſtatio.

AN. 736

Interim, dum Franciæ Rex Theodoricus decimum ac ſeptimum regni annum ordiretur, iámque flueret Caroli Martelli Principatus, ſeu Palatij Præfecturæ, annus vigeſimus: produnt quidam Flandricarum rerum Annales, barbaros, ex Aquilone in Flandriam nauibus miſſos, cuncta hîc cœdibus, & incendiis corripuiſſe. exinde portus fuiſſe corruptos; vrbes muris exutas; agros vbique vaſtatos; infinitam mortalium vim ferro, flammíſque conſumptam. Per id tempus grauem annis Burchardus ætatem agebat; eóque plus ipſi doloris tanta Flandriæ funera parere poterant, quòd harum cladium vel ſpectator, vel particeps eſſet; niſi animus ingens, & malis aſſuetus effeciſſet, ipſum ne triſtitiæ pondus opprimeret. Non deerat ei voluntas afflictis rebus opitulandi: omnis ferè ad ferendum auxilium poteſtas erat ſublata; cùm careret imperio, ac ſuis ipſe opibus, & oppidis, præter Harlebecam, eſſet in Flandria nudatus. Neque verò Martello tantis Flandrorum malis obſiſtendi animus defecerat: ſed alibi bello, curíſque diſtractum multa prorſus initio ferendis ſuppetiis arcebant. Operam tamen is poſteà dedit, ne diuturnior regionem clades affligeret.

B

Mortuo Regi Theodorico, ſuccedit frater CHILDERICVS.
Sigeb. Bucher.
Carolus Martellus moritur.
App. Gregor.
Annal. Pithæi.
Aim. l. 4. c. 57.
Filij eius aſſignatas ſibi prouincias adeunt.
Iidem auctores.
Couſin. l. 2. rer. Tornac. c. 40.
Quid paſſus ſit interim Epiſcopatus Tornac. & Nouiomenſ.
Aliquot Epiſcopp. Nou. nomina.
Catalog. Tornac.
Ioan. Couſin. l. 2. de reb. Tornac.
Ex his EVNVCIVS qualis fuerit.
Demochar. Molan.
Ioqu. Molan.
Couſin.
Democharus.
Couſin.
Synodus Liptinenſis.
Bened. Lewita.
Baron. tom. 9.
Serar. de reb. Mogunt.

AN. 741

Exactis inde nonnullis annorum circulis, Francorum Rex Theodoricus vitam perdidit: eiúſque frater Childericus, vel Hildericus, regnum arripuit. Vti cuncta ſub eo quoque moderaretur, extēplò Pariſios profectus eſt Carolus. Verùm is inde Cariſiacum impoſitam Iſaræ flumini villam delatus, acerrima febri cœpit æſtuare: multáque mortem ei portenderunt aduerſa de cælo ſigna. Igitur inter ſuorum fletus, cùm amicis, opibus, gloria plurimùm floreret, poſt dies paucos letho ſublatus eſt. Quas vtrique prouincias aſſignauerat, Carolomannus & Pipinus filij adiuerunt; Burgundiam hic, Franciam, & Belgij partem; Auſtraſiam ille, Germaniam & alterum Belgij tractum: haud tamen Regum nomine, ſed Palatio Præfectorum. Reſpirarunt interim pleræque Galliarum Eccleſiæ, in quas Martelli temporibus graues incurrerant clades, cùm is non paucas vehementer afflixerit. Sunt, qui velint Nouiomenſem & Tornacenſem Epiſcopatum haud leuia paſſum damna, multúmque in eo iacuiſſe religionem. Illud argumentum huius rei præbere, quòd nonnullorum Epiſcoporum nulla ſint tradita litteris facta; tantúmque nomina illorum repræſentent Catalogi Tornacenſes, qui iam inde à Gonduino vſque ad Eunucium præfuere. Ij ſic à quibuſdam nominantur, Guarulphus, Framengerus, Humanus, Guido. Qui dant Eunucium Guidoni ſocium potiùs, quàm ſucceſſorem, illi parum mihi placent: quòd in contrarium tabulæ ducant, in quibus is poſt Guidonem Pontifex nuncupatur. Hunc inſigni virtutum lumine claruiſſe accipio, & ob ſingularis vitæ merita Nouiomenſium Sanctorum Catalogo inſertum fuiſſe. Traditúmque libris eſt, ducentis ferè pòſt annis è tumulo corpus eius eruiſſe, & ritu ſacro in S. Lupi monaſterium, quod deinde à S. Eligio nomen accepit, tranſtuliſſe Radulfum Nouiomenſem Epiſcopum. Niſi me fallit opinio, in huius tempora Liptinenſis, aut Liſtinenſis, anno ſeptingenteſimo quadrageſimo tertio Synodus incidit. Ea Calendis Martij Zachariæ ſummi Pontificis auctoritate fuit congregata Liptinis, vel Liſtinis, villa regia, in eo Belgij tractu, qui nunc Hannonia dicitur. Præfuit illi S. Bonifacius, Germaniæ Apoſtolus (qui poſteà Moguntinenſem Eccleſiam Archiepiſcopus moderatus eſt) aſſidente Carolomanno Principe. Vti rebus Eccleſiaſticis, ac religioni multis in locis fermè collapſæ proſpiceretur, hunc ſacrum haberi Conuentum placuit. Et ſanè quibuſdam tum à Præſulibus, tum à Carolomanno ſcriptis Capitularibus, pro publico bono illic egregiè laboratum eſt; ac non paruus inde fructus in Cameracenſem & Atrebatenſem Epiſcopatum, dein etiam in Tornacenſem Eccleſiam manauit.

C

D

AN. 743

Qui

Digitized by Google

CHILDERICVS II. REX FRANCOR.

Succeſſor Eunucij ELISAEVS, vir inſignis.

Tabb. Tornac. Iac. Meier. Mol. Ioan. Couſin.

A Qui ſucceſſit Eunucio, ac Nouiomenſem ſimul & Tornacenſem adminiſtrauit Pontificatum, Eliſæus eſt nominatus, magnúmque ſanctitatis nomen obtinuit. Exactum ab hoc tẽporis plerumque per Flandriam inuenio, vti populum Chriſtiana doctrina probíſque moribus imbueret, eúmque cum Treuuarto Cameracẽſi Epiſcopo inter alios Galliæ Belgicæ Pontifices appellari video ab Romano Papa Zacharia iis litteris, quas ad eos pro Catholicę religionis defenſione cõgregatos dedit anno poſt ſeptingenteſimum, & quadrageſimum octauo. Ea tempeſtate, qua plurimùm hi duo Antiſtites pro ſuis diœceſibus ſanctè ac fructuosè laborabãt: ditionũ Carolomanni, religioſam in Italia vitam profeſſi, acceſſione, Pipino animi, potentia, opes, amici creuere, idonea certè regnum ambienti præſidia. Sed præcipua vis impetrandi Franciæ regni, quod optabat, quódque ipſi plerique nitebantur aſſerere, in Romani fuit Pontificis, & Catholicæ Eccleſiæ cultu, fœdiſque moribus Childerici. Partis ſcilicet à parente Martello de Saracenica gente victoriis tertiam Pipinus adiecit: cùm effuſos, deterendis clade aliqua iniuriis, hoſtes tanta virtute ſuſtinuit, retróque

In Carolomanni regna ſuccedit Pipinus.

Annal. Pithœi.

Cur factus is fuerit Franciæ Rex.

B compulit montes vltra Pyreneos; vt nihil poſteà ſint auſi bello moliri. Et poſt eam victoriam, curę fuit euerſa nuper à barbaris templa erigere, eadémque muneribus ornare; viris ſanctitudine præſtantibus fauere & obſequi; multo ad pietatem ſtudio, & labore incumbere: ideóque apud pleroſque Francorum, ipſi parta ſanctitatis opinio; apud hoſtes, etiam à potentia formido. Ex aduerſo, plurima Childerici contemptum fecere. Inerat homini vecors animus, prouidentiæ parum, ſocordiæ plurimum, mens incerta: nihil in vultu cernebatur, nihil in moribus regiæ dignitatis. ne quid magnum animo verſaret, iudicij infirmitas faciebat: ne quid dignum Rege moliretur, potentiæ defectus. vt magis imagine Regis, quàm poteſtate, cenſeretur, alieni mancipium imperij, ſui prorſus expers. Hæc igitur apud multos effecere, vt Childericus regno exui dignus crederetur. Et Pipinus ideò ſæpenumerò apertis ſermonibus ipſum perſtringebat: eò etiam occultus gloriæ ſuæ iactator, quam alij palàm excollerent.

Childerici Regis Franc. mores.

C Inclinantibus itaque tandem illuc Francorum primoribus, legati ad Pontificem Romanum iuere. Et breui per eos impetratum eſt, vti ſacramento Franci ſoluerentur, quo ſe obſtrinxerant Childerico: ſtatímque Regis decora, nomen, & poteſtas Pipino traderentur. Exinde Childericus, attonſo capite, in mona-

Aim. l. 4. c. 61.

An. 752. ſterium D. Bertini retruſus eſt. Ergo Pipinum Zachariæ Pontificis Romani mandato Bonifacius Moguntinæ vrbis Archiepiſcopus ſacro imbuit oleo apud Sueſſiones, Franciſque Regem dedit. Ob id factum multi lætitia impleti ſunt, & meliorum ſpe rerum, quas Pipini virtus, & potentia ſpondebant. Eſtoredo Burchardi filio, Liderici nepoti, ea præſertim opinio voluptatem attulit. Haud multò antè hic patrem amiſerat; iámque ab eo relictis in Flandria & alibi rebus anguſtis, pro generis claritudine vitam aſperè ſatis, & ægrè tolerabat. Quam igitur cum Pipino materni ſanguinis neceſſitatem habebat, animos ei fecit. Et ſpe plenus imperium Flandriæ recuperandi, Louanium reliquit, quò ſe cum parente receperat fumante Flandria barbarorum incendio. Harlebecæ ſedem fixit, ſexto ab Inſulenſi oppido

Childerico in monaſterium detruſo,

Francor Annal. Ludouic Breſin. in Chron Flãd.

PIPINVS Rex Francor. creatur.

Annal. Franc. Aim d.l. Baron. Bucher. Serar. in l. 3. rer. Mogunt.

ESTOREDVS Burchardi filius inde bonã ſpem concipit Flandrici imperij recuperandi.

Annal. Fland.

D lapide: vt ſuis auxilio eſſet, indéque caperet occaſionem Pipini gratiam inſigni aliquo facinore promerendi. Sed Pipino variis quà negotiis, quà bellis impedito, modica tum de Eſtoredi rebus cura fuit; de Flandrię ruinis paullò maior: ideóque hanc, auertendis hoſtium incurſibus, munire inſtituit.

GAVFRIDVS Camer. Epiſc. creatur.

Lib. 1. Chron. c. 16. Tabb. Atrebb. Demochar. Gaz. Locr.

Arnulphus Gaufridi pater quis fuerit.

Geo g Coluener. In Chron. Belg. Ex hymno MS. Cyſon.

Per idem ferè tempus Gaufridum, vel, vt vocat Baldericus, Guntfridum, S. Arnulphi Martyris filium, Cameracenſibus, & Atrebatenſibus Epiſcopum datum inuenio, Trauuardo vita defuncto. Quis verò fuerit is Arnulphus, qui Gaufridum genuit, à pleriſque diſceptatur. Moſonij, Arnulphum Martyrem agnoſcit Ioannes Molanus: alterum item in Gallo-flandria, Cyſonij. Eſt, qui dubitet, illiúſne filius fuerit Gaufridus. Arnulpho Cyſonienſi eam prolem tribuit Ferreolus Locrius: quem non difficulter aſſector. Igitur quoniam ſacris Arnulphi oſſibus admodum diu Cyſonienſis cœnobij templum, & pleriſque ad ea mirandis curationibus floruit in Gallo-flandria; eiúſque cultus adhuc Cyſonij perſeuerat; neque facilè dabitur alibi locus eo de viro dicendi: placet aliqua hic facta eius commemorare, & quibus

Genus eius, ac vires.

A malis opem præbuerit, oſtendere. Fuit ipſe clarus militiæ artibus; vaſto, firmóque corpore; loco nobili natus: ſed multò virtute præſtantior. Hunc itaque vires corporis, animi virtus, & ſanguinis neceſſitudo, cuidam illuſtri viro tam charum fecere, vt ipſum ſibi armigerũ is legerit. Sed breui hęc omnia inuidiam ipſi peperere: quam ſemper maiorem ſumma patiuntur.

Per inuidiam furti accuſatur.

Ergo cùm plerique famulorum animaduertiſſent, eum clam domino ſuo tecta ſub veſte ad pauperes edulia deferre: occaſionem eum apud herum accuſandi ex iis ſcilicet hauſerunt. Sed omnia Deus aliorſum vertit, quàm ſperauerant. Quippe dum vident in ſinu aliquid portantem, cibos eſſe rati, vti re vera erant, in eum manus iniiciunt; veſtes excutiunt violenter, ac diripiunt; furem rerum herilium apud dominum ſtatuunt.

Deus eũ protegit, & accuſatores confundit, inſigni miraculo.

At enim dum ipſi veſtes eius parum humaniter attrectant, & lacerant: præter paruulas ligni aſſulas in ipſius ſinũ nihil reperiunt; ad famuli preces Deo cibos in ligni fragmina deformante. Ita deluſi, & ſuffuſi rubore, ſerui mox facti & inſolentiæ veniam poſcunt, faciléque ab homine mitiſſimo impetrant.

Herus ipſi totam familiam credit.

Herus autem viſa cognati ſui ſanctitate, totius familię curam ei ſtatim committit. B Verùm Arnulphus reſumptis, quas è ſinu famuli effuderant, aſſulis, ad egenorum contubernia intendit. Ibi dum veſtem aperit, videt aſſerculos in edulia diuinitus reformatos, quæ ſumma cũ voluptate in pauperes diſtribuit: lætúſque domum, & ſummas Deo grates agens, reuertitur. Aliàs idem dynaſta mandauerat, vti vis ſuis inferretur ſubditis, eorúmque bona diriperentur. Sed Arnulphus eorum tactus hominum commiſeratione, clam hero de ipſius horreis neceſſaria iis ſufficiebat. Et cùm ſæpiùs id faceret, animaduertêre quidam familiares commeatum domi vehementer deficere: ſtatímque domino ſignificauere, vix in craſtinum ei ſufficere familiæ neceſſitates, propter magnam Arnulphi largitionem.

Rurſus accuſatum Deus altero defendit miraculo.

Igitur herus grauiter ira commotus, eum accerſit extemplò, & multis increpitum verbis etiam pœnis addicit, quaſi criminis reum. Verùm Deus, cui gratum Arnulphi opus fuerat, magnam confeſtim annonæ vim horreis eius hominis ingerit: quam dum ipſe ad ſpectandum euocatus, attentiùs conſiderat: primùm in multam erumpit admirationem & lætitiam; C dein Arnulphi virtutem, & ſanctitudinem apud omnes ſuos admodum commendat.

Denuoque in gratiam herus recipit.

adeóque hunc in poſterum dilexit, vti loco filij habuerit, eíque poteſtatem fecerit, largas in pauperes eleemoſynas diſtribuendi. Ea iam ſanctitatis, & charitatis Arnulphi fama vulgabatur, & laudem omnium extorquebat: cùm vehemens eum Martyrij ardor inceſſit; cui viſum eſt etiam diuinum numen materiam ſuggerere. Viam ipſe cum hero publicam carpebat animi lætus, & valdè ſecurus. Sed ecce ſemitam ſatis anguſtam intrantibus parum opportunè hoſtes domini ex aduerſo in equis conſpiciuntur. Ibi cùm nullam propè aduertunt euadendi rationem: Arnulphus hoc timenti plurimùm hero conſilium ſufficit. Equum ſibi velocem & validum eſſe: hunc ipſe ex altero deſiliens celeriter aſcendat; in eo fugam maturet; ſuam in villam non procul remotam ſeſe abdat velociter. ab hoſtibus nullum ſibi metum cieri, quibus nunquam nocuiſſet. & ſi ab iis capiatur, & vulneribus conficiatur: id ſibi fore voluptati pro domini ſui libertate aliquid patiẽnti.

Quòd in via viſis hoſtibus domino ſuo fuerit fugæ auctor, ab iis capitur:

D Igitur conſcenſo mox Arnulphi equo, celeri fuga viam, ad quærendum latibulum, in villam dynaſta corripit. contrà, ſeruus ſtat intrepidè, vt hoſtes ipſius ſuo licet periculo, remoretur. Hoc itaque conſpicati eminus aduerſarij, in Arnulphum toto agmine feruntur: eum vndique circumdant; parum renitentem capiunt; crudeliter admodum tractant: & quoniam herum neci ſubduxerat, ad reſtim damnant denique.

& ſuſpẽditur,

Iniicitur illicò ceruici funis, ac de arbore vir patientiſſimus ſtrictis vehementer faucibus ſuſpenditur. Sed inuocato Dei nomine, ita lætus & innoxius à loro de ramo is pendet, quaſi fruſtra ſuſceptos eorum labores, & inutiles iras rideret. Ibi maior inimicos rabies accendit, ratos nimirum vitæ ſuæ periculum ingruere, niſi ſuſpenſo vitam extorqueant. Ergo ſimul in arborem ſupra corpus eius euadere nituntur. inde furibundi apprehenſis arboris ramis in humeros eius inſiliunt, támque diu pedibus eum per inſignem ſubigunt immanitatem, donec fracta gula vitam eripiant.

ac tandem ſuffocatur.

Apparent circum arborem è qua ſuſpẽſus fuit, lumina.

Quantam apud Deum gratiam eo facto Arnulphus ſibi conciliauerit, argumento fuerunt apparentia illic diuinitus, & ardentia multo tempore lumina. Exinde

ſcilicet

A ſcilicet tanta populum cepit ſanctum hominem venerandi cupido, vt ſenſim
eam quoque arborem in fruſta vicini conciderint, domúmque partes eius ad tute-
lam, & cultum deportauerint. In quam Eccleſiam delatum fuerit initio corpus eius,
non inuenio. Quid occaſionem præbuerit poſteà in Cyſonienſe templum defe-
rendi, ibíque condendi honeſtiſſimo loco, paucis aperiam. Abiuerat ſenſim Diui tu-
mulus in contemptum pleriſque hominibus illic vel fabulas miſcentibus, vel parum
honeſtè obuertentibus terga. Doluit ea res vehementer Arnulpho, quaſi cederet in
contemptum numinis irrogata ſibi iniuria. Ergo cùm vidua quædam qui matura, il-
licque lachrymarum, liberalitatis, & precum aſſidua, in orationem incumberet: illi
ſeſe videndum præbuit, itáque paucis affatus eſt. *Meum hic ſperni ſepulchrum, qui cæ-
leſti domo potior, equidem grauiter fero. Siccine ad tumulum meum inania ſeri verba, nugas
ingeri, obuerti turpiter dorſa condecet? Eia nunc populo indica, niſi talibus abſtineat denique,
id à me graui luiturum vindicta.* Et cùm ea mulier de nomine inquireret, vti certiùs &
alacriùs imperata perageret; Arnulphum ſe vocari, ſubiecit. Igitur ea vidua Diui
B mandatis obſequens, loci presbyterum adit: quæ vidiſſet, quæúe auribus accepiſſet,
fideliter cuncta ediſſerit. Iiſdem ille diuinitus monitis imbutus, plebem ſub templi
tecta euocat: ibi grauiter hortatur, vti ſancto viro cultum impendat, eius præſentia
moueatur, ei venerationem adhibeat. quóque plus ponderis ſermoni adderet, oſten-
tum, verbáque Diui explicat. Sed ne tum quidem ſatis ſibi promittens venerationis
allaturum Sancto vulgus, quoniam is rudi tumulo tegebatur: ſubinde per noctem
Arnulphi corpus inde aſportauit, & in Cyſonienſe templum intulit, vt ibi plus ho-
noris cultúſque obtineret. Ceterùm olim, maximè priuſquam huius Sancti oſſa hæ-
retici magno furore diſpergerẽt, multus ad eam fiebat ædem concurſus hominum.
Quibus collum dolore torquebatur, eam ipſi reſtim huic circumdabant, quæ fauces
eius Martyris eliſerat; ſtatímque ſentiebant ægritudinem comprimi. Ijs etiam ſæpe-
numero ad preces malignus corporis ardor exſtinguebatur, qui febribus æſtuabant
grauiter: & multi, pro accepto munere, frequenter afferebant argentea fila in laquei
C modum contorta. Sed nunc ad cœptam hiſtoriam reuocanda eſt ab his oratio.

Eandem arborem venerationis gratia Chriſtiani cædunt, & domum deferunt.

Quã ob cauſã corpus eius in Cyſonienſem Eccleſiã fuerit delatum.

Multi ſanitatem per S. Arnulphum ſunt conſecuti.

Igitur dum filius Arnulphi Guntfridus Cameracenſem, & Atrebatenſem diœ-
ceſim paternis moribus ac virtutibus illuſtris moderatur: non leuis vtrobique col-
lectus eſt fructus animorum. Ardebat ſcilicet hic ſacerdos inſigni zelo ſubditorum
mentibus diuini flammas amoris inijciendi, eáſque tum verbo, tum exemplo ad vir-
tutis ſtudium rapere nitebatur. Eam ob rem commiſſos ſibi greges adibat frequen-
An. 753. ter, nullámque ſuſtinebat ijs deeſſe ſui partem officij. Deſcendit interim cis Alpes
Romanorum Pontifex Stephanus, quẽ vehementer in Italia Langobardorum Rex
Aiſtulphus armis & odio perſequebatur. Eò præſertim aduentus eius intendebat, vt
ab Franciæ Rege Pipino aduerſus Eccleſiæ Romanæ hoſtem Aiſtulphum magna
impetraret auxilia. Non defuit tunc partibus ſuis Pipinus, exceptóque magnificè
An. 754. Pontifici opes copiáſque abundè promiſit. Ergò Stephanus plurimùm ideò recrea-
tus, Pipinum, eiuſque filios Carolum & Carolomannum, in Franciæ Reges vnxit,
dum in æde S. Dionyſij ſacroſancta ſolemniter perageret myſteria. Quæ ſequenti-
D bus aliquot annis euenere, nihil eorum hìc memorare attinet.

Guntfridus huius filius in Epiſcopatu ſuo inſigniter laborat.

Stephanus Papa in Franciam venit auxilia petiturus, eumque Pipinus excipit.

Annal. Franc. Adon. Chronic. Aim. l. 4. c. 62. Paul. Æmyl. Ioan. Tillet. Baron.

Ob promiſſa ſubſidia, Regem, eiuſque filios vngit.

An. 763. Ab ortu Chriſti anno ſeptingenteſimo & ſexageſimo tertio ſæuum ab Aquilone
frigus in omnes propè regiones incubuit. Aſperrimum inde gelu cuncta decoxit, &
conſtrinxit ab Octobris Kalendis ad Februarium vſque, quaternos ferè menſes.
Præcipuum inuſitatæ glaciei argumentum, indurata vbique fluminum rapidiſſima,
& vorticoſa; totúſque Pontus Euxinus primùm ad triginta, mox etiam, poſtquam
niues obruere, ad quinquaginta cubitos ſaxorum duritia conſiſtens. Ea vi frigoris re-
miſſa, ſolutiſque Ponti & fluuiorum gurgitibus, nihilominus etiam in humanum
genus ab cælo, & elementis ſæuitum eſt. Inſolitam aquarum penuriam ſiccæ nubes,
& arentes fontium ſcaturigines fecere. Horrendis etiam aër oſtentis ſpectantes
perculit: viſæque paſſim de cælo micantibus ſtellarum more flammis faces concide-
re, tanto vbique terrore, vt propinquus mundi interitus crederetur. Sed ea in fœ-
dum Græcæ gentis aduerſus ſacrarum imaginum cultum graſſantis furorem ira-
tum

Iydem auctores.

Frigus inſolitum.

Theophanes eius ſpectator. Sigeb. Aimoin. lib. 4. c. 66.

Ariditas magna.

Theoph.

Oſtenta.

Sigebertus.

Ob Iconoclaſtas hæc accidere.

Baron. in Annal.

Digitized by Google

quorũ etiam quidam in Francia & Flandria.
Annal. Franc. Aim. l. 4. c. 64. Iacob. Meier. l. 1. Annal. & tom. 5. Fland. Iacob. Marchant. in Fland.
Aduerſus quos Synodus coacta eſt.
Annal. Min. Laureſheim. Aim. l. 4. c. 67.

tum numen arguere: ideóque Francis etiam & Flandris minari cladem credita; quòd iſtorum non pauci ſanctarum imaginum odio arderent, inſperſo nuper furtim errore per Copronymi Auguſti legatos, cùm organa, eiúſque generis alia in Franciam ad Pipinum munera deferrent. De Flandris omnino id certum eſt, adeò multos illud auidè venenum hauſiſſe, vt ingens eorum agmen Gandaui aduerſus Dei Sanctorúmque ſtatuas & icones bellum palàm indixerit, harúmque multas euerterit, diſſiparitque. Ea propter Francorum, & Belgarum Epiſcopi, vt cæleſtes iras auerterent, de Pipini Regis ſententia, tertio pòſt anno ſacrum habuere Gentiliaci Conuentum: ibíque pro tuenda ſacrarum imaginum veneratione contra Græcos acriter pugnauere. Igitur cùm ab eo domum Concilio Eliſæus Nouiomenſium & Tornacenſium Epiſcopus, ac Guntfridus Cameracenſium & Atrebatenſium Pontifex reuertiſſent; gnauiſſimè ad refutandum, éque cordibus peruerſorum hominum reuellendum errorem Iconoclaſtarum incubuere. Sed præcipuus circa Flandros illum labor exercuit, minùs alibi ſparſis erroribus.

A

An. 766

Eſtoredo mortuo LIDERICVS filius ſuccedit.
Meier. l. 1. Annal. Ludou. Breſin. in Chron. Fland. Iacob. Marchant. alij.
Quam vxorẽ is habuerit.
Chron. Fland. cap. 1.
Meier. Breſin. Marchant.
Gerardi eius ſoceri genus inſigne:
Andr. du Cheſne in reb. Burgund.
Nicol. Vignier. in Chron. Burg.
opes magnæ:
Iacob. Guiſ. in Annal. Hann.
Iacob. Meier. lib. 1. an.
Sigeb. in Chron. an 741.
Iacob. Guiſ.
cũ Martello diſcordiæ, & ob eas dãna:
Canonic. Turon.
Nic. de Nangis.
Nicol. Vignier.
cũ Hannonio victoriæ.
Iacob. Guiſ. l. 11. Annal. Hann.
In pace ſtudia & pij labores.
Iacob. Guiſ. ibid.
Iacob. Guiſ. d. l.
Ioan. Molan. in Natalib.
Sigeb. in Chron.
Iacob. Guiſ. d. l.

B

Per idem ferè tempus Eſtoredum Burchardi Flandrorum Saltuarij filium morte ſublatũ comperio. Ditionem eius opéſque Lidericus filiorũ maximus adiuit, quem Harlebecæ cultus, vel inſtauratio, Harlebecani cognomento induit. Eum pręſertim animus & vxor ingentem fecere. Ex Alemannia quidam ei coniugem attribuunt Flandrinam nomine, vnde Flandria nomen acceperit. Sed veriùs Hermongardis, vel Hermengardis vxori nomẽ fuit, pater Gerardus, vt aliqui volunt, Ruſcinonenſis, apprimè nobilis poténſque. Hũc patre natum Drogone Gundebaldi Burgundię Regis filio is prodidit, qui vitam eius conſcripſit. Luithardum ei patrem tribuunt alij, magnum inter Burgundos Principem, matrémque Grimildem. Quidquid de parentibus fuerit, id omnino certum habetur, è regia Burgundionum ſtirpe ortum fuiſſe, ac iam tum Caroli Martelli floruiſſe temporibus. In Brachanto & Neruijs, multis imperaſſe terrarum tractibus, indéque ad Oceanum vſque omnem propè regionem tum Gallicæ, tum Teutonicæ Flandriæ obtinuiſſe nonnulli autumant: vt non immeritò fecerim, ſi paullò latiùs de ipſo quædam hîc memorem. Alij produnt etiam in Burgundia Principem fuiſſe; ibi cùm multis poſſeſſionibus abundaret, Viceliacum ſtruxiſſe monaſterium, in quo ſacrum D. Magdalenæ corpus, barbarorum incendijs ereptum, collocauerit. Ceterùm, vt magnopere ipſum ornauit cum Bertha Imperatoris Byzantini filia, & vxoris Martelli ſorore contractum matrimonium; ita ſuſceptæ cum eodem Martello diſcordiæ multis affecere damnis, & incommodis. Dum aduerſo ij ſe bello impeterent, plus virium fuit Martello: ideóque Gerardus & victorem ſenſit, & quibuſdam ab eo ditionibus exutus eſt, deiecta etiam ad Sequanam Ruſcinonenſi arce. Felicior ipſi bellorum euentus cum Hannonienſi Principe exſtitit: ſemper enim ſecundis cum eo victorijs manus conſeruit. Poſtquam cum vtroque hoſte pacem compoſuit, firmauítque, ad pietatem animum vehementer appulit. Tunc enim pręcipuum eius ſtudium erat templa condere; monaſteria moliri; Diuorum lipſana conquirere; his ſacras ędes ornare; in templis, & cœnobijs plerumque temporis agere. Lutoſæ prædiuitem Abbatiam exſtruxit, eíque Baïdilonem præfecit, inſignem ſanctimonia virum, qui nuper inuentum Aquis S. Magdalenæ corpus Viceliacum tranſtulerat, indéque ſecum Lutoſam eius brachij partem portauit exornando, quod regendum acceperat, cœnobio. Aliud Condati monaſterium condidit, eíque ſacras impoſuit virgines, inſigni addita dote. Rotornaci, Realcuriæ, Houdainij templa conſtruxit. Eius etiam labore & opibus nonnulla per Franciam ſacra loca & monaſteria ſurrexere. Et commodùm in Franciæ regnum paullò pòſt ab Italia veniens Stephanus Pontifex Maximus cognita viri pietate & potentia, eò ſe perduci facillimè paſſus eſt vt nonnulla eorum templorum, quæ condiderat, ingenti pompa dedicaret. ratus enim erat ſcilicet opportunum id fore tum incitandis ad ſimilia opera perpetranda multis hominibus; tum præcipuè impetrando ſuis rebus ab Gerardo & conſilio & ſubſidio. Nec illum ſpe ſua fruſtratus eſt Gerardus. Nam ipſum præ ceteris Galliæ Principibus honore, conuiuijs, & auro coluit; dein cum magna militum manu in Italiam domum reduxit. Neque potuit egregius

C

D

In eum Pontificis Maximi beneficia.

Contrà, eius in eundem Pontificem cultus.

Pontifex

Digitized by Google

A Pontifex inſignem in eum amorem diſſimulare,quo magnopere propterea inceſſebatur. Ergo in Galliam ab Italia redeunti multa Diuorum corpora conceſſit: deinde horrendum in eos anathematis fulmen intorſit,qui ab eo Eccleſijs donata interuerterent. Quod reliquum poſteà tempus tranſegit Gerardus, id totum in ſtudio virtutum,ac pietatis operibus conſumptum fuit:vnde non leuem ſanctitatis opinionem apud multos ſibi comparauerit. Igitur tali ſocero gener Lidericus admodum reſpondit vel genere,vel virtutibus. Quod enim anteà diximus,eius maiores Francicam & Burgundicam nuptijs familias iunxerant: ipſum pietas, fortis animus, & iuſtitia,tam timendum,quàm ſuſpiciendum fecerant.Sed opes & ditio modicè ſuppetebant, priuſquam cum eius Principis filia nuptias contraheret. Poſtmodum tamen auitum per Flandriam imperium, & Inſulanam ditionem recuperandi, præter paternam vxoris potentiam, multa ipſi ſpem fecere: ac præſertim nota charáque Pipino in militia virtus, & cum Louanienſi Principe, eiúſque filio Fulcario Leodienſium Pontifice ſanguinis neceſſitas. Verùm Fulcarius viuis ereptus, breui deſtituit: & ſpes omnis Pipini morte haud multò pòſt viſa ſuccidi. Sed in altero tandem B

AN. 768. filiorum Regis eius Carolo auxilium omne ſitum fuit, poſtquam is, facta paternorum regnorum partitione cum Francia,Flandriam obtinuit. In Carolo erant omnia ſupra maiores inſignia, magnáque: & hinc ipſi Magni cognomen additum. corpus altum pedes fermè nouem, idque nulli robore ſecundum. immodicus & cupidus multa noſcendi animus, ipſóque difficilia rerum capeſſendi ardore nobilis. hinc inerat tolerantiæ plurimum; bellicæ virtutis ad hoſtium ſtuporem affatim. multis idem linguis eloqui; magna ſapientiæ vi pollere; cunctis artibus bonis præſtare; in omnes munificentia vti;nullo prorſus indigere,quod Principem ornet,ſuis charum faciat,& aduerſus hoſtes etiam occultos,maximè tueatur.His ergo rebus inſtructus, Nouiomi Carolus regni decus accepit, ſecúmque Frãcos,Aquitanos,magnã Belgij partem,& in hac Flandros præſertim hereditario iure traxit. Multa mox ei aduerſus Aquitanos, Vaſcones, Langobardos, Saxones bella fuere. Inter eos,qui præclaram C bellis ijs operam ipſi tulere, Lidericus facilè princeps erat, nulli vir Francorum ſecundus, ſiue belli, ſiue pacis artibus certaret; ideóque Carolo charus in paucis. Is ergo diuturnis Flandriæ cladibus admodum mœſtus, quas multi iam antè barbari inuexerant,afferebántque, plurimos regionis locos inſidentes: eò Regem perpulit, vti Flandriam,cæſis fugatíſue barbaris,purgaret. Fuítque Carolo periucundum aſſertæ in libertatem prouinciæ littoribus Lidericum præficere,quòd vigilantiæ, fortitudinis, iuſtitiæ plurimum ineſſet. Intereà loci Guntfridus, Cameracenſium & Atrebatenſium Pontifex, è terris in cælos abijt,laborum vtiliter in efformandis hominum animis collocatorum mercedem à Deo percepturus. In eius locum Cleri populíque acclamationibus ſuffectus eſt Albericus,haud diſſimili virtute præditus. Apud Nouiomenſes & Tornacenſes alius, atque alius Epiſcopali throno impoſitus, & morte ſubtractus eſt. Poſt Eliſæum Adelfredus,& Dido infulis pedóque ornati fuere, quanto verò ij tempore magiſtratum geſſerint, quibúſue rebus nomen ſibi conciliauerint,ab nullo proditum video. De Gilberto, qui Didonem excepit, non- D nulla in veteribus monumentis ſuppeditant.Sanctioris animi vim in Elnonenſi monaſterio iuuenis hauſerat, ibidémque religioſum rexerat cœtum, tantò magis Epiſ-

AN. 782. copali obnoxius ſedi, quantò plùs ſanctimonia ſtimulante reſpuebat. Paullò antequam è vita decederet,quod habebat Martianis in monaſterium & parœciam, Epiſcopo Atrebatenſi ius omne ceſſit,vti ſuæ poteſtatis faceret D. Martini parœciam in oppido Elnonenſi poſitam.Non caruit apud ſuos inſigni laude virtutum, & ſapientiæ:ac nonnulla ſanctitatis opinionem ei peperere. Traditum litteris inuenio,Atrebati Vedaſtinos Aſcetas per negligentiam circa Chriſti corpus & ſanguinem graue crimen admiſiſſe. eius cauſa Gilbertum domo Atrebatum euocatum profectúmque. hìc cùm intra monaſterij ſepta poſt veſperas ſolus inambularet: diabolum ædis ſacræ tecto inſidẽtem,plenámque prunis ardentibus ollam manibus tenẽtem,animaduertiſſe. cùm vim ignis in culmen, ciendo templi incendio, effundere is pararet: auditum ab ipſo D.Vedaſtum verbis contrà decertantem, & graui voce percontantem,

Qualis fuerit Lidericus Harlebecanus.
Iac. Meier.
Spem is concipit recuperandi Flandricum imperium: quæ Pipino Rege mortuo viſa cõcidiſſe: at CAROLO MAGNO regnante rurſus erecta eſt.
Caroli Magni deſcriptio.
Ad bella varia hunc Regẽ Lidericus ſequitur, in ijſque virum ſe præbet.
Chron. Fland.
Huius impulſu Flandriam Carolus à barbaris liberat.
Pet. Oudeg. c. 14. Annal Fland.
Et ipſum littoribus eius præficit.
Paul. Æmil l. 2. Iac. Meier. lib. 1. & 2. Annal. Fland. Oudegh. cap. 14.
Guntfridus Pont. Camer. & Atreb. moritur.
Tabb. Atrebatt. Balderic. Chron. Camer. l. 1. c. 16.
ALBERICVS ei ſuccedit.
Eliſæo mortuo ADELFREDVS & DIDO fiunt Epiſcopi Nouiomenſ. & Tornac.
Chron. Tornac.
Horum ſucceſſor fuit GILBERTVS, qui priùs Abbas Elnon.
Chronic. Elnon. Catal. Epiſcopp. Tornacc. Couſin. Gazæus.
Quam fecerit permutationẽ cum Epiſcop. Atrebat.
Ijdem libri. Couſin. Gaz.
Quid ei fuerit per viſũ oblatum Atrebati.
Lib. ms. & vet. Ioan Couſin. l. 2.

tem, Ecquid flammis ædem ſuam abſumere niteretur? & poſtquam illi obiecisſet, grande ſcelus in ſacrificio miſſæ per incuriam ab Monachis commiſſum fuisſe: ſanctum virum ex aduerſo reſpondentem percepiſſe, inſigni iam pœnitentia crimen ab ipſis elutum, ideóque nulli ampliùs pœnæ obnoxios eſſe. Ceterùm vbi mortem ſanctè Gilbertus oppetiuit, communibus votis ſucceſſor ei datus eſt Pileon plus nomine, quàm factis cognitus. A

An. 713

Ei ſurrogatur Pileon.
Chron. Tornac.

Non multò pòſt Liderico Harlebecano ad laudem, & gloriam comparandam occaſio minimè defuit, eóque maior, quò difficilior. Nam redintegrantibus pro more bellum Saxonibus, formidabili Carolus ipſis exercitu ingruit, tandémque armis preſſos ad deditionem coëgit. At cùm in vitam rebellium is iure ſuo graſſari poſſet, maluit tamen parcere, quàm ſæuire, clementiam Regis ornamentum arbitratus. Obruendis ergò rebellandi cauſis (quæ præſertim animorum & opum ſocietate nituntur) è Saxoniæ nobilibus & opulentis hominibus alios aliò dimiſit. In Flandriam potentiſſimi ſano conſilio traducti, comitantibus liberis vxoribúſque. Et quò minor fraudi opportunitas pateret, ad incolendum Oceano contermina tegio conceſſa. Iuſſus etiam Lidericus ei genti præeſſe, cum inſigni poteſtate coërcendi noxios, contrà obſequentes prolóſque publicis muneribus augendi. Tam ſæua; & bellis aſſueta, nullique minùs, quàm iuſtitiæ, ac temperantiæ opportuna hominum ingenia moderari, ingens prorſus labor fuit, ſed eò ad laudem fœcundior. Capti ergo fractíque Saxonum plerique ſumma viri prudentia, virtute, iuſti cultu: ideóque faciliùs ad Chriſti legē traducti, quòd Principi maximè ipſam colenti ſubiicerentur. Neque Saxonum animos temperandi ſtudia Liderico laudis & gratię parū apud Carolum Regem peperere. Et hinc ipſum fiducia grandis impleuit de ipſo magnum aliquid impetrandi. Quòd igitur maximè auiti in Flandria Principatus cupido mentem vreret, de hoc Regis animum tentare auſus eſt denique, híſque verbis ipſum ad laborum præmia per ſe pronum prudenter aggredi. *Qui ſtudio & labore opitulari Regibus contenderint, ſeù ciuilia, ſeu militaria depoſcant: ingenti prorſus mercede cumulantur, ſi regiæ ipſos ornent laudes. Id enim tantæ maieſtati proximum, propter egregium facinus regia laude cenſeri. Sed alia Regum ſæpè iudicia; quos tam muneribus ornare ſubditos, quàm laudibus, delectat: quaſi plus decoris munificentia ſufficiat; cum per eam vel indigentia tollatur, vel opes ad gloriam & præclara creſcant facinora. Quantum id fuerit, quod tuis ſæpè votis obſequens pertuli, Carole Regum maxime, nolim meo ſermone cenſeri. plus ipſe, quàm vellem, laudando frequenter aperuiſti: & ne minùs donis, quàm verbis, mecum decerneres, tuo munere Flandricæ ad Oceanum oræ præfectura polleo, ac in gentem tot olim bellis tibi aduerſantem imperio: vt affirmare nequeam, pluſne decore meo, quàm tua obſtringar fiducia. Si fortunam aſpexero, qua nuper oppreſſus ægrè vitam pro auita nobilitate traxi: abundè mihi iam ſuppetere arbitrabor, quidquid tuo munere accepi. Sed abaui opes, & apud Francorum Reges gratiam intuenti, ad illum ſplendorem & diuitias, quidquid habeo parum videtur. Nihil tamen incuſo vel factum Regis Burchardum auum meum bonis nudantis, vel obliuionem maiorum tuorum ad meliora euehere tardantium. Ad laudem aui mei iudico ſatis eſſe, quòd fuerit virtutis ergo ditionibus exutus, poſtquam iuſta exulum cauſa, & Pipini commiſeratio apud impotentem animi Regem reum fecerat. Audere magna virtutis impulſu, & amicitiæ cauſa; ceterùm indidem graui damno percelli: ingentis prorſus ac nobilis animi eſt. ſempérque meliùs & tutius eſſe iudicaui, obſtringi Reges ſubditis, quàm ſubditos Regibus debere. Etenim plerumque ſubditis deeſt, quod exſoluant: abundè contrà ſemper Regibus, quod largiantur, aurum, ditiones, officia tribuendo. Sed multum me tibi debere gaudeo vehementer: contrà, Pipinum auo meo debuiſſe, perſæpè dolui. Quibus ſatisfaciam tibi, manus, vires, voluntas ad omne obſequium prona, ſuppeditant. At Pipino vita perfuncto quid his nominibus exſoluēdis ſuperſit præter laudem & gloriam, quibus mundum impleuit? Sed hæc illius propria, qui facinoribus parauit: nec aliis communicari queunt, niſi virtus etiam transdatur. Equidem meritò Pipinum admiror ob ingentia factorum decora, quibus vel hoc quoque tempore apud omnes maximè floret: ſed illi doleo aui mei in ditiones ſuas reſtituti gloriam defuiſſe. Quid ſi modò, Carole Rex maxime, abaui tui perſonam induas, eiúſque nomine quidquid Burchardo quondam in Flandria fuit ablatum,*

Carolus Magnus Saxones debellat, eorumque partē in Flandriam mittit:
Eginhart. in vit. Car. Magn. Gaguin. lib. 4. Paul Æmil. l. 2. Iac. Meier lib. 1. Iac. Marchant lib. 1.
iiſque Lidericum præficit:
qui multa cū laude ipſis præfuit, multoſque manſuefecit.
Hinc apud Regem gloriā aucupatus, cū pro Præfectura Flandrica ſic conuenit.

B C D

A *tum, mihi ipſius nepoti, non tam mea, quam Veſtra Vtriuſque cauſa reſtituas? Sane cur hoc flagitem mihi, vel nul'a, vel pauca impellunt: cum ſit tutius in tenui fortuna latere. Sed plurimum tibi & Pipino id facere conducet. Enimuerò iucunde quieſcent Pipini manes, poſtquam id aduerterint tuo munere perfectum, quod ipſis facere amicitiæ iure incubuerat. Et quantum tibi ad laudem Velificabere, ſi quietem abauo tuo parias, ſi me tibi rurſus obſtringas auitum imperium redonando? Neque mihi ad omnia tibi obſequendi animus deerit: priuſque bonis exuar & Vita, quàm tanti memoriam beneficij, vel obliuione deteri patiar, vel aduerſa mente conuelli. Virum & amicum in me habes pace belloque tibi notum. aduerſus hoſtes in bello frequenter, & fidenter Viro Vtere; in pace amico; ad omnia Vtroque tam prodigo ſui, quam tibi deuoto.* An. 792. Vehementer apud Regem valuit Liderici oratio, eáque mox ipſum ad inſigne munus impulit. Quippe, ſi veri ſunt Belgarum Annales, Flandriam huic Principi totam ſic donauit, vt hæreditario iure & imperio ad poſteros tranſmitteret, non iam Præfectus, vt anteà, ſed Dominus: ideóque Lidericus ei iureiurando fidem obſtrinxit. Igitur poſtquam centum annis ita ſubiecta Regibus Francorum fuit, vt B omnis ad eos prouentus rediret: ad Liderici fundatoris poſteros tandem cum pleriſque locis aliis rediit Inſula, eiúſque ditio, Flandriæ pars nulli ſecunda. Verùm id oppidum ea tempeſtate cunctis propè ciuibus & muris nudum erat, ſuíſque cladibus ferè ſepultum: neque tam Lidericum ad ſui traxit inſtaurationem, quàm impoſita Liſæ loca. Et nondum certò deprehēdere potui, quo tēpore nouis eam vrbem muris & munitionibus quis cinxerit, ac rurſus idoneam multorum incolarum habitationi reddiderit. Dum autē rerum ſuarum in Flandria Lidericus ſatagit: ad opprimendam Felicianorum & Iconoclaſtarum hæreſim Carolus Rex animum ſeriò conuertit, ne An. 794. per Franciam, Belgium & Germaniam latiùs ſerperet. Eum in finem ſacra Francofordiæ comitia præſulibus indixit, quò paucos infrà menſes Epiſcopi ferè trecenti è Germania, Galliis, Belgio, & aliunde conuenerunt. In his præcipui Theophylactus & Stephanus ab Romano Pontifice Adriano legati, qui eius nomine præeſſent. Ibi in Elipandum & Felicem ab omnibus conclamatum eſt, eorúmque exploſus error, C & diris oneratus. Poſt eam Synodum Carolus Rex in Flandriam venit oppida vrbéſque viſurus. Gandauum præſertim iſtìc arriſit, ipſo ſitu ac cælo benignum: ideóque quatuor menſes tenuit. Præcipua illic ei cura fuit, S. Petri monaſterium frequentare, quod Franciæ Reges per D. Amandum erexerant, ornarántque: dein Pharaïldis corpori (quod nuper è Francia Orientali Agilfridus Abbas detulerat) ardenter affundi, donis & precibus colendo. Cetera ditionis huius loca poſtmodum ab eo leuiùs obita. Biennio pòſt Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex Albericus è viuis abiit. Ad Hildouardum vel Hildoardum delatæ mox eius Epiſcopatus inſulæ. Quis eo tēpore Tornacenſem rexerit Eccleſiam, vix certò licet aſſerere. Tantùm inuenio, poſt Gilbertum, Pileonem, cuius antè memini, Guendelmarum, Berengarium, Ficardum Nouiomenſis & huius Eccleſiæ thronum inſediſſe, nullis temporum aſſignatis curriculis, quibus ſacrum ſinguli magiſtratum geſſerint. An. 800. Exactis aliquot annis, Romanorum Imperator ab Summo Pontifice Leone coronatus eſt D Romæ Carolus. Ac paullò pòſt terram motus vehemens concuſſit, eáque trepidatio An. 801. nec Germanis, nec Belgis pepercit. Sed præcipua vis circa Rhenum incubuit. Et quòd hibernum tempus ingenti aëris mollitie fluxiſſet, exorta mox peſtis, quæ plurimos vbique mortales abſumpſit.

Hæc inter Epiſcopus Engoliſmenſis Saluius in Belgio diuini verbi ſementem gnauiter faciebat, auſus ex Aquitania tam remotos laborum ergô locos adire. Exculti huius opera Belgæ, qui vicinam aut ſubiectam Inſulæ, Duaco, & Orchiaco ditionem incolebant; & paullò pòſt etiam Condatum, Valentianæ, multíque circùm pagi. Sed ibi fuſo tanti Pontificis cruore impij manus homines fœdauere: & quò crimen execrabilius eſſet, eius auctor cædis fuit Winegardus Gerardi Procuratoris regij filius, ſacri ornatus cupidine accenſus. Cùm enim ſacris ad aram in æde S. Martini Valentianis proxima, operatus fuiſſet Saluius, eum ad epulas Gerardus domum inuitauit. Eodem aduenit Winegardus inſigni homo leuitate, lubricis, ſuperbiſque moribus, ac ſcelus anhelans. Et poſtquam aureum calicem, aliáque pretij magni orna-

Lidérico Flandriam donat Rex Carolus. *Ioan. Iper. in Chron. Bertin. Chron. Fland. Chriſt. M ſſ. in Chron. Iacob. Meier. lib. 2. Oudegh. c. 14.*

Inſula qualis tunc fuerit. an tunc inſtaurata? *Chron. Fland. M s.*

Vt Feliciani, & Iconoclaſtæ tollantur, laborat Carolus. *Annal. veter. Franc. Ado, Regino lib. 2. Aim. l. 4. c. 85.*

eò Synodum indicit Francofurti. Idem in Flandriam venit.

Albericus Camerac. Epiſc. moritur. ei ſuccedit HILDOVARDVS. *Atreb. tabul. Bald. Chron l. 1. c. 37. Maſſæus. Eur. Gaz.*

Nouiomenſ. & Tornac. Eccleſiā qui gubernarint. *Chron. Tornac.*

Carolus Mag. Imperatorio diademate ornatur. *Eginhard. alij.*

Terræ motus & peſtis. *Regino lib. 2. Aim. l. 4. c. 90.*

S. Saluius in Belgio iuxta Gallo-flandriam homines erudit, & prope Condatum occiditur. *Sigebert. Iacob. Cituſian. lib. 13. Ioan. Molan. 26. Iunij.*

ornamenta, quibus ad peragendum Miſſæ ſacrificium Saluius vtebatur, [illegible] tus eſt: exarſit extemplò vehementi deſiderio Pontificem illis exuendi. [illegible] ræ tantum ſibi ſumpſit, quantum ſufficere ad facinus tectè tutoque a[illegible] ratus fuit. Haud procul Condato inſidiis opportunum nactus eſt, [illegible] aliquot ſeptus, primò rebus omnibus violenter nudauit, dein catenis onu[illegible] cum ſocio in cuſtodiam dedit. Sequenti nocte Winegarij carceris [illegible] vtrique caput ablatum ipſo iubente: defoſſaque in ſtabulo corpora [illegible] ſceleribus. At enim taurus illic claudi ſoliti armenti princeps, ſepul[illegible] omnes arcendo, ſordibus violari ſemper vetuit. Et visũ frequenter [illegible] ſolitis per noctem luminibus ardere. Neque à cælo voces defuere q[illegible] renda corpora Carolus Magnus impelleretur. Eius igitur imperio ref[illegible] buli locus. Ibi ſacræ piorum hominum exuuiæ cruc[illegible]s modo ſibi [illegible] reperiuntur: quæ mox in D. Martini templum dela[t]æ miris poſtmodum [illegible] claruere virtutis oſtentis. In cædis auctores ab iudic[i]bus ſæuitum gra[illegible] que ſimul in eos graſſata eſt vltio. Et ſubinde Carolus Imperator a[illegible] plectendis criminibus intentus, varias legum tabulas conſcripſit: ac in [illegible] perij regiones claros moribus viros legauit, qui deferrent, ac ſecundum [illegible] cerent. Ea res Liderico inprimis voluptati fuit, quòd maximo exercend[illegible] deſiderio teneretur. Illis ergo legibus ad coërcenda crimina vius eſt [illegible] ſicubi ratio locorum poſceret, etiam ipſe noua condidit legum capita. Pr[illegible] latronum flagitia, & rapinas vltor exarſit. Et quòd barbaræ gentes Flan[illegible] fuſæ multis ad latrocinia viam ſtrauiſſent: nullis parſum eſt ab eo laboribus, [illegible] gionis itinera latronibus nudaret, tutáque redderet viam facientibus. Ipſa [illegible] latronum capita vi adortus eſt Milonem & Iacobum Lawuanos; alioſqu[illegible] res nobili ortu viros ferro & rapinis per viam ſæuiẽtes: ac ſic denique ce[illegible] perculit virtute, fregítque. Interim noua in Saxonia diu Imperatorem [illegible] tum habuere. Verùm is ad extremum victis iterum iterúmque regionis e[illegible] Abodritos, quibus ſæpè ſociis fuerat vſus, eorum ſedibus impoſuit: illi[illegible] cis populi quamplurimos cum mulieribus ac liberis in Brabantiam & Flan[illegible] duci voluit. Maior inde cura Lidericum ſtimulauit, quòd Chriſtianæ legis [illegible] ſent. Sparſi ergo ſunt per regionem, ne facile ad motus coaleſcerent: de[illegible] moribus ſacríſque ritibus imbuti. Ac ne feſtos dies illicitis operibus con[illegible] graui admodum deterriti pœna ſunt. Ex aduerſo, eadem tempeſtate [illegible] Flandria Chriſtianis legibus inſtrui reſpuerunt: adeóque innata ipſis bar[illegible] rocia mentes obſtinauerat, vt aliò pelli mallẽt, quàm Eccleſiæ Chriſtianæ [illegible] tiari. Hunnorum & Wandalorum eorum, qui iam diu antè vel per Oceanum [illegible] aliam viam immigrauerant, aliqui poſteros fuiſſe cenſent. Verum Lidericus [illegible] Magni opibus & voluntate fretus, toto Flandriæ tractu eos tandem exegit. Re[illegible] modò impubes ipſorũ liberi, vt baptiſmate tincti, Chriſtianis legibus percol[illegible]

Secundus ab hinc annus cælorum oſtentis per Franciam & Belgium fo[illegible] bilis exſtitit. Luna ter defecit: ſoli lumen ad meridiem ſemel ereptum: per [illegible] octonos nigra in ſolis medio macula conſpecta: in luna ſignum Crucis ap[illegible] Quo tempore in Martio lunæ deliquium fuit, ingentes per noctem acies in c[illegible] ſæ. Biennio pòſt Lidericum annis grauem matura mors viuis eripuit, tanto ace[illegible] re omnium triſtitia, quantò plus in eo viro virtutis, & veræ laudis cernebatur. [illegible] clara bello pacéque facinora Imperatori charum, ſubditis verendum, aduer[illegible] formidabilem fecerant. eóque plus periculi ex deceſſu Flandris ingruere [illegible] Sed Englerannus (Enguerranum quidam vocant) eius filius, prouecta iam [illegible] vir, Flandriæ gubernaculis admotus hereditario iure, breui formidinem ex[illegible]xit. Inerant illi paternæ virtutis æmulatio, æqui, rectíque ſtudium, animus imperter[illegible] tus, conſiliorum vis magna, præclarum aliquid audendi ardor inſignis, corp[illegible] bur nulli ſecundum. Igitur quantum mœſtitiæ Liderici mors attulit, tantum [illegible] lætitiæ Engleranni primordia fecere. Præcipuus labor illi fuit, prædonibus, [illegible] Principum interitu ad rapinas etiam apertas incitantur, ditionem nudare [illegible]

tera

Quid ad corpus eius in ſtabulo ſepultũ acciderit.

Quique id fuerit re oſſum & in ædẽ delatum.

Carolus Imp leges ſcribit. *Sigebert.*

Lidericus iuſtitiæ dat operam.

Latrones perſequitur. *Iac. Meier. lib. 2. Annal. Fland.*

E Saxonibus bello ſuperatis quoſdam Carolus in Flandriam mittit. *Ann. l. 4. c. 92. Sigeb. Paul. Æmil. lib. 3.*

His benè formandis operã dat Lidericus.

Contrà idem quoſdam expellit è Flandria, qui ſacra Chriſtiana reſpuebãt. *Iac. Meier. lib. 2.*

Varia homines terrent oſtenta. *Ann. l. 4. c. 95. Regino lib. 2. Iac. Meier. l. 2.*

Liderici obitus. *Iac. Meier. l. 2. alij.*

Filius eius ENGLERANNVS imperiũ Flandriæ capeſſit. *Meier. Breſin Marchant. Locr. a. 5.*

Quid hic fecerit ad tollendos latrones. *Idem auctores.*

A terra & mari gnauus incubuit. Ab ipſo præſidium littoribus impoſitum arcendis Oceani piratis: per regionis itinera latronibus opprimendis frequentes cum armis milites collocati. Ita breui parta quiete, animum ad cultum ornatúmque omnis Flandriæ contulit. Templa paſſim erigere; diſiectas quondam arces, oppidáue ſolo proſtrata reſtituere; vrbes nouas moliri; opacas multis locis eruere ſiluas; frumenti ſationibus agros parare; vicinos fluminibus tractus excolere; mortales probos amare, & laudibus ornare; peruicaces & improbos legum ſæuitia coërcere & caſtigare, iucundiſſimum ei ſtudium fuit. Et his artibus laudem apud Carolum, apud ſubditos amorem peperit ſibi.

& ad ornandã & muniẽdam Flandriam.

Interim Danorum Rex Godefridus, Imperatoris odio grauiter ſuccenſus, ad bellum diligenter cuncta comparat, tandémque in Friſiam magnum ducentis nauibus exercitũ mittit. Perculſus eo nuntio Carolus ingẽtes aduerſus eum copias vndique cogit. Præcipuus in omni Flandria delectus habetur, quòd Friſiæ propinqua, ideóque periculis obnoxia eſſet, cùm Friſonum nomen & imperium ad Zelandiæ Inſulas B eo tempore pertingeret. Inſtructa etiam Gandaui multarum claſſis nauium. Parum tamen is apparatus omnis valuit, Danis onuſtas ſpolijs naues è Friſia prius in Oceanum deducentibus, quàm Carolus in eos exercitum moueret. Et horrenda in Flandria, totóque Belgio boues hoc anno clades & peſtilitas afflixit. Ac tum duplex lunę AN. 811. ſoliſque defectus aliquid grauius minabatur. Non multò pòſt Imperator Belgium peragrauit. Primùm Bononiam verſus iter fuit. Ibi claſſem, quam inſtitui & ornari fecerat, luſtrauit. Pharum olim in edito rupis loco ſitam, ſed ipſa vetuſtate prolapſam reſtituit, ad dirigendos igne nocturno nauigantium curſus. Exinde Flandriæ media iuxta Liſam emenſus, Gandauum adijt, vbi plurimas aduerſus Danos naues armari curauerat.

Dani Friſiam vaſtant: *Regin. l. 2. Iac. Meier l. 2.* *fruſtra in eos arma, & viros parante Carolo.* *Boum peſtilitas.* *Aim. l. 4. c. 98.* *Solis & Lunæ defectus.* *Aim. l. 4. c. 99. Meier. lib. 2.*

At in Elnonenſi monaſterio D. Amandi Flandrorum Apoſtoli, & præcipui Gallo-flandriæ noſtræ cultoris gloriæ nauatum vehementer eſt. Supra centeſimum AN. 812. quinquageſimus ab eius ſancti viri obitu voluebatur annus, cùm magna Scarpus C amnis eluuie ripas tranſcendit, multíſque damnis iacentem circa regionem affecit. Ea res Lotharium Elnonenſis templi Cuſtodem (nobilis tunc erat is titulus, & magiſtratus) admodum habuit ſollicitum. Cùm enim animaduerteret propter aquarum abundantiam ædem ſacram adiri non poſſe, periculúmque Diui tumulo profundiſſimè defoſſo ingruere, ne ſupernatans pauimento templi latex ad ima ſepulchri penetraret, ſanctúmque corpus ſenſim corrumperet: de lipſanis celeriter eruendis conſilium arripuit. Haud priùs tamen quidquam aggreſſus eſt facere, quàm multos quà prælatos, quà nobiles viros è vicinioribus locis exciret. Cùm igitur aperiendo tumulo, & educendo corpori ſtatutus illuxiſſet dies, plurimíque adeſſent tam ſacrorum, quàm laicorum hominum, vti præclarum oculis vſurparent ſpectaculum: multas per templum accendi lucernas & candelas iuſſit Lotharius, & ſubinde ſolenniter ad aram principem ſacra operatus eſt myſteria. His peractis ad ſepulchrum deſcendit ſarculum manu tenens, & ceteris ad eruendam reuerenter humum præiuit. Ibi res aliquot mirabiles contigere. Dum enim profundè terra effodi- D tur educendo corpore, ne vnica quidem aquę pauimento ſuperfuſæ gutta in tumbæ cauum decidit: quaſi liquor ad Diui reuerẽtiam circùm dureſceret. Dein vbi Lotharius ſacrum corpus ex imo leuaturus manum adhibuit, ingenti omnium ſtupore & lætitia integrum illud cum veſtimentis Epiſcopalibus, queîs obtectum erat, repertum eſt: víſque magna ſuauiſſimi odoris ab eo profecta nares adſtantium iucundiſſimè affecit. Viſi quoque capilli & vngues penetrato etiam inuolucro admodum creuiſſe, ideóque ad memoriam & cultum reciſi. Sed cùm forcipe dentes aliquot è mandibulis ab eodem Lothario vellerentur, permultum inde ſanguinis quaſi recentis manauit, qui poſteros miraculo ad Sancti veneratiõe ſeruatus exciret. Eum igitur cùm pyxide Lotharius excepiſſet, publicè corpus in templo expoſitum fuit: ibíque nudum ad dies duos & triginta iacuit, vti concurrentis ad videndum multitudinis deſiderio fieret ſatis, quæ mirum in modum afficiebatur, cùm venerabiles Diui exuuias, non tam mortui, quàm dormientis hominis ſpeciem præ ſe ferre animaduerte-

Eleuatio corporis S. Amandi. *Sigeb. in Chron. Monum. Elnon. Ms. Ioa. Molan. 6. Febr.* *Cauſa eius Scarpi exundatio.* *Quàm ea ſolenniter facta fuerit.* *Quæ tũc mira euenerint aut viſa fuerint.*

A

ret. Eo dilapſo tempore, in ſarcophagum, quem è marmore exciſum alto ſtatuerat loco, ſanctum corpus intulit Lotharius, multis ardentibus circùm luminaribus, & ingenti adſtante religioſorum & prophanorum hominum numero.

Guẽdelmarus Nouiom. & Tornac. Epiſcopus de finibus cùm Epiſcop. Sueſſ. controuertit.

AN. 814

Regebat ea ferè tempeſtate Nouiomenſem & Tornacenſem Eccleſiam Guendelmarus, præclaro vir animo, & præcipuus apud Carolum Magnum amicitia & fauore. Cùm verteretur annus Chriſti decimuſquartus & octingenteſimus, non leuem is quæſtionem de finibus Nouiomenſis diœceſeos cùm Rotardo Sueſſionenſi Pontifice mouit, eiuſque cauſa Vulfarius Remenſis Archiepiſcopus prouincialem Nouiomi Synodum habuit, ad quam non modò idem Guendelmarus, & Pontifex Cameracenſis & Atrebatenſis Hildouardus vnà cum ceteris Eccleſiæ Remenſi ſubditis Epiſcopis iuere, verùm etiam Comitum Franciæ pleraque pars: vbi facta quadam ex æquo pagorum partitione, ſopita eſt controuerſia.

Bald. in Chron. Camer. l. 1. c. 37. Flod. lib. 2. hiſt. Rem. c. 18 Mon. Tornac. Ioan. Couſin. l. 2. c. 51.

Carolus Magnus moritur.

Eodem anno Carolum Imperatorem Aquiſgrani degentem valida febris inuaſit, veheménſque lateris dolor: quo morbo intra ſeptimum diem cõfectus vitam perdidit.

Regino lib. 2. Annal. Franc. Aim. l. 4. c. 102.

Ob eius mortem vbique triſtitia.

B

Poſtquã increbuit eius de obitu fama: excuſſæ ſunt omnibus vbique gentiũ Chriſtianarũ, & Imperio ſubditatũ, lachrymæ, ingentis teſtes doloris; multóſque Chriſtianæ legis expertes non leuis ideò mœſtitia ſauciauit. tantum eius amorem benignitas, munificentia, inſignis animus, variæ artes, vera virtus, apud cunctos conciliauerant. Verùm eo præſertim nuntio animi Flandrorum perculſi ſunt. Hærebant ſcilicet infixa memoriæ ſingulorũ, quæ tot olim ab ipſo beneficia perceperant. & quanquam maneret admiratio Principis & fama: certè mallebant eum vita frui.

Et metus in Flandria, ob Saxones.

Horum quoque moderatori Engleranno multa & grauis etiam triſtitia obuenit, ſuſpenſis in Flandria rebus Auguſti morte. Quòd enim intra ditionis viſcera Saxonum vis ingens agitaret; neque ſatis virium ipſi ſuppeteret, oppidorum pleriſque aut muro nudis, aut nondum ſatis munitis: vehemens eum tumultus formido pulſabat.

LVDOVICVS PIVS patri ſuccedit, & omnibus lætitiam parit.

Annales Franc. Regino lib. 2. Aim. l. 4. c. 102. Sigeb.

C

Sed Ludouicus Caroli filius, cognomento Pius, Aquiſgranum ab Aquitania profectus, omnem breui metum oppreſſit. Is enim cùm trigeſimo à parentis obitu die vrbem eam tenuiſſet: ſummo illic procerum conſenſu exceptus eſt; intráque paucos dies eodem vndique legati peruenere, qui obſequium fidémque Principum præberent. Ita nullis abrogantibus, paternas ditiones ac Imperium Ludouicus capeſſiuit.

Laus eius.

Quibus in officio ſubditos hic retineret, tótque regiones & regna moderaretur, optimæ artes nullæ defuerunt. præcipua tamen eius ornamenta cenſebantur hæc, numinis cultus, morum ſuauitas, & beneficentia: vnde Pij cognomentum inuenit.

Conuentum habet Aquiſgrani.

Annal. Franc. alij.

Ante omnia Generalem Imperij Conuentum indixit Aquiſgrani. Ibi contra Iudices iniquos, & grauia plebis onera vehementer fuit diſceptatum.

Studet iuſtitiæ, & leuando populo.

Annal Franc. alij.

ideóque Ludouicus permultos in ſubditas ſibi ditiones inſigni ſapientia & virtute viros legauit, qui iudicia corrigerent; pœnis coërcerent Iudicum flagitia; vectigalibus populum leuarent.

Saxones in patriam è Flandria dimittit.

Aim. l. 5. c. 10.

D

Indulſit etiam Saxonibus per Flandriam diſperſis in auitas domos reditum, facta teſtandi poteſtate. Vtrúmne id conſilio hanc regionem eorum onere liberandi fecerit, an illos arctiùs obſtringendi ſibi, non ſatis compertum habeo: ſaltem vt beneficium arripuere, ídque propter poſtmodum partes eius acriter bello tutati ſunt. Et ſanè lætus Flandris omnibus eorum abitus fuit: quòd iam metu ſe vacuos cernerent.

Hildouardus Camerac. & Atreb. Epiſc. moritur, HALITCHARIVM ſucceſſorem accipit.

Bald. in Chron. Cam. lib. 1. c. 38. Tabul. Atrebat.

AN. 817

Exactis propè annis tribus, Cameracenſium & Atrebatenſium Pontifex Hildouardus fatis conceſſit. Paucis ante mortem menſibus ab Ludouico Imperatore præclarum de Cameracenſis B. Virginis Eccleſiæ priuilegijs & immunitate diploma impetrauerat, quod Balderici Chronicon repræſentat. In eius locum Halitcharius vel Halitgarius ille ſurrogatus eſt, quem Ebbo Remenſis Archiepiſcopus Apoſtolica mente præditum nouerat; cuíque multis precibus perſuaſit, vt ſex de remedijs peccatorum libros conſcriberet.

Guẽdelmarus quædam impetrat à Ludouico pro Torn. Eccleſ.

Diploma Lud. Ioan Couſin. l. 2. rer. Torn. c. 52.

Eodem ferè tempore Guendelmarus Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus ab Imperatore Ludouico non paruam ſoli portionem, Eccleſiæ Cathedrali circumiacentem Tornaci, obtinuit, producendis Canonicorum clauſtris: ibidémque non leue ius temporale ad augendam ſacri magiſtratus dignitatem impetrauit. Et curæ fuit eidem Auguſto tunc temporis Epiſcopos, Abbates, ac proceres ad comitia rurſus Aquiſgranum euocare. Igitur facto il-

lic

A lic Conuentu, præcipuus circa eos impenſus labor, qui numini diuino conſecrati, intra cœnobia vitam degunt. Quòd enim pleriquе prauis moribus tranſuerſi agerentur; in alios vel duritia, vel penuria ſæuiretur: ea tempeſtiuè reſcindenda videbatur pernicies. Collatis ergo ſententijs, præſertim Abbatum, multa ſanctiùs agitandi capita conſcripta, probatáque ſunt. Vt ex horum præſcripto vita moréſque componerentur, ad omnia Ludouicus cœnobia ſibi ſubiecta ſapientes viros miſit, qui ea vbique proponerent, deſcribi, & obſeruari facerent. Stabant ea tempeſtate intra ditiones Engleranno parentes non pauca magni nominis monaſteria; Atrebati, Vedaſtinum; Audomaropoli, Bertinicum; Bergis, Voromholtanum; Blandinienſe & Bauonicum, Gandaui; in Pabulana ditione, Amandinum, ſeu Elnonenſe, & Martianenſe; Broylenſe Minariaci, aut Menriuillæ, Martinianum Tornaci: Torholtanum, alibi; & Blangiacenſe. His igitur, vt alijs vniuerſis, ex Ludouici Cæſaris ſententia ſcitis illis cautum fuit. Nam eorum pleraque minùs ſanctè vel colebantur, vel regebantur: illic viris, hîc monialibus parum piam & caſtam agentibus vitam; ſiue has ſexus B mollities, ſiue praua illorum exempla iſtuc traxerint. Sed poſtquam ex Britannia AN. 818. minore, quam debellauerat, reuertens, Ambianum, Cameracum, aliáſque vrbes per AN. 819. viam inuiſit, ac denique Aquiſgranum ſe retulit, latiùs etiam Ludouici labor diffuſus eſt, cùm paullò pòſt in ſingulas Imperij regnorúmque prouincias Epiſcopos & Comites miſit cum mādatis, vt omnia tum Eccleſiaſtica, tum ciuilia ſtatuta bonáque explorarent: quid ritè obſeruaretur; quęnā ęqui iuſtique cura vigeret; quid iaceret; quid conuulſum eſſet; quæ flagitia graſſarentur. Et poſtmodum malis moribus opprimendis, contrà bonis vbique ſtabiliendis, indicto iterum Aquiſgrani alibíque Conuentu multa ſanciuit. In Capitularibus eius duos ab ipſo in Nouiomenſem & Tornacenſem, Cameracenſem & Atrebatenſem, Taruannicum, & Ambianenſem Epiſcopatus legatos reperio, qui omnia perſpicerent, ac emendarent, quæ corrigenda viderentur; quorum alter Miſſus eſſet Dominicus (ſic enim tunc vocabant) Rangarius Pontifex, alter Comes Berengarius. Sed Rangarius quam ſedem obtineret, is liber C non indicat. Nobis tamen arguere licet, Nouiomenſem & Tornacenſem Epiſcopum fuiſſe. Nam circa hæc tempora Index Epiſcoporum Tornacenſium Ronegarium, vel Rantgarium ſuppeditat, quem nonnulli Berengarium etiam dixere. Deinde cùm alijs quibuſdam diœceſibus idem Imperator ſuos ad idem negotium Epiſcopos attribuerit; ac inter eos Epiſcopatus, quos recenſuimus, certum ſit Nouiomenſem, cui Tornacenſis ſuberat, principatum obtinuiſſe: equidem facile eſt opinari, datum his omnibus primorem Epiſcopum Nouiomi ſedem habentem. Id verò ſi conſtat, haud dubiè is errauerit, qui Guendelmari ſedem ad annum Chriſti octingenteſimum & quadrageſimum nonum prorogat; cui Rantgarium, vel Ronegarium omnes ſufficiunt. Ceterùm ea tempeſtate Orchiaci frequens erat Imperator vt quædam ab eo conſcripta illic diplomata fidem faciunt. Quod alias diximus, id oppidum intra territorium Gallo flandriæ iacet loco admodum pingui commodóque: nunc exiguum, raris habitatoribus, nullo fermè commercio, at illis temporibus Duaco & Inſula maius, confertum ciuibus, diuitijs abundans, pulchris ædibus D nobile, principum virorum, adeóque Regum ſedibus opportunum. Orca tunc vocitabatur, ab riuulo tracta voce, cui nomen vrticæ fecerant (eius rei memoriam ingerunt inſertæ ſigillo vrbis vrticæ) ac tum erat Caſtrum regium, totiúſque Pabulenſis caput Comitatus, ſeu regionis.

Idem Imperator Conuentum cogit Aquiſgrani, in quo præſertim pro Religioſis laboratur.
Bened. Leuita, & vita Ludou.
Quæ tum fuerint in Flandria monaſteria.
Et quî horum quædam ſeſe habuerint.
Annal. MSS.
Epiſcopos & Comites mittit Imperator, vt omnia viſitent.
Annal. Franc. lib. 2. Capitul. Franc.
Alium habet Aquiſgrani Conuentum.
Moribus reformandis duos mittit legatos in Belgium.
Lib. 2. c. 25.
Rangarius ab Imperatore miſſus, an fuerit Nouiom. & Tornac. Epiſcopus.
Guilel. Gaz.
Ludouicus Imp. Orchiacum frequentat, & ibi diplomata exarat.
Qualis tunc ea vrbs?

AN. 820. Sed vigeſimus poſt octingenteſimum annus varijs rebus admodum fœdus exſtitit. Per totum Belgium Franciámque continuis imbribus effuſæ nubes. exinde modicus fuit vini prouentus: & quidquid ex vuis profluxit, id inſuaue, acerbum, ignis expers viſum; tot pluuijs languente ſolis calore. omnis ferè frumenti & leguminum ſatio cultores fruſtrata, imbrium copia ſic nocente, vt vel adulta colligi nequirent, vel collecta illico putreſcerent. Et quibuſdam locis adeò flumina exundauere, vt latè ſtagnarent aquis campi. Eapropter per Autumnum nulla iacta ſementis: quidquid frugis anno ſequenti collectum fuit, ſatione verna prouenit. Secuta pòſt ingens annonæ caritas, morbi frequentes, ſæua peſtilentia: ideóque magna mortalium

Pluuiæ inſolitæ ac diuturnæ quid mali attulerint.
Annal. Franc. Aim. l. 4. c. 108. Meier. l. 2.

Normanni in Flandriam exſcendunt.
Annal. Franc Aim l. 4. c. 198. Vita Lud. Py. Meier. l. 2.

lium vis & animalium vbique his malis abſumpta. Et tum initia ſeſe grauioris ab Aquilone calamitatis prodidere. Quippe tredecim piraticis Normanni nauigiis Flandriæ oram legere auſi ſunt: & quà cuſtodum ſocordia viam permiſit, in conti- nentem exſcendere. parum tamen damni ruſticis illatum. viles tantùm aliquot caſæ flammis hauſtæ, & paullum pecoris abactum. Maiorem ingruentes è propinquo præſidio milites auertêre cladem. Conſcenſis ergo nauibus Normanni aliò vela fe- cete. Verùm quamuis adeò facilè tum ceſſerint: poſteà tamen maior eos Flandriam inuadendi cupido corripuit, ſuis vt locis memorabimus. A

Frigus ingens.
Aim. l. 4. c. 9.

Anno ſequenti per hyemem cęlum immani frigore ſæuum fuit, ideóque aſperri- AN. 822.
mo cuncta gelu concreta. Danubius, Albis, Rhenus, Scaldis, Sequana, inſigni lati- tudine amnes, triginta dierum ſpatio ſic induruere, vt equites, plauſtra, currus, mag- nam vim hominum rigentibus tergis tolerauerint. Sed ea fluminum glacies mollio- ribus auris ſoluta ingens damnum pleriſque locis attulit.

Variæ clades à terræ motu, fulminibus, grandine, morbiſque.
Aim. l. 4. c. 111.

Toto fermè anno tertio & vigeſimo ſupra octingenteſimum ingentes fœdæ'ue AN. 823.
Franciam & Belgium agitauere clades. Multis locis terræ trepidatio damno fuit. B
cælo admodum ſereno frequenter interdiu fulgura micuere. lapſis de cælo flammis paſſim tacti & perempti mortales, iiſdémque pęcora, domus, integræ pagorum villæ conſumpta. Inſolitę magnitudinis grandine pluit aliquoties: & veri cum grandine interdum lapides immenſi ponderis cecidere. Ita fruges, quę per agros adoleue- rant, obtritæ ſunt, arborum pleręque omnes aut fractæ, aut nudatæ fructibus. Exin- de penuria rerum ſecuta, & peſtilens morbus, qui graſſatus vbique innumeram ho- minum multitudinem confecit. Huiuſmodi calamitatum initia cauſáſque ea vitia & ſcelera ſtruxere, quibus ſe multi mortales peſſundari ſiuerant. Haud diu pòſt id fuit cognitum ſacerdoti optimo viro inſeſſam à diabolo puellam ad Sanctorum Pe- tri & Marcellini corpora ſacris vrgenti verbis. Qui enim prauus puellam genius agitabat, edixit palàm, vndecim annorum ſpatio poteſtatem ſibi aliíſque dæmoni- bus factam multis Gallias cladibus opprimendi: ideóque ſe omni genere calamita- tum eas obruiſſe. Er cauſam percontanti ſubiecit: Innumeris mortalium flagitiis C
exigentibus id ſcilicet mandaſſe numen offenſum. Sed Ludouicus Imperator iis & prodigiis & cladibus admodum preſſus, animum ad conſueta religionis & pietatis remedia intendit. Publicum ergo ſupplicium indixit ſacerdotibus, corporáque fla- gellis iuſſit, aut inedia caſtigari; tum ingentibus etiam leuari muneribus inopum in- digentiam. ad omnia præcipuus ipſe & quaſi ductor aliorum eſſe. Hæc dum fiunt ab omnibus diligenter, Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex Halitcharius ab ſua procul diœceſi aberat. Eum quippe Remenſis Archiepiſcopus Ebbo Paſchalis Ro- mani Pontificis voluntate fidei Chriſtianæ ſemen iacturus hinc abduxerat. Etiam longum iter emenſus, intra fines Danorum ad huius populi conuerſionem cum ipſo AN. 824.
pariter inſigni ſtudio & opera contendebat. Anno proximè ſecuto in Belgio En- glerannus Flandriæ Saltuarius, aut Princeps, & Inſulæ dominus viuis ereptus eſt. Odoacer filius Principatum eius & dominia mox capeſſiuit. Ingentem animo fuiſſe comperio; belli iuxtà & pacis artibus clarum: ideóque publicis vtilem rebus. Sed plurima factorum eius temporum inuidia detriuit: & quæ ſuperſunt, nullam patiun- D
tur annorum ſeriem. Quæ igitur pauca mihi obuenere, huc conferam breuiter de- libata. Dum belli ſtudiis arderet, finitimas gentes aggreſſus, de ipſis caſtella quędam cepit. Auſus etiam eſt in Italiam ducto ex Flandria exercitu contra hoſtes Imperij auxilia ferre. Sed domi pace fruentem monaſteriis operam dandi voluntas inceſſit. Immodicus itaque tribuendi, etiam ea, quę iam inde à Dagoberti tēporibus ad hanc ętatem plurima illis detracta vitio quorūdam Principum fuerāt, vltro reſtituit adeò diuitiarum victorem, & obſtrictum religione animum gerebat. Multis etiam, quæ barbari olim vaſta fecerant, inſtaurandis operā nauauit oppidis. Gandauū pręſertim muro complexus eſt. Vbi regio incultis agris horreſceret, tantum cuique ad terræ cultum conceſſit, quantum ad frumenti ſationem ſubigere poſſet. Quóue maior plurimis ad laborem ſtimulus adderetur, in longum tempus immunes vectigalibus, aut militia eſſe iuſſit. Dum autem hunc in modum inſignem Flandris vel tuendis,

quarum cauſæ hominum ſcelera fuere.
Egmhard l. 3. c. 13. de tranſlat. SS. Marcell. & Petri.

His malis auertēdis quid fecerit Imp.
Vita Ludouici. lib. 5. Capitul. cap. 130.

Halitcharius Epiſc. Danis Chriſtum prædicat.
Adam Rem. Canonic.

Englerannι Flandriæ Saltuarij mors, & ODOACRIS filij ſucceſsio.
Iac. Meier lib. 2. Chriſtian. Maſſ. Petr. Oudegh.

Qualis hic fuerit: & quæ fecerit.

vel

A vel in officio Chriſtiani hominis retinendis operam impendit Odoacer: Imperator AN. 828. Ludouicus Epiſcopum Halitcharium è Danorum finibus reuerſum ad Orientis Imperatorem Michaëlem Byzantium mittit. Eò legationis cauſa tẽdebat, vt à Michaële pax & amicitia impetraretur. Gratum fuiſſe Auguſto huius Pontificis aduentum, exhibitus honor, & conceſſa Diuorum Stephani Protomartyris, Coſmæ, Anthimi Nicomedienſis Antiſtitis, Theodori Martyris lipſana, quę retulit Cameracum, patefaciunt. Vix inde redierat Halitcharius confectis feliciter rebus: cùm Ludouicus ſoluto, quem Wormatię habuerat, generali Conuentu, è liberis Lotharium in Italiam AN. 829. amandat, & Bernardum Barcinonẽſem Comitem ſuo præficit cubiculo. Parum placuit nonnullis hoc officio Hiſpanum hominem ornari. & mox iacta conſpirationis in Pium Auguſtum ſemina: quæ vehementer admodum adoleuere, cùm Bernardus AN. 830. parum caſtæ cum Iuditha Imperatrice conſuetudinis ſuſpici cœpit. Breui tamen ſopitus is tumultus, quamuis Ludouici liberi cum aliquot Principibus eius capita eſſent. Sed non multò pòſt grauior inualuit motus, poſtquam Imperator purgatam AN. 831. B Aquiſgrani Iudithamdomum recepit, & Pipinum è filiis alterum in carcerem detruſit. Hic cuſtodiam fruſtratus, magno parentis ilicet odio exarſit, ac ſecum in eandem AN. 832. aduerſus eum conſpirationem Lotharium fratrem, Principes multos (in his Odoacrem, quamquam initio renitentem, numerant) & Epiſcopos traxit. Quam dum initio cæcis & furtiuis colloquiis adornat: Normanni, gens aſpera, quietis impatiens, & bellis aſſueta, multis è Noruegia nauigiis egreſſi, & Oceanum peruagati, oræ Flandricæ littora tentauere. Quò minus exſcenſione facta clades attulerint, impoſita fluminum faucibus præſidia fecerunt. Eodem ferè tempore Ludouicus Imperator in Flandriam venit Hamburgenſi Pontifice Anſchario comite, quem Torholtano cœnobio donauerat. Ac tum etiam Cameracenſibus & Atrebatenſibus, mortuo nuper cum inſigni ſanctitatis opinione Halitchario mœſtis, datus eſt Epiſcopus Theodoricus eiuſdem Cæſaris voluntate. eóque plus per eam electionem voluptatis allatum vtrique populo fuit, quòd is iam præclara virtute, ac prophetico C ſpiritu emineret plurimùm. Sed Imperator non diu poſt in Alſatia liberorum factio- AN. 833. ne (cuius vires plurimùm creuerant) ab ſuis deſertus, captúſque, decoribus Imperij, & poteſtate nudatur. Et quamuis poſteà in Conuentu publico Compendij multos Pontificum & procerum inceſſeret eius commiſeratio: ibi tamen ab Ebbone Remorum, & Agobardo Lugdunenſium Archiepiſcopis præſertim damnatur. Eo ta- AN. 834. men in monaſterium vi retruſo, pleroſque Principum iniuriæ ferro vindicandæ ardor inuaſit. In Flandria Odoacer exercitum legit, quem vehementer pœnitebat pactæ priùs cum Ludouici liberis amicitiæ. In agro Tornacenſi, Gallo-flandria noſtra, & pleriſque locis aliis Euerardus (qui poſteà Cyſonij dominus fuit) & Gantſelmus copias contraxere. factúmque breui eſt, vt Ludouicus in libertatem & Imperium è Lotharij filij ſui manibus aſſereretur. Igitur in eos Auguſtus, qui auxilio ſibi fuiſſent, haud leuibus ſanè muneribus certauit. Odoacri Morinenſem agrum, Atrebatum & Bononię regionem tradidit, quæ omnia Froymondus Atrebas nuper amiſerat, cùm ingenti ſcelere ad Saracenos transfugeret. Euerardum nobiliſſima inter Francos D ortum familia Ludouico priùs charum in paucis multa fecerant: præcipuè tamen virtus bellica, fides incorrupta, probi mores. Eapropter tutandorum aduerſus hoſtes limitum anteà Comes fuerat factus. Et dignum ſe tanto munere præbuit, dum Sclauos, Numidas, Saracenos, aliáſque barbaras gentes armis aggreſſus oppreſſit. Nunc inſigni eius facinori obnoxius Imperator maiora meditatus eſt. Giſlam Caroli filiorum minimi ſororem, quam ipſe ex Iuditha ſuſceperat, inſignem virtutibus puellam ei coniugem dedit: & quò nuptias ornaret, Cyſonij fiſcum ei donauit, ipſúmque Foroiulij Ducem eſſe voluit. Erat id temporis Foroiulij Ducatus ingens regio Italiæ, à Pado per Alpes ad Dalmatas vſque pertinens, ac Venetis contermina. Langobardici ſanguinis Duces quatuordecim, deinde Gallici duos habuit. Sed horum vltimum, Baldreuum, grauis ignauiæ arceſſitum, ingreſſis ſubditas Imperio regiones Bulgaris, ea dignitate & opibus nudauit Ludouicus. Et quò firmioribus præſidiis Foroiulium teneretur, quatuor ex vno Duces eſſe iuſſit. Horũ igitur vnus

Halitcharium Epiſcop. Byzãtium mittit Ludouicus.

Balder. Chron. Camer. l. 1. cap. 40. Ægid. Bucher.

In Ludouicũ Imp. conſpiratio:

Annal. Franc.

quæ mox fuit oppreſſa.

Altera in eundem conſpiratio.

Annal. Franc.

Normanni Flandriam tentant.

Iac. Meier. l. 2.

Ludouicus Imperat. in Flandriam venit.

Iac. Meier. ibid.

THEODORICVS Halitchario ſuccedit in Camer. Epiſcop.

Bald. in Chron. Camer. Tabb. Atreb.

Ludouicus Imp. capitur à liberis, & Imper. priuatur.

Annal. Franc. Regino lib. 2. Aim. lib. 5. c. 14. Paul. Æmil. Gag. Maſſon.

Pro eo quidã arma capiũt, & eum in Principatum reſtituunt.

Annal. Franc.

Quid is Odoacri dederit.

Pet. Oudeg. c. 15.

Qualis fuerit Comes Euerardus; & quàm in eum gratus Imper. fuerit.

Offic. Cyſon.

Comes limitaneus conſtituitur,

Giſlam Ludouici filiam in vxorem accipit.

Foroiulij Dux creatur.

Digitized by Google

Euerardus ab Cæſare factus eſt, tantò certiori præſidio futurus, quantò plus ineſſet A
ipſi virtutis. At Cyſonium vicus erat in agro Tornacenſi (nunc Inſulenſi ſubiacet
ditioni) mortalium multitudine, ſolo fertili, cælo benigno, fiſci regij nomine inſi- *Gallo fland. l. 1. cap. 19.*
gnis, de quo multa priùs memorauimus. Igitur Euerardi Comitis eo Giſlæ ornati *Qui ſe geſſerit inito matrimonio.*
matrimonio artes fuere vigilantia, fortitudo, pietas, recti ſtudium. Militiæ nauan-
tem animus ingens, audentia, & vigiliæ timendum hoſtibus faciebant. Domeſtica
pace fruentem ipſa virtutum exercitia familiaribus imitandum, externis admirabi-
lem præbuere. Præcipuum tamen ſtudium fuit egenis opitulari; Diuorum lipſana
conquirere, & colere; templa erigere; viros religione obſtrictos venerari; monaſteria
condere; alienos à Chriſto fidei rudimentis imbuere; prauis moribus tranſuerſos ad
bonam frugem reuocare; plus Apoſtoli, quàm militis oſtendere. Interim Odoacrem AN. 837 *Odoacer vita defungitur.*
in Flandria mors abſtulit magno Ludouici Pij, & Comitis Euerardi dolore; ac mul- *Chron. Fland. Iac. Meier. lib. 2. alij.*
to etiam ſubiectæ gentis ob ingruentes Normannos (qui iam in Valacriam è Zelan-
dicis inſulis vnam graſſabundi penetrauerant) periculo: niſi Balduinum filium ſuæ B *BALDVINVS filius eum excipit.*
virtutis æmulum reliquiſſet, qui iam dudum reipublicæ gubernaculis idoneus erat.
Vt noſtrates referunt Annales, nullis Balduinus, quæ Principem decent, rebus care- *Iidem auctores.*
bat. Corpore decoro, procero, & præualido vtebatur: idque ferè ſemper armis fer- *Huius deſcriptio.*
reis obtegebat; vnde Ferrei cognomētum obtinuit. Erectum habebat animum, ma-
gnumque; vt nihil mediocre vellet, ſumma omnia meditaretur: quaſi Regem, non
Principem ageret. Moribus tamen erat compoſitis, comibus, benignis, raro in altis
mentibus ornamento. Domi, expedita in arduis rebus conſilia clarum faciebant: mi-
litiæ, vigilantia & fortitudo. His ergò præditus inſignibus animi corporiſque doti- AN. 838 *Euerardus Comes Cyſonienſe coenobium condit.*
bus dum paternum Balduinus Principatum adminiſtrat prudenter ac fortiter: diui-
nitus Comiti Euerardo mens iniecta eſt cœnobium erigendi. Ad hoc ipſe Cyſo-
nium, vt maximè congruentem locum, elegit, vbi prædijs & ſiluis abundabat. Quòd *Vett. & mss. mon. Cyſon. monaſt. Iacob. Meier. lib. 1.*
enim ſolum illic fœcundum benignè cultoribus reſponderet; pleraque pars regio-
nis nemoribus abundaret; cælum inſigni faueret clementia: prorſus apta hæc omnia
cælibem, & à vulgo ſemotam capeſſentibus vitam iudicabantur. Ædificatis ergo C
templi & habitaculorum molibus, perpetui cenſus ab Comite affatim tributum eſt.
Eccleſiam S. Saluatoris, & D. Virginis nomine dedicari placuit. Qui diuino numini *Ibi Canonicos ſæculares conſtituit.*
nauarent ſacrificijs, pio cantu, ſanctis moribus, viri boni, delectu habito, impoſiti
Canonicorum in commune viuentium nomine cultúque. Inter alios princeps ſa-
cellanus Comitis Walgarius illic viuendi arctum rapuit inſtitutum. Et quò liberiùs
id præſtaret, fortunis, quas florentes habebat, ſeſe exuit. Inde Heeſtbergenſis Præ-
poſitura prope Brugas erecta, & Cyſonienſi Eccleſiæ ſubiecta. Ipſemet etiam Eue- *Inter quos ſæpè verſatur.*
rardus, cùm per otium liceret, frequens illic agitare; cum Clericis iucundos de beata
celeſtique vita ſerere ſermones; in templo multus eſſe; numinis laudes modulantibus
accinere; nouis in dies animum ſubigere victorijs. Et quòd talibus exercitijs Ludo-
uico Pio ſimilior euaderet, vehementiùs ab eo diligi, & multis percoli donis. Reli-
gioſos etiam mariti mores Giſla lubens imitabatur, & ad eorum æmulationem libe-
ros incitabat: vt ea familia non tam aulæ, quàm monaſterio ſimilis videretur. At AN. 840 *Ludouicus Pius Imper. decedit.*
enim dum curreret annus à Chriſti ortu quadrageſimus & octingenteſimus, apud D
Moguntiam Ludouicus Imperator, Giſlæ pater, animo egregiè ad mortem compa- *Annal. Franc. Aimoi. l. 5. c. 19. Regino l. 2. alij.*
rato, ceſſit è vita. Vt res pacatas decedens relinqueret, paullò antè inter Lotharium, *Annal. Franc. Aim. lib. 5. c. 18.*
Ludouicum & Carolum filios ita regna diuiſerat, vt Imperium & Auſtrale regnum
à Moſa in Germaniam longa intercapedine locorum pertinens Lothario cederent,
à quo poſteà Lotharingiæ nomen hoc adeptum eſt: quidquid autem ad Occaſum à
Moſa in Franciam protendebatur, in Caroli partem veniret; ideóque Belgium infe-
rius ipſi ſubijceretur; Ludouico Bauaria relinqueretur: Giſlam, eiúſque liberos
multis aſperſerat donis. Non multò poſt Ludouici obitum dilapſo tempore ſol de- AN. 841
fecit, & magnum Balduinus Ferreus periculum vitæ adijt. Eius rei cauſam paullò al- *Balduinus Ferreus vitæ periculum incurrit, & quā ob cauſam.*
tiùs repetendam arbitror. Cùm nequeat longa fratrum concordia vigere, vbi præ-
ſertim ambitio & cupiditas infeſtant: Lothario latè regnandi cupientiſſimus animus
deſcriptos à patre Imperij regníque fines nimis anguſtos eſſe perſuaſit: ideóque di- *Chronic. Fland.*

Digitized by Google

A tiones & regna fratrum iam tum ſibi vniuerſa deſtinauerat. Quòd igitur cupientibus nihil ſatis feſtinetur, viros, arma, opes hic Princeps celerrimè comparauit, quibus ab Italia in fratres effuſis cuncta vaſtabundus bello inuolueret. Ad huius expeditionis ſocietatem multis Balduinus promiſſis & muneribus inuitatus eſt, tandemque pertractus. Vtrùm è Flandris copias contraxerit, eáſque Lothario iunxerit, non inuenio: ſaltem conſilijs eum manúque adiuuit. Ex aduerſo, Ludouicus & Carolus animos vireſque iunxere. Vterque fratrum exercitus ingenti hominum numero in finibus Altiſſiodorenſium latè locum obtinuit Icauna flumine irriguum. Lotharius ad Fontaneum conſedit: ad Tauriacum vicum Carolus & Ludouicus. Sed his pacem poſtulantibus, induciæ tantùm callidè ab Lothario conceſſæ: quòd ſperaret Pipinum nepotem ſuum breui cum copijs auxilio ſibi venturum. Igitur poſtquam Pipinus aduenit, à meridie Lotharius ſumma vi Ludouicum & Carolum aggreſſus eſt. Prælium vtrinque atrox, vehemens, cruentum exſtitit, illos cupidine, hos ira, ſtimulantibus, vtroque prodigo ſanguinis malo. Nunquam plus Francici cruoris vno die

Inter Ludouici Pij liberos graue certamen de finibus:

Annales Franc. Nithar. Gaguin. Paul. Æmil. Maſſ.

B fuſum, tribus ſcilicet fratribus, & nepote vno, inſigni diſcordiarum exemplo, tot regnorum vires in pugnam committentibus. Victoria poſt longam animorum & corporum contentionem Ludouicum & Carolum iure ſe tuentes aſpexit. Sed Balduinus eo prælio meritas audaciæ & adiuti temerariè Lotharij pœnas dedit. Nam vbi multos ex aduerſarijs in acie proſtrauit, grauiſſimo demum ipſe vulnere hauſtus eſt, ac inter mortuos ſemiuiuus iacuit. actúmque de vita fuiſſet, niſi quidam interueniſſet gnarus eius armorum, & amicus. Is igitur poſtquam ipſum agnouit, inde ſub-

& crućta pugna, qua Lotharius victus eſt, & Ferreus admodum vulneratus.

Pet. Oudeg. c. 16.

AN. 843. latum periculo exemit, breuique in Flandriam occultè remiſit ad ſuos. Poſtmodum Euerardi Comitis aliorúmque Principum rogatu ac ſtudio inter fratres compoſitæ res fuere, delectis ſcilicet vtrinque viris quadraginta, qui ex æquo regna partirentur. Ludouico trans Rhenum prouinciæ omnes, Orientalis Franciæ nomine, cum Bauaria ceſſere. Lotharius Italiæ Imperium, Alpes ipſas, & quidquid inter Rhodanum, Ararim, Moſam, Rhenúmque iacet, ſecum ſorte traxit. Occidentalis

Euerardus Comes aliíq; Principes Ludouici filios ad pacem, & nouā regnorū partitionem inducunt.

Annales Franc.

C Francia, quam Neuſtriam dixere, Carolo in regnum obuenit, eáque Rhodano, Arari, Moſa, Scaldi, Oceano mari, & Pyrenæis montibus circumſepta etiam Burgundiæ partem cis Ararim iacentem complectebatur. Sed quam Carolus cum fratribus

Normanni in Gallias penetrāt, & Frācos pugna ſuperant.

AN. 845. pacem peperit, Normanni paullò pòſt infeſtauere. Etenim anno poſt octingenteſimum quinto & quadrageſimo in Gallias nauibus inuecti ſunt: & cùm aduerſis copijs Carolus Rex ac Siguinus Vaſconum Præfectus arcendi conſilio ingruerent, inter Burdegalam Vibiſcorum, & Sanctones, magno ardore & ſpiritu arripuere pugnam. Fractis eo prælio Francis, Siguino inter primos perempto, ægrè Carolo euadente, ſpolijs ingentibus collectis, in patriam proſpero vento vela fecere. Verùm ſubinde maioribus ardentes belli ſtudijs, & ſpoliorum cupidine, lecto in ſupplementum fortiſſimo quoque viro, plures adornauere naues. Ita ſecundo curſu in Gallias rurſus delati, Sequanam fluuiū permeauere, ibíque multis affecere damnis Francos, ac non niſi magna imperata & accepta pecunia, diſceſſere. Paullò pòſt in Friſiam latè

Annales Franc. Lupus Abb. Fer. epiſt. 11. Gaguin. Æmil. Gill. Maſſon. Meier alij.

Alio tempore Pariſios vſque ſæuiunt.

Annal. Franc. Aim. l. 5. c. 10. & in lib. de Tranſlat. S. Germani.

D diffuſi ter cum incolis pugna cōflixere. Primo prelio Friſonibus felix euentus victoriæ fuit: duobus alijs barbari vicere, ideóque regionem vaſtauere cædibus, rapinis, incendio. Eapropter admodum in Flandria trepidatum eſt, ne pari in ea, ob viciniam, cuncta exitio inuoluerentur. Has clades ſæuiſſima etiā fames excepit. Ea ſtimulante acti in rabiem lupi multos vorauere mortales in Gallijs. Irritabāt ſcilicet numen diuinum ea tempeſtate grauiſſima vbique flagitia, multis præſertim Principum auctoribus. Rarò quippe regnorum diſſidia ſceleribus carent, comitante ſemper licentia peccandi, cùm valdè obturbent iura, & iudicia peſſundent. Certè coacto Meldis Concilio ſacri Patres, tractos in Gallias Normannos puniendis ſceleribus, dixere. Eorum præcipuis laici nobiles fœdabantur, quibus aſſiduum erat vſurpatis per vim Eccleſiæ bonis potiri; inter Monachos ſedem figere; ijs contra leges præeſſe; addictos peregrinis indigentia preſſis cenſus negare. quo etiam malo iam tum multa Flandriæ loca & cœnobia laborabant. Auertendis igitur poſtmodum cladibus, quædam ab eo cœtu Pontificum ſtatuta fuere. Inter alia ſeuerè contra nobiles

In Friſiā veniūt, ibiq; ſemel victi, bis victores ōnia populantur.

Annal. Franc.

Fames magna.

Iacob. Meier. l. 2.

Cur hæ clades in Gallias inuectæ? an ob peccata hominum, ac præſertim Eccleſiaſtica bona occupantium? Contra quos laboratum eſt in vanum ab Epiſcopis.

actum,

A

actum, qui bonis Eccleſiæ pollerent. Non leuiter aduerſus eoſdem certabant tum alibi, tum in Gallo-flandriæ noſtræ finibus Immo vel Emmo, Emnóue Tornacenſis & Nouiomenſis Epiſcopus, qui poſt Berengarium, aut Henegarium, vel Ragenarium, ac Ficardum (de quibus nihil aut libri aut tabulæ ſuppeditant) infulis ornatus fuit; ac Theodoricus Cameracenſium & Atrebatenſium Pontifex: quos non minùs flagitia opprimendi, quàm ſuos aduerſus Danos vel Normannos tuendi cura ſollicitos habebat. Neque hi tamen, neque alij præſules, tum reprehenſionibus, tum decretis multum præſtitere. Ij námque nobiles, qui bonis Eccleſiarum fruebantur, Regem Carolum adorti facilè impetrarunt, vti Patrum ſcita ipſis aduerſa reſcinderet. Verùm ideò permulta poſtmodum eius regnum obturbauere mala. Etenim paucis pòſt annis Normannos ab Aquilone in Gallias Godofrido Duce rurſus impulit ſæuities, & innata prædandi cupido. Eos per Sequanam ingreſſos, & omnia vaſtantes cùm ſuſtinere Carolus non poſſet, in regni partem coactus recepit, data, quàm colerent, ad Oceanum non modica terræ portione, cui ab gente poſteà Normanniæ nomen inditum. Sed ea ditionis conceſſio parum barbaros repreſſit: quaſi prorſus prædarum & humani cruoris ſitim accenderet. Penetrata mox ab eis interiora Galliarum, ibíque vaſtata omnia. Nec ipſi poſteà Flandriæ pepercerunt. In ea primi ferrum eorum imbuere Gandenſes. vrbs enim horum ab ipſis incendio cædibúſque corrupta: & circùm flammis & rapinis deformati aliquot pagi. Huius famæ calamitatis cùm ſpargeretur latiùs, omnem ea Flandriam impleuit, hácque tota regione trepidatum eſt maximè. Multam interim operam dedit Balduinus Ferreus, tum vt Flandris animos faceret, tum vt locos ditionis ſuæ fortibus contra barbaros præſidijs firmaret & munitionibus. Neque ſuis deerat partibus Cameracenſis Pontifex Theodoricus Hic enim modò Duaci, modò Atrebati cõcionibus ciues erigebar, vt aduerſus barbaræ gentis furorem cælum indefeſſis precibus laceſſerent. Eiuſque ſtudio & labore perfectum eſt, vti tandem S. Vedaſti corpus ex occultis (ignorabant ſcilicet Religioſi, qua parte eſſet defoſſum) & profundis terræ latebris erueretur; ac ſi fòrs vrbi Normannorum rabies immineret, ad facilem inde exportationem feretro imponeretur. Nihil tamen eo tempore præter metum ab Normannis paſſi ſunt Gallo-flandri & Atrebates. In Franciam rurſus ea gens odium ferrúmque conuertit, per Ligerim nauibus Turonos delata. Illic cùm multa immaniter aduerſus homines ſacráque perpetraſſent: Archiepiſcopus Remenſis Hincmarus Concilium Sueſſione Calui voluntate coëgit. Inter alios Epiſcopos ibi exiſtentibus Immone Nouiomenſi & Tornacenſi, ac Theodorico Cameracenſi: Carolus Rex capita quædam Patribus porrexit inſtaurandis Eccleſiæ bonis, & reparandis monaſterijs opportuna. Inter alia circa cœnobia id ſtatutum eſt, vti ab Rege legati coram Epiſcopo & Abbate in vitam moréſque ſingulorum inquirant Monachorum: quæ praua fuerint, corrigant. officinas, vbi defuerint, erigi; vbi temporum iniuriæ corruperint, inſtaurari iubeant. de cibis, potu, veſtibus, rationi conſentanea præſcribant. quid curandis hoſpitibus, quid ſubleuanda egenorum inopia, erogandum ſit, ſtatuant. quæ monaſteria vel ab Normannis, vel ab alijs vaſtata fuerint; quid cenſus ijs detractum; quid Normannis, aliúſue conceſſum; qui in quoque loco ſint reditus, quot viri religione obſtricti, quot virgines; quæ ſupellectilia, præſertim ſacra, ſuperſint, in tabulas referant. Et hæc aliáque conſimilia ab Rege conſtitui Pontifices rogauerant: quaſi plus in eo virium & prudentiæ ad reformandos ſacræ gentis mores agnoſcerent. Ceterùm ea nonnullis Flandriæ monaſterijs in ſtatum meliorem reſtituendis opportuna ſatis erant, in quæ iam tum laici nobiles vel per vim, vel Caroli voluntate penetrauerant, ibíque rerum potiebantur; aut quæ Normanni flammis abſumpſerunt.

Normanni Gallias iterũ petunt, & populantur. *Annal. Franc.*

An. 8[illegible]

Sedem ad Oceanum eis concedit Carolus.

B

Annal. Franc. Iidem rurſus Gallias adoriuntur.

An. 8[illegible]

In Flandria Gandauum capiunt, & diripiunt. *Iac. Meier. lib. 2.*

Theodoricus Epiſc. Camer. ſuos contra eos animat.

S. Vedaſti corpus è tumulo leuat. *Bald. l. 1. c. 42. Camer. Chron.*

C

A Normánis denuò infeſtatur Gallia. *Annal. Franc.*

An. 8[illegible]

Sueſsionenſe Concilium.

Quid ibi de monaſterijs fuerit decretum à Carolo. *Apud Anton. Auguſt. & Baron. tom. 1.*

D

Euerardus Comes in Italia moratur.

Iis temporibus hærebat in Italia Forouliꝫ Dux & Comes Euerardus, apud Lotharium Imperatorem magna pollens gratia & auctoritate. Neque tempus inerti otio tranſibat homo pacis bellique conſiliis, & rebus maximè idoneus. Certè multorum, quibus ibi nomen celebrauerat, ad Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum fama facinorum peruenit. Igitur eorum auditione iucunda delectatus, inſignes ad ipſum litteras dedit. His in primis *gaudio ſe perfuſum vehementi* ſcribebat, *quòd præ-*

Quid ad eum ſcripſerit Hincmarus.

claré

A *clare potentia vteretur, qua plurimum ex Lotharij voluntate in Italia valebat. ad magnam nominis eius celebritatem & parandam apud eum gratiam facere: quod sincero numen affectu coleret; multa pietatis exerceret officia; constringendis arcto pacis vinculo Principibus nauaret; Ecclesiæ quieti studeret; multis ad religionem & pietatem stimulos exemplo figeret suo.* Deinde hortabatur vehementer, *vt porrò pergeret maioribus in dies factis Deum, Principes, Rempublicam ſibi obſtringere. humanam quippe naturam inſtabilem fluxamque eſſe ac niſi admodum recti ſtudio contineatur, ad mala ſponte ferri. inter mortales eos qui aliqua poteſtate præditi ſunt, quaſi contra fluminis lapſum niti, multiſque curarum vndis obrui: idcoque, niſi velint cum dedecore ad ima relabi, ipſis omni conatu laborandum indefeſſe, vt cum laude ſumma petant, obtineantque. Igitur id in primis ſtuderet, vt quidquid cœperit perfeceritque, numini æterno præſertim placeret. dein quoniam multis Eccleſia moleſtijs obturbaretur, ei pacem & tranquillitatem afferre contenderet. apud Principes agendi ſi daretur, ſana conſilia ſapienter ſuggereret: non rogatus, etiam ingereret prudenter. Eccleſiaſticis & religioſis hominibus, ſacriſque locis priuilegia, opes, libertatem parare ſemper inſiſteret.* B *Si quos vidiſſet rectè factis ad laudem graſſari, lætitia perfunderetur, eoſque ad virtutem comparandam iuuaret. contra, vbi quoſdam ſceleribus tranſuerſos agi conſpiceret, magnum animo caperet dolorem, & eorum conatibus obniteretur. Ad extremum ipſe ſibi ſtuderet: temperantiæ, pietati, iuſtitiæ continuam daret operam. His enim rebus Dei gratiam conciliari, & perpetuum florentem in cælo coronam.* Suggerebat etiam pauca de quibuſdam monaſterijs aliiſque locis, quæ, ſicut ad Imperatorem ſcripſerat, componi melius oportebat: eo ſcilicet impellens, vt admodum ſtimularet ad hoc opus Lotharium. Euerardo & litteræ, & negotium ab Hincmaro ſibi commiſſum placuere vehementer. Igitur apud Imperatorem id, quod rogabatur, promouere inſtitit, plurimamque ceteris rebus ab Hincmaro memoratis impendit operam. Interim eorum, quæ ad Cyſonienſis Eccleſiæ decus facere videbantur, haud negligens erat Euerardus. Nam de multis in vrbe Romana Diuorum Reliquiis ſermo varius eum ita commouit, vt aliquas, exornando C Cyſonienſi templo, quærendi cupidine exarſerit. Sancti Calliſti præſertim deſiderium impulit Romam adire, eius oſſibus ab Romano Pontifice impetrandis. Calliſtum Romæ natum patre Domitio, tacti produnt Annales Zephyrino Eliogabali tempore vi violenta propter Chriſti fidem morte ſublato, Romanum adeptus Pontificatum, inſigni morum ſanctitate floruit. Calepodij opera vſus, plurimos Chriſto adiunxit nobiles Romanos. Vbi Martyrum & ſacerdotum corpora ſepelirentur, amplum ſub terra cœmeterium exſtruxit Appia via, quod certum etiam foret Chriſtianis latibulum, vbi ſecuriùs degerent ſæuientibus Romæ tyrannis. Adriani rerum potientis Imperio fame diu excruciatus, & baculis cæſus eſt, quinto initæ dignitatis anno: dein ex edita domus, vbi torquebatur, feneſtra deiectum, puteus excepit. ibi demerſo nobilis martyrij palma obuenit. Et hæ poſtmodum ædes conſecratæ diuino numini fuere in tantæ virtutis iuge monumentum. Sacrum eius corpus in cœmeterio cõditum fuit, quod Calepodius Aurelia via ſubſtruxerat. Sed erecto poſteà trans Tyberim D. Virginis templo, Calliſti, Cornelij, & Calepodij corpora eò de- D lata ſunt; indeque datum huic Calliſti & Cornelij nomen. Quòd parum ad cultum idonea ſede conſiſterẽt, eorum veneratio facile ſucceſſu temporis conſenuit. Ea res præ ceteris Gregorium hoc nomine inter Romanos Pontifices Quartum ſauciauit. Huius igitur mandato eorum corpora Diuorum refoſſa. Et mox ſub ipſo templi fornice, conſpicuo ad aram principem loco, nobilis è marmore moles erecta: ibique compoſita Martyrum oſſa ſunt exciendo ad venerandum populo. Haud multò poſt a Sergio eius nominis Secundo Eccleſiæ capite Sancti Calliſti corpus Epiſcopo Brixienſi Notingo datum, ſcriptis quidam prodidere. ab Notingo Euerardum id munus poſtulauiſſe. perſpecta Comitis virtute, certo munerum illectamento, annuiſſe poſcenti Notingum: firmam tamen huius animo ſpem hæſiſſe, Calliſtum minime votis Euerardi obſecuturum; quaſi Cellæ Aureæ monaſterium, in cuius templo ſeruabatur, plus decoris afferret. ſed deiecto ea ſpe Notingo, Calliſtum facilè cedentem ab Italia in Belgium Euerardi ſtudio & labore delatum. Ad Leonem Ser-

gio

Frodoar. in hiſt. Rem. lib. 3. c. 26. qui in quibuſdã edition. in Eberardum in alijs ... habet. ... nomine ... etiam alibi hunc Comitem vocari video.

Idem Comes pro templo Cyſon. Reliquias veſtigat.

Monum. MSS. Cyſon. Monaſt.

Pro impetrãdo S. Calliſti Papæ corpore Romam adit.

Genus, facta, martyrium S. Calliſti.

Anaſtaſ. in Calliſt. vit. S. Call. MS. Pet. Equilin. Mart. tel. R.m.

Corpus eius vbi ſepultum?

Quò poſteà delatum?

Anaſtaſ. in vita Gregor.

A quo exornatum?

An id datum Notingo Brixienſi Epiſcopo?

An ab hoc acceperit Euerardus?

Lib. MS. de Tranſl. S. Calliſti in Monaſt. Cyſonienſi.

Ab Leone Pa-

pa verius eſt habuiſſe.

Flodoard. lib. 4. c.1. & 6 hiſtor. Remenſ.

Qui Cyſoniũ illud deferri Comes curarit.

Lib. m s. de Tranſlat. S. Calliſti. ex quo quæ ſequuntur ſumpta ſunt.

Primum ab hoc ſancto Pontifice per viam factum miraculum: duobus fratribus ob patrimonium grauiter diſſidentibus in eius præſentia ad pacem impulſis.

gio ſuffectum Romam iter maturaſſe Comitem noſtrum, certior fama tenet. Vti magna poſtulanti Pontifex annueret, contra Chriſtiani nominis hoſtes tolerati labores & merita fecere. Sclauos enim, Mauros, & Saracenos ab Italia ingenti virtute ſubmouerat. Tãto igitur munere pollẽs beneficio Leonis Euerardus ipſum Calliſti corpus ab Italia in Belgium humeris ſacerdotũ deferri voluit, quò plus venerationis afferret, rutilantibus circùm luminibus. Ad D. Quintini oppidum in Veromanduis cùm peruentum fuiſſet, primo per iter miraculo Martyris virtus emicuit. In locum, cui nomen Aquilæ Silua, cum ſacro corpore diuerterat Comes. Ibi lipſanis decenter cõpoſitis, peractíſque pro more diuinis officiis, ad corporum curam omnes digreſſi ſunt ſub veſperam. Interim à quibuſdam affertur, haud procul eſſe fratres duos ita propter patrimonium mutuis odiis ardentes, vt quotidie ad mutuam ſe necem incitarent. Et quidam pio vtrumque reconciliandi zelo permoti, in ſacri corporis conſpectum eos non multò pòſt adduxere. Æſtuabant adhuc eorum animi grauibus iris, cùm tecto ſuccederent. Verùm vbi coram martyre conſtiterunt: adeò vehemens vtrumque pauor perculit, vt in facies proni ruerint humi; & mox diſcordiæ odiorúmque veniam à Deo flagitauerint. Ibi ab omnibus actæ numini grates: ipſíque fratres ſtatim erecti, & paternis monitionibus impulſi, vti poſtmodum vnanimes vitam agitarent. Neque fruſtrati ſunt ipſi vel monita, vel diuinitus iniectum mentibus concordiæ ſtudium: quoniam mutuo ſeſe in poſterum amore coluerunt vehementer. In tantæ rei memoriam eodem loco crux extemplò defixa, vbi S. Calliſti corpus ea nocte quieuerat.

Secundum, reddito cæcæ mulieri lumine.

Poſtero die manè eodem cæca mulier deuenit auxilium ab Sancto poſtulatura. Verùm iam inde Martyris corpus elatum fuerat, neque ſpes erat fatigatæ breui pompam geſtantium aſſequendi. Igitur poſtquam audiuiſſet eo loco beati Pontificis potentia germanos in mutuam veniſſe concordiam: ad Crucem ibi depactam mœſta conſedit. & hanc aliquoties vlnis complexa deoſculatáque, molli ſomno diffluxit. Sed excuſſo tandem ſopore, ita palpebræ oculorum aperiuntur, vt ipſa clariſſimè videat. Ergo maxima inde voluptate perfuſa, receptíſque viribus, ad eum celeriter locum intendit, vbi per noctem Diui corpus ſeruaretur. Ibi mox humi abiecta, ingentes Martyri gratias agit: ſeruulum ſuum, viæ comitem, eidem offert: dein ipſa capiti ſuo velum imponens, ad excubandum in tanti Pontificis Eccleſia ſe Deo deuouet.

Qua pompa ſacrū in templum Cyſoniense delatū S. Calliſti corpus:

Poſt aliquot dies nihil ad pompam Cyſonij defuit, dum in templum ſacrum corpus inferretur. Iuere obuiam Canonici omnes ac Clerici Cyſonienſis Eccleſiæ, ijſque iunxerunt ſeſe quamplurimi ſacri ordinis homines, qui partim è vicinia, partim è remotioribus locis aduenerant colendi Martyrem ergo. Sacra præibant labara, crucéſque; longus ordo ſequebatur tedas lucentium. non deerant odoribus ciendis thuribula & thymiamata. pſallendo chori vices alternabant. ingens circumcircà populus cernebatur venerandi cupidine accenſus.

quibus illic cultū modis.

Igitur delatum ea perhonorificè pompa corpus intra Cyſonienſem ædem in parato eleganter Mauſoleo componitur. Illic ad dies octo vigilijs, cantu, ieiunijs, precibus, diuinis officijs ſancti viri gloriæ obſecundatum eſt, ipſo præſertim ad omnia Euerardo duce. Et cùm frequentiſſimus è propinquis ac diſſitis tractibus locorum populus honorandi ac ſupplicandi gratia conflueret, è ſancto corpore vis exorta eſt plurimos ſanandi.

Multi ad ſacra eiuſdem Põtificis oſſa variam opem ſentiunt.

Cæcitate damnatis lumen illico reſtitutum: obſtructę priùs ſurdorum aures patuere: vincula linguæ mutis abrupta: tibiarum vſus claudis redditus: depulſi è multorum corporibus ſpiritus maligni: nullum prorſus cum fiducia obſecrantem ſpe ſalutis fruſtrante. Quædam ſcripto proſequi latiùs placet, quibus ad gloriam Diui numen auxilium poſcentibus obſecutum eſt.

Ac in primis cæcus quidam.

Inter alios oculorum lumine priuatos, vnus exſtitit miro in Martyrem officio, & continua per dies aliquot obtinendæ lucis confidentia. Is quodam die ſub veſperum obſeratis iam templi foribus, & omnibus ad ſua diſcedentibus, animum obſtinauit deſiderio ad ianuam ædis ea nocte conſiſtendi, ibíque multis ſanctum Pontificem precibus fatigandi. Igitur cum plerumque noctis orando & obſecrando peregiſſet: ſub auroram ſenſit graui corpus ſomno corripi. Et mox ei per viſum ſenex oblatus eſt, inſigni canitie & gloria conſpicuus. Iſque blanda ſtatim voce, *Quid*, inquit, *Malalde* (hoc enim erat

viro

A B C D

A viro nomen) *tandiu iſtic iaces, tuámque defles calamitatem? Eia modò conſurge, templum ingredere, ibique numini grates age.* Ad hæc verba Malaldus derepente ſomnum excuſſit corpore, oculóſque aperuit, & confeſtim clariſſimè circùm aſpexit omnia. Itaque tanto lætus beneficio, ad templi fores accurrit, & quanta vi poteſt, eas verberat. Qui latebant intus, æditui ad vehementem eius pulſationem è ſtrato corripiunt ſe; dein ad ianuam accurrunt, eámque reſerant. Sed dum vident eum hominem, quem probè nouerant, oculis apertis cuncta circumſpicere: ibi primùm miraculo defixi, & mox lætitia perfuſi, in Eccleſiam eum deducunt, vnáque ad numinis laudes & Martyris incumbunt. Diuulgatur illico latiſſimè ..am præclarum abſterſæ oculorum cæcitatis miraculum, maiórque in dies ad Cyſonie..m ædem vndique fit hominum concurſus. Plurimam inde voluptatem cepit ani.. Comes Euerardus. Et cùm animaduerteret, adeò multis hominum turbis ad eius vi..iorúmque ſanitatem vehementer ad beati Pontificis cultum impulſis, non ſuffic.. templi anguſtias: de alio mox ædificando mentem induit. Igitur cùm eius imperio B pars ædis anterior, quam nauim dicimus, in plana deijcitur; quidam faber ceteris audacior parieti ſupernè inſidet ad opus inde ceteros inſtigaturus. Verùm citiùs, quàm rebantur operæ, pars eius parietis concidit, vbi vir ille conſiſtebat. Et mox ipſe præceps eadem ruina inuoluitur, multis obruentibus ſaxis. Ad id ſpectaculũ fabri & operæ omnes concurrunt protinus. quidam ſaxa, cæmentum alij celeriter eruunt. Sed quem mortuum cuncti arbitrabantur, is ſenſim ablatis impedimentis, ſeſe commouet: dein erecto paullulùm corpore, ob colliſum quidem lapidum caſu caput primùm dolet; verùm ſtatim receptis viribus & ſanato capite, conſurgit, & cum reliquis ad opus integer feſtinat, quaſi nullus eum ex caſu dolor inuaſerit. Eadem propè tempeſtate nobilis puer Engelburgus magnum à ſancto Martyre beneficium accepit. Is clariſſimis ortus natalibus in ardentiſſimam inciderat febrim. nihil parentes reliqui fecerant, vti ſanitatem ei reſtituerent. Exſtinctus quidem eo ſtudio, & medicorum artibus febris ardor fuit: ſed contracto puerum corpore membrorum officia C deſtituere. Ibi maior parentes triſtitia inuaſit, cùm intra vitam mortémque filium miſerè affligi cernerent. Verùm inter lamenta gemitúſque ſubijt tandem eos memoria delati Cyſonium Diui Calliſti, & redditæ multis per eum ſanitatis. Ergo ipſi multis onuſti muneribus eò puerum deferunt. Vbi coram Pontifice ardenter votis Deum inceſſere, donîſque ipſum affecere, non ſine fiducia impetrandæ filij ſalutis domum iter remetiuntur. Illic altera poſt reditum die, confeſtim puero membra ſoluuntur; in totum ei corpus ſeſe vigor inſinuat; iámque receptis viribus, integrum ſe & vegetum parentibus gnatus oſtentat. Igitur magno perfuſi gaudio genitor & mater ad S. Martyris ædem vnà cum filio reuertuntur; ei gratias habentes, maiora, quàm priùs, munera offerunt, ſeſéque promiſſis obſtringunt, alia quotannis largiendi, quamdiu gnatus vitam duxerit. Haud defuit etiam cuidam cœnobij ſeruulo, Emmoni nomine, huius beati viri opitulatio. Apertis quidem iſte oculis natus erat, ſed luminis vſu priuabatur. Ergo cùm diu Diuum flagitaſſet, vti lumen is oculis donaret, quò promptiùs, & expeditiùs munere ſuo fungeretur: tandem repentè ſenſit D vim videndi oculis concedi, adeóque ex inopinato clarè perſpexit, ac ſi nunquam tenebris damnatus fuiſſet. Conſtat etiam puerulo vim loquendi & audiendi conceſſam; cui à prima ætate ij ſenſus minimè obſequebantur: dein mulieri corporis robur & firmitatem, quam grauiter paralyſis membrorum afflixerat.

Cyſonienſe templum dilatat Euerardus.

In hoc opere obrutus ruina muri faber illæſus cõſurgit ad laborem.

Puer quidam poſteà corporis ob morbũ contracti ſanitatẽ recuperat.

Dein ſeruulus quidã viſum.

Puer denique ſurdus & mutus, ac mulier paralytica ſanantur.

An. 855. Poſt hæc, abſoluto, & S. Calliſti nomine dedicato numini templo Cyſonienſi, quinquageſimum & octingenteſimum Chriſti annum multa fœdum grauémque fecere. Agitata fuit crebris motibus terra. Turbinibus, procellis, inuſitata grandine infeſtantibus, multa vbique vaſtata. Frequentes de cælo ignes micuere, mixto terroribus damno. Et repertus hominum vnus, quem intactis veſtibus ea flamma con-An. 856. ſumpſerit. Nec multò pòſt grauiſſima regnum Caroli flagitia obturbauere. Latrocinia, cædes, ſtupra, bonorum Eccleſiæ inuaſio, quotidiana multis exercitatio erant: quaſi nullo hæc ſcelere obſtringerent. Diſceſſum etiam in partes ſtimulantibus factioſis hominibus, quibus aliena quies diſplicebat. Refrænandis quidem ſceleribus

Variæ ab elemẽtis clades.

Annal. Franciæ.

Varia Franciam infeſtãt ſcelera: dein etiam procerum factiones:

Digitized by Google

quibus fruſtra per Synodum remedia quærit Carolus.
Admonitio Caroli. Vide Bar. to. 10.

Normanni rurſus in Gallias veniunt.
Flodoar. l. 4. c. 5.

In eaſdē aduerſus fratrē Carolum Ludouicus Rex bellū portat.
Annal. Franc.

Dum ad huius exercit conſparo- fus... [illegible] da- ur cladibus occaſio.

Immo Nouiom. Epiſc. à Normannis occiditur.
Herman. in Chron. Albert. Crantz. in Norueg. l. 2. c. 5. Mirtian Monach. in Chron. monn. MSS. Tornac. Chron. Tornac. Gul. Gaz. Herman. in Chron. Iacob. Meier lib. 2. Albert. Crantz. l. Norueg. c. 5. Monn. MSS. Eccl. Tornac.

Cariſſiaci Concilium Carolus indixit, multis Pontifices obteſtatus, vt auxilia conferrent: ſed aliorſum eius vota cecidere; pleriſque procerum aduerſantibus, quos ipſius mores parum grati auerterant. Et mox ea diſcordia, & Principum factiones maiorem ſæuiendi cauſam præbuere Normannis. Ij námque iterato in Gallias effuſi ſunt. & cùm aduerſus eos bellum gerit Carolus, augendis regni malis, hinc Francorum aliqui grauiter factis eius infenſi, ad barbaros deficiunt, eorúmque ſacra, ritibus Chriſtianis abiectis, complectuntur; vt plus apud eos ſibi concilient auctoritatis: inde Ludouicus Germaniæ & Boiariæ Rex eiuſdem regendi rationem regni Franciæ legatorum impulſu deteſtatus, alterum in Franciam bellum infert. neque deſunt, qui fraternos limites ingredienti obuiam veniant, ac ſuas huic vires coniungant. Igitur Carolus ad hos nuntios vehementer attonitus, varia trahitur in conſilia: verùm alique omiſſis ad tempus Normannis, in fratrem exercitum armis infeſtis prouenientem copias ducit: quaſi plus ab eo formidinis ingrueret. Ad Briacum in fraternæ aciei conſpectum venit. Sed quamuis eo loco militem, quaſi pugnaturus, in ordinem compoſuiſſet: de repente tamen & clàm ex agmine fuga ſeſe cum paucis proripuit; eóque facto & copiis ſuis ad fratrem transfugiendi præbuit occaſionem, & maioribus Normannorum infeſtationibus regnum expoſuit. Igitur hi liberiùs poſtmodum graſſati multas intulere Galliis clades. Ac tunc Nouiomenſem & Tornacenſem Epiſcopum Immonem ad valuas Eccleſiæ ſuæ ferro cæſum ab his barbaris quidam volunt anno Chriſti poſt octingenteſimum ſexageſimo: in quod tempus compoſita inter Ludouicum Regem, Carolum Caluum, & Lotharium pax incidit. Sitne tamen vita exutus Nouiomi, vel Tornaci, vrbem Normannis diripientibus, omnino controuertitur. Non pauci aſſerunt Tornaci gladio perfoſſum peremptúmque iuxta templi fores. Malunt alij Nouiomi deprehenſum à barbaris, cùm eam vaſtarent ciuitatem; vitámque ferro perdidiſſe, vel intra muros ædem ſacram iuxta, vel foris, dum præda onuſti hoſtes fugiunt. Ego veriùs Nouiomenſis vrbis direptioni hanc cædem aſcribendam arbitror, cùm nondum hoc tempore in agrum Neruiorum & Gallo-flandriæ territorium ea gens armis penetrauerit: neque bis Tornacum ab ea vaſtatum, apud veros auctores reperiatur. Ceterùm Immonem magno Caluus Franciæ Rex amore complexus eſt, eiúſque gratia Eccleſiæ Tornacenſi multa donauit, & quæ maiores eidem conceſſerant, nouis obſtrinxit diplomatibus.

Normanni Taruannenſe territorium & S. Audomari vrbem vaſtant.
Iac. Meier lib. 2. Ioan. Molan.

Balduinus Ferreus bellū in Flandriam accerſit rapta Iuditha Calui filia: quæ vel Angliæ Regi nupſerat;
Flodoal. l. 3. c. 12. Captula Calui. Guil. Malmesb. lib. 2. c. 2. Nicol. Gill. Chriſt. Meſſ. Chron. Robert. Gaguin. Ioan. Tillet. Claud. Fauch. In vita Alfredi.

vel Regi Nauarræ fuerat promiſſa.
Chriſt. Meſſ. lib. 15. Lib. 3. Remenſ. cap. 12.

Anno proximè conſecuto correpti ſunt barbarico Normannorum furore Taruannenſium agri. Tentatum quoque tunc, & vi captum S. Audomari oppidum. Ibi Sithiuienſe D. Bertini cœnobium flammis abſumptum: & qui ad cuſtodiam relicti fuerant, monachi exquiſito genere mortis interempti. Ne latiùs eo tempore crudeliſſimæ gentis arma ſæuirent, multa per Flandriam caſtella opportunis ad arcendum locis condi placuit. Sed quaſi parum calamitatis ab hoſtibus illis ingrueret, nouo & difficili Balduinus Ferreus Flandriam implicuit bello. Cùm nuptias quærendi tempus appeteret adulta iam ætate, tam vaſtus animo fuit, vt ſocerum Regem vellet. Eò Iuditham Calui Regis filiam diu coluit. Sed meliùs Caluo viſum fuit eam Regi ad contrahendas contra barbaros opes & neceſſitudinem tradere. Francorum Annales Ethelwoldo (quidam Edeboldum, Edelulfum alij nominant) Angliæ Regi adhuc teneram ætate, & nondum nuptiis idoneam, matrimonio iunctam produnt. quòd is nondum attigiſſet, integro flore corporis viduam factam. quas in Anglia poſſederat, diuenditis rebus, in Franciam ad patrem rediiſſe. Aſſerius Menenenſis memoriæ mandauit, Ethelboldum Ethelwoldi filium eam ſibi, mortuo patre, per ſcelus coniugem cepiſſe. Contrà, Ethelwoldo datam vxorem Oſburgam aſſerunt alij rerum Anglicarum ſcriptores: de Iuditha nihil memorant. Quidam eam Calui filiam Regis Nauarræ nuptiis deſtinatam volunt; ideóque in Balduinum procliuem fuiſſe, quòd in Hiſpaniam ad illum duci metueret. Quo ſe modo res habuerit, aliorum iudiciis æſtimandum relinquo. Id tantùm arbitror, minimè contemnendum eſſe Flodoardi Iuditham Edilwlfi coniugem facientis ſententiam. Ceterùm Balduinus ardenti amore ſaucius, eò tandem animum intendit, vt quam Calui

volun-

A voluntate vxorem habere non poterat, clam eo filiam ipſius domum aſportaret. Ac
ne tantum facinus temerè ſuóque dedecore & damno inciperet, ſupra morem &
modum amoris (cuius ferè perpetuum eſt cęca mentis properatione ruere) ſapienter
omnia cõſultóque expẽdit, qua ratione, quibus adiutoribus, quo perfugio vteretur.
Ludouicum Iudithę fratrem, Caroli filium natu maximum, multis olim nominibus
bello aduerſus Saracenos & Normannos Balduinus ſibi deuinxerat. Eum igitur ar-
cani participem facit, è duobus alterum ratus; vel auxilio ſibi futurum, vel certè nihil
daturum impedimẽti. Tentato dein animo Iudithæ, nihil ab ea durum accepit, cum
ad nuptias ipſa prorſus inclinaret. Ita rebus ex animi ſententia cõparatis, ignaro Re- *Flod lib. 3. c. 12.*
ge, Ludouico tamen ſatis conſcio, volentem ſecum Iuditham Syluanecto in Flan-
driam abduxit, & cum ea nuptias contraxit. Quid poſteà euenerit, Annalium Flan-
driæ ſcriptores ita litteris tradiderũt. Vbi facinus Balduini Caluo cognitum fuit: ira- Caluus filiam
cundia vehementer is accenſus Balduino mandauit, vt filiam extemplò remitteret, repetit, &
niſi bello peti mallet. Iuuenilibus animis veniam ſe daturum, ſi obſequeretur proti- Balduino minatur.
B nus. contrà, reluctanti arma, flammas, bonorum direptionem, interitum ingruere. *Petr. Oudegh. cap. 16.*
Caroli minas Balduinus parui pendit: haud ignarus ſcilicet, duo Regem mala con-
ſtringere, Principum factiones, atque Normannos. eum minimè tantis viribus pol-
lere, quibus tertium hoſtem adoriatur. vbi tamen inferre bellum ſederit, intra Flan-
driæ fines in armis ſtare conſtituit, ſatis hominum & telorum ratus ſibi ſuppetere,
quibus aggredientem ſuſtineat, aut repellat. Supplices nihilominus ad Regem litte-
ras dedit, quibus animum eius leniret. *id facinus vi amoris cœptum perfectúmque. nullis* Contrà, ſe lit-
coactam minis Iuditham, nullo tractam lenocinio. oblatas ſibi nuptias ſponte ſecutam. neutri teris excuſat
amoris impotentiam fraudi eſſe debere. ſibi annos, illi ſexum hoc præſertim impulſore veniam Ferreus, &
mereri. ſi cœptas peragi nuptias ſinat, obſequentem in omnibus ſe futurum. Sed nihil pacati veniam facti petit.
ab Rege impetratum eſt. Balduini ditiones bonáque fiſco ſubiecta. Et quamuis pro-
cerum multi pro tempore bello abſtinendum cenſerent, inſedit tamen animo Caro-
li vindictam armis quærere. Igitur delectu habito Ludouicus cognomento Balbus, In eum bellũ
C Calui filius, qui paternis iris in Balduinum fuerat accenſus, copiis præficitur. ei lega- ſuſcipitur.
tus additur Anſelmus Epiſcopus præcipuum ad vindictã Regi flabellum. Hæc præ-
ſertim Petrus Oudegherſtius. Chriſtiano Maſſęo potiùs placet, Regem Nauarrę du- *Lib. 15. Chron.*
ctorem copiis datum fuiſſe, qui Iuditham nuptiis expetiuerat. in exercitu cẽtum mil- Vbi, & quo
lia pugnatorum numerata. tanta multitudine per Atrebates ventum in Flandriam. euentu aduer-
ſuperatis Duacenſium & Inſulenſium agris, obſeſſum Harlebecæ Balduinum. ſed ſus eum fuerit pugnatum.
hunc portis egreſſum vnà cum inſigni militum manu, adeò fortiter rem geſſiſſe; vt An prope
millia quadraginta proſtrauerit; quinquaginta ceperit; paucis admodũ fuga dilapſis. Harlebecam,
è captiuis Anſelmi Pontificis propinquos duodecim Balduini iuſſu in D. Eligij mon- ipſo victore?
te ſuſpenſos. Anſelmum poſteà Balduino & Flandrię diras imprecantem ab ipſo cę-
ſum Balduino. exinde Francum iracundia furentem nouum in Flandriam exerci-
tum traxiſſe. in D. Eligij monte ab eo poſita caſtra. ſed erumpentem Atrebato Bal-
duinum eius copias ita fudiſſe, vt armorum inducias petere ſit coactus. Mihi aliorũ An ad mon-
ſcriptorum veſtigiis inſiſtere viſum eſt, apud quos hæc propior vero narratio. Audi- tem S. Eligij
D to Balbi aduentu exercitum in Flandria Balduinus contrahit, breuíque copias in Atrebatum iuxta?
Atrebatũ fines mouet. Ad montem S. Eligij aperto campo concurrunt acies & mox *Iac. Meier. Pet.*
fuſis fugatíſque Francis victoria Flandros aſpicit. Anſelmum Pontificem Balduini *Oudegh. Ludou.*
manu in primis peremptum aſſerunt. Die proximo duodecim Franci nobiles ex *B. ſin. Franciſc. Balduini, And.*
Froymontij & Ganelonis familia inter captiuos reperti, cum Anſelmi auunculo ex *Vailland.*
altiſſima trabe in eodem mõte ſuſpenſi fuere ad nobile victoriæ monumentum. Ce-
teris ex fuga retractis libertas in patriam ad Regem remeandi conceſſa. Redintegra- An ibidem ſe-
tam in Atrebatibus pugnam eo tempore quidam putat, ſecunda rurſus Balduino vi- cundò fuerit pugnatum.
ctoria: & teſtes bis cæſi Francorum exercitus ad Aſcum & Bertonuallem ingentes *Andr. Vailland.*
duos lapides fixos. Seu ſemel tãtùm, ſeu bis in ea regione pugnatum fuerit, tantę cla- *Ferreol. Locr.*
dis nuntij Caluum affecere grauiter. iámque belli curas, aliò ad vindictam intentus,
exuiſſet, niſi actorũ in crucem nobilium amici in bella rurſus eum vocaſſent. Delectę
itaque denuo copiæ magna celeritate, vt nihil opinantem Ferreum opprimerent. &

Saltem rurſus in finibus Inſulenſium ſecundo Balduinus exitu pugnauit.

Iac. Meier lib. 2. Petrus Oudeg. Locrius.

præfectus illis Epiſcopus alter turbulento vir ingenio, Ferreique odio flagrans. Quò A
plus terroris afferret, Ludouici Balbi nomen, armáque induit. Sed breui gnarum
fuit Balduino, aduerſus Flandriam in Francia exercitum cogi. Quanta igitur is po-
tuit auxilia breui contraxit. Ne bellum extra ditiones ſuas portaret, Francorum ce-
leritas fecit: cùm illi priùs magna mole per Atrebates in agrum Inſulenſem vaſta-
bundi ruerent. Raptis tamen, quas habebat, copiis, obuiam iuit, ſaltem viſceribus re-
gionis hoſtes arcendi conſilio. In extremis Inſulenſium finibus acies conferendi ne-
ceſſitas iniecta. Sed priuſquam tuba ſignum pugnæ daretur, Pſeudo-ludouicus ita

Tunc ita ſuos Francorum ductor adhortatus eſt.

Francos erexit. *Quantum hodierna die vobis ad opes & gloriam offeratur, commilitones,
etiam me tacente, quæ videtis omnia loquuntur. Circumſpicite oculis ditionem, in qua parati
ad pugnam conſiſtitis: ipſam bellandi cauſam expendite. quocunque res cadet, gloria vobis
obueniat neceſſe eſt, pro veſtri Regis vindicta vel moriendo, vel vincendo. Oppetentibus
mortem, æterna fortitudinis laus vigebit, quòd in hoſtico deterrimi viri ſcelera punituri vi-
tam ferro amiſeritis. Victores, præter maximum vltionis decus, etiam multa manent ſpo-
lia, tam opima regione obnoxia prædantibus futura. Nihil igitur animos conſternet accepta* B
*nuper ab hoſtibus clades. Victoriam noſtris aut temeritas ducum eripuit, aut certè numen
offenſum. Sæpenumero vinci contingit eos, quibus æquitas cauſæ fauet, vt animos doment,
& maiori poſteà obtineant laude victoriam. Erepta Regi filia, & maculati eius thalami,
quantos ad fortiter agendum ſtimulos admouent! vbi præſertim raptoris conditio pondera-
tur. Si regio quiſpiam exortus ſanguine id feciſſet, tolerandum ſanè crederem. Nullo Prin-
cipatu fulgentem, ſiluis ab Rege præfectum, ab homicida, & alienæ ditionis inuaſore genus
trahentem tantum regiæ mulieri probrum afferre quis ferat? Indigni Francorum nomine &
genere ſimus, niſi audenter armis caſtigemus. Neque ad ciendos vehementer animorum ſpiri-
tus priuata in hoſtem odia deſunt. Froymontij ditio infauſto Regis munere ab illo tenetur.
Et prætextus eſt in ea nuper Mons S. Eligij tot nobilium cadaueribus è furca ſuſpenſis, in-
genti dedecore Ganelonis & Froymontij. Tam immanis vltio flagitij viros expoſcit. Eia
nunc igitur tantò maioribus animis pugnam capeſſite, quantò plus boni victoria pollicetur.
Opportunum prælij locum delegi: cetera ducis munia ne deſint pugnantibus prouidebo. Tan-* C
*tum Regis calamitas, Iudithæ opprobrium, generis noſtri dedecus, Francorum clades oculis
veſtris obuerſentur, dum certamen inibitis: oppreſſa priùs acceptæ cladis ignominia, victoria,
decus, opes obuenient.* Ad has Epiſcopi voces innatus Francis ardor pugnandi concre-

E contrario aciem ſuam ſic erexit Balduinus.

pantibus armis, & vultibus accenſis emicuit. Ex aduerſo, Balduinus copias obequi-
tans his ad pugnam verbis ſtimulos ſubiecit. *Cur fidenter hodierno die, milites, exigua
manu ingentem copijs, infeſtum armis & odijs hoſtem aggrediar, veſtra præſertim alacri-
tate impellor, & iuſta belli cauſa. Enimuerò cuncta bello proſperè ceſſura ſpes affulget, vbi
nulla formido militum animos pulſat. Nam vti bona ſanáque conſilia obturbat metus: ita res
etiam turbidas & difficiles explicat & ſuperat alacritas. Eamus igitur milites, & quem
quiſque pugnæ locum ceperit, ingentibus animis vel obtineat cadendo, vel tranſiliat fugando,
cædendóue aduerſarios. Tam magnas hoſtium copias ne timeatis, veſtra virtus admonet: qua
nuper de iiſdem victoriam retuliſtis. Qui vobis perſequentibus fugêre, plerique in aduerſo
exercitu pugnam capeſſent. Nihilo meliores ad vincendum credite, quàm priùs fuerint. Quem* D
*natura timidum finxit, raròducis oratio, vel ſpes victoriæ audacem fortémque fecerit. Et
quis neſciat iniqua illos ad bellandum cauſa moueri? Si de meis cum Iuditha nuptijs certetur:
ſanè firmam victoriæ ſpem capio; cùm nullo illam ſcelere, at volentem abduxerim. Natura
ſcilicet liberrimum vult eſſe matrimonium: vt nullis ad hoc terroribus cogamur; nullis ab eo
impediamur aut minis, aut damnis. Illecebris Iuditham demulſi, quod licebat: minis, terrore,
violentia ſic abſtinui, vt carere mallem, quàm ita coniugem habere. Non enim adeò me amo-
ris impotentia perculit, vt vim rationis obtunderet, ideóque me tanto raptus ſcelere obſtrin-
gerem. Quæ multa Deus mihi ad illiciendum corporis & animi dona indidit, ea prorſus Re-
gis filiam cepere, vt ad nuptias inuitantem ſponte, non inuita, ſequeretur. Teſtem æquitatis
meæ numen habetis, quo nuper auxilium ferente victor euaſi. Sed Ganelonis poſteri, &
Froymontij propinqui aliam in nos huius belli cauſam ſtruunt. Quippe ſuſpenſorum de trabe
nobilium virorum cædes ipſos vrit. Sed quàm iniquis ij odijs flagrent, vos ipſi arbitrari po-
teritis, milites, ſi Ganelonis & Froymontij perfidiam attendatis, qua ſe Deo & Regibus ob-*

noxios

A *noxios fecerunt. Vti credam hos aduerſarios aliqua etiam tanti aſperſos ſceleris labe, multa equidem impellunt. Vt præcipuo erga mortales amore feramur, non tam ſanguinis neceßitas efficit, quàm vitæ, aut morum ſocietas. Et quis credat tanto tractos ardore vindicandi, ſi ſtudia, mores, vita vtriſque diuerſa? Ipſum, ſi placet, ducem exercitus attendite. Non ille, quem ſe venditat, Ludouicus Regis filius: ſed ſacrorum contemptor Epiſcopus; eòque ſceleratior, quò ardentior vindictæ. Vt igitur magnis & intrepidis hoſtem animis aggrediamur, duo præſertim moueant, impietas ducis, & imperitia. Quid enim ab illo terroris & periculi nobis incumbat, qui ſcelere coopertus pro infula, caßidem; pro veſte ſacra, loricam; pro pedo, gladium; pro ſandalijs, ocreas gerit? Vbi poſita ciendo terrore ſimulachra volucres nouere, illudunt eis extemplò, nec timent fructus depaſci. Vobis ducis aduerſi laruam detexi. Veſtri muneris erit, milites, ardenter inſtare. Victoriam adepti præmia ficti Regis, & tot nobilium Francorum ſpolia conſequemini.* Poſtquàm vtrique ductores ita militibus animos fecere, ad pugnam denique clangor tubarum exciuit acies. Tormentorum ſaxis, glandibus, iaculis, & ceteris miſſilibus agi cœptum à ferentarijs. Ibi multis vtrinque occumbentibus aut læſis, dolor, ira, clamor

> Pugnæ Balduini Ferrei & Frācorum deſcriptio.

B permixti: ideòque totæ acies breui commiſſæ ingenti omnium ardore. Balduinus vbique ſuis adeſſe. modò ſtrenui militis partes implere, multos hoſtium cædendo. nunc prudentis officio ducis fungi: feſſis integros ſubmittere; vulneratos ſolari; alios verbis vrgere; modò in fronte verſari; nunc propter ſigna conſiſtere: eò prorſus erat intentus, vti obſequentes ac intrepidos exemplo ſuo milites haberet. Neque ſegniùs rerum ſatagebat Pſeudo-ludouicus, quaſi ad arma natus videretur. Certatum ab vtriſque acriter. Illi terrore, tumultu, haſtis agere: hi clamoribus, armorum conflictu, ingenti corporum procurſu turbare omnia: vniuerſi totis viribus ad præclarum facinus & victoriam niti. Illic equi confodi haſtis; ex equis mortales deturbari; peditum plerique ab equitibus obterebantur: alij plagis concidi: pulueris nube cælum obduci; lamentis & queſtibus aër impleri; terra perfundi cruore: terror, ira, obſtinatio, vulnera, cædes, vbique miſcebantur. Ita plerumque diei, neutrò victo-

C ria nutante, conſumptum. Sed ingens Balduinum eius rei dolor agitauit, verentem ſcilicet, ne damno ſuo prælium nocte dirimeretur. Ergo ſuos quanta poterat voce adhortatus, fortiſſimam eorum copiam in aduerſarios ſummo impetu ſecum trahit. Ibi extemplò perrupta Francorum acies, latéque limes ferro factus. neque in ordinem cogi poſtmodum miles potuit, ſiue ducis precibus, ſiue minis reuocaretur. Ita igitur omnes denique fuſi hoſtes. Miſerandum inde & horribile præbitum per patentes campos ſpectaculum. timidè aufugere; calidè ſequi; ex fuga retrahere; obluctari capientibus; ferro cædi; onerari catenis; vitam ſuppliciter deprecari ad extremum ipſa tellus, quantum oculis cerni poſſet, miſſilibus, armis, corporibus humanis, cadaueribus equorum, impedimentis conſtrata, & multo ſanguine perfuſa. Inter captiuos plerique nobilium abducti, & ipſum caput Pſeudo-ludouicus. De ceteris quas pœnas ſumpſerit Balduinus, ignoro. Epiſcopum certè altero die verbis acriter caſtigatum deligari ad palum, & virgis cædi iuſſit, ac tandem è furca ſuſpendi, ſi veri ſunt Annales Flandrici. Nullus interim Nouiomenſem & Tornacenſem Epiſcopa-

> Eo tempore Nouiomēſes, & Tornacenſes nullum habebāt Epiſcopum. *Petr. Oudegh.*

D tum Pontifex moderabatur. Quam paſſi fuerant cladem Nouiomenſes Canonici, correpta direptáque ab Normannis eorum ciuitate, cauſam ea præbuerit nullum Immoni Epiſcopum ſufficiendi: quòd vel in varias ipſi vrbes diffugerint, vel maximam partem occubuerint ferro barbarorum, & non niſi poſt longum tempus ad

> His poſteà datus eſt Antiſtes RAINELMVS. *Catalog. Epiſc. Tornac. in mon: S. Martin.*

AN. 862. electionem coaluerint. Igitur non niſi anno Chriſti octingenteſimo & ſexageſimo ſecundo dictus eſt ab ijs Pontifex Rainelmus, vel Raynelinus. Eo ſedem ineunte, graues Carolum Regem curæ torſerunt, poſtquam animaduertit ſpem fruſtrari ſuam tot aduerſos belli exitus. Etenim vocatis in cœtum Epiſcopis, Balduinum igni, aqua, & ſacris interdici iuſſit. Id fulmen Hincmarus Remorum Archiepiſcopus vehementi vir animo eiaculatus eſt. Et quò terrorem inijceret, Theodorico, Ragenelmo, ſeu Raynelino, & Hungario Epiſcopis mandauit, vti vulgo paſſim cognitum id facerent, interdicta omni cum ipſo neceſſitudine. Theodoricus Cameracenſi & Atrebatenſi, vt antè narrauimus, Eccleſiæ præerat; Nouiomenſibus, Neruijs, & Flan-

> Balduinus Ferreus Calui iuſſu excommunicatur. *Calui epiſt. ad Ludouic.*
>
> Ea paſsim excōmunicatio ab Epiſcopis declaratur populo. *Apud Flod. l. 3. cap. 23.*

 driæ

driæ parti Raynelinus: ideóque ambobus ſubiectæ quędam erant Balduini ditiones.
Parebant enim Theodorico præter Atrebates Duacum, Baſſea, & quædam alia Gal- A
lo-flandriæ noſtræ loca; & in eodem tractu Inſula, Cominium, ac plerique magni
nominis pagi, velut apud Teutones Flandros Gandauum, Corteriacum aliáque
complura oppida vicíque, Raynelinum agnoſcebant. Igitur hi duo Pontifices vt
Regis & Hincmari voluntati facerent ſatis, vbicumque potuerunt, ſubditi ſibi po-
puli cum Ferreo ſocietatem, & vitæ neceſſitudinem inhibuere. Idem fecit Hunga-
rius Vltraiectenſis Epiſcopus apud eos Flandriæ populos, qui ſuæ ſuberant poteſtati

Rorico Duci, vt Ferreum vitet, mandat Hincmarus.

Apud Flod. l. 3. cap. 26.

Boream verſus. Eodem quoque tempore ad Roricum Normanniæ Ducem, Chri-
ſtiano nuper baptiſmate ablutum, acres admodum litteras contra Balduinum Hinc-
marus dedit, hoc maximè ſcilicet obteſtando vrgens, ne domo exciperet, néue do-
nis, ſolatio, ſubſidijs impertiretur, quem intellexerit è fidelium cœtu reciſum. Bal-
duinus ijs ſacrorum & neceſſitudinis humanæ interdictionibus grauiter ſauciatus,

Ferreus cum Iuditha in regnum Lotharij fugit.

Epiſt. Nicol. Papæ.

abiecta omni cura ſeſe armis tuendi, cum Iuditha in parentem Lothario Regi di-
tionem iter arripuit ad tempus illic ſecurè latendi conſilio, donec Caroli furor mi- B
teſceret. Verùm Carolus inde grauiter commotus Lotharium tam ſuis, quàm Epiſ-
coporum litteris inceſſit, vti raptorem filiæ ſuæ iam ſacra & humana exutum ſocie-
tate, in regno ſuo deliteſcere ne pateretur, eúmque foras exigeret. Dein eo nihil

Vt eum expellat Lotharius, fruſtra diu Carolus agit.

Litt. Car. ad Lud. apud Baron. to. 10.

horum faciente, apud Ludouicum Germaniæ Regem queſtus eſt vehementer.
Haud ignarus horum Balduinus, iámque magna ductus facti pœnitentia, conſilium
cepit cum Iuditha Romam adeundi. Præcipuam itineris cauſam Pontificis Maximi
poteſtas præbuit, qua ſperabat ſolutum iri horribilem anathematis legem, aut ſal-
tem conciliandum ſibi ac filiæ Carolum Regem. Ea tempeſtate Pontificem Nico-

Vim præuertẽs Balduinus cum vxore Romam proficiſcitur.

Epiſt. Nicolai Papæ.

laus eius nominis primus Romæ agebat, benigno vir ingenio, ſanctis moribus, ani-
mo in ſupplices & miſeros clementi procliuíque. Is vbi Balduinum & Iuditham hu-
militer ad pedes abiectos de contracti matrimonij modo, de infeſtis Caroli animis,
de minùs rectè factorum pœnitudine, ac ſoluendo anathematis nexu dicentes audi-
uit: magna extemplò, poſt paternam de initis clam abſque Regis voluntate nuptijs C
reprehenſionem, commiſeratione tactus, eorum cauſam ſuſcepit. Ac priuſquam fi-

Eorũ cauſam Max. Pōtifex cōplectitur: ac pro ipſis ad Caluum eiuſque vxorem ſcribit.

delium cœtui reſtitueret, in eo plurimus fuit, vti Regem Carolum leniret. Videbat
enim tantis Balduinum anguſtijs premi, vt, niſi ſocero reconciliaretur, ad Norman-
nos ipſi confugiendum foret, magno certè Reipublicæ damno, propter bellicam
eius virtutem. Igitur cùm duos in Franciam ad Concilium ibi celebrandum Epiſco-
pos Rhodoaldum Portuenſem, & Ioannem Ficodenſem mitteret: binas eis litteras
dedit, quarum vnis Carolum, alijs coniugem eius ad pacem Balduino impertiendam

Vbi propter eà Calui & Epiſcoporum irâ incurrit:

hortabatur grauiter. Sed Carolum ijs perlectis, dein etiam Synodum Syluanecti
coactam ingens aduerſus Nicolaum ſimultas inuaſit: quòd ipſum ij crederent Bal-
duinum igni, aquæ, ſacris reſtituiſſe, ſoluto imprecationum carmine. ideóque acer-
bis vtrique apud eum queſti ſunt litteris. Igitur Nicolao valdè laborandum fuit, vt
eam omnibus opinionem demeret: idque propter Carolum Regem ac Synodum
diuerſis epiſtolis docuit, Balduinum minimè nexu anathematis ab ſe ſolutum fuiſſe: D
nullam cum eo ſe vitæ ſocietatem iniuiſſe: poſt correptum facinus, tantùm ipſi pro-

ſcriptis ad eoſdẽ litteris Balduinum vtriſque tandem reconciliauit.

miſſum pacem ab Rege petenti patrocinium. Iiſdem verò litteris rurſus Pontifex AN 863
pro Balduino in gratiam recipiendo vehementer inſtitit. Et tanti Præſulis auctori-
tas eò tandem Carolum & Epiſcopos impulit, vt hi Balduinum graui anathematis
lege abſoluerent, ille ſupplici veniam daret, vltróque in Franciam accerſeret regali-
bus donis, & nuptijs ornandum. Alia duo Carolum ad hoc perficiendum ſtimulare
poterant, exorta nimirum filiæ paucos intra menſes maſcula proles, certum fœcun-
ditatis argumentum; dein formido, ne cum Normannis amicitiam Balduinus con-
traheret, ſi bonis & imperio nudatus etiam ſocerum ſemper infeſtum haberet. Per

Itaque ex Caroli volũtate Antiſsiodorũ Balduinus & Iuditha veniunt.

Apud Flod. l. 3. cap. 12.

id tempus Aurelijs Caluus agitabat. vbi congruis honoribus gener & filia coleren-
tur, Antiſſiodorum delegit: quò breui Balduinum & Iuditham iter capere iuſſit, ap-
petente, quem indixerat, feſto die. Eò tamen ipſe non intendit, parum id ratus deco-
rum, ſi ſpectaret, vti Nicolao Papæ Hincmarus ſcripſit. Sed quantum anteà doloris

& ira-

A & iracundiæ ex furtiuis nuptijs in animum induxerat: tantum voluptatis abſens & clementiæ patefecit. Magna igitur omnium lætitia excepti Antiſſiodorum intrauere Balduinus & Iuditha. Ibi ante omnia complendis publicè matrimonij cęremonijs ſacrum in æde maxima pompa peractum eſt, ad aras operante Nouiomenſium & Neruiorum Pontifice Raynelino. Datum dehinc conuiuium apparatu regio, & per aliquot dies varia ludorum genera. Quò poſteà generum ornaret, de Nicolai Pontificis Romani ſententia Carolus eum Flandriæ Comitem, & Franciæ Parem fecit. Ad augendas opes, & potentiam, ditionis huius ita limites circumſcripſit, vt longa terrarum ſpatia Oceano, Somona, Scaldi incluſa comprehenderet. intra fines eius S. Walerici oppidum, Bononiam, Morinos, Arteſiam, Viromanduos, Tornacenſem agrum, Inſulam, Duacum, Orchiam vnà cum territorijs ſuis, dein vrbes & oppida, quæ Flandrico idiomate vtuntur, & nunc quoque intra fines ſunt Comitatus, acceſſa fuiſſe comperio. Eo præſertim conſilio has regiones in vnum Comitatum coëuntes Carolus Balduino conceſſit, vt quem ſciebat ingenij & virium opi-
B bus pollere, quaſi murum Normannicis furoribus opponeret: quóue iucundiùs ipſe & poſteri aduerſus barbaros pugnam capeſſerent, eam regionem & titulum, vt multorum libri memorant, hereditatis perpetuo iure tenenda obtulit. Verùm hîc duo magnam mihi cient admirationem, quæ quidam iactant: neque potentem ſcilicet Balduinum fuiſſe cùm Iuditham domum portauit; neque poſteà hereditario Comitis & ditionis titulo fulſiſſe. Illud ab Francis quibuſdam dicitur, iſtud ab viro in Belgica nato, & non parum litteris tincto. Sed vtroſque vt minimè recipiendos arbitrer, aliqua præſertim faciunt. Nam ſi parum potentiæ viriúmque fuiſſet Balduino, quî duos adeò fortiter obruiſſet exercitus? vnde copias ipſe, commeatum, arma omnis generis ad hoſtes eos aggrediendos & comprimendos habuiſſet: aduerſo nimirum Rege, & nullo ſuppetias huius metu ferente? Sed illas Galli, dedecus ſuum diſſimulantes, ſilentio pugnas inuoluunt. Deinde cur eum adeò clementer Pontifex Romanus excepit, tantóque ſtudio cauit, ne Caluo pacem abnuente Norman-
C nis ſe iungeret? Iam illud credere, titulo tenus Comitem factum fuiſſe Ferreum, vt Flandriæ Comitatum minimè ſibi ſuíſque in hereditatem verterit: prorſus eſt Nicolai Papæ voluntati & ſtudijs obrogare. Nam vt is tantopere Caluum ad impertiendos honores genero impulerit, qui modò titulos darent, eóſque non perpetuos: id certè parum eſſet Pontifici tribuere; cuius erat ſententia, multum eſſe Balduino donandum, vti contra Normannos & virtute & ditionibus polleret. Et tamen Hincmari Remenſis Archiepiſcopi teſtimonio Caluum maximis Balduinum honoribus affeciſſe peruincitur, dum is ad Nicolaum Pontificem ſcribit, vt Flodoardus memorat. Verùm his omiſſis, de quibus aliàs, ad hiſtoriam reuertamur. Data igitur Caluo fide, dictóque ſacramento, Balduinus cum vxore in Flandriam iter maturauit, vt aditis omnibus ditionis ſuæ locis prouideret, ac quid cuique deeſſet, confeſtim expediret, arcendis barbarorum incurſibus. Quocunque iter fuit, magna omnes eum lætitia excepere. Sed illos præſertim voluptas affecit, quos Carolus eius imperio ſubiecerat. Quippe Balduinum multa Principe digna, vel naturæ dono, vel arte compa-
D rata, charum ſubditis faciebant. Cùm rem militarem vigilantia procedere gnarus eſſet, in bello prouidus erat: & quò militibus ad magna & ardua vteretur, obſequentes muneribus ornabat; nullum aſpernari; omnibus adeſſe; miſeris opitulari; cum alijs laborem ſubire. ac ne quem familiaritas in contemptum traheret, eam tempeſtiua grauitate ſtringebat. Etſi flagitia deteſtaretur, ne quem tamen in deſperationem ageret ſupplicij aſperitate, interdum parcere mallebat, aut leniùs caſtigare, vbi ſaltem æquitas & auctoritas (quæ Principatum quaſi nerui compaginant) id fieri paterentur. In ſubditos & vicinos officijs certare ſuetus, nullum ferebat, qui vel inuidia, vel nocendi libidine obſtaret. Delatores, ceu Principum peſtem, procul habebat. Igitur his artibus ingenium exercens, omnium animos ſibi deuinxerat. Eapropter eius aduentus vniuerſa Flandriæ loca gaudio impleuit. vbique ludi, feſta, conuiuia, ſaltationes agitabantur. Sed hanc breui lætitiam corrupit repentinus primogeniti Iudithæ filij interitus. Carolo nomen erat, quo auum demulceret. Receptum in-

Ibi matrimonij ritus peraguntur publicè.

Maſſ. l. 15. Chronic. Meier. lib. 2. Annal. Oudegh. cap. 20 Claud. Fauch. l. 9. c. 17. Iac. Sirmondus in Not. ad Capitula Calui.

Caluus eum Flandriæ Comitem creat & Franciæ Parem, eique multã attribuit ditionẽ.

Epitaph. Bald. in S. Bertino, Nic. Gill. Paul. Æmil. l. 3 Robert. Gag. l. 5. Nicol. Vign. lib. 2. Franc. hiſt. in Till. vterque. Maſſ. l. 13 Meier. l. 2. Oudeg. c 20. Gerard. l. 5. Pet. Diuæus lib. 2. Rer. Belg. c. 22. Lud. Breſin to 1. Franc. Bald. in Chron. MS. alij.

Num potens fuerit ante nuptias Ferreus; & num Flandriæ Comitatum in hereditatem à Caluo acceperit.

Ferreus cum vxore in Flãdriam redit: & ab omnibus cum magno gaudio excipitur.

In Gallo-fl. l. 3. cap. 2.

Laus Balduini varia ob virtutes.

Annal. Fland. Iac. Marchant. lib. 2. Fland.

Primogenitus Ferrei filius moritur.

Digitized by Google

tra lectum incurioſa nutrix accubitu oppreſſit, precipuo patris dolore, qui deſiderio ſucceſſurę prolis ardebat. Leniuit tamen poſtmodum mœſtitiam exortus alter filius. A

Sed alter ei poſtmodum oritur.

Balduinum pater appellari voluit. ac ne quiſpiam caſus vitam eriperet nutricis incuria, ſuis mater vberibus lactauit: quo etiam educandi ſtudio erga Rodolphum è liberis alterum vſa fuit, laudabili materni amoris oſtentatione. Vitam interim cum morte mutauit Cameracenſium & Atrebatenſium Pontifex Theodoricus magno clarus ſanctitatis nomine. Mirum ſanè id, quod de ipſo memorat Baldericus. Cum ſuis iter agebat, dum pernouit diuinitus per eam ſibi viam è cruribus vnum caſu perfringendum: idque comitibus infortunium ſibi paullò pòſt obuenturum indicauit. Hi conabantur ideò perſuadere, vti domũ retro pedem referret, ac tam graue malũ prouidus vitaret. Verùm ipſe contrà ſubiecit; Nequaquam ſibi fugiendam numinis voluntatem: cui ſolitum percutere, vt ſanet; vulneráque infligere, vt medeatur. Et vix ea pronuntiauerat, cùm vir quidam inops, ac ſtipem rogaturus occurrit, pecuniáque faciliùs impetrãda demiſſo profundiùs corpore Antiſtitem veneratur. Sed ecce mulus, in quo ſedebat Pontifex, eo motu corporis ſubitò paueſactus reſilit, excuſſóque ſeſſore, per apertos euolat campos. B Igitur cùm ex eo caſu ruptum eſſet crus alterum, læto id vultu Theodoricus malum pertulit, ac ſine gemitu ab ſuis ſe domum referri paſſus eſt.

Theodorici Camerac. & Atreb. Epiſc. mors.

Balder. l. 1. c. 47. Chron. Camer.

Qui fractum ei crus antè fuerit.

Idem cap. 45.

At horrendum illud quod ab eodem auctore proditur. Virum quemdam in Atrebatenſi agro Cameracenſis Eccleſiæ bona diripere aſſuetum, & cùm tertiò cieretur, ſeſe iudici ad cauſam dicendam ſiſtere renuentem, immo maiora minitantem, grauiſſimo anathematis carmine diris hic Pontifex deuouerat. Parum ille tamen eas animo pœnas apprehendit, ac multa in ſanctum virum euomuit conuicia. Sed mox inter acerbiſſimas linguæ voces per naturæ occulta è fœdiſſimo eius corpore inteſtina egeruntur, ſpiritúſque effugit. Factum hoc diuino iudicio inde conſtitit, quòd ea tellus ad publicam viam, vbi defoſſum fuit eius cadauer, trium cubitorum ſpatio in circuitu repentinis exarſerit flammis aliquamdiu, ac totus is ager integro triennio neque rore, neque imbre vllo maduerit; ac tum priùs in herbas induerit ſeſe, cùm idem Epiſcopus impoſita vni ſeruorum pœnitentia, miſerum abſoluit. C

Quid ei viro acciderit, quẽ is fideliũ coetu amouerat.

Bald. lib. 1 c. 46.

Igitur cùm tanto Cameracenſes & Atrebatenſes ſeſe Pontifice orbatos cernerent, haud leui dolore ſauciabantur. Et creuit vehementer eorum triſtitia, cum grauiſſimum inter Lotharium Regem & Remenſium Pontificem Hincmarum de ſucceſſore certamen exortum eſt, idque tres annos omnium ſuſpendit animos: cùm hinc Lotharius primò Gontbertum, dein Tetboldum, ac denique Hilduinum earum Eccleſiarum infulis ornare contenderet: ex aduerſo, nullum eorum, abſque ſcelere, & canonum violatione, eo magiſtratu donari poſſe, Hincmarus oſtendere niteretur.

De ſucceſſore Theodorici laboratũ diu.

Bald. lib. 1 c. 48. & 49.

Sed tum denique mœror omnis abſterſus eſt, cùm anno Chriſti ſupra octingenteſimum ſexageſimo ſexto verus paſtor creatus eſt Ioannes, cui Bello à dignitate corporis cognomentum adhæſit. Cùm enim is plurima virtute conſpicuus cerneretur, haud vlli dubium fuit, quin multus ab eo ad ſalutem animarum labor fructúſque manaret. Et ſanè paucis diebus non modò Cameraci & Atrebati, verùm etiam Duaci, aliíſque Gallo-flandriæ noſtræ locis ipſi ſubiectis non leuis facta eſt eius opera morum mutatio.

Succeſſor tãdem ei datur IOANNES BELLVS.

Bald. lib. 1 c. 49.

Qui fructuoſè laborauit.

Vexabant interim Galliam graues Normannicæ gentis incurſus. Et quamuis Odo & Gerardus imbuti longo militiæ vſu ita vehementer eos primùm afflixerint, vt profligati quæſiuerint fuga ſalutem: nihilominus tamen paullò pòſt per Ligerim graſſantes, Nannetas, Andes, Turonos adorti ſunt tantis viribus, vt maximè illic trepidatum fuerit. D Perculſus ea re Caluus Epiſcopotum & procerum comitia celebrauit. Ibi omnium communis vox fuit, deploratis Galliæ rebus maturè ſuccurẽdum eſſe. Plurimùm enim abs re videri & dignitate Chriſtianorum, tot abſumpta flammis templa, tot Epiſcopos & nobiles viros ferro cæſos, tot exhauſtas redimendis captiuis pecunias, tot denique agros & oppida vaſtata. Igitur animum eò Caluus adiecit, vti barbarorum incurſionibus obuiam iret. Quibuſdam locis iniectos fluminibus pontes diſiecit; alibi nouos impoſuit, eóſque validis vtrinque muniuit propugnaculis. ſimul in opportunis quà fluminum ripis, quà iugis collium, quà maris oſtiis, turres & caſtella ædificari præcepit: & quò maiori fide, validiſſimo

Normanni rurſus Gallias grauiter infeſtant.

Sigeb. in Chron.

Aduerſus eos quæ fecerit Caluus.

A diſſimo certè in barbaros munimento, pleræque regiones tenerentur, quoſdam ornauit perpetua Comitatus dignitate. Theodoricus præſertim apud Friſios ſummo loco natus, inſigni homo militiæ laude, animo magno & imperterrito, tali munere cultus fuit. Vbi voluntate Regis imperium exerceret, Hollandiam & Batauorum ſedem ad Oceanum æſtuariis, fluminibus, & paſcuis nobilem accepit. Ac tum multus in Flandriæ munimenta Balduinus incubuit. Modò Brugis, modò aliis oppidis muros & foſſas obducere, perpetuus ei labor erat: nunc fluuiis pontes, & caſtella imponere: ne quid ab mari ingrueret, proſpicere: illic & alibi præſidia collocare.

Theodoricus Hollandiæ Comes creatur.
Meier. Barland.
Ad muniendã Flandriam laborem confert Balduinus.

AN. 866. Neque verò ſuis circa ſubditos ad virtutem, ac præſertim in aduerſis duríſque rebus conſtantiam, erigendos, partibus deerat Ioannes Cameracenſis Epiſcopus. Sed bis eum intra breue tempus à finibus ſuæ diœceſeos auulſum, & in Galliam proficiſci coactum reperio. Eo ſcilicet anno, in quem huius præſulis exordia incidere, Synodũ apud Sueſſiones haberi voluit ſummus Eccleſiæ Pontifex Nicolaus Augu-
AN. 867. ſto menſe. Et ſecuto proximè anno Trecis alter indictus eſt ſacer Conuentus. Cum
B igitur ad vtrumque Concilium vnà cum aliis Pontificibus Caluo ſubiectis fuiſſet euocatus, ſuam minimè Ioannes paſſus eſt ad ſoluendas graues Eccleſiæ difficultates deſiderari præſentiam. Inde cùm pedem domum retuliſſet, nouam ſibi parentibus populis curam adhibuit.

Duabus ſynodis intereſt Ioannes Camer. Epiſc.
Epiſt. Synodales, quibus eſt ſubſcriptus.

Ea tempeſtate in Italia Foroiulij Dux, & Comes Euerardus, quem ſuprà docuimus Cyſonienſem Canonicorum Eccleſiam condidiſſe, vitam degebat animo quidem erecto, & ſapientia præualido, ſed infirmo annis corpore. Obnoxium priùs Lothario, dein Ludouico, Imperatoribus multa fecerant: ideóque illic poſt parentis abdicationem mortémque Ludouicus detinebat, ſatis alioquin cupidum Cyſonienſe cœnobium reuiſendi. Cùm permitteret ab Imperij occupationibus quies, multũ tẽporis Muſieſtri (quam in agro Taruiſiano villam habebat) relaxando curis animo, & cœleſtium rerum meditationi tradebat. Et ne mors inopinũ opprimeret, ibi maturè ſibi ſuíſque prouidit. Exſtat Cyſonij teſtamentum ab eo, dum in illa villa quietem
C caperet, conditum: ſed quo id anno Chriſti fuerit obſignatum, difficile eſt arguere. Ibi Ludouici regnantis annus quartus & vigeſimus exprimitur. Verùm ad quem Ludouicum id referri oporteat, hîc ſcilicet laborandum. Eſt, qui velit ad Ludouici Pij regnum reuocare, vt reſpondeat anno Chriſti octingenteſimo & trigeſimo ſeptimo, ſed magno prorſus errore. Cùm enim certò conſtet, Giſlam Euerardi coniugem Ludouico Pio natam ſecundis nuptiis matre Juditha, nullo modo is annus Ludouici teſtamento Comitis Euerardi conuenit. Nam Francorum Annales prodidere, admotam Ludouici thalamis Iuditham nono Chriſti anno & decimo ſupra octingenteſimum. ab illo tempore ad vigeſimum quartum Pij annum non amplius annis ſeptemdecim intercedit. Igitur ſi demus, totidem tantùm annos natam fuiſſe Giſlam quarto & vigeſimo paterni regni anno, vix eam nuptiis idoneam inueniemus; multò minùs ſeptem liberis educandis, quot in teſtamento ſuperſtites numerat Euerardus, niſi velimus nono vel decimo ætatis anno nupſiſſe, & generandi vim adeptam inſolito prorſus exemplo, & fœcunditati noxio. Meliùs itaque opinabi-
D mur, Ludouicum Lotharij filium Romanis imperantem ab Euerardo exprimi. Sed quoniam is annos tantummodò viginti Romanum tenuit Imperium, ex his duobus alterum dicamus, neceſſitas nobis inijcitur; vel anteà ſaltem in aliqua parte regni paterni regia poteſtate præditũ fuiſſe, priuſquam à patre monaſticam vitam ineunte Imperium acciperet, vnde regni annorum numerus incipiat; vel prò quarto & decimo, quartum & vigeſimum annum teſtamento perperam ſubſcriptum. Verùm vt narrationis filum reperiamus, vbi poſtremam de bonis in liberos partiendis volun-
AN. 869. tatem Euerardus tabulis mandauit, intra paucos menſes morbo abſumptus eſt. Sacræ ſupellectilis, & piorum librorum affatim reliquit, prorſus inſigni religionis argumento. Latifundia, cenſus, aliáſque fortunas, quantum cuique ad vitam ex dignitate tuendam ſatis eſſet, impertiit. Sed in primis curæ fuerat ad virtutem hos incendere, ideóque ſanctis moribus iis admodum præluxit. Septem ei ſuperfuere, mares quatuor, Vnrochus, Berengarius, Adalardus, & Rodulphus; fœminæ tres, Engel-

S. Euerardus Comes, & fundator Eccleſiæ Cyſonienſis, dum hæret in Italia, quid fecerit.
Teſtamẽtum illic quando condiderit.
Flor. Vãderhar. de Caſt. ll. Inſul.
S. Euerardus ex hac vita ſubtrahitur.
Quos liberos moriens reliquerit.

drud,

drud, Helwic, Iuditha. Dum poſtremus vitæ dies immineret, ex hoc numero præter Vnrochum & Berengarium aderat nullus, qui tum curam corpori ægro impenderet, tum vltimis eius verbis ad vitæ morúmque ſanctimoniam impelleretur. A Apud matrem Cyſonij degentem filiorum reliqui, ac puellæ morabantur, eiúſque ad ſectandam pietatem veſtigiis inſiſtebant.

Breuis laus Berengarij.

Berengarium quidam memorant inſigni corporis magnitudine formáque floruiſſe; ac paternæ virtutis æmulum multa de hoſtibus victoria potitum; ad recuperandum Italiæ regnum multo fuiſſe auxilio; Imperium tandem adeptum, variiſque agitatum caſibus, ferro denique hoſtili cecidiſſe cum quadam Martyrij opinione: quæ nos omnia ſuis poſteà locis ſtylo proſequemur. Adalardum plurima quoque virtus ornauit, qua præſertim Cyſonij claruit: vbi non modò ſepulturæ mandatus eſt, verùm etiam ſanctitatis nomen obtinuit. Quod genus vitæ ſectatus ſit; mundíne faſtum pedibus preſſerit Clero adſcriptus; an florido vtens habitu Principum more ſplendori familiæ ſtuduerit; incertum eſt. ſaltem beato fine vitam clauſiſſe aſſerunt. Rodolphus mundi pompis nuntium remiſiſſe videtur, cùm vel Abbatis, vel Præpoſiti clarus titulo Cyſonienſi Eccleſiæ B præfuerit: niſi nobilium eius temporis conſuetudini obſequens ſacra bona prophanis iunxerit. quanquam id paterna maternáque minimè probauerint exempla. E ſororibus horum vnam ſibi per matrimonium copulauit Comes Hucboldus.

Hubertúmne filiũ habuerit S. Euerardus: & qualis is fuerit.

Humbertum à quibuſdam filiis Euerardi adnumeratum comperi, magna virum ſanctitate & ſapientia: ſed fato patri præreptum. Vt ij memorant, Foroiulij Epiſcopus fuit. At ne diu in Italia moraretur, plures Chriſto adiungendi mortales cupido cauſam præbuit. Ergo inde in Belgium delatus, Antuerpiam petiit. illic eò maximè contendit, vt multos ciuium vera de Chriſto imbueret doctrina. Et labori fructus reſpondit, non paucis errorem, vitæque ſordes exuentibus. Intereà loci perſæpe Cyſonium venit, ibíque iucundos de beata vita cum matre, fratribus, ſororibus, & Canonicis ſermones miſcebat: vt qui magno cæli ſibi & aliis obtinendi deſiderio teneretur. Nec multò pòſt morbo correptus animam egit. Aldegundis, præclara virgo ſanctitate, inuolutum linteo corpus humo mandauit. C Fama tenet eam ſyndonem poſt annos tres & quinquaginta, cùm fortè tumulus aperiretur, integram fuiſſe repertam, ideóque Cyſonium magno ſanctitatis indicio Humberti oſſa cum ea delata. Quid tamen his omnibus factum ſit poſteà, nulli cognitum video. A quibuſdam Arnulphum etiam inter liberos Euerardi cenſeri conſpicio, at nutante eius de rebus narratione. Ceterùm priuſquam ſpiritum ſanctus Comes Euerardus mitteret, non deſtitit præſentes filios ſapientibus monitis inſtruere.

Ad præſentes liberos extrema S. Euerardi verba.

Sæculi pompas vti flocci facerent: ac ne nimium operæ darent diuitijs & honoribus comparandis. hæc omnia caduca fluxáque eſſe cùm perſpicerent, ad æterna niti magis aſſueſcerent. creatos his quærendis, illis aſpernandis animos. ad cæleſtes ac perpetuas voluptates, non corporum cultu, & honorum aulicorum ſplendore, at virtutibus animorum ornamentis, & rectè factis intendi. Sacrorum curam locorum animis complecterentur: cælitum fouerent amorem, eorúmque lipſana ſtuderent venerari, & ornare muneribus. Erga Principes ſuos nihil obſeruantiæ prætermitterent: fidem iis ſuam ne deeſſe paterentur. Ad matrem frequenter aſpicerent, éque generis D *eius claritudine præclara virtutum exempla caperent. cùm fratribus ac ſororibus amicitiam, & ſanguinis iura colerent. nullo enim magis familiæ opes, decora, & potentiam dilabi, quàm domeſtica diſcordia. Si firmis ad hæc omnia peragenda præſidijs muniri cuperent: æterni numinis amorem puritate animorum, probis moribus, in egenos liberalitate, alieno à ſordibus auaritiæ & ſæuitia imperio alerent ſemper.* Exceptæ ſunt hæ voces à liberis perquàm cupidè. ac poſtquam vir ſanctus animam placidè exhalauit, ei magna vterque pompa iuſta perſoluit. dehinc, vbi per occupationes licuit, Cyſonium Vnrochus ad matrem corpus detulit.

Corpus eius ex Italia delatum Cyſonij ſepelitur honorificè.

Verùm tametſi principiò nuntius de mariti morte acerbus Giſlæ fuiſſet: facilè tamen omnem ei deterſit dolorem ſanctitate florentis corporis aſpectus. Quanto igitur potuit apparatu, in Cyſonienſi templo id condidit vnà parentantibus liberis. Et periucundum Canonicis fuit extremum fundatori ſuo his præſentibus Principibus, & circumſtante omnis generis hominum corona, officium impendere, vnáque omnium vox fuit: tam præclaris ornato virtutibus viro, ac iam

cælos

A cælos incolenti, non ſolitos tantùm, at debitos etiam cælitibus honores eſſe tribuendos: omninóque ſecum agi benignè ac liberaliter, quòd vnà tam ſancto decorentur ac muniantur corpore. Hæc cùm Giſla perquàm cupidis auribus acciperet, & in animum magna cum voluptate demitteret: non ceſſauit frequenter ſeſe, ac liberos exhortari, vt ad virtutem tam ſancti Comitis imitatione raperentur ardentiùs.

AN. 870. At nō leuis ei poſteà labor fuit cū Rege Carolo fratre. Quædam ſcilicet poſſeſſiones per incuriam Euerardi (plùs enim is ſpiritualibus, quàm corporeis rebus aduigilabat) ad fiſcum regium eius morte deuoluebantur. Iis ergo ne nudaretur, apud fratrem Giſla precibus egit: ac non niſi poſt aliquod tempus illas obtinuit. Tunc nouam ea mentem induit perficiendo Cyſonienſium Canonicorum cœnobio laborem opeſque tribuendi: omninóque multa eius gratia præſtitit. Et paullò pòſt etiam aliud prope Martianas in Oſtrouandia opus ad Scarpi fluminis ripam molita eſt. Id mulierum fuit monaſterium: quod intra paucos dies faſtigium accepit. De huius nuncupatione hæc inuenio. Quòd templum huius ad D. Virginis honorem conſecratum

Littera Giſlæ.

Cyſonienſem Eccleſiā Giſla perficit.

Monu. MSS. Cyſ.

B eſſet ab Epiſcopo Atrebatenſi, íſque locus vicinam ſecundùm amnem ſiluam haberet: primò D. Mariæ ad ſiluam nomen obtinuit. Sed breui, ſeu regionis ingenio, ſeu cultu mortalium, is terræ tractus plurima riſit amœnitate, ideóque, veteri abiecto nomine, Belloreparium dici cœpit, ab idiomate Gallico tracta voce, quæ florentem amœnitate locum ſignat. Ibi prognatas ſummo genere virgines Giſla conſtituit, quæ Conuerſæ nobiles appellabantur. Et qui regerent, ſacráque operarentur, nonnullos adiecit petitos è Cyſonienſi Eccleſia claros virtute ſacerdotes. Hoc igitur opere perfecto, inſtructóque cenſibus, ac virginibus florente, illuc interdum eadem pia mulier ſeſe contulit, vti calida de virtute cum his colloquia fereret, vnáque ſui fructu laboris frueretur. Hærebat interim multorum fixus animis in Belgio acerbus Normannorum metus, ne ſcilicet, vt fama vulgabatur, in has regiones effuſi cædibus, incendio, rapinis graſſarentur. Et paſſim iactatum fuit, quidquid intra Scaldim, Scarpúmque eſſet, primis eos incurſionibus aggreſſuros, ibidémque fixuros

Belloreparienſem parthenonem condit.

Normannorū metus Flandriā, & alias Belgij prouincias concutit.

Ob eum Reliquiæ ac res ſacræ in tuta loca deferuntur.

Ad has conſeruandas delectū præcipuè Duacum.

Mon. MS. Eccl S. Amati. Iacob. Guiſ. lib. 14. Annal. Han.

C ſedem: ſacrarum rerum nihil reliquum facturos; Diuorum corpora gemmis, auro & argento nudaturos, dein ipſa crematuros igni. Igitur quibuſdam locis contra vim eorum ſeruādis pignoribus ſacris, & rebus accolarum oppida & caſtella iterum munita. Duaco præſertim proſpectum fuit in magna iacenti planitie, & propter Scarpum flumen aquis abundanti, ideóque arcendis hoſtibus opportuno. Et mox eò multa Diuorum corpora velut ad certum aſylum delata ſunt. Feruebant vbique itinera vel deportantium, vel comitantium, vel ſuffitu & luminibus colentium, multitudine: cùm, id honorificè vt fieret, decretū eſſet; quò plus ab eis exſpectaretur auxilij. Ab Elnonenſi monaſterio, D. Amandi; Martianis, S. Mauronti, ac Diuarū Rictrudis, & Cloſendis; Hamagia Sanctarum Gertrudis & Euſebiæ; Dononio, Aldeberti, Reginæ, Ragenfredis; aliunde alia ſacra corpora vno fermè tempore Duacum deportabantur. Sed præcipuus tunc honos D. Amato Senonenſi Archiepiſcopo impenſus. Eius enim ſanctas exuuias Broylenſis monaſterij Fratres ab vſque Liſa fluuio inſigni pompa detulere: ac poſtquam à Clero populóque cum ſacris vexillis,

Quorum Sanctorum corpora eò fuerint delata.

Quanto cum honore illuc fuerit portatum corpus S. Amati.

Lib. argent. S. Amati. Ioan. Iper. in Chron. Bertin. Iacob. Guiſ. alij.

D cantu, thuris vaporatione obuiam progreſſis excepti, ac Duacum ingreſſi fuere, in D. Virginis æde caſtrum intra ſuo iure collocarunt; quòd eam olim S. Mauronti dono acceperant. Itaque poſtquàm tot Diuorum corporibus Duaci cautum fuit, ipſum etiam oppidum ingens ab illis auxilium & præſidium ſenſit. Quippe ab illo tempore nihil damni muris aut ciuibus ab Normannis illatum, quamuis eum locum magnis ſæpè viribus aggreſſi fuerint. Ac die quodam poſteà cùm nudos propugnatoribus muros ſummo conatu impeterent, adeò vi diuina repulſi fuere, vt Lambras vſque fugam præ metu capeſſiuerint. Eáque trepidatio poſtmodum rurſus aggrediendi voluntatem obruit. Eodem prorſus tempore D. Piatonis Neruiorum Apoſtoli, & Siclinienſium patroni corpus Carnutum in Franciam delatum inuenio. Omninóque mihi perſuadeo, id tunc accidiſſe, quod quidam memoriæ tradiderunt; paullò tamen aliter quàm euenerit. Cùm enim ſacrum id onus Gallo-flandri Carnutum portarent, haud procul ea vrbe hoſtilem globum apparuiſſe, ac mox in Diui

Ob tot Sanctorum Reliquias, vt tutū fuerit Duacū; & cōtra Normannos munitum.

Inſcript. vet. Eccleſ. Amatenſ. Iac. Guiſ. d. l.

Corpus S. Piatonis Carnutum defertur.

Hermann. in Chron.

Et quidem cum inſigni miraculo.

Seba. Rouillard. in Parthenia Carnot. Vide quæ nos latiùs hac de re dicemus in S. Piatone.

A comitatum admiſſo curſu impetum feciſſe. Verùm diuinitus, ac repentè nebulam circùm adeò denſam exortam, vt S. Martyris corpus, eiúſque portitores, ac comites ita contexerit, omnis vt eorum conſpectus inhianti rapinæ agmini eriperetur. Cùm igitur ſalui & incolumes Carnutum Belgæ cum ſacro pignore perueniſſent, inſigni à Clero & ciuibus acceptos lætitia, tractatóſque lautiſſimè. Aliquóne tunc Sancti Calliſti corpus, aliáue lipſana detulerint tuendi gratia Cyſonienſes, nuſquam traditū video. Ceterùm eâ tempeſtate nihildum ab Normannis præter metum paſſi ſunt Gallo-flandri. Non multò inde tranſacto temporum ſpatio, aduerſus patrem Carolum Caluum, Eccleſiámque, graue bellum ſuſcepit in Gallia Carolomannus. Erat is Diaconatus ordinem adeptus, & cùm multis polleret Abbatiarum opibus, quas parens ipſi conciliauerat, etiam Elnonenſis monaſterij Præſulem agebat in extremis Comitatus Pabulenſis finibus, quod olim S. Amandus condiderat. Illic priùs litteris operam dederat Milone (quem mors anno 871. è viuis abſtulit) loci eius Monacho varia doctrina florentiſſimo vtens præceptore, cuius gratia Comitum, ac Ducum etiam liberi permulti ad varia ſtudiorum genera eò mittebantur è Galliis. Verùm vbi cum libertate potentiam, opeſque conſecutus eſt: adeò quorumdam prauis incitationibus ab æquo rectóque ad ſcelera impelli ſe permiſit, vt parentem ſacraque exoſus, alteriùs Iuliani ſpeciem factis ſuis, & apoſtaſiam expreſſerit, latronum & deſertorum Eccleſiæ ductor factus. Permotus igitur iis Caluus flagitiis in vincula tandem eum coniecit, ſacróque exutum ordine, & cœnobiorum opibus nudatum, oculorum lumine, exſtinctis pupulis, priuauit. Quo ſic anno mulctatus eſt Carolomannus, hyems atrox & longa fuit, tanta humo ſuperfuſa niue, quantam retroactis temporibus nulli viderant. A Kalendis Nouembris vſque ad veris æquinoctium nix & gelu ſocio frigore cuncta vexauere, huiúſque atrocitate non pauci obriguere mortales. Æſtas pari ſæuitie conſecuta eſt. Ad multos menſes inſolitus & ardens ſolis æſtus infeſtabat. Exin vbique herbæ ſatáque nimio ardore toſta ſunt: ideóque parum fœni & ſegetum ab agricolis collectum. Sed præcipuum in Francia Belgióque vindictæ in homines diuinæ argumentum fuit inſuetum & horribile locuſtarum agmen. Erant illæ ceteris multò maiores. Sex alarum remigio ferebantur: ſex pedibus incedebant: duobus lapidea duritie dentibus vtebantur. Quoties ad nouas ſedes quærendi pabuli cauſa migrandum erat, militaris diſciplinæ ſpecimen dabant. Cum paucis ductores præire, vt aptum paſcuis locum agmini metarentur. perueſperi tota multitudo è ſtatione diurna diſcedere: ad paratam in craſtinum diem noctu ferri ſtrepentibus grauiter alis, & paſſim terrorem incutientibus. ibi quietè ſolis exortum præſtolari: dein dato à ductoribus ſigno repente corporibus ab humo ſublatis volitare: ac demum protenſo ventre, & hianti ore frutices, herbas, arbores omnes inuadere: quidquid tenerum & viride eſſet, magna ingluuie diem totum depaſci: nihil reliquum facere ad quatuor fermè paſſuum millia. Poſtquam igitur multis diebus eum in modum cuncta populabundæ ad Oceanum peruenere: exorti repentè vehementes à Meridie venti totum id agmen in maris aquas præcipitauerunt. Sed inquieti, & cadauerum impatientis Oceani æſtus eas ſordes in littus euomuit. his itaque ad ſolis ardorē putreſcentibus, infici aër cœpit, tantáque tabes omnia corrupit, vt remotas etiam regiones peruaſerit. Ea lue, & conſecuta mox fame per Gallias & Belgium plurimi mortales abſumpti ſunt. Sed hos inter aduerſos euentus, de Caroli Regis ſententia ſacra quædam comitia in Belgio habita fuere. Broylenſes Religioſi, quos nuper cum D. Amati corpore Duacum migrauiſſe memorauimus, eorum cauſam præbuere, de ſua ſcilicet ſalute, & lipſanis D. Amati ſolliciti. Experti iam fuerant tuta omnia Duaci contra Normannos futura; ex aduerſo Minariaci, ſeu Menriuillæ in Broylenſi monaſterio tutum nihil firmúmque. Igitur ne pacatis, aut fugatis ad breue tempus Normannis, Broylum reuerti poſteà cogerentur, ibíque denuò intuti, ſuperuenientibus hoſtibus, grauia tolerare: magnum operæ pretium ſe facturos duxere, ſi Duaci perpetuam figerent ſedem; & quia ſine Regis voluntate hoc tentare noxium arbitrabantur, ad eum miſere legatos, qui veniam id agendi peterent. Sed Caluus ſapienter ea de re ad Pontifices referri maluit. Quapropter

Carolomannus Calui filius aduerſus patrē Eccleſiámque rebellat.

Is Elnonæ & alibi Abbas, & Diaconus erat.

Chron. Elnon.

Sub Milone in S. Amando ſtuduerat.

Iuliano Apoſtatæ ſimilis factus eſt:

Sigeb. in Chron. Aimoin. l. 5.

ideoque à patre in carcerē detruſus & excæcatus.

Aimoin. lib. 5 cap. 24. 29.

B AN. [illegible]

AN. [illegible]

Atrox gelu, & nix diuturna.

Annales Franc Aim. lib. 5. c. 31. Sigeb. Mſſ. alio tamen anno.

Inſolitæ magnitudinis & formæ locuſtæ.

C

Annal. Franc. Regino lib. 2. Sigeb. in Chron. Mſſ. Andr. Martian. Iacob. Meier. ſed anno 870.

Quo ſedes ordine mutauerint.

Quid mali attulerint.

Putrefactis earum corporibus lues grauis exorta.

D

Annal. Franc.

Conuentus Duaci pro corpore S. Amati, & Religioſis Broylenſibus.

Lib. argent. Eccl. S. Amati.

aliquot

[illegible] Dunis [illegible] cum eo [illegible] Balduino [illegible] Flandriæ Comes [illegible] Ioannes [illegible] & [illegible] Episco- [illegible] Fessura [illegible] Virginis templo [illegible] D. Amati [illegible] Monasterio [illegible] D. Amati [illegible] Ioannes Episcopus [illegible] Eunde [illegible] D. Amatum [illegible] & in [illegible] turbatis asperisque rebus [illegible] Pontifice [illegible] S. Amati nomen.

[illegible] Insulam iuxta [illegible] Caroli [illegible] Caluentio, [illegible] Raynelinus [illegible] & Comes Odericus [illegible] cum esset Gallia Calui [illegible] multa per literas Ecclesiæ Cyfoniensi donauit, [illegible] sepulturam delegit. [illegible] Ludouico [illegible] in Italia [illegible] functo ad [illegible] Imperij Romani [illegible] Caluus [illegible] Et magnis ful- [illegible] Romam [illegible] summo Pontifice, cui hoc [illegible] erat, sacro Imperij oleo imbutus fuit, & Cæsareo diademate [illegible] [illegible] extremo Decembri. Inde cum in Franciam rediisset, ardere cœpit studio [illegible] & sacra quædam loca vel condendi vel restaurandi desiderio. Hasnonij [illegible] flumen in Hannoniæ finibus Galliæ-Flandriæ nostræ [illegible] celebri [illegible] [illegible] Ermentrudis eius filia sacris virginibus in monasterio, cuius antea [illegible] [illegible] Eam virtus & sapientia, quàm [illegible] tam patri charam [illegible] [illegible] Igitur impulsus Ermentrudis tum filiæ tum coniugis amore Caluus [illegible] monasterij bona & priuilegia sua stabiliuit auctoritate Iulio mense, dein eidem [illegible] donauit prædia. Eodem prorsus anno, ac die, Bernonis Diaconi [illegible] Palatini [illegible] precibus incitatus, pro Martianensi ascetherio diploma Carolus conscripsit, [illegible] eius ob necessitates tactus commiseratione; eoque tam quædam concessit, [illegible] cetera bona firmauit. Sensit eiusdem hoc prope tempore beneficentiam cœ- [illegible] Dononiense. Id in Ostrouandiæ Comitatu ad Scaldim flumen Aldebertus [illegible], & Regina coniux, Regis Franciæ Pipini neptis, condidere. Decem virgines [illegible] filiæ eius exstruendi causam præbuerant, arrepto viuendi arctius instituto [illegible] ædificiis, omnes eò bona parentum venia, & ingenti suo gaudio abdi- [illegible]. Tantæ virtutis exemplum plerasque virgines magno loco natas eodem [illegible]. Quæ ceteris præesset, è sororibus decem Ragenfredis potissimùm electa. Re- [illegible] morum suauitas & sanctitudo aptam fecerant: adeóque sapienter & pro- [illegible] gubernauit, vti rebus vehementer auctis magnum sui amorem ceteris virgini- [illegible] fecerit. Sed labentibus annis illic pleraque aut incursus hostilis, aut iniuria [illegible] corrupit: ideóque Gislam Calui sororem, & quondam Euerardi Comi- [illegible] uxorem desiderium cepit renouandi, & opibus adiuuandi. Ad hoc opus cùm [illegible] nonnihil ab nepote quodam suo accepisset, iámque satis perspiceret, neque se, neque nepotem ad omnia, quæ necessaria videbantur, sufficere posse. Carolum fra- [illegible] modum incendit, vti & quædam ei monasterio concederet, & iam donata [illegible] firmaret. Vtrumque impetratum ab Carolo facilè fuit, vti patefaciunt [illegible] de rebus Augusto mense litteras scripsit. Paullò pòst eundem Imperatorem [illegible] Saracenos in Italia grassantes adiuuandi Ioannem Romanum Pontificem [illegible] inualit & cum exercitu traxit Alpes vltra itineribus magnis. Sed ab Italia re- [illegible] domum redeuntem venenata potione Sedechias medicus natione [illegible] interemit; idque fecit vel odio Religionis Christianæ, vel Principum Caro- [illegible] promissis onustus. Ita patre defuncto Ludouicus cognomento Bal- [illegible] (impedita enim erat lingua) regnum & Imperium accepit. Remorum Ponti- [illegible] Hincmarus eum sexto Idus Decembris in Regem vnxit: at in Augustum Papa [illegible] anno sequenti, cum ab Italia in Franciam venisset Trecas. Hic narrat Iaco-

[illegible]

propter Gislã sororem, ac Euerardi Comitis viduã

Caluus in Italiam aduersus Saracenos it. Inde reuersus veneno tollitur

Annal. Franc. Regino l. 2. alij. Frodoard. in Chron.

LVDOVICVS BALBVS eius filius in regnũ & Imper. succedit.

Ioannes Pp. Rom. in Franciam venit & eum vngit Imp. *Aimoin.*

Num ab eo Trecis datus Flandris Epiſcopus?
Lib. 2. Annal. Gallo fl. l. 1. c. 3.
Bellum inter Raynerium, & Ferreum.
Iacob Guiſ. in Annal. Han.

bus Meierus, Ioannem ſummum Pontificem coacta Synodo [illegible]
dediſſe; vnà cum Tornacenſibus etiam eos Nouiomenſium Epiſ[illegible]
trans Liſam iacebant Oceanum vſque porrecti. Verum Fla[illegible]
cenſibus accenſos Nouiomenſi Epiſcopo paruiſſe iam tum [illegible]
bi oſtendimus. Hoc tempore in Belgio Raynerium Han[illegible]
duinum Ferreum graues exercuiſſe inimicitias reperio. [illegible]
dor inquietum fecerat: iámque animus impatiens contum[illegible]
bat cuncta Flandriæ vaſtaturum. Igitur Scaldim Scarpũm q[illegible]
Flandriam, & ſubiecta Ferreo loca copijs inuaſit. Iſthic [illegible]
tum fregit: obuia quæque villarum & pagorum ferro corrup[illegible]
tum abegit; omnes propè mortales aut cecidit, aut egit in [illegible]
ror Harlebecam vſque cuncta corripuit. Sed ingruente ma[illegible]
non parũ vim eam repreſſit, ac ſibi timens tum denique tra[illegible]
victorem exercitum reportauit. Ab eo tempore magnum inter [illegible]
nes exarſit odium, & ingentes vtrumque populum multis annis [illegible]
vicibus, obtriuere clades. Inſecutus proximè annus Balbum viu[illegible]
rentem filiorum. Ludouicum & Carolomannum Anſgardis d[illegible]
toro Calui iuſſu abiungeretur. Superinducta nuper Adeleis po[illegible]
lum enixa fuit, cui poſteà datum Simplici cognomen. Eodem [illegible]
Balduinus Ferreus Atrebati hominem exuit magna Flandrorum [illegible]
propter eas virtutes, quibus admodum eminebat. Delatum eius c[illegible]
maropolim, & in templo D. Bertini ſepultum, quem locum don[illegible]
luerat. Trium patrem liberorum fecerat Iuditha, Balduini cognom[illegible]
dolphi, & Caroli. Adhuc infantem Carolum cita mors rapuit prima[illegible]
licias, primámque triſtitiam, cùm primogenitus annum vnum vix [illegible]
Comitatu Flandrico patrem Balduinus cognomento Caluus excep[illegible]
poſteà Comitẽ habuit Cameracum. Vix Flãdriæ Principatum iniuera[illegible]
Ioannes Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex inſigni omnium ſub[illegible]
exſtinguitur. Paſſim námque ſanctitatis nomen obtinuerat ingent[illegible]
fectibus. Et poſt mortem plus ei partum famæ ſecundæ, cùm ad e[illegible]
Cameraci varijs multi morbis, ac præſertim querquerarum malo [illegible]
tur. Succeſſorem habuit Rotradum. Verùm Balbo Ferreóque morte [illegible]
prorſus Franciam & Belgium pericula perculere. Ingruebant vndique [illegible]
ſæuum genus hominum, & prædis Gallicis aſſuetum. Qui barbar[illegible]
Flandria nullus erat, Balduino Ferrei filio nondum armis per ætatem [illegible]
Francia tumultibus omnia miſcebantur, ideóque facilis erat in eam a[illegible]
hoſtium multitudini. Nihil ab re me facturum arbitror, ſi rem iſtam pau[illegible]
plicem, quæ magnam præbuit Normannis cauſam in Francia, & Fland[illegible]
graſſandi. Igitur accepto de Balbi obitu nuntio, qui cum Ludouico eius [illegible]
Hugo Abbas, Theodoricus Regis Cubicularius, & Bernardus Aruern[illegible]
mes, Conuentum procerum Meldis indicunt, vbi de regno, Regibuſque [illegible]
taretur. Et quò faciliùs ea res procedat, Hugonis viri fortis & ſapien[illegible]
exortæ dudum inter Bernardum & Theodoricum inimicitiæ ſopiuntu[illegible]
temporis Abbatem S. Germani Gozlinum accepta nuper iniuria, cum a[illegible]
rundam aulicorum gratia excidit Balbi, apud quem plurimùm antea valu[illegible]
menter in Balbi liberorum perniciem odia ſtimulauere. Igitur Conrad[illegible]
rum Comitem adit: quantum apud Germaniç Regem eiúſque coniugem [illegible]
ſit, multis explicat: dein apud illos opes, decora, dignitates pollicetur [illegible]
ſententia hominem his deuinxit: tum denique perſuadet, vti Pon[illegible]
Principum comitia. Priuſquam igitur Hugo eiúſque ſocij cum Lu[illegible]
cœtum cogerent, multi Pontificum, Abbatum, & procerum Gozlini & [illegible]
ctione conuenerunt, vbi Thara Naram influit. Comitiorum prætex[illegible]
pace, & vtilitate conſultatio. Sed eò res impulſu multorum eua[illegible], vt [illegible]
Balbi filijs, Germaniæ Regi Ludouico regnum daretur quo [illegible]

Inter Flãdros & Hannones longæ diſcordiæ.
Balbus moritur.
Annal. Franc.
Balduinus Ferreus decedit.
Iac. Meier. alij.
BALDVINVS CALVVS eum excipit.
Idem & alij.
Ioannes Camer. Epiſcop. in cælos euolat.
Bald. in Chron. l. 1. c. 55.
Ei ſuſficitur ROTRADVS.
Balder. c. 58.
Pericula in Francia, & Flandria.
Grauis diſceptatio de ſucceſſore in regno Franciæ.
Annal. Franc. Regino, Aimon. l. 5. Æmil. Gaguin. Maſſon. alij.
Gozlinus & Cõradus Ludouicũ Germaniæ Regẽ ſceptro Franciæ ornare nitũtur, multaque ideo moliuntur.
Auctores citati.

[illegible]

[illegible] apud Regem [illegible] & Conradus, sumptis [illegible] mandaret [illegible] vti [illegible] cum copijs Ludoui[illegible] Germanorum [illegible] Sed Hugonem [illegible] Principes pro Balbo libe[illegible] [illegible] [illegible] matur[illegible] [illegible] Germaniæ Regis [illegible] colligerent. Ita factum [illegible] nullo ſucceſſu Ludouicus in Franciam ex Germania [illegible] & Conradus cum ingenti agmine ſuorum obuiam fuerint. [illegible] cuperent, procedentibus, placuit Germaniæ Regi fœdus cum [illegible] Regibus [illegible] Ergo tanto liberi metu Ludouicus & Carolomannus contra [illegible] in [illegible] regium nomen decúſque ſibi vendicantem mouere. [illegible] Epiſcopo Nouiomum Tornacúmque, ſublato per mortem e viuis R[illegible]ynelmo, [illegible] diu agitatum fruſtra fuit. Inter Hincmarum Remenſem Archiepiſ[illegible] & Reges Carolomannum ac Ludouicum ea de re præcipuum certamen ex[illegible] apud Reges inſiſtebant, vti ab aula Pontificem darent. Et iam aulico[illegible] eam ſibi ſedem deſtinauerant. Contrà, Hincmarus iſtorum apud [illegible] obſiſtebat: ſcripſitque ad hos litteris arguebat, *non ex aula petendos [illegible] Epiſcopatibus viros. Epiſcoporum graue munus eſſe: ipſis à [illegible] incumbere ſub[illegible] regimen animarum. Haud facile mortalium mentes ad virtutem inflecti. plus [illegible], quàm opum & nobilitatis ad hanc moderationem opus eſſe: ideoque non [illegible] ex [illegible], quàm Cleri & populi voluntate ex ſchola virtutum petendos [illegible] ex Canonum Eccleſiaſticorum præſcripto lecti fuerint Epiſcopi, cuncta [illegible] ad ſalutem cedere.* Hæc aliaque id genus ſæpe ad Reges Hincmarus [illegible] Catalaunenſem Epiſcopum, & Hugonem Abbatem eodem litteris exci[illegible] etiam ingerens, abs re vtriuſque Eccleſiæ eſſe, tamdiu carere paſtore, vbi [illegible] luporum inſtar earum ouibus ingruerent. Sed nihil ideò ab Regibus [illegible] Tantiſper igitur dum aliquis iis locis Pontifex tribueretur, Adalberno [illegible] Tornacenſes & Nouiomenſes viſitandi munus impoſitum fuit. Id vero vt [illegible] peragerent, Hincmarus ad eum litteras dedit, quibus vehementer obſe[illegible] [illegible] *& prudens in id opus incumberet [illegible] frequens apud Clerum & populum [illegible] Pontifice dicendo ad illicita raperetur [illegible] infulas [illegible].* Igitur Hincmaro ſtimulante, & cuncta mode[illegible]

Flod. l. 3. c. 19. Epiſcopi non [illegible] ſed è ſchola virtutum petendi.

Flod. l. 3. c. 23.

Adalberonis Nouiomenſes & Tornacenſes viſitat. *Flod. [illegible]*

rante,

rante, [illegible] & [illegible] Pontifi[illegible]
nem, ſeu He[illegible] Clerus populuſque [illegible]
copum dari [illegible] Pontifex Remenſi[illegible]
tendit ad eius conſecrationem. Sed mox [illegible]
fuit, [illegible] ſunt [illegible]
nis electione [illegible] Hincmarum [illegible]
modo poteſtate regia. Sanciuit grauiter [illegible]
idque propter [illegible] ipſe Reges [illegible]

[illegible]
gum eſſe [illegible] Pontificem, [illegible] Epiſcopus, [illegible]
Pontifi[illegible]
tur [illegible] apud Deum [illegible]
[illegible] Et [illegible]

mili Epiſtola pertulit, id inſuper [illegible] nihil ſe hic aliud [illegible]
quinque ac triginta in tali negotio præſtiterit. Igitur poſt [illegible]
obtinuit tandem id, quod vrgebat Hincmarus, & [illegible]
pum vnxit. Et vix infulis ornatus fuerat Hetilo, cum eius [illegible]
miſſam ſibi vtramque Eccleſiam diligenter obiuit, caſtiga[illegible]
nuper in animos plurimorum inſinuauerant: erigendiſque [illegible]
barorum incurſus, piorum mentibus hominum. Intra fines T[illegible]
tus dum ageret operibus ſacris intentus, ſancti Neruiorum Epiſ[illegible]
therij corpus è terra ſubleuauit, populóque honorandum p[illegible]
modum accidit. Rusbaci (Roubaiſiam nunc dicimus) pago n[illegible]
millibus Tornaco diſtãte, multos etiamnũ homines idola colẽ[illegible]
& quòd illic ad publicum cæcæ nationis cultum ſigilla f[illegible]
rent, eò varijs è partibus idololatræ confluebant. Degebat ibidem [illegible]
mulier Thecla nomine, ſed moribus adeo diuerſis, vt verum ſanct[illegible]
colens inſignibus mẽtem virtutibus ornaret, multaſque in egen[illegible]
tur. Ea nocte quadam cum in ſtratis ſomnum carpit, viſa ſibi eſt h[illegible]
amictum veſtibus, facie decora blandaque modeſte ſubridentem [illegible]
is ſuauiſſimè loqueretur, inter alias voces has etiam auribus per[illegible]
nium adiret, ibíque fuſis aliquamdiu precibus, ad Epiſcopum Het[illegible]
ab ſe mandaret, vt quàm citiſſimè corpus ſuum, refoſſa in Blan[illegible]
educeret, populoque oſtenderet cultu proſequendum. Donec te[illegible]
hominis per ſomnum ſeſe videndam obijceret, tandémque verbis acr[illegible]
pitans, ac Eleutherium ſeſe nominans, id, quod imperauerat, iuberet ip[illegible]
exſequi, haud ſe loco Thecla mouit. Per eas igitur viſionis ac vocu[illegible]
dum videt omnem ex animo dubitationem abſtergi, Blandiniu[illegible]
perrexit. Illic cùm temporis pluſculum orationi tribuiſſet, ad Hetil[illegible]
pum, qui non procul aberat, ſeſe contulit, & quæ ſibi acciderant, eum [illegible]
cuit. Nihil moræ ſancti viri iuſſibus afferendum iudicans Hetilo, quanta [illegible]
ritate in proximam Dominicam Cameracenſem ac Morinenſem Ep[illegible]
Abbates proximos ad peragendum id ſacrum opus inuitat. Adſunt eo die [illegible]
ſulibus alijs, & magna Clericorum ac Monachorum multitudine d[illegible]
Peractis in templo Blandinienſi ſacroſanctis miſſarum cæremon[illegible]
Monachi pſalmos, aliáque modulantur, eruta ſarculis humo, D[illegible]
do tumulo magna Epiſcopi veneratione extrahunt, & palam v[illegible]
exhibent. Ibi dum cuncti ſuauiſſima inter canendum precand[illegible]
funduntur: ab Hetilone ſacris ſe myſterijs Chriſti communican[illegible] Thecla
mox percepto Dei corpore animam ſumma cum [illegible]
tibus admiratione. Igitur eius corpuſculo, [illegible]
mandato, vicina confeſtim loca [illegible] Blan[illegible]
non line præclaris ea dies miraculis abſumpta eſt, [illegible]
[illegible] Pontificis defuiſſe [illegible] morbis ſanand[illegible] Quippe [illegible]

Hanc electioni ſe Reges opponunt. Contra Regibus obſtat Hincmarus. *Flod. l. 3. c. 19.*

Ac demum in Epiſcopum Hetilonem vngit.

Hac iam viſitat Epiſcopatum Tornacenſem, S. Eleutherium è tumulo leuat Blandinii. *Liber. de eleuat. S. Eleuther. Iac. Meier. lib. 2. Annal. Fland.*

Eius eleuationis occaſio, & narratio. Apparet Theclæ S. Eleutherius, monetque, vt per Hetilonem Epiſc. ſuum leuari corpus curet.

Tertiùm [illegible] monita Hetilonem adit, & quæ [illegible] fuerat, exponit.

Aduocatis aliis Epiſcopis, & Abbatibus, corpus Sancti è terra educit Hetilo.

[illegible]

A claudo inceſſum, apertos cæcis duobus oculos, ſolidata tribus paralyſi ſolutis corporibus membra, liberatam à fluxu ſanguinis mulierem, à maligno ſpiritu ſuffocatum recepiſſe puerum vitam, reperio. Erupit quoque ad caput ſepultæ eo in templo Theclæ fonticulus, qui lympidiſſimo ſcaturiens latice multis dolore capitis grauiter afflictis, & corporum paralyſi languentibus auxilio fuit. Eiúſque vim damno ſuo quàm maximo is iuuenis expertus eſt, qui pede per contemptum obſtruens, eius pedis venas illico ſenſit areſcere, & non multò pòſt vitam perdidit. His ergo rebus dum ſacra Blandinij ædes plurimùm eſfloreſcit, éque proximis regionibus ad eam frequentiſſimè concurritur: miraculorum à beato Pontifice Eleutherio profectorum Viennam vſque fama perlata eſt in extrema propè Gallia ſitam vrbem. Etenim illic cùm degeret Feriolus presbyter, horum ita nuntiis permotus eſt, vt mox inde Blandinium aduolauerit Diui membra veneraturus. Poſtquam igitur non parum temporis eius S. Pontificis cultui honoríque feruenter impendit: fors euenit, vt Libertino Tornacenſium Tribuno, eiúſque ſatellitibus reum aliquem ad crucem pertrahentibus occurrerit. Ibi repentè, pro inſitis animo miſericordiæ affectibus, haud

Ad ſepulchrũ Theclæ fons erupit: cuius aqua miros effectus produxit.

Feriolus Blãdinium Vienna venit, vt S. Eleutherium colat.

Libell. Ferioli de mirac. S Eleuth. Guibert. in vit. S. Eleuther.

B leuiter ſeſe ſenſit eius hominis è propinquis lethi faucibus eripiẽdi cupidine accẽdi. Ergo Tribunum lenibus verbis aggreſſus, illũ ſibi reum donari ſuppliciter flagitauit. Verùm innata Tribuno feritas minimè poſtulantis precibus reſpondit. Quippe ad lenem miſericordiæ appellationem is adeò confeſtim iris incanduit, vt lictores in Feriolum manus iniicere, éque furca ipſum ſuſpendere iuſſerit. Nulla tam ſæuo fuit imperio mora. Iniicitur ſtatim collo funis, & ſtringũtur ferreis manus catenis: eóque ſacerdos ornatu ad crucem præcipitatis greſſibus rapitur. Sed cùm præter Blandinij ædem truculentum id agmen viam maturat: Feriolus oculis ad ſancti Pontificis corpus conuerſis, erectóque ad auxiliandi, qua pollebat, poteſtatem animo, pauca lachrymans precatur, & memoratis, quæ aliis priùs conceſſit, opem ab eodem poſtulat. Haud fruſtra miſſas voces, fuſámque orationem euentus oſtendit. Quippe mox è manibus trahentium erupit Feriolus, magnóque in templum impetu ſeſe coniecit.

Is pro furciferi vita ſupplicãs, à Tribuno ad patibulum quoq. damnatur.

Iſdem.

Sed mirabiliter ad S Eleutherij inuocationem liberatur:

C Et vix ad tumulum beati ſe ſtitit Pontificis: cùm funes è collo ſponte concidunt, &, qua manus erant implicatæ, in partes diſſilit catena. Ad hoc ſpectaculum & Tribunum & ſatellites primùm admiratio inuadit, dein furor accendit vehementiùs. Ergo ruſus arctiſſimè ferro vincitur Feriolus, & omni priuatur incedendi facultate. Verùm ad nouas eius preces, eductóſque ex imo corde gemitus, vincula denuo rumpuntur, fractæque iterum catenæ pars longè proiicitur, & Tribunum in fronte grauiter ferit. Ea, ceu telo lethali, percuſſus Libertinus extemplò concidit, & ſemianimis domũ in vrbem cum magno luctu & clamore defertur. Varius ſubinde motus intra muros Tornacẽſes ideò factus. Et mox eo de loco multus prorupit ciuium numerus, rectáque Blandinium ad Epiſcopi tumulum contendit. Ibi dum acclines ſepulchro, & in gemitus effuſi miſericordiam implorant: totus is locus intremuit, vbi ſancti Pontificis corpus collocatum nuper fuerat, éque cęlo tabulæ ſculptura inſignes labi viſæ. Quæ dum fiunt Blandinij, vita interim Tornaci Libertinus exuitur. Verùm vxor eius Thecla nomine tametſi vel mariti letho, vel adſtantium plan-

& fugit in templũ Blandinienſe: vbi funes ſoluuntur, & frangitur catena, quibus ligabatur:

Læſo grauiter eius catenæ fragmine Tribuno, qui ligari iuſſerat;

qui poſteà Tornacum delatus vitam perdidit.

D ctibus admodum ſauciaretur; haud tamen omnino ſpem abiecit impetrandę diuinitus marito vitæ. Igitur exſtinctum eius corpus deferri Blandinium imperat. Eodem cùm ipſa veniſſet, inter confertam gementium & opem flagitantium multitudinem ingentibus B. Eleutherium luctibus & precibus impetrandæ ergò miſericordiæ laceſſit. Et mox delapſa ſupernè inſignis claritas ædem compleuit, intérque cæleſtem eãm lucem vox inſonuit, nihil cælitus impetrandum, niſi Feriolus apud Chriſtum precabundus intercederet. Subiit tunc omnes admiratio, quòd luce tanta circumfuſi vocem quidem perciperent, neminem tamen conſpicarentur. Sed ſtatim conuerſis ad Feriolum lachrymis oribúſque, multis eum obteſtationibus impellunt, vti ſuum Libertino ſubſidium, opémue ne deneget. Vt nihil optabat magis pientiſſimus ſacerdos, quàm ſuo miſeros auxilio leuare: ad preces confeſtim animum linguámque attentiùs componit: finitáque oratione, ſacris beati Pontificis Reliquiis exanime corpus contingit. Ac tunc mirabilis omnium adſtantium oculis res obie-

Tract. Fer. c. 3. Guib. in vit. S. Eleuther. c. 23.

Verùm ad preces Ferioli, & contactũ Reliquiarum S. Eleutherii ad vitam reuocatur.

Digitized by Google

A

ѽta diuinitus. Extemplò ſiquidem Tribunus in pedes erexit ſe recepta iam vita, & quæ ſibi contigerant, quæque futuris temporibus euenirent, ſtupentibus cunctis expoſuit: actiſque ſancto numini, Eleutherio, & Feriolo gratiis, domum incolumis abiit. Exactis non multis poſteà diebus, cùm Tornacenſes his aliiſque rebus admirandis præclarum Epiſcopi ſui corpus florere, multámque Blandinio famam parere animaduerterent: haud mediocri cupidine accenſi ſunt, ea lipſana vendicandi ſibi, intráque muros vrbis ſuæ conſtituendi. Ergo rebus omnibus ad hoc opus perficiendum comparatis, magno Blandinium numero Clerus populúſque aduolant. Inde cum magna reuerentia & religione ſanctiſſimi Præſulis corpus exportant Tornacum laturi. Ad hoc ſpectaculum Blandinienſes animis grauiter ſauciabantur: & cùm nequirent precibus, aut verborum pondere ab ſacri pignoris contactu auertere Tornacenſium manus, ad arma ipſi protinus vimque proſiluerunt. Intentis itaque confeſtim arcubus, arreptiſque ſagittarum pharetris, in eos, qui tanto ſe præſidio nudabant, telorum grandinem miſere. At enim non obſcuro Deus argumento patefecit, magnopere ſibi placere Tornacenſium facinus. Quippe nullum eorum iſta iaculatio vel leuiter perſtrinxit: cùm ſagittæ omnes vi quadam diuina in iaculatores retorquerentur vehementiſſimè; ex iiſque alios in manibus vulnerarent; oculorum lumine alios priuarent; femineces alios ſternerent humi. Igitur eum in modum cælitus afflictis Blandinienſibus, magna perfuſi voluptate Tornacenſes intra mœnia ſanctiſſimum ſui Pontificis corpus detulere. At tunc pleriſque tum paralyticis, tum cæcis hominibus, qui per viam offerebantur, ſacrarum Reliquiarum virtute vel firmati corporis, vel cæcitatis abſterſæ conceſſa ſunt beneficia. Sed non diu Tornaco iis potiri lipſanis licuit: pauciſque pòſt diebus coactus eſt Clerus ea in Franciam Nouiomum (quę iam vrbs admodum fuerat munita) transferre, vti Normannorum iniuriis ſubtraherentur. Quippe gens ea, quam Principum Galliæ diſcordia vehementiùs ad arma & rapinas incitauerat, intereà loci diuerſis agminibus in Franciam & Belgium irrupit. Pars in Franciam penetrauerunt per Ligerim flumen inuecti. quidam per Carbonariam ſe ſiluam in Lotharingiam effudere. alij Flandriam occupauere, vicinâſque Belgij regiones. Nuſquam incendio, cædibus, rapinis pepercere. Sed prope Ligerim prædas agentes Ludouicus & Carolomannus Reges aggreſſi vſque adeò fuderunt, vt eorum multi cæderentur, plurimi Vigiennæ fluminis aquis abſorpti perirent. Et quoſdam graſſantes in Carbonario ſaltu non procul Scaldi Ludouicus Germaniæ Rex ad ſuos è Francia per Belgium reuertens graui prælio ſuperauit. In eos, qui Belgium alibi infeſtum armis habuere, nullus initio ſurrexit: ideóque plurimùm infenſi cuncta ferro, flamma, rapinis, corrupere. Balduinus cognomento Ferreus paullò antè vitam amiſerat, vti iam docuimus. ſucceſſerat ei filius eiuſdem nominis: ſed is annum vitæ duodeuigeſimum agebat, ideòque parum idoneus erat bellis ſuſcipiendis, & tanto furori barbaricæ gentis opprimendo. Igitur Belgij rebus adeò ruinæ opportunis, Normanni primùm Antuerpiam aggreſſi ſunt. Hac direpta, & incendio vaſtata, magno numero deſcendere Gandauum. Viſus ille locus ſtationi admodum opportunus: quapropter eo potiti magnam ibi partem hyemauere. Frequenter interim ad vicinos vrbi locos excurſum, præſertim vbi Liſa & Scaldis amnes ad ripas villis pagiſque prætexuntur. Illic perrupta & igni corrupta paſſim caſtella, cœnobiáque. Sed poſtquam cæſos ab Ludouiuo in Carbonaria ſilua ſocios perlati Gandauum nuntij fuere, tunc iracundia & pudore ſtimulantibus exarſere barbaris vehementer ad vindictam animi. Igitur Cortracum iter maturantes id oppidum breui cepere. Ibi caſtra ponere, & munire placuit opportuno ſcilicet loco intra regionis viſcera, & iuncto ponte Liſa. Vbi ſatis munita, tutáque omnia fuere: primùm impoſita Liſæ oppida, villæ, caſtellaque direpta: in his Cominium, Virouiacum, Warneſtunum, Pons Stegrenſis, Minariacum, Aria. Quæſiti ad necem Sueui iuxta Cortracum, cæſique, vt quos maximo Normanni proſequebantur odio. Dein Oceanum verſus arma, furor, incendium vno propè impetu cuncta corripuere. Aldenburgus, Thoraltum, Rhodemburgus, Furnæ, Ooſtburgus, Hypta, Bailliolum, Meſſinæ, Caſletum, Poperinga, & alia pleraque oppida Flandrorum

S. Eleutherij corpus Tornacenſes in vrbem ſuam haud ſine voluntate diuina transferunt.

Tract. Fer. c. 6. Guib in vita S Eleuth. c. 24.

B

Sed id non multò pòſt Nouiomum propter metũ Normannorũ portatur: qui iam in Fräcia & Belgio ſæuiebãt.

C

Horum quidã ad Ligerim, & in Carbonaria ſilua cæduntur.

Annal. Franc. Sigebert.

Alij Antuerpiam diripiunt;

Gandauum capiunt:

D

alia vaſtant loca.

Andr. Martian. Bald. in Chron. Iacob. Meierus, Belleforeſt. alij.

drorum

A drorum diruta. Et cladem rabiémque ſenſerunt etiam Bononia, Taruanna, & Audomaropolis, intacto tantùm hîc à flammis D. Audomari templo. Intra Scaldim Liſámque, Inſula (quæ iam Ferrei temporibus florere rurſus incœperat) Baſſea, Orchiacum, Martianæ, Haſnonium, S. Amandus, Tornacum, Cyſonium; dein Mauritania, Rotornacum, Lutoſa, ſimili furore oppreſſa, & flammis abſumpta ſunt. Neque parſum fuit Cameraco, Ambianis, Atrebato, & cunctis per Hannoniam ſparſis quà villis, quà cœnobiis, quà vrbibus. Igitur ea Normannorum rabies quantum hac tempeſtate opum & rerum corraſerit; quantum oppidis, vrbibus, monaſteriis, aliiſque locis damni attulerit, dici non poteſt. Certè Martianis, vt ex veteribus monaſterij Annalibus percepi, nihil reliquum hæc fecit, litteris, priuilegiis, bibliotheca, ſupellectili, ædificiis, ornatu, rebus denique omnibus aut direptis, aut igne conſumptis. In Elnonenſi monaſterio propter aram templi Monachos diuina peragentes myſteria ferro peremptos reperio. Atrebati & Cameraci omnium ferè ciuium ferro ſanguis effuſus, ſacráque ſolo æquata loca. Tornacum etiam ſuis totum ruinis inuo-B lutum, vt vix quidpiam integrum illic ſteterit, & per annos aliquot tutam nulli ſedem præbuerit. Solum his in partibus Duacum multis tam corporibus Sanctorum, quàm religioſis, & laicis hominibus variis è locis eò confugientibus, præſidio fuit: ipſúmque Diuorum, vt creditur, patrocinio cladis immune conſtitit, fruſtrà ſæpiùs Normannis irruptionem tentantibus, ac vi diuina procul repulſis: vti priùs memoratum eſt. Ceterùm plurimis ea tempeſtas mortalibus maximo fuit dolori, ac ingenti ad capienda demum arma ſtimulo. Et mox eorum impulſu coactæ ſunt vndique non contemnendæ copię, quibus fortiter barbarorum incurſibus obſiſteretur. Inter primos Duces emicuit Gauſelinus D. Amandi Præſul magno vir animo, & ſummo loco natus. Ei non pauci è vicinis ac remotioribus monaſteriis Antiſtites aderant. qui potiſſimùm arma tractarent, quidam vel Comites, vel nobiles viri etiam præficiebantur copiis. Verùm tametſi ductoribus florentiſſimum eſſet id agmen, nihil per id tamen effectum fuit. Nam cùm primo impetu Normannos adorirentur, maximus C (AN. 882.) confeſtim omnes pauor inuaſit, retróque coëgit fugam capeſſere. Igitur ea re ferociores barbari multò ſæuiùs, quàm anteà, graſſati ſunt. Haud feliciùs ſemper aduerſus eam gentem in Francia pugnatum ab Rege Ludouico. Is relicto ad Viennæ obſidionem (quàm multis antè menſibus fuerat aggreſſus Boſonis Burgundiam ſibi vendicantis odio) Carolomanno fratre, cum aliqua parte copiarum obuiam venit barbaris, quo tempore vaſtata iam vrbe Ambianorum, Corbeiam, & ſitum ibi monaſterium deprædabantur. Illic veteris victoriæ memoria tumidum, ac nouæ deſiderio ſuccēſum iuuenilis ardor in pugnam impulit. Ceſſit primus armorū conflictus proſperè, cęſique non pauci ſunt hoſtium. Sed ipſe Rex vel ſuperuenientibus impar hoſtibus; vel eo ſucceſſu inaniter ac ſuperbè animum extollens; nullo perſequente, ſolo impellente metu (quem immiſſum diuinitus quidam aſſerunt) cum toto ferè exercitu fuſus extemplò fugatúſque eſt; adeò mentem obturbante pudore, vt non (AN. 883.) diu pòſt vi mœſtitiæ vitam perdiderit. Euentu feliciori ſubinde frater eius Carolomannus relicto Viennæ obſidio pugnauit. Nactus enim ad Axonam flumen Nor-D mannorum ingentem multitudinem, magna eos gloria fregit; dein vſus modeſtè victoria, clementer habuit: ratus videlicet ea ratione parandam aliorum amicitiam, qui tum temporis circa Rhenum omnia populabantur. Hoc tempore Rodulphum Balduini Flandriæ Comitis fratrem, eum in finem & Comitem & Abbatem Cameracenſem factum fuiſſe, vt contra Normannos, qui nuper eam vrbem & monaſterium S. Gaugerici incendio corruperant, bellum gereret, Iacobus Meierus narrat. Verùm tametſi non obſcuris fuerit argumentis deprehenſum, ob fœda mortalium crimina tum in Franciam, tum in Belgium impulſu diuino veniſſe barbaros: pauci tamen qui cladibus ſuperfuere, vitam in melius mutarunt. Eóque grauior ea lues animorum videbatur: quòd non modò principes nobilitatis, verùm etiam Epiſcopos & Abbates inuaſerat. Vt de aliis taceam, quorum hiſtoriæ Francorum memoriam ingerunt, aduerſa de moribus Hetilonis Nouiomenſium & Tornacenſium Pontificis fama vehementer Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum perculit.

Monn. MSS. Elnon. Monaſt.

Duacum ob Sanctorum corpora barbaris reſiſtit.

Lib. argent. S. Amat. Iacob. Gueſian.

Quidam aduerſus Normannos conſurgunt.

Chron Elnon. Iac Gueſ. l. 14. Annal. Han.

Ac in primis Gauſelinus Abbas.

Sed ab his infeliciter pugnatum.

Contra eoſdē variè pugnauit Ludouicus Rex Franciæ.

Annal. Regino, Bell. for. aly.

Qui breui pòſt mortuus eſt.

Frater eius Carolomannus de Normānis victoriam obtinet.

Iidem auctores.

Rodulphus Cameracenſ. Comes, & Abbas creatur aduerſus Normannos.

Lib. 2. Annal. Fland.

Mala de vita Hetilonis fama Hincmarum torquet.

Flod. l. 3. c. 25.

Iactabatur cum talem agere vitam, quæ prophanum hominem virtutis amantem minimè deceret: totáque à pleriſque in Hincmarum noxa retorquebatur; vt qui ſacris talem virum infulis ornaſſet. Igitur Sigebertum ſacerdotem, à quo ſanam de probis Hetilonis moribus opinionem priùs imbiberat, per litteras acceſſijt; vti cum eo coram agitaret; quæ vera, quæ falſa eſſent, pernoſceret: itáque pro veris comperta corriperet; contrà dilueret mendacij manifeſta. Sed in Hetilonem quid egerit Archiepiſcopus audito Sigeberto, quæúe per hunc de ipſo didicerit, prorſus ignotum eſt. Certè non multò pòſt eodem anno Hincmarus è vita deceſſit ob ſolutiſſimos multorum mores, & Franciæ clades, mœſtitudine oppreſſus. A

Carolomannus Rex Fráciæ moritur. *Annales Franc. Gillius, Æmyl. Belleforeſt.*

An huic ſucceſſerit filius Carolus Deſidioſus? *Aimoin. Chron. S. Dionyſij, Gillius, alij.*

Anno ſequenti Carolomannus ab apro inter venandum in Aquilina ſilua fœdo vulnere conſciſſus, mortem oppetijt. Litteris quidam tradidere, per imprudentiam ab comitum aliquo vulneratum, dum vterque aprum venabulo induere nititur, vnde vitam amiſerit: ſed quoniam nulla illius culpa vulnus acceperat, nunquam eum prodere voluiſſe, vt innocentis ſanguini & vitæ caueret. Plurimi Francicorum ſcriptores Annalium eius filium ac ſucceſſorem faciunt Ludouicum, cui praui mores, & ſocordia Deſidioſi cognomen indidere; & quem tradunt neque belli artibus, neque conſilio pollentem, multa corporis libidine æſtuaſſe; extractam è Kalenſi monaſterio virginem matrimonio ſibi copulaſſe; vti Normannis obſiſteret, haud idoneum fuiſſe. Verùm neque Carolomanni ætas patiebatur, vti moriens id æui ſobolem relinqueret: neque Regino, & alij eo tempore vitam ducentes auctores ei filium attribuunt. AN. 884 B

CAROLVM CRASSVM Regem ſuum Franci ſtatuunt. *Regino lib. 2. Annales Franc. Sigebert.*

Contra Normannos hic nihil agit. *Aimoin lib. 5.*

Ab iis emit diſceſſum.

Igitur veriùs in auxilium aduerſus Normannos audita morte Carolomanni reditum in Franciam maturantes, Carolum Imperatorem cognomento Craſſum Franci vocauere: huic regnum, ſe, ſuáque ſubdidere. Is tamen ab Italia cùm exercitum in Galliam adduxiſſet, plus in ipſo ſpei fuit, quàm bellicæ virtutis. Nam ferè ad primum barbaræ gentis conſpectum ita prorſus animo concidit, vt pacem, quàm prçlium, mallet. Igitur pecuniç, quàm hoſtilis profuſior ſanguinis, pacem emit: vtque Normannorum è regno diſceſſum impetret, Godefrido ipſorum Duci Friſiam donat, eíque Gillam Lotharij filiam matrimonij nexibus copulat. C

Balduinus Caluus quædã inſtaurat. *Sigebert. Iacob. Meier. Iac. Meier. lib. 2. Ferreol. Locr. in Chron.*

Vxorẽ ducit. *Iacob. Meier.*

DODILO datur Cameracenſibus Epiſcopus. *Bald. in Chron.*

Interim Balduinum Flandriæ Comitem ad ſacrorum locorum ruinas animum vertiſſe quidam aſſerunt: impoſitum Liſæ monaſterium Tronciníenſe cum primis inſtauraſſe: caſtrum Brugenſe, vbi conſpicitur ædes S. Donatiani, firmiſſimis obduxiſſe munitionibus, aſportatis ex ruinis Aldenburgi lapidibus. ipſum deinde Regis Anglorum Elfredi filiam Elſtrudem per nuptias ſibi iunxiſſe. Apud Cameracenſes & Atrebatenſes noui Pontificis electioni data eſt opera, Rotrado in cælos euocato: & ad ſacrum vtriuſque ciuitatis magiſtratum votis omnium euectus eſt Dodilo Vedaſtini cœnobij Religioſus. AN. 887

Carolus Craſſus vita defungitur. *Regino, Æmyl. alij.*

Inde turbæ tum in Italia, tũ in Francia. Harum initia.

Cum verò flueret annus Chriſti ſupra octingenteſimum octauus & octogeſimus, Carolum Craſſum Imperatorem, & Franciæ Regem mors è viuis abſtulit. Ac tunc multus extemplò tumultus, quæ ſuberant ei, omnia turbauit, quibuſdam Principum varias alentibus factiones. Harum pleræque Italiam, aliæ Franciam concuſſere. In Italia florebant opibus & præfecturis Foroiulij Dux Berengarius, & Wido vel Guido Spoletinus. ac tanta ipſi amicitia coaluerant, vt mutuo ſe iureiurando adſtrinxerint, poſt Caroli Cæſaris mortem, Italiæ Franciæque regnum inuadendi. eóque fœdere Widoni Franciam, Berengario Italiam tribui oportebat. Erat Berengarius Euerardi Ducis ac Comitis filius, quem ſuprà Foroiulio præfuiſſe, & cœnobium Cyſonienſe, quod ètiamnum hodie intra fines Gallo-flandriæ cernitur, fundaſſe memorauimus. AN. 888 D

Berengarius Italiæ regnũ inuadit. *De hoc omnia quæ memoro, partim Regino, partim Sigebert. Luitprand. Sigon. Cuſpinian. Baron. ſuffecere. quos tu conſule.*

VVido Franciam fruſtra petit.

nihilque ipſi ad Principatum rectè moderandum idoneum deerat, tractis vnà cum nobilitate parentum præclaris animi corporiſque dotibus. Cùm igitur Adriani Romanorum Pontificis decreto ſtatutum fuiſſet; vt ſublato è viuis Craſſo ad Italos Imperium reuocaretur: audito Berengarius Craſſi tranſitu, ad obtinendum Italiæ regnum totus incubuit. Breuíque opibus amicorum fultus Ticinum inijt, ibíque ab Mediolanenſi Pontifice Anſelmo regio inſignitus diademate, multa ciuitatibus Eccleſiiſque more maiorum ſcriptis diplomatibus indulſit. Cùm pòſt Franciam Wido Stephani poſt Adrianum Eccleſiæ Romanæ Pontificatũ adepti vocibus

impulſus

Digitized by Google

[illegible]

C [illegible] deſerti Berengario, ad patrem [illegible]. Nihil [illegible] Flandriæ Comes reliqui faciebat, quo Carolus Simplex regnum [illegible] breuique poſt inſignis oblata eſt occaſio id perficiendi, quod [illegible] Herebat Odo Rex in Aquitania prouinciæ rebus [illegible] Regem Arnulphum Carolus Simplex gratiam inierat, ab eoque non [illegible] impetrauerat. Eam vtramque nactus opportunitatem apud Fulconem, [illegible] Epiſcopos, tum proceres vehementer Balduinus [illegible] omnes deficerent: quoniam pati non poſſet, [illegible] Magni [illegible] ſuperſtite, in alienum ab regio genere virum Franciæ [illegible]. Tan[illegible] Comitis ratio & potentia, vt Fulco, cæterique magnates ab Odone ad Carolum animos verterint, cum Remis coacta Synodo, Regem [illegible] defenderint. Verum apud Fulconem Balduinus [illegible] infamia. Hæc præcipuam ei labem aſpergebant: Presbyterum [illegible] concidi iuſſerat. Nonnullis ſacerdotibus ſuas [illegible] Baſilicas, eaſ

D [illegible] ipſorum [illegible] alijs conceſſerat. Donatam ab Rege Nouiomenſi [illegible] poſſeſſionem violenter inuaſerat, eamque vi retinebat. Monachorum Ab[illegible] ſibi vendicauerat. Violatæ fidei, ac periurij reus in Regem arma ſumpſerat. [illegible] dies ei dictus fuerat, ipſumque per literas Fulco reprehenderat ve[illegible]. Parum his motus, neque ad diem præfixum ſtitit ſe, neque factis iniurio[illegible] potuit. Ergo nonnullis in cœtum conuocatis Præſulibus, de ipſo quid ſta[illegible], Fulco diligenter agitat: &, perceptis omnium ſententijs, grauibus cum [illegible] literis, vtque mores emendet, & ablata reſtituat, admodum hortatur: niſi [illegible] interdictum iri factis ſubiungit. Nihilo plus tunc fuit impetratum, quam [illegible]. Itaque Balduini cauſam iterum Fulco ventilandam propoſuit, cum Remis [illegible] Pontifices Carolo Simplici Franciæ regnum aſſeruere. Ibi ruſus in eam [illegible] ſententiam, vti nouis ad emendationem & ſatisfactionem monitis ac [illegible] impelleretur: vbi nec rerum [illegible] cupidinem cohiberet, nec Epiſ[illegible]
[illegible]

ſeſe decretis ſubm[illegible], anathemat[illegible] Neque [illegible]
hîc defuit Per Ep[illegible] omnium nomine [illegible]
fuiſſe, ne propter [illegible]
mum v[illegible] Eccleſia [illegible]
vſurpatione manus [illegible]
tot ad morum correct[illegible]
ſum communione p[illegible] Sed nihil [illegible]
fuiſſe, quæ poſtmodum accidere pat[illegible]
odijs, grauia Calu[illegible]us aduerſus ipſum [illegible] H[illegible]

Berengarius Arnulpho [illegible] primùm Veronam,

Italia belli euentibus agitatus eſt Berengarius. [illegible]
niæ Regem impulerat, vt pedeſtribus equeſtribúſque [illegible]
reſtitueret. Et vix Italiam is attigerat, cum Veronam de [illegible]

[illegible] vrbes cepit,

ſinente, ibique Berengarium conſ[illegible]. Anni ſequenti [illegible]
menſi vrbe, & ſuſpenſo ad portam eius Comite Ambro[illegible]

ac in regnum reſtituitur.

Placentia eodem prope tempore [illegible] nuncijs ad Bere[illegible]
Widone cum filio & vxore Spoletium ſeſe fuga recipere, [illegible]
Berengarius. Verum Arnulphus in Burgundiam per A[illegible]

Dum in eum nouas parat copias, VVido extinguitur.

phum Regem bello petiturus: cùm Italicos denuo popul[illegible]
uis ſeptus copijs aduerſus Berengarium progreditur. Ad [illegible]
grauiter, quòd nondum idoneis ad reſiſtendum præſidijs [illegible]
repentè metum Widonis interitus abſterſit, quem ſubitus ad [illegible]
nis oppreſſit vomitus. Eo igitur hoſte ſublato, profectus [illegible]
giam intedit. Multi interim Italicorum Principum iuſtam [illegible]

Cõtrà, Lambertus VVidonis filius cum armis Ticinũ progreditur: indéque fugiente Berengario,

rant, iram veriti, Lamberto Widonis filio auctores fuerunt, vt [illegible]
ipſum regno exigeret: eíque non leuia ſubſidia promiſere. Ma[illegible]
p[illegible] Spoletio Lambertus diſcedit, rectaque Papiam petit. Ibi [illegible]
tius ingenti tam ad reſiſtendum animo, & ſuorum viribus fre[illegible]
illuc perueniſſet Lambertus, multi ſperato illum ſubſidio [illegible]
Itaque vitato prudenter prælio, vel obſidionis incommod[illegible], V[illegible]

Rex renuntiatur.

ſeſe. Ex aduerſo Lambertus, occupato ſtatim Ticino, cum magn[illegible]
Rex proclamatus eſt.

Dani in Valacriam veniũt: Hannones, Flandros & Friſones ſuperant.

Iac. Guiſ. lib 14 Annal. Hann. Albert Crantz. Norueg. lib. 2. c. 19 & 20.

Dum ea geruntur in Italia, ingens vis Danorum per Ocean[illegible]
criam, Zelandicarum Inſularum vnam, Duce Rollone viro for[illegible]
tam illic rabiem exercuit. Raginerium Hannoniæ Principem, F[illegible]
qui tulerant indigenis ſuppetias, intra paucos dies profligauit [illegible]
ſiam bellum circumferens ita de Friſonibus victoriam reportauit [illegible]
impoſuerit. Ac tunc non leuis Hannonios & Flandros metus [illegible]
latam Friſonum regionem, in eorum ſe barbari fines effunderen[illegible]

Ad bellum ijs inferendum Flandri & Hãnones ſeſe comparant.

nonia, tum in Flandria vrbes caſtelláque munita: delectus mil[illegible]
nis generis comparata: multis inuocati precibus Diui: tantumq[illegible]
impetrando ſacris quorundam Sanctorum corporibus in tuta lo[illegible]
dium & cultum Raginerius adhibuit, vt ſuis ipſe humeris fe[illegible]

Rollo cum Danis in Hannoniam penetrat

nudus. Et paucis pôſt diebus Rollo copias in hanc Belgij partem [illegible]
nium inuehit, iiſque late cuncta populatur. Quos in promptu [illegible]
habebat, ad huius cladis nuntios partim opportunis ad præſi[illegible]

Raginerium pugna vincit, & capit.

tim non expectatis ſocijs obuiam ducit. Exorto mox ingenti [illegible]
cædes vtrinque factas ipſi denique Hannones funduntur, & v[illegible]
nus venit Raginerius. Penetrauerat iam Danus media re[illegible]
vicina loca vaſtauerat: cum reddito vxori Raginerio, & [illegible]

Tornacenſium vaſtat, & Gallo-flandriam

pido cum cepit in Flandriã copias traducendi. Primum [illegible]
naeenſis, deinde Gallo-flandria noſtra. Iſtic multa [illegible]
ferro conſumpti, multum pecoris abactum: vt quæ [illegible]

dein Teutonicam Flandriam Oc[illegible] vſque

omnia peſſundarentur. Nihilo meliorem [illegible]
cumque militem traxit: donec Oceanũ rurſus [illegible]

[illegible] tempore Rodolphus Euerardi Comitis filius, ac Berengarij Italiæ Regis frater, idemque Cyſonienſis Abbas, vel Præpoſitus, & toparcha, vitam cum [illegible] mutauit. Priuſquam è viuis abiret, [illegible] Cyſonienſe vnà cum Ec[illegible] cœnobio, corpore S. Calliſti, & rebus omnibus ſuis, Eccle[illegible] legauerat. Sed ea res quantum voluptatis Fulconi Archiepiſcopo Re[illegible], tantum Hucboldo Comiti mœſtitiæ concitit, quem ſpes impleuerat [illegible] poſſidendi propter nuptias, quibus Engeltrudem Rodulphi ſororem ſibi con[illegible] quantum potuit ea ſibi vendicare contendit. Vti ſe habuit, rem [illegible] Flodoardo breuiter expediam. Cùm videret Fulco [illegible] Rodolpho [illegible] Eccleſiam earum, quas diximus, hæredem rerum ſtatuere, Hucboldum [illegible] quid impedimenti opponeret. Haud enim patiebatur [illegible] quæ ſua iure Eccleſia cerneret. Sed nihil [illegible]. Igitur [illegible] ad Formoſum Pontificem Maximum de Rodolphi [illegible] Hucboldi Comitis conatibus. Dein ab eo petiit, tum vt [illegible] id negotium [illegible] ſuggereret, tum etiam vt ea ſacro diplomate [illegible], quæ Rodol[illegible] ſua Eccleſiæ legauerat. Poſtquam vtrumque ab Formoſo facile obti[illegible] corpus S. Calliſti Remos deportandum incubuit. Erat id tum temporis vel Cyſonij vel in aliquo Gallo flandriæ loco, quantum ex litteris Fulconis poſſum aſ[illegible]. Igitur vti magna inde pompa Remos deferretur, ſublato iam metu Norman[illegible] & Danorum, ſacros viros Fulco miſit, qui feretro ſubirent, indéque [illegible] portarent. Illic Dodilonem Cameracenſem & Atrebatenſem Epiſco[illegible] præſto eſſe iuſſit, vt ab ea ciuitate vſque ad oppidum S. Quintini comitaretur. [illegible] Nouiomenſium & Tornacenſium Pontifici (in cuius tunc parochia ſitum [illegible] Cyſonium) eam curam impoſuit, vti ab monaſterio S. Quintini tamdiu pom[illegible] deduceret, donec ipſe Remos perducturus, occurreret. Verùm Dodilo, Huc[illegible] Comitis artibus inſtructus, adeò ſe Fulconis conatibus oppoſuit, vt ſanctum [illegible] Martyrem Atrebatum deferentibus occurrerit, éque manibus eorum ſacram abſtu[illegible] thecam. Cúmque tumultus oriretur, & tanto facinori Fulconis clientes obro[illegible]: id ipſe reſponſi dedit: tamdiu penes ſe futurum ſancti Pontificis corpus, do[illegible] Hetilo repeteret, in cuius anteà diœceſi ſeruabatur. Id ſcilicet falſo prætexebat. [illegible] animus ei fuerat eam ſacri corporis thecam Hucboldo Comiti tradere. Poſt[illegible] hæc omnia Fulconi per ſuos cognita fuere, maximum ſane dolorem inde [illegible]: ſtatímque prolixas ad Hetilonem Epiſcopum litteras dedit. Iis quantum [illegible] & laboris Dodiloni ad Epiſcopatū euehendo impenderit, ſignificabat; deinde [illegible] ſæpe aduerſum ſibi eum ſenſerit, querebatur: hoc vltimo tamen facto grauiſ[illegible] ab eo ſibi vulnus inflictum fuiſſe. Igitur vehementer deinde flagitabat, vt ali[illegible] de ſuis virum æui maturum & ſapientem ad eum mitteret; per eum de iniuria [illegible]; ſacrum ad ſe corpus mitti peteret. vbi non impetraret, admodum mi[illegible] acerbiſſimis ſe pœnis Dodilonem pro merito caſtigaturum. Quid Hetilo [illegible] Dodilonem effecerit, nuſquam comperio. Id ſaltem certum eſt, miſſum poſteà Remos ſancti Martyris corpus. Refert enim Flodoardus id Fulconem in templo Remenſi poſt altare D. Virginis collocaſſe, iuxta Sanctorum Nicaſij & Eutropiæ [illegible]. Sed in Italia magnum vitæ diſcrimen adiit Rodolphi frater Berengarius. E Germania Formoſus Pontifex Romanus Arnulphum Regem aduerſus Lamber[illegible], & Sergianæ factionis homines in auxilium euocauerat: ſuáſque vires ei iunctu[illegible] ſe promiſerat Berengarius. Is ergo ſuperatis Alpium iugis cùm inſignem Ro[illegible]am vſque Germanicæ gentis exercitum comite Berengario duxiſſet, eam vrbem [illegible] cepit, omnéſque ferè Sergianos oppreſſit, ac Sergium expulit: dein ab Formoſo Imperatoriis ornatus decoribus in ſuam Romanos fidem grauiſſimo adegit ſacra[illegible]mento. Eo de loco mouens, Lambertum armis perſequutus eſt, eiúſque matrem Ageltrudam arctiſſima preſſit obſidione Camerini. Verùm vbi propinatam artibus Ageltrudæ ſoporiferam potionem auidius hauſit, quàm par erat; idcóque per dies [illegible]quot noctéſque abalienatis ſenſibus iter aliò flectere coactus eſt: dum Etruriam [illegible]uectus Montem Bardonis aſcendit, de exſtinguendis Berengarij oculis, oc-

cupan-

Rodolphus Euerardi [illegible]

[illegible]

Ac præſertim de corpore S. Calliſti.

[illegible], ne Remos deferre[illegible]tur, Epiſcopus Dodilo laborauit

quod tamen illuc denique portatum. *Lib. 1 c. 7. & l. 4. c. 8.*

Berengarius Rex Italiæ à magno periculo propiùs abeſt: cuius hæc occaſio. *Luitprand. l. 1. c. 9. Sigon. l. 6. de Reg. Ita.*

cupandóque per vim Italiæ regno conſilium animo voluit. Et [illegible]
noris cupidine vehementer accenditur, familiaribus quibuſdam [illegible]
cat. Sed ea res omnino ſaluti Berengario fuit. Cùm enim is [illegible]
nam Arnulpho præferret; ab cognato ſuo, quem patrandi [illegible]
cipem fecerat, quanto in periculo verſaretur, edoctus eſt [illegible]
alteri laterna, è comitatu clanculum ſe ſubduxit, magniſque [illegible]
lium itineribus petit: ibi collectis extemplò viribus Arnulpho [illegible]
ceribus exploſo, cæſóque terrorem iniecit. Verum eo liberat[illegible]
cum Lamberto quietem habuit Berengarius, regnóque pr[illegible]
ſe aliquamdiu continuit. Ardebant ea tempeſtate Carolum in[illegible]
multíſque vel prælüs, vel latrociniis vtriuſque partis factioſi [illegible]

De vocandis in auxiliũ aduerſus Odonẽ Normãnis Carolus Rex agitat

Flodoard. lib. 4. hiſt Rem cap. 5. Bar. to. 10.

Verùm Carolo neque ſatis virium erat, neque ſatis conſilij [illegible]
tentem, tantíſque fultum vel militiæ, vel pacis artibus hoſtem [illegible]
rem aliunde ſubſidia ſibi comparare ſtatuit. Et quoniam [illegible]
mum conuertenti nullus ferè occurrebat, vel cui poſſet fide[illegible]
lium obtinendi ſurgeret: ad conciliandam Normannorum [illegible]
ſit. Cùm propiùs abeſſet nihil, quàm vt fœdus cum eis paci[illegible]
Archiepiſcopi Fulconis aures id conſilium extemplo delatum eſt [illegible]
uiter, vt decuit, is nuntius Præſulis huius animum, qui magnopere [illegible]
babat occaſionem & Normannis in penitiorem Galliam aditum [illegible]

Eum ab hac mẽte Archiepiſcopus Remenſ. Fulco reuocat.

Iidem auctores.

Caroli regno felicia omnia procurandi, exactis procul ſceleribus. [illegible]
terpoſita mora, tum ſapientibus, tum zelo flagrantibus monitis [illegible]
ſtituto per litteras auocare contendit. *Magnum enim Regem [illegible]*
delibus, & à Chriſtianis moribus alienis hominibus ſocietatem contrah[illegible]
accerſere. Tam qui per fœdus idolorum cultores ſibi adiungit, quàm qui [illegible]
mentem inficit, grandi ſe peccato conſtringere. pronos ad malum eſſe [illegible]
vbi per oculos improbi contagium exempli hauſerint, ad imitationem [illegible]
magiſtro ſcelera condiſci: multo labore parari virtutes. has fruſtra [illegible]
ſemper in oculos fœda incurrent vitia, nullus earum ſplendor illuxerit. Q[illegible]
tuorum adeò poſt ſuſcepta Chriſtianæ fidei myſteria colentium vana nu[illegible]
ſortia fugere; niſi, vt ablatis peccandi occaſionibus virtutem ſtu[illegible]
alerent? Quò renuit eadem vires armáque infidelium accerſere; niſi vt [illegible]
figerent, plúſque ab eo caperent ſubſidij? Peſſum ibunt quæ feceris om[illegible]
nis hoſtibus compoſita pace, infidam ac impuram eorum multitudinem C[illegible]
bus miſcueris. E cælo ſcilicet in caſſum auxilia præſtolaberis, vt per [illegible]
tem abs te tuiſque Deum fueris amolitus. Quin magis eò ſtudium & curas [illegible]
gni tui finibus flagitiorum fœditatem exigas, quæ tuorum aciem armorum o[illegible]
bus tuis egenorum calamitates; ſacrorum locorum ſpoliatio, libidinum [illegible]
Galliam infeſtant, copÿs tuis ad conflictum tendentibus ex aduerſo [illegible]
ctoria potiantur, faciunt. Integritate morum, ac Dei cultu magis, quàm [illegible]
hoſtes tibi ſuperandi. Fruſtra laborem ſuſceperis, ſi regnum vel parare, vel [illegible]
ſtudeas. Ab numine regna tam ſtabiliuntur, quàm tribuuntur hominibus [illegible]
crimen, magis aduerſatur. Eóne tibi Regiam Franciæ dignitatem obtinere [illegible]
tuis, vel aliorum flagitÿs eam commacules? Vt per vetitam tibi hoſtium De[illegible]
amittas? Mihi crede, ſi cum Normannis fœdus ineas, & terreno breui regno [illegible]
ac plurimis tuorum in cæleſtem regiam aditum præcludes. Nocentiſſimum [illegible]
qui per numinis potentiam aduerſus hoſtes puris moribus, ac ſancta [illegible]
queunt, diabolum eiúſque aſſeclas in ſocietatem recipere. Enimuerò id [illegible]
amplius amicum, at hoſtem poſtmodum me ſenties. Et quos potero [illegible]
bus auellam, & omnes impÿ fœderis participes tecum ab Eccleſiæ corp[illegible]
catione reſcindam. Id meis tandem lachrymis, id meo erga te ſtudi[illegible]
in te grauius ſtatuere: cui gratiſſimum erit, & conſtanti a[illegible]
t[illegible]que aduerſarios repudies, ac perſequaris; & precibus [illegible]

Simplex [illegible]

regnum ſtabiliatur. Valuit plurimum apud Simplicem [illegible]

[illegible] pectore vera ſanctaque promentis monita. Igitur omnem illico [illegible] Normannis in [illegible] fœduſque aduocandis cogitationem Rex oppreſſit: [illegible] quas parentes et proceres ac populi ſubminiſtrarunt, in Odonem bel[illegible] perrexit. Vt erat iucundum omnibus in Francia Belgióque Normanno[illegible] metu liberari: ita renouatum aduerſus Odonem armorum ſtu[illegible] multis accidit. Ea res vtriſque Flandris non parum laboris [illegible] attulit, cum ſæpe Balduinus Comes, eiuſque frater Rodolphus Camera[illegible] Comitatu donatus, ſuos ad arma cogerent pro Carolo bella ſuſcipientes. [illegible] Rodolphus magna cupidine flagrans Heribertum Veromandiæ Comitem [illegible] clade afficiendi, quod partes Odonis tutaretur: de fratris voluntate vtriuſ[illegible] Flandros magno numero in Veromanduos duxit. Illic paucis diebus [illegible] agros ſtragem edidit. Diui Quintini oppidum & Peronam Heriberto [illegible] Verum ea re vehementer accenſus Veromandiæ Comes, de Nor[illegible] multos in auxilium vocauit: eorúmque operâ intra breue tempus oppida [illegible] etiam Rodolphum vi a cum Flandris aliquot occidit interceptum [illegible] admodum vſſit Balduinum interempti fratris dolor, eúmque ſtatim [illegible] compulit. Raptus iterum eſt de vtraque Flandria miles non modicus. Iis [illegible] Atrebatum Balduinus celeriter circumuenit. quam vrbem poſtquam Odoni [illegible] per ſuos interceperat) vi & armis ademiſſet, in hoſticum agmen duxit, [illegible] prædas egit, multis locorum igni corruptis. At non multò pòſt Odone per m[illegible] ſublato, vniuerſum Franciæ regnum Carolus pacificè obtinuit. Ferunt Odonem, priuſquam ſpiritum emitteret, ſequentibus partes ſuas Franciæ Principibus ex animo mandaſſe, ne quas ampliùs factiones alerent: Simplici ſeſe omnes ſubmitterent, eiúſque paterentur imperium, cui ius ad regnum ſoli competeret. Ab [illegible] minime diſcrepat, Caroli hoſtem è medio tempeſtiuè ſublatum fuiſſe numinis voluntate, quòd is Normannicę gentis conſortia & amicitiam Fulconis impulſu vi[illegible]uerit. Eodem propè tēpore vſus eſt in Italia felici ſucceſſu Berengarius. Cùm enim [illegible]s gratia plerique Italicorum hominum aduerſus Lambertum arma cepiſſent, [illegible]od eius mores diutiùs ferre non poſſent, inter venandum Hugo, cæſi ab ipſo Maginfredi, vel Mangifredi Mediolanenſis Comitis filius, inflicto grauiter in caput [illegible]e viuis eum exemit. Igitur acceptis eo de Lamberti exitu nuntijs, Ticinum [illegible]rengarius adiit, & cùm eam ciuitatem non multo labore ſubegiſſet, omni rurſum [illegible]us eſt regno. Fruſtráque Adelbertus Eporædiæ, vel Iporegiæ Marchio, eiúſque [illegible] (Giſlam enim Berengarij filiam matrimonij legibus ſibi deuinxerat) per ſum[illegible] eum perfidiam imperio exuere contendit, euocato ex Prouincia Rege Ludo[illegible] Bosonis filio. Quippe Adelberti Lucæ, aut Tuſciæ Marchionis viribus adiu[illegible] Ludouicum Italiam ingreſſum Berengarius circumuenit: vt certo expoſitum [illegible]nationis periculo ſuppliciter ſibi ſuíſque vitam flagitare coëgerit; ac non priùs incolumem dimiſerit, quàm magno ſe obſtrinxerit iureiurando Italiam cum exercitu nunquam repetendi. Sub id tempus in Heribertum Viromandiæ Comitem Bal[illegible]uinus Flandriæ Comes, qui propter cædem fratris nondum Regis aulam frequen[illegible]tarat, rurſus arma commouit, multáque vſus Flandrorum opera denuo Peronam ſibi ſubiecit. Quibus Flandri potentia minùs placebat, eò Regem Carolum aſſentationibus perpulere, vt eum in hoſtibus cenſeret, à quo tamen vnà cum Fulcone laborante ad regni faſtigium euectus fuerat: Peronam Heriberto reſtitueret: Atrebatum daret Comiti Altmaro: D. Vedaſti cœnobium, Fulconi Remenſium Pontifici concederet. Tenebat tum S. Medardi monaſterium Altmarus: quod cùm ma[illegible] Fulconi quadraret; id cum Vedaſtino permutauit. Septus igitur copiis Altma[illegible]s Atrebatum venit, eíque obſidium admou[illegible], ac per vim potitus eſt oppido & monaſterio. Id cum ægerrimè ferret, ac tunc non poſſet vires opponere; conabatur [illegible] Balduinus Carolum precibus emollire, vt Atrebatum, & Abbatiam Vedaſtinam reciperet: verùm Regem obſtinabant tum Altmarus & Remorum Antiſtes, [illegible] Veromanduus. Igitur cùm maior odiorum flamma Comitem Flandrum in Fulconem accenderet, Winemarus miles eius Epiſcopum lanceis confoſſum è me-

m — dio

[illegible] Normannis [illegible] [illegible].

In Odonem cum [illegible] Franciæ bellum redintegrat.

Rodolphus Calui Comitis frater cum Flandris Veromandiam aggreditur.

Ioan. Iper. in Chron. Iacob. Meier. l. 2.

Ibi quædam oppida capit.

Sed non diu poſt ab Heriberti copijs opprimitur.

Ioan. Iper. in Chron. Iacob. Meier. l. 2.

Ob hanc cladem Flādriæ Comes Atrebatū mouet, eámque vrbem capit.

Iidem auctores.

Multas de hoſtibus prædas conuertit.

Odone mortuo totum Carolus regnū obtinet.

App. Regin. Sigeb. in Chron. Baron. to. 10.

Occiſo Lamberto, Berengarius Italiæ regnum occupat.

Luitprand. l. 1. cap. 12. Sigon. Baron. to. 10.

Ludouicum Regē ſuperat.

Luitprand. l. 2. c. 10. Sigon.

Flandriæ Comes rurſus Heribertum armis petit.

Iacob. Meier.

Contrà, Rex eum multis locis priuat.

Flodoard. hiſt. Rem. l. 4. c. 10. Iacob. Meier.

Sed occiſo Fulcone, Atrebatum Comes recipit.

Flod. l. 4. c. 10. Sigeb. Append Reginon ſed anno 903. Flod. l. 4. c. 10. Cruces ſanguineæ in veſtibus apparent. *Iac. Meier. lib. 2.* Dodilo Remos adit. *Flod. l. 4. Rem. hiſt. c. 11. Bald. l. 1. c. 63.* Idem vita defungitur. Quid fecerit pro Camer. Eccleſia vrbéque. *Balder l. 1. c. 63. & 64.* STEPHANVS ei ſuccedit. *Balder. l. 1. c. 65.* In Italia Berengarius infeſtatur denuo per Adelbertum euocato Ludouico, ac toto penè regno exiitur. *Luitprand. l. 2. c. 10. Sigon. l. 6.*

dio ſuſtulit & ſtatim ipſe Atrebato,& cœnobiis Diuacen [illegible]
teſtatem redactis, arma poſuit Verum numen gra[illegible]
Epiſcopi cæde, cōſumptum a vermibus Winemari [illegible]
ris oſtentum. Nam in Flandria multis hominum ve[illegible]
cruces ipſo ſanguine horribiles, quo præſertim for[illegible]
animos metus inuaſit, vt multi conſternarentur. [illegible]
menſes ſucceſſiſſet Heriueus, Cameracenſis Ponti[illegible] Dodilo [illegible]
Præſulibus Remos profectus eſt, vt pompam celebraret, [illegible]
ſacro liniretur oleo. Non diu pòſt idem e viuis euocatur. [illegible]
ſes laudibus magnis efferunt, ob accepta per ipſum beneficia. Ab Rege [illegible]
ploma impetrauit, quo Cameracenſis Eccleſiæ D. Virgini bona [illegible]
iori Cameracenſem vrbem murorum ambitu circumcinxit [illegible]
naſterium complexus eſt. Chriſti parentis ædem cum dedicaret, [illegible]
neribus decorauit, ac præſertim argentea principis aræ tabula. [illegible]
Stephanus, cui cognomen Alſatio fuit ab Alſatia, vbi [illegible]
fuiſſe virum virtute, variaque diſciplinarum cognitione [illegible]
apud Reges nonnullos gratia. Iiſdem quoque temporibus in Italia [illegible]
Regem aduerſa perculere. Eoque plus ipſi doloris attulit Adelberti [illegible]
chionis facinus, quò plus ipſum ſibi obſtrinxerat, cum Lamberti [illegible]
Ticini priſtinam in libertatem aſſeruit. Is nempe tam con[illegible]
lium Italorum, quibus Berengarij mores minimè arridebant [illegible]
frequenter impulſus, è Prouincia Ludouicum rurſus exciuit [illegible]
tinendi tandem Italiæ regni. Et ſpreto graui iureiurando, quo [illegible]
ſuam Berengario in Italiam arma nunquam inferendi, magnum [illegible]
tum illicò præparauit, eúmque per Alpes in Langobardiam duxit, [illegible]
plauſibus, & multis lætitiæ ſignis exceptus eſt. Id poſtquam Ti[illegible]
gno cōſtrictus eſt metu Berengarius: nihilque in ea vrbe tutum [illegible]
primùm licuit, eo loco relicto Veronam ſeſe contulit, propugnaculis [illegible]
uium fide munitiſſimam vrbem. Itaque Ludouicus cognito Berengar[illegible]
cinum rectà contendit, eáque vrbe regia potitus vniuerſum facile [illegible]
traxit poteſtatem. Et poſtquam illic decoratus ornatu regio [illegible]

Ac Ludouico Imperatore nuncupato, & coronato; *In Chron. lib. 6. reg. Ital. Regino l. 2. an. 904. Onuph. Sigon. d. l. Vignier. in Chron.* Veronam deſerit, & in Bauariam fugit.

Principum vi fultus ad Pontificem maximum Romam profectus [illegible]
cleſiæ caput Benedictus eius nominis Quartus (ſi rectè memor[illegible]
Sigonius) parum addictus Berengario. Igitur is cùm rogaretur, [illegible]
Imperatoris titulo ac diademate donaret, haud grauatè vtrumque [illegible]
tus ea dignitate Ludouicus maiores per Italiam contraxit copias, [illegible]
rengarium toto regno exigendum ſibi ſtatuit. Eum in finem [illegible]
Septembris Veronam verſus, vbi ſeſe muniuerat Berengarius, caſtr[illegible]
rùm eius aduentu cognito, quàm citiſſimè eo de loco Berengarius [illegible]
Bauariam profectus eſt: quòd ſatis animaduerteret, pauciores ſibi [illegible]
quibùs tam validi hoſtis ſuſtineret copias; ac non paucos è ſuis fluxa [illegible]
fide. Illic dum moratur, non multò pòſt inſignis oblata eſt occaſio & [illegible]
aduerſarium, & regnum recuperandi. Peragrata Ludouicus Langobardia, [illegible]
quoque inuiſere conſtituit. Ibi dum Lucam ingreſſus eſt, Adelbertus [illegible]
ſplendidiſſimè ipſum excepit, & regio apparatu coluit. Verum in[illegible]
lectilis, tum epularum luxus, & ſplendidus familiæ totius ornatus [illegible]
oculos animúmque perſtrinxit; vt mox inuidia contacto hæc vox [illegible]
Marchionem, at Regem eam decere magnificentiam; ſolóque [illegible]
titulo. Non latuit is ſermo Bertham Marchionis coniugem [illegible]
ſutia, animóque. Nihil ergo cunctata, quæ perceperat, marito [illegible]
ſum vehementer aduerſus Imperatorem accendit: quaſi [illegible]
ingrueret horúmque artibus occultis perfectum exemplo [illegible]
Italiæ animos ab eo auerterint. Iis itaque rebus cognitis, [illegible]
felicis in Italiam reditus occaſionem excubans, Ludouicum [illegible]

Poſt aliquod tempus datā recuperandi regni occaſionē arripit. *Luitprand l. 2. c. 10. Sigon. l. 6. Regino.*

A dimiſſo exercitu accepit, omninóque eſſe inſidijs opportunum. Quapropter occultis magníſque itineribus è Bauaria in Italiam aduolans, ſubito Veronam aduentu opprimit, eámque corruptis pecunia cuſtodibus intempeſta nocte ingreditur, ac paucis è ciuibus ſpectatæ virtutis & fidei viris ſeptus, arcem intercipit arduo impoſitam colli, & acceſſu difficilem. Ibi Ludouicum inter tumultus aggredientium, ac propugnantium trepidantem, & intra D. Petri Baſilicam occulentem ſe nactus, non alio ipſum ſupplicio affecit, quàm luminis oculorum priuatione: licet violati iuriſiurandi flagitium mortis pœnas poſcere videretur. Inde Ticinum profectus, nullo negotio regiam, ac ceteras vrbes recepit, cùm iam animos Italorum Ludouici calamitas fregiſſet: multíſque pacificè annis regnum tenuit, ſolis interdum infeſtantibus Hungaris, quorum tamen furorem ita mitigauit, vt etiam ſocios belli aduerſus hoſtes habuerit.

AN. 905. Soluit intereà naturæ debitum Nouiomenſis & Tornacenſis Epiſcopus Hetilo, eiúſque loco infulis ornatus eſt Rambertus, quem aliqui Lambertum nominant. Erat eo tempore, quo curam hic animarum ſuſtinuit, attrita vehementer Ecclesia Francorum Belgarúmque & paſſim apud vtroſque mirum in modum peſſundata religio. B Iacebant locis plurimis in plana deiectæ Diuorum ædes: multa ruinis ſepulta videbantur monaſteria: ingens erat ſacrorum canonum neglectus. Hæc omnia duo præſertim inuexerant, Normannorum furor, & habendi cupido. quæ Normanni reliqua fecerant, ea nonnulli palàm inuolabant prædis aſſueti: vt etiam ſacris rebus paſcerentur laici, & monaſterijs præeſſent.

AN. 905. Quæ cùm animaduerteret Heriueus Remorum Archiepiſcopus, magnóque tangeretur erigendæ religionis deſiderio: primùm ad molliendos Normannorum animos ſacríſque fidei Chriſtianæ myſterijs initiandos multum operæ contulit: in plurimis horum ferociam, & vanam idolorum religionem exſtinxit: ad morum comitatem ſacráque Chriſtiana eos conuertit: indéque factum denique eſt, vt minùs poſteà damni pepererint, cùm eos in regni partem Simplex admiſit, eorũ Duce Rollone ſacris vndis abluto, inſignitóque Roberti nomine.

AN. 909. Poſt aliquod tẽpus idem ſubiectos ſibi Põtifices Troiſleium Troſlegium iuxta Sueſſionem euocauit, ibíque Synodum habuit, qua præcipuè his animos faceret ad reſtituendam ſacrorum canonum diſciplinam, eóue quædam ipſe C cum ijs conſtitueret. Illic tum fuere Cameracenſium & Nouiomenſium Epiſcopi Stephanus & Rambertus: qui cùm ad ſuas reuertiſſent Eccleſias, multis quoque locis

AN. 911. in melius pleraque conuerterunt. Ac tunc periucundum id Ramberto accidit opus, quod ciues quatuor Tornacenſes aggreſſi ſunt, ad inſtaurandos Tornaci muros domóſque curas partiti, poſtquam Normanni flammis vrbem eam abſumpſerant, anno trigeſimo.

AN. 913. Paullò pòſt ordinandis Flandriæ rebus indictus eſt Gandaui Conuentus: vitæque finem fecit Rambertus Pontifex. In eius locum ſuffectus eſt Aynardus,

AN. 915. vel Airardus, qui Troncinium ex Merendra Diui Gerulphi corpus tranſtulit. In Italia graue bellum aduerſus Saracenos iuxta Garilianum à Chriſtianis geſtum eſt feliciter, iíque ad internecionem deleti. Quòd plurimam ad hanc expeditionem operam contuliſſet Berengarius, Ioannes Romanus Pontifex ſacro eum

AN. 917. ritu Cæſarem vnxit. Inuidiam ea dignitas apud Bertham Adalberti Tuſciæ Marchionis viduam conflauit: & mox ipſa Imperij cupida cum Vidone filio in Be- D rengarium occultè multa tentauit. Sed horum gnarus Imperator vtrumque copijs oppreſſit, & in cuſtodiam tradidit. Vbi tamen ſenſit fruſtra ſe oppugnationibus vrbes Tuſciæ ad deditionem cogere, demerendis animis ſponte libertatem Berthæ

AN. 918. donauit eiúſque filio. Fluente anno Chriſti nongenteſimo & octauo decimo Balduinus Comes Flandriæ vita Gandaui exuitur. Qui ſuccederet, Arnulphum filium reliquit. Huic ætas longa Senioris aut Veteli, ingentia facta Magni cognomen dedere. Eius initia Normannus multo cruore imbuit commiſſo ad Falcobergam prælio in finibus Arteſiæ, quò Flandria tunc temporis porrigebatur. Infeſtabant eum locum iuncti Danis Normanni. Sed Burgundiæ Rex Rhodolphus in eos celeriter mouit, eique ſe iunxere Arnulphus Comes ac frater eius Adolphus magnum ex vtraque Flandria exercitum trahentes. Pugnatum vtrimque acriter: & quamuis Chriſtianos aſpiceret victoria; non ea tamen paruo ſtetit labore & ſanguine. Grauis ſubinde

Captoque & excæcato Veronæ Ludouico, regno iterum potitur.

Luitprand. l. 2. Regin. l. 2. Marian. Otho Friſing. Onuph. Sigon. Vignier.

Hetilo Nouiom. Epiſc. moritur.

RAMBERTVS creatur ibidẽ Epiſcopus.

Heriman. in Chron. Catal. Epiſcop. Tornac. Meier.

Miſerandus Eccleſiarum ſtatus in Gallijs.

Heriueus Normannos mitigat, & ad fidem conuertit.

Ioan. Pap. 9. epiſt. Flodoar. l. 4. c. 11. hiſt. Remenſ.

Iac. Meier. lib. 2.

Iuxta Sueſſionenſem vrbem Synodũ habet.

Flod. l. 4. c. 14. Acta eius Syn. to. 3. Conc. & apud Bar. t. 10. Balder. l. 1. c. 65.

Tornacum inſtauratur.

Heriman. in Chron. Iacob. Meier.

Iac. Meier. lib. 2.

Poſt Rãbertũ AYNARDVS fit Epiſcop. Nouiom.

Catal. Tornac. Herim. Chron. Iac. Meier. lib. 2. Luitprand. l. 2. cap. 14. Leo Oſt. Sigon. l. 6. Bar. to. 10.

Berengarius Imp. vngitur. Inſidiantes ſibi deprehẽdit & capit.

Luitprand. l. 2. c. 15. Sigon. l. 6.

At eoſdem poſteà liberat.

Auctores citati. Iac. Meier. lib. 2.

Digitized by Google

Aduerſus Robertum Andegauenſem laborat pro Carolo Arnulphus Comes.

labor Flandriæ Comitem Arnulphum Simplicis rebus ſtudētem exercuit. Erat tum magna cum Roberto Andegauenſi eius Odonis fratre, qui regnum Franciæ, vti memorauimus, inuaſerat, contētio. Victis ad Oceanum Normannis, animos ingentes ſumpſerat, ac iam ſpreto Comitatus titulo, ad regium nomen decúſque vehementer adſpirabat. Qui conſilia regno exuendi Caroli ſufficerent, multi aderant illi: neque Principum quidam deerant, qui pecuniam & viros bellū in Regem molienti promitterent. Cùm itaque Robertus opportunum tempus adeſſe perſpiceret, quo Simplicem bello peteret, ſigna confeſtim explicuit. Quà magnis viribus ingruebat, multa de Rege oppida cepit caſtraúe. Adeóque arma latè circumtulit, vt etiam Comitis Arnulphi ditionem inuaſerit. Hic præter alia loca S. Venantij caſtrum ad Liſam infeſtandis vtriſque Flandris opportunè ſitum in ſuam redegit poteſtatem. Id Arnulphus cùm grauiſſimè ferret, haud diu tardauit ſuas ei vires opponere: collectóque milite huic arci obſidium admouit. Eo tandem loco potitus aliò vires conuertit. Interim alibi magnum capiebat incrementum Roberti factio. Propiúſque abfuit, quin toto Carolus regno priuaretur. Quòd enim is Haganonem, qui nuper ex humili loco emerſus ad ſummam apud ipſum familiaritatem & potentiam peruenerat, ab ſe nollet procul amoliri: omnes fere Franciæ proceres ad Robertum defecerant, ac maiores regni vires ſecum traxerant. Verùm tunc in Regem magna Heriuei Remenſis Pontificis, & Arnulphi Comitis fides emicuit. Circumduxit eum ad ſeptem menſes per ſuæ ditionis caſtra Heriueus, ibique ſemper in tuto coluit. Quæ pro eius defenſione arma ceperat, ea nunquam poſuit Arnulphus; & hoc demùm vtriuſque officio perfectum eſt, vt plerique Principes ad Carolum rurſus animos adijcerent, íſque in totum ferè imperium reſtitueretur. Eorum, quæ pòſt ſecuta ſunt in Gallijs, malorum prænuntia fuere per varias tempeſtates fulmina, quibus multi homines tacti periere, multáque abſumpta ſunt ædificia: dein trium menſium Iulij, Auguſti, ac Septembris continua ſiccitas. Certè non multo exacto tempore adeò Roberti partes inualuere, vt non modò Principum pars maior ei ſeſe denuò ſubmiſerit, verùm etiam Pontifex Heriueus ad ipſum transfugerit, eúmque in Regem ſolitis vnxerit cæremonijs. Idne factum cælo minùs placuerit, haud ambiguum eſt. tertio námque poſt eam Roberti vnctionem Heriueum è terris ſubductum auctores aſſerunt. Varia ſubinde per aërem oſtenta formidinem incuſſere. Non procul Cameraco tres viſi ſoles; aut ternos orbes diſtinctos ſpectantibus ſol præbuit. Spicula duo tamdiu ſibi aduerſari, & appropinquare in cælo conſpecta, donec vtrumque nubes contegeret. ignei quoque ſtipites duo concurrere tantùm deſtitere, cùm eos altera nubes inuoluit. Hæc grauiſſimo præludere certamini credita, quòd poſteà inter Carolum Regem ac Robertum in Frācia commiſſum eſt. Ad Axonam fluuium infra Sueſſionum vrbem Robertus caſtra poſuerat multis quidem inſtructus copijs, at nondum ad conferēdam pugnam diſpoſitis: cùm Simplex eum aggreſſus eſt. Dies erat Dominicus, eiúſque temporis reuerentia ſpem ipſi quietis iniecerat: iámque totus eius exercitus vel circa parandū prandium, vel circa ſumēdas epulas impediebatur. Suos nihilominus ad pugnam Carolus milites erexit: quorum pars è Lotharienſi regno, pars è Flandria Duce Arnulpho venerat, pars Francis conſtabat. Poſtquam igitur ex aduerſa fluminis ripa, vbi cōſidebat, cum copiis in proximum caſtris Roberti locum euaſit: in aciem equites peditéſque direxit Arnulphi præſertim conſiliis vſus. Atrox ibi prælium variúmque coortum eſt, quamuis imparati ab inſtructis laceſſerentur. Pro Carolo pugnandi opportunitas, & cauſæ iuſtitia plurimùm faciebant: contrà, ipſi oberant Lotharienſes, quos contractarum cum Roberto induciarum violatio reddiderat pœnis obnoxios. Roberto metum & alieni regni occupatio, & præceptum inſtruēdis ordinibus tempus incutiebat. Pugnatum igitur diſſimili principio, exitúque, viribus propè paribus, alternāte victoria. Cædem ſuorum auxit Robertus, poſtquàm excepta in os lancea perfoſſus vel Caroli, vel alterius manu occubuit. ac tum Simplex victoriæ ſigna prodidit, quaſi hoſte oppreſſo debellatum eſſet. Verùm Roberti filio Hugone, ac Veromandiæ Comite Herberto pugnam acriter redintegrantibus, cladem is ſuorum inſignem pertulit, & fugam capeſſere coactus eſt, im-

Right margin: A — AN. 9[illegible]. — AN. 920. — B — AN. 9[illegible]. — C — AN. 9[illegible]. — AN. 9[illegible]. — D

Ereptam ſibi arcem S. Venantij recuperat. *Iacob. Meier. l. 2.*

In Simplicē multi conſpirāt Principes. *Frod. Chron.*

Heriueus & Arnulphus eum præcipuè tuentur. *Frod. Chron.*

Fulmina & ſiccitas inſolita. *Frod. Chron.*

Per nouam conſpirationem Robertus in Regem vngitur. *Frod. Chron.*

Oſtenta varia. *Frod. Chron.*

Grauis inter Simplicem & Robertum pugna, quâ Robertus cæſus eſt, & Simplex fugere coactus. *Flodoar. Chron. Regino. App. Sigeb. Meier, alij.*

A pedimentis omnibus amiſſis. Eam paſſus ſtragem & plagam Carolus non deſtitit legationibus apud Seulfum Remenſem Archiepiſcopum, & Heribertum Veromandiæ Comitem agere, ſuas vt partes amplecterentur. Sed is labor omnis fruſtra fuit ſuſceptus: cùm illi ſocietatem eius auerſati ad Burgundiæ Regem Rodulphum miſerint legatos, qui Franciæ regnum offerrent, ſi cum exercitu aduerſus ipſum in Franciam tenderet. His Carolus perſpectis ab Normannis auxilia petiit. Ea Ragenoldus promiſit liberaliter. Verùm priuſquam ſuas hic vires coniungeret; Rodulphus in Franciam aduenit, & cum Francis ſeſe oppoſuit. Ergo trans Moſam Simplex fugam arripuit. Ibi dum hæret, Franci Rodulphum Regem ſuum fauſtis acclamationibus renuntiant. Paucis inde diebus tum legatione, tum iureiurando inuitatus, grauiter in eo Carolus peccauit, quòd veteri ac ſubdolo aduerſario Veromandiæ Comiti nimium fidenter ſeſe commiſerit. Ab eo ſiquidem inſigni perfidia in cuſtodiam traditus eſt: Ludouico filio in Angliam cum matre fugam arripiente. B Interim Ragenoldus Princeps Normannorum, cuius antè meminimus Francorum prædationibus irritatus in Atrebatium ditionem copias deduxit, ibique non leue damnum incolis attulit, circumcircà metu latè Gallo-flandris etiam incuſſo.

Carolus fruſtra tentans Heribertum & Seulfum adiungere:

Normannos aduocat. *Frodoar. Chron.*

RODVLPHVS Rex Franciæ creatur. *Frodoar. Chron. Regin. App. Sigeb. alij.*

Simplex in carcerem ab Heriberto detruditur. *Frodoar. Regin. App. Sigeb. alij. Frodoard.*

Hęc dum fiunt in Galliis vltra montes quoque variis motibus res agitantur. Iuerat nuper Rodulphus, (qui populos cis Alpes regia fulgens dignitate moderabatur) in Italiam Principum quorumdam factione aduerſus Berēgarium incitatus vehementer, vt Italiæ regnum ipſis adiuuantibus capeſſeret: adeóque rem feliciter geſſerat, vt exuto præter Veronam vrbibus cunctis Berengario, Ticini Rex acclamaretur fauſtiſſima omnium admurmuratione. Inde cùm Burgundiam reuiſurus cis Alpes deſcendiſſet, & iucundis ipſe nuntiis Heriberti ad regnum Francicum inuitantis perfuſus eſt, & nouo Berengarius diſcrimine circumuentus. Agebat ipſe, vt iam diximus, Veronæ munitiſſima vrbe, cuius incolas magnæ ſemper fidei & conſtantiæ viros expertus fuerat. Euenit fortè (quam ob cauſam incertum eſt) vt aliqui denique horum eius odio exarſerint, mentémque necis afferendæ induerint. Viſus ei factioni ad hoc C negotium feliciter peragendum Flambertus quidam, cuius filium è ſacri fontis lauacro exceperat Berengarius. Nō latuit iſtum Principem ab hoc vitæ ſuæ inſidias ſtrui. Sed cùm meritò poſſet è viuis eum tollere, munificentia & humanitate ſibi obſtringere maluit. Igitur cùm eum ad ſe vocaſſet, his peramenter verbis aggreſſus eſt. *Niſi multa te cogerent, Flamberte, inſigni mecum amore coaleſcere: admodum ſanè fuerat mihi procliue, in animū altiùs id admittere, quod multi claro ferunt ſermone, tuis caput meum inſidijs peti. Sed quantum ijs verbis fidei demo, tātum animo te velim reputare: nullis te rebus & fortunis auctum ornatúmque, niſi meo cunctas beneficio acceperis. Quo certè perfici oportet, vt neque amorem, neque fidem in te vnquam aduerſus me deſiderem. Equidem ingenuè profiteor, nullum ſuam maiori cura ſalutem tueri, quàm ego tuum ſtudio ſim honorem proſecutus. Hoc tibi perſuadeas opto, maioribus me muneribus certaturum, ſi tuam ſemper fidē experiar votis meis conſentaneam.* Hæc vbi pronuntiauit capaciſſimam ex auro pateram vino iuſſit impleri, eámque Flamberto porrigens talibus ad ipſum verbis vſus eſt: *Amoris mei ſalutiſque gratia, quod infuſum eſt, ebibe; vas ipſum dono meo poſſide.* Ad eam Flam- D bertus tectam animo proditionem diſſimulans, in eam Cęſari ſententiam reſpondit, quæ plurimum amoris fideíque proderet, omnémque ab ipſo metum procul amoliretur. Ceterùm vix ab eo diſceſſerat, cùm ad ſocios rectà contendit, quorum opera viribúſque adiutus atrocis facinus cædis perficere ſtatuerat. Exacto iam die iuxta templum Berengarius in amœnam pro more domunculam ſe recepit ſomnum capturus, eíque loco nullas adhibuit cuſtodias, quòd nihil formidinis ingruere videretur. Verùm vbi ſub Gallicinium è ſtrato ſeſe corripuit, agendíſque numini gratiis ſacram ædem ingreſſus eſt: accurrit extemplò Flambertus, armatámque vim iuuenum pertrahens irrumpit. Ibi ſonitus armorum pedúmque ſtrepitus nauantem precibus Cęſarem mouit; ideóque obuiam procedens, & Flambertum eminus cōſpicans, quid arma, quid ingēs hominū globus velint, ab eo requirit. Nihil aliud Flambertus renidenti vultu reſpondet, quàm eius ſalutis tuendæ cauſa eam iuuenum manum adduci. proinde poſito metu omni in medium ſe globum inferret. illic aduerſus eos, qui ne-

Berengarius iterùm regno in Italia priuatur. *Luitprand. l. 2. cap 16. 17. 18. Sigeb. Sigon. l. 6.*

Vitæ periculū adit. *Iidem auctores.*

In hoſtem quàm fuerit benignus & liberalis.

Digitized by Google

cem eius molirentur, iri defenſum. Sed nulla in animum admiſſa inſidiatum ſuſpi- A
cione vix in mediam ſe turbam inſinuauit Berengarius, cùm Flambertus à tergo in-
gentem in caput romphæam infligit, humíque cæſum porrigit. Hoc igitur exitu è
viuis ſublatus eſt Berengarius ſanctiſſimi viri ac Comitis Euerardi filius (quem nos
ſuprà memorauimus intra fines Gallo-flandriæ noſtræ Cyſonienſem Canonico-
rum Eccleſiam molitum, cuiúſque corpus hîc etiamnum hodie aſſeruatur) cuius
etiam mater Giſla, & nonnulli fratres tum Cyſonium, tum alia Gallo flandrici tra-
ctus loca ſuis nobilitauere virtutibus, velut anteà fuit narratum. Exſtant præclara per
Italiam eius in Eccleſias profuſæ liberalitatis monumenta. æternáque dignum illud
memoria facinus, quo Gilebertum hoſtem ab Hungatis ſeſe propugnantibus ca-
ptum, virgiſque cæſum benignè proſecutus eſt. cùm enim is in conſpectum eius vin-
culis conſtrictus ac ſeminudus raperetur, ac fortè partibus obſcœnis ob veſtis breui-
tatem detectis riſum adſtantibus moueret: vultum Cæſar auertit grauiter, lautum-
que ac veſtibus admodum pretioſis donatum liberè domum abire permiſit. Et præ-
buit certum eius innocentiæ argumentum, qui fuſus ea cæde ſanguis adeò lapidi B
ſemper inhæſit, vt nulla vnquam ablutione detergi potuerit. Hæc dum fiunt in Italia
cæſi ſunt Atrebatum iuxta Normanni, quos Ragenoldus adduxerat. Ex his ſexcenti
ferro perempti, in fugam coniecti ceteri: dum eos Adelelmus Comes adortus eſt.
Ex aduerſo, Giſlebertus Lotharienſium Dux Cameracenſem agrum, & Hannoniæ
regionem vaſtabundus incurrit. Ipſúmque pòſt Cameracum per negligentiam quo-
rumdam igne fuit deformatum. Subinde Seulfus Archiepiſcopus Remenſis alte-
ram Troſleij Synodum habuit. Illic cùm eſſet Stephanus Cameracenſis Pontifex, AN. 924
inter alia pro ipſo aduerſus Comitem Iſaacum, qui quoddam eius caſtellum furtim
occupatum incenderat, dicta ſententia eſt; íſque Comes promiſſa non leui pecuniæ
ſumma, in gratiam cum Epiſcopo redijt. Eo tempore Carolus Rex magnum vitæ
diſcrimen incurrit. Ea quippe turris incendio correpta eſt, in qua captiuus teneba-
tur. Anno proximè ſecuto venit has in partes, Heriberto vocante, Rodulphus Rex, AN. 925
ac dies aliquot Cameraci conſedit. Inde cùm Moſanam ditionem adijſſet, ibíque C
Giſlebertum & Othonem, qui grauiter ab eo diffidebant, in gratiam recepiſſet, haud
procul Atrebato Normannos in nemore conſidentes, obſidio circumuenit; ac poſt- AN. 926
quam ipſi eo de loco erumpentes Francos adorti ſunt, accepto vulnere, partem eo-
rum non modicam cecidit; ac ideò pacem cum ijs melioribus, quàm voluiſſent, pa-
ctus poſteà eſt conditionibus. Viſæ deinceps ſunt acies ignitæ per aërem ingenti AN. 927
conflictu concurrere. Et mox inualuit morbus grauis, tuſſi, febríque corpora homi-
num vehementer agitantibus: quo paucis menſibus magna pars tum Galliæ omnis,
tum Germaniæ hauſta fuit. Interim Romanus Pontifex Ioannes plurimùm inſiſte-
bat, vti Regem Carolum Heribertus è cuſtodia mitteret. Ex aduerſo eius voluntati
multa ſemper hic Comes opponebat, etſi minis incurrendi anathematis vrgeretur.
Verùm vbi Regem Rodulphum in Burgundiam iter feciſſe accepit: è carcere Sim-
plicem extraxit; ac cùm eo Remos profectus eſt. Inde Romam ad Pontificem Ma- AN. 928
ximum litteras miſit, quibus ſignificabat, eius votis obſequendi ſtudio, è cuſtodia
miſſum ab ſe Carolum; vtque regnum recipiat, daturum ſeſe operam. Idem cùm D
ſtuderet Normannos ſibi conciliare, filiúmque Odonem, quem ij obſidem habe-
bant, recipere: neutrum priùs impetrauit, quàm Regi Carolo ſeſe ſubmitteret, ac in
eius partes Epiſcoporum & Comitum Franciæ nonnullos pertraheret. Ad bellum
ſubinde hic ſe conuertit. Prope fines Gallo-flandriæ ad flumen Scaldim ſtabat Mori-
tania, munitum arte, locíque ingenio caſtellum. Eam Lotharij filij tenebant impoſi-
to firmo ſatis præſidio. Cùm igitur Heriberto minùs placeret ab Lotharienſibus id
caſtrum inſideri; exercitum eò duxit, ac poſt dies paucos munitione potitus, totam
in plana deiecit. Vbi verò certis nuntijs accepit, Ioannem Eccleſiæ caput ab Vidone
ob ſimultatem in carcere attineri: omnis in Simplicem obſeruantiæ oblitus, in cuſto-
diam eum denuò abdidit. Illic dum detinetur Carolus, Rodulphum inceſſit cupido
pacem cum eo componendi. Verùm poſt breue tempus multa oppreſſus triſtitia AN. 92
mortem Peronæ Simplex oppetijt. Quem filium is reliquit apud auunculum An-

glix

Berengarij liberalitas. *Sigon. l. 6.*

In hoſtem comitas. *Luitprand. l. 2. c. 17. Sigon. l. 6.*

Sanguis eius deleri non poteſt. *Ijdem.*

Normanni cæduntur.

Ager Cameracenſis vaſtatur. *Frod. in Chron.*

Cameracum deflagrat. *Frod. in Chron*

Synodus Troſleienſis, vbi Stephanus Camer. Epiſcop. *Frodoar. Chron. Baldericus.* *Frodoar. Chron.*

Rodulphus Rex Cameracum venit. *Frod. in Chron.*

Normannos cædit. *Frodoard.*

Acies in aëre, & morbus. *Chron. Frodoar.*

Ad inſtãtiam Romani Pontificis Carolũ Regem, Heribertus è cuſtodia liberat. *Flod. lib. 4. c. 21. Frod. Chron.*

Fidem ſe cũ alijs ſubiicit. *Frodoard.*

Heribertus Moritaniam capit, ac diruit. *Chron. Frod.*

Carolum in cuſtodiam iterũ retrudit: *Chron. Frod.* qui tandem ibi moritur. *Ijdem auctores, etſi varijs annis.*

Digitized by Google

A glię Regem profugus agebat, Ludouicus nomine. Sed eo ſpreto Rodulphus in Francos imperium retinuit. Exorta tunc grauis inter Veromanduorum Comitem Heribertum,& Hugonem Andegauorum Comitem ſimultas,quæ non leuiter belli
AN. 930. motibus Flandriam concuſſit, Arnulpho Comite in partes tracto. Lotharienſes Hugoni obſtricti Giſleberto Duce Duacum capiunt. Contrà Comes Arnulphus Mo-
AN. 931. ritaniam iuxta Tornacum Scaldi Scarpóque fluminibus irriguam, ac nuper iterùm munitam,& à Rotgarij filiis defenſam,de hoſtibus vi recipit;dein Atrebato potitur: fruſtráque hanc vrbem paullò pòſt Rodulphus & Hugo cingunt obſidio,ac tantùm inducias obtinent.

Hoc ferè tempore in S. Amandi monaſterio vitam viuere deſiit Hucbaldus. Multos hic annos Benedictinum gerens habitum religionem apprimè coluerat, vnàque variis animum diſciplinis imbuerat; vt non minùs verſus pangere, quàm proſam orationem ſcribere gnarus eſſet; vt modis muſicis aures mulcere, ac philoſophorum ſcitis animos inſtruere poſſet. adeò Milonem auunculum, quem idem
B monaſterium aſcetam & artium multarum magiſtrum aluit,ſtudio, eruditione, moribus referebat. Auctores habeo, qui memorent horum temporibus Elnonæ inſignem fama & doctrina ſcholam floruiſſe: ad quam ex omni Gallia Principum liberi mitterentur multiplici ornandi ſcientia, & præclaris formandi moribus. Exſtant non pauca vtriuſque monumenta, quorum ea plurimis placuere,quibus ipſi Sanctorum geſta celebrant. Non renuit Bertiniani cœnobij Antiſtes Rodulphus Hucbaldum accerſere, vt eo docente plus doctrinæ & ſapientiæ biberet. Et placuit Archiepiſcopo Fulconi eundem Remos euocare, vt plus nominis & celebritatis ei ciuitati
AN. 932. docendo compararet. Anno proximè ſecuto deceſſit è vita Tornacenſium Pontifex Airardus; eúmque magiſtratum excepit Walbertus Corbeienſis monaſterij An-
AN. 934. tiſtes. Et nondum exacto biennio è viuis ſubtractus eſt Stephanus Cameracenſium Epiſcopus. Hoc flagitante Lambras,aſſidens Duaco municipium,Eccleſiæ Cameracenſi cum fiſco regio, moneta, & telonio Carolus Rex conceſſit: eóque tamdiu do-
C no integrè frui Epiſcopis licuit, donec poſt aliquot annos Flandriæ Comes eius partem Duacum pertraxit, iuréne an iniuria, ſaltem potentia niſus. In eius locum ſurrogatur Fulbertus magno in Brabantia genere exortus. Conciliata poſtmodum inter Franciæ Principes pace, Aliſam Heriberti Veromanduorum Comitis
AN. 936. filiam Arnulphus Flandriæ Comes ſibi iunxit nexu matrimonij. Altero deinde anno Rodulphus, quem Franci Regem patiebantur, è viuis abiit. Et mox Francorum Principes ad Ludouicum Simplicis filium animos verterunt, eúmque per legatos ex Anglia reuocatum Regem ſuum fecere, paucis aduerſantibus, quos
AN. 937. eius ſtirpis odium ceperat. Eo regnante Hungaros barbaram gentem in Franciam, tranſito Rheno, incurſiones feciſſe, comperio. hîc ab eo flumine Oceanum vſque in multa loca ſæuiſſimè graſſatos. Viſus erat ſol eam perniciem prodigio quodam portendere, cùm cælo valde ſereno cœpit obtenebreſcere, & radios velut ſanguineos immittere domorum feneſtris. Eodem propè tempore Walbertus Nouiomenſis & Tornacenſis Epiſcopus è vita diſceſſit, eíque ſuffectus eſt Tranſ-
D marus aut Franſmarus. Hunc è nobili apud Atrebates cœnobio D. Vedaſti ſummum Annales referunt, inſigni virum pietate, ac monaſticis moribus florentem: ſtatimque ſuſceptis infulis Arnulpho Comiti Flandriæ auctorem fuiſſe, vti Gandenſe, aliáque monaſteria, nuper ab Normannis corrupta diſiectáue, priſtino nitori redderet. Neque ſuam Comes operam tam pio voluit officio deeſſe; omninóque ſuum laborem huius Præſulis ſtudiis coniunxit. Sic in primis loca quædam inſtaurata Gandaui. Tenebatur interim à Comite Rotgario Duacum. Sed is poſt-
AN. 941. eà captus, non priùs datis obſidibus ab Rege Ludouico dimiſſus eſt, quàm Arnul-
AN. 942. pho hanc vrbem reſtitueret. Inuaſit ſubinde magna Franciam & Germaniam fames ob inſignem annonæ caritatem, multóſque paſſim boues peſtilitas oppreſſit. At enim quoniam Arnulphum plurima domi,foris, pace, bello, inſignem fecerant: Ludouicus Franciæ Rex eo multus vtebatur, cum eo cõſilia frequens communicabat, magnas res etiam aggrediebatur. Circa Normannos Danóſue armis vel conſiliis

Rodulphus Frãciæ regnũ retinet.
Duacum capitur.
Frod. in Chron.
Moritaniam capit Arnulphus.
Frod. Sigeb.
Hucbaldus moritur.
Chron. Elnon. Sigeb. Trithem.
Laus eius.
Iidem auctores.
Vide Ioan. Couſin. de reb. Tornac. l. 1. c. 64. & l. 2. c. 5. Ioan. Iper. Flodoard. in hiſtor. Remenſ.
Airardus Nouiom. Epiſc. decedit.
Catal. Epiſc. Tornac.
Ei ſufficitur VVALBERTVS.
Frod. Chron. Catal. Torn Epiſc. Herim. Meier. Balder. l. 2. c. 21.
FVLBERTVS fit Epiſcop. Camer.
Bald. in Chron. l. 1. c. 68. & 69.
Frodoar Chron.
Arnulphus Comes vxorem ducit.
Frod. in Chron.
Rodulphus Rex moritur.
Frod. in Chron.
LVDOVICVS Simplicis filius Rex Frãciæ renunciatur.
Frodoar. Chron. App. Regi. Sigeb.
Hungari Frãciam infeſtãt.
Frod. in Chron. Meier.
Prodigium in ſole.
Sigeb. in Chron.
VValberto mortuo TRANSMARVS Nouiom. & Tornac. Epiſcop. creatur.
Frod. & Sigeb. Catal. Epiſcop. Tornac.
Comitẽ Flãd. ad inſtaurãda monaſteria excitat.
Iac. Meier lib. 2. Frodoar. Chron. Iac. Meier. lib. 2.
Arnulphus Fland. Comes magna pollet

Digitized by Google

apud Franciæ Regem au-ctoritate.
Iacob. Meier.

A

opprimendos, eum ſibi ſocium præſertim adhibuit. Vt iis hoſtem acerrimum ſe præberet, duo maximè Arnulphum ſtimulabant, erectus eò Comitatus Flandriæ, & accepta nuper à Danis iniuria. Ij námque Flandriæ fines paucis antè menſibus inuaſerant, multóque Flandros damno affecerant, agros eorum populando, & caſtrum quoddam vi armíſque ſubigendo. Igitur delectum in vtraque Flandria militem Arnulphus extemplò aduerſus Normannos & Danos eduxit. Sæpiùs ad fines Flandriæ pugnatum leuiter: cúmque placeret Pinciniaci ad Somonam fluuium colloquio pacem conciliare, Balduinus Arnulphi cognatus, & Rodolphi Cameracenſium Comitis filius Guilelmum Rollonis filium Normanniæ Ducem ex inſidiis adortus fœdo facinore occidit, an iubente Arnulpho incertum, ſaltem admodum læto, Regem eo ſéque hoſte maximo liberatum. Vehemens ſubinde calculi dolor hunc adeò Comitem vexauit, vt nullam quietis noctu & interdiu partem caperet. Quòd is opibus & diuitiis abundaret, multáque largiretur, medici frequentes aderant. Verùm ij cùm ſectionem corporis extrahendo calculo ſuaderent, prorſus id ſuſcipere abnuit id etiam affirmans, *Nolle ſe indulgentiùs viuere, vt inclementiùs mori inciperet.* Opportunè tunc ſecunda de Gerardo S. Gilleni Abbate, & Bronienſis cœnobij fundatore fama percrebuerat, eius precibus & virtute redditum nuper cæcæ viſum mulieri. Igitur Arnulphus id facinus animo verſans, in ſpem venit eius ſe viri auxilio ſanitatem conſequi poſſe: ſtatímque ad eum miſit, qui precibus infimis eius opem flagitarent, ſecúmque volentem adducerent. Verùm tametſi facilè vir ſanctus iter ad Comitem intenderit: nunquam tamen adduci potuit, vt vel corporis tactu, vel oratione ſanitatem redderet. Maluit aliò ſcilicet animi demiſſi cultor inſignis reſtituræ ſalutis gloriam traducere; iniuncta tum corporis inedia, tum pecuniæ largitione, ad promerendum numinis auxilium. Haud renuit tamen peracto miſſæ ſacrificio Chriſti corpus Arnulpho id auidè poſtulanti tribuere, cùm ſentiret eo velut medicamine præſentiſſimo ſalutem corporis ſui conſecuturum. Et mox recepto tam idoneo remedio, ingens Comitem cœpit cupido vrina veſicam exonerandi: cui rei dum indulget, erumpit vnà calculus, & repentè totus dolor abſcedit. Dici nequit quanta Flandriam omnem lætitia perfuderit eo ſanati corporis nuntio, quæ prius in magno luctu iacebat, ægrè tolerans eius dolores, à quo ſuam ſalutem pendere ſatis nouerat. Sed Arnulphus eo beneficio vehementer obſtrictus, præter oblatam ingentem vim auri, quam Gerardus arbitratu ſuo diſtribueret, omnium ei monaſteriorum, quæ per Flandriam, aut fines ei ſubiectos Diui Benedicti regulis adſtringebantur, curam impoſuit, id enixè precatus, vt ea libenter ſuſciperet, atque viſitaret; in ijs omnia ex animi ſui ſententia mutaret, faceréue, reuocandis ad frugem meliorem quà monachis, quà virginibus. Ea tunc octodecim numerabantur: ac in ijs erant D. Amandi Elnonenſe, Martianenſe S. Rictrudis, & Amatenſe Duaci. Quæ cùm pius Antiſtes omnia de Comitis voluntate complexus paternè fuiſſet, ita gnauus ad eorum curam incubuit; vt nihil eis deeſſe paſſus ſit officij ſui, eáque frequenter obiuerit, ac ſenſim perfecerit, vti religioſæ vitæ ſplendor effloreſceret.

Contra Normannos arma portat.
Meierus.
Cum iis poſteà de pace agit.
Frodoar. Meier.
At tunc Guilelmus Normannorum Dux ex inſidiis occiditur.
Frodoar. Chron Meierus.
Arnulphus ex calculo laborás per miraculũ ſanatur.
In vita S. Gerardi c. 23.
Ob id beneficium multas idem largitur eleemoſynas: & omnia Benedictini nominis monaſteria S. Gerardo ſubijcit.
Ioan. Iper. Iac. Meier. l. 2.

AN. 943 · B · C

Exactis duobus annis infelici exitu contra Normannos Ludouicus Rex Franciæ exercitum duxit. Ex Frodoardi narratione, ab Hailgrodo ita circumuentum Regem inuenio, vt is hunc ad colloquium ſecurè venientem ex inſidiis fuerit aggreſſus; ac multis Francorum occiſis fugientem, alij Normanni, quorum fidei ſe credebat in cuſtodiam abduxerint, ac deinde Hugoni Principi tradiderint. cùm hic aliquamdiu detinuiſſet, ad Regis Angliæ flagitationem è carcere aſſertum, & in regnum reſtitutum fuiſſe. Vt libris alij mandauere, collatis ſignis ab Rege & Normannis, pugnatum quidem acriter vtrimque eſt: multis tamen occiſis victoria barbaros aſpexit, viuúſque venit in hoſtium poteſtatem Ludouicus. Is cùm Hugonis Pariſiorum Comitis artibus Lauduni detineretur, Arnulphus Flandriæ Comes Othonem Cæſarem ad bellum exciuit, tantúmque apud eum valuit, vt iuſtas copias ad Regis liberationem ſecum in Galliam pertraheret. Duas & octoginta legiones in armis habuiſſe narrant Sigebertus aliíque. Ad eius famam exercitus tanto perculſum pauore Hugonem vt ſtatim Ludouicum è cuſtodia dimiſerit: Remos aliaque loca de hoſti-

In Chronico.
Ludouicus Rex contra Normannos pugnans vincitur & capitur.
Balder. l. 1. c. 71. Sigebert. Meſſ. Meie. Belleſor. alij
Othone ſuppetias veniẽte liberatur.
Iſdem auctores.

AN. 94 · D · AN. 946

bus

ANNI CHRISTI.

A bus recepta: Rothomagum matrem vrbium Normanniæ obſidio circumuentum. Sed illic occiſo nepote, quem magnopere diligebat, in Comitem Arnulphum Othonem grauiter exarſiſſe ferunt: extemplóque de Comite furtim vel capiendo, vel perimendo conſilia cepiſſe, vti Flandriam inuaderet, eáque potiretur. Verùm Arnulphus longo vſu ſatis edoctus, parum ei fidendum eſſe, ad primam eius rei ſuſpicionem occultè fugam arripuit, magníſque domum itineribus venit. Igitur cùm dolos parum procedere ſenſit Auguſtus, ad vim & iniurias ſeſe vertit. Nam mox è Normannia Comitem ſecutus maximam copiarum partem in Flandriam duxit. Quacumque iter fecit, nulli agro pepercit vel oppido. quæ nuda muris erant, incendio & rapinis vaſtata. quæ muri & præſidia tutabantur, magno ſaltem obſidij metu correpta. Qua igitur licuit, fœdè omnia populationibus hauſta per vtramque Flandriam ab extremis Atrebatum finibus Gandauum vſque, ſed præſertim vbi regionem vtramque lympidis aquis Liſa fœcundat. Vtque Gandenſes Auguſtus comprimeret, in Liſæ ripa caſtellum ex aduerſo vrbis condidit, ibíque validum poſuit præſidium.

Balder. d. l.
Ab Othone periculū Arnulpho Comiti ingruit.
Iacob. Meier. Crantz. lib. 3. Norueg. c. 11.
Eiuſque ditio multis dānis afficitur.
Meierus.

B Dein occupata Quatuor officiorum ditione, ab Scaldi in Oceanum foſſam duxit, cui nunc Othonianæ, propter auctorem, nunc Hontæ ſiue Cani, propter ingens aquarum murmur canum latratibus perſimile, nomen adhæret. Trepidatum aliquamdiu fuit tota Flandria, iis operibus Auguſti, & populationibus perculſo vehementer populo: donec is Cameracum adiit, ibíque ſalutatio, & muneribus ornato Pontifice Fulberto ad propria remeauit. Neque poſteà minus terroris Hugo Princeps in ſubiectos Arnulpho Comiti tractus inuexit.

AN. 947. Coacto ſiquidem exercitu eorum oppida quædam obſidio vallauit, omnémque adhibuit operam, vt in ſuam ea poteſtatem redigeret. Verùm Arnulphi tum potentia, tum vigilantia ſic omnis eius labor eluſus eſt, vt inglorius domum copias reduxerit. Poſt dies paucos Atrebatum Ludouicus Rex cum Artaldo Remenſi Archiepiſcopo venit, Arnulpho flagitante; ac inde ad Monſtrolij expugnationem cum eodem Comite profectus eſt.

Balder. l. 1. c. 71.
Hugo fruſtra in Flandriam exercitum duxit.
Chron. Frodoar.
Ludouicus Rex Atrebatum petit.
Idem.

AN. 950. & 951. Vt maiora mala timerentur, ſequentibus annis multus per Gallias terræ motus impulit: dein paullò pòſt ingens ſolis defectus, & multos dies cometa cruentum

C crinem porrigens. Nihil tamen præter timorem. Flandris ingruit quamuis rurſum copias Hugo in hanc traxiſſet regionem, bellúmque moliretur, Arnulpho regiis opibus & auxiliis freto, ac diligentia & virtute damna omnia procul auertente. Et quò plus hic opum ſibi filióque ad firmandum imperium conciliaret, Mathildem Hermanni Saxonum Ducis filiam Balduino vxorem quæſiuit, magnáque celebra-

Sigeb. in Chron. MSſſaus alij.
Hugo rurſus incaſſum Flandriam tentat.
Frodoar. Chron.

AN. 953. uit pompa nuptias. Interim Tranſmarus Nouiomenſium & Tornacenſium Epiſcopus ex hac vita migrauerat; iámque Rodulphus multa vir religione ac virtute præditus eam vtramque Eccleſiam moderabatur: cùm nouus ab Hungaris metus Belgas inuaſit. Ij Ducis Lotharingiæ Conradi euocatione Hannoniam aduerſus Raginerium Comitem ingreſſi ſunt. Sed horum furor minimè Flandros attigit. Poſtquam enim Carbonariam ſiluam Gallo-flandris proximam regionem vaſtauere populando, Cameracum verſus ex tractæ ſunt copiæ, dein Remos traductæ. Quid verò tunc aduerſus Cameracum barbari ſint moliti, quamúe operam Cameracenſes

RODVLPHVS Nouiom. Epiſc.
Frodoar. Chron. Tabb. Tornac.
Hungari in Belgio ſæuiunt.
Frodoar. Chron. Fulcuin Balder. in Chron. lib. 1. c. 74. Sigeb.

D dederint, vt horum conatus frangerent, placet hoc loco latiùs paullò deſcribere: vt patriis aliquid rebus tribuam. Cùm itaque Fulbertus ciuitatis huius Pontifex multas in vicinia Eccleſias igni barbaræ gentis corripi, aliáque loca eiuſdem maleficio peſſundari animaduerteret; non imprudenter ſecum ſtatuit, parem Cameraco cladem ingruere. Quamobrem muros vrbis feſtinanter inſtaurari præcepit, nouáſque circumduci munitiones: éque templo in ſuburbiis aſſito S. Gaugerici corpus in beatæ Virginis ædem honorificè tranſtulit. Vix iſta fuerant perfecta, cùm ſeſe Hungari iuxta Cameracum ingenti ſpatio diffudere octauo Idus Aprilis. Vt his obſiſterent, parum erat in ſuburbanis hominibus virium: ideóque in vrbem tempeſtiuè recepti ſunt; ſolis ferè S. Gaugerici Eccleſiæ Clericis ad huius loci tutelam remanentibus. Igitur barbari nuſquam impediti ſuburbia diripiunt, flammiſque corrumpunt. Inde propiùs ad mœnia magno furore rapiuntur, vt ea viribus adorti, in vrbem ſternant aditum. Contrà, ciues è propugnaculis & munitionibus eos aſcenſu prohibent;

Fruſtra Cameracum ab Hungaris oppugnatur.
Balder. Chron. Camer. l. 1. c. 74.

quoſdam

Digitized by Google

A quoſdam grauiter lædunt, alios interimunt. Cùm ea concertatio vtroſque multum tempus fatigaſſet: à mœnibus Hungari modicè recedunt, ac ſecundùm Scaldim fluuium ad prata recipiunt; vt feſſa cibo potûque corpora reficiant, ac nouis ſubinde muros inſultibus nonnihil recreati aggrediantur. Perſeuerant interim Cameracenſes in mœnibus, & propugnaculis, ibíque ad omnem nocendi hoſtibus occaſionem excubant.

Hungarorum Regis nepotẽ Cameracẽſes occidunt.

Fortè quidam barbari Regis nepos, quem ſcientia rei militaris clarum fecerat, cum pauculis animaduerſus eſt ſeriùs, quàm ceteri, à munitionibus ad prata diſcedere. Illic Odo vir acer animo, & manu promptus, rem aliquam fortiter agendi nactus opportunitatem, è ſociis aliquot pari præditos virtute, & fundendi pro patria ſanguinis prodigos eligit, ac cum iis illum derepentè adoritur. Tam ſubita territi hoſtes inuaſione, alius aliò fugam arripiunt, ſolúſque nepos regius arma ex aduerſo expedit, quòd ingens animus fugæ præſidium aſpernaretur. Sed quamuis nonnullos è ciuibus ferro læderet, victus tamen ad extremum ipſe ſuccubuit: deſectúmque caput eius in vrbem Odo detulit. Eo mox è conto in mœnibus defixo ſublimiter oſtenſo, vt lætitiam cepere Cameracenſes, ita Bulgio Rex nepotis dolore ſaucius B

Hinc acriùs à barbaris, ſed fruſtra oppugnantur.

iracundia vehementer exarſit. Ergo ſuis protinus ad vindictam ſtimulatis, muros validiori, quàm priùs, impetu verberat, omnémque adhibet operam, vt per ruinas in vrbẽ paret aſcenſum. Suis è contrario minimè deſunt partibus. Cameracenſes horũ alij telis hoſtẽ petere; alij ſaxa trabéſque de muris voluere; alij alia properare: vt omni barbarus aſcenſu aditúque prohibeatur. Dum hos patriç amor in omnẽ trahit defenſionem; illis ob cæſum Ducem furor animos acuit, pius Pontifex Fulbertus nunc in beatç Mariç Baſilica huius ſanctiſſimç Virginis, ac beati Gaugerici ſubſidia in preces & lacrymas effuſus flagitat: nunc inde ad mœnia properans, ad fortiter agendum, éque cælo præſtolandum auxilium ardentibus ciues vocibus hortatur. Ita redintegratis propugnantium animis & viribus, cùm nihil promouent barbari: ſerióne, an dolo, quietem armorum pacémque hi proponunt; ac ſi caput regij nepotis è pertica tollatur, ipſiſque reſtituatur, omnem ſe prædam relicturos, alióque mox abituros, promittunt. Nullam ſponſioni fidem ciues adhibent, teliſque, non verbis, hoſtibus C

Ab incendio templum S. Virginis Mariæ aquæ luſtralis infuſione praſeruatur.

reſpondent. Itaque ergo per oppugnationem vrbe potiundi ſpe ſublata, de ſanctiſſimæ Chriſti parentis templo flammis abſumẽdo mentem Hungari capiunt: ac ſtatim tectum eius ignitis petunt iaculis. Et iam ardere hoc cœperat, prorſúſque in cineres abiiſſet, niſi Clericus quidam conſcenſa celeriter turri luſtratum ſacris verbis laticem in flammas ſparſiſſet, eóque vim ignis obruiſſet protinus diuina fretus potentia. Id cùm animaduerterent hoſtes, ad D. Gaugerici ædem impetum conuertunt, eamque totis viribus adoriuntur. Verùm qui cum aliis hanc tutabantur Canonici adeò ſe fortiter eorum conatibus oppoſuere, vt nulla præbuerint parte aditum: fruſtráque laminis plumbeis, quibus obtectum culmen erat, ardentes malleoli cum ſagittis ad ciendum incendium figebantur. Igitur omni vrbis ac templi deſperata expugnatione aliò ſe confeſtim barbari contuliſſent, niſi quiſpiam è campanili telum in confertam eorum multitudinem intorquens, ipſorum furorem concitaſſet denuò.

S. Gaugerici templum capitur, & comburitur.

Tentata tunc ſcilicet iterum huius ædis oppugnatio, tandémque vi obices perrupti ſunt. Ibi tum Canonici, tum alij permulti ſanguine ſuo ferrum imbuere. Per laquearia D. ignis in tectum coniectus: ac confeſtim ea ſacra moles tota flammis exarſit, variis è partibus liquati plumbi torrentibus propiùs accedentes infeſtantibus. Sed in vrbem ſæuiendi prærepta poteſtate, cum captiuis & præda Bulgio Rex copias ſuas in Franciam deduxit.

Ludouicus Franciæ Rex obit. *Frod. Chron.*

AN. 954. Non longo pòſt tempore Ludouicum Franciæ Regem mors abſtulit; poſtquam apparentem in via lupum admiſſo celeriter equo ſecutus cecidit, indéque grauiter læſus, lepram contraxit. Quem de coniuge ſuſceperat, & puerum relinquebat, opum regnique factus eſt heres Lotharius vixdum exuta pueritia.

FVLCHARIVS fit Nouiom. Pontif. *Frod. Chron. Tornac. Chron. Herman. Iac. Meyer. l. 2.*

Sub eius initia fatis abſumptum reperio Tornacenſium & Nouiomenſium Antiſtitem Rodulphum, eique datum ſucceſſorem Fulcharium. Ferunt eum Franciæ Regis coquo principe prognatum in D. Medardi cœnobio religionis habitum cepiſſe. inde cùm Decanum ageret, malis artibus, erogata præſertim pecunia, Pontificias dictatum ſe-

Qualis fuerit. [illegible]

dium infulas adeptum. haud ampliùs decem & octo menſibus ſacrum tenuiſſe magiſtratum.

Digitized by Google

[illegible] ... dictorum Epiſcopatuum [illegible].

[illegible] multa variis in locis [illegible] templa [illegible] ordinis fulmine afflati, conſumpti [illegible] mortalis [illegible] portenta, multoſque peſtil[illegible] as abſumpſit. Feliciter [illegible] Fulbertus Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex. [illegible] poſt eum [illegible] Berengarius Othonis Auguſti [illegible]. Sed in eum breui [illegible] odium concepere Cameracenſes propter aſperos mores, vitamque [illegible] [illegible] Germania, quo negotia pertraxerant, redeuntem intra muros admitte[re] [illegible] tenuerunt. Vſſit ea res vehementer Berengarium, cui plus animi [illegible] quam Pontificiæ mentis, & piarum artium. Igitur intrandi vrbem deſide[rio] incenſus, ad Flandriæ Comitem Arnulphum venit: cum eo de Cameracenſium ſeditione admodum queſtus, Lambras ipſi, villam pulcherrimam ac Diuæ Virginis Cameracenſis patrimonium, vltro donauit; idque tantùm pactus eſt, vt cum exercitu Cameracum peteret, idque vi ſubactum ſibi reſtitueret. Accepto munere Arnulphus ſtatim in armis conſtitit, & cum magnis copiis Cameracum verſus [illegible]. Eius de aduentu Cameracenſes accepto nuntio trepidare cœperunt: [illegible] rebus conſulerent, tantiſper duxere odiis abſtinendum, donec Epiſcopo in vrbem recepto, Comitis copias & potentiam auerterent. Igitur miſſis aliquot proceribus, qui Berengarium ſalutarent, eíque nuntiarent, poſitis ſimultatibus ſine noxa vrbem ingredi licere, nullo negotio rem omnem ex animi ſententia confecere. Nam mox Arnulpho copias domum reducente, pacificus vrbem Berengarius intrauit. Verum is paullò pòſt, ſeu leuitate animi compulſus, ſeu Comitis odio ardens, ab eo vi Lambras extorſit: adeóque minatus eſt, ſi porrò pergeret ſibi vendicare, multis ſe copiis in Flandriam vtramque penetraturum; ibi omnia ſe correpturum ferro

[9]58. flammíſque. Ita vix iunctas Gallo-flandriæ Lambras vis abiunxit. Verum Berengarius biennio pòſt à S. Gaugerico per ſomnium apparente grauiter virga percuſſus, animam efflauit Coloniæ. Archiepiſcopi Brunonis opera Engrannus, qui vitam monaſticam Corbeiæ fuerat profeſſus, magna vtriuſque populi voluptate poſt eum Epiſcopalibus infulis ornatus eſt. Et reſpondit eius Principis opinioni, cùm magna ſubditos charitate complexus, inſignem ſe præbuit dominicæ vineæ cultorem. Magno natu tunc erat Flandriæ Comes Arnulphus. Et quamuis multa præſtaret prudentia, minùs tamen ob fractum variis laboribus corpus idoneum ſe

D ſentiebat rebus agitandis. Dein magna ipſum ceperat cupido vitam in otio piis operibus tranſigendi. Igitur Balduinum (quem matura ætate filium habebat, cuique tam natura bonum ingenium, quàm varius rerum vſus multum prudentiæ ſuffecerat) cenſuit publicæ rei admouendum; habitiſque Gandaui comitiis Flandriæ Comitem eum dixit, abdicatis à ſe curis principalibus. Ferunt Balduino præter prudentiam & induſtriam, multum animi viriúmque fuiſſe, ac vigilantiæ plurimum. Non pauca Flandriæ oppida, quæ barbari vaſtauerant, in melius ab eo reſtituta: multis in locis rerum venalium nundinas, & ſtatos mercatus conceſſos. quod parum pecuniæ Flandris ſuppeteret, inducta per commutationem rerum commercia. ita iuſſum, vt gallinis duabus anſer, duobus anſeribus nefrens, tribus agniculis veruex, tribus bos vitulis venirent. in Flandriam varios eum texendi pannos artifices im-

[A]N. 959. miſiſſe, & ſtatuiſſe, parandis opibus. Incuſſit anno proximo metum ingentem mortalibus non leue oſtentum. Nam quibuſdam diuinitus aſperſæ crucibus veſtes fuere non-

[Marginal notes:]

[illegible] Fulbertus Camer. Epiſc. [illegible] [illegible] Chron. [illegible] Chron. BERENGARIVS [illegible] Othonis [illegible] Cameracenſis [illegible] vrbem non [illegible] [illegible] 80.

[illegible] Baldericus l. 1. c. 83. Tabula Atreb. Eccleſ.

ENGRANNVS Cameracẽſis Epiſc. renuntiatur. Idem.

Ob magnam ætatem, & quietis amorẽ BALDVINVM filium Flandriæ Comitẽ cõſtituit Arnulphus. Iac. Meier lib. 2. Iac. Marchant. lib. 1.

Qu[ali]s fuerit Balduinus [illegible] & qui[illegible] in Flandria. [illegible]

[illegible] 53 b. Chron.

Arnulphus Senior it Remos, & quædã ibi offert. Frod. Chron.

nonnullis fœda ſanie, & lepræ perſimili perfuſa pallia. Ho[illegible] fere [illegible] phum Comitem Balduini parentem Remos iuiſſe comperio D[illegible] V[illegible] turum. illic multum Eccleſiæ Deiparæ matris auri pondus [illegible] cherrimo capſas opere, quibus Diuorum Nicaſij, Eutropiæ, & C[illegible] ſonio illuc delati Fulconis ætate, conderentur. Et vix elapſ[illegible] biennio [illegible]

Balduinus Iunior decedit. Iac. Meier.

Comitem mors immatura Flandris eripuit, poſtquam ſuor[illegible] Regi Lothario aduerſus Normannos bellum gerenti victoriam [illegible] rum, ſeu variolarum morbo periiſſe aſſerunt Bergis. E Math[illegible]

Quod Arnulphus eius filius paruus eſſet, Senior denuo gubernauit. Meier. Marchãt.

ſupererat Arnulphus nomine, pauculos annos natus, ideóque [illegible] gubernaculo. Quamobrem rurſus in Arnulphum Balduini pa[illegible] munus recubuit. Dum igitur is operam nauat moderandæ priſtin[illegible]

Engrãno defuncto ANSBERTVS nuncupatur Camer. Epiſcopus. B.alder. l. I. c. 86.

Cameracenſibus & Atrebatenſibus eripitur Engrannus, tertio, poſtq[illegible] occeperat, anno vix expleto. Qui ſuccederet, Ansbertus præferun[illegible] nachum ſimul Atrebatentem, & Cameracenſem Archidiaconum [illegible] nùs litteris tinctus, quam probis moribus illuſtris. Verum Arnulp[illegible]

Arnulphus Senior nepotem ſuum ARNVLPHVM Flandriæ Comitẽ dici curat: Meier. Oudegh. Marchant. Frod. Chron.

miùm ſe ſentiens annis feſſum, & laboribus debilitatum, habito Ganda[illegible] tu, Flandrorum proceres eò perpulit, vti nepotem Arnulphum Com[illegible] mitterent, eúmque Principem ſuum obſtricta fide agnoſcerent, p[illegible] mortem oppeteret. interim quamdiu vita ſuppeteret, nihil ab ſe delut[illegible] ti, ſeu potentiam, ſeu conſulta res eius poſcerent. Igitur eo negotio ex [illegible] tentia confecto, quantùm potuit, Flandriæ rebus & nepotis conſulu[illegible] tempus id fuit. Nam quartus poſt filij deceſſum annus viuis eripuit. Ergo n[illegible] præſidio Arnulphus Iunior Balduini filius parum erat opportunus, prop[illegible] tem, moderando Flandriæ populo, ſuſtinendíſque hoſtibus. Eam ob rem h[illegible] tia regioni parum fauſta fuere: ſtatimque Gallo-flandriam ingens calam[illegible]

Lotharius Flandriæ Comiti quædam oppida eripit. Fredoar. Chron. Balder. l. I c. 99. Chron. Camer. Sigebert. Iacob. Meier. lib. 4. Oudegherſt.

cumuenit. Ea tempeſtate Francis adhuc imperabat Lotharius, homo cupid[illegible] mis gaudens. Igitur hunc ætas Arnulphi in contemptum, ipſa cupido in Ga[illegible] flandriæ inuaſionem perpulit. Et præſto fuerunt ingentes copiæ, omniſque gene[illegible] arma, commeatus, machinæ. Captæ primo incurſu Hanæ, dein Atrebatu[illegible] priuſquam Arnulphus exercitum cogeret, vnà nuntij Gandauum ei pertulere [illegible] vrbes in poteſtatem veniſſe Francorum; & Lotharij Regis legati eodem ve[illegible] Duacum, aliáque cis Liſam ſita Flandriæ oppida repetitum. Interim Lotharius

Duacum repetit, & obſidet.

Duaco (vrbem eam Senior Arnulphus iam antè de Francis receperat) copias cir cumducit. vti ſe dedant incolæ, per fecialem imperat. æquum ſe fore, ac leni eos imperio habiturum ſpondet, ſi ſponte ſua ſéque ipſi permittant. ſi machinas exſpectauerint, armiſque muros propugnare inſtiterint; multa in eos vi graſſaturum; nulli parſurum poſteà. Verùm vbi Duacenſes pernegant ſibi licere inconſulto Comite vrbem tradere; eum ſe locum tueri paratos aſſerunt, quem ſuæ fidei commiſſum ſatis noſſent; ſi locos alios leui negotio ſubegerit, ſpem ſe capere ex cauſæ ſuæ iuſtitia, plus virium & virtutis percepturum, quàm ſibi promiſerit; quidquid cupido itaque ſuaderent, id omne maturaret; pro Comitis ſui & patriæ defenſione paratos ſe cuncta etiam extrema perpeti: ad oppugnationem conuertitur. Ergò diſpoſitis D aptiſſimo loco machinis & tormentis quamplurimis, vbi muri maximè infirmi à

Et ad deditionem cogit. Meier. Oudegh.

captiuis dicebantur, vehementer vrbem quatit: tantúmque terrorem ciuibus longa iam pace mollioribus, magno apparatu, & tumultu obſidionis iniicit, vt paucis diebus deſperato Comitis auxilio, æquis ſe legibus dedant. Exinde tractus per reliqua Gallo flandriæ loca exercitus. Quæcumque cis flumen Liſam iacebant, vno impetu correpta: ipſo Rege nullam belli cauſam aliam prætexente, quàm hunc terræ tractum ab Comitibus Flandriæ ſuis maioribus ereptum fuiſſe. Neque vſquam eius viribus vel potuere, vel auſi ſunt incolæ obniti. tantum trepidationis ferita

Ne vlterius Rex procederet, quorundam legatione, & auro factum.

Francorum afferebat, qua iam cognouerant populos alios grauiter attritos. Et iam facilè patebat in alias Flandriæ ditiones aditus, poterátque Lotharius iis potiri. Sed quidam procerum Flandriæ ad Regem legati, rem ita compoſuere, multis Francorum auro corruptis, vt copias in Franciam Lotharius remiſerit. Intereà loci Ant-

bertus,

[illegible] Cameraco [illegible] in Cameracum [illegible] Robertus [illegible] Id enim Augustus [illegible] apud [illegible] Præpoſito [illegible] ab eadem Cameraco [illegible] Biennio [illegible] Hadulphus Nouiomenſium & Tornacenſium [illegible] Leodulphus excepit. Creſcebat in[illegible] Flandriæ Comes, [illegible] per ætatem [illegible] idoneus iam [illegible] Regis Berengarij [illegible] magnas opes, & auxilium traxit. [illegible] Reipublicæ adminiſtratio [illegible] conciliauit ſuorum beneuolen[illegible] ſtuderet, ne [illegible] diuites [illegible] cum belli artibus clarus [illegible] Comitibus, illi Hannoniæ, huic Lo[illegible] bello [illegible] Atrebatum, Duacum, [illegible] Flandriam [illegible] memorabile accidit [illegible] in terram defoſſum [illegible] corpus, quem ſuprà me[illegible] Monachis præfuiſſe: idemque perparum ei [illegible] honoris impendebatur. Cùm igitur diuino numini placuiſſet eius ſancti[illegible] viri ſacris exuuiis plus dignitatis & venerationis arceſſere, per ſomnum ipſe [illegible] ſacerdoti intra cœnobij clauſtra videndum ſe exhibuit procero corpore, [illegible] decoro, capillis albentibus, inſignique amictu. Ac tunc eum, ſuauiter [illegible] verbis affatus eſt: *Ne differ, Malgere, meo nomine Antiſtitam Iuditham allo[illegible] præcipere, vt omni abrupto impedimento, è terra corpus meum refodi curet, popu[illegible] exhiberi.* Ad has voces attonitus hæſit Malgerus, ac trepidus reſpon[illegible] idoneum ſe futurum eius rei nuntium, nullamque ſibi præbitum iri fi[illegible] nihilominus eum Ionatus, ac, niſi paruerit, verberibus onerandum mi[illegible] Verum etſi tertium vir ſanctiſſimus apparuerit, eademque verba toties [illegible] nequaquam ab Malgero tamen impetrari potuit, vt eius mandata Iudi[illegible] [illegible]. Dubitabat ipſe ſcilicet, verane eſſent, quæ offerebantur, an vana [illegible] ſomniorum imagine. quòue certitudinem aliquam eliceret, ieiunijs, pre[illegible] eleemoſynis operam dabat continuam. Ergo rurſus ad eum deſcendens Io[illegible] tam arridenti vultu, blandóque ore, verùm irato perſimilis, baculo, [illegible] manu gerebat, in ſcapulis vehementer ipſum verberat, hiſque inſuper incre[illegible] verbis: *Quod mandata neglexeris mea, tantóque mei corporis venerationem tempore [illegible], ab hoc die pane minimè veſceris, donec præſtitutum à Deo pœnitentiæ tempus [illegible].* Et manè ſenſit Malgerus, cùm ſurgeret, contuſum grauiter corpus; to[illegible] contremens membris cœpit panis nauſea vexari. Nulla igitur interpoſita mo[illegible] in Iudithæ conſpectum ſe contulit, & quæ Diuus imperauerat, explicuit omnia. [illegible] doctus malo perſuadere contendit, vt ea ſanctum corpus ocyſſimè humo [illegible]. Fidem Malgero equidem adhibuit Iuditha, verùm occupationibus [illegible] impedientibus, aut obliuionem inducentibus, in annui curriculi ſpatium [illegible] Malgero interim non parum affecto, vel propter continuum panis [illegible] vel propter vehemens eleuandi corporis ſacri deſiderium. At enim poſt[illegible] ſublata ſunt impedimenta, nihil diſtulit Iuditha Epiſcopum Camera-

[Margin notes:] [illegible] Nouiomenſium Epiſcopus [illegible]. *Frod. Chron. Hermã. Chron. Catal. Epiſcop. Tornac.* Arnulphus Comes [illegible] *Iacob. Meier. l. 2.* [illegible] *Marchant. l. 2. Flandr.* Bella in Hannonium, & Francum. Eleuatio corporis S. Ionati Abbatis Martianenſis quam ob cauſam, & quo modo facta. *Libell. M. S. Martian.*

 cenſem

[illegible] enſem & Atrebatenſem viſionis [illegible] dignitate [illegible] Marianas [illegible] reliquie [illegible] Multa ergo ſacra [illegible] cum [illegible] [illegible] quibus [illegible] ſuum officium [illegible] egeri grates [illegible] tribuunt [illegible] illam adeo [illegible] nulla terrarum [illegible] nepoti ſuo [illegible] hereditate perpetua poſſidendam [illegible] ad [illegible] addunt [illegible] religio in parthenone [illegible] cat eam [illegible] S. Ionatos elegerit, per quam [illegible] morum emendationem vna ſtimulauerit, perduxerit [illegible] Chriſti ſupra nongenteſimum ſextus & ſeptuageſimum [illegible] & Atrebatenſis Pontifex Coloniam profectus [illegible] di Coloniam frequentes metus, ac triſtitia, quibus [illegible] rum factiones ac rebelliones, angebatur, cauſam dederunt [illegible] dum, quo tempore Chriſti corpus erat ſumendum, [illegible] dam in ſanctas eius manus ſponte conuolaſſe, non dubio [illegible] Gemuit aliquamdiu eo paſtore orbata tum Cameracenſis [illegible] ſis. Quod enim aduerſus Sclauones Otto, Imperator [illegible] ſum gereret, nullus ante Pontifex ei donatus quam [illegible] circa Chriſti natalem eſt reuerſus. Interim Lotharius [illegible] Atrebatenſis res inuaſit: iámque paſſim timebatur, ne [illegible] eáque potitus vrbe Pontificalibus bonis inhiaret. Ea [illegible] Flandriæ Princeps Arnulphus Lotharingiæ Ducem Carolum [illegible] rem, celerrime conuenerunt: & quoniam ſatis per [illegible] Lotharingiæ Ottonem ipſum præfeciſſe, vt multis obnoxius [illegible] tharium conſurgeret, ſi forlan ab hoc fines eius bello tentarent [illegible] díſque verbis adhortati ſunt, vt Cameracum ſe conferret [illegible] Regem, & alios omnes, qui ſiniſtrum aliquid moliretur [illegible] illuc, quo volebant, ipſum impulere, cum eo ad hanc vrbem [illegible] Verum Carolo illic cum firmo præſidio conſiſtente, longe [illegible] nati Comites animo præceperant, euenere. Vt enim tardo [illegible] minimeque ad publica negotia recte obeunda idoneus ad res [illegible] inuadendas, quam tuendas, prauis abreptus eſt conſiliis. Id [illegible] dus & Arnulphus, eo Duce relicto, pedem Cameraco ex[illegible] eius ſocietatem magnam ſibi notam inuri ſentirent. Ergo [illegible] bitrio Carolus maiora in dies perpetrare auſus eſt. Etenim [illegible] tum Pontificijs cenſibus abutens, etiam coniugem ſuam [illegible] uit, eiuſque thalamum eſſe voluit Epiſcopi cubiculum [illegible] Pontificis, in continuas effuſis comeſſationes Eccleſiæ bonis [illegible] dum vilibus fœdauit. Ad hæc vetitis promercationibus è beneficiis [illegible] varius officiis ad ſacras ædes pertinentibus, multum corradebat [illegible] ciues Cameracenſes vel conſpicerent, vel intelligerent [illegible] [illegible] Quibus grata virtus erat, iis grauiter [illegible] [illegible] aut ſceleribus paſcebantur, [illegible] lætari, & apud Carolum [illegible] videri [illegible] Cæſaris aduentum expectabat, [illegible] longiorem optare, vt diutius morum [illegible] [illegible] ſerius, quam res poſcerent, [illegible] [illegible] eodem Auguſto repetiit. [illegible] [illegible] Epiſcopo, in Rothardum [illegible]

Inter hæc [illegible] Atrebatenſis [illegible] Coloniæ [illegible]

Interea [illegible] [illegible]

Bald. ibid.

[illegible] ob [illegible] Imperatorem

Bald. l. 1. c. 1[illegible]

Intereà Epiſcopatum Atrebatenſem inuaſit Rex Lotharius.

Bald. l. 1. c. 100

Carolus Dux Cameracum venit, vt id aduerſus Lotharium defenderet: ſed potiùs ille omnia peſſundedit.

Balder. ibid.

Rothardus Cameracenſis Epiſcopus.

Bald. c. 1.

[illegible] tunc inuidæ, quem paullo poſt Adalbero Remenſium Antiſtes [illegible]. Dum hic rerum ſuarum in vtraque diœceſi ſatagit, Nouio-[illegible] & Tornacenſibus eripitur morte Lendulphus, eique poſt biennium Rad-[illegible] ſufficitur. Non paruo deinceps exacto tempore, annis iam maior Arnulphus [illegible] Comes in extremam prope calamitatem ſuos adduxit. Lotharius Franco-[illegible] Rex vitam cum morte mutauerat. Eum Ludouicus filius exceperat [illegible] vixque annuum fuerat eius imperium. Qui ſuccederet, Lotharingiæ Dux Carolus ſupererat, defuncti Lotharij frater, cuius antea mentionem fecimus: eum-[illegible] aſpiciebant. Verum Hugo Capetus, Hugonis Pariſiorum Co-[illegible], eiuſque Roberti nepos, qui regnum prius inuaſerat, Odone mortuo, ad [illegible] Franciæ regnum totus exarſit: & quo plus animorum ad id facinus [illegible] multi ſenſim procerum in partibus fuere. Igitur Carolum armis adortus [illegible]. Exinde breui regnum adeptus, indicto ſuſcipiendis decoribus die Princi-[illegible] omnes adeſſe iuſſit Nouiomi. Præter Flandriæ Comitem Arnulphum, nullus [illegible]. Cur tantam ſolus inaugurationem minimè celebrauerit, eam ſcilicet cauſam [illegible]texuit, haud æquo ſe laturum animo, cum ab omnibus ornari Franciæ Regem, [illegible] ſummam Caroli Magni proſapiæ iniuriam faceret, ex qua etiam ipſe fluxiſſet. [illegible] Hugonis animum ea Comitis proteruia: & quamquam ipſe minùs ar-[illegible] belli, quàm conſilio valeret; nihilominus tamen ingentes copias collegit. His [illegible] & tormentis omnium generum inſtructus, in fines Atrebatum mouit. Ca-[illegible] ibi Origiacum (nunc Atrebatum vocant) & quidquid Atrebatenſi nomini [illegible]rebat multáque paſſim illic incendio conſumpta, ſed præcipuè D. Vedaſti cœno-[illegible]. Ductus inde ad Liſam exercitus. Quæcumque flumen iſtud prætexunt, oppi-[illegible] omnia & arces in poteſtatem redacta. Videbat ea non æquis oculis Arnulphus: [illegible] quoniam ingentis erat animi, grauiſſimo dolore ſauciabatur. quia tamen neque [illegible]es domi ſuppetebant, neque conſilia, quibus Regis copias & furorem auerteret: [illegible]ntiſper ſeſe continuit, donec aliunde ſubſidia depoſceret. Ad quem præſertim [illegible]nfugeret, Normanniæ Ducem Richardum elegit, hoſtem anteà, & cuius patrem [illegible]m Lothario Rege grauiter infeſtauerat. Ergo miſſis ad eum legatis, veteres ini-[illegible]micitias obliuione deteri poſtulauit, in amicitiam magnis ipſum pollicitationibus [illegible]lexit. Vti Capetum emolliret, atque ab eo res ſuas ſibi reddi peteret, præcipuum le-[illegible]ationis caput erat. Magnam Richardus ætatem agebat, ideóque veterum oblitus [illegible]iuriarum facilè poſtulatis Arnulphi aures præbuit. Igitur apud Regem cùm pru-[illegible]denter egiſſet: nihil minùs conuenire regni primordiis, quàm odia & ſæuitiam; mul-[illegible]ta diſſimulando, quædam parcendo, conciliatis beneuolentia ſubditorum animis, imperia Regum facilè tolerari oſtendiſſet: tum denique Arnulphum in Hugonis amicitiam reſtituit; adeóque perfecit, vt quæ amiſerat, cuncta reciperet, poſtquam obſtrinxiſſet Roberto Regi fidem patris voluntate nuper coronam adepto. Cete-rùm haud multò pòſt eundem Comitem æſtuans febris ardor exſtinxit, magno Flandriæ luctu, & diſcrimine. In Gandenſe B. Petri monaſterium inſigni pompa funus eius illatum eſt.

D

[illegible] RADBODVS creatur Nouiom. & Tornac. [illegible]
Her. m. Chron. Catal. Epiſc. Tornac. Demochares.
Lothario mortuo LVDOVICVS regnat.
[illegible]
Hoc defuncto turbæ exoriuntur pro ſucceſſore.
Nangius. Sigeb. Æmyl. Gaguin. Meſſon. Gill. aly
HVGO CAPETVS regnũ inuadit.
Auctores citati.
Quod ad eius inaugurationem non eat, bello petitur Comes Arnulphus.
Iacob. Meier.
Et captis locis nonnullis mulctatur.
Meier. Marchant. Locrius.
Per Normanniæ Ducem ei reconciliatur.
Paul. Æmyl. l. 3. Ioan. Tillet. in Chron. Iacob. Meier. lib. 2. Girard. lib. 6.
Arnulphus Comes moritur.
Iacob. Meier. l. 2.

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER QVARTVS.

BALDVINVS BARBATVS fit Flandriæ Comes.
Oudegh. Annal. Fland. cap. 34. Iac. Marchant. Fland. l. 2. Iac. Meier, alij.

Quòd eſſet iuuenis, periculoſa fuere Principatus initia, ob quorundam factiones.
Annal Fland. Iacob. Meier. l. 2.

POSTQVAM Arnulphus immaturo Flan[illegible] ſit, Balduinus, quem is vnum relinquebat [illegible] decora Principatus, regiménque ſuſcepit [illegible] vel Barbati cognomen ei barba tum prolixa [illegible] ſubnigro venuſta induit. Erant in eo magna [illegible] Principem decent, dignitas oris, animus, pr[illegible] tus bellica, religio. Quò minùs feliciter [illegible] auſpicatus, impubis ætas ipſius, & maligni [illegible] animi per Flandriam initia, cauſáſquę ſtruxere [illegible] niam enim per ætatem nondum idoneus ag[illegible] blicæ rei conſiliis, tractandíſque ſubditorum mentibus videretur: plerosque [illegible] contemptum ferocia conciuit; non paucos etiam dulcedo libertatis in p[illegible] Quibus domi anguſta res erat, Principis opes inuidiam ſui mouere, an[illegible] cere quidlibet per tumultum rapiendi. quibus contrà magnæ aderant fo[illegible] tíque cenſus è latifundiis obueniebant, turpe admodum videbatur alte[illegible] ſubeſſe: quaſi non tam ipſi diuitiis pollerent, quàm ille, cui parebant inu[illegible] igitur inde vehemens tota fermè Flandria tumultus: bellíque ciuilis tam ing[illegible] ui ſpatio temporis conflatum eſt incendium; vt non niſi multorum ſanguine, a[illegible] que Comitis exitio crederetur poſſe reſtingui. Alius aliam ſibi ditionem, vrbe[illegible] vendicabat, eámque armis tuebatur. Et quamuis initio non tam ſpecie poſſi[illegible] hæc facerent nonnulli, quàm gubernationis adeundæ: poſteà tamen etiam inua[illegible] cupido iuſtum heredem ſuis rebus exuendi. In factionem Eilbodo, vel Gilbo[illegible] (ita Marchantius nominat) præcipuus incubuit, magno vir loco natus, ta[illegible] clientibus potens, quàm fortunis. Ei ſub Arnulpho Cortracenſis oppidi cura fu[illegible] rat olim concredita, ibíque rexerat nullo fluxæ fidei argumento. Verum qu[illegible] multitudinem artibus illo Principe compeſcuerat, iiſdem ad tumultum modo com mouit. Quidquid igitur intra muros extraúe Cortraceni nominis fuit, breui tempore ſecum traxit, ſpretóque puero Comite, ſui iuris fecit: tantò patriæ infe[illegible] hoſtis futurus, quantò ſuis charior videbatur. Eo fortunæ blandimento impotens animi factus, vicinos etiamnum Principi obſequentes primùm belli furtis, de[illegible] apertis cœpit inſultibus laceſſere. Ad Orientem proximi erant Harlebecani ad Meridiem Inſulenſes: vtrique ſemper procliui in Comitem voluntate, ideóque ſemp[illegible] Gilbodum, & Cortracenſes grauiſſimos hoſtes ſenſere. Sed lætis rebus exultante[illegible] repentina fati vis Gilbodum oppreſſit. Putabantur ea re Cortraceni animos po[illegible] ri, vt quos illa mors ingenti dolore perculiſſet: verùm, quamuis Duce orbat[illegible] nulla inceſſit formido. Auſi ſunt etiam tunc Harlebecam in Comitis fide rema[illegible] tem cæca nocte furtim aggredi, coniectáque varias in partes flamma, funeſt[illegible] incendio deformare. Et viſa quoque tum elementa duobus annis Baldui[illegible] aduerſa. Quo enim anno Principatum iniit, aquæ fluminum latè ſtagnarunt[illegible] bus multis eluuionem adiuuantibus. æſtas deinde magnis ardoribus incalu[illegible] poſteà morbi, & frugum penuria multos mortales infeſtauerint. Secuto p[illegible] vernum tempus adeò ſiccitate laborauit, vt nihil eo ſeri potuerit. ac m[illegible] pluuiæ fluxus, & niuis abundantia ſationem autumni fruſtrata. Quæ p[illegible] mes inualuit, plurimos vbique homines abſumpſit. Dum curreret Chriſti an[illegible]

Quis præcipuè fuerit ei aduerſatus.
Iacob. Meier. l. 2. Marchant. l. 2.

Gilbodum Balduini hoſtem ſubita mors aufert.
Iacob. Meier.

Eluuies.
Sigeb. Chron.

Aeſtas calida

Veris ſiccitas.
Sigeb. Chron.

Pluuiarum & niuis abundantia.

Fames.

[illegible]

nongenteſimum ſextus ac nonageſimus, defuncto Cameracenſium & Atrebatenſium Pontifice Rothardo, iiſdem ſedibus ab Otthone Tertio impoſitus fuit Erluinus, quem Gregorius Papa Quintus Romæ ſacro imbuit oleo. Paullò pòſt, vbi pueritiam Comes Balduinus exuit, firmóque conſiliis animo Rempublicam moderatus eſt: ingens populum Cortracenſem, ceteróſque coniuratos metus inuaſit: ac breui tempore omnes obruiſſent aduerſa bellorum, niſi plerique matura pœnitudine Principis vim irámque fregiſſent. Reſpirauit tunc Inſula tam vicini hoſtis metu propulſo; adeóque floreſcere cœpit præclara defenſi Principis laude. Exinde ſcilicet ipſa plerumque ea tempeſtate Comiti ſuo ſedem præbuit, haud multò pòſt etiam nouo Principi cognomen datura. Coërcitis ergo tumultibus, fractáque factionum audacia, Oginam Balduinus matrimonio ſibi iunxit. Hæc ab Giſleberto Luxemburgenſi Principe prognata nobilitatem, opes, virtutem ſecum tulit. ac tantis quidem initio nominibus marito grata charáque exſtitit: verùm poſteà magno ſterilis vteri timore prolis cupientem perculit aliquanto tempore. Interim Franciæ Rex Hugo naturæ debitum ſoluit, eiúſque loco ſolium conſcendit Robertus filius, quem multò antè ſacrari fecerat, vti regnum genti ſuæ firmaret. Hoc de Rege vt quædam perſtringam, monet inſtituti mei ratio; cùm filiam eius Adelam Balduinus Flandriæ Comes, qui præcipuus Inſulam coluit, eamque foſſa & muris communiit, tracto proptereà Inſulani cognomine, vxorem duxerit. Igitur quamuis eſſet religioni apprimè deditus, & non leuiter litteris tinctus: tamen cum Bertha Odonis Comitis matre nuptias contraxit, duabus equidem rebus id facinus valide oppugnantibus, affinitate ſuſceptæ prolis, & conſanguinitatis vinculo; verùm palàm Epiſcopi aliquot adulandi libidine correpti comprobauerant. Romanus Pontifex Gregorius Quintus earum gnarus nuptiarum, vti res poſcebat, in Epiſcopos, Regémque grauiter incanduit. Neque priùs illos deſtitit verbis & minis inceſſere, quàm aqua, igni & ſacris Roberto interdixerint. Sauciabat ſanè vehementer Regem ea Pontificum ſententia, cùm præcipuè ſubditi omnes eius conſortium fugerent; Ducum & Comitum nullus aulam frequentaret; in ſumma ſolitudine & mœſtitia intra regiæ parietes abderetur; ſoli duo famuli neceſſaria præberent, ipſaque vaſa, quibus vel epulas, vel potum ſubminiſtrauerant, ſtatim eluerent, vitandi contagij cauſa. Stabat tamen immotus, & nuptiarum pertinax, donec fœtum vtero Bertha profudit, ſpe maſculæ prolis obſtinante. Verùm is partus facilè patefecit, eas ſummo numini nuptias minimè placuiſſe, cùm ea proles monſtro perſimilis, caput, collúmque anſeris præferret. Igitur eo prodigio, iiſque pœnis perculſus, Bertham Robertus abiecit, & legitimum cum Guilielmi Arelatenſis Comitis filia Conſtantia matrimonium iniit: vnde poſteà prodiit Adelis, vel Adela, mulier ſanctiſſimis moribus inſignis, cuius exemplo non parum ad virtutem ſtimulati ſunt Inſulenſes, cùm multis apud eos illuſtrem claris facinoribus vitam exegit. Quanto poſteà pauperes affectu Robertus coluerit, Helgaudus ita prodit. Duodecim egenos quocumque pergeret, ſecum ducebat. Præibant illi validiſſimis aſinorum pullis inſidentes, Deóque laudes accinebant. Multis etiam in vrbibus pauperum ſedes ſtatuerat, ibíque nunc trecentis, nunc pluribus, nunc mille vini paníſque affatim ſufficiebat.

Ea verò tempeſtate, qua regni Francorum habenas Robertus capeſſiuit, Radbone vita functo, Harduinum Pontificiis Nouiomenſium & Tornacenſium ſedibus admotum reperio. Qui res eius litteris mandauere, ſanguinis nobilitatem, doctrinæ varietatem, magnamque eloquentiæ vim, quibus floruit, prædicant, ipſúmque genus ab Croyaca ducunt familia & patre Roberto. Minus tamen gratum fuiſſe Tornacenſibus Canonicis, quæ poſteà memorabimus, patefacient. Agebat quartum regni annum Robertus, cùm varia Gallos, Belgáſque prodigia terruere. Ingenti terra trepidatione concuſſa multis damno fuit. aërem diu cometes obtinuit. ipſo die nono & decimo Kalendas Ianuarij ad horam ferè nonam cælum ſcindi viſum, indéque faculæ ſpecies erupit. Ea fulguris modo cùm longo limite terris illaberetur, magnus ſplendor emicuit; eóque lumine percuſſi, vel quos tecta domi tegebant, vel qui per agros, & vias deprehendebantur. Coëunte ſenſim cæli fiſſura, ſpecie ſerpen-

Left margin: A — AN. 997. | AN. 998. — B | C | D — AN. 1000. vel circiter. | AN. 1001.

Right margin notes:

ERLVINVS Camer. Epiſc. nuncupatur. *Bald. l. 1. c. 110.*

Balduinus Oginam in vxorem accipit. *Iac. Meier. lib. 1. Iac. Marchant. l. 2. Pet. Oudeg.*

Quæ aliquandiu ſterilis fuit.

Hugo Capetus viuis eripitur, eique ROBERTVS filius ſuccedit. *Bar. quem vide. Helgaud. in vit. Rob.*

Hic ob illegitimas nuptias excommunicatus, non priùs tamen tori conſortē dimiſit: *Leo non. in epiſt. ad Henric. Franc. Reg. Petr. Damianus.*

quàm ea mōſtrū peperit. *Pet. Dam.*

Vbi legitimè nuptias contraxit, Adelam ex vxore ſuſcepit.

Vt pauperes is coluerit. *In vita Rob.*

HARDVINVS datur Nouiomenſibus & Tornacenſibus Pontifex. *Herman. Abb. in Chronic. Demochar. Belleforeſt. Ioan. Couſinus.*

Multa homines terruere. *Chron. Sigeb. Palmerius. Balder. Chron. Camer. l. 1. c. 114.*

tis per aërem aliquid oblatum, cuius caput increſceret, ac cæruleum pedes colorem oſtenderent. Ob hæc omnia creditum à pleriſque extremum diem mundi ingruere; iiſque fides adhibita, qui multis ab hinc annis prædixerant, vndecimi ſæculi principio totam incendio terram iri conſumptum, ipſis præſertim eius temporis enormibus peccatis aſſenſum extorquentibus. A

Et ob ea creditum eſt, mundi finem inſtare.

Abbo in Apolog. Baron. to. 11.

Diluuia.

Sigeb. Chron.

Bellum Imperatoris aduerſus Flandriæ Comitẽ: cuius hîc cauſæ explicãtur.

Lib 2. Annal. Fland.

Anno proximè ſecuto ingentes aquarum eluuiones terras infeſtauere Iunij & Auguſti Kalendis; ac biennio pòſt Flandriam Germanici Regis copiæ; vt veriùs tradit Baldericus, quàm Sigebertus, ac Meierus, qui Cæſaris eam expeditionem in annum milleſimum & ſeptimum reiiciunt. Vt narrationem altiùs ordiar, res poſtulat. Memorat Iacobus Meierus Ottone mortuo Lotharingiæ Duce, Imperatorem Henricum Lotharingiæ Ducatum Godefrido Arduennæ Duci dediſſe, contemptis iis mulieribus, quas Francici generis originem ab Carolo Magno ducentes eam hereditatem adire oportuerat (Imergardis, & Gerberga vocabantur, harúmque prior Alberto Namurcenſium Comiti nupſerat, Lamberto Reinerij Longicolli Comitis filio altera:) ſolóque Louanienſium Comitatu Lambertum donauiſſe, qui Louanium, Antuerpiam, & Bruxellam complecteretur. Id facinus Henrici doluiſſe grauiter Francis omnibus; ſed præſertim Balduino Barbato, qui ſummo ſtudio Francorum cauſam tuebatur. Hunc igitur animo ingentem, finéſque ſuos producendi cupidum, magnis è tota Flandria contractis copiis Scaldim fluuium tranſmiſiſſe: intra paucos dies Einhamum, totúmque Brachantum, & Valentianas (quæ omnia iuris erant Lotharingici) eripuiſſe Godefrido. Henricum ea re vehementer accenſum obſediſſe poſteà Valentianis Barbatum. Sed Roberto Franciæ Rege, ac Richardo Normanniç Duce ſuppetias Comiti venientibus, ſoluta obſidione in Germaniam exercitum reduxiſſe. Altero pòſt anno eundem Cæſarem vnà cum Notkero Leodienſium Epiſcopo Flandriam hoſtiliter ingreſſum. Ab Epiſcopi Tornacenſis Balderici Chronico res eius temporis fideliter proſequente hanc malo narrationem arceſſere. Balduinus Flandriæ Comes cum Arnulpho Valentianenſi Comite odia, & graues inimicitias exercebat: eóque res erupit, vt Balduinus Arnulpho bellum indixerit, ductiſque Valentianas copiis eam vrbem expugnauerit. Ea re cognita Henricus Imperator Balduinum ſæpiùs euocauit, vti controuerſiam inter eum & Arnulphum ipſe componeret. Verùm lætus eo ſucceſſu Balduinus adire Cęſarem contempſit. Ergo viri contumacia grauiter affectus, copias Auguſtus in Germania conſcripſit, ínque belli ſocietatem pertraxit Franciæ Regem Robertum, & Richardum Normanniæ Ducem. Et paullò pòſt ab his omnibus circumuentæ obſidio Valentianæ ſunt, vbi Barbatus non modico inſtructus milite, & bellico apparatu, conſederat. Sed quamuis ij tres ſummi bellica laude viri omnibus vrbem viribus, machinis, & artibus expugnare niterentur, ſemper tamen Balduinus adeò fortiter eam defendit, vt magno dedecore, & dolore coacti ſint obſidionem ſoluere. Et iam eorum quiſque domum abiuerat, cùm magna Bello-barbum cupido accendit Erluinum Cameracenſem Epiſcopum bello vexandi, quoniam eum crederet auctorem Cæſari fuiſſe Valentianis obſidium admouendi. At ſibi ſuíſque formidans Erluinus, Archidiaconis tradita vrbis cura, & impoſitis aduerſus Balduinum militibus, Henricum maturè adiit, eúmque multis illuc precibus impulit, vti militum delectus haberet, bellóque Flandriæ Comitem aggrederetur. Ergo rebus omnibus ad eam expeditionem comparatis, Cæſar copias in Belgium traxit. iſtic imparatum adortus Balduinum, magno metu regionem perculit. paucis horis eam arcem, quam Otto vrbi Gandenſium oppoſuerat, adhibitis machinis expugnat. inde vrbem vehementer concutit, omnibúſque viribus ſubigere molitur. Verum tempeſtiuè cum validis copiis adeſt Balduinus, eíque facultatem ea potiundi adimit. Deiectus ea ſpe Auguſtus militem è caſtris educit, totúſque ad omnis Flandriæ populationem incumbit. Ibi villæ non paucæ, vici, Caſtella, pagi, ea infeſtatione correpta, direptáque. multa vbique incendio conflagrata. plurimi mortales abſumpti ferro, flammiſque. omnis generis ingens aucta præda. incolæ complures in vinculis abducti, & in iis aliquot numerati, quos generis nobilitas, & bellica virtus Comiti

AN. 1002. B C AN. 1003.

Lib. 1. cap. 114.

Valentianas capit Barbatus.

In ijs à Cæſare & alijs obſidetur fruſtra.

Sigebert. Iacob Guiſ. in Annal. Hann. Petr. Oudegh.

Aduerſus Erluinũ Camer. Epiſc. arma præparat.

In eum nouũ duxit exercitum Imperator.

Balder. l. 1. c. 115.

Gandenſem arcem expugnat & multa infert Flandris mala.

D AN. 1004.

Digitized by Google

A mici charos fecerant. Hæc omnia quidem magno dolore Balduinum afficiebant: verùm quòd æquis viribus deſtitueretur, neque impedire, dum fierent, poterat, neque poſteà licuit vlciſci. Rebus tamen ſuis, & ditioni Flandricæ conſulendi optimum prorſus paucis inde diebus conſilium arripuit, conuento Aquiſgrani Cæſare, & ſubditis eius poteſtati Valentianis, vt captiuorum Flandriæ nobilium libertatem faciliùs impetraret. Etenim captus ea viri erga ſuos fide, tantáque animi indole permotus, non modò Cæſar ei quos in cuſtodiis attinebat, reddidit, verùm etiam Valentianas in fide ſua retinendi poteſtatem fecit. Ei Barbatus reconciliatur. *Iacob. Guiſ. in Annal. Hann.*

AN. 1005. 1006. Duos annos proximè ſecutos terrori fuiſſe, apud Sigebertum reperio. Priori metum incuſſit Cometes horribili ſpecie flammas oſtentans. altero ingens mortalitas, quæ maximam orbis partem ita corripuit, vt mandandis terræ cadaueribus vix ſufficerẽt viui, ideóque tædio veſpillonum multi adhuc animam trahentes cum exanimis terra obruerentur. In annum milleſimum & octauum eam peſtis ſæuitiam transfert Meierus. Licet arbitrari, non aliam eos auctores luem perſtringere, quàm quæ B deſcribitur ab eo, qui S. Macarij vitam litteris tradidit paucis pòſt annis Gandaui feliciter vita defuncti, cùm his perſimilia memoret. Verùm quem in annum inciderit S. Macarij obitus, ne quidem apud eos ſatis conſtat. Sigebertus anno poſt milleſimum tertio & decimo ſpiritum exhalaſſe aſſerit; contrà, Meierus vndecimo ſupra AN. 1012. milleſimum. Inter vtrumque auctor vitæ medius conſiſtit, aítque vitam exuiſſe anno milleſimo & duodecimo, quarto Idus Aprilis. Ceterùm nihil alienum ab inſtituti mei ratione facturum me exiſtimo, ſi pauca de S. Macarij rebus proferam, quæ præſertim Belgium ingreſſo contigere. Nam cùm toti Flandriæ magna lue laboranti præſidio fuerit; eiúſque brachij partem Inſulenſes D. Petri Canonici obtineant, & populo, graſſante peſtilentia, venerandam offerant: id à me reor flagitari, ne facta eius præcipua ſilentio tranſeam. In Armenia natum inuenio parentibus Michaële & Maria, quos probi mores, & generis claritas ornabant. Cùm per ætatem licuit, Macarius alter, qui Patriarcha Eccleſiam Antiochenſem moderabatur, C eum Dei, & bonarum artium præceptis imbuit, multa ipſe doctrina, & ſanctitate conſpicuus. Et cùm videret iactis altè fundamentis virtutum ſuſtinendo Epiſcopatus oneri ſatis idoneum eſſe; ſucceſſorem ſibi dari flagitauit. Quòd ſciret magno ſui ſtudio ſenem ardere, populus extemplò votis eius annuit, iuuenémque Macarium ſibi præfici expetiit. Igitur cùm illo fatis functo Macarius noſter Pontificium munus capeſſiuiſſet, proceres plebémque ſuo magis exemplo, quàm ſermonibus, ad virtutis ſtudium incendit, cibi, potúſque parciſſimus, aſpera veſte corpus caſtigans potiùs, quàm muniens, iræ & vindictæ domitor, ſibi durus, lenis aliis, omni virtute præditus. Sed his omnes cùm maximè rebus caperentur, ipſéque mentis elationem vehementer comprimeret: maluit aliò viam carpere, abdicato Pontificatu; & quàm domi ſuorum iudiciis efferri, in occulto alibi ſubeſſe. Itaque tranſlato in humeros Eleutherij Pontificio munere, clam vtroque parente Armeniarum finibus exceſſit. Poſtquam longis itineribus Palæſtinam, aliáſque multas regiones Belgium vſque peragraſſet: hîc magni nominis vrbes pleraſque adiit, ibíque famam eius mira quæ-D dam celebrauere. Cùm Mechliniæ moraretur, incendio ſignum Crucis apponens flammas exſtinxit. Malbodij diuinitus lepra percuſſus eſt ille famulus, qui miſſum ex eius brachio ſanguinem per contemptum in cloacam abiecit, quem ſeruari curandis aliquando morbis ſumma herus religione iuſſerat. Miratus eſt Cameraci ſecundum eius voto numen æditıuus. Nam ille cùm veſperi Macarium D. Virginis ædem ingreſſum ea mente, vt noctem illic precabundus inſomnem duceret, magna prorſus iniuria è templo aſper, & tumidus ira propuliſſet, ſtatimque occluſis ſera foribus abiuiſſet: Macarius nihil eo facto commotus pro templi ianua in genua ſeſe abiecit Deum oraturus; ac mox diuina voluntate fores ei patuere. Sed is nolens ipſa rei nouitate hominum infirmitatem obruere, ingreſſu templi abſtinuit. Igitur manè cùm maturat æditıuus templi oſtium reſerare, adhuc precibus indulgentem virum Dei nactus, & patentem ædis ianuam: ibi maximo timore percellitur, & tantùm non animam corpore exuit. Verùm Macario Tornaci labor inſignis obuenit. Ea in vrbe

Cometes horribilis. Ingens peſtilentia.

Res à S. Macario Antioch. Patriarcha præſertim in Belgio geſtæ, breuiter memorantur. *Vita S. Macarij.* Eius parẽtes. Bona educatio. In Patriarchã Antiochenũ adhuc iuuenis eligitur. Qualem in eo magiſtratu ſe geſſerit. Abdicato ſponte Epiſcopatu fugit occultè. In Belgium venit. Mechliniæ incendium ſigno Crucis exſtinguit. Sanguinem eius abijciens lepra inficitur Malbodij. Cameraci ianua templi diuinitus ei reſeratur.

Digitized by Google

Tornaci grauiſsimũ ſedat tumultum.

A pollenti potentique populus ſæpè tumultibus agebatur: ortáque iam erat periculi plena ſeditio, cùm Macarius illic conſiſteret. Eò res proceſſerat multis ciuium mutuo ardentibus odio, vt infeſtis armis concurrerent: illinc volitarent tela, hinc gladij ſtringerentur. Aderat peropportunè Balduinus Flandriæ Comes. Is ergo dirimendis ijs incurſibus, & opprimendo tumultu, ſuos milites arma rapere, ínque medios ciues prorumpere, & ab Comite miſſos ſe vociferari iubet. quia tamen cæco ferebantur impetu Tornacenſes, plúſque valet in ipſo tumultu veſaniæ vis, & furoris, quàm Principum reuerentia, nihil ij potuere. Igitur cùm gliſcerent animi, & in ſummo diſcrimine vterque cuneus verſaretur: audito Patriarcha multitudinis clamore, ab domo feſtinus erumpit, eóque præcipuus incumbit, vbi maximo tumultu ciues feruebant. ibi baculum in ſummo Cruce ornatum erigit; ardentibus Deum precibus implorat; inſanienti populo pacem expetit. Et repentè moti diuinitus ciues animos ponunt; iræ mitigantur; languent in manibus arma; prorſus omnis veſania & tumultus ad peregrini preces ita compriumuntur, vt in mutuos illi amplexus conuolent. Qua via Tornaco Gandauum iuerit, equidem nullus prodit. B

Gandaui Blãdinieſes Monachi eum nõ recipiunt.

Certè illic Blandinienſes Monachi hoſpitium quærentem tectis excluſere. contrà, domum inuitarunt D. Bauonis Aſcetæ, omníque receptum percoluere charitatis officio.

Poſtquã Bauonienſes ſub tectum admiſere, multis ſunt ab eo beneficijs affecti.

Illic menſes aliquot agit charus omnibus, & multorum ſaluti commodus. nam pleroſque aduerſa valetudine laborantes vel contactu, vel precibus ſanitati reſtituit. Et qui virtutibus eius illiciebantur, etiam aquam ſeruabant, qua manus abluerat, eáque malis corporum admota multis ſalutem attulit. Sed quamuis ardenter flagitarent D. Bauonis Monachi, vt perpetuam apud eos ſedem figeret, ipſum tamen ingens cupido cepit patriam reuiſendi.

Reditum in patriam tentat.

Gemebant omnes, cùm is cœnobio pedem efferret, & palàm querebantur, præcipuo ſe ſtimulo virtutis, & auxilio deſtitui. Viſum eſt illud iter parum numini placere.

Sed morbus à Deo immiſſus eum retinet.

Nam mox viam facienti pedes adeò inflari, totúmque corpus à morbo peruadi cœpere, vt iam depoſitus videretur. Illic ergo pulchrum certamen exortum. Nam ad nuntios perculſi morbo Macarij extemplò Monachi Blandinienſes cum Lamberto, ea tempeſtate Comitis Flandriæ Caſtellano, ad eum C viam rapiunt, vti domum deportent obterendo recuſati priùs hoſpitij flagitio. Ex aduerſo, celeres eodem feruntur D. Bauonis Aſcetæ, vt eum protinus auferant, & hoc etiam prius officium cumulent. Lambertus eorum, quibuſcum venerat, nomine, Blandinium inuitat: ad D. Bauonis cœnobium alij. Et dum quiſque ſancti viri reſponſum exſpectat: is conuerſis ad Bauonianos oculis, apud eos ſedem ſibi repetendam aſſerit. Illuc ergo delatus cùm nullam quietis partem noctu, vel interdiu capit, nocte quadam inſigni oblata viſione ſanitatem recuperat.

Poſt curationem diuinitus obiectam, iterum de patria repetẽda cogitat.

Sed cùm rurſus exactis circiter quinque menſibus in patriam remeandi ardet deſiderio, totúſque ideò Gandaui populus mœſtitia perfunditur: nouo ipſum Deus morbo admonet, adeundos breui cælos, vnde Flandris patrocinetur.

Sed morbo, qui tunc in Flandria ſæuiebat, affectus retinetur denuo.

Ingens eo tempore per Flandriam vniuerſam graſſabatur peſtilitas. In palatis tumor quidam repentè ſurgebat puſtulæ modo: adeóque præſens diſcrimen id malum afferebat, vt niſi ferro quamprimùm chirurgus viam ſuppurationi faceret, eo tacti confeſtim mortem oppeterent. D

Qualis fuerit is morbus.

Horrendo vbique ſpectaculo erant quà viui, quà mortui. In corporibus vitaſſis fœditas quædam cernebatur. facies viuorum macies & pallor mutauerant, triſtitia, metu, labore ſemper infeſtantibus: adeóque vis morbi multos abſumpſerat, vt ægrè viui mortuis efferendis ac ſepeliendis ſufficerent.

Quid hoc opprimendo factum fuerit.

Conclamatum erat vbique: iámque nulla ſpes affulgebat adhibendi humanitus morbo remedij, cùm quibuſdam venit in mentem capeſſendæ per triduum inediæ. De horum igitur ſententia, & totius populi voluntate per tres dies hominibus, iumentis, pecudibus ieiunium indicitur. frequenti templa teruntur acceſſu: ibi coram Deo, Diuorúmque corporibus, auxilium votis omnes ardentibus flagitant.

Eo tactus Macarius, morte ſua ipſum eãdem exſtinguendũ prædicit.

Et mox ea peſtis Macarium inuadit, eíque vim loquendi eripit, vt in ipſo præſertim mali furor & rabies frangeretur. Nam paullò pòſt animus eius cognitione futurorum ita fuit imbutus, vt ſignis quibuſdam & nutibus palàm fecerit, nullum poſtmodum, ſe præter, alióſque duos, hauriendum eo morbi genere. Et accito cœnobij Abbate Erembaldo cœtúque omni

Mona-

[illegible] barbam & capillos ſibi iubet abradi, partémque barbæ mo-
naſterio [illegible] in baculo deſignat tumuli locum ad aram D. Pauli in ſubte[illegible]
[illegible] B. Virginis templo. Languent interim tertium diem ieiuna hominum, pecu-
dumque corpora, & præter multam mortis imaginem, inter tot funera vbique fu-
gas, ſuſpiria, vlulatus, horrorem incutiunt. Ergo cienda numinis miſericordia, eo
die ſupplicium publice indicitur. è templis proferuntur Diuorum lipſanothecæ to-
tius [illegible] ciuium cœtus concurrit. ſuppliciter omnes incedunt, gemitibus, lachry-
mis, obſecrationibus, ipſo denique corporum languore cælum laceſſitur. Vbi do-
mum, relatis in templa Diuis, omnes abiuere, inter Monachos Macarius in tricli-
nium tandem penetrat. ibi conſpiciens, præter aquam, & panem, nihil opſonij pa-
ratum, [illegible] ſolum iubet: allatiſque cibis, paullum deguſtat, & animos ſingulis fa-
cit: [illegible] malum commune abolendum, ſuóque mox exitu ſummam cunctis
[illegible] Prædictionem felix euentus excepit. Nam eo cum aliis duo-
bus extincto denique, nullum deinceps illa peſtis inuaſit, vel abſtulit. Igitur eo per
Flandriam vniuerſam diffuſo ſanitatis beneficio, inſignis omniũ erga D. Macarium
veneratio extitit. Summa pompa funus eius elatum eſt, tanto feruore vel artus, vel
[illegible] tangere auentium, vt auelli nequirent. multa in tumulum eius con-
geſta munera. ac ſemper deinde inter præcipuos cultus ipſe eſt regionis patronos.
Hoc [illegible] fere tempus Cameracenſium & Atrebatenſium Pontifex Erluinus vitam
cum morte mutauit. Priuſquam decederet, ab Imperatore impetrauerat ſibi ac ſuc-
ceſſoribus, vti Cameraceſij Comites dicerentur, ac ſummo poſt eum in omnes eius
regionis incolas pollerent imperio: Sancti cœnobium Autberti laxioribus ornarat
ædificiis: magnificam ſui palatij ſtructuram educere cœperat.

Proximum ab obitu S. Macarij annum ingens terræ motus formidabilem fecit,
cum terrorem incuteret ante Kalendas Decembris quartadecima luce ad meri-
diem. Sed eum mox alius lætior excepit, nato Flandriæ nouo Principe Balduino
Bello-barbi filio, quem Pij & Inſulenſis cognomine præcipuum cultorem ſuum ag-
C noſcit Inſula. Per eos natales eo maior voluptas parentibus & Flandris obuenit,
quòd mater Ogina partionis annos egreſſa, opinionem ſterilitatis faceret æui ſui
anno ferè quinquageſimo. Quonam ea loco partu infantem effuderit, incertum
eſt, aliis aliò trahentibus, laudis & gloriæ impulſu. Exortum Inſulæ Balduinum Ia-
cobus Meierus tradit, eam vrbem ipſi natalem aſſerens. Natum Atrebati malunt
alij Flandricarum vrbium id temporis matre: partúmque inſigni narratione cele-
brant. Ingentem hac in vrbe fori aream, quæ vndique domibus ſepta in longum
facile pedes mille, in latum paullò minùs porrigitur, prolem enixuræ coniugi à Bal-
duino Barbato delectam. in eius medio longum altúmque è panno byſſino tento-
rium iuſſu Comitis erectum. accitas vndecunque matronas quà genere, quà virtute
nobiles, appetente partus tempore. Oginam ab his magnifico apparatu ſub ten-
torium deductam. ibi puerulum ex vtero materno feliciter effuſum, videntibus &
obſtetricantibus tot matronis. prudenti hæc omnia conſilio facta peruagantis de
ſterili ventre opinionis opprimendæ, ac circa filium tantæ potentiæ ſucceſſorem
D ſtudij patefaciendi gratia. Cœpit hoc ferè tempore Cameracenſem & Atrebaten-
ſem diœceſim excolere Gerardus eius nominis primus Epiſcopus, quem genere &
virtutibus illuſtrem Henricus Imperator Erluino fatis abſumpto ſurrogauerat. Eius
electione cùm vehementer lætaretur Flandriæ Comes Barbatus, cum aliquot Ab-
batibus ac viris nobilibus, Valentianis Cameracum deduxerat, vt plus ei pareret
auctoritatis. Sed quantum ad eius aduentum voluptatis percepit Clerus ac populus,
quantúmque aduerſus eum venerationis & cultus attulit: tantum Walterus Came-
racenſis Caſtellanus doloris concepit; tantum in ipſum hoſtilis animi prodidit. Ha-
ctenus enim poteſtate abutens grauiſſima Cameraci flagitia commiſerat, Epiſcopa-
libus etiam rebus abſumptis: ac nouis ſceleribus ſeſe obſtricturus videbatur. Vt er-
go in poſterum ſeſe morigerum Pontifici ſuo redderet, nihilque, niſi ex eius præ-
cepto faceret, tum Comes, tum Antiſtites grauiter eum adhortati ſunt. Verum tam-
etſi verbis emendationem Walterus promitteret: nihil tamen eorum præſtitit, quæ
polli-

Ac poſtquam mortuus eſt, [illegible] prorſus ceſſauit peſtilitas.

Erluinus Camer. Pontifex moritur. *Balderic.*

Eius quædam opera.

Idem. Gaz. Meier.

Terræ motus.

Sigeb. Chron.

Barbato filius Balduinus naſcitur. *Locrius.*

Lib. 2. Annal. Fland. Pet. Oudegh. c. 14. Iuſt. Lipſ. Mon Polit. c. 4. Iac. Marchant. l. 2. Fland.

GERARDVS primus Erluini ſucceſſor, Epiſcopatum Cameracenſem init.

Balderic. l. 3.

pollicebatur: omninóque ſemper moleſtiſſimum ſe Pontifici ho[illegible]
non parum ea, quæ fuerat animo complexus, Cleri populique [illegible]
ob eius aduerſos conatus, intertumpere fuerit coactus. Interim [illegible]
tempeſtatem ſolito vehementior magnam vim egit aqua[illegible]
toribus Flandriæ agros, ibique tota regio damni plurim[illegible]
Cometes trabis modo aërem obtinuit menſes quatuor. Ab ar[illegible]
uus concuſſit Flandriam metus. Ob Henricum Cæſarem Comit[illegible]
infenſum is prouenit. Magnas enim ille copias ſecum pertrahens [illegible]
driæ bellum minabatur. Sed fruſtra Gandauo ingruens, præ[illegible]
quidquam attulit. Vt citò extra fines Flandriæ exercitum [illegible]
eius nepotum mors impulit Epponis & Cononis ea cæſorum [illegible]
duinus abſterſo impendentium cladium metu, ad res ſacras ſe con[illegible]
in cœnobijs quibuſdam reſtituendum virtutis cultum, & diſcipli[illegible]
monaſterio cœptum eſt: vbi Balduinus Morinorum Epiſcopus, & R[illegible]
daſtino Atrebatium Aſceterio per Comitem accitus, gnauiter in labo[illegible]
que inſtaurandæ religionis incubuere. Cautum eſt poſteà curis ma[illegible]
nenſi monaſterio. Nam illic omnia peſſum iuerant. Iacebant corrupta [illegible]
obruta ruinis ædificia. plerique cenſus, aut poſſeſſiones Antiſtitar[illegible]
tia, vel profuſione partim perierant, partim nobilium in manus vener[illegible]
religionis cura tangebantur virgines ſacræ, nulla votorum obſeru[illegible]
maxima locum mala inceſſerent, rerum neceſſitas, & morum diſſolu[illegible]
lo-barbus eius cœnobij ſiniſtra fama percuſſus, ad eius reformatione[illegible]
hementer appulit. Primùm inde moniales verbis grauibus caſtigatas e[illegible]
eò conſtrictos D. Benedicti regula viros inducere decreuit aliunde. H[illegible]
S. Vedaſti Phrontiſterio Atrebatenſi delecti: quíque res componeret, [illegible]
Leduuinus (Lietuinum alij vocant) ijs impoſitus. Hic tum temporis D. V[illegible]
tum Atrebati moderabatur, magno vir genere nobilis, ſed ipſa illuſt[illegible]
regendi peritia. Priuſquam monaſticum vitæ genus capeſſiuiſſet, mu[illegible]
præclaris militiæ facinoribus celebrauerat, diuitijs pollens, potén ſque [illegible]
bati paucos prorſus annos inter aſcetas exegerat, ſui contemptor, alien[illegible]
perio, corpus & animum edomans, parcus vitiorum, virtutis auidus [illegible]
quàm regi aptior viſus eſt. ideóque Richardus D. Vedaſti Antiſtes, cùm [illegible]
optaret officio defungi, & curis abdicatis numini, ſibique liberiùs vacare [illegible]
meros imperium onúſque cœnobij reiecit, annuente Gerardo Ca[illegible]
Atrebatenſi Epiſcopo. Eo in munere cùm pleroſque iam annos inſign[illegible]
gionis, tum induſtriæ ſpecimen dediſſet, ad eum Bello-barbus reſpexit, [illegible]
credidit inſtaurandis rebus Martianis. & quò libentiùs ei ſe labori ſub[illegible]
tuendis ædificijs auri plurimum promiſit. Igitur Leduuinus eius mon[illegible]
adhibitus, primùm operam dedit reparandis quibuſdam ædificiorum par[illegible]
rum vſum iudicabat initio neceſſarium. Dein ſuorum Monachorum e V[illegible]
cœnobio quoſdam eò tranſtulit. Paruus quidem fuit cœtus ille principio: [illegible]
uino gnauiter excolente, adeò magnam ſibi famam inſignis diſciplinæ, & re[illegible]
conciliauit, vt paullò pòſt eò multi confluxerint capeſſendæ virtutis gratia.

Interim Comes Balduinus imperium Flandriæ filio ſuo Balduino firmare [illegible]
piens, quibus ei nuptijs nobilem affinitatem, opéſque maximas contraheret, m[illegible]
agitabat. Et auſus eſt denique de Adela filia Roberti Francorum Regis an[illegible]
tentare. Eò præſertim Barbatum hæc ratio impulit: futurum hoc ſcilicet ma[illegible]
nio, vt, quemadmodum priùs cum regia domo Flandriæ Comitum famil[illegible]
guinis neceſſitas arctiſſimè coniunxerat, ita modò affinitate noui Regis, n[illegible]
ſanguinis commixtione firmiùs eadem coaleſceret. Neque difficile fuit Ro[illegible]
in huius matrimonij ſocietatem perpellere ſatis eò per ſe pronum, vel pr[illegible]
mitis fidem, vel propter eiuſdem potentiam, qua vtraque plurimum re[illegible]
tum iri arbitrabatur. Igitur anno Chriſti milleſimo & vigeſimo [illegible]
vtriuſque gentis voluptate in mutuas manus venere Balduin[illegible]

Eluuies maris.
Iacob. Meier. l. 2.

Cometa inſolitus.
Sigeb. Chronic.
Iacob. Meier l. 2.
Bellũ ab Henrico Cæſare in Flandriam.
Iac. Meier.

Barbatus pro reſtituendis Abbatijs laborat.
Iacob. Meier. l. 2.
Ac primùm pro Bertinienſi.
Ioan. Iper. Iac. Meier.
Deinde pro Martianenſi.
Codd. m s s. Martianenſ. monaſt.
Vbi monialibus eiectis, ſoli poſiti sũt Monachi.
Bald. in Chron. Camer. l. 2. c. 26.
Hiſque datus Abbas Leduuinus.

Cuius hic laudes breuiter proponuntur.
Chron. Vedaſt. Bilder.
Bald. l. 3. c. 16. Chron. Camer.

Lib. 1. miracul. S. Rictrud.

De filij cum Adela nuptijs agitat Barbatus.

Faſque ab Roberto impetrat.

Iacob Meier l. 2. Annal. Fland. Pet. Oudeg. lib. Annal. Fland. cap. 37.

[illegible] ſunt [illegible] Roberti [illegible] Principi [illegible] Nimium [illegible] [illegible] ſe fuga ſubduce [illegible] Robertus [illegible] intra fines [illegible] cauſam dederant illius [illegible] premebat [illegible] Epiſcopus [illegible] Igitur [illegible] cùm nihil [illegible] incendia. Mouit [illegible] Epiſcopum [illegible] implorarunt. Quod [illegible] Duodecim [illegible] Regi [illegible] Flandriam [illegible] Tornacenſis Epiſcopatus augebant [illegible] Chronica [illegible] generationem [illegible] Regi conciliauit, & Nothomo [illegible] rebus per Tornacenſem Epiſcopatum [illegible] Comitis indulgentia [illegible] nobiles augendis opibus ſuis [illegible] dignitatis, & illa nunquam Epiſcopo reſtituta [illegible] temporis effluxit.

[illegible] verò Balduinus Barbati filius ijs, quas docuimus, nuptijs, & affinitate regia [illegible] prauis quorundam conſilijs patrem contempſit: eoque proceſſit audaciæ, & [illegible] ipſum Flandriæ Comitatu exuere contenderit. Rem omnem partim [illegible] Hornacenſi, partim ex Balderico eius temporis auctore fideliſſimo de-[illegible]. [illegible] igitur Balduinum vel cupido regnandi, vel patris odium adeò [illegible], vt paternum imperium minimè ferret amplius, eique parem [illegible] quorundam Flandriæ procerum, qui liberiora ſibi omnia ſub iu-[illegible] promittebant, flabellis incitatus, ad rebellionem exarſit. Ne quid ta-[illegible]retur, omnia priùs occultè parauit, amicos, opes, arma, mili-[illegible] Flandricorum nobilium in partibus erant, iique maxima ſubſidia [illegible] nullus ſatis idoneus Balduino locus in præſens ſuppetebat,
D [illegible] ſe reciperet, ſi res minus ex animi ſententia procederent: de coniuratorum [illegible] ſtatuit erigere Cameraci propugnacula. Erat ea tempeſtate huius ciuitatis Epiſc[illegible] & Cameraceſij Comes Gerardus huius nominis primus, vt antea fuit [illegible]. Quòd is eſſet magna vir religione, & virtute, nihil pacati ab eo ſpe-[illegible] prorſus erat, nihil ipſum aduerſus Barbatum filio ceſſurum. Itaque Balduinus ad Conradum Cæſarem aſpexit magna ſpe fretus per eum quid-[illegible]andi. Et mox ad eum quaſi aliud acturus viam arripuit. Sed plus illic di-[illegible] fauoris comperit, quàm ſibi pollicebatur. Quippe Gerardo vehe-[illegible] Cameracum ab Cæſare impetrare non potuit. Non parum tu-[illegible] conatus. Quæ tamen cœperat, ardenter feſtinanti ex animi deſi-[illegible] ſtetere promiſſis Flandriæ primores. A Barbato pal[illegible] Flandriæ filium adiuuantibus, imperio & opibus exutus eſt. Quo [illegible] nihil admodum videbat præter Normanniæ Ducem Robertum.

In Barbatum [illegible] ex Flandria deturbare ni-titur.

Balder. l. 3. c. 40. Chron. Camer.

Contrà Normannæ Ducem in Flandriam ipsum [illegible]

Robertum Sedis & longè aberat, & non satis [illegible]
ominus ab eo aduers[illegible] auxilia postulare [illegible]
quem filius adeo graui iniuria perculerat. Igitur [illegible]
tes contrahit, easque in Flandriam deducit. [illegible]
occurrit, id protinus inuadit: quædam flammis [illegible]
iam peruenerat ad Castrum Cincam non procul [illegible]
subuerterat, cætera incendio consumpserat: cum Flandr[illegible]
illata rebus suis damna perpendens, metu corripi cœp[illegible]
tum darentur. Ergo maturè filii consulentes, [illegible]

Itaque pacem petenti reconciliat.

retulere. ac, ne quas insidias is metueret, [illegible]
dio Balduinus cùm nihil aliunde speraret auxilii, [illegible]
cit ad pacem denique animum vertit. Neque ali[illegible]
Duce Roberto. Quamobrem ad eum missi protinus [illegible]
cœptum facinus damnauit, eiúsque veniam suppliciter p[illegible]
per ætatem, quæ minus sapit, flexâ[illegible]
filia nihil in posterum tale designaturum se, [illegible]
culturum se quam maximè. Multam cepit Robertus ea legatione [illegible]
que operam dedit, vt Barbatum filio conciliaret. Neque [illegible]
trahere, quò naturæ iura ducebant in liberos adm[illegible]
nia factorum iuueni, dictaque pacis leges sunt. [illegible]
que fuissent: copias domum Robertus abduxit, patrem [illegible]

Inter Barbatũ eius filium & nobiles pax iurata coram Sanctorum corporibus.
Sigeb. Chron. Iac. Meier l. 2. Annal. Fland.
HVGO Nouiomensis Episcopus.

iunxit amicitia, quam nihil posteà diremit. Ac ne qu[illegible]
studia raperetur, obuiam itum est indicto ab Comite [illegible]
Ea namque comitia non aliouersum habita comperi[illegible]
inita, iuratáque publicè pace. Ibi fuere cum vtroque [illegible]
Tornacensis Episcopus Hugo (paucis ante diebus in [illegible]
fuerat) Abbates omnes primoresque Flandriæ, dein [illegible]
bus ea tempestate florebant Flandrorum vrbes, a[illegible]
exuuias ei Concilio placuit adhiberi, vt stabilita iuramento [illegible]
euaderet.

Leduuinus Martianensi monasterio benè constituto Atrebatum repetit.
Lib. 1 miracul. S. Rictrud. c. 19

Tertio fermè ab hinc anno Leduuinus Abbas, quem [illegible]
barbo Martianensi cœnobio nuper impositum, missionem pe[illegible]
ita locum restituerat annorum nouem spatio, vt pristino nitori [illegible]
gione, sanctis moribus, multo cœtu efflorescerct. Sed priusquam [illegible]
nia D. Vedasti monasterium repeteret, alium Martianis A[illegible]
Vedastino Asceterio Albricum nomine, quem regendis hom[illegible]
num nouerat. Neque posteà tametsi magno locorum interual[illegible]
curam deposuit, cùm & multo fauerit affectu, & consiliis adiuu[illegible]

Quem Martianensibus Abbatẽ dedit, eum Gerardus Episcopus benedictione impertit.
Ibidem

duxit in terris. Albricum Gerardus Cameracensis & Atrebatensis [illegible]
verbis, & fausta precatione munitum pastorali decore ornauit. [illegible]
gionis ac virtutis omnis studio, quæ Monachum decent, nihil[illegible]
quam, pressis Leduuini vestigiis, haud minùs exemplo, quàm [illegible]
cultum animi subditos ciere. ideòque domui lætis successibus [illegible]
turbauit incommodi. Sed plurimum ei laboris aduersus e[illegible]

Quid sub hoc acciderit homini res Martianenses iniustè vexanti.
Lib. 1. miracul. S. Rictrud. c. 21

inuaserant monasterii, easque vel retinebant, vel premebant [illegible]
hoc loco rem admirabilem litteris tradere, quæ conti[illegible]
quo tamen anno præsertim euenerit, nondum comperi. [illegible]
nenses domum aliquam ea libertate præditam, v[illegible]
re qui Monachorum voluntate incoleret: eamque v[illegible]
dam acceperat, quo sibi suisque victum pararet. Eo t[illegible]
Haynarium Aduocationem inuaserat. sed cum ex [illegible]
tur eam magis opibus, & libertate nudabat. Igitur [illegible]
censum pendi ab eo, qui domum Martianensium inc[illegible]
[illegible] quo die numm[illegible] dari oportuit, etiam ab eo [illegible]

A uitatem inquilinus; palámque reſpondit, nullo ſe obſtringi tributo, quoniam D. Riƈtrudis eam domum libertate donaſſet. At Osbertus vehementer motus libera viri reſponſione, rurſus inſtitit nummos petere: ac niſi mox daret, vincula, & verbera minatus eſt. Senſit ruſticus magnam quidem D. Riƈtrudi iniuriam fieri ea cenſus exaƈtione; ideóque denuo negauit ſeſe quidpiam daturum: tamen cùm videret nullo ſe modo viri furentis conatibus obſiſtere poſſe, ad dies aliquot ſolutionem prorogari petiit; ac tempore condiƈto ſtiturum ſe patronum reſpondit, qui cauſam ſuam liberè ac verè diceret. ſtatimque traditi Osberto vades ſunt. Adit interim Martianenſe monaſterium inquilinus, rémque omnem ex ordine Antiſtiti prodit. Is communicato cum Monachis negotio, de ſuis Haynas aliquot mittit, iiſque ſacra oſſa Diuorum Mauronti, & Riƈtrudis tradit eò deferenda. Illuxerat iam dies condiƈtus, ſuóſque ſatellites Osbertus exciuerat, ſpei plenus & voluptatis; quaſi negotium ex animi ſententia ſucceſſiſſet. Nullum enim venturum ruſtico patrotronum ſibi perſuaſerat. Verùm ita ſpebus vanis inflato ſeſe repèns ſtitit agricola; &
B cùm per ſannas rogaretur, quem patronũ adduceret, Monachos, & ſacra Diuorum pignora oſtendit. Ibi grauibus ſacri homines verbis Osbertum aggreſſi, ne quid temerè audeat, indicunt: *Adeſſe ſcilicet loci patronos, quem violare intenderet, D. Mauronturn, eiúſque matrem Riƈtrudem, quorum oſſa deferrent. Vlturos grauiter eos iniuriam ſi quam rebus eorum faceret.* Ad ea verba cum circumſtantes Sanƈtorum lipſanis venerationem exhibent, ſolus ea ſic contemnit Osbertus, vt nec aſſurgat, nec vereatur: contrà ſtatim édicat; *Non patronum veniſſe, verùm arentia ſibi oſſa proponi, bellos cauſæ defenſores. Viuis hominibus, non mortuis oſſibus ad defenſionem opus eſſe. parúmque ſapientem ſe fore, ſi propterea cenſum petere deſiſtat.* Et mox in pauperem ruſticum iras exonerans, magnis eum verberibus cædit, ab eóque vi pecuniam extorquet. Quaſi rem egregiam feciſſet, conſcenſo ſtatim equo lætus, ridénſque domum diſcedit. Sed cùm per viam oblata fortè aqua potum equo dare feſtinat, is maligno agitari ſpiritu cœpit, tantáque hominem vi dorſo excuſſit, vt in propinquum & profundum præ-
C ceps puteum ruerit. Accurrunt illuc è vicinia plerique mortales, eúmque ſemianimem inde magnis laboribus extrahunt. Sed propter maximam membrorum colliſionem pauculos dies ſuperuixit: ſempérque, donec animam ageret, lugubri voce inclamauit, *Perquàm grauiter ſe ab D. Mauronto, eiúſque matre torqueri: facinoris temeritatem, & incontinentis linguæ virus eas ſibi iuſtè pœnas infligere.* Cùm ita miſerandum in modum è viuis abiiſſet Osbertus, eiúſque fama obitus latè dideretur, in eas Diuorum Reliquias maior gliſcere cœpit veneratio. At enim hunc annum, quo Martianis Albricus admouebatur, quædam formidabilem fecere, Fœdis continuiſque terra imbribus natans nihil frugum protulit: ſtatímque fames graſſata eſt ob frumenti penuriam. Tertio Kalendas Iulij ſol defecit, ſpeciémque præbuit inuſitatam & horrendam ſpeƈtantibus. Sapphirinum ipſe colorem induerat, partémque ſupernam lunæ renaſcentis ſpecie oſtentabat. Qui mortales ad languidos eius radios ſeſe mutuò intuebantur, quaſi cadauerum pallorem in corporibus legebant. res omnes aliæ croceo colore cernebantur. Exinde multus animos metus inuaſit. Et paucis pòſt
D diebus decimotertio Kalendas Auguſti Francorum Rex Robertus mortem oppetiit, magna ſanƈtitatis opinione. Inter Henricum, & Robertum liberos eius maximas contentiones exortas quidam memorant, Conſtantia matre, & Balduino Comite Robertum adiuuantibus, vt regno potiretur. Sed Roberti Normanniæ Ducis opibus adiutus, regnum inuaſit Henricus, idque tenuit duplici iure, armorum & ætatis, qua fratrem præceſſerat.

Imbres magni & continui. *Glaber.* Solis defeƈtus. *Idem.* Robertus Franciæ Rex moritur. *Vide Baron.* HENRICVS filiorũ maior ei ſuccedit.

AN. 1034. Anno ſequenti lætior cæli, terrarúmque facies fuit. coërciti nubium fluxus; ſata feliciùs arua; & multum frugis terra protulit: eáque pòſt annos quatuor vbertas tenuit. Sed Galliam penè totam magnis Epiſcopi difficultatibus implicuere; dum pacis ſtudio frequentes Synodos habent, grauibúſque populum oneribus premunt. Agitata multis motibus nuper fuerat Gallia, cùm fratres de regno Franciæ diſceptarent: & quidam etiam odiis ardebant hoſtium, qui cladem aliquam eo tumultu acceperant. Igitur in poſterum vti mutuæ opprimerentur inimicitiæ, ab Epiſcopis in

Abundantia frugum. *Glaber.* Quid mali per quoſdam illatum ſit Galliis.

varia itum Concilia. Vnus eorum traditas ſibi diuinitus litteras perſuaſit, quibus omnia facilè odia exſtinguerentur. Inter alia iis hæc iuberi aſſeruit, vt Baldericus illius ætatis auctor libris mandauit: *Arma quiſquam non ferret; direpta nullus repeteret: ſui ſanguinis, vel cuiuſlibet proximi, vltor minimè exiſtēs, percuſſoribus cogeretur indulgere; ieiunium in pane & aqua omni ſexta feria obſeruarent, & in ſabbato à carne & pinguamine; ſolóque hoc contenti ieiunio in omnium peccatorum ſatisfactione, nullam ſe ſcirent ab eis aliam adijciendam pœnitentiam, & hæc ſacramento ſe ſeruare firmarent. quod qui nollet, Chriſtianitate priuaretur, & exeuntem de ſæculo nullus viſitaret, nec ſepulturæ traderet.* Et hæc auidè primùm Epiſcopi hauſere, deinde populus omnis: cuius pars ſcelera, factáque ſibi indulgeri, pars ad rapinas ſibi viam ſterni videbat. Verùm Gerardus Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex cùm videret ea minùs ab Epiſcopis & populo ponderari, quàm rerum grauitas flagitabat: vnus ipſe omnibus obrogauit; quoniam ea legi gratiæ pugnarent, Sanctorúmque Patrum decretis. Igitur ipſe vehementer inſtitit, vt hæc omnia reſcinderentur: eóque multa docuit tam ſacrorum librorum, quàm Patrum teſtimoniis ſtabilita. Verùm is quid profecerit, parum liquet. Certè Cameracum, Duacum, aliáque Belgij noſtri loca lex ea Pontificum penetrauit. Walterus Cameracenſis vrbis Caſtellanus ipſi præſertim Gerardo infenſus, arma ferri Cameraci vetuit, & rapta repeti: tum vt ne quid eorum redderet, quæ violentus eripuerat; tum vt nouis vrbis rapinis paſceretur. Et quia Gerardum his fortiter obniti ſentiebat, etiam vicinis in locis ſpargebat, aduerſum paci Pontificem eſſe. Duacenos eius verbis tranſuerſos fuiſſe crediderim. Cùm enim non multò pòſt Duacum Gerardus veniſſet, multus apud eum populus inſtitit, vti pacem cum Waltero faceret; quæ is rapuerat, ne repoſceret; aduerſus eum ne ferro & odiis vteretur. Quæ res Epiſcopum tandem impulit, vt ciues eos grauibus verbis doceret, *quibus artibus pacem Walterus quæreret, quibus infringeret. apud eum plena ſimulationis, doli, peruerſitatis eſſe omnia. ſibi propoſitum eſſe, vel damno fortunarum ſuarum pacem concedere. ſi quam ille cuperet: adeóque illi conciliandæ pacis gratia, omnem iniuriam, illatáque damna remittere.* Quo ſanè multùm ſibi populum Epiſcopus deuinxit, cùm palàm fieret, ipſum paci plurimùm ſtudere. Et paucis inde diebus elapſis, Balduino Flandriæ Comite admodum nitente, intra fines Cameracenſium, & Atrebatenſium ſtatuendæ paci delectus eſt locus; eóque nonnulla Sanctorum corpora variis ex vrbibus delata, plurimíque proceres conuenere: quibus præſentibus (quamuis grauiter Walterus fremeret, populúmque contrà verbis accenderet) delinitis tandem eleganti concione multitudinis circumfuſæ animis, ſacramento pacem Epiſcopus firmauit.

Lib. 3. cap. 52. Chron. Camer. his omnino verbis.

His oppoſuit ſe Gerardus Cameracēſis Epiſcopus.

Balderic. d. l. Chriſtian. Miſſ. l. 16. Chron.

Qui parum profeciſſe videtur, præſertim Cameraci: ob VValterum Caſtellanum Camerac.

Bald. l. 3. c. 53.

At poſteà tū Duaci, tum alibi multum impetrauit.

Balder. l. 3. c. 54. Chron. Camer.

AN. 1036. Agebatur Chriſti annus milleſimus & trigeſimus ſextus, cùm Flandriæ Comitem Bello-barbum lethalis morbus inuaſit, viuiſque demum eripuit multo Flandrorum dolore, quos eius virtutes plurimùm afficiebant. Sextum ferè annum & quadrageſimum imperauerat multis ad gloriam inſignibus factis graſſatus. Patris Comitatum opéſque ſuſcepit eiuſdem nominis filius, quem cient duobus cognomentis, Pij, & Inſulani. Quæ multa Inſulæ beneficia tribuit, vt Inſulanus diceretur, fecere; vt Pius vocaretur, præclara virtutum exempla. Supra ceteros Flandriæ Principes euexere potentia, cultus Numinis, in res ſacras profuſio, ingens auctoritas, Francorum regni Regíſque moderatio, cum regia puella nuptiæ, morum integritas. Nullo ſe Comitum Flandriæ magis iactat Inſula. Hæc ei maximè munitionem, cultum, frequentiam debet. Quippe mœnibus eam Pius & foſſis circumdedit: validam eius magnámque arcem firmauit, ornauítque. in ea templum opere, cenſu, ſacro Canonicorum Sodalitio ſuperbum iuxta palatium condidit. hoc in loco plurimus ipſe conſedit, & non exiguo tempore Francorum Regem aluit. ſuam hîc ciuibus monetam conceſſit. vt iam tum & frequens Palatinis nobilibus, & mercimoniis Inſula floruerit. Igitur cùm alterum parentem ſuum huius oppidi ciues Balduinum Pium agnoſcant, eúmque frequenti memoria celebrent: officij mei partes præcipuas arbitror, vt eo de viro, eiúſque coniuge, ac liberis, paullò fuſiùs memorem, quæ libri vel monumenta ſufficient. Ab inito Comitatu, primi ſenſere Pij profuſam liberalitatem D. Bauonis Aſcetæ. Is enim vnà cum vxore plurimas illis poſſeſſiones im- AN. 1037.

pertijt-

Barbatus è viuis abit.

Meier. alij.

BALDVINVS INSVLENSIS eum excipit.

Quæ fecerit, vt Inſulanus diceretur.

In S. Bauonis monaſterium liberalis eſt.

Iacob. Meier. l. 3. Annal. Fland.

A pertijt anno Chriſti milleſimo & trigeſimo ſeptimo. Sed eodem ferè tempore Martianenſe monaſterium ingens clades afflixit. Laborabat vehementer Albricus eius loci Antiſtes cum ijs, quos erepti cœnobio cenſus, aut villæ locupletauerant. Dum enim ab illis ea, quæ nullo iure poſſidebant, repoſceret, præter iniurias nihil referebat. Et quorundam id ſtudium erat, & labor aſſiduus, vt malis artibus, calumnijs, infeſtatione fatigatos exturbarent eo de loco Monachos. Inuentúſque tandem aliquis eò præceps malitiæ & furoris, vt flammas inijci ædificijs monaſterij iuſſerit. Exarſit inde ſcilicet magna pars eorum, quæ recèns tum Leduuini, tum Albrici opera & ſtudio inſtaurata fuerant. Sed nunquam hoſtes ijs vel iniurijs, vel infeſtationibus ita Monachorum animos fregere, vt aliò diſcederet. Statímque alienis opibus adiutus, ad reparationem eorum, quæ flammæ corruperant, Albricus incubuit. Neque defuit ipſi animus toto tempore, quo poſteà inter viuos exſtitit, noua ſemper moliendi, quibus id monaſterium in dies magis aſſurgeret.

Martianenſe monaſterium incendio vaſtatur.

Lib. 1 miracul. S. Rict. c.22.

At breui pòſt inſtauratur.

AN. 1039. Intereà Saſvvalo Phanopini cœnobium condere aggreſſus eſt, tertio ab Inſula milliari, Siclinium proximè. Erat is nobili loco natus, & militari virtute præditus. B Caſtellanum Inſulenſem tunc temporis agebat, primus in eo tractu Comitis Flandriæ vicarius, & iuri dicundo Præpoſitus, ſedémque præcipuam ac peculium Phanopini non parui nominis vico habebat. Ab varijs militiæ facinoribus inſignem ſibi famam comparauerat, parum pollens poténſque opibus pro generis nobilitate, & animi magnitudine. Diu tamen Romani Pontificis, & Flandriæ Comitis venia Diui Chriſtophori altare (ita beneficium Eccleſiæ altari obnoxium, aut Curiale ſacerdotium vocabatur) poſſederat, bellicæ virtutis præmium. Sed cùm magno iam natu exactæ vitæ annos reputaret, tótque crimina, quibus numen offenderat, attentè reuolueret, ijs feliciùs abolendis, pœnitudini liberalitatem addidit. Nam de cœnobio Eccleſiáque Phanopini moliendis conſilia ſecum verſans, id D. Chriſtophori beneficium, & quarundam fortunarum ſuarum portionem ei rei ſtatuit impendere. Ac priuſquam aliquid facere aggrederetur, ab Hugone Nouiomenſium & Tornacenſium Epiſcopo, dein ab Comite Flandrorum Balduino id agendi poteſtatem obtinuit. C Igitur horum fultus voluntate, id negotium intra breue tempus confecit, paruis equidem initijs, anguſto ædificio, paucis in cœtum viris adlectis, vt omnia dotis tenuitati reſponderent. Qui verò incolerent, cenſúque attributo fruerentur, Canonicos eſſe placuit nulla obſtrictos regula: qui tamen rebus in commune collatis vnà viuerent.

Saſvvalo cœnobium Phanopinenſe incipit.

Hugonis Epiſc. Torna. diploma. Franciſc Pietin. in ms. Chron. Phanop. Iacob. Meier. lib 3. Annal. Fland.

In eo iam vtcunque perfecto Canonicos ſæculares collocat.

AN. 1040. At Leduuinus, qui primus Martianis monaſterium inſtaurauerat, eíque Monachos de Barbati voluntate impoſuerat, naturæ debitum ſoluit Atrebati placida morte ſublatus. Exſtat eius ſatis nobile opus in extremis Gallo flandriæ finibus ad Baſſeam Berclauſia domus. Præpoſituram nòminant, quòd templo inſtructa clauſtriſque, aliquot alat cum Præpoſito D. Vedaſti Atrebatenſis Monachos. Multa terræ iugera circundant partim nemore iucunda, partim ſatis idonea, quædam paludibus ignaua; ad piſcium copiam varijs vel intercludentibus, vel circumeuntibus D riuis, & amnibus: vt ſedes ea per æſtatem non parua incolas voluptate afficiat. Priuſquam Leduuinus ſacram veſtem capeſſeret, hoc prædium eius erat, indéque magnam vim pecuniæ colligebat: poſteà nuncupaturus numini vota, id omne S. Vedaſto tribuit.

Leduuinus Martianenſ. monaſterij inſtaurator moritur.

Chronic ms. S. Vedaſti Atrob.

Berclauſiam Præpoſiturã is condidit.

Balder. Chron. Camer. l. 1. c. 10.

AN. 1042. Secundo pòſt anno Comiti Balduino inſignis oblata eſt occaſio maiores ſibi opes conciliandi. Statuerat ipſe firmando Flandriæ imperio affinitates maximas liberis ſuis quærere, &, quam vnicam habebat filiam, Mathildem Normanniæ Duci futuro per nuptias coniungere. Igitur cùm Robertus Normanniæ Dux è viuis abiuiſſet anno Chriſti milleſimo & quadrageſimo ſecundo: de ſucceſſore grauis exorta eſt quæſtio. Præter Guilelmum ex Arleta concubina illicito natum toro, nulli Roberto erant liberi: fratres duo ſupererant Guilelmus per nuptias genitus, & Malgerus inconceſſo natus concubitu. Ne quis horum in fraternum Principatum ſuccederet, inſtitutum vitæ vetabat. In Fiſcano cœnobio Monachum induerat Guilelmus:

Robertus Normanniæ Dux vita defungitur.

Iac. Meier, l. 3.

Digitized by Google

Eius de ſucceſſore laboratum.

A

Archiepiſcopatus Rothomagenſis decoribus alter ſulgebat. Arſit nihilominus grauiter Guilelmus cupidine Principatus: & quò plus animi caperet, Malgerus opes, & ſubſidia miniſtrabat. Contrà, Guilelmus Roberti nothus parentis imperium ſibi vendicare moliebatur. & quò faciliùs obtineret, ad Balduini potentiam ſeſe vertit.

Sed Guilelmo eius notho Ducatũ conciliauit Flandriæ Comes.

Nihil iucundius Balduino accidere poterat, vt conceptam de matrimonio ſpem aleret vehementiùs. Is ergo magnopere Nothi rebus ſtuduit; adeóque tum ſuis tum regijs opibus perfecit, vt intra paucos dies aliorum conatus fregerit, dein eum, patruo expulſo, in Normanniæ Ducatum, opéſque paternas, immiſerit.

AN. 1044

BALDVINVS Nouiom. & Torna. Epiſc. renuntiatur. *Chron. Tornac. vide Couſin.*

Exacto ſubinde biennio, poſtquam è terris in cælos migraſſet Hugo Nouiomenſis Epiſcopus, in locum eius Clero populóque deſiderante ſuffectus eſt Balduinus.

Fames magna.

Tunc oborta frumenti penuria eſt, ob quam deinceps Galliam totam & Germaniam fames ingens afflixit annos ferè ſeptem.

AN. 104

Amm. l. 5. c. 48. Sigebert. Chron. Meier. l. 3. Anſel. in vita VVazonis Epiſc. Leod.

Balduinus Comes, bellũ gerit feliciter in Friſia.

Verùm Balduinus Comes ea re parum commotus è Flandria copias portauit in Friſiã, ibíque bello Friſones aggreſſus eſt incognita mihi expeditionis occaſione. Pugnanti omnia ſecunda ceſſere: fuſis, fugatíſque hoſtibus, ita debellatum, vt onuſtum ſpolijs, & clarum victoria exercitum reduxerit.

B

Iacob. Meier. l. 3. Annal. Fland.

Eius filius Balduinus in morbum incidit, ab eoque cælitus ſanatur: poſtquam apparentibus SS. Marcellino & Petro de inſtaurãdo Haſnonienſi monaſterio promiſſum fuit. *Thomellus in l. MS. Haſnon.*

Sed reuerſum inde magnus dolor lætitia perfuſus domi perculit. Balduinus primo natu filius, ſummæ ſpei adoleſcens, haud ita pridem ab Henrici Cæſaris aula, vbi liberaliter educatus fuerat, in Flandriam reuenerat. Sed Brucchij cùm ageret, vehemens eum & plenus periculi morbus inuaſit: quo ſæuiùs graſſante, medici depoſitum patri filium nuntiauere. Ibi grauiſſimus Comitem, omnéſque aulæ nobiles in maximam triſtitiam timor compulit. Et iam nato parens mœſtus aderat, ſacrúmque cereum ſemianimi lucebat, quò ſecuriùs animam emitteret. Cùm enim clauſis oculis immotus eſſet iuuenis, eum omnes arbitrabantur animam leniter agere. Verùm id nutu diuino fiebat. Ac tum temporis ab ſenſibus abducto profundiùs adoleſcenti per viſum è cælitibus apparuere Marcellinus & Petrus, quos olim victores tormentorum Martyrij palma inſigniuerat. Igitur ij cùm propiùs aſſiſterent, Balduinum blandiùs aggredi cœpere, híſque verbis ad ſpem recuperandæ ſanitatis erigere: *Haud te latet Haſnonienſi monaſterio caſtellum impoſuiſſe* Winthericum *multis coopertum ſceleribus virum: iacentibus circà populis eum inde grauem, & ſæuum ingruere. Eia verum nunc concipe truculentum hominem eo deturbandi loco, & nouis monaſterium ædificijs ornandi: ſtatimque ſalutem corporis conſequere.*

C

Poſtquam ij Balduini oculis ſeſe ſubtraxerant, paullùm oculos is mouit, ipſóſque leniter aperiendó, fracta voce aliquid loqui occœpit. Et cùm pater nonnihil recreatus, quì valeret, percontaretur: quæ viderat, audierátque, ex ordine omnia molli voce retulit; tandémque vehementer eum obteſtatus eſt, ſi ſaluum ſe cuperet, vt poteſtatem ſibi faceret nuncupandi explendíque voti, quod Sancti mandauerant. Vix Comes annuerat tradito in manum eius ardenti cereo, cùm Balduinus morbi multum abſtergi ſenſit, ac paucis pòſt diebus integrè conualuit. Sed quoniam læta rerum proſperáque perſæpè homines adeò tranſuertunt, vt accepta in aduerſis beneficia obliuione deterant: recuperatis viribus iuuenem voti obliuia cepere. quanto tamen eam malo negligentiam luerit diuinitus, id nos alibi ſuo tempore conſcribemus.

D

AN. 1047

Bellũ contra Imperatorẽ ſuſcipit Inſulenſis, & quã ob rem. *Sigeb. Chron. Iacob. Meier. l. 3.*

Vix anni duo effluxerant, cùm noua bellandi occaſio Comitem Balduinum Flandróſque omnes ad arma compulit, variúſque belli euentus modò felici ſucceſſu, modò cladibus exercuit. Hæ cauſæ fuerunt arma ſumendi. Godefridus Gothelonis Lotharingiæ Ducis filius, fratérque Stephani Romanorum Pontificis, ægrè tolerabat à patre conceſſum Gozzeloni fratri Ducatum: ideóque ab Henrico Cæſare ſibi donari petijt. Cùm nihil impetraſſet, grauibus iris ſuccenſus ab eo ſeceſſit, ſtatímque armis corripuit Lotharingiæ partem. Sed nondum ijs viribus pollebat, vt vel retinere aliquid poſſet, vel Auguſti auxilium fratri ferentis copijs obſiſtere. Igitur quorundam verbis inductus, ad Cæſarem venit ſupplex, eíque ſe, & ſua ſubmiſit.

Hermãn. Sigeb. Sigeb. in Chron.

Verùm Henricus eos paruipendens, qui Godefridum promiſſis onerauerant recuperandæ eius gratiæ, hunc catenis onuſtum in cuſtodiam tradidit: Neque priùs in libertatem ipſum aſſeruit, quàm filium eius obſidem caperet. Continuit ſe Godefridus tantiſper, dum filius apud Cæſarem eſſet. Verùm eo breui mortuo, rurſus ad rebellandum

exarſit.

A exarſit. Quòd minimè ſuppeterent pares animis opes, & idonea hoſti ſuſtinendo
ſubſidia, Balduinum Comitem eodem motu ſecum traxit aduerſus Cæſarem. Itaque
cùm Virdunum Godefridus incendio corrumpit, aliáſque Lotharingiæ vrbes, &
quoſdam Ducatus Moſellani locos inuadit: in eas ditiones Cæſaris Balduinus Pius
ingruit, quæ Scaldi proximæ Flandriam infeſtabant. Einhamum, ſitam in dextero
Scaldis margine arcem, expugnat, & diruit. Brachantum, totámque regionem latè
ad dexterum Scaldis latus procurrentem, cui modò nomen Aloſtanæ, Teneram
vſque influentem Scaldi amnem, vi, armíſque occupat. Tractis deinde Gandauum
copijs, imminentem vrbi arcem, quam validis inſeſſam præſidijs, & propugnaculis
egregiè munitam Cæſares diu tenuerant, obſidione circumuenit. Ibi Lambertus
magno vir animo, & nobili ortus genere, præcipuā Comiti operā dedit. Is enim cùm
primus arcis muros aſcenſu obtinuiſſet, Balduinus eo loco facilè potitus eſt. Labori
præmium reſpondit, facto Gandenſi Vicecomite Lamberto. Iunxit paullò pòſt Go-
B defrido exercitum Comes in Lotharingia. Illic Cæſar aderat copiis inſtructus, præ-
lióque ardebat manus committere. Sed is breui fugam aliò capeſſere coactus eſt.
Igitur ibi multum agri ferro, flammíſque corruptum. Et iniectus eſt ignis Neo-
mago vi capto, vbi palatium Cæſaris viſebatur. Reuerſus domum ab ea expeditione
Balduinus de Mathildis filiæ ſuæ nuptiis agitauit. Iam diu generum ſibi legerat
Guilelmum Normanniæ Ducem, eúmque admodum obſtrinxerat, cùm paternæ di-
tioni auxilio Reg[...] impoſuit. Verùm id matrimonium vbi lętis omnibus cōtrahitur,
& magna celebratur ab Comite pompa, Rothomagenſis Pōtifex & patruus Guilel-
mi Malgerus obrogauit, ac vtrique coniugi ſacris interdixit, obtenta conſanguini-
tate. Et mox inter eum Ducémque grauis exorta eſt ſimultas: eóque res proceſſit,
vt Guilelmus & Mathildis Malgerum pontificia dignitate exuerint. quamuis poſteà
grandibus eos id facinus conſcientiæ ſtimulis agitauerit.

Sigeb. in Chron. Iacob. Meier. l. 3.

Filiam cum Duce Normanniæ iūgit matrimonio: *Iacob. Meier. l. 3.* propter quod Ducē & eius coniugē Malgerus excommunicauit: Dux & vxor Malgerum dignitate pontificia priuarunt.

AN. 1048. Eadem ferè tempeſtate Martianis vitam cum morte mutauit Albricus eius loci
Antiſtes, magno ſui relicto apud omnes deſiderio. Quem ſubſtitueret, nullum op-
C portuniorem Poppone credidit Balduinus Flandrię Comes. Is tunc Atrebati Sancti
Vedaſti cœtum moderabatur. Priuſquam is ſeſe Monachos inter abdidiſſet, pro ge-
neris magnitudine, & opibus paternis, magno faſtu, pompáque, nunc militiam, nunc
aulas Principum ſectatus fuerat. Et iam pronus ad nuptias ferebatur, quas cum filia
Frumoldi hominis nobiliſſimi, & Comiti Balduino chariſſimi pepigerat. Sed D.
Audomari phano proximus, dum per ſummę noctis ſilentium eò progreditur paruo
comitatu, mirabili abſtentus eſt prodigio, multa repentè circumfuſa cælitus luce,
viſáque ardere lanceæ, quam gerebat, cuſpide. Vt igitur ſagaci mente præditus
erat, facilè cognitum ei fuit, aliò ſe Numen eo ſplendore pellicere. ſtatímque armis
procul abiectis, mundo nuntium remittere ſtatuit. Primus ad D. Theodorici Mo-
naſterium cum viris religione præſtantibus ipſi congreſſus fuit. Illic depoſito ve-
ſtium faſtu, initáque vita Monaſtica, dum Gilberti ianitoris ſocius excipiendis ho-
ſpitibus nauat, de corpore fœdiſſimo cuiuſdam viri pauperis, quem lodicibus ſuis
ad ianuam inuoluerat, lepram abſterſit. Perductus inde Virdunum eſt ab Richardo
D Antiſtite, ac non diu pòſt etiam Atrebatum, poſtquam illum Balduinus Comes
eiecto Fuldrado (cœtum ſibi commiſſum non tam Prę́ſul moderabatur, quàm lupus
opprimebat) D. Vedaſti Monachis Abbatem impoſuit. Hîc ſocordiam procul ha-
buit: animi magnitudinem, & corporis vires multis exercuit tum laboribus, dome-
ſticis, tum excurſionibus variis Prælati imperio ſuſceptis. Tunc Richardus ſatis
gnarus, quanta vigeret prudentia, quanto animi robore præſtaret, eum domi, fo-
riſque ſibi ſecundum eſſe voluit. Igitur cùm magnæ multæque huius cœnobij poſ-
ſeſſiones ab viris nobilibus tenerentur, in Popponis præſertim humeros, & animum
incubuit grauis eas repetendi labor. Et ſedulum is ſe præbuit, ac feliciter id nego-
tium perfecit, adiuuante litteris, & diplomatibus Balduino Comite. Nam tametſi
pleroſque nobilium in eius perniciem ac necem ex inſidijs maturandam odium, &
ira præcipitarent: tamen neque in itineribus ab ijs circumuectus fuit, & de multorum
manibus ablatas res monaſterij recepit. Admotus poſteà Stabulenſi, & D. Maximini

Albrico defuncto Martianas à Comite Balduino S. Poppo mittitur. *Libri Martianēſes, & Euerchelmus in vita eius.* Quî fuerit is conuerſus ad vitam religioſam. Quî leproſū ſanarit. *Euerhelm. lib. 1. miracul. S. Riſtrud. cap 24.* *Balderic lib. 1. Chron. Camer. cap. 116. Euercheim c. 8.* Qualē ſe geſſerit in Vedaſtino cœnobio Atrebati. Quātùm ibidē laborarit pro recuperandis monaſterij rebus. Dum præeſt monaſterijs

Stabulenſi, & S. Maximini quæ pericula adierit.
Euerhelm. c. 12. & 13.
Factus Abbas Vedaſtinus vt gubernauerit.
Euerhel. cap. 13. Chron. Vedaſt. MS. lib. 1. mirac. S. Riſtrud. c. 14.

cœnobiis, dum Cæſaris iuſſu ad morum correctionem operam conuertit: vtro-
biquemagnum diſcrimen adiit; illic gladiorum, turba nobilium ad necem quæ- A
rente; hîc veneni, ab Monachis cibo vinóque permixti. Sed his aliiſque defunctus
periculis, in vtroque loco multis hominibus ad ſanctæ religionis propaginem mo-
menti attulit. Moritur interim Atrebati Ioannes Vedaſtini cœnobij Præſul. Qui
ſuccederet, alium Comes Balduinus quærebat. Vbi verò de Poppone, cuius labore id
monaſterium olim floruerat, ab Monachis ſuggeſtum eſt, magna eius cupidine mox
exarſit: & ſtatim ad eum, qui multis precibus Atrebatum inuitarent, viros graues le-
gauit. Illic magna inter vtroſque contentio exorta, dum legati opem Popponis fla-
gitant; multis eum promiſſis onerant; & Atrebatum veniendi neceſſitatē obiiciunt.
contrà, Poppo nihil in ſe magnum agnoſcit præſtando aliis auxilio; promiſſa Comi-
tis refellit; apud ſuos operam deſiderari renuntiat. Verùm vbi pertinaciùs Flandri
verbis inſiſtunt; tandem Poppo frangi ſe patitur; obtentáque Cæſaris venia ex-
templò Atrebatum venit. Ibi ſumma quàm Comitis tam Monachorum lætitia ex-
ceptus, intra paucos menſes in melius cuncta reſtituit. Vtque minùs præeſſe, quàm B
prodeſſe videretur, ad omnia Emmelino ſummæ prudentiæ viro vſus fuit, eúmque

Petit ab Comite, vt liceat ſibi Atrebato Stabuletum diſcedere.

rebus præfecit. At enim minimè neſcius extremum ſibi diem ingruere, ab Comite
Balduino miſſionem petiit ſuppliciter. Iam diu enim Stabulenſi monaſterio & vlti-
mum vitæ diem, & corporis humationem addixerat. Parum iucundè hunc nútium
Comes accepit, propter recentē Martianenſis Antiſtitis obitum. Quippe plurimùm
dolebat eum ſibi priùs eripi, quàm Martianis rectorem admouiſſet, vti facere ſta-

Is non priùs hoc cōcedit, quàm Martianas aditurū ſe promittat.
Euerhelm. c. 14. lib. 1. miracul. S. Riſtrud. c. 13.

tuerat magno eius Abbatiæ commodo. Ne quid tamen vel ſeni doloris afferret, vel
Martianenſibus vtilitatis ſubtraheret: non priùs ſiuit Atrebato pedem efferre Pop-
ponem, quàm promitteret Martianas per iter inuiſere, ibíque pluſculum temporis
ad informandas bonis artibus mentes tranſigere. Cùm igitur Comiti obſecuturus
in viam ſe Poppo dediſſet, iámque proximus Martianis immineret, prodit obuiam
cœtus omnis Monachorum ipſa tum grauitate, tum indicio charitatis plurimùm

Martianenſes vt eum exceperint.

placens. Nam captus eo ſenex affectu Fratrum, & modeſtia, multò iucundiùs in eo- C
rum curam incubuit. Quia tamen gnarus erat, & parum ſibi temporis, ac vitæ con-
cedi, & multa ſupereſſe alibi perficienda: ſocium laboris Balduinum adlegit probis
hominem moribus, & multa præditum ſapientia, quo poſteà Vedaſtini Præſule flo-

In Martianenſi monaſterio ægrotat, & moritur.
Auctores iam citati.

ruerunt. Sed dum inſtat vehementiùs, vti ſingulorum vtilitati conſulat, ſub ipſum
primi menſis exitum morbo corripitur. Per noctem in cella quietem leniter carpe-
bat, cùm illico per ſomnium adſtare ſibi dæmonem videt, eúmque minitabundum
identidem inclamare, hoc de loco ipſi abeundum protinus; & cum nihil aliud reſ-
ponſi redderet, quàm Dei ſe nutu diſceſſurum, vti eodem aduenerat: illum impetu
facto vehementer irruere, magnámque afferre ſibi ſentit eo tumultu, & metu mole-
ſtiam. Verùm vbi per viſum cœpit ipſe altiùs occinere, adiutorium noſtrum in Dei
miſericordia quàm maximè ſitum eſſe: euanuit omnis ille timor, & moleſtia: qui-
que iuxta ſomno indulgebant, abrupere ſimul quietem; & lucernam, quæ priùs ar-
ſerat, exſtinctam videre, non vano certè argumento iniecti ab dæmone ſomnij &
terroris, quem tenebræ delectant. Vbi corpus & animum ſigno Crucis communiit, D
quod ſupererat, diuini officij penſum ſenex perſoluit. At mox eum grauis ardor fe-
bris inuaſit, magníque dolores corpus agitauere, quaſi extrema vitæ ingruerent.
Igitur accito protinus Euerhelmo Altimontenſi Antiſtite, quem ſecum Martianas

Vt ſe ad mortem compararit.
Euerhelmus d. l.

adduxerat, euocatiſque Fratribus cunctis, vltimum vitæ ſuæ diem proximum eſſe
aſſerit; ideóque vti ſacro corpus oleo imbuant, iubet, quod Stabulenſi monaſterio
ad ſepulturam deſtinauerat. Extenditur interim humi cilicium, ídque vir beatus nu-
dis pedibus adit. vbi terræ puluerem toto corpore proiectus oſculis hauſit, in eo ſe-
ſe ſupinum collocat, & ciendo Numinis, Angelorum, ac Diuorum præſidio, preces
orditur. Simul ac ei reſponderunt accinendo Monachi, paullò valentior erigit ſeſe
& mox quæ nondum explere potuerat, peragi mandauit. Ac paullò pòſt cilicio in-
uolutus feliciter animam agit. Qui plurimi circumſtabant, partim præ triſtitia, ob
amiſſum optimum patrem; partim præ gaudio, propter ſanctum eius exitum, abundè

lachry-

A lachrymas fudere. Sed qui confeſtim ſuauiſſimus è corpore odor prorupit, nareſque
iucundiùs affecit, in maiorem vertit lætitiam, dum ſacris veſtibus ad elationem in-
duitur. Voluiſſent eum Martianenſes apud ſe retinere: ſed quia iuſſerat corpus in
Stabulenſi monaſterio terræ mandari, ſola contenti eius virtute,& memoria in An-
tiſtitum ordine quartum poſuere. Hæc dum fiunt Martianis, Gerardum Camera-
cenſem Epiſcopum aliæ grauiter exercent domi curæ. Multo is tempore Lietber-
tum claro natum genere iuuenem, & à parentibus ſibi commiſſum, perquàm dili-
genter in omni ſtudio virtutum,& varia rerum ac ſcientiarum cognitione intra pa-
latium educauerat. Cumque ſatis eum erudiendis alijs, ac ſuſtinendis Eccleſiæ ma-
giſtratibus idoneum eſſe perſpiceret, primùm Cameracenſis B. Virginis Eccleſiæ
Scholis præfecerat; dein Archidiaconum & Præpoſitum eiuſdem ædis renuntiaue-
rat. His dum eum officijs ornaret, eo prorſus animum Gerardus intentum habebat;
tum vt plurimus per ipſum in Eccleſiæ vtilitatem fructus manaret; tum vt varijs &
ſapientibus ipſemet ab eo conſilijs adiuuaretur. Et ſanè quàm liberaliter, ac vtiliter
B votis pij Pontificis reſpondebat Lietbertus, omniúmque diligentia ſimul & pruden-
tia oculos animóſque rapiebat. His dum iucundè reficitur Gerardus, & à ſapienti
modeſtóque diſcipulo plura multò commoda præſtolatur: vtriuſque ſtudijs magna
ſecuris iniecta eſt. Qui res admodum Cameraci turbabat, cæſus ab hoſtibus eſt
Walterus Cameracenſis Caſtellanus. Eius vidua Ermentrudis, vt quem filium ipſi
pepererat ab inimicis tutum ſeruaret, Ioannem Aduocatum Atrebatenſem, feris
hominem moribus, & magna fultum potentia, per nuptias ſibi copulauit. Eo igitur
Cameracum migrante, nouis hæc ciuitas tumultibus agi cœpta eſt. Erat ſcilicet Er-
mentrudis vtrique marito par moribus, & non parum animo impotentior: mul-
tâque rerum cupidine ardebat. Eapropter, vt filio Caſtellaniam firmaret, ipſâque in
dies opulentior euaderet; nihil non vel per ſe, vel per maritum moliebatur. Verùm
paucis diebus exactis natum eius mors viuis eripuit. Vt ergo tunc dolor ingens Er-
mentrudem affecit, ita Ioannem cupiditas inuaſit Caſtellaniam Cameracenſem ſibi
C ac poſteris obtinendi. Et mox apud Epiſcopum, vt id munus impetraret, egit cali-
diùs. Cùm hunc minùs in ſe pronum cerneret: ad domeſticos eius magnis largitio-
nibus labefactandos ſtudium & laborem applicuit. Ex his multos videbatur poſſe
concutere, & ſuæ cupidini obſequentes reddere. De Lietberto nummis ſuperando
nullam capiebat ſpem, quòd integros eius mores cognoſceret; ac prorſus operam
ſuis conatibus diſſipandis obiecturum intelligeret. Ergo procul à Pontificis palatio
cenſuit amoliendum, ne quid ei contra ſe ſani ſuggereret conſilij. ac fictis confeſtim
criminibus, in eum palàm inimicitias ſuſcepit: quóue plus timoris incuteret, com-
pluribus ſignificauit, vbi locus daretur, haud dubiè ferro fundendum eius ſangui-
nem. Etſi nullius ſe criminis conſcium videret Lietbertus, nihilominus tamen metu
ſe concuti ſenſit, ideóque Cameraco diſcedens ad Cameraceſij Caſtrum profectus
eſt, vt illic ſecurus aduerſus Ioannis machinationes conſiſteret. Interim Pontifex
Gerardus tum ætatis grauitate, tum morbi moleſtia vires admodum ſibi deficere
ſentiebat: multáque per Lietberti abſentiam ab Ioanne patiebatur, dum is identi-
D dem pro impetranda Caſtellatura ſermones ingereret vehementiùs, ac minas etiam
intentaret, niſi quod petebatur officium concederet. A quo ſolatium inter eos ani-
mi corporiſque æſtus caperet, vix aderat vllus: ideóque totus Lietberti vultum, vo-
cem, & conſilia ſuſpirabat. Sed quoniam is Cameracum tutò ingredi non poterat,
niſi multa militum manu ſeptus eſſet: rariùs ad eum acceſſit ſolandi, & in negandæ
Ioanni Caſtellaniæ propoſita firmandi gratia. Igitur dum menſes aliquot Gerardus
in ea contra Ioannem contentione, & graui corporis ægritudine, omni penè ſolatio
deſtitutus abſumit; tandem è terris in cælos euocatur. Ad eius mortis famam ingens
omnes dolor inuaſit, quos recti ſtudium afficiebat, & tam ſancti Pontificis virtutes
tangebant. Verùm præcipuè Cameracenſes triſtitiæ pondus oppreſſit: vt quos ſimul
cum amiſſione tam chari patris impendentium ab Ioanne malorum formido qua-
teret. Et minimè quietem vrbi conceſſit Ioannes, coniuge magnas quotidie ad
vexandum populum, & obtinendum latiùs imperium faces animóſque ſubdente.

Odor ſuauis ex eius corpore poſt mortem.

Gerardus Cameracenſis Epiſcopus grauiter moleſtatur ab Ioanne Atrebatenſi Aduocato, & eius coniuge.

Baldericus l. 3. cap. 61. 62.

Ac tandem inter eas difficultates moritur.

Balder. l. 3. c. 63.

Igituris, quaſi rerum potiretur intra muros Cameracenſes, omnia ex ſua libidine moliri, & vertere. nihil non occipere, & perficere, vt Lietberto gradus ad Epiſcopa- A
lem dignitatem præcludat. eò neruos omnes contendere, vt alicui pedum apud Cæſarem conciliet, quem ſibi contrarium fore non arbitraretur. Verùm Auguſtus eum, AN 1049.

Ei ſucceſſor datur LIETBERTVS.
Idem l. 2. c. 64. Meier. l. 3.

qui maximè Ioanni diſplicebat, eiúſque ſe conatibus ſemper opponeret, Cameracénſibus ornauit infulis. Cùm enim ille nullum aptiorem tam nobilis Eccleſiæ gubernationi crederet: Lietbertum inſigni cum animi ſenſu & voluptate Pontificem eius nuncupauit. Maluiſſet quidem ſanctus hic vir alium Epiſcopalibus fulgere decoribus; quòd per animi modeſtiam minùs iis aptum ſe ſentiret: quia tamen ſuam ad iuuandum Cameracenſem populum operam requiri videbat; non putauit voluntati Cæſaris obnitendum vehementiùs. Igitur quàm primùm licuit, ad ſuſcipiendum onus impoſitum comparauit ſe.

VVaſieriæ templum ab incêdio præſeruat S. Rictrudis.
Lib. 1. mirac. S. Rictrud. c. 25.

Hoc ferè tempore D. Rictrudis, quam Martianenſis monaſterij Religioſi matrem ſuam agnoſcunt, inſigni potentiam ſuam miraculo patefecit. Stat in agro Duacenſi pagus Waſierienſis intra primum ab vrbe lapidem. Eius templum iam tum B
olim D. Rictrudem patronam agnoſcebat Deo dicatum eius nomine. Fortè ruſtici quidam per æſtatem fœnum, & ſegetes ad illud in cumulos congeſſerant; exiguis tantùm relictis ad latera viis. Sed dum illi nihil aduerſum metuunt, ingens eos cumulos derepentè ignis inuadit, tantúmque oritur ſubitò incendium (caſune, an malitia hominum, incertum eſt) vt magnum ingrueret templo diſcrimen. Accurrunt illico vicini: & cùm vident globos flammarum ſupra templi tecta euadere, plus ei timent, quàm fœno & ſegetibus. Ergo qua via periculum auertere poſſint, ſtrenuè explorant. modò cumulos deiicere, vel exſtinguere moliuntur: modò per ſemitas in templum penetrare. Sed fruſtrà omnia tentabant ſcilicet, cùm neque fumus tranſire, neque vis flammarum opitulari permitteret. Sola ſpes ſupereſſe videbatur in votis, ac precibus. Igitur cùm nihil præſtare queunt, ad D. Rictrudem animos, manúſque conuertunt: eam ſupplices flagitant, vt ſui curam templi capeſſat; ab eo incendium amoliatur. Et mox Diua ſupplicantium poſtulatis annuit. Quippe viſa eſt C
ab omnibus inſigni matronæ ſpecie ſupra templi tectum incedere; eo de loco flammas altiùs erumpentes, tectóque imminentes tunicæ manicis aſpellere, adeóque vehementer aliò retorquere, vt ſenſim, illæſo templo, fractis ignis viribus conſederit.

VVido datur Abbas Martianenſibus.
Ibidem.

Haud multò pòſt Widonem è D. Vedaſti aſceterio tractum Martianenſes Antiſtitem habuere, magna virum virtute, & monaſticæ diſciplinæ cultorem eximium. Eius opera & induſtria nouis monaſterium ædificiis ſurrexit, multíſque decoribus auctum eſt.

Nouum Balduino paratur bellum: eiuſque cauſæ referuntur.
Balder. Chron. Camerac. lib. 3. c. 64. & 65.

Quietus interim ab armis agebat Comes Balduinus. Sed breui quietem abrupit Ioannes Atrebas Cameraci omnia perturbans miſcénſque. Nuper Henricus Imperator, vt vidimus, Eccleſiæ Cameracenſis infulas Lietberto impertierat. Is cùm vrbê Cameracum ſolita pompa primùm ingredi parat, Ioannes ipſi portas occludit, multò ipſi quàm priùs infenſior. Id vnum videlicet iſte moliebatur, vt quoniam precibus impetrare nō poterat, per violentiam Cameracenſis vrbis Caſtellanus euaderet: itáque in Epiſcopum, & ciues ex animi ſententia graſſaretur. Coactus igitur pedem re- D
ferre, ad Caſtrum D. Virginis Mariæ (nunc Caſtrum Cameraceſij dicimus) diuertit Epiſcopus, ibíque ſumma lætitia receptus, & honore plurimo cultus eſt. Cúmque tempus illic traheret, ea via fortè Balduinus Comes ab aula Regis Franciæ domum reuertit. Nihil poterat opportunius Epiſcopi rebus accidere. Itaque poſtquam tum Cæſaris in Lietbertum beneuolentia, tum facinus Ioannis ei cognita fuere: tam vehemens Comes in Ioannem exarſit, quàm benignus Lietberto ſubſidia promiſit. Euocati protinus ideò è Flandria milites: paratæ aliquot machinæ: ad terrorem, vel obſidium expedita maturè omnia. Sed priuſquam vim faceret, Ioanni Comes mandauit, vt ſtatim ipſe cum ſuis vrbe excederet; Epiſcopo grauis ne eſſet; in vrbem ei liberum acceſſum permitteret. niſi paruerit, admoturum ſe vrbi copias, & machinas minatus eſt. Permotus imperio miníſque Comitis, Ioannes vrbe cum ſuis extemplò digreſſus eſt. Verùm vbi poſteà ſenſit ab Comite ſuis ſe rebus, & ditionibus exutum,

Iacob. Guiſ. l. 15. Annal. Hānon.

A graues in eum inimicitias exercuit. Et quò plus odij patefaceret, damníque afferret, ab eo ad Cæſarem defecit. Parabat ea tempeſtate bellum Henricus, eóque ſtatuerat Godefridum, & Balduinum Flandrię Comitem opprimere. Quippe grauiter eum vrebat acceptæ nuper ab his iniuriæ, hauſto præſertim flammis Neomagi palatio. In ſocietatem belli Angliæ, & Daniæ Reges pertraxerat, ab iiſque impetrauerat, vt claſſibus Oceanum proximè Flandriam infeſtarent, exitúmque per mare Balduino eriperent. Igitur Colonia digreſſus, in Lotharingiam venit magnis ſeptus copiis. Aderat ei Leo Nonus Romanorum Pontifex ſanctiſſimus, & quamplurimi Epiſcopi. Suum ei militem non modicum terra quoque iunxerat Sueno Danorum Rex. Comes etiam cum aſſeclis erat Ioannes Atrebatenſis Aduocatus: tum vt faces irarum ſubderet; tum vt parti copiarum præeſſet. Animus erat Cæſari vnâ ditiones omnes vtriuſque hoſtis ruinâ inuoluere. Vbique aduerſa Duci, Comitíque portendebantur. Et quò plus terroris incuteret, vtrumque Leo ab fidelium communione reſciderat. Sed priuſquam ferro ſæuiretur, placuit de Leonis ſententia rurſus

Bald. l. 3. c. 66. Chron. Camer.

Herman. Contract. in Chron. Florentius VVigorn. Iac. Meier. l. 3. Annal.

B hoſtium animos tentare, num pacem peterent, vltróque cuperent facere ſatis Auguſto? Mouit Godefridum tam Cæſaris potentia, quàm dirum Pontificis fulmen: ideóque prior ad pacem reſpexit. Aquiſgranum ſponte venienti conceſſa facinorum venia, Leone flagitante. Balduinum pertinacior animus aliquamdiu in armis retinuit, Auguſti potentia, diriſque Pontificis æquè contemptis: quòd iuſta niti cauſa videretur. Et iam is Antuerpiam & Cameracum in ſuam redegerat poteſtatem: vnde plus animorum caperet. Vbi tamen ſummis viribus ditiones ſuas inuadi, multa iam ibi peſſundari, vaſtarique conſpexit: tot damnis cogentibus pacem petiit; eámque tandem obtinuit datis obſidibus, Leone Papa ſacris ipſum myſteriis reſtituente. Vt pactis legibus ſatisfaceret, Aquiſgranum adiit, ibi quæ priùs bello acceperat, Cameracum & Antuerpiam Auguſto reddidit.

Herman. Contract. Sigebert. Chron. Iacob. Guiſ lib. 15. Annal. Hann.

Sigeb. Chron. Herman. Guiſ. Meier. citt.

AN. 1050. Hoc ferè tempore mortuum Saſwalonem Caſtellanum Inſulenſem comperio annis grauem, ſed lætum eo fructu, quem legerat, erecto Phanopinenſi Canonico-

C rum cœnobio. Rogerium, ſiue Robertum, eius filium in Præfecturam Inſulenſem veniſſe, eámque multis pòſt annis obtinuiſſe. Nàm quod aliqui putant, Saſwalonem nulla ſobole relicta è viuis abiuiſſe, id prorſus à vero diſcedit: cùm Gerardus, & Anſelmus Epiſcopi Nouiomenſes Tornacenſes in diplomatibus Robertum Saſwalonis filium nominent.

Saſvvalo Caſtellanus Inſul. moritur.

Franciſc. Piatinus in Chron. Phanop. ms. & l. de Caſt. Hann. Inſulenſ.

AN. 1051. Anno ſequenti Hannoniæ Comitem Hermannum mors abſtulit, duobus relictis cũ Richilde vxore liberis. Et mox inceſſit Balduinũ Pium cupido eam prouinciam inuadẽdi, filióque Balduino Richildem iungendi per nuptias. Bellum ex animi ſententia ſucceſſit; eóque ſubacto Comitatu, de matrimonio agi cœptum eſt. Quòd in hoſtium eſſet poteſtate, facilè omnia Richildis conceſſit, vt etiam iure ſucceſſionis in Hannoniam Hermanni prolem excluſerit. Montibus celebratæ magno apparatu nuptiæ: dictúſque poſtmodum maritus Richildis Balduinus ab ea vrbium Hanno-niæ matre, Montenſis. Parum placuit multis illud matrimonium. Nulli tamen ęgriùs tolerauere, quàm Cæſar Henricus, & Leo Summus Pontifex. Quòd Hannonia

Hannoniam bello ſubigit Inſulenſis.

Sigeb. Chronic. Iac. Guiſian. in Annal. Hann. Iacob. Meier. l. 3. Annal. Fland.

Richildis nuptias filio Balduino celebrat.

Iidem auctores.

D Cæſariani iuris eſſet, ſéque ignaro eas Pius nuptias feciſſet, bellum Henricus in eum ſuſcepit. Pontifici Maximo neptis erat Richildis, itémque Pij filio cognata: & raptam aliqui per eum fremebant. Quòd igitur inconſulta Sede Apoſtolica (vnde pendet facultas inter cognatos contrahendi nuptias) matrimonio coaluiſſent, iuſſu Pontificis ab Lietberto Cameracenſi Epiſcopo ſacris interdictum eſt Balduino Montenſi, & Richildi. Ea res Pium grauiter ſauciauit. Et laboratum fuit diligenter, vti Romanus Pontifex decretum induceret. Verùm nihil aliud denique obtentum, quàm, manente nuptiarum vinculo, vt tori iure corporúmque tactu perpetuùm abſtinerent. Vt erat procliui ad ſacras leges obſeruandas, Montenſis tanti Pontificis voluntati paruit. Verùm pater eius Balduinus magno in Cæſarem odio ſucceſſus, bellum ingens apparat. In eius ſocietatem pertracto Duce Godefrido, copias partitur. Potiſſimum ipſe militem ſibi retinet; alteram partem Montenſi, tertiam Roberto, liberis ſuis, attribuit. Ita variis itineribus, & agminibus obnoxias Cęſari ditiones infeſtat.

AN. 1052. AN. 1053.

Ob hoc coniugium Pio bellum Cæſar indicit.

Sigeb. Chronic. Meier. lib. 3. Annal.

Ob idẽ Montenſis & Richildis excõmunicantur.

Iacob. Meier. l. 3. Annal. Fland. Pet. Oudegh. in Annal. Fland.

Bellũ Cæſari prior infert Inſulenſis.

Chronic. Sigeb. Meier lib. 3. Annal. Oudegherſt. cap. 40.

Zelan-

In eius regiones ex aduerſo copias mouet Auguſtus.
Auctores citati.

A

Zelandicas Robertus inſulas ſuo aduentu opprimit, capitque: Montenſis Hoyum incendio vaſtat: Tutlinium igni Comes corrumpit. Ad earum nuntios cladium Henricus admodum exarſit: ſtatimque rapto exercitu in Flandriam venit, quò ſciam receperat Inſulenſis. Aderat illi Ioannes Atrebas, tantò infeſtior Pio futurus, quantò plus in eum odij conceperat. Vrebat eum ſcilicet Comitis facinus, quo rebus cunctis nudatum etiam patria extorrem fecerat. An. 1054. Et quò libentiùs ad hoc bellum operam conferret, partémque exercitus Pium contra in Flandriam duceret, ac tutiùs viam in eam regionem aperiret, Cameracenſem ei, vt vocant, Caſtellaturam Henricus promiſerat.

Cumque fruſtra Scaldim ponte tranſmittere tentaſſet iuxta Valentianas; alia via mittit Atrebatem in Flandriam.
Balder. l. 3. c. 67. Chron. Camer.

Vbi proximè Valentianas ad vicum, cui Maino eſt nomen, Cameracum verſus peruentum fuit, illic Cæſar & Ioannes Scaldi tranſmittendo pontem facere aggrediuntur. Id formidans Balduinus Comes derepentè ad alteram fluminis ripam copias duxerat. Ergo inde hoſtem ſubmouens, & firmo milite terram obtinens, conatus Cæſaris frangit. Ita cùm propter fluminis altitudinem, & ſtantes in oppoſito margine hoſtes nihil efficere poteſt: mutato Cæſar conſilio partem copiarum ab ſe clàm mittit, eiúſque ductoribus imperat, vti Cameracum adeant; inde viam occultè maturantes inopini Comiti à tergo ingruant. B

Quo cognito, in tutum ſe recipit Balduinus.

Sed priuſquam ij aduenisſent, per nuntium aliquem Balduino gnarum fuit Cæſaris conſilium: ſtatimque conuaſatis rebus, quantùm temporis anguſtiæ ſinebant, in tuta Comes fugam capeſſiuerat.

Traiecto Scaldi, Balduini agros Cæſar populatur.
Balder. l. 3. c. 68. Sigeb. Chron.

Eo Cæſar animaduerſo, raptim pontes fluuio ſecurus inijcit. Ita copiis ſine damno tranſmiſſis, Balduini ditiones inuadit, omniáque obuia populatur. Poſtquam ad riuum iugibus aquis ebullientem cum ſuis Auguſtus peruenit: Atrebas occaſionem nactus flagitandi ab eo, quam promiſerat, Cameracenſis vrbis Caſtellaturam, magna fultus ſatellitum turba ipſum conuenit; &, niſi promiſſa impetret, haud vlteriùs copias ſe ducturum aſſerit.

Balder. l. 3. c. 69.

Ibi Cæſar euocato Pontifici Cameracenſi perſuadere nititur, vti munus illud Ioanni concedat: cúmque nihil mollibus verbis efficit, etiam cum minis imperat dari.

Clauſulam, quæ obſtabat, ſuperat.
Balder. l. 3. c. 70. Sigeb. Chronic. Iacob. Meier l. 3. Aubert. Miræus.

Ergo Ioannes id adeptus, quod maximè expetiuerat, vlteriùs Cæſari Ducem ſe præbuit, donec in Flandriæ viſcera penetraret. viámque cepit, quà Clauſula obſtabat, quòd alibi plus difficultatis obijceretur, malignis vrbium, & oppidorum præſidiis ex tuto infeſtantibus. C Quidam arbitrantur Clauſulæ nomine apud Baldericum & Sigebertum Scluſam maritimum Flandriæ oppidum innui, quaſi clauſtrum maris id fuerit, quo perrupto facilis in Flandriam aditus patuerit. Placet aliis Scluſam, vicum multis aquis natantem ideóque munitiſſimum, intelligere, qui proximus Arteſiæ iacet, in extremis Duacenſis agri finibus. Mihi neuter eorum locorum arridet, ob magnam itinerum intercapedinem. Quà fluit Eurinus, macer amnis, ab Hennino Lietardo Arteſiæ pago Flinas vſque, multæ paludes viam copiis difficilem faciunt: at præcipuè quà per riuum perenniter arenis bullientem, cui nomen Gallicè Boulenrieu, verſus Rainbaucuriam delabitur limo profundo, & valdè pertinaci. Hac nihil dubito tentaſſe Ioannem in Flandriam aditum, paucis ab Inſula milliaribus, quò primùm intendebatur. ibique locum aliquem munitum, & à Flandrico inſeſſum præſidio, cui Clauſulæ nomen Baldericus fecerit, quòd viam intercluderet hoſtibus, amicis patefaceret. D

Bald. l. 3. c. 70.

Igitur eò cùm peruenit Atrebas, omnem modum explorauit per anguſtias illas, & munitionem tranſmittendi militem. Pugnatum eſt initio fortiter. Verùm cæſo, vel fugato præſidio, perruptáque porta eo potiuntur loco Cæſariani.

Inde Galloflădriæ agros vaſtat.
Iacob. Meier. l. 3.

Quidquid inde verſus Inſulam patuit, ingenti furore correptum eſt. Magna itaque hoc tempore Galloflădriam calamitas oppreſſit; fœda vbique cædes exorta; multi mortales vel capti, vel perempti; nuſquam tuta fides latibuli; ad prædam eruuntur omnia.

Cæſo cũ ſuis Lamberto Comite, Inſulam diripit.
Bald. l. 3. c. 70.

Iam Inſulæ propinquabat exercitus Cæſaris, cùm ſeptus inſigni copia Flandrorum Lambertus Comes Lenſenſis (illic eum Balduinus Comes locauerat diſtinendis hoſtibus) obuiam venit, Cæſarémque oppoſitu armorum oppido parum munito arcere nititur. Verùm exorto mox prælio, ita penes Auguſtum victoria ſtetit, vt cum multis Flandrorum Lambertus occubuerit, ſtatimque patuerit direptioni, prædaque Inſula.

Tornacum deinde obſidet, capitque:
Bald. l. 3. c. 70. Sigeb. Chron. Meier. lib. 3. Oudegh. c. 40.

Ea tumidus victoria, Tornacum Henricus obſedit. Qui defenderent, aliqui præſertim nobiles viri aderant, quos accepta clades eò fuga coniecerat. Igitur poſtquam

vrbem

Digitized by Google

A vrbem exercitu circumuenit Auguſtus, quantis potuit viribus, acta res eſt vtrimque vehementer. plus obſeſſis animi fuit, quàm roboris. obſidentibus animi, vires, odia paria erant, magna videlicet omnia. quibus factum eſt, vt paucos intra dies vrbem Cæſar expugnauerit. Si Meierum audimus, illic Lambertus Louanienſium Comes mortē oppetiit, quem præſidio vrbis vnà cum multis aliis nobilibus Flandriæ Comes Balduinus impoſuerat. Quò patefaceret tumentem iris animum, omnia militibus diripienda Cæſar permiſit, ipſis etiam iniecit flammas ædibus. Ita deſolatis hoc in tractu, propter viciniam, locis quamplurimis, cum maxima præda, multos quoque Flandriæ nobilium, & ciuium, quos in vinculis habebat, maiori ciendo luctu, in Germaniam inde protinus abduxit. Doctus ea Pius calamitate, quantū obiecta limitum propugnacula repellendis hoſtibus momenti habeant: ad locorum quorūdam inſtaurationem, & noua munimenta vehementer animum & laborem contulit. Itaque cùm timeret, ne rurſus Flandriam Cæſar inuaderet, trium ſpatio dierum noctiúmque ingentem illam ad Occaſum foſſam duxit, quam priùs Boulanam dixere, B modò Nouam appellamus, arcēdis ea parte hoſtilibus copijs. Quidam olim nouem leucas protenſam memorant, ab Ruholtano caſtro Baſſeam vſque: alij tres tantùm leucas productam, vt hodiéque porrigitur ab Arteſia Flandriam diſterminans. Ipras etiam Comes, Gandauum, Brugas, Audomaropolim, Ariam munimentis firmioribus ſepſit. Aldenardæ præter muros arcem condidit. Sed Inſulæ non modò munitionibus cauit, verùm etiam ornatu ædificiorum velificatus eſt. Quòd igitur munimentis nuda eſſet, ac ideò iniuriis hoſtium pateret, eam muro foſſaque circumdedit. arcem inſuper area ingētem, accliui paullùm loco poſitam, quà Deula fluuius naues admittit emittítque, muris ac turribus firmauit. In ea ſibi ſuíſque poſteris ſedem legit, conſtructa illic miræ magnitudinis domo. Inde ad nouam templi fabricam animum, conſilia, & opes conuertit. In patenti arcis area fundamenta locari placuit ad Borealem aulæ plagam: & qui Deo laudes perſoluerent, Canonicos imponi. Hos initio neque ſeparatim habitaſſe, neque cenſus proprios habuiſſe; verùm collatis in C commune bonis omnibus conuixiſſe, ac ideò Fratres nuncupatos fuiſſe, comperio. De numero id certum, ab Comite quadraginta delectos, attributis, qui tot alendis hominibus ſufficerent, magnis cenſibus. in his decem ſacerdotes fuiſſe, diaconos decem, ſubdiaconos, & acolythos pari numero. Qui præeſſet toti Collegio, ab ipſis exordijs conſtitutus eſt Præpoſitus, eique ſacrum ius in Canonicos, ac Clericos omnes conceſſum: quam dignitatem primus obtinuit Fulcardus. Et tantæ Comiti curæ fuit ea dignos Eccleſia viros conquirere, vt omnes tum genere magnos, tum virtute variáque doctrina inſignes aſciuerit: quò magis eo conſeſſu illuſtrem redderet Inſulam. Huius rei præbent argumentum Lambertus, Ioannes, & Clarembolдus, qui prima ferè huius ædis cunabula inter Canonicos præclaris animorum dotibus factíſque decorarunt. Hos enim paucis pòſt annis Epiſcopalibus curis admotos inter Pontifices ita floruiſſe accipio, vt eos vita præclare tranſacta multo ſanctitatis nomine ornauerit, quemadmodum ex ijs, quæ deinceps narrabimus, clariſſimum erit.

ac direptum incendit. *Iacob. Meier. l. 3.*
Cum ingenti præda & multis captiuis Germaniā repetit. *Idem.*
Inſulenſis quædā Flandriæ loca munit. *Meier.*
Foſſam nouā ducit. *Ioan. Iper. in Chron. Bertin. Iac. Meier.*
Inſulam munitionibus circundat, & nouis ornat ædificijs. *Iac. Meier. alij. vide Gallo fl.*
Ac præſertim palatio.
AN. 1055. Et S. Petri Canonicorū Eccleſia. *Diploma Radbodi Epiſcop. Tornac. Lib. MS S. Petri. Iacob. Meier l. 3. Guiel. Gaz. in hiſt. Eccleſ. Belg. Ferreol. Locr. in Chron. Belg.*

D At hæc omnia molienti Balduino rurſus armorum & luctus occaſio data eſt. In Cæſarem bella denuo Godefridus mouerat Friderico Luxemburgenſi grauiter infenſus, quem Lotharingia donauerat Henricus. Igitur ne quid veteris amicitiæ deterreret Balduinus, ei ſubſidium petenti copias iungere properauit, & armorum ſocietate Cæſari & Friderico ingruere. Quòd maximè Gallo-flandriam infeſtaret, ante omnia Tornacum vi recepit, ídque filio ſuo Montenſi Comiti poſſidendum tradidit cum omni regione ſubiecta. Inde militem Gandauum traduxit Antuerpiam obſidio circumuenturus. Illic exercitum partiri placuit. pedites nauibus impoſiti, vt per Scaldim deſcenderent ſecundo flumine: equites itinere terreſtri cum paucis peditibus iuere. Claſſi Pius præerat, copijs equeſtribus Montenſis. Sed dum ſuos Montenſis Antuerpiam verſus deducit, agmen præcipuum, nihil hoſtile ratus circùm tegi, præmiſit: ipſe paullò pòſt cum paucis ſecutus eſt. Ibi ex improuiſo aliquot hoſtium equites emicant, ſtatimque Montenſem eiúſque comitatum aggrediuntur.

Bellū aduerſus Imperatorem, & Godefridum Luxēburgenſem gerit Balduinus Inſul. *Thomellus in Cod. MS. Haſnon. Sigeb. Chron. Meier.*
Tornacum capit.
Vt Antuerpiā petat, & obſideat, Gandaui copias partitur.
Filius eius Montenſis ab

hoſte inuaditur. vincit, at læditur:

A diuntur. Contrà, pro temporis anguſtia ſuos Montenſis componit, iiſque animum breuiter ciet ad pugnam. Quamuis inter paucos, acre tamen id prælium fuit, & periculi plenum. Inter hoſtes, Hubertus quidam tum vi corporis, tum vſu armorum ceteris infenſior videbatur: & ab eo graue Montenſi diſcrimen imminebat. Sed interrito Balduinus animo vehementem in eum impetum facit. Mutuo ipſi vulnere hauriuntur. Plus tamen virium, & felicitatis in Montenſi fuit. quippe hoſtem eodem vulnere læſit, humíque proſtrauit exanimem. quo facinore hoſtes perterriti in effuſam ſe fugam coniiciunt. Sed Montenſis tametſi magna cum laude victoria fuerit potitus, in graue tamen vitæ periculum venit, propter luculentam corporis plagam.

& magnum adit vitæ diſcrimen ex vulnere.

Igitur extemplò Gandauum delatus eſt, vt illic, alligato vulnere, medici curam impenderent. Interim Fridericus ab Godefrido preſſus Antuerpiam fugit, ibíque obſidetur. Suppetias Godefrido venit Comes Balduinus, vti iuſtis copijs maturent vrbem ſimul, hoſtémque capere.

Inſulēſis Antuerpiam fruſtrà obſidet.

Verùm plurimus ab Lotharingia Cæſaris miles eodem deducitur eo conſilio, vt iniecto terrore obſidentes diſſipet. Adeóque trepidatum fuit in caſtris Balduini, vt is repentè conuaſatis rebus omnibus, & relicta obſidione, copias in Flandriam reduxerit Gandauum. B

Ob Montēſis periculū magno dolore afficitur Gandaui.

Ibi maior amittendi filij metus eum perculit. Nam is vel maligni vulneris dolore, vel voluntate Numinis, eò deiectus fuerat, vt imminētibus vitæ extremis animam tantùm non ageret. At Solako vir prudens, & probus, quo priùs Montenſis morum magiſtro fuerat vſus, id vitæ periculum animaduertens, in memoriam ei reduxit, quæ olim morbo laboranti euenerant, quid de Haſnonienſi cœnobio Diui mandauerint, quid ipſe gnaro patre, & volente vouerit. Forſan traditorum obliuioni promiſſorum pœnas repoſci: ideóque id exſequi maturaret, quod promiſerat. Haud dubiè ſpem inde ſanitatis pendêre.

Vt eius ſanitatem impetret, cum VVintherico de Haſnonio agit. Sed in vanū.

Lætis hæc auribus accepit Montenſis, ſtatímque patrem flagitauit, vti negotium eripiendi Winthérico Haſnonium, ibíque monaſterium reſtituendi ſuſciperet. Obtemperans gnati deſiderio Comes Winthericum euocat: de tradendo ſibi Haſnonio blandis eum verbis conuenit, optionémque facit, vel maximum auri pondus, vel alium quempiam locum in compenſationem ab ſe repetendi. Verùm is, vt erat peruicacis animi, & latrocinijs ex arce illic condita opportunè tutóque faciendis inhiabat, neutrum admiſit. C

Montēſis interim diuina voluntate valetudinem recuperat.

Montenſis interim ex vulnere morbóque conualuit, ipſo Deo voluntatem eius, & deſiderium ſuſcipiente, vt poſtmodum faciliùs quod intenderat exſequi poſſet. Is ergo fratrem Wintherici natu maiorem promiſſis aggreſſus tandem illuc perpulit, vt eo ignaro Haſnonienſe caſtrum ſibi proderet.

Haſnoniēſem arcē capit, & ſolo æquat.

Eáque res adeò feliciter ſucceſſit, vt agente procul Winthérico, paucis arcem copijs inuaſerit Montenſis, totámque flammis corruptam ſolo æquauerit.

Verùm eam VVinthericus ſtatim reparauit.

Sed Wintherícus de via reuertens, accepto cladis nuntio, nihil remiſit in Comitem odij, & latrocinandi cupidinis. Mox enim accitis è vicinia operis, intra paucos dies arcis propugnacula rurſus eduxit; vt ferè priùs perfectum opus acceperit Comes, quàm fieri ſenſerit.

Hoc ad preces Montēſis occiſo:

Igitur cùm videret nihil viribus, aut promiſſis agi, tandem Montenſis Deum precibus inceſſere adoritur, vt quod humanis opibus obtineri non poterat, denique ſuo ipſe nutu potentiáque faceret. Ac preces valuiſſe ſatis oſtendit euentus. Viam cum ſuis carpebat Winthericus, pro more maleficijs, & latrocinijs intentus. D Illic dum varios ſerunt ſermones, vni comitum Winthericus cum domina ſua ſtuprum opprobrat. ille contrà falſi ſe criminis arceſſi grauiter tolerat, eámque fœdam nominis maculam horribilibus ſacramentis à ſe procul amolitur. Res eò proceſſit, vt veritatem facti duello commiſerit Winthericus: illúmque aduerſus dominum enſem ſtringere obluctantem in arenam pertraxerit. Breuis ea pugna fuit. nam illico Winthericus ferro in ventre vulneratus cum ſanguine vitam perdidit.

Haſnonij cœnobium reſtituitur.

Igitur eo lætus nuntio Montenſis, militem Haſnonium deducit, ſtatímque caſtro potitus, propugnacula, muróſque in plana deijcit. Et quamuis ij, quos Wintherico ſanguinis neceſſitas coniunxerat, conatus eius frangere moliſentur, ad noua tamen, & opportuna cœnobio ædificia ſtruenda gnauus incubuit.

Romanus Pontifex Victor Concilium habet Coloniæ. Sigeb. Chron. Maſſ. lib. 16. Chron. Iacob. Meier. l. 3. Pet. Oudegh. c. 39.

AN. 1[illegible] Venit interim Coloniam Agrippinam Romanorum Pontifex Victor Henrici Cæſaris rogatu. Illic Auguſto è vita ſublato, inque locum eius ſubrogato filio cognomine, Concilium habuit. Tunc de Balduino

Digitized by Google

Flandriæ [illegible] tamquam [illegible] Regis [illegible] Balduinus Cæsaris beneficio. Quatuor [illegible] Flandriæ [illegible] Gandensi, quicquid [illegible] denique [illegible] quinque Zelandiæ [illegible] filium Mon- [illegible] potiretur. [illegible] Cæsare [illegible] probasset, ergo nuptias eiusdem æquissimum se pro- [illegible] quam Leo negauerat. Contigerat Balduinus Co- [illegible] Cæsari fidem iurasset. Colonia, in Flandriam ad suos re- [illegible] mora rebus compositis, magna pompa [illegible] Tornacum deduxit, vt volentibus illic omnibus Neruiorum Comes inaugura- [illegible] inde Cameracum profectus, Eustachij Bononiæ Comitis, & Idæ Godefridi [illegible] Ducis filiæ nuptias apparatu maximo celebrauit, ducta secum filio Mon- [illegible]. At iuxta Tornacum mali quidpiam portendit pugna celeberrima. Ingens

B [illegible] multitudo in Brachatensi tractu extremo conuenerat, ibique ad [illegible] prælium duas in factiones discesserat. Vbi omnes sibilis vires, & iras acuerunt, adeo vehementer in pugnam corpora proiecere, vt maximam partem [illegible] vtrinque [illegible]. Victis perfugium fuit proximæ arboris cauum. Sed illis parum esse tutus [illegible], [illegible] & sibilis, & tractu corporum circumstrepentibus. Neque prius vel [illegible], vel furor frangi potuit, quam vicini agricolæ circum accensis ignibus [illegible]. Et paullò pòst Regem Henricum Francis mors exemit. Priusquam [illegible], Philippum septennem filium Remis in Regem vngi curauerat, cuiusque tutelam commiserat Balduino Flandriæ Comiti. Cui certò fideret, nullum is Principem præter hunc nouerat, quem virtus, fides incorrupta, sapientiæ plurimum, & cum Adela sorore vinculum nuptiale idoneum tanto muneri spoponderant. Igitur certis [illegible] ei regnum & liberos credidit. Perspecta viri prudentia integrique mores tan-

C tum apud Francos valuere, vt imperantem volentes tolerauerint, dicto etiam sacramento, vt quidam volunt (quamquam, vt arbitror, minus verè) si soboles regia [illegible] opportuna regno mortem oppeteret, eum in Regem recipiendi propter Adelæ regiæ prolis amitæ nuptias. Soli Vascones parendi officio defuere, quasi verentur, eum tutoris velamento, speciéque, Regem euasurum. Quòd enim ab Carolo Magno per Iuditham eius neptem genus duceret, magnum etiam aliquid ipsum spirare; ab ea stirpe alienos regnare, haud æquo pati animo; neque parum ambitionis ab vxoris regiæ prolis coniugio capere arbitrabantur. Sed eorum Pius perspecta fide lubrica, malisque artibus, facilè rationem inijt eos ad officium reuocandi. Certò [illegible] fama tenebatur ingentibus Saracenos Hispaniam cladibus vastare; ac nisi ma- [illegible] ductis trans montes Pyreneos copijs eorum impietas, & furor frangeretur, haud difficulter superatis eos dictis mōtibus in Galliæ stragem effusum iri protinus. [illegible] Comes intentus, varios per Galliam delectus militum habet. Quòd religionis causam bello prætenderet, tota fermè Francorum nobilitas arma sponte in- [illegible]. Instructo rebus omnibus exercitu, per Vasconiam iter legitur, qua breuissimus

D in Hispaniam per Alpes Pyreneas est transitus. Simul ac fines Vasconum Pius attigit, multus extemplò per castra rumor spargitur, spem nullam præberi magnum aliquid in Hispania moliendi. vastata illic omnia. hinc Saracenos, illinc Hispanos ferro flammaque grassatos, commeatus omnes, aliáque vitæ sustinendæ necessaria corrupisse. vehementem inde famem exortam. ea mortales plurimos absumi. His rebus imbuto milite, Balduinus simulationem posuit, totasque vires ad opprimendos Vasconum rebelles conuertit. Quòd illic armorum & copiarum nihil in promptu esset, consilij etiam subitis in rebus parum suppeteret: domiti mox animi, fractique sunt. [illegible] ab omnibus eas in leges, quas Pius præscripserat. dictum Regi, tutorique sacramentum. abducti per speciem munerum capiendorum viri nobiles plurimi, factique obsides. Et placuit vehementer Francis omnibus ea ratio conciliandi hostes [illegible] magis, & sapientia, quàm viribus: vt mirum in modum veneratio & maiestas Comiti passim glisceret. Igitur rebus ita compositis, ad regni curas Pius

[illegible]

Cuius rei auctores [illegible] Chron. [illegible] lib. 5. [illegible]

Henrico patre mortuo PHILIPPVS Francorum Rex Insulensi commendatur. *Sigeb. Chronic. Nicol. Gil. [illegible] Paul. Æmyl. [illegible] Meierus. lib. 3.*

Francis gratū fuit regimen Insulensis. *Petr. Oudegh. cap. 41.*

Vascones se opponunt, & quas ob causas.

Paul Æmyl. Till. Iac. Meier. loc. cit. aliq.

Qua ratione ad officium eos Pius reduxerit.

Citati auctores.

diligenter incubuit: ac ne quid educationis optimæ [illegible]
Eum modo in Francia, modo in Flandria [illegible]
beraliſſime.

Adela [illegible] [illegible] Ma[illegible] molitur. *Meyer. MS. [illegible] Abbat Iacob. Meier. Iac. Marchant.* Ei [illegible] occaſio narratur. Landericus Adelæ cocus paralyſi affectus, per ſomnium amœniſſimum videt locum [illegible] Ipras [illegible]

Interim Adela [illegible] multa muneri [illegible]
Flandria [illegible] ardenter [illegible]
tius rep[illegible] [illegible] rei nouitas, & præſtantia [illegible]
tate ac religione, Landericus nomine [illegible]
dos arte ſua cibos intenderet, graui morbo [illegible]
Adhibiti mox medici, nulliſque parſum [illegible]
fruſtra medicorũ opem flagitaſſet, nullis e[illegible]
ad Numinis implorationem demum ſe contulit [illegible]
precibus inceſſit, leni admodum ſomno ſo[illegible]tus [illegible]
ſuis per viſum obijci locum ſenſit, magna prati amœniſſimam [illegible]
latione. Dúmque lætus, & blanda perfuſus voluptate [illegible]
tur, dein perquirit, qua mundi parte is iaceat: reſponſum [illegible]
rendum eis Ipras in tumulo modice ſurgenti. Haud [illegible]
Sed initio parui pendebat, nihil ad ſanitatem facere ratu[illegible]
eam per viſum recurrere: tandem eius loci ſpecies, & amœnitas [illegible]
videndi animum incendit, ſpémque aliquam facit illic ob[illegible]
Illuc ergo deferri ſe ab ſuis imperat. Poſtquam eo pe[illegible]
pienter oculis vſurpauit: cum locum magnopere laudaret [illegible]
tis amœniſſimis, & iucundo proſpectu, oculis voluptatem [illegible]
bus; Numini quoque gratias egit eius amœnitatis auctori [illegible]
flagitauit. exinde ſemoto comitatu, paullùm quieſcens dulci ſo[illegible]
ſens adeò vis cæleſtis fuit, vt dormienti membra firmauerit [illegible]
morbum. Mirum id viſum euigilanti, ac præ gaudio ſeſe vix [illegible]
ſubinde gratijs, hominem deſiderium inuadit quærendi, num aliquid [illegible]
iſtic lateat; num Deus eum locum aliquando miraculis celebre[illegible]
ſitque id pro viribus, & opibus ſuis ſe præſtaturum, vbi rem depr[illegible]
cultu ne maneat. Et poſtquam huc illúcque anxius pedem contulit [illegible]
viros, ac lignatores denique nactus eſt. De ipſis dum petit, num [illegible]
ſciant, cultumúe olim, vel miraculo clarum eo loco, quem manu [illegible]
modò inſperatè ſanitatem recuperauerat: ij primum tergiuerſari [illegible]
trahere: dein obtenta fide ac iureiurando facinus ſuum apud [illegible]
gendi, rem omnem ab initio narrauere. tres honeſtas virgines, quæ fre[illegible]
nauabundæ nemus obibant, quarúmque boues, & oues illic errabant [illegible]
ſtupro interpellatas. iis adeò pudicitiam curæ fuiſſe, vt neque blan[illegible]
miſſis, neque minis ad ſcelus impelli potuerint. eò tamen denique [illegible]
repta omni ſpe vel caſtimoniam, vel vitam retinendi, ſaltem ore pr[illegible]
bidinem corpora ſe proiecturas, ſi priùs breue tempus orationi [illegible]
rentur. facta orandi venia, in genua omnes procubuiſſe, paſſis in [illegible]
eodémque coniectis oculis. & mox inter preces ita ſubito [illegible]
rum veſtigia remanſerint. ibi multo ſe pauore attonitos hæſiſſe [illegible]
piſſe pœnitudinem, ſæpéque occeptum facinus damnaſſe. nunc [illegible]
ſibi, eáſne terra ſinu receperit, an aliò per Angelos deportatæ fuerint [illegible]
luminibus ſuis. Vbi Landericus hæc omnia pernouit, haud dubiè ra[illegible]
ginibus fluxiſſe corporis ſui ſanitatem. Statimque horũ virorum [illegible]
adiutus, quem in vicinia forte nactus eſt ingentem lapidem, eum [illegible]
ſanus conſurrexerat, voluit; ibique palàm aliis fecit, quanto [illegible]
derepente ſenſerit. Et fama eſt, eum lapidem à multis paraly[illegible]
nitatem corporis illico reddidiſſe. Tranſactis ab eo percepto [illegible]
per occaſionem cocus Adelæ Comitis vxori, & dominæ ſuæ [illegible]
rauit, quæ de tribus ijs virginibus acceperat, quique ad [illegible]
corporis firmitatem ſenſerit. ac tantam heroinæ loci [illegible]

Ad eum poſtea delatus, ibi dormit, ſanitatem recuperat.

Vbi cognouit, illic tres virgines pro virginitate tuenda laborantes, poſt preces fuiſſe diuinitus ab oculis ſollicitantium virorũ ſublatas:

ab ijs ſanitatẽ ſe recepiſſe arbitratus eſt, eique loco infigens ſaxum aduoluit.

His poſtmodum acceptis Adela [illegible]

A eius adeundi, viſendiq́ue deſiderio exarſerit. Igitur eò delata magnam è vicinia populi vim cogit. eos altè terram, vbi lapis erat, ferro ſcrutari imperat. Et ſpes concepta minimè fefellit conatus. Quippe profundiùs eruta humo, tres illæ virgines in genua deiectæ, iunctis manibus, integris corporibus, veſtibus illæſis, viuentibus perſimiles conſpiciuntur. Illic omnium mentes partim ſtupor inſolitus, partim lętitia corripuit. præ alijs ſumma voluptate perfuſa, ex imo ſurſum corpora educi, princeps mulier iubet. extracta confeſtim venerabunda veſtibus exuit; membra ſubinde ſingula lymphis abluit; iis multa defigit oſcula, tandémque variis aromatibus condita inſigni tumulo claudit. Inde ſcilicet eas erga virgines cultus inualuit & veneratio, itumque frequens illuc è vicinis, remotiſque partibus, quò fama miraculi peruenerat. Et paullò pòſt de Comitis voluntate pulcherrimum illic monaſterium Adela moliri cœpit, tum D. Virginis Mariæ, tum trium earum puellarum maiori cultu ciendo. Id iam eductum perfectúmque Virginibus D. Benedicti regulas obſeruantibus dare placuit, quæ magno genere, ac virtute nobiles trigeſimum explerent numerum. B Dein adiuncti duodecim Canonici, vt ſacris ad aras operarentur, diuináſque laudes vnà concinerent. Vtriſque ampliſſimi cenſus addicti. priuilegia multa, immunitates, iuráque conceſſa, vt nobiliſſimnm tota Flandria id cœnobium eſſet.

ac refoſſa terra tres eas puellas integras reperit:

tandemque illic Parthenonem condidit Benedictini nominis, vbi virgines triginta, Canonici duodecim eſſent.

AN. 1062. Anno ſecundo & ſexageſimo ſupra milleſimum, grauiſſima per Flandriam fame laboratum eſt, ideóque multi mortales viuis erepti. AN. 1063. Secuto pòſt anno Guilelmus Patriarcha Hieroſolymitanus Adelam neceſſitate ſanguinis contingens, éque Franciæ Regum genere ortus, inſignem Dominicæ Crucis portionem in Flandriam Hieroſolymis ad eam tranſmiſit: quam cùm ipſa ſumma veneratione ſuſcepiſſet, in ſacrarium ſuum repoſuit, ibíque multo cultu habuit. Quid verò propter illud venerabile lignum Meſſinis Adelæ diuinitus acciderit, ſuo poſteà loco memorabimus. Atenim Balduinus Comes liberorum ſuorum Flandriæque paci conſulens, Aldenardæ Comitia Flandris indixit: eóque tum Præſules cum Sanctorum corporibus, tum nobiles viri conuenere. Primùm illic de nuptiis Roberti Comitis filij C natu minoris agitatum. Ab Hollandis quidam legati harum cauſa venerant: quibus in votis erat Gertrudi iam viduæ maritum, ac tutorem eius liberis conciliare. Nuper enim Florentius Gertrudis maritus, & Hollandiæ Comes mortem oppetierat, relicto impubere filio Theodorico, qui Principatum adiret. Et quoniam circumſtabant multi hoſtes, pupillo Comiti aliunde opes erant accerſendę, auxiliáque poſcenda. Igitur ita de nuptiis tranſactum eſt, vt ſimul Gertrudis maritus, ac Theodorici tutor eſſet Robertus, ſtatímque rerum in Hollandia potiretur tuendis pupilli rebus. quibus maieſtatem ſibi, opéſque faceret, Aloſtanum Comitatum, Officia Quatuor, Inſulas quinque Zelandicas, magnam vim auri pater contribuit. Sed priuſquam in Hollandiam dimitteretur, inter eum fratrémque Balduinum Montenſem ſtabiliri pacem placuit. Erat Montenſis placido vir ingenio, ad concordiam procliuis, haudquaquam ſuſpicax, aperti prorſus animi, armorum impatiens, religionis auidus, ſacra diuináque ſtudioſè percolens, ideóque tolerandis iniuriis opportunus. Contrà, Robertum inferendis promptum iniuriis, timendúmque fecerant belli ſtudia, im- D perij cupido, ingens animus, inſignis audacia, dein ferocia morum, & mens profunda. Ea propter magnopere Pius verebatur, ne ſe mortuo fraternum imperium peruaderet. Igitur iniurijs obuiam ire cùm cuperet, ijs Comitiis eò Robertum adegit, vti iureiurando ſeſe obſtringeret, nulla ſe fratri damna illaturum. Et quoniam aliqui per Flandriam factiones alebant, eóque res vergebat, vt motibus inteſtinis familiæ quædam magno publicę rei damno quaterentur: etiam ſimultatibus, & odiis cautum fuit. pax enim quibuſdam legibus ad ciendam vbique Flandros inter concordiam compoſita; ac nę quis in eam committeret, ſacramento ſtabiliuere Præſules, proceréſque, inſtigantibus præcipuè Balduino Comite, & Drogone Morinorum Epiſcopo. Soluto Conuentu Robertus in Hollandiam cum legatis, & magno comitatu abiit. Ibi celebratæ cum Gertrude nuptiæ multo indigenarum gaudio; vnis obturbantibus communem lætitiam Friſonibus, quos ex nuptiæ, externúſque Principis tutor ſauciauerant. Sed breui Robertus ad officium reduxit armis in eos

Fames magna.
Iacob Meier. l. 3.
Adela inſignē Dominicæ Crucis partē accipit.
Monument. MS. Meſſin Abbat.

Conuentum Aldenardæ habet Inſulenſis.
Andr. Mart in Chron.
Ibi primùm de nuptijs Roberti Friſij actum cum Gertrude.
Chron. Hollād. MS. Meier. l. 3.
Quibus ex cōditionibus cōtractæ fuerint.
Vt inter Mōtenſem & Robertū pacem illic Inſulēſis ſtabiliuerit.
Iacob. Meier. l. 3. Oudegh. c. 42.

Andreas Martian. in Chron. Iacob. Meier.
Obruendis factionibus Flandrorum ibidem data eſt opera.
Iacob. Meier. l. 3.
Friſius in Hollandiam proficiſcitur.
Iacob Meier. l. 3. Chriſtian Meſſ. Oudegh c. 41.
Friſones debellat, indeq; Friſius cognominatur.

Pius & vxor in ſacra loca liberalitatem exercent.

Iacob. Meier l. 3.

Ioan. Bapt. Gramm.

Meier. l. 3.

A

graſſatus, vnóque ſibi certamine victoriam & Friſij cognomentum peperit. Interim Pius, eiúſque coniux Adelis ſacra variis locis ædificia vel moliebantur, vel ornabant muneribus. Ad Scaldim flumen Eynhamenſe monaſterium ab iis conditum; impoſitíque Benedictini nominis Monachi, euocato ex Atrebatibus Waltero, qui cœtum regeret. vt Harlebecanam Canonicorum Eccleſiam ſuo Philippus Rex priuilegio firmaret, Adelis impetrauit. quod Lidericus Ariæ templum erexerat, quatuordecim Pius Canonicorum ſacerdotiis auxit. idem ornauit D. Petri dente, quem de matre acceperat teſtamento, & Diui Adriani brachio, Gerardi-montenſium munere. Meſſinis operam dedit Adelis, eáſque multo cultu nobilitauit; vbi Friſildis anno milleſimo & ſexageſimo quinto primam egit Antiſtitam.

AN. 1065.

Elnonenſe oppidum & monaſterium incendio corrumpuntur.

Lib. MS. mirac. S. Amandi.

Illic miraculum in campanis per ſe ſonantibus.

AN. 1066.

Initium anni proximi grauiſſimam attulit cladem Elnonenſi oppido, & D. Amandi cœnobio. Quippe vndecimo Februarij die ſub horam noctis tertiam ædes aliquas in foro ſitas fortuitus ignis corripuit. Et mox inde monaſterij tẽplum D. Petri Apoſtolorum Principis nomine conſecratum, dein ædem ad S. Andreæ honorem conſtructam, ipſa denique aſceterij periſtylia ſubitum hauſit incendium. Id permirum tunc accidit, quod de campanis Eccleſiæ D. Petri memorant: eas videlicet ſeptemdecim numero, cùm circumquaque fureret ignis, neque manibus hominum, neque ventis agitatas, ſonitum tamdiu lugubrem edidiſſe ſponte, donec vi flammarum abſumptis lignis deiicerentur, & colliqueſcerent: quaſi templi ruinam eo quererentur ſono, luctúque. Sed paucis diebus exactis Fulcardus (Lambertum quidam nominant) eius monaſterij Abbas ad maturandam ædis primariæ inſtaurationem animos ſumpſit. quóue auri plurimum ad ingens illud opus colligeretur, de Balduini Tornacenſis & Nouiomenſis Epiſcopi voluntate, ac de Balduini Inſulenſis Flandriæ Comitis ſententia, D. Amandi corpus in eleganti capulo per Belgium Franciámque à Monachis honorificè ferri permiſit. Hi ſeptimo Iunij die profecti, quarto Iulij domum repetiuere. Itum primò Cameracum, dein Laudunum Clauatum, & Nouiodunum. Quacumque iter fuit, è multis ægrorum corporibus varia depulſa ſunt morborum genera, eiectíque maligni ſpiritus, per ſacra Diui lipſana Deo mirabiliter operante. In reditu cùm Duacum vnà cum onere ſacro perueniſſent Religioſi, prodigioſum quidpiam illic accidit. Mulier quædam cum ceteris obuiam incolumis proceſſerat. Aliquóne priùs mentem crimine infecerit, an tunc in Sanctum aliquid blaſphema ſtrinxerit lingua, incertum eſt: ſaltem vix domum reuenit, cùm miſerandum in modum caſtigatur diuinitus. Retro ad femora pedes illico retorquentur, figuntúrque arctiſſimè; & vi quadam occulta delatæ ad pectus manus tam firmiter illi adhęreſcunt, ceu claui trabales defixerint. adeóque ipſam defecit fœminam animus, vt iam inter dolores ſpiritum vomuiſſe crederetur. Tacti quidam eius miſeratione infelix corpuſculum vehiculo imponunt, idque ad ædes confeſtim pertrahunt, vbi ſacra Pontificis membra quieſcebant. Et fuſis ad Deum eiúſque famulum precibus, repentina ſucceſſit mutatio. Quippe laxatis extemplò manibus pedibúſque, & recepta totius corporis valetudine, in pedes ea mulier coram Diui capulo erexit ſeſe, magnáſque patrono ſuo egit gratias.

Eleemoſynis corradentis S. Amandi corpus circumfertur.

B

Per id multa eduntur miracula.

Quid tũ euenerit Duaci.

C

D

Inſulenſe S. Petri tẽplum dedicatur magno cum apparatu.

Diplom. Bald. ſubſcript.

Vet. MS. Fland. Chron. Ioan. Iper. in Chron. Bertin. Iacob. Meier. l. 3. Vanderhar. l. 2. c. 3. de Caſtell. Inſul.

Facta paullò pòſt nobiliſſimo, & auguſtiſſimo apparatu Eccleſiæ D. Petri, quam Pius Comes Inſulę condiderat, dedicatio. In Auguſti ſecundum diem ea incidit. Ad huius celebritatem multa fecere. Aderant Franciæ Rex Philippus, cum maximo Francorum Principum comitatu, Pius Comes, Balduinus Montenſis, horum coniuges Adela & Richildis, Iſaacius Comes Valentianenſis, & alij quamplurimi vtriuſque Flandriæ nobiliſſimi viri. Ad pompam omnes etiam ſuæ ditionis Antiſtites Pius euocauit, iiſque feriò mandauit, vti ſacro inſignes amictu, quæ habebant, Diuorum corpora ſecum deferrent. Nihil enim ipſorum commodo, nihil Sanctorum dignitati defuturum. quæ quiſque hoſpitia delegerit, ipſis cum egregio paratu ceſſura. Primi aduenere, qui ſacris ædem cęremoniis dedicarent, Epiſcopi tres, Nouiomenſis & Tornacenſis Balduinus, Ambianorum Guido, & Drogo Morinorum. Antiſtitum eorum, qui cœtus in monaſteriis moderabantur, inſignis copia ſubinde confluxit.

Quid-

Digitized by Google

[illegible] Pontificem [illegible] Fratres [illegible] S. Bauonis [illegible] comitis [illegible] Palatinus [illegible] Comes [illegible] Angliæ [illegible] Cantuarien- [illegible] Comes Montensis, & [illegible] Episcopi plerique Archiepiscopi [illegible] Flandriæ proceres. [illegible] sacra hæc corpora [illegible] deuexilla [illegible] in perpetuum Comite donati. [illegible] Bernini [illegible] D. [illegible] & S. Pauli [illegible] Ecclesiæ tum in vrbe, tum in [illegible] corpus Siclinio [illegible] vehementer [illegible] Canonicorum [illegible] perpetuam [illegible] & in [illegible] [illegible]

[illegible] Comitem [illegible] defunctus [illegible] Angliæ Rex [illegible] Gulielmum Normanniæ Ducem. Sed Haroldus Goduini Comitis [illegible] & domus regiæ Magister, vt Angliæ regium nomen, imperiúmque prius [illegible], quàm Gulielmus eo sese transmitteret [illegible] bello [illegible], opes, [illegible] Ducem hunc [illegible] Matildis [illegible] Verum [illegible] Romani Pontifices Alexander [illegible] ipsum ad bellum denique [illegible] Haroldi facinore, pro Gulielmo Alexander [illegible] quæ [illegible] tyrannum [illegible] committeret. Igitur coactæ primùm in Normannia copiæ [illegible] cent, ab Comite Balduino quæ ita sunt belli [illegible]. Is, vt genero [illegible], [illegible] consuleret, nihil reliqui fecit. Erat ipse apud Francos in flagrantissima gratia: ideoque statim ad nutum eius instructa ferro fuere multa Francorum millia, de [illegible] vtrisque iussus etiam conflatus exercitus. His igitur copiis [illegible] ad [illegible] adiuit, vt Oceano traiecto, iunctis viribus bellum in Anglos gererent. Na- [illegible] feliciter, breuique Angliam tenuit omnis exercitus. Et quia vehementer [illegible], ne Haroldus fracto recenti pugna Noruegiæ Rege tumidior, fortiórque [illegible], opem diuinam flagitare placuit. Pridie quàm prælium capesseret, suos [illegible] Normannus conscientiæ sordes eluere, sacróque Christi corpore pasci iussit. [illegible] vibrato Alexandri Pontificis vexillo, copiisque de Pii sententia Nor- [illegible] compositis, ardenter itum in hostem. Grauis ibi pugna fuit, ambiguo [illegible] successu. Verùm vbi Numen causæ iustitiam aspexit, secundo Gulielmi [illegible] hostes fusi, fugatíque sunt. Haroldus ferro cæsus inter alios occubuit.
D [illegible] vexillum, quod gemmis auróque radiabat, hominis in acie pugnantis effigiem [illegible] in manus venit Normannorum. Ea victoria Gulielmo Angliam subegit. [illegible] cælo gratiis, Haroldi vexillum Romam ad Pontificem missum est. [illegible] auxilii victoriæque, sibi, & posteris tulit Balduinus in annos singulos ex [illegible] Gulielmi trecentas argenti selibras. Ita plenus gloriæ opúmque, in Flandriam [illegible] reduxit.

[illegible] sacra loca, Diuósque operam contulit. D. Bauonis ædes Gandaui [illegible] multis locis vitium admiserat: ideóque à fundamentis instaurari pla- [illegible] Comite opus adiuuante. Cùm dedicationis dies appeteret, [illegible] sepultum fuerat, S. Macarii corpus ab humo leuatum est insigni pompa, & [illegible] Franciæ Rex Philippus vna cum Insulano Comite aderat, dein [illegible] Montensis, & tota fere Flandriæ nobilitas. Corpus eduxere [illegible] Pontifex Balduinus, & Lietbertus Cameracensis. Id repertum prorsus

Ingulfus. Guil. Malmesb. Sigeb. Chron. Meier Annal. Fland. P. Oudegh. cap. 44.

Guil. Malmesb.

Templum S. Bauonis instauratur, & S. Macarii corpus eleuatur Rege præsente cum aliis.

Vita S. Macarii.

 inte-

integrum, & ſanctitatis indicia paruere [illegible]
deformati, quorum alter ſignum Crucis [illegible]
Quam dono accepit Brachij partem Balduinus Comes [illegible]
dit ceris vltimis. At is quinto poſt menſe [illegible]
tentari morbo cœpit. Igitur quoniam ſentiret [illegible]
tunc aderat, Montenſem leniter manu [illegible]

Brachij S. Macarij partẽ Canonic. Inſul. donat Inſulenſis.

Idem quinto poſteà menſe vita priuatur per ægritudinem Inſulæ: poſtquam his Montenſem filium allocutus fuit

Sigeb. Lirſian. Annal Fland. Meſſaeus. Iper. Iacob. Meier Oudegh. Iacob. Marchant.

tendimus, quò nati olim ſumus. qui morti obnoxius me [illegible]
imperat: cuius voluntati par eſt me obſequi, ne [illegible]
obrogem murmurando, etiam impius arguar. Quis [illegible]
animo ſequi, cùm præſertim ad opima ſpolia gloriamque vocarer? [illegible]
admodum iſtic conſpicor, vbi fluxa, caducaque omnia. Si ſpiritus [illegible]
corporis carcere liberabitur; in eáſque liber regiones auolabit, ad quas [illegible]
ctor, ſeruatórque, in perpetuam voluptatem euocat. Sed priuſquam [illegible]
verbis ad virtutem, ſanctumque regimen imbui velim. Qui Re[illegible]
imperat, eum te præcipuo cultu venerari iubeo, eius religioni [illegible]
ſcelera que mortales ſubmouent: quæ tu procul ſemper habe. Neque [illegible]
ſuccedit, à quibus per flagitia imperium vel quæritur, vel [illegible]
Numen, qui puros ſcelerum Principatus obtinent. Quod cœpiſſe [illegible]
vel honore, vel donis colere. per eos ſtat præcipuè reſpublica [illegible]
ad iras precibus, ſanctiſque factis incitant, pro Principum, p[illegible]
ſic ſtatuo: eam tibi ſemper conciliandam. Siue paternum, ſiue [illegible]
tibi plurimum dignitatis, opum, gloriæ. Ab Carolo Magno [illegible]
tua. Vt illum maior fama celebrauerit: hunc tamen etiam [illegible]
ſuámque tibi virtutem mater ob oculos ponat. Ad publicæ rei clauum [illegible]
nus diuide: vt, quoniam ſcelera pœnis premere, virtutes præmijs [illegible]
magis punias; ipſe præmia largiaris. Nihil temere occipias. prudenter [illegible]
priuſquam iudices, vel abſoluendo, vel damnando. Quod prudentia [illegible]
dolorem afferet: contrà, temeritas multa pœnitudine animum ſauciabit. [illegible]
ſedulus incumbe: ſic enim opprimes nullo ferme labore. Vbi vires [illegible]
ris. Conſilijs eos viros adhibe, qui ſpiritus, affectuſque domuere; quos [illegible]
vſus, fama ſecunda, Iuris & hiſtoriæ cognitio idoneos fecerint. Vt [illegible]
tentiam explores, ipſe tibi de libris ſapientiam hauri. Si qui delationibus [illegible]
priùs in animum eas admitte, quàm diligenter expenderis. perniciem tibi, a[illegible]
ſi ſecus facias, eorum malo ſemper in Principum famam, & illorum, qui [illegible]
[illegible]nt fortunas atrociter ſæuiente. Quam tibi ad pacem natura [illegible]
perpetuùm ſequere. raro bellum quietem conciliat: in pace plus volu[illegible]
vt ſit meliùs pacem certò capeſſere, quàm bellando ſperare victoriam. [illegible]
ſeu bello vti cogaris: humano ſanguini parce; maliſque tuum pro pu[illegible]
alienum pro tua fundere. Proderit ad miſericordiam, pacémque ciendam, [illegible]
animo ſemper habere, non minùs te hominem eſſe, quàm eos, quibus [illegible]
mum, eò totus inſiſte, nihil vt facias, quod nolis ab alio perpeti. Ita locutus, [illegible]
filio vale Pius dixit, & non multò pòſt animam egit. Ea res Inſule[illegible]
admodum fuit mœſtitiæ cauſa, ceteris etiam Flandriæ populis haud [illegible]
Quippe annos vnum & triginta quàm benigno, tam iucundo Flandri[illegible]
flexerat nulli obnoxius, cunctis charus. Eo præſertim annitente [illegible]
auctæ: factúmque ipſius beneficio & præſentia eſt, vt munition[illegible]
quead opes & gloriam efflorеſcerent: adeò vt priuſquam è viuis [illegible]
nis ciuium creſcentibus, ſuam ipſis peculiarem permiſerit mone[illegible]
Canonicis numerari litteris imperauerit, quidquid ipſis erogare[illegible]
arbitrari, iam tum factam illis poteſtatem Comitis in[illegible]lgenti[illegible]
di, cùm nullum eius beneficij exſtet monumentum. Vetus [illegible]
id temporis indictum pecuniæ pretium hac in vrbe [illegible]
haud paruam pecuniæ vim tum fuiſſe, florente me[illegible]
poriis tantum pecuniæ pretium ſtatuere ſolenne [illegible]

Cur præſertim dolorem Inſulenſibus Balduini Pij mors attulerit.

[illegible] pompa Præ[illegible] & [illegible] hominum, [illegible] corpus [illegible] D. Petro [illegible] Canonicorum [illegible] humo traditur. [illegible] mora, [illegible] Comitis vxor Adela [illegible] Meſſinis quo [illegible] Balduinus Montenſis paternum Flandriæ Comitatum [illegible] portione, quam [illegible] Quæ res Flandris partem [illegible] quoniam [illegible] erant, [illegible] imperio habiturum, quem [illegible] virtutis [illegible] tam [illegible] profanis rebus [illegible] ſententia [illegible] nabat, mirò Flandros omnes ſibi amore deuinxit, [illegible] Hannoniam [illegible] quietem induxit; ideoque Pium [illegible] appellauere. Vix Principatum inierat, cum Flandriæ Balliuis [illegible] vt album longámque manu virgam geſtarent, cum in publicum [illegible] prodirent, quo [illegible] candor, iuſtitiæque admoneret: ipſa [illegible] magiſtratus reuerentiam, & ſcelerum formidinem in ſpe-[illegible]. [illegible] tunc ab Gerardo nobili viro Gerardi-montis oppidum, [illegible] adiunxit. Interim mater eius Adela in Meſſinenſi monaſterio de-[illegible] oſtento ad ſanctæ Crucis, quam ab Wilelmo Patriarcha Hieroſo-[illegible] [illegible]ciendum publica Meſſinis ſupplicatione cultum ſtimulatur. Ei [illegible] per noctem ſomnum capienti ſeſe videndam obtulit Chriſti parens pul-[illegible], candidiſſimóque habitu: ſtatimque blanditer his verbis aggreſſa eſt. *[illegible] cauſa eſt, chariſſima filia, cur gnati mei Ieſu Chriſti Crucem tamdiu abdideris, cum [illegible] ſuffixus pro ſalute hominum mortem oppetierit? Et iā nunc tempus eſt eam populo [illegible], vt per eam filium meum ad miſericordiam pacemque flectatur, qui nullus in ea ta-[illegible] ad pacem morte ſua humano generi conciliandam. Id pro certo tibi aſſero, [illegible] eam [illegible] aliqua preſſus ægritudine, vel calamitate, magno perfuſum iri gaudio. Quam [illegible] filio meo ad ſupplicium aſpera Crux fuit: tam peccatoribus ad lætitiam valet.* At [illegible]uigilans Adela hæc, non vt diuinitus obiecta, ſed veluti ſomnij ludibrium habuit. [illegible] ſequenti nocte cùm rurſus eadem videt, & verbis grauioribus increpatur, præter [illegible]nium nihil arbitrata eſt. Ne quis tamen ſcrupulus animum vexaret poſteà, in [illegible]ationem proiecta, ſuppléxque à Deo flagitauit, ſi quid verè de ſe peteretur, eodem [illegible]ento moneretur tertiùm. Ergò ſecuta proximè nocte eadem ſanctiſſima Dei pa-[illegible] Adelæ, denuò ſe ſiſtit maiori, quàm anteà, fulgore, verbiſque acrioribus inceſ-[illegible] hunc in modum: *Cur adeo graui ſomno corporis depreſſa gnati mei, eiúſque Crucis [illegible]tiſſimæ obliuiſceris? cur eam toties admonita populi ſubtrahis venerationi? Agedum [illegible] è ſtrato corripe, velóxque ad opus accingere. Caue diutius malo tuo mandata differas. [illegible] meo mihique perplacet, Supplicationem ad Crucis eius gloriam inſtitui. Et ne qua pulſet [illegible] dubitatio, quod tu hîc templum condidiſti, id ipſum adi quàm ocyſſimè. In ara pri[illegible] [illegible] tenue, rubeúmque reperies. Id vbi manu prehenderis, in glomum voluendo, quà [illegible], ſequere, donec peracto, quem oſtenderit, circuitu, ad aram redeas. Quocunque hoc [illegible] porrexeris ij limites erunt inſtituendæ Supplicationis.* Paruit extemplò tam grauiter [illegible] Adela: &, vt erat ſeminuda, templum petijt. Poſtquam filum de altari ac-[illegible] in cubitos, pedéſque nudos innixa, per tenebras in viam ſe dedit illud legendo; ac ne tenebræ laborem fruſtrarētur, ponè famulos ſequi iuſſit, & quà repebat, locum [illegible]gnare. Tanto igitur labore modò per edita, modò per depreſſa, nunc per ſpinas, nunc per ſcrupos, non ſine brachiorum genuúmque laceratione, totum oppidum Meſſinenſe, templúmque obijt. Paucis pòſt diebus ardens eam cupido incendit Romam adeundi, tum vt hæc omnia Pontifici Maximo referret, tum vt ab eo velum [illegible]tatis acciperet. Igitur eò lectica ob grauem ætatem deuecta eſt: ac ne quid per [illegible] diuina meditantem oblatarum fortè rerum ſpecie diſtraheret, totum obtegi [illegible]culum iuſſit. Ea tempſtate ſummum in Eccleſia imperium habebat Alexander Secundus. Hic ergo manantibus gaudio lachrymis profundè ad pedes abiectam ex[illegible] matronam, & quam ardenter cupiebat, ipſi veſtem viduitatis impertijt. Dein [illegible] de Supplicatione per Virginem matrem indicta, & circumducto eius iuſſu filo

BALDVINVS MONTENSIS [illegible] [illegible]. [illegible]

Cur à [illegible] albam longamque virgam [illegible]. [illegible] Meier. l. 3. Iac. Marchant.

Gerardi-m. [illegible] Flandriæ per emptionē [illegible]. Iacob. Meier. l. 3.

Adela tribus vicibus ad inſtruendam Meſſinis Supplicationem in honorem Crucis dominicæ diuinitus incitatur. Vet. mon. Meſſ. ms.

Adit ea Romam, & quæ viderat, Papæ indicat. Monum. vet. & ms. Meſſ. Chron. Fland. vet. & ms. [illegible] Adela. [illegible] c. 41.

Alexander Papa II. ei velum dedit.

S. Crucis Supplicationē instituit quotannis, eam pie indulgentijs ornauit.

inaudijt: ipſa Exaltatæ Crucis feſto ſolennem Meſſinis per [illegible]
imperauit Cleri populique Proceſſionem, cuius [illegible]
minici ligni fruſtum, quod ipſa Hieroſolymis acceperat [illegible]
circulum turba hominum celebrater, per dies nouem [illegible]
omnibúſque tum criminum, tum pœnarum remiſſionem [illegible]
rum dierum id ſacrum iter expiati & ſupplices [illegible]
vim habere voluit. Poſtquam ab Italia cum eo, quem [illegible]
Flandriam Adela reuenit, Moniali quam Principi ſimilior [illegible]
monaſterium penitiùs ſeſe abdidit, vt quidquid ſupereſſet [illegible]
& vitæ aſperitate conſumeret: ibíque de ſententia Pontificis [illegible]
nem primo die, quo Exaltatæ ſanctæ Crucis feſtum [illegible]
tum Cleri tum populi frequentia. Exinde agitur Gallo-flandris [illegible]
locum celeberrimè adeundi, quo etiam hoc tempore [illegible]

Balduinus Nouiomensis Episcopus decedit. *Catalog. Episc. Tornac. Iacob. Meier. Demochares, Bellefor. in Cosmog.* In eius locum ſurrogatur RADBODVS. *Heriman. in Chron. Martin. alij ante citati.*

Ijs diebus Balduinum Tornacenſem ac Nouiomenſem Epiſcopum [illegible]
viuis eripuit, poſtquam multos Eccleſiæ Chriſtianæ [illegible]
ter toleraſſet. Perlibenter ipſe operam omnibus ſibi commiſſis [illegible]
foriſque: eóque frequenter pagos obire minimè grauabatur. [illegible]
bodus, vel Radbodon, eius nominis Secundus, ab genere [illegible]
ribus apprimè laudatus, Euerardi Tornacenſis Caſtellani [illegible]
antè Caſtello Tornacenſi Gerulfum, & Hugonem Morelan [illegible]
exuerat.

Montenſis Heſdiniēſem arcē molitur, & iuxtim viuarium. *Iac. Marchant. in Fland. Ferreol Locr. in Chron. Belg. Oudegh. c. 45.* Gerardi-mōtē munit, eique dat leges. *Iacob Meier l. 3. Oudegh. c. 45.* Duella & ferrum ignitum tollit. Templa & monaſteria exornat. Haſnonienſe templum inſigni ſolemnitate curat dedicari. *Thomellus, Iac. Meier. lib 3.* Conuentum generalem habet Aldenardæ. *Thomellus, Iacob. Guiſian. in Annal. Hann. Iacob. Meier. l. 3. Pet. Oudegh. c. 46.* Ibi ditiones ſuas in liberos partitur. Horum tutelam, & Flandriæ procuratione Friſio committit. Vita priuatur. Laudes eius. *Thomellus, Iacob Guiſian. Chron. vet. & MS. Fland. Iacob Meier. l. 3. Oudegh. Iacob. Marchant.*

At Montenſis Comes in varia curas opera vertebat. Heſdini [illegible]
ſurgenti paullùm tumulo amnem iuxta pulcherrimam, & ampliſſimam [illegible]
didit, vbi quietus interdum degeret: ac iuxtim magnum terræ ſpatium [illegible]
bus & ſiluis, illic vallibus & fontibus ad ciendam voluptatem opportunis [illegible]
ambiuit, idque viuarium feris alendis eſſe voluit. Gerardi-montis oppidum [illegible]
cinxit munitionibus, eidémque nouas ſcripſit leges: quarum vna [illegible]
ſeuerè, vt qui vitam alteri eripuerit, vita priuetur; qui membrum amputauerit [illegible]
dem ipſe mulctetur: niſi ſeſe tutando vel occiderit inuadentem, vel [illegible]
membro. Ibidem duella, vel igniti ferri contactum amoliendis criminibus [illegible]
ſuſtulit. Cùmque ad matris intra Meſſinenſe monaſterium piiſſimè vitam [illegible]
religionem aſpiceret, incendebatur quotidie magis ac magis ſtudio [illegible]
pietatem in alijs promouendi deſiderio. ideóque multus in ornandis [illegible]
adiuuandíſque monaſterijs viſebatur. Et eò feſtinantiùs, quod inſtaurauerat Haſno-
nienſe templum à tribus Epiſcopis dedicari voluit, magna tum ſanctorum [illegible]
rum frequentia, tum nobilium, & ſacrorum hominum celebritate. Ad [illegible]
enim augendam ex omni Flandria & Hannonia Diuorum lipſana Co[illegible]
tari iuſſerat. Igitur hanc ædem ac monaſterium, vbi priùs Canonici, vt [illegible]
culares fuerant, Benedictini nominis Religioſis poſſidendum tradidit. [illegible]
cto breui temporis ſpatio, idem Comes ſentiens vi morbi mortem ſibi [illegible]
gruere, generalem indixit Conuentum Aldenardæ. Ibi præter Antiſtites [illegible]
omnes, etiam omnia Diuorum Flandriæ vtriuſque & Hannoniæ corpora [illegible]
congregari. Ac tum ditiones ſuas in liberos Balduinus ita partitus eſt, vt Arnulpho
Flandria, Balduino Hannonia cederet. Et quoniam hos ætas nondum [illegible]
bernaculis fecerat, Arnulphi tutelam Roberto fratri commiſit, eumque P[illegible]
rem Flandriæ dixit, Comitatus Ordines obteſtatus, vt iuratam aduerſus [illegible]
ſtarent Arnulpho fidem. Et poſt dies paucos vitam placidiſſimè poſuit. [illegible]
Principe admodum memoranda comperi, vt minimè tuerit mirum [illegible]
morte vulgata, Flandriam luctus impleuerit. Vini parciſſimus [illegible]
Aures tenuiſſimis etiam hominibus diutiſſimè præbebat, ſi vel [illegible]
flagitandi gratia conueniſſent. Ad res diuinas ſic attentus [illegible]
miſſæ ſacrificio, ac diuinis laudibus operam daret, nullum ad [illegible]
ret; nulli quidquam vel vno verbulo mandaret, oculos [illegible]
motus perſiſteret ſemper. Pacem & quietem ita coluit, [illegible]

A mo, rixam tamen nullam, aut bellum ſuſceperit. Furta, rapinas, latrocinia, ſimultates, odia, ſic compeſcuit vel exemplo, vel legibus, vt quoad Flandriam moderatus eſt, aureo ſubditi ſæculo fruerentur; paſſimque nec feneſtras, nec fores domorum occluderent, etiam rebus maximis nullius oculos, manúſque ad furandum illectantibus. In Haſnonienſis cœnobij templum illatum eſt corpus eius inſigni Præſulum & procerum frequentia, illicque terræ traditum.

In Haſnonieſi tẽplo cõditur eius corpus.

Igitur hunc in modum fatis functo Montenſi, filiorum eius natu maior Arnulphus Flandriæ Comitatum adijt, eiúſque frater Balduinus annis minor Principatum Hannoniæ. Illum Petrus Oudegherſtius inſignis in fratrem animi laude condecorat, cùm memoriæ tradit, ab ipſo donatum ei Duacenſe oppidum, ac territorium. At ne quid per ætatem adhuc teneram (nondum enim decimum ac ſeptimum vitæ annum ſuperauerat) peccaret, quæ ſemper aderat ei, mater Richildis, ingenti, & virili mulier animo, & non ignara dominandi, eius loco moderari Principatus Flandrici gubernaculum cœpit. Præclarum illud facinus, quo regiminis exordio illu-B ſtrem ſibi famam peperit. Oiſiacenſis Hugo Cameracenæ vrbis Caſtellanus iamdiu graues inimicitias aduerſus Lietbertum, eiuſdem vrbis Epiſcopum mira præditum vitæ ſanctitate, per ſummam iniuriam exercebat, homo feris moribus, & acceptorum priùs ab eodem Pontifice beneficiorum immemor. Igitur cùm per indicem cognitum haberet, Lietbertum in villa Buricello ædem conſecraſſe, ac multos mortales ſacro ad militiam Chriſtianam imbuiſſe oleo: poſtquam is peruesperi corpuſculum plurimo labore confectum in ſtrato ad carpendam quietem collocaſſet, cum magna inſtructorum armis hominum manu illuc aduolat. Foribus iam clauſis, & obſeratis tantam vim adhibet, vt à poſtibus reuellat. è comitatu Pontificis quoſdam conatibus ipſius obſiſtere auſos, ac in ijs Wiboldum, Cameracenſis Eccleſiæ Præpoſitum, interimit. extractum è lecto Lietbertum, & nullis tectum veſtibus immaniter tractat, & celeriter Oiſiacum in cuſtodiam pertrahit. Diditur eius ſceleris rumor extemplò, auréſque Arnulphi, & Richildis vehementer afficit, & ad vindictam animos C impellit. Ergo breui collectis militibus Oiſiacum properant, eámque arcem expugnant: extractum è cuſtodia Pontificem magna Cameracum pompa deducunt; illic D. Virginis Eccleſiam, aliáque templa Canonicorum multis muneribus afficiunt. Horum ſubinde fretus auxilio & potentia Hugonem adeò Lietbertus caſtigauit, vt Oiſiaco in plana deiecto, ſuis eum finibus exegerit: tandémque ſibi & Cameracenſibus pacem conciliauerit.

Ei filius ARNVLPHVS ſuccedit in Flandria.
Hic fratri dat Duacum.
Cap. 47. Annal. Fland.
Ob immaturã ipſius ætatem, mater Flandriam regit.
Andr. Marcian. in Chron. Iacob. Meier. l. 3. Annal. Fland. Chron. Fland.
Inſigni erga Lietbertum Cameracenſẽ Epiſcopum pietate gubernationem auſpicatur.
Balder. Chron. Camer. l. 3. c. 75. 76 Iacob. Meier. l. 3. Annal.

Verùm Robertus cognomento Friſius, Montenſis frater, & Arnulphi patruus, animaduertens Richildem Flandriæ regimen arripuiſſe, offenſus animo id grauiter tulit: & mox ad Flandriam nepoti eripiendam totus incubuit. Fingebat ille Pium parentem ſuum Aldenardæ ſtatuiſſe, vt fratri ſuo Balduino Montenſi vita functo in Comitatum Flandriæ ſuccederet, quamuis ille liberos reliquiſſet. eo quaſi iure ad repetendam, fratre iam mortuo, Flandriam nitebatur: quamquam ſatis animo reputaret, id à ſe falsò aſſeri; neque quemquam crederet eo circumueniri poſſe mendacio; verùm res turbari tantùm cuperet, vt exorto motu aliquo anſam arripe-D ret imperio potiundi. Viſa eſt Flandris omnibus iniqua Roberti petitio, nullúſque vel opes, vel animum ad eum palàm appulit. Quippe omnibus inſidebat obſtrictæ Balduino fidei memoria. Igitur Robertus cùm videret fruſtrà ſe cõmentum obtrudere, nullúmque tumultum inde conſecutum: ad cuſtodiam, & tutelam nepotis animum reflexit; eámque ſibi dari pro fratris extrema voluntate poſtulauit. Ingens illic animos Flandrorum perturbatio inceſſit. Quibus inerat vis conſilij, & prouidentiæ, animaduertebant facilè, quid moliretur ea petitione Friſius. Haud enim aliud poterant ſuſpicari, quàm ijs ipſum artibus ad inuadendum velle Comitatum ſibi gradum præſtruere, argumentum præbente dominandi cupido eius animo. Et aderat Richildis Arnulphi mater, non minus ipſa regnandi auida, & odio Roberti æſtuans, quæ flammas inuidiæ ſubijceret, vt ea laborans Friſius omnium ſuffragijs Flandriæ gubernaculo, & tutela nepotis arceretur. Duo itaque plurimùm valuerunt, ne Roberto Arnulphus, & Flandria committerentur, validus Richildis impulſus, &

Robertus Friſius ad inuadẽdum Flandriæ Comitatum ſe accingit.
Chron. Fland. Andr. Marc. l. 3. Iacob. Meier. Oudegh. alij.
Eò primùm paterna voluntate falsò nititur.
Dein à fratre ſibi cõmiſſam Flandriæ cuſtodiã petit.

con-

Digitized by Google

Hac ſibi negata, bellum minatur.

A concepta Comitatus inuadendi ſuſpicio. Statímque Friſio communi procerum mandato tutela Comitis, & Flandriæ aditu interdictum fuit. Altiſſimè in animum huius ea deſcendit repulſa, & iniuria. Vt erat igitur immodici vir animi, cupidus alieni, irarum impotens, extemplò ſeſe Flandris hoſtem iurauit: & quò plus terroris incuteret, cum Friſonibus, & Hollandis ſe venturum minatus eſt, hominibus eo tempore formidandis. Verùm eas minas parui pendens Richildis, quidquid obnoxium Friſio in Flandriæ finibus erat, id omne fiſco addixit: præter Aloſti Comitatum, & Quatuor Officia, Inſulas etiam Zelandicas ademit.

Et dû fruſtra quæ Richildis ademerat repetit, ab Rege Franciæ auxilium petit.

Haud multò pòſt impedito bellis in Friſia, & Hollandia Roberto vehementer Richildis facinus diſplicuit. Qui res repeterent, feciales ad eam miſit ex Hollandia. Vbi conſpexit deludi ſe prauo mulieris animo, ad Franciæ Regem Philippum de ſuis nobiles aliquot legat: auxilium aduerſus Richildem ab eo depoſcit. Omnia largè Philippus propter ſanguinis neceſſitudinem promittit.

Ne tamen id acciperet, auro Richildis præſtitit.

Verùm Richildis machinationem Roberti detegens, facilè Regem in amicitiam ſuam perpulit, promiſſis auri librarum millibus quatuor. B Pollicitis ergo ab Rege auxilijs nixa Richildis, iámque Robertum deſpiciens, Flandriam, & Hannoniam ſine metu moderabatur.

Verùm hæc deinde ſuis moribus plurimùm Flandriæ nocuit, ac ſibi.

Meier. lib. 3. Pet. Oudegh. cap. 48. Annal Fland.

Sed otium, & regimen in maximam eam traxere perniciem. Dum in viuis ageret Balduinus Montenſis, ea nihil modeſtius erat. volentem, & ſubmiſſam maritus habuit; benignam, & fauentem ſubditi. Verùm eo iam mortuo, vix Reipublicæ ſola manus admouit, cùm ſiniſtris Couchius & Maillius, ambo Gallici ſanguinis proceres, & Flandris latenter infenſi, conſilijs tranſuerſam egerunt. Igitur excuſſo tandem Friſij timore, ferox & aſperum deinceps fuit eius imperium; ardens inexplebili auaritia pectus; præ ſuperbia, faſtúque, animus omnium faſtidioſus. Hinc plus ipſa ſibi tribuere, quàm aliorum ſententijs: libidine, & vecordi voluntate magis premere, quàm ratione ſubditos ad officium vrgere: nihil Arnulphi veri Comitis nomine, omnia ſuo expedire, & firmare: filium vmbræ loco habere: omnem ſibi auctoritatem vendicare: plurimos officijs exuere ſine cauſa: dignitatibus ornare minùs idoneos: iniquis, & grauibus C populum vectigalibus opprimere: quaternos tota Flandria denarios de ſingulis lectis exigere: omnia in ſanos, probóſque monitores crudeliter moliri: eorum cæde & ſanguine manus inficere.

Quædam crudelia eius acta.

Petr. Oudegh. cap. 48.

Vt quædam è multis facinoribus eius proferam: quamplurimos ipſa nobiles viros Hypra Meſſinas aduocauerat, quos nec probitas, nec dignitas, nec publica legatio (Flandri enim Hypram miſerant, vti monendo à prauis moribus auerterent) à turpi nece vendicarunt; at omnes eadem cum famulis, capitibus cæſis, mors inuoluit, addita inſigni parentatione, cùm ipſamet Meſſinas vltrò flammis abſumeret.

Oudeg. ibid.

Tam graui eius imperio Ioannes Baro Gaueranus abſciſſa ceruice occubuit.

Chron. Fland. vet. & m s. Oudegherſt.

Et propiùs abfuere crudeli cæde Gandenſium & Brugenſium legati, dum publico nomine ſupplicatum Inſulam veniſſent: vt ipſa ſe Richildis Flandriæ regimine abſtineret; eius clauum vel Arnulpho, vel ſani conſilij viris cederet maturè, priuſquam populi tumultus extorqueret. Verùm vbi palàm fuit Gerardo Buccenſi arcis Inſulanæ Præfecto, cunctos ad necem deſtinari, ideóque denos, ac denos in diuerſa mitti hoſpitia, vt cædi eſſent opportuniores, minoríque tumultu, ac diffi- D cultate è medio tollerentur: eos & periculi monuit, & tutos in arcem recepit, donec per tenebras opportunè, ac ſine periculo dimitteret.

Ob quæ tandem Flandri tumultuãtur.

Andr. Marc. Ægid. in geſt. Pontif. Leod. Iper. Sigebert. Maſſ. Annales Fland. Meier. Oudeg. Breſin. Bellefor. alij, ex quibus ſequens narratio deſumpta eſt.

Cùm igitur illuſtri coniugio partum, & virtutibus antè firmatum, adeò fœdis facinoribus Principatum Flandriæ Richildis labefactat: populus in partes abit, & ingens oboritur tandem ſeditio. AN. 1071 Paucis tunc gratior in Principem fides fuit, quàm tumultus. Et plurimi nullam deberi Dominis opem rati ſunt, vbi pro ratione libido, pro iuſtitia crudelitas, & vecordia pro ſapientia ſubditos infeſtant. Gandauenſes, Brugenſes, Hyperani omnium primi iugum excutiunt. eos ceteri Teutonicæ Flandriæ populi ſequuntur.

Omneſque Teutonicæ Flandriæ populi cum Roberto ſentiũt:

Occultè tamen omnes id primùm moliti, cùm profugum è Friſia & Hollandia (bello enim cum Friſones & Hollandi ſuperauerãt, ſuíſque expulerant ditionibus) & iam in Saxonia apud ſocerum, eius regionis Ducem, commorantem, in Flandriæ auxilium per legatos Robertum excient: dein Gandauum aduenientem magnificè excipiunt; in Richildem incendunt vehementiùs; & promiſſo Flandriæ Principatu, vel ſaltem

guber-

[illegible] Richildem [illegible] Friſio cum [illegible] Inſulam venit [illegible] Robertus [illegible] Richildem [illegible] Præſidibus [illegible] & cultui nihil ad magnificentiam, & [illegible] quibus priuſquam [illegible] ne fraudis ſuſpicantur [illegible] non parua Flandrorum acceſſione. [illegible] oppidum aduerſus Richildem munit. Inſulæ [illegible] tumultu exercitus indetrahe- [illegible] Richildis, & Arnolphi Comitis præſentia metum depulit: [illegible] Principes amor inſignem fecit audentiam, dum propius copiæ, [illegible] muri, portæ, quibus haud pridem [illegible] etiam hoſti contemptum. Nullum tamen his in omnibus [illegible] inuenit, ac præbuit in viſum. Huic [illegible] Gerardus Buccenſis arci præfectus, qui clam in partibus [illegible] Robertum [illegible] Friſium occulte cum [illegible] viris conſilio [illegible] & manu promptis in arcem recepit. [illegible] Richildem Arnolphum que Ca- [illegible] ab a [illegible] mentionem ab Gerardo acceptus. [illegible] prudenter vſa eſt Richildis. quamquam trepidis in rebus, & dubiis conſilia ſæpe deſint, vbi præſertim perfidia & odium infeſtant. Poſtquam enim rebus ſuis obſeruauit, fugæ maluit ſeſe, quam pugnæ committere. Ambianum igitur quam celerrimè vnà cum liberis concedit opem ab Rege Francorum eo loco præſtolatura. Nihil interim quietis ab Roberto eſt. Quamquam enim ad arma ciues concurrerent obſiſtendi animo, & ſeſe aduerſus hoſtem tuendi conſilio: is tamen adeo infenſum & ferocem ab arce militem ſecum in vrbem traxit, vt ciuium animos, viréſque confuſim fregerit, & tota vrbe ſit potitus. Hoc impetu cæſus ille Mallius, & in partes diſſectus, qui prauis ad ferociam & auaritiam monitis Richildem impulerat, digno & tam inſolenti talibus hominibus ſupplicio. Rebus per vrbem vtcumque compoſitis, ne quid aduerſum moliri auderent ciues, graue militum ipſis præſidium Robertus impoſuit. At Richilde Regis animum ſollicitante, impellentibúſque Godefrido Pariſiorum Epiſcopo, & Comite Bononiæ eius Fratre (quos multo Richildis auro accenderat) magnę in Gallia colliguntur copiæ. Has Philippus Rex Februario ineunte in Flandriam ſuperbè deducit, comitante præcipua Franciæ nobilitate. Ei ſe iungunt Hannones, Tornacenſes, Duacenſes, Atrebates, Bethunij, Audomarenſes, aliíque, præter Inſulenſes, lingua vtentes Gallica Flandri. Omnino magnus & formidabilis erat exercitus. Nihil tamen timoris iniectum Friſio, quem multa iamdudum bella exercuerant. Is belli ſedem Caſſetum deligit, impoſitum alto monti oppidum. ibi Regem præſtolari, ibi copias cogere, & ſeſe munire, Bo- [illegible] Præfecto adiuuante, ſtatuit. Poſtquam ſenſit magnis itineribus, & viribus Regem aduentare: oppido copias deducit; opportunum antecapit pugnæ locum; aciem inſtruit. in fronte leuiter armatos, & arcubaliſtarios collocat: dein Friſones, Germanos, & Flandros. equites grauioris armaturæ vtrimque conſtituit. ipſe ad alam dexteram præeſt. Ac priuſquam manus conſererentur, ſuos ad fortiter agendum æquitate cauſæ vehementer adhortatus eſt: negatæ ſibi Flandriæ moderationis, & nepotis tutelæ, quam patris eius voluntate repetebat, iniuria; & Richil-

dis

Richildis cũ liberis inde fugit Ambianum.

Vrbem mox inuadit, eaque potitur Friſius, eidem magnũ imponit præſidium.

Ad ſollicitationẽ Richildis, cũ magno exercitu in Flandriam venit Rex Franciæ.

Ei ſe iungunt Gallo-flãdri.

Ad Caſſetum copias cogit Friſius.

Ibi ad pugnã aciem compo- [illegible] & ſuos ad fortiter [illegible]

[illegible]

diligenter incubuit, [illegible] ne quid educationi [illegible]
Eum [illegible] in Francia, modo in Flandria, & [illegible]
be[illegible]

[illegible] Infe-[illegible] monaſte[illegible] molitur.

Interim Adela [illegible], multa [illegible]
Flandria [illegible] animum ardenter [illegible]
tiis repetauit, ipsa rei nomina, & præſtantia [illegible]
tate ac religione, Landericus nomine [illegible]
dos arte ſua cibos intenderet, graui morbo, & [illegible]
Adhibiti mox medici, nulliſque par[illegible]
frustrā medicorū opem flagitaſſet, nullis eam [illegible]
ad Numinis implorationem demum ſe contulit. Igitur poſtquam [illegible]
precibus inceſſit, leni admodum ſomno ſolutus eſt [illegible]
ſuis per viſum obijci locum ſenſit, magna [illegible]
latione. Dúmque lætus, & blanda perfuſus voluptate [illegible]
tur, dein perquirit, qua mundi parte is iaceat: reſponſum [illegible]
rendum cis Ipras in tumulo modicè ſurgenti. Haud [illegible]
Sed initio parui pendebat, nihil ad ſanitatem facere ra[illegible]
eam per viſum recurrere: tandem eius loci ſpecies, & amœni[illegible]
videndi animum incendit, ſpémque aliquam facit illic obtin[illegible]
Illuc ergo deferri ſe ab ſuis imperat. Poſtquam eò pero[illegible]
pienter oculis vſurpauit: cum locum magnopere laudaret, [illegible]
tis amœniſſimis, & iucundo proſpectu, oculis voluptatem [illegible]
bus; Numini quoque gratias egit eius amœnitatis auctori, [illegible]
flagitauit. exinde ſemoto comitatu, paullùm quieſcens dulci ſom[illegible]
ſens adeo vis cæleſtis fuit, vt dormienti membra firmauerit, [illegible]
morbum. Mirum id viſum euigilanti, ac præ gaudio ſeſe vix [illegible]
ſubinde gratijs, hominem deſiderium inuadit quærendi, num aliquid [illegible]
iſtic lateat; num Deus eum locum aliquando miraculis celebre[illegible]
ſitque id pro viribus, & opibus ſuis ſe præſtaturum, vbi rem de[illegible]
cultu ne maneat. Et poſtquam huc illúcque anxius pedem contuli[illegible]
viros, ac lignatores denique nactus eſt. De ipſis dum petit, num quid [illegible]
ſciant, cultumúe olim, vel miraculo clarum eo loco, quem manu [illegible]
modò inſperatè ſanitatem recuperauerat: ij primum tergiuerſari [illegible]
trahere: dein obtenta fide ac iureiurando facinus ſuum apud iudi[illegible]
gendi, rem omnem ab initio narrauere. tres honeſtas virgines, quæ [illegible]
nauabundæ nemus obibant, quarúmque boues, & oues illic erra[illegible]
ſtupro interpellatas. iis adeò pudicitiam curæ fuiſſe, vt neque blandi[illegible]
miſſis, neque minis ad ſcelus impelli potuerint. eò tamen den[illegible]que [illegible]
repta omni ſpe vel caſtimoniam, vel vitam retinendi, ſaltem ore p[illegible]
bidinem corpora ſe proiecturas, ſi priùs breue tempus orationi [illegible]
rentur. facta orandi venia, in genua omnes procubuiſſe, paſſis in [illegible]
eodémque coniectis oculis. & mox inter preces ita ſubito [illegible]
rum veſtigia remanſerint. ibi multo ſe pauore attonitos hæſiſſe, [illegible]
piſſe pœnitudinem, ſæpéque occeptum facinus damnaſſe. nunc [illegible]
ſibi, eáſne terra ſinu receperit, an aliò per Angelos deportatæ [illegible]
luminibus ſuis. Vbi Landericus hæc omnia pernouit, haud dubiè [illegible]
ginibus fluxiſſe corporis ſui ſanitatem. Statimque horū virorum a[illegible]
adiutus, quem in vicinia fortè nactus eſt ingentem lapidem, eum a[illegible]
ſanus conſurrexerat, voluit; ibique palàm aliis fecit, quanto ſe [illegible]
derepente ſenſerit. Et fama eſt, eum lapidem à multis paralyſi ſolutis [illegible]
nitatem corporis illico reddidiſſe. Tranſactis ab eo percepto [illegible]
per occaſionem cocus Adelæ Comitis vxori, & dominæ ſuæ [illegible]
rauit, quæ de tribus ijs virginibus acceperat, quique ad eum [illegible]
corporis firmitatem ſenſerit. ac tantam heroinæ lo[illegible]

[illegible] Landericus Adelæ cocus paralyſi affectus, per ſomnium [illegible] ſimum videt locum [illegible] Ipras [illegible].

Ad eum poſtea delatus, dū dormit, ſanitatem recuperat.

Vbi cognouit, illic tres virgines pro virginitate tuenda laborantes, poſt preces fuiſſe diuinitus ab oculis ſollicitantium virorū ſublatas.

ab ijs ſanitatē ſe recepiſſe arbitratus eſt, eique loco in ſignū ſaxum aduoluit.

His poſtmodum acce[illegible] Adela [illegible]

A eius adeundi, viſendique deſiderio exarſerit. Igitur eò delata magnam è vicinia populi vim cogit. eos altè terram, vbi lapis erat, ferro ſcrutari imperat. Et ſpes concepta minimè fefellit conatus. Quippe profundiùs eruta humo, tres illæ virgines in genua deiectæ, iunctis manibus, integris corporibus, veſtibus illæſis, viuentibus perſimiles conſpiciuntur. Illic omnium mentes partim ſtupor inſolitus, partim lętitia corripuit. præ alijs ſumma voluptate perfuſa, ex imo ſurſum corpora educi, princeps mulier iubet. extracta confeſtim venerabunda veſtibus exuit; membra ſubinde ſingula lymphis abluit; iis multa defigit oſcula, tandémque variis aromatibus condita inſigni tumulo claudit. Inde ſcilicet eas erga virgines cultus inualuit & veneratio. itumque frequens illuc è vicinis, remotiſque partibus, quò fama miraculi peruenerat. Et paullò pòſt de Comitis voluntate pulcherrimum illic monaſterium Adela moliri cœpit, tum D. Virginis Mariæ, tum trium earum puellarum maiori cultu ciendo. Id iam eductum perfectúmque Virginibus D. Benedicti regulas obſeruantibus dare placuit, quæ magno genere, ac virtute nobiles trigeſimum explerent numerum.
B Dein adiuncti duodecim Canonici, vt ſacris ad aras operarentur, diuináſque laudes vnà concinerent. Vtriſque ampliſſimi cenſus addicti. priuilegia multa, immunitates, iuráque conceſſa, vt nobiliſſimnm tota Flandria id cœnobium eſſet.

ac refoſſa terra tres eas puellas integras reperit:

tandemque illic Parthenonem condidit Benedictini nominis, vbi virgines triginta, Canonici duodecim eſſent.

AN. 1062. Anno ſecundo & ſexageſimo ſupra milleſimum, grauiſſima per Flandriam fame laboratum eſt, ideóque multi mortales viuis erepti.
AN. 1063. Secuto pòſt anno Guilelmus Patriarcha Hierofolymitanus Adelam neceſſitate ſanguinis contingens, éque Franciæ Regum genere ortus, inſignem Dominicæ Crucis portionem in Flandriam Hieroſolymis ad eam tranſmiſit: quam cùm ipſa ſumma veneratione ſuſcepiſſet, in ſacrarium ſuum repoſuit, ibique multo cultu habuit. Quid verò propter illud venerabile lignum Meſſinis Adelæ diuinitus acciderit, ſuo poſteà loco memorabimus. Atenim Balduinus Comes liberorum ſuorum Flandriæque paci conſulens, Aldenardæ Comitia Flandris indixit: eóque tum Præſules cum Sanctorum corporibus, tum nobiles viri conuenere. Primùm illic de nuptiis Roberti Comitis filij
C natu minoris agitatum. Ab Hollandis quidam legati harum cauſa venerant: quibus in votis erat Gertrudi iam viduæ maritum, ac tutorem eius liberis conciliare. Nuper enim Florentius Gertrudis maritus, & Hollandiæ Comes mortem oppetierat, relicto impubere filio Theodorico, qui Principatum adiret. Et quoniam circumſtabant multi hoſtes, pupillo Comiti aliunde opes erant accerſendę, auxiliáque poſcenda. Igitur ita de nuptiis tranſactum eſt, vt ſimul Gertrudis maritus, ac Theodorici tutor eſſet Robertus, ſtatímque rerum in Hollandia potiretur tuendis pupilli rebus. quibus maieſtatem ſibi, opéſque faceret, Aloſtanum Comitatum, Officia Quatuor, Inſulas quinque Zelandicas, magnam vim auri pater contribuit. Sed priuſquam in Hollandiam dimitteretur, inter eum fratrémque Balduinum Montenſem ſtabiliri pacem placuit. Erat Montenſis placido vir ingenio, ad concordiam procliuis, haudquaquam ſuſpicax, aperti prorſus animi, armorum impatiens, religionis auidus, ſacra diuináque ſtudioſè percolens, ideóque tolerandis iniuriis opportunus. Contrà, Robertum inferendis promptum iniuriis, timendúmque fecerant belli ſtudia, im-
D perij cupido, ingens animus, inſignis audacia, dein ferocia morum, & mens profunda. Ea propter magnopere Pius verebatur, ne ſe mortuo fraternum imperium peruaderet. Igitur iniurijs obuiam ire cùm cuperet, ijs Comitiis eò Robertum adegit, vti iureiurando ſeſe obſtringeret, nulla ſe fratri damna illaturum. Et quoniam aliqui per Flandriam factiones alebant, eóque res vergebat, vt motibus inteſtinis familiæ quædam magno publicę rei damno quaterentur: etiam ſimultatibus, & odiis cautum fuit. pax enim quibuſdam legibus ad ciendam vbique Flandros inter concordiam compoſita; ac ne quis in eam committeret, ſacramento ſtabiliuere Præſules, proceréſque, inſtigantibus præcipuè Balduino Comite, & Drogone Morinorum Epiſcopo. Soluto Conuentu Robertus in Hollandiam cum legatis, & magno comitatu abiit. Ibi celebratæ cum Gertrude nuptiæ multo indigenarum gaudio; vnis obturbantibus communem lætitiam Friſonibus, quos ex nuptiæ, externúſque Principis tutor ſauciauerant. Sed breui Robertus ad officium reduxit armis in eos

Fames magna.
Iacob Meier l. 3.
Adela inſignē Dominicæ Crucis partē accipit.
Monument. MS. Meſſin. Abbat.
Conuentum Aldenardæ habet Inſulenſis.
Andr. Mart in Chron.
Ibi primùm de nuptijs Roberti Friſij actum cum Gertrude.
Chron. Hollād. MS. Meier. l. 3.
Quibus ex cōditionibus cōtractæ fuerint.
Vt inter Mōtenſem & Robertū pacem illic Inſulēſis ſtabiliuerit.
Iacob. Meier. l. 3. Oudegh. c. 42.
Andreas Marcian. in Chron. Iacob. Meier.
Obruendis factionibus Flandrorum ibidem data eſt opera.
Iacob. Meier. l. 3.
Friſius in Hollandiam proficiſcitur.
Iacob Meier. l. 3. Chriſtian Meſſ. Oudegh c. 41.
Friſones debellat, indeq; Friſius cognominatur.

Digitized by Google

Pius & vxor in ſacra loca liberalitatem exercent.

Iacob. Meier l. 3.

Ioan. Bapt. Gramm.

Meier. l. 3.

A grasſatus, vnóque ſibi certamine victoriam & Friſij cognomentum pepetit. Interim Pius, eiúſque coniux Adelis ſacra variis locis ædificia vel moliebantur, vel ornabant muneribus. Ad Scaldim flumen Eynhamenſe monaſterium ab iis conditum; impoſitíque Benedictini nominis Monachi, euocato ex Atrebatibus Waltero, qui cœtum regeret. vt Harlebecanam Canonicorum Eccleſiam ſuo Philippus Rex priuilegio firmaret, Adelis impetrauit. quod Lidericus Ariæ templum erexerat, quatuordecim Pius Canonicorum ſacerdotiis auxit. idem ornauit D. Petri dente, quem de matre acceperat teſtamento, & Diui Adriani brachio, Gerardi-montenſium munere. Meſſinis operam dedit Adelis, eáſque multo cultu nobilitauit; vbi Friſildis anno millesimo & ſexageſimo quinto primam egit Antiſtitam. AN. 1065.

Elnonenſe oppidum & monaſterium incendio corrumpuntur.

Lib. MS. mirac. S. Amandi.

Illic miraculum in campanis per ſe ſonantibus.

Eleemoſynis corradendis S. Amandi corpus circumfertur.

Per id multa eduntur miracula.

Quid tũ euenerit Duaci.

AN. 1066. Initium anni proximi grauiſſimam attulit cladem Elnonenſi oppido, & D. Amandi cœnobio. Quippe vndecimo Februarij die ſub horam noctis tertiam ædes aliquas in foro ſitas fortuitus ignis corripuit. Et mox inde monaſterij tẽplum D. Petri Apoſtolorum Principis nomine conſecratum, dein ædem ad S. Andreæ honorem conſtructam, ipſa denique aſceterij periſtylia ſubitum hauſit incendium. Id permirum B tunc accidit, quod de campanis Eccleſiæ D. Petri memorant: eas videlicet ſeptemdecim numero, cùm circumquaque fureret ignis, neque manibus hominum, neque ventis agitatas, ſonitum tamdiu lugubrem edidiſſe ſponte, donec vi flammarum abſumptis lignis deiicerentur, & colliqueſcerent: quaſi templi ruinam eo quererentur ſono, luctúque. Sed paucis diebus exactis Fulcardus (Lambertum quidam nominant) eius monaſterij Abbas ad maturandam ædis primariæ inſtaurationem animos ſumpſit. quóue auri plurimum ad ingens illud opus colligeretur, de Balduini Tornacenſis & Nouiomenſis Epiſcopi voluntate, ac de Balduini Inſulenſis Flandriæ Comitis ſententia, D. Amandi corpus in eleganti capulo per Belgium Franciámque à Monachis honorificè ferri permiſit. Hi ſeptimo Iunij die profecti, quarto Iulij domum repetiuere. Itum primò Cameracum, dein Laudunum Clauatum, & Nouiodunum. Quacumque iter fuit, è multis ægrorum corporibus varia C depulſa ſunt morborum genera, eiectíque maligni ſpiritus, per ſacra Diui lipſana Deo mirabiliter operante. In reditu cùm Duacum vnà cum onere ſacro perueniſſent Religioſi, prodigioſum quidpiam illic accidit. Mulier quædam cum ceteris obuiam incolumis proceſſerat. Aliquóne priùs mentem crimine infecerit, an tunc in Sanctum aliquid blaſphema ſtrinxerit lingua, incertum eſt: ſaltem vix domum reuenit, cùm miſerandum in modum caſtigatur diuinitus. Retro ad femora pedes illico retorquentur, figuntúrque arctiſſimè; & vi quadam occulta delatæ ad pectus manus tam firmiter illi adhęreſcunt, ceu claui trabales defixerint. adeóque ipſam defecit fœminam animus, vt iam inter dolores ſpiritum vomuiſſe crederetur. Tacti quidam eius miſeratione infelix corpuſculum vehiculo imponunt, idque ad ædes confeſtim pertrahunt, vbi ſacra Pontificis membra quieſcebant. Et fuſis ad Deum eiúſque famulum precibus, repentina ſucceſſit mutatio. Quippe laxatis extemplò manibus pedibúſque, & recepta totius corporis valetudine, in pedes ea mulier coram Diui capulo erexit ſeſe, magnáſque patrono ſuo egit gratias. D

Inſulenſe S. Petri tẽplum dedicatur magno cum apparatu.

Diplom. Bald. ſubſcript.

Vet. MS. Fland. Chron. Ioan. Iper. in Chron. Bertm. Iacob. Meier. l. 3. Vanderhar. l. 8. c. 1. de Caſtell. Inſul.

Facta paullò pòſt nobiliſſimo, & auguſtiſſimo apparatu Eccleſiæ D. Petri, quam Pius Comes Inſulç condiderat, dedicatio. In Auguſti ſecundum diem ea incidit. Ad huius celebritatem multa fecere. Aderant Franciæ Rex Philippus, cum maximo Francorum Principum comitatu, Pius Comes, Balduinus Montenſis, horum coniuges Adela & Richildis, Iſaacius Comes Valentianenſis, & alij quamplurimi vtriuſque Flandriæ nobiliſſimi viri. Ad pompam omnes etiam ſuæ ditionis Antiſtites Pius euocauit, iiſque feriò mandauit, vti ſacro inſignes amictu, quæ habebant, Diuorum corpora ſecum deferrent. Nihil enim ipſorum commodo, nihil Sanctorum dignitati defuturum. quæ quiſque hoſpitia delegerit, ipſis cum egregio paratu ceſſura. Primi aduenere, qui ſacris ædem cęremoniis dedicarent, Epiſcopi tres, Nouiomenſis & Tornacenſis Balduinus, Ambianorum Guido, & Drogo Morinorum. Antiſtitum eorum, qui cœtus in monaſteriis moderabantur, inſignis copia ſubinde confluxit.

Quid-

Digitized by Google

[illegible] ... Dedicatione; [illegible] ... compos, [illegible]

[illegible] Comite [illegible] ... eum [illegible]

[illegible] ... tum in [illegible] ... De S. Liber- [illegible] ... eius corpus Siclinio [illegible] ... vehementer [illegible] ...

[illegible] Nuper defunctus [illegible] ... Rex [illegible] ... hæredem [illegible] Guilelmum Normanniæ Ducem. Sed Haroldus Gudwini Co- [illegible] ... in Angliæ regnum [illegible] ... priùs [illegible] ... opes, [illegible] ... Magni hæc [illegible] ... Verùm [illegible] ... pro Guilelmo Alexander [illegible] ... Igitur [illegible] in Normanniam [illegible] ... [illegible]erent, ab Comite Balduino quæsita sunt belli auxilia. Is, vt genero [illegible] ... [illegible] conciliaret, nihil reliqui fecit. Erat ipse apud Francos in [illegible] ... [illegible]dróque statim ad nutum eius instructa ferro fuere multa Francorum millia, de [illegible] vtrisque iuſtus etiam conflatus exercitus. His igitur copiis ſeptus ad gene- [illegible] adiuit, vt Oceano traiecto, iunctis viribus bellum in Anglos gererent. Na- [illegible] feliciter, breuique Angliam tenuit omnis exercitus. Et quia vehementer [illegible], ne Haroldus fracto recenti pugna Noruegiæ Rege tumidior, fortiórque [illegible], opem diuinam flagitare placuit. Pridie quàm prælium capeſſeret, ſuos [illegible] Normannus conſcientiæ ſordes eluere, ſacróque Chriſti corpore paſci iuſſe- [illegible] vibrato Alexandri Pontificis vexillo, copiiſque de Pij ſententia Nor- [illegible] compoſitis, ardenter itum in hoſtem. Grauis ibi pugna fuit, ambiguo [illegible] ſucceſſu. Verùm vbi Numen cauſæ iuſtitiam aſpexit, ſecundo Guilelmi [illegible] hoſtes fuſi, fugatíque ſunt. Haroldus ferro cæſus inter alios occubuit.
D [illegible] vexillum, quod gemmis auróque radiabat, hominis in acie pugnantis effigiem [illegible], in manus venit Normannorum. Ea victoria Guilelmo Angliam ſubegit. [illegible] ſubinde cælo gratiis, Haroldi vexillum Romam ad Pontificem miſſum eſt. [illegible] auxilij victoriæque, ſibi, & poſteris tulit Balduinus in annos ſingulos ex [illegible] Guilelmi trecentas argenti ſelibras. Ita plenus gloriæ opúmque, in Flandriam [illegible] copias reduxit.

[Marginal notes: [illegible] … Anglia potitur, vt genero suo Normanniæ Duci regnum vendicet. — Ingulf. Guil. Malmesb. Sigeb. Chron. Meier Annal. Fland. [illegible] Oudegh. cap. 44. — Guil. Malmesb.]

[illegible] curſus in ſacra loca, Diuóſque operam contulit. D. Bauonis ædes Gandaui [illegible] multis locis vitium admiſerat: ideóque à fundamentis inſtaurari pla- [illegible], ipſo præſertim Comite opus adiuuante. Cùm dedicationis dies appeteret, [illegible] ſepulturam fuerat, S. Macarij corpus ab humo léuatum eſt inſigni pompa, & [illegible] maxima. Franciæ Rex Philippus vnà cum Inſulano Comite aderat, dein [illegible] Balduinus Montenſis, & tota ferè Flandriæ nobilitas. Corpus eduxere [illegible] Pontifex Balduinus, & Lietbertus Cameracenſis. Id repertum prorſus

[Marginal notes: Templum S. Bauonis inſtauratur, & S. Macarij corpus eleuatur Rege præſente cum aliis. — Vita S. Macarij.]

Brachij S. Macarij partẽ Canonic. Inſul. donat Inſulenſis.

Idem quinto poſteà menſe vita priuatur per ægritudinem Inſulæ: poſtquam his Montenſem filium allocutus fuit.

Sigeb. Lirſian. Annal Fland. Maſſæus. Iper. Iacob. Meier. Oudegh. Iacob. Marchant.

integrum, & ſanctitatis indicia paruere ci[illegible] deformati, quorum alter ſignum Crucis [illegible] Quam dono accepit Brachij partem Balduin[illegible] dit ceris vltimis. At is quinto poſt menſe cum Inſul[illegible] tentari morbo cœpit. Igitur quoniam ſentiret ex h[illegible] tunc aderat, Montenſem leniter manu [illegible] *tendimus, quò nati olim ſumus. qui morti [illegible] me [illegible] imperat: cuius voluntati par eſt me obſequi, ne [illegible] obrogem murmurando, etiam impius arguar. Quis [illegible] animo ſequi, cum præſertim ad opima ſpolia gloriamque vocatur? [illegible] admodum iſtic conſpicor, vbi fluxa, caducaque omnia. Si ſpiritus [illegible] corporis carcere liberabitur; in eáſque liber regiones auolabit, ad quas [illegible] ctor, ſeruatórque, in perpetuam voluptatem euocat. Sed priuſquam [illegible] verbis ad virtutem, ſanctumque regimen imbui velim. Qui Regi[illegible] om[illegible] imperat, eum te præcipuo cultu venerari iubeo, eius religion[illegible] ſcelera que mortales ſubmouent: quæ tu procul ſemper hab[illegible]e. Ne[illegible] ſuccedit, à quibus per flagitia imperium vel quæritur, vel [illegible] Numen, qui puros ſcelerum Principatus obtinent. Quod cœp[illegible] vel honore, vel donis colere. per eos ſtetit præcipuè reſpublica [illegible]que D[illegible] ad iras precibus, ſanctiſque factis incitant, pro Principum, p[illegible] ſic ſtatuo: eam tibi ſemper conciliandam. Siue paternum, ſiue m[illegible] tibi plurimum dignitatis, opum, gloriæ. Ab Carolo Magno ſt[illegible] tua. Vt illum maior fama celebrauerit: hunc tamen etiam ſ[illegible] ſuámque tibi virtutem mater ob oculos ponat. Ad publicæ rei c[illegible] nus diuide: vt, quoniam ſcelera pœnis premere, virtutes præmijs [illegible] magis punias; ipſe præmia largiaris. Nihil temerè occipias, prudente[illegible] priuſquam iudices, vel abſoluendo, vel damnando. Quod prudentia [illegible] dolorem afferet: contrà, temeritas multa pœnitudine animum ſauciabit. [illegible] ſedulus incumbe: ſic enim opprimes nullo ferme labore. Vbi vires [illegible] ris. Conſilijs eos viros adhibe, qui ſpiritus, affectuſque domuere; quos [illegible] vſus, fama ſecunda, Iuris & hiſtoriæ cognitio idoneos fecerint. Vt[illegible] tentiam explores, ipſe tibi de libris ſapientiam hauri. Si qui delationi[illegible] priùs in animum eas admitte, quàm diligenter expenderis. perniciem tibi, [illegible] ſi ſecus facias, eorum malo ſemper in Principum famam, & illorum, qui [illegible] ut fortunas atrociter ſæuiente. Quam tibi ad pacem natura pr[illegible] perpetuùm ſequere. raró bellum quietem conciliat: in pace plus vo[illegible] vt ſit meliùs pacem certò capeſſere, quàm bellando ſperare victoriam. [illegible] ſeu bello vti cogaris: humano ſanguini parce; maliſque tuum pro pu[illegible] alienum pro tua fundere. Proderit ad miſericordiam, pacémque ciendam, [illegible] animo ſemper habere, non minùs te hominem eſſe, quàm eos, quibus im[illegible] mum, eò totus inſiſte, nihil vt facias, quod nolis ab alio perperi.* Ita lo[illegible] filio vale Pius dixit, & non multò pòſt animam egit. Ea res Inſul[illegible] admodum fuit mœſtitiæ cauſa, ceteris etiam Flandriæ populis hau[illegible] Quippe annos vnum & triginta quam benigno, tam iucundo F[illegible] flexerat nulli obnoxius, cunctis charus. Eo præſertim annitente r[illegible] auctæ: factúmque ipſius beneficio & præſentia eſt, vt munition[illegible] que ad opes & gloriam efflorefcerent: adeò vt priuſquam è vi[illegible] nis ciuium creſcentibus, ſuam ipſis peculiarem permiſerit mon[illegible] Canonicis numerari litteris imperauerit, quidquid ipſis eroga[illegible] arbitrari, iam tum factam illis poteſtatem Comitis in [illegible]igenti[illegible] di, cùm nullum eius beneficij exſtet monumentum. Verùs [illegible] id temporis indictum pecuniæ pretium hac in vrbe, [illegible] haud paruam pecuniæ vim tum fuiſſe, florente mercim[illegible] poriis tantum pecuniæ pretium ſtatuere ſolenne [illegible]

Cur præſertim dolorem Inſulenſibus Balduini Pij mors attulerit.

A [illegible] corpus Pauli [illegible] hominum [illegible] Pij corpus [illegible] D. Petri [illegible] humo traditum [illegible] Adela [illegible] Messinas, quo [illegible] Balduinus Montensis [illegible] Flandriæ Comitatum [illegible] Roberto relicta portione, quam [illegible] matrimonium [illegible] Quartus Flandris partem [illegible] quoniam [illegible] habiturum, [illegible] virtutis [illegible] rebus ex animi sententia [illegible] miro Flandros omnes sibi amore deuinxit, ac per [illegible] Flandriam ac Hannoniam [illegible] quietem induxit, [illegible]que Pium [illegible] appellauere. Vix Principatum inierat, cum Flandriæ Balliuis [illegible] albam longámque manu virgam gestarent, cum in publicum [illegible] quo [illegible] candor, [illegible]que admoneret ipsa

B virga [illegible] magistratus [illegible], & scelerum formidinem in spe[illegible]. Emitque tunc ab Gerardo nobili viro Gerardi-montis oppidum, [illegible] Flandriæ adiunxit. Interim mater eius Adela in Messinensi monasterio de[illegible] ostento ad sanctæ Crucis, quam ab Wilelmo Patriarcha Hieroso[illegible], [illegible]endum publica Messinis supplicatione cultum stimulatur. Ei namque per noctem somnum capienti sese videndam obtulit Christi parens pul[illegible], candidissimóque habitu: statimque blanditer his verbis aggressa est. *Quæ causa est, charissima filia, cur gnati mei Iesu Christi Crucem tamdiu abdideris, cum [illegible] suffixus pro salute hominum mortem oppetierit? [illegible] nunc tempus est eam populo [illegible], vt per eam filius meus ad misericordiam pacemque flectatur, qui nudus in ea ia[illegible] ad pacem morte sua humano generi conciliandam. Id pro certo tibi assero, quisquis eam [illegible] aliqua pressus ægritudine, vel calamitate, magno perfusum iri gaudio. Quam [illegible] filio meo ad supplicium aspera Crux fuit: tam peccatoribus ad [illegible] valet.* At

C euigilans Adela hæc, non vt diuinitus obiecta, sed veluti somnij ludibrium habuit. [illegible] sequenti nocte cùm rursus eadem videt, & verbis grauioribus increpatur, præter [illegible]nium nihil arbitrata est. Ne quis tamen scrupulus animum vexaret posteà, in [illegible]tionem proiecta, suppléxque à Deo flagitauit, si quid verè de se peteretur, eodem [illegible]stento moneretur tertiùm. Ergò secuta proximè nocte eadem sanctissima Dei pa[illegible] Adelæ, denuò se sistit maiori, quàm anteà, fulgore, verbísque acrioribus inces[illegible] hunc in modum: *Cur adeo graui somno corporis depressa gnati mei, eiúsque Crucis [illegible] sanctissimæ obliuisceris? cur eam toties admonita populi subtrahis venerationi? Agedum [illegible] e strato corripe, velóxque ad opus accingere. Caue diutius malo tuo mandata differas. [illegible] meo mihíque perplacet, Supplicationem ad Crucis eius gloriam institui. Et ne qua posthac [illegible] dubitatio, quod tu hìc templum condidisti, id ipsum adi quàm ocyssimè. In ara prin[illegible] [illegible] tenue, rubeúmque reperies. Id vbi manu prehenderis, in glomum voluendo, quà [illegible], sequere, donec peracto, quem ostenderit, circuitu, ad aram redeas. Quocunque hoc [illegible]rexeris ij limites erunt instituendæ Supplicationis.* Paruit extemplò tam grauiter

D [illegible]nenti Adela: &, vt erat seminuda, templum petijt. Postquam filum de altari ac[illegible], in cubitos, pedésque nudos innixa, per tenebras in viam se dedit illud legendo; ac ne tenebræ laborem frustrarentur, ponè famulos sequi iussit, & quà repebat, locum [illegible]gnare. Tanto igitur labore modò per edita, modò per depressa, nunc per spinas, nunc per scrupos, non sine brachiorum genuúmque laceratione, totum oppidum Messinense, templúmque obijt. Paucis pòst diebus ardens eam cupido incendit Ro[illegible] adeundi, tum vt hæc omnia Pontifici Maximo referret, tum vt ab eo velum [illegible]tatis acciperet. Igitur eò lectica ob grauem ætatem deuecta est: ac ne quid per [illegible] diuina meditantem oblatarum forte rerum specie distraheret, totum obtegi vehiculum iussit. Ea tempestate summum in Ecclesia imperium habebat Alexander Secundus. Hic ergo manantibus gaudio lachrymis profundè ad pedes abiectam ex[illegible] matronam, & quam ardenter cupiebat, ipsi vestem viduitatis impertijt. Dein [illegible] de Supplicatione per Virginem matrem indicta, & circumducto eius iussu filo inaudijt.

[illegible] Adela [illegible]

[illegible] Flandriæ [illegible]

[illegible] Pius [illegible]

Certa Balliuis albam longámque virgam gerere iussit.

Ia. ob. Meier. l. 3. Iac. Marchant.

Gerardi-mōtem, Flandriæ per emptionē iungit.

Iacob. Meier. l. 3.

Adela tribus vicibus ad instruendam Messinis Supplicationem in honorem Crucis dominicæ diuinitus incitatur.

Vet. mon. Messinis.

Adit ea Romam, & quæ viderat, Papæ indicat.

Minum vet. & Ms. Mess. Chron. Fland. vet. & Ms. Eustach. Adela. Owlegh. c. 41.

Alexander Papa II. ei vestem dedit.

inaudijt. ipſo Exaltatæ Crucis feſto ſolemnem Meſſinis per [illegible] imperauit Cleri, populique Proceſſionem, cuius [illegible] minici ligni fruſtum, quod ipſa Hieroſolymis acceperat. Et quo [illegible] circulum turba hominum celebraret, per dies nouem [illegible] omnibúſque tum criminum, tum pœnarum remiſſionem [illegible] rum dierum id ſacrum iter expiari & ſupplices [illegible] vim habere voluit. Poſtquam ab Italia cum eo, quem acceperat [illegible] Flandriam Adela reuenit, Moniali quam Principi ſimilior [illegible] monaſterium penitiùs ſeſe abdidit, vt quidquid ſupererat [illegible] & vitæ aſperitate conſumeret: ibique de ſententia Pontificis [illegible] nem primo die, quo Exaltatæ ſanctæ Crucis feſtum [illegible] tum Cleri tum populi frequentia. Exinde igitur Gallo-flandris [illegible] locum celeberrimè adeundi, quo etiam hoc tempore [illegible]

S. Crucis ſupplicationē instituit quotannis, eamque indulgentiis ornauit.

Ijs diebus Balduinum Tornacenſem ac Nouiomenſem [illegible] viuis eripuit, poſtquam multos Eccleſiæ Chriſtianæ [illegible] ter toleraſſet. Perlibenter ipſe operam omnibus ſibi commiſſis [illegible] foriſque: eóque frequenter pagos obire minimè grauabatur. [illegible] bodus, vel Radbodon, eius nominis Secundus, ab genere [illegible] ribus apprimè laudatus, Euerardi Tornacenſis Caſtellani [illegible] antè Caſtello Tornacenſi Gerulſum, & Hugonem Moretania [illegible] exuerat.

Balduinus Nouiomenſis Epiſcopus decedit. Catalog. Epiſc. Tornac. Iacob. Meier. Demochares, Belleſor. in Cosmog. In eius locum ſurrogatur RADBODVS. Hermann. in Chron. Martin. alij ante citati.

At Montenſis Comes in varia curas opera vertebat. Heſdiniæ [illegible] ſurgenti paullùm tumulo amnem iuxta pulcherrimam, & ampliſſimam [illegible] didit, vbi quietus interdum degeret: ac iuxtim magnum terræ ſpatium [illegible] bus & ſiluis, illic vallibus & fontibus ad ciendam voluptatem opportunum [illegible] ambiuit, idque viuarium feris alendis eſſe voluit. Gerardi-montis [illegible] cinxit munitionibus, eidémque nouas ſcripſit leges: quarum vna de [illegible] ſeuerè, vt qui vitam alteri eripuerit, vita priuetur; qui membrum amputarit [illegible] dem ipſe mulctetur: niſi ſeſe tutando vel occiderit inuadentem, vel [illegible] membro. Ibidem duella, vel igniti ferri contactum amoliendis criminibus [illegible] ſuſtulit. Cùmque ad matris intra Meſſinenſe monaſterium paſſim e [illegible] religionem aſpiceret, incendebatur quotidie magis ac magis ſtudio [illegible] pietatem in alijs promouendi deſiderio. ideóque multus in ornandis æ[illegible] adiuuandíſque monaſterijs viſebatur. Et eò feſtinantius, quod inſtaurauerat [illegible] nienſe templum à tribus Epiſcopis dedicari voluit, magna tum ſanctorum [illegible] rum frequentia, tum nobilium, & ſacrorum hominum celebritate. Ad [illegible] enim augendam ex omni Flandria & Hannonia Diuorum lipſana Com[illegible] tari iuſſerat. Igitur hanc ædem ac monaſterium, vbi priùs Canonici, vt [illegible] culares fuerant, Benedictini nominis Religioſis poſſidendum tradidit. V[illegible] cto breui temporis ſpatio, idem Comes ſentiens vi morbi mortem ſibi prope [illegible] gruere, generalem indixit Conuentum Aldenardæ. Ibi præter Antiſtites [illegible] omnes, etiam omnia Diuorum Flandriæ vtriuſque & Hannoniæ corpora [illegible] congregari. Ac tum ditiones ſuas in liberos Balduinus ita partitus eſt, vt Arnulpho [illegible] Flandria, Balduino Hannonia cederet. Et quoniam hos ætas nondum idoneos [illegible] bernaculis fecerat, Arnulphi tutelam Roberto fratri commiſit, eumque [illegible] rem Flandriæ dixit, Comitatus Ordines obteſtatus, vt iuratam aduerſus [illegible] ſtarent Arnulpho fidem. Et poſt dies paucos vitam placidiſſime po[illegible] Principe admodum memoranda comperi, vt minime fuerit mirum, [illegible] morte vulgata, Flandriam luctus impleuerit. Vini parciſſimus erat, [illegible] Aures tenuiſſimis etiam hominibus diutiſſime præbebat, ſi vel [illegible] flagitandi gratia conueniſſent. Ad res diuinas ſic attentus videbatur [illegible] miſſæ ſacrificio, ac diuinis laudibus operam daret, nullum [illegible] ret, nulli quidquam vel vno verbulo mandaret [illegible] motus perſiſteret ſemper. Pacem & quietem ita coluit, [illegible]

Montenſis Heſdinieſem arcē molitur, & iuxtim viuarium. Iac. Marchant in Fland. Ferreol. Locr. in Chron. Belg. Oudegh. c. 45. Gerardi-mōtē munit, eique dat leges. Iacob Meier. l. 3. Oudegh. c. 45. Duella & ferrum ignitum tollit. Templa & monaſteria exornat. Haſnonienſe templum inſigni ſolemnitate curat dedicari. Thomellus, Iac. Meier. lib. 3. Conuentum generalem habet Aldenardæ. Thomellus, Iacob. Guiſian. in Annal. Hann. Iacob. Meier. l. 3. Pet. Oudegh. c. 46. Ibi ditiones ſuas in liberos partitur. Horum tutelam, & Flandriæ procurationē Friſio committit. Vita priuatur. Laudes eius. Thomellus, Iacob Guiſian. Chron. vet. & M. S. Fland. Iacob. Meier. l. 3. Oudegh. Iacob. Marchant.

A mo, rixam tamen nullam, aut bellum ſuſceperit. Furta, rapinas, latrocinia, ſimultates, odia, ſic compeſcuit vel exemplo, vel legibus, vt quoad Flandriam moderatus eſt, aureo ſubditi ſæculo fruerentur; paſſímque nec feneſtras, nec fores domorum occluderent, etiam rebus maximis nullius oculos, manúſque ad furandum illectantibus. In Haſnonienſis cœnobij templum illatum eſt corpus eius inſigni Præſulum & procerum frequentia, illicque terræ traditum.

In Haſnonienſi tẽplo cõditur eius corpus.

Igitur hunc in modum fatis functo Montenſi, filiorum eius natu maior Arnulphus Flandriæ Comitatum adijt, eiúſque frater Balduinus annis minor Principatum Hannoniæ. Illum Petrus Oudegherſtius inſignis in fratrem animi laude condecorat, cùm memoriæ tradit, ab ipſo donatum ei Duacenſe oppidum, ac territorium. At ne quid per ætatem adhuc teneram (nondum enim decimum ac ſeptimum vitæ annum ſuperauerat) peccaret, quæ ſemper aderat ei, mater Richildis, ingenti, & virili mulier animo, & non ignara dominandi, eius loco moderari Principatus Flandrici gubernaculum cœpit. Præclarum illud facinus, quo regiminis exordio illu-
B ſtrem ſibi famam peperit. Oiſiacenſis Hugo Cameracenæ vrbis Caſtellanus iamdiu graues inimicitias aduerſus Lietbertum, eiuſdem vrbis Epiſcopum mira præditum vitæ ſanctitate, per ſummam iniuriam exercebat, homo feris moribus, & acceptorum priùs ab eodem Pontifice beneficiorum immemor. Igitur cùm per indicem cognitum haberet, Lietbertum in villa Buricello ædem conſecraſſe, ac multos mortales ſacro ad militiam Chriſtianam imbuiſſe oleo: poſtquam is perueſperi corpuſculum plurimo labore confectum in ſtrato ad carpendam quietem collocaſſet, cum magna inſtructorum armis hominum manu illuc aduolat. Foribus iam clauſis, & obſeratis tantam vim adhibet, vt à poſtibus reuellat. è comitatu Pontificis quoſdam conatibus ipſius obſiſtere auſos, ac in ijs Wiboldum, Cameracenſis Eccleſiæ Præpoſitum, interimit. extractum è lecto Lietbertum, & nullis tectum veſtibus immaniter tractat, & celeriter Oiſiacum in cuſtodiam pertrahit. Diditur eius ſceleris rumor extemplò, auréſque Arnulphi, & Richildis vehementer afficit, & ad vindictam animos
C impellit. Ergo breui collectis militibus Oiſiacum properant, eámque arcem expugnant: extractum è cuſtodia Pontificem magna Cameracum pompa deducunt; illic D. Virginis Eccleſiam, aliáque templa Canonicorum multis muneribus afficiunt. Horum ſubinde fretus auxilio & potentia Hugonem adeò Lietbertus caſtigauit, vt Oiſiaco in plana deiecto, ſuis eum finibus exegerit: tandémque ſibi & Cameracenſibus pacem conciliauerit.

Ei filius ARNVLPHVS ſuccedit in Flandria.

Hic fratri dat Duacum.

Cap. 47. Annal. Fland.

Ob immaturã ipſius ætatem, mater Flandriam regit.

Andr. Martian. in Chron. Iacob. Meier. l. 3. Annal. Fland. Chron. Fland.

Inſigni erga Lietbertum Cameracenſẽ Epiſcopum pietate gubernationem auſpicatur.

Balder. Chron. Camer. l. 3. c. 75. 76 Iacob. Meier. l. 3. Annal.

Verùm Robertus cognomento Friſius, Montenſis frater, & Arnulphi patruus, animaduertens Richildem Flandriæ regimen arripuiſſe, offenſus animo id grauiter tulit: & mox ad Flandriam nepoti eripiendam totus incubuit. Fingebat ille Pium parentem ſuum Aldenardæ ſtatuiſſe, vt fratri ſuo Balduino Montenſi vita functo in Comitatum Flandriæ ſuccederet, quamuis ille liberos reliquiſſet. eo quaſi iure ad repetendam, fratre iam mortuo, Flandriam nitebatur: quamquam ſatis animo reputaret, id à ſe falsò aſſeri; neque quemquam crederet eo circumueniri poſſe
D mendacio; verùm res turbari tantùm cuperet, vt exorto motu aliquo anſam arriperet imperio potiundi. Viſa eſt Flandris omnibus iniqua Roberti petitio, nullúſque vel opes, vel animum ad eum palàm appulit. Quippe omnibus inſidebat obſtrictæ Balduino fidei memoria. Igitur Robertus cùm videret fruſtrà ſe cõmentum obtrudere, nullúmque tumultum inde conſecutum: ad cuſtodiam, & tutelam nepotis animum reflexit; eámque ſibi dari pro fratris extrema voluntate poſtulauit. Ingens illic animos Flandrorum perturbatio inceſſit. Quibus inerat vis conſilij, & prouidentiæ, animaduertebant facilè, quid moliretur ea petitione Friſius. Haud enim aliud poterant ſuſpicari, quàm ijs ipſum artibus ad inuadendum velle Comitatum ſibi gradum præſtruere, argumentum præbente dominandi cupido eius animo. Et aderat Richildis Arnulphi mater, non minùs ipſa regnandi auida, & odio Roberti æſtuans, quæ flammas inuidiæ ſubijceret, vt ea laborans Friſius omnium ſuffragijs Flandriæ gubernaculo, & tutela nepotis arceretur. Duo itaque plurimùm valuerunt, ne Roberto Arnulphus, & Flandria committerentur, validus Richildis impulſus, &

Robertus Friſius ad inuadẽdum Flandriæ Comitatum ſe accingit.

Chron. Fland. Andr. Marc. l. 3. Iacob. Meier. Oudegh. alij.

Eò primùm paterna voluntate falsò nititur.

Dein à fratre ſibi cõmiſſam Flandriæ cuſtodiã petit.

con-

Hac ſibi negata, bellum minatur.

A concepta Comitatus inuadendi ſuſpicio. Statímque Friſio communi procerum mandato tutela Comitis, & Flandriæ aditu interdictum fuit. Altiſſimè in animum huius ea deſcendit repulſa, & iniuria. Vt erat igitur immodici vir animi, cupidus alieni, irarum impotens, extemplò ſeſe Flandris hoſtem iurauit: & quò plus terroris incuteret, cum Friſonibus, & Hollandis ſe venturum minatus eſt, hominibus eo tempore formidandis. Verùm eas minas parui pendens Richildis, quidquid obnoxium Friſio in Flandriæ finibus erat, id omne fiſco addixit: præter Aloſti Comitatum, & Quatuor Officia, Inſulas etiam Zelandicas ademit.

Et dũ fruſtra quæ Richildis ademerat repetit, ab Rege Franciæ auxilium petit.

Haud multò pòſt impedito bellis in Friſia, & Hollandia Roberto vehementer Richildis facinus diſplicuit. Qui res repeterent, feciales ad eam miſit ex Hollandia. Vbi conſpexit deludi ſe prauo mulieris animo, ad Franciæ Regem Philippum de ſuis nobiles aliquot legat: auxilium aduerſus Richildem ab eo depoſcit. Omnia largè Philippus propter ſanguinis neceſſitudinem promittit.

Ne tamen id acciperet, auro Richildis præſtitit.

Verùm Richildis machinationem Roberti detegens, facilè Regem in amicitiam ſuam perpulit, promiſſis auri librarum millibus quatuor. B Pollicitis ergo ab Rege auxilijs nixa Richildis, iámque Robertum deſpiciens, Flandriam, & Hannoniam ſine metu moderabatur.

Verùm hæc deinde ſuis moribus plurimùm Flandriæ nocuit, ac ſibi.

Meier. lib. 3. Pet. Oudegh. cap. 48. Annal. Fland.

Sed otium, & regimen in maximam eam traxere perniciem. Dum in viuis ageret Balduinus Montenſis, ea nihil modeſtius erat. volentem, & ſubmiſſam maritus habuit; benignam, & fauentem ſubditi. Verùm eo iam mortuo, vix Reipublicæ ſola manus admouit, cùm ſiniſtris Couchius & Maillius, ambo Gallici ſanguinis proceres, & Flandris latenter infenſi, conſilijs tranſuerſam egerunt. Igitur excuſſo tandem Friſij timore, ferox & aſperum deinceps fuit eius imperium; ardens inexplebili auaritia pectus; præ ſuperbia, faſtúque, animus omnium faſtidioſus. Hinc plus ipſa ſibi tribuere, quàm aliorum ſententijs: libidine, & vecordi voluntate magis premere, quàm ratione ſubditos ad officium vrgere: nihil Arnulphi veri Comitis nomine, omnia ſuo expedire, & firmare: filium vmbræ loco habere: omnem ſibi auctoritatem vendicare: plurimos officijs exuere ſine cauſa: dignitatibus ornare minùs idoneos: iniquis, & grauibus C populum vectigalibus opprimere: quaternos tota Flandria denarios de ſingulis lectis exigere: omnia in ſanos, probóſque monitores crudeliter moliri: eorum cæde & ſanguine manus inficere.

Quædam crudelia eius acta.

Petr. Oudegh. cap. 48.

Vt quædam è multis facinoribus eius proferam: quamplurimos ipſa nobiles viros Hypra Meſſinas aduocauerat, quos nec probitas, nec dignitas, nec publica legatio (Flandri enim Hypram miſerant, vti monendo à prauis moribus auerterent) à turpi nece vendicarunt; at omnes eadem cum famulis, capitibus cæſis, mors inuoluit, addita inſigni parentatione, cùm ipſamet Meſſinas vltrò flammis abſumeret.

Oudeg. ibid.

Chron. Fland. vet. & M S. Oudegherſt.

Tam graui eius imperio Ioannes Baro Gaueranus abſciſſa ceruice occubuit. Et propiùs abfuere crudeli cæde Gandenſium & Brugenſium legati, dum publico nomine ſupplicatum Inſulam veniſſent: vt ipſa ſe Richildis Flandriæ regimine abſtineret; eius clauum vel Arnulpho, vel ſani conſilij viris cederet maturè, priuſquam populi tumultus extorqueret. Verùm vbi palàm fuit Gerardo Buccenſi arcis Inſulanæ Præfecto, cunctos ad necem deſtinari, ideóque denos, ac denos in diuerſa mitti hoſpitia, vt cædi eſſent opportuniores, minoríque tumultu, ac diffi- D cultate è medio tollerentur: eos & periculi monuit, & tutos in arcem recepit, donec per tenebras opportunè, ac ſine periculo dimitteret.

Ob quæ tandem Flandri tumultuátur.

Andr. Marr. Ægid. in geſt. Pontif. Leod. Iper. Sigebert. Maſſ. Annales Fland. Meier. Oudeg. Breſin. Bellefor. alij, ex quibus ſequens narratio deſumpta eſt.

Cùm igitur illuſtri coniugio partum, & virtutibus antè firmatum, adeò fœdis facinoribus Principatum Flandriæ Richildis labefactat: populus in partes abit, & ingens oboritur tandem ſeditio. AN. 1072. Paucis tunc gratior in Principem fides fuit, quàm tumultus. Et plurimi nullam deberi Dominis opem rati ſunt, vbi pro ratione libido, pro iuſtitia crudelitas, & vecordia pro ſapientia ſubditos infeſtant. Gandauenſes, Brugenſes, Hyperani omnium primi iugum excutiunt. eos ceteri Teutonicæ Flandriæ populi ſequuntur.

Omneſque Teutonicæ Flandriæ populi cum Roberto ſentiũt:

Occultè tamen omnes id primùm moliti, cùm profugum è Friſia & Hollandia (bello enim cum Friſones & Hollandi ſuperauerànt, ſuíſque expulerant ditionibus) & iam in Saxonia apud ſocerum, eius regionis Ducem, commorantem, in Flandriæ auxilium per legatos Robertum excient: dein Gandauum aduenientem magnificè excipiunt; in Richildem incendunt vehementiùs, & promiſſo Flandriæ Principatu, vel ſaltem

guber-

[illegible] Mox [illegible] publicè [illegible] [illegible] in R[illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] plus in Richildem ac Arnulphum [illegible] palam in eos [illegible] [illegible] animis, animóſque. Agebat [illegible] aduentu Friſij [illegible] [illegible] [illegible] Robertus [illegible] Igitur hac [illegible] Richildem [illegible] Præſulibus [illegible] [illegible] & colitur. nihil ad magnificentiam [illegible] [illegible] Conſtantiæ, iiſdem quibus prius [illegible] [illegible] ac ne fraudis ſuſpiciantur, ſacramento [illegible]

B [illegible] exercitu non parua Flandrorum acceſſione, Hannoniam verſus [illegible] [illegible] oppidum aduerſus Richildem tenuit. Inſulas [illegible] [illegible] ad eam magna vi, & tumultu exercitus inde [illegible] [illegible] Richildis, & Arnulphi Comitis præſentia metum depulit: ipſa ciuitas [illegible] in Principes amor inſignem fecit [illegible], dum [illegible] copiæ, [illegible] machinæ admouentur, [illegible] muri, portæ (quibus haud pridem à [illegible] muni- [illegible] oppidum) etiam hoſtis contemptum. Nullum tamen his in defenſibus ad- [illegible] [illegible] viam hoſti inuenit, ac præbuit in vrbem. Hunc [illegible] Gerardus Buccenſis arci præfectus, qui clam in partibus [illegible] Aduenientem igitur Friſium [illegible] cum aliquot viris conſilij ſubi- [illegible] in arcem recepit. Et facile in Richildem Arnulphumque Co- [illegible] oppreſſiſſet primo ab arce deſcenſu, ac impetu, niſi mox illi [illegible]

C [illegible], intra [illegible] ab Gerardo acceptos. Ergo [illegible] [illegible] eo [illegible]cudenter via eſt Richildis. quamquam trepidis in rebus & ſubitis conſilia ſæpe [illegible]ſint, vbi præſertim perfidia & odium infeſtant. Poſtquam enim rebus [illegible] ob[illegible]uit, fugæ maluit ſeſe, quam pugnæ committere. Ambianum igitur quam celerri- [illegible] vna cum liberis concedit opem ab Rege Francorum eo loco præſtolatura. N[illegible] [illegible] interim quietis ab Roberto eſt. Quamquam enim ad arma ciues concurrerent [illegible] reſiſtendi animo, & ſeſe aduerſus hoſtem tuendi conſilio: is tamen adeo infenſum & ferocem ab arce militem ſecum in vrbem traxit, vt ciuium animos, viréſque con- [illegible] fregerit, & tota vrbe ſit potitus. Hoc impetu cæſus ille Maſlius, & in partes [illegible], qui prauis ad ferociam & auaritiam monitis Richildem impulerat, digno [illegible] inſolenti talibus hominibus ſupplicio. Rebus per vrbem vtcumque compo- [illegible], nequid aduerſum moliri auderent ciues, graue militum ipſis præſidium Ro- bertus impoſuit. At Richilde Regis animum ſollicitante, impellentibúſque Gode- [illegible] Pariſiorum Epiſcopo, & Comite Bononiæ eius Fratre (quos multo Richil- [illegible] accenderat) magnę in Gallia colliguntur copiæ. Has Philippus Rex Februa-

D [illegible] in Flandriam ſuperbè deducit, comitante præcipua Franciæ nobilita- [illegible] iungunt Hannones, Tornacenſes, Duacenſes, Atrebates, Bethunij, Au- [illegible]enſes, aliíque, præter Inſulenſes, lingua vtentes Gallica Flandri. Omnino [illegible] & formidabilis erat exercitus. Nihil tamen timoris iniectum Friſio, quem [illegible] iamdudum bella exercuerant. Is belli ſedem Caſletum deligit, impoſitum [illegible] monti oppidum: ibi Regem præſtolari, ibi copias cogere, & ſeſe munire, Bo- [illegible] Præfecto adiuuante, ſtatuit. Poſtquam ſenſit magnis itineribus, & viribus Regem aduentare: oppido copias deducit; opportunum antecapit pugnæ locum; [illegible] instruit. in fronte leuiter armatos, & arcubaliſtarios collocat: dein Friſo- nes, Germanos, & Flandros. equites grauioris armaturæ vtrimque conſtituit. ipſe ad alam dexteram præeſt. Ac priuſquam manus consererentur, ſuos ad fortiter agendum a quitate cauſæ vehementer adhortatus eſt: negatæ ſibi Flandriæ mode [illegible] & nepotis tutelæ, quam patris eius voluntate repetebat, iniuria; & Richil-

dis

[Margin notes:]

[illegible] Verum his [illegible] [illegible] Friſium [illegible] vt Richildem & Arnulphum [illegible] [illegible] [illegible] Richildis cū liberis inde fugit Ambianum.

Vrbem mox inuadit, eaque potitur Friſius, eidem magnū imponit præſidium.

Ad ſollicitationē Richildis, cū magno exercitu in Flandriam venit Rex Franciæ.

Ei ſe iungūt Gallo-flādri.

Ad Caſletum copias cogit Friſius.

[illegible]

dis fœminæ præferocis facinoribus grauiſſimis, [illegible] uocatis ad extremum contemptus Regis, Con[illegible] bello idoneis, quos acierum duces habebant aduerſarij. [illegible] diſpoſuerat, vt primam aciem Hannones facerent, & Gallo-flandri [illegible] lectus eſſet. Et Francos ad pugnam audenter capeſſendam [illegible] miſeratione non parum accendit, quem patruus per [illegible] cipatu exuere contenderet. Quàm ſibi, & filio ini[illegible] penurio, & flagitio ad parãdum ſibi Flandriæ to[illegible] bus & Gallo-flandris ingerebat Richildis ipſiſq; e cum [illegible] dabat. Ad Bauinchouiam ſub ipſis radicibus Montis [illegible] magno Roberti commodo; tum quod nondum iam [illegible] tum quia deſcenſus Flandrorum impetum adiuuaret. [illegible] auctores, dum id prælium deſcribũt. Vno conflictu rem confectam [illegible] eo tamen, variante fortuna, mira quædam eueniſſe dum ar[illegible] tur, captum fuiſſe Robertum, & Audomaropolim abductum, [illegible] fugatum Regem Franciæ: Arnulphum vita exutum: inter [illegible] ductam; cæſos ferè omnes & Hannones & Flandros Gallicanos [illegible] quoſdam Euſtachium Bononienſem Robertum de[illegible] que perſequutos tanto impetu, vt vnà cum eodem ing[illegible] recepiſſe, & cum eodem rediiſſe Caſſetum. Cum pleriſque aliis ad C[illegible] gnam commiſſam affirmo. Primo prælio, vires Flandrorum ad[illegible] tunitate, fuſi Franci, fugatique: & coactus eſt fuga Rex Monſt[illegible] tutus ageret. Viua in hoſtium manus venit Richildis, quæ maſcu[illegible] ſeſe pugnantibus inſeruerat, vt ſuos ad præliandum fortiter vo[illegible] mularet. Verùm Friſius, dum vehementer iris æſtuans hoſtes in[illegible] Audomaropolim ab iis tandem circumuentus eſt. Eum Bononiæ C[illegible] chius captiuum Audomaropolim duxit, ibique cuſtodiendum eius [illegible] Valfardo Rabello tradidit. Seruabatur interim Caſſeti Richildis, & H[illegible] cognita captiuitate, mœror ingens vrebat. Igitur de Principis vtriuſque [illegible] agi cœptum. & mox reddita eſt Hannonienſibus Richildis, contra F[illegible] bertus. Quamquam magno id damno ſteterit Rabello, & Audoma[illegible] rem Philippo Rege per noctis tenebras vrbem inuadẽre, & poſt di[illegible] mis corrumpente. At reſtitutis in libertatem Principibus, in nouam [illegible] exarſere: tantóque acriùs certatum eſt, quãtò plùs antè puduit capi & ab[illegible] tamen penes Friſium victoria fuit. Præcipuam in hoſtibus clauem [illegible] nones & Gallo-flandri ad internecionem propè deleti. Inter viros Princ[illegible] dimicantes Arnulphus Comes & Gulielmus Osbernius Richildis mar[illegible] tertias contraxerat nuptias) interempti. tantóque luctuoſior fuit Arn[illegible] quòd ex equo præcipitatum hauſerit ferro, peremerítque Gerbodon [illegible] Cum aliis Hannoniæ, Gallo-flandriæ, & Franciæ nobilibus viris etiam Co[illegible] cidit alterum Richildis ad pecuniæ cupidinem, & tyrannidem flabrum. Ca[illegible] præcipuus erat Bononiæ Comes Euſtachius. Ea potitus victoria Robert[illegible] Flandriæ Comes ſalutatus, Richildem tota ferè Flandria exigit, & in Han[illegible] ſeſe fuga recipere cogit. Ingentem, tot ſuorum cladibus perculſa, dolor[illegible] hæc mulier. Sed cùm nihil in Friſium odij remitteret, ac nouos belland[illegible] aleret: rurſus ipſa Franciæ Regem Philippum impulit, vt alios haberet [illegible] lectus, ac denuo aduerſarium bello peteret; Balduinum Arnulphi fratrem a[illegible] driæ Principatum eueheret. Iámque cum exercitu Victoriacum haud pr[illegible] co peruenerat Philippus; ibidem Balduinum Flandriæ Comitem pro[illegible] ſpémque magnam ceperat Robertum obruendi: cùm miris cum artibus [illegible] dus Pariſiorum Antiſtes & Franciæ Cancellarius ab ea deduxit expedi[illegible] gnum ſcilicet inceſſerat Godefridum recuperandi fratris Euſtachij, quem [illegible] in cuſtodia detinebat, deſiderium. Igitur clàm cum Roberto per [illegible] miſcuit. In eas leges conuentum fuit, vti Godefridus in Franciam R[illegible]

[Margin notes:]

[illegible] ad prælia [illegible] Rex Franciæ.

[illegible]

Iuxta Bauinchouiam pugnatum.

Dubitant quidam, vnóne prælio res confecta fuerit.

Ver. Chron. Fland. ab Sauuag. edit. cap. 3. Pe. Oudeg. 51 Haill. in. lib. 8. hiſt. Franc.

Bis potius pugnatum videtur.

Iacob Guiſian. Annal Hann. lib. 15. cap. 14. Iacob. Meyer. l. 3. Franc. Balduin.

Quid primo euenerit prælio.

Sigeb. in Chron. alij ſupra cit.

Quid ſecũdo.

Ad bellũ rurſus ſeparat Rex Franciæ: & cũ exercitu Victoriacum vſq; peruenit. Ibi Balduino Flandriæ Comite appellato, retrahitur per Godefridum Pariſienſem Epiſcopum, vt fratrẽ Euſtachium reciperet.

A piis abduceret; Godefrido Robertus Euſtathium concederet; hunc libertati reſtitu-
tum deinceps in amicitiam reciperet; ſiluam ei Bethloam, & Sperliacum donaret.
Stetit vterque pactis, & promiſſis. Iniiciendo Regi terrore, Godefridus poſitas ei
inſidias finxit: tum maximam addidit à Bernardo Saxoniæ Duce, Roberti ſocero,
manum Germanorum aduentare, iámque proximam eſſe, cui pares copias non ha-
beret. Ita quem ſuperbum vindictæ ardor huc impulerat, & ſpe plenum omnia ſibi
ſubiiciendi, commenta Cancellarij metu perterritum magno cum dedecore &
damno auertêre protinus domum. Friſius eo lætus euentu, Euſtathium è cuſtodia
dimiſit, quæque addixerat, ei donauit. Arma deinde latiùs circumferens, omnes
tandem Gallo-flandros, exceptis Duacenſibus, ſibi adiunxit: tantúmque valuit apud
Regem impulſu Godefridi, vt ab eo Comes Flandrię diceretur, coactis Balduino &
Richilde in Hannoniam penitiùs recedere. Votóne is ſeſe obſtrinxerit D. Petro ſa-
cras ædes conſtruendi; an poſt nudatum Flandriæ ditione vtrumque nepotem id fa-
cere Pontifex Maximus imperauerit tanti ſceleris luendi cauſa, incertum eſt. ſaltem
B pluribus locis vel diruta eiuſdem Apoſtoli templa inſtaurauit gnauiter, vel à funda-
mẽtis noua condidit. Oſtentat præſertim eius opus impoſita ſummæ arci Caſletenſi
ædes, cui olim S. Saluatoris nomen, modò S. Petri: quam cùm veteribus fundamen-
tis ſuperſtruxiſſet, viginti Canonicorum ſacerdotiis ornauit in perpetuum victoriæ
monumentum. Structiones eius ceteræ Brugis, Hulſti, Bergis, Oſtendæ, Hypris,
Tileti, Orſcampi, Zuinardæ, Maldeghemij, & alibi cernuntur. Nullam interim Ri-
childis quietem capiebat, cuius animo nouas iratum faces ſubdiderat auerſus Go-
defridi artibus Philippus Francorum Rex. cúmque nihil reliqui facere vellet, quo
Robertum Flandriæ imperio deturbaret, in eámque regionem Balduinum filium ac
legitimum heredem reſtitueret: Francos exoſa, mentem aliò, ſtudiúmque conuer-
tit. Igitur profecta Leodium, vnà cum Balduino filio Henricum Regem Romano-
rum conuenit: eiúſque venia Epiſcopo Leodienſi Hannoniam ſubmiſit, ac in po-
ſterum eius beneficio poſſideri voluit, quò ſubſidium aduerſus Friſium impetraret.
C Theoduinus tum temporis Pontifex Leodienſis ea donatione, & dignitate gauiſus,
multam è theſauris Leodienſium Eccleſiarum pecuniam conflauit, eámque Richil-
di tradidit. Hæc quantas inde potuit copias confecit. Tracti in ſocietatem noui belli
Godefridus Bullonius, Albertus Namurcẽſis, Henricus Louanienſis, Montis Acuti,
& Alti Montis Comites. In Hannonia exercitus ab his colligebatur, dum eius nun-
tij Robertum pupugere vehementiùs. Nullo tamen ille metu deiectus, cùm iam to-
ta vnus Flandria potiretur, ſolo fermè Duaco in partibus Richildis, & Balduini re-
tento. Igitur contractis vndique militibus, audenter in Hannoniam penetrat. Ibi
hoſtes ad Brochoriam nactus aciem componit, & ad pugnam ſuos erigit. Prælium
hoc acerrimum fuit, cùm Richildis exercitus à florentiſſimis bellica virtute viris du-
ceretur; & inſignis militiæ laude Friſius ſuos prudenter in aciem ſtrueret, eoſdem-
que fortibus factis ad fortiter audendum agendúmque impelleret. Poſt longum &
cruentum certamen ibi Roberto rurſus ceſſit victoria: tantúſque ab eo cæſus
hoſtium numerus eſt, vt pugnæ locô Mortuorum Dumeto adhæſerit nomen, ac
D præterfluenti amni ab odio Haynæ vocabulum venerit, vt quidam referunt An-
nales. Cùm traheret inde copias ſecundùm Valentianas oppidum, imminens Scaldi
fluuio Vorechiacum firma Robertus circumdedit munitione. ibi non paucos mili-
tum vexanda circùm regione poſuit, ſtatímque cum reliquo exercitu in Flandriam
retulit ſeſe. Verùm vix Flandriæ fines attigerat, cùm nepos eius Balduinus eum ad
locum partem duxit copiarum, ſuperatíſque aſcenſu munitionibus, maximam re-
lictorum illic Flandrorum partem ferro ſuſtulit: eóque contentus facinore, intra
limites Hannoniæ quietus conſedit, ac nihil aduerſus patruum auſus eſt in poſterum
hoſtiliter. Igitur dum quiete fruitur Robertus, Watenenſe monaſterium in colle
iuxta fluuium Aam eminente molitur. In id Canonicos, vt nominant, Regulares
S. Auguſtini placita ſectantes immittit, attributis non modicis cenſibus. Qui ſacrum
ibi gregem flecteret, electus præſertim Odfridus magna vir pietate & religione no-
bilis. Is primùm ab Alfunino ſacerdote ędiculam eo loco in S. Richarij honorem

Et fictis cauſis in Fráciam reducitur.

Ab eo Friſius Flandriæ Comes dicitur.

Quá ob cauſá Friſius varia ſtruxerit, vel reſtaurauerit S. Petri templa.

Richildis Hannoniam Epiſcopo Leodienſi ſubijcit.

Ægidius in geſt. Pont. Leod. c. 3. Iacob. Meier. l. 3. Oudegh. c. 12.

Ab eo ſubſidium aduerſus Friſium accipit.

Sed cõmiſſo in Hannonia prælio, ab Friſio iterum vincitur.

Iacob. Guiſ in Annal. Hann. Iacob. Meier. l. 3.

VVatenenſe monaſterium fundat Friſius.

Ioan. Iper. & Iacob. Meier.

Digitized by Google

Eidem monaſterio aliquid donat mater eius Adela. *Iacob. Meier.* *Quæ aliquádiu graui luctu oppreſſa fuerat varias ob cauſas.*

conditam ac dedicatam acceperat: & cùm eam non parum augeret, ac iuxtim cœnobium condere aggrederetur; eius conatus admodum laudauit Robertus, eáque ſuppeditauit, quæ tam impenſis operum, quàm doti erant neceſſaria. Hęc cùm animaduerteret Comitis mater Adela, in partem fundationis huius Aſceterij venire voluit, eíque Balinbergam vicum ad Montis Caſletenſis pedem ſitum donauit. Iacuerat ea mulier nobiliſſima in vario eóque graui mœrore annos fermè duos. Quod anteà memorauimus, ab obitu Inſulenſis mariti Meſſinas in conditum ab ſe parthenonem receſſerat, ibique ſuauiſſimam inter Moniales vitam ducebat. Verùm Richildis magnopere quietem eius illis, quæ retulimus, tum pecuniarum cupidine, tum crudelitate infamibus factis turbauit. Vulnerabant ſcilicet animum eius tot è medio ſublati nobiles viri, quorum virtus & ſapientia multum ſplendoris boníque publicis rebus afferre poterant: dein populo imperata turpiter ac iniuſtè, exactaque violenter pecunia: & tandem flammis deformatum Meſſinenſe monaſterium, quod magnis ipſa laboribus & impenſis erexerat, extremúmque ſibi legerat domicilium. Augebant triſtitiam inuaſum ab Roberto Flandrici Comitatus imperium, Arnulphi Comitis interitus, tot nuper ob pugnas afflicta cladibus Flandria, quam Inſulenſis ac Montenſis florentiſſimam & pacatiſſimam reliquerant, ac non leuis metus, ne Friſius inſigni aliqua pœna ob Numen his offenſum plecteretur. Vbi tamen initio Principatus ad promouendas res ſacras promptum ac liberalem conſpicata eſt; nonnihil ea mœſtitiæ remiſit, ac in certam erecta ſpem fuit mitigandi furoris diuini, & felicis gnati regiminis: eóque pijs eius conatibus adiuuandis ſua etiam liberalitate ſecundior acceſſit.

Strumis laborantes Martianis ſanantur. *Lib. 1. mirac. S. Rictrud. c. 27.*

Eodem ferè tempore ſtrumis fœdè plurimi hominum laborauere, depaſcentibus ingenti dolore collum vermibus. Nec medici opem aliquam tollendo huic malo idoneam ſufficere poterāt. Placuit tamē diuino Numini remedium Martianis ad puteum D. Mauronti quibuſdam concedere: cùm ij hauſto inde latice diris æſtuantem vermibus locum lauiſſent. Nam ad eius aquæ contactum erupêre protinus latibulis vermes, nouámque exeſi gutturis aut ceruicis foramina carnem induere viſa. Cùm igitur ab ijs, qui ſanitatem recuperauerant, tanti fama beneficij ſpargeretur latiùs: à multis eo morbo laborantibus aditæ ſunt Martianæ, ac vix eorum quiſpiam minimè percepta morbi curatione domum reuerſus eſt.

Eccleſiæ S. Petri Inſulenſis bona confirmat Gregorius Papa. *Alardus fit Abbas Martianenſis.* *In egētes ornatū lipſanothecæ S. Euſebiæ largitur.* *Lib. 1. mirac. S. Rictrud. c. 28.*

Currente anno 1074. Gregorius Pontifex Romanus eius nominis Septimus collata in Eccleſiam D. Petri Inſulenſis bona firmauit, ſcripto ad Fulcardum eius ſacri Canonicorum Collegij Præpoſitum diplomate. Ac tunc Martianis naturæ debitum ſoluit monaſterij S. Rictrudis Antiſtes Wido. In eius locum è Vedaſtino cœnobio ſuffectus eſt Alardus, quem quidam vocant Adelardum. De ipſo pulchrum quidem facinus reperio; ſed quo tempore id fecerit, non admodum conſtat. Arſerat enim Sailliacum pagus Martianenſibus Monachis obnoxius, ædéſque multas in cineres redegerat incendium; aliarum partem corruperat. Igitur eius loci incolæ, quos tam graue damnum affecerat, omnia magno luctu miſcebant: & cùm nihil opum ſuppeteret inſtaurandis ædificijs, aut parandis corporis neceſſitatibus, venere ſupplices Martianas, ibíque auxilium nuditate, lachrymis, & ſingultibus petiere. Quod erogaret, Alardo nihil erat in promptu. Venit tamen in mentem tum aurei tum argenti ornatus, quo plurimo ridebat S. Euſebiæ virginis oſſium capſa. Ergo ratus virginem eam haud ægrè toleraturam, ſi ea ſibi metalla deriperentur, indéque pauperum indigentiæ prouideretur: omni thecam auro & argento exuit, ac vtrumque inopia laborantibus impertijt.

Diuturnum gelu. *Sigeb. in Chron.* *Iacob. Meier. l. 3.* *Poſt pugnatā rurſus pugnā Friſius cum nepote pacē init.* *Sigebert. Chron. in cod. Ortel.* *Iacob. Guiſ. in Annal. Hann.* *Iacob. Meier. l. 3.* *Petr. Oudegh.* *[illegible]. MS.*

Ann. 1074.

Secundo pòſt anno, acerrimo gelu hyems inhorruit, quod inde à Kalendis Nouembris aduſque ſextum & decimum Kal. Maij infeſtum fuiſſe memorant, inſolito frigore tamdiu ſæuiente. Interim ab Comitibus Roberto Friſio, & eius nepote Balduino nulla quies armorum fuit: rurſúſque acies ingenti prælio commiſſas iuxta Donengium in Hannonia video. Penes Robertum eo quoque tempore ſtetit victoria. Sed non diu pòſt, miſſis vltro citróque legatis, agi cœptum de pace. Ita denique tunc conuentum eſt Theoduino Leodienſium Epiſcopo præſertim annitente, vt

Ann. 1076.

A Robertus Flandriam imperio teneret, ac certam pecuniam nepoti numeraret: Hannonia ſola cum Duaco, & ſubiectis ei pagis Balduino cederet. in vxorem Balduinus Roberti filiam aut neptem caperet. ſi fors nollet ei matrimonio iungi, vna cum territorio Duacenſi oppido mulctaretur: vtrumque Robertus adiret ea lege, vt quoties pretio repoſceretur, pecunia repræſentata reſtitueret Et quò ſibi firmius conſuleret, cum Rege Francorum Philippo Robertus denuò pacem inijt, ſtuduítque Cæſarem ſibi conciliare, miſſo ad eum Coloniam Vbiorum Aduocato Tornacenſi Balduino.

Fuit verò clarus hic annus felici exitu B. Lietberti Cameracenſium & Atrebatenſium Epiſcopi. Quàm ſanctè vitam hic duxerat, tam inſignibus iam moriturus, ac ſtatim poſt mortem, prodigijs illuxit. Qui per longam ſenectutem, & varios labores incanuerant, deſubitò morienti crines priſtinum iuuentæ colorem induere. Et cum poſita vita corpus ad ſepulturam aqua mundaretur, quę pectori erant applicitę manus, ad pollinctorum leuem circa verenda contactum, ad ea tegenda, quæ natura vult occulta, ſeſe mox vertere. Neque priùs inde ad pectus ſe retulere, quam B corpori abluto linteum pollinctores inijcerent: vt quam ipſe toto vitæ decurſu pudicitiam coluerat, etiam mortuus charam haberet. Et quamplurimis mortalibus, dum viueret, multo ad virtutem fuerat incitamento, cùm eos quà verbis ad eam, quà facinoribus egregijs impelleret. Eius ſe iactat opere Cameraceſij Caſtellum, ob conditum illic ab ipſo D. Andreæ cœnobium Benedictini nominis. Et impendijs eius monaſterium S. Sepulchri exſtructum, dotatúmque cenſibus, poſtquam ei benè precanti tumulatorum iuxtà corporum animæ clariſſima voce Amen reſpondere. Eiúſque ſtudio acceptum referunt, quòd eadem in vrbe S. Autberti Canonici ſanctis D. Auguſtini regulis fuerint obſtricti. In eius locum ſuffectus eſt Gerardus eius nominis ſecundus. Ortum in Aloſtenſi agro ferunt, ipſique Lietberto nepotem fuiſſe. Fauſti regiminis ſpem dabat, quæ iam inde à puero multa virtus in eo luxerat. Hanc partim Lietberti exemplo, partim ex Vedaſtini monaſterij inſtitutis, vbi religioſam fuit vitam complexus, capeſſendam ſibi ſtatuerat: adeóque magnum fecerat C in ſtudio Religionis progreſſum, vt eius cœnobij Præpoſitum Adoldus Antiſtes renuntiauerit.

Lietbertus Epiſc. Camer. ſanctè moritur.
Vita eius, & Ioan. Molan. in Natal.
In quo inſignis etiam poſt mortem enituit cura pudicitiæ.
Ibidem. Tabula Atreb.
Quænam is opera fecerit.
Bald. l. 3. c. 70. eius vita, Mſſ.
GERARDVS Secundus Camer. Pontifex creatur.
Tabula Atreb. Mſſ.

Eodem anno poſtulatus ab Roberto Friſio, Richilde, Balduino huius filio, Philippus Rex Franciæ Duacenſem S. Amati Eccleſiam ab omni laicorum poteſtate liberam eſſe voluit, ídque decretum ſcripto tradidit. Et paucis inde menſibus Walterus Duacenſis Caſtellanus D. Amati gloriæ obſequens, pulchrum è marmore mauſoleum ſuis impenſis eius corpori parauit, cui poſteà Gerardus Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex ſacra oſſa impoſuit, triduana priùs indicta omnibus Duacenſibus inedia.

Philippus Rex inſigni Amatenſi Eccleſiæ dat libertatem.
Liber argenteus D. Amati.
VValterus Duacēſis Caſtellanus pro S. Amati corpore marmoreum parat ſepulchrum.
Idem liber.

Circa eadem tempora Nouiomenſium & Tornacenſium Epiſcopus Radbodon ad Robertum Friſonem venit ea repetitum ſacerdotia, quę Balduino Barbato, tamdiu nunc ab ipſo, nunc à poſteris fruenda dederat earumdem Sedium Pontifex Harduinus, donec ab illo tertia deficeret generatio. iam enim ipſum à Barbato quartum heredem Flandriæ gubernacula moliri. Noluit priùs ei quidquam Friſius D dare reſponſi, quàm ea de re matrem adhuc in viuis agentem interrogaret. Poſtquam igitur ab ea didicit, eo ſe prorſus modo rem habere, vt Radbodon retulerat, ad reſtitutionem ſeriò animum vertit. Verùm quoniam ea viri nobiles ſacerdotia obtinebant, neque hi tunc ad reddenda cogi potuere, in perpetuùm ipſis priuatus eſt Pontifex Tornacenſis.

Radbodon Epiſcop. Nouiomenſis à Friſio altaria repetit.
Herim. in Chronic. Martin. MS.

Interim vt reliquas Flandriæ partes, ita Gallo-flandriam multi Sacerdotes, & Clerici, vel ſimonia, vel concubinatu publico fœdauere: vt etiam aliqui iunctis ſibi concubinis, quaſi legitimo matrimonio gloriarentur. Id grauiter tulit Gregorius Septimus Eccleſiæ Romanæ Pontifex, cùm priùs generis eius homines vehementer edictis inſectatus, etiam maximas Principibus, & Epiſcopis minas intentaſſet, quorum AN. 1077 negligentia, & ſocordia hoc malum vires caperet. Ergo remedium iſtic adhiberi cupiens, binas ſcripſit litteras, quarum vnis Robertum Friſium Inſulæ agentem, alteris Adelam eius matrem Meſſinis commorantem, pro paterna ſollicitudine admo-

Pro exſtirpandis in Flādria ſimoniacis, & concubinarijs ſacerdotibus laborat Papa Gregorius.
Lib. 4. epiſt. 10. & 11.

Quæ ideò ſcripſerit Adelæ Balduini Inſulenſis viduæ.

nuit, vtque tanta comprimerent flagitia, verbis grauibus incitauit. Dum Adelam alloquitur, omnem primùm ex eius animo dubitationem tollit, poſsintne ſacerdotes ac leuitæ ſacroſanctis ad aras myſterijs operam impendere, quos publica vetiti concubitus deturpat infamia. Omninò ſcilicet eos ſecundùm ſancta Patrum decreta procul altaribus arcendos, adeóque ſacris è choris templorum eliminandos aſſerit, quoaduſque turpibus ſeſe criminibus abſtineant, & quæ commiſerunt, ea conuenienti pœnitudine abſterſerint. Seuerè poſtmodum præcipit, vt, nullo talium ſacerdotum aris admoto, ijs dumtaxat ad peragendum ſacrificium, diuinaſque laudes accinendas vtatur, quos canonicis dignos beneficijs innocentia morum & corporis caſtimonia reddiderint. Ad extremum omnem ei cum Huberto Archidiacono vitę ſermonúmque neceſſitudinem interdicit, ne quid ab eo labis contrahat, quem hęreſeos crimen, & publica damnatio vitandum fecerant.

Quæ Friſio eius filio.

Iniunctum ab eodem Pontifice Roberto Comiti eſt, vt his ſceleribus extirpandis operam nauans nullius ſeratione vel gratia flecti, & ab inſtituto retorqueri permittat, etiamſi Præſulum aliqui obnitantur. eos námque Antiſtites, qui tantis flagitijs patrocinantur, haud veros eſſe paſtores; ac non per oſtium in caulas ingredi, vt ouibus proſint; at per feneſtras irrumpere, vt latronum more in iugulos inuolent. Nimis quàm ſacrorum myſteriorum puritati repugnat, vt ſacrilegæ manus ſanctiſſimum Chriſti corpus attrectent, quæ meretricijs ſe membris contaminarunt. Mádatum ei quoque fuit, vt Ingelranni Eccleſiæ Inſulenſis, vt colligo, Canonici, conſilijs vteretur, cui plurimum ipſe Gregorius tribuebat. Quid verò effecerit Robertus, non ſatis arbitror: cùm videatur hęc regio ijſdem malis non leuiter poſteà laboraſſe.

Pro VValtero Duacenſi laborat idem Pontifex.

Et fuit eidem Pótifici curæ Walterus de Duaco, Caſtellanus fortè Duacenſis, de quo iam memorauimus. Is enim ob facinus aliquod apud Remenſem Archiepiſcopum accuſatus, quamuis vadimonium promitteret, incognita tamen cauſa piorum cœtu, & ſacris ab eodem Præſule fuerat interdictus. Sed cùm neque tunc precibus animóque ſubmiſſo impetraret, vt ſua Remis cauſa vẽtilaretur, Romam ad Gregorium adijt. Ab eo igitur benignè ſuſceptus, tantiſper anathematis vinculo ſic ſoluitur, vt ſacris tamdiu fruatur, donec ab reditu

Lib. 4. epiſt. 20.

in patriam diem octauum domi exegerit. dein ab eodem ad Epiſcopum Pariſienſem Ioſfredum litteras impetrat, vt is apud Remẽſem procuret cauſam agitari: atque vbi veritatem eius deprehenderit, innocentem abſoluat, ſi Remenſis id facere recuſet, cõtrà reum tamdiu anathemate conſtringat, donec fecerit ſatis.

Deinde pro Azzone Amatenſi Canonico.

Florebat illis temporibus Duaci inter Canonicos Amatenſis Eccleſiæ Azzo, multa vir doctrina nobilis. Phyſicarum præcipuè rerum cognitione magnum ſibi nomen peperiſſe inuenio. verùm huic euenit, quod pleriſque accidere ſolet, quos altiùs ceteris extollit doctrinæ vis: vt apud Collegas quidpiam verè, licentiùs tamen, ac per irreuerentiam voce effuderit. Id cùm illos non parum pupugiſſet, ſuo ipſum omnes arcuere conſortio, ſacróque templi conſeſſu prohibuere.

Gregor. lib. 4. epiſt. 20.

Grauis ea videbatur Azzoni pœna: ideóque Romam ad Pontificem Maximum quàm de hac, tam de culpa ſua ſcripto retulit. Non eſt arbitratus Pontifex Gregorius doctiſſimi cauſam hominis ſibi negligendam: ſtatímque motus eius commiſeratione, iam nominato Pariſienſi Præſuli Ioſfredo mandauit, vt poſtquam perſpectum haberet, nullo grauiori Azzonem crimine obſtrictum teneri, impoſita leuiori pœna, & in Fratrum ſocietatem, & in priſtinum ordinem eum reſtitueret. Inuenio poſteà quorumdam factione Robertum Friſium per Hubertum eiuſdem Pontificis Maximi Legatum, & Hugonem Epiſcopum Lingonenſem diris execratum fuiſſe, & ſacrorum communione priuatum.

Ac denique pro Friſio Comite.

Lib. 6. epiſt. 7.

Id Gregorio Ingelrannum, cuius mentionem ſuprà fecimus, ſignificaſſe, non tam veri ſtudio, & pietatis factum, quàm quorumdam maleuolentia. Igitur Gregorium Hugoni Dienſium Epiſcopo mandaſſe, vt has in partes quàm ocyſſimè iter capeſſeret. hîc de cauſa Roberti diligenter inquireret. ſi perperam ſacris amotum deprehenderet, anathematis vinculum frangeret extemplò. ſi contrà iure merito piorum conſortio nudatum cognoſceret, vbi ſatisfacere paratum ſenſiſſet, nihilominus ſacrorum vſuram ei reſtitueret. Quippe Chriſti exemplo perditam ouem maturè perquirendam. Vt hoc officium præſtaret Gregorius, Roberti potentiam feciſſe vix

dubi-

A dubitem: quòd is animum eius præferocem grauiſſimis irritandum pœnis non putaret; cùm præſertim ab hoſtibus criminis arceſſeretur. Ceterùm ea tempeſtate Adelam Inſulani Balduini viduam, & Roberti Friſij parentem matura mors viuis ademit, poſtquam annos aliquot mira ſanctitudine Meſſinis vitam traduxiſſet ſacras inter virgines. Traditum humo corpus eius in ea Meſſinenſium Monialium æde, quam ſuis ipſa pecuniis exſtruxerat: eique ab Roberto filio magna pompa funebri parentatum eſt. Tributam ei maximam laudem video, quòd ieiuniis carnem attereret; paci conciliandæ ſtuderet; aduerſus omnes mitem ſe ac benignam præſtaret; candore animi tumidas aliorum mentes frangeret; in egenos ſacroſque homines profuſiſſima eſſet liberalitate. Apud Canonicos Inſulenſes non parum celebris eſt eius memoria, quòd in partem ſacræ dotis cenſus quoſdam attribuerit. Verùm eo tempore non leuis eoſdem Canonicos implicuit rixa, & Summo Pōtifici fecit obnoxios. Lamberto Inſulenſi Canonico & Cantori Gregorius Papa Septimus aliquid mandauerat, quod parum eius Collegis placebat: ac ne ipſi iniuriam ei

Adela Friſij mater è viuis abit.

Iacob. Meier. l. 3.

Epitaphiū eius apud Oudegh.

Lāberto Inſulenſi Canonico Gregorius Pontifex patrocinatur.

B quampiam inferrent, per Ingelrannum, cuius iam meminimus, admodum ſibi familiarem, his imperauerat. Verùm quo tempore Lambertus Pontificis voluntati obſequitur, annuente Fulcardo Præpoſito, in eum Canonici grauiter arſerunt: & iniuriis onerantes bonis ipſum omnibus exuere. His de rebus acceptis nuntiis, & Lamberti querelis haud leuiter affectus, ad Fulcardum, eóſque Canonicos acerrimas Gregorius litteras ſcripſit, iiſque ſeuerè increpitis præcepit, vt omnia Lamberto quàm primùm reſtituerent, niſi pro meritis graui vindicta obrui mallent. Quod enim aduerſus eum perpetrauerant, id in ſuam redundare affirmabat iniuriam: ac ideò ſtricturum ſe in eos Sancti Petri gladium minabatur, ſi Lamberto ſibíque facere ſatis contemnerent; cùm præſertim ipſi ſpecialibus Sedis Apoſtolicæ gratiis & priuilegiis munirentur. Quod ergo Gregorius imperabat, perquàm diligenter à Præpoſito & Canonicis factum fuit: quibus criminis veniam eò libentiùs is impertiit, quò vidit Lambertum pro ipſis ardentiùs intercedere. Ceterùm Lam-

Lib. 6. epiſt. 16.

C bertus iis aduerſis rebus cùm didiciſſet diuinam illuc ſe mentem pertrahere, vt maioribus eius deſideriis teneretur, & feruentiori ad virtutes capeſſendas ſtudio contenderet: nihil reliqui fecit, quo variis animum decoribus ornaret: itáque ſenſim profecit, vt non modò Inſulam, verùm etiam vrbes vicinas magna luce virtutum perfuderit. Sed longè grauius eodem propè tempore fuit facinus, quo vehementem eiuſdem Pontificis Gregorij reprehenſionem incurrit Robertus Flandriæ Comes. Originem rei paullò altiùs repetam, narratio poſtulat. Hubertum Taruannenſes poſt Drogonem Epiſcopum ſibi delegerant. Minùs tamen is paullò pòſt placuit: ideóque non leuiter vulneratum vrbe ac Pontificatu ipſum ijdem exigunt. Cùm de noui electione Pontificis agitur, Lambertum magno genere natum Ballioli Friſius eius Eccleſiæ infulis ornare contendit. Quæ procul arcerent Epiſcopali munere, & ſacris altaribus, multa hominem fœdauerant, vitæ turpitudo, in Clericos Romanam Synodum adeuntes manus violentæ, ab ſacramentis per diras Epiſcoporum excluſio. Et pugnabant tum Friſij, tum Lamberti conatus libertati, & conſuetudini Tar-

Robertus Friſius ob Taruannenſem Epiſcopum iuſtas Papæ iras incurrit, dū eius cauſa grauia perpetrat.

Ioan. de Collemed in vita S. Ioan. Mor Epiſc. Gregor. Sext. l. 9. epiſt. 34.

D uannenſium, quibus nixi hactenus Epiſcopum ſibi delegerant. Vt tamen ei ſedi imponeretur Lambertus, ambitio, ſacrorum contemptus, Roberti peruicacia, & auaritia perpulere. Igitur quamuis acerrimè Taruannenſes reſiſterent, tamen Friſius non parua manu militum ſeptus, Lambertum ab Epiſcopis ſacro imprecationum fulmine afflatis conſecratum, Taruannam deducit. Ibi cùm videt ab Taruannenſibus ædis ſummæ fores occluſas, paſsímque ſuis conatibus obſiſti: vires iungit Lamberto, ad parandum violenter ingreſſum. Arma, ſecures, mallei conferuntur. his ianuæ diffringuntur protinus: Chriſtique foribus affixi, & velut introitum vetantis brachium Lambertus conuellit. ita cinctus hominibus armatis in templum denique magno tumultu penetrat. Clericorum ſibi aduerſantium quoſdam vulnerat vehementer, alios in fugam coniicit. Quam latronis modo Eccleſiam intrauerat, etiam armis tueri pergit, auxilium ſemper ferente Friſio. Quos animaduertit Canonicos opibus præſtantes, & alieno ab ſe animo, eos omnibus primùm bonis

Ioan. de Collemed.

Gregor. d. l.

euertit,

Lib. 9. epiſt. 13. & 33.

Ac propiùs abeſt, quin ab eo excommunicetur.

Greg. epiſt. 34. lib. 9.

euertit, dein per Robertum tota curat exigi Flandria. Perlati ad Summum Pontificem Gregorium his de rebus nuntij grauem prorſus ei dolorem peperere. Igitur hic auertendo ab Lamberti ſocietate Friſio, binas ad eum litteras ſcripſit. Verùm parui eas fecit Friſius, & probroſis earum latores contumeliis onerauit. Ergo parum abfuit, quin diris eum Gregorius deuoueret: cùm præſertim ſuis ipſe litteris Eccleſiæ caput læſiſſet imprudentiùs. Quia tamen mallebat eum benignitate ad officium A reuocari, & quæ facta fuerant, longè aliter narrabat, quàm Taruannenſes Clerici Romam profecti expoſuerant: viſum eſt ei potius noua eum epiſtola commonefacere; dein alia Cameracenſem, Nouiomenſem, Ambianenſem Epiſcopos certiores eorum, quæ patrauerant Lambertus, Comêſque, reddere; tum etiam eoſdem cohortari, vt tandem eò Friſium monitis impellerent, Lamberti conſortio ne adhæreſceret; huic opem ampliùs ne ferret; expulſos Flandria Clericos Taruannenſes ſuam in ſedem reuocaret; ſuas ipſis fortunas reſtitueret. niſi enim paruerit, tum denique percepturum Pontificiæ vim poteſtatis. Sed non priùs ſeſe Friſius ab Lamberti ſocietate diuelli paſſus eſt, quàm is tandem ſecundo pòſt anno diuinam ſenſit B vltionem ab Taruannenſibus grauiſſimè multatus.

Aquicinctêſe monaſterium fundatur.

Chronic. Aquic. l. MS. Aquicinct. Andr. Martian. l. 3. Chron l. MS. Camer. Eccleſ. Iacob Meier l. 3. Ioan. Molan. Miraeus.

Cõditi huius coenobij vera occaſio, cauſaque.

Littera Gerardi Epiſc. Monach. Aquic in l. MS. Molan. Miraeus.

Intereà loci monaſterium Aquicinctinum duobus ab vrbe Duacenſi milliaribus diſtans conditur. Eius primi auctores fuere Sicherus & Walterus, magna viri nobilitate generis illuſtres, ac multis præditi opibus, & inter auratos equites adlecti. Hos ciues Duacenos nuncupat Maſſæus; forſan, quòd illuc è vicinis ſe toparchiis interdũ receperint. Haud enim procul ab hac vrbe dynaſtias habuiſſe video. Ab vero qui fundati huius celeberrimi phrontiſterij originem deducunt, ij litteris mandauere, in ea inſula, quam Aquicinctum, vel Aquicinium vetuſtas nominauit, ſolitariam duxiſſe vitam Gordanium. in qua Deum veneraretur, ac precibus operam daret, eum ſacram illic ædem ſtruxiſſe. cùm temporis multum piis intentus exercitiis traduxiſſet, varia conſpicuum virtute in cælos è terris ſenem euolaſſe. apud mortales inſignem poſteà ſemper eius viguiſſe memoriam: at ſucceſſu temporis conditam ab eo ædiculam concidiſſe. Walterum igitur & Sicherum frequẽtibus de Gordanio, eiúſque domicilio & ſacello ſermonibus ad virtutum eius imitationem animos ſibi mutuò ſtimulaſſe, ac monaſterium ibidem ędificandi cœpiſſe volũtatem. Multum tamen temporis effluxit, priuſquam manus operi admouerent. Neque antè quidquã moliti fuere, quàm cõiux Mathildis Sicherum, mater Walterum (ardebat enim vtraque ſtudio vitam piè ducendi, & hos ad idem vrgendi cura ſtimulabatur) frequentibus monitis impulerint: tum vt ſacra erigerent ædificia; tum vt illic cum cœtu Monachorum diuino ſe manciparent obſequio. Igitur tandem Anſellum Ribodimontium, qui tam virtutibus, quàm claro genere, opibúſque florebat, adeũt. Aquicinienſem ab eo inſulam, vicinum arundinetum, & vicum Vedretum impetrant. Cùm Gerardo Cameracenſi & Atrebatenſi Epiſcopo agunt, vt donationem Anſelli ratam habeat, veniámque concedat exſtruendi monaſterium. E ſuis ipſi poſſeſſionibus futuro cœnobio quaſdam addicunt. Dein animum ſibi eſſe ſignificant illic inter Monachos capeſſendi religionem, vbi ſe mundi curis rebúſque nudauerint. Acceptiſſima hæc omnia pio fuere Pontifici. quæ rogabantur, liberaliter is conceſſit, inſigníque cum voluptate vtriuſque deſiderium & animum complexus eſt. Et cùm ipſe non modò Anſelli munera prorſus ab omni ſeruitute, & onere vendicaſſet, verùm quædam etiam curialia ſacerdotia impertiuiſſet: ſacrum hoc anno diploma conſcripſit, tum vt horum virorum ſanctam voluntatem, & ſtudia poſteritati proderet; tum vt ea, quæ nouo tradebantur monaſterio, in perpetuum firmarentur. Ad hæc propenſius agenda qui Gerardum accenderet, aderat ſemper Hugo Cameracenſis Eccleſiæ Decanus. Hic enim cùm Walteri & Sicheri perſpectum haberet deſiderium, in vtrumque ſic animo paterno exarſit, vt nihil ſui erga eos laboris deſiderari pateretur. Ergo multus apud Epiſcopum inſiſtere, vt nouis in dies ſurgens monaſterium muneribus augeret. apud Cameracenſes aliôſque cõniti, vt de ſuis aliquid liberaliter impertirentur. de ſuo ipſe peculio affatim proferre. vt iactis fundamentis ædificia ocyùs in altum educerentur, & culmen acciperent, omnem nauare operam. Structis

Huius loci fundationem iuuit Anſellus à Ribodimonte.

Littera & Monach. citt.

Gerardus Epiſcopus.

Littera & Monach. citt. l. MS. Eccleſ. Camerac.

Hugo Cameracenſis Decanus.

Littera & Monach. citatt.

C

D

igitur

A igitur ad incolendum locis idoneis, Monachorum Benedictini Ordinis cœtus illic congregatus eſt. In hunc Walterus & Sicherus adſciti, poſtquam depoſito militari cingulo nuntium mundi faſtibus remiſere. Sancti Saluatoris datum huic cœnobio nomen, eíque cognomen Aquicinctino fecit inſula. E phrontiſterio Haſnonienſi duo euocati Religioſi ſunt, qui ſacram hîc familiam è ſcitis Beati Benedicti, & ſanctorum Aſcetarum placitis formarent, ac ſuis impulſos exemplis Monachos variis religionem, ac virtutes omnes colendi rationibus imbuerent. Horum alter Alardus cuncto gregi præfectus eſt. Mira morum in hoc eluxit ſimplicitas, mirus animi candor, & inſignis modeſtia. Cùm foras eum domo neceſſitas eliceret, & quopiam cogeret proficiſci: viliorem ſibi equum deligebat, eúmque non tam eleganti fræno, quàm rudi capiſtro moderabatur. Inter Monachos, vel cùm eſſet menſæ aſſidẽdum, vel dum colloquia ſererentur, nihil ſupra ceteros volebat: quaſi de minimis vnus in medio cibum ac potum ſobriè capiebat; immixtus aliis ſermones cædebat, audiebátque: vt præſulem ſe oblitus, ac parem oſtentans, ſuo ad virtutem exemplo ſubditos iucundiùs ac ſuauiùs duceret. B Inter ſalutandum ſi quis eum manus oſculo, genuum complexu, aliâue ſimili ratione veneraretur: ipſum amoliebatur protinus, adhibita leni priùs reprehenſione, quaſi hoc ſibi minùs competeret, plúſque ſe patrem, quàm dominum, cuperet haberi. Vix autem conditi huius loci fama fuit vulgata, déque ſancto Alardi regimine, & optima Monachorum diſciplina ſparſi ſermones: cùm in eo multi ſedem optarunt; pellicientibus præſertim virtutum ſplendoribus, quorum plurima vis iam inde ab initio ſemper illic emicuit.

Benedictinos habet Religioſos hæc Abbatia, & nomen S. Saluatoris.

Primus eius Abbas Alardus.

Qualis hic fuerit.

Monach. antè cit.

Dum eum in modum Aquicinctenſe ſurgit, & bono vicina loca perfundit odore religionis monaſterium: horrendo tellus motu trẽpidauit ad ſecundam noctis vigiliam ſexto Kal. Aprilis anno poſt milleſimum octogeſimo. E viuis hoc ferè tempore ablatus eſt Fulcardus S. Petri Inſulenſis primus Canonicorum Præpoſitus, cùm annos quinque & viginti eam tenuiſſet dignitatem, in qua ſucceſſorem habuit Galterum.

Iacob. Meier.

Monument. S. Petri Inſul. Meierus.

C Pergebat interim Friſius Lambertum Morinenſem Pſeudo-epiſcopum fauore & viribus adiuuare. Nihílque penſi habebat, dummodo quem ſemel promouerat, pertinaciter in gradu retineret. AN. 1081. Damnatus tamen eſt anno Chriſti ſupra milleſimum octogeſimo primo Lambertus in Gallia iuſtis Epiſcoporum calculis, poſtquam eum Taruannenſes eruta lingua, & reciſis digitorum extremitatibus depulerant: rurſúſque de Pontificis Maximi ſententia grauiſſimo anathemate percuſſus. Et data Morinenſibus facultate nouum ſibi Epiſcopum legendi, in Gerardum probis hominem moribus omnium conſpirauere ſuffragia. Is cùm Pontifici maximo placuiſſet, nouis ab eo litteris Robertus inceſſitur; tum vt Lamberti ſtudium deponat; tum vt quem Clerus, & populus Epiſcopum dixere, ſuo etiam fauore proſequatur, & ſedi admoueri permittat. ſi enim ſecus fecerit, ſuo denique malo perçepturum, quanta in peruicaces poteſtate polleat Eccleſiæ caput. Vt fortaſſe Lambertum vitauerit, & quem adeò miſerè mulctatum videbat, ope deſtituerit: haud tamen manſuetior in Taruannenſes factus eſt Friſius. Quippe hi adhuc eius metu trepidi non multò pòſt in tutum aduerſus ſacram eius rapinam D. Maximi corpus Bononiam miſere.

Vt Friſius Lambertum Pſeudo-epiſcopum Taruannenſem deſerat, difficulter impetratur.

Lib. 9. epiſt. 30.

Epiſt. 1. lib. 11.

Iacob. Meier l. 3.

D AN. 1082. Exacto ferè poſt hæc anno, Balduinus Hannoniæ Comes animaduerſa Roberti Friſonis filiæ (neptim aliqui dicunt) nimia deformitate, nuptias eius aſpernatus eſt: ideóque Duacum & eius agrum ex pacto fœdere committi ab Friſio permiſit, vt id vtrumque ad priſtinam Gallo-flandriæ ditionem reuerteretur. Ita quæ difficulter coaluerat eos inter Comites, rupta eſt rurſus amicitia.

Duacum ad Flandrum redit, & quam ob rem.

Iacob. Guiſ in Annal. Hann. vet. Chron. MS.

AN. 1083. Et poſt breue tempus tota fermè Flandria magno ſibi damno, atque exitio ſuis ſceleribus eſſe cœpit. Laborabatur iſtic vbique domeſtica diſcordia, & armis ciuilibus. nihil vſquam tutum erat: cuncta tumultu miſcebantur. paſſim rapinis, cædibus, & latrociniis ſæuitum eſt. Quamuis multi conſpicua virtute, & doctrina viri, nunc domi manendo, nunc palàm ſacris è pulpitis increpitando, ad ſcelerum pœnitudinem mortales incitarent: pauci tamen ad meliorem frugem, & ſaniora ſtudia reuocabantur. In eo præſertim enituit Gederici Blandinienſis Monachi labor, qui to-

Mala quædã Flandriam infeſtant.

Ioan. de Colle-med. in vita S. Ioan. Morin. Eſiard. in vita S. Arnulph. Sueſſ. Iacob. Meier l. 3.

Iacob. Meier l. 3.

Lib. 9. epiſt. 13. & 33.

Ac propiùs abeſt, quin ab eo excommunicetur.

Greg. epiſt. 34. lib. 9.

euertit, dein per Robertum tota curat exigi Flandria. Perlati ad Summum Pontificem Gregorium his de rebus nuntij grauem prorſus ei dolorem peperere. Igitur A hic auertendo ab Lamberti ſocietate Friſio, binas ad eum litteras ſcripſit. Verùm parui eas fecit Friſius, & probroſis earum latores contumeliis onerauit. Ergo parum abfuit, quin diris eum Gregorius deuoueret: cùm præſertim ſuis ipſe litteris Eccleſiæ caput læſiſſet imprudentiùs. Quia tamen mallebat eum benignitate ad officium reuocari, & quæ facta fuerant, longè aliter narrabat, quàm Taruannenſes Clerici Romam profecti expoſuerant: viſum eſt ei potius noua eum epiſtola commonefacere; dein alia Cameracenſem, Nouiomenſem, Ambianenſem Epiſcopos certiores eorum, quæ patrauerant Lambertus, Coméſque, reddere; tum etiam eoſdem cohortari, vt tandem eò Friſium monitis impellerent, Lamberti conſortio ne adhæreſceret; huic opem ampliùs ne ferret; expulſos Flandria Clericos Taruannenſes ſuam in ſedem reuocaret; ſuas ipſis fortunas reſtitueret. niſi enim paruerit, tum denique percepturum Pontificiæ vim poteſtatis. Sed non priùs ſeſe Friſius ab Lamberti ſocietate diuelli paſſus eſt, quàm is tandem ſecundo pòſt anno diuinam ſenſit B vltionem ab Taruannenſibus grauiſſimè multatus.

Aquicinctēſe monaſterium fundatur.

Chronic. Aquic. l. MS. Aquicinct. Andr. Martian. l. 3 Chron l. MS. Camer. Eccleſ. Iacob Meier l. 3. Ioan. Molan. Miraeus.

Cōditi huius coenobij vera occaſio, cauſaque.

Littera Gerardi Epiſc. Monach. Aquic. in l. MS. Molan. Miraeus.

Intereà loci monaſterium Aquicinctinum duobus ab vrbe Duacenſi milliaribus diſtans conditur. Eius primi auctores fuere Sicherus & Walterus, magna viri nobilitate generis illuſtres, ac multis præditi opibus, & inter auratos equites adlecti. Hos ciues Duacenos nuncupat Maſſæus; forſan, quòd illuc è vicinis ſe toparchiis interdū receperint. Haud enim procul ab hac vrbe dynaſtias habuiſſe video. Ab vero qui fundati huius celeberrimi phrontiſterij originem deducunt, ij litteris mandauere, in ea inſula, quam Aquicinctum, vel Aquicinium vetuſtas nominauit, ſolitariam duxiſſe vitam Gordanium, in qua Deum veneraretur, ac precibus operam daret, eum ſacram illic ædem ſtruxiſſe. cùm temporis multum piis intentus exercitiis traduxiſſet, varia conſpicuum virtute in cælos è terris ſenem euolaſſe. apud mortales inſignem poſteà ſemper eius viguiſſe memoriam: at ſucceſſu temporis conditam ab eo ædiculam concidiſſe. Walterum igitur & Sicherum frequētibus de Gordanio, eiúſque do- C micilio & ſacello ſermonibus ad virtutum eius imitationem animos ſibi mutuò ſtimulaſſe, ac monaſterium ibidem ędificandi cœpiſſe volūtatem. Multum tamen temporis effluxit, priuſquam manus operi admouerent. Neque antè quidquā moliti fuere, quàm cōiux Mathildis Sicherum, mater Walterum (ardebat enim vtraque ſtudio vitam piè ducendi, & hos ad idem vrgendi cura ſtimulabatur) frequentibus monitis impulerint: tum vt ſacra erigerent ædificia; tum vt illic cum cœtu Monachorum diuino ſe manciparent obſequio. Igitur tandem Anſellum Ribodimontium, qui tam virtutibus, quàm claro genere, opibúſque florebat, adeūt. Aquicinienſem ab eo inſulam, vicinum arundinetum, & vicum Vedretum impetrant. Cùm Gerardo Cameracenſi & Atrebatenſi Epiſcopo agunt, vt donationem Anſelli ratam habeat, veniámque concedat exſtruendi monaſterium. E ſuis ipſi poſſeſſionibus futuro cœnobio quaſdam addicunt. Dein animum ſibi eſſe ſignificant illic inter Monachos capeſſendi religionem, vbi ſe mundi curis rebúſque nudauerint. Acceptiſſima hæc omnia pio fuere Pontifici. quæ rogabantur, liberaliter is conceſſit, inſigníque cum D voluptate vtriuſque deſiderium & animum complexus eſt. Et cùm ipſe non modò Anſelli munera prorſus ab omni ſeruitute, & onere vendicaſſet, verùm quædam etiam curialia ſacerdotia impertiuiſſet: ſacrum hoc anno diploma conſcripſit, tum vt horum virorum ſanctam voluntatem, & ſtudia poſteritati proderet; tum vt ea, quæ nouo tradebantur monaſterio, in perpetuum firmarentur. Ad hæc propenſiùs agenda qui Gerardum accenderet, aderat ſemper Hugo Cameracenſis Eccleſiæ Decanus. Hic enim cùm Walteri & Sicheri perſpectum haberet deſiderium, in vtrumque ſic animo paterno exarſit, vt nihil ſui erga eos laboris deſiderari pateretur. Ergo multus apud Epiſcopum inſiſtere, vt nouis in dies ſurgens monaſterium muneribus augeret. apud Cameracenſes alióſque cōniti, vt de ſuis aliquid liberaliter impertirentur. de ſuo ipſe peculio affatim proferre. vt iactis fundamentis ædificia ocyùs in altum educerentur, & culmen acciperent, omnem nauare operam. Structis

Huius loci fundationem iuuit Anſellus à Ribodimonte.

Littera & Monach. citt.

Gerardus Epiſcopus.

Littera & Monach. citt. l. MS. Eccleſ. Camerac.

Hugo Cameracenſis Decanus.

Littera & Monach. citat.

A igitur ad incolendum locis idoneis, Monachorum Benedictini Ordinis cœtus illic congregatus eſt. In hunc Walterus & Sicherus adſciti, poſtquam depoſito militari cingulo nuntium mundi faſtibus remiſere. Sancti Saluatoris datum huic cœnobio nomen, eique cognomen Aquicinctino fecit inſula. E phrontiſterio Haſnonienſi duo euocati Religioſi ſunt, qui ſacram hîc familiam è ſcitis Beati Benedicti, & ſanctorum Aſcetarum placitis formarent, ac ſuis impulſos exemplis Monachos variis religionem, ac virtutes omnes colendi rationibus imbuerent. Horum alter Alardus cuncto gregi præfectus eſt. Mira morum in hoc eluxit ſimplicitas, mirus animi candor, & inſignis modeſtia. Cùm foras eum domo neceſſitas eliceret, & quopiam cogeret proficiſci: viliorem ſibi equum deligebat, eúmque non tam eleganti fræno, quàm rudi capiſtro moderabatur. Inter Monachos, vel cùm eſſet menſæ aſſidendum, vel dum colloquia ſererentur, nihil ſupra ceteros volebat: quaſi de minimis vnus in medio cibum ac potum ſobriè capiebat; immixtus aliis ſermones cædebat, audiebátque: vt præſulem ſe oblitus, ac parem oſtentans, ſuo ad virtutem exemplo ſubdi-
B tos iucundiùs ac ſuauiùs duceret. Inter ſalutandum ſi quis eum manus oſculo, genuum complexu, aliâue ſimili ratione veneraretur: ipſum amoliebatur protinus, adhibita leni priùs reprehenſione, quaſi hoc ſibi minùs competeret, plúſque ſe patrem, quàm dominum, cuperet haberi. Vix autem conditi huius loci fama fuit vulgata, déque ſancto Alardi regimine, & optima Monachorum diſciplina ſparſi ſermones: cùm in eo multi ſedem optarunt; pellicientibus præſertim virtutum ſplendoribus, quorum plurima vis iam inde ab initio ſemper illic emicuit.

Benedictinos habet Religioſos hæc Abbatia, & nomen S. Saluatoris.

Primus eius Abbas Alardus.

Qualis hic fuerit.

Monach. antè cit.

Dum eum in modum Aquicinctenſe ſurgit, & bono vicina loca perfundit odore religionis monaſterium: horrendo tellus motu trépidauit ad ſecundam noctis vigiliam ſexto Kal. Aprilis anno poſt milleſimum octogeſimo. E viuis hoc ferè tempore ablatus eſt Fulcardus S. Petri Inſulenſis primus Canonicorum Præpoſitus, cùm annos quinque & viginti eam tenuiſſet dignitatem, in qua ſucceſſorem habuit Galterum.

Iacob. Meier.

Monument. S. Petri Inſul. Meierus.

C Pergebat interim Friſius Lambertum Morinenſem Pſeudo-epiſcopum fauore & viribus adiuuare. Nihílque penſi habebat, dummodo quem ſemel promouerat, per-
AN. 1081. tinaciter in gradu retineret. Damnatus tamen eſt anno Chriſti ſupra milleſimum octogeſimo primo Lambertus in Gallia iuſtis Epiſcoporum calculis, poſtquam eum Taruannenſes eruta lingua, & reciſis digitorum extremitatibus depulerant: rurſúſque de Pontificis Maximi ſententia grauiſſimo anathemate percuſſus. Et data Morinenſibus facultate nouum ſibi Epiſcopum legendi, in Gerardum probis hominem moribus omnium conſpirauere ſuffragia. Is cùm Pontifici maximo placuiſſet, nouis ab eo litteris Robertus inceſſitur; tum vt Lamberti ſtudium deponat; tum vt quem Clerus, & populus Epiſcopum dixere, ſuo etiam fauore proſequatur, & ſedi admoueri permittat. ſi enim ſecus fecerit, ſuo denique malo perçepturum, quanta in peruicaces poteſtate polleat Eccleſiæ caput. Vt fortaſſe Lambertum vitauerit, & quem adeò miſerè mulctatum videbat, ope deſtituerit: haud tamen manſuetior in Taruannenſes factus eſt Friſius. Quippe hi adhuc eius metu trepidi non multò pòſt in tu-
D tum aduerſus ſacram eius rapinam D. Maximi corpus Bononiam miſere.

Vt Friſius Lambertum Pſeudo-epiſcopum Taruannenſem deſerat, difficulter impetratur.

Lib. 9. epiſt. 30.

Epiſt. 1. lib. 11.

Iacob. Meier l. 3.

AN. 1082. Exacto ferè poſt hæc anno, Balduinus Hannoniæ Comes animaduerſa Roberti Friſonis filiæ (neptim aliqui dicunt) nimia deformitate, nuptias eius aſpernatus eſt: ideóque Duacum & eius agrum ex pacto fœdere committi ab Friſio permiſit, vt id vtrumque ad priſtinam Gallo-flandriæ ditionem reuerteretur. Ita quæ difficulter coaluerat eos inter Comites, rupta eſt rurſus amicitia.

Duacum ad Flandrum redit, & quam ob rem.

Iacob. Guiſ in Annal. Hann. vet. Chron. MS.

AN. 1083. Et poſt breue tempus tota fermè Flandria magno ſibi damno, atque exitio ſuis ſceleribus eſſe cœpit. Laborabatur iſtic vbique domeſtica diſcordia, & armis ciuilibus. nihil vſquam tutum erat: cuncta tumultu miſcebantur. paſſim rapinis, cædibus, & latrocinijs ſæuitum eſt. Quamuis multi conſpicua virtute, & doctrina viri, nunc domi manendo, nunc palàm ſacris è pulpitis increpitando, ad ſcelerum pœnitudinem mortales incitarent: pauci tamen ad meliorem frugem, & ſaniora ſtudia reuocabantur. In eo præſertim enituit Gederici Blandinienſis Monachi labor, qui to-

Mala quædá Flandriam infeſtant.

Ioan. de Collemed. in vita S. Ioan. Morin. Liſiard. in vita S. Arnulph. Surij. Iacob. Meier. l. 3.

Iacob. Meier l. 3.

Quæ præſertim ab Friſio profecta.

Quem ideò Papa Gregorius reprehendit.
Apud Liſiard. in vita S. Arnulphi Iacob. Meier. l. 3.
S. Arnulphus in Flandriam venit ad Friſium.
Multis auctor pacis fuit.

Cum Hannonio Friſius pacem facit.
Iacob. Meier. l. 3.

Relicto in Flandria filio Roberto, Hieroſolymam peregrinatur.
Idem.
Quid ipſi Hieroſolymis contigerit.
Idem.

Aues domeſticæ ſilueſcunt.
Sigeb. Chronic. Maſſ. lib. 16. Chron.
Richildis moritur.
Eius Epitaph. Iacob. Meier l. 3. Chriſt. Maſſ. Petr. Oudegh. cap. 47.
Aſperrima eius pœnitentia.

Aquicinctẽſis Eccleſia dedicatur.
Auctar. Aquic.

Terræ motus, venti, eluuies.
Iacob. Meier. l. 3.
Piſcium lues.
Sigeb. in Chron. Maſſ. lib. 16. Auctar. Aquic.

tam ferè Flandriam concionabundus obiuit. Cur minùs ad recti cultum multi pertraherentur, Friſij bellum duplex effecit. Is enim nunc foris aduerſus nepotem Balduinum (cum quo bella iam recruduerant) copias ducebat; nunc domi contra Eccleſiaſticos ſæuus, & bonorum Eccleſiæ cupidus inſurgebat. Aduerſus hos graſſandi occaſionem inde rapuerat, quòd eorum plerique Balduini partibus (occultè quidam, alij palàm) fauerent. Ergo grauiter ijs infenſus, quoſdam exilio, nonnullos fortunis, aliquos etiam capite mulctabat Friſius. Sed gnarus eorum Gregorius Pôtifex Maximus per querelas Arnulphi Audomarenſis Præpoſiti (quem Friſij metus Romam compulerat) acerrimis Robertum litteris ab hac fœda cupidine deterruit. Qui traderet eas Comiti, Sueſſionum Pontificem Arnulphum elegit, hominem mira vitę ſanctitate, & magno animi robore cognitum. Igitur is Inſulam ad Friſium venit, tantáque, traditis Papæ litteris, eum arte tractauit, vt quem omnes maximè formidabant propter animi æſtum, & vehementiam, magnoperè mitigauerit, & ab inſana mente reuocauerit. Impetratum poſteà tum Comitis, tum aliorum precibus, vt idem Pontifex Arnulphus vtramque Flandriam luſtraret, ibíque diſſidijs, & odijs infeſtos homines partim alloquijs, partim concionibus ad officium & amicitiam reduceret. Quo in opere dum gnauiter laborat, quorumdam ſimultates, & odia reſtinxit: alios reconciliari pugnantes aliquorum triſti exitu perculit. A B

At non tam facilè aduerſus nepotem Balduinum æſtuans Roberti animus frangi potuit. Haud enim priùs cum eo pacem Friſius compoſuit, quàm biennium inde effluxerit. AN. 1085. Ac tum tam grata quies fuit armorum Gallo-flandris, quàm bellorum tumultus grauis fuerat. Quòd enim hi Hannonibus proximi conſiſtant, primos ferè ſemper patiebantur hoſtium impetus & populationes; ac ſæpè à Friſij copijs in hoſticum illac proficiſcentibus damni plurimum faciebant. Pace tunc igitur firmata, ſuis è liberis Robertum natu maximum in partem imperij Flandrici Comes adſciuit; eique demandata totius regionis gubernatione, ſacram in Syriam pergrinationem ſuſcepit. illuc è Gallo flandris Gerardum Inſulenſem Caſtellanum, & Burchardum Cominienſem toparcham; è Teutonica Flãdria nobilium multos deduxit. C Verùm is dum Hieroſolymis ſanctã intrepidus ædem ſubire feſtinat, vi quadam occulta Numinis foribus arcetur: nec priùs Dei minas auertere potuit, quàm eluris per exhomologeſim animi criminibus, redditurum ſe Balduino nepoti Flandriam promiſit. AN. 1086. Scribuntque nonnulli, dum ſupplex Deum veneratur, miris rerum oſtentis oculos eius fuiſſe perſtrictos. Ac tunc mirabile in auibus domeſticis, & altilibus portentum id viſum, quòd plerique pauones, gallinæ, anſeres ingenium ſilueſtre induerint, proculque ſedibus relictis auolauerint. Intereà loci Richildis, quæ Balduini Montenſis coniux olim fuerat, è viuis abijt. Præclarum in ea documentum reperio prætéritas vitæ culpas inſigni pœnitudine diluendi. Vt enim quæ per animi ferociam, & habendi cupidinem priùs in vtraque Comitatus Flandrici parte peccauerat, voluntarijs ſupplicijs, ac gemitibus abſtergeret: in anguſtum ſe monaſterij Meſſinenſis locũ iam antè abſtruſerat: varium mendicis obſequium exhibuerat; exeſa lepra vilium hominum membra contrectauerat curaueratque; in lectum ad quietem corpus nunquam depoſuerat; omni linea veſte ſibi interdixerat: inedia quotidie membra domuerat; ſexta ſemper feria præter panem guſtauerat nihil. D In Aquicinctenſi tunc monaſterio promouendis operibus multum Hugo Cameracenſis Decanus laboris collocabat, dum formandis Monachorum animis nihil operæ ſubtraheret eorum Antiſtes ſanctiſſimus Alardus. Vbi ſuis templum numeris fuit abſolutum: iuit eodem Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex Gerardus, idque ſolitis ritibus ac cæremonijs in honorem Ieſu Chriſti, eiúſque beatiſſimæ matris dedicauit, multo Præſulum, & nobilium virorum adſtante numero. AN. 1087. Secuti poſteà tres anni portentis, oſtentiſque famam meruere. Primùm Flandria terræ motu ventóque maximo inhorruit, & propter aquarum vehementiam damni plurimum pertulit. In piſces generis omnis diffuſa poſtmodum quędam lues; eorúmque plurimi paſſim illa correpti, necatique. Ac tunc religioſus Aquicinctini monaſterij cœtus inſigni perculſus eſt dolore: cùm ei letho ſubtratus eſt Alardus, quem vnà pientiſſimum parentem, &

vigilan-

A vigilantiſſimum virtutis magiſtrum habebat. Haud parum tamen eius leniuit mœſtitiam, qui regimen poſtea ſubijt è Beccenſi monaſterio adſcitus in Antiſtitem Anſelmus. Viſus eſt denique draco igneus per aërem volare tertio Kal. Septembris, ignémque multum ex ore longè latéque proijcere. Paucis pòſt diebus grauis eius effectus ſe prodidit hominum quorumdam corpora corripiente ſacro igne, quę alij arſuram vocabãt, ignariam alij peſtem. Hoc tempore publicè docebat Inſulæ Dialecticã Lambertus; idem Tornaci magiſter Odo faciebat. Vtrumque plurimi Clericorum ſectabãtur, & paſſim fama celebrabat. Sed, vt aſſolet, propter locorum vicinitatem inter diſcipulos, inuidia ſtimulante, grauis exorta eſt diſceptatio, vtri palma doctrinæ deberetur, his Lambertum, illis Odonẽ præferentibus, vt quemque amor rapiebat. Igitur vt finem diſputationi faceret Guilbertus Inſulenſis Canonicus, de quodam viro, quem ſurdum, & mutum python inſederat, quæſiuit curioſiùs, quam vtriuſque doctoris ſcientiam maiori nixam ſoliditate crederet. Is ita nutibus reſpondit, vt manum dexteram per ſiniſtræ palmam inſtar aratri terram ſcindentis pertra-

B hens, ac digitum in Odonis ſcholam intendens, huius doctrinam eſſe certiſſimam ſignificauerit. Contrà, de Lamberto innuens, digitum ad Inſulenſe oppidum verterit, dein manu ori admota exſufflauerit, quaſi aſſereret, plurimum ineſſe lectionibus eius vanitatis. Quæ vt nullam ſanè fidem mereantur, ſaltem idonea fuere comprimendæ tum Lamberti, tum ſectatorum eius arrogantię; cùm nimis Odonem ſannis, & probris inceſſerent. Guilbertum curioſitatis eius crimen pupugit poſteà grauiſſimè; ac mox inuaſit etiam cupido nuntium mundo remittendi, & vitæ arctiùs in monaſterio degendæ voluntas. Igitur in Franciam ſecedens, in aliquod Catalaunenſis Epiſcopatus cœnobium ſeſe penetrauit occultiùs: tantúmque fructus illic collegit virtutem ſectando, vt in Abbatem denique Monachi ſuum delegerint. Quid Lamberto factum fuerit, non reperio. Quàm priùs Odonem morum grauitas, & doctrinæ ſplendor charum, & mirabilem omnibus fecerant, tam poſteà nouum vitæ genus, & maioribus illuſtre virtutibus, longè magis commendauit. Quippe lectis de

C libero arbitrio D. Auguſtini libris, adeò vehementer vitæ ſanctiùs traducendæ exarſit deſiderio: vt, tractis in conſortium aliquot diſcipulis, S. Martini monaſterium tot iam annis deſolatum erexerit, vitámque profeſſus monaſticam, & Benedictino tandẽ gregi Præfectus inſtaurauerit; ſuccedentibus poſteà temporibus Cameracenſis Epiſcopatus infulis fuerit ornatus: vt poſteà memorabimus. In Aquicinctino cœnobio anni proximè præteriti luctum noui gemitus excepere. Vix enim aliquos ex iucundiſſimo & ſapientiſſimo Alelmi Præſulis imperio Religioſi fructus decerpere cœperant, cùm is è terris in cælos euocatus eſt. Vitæ cum magna ſanctitate hîc & alibi exactæ præclarum inde ducitur argumentum, quòd non pauci acutiſſimis æſtuantes febribus, harum ardorem extingui ſenſere, dum ad eius ſepulchrum Blando ſoluti ſomno iacerent. Succeſſorem hic Haimericum, ex Atrebatenſi phrontiſterio propter virtutem & doctrinam expetitum, habuit.

An. 1089. Dum voluitur annus Domini ſupra milleſimum nonus & octogeſimus, Rogerius Inſulenſis Caſtellanus animaduertens Phanopinenſe monaſterium ad nihilum ferè

D concidiſſe vel quorumdam hominum ſacra inuolantium maleficiis, vel ſocordia, & vita ſolutiori Canonicorum; vt vix illic Sacerdos, aut Clericus aliquis officio diuino nauaret: admodum grauiter indoluit. Pauci enim ab eius fundatione anni effluxerant, durúmque videbatur, tam citò conditorem ſperato animorum fructu priuari. Igitur ad eius inſtaurationem cum Ogiua coniuge animum adiecit: eóque tum opes ſuas, & conſilia, tum vires aliorum, & poteſtatem appulit. Et breui tempore perfectum eſt, vt nouis erectis ædificiis, illic etiam Canonici, aliiue Clerici colligerentur.

An. 1090. Cùm hos moderaretur Ioannes primus eius loci Præpoſitus, eodem Rogerio flagitante, Robertus Friſius diploma conſcripſit Inſulæ, quo & libertatem huic Eccleſiæ impertiit, & bona eius roborauit, præſentibus quamplurimis viris quà dignitate

An. 1091. eccleſiaſtica, quà principalibus officiis, & magno genere fulgentibus. Sed paullò pòſt inter Comitem Friſium, & vtriuſque Flandriæ Clerum ingens exorta eſt contẽtio. Eius originem altiùs paullùm arceſſam. Multa ſperabantur in melius per Flandriam

Ignis sacer.

Lambertus Inſulæ, Odo Tornaci Dialecticam explicant.

Herman. in Chron. Martin.

De eorum doctrina diſceptatio quî ſopita.

Guilbertus curioſitatem ſuam dãnans, ex Inſulenſi Canonico fit Religioſus.

Herman. in Chron. Martin. MS.

Odo ſæculũ deſerit, & monaſterium S. Martini erigit Tornaci.

Herman. in Chron. Martin. MS.

Alelmo defuncto datur Aquicinctinis Abbas Haimericus.

Auctar. Aquic.

Rogerius Caſtell. Inſul. Phanopinenſi cœnobio inſtaurando dat operam.

Franciſc. Pietin. in Chron. Phanop. MS.

Pro eodem ſcribit Friſius.

Grauis inter Friſiũ & Clerum de teſtamentis Clericorum contentio.

driam reſtituenda, cùm Robertus Comes ab Syria poſt multos viæ labores regrederetur. Iam enim palàm ferebatur, eum diuinitus Hieroſolymitani templi foribus prohibitum ingreſſu, priuſquam animi labes confeſſione expians ſanctè promitteret, nepoti redditurum ſeſe Flandriæ Principatum. Dein mira quædam inter omnium oblata, quæ ad vitam in melius mutandam impellerent. Verum poſtquam is fauſto Flandriam regreſſu attigit, neque Balduino Flandriæ Comitatum reſtituit, neque mores in melius mutauit. Quædam potiùs neque iuſta, neque tolerandа inſtituit: quorum vnum ipſi quidem toti Flandriæ luctuoſum accidit, at præcipue Clericis durum. Fuerat quondam in more poſitum, vt per Flandriam nulli Sacerdotum inter laicos degentium teſtamentum condere liceret; ipſorum hæreditatem vnus adiret Flandriæ Comes; eorum hic pecunia, & bonis omnibus potiretur, cùm è viuis abirent. Eam conſuetudinem vel quorumdam pietate Comitum intermiſſam, vel obliuione quodammodo deletam Robertus poſt reditum è Syria vſurpare conſtituit, eíque vt omne ſacerdotium parêret, indixit. Mouit ea res magnum in omni Flandria tumultum. Multi Conuentus habiti Clericorum ſunt, vbi negotium iſtud diſceptaretur. & publicè obrogatum eſt Comitis voluntati. Contrà, Clerum variis & grauibus modis Robertus exercuit. Tandem ad Summum Pontificem ea cõtrouerſia de Clericorum ſententia perlata eſt: multíſque apud eum vel litteris, vel legationibus actum, vti Robertum ab inſtituto auerteret. Vrbanus ea tempeſtate ſupremum Eccleſiæ tenebat imperium. Is ergo rebus iſtis omnibus cognitis, vt erat apprimè Eccleſiaſticæ cupidus libertatis, & in eos, qui obſiſterent, ingentis prorſus animi, vehementes ad Friſium litteras dedit, quibus eum à cœpto retraheret. *Ingerebat ille principio epiſtolæ, quanto Dei beneficio contra parentum voluntatem è paruo magnus, e paupere opulentus, ex humili glorioſius Princeps euaſerit, occupato Flandriæ Principatu. in memoriam item reuocabat, ipſo Numine præſtante haud leuiter litteris, & rerum variarum cognitione tinctum fuiſſe, ſacriſque religionis Chriſtianæ imbutum myſteriis. Efficeret idcirco, ne quo in Deum ingrati animi vitio peccaret; eius Eccleſiam magna veneratione proſequeretur; in Sacerdotes, Clerúmque omnem profuſior, quàm parcior euaderet: horum fortunas ne raperet, horum ne poſſeſſionibus manus iniiceret, poſtquam è viuis abierint. caueret omnino huiuſmodi cupidinem maiorum conſuetudine accendere. Nullum enim cõſuetudines eiuſmodi patrocinium ipſi facturas, vbi reus coram ſummo Iudice contremiſcet: qui non vſum ſe ac conſuetudinem, ſed veritatem nuncupauit.* Verùm Friſius, his acceptis Vrbani litteris, de voluntate ſua nihil remiſit: & quod inſtituto maiorum faceret, id minimè carpendum eſſe ſuſtinuit. in damnum nulli vergere, quod longa roboratum conſuetudine vſurparet. Contrà, freti voluntate Pontificis in nouum Clerici cœtum coiuere. Huic Raynaldus Remorum Archiepiſcopus, & tum temporis Flandriæ Metropolita, præfuit. Ibi communi omnes ſententia decreuere, niſi cœptis deſiſteret, Roberto, & omnibus iis, qui cupidinem eius alebant, aqua & igni interdicendum: tota eius ditione inhibendum miſſæ ſacrificium, laudéſque diuinas. Verùm priuſquam eo fulmine percuteretur, placuit aliquos Prælatorum ad Friſium legare, qui Patrum ei ſententiam aperirent, & priuſquam diris in eum imprecationibus ageretur, ad ſaniora perducerent conſilia. In legatis fuerunt Arnulphus D. Audomari Præpoſitus, Ioannes S. Bertini Archimandrita, Gerardus Hamenſis Abbas, Gerardus Wattenenſis Præpoſitus. Ij Robertum in monaſterio D. Bertini quadrageſimalis inediæ tempore animum piis meditationibus percolentem nacti, ab eóque perhumaniter accepti tantùm ratione valuerunt, iniectóque metu anathematis, vt ipſum à prauo auaritiæ inſtituto reuocauerint. Igitur ille morem, quem priùs pertinaciter tuebatur, in perpetuum ſuſtulit: & ne quis ſucceſſorum rurſus vſurparet, ſuam litteris publicis mandauit ſententiam. Ita tandem Eccleſiæ pax reddita, & ſuæ reſtituti Sacerdotes libertati teſtamenta condendi, & patrimonia, cui vellent, tranſcribendi.

At ſecuto proximè anno poſt acerrimũ ac diuturnum frigus, grauiſſimaſque ventorum tempeſtates, ſacer ignis, de quo priùs memorauimus, tota ferè Flandria vehementer corpora vrendo bacchatus eſt: vt plurimam hominum multitudinem fœdè corri-

Dum is vetat teſtari Clericos morientes. *Iacob. Meier. l. 3. Annal. Petr. Oudegh. c. 55.*

Pro Clero ſcribit ad eũ Pontifex Vrbanus.

Nihil tamen efficit. *Iacob. Meier. l. 3. Annal. Petr. Oudegh. c. 56*

Igitur in Synodo de Friſio excommunicando tractatur, niſi reſipiſcat.

Verùm is accepta legatione manus dedit, & prauum morem ſuſtulit.

Sacer ignis in Flãdria ſæuit. *Herim. in Chron. Martin. Iacob. Meier l. 3.*

AN. 1093

A corripuerit. Ei fruſtra medici remedia præſcribebant. quos ſemel inuaſerat, horum carnem vſque ad oſſa intolerabili cruciatu exedebat. Horribili retróque omnes ſpectaculo erant. Quidam inſtar carbonum aduſto corpore nigredinem induere; exeſis alij viſceribus tabeſcere; nonnulli iam membris, ne malum vlteriùs ſerperet, truncati ſpectabantur. Igitur ea peſtilitate contactis domus, compita, ædes ſacræ redundabant; & propter vredinem odore teterrimo ſpargebantur. Quibus foras prodire propter mali magnitudinem non licebat, ij domi remedia præſtolabantur à Deo precibus alienis impetranda. qui nondum viribus deſtituebantur, ad templa pars portari, pars repere: horum quidam in via, & compitis deficere. Verùm populo tam ſæuè vorantibus carnes ignibus vexato, vti flagitia, quibus ea tempeſtate mortales grauiſſimis Numen offenderāt, excoquerentur: placuit tandem diuinæ miſericordiæ, quibuſdam locis remedia contribuere; vt qui magna fide, & ingenti peccatorum pœnitudine vſurpaſſent, ſanitatem recuperarent illicò. Eo præſertim munere Tornacum, Martianę, Siclinium hiſin partibus fruebantur. Patrocinata eſt plurimis B Tornaci Deipara Virgo, itémque Sanctus Martinus. Ad B. Virginis ædem magno ægri numero conueniebant. Illic lachrymæ, gemitus, voces opem flagitantium miſcebantur: grauiſſimus corporum fœtor nares adſtantium torquebat. Eorum plurimi alacres domum reuertebantur impetrata corporis ſanitate. Quibuſdam illic curatio negabatur. Hi de templo foras eiecti, ad ædem S. Martini nuper inſtauratam confugiebant, eius Diui auxilium flagitaturi. Neque pius pater aliquos ſpe ſua fruſtrabatur, quos protinus ſanos domum remittebat. Eccleſiam Tornacenſem eo tempore moderabatur Radbodus. Is cùm videret maximam hominum multitudinem nihilominus eo morbi genere grauiter afflictari, multáque interim circa corporis cultum, & aliis in rebus à Tornacenſibus peccari non leuiter: prolixum ad hos de grauitate flagitiorum, & animorum expiatione, corrigendíſque moribus, ſermonem habuit. Ita perterrefactis mentibus, vltra mille iuuenum ad meliora vehementer aſpirantium luxuriantes, & calamiſtratos crines (tunc enim comas C alendi, & ferro criſpandi ſtudio magnopere iuuentus ardebat) totondit; dein veſtes ad luxum in terram defluentes reſecuit. tantam feriæ ſextæ inediam indixit, vt neque puerulis nutricum mammas appetentibus ante noctem aliquid guſtare permitteret. ipſo die S. Crucis ab Heraclio relatæ, & Hieroſolymis in edito ad colendum poſitæ loco, ſupplicationem inſtituit, quam omnes celebrarent nudis pedibus vrbem cum ſacris Diuorum pignoribus, & ligno Dominicæ Crucis, ſanctóque Chriſti corpore, obeundo. Et his omnibus rebus non mediocriter mitigatum Numen iras poſuit, multíſque ſanitas impetrata eſt. Cuius beneficij memoriam quotannis hominum oculis, & animis ingerit eodem die magna ſupplicátium celebritas, & muros vrbis cum Clero circumuentium Proceſſio: ad quam olim tanto numero è tota Flandria fuit concurſum, vt frequenter centum propè millia vrbis mœnia ſimul obeuntium cernerentur, intérque confertiſſimam turbam non pauci obtriti mortem oppeterēt. Hoc igitur animaduerſo clementiſſimi Numinis, & Deiparæ Matris beneficio: vicinarum vrbium, ac ditionum incolæ, apud quos etiam ea lues graſſa- D batur, ad preces animos ſtudiáque conuertunt, implorandoque Dei optimi, & Virginis Mariæ auxilio publica inſtituunt ſupplicia. & caſtigatis ieiunio corporibus vrbes vicóſque orantes circumeunt. Nihil tamen iis diuinitus conceſſum; coactíque ſunt innumeri aliquanto tempore Tornacum petere, ſi corporum ardorem extingui cuperent, vbi pauciſſimis ad B. Virginis ſtatuam in ſummo templo conſpicuam, orationem, & gemitus fundentibus negata eſt cælitus membrorum curatio. Vbi tamen in Gallo flandria noſtra ſerpſit latiùs hoc malum, hîc etiam pleriſque diuino munere ſanitas obuenit. Tam pium erga mortales patrocinium Diua Rictrudis prima obtulit Martianis. Eius enim auxilio plurimis ſanitas illic in monaſterio reſtituta. Quod vbi longiùs peruagatum eſt beneficium: tanti hominum fluctus fuere vel aduenientium, vel abeuntium, vt dies noctéſque tēpli fores, ac phrontiſterij portam patere oportuerit; nulla fuerit quies Religioſis, cùm alij ſemper preces conciperent cienda D. Rictrudis pietate, hymnos ſemper alij canerent in obtentæ valetudinis gratias,

VVerner. in faſcic. tempor. Abbas Vrſpergenſ. in Chron. Iacob Meier l. 1. mirac. S. Rictr. cap. 16.

Ad hunc extinguendum remedia diuinitus cōceſſa.

Tornaci B. Virgo, & S. Martinus multis ſaluti fuere.

Herman. in Chron. l. 1. mirac. S. Rictrud. c. 16.

Quid ad hoc ignis malum auertendum fecerit Tornaci Radbodus.

Heriman. in Chron. Martin.

Inſtitutio Supplicationis Tornacenſis.

Herim. Meier. Couſinus.

Quàm olim ea frequens fuerit.

Chronic. Tornat. ms. Ægid. le Muiſis in Chronic. Martin. ms.

Herimann. in Chronic. lib. 1. mirac. S. Rictr. cap. 16.

S. Rictrudis multis opitulatur Martianis.

Lib. 1. mirac. S. Rictrud. c. 16.

Itemque S. Piatus Sicliníj.
Vita S. Piatonis. Herman. in Chron.
Prodigium in theca S. Piatonis.
Vita S. Piatonis. Herman. in Chron.

gratias, ſanctęque laudem matronę. Id etiam temporis ardentium eo igne hominum ingens confluxus Siclinium celebrauit, multos inuitante Diuo Piatone Neruiorum A Apoſtolo, & huius loci patrono. Ac præclarum fuit omnino illud prodigium, quo Deus vehemens ſcelerum vltor, & mitiſſimus pœnitentium pater, in S. Piatonis hierotheca patefecit. Placuerat ſcilicet Prælatis, & cuſtodibus eius tẽpli, & Collegij Canonicorum, ſancti Martyris feretrum, & arcam ab edito in aram loco demittere, vt præſentiorem propiori acceſſu, & contuitu opem ægri perciperent. Erat ea theca inſigni artificio elaborata. Multæ effigies partim aureæ, partim argẽteę cõdecorabant. His decem illæ Virgines Euangelicę, quarum quinque ſapiunt, alię ſunt fatuæ, repręſentabantur. Igitur haud ſemel eę ſtatuæ viſę ſunt mirum in modum collachrymari. E ſapientium auribus, ore, naribus, oculis, guttæ ſanguinis manabant. è fatuis eadem ſenſuum organa ſtillas aqueas mittebant. Et quò plus admirationis oſtentum faceret, multis id diebus paruit: quóue plus arceſſeret auctoritatis, & veritatis, Prælati, Canonici, cuſtodes, quamplurimi alij omnis ætatis, & conditionis eas oculis lachrymas hauſere, & manibus tetigere, quidam etiam domum aſportarunt, vt ad fidem B faciendam alijs oſtenderent. Vitæ D. Piatonis auctor quid eo ſignificaretur oſtento, paucis aperit. Sanguine peccatum indicari. quòd illa quatuor ſenſuum organa hunc emiſerint, patefactum, ijs præſertim ea tempeſtate mortales diuini Numinis iram incurriſſe; quoniam Prophetæ veriſſima ſit ea vox, per ſenſuum feneſtras in animam mortem penetrare, cùm à foris ea per ſenſus trahuntur, quæ menti ſcelerum materiam ſufficiunt. traditos igitur igni torquendos, qui prauis affectibus, & vetita cupidine arderent, vt ad meliorem animos frugem vexati reuocarent. indicatum lachrymis Diuorum pietatem, qui noſtris & tanguntur miſerijs, & malis opitulari feſtinant. dein mortales ijſdem ad pœnitudinem animorum, & corporum cieri, flectendo ad miſericordiam Numine. Neque verò poſteà multis illic præſens remedium defuit, ipſo præſertim Sancto Piatone ſanitatem conciliante.

Gerardus II. Camerac. & Atreb. Epiſc. moritur.
Auctar. Aquic. lib. ms. Camer.
De ſucceſſore grauis oritur diſceptatio.
ms. lib. Camer.

Dum ijs Deus mortales per cælitum preces & patrocinia beneficijs afficit: Gerardus Cameracenſis & Atrebatenſis Pontifex corporeis vinculis exoluitur, & ad C percipienda laborum præmia in cælos euolat. Eius mortem acerbiùs tulere Cameracenſes, ob præclaras virtutes, quibus maximè radiabat Lieberti æmulus. Quæ tamen is in vrbe reliquerat ſuæ liberalitatis monumenta, non leui omnibus ea fuere voluptati. In his præſertim, auctum vrbis pomœrium, obductus eidem murorum ambitus, perfectum dedicatúmque B. Virginis templum, ædificatum S. Iuliani valetudinarium. Et tetigit non parum is obitus Aquicinctenſis Aſceterij Religioſos, propter inſignem Gerardi aduerſus ipſos munificẽtiam, & paternos affectus. Quantum enim veteres loci eius libri ſuggerũt, nihil is reliqui fecit, quo virtutis ſtudium, opéſque ſacro huic gregi conciliaret. De ſucceſſore diu poſteà fuit agitatum, Auguſto, Clericis, populo, in varios inclinantibus. Laborabant inter ſe graui diſcordia Clerici, ac ideò Pontificis electionem in multum tempus traxere. Id cùm animaduerterent nobiles viri clientelaribus beneficijs Epiſcopalis aulæ officijs obſtricti, ac ciues, in Manaſſem gente Francum ſuffragia conferunt, eúmque ſibi ſtatuunt Epiſcopum. Hoc cognito Clerus Maſelinum Cameracenſis Eccleſiæ Præpoſitum ex D aduerſo ſuum Antiſtitem pronuntiat. Hîc vt ſuam quiſque tueatur electionem, animos ingentes comparat. Verùm Maſelinus admodum formidans, ne quid in ipſum pro more ſubitus & impotens populi furor machinetur: nihil pro retinenda dignitate audendum ſibi arbitratur; vltróque oblatis infulis renuntiat. E Clericis igitur non pauci ad probandam Manaſſis electionem ſe conferunt, eíque fauorem & auxilia pollicentur. Horum acceſſione tumidior hic factus, è B. Virginis Eccleſiæ ſacrario calicem aureum, & argentea duo candelabra depromit: inde neceſſaria itineri comparat: ad Imperatorem denique magno inſtructus comitatu proficiſcitur. Sed apud eum Principem vel promiſſis, vel precibus nihil ſibi gratiæ conciliauit, fruſtráque laborem impendit, vt ab eo diploma confirmationis obtineret. Cameracum ergo regreſſus, nouos populi tumultus exciuit. In Clericos ſcilicet omnis huius inuidia repulſæ conuerſa eſt: adeóque in eos actum fuit inhumaniter, vt ipſi pro-

cul

Digitized by Google

A cul ab vrbe eijcerentur, qui iureiurando profiteri recuſarent, nullis ſe vel nuntijs, vel epiſtolis cauſam Manaſſis apud Cæſarem impediuiſſe. Hæc dum per multos menſes fiunt Cameraci, Atrebatenſes Canonici feliciter id perficiunt, quod iam animo diu voluerant. Apud Summum Pontificem Vrbanum ij ſcilicet occultè queruntur, magna ſe iniuria ſub Cameracenſium iugo & ſeruitute opprimi: cùm aliàs ipſi ſuum habuerint Epiſcopum, ab eo perquàm ſuppliciter concedi poſtulant, vt peculiarem ſibi legant Antiſtitem, qui prorſus à Cameracenſi Epiſcopo diſtinctus antiquis ſuam iuribus Eccleſiam moderetur. Perfacile fuit apud eum hæc perſuadere, qui iam à multo tempore Cameracenſibus erat infenſus. Quippe non leuiter Vrbanum Cameracenſes Henrico Cæſari acerrimo Romanæ Eccleſiæ hoſti, & anathemate perculſo fauentes, offenderant. Itaque vt eos inſigni pœna comprimeret, Atrebates à Cameracenſis Pontificis regimine auulſit: & non modò veniam eis conceſſit, verùm etiam omnino mandauit; vt quem cuperent, proprium Eccleſiæ ſuæ dicerent Epiſcopum. At enim poſtquam hac de re fama latiùs increbuit, Vrbani

AN. 1093. verius, quã 1094.

Atrebatenſes veniam impetrant proprium legẽdi Epiſcopum.

Lib. MS. Camer. Andreas Martian. Chron. l. 3. Epiſtola Vrbani M.ſſ Meier. alij.

B voluntati per multos dies magnoperè à Cameracenſibus obrogatum eſt, annitente præſertim Raynoldo Remenſium Archiepiſcopo. Neque diu pòſt Remos Synodus euocatur, vt conatus Atrebatium frangantur. Sed longè aliter euenit, quàm Raynoldus, & Cameracenſes ſibi promiſerant. Quippe cùm iuſſiſſet Raynoldus ex voto Cameracenſium, è Canonicis Atrebatenſibus, & Cameracenſibus aliquos illuc adire, qui cauſam Eccleſiæ ſuæ dicerent: Atrebatenſium tantus in dicendo ardor fuit, vt optimis pro cauſa ſua propoſitis rationibus mirè Synodum affecerint; cõtrà, Gualcherus pro Camerac̃eſibus frigidè admodum orauit. Sed quamuis ratio Atrebatibus ſuffragaretur; quia tamen minùs placebat peculiarem eis Epiſcopum dari: nihil de cauſa hîc pronuntiatum eſt: ad Summum Pontificem tota tranſmiſſa eſt controuerſia; iniunctúmque vtriſque partibus, vt coram illo, miſſis Romam legatis, cauſam denuò ventilarent. Iuere ad Vrbem Clerici duo Atrebatium nomine. Nullus è Cameracenſibus eodem profectus. Quòd hi iam minùs ardenter agerent, ac Sedis Apoſtolicæ metu conſtringerentur, quidam id factum arbitrantur.

Iis ſe Cameracenſes, & Raynoldus Remẽſis Archiepiſcopus opponunt.

Lib. MS. Camer. varia littera Vrbani & Atrebatenſ. vide Locr. in Chron.

C Itaque Pontifex Maximus ſecundùm Atrebates ſententiam pronuntiauit: moxque ad Raynoldum Remenſem Archiepiſcopum litteras dedit, quibus & ſuam ſignificabat voluntatem, & eidem ſeuerè mandabat, ne quam ipſis Epiſcopum lecturis moleſtiam pareret. Ab eodem alijs inſtructi litteris Atrebates domum rediere. Vulgata igitur Romani Pontificis ſententia, diem dicunt Canonici Atrebatenſes habendis ad creandum Antiſtitem comitijs. Ex Inſulenſi Canonicorum D. Petri Collegio tres viros pietate ac prudentia inſignes euocant, Lambertum Cantorem, Claremboldum, & Lambertum Cominienſem, qui conſilijs electionem adiuuent. Conuẽtum ſexto Idus Iulij (Dominicus dies is erat) in æde maxima S. Virgini ſacra. Ibi plurima hominum circumſtante frequentia, in Lambertum Inſulenſis Eccleſiæ Cantorem, eque Comitum Giſnenſium familia ortum, ac omnibus Epiſcopo dignis virtutibus inſtructum, collata ſunt ſuffragia omnia. Et mox ideò mirum certamen exortum. Quippe Lambertus omni modo electorum ſe ſententijs opponere; ne

Pergunt tamẽ ij ad electionẽ Epiſcopi:

Littera Capit. Atreb.

Monumẽt. MSS. Eccleſ. Atrebat. & LAMBERTVM ſuum nuncupant Pontificem.

D Pontificijs decoribus ornaretur, admodum reniti. non eos eſſe ſibi humeros, qui tantum ferrent onus, aſſerere: nulla ſe præditum virtute, nulla imbutum ſcientia, quam is Eccleſię gradus depoſceret. Ex aduerſo, Clerus, & populus vim homini ſanctam intendere, notas ſibi vires eius, perſpectáſque Pontifici conſentaneas dotes vociferans. velit, nolítue, ſubeundum ipſi onus; capeſſendam diuinitus impoſitam dignitatem. Igitur pia coactus violentia, votis omnium ſubſcribit Lambertus, & iniectum ſibi onus tandem ſuſcipit. Sed quantum Atrebates ea Præſulis electione voluptatis hauſerant, tantum poſteà mœroris ab Raynoldo Remenſium Præſule acceperunt. Is enim bis per litteras inuitatus, vt Lambertum Pontificijs veſtibus indueret, ſacróque illineret oleo, ſuam poſtulantibus opem bis negauit: ſeu molitionibus occultis auerterent Cameracenſes, ſiue Atrebates ipſe contemneret. Ad quem hi reſpicerent, nullus præter Pontificem Maximum occurrebat. Igitur compulſi auxilium ab eo flagitare, Odonem Cantorem, & Ioannem Diaconum Romam mit-

Lib. MS. Camer. Littera Vrbani. Canonic. Atreb. Tabula Eccleſ. Atreb. Auctar. Aquic. Andr. Mart. Mſſ. Meier. Locr.

Quem Raynoldus Remenſis Archiepiſcopus conſecrare recuſat.

Littera Vrbani, & Cleri Atreb.

A tunt alterum è duobus poſtulatum, vel vt Raynoldo Lamberti conſecrationem præcipiat, vel hunc ipſe Romam accerſitum ſacris verbis, ac cæremoniis Epiſcopum inauguret, ſanctâque ornet infula. Dum hi Romam ad Pontificem proficiſcuntur, Flandriæ Comes Robertus Friſius de bello aduerſus Anglos ſuſcipiendo varia init conſilia. Iam enim illi trecentarum argenti marcarum tributum pendere contempſerant, cuius in perpetuum Flandriæ Comitibus ſoluendi fidem iuramento conſtrinxerat Guilelmus, quem ſocer eius Balduinus Inſulenſis è Duce Normanniæ Regem Angliæ armis fecerat. Verùm his rebus intentum & nono Kalend. Octobris defectus ſolis perculit, & quarto Idus eiuſdem menſis repentina mors abſtulit Caſſeti. Data pleriſque occaſio arbitrandi tam ſubitò, ac tam triſti genere mortis abreptum fuiſſe, ob inuaſum per iniuriam nepotis imperium, idémque poſt eiuſdem cædem retentum, & violenter aduerſus Eccleſiaſticos adminiſtratum. Eius corpus Caſſeti in ædem S. Petri, quam Canonicorum Collegio, & cenſibus opimis ornauerat, illatum fuit pompa non vulgari, multo clero, multâque nobilitate Flandriæ parentantibus. B

Robertus Friſius viuis eripitur.

[illegible]

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ LIBER QVINTVS.

ROBERTVS [illegible] Flandriæ Comes. [illegible]

C IGITVR Friſio hunc in modum è viuis ſublato, liberorum eius natu maior Robertus Flandriç Comitatum capeſſit, quem à bello pro Hieroſolymis in Palæſtina geſto nunc Hieroſolymitanum, nunc Principum fortiſſimum veteres vocauere. Clementiam Calliſti Secundi Romanorum Pontificis ſororem matrimonio ſibi iunxerat. Et partim inde, partim ab inſigni virtute famam ſibi comparauerat: vt iamdiu regimen eius Flandri expeterent. Dum itaque lætis omnibus init Flandriæ Principatum, eiúſque præcipuas vrbes adit, in Aquicinctino Monaſterio felici morte vitam clauſit Hugo S. Mariæ Cameracenſis Decanus. Quæ celebrem eum fecerint, permulta ſunt. Huius Aſceterij periſtylium, porticum, deſtinatum dandis eleemoſynis locum, B. Mariæ Virginis ſacellum condidit, ac pleraque alia Religioſis impertitus eſt munera. Cameraci ſummi templi clauſtra, veſtibulum, S. Gengulphi ædiculam ſtruxit. Diu carnis eſum D ſibi interdixit, diu corpori quietem nocturnam capienti plumas ſubſternere negauit. Vbi ſe ſenſit vltima percuſſum infirmitate, in Aquicinctenſi Phrontiſterio religioſum induit habitum, vt eos inter Fratres iucundiùs vitam poneret, quos viuens ardentiſſimo fuerat amore complexus. At Romç apud Pontificem Maximum res Atrebatium ex animi ſententia ſuccedunt. Quippe Vrbanus horum accepta legatione, per litteras Archiepiſcopo Remenſi Raynoldo ſeuerè admodum mandat, vt intra menſis vnius ſpatium poſt Atrebatenſium legatorũ reditum, in Pontificem vngat Lambertum; aut ſi quid difficultatis grauioris opponatur, ſaltem intra id tempus eumdem Romam trãſmittat, ſanctis illic cæremoniis conſecrãdum. Ad Lambertum verò in hũc idem ſcripſit modum: vt Remos ad Raynoldum adiret extemplò. ſi conſecrationem ab eo minimè extorqueret, Romanum iter quàm citiſſimè ingrederetur. id ab ſe impetraturum Romç, quod Remis eſſet negatum. Acceptis Vrbani mandatis

Hugo Cameracenſis Decanus Aquicincti moritur.

Eius epitaph. Auctar. Aquic.

Vrbanus Raynoldo mãdat, vt Lãbertum Atreb. Epiſc. conſecret, aut mittat Romam.

Littera Vrbani monumẽt. MSS. Atreb. Eccleſ.

A datis paruit confeſtim Lambertus. Verùm poſtquam Remos peruenit, haud magis placatum nactus eſt animum Raynoldi, quàm anteà ſenſerat. De conſecratione nihil potuit impetrari. tantùm extorta eſt ad Pontificem Maximum epiſtola. Igitur Lambertus Atrebatenſium Canonicorum litteris inſtructus vnà cū Odone Atrebatenſis Eccleſię Cantore, Achardo Scholarum Magiſtro, & Canonico, Albiniacenſi Præpoſito Drogone, ad Papam Vrbanum iter capeſſit: Romámque ingreditur paucis ante

Quòd nollet eum Raynoldus conſecrare, Romam Lambertus proficiſcitur.

AN. 1094. vernum ieiunium diebus, poſtquam ſupra milleſimum quartus & nonageſimus Chriſti annus iniuiſſet. Quàm gratus hoſpes adueniret, multis patefecit Pontifex Maximus. Primo enim congreſſu abiectum humillimè ad pedes illico ſubleuauit, & lætiſſimo vultu exceptum amiciſſimè complexus eſt. Eóque plus in eum hauſit amoris, & beneuolentiæ, quò plùs ſenſit per animi demiſſionem Epiſcopales infulas horrere, ac refugere. Igitur paternis, blandíſque ſermonibus erectum, iuſſúmque forti animo eſſe, & quod Numen onus impoſuerat, alacriter ſubire (cùm multa diuinitus accepiſſet tanto muneri conſentanea) ſacro imbuit oleo, & Epiſcopalibus induit

Monumēt. MSS. Eccleſ. Atrebat.

Ibi perhumanitèr excipitur.

Ioan. de Collemed. in vita B. Ioan. Morin.

B ornamentis in nouo S. Mariæ templo benè precatus. Et quò plus ei vel apud Canonicos Atrebatenſes amicitiæ, vel apud omnes Eccleſias Metropolitæ Remenſi ſubiectas auctoritatis accerſeret: in Atrebatenſem Eccleſiam eius gratia pleraque contulit priuilegia; & ipſum in tota Remenſi prouincia Pontificis Romani iuſſit eſſe Legatum: ad vltimum variis eum litteris Archiepiſcopo Raynoldo, eiúſque ſuffraganeis Epiſcopis, Roberto Flandriæ Comiti, ac pleriſque aliis Principibus viris plurimùm commendauit. Erat verò tempus, quo hæc gerebantur, viam facientibus grauiter infeſtum. quippe pluuia ſex menſibus ab Octobri in Aprilem fœdiſſimè cælo defluxit: exortáque mox peſtis atrociſſima, quæ plurimos vbique homines abſumpſit. Factum inde forſitan, vt non prius ad reditum ſeſe accinxerit Lambertus, quàm imbrium fluxus coërcerentur Aprilis initio. certè quas per eum litteras ad Flandriæ Comitem Robertum miſit Vrbanus, ſecundo Kal. Aprilis ſcriptas fuiſſe comperi. Igitur cùm eo ferè tempore actis Pontifici Maximo gratiis, multa reful-

Et ab Vrbano vngitur, ac priuilegijs ornatur.

Littera Vrbani. Monumēt. MSS. Eccleſ. Atrebat.

Pluuia diuturna.

Iac. Meier. l. 4.

Peſtis magna.

Sigeb. Chronic.

C gens gloria, Lambertus ad ſuos reuerſurus iter fuerit aggreſſus, ipſo Pentecoſtes die magno Canonicorum gaudio populíque plauſu Atrebatum iniit. Vix breuem ibi quietem ceperat, cùm ad ſui muneris curas & labores animum incitauit ardentiùs. Vt nihil non ingens, & præclarum ad commiſſarum ſibi ouium vtilitatem moliretur, duo præſertim adigebant, natalium nobilitas, & virtutis excellentia. Genus ab ipſis, vt diximus, ducebat Giſnarum Comitibus magnum & vetuſtum: ideóque animi plurimum ad capeſſendos inſignes labores, & perfringendas generosè difficultates traxerat. Neque paruum ei natura virtutum amorem inſeuerat, quem aluit magnopere exacta ſub Iuone Carnotenſi iuuentus. Haud enim apud eum minùs animum virtutibus excoluit, quàm imbuit mentem ſacrarum ſtudio litterarum. Igitur intra muros Atrebatenſes primus eum labor exercuit. Ibi concionibus eius, alloquiis, exemplo ad virtutem multis animus exarſit; praui mores plerique ſublati. Dum ciues è ſuggeſtu doctiſſimè pariter, ac feruentiſſimè ad rectè viuendum hortaretur: adeò cunctis placuit; vt ſæpè voces auditæ ſint ſecundè

Atrebatum ſolemniter ingreditur.

Ferreol. Locr.

Ad componēdam diœceſim ſeſe accingit.

Tabula Atreb.

Ioan. de Collemed. in vita B. Ioan. Mor.

Atrebati quid fecerit.

Gaz. Locr.

D admurmurantium, ac profitentium, diuina prorſus clementia inſignem datum ſibi Pontificem. Extra vrbem diœceſeos fines obeunti poſteà moleſtiæ plurimum, & grauiſſimarum curarum affatim obiectum. Neglecta iamdiu fuerant pleraque loca; ideóque paſſim homines flagitiis irretiti tenebantur, & malarum conſuetudinum vis ingens coalueràt. Itaque tametſi multo ardore incolarum crimina pro concionibus inceſſeret, corriperétue; dein pertinaci labore ad improbos mores obruendos incumberet: parum tamen ex animi deſiderio tam gratum ſibi, támque vtile ſubditis negotium promouebat, quòd vnus tantæ prouinciæ non ſufficeret. Aduocandos ergo cenſuit tam grandis, grauíſque ſocios operis. Duos eius diœceſeos ex veteri partitione Archidiaconatus Pontifex Maximus conſtituerat, Atrebatenſem, & Oſtreuandenſem. Quibus horum curam ad mores corrigendos, efformandóſque animos committeret, Lamberto attentiùs ſecum reputanti duo præ ceteris arriſere, quos diu Inſulæ arctiſſima coluerat amicitia, & quos multa præditos

Quid extra vrbem eam.

Ioan. de Collemed. in vita Ioan. Mor.

In Archidiaconos Claremboldum & Ioannem eligit.

Ioan. de Collemedio in vita B. Ioan. Mor.

Ioãnis patria & genus.

Ioan. de Collemed. in eius vita.

Studia & virtus.

Dũ eſſet Canonicus Inſulenſis, quì ſe geſſerit.

virtute,& prudentia cognouerat. Erant hi Ioannes,& Claremboldus inſignia Collegij Canonicorum Inſulenſium lumina. Igitur cùm eos in partem laboris vocare, A
& Archidiaconos dicere intenderet, animos eorum per litteras tentauit. Claremboldum impellere minimè fuit difficile, cùm adhuc Inſulæ Canonicos inter ageret nullo diſtrictus officio; & ſatis per ſe cuperet curas, ſtudiáque ſaluti hominum impendere. Apud Ioannem plus laboris conſumptum, vt minis etiam agere fuerit neceſſe. Is natus fuerat Warneſtuni non ignobili ad Liſam municipio, tribus ab Inſula leucis. Quòd eius parentes clarum genus, & magna virtus nobilitarent, ipſum à pueritia ſtudiis liberalibus percoli, ſacríſque litteris ad comparandam virtutem & ſapientiam efflorèſcere voluerũt. Sacri ſtudij cum Lamberto moderatorem habuerat Iuonem, qui Carnutum vrbi Pontifex præfuit; è cuius ſchola non minùs probis præſtans moribus, quàm ſcientia clarus euaſit. Annis maior in Collegium Canonicorum D. Petri Inſulæ aſcitus eſt Comitis Flandriæ voluntate, quò plus ab eo claritudinis illud acciperet. Et reſpondit quàm maximè Comitis deſiderio. Quippe tanto virtutum ſplendore in dies magis ac magis illuxit, vt plurimam in omnibus B
ſui admirationem exciuerit. Quæ frequenter ab Comite, vel aulicis ſpectacula præbebantur, ipſe ſemper vitare; & cùm forſitan illic dabantur, quà domo ad templum eunti neceſſarius erat tranſitus, oculis auerſis ocyùs ea præterire, ne quid vanitatis in animum irreperet. corpus frequenter inedia, & caſtigationibus comprimere. conuiuiorum luxibus, & tumultibus abſtinere. nuſquam iucundiùs, quàm ſacra in æde, vel muſæo, verſari. cùm magna hîc voluptate libros peruoluere; illic diuinis laudibus & precibus operam dare. nullum, quàm de rebus diuinis ac cæleſtibus, ſermonem auidiùs admittere. Vbi verò ſatis animaduertit, aduerſari plurimùm vitæ ſuæ inſtituto Inſulenſis oppidi frequentiam, ac diſſimilem aliorum viuendi rationem: nouum genus vitam ſapienter, & quietè traducendi arripuit. Certus enim cùm eſſet Canonicos Regulares in monaſterio Montis Eligiani, duobus Atrebato paſſuum millibus diſſito, ex D. Auguſtini placitis iucundiſſimè & ſanctiſſimè degere: abdicatis ſæculi rebus omnibus, ad eos occultè ſe contulit, eórúmque Antiſtiti Ioanni obtulit intra domeſticos parietes religionis rudimentis, & aſperiori diſciplina formandum. Igitur illic non modicum tempus tranſegerat, multíſque ad maiora virtutum ſtudia capeſſenda exemplo ſuo ſtimulos fixerat: cùm Lambertus eius conſortium, & operam deſideraret maximè. Verùm quietis, & dulciſſimæ contemplationis voluptas eum adeò perfuderat: vt nihil inuitamentis Lamberti, nihil precibus concederet; nihil veteri donaret amicitiæ. Neque plus efficiebant, vt eo de loco ad laborem extraheretur, iniecti graues ſcrupuli de abſtruſo parum prudenter talento, & inerti ſeceſſu: cùm eius operam flagitaret Eccleſiæ neceſſitas. His ergo fruſtrà tentatis, ad vim Lambertus conuertitur. Suberat eius poteſtati monaſterium illud, vbi Ioannes adeò pertinaciter latebat. Vt itaque demum hunc inde extrahat, omnibus ibi degentibus diuinis laudibus, ſacróque interdicit officio. Puduit tunc Ioannem tam grauibus alios pœnis ſecum inuoluere; & mox victas Lamberto manus dedit, impoſitámque ſibi Archidiaconi perſonam ſuſcepit. Inde paucis diebus per Lamberti diligentiam, Ioanníſque & Claremboldi labores, non parua morum in tota D
diœceſi facta eſt mutatio. Cùm enim vrbes colendas ſibi Lambertus ſumpſiſſet, ita partitus eſt curas aliorum, vt Atrebatenſis prouinciæ pagos Ioannes, Oſtrouandiæ Claremboldus, nauabundi operam animis obirent. Vbi lætos his de fructibus nuntios Iuo Carnutenſium Pontifex accepit: nihil habuit antiquius, quàm vt chariſsimo gratularetur diſcipulo ſuo, eiúſque animum litteris ad toleranda fortiter omnia, quæ laborantibus Chriſti cauſa Epiſcopis grauia obueniunt, erigeret. Et valuit multùm amiciſsimi hominis adhortatio, vt nihil vnquam Lambertus de animi magnitudine remitteret, vbi virum aduerſa depoſcerent. Venit paullò pòſt in Franciam Vrbanus Pontifex Romanus, quamuis regnum aliáſque ditiones ingens fames AN. 1095.
affligeret, multíque pauperum agmine facto ditiorum ædibus flammas inijcerent, eorúmque fortunas diriperent; ideóque parum tuta eſſent itinera. Præcipuum hîc opus eius Claromontana Synodus fuit eò potiſsimè coacta, vt ſacros viros, ac Principes

Inſula relicta in monaſterium Eligianum ſeſe abdit.

Cùm fruſtrà fuiſſet inuitatus, vt Archidiaconatum ſuſciperet, ad eum quodámodo à Lamberto cogitur.

Dum in vrbibus laborat Lambertus, in pagis Archidiaconi, multũ fructus colligitur.

Vrbanus Pontifex in Franciam venit.

Sigeb. Chron.

Claromontanam Synodũ habet pro

A cipes ad bellum in Palæſtina Turcis inferendum accenderet. Iuerunt illuc cum reliquis Galliarum Præſulibus Lambertus noſter, & Gualtherus recens Cameracenſium renuntiatus Pontifex. Et quoniam in eo cœtu nobiliſsimo pleriſque aduerſus Lambertum frementibus, etiam nonnulli Papam Vrbanum auſi ſunt reprehendere, ob datum Atrebatibus Epiſcopum: is Lambertum & Gualtherum cauſam ſuam omnibus palàm iuſsit defendere. Acriùs multò veriúſque dixit Lambertus, ideóque ex Pontificis ſententia palmam obtinuit, & perpetuum de Atrebatenſi Epiſcopatu indictum eſt Cameracenſibus ſilentium. Noluit verò Claromonte Lambertus diſcedere, priuſquam ſcriptos in ea Synodo Canones in codicem ſuum referret, vti poſtmodum ex iis ſubditum ſibi populum moderaretur. Et niſi hanc ille diligentiam adhibuiſſet, ij prorſus perierant, cùm nuſquam fuerint reperti poſteà. Vix domum idem reuenerat, cùm grauis eum labor exercuit, hominum ſacro igne laborantium turba opem malo ſuo continuis precibus & gemitibus in D. Virginis templo efflagitante. Ea quippe peſtilitas vehementer eo tēpore Atrebates torquebat, quam paullò
B antè vidimus alibi graſſatam. Quòd nullum medici remedium afferrent, ad implorandum Deiparę matris auxilium plurimi vertebātur. idque propter quotidie nunc centum, nunc plures etiam ad dicatum ipſius nomine tēplum maximum delati ſunt. Eos ergo piiſsimus pater Lambertus cùm videret adeò cruciari, non parua ipſorum tangebatur commiſeratione. Hos ipſe frequenter ad tolerantiam verbis erigere; eorum deuſta mēbra inſpicere, & contingere leniendis doloribus; non paruam egentibus ſtipem erogare; multis pro ipſis apud Deum, Chriſtique matrē precibus inſiſtere: omnino nihil eorum omittere, quibus aliquo eſſet miſeris ſolatio. Eò tamē præcipuo labore ferebatur, vt mentes eorum per confeſsionem fœda criminum lue liberaret. Hiſne paternæ charitatis officijs ei malo diuinitus remedium impetrauerit, nō auſim aſſerere: illud tamen certiſſimum habeo, datum cælitus ipſo ſpectante munus præclarum, vnde plurimis ſacro igni ardentibus ſanitas reſtitueretur. Cùm enim aliquot iam diebus non modò ipſis operam dediſſet; verùm etiam alijs nondum ea
C correptis peſtilentia, quos mortis metus ad euomendum conſcientiæ virus impulerat: mirabile quiddam & inſolitum prorſus contigit. Grauiſſimis diſſidebant odijs citharœdi duo Itherius & Normānus, quorum hic in oppido Diui Pauli, in Brabantia ille conſederat. Simultatis cauſam præbuerat occiſus ab Normanno Itherij frater, dum fortè rixantur, & vindictæ pertinax Itherij animus. Vt hos igitur in veterem reuocaret amicitiam, vnáque exſtinguendo corporum ardori remedium concederet; eadem vtrique nocte ſomnum domi carpenti adeò diſſitis locis ſeſe videndam obtulit candido habitu Chriſti parens. Eius oratio tunc fuit, vt Atrebatum certo die concederent; ibi certiorem facerent Epiſcopum, ab ſe per viſum monitos viam cepiſſe; proxima ſe nocte ipſis cum Epiſcopo ædem intra vigilantibus, & precantibus è cęlo affuturam, Cerúmque ardentem, cęleſte munus, daturam, cuius guttis in aquam diſtillatis præſentiſſimum ægris remedium afferatur. qui enim eo de latice biberint, haud dubiè ſanandos extemplò. Dicto die Normannus cælorum Reginæ verbis impulſus, prior Atrebatum venit, & quæ viderat, audiuerátque, Lamberto
D cuncta ex ordine narrauit. Verùm ille nullam dictis fidem adhibuit, poſtquam eum citharæ pulſu, cantúque vitam tolerare accepit, ne fabulam obtruderet, ſubeunte animum ſuſpicione. Aduenit paullò pòſt Itherius: & cùm eadem retuliſſet, etiam ab Epiſcopo repulſam paſſus eſt, eodem impoſturæ metu ſtimulante. Vbi tamen ad Normanni nomen Itherium grauiter arſiſſe vidit Lambertus, & mox vindicandæ cædis fraternæ cauſa, necem ei minitari percepit: non obſcurè tandem deprehendit, aliquam ijs, quæ vterque narrauerat, ſubeſſe veritatem. Igitur Itherium confeſtim aggreſſus idoneis ad vindictam ex animo demendam ſermonibus, id demum perfecit, vt eraſis odijs crimen Normanno remitteret. Et vocatus ſubinde Normannus, iniecta de conciliandis animis oratione, iuſſus eſt Itherium arctiſſimè complecti, veniámque ſceleris admiſſi petere. Eum in modum ſublato diſſidio, vtrique peccata per exhomologeſim depromēti aures præbuit Lambertus: dein tempus aliquod eorum dolori & lachrymis conceſſit, indictis in veſperam vſque ieiunio & precibus.

terræ ſanctæ recuperatione.
Bertoldus.
Ibi cauſam ſuam contra Cameracēſes tuetur Lambertus. Ideoque ſilentium ijs indicit Vrbanus.
Codex vet. & MS.
Canones huius Synodi exſcribit Lābertus, & ſecum defert Atrebatum.
Vide Baron. to. 11.
Atrebatū reuerſus igniaria lue ardentibus dat operam.
Lib. vet & MS.

De duobus citharoedis coram Lamberto reconciliatis, deque Cereo per B. Virginē ipſis dato ſanandis corporum ardoribus, narratio.
Lib. MS. Atreb. Epitaph. Lamberti. Inſcriptio Atrebat. Ioan. Iper. Molan. Maſſæus, Meier. Gazæus, Locr. qui tamen de tempore non parum inter ſe diſcrepant. Cur hic ponam, alibi rationem reddo, cùm de Sanctis Gallo-flandriæ ago.

Tandem ingruentibus noctis tenebris, ad cœnulam eos domum idem inuitat, ipſiſque pauxillum panis & aquæ proponit, haud alio ipſe vſurus opſonio potúque. Itur inde ad templum, ibíque ab his tribus partim pijs colloquijs, partim precibus nox ducitur. Dumque ardenter flagitant piiſſimam Dei matrem, vt promiſſorum fidem exſoluat; ea protinus magno circumfuſa ſplendore, ab ſummo ædis cunctis videntibus deſcendit, inque manus Itherij & Normanni Cereum lucentem deponit, quem ipſa de cælo attulerat: ijſque blanditer incitatis, vti, quæ priùs mandauerat, exſequerentur diligenter, ex oculis omnium euanuit. Igitur actis Deo, Chriſtique parenti gratijs, ob tam præclarum & inſolitum munus: eo de Cereo guttas aliquot in aquæ vaſa inuergunt Itherius & Normannus. Ea de lympha omnibus ægris, qui conuenerunt, manè propinatur: ac priuſquam ebibant, ſinguli admonentur, haud dubiè ſanitatem eos corporis conſecuturos, qui Virginem matrem venerabundi certa cum fiducia epotauerint. Qui recuſarēt bibere, præter vnum, inuētus nemo. Sed is repentè fœdiſſimam oppetijt mortem, cùm ſubſannando propinanti reſpondiſſet, nihil ſibi eſſe cum lympha, cui gratius foret vinum. Ceteris contrà deſubitò reddita eſt integra corporis valetudo. Ibi omnes in maximam effuſi lætitiam, ingentes Numini ac Virgini matri ſimul grates agunt. Ab Lamberto ſubinde traditur is Cereus Normanno & Itherio ſeruandus: vt eorum opera nouis ſemper diſtillationibus aquæ vim hauriant cæleſtem, & ægrorum corpora medicentur. Ac breui interiecto temporis ſpatio, & loctis inſignis ei ſanctiſſimo Virginis muneri cuſtodiendo comparatur, Ardentiúmque Sodalitas erigitur, in quam ciuium Atrebatenſium præcipui coaleſcerent. Floret etiamnum hodie Atrebatum haud minùs miſſo cęlitus dono, quàm nobili hoc Sodalitio. Vbi cura vigili ſeruetur Cereus, è candido lapide pyramis elegantiſſimè ſtructa, & elaborata, in fori medio conſurgit ante Senatorum curiam: ad quam præcipuè ſub veſperum quotidie frequens fit hominum concurſus, aut venerandi ergo, aut epoto, in quem ſtillauerit, latice, febribus, alijſque malis remedium petendi. Id námque in eo permirum, quòd tanta temporum intercapedine nullam vim medicandi amiſerit, nulláque ſui parte fuerit diminutus; licet quot hebdomadis aliquamdiu ardeat, & aliquot è ſtillis eius efformatæ ſint candelæ, iámque maſſa grandis cerea indidem profecta conſpiciatur. Ex eo ſcilicet prodierunt, quos habent cereos Inſulani, Duacenſes, Singhemiani, Piſcicurienſes, ac plerique alij circùm populi. Cùm autem recurrit ſolemne feſtum eius Sodalitij, dies aliquot ab Dominica poſt lucem Chriſti corpori ſacram, liticinum cantu reſonant; illa de pyramide Cereus in aliud ſacellum, quod Ardentium vocant, defertur; ibi, dum peragitur miſſæ ſacrificium, aliquanto tempore ardet; inde ad D. Virginis ædem maximam inſigni pompa portatur; prodendæ cauſa lætitiæ opiparum Sodales conuiuium agitant.

An. 1096.

Adornatur in Europa Sacra pro Terra Sancta Principum Chriſtianorum expeditio.

Fulcherius Carnot. Guilel Tyrius l. 1. Guiliel. Malmesb lib 4. Sigebert Matth. VVeſtmonaſt. Abbas Vrſperg. Chron Fland. Paul. Æmyl. Iac. Meier. alij.

Verùm vt ad inſtitutam narrationem reuertamur, dum illa fiunt ab Lamberto & Citharœdis Atrebati; eóque partim recuperandę ſanitatis gratia, partim viſendi Mariani muneris cupidine plurimi confluunt mortales: alia Flandriæ Comes, virique nobiles diligenter expediunt. Vrbanus Pontifex coacta Claromonte Synodo vehementibus verbis Epiſcopos omnes, ac Principes Chriſtianos impulerat, vt factum aduerſus Fidei hoſtes bellum in Palæſtinam portaretur. tantámque vim eius oratio apud omnes habuerat: vt, præter Philippum Franciæ Regem, propter exactam coniugem, & introductam pellicem Pontificio afflatum fulmine, ac Cæſarem Henricum Eccleſiæ hoſtem grauiſſimum, Principes omnes Europæ huius militiæ deſiderio exarſerint. Proclamato igitur bello miles vbique conſcribitur, & ſacra Cruce veſtem ornat. Vt plurimi darent nomina, effecit maximè feruens Epiſcoporum vbique concio, & pro ſtipendio ab Summo Pontifice indulta criminum venia. In Belgio præſertim Godefridus Bullonius, & Flandriæ Comes Robertus in ſubditis ſibi ditionibus magnos habent copiarum delectus. Feruent igitur paſſim per vtramque Flandriam armorum ſtudia, & deſiderium pro Catholica Fide pugnam aduerſus hoſtes eius ciendi. In Gallo-flandria militem ſub ſigna cogunt Rogerius Inſulenſis Caſtellanus, Cominij toparcha Burchardus, Duacenſis Caſtellanus Hugo, eiuſdem nominis Regulus Robacenſis, Hellinus Waurignij dominus. Iam erat indictum

Flan-

A Flandrici exercitus profectioni tempus, iámque ſuas per Germaniam copias ducebat Bullonius: cùm repens ab Cæſare bellum Comitem Robertum eiúſque militem domi detinet. Repetebat ille ab Roberto Aloſtenſem Comitatum, Officia quatuor, caſtrum Gandenſe, inſulas Zelandicas. Vbi nihil per feciales obtinuit, bellũ indixit protinus. Sed nihil tunc magnoperè ab eo perfectum. E copijs, quas parauerat, firma Robertus limitaneis vrbibus & arcibus præſidia impoſuit: ipſe cum reliquo exercitu parantibus in Flandriam penetrare hoſtibus ſeſe oppoſuit maturè. Ergo dum Cæſarianos is partim ſubmouet, partim cædit: qui ſupererant, Cæſarem ſenſim nudant, & in Germaniam abeunt Godefridi Orientem petentis ſigna ſecuturi. Ita coactò cum dedecore propria repetere Henrico, Flandros Comes Robertus via terreſtri Romam deducit. Inde cum Vrbani Pontificis Legato nauibus in Græciam exercitum portat. Ad Nicæam Bithyniæ caput inſignis enituit huius Comitis virtus, & eorum, quos è Flandria ſub ſignis habebat. Cùm enim vrbem eam Chriſtiani obſidio circumuenirent, ad Orientem is ſuos cum Normannis, & Veromanduis collocauerat. Ergo dum illac obſeſſis ſuppetias venit Solymanus Sultanus, ingentémque trahit exercitum, prælio Comes eum aggreſſus fortiter fundit fugátque: & mox deditionem obſeſſi fecere Iulio menſe. Neque minus idem laudis retulit, promotis aliquot leucis ab ea vrbe caſtris. Cùm enim reuerſus copias Solymanus maiores obijceret: commiſſo repentè prælio ab Flandris & Normannis, eorum barbarorum cæſa ſunt quadraginta circiter millia, coactúſque eſt denuò fugam Solymanus capeſſere. Inde cùm propiùs Artaſiam itum eſſet, placuit ceteris Ducibus Robertum præmittere cum equitibus Flandris mille graui tectis armatura, vt incolas ad deditionẽ pelliceret. Vix in conſpectum vrbis cum ſuis hic venerat, cùm ecce oppidani, animaduerſis Chriſtianorum fulgentibus vexillis, magno in Turcas præſidiarios impetu conuolant, ijſque obtruncatis, portas aperiunt, oblatis cæſorum capitibus, Robertum Flandróſque beneuolis animis excipiunt, & intra muros deducunt magno perfuſi gaudio. Sed propiùs poſtmodum à periculo abfuit Robertus. Vrebat grauiter Turcas ob cæſos ab oppidanis ſocios mœſtitia, ſimúlque ardor ingens vlciſcendi facinus horum animos incendebat. Ergo priuſquam ceteræ Chriſtianorum copiæ propiùs aduentarent, auxilióque Flandris eſſe poſſent: millia decem coëunt, & opportuno ſtruendis inſidijs loco extra vrbis conſpectum ſeſe occulunt. Inde leuioris armaturæ equites aliquot emittunt eliciendis ad pugnam Flandris, & in paratas inſidias ſimulato metu fugáque pertrahendis. Præuolantium equitum alæ pugnandi ardorem Roberto Flandríſque inijciunt. Et mox hi portis erumpentes eas adoriuntur, ſignáque conferunt animoſè. Verùm vbi ſimulantibus timorem, & ſenſim recedentibus aduerſarijs acriter inſiſtunt: in occultas extemplò ſeſe copias induunt. Atrox ibi certamen exoritur. Capeſſentibus pugnam hoſtibus integræ vires, locus, & numerus ad victoriam idonea erant. Flandris contrà paucitas, iniectus ingens metus, iniquitas loci, magnum diſcrimen ingerebant. Nihilominus tamen his animo reputantibus, niſi fortiter pugnando victoriam adipiſcantur, nullum ſibi ad vrbem regreſſum patere, vel circumuenientibus aduerſarijs, vel portas oppidanis patefacere recuſantibus, magna vis animorum ad ineundum prælium minimè defuit. Et viſum tunc vires eorum ardorémque Numen adiuuiſſe. Cùm enim hoſtes ingenti robore ſuſtinent, cæduntque: effuſi portis ciues à tergo barbaros aggrediuntur. Dum igitur fruſtrà ſe niti Turcæ animaduertunt, magno cum dedecore eo de loco ſeſe protinus recipiunt. Ardebant Flandri eos perſequendi ac cædendi cupidine: verùm Comes Robertus, ne quod aliud diſcrimen ſuccederet, nouis ſuperuenientibus hoſtium turmis, receptui maturè cecinit. Et ſanè paullò pòſt ab finibus Antiochiæ agmen ingruit Turcarum, Artaſiámque vallis circumdedit. Fruſtráque fuit eos adortus per eruptionem Comes, quòd maiori ſeſe numero ipſi circumfunderent. Igitur vi repulſo intra muros Comite, vrbem arctius barbari obſident. Sed huius rei nuntijs perculſi Duces Latini nominis, cùm magnis eò copijs iter maturant: & circumlato ſuæ virtutis terrore, obſidionem ſoluere, ac priuſquam manus conſerant, inde diſcedere hoſtem cogunt. Antiochiam inde Chriſtiani Principes caſtra

(Margin, beside A:) In Flandriæ Comitẽ bellum mouet Imperator. *Iacob. Meier l. 3.*

Aduerſus eũ Flandriã fortiter Comes defendit. *Idem.*

Ac deinde ad ſacrũ bellum proficiſcitur. *Auctores antè citati.*

Ad Nicæam multa edit præclara facinora.

(Margin letters B, C, D at their places in the text.)

Dein prope Artaſiam,

Ac denique iuxta Antiochiam.

Digitized by Google

caſtra promouent, eámque cingunt obſidione duodecimo Kal. Nouembris. Quòd A vrbs ea validiſſimis eſſet muris ac propugnaculis munita, parum viribus effectum eſt, totámque hyemem ibi noſtri fruſtrà conſedere nunc obſeſſos fortiter oppugnando, nunc eorum amicos auxilio venientes acerrimis ſubmouendo prælijs. Et aliunde duo grauiter mala inceſſere, continui fluxus imbrium, & commeatuum neceſſitas. inde ſcilicet morbo plerique correpti; & mox etiam fames ingens plurimos abſumpſit cùm multi ſolis herbarum radicibus, vel equorum, adeóque cæſorum, & jam tabentium hoſtium carnibus ieiuna corpora recrearent. Quò maioribus famis incommodis iretur obuiam, inter Boamundum Ducem Tarentinum, & Comitem Flandrum conuenit: vt hic cum lectiſſimo agmine in remotam hoſtium regionem excurſionem faceret; inde, quantos poſſet, commeatus adueheret. Igitur Flandrorum millia duodecim, totidémque Tarentinorum, exercitus florem, armat Robertus, & celeriter in amœniſſimam, & fertiliſſimam pertrahit prouinciam. Quòd nullus anteà indigenas metus perua ſiſſet aduenientium, rebus omnibus refertiſsimos nacti ſunt eius regionis pagos. Cùm itaque cuncta prædæ paterent, tantum inde vini, B pecorum, frumenti ſecum auexere, quantum ſatis eſſet in duos menſes copijs omnibus alendis exhilarandíſque. Qui remanſerant in caſtris, hos cum ſumma voluptate commilitones recepere: & ad commeatuum varietatem & multitudinem attoniti, poſt gratias æterno Numini actas, miris in cælum Flandros & Tarentinos extulere laudibus; ac S. Georgij filium palàm vocauere Comitem Robertum.

Lambertus Epiſcopus Atrebati Synodum habet. *Monum. MS. Eccleſ. Atrebat. Locr. in Chron. Belg.* Quid in ea factum ſit. *Diplomata Lamb.*

Dum hęc in Oriente ab Flandris geruntur fortiter, rerum ſuarum in Flandria ſatagit Lambertus Atrebatium Epiſcopus. Multis ad frugem meliorem pertrahendis An. 1097. mortalibus, ac pleriſque rebus benè cœptis, tum ſuo, tum aliorum conſilio ſtabiliendis, Atrebati Synodum indicit. Eo in Conuentu præ ceteris Præſulibus emicuere Aloldus S. Vedaſti Archimandrita, Aquicinctenſis Antiſtes Haymericus, Haſnonij Albertus, Martianarum Richardus, Montis Eligiani Ioannes. Quos Canones è Claromontano Concilio attulerat, imprimis ibi Lambertus propoſuit, ſeruaríque ab omnibus iuſſit. Circa mores etiam aliqua recèns ab eo, ceteríſque congregatis Pa- C tribus ſancita. ad fouendas Religionum familias erecti vehementer animi. & quò nonnullos in earum cultum auxiliúmque perduceret, duobus monaſteriis Lambertus priuilegium impertiit, Montis Eligiani, & Aroaſiæ ſcilicet, quibus inerant D. Auguſtini Regulares Canonici.

Rerum ſacrarum inuaſor punitur diuinitus. *Lib. 1 miracul. S Rictrud. c. 35.*

Eodem fermè tempore in rerum ſacrarum direptorem, ac detentorem Heluinum diuinitus ſæuitum fuit in Gallo-flandria. Is Martianis ſedem fixerat, ibíque nolentibus Monachis cœnobium tuendi officium ſibi vendicauerat Aduocati nomine ſuperbiens. Verùm ea fretus poteſtate per ſummam iniuriam & in monaſterij poſſeſſiones, & in ſubditos ei homines immaniter graſſabatur. Sexaginta ferè milites eius libidini obſecundabant pupillorum & viduarum domos expilando, quoſdam etiam ſuis exuendo poſſeſſionibus, aut exturbando finibus. Neque ad frugem meliorem eum reducere poterat Richardus Abbas, eùm ſæpenumerò palàm priuatímque officij admoneret. Nam inde redditus infenſior, & Monachos domi vexabat; & foris fundos eorum inuadebat. Igitur cùm videret fruſtrà ſe niti Richardus, D eíque caſtrum, foſſis & nemore cinctum, audaciam & ſecuritatem facere: in eum ſaltem anathematis telum intorſit. Riſit hoc maximè Heluinus, quaſi parum terroriciendo idoneum. Sed reuoluto annui temporis ſpatio cùm dies idem recurreret, quo ſacris ei & hominum conſortio fuerat interdictum, per rixam ferro cæſus vitam perdidit: nullúſque vel ab Martianenſibus, vel ab Haſnoniis impetrare potuit, vt apud eos corpus humo mandaretur.

Radbodus Nouiom. & Tornac. Epiſcopus Simoniæ accuſatur: & poſtquam id crimen periurio abſe remo-

Actum in Simoniacos hac ætate reperio, eiúſque criminis accuſatum vehementer Radbodum (cuius anteà meminimus) Nouiomenſem & Tornacenſem Epiſcopum. Ferebant multi, vt infulas adipiſceretur, non paruam auri ſummam Franciæ Regi donaſſe. Ergo frequenter ideò Romam à Pontifice Maximo euocatus eſt, vt cauſam ſuam in purpuratorum Patrum conſeſſu diceret. Quòd iudicium Eccleſiæ capitis reformidaret, per alios potiùs ſuum egit Romæ negotium. Et quoniam è cenſibus

Epiſco-

A Epiſcopalibus haud ſatis colligebat, vt tum neceſſitatibus ſuis, tum largitionibus ad comparandos aliquos Romæ amicos faciendis ſufficeret, Epiſcopales non paucas poſſeſſiones & reditus diſtraxit. Eò tamen res deducta, vt de ſententia Summi Pontificis cum Epiſcopis duobus apud legatum Apoſtolicum iurando firmaret, alienum ſe eſſe ab omni Simoniæ flagitio. Interuenit tum Anſelmus Laudunenſis Eccleſiæ Scholarcha, & multa vir doctrina refertus, ab eáque per iuramentum purgatione Epiſcopos alios deterruit, cùm iniecto metu docuiſſet, nulla eos ratione id poſſe iurando crimen abſtergere, cuius eſſet omnino reus Radbodus. Ergo precibus aliorum Præſulum tandem impetratum eſt, vt ſolus iureiurando ab ſe fœdiſſimam eam labem Radbodus amoliretur. Conatus eſt Hugo Lugdunenſis Archiepiſcopus, qui Legatus tunc erat Vrbani Pontificis, ab inſano & periculoſo purgandi ſtudio ipſum auertere: quóue faciliùs eam mentem opprimeret, aſſeruit prorſus ſe facturum, ne tunc temporis decoribus Pontificiis nudaretur. Nullo negotio impetratum iri à Pontifice Maximo, vt duos in annos Pontificalia obiret munia, eóque demum
B exacto tempore, ſua ſe ſponte abdicaret per cauſam capiendæ quietis, & parum opportunæ tantis oneribus ſenectæ. Verùm nihil motus iis Archiepiſcopi verbis Rad-
An.1098. bodus, contactis ſacroſanctis Euangeliis, nulla ſe conſtrictum Simonia palàm & audenter affirmauit: ſtatímque attonitis omnibus, è conſeſſu ſeſe abripuit, & Tornacum retulit. Inde cùm Brugas adiiſſet, leuiculo tactus morbo ſanguinem minui ſibi voluit. Sed dum chirurgi manum præſtolatur, aluum ſibi deijci ſentit, ad eamque exonerandam è cubiculo paullùm ſecedit. Ibi repentè magna vi morbi oppreſſus in terram deiicitur, ac reſupinus tamdiu iacet vocis ac ſenſuum expers, donec pòſt longam temporis moram famulorum quidam eò penetrat, tantóque caſu attonitus ſocios ingenti clamore exciet. Igitur eo de loco in cubiculum reportatus, ſtrato imponitur lecto. Quæ medici præſcribunt, omnia incaſſum adhibentur: paucíſque pòſt diebus nullo edito pœnitentiæ ſigno, ſpiritum efflat. Attributum paſſim id fœdum genus mortis periurij crimini, quo ſe volens obſtrinxerat abſtergendæ Si-
C moniacæ labis gratia.

Margin: uit, miſerè moritur. Herman. in Chron. Martin.

Pergebant interim Flandri cum Roberto Comite, aliíſque copiis, bellum fortiter aduerſus barbaros in Oriente Antiochiam iuxta gerere. tàdémque factum eſt Chriſtiani cuiuſdam proditione, vt ea ciuitas caperetur pridie Kal. Iunij. Verùm cæſis ipſo incurſu decem fermè Turcorum millibus, cùm ceteri arcem valdè munitam occupaſſent, magnúmque extemplò Cobona Perſarum & Turcorum exercitum eodem raperet: in maximum & præſentiſſimum noſtri Duces ac milites adducti ſunt periculum. Quippe obſidio cinctâ confeſtim Antiochiâ, cùm portis erupiſſet, grauémque in hoſtem impetum feciſſet, Godefridus Bullonius in vrbem refugere cogitur. Fruſtráque Robertus Comes ab ſolis ortu in profundam noctem cum Flandris acriter pugnando, arcem in proximo ab Chriſtianis exſtructam tutari contendit. Cùm igitur inde copias in vrbem reduxiſſet, ingens omnium facta eſt comploratio, quòd certus, vel propter inſtantium hoſtium ferociam & multitudinem, vel propter commeatuum inopiam, ob oculos interitus verſaretur. Verùm in tempore
D ipſo ab Numine periculis occurſum eſt. Quippe Diuus Andreas Petro Maſſilienſi ſacerdoti per ſomnũ oblatus, refoſſa humo è S. Petri templo lanceam eam, qua Longinus Chriſti latus fodicauit, extrahi iuſſit, inſigne futurum aduerſus hoſtes præſidium. Apoſtoli monitis obſecundatum illicò. eductam inde lanceam poſt communem trium dierũ inediam in manus capit Maximi Pontificis Legatus, eámque pręferens portis vrbis egreditur. eum armati Principes militéſque Chriſtiani facto agmine ſubſequuntur, & poſt horribilem in hoſtes eruptionem maximam edunt vbique ſtragem. ad centũ millia è barbaris cecidere. fuſi fugatíque ceteri. In pręda, quę plurima victoribus obuenit, incredibilis fuit omnium rerum copia: ſed præſertim grata fuere quinque camelorum millia generis omnis commeatus geſtantium. Scriptis ſubinde litteris Flandriæ Comes vxori Clementiæ mandauit, vt quamprimùm in Flandria monaſterium conderet, D. Andreæ Apoſtoli nomine dedicandum, quòd ipſo præſertim auctore, & lãcea Domini fuerit è latebris eruta, & tam felici exitu pu-

Margin: Capta Antiochia, Flandri cũ aliis Chriſtianis magnũ adeunt periculum. Fulcher & alij ſuprà citati.

Margin: Sed lancea S. Longini indicio S. Andreæ inuenta, & prælata, hoſtis inſigniter cæditur, & præclara obtinetur victoria. Auctores citati.

Margin: Ideoque Robertus Comes iuxta Brugas monaſterium S. Andreæ curat ædificari. Iac. Meier. l. 4.

gna commiſſa. Exſtructum igitur prope Brugas ab Clementia Benedictini nominis cœnobium.

A

Idē in Flandriam redit. *Auctores antè citati.*

BALDERICVS Nouiomenſ. & Tornac. fit Epiſc. *Heriman. in Chron. Martin. Epitaph. eius.*

Laudes ipſius, factaque. *Epiſt. Ger. Epiſc. Camer. Georg. Colucn. in proleg. ad Chron. Epitaph. eius.*

Epiſt. Gerard. Camer. Epiſc. Epiſt. Godefredi Ambian. Epiſc.

Ioan. de Collemed. in vita B. Ioan.

An. 1099. Anno ſequenti expugnata denique ſancta Hieroſolymorum vrbe, ibique vncto Rege Godefrido Bullonio, cum reliquijs Flandrorum Comes Robertus viç ſe commiſit, vt Flandriam inſigni clarus gloria, & Hieroſolymitani cognomēto, repeteret. Intereà loci datus eſt Nouiomenſibus & Tornacenſibus Pontifex Baldericus. Is nobili ortus genere patrem habuerat Aibertum equitis donatum balteo, & Cameraci permultam iuuenis egerat ætatem, Gerardo Primo, Lietberto, & Gerardo ſecundo Epiſcopis charus in paucis: quibus omnibus ad ſcribendas litteras operam dederat multiplici præditus eruditione. Tranſijt poſtmodum ad Morinos, & Taruannæ Canonicus & Cantor vixit aliquamdiu. Inde Nouiomum euocatus, cùm aliquanto tempore fuiſſet Archidiaconus, tum denique ibidem Pontifex dictus eſt. Apud eos, quos iam memoraui, Cameracenſes Epiſcopos abundè virtutum hauſerat, quæ virum decent regendis Chriſti ouibus admotum. Et domeſticæ illic pietatis exempla oculis vſurpauerat. Etenim frater eius Elboldus ea in vrbe D. Crucis templum exſtruxerat, ibidémque fratrum alter Ellebardus Archidiaconus illud Canonicorum ſacerdotijs ornauerat. Et paſſim eius tam virtutum, quàm doctrinæ fama vulgabatur, ob mandatas libris aliquot Cameracenſium & Morinenſium Pontificum vitas, & varijs locis ædita pietatis & religionis facinora. Igitur omnes, quibus chara virtus erat, plurimum ex eius Pontificia dignitate voluptatis & gaudij cepere. Vacabat eadem tempeſtate Morinenſis Epiſcopatus, Gerardo inde ſubmoto, quem Simoniaci criminis compertum habuerat Vrbanus Pontifex. Et quamuis Archidiaconi & Canonici Erchemboldum Audomarenſis Eccleſiæ Canonicum ſibi legiſſent Epiſcopum; is tamen nunquam induci potuit, vt eam capeſſeret dignitatem. Nullámque poſteà vim obtinuerat Autberti Ambianenſis electio, cui ſe totius diœceſeos Abbates iuſtè oppoſuerant. Igitur quamuis admodum ij contrà niterentur, à quibus fuerat Autbertus Pontifex nuncupatus, habito rurſus Conuentu Antiſtites omnes, Clericorum plerique, totus denique populus Epiſcopales infulas communibus votis addicunt Ioanni, quem ſuprà diximus inter Canonicos Inſulenſes floruiſſe, ac poſtmodum à Lamberto Atrebatium Epiſcopo Archidiaconum factum. Quia tamen ij potentes erant, quorum Autbertus viribus & ſtudio fultus erat, & iam ſatis grauibus ea fuerat motibus Eccleſia & factionibus agitata: ad Pontificem Maximum electionis vtriuſque iudicium defertur. Peropportunè ijs diebus tertiam poſt Paſcha hebdomadem habendo Romæ Generali Concilio Vrbanus indixerat. Et tracta eſt in partes eorum, qui Ioannem Epiſcopum nominauerant, Clementia Roberti Flandriç Comitis vxor. Igitur cùm ea & Lambertus Bertinenſium Abbas per litteras Vrbanum ſollicitaſſent maximè, vt Ioannis electionem ſuo firmaret iudicio: huius & Autberti cauſa illo in Concilio ventilata fuit diligenter, ac ſecundùm Ioannem Pontifex Maximus ſententiam dixit. Et mox ad hunc Vrbanus litteras dedit, quibus & ſuam de ipſius electione voluptatem patefaceret, eíque mandaret grauiſſimè, impoſitum ſibi onus ex humeris ne excuteret. Eas poſtquàm litteras Ioannes accepit, legitque, dici non poteſt, quanto fuerit ſtupore defixus (ipſo námque ignaro hæc omnia Morinenſes peregerant) quanta fuerit diſtractus animi perturbatione. Premebat hinc hominem iuſtum Eccleſiæ capitis imperium. Inde varios motus ciebant Epiſcopalis muneris grauitas, Eccleſiæ Taruannenſis ingens deformatio, dilapidata huius bona, Clericorum diſcordiæ, & morum fœditas. Sed quantum hæc ad fugiendas infulas ponderis afferebant, tantum Vrbani voluntas ad ſubeundum magiſtratum ingerebat neceſſitatis. Igitur ne quam Numinis & Pontificis Maximi offenſionem incurreret, ab Remorum Archiepiſcopo Manaſſe ſacro ſe liniri oleo, & ornatu Pontificio decorari permiſit, ſexto ac decimo Kal. Auguſti. Inde cùm nono Kal. menſis eiuſdem ſolemni pompa Taruannam iniret, magna omnium ordinum lætitia exceptus eſt, quos iam eius fama virtutum conciliauerat. Quò laborem vtiliùs illic impenderet, ad veterem viuendi normam nouas etiam addidit ſeſe coërcendi, & perfectiùs ad veri Pontificis imaginem efformandi, rationes. Senſuum præſer-

B

Ioannes Archidiaconus Atrebatenſis, & priùs Inſulēſis Canonicus, Morinenſis Epiſcopus eligitur. *Ioan. de Collemed. in vita eius. Tabula Morin. Iper. alij.* *Ioan. de Collemed. Berthold. in Chron.* *Iac. Meier. l. 4.*

C

Et ab Vrbano Papa confirmatur. *Ioan. de Collemed. Iacob. Meier. l. 4.* *Ioan. de Collemed.*

D

Quî ſe ad perfectionem vitæ incitauerit initio Epiſcopatus. *Ioan. de Collemed.*

tim

A tim cuſtodia ſeſe tueri conabatur. ac ne quid corpus labis contraheret, vllo ne aſſurgeret motu, carnium ſibi vſum interdixit perpetuò. In familiam eos tantùm aſciuit, à quibus melior in dies poſſet euadere. Eò varijs è monaſterijs conſpicuos virtutibus viros ſibi concedi ſuppliciter petijt. his ipſe negotia ſua committere; cum his ad muneris Epiſcopalis functiones procedere; de rebus cæleſtibus frequentes habere ſermones; diuinas laudes occinere; cælum precibus laceſſere. Sed quamuis non paucos eiuſmodi homines domi aleret; ab multis tamen Abbatibus ſeſe viſitari gaudebat: vel quòd ijs delectaretur magnopere; vel quòd multum operæ ſpiritualis ab ijs proficiſceretur. Rarò igitur horum nudus conſortio domi agere; rarò foras progredi. Et mox illuc ſtudium vehementer appulit, vt quam partim dirutam, partim omni exutam ornatu conſpiciebat ædem maximam, eam ſartam tectam in antiquum ſplendorem reſtitueret. nulliſque ſumptibus pepercit, donec id grande opus perfecerit. Difficilior illi labor erat cum ijs è Clero quibus morum turpitudo altáque diu diſſidia ingenium vitámque aſperauerant. ea tamen ipſos arte tractauit, vt exuta ſenſim animi feritate, ac fœditate criminum abſterſa, obſequẽtes ſibi tandem habuerit, B & frequentes probóſque Numinis cultores reddiderit.

Religioſorũ conſortio delectabatur, ideoque domi multos habebat.

Idem.

Pro reſtitutione Eccleſiæ Morinenſis multùm laborauit.

Idem.

AN. 1100. Pergebat interim feliciter Lambertus Atrebatenſem diœceſim percolere. & quoniam animaduertebat in dies magis effloreſcere Strumenſe monaſterium, vbi Virgines Benedictinis obſtrictæ regulis educabantur admodum religioſè: harum primæ Antiſtitæ Fulgendi, cuius opera multa iam ſurrexerant ædificia, auctor fuit, vt Romam ad Pontificem Maximum Paſchalem iter caperet. Quòd enim hactenus Parthenonis bona nullus Romanorum Pontificum diplomate ſuo confirmaſſet, verebatur ſcilicet, ne quam aliquis ei poſteà moleſtiam inferret. Cùm igitur ipſe litteras ad eumdem ſummum Eccleſiæ Præſulem ſcripſiſſet, tam longum Fulgendis iter ingreſſa, Romam denique peruenit: ibíque à Paſchale quidquid poſtulabat obtinuit abundè; quòd Lamberti epiſtola plurimum ipſi feciſſet voluptatis. Ita paſſim Eccleſię bono nauantibus iſtis Epiſcopis, quibus anteà Canonicorum D. Petri luminibus gauiſa fuerat Inſula, Comes Robertus Flandriam ingreſſus eſt, ac C Flandrorum, quos ſacrum ad bellum deduxerat, ſuperſtites reduxit. Incredibili omnes eum lætitia excepere, quocunque pedem intulit. Plus tamen Aquicinctenſibus Religioſis gaudij per eum oblatum eſt, poſtquàm ad ipſos Haimericus Antiſtes S. Georgij brachium eius donum detulit.

Lambertus Romã mittit Fulgendem Strumenſem Abbatiſſam, vt impetret bonorum ſui monaſterij confirmationem.

Monumẽt. MSS. Strumenſ.

Robertus Comes Flandriã ingreditur à bello ſacro reuerſus.

Sigeb. in exemp. MS. Lipſ. Iacob. Meier. l. 4.

AN. 1101. Eſt, qui velit anno ſequenti Flandriæ Comitem Tornacum armis aggreſſum, renouatis veteribus cum Henrico Cæſare ſimultatibus. Veriùs tamen ij tradidere, qui bellum inter eos Principes recrudiuiſſe aſſerunt altero pòſt anno, Cameraco, non Tornaco Roberti copijs circumuento. Hoc fermè tempore grauis fuit Richardo Martianenſium Antiſtiti (Alardum is paucis antè annis volentibus Monachis exceperat) cum viris aliquot improbis concertatio: verùm eius cauſam infelici horum exitu Deus diremit. Obnoxius ei monaſterio villicus res quaſpiam inuito Abbate per iniuriam ſibi vendicauerat: cùm eæ repoſcerentur, iure ſibi debitas aſſerebat. Nihil omiſit Richardus, quo meliorem eum ad mentem reduceret, ſeu moni- D tis blandioribus opus eſſet, ſeu productis ex rei veritate minarum iaculis. Euadebat ille tamen in dies præfractior, & in ſubditos cœnobij ferocior ſurgebat. Eóque tandem veſaniæ proſilijt, vt grauiſſimo ſeſe obſtrixerit periurio, cùm minimè dubitauit ea, quæ vſurpauerat, ſibi ab antiquo deberi, iureiurando firmare, duóſque alios in idem periurij flagitium pertrahere. Sed hos omnes breui horrendis lethi generibus diuina ſuſtulit vindicta. Primus grauiſſimas luit ſceleris pœnas, qui res alienas abſtulerat. Vix enim periurij crimen contraxerat, cùm acerbiſſimus eum morbus corripuit. Et cùm fruſtrà contendunt amici, vt rebus monaſterio reſtitutis animum pondere peccatorum exoneret, mente confeſtim captus eſt, intérque voces fœdiſſimas, infeliciter ſpiritum exſpuit. Sociorum vnus, qui peierando crimen admiſerant, cùm diuinitus morbo fuiſſet afflatus, ingenti præſertim æſtu linguæ torquebatur, & dum identidem patronam cœnobij Martianenſis D. Rictrudem flagitaret, vt aquæ guttulam extremo linguæ aſpergeret; nullo affectus refrigerio vitam perdidit. Alterum

Ioan. Iper. in Chronic. Sigeb. Chron. Dodechin. in Chron. Iac. Meier l. 4.

Periuri diuinitus puniuntur.

Lib. 1. mirac. S. Rictrud. c. vlt.

Digitized by Google

repentini vis morbi eum in modum caſtigauit, vt facies ei turpiſſimè intumuerit, oréque in tergum retorto, nullis benè monentium verbis obtemperans, inter ſpreta ſalutis conſilia mortem ipſe miſerandam oppetiuerit. A

Ioannes Morin. Epiſcopus Romam adit: & quam ob cauſam.

Ioan. Iper. in Chron.

Ioan. de Collemed. in vit. eius.

Hoc anno Romam profectum Ioannem Morinenſium Pontificem inuenio, viæque Comitem adſciuiſſe Lambertum Bertinici monaſterij Antiſtitem, cui antea cupidinem iniecerat in id cœnobium Cluniacenſis inſtituti Monachos inducendi. Licet arbitrari, alias inter cauſas itineris non minimi ponderis eam fuiſſe, quòd cuperet ad exigendos variis è locis, ac præſertim monaſteriis, Prędes malis artibus, ac præcipuè Simonia dignitatem adeptos, Paſchalis auctoritate fulciri. Ardebat enim magnopere Simoniacæ peſtis opprimendæ ſtudio, & procul à Chriſti caulis lupos arcendi. Iámque exuto poteſtate regendi Præpoſito Formoſellenſi, Alboldum cœtui Canonicorum Regularium præfecerat. Ipris etiam ſacerdotes Simoniæ & auaritiæ ſordibus coopertos extruſerat; quíque regeret D. Martini & S. Petri Eccleſias, rogantibus ciuibus, Gerardum, integris virum moribus, attribuerat. Vbi verò Ioannes Romam peruenit, aduentus eius Paſchali periucundus accidit: adeóque B ſuauiſſimis eius moribus captus eſt is Pontifex; vt in profundam extemplò familiaritatem admiſerit, nihílque non eius gratia ipſi conceſſerit. Inerat enim Ioanni mirum quiddam in vultu & ſermone: vt nullus eum intueri, nullus poſſet loquentem audire; quin protinus in amorem eius pertraheretur, & neceſſitudinem. Ab Italia reuerſum Iuo Carnutenſis amicitiæ veteris gratia in nouum laborem vnà cum Lamberto Atrebatenſi Præſule vocauit. Hic à Summo Pontifice Paſchali epiſtolam acceperat, cuius initio non leuiter carpebatur, quòd aliquo litterarum fauore Stephanum multis licet hominem ſceleribus imbutum, Eccleſiæ tamen Beluacenſis Epiſcopum à quibuſdam Clericis elegantium pellium munere corruptis nuncupatum, fuiſſet proſecutus; quem contrà procul ipſe ab hoc ſacro magiſtratu amoliri certabat: deinde admodum monebatur, vt nullo modo tam prophanum ac ſceleſtum virum pateretur infulis ornari. Igitur cùm ſatis perſpectum haberet magnis Ioannem & Lambertum animis præditos eſſe, acritérque hos ad ſubmouendos ab C ouilibus Chriſti lupos inſurgere: vtrumque per veterem neceſsitudinem obteſtatus eſt, vt quamprimùm apud Remenſem Archiepiſcopum perficerent, vt, abiecto Stephano, in eum ſuffragia dicerentur, qui ſanctis moribus Epiſcopalem ornaret dignitatem. Perfecerunt hi Præſules diligenter id, quod rogabantur. extruſus enim procul Stephanus, & vero Beluacenſes Epiſcopo Galone donati ſunt.

Ioannes & Lambertus Epiſcopi ad Iuonis poſtulationem pro Beluacenſis Eccleſiæ Epiſcopatu laborant.

Epiſtola Iuonis.

Epiſt. 97.

Iuo in epiſtol.

Richardus Martianenſis Abbas moritur: eíque ſuccedit Adelardus.

Lib. 1. mirac. S. Rictrud. Chron. Aquicinct.

Inſecuto proximè anno Martianenſis Abbatiæ Antiſtes Richardus viuis eripitur. In locum eius Adelardus frater ſuffectus eſt. Cameracenſis Archidiaconus antè fuerat. Sed ea dignitate fulgentem tædium cepit inter Clericos & turbas hominum degendi, & mox in Aquicinctino cœnobio religionis iugum ſubiit: vbi præclaris, iíſque permultis animum virtutibus exornauit, quæ non modò decent Monachos, verùm etiam ſacro ſunt magiſtratui opportunæ. Inde tandem, fratre mortuo, Martianas ad gubernandum euocatur, fauſti regiminis ſpem faciente fama, quæ plurima de præſtantibus eius dotibus ſecundè vulgabatur. Exſtat ſacrum Lamberti Atrebatium Epiſcopi diploma, quo in huius gratiam Martianenſis monaſterij D bona quædam roborauit. Per id tempus Aquicinctenſes Religioſi Præſule ſuo Haimerico priuati ſunt vi morbi: ac plus ideò mœroris concepere, quòd vnà inſigni doctrinæ lumine, & illuſtri virtutum exemplo per eius mortem monaſterium deſtitueretur. Leniuit tamen dolorem Gelduinus, quem ſibi deinceps Antiſtitem legêre. Iam enim eum multis annis ob eximias virtutes idoneum regimini perſpexerant: ex quo relicta Terraſcienſi Abbatia, vbi pedum tractabat, Aquicincti deſiderio latendi ſeſe abdiderat. Exarſit interim grauiſſimum inter Comitem Flandriæ Robertum è Syria nuper reuerſum & Henricum Cæſarem bellum. Impulſu Paſchalis Maximi Pontificis arma Comes rapuit. Is enim huic per litteras mandauerat, vti vexando inſigniter Schiſmatico Auguſto, &, qui partibus eius adhærebant, Cameracenſibus coërcendis, agrum Cameracenſem diriperet, ipſúmque Cameracum inuaderet. Igitur Robertus maturans imperium Pontificis, inter ſæuientis hyemis

AN. 1101.

Bellum inter Henricum Imp. & Robertum Flandriæ Comitē: & quam ob cauſam.

Littera Paſchal.

aſpe-

A aſperitates Cameracenſe territorium infeſtis armis adortus eſt, eóque celeriter vaſtato, Cameracum obſedit. Ex aduerſo Imperator, Epiſcopi precibus impulſus, eodem copias ingentes adducit. Et quò faciliùs Robertum ab obſidione vrbis Cameracenſis auertat, in Oſtrouandiam penetrat: dein Scluſas, alióſque Duacenſis agri locos incendio corrumpit. Nihil tamen his commotus eſt Flander. ipſéque paullò pòſt inglorius diſcedere coactus eſt Henricus: ſed infelicibus armis importunæ hyemis frigora obtendit. Laudauit nouis litteris egregium Comitis facinus Paſchalis, iiſdémque animos ipſi fecit, vt Leodienſibus Cçſaris partes tuentibus etiam infeſtus ingrueret, eorúmque regionem incurſionibus vacuam faceret. Maluit tamen denique Robertus, quam cum Cæſare habebat, armis poſitis controuerſiam verbis dirimere. AN. 1103. Igitur dum comitia quædam habet Henricus Leodij, ad eum illuc ſe contulit. Et poſtquam cum eo pacem compoſuit, propter Imperialis Flandriæ ditiones ſuam ei obſtrinxit fidem iurando. Actum etiam illic ea de diſceptatione, quam diu Robertus, & Hannoniæ Comes aluerant, eáque ſic deciſa, vt oppidum Duacenſe in B Roberti poteſtate maneret, alterum eminentius noſtræ membrum Gallo flandriæ. Eodem propè tempore Adelardum Antiſtitem Martianenſibus mors eripit, poſtquam menſem nonum fuiſſet moderatus. Fulcardus nobili loco natus ipſi ſubrogatus eſt eo conſilio, vt amicorum potentia fretus audaciam quorumdam frangeret, quos rapiendi cupido infenſos Martianenſibus fecerat. Sed aliorſum res cecidit, quàm ſperabatur, cùm is monaſterium in extremam ferè calamitatem prodigentia, & fœdis moribus adduxerit.

Sigeb. in Chron. Andr. Martian. lib. 3. Chron. Iac. Meier. lib. 4.

Epiſt. Paſchal. apud Bar. t. 12.

Cum Hérico cõponit Robertus.

Sigebert. Andr. Mart. Iacob. Meier d. l.

Ac Duacum retinet.

Iac. Meier. lib. 4.

Adelardus Martian. Abbas moritur.

Fulcardus ei ſuccedit.

Lib. 2. miracul. S. Rictrudis.

AN. 1107. Quartus inde annus ab ſacro D. Amandi Gallo flandriæ noſtræ quondam Apoſtoli corpore mira in homines præſtari ſenſit beneficia. Animaduerterat Hugo Elnonenſis monaſterij Archimandrita, nonnullas in Aloſtenſi Comitatu Eccleſiæ ſuę poſſeſſiones, à pleriſque viris ſceleratè vitam degentibus per iniuriam inuaſas, magno retineri ſacrilegio. Quibus potuerat humanis artibus eas monaſterio vendicare fruſtrà contenderat. Igitur non vanam ab S. Amandi reliquiis ſpem capiens omC nia recuperandi, impoſitum humeris Monachorum eius Epiſcopi corpus in Aloſtenſe territorium publicè ferri iubet. Poſtridie Pentecoſtes cum onere ſancto profecti ſunt Religioſi. Obita ſunt ab his loca non pauca, ingenti ſemper hominum multitudine venerandi ſanctum ergo proſequente, & quibuſdam recuperandæ ſanitatis gratia ſeſe turbis immiſcentibus. Hîc mulieri ad conſpectum ſacri corporis, & poſt fuſas ad Diuum preces, in priſtinam reſtitutæ firmitatem tibiæ ſunt, quas octodecim annis morbus debilitauerat, incedendi prærepta facultate. Illic alteri capſæ contactu redditus dextræ vſus, quæ diu contracta fuerat, & nulli operi faciundo idonea. Alibi puellæ annos quinque natæ, quam mater ex vtero cæcam profuderat, impetratum lumen oculorum. Binum alia beneficium obtinuit auditus viſúſque, cùm iam annos duodecim iis ſenſibus, dum naſceretur, priuata vixiſſet. Et iuuenis cuiuſdam nobilibus nati parentibus contractæ ac retrò cohærentes tibiæ vi magna ſub Diui feretro conuulſæ, ac poſt multi ſanguinis effuſionem extenſæ ſolidatæque, vſum incedendi protinus hauſere. Quo verò temD pore depoſitâ in aram ſacri corporis capſâ, diuina presbyter myſteria peregit, viſus die quodam ſupernè orbis, candida luce rutilans, mirè populum ſpectantem affecit: cùm nullus dubitaret eum diuinitus obiectum teſtandæ huius Pontificis gloriæ. Neque ſanè ceſſit fruſtrà Elnonenſibus Monachis ea profectio. Quidam enim eorum, qui ſacrilegè bona ipſorum rapuerant, iis ſe ſponte, his rebus viſis, nudauerunt.

Varia per S. Amandum miracula eduntur, dum eius corpus circumferunt Monachi Elnonenſes.

Lib. ms. Elnon. monaſt.

At in Flandriæ Comitem nouum Cæſar bellum moliens, graui metu Gallo-flandros concuſſit. Is ab Roberto quatuor Officia, & Comitatum Aloſtenſem repetebat: ab eodem ſibi reddi Zelandicas quinque inſulas Hollandi flagitabant: Flandriam quoque ab ipſo ſibi reſtitui volebat Balduinus Comes Hannoniæ. Igitur cùm magnas Cæſar ex Noricis copias adduceret, iis ſe Hollandi & Hannones iunxere. Præcipuum belli pondus in Gallo-flandriam detonuit. Hîc Duacum ab Cæſaris exercitu circumdatum, & validè machinis verberatum aliquamdiu. Tantùm tamen

Héricus Imp. in Comitem Robertum denuo arma mouet.

Sigeb. in Chron. Andr. Martian. l. 3. Iac. Guiſ. in Annal. Hann. Iac. Meier. l. 4.

Duacũ fruſtrà oppugnat.

In Chronic.

A

men abfuit, vt caperetur id oppidum, aliiſque locis potiretur Henricus, Comitemque Robertum ſubinde armis debellauerit (quod factum memorat perperam Dodechinus) vt potiùs domum infecta re diſceſſerit. Etenim Robertus Duacum ingreſſus, adeò ſtrenuè ac fortiter defendit, vt frementibus hoſtibus Auguſtum conuaſare, & obſidione ſoluta copias hinc abducere coëgerit. adeóque virtus eius valuit, vt poſt dies paucos Moguntiaci pacem ab Cæſare impetrauerit, eiúſque legibus Duacum retinuerit.

Fragment. Annal. ex Pythao. Ioan. Iper. quãuis Sigeb. & Andr. Marcian. anno ſeq.

Philippo patre mortuo LVDOVICVS CRASSVS vngitur Rex Franc.

AN. 1108

Qui fluxit proximè annus Franciæ Regem Philippum viuis exemit Iulio menſe, poſtquam annos quadraginta nouem, ac menſes duos imperium tenuiſſet. Secunda luce Auguſti Ludouicus filius eius cognomento Craſſus ornatu regio decoratur, vngitúrque. Eadem tempeſtate Ogiua, quondam vxor Rogerij Inſulenſis Caſtellani, quod maritus aggredi cœperat, vt anteà memorauimus, magno ſtudio & labore proſequitur, ad cœnobij Phanopinenſis inſtaurationem gnauiter incumbens. Quippe apud Cameracenſem Epiſcopum Odonem, & Ioannem Morinorum Antiſtitem id efficit, vt illi, refectis ad habitationem idoneam ædificiis, cum Abbate Canonicos D. Auguſtini regulam profitentes imponendos eſſe ſtatuant, & hoc negotium apud Baldericum Nouiomenſem & Tornacenſem Epiſcopum, cui ſuberat Phanopinum, promoueant. Igitur horum trium voluntate cœtus aliquis eo loco Canonicorum Regularium coactus eſt, eíque datus eſt Abbas Lambertus Ioannis Epiſcopi Morinenſis Clericus, magno vir animo & virtute. Hic admodum laudabiliter ſuo fecit ſatis muneri: ac quamdiu vitam produxit, tamdiu exacta viguit religioſæ diſciplinæ obſeruatio.

Phanopinenſi coenobio Canonici Regulares imponuntur, eiſque datur Abbas Lambertus.

Diploma Bald. Epiſc. Tornac. Franciſc. Pietin in Chron. MS. Phanop.

B

Pergebat interim Aquicinctinum monaſterium & numero Monachorum creſcere, & præclaro florere virtutum ſtudio. Id cùm perſpiceret Abbas Gelduinus, non parum inde capiebat voluptatis, hinc multo metu tangebatur. Iucundi ſcilicet erant ij ſucceſſus: verùm ex aduerſo curarum pondus, quod in dies augebatur, ætati ſenili formidinem iniiciebat, ne par non eſſet ferendo. Igitur cùm animum frequenter ad hoc onus reflecteret, ſtatuit tandem id excutere: ac relicto mox Aquicincto, in Bertinianum cœnobium abiit Audomaropolim, ibíque delituit. datum poſteà pedum eſt Roberto.

AN. 1109

Gelduinus Abb. Aquicinct. abdicat ſe, eique ſuccedit Robertus.

Auctar. Aquic.

C

Exacto ferè hinc anno fractæ ſunt eius pacis leges, quam initam ſuprà diximus: & obſeſſum rurſus Duacum ab Cæſare Henrico; ac propter validas eius impreſſiones tantùm non in poteſtatem redactum id oppidum. Sed maximæ Roberto Flandriæ Comiti ceſſit laudi in tantis periculis eius defenſio. Ergo dum cogeretur ob cladem ſuorum mœſtus abire, non modò Duacum, ſed etiam Cameracum, & nouum Caſtrum in poteſtate Comitis Henricus reliquit, pace rurſus compoſita. Romam interim de ſacris Ogiuæ laboribus, & reſtituto Phanopinenſi monaſterio nuntij perferuntur; ideóque Paſchalis Secundus eius nominis Pontifex Romanus ad Lambertum Abbatem, & religioſos eiuſdem cœnobij litteras dedit, quibus & eorum cœptis gratulatus eſt, & arreptum ab iis inſtitutum, omniáque ad monaſterij fundos & fortunas ſpectantia confirmauit Apoſtolica poteſtate.

AN. 1110

Cæſar iterum Comiti Flandriæ bellum infert, at fruſtrà Duacum obſidet.

Monument. MS. Bibliot. VVatin. Iacob. Meier.

Paſchalis diploma.

D

At in vtraque Flandria inter nobiles viros plebémque frequenter admodum ferro certabatur. Abſente Roberto Comite, & in Syria bellum gerente, ortum erat id malum: adeóque ſenſim vires ceperat, vt vix pagus, aut paullò numeroſior familia immunis cerneretur. ideò paſſim nobilium ædes in vicis, munitionibus altiùs eductis circumdatæ, foſſiſque profundiſſimis, quò vis hoſtium arceretur faciliùs. Multæ nihilominus cædes commiſſæ, multis ſæuitum eſt latrociniis. Vt igitur grauia diſſidentium odia, inteſtinas diſcordias, cædes mutuas, & rapinas opprimeret, multum laboris poſt reditum ſuſcepit Robertus. Eam tamen operam fruſtrà conſumpſit: neque priùs quidquam obtinuit, quàm pacem eam, quam Balduinus Inſulenſis auus inſtituerat, cuiúſque præcipuum caput talionem minabatur, nouo ſanxit edicto, aſſentientibus plurimis tum Flandriæ Teutonicæ, tum Gallicæ primoribus, inter quos emicuit Rogerius Iunior Inſulenſis Caſtellanus.

AN. 1111

Ad comprimẽdas cædes lex talionis renouatur in Flandria.

Ioan. de Collemed. in vit. Ioan. Morin. Iac. Meier. l. 4.

Sentiebat interim non leues ab nobilibus viris infeſtationes Aquicinctinum cœnobium: indéque non parua Monachi patiebantur incommoda. Hæc ægerrimè

Ob varias moleſtias Aquicinctenſi

Robertus

A Robertus Antiſtes tolerabat; eique non deerat voluntas iis malis obuiam eundi. Verùm domi tantum doloris ipſi quorumdam pariebat opprobratio, qui palàm quoque harum difficultatum, & perturbationum cauſas in eum aſperis vocibus retorquebant: vt ſacro ſe magiſtratu maluerit exuere, quàm vlteriùs ad frangendos moleſtorum hominum conatus vires & induſtriam conferre. Abiecto igitur pedo cùm aliò diſceſſiſſet, de ſucceſſore certatum eſt aliquamdiu. Factum tamen denique fuit Lamberti monaſterij Bertiniani Antiſtitis opera, vt communibus votis Aluiſus in Præſulem expeteretur. Religioſam is fuerat vitam in S. Bertini familia profeſſus. Et cùm naturæ quodam feruore ad virtutis ſtudium, & arctioris aſperitatem inſtituti maximè raperetur; ſtrictiora Cluniacenſis aſcèterij placita ibidem auidiſſimè nuper erat complexus. Quòd ardenti zelo propagandæ religionis magnam vim doctrinæ iunxiſſet; Lambertus aptiſſimum iudicauerat, qui ſecundùm ſcita Cluniacenſia perfectiſſimos in hominibus ſibi commiſſis mores effingeret. Iámque is Atrebati læto ſucceſſu circa Religioſos ex eiuſdem inſtituti regulis efformandos laborabat, cùm
B Aquicinctum ad regimen euocatus eſt. Poſtquam igitur Aluiſus creditum ſibi gregem cœpit moderari; perinſignis factus eſt Monachorum in virtute progreſſus, quos iam quoque deſiderium traducendæ ſecundùm Cluniacenſia decreta vitæ accenderat. Et cùm ſuauiſſimus inde Religionis odor latiſſimè promanaret, ac præſertim Duacum iucundiſſimè afficeret, quò negotiorum, & comparandatum neceſſitatum gratia frequenter ij Religioſi ventitabant, quibus curandarum externarum rerum onus incumbebat: permultos inuaſit cupido Aquicinctinum adeundi monaſterium, ibíque cum Aluiſo, ac Monachis pia ſerendi colloquia. Neque fructu caruit ea de rebus diuinis ſermonum crebritas. Per eam enim plerique vitæ melioris deſiderio ſic exarſere, vt remiſſo mundanis luxibus nuntio, in id cœnobium ſponte ſe abſtruſerint.

ſe dignitate abdicat Robertus Abbas. *Auctar. Aquic.*

In eius locū ſufficitur Aluiſus. *Auctar Aquic. Ioan. Iper.*

Sub quo magnus collectus eſt fructus ſpiritualis. *Ioan. Iper.*

Verùm inter Anglum Francúmque exorto repentè bello, negati ab Anglo trecentarum argenti ſelibrarum tributi laceſſitus iniuria Robertus, è toto Flandriæ
C Comitatu inſignes legit copias, iuítque Regi Francorum ſuppetias in Galliam. Pugnatum eſt ad Giſortium ferociter in Normannia. Inde victor Francus Meldorum fines penetrauit. At hîc erumpentes vrbe ſua Meldos ſuſtinens, & retrò pellere laborans, Robertus ab equo grauiter vulnerato in ponte pro porta excutitur, & proteritur; dein tertio die animam reddit. Hunc in modum eo ſublato, qui tanto fuerat in Oriente Chriſtianorum hoſtibus terrori: filius eius Balduinus cognomento Securis, vel Securicula, paternum adit imperium, ſupra ætatem magno iuuenis conſilio, & mira præditus animi fortitudine corporiſque. Primum illi ſtudium fuit latrocinia comprimere, quæ per abſentiam patris inualuerant. Nullúſque ardentiùs ad retundẽdam nobilium inſolẽtiam incubuit, qui plebem vel ſuperbè contemnebant, vel rapinis cædibúſque infeſtabant licentiùs. Ergò vel ſecurim ſemper geſtando, ciendi metus cauſa, vel illorum pleroſque grauibus ſuppliciis afficiendo, ſcelera breui per Flandriam abſterſit. Secundus ab initio magiſtratu menſis primum eius facinus aduerſus raptores exhibuit. Contemnebatur ab nobilibus ætas eius, quaſi parũ idonea reis perſequendis, quòd vix adoleſcentiam exuiſſet. Deprehendit interim
D quẽdam equeſtri torque donatum (Præfecti apud Orſcampum quidam filium fuiſſe aſſerunt) binos mulieri boues eripuiſſe. Igitur ſibi ab fœmina monſtratum eouſque perſequitur, donec ei manus iniiciat. Captum vinctúmque Brugas pertrahit. illic orantibus cunctis, ne talem virum è patibulo ſuſpenderet, aut erutis oculis luce priuaret; neutrum ſe facturum ſpopondit. ſed mox ſuccenſo in fori area lebete, ocreatum; accinctúmque gladio, in bullientem iuſſit laticem protrudi. Tam horribili tamen ſupplicio nondum fracta fuit multorum latrocinandi libido. Itaque cùm Gandaui ageret, erepta eſt cuidam in agris fœminæ bucula. Illa mœrens ac euigilans in vrbem ad Comitem confeſtim aduolat, dum is ad templum veſperas auditurus progreditur, de pecore ablato cum lachrymis interpellat. Statim à veſperis curaturum ſe Comes promittit, vt buculam recipiat. & cùm ea ſubiiceret, vereri ſe plurimùm, ne id negotium aliis ſuperuenientibus ipſi excideret, pallium ipſi dat ſuum. Decan-

Aduerſus Anglum vires iungit Comes Robertus.

Ad Meldenſem vrbem læditur, & paullò pòſt moritur. *Sigeb. in exemp. MS. Lipſ. Andr. Marti. l. 3. Iacob. Meier. l. 4.*

BALDVINVS SECVRIS poſt eum Flãdris imperat.

Cuius hîc aliquæ memorantur laudes à ſtudio iuſtitiæ, quo tandem Flandriæ quietem attulit. *Herim. auctor ipſi contemporan. in Chron. Martin. Ioan. Iper. in Chron. Iac. Meier. l. 4. Marchant.*

 tatis

tatis ſubinde veſperis, è templo diſcedenti multa ingerunt nobiles negotia. Verùm is graui iureiurando ſeſe obligat, nihil ſe priùs auditurum, curaturúmue, quàm ploranti bos mulieri reſtituatur, & in ſontem animaduertat. Paucis diebus elapſis è ſarcina cuiuſdam inſtitoris Torhoultum ad nundinas euntis quidpiam aliquot viri nobiles rapuere. Ad eius criminis nuntium exiliit confeſtim Balduinus; eóſque aſſecutus, in ædes proximas coniecit. Adſunt extemplò quidam eorum amici, orantque Comitem ſuppliciter, ne propter eà fauces eis reſtibus frangat. Sed is in ſpeciem annuens, cùm pecuniæ multum pollicerentur, viríſque aliquot ſeptus, domum eam ingreditur, ibi per eum nouem è trabe ſuſpendi iubet, cui vitæ ſpem fecerat. Et hunc deinde poſtquam pendentem è tabulato laqueum collo ſuo aptauerat, propulſo pede ſcabello, cui rectus is inſiſtebat, ſimili exitu caſtigat. Igitur iniecto tandem per hæc ſupplicia multorum animis terrore, omnéſque locos diligenter obeunte Balduino, vt cauſas ad ſe delatas perpenderet, & grauibus pœnis in ſcelerum reos animaduerteret; tanta quiete frui cœpit Flandria, vt vix vllus reperiretur, qui vel gladium in alios ſtringeret, vel relicta in viis aurea vaſa tolleret. A B

Baldericus Nouiom. & Tornac. Epiſcopus obit. *Eius epitaph. Herim. Chron.* Tornacenſes ſpem capiunt habendi peculiaris Epiſcopi: & quam ob cauſam. *Heriman. in Chron. Martin.*

AN. MCXII.

Currente anno poſt milleſimum & centeſimum duodecimo, naturæ debitum perſoluit Baldericus Nouiomenſis & Tornacenſis Epiſcopus morbo ſublatus Taruannæ. vltimum ei officium exhibuit Ioannes Morinenſis Pontifex, corpus eius intra templi maximi chorum terræ mandando. Data ſpes eo tempore Tornacenſibus peculiarem ſibi Epiſcopum obtinendi, quem olim Vrbanus Pontifex Romanorum eius nominis Secundus concedere ſtatuerat; ad eúmque legendum nuper ipſos Paſchalis ſupremum Eccleſiæ caput erexerat. Dum enim viueret Baldericus, ob factum aliquod animo grauiter commoto in Tornacenſes exarſit, iiſque non auditis diuinum apud eos interdixit officium. Pupugit ea res admodum Tornacenſes Canonicos, ac præſertim ipſorum Præpoſitum Gontherum, hominem opibus potentem. Is ergo cœtu Canonicorum coacto, ad Pontificem Maximum de facinore Balderici referendum fremuit. & mox eius impulſu miſſi Romam è Canonicis duo ſunt eam queſtum vehementer iniuriam. Hi à Paſchale perhumaniter accepti, auditíque prolixè. Ergo in Baldericum acriter incenſus Pontifex litteras ſcripſit Tornacum, quibus Canonicorum Collegio mandabat, vt quamprimum legendo ſibi Epiſcopo peculiari ſacra indicerent Comitia. Alia Remenſem Archiepiſcopum Radulfum epiſtola ſtimulauit, vt ſuam Tornacenſibus operam commodaret, & quem ipſi dixiſſent Epiſcopum, ſacro tingeret oleo. Dum ii domum legati ab Italia repetunt, è viuis apud Morinos excedit Baldericus. C

Verùm Nouiomẽſes eos præuenêre, ac Epiſcopum ipſis incõſultis LAMBERTVM legêre. *Herim. Chron.*

Igitur Nouiomenſes eius morte cognita ſiniſtrum aliquid rati ab legatis Tornacenſibus deferri, nouum ſibi Antiſtitem creare maturant, qui vtriuſque regimen Eccleſiæ capeſſat. Is Lambertus fuit, Tornacenſis Archidiaconus, multa præditus opulentia, víque maxima fultus amicorum, idoneis omnino rebus ad obruendos eorum conatus, qui ſeſe opponerent. Nouiomi agebat, dum in eum collata ſunt ſuffragia. Ergo Tornacenſibus ſibi conciliandis inde viam tendit Cortracum. Hîc certo die capita Eccleſiarum, Abbatéſque totius Tornacenſis Epiſcopatus adeſſe iubet. eo in Conuentu animos omnium ſibi ſtudet demereri, vt Nouiomenſium votis ſubſcribant. Qui refragaretur, præter Segardum S. Martini Tornacenſis Præſulem, nullus ibi repertus. D

Huic Segardo duce in conuẽtu Cortraci obrogatur. *Idem Heriman.*

Sed hic vnus tanta valuit auctoritate, cùm libere dixiſſet, Tornaci in templo ſanctiſsimæ Virginis, non Cortraci, ad legendum Cleri calculis Epiſcopum habenda Comitia, vt pleroſque à Lamberto auerterit. Paucorum dierum interiecto ſpatio adſunt ii Canonici, quos Roma Paſchalis lectiſsimos, & ſacro diplomate, quo faceret Tornacenſibus proprium ſibi Epiſcopum nuncupandi poteſtatem, donatos remiſerat.

Et poſtquam Roma legati redierũt, Tornacenſes Heribertum ſibi eligunt. *Idem Heriman.*

Tunc igitur ex Segardi ſententia conuocatis in templum D. Virginis Eccleſiaſticis omnibus, Paſchalis litteræ leguntur publicè: & mox omnium votis in Epiſcopum eligitur Herbertus Taruannenſis Archidiaconus. Qui poſcant eum ſibi concedi, ad Ioannem Morinenſium Pontificem aliqui mittuntur. Oſtenſo hi diplomate Pontificio, id quod volebant ab eo iamdiu ad diuiſionem Epiſcopatuum inclinante, impetrant.

Cui tamen Radulphus Rem. Archie-

Verùm his lætis ſucceſſibus grauis iniecta eſt ſecuris ab Radulfo Remenſium Archiepiſcopo. Iam enim

ipſum

A ipſum auro corruperat Lambertus, eiúſque artibus Franciæ Rex Ludouicus pecunia quoque illectus, Tornacenſium conatibus obſiſtere ferebatur. Et miſſi mox Romam fuerant Aurelianenſis & Pariſienſis Epiſcopi, auertendo ab Tornacenſibus Maximi Pontificis animo. Itaque cùm premeretur Radulfus, vt Herbertum ſolitis cæremonijs Epiſcopum conſecraret: neque hunc, neque Lambertum, ab ſe priùs Pontificia liniendos vnctione reſpondit, quam Epiſcopi Romam legati mandata Paſchalis afferrent. Impetratum intereà per hos in vrbe fuit ab Romano Pontifice, vt hæc omnis controuerſia per Archiepiſcopum Remenſem dirimeretur, à quo iam acceperat ea diuiſione dignitatem Epiſcopalem redditum iri viliorem; neque ſufficientes Nouiomenſi Epiſcopo ad tuendam ſui gradus perſonam redditus ſuppetere, ſi abiungantur Tornacenſis Eccleſiæ bona. Vix igitur in Franciam regreſſi, Paſchalis epiſtolam legati Radulfo tradidêre, cùm is ſubditos ſibi Epiſcopos aduocat Remos, ac diem ſtatuit, quo Lambertum Pontificijs decoribus ornet. Placuit Regi Ludouico eum Remis Conuentum celebrare. Sed priuſquam illic aliquid ſtatueretur, in hunc Epiſcopos modum allocutus eſt, vti quàm maximè animaduerterent, ne quid Eccleſia detrimenti pateretur. eò magnopere animos conuerterent, quod plus honoris Deo conciliaret, plus afferret ponderis ad ſalutem mortalium. Si maior vtilitas ex diœceſeon partitione ſperetur, nihil ſe contrà moliturum; quandoquidem neque diuinæ voluntati, neque bono animorum aduerſari cuperet. nunquam ſe admiſſurum quidpiam, vnde quiſquam improbo facto ſuo tegumentum obtendat. Ad ea Ioannes Morinenſium Epiſcopus vltrò cùm ſurgeret, paucis Regem affatus, ab crimine prorſus alienum fore aſſeruit, ſi quid Epiſcopi ſecus fecerint, quàm Dei voluntas, Eccleſiæque vtilitas poſtulet. dein Patres circùm ſedentes aggreſſus, quid facto eſſet opus, vt admodum ipſi expenderent, ſtimulauit. Haud enim ea nimis feſtinanda, quæ minùs, quàm decuit, agitata, incommodi poſteà & damni plurimum afferunt. Nihil tamen ad id penſi habuit Radulfus quod dicebatur: ſtatimque Lambertum aris admotum infulis decorauit, ac vtriuſque diœceſeos Præſulem eſſe iuſſit. Subijt tunc nonnullos admiratio, qui plus pecunia, quàm ſuffraganeorum Epiſcoporum numerus auctior Radulfi animum perculerit: quandoquidem & Pontificis Maximi, & Regis voluntate eam partitionem facere liceret. Vſſitque hoc factum vehementer Præpoſitum Tornacenſem Gontherum, eóque tandem impulit, vt tractis in ſocietatem itineris D. Martini Abbate Segardo, aliiſque nonnullis, Herbertum Romam ad Paſchalem duceret. Verùm quamuis per Lotharingiam vitandis vel indicijs, vel inſidijs Francorum iter caperet: eius tamen profectionis gnarus fuit Lambertus. Hic itaque multis auri ponderibus onerans ſuos, ad eundem Pontificem adijt. Fruſtrà enim ſeſe conſecratum arbitrabatur, ſi Paſchalis Herbertum ſacris vngeret ritibus ac verbis. Acta vtriuſque cauſa Romæ. impenſus initio fauor Herberto, cùm ingereretur ardentiùs, rarò Nouiomenſes Epiſcopos Tornacenſium vrbem, Flandriæque fines Tornacenſi diœceſi obnoxios coluiſſe; ac per eam abſentiam plurimos ibi mortales ſpiritualibus animæ bonis, haud ſine ſalutis periculo, deſtitutos fuiſſe multis admodum annorum curriculis. At plus poſteà ponderis apud quoſdam fecit Lamberti pecunia, vt Pontificem Maximum ei conciliarent. Et hunc non parum adiuuit Iuonis Carnotenſium Epiſcopi ad Paſchalem epiſtola, ne vtraque diœceſis diuelleretur, certantis maximè. Igitur tandem pro Lamberto ab Summo Pontifice pronuntiatum fuit; indictúmque Tornacenſibus, vt eum pro ſuo colerent Epiſcopo. Accepit etiam à Paſchale mandata Radulfus, vt omnes Tornacenſis Epiſcopatus Eccleſias Lamberto ſubijceret. Verùm hic ardentiùs, quàm par fuit, abutitur ea poteſtate. Niſi enim Romani Pontificis voluntati pareant Tornacenſes, tota in vrbe Clericis & Religioſis omnibus ſacra interdictum iri minatur. Parum tamen hic apud eos obtinuit. Et paſſim à potentioribus tam Pontificis Maximi, quàm ipſius voluntati obrogatum eſt. Cúmque Lambertus è Francia veniſſet, vt ſolita Tornacenſem vrbem pompa primùm iniret: ne multi obuiam procederent, quorundam primorum artibus campano æri detractæ ſunt linguæ, ac nullo prope honore is ad templum & Epiſcopale palatium dedu-

(Margin letters: B, C, D.)

piſcop. & alij ſe opponunt.
Idem Herman.

Cùm igitur ei Paſchalis cõtrouerſiam commiſiſſet, pro Lãberti cõſecratione conuentum habet Remis.
Idem Herman.

Ibi quid dixerit Rex Ludouicus, quid Ioannes Morinenſis Epiſcopus de diuiſione Epiſcopatuum.
Idem auctor.

His tamẽ non obſtantibus Radulfus Lãbertũ vtriuſque Eccleſiæ vnxit Epiſcopum.
Hermannus.

Ducitur ideò ad Põt. Max. Herbertus.

Eodem it Lambertus.

Vtriuſq; cauſa ventilata:

Epiſt. Iuon. 238.
pro Lãberto decreuit Paſchalis.

Herman. in Chron.

Quia tamen ille & Radulfus in Tornacenſes grauibus egere:

Tornacenſes nullo ipſum Epiſcopum honore proſequuntur:

Digitized by Google

A

& cōtra eum Gontherus Præpoſitus Romã iterum profectus eſt. *Idem auctor.* Radulphus reprehēditur. *Epiſt. Paſchalis.* Tornacenſes, vt Lamberto pareant inducuntur.

ctus eſt. Incanduit ipſe adhæc vehementer: mòxque tumens iracundia portis vrbis exceſſit, ac omnes Canonicis Tornacenſibus obnoxias per Flandriam Eccleſias inuaſit, ac diripuit. Vetitus etiam eſt ab Remenſi Archiepiſcopo per omnia templa Tornaci ſacrorum vſus. Ægerrimè hæc omnia tolerabat Gontherus Eccleſiæ Tornacenſis Præpoſitus: ideóque ſecundùm Romam verſus iter arripuit. Poſtquam illic Paſchalem de rebus ab Radulfo & Lamberto perpetratis palàm docuit, binas ab eo litteras impetrauit. Harum vnis grauiter Radulfus ob interdicta Tornaci ſacra reprehenſus eſt, eiúſque ſanctioni vis adempta. Tornacenſes alteris admodum deliniti, vt tantiſper Lamberto ſubeſſent modeſtè, donec eo vita functo aliud ſtatueretur. Et ne quid ipſis in poſterum ab Lamberto noceretur, eorum Paſchalis patrocinium ſuſcepit. Igitur cùm receptis Pontificis Maximi litteris amicè per epiſtolam monuiſſet Remenſis Archiepiſcopus, ne quid aduerſus Lambertum occiperent grauius, pacem arripuere Tornacenſes.

AN. 1115 B

Ioannes Morinenſis rupto ponte periculũ vitæ adit, at diuinitus præſeruatur. *Ioa. 1. de Collemed. in vita eius.*

Dum ita ſe res habent Tornaci, propiùs à præſentiſſimo diſcrimine mortis abfuit Ioannes Morinorum Epiſcopus. Merchemiam ipſe venerat, nobilem Teutonicę Flandriæ vicum. Ibi ab loci regulo perhonorificè ſuſceptus, plurimos incolarum modò in æde, modò ad veſtibulum eius ſacro chriſmate in Chriſtianos milites vnxerat manè. ſtatuerat inde cœmeterium bonis verbis, & ſolitis cæremonijs ad ſepelienda fidelium corpora expiare. Igitur primo feſſus labore, in arcem, vbi noctu quietem ceperat, conſcendit veſtimenta mutaturus. Ad eam pons altus longúſque ducebat è ſublicis conſtructus. ei ſuberat foſſa tricenos pedes, vt minimùm, profunda. Dum itaque id, quod intenderat, facturus Pontifex per eum pontem rurſus deſcendit, paullùm illic ſubſiſtit, multa circum turba hominum ſtipante. Ibi repèns tota pontis machina diſſoluitur, vnóque ſecum caſu Ioannem & multitudinem inuoluit, & in foſſam profundè præcipitat, tanta pulueris nube ſimul exorta, vt ruentium corpora oculis etiam proximè ſpectantium eriperentur. Dum ad fragorem eius præcipitis ruinæ è vicinia multi aduolant: ingens illico facta eſt omnium comploratio; quòd Epiſcopum alióſque caſu obrutos arbitrarentur. Verùm vbi paullum C ſubſedit ea pulueris nebula, en Ioannes hilari vultu, & illæſo corpore ſubleuat ſeſe, ac cum eo cuncti ſaluis corporum membris è pontis fragminibus ſeſe expediunt, quos idem caſus obruerat. Non latebat Pontificem eam ruinam ab monſtro quodam infernali profectam: ſed in ipſo caſu Numen precatus, ſibi ſuíſque ſoſpitatem impetrauerat. Cùm igitur è foſſa integer emerſiſſet, è veſtigio ad luſtrationem cœmeterij ſeſe contulit.

Lambertus Atrebatenſis Epiſcop. moritur. *Eius epitaph. Tabula Atreb. Gaz. Locr.* Ei ſuccedit Robertus. *Tabula Eccleſ. Atrebat. Gaz. Locr.* Martianenſe monaſterium peſſũdat Fulcardus Abbas: & ad reprehēſionem Epiſcopi pedum abijcit. *Lib. 1. mirac. S. Rictrud. cap. 1. & ſeqq.*

Sed eodem anno vitam cum morte mutauit Lambertus Atrebatium Epiſcopus, qui ſemper Ioannem chariſſimum habuerat, quémque priùs inter Canonicos Inſulenſes Cantorem fuiſſe memorauimus. Multa præclarè geſta non paruam ei famam ſanctitatis aſperſerant: exſtátque Atrebati celebris eius in D. Virginis æde memoria. Quem tertium is legerat Archidiaconum, Robertus infulis eius Eccleſiæ donatus eſt. Erat eo tempore miſeranda Martianis in monaſterio rerum facies, propter ſolutos Fulcardi Antiſtitis eius mores. iámque Monachi partim religionem cum veſtibus exuerant, partim habitu retento neque diſciplinæ monaſticæ, neque votis obſequebantur. Igitur Robertus ſacrum adeptus Atrebatenſis D Epiſcopatus magiſtratum, his cognitis, Fulcardum grauiter increpuit; vtque ad virtutem & familiæ curam animum conuerteret, verbis admodum ſtimulauit. Verùm vt erat animi peruicacis & tumidi Fulcardus, in pectus altiſſimè Roberti verba demiſit; & pòſt aliquot dies eodem rurſus probris inceſſente, ad pedes ipſius pedum abiecit, iracundia magis æſtuans, quàm ſcelerum ductus pœnitudine. Vt igitur è Monachis aliquos in cœtum reuocaret Pontifex, ijſque nouum Præſulem daret, vehementer laborauit. Sed ecce repèns Fulcardum magna cupido repetendæ virgæ paſtoralis incendit; vtque rurſus imperium Martianis obtineat, in varias abripit curas. Modò Flandriæ Comitem adit; modò primores eiuſdem regionis muneribus & promiſſis onerat. Vbi tamen ex voto nihil ſuccedere animaduertit, in Robertum machinas intendit, eúmque viuis ſubtrahere molitur. Verùm his laboribus fruſtra ſuſceptis, & Robertum aduerſus inſidias protegente diuino Numine; qua-

tuor

Digitized by Google

A tuor è Martianenſibus Religioſis Aquicinctum venere, ibique huius monaſterij Priorem Amandum nomine, multa virum virtute fulgidum, Antiſtitem ſibi legerunt. Quod hi fecerant, Epiſcopo ratum fuit: iſque omnem adhibuit operam, vt Amandus, qui plurimum electioni obnitebatur, inopiámque virtutum & conſiliorum prætexebat, humeros oneri ſubijceret. Quia tamen Fulcardus quorumdam viribus fretus Martianas inſidebat, indeque grauia minabatur: Aquicincti cum ſuis tantiſper Amandus ſeſe continuit.

Hæc dum fiunt partim Aquicincti, partim Martianis: pugnat ſecum vehementer Goſuinus intra muros Duacẽſes; dum hinc ad ſtadium Religionis in Aquicinctenſi monaſterio decurrendum vocari ſentit ſe diuinitus; illinc ſtrictiſſimis ſæculi nexibus animum retineri percipit. Natus is fuerat Duaci loco ſatis honeſto, & copioſis ſimul ac piis parentibus. Pueritiam ſic exercuerat, vt paternis ac maternis moribus inſtructus, præclarum coætaneis modeſtiæ, pietatis, obedientiæ ſpeculum eſſet. Poſtquam litteris imbuendus intra patriam vrbem magiſtro à patre eſt traditus: quàm B inſigni polleret ingenio, quanto teneretur deſiderio proficiendi, ſatis oſtendit: cùm inde cuncta facillimè ſepiret memoria, nihilque intellectus eius lumini eſſet imperuium: hinc ea, quæ de mandatis diuinis audiuerat, pro ætatula conaretur ardenter exequi. His parentes animaduerſis, tinctum iam abundè poëticis & oratoriis facultatibus Pariſios miſere, vt philoſophis operam daret primùm, ac deinde dialecticis ſubtilitatibus munitus, altiorum ſtudiorum ſeſe profeſſoribus expoliendum ſubmitteret. Vbi pluſculum temporis aures doctiſſimis hominibus præbendo philoſophicis quæſtionibus impendit: eum denique fructum è ſtudiis collegit; vt non modò Petrum Abailardum in S. Genouefæ clauſtro ſuos nouis ac periculoſis opinionibus diſcipulos in errorum præcipitia facundè ac ſubdolè rapientem, breui neruoſáque diſputatione in ſummas redegerit anguſtias, & victas manus dantem plurimo pudore ſuffuderit; verùm etiam in ea celeberrima Vniuerſitate ludum publicè aperuerit, ac plurimos ibi iuuenes cùm placitis Philoſophorum excoluerit, tum præclaris C ad mores benè componendos inſtruxerit præceptis exemplíſque. E Francia cùm patriam repetiuiſſet, inter Diui Amati Canonicos aſcitus, nihil priſtinæ pietatis remiſit, nihil opitulandi aliis ſtudij. Rurſus in exedram incluſit ſe, vt in iuuenum animos eius, quàm copioſè hauſerat, ſapientiæ dulcedinem infunderet, multíſque ad cælitum ſedes viam ſterneret, de virtutis cultu præmiíſque inſertis appoſitæ ſermonibus. Et iam tum quandam in animo ſentiebat excitari mundanarum rerum nauſeam, ac vehementer impelli ſeſe diuinitus, vt calcato ſæculi faſtu in aliquo tandem monaſterio reliquum vitæ aſperiùs ac religioſiùs duceret. Ab hoc inſtituto qui reuocaret, domi nullus erat, vtroque ſubducto è viuis parente; cùm frater eius natu minor Bernardus ſimili teneretur virtutis ſtudio. Accendebant hunc ardorem in dies acriùs ſacrorum hominum, qui Duacum ex Aquicinctino cœnobio negotia procurandi gratia frequentabant, modeſtia, ſobrietas, verecundia, pij ſermones, charitas. Nunquam enim cum iis, quod ſæpè tamen faciebat, congrediebatur familiari colloquio, quin domum rediret cum maiori opum, ac ſæculi voluptatum tædio, maD ioréſque diuini amoris flammas aleret. Vbi verò denique Aquicinctum ſeſe contulit, & in Aluiſi Archimandritæ familiaritatem inſinuauit profundiùs, nihil propiùs abeſſe videbatur, quàm vt confeſtim abruptis cupiditatum compedibus, & diſciſſis exterarum rerum nexibus, in religioſam ſanctámque familiam lætus ac liber euolaret. Cùm enim doctiſſimus pariter, & feruentiſſimus hic Antiſtes multa de caducis ſæculi rebus, de fugacibus corporis voluptatibus, de præſentiſſimis & grauiſſimis mundi periculis, de fallaci hominum opibus inhiantium amicitia diſſereret: adeò viſus eſt horum omnium metu concuti, vt ab iis celeri ſe in tutum fuga ſubtracturus crederetur. Iniectum quoque maximum ei ſtudiorum fuit faſtidium, poſtquam idem pius pater magnum à ſcientia & ſapientia diſcrimen animis ingruere docuit; ne vano inflati tumore tranſuerſim rapiantur, vbi præſertim ſecunda laudum murmura efferunt. Erumpebant etiam ex ore vultúque ardentia cæli ac rerum diuinarum deſideria; cùm iucundiſſimos & calidiſſimos de Deo, déque cæleſtibus voluptatibus

B. Goſuinus ad religionẽ vocatus grauiter ſecum pugnat.
Alexander in eius vita, & Anonymus quidam.
Vbi fuerit is ortus.
Quã pueritiã exegerit.
Quantum iuuenis in ſtudijs philoſophicis profecerit.
Petrum Abailardum conuicit.
Pariſijs Philoſophiam docuit.
Apud S. Amatũ Canonicus Duaci ludũ aperuit.
A Deo ad vitam religioſã impellitur.
Eam nutrit vocationem Aquicinctinorum Religioſorũ conſortio.
Et vt ſæculũ deſerat, à Præſule Aluiſo incitatur.

Verùm ſenſim vocationis obliuiſcitur, & de Pariſijs repetendis agitat.

ſermones Aluiſus haberet. Vbi tamen actis Abbati gratijs Duacum ſeſe Goſuinus
retulit, in eum paullò pòſt tarditatis & teporis impegit ſcopulum, in quem frequen- A
ter poſt conceptam Chriſto famulandi voluntatem iuuenes illiduntur grauiſſimè.
Inter ſtudia ſcilicet ac ſociorum congreſſus & colloquia omnis ille propè ſpiritus
exſtinctus eſt, quem ſuo ad capeſſendum religioſum inſtitutum animo ſenſerat diui-
nitus immitti: ſeu vis ea veteris fuerit conſuetudinis, qua totus ad hauriendam è li-
bris doctrinam ardentiſſimè ferebatur; ſeu Deus ad breue tempus illum propoſiti
voluerit obliuiſci; vt acrioribus deinde flammis incitatus id, quod per impruden-
tiam differebat, vehementer ac conſtanter arriperet. Erat ei par ætate, ſtudiorum-
que cupidine Haymericus inter Clericos Duacenſes adſcriptus: quem adeò ſynce-
ra charitate complectebatur, vt quaſi fratrem coleret. Cum eo à pueritia creuerat,
cum eo litterarium ſemper ludum frequentauerat. Igitur iniecta de repetendis ab
eo in Pariſienſi Vniuerſitate ſtudijs mentione, haud difficulter illuc tractus eſt Go-
ſuinus, vt ipſi ſe ſocium adiungeret. Et iam dictus profectioni dies erat. Id Deo mini-

Huius propoſiti ſocio vita defuncto, rurſus ad inſtitutũ religioſum accenditur.

mè placuiſſe conſilium, aduerſus poſt dies paucos docuit euentus. Etenim Hayme- B
ricus in grauem ſubitò ægritudinem incidit, intráque breue tempus ea conſumptus
è viuorum numero ſubducitur. Ibi Goſuinum ingens mœror adeò perculit, vt in-
terdiu noctúque in lachrymas totus diffflueret; ac ſui gradus, & decori oblitus, expo-
ſitum ad ſepulturam corpus cum magno gemitu complecteretur, & in has flebiles,
quibus dolorem ſuum teſtaretur, voces palàm erumperet: *Haymerice, ſic igitur Pari-
ſios proficiſci ſtatuimus? Enimuero ſi mecum veneris, illuc abibo; ſin hîc manſeris, haudqua-
quam in iter me dedero.* Et pergebat plura cum luctu verba effundere, cùm grauiter of-
fenſis ideò Canonicis, quidam eum manibus corripientes confeſtim extra chorum

Aquicinctum rurſus petit.

detulere. Poſtquam paullùm ad ſe redijt, ac vitæ breuitatem, infidámque amicorum
ſocietatem expendit: rurſum animo faces inijci ſenſit, quibus ad capeſſenda religio-
nis inſtituta longè magis, quàm priùs, inardeſceret. Et impulit ipſum ea vis Aqui-
cinctum denuo, vt ſapientibus Aluiſi colloquijs ac monitis has pectoris flammas

Quæ tunc Aluiſus eum docuerit.

nutriret. Non defuit ſuo muneri Aluiſus. Ac nunc, veluti ferrum faciliùs tundi, & C
in varias deduci formas cernimus, cùm igne duritiam exuit; ita dum diuino fer-
uet ardore, ſubigendum eſſe animum ſtudio virtutis docuit; & non in longum dif-
ferenda ſubeundæ Chriſti ſeruitutis propoſita, quæ temporis diuturnitate potiùs
languere ſolent, quàm roborari, aſſeruit. Nunc Spiritui ſancto tarda diſplicere mo-
limina oſtendit, vt quem ignis diſpoſitam materiam celeriter corripientis natura
delectat. Ad extremum glutinis inſtar eſſe monſtrauit corporis voluptates, prauaſ-
que conſuetudines: quòd ſicuti glutine coniuncta perfacile eſt diſſoluere, dum il-
lud recens adhuc, molléque eſt; contrà, in caſſum ferè nitaris, ſi poſtquam indurue-
rit, eo coalita disiungere labores: ita prorſus quæ carnem iucundè afficiunt, & ma-
lo animum vſu conſtringunt, initio facilè diſcutias; vbi vires diuturnitate contraxe-

Futurum ſe breui Monachum Aquicinctinum promittit.

rint, fruſtrà impugnaueris. Hæc cùm attentiùs exciperet Goſuinus, ſeſe non potuit
cohibere, quin illico mentem diuinæ voluntati ſubmitteret, ac ſanctè polliceretur,
vbi res domeſticas compoſuiſſet; in Aquicinctino ſe monaſterio quod ſupereſſet
ætatis religioſæ traditurum diſciplinæ. His lætatus promiſſis, Aluiſus domum iuue- D

Duacum reuerſus tepeſcit denuò.

nem ire permiſit, & curandæ familiæ tantiſper operam dare, donec omnibus nego-
tijs expeditis, ad ſumendum religionis habitum reuerteretur. Verùm vix Duacum
Goſuinus ſeſe retulerat, cùm rurſus eum vanæ res & fallaces cupiditates irretiunt:
amórque ſtudiorum per boni monitoris abſentiam procul à propoſito, & pollicitis
auertit. Et omnino præceps illuc iuiſſet, quò varia diſcendi ardor, & veteris dulcedo
libertatis ac conſuetudinis trahebat: niſi datæ fidei recordatio, & incurrendi metus
diſcriminis graues inieciſſent frenos animo. Erat tunc domi frater eius Bernardus,

Vocationem & promiſſum fratri aperit.

quem ipſe propter ſtudiorum ac virtutis cultum inſigni amore proſequebatur, cui-
que propter maturos animi ſenſus & prudentiam fidebat plurimùm. Huic ergo flu-
ctuantis æſtus pectoris cùm aperuiſſet, nonnihil etiam ab eo ſubſidij & conſilij fla-
gitauit, quo ſe faciliùs ac breuiùs è mundi ſyrtibus expediret, ac in tutum ſe portum
reciperet. Nihil accidere Bernardo poterat iucundius, quàm de ſuſcipienda religio-

nis

Digitized by Google

A nis diſciplina fraternum propoſitum: ideóque maximè id inſtitutum laudauit, & multis docuit rationibus, nullas ipſi moras eſſe nectendas, vt boni tantum conſequatur, quantum in religioſis tegitur familiis. Alacri ſolùm animo eſſet. non defuturas à cælo vires, quibus & mundum ſuppeditet, ac ſeſe cum inſigni fructu inter Monachos ſubigat, vbi ſe Chriſti voluntati ſubmiſerit. Et ſi ſocium in capeſſendo tam præclaro vitæ genere deſideraret, non eſſe procul quærendum. ſeſe namque paratum in idem congredi monaſterium, eamdémque religionis diſciplinam capeſſere. Magnam Goſuino ea Bernardi oratio voluptatem peperit, quòd fraternam ſocietatem, vel propter morum ſimilitudinem, vel propter eiuſdem boni participationem, optaret maximè. Ergo iam cum eo & frequentiùs & iucundiùs de religionis vtilitate, de fructibus virtutum, de cæleſtium rerum ſuauitate ſermones habere. his eum ſéque ad æterni Numinis amorem in animis augendum accendere. Euenit interim, vt in Azzonis Eccleſiæ Amatenſis Canonici manus liber inciderit, quem Grammaticus quidam nuper in opera Priſciani commentatus B ſcripſerat; iſque de huius præſtantia nonnihil Goſuino ſuggeſſerit. Exarſit illico iuuenis eius videndi, ac poſtquam aliquid legiſſet, exſcribendi deſiderio: ac munus celeriter exarandi calamo fratri mandauit. Suſcepit quidem Bernardus hanc ſcribendi prouinciam, ne quem Goſuinus mœrorem caperet: vbi tamen multum temporis ea ſcriptione vidit abſumi, ac nonnihil fraternum ardorem erga res diuinas, & religionis ſtudium remitti, commodam nactus occaſionem, his cum verbis aggreſſus eſt. *Itáne, mi frater, quàm maximè pugnantia iungere contendis, vt mundo nuntium remittere labores, vnáque vanis rebus ſtudium impendas? Non parua, ſed magna; non ſutilia, ſed ſolida ſecteris neceſſe eſt, ſi diuino te mancipare ſeruitio deſideres. Depreſſa mens, continentiæ nitor, patientiæ obfirmatio ad religioſam vitam anhelanti comparanda. Quis hæc è verboſis Grammaticorum commentationibus haurienda exiſtimet; vbi de ſolis vocibus, ac ſermonis elegantia diſputatur; de virtutum excellentia, déque cultu animorum iuge prorſus eſt ſilentium? Equidem fruſtrà feceris, niſi rationes domandi corporis mentiſque, niſi* C *artem de ſatanæ conatibus & impugnationibus victoriam reportandi, è veris & ſapientibus morum magiſtris accipias; hiſque inſtructus in arenam prodeas, ac viriliter prælieris. Non quiete cælum acquiritur. hoc violentia & machinis oppugnandum. ſubacto ſubmiſſoque animo, & vera cordis pœnitudine aditum eius facilè ruperis. Quid ijs te ſtudijs applicas, quæ ſpiritus opprimunt vires, Dei timorem procul exigunt, hoſti robur ſuppeditant? Ad ea potiùs incumbendum, quæ virtutum cultui congruunt. Parum ſcilicet ad ſalutem animæ conſequendam proderit, ſi terſi ſermonis elegantiam ſis aſſecutus, nullis interim rectè vitam inſtituendi regulis obſequare. Etſi periti nomen obtineat, qui concinnam texit orationem; an non tamen is perpetuùm periturus, ſi vitam flagitijs coopertus agitet? Teneat ſanè latini clauē ſermonis Priſcianus: eidémne propterea creditus cælorum eſt aditus, vt quem velit, illuc admittat? Erras maximè mi frater, ſi tantum huic tribuas auctoritatis, vt eos Deo poſſit reconciliare, qui caſtra eius turpiter deſerunt. Vide, quid ſupremo Iudici reſpondeas, dum is non petet, an ſecundum leges Priſciani ſcripſeris aliquid, dixeríſue: at feriò & rigidè perſcrutabitur, an moribus Chriſtianis vitam tranſegeris.* Mouit admodum vehementer Goſuinum D hæc oratio. Igitur Bernardum extemplò ſtrictiſſimè complexus: *Eia, mi frater,* inquit, *eò nunc feramur, quò nos Deus ambos euocat. Minora hæc animis, quæ ſumus inter libros, mundíque vanitates hactenus ſectati. Vt maiora modò capeſſamus, id admonet inſtitutum, ad quod diuina nos incitat clementia. Agè pedicas omnes abrumpamus, & ignaris omnibus amicis & propinquis, Aquicinctum eamus, ibique nos in Monachorum conſortium, & Aluiſi diſciplinam alacres lætique tradamus.* Poſtquam ergo cunctis rebus occultè domi diſpoſitis tempus aduenit, quod profectioni Goſuinus præfixerat, is cum Bernardo ſub veſperum à cœna (dies erant æſtiui) per ſpeciem ambulationis Duaco diſceſſit, & cùm ad monaſterium perueniſſet, ibi cum magna Præſulis ac Religioſorum lætitia exceptus eſt. Quàm fuerit vtriuſque diuina vocatio, inde clariſſimum euadit, quòd intra breue tempus ad ſummos virtutum gradus pertigerint, ceteriſque ſuo fuerint exemplo prǽclarus ad perfectionem religioſam ſtimulus: vt non tam ipſi eſſent docendi, quàm alijs inſtruendis admouendi viderentur. His dum floret

Is eum hortatur, vt citò Aquicinctum adeat.

Ad religionē complectendam ſocium ſe offert.

Tardat tamē adhuc Goſuinus ob cuiuſdam Grāmatici librum.

Verùm ideò à Bernardo his verbis increpatur, & ad implendum propoſitum incitatur.

Ergo motus oratione fraterna Goſuinus cum Bernardo Aquicinctum adit.

Ibi ambo Monachi fiunt, & mirè proficiunt.

Digitized by Google

Interim Martianẽſes Monachi hærent Aquicinc̃ti. *Lib 2. mirac. S. Rictrud. c. 4.*

iuuenibus Aquicinctinum cœnobium, ibidem Martianẽſes Religioſi cum Amando, quem ſibi Antiſtitem legerant, opportunitatem exſpectant Martianas repetendi, ac ſuum reſtituendi phrontiſterium. Interim tum Goſuini & Bernardi, tum aliorum Monachorum præclaris fruuntur exemplis, & ad ſtudia virtutum, cõſtanter colenda retinendáque incitantur magnopere. A

Poſt biẽnium Fulcardus Martianas deſerit. *Ibidem.*

Biennium ſic exactum, donec Fulcardus, qui Martianas occupabat, omnia ſibi aduerſa conſpiciens; meliorem denique mentem induit Amando Martianenſe monaſterium cedendi. AN. 1117. At ne rurſus eum res obturbandi deſiderium inuaderet, placuit coram Archiepiſcopo Remenſi, & plurimis grauibus viris religionem profeſſis, eam abdicationem fieri. E poſſeſſionibus cœnobij datæ Fulcardo villæ duę, vt earum cenſu vitam honeſtè & commodè tranſigeret,

Illuc Robertus Atrebat. Epiſcop. proficiſcitur. *Ibidem.*

Robertus Atrebatium Epiſcopus Martianas pòſt paullò adueniens, vt priuſquam eò Monachi reuerterẽtur, cuncta loca viſitaret: tantam rerum penuriam ibidem nactus eſt, vt variam ſupellectilem illuc Aquicincto deferri oportuerit.

Eodem cum Monachis it Amandus. *Ibidem*

Et mox eodem Epiſcopo vocante, cum ſuis Amandus Religioſis intendit. Locum adeò vaſtum, & omnibus pænè rebus neceſſariis carentem, ingreſſum benignè Robertus excepit; B blandíſque verbis ad patientiam, & collocandam in Numinis prouidentia fiduciam erexit.

Et dein aliquot Religioſi Aquicinctenſes. *Ibidem.*

Qui partim domeſtica externáque negotia curarent, partim diuinis laudibus nauarent, & piis meditationibus, ex eiuſdem Pontificis ſententia Aquicincto plerique aduocati ſunt ſocij, vt Martianæ rurſus effloreſcerent.

Floret denuo Martianenſe monaſteriũ. *Ibidem.*

Et breui animaduerſa tum Præſulis Amandi, tum Monachorum religione, non pauci ad vitam intra huius monaſterij ſepta degendam inſignibus tracti ſunt virtutum exemplis. Viſúmque iſtorum ſtudiis cælum ſubſcribere, cùm fluentibus ſemper ex animi ſententia rèbus, affatim quoque internorum gaudiorum ſubminiſtrauit; nihilque deeſſe voluit, quod etiam corporum neceſſitatibus congrueret.

Ioannes Morinenſis Epiſcopus cum Nouiomenſi Inſulá venit. *Littera Balduini Comitis.*

Venit interim Inſulam Ioannes Morinenſium Epiſcopus, itemque Nouiomenſis & Tornacenſis Pontifex Lambertus, vt Comiti Balduino Securi, fierent auctores eius allodij Inſulenſium Canonicorum Eccleſiæ reſtituendi, quod olim huic à Balduino Inſulenſi donatum, & poſteà detractum per iniuriam, ſibi vendicauerat. C

Coram iis Eccleſiæ S. Petri allodiũ Securis reſtituit.

Id non procul Aquiſgrano ſitum erat Vals nomine, pars eorum quæ Balduinus Inſulenſis Præpoſito eius ſacri Collegij aſſignauerat. Non fuit difficile hanc rem Securi perſuadere. Cùm enim ipſe bonorum alienorum raptores acerrimè perſequeretur, & grauiſſimis comprimeret ſupplicijs, ſua etiam ſponte ad reddenda cuique ſua ferebatur. Igitur poſſeſſæ rei ſacræ magna ductus pœnitudine coram eis Pontificibus facinus ſuum amare defleuit, publicæque litteras conſcripſit, quibus & ſui doloris, & redditæ D. Petro poſſeſſionis fidem faceret.

Ioan. Iper. in Chronic. Iacob. Meier. l. 4.

Neque diu pòſt ab hoc Comite eiúſque matre Clementia idem Ioannes, & Lambertus Abbas Bertinicus impetrauere, vt noua Monachorum colonia è D. Bertini monaſterio Gandauum duceretur, eáque Blandinienſi cœnobio impoſita collapſam illic religionem Arnulpho moderante reſtitueret.

A D. Rictrude opem ſentiunt Martianenſes in bonis Eccleſiæ recuperandis. *Cod. ms. Martian. Abbat.*

Iiſdem ferè temporibus ſuum Martianenſibus cœnobitis patrocinium D. Rictrudis præbuit, ſeu quis eos infeſtaret; ſeu ſua ipſi repeterent. Quippe dolens Amandus eius loci Antiſtes multos cœnobio ſuo fundos partim ab Rogerio Inſulenſi Caſtellano detractos, partim ab aliis ereptos, Securim adiit. D Ei, quantum damni Martianæ paterentur tam iniqua rerum ſuarum amiſſione, cum lachrymis expoſuit. Pio Principi magnum mouit dolorem ea relatio; & mox in eos inquiri iuſſit, quos Amandus grauiter arceſſebat. Illis alienum nihil ſe poſſidere aſſerentibus, pleroſque ditionis ſuæ primores in conſultationem vocauit. decretum eſt communi ſententia, vt ea de regione, vbi præſertim agri, quos Rogerius vſurpauerat, iacebant, ſeniores aliquot viri legerentur, qui cum ſacro D. Rictrudis corpore ſolum obirent, & quidquid ij Martianenſibus adiudicaſſent, ipſis perpetuò tenendum tribueretur. Poſtquam ei rei dictus à Comite dies illuxit, ad locum qui maximè diſceptationem mouerat, Martianenſes Monachi S. Rictrudis corpus afferunt. ingens accurrit hominum multitudo de incolis accolíſque aliquot deliguntur arbitri. Sed iſti magno timore Caſtellani perculſi, vt procul à ſe iudicandi onus amoliantur, ignaros ſeſe finium fingunt, itáque omnium exſpectationem fruſtrantur. Ibi maturæ admodum mulier ætatis in-

dignè

Digitized by Google

A dignè ferens illatam Monachis iniuriam, in medium ſponte procedit, ac ſe ducem obeundorum finium præbet. Igitur quà viam ea carpit, ſanctum Diuæ corpus geſtatur, & multi panguntur humi agrorum termini. Vbi totum ſoli controuerſi ſpatium ea mulier hunc in modum peragrauit, iureiurando fidem obſtrinxit, eos ſe fines Martianenſibus addicere, quos anteà iure poſſederant. Verùm id arbitrium vt Comiti placuit, ita Caſtellano, & pleriſque ruſticis hominibus graue admodum eſt viſum. Neque defuerunt, qui Caſtellani fauorem aucupantes per noctem terminos reuellerent, & mille fermè paſſus inde figerent. Ratum tamen diuino numini fuiſſe mulieris iudicium exinde certò colligitur, quòd die proximè ſubſecuto, ijs in locis metæ rurſus repertæ fuerint, in quibus ea defigi iuſſerat. Quæ res ipſo miraculo Caſtellanum, alióſque non paucos ab infeſtatione Martianenſium cohibuit. Haud minus id memorabile, quod trium fratrum Lorgienſi villæ Martianenſibus obnoxiæ flammas minitantium ſeniori ac ferociori accidit. Cùm enim exacta iam nocte media fratres alij ſtarent in procinctu, eúmque nondum euigilantem expergefacerent, B & ſceleri maturando tempus opportunum effluere vociferarentur: graui ſe damnatum cæcitate experrectus is percepit. Igitur concepti animo flagitij tactus pœnitentia, & fratres à peragendo incendij crimine deterret, ſéque ad Lorgienſem Eccleſiam ab his deduci flagitat. Mirum dictu, quod euenit. Illic enim poſt agnitum palámque declaratum animi reatum & poſtulatam precibus opem, B. Rictrudis miſericordiâ lumen recepit, quod deſignata in ipſam iniuria perdiderat.

Martianenſis villæ incēdiū moliens excæcatur.

Lib. 1 mirac. S. Rictrud. cap. 6.

Ac deinde agnito reatu lumen recipit S. Rictrudis ope.

An. m18. Annus proximè ſecutus ab Italia in Franciam, & Flandriam Gelaſium Pontificem Maximum deduxit impellente Schiſmaticorum metu, à quibus ipſi grauiſſima ingruebant pericula. Dum peragraret Flandriæ fines, Tornaci templum Numini dedicauit, S. Stephani nomine, in D. Martini monaſterio. At continuis in Normannia Francum inter Anglúmque Reges ardentibus bellis, multa Balduinum Flandriç Comitem ad ferendam Francis opem ſtimulauere, cæſus illic ab Anglis nuper parens Robertus, negatum vectigal, erga Franciæ Regem fides, cum Guilelmo Duce C Normannia exacto ſanguinis neceſſitas. Ergo non modicum ex vtraque Flandria exercitum colligit, eúmque rebus omnibus inſtructum in Normanniam abducit. Illic capta feliciter Aquæ Nicaſij, & Andelium. Sed dum calidiùs Augem oppidum vnà cum ſuis Comes oppugnat, in frontem per clypei alliſionem vulnus accipit: & paullò pòſt in Flandriam reportatus hominem exuit, nulla ſobole relicta. Qui proximo ipſum gradu ſanguinis tangebat, Carolus Canuti Danorum Regis & Adelæ Roberti Iunioris Comitis ſororis filius, cui à probis moribus Boni cognomen additum, ab eo ex aſſe ſcriptus heres, Flandriæ omnis Principatum adijt. Grauiter id tulit Clementia Securiculæ parens, quæ Flandriam Guilelmo Iprenſi aſſerere nitebatur; ideóque Louanienſium Comiti nupſit Godefrido, vt opes ad hoc negotium ex animi ſententia perficiendum ſibi maiores conciliaret. Ergo ſub initia Principatus aduerſam Carolo ſeſe præbuit, eíque hoſtes acerrimos conciuit Hannoniæ Comitem Balduinum, D. Pauli Comitem Hugonem, Euſtathium Comitem Bononiæ, Godefridum Louanienſem, ac pleroſque alios quàm opibus, tam militiæ artibus D pollentes. Inuaſa mox ab ijs, & incendio corrupta eſt Aldenarda. Sancti Pauli Comes ad occaſum Flandriam infeſtis armis corripuit. Verùm Carolus habito Conuentu nobilium Audomaropoli, & omni ad eius defenſionem incitata iuuenture, conſcripſit, quas potuit, copias; & protinus hoſtes eos aggreſſus, facilè omnes finibus ſuis exegit, multóque metu deiectos ad officium pacémque reuocauit, multata etiam in oppidis aliquot vel præfecturis Clementia. Et ſubinde auſus eſt in Hannoniam aduerſus Comitem Balduinum arma portare. Nolim tranſire ſilentio miſerabilem Ingebrandi cognomento Pagani caſum, qui Martianenſibus vehementer infenſus, eo bello armorum ſocius Carolo erat. Is nepotis cauſam tuebatur, qui nonnulla eius monaſterij bona per ſummam iniuriam detinebat. Et cùm hic moneretur, vti reſtitueret, Amando Præſuli minitabundus ipſe reſpondit, caueret magnopere nepoti ſuo negotium faceſſere: priuſquam enim dies triginta effluxerint, cum totidem ſtrictis enſibus ſe venturum, eóque terribili apparatu inter Monachos ad cau-

Gelaſius Papa in Flandriam venit.

Pandulph. Chriſtian M. ſſ. Lib. Chron. Platin.

Securis in Normāniam it cū exercitu aduerſus Anglos.

Iac. Meier. l. 4.

Ex vulnere moritur.

Carolvs Bonvs ei ſuccedit.

Gualter. in vit. Car. Iac. Meier. in Annal.

Clementiam Securis matrem initio ſenſit aduerſam.

Iac. Meier. l. 4.

Verùm hanc alioſque hoſtes ſuperat.

Iac. Meier. l. 4.

Ingebrandus punitur diuinitus.

Lib. 1. mirac. S. Rictrud. c. 10.

ſam eius decidendam in Capitulo ſeſſurum. Ea verba furorémque tumidi ac veſani
hominis paruipendens Amandus, tantùm abeuntem hac ſententia perſtrinxit: Obſi- A
ſtentem ſuperbis Deum intra tempus illud pacem ſibi ſuíſque daturum. Et reſpon-
dit euentus patientiſſimi ſenis prædictioni conſentaneus. Quippe non multò pòſt
Ingebrandus ad bellum vnà cum Principe ſuo feſtinans ſua ſeipſum inſolito caſu
lancea perfodit: & priuſquam dictum temporis ſpatium laberetur, ab triginta pro-

A bello quietus quàm præclarè Flãdriam Carolus rexerit.
Gualterus in vita eius c. 10. & ſeqq.
Variæ & inſignes eius laudes.

pinquis Martianas exanimis delatus eſt, vt illic iuſta perſoluerent. At compreſſa hoc
bello Balduini, aliorúmque hoſtium ſuperbia & contumacia, totus ad virtutis ſtu-
dium Flandris inſerendum, prauóſque mores obruendos Carolus exarſit. Inerant
huic Principi ad hoc præſtandum præclara ſanè præſidia. Virtutem Numénque
adeò ſtudioſè colebat, tracto à paternis facinoribus exemplo, vt nihil ipſe aduerſus
vtrumque faceret, fieríue permitteret. Pari erat erga parentes legibus manſuetudi-
ne, & præfractos homines animi robore & conſtantia: vt ſummam hi ſeueritatem
in puniendis ſceleribus experirentur, extremam illi comitatem & beneuolentiam,
dum flecti faciles regeret. Non auidior ipſe monendi alios videbatur, quàm, cùm
aliquid peccaſſet, ab ſacris viris correptionum patientior. Et mox, vbi rectè mo- B
nentium iuſtam incurrerat reprehenſionem, ab ijs ſuppliciter flagitabat, vt vires ſi-
bi à Deo maximo impetrarent eluendis corrigendíſque erroribus. Sollertiſſimi cùm
eſſet animi, non modò facilè falſum à verò, impoſturas ab rectè factis ſecernebat;
omniáque ex æquo iudicabat ponderatis priùs rationibus: verùm etiam plurima
excogitabat ſubtiliter, quibus viam ſibi aliíſque ad virtutis adipiſcendæ firmandæ-

In pauperes eius affectus.

que ſtudium muniret. In egenos miro quodam ardore impetúque iuuandos ferebatur.
Iis ipſe ex viſceribus compati; panes in eos manu ſua diſtribuere; veſtibus eos
donare; inter ipſos frequenter verſari; pro ipſis leges ferre. Igitur ijs cùm prædictus
eſſet moribus, & naturæ donis, multa Carolus audenter occepit, perfecítque feli-
citer, eruendis è cœno vitiorum animis mortalium. Multa paſſim per Flandriam
eius exemplo legibúſque in melius mutata: fractáque tandem eorum eſt Flandro-
rum, qui ſecundum Oceani littus habitabant, peruicacia, ijſque detracta morum fe- C

Itemque aduerſus Religioſos.

ritas; quod anteà plerique facere incaſſum tentârant Principes. Erat præterea Ca-
rolo inſitus à natura vehemens amor virorum, qui nuntio vanis rebus remiſſo, in
abdita ſeſe monaſteriorum receperant. Cum ijs ipſe iucundiſſimè ſermonem ſe-
rere; apud eos diuerſari lubenter; cauſas eorum præ ceteris expedire; adeóque vi-

Ac præſertim Martianẽſes.
Cod. MS. Martian.

tam ex eorum legibus moderari. Ex ijs tamen nullius maiori ferè deſiderio tenebatur,
quàm Martianenſis Præſulis Amandi; vt quem placidi mores, candor animi,
prudens ſenectus, religionis obſeruantia commendabant. Igitur cùm eum audiret
de rebus cæleſtibus, ac Diuis Martianenſibus colloquentem, magna perfundebatur

In virum nobilem hos moleſtantem quid fecerit.
Lib. 2. mirac. S. Rictrud. c. 13.

voluptate; nihílque non eius gratia perficiebat. Euenit aliquando, vt quidam nobi-
lium, qui non parua pollebat propter genus & diuitias apud Comitem auctoritate,
quíque non procul Martianis habitabat, ob inſitam animo ferociam, & habendi
cupidinem multa Martianenſibus Religioſis damna inferret, ac vim minâſque amo-
lientem Amandum vehementer auerſaretur. Poſtquam igitur fruſtrà verbis eum
ſenex ad meliorem reuocare mentem conatus eſt, cum tota ipſum familia diro ana- D
thematis fulmine perculit. Nihil tamen ita profectum. Nam in dies magis magíſ-
que aduerſus Martianenſes exaſperatus grauiora meditabatur patrabâtque. Pertæ-
ſus ergo tantarum piùs pater vexationum, ad Comitem Carolum intendit. Vix pa-
latium ingreſſus erat, cùm è ſummis gradibus Comes eum conſpicatus in aream ex-
templo deſcendit, & comiter ipſum amplexus, Quid, inquit, hominum amiciſſi-
me, hoc ſenio, ac tam debili corpore, longam ac difficilem ad nos viam ingreſſus es?
Illic Amandus in lachrymas reſolutus, quantas ab viro nobili, cuius modò memi-
nimus, moleſtias cœnobium Martianenſe pateretur, haud leuiter expoſuit: & qua
potuit animi contentione flagitauit, vt hominis inſolentiam audaciámque compri-
mere dignaretur. Permotus ea relatione, precibúſque Carolus, omni, qua potuit,
optimum ſenem conſolatione demulſit, oneratúmque ſanctis reprimendæ hoſtis
peruicaciæ promiſſis ab ſe domum dimiſit. Et paullò pòſt conficiendi cuiuſdam ne-
gotij

Digitized by Google

A gotij cauſa vir ille Martianenſibus infeſtus ad Comitem profectus eſt. Verùm vbi Carolus propinquãtem conſpicatus eſt, nullam ei pro more ſalutationem impertijt; indignantíque ſimilis, & toruùm intuitus, oculos ilicet auertit. Et cùm propiùs accederet, ac quædam ad molliendum effari pararet, his verbis grauiter inceſſit: *Ecquis de te nuntius aures meas ſiniſter offendit? Eóne tandem dementiæ proiectus es, vt Martianenſe monaſterium aggredi, magnáſque ipſi moleſtias inferre audeas? An non ſatis perſpectum habes, eam fidei meæ commiſſam fuiſſe Eccleſiam, & quem perſequeris eius Antiſtitem, ſumma mecum amicitia coaluiſſe? Fac igitur in poſterum, ne quo maleficio id monaſterium afficias. nihil enim mali occœperis, cuius me non ſentias vltorem.* Expreſſit maximum hominis pudorem ea Comitis reprehenſio: factúmque eſt deinceps, vt quamdiu in viuis ageret Carolus, quietem is Martianenſibus conceſſerit. Verùm hoc factione quorumdam è medio ſublato, ad ingenium ſcilicet redijt, & nouis exitium ſceleribus ſibi contraxit, vt poſteà docebimus. Non multo inde ſpatio temporis mirum aliquid iuxta Baſſeam contigit. Illic Ferragus Rogerij Inſulenſis Caſtellani ſegetem colligebat. Iuxtim erant cumuli aliquot Religioſis Martianenſibus obnoxij. Inde cùm pleroſque manipulos Ferragus cepiſſet, eóſque ſuis permixtos in currum ieciſſet, equos ad iter ſcutica exciuit. Verùm ij neque clamoribus, neque verberibus vllis eo de loco abigi potuere, quamdiu Martianenſium ſegetem alteri commixtam ſenſere. Igitur Ferragus ſcelere ſuo equos ligari perſentiens, quæ furto abſtulerat, reſtituit; & mox equi velut ſoluti, viam alacres capeſſiuere.

Quid acciderit ei, qui Religioſorum fuit manipulos furatus.
Cod. ms. Mart.

B

AN. 1130. Multum interim laboris ponebat Ioannes Morinenſium Epiſcopus, vti varijs in locis vires caperet Religio. Cùm igitur animaduertiſſet Chocquenſes Canonicos Bethuniam iuxta non adeò probè, piéque vitam agitare; huiúſque Eccleſiæ ſacerdotia Hugonis, Anſelmi, & Balduini Ruffi, nobilium equidem virorum, nutu vel libidine contra ius fáſque conferri: plurimùm ſanè pro rei grauitate indoluit: ſtatimque conſilium inijt, Regularibus eam Canonicis ædem, ac redditus eius tribuendi. Et quidem adeò feliciter laborauit, vt ædificato in eorum nobilium arce monaſterio, ſæculares Canonicos beneficijs nudauerit, ibíque homines D. Auguſtini regulam profeſſos conſtituerit, qui cenſibus ſacerdotiorum fruerentur. Habuítque poſteà gratum ratúmque id facinus Ioannis Eugenius Tertius Pontifex Romanus, cùm ea de re ſacrum diploma conſcripſit. Dedit eodem propè tempore Ioannes Bergenſibus Aſcetis Archimandritam, cùm eo de monaſterio Hermes Abbas exactus fuiſſet. Et quò plus cum eo religioſæ vitæ, virtutíſque ad ſubditos ſancto inſtituti monaſtici ſtudio inflammandos illuc inferret, è Bertinico cœnobio admodum ea tempeſtate religioſis actibus florente Thomam ad hoc munus delegit.

Ioannes Morinenſis Epiſcopus Chocquenſes Canonicos Regulares inſtituit.
Monument. ms Chocq. monaſt.

C

Bergenſibus dat Abbatem, qui diſciplinã inſtauret.
Iac. Meier. lib. 4.

AN. 1131. Paucis interiectis menſibus, Nouiomenſium & Tornacenſium Pontifex Lambertus è viuis tollitur. In eius locum Simonem præproperis ſuffragijs ſurrogauere Nouiomenſes. Erat illi cognatus Franciæ Rex Ludouicus, parens verò magnus Veromandiæ Comes Hugo, & ſoror vterina Caroli Flandriæ Comitis vxor Margareta. Tam ſubitò eum legendi hæc cauſa ſcribitur, quòd hinc Nouiomenſes vererentur, ne quem Tornacenſes Epiſcopum ſibi proprium dicerent; inde ſpem caperent, ſi quis ab Tornacenſibus Pontifex crearetur, ipſum huius potentia & cognationibus obruendi. Viſum tamen nihilominus factu optimum, ſi Carolus Comes illuc etiam precibus impelleretur, vti Tornacenſibus imperaret, ne quid aduerſus Simonem molirentur. Igitur hinc Comitis imperio, illinc metu conſtricti, Tornacenſes Simonem admiſere. Quia tamen per ætatem immaturam nondum hic idoneus erat ſuſcipiendis ſacerdotij ordinibus, nedum capeſſendis infulis: haud priùs eum Radulfus Remenſium Archiepiſcopus & Sacerdotem & Epiſcopum ſanctis verbis & cæremonijs conſecrauit, quàm Romanus Pontifex id agendi veniam impertijt, effluxitque biennij tempus.

SIMON creatur Epiſcopus Nouiomenſis & Tornac.
Herim. Abb. in Chron. Martin. Iac. Meier. lib. 4.

D

Intereà loci laborabat grauiter Eccleſia Taruannenſis improbis Euſtathij Aduocati ſui artibus, qùi non tam eius ex officio defendendæ, quàm opprimendæ ſtudio feruebat. Durum itaque id erat beato Ioanni eius Pontifici: ac ideò frequens apud

Carolus arcem Euſtathij Taruannæ demolitur, vt Eccleſiæ libertas reſtituatur.
Iac. Meier. l. 4.

Digitized by Google

Carolum Flandriæ Comitem, vti ſuppetias veniret, tum litteris, tum colloquiis inſtitit. In votis erat Carolo iamdudum Epiſcopi precibus obſequi: plurima tamen effecere, vt non priùs id præſtiterit, quàm Domini annus ſecundus ac vigeſimus ſupra centeſimum ac milleſimum procurreret. Tunc enim tandem liber magnis difficultatibus, & compreſſis pleriſque contumacibus inimicis, Taruannam multa ſeptus hominum manu adiit: erectam illic aduerſus Eccleſiæ libertatem Euſtathij arcem in plana deiecit, eiúſque hominis tyrannidem prorſus oppreſſit. A AN. 1122.

Atrox & longum gelu. *Anſel. Gëblac. in Chronic. Robert. de Monte in Chron. Chriſtian. Miſſ. l. 16. Chronic, Iacob. Meier. lib. 4. Annal. Fland.*

Fames inſolita. *Gualter. in vit. Car. Comit cap. 11. Heriman. in Chron. Martin. alij iam citati.*

Carolus Comes quid ſanxerit, vt fame laborantibus ſubueniret. *Gualter. in vit. Car. Comit. cap. 11. Heriman in Chron. Anſelm. Gemblac. alij iam cit*

Quas ipſe fuerit eleemoſynas largitus. *Auctores citati.*

Cùm verò flueret annus Chriſti à milleſimo & centeſimo quintus ac vigeſimus, hyems acerrimo & longiſſimo frigore clades multas hominibus & animantibus attulit. Vix ante Maium in flores ſeſe fructiferæ arbores induêre. Et quæ ſata fuerant, partim gelu aduſta; partim fœdis poſteà imbribus obruta. Ea propter anno ſequenti per Franciam, & Belgicas Prouincias fames ſęuiit, ſtructa'que ſunt cauſæ multorum in vtraque Flandria malorum. Primùm enim cùm ingentem frumenti penuriam maligna per Flandriam omnem agrorum ſeges feciſſet, vehemens inde totam regionem fames inceſſit, magnámque vim mortalium afflixit grauiter, ſuſtulitque. Nulli flebilior ea clades, quàm Comiti Carolo eſt viſa, cuius pectori ardentiſſimum egeſtate faméque oppreſſis opitulandi deſiderium inſederat. Is ergo cereuiſiam coqui ſeuerè prohibuit; tota Flandria canes omnes iuſſit occidi; quò maior tritici hordeíque conficiendis humanos in vſus panibus copia ſuppeteret. Grauiſſimo inſuper edicto ſanxit, vt qui frumento abundarent, granaria confeſtim recluderent omnia; triticum, hordeum, ſiliginem petentibus rationabili pretio diuenderent: panes promercales ita piſtores conficerent, vt in gratiam egenorum obolo minimi venirent. Ac ne ſolùm edictis pauperes adiuuare, ſubditis damna ſumptúſque ſolis ſentientibus, videretur, in egentes ſuis leuandos impendiis liberaliùs, quàm antè, cœpit incumbere: ac tanta quidem interdum profuſione, vt Nobilium ſæpè obtrectationibus & inuidia ſtringeretur. Multorum ſcriptis probatum eſt, vno die, præter ingentem pecuniæ vim, veſtéſque non paucas, ad ſeptem millia & octingentos panes in oppreſſos penuria ciues Hypris ab eo collatos. Eadem igitur famis ſæuitia in dies vehementiùs gliſcente, fors euenit, vt Brugis agenti Carolo gnarum fuerit, Bertulphum S. Donatiani Præpoſitum, & Flandriæ Cancellarium, eiúſque fratres Lambertum & Boſſartum cognomine Stratenſium illuſtres, pleroſque inſuper quà conſanguineos, quà propinquos eorum immenſos frumenti aceruos quemque ſuis in granariis & horreis habere. occultis eos artibus tantam vim tota fermè regione corraſiſſe, quodam quaſi ſacramento conſtrictos nullis penuria laborantibus vendendi. Ad eum crudelis & prorſus execrabilis facti nuntium vir pientiſſimus inhorruit; *Et poteſt*, inquit, *tam nobilium virorum animos fœdiſſima, & inexplebilis auaritia eò crudelitatis pertrahere, vt tot hominum millia egeſtate confici & tabeſcere, abundantes ipſi opulentíque, ſiccis oculis, contracta manu, anguſto pectore videant?* Nullo itaque metu potentiæ Stratenſium (iam enim maioribus conciliandis opibus, totius Flandriæ præcipuas ſibi familias coniugiis & affinitatibus deuinxerant) nullo generis eorum reſpectu. Tangmarum Burburgo Præfectum, ac eleemonem ſuum ablegat protinus cũ mãdatis, vt ſumma vſus poteſtate omnia illa granaria recludat. illic relicto, quantum cuiúſque familiæ, ac D. Donatiani Canonicorum Collegio ſatis eſſet, immanem illam frumenti copiam exportari curet: eius partem in egentis populi ſubſidium iuſto pretio diuendita, pecuniam ſingulis numeret ſuam; partem gratis donet indigentibus. Hæc vbi ab Tangmaro patrabantur, ingens ibi Stratenſium animos primùm indignatio peruadere; mox etiam rabies, & vehementiſſimus vindicandi ardor. In Principem voces atroces dumtaxat exprimere indignatio: in Tangmarum, quem eius rei auctorem credebant, furor & vindictæ cupiditas multis, iiſque grauibus facinoribus admodum graſſari. Pauci námque dies effluebant, quibus non aliquod in Tangmarum eiúſque nepotem Gualterum & neceſſarios, ab Stratenſibus, ac præſertim Burchardo Bertulphi Præpoſiti nepote ardentis animi viro, exorta rixa, certamen iniretur, ac nonnullos vtrimque pugnantium cædes abſumeret. vt AN. 1125. AN. 1126. B C D

Frumentum à Stratenſibus congeſtum vendi, vel donari iubet egentibus. *Auctores citati, à quibus etiam ſequentia deſumpſimus.*

Stratenſes ideò exaſperati aduerſus Comitẽ fremunt, & in Tangmarum ſæuiunt.

neceſſe

neceſſe fuerit Carolo ſæpè vtroſque monitis ad pacem impellere. Sed pactis hos in-
A ter induciis haud multò pòſt euenit, vt enata quadam controuerſia in ipſum Comi-
tem iacta ſint ab iiſdem Stratenſibus prima coniurationis ſemina, quæ confeſtim
germinarent, & velut adoleſcerent, nouo per aliam occaſionem accenſo doloris fer-
uore. Eam rem ſi paullò latiùs ſcribendo perſequar, non exiſtimo me longiùs ab
inſtituti mei ratione diſceſſurum. quàm enim profectum inde grauiſſimi tantum in
Principem parricidij crimen Brugas fœdauit; tam in præcipuum eius ſceleris aucto-
rem congeſta pro meritis ſupplicia Inſulam efferunt. Haud ita pridem Bertulphus
Stratenſium princeps, ac D. Donatiani Præpoſitus nobili cuidam homini matri-
monio cognatam iunxerat. Hic oborta de violato pacti fœdere contentione, diem
alteri pernobili viro dixit. Is ex iure nulla ſe reſpondendi lege teneri obnuntiauit,
quoniam vxor ipſius ſeruili conditione turparetur. Grauis inde nata longáque al-
tercatio, in curia neutro linguæ aculeis fœdiſque opprobriis etiam apud Principem
litis arbitrum parcente. Dilatum in aliud tempus eſt iudicium. Et tunc vterque No-
B bilis ab Comite Caſſetum vocatus. Ad diem iudicio ſtatutum venit eodem Bertul-
phus Præpoſitus ingenti agmine hominum ſeptus. Supra trecentos manu prom-
ptos, armiſque inſtructos fuiſſe aſſerunt. Tot ille ſecum eo conſilio duxit, vt iniecto
Principem terrore frangeret, ac ſecundam cognatæ marito extorqueret ſenten-
tiam. quòd ſi ſpes ea fruſtraretur, infenſis tandem iudicium armis peſſumdaret:
quàm iuſtitiæ, plus iræ tribueret vindictæque. Hæc perſpectis tot armatis viris ſub-
ueritus Comes, in alium diem cautè iudicium traxit, eíque locum Audomaropolim
legit, edicto priùs ſeuerè, ne quid per vim partes molirentur. Auditis igitur in ma-
gno conſeſſu, quæ vltro citróque Nobiles in ſuæ defenſionem cauſæ iactabant, ea
tandem Caroli ſententia fuit, vt duodecim nobilium Flandriæ patritiorum iura-
mento ac teſtimonio ſeruili ſe nota mulier aſſertam probaret. Hoc perculſi iudicio
Stratenſes in Comitem graui ardent iracundia: & quò non leuiter eum afficiant,
Burchardum incendunt vehementer, vt facinus aliquod in Tangmarum rurſus ag-
C grediatur. Ille nihil cunctatus, vbi Tangmarum cognouit in arce diuerſari, cui pro-
ximum ipſe caſtrum inſidebat, non paruam vim hominum illuc rapit extemplò; fa-
ctáque impreſſione tantumnon eum obruit. Sed quamuis ad defenſionem impa-
ratus eſſet Tangmarus, quòd pactæ nuper induciæ nullum inijcerent metum: ſatis
tamen nactus eſt temporis, vt in penitiorem ſeſe arcis munitionem reciperet, eáque
aduerſus impetum hoſtilem defenderetur. Dolens ergo Burchardus ereptum cædi
aduerſarium, quæ poteſt, illic corrumpit, & flammis abſumit. De tanta iniuria dam-
nóque apud Comitem queritur vehementer Tangmarus. Ad ſatisfaciendum Stra-
AN. 1127. tenſes Carolus ciet. hiſ tamen iudicium ſubterfugientibus, nihil efficit. In Franciam
interim ferendis aduerſus hoſtes Ludouico Regi ſuppetiis copias ducendi iniecta
eſt neceſſitas optimo Principi. Itaque per eius abſentiam ſubdentibus faces patruis,
ad nouum facinus exarſit Burchardus. Et mox numeroſo inſtructus milite, vicinos
caſtro ſuo locos aliquot inuadit. illic rebus omnibus incolas nudat, ædes vaſtat in-
cendio. Ea res è Francia reuerſo Comiti maximum peperit dolorem, ideóque poſt
D habitum Ipris Nobilium Conuentum tertio Kalendas Martij, eò militem duxit, vbi
tantam Burchardus ſtragem ediderat. Expreſſit iuſtam protinus iracundiam obie-
ctum illic triſtiſsimum cladis ſpectaculum, vt arcem Burchardi peſſumdaret, ac di-
rutam flammis abſumeret: Brugas ſubinde alia in eumdem moliturus proficiſcere-
tur. Vix diem vnum ea in vrbe traduxerat; cùm adſunt à Donatiano Præpoſito, ce-
teriſque Stratenſibus Legati veniam Burchardo flagitaturi. quia tamen ſuperbiùs
egere, quàm ſupplices deceret, intentatis etiam non leuibus minis: nihil ab eo impe-
tratum fuit, qui reum leniùs, quàm merebatur, caſtigauerat. Igitur cùm ij ad Præ-
poſitum rediiſſent infecta legatione, Comitiſque reſponſionem acerbaſſent men-
daciis: tunc demum Stratenſes omnem animi furorem colligere; immortalia in
Principem odia vehementiùs alere; cœtus nocturnos occultóſque cogere; illic ſub-
ditis ad vindictam facibus, omnia inire conſilia ſternendi ferro Caroli. Sex præſer-
tim maturandi parricidij animum induere, quorum facilè princeps erat Burchardus.

Noua in Carolū iraſcendi datur occaſio Stratenſibus, ob exprobratam cognatæ Bertulphi ſeruilem conditionem.

Gualter. in vit. Car. cap. 15. Chronic. Fland. ab Sauuag. edit. Guilel. Epiſcop. Tornac. 1. vol. Aur. veller lac. Meier. l. 4. Pet. Oudegh. c. 65.

Hinc aduerſus Tangmarum rurſus cōſurgit Burchardus; arcē eius oppugnat, & partē illius incēdit.

Dein abſente Comite, multis alijs locis damna infert.

Contrà eius arcem deijcit Carolus, aliaque in eum meditatur.

Nec veniam ei per legatos impertit.

Quamobrem in Comitis mortem conſpirant Stratenſes.

Quæ nos hic de factione Stratenſium, & Comitis aliorumq;

cæde afferimus, ſumpta ſunt ex Galtero in vita Caroli, Iperio, Chronic. Fland. lib. MS. Martian. Heriman. in Chron. Marian. Anſelm. Gembl. Miſſ. Meier. Oudegh. Marchant. aliis: quos non libuit, ad ſingula huius narrationis capita citare.

A Cùm hos inter de loco, duce, modóue cædis agitaretur: in templo Donatiano nihil tale meditantem Carolum primo mane à Burchardo, qui plurimum eius iniuriis patuiſſe putabatur, opprimi ferro placuit. Eam ob rem ipſi Burchardo ad primam cædis occaſionem gnauiter incubandum; ceteris omnibus ad eius teſſeram impetu procurrendum maximo. Opportunus inuaſioni ſecundus Martij dies fuit. Haud erat ignarus Comes eorum, quæ Stratenſes moliebantur. Iam enim anteà quidam deprehenſis occultis eorum conſiliis, ipſum, vt ſibi caueret, admonuerant. Verùm is ad has voces minimè terrefactus, *Quamquam*, reſpondit, *haud facilè hominibus vbique ſit cautum; ſecuri tamen Dei beneficio nunc agemus. quòd ſi pro iuſtitia & veritate nos occumbere contingat; ad immortalem ea mors gloriam gradum fecerit.* Igitur ea nocte, quæ parricidium præceſſit, multis in lectulo fuſis lachrymis, nonnullum etiam orationi tempus conceſſit. Et cùm ſolito ſeriùs è cubiculo deſcendiſſet cilicina veſte introrſum conſtrictus, talari extrorſum tectus toga, ne cilicium ad talos vſque ab humeris pertingens, nudíque pedes conſpicerentur: pauperes quinque veſtibus nouis induit, & pleriſque aliis nummos donauit. Nullo ſubinde comitatu ad D. Donatiani templum abiit Deum orabundus, luce nondum exorta. Illic ſacellum D. Virginis ingreſſus, ante omnia purgato per expiationem animo, propter aram procumbit, pſalmóſque à Dauide pœnitudinis gratia compoſitos elata voce, & cum gemitu recitat. Ex iis quartum iam legere inchoauerat, cùm eodem latenter inſinuat ſeſe pauperis, vt ferunt, habitu Burchardus. Hic ergo cædis nactus opportunitatem, cùm profundiùs humi iacentem leuiter attigiſſet gladio, vti capite ſurrecto idoneum vulneri locum faceret, ferrum in frontem altiùs infligit, humíque cerebrum ſpargit inſultans. Accurrunt illico ſex alij ſicarij quos in latebras Burchardus abdiderat. Horum vnus dexterum Comitis brachium, quidam caput, alias alij partes gladijs ferociter hauriunt. In Tangmarum mox impetus factus, qui non procul erat; iſque multis confoſſus eſt vulneribus. Neque parſum huius liberis duobus, quorum alter Gualterus in hoſpitio miſerandum in modum perimitur; alter Giſlebertus, cùm habitu diſſimulato extra muros fugere contendit, à quibuſdam retractus amittit ferro vitam. Et quæſitus ad necem Gualterus Waurignius Comitis Dapifer, ac tum rurſus duplici templum ſcelere violatum. Cùm enim omnia quidam rimantur, vt Waurignium è latebris extrahant, ij deprehendunt Tangmarum tot acceptis anteà vulneribus nondum vita priuatum, ſacerdoti maculas animi per confeſsionem pateſeciſſe, Chriſtique corpore mẽtem pauiſſe. Igitur veſano ſtimulati odio per pedes apprehenſum violenter è templo extrahunt, illiſóque ad gradus cerebro, exanimem ſub dio relinquunt. Ac tum puer quidam fruſtrà perueſtigantibus ſicariis Dapiferum prodidit. Sed priuſquam ij latentem opprimerent, è latibulo Gualterus ſeſe corripuit, ac veloci aram D. Donatiani curſu prehendit, eiúſque ſe velo contexit. In vanum tamen loci dignitatem furori hoſtium oppoſuit; nihilóque tempus ad expurgandum per exhomologeſim animum flagitauit. Quippe continuò inde loci extractus, ádque templi valuas gladiis confoſſus, interiit. Pars interim coniuratorum multis comitantibus ferociſsimis hominibus ad Comitis palatium infenſo agmine concurrunt: pleroſque Caroli domeſticos, quà Danos, quà Flandros, nullo diſcrimine, priuſquam in latebras irent, interficiunt. Dein ipſam ſupellectilem, argentum, aurum, gemmas diripiunt, aſportántque vniuerſa. Tangmari domum eodem propè tempore pars inuadunt, eámque cædibus miſcent ac denique rapinis nudant. Ab hoc loco & Principis aula, tum etiam aliunde confluentes cum aſſeclis Stratenſes, collatis mox gradibus, armíſque infeſtis, arcem impetunt: eáque potiuntur facilè. Sed quamuis ibi maturè munierint ſeſe, parum tamen tuti fuere. Nimirum quod illis munimen, quæ ſecuritas ſufficere poſſit, quibus tam execrandi parricidij conſcientia internos externóſque ad ſingula momenta cient pauores? Quàm enim rectè factorum vis hominem ſecurum aduerſus hoſtiles metus efficit: tam immanium in Deum & mortales ſcelerum agmen omnia corporis membra, ipſúmque adeò animum præſidiis exuunt. Quam igitur Stratenſes per ſe ſolos habere non poſſunt, à populo Brugenſi ſecuritatem auferre contendunt. Hunc blandè frequen-

Inſidiarum is monitus nihil mouetur, ſed quietè ad mortem ſe comparat.

B

Tandem in ſacello B. Virginis pius Comes interimitur.

In Tangmarũ eiuſque liberos ſæuitur.

C

Ac etiam in Gualterum Flandriæ Dapiferum.

Caroli palatium inuaditur, ac diripitur.

D

Itéque domus Tangmari.

Stratenſes arcem Brugenſem capiunt.

Digitized by Google

A frequenter alloquuntur; lenocinantes in ſpeciem facti rationes obtrudunt: tantúmque apud eum pollent artificio verborum, ac ſcelerum fuco, vt ſuas in partes non paucos pertrahant. Ceteris religionem mouere parricidij immanitas, & quæ multa ex Comitis corpore fluebant miracula. Eædémque res Seruatio Patenſi, multiſque aliis è Flandria nobilibus viris ſtimulum addidere arcis obſidium maturandi. Et ſanè, quanta potuit diligentia, è diuerſis partibus miles adductus; tormenta diſpoſita; telis inſeſſores haud leuiter laceſſiti; concuſſi vehementer machinis muri. Eapropter nouus maiórque parricidas illic concluſos metus corripuit. Quibus conſilia meliora, alij alia via ſeſe paullatim fugæ mandarunt. ceteri arce tandem capta diro ab nobilibus hominibus ſupplicio facinus luere. Inſigni tamen Dei prouidentia, nullus eorum, qui fugerant, tormentis, aut neci poſtmodum ereptus. alij alio ſupplicij genere, ſæuo tamen omnes cruciati abſumptíque ſunt. Duo præſertim ad inuſitatos cruciatus quærebantur, princeps Stratenſium Bertulphus, & præcipuo parricidij imbutus ſcelere Burchardus, quos fama vulgabat quorumdam obſidentium
B vel negligentia, vel conſpiratione, dilapſos. Latebat Warneſtuni impoſito Liſæ flumini oppido Bertulphus, nunc apud Alardum eius loci regulum, nunc apud filiam eius latebrarum fidem nactus. Poſt tertiam tamen fugæ hebdomadam ſtudio ac diligentia Guilelmi Vicecomitis Iprenſis illic deprehenſum inuenio, & vinculis conſtrictum. Inde cùm Ipras ad ſupplicium duceretur, exonerato apud Sacerdotem cum ingentibus lachrymis & gemitibus conſcientiæ pondere, equum ad iter illud oblatum recuſaſſe. viam pedibus nudis, etſi aſperum eſſet gelu, ingreſſum ſponte, ac inter eundum ab orationibus nunquam animum remiſiſſe. cùm propiùs Ipras ventum fuiſſet, ciuibus obuiam progreſſis traditum: ab his cum per viam, & in vrbe, nunc virgis & grandioribus piſcium oſſibus cæditur; nunc pugnis tunditur ſaxiſque; modò humanis fecibus fœdatur, modò aſpergitur lotij fœtentis imbribus: nullum impatientiæ ſignum verbis, aut corporis contractu edidiſſe. affixum poſteà patibulo, inter omnis generis ludibria, & grauiſſimas verberationes, intentos ſem-
C per in cælum oculos animúmque habuiſſe; in criminum ſatisfactionem nihil aſpernatum fuiſſe ſupplicij; tandémque vita exutum iucũdiſſimè. At Burchardus qua nocte arcem obſidentes feſellit, in Quercetenſe monaſterium Brugis propinquum penetrauerat latenter. ibi confeſtim caput ipſi attõſum fuerat, iniectáque Monachi veſtis. Poſtquam tamen eo loco tres quatuórue dies incognitus hęſiſſet, ne per moram diuturniorem prodi quærentibus poſſet, maluit ſolum vertere. Sed in longinquam regionem cum fidiſſimis aliquot ſocijs extra Flãdriam moliẽti fugam fluuius moras iniecit. Nactus is erat in ripa cõmodam tranſmiſſioni nauiculam. ſed eam ingreſſus, neque ſuis, neque aliorum viribus impulſam loco dimouere potuit, quamuis pueruli manu aliàs duceretur. Eam rem itaque vehementer admirans Burchardus in patrati ab ſe grauiſſimi facinoris punitionem traiectione fluminis arceri ſe ſenſit: ac mox è cymba in terram emicans in genua ſupplex procubuit. Ibi ſcelus ſuum magnopere deteſtatus, & lachrymas fudit, & pectus valide percuſſit magnæ pœnitudinis argu-
D mento. Subinde ſcapham denuo ingreditur, & magnis ab ripa impulſibus deducere contendit. vbi tamen fruſtrà ſe ſuóſque niti animaduertit, ac luce clariùs perſpexit ad pœnas à diuino ſe Numine retineri: ad conſueta rurſus latibula cõfugit. Dies aliquot ita tranſiit nunquam ſecurus. Et cùm ab ſeruulo duceretur, tandem in agrum Inſulenſem deuenit, vbi duos è primaria nobilitate, & Roubaiſiana domo auunculos habebat, Bernardum & Hugonem. Illic in quodam tugurio deliteſcens, cùm magna premitur inedia, ſeruum ad Bernardi auunculi arcem furtim ablegat, petendo pane primario. Sed dum putat heri ſui apud illum rem facere, in maius eum ſeruus diſcrimen adducit. Is enim poſtquam, eliciendo facilius auxilio, per aliquos alios de nepote intra fines Inſulenſium latente ſuggeſſit: Bernardus illicò graui æſtuauit difficilíque animi conflictu, eúmne proderet ad pœnas, an tuta latibuli fide occuleret. Illud atrox hominis facinus flagitabat; hoc vrgebat ſanguinis neceſſitas. Sed placuit rem omnem Hugoni fratri detegere. Par hunc initio pugna perculit. ne tamen ipſe cum fratre proderetur, ideóque arceſſeretur capitis, ſi tanti ſceleris

Sed mox ibi obſidentur.

Harum pars ibi capta punitur: alij omnes ferè ex fuga retrahũtur, & pœnas luunt.

Bertulphi latebræ, & captiuitas.

Eiuſdem ſupplicia, & inſignis ad mortẽ præparatio, ac patientia.

Vti latuerit Burchardus.

Dum fugere tentat per fluuium, nauis manet immobilis.

Dum in agro Inſulenſi panem per famulũ petit, ab hoc detegitur auunculo.

Digitized by Google

Per hūc eiuſque fratres Inſulenſi Caſtellano proditur:

& Inſulæ digno afficitur ſupplicio magna cum pœnitentia, & patientia.

auctorem ſupplicijs ac morti ſubduceret: alios è conſanguineis in conſultationem
adhibuit. Omnibus ea ſtetit ſententia: tradendum extemplò ad cruciatus Iudici A
Burchardum. Et miſſus Inſulam è veſtigio nuntius, qui Caſtellano & ciuibus patefa-
ceret, parricidam Burchardum attineri. Eum digno ſceleris ſupplicio ſi vellēt affice-
re, oppido maturè pedes efferrent, ipſum intra muros pertraherent. Peruagata eius
rei fama cum Rogerio Caſtellano magna pars ciuium portis effunditur. Ergo de-
tractum è latebris, & onuſtum catenis Burchardum magno tumultu intra mœnia
perducunt, hîc altiſſima trabes in foro ſurrigitur, eique ſupremè ad cruciatus impo-
nitur rota. Id patibulum primis vſurpans oculis Burchardus, magnam repentè
facinoris pœnitudinem in animo conciuit ac publicè cœpit cum lachrymis excla-
mare, dignum ſe cruciatibus exquiſitiſſimis eſſe. Et poſtquam in aurem Sacerdotis
peccata cum inſigni dolore depoſuit, imbutam Principis parricidio dexteram ma-
num abſcindi vehementer petijt, impetranda faciliùs diuini Numinis miſericordia.
cúmque nullus in eam ferrum ſtringeret, ipſa ſe truncandi facultatem ſibi dari fla-
gitauit. Vbi neutrum impetrat, multis ſeipſum caſtigat verbis; perpetratum ab ſe B
facinus exſecratur; diuinam cum lachrymis & gemitu miſerationem implorat; in
tormenta totum corpus ſponte abijcit. Ita commotis ad miſerandum animis ſpe-
ctantium, in ſublime Burchardus eleuatur, & mox ad ſupplicium volens lætúſque
inſeritur rotæ radijs. Illic inter grauiſſimos fractorum ferro membrorum dolores,
ab hora eius diei nona vſque ad crepuſculum ſequentis, non priùs lachrymis, luctu,
precibus à Deo veniam ardenter poſtulare deſtitit, quàm voce cum vita priuatus
eſt. At enim rebus vbique tanto Stratenſium ſcelere ſublato è viuis Principe Caro-
lo turbatis, multi anſam arripuere ſæuis facinoribus vtramque Flandriam lace-
randi vexandíque. Eodem quippe die, quo ſanctiſſimo Comiti erepta eſt ferro vita,
ad triginta leucas immanis eius ſceleris nuntij procurrere. Vt igitur ad eos Clerici
omnes ac Religioſi, & inter laicos ij, vel quos virtus iucundè afficiebat, vel quos
grauis onerabat pauperies, maximis dolorem gemitibus prodebant: ita viri aut pa-
ſti flagitijs, aut ſcelus anhelantes, plurimum cepere voluptatis: quaſi defenſorem C
illi ſuum perdidiſſent; his ad nefas omne & rapinas aditus pateret. Igitur paucis die-
bus adeò rerum facies vbique mutata eſt, vt ſublata pacis quiete, armorum ful-
gor, infeſta odia, rixæ, latrocinia, cædes perturbarent omnia. Aſpirabat ea tem-
peſtate Guilelmus Iprenſis, quamquam illicito genitus concubitu, ad ſupremum
Flandriæ imperium, quaſi per patrem Philippum Securis fratrem, & Roberti Hie-
roſolymitani filium heres proximus, & Clementiæ Principis ſtudio fultus. Iámque
locos non parum idoneos firmandæ potentiæ comparauerat, ac in ijs Ipram, Aria-
cum, D. Venantij oppidum, Bergas, Balliolum, Furnas, omnem propè ad Ocea-
num Flandriam. Et iuxta Duacum Scluſam munitionibus opportunam intercepe-
rat. Vnus ad hanc aditus patebat, hinc paluſtribus aquis, inde nemoribus clauſam.
Poſtquam igitur ſeſe non tam Flandriæ Principem, quàm Rectorem ſcripſit, habe-
ríque voluit; cum vallis locum & foſſis obduxit; ac quemadmodum alibi Flandris
cohibendis militem collocauit, ita firmum hîc præſidium poſuit, Hannonibus præ- D
ſertim agitandis, aut ſubmouendis, quorum Comitem Balduinum hoſtem ſibi ſen-
tiebat. Apud Flandros Teutones eius Guilelmi ac Baronum aliorum labore intra
breue tempus compreſſæ ſunt rapinæ, & coërcitæ clades. Diutiùs Gallo-flandri, ob
viciniam hoſtium, & infeſtantes agrum raptores, turbarum pondus ſenſere. Ac tunc
non modicum Religioſi Martianenſes damnum paſſi fuere, præſertímque Sailliaci
(quem ipſi pagum obtinebant) res eorum peſſumdabantur. Ergo ruſtici, quos maxi-
mè cladium tædebat, plurimum aduerſus hoſtiles incurſiones ineſſe rati præſidium
ſacris Diuorum oſſibus: eo de monaſterio S. corpus Euſebiæ ad ſe mitti flagitarunt.
Maluere tamen Martianenſes S. Ionati oſſa eò portare. Mirum id certè, quod in eo
tunc pago euenit. Quamdiu enim illic retentum fuit, cultúmque ab ruſticis Diui
corpus: nihil ab hominibus factioſis & infenſis illatum eſt maleficij; quamuis illac
frequentes vel eundo, vel redeundo viam carperent. Et tantum ab eo in pagi eius in-
colas fluxiſſe beneficium, inde fuit deprehenſum: quòd, vbi ſub meſſem ſacrum id

Ob mortem Caroli miſerè exagitata fuit Flandria.

Gualter. in vita Car. c. 43. Cod. MS. Martian. l. 2. miracul. S. Rictrud. c. 15.

Guilelmus Ipréſis Flandriam ſibi ſubijcere conatur.

Gualt. ibid. l. 2. mirac. S. Rictr. cap. 15.

Scluſam in agro Duacēſi munit, ibique præſidium ponit.

Gualter. d. l.

Gallo-flādria non leuiter infeſtatur.

Sailliacū aduerſus hoſtes S. Ionati oſſa defendunt.

Lib. 2. mirac. S. Rict. c. 15. libell. MS. Martian.

pignus

A pignus repetente Amando Præſule Martianas inſigni pompa relatum fuit, multis maleuolorum hominum incurſibus admodum is locus extemplo vexatus fuerit; quaſi iam nudum præſidio ij cognoſcerent. Neque verò magis initio pacem ab eo Martianenſes obtinuere, quem diximus anteà & diris ab eodem Antiſtite oneratum, & ab Comite vehementiùs reprehenſum. Is enim ad nuntios cæſi Caroli quadam veluti donatus libertate ſæuiendi, multò atrociùs in eos exarſit, ipſiſque grauiùs, quàm priùs, damnum attulit. Sed non fruſtrà fuit contortum, iactúmque quotidie ſub Miſſæ ſacrificium in caput eius atrox fulmen imprecationum, ac in cælum miſſus Monachorum vindictam ab Numine flagitantium clamor. Quippe cùm propiùs ædem monaſterij pertranſiens ſuperba voce Monachos ſibi malum impetrantes contempſiſſet, ſubſecuta proximè luce ab viliſsimis hominibus iuxta domum ſuam miſerabilem in modum peremptus occubuit.

Vir nobilis Martianenſes diuexans, miſerè perit.
Lib. 2. mirac. S. Rictrud, c. 13.

Venit interim Atrebatum Franciæ Rex Ludouicus exactis ferè ieiunij verni tribus hebdomadis: eóque ſecum adduxit Normanniæ Ducem Guilelmum, quem B Flandriæ Comitem facere inſtituerat, quamuis ad huius prouinciæ Principatum ſibi parandum incumberent non pauci; in quibus præſertim eminebant Balduinus Hannoniæ Comes, Guilelmus Iprenſis, Arnulphus Caroli nepos, Theodoricus Elſatiæ Principis filius; quos omnes ius ſanguinis, & propinquitatis tanta cupidine accenderat. Quippe inter omnes acceptiſsimus erat Regi Normannus à patruo Rege Anglorum Henrico Normannia pulſus exutúſque. A Mathilde Balduini Inſulani filia, quam matrem habuit, ius hereditatis arceſſebat. Ætas matura, exacta modeſtè adoleſcentia & iuuentus, opes ab Rege Ludouico maximæ, multum ad præclarum imperium videbantur allatura momenti. Quippe vigeſimum & octauum agebat annum integro ad Rempublicam corpore, vſu rerum prudentia effloreſcente. Nihil malignum eatenus de ipſo fama vulgauarat, quanquam nondum matrimonio iunctus eſſet: verùm omnia frugi modeſtúmque teſtabantur. Diſploſis ergo ceteris, qui Flandriæ Principatum quaſi iure debitum ſibi repetebant, eum Rex Atre-C bati Comitem fecit decimo Kalendas Aprilis. Atque vbi Balduinum Hannonium, & Guilelmum Iprenſem in partes abire vidit, & hoſtilia moliri; ipſumque Angliæ Regem Henricum non modò Iprenſi auctorem fuiſſe, vt Normanno aduerſaretur, verùm in eundem & Louanij Comitem, & alios accendere: magna Inſulam vi, magnóque comitatu eum duxit. Quemuis alium de competitoribus Inſulani maluiſſent, quare ad Regis & Comitis præſentiam ipſi turbari, frendere, odio accendi. quia tamen Rex graui imperio exigeret, magna vrgeret potentia; nihil auſi ſunt pro tempore mutire, ac Guilelmo, ceu Comiti, addixere primi fidem. Inſulâ Gandauum, Brugáſque nouum Principem circumduxit Ludouicus. ſed ægris vbique oculis, infeſtóque animo ciues viderunt. iurati tamen omnes in eius nomen, potentia Regis opprimente. Poſt Paſcha reuerſus eſt Inſulam Comes, indéque Bethuniam & Taruannam abijt. Rebus illic & Audomaropoli ex animi ſententia confectis, quarum gratia profectus fuerat, rurſus Inſulam venit. Et Brugis ab Rege acta feliciter omnia, dum parricidas perſequitur, & funus Caroli procurat. Ad bel-D lum ſubinde animum vertit Normanni hoſtibus inferendum. Inter eas vrbes, quæ ab ipſis tenebantur, vicina Inſulæ Ipra iam tum infeſtis populationibus agros vtriuſque Flandriæ vexabat Guilelmo Iprenſi Duce, qui Flandricum imperium vendicare ſibi ſeriò certabat, Angli promiſſis, & Louanienſis auxilio fretus. Mouit ea res iram Regi Francorum & Comiti. tantúmque apud eos valuit, vt Ipram vterque arctiſſimo vallaret obſidio. Oppugnatum igitur validè tormentis eſt oppidum: ſed paruo ſucceſſu, quamdiu inter obſeſſos concordibus actum animis. exorta mox diſcordia, omnia peſſum iuere. Tunc enim multis lapſæ vires: & prona paucorum in Normannum voluntas, cùm alibi rem fortiter ageret Iprenſis inſultum ſuſtinendo, Meſſiniam Roubaiſio Regulo portam patefecit. Ita nobilis ab ſuis ciuibus in vltimam propè calamitatem vrbs adducta mox. enim ea capta direptáque, & iniecto per ædes igne ad Borealem vſque portam ab Auſtrali vehementer exarſit. Coacti tum ciues omnia in forum arma conferre. Vincendi ſpe omni præciſa, Guilèlmus

Franciæ Rex Ludouicus Guilelmum Normanniæ Ducem in Flandriam adducit, vt Comitē ſtatuat.
Gualt. vit. Car. cap. 4. & ſeq. Chronic. Flandr. c. 6. Iac. Meier. l. 4. Per Gudeg. Balduin.
Qualis tunc fuerit Guilelmus.
Atrebati GVILELMVM NORMANNVM Flandriæ Comitem Rex pronuntiat.
Auctores citati.
Eumdem per vrbes Flādriæ deducit.
Parum tamen is gratus aduenit.
In Normanni hoſtes bellum Rex gerit.
Iidem auctores.
Iprā obſidet capitque.

Digitized by Google

Guilelmus Iprenſis, dum fugit, intercipitur: & Inſulam mittitur in cuſtodiam.

Iprenſis fuga ſalutem quærere molitus: vano tamen conatu, inſiſtente gnauiter eius veſtigijs Teneramondenſi Daniele, à quo tandem captus, & ad Regem deductus eſt. Pòſt paullò Rex inde cum Normanno Meſſinas venit. Eo de loco Guilelmum Iprenſem Inſulam pertrahi, & in arcem cuſtodiæ ergo trudi iuſſit. Is ad Ipram ſucceſſus Ariam, Caſletum, Bergas, ceteráque Flandriæ Inferioris ad Normannum oppida vno traxit impetu. Eductus eſt ſubinde Iprenſis è cuſtodia, cùm ſeſe obſtrinxiſſet Comiti ſacramento, ac nihil ampliùs ab eo viribus oppidiſque exuto timeretur. A

Liberatur tamen poſteà.

Poſt Regis abitú iterùm Flandria turbatur. *Iydem auctores*

Regreſſo in Franciam Ludouico Rege, nouis Flandria motibus agitari cœpit, Ipreſi ab Stephano Anglorum Rege ad rebellionem incitato, copijſque naualibus inſtructo. Et pleriſque locis creuere quorumdam ſimultates, inque mutuas cędes itum eſt frequenter.

Circa S. Ionati corpus cereus diuinitus accéditur Sailliaci. *Lib. 1. mirac. S. Rictrud. cap. 15. libell. MS. de hoc miraculo.*

Res interim mirabilis accidit Sailliaci obnoxio Martianenſibus Monachis vico (cuius anteà meminimus:) cùm illic etiamnum D. Ionati corpus contra hoſtium incurſiones ſeruaretur. lætabundi tanto ruſtici hoſpite, vmbraculum ei propter ſacram ædem varijs arborum ramis obtenderant. Illic poſita Diui oſſa frequenti lumine cantúque venerabantur. Sed fortè quodam die accidit, vt plurimis ſancti thecam circumſtantibus perflans aura cereos omnes exſtingueret, ac nuſquam in vicinia ijs rurſus accendendis vlla ignis eſſet copia. Igitur magno id dolori omnibus fuit; ac ne quid ideò mali portenderetur, admodum timuere. Verùm diuina voluntate fulgor quidam ramos inter extemplò apparuit, qui celeriter in pueri cuiuſdam cereum emicans eum accendit tantò mirabiliùs, quantò vim maiorem in puerum retorſit. Is enim cùm luminis radium in facem ſuam ferri aſpiceret, attonito ſimilis, & abalienata mente reſupinus in terram cecidit. Interim magnæ voluptati fuit ceteris omnibus è pueri cereo lumen alijs ſuppeditare. Et cùm ſerperet huius miraculi fama, in Diuum Ionatum creuit admodum veneratio; eiúſque colendi, ac in opem deuocandi ergo varijs è partibus plurimi conuolauere mortales. Sed non diu Sailliacenſibus eo frui patrono licuit. Inſtante námque meſſis tempore corpus eius domum ab ſuis referri Amandus Martianenſis Abbas præcepit. Ac tum, vt anteà ſignificauimus, eo nudos præſidio Sailliacenſes frequentiſſimi hoſtium procurſus infeſtarunt magnopere. B C AN. [illegible]

Inſuléſis Eccleſiæ D. Petri iuribus aduerſatur Normannus quorumdam impulſu. *Diploma Ioan. Taruan. Epiſc.*

At Inſulæ Canonicos D. Petri magna pecuniæ neceſſitas inceſſerat, ob impenſas Eccleſiæ cauſa graues admodum toleratas. Igitur vti pecuniæ ſubuenirent, à ſubditis pro more auxilia petierunt. Verùm ij vel auaritiæ ſordibus infecti, vel odio ſacræ gentis ardentes, poſtulatis pertinaciter obrogauere. Ac ne aliquid denique ſubſidij dare cogerentur, ad Comitem Guilelmum aliquos miſere, qui vel precibus, vel muneribus immunitatem ab eo extorquerent. Vt erat auidus iam pecuniæ Guilelmus, & priſtinos ſenſim mores exuebat, haud grauatè horum cauſam ſuſcepit, & mox edicto vetuit, ne quid ab ſuis Canonici peterent, ne quis ſuorum ijs aliquid penderet. Ad eam Canonici ſanctionem vehementer attoniti, cùm viderent per huiuſmodi vel ſubditorum petitionem & inſolentiam, vel ſcitum Comitis admodum violari & infringi Eccleſiæ ſuæ libertatem iuráque: de ſuo Collegio ad Regem Francorum, & Remenſem Archiepiſcopum legauere, qui tum Pontificum Maximorum & Franciæ Regum voluntate irrogata ſibi priuilegia oſtenderent; tum Eccleſiam ſuam ab iniuria vindicari poſtularent.

Pro eadem Eccleſia ſtant Rex & Archiepiſcopus Remenſis.

Omnino Regi & Archiepiſcopo viſum eſt graue ac deteſtandum, quà ſubditorum D. Petri, quà Comitis factum: ſtatímque acribus Guilelmum litteris perculere, vti ab cœpta iniuria deſiſteret. D

Itemque pro ipſa contra Comitem iudicat Ioannes Morinorum Epiſcopus. *Idem diplom. Ioan.*

Miſſus etiam ab vtroque Inſulam Ioannes Morinenſis Epiſcopus, vt ea de re diligentiùs quæreret, ac pro Canonicis ſententiam diceret. Is eò loci plurimos quà dignitate Eccleſiaſtica fulgentes, quà genere nobiles viros coëgit, quibuſcum & cauſam Canonicorum excuteret, ac ſecundum iuris æquitatem ſententiam pronuntiaret. Eum Conuentum præter alios celebrauere Robertus Archidiaconus Tornacenſis, & S. Petri Inſulæ Præpoſitus, Herbertus Taruannenſis Archidiaconus, Abſalon Abbas Elnonenſis; ac de viris nobilibus, Robertus Bethunienſis regulus, Galterus Tornacenſis Caſtellanus Balduinus Comitis Dapifer, Rozo eiuſdem Pincerna, Rogerius Inſulenſis Caſtellanus. Igitur rebus diligenter agitatis, Ioannes ſecundùm Canonicos litem decidit, ac publicè cenſuit, omni-

bus,

A bus, qui ad cognoſcendum aſſederant, approbantibus, tantumdẽ ijs iuris in ſubditos competere, quantum in ſuos habẽt regionis Principes. ideóque nulli Principum fas eſſe tam inſigni iure per libidinem eos exuere. Damnatus eo iudicio Comes, Ioanni ſeſe ſubmiſit, & impetrata criminis venia, ſuo permiſit iure Canonicos vti. Verùm vbi quietem armorum nactus eſt domi, oppreſſis Iprenſis conatibus, tunc demum grauiora in Flandriæ totius perniciem moliri aggreſſus eſt. Vrebat ipſum ingens prorſus iniuria ereptæ ſibi Normanniæ; quódque Stephanus Rex Anglos Iprenſi ad bellum conceſſerat, etiam Angliç regnum ſibi aſſerendi deſiderium. Ad vtramque expeditionem immenſa prorſus pecunia opus erat. Ea tum Normannus maximè carebat, multis in bellum Flandricum factis hactenus impendijs. Explenda igitur animi cupidine, per fas nefáſque corradere inſtidt pecuniæ quantum poſſet. Flandris omnibus, in eam diẽ liberrimæ genti, vel ipſo auditu grauia vectigalia mox impoſita. Dignitates, publicáque officia mercium modo venalia fuere. magiſtratus pecunia creati. auro, argentóque omnia viliora, minoráque habita. qui plus tribueret, aut

Occaſione belli aduerſus Anglos ſuſcipiendi, per fas & nefas pecuniam Normannus valde iam mutatus corradit.

Chronic. Fland. cap. 6 Chronic. Tornac. Iperius. Iac Meier. l. 4. Pet. Oudeg c. 72. Breſin. Marchant. Belleſor. ex quibus etiam ea quæ hoc de Comite eiúſque filiis poſteà narramus, deprompta ſunt.

B aliunde quouis modo conuerreret Comiti munus, is acceptior, & ceteris, quamuis optimis, charior factus. Explorato Principis genio, vitiiſque cognitis, quibus ſe iam cœperat contaminare, frequentiſſimus ei adhæreſcere cœpit hominum comitatus, qui rapinis omnia furtiſque corripere, ſtupris fœminas corrumpere ſtuderent. His nimirum tam grandibus & crebris tum Domini, tum ſæuorum ſceleribus laceſſiti, primùm odia Flandri concipere; dein Normannum conuiciis lacerare audaciùs; diris eum omnibus deuouere, tum denique ab eo exulceratis animis auerti; ſeditionem moliri occulto pluribus locis conuentu. Præcipui ad factionem Atrebates, Gandauenſes, Brugenſes, Inſulani, dein Iprenſes, Audomaritæ, Duacenſes incumbere. Aliis alia ſuggerentibus conſilia optimum id viſum, quod à Teneramondenſi Daniele, prudenti in paucis viro, datum eſt Theodoricum Elſatiæ Principis filium euocandi. Erat hic admodum inſigni laude virtutum conſpicuus, & primus ab Arnulpho Caroli heres. Talem adſciſcere, qui Flandriæ imperium exigen-

Hinc ab eo Flandri auertuntur.

Auctores citati.

Et conſilium capiũt Theodoricum Elſatium Comitem ſuum creandi.

Auctores citati.

C do Normanno capeſſeret, nulli dubium fuit, quin ob virtutes conducibile, ab ipſo iure ſuccedendi iuſtiſſimum foret. Cùm autem is per occultos celeréſque nuntios euocatus à Flandria propiùs abeſſet: Inſulam Normannus conſueta prauorum hominum frequentia ſeptus aduenit. Exciti equorum hinnitu ac tumultu ciues, qui plurimi ad portam eius venturi rumore permoti conſtiterant in armis, pars ad repagula portæque valuas, ad cratem ligneam ferro munitam pars accurrunt. vna omnes quamuis vario ſtudio connixi, aditum ipſi præcludunt videnti, mirantíque. Defectionem ex ea re haud dubiè manifeſtam colligit Normannus. confeſtim tamen, ira pudoréque ſtimulantibus, ingenti voce, ac minaci vultu reſerari portam imperat. Nullo ſe mouente, quid cauſæ tandem ad partes impulerit, vehementer anquirit. De mœnibus clara liberáque voce reſponſum eſt: *Principe, qui parentis ſit loco, ac moribus, Inſulanis opus eſſe; non homine rapinis paſto, furtiſque. Theodoricum ab Elſatia in proximo eſſe, qui iure Flandricum capiat imperium. Ei præclaro iuſtóque Comiti futuro portas extemplò apertum iri.* Ad eam loquendi libertatem, immane, quantum ira ſimul

Normannus Inſulam non admittitur.

Cur id facerent, roganti audacter Inſulani reſpondent.

D & furore Normannus exarſerit. Nihil tamen in vrbem ciuéſque grauius tunc auſus; quòd exiguis ad vim copiis cingeretur. Minis dumtaxat, diráque deuotione bacchatus eſt. Relicta igitur Inſula, eodem furoris impulſu Gandauum, Brugas, Ipram defertur, ſiniſtro vbique ſucceſſu, & pari pudore. Omnium enim harum vrbium portis excluſus, præter infamiam, opprobria, mináſque ceu iam extorris, haud quidquam retulit. Vnicum in auro, quod vndique coëgerat,契 ſupereſſe viſum eſt præſidium, aut in Regis Francorum fauore. Igitur cùm Regis animum tentaſſet, magnis ab eo promiſſis oneratur equeſtris ac pedeſtris auxilij: & ſuum ipſe militem extemplò pecunia comparat, ſcribítque non ſpernendas copias. Godefridum Louanij Comitem in ſuas etiam partes ſollicitat, bello aſſuetum, & rerum vſu pollentem. Intereà loci Theodoricus Inſulam aduentat præclaro comitatu, & non exigua fultus militum manu. In vrbem benignè ab ciuibus, & magna omnino lætitia receptus, in communem protinus Flandriæ vtilitatem multa conſiliis agitat. tum maxima In-

Eum ſimiliter Gandenſes, Brugenſes, Iperani excludunt ſuis vrbibus.

Is ideò Regẽ Franciæ ad bellum in eos ſollicitat, & militẽ cogit.

Interim venit Inſulã Theodoricus, ac beneuolè exceptus eam munit.

ſulen-

Digitized by Google

ſulenſibus diligentia aduerſus imminentem belli turbinem cauet, haud ignarus Inſulam primo belli furore petendam. Ludouicus Galliæ Rex, quem aduerſi de Normanno nuntij ſtimulauerant, è contrario Pariſiis Atrebatum iter præcipitat, in Flandros ac Theodoricum animo vehementer infenſo. Conſilij participe Reginaldo Remorum Archiepiſcopo, Inſulam mittit, qui Elſatio alienæ ditionis inuaſori diem dicat apud Epiſcopum Atrebatenſem tanti ſceleris arceſſendo. Parum hæc citatio ponderis habuit apud Principem animo ingentem, & Nobilium ac populi ſtudio fultum. Regis ergo nuntium Theodoricus riſu exploſit; neque Atrebatum iuit ad diem ſtatutum, ſpreto etiam illius ac Epiſcopi iudicio. Ea res Ludouici animum, quàm credi poſsit, altiùs penetrauit; adeóque ira commouit, vt aliqua in Theodoricum grauiſsima confeſtim decerneret. Frangenda ſcilicet hominis contumacia ipſum per Epiſcopos ſacris arceri myſteriis mandauit, totáque Flandria igni & aqua interdici: dein vniuerſos Inſulæ ciues eodem afflari fulmine præcepit, vti fluxæ fidei mentiſque homines. Verùm id nullo factum operæ pretio, euentus probauit. Quippe maior inde vis Theodoricum impulit Ludouicum eiúſque minas contemnere, vehementiórque Inſulenſes Elſatium iuuandi ardor commouit, vnde maximum Francus illum deterrendi, hos ad officium reuocandi momentum ſperauerat. Inſulenſibus ergo ab Elſatio fides data nunquam eos deſerendi: ab Inſulenſibus contrà dictum Elſatio ſemper opitulandi ſacramentum. Ab vtriſque magnopere omnia mox comparata, quæ ad vrbis defenſionem neceſſaria eſſent, animi, commeatus, arma, & machinæ. Inuenio, qui Francorum Regem nullum Inſulæ obſidium admouiſſe velint, poſtquam Theodorico & Inſulenſibus interdici ſacris imperaſſet. quòd ingens mortalium numerus eam vrbem priùs inſideret, arbitratum fuiſſe captu difficilem; ideóque factis tantùm ad eius portas excurſionibus, omnia circùm populando vaſtaſſe. poſtquam illis aqua & igni interdictum eſſet, in Franciam iter acceleraſſe, relicto Atrebati Normanno, qui magnis in bellum copiis incumberet. Omnino mihi certum eſt vnà cum Guilelmo & exercitu Ludouicum Regem Inſulam verſus caſtra mouiſſe Theodorici contumacia impulſum; ac quibus tunc maximis pollebat, diſpoſitis vbique copiis vrbem circumquaque ſepſiſſe. Vehemens, cruenta, diúque anceps ea obſidio fuit, haud minùs ira & odio, quàm armis teliſque ad victoriam graſſantibus. Ad vrbis quamque portam magna vis Gallorum ab Rege conſtituta eſt arcendis ex occulto ciuium eruptionibus. prætenta ſudibus caſtra, & vallo munita; ductæ ad muros vineæ; ingentes opportunis, ad quaſſanda mœnia, machinæ locis compoſitæ. Ibi Normannus præcipua laude fortiſſimi ducis ac militis munia obire: dum tenduntur librantúrque, frequens tormentis adeſſe, ne quo temerè laxato iactus ſpem fruſtretur. diſiectis apertiſque machinarū vi muris, ad inſultum milites verbis accendere, ipſe interdum clypeo & lorica tectus vnà ſubire, vrgendo ad mœnia conſcenſu. Erumpentibus ex oppido per diem noctémque hoſtibus, inter primos arma corripere, per medios ſeſe cuneos inferre audaciùs. nihil denique omittere, quo ſuis animos faceret, ſibi ſpem augeret oppido potiundi. Mordebat enim animum eius dolor quàm maximus, cùm ad portam oculos conuerteret, vnde nuper cum inſigni conuicio iniuriam acceperat. Accendebat etiam ipſi ferociam immodicus vindicandi ardor, quoties Inſulanum aliquem vel eminus conſpiceret. Ita plerumque vaſtos animo viros plus iniuriæ memoria, quàm recti cupido ad ingens facinus impellit. Haud ignauiùs ab obſeſſis acta res eſt, Elſatio ad omnia interrito, & incumbente. Is cùm vrbem ab Franco peti cingíque percepit, quò ciues alioqui ſatis deuinctos, vehementiùs obſtringeret ſibi, rebúſque trepidis & aſperis idoneos haberet, in concionem vocatos hac oratione accenderat. *Quantum mihi ſtudium, quantúſque labor imperetur opitulandi vobis, Inſulenſes, ipſa res loquitur, & imminens vrbi veſtræ neceſſitas. Ad obtinendum Flandriæ Principatum, quem iure quidem debitum per iniuriam tamen Francus negauerat, magno mihi nuper momento fuiſtis. Normannum, inſigniter mihi vobiſque aduerſantem, primi oppido veſtro egiſtis extorrem. Quàm eo pro meritis exploſo, in vrbem me veſtram vocatum præclara excipere pompa, & multo colere ſtudio, haud quidquam fuit vobis prius ac iucundius.*

Enim-

Marginal notes:

Galliæ Rex Atrebatum venit.

Illuc Theodoricum iubet venire, vt cauſam ſuam dicat.

Quòd ab eo ſperneretur, ipſum curat excommunicari cum Inſulenſibus.

Haud tamen inde moti Theodoricus & Inſulenſes.

Inſulam igitur Rex cum Normanno obſidet.

Eius tempore qui ſe geſſerit Normannus.

Ad eam fortiter ferēdam Inſulenſes hortatur Elſatius.

A B C D

A *Enimuerò tam illuſtria in me à vobis collata beneficia quid minus efflagitent, quàm vt omnes, quibus polleo, tum animi tum corporis vires vobis tuendis impendam? Si quem per vos honorem aſſecutus ſum, ipſa vita chariorem arbitrer: quidni, fortiter audendo, cum vita ſanguinem profundam ad vrbis veſtræ defenſionem? Vt hæc omnia defuiſſent, quibus obnoxium me vobis haberetis: abundè profectò me vobis obſtringerent, qui mœnibus veſtris, vobiſque exitium præcipitant. Nihil de meis ab vtroque Principe profectis malis commemoro: de illis tantùm queror, quibus ipſi vos oppreſſere. Gemuiſtis equidem frequenter horum iniurijs fatigantibus. Qui vobis iure ſucceſſionis obuenerat, Francorum Rex Principem inuidit: quem nec velletis ipſi, nec ferre poſſetis, obluctantibus dedit. Poſtquam igitur Principatum Flandriæ Normannus arripuit, quid vobis ad omnem cumulum defuit miſeriarum & malorum? Imperia vbique ſæua, & tyranni magis, quàm Comitis, extortæ malis artibus pecuniæ. multi per iniuriam bonis exuti. illata per vim matronis ſtupra. parua domi, foriſque pudicitiæ, fortunis, vitæ, præſidia. Quem tot mala grauiſſimum illis hoſtem non effecerint, à quibus ipſa in vos profecta, eum certè execrandum vobis mihique hoſtem eſſe iudico. ſi quem*
B *verò perpetuum illis aduerſarium pepererint, ipſum me eſſe vobis liberè profiteor. Has nimirum manus, hos lacertos, hunc enſem, hæc arma, totum denique corpus, & animam ſic vobis dedico, vt ijs ſemper in illos pergam hoſtilia moliri. tantùm ipſi animos vnà contendite; tantùm me opibus ſtudiiſque fulcite: tum profectò efficiam, vt priùs fortiter pugnando pro vobis occumbam; quàm veſtris illi mœnibus potiantur.* Hanc Elſatij concionem inſignis populi plauſus excepit miris in eum laudibus certantis. Nihil ſegne, aut ignauũ inde à quoquam per vrbem. Theodoricus exſequendo magis, quàm imperando, ſedulus, mirum quàm exemplo magna præſtiterit. Vbi manum operibus admouit, ſecuti mox omnes permixti vulgo Nobiles. nihil durum, aut difficile cuiquam viſum. Alij pro portis ſtationem impigrè obire: mox etiam ſigno dato in hoſtem fortiter ex occulto erumpere: ſolutos ſomno Frãcos per noctem aggredi, eorúmque caſtra cædibus & rapinis vaſtare. alij mœnia muróſque corona intrepidè obtinere; omni defendere armorũ genere diu noctúque. quà muros machinis hoſtes quatiebãt, præſto
C adeſſe, vt poſt ruinam inſilientibus obſiſterent. quà fixis ad muros ſcalis aſcenſu in mœnia cõniti Francos videbãt, ibi telis eos haſtiſque crebriùs impetere; ingentes ab alto trabes deuoluere ſaxáque, feruentium vim cinerũ in aſcendentium oculos fundere. Vt igitur omnia, quibus maximè pollebant, Francorum Rex Normannúſque expugnando tandem oppido adhibuerint, vano ſemper conatu, hæc ſcilicet obſeſſorum ſtudia laboréſque fecerunt. Aliquanto etiam maiori laude fructúque inſignis claruit militem inter ciuéſque animorum & manuum conſenſio. Ergo cùm nullam inſultibus machiniſque potiundi vrbe ſpem caperet Ludouicus, corrumpendis ciuium animis ex arcano nauare occepit. Eò multi promiſſis onuſti. eorum tamen nulli, quàm fides, ſalus & amicitia Regis iucundior. Hæc itaque omnium ad Ludouici flagitationem fuerunt reſponſa: *Sua ipſe ſibi haberet, quæ promiſerat. nullam ſibi ampliùs cum Normanno neceſſitudinem intercedere, non Principem eum, at tyrannum Flandris fuiſſe. quem Principatum iniuria quæſiuerat, eumdem flagitijs & ſceleribus obtinuiſſe diutiùs, quàm vellent. iuſtum ſe ac legitimum Principem ab Elſatia Theodoricum acciuiſſe.*
D *cum illo certum ſibi vitam agitare; cum eodem aſpera quælibet pati, & vitam fortunáſque amittere iucundum eſſe.* Ea verba quàm Regem admodum ſtimularunt, tam bellicos eius motus fregere. Quippe confeſtim ipſe caſtris ſe ſubduxit, capto in Franciam itinere. & mox Normannus obſidium ſoluere coactus eſt. Godefridus interim Louanienſium Comes non exiguo cinctus milite in Flandriam penetrauerat: iámque Aloſtum magnis viribus premebat; quóue terrorem faceret oppidanis, agros eorum direptionibus flammíſque vaſtabat. Igitur eo citiùs loco armis ſubigẽdo, & in poteſtatẽ redigendo, copias illuc ſuas Guilelmus deduxit, eáſque iũxit Godefridi caſtris. Gnarus eius profectionis Elſatius, preſſique obſidio Aloſti, alia eodem via militem ſuum Inſula duxit celerrimè, cui non paruus Inſulenſium, Duacenſium, aliorúmque Flandrorum permixtus erat numerus. Verùm poſtquam animaduertit parum tot viribus hoſtium ſuſtinendis idoneum eſſe id oppidum, eo relicto, copias omnes ſuas ad viculum Axpolam explicuit. Ibi commiſſæ ſunt acies, ac pugnatum fortiter.

Quales ſe tẽpore obſidionis Theodoricus & Inſulenſes præſtiterint.

Fruſtrà ciues ad deditionẽ tentantur.

Obſidio ſoluitur Rege in Franciam abeunte.

Theodoricus cum milite & aliquot Gallo-flandris Aloſtũ petit. Ad Axpolam prælio vincitur, & periculum incurrit.

A

Cæſi tamen è Flandris quamplurimi: & coactus eſt Elſatius cum reliquis Aloſtum fuga repetere. Inuaſit tunc Aloſtanos militémque Elſatij magna formido: cùm acciſus eſſet vehementer ipſorum numerus, & peruię multis partibus munitiones aditum hoſti patefacerent. Verùm Elſatij conſtans animus, & Normanni vulnus abſterſere breui metum. Scribit Anſelmus Gemblacenſis, quempiam Elſatij militem ſingulari cum Normanno certamine concurriſſe; hunc ab eo in humero lancea perfoſſum, & corripiente vulnus dracunculo, quinta pòſt luce exſtinctum. Ad veritatem propiùs accedit id, quod libris alij mandauere.

Normannus ex vulnere moritur.

Normanno ſcilicet ob victoriam exultanti, vrbémque proximè adeunti, Nicaſium Borlutum ciuem Aloſtanum miſſo è mœnibus telo humerum hauſiſſe altiùs, vnde paucis poſteà diebus malè curatus mortem oppetiuerit. Ita ſublato è viuis Normanno ad decimum & ſeptimum Kalendas Septembris, Godefridus copias domum reduxit: ac breui pòſt ab Flandris omnibus magno Elſatius conſenſu Comes renuntiatus eſt.

THEODORICVS publicè Comes Flandriæ inauguratur.

Ad fidē eum Rex recipit.

B

Et quamuis initio Franciæ Rex Ludouicus, ob læſum exſtinctúmque Normannum, grauiter Flandris ſuccenſeret: vbi tamen expendit, ad Flandriæ Comitatus hereditatem adeundam iuſto Elſatium titulo nixum eſſe, in fidem ſuam eum recepit, & pacificè Principatum obtinere permiſit.

Eius laudes.

Sanè hunc Principem tanto idoneum imperio fecerant multa virtutum decora. Blandiſſimum enim alloquio, in negotiis iuſtiſſimũ, in iubendo temperatum, rerum ſacrarum diligentem, bello fortiſſimum fuiſſe, comperio.

Per eū quies Flandriæ redditur.

Huius igitur initia Principatus magnam induxere per Flandriam rerum morúmque mutationem. pax vbique reſtituta; exſtinctæ multorum inimicitiæ; compreſſa plurimorum licentia & latrocinia, quæ paſſim corruptis Guilelmi moribus vires acceperant.

Gelu intempeſtiuum.

Anſelm. Gēblac. in Chron.

Extremus tamen September multis terrorem incuſſit, cùm repentè gelu acerrimum cuncta corriperet; eius frigore aduſtæ vineæ vindemiam fruſtrarentur, in acorem verſo vuarum ſucco: fluuij foſſæque ſanguineum multis locis colorem inducerent.

Aquarum eluuies.

Anſelm. Gēblac. ibid.

AN. 1129

C

Neque fauſtiora ſequentis anni viſa ſunt primordia. Quippe Ianuarij principio ſolutis deſubitò frigoribus, & liquata vbique glacie niuéque, plurima vis aquarum ſata corrupit; vehementi fluuiorum exundantium agmine diruta paſſim ædificia ſunt, multæque abreptæ mortalium fortunæ.

Peſtis pecorum.

Et inuaſit poſteà pleraque animalia, ſubſtulítque inſignis peſtilentia. Abſumptus tunc præſertim boum, porcorum, ceruarum, aprorum, & caprearum ingens numerus.

Sacer ignis.

Anſelm. ibid.

Neque pepercit hominum corporibus ſacri lues ignis. Seuiit is præcipuè hoc in Belgio Cameraci & Atrebati. Sed vtrobique flammis iis contacti depaſtique ab Diua Virgine Maria remedium obtinuere: cùm hîc aquâ bibiſſent, in quam è cereo Mariano ſtillauerant guttæ; illic propter capillos & lac eius Virginis lachrymas precéſque fudiſſent.

Ciſonienſi monaſterio Canonici Regulares imponuntur.

Monument. MS. Ciſon. monaſter. Iac. Meier. l. 4.

At hoc anno Ciſonij Clericis in Canonicos Regulares transformatis datus eſt Abbas Anſelmus. Mutationis originem iſtam reperio. Succeſſerat Almerico Præpoſito Herimannus Inſulenſis, nobili loco natus, diuitiis abundans, & lautitiarum cupidus. Sed quoniam malis artibus potiùs, quàm ſuffragiis Canonicorum, eam fuerat adeptus dignitatem, grauis initio ſimultas inter eos exercita, & ſæpè palàm litigatum eſt.

Mutationis huius occaſio.

D

Neque priùs diſceptatio, & odium finem accepit, quàm multa cunctos munificentia, & comitate ſibi deuinxit Herimannus. Præcipua tunc vitæ modeſtia, & virtutis deſiderio inter Canonicos pollebant Liethardus & Robertus. Igitur hi cùm ſeſe altiùs in Herimanni familiaritatem inſinuaſſent, de cæleſtibus, diuiníſque rebus tandem cum eo ſermonem miſcuere. Inter alia ſæpenumerò ingerebant: *huius vitæ periodum breui tempore circumſcribi: quæ bona ducunt mortales in terris, ea quàm celerrimè vel à nobis auolare, vel eripi. Nullam earum voluptatum, quas mundi præbent deliciæ, perpetuam homini dulcedinem propinare. iis ſummam inſiſtere amaritiem, quam hauriant perpetuo cum dolore, qui plus æquo ipſis oblectantur egeſtatem illos interminabilem, ingéſque flammas in obſcuriſſimis Erebi ſpecubus manere, qui diuitijs & dignitatibus abundantes, in luxu vitam & lætitia, longè ab Numinis voluntate & præceptis, tranſegerint. ex aduerſo maximam illis ſupernè dulcedinem infundi, quos aſpera rerum, virtutis ſtudia cultúſque, mundanarum rerum contemptus, cupiditatum compreſſio, rerum cæleſtium contemplatio delectant. Erepta vita ſolum ea hominem comitari, quæ ſecundùm Dei legem rectè iuſtéque peregerit. In amore Numi-*

nis

A *nis morientem cælos excipere, ac diuinis æternùm rebus afficere iucũdiſſimè.* Etſi parũ principiò placerent ea verba: ſucceſſu tamen temporis, cùm iterarentur frequẽter, ita virum permouêre, vt ad nouum vitæ genus capeſſendum exarſerit. De reſignandis in manus Remẽſis Archiepiſcopi beneficijs ac dignitatibus Eccleſiaſticis, dẽq; ſumendo religionis habitu ex D. Auguſtini Canonicorũ inſtituto regulaque, inter eum ac Liethardum & Robertũ conuenit. Et dictus dies ad id negotium peragendum viæ Remos maturandæ. Poſtquam occultis itineribus eò venere; aditus eſt vrbis Põtifex Reginaldus. Multi per hunc viri religione præſtantes acciti. Coram ijs Herimannus Præpoſituræ (vt vocant) ac Theſaurariæ dignitatibus & emolumentis ſeſe abdicat; Liethardus & Robertus ſacerdotijs exuunt ſeſe. Dein ſimul Pontificẽ orant, vt hæc omnia congregãdo Canonicorũ Regularium cœtui addicat: inter eos ſeſe cooptet, flagitant: qui ſub nouum inſtitutum coëuntibus imperet, virũ aliquẽ magna virtute, & religioſis moribus cõſpicuum expetunt. Vbi ſeſe promptũ ad omnia Reginaldus exhibuit, vti poſtulauerant, de cœnobio & vita regulari ſancitum fuit. Qui regeret,

Qua ratione ea peracta.

B Anſelmus S. Dionyſij Canonicus Regularis ſuffragijs omniũ electus, quãuis admodum is reluctaretur, & ſubeſſe mallet Remis. Hęc igitur cùm Remis facta fuiſſent ex deſiderio ac voto Herimãni, eiúſque ſociorum: Cyſonium hi magna cum voluptate reuertuntur. qui ſocietatem ſecum ineant, alios conquirũt, permouéntque, nõnullos ſponte eam appetentes admittunt. quæ religionem capeſſentibus vſui eſſent futura, tam ædificia, quàm ſupellectilia maturè comparantur. Ridẽt interim horum inſtitutum plerique. nonnulli etiam Canonicorũ quà verbis, quà minis, quà varijs infeſtationibus moliuntur impedire. Verùm ij dũ in propoſito perſeuerant firmiſſimi, adeſt tãdem Anſelmus, & magna ſanioris animi Canonicorum ac plebis pompa in Eccleſiam deducitur, ibíque nouello Chriſti gregi ex Remenſis Archiepiſcopi ſententia præponitur. Sed quàm multis, quos religionis amor virtutiſque ſuauiter afficiebat, grata fuit ea mutatio; tam pleroſque Eccleſiaſticis præditos beneficijs, & inter laicos genere ac diuitijs potentes, eadem in odium & contemptum Abbatis eius perpulit.

Anſelmus primus Abbas conſtituitur.

Quid illic initio paſsi Religioſi.

C Nihil ipſi reliqui faciebant, vt hominem aliquãdo vexationibus fatigatum abigerẽt. Nunc probris, & calumnijs inceſſere; nũc minas verberáque intendere; nõnunquam manus minimè rerũ inuaſionibus abſtinere. Et horũ exemplo etiã ſubditi ac domeſtici magnas interdũ exhibuere moleſtias. Verùm ea tandẽ omnia ingens animus, & nobilis Anſelmi patiẽtia diſſipauerũt. Ergo poſtquã pacificè Cyſoniẽſem Abbatiam moderatus eſt Anſelmus, magna fecit illic incremẽta religio, éque variis cõfluentes partibus homines ſubigẽdorum animorũ cupidi, inter Aſcetas eius loci abdidere ſe.

Quid Anſelmus.

AN. 1130. Fuit proximus annus inſignis morte B. Ioannis Morinorum Epiſcopi, & quondã Inſulẽſis Eccleſiæ Canonici. Diutiùs hic vitam protraxerat, quàm ſcelerati homines cupiuerant, quos fortiſſimè ſemper comprimebat. Fruſtráque illi ceſſerat audax facinus, qui per viam à tergo lancea perfodere moliebatur. Cùm enim clamantium, vt ſibi caueret, vocibus incitatus, vultum Pontifex retro vertiſſet, ictúmque intrepidus præſtolaretur: hæſit in aëre cuſpis illius, vi quadam cæleſti innoxiam retinẽte. Neque

Ioannes Morinenſis Epiſcopus in cælos euolat.

Ioan. de Colle-med, in vita e us. Talul. Tarman.

D pœnas is vindicta Numinis repoſcente poſtmodum effugit, qui tale ſcelus atrociter feſtinabat; neque omnes alij immunes fuere, quos aduerſus eumdẽ incaſſum furor armauerat: cùm intra breue tempus varijs modis iræ cæleſtes cunctos abſumpſerint. Vbi verò percrebuit Ioannem ad extrema vi morbi tendere, ingens dolor vniuerſos inuaſit, quos eius virtus in amorem ſui pertraxerat. Igitur quãuis omnino vetuiſſet, præter pauculos Religioſos, quẽquam in cubiculũ admitti, vbi lecto affixus iacebat: ea tamen hominum partim ex vrbe, partim foris ex remotiſſimis etiam locis aduolãtium, & complorãtium turba palatij valuas obſedit, quos eò deſiderium impulerat aut Paſtorem ſuum extremùm alloquendi, videndíque, aut benedictionem eius impetrandi; vt demum neceſſe fuerit cuneatim eos inducere, ne nimia preſſi mœſtitia ægrè domũ repeterent, ſi non ingrederẽtur, eiúſque verba vltima impertientis fruerentur aſpectu. Quo die mortẽ ipſum obire cõtigit, primo mane è lectulo in cilicinũ deponi ſtratũ voluit: vt ea inuolutus aſperitate, vitam tutiùs & generoſiùs inter pugnãdum poneret. Poſtquam autem relicto corpore animus in cælum liber euolauit,

In cilicino lecto moritur.

Poſt mortem pulcherrimus cernitur.

tam hilarem formoſúmque facies vultum induit, vt ſumma omnes, qui ſpectare cupientes ingentibus domū fluctibus penetrabant, admiratione defixi obſtupeſcerent. Et mirum profectò illud habitum, ac ſingulari Numinis prouidentiæ, & in Sanctum ſuum beneficio tributū, quòd ſarcophagus è candido inſigníque lapide, vt ſummùm pueri capax, in eam repentè longitudinem & latitudinem excreuerit, vt lōgo admodum eius corpori ſepeliendo quadraret. Qui poſtremum Ioanni hunc in lapidem inferendo, iuſtiſque perſoluendis, officium impendit, poſt dies aliquot Robertus Atrebatium Epiſcopus è viuis exceſſit. Eam qui regeret Eccleſiam, ex Aquicinctenſi monaſterio detractus eſt Aluiſus Antiſtes, multa vir animi fortitudine inſignis, & vitiorum reprehenſor acerrimus. Et placuit vehementer Ludouico Francorum Regi, talem adhibitum huic diœceſi Paſtorem ſupremum, quem ipſe ob virtutes magnopere diligeret; quémque ob præclaras animi dotes ad regimen animarum vtilem admodum arbitrabatur. Exſtant epiſtolæ duæ Regis eiuſdem, quarum altera tum Aluiſo gratulatur amiciſſimè, tum ipſum non leuiter hortatur, vt impoſitum ſibi onus haudquaquam defugiat: altera verò Atrebatenſi Clero gratias agit, ob nuncupatum eum Atrebatenſem Epiſcopum, quem chariſſimum haberet, & quem Deus inſignibus, & opportunis ad hoc munus talentis donauerat.

Sarcophagus eius miraculosè excreſcit. *Robertus Atrebatenſis Epiſcopus moritur.* *Tabula Atreb. Eccleſia. Chron. Aquicinct.* ALVISVS *Abbas Aquicinctinus in eius locum ſufficitur.* *Ibidem.*

Paucis inde diebus Aquicinctenſis monaſterij pedum ardentibus omnium Religioſorum votis Goſuino traditur, cuius antè prolixam fecimus mentionem. Plurima certè inerant ipſi, quæ ſanctum eius regimen promitterent, animi candor, ſæculi fuga, religionis cultus, linguæ cuſtodia, orandi ſtudium, magna in pauperes liberalitas, ingens in afflictos commiſeratio, morum ſuauitas & puritas, doctrinæ multa vis, ſpirituum diſcretio, animos tractandi peritia, & prudentia ſingularis. Et nondum pueritiam fuerat egreſſus, cùm mulier quædam inter ſocios modeſtè ludentem conſpicata, paullùm à turba ſeduxit, ac poſtquam in aurem grauiter dixiſſet, ipſum quandoque futurum Abbatem, confeſtim ſeſe proripuit. Iam multis eum Aluiſus monaſteriorum Præſulibus conceſſerat, vt ex eorum deſiderio collapſam diſciplinam remque domeſticam reſtitueret. Eius induſtria non parum reſpirauerat Sueſſionenſe D. Criſpini monaſterium. Per eius ſapientiam & vigilantiam Catalaunenſe B. Medardi Phrontiſterium ſeſe rurſus erexerat: ibique Petrum Abailardum (quem Summus Pontifex Eugenius ad eum miſerat) nunc inſigni conſtantia & doctrina reluctantem ipſe fregerat, nunc paterna lenitate manſuefactum benè inſtruxerat. Remis S. Remigij Aſceterium multo labore in meliorem ordinem redegerat. E Gallia reuerſus Aquicinctenſis Prior fuerat omnium ſingulari Monachorum lætitia creatus, in eóque ſe munere talem præſtiterat, vt plurimi ſummo cœnobij magiſtratu dignum arbitrarentur. Et verò D. Petri apud Catalaunos Religioſi ſuum iam eum Archimandritam nuncupauerant: omninóque contendebant Aſcetę Laubienſes eius ſe diſciplinæ ac regimini ſubijcere. Verùm quàm domi retinere Aquicinctenſes nitebantur, tam ipſe laborabat, vt omnem ab ſe præfecturam amoliretur longiùs. Et fuit quoque certandum grauiter, vt Aquicinctenſis Eccleſiæ pedum tandem capeſſeret: neque priùs eò trahi permiſit, vt ſupremis ſe monaſterij curis ſupponeret, quàm vi quadam ad regendum raperēt Religioſi. Igitur poſtquam curas, & animum ad gubernationem conuertit, vt ſe ſuóſque ſubditos in Religionis officio retineret, rarò foribus emanere monaſterij; cum Religioſis omnia libenter obire domeſtica & vilia officia; de rebus vanis, & ad virtutem nihil pertinentibus colloquijs aures obſtruere; ab conſortio Monachorum, & penitioribus cœnobij locis hoſpites nulla religione obſtrictos amoliri. Si foras prodeundum eſſet, nullo comitatu ſepiri, ſola ferè dignitatem tueri modeſtia, & in egenos prodigentia. Eo dum floret Aquicinctinum Præſule monaſterium, mira dictu res contigit Martianis. Graue tædium religioſæ diſciplinæ quemdam è Monachis ceperat ornamentorum templi Cuſtodem: iámque adeò vis ipſum tentationis infregerat, vt de furtiuo diſceſſu meditaretur. Ne quid tamen ſolus auderet, alterum fugæ ſocium adſciuit. ac ne quid deeſſet tolerandis extra monaſterium neceſſitatibus, vtrumque cupido inuaſit pulcherrimos quoſque templi ornatus, & vaſa pretioſa clam omnibus per

B. Goſuinus in Abbatem Aquicinctinū eligitur. *Alexād. in vita eius, Anonym. vita Auctor, Auctar. Aquic.* *Quæ priuſquam Præſul diceretur, fecerit.* *Quî ſe geſſerit Abbas factus.* *Religioſus furtum & deſertionē meditās punitur diuinitus.* *Lib. 2. mirac. S. Rictrud.*

A B C D

noctem

A noctem aſportandi. Quia tamen inſtabat ſolemne dedicati templi feſtum, nihil ab eis maturatum: placuítque fugam tantiſper differre, donec ea celebritas perageretur; quoniam per eos dies plurimi homines D. Ričtrudem venerabundi Martianas confluerent. Interim Cuſtos ipſe Dominico die, qui dedicationis ſolemnitatem proximè præcedebat, aperta vena ſanguinem ſibi minui curat. Sed eum adeò grauis inde morbus inuaſit, vt ipſa recurrentis dedicationis luce depoſitum omnes conclamauerint. Non latuit miſerum hominem deſignati facinoris pœnas ab ſe repoſci: ſtatímque Antiſtitem Amandum ſuppliciter euocauit: ei cum multis ſingultibus & lachrymis conceptum mente flagitium aperuit, quò veniam impetraret priuſquam fœda morte ſubduceretur. Vt erat mitiſſimo prorſus animo, & ad miſericordiam factus, criminis veniam facillimè Amandus impertijt, eúmque ſacro imbuit oleo, poſtquam in pœnas certis rebus obſtrinxit, & ad mortem patienter tolerandam verbis accendit. Neque parum ea vel Monachi pœnitudo, vel Abbatis manſuetudo valuit. Nam paullò pòſt ille mortis faucibus ereptus abſtergi morbum ſenſit. Vt tamen
B perpetua concepti animo ſceleris memoria & mœſtitudine caſtigaretur, neque firmus ac ſine ſcipione ingredi, neque monaſterij ſeptis exire potuit poſteà.

AN. 1131. At Ludouicus Franciæ Rex Philippo liberorum maximo graui ex equo caſu deiecto, vitáque priuato, Ludouicum, qui proximè ipſum ætate ſequebatur, ab Romano Pontifice Gregorio inungi Regem, & diademate ornari curauit Remis. Cœpit eadem tempeſtate D. Bernardus Belgicas obire prouincias. vtque ſui ordinis Religioſis aditum in Flandriam penitiùs pararet, Atrebatum Comitis Flandriæ ſedem profectus eſt. Ibi cùm Cereum B. Virginis inſigni mentis dulcedine perfuſus contigiſſet, oculiſque luſtraſſet attentiùs, loco ei proximo Crucem depanxit, quæ plurimos illic annos aduentus eius ac religionis teſtimonium perhibuit. Et non multo interiecto temporis ſpatio cùm multa per Gallias & Belgium Ciſtertienſis inſtituti monaſteria paſſim erigeret, ad quorumdam etiam molitionem in agro Ca-
AN. 1132. meracenſi, & Flandria incubuit. Duxit ipſe anno milleſimo centeſimo & trigeſimo
C ſecundo Vallicellas recèns ædificatas vocatorum ex Anglia Monachorum coloniam. Et tantum apud Elſatium Flandriæ Comitem effecit, vt is condendi quædam loca in Flandria poteſtatem faceret.

Craſſus filiū Ludouicum Regem vngi curat. *Anſelm. Gēblac. in Chron.*
S. Bernardus in Flandriam venit, vt fundet Abbatias. *Ferreol. Locr. in Chron. Belg.*
Anſelm. Gēblac. in Chron.

AN. 1133. Dum procurrit annus Chriſti ſupra milleſimum & centeſimum trigeſimus tertius, quarto nonas Auguſti ad meridiem ſol adeò defecit per mediam horæ partē, vt ſtel-
AN. 1134. læ facilè cōſpicerentur. Et pleræque ſequuti proximè anni tēpeſtates magna ſiccitate laborarunt: ideóque perparum auenæ, hordei, ac leguminum ab ruſticis collectum. Auctorem habeo, qui velit hac ætate Cæſarem infeſtis copijs Flandriam tentaſſe, caſtráque Duacum propiùs metatum. nullam is tamē belli cauſam prodit, huiúſque
AN. 1135. exitum tacet. Poſt aliquod tempus pleriſque rebus in Epiſcopatu Tornacenſi feliciter corrigēdis, Simon Pontifex Synodum habuit Tornaci luce Martij duodecima. Damni poſteà multum mortalibus allatum. Etenim poſt ſolis eclipſim exorti ſunt venti vehementes ipſo die Sanctorum Simonis & Iudæ: quibus violenter perflanti-
AN. 1136. bus, multa paſſim ędificia ſolo proſtrata. Et ſecuta deinceps ęſtate tanta terram ſicci-
D tas infeſtauit, vt plerique cum torrentibus fontes exaruerint. addunt aliqui grauiſſimam cunctis formidinem iniectam, frequentiſſimis fulguribus & tonitruis oculos auréſque inceſſentibus. Inter hæc primo die Auguſti Franciæ Regem Ludouicum è medio viuētium mors abſtulit. regnum eius opéſque adijt Ludouicus filiorum maximus, quem ſupra diximus à Gregorio Pontifiçe Romano Regem vnctum Remis.
AN. 1138. At Flandriæ Comes Theodoricus accepta nuper in vxorē Sibylla Fulconis Hieroſolymorū Regis filia, in Palæſtinam aduerſus Chriſtianæ Fidei hoſtes ſtatuit ſocero ſuppetias ire, ideóque florētem ex omni Flandria exercitum coēgit. Sed priuſquam ſeſe mari ſuóſque committeret, Principum Cōuentum Ipris habuit. Illic, ne quid per abſentiam ſuam peccaretur grauiter, eos ſacris arceri voluit, qui capita legis Flādricę contemnerent. Eorum hęc præcipua erant: *Homicidia extremo ſupplicio plectuntor; qui vulnerauerit, talionis pœna, vel pecunia mulctator; aut duello decernito: furem nocturnum, latronémue vicini occidūto impunè: hunc qui perſequi noctu detrectauerit, ſexaginta ſolidos*

Solis defectus. *Anſelm Gēblac. in Chron.*
Siccitas magna. *Idem.*
Iacob. Meier l. 5.
Monument. MS.
Venti vehementes. *Chriſt. Maſſ. lib. 6. Chron.*
Siccitas. *Fulgura.* *Iac. Meier. lib 5.*
Ludouicus Franciæ Rex moritur. *Auctar. Gemblac. Robert. de Monte, alij.*
Filius eius LVDOVICVS ſuccedit.
Theodoricus ad bellum ſacrum ſe præparat. *Guiel Tyr l. 15. B. B. ſac. c. 6. Iacob. Meier l. 5. Annal.*

mulctæ nomine pendito. Igitur his legibus ſancitis & Flandriæ cautum fuit opportunè, & lætior in Syriam Comes profectus eſt, tradito vxori Flandriæ imperio. A

S. Bernardus in Flandria concionatur. *Iac Meier. l. 4. Annal.*

Et quò Flandri meliùs in officio retinerentur, D. Bernardus Claræ-vallis Antiſtes totam pænè horum regionem concionabundus obiuit, multiſque hîc mortalibus ad vitam probè ſanctéque ducendam auctor fuit. In ea verò Comitis noſtri expeditione id accidiſſe mihi perſuadeo, quod in vita S. Piatonis Sclinienſes Canonici litteris mandauere.

S. Piatus Chriſtiano cuidam inter Turcas periclitanti fert opem. *Cler. Seclin. in vita S. Piaton.*

Gallo-flandrum quemdam erga D. Piatonem mirificè affectum ſacram cum alijs militiam iniuiſſe. cùm in Syriam perueniſſet, cum aliquot alijs in hoſtico ab Turcis deprehenſum. ibi hoſtium multitudine Chriſtianos obruente, vti cum alijs non interimeretur, fugæ conſilium cepiſſe, & quòd ſpes omnis alia via euadendi præſcinderetur, in latum amnem, qui proximè magno impetu labebatur, ſeſe præcipitem dediſſe. in aquarum vorticibus cùm luctaretur grauiſſimè, ac vitæ diſcrimen ingrueret, in mentem ei patroni ſui Piatonis veniſſe. eius auxilio ſuppliciter implorato aliquoties, viſum ab ipſo virum inſigni canitie venerabilem, qui mox eius ſeſe corpori ſubijceret; manúque pedibus ſuppoſita, tam inſigne ſubſidium attuliſſe, vt non modò ipſum inter vehementes aquarum fluctus ſuſtinuerit, verùm etiam in aduerſam ripam incolumem lætúmque tandem expoſuerit. cùm ita periculum euaſiſſet, & patriam denique integris membris repetijſſet, nihil antiquius ei fuiſſe, quàm vt ſeſe tam pio patrono ad Siclinienſis Eccleſiæ obſequium perpetuò manciparet. B

Aquarũ poſt ſiccitatem copia. *Auctar. Gablac.*

Ceterùm anno, qui Flandriæ Comitis profectionem ſecutus eſt, laticis plurimum, ac ſupra ſolitam altitudinem plerique fontes ſuppeditauere, quos duorum annorum ſiccitas arefecerat. AN. 1139. Et repentè aquis paludes intumuere, quibus adeò ſiccatis ſolum æſtus indurauerat, vt nullum ampliùs in eas humorem emiſſura terræ viſcera viderentur. Sæuire tamen fames occepit, cuius atrocitas ſecutis pòſt annis aliquot multos hominum abſumpſit.

S. Mauronti corpus transfertur. *Lib. argenteus Eccleſ. Amatẽſ.*

Interim Atrebatenſis Pontifex Aluiſus ſacra D. Mauronti oſſa in nouam tranſtulit capſam Duaci. Inter eos, qui frequentiſſimi eius rei videndæ cauſa S. Amati ædem celebrabant, emicuerunt Aquicinctenſis Abbas Goſuinus, & Caſæ Dei Archimandrita. C

Quid tunc occiderit. *Idem liber.*

Miro tunc temporis oſtento vel patefacta S. Mauronti gloria, vel approbata obſequentium eius honori pietas. Quippe viſus eſt palàm ab omnibus inſignis variúſque circulus tamdiu coronæ modo cunctos obire, qui ſancta manibus oſſa tractabant, vſque adeò donec ea thecæ impoſuerint.

Monaſterium Claræ-paludis fundat Theodoricus. *Chron. Claromar. Ioan. Iper. in Chron. Bert. Iacob. Meier. l. 5.*

Reuerſus poſteà è Syriæ partibus Flandriæ Princeps Theodoricus Claræ-paludis Abbatiam cõdidit Audomaropolim iuxta, eámque D. Bernardo tradidit, vt ordinis ſui Religioſos imponeret.

De hoſtibus variam victoriã reportat. *Iper. in Chron. Iacob. Meier l. 5.*

Tam ſancto ipſum facinore ad pulchrã de hoſtibus victoriam iter ſibi ſtrauiſſe arbitror. Iam enim Angliæ Rex Stephanus, Hannoniæ Comes Balduinus, & Hugo D. Pauli Comes armis Flandriam infeſtare cœperant. Sed aſſuetum patrijs exteríſque bellis hominem nullus eorum ferre potuit; victíque omnes è Flandriæ finibus abiere. Altero tamen pòſt anno rurſus in Comitem noſtrum ij tres hoſtes fœdus ſanxere, armáque rurſus iunxere terras eius inuaſuri. AN. 1140. Verùm pùls eum aſperauere, quàm nocuerint. Hic enim collecto repentè exercitu fines eorum ingreditur, omniáque ferro & rapinis infeſtans damni plurimum peperit, & hoſtium fregit audaciam.

S. Rictrudis corpus tranſponitur. *Lib. 2. mirac. S. Rictrud.*

Eodem propè tempore Martianenſium Præſul Amandus nouum argento auróque capulum exornauit reponendis S. Rictrudis, D. Mauronti parentis, oſſibus: vtque pompa celeberrima in eo Reliquiæ conderentur, diem publicè dixit tranſpoſitioni. D Eius rei fama latè Flandriam peruagata, pleriſque primoribus, ac præcipuè Senatoribus Iprenſis oppidi cupidinem iniecit ab eo Antiſtite poſtulandi, vt Flandrorum indulgens religioni ſacrum id corpus Reningam deferri, eóque loci nouæ imponi thecæ permitteret. & quò faciliùs impetrarent, ſanctè promiſerunt Iprenſes, id maximæ ſibi curæ futurum, vt quas perdiderant Iudithæ quondam Abbatiſſæ negligentia, decimas & redditus in agro Reningenſi in poſterum reciperent Martianenſes. De Aluiſi Epiſcopi ſententia, quod petierant, Flandris conceſſum eſt. Addicta feriis Pentecoſtes ea pompa. Et venturum ſe huius celebrandi cauſa recepit Morinenſis Pontifex Milo: ne tamen deſiderio faceret ſatis, repens morbus effecit. Igitur dicto tempore ſacrum

Digitized by Google

id corpus Reningam per ſuos Amandus deportari multíque circumſtant Monachi
A diuinis laudibus perſonantes. Ingens etiam numerus hominum laicorum comita-
tur, quà Diuæ honori, quà ſuæ pietati obſequentium. vbi Reningam, pagum in agro
Furnenſi iacentem, peruentum fuit, illic maxima ſeptus Flandrorum multitudine
ſacra matronæ lipſana de veteri capſa in nouam Aluiſus Pontifex tranſpoſuit. inde
multa omnibus adſtantibus voluptate perfuſis, Martianas alia via ſanctum corpus
refertur. Ceſſit è viuis paullò pòſt idem monaſterij Martianenſis Abbas Amandus,
& in eius locum ſuffectus eſt Lietbertus. Sed hunc breui tædium moderandi ce-
pit, cùm impoſitum ſibi onus attentiùs animo perpenderet. Igitur Monachis in cœ-
tum coactis ſeſe mentem induiſſe patefecit abdicandi magiſtratum. Et cùm illi ve-
hementer obſiſterent (placebat enim iis plurimùm viri virtus, ac ſanctum & lene
imperium) in D. Rictrudis aram pedum ſponte depoſuit. Ea res Aluiſo Atrebatium
Epiſcopo ſignificata, ſimúlque poteſtas ab eo petita in alium dignitatem conferen-
di. Et mox electus aliquis votis omnium, qui regimen cœnobij capeſſeret. Is parum
B tamen Aluiſo probatus; ideóque grauiter ab illo Monachis imperatum, ad eius
inaugurationem ne progrederentur: ac porrò pergentibus interdictum eſt ſacris.
Exinde plena tumultus & animorum exorta eſt contentio. Miſſi Romam ad Ponti-
ficem Maximum è Monachis aliquot ſeniores, qui de Aluiſo quererentur, ac pote-
ſtatem impetrarent ad electionem Antiſtitis iure ſuo vtendi. Aluiſi factum iniquo
Pontifex animo tulit, & Martianenſibus quæ rogauerant liberaliter conceſſit om-
nia. ipſum quoque Aluiſum litteris acriter corripuit. Sed priuſquam Roma digreſ-
ſi, & litteris Pontificiis onuſti domum Martianenſes redirent, qui remanſerant in
monaſterio rurſus ad electionem vnius è tribus iis, quos nominaſſet, adiguntur
Epiſcopi minis, & importuna fatigatione: vtque pareant eius voluntati, quorum-
dam Antiſtitum, à quibus conſilium expetiuerant, verbis impelluntur. Ergo de-
mum Hugonem è primo Remenſi monaſterio deligunt. Vix tamen ſeptimum is
diem Martianis agitauerat, cùm remenſo itinere domum ij Roma redeunt, quos
C eò negotia, quæ diximus, pertraxerant. Igitur percepta Summi Pontificis voluntate
Remos Hugo libenter abiit. Ac non multò pòſt miſſus ab Romano Pontifice Preſ-
byter quidam Cardinalis, aliquibus in Gallia rebus corrigendis, Latiniaci multos
Antiſtites coëgit. Illic cum D. Bernardo vehementer Aluiſus Epiſcopus in Martia-
nenſes Monachos inuectus, adeóque impoſturæ abſentes auſus eſt arceſſere. Verùm
vbi ad conſeſſum eos, quos Pontifex Romanus epiſtolis ſuis inſtruxerat, Cardinalis
admiſit, & quæ iam priùs Romæ audiuerat, palàm ad cauſæ ſuæ defenſionem per-
miſit dicere: magno ipſe pudore tandem perfuſus eſt. Cùm enim tempus ad cau-
ſam ſuam meliùs orandam peteret, id omninò Legatus negauit, eumque ex tempo-
re, vt Martianenſes fecerant, pro ſe dicere voluit. Igitur Aluiſus facilè animaduer-
tens nihil ab ſe produci poſſe, quo cauſam aduerſariorum infringeret: publicè pro-
feſſus eſt, tranſuerſum ſe factum, ac nimis grauia in Martianenſes auſum tranſiliiſſe
limites rationis. Et correptus ab Legato D. Bernardus, etiam in fraudem ſe pertra-
ctum palàm edixit. Ita cōciliatis omnium animis, permiſſi Martianenſes ſunt ad ele-
D ctionem noui Antiſtitis antiquo iure ſuo initi. Atque vbi monaſterium repetiuere,
in Abbatem cunctorum poſtulatus eſt Odo religioſis moribus Martianis imbutus.
Iuuat hoc loco memoriæ tradere, id quod Martianis intereà temporis euenit, dum
Aluiſus & Monachi contenderent. Erat illic inter Aſcetas quidam litterarum ex-
pers, inſigni tamen religione, & vitæ aſperitate conſpicuus, quem multos annos
ſine cuiuſquam offenſione vilibus intentum culinæ officiis magna demiſſio animi,
& charitas omnibus acceptum reddiderant. Is ergo perſentiens diuinitus breui ex
hac vita ſibi ad aliam decedendum, quamuis adhuc integris eſſet viribus, neque vllo
morbo tentaretur, in medium ſupplex cœtum venit, omnéſque ſibi noxas condo-
nari flagitauit, & ob infirmitatem corporis ab officio miſſionem petiit. Ibi omnes
non parum admirari, & quòd nullum aduerſæ valetudinis ſignum deprehenderent,
ipſum mente motum credere. Neque principio, vt liber ab munere conſueto rece-
deret, conceſſum. Vbi tamen abiectis clauibus ardenter inſtitit, vt votis omnium

Amandus Martianenſis Abbas obit. *Lib. 1. mirac. S. Rictrud.*

Lietbertus eius ſucceſſor, onus ſponte deponit.

Ob alterius Abbatis electionem graues Martianis difficultates oriuntur. *Idem liber.*

Quæ tandem opprimūtur. *Ibidem.*

Quid interim acciderit Martianis circa monaſterij cocum. *Lib. 2. mirac. S. Rictrud.*

ſibi liceret onus deponere, abſolutionem denique lætus impetrauit, & moriendi facultatem. Itaque ad locum ægris paratum rectà intendit, & quòd repentè corpus A
morbo concuti ſentiret, ſtrato incubat. Illic adeò vis morbi graſſata, vt paucis diebus extrema ingruerint. Quibus ſe muniri rogauerat, impertita tempori Eccleſiæ ſacramenta. Et mox ipſe totis abalienari ſenſibus, & mente deturbari palàm viſus eſt. Haud diu tamen eum tenuit animi perculſio. Ad ſe reuerſi, cùm quæreretur à circumſtantibus, vbinam fuiſſet, hæ voces fuere: *haudquaquam aliquò ſe raptum: è cælo ſplendidam aduenisse D. Rictrudem, gnata Euſebia, & S. Cæcilia comitantibus: eam animos ſibi feciſſe, fidémque dediſſe feliciter moriendi: nullum eius ope fruſtrandum in extrema vitæ pugna, qui viuus illam aliquo fuerit officio proſequutus.* Et ſtatim ipſe ſui ſecurus placidiſſimè vitam poſuit.

Hericus Tornacenſis Canonicus primam patitur ecſtaſim, & quid in ea viderit, acceperitque.

Herman. in Chron. Martin.

Eodem anno Henrico iuueni & Canonico mira quædam Tornaci obtigere. Poſtridie Paſchalis celebritatis prima ferè nocte per nouam templi fabricam domum repetentem voces quædam inconditæ aduenientis horrendæ multitudinis perculere. ac mox flammeus in eum torris impetu magno ferri viſus eſt, qui veſtem ita perſtrinxit, vt eam carnémque brachij proximè manum aduſſerit. B Cecidit afflatus tactúſque ea flamma iuuenis. Torpente humi corpore, variæ animo ſpecies obiiciuntur. Occurſant primò plerique hominum, quos anteà viuos cognouerat, iámque certò vita priuatos acceperat. Patuit deinde florentiſſimus roſis ac liliis campus. quò dum rapitur, mira perfunditur Henricus odoris ſuauitate, vt hauſtum priùs timorem abſtergat. Illic ad eum cæleſti & Pontificio amictu fulgentes venere quondam Epiſcopi Tornacenſes Eleutherius, Aicharius & Eligius. Medium inter eos tenebat Beatus Eleutherius, qui propiùs ad iuuenem accedens, eum ſacro leniter manipulo contigit; éque ſinu productum vitæ ſuæ codicem legere iuſſit. Eo diſparente ſpectaculo, Henricus ad ſe reuerſus, ad patrem domum intendit, ſtatímque corpus infirmum lectulo imponit. Inſecuto die ſacra conſperſus aqua cùm lætior paullò erigeret ſeſe, exuſtam veſtis particulam, & toſtam igne carnem oſtendit, ac nonnulla memorauit illorum, quæ viderat audiuerátque. Quinta pòſt luce cùm peccata ſua per exhomologeſim Wilelmo Canonicorum C Decano aperuiſſet, animúmque ſacro Chriſti corpore pauiſſet, ſecundo deinceps die, quæ de vita S. Eleutherij legerat, à capite ad calcem ea memoriter coram pleriſque auctoritatis maximæ viris recitauit omnia. Inuaſit tunc nonnullos ingens prorſus admiratio, & quoſdam etiam dubitatio vehemens, numquid ſiniſtræ mentis ei viſioni ac iuueni ſubeſſet. Impulit igitur aliquos indagandæ veritatis cupido, vt res omnis ad Remenſem Archiepiſcopum, & Diuum Bernardum (qui cum pleriſque aliis Pontificibus & Abbatibus in Senonenſi vrbe Petri Abailardi libros ac ſententias diſcutiebant) perſcriberetur, corúmque de ipſa exquireretur opinio. Ab illis reſponſum eſt, nihil in iis, quæ Henrico acciderant, quæque ipſe referebat, mali ab ſe deprehendi: & quæ poſteà diuinitus euenirent, eſſe prorſus exſpectanda, & notanda diligenter.

Secunda eiuſdē à ſenſibus abalienatio: & quid tum ei fuerit reuelatum.

Idem auctor.

Tertia eiuſdē ecſtaſis, & quid tunc cognouerit.

Ibidem.

Ergo paucis diebus interiectis ſecundò mente motus eſt Henricus in ſacrario ad D. Eleutherij corpus, poſtquam abſterſis conſcientiæ ſordibus ſacroſancta perceperat myſteria. Et tunc multa cælitus accepit eorum, quæ circa corporis eiuſdem S. Eleutherij tranſlationem acciderant, eáque multis audientibus ex D memoria recitauit. Et poſt aliquod tempus tertiò demum in ecſtaſim raptus, compluria didicit ab eodem ſancto viro perpetrata olim miracula; breuíque pernouit datum iri proprium Tornacenſibus Epiſcopum, qui multò maximam vtriuſque Flandriæ ditionem moderaretur. Igitur vbi ſingula, quæ per viſiones eas ab S. Eleutherio acceperat, libellis Henricus mandauit, ea paſſim ab omnibus auidè legi cœpta: indéque plus honoris ſancto impenſum Epiſcopo, & multi ſpem aluere peculiarem Pontificem intra muros Tornacenſes propediem conſpiciendi. parúmque ſanè abfuit, quin citiùs opinione multorum ea res perficeretur.

Quæ data fuerit occaſio, de proprio dādo Tornacēſibus Epiſcopo agitandi.

Herman. d. l.

Ea quippe tempeſtate quidam Clericorum Eccleſiæ Tornacenſis animum ad virtutem appellentes, ſtudióque incitati vanis mundi rebus nuntium remittendi, Diui Bernardi veſtigia ſectabantur, eíque prorſus adhæreſcebant. Ergo dum frequentiùs cum eo de rebus Belgicis, ac præſertim diœceſeos Tornacenſis amplitudine, & vetuſtate differunt,

in eius

A in eius cognitionem denique venit, olim particularem Epiſcopum Neruios moderatum fuiſſe, ac ſedem eum fixiſſe Tornaci, cuius poteſtas in maximam Flandriæ partem porrigeretur, & infinitam propè hominum multitudinem. Ea re permotus Abbas ſanctiſſimus per occaſionem eorum, quæ iam Tornaci oblata fuiſſe iuueni Henrico ſcripſimus, paullò familiariùs ſeuit cum Simone Nouiomenſium & Tornacenſium Epiſcopo ſermonem: ac inter alia identidem docuit, nôn paruum ei diſcrimen ingruere ſalutis ob tot animas eius curæ ſubiectas, quibus facere ſatis vnus nequeat. Ac demum eò perpulit hominem, vt in alterius humeros Tornacenſis onus diœceſeos reijci permitteret, dummodo cenſuum indidem percipiendorum parte quadam, quoad viueret, quotannis donaretur. Verùm vbi Nouiomenſium Canonicorum auribus hæc accidere, nihil ij reliqui fecerunt, vt ab ea mente Simonem auerterent, omninóque hoc negotium per Radulphum eius fratrem, qui Comes Veromanduis imperabat, oppreſſere. Euenit tamen non longo inde temporis ſpatio, vt Simon eiúſque frater Radulphus ab Romano Pontifice ſacrorum vſu priuarentur: quòd hic legitimam domo coniugem expuliſſet obtenta falsò ſanguinis neceſſitate. vt inito rurſus matrimonio Francorum Reginæ ſororem in thalamum admitteret; ille cum aliquot alijs Epiſcopis perperam decreuiſſet, priores fratris nuptias ob id ſanguinis vinculum vitio contractas fuiſſe, ideóque ipſi licuiſſe priorem vxorem dimittere, aliámque ſuperinducere. Atripuit inde anſam Theodoricus Tornacenſis Eccleſiæ Præpoſitus viam aliquam denuò tentandi ad impetrandum ab Romano Pontifice peculiarem Epiſcopum. Et mox Herimannum D. Martini Tornacenſis Aſcetam feruenter inſtigat, vti Romam itineribus magnis proficiſcatur. ibi perſpectis Innocentij Papæ moribus, quæ ſpes affulgeat Epiſcopum impetrandi, prudenter exploret. ac poſtquam in eius ſe familiaritatem altiùs penetrauerit, Paſchalis ei litteras oſtendat, quibus is poteſtatem Tornacenſibus Epiſcopum ſibi legendi fecerat. Succeſſit hoc negotium Herimanno feliciùs, quàm ſibi promiſerat. Etenim quæ rogabat ea ſic impetrauit omnia, vt Pontifex confeſtim per epiſtolam Tornacenſibus mandârit, vti vocatis in cœtum viris prudentibus, & magna religione præditis, quem ſibi ducerent opportunum, ſuis Epiſcopum ſuffragijs deligerent. eum ſi nollet Remenſis Archiepiſcopus vnctione ſacra imbuere, ad ſe conſecrandum mitterent. Sacris igitur Comitijs Tornaci habitis, omnia vota in Abſalonem Elnonenſis monaſterij Antiſtitem cecidere. Quia tamen ſacris eum verbis initiare Pontifex Remenſis abnuit, haudquaquam ad id induci potuit, vt longum iter Romam ad Innocentium capeſſeret: quòd nimirum magnopere formidaret, ne quid animum eius ab inſtituto auerteret. Eapropter Romam rurſus Canonicorum aliqui cum Herimanno ablegati, vt Eccleſiæ ſuæ cauſam apud Innocentium agerent. Hi cùm illuc perueniſſent, in eadem ſententia Pontificem Maximum hærere accipiunt. Sed mox omnia peſſum iuere, cùm eôdem Simon Epiſcopus aduenit. Vbi námque is quorumdam animos auro corrupit, hi facilè à cœptis Innocentium, propoſitis quibuſdam rationibus, abducunt. Ergo iuſſi denuo ſunt Simoni Tornacenſes ſubijcere ſeſe; ac ne grauiorem ex ea voluntatis Pontificis mutatione dolorem caperent, ita deliniti fuere, quaſi tantùm id quod occeperat, in aliud tempus Papa proferret; iniunctúmque grauiter Simoni, ne quid ipſis opprobraret poſteà. Ceterùm quo hæc anno fiebant, aſperrimo frigore hyems riguit, vt vix parem retroacta ſæcula vim eius ſenſerint. Et ſoluto gelu niuéque plurimis aquis amnes exundauere non paruo ſanè hominum damno. Poſtquàm verò Simon ab Italia in Belgium regreſſus eſt, vt res Epiſcopatus Tornacenſis ordinaret, Siclinium contulit ſeſe, ibíque & thecam S. Piatonis aperuit, & Martyris huius corpus circumfuſæ multitudini palàm videndum obtulit cienda maiori veneratione, adſtruendáque fide, non id Carnuti, at Siclinij ab Canonicis ſeruari. exinde dens vnus Tornacenſibus S. Martini Monachis obuenit.

Margin notes: AN. 1142. — Simon, vt Tornacêſem Eccleſiam deſerat, impellitur: verùm ne faciat, obſtant Nouioměſes. *Herim. Chron.* — B — Herimannus Romam profectus à Summo Pontifice impetrat, vt ſuum habeant Tornacenſes Epiſcopum. *Herim. Chron.* — C — Ab his eligitur Abſalon: qui tamen non fuit conſecratus. *Idem.* — Simô de ſententia Pontif. Rom. eúdem retinet Epiſcopatum. *Idem.* — D — Gelu magnû. Aquarum eluuies. — AN. 1143. *Iacob. Meier l. 5. Annal. Fland.* — Simon transfponit corpus S. Piati. *Herman. in Chron. Martin.*

AN. 1144. Anno milleſimo centeſimo & quadrageſimo quarto hyemem duo terribilem fecere, ventus & pluuia. ab vento tamen præſertim periculum, damnúmque maximum. Is enim adeò vehementer omnia perflauit, vt in mari & amnibus Flandriæ

Margin notes: Ventus inſolitus. *Auctar. Gêblac.* *Iacob. Meier l. 5.*

Digitized by Google

naues plurimas obtriuerit; tota etiam ditione Flandrica ſegetes conuellerit; multas
in agris & nemoribus arbores proſtrauerit; domos plurimas, arces quaſdam, tem- A
Pluuiæ magnæ. Iiſdem auctores.
pláque partim ſubuerterit, partim corruperit. Vis aquarum è cælo delapſarum in
Septembrem ferè tritici meſſem protraxit, cùm citiùs propter intemperiem matu-
reſcere vetaretur. Et grauiter hoc tempore vulgus afflixit panis penuria indéque cla-
Fames grauis. Iidem.
des in ſequentem annum fluxit, alterúmue. Nam tunc adeò fames inualuit, vt etiam An. 1146
eos, qui priùs abundauerant frumento, & egenis liberaliter ſubuenerant, mendicitas
inuaſerit. Aſperis tamen iis rebus nonnihil iucundi permixtum fuit. Cùm enim Ro-
Tornacēſibus tandem proprius datur Epiſcopus. Herman. in Chron. Martin.
mam profectus fuiſſet Lietbertus Blondus, vt Eccleſiæ Tornacenſis nomine pecu-
liarem peteret Epiſcopum, D. Bernardo præſertim annitente, Romanus Pontifex
Eugenius Tertius eum tandem Tornacenſibus dedit, poſtquam iam inde à S. Me-
dardo per ſexcentos annos ea ſedes cum Nouiomenſi coaluiſſet. Vt capeſſeret illic
Iſque fuit Anſelmus, quem Papa conſecrauit.
infulas regiménque, Anſelmus D. Vincentij Laudunenſis Archimandrita, admo-
dum idoneus viſus, qui fortè per eos dies Romam iuerat. Hunc Pontifex Eugenius
cùm ſacro liniuiſſet oleo, ac Epiſcopum conſecraſſet, Franciæ Regem Ludouicum B
Et Franciæ Regi ac Comiti Flādriæ cōmendauit. Ioan. Couſin. l. 3. Rer. Tornac. c. 49.
per litteras monuit, ne quod ei obſtaculum ad capeſſendam Eccleſiam poneret:
aliſque Comitem Flandriæ Theodoricum adhortatus eſt, vt congruo venientem
honore exciperet. Inuenio, qui putet Franciæ Regem Comitémque Flandrorum,
percepta Summi Pontificis voluntate, Anſelmum magna proſecutos pompa, cùm
primùm is Tornacum iniret. Ceterùm Anſelmus conſtitutis Tornaci rebus, quæ ſa-
Hic cū fructu magno dioeceſim ſuam viſitat.
lutem animorum ſpectabant, & redonatæ Tornacenſi Eccleſiæ dignitati congrue-
bant: omnem Flandriam ſibi ſubiectam obiuit diligenter, ibíque plurimum laboris
pertulit informandis Fidei rebus, virtutúmque ſtudio accendendis indigenarum
animis. Quæ res profectò plurimum Flandris huic Eccleſiæ obnoxiis voluptatis at-
tulit, quibus equidem graue videbatur ab iis Epiſcopis pendêre, quos frequentiùs
Nouiomi vel loci genius, vel negotia Francica detinebant. Iam enim longo ſatis
animorum diſpendio didicerant, nihil vtilius accidere poſſe mortalibus, quàm fre-
Laudēſe monaſteriū fundatur. Vide Gallo-fl. l. 2. c. 28.
quenter à propriis Epiſcopis viſitari percolíque. Hoc ferè tempore data ſunt initia C
Laudenſi monaſterio, vbi Ciſtercienſis Ordinis viri S. Bernardi regulas obſeruant.
Abeſt id Inſula paullò ampliùs mille paſſibus. Præcipuum auctorem ſuum Flandriæ
Comitem Theodoricum habet. Ab hoc Ioannem Bellum in primis benefacto-
ribus numerat. D. Bernardi monitis ad huius Aſceterij molitionem volunt in-
ductum Comitem Religioſi. Et ſunt, qui putent, priuſquam Ioannes primus crea-
retur Antiſtes, hunc nouello cœtui parentis ac magiſtri loco fuiſſe. Vt parua
fuerint huius loci primordia, multis tamen ea virtutibus micuere. Intereà loci
Theodoricus Elſatius iterū ad bellū ſacrū cum Flandris proficiſcitur. Auctar. Gemblac. Franciſc. Pietm. in Chron. Phanop. Iac. Meier. lib. 5.
non minùs beati Bernardi, quàm aliorum hortatu ad ſuſcipiendam aduerſus ho- An. 1147
ſtes Fidei Chriſtianæ, partim Hiſpanias, partim Palæſtinam infeſtantes, ſacram
expeditionem multi Principum exarſere vehementer. In iis fuit Flandriæ Comes
Theodoricus, qui plurimos ex omni Flandria viros fortiſſimos ad id bellum ex-
ciuit. E Gallo-flandris Nobilibus Robertum Inſulenſem Caſtellanum inter pri-
mos Cruce ſuſcepta ei militiæ adſcriptum comperio; vnáque Nouiomenſem Epi-
ſcopum Simonem, & Atrebatenſem Aluiſum, profectos. Pugnatum primò in Lu- D
ſitania, extortáque eſt barbaris Vlyſſippo: dein aliquot aliæ vi captæ vrbes. Vlte-
riùs poſteà Theodoricum belli ſacri deſiderium egit. Et cùm in Syriam copias de-
duxiſſet, Chriſtianis, qui Damaſcum arctiſsimè obſidebant, vires ſuas is coniunxit.
Factum tamen quorumdam inuidia, vt ea ciuitas in poteſtatem non venerit: quòd
ipſi mallent illa hoſtes potiri, quàm victoriam ſibi ab Flandro eripi, cuius impetum An. 1148
ceteri magno conſenſu expetiuerant. Igitur illic rebus admodum perturbatis, ſacriſ-
que militibus in ſummam commeatuum & aquationis difficultatem Aſſini cuiuſ-
dam, qui caſtra in partem aliam transferri curauerat, proditione coniectis, plurimi
periere. Dum ita ſe res habent in Syria, Romanorum Pontifex Eugenius Tertius
Concilium Remis coëgit aduerſus illum hominem, qui fœdiſsimo populum in
Gallia errore circumuenerat, cùm Eum ſeſe nominaret, ipſúmque Dei filium eſſe
profiteretur, per quem quotidie Eccleſia in fine orationum Deum patrem aliquid

flagitat.

Digitized by Google

A flagitat. Inter alios illuc proficiſci B. Goſuinum Aquicinctenſis monaſterij Archimandritam opportuit decrepita licet ætate, cùm ſcilicet Eugenius per litteras euocaret, quem pietatis & doctrinæ fama non leuiter ſtimulauerat videndi cupidine. Tantíque præſentem is Pontifex fecit, vt, poſtquam eum tam S. Bernardi ſuaſione, quàm virtutum ipſius & doctrinę excellentia permotus in familiaritatem maximam admiſiſſet, quotidie, quamdiu Remis egit, aliquot ad ipſum è menſa ſua ciborum fercula ſubmiſerit; eius pręſentia, & colloquiis difficulter caruerit; in conſultationem de priuatis ac publicis rebus grauiſſimis aduocauerit; patrocinium eius aduerſus maleuolorum infeſtationes ſuſceperit; pro monaſterio Aquicinctenſi multa ipſi indulſerit. Iuit tunc etiã Remos Martianenſis Antiſtes Ingrannus, qui priùs Corbeiæ laudabilem duxerat vitam. Probi mores, ætas matura, vis prudentiæ, charum Eugenio reddidere: ideóque dignus eſt viſus, cui maioris Abbatiæ pondus imponeretur. Et opportunè ea tempeſtate Archimandrita carebat Sueſſionenſe D. Medardi monaſterium. Igitur Pontifex Maximus tractis in conſultationem pleriſque Concilij Patribus, ac præſertim S. Bernardo, & B. Goſuino, Ingrannum mœſtis Martianenſibus

Ad Cõcilium Remos abit B. Goſuinus. *Alexand. in vita S. Goſ. Ioan. Molanus.*
Ibi Papæ gratiſſimus & familiariſſimus fuit. *Iidem.*
Ad idem it Concilium Ingrannus Abb. Martian. *Vita B. Hugon.*

B ademit, ac lætis Sueſſionenſibus donauit: imperatúmque eſt Martianenſibus, vt alium ſibi Antiſtitem ſuffragiis legerent. In Hugonem omnium vota conſpirauere, qui Priorem agebat in D. Martini cœnobio Tornaci. Quàm iucunda fuit ea Martianenſibus electio, tam grauis Martinianenſi Præſuli accidit. Eo quippe ad omnia vtebatur, quem virtus eximia, ſanctitas morum, accenſus religionis ardor, prudentia inſignis doctrináque ad regendum peridoneum fecerant. Sed ne domi retineret, vrgebat ſummi Pontificis imperium, & certa Numinis voluntas. Eo quippe tempore, quo Martianenſes in eum ſuffragia conferebant, abſens procul ignarúſque delectus, ad hoc munus ſe vocatum diuinitus nouit. quia tamẽ ſumma pollebat animi demiſſione, non priùs potuit eius rei cogitationem altiùs in animum demittere, quàm electionis Martianẽſes admonuerint: cùm nihil ad gubernationẽm opportunum ineſſe ſibi arbitraretur, niſi forſitã iratus ſceleribus ſuis Deus hac ratione pœnas repoſceret.

Ibique conſtitutus eſt Abbas S. Medardi Sueſſionenſis. *Vita B. Goſuin. vita B. Hugon.*
Hugo poſteà datus Martianenſibus Antiſtes. *Vita S. Hugonis.*

C Igitur hinc Romano Pontifice iubente, illinc Martianenſibus vrgentibus, nõ multò pòſt Martianas deductus eſt Hugo, & coactus impoſito ſibi magiſtratui humeros ſubiicere. Dum paterno ibi Monachos imperio moderatur, & multo ad ſuam aliorúmque perfectionem ſtudio incumbit, in Gallo-flãdriæ altera parte vel ad Numen diuinum mortalibus conciliandum, vel ad augendum S. Piatonis Martyris, & Neruiorum Apoſtoli cultum, inſigniter religioni nauatum eſt, comprobante Anſelmo Tornacenſium Epiſcopo. Qui Decarchiæ Inſulenſi ſuberant Curiones (ij tunc octoginta quatuor cenſebantur) prælatis Crucibus, ſacriſque labaris, è templis ſuis plebem ſuppliciter duxere Siclinium ſexta Pentecoſtes feria. illic aliquamdiu omnes orationi vacauere, ſanctúmque Martyrem venerabundi, aliquod Eccleſiæ munus impertiti ſunt liberaliter. Et ab illo tempore quotannis ea Supplicatio ſemper vſurpata, & ad noſtram etiam ætatem tam ſolẽnis tranſmiſſa eſt cæremonia, ipſis Eccleſiæ capitibus & ſummis Chriſti Vicariis tam pium confirmantibus inſtitutum, & non leui gratia proſequentibus. Id tantùm ſuccedentibus annis mutatum, vt tot

Prima inſtitutio Supplicationum populi Siclinium petentis. *Vide Gallo fl. l. 2. c. 5.*
Franc. Pietin in Chron. Philanop. Littera Clemẽt. Pap. 5.

D parochiis denique diuiſis, ac triginta Siclinienſi Decano ſubiectis, ſuum adeundi Siclinium Inſulenſis Decarchiæ Parochi diem retinerent (quamquam Tornacenſis Epiſcopi indulto iam inde à primis Belgij turbis hoc ritu abſtineant;) ipſa ſanctiſſimæ Trinitatis luce Siclinienſes eo ritu ſupplices D. Martyris templum adirent.

An. 1149. Annum, qui proximè ſucceſſit, nobilem reddidere hyemis aſperitas, venti, pluuiæ, fulmina. Menſes quatuor duraſſe frigus inuenio: hauſtas fulminum flammis pecudes multas, & tactos de cælo pleroſque mortales. His tamen minimè deterritus Hannoniæ Comes Balduinus, contempta Elſatij vxore Sibylla, quæ rebus componendis in Flandria remanſerat, bello Flandriam adoritur: pérque fines Duacenſium irrumpens Atrebatium agros fœda populatione vaſtat. Plus damni dediſſet, niſi mox Sibylla raptis copijs iuiſſet obuiàm. Archiepiſcopo Remorum Samſone vehementer ad animos vtrimque conciliandos incumbente, ſex menſium pactæ ſunt induciæ. Hæc interin Aluiſi Atrebatium Epiſcopi bello ſacro nuper in Syria

Auctar. Gemblac. Chriſt. Meſſ l. 16. Iacob. Meier l. 5.
Bellum Flandris infert Hannoniæ Comes. *Iac. Guiſian. in Annal. Hann. Iacob. Meier l. 5. Annal. Fland.*
Inducias pòſt admittit.

morbo

GODESCALCVS fit Epiſcopus Atrebatenſis.
Tabula Atreb.

morbo ſublati locum ſurrogatus eſt Godeſcalcus, domo Brabantus, qui Præſulem in monte S. Martini Laudunenſis agebat mira nobilis in egentes pecuniæ profuſione. Verùm is poſtquam infulis ornatus eſt, non paucis ob virtutem & vitæ aſperitatem viſus eſt grauior, & in peccantes vehementior. ideóque à quibuſdam eius monitis, ac reprehenſionibus minimè obſecundatum. Eo præſertim malo Duacenſes irretiti, quos prorſus minimè parendi iuſſibus eius obſtinatio inceſſerat. Cùm igitur quempiam eorum Godeſcalcus corripiebat, ac pro meritis mulctabat, impudenter is aſpernari: ſi quem ad cauſam dicendam Atrebatum euocaret, is Duaco pedem non efferre: ſi quid paullò grauius imperaret, nullus obtemperare. hiſque omnibus inueterata quædam obtendebatur conſtitutio. Ea itaque peruicacia non leuiter perturbatus, Romam Godeſcalcus ad Pontificem Eugenium iter arripuit, ibique vehementer, at iuſtè Duacenſes arceſſiuit. Et ſauciauit admodum Papam ea populi Duacenſis à ſacro capite diſceſſio. ſtatímque paternis eum per litteras monitionibus & reprehenſionibus perculit: tandémque intentatis, niſi Epiſcopo vocanti punientíque parêrent, comminationibus, ad officium religionis reuocauit. His etiam temporibus è numero viuentium abreptum video Anſelmum Tornacenſem Epiſcopum, inque locum eius ſuffectum fuiſſe Gerardum Villarienſis monaſterij Antiſtitem pari virum virtute ſplendidum.

Ei non obediũt Duacenſes, ideoque reprehenduntur.
Eugenij Papa diploma.

A

B

GERARDVS creatur Epiſc. Tornac.
Tabb. Tornac. Eccleſ.

AN. 1150.

Non multò pòſt Thodoricus Elſatius ab Syria reuertens Aprili menſe magna Flandrorum omnium voluptate excipitur. Et mox elapſo induciarum tempore aduerſus Hannonios exercitum cogit: ac ne Comes Balduinus Gallo-flandris, vel Atrebatibus noceret; vltra Scarpum copias portat. Illic loca quædam intercepta, & acriter eo prælio pugnatum eſt, quo vires ſuas Henricus Leodienſium Epiſcopus, & Namurcenſium Comes Hannoni coniunxerant. Parta igitur ab Flandris victoria, nouis legibus inter vtrumque Comitem pax ſancitur. Inter alias conditiones promiſſa eſt coniux Balduino Hannoniæ Comitis filio Margareta Theodorici filia. Narrant Martianenſes Religioſi dicto iam bello ardentibus Hannonijs Flandriſque, mira quadam ratione rebus ſuis cautum fuiſſe. deportata B. Rictrudis eiúſque filiæ Euſebiæ virginis ſacra lipſana quoſdam ad locos, qui finibus vtriuſque Comitatus nectérentur. rogatos etiam Comites Theodoricum & Balduinum, ſuis vti militibus ſegetis Martianenſis, quæ iam matureſcebat, contactum interdicerent. cordi fuiſſe religionem vtrique Principi: & palàm omnibus prohibitum, ne quis agris Martianenſibus noceret. abſtentas igitur paſſim ab omni maleficio manus. vnicumque animaduerſum, qui peruicax equum ad paſtum in ſegetem dimiſerit. verùm facti eum pœnas dediſſe, abrepto mox equo, & cuiuſuis impatiente ſeſſoris facto maligni ſpiritus violentia. Modico inde ſucceſſu temporis mirabile quiddam in ipſo Martianenſi cœnobio contigit. Pridie feſti S. Ceciliæ aderat infirmis Monachus quidam annum natus centeſimum. Illic cùm fortè ſub veſperam aliquid alta voce legeretur, vt omnes auribus perciperent, inter auſcultandum is ſenex indormiit. Et repentè per ſomnium viſus eſt ipſi Monachus alius cœnationẽ ingredi apparatu terribili prorſus & inſolito, quaſi rubentibus armis tegeretur. Eo territus aſpectu ſenex primùm, quis eſſet, percontatus eſt; atque vbi didicit inter Aſcetas huius monaſterij vitam degiſſe, tactus cupidine arma contingendi, manum protendit ea verſus. Verùm qui ſe videndum obtulerat, eum attactu celeriter prohibuit, ne manum vredine corrumperet. ac tum lachrymabili voce protulit; annos iam quadraginta eo ſe flammantium armorum genere vehementer excruciatum: & porrò decem alios torquendum exigentibus eas iuſtiſſimè pœnas peccatis, quæ commiſerat. Quibus verò animam criminibus fœdauerit, ita recenſuit: Intemperanti ſe lingua multos proſcidiſſe: aliorum minuiſſe famam, & obſcuraſſe nomen detrahendo: ſcitis Superiorum infeſto iudicio aduerſatum fuiſſe: inferiores & coëtaneos habuiſſe contemptui: quæ ſibi creditæ fuerant, in vſus proprios res multas vertiſſe; quaſdam minùs ſollicitè ſeruaſſe, aut cùm ratio poſceretur, minùs fideliter reſtituiſſe. Hæc vbi dixit, & ſuffragia precum flagitauit, miranti & gementi ſeni ſeſe ſubtraxit. Ob ætatem, & innocentiam vitæ data fides ea poſtridie memoranti. cúmque omnia Religioſis

Bellũ à Theodorico in Hãnonios geritur.
Iacob. Guiſ. in Annal. Hanon.
Iac. Meier. l. 5.

Pax inter vtrũque Principem conciliatur.

Seges Martianenſium Monachorũ qui defenſa.
Lib. 1. mirac. S. Rictrud.

C

Qui punitus, qui et nocuit.
Ibidem.

Viſio mirabilis cuidã Religioſo Martianenſi oblata.
Lib. 1. mirac. S. Rictrud.

D

Diuturnæ purgatorij pœnæ, quibus ob varia peccata quidã addictus.

Digitized by Google

A

gioſis in cœtum vocatis Prior enarraſſet, mirum in modum recenſita cunctis peccata diſplicuere; ac ne quem ea fœdarent in poſterum, diligenter laboratum eſt. Et erat ſanè omnibus illic ad virtutem egregiè capeſſendam incitamento Antiſtes Hugo, cui tam virtutis ſtudium placebat, quàm vitiorum inerat odium. quòue maiores alijs ſtimulos ornandæ virtutibus mentis infigeret, nullum ipſe ſubterfugiebat laborem maioribus in dies ſeſe animi decoribus cumulandi. Haud minùs eo tempore florebat Phanopinenſe monaſterium, cuius anteà mentionem fecimus. Quem enim multo temporum lapſu Antiſtitem habuerat Iuonem, is non modò ad ſtabiliendam firmiùs religionem, virtutúmque omnium decus domi ſemper retinendum ſeſe ſuóſque in clariſſimam ea tempeſtate ſocietatem Aroaſianam inſeruit: verùm etiam, cùm eſſet ipſe verorum animi ornamentorum cupidiſſimus, ſubiectos ſibi Religioſos ad eadem comparanda ſtimulabat vſquè vehementiùs. Igitur quoad ille vitam eo in munere traduxit, egregiè viguit eo in cœnobio ſanctorum morum vitæque religioſæ diſciplina.

Hugo Martianenſis Abbas ſuos ad virtutem incitat.

Phanopinẽſe monaſterium floret ſub Iuone Abbate.

Franciſc. Pietin. in Chron. Phanop. MS.

AN. 1154. vel 1155. Et qui proximè onus illic regendi excepit, nihilo fuit ſegnior ad hanc tum exemplo ſuo, tum monitionibus alendam. Humfredum vocabant:

B

multáque ipſum Præſuli opportuna mentis præſidia ſupra ceteros euexerant, vt monaſterium regeret. Cùm itaque nomen eius famáque virtutum, quibus & ſuos & ſeſe ornabat in dies diligentiùs, latè longéque ſpargeretur: multum apud varios principes viros auctoritatis peperit ſibi. quo ſanè factum fuit, vt plerique homines opibus pollentes hoc cœnobium viſitauerint frequenter hauriendæ virtutis ergo, eíque multa & magna beneficia impertierint. Hos inter non parum emicuit Walterus Eſpincellius equeſtri donatus dignitate. Hic enim cum Ogiua coniuge Phanopinum oppidò coluit: ibíque remotam ab omni tumultu vitam agitans,

Dein etiam ſub Humfredo.

Idem.

AN. 1156. adeò captus eſt Regularium Canonicorum in cœnobio degentium honeſtis moribus, & Humfredi virtutibus, vt agrum eis donauerit, vnde cognomen traxerat, multáq; alia munificè conceſſerit. Benignos interim Deus Diuáq; Rictrudis in Martianenſi monaſterio ſeſe miraculis erga mortales præbuere. Moliebatur intra ſepta

C

cœnobij ſuperbum vaſtúmque templi opus Abbas Hugo, de quo anteà memoraui- mus; iámque ad pedes quadraginta parietes eius non tam monaſterij opibus fretus, quàm D. Rictrudis apud Deum potentia nixus eduxerat. Euenit autem die quodam, vt cæmentarius aliquis faber, dum ſublimis in ſupremo pariete ad eam trepidat altitudinem, tota facie pallorem prodiderit, & mox tabulatum, cui cum ſocijs innitebatur, repentè ſubſederit. Hîc omnes dum labuntur, alij prehenſis, quæ commodè obijciebantur, retinaculis, caſum grauiorem euadunt; ille ſolus impos præ timore cuipiam rei manus inijciendi, in acutorum ſtruem lapidum corruit. Credebatur à ſpectatoribus eo lapſu obtritus vitáque exutus. Sed paullò pòſt ipſe & lætus in pedes ſurrexit, & quam cadendo inuocauerat, D. Rictrudem corpori manum, ne læderetur, ſuppoſuiſſe aſſeruit: tantúmque cruri leuiter ſaxi cuiuſdam angulum nocuiſſe; quin tamen protinus alacer vegetúſque ad opus repetendum conſcenderet, nihil allatum impedimenti. Alter iam pedes viginti ſurſum à ſolo proceſſerat, cùm ridentia in arbore ceraſa conſpicatur; eorúmque tactus cupidine dum oculos nimis in

Franciſc. Pietin. in Chron. Phanop.

Ab D. Rictrude varia in homines beneficia, dũ in templo Martianenſi exſtruendo dant operam.

Lib 2. mirac. S. Rictrud.

D

ipſa defigit, fallente veſtigio prolabitur. quia tamen in ipſo caſu tempeſtiuè S. Rictrudis opem implorauit, innoxio pondere humi effuſus eſt. Et quidam Religioſus, dum ruentem ex alto trabem ingentem illac fortè tranſiens, quà manibus fabrorum elapſa vehementi proruebat impetu, membris excipit, ob inuocatum eiuſdem matronæ auxilium nihil damni pertulit.

AN. 1157. Annus Chriſti ſupra milleſimum & centeſimum quinquageſimus ſeptimus quinto die Septembris tres ſimul ſoles in cælo præbuit videndos. Et pòſt paullò tantis aër fluxit imbribus, vt quæ ſata fuerant aquarum vehementia corruperit. Laborabat interim grauiter in Syria Hieroſolymorum Rex Balduinus continuo & difficili bello cum barbaris implicitus. Et quòd ægrè horum vires toleraret, à Chriſtianis Principibus, maximè vero ab Theodorico Elſatio, propter matrimonij cum ſorore Sibylla vinculum, flagitabat opem. Igitur eius adiuuandi gratia fortiſſimus Comes noſter Hieroſolymam verſus tertium iter aggredi ſtatuit, eóque coniugem ſolandi

Apparẽt tres ſoles.

Chriſt. Maſſ. l. 16. Chron.

Theodoricus Elſatius tertiò ad bellum ſacrum proficiſcitur.

Auctar. Affl. Rober. de Mont. Iacob. Meier. l. 5.

fratris

fratris cauſa ducere. Eum in finem multos ex omni Flandria viros inſignes, qui ſe-
Philippus eius filius interim Flãdriam regit.
cum belli ſacri laborem ſubirent, exciuit. Ac ne quid per abſentiam ſuam in Flan- A
dria turbarum oriretur, huius regionis gubernaculum Philippo filio publicis rebus agendis admodum idoneo commiſit. Ergo rebus omnibus ad longinquam eam comparatis expeditionem, vix in viam ſeſe cum ſuis dederat Comes, cùm Philippo corripienda fuere arma, Simone Oiſiaci regulo aduerſus eum inſigni contumacia rebellante, agrúmque Duacenſem infeſtante latiùs.
Et Simonem Oiſiacũ bello comprimit.
Eductæ Duaco non leues copiæ, his Philippus agrum Oiſiaco ſubiectum ferro flammiſque omnia peſſumdantibus vexauit. Et mox caſtrum Incianum vi cepit, vt hominis frangeret peruicaciam. Hoc igitur eum in modum ad officium reuocato, ceteros omnes obſequentiſſimos Philippus habuit.

B. Hugo Abbas Martianẽſis in cælos euolat. *Vita B. Hugon.* *Laudes eius.* *Ibidem.*

Anno ſequenti vitam placidiſſimè poſuit beatus Hugo Martianenſis Antiſtes AN. 1158.
tanto maiori ſuorum dolore, quanto ad virtutem iis inſerendam exemplo magis, quàm alloquiis legibúſque valuerat. Inter ea quibus laudem meruit, hæc præſertim memorantur: quòd ſuis obtemperantibus iuſſis æqualem ſe præbuerit, aut inferio- B
rem; in vitia prolapſis ita ſuperiorem exhibuerit, vt peccata, non homines perſequeretur; in pauperes beneficus largúſque nunquam foris domum redierit, quin magna eum ſepiret egentium multitudo; adulatorum maximo exarſerit odio; & dum quiſpiam eum laudaret, quòd in flagrantiſsima eſſet apud principes viros gratia, ſanctúſque paſsim ab iis nuncuparetur, ipſum increpuerit vehementiſsimè, & mox in lachrymas reſolutus, apud ſocium ea de ſe mẽdaciter dici aſſeruerit: in aduerſis omnibus egregium patientis animi documentum dederit. Ergò variis quà morborum, quà mentis perturbationum ignibus à Deo mirum in modum excoctus, vti puriſsimam illi animam redderet, inter admirabilis patientiæ & charitatis concertationem ſpiritum exhalauit ſanctiſsimè.
Succedit Ioannes eius nominis primus. *Monumẽt. MSS. Martian. Abb.*
In Abbatem poſteà electus eſt Ioannes eius nominis primus. Inter Aſcetas D. Bertini priùs agebat Audomaropoli. Mira præditum ſapientia fuiſſe perhibent; vt paſsim eum Moyſis nomine induerent. Vbi regimen
Is populum Martianenſẽ ac vicinos erudijt cõcionando. *Eadem.*
ſuſcepit, ad municipij Martianenſis incolas, & circùm iacentes populos Chriſtianis C
legibus, & probis moribus excolendos (erant enim horum plerique grauibus ignorantiæ tenebris obſiti, & fœda morum licentia tranſuerſi) operam & animum conuertit. Igitur nunc ad eos è ſacro pulpito perſonabat; modò benè viuendi leges dicebat: omnis ſemper virtutis, at præcipuè charitatis & manſuetudinis exemplo ad frugem meliorem eos incitabat. vt paucis menſibus magnam animorum mutationem
Redit è Syria victor Theodoricus. *Auctar. Affliг. D. Anton. Iacob. Meier. l. 5.*
induxerit. Hos inter lætos Ioannis ſucceſſus è Syria domum reuerſus eſt Comes AN. 1159.
Flandriæ, captis de barbaris Cæſarea & Arete, multíſque prælio cæſis hoſtibus nobilis. Ac tunc Balduino Hannoniæ Comitis filio in coniugem tradita eſt Margareta
Margaretam eius filiam ducit vxorem Comes Hannoniæ. *Auctar. Affliг. Cod. vet. & MS. Iacob. Gueſian.*
eius filia, vti priùs inter vtriuſque parentes, cùm pacis leges dicerentur, conuenerat. Ex pactis matrimonij conditionibus Flandriæ Comes quingentas Arteſienſis monetæ libras genero aſsignauit Bapalmis è vectigalibus percipiendas; quarum pars aliqua eò penderetur, vt oppido Duacenſi (quod Flandriæ Gallicanæ iamdiu fuerat accenſum) liberiùs potiri Flandriæ Comitibus liceret.

Reinaldus Caſtellan. Inſulenſ. moritur. *Frãnſc. Pietin. in Chron. Phanop. & lib. de Inſul. Caſtell.*

Exacto biennio diem ſuum obiit Reinaldus Inſulenſis Caſtellanus piiſſimo pa- D
rente Rogerio progenitus. Quòd liberis careret, hunc natu maximus frater Ro- AN. 1161.
bertus Caſtellanum Inſulenſem conſtituerat, cùm in Syriam ſacri belli cauſa Elſatio Comiti ſocius proficiſceretur. Eúmne tamen magiſtratum donauerit, an pretio vendiderit parandis ad eam expeditionem rebus neceſſariis, incertum eſt. Animam agenti Reinaldo adfuit Philippus Elſatius Comitis Flandriæ filius ob amorem, quo ipſum impensè proſequebatur; dein fratres eius natu minores Hugo & Rogerius vnà cum Sara ſorore, Caſtellani Cortracenſis coniuge. Cúmque is ſobolem relinqueret nullam, Inſulenſis Caſtellani titulum, opéſque Hugo fratrum alter obti-
Diplom. Theod. Com.
nuit. Inſigni Reinaldum in Phanopinenſe monaſterium liberalitate paternos mores æmulatum fuiſſe inuenio, datis in perpetuùm poſſidendis aliquot cæduæ ſiluæ iugeris.

Comes Flandriæ quartò Syriam petit. *Auctar. Aquic. Iacob. Meier. l. 5.*

Anno ſequenti Theodoricum Flandriæ Comitem ardor religionis Chriſtianæ AN. 1163.

quartam

A quartam impulit aduerſus Chriſti hoſtes profectionem in Syriam adornare, vt nepoti coniugis Almerico ſubſidium ferret: eiúſque viribus & conſilio parta illic ſæpè AN. 1164. victoria. Inter hæc Atrebatium Pontifex Godeſcalcus annis iam grandis, & capitis doloribus grauiter agitatus, Henrico Remorum Archiepiſcopo præſertim adhortante, infulas deponit, & Pontificia ſe poteſtate abdicat. eóque extra Belgij fines profecto, vt in S. Martini Abbatiam (vnde priùs ad ſuſcipiendum Epiſcopatum extractus fuerat) abderet ſeſe; Andreas Ciſtertienſis Ordinis Antiſtes, Pontificalibus ornamentis Atrebati decoratur, cuius iam virtus famam inſignem pepererat.

Godeſcalcus Atrebatenſis Epiſcopus defungitur dignitate. *Auctar. Aquic. Tab. Atrebat. Ioan. Iper.* In eius locum ſubſtituitur ANDREAS.

At impoſito ſacræ monaſterij Martianenſis ædi faſtigio, quam B. Hugo cœperat conſtruere, non leuis eius loci Religioſos pudor inceſſit, cùm patronę ſuæ Rictrudis ſanctiſſima oſſa ligneo tantùm capulo tegi animaduerterent. Quòd enim illis iamdiu aureum argenteúmue decus addiderat Præſul Amandus, id omne vel neceſſitatibus exigentibus, vel quorumdam vitio fuerat detractum. Verùm deſiderantibus nouum ei matronæ ornatum auri vel argenti metallis comparare nulli aderant B nummi: quòd magna templi moles ingentem vim abſumpſiſſet pecuniæ. Placuit tamen diuino Numini è Monachis vnum nomine Martinum, qui munere quodam fungebatur, internis ad hoc monitis impellere; vt ex ea, quam Præſulis venia collectam penes ſe ſeruabat, pecunia tantum argenti occultè ſuppeditaret, quantum ad capſam ſufficeret eleganter concinnandam ornandámque. Igitur hac faberrimè compoſita, vt maiori cum honore ſancta Diuæ oſſa in ipſam tranſponerentur, viſum eſt Ioanni Archimandritæ magnum operæ pretium aliquam pompam decernere. Et commodè Martianas aduenit Henricus Franciæ Regis frater ac Remorum Archiepiſcopus. Ergo de huius ſententia conuocatus eſt cum magna Cleri ſui parte Andreas Epiſcopus Atrebatenſis, excitíque ſunt Abbates aliquot vicini. Dicta dies tranſpoſitioni quarto Kalendas Auguſti. Eo tempore cùm maxima præter Prælatos, & viros nobiles, Clericorum & laicorum frequentia templum celebraret, nouo capulo ſacra oſſa Henricus Pontifex impoſuit. Ei tunc ac pleriſque aliis Antiſtitum C magnæ fuit voluptati iis de lipſanis vel oſsicula, vel puluerem participare. Et paullum temporis interceſsit, cùm plurimis in Gallo-flandria, lociſque vicinis ad D. Rictrudis inuocationem reddita eſt ægris mortalibus corporis valetudo. Eius rei argumento frequentiſsimi Martianas conuenere, vti ſuæ ſoſpitatrici vota perſoluerent. Ex his paucos enumerabo, & quæ quiſque patiebatur, dum ſubſidium peteret, breuiter expediam.

Noua trãſlatio S. Rictrudis. *Lib. 2. mirac. S. Rictrud. c. 34.*

Opem à Diua Rictrude multi accipiunt. *Lib. 2. miracul. S Rictrudis.*

Rumegiis mulier quædam nouem iam dies parturiens, acerrimis torquebatur vteri doloribus, nulláque ſpes vitæ ſupererat; cùm inuocato D. Rictrudis auxilio feliciter luce nona prolem enixa eſt, integrámque recepit valetudinem.

Ac in primis mulier parturiens. *Id lib. c. 36.*

Rumæ puellam iuueni cuidam ſacris cæremoniis deſponſatam ſub ipſa nuptiarum feſta ſubitò morbus inuaſit, omnéſque ſenſim eius artus debilitauit eum in modum, vt nullam medici ſpem facerent ſanitatis & firmitatis recuperandæ. vbi tamen ad B. Rictrudem vota conuertit precéſque, haud difficulter ab ea in priſtinam ſoſpitatem reſtituitur.

Puella admodum debilitata. *Id. lib. c. 37.*

Corripuerat dæmon iuuenem quemdam nobilibus ortum parentibus, eúmque grauiſſimè diuexabat. & tantas ei vires ac rabiem ſuppeditauerat, vt haud quiſquam ab ipſo impunis reuerteretur, qui propiùs acceſſerat, etſi ferreis D vinculis ſtringeretur arctiſſimè. Sed poſtquam vir quidam D. Rictrudi obnoxius, efformato priùs ſigno Crucis eius matronę nomen impetrandæ opis ergo pronuntiauit, à maligno & furioſo inſeſſore protinus adoleſcens liberatus eſt.

Iuuenis à dæmone inſeſſus. *Id. lib. c. 38.*

Iuxta Sueſſionum vrbem Verniaci cùm ruſticus quidam è profundis terræ viſceribus ad ſtruendum ædificium lapides erueret, ſubſedit illicò ingens terræ pondus, eúmque vehementer obruit. quia tamen in ipſo terræ molis lapſus articulo D. Rictrudis AN. 1166. auxilium implorauit, è ruina viuus integérque exſtractus eſt.

Ruſticus terra obrutus. *Id. lib. c. 39.*

Interim magna voluptate Comitem ſuum è ſacra militia reducem Flandria excepit, cui filius Philippus obuiàm cum omni ſacra & prophana dignitate proceſſerat.

Theodoricus Comes in Flandriam redit. *Auctar. Aquic. Iac. Meier. lib. 5.*

Exacto ferè biennio inſigni lumine Flandri orbantur. Quippe Idibus Octobris exſtinctus eſt morbo B. Goſuinus Aquicinctenſis Abbas, quem Duaci natum diximus. Multa per aërem oſtenta, ne tanto Præſule priuarentur, Aquicinctenſibus Religioſis metum iniecerant.

B. Goſuini obitus. *Chron. Aquic. Alex. in vita. Anonymus in vita Ioan. Molanus.*

Ad eum diuinitus cognitũ quî ſe vir ſanctus præparauerit.

rant. Et ipſe iam diu ſui diem obitus inſtare diuinitus cognouerat, eiúſque chariſ-
ſimos filios inſigni lætitia perfuſus admonuerat. Vt igitur animam longè pluri- A
bus, quàm priùs, virtutum decoribus ornaret, eóque gratiorem Deo redderet: in
preces ardenter, & continuè incubuit; ac nihil eorum omiſit, quibus ad felicem
exitum ſeſe accingeret. Ac poſtquam corpuſculum calore febrium ſenſit æſtuare,
quoad vſque paſſæ ſunt vires, ſacroſancta ſemper in templo myſteria peregit: vbi
verò propter debilitatem in pedes ampliùs ſtare non potuit, ſaltem in ædem ſuſti-
nentibus vtrimque Fratribus ire voluit, vt ibi lachrymas inter ac orationes Chriſti
corpore per ſingulos dies animam reficeret. Cùm diſceſſionis è terra tempus appe-
teret, ac vix ſine vitæ diſcrimine cubiculo efferri valeret: ſtatuit nihilominus intra
templum extrema ſe Euchariſtiæ participatione ad capeſſendam in cælos profectio-

Euchariſtiæ ſacramentum ſuſcipit.

nem munire. Poſtquam igitur difficulter admodum pedibus ingrediens, ac Fra-
trum ſuſtentatione ſubnixus eò peruenit, & proiectus in genua ſacroſanctis ſe pa-
uit myſterijs: in eum deduci locum voluit, vbi mortem præſtolantes Religioſi de-

Sacro inungitur oleo.

cumbere ſolent. Hîc in cilicino reclinatus lectulo, ab Elnonenſi Archimandrita Hu- B
gone ritibus Chriſtianis ad vltimum inunctus eſt prælium. Circumſtabant lachry-
mas & gemitus fundentes Monachi, quòd iam ſpes eis præcideretur vlteriùs tam
præclaro Patre potiundi. Id cùm animaduerteret Abbas Hugo, paucis eos verbis
ad ponendam triſtitiam erexit. *Etenim ſi porrò vita Goſuini producatur, ipſis ſeruatum
iri pium parentem; ſi contrà in cælos tam gratus Chriſto famulus euocetur, haud dubiè apud
Deum ipſos inſignem hunc patronum habituros.* Et noluit ſanctus Antiſtes Goſuinus
gregem ſuum priùs deſerere, quàm monitis eum ad maiora virtutum ſtudia ſtimu-
laret. Igitur poſtquam paternum ſingulis oſculum impertitus eſt cum lachrymis
dulciſſimi teſtibus amoris, in hanc eos ſentẽtiam grauiter & ſapienter cœpit alloqui.

Filios ſuos poſtremùm alloquitur.

*Poſt ſuum è terra diſceſſum, cauerent omnino, per diſcordiam in varias ne factiones diſcede-
rent, vbi pro legendo Paſtore ſuffragia poſcerentur. In eo negotio animorum diſſenſiones fa-
miliæ damni plurimum parere, ſeu bona quis externa, ſeu Spiritum ſpectauerit. Ad nuncupan-
dum Antiſtitem ne iuniores quodam feruoris, vel amoris impetu raperentur. è ſenioribus pri-* C
*mùm diſcerent, quos regimini opportunos perſpicerent; eorum iudicijs ac ſententijs potiùs,
quàm ſuis, adhæreſcerent. multa peccaturos, ſi ſuis ad electionem ſenſibus impellantur: perfe-
cturos omnia ſecurè, poſtquam ſeniorum conſilia fuerint complexi. cæcos eſſe iuuentutis im-
petus: multo præditam lumine ſapientiam ſenectutis. In hoſpites beneuoli promptique eſſent:
egenos largis muneribus proſequerentur. Caſtimoniæ curam gererent quàm maximè. mutua ſe
charitate domi foriſque necterent. nullum denique veri officium Religioſi omitterent.* Et vix
eos ita fuerat adhortatus, cùm bonis cuique verbis à cælo benedictionem flagitauit.

Paſsionem Chriſti ſibi legi curat.

Dimiſſis ſubinde, præter pauculos, Religioſis omnibus, acerbæ Seruatoris noſtri Paſ-
ſionis capita legi imperat; ac dum ea, quæ pronuntiabantur, auidiſſimis auribus exci-
pit, oculos in ſuffixum Cruci Dominum ſuauiter coniicit, vt cum eo feliciter mor-
tem ſubeat. Octogenarius iam erat, cùm in media Fratrum corona beato fine vitam
expleuit, quo die Aquicinctini templi dedicatio ritibus anniuerſariis celebrabatur.
Domi foríſque tanti patris exitus admodum grauis fuit. Sparſa quippe virtutum, qui-
bus radiabat, charum omnibus fama fecerat. Vix Remorum Pontifex Henricus D
morbi, quo laborauit extremo, nuntium acceperat, cùm alique a Aquicinctum able-
gauit, qui felicem à moriente precationem impetraret. Ac tunc ad eum litteras ſcri-
pſit Petrus S. Remigij Antiſtes, quibus de corporis eius ægritudine quàm maximum

Cur ob eius deceſſum triſtes fuerint Aquicinctenſes Religioſi.

dolorem ſuum exprimeret. Vſſit diu Religioſos Aquicinctenſes triſtitia, cùm vide-
rent eo ſe Præſule orbatos, qui non tam Magiſtrum, vel Patrem, quàm ſocium, vel
Fratrem ſubditis exhibebat; qui cum iis orationibus operam dare, cibos vnà capere,
inter eos ad quietem ſe componere, ſermonem cum iis familiariter habere conſue-
uerat. Placebat ipſis in eo ſingularis affectus, quo maximi Religionis inſtituta pende-
bat; quóue nihil aliis ex eius regulis imperabat, quod non ipſe præſtaret accuratiùs.
Plurimum etiam ex eo voluptatis capiebant, quòd nihil domum ſubire permitteret,
quo vel minimè religioſa diſciplina violaretur, aut turbaretur; cùm ne quidem quæ
foris de bello, Principum aulis, populi factis, aliíſque id genus rebus rumores auri-

A bus exciperet libenter, eóſque nuſquam intra monaſterium ore proferri fineret. Afficiebat eoſdem magnoperè perquàm benignus in omnes animus, quo defectus aliorum patienter tolerabat, in aliorum opem procliuis & promptus admodum erat, nullius laborabat faſtidio. Et multa ipſi ſanctiſſimo viro eueniebant, aut per eum patrabantur, quæ plurimum admirationis audientibus afferrent. Cùm in corporis ægritudinem nimio labore, & quodam ſui neglectu incidiſſet, ac præſcriptam à medicis potionem reſpueret: intra templum poſt preces matutinas in ſomnum reſoluto Beatus Gregorius è pyxide liquorem aliquem cocleari viſus eſt in os immittere; cuius vi cũ fuiſſet paullò pòſt aluus deiecta, priſtinam illico recuperauit valetudinem. Willelmo vitam monaſticam profeſſo, cùm graui febrium ardore æſtuaret, ſolis precibus integram ſanitatem obtinuit. Demiſſionis animi apprimè tenax etiam illud miraculum obtegere conabatur, quo viſum cæco inter ſacrificandum reſtituerat: indignum ratus, inde laudem captari, cùm per brutas animantes etiam mira Deus operetur. Ab ſe remotorum verba & cogitationes inſigni dono Dei percipiebat. Venit etiam quandoque in futurorum cognitionem; ac interdum ea, quæ poſtmodum acciderent, diu antè certò prædixit. Dum quietem noctu Religioſi caperent, inter ſomnum iis ſe minabundum præbebat, qui ſegniùs ſuum curarent officium, eóſque ad diligentiam incitabat. illis contrà ſe leniter ac iucundè videndum offerebat, qui per viam virtutum alacriter & impigrè gradiebantur. Permirum illud fuit, quod Remos ad eius vrbis Archiepiſcopum feſtinanter proficiſcenti accidit. Vnicus illi aderat itineris ſocius, qui ſacrum officium vnà perſolueret; vnicus in crumena nummus, quòd acceleratio plures colligendi tempus præripuiſſet. Et hunc tamen, cùm Piſcicuriam veniſſet, egenti ac ſtipem petenti homini lætus donauit: Verùm adeò placuit ea diuino Numini liberalitas, vt mox alius in marſupio nummus ſit repertus; hoc itidem in alium pauperem erogato, alius atque alius ſemper fuerit diuinitus ei ſuffectus, donec Remos peruenerit. Atqui de Goſuini rebus, è plurimis hæc pauca ſufficiant. Tantùm hic addo, propter viri ſanctitatem in Aquicinctenſi monaſterio diu obtinuiſſe, vt cui pedum ſucceſſori traderetur, his eum verbis Epiſcopus ad virtutem impelleret: *Accipe baculum Abbatis Goſuini, vt cuius ſuſcipis officium, imiteris exemplum.* Qui poſteà nobile hoc cœnobium moderaretur, electus præſertim eſt Alexander. Is Priorem tunc agebat, & Goſuini veſtigiis inſiſtebat propiùs. Huic plurimi pium laborem attribuunt, quo Beati facta Goſuini duobus tradita libris ſunt.

Mira nonnulla, quæ viuẽti B. Goſuino accidêre, vel per eum facta ſunt.

B

C

An. 1169. Tertio pòſt anno nobiliſſimus Flandriæ Comes Theodoricus Kal. Februarij extremum diem expleuit Grauelingæ, quarto, vt iam diximus, ſacræ in Palæſtinam expeditionis labore perfunctus. Qui volunt illic vita priuatum Numine pœnas repoſcente, ob detractum Bertinienſis monaſterij poſſeſſionibus id oppidum, in tanti viri nomen parum æqui videntur; cùm is ſacros in locos beneficus ſemper exſtiterit, vt condita quædam ab ipſo cœnobia fidem faciunt; ſempérque religionem ita coluerit, vt multis eam clariſſimis virtutibus fuerit acerrimè tutatus.

Theodoricus Elſatius decedit.

Auctar. Aquic. Ioan. Iper. Iac. Meier. l. 5.

D

Digitized by Google

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER SEXTVS.

PHILIPPVS ELSATIVS patri ſuccedit.
Auctar. Aquic. Ioan. ſper. Iacob. Meier. l. 5 & 6. aly.

PERSOLVTIS magnificè Theodorico patri iuſtis, opes eius ac Principatum adijt Philippus liberorum natu maximus. Inter Flandriæ Comites hunc admodum potentem fecerũt Veromandia & Picardia in poſſeſſionem tractæ vxoriæ dotis nomine. Opes maximæ, excelſus animus, ſcientia militaris, etiam hoſtibus formidabilem reddidere. Et maieſtatem ei conciliauit aulæ ſplendor; dein virtus fidéſque flagrantiſſimam Ludouici Francorum Regis gratiam. Igitur ijs omnibus cùm polleret vehementer, facillimè per Flandriam ſimultates nobilium, domeſticas quorumdam ſeditiones, rapinas, cædes, latrocinia exſtinxit, quæ non par- A

Multa mala per Flãdriam opprimit.
Iac. Meier. lib. 6.

uum ei dolorem afferebant. Hæc enim omnia etſi plerique Comitum, qui Flan- B
driam ſeuero rexerunt imperio, conati fuerint obruere, nondum tamen erant oppreſſa. Et quò plus virium haberet, vel ad tuendam Flandriam, vel ad hoſtes comprimendos, ſi qua parte ingruerent, pactum anteà cum Hannonio Comite fœdus noua conditione firmauit mutuæ ſemper ad bellum opis afferendæ, niſi Pontifex Leodiorum, & Franciæ Rex alteri bellum indicerent. Celebratum etiam fuit eo tempore Margaretæ Elſatiæ Philippi ſororis cum Balduino, cui poſteà fuit cognomen Animoſo, Balduini Ædificatoris Hannonum Comitis filio matrimonium: & ob tributas dotis nomine quingentas annui cenſus libras Bapalmis numerandas, Duacum Hannonius Philippo liberè ceſſit. Maio menſe Tornaci Gualterus Pontifex Synodum coëgit, vt multis rebus in melius mutandis operam daret. At ſublato
è viuis Milone Morinorum Epiſcopo, Taruannenſes Deſiderium Sara Inſulenſis C
Caſtellani filia progenitum, ſibi Pontificem legere. Errant qui priùs Tornacenſium Epiſcopum fuiſſe memorant. E tabulis Morinenſibus Tornacenſem Archidiaconum, & D. Petri Præpoſitum Inſulæ claruiſſe comperio: auidéque à Taruannenſibus Canonicis expetitum, ob inſignem animi virtutem. Recruduit ea tempeſtate bellum, inducijs exeuntibus, inter Francorum Regem, Anglúmque. Iuit tunc Franco ſuppetias Comes Philippus, & inſignes è tota Flandria copias duxit. Ex eius comitatu Waurinij Regulus ac Seneſchallus Flandriæ Hellinus vnà cum Francis Cæſaroburgum, imminens mari oppidum, adoritur, faciléque intercipit. Verùm vbi totum illud diripuit, & incendio deformauit, Anglorum copiæ ſuperueniunt, & cõmiſſo ſtatim prælio Francos, Flandróſque opprimunt. inter captiuos Hellinus
abducitur. D

Cum Hannonio pacem firmat.
Auctar. Aquic. Iac. Meier. lib. 6.
Sororis nuptias cũ Hannonio celebrat.
Duacum ei cedit Hannonius.
Iac. Meier. lib 6.
Synodus Tornacenſis.
Tab. Eccleſ. Tornac.
Deſiderius creatur Taruannenſis Epiſcopus.
Auctar. Aquic.
Philippus Comes cum Flandris in Gallia bellũ gerit.
Robert. Abbas. Iac. Meier. lib. 6.
Hellinus VVaurinius ibi fortiter agit, & capitur.

Annum ſequentem quidam B. Thomæ Becqueti Cantuarienſis Archiepiſcopi AN.1170.
(quem natum Bapalmis aliqui ferunt tenuis fortunæ parentibus, etſi plures in Anglia genitum velint) in Flandriam aduentu nobilem faciunt. Dum Flandros Gallica vtentes lingua peragrat, præter alios pleroſque locos eius præſentia voluptatem cœpit Atrebatum. Inde cùm diſceſſiſſet, relicto apud Vedaſtinos aureo ad ſacrificandum calice, Duacum pertranſiit, & Aquicincti hoſpitatus eſt. Captæ illic quietis fidem faciunt ſacræ veſtes, quas viridi colore tinctas ipſe donauit. Viſitati poſteà Martianenſes Monachi, apud quos non leuia manent hoſpitij monumenta, Crux inſignis, & cum dalmaticis planeta, varium ab ipſo profectum munus. Aditum inde Tornacum, ibíque ſuburbanum tectum præbuit S. Nicolai Aſceterium ab Regula-

S. Thomas Cantuarienſis Epiſcopus varia Flãdriæ petit loca.
Ferreol. Locr. in Chron. Ioan. Couſin. l. 3. rer. Tornac.

Digitized by Google

[illegible] Cum enim [illegible] natus [illegible] familiaritatem [illegible] ferebatur. [illegible] Philippum sibi [illegible] ut eius animi [illegible] ad [illegible] contraxerat insigni [illegible] abhorrebat. Verum [illegible] Philippus hominum malorum esse [illegible] vita conciperetur, cer-te commissas sibi Ecclesias suscepit Robertus, earumque administratione plus apud [illegible] Principem gratiæ collegit.

Iesu Christi anno poſt milleſimum centeſimo & ſeptuageſimo tertio, ad Flan-driæ bonum incumbens Comes Philippus ab Cæſare Friderico priuilegium Flan-dris mercatoribus impetrauit, quo liceret ijs pannos in Flandria pertextos Aquiſ-grani & Duisburgi vendere. Quod ſanè admodum fuit opportunum Inſulenſibus & Duacenſibus, apud quos ea tempeſtate vis ingens pannorum conficiebatur. Cau-tum etiam fuit eius Imperatoris diplomate, ne plus vectigalis ijdem mercatores Duisburgi, quàm Coloniæ, penderent: néue vſquam ad ſingulare certamen prouo-carentur ſeſe tuendi gratia. Eodem quoque ſancitum eſt, vt Flandris poteſtas fieret de quouis ære alieno ſuo ſe iureiurando purgandi, modò æs illud minime contraxiſ-ſent Duisburgi, vel Aquis mercando, aut coram magiſtratibus ea non fuiſſent no-mina profeſſi. Et arctiori amicitia, validiſque opibus comparandis, ex omni Flan-dria magnæ a Philippo in Normanniam ductæ ſunt copiæ in Ludouici Francorum Regis, & Henrici eius generi, aduerſus Henricum ſeniorem Angliæ Regem, auxi-lium. Magnaque ibi Comitis noſtri, & Flandrorum omnium in pleriſque locis & oppidis hoſti eripiendis virtus enituit. Sed grauis eum ſubinde Flandróſque mœſti-tia obruit, cum Matthæus frater ipſius ſagitta ſaucius hominem exuit. Nullam [illegible] ex Leonora vxore prolem iſte ſuſceperat; ſpémque abiecerat Philippus e [illegible] ſua Eliſabetha ſucceſſorem obtinendi. Et cumulata ſunt multis locis fune-[illegible] enim hic annus extitit quà morbis, quà hyemis aſperitate: ideóque com-[illegible] hominum December exitium attulit, cum per intemperiem corrupto aëre [illegible] catarrhus ac tuſſis abſumeret. Interim Tornaci dignitas Epiſcopalis in Eue-[illegible] Aucſnenſis Walteri filium omnibus Canonicorum ſuffragijs confertur. At [illegible] Comes impreſſa ſemel animo cogitatione per ſucceſſionem generis ſui [illegible] Flandriæ firmiter obtinendi, Petrum fratrem alterum qui nuper da-[illegible] fuerat Cameracenſibus Pontifex, eo tandem impulit, vt, ea dignitate poſthabi-[illegible] matrimonij nexibus illigaret, ſobolique ſuſcipiendæ operam daret. Igitur poſt-

Priuilegia va-ria Flandris ab Imperatore impetrat Comes Philip-pus.

Diploma Frid. Imper. Iacob. Meier. lib. 6.

In Franciam idem Flādros ducit Regi ſuppetias.

Auctar. Aquic. Iac. Meier. lib. 6.

Frater eius ex vulnere mo-ritur.

Ac multi alii ex morbo.

Auctar. Aquic.

EVERARDVS fit Epiſcop. Tornac.

Comitis fra-ter Petrus [illegible]

Auctar. Aquic. [illegible]

FRVMALDVS creatur Epiſcop. Atreb. Iidem, & tab. Atreb. Andreas Martian. [illegible] cum [illegible] Anglos [illegible] mari periit. *Iid. m auctor.* Orta cum Iacobo Aueſnenſi inimicitia, Robertus Cameracēſis Epiſcopus occiditur. *Iidem auctores.*

poſtquam eum equeſtri balteo cinxit, [illegible] tem. Inſulas verò Cameracenſes Robertu[illegible] nihil prius fuit eidem Roberto, quàm vt A[illegible] Comitis voluntate. Et mox rurſum Philipp[illegible] git, eóque ſeptus [illegible] grato aduerſus Anglos bello. Ibi dum [illegible] detur arctiſſime, quædam Flandrorum cop[illegible] berti Cameracenſium nuper dicti Pontifi[illegible] deprehenſos Oceanus hauſit, [illegible] Hærente autem in Rothomagenſi [illegible] cauſa, idem Robertus grauiſſimis ve[illegible] præclaro genere, magnis opibus, & mult[illegible] tur eam iniuriam difficile Iacobus decoqueret, cum [illegible] impulit. Cogebatur Robertus Cameracum proficiſci, [illegible] vngeretur. Ægrè tamen in viam ſeſe dabat offenſi [illegible] inſidias parantem, per Gallo-flandriam. & Tornacenſe [illegible] tu, & occultis itineribus, accepta fide publica Comi[illegible] Condati ab Iacobi ſatellitibus deprehenſus, miſerand[illegible] Creditum fuit, diuino Numini electionem eius grau[illegible] dignitates Eccleſiaſticas ſibi gradum ſtruxiſſet. Accenſus [illegible] Philippus iracundia, poſtquam eius cædis nuntios accep[illegible] nonio Comite Iacobi fines inuaſit, & quoſdam obnox[illegible] tigati paullò pòſt animi. iam enim Iacobus apud Remenſem [illegible] purgauerat, & hic pacis impetrandæ gratia Flandrum & Ha[illegible] ceſſerat.

Pluuia & exundatio. Auctar. Aquic. Andreas Martian.

Annum ſequentem bis pluuiæ infamem fecere. Prior vis aqua[illegible] uijt. Ob eam damni plurimum pertulit meſſis, & ſeriùs vuæ a[illegible] ruere. Circa Natalem Domini alius aquarum impetus latè tu[illegible] minum altè ripis ob imbres ſubitos exundarent. Vtrique tunc Fland[illegible] ter nocuit Liſa, cùm repentè per noctem adeò cœpit turgeſcere, vt [illegible] ſpatium corripuerit, mortales multos aquis obruerit, muros plere[illegible] res varias alueo furenti auexerit. Inceſſit poſteà grauis vbique Be[illegible]

Fames.

niſi nobiles quidam viri, & cœnobiorum Antiſtites effuſa panis [illegible] bus ſubueniſſent, magnam abſumpſiſſet hominum vim penuria. Et [illegible]

Ad firmādam inter Elſatiū & Aueſnium pacē Remenſis Pontifex huc venit. Auctar. Aquic.

ter pax inter Philippum Elſatium & Iacobum Aueſnium coaluerat [illegible] lum inde paſſim timebatur; licet hoſtile nihil vtrimque peragere[illegible] Henricum Remenſem Archiepiſcopum, ideóque Remis in Belgi[illegible] iter Natalium Chriſti feſtum celebrauit Aquicincti. Inde mag[illegible] flandriam ingreſſus eſt, vti cum Elſatio Iacobi Aueſnenſis cau[illegible] præſente Iacobus ab ſe graui iuramento Roberti cædem, cuius a[illegible] tus eſt. Ergo pace confirmata Philippus Comes ad bellum in Syriam [illegible] animos conuertit, eóque ſacra Cruce inſigniri voluit paternam a[illegible] nem. Vt ſeriùs tamen proficiſceretur, quàm decreuerat, Henricus Ang[illegible] ſa legatione obtinuit. Intereà loci Iacobus Aueſnenſis magna elatu[illegible] & ob initam pacem ab Elſatio nihil formidans, bello Comitem Ha[illegible]

In Aueſnium bellū mouet Elſatius. Auctar. Aquic. Iacob. Meier. Petri fratris eius obitus. Append. Sigeb. Ioānes Abbas Martianenſis obit eique ſuccedit Henricus. Monumenta Martian. MSS.

greſſus eſt. Eam ob rem tamen exarſit denuò, & aduerſus eum ex vtra[illegible] copias contraxit Comes Elſatius, ijſque bis Iacobum Hannoniæ C[illegible] inuaſit, ac de ipſo arces aliquas vi cepit. Sed magnam poſt paullò m[illegible] lippo repentinus Petri fratris interitus attulit. Veneno namque [illegible] vnicámque filiolam relinquebat, quam breui mors ex[illegible] Et P[illegible] lunt tam properè ſublatum, quòd Chriſti militiam, vt fratri [illegible] & carnale connubium fuerit complexus. Eodem prope t[illegible] Religioſis magnum ereptum eſt lumen Ioannis Anti[illegible] des memorauimus. Iiſdem tamen feliciter ceſſit Henri[illegible]

Digitized by Google

[illegible] religionis, [illegible]

[illegible] Flandriæ nobilibus [illegible] Pentecoſtes [illegible] quod magis fore pero- [illegible] Interim quo die [illegible] Romano Pontifice Alexandro, & Friderico Cæſare, nono [illegible] templum vtriuſque Principis [illegible] Epiſcopi [illegible] [illegible] Autumnus [illegible] [illegible] quoque Flandriam [illegible] [illegible]petuere. Ineuntem dein hyemem pluuiæ ventique moleſtiam fecere. Et circa [illegible] hominem exuit Hugo Caſtellanus Inſulenſis. Superuixit ei coniux [illegible] cum liberis duobus. Horum natu maior Ioannes nomine paternam [illegible]ſtatem, vnaque Caſtellaniam Inſulenſem adeptus eſt. Alter eodem no- [illegible] nuncupatus in Hanopinenſe monaſterium abdidit ſeſe, virtutis parandæ gra- [illegible] per ætatem gubernaculis idoneus annos triginta cœtum moderatus eſt [illegible]. Florebat eadem tempeſtate Hugonis ſoror Sara Inſulenſis Caſtellani [illegible] vxor ſuis admodum liberis nobilitata. Quippe filiorum natu maxi- [illegible] Deſiderius primum D. Petri Inſulenſis Præpoſitus Eccleſiæ Tornacenſis Can- cellarius & Archidiaconus exſtitit, dein Morinenſem ad Pontificatum euectus eſt, quemadmodum antea memoraui. Rogerius in Caſtellania Cortracenſi patrem excepit. abdicante Deſiderio Inſulenſis Præpoſiti nomen & officium induit Ro- bertus.

Hugo Inſulen. Caſtellanus moritur. *Ex Pag. Petri. in Chron. Flan. nor. & lib. de Caſtell. Inſul. Florent. Van de. har. lib 2 de [illegible] Caſtellan.* Eius liberi. Sara ſoror. *Idem auctores*

Anni ſequentis exeunte Ianuario liquatis niuibus, & glacie, ingentibus amnes [illegible]is inundauere, adeóque torrentibus agminibus præcipitauere, vt cataractas om- [illegible] perruperint, molas aquatiles dom̃óſque violenter euerterint, multos mortalium [illegible] exitu abſorpſerint. Neque multò mitior æſtas fuit, cùm iam inde ab Iulio men- [illegible] ad Octobrem vſque adeò continenter pluuiæ terram grauârint, vt neque fœ- niſecis operam dare, neque falce ſegetes demetere, neque vindemias colligere, neque ſementem facere licuerit. Iis tamen temporibus itinere terreſtri, & ſalutato [illegible] viam Græcorum Imperatore Conſtantinopoli, Philippus Flandriæ Comes do- [illegible]um ab Syria reuertitur, cúmque Flandri magna cum voluptate excipiunt Octobri [illegible]enſe. Ac tunc biennio præfecturæ vix expleto Henricus Abbas Martianenſibus [illegible]eptus, & Atrebatum deductus eſt. Grauis iam erat annis Martinus Vedaſtini cœnobij Antiſtes, virúmque apprimè religioſis moribus & virtutibus præditũ quæ-
D [illegible]ebat, in cuius humeros moderandi onus reiiceret. Cum nullum haberet Atrebati [illegible]qualem deſiderabat, iámque claris virtutum Henrici luminibus caperetur vehe- menter, ad eum præſertim ſibi ſufficiendum curas conuertit. Neque Aſcetarum eius monaſterij tam piæ ſenis voluntati auſus eſt quiſquam obrogare. Ergo volentibus omnibus cùm eſſet Atrebati exceptus, conſpicua ſanè inſignis ſapientiæ, & paternæ ſollicitudinis exempla cunctis tum domeſticis, tum externis eum probarunt. Verùm [illegible] paucis Vedaſtini annis ipſo lætati fuere, cùm Romæ agentem inter ſummos or- [illegible]s non diu poſt morbus abſumpſerit. In eius locum Martianis ſurrogatum [illegible] Ioannem eius nominis ſecundum, qui primam ibidem religionis diſcipli- [illegible] hauſerat. Exacta modeſtè ſanctéque vita, vt ad eum magiſtratum eueheretur, [illegible] Et multo [illegible] ſanctimoniæ ac prudentiæ patefecit rerum vſus, dum ſapien- [illegible]os moderatur. Id cùm palam à multis fuiſſet animaduerſum, vti magnis de [illegible] apud Pontificem Maximum ageret, Romam è Belgio legatus eſt poſteà. Tan-

Inundatio. *Auctar. Aquic.*

Pluuiæ continuæ.

Elſatius in Flandriam redit. *Auctar. Aquic. lat. Meier lib 6.*

Henricus Abbas Martianẽſis Antiſtes Vedaſtinus conſtituitur. *Monumenta MSS. Vedaſt. & Mart.*

Ioannes Henrico Martianis ſuccedit. *Monum. MS. Mart.*

cu [illegible]
in Gallias ab ſe Roma [illegible]
Medardi monaſterium [illegible]

Fruges [illegible]
Auctar. [illegible]

Haud [illegible]
mo [illegible] Ianuarij hebdomada [illegible]
tum frugúmque & quòd [illegible]
mortalitas abſumpſit. [illegible] Philippus Elſatius [illegible]
corum, vt [illegible] inter Philippum [illegible]
mite filiam [illegible]
u [illegible] vitā ducens regium diadema [illegible]
parte donaret Occaſum verſus [illegible]
a Guilelmo vrbis eius Archiepiſcopo de [illegible]
tu cunctis colendum propoſuit [illegible] Elſatium [illegible]
que motus ob eam exorti Flandros inter Gallóſque [illegible]
probarent, illis quidpiam a Flandria diuelli [illegible]
minus Bapalmis ex nuptiæ apparatu regio, [illegible]
cærimoniis Philippus & Eliſabetha, operante ad [illegible]
gerio. Paucis menſibus elapſis, Ludouicus Philippi Regis [illegible]
morbo membris, mortem oppetiit quarto & decimo Kal. [illegible]
Comiti Philippo filij Philippi, quem antea in Regem vng[illegible]
Gerardus Duacenſis Præpoſitus, ſummo vir loco natus, & [illegible]
te, cùm multis in Hannonia, Flandria, & Veromandu[illegible] op[illegible]
Bernerum magna ſibi ſanguinis neceſsitudine coniunctum [illegible]
que fœdum vulnus inflixit. Gnarus eius flagitij Comes Ha[illegible]
domum ab ludis equeſtribus rediit, quos Blangiaci commi[illegible]
legauit, qui ab ſe nuntiarent, grauiter eum in leges peccaſſe. E[illegible]
Gerardus eo de ſcelere ſeſe purgare occiperet, quas is arcem v[illegible]
in Oſtrouandia poſſidebat, partim igni corrumpi, partim in plana [illegible]
Dein omnes intra fines ſuos ſitas eius poſſeſſiones in fiſcum redeg[illegible]
rebus Præpoſiti nepos Guilelmus è familiaribus Hannonij Comi[illegible]
dus pereinit. Auctus inde furor eſt Balduini: eiúſque iuſſu flammis [illegible]
pta, quæ vel Præpoſito, vel conſanguineis eius per Oſtrouandiam [illegible]
totáque Gerardo interdictum Hannonia fuit. At gliſcentibus [illegible]
tioris imperij cupido, ſiue metus, ne propter regiam tutelam nimium [illegible]
euaderet, ſiue aliud cauſam dederit) inter Philippum Franciæ Regem & Flandriæ
Comitem ſimultatibus & odiis, in bellum denique res erupit, au[illegible]
Rodulpho Cociacenſi, & Roberti Clementis liberis, quorum ſuaſu [illegible]
duos, quaſi nuper malè à patre ſéque Comiti donatos, repetebat. Cum [illegible]
Rex Elſatium Veromanduis potiri, aut quidquam in Franciæ finibus [illegible]
facere pateretur; neque Veromandiam Elſatius repetenti Regi [illegible]
ſola donatione nuperrima niteretur, verùm etiam ius eam poſſide[illegible]
Iuditha nuptiis à patre confirmatis Balduino Ferreo tradidit, ar[illegible]
omninò pactam Flandriæ portionem eidem tradere abnueret. parat[illegible]
que ſunt copiæ. Florentiſſimum Philippus Comes exercitum con[illegible]
centa quidam millia militum fuiſſe memorant. In iis Atrebates, Ipr[illegible]
Brugenſes, Inſulani, Orchiacenſes, Duacenſes, & alij tota Fland[illegible], H[illegible]
bantia delecti. Inſulanos magno numero & inſigni apparatu ductos [illegible]
fert Brito Guilelmus. Itum Iſaram vſque Veromanduos inter[illegible]
Illic inter Orim & Matiniacum exactis aliquot diebus, inducias pa[illegible]
ex mox violatæ capto ab Rodolpho Claromontenſi, in [illegible]
Nec multo poſt infeſtis armis omnia Flandro Comiti [illegible]
[illegible] Francorum Rex Syluanecto copias eduxit, vt Val[illegible]
[illegible] Verùm Hellinus Waurinius Gallo flandr[illegible] Comitiſque [illegible]
[illegible] ad omnem hoſtis aduentum Crepiaci ex[illegible]

Fruges [illegible]
Auctar. [illegible]

Inter Philippum Regis Franciæ filium & Eliſabetham Elſatii neptim matrimonium contrahitur.
Auctar. Aquic. Robert. Abb. Iacob. Meier. l. 6.

Eorumque nuptiæ celebrantur Bapalmis.
Idem.

Ludouicus Iunior Rex Francor moritur.
Auctar. Aquic. Andr. Martian Rerum Franc. Scriptores.

Gerardus Duacēſis Præpoſitus quid à Comite Hānonio fuerit perpeſſus.
Iac. Guiſ lib. 18. Annal. Hann. cap. 8.

Inter Regem Franciæ & Flandriæ Comitem bellū oritur.
Chronic. Aquic. Guilel. Brito l. 2. Philip. Auguſt. Iacob Guiſian. Annal. Hann. lib. 18 cap. 9. Iacob Meier l. 6. Andr. Martian. lib. 3. Gaguin. Æmyl. Papir. Belleforeſt.

Cum magnis copiis Elſatius in Veromandiam proficiſcitur.

Inducias cum Rege paciſcitur.
His violatis, Regi[illegible] [illegible] nos [illegible] & [illegible] [illegible]

A ſtiuè & prudenter oppoſuit: adeòque rem fortiter geſſit, vt tranſitu Regem prohibuerit; omnémque populatus circumpoſitam Criſpiaco regionem, Caſtrum Martini interceperit, Albericum Comitem vinculis onerauerit, expilatum id oppidum flammis hauſerit: inde victor euolauerit Pariſios vſque; multum vbique terrorem circumferendo, prædæ plurimum abſtulerit. In votis erat tum Regi, tum Comiti totis viribus acies committere: ſed dum ex claſſicum prçſtolantes in armis diu conſiſtunt, ſuaſu quorumdam dierum aliquot inducias duces paciſcuntur. Nec animus poſteà fuit Francis Philippum Comitem adeò multis viribus firmum tumidúmque

Nouæ ineuntur induciæ.

An. 1182. ad prælium laceſſendi. Non multo inde lapſu temporis Atrebati morbis confecta Elſatij vxor Eliſabetha vitam cum morte commutat. Propiúſque rurſum à bello grauiſſimo res abfuit, recrudeſcentibus iterum odiis, & paratis in mutuum exitium copiis. Tempeſtiuè tamen Anglorum Rex ſenior Henricus animos efferatorum Principum compoſuit.

Elſatij vxor vita defungitur: & ſubinde nouum propè bellũ enatum. *Auctar. Aquic. Rigord. in vit. Philip. Andr. Mart. lib. 3.*

An. 1183. Anno ſequenti venit Atrebatum Remenſis Pontifex Wilelmus, multáque occultè cum Philippo Comite diſſeruit. Et tunc mulieris cuiuſdam

B indicio multi per ditiones Comitis hæreſeos accuſati ſunt, compertíque poſt aquæ bullientis, ignitíque ferri iudicium. Ac de pleriſque ita ſumptum eſt ſupplicium, vt corpora flammis abſumerentur, bona in ſacerdotum ac Principis poſſeſſionem venirent. Inter hæc Frumaldus Atrebatium Epiſcopus extremum diem clauſit morbo conſumptus decimo tertio Kal. Maij. Totius poſteà Cleri Atrebatenſis calculis in Pôtificem electus eſt Petrus haud minori virtute, quàm doctrina, nobilis. Abbatiam Ciſtertienſis Ordinis regebat, cùm ad hoc faſtigium euectus eſt. At non priùs eum Guilelmus Remorum Archiepiſcopus ſacra imbuit vnctione, quàm vterque Veronenſe Concilium adiit anno ſequenti.

Hæretici puniuntur. *Auctar. Aquic. Andr. Martian. l. 3. Rigord.*

Frumaldo è viuis ſublato in Epiſc. Atrebat. legitur PETRVS. *Auctar. Aquic.*

An. 1184. Tunc enim vrgentibus eius Concilij Patribus ſolitis eum Guilelmus cærimonijs initiauit. Interim atrocia de repudianda innocẽte coniuge Eliſabetha, Comitis Hannoniæ filia, Philippi Comitis nepte, ac domo per ſummam iniuriam expellenda, Rex Francorum prauis ſuorum artibus tranſuerſus conſilia voluit. tantúmque facinus permultis etiam Epiſcoporum inſtigantibus per-

Rex Franciæ, vt coniugem repudiet, incitatur. *Auctar. Aquic. Andr. Martian. l. 3. Iacob. Meier. Bell-foreſt.*

C petratum fuiſſet, niſi precibus mota Reginæ Chriſti mater ab ea mẽte Regem auertiſſet. Auctores habeo, qui memorent Eliſabetham inſigni præditam ſanctitate morum fuiſſe. cùm de Pontificum & procerum molitione quidpiam percepiſſet, in Syluanectenſi Eccleſia (cuius Epiſcopus ipſi patrocinabatur) vigilias agitaſſe. ibi diutiùs in preces effuſam, ſuum miſericordiſſimæ Chriſti parenti negotium commendaſſe: vt gratiam huius ſibi conciliaret, votiuos illic cereos quàm plurimos accendiſſe: ac nudis pedibus miniſterium impendiſſe pauperibus. Regem diuinitus ad preces D. Virginis impulſum, vt Reginam apud ſe retineret, ac multò ardentiori, quàm priùs, amore proſequeretur. Nihilominus ea res, dein aliæ pleræque cauſæ Philippum Comitem in Regis odium rurſus & arma perpulere; ac illi fruſtra fuerunt, qui Conuentu habito ad pacem eum niſi ſunt inducere. Sed priuſquam collectus ab eo miles in hoſticum educeretur, primo die Maij permiro ſol oſtento inhorruit. Pars inferior nigrorem induerat. medium trabs quædam ſubobſcura in tranſuerſum obtinebat. ſuperiora triſti pallore languebant adeò, vt qui ad eum ex aduerſo con-

Id tamen ne faciat, cælitus mouetur. *Andr. Mart. l. 3. Meier. Bellefor.*

Arma iterum in Regem capit Elſatius. *Auctores citati.*

Oſtentum in ſole. *Auctar. Aquic.*

D tuendum prodirent, ſimili vultum tincti colore cernerentur. Metum inde quidam hauſere: & viſum Numen ea re mali quidpiam portendere. Nihilo tamen minùs hoſtilia moliri Francus Flandérque cœpere. Quem in omni Flandria & alibi militem legerat, in Franciam Comes deduxit. & qui terrorem Francis incuteret, ingens ab eo draco vexilli loco formatus. Hunc ſublimi trabi ſupernè impoſitum, & quadriiugo curru deuectum reperio. Sed quamuis ad eius conſpectum totæ fremerent Francorum acies, ac minimè Comitis ſuperbiam tolerarent: iámque ferrum in eum ſtringerent ex aduerſo copias inferentem: Henrici tamen Anglorum Regis laboribus perfectum eſt, vt Galliæ Rex, & Flander anni vnius inducias iniuerint. Verùm his graue Comiti fuit, Hannoniæ Comitem Balduinum comprehendi, in quem animo iam infenſo ferebatur. Igitur poſt dies non multos cùm aduerſus Louanij Ducem Godefridum Balduinus arma caperet, ex occulto in Ducis partibus fuit, & qui vires huic iungeret, Hellinum Waurinium trecentis ſeptum equitibus

Auctar. Aquic. Andr. Mart. l. 3. Iac. Meier. l. 6.

Nouæ inter Flãdrũ & Regem induciæ.

Contra Comitem Hannoniæ Hellinum VVaurinium mittit Elſatius. *Meier. ex Guiſiano.*

miſit. Quis tum fuerit euentus, variè prodi video. Quidam aſſerunt Godefridum Hellini opera iuxta Lembecam (cuius cauſa bellum fuerat exortum) ab Hannonio armis fruſtrà tentatum. Placet alijs Hellinum vi Lembecam irrupiſſe: vbi totum id oppidulum in prædam vertiſſet, inieciſſe flammas ædibus. verùm eius cladis nuntio ſtimulatum Comitem Hannonium, illuc cum ſuis protinus aduolaſſe: receptum ab eo vi locum: illic Flandrorum alios ferro cæſos, alios quæſiuiſſe fuga ſalutem. Auguſto menſe Philippus Elſatius Mathildem Alphonſi Luſitaniæ Regis filiam matrimonio ſibi iunxit, nuptiáſque Brugis celebrauit apparatu ſumptuoſo, & planè regio. In partem dotis Inſula, Duacum, Orchia, & his ſubiecta ditio ab eo ipſi conceſſa. Sed non diu Comiti quietem capere licuit. Ardente rurſus inter Louanij Ducem, & Hannoniæ Principem, propter limites, maximo bello, cùm animaduertit fruſtrà ſe Hannonium ad pacem impellere, ad Ducis ſe partes adiungit. Igitur collecto raptim milite, quo tempore Philippus Colonienſis Archiepiſcopus Godefridum iuuabundus ab Oriente Balduini ditionem inuadit, ad Meridiem arma conuertit, eáque parte Hannoniam aggreditur. Duacenſibus, Inſulanis, Orchiacenſibus & Pabulanis iniunctum eſt, vti vehementer ad Occaſum in Hannoniæ fines irrumperent. Nec ſuo hi omnes defuere officio. Nam latè per eam effuſi regionem, omnia populationibus & incendio vaſtauere. Quæ res adeò Balduinum infregit, vt quamuis conſcriptum recenter in armis copioſum militem haberet, omni tamen ſtatim in hoſtes maleficio abſtinuerit, & proiectum de pace ſermonem auidè fuerit complexus. Itaque circa Domini Natalem menſium aliquot inducias vterque Comes paciſcitur. Interim Goſſuinus Hellini Waurinienſis & Seneſchalli Flandriæ frater, oborta contentione quadam, è Philippi Comitis Nobilibus palatinis vnum ferro ſuſtulit. cúmque factum iſtud peracerbè ferret Elſatius, in Hannoniam ad Balduinum Comitem transfugit. Gratus Balduino fuit eius aduentus. Et quia ſummo genere natus erat inter Gallo flandros, multúmque bellicis artibus pollebat, ratus ſibi Comes, vbi bellum ſuſciperet, opportunum fore, multis ipſum rebus coluit, vt etiam per nuptias ei conſanguineam ſuam iunxerit Adam nomine, Euſtathij Rhodienſis filiam, & Nicolai Boularienſis viduam, addita inſigni dote. Inducijs ferè exſpirantibus, arma rurſus comparata. Prior copias produxit Hannonius, iiſque Iacobi Aueſnij terras inuaſit, & incendio vaſtauit. Sed cùm Flandriæ fines armis in vanum aggrederetur, rurſus inducias impetrauit. Igitur quietè actum poſteà fuit, donec S. Ioannis Natiuitas appeteret. Tunc enim expleto induciarum tempore, hinc Comes Philippus, inde Francorum Rex & Comes Hannoniæ infeſtos exercitus aduerſis aciebus traxere. In Ambianenſi territorio ingenti & cruenta pugna concurſuri credebantur: abſtentæ tamen cædibus manus, & poſt diuturnam ad vtrumque Somonæ littus moram, certis conditionibus pax eſt compoſita. Per huius leges reddita quædam Regi caſtella oppidáque: cetera Veromandiæ Comes Philippus quoad viueret, retinere permiſſus eſt. Et hic tunc cum Hannonio in gratiam redijt, quamuis non ſatis firmiter animi coaluerint. Sed breui poſteà rurſus conuulſa propè concordia Regem inter Flandrúmque. Cùm enim hic apud Auguſtum Compendij ageret, contumelijs Francorum quidam ipſum affecere non leuiter. Poſtquam igitur iniuria mentem altiùs penetraſſet, in Germaniam ad Cæſarem Henricum Flander abijt. Quoties neceſſitas vrgeret, ab hoc ei promiſſum ingens auxilium. Et quò magis Cæſarem Philippus adſtringeret ſibi, anno ſequenti cum magno Flandrorum comitatu eius filij nuptijs interfuit Ticini, per Germaniam in Italiam profectus. Sed cùm inde Flandriam per Galliam repeteret, occulto cum Rege colloquio initæ priùs pacis conditiones adeò firmauit, vt etiam paullò pòſt ipſi ſuppetias aduerſus Burgundiæ Ducem iuerit. Ita quies ab armis Flandriæ conceſſa, regijſque litteris confirmata, quæ Philippus Comes in Gallo-flandria & alibi Mathildi coniugi in dotem aſſignauerat. At pridie Kalend. Iulij grauis ab Africo in Subſolanum tempeſtas vehementer incubuit. Ruptis tum nubibus grandine pluit gallinaceis ouis maiore. Huius ea vis fuit, vt vitreas templorum feneſtras, & tegulas ædificiorum confregerit; deprehenſas in aëre volucres, & ſub dio pecudes oppreſſerit; in aruis & hortis

ſata

Iac. Guiſ. l. 18. Annal. Hānon. cap. 17.

Mathildem nuptijs ſibi copulat.
Auctar. Aquic. Iac Meier. lib. 6. Oudegh. cap 86. Meribant. alij.

In Hānoniam arma mouet.
Auctar. Aquic. Iacob. Guiſ. l. 18. cap 18. & 19. Iac. Meier. lib. 6.

A

B

AN. 1185.

Goſſuinus VVaurinius ob cædem factam ad Hannonium tráſfugit.
Iac Guiſian & Iacob. Meier.

C

Rurſus bellū inter Hannonium & Flandrum.

Ac ſubinde inter Francū, & Flandriæ Comitem. ſine ſanguine tamen pax compoſita.
Auctar. Aquic. Roberti Append. Rigord Brito, Andr Marchian. Iacob. Meier. Belleforeſt.

D

AN. 1186.

Elſatius cum Imperatore ſocietatem contrahit.
Guiſian Meier.

Cum Franco pacem confirmat, eúmque in bello adiuuat.

Grando inſolita.
Auctar. Aquic.

A ſata omnia contuderit. Et quaſi peſtilens aliquid contactu affuderit, confractas eâ ſtipulas pecudum paſtus reſpuit.

AN. 1187. Mouit anno ſequenti Rex Francorum in Pictones, eòque Flandriæ Comitem cum lectiſſimis Flandrorum copijs pertraxit, vt Richardum Ducem, Angliæ Regis filium, rebellantem opprimeret. Ac rebus illic feliciter confectis Tornacum per AN. 1188. Gallo-flandriam deſcendit, eiúſque ciues vrbis in tutelam recepit. Poſt aliquod tempus Flandriæ Comes Duaci agitans legem tulit, qua liceret Orchiacenſis vrbis ciuibus Duacenſium priuilegijs vti, furnos domi, coquendæ cereuiſiæ officinas, & molas truſatiles conſtruere, ſaluo tantùm Comitis iure. Iiſdem etiam conceſſit, vt intra fines Pabulanos nulli liceat ipſis manus inijcere, ſi pomerio vrbis exceſſerint: intra muros tantùm vrbis iniectioni manuum ſint obnoxij. qui diem vnum & annum integrum in vrbe nullo aduerſante conſtiterit, ibique ſedem fixerit, libertatem conſequatur. At Clemens Tertius Romanorum Pontifex Maximus Heraclium Patriarcham Hieroſolymitanum in Gallias Angliámque legauit, vt Reges ac Princi-B pes ad belli ſacri aduerſus Saladinum expeditionem impelleret. Eius hortatu Fráciæ & Angliç Reges, Comeſque Flãdriæ ſacra Cruce ſignati. indictæ tota Gallia & Belgio tolerandis belli ſumptibus decimæ. Inter primos ad id bellum emicuit Iacobus AN. 1189. Aueſnius, manu vir impiger, animóque maximus. Vela faciens ſeptena pugnatorum millia in Siciliam nauibus deuexit. Exemplum eius mox ſecuti ſunt Hollandi, Dani, Friſij, Flandri, nobiliſſima inſtructi claſſe. Armatæ naues ſeptem ac triginta Flandros ferebant. In his præcipuus eminebat Flandriæ Comitis Dapifer Hellinus Waurinius. Hi omnes Siciliam prætereucti, per viam in Africa Siluinam vrbem regiam cepere, quòd inde Saraceni plurimùm Hiſpanias incurſionibus fatigarent. In Syriam denique claſſem appellentes Ptolemaidem obſidio circumueniunt, iunctis cum AN. 1190. Guidone Hieroſolymorum Rege, ac Italicis copijs viribus. Illic Elbertus presbyter, ac Duacenſis Decanus, gerendæ rei memorabilis cupidine grauiter exarſit. Belgis enim vrbem obſidentibus, clam ducibus ipſis, auctor fuit, vt pugnam aduerſus C Saladinum in armis ex aduerſo ſeſe oſtendentem capeſſerent. Verùm calor ille parum tempeſtiuus eodem ipſum vnà cum ſex millibus pugnatorum exitio inuoluit, dum copiam manus conſerentem, & fortiter prælianiem turbæ permixtus verbis accendit. Poſt breue tempus cum Rege Anglorum Richardo profectus eſt Francorum Rex Philippus. Sed cùm Maſſilia ſoluiſſet, horrenda claſſem eius tempeſtas inuaſit, multáſque obruit naues. Circa Septembrem rebus omnibus ad eandem expeditionem comparatis, Mathildi coniugi ſuæ Flandriam Philippus Comes gubernandam tradidit, & magno comitatu iter ad bellum ſacrum per Germaniam arri-AN. 1191. puit. Illinc Henricum Cæſarem in Italiam diademate coronandum deduxit. Exacta tunc hyems ab ipſo partim Romæ, partim alijs in vrbibus Italiæ. Primo vere feliciter in Orientem nauigatum eſt. Ibi facta exſcenſione ſuos ad obſidionem Ptolemaidis Flander duxit, comitantibus eum è ſacra dignitate Rogerio Cameracenſi Pontifice, & Simone Laudenſis Abbatiæ Antiſtite. Actum illic feliciùs cum Barbaris, quàm cum peſtilentia. Hi enim nouis territi compulſique auxilijs, ex vrbe tandem facta D deditione diſcedunt. At paucis illic diebus exactis, priuſquam vrbs caperetur, multa Principum Latinorum mœſtitia hominem Comes Philippus exuit. Tolerabant illic ſcilicet noſtræ copiæ grauiſſimam rerum omnium penuriam, & maximas aëris iniurias: vnde tandem ſæuiſſima exorta eſt peſtilentia. Vt ſuis Philippus in ea neceſſitate ſubueniret, quidquid habebat vel pecuniæ, vel ſupellectilis, erogabat liberaliſſimè. Sed eum, vt alios quinquaginta ferè maximi nominis viros, ea lues inuaſit ijs munificentiæ & belli ſtudijs nauantem, ac Iulij Kal. abſumpſit. Ibidem loci hauſtus eſt letho Hellinus Waurinius inclytum Gallo-flandriæ noſtræ decus, eiúſque frater Cameracenſis Pontifex Rogerius. Qui remanſerant è Flandris, Hannonijs & Brabantis Iacobo Aueſnio adhærentes, dum Richardum Regem Anglorum Hieroſolymas ad recuperandum ſacrum regnum iter facientem ſequuntur, cum Saladino à tergo impetente manus conſerere coguntur, & quò ſuis victoriam ſocijs pararent, haud ſe loco dimoueri paſſi ſunt, multámque edidere ſtragem hoſtium. nihilomi-

Elſatius cum Flandris aduerſus Pictones arma portat. *Auctar. Aquic. Iac. Meier lib. 6.*

Priuilegia, quæ Orchiacenſibus Elſatius conceſſit. *Diploma Philippi Comitis.*

In Saladinum expeditio paratur. *Auctar. Aquic. Iac. Meier. lib. 6.*

Ad bellũ ſacrum primus proficiſcitur Iacobus Aueſnius. *Auctar. Aquic. Meier.*

Cũ eo Flandros ducit Hellinus VVaurinius.

Elbertus Decanus Duacenſis per intempeſtiuum zelũ è Chriſtianis multos ſecum perdit. *Auctar. Aquic.*

Dũ vela facit, Rex Franciæ de ſuis multos perdit. *Andr. Marcian.*

Elſatius ad bellũ ſacrum per Germaniam vadit. *Auctar. Aquic. Chron. Fland. Iac. Meier. lib. 6.*

In obſidione Ptolemaidis moritur, & cum eo multi nobiles viri. *Auctar. Aquic. Andr. Marcian. Guiſian. Chron. Fland. Iacob. Meier. alij.*

Iacobus Aueſnius cum Flandris victoribus pugnãs ab hoſte occiditur. *Auctar. Aquic.*

nus

Rex Franciæ mittit, qui ſuo nomine Flandriam occupent. *Auctar. Aquic. Iac. Guiſ. lib. 18. Iacob. Meier. l. 7. Bell. foreſt.*

nus tamen illic vitam inter ſummam victoriæ gloriam Iacobus poſuit fortiſſimè pugnando. Cognita verò Philippi Comitis morte, Francorum Rex Philippus magno incenſus ardore Flandriæ Comitatum inuadendi, multos extemplò ab Syria nobiles viros in Gallias præmiſit, quibus id dederat in mandatis, vt maturantes reditum vnà cum Guilelmo Remorum Archiepiſcopo Flandriam ſibi ſubijcerent, quòd eam coniugi ſuæ dotem attributam à Philippo Comite aſſereret. In ijs erant Gallo-flandri duo proceres Robertus Waurinius Hellini frater, ac Petrus Mainilius. Vbi tamen Italiam attigerunt, hos incommoda duo circumuenêre. Paucis enim exceptis, ſocios morbus oppreſſit. Et mox Guilbertus Montenſis Præpoſitus à Balduino Hannoniæ Comite ad Imperatorem Henricum in Italiam legatus, in ipſis propè faucibus eius regionis de Philippi Comitis obitu nuntios accepit. Vt igitur eius certiorem Balduinum faceret (qui Margaretam Flandri ſororem, & vnicam Flandrici Comitatus heredem matrimonio ſibi copulauerat) magnis itineribus vnum aliquem è comitibus in Hannoniam remiſit. Hic cùm aliquot diebus Waurinium & Mainilium præuertiſſet, Balduinus de Comitis obitu doctus extemplò copias inſtruxit, & cum ijs in Flandriam deſcendit coniuge Margareta comitante. Portas ijs aperuere Gerardi-montani, Aldenardenſes, Aloſtani, Cortracenſes, Iperani, Brugenſes, Waſiani. Gandauo arcuit Mathildis Regina, Philippíque Comitis vidua, & inſidens vrbem validus miles. Contrà, Remorum Pontifex, quem Gallijs Rex Philippus præfecerat, ad inuaſionem Flandriæ animum & curas intendit. Eò Waurinium & Mainilium (qui recēter in Franciam reuerterant) cum equeſtribus copijs has in partes feſtinare compulit, vt priuſquam ipſe cum reliquo exercitu aduentaret, opportuna rebus ſuis loca quædam antecaperet. Iam nomine regij iuuenis Ludouici Atrebatum, Audomaropolis, & Aria tenebantur. vlteriùs progredi animus erat. Quæ per dotem Mathildi Reginæ attributa fuerant, Gallo-flandria noſtra, Caſletum, Furnæ, Burburgus, & alia quædam loca ipſi parebant. Et quamuis hæc omnia inuadere maximo mulier animo Margareta ſuaderet; ijs tamen abſtinere, Balduino conſultius viſum eſt. Interim vbique per Flandriam multa tumultibus agitabantur: & quòd plerique nouis rebus gauderent, ij tum partibus ſtudebant, tum populis admodum turbatis in aliena ferebantur. Vbi verò Balduinus Franciæ Regem à bello ſacro domum rediiſſe, & Pariſiis agere cognouit; eò celeriter viam arripuit, vti ſacramentum ei pro Flandriæ Comitatu diceret. Sed infenſum ſibi Regem offendit, quòd is Flandriæ totus inhiaret; neque iam parum animo æſtuaret, ob inuaſam ab ipſo & retentam ditionis eius partem. Igitur poſtquam animaduertit, ad cuſtodiam ſe iuſſibus Regis deſtinari, conatus eius maturo & occulto diſceſſu fruſtratus eſt. Iam in tuto collocatus, quàm iuſtè Flandriam iniuiſſet, eiúſque Principatum cepiſſet, palàm ſcripſit probaúitque, ob contractum cum Philippi Comitis ſorore & herede matrimonium. Ac ſubinde paratum ſeſe profeſſus eſt, eam Flandriæ portionem cedere Ludouico Principi, quam ſecundùm Elſatij mentem, ac leges initarum filiæ ſuæ cū Rege nuptiarū, arbitri vtrimque delecti tribuerent. Ergo mitigatus paullùm Francus Rex Balduino permiſit, vt aliquot arbitri legerentur cum ampliſſima poteſtate Flandriam partiendi, & ſuam cuique partem regionis ex æquo aſſignandi. Quorum arbitrio ſtaretur, hi præſertim nominati, Guilelmus Remenſis Archiepiſcopus, Petrus Atrebatium Pontifex, Simon Aquicinctenſis Antiſtes, Daniel Abbas Camberonenſis. Igitur iſti poſtquam Atrebati omnia rerum momenta diligenter expenderunt, ita denique ſtatuere: vt Ludouico Regis filio maternæ dotis nomine cederent Atrebatum, Aria, Bapalmæ, Lendienſis & Heſdinienſis Comitatus, Audomaropolis, Caſtrum Ruutholtanum, Beneficia S. Pauli, Bononiæ, Giſnarum, & Lilarij, ac tota demum occiduæ Flandriæ portio, quam Foſſa Noua dirimeret: Mathildis quamdiu viueret dotalibus locis frueretur, Caſleto, Burburgo, Watenis, Balliolo, Bergis, Arce & ſilua Niepienſibus, Furnis, Inſula, Duaco, Orchia, & Cyſonio: ceteris omnibus per Flandriam Balduinus potiretur. Parum arriſit Balduino id arbitrium. Maluit hic tamen in præſens eum, quem ex ea partitione dolorem capiebat, diſſimulare, vt ſaltem Flandriæ Comitis titulum, & partem optimæ ditionis capeſſe-

Balduinus Hannoniæ Comes cognito Elſatij obitu cū copijs Flādriam intrat, & à quibuſdam populis accipitur. *Auctar. Aquic. Chronic. Fland. Iacob. Guiſian. Iacob. Meier. ex quibus etiam ſequentia deſumpta.*

Flandria in partes diuiditur, & valdè agitatur.

Comes Hannoniæ ab Rege fruſtrà petit, vt pro Flandria fidē ei præſtet.

Vt tamē Flādria diuidatur, ab eodem arbitros impetrat.

Facta tūc hæc partitio.

Ea recepta Balduinus propter vxorem Flandriæ Comes nūcupatur, ac Regi ſacramentum dicit.

A B C D AN. 1191.

[illegible] omnia, quæ Ma[illegible] erant, ad ſe tandem [illegible] [illegible] ſpem aleret quædam [illegible] temporis ex tributa Ludouici [illegible] percipiendi. Igitur exemplò vxoris nomine fidem Regi iuratus, Flandriam [illegible] adijt. Ceterum hoc anno viſus eſt oſtento terribili verſus Aquilonem [illegible] ignis accendere ſub noctem octauo & decimo Kalend. Februarij. Neque multo poſt his in partibus ſacer ignis denuò multos inuaſit: eoque malo ſed multum alibi, tum in Epiſcopatu Tornacenſi vniuerſo populo inedia ſextæ ferme [illegible]. Inter hæc biennio poſt Euerardi mortem Stephanus ex cœnobio S. Genouefæ Pariſiis ad inſulas Eccleſiæ Tornacenſis Cleri vocibus euocatur. Doctrina [illegible] clarum fecerant, iámque cum Franciæ Rege ac ſummis Pontificibus [illegible] [illegible]inuerat, & apud eos non exigua pollebat auctoritate. Exſtat liber epiſtolarum, quas ad varios ipſe perſcripſit.

Exactis fermè annis duobus, inter Balduinum Flandriæ Comitem & Namurcenſium Marchionem Henricum graue bellum exortum eſt. Ab Henrico profluxit eius cauſa. Cum enim liberis careret, Balduinum heredem Namurcenſis Marchionatus renuntiauerat. Verùm Valeranus Luxemburgenſis & Henricus Louanienſis à Balduino poſtea mentem eius auertêre. Igitur is Luxemburgenſem nouis heredem tabulis inſcripſerat, & quo reſiſteret Balduino, Lemburgenſium Ducem, [illegible] que non paucos ſocietate ſibi deuinxerat. Ea res admodum grauis Balduino fuit, iuſtæque præbuit iracundiæ cauſam, bellíque. Itaque poſtquam hic florentes Hannoniorum & Flandrorum copias intra fines Namurcenſis ditionis ad Sabim fluuium in aciem compoſuit, atrox ſanè pugna illic commiſſa eſt; ac penes ipſum inſignis ſtetit victoria, cui parandæ præſertim nauauit fortiſſimè Robertus Waurinius Flandriæ Seneſchallus, & Flandrici ductor exercitus. Eo prælio capti Dux Lemburgenſis eiúſque filius cum centum Equeſtris ordinis viris: & abſorpti Nobilium plerique amnis vorticibus. Hoc tempore ſupremum diem obijt Deſiderius Saræ Inſulenſis filius, & Rogerij Inſulenſis Caſtellani nepos. Triennio priuſquam è viuis abiret, cum ſe minùs idoneum ſacris muneribus obeundis perſpiceret, annis iam fracto & laboribus multis corpore, ſacrum Morinenſis Pontificatus magiſtratum ſponte abdicauerat. Fuit etiam hic annus Margaretæ Philippi Elſatij ſororis, & Flandriæ Principis obitu memorabilis. Creuit eius hereditatem Balduinus, filiorum natu maximus, qui poſt dies paucos Flandriæ Comes publicis, & feſtiuis acclamationibus appellatus eſt. Inter Flandriæ Principes famæ multum hic collegit factis ingentibus, & vitæ ſanctimonia: vt præ ceteris ad Byzantinum Imperium euehi poſteà meruerit, vnde Conſtantinopolitani cognomentum induit.

An. 1195 Anno proximè inſecuto, qui regerent oppidum Inſulenſe, Scabini primùm electi, cùm anteà caput vnicum moderaretur Rempublicam Maioris nomine. Propiùs ab ingenti bello abfuit omnis Flandria. Ægrè námque Flandri tolerabant, tot detracta ditioni ſuæ, & Franciæ Regis filio attributa nuper oppida. Cùm igitur Balduinus, Comes in Franciam ad Regem proficiſceretur, pro Flandriæ Comitatu fidem ei iuraturus, omninò vetabant eum obſtringi, niſi Rex priùs occiduam Flandriæ
D portionem reſtitueret. Sed paſſus eſt tum Comes ab Rege mulceri ſeſe, nullámque armorum mentem induit, vbi Mauritaniæ territorio iuxta Tornacum ab eo donatus eſt. Plus tamen hic animorum poſteà cepit, cùm exſtincto vi morbi parente Hannonienſem adijt Comitatum, indéque maiores opes contraxit, vt deinceps memorabitur. At huius anni pleræque tempeſtates magno fuere plurimis damno. Quippe Ianuarius, Februarius, Aprilis, Auguſtus, September, & October multis fœdam imbribus famam obtinuere. Grauis etiam & damnoſus vento fuit October. Is ſexto Idus ab Africa in hanc regionem adeò vehemens incubuit, vt plurimas tum cæduas, tum fructiferas arbores euellerit: turres ac domos pleraſque ſubuerterit: harum ruina non paucos mortales oppreſſerit. Exinde qualis rarò aliàs, Galliam
1196 omnem, Germaniam, & Belgium fames afflixit. Quòd enim priùs quatuor vel quinque ſolidis venale proſtabat, quadraginta, vel quinquaginta triticum emere oportuit. Et cùm ne hoc quidem pretio propter penuriam obtinere liceret, aliæque

Ignis [illegible]

STEPHANVS creatur Epiſc. Tornac.
Tabul. Tornac.

Bellum inter Balduinum & Namurcenſem.
Auctar. Aquic.

Deſiderius Morinenſis Epiſcopus obit.
Auctar. Aquic. Iac. Meier. lib. 6. Dom. bares.
Margareta Flandriæ Comitiſſa moritur.
Auct. Aquic.
BALDVINVS eius filius Flandriæ Comes renuntiatur.
Scabini Inſulæ inſtituti.
Franciſc. Pietin. in Chron. Phanep.
Dum Regi Fráciæ fidem iurat, Mauritania donatur Balduinus.
Iac. Meier lib. 7.

Pluuiæ & venti.
Auctar. Aquic. Iac. Meier. lib. 7.

Fames.
Auctar. Aquic. Iac. Meier lib. 7.

res edules cariſſime venirent, quidam ad eſus fœ[illegible]
& inſuetarum cibis radicum auidè palam ruere. quoue plus d[illegible]
egentibus fieret, rariſſimum etiam eo tempore tellus triticum & [illegible]
quo factum etiam eſt, vt annus proximus fame non mi[illegible]
fuerit infamis. Ac tunc trepidatum hîc vehementer [illegible]

Aduerſus Franciæ Regē Balduinus cum Anglo arma capit.

Flandriæ aduerſis armis regionem infeſtantibus: cum R[illegible]
Franco diſſidens, in belli conſortium Comitem noſtrum [illegible]
inde auro plurimo traxiſſet, Flandrorúmque proceres gau[illegible]
portunitatem ea, quæ Regis filio tributa fuerant intra fines [illegible]
tendi Iuxta Gandauum Balduinus exercitum conſcripſit. Inde pagum [illegible]
ſem aggreſſus eſt, ac poſteà ditionem Cameracenſem; ibique arces plu[illegible]

Auctar. Aquic. Neu rig. lib. 5. rer. Anglic. cap. 23. Rigordus. Iac. Meier lib. 7.

Duacum ſubigit.

pit. Duacum in poteſtatem obſidio redegit. Atrebatum, ſed fruſtra, [illegible]
uit. Horum gnarus Franciæ Rex, quas parauerat copias per A[illegible]

In Gallo-flādriam cum exercitu venit Francus.

xit, ac muros propiùs inopinato aduentu minaciter oſtendit ipſo A[illegible]
nis peruigilio. Eam tamen in vrbem omni maleficio abſtinuit, [illegible]
itinere Liſam fluuium tranſuexit, vt liberiùs illic in Flandriæ viſcera [illegible]
Ipram ibi Comes occurrit. ab armis tamen temperatum eſt, placuitque [illegible]

Fruſtrà de pacis legibus agitur.

ſcribendis pacis legibus ſermo. Vbi tandem vterque Princeps ad mutuum [illegible]
loquium, ac de pacis conditionibus agi cœptum eſt: ea Rex infectâ re[illegible]
abitu in Franciam reduxit, tam ſolutis pauore, quàm hominis leuitate [illegible]
Flandris omnibus, qui Comiti parebant, viduæque Elſatij.

Rurſus in bellum ſurgit Balduinus.

Euolutis ſubinde menſibus aliquot anni ſequentis, nouus belli ardor [illegible]
corripuit, cùm ad erepta Occidentalis Flandriæ oppida cogitationem [illegible]

Auctar. Aquic. Rigord. in geſt. Phil. Iac. Meier.

Ergò neceſſarijs ad militiam rebus comparatis, Auguſto deſinente non m[illegible]
militem illuc deduxit. Ad eius aduentum trepidarunt Arienſes, vltróque [illegible]
aperuere. Apud D. Audomarum laboris multum & temporis exactum: [illegible]
poſt ſex hebdomadas per ciuium deditionem eo potuit Comes loco potiri. M[illegible]
bat interim grauiter Innocentium Pontificem Romanum ingens Franciæ Re[illegible]
cinus, quo Reginam Ingelburgam falſo conſanguinitatis prætextu thalamo d[illegible]
que exegerat. omninóque cenſuit aut blandis ſermonibus, aut vehementibus [illegible]

Petrus Duacenſis Cardinalis à Papa in Franciam mittitur.

inducendum hunc Principem, vt eam aulæ & thoro reſtitueret. Eò Petrum d[illegible]
Duacēſem, ac dignitate Diaconum Cardinalem in Franciam legauit cum poteſtate
maxima. Si námque monitionibus apud Regem parum proficeret, in mandatis [illegible]
dederat, vt ſuæ obluctantem voluntati anathematis telo feriret, totóque regno eius

Auctar. Aquic. Rigord. Iacob. Guiſian. Iacob. Meier.

ſacra interdiceret. Peracta iam erant Natiuitatis Dominicæ feſta, cùm in Franciam
Petrus peruenit. Inito igitur anno proximo apud Regem ſuam orditur legationem, AN[illegible]
ac Pontificias ipſi litteras tradit, quibus ad officium reuocabatur. Quòd Rex bel[illegible]
curis agitaretur, nihil ab eo principiò impetratum. ſpes tantùm iniecta rei feliciter

Inter Reges & Flandrum pax componi nequit.

peragendæ, poſtquam inter Francum Anglúmque Reges, ac Comitem Flandriæ
pax coaleſceret. Ad hanc bonis legibus conciliandam indictus erat Conuentus in
extremis Francorum Anglorúmque finibus opportuniſſimo loco. Et non multò

Auctores citati.

pòſt Rex vterque, Epiſcopi, Abbates, ac Principes viri quamplurimi in cœtum co- D

Induciæ tantùm fiūt; quæ mox violantur.

uere. Nullis tamen pax conditionibus iniri potuit. ſolùm induciæ ad quinquennium
obtentæ. Verùm paucis poſteà diebus eæ violantur. Quippe Balduinus Flandriæ

Auctores citati.

Negotium à Papa ſibi cōmiſsū fruſtrà Cardinalis vrget.

Comes nouis incitatus promiſſis Anglorum Regis, cum Barenſi, Bononio, & G[illegible]
nenſi Comitibus in Angliam traijcit, ibíque fœdus cum eo percutit. Ac mox in B[illegible]
gium regreſſus, Bononienſi præſertim adiuuante, tractus eos armis infeſtat, qu[illegible]
Flandria Francus tenebat. Fruſtrà interim menſibus multis apud Regem Fran[illegible]

Iidem auctores.

Idem cū quibuſdam alijs capitur à Francis.

negotium Reginæ tractat Petrus Pontificis Maximi Legatus. Ergo dum videt [illegible]
eius ſeſe fruſtrationibus ludificari, è Francia in Flandriam & Hannoniam [illegible]
pit. Verùm hîc ei minimè licuit eſſe tuto. Etenim vnà cum Philippo N[illegible]
Comite & Balduini fratre, ac nobilibus pleriſque haud procul Lu[illegible]

Auctar. Aquic. Rigord. Iacob. Guiſian. Meier. Billi[illegible].

viam faciens ab Francis ex inſidijs circumuenitur, capitúrque. Sed [illegible]
ad Regem deductis, Balduini Comitis coniux Maria Lutetiam abi[illegible]

Apud

A Apud Regem ea gratiam inuenit. Iis quippe captiuis libertatem impetrauit, quos
iam nominauimus, & obtinendæ pacis onuſta promiſſis domum ſeſe retulit. Ergo
Petrus Cardinalis è cuſtodia miſſus in Burgũdiam abijt. Ibi dum præſentibus multis
Epiſcopis & Abbatibus aduerſus Franciæ Regis contumaciam telum anathematis
intorquet, Peronam Francus Flandérque iter maturant. illic feſtis Chriſti natalibus
de pace colloquium calidè miſcent; adeóque factum eſt Mariæ Balduini coniugis in-
duſtria, vt inter Regem, Comitémque pax ſanciretur adhibito etiam cõſilijs Ioanne
Inſulenſi Caſtellano. Ac tunc conſtitutum eſt, vt Ariam, Audomaropolim, & om-
nem Comitatus Flandrici ditionem cis Nouam Foſſam iacentem Balduinus obti-
AN.1200. neret, cetera Occiduæ Flandriæ filio Regis tribuerentur. Lætis igitur Flandris om-
nibus ea Principum concordia, Balduinus expeditionis in Palæſtinam votum nun-
cupat. quóue liberiùs eò proficiſcatur, ſtatuit vxorem in Belgio relinquere, vt in
Flandria & Hannonia intereà loci rerum ſatagat: & iam tũ ei vnà cum Philippo fra-
tre Namurcenſi Comite, Gerardo Flandriæ Cancellario, & alijs pleriſque adiutores
B & conſiliarios aſſignat Ioannem Caſtellanum Inſulenſem, & Balduinum Comi-
AN.1202. næum. Dilatum eſt tamen ad triennium eius iter. quo tempore multa interim per
Flandriam in melius ipſe reſtituit: ac inter alia conſuetudinem antiquauit, qua Co-
mites tota Flandria ſoliti erant tribus tantùm denarijs noſtratibus vini poculum in
familiæ ſuæ vſum coëmere, licet longè maiori pretio mercatores ſibi comparaſſent;
ac cellas eorum per vim irrumpere, qui recuſarent ea pecunia vinum præbere, con-
ſtituto etiam ad hoc negotium perpetuo magiſtratu, qui Cellarum Perfractor dice-
batur. Ergo cùm grauis & iniqua Balduino videretur ea conſuetudo, publicum
ſcripſit diploma, quo vetuit alio ſibi, & ſucceſſoribus pretio vinum vendi, quàm
AN.1203. probi homines, aut ſenatores ſtatuiſſent. Et mox in Belgio multis concionibus po-
pulum à vitijs auertere, & ad ſuſcipiendam aduerſus infideles militiam accendere
moliti ſunt Herluinus S. Dionyſij Pariſienſis Monachus, Petrus Roſiacenſis, & Ful-
co Pariſinus. Exinde ſecuta eſt inſignis morum mutatio, ac plerique in album ſacri
C exercitus adſcribi flagitauere. Iis exemplo fuere Comes Balduinus, & vxor eius Ma-
ria ingentis ſanctíque animi mulier. Igitur cùm ad eam expeditionem parata claſſis
in anchoris ſtaret, Balduinus Flandriam & Hannoniam Philippo fratri, & Bur-
chardo Aueſnenſi vnà cum filiabus Ioanna & Margareta commiſit. Per viam ab eo
Venetis data opera Iudertinis ſub imperium eorum reuocandis. Et grati pecuniam
Veneti nauéſque vlteriùs ſuppeditarunt. Ergo ab his adiutus Conſtantinopolim
Balduinus obſedit arctiſſimè, victo nauali pugna Alexio Iſaacij Imperatoris filio;
eámque tandem obtinuit. Et cùm tunc in ſuffragia itum fuiſſet, cuinam Latino Græ-
corum Imperium daretur, omnium votis diademate donatus eſt Balduinus, cui vir-
tus & nobilitas id vendicare paſſim iuſtiſſimè credebãtur. Duas verò intereà loci Ec-
cleſias ſuis mors Pontificibus in Belgio viduauit. Exempti ſcilicet viuis, apud Atre-
bates Petrus, & Stephanus apud Neruios. Petro ſucceſſit Radulphus domo Gallus,
officio Atrebatenſis Archidiaconus. Cùm Romanus Pontifex Innocentius eum in
Vrbe ſacris vnxiſſet cæremonijs, etiam titulo S. Sabinæ Cardinalem renuntiauit, ad
D hoc ipſius & meritis & virtutibus impellentibus. An poſt Stephanum Tornacenſes
Petrum apud Canonicos D. Virginis Cantorem Pariſiis, & præclariſſimum huius
Academiæ Doctorem, Epiſcopum ſuum nuncupauerint, non auſim aſſerere. ſaltem
id compertum habeo, in eum aliquando (fortè poſt Euerardum) collata fuiſſe Ca-
nonicorum ſuffragia: poſtquam tamen animaduertit electionem vitio factam fuiſſe,
nulla ſe ratione paſſum adduci, vt infulas ſibi oblatas reciperet; nihilque prius ha-
buiſſe, quàm vt paullò pòſt in Longi Pontis monaſterio religioſis ſeſe viris inſere-
ret. Igitur Goſſuinum Faſtradi Willemienſis Reguli filium Tornacenſes Stephano
AN.1204. ſucceſſorem adſcribunt, qui tunc Archidiaconum apud eos agebat. Eodem fermè
tempore ad Robertum Cardinalem Presbyterum, & Sedis Apoſtolicæ Legatum
frequentibus querelis perlatum eſt, rariùs D. Petri Canonicos, ac præſertim Præpo-
ſitum Inſulam celebrare, multúmque hoc foris emanente tam nobili Eccleſiæ dam-
num afferri. Illuc igitur is diligenter intendit animum, vt remedium ad eam rem
oppor-

Hũc alioſque captiuos impetrat ab Rege Balduini coniux.
Auctar. Aquic. Rigord. Meier. Guiſianus.

Cum Rege Franciæ pacẽ init Flandriæ Comes.
Auctores citati.

Idem ſacrum bellũ vouet: id tamen in triennium differt.
Iacob. Meier. l. 7. Petr. Oudegh. cap. 94.

Comitum Flandriæ de vino conſuetudinem abolet.
Bald. diplom.

Ad bellum ſacrum multi concionibus incitantur.
Iac. à Vitriaco. Guiſian Oudeg. Iacob. Meier. l. 7.

Ad id cum vxore proficiſcitur Flandriæ Comes.
Auctores citati.

Capta Conſtantinopoli Imperator creatur.
Nicetas Paul. Æmyl. Auctores citati.

RADVLPHVS fit Epiſcopus Atrebat. & Cardinalis.
Tabb. Eccleſiar. Torn. & Atreb.

An poſt Stephanum Petrus fuerit electus Pontifex Tornacenſis?
Ioan. Couſin. l. 4. Rer. Tornac. cap. 1.

GOSSVINVS renuntiatur Epiſcopus Neruiorum.
Monum. MSS. Eccleſ. Tornac.

De Præpoſito S. Petri Inſulæ quid Robertus Cardinalis ſtatuerit.
Diploma Card.

Digitized by Google

opportunum quæreret. Eius itaque mandato Inſulam venere Præpoſitus Brugenſis,
Abbas Laudenſis monaſterij, Cortracenſis Decanus, & Wattenenſis Præpoſitus, A
vt hoc negotium profundiùs indagarent. Vbi horum relatione rem omnem Cardi-
nalis didicit, hoc in primis ſtatuit, vt, quoniam ad Præpoſitum & animarum cura, &
iuriſdictio pertinet, quicumque ad eam promouebitur dignitatem, ſtatim ſe iureiu-
rando conſtringat, intra tempus annuum ſaltem Diaconatus ordinem ſuſcipiendi,
& ſingulis annis ſex, vt minimum, mẽſes Inſulæ commorandi, ac templum adeundi.

At in Gręcia durum fuit pleriſque ab Gallis Latiniſque iura ſibi dari, legéſque. AN. 1205.
Eam ob rem rebellauit in primis Adrianopolis, eóque confugêre, quos Eccleſiæ

Adrianopolim iuxta pugnans Balduinus vincitur.

odium inceſſerat. Igitur Imperator Balduinus, priuſquam vires caperet ſeditio, ci-
tiſſimè malum ratus opprimendum, eam vrbem graui premit obſidione. Sed mox
ipſi ſuppetias magnis copiis Valachri aduentant, & Latinis metum inijciunt. Vires
tamen eis opponendas, ac pugnandum arbitratus eſt Balduinus: ideóque fron-
tem ipſis obuertit, aciémque compoſuit. Commiſſum illic prælium acre, & magna

An ibi fuerit occiſus?
Meier. l. 7.

pugnatum eſt animorum & virium contentione. Eóne conflictu Imperator ferro B
transfoſſus occiderit, an interceptus, & vinculis onuſtus in Valachriam ad necem
ductus fuerit, incertum eſt. ſaltem poſteà nuſquam comparuit, cùm frater eius Hen-
ricus Imperium adeptus quoſdam viis occultis ſubmiſit, qui de ipſo tum in Vala-

Nicet. Gregor. lib. 1. Annal. Papir. Maſſon. lib. 3.

chria, tum alibi diligenter inquirerent. Aſſeuerant aliqui, viuum in manus hoſtium
veniſſe: annum integrum & ampliùs paullò apud barbarum Valacriæ Principem
Ternobi ſeruatum in catenis. hunc eum poſtmodum Aſpietę ad Latinos defectione
grauiter accenſum miſerando prorſus fato perdidiſſe. huius imperio pedes tibiaſ-
que ſecuri abſciſſas, dein truncatas etiam manus. reliquum denique corpus feris aui-
búſque in valle obiectum. eo in tormento poſtquam triduum ſuperuixiſſet, anima

Oudegh.

tandem priuatum fuiſſe. Addunt alij, dum à Belgis illuc miſſis de cæde & cadauere
quæreretur, Latini nominis mulierem iureiurando firmaſſe, collectos ab ſe tabidos

Laudes Balduini.
Nicet. d. l.

ac fluentes artus, humóque contectos. Huius viri morte magnam Flandri iacturam
fecere, ob eximios ſanctóſque eius mores. Vt de multis aliquid proferam, religio & C
modeſtia venerationem ei maximã conciliabant. Diuinis laudibus plurimum tem-
poris dabat. in preſſos aliqua neceſſitate homines nummos aliáque erogabat libera-
liter. eos benignè tolerabat, quos ſuæ cernebat aduerſari ſententiæ. ab vxore cùm
abeſſet, nullam in mulierem oculos impudicè coniecit. bíſque per hebdomadam
perueſperi iubebat proclamari, ne quis aliena coniuge abuſus intra palatium quie-

Guiſ. in Annal. Hannon. Meier. Locrius.

tem noctu caperet. Nonnullis laborem mandauit res omnes libris complectendi,
quæ per Flandriam & Hannoniam pace bellóque geſtæ fuerant, híſque iura, con-
ſuetudines, priuilegia, leges harum regionum inſerendi. Quæ cernitur Cortra-
ci Beatæ Virginis ædes Canonicorum ornata conſeſſu, hunc ſuum præcipuè laudat
auctorem.

Filiarum ex eius morte dolor & metus.

Igitur perlatis de Balduini Comitis morte in Flandriam nuntiis, omnia mox in-
genti luctu mixta completáque fuere. Præcipuus tamen dolorum turbo in filias eius
Ioannam & Margaretam incubuit, quæ Gandaui apud Mathildem Philippi Elſatij

Chronic. Fland. cap. 12. & 13. Iacob Guiſian. Iac. Meier. lib. 7. Pet. Oudegh.

viduam pro ſplendore generis apparatu maximo educabãtur. Quòd enim vtroque D
parente orbæ eſſent, nullúmque fratrem haberent, qui paternum caperet imperium,
ac ideò Principatus à parentibus relictos & opes adirent, magnus eas meritò timor
inuaſit, ne quid aduerſum in ipſas vel aliqui Flandrorum & Hannonum proceres,
vel Philippus Franciæ Rex moliretur. Et poterant ſanè nonnullorum cupidinem
acuere harum regionum fertilitas & potentia, vt auidiùs illis inhiarent, quarum reli-
ctæ eſſent heredes puellæ. Neque paullò pòſt defuerunt, quorum fides in eas cœpta

Philippus Comes Namurcenſis eas clàm in Franciam ad Regẽ deportat.
Auctores citati.

ſit tentari. In his præcipuus exſtitit Philippus Comes Namurcenſis, earum tutor &
patruus; vt tantò fœdiori crimine obſtrinxerit ſeſe, quantò maior ſanguinis neceſſi-
tudo, & tuendi officium, ab omni in eas maleficio auertere debuerant. Vix enim
pauci dies ab receptis de Balduini fato nuntiis effluxerant, cùm is tandem ab Rege
Franciæ tum muneribus, tum pollicitatione ad contrahendas nuptias regię virginis,
adeò tranſuerſum fieri ſe paſſus eſt, vt occultis itineribus vtramque Pariſios mitte-
ret.

Digitized by Google

A ret. Eam nobiliſſimis puellis, totique Flandriæ illatam turpiter iniuriam grauiſſimè Flandri, vt par erat, tulere. ideóque ſtatim Philippo & virginum tutela, & Flandriæ gubernaculis interdictum eſt ſeueriter: ac in Burchardum Aueſnium Flandriæ totius procuratio & imperium collata; qui tam præclarè prouinciam ſibi commiſſam gubernauit, vt ſubortos variis in locis tumultus ſapienter, breuíque oppreſſerit. Actum etiam per legationes apud Regem, vt abductas per iniuriam puellas in libertatem reſtitueret, néue nuptum eas daret, niſi ſubditis earum approbantibus, quibus ipſæ eſſent chariſſimæ. haud enim hos æquis animis perpeſſuros, vt apud eos maritos collocentur, à quibus ipſi abhorreant. ſi paternas in ditiones remittantur, maximæ ipſis curæ futuras, tū vt pro generis claritudine ab omnibus colantur, tum vt matrimonia ſibi congruentia ineant. Verùm ijs poſtulationibus aures Frācus obſtruxerat, nullāque annis aliquot illas in patriam ad ſuos remittendi ſpem fecit. Intereà tēporis

AN. 1206. pulcherrimum Duaci anno ſexto ac milleſimo & ducenteſimo ſpectaculum præbuit florentiſſimus hominum Conuentus. Elegantius auctiúſque D. Amati templum

B omninò ſurrexerat. iámque tantùm excitanda maiori populi pietate & religione, S. Amati corpus in parato pulcherrimè loco editiùs erat ſtatuendum. Hoc igitur vt magna denique pompa peageretur, vehementer allaboratum eſt. Qui ſanctum id corpus è veteri capſa manibus educerent, ac in nouum capulum tranſponerent, tres euocati Pontifices, Gerardus Catalaunenſis, Goſuinus Tornacenſis, & Radulphus Atrebatium. De vicinis Abbatibus conuenere, ſecúmque maximā cœtus ſui partem duxere Wilelmus Aquicinctenſis, Nicolaus Martianenſis, dein Haſnonius, Hymniacenſis, & Cyſonienſis. E remotioribus interfuere Elnonenſis, D. Martini Tornacenſis, S. Martini de Monte, Hugo D. Petri Gādenſis, Werinus Caſtri Mauritaniæ, Walterus S. Foillani. Cameraco venere tres Archidiaconi, Godefridus, Sigerus, & Nicolaus, Hugo Cantor, & pars potior Canonicorum D. Virginis, & S. Gaugerici: Tornaco Theodoricus Archidiaconus, & Decanus, cùm pleriſque Canonicis: Atrebato Ioannes Decanus, Pontius Archidiaconus, & non pauci Canonici: Inſula Canonicorum pars maior: Lendio Albricus Decanus & Canonici omnes. Neque defuerunt

C alij aliunde Clerici, & viri nobiles innumera multitudine. Igitur cùm tranſponendis B. Pontificis Reliquiis dictus eſſet dies quartus & decimus ante Kal. Nouēbris: priuſquam eæ contingerentur, triduano ieiunio caſtigauere omnes corpora: ter oppidum nudis pedibus intra muros obitum ſuppliciter, & circumlata reuerenter à Clericis & Monachis Diuorum aliorum lipſana. Ipſa verò die, qua frequētiſſimis hominibus in capſam aliam transferendū erat ſancti corpus Confeſſoris, conuenientibus vnà cum reliquis omnibus ſacris viris D. Petri Duacēſis Præpoſito, Decano, & Canonicis, ſupplicatum eſt primùm in æde Amatenſi. Eo de loco ſumpta S. Pontificis theca. Proceſſum inde vrbem extra verſus Atrebatum. In pompæ ſeriem prodibant Epiſcopi, Abbates, Prælati alij, Canonici & Religioſi, quos enumerauimus. Vnà ferebantur S. Mauronti, D. Rictrudis, S. Euſebiæ, S. Vulganij, & aliorum non paucorum Diuorum corpora; dein pleræque inſtructæ ſacris capſæ oſſibus. In ſuburbio loco patenti ſtetere omnes in coronam aliquamdiu. Illic in menſam altiùs eductam, & periſtro-

D mate obtectam depoſitus eſt S. Amati capulus. Inde mox Epiſcopi extractum eius Diui corpus palàm ſacris hominibus, & populo videndum & colendum obtulere. Datum deinde tempus aliquod precibus, & ingentis lætitiæ ac religionis teſtibus lachrymis. Reductâ paullò pòſt ſacram in ædē omni pompâ, nouo ex marmore mauſoleo impoſita fuere S. Pontificis oſſa. tantùm partes quædam retentæ, ac integrū caput: ac illæ quidē, vt Epiſcopis & Prælatis, qui feſtum celebrauerant, tribuerentur: hoc

AN. 1208. verò, vt auro & argento exornatum publicè geſtaretur feſtis ſolemnioribus. Biennio pòſt Radulphus Atrebatium Epiſcopus ex ſententia Summi Pontificis, & voluntate Remenſis Archiepiſcopi Bellorepario ad Scarpum flumen ſito monaſterio (quod anteà memorauimus à Giſla B. Euerardi Cyſonienſis fundatoris coniuge ſtructum ac dotatum fuiſſe) virgines minùs piè ac honeſtè degentes exegit: ibíque Abbate Cyſonienſi flagitante (cui ſuberant illæ) è Cyſonienſi cœnobio Canonicos Regulares poſuit, qui perpetuùm Cyſonienſi Antiſtiti obſtringerentur. Eodem omnino

Ob hoc factū ei tutela earū, & Flandriæ gubernatio adimitur. Soluſque hāc regit Burchardus Aueſnius.

Pro Balduini filiabus ad Regē legatio Flandrorū & Hannonum. *Chron. Flād. & auctores citati.*

Nihil tamen ab eo impetratum.

Magna cum pōpa S. Amati Reliquiæ tranſponūtur Duaci. *Lib. argēt. Eccleſ. S. Amati.*

Bellorepario virgines eijciuntur, idque monaſterium Cyſoniēſibus traditur, vt ibi Canonici Regulares collocentur. *Monument. Cyſon. ms. Mar. in Chron.*

Deſiderius Abbas Montis S. Eligij conſtituitur, ac religionem promouet.
Tabula Montis Eligiani. Andr. Vall. Locr.

tempore Aſſo Montis D. Eligij Abbas vita defunctus eſt. Dum quæritur aliquis, & qui locum eius obtineat, & diſciplinam haud parum collapſam reſtituat, in Deſiderium vota omnium collata. Is Decanum priùs & Canonicum egerat in æde S. A Petri Inſulæ, eratque multa virtute nobilis, ideóque peridoneum ſe præbuit monaſticę diſciplinæ in priſtinum vigorem reuocandæ: quamquam prima tantùm poſuiſſet religionis rudimenta, non ita diu hanc in familiam receptus. Et ſanè ſtudio eius laboréque ſenſim reddita ſibi eſt illic religio. Inter eius opera cenſetur ea vinea, quæ plurimos annos accliui loco depacta multum vini, eiúſque non inſuauis aut degeneris, ad noſtra vſque tempora in Canonicorum Regularium ibi degentium vſus quotidianos protulit. Et ferunt eius beneficij memoriam reuocare oberrantes eius tumulo cum racemis & pampinis vitis ſurculos. Florebat his quoque temporibus in Aquicinctenſi monaſterio Willelmus Antiſtes. Eius mores, ſtudia, virtutes cùm attentiùs perſpicerent Elnonenſis cœnobij Religioſi, quòd patre eſſent deſtitui, cum ſibi Præſulem donari petiere. Factum ſatis eſt eorum deſiderio. Verùm minimè diu licuit his tam pręclaro frui Abbate. Etenim is cùm Romam adiuiſſet, inde vix reuerſus, ad Claræ-vallis Monachos ſe tranſtulit. Interim Aquicinctenſes Aſcetæ Simonē B ſibi præfecere, cuius labore tam domeſtica ſeruata eſt diſciplina, quàm templum ſuis numeris abſolutum, ac duabus ornatum turribus, & magnis ex ære campano nolis nouem. Sed quantum his in partibus religioni rebúſque ſacris impendebatur ſtudij, tantum in extrema Gallia iis damni Albigenſes hæretici afferebant, quos fœdiſſimi errores cōſpurcauerant. Doluit vehementer Innocentio Tertio Pontifici Maximo & D. Dominico, damnatis ijs dogmatibus implicari, & peſſumdari Tholoſatium, & vicinorum populorum ingentem multitudinem. Statímque ab illo decretum in eos AN. 1210. bellum acerrimum: & virorum inſignium hortatibus impulſi vehementer Catholici Principes ſunt, vt in ipſos arma corriperent. Per id tempus mirum quiddam Fulconi Vtenhouio patria Gandenſi, Canonico D. Petri optimis moribus prædito accidit Inſulæ. Venerat hanc in vrbem Iacobus de Vitriaco Innocentij Pontificis Romani Legatus, vti multos ſuis concionibus ad ſuſcipiendam aduerſus Albigenſes C ſacram expeditionem accenderet, quemadmodum alibi feliciter perfecerat. Igitur poſtquam Fulconis optimas artes, ingenium, eloquentiam, ſanctos mores, operáque pia pernouit: apud eum multis verbis inſiſtere cœpit, vti zelo religionis æſtuans ad eundem ſecum Chriſti Crucem prædicandi, & multos ad ſacram contra hæreticos militiam exſtimulandi laborem incumberet. Parum placuit is ſermo Fulconi: ſtatímque Iacobo renuntiauit, nequidquam ipſum eiuſmodi verba ſerere. Et cùm Iacobus per amicos ad hoc tam vtile rebus Chriſtianis negotium & calidè & acriter vrgeret: etiam animo valdè commoto reſpondit, nunqnam id ſe laboris ſuſcepturum. Igitur cognita Iacobus hominis peruicacia, duo facere inſtituit. Primùm enim ea fretus poteſtate, quam de Pontifice Romano acceperat, Fulconi grauiter præcepit, ſi vellet impetrare peccatorum ſuorum veniam, vti munus concionandi capeſſeret. Atque vbi parum ſe proficere perſpexit, eo vehementiùs óbrogante, ac nullam eius rei mentionem tolerante; ad irrogandas denique pœnas reſpexit. Verùm tametſi potuiſſet eum vi poteſtatis ab Innocentio ſibi traditæ diro fulmine anathe- D matis afflare: maluit tamen alio genere pœnarum percellere. Ergo tractis imo de pectore ſuſpiriis, vnum id ab æterno Numine flagitauit, vti Fulconi non modò eius negotij, quòd adeò refellebat, verùm etiam alterius cuiuſlibet operis peragendi facultatem eriperet. Et mox imprecationem grauis ſequitur effectus. Quippe Fulconem ad ea Iacobi verba vehemens febris æſtus corripuit, adeóque ſæua ventris deiectio, vt annos quinque ac viginti quartana ſemper laborauerit, & continuo ſanguinis fluxu intabuerit. Dolebant interim plurimùm Flandri Ioannam Principem ſuam ab Rege in Francia retineri: & quamuis Burchardus Aueſnenſis ſapienter ditionem moderaretur, omnibúſque periculis prudenter iret obuiàm: malebant ij tamen illius aſpectu frui, imperiúmque tolerare. Ergo nihil intactum relinquunt, quo tandem ipſam è Francia domum reducant, ſiue precibus, ſiúe legationibus, aut Principum interceſſionibus eſſet opus. Haud tamen

VVillelmus Abbas Aquic. fit Abbas Elnonenſis.
Chron. Aquic.

Et Simon ſuccedit.

Bellum in Albigenſes decernitur.

Dum ad id bellū Catholici incitãtur, quid Fulconi acciderit Inſulæ.
Thom. Cantipratenſ. lib. 1. Apum cap. 22. Iacob Meier. l. 7. Andr. Hoius in vit. Iac. de Vitr.

Flādri omnia tentant, vt Ioánam, eiuſq́ue ſororem ex Francia domum reducant.
Chron. Fland. Oudegh. Meier. alij.

A men iis omnibus permoueri ſe paſſus eſt Francorum Rex Philippus. Neque prius mentem admiſit Ioannam in Flandriam remittendi, quàm de ipſa nuptiis illiganda cœptum eſt agi. In hoc tamen negotio ab Flandris non parum diſſentiebat. Cùm enim hi Anglum maximè vellent Ioannæ maritum tradere: cum ea gente nuptias damnans, ei quempiam ipſe Principem Francum iungere moliebatur. Id ſcilicet vnum ſtudebat, vt cum Franco implexam matrimonio in poteſtate faciliùs haberet, ac quæ ſuggereret animi libido, in Flandros, eámque liberiùs perficeret. Non latebant ea conſilia Mathildem Philippi Comitis viduam, ac moderatorem Flandriæ Burchardum. Vt igitur Regis conatibus tam Flandriæ aduerſis, ac nobiliſſimæ noxijs puellæ, occurrerent: ex alia planè gente quærendum virgini maritum arbitrati ſunt, quem nec Francus Rex auerſaretur, nec Flandri metuerent. Erat Sanctio Luſitaniæ Regi alios inter liberos Ferrandus inſigni admodum animi robore, ac multis alijs virtutibus nobilis: eiúſque iam fama non leue apud Francos nomen collegerat. Cùm itaque is magna Mathildem tangeret neceſſitate ſanguinis, non fuit B difficile Flandris perſuadere, vt ei Ioannam cõiungi nuptijs permitterent. Plus apud Regem Franciæ laborandum timebatur. Verùm Mathildis tum blanditijs, tum AN. 1211. pollicitationibus denique perfecit, vt conſenſum eius extunderet. Igitur tandem celebratæ ſunt eæ Pariſiis nuptiæ apparatu quàm maximo, Flandris & Hannonibus ad ſuperbiſſimam ſumptus pompam ſuppeditantibus. Verùm priuſquam iureiurando fidem Regi Ferrandus præſtaret, ab eo coactus eſt pacis conditionibus Peronæ nuper confirmatis renuntiare, Ariámque & Audomaropolim Regis filio reſtituere. Id quod cùm nec ipſi, nec Flandris arrideret, omninò priùs è Francia coniugem & amitam in Flandriam reducere contendit, quàm vtrumque illud oppidum Ludouico reddidiſſet. Sed Ludouicus id grauiter tolerans, miro ipſum coniugémque facinore perculit. Cùm enim quaſi honoris cauſa vtrumque Peronam vſque deduxiſſet: hîc extemplò clauſis omnibus portis, pedem efferre vetuit, ac iam diu adhibita ingenti cuſtodia detinuit, donec ipſe repentino procurſu Ariam & Audo- C maropolim oppreſſit, ſibiqu parum munitas ſubiecit. Altiùs in animum eam iniuriam Ferrandus demiſit, quàm credi poteſt: diſſimulato tamen in præſens concepto mentis dolore, impetratóque diſceſſu, cum vxore & amita Duacum deſcendit. Hîc dum feſtiuo apparatu, & varijs officijs ab omnibus colitur, febri Ioanna tẽtari cœpta eſt. Igitur Ferrandus, ea dum curatur, aliò properandum ratus, vti Flandros ſibi conciliaret, ab iíſque Comes inauguraretur, primùm Inſulam, dein Cortracum, Ipram, Brugas, & Gandauum adijt, relicta cum vxore Duaci Mathilde. Verùm vt alijs in vrbibus & facilè & cum honore plurimo in Comitem ab ciuibus receptus eſt: ita Gandauenſes oppidò infenſos ſibi ſenſit, nec potuit ab ijs impetrare, vt in vrbem, ceu Comes, admitteretur, niſi coniugem vnà deduceret, ad quam hereditario iure Flandria ſpectabat. Ergo dum magno furore æſtuans (erat enim vaſti, & iniuriæ admodum inpatientis animi) Cortracum celeribus equis repetit; Raſo Gauerus, & Arnulphus Aldenardenſis tumultuariè Gandaui rem agunt; è ciuibus fortiſſimis & factioſis manum aliquam contrahunt, rectáque tendunt Cortracum, vt Ferrandi D Comites Gerardum Gandauenſem, & Ioannem Nigellanum (quos ardentibus odiis inſectabantur) intercipiant obruántque. Ij dum Cortracum impetu maximo irrũpunt, à periculo propiùs abfuit Ferrandus. Iã enim primùm hic inde viam ingrediebatur, neque ſuos in ordinem ad pugnam collegerat, quòd nihil hoſtile futurum arbitraretur. Vnicum tamen ſibi ſuíſque præſidium attulit, cùm pontem à tergo celeriter fregit, priuſquam hoſtes eum obtinerent. Ita denique Inſulam, ac mox Duacum incolumis, ſed ira vehementer accenſus, redijt. Dum hæret diutiùs Duaci, commodè Ludouicus Regis filius, qui nuper Ariam & Audomaropolim in poteſtatem redegerat, Atrebatum venit. Igitur per locorum viciniam miſſis vltrò citróque legatis, de rebus controuerſis agi cœptum eſt. Eóque tandem Ioannæ rogatu Princeps vterque deductus, vti locum tempúſque colloquendi ſtatuerint. Dictus eſt dies Apoſtolo Matthiæ ſacer. ad Wendinium Pontem locus delectus. Iſtic poſt varias altercationes in has itum pacis leges: vt Ferrandus & Ioanna in perpetuum Ariam

Ne cũ aliquo Frãco nuptias ineat Ioanna connituntur.
Idem.

Mathildis & Burchardus Atreſnius cum Ferrãdo matrimonium ei conciliant.
Chron. Fland. cap. 14 Iacob. Guiſian. in Annal. Hannon. Iper. Iac. Meier. in Annal. Flãd. Petr. Oudegh. Belleſor. alij.

Cogitur Ferrandus pacem Peronenſem reuocare.
Auctores citati.

Dum venit in Flandriam cũ vxore, à Regis filio Peronæ detinetur.
Auctores citati.

Interim ei Audomaropolis & Aria eripiuntur.

Dum Ioanna febriẽs hæret Duaci, Flandriam obit Ferrandus, & à multis excipitur honorificè.
Auctores citati.

A Gandẽſibus non admittitur, & ab ijs periculũ incurrit Cortraci.
Auctores citati.

Cum Ludouico Regis filio pacẽ init ad Pontem VVendinium.
Littera Ferrãdi. Oudegh c. 100. Florent. Vanderhar. l. 2. c. 2. de Caſt. Inſul.

& Au-

Gandenſes ad officium erga Ioannam & Ferrandum coguntur.

Chron Fland. & Hannon. Meier. Oudegh. B. Aſoreſt.

& Audomaropolim, & his ſubiectas ditiones non repeterent: Ludouicus his oppi-
dis totâque Arteſia contentus, ad ceteram Flandriam nihil iuris acquireret. Dati- A
que mox vtrimque obſides, inter quos Ferrandus Balduinum Cominienſem, Ro-
gerium Inſulẽſem Caſtellanum, Sibyllum & Hellinum Waurinios obtulit. His cum
in modum peractis, cùm nihil pacati per legationem ab Gandenſibus impetrat; ma-
gnas Ferrandus copias cogit, iiſque ſeptus coniugem in territorium Gandenſe de-
ducit. ibi multos eius locos bellicum in morem corripit vaſtátque, & maiori ciendo
terrore, vrbem propiùs mouet exercitum. Depreſſit animos rebelles tum clades ac-
cepta, tum maioris metus, atque Principis præſentia: multáque tunc prodita com-
plectendæ pacis indicia. Et valuit plurimùm Mathildis ſtudium ad mouendos in
Ioannæ deſiderium vrbis primores. Igitur his poſteà impellentibus tota ciuitas
Ioannam in Flandriæ Comitem, ac Ferrandum in eius tutorem magnifico excepit
apparatu: eóque facto ceteræ vrbes in vtriuſque amicitiam pertractæ ſunt.

Burchardi Aueſnij cum Margareta nuptiæ.

Iacob. Guiſ. in Annal. Hann. Iacob. Meier. Chron. Fland. Iperius. Petr. Oudegherſt. in Annal. Fland. Vide Gallo fl. l. 2. c. 15.

De Burchardi ſtatu, officijs, & nuptiis vera narratio.

Libellus M s. Iac. Guiſian. in Annal. Hann. Iac. Meier lib. 6. Flor. Vanderhar. de Caſtel. Inſul.

Non multo interiecto tempore Burchardus Aueſnenſis, de quo antè ſcripſimus, An. 1212.
cum Margareta Ioannæ ſorore nuptias contraxit, tametſi ſacer ordo, quem ſuſce- B
perat, procul arceret matrimonio. Qui Præpoſitum Collegij Canonicorum D. Pe-
tri fuiſſe aſſerunt Inſulæ, & cùm ei puellæ, quam educabat, renitenti, at timore tan-
dem perculſæ vitium intuliſſet, duos è furtiuo concubitu maſculos ſuſtuliſſe: pluri-
mum ab rei veritate diſcedunt, & grauem impingunt tum ei Principi, tum Colle-
gio iniuriam. Apud veros eius hiſtoriæ narratores ita comperi. Erant Iacobo Aueſ-
nio, qui fortiter in Syria pugnam obeundo glorioſam pro Chriſti Fide mortem op-
petijt, tres omnino filij, Walterus, Hugo, Burchardus. Hunc cùm puerulum Philip-
pus Elſatius Flandriæ Comes animaduertiſſet inſigni præditum ingenio, præcla-
ríſque corporis dotibus; ob patris merita ſingulari amore proſequutus eſt, intérque
aulæ ſuæ nobiles allecto quaternos equos, & omnes corporis neceſſitates attribuit.
Vbi de Comitis eiuſdem venia mentem & conatus ad ſtudia litterarum Brugis ap-
pulit Burchardus, eloquentia plurimùm valuit, auctórque fuit eius magiſter Comi-
tis vxori, vt altiorum diſciplinarum gratia in Galliam primò Pariſios, dein Aurelia- C
num tranſmitteretur. Inter ſtudioſos philoſophiæ tam moralis, quàm naturalis pal-
mam retulit Pariſiis. in ſcientia Iuris eos fecit progreſſus Aureliani, vt laurea dona-
tus magna laude ibidem Leges explicuerit. Peruagata totam Galliam, Belgiúmque
eius doctrinæ & ingenij fama, flagrantiſſimam ipſi Principum quorumdam gratiam
conciliauit. Et tunc apud Philippum Comitem, eiúſque coniugem maiori opinio-
ne floruit. illóque vehementer annitente factus eſt Lauduni Archidiaconus, & Ca-
nonicus; Tornaci verò Canonicus & Theſaurarius. Cùm igitur ob hæc ſacerdotia
& dignitates grauiter vrgeretur ab Laudunenſibus, & Tornacenſibus Canonicis,
vti ſacris initiaretur: hypodiaconem ſe quidem creari paſſus eſt, ne beneficijs iis, vt
vocant, nudaretur; at inuitus, & ignaris propè omnibus quà conſanguineis, quà fa-
miliaribus. Vbi pluſculum poſteà temporis Aureliani tranſiiſſet, vtroque ſe abdica-
uit ſacerdotio, ac Clericum exuit. Virgatis ac militaribus tectus veſtibus, enſéque
accinctus, equeſtri certè cultu pompáque in Flandriam ſubinde venit. Hîc frequens
in bello, multa edidit præclara virtutis militaris facinora, iiſque magnum in Flandria, D
Hannonia, & Anglia nomen peperit; totúſque ad equeſtrem gloriam rapi videba-
tur. Tactus præcipuè factis eius & fortitudine Richardus Rex Anglorum: ideóque
præſente, & annuente Balduino Flandrorum Comite, equeſtri balteo exornauit,
multíſque in Anglia colligendis donauit cenſibus. Exinde per Angliam, & præci-
puas Belgij prouincias non modò nobiles viros præclaris animi dotibus ſibi deuin-
xit, verùm etiam vrbium vbique primores. paſſimque iactabatur, ipſi nullum bellica
laude & fortitudine parem eſſe: qui profundiùs, veriùs, eloquentiùs animi ſenſa
dandis conſilijs depromeret, aut explicaret, nullum reperiri: corporis inſigniter
compacti elegantia, & viribus ceteris eum præſtare: illibatis moribus, & dignis he-
roë virtutibus nulli cedere. Ideóque breui ad ſumma officia effloruit. Ergo Baldui-
nus Comes his tot Burchardi laudibus vehementer affectus, cùm ſacrum iter in
Palæſtinam meditaretur, quamuis ardentem vnà proficiſci, & cædem paternam

A præclaris facinoribus vendicare, in Belgio tamen retinendum cenſuit: iámque ad longinquam expeditionem accinctus, vnà cum Philippo fratre ſuo regionum ſuarum moderationi, & filiarum tutelæ adhibuit, vt anteà ſignificauimus. Quòd multas iam opes ſibi comparâſſet, impoſito ſibi muneri Burchardus eum in modum ſatisfecit, vt & præclarè Rempublicam adminiſtrauerit, & curandis colendíſque apprimè Comitis filiabus magnificam & quaſi Principalem ſemper familiam aluerit, multa ſeptus Equitum ac Nobilium frequentia. Et cùm Philippus Comitis frater occultis molitionibus in Franciam neptes deduxit, nullam cum ipſo fluxę fidei noxam contraxit. Eam ob rem cùm Rex Franciæ vtramque ſororem in Flandriam & Flandrorum & Hannonum querelis ac precibus ſæpè pulſatus remiſiſſet, haud minùs eis & Mathildi, quàm anteà, charus exſtitit. Vixque Ioanna earum altera Ferrando Regis Luſitaniæ filio per nuptias coniuncta Flandriæ Comitatum inijt, cùm rogantibus Mathilde Flandríſque, ita ſoror eius Margareta illi concredita eſt, vt ipſam domi ſeruaret, alerétque tribus annuatim perceptis libratum millibus. Vt hoc ei
B perſuaderetur, multa fuit opus animorum contentione, cùm facilè perſpiceret, haud minùs inuidiæ, quàm calumniæ id munus patere. Igitur cùm tandem flagitantium precibus impulſus Margaretam regio cultu domi haberet, nulli ſuſpectus eſt vel fractæ caſtitatis, vel ſollicitatæ virginis. contrà omnes eum & admirari, & magno in pretio habere, quòd ea puella integerrimis moribus, ſumma religione, modeſtia, & pudicitia ipſo magiſtro adoleſceret. Non deerant, qui magnis eam nuptijs conſtringere optarent. E conſanguineis ſuis Burgundo cuidam Franciæ Rex tradere conabatur. Saliſberiæ Comes primogenito filio ſuo depoſcebat. Neutri tamen illigare Flandri voluere. Ab his ſpretus eſt Anglus, quòd periculum claudicandi ingrueret. cum Franco ſanguinis neceſſitudo alterum arcuit. Quòd vtrumque commendaret Burchardus, apud Mathildem gratiam inuenit, à qua ſermo iſte vel ſponte prolatus, vel forſan excidit: Quid ſi nuptias Margaretæ non tam alijs, quàm ſibi Burchardus optaret? Et fuit è puellis nobilibus, quę Burchardo in aurem hæc diceret. Ve-
C rùm is nihil maturandum in tanto negotio arbitratus eſt. cum neceſſarijs & propinquis, ea, quæ perceperat, communicat. Poſt diuturnam deliberationem, in eam itum ſententiam, vti Mathildis animum tentaret. obtulítque prouentus aliquos frater eius Walterus, vt rem promoueret faciliùs. Non illubenter Mathildis Burchardum de nuptijs ſuggerentem audiuit. priuſquam tamen aliquid conſtitueret, ad ſororem Margaretæ, & vrbium primores retulit. Qui refragaretur, eorum nullus eſt inuentus: quandoquidem ſapientia, virtus, integritas ſupra ceteros virum attollerent. Neque id Margareta matrimonium reſpuit, quam præ ceteris pręclaræ hominis dotes imbuerant. Igitur ignaris omnibus Canonico Burchardum impedimento à nuptijs arceri, nobiliſſima ipſi virgo addicitur, quam nullus rebatur externo tradendam. Ita denique Ioanna, Ferrando, Mathilde, ac Philippo Namurcenſi volentibus, magno, vt decebat, apparatu, & videntibus cunctis, non multò pòſt mutuo nuptiarum fœdere Margareta & Burchardus copulantur: in eámque poſt feſta nuptialia ludóſque ditionem diſcedunt, quam fratri Walterus in Hannonia donaue-
D rat: ibíque liberos ſecundò intra breue tempus ſuſcipiunt.

AN. 1213. Interim damnum ingens multipléxque Gallo-flandria noſtra tolerauit, exorto Ferrandum inter Regémque Francorum acerrimo bello. Huius cauſam ita produnt auctores. Coactis priùs Sueſſione comitiis, vt de belli, quod in Anglos mouebat, iuſtitia cognoſceretur, armauerat ingentes copias Franciæ Rex aduerſus Ioannem eorum Regem. iámque paratis omnibus machinis, & plurimo commeatu, ad vicina Oceano loca properabat, vbi claſſis & maxima, & apparatu bellico inſtructiſſima eius aduentum in anchoris pręſtolabatur. E proceribus imperij Francici nullus aberat, excepto Flandriæ Comite Ferrando, quem tamen Philippus Rex admonuerat, ne ſuam deſiderari ad eam expeditionem pateretur operam. Verùm is non mediocriter ira ſuccenſus, ob ea, quæ Ludouicus Regis filius in eum antè patrauerat, vt ſuprà docuimus, audenter Philippo reſponderat, nuſquam ſe cum eo profecturum, niſi de ipſo Ariam & Audomaropolim reciperet. Quòd vrgeretur temporis

Bellum inter Regē Frāciæ, & Ferrandum Flandriæ Comitem oritur.

Rigordus in geſtis Philip. Aug. Guilel. Brito l. 9. de reb. Philip. Auguſt. Chron. Fland. Iac. Guiſ. Paul. Æmyl. Nicol. Gill. Robert. Gaguin. Iac. Meier. Papir. Maſſ. Pet. Oudegh. Belleforeſt. alij. ex quibus præſertim totam hanc deduxi narrationem.

Digitized by Google

anguſtiis, nihil in præſens viſum fuit Regi mutare; tantúmque ſanctè promiſit, in
compenſationem eorum oppidorum, quæ filius tenebat, alia ſe daturum. & cùm A
nihil ea Comes pollicitatione moueretur, habendo colloquio, & dicendis concor-
diæ legibus Arkas conſtituit. Die condicto Ferrandus Arckas intendit. Verùm in-
de Philippus Grauelingam iter maturauerat; & iam de ſuis aliquos miſerat, qui Fer-
randum eò ad Conuentum perducerent. Res ea parum placuit Ferrando; iſque ſta-
tim facilè locum & Regis inſtabilitatem doli ſuſpexit. Ergo Grauelingam proficiſci

Rebus cum Anglo compoſitis, copias in Flandriam vertit Auguſtus.

animo prorſus obſtinato negauit, ac domum extemplò rediit. Sub hæc rebus in
Anglia Pandulphi Pontificis Maximi Legati prudentia compoſitis, vetitóque ver-
bis eius Philippo in Angliam copias bellúmque nauibus tranſuehere: omnis belli
turbo in Flandriam conuertitur. Quippe Francus non parum Ferrandi obſtinatio-

Caſſetum & Iprā ſubigit.

ne acerbatus, dimiſſa per Oceanum Brugas verſus omni claſſe, reliquum exercitum
in mediam Flandriæ regionem deducit. paucis diebus Caſſetum occupat. inde ca-

Ferrādum ad colloquium non admittit, eque Flandria iubet diſcedere.

ſtra Ipram mouet. hanc deditione accipit. Eò cùm veniſſet Ferrandus accepta fide
publica, colloquium de rebus cõtrouerſis impetrare nõ potuit; excluſúmque portis B
tota Rex Flandria iuſſit profugere. Hæc iniuria Comitem ad nouum facinus im-

Ferrandus cū Anglo fœdus init.

pellit. Etenim miſſis ad Anglum legatis, eius ſocietatem opéſque ſibi conciliat. Sed

A Frāco Brugæ in poteſtatē rediguntur.

dum hic claſſem adornat, intereà loci Francus in poteſtatem Brugas redigit. Eo de
loco caſtra ſubinde prouehit Gandauum. Plus illic animorum, & fidei ſenſit, quàm

Gandauum obſidetur.

ſperauerat. Igitur dum vrbem duplici exercitu circumuenit, & machinis quatit: ſub-

Claſſē Francicam Angli aggrediuntur.

miſſi ab Anglo Guilelmus Saliſberiæ Comes, Reginaldus Bononienſis, & Hugo
Bouius naues claſſis eius ad oppidum Dammenſe fortiter aggreſſi, partim in aquas

Cum Flandro Dammum inuadunt.

deprimunt, partim abducunt. Sed dum ij iunctis viribus vnà cum Ferrando Dam-
mum ardenter impugnant, Philippus magna manu à tergo irruit. Illic principiò

Hos Franciæ Rex cædit.

acerrimè pugnatum: ſed Angli & Flandri denique fuſi fugatíque locum deſeruere.

Idem Dammum incendit.

Ea Rex parta victoria naues reliquas incendio corrupit: Dammo & pleriſque in
Oceani littore locis iniici flammas iuſſit. Vbi Gandauum verſus reductæ ſunt copiæ,

Gandauo potitur.

nullo id negotio ſubactum. Et mox Arnulphus regiæ Aldenardam poteſtati ſubii- C

Dein Aldenarda & Cortraco.

cit. Irruptum deinde captúmque vi Cortracum. Et hinc belli cladem & iniurias
ſenſit Gallo-flandria. Admotus primùm Inſulæ Regis exercitus. Tribus id diebus

Inſulam obſidet, & ad deditionem cogit.

obſeſſum, quaſſúmque machinis oppidum. Quòd procul abeſſet Ferrandus, & nul-
la ſperarentur auxilia, eo exacto tempore bonis conditionibus hoſtes admiſſi. Ne
quid poſteà turbarum ab ciuibus moueretur, multo Rex vrbem præſidio firmauit,

Ibi præſidium collocat, & arcé exſtruit.

iiſque militibus Hugo Athius præfectus eſt. Et noua iuſſu Regis intra breue tempus
arx condita proximè ſacram D. Mauritij ædem, eo in vico, quem Dergneau voci-

Duacum ei deditur.

tant. Quo tempore Inſulam Philippus obſidebat, deditum eſt ei Duacum. exſtant-
que litteræ, quibus is Duacenſes in poteſtatem recipit his conditionibus: Vſuros
ſemper ſuis eos priuilegiis, & conſuetudinibus: nullam cum Ferrando, & Mathilde
pacem ineundam, quin eius legibus ſimul ipſi comprehendantur: ſi propugnaculum
in eorum vrbe conſtruxerit, recepturos obſides ſuos. His ergo Rex facinoribus belli

Miſſo cū alijs Inſulam filio, Franciam repetit.

tumidus in Franciam cum Flandricarum vrbium obſidibus, & omnis generis prçda, D
copias reducere inſtituit. Verùm priuſquam diſcederet, Ludouicum filium, Gual-
terum S. Pauli Comitem, Henricum Franciæ Mareſchallum, vnà cum equitatu le-

Ferrandus è Zelandia in Flādriam reuerſus Brugas & Gandauum recipit.

ctiſſimo Inſulam miſit. Vbi gnarum fuit Ferrando, Regem in Franciam cum exer-
citu abiuiſſe, ac de Nobilibus Flandriæ multos in promptu eſſe, qui non leue ipſi fe-
rāt auxilium: ex inſula Valachria, quò priùs, ad Dammum accepta clade, profugerat,
in Flandriam Hollandos, ac Zelandos, alióſque milites portauit. quibus minimè
contemnendas vires oſtentans primùm Brugas, dein Gandauum ab ſuis receptus
eſt. Erat ei animus inde Cortracum, vbi ciues eius aduentum cupidè exſpectabant,
copias transferendi. Sed vix Troncinium is peruenerat, cùm Ludouicus Regis filius
eductis Inſula præſidiariis militibus inopinato procurſu aduerſum intendit, eámque

Dum Cortracum tendit, hanc vrbem Regis filius intercipit, & vaſtat.

vrbẽ pauco præſidio firmatam primo impetu peruadit. Ingens illic odium ardórque
Francorum inſignem attulere cladem ciuibus, quòd tam facilè à Rege deſeciſſent.
Cæſi hominum plerique: ædes omnes direptæ: iniectus denique paſſim ignis, vt bre-

Digitized by Google

[illegible] tempori oppidum deformaretur. Percuſſus eius ſtragis nuntio [illegible] [illegible]s ſecum habebat, extemplò copias rapit, vt hoſtem vel prædationibus [illegible] [illegible] vel ſpoliis grauem improuiſo aduentu opprimat. Verum vbi Cortracum [illegible] [illegible], præter mœſtiſſimos ciues, & hauſtas ignibus domus, nihil [illegible]. [illegible] [illegible] excelſerat prædis onuſtus, ſecumque Danielem Marquiliæ Regulum, & [illegible] [illegible]ppum Woultiniæ toparcham, qui oppidi curam habebant, Inſulam captiuos abdu[illegible]. Ergo deiectus ſpe ſua Ferrandus, Ipram ſe contulit. Illic ab ciuibus in vrbem magna lætitia receptus, ad varias munitiones ei circumducendas incumbit, quaſi opportunam belli ſedem arbitraretur. Interea loci Lodouicus Francorum Regis filius Inſula diſcedit, ac cum magno comitatu viam capeſſit in Franciam; an Rege domum reuocante, metúne ſtimulante, prorſus incertum eſt. Ducentos modò ad vrbis præſidium equites reliquit. Magnæ Ferrando voluptati fuere allati de regij iuuenis & Francorum abitu nuntij. Ergo maturè cum copiis Ipra digreſſus ad Liſam fluuium venit ſpei plenus Inſulam ſub poteſtatem redigendi. Illuc ad eum ex omni Flandria nouus miles acceſſit. Sed priuſquam Inſulenſe oppidum obſidio vallaret, viſum eſt optimum factu, ſi caſtrum Arquinghehemum Liſæ aſſidens ante caperetur. Id enim firmum erat vel loci natura, vel præſidio: & niſi veniret in poteſtatem, multum incommodi minabatur quatuor millia paſſuum Inſula diſtans Occaſum verſus, quòd naualem ex Arteſia frumẽtationem, éque Flandria lignationem poſſet impedire. Itaque tractis eò copiis ad obſidionem omnia comparantur. Sed quamuis miles, commeatus, machinę, animi, ars militaris Ferrãdo minimè deeſſent, diu tamen illic fruſtrà laboratum eſt. Dies quindecim eius arcis obſidium Comitem detinuit: & neque poſt id tempus ſpes affulſit ea potiundi, partim pręſidij vigilãtia & virtute, partim ſitu loci ob aquarum frequentiam, conatus omnes fruſtrantibus. Igitur eo de loco ductus eſt Inſulam exercitus, non tam conſilio vrbem obſidio cingendi, quàm virium oſtentatione ciendi ciues ad metum & deditionem. Quatuor modò dies illic agitatum: & ſolo ferè ad incutiendum terrorẽ in ſuburbia maleficio miles inuectus eſt. Vbi nulla factione ciues moueri Comes animaduertit, in aliud tempus obſidionẽ diſtulit: & mox Tornacum petere conſtituit. Sed in ipſo diſceſſu Franci portis effuſi agmen extremum inuadunt, ac nõnullis ferro confoſſis, Alardũ Bourghelium, inter Nobiles Gallo-flandros magna virum militari virtute, intercipiunt, ac in vrbem ingenti cum gaudio perducũt. Poſtquam paucos intra dies Tornacum Ferrandus poteſtati ſuæ ſubiecit, inſigni ciuium mutuis diſſidentium odiis vſus opportunitate: quamquam valido febrium æſtu ardeſceret, ad proximos tamen Inſulæ locos rheda deuectus eſt; ſtatímque circùm victrices copias explicuit. Ibi duo Inſulanos ad officium haud difficulter reuocant, recẽs nimirum Comitis victoria, & pronus in Principem ſuum animus. ideóque nihil cunctantur vrbe Francos exigere, vt Ferrandũ intra muros lęti alacréſque recipiant. Sed is amor in Principẽ grauium iis calamitatum cauſam ſtruxit. Quippe Philippus Francorum Rex ad nuntios ita deditæ Ferrando vrbis adeò grauiter exarſit, vt nouum extemplò militem conſcripſerit: eo ſeptus magnis itineribus in Flandriam deſcenderit. Et quoniam Flandri gloriabantur Ludouicum iuuenem regium, & præſidia Francorum, duabus iis vrbibus ſubactis tota ſe Flandria profligaſſe: exitium iis minabundus in prouinciam irrupit. Ad primam eius famam aduentus Inſulæ trepidatũ eſt vehemẽter. Pauciores enim aderant Ferrando copiæ, quàm quę ſuſtinendo Regis impetu ad pugnam apertam ſufficerent: ideóque prudenter intra muros ſeſe continuit. Et ſatis erat Inſulenſibus exploratum, omnem belli cladem in ſe præſertim verſum iri, ob recentem ab Rege defectionem: vt neceſſe fuerit Comiti animos eis pręſentia ſua, crebris ad fortiter agendum adhortationibus, & participatis laboribus ac periculis facere. Nondum etiam Ferrandus arce potiebatur, quam Rex nuper ædificauerat, & in qua ſeſe Francóſque aduerſus militem Flandrum ac ciues ſtrenuè tuebatur Hugo Athius. Igitur Rex graui æſtuans iracundia Inſulam rectà contendit, eámque copiis omnibus inuadit. Quòd ea minus eſſet munita, quàm par fuit tantis Francorum viribus tolerandis: etſi grauiter ab Comite, ciuibus, ac militibus defenderetur, viam tamen facilè ſuis inducendis

Ipra Comes [illegible]

Inſula Regis filius diſcedit.

Ferrandus Arquinghehemum arcẽ obſidet fruſtrà.

Ad Inſulẽſem vrbem copias hinc ducit.

Cùm ibi nihil efficit, Tornacum petit.

Ea vrbe capta Inſulã redit, quæ mox ipſi deditur.

Auguſtus ex Francia nouũ huc adducit exercitum.

Inſulam vi cepit, eamque cædibus & flammis affligit, ac propè tota euertit.

copijs

copiis aperuit, perrupta Orientali porta. Ibi magnum Ferrandus [illegible] maximáque vrbem clades afflixit. Quò ſe tuto reciperet Comes, vix [illegible] erat, præter veterem eius arcem. Illinc igitur vt ſe ſuóſque propugna[illegible] eius ſeſe recipit. Ibi dum cunctos ad viriliter reſiſtendum verbis [illegible] atrociter Philippus victoria ſuos vti præcepit, ne cui parcerent homi[illegible] omnibus flammas inicerent. Pauci ergo Francorum ad prædam [illegible] obuios ferro ſæuitum. vbique flammis correptæ domus. hæ cum [illegible] pere, neque templis, neque arce prohibitum eſt incendium. tota vrbs [illegible] exarſit. & quæ tardius flammas concipiebant, machinis & ferreis ha[illegible] iecta ſunt. Triſtiſſimum igitur vbique ſpectaculum exhibetur, dum Fra[illegible] ſtrictis enſibus circumuolitant, alij malleolos ardentes in tecta coniciunt [illegible] trucidant; hi domos incendio corripiunt: dum ciuium, aut Flandrorum [illegible] ex ædibus ſeſe proripientes, in hoſtiles manus incidunt, & gladiis [illegible] terimuntur; nonnulli domos intra vi flammarum impediti ruina obruuntur [illegible] vbique fremitus armorum, ignis crepitus, ruentium tectorum fragor, [illegible] cædentium voces, ferro cadentium, & ignibus vſtulatorum gemitus [illegible] cordiæ imploratio vrbem implent, & vehementer concutiunt. Neque [illegible] mes, quem tot nobilis oppidi mala, & ſuorum cædes grauiſſime affic[illegible] quolibet, vt auxilium ferret, impellebant; neque ciuium, aut militum [illegible] cladem euaſiſſet: niſi texiſſet multos inſolita vis incendij. Quippe adeo [illegible] chabatur, vt ſolum ipſum altiùs comprehenderet. Et quoniam id paludoſum [illegible] tis introrſum latentibus herbarum radicibus lentum aliquod dabat nutrimentum ac humidum: denſiſſima ſtatim fumi nebula inde ſurrexit, quæ multos dies [illegible] totam vrbem obtinuit, vt neque ardentium ædium, neque ſolis lumen [illegible] penetrauerit. Ergo tectus iis tenebris Ferrandus hoſtes fruſtratus eſt; ac cum eo militum ac ciuium plurimi foras intacti prorupere. Eorum, qui deprehenſi ſunt intra muros, pars ferro interiit, pars incendio. quidam etiam magno numero ſtigmate inuſti, ac in ſeruos diuenditi. Sic afflicto Inſulenſi oppido, quam etiam arcem illic [illegible] priùs mandauerat, incendi ſubruíque Rex voluit, ne quid habitationi opportunum, vel defenſioni, Flandris ibidem relinqueretur. Et Duacum inde mox abiit, eamque valido vrbem præſidio Francorum firmauit. Eo de loco caſtrum Arquinghe[illegible]mum petiit, ídque totum in plana deiecit. Itum ſubinde Caſſetum: & per viam omnia ferro flammiſque vaſtata, incutiendo maiori Flandris terrore. Sed parum his omnibus damnis mouebatur Ferrandus, quem fruſtrà etiam intortum ab Guilelmo Tornacenſi Epiſcopo anathematis fulmen perculerat. Igitur poſtquam renouato fœdere vires maximas ab Angliæ Rege obtinuit, & nouas è Flandria copias contraxit: iis obnoxios Audomarenſibus, Ariæ, Atrebatibus agros vaſtauit hoſtiliter. His exacerbatus Franciæ Rex cladibus, nouum extemplò in Flandriam exercitum duxit. ac tum funeſtiſſimâ Flandris pugnâ iuxta Bouinas in Gallo-flandria commiſſâ, grandibus admodum malis hæc regio cumulata eſt. Rem totam paullò latius hic exſequar. Cùm delectus militum haberetur in Galliis, inter Othonem Innocentij Tertij Pontificis Maximi ſententia Romano Imperio exutum, ac fidelium cœtu motum, Ioannem Angliæ Regem, Ferrandum Flandriæ Comitem, dicto ſacramento conuenerat, vt iunctis copiis Franciæ Regem aggrederentur, bellóque ſuperbos eius animos frangerent. Eò miſit Angliæ Rex Guilelmum Saliſberienſem Comitem, & Hugonem Bouium Anglicanis ſubſidiis admodum inſtructos. Ferrandus ex tota Flandria & Hannonia multum militem conſcripſit, ac præcipua viribus [illegible]te ſub ſignis habuit. Ei ſe iunxerunt inter alios Reginaldus Bononiæ Comes, & Robertus Bethunæus. Aderant Othoni ſocer eius Louanienſium Comes, & Lotharingiæ Dux Henricus, Valeranus Limburgi Dux, Palatinus Rheni Comes Henricus, Otho Comes Tinquemburgi, Weſtfaliæ dominus, Conradus Cremonenſis, Gerardus Randerodius, Bernardus Hoſtermalius, Philippus Namurcenſis Comes, Batauorum Comes Guilelmus, ac plerique alij magni nominis viri. Franciæ Regem ſequebantur Comes Druidum Robertus, Odo Burgundiæ Dux, Stephanus [illegible]

Aduerſus Francum nouas vires colligit Ferrandus, & in eum bellum renouat.

Othonẽ Imperatorem, Angliæ Regẽ, & alios ſibi adiungit fœdere.

Deſcribunt hoc belliũ Rigordus, Andr. Mart. Chronic. Fland. ms. Vincent. Beluac. D. Antonin. Ægid. de Epiſcop. Leodd. vita S. Odiliæ Chronic. Belgic. magnũ, Rener. S. Iacob. & alij à nobis ſuperius citati, quos nolo hic ad ſingula proferre. Vide Gallo fland. l. 1. cap. 28.

Qui tunc Othoni adhæſerint.

Qui Franciæ Regi.

A cæ[illegible] Comes, Walterus S. Pauli, & Ioannes Pontiui Comites; ac multi alij tum proceres viri, tum Epiſcopi. Igitur poſtquam Regi Franciæ, & Ferrando cognitum fuit, Othonem cum exercitu Valentianas perueniſſe; inde quoſdam eius milites in Campaniam populabundos excurrere: in viam vterque ſe commiſit. Valentianas Ferrandus adiit, eóque copias ſuas deduxit. ibi Cæſarem omni officio proſecutus, aliquantum temporis de ratione belli conſultando extrahit. Philippus interim poſtquam è S. Dionyſio auream ab Antiſtite flammulam accepiſſet, Francos per Atrebates in Gallo-flandriam celeriter adducit. Hic omnia per viam corrumpit, vaſtatque à Ponte Wendinio Peronam vſque. Eo de loco per pontem Bouinarum Tornacum intendit. Parebat tunc ea ciuitas, vt diximus, Ferrando. Verum vbi ciues animaduertêre magnis cum viribus Regem ingruere portas ei ſponte patefaciunt, & ſpreto Ferrandi (à cuius milite damnum nuper acceperant multis igne abſumptis ędibus, ſacriſque rebus expilatis) repudiatóque imperio, ei ſe ſubmittunt. Adhuc tum de belli ratione Otho, Ferrandus, ceteríque fœderati Principes ad Valentianas agêbant, ac tempus ducebat ſententiarum varietas. Vbi tamen de Philippo Rege à Tornacenſibus in vrbem recepto fama percrebuit: ſigna ſubitò mouenda, & Tornacum verſus ducenda celeriter agmina communis vox Principum fuit, vt illic quàm citiſſimè is exercitu circumueniretur. Et indicta mox profectio eſt. Contrà, relicto intra muros Tornacenſes præſidio, Bouinas Philippus reuertitur, vt Inſulam petat, ibíque nocturnam quietem capiat: poſtquam certis nuntiis cognouit Othonem cunctis viribus imminere. nam pleroſque ſuorum haud ſatis integræ fidei ſuſpectos habebat: ſatiúſque ducebat, domum tempeſtiuè dilabi ſtantibus adhuc rebus, quàm Franciæ florem prælio parum æquo, & in hoſtili agro committere. Centum & quinquaginta circiter peditum millia, equites magno numero, & in his mille quingentos nobiles viros equeſtri balteo virtutis ergô donatos Otho in pugnam trahebat. iámque Mauretaniam attigerat, cùm nuntius ad eum perfertur, digreſſum Tornaco Francum fugam Bouinas verſus arripere, ideóque cædi opportuniſſimum eſſe. Dum rogantur Principum ſententiæ, ſitne Rex Philippus totis agminibus petendus, & priuſquam elabatur, opprimēdus prælio: ibi mox exarſit omnibus deſiderio pugnæ animus: palámque pronuntiatum eſt, niſi maturaretur, haud facilè datum iri aliàs præliandi opportunitatem. Et quòd abſtinendum certamine iudicaret, ac potiùs ſenſim carpendo, vel inſidiis excipiendo, atterēdas Franci vires arbitraretur Bononius: hoſti fauere credebatur; fuitque proditionis non leuiter ſuſpectus. Ergo ſublatis omnibus impedimentis, inde loci Bouinas tenditur Hugone Bouio Duce. Dies tunc erat Dominicus, ac Iulij menſis ſextus & vigeſimus: quo nec ſuſcipiendum prælium Philippus arbitrabatur, nec inire Cæſar audebat; verùm crudelis, & odio Francorum æſtuans, Bouius rapiendam pugnæ anſam fremebat. Sic iter ab Cæſarianis acceleratum inuenio, vt Campanos à tergo carpſerint, & ſecundo cis Tornacum lapide ad pugnam coëgerint Burgundum extremi agminis ductorem. Iam Philippus Bouinas peruenerat, magnámque partem exercitus trans pontem in tutum duxerat: cùm Garinus Syluanectenſis electus Epiſcopus, vnáque Meloduni Procomes Adamus collem editum proſpiciendi cauſa conſcendunt; atque vbi hoſtes magnis properare copiis deprehēdêre, ad Regem ſub fraxino quieſcentem conciti pergunt, Cæſarémque in proximo eſſe nuntiant. His Intellectis Philippus in concilium Principes aduocat, pauciſque aſſerit, inuitum eo die ad pugnam ſe pertrahi, vel propter eius ſanctitatem, vel quòd impares haberet copias: nihilominus, ſi neceſſitas cogat confligere, haud ſubtracturum ſe vires & conſilia certamini. Ibi Petrus Altiſſiodorenſis, *Nulli ducendum religioni* audenter pronūtiat, *ſi feſto die ad ſui defenſionem prælium capeſſatur, quamuis aliàs impium videretur, ſacrum tempus effuſione ſanguinis polluere. qui verò ſe tueri vel negligit, vel formidat, cùm ab hoſte deprehenditur; aut victum ſe comprobare; aut ſtultitiam prodere.* Contrà, Dux Burgundiæ iam vires hoſtium expertus, Regem pugnæ ſubtrahere molitur, & calidè ſuadet, vti Lendium profectus, in tuto exitum belli præſtoletur. Sed alio Rex conſilio vtendum ratus, pontem operè ſublicio latiorem extemplò conficit, eáſque copias, quæ iam Bouinas tranſierant, & ad

Valentianas venit Otho.

Ad eum illuc cum copiis proficiſcitur Ferrandus.

In Gallo-flandriam cum exercitu venit Francus.

Ei Tornacum ſe dedit, eúmque excipit.

Priuſquam eodem veniat Otho, ad Pontē Bouinarū ſe recipit.

Bouinas idem repetit, ne cogatur inire cum Othone prælium.

Otho ratus eum fugere, copias aduerſus ipſum ducit.

Non procul Bouinis extremam eius aciem aſſequitur.

De pugna committenda conſiliū capit Francus.

Vbi pugnare conſtituit, ad prælium ſe comparat.

& ad

& ad iter Inſulanum ſeſe accinxerant, illic verſus hoſt[illegible] pontem totum reſcindi imperat, ne quis ſuorum ea via fugam caperet [illegible] que palus, & interſecans amnis difficilem admodum [illegible] tibus copiis ligneam erigi aram repente iubet [illegible] locat. & mox animi plenus Principes alloquitur, [illegible] *lius capiti imponant, quem ſe digniorem autumauerint* [illegible] *prœliantes ad fortiter agendum priſtinæ Francorum* [illegible] dam addunt, ingentem cepiſſe Regem pateram, infuſoque vino [illegible] fuiſſe: ac poſtquam earum vnam ſumpſiſſet, ceteras proceribus [illegible] verbo ſtimulatis, *Qui bene iſ ſi* [illegible] *erent, inde* [illegible] *ab quoquam ſuam in prœlio deſiderari oper*[illegible] *a ſe vel victurum vel* [illegible] Et mox vacuefactam ab irruentibus pateram, promiſſamque ab omnibus [illegible] dem, & inconditis acclamatum vocibus, vti multos annos viueret [illegible] ad pugnam animis, vicinum S. Petri Rex templum init, fuſiſque [illegible] precibus, & nuncupato D. Virgini voto templum Syluanecti extruend[illegible] grauiter, vti ſordes animorum pœnitudinis ſacramento abſtergerent [illegible] confeſtim apud ſacerdotes peccata per exhomologeſim cum lachrymis depo[illegible] Armis ſubinde contectus Rex copias omnes, quæ præſentes aderát, cõuo[illegible] Montiniaco inter Veromanduos fortiſſimo vexillum regium aureis [illegible] attribuit; in equum alacer lętúſque, ceu nuptiale conuiuium peter[illegible] acies conſtruit; & paucis has pro tempore verbis ad prælium hortatur [illegible] *militones, cur timidi certamen ineamus. Ij nobis hoſtes ingruunt, quos dir*[illegible] *tiſtes deuouit, ac piorum propter crimina mouit conſortio; qui neque Domi*[illegible] *lare cædibus verentur. Illis rarò victoria obtingit, quos Numinis contemp*[illegible] *tifices arcent. Contrà, religio, abſterſique animi ad victoriam valent plu*[illegible] *igitur eſtote, macti que virtute. Solem à tergo, in oculis hoſtem habetis. Vt p*[illegible] *uerſariorum oculos ſolis radiȷ́; ſic eorum corporibus & animis ſcelera* [illegible] *ȷ́s diuini ſperandum auxiliȷ́, à quibus templa violata ſunt, Clerus vexatus,* [illegible] *fortunæ? Vt variȷ́s mentes peccatis infecerimus, at neque Clericos opprimimus* [illegible] *ædes contẽnimus; procúlq; à populi deprædatione abhorrẽtes, cùm ſupremo Ecc*[illegible] *capite obſeruantia fideque iungimur. Ferrum ergo ſtringamus intrepidi, ac in Numin*[illegible] *& fiduciam collocantes, de victoria nihil dubitemus.* His incitati cùm animos omn[illegible] collegiſſent, bonis à cælo Rex verbis palàm auxilium & fortitudinem precatus [illegible] Et ſtatim qui aderant Sacerdotes quoſdam elata voce pſalmos Dauid[illegible] Interim Otho pugnę auidus, & quaſi certus victoriæ, adeò caſtra promouet, vt tandem in Francorum exercitus conſpectum veniat. Illic tamen ingens [illegible] inceſſit, cùm in armis ſtantes aſpiceret, quos effuſè fugam inire arbitrabatur. Ac tum ad Comitem Bononiæ conuerſus, *Hæccine*, inquit, *ea ſunt, quæ de fugientibus Francis quorumdam ſunt ſermone iactata?* Sed Comes breui reſpondit, ab ſe vere pronuntiatum: *Semper gloriæ cupidos eſſe Francos; ideóque malle mortem eos inter pugnandum oppetere, quàm dare fugæ terga. qui ſine labore & ſanguine vincere ipſos velit, vt ex occulto & inſidiȷ́s improuidos adoriatur, oportere.* Et mox ſubiecit Bouium præſtringẽdo, *Declaraturum hunc diem, vtri plus animi fuerit, ſibine poſt diſſuaſum prælium fortiter occumbendo, an illi poſt iniectam pugnæ audaciam capiendo turpiter fugam.* Ergo Cæſar facile animo aduertit in paratos ad pugnam hoſtes impetum eſſe faciendum. itáque ordines ſtruxit, vt latiſſimè frontem aciei protenderit. Erat enim pugnæ locus in aperta lataque planitie procurſibus idoneus. Medium ipſe tenuit Francorum Regi aduerſus [illegible] dexteram Ferrandum poſuit: latus ſiniſtrum Bononiæ Comiti permiſit. Quo [illegible] omnes oculos intenderent pugnando, poſitam in ſublimi trabe deauratam, & [illegible] giſſimè porrectis alis ingruentem draconi aquilam in medio curru vehi vol[illegible] que præfecit Bernardum Oſtermalium, attributis quinquaginta viris fortiſſimis qui protegerent. Ardentiſſimum tunc erat ſolis lumen: id tamen ipſe vitare vel non potuit, vel neglexit; vt totus in oculos eius ac ſuorum calor incommodo [illegible] incurreret. Neque quidquam in caſtris eius pium, & conciliando Numini oppo[illegible]

Coronam in menſam deponit.

Offulas in patera ſuis offert.

Orat in templo, & ſuos hortatur, vt animos expient.

Acies diſponit.

Militem alloquitur.

Otho miratur hoſtem ſe ad certamen paratum nanciſci.

Suos in ternas acies diſtribuit.

à quo-

Digitized by Google

[illegible] Tanta erat vincendi apud omnes fiducia, vt magis de col-
A ligenda præda [illegible] partiendis victorum poſſeſſionibus, quam de rebus ad victoriam neceſſariis inireiur cogitatio. Igitur ab Cæſare ordines ita conſtituti ſunt, vt in oppoſito ſibi Campanos, & Sueſſiones Ferrandus impetum faceret: in Burgundos Bononienſis irrueret: mediam ipſe pugnam & Philippus adorirentur. Ingentibus [illegible] & animis commiſſum fuiſſe prælium, arguunt multa. Ab cornu dextero cœptum pugnari eſt. Illic ita res agebatur. Primi pugnam exciuere Campani. Ex iis in Ferrandum cùm ferè ducenti minoris ordinis equites proruiſſent, eos Hannonij Flandríque indignabundi, ac ſuo ſtantes loco, fortiter exceptos, cunctis ad vnum [illegible] equis, prope omnes ad necem vulnerauere. Suos inde Ferrandus in Sueſſiones, Campanos, & alios rapuit, quos S. Pauli Comes, ac Petrus Remigius ducebant. Illic ſummis viribus variéque pugnatum. Fractis lanceis & haſtilibus, gladiis cominus cædes facta. his vel in partes diſſilientibus, vel propter cuneorum denſitatem impeditis, mutuò ſe cultris concidêre. Mirum dictu, quantum ſe virum eo die
B Ferrandus præſtiterit, nunc omnia ducis munia prudenter obeundo, nunc tolerando militis labores. Dum verbis ſuos accendit, vt pugnam animosè capiant, & hoſtem viribus magnis adoriantur: ab Francis dirutas priùs vrbes, vaſtatam Flandriæ regionem, auectum prædæ plurimum, proponere: ad petendam de his vindictam eos erigere: ne patriis legibus, libertate, poſſeſſionibus priuari ſe ſinant, adhortari: quàm grauem paſſuri ſint ſeruitutem, ſi victoribus Frācis ſubiiciantur, ingerere. Ad manus cum ventum eſt, in confertiſſimos ipſe hoſtes irruere; alios vulnerando, plagis ipſe obrui: cùm ſuos tegeret, in periculum ſeſe proiicere. Neque tandem animus hoſti nocendi defuit, cùm ſuffoſſo grauiter equo, & multis vulneribus acceptis, in pedeſtrem ſe pugnam miſcuit. Vnà cum Duce ſuo magnis ſe facinoribus probarunt Flandri Nobiles aliquot, in quibus præſertim eminebant Hellinus Waurinius, Balduinus Pratenſis, Arnulphus Aldenardenſis, Petrus Mainilius, Raſo Gauerenſis. Et prorſus ab his profligati fuiſſent Campani & Sueſſiones, qui fractis viribus, multiſ-
C que ſuorum interemptis de fuga cogitabant; niſi Comes Pontiuij, & Melodunenſis Procomes cum Arnulpho Giſnenſi viribus integris in Belgas irruiſſent. Ibi vehemens rurſus pugna coorta eſt; ac cum in cuneum Brabantorum incidiſſet Pontiuius, mirum is facinus edidit. Erant ij pedites, verùm animis ingentibus præſtabant. Igitur fracta Pontiuius lancea, ruptóque gladio, & cultro, cùm nihil telorum vel armorum haberet, ex equo deſcendit. indutíſque ferro pugnis hoſtem cędendo ſeſe tutatus eſt, donec fractis ordinibus Ferrandi, res Flandrorum in peius ruerent. Interim Bononienſis & Salisberienſis in altero cornu etiam fortiter prælium miſcebant. Et quamuis à Bellouacorum Epiſcopo Salisberienſis claua in verticem percuſſus, humique grauiter afflictus in hoſtium poteſtatem venerit; ac ideò fugam ceperunt Angli: nunquam tamen loco dimoueri Bononienſis potuit, quaſi prorſus conſtitutum ei fuiſſet mori generosè, quàm turpi fuga vitam retinere. In acie media Cæſar ſuis imperauerat, vt totum pugnæ impetum ad Regis Francorum necem conuerterent. & quò feliciùs hoc ſuccederet, è fortiſſimis quoſdam delegerat, qui ferro
D viam facientes, ac prodigi vitæ, in eum irruerent. Eodem Rex conſilio vſus aliquibus de ſuis manu promptiſſimis mandârat, vt ſolius Othonis iugulum peterent. Ergo dum hæ copiæ frontibus aduerſis armíſque concurrunt, niſi Petrus Altiſſiodorenſis, & Guilelmus Barra tempeſtiuè Regi ſuccurriſſent, is ferro vitam perdiderat. Quippe Germani adeò proiectis corporibus penetrabant, vt iam multam circa eum cædem facerent; ipſum ex equo vncinatis haſtilibus deturbarent. Sed ij duo mox in equum ſubleuantes, animos ipſi ſuíſque fecere audaciùs reſiſtendi. Ac tempeſtiuè tunc vnà cum Flammula Beluacenſes, Compendiani, Atrebates, Corbeiani, & Ambianenſes, qui certaminis initio procul aberāt, integri ſuperuenere. Et perrupta mox acies triquetra, quæ peditibus conſtans Cæſarem tuebatur: itúmque ad vſque Cæſaris locum. In oculis Philippi Regis mortiferum Stephano Longicampo vulnus in caput infligitur. Sed Barra, Maleuicinus, & Scrofa in Othonem audenter irruunt, illatúmque eius pectori vulnus ab Scrofa eſt. Vim aliorum equus ſenſit,

Ferrandus eſt Flandris & Hannonibus primùm ab hoſte inuaditur. & qui ſe is cum ſuis geſſerit.

In acie Bononienſis quid factum ſit.

Cæſaris & Regis acies: & quid in iis geſtum fuerit.

qui paullùm inde plagis acceptis concidit. Ibi Gerardum Holte[illegible] ſignis ſempiternæ memoriæ conſecrauit, oblato Cæſari equo ſuo, & [illegible] pugna pedeſtri confertiſſimos inter hoſtium equites peditéſque. Sed [illegible]

Prima deficit acies Ferrādi, ipſo grauiſſimè vulnerato, captóque.

nique clades in Othonem eiúſque ſocios incubuit. Primus omnium [illegible] ſuo animos fregit Ferrandus, cùm plagis obrutus, & multo ſanguine [illegible] ter hoſtes pænè defecit: priúſque ſenſit ſeſe vinculis onuſtum, quam [illegible] di animum inter tot vulnera manúſque hoſtiles deponeret. Exorto [illegible] mor Francorum, quaſi victoria potirentur, circumſtantes Flandros in fugam [illegible]

Dein Othonis.

uertit; ac mox etiam Hannones, Brabantóſque. Et paullo poſt Otho ad fugam [illegible] que reſpexit, cùm vulneratus à Scropha propiùs à periculo abfuit, alte[illegible] equo ſeruauit. Ita ruptis etiam ordinibus Cæſarianis, pars eorum fuſi fuga[illegible] ferro perempti, vel capti. Solus cum paucis Bononius in armis perſtabat. H[illegible]

Ac denique Bononij.

bem duplici denſatorum vallo militum quemdam in acie ſua locu[illegible] quo per apertam viam vehemens, cùm vellet, in hoſtem incurreret, q[illegible] lio fatigatus ſeſe in tutum reciperet. Inde cùm ſæpiùs erupiſſet, mult[illegible] edidiſſet, ac ſemper eodem redijſſet incolumis, nulla ſpes videbatur [illegible] di. Poſtquam tamen viuus in hoſtium manus venit Ferrandus, Othoque [illegible] tus eſt: omnis denique in ipſum impetus à Francis conuertitur, iíque [illegible] plici corona eum cingebat, aut cæditur, aut in fugam agitur. Solum [illegible] interriti manſere, quibus eadem erat voluntas ſimul potiùs ferro c[illegible] fugæ mandandi, vel patiendi vincula. Vbi tamen ſuperuenit Petrus de T[illegible] ctóque vehementer ab hoc in equi ventrem gladio, eadem cum ipſo in [illegible] na præcipitatus eſt Comes: propiùs abfuit nihil, quàm vt is ab lixa [illegible] necem hauriretur. Inde tandem fruſtrà renitens catenis oneratur. O[illegible]

Qui magni nominis hac pugna fuerint capti.

prælio numerus ab nullo litteris mandatus eſt. Inter captiuos hi nol[illegible] ctoribus referuntur, Ferrandus Flandriæ Comes, Guilelmus Salisbe[illegible] naldus Comes, Bononiæ, Luſenſis Comes Henricus Palatinus, Conra[illegible] nenſis, Bernardus Hoſtermalius, Otho Tinquenburgi Comes, Gera[illegible] rodius, Robertus Bethunienſis, ac plerique alij nobilitatis Flandricæ [illegible] dunt quidam, hos ijs catenis reuinctos, quas magna ipſi copia ſecum vex[illegible] bus colligandis, quaſi deuoraſſent ante prælium victoriam. Ea Rex Fr[illegible] potitus grauiter ſuis inhibuit, ne longiùs hoſtem ſpoliorum cupidine per[illegible] tur, vel propter locorum malignitatem, vel ob ingruentes noctis tene[illegible] eum metus angebat, ne quis captiuorum Principum intereà cuſtodiam [illegible] & viarum ac noctis beneficio euaderet. Igitur poſtquam tubæ recept[illegible] in caſtra vndique miles pedem retulit: eodem veſpere Philippus capt[illegible] nobiliſſimos, in quibus quinque Comites emicabant, in conſpectum ad[illegible] mandauit. Poſt exprobrationem data omnibus vita, ſed catenis onuſti in varia ſing[illegible] la retruduntur. Impenſa mox opera cæſis eo prælio Francis, hoſtibúſque nobili[illegible] bus. Quidam Cyſonij, Orciæ alij tumulo mandati. Et in fruſta diſſectum O[illegible]

Ad victoriam Regis Fräciæ num aliquid contulerit S. Lambertus.

Vita S. Odiliæ, Ægid. de Epiſc. Leod. Chronic. Mag. Belgic.

vexillum, ignîque traditum, ne quid impij hominis ſeruaretur. Eorum, qui [illegible] iſtud libris tradidere, nonnulli S. Lamberti Leodienſium Epiſcopi & Martyris [illegible] cibus ac meritis victoriam adſcribunt. Hi námque inter alia memorant: O[illegible] Hugoni Leodienſis Eccleſiæ Pontifici aduerſantem, cùm in Franciæ Regem [illegible] inſtrueret, minatum grauiter fuiſſe, poſt debellatam diuiſámque in belli ſocios [illegible] cipes Franciam, cum ingenti exercitu Leodienſem ſe ditionem inua[illegible] rotam armis ſubegerit, eam quoque partiturum, ac Auguſtalem fixurum Le[illegible] dem. His territum minis Hugonem precibus aſſiduè cælum, ac præſertim [illegible] Martyrem laceſſiuiſſe, vt hoſtis conatus frangeret. Inter orandum ei ſemel vi[illegible] Lamberti feretrum rubeo tingi colore, ac paullùm inclinari Franciam [illegible] Eius parenti orationibus inſiſtenti eumdem Epiſcopum armis indutum, & [illegible] ctum apparuiſſe, ac in Franciam placidos vertiſſe oculos. Odiliæ ſanctis [illegible] præditæ mulieri, dum in templo Leodij precibus dat operam, eumdem [illegible] rem videndum præbuiſſe, ac inter alia ſignificâſſe, quam per ipſum de O[illegible]

A ſocijs eius tribuere cœpiſſet Franco victoriam, omnino Deum felici exitu cumulaturum. Franciæ denuo Regem captiuis aſſeruiſſe, S. Lamberti meritis victoria ſe potitum. Curatis funeribus Duacum Rex abijt, vt copias in Franciam victor reduceret, & in varias captiuos cuſtodias tribueret. Dum Bapalmis moratur, verò̀ne an falsò, nuntiatum ei fuit, Bononiæ Comitem per occultum indicem Othoni ſignificaſſe, vt diſperſas ſuorum copias colligeret, ijſque ſeptus Gandauum reciperet ſeſe. illic non defuturas vires, quibus bellum redintegraret. Et accendit ea res adeò vehementi animum iracundia, vt mox Bononium aggreſſus, multa exprobrauerit, & Peronæ in arctiſſimum carcerem catenis implicitum compegerit. Pariſios inde ductus eſt Ferrandus, & in noua turri detentus. Turbatis igitur ob acceptam inſignem eo prælio calamitatem in Flandria rebus omnibus, magnus vbique luctus ciebatur. Præter oppida vix quidquam integrum in Gallo flandria relictum. Vix e præteritis ruinis ſurgebat Inſula. Monaſteria, pagi, arces, rapinis nudata, flammiſque corrupta. Et ab Oceano ingens eluuies aquarum inferiora Flandriæ corripuit vaſtauitque. Erupit inde lues grauis, qua multi hominum tota Flandria conſumpti. Inter tot mala Ioannam Flandriæ Principem animus non deſtituit. Primùm enim Pariſios ad Regem profecta nihil reliqui fecit, quo maritum è cuſtodia educeret. Verùm ab irato præter vitam impetratum nihil eſt. Permiſit tamen Philippus, vt ipſa legibus antè conſtitutis Flandriam retineret: eíſque Flandri comprehenſi, quas in annos quinque Anglis inducias Rex conceſſerat. Et paullò pòſt aduerſus Burchardum Aueſnium ingẽs eamdem ira magnum aliquid moliri impulit. Iam enim diu cæco rumore ſparſum fuerat, dein etiam aperto, parta iam duplici prole, contractas inter Burchardum & Margaretam Flandricam nuptias illegitimas eſſe, quòd Burchardus in Hypodiaconum fuiſſet Aureliani conſecratus. adeóque ſerpſerat ea fama, vt Mathildis & Ioanna etiam ipſa demum imbuerentur, & attonitæ obrigeſcerent. Simul autem Burchardus deprehenſum ſe animaduertit, in Italiam ad Summum Pontificem, qui tum Innocentius erat eius nominis tertius, iter arripuit. Ibi ad eius pedes

C ſupplex factus, quod commiſerat ſcelus enucleatim explicuit, multíſque precibus & lachrymis flagitij veniam implorauit, concedíque facultatem ſibi flagitauit in ijs, quas vitio contraxerat, perſeuerandi nuptijs. Matrimonium omninò reſcidit Pontifex, quòd id ſacrilegum eſſet; ob militarem tamen virtutem vitæ pepercit; tantúmque ſeuerè iniunxit, vt per annum in Syria peregrinatus, obitíſque Sina monte, & Hieroſolymis, Margaretæ toro, & contubernio nuntium remitteret, veſtémque rurſus indueret Clericalem. Non fuit viro militari grauis ea peregrinatio: & cùm tangeret animum facti pœnitudo, etiam ſanctè promiſit Pontifici Burchardus ab ſua ſe coniuge diſceſſurum. Ardor igitur parendi trans mare in Palæſtinam & Arabiam egit: ibique viſendis locis ſacroſanctis ſpatium anni tranſactum. Sed in Hanoniam ad Margaretam reduci grauis coorta eſt animi, ſenſuúmque contentio. Vix enim domum regreſſus coniugem bonis verbis ſalutauit, cùm ad eius proliſque conſpectum derepentè ingemuit profundiſſimè, in eámque prorupit ſententiam, Malle ſibi viuo corium detrahi, quàm ab eiuſmodi ſe vxore liberiſque diſiungi.

D Quid eo vellet ſermone, Margareta minimè comprehendit, vt quæ nondum quidquam de nuptiarum impedimento percepiſſet. ideóque ſecurior eam apud ſe Burchardus retinuit. Abſtinuit tamen is Flandriarum aditu, quietúſque Hannoniam intra ſeſe continuit. Verùm poſtquam reditus eius nuntij Mathildem Ioannámque compleuere: non ceſſauit vtraque frequentibus litteris miníſque hominem inceſſere, vti Margaretam, quam fœdis adeò nuptijs violauerat, ad ſe remitteret. Nibil tamen ab eo potuit impetrari. Ergo cùm latè percrebeſceret, cogendum Romæ Concilium generale, ad Pontificem Maximum eiúſque Synodi Patres è ſuis aliquos de

N. xiij. Burchardo Ioanna queſtum miſit. Opportunè conuenerant Romæ in Lateranenſi æde cum Innocentio vniuerſi propè Europæ Pontifices ad Concilium euocati, cùm ij legati Romam peruenere. Igitur acceptis per hos Ioannæ querimonijs, tam inſigni peruicacia Burchardi grauiter commotus eſt Innocentius; & mox iuſtis eiuſdem Principis precibus æqua concedens, igni, aqua, ſacris Burchardo interdixit. & quo

Rex in Franciam recedit.

Bononiæ Comitē Peronæ in cuſtodiam tradit.

Ferrandum Pariſijs.

Flandriæ deſolatio.

Eluuies Oceani, & peſtis.

Iacob. Meier.

Ioāna fruſtra repetit ab Rege maritum.

Permittitur ipſi, vt Flandriæ imperet.

In Burchardū Aueſnium ob deceptam ſororem conſurgit.

Iacob Guiſ. in Annal Hann. Chron Fland. Iacob. Meier.

Burchardus Summū adit Pontificem: ſed nihil ab eo pro diſpenſatione impetrat.

Citati auctores.

Peractis ijs quæ Pontifex in pœnam iniunxerat, vxorē dimittere recuſat.

Cùm ab eo ſororem recipere nequit, ipſum Ioanna defert ad Generale Concilium.

Iacob Guiſ. in Annal. Hann.

Ibi ab Innocentio Papa excommunicatur.

tali

tali alios ſcelere abſterreret, diris deuotum per totam Remenſem dio[illegible] quothebdomadis proclamari voluit, donec criminis tactus pœniten[illegible] & [illegible] Ioannę reſtitueret, exutóque militari habitu Subdiaconum ageret. At ne[illegible] ad meliorem Burchardus mentem reuocatus eſt: vt retenta vi con[illegible] mum ſeſe exitium præcipitauerit. Quod enim quidam litteris m[illegible] poſteà ipſum Romam adiuiſſe, ibique ab Summo Pontifice H[illegible] conſueto Margaretæ thoro vteretur, ab omni ſanè veritate diſce[illegible] buendum ijs, qui memoriæ tradiderunt, per viam eum ab ſicarijs [illegible] Malunt tamen alij in cuſtodiam Ioannæ Principis iuſſu traditum, [illegible] Rupelemondæ ferro perdidiſſe.

Theſſalonicenſium Pontifex cœnobij Phanopinenſis curam habet.
Archiep. litter.

Inter hæc cùm ageret Atrebati G. Theſſalonicenſium Archie[illegible] Romaniæ Cancellarius, Phanopinenſis monaſterij Canonicis Re[illegible] vnum S. Ioannis Baptiſtæ dono dedit. Eius muneris cauſam præbuit [illegible] calamitas. Id enim proximo bello tam militum, quàm prædonum [illegible] adeóque varijs fuerat cladibus vaſtatum, vt nullam ferè ſacri ſpeciem [illegible] Igitur vti piorum opibus hominum in priſtinum nitorem reſtitueretu[illegible] idem Antiſtes participationem bonorum ſuæ prouinciæ operum benig[illegible] qui dentem eum venerarentur, ac ſymbolas aliquas ad eius monaſterij inſtau[illegible] nem tribuerent. Inſulæ Ioanna Princeps multum operæ dabat, vt eg[illegible] ſtrueret ædificium, vt i morbo vexati liberaliter haberentur. Erat illi con[illegible] S. Saluatoris ædem Noſocomium ægris quinquaginta moliri. Quia tamen nullus illac riuus aquarum tantæ familiæ neceſſarius defluit: maluit aliò id opus transferre ac tantùm hic ſex morbidis domicilium condidit, cui nunc à vicino templo S. Saluatoris, nunc à Patrono S. Ioannis Euangeliſtæ nomen attribuitur.

Ioanna Princeps fundat Noſocomiũ S. Saluatoris Inſulæ.

Ad bellum ſacrum in Syriam Flandri proficiſcũtur.
Iac. Meier. lib. 8.

Anno ſequenti aduerſus barbaros ſacrum in Syria bellum renouatum eſt, [illegible] que Chriſtianorum Principum eò profectis. E Flandria & Hannonia man[illegible] quam duxit Galterus Aueſnenſis Burchardi frater natu maximus. Ceteris Fla[illegible] rum quies domi gratior fuit, quos iam multa exercuerant mala. Sed nullus ab Ioanna Principe labor præteritus, quo maritum è Lupara Pariſiorum extraheret. S[illegible] tatus eius nomine per Camcracenſem, Morinorum, & Neruiorum Epiſcopos [illegible] norium Tertium Pontificem Maximum Philippi Regis animus. Nihilo [illegible] mollior effectus. iuratúmque grauiter inuenio, nunquam ſe viuo è carcere [illegible] iri. Aliquo interiecto tempore, Mathildis Philippi Elſatij vidua, quæ dotal[illegible] lo-flandriam noſtram tenebat, repentino caſu eſſedi, quo vehebatur, [illegible] petijt Martio menſe. Exinde ad Ioannam ditionis Gallo-flandricæ imper[illegible] que rediere. At in Burchardum Aueſnium huius Principis mandato gra[illegible] aduerſum fuit Rupelemondæ. Is iam diu, vt veriora referunt Flandriæ Chron[illegible], in cuſtodia Gandaui tenebatur. Ne tamen citiùs iudicio perculſus vitam perderet, multa impediuerant. Circumlatum eius caput per omnes Flandriæ & Hannoniæ vrbes: vt qui priùs ob ſapientiam & modeſtiam ſummoperè laudabatur, publico etiam ludibrio flagitium lueret. Tranſactis aliquot menſibus, Guilelmo Dampetræo apud Burgundiones illuſtri genere nato, verùm opibus parum fulto, data eſt coniux Margareta Ioannæ ſoror. Subinde Ioanna Siclinienſibus ea iura, libertates, ac conſuetudines impertijt, quibus tum temporis Inſulenſes fruebantur: eóſque non aliter haberi ab ſuis voluit, quàm Inſulenſes. Datum ab ea his de rebus diploma Inſ[illegible], quæ tunc paullùm à præteritis cladibus reſpirabat, pleriſque reſtitutis in melius æ[illegible] ficijs. Eodem propè tempore ad nonum & vigeſimum diem Octobris vita defungitur Tornacenſium Pontifex Goſſuinus. Vnanimi poſteà conſenſu Canonico[illegible] ſummum eius Eccleſiæ munus euectus eſt Walterus, cui cognomentum [illegible] Maruiſio. Ortus fuerat Tornaci patre admodum tenuis fortunæ, ac vetera[illegible] rio, ceterùm ad pietatem & religionem tenellis liberorum mentibus inferen[illegible] promptiſſimo. Dum puerilem Walterus ætatem ageret, ferunt à patre B. Virgin[illegible] templo addictum, vt inter æui ſui pueros illic quotidie cantaret. ac dum plerumque pluuium eſſet cælum, parentem ad eam ædem deduxiſſe diligenter, vt torrentes

Ioanna pro Ferrando è cuſtodia eximendo in vanum laborat.
Iac. Meier lib. 8.

Mathildis vidua Elſatij moritur.
Meier. Oudegh. Locr.

Burchardus Aueſnius afficitur ſupplicio.
Meier. Chron. Fland.

Margareta Flãdrica Guilelmo Dampetræo nubit.
Chron. Fland. Meier.

Ioanna Siclinio dat ius ciuitatis.

Goſſuinus Epiſcop. Tornac. obit.
VVALTERVS Maruiſius ei ſuccedit.
Ægid. le Muyſis in M S Cod. Martin. Tabula Tornac. Eccleſ. Ioan. Conſin. lib. 4. de reb. [illegible]

imbrium aquas tranſmitteret. Die quadam inter eundum piſtorem vnum ex eo ioci gratia quæſiuiſſe, Cur tam frequẽs filiolum ad templum deduceret? velletne aliquando Epiſcopum facere? annuentique poſtea facetè promiſiſſe, quotquot ad pontificale ipſius epulum opus forent, perlibenter ſe panes cocturum donaturúmque. Cùm igitur eo tempore, quo Walterus per omnes officiorum Eccleſiæ Tornacenſis gradus euectus, ad ſummum conſcendit magiſtratum, is piſtor ſenio confectus adhuc viueret, promiſſionis admonitus, haud illiberaliter ad pontificium eius conuiuium panes omnes obtulit. Ceterùm minimè leuem Tornacenſibus, populiſque diœceſi Tornacenſi ſubditis voluptatem peperit Walteri conſecratio. Quàm enim eatenus præclaris virtutum exemplis multos ad vitam rectè formandam impulerat, tam ſperabatur nouis facinoribus religionem egregiè promoturus. Et ſanè ab eo nihil omiſſum, quo ſe Paſtorem ſuis vigilantiſſimum, ac liberaliſſimum præſtaret. Nunc enim fines ſibi præfixos obeundo; nunc ædificia pauperibus excipiendis, curandiſue moliendo; nunc ad vitæ morúmque mutationem plurima conſtituendo, multum operæ conſumpſit. Interim Duacum proximè magna capiebat incrementa Pratenſe monaſterium. Id paruis non ita dudum initijs ſurrexerat. Originem eius à tribus puellis arceſſunt, quæ natæ Duaci parentibus iiſdem fuerant. Rueſſella, Fulcedis, & Sancta nominabantur. Ab Hala cognomen illis erat. In eo primùm loco, quem vetuſtas Campum Floridum vocitauit, ſub anguſtum hæ ſorores tectum coiuere; tum vt illic virgineo flore conſeruato ſeſe Numinis cultui conſecrarent, ac virtutis ſtudia complecterentur arctiùs; tum vt precibus, ac pijs alijs exercitiis ſenſim eos ſtimularent ad voluptatis odium, qui Campi Floridi amœnitate ducti, deliciarum, & chorearum gratia cum fœminis eò frequentes itabant. Eam domum illis quorumdam ciuium liberalitas donauit. Quibus tenuiter corpus alerent ac tegerent, ea vel ab ipſis torta fuſo fila, vel quorumdam munera ſuffecere. Beginarum more aliquamdiu traducta tunc vita eſt. Subijt poſteà virginum animos cupido aliquas in ſocietatem puellas cooptandi, & ſuam cuipiam Ordini Religioſo inſerendi familiam. Præ ceteris placuit ipſis Ciſtertienſium Virginum regula & habitus. Verùm vt ſuo deſiderio facerent ſatis, multum ſanè laboris ac moleſtiarum per aliquot fuit exorbendum annos. Amatenſes Canonici præcipuum ſanctis conatibus obicem poſuere. Quòd eorum iuriſdictioni eſſet obnoxius is locus, in quo parthenonem erigere cupiebant, nullis precibus ab ijs facultas impetrari capeſſendæ huius religionis poterat, per quam in Ordinis ius tranſirent. Obtentum nihilominus Romæ tandem eſt, vt eæ virgines monaſterium molirentur, vbi nonnullorum opera ſeſe frangi paſſi ſunt Amatenſis Eccleſiæ Canonici: ipſiſque facta fuit poteſtas ex Beati Bernardi regula Numini vota nuncupandi. Qui præſertim opes ad tantum opus contribuerent, Hugonem Maſuriers, Nicolaum Willekins, Willelmum & Werinum Mules impulſos diuinitus video. Igitur horum munere cùm ſacris culmen ædificijs hoc anno fuiſſet impoſitum, coaleſcere ſub tutela nominéque B. Virginis Mariæ grex Monialium cœpit, & ad eum multæ virgines ſæculi pompis nuntium remittentes aggregauere ſe. Et tunc è Braëllenſi, vel Anetenſi Parthenone deducta
D eſt Elyſendis, vt ſummum hìc cunctis volentibus magiſtratum capeſſeret. Quòd ea ſingulari prudentia, rerum ſpiritualium cognitione, rara morum modeſtia eſſet prædita: per ſanctum eius regimen intra breue tempus & ad virtutis ſtudium inſi-
AN. 1220. gniter exarſere Moniales, & plurimùm prouecta eſt religio. Inter hos felices ſucceſſus monaſterij Pratenſis (à prato, vbi conditum fuit, id vocabulum fluxit) ſuus Atrebatibus ereptus eſt morbo Pontifex Radulphus. Qui pedum exciperet, maximè omnium placuit Pontius eiuſdem Eccleſiæ Archidiaconatu nobilis. Is enim vt multis alijs virtutibus admodum fulgebat, ita maximo in pauperes liberalitatis ſtudio tenebatur.

AN. 1221. Proximo pòſt anno laboratum denuò eſt ab Ioanna Flandriæ Principe, vt Ferrandum è Gallicana cuſtodia vel precibus, vel pretio reciperet. Et à quibuſdam eò magna vis pecuniæ collata. D. Petri Canonici Inſulenſes pro ſymbola ſua trecentas monetæ Flandricæ libras ſponte obtulerunt. Haud tamen Francorum Rex exorari ſe,

Eius inſtitutio puerilis.

Qualem ſe præbuerit Epiſcopum.

Fundatio & prouectio Abbatiæ Pratenſis.

Rythmi vet. & MS. eius Parthenonis. Vide Gallo fl. l. 2. c. 29.

PONTIVS creatur Atrebatenſis Epiſcopus. *Tabula Atreb.*

Frustrà pro liberatione mariti laborat Ioanna Princeps Fland. *Iacob Guiſian. Annal Hann. l. 3 c. 40 Litter. Ioann.*

Patres Dominicani per iter Inſulam veniũt, ibiq́; retinentur.

F. Hyac Choeq. lib. de Sanct. Belg. Ord. Prædic. ex Antonio Senẽſi, & Sampayo.

ſe, frangiue paſſus eſt. Igitur aliò curas Ioanna conuertit. Perſuaſerat F[illegible] buſdam Dominicanæ familiæ viris (quibus ad cuſtodiæ ſolatium vteba[illegible] citiſſimè in Flandriam aliquos mitterent, populo ad virtutis ſtudium [illegible] do. Ea itaque cognita mariti religione, & voluntate, vt eorum [illegible] proficiſcerentur, Ioanna laborauit. Verùm ij dum Lutetia Pariſior[illegible] maturant Gandauum, Inſulam, quà via ferebat, diuertunt. Hi[illegible] apud primores, nunc apud ciues commorantur: vt erant inſigni mo[illegible] & multa virtute præditi; ſic omnium, quibuſcum egerunt, in ſe oc[illegible] conuertêre vilis habitus pauperie, corporis modeſtia, ſanctis moribus, [illegible] colloquijs: vti ſenſim Guilelmum S. Petri Præpoſitum, & Canonicos [illegible] pido eos retinendi, & media comparandi, quibus cœnobij fundat[illegible] Ne quam tamen Ioannæ Principis reprehenſionem incurrerent: [illegible] gredi vetuiſſent, per litteras eam docuere, ac retinendi flagitauere [illegible] perlubenter ſanè factum iſtud accepit Ioanna, cui gratiſſimum erat [illegible] propagari religiones, pluriúmque laboribus populum ad virtutem fi[illegible] Inſulæ relictis, alios è Francia hæc Gandauum euocauit. Intra breue ſpat[illegible] ris tam Gandaui, quàm Inſulæ viſa eſt ingens morum mutatio, dum eiuſ[illegible] mines plurimum operæ concionando publicè ad populum, & priuatim pijs allo[illegible] incitando collocant. Manauit quoque non paruus ab his fructus, dum vicinas v[illegible] adeunt, & poſitos circùm pagos. Ab vitijs enim ad virtutes multi ſunt traducti, [illegible] illic vel è pulpito incolas adhortantur, vel euomentibus per confeſſionem v[illegible] peccatorum aures præbent. Pergebat interim Eſquelmiam iuxta Inſulam D. Virgo & ſanctiſſima Chriſti parens mirandis rebus illuſtriorem reddere. Ab aliquot iam annis Icon eius illic inſignem ſibi cultum à mortalibus comparauerat, poſtquàm eius vis præclara miſeris opitulandi gregem ouium circà paſcenti viro innotuiſſet diuinitus; ac nonnullos à præſenti vitæ periculo liberaſſet. Præ ceteris famam ei & venerationem conciliauerat è Comitibus Flandriæ quidam Balduinus nomine (cognomen eius nuſquam exprimitur, ideóque incertum eſt, ad quem è Principibus C Flandris huius nominis hoc ſit referendum:) vbi voto ad eam imaginem nuncupato, inueteratum & moleſtiſſimum dyſenteriç fluxum reprimi ſenſit repentè, quem nulla medici arte potuerant ſiſtere; & pulcherrimum ei ſacellum è candido lapide ſtrui iuſſit. Iàmque ædiculæ ſacer vir impoſitus fuerat, qui percepto cenſu annuo curam eius ſuſciperet. Et creſcebat illic in dies piorum hominum frequentia, qui Matrem miſericordiæ precibus in auxilium vocabant, votíſque. His ergo animaduer[illegible] AN. 1222 Guilelmus Eccleſiæ S. Petri Inſulæ Præpoſitus, idémque Caſtellanus Inſulenſis, aſſentientibus eius Collegij Canonicis conſtituit, vt quicumque loci eius beneficium Eccleſiaſticum adipiſcetur, aut ſacerdotali ordine fulgeat, aut proximè ad eum gradum euehatur: neque priùs altaris fructibus gaudeat, quàm ad aram ſacra operetur: dein tertiò quothebdomadis teneatur ibidem loci ſacroſancta peragere myſteria; diebus ſabbatinis ac ſolemnioribus alijs veſpertinas horas moduletur, maiori cienda mortalium erga Virginem matrem religione.

Guilel. litter.

LVDOVICVS Octauus in Franciæ regnum patri ſuccedit.

Paul. Æmyl. Meyſ. Mcer. T[illegible] Papir. alij. Litter. Ludou.

Anno ſequenti viuis eripitur Franciæ Rex Philippus Auguſtus. Filiorum eius na- D tu maximus nomine Ludouicus in opes, regnúmque ſuccedit. Is non mitior in Fer- AN. 1223 randum Comitem, etiam Ioannæ libertatem ei poſtulantis curam precéſque contempſit. Cùm Nouembri menſe (incertum qua de cauſa) in Gallo-flandriam hic veniſſet, ea Duaci confirmauit, quæ Duacenſibus promiſerat vnà cum patre Inſulam obſidens anno decimotertio ſupra milleſimum & ducenteſimum. Succedebant AN. 1224 interim non malè res ſacræ per Gallo-flandriam. Guilelmus Eccleſiæ D. Petri Inſulenſis Præpoſitus cùm animaduerteret, quantum fructus feciſſent ij Patres Dominicani, de quibus antè narrauimus, longè maiori erga ipſos impulſus affectu eſt. Hactenus ipſi alienis vtebantur ædibus. nondum perpetuam Inſulæ ſedem collocan[illegible], ac domum ædificandi ab Generali Ordinis Magiſtro veniam impetrauerant. Igitur Guilelmus cùm cuperet eorum res promouere, ab Sancto Dominico per litteras flagitauit, vti liceret ſuæ familiæ Religioſis Inſulæ perpetuùm ſedem figere, ibique ab

Guilelmus Inſulenſis S. Petri Præpoſitus pro fun-

funda-

A fundamentis cœnobium moliri. non defuturos enim, qui fundum ſtruendis aſcete-rijs ædibus concederent, aliaque ſubminiſtrarent ijs ſubſidia. Non licuit beato viro Guilelmo petitioni tempeſtiuè ſatisfacere; ac prius is in cælos e terris euocatus eſt quàm quidquam de domo Inſulenſi conſtitueret. Vbi nuntius ad aures Præpoſiti peruenit, Beatum Iordanum totius Prædicatorum Ordinis Præfecturæ curiſque admotum fuiſſe: non diſtulit ſuis cum litteris feruenter inceſſere, vt quam à S. Dominico petierat, facultatem impetraret. Laudauit pij viri ſtudium Iordanus, & quidquid petebatur, conceſſit liberaliter. Erat in votis Guilelmo intra muros Inſulenſes ſolidum ædificando phrontiſterio attribuere. Verum vrbis anguſtiæ ſenatum Inſulenſem perpulere, nullum vt ſinerent intra mœnia ſolum erigendo domicilio concedi. Ergo neceſſitas Præpoſito iniecta eſt opportunum aliquem in ſuburbijs locum à Decano & Capitulo S. Petri comparandi. Iacebat is haud procul mœnibus, eâque porta oppidi, quę nomen a S. Petro accipit: ipſáque tum pratorum & pomarij amœnitate, tum interfluentis amnis commoditate arridebat plurimum. Vbi cœpta ſunt B illic iaci ſuperſtruendæ molis fundamina; certatum ab omnibus eſt, nihil vt eorum deeſſet, quę ſtructioni videbantur neceſſaria. Igitur intra breue tempus idonea multorum Religioſorum habitationi ędificia culmen accepere: ac mox alacrius, quam anteà, huius familię ſacerdotes ad multorum incubuêre procurandam hominum ſalutem.

Iuxta Duacum nouo Sanctimonialium Pathenoni fundando data quoque eſt opera. Cum Sacerdotibus aliquot in Decyenſi S. Nicolai noſocomio (ſitum eſt id in finibus pagi Decyenſis, ac leucam vnam ab Duacenſi abeſt oppido) Virgines aliquæ ex placitis S. Auguſtini vitam moderantes, pauperum iter agentium, ęgrorúmque curam habebant. Quòd eę perſpicerent haud parum ſibi ab varijs hominibus, quorum frequentia is locus laborabat, diſcriminis impendêre; ac vix aliquod ſibi tempus ſuppetere, quod ſuarum cultui animarum impenderetur, attenderent: de ſedis mutatione, ac nouo viuendi inſtituto conſilia cepere. Placuit igitur ijs depoſita vale-C tudinarij & xenodochij curatione, in aliquod domicilium ſecedere, vbi vitam ad religionis regulas arctè quietéque ducerent. Eam voluntatem cùm Honorio Tertio Pontifici Maximo per litteras aperuiſſent; haud difficulter is poteſtatem ipſis fecit, vt ad inſtitutum clauſtrale gradum facerent; ad Victorinę Congregationis normam ex Beati ſcitis Auguſtini vitam religioſè componerent; Antiſtitam, cui ſubderentur, ſibi legerent. Sed quàm magna hæc Pontificis conceſſio voluptate Virgines affecit; tam grauis ipſas aliunde inceſſit triſtitia. Vix enim Pontius Atrebatenſis Eccleſiæ fuerat infulis ornatus, cùm is ſe pijs harum conatibus vehementer oppoſuit. Sauciabat eum ſcilicet data Victorinis Pariſienſibus aggregandi ſe poteſtas: ac prorſus eas ſibi ſubijcere, & tum circa electionem Antiſtitæ, tum circa rerum mutationem ius omne ſibi vendicare nitebatur. Verùm Honorij Pontificis Maximi paterna ſollicitudo breui hâc oppreſſit difficultatem. Quippe Pontium per Cameracenſem Sancti Autberti Præſulem & alios commoneſecit, ab eáque demum mente reuocauit: dein ſuum ipſis diplomate patrocinium impertijt. At vix aliquo interiecto tempore D noua domi ſuborta eſt cauſa mœſtitiæ. Vbi námque de partiendis poſſeſſionibus ac cenſibus agi cœptum eſt cum Sacerdotibus, ingens ilicet inter vtroſque exarſit contentio; neque priùs ea finem cepit, quàm Decanus & Capitulum S. Petri Duacenſis 1223. decidendæ controuerſię arbitri legerentur. Cùm igitur in prima voluntate Virgines perſiſterent, vt ex Summi Pontificis facultate à Presbyteris ſeiunctę Abbatiam molirentur: auctores his fuerunt Decanus & Canonici, ſummo ne iure cum Sacerdotibus agerent; ac paucis contentę, poſt triennium (niſi priùs daretur opportunitas migrandi) è xenodochij tectis diſcederent. haud enim ipſas Deum neglectui habiturum, omnínoque ſenſim facturum hunc, vti piorum hominum liberalitas opes ſufficiat, quibus tum ædificia conſtruantur, tum in earum poſſeſſionem fundi cenſuſque veniant. His cùm acquieuiſſent Virgines, tantiſper ſub tectis xenodochij conſedere, dum ſe nouam comparandi ſedem præberet occaſio.

Vt Inſulam reuiſamus, eò iam fama penetrauerat eorum laborum, quos vtiliter S.Fran-

Marginal notes:

... Francorum ... Inſulas ... *Vide a Guilel. M... & ... Demonstrat... Vide Gazet. l. 2. c. 32.*

De condenda Sirenſi, ſeu B. Virginis Belli loci Abbatia ineûtur conſilia. *Vide G. Gazet. l. 2. c. 18.*

Pius inchoandæ veniam dat Pontifex Honorius. *Honorij litt.*

Qui ſe oppoſuerit Epiſcopus Atrebatenſis Pôtius. *Monum. mss. Sm. littera Honorij.*

Quæ ſuborta fuerit cum ſacerdotibus xenodochij difficultas, & qui fuerit ea ſopita. *Litt. Decani & Capituli S. Petri.*

Initia familiæ Franciſcanæ Inſulæ. *Vide G. Gazet. l. 2. c. 33.*

S. Franciſci aſſeclæ varijs circum locis in [illegible] multos deſiderium accenderat hac in vrbe [illegible] virtutem ac Numinis amorem ſtimulandi. [illegible] concedi facta ijs hoc anno poteſtas eſt in [illegible] cia ſtruendi, ſeu Ioanna Flandriæ Princeps [illegible] moliendas ædes pecuniam ſub miniſtrau[illegible] coloniam huc duxiſſent, ad populum è [illegible] peragēdi, & ſacramenta imperti[illegible] loca ſuburbana, vicini pagi [illegible]

Initia monaſterij Marquettenſis, ſeu Reclinatorij B. Virginis.

Et hoc tempore Ioanna Ferrandi coniux [illegible] tuum marito ſibique Deum redderet. Eam volontas [illegible] Sanctimoniales haud procul Inſula in aliquo Par[illegible] cælum cantibus & precibus [illegible] Cortracum, ſeu villam, ſeu prætorium habebat. [illegible] vbi Virgines nonnullas conſtitueret D. Bernardi regulo [illegible] huic pio intentam labori, aliáque bona molientem [illegible] obruit. Quippe deſubitò Flandriam omnem & Hann[illegible] quidam nomine, forma, comitatu, rebus alijs, eius Principis [illegible] verum nomen erat Bertrandus Rainſius, patria Campania, gen[illegible] ſpecies tamen corporis imperio digna, & ipſo filo Balduinum [illegible] ferens. Eremiticæ cultor vitæ nemus Glanchonæ Maureta[illegible] legerat. Illic cùm pluſculum temporis conſumpſiſſet, faci[illegible] Nobilium Hannoniæ & Flandriæ tædium cepiſſe tam diu[illegible] (Ferrandum enim è carcere liberandum nihil ſpondebat [illegible] mum eos vertiſſe. igitur qui offuciis ipſos impleuerit, & ab offi[illegible] rit, fore iucundum. Et poſtquam attentius vel ſui corporis [illegible] ni Imperatoris occultas res pernouerat, ſecum reputauit: [illegible] ſit ipſum Ioannæ parentem ſimulandi, quem in Valachria [illegible] go primùm in aliquorum ſeſe Nobilium familiaritatem [illegible] benè gerendæ nactus opportunitatem, Balduinum ſe eſſe pro[illegible] Hannoniæ Comitem, itémque Conſtantinopoleos Imperatorem. [illegible] lachrorum in libertatem aſſertum, vbi quidam mercatores magnam [illegible] luitionis nomine numeraſſent. Noluiſſe prius ditiones ſuas h[illegible] actis aliquot annis inter opaca, & deſerta ſiluarum crimina ſua [illegible] inedia, corporis verberibus. Nūc pœnitudinis tempus expletum: [illegible] ter optare ſe aſſeruit, vt, quoniam ſatis perſpiceret, aduerſaturam ſibi [illegible] opéſque conferant ad recuperandum vtriuſque ditionis imperium. [illegible] ad factionem excubantibus gratiſſima ſcilicet fuere. Et mox [illegible] multis eum Balduini de rebus etiam abditiſſimis inſtruerent; p[illegible] túſque Principalis ei præberent. Dein fama latè didita eſt, Baldu[illegible] viuum, & incolumem è Valachria reuertiſſe: qui vellet eum viſere, [illegible] tianas adiret. ibi primùm habitu regio, & pompa ſeſe videndum cun[illegible] Igitur quo die Valentianas magnifico cultu, & inſigni comitatu [illegible] Pſeudo-balduinus, ex omni Flandria, & Hannonia ingens eò factus hom[illegible] ſertim Nobilium, & militum cōcurſus. Nihil in eo defuit rerum Cæſ[illegible] tem, & veri Balduini ſpeciem aſſerentium: vt omnes pro Comite [illegible] néque officium ei promiſerint. Et cùm Ioannam Querceti in Hanno[illegible] tem (illuc ea ſe nuper contulerat impoſturæ prorſus ignara) [illegible] primere, (ſpargebat enim eam ſibi, quem tamen parentem [illegible] magna vis Nobilium & militum in armis eius latera ſepſit [illegible] ea mentis inter obrueretur. Itaque circumlato per Hannoniam [illegible] rium, partim nominis, & decoris Auguſtalis ſplendore, in Flandri[illegible] duinus aduenit. Cortraci, Brugis, Gandaui maximis N[illegible] accipitur. Cumque maioribus in dies opibus, ac viribus [illegible]

Eremita quidam pro Balduino Ioanne parente ſe gerens omnia in Flandria & Hannonia perturbat.

Auctar. Aquic. Chron. Fland. c. 18. Iac. Guyſan Annal. Hann. Ioan. Iper. in Chron. Bertin. Nicol. Gill. in Chron. Franc. Æmil. Gaguin. Albert. Crantz. Iac. Meier. lib. 8. Oudeg. cap. 108. Ioan. Tiller. Iuſt. Lipſ. l. 2. exemp. polit. c. 5. alij.

A lam, vbi maiorem temporis partem Ioanna conſiſtere ſolebat, pulcherrimo apparatu ingreſſus eſt. Lectica inſigniter inſtructa vehebatur purpureo amictus pallio, & longam manu virgam oſtentans. Nullus in eum cultus ab ciuibus deſideratus, nulla pecuniæ profuſio: quòd eum pro vero (quamquam aliorum artibus decepti) Comite exciperent. Interim Ioanna rem omnem Ludouico Franciæ Regi per fidos nuntios explicuit: cúmque magnoperè rogauit, ne ſe per eiuſmodi impoſtorem ditionibus exui pateretur. Miratus hominis audaciam, & populi leuitatem Ludouicus, Ioannę cauſam ſuſcepit: & paucis pòſt diebus, ſapienter diſſimulans Pſeudo-balduinum per ſpeciem eius felici reuerſioni gratulandi, & vetus ſacramentum renouãdi, data fide publica, Peronam, aut Compendium (quidam enim auctorum hũc locum, alij alium nominant) inuitat. Neque cunctatur eò viam capere nouus Auguſtus, ibíque maximo quà ſuo, quà comitum apparatu Regi ſe ſiſtit. Poſt feſtiuas epulas, ad explorãdam veritatem variis tum ab Rege, tum ab Franciæ Principibus de veri Balduini rebus inceſſitur quęſtionibus. Ad eas ipſe tamdiu bellè, ac expeditè reſpondet,
B donec Bellouacorũ Epiſcopus laruã detegit. Is enim cùm tria, quæ ignorari ab vero Balduino nefas erat, quæreret, vbi ſcilicet locorum iureiurando ſe Philippo Regi obſtrinxiſſet; quis eum militari balteo donâſſet; quo die, quóue loco Mariam Campanam ſibi deſpondiſſet: paullulùm hærere, ac tergiuerſari occepit, tandèmque ampliari tempus petiit, vti ſecum ea reputaret animo. Verùm Ludouicus facilè deprehendens ſuis hominem impoſturis teneri, tantúmque tempus extrahi cupere, vt malum nouis artibus dolum contegeret: grauiſſimis eum verbis increpuit, iámque ſatis fallaciæ compertum, ab ſe faceſſere iuſſit, ac tres intra dies regni finibus excedere. Eo Regis iudicio per aulam vrbémque diſperſo, ſtatim Flandri & Hannonij, quos in Franciam vel ſtudium comitandi, vel Ioannæ odium, vel animi ſimplicitas pertraxerat, magno pudore ſuffundi, ac ſimulato Cæſare relicto, res ſuas conuaſare, ac furtim domum diffugere. Igitur Bertrandus cùm videret detractam ſibi perſonam, relictis ferè omnibus impedimentis, ac duobus tantùm viris comitantibus,
C viam præcipitauit, ac breui Valentianas peruenit. Ibi depoſito cultu, inſtitoris veſtem induit, & occultis itineribus in Burgundiam abiit. Sed non multò pòſt cùm Ioanna vehementer eius capiendi deſiderio æſtuans vbique perueſtigari mandâſſet, ipſum famulus Erardi Chaſtenaij nobilis admodum viri deprehendit. Ita vinculis oneratus ad Ioannam Inſulam pertrahitur, quæ mox Chaſtenaijo pretium laboris, & fidei ducentas argenti libras numerauit. Habito deinceps ibidem loci Nobilium Flandriæ Conuentu cauſam impoſtoris ventilari placuit. Ante omnia is confeſſus eſt, Bertrandum Raynſium ſe vocari. in Belgium ex Campania ſe veniſſe. allectum dulcedine regnandi, tam ſplendidam exorſum fabulam, multis Flandrorum & Hannonum opes ſibi ad eam peragendam ſuppeditantibus. Dein vti pro meritis ſecum ageretur, flagitauit. Ea perculſus eſt denique ſententia, vt in equo per totam circumduceretur vrbem, eóque præbito ciuibus ſpectaculo, extra muros è ſublimi trabe ſuſpenſus vitam perderet. Hæc ſunt, quæ propiùs ad veritatem huius hiſtoriæ videntur accedere. Nam quæ nonnulli chartis illeuere, Ioannam tametſi
D parentem ſuum agnouiſſet, cum nihilominus tamen è furca ſuſpendi iuſſiſſe, Ferrandi coniugis amore, & regnandi cupidine; Laudenſis monaſterij Antiſtitem eius veritatis conſcium noctu corpus è trabe depoſuiſſe, humóque mandâſſe; falſitatis omnino comperta ſunt. Primùm enim ab Ioanna in Gręciam miſſi Ioannes Mutelanenſis Pontifex, & Benedictini Ordinis Theologus Albertus, Hadrianopolim iuxta Balduinum inter pugnandum ab Rege Valachrorum Ioanne captum, & poſteà in fruſta conciſum certò retuliſſe. Neque deſunt, qui litteris mandârint, pleroſque Balduini comites, qui ſanctum religionis D. Franciſci habitum poſteà in Luſitania induerunt, ac inde has in partes dimiſſi partim Atrebati, partim Valentianis & Lendij conſedere: tum in Belgio, tum in Francia Syluanectenſi Epiſcopo & Regi Ludouico ſanctiſſimè affirmâſſe, viſum ab ſe mortuum Cæſarem; ideóque prętertim tactos ſibi animos vitam ab ſæculo, & ſceleribus remotam traducendi cupidine. hos cùm percepiſſet Eremita conuocatos ab Rege, vt cæſi Balduini fidem

Pſeudo-balduinus detegitur, & ſupplicio afficitur Inſulæ.

face-

facerent: admodum ſibi timuiſſe, ac noua omnibus fallacia deluſis, occultis ex Francia itineribus ſeceſſiſſe. His ergo Ioanna difficultatibus expedita, vehementiùs, quàm anteà, ad mariti libertatem impetrandam animum intendit. Et aderat eius conatibus Blancha Regis coniux, & Luſitanici ſanguinis fœmina. Ac tunc eò Rex deductus, vti certis conditionibus iureiurando confirmatis, è cuſtodia Comitem extrahi pateretur. Hæc inter eas leges propoſita fuerunt: Si rurſus ab Rege deficeret Ferrandus, ſacris eum Pontifex Romanus arceret: totis ipſe regni finibus excluderetur: per Flandriam Laudunenſis, & Syluanectenſis Epiſcopi ſacrificia interdicerent: aliquot deinceps annos Regi Duacum ſubeſſet. Sed hunc preces adhibendi, legéſque dicendi laborem fruſtrà ſuſceptum video, quòd Flandri conditionibus illis adſtringi abnuerint. A

De mittendo ex cuſtodia Ferrando agitur: at fruſtrà. Iac. Meier. lib. 8.

Interim Rogerius Inſulenſis Caſtellanus fundum attribuit erigendo intra vrbis Inſulanæ mœnia Noſocomio S. Iacobi. Deſtinatus is locus puerperis egenibus, vt ibi tamdiu curentur, donec dies purgationis expleuerint; aut ſi fors morbum ibi contrahant, ex eo conualuerint. Et Guilelmus Dampetra, eiúſque coniux Margareta Ioannæ Principis ſoror, dum Orchiaci morantur, datum eius vrbis ciuibus ab Philippo Elſatio priuilegium, cuius anteà meminimus, nouis confirmarunt litteris. Apud Ioannam cùm diu Inſulenſes ob admiſſum cultúmque Bertrandum magna ducti pœnitentia egiſſent, vt omnem in ipſos ea detergeret ex animo iracundiam: totius facinoris veniam per litteras impetrauere. B

Noſocomiũ S. Iacobi Inſulæ fũdatur. Franciſc. Pietin. & Flor. Vanderhar. de Caſtell. Inſulenſ. Orchiacenſe priuilegium roboratur.

Qui ſecutus eſt annus Ludouicum Regem Francorum è medio viuorum tolli ſenſit, ac Ludouicum eius liberorum natu maximum, qui Sanctis adſcriptus colitur, regio perungi oleo, & diademate ornari vidit extremo Nouembri. Et mox hic maternis admodum flagitationibus impulſus eſt, vt Ferrandum Flandriæ Comitem in priſtinam aſſereret libertatem. Ægrè tamen iſtud impetratum, ac non niſi poſtquam Comes, eiúſque coniux in eas pacis leges fidem obligauere, quarum antè mentionem fecimus. Igitur poſtquam in Flandriam reductus eſt Ferrandus eò curas conuertit, vt Flandros ad firmanda iuramento initæ cum Rege pacis capita impelleret. nunquam tamen perficere potuit, illas vt leges ij ſubirent. Interim ipſe, & Ioanna coniux menſe Decembri diplomate ſuo id omne crimen Duacenſibus condonauere, quo bellis vltimis Francorum Regem admiſerant, eíque arma ſociauerant. Et cùm repens inter Francici regni proceres diſſenſio ſæuiret, alijs Blanchæ matris regiæ imperium aſpernantibus, alijs idem tolerantibus, in Flandria Comes delectum habuit. Contractis inde copijs caſtigatus Bononiæ Comes Reginæ grauiter aduerſus, eiúſque ditio fœdè vaſtata eſt rapinis, & incendio. Et tranſlato poſteà in Brabantiam bello, Henricum Ducem prælio vicit Aſcham iuxta, captúmque in Flandriam adduxit. Inſignem ea ſe pugna præbuiſſe Caſtellanum Inſulenſem Rogerium inuenio. Sacris etiam locis hoc tempore nonnihil impenſum eſt. Decyenſis xenodochij Virgines à Præpoſito & Capitulo S. Petri Duacenſis locum impetrauere Sini, vti monaſterij ſtruerent ædificia. quòd is amœnitate præſtaret, Belli cognomen accepit. Illic igitur cœpta condi domicilia. & in huius parthenonis patronam electa Chriſti parens. Gregorius Nonus Pontifex Maximus poteſtatem fecit eius cœnobij Monialibus, vt Antiſtitam ſibi deligerent; in cœtum ſuum Virgines admitterent; ab Epiſcopi Atrebatenſis iuriſdictione eſſent liberæ; S. Victoris Pariſienſi Capitulo ſeſe ſubijcerent. dein ipſas, monaſterium, bonáque omnia ſub Sedis Apoſtolicæ patrocinium recepit. Eius tamen diplomatis priuilegio quoad electionem Antiſtitæ priùs vti noluere, quàm Pontius Atrebatium Pontifex grauiter adhuc ipſis infeſtus, è viuis excederet. At Ioanna Flandriæ Princeps vnà cum marito ad promouendum Reclinatorij B. Virginis monaſterium animum, opéſque appulit. Id iam, vt memorauimus, in Marquæ finibus cœptum erat, ac non paucas Virgines claudebat, quibus Bertha præerat tum genere, tum virtutibus nobiliſſima mulier. huius arte moniti ſque inſigne religio capiebat incrementum, incenſis admodum ſtudio virtutum Monialibus. Verùm locus parum erat ob ſitum religioſi cœtus quieti opportunus. Quòd enim publicæ Cortracenſi viæ adiaceret, vario erat aduentantium tumultui obno-

An. 1226. S. LVDOVICVS patre mortuo Rex Francorum vngitur. Annal. Franc. Æmyl. Gaguin. alij. Vt certis conditionibus in libertatem Ferrandus aſſeratur, permittit. Iac. Meier. lib. 8. alij. C An. 1227. Ferrãdus pro matre S. Ludouici arma capit. Iac. Meier. lib. 8. Brabantiæ Ducem pugnando capit. Iac. Meier. lib. 8. Diploma Greg. Monu. MSS. Sinenſis. D Marquettẽſe monaſterium ſtruitur. Litteræ Ioan. Monu. Marq.

[illegible] Valenchenis [illegible] incommodum, [illegible] cum Vaucellensi Abbate & Monachis [illegible] Marquettæ finibus [illegible] Vique iucunda [illegible] Virginum incipere, [illegible] Principibus, cum in Hannonia Quercetii [illegible] te Scabinos sibi [illegible] Inter hæc Tornacensium Pontifex Walterus [illegible] religionis studio, ardentique animarum zelo vel [illegible] vertebat. Cum Insulam venisset, in templo D. Petri [illegible] Cancellis reseraiut, in qua D. Euberti Episcopi corpus [illegible] eius rei testes Wilelmus Abbas Laudensis, Gulielmus D. Petri Decanus, Petrus Cantor eiuſdem Eccleſiæ, Wilelmus ibidem Theſaurarius & [illegible] ſis. Ac tum [illegible] integra [illegible] Circa hoc tempus ex hac vita in aliam tranſit Caſtellanus Inſulenſis Rogerius, vir admodum magni virtute bellica, & in res ſacras munificentia [illegible] S. Pauli nomine conſecratum. Argenteæ ſupellectilis plurimum contribuit exornando apud Sichmienſes D. Piatonis capiti. Inſulenſibus D. Petri Canonicis [illegible] donauit, vbi ſacroſanctum Chriſti corpus aſſeruaretur: item libras quinquaginta concinnando affabrè aureo calice, qui de Capituli ſententia in fruſta comminui [illegible] diuendi poſſit, ſubleuandis inopum neceſſitatibus fame graſſante. Ad eandem Eccleſiam eius dono peruenere ornatus argentei Brachiorum S. Donatiani, & D. Macarij: dein illita auro theca ſacriſque lipſanis referta. Huic etiam Collegio pecunias attribuit comparando quotannis per hyemem ligno, vel ſiccatis ad ſolem [illegible] ſpitibus, in egenorum ſubſidia.

Et Inſulæ Ioanna Princeps Flandriæ in pias animum curas extendens, ad fluuium palatij ſui partem non modicam adornando in vſus pauperum Noſocomio D. Virginis attribuit, cui hodiéque Hoſpitali Comitiſſæ cognomentum adhæret. Et ne quid deeſſet ægrorum neceſſitatibus, quos magno numero ſemper ſub tectum illic recipi voluit, plurimos ei cenſus addixit. Paullò ante huiuſmodi domus fundamenta iecerat Marquettæ intra monaſterij nuper ab ſe conditi ſepta, eiúſque curam in Virgines eiuſdem loci tranſcripſerat. Quia tamen multis hoc inſtitutum minime probari, ac non parum moleſtiæ, & turbarum ab eo Sanctimonialibus afferri cernebat: in vrbem transferre maluit, & qui curam ægrotorum ſuſciperent, Religioſos, ac Virgines D. Auguſtini regulam ſectantes, imponere. Dum id opus molitur Ioanna, Pontius Atrebatenſis Epiſcopus vita defungitur, ínque locum eius Aſſo ſurrogatur inſigni vir tum ſcientia, tum virtute. Aduerſus eos certaſſe gnauiter deprehendo, vel qui Albigenſium hæreſim huc inuexerant, vel illatam hauſerant auidiùs. Ac tunc iuxta Duacum Sanctimoniales in condito nuper Sinenſi Parthenone D. Auguſtini regulis obſtrictæ, ex facultate Gregorij Noni Pontificis Romani, & Aſſonis voluntate, primam ſibi Antiſtitam legere Odam, vel Oddonam nomine. Breuique ſuauiſſimus obſeruatæ illic ſanctè admodum diſciplinæ odor ita diffuſus eſt, vt multas ad eius cupidinem cœtus puellas impulerit. Et his temporibus vehementer florebat nouella D. Dominici familia, quam diximus ad muros Inſulenſes collocatam in ſuburbio: éque laboribus eius, & præclaris virtutibus ſpiritualis emolumenti, fructuſque multum capiebant Inſulani. In ea præſertim emicabat B. Pater Zegherus prouinciæ huius lumen inſigne. Fuerit ne Inſulæ natus, incertum eſt, certe hîc annos complures magno ciuium bono, & ſecunda ſui nominis fama vitam agitauit. Continuus eum labor exercuit vel hac in vrbe, vel in agro Inſulenſi, ac interdum in Teutonica Flandria, multos mortales [illegible], aut concionibus à vitijs ad virtutem reuocandi. Inter eas Virgines, quas mundi voluptatibus ereptas ad Chriſti nuptias blandè compulit, Margareta præcipue effulſit Ipris loco nobili nata. Cùm ea in vrbe dimiſſa concione Zegherus pro ſalute populi preces ad Deum funderet, hanc forte magno veſtium luxu ornatam, comptamque virginem conſpicatus eſt in medio

Aſſo [illegible] Atrebatenſis Epiſcopus. *Tabb. Atrebatt. Locr. in Chron.*

Sinenſes Moniales primã eligunt Abbatiſſam. *Monum. MSS. Sinenſ.*

Dominicani florẽt Inſulæ,

ac præſertim B. Zegherus. *Thom. Cantip. in vit. Margar. Iprenſ. Hyacint. Choq. in lib. de SS. Belg. Ordin. Dominic. c. 6.*

Hic Margaretam Ipris [illegible] ad Deum.

molle-

[illegible] verum aliquid, ac [illegible] Numinis [illegible] sanctimonia. Igitur postquam [illegible] Christo cælesti ac [illegible] sponso [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quis. [illegible] [illegible] tanta voluptatis internæ copia prom[illegible] Zegherus [illegible] tum temporis eius [illegible] nione iactabat, nunquam se sacrum faciendo Zeghero [illegible] tis à Deo [illegible] auerit. Hæc [illegible] suggestu ad populum diceret, visum [illegible] pia quadam [illegible] Dei Angelum [illegible] eius insigni luce [illegible] quæ dicenda depr[illegible]neret. Alias cum sibi [illegible] peditus negotijs, nihil eorum animo præmeditari potuisset, quæ [illegible] pro concione efferenda erant: verum [illegible] pra suum, ac Zegheri concionem [illegible] capot [illegible] cendi, ac rerum affluentiam viro sancto suppeditasse, vt [illegible] lachrymas eruperint, ac præ feruoris interni vehementia exclam[illegible] diem totum ita lætus exegerit, vt cælestibus sese voluptatibus [illegible] etiam virgo ad eius verba de suauissimis sponsi cælestis [illegible] senserit, ibíque mira sensibus abalienatis hauserit. Alio tempore [illegible] animi scrupulis angeretur, nec quietem carpere posset, reuersus [illegible] ghero: stantem se oculos ad Insulense oppidum vertisse, qua [illegible] taret; statímque (tametsi quinque leucarum intercapedine [illegible] visum oculis corporalibus agentem inter fratres Zegherum [illegible] conspectu summam animo serenitatem & tranquillitatem [illegible]

Ferrandus Comes obit.
Iac. Meier lib. 8.

Intereà loci Ferrandus Flandriæ Comes grauibus calculi [illegible] mortem in Francia Nouiomi oppetijt. Sepultis illic intra principem ædem [illegible] bus, cordéque, in Marquettensi monasterio iuxta Insulam tumula[illegible] est apparatu quàm maximo. Qui funus curarent, quatuor Episcopi [illegible] nísque tum sacra, tum nobilis dignitas Flandriæ & Hannoniæ fun[illegible] pam. Igitur in Ioannæ humeros totius Flandricæ regionis gubern[illegible] buit, haud sine metu, ne quid turbarum nouitatis amantes, ac [illegible] ptores regiminis homines, vt anteà, suscitarent. Nihil tamen tu[illegible] ipso, vt reor, Numinis fauore, quem Ioanna vel pijs operibus, vel p[illegible] bat, cùm frequenter in Marquettensem se Parthenonem quietis & [illegible] inter sacras Virgines abderet. Hoc fermè tempore quidam refer[illegible] cum S. Dominici Religiosos, ijsque Margaretam, Ioannæ Princi[illegible] dum, ædificia, census præbuisse. In annum post millesimum & ducen[illegible] mum ac septuagesimũ huius Asceterij fundationem alij reijciunt, quo[illegible] tentiæ nos postmodum accedemus. Certiùs omnino cognitum est bienni[illegible] cta fuisse fundamenta monasterij Cisterciensis, cui nomen Honor [illegible] Orchiensem vrbem proximè. Id condere aggressam eamdem Ioannæ [illegible] rorem congregato illic Virginum cœtui præpositam O[illegible] lem genere, ac virtute, quam Cisterciensis Abbas, & Margareta eo dignam [illegible] iudicauerant. Erat ijs temporibus Bailliuus Insulensis Petrus de Bra[illegible] loco natus. Fors euenit, vt apud eum Gilla quædam Mar[illegible] & Tornacensi Diuæ Virginis Ecclesiæ obnoxia, [illegible] [illegible] duas argenti selibras in [illegible] id [illegible] Canonicis Tornacensibus [illegible] [illegible] dixere, [illegible], alibíque [illegible]

An hoc tempore Duacum inducti Dominicani.
Franc. Bar. Dominicani Duacens.
Honoris B. Mariæ monasterium ad Orchiacum fundatur.
Litter. Marg.
Litt. Dec. Insul.

A ſubditi nullis laicorum prehenſionibus, & iudicijs ſubiacerent. Et coactus eſt Petrus Epiſcopi ſententia, quam de Gilla pecuniam acceperat Tornacum ad Canonicos per Inſulenſem Chriſtianitatis Decanum mittere. In hęreticos Duaci eodem anno iuſtiſſimè, grauiſſiméque ſæuitum eſt. Decem viri eo veneno imbuti fuerant reperti: fruſtráque laborauerant quidam, vt ab inſana mente ad rectam eos reducerent. Igitur cùm placuiſſet eos pro meritis inſigni ſupplicio plectere, nihil ad iudicij pœnarúmque celebritatem defuit. Opportunè tunc has in partes venerat Henricus Remenſis Archiepiſcopus: aderátque P. Robertus ex Ordine Dominicanorum ab Summo Pontifice capiendorum, & puniendorum hęreticorum poteſtate præditus. Neque ſuam paſſi ſunt præſentiam deſiderari Godefridus Cameracenſis Pontifex, Aſſo Atrebatenſis Epiſcopus, & Tornacenſis Walterus. Iunxit etiam ijs ſeſe Ioanna Flandrię Princeps multa ditionum ſuarum ſepta nobilitate. Quóue plus terroris hominum multitudini incuteretur, delectus eſt ſupplicio dies Dominicus Maio menſe, vti ciues omnes, ac vicinorum incolę locorum ab operibus feriati ſpectaculum vſurparent. B Ergo tot viris nobiliſſimis, & innumeris hominum turbis adſtantibus, & videntibus, extra portam Olíueti, qua Lambras tendebatur, illi flammis iniecti, abſumptíque ſunt.

Hæretici iuxta Duacum exuruntur.
Lib. argent. D. Amati.

An. 1235. Exactis inde menſibus fermè duodecim; eadem Flandriæ Comes Ioanna litteras conſcripſit de legendis Inſulæ Magiſtratibus ipſo die Sanctorum omnium annis ſingulis recurrente. Ac tum Fulco D. Petri Inſulenſis Canonicus ad ſuperos feliciter euolauit. Is iam annos quinque ac viginti grauibus morbi cruciatibus peruicacis animi noxam eluerat, qua toties ab ſe repulerat aduerſus hæreticos prædicandæ Crucis munus: cùm eius patientia delectatus Saluator noſter ei videndum ſeſe præbuit ea ſpecie, qua ſuffixus in Crucem vitam poſuit, ac quo die corpus exueret, indicauit. Supereſt præclarum eius in egenos, morbidóſque munificentiæ monumentum, quod Gandaui Noſocomium erexit, dotauítque Bilokam nomine. ac diu memoriam eius Canonicis Inſulenſibus ingeſſerunt domus duæ, quas ipſis Inſulæ dono C dedit. Pergebat interim B. Zegherus Inſulam, Ipras, alióſue locos ſuis è ſacro ſuggeſtu concionibus excolere, & non leui meſſe Dominicum implebat horreum: adeóque virtus eius chara omnibus erat, vt hominis conſpectus ſermóque paſſim etiam ab ſummis ordinibus expeteretur. Gaudebat eius pręſentia magnoperè Flandrorum Princeps Ioanna: ideóque frequenter ad ſe tum videndi alloquendíue cupidine, tum negotiorum animi expediendorum gratia, vocabat. Inerat idem ardor Epiſcopo Cameracenſi, ac nonnullis magni generis viris. Emicabat ſcilicet eius è vultu inſignis quædam imago virtutis, quæ non leuiter intuentes afficeret, ádque recti cultum incenderet. quæque ex eius ore verba promebantur, vim iaculorum habebāt configendis amore cæleſtium rerum cordibus. Ergo dum piis laboribus intentus nihil reliqui facit, vt plurimos Deo mortales adiungat: Iprenſis illa Margareta, quam ab ipſo è mundi cœno extractam, & virtutibus exornatam fuiſſe docuimus, An. 1237. inſignem meritis, ac multo illuſtrem decore ſpiritum efflauit. Paucis inde diebus, ad eum mulier quædam accurrit opem flagitabunda. Brachium eius admo- D dum vi doloris intumuerat, iámque id ardor quidam inflammauerat vehementer. Adhibiti fuerant fruſtrà Medici, tum vt ignem exſtinguerent, tum vt omnem abſtergerent tumorem. Cùm igitur à pleriſque didiciſſet, non leuibus malis permultos à B. Zeghero leuatos fuiſſe, ad eum fidenter acceſſit, opémque petiit ſanando prorſus brachio. Hîc primò mulierem Zegherus admirari, dein ſuffundi rubore. Vt opem miſeræ ferret, charitas impellebat; eam ab ſe profectam videri, vetabat ingens animi depreſſio. Itaque tam vt mulierem malo brachij liberaret, quàm vt ſibi adſcriberetur nihil: illam calidè, & prudenter hortatur, vt Margaretæ iam nominatæ tumulum adeat: illic eam alloquatur, aſſerátue, imperatum ipſi ab eo, cui viuens ſemper obediuerat, vt nunc eadem parendi promptitudine Deum ardenter precetur, & brachij ſanitatem impetret. Fecit fœmina quod ſuadebat Zegherus. Et vix ad ſepulchrum virginis peruenerat, eámque ex ſententia viri ſancti interpellauerat, cùm multis, qui aderant, videntibus, ſanitatem extemplò recipit. Dolebat interim Flandriæ

Poteſtas legēdi Senatum Inſulenſem.
Vide Gallo-fl. l. 1. c. 21.
Fulco Canonicus Inſulēſis moritur.
Thom. Cantip. lib. 1. ap. cap. 22.
Iacob Meier l. 8.
Eius opera & munificentia.
Iac Meier. lib. 8.
Varijs in locis B. Zegherus laborat, & multis charus eſt.
Hyac. Choquet.
Margareta Iprēſis in cælos migrat.
Quî ad eius ſepulchrum Zeghero iubente mulier ſanata fuerit.
Thom Cantip. in vita Margar.

Digitized by Google

A

Ioanna Thomæ Sabaudo nubit.
Iac. Meier. lib. 8. alij.
Leprodochiũ fundat ſoror eius Margareta.
Litt. Margar. Bapt. Gramay.

driæ Princeps Ioanna, nullam ſibi ex Ferrando ſobolem ſuppetere, cui Flandricam ditionem Hannonicámque moriens relinqueret. ideóque Francorum Regis conſilio vſa, Thomam Sabaudiæ Comitis fratrem, & Reginæ Franciæ auunculum, matrimonio ſibi copulauit. Contrà, ſoror eius Margareta Guilelmi Dampetræi vxor locum inſignem in Orchienſi ſuburbio condidit alendis illic, fouendíſque hominibus lepra contactis; & congruentem eorum neceſſitatibus cenſum attribuit. Inhærebat ſcilicet huius fœminæ pectori præclarus tum augēdæ religionis, tum iuuandorum egentium ardor: vt quamuis neque multis tunc opibus polleret, neque modica ſobole grauaretur, haud ſibi tamen arbitraretur ab aliquo pietatis opere ceſſandum.

Flandriæ Comes copias ducit aduerſus Lemburgi Ducem.
Iacob. Meier. l. 8.

Erat verò Thomæ Ioannæ marito frater Guilelmus, quem Leodienſes nuper in Pontificem ſuum receperant. Ne quam tamen in Epiſcopatu quietem is caperet, Valeranus Lemburgius effecit. Hic enim ob cauſam nondum mihi compertam, armis eum proſequutus eſt, eiúſque ditionem deprædationibus infeſtauit grauiter. Ergo Thomas vt fratri ſuppetias iret, non paruum in Flandria, & Hannonia exercitum collegit, eúmque in Leodienſium regionem deduxit, vt bello Lemburgium appeteret. ac tantum iis terrorem copiis inuexit, vt ad primum aduentus eius nuncium fugam hoſtis capeſſiuerit. Obibat intereà diœceſim ſuam Walterus Tornacenſium Pontifex, multáque variis in locis ad morum mutationem inſtituebat feliciter. Cùm eſſet Inſulæ, plurima deprehendit perperam ab Fratribus, & Sororibus agitari, quibus Inſulenſis Leprodochij cura committebatur. Ergo non minùs in eos animaduertendum eſſe ratus eſt, ac paullò antè fecerat in Orquenſi leproſorum domo iuxta Tornacum. Et mox ad quas vitam exigerent, leges præſcripſit. Harum aliis de Fratrum ac Sororum ſeparatione ſancitum fuit: vt illi ſeiunctis in locis & habitarent, & viris lepra infectis operam darent; hæ diuerſis in ſedibus ſui ſexus ægris ſeruirent, ibíque morarentur. Et nonnullis capitibus aduerſum vitia pugnabatur, multáque ſunt inſtituta, tum vt ea extirparentur, tum vt rei congruentibus pœnis commiſſa luerent. Qui rixas alerent, & pudicitiam aliquo modo violarent, ij præſertim coërciti; vt ne quidem interdiu viro & fœminæ colloquia ſine arbitro habere licitum fuerit. Ac tum quoque Thomas & Ioanna Flandriæ Comites litteris publicis tradidere, quas leges in Noſocomio D. Virginis Inſulæ obſeruari magnopere cupiebant: quarum hæc præſertim capita. Ante feſtum S. Ioannis Baptiſtæ viri duo Eccleſiaſtici dicantur, qui magiſtratu annuo fungentes rebus ad optimam gubernationem neceſſariis prouideant. horum alterum legat Flandriæ Comes, alterum D. Petri Collegium è Canonicis presbyteris ſufficiat. Hi de Laudenſis Antiſtitis ſententia Magiſtrum eligant, magna virum prudentia, & virtute, in quem totius Noſocomij onus recumbat: eumdem magiſtratu arceant, vbi perſpexerint prauis artibus, aut moribus tranſuerſum. Magiſter nihil magnum moliatur, inconſultis Prouiſoribus, aut in conſultationem non euocatis Fratribus, & Sororibus, horúmque parte maxima non conſentiente. idem ſacerdotij dignitatem ſit adeptus: in Sororum & Fratrum conſortium ad cœtum haud plures admittat, quàm neceſſitas patiatur: nullíque ad capiendum religionis habitum viam patefaciat, niſi horum omnium perrogatis ſententiis: abſque horum conſenſu neque Sacerdotes, neque Clericos in ſacrum domus vſum recipiat: vltra triduum abſque Prouiſorum ſententia ſeptis Noſocomij non emaneat. Tam ipſe, quàm Fratres, ac Sorores, & Capellani ex præſcripto Epiſcopi vitam degant, moréſque componant. Quotidie ſacrum, & officium diuinum ab Sacerdotibus, & Clericis ad ægrorum conſolationem loco patenti concinantur. omnibus tam infirmis, quàm Valentibus intra fines Valetudinarij commorantibus, quoad viuunt, iura Chriſtianitatis Capellani impertiant. ægroti frequenter Sacramentis Eccleſiæ reficiantur, & piis alloquiis animentur.

AN. 1238. (right margin, beside "Erat verò Thomæ…")

B

Leproſariæ domui Inſulenſi leges Epiſcopus præſcribit.
VValt. diplom.

AN. 1239. (right margin, beside "tendum eſſe ratus eſt…")

C

Flandriæ Comites Noſocomio Inſulenſi dant leges.
Horũ diploma.

D

Solis eclipſis.
Iac. Meier. lib. 8.

AN. 1241.

Annum Chriſti milleſimum ducenteſimum & quadrageſimum primum valdè mœſtum reddidit ingens ſolis deliquium pridie nonas Octobris, ab ſexta in horam ferè nonam languenti, & obſcuro lumine. Et circa hoc tempus ſupremum diem expleuit Guilelmus Dampetræus Margaretæ Flandricæ maritus. In eum parthenonem, quem erexerat eadem Margareta Orciam iuxta, corpus illatum. ac noui tunc

Guilelmus Dampetræus obit.
Iac. Meier. lib. 8. Diplom. Marg.

Digitized by Google

A ſacris D. Bernardi Virginibus illic degentibus attributi cenſus ſunt eius Principis dono.

AN. 1243. Exacto inde biennio grauiter tulit Senatus Inſulenſis, à quibuſdam hominibus villaticis vnum è ciuibus ſuis luculentis affectum vulneribus. Et quoniam certò compererat, Thomam Aſchemium Flerſij commorantem eius facinoris reum fuiſſe, conſuetis eum pœnis mulctari voluit. Ergo vexillis in medium prolatis, magno tumultu ciues pro vetere vrbis more in cuneum coacti ſunt, ac mox Flerſium ab Caſtellano deducti. Illic Thomæ ad iudicium ſeſe minimè ſiſtentis, eóque profitentis ſe reum, tectis iniectæ flammæ: neque priùs inde diſceſſum, quàm incendium totam eius domum ac ſupellectilem hauſerit. Sed quoniam Thomas D. Petri Inſulenſis Canonicis obnoxius erat, ideóque incendiariæ legis, ac pœnæ immunis, id omne damnum pretio luere Senatum Inſulenſem oportuit.

Ciuem ſuum Inſulenſes incendio vindicant.
Lib. S. Petr. lib. Roſin.

Sub hoc tempus Brabantiæ Dux Henricus pacti cum Ferrando Comite fœderis leges infregit. Ea res Thomæ Sabaudo belli aduerſus eum ſuſcipiendi cauſam ſubB miniſtrauit. tantóque hic Flandrorum ardore Brabantiam aggreſſus eſt, vt obuia quæque vaſtando etiam Bruxellas vi ceperit, indéque Ducem, ac fratrem eius GoAN. 1244. defridum in Flandriam adduxerit. Et non multò pòſt aliud eumdem Principem bellum in Namurcenſium traxit ditionem: quo dum grauiter diſtinetur, ibíque rem fortiter agit: Ioanna coniux eius in lethalem morbum incidit, ac paucis inde diebus vitam exuit. Præclarum illud facinus, quo ſe ad mortem feliciter obeundam comparauit. Intra muros Marquettenſis cœnobij domum exſtruxerat, quò ſe reciperet, quoties deſiderio ab turbis ſemotæ, & quietæ vitæ caperetur. Ergo cùm facilè perciperet, extremo ſe morbo tentari, illuc deferri voluit. Ibi degentem magna mox inuaſit cupido reliquum vitæ tempus æterno Numini conſecrandi virgineos inter cœtus. Et quoniam iudicio Medicorum nulla ſpes erat longè vitam producendi, ab marito ſibi poteſtatem fieri flagitauit capeſſendę religionis. Vt eam magno Thomas cultu, & amore proſequebatur, explendi tam ſancti deſiderij veniam libens imperC tiit. Igitur Bertha eius loci Antiſtita inter Moniales receptam ſacro amictu induit. ac non iam eam, vt monaſterij parentem, verùm vt filiam, arctiſſimè viſceribus charitatis complexa eſt; omnéque ſtudium adhibuit, tum vt eo, quod reliquum erat, tempore animum eius religioſè inſtrueret, tum vt corpori neceſſitates alacriter impertiretur. Sed paucis diebus exactis, ingraueſcente morbo, Ioanna mœſtiſſimo cœtu Virginum ſepta, inter ſummas vitæ nouæ voluptates placidiſſimè animam egit. Supereſt etiam hodie domus illa, vbi nouum cœpit vitæ genus, & diem ſupremum obiit. Iuxta Ferrandum in ſeparato mauſoleo ſepulturæ tradita eſt. Luxit aliquamdiu tam nobilem matronam Flandria omnis Hannoniáque. Plus tamen lachrymarum mors eius apud Gallo-flandros, quàm vſpiam alibi, expreſſit. Nuſquam ea ſcilicet frequentiùs commorata; nuſquam maioribus virtutum facibus illuxit; nuſquam plus religioſi piíque reliquit operis. Ab ea condita ægrorum commodis duo Inſulenſes valetudinaria oſtentant. Apud eoſdem Dominicanorum & Franciſcanorum familiæ huius eleemoſynis creuere. Ex eius conſtitutione Inſulenſis Senatus legitur.

Thomas Brabantiam inuadit, & vaſtat.
Iac. Meier lib. 8.
Itemque Namurcenſem ditionem.
Iac. Meier. lib. 8.
Ioanna vxor eius in lethalem morbum incidit.
Monu. MSS. Marquett.
Priuſquam moreretur, in Marquettẽſe monaſterium delata eſt, ibique religioſũ ſumpſit habitum.

D Marquettenſis Parthenon eius liberalitatis, ac ductæ religioſè vitæ teſtis eſt. Actis ſubinde Comiti Thomæ gratiis, multíſque donatis muneribus pretioſis, quòd nullam ei prolem dediſſet Ioanna: huius ſoror Margareta Flandriæ, & Hannoniæ Principatus adiit. Haud priùs tamen Ludouicus Franciæ Rex in fidem eam recepit, quàm iurata promiſit, iis ſe legibus ſtaturam, quas Ferrandus in libertatem aſſerendus inita pace ſubiuerat. Iam diu hanc ad regimen idoneam multa promiſerant: paſſímque animos deuinxerat ſtudio religionis, & in pauperes profuſa liberalitate, nonnullis iam conditis quà Virginum ſacrarum, quà cum morbo conflictantium, inopúmque hominum domiciliis. Et ſub ea metum omnem abſterſura videbatur inſignis illa, qua plurimùm pollebat, in aduerſis animi magnitudo, & conſtantia.

MARGARETA ſoror eius Flandris imperat.
Iacob. Meier. l. 8.

AN. 1245. Nec periculum erat deuoluendi aliò imperij, cùm multa ſoboles ei ſuppeditaret. Grata regiminis eius initia Inſulenſibus fuere. hos enim ab omnibus vectigalibus Comiti Flandriæ pendi ſolitis perpetuùm immunes eſſe voluit. Magno ſubinde

Priuilegium impertit Inſulenſibus.
Marg. diplom. Iac. Meier. lib. 9.

Legati Franciæ Regis Inſulā veniunt. *Lib. Roiſin.* Quo ſe iuramento his adſtrinxerint Inſulenſes. De liberorum Margaretæ ſucceſsione quid fuerit ſtatutum. *Lib. Roiſin. Regiſt. Duac. Iacob. Meier. l. 9.*

de comitatu Inſulam venere Francorū Regis legati Guilelmus Clericus, & Amauricus Mendonius Eques. Legationis caput erat, vt Inſulenſes ſacramento ſe conſtringerent nunquam adhærendi Margaretæ Principi, poſtquam ea pactas cum Rege leges reſciderit. Mandauítque Margareta, vt hunc in modum ſeſe iureiurando ciues obligarent: *Neque opibus, neque conſilio ipſi ſubuenturos ſeſe, ſi fortè à pactis legibus reſiliat; aduerſus eam Regi, ac eius liberis auxilio tunc futuros.* At cùm ex vtroque toro liberos haberet Margareta, magnúmque periculum ingrueret factionum, & varij tumultus, niſi maturè obuiàm iretur eorum cupidini, quos arripiendæ ditionis Flandricæ ardor incenderet: Ludouico Regi Franciæ, Odoníque Cardinali Tuſculano, & Romanæ Sedis Legato, rem omnem ipſa commiſit. Priuſquam ij deciderent controuerſiam, vbique per Flandriam Magiſtratibus, & multitudini mandatum fuit, vti fidem iurando facerent, eum ſe de liberis Margaretæ pro Comite recepturos, in quem Ludouicus Rex, Odo Cardinalis, & Margareta imperium contulerint. Martio menſe Inſulani, & Duacenſes eo fidem alligauere iurando. Neque tunc vtriſque Principis liberis hoc ſacramentum diſplicuit: cùm id ſuis quiſque B

Adeunt Regē Franciæ filij Margaretæ. *Iac. Meier. lib. 9.* Corā eo turpiter altercantur de natalibus.

litteris comprobauerint. Verùm ipſi poſteà Peronæ fœdiſſimis omnia conuitijs, & altercationibus turbauere. Iuerant quippe hinc ad Regem Guilelmus, Guido, Ioannes poſterioribus orti Margaretæ nuptijs, illinc Ioannes & Balduinus ex Burchardo Aueſnio procreati. Et cùm de natalibus coram eo diſceptaretur ardentiùs: hos illi ex matre nothos appellauere, irroganda turpiter ignominia. Ægerrimè id ferebat Ioannes Aueſnius: & cùm acerrimo eſſet ingenio, natales ſuos Pontificis Maximi effato tuebatur, qui legitimos, ſaltem propter contractum ritè ac publicè matrimonium, pronunciauerat. Dein vetus Flandriæ ſcitum proferebat, quo nulli maternum ſtuprum fœditatem natalium parit: ideóque obſtinatè affirmabat, Flandriæ ſibi, &

Guilelmo Rex Flandriæ ſucceſsionem adſcribit.

Hannoniæ Comitatus deberi. Nihilominùs tamen qui Margaretæ vita defunctæ in AN. 1246. Flandricum Principatum ſuccederet, à S. Ludouico ac Odone Romani Pontificis Legato Guilelmus genitorum è Dampetra liberorum maximus, deſignatur: ſolumque Ioanni Aueſnio attributa eſt Hannonia. Ea res igitur Aueſnio ingens matris, C fratriſque odium intendit. Et quoniam partim Hollandiæ Comes Guilelmus, partim pleraque tum Flandriæ, tum Hannoniæ nobilitas animos ipſi faciebant, matri bellum indicit. Nihil tamen hoſtilius hoc anno ſuſceptum: quòd nondum ad ſacram

Hoſpitale Siclinij ſtruitur. *Littera Marg. Pietin. in lib. de Caſtell. Inſul.* FVRSEVS Epiſc. Atreb. moritur. IACOBVS ſuccedit. *Tab... Atrebb. Locr. in Chron.* Bertha Marquettēſis Abbatiſſa vita defungitur. *Monum. Marq.* Laudes eius.

expeditionem Ludouicus Rex è regno diſcederet. Interim ab Margareta Comitiſſa xenodochium Siclinienſe conditur. Ibi Moniales D. Auguſtini regulam profeſſæ AN. 1247. ab eadem collocantur, vt ægros, aduenáſque excipiant, ac foueant. Adduntur aliquot viri religione obſtricti, qui rem domeſticam curent, ac Virginibus, & pauperibus ſub tectum receptis ſacra impertiant. Atrebati Furſeus Pontifex, qui præterito anno in demortui Affonis locum fuerat ſuffectus ob inſignes animi virtutes, morbo exſtinguitur, eíque ſucceſſor datur Iacobus Dinantius. Et iuxta Inſulam Marquettanis Virginibus adempta eſt prima per mortē Antiſtita. Ea fuit Bertha de Marbais tam genere, quàm virtute nobilis. Ioannam Flandriæ Principem, eiúſque cœnobij authorem, magna neceſſitate ſanguinis tangebat. Priuſquam religioſum arriperet inſtitutum, annis erat grandior, & coniugij vinculum ſubiuerat accepto in maritum D Moulembaiſij toparcha. Vbi ſe ſenſit eo fatis functo nuptiarum moleſtia, & onere liberatam, ideóque ſuæ ſpontis redditam, ad monaſticæ vitæ dulcedinem animum vertit. Igitur ſpretis mundi delicijs, tótque fortunis, quibus ampliſſimis pollebat, in quoddam ſe Brabantiæ monaſterium abdidit, vbi Ciſtertienſis Ordinis hauriret auidè diſciplinam. Ibi ſocias inſtituti adeò celeriter bonis artibus, & factis æquauit, vt magnæ omnibus eſſet voluptati. Iámque primum poſt Antiſtitam gradum obtinebat regendis aliarum mentibus idonea, cum Marquettenſe Phrontiſterium Ioanna moliretur. Ergo ſurgētibus ędificijs, & multo iam domicilio habitationi opportuno, cùm quæreretur aliqua prouectæ virtutis, & ætatis fœmina, quæ cœtus coaleſcentis regimen capeſſeret: in eam cum primis oculos Ioanna coniecit, non tam naturæ neceſſitudine, quàm virtutum excellentia ſtimulante. Neque tantam Bertha ſpem Principis fefellit. Poſtquam enim ſeſe rebus agendis, & imbuendis vera religione

com-

Digitized by Google

A commiſſarum ſuæ curæ Virginum animis applicuit: ingens ſanè operæ pretium cepit, iis omnibus ad virtutem, & cæleſtium mentium imitationem vehementer accenſis; cùm plus ipſa magnis ſanctiſque facinoribus, quàm monitis, impelleret. Annos viginti clauum tenuerat, neque tempeſtatibus, neque periculis ab recto deterrita virtutum itinere, cùm iuxta Brugas ad Spermalienſe monaſterium profectam morbus corripuit, & paucos intra dies abſtulit. Relatum inde corpus Marquettam eſt, ac in Parthenonis templo inſigni cum luctu Virginum omnium humo mandatum. Aquirienſis Parthenonis, vbi primùm religionem coluit, Sanctimoniales haud minùs, quàm Marquettenſes, eius memoriam venerantur: locúmque nomen eius inter laudabiles fœminas in Sanctorum Epiſcopatus Namurcenſis Indice obtinet. Tranſacto menſe vno Maria Raiſſia Berthæ ſufficitur ipſo Aſſumptæ Deiparæ Virginis die. Duo ipſam præſertim commendauerant, generis magnitudo, & mentis excultæ virtutibus ſplendor. Non priùs ad induendum Religionis habitum ſeſe huius Aſceterij Virginibus adiecerat, quàm nuptiarum pondus ſuſtinuiſſet. Thomas Lamprenesſius ei coniux obuenerat, magno vir loco natus, & Equeſtri præditus dignitate. B Hoc è viuis abeunte, muliebrem mundum exuit, atque in hoc cœnobio & habitum & regulam D. Bernardi arripuit, tantò ceteris maior futura, quantò plus ad virtutem ardoris deliciarum & vitiorum odia exciuerant. Iam præclara virtutum exempla regendis aptam animis, & rebus fecerant, cùm viuis fata Bertham eripuere. Igitur votis omnium ardentibus ad ſummum ipſa gradum euecta eſt, vt commiſſas AN. 1248. ſibi Virgines ad virtutem exemplo, & imperio cieret. Dum igitur ea moderante Marquettenſis floret Abbatia, B. Ludouicus Francos ſacram militiam ſecum profeſſos Maſſiliæ nauibus imponit Kalendis Septembris. Inter præcipuos eius comites cernebatur Guilelmus Dampetræus Margaretæ Flandrorum Principis filius, magna ſeptus Flandricæ nobilitatis copia. Exinde Ioannes Aueſnius magno ſanè iuuenis animo, & bellicis artibus florens, occaſionem arripuit aperto matrem bello impetendi. Adiuuabat eum Hollandiæ Comes, & deſignatus Imperator, Guilelmus. Inuaſa primùm Hannonia: & eius cauſa dictum Henrico Leodienſium Epiſcopo ſaC cramentum. Correpti mox fines Imperialis Flandriæ, ibíque multa ferro, & incendio vaſtata. Fruſtráque à Principe Margareta Flandricus miles oppoſitus. Cæſis quippe non paucis, Rupelemondam arctiſſimè Ioannes cum Cæſare obſedit. Vt igitur maiorem ab Flandria calamitatem mater auerteret, ſexaginta aureorum millia filio numerauit, éoque pretio pacem redemit. Sed quamuis auro placatus, arma in præſens Ioannes poſuerit; natalium tamen controuerſiam aluit, odiúmque maternum. Et miſſi propterea, qui grauiter apud Innocentium Quartum Pontificem Maximum quererentur. Is per Petrum Catalaunenſem Epiſcopum, & Cameracenſem S. Sepulchri Antiſtitem, de ortu Ioannis, eiúſque fratris Balduini, diligenter inquiri mandauit. Quòd aliis rebus diſtineretur, partes ſuas Cameracenſis Abbas Hugoni AN. 1249. Lieſſeiano Præſuli tradidit. Itaque rebus omnibus accuratiſſimè exploratis, perpenſiſque, ab hoc & Catalaunenſi Pontifice pronunciatum Remis fuit, eos iuuenes legitimo toro procreatos fuiſſe, quòd nuptias parentes palàm, & adhibitis Eccleſiæ cæD remoniis contraxerint. Et paullò pòſt ſecundùm eoſdem Innocentius ſententiam tulit Lugduni. Nihil tamen his omnibus fracta eſt Margareta: eóque ad religionem colendam vehementiùs exarſit, quò plus ab liberis moleſtiarum patiebatur, vt aniAN. 1250. mum virtute, & conſtantia firmaret. Suis iam numeris erat abſolutum Siclinij Noſocomium, quod ipſa nuper recipiendis tractandíſque pauperibus ægritudine corporũ affectis, ac peregrinis erexerat. Vt igitur his ſimul ac Sacerdotibus & Monialibus curam eorum habentibus vitæ neceſſitates abundè ſuppeterent, hoc anno Margareta publicis ea litteris mandauit, quæ liberaliter huic loco impertiebatur in perpetuum quotannis percipienda. Laborauerant diu Patres S. Franciſci regulam profitẽtes, vt intra muros Inſulenſes domicilium ponerent. Iámque illic in fundo ab Senatu conceſſo varia ſtruxerant ædificia eo in vico, qui tunc à Fullonibus nomen acceperat. Huc cùm vellent hoc anno è ſuburbanis ædibus migrare: id agendi veniam à Præpoſito & Capitulo S. Petri certis conditionibus impetrarunt, quòd is locus

Maria de Raiſſe Berthæ ſuccedit. *Mon. Marquett.*

Encomium eius.

Guilelmus Dampetræus cum Flandris ad ſacrum it bellum. *Iacob. Meier l. 9.*

Ioãnes Aueſnius matrem bello infeſtat. *Iac. Meier. alij.*

Margareta pacem auro emit.

Apud Põtific. Max. Ioannes de natalibus ſuis mouet quæſtionem. *Litter. Innoc.*

Ij indicantur legitimi.

Princeps Margareta Noſocomio Sicliniẽſi dotem attribuit.

Minoritis Inſulenſibus dat libertatem.

Digitized by Google

horum eſſet iuri obnoxius, pactáſque leges confirmauit Walterus Maruiſius Tornacenſis Pontifex. Hæc animaduertens Margareta, ſui muneris eſſe putauit, non modò huic familiæ per eleemoſynas ſubuenire, verùm etiã maximas ei publico diplomate libertates concedere. At enim graue viſum eſt Innocentio Pontifici Romano ſubiectos D. Petri Inſulenſis Eccleſiæ vicos ab Inſulenſi Senatu hoſtiliter inuadi, eóque loci domos igne corrumpi, mulctando vel cæſi, vel necati ciuis reo. Apud eum ſcilicet non leuiter queſti fuerant eius nobiliſſimi Collegij Canonici, nuperrimo præſertim ſtimulante huiuſmodi facinoris exemplo. Quippe Iacobus vrbis Inſulenſis Præpoſitus armatam ciuium multitudinem portis eduxerat, eámque tumultuosè Quercetum ad Deullam pertraxerat. ibi flammas ædibus Aëlidis de la Houſſiere, eiuſque filij Ioannis iniecerat, vt iis igni conſumptis de Ioanne vindictam pro more ſumeret, qui ciuem Inſulenſem fœdè vulnerauerat. Et quamuis Margareta Flandriæ Princeps ære ſuo damnum illud reparâſſet, quòd is locus D. Petri Canonicis ſubeſſet: arſere nihilominùs tamen horum animi eius grauiſſimæ conſuetudinis abolendæ deſiderio. Eorum igitur Pontifex Innocentius æquis flagitationibus impulſus, cùm Lugduni ageret, Waltero Tornacenſi Epiſcopo per litteras mandauit, vti cum Magiſtratibus Inſulenſis vrbis ageret: eos ab tali conſuetudine blandis primùm verbis reuocaret. ſi hoc modo nihil proficeret, tum denique Eccleſiaſticis eos cenſuris percelleret. Et quò maturiùs, atque faciliùs id negotium conficeretur, idem Pontifex Maximus, & Walterus apud Margaretam Principem multis egere. Tot tamen adhibitos fuiſſe fruſtrà conatus, ea patefacient, quę paullò pòſt afferam. Feliciùs eidem Waltero Tornacenſium Epiſcopo negotium ſucceſſit, quod aduerſus Cominienſem Regulum ſuſceperat. Diu inter vtrumque de parochiali Eccleſia & Canonicorum beneficiis agitabatur controuerſia. Hic more maiorum ſeſe tam Eccleſiæ patronum, quàm ſacerdotiorum collatorem venditabat: quòd Harduinus olim Tornacenſis & Nouiomenſis Epiſcopus eius loci patronatum Flandriæ Comiti donâſſet, ab hoc maiores ſui eumdem accepiſſent. Ex aduerſo Walterus aſſerebat, iam diu tempus effluxiſſe, quo licuit Comiti ex munere Harduini, eiúſque ſucceſſoribus, eo frui iure: iam non poſſe ipſum iuſto titulo, ac ſine crimine retinere, quod nequibant Comites vltra quartam generationem vel poſſidere, vel vtendum aliis permittere. Vt igitur Walterum ius aſpiciebat, ita vis eius dicendi apud Cominienſem plurimùm valuit. Exorari enim hic ſeſe tandem paſſus eſt, vti Pontifex Tornacenſis illius Eccleſiæ ſemper exiſtat patronus, &, quæ ſunt in ea, Canonicorum conferat beneficia. At in Laudenſi Phrontiſterio mortalitatem exuit Guilelmus eius loci Antiſtes, poſtquam annos permultos Ciſtertienſis illic Ordinis cœtum fuiſſet moderatus. E Carniniorum nobili proſapia genus ducebat: ideóque plus animi ad comparandam virtutem, & tolerandos labores, traxerat. Sapienter, ac prouidè tam bona temporalia adminiſtrâſſe, quàm Monachos rexiſſe, comperio. Magna templi pars & pleraque alia ædificia eius operâ ſurrexere. Cenſus varij, ac decimæ per ipſum monaſterij rebus adiuncta. In eius locum qui ſuccederet, electus eſt præcipuè Laurentius. Hunc par virtus, & architectonica ſcientia commendabant, vt, quæ cœperat præceſſor conſtruere, ad faſtigium ipſe perduceret.

Loboratur, vt Inſulenſes ab incendiaria ceſſent vindicta.
Lib. S. Petri.

Nihil tamen obtinetur.

Patronatum Eccleſiæ Cominienſis & beneficia impetrat Epiſc. Tornacenſis.
Littera Margar. Litt. Cominienſ. toparcha. littera Epiſc. VValteri, Epitaph VValt. Ioan. Couſin. l. 4. c. 11. de reb. Tornac. Vide Gallo fl. l. 2. c. 18

Guilelmus Abbas Laudenſis moritur.
Monu. M S S. Laudenſ.

Quid is fecerit.

Ei ſuccedit Laurentius.

AN. 1251.

Annus à Chriſti natalibus ſupra milleſimum & ducenteſimum primus & quinquageſimus ingentem duplici funere luctum Gallo-flandris attulit. Prior mœſtitia fluxit è Tornacenſis Pontificis Walteri Maruiſij morte: quem morbo ſublatum inuenio decimo ſeptimo Kal. Februarij. Lachrymandi; lugendíue cauſam viri virtus præbebat, qua ſe omnes priuari tolerabant ægerrimè. Qui enim Tornacenſium Epiſcoporum ad eos propiùs accederet vitæ ſanctimonia, ingentibúſque factis, quos in cælum receptos hæc diœceſis palàm veneratur, colitque, haud facile eſt alium nominare. Apoſtolicam ipſe vitam ducebat, totúſque illuc rapiebatur, vt parum ſibi concederet, plurimum alijs tribueret: ab cultu commiſſatum ſibi ouium nunquam laxaret animum. Admirandáque prorſus, & innumera propè ſunt, quæ vel Religioſis, vel egentibus ædificia conſtruxit. Mitigârunt tamen paullò pòſt dolorem ſuum Gallo-flandri, cùm pari clarum virtute, & in Gallo-flandria natum ſucceſſorem

VValterus Maruiſius Tornac. Epiſcop. vita defungitur.
Tabull. Tornac. Eccleſ.

Laudes eius.
Thom. Cantiprat. lib. 1. c. 11. Boni Vniuerſ. Ægid. de Muſis in Chron. Tornac.

A ceſſorem ei datum didicere. Is Walterus fuit Crucij cognomento nobilis. Ortum ferunt Cruce, non procul Inſula vico pingui claróque: Euſtachium Mandrium patrem habuiſſe, matrem verò Mathildem Cruciam: vt vero ſimile ſit, cognomen eum duplex traxiſſe, ab loco natiuitatis Crucij, à patre Mandrij. niſi malimus in natu minores filios maternum fluxiſſe cognomen, ob tractum in dotem datúmque Euſtachio Crucis pagum. Inſiſtentem Maruiſii veſtigijs, ſeu virtutis exempla proderet, ſeu plebis animos Chriſtiana excoleret doctrina, non modò Gallo-flandri, verùm etiam Tornacenſes iucundiſſimè viderunt.

Succeſſorem accipit VValterum Crucium.

Iacob. Meier. Ioan. Coſin. Guiel. m. G. g. Vide Gallo fl. l. 1. c. 15.

Alter mœror è Margaretæ primogeniti filij morte prouenit. Guilelmus is vocabatur. Vix reuerſum ab Ægypto, vbi captiuus incommoda carceris, & è vulnere dolorem aliquamdiu tolerauerat, multa omnes per Flandriam voluptate lætitiáque exceperant: cùm magno apparatu ad celebrandos equeſtres ludos Traſignias in Hannoniam abijt. Verùm ibi dum ſtrenuè procurſibus varijs corpus exercet, viréſque gnauus oſtentat; ex equo deturbatur, ac repentè pedibus eius obtritus animam miſerrimè efflat. B In fratres eius inuidiam necis apud multos fama ſiniſtrè contorſit, ipſo maximè odio ſuſpicionem præbente, quo vehementer in eum, matrémque exarſerant. Exinde ſummo in luctu parens aliquamdiu iacuit, vt quæ ſupra ceteros eum liberos amore proſequebatur. Et corripuit vnà Flandros omnes ingens dolor ob præciſam præclari ſpem imperij, quam mores eius egregij promittebant. Curatum eſt inſigni pompa funus, illatúmque Principali apparatu corpus in Marquettenſis monaſterij templum, vbi hodiéque marmoreus eius tumulus conſpicitur.

Viuis eripitur Guilelmus Dampetræus Margaretæ filius.

Monum. MSS. Marq. Iacob. Meier. l. 9.

Interim quas diximus non procul ſuburbijs Orchienſibus in condito ab ſe Parthenone Ciſtertienſis Ordinis Margaretam Guilelmi matrem Virgines collocaſſe, multus, grauiſque labor exercuit, ipſis præſertim quà Epiſcopo, quà Canonicis Tornacenſis Eccleſiæ varias ob cauſas inceſſentibus. Verum id moleſtè ſuſtinens ea nobiliſſima mulier cum Epiſcopo, & Canonicis Atrebatenſibus tranſegit, vti ſedem ei Monialium cœtui transferendo intra fines eorum diœceſis deligere ſibi liceret. Placuitque poſt eam obtentam facultatem vi- C cus Flinenſis, quà Scarpus flumen prata irrigat, & varijs incilibus deducitur. Illic ergo diligenter laborari cœptum eſt, neceſſarijs ad commorationem ędificijs exſtruendis materiam nummóſque Margareta prębente.

Monaſterium honoris B. Virginis Flinas transfertur.

Litt. Epiſc & Capit. Atreb. Litt. Margar. Mon. Flinenſ.

AN. 1252. Et iucundum fuit eidem Principi ſeruos, & ancillas tota Flandria onere grauiſſimo liberare, quo morientes obſtringebantur dimidiam fortunarum partem Comiti ſuo relinquere.

Margareta graui onere ſeruos liberat.

Litt. Margar. Iac. Meier. lib. 9.

At enim huic illuſtriſſimæ mulieri non parum laboris, & mœſtitudinis peperit Cæſar Guilelmus, qui ſororem Ioanni Aueſnio copulauerat matrimonio. Scriptum ab eo primùm diploma, quo Namurcenſi territorio, totáque Imperiali Flandria eam exuebat; contrà, hæc Ioanni tradebat perpetuùm poſſidenda. Suffecta deinde tum ab eo, tum ab Leodienſium Pontifice Henrico ſubſidia, quibus Ioannes tumidus in Hannoniam penetrauit, ibíque matri admodum infeſtus, rapinis, cædibus, incendijs populum vrbéſque in poteſtatem redigere molitus eſt.

In Margaretam Cæſar Guilelmus, & Ioãnes Aueſnius conſurgunt.

Iacob. Guiſian. Iac. Meier. lib. 9. alij.

Ab Ioanne Hannonia vaſtatur.

Generoſæ mulieris animum hæc pupugere vehementiùs. Et quò filij conatus opprimeret, delectos ex vtraque Flandria viros tum genere, tum factis, & virtute militari nobiles in Hannoniam miſit, vti D præcipuos magiſtratus vrbium, oppidorum, & arcium inirent, omniáque ex eius ſententia moderarentur. Quòd enim parum fideret Hannoniæ Nobilibus, qui ferè omnes in Ioannis Aueſnij partibus clàm erant, ſuis eos officijs nudauerat. Sed ea res ipſi admodum infeliciter ceſſit. Quippe Flandris illic aſpere, & grauiter imperantibus, magnum repentè morum lanius quidam (Gerardus Rotundus vocabatur) exciuit: eóque plerique viri magni plurimo Flandricæ gentis ardentes odio, in Pręfectos illos ferrum ſtrinxere. Horum ferè octoginta cædibus imbutæ manus. neque parſum eſt vxoribus eorum, quæ deciſis auribus, & naſis, in Flandriam remiſſæ ſunt, vt eo triſti ſpectaculo fidem facerent Rotundæ factionis.

Flandri in Hannonia vrbibus præfecti ob aſperitatem malè tractantur.

Non fuit tamen eo malo fractus Margaretæ animus. Nam cùm eas humaniter fœminas recepiſſet, curarique iuſſiſſet diligenter: quæ religionis erant, ac reipublicæ, nuſquam omiſit. Dabat ei frequens turbatis rebus perfugium Marquettenſis Parthenon: ibique vires ipſa poſcebat ab Numine, & animum colligebat attentiùs eo in ędificio, quod ipſa

In Marquettenſi Parthenone precibus & quieti dat operam Margareta.

Monu. Marq.

Trinitarij in vrbem Duacenſem recipiuntur.

Franc. Ban.

ſibi tales in vſus prope templum exſtruxerat. Eo tempore intra muros Duacenſes admiſſi ſunt Sanctiſſimę Trinitatis Religioſi, qui redimendis ab hoſtibus Fidei captiuis operam nauant, vti ſedem illic figerent. Domum ijs, cenſúſque aliquos attribuit Eueratdus à S. Venantio, vir nobilis, & Equeſtri dignitate conſpicuus. A

Dum pergit Ioannes matré infeſtare, in Zelandiam ab hac copiæ mittuntur.

Iac. Guiſian in Annal. Hann. Iacob Meier l. 9. Petr. Oudegh. c. 115.

His cæſis Guido & Ioannes Margaretæ filij capiuntur.

At in Hannonia omnibus ferè locis potitus eſt Ioannes Aueſnius: & iam multo fretus Cæſaris auxilio matrem ceteris ditionibus extrudere nitebatur. AN. 1253 Vt his eius conatibus iretur obuiàm, in Atrebatibus, totáque Flandria iuſſu Margaretæ habitus eſt militum delectus. & confeſtim eæ copiæ rebus omnibus inſtructæ aduerſus Guilelmi Cęſaris Duces Florentium Hollandum, & Lupum Cliuium, in Zelandiam miſſę, vt inopinantes opprimerent. Alioſum tamen res cecidit, quàm ſperabatur. Cùm enim ex inſidijs Flandros adorirentur Hollandi, grauiſſima ſtatim pugna coorta eſt: aduerſáque fuere omnia in hoſtico pugnantibus. Cęſorum ingens numerus fuit. Inter captiuos eminebant Guido, & Ioannes Dampetręi Margaretę liberi, Theobaldus Comes Barrenſis, Godefridus Giſnenſis Comes, ducenti ac triginta viri nobiles Equeſtri balteo donati: vt maximam eo pręlio Flandria omnis cladem B ſenſerit, ipſa etiam claſſe, & omni apparatu bellico potitis hoſtibus. Et cùm ad Cęſarem Walterum & Rodulphum, hunc Morinorum, illum Tornacenſem Epiſcopos Margareta pro filiorum redemptione miſiſſet, ſuperba hominis priùs ab ea ſatisfactionem flagitantis reſponſio altiùs animum verberauit. Ad nihil tamen ea mulier humile, & abiectum tòt malis oppreſſa deſcendit. Quòd ſpes eſſet D. Ludouicum, qui breui ex Ægypto affuturus nuntiabatur, ſocias vires iuncturum, ad belli cogitationes tota ſeſe acuit erexítque. Interim cùm ſecundiſſima pij fama labores vulgarentur, quos D. Franciſci aſſeclæ Valentianis, Atrebati, Lendij (quibus in locis B. Pacificus Ordinis ſui phrontiſteria erexerat) & Inſulæ ad informandos virtutibus animos hominum lætiſſimè tolerabant: cupido Duacenſes inuaſit eorum aliquos aduocandi, vt pares apud eos fructus facerent. Móxque cœptum eſt ipſis à fundamentis ædificium ſtrui extra vrbem muros proximè, nonnullis ciuibus opes conferentibus. Quibuſdam igitur paratis domicilij membris, illic exciti varijs è locis viri C aliquot & doctrina, & virtutibus affatim inſtructi, ad docendum è ſacro pulpito populum, miniſtrandáque Pœnitentiæ & Chriſti Corporis Sacramenta conſtituuntur: & mox fructus in ciues non leuis dimanat. Parata tunc erant, quæ Flinis Flandriæ Princeps Margareta condiderat ædificia collocandis illic Ciſtertienſis Ordinis Virginibus, quas priùs B. Virginis Honoris monaſterio ab ſe Orciam iuxta conſtructo impoſuerat. & iam illuc migrandi Claræ-vallenſis Archimandrita Ioannes poteſtatem fecerat. Igitur Oda cœtus eius Antiſtita, plurimùm annitente Margareta, omnibus Flinas rebus deportatis, magna tum ſua, tum Sanctimonialium voluptate, è veteri ſede diſcedit, nouámque ingreditur. Vt plurimum ea migratione Flinis acceſſerit gloriæ, commodíque: haud tamen placuit Margaretæ quidquam vtilitatis Orchienſibus detrahere. Etenim locum omnem ab dictis iam Virginibus eorum in ſuburbio inſeſſum, in Noſocomij ad pauperum Orchienſis oppidi commodum & vſum erigendi ius tranſcripſit. Et mox paratis ad ægrorum neceſſitates pertinentibus rebus, eius valetudinarij cura viris religioſis, ac profeſſis D. Auguſtini regulam D Virginibus cõmiſſa eſt: datíque cenſus perpetui ſunt, vnde tam Fratres & Moniales, quàm ægroti alerentur.

Honoris B. Virginis Moniales Flinas migrant.

Mon. Flinenſ.

Incaſsùm denuo de redéptione liberorum Margaretæ agitur.

Iacob. Meier.

S. Ludouicũ adit Margareta, & ab eo belli ſubſidia impetrat.

Iacob. Meier. Belleforeſt.

Anno ſequenti rurſus actum eſt Francorum Regis nomine apud Cæſarem de li- AN. 1254. berorum Margaretæ Principis redemptione. idèmque negotium vrſere Gandenſium, Brugenſium, Iprenſium, Inſulenſium, Duacenſium primores. Videbatur Cæſar non alienus ab reſtituendis matri captiuis. ſed eas Margaretæ leges præſcripſit, quas ſuperbia, iráque tumidus animus expreſſerat: ideóque palàm ipſas in procerum Conuentu nobiliſſima reſpuit fœmina. Et mox Guidone Imperij Flandrici ſucceſſore deſignato, ac proceribus commendato, in Franciam ad Regem abijt auxilia poſtulatum. Initio fruſtrà diu preces adhibuit obtinendis ab Rege copijs: quòd iuratam ab Ferrando pacem violaſſe crederetur. Vbi tamen ſeſe purgauit, ampla ſanè promiſſa ſunt ſubſidia; datúſque Regis frater Carolus, qui ſummum belli imperium

admi-

[illegible] Hannonia [illegible] Hannonia[illegible] omnia [illegible] oppida [illegible] Carolo [illegible] Guilielmus [illegible] Hollandiam [illegible] Brabantiam [illegible] Carolo Principe [illegible] ea tamen lege, in [illegible] [illegible] Guilielmus Valesius [illegible] Hannoniæ [illegible], quas antè ceperat, in Franciam abiit. [illegible] Principi Margaretæ, Flandris & Hannonibus parum [illegible] aduersarios vel prælijs vel alijs [illegible] qui Carolum è Francia [illegible], verebat [illegible] nonnullos putans velle Belgicis [illegible] pacem & quietem [illegible] Igitur vel [illegible] Margareta in [illegible] vocibus.

Eodem quo [illegible] templo S. Amati Duacenæ [illegible] populus [illegible] Christi epulo sese curaturus. Et iam se Curialis Sacerdos panem Angelicum impertiuerat, cum animaduertit è consecratis hostijs vnam humi iacere. Ibi trepidus, ac venerabundus in terram se abijcit, vt eam è pauimento sublatam in hierothecam reponat. Verùm ea repente in aërem se subleuat sponte, in cóque linteolo collocat, quo sacerdos abstergendis post consecrationem digitis vtitur. Ad id Parochus spectaculum exclamat, omnésque aduocat è templi adyto Canonicos. His sacellum ingredientibus nouum aliquid offertur. Ij namque dum fixis sacram hostiam oculis intuentur, in pulcherrimum eam puerum deformatam aspiciunt. Ergo populus omnem eam templi partem exciitur, oculis vsurpando tam insolitæ rei miraculo. Neque videntium cuiquam sese Christus subtraxit, qui plurimis amabat iucundum sui conspectum indulgere, illiciendis ad virtutem mentibus. Et confestim effusa de templo multitudine, per vrbem miraculi fama diditur. Hæc vbi vicinos etiam locos peruasit, repens Thomam Cantipratanum incessit cupido videndi. Igitur Cameraco Duacum profectus, D. Amati Decanum adit, ab eóque sacrum id ostentum comminus aspiciendi potestatem impetrauit. Dato signo euocatur populus: & coram circumfusa ciuium corona pyxis recluditur. Nulla omnes interiecta mora conclamant, suum se Saluatorem specie visibili conspicere. Ibi Thomas attonito similis, quid asserant, secum attentius reputat, cum nihil aliud ipse cerneret, quàm candidi panis speciem. Cur adeò iucundo spectaculo priuetur, nihil animaduertit, nullo conscientiam culpæ aculeo mordente. Neque audet populum illusionis alicuius arguere, quem vniuersum oblatæ visionis voluptas imbuit. Sed ea vix animo reuoluerat, cùm facies ei Seruatoris obijcitur quanta, qualisque patientis fuerat. Caput cingebat spinea corona: duæ de fronte per vtrumque nasi latus guttæ sanguinis manabant. Ergo Thomas, ea Christi specie conspecta, pronus in genua procidit, vt supplex corpore animóque veneraretur. Paullùm inde cùm surgeret, neque guttas sanguinis, neque [illegible] spineam conspexit. Ipsa iam facies ad latus dexterum [illegible] bantur miro [illegible] iucunda, & maiestate sui venerabilem [illegible]

[illegible]

Miraculum Eucharist. Seruatoris. Thom. Cantip. lib. 2. [illegible] c. 4. Vita Tho. Cantip. Bredembach. Collat. c. 8.

ter oculi [illegible] Matronas in [illegible]
lia clementer [illegible] suppli[illegible] [illegible]
laries: paullum sub [illegible] curuabatur [illegible]
lis pilo nudis [illegible] lat[illegible] pateba[illegible] [illegible]
deflexum, corpori [illegible] collum [illegible] [illegible]
dendum obtuliſſet al[illegible] tamen atque [illegible]
præbuerat. Eodem propè tempore [illegible]
& iudicis appar[illegible] [illegible] Cum [illegible]
ior in dies erga [illegible] Corporis Christi Sacramentum [illegible]
placuit etiam æterno Numini ſub hoc tempus Deiparæ Matri [illegible]
admirandis conciliare. Viſitur hodieque in amplo [illegible]
Mariæ Virginis ſtatua cui propter circumpoſitos [illegible]
inditum fuit Cancellatæ. Quæ ertis ad eam [illegible]
peragi myſteria procurent, multos [illegible]
ligionis originem ab ſuperioribus [illegible]
fermè anno, quem deſcribimus, ob re[illegible] admirabiles, [illegible]
tam fuiſſe cauſam venerationis. Cùm enim ad eam [illegible]
dium incumberent ea die Dominica, quæ proximè Corporis Chri[illegible]
conſequitur, opémque flagitarent vehementius, ab ea [illegible]
aliquos ipſorum extemplo manauere. Quibus ea fuerit [illegible]
úe morbi, aut mali genus per eam abſterſum fuerit; non [illegible]
Id ſaltem compertum habeo, ad diffuſam perpetratorum [illegible]
mam, ingentem hominum multitudinem per longum tempus [illegible]
frequentaſſe, aut iconem venerandi ergò, aut præſidium & [illegible]
pleriſque poſteà non leue munus à ſanctiſſima Virgine con[illegible]
animaduerſis mortales deſiderio æſtuaſſe Sodalitium quo[illegible]
trona eſſet Deipara Mater Cancellata: horum ſanctæ [illegible]
pem Margaretam, & D. Petri Canonicos fauiſſe; vtrorum[illegible]
eiuſmodi Confraternitatem: poſtquam in eam tum viri tum [illegible]
ro nomina dediſſent; ſcriptum ab eadem muliere nobiliſſima, & [illegible]
Collegio, ad Pontificem Maximum, qui tunc erat Alexander [illegible]
dalitatem pro more comprobaret, & Apoſtolicis [illegible]
gentiis: bis eum Papam vel propter miracula, vel propter [illegible]
perfuſum voluptate hoc Sodalitium litteris confirmaſſe, [illegible]
impertiuiſſe: his Gallo-flandros cognitis, maiori Virginem [illegible]
ardore veneratos, eiúſque amicitiam, & opem inſcriptis in [illegible]
minibus, ambiuiſſe. Inter hæc venit has in partes Franciæ Rex [illegible]
garetæ liberos ab Cæſare perſoluta pecunia lytri nomine [illegible]
que proceſſit. Sed nihil æquum ab eo impetrare potuit, quem [illegible]
odia impulerant: ideóque infecto negotio diſceſſit. Et propiùs paullo [illegible]
tibus ab tumultu res abfuit, cùm maximam pecuniæ vim Margareta [illegible]
nibus imperaret, explendis ſumptibus, quos Carolus Andium Comes [illegible]
ter belli tempore nuper tolerauerat. Cæſus tamen poſt dies paucos in [illegible]
pugnandum peremptus Imperator armorum quietem Flandris attulit. [illegible]
ctus hoc infortunio Ioannes Aueſnius ad pacem oppreſſum [illegible]
vertit. at priuſquam de pacis legibus colloquium [illegible]
tiam vitæ vſuram perdidit. Huiúſque frater Bal[illegible]
miſſarum in eam iniuriarum veniam obtineret. Igitur [illegible]
indictus eſt à Margareta Generalis Flandriæ, & H[illegible] C[illegible]
ad pacem pertinentibus ageretur. Iuit poſtea Bruxellas Margareta [illegible]
pax compoſita inter ipſam ac Florentium Guilelmi Cæſaris [illegible]
fratrem. *Vt Margaretæ liberi* [illegible] *& Ioannes* [illegible]
mitterentur. Florentius ipſe, vel nepos eius [illegible]
[illegible] *filiam* [illegible] *per matrimonium* [illegible]

Tempore Cān[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Sodalitas S. Virginis Cancellatæ inſtituitur ibidem. & ab Summo Pōtifice confirmatur acipitque Indulgentias.

S. Ludouicus in Flandriam venit, & fruſtrà de liberandis Margaretæ liberis agit. *Iac. Meier lib. 9. Belleforeſt.*

Motus ob pecuniam Carolo tribuendam. *Chron. Fland. Iacob. Meier l. 9.*

Ob mortem Cæſaris quies Flandris data. *Meier. Belleſor. alij.*

Ioānes Aueſnius moritur, & frater eius Balduinus matrem ſibi reconciliat. *Chron. Fland. Petr. Oudegh. c. 1[illegible] & 116. Iacob. Meier. Belleforeſt.*

[illegible] *Chron. Fland. Meier.* [illegible]

A *cipiente, filiorum Guidonis vnus Mathildem Cæſaris filiam matrimonio ſibi iungeret: quoquo modo inter eas perſonas nuptiæ contraherentur, dos eſſet Zelandia in fide ac clientela Flandrorum Comitis.* Non renuit Florentius Guilelmi filius dicta conditione Beatricem in vxorem ducere, obtentíſque omnibus Zelandicis inſulis, primus eſt nuncupatus Zelandiæ Comes. His igitur ita feliciter tranſactis, ad cedendum Margaretæ ius Hannonia fruendi fratrem Carolum Beatus Ludouicus impulit, ideóque vis ingens pecuniæ ab eadem ipſi promiſſa, quæ, Flandris licet frementibus, annorum quinque ſpatio penderetur. Dum in omni Flandria ſilent arma, & pacis omnes commodis fruuntur, ad pietatis, & religionis officia feruentiùs, quàm anteà, ſeſe incitat Princeps Margareta. Nihil horum nũc Inſulæ, nunc Duaci, nunc alibi omittit. Cùm degit Duaci, Inſulani ciues domũ cuiuſdam mulieris Watignij conſumũt incendio, quòd eius filius aliquem eorum vulneraſſet grauiter. Is locus ad D. Petri Canonicos ſpectabat, ideóque minimè incendiariæ eorum vindictæ ſubiiciebatur. parui tamen ipſi minas Pontificis Maximi duxere, qui iam antè flammas eiuſmodi ædibus iniici

B vetuerat. Verùm Margareta eo cognito facinore Scabinis Inſulenſibus mandauit, vt illatum mulieri damnum numerata pecunia rependerent, eámque ſarcirent factam

AN. 1257. Canonicis iniuriam. Oda iam Flinis res compoſuerat, eáque laborante admodum religio promouebatur inſigni tum Margaretæ Principis, tum Mariæ eius filiæ ſacras inter Virgines degentis lætitia. Verùm inter eos felices ſucceſſus dum ad maiora ſe accingit, Marquettam ad moderandas Virgines euocatur. Iſtic Maria Raiſſia ſacro potiebatur magiſtratu magna omnium voluptate: nihil ab ea duriter, nihil moleſtè iubebatur. Cùm enim animo leni vteretur, manſuetudine, & modeſtia cenſeri malebat, quàm iuſſis vel aſperis, vel difficilibus. Ita ſibi omnium mentes Virginum deuinxerat annos decem, & menſes quatuor: cùm repentè maximum ſuis mœrorem attulit. Quippe ſatis experta multum ineſſe dulcedinis & ſecuritatis parentibus, contrà imperantibus multum amaritudinis, & periculi: ſuſcepto ſe monaſterium regendi munere abdicare ſtatuit. Neque luctus, & lachrymæ Sanctimonialium obſti-

C tere, quò minùs in profeſto D. Thomæ omni ſe dignitate, & imperio exueret. Ergo ſacer eius cœnobij cœtus dum ea triſtis abdicatione nouam quærit Antiſtitam, dulcis eum tangit Odæ Flinenſis Abbatiſſæ recordatio, eiúſque imperia depoſcit: & ſuo quaſi iure ad eam ſibi impetrandam nititur. Prima ſcilicet Oda religionis rudimenta hîc poſuerat. Atque vbi paullùm bonis moribus & annis adoleuit, iam tum quædam ſpecimina ſeſe prodebant opportuni ad regendum animi. Ergo primis ſecundùm Antiſtitam muneribus admota non modò ſocias, verùm etiam Honoris B. Virginis Moniales multa perculit admiratione virtutum: ideóque factum aliquando, vt exſtincta morbo prima eius loci Abbatiſſa, in eam illico vota conuerterint. Poſtquam illis fuit conceſſa, longè magis innatam gubernandi gratiam patefecit; ſumméque iucunda ſubditis eius imperia fuere. Igitur his cognitis, Marquettenſes poſt Mariæ abdicationem calidis in eam votis omnes ferebantur; ſolúſque pulſabat animos metus Principis Margaretæ, quam opinabantur petitioni obrogaturam. Fa-

D uit nihilominus earum deſideriis Margareta, quamquam magno Flinenſium Sanctimonialium amore duceretur: Odæque fecit optionem Marquettas Flinis tranſmigrandi, vel iſtic remanendi. Pugnauit aliquamdiu ſecum Oda, locúmne mutaret, an Flinis inhæreſceret: retinente hinc dulciſſima Virginum, quas aluerat, & coluerat, conſuetudine; illinc Parthenone pelliciente, vbi gratiſſimum hauſerat religionis ſpiritum. Sed enim præualuerunt denique virtutum & monaſticę vitæ cunabula, vbi primos vitæ religioſæ fuderat fructus. Igitur Odâ Marquettam profectâ, Flinenſes Aleydem Brunam claris ortam natalibus ſuffragiis ſuis Antiſtitam legêre. Dum ea gubernat ſapienter, & domeſticas adornat officinas: nihil reliqui facit Margareta eius Parthenonis parens, vt ſumptibus eius paria ſurgant animíſque omnia: ipſáque

AN. 1260. frequenter illic conſidet, vt opera promoueat. Venit interim Cameracum Richardus Imperator. Illic dum agit, nihil cunctata eſt eum adire Margareta eius animi conciliandi gratia. Et magnum ea profectio pretium operæ fecit. Quippe Richardus quidquid in Flandria obnoxium eſt Imperio, id omne confeſtim Margaretæ reſtituit.

Iſdem auctores.

Accepta pecunia Margaretæ Hannoniam reſtituit Carolus.

Iiſdem auctores.

In pace pijs operibus inſudat Margareta.

Incenſam ab Inſulenſibus obnoxiam S. Petro domũ iubet reſtitui.

Lib. S. Pet. Inſ.

Maria Raiſsia pedum Marquettenſe deponit.

Monum. MSS. Marq.

Ad regendas Moniales Marquettẽſes Flinis euocatur Oda.

Huic ſucceſſit Flinis Aleydis.

Mon. MSS. Flin.

Richardus Imper. omnia reddit Margaretæ in Flãdria Imperiali.

Iac. Meier. l. 9.

Tributū graue Flandris remittit Margareta. *Iac. Meier lib. 9.* PETRVS creatur Pontifex Atrebat. *Tabb. Atrebat. Eccleſ.* VValterus Crucius Epiſcop. Tornac. moritur. *Monum. MSS. Tornacenſ. Eccl. Ioan. Couſin. l. 4. c. 12.* Succeſſorem habet IOANNEM Buchiauum. Encomium eius. *Monum. MSS. Tornac. Couſin. d. l.* Humana creatur Abbatiſſa Flinenſis. *Tabb. Flin.* Ad eam multas mittit frater Reliquias Virginũ Colonienſium. *Thom. le Roy in Commēt. Martinian. Iacob. Meier.* Ex his quædā alijs donātur Eccleſijs. *Mon. Mareol.* *Mon. Eccleſ. S. Pet.*

ſtituit. Ac tunc ab hac principe fœmina per omnem Flandriam id tributi genus abolitum, quod Haluehauium vocabant, quóue tenebantur Flandri omnes dimidiam bonorum mobilium partem Comiti ſuo tribuere. indéque plurima tum Nobiles, tum alios inceſſit voluptas. Sub id tempus Iacobum Dinantium Atrebatenſem Epiſcopum mors abſtulit. Ad Petrum eius nominis ſecundum Nouiomi ortum delatæ ſunt infulæ, quem Atrebatenſes in pauperes munificum fuiſſe, ac diligentem muneris, memorant. Et paucis inde menſibus Tornacenſium Pontifex Walterus Crucius vltimum clauſit vitæ diem, maximo ſui relicto paſſim deſiderio. An. 1261. Quibus animum eius liberalem aſſererent Canonici Tornacenſes, ſacras aliquot magni pretij veſtes, infulas binas, pedum vnum, váſque argenteum & auro inductũ ſeruandis ſacroſanctis hoſtijs, eorum Eccleſiæ donauit. Qui magiſtratum eius obtineret, Ioannes Buchiauus præſertim electus eſt, patria Tornacenſis, domo ignobilis, virtute conſpicuus. Ludimagiſtrum principiò egerat. Commiſſa pòſt ei S. Quintini Parochię cura. Ab eo labore ad quietem inter Canonicos Tornacenſes tranſlatus eſt. Vt Decanus ab his legeretur, ac demum Epiſcopus renunciaretur, probi mores fecere. Inſigne factum eius prędicant, quo iam adeptis infulis parentem ſuum Goſſuinum vrbis Tornacenſis Prępoſitum cœtu piorum, ſacriſque arcuit, ob violata Eccleſię iura. E viuis interim Alcydem ſubduxerat morbus tertiam Virginum Flinis degentium Antiſtitam; eique Humanam, vel Imaniam Moniales ſurrogauerant. Lętus hoc nuncio frater huius Conradus Colonienſium Archiepiſcopus haud diſtulit ipſius, & Margaretę Principis deſiderio ſatisfacere. Cùm enim vtraque per literas flagitaſſet, vt nonnulla è ſanctarum Virginum Colonienſium corporibus mitteret exornanda æde ſacra, quam in Flinenſi Parthenone ampliſſimam moliebantur: eorum affatim dedit lipſanorum. Quæ cùm Flinas perlata fuiſſent honorificè, à multis Eccleſiarum, & monaſteriorum Præſulibus certatim pars eorum poſtulata eſt. Maluiſſet Humana multiplex hoc decus templo ſuo reſeruari, quàm in varia diſtrahi loca. Quia tamen ſatius Margareta fore iudicauit, vt nonnullis earum Reliquiarum variæ ornarentur ædes, multis eas communicari ſuſtinuit. Ergo Tornacenſi D. Martini cœnobio duarum Virginum ſanctarum data corpora, quibus Honoratæ, & Florinæ nomina erant. Vnum Mareolenſes Canonici Regulares Atrebatum iuxta conſidentes accepere. Quædam capita & oſſa Canonicorum Duacenſium D. Petri Eccleſiæ conceſſa: alijs alia templis donata. Tantam nihilominus copiam Margareta, & Humana Flinis retinuerunt, vt præter aliqua corpora, oſſáque varia, etiam hodie octoginta circiter illic capita viſantur.

Difficultas inter Inſulenſes & alios orta, ſopitaque. *Iac. Meier lib. 9. Liber Roiſin.* Flādri ad bellum Namurcenſe mittuntur. *Iac. Meier lib. 9.*

Grauis poſteà exorta eſt contentio inter Dammenſes, Municheridanos, & Inſulenſes. An. 1262. Huius cauſas attulit ingens ille bellicus, & naualis apparatus, quo cum liberi Margaretæ in Zelandiam copias tranſportauerant. Cùm enim adeò infeliciter, vt diximus, bellum illic ceſſiſſet, vt cum multa nobilitate in hoſtium manus duces viui venerint, omniſque claſſis, commeatus, nauticum inſtrumentum, & machinæ perierint: ab Inſulenſibus Dammenſes, & Municheridani pro ſumptibus in apparatum illum præbitis plurima repetebant. Sed Margaretæ tum labore, tum prudentia perfectum eſt, vt ęquis pax conditionibus iniretur, neque vltra modum grauaretur Inſula. Vix ea lis domeſtica fuit ſopita, cùm extra Flandriam, & Hannoniam arma portari oportuit. Ortum erat inter Henricum Luxemburgenſium Principem, & Martham Balduini poſterioris Gręcorum Auguſti coniugem bellum. Ille Namurcum prętento iure quodam aggreſſus iam fuerat, ceperátque. Hęc ſibi à Blancha D. Ludouici matre donatum nuper repetebat. Verùm Martham ad frangendas Henrici vires idonea deſtituebant auxilia. Igitur ſortem eius miſerata Flandriæ Comes Margareta non leues ipſi ex Flandria & Hannonia copias ſubmittit. Aderat etiam è Campania miles non modicus. Eo freta exercitu Martha Namurcum valido cingit obſidio. Verùm eam dum arctiùs vrbem premit Auguſta, Balduinus Aueſnius, quem Hannonicis copijs mater præfecerat, cum Luxemburgio quindecim dierum inducias paciſcitur. Sed quamuis ideò Martha vehementer irata, & Campanis domum abeuntibus, ſoluta fuerit obſidio, & Namurcum Henricus retinuerit: per nu-

ptias

ANNI CHRISTI.

A ptias tamen cum Iſabella huius filia contractas, Guido Margaretæ filius eam vrbem recepit, & Namurcenſium Marchio vel Auguſta voleſſe dictus eſt; eúmque in fidem receptum Richardus Imperator Imperij Principem nuncupauit.

Guido Margaretæ filius per nuptias fit Marchio Namurcenſium.

AN. 1263. Secuto pòſt anno Inſulæ pons Deullæ fluuio impoſitus, cui ab Phinartio indutum nomen, ob veterem famam ad eum locum cæſi ab Liderico Phinartij Buccenſis arcis immaniſſimi tyranni. Is adeò longus, & ædibus vtrimque ſeptus, vt latentibus aquis & plateæ ſpeciem tranſeuntibus, & forum mercantibus dorſo præbeat.

Pons Phinartius Inſulæ ſtruitur. *Franc. Pietin. in lib. de Caſt. Inſul.*

AN. 1264. Annum poſt milleſimum & ducenteſimum ſexageſimum quartum formidabilem fecit, qui tres menſes colluxit, ingens Cometa. Duxit tunc coniugem Blancham Caroli Siciliæ Regis à Pontifice Maximo nuncupati filiam, Diuique neptem AN. 1265. Ludouici, Robertus Guidonis Dampetræi filius, & Margaretæ nepos. Eam ob rem ſocero in Siciliam cum armis profectò collectas è Flandria vires coniunxit: & quamuis octauum modò ſupra decimum ætatis annum ageret, è tribus tamen aciebus illic aduerſus Manfredum Eccleſiæ hoſtem compoſitis vni præfectus eſt. Commiſſo B deinde prælio cùm atrociter pugnaretur, Flandrorum ferro Manfredus interijt: datúmque Roberto eſt, vt tam iuuenis triumphi ſpeciem duceret. Verùm breui temperauit eius voluptatem mœſtitia; cùm Blancha vxor Carolum, qui paucis vixit diebus, enixa, mortem oppetijt. In ædem Flinenſis monaſterij corpus eius illatum, ibíque terræ mandatum eſt. Intereà loci Theodoricus D. Nicolai Pratenſis iuxta Tornacum Antiſtes, qui priùs annos aliquot ex eodem accitus monaſterio Regularibus Phanopini Canonicis Abbas præfuerat, his legibus cum iiſdem Phanopinenſibus Canonicis, eorúmque Præſule alendi mutui amoris gratia, ſocietatem inijt: Apud ſe nimirum dies quadraginta retinendum, qui de Phanopinenſi cœnobio vi tentationis impulſus cum veſte regulari exceſſerit, & ad eum confugerit locum. intereà temporis neque aditu Eccleſiæ, & clauſtri prohibendum, neque dormitorio ædificij membro ad quietem carpendam arcendum, neque conuictu Fratrum in cœnaculo. per ſuos, alióſue pacem ei ſe conciliaturum. vbi quempiam de ſuis Abbas Pha- C nopinenſis ad eluendam pœnis noxam tranſmiſerit, vel toto anni circulo, vel tamdiu donec generalia Ordinis habeantur comitia, intra ſepta monaſterij attinendum. ſi Phanopinenſes adeò vel nominibus obligentur, vel bellorum, aut ignis iniuriâ damnis afficiantur, vt minimè ſint ſoluendo, vel ægrè ſumptus ad ſarta tecta neceſſarios tolerare poſſint, niſi Fratrum aliquorum ad tempus onere liberentur: vnum ſe domum Abbate poſcente recepturum. ei tantiſper omnia, vt ſuis, liberaliter præbiturum, quamdiu reliqui per alia monaſteria diſtributi, pro more Ordinis, extra cœnobium alentur. vbi cuiuſquam obitus per Abbatem ſignificabitur, ad eius animæ liberationem, canendum ab toto cœtu id officium, quod Eccleſia iuuandis mortuis præſcripſit: peragendum etiam ſolemniter Miſſæ ſacrificium: ad dies triginta tribuendam in pauperes ſportulam: ſacra nonnulla dicenda, & penſa quædam orationum à ſingulis Religioſis perſoluenda: in catalogo mortuorum nomen eius ſcribendum. Has vbi leges accepit, & in Conuentu ſuis legit Nicolaus Huſtinus, qui Phanopini ea tempeſtate ſupremum tenebat Magiſtratum; iiſdem ſe ac ſuós condi- D tionibus Theodorico, & Canonicis Pratenſibus obligauit. Paribus ferè legum capitibus inter Religioſos Hymniacenſes & Phanopinenſes ſub id tempus amicitiam arctiùs coaluiſſe reperio. Cauſamne dederit vtriſque illis coëundæ ſanctioris cum Phanopinenſibus ſocietatis, ſparſus eo de cœnobio ſecundiſſimus odor virtutis, equidem neſcio: ſaltem ea tempeſtate multo florebat is cœtus bonarum artium, ſanctíque operis ſtudio. Erat enim Nicolaus eius moderator inſigni præditus religione, & ſapientia; ideóque cùm hoc tempore Conuentus generalis Antiſtitum Aroaſianæ Congregationis perageretur, inter Ordinis Definitores, vt vocant, ſuffragijs omnium delectus eſt.

Cometa. *Palm. in Chron. Iac. Meier lib. 9.*

Robertus Margaretæ nepos Blancham ducit vxorem. *Iacob. Meier.*

In Siciliam Flandros defert & victor euadit. *Idem. Epitap. Blanc.*

Theodoricus Abbas Pratenſis cum Phanopinenſi Abbatia init ſocietatem. *Litt. Theodor. Franc. Pietin. in Chron. Phanop.*

Itéque Hymniacenſis Abbatia. *Franciſ. Pietin.*

Placuit ſubinde Margaretę Principi, eiúſque filio Guidoni, Duacenſes aliquo munere proſequi. Nundinas ij rogabant. Has igitur ipſi eum in modum indulſere, vt ſingulis annis ipſo die Dominico celebritatem Aſcenſionis præcedente inchoentur, pridie verò Pentecoſtes finiantur ſub veſperum: omnibus eo tempore vrbem

Nŭdinæ Duacenſibus conceduntur. *Litter. Marg. & Guid.*

Inter Canonicos & Senatores Inſulenſes controuerſia ſopitur.

Litt. Marg. & Guidonis.

A AN. 1267

adeuntibus publica detur fides. Ab ijſdem Inſulæ quorumdam animi ad pacem inducti. Inter Canonicos D. Petri, & Senatum diu, grauitérque de magiſtratibus diſceptatum fuerat. Multum auctoritatis in ſacri eius Collegij Scabinos, eorumque acceſos Senatores vrbici arrogauerant ſibi: contrà, illi aduerſus hos quantùm poterant nitebantur antiquis iuribus. Igitur vtroſque vt conciliarent Principes, hæc capita pacis ſcripſere: *Quos legerit Comes Flandriæ vrbis Inſulenſis Scabinos, ij ſimul D. Petri intra fines præſcriptos Scabini ſunto. hi magiſtratus quotannis à Comite dicti iuramento ſe conſtringunto, haud minùs ſe iura D. Petri ſeruaturos, quàm Inſulæ: idque ſacramentum dicunto vel Decano, vel duobus Canonicis Collegij nomine legatis. quoties nouus D. Petri Decanus creabitur, is Inſulenſi Senatui, vel duo Canonici nomine Capituli fidem iureiurando faciunto. Præpoſitus D. Petri, Decanus, & Collegium Canonicorum apparitores è ciuibus ſibi legunto.* Iniuerat tum recenter diœceſim Tornacenſem Ioannes Enghianus, qui Ioanni Buchiauo præcedenti anno vita functo ſucceſſerat. Parem præceſſoribus laudatis vitæ moribus, multa virtute, & magiſtratum gnauiter obeundi ſtudio fuiſſe reperio: at generis claritudine longè maiorem. Ioannes Hocſemius inſignem ei nobilitatem, & corporis dignitatem aſſerit. Franciæ Regis nepotem fuiſſe, vult Meierus, & ſummum Theologiæ apicem adeptum. Sed Duaci graues ſæpè rixæ interim oriebantur, ac ciuium pleræque familiæ, cùm odijs diſſiderent, etiam multis vulneribus, ac interdum cædibus mutuis graſſabantur. Quæ poterat Senatus ad opprimendas eas diſcordias, impediendáſque neces, adhibebat ſedulò remedia. Parum tamen is proficiebat, quòd rebus alijs multùm impediretur, & continuam illis operam dare nequiret. Ergo Flandriæ Comes Margareta, ne malum id vires caperet, eius vrbis Scabinis poteſtatem fecit Viros ſeptem probis moribus præditos, tertio die, poſtquam magiſtratum iniuerint, deligendi, qui Pacificatorum nomine operam nauent coërcendis ciuium rixis, diſcordes concilient, compoſitæ pacis violatores, aut peruicaces pœnis afficiant. Et tantum his tributum auctoritatis, vt ſolemnibus cæremonijs, explicatíſque, & è feneſtra propoſitis ſui magiſtratus vexillis, quam firmauerant, pacem, aut quas pacti fuerant, inducias ſi qui violarent, eos pro rei grauitate capitis etiam reos conſtituerent, vitáque exuerent. Fuit igitur non parum repreſſa quorumdam licentia, & multorum exſtinctum odium, vbi ſeptem eorum Virorum nonnulli ſententia plexi ſunt grauiter. Iuit autem eodem anno rurſus in Siciliam citeriorem ſocero ſuppetias Robertus Guidonis Flandrici filius, & Margaretæ nepos: magnóque is fuit cum Flandris, quos duxerat, adiumento ad præclaram de Conradino, & Auſtriæ Duce Frederico victoriam iuxta lacum Fuſcinum reportandam, cùm ille armis, & hæreditario iure Siciliam repeteret. At Inſulæ gnauiter ab D. Petri Canonicis in educenda templi ſui mole laboratum eſt. Eodémque tempore creuit vehementer aduerſus Cancellatam D. Virginis Mariæ ſtatuam illic conſpicuam religio, & veneratio. Multiplicabantur in dies ſcilicet, quæ per eam mira in homines fluebant beneficia; nouúſque ſemper ad Sodalitium eiuſdem Virginis accedebat ciuium, exterorúmque numerus. Quæ omnia vt ſummæ voluptati erant Margaretæ Principi admodum res ſacras colenti & promouenti: ita nouum eius animo ſtudium, ardorémque præclarum aliquid inſtituendi ſubminiſtrarunt. Quòd igitur & maximæ Matri venerationis plurimum ciere cuperet, & Canonicis ob graues impenſas templi ergô toleratas non parum preſſis ſubuenire: publicam quotannis ſupplicandi pompam Inſulenſibus indulſit; in quam Clerus omnis, Religioſorum familiæ, Magiſtratus omnes, armis ciues conſpicui, ſacræ vrbis hetæriæ, opificum collegia, B. Virginis aliorúmque Diuorum Reliquiæ prodirent; quæúe de templo D. Petri procederet, ac intra vrbem, extráque muros per vias à Senatu præſcriptas progrederetur; ac demum ad eamdem ædem rediret. Quóue plures ad eam celebrandam è locis vicinis, ac remotis mortales in vrbem pertraheret, ab Summo Pontifice peccatorum & pœnarum veniam ijs impetrauit, qui templum S. Petri adirent; illic orabundi eleemoſynam largirentur; dein aliquo nouem dierum huic obſequio ſanctiſſimæ Virginis præfixorum, aſſignatam Supplicationi viam obirent. Et voluit data fide publica liberum omnibus in vrbem aditum patere, vel qui nomi-

IOANNES Enghianus Tornac. Epiſcopus qualis fuerit.

Tabb. Eccleſ. Tornac.

De Epiſc. Leod. cap. 10.

Lib. 9. Annal.

B

Pacificatores Duaci inſtituuntur opprimendis diſcordijs.

Litt. Marg.

AN. 1268

C

Robertus iterum ad bellũ adit Siciliam.

Iac. Meier. l. 9.

Creſcit erga B. Virginem Cancellatam veneratio Inſulæ.

Epiſt. Rodulph. Epiſc. Alban.

Eius gratia Supplicatio Amburbalis inſtituitur, ac Indulgentiæ obtinentur.

Diplom. Marg.

D AN. 1269

[illegible] Margareta [illegible] Margareta [illegible] Guido [illegible] Margareta [illegible] Guido, cum D. Ludo-uico [illegible] Rege in Africam profectus est [illegible] nauibus Flandros ad bellum [illegible] Rex mortalitatem [illegible] & ad immortales [illegible] hodieque huius viri ſanctiſſimi monumenta [illegible] Tabellam auro, argentoque fulgentem, ac [illegible] Deiparæ matris aliquid, variis Sanctorum [illegible] Flinenſis monaſterij Virgines [illegible] Miſſæ [illegible] Patres Dominicani. Hæc forſaſſe [illegible] Flandriam venit, vt antea fuit commemoratum. Natu maximus filiorum Philippus, qui mortem [illegible], in regnum ſucceſſit. Stat[illegible] Caroli Siciliæ Regis, & patrui Comitiſque Flandriæ Guidonis conſilio, & viribus erectus, ad [illegible] eius vrbis expugnationem exarſit. Verum exorta in caſtris ingenti corporum lue, abſumptaque per eam intra dies paucos magna militum multitudine, & quibuſdam extinctis Principibus, ſunt, qui velint eum obſidionem deſerere coactum, ſeque ac ſuos in Siciliam recipere: indéque Galliam repetiſſe. Placet alijs prius cum Tuneto fuiſſe per deditionem potitum, quàm in Siciliam vela faceret. Duxit interim Robertus Guidonis filius alteram vxorem Iolam Niuernenſium Comitem. At enim Duaci, & alibi grauiter diſſidebatur propter portoria è mercibus Scarpo, & Scaldi deuectis capienda. Inter Senatum Duacenſem, eiuſdem vrbis Caſtellanum, & Flandriæ Comitis Quæſtorem præcipua flagrabat diſcordia, dum quiſque ad ſe alijs debita rapere niteretur. Vt igitur finem litibus imponeret Margareta, delectis aliquot optimi nominis hominibus negotium rem omnem explorandi, & de cuiuſque iure cognoſcendi, iniunxit. Vbi per hos cuncta probe habuit perſpecta, tum demumque quid Caſtellanus Duacenſis, quid eiuſdem vrbis Senatus, quid Flandriæ Comes, quid alij ob merces iiſdem fluminibus vel aduectas, vel euectas portorij nomine ſuum faciant, latè perſcripſit. Ac tum ab eadem Principe nundinas equorum Senatus Inſulenſis obtinuit. Vti poſtridie ſolemnis Supplicationis inchoarentur, & ad dies quinque producerentur, tunc permiſſum eſt. Datam ab eadem video ciuibus Inſulenſibus facultatem foſſam ab oppido Baſſeenſi aduſque ſuburbium Inſulenſe ducendi per quinque vt minimum leucas, vt merces vltro citroque commodius nauigijs deportarentur, cauſam operis fuiſſe. Iuſulenſem Caſtellanum Ioannem eius laboris redemptorem mille, & quadringentas Arteſienſes libras ab Inſulenſibus accepiſſe. Et huius Principis euocatione morabantur Duaci Patres aliquot è S. Dominici familia, ſanctúmque laborem erudiendo concionibus populo nauabant. Quando primum huc pedem intulerint, vt ſedem figerent, incertum eſt. Saltem aliquot annis ante hoc tempus hic eos conſediſſe, vetera docent monumenta quibus accipio, prius eos S. Crucis ſacello vſos, quàm templum ipſis conderetur

Iac. Meier.

Annal. [illegible]

De portorijs aliquid Margareta conſtituit.

Dipl. Marg.

[illegible] nundinas [illegible] conceſſit.

Dipl. Marg.

Poſt poteſtatem à Baſſea Inſulā vſque ducendi canalem.

[illegible] Dominicani [illegible] templum dedicatur.

deid

dein ſanctum Franciæ Regem Ludouicum [illegible] eis impertitum fuiſſe, hoc anno ædem [illegible] remonijs. Quam id [illegible] fundatricem agnoſcens [illegible] teras conſcripſit, quibus ipſe huic conceſſa [illegible] bertate.

PHILIPPVS Meuſius renũtiatur Epiſcopus Tornacenſis. *Ioan. Hocſemius. Ægid. le Muiſit.*

Domus pro puerperis egenis Duaci ſtruitur. *Regiſt. Duac.*

Abbatiola B. Virginis fundatur Inſulæ.

Non multò poſt Ioannes Enghienus Tornacenſium [illegible] voluntate ad ſummum Leodienſis Eccleſiæ magiſtratum [illegible] Tornaci habuit Philippum Meuſium inſigni doctrina [illegible] ci condita eſt domus hoſpitalis Diuæ Margaretæ [illegible] puerperis egentibus. Et cenſus attributi quos Werinus [illegible] mo extremis tabulis reliquerat. Ad portam D. Petri [illegible] Princeps Margareta moliebatur. Id erat monaſterium [illegible] Virgines collocarentur intra ſepta continendæ. Cum [illegible] nialibus ſtarent idonea, traditique cenſus eſſent [illegible] rogatu Gregorius Pontifex Romanus Prouinciali [illegible] Virginibus eiuſdem Ordinis apud Treuiros [illegible] totius parthenonis onus humeris ſuſtineret, ac puellis [illegible] gnem ſe ducem ad capeſſenda virtutũ ſtudia præ[illegible] D'Antoin, quam ſingulari Margareta ſuſcepit affectu [illegible] fuit.

Franciæ Rex Guidonẽ cogit iſtã conditiones Ferrãdi iurare. *Iac. Meier. lib. 9.*

Sub initium anni poſt milleſimum ducenteſimum [illegible] pus Franciæ Rex Guidoni Margaretæ filio mandauit in [illegible] poſt matris mortem ſeſe minimè recepturum, niſi prius ſacramento [illegible] ret, iis ſe conditionibus ſtaturum, quibus Ferrando Comiti [illegible] anno quinto & vigeſimo huius ſæculi. Tametſi durum id videre[illegible] quia nollet aduerſum Regis animum grauiùs offendere, [illegible] obſecutus eſt, iurandóque fidem fecit Valentianis, illis [illegible] driæ Comitatum. Ea res poſtquam tum nobilibus viris, tum [illegible]

Id ægrè ferũt Flandri.

Ad eos mitigandos, & ad exigendum iuramentum Rex aliquos mittit.

Qui tum venerint Inſulã, & quid eis iuratum ſit. *Litter. Reg. Litter. Margar. Litter. Inſul.*

gnita fuit, multis magnoperè diſplicuit: & iam quidam ad mo[illegible] Philippus Rex, Margareta & Guidone volentibus, qui ciuitates [illegible] que iuramentum in verba ſua exigerent, viros aliquos miſit [illegible] venêre Magiſter Guilelmus S. Aniani Aurelianenſis Decanus [illegible] laines Equeſtri nobilis dignitate. Ac ne recuſarent iis Inſulenſes [illegible] litteris eos ſuis Margareta plurimum impulit. Ergo Decanus [illegible] ingreſſi primùm Regis mandata Senatui, & ciuibus exp[illegible] leges cum Guidone dixerit, explicant. Dein ab iis extorquent [illegible] conſtringant ſuam, ſi fòrs à ſtabilitæ pacis conditionibus [illegible] lam cum eo ſe ſocietatem habituros; nullas ei opes, nullum [illegible] nulla ſuppeditaturos: hæc omnia potiùs ad Regem eiúſque liberos [illegible] conuerſuros. Et quò faciliùs ad hoc ſacramentum Rex illiceret [illegible] ſua Inſulenſibus ſarta tecta ſeruaturum ſe priuilegia; in nullum eos [illegible] trahendos.

Dominicanis multa dantur Duaci, ac ideò ciues murmurant. *Litt. Dominic.*

Queſti ſunt eo tempore Duacenſes oppidani, multum ſibi fundi [illegible] commodi, ſi Patribus Dominicanis earum ædium & poſſeſſionum [illegible] tur, quas Duaci per hereditatem adirent. Florebant ij ſcilicet [illegible] excellentia, tum inſigni morum ſanctitate: ideóque plurimi [illegible] tium conuolabant, ſuáſque ipſis fortunas adiungebant; vel adhuc [illegible] nentes quibuſdam eos donabant ædibus, aut rebus alijs. Quos tamen [illegible] in vrbem Margareta Flandriæ Princeps deduxerat; fundum ei [illegible] rat; multa ipſam ope ſuſtinebat; nihil vltrà auſi ſunt Duacenſes. [illegible]

Vt his ſatisfaciant, ea vendunt ipſi

relarum afflati rumore, ſtatuerunt ij Patres ſponte Senatum [illegible] ſancto ſe promiſſo illigare, vbi poſſeſſiones ipſis, [illegible] obuenerint, intra vnius anni ſpatium oppidanis vend[illegible] retæ & Guidonis poteſtatem, dein Ioannis [illegible]

[illegible]

[illegible] ciarum sollicitatas, cumque [illegible] duos Equites [illegible] eodem Insulensibus [illegible] factum est, [illegible] Ioannes Episcopus [illegible] bor, qui referat, [illegible] hoc bellum [illegible] ideóque [illegible] Englisianum [illegible] complere, [illegible] diuinitus, ob [illegible] burgum in Germania [illegible] capite perfossum [illegible] in custodiam [illegible] Rege Franciæ traditum Guidonem. Paucis post diebus [illegible] vitæ diem extremum [illegible] Castellanus Insulensis, quem modò nominauimus. Eum multa proles, recti [illegible] animus fortis, magna vis prudentiæ, egreg[illegible] nobilitabant. Iacet [illegible] Laudensi monasterio iuxta patris sepulchrum. In Marquettensi [illegible] biennio pòst excessit Maria Raissia Monialium Antistita, quæ [illegible] imperio leni, charitate, factis ingentibus. Primum & vigesimum [illegible] agitabat, cùm mors eam abripuit, tanto plus afferens doloris, quantò plus voluptatis adimebat. In Eustachiam Pratensem coniecti post Virginum oculi, eaque votis ardentibus in Abbatissam flagitata fuit. Tangebat cognatione Margaretam Flandrorum Comitem; verùm multò magis animos intuentium ipso splendore virtutum. Exactis aliquot mensibus, maximo apparatu dedicatum est Flinensis cœnobij templum, quod impensis Margaretæ Principis, & labore Ioannę Waurinię eius loci Antistitæ perfectum fuerat. Qui cæremonias perageret, & sacris operaretur, adfuit Petrus Remensis Archiepiscopus. Socium ei laborem impendit Philippus Tornacensis Pontifex, octóque altaria consecrauit. Multi tunc Principes eam ædem cum religionis, tum pompæ gratia celebrauere. Erat illic monasterij, templique parens Margareta, dein eius filius Guido cum vxore Namurcensi Comite, Margareta Guidonis filia, & Ducis Brabantiæ coniux. Inter Pręsules multi Abbates Ordinum S. Benedicti, Cistertiensis, D. Augustini, & Præmonstratensis cernebantur. Habita [illegible] subinde Dammi Flandricæ nobilitatis Comitia. ibique Margareta Guidonem filium Flandriæ Comitem dixit secunda omnium gratulatione vndecimo die Septembris. Eo de loco Brugas ductus est Comes celeberrima pompa, & paullò post Gandauum, aliásque Flandrię vrbes inaugurandus adiit. Anno sequenti decimo die Februarij extremam vitæ periodum clausit ipsa Guidonis parens magno iam natu mulier, & pręclara tum religionis, tum sapientiæ, & magni animi laude: cuiúsque plurima per Gallo-flandriam, & alibi, munificentiæ exstant sacra, prophanáque monumenta. Funus eius Flinis in monasterij templo curauere Guido, & Balduinus liberi excita omni tam Hannonię, quàm Flandriæ nobilitate. Corpus illic terræ imposuit Enguerrannus Cameracensis Episcopus.

Ioannes Insulensis Castellanus moritur.

[illegible] Epitaph. [illegible] Pietim, [illegible] de Castell.

Maria Raissia [illegible]

[illegible] Marq.

E[illegible] Eustachia Pratensis.

Templum Flinensis monasterij dedicatur.

Tabb. Flin.

GVIDO Comes Flandriæ renunciatur.

Iacob. Meier l. 9. alij.

Margareta Guidonis mater obit.

Epitaph. [illegible] Mon. Funens. Iacob. Meier l. 9. Oudegh. alij.

ANNALIVM GALLO-FLANDRI[illegible]

LIBER SEPTIM[illegible]

GVIDO in Flandriæ Comitatum matri ſuccedit.
Iac. Meier. l. 10.

IGITVR poſtquam [illegible] cipatum Guido Comes [illegible] antea iuramento ſibi obnex[illegible] men ſermonibus paſſim vulgatum [illegible] ut Flandriam motibus iil [illegible] dentiæ & animorum, quam [illegible] hoſtem eius ſeſe patefecit Imp[illegible] ipſi Aloſtano Comitatu, W[illegible] tuor, Inſulis Zelandicis; hiſque [illegible] nio Hannoniæ Comiti attri[illegible] affectu paterno alebat odia. tan[illegible] obtendit, minimè dictum hæc propter in tempore ſacramentum [illegible] metum belli, quod ideò timebatur, nihil Flandriæ Comitatus [illegible] auertendam appellato Pontifice Romano. Ceterùm Guido [illegible] æmulans in ciues Inſulanos affectum, hallas, vt vocant, macell[illegible] contribuit, facta Senatui poteſtate omnibus inde manantibus em[illegible] di. Duaci grauiter tumultuatum eſt à panni textoribus. In Scab[illegible] violari priuilegia, verbis atrocibus conquerentes. Cúmque a[illegible] parum proficere, etiam in eos ferrum ſtrinxere. Stabant alij ciuiu[illegible] binorum. Itaque animis vtrimque irritatis, conſertę ſunt manus. V[illegible] tudine, & viribus pręualuere textores. Igitur Scabini vndecim [illegible] eos tuentibus multò plures interempti. Doluit vehementer id [illegible] Comiti: ſtatímque Duacum ab eo miſſi, qui capita factionis in vi[illegible] Vbi crimen omne diligenter excuſſum eſt, ea Comes reos ſententia [illegible] ſuarum imbricibus ædium ſuſpenderentur. Sentiebat interim P[illegible] Epiſcopus, per aduerſam valetudinem & virium debilitatem in[illegible] reddi ad obeunda ſuę dignitatis munia. Eámque ob cauſam m[illegible] tum impenſis nitebatur, vti, tranſlato in alium Magiſtratu, quiet[illegible] que tandem haud ſine magnis difficultatibus miſſionem obti[illegible] menſibus vita priuatus eſt. Sed non priùs in locum eius aliquis ſubſt[illegible] tertius inde annus inuerit.

Ei quædam Imperator eripit.
Iac. Meier. l. 10.

Quædam ipſe Inſulenſibus donat.
Litt. Guiden. Meier. lib. 10.

Duacenses tumultuantur.
Lib. MS. Duac.

Sed à Comite mulctantur.

Petrus abdicat ſe Pontificatu Atreb.
Tabb. Atrebat. Eccleſ. Ferreol. Locr.

Anno Chriſti poſt milleſimum & ducenteſimum octogeſimo ſe[illegible] Guidonis Flandriæ Comitis filius Leodienſis Pontifex creatur. I[illegible] ſtiam & ſingularem Iuris ſcientiam attribuunt, qui de vita eius aliqu[illegible] diderũt. Primis floruerat dignitatibus in vtroque tractu Flandriæ Co[illegible] Brugenſes factus fuerat S. Donatiani Præpoſitus, vnique Fland[illegible] Inſulæ (quem locum ei natalem fuiſſe arbitror) ſuum Sancti Petri Ca[illegible] ſitum venerati ſunt. Quod virtutum eius ac doctrinæ fama ſpargeretur [illegible] deſiderio Mediomatrices exarſere vehementer & cum Epi[illegible] Eccleſię pręficere ſuæ. Iam illic aliquamdiu præclarè ſua munera [illegible] [illegible] Ioannes Engianus Leodienſium Antiſtes [illegible] per [illegible] [illegible] violentia ſublatus [illegible] [illegible] alij Burchardum H[illegible] [illegible] in Pontificem legerent. Dum [illegible]

Ioannes Guidonis filius fit Epiſcopus Leodienſis.
Ioan. Hocſem. cap. 14. Ioan. Placentius, Iac. Meier.

ſtrâ ſuæ ius electionis proſequentibus tempus extrahitur: Guido Comes omnem
A adhibuit operam, vt Ioanni filio ſuo Leodienſem Epiſcopatum impetraret. Poſtquam igitur Romanus Pontifex Burchardi, & Guilelmi reſcidit electionem, in Ioannem lata ſunt ſuffragia; tum quòd eius meritis ea dignitas congrueret; tum quòd Namurcenſis Comitatus, patris eius ditio, Leodienſis Principatus finibus iungeretur, indéque ſpes opportuni aduerſus hoſtes auxilij ſurgeret. Haud priùs tamen is Leodium iniit, quàm in profeſtam omnium Sanctorum lucem cuncta comparâſſet. Ibi dum publicis ſeſe curis implicuit, nihil antiquius habuit, quàm Leodienſium animos conciliare, vt faciliùs ad morum correctionem ſuos vtiliter labores conuerteret. Hæc dum fiunt apud Leodienſes, vitam Tornaci exuit Philippus vrbis eius Pontifex. De ſucceſſore diu certatum eſt, Canonicorum Collegio tres in factiones abeunte, quarum prima Nobiles, altera viros litteris tinctos, tertia ceteros complectebatur. Cùm enim earum quæque partium aliquem ſuo de numero Epiſcopum nominarent, in tres collata ſunt ſuffragia. Erat tunc inter Canonicos, &

Philippus Torn. Epiſc. moritur.

Chronic. MS. Ægid. le Muiſis.

B Scholarcham agebat Michaël de Warenghien, domo Inſulanus, parum, vt videbatur, ad negotia conficienda idoneus, haud leuiter tamen litteris cultus, & multa prçditus virtute. Is cùm videret tot factionibus Canonicos diſtrahi, multum ſanè dolorem capiebat, omnémque mouebat lapidem, vt Canonici omnes ad arbitrum electionem reuocarent. Et tandem ab omnibus compromiſſum eſt, & delatum ad Michaëlem arbitrium. Hic, quoties dicendus aliquis fuit Pontifex, eumdem tertiò nuncupauit. Parum id placuit Canonicis aliis, ideóque quartùm compromiſere. Verùm ab Michaële nunquam exprimi potuit, vt alium aliquem Epiſcopum nominaret præter eum, quem anteà legerat: quòd is omninò ſibi videretur ad eam dignitatem ſuſtinendam idoneus. Et cùm acriter collegas ob diſſidia reprehendiſſet, ſubiecit, eo ſe die ad aram feciſſe, vt diuinam exploraret ſententiam, ac, peracto miſſæ ſacrificio, nulla ſe ratione à priori reuocatum inſtituto. Et ſtatim è medio ſe Conuentu proripuit, domúmque diſceſſit. Perrexere nihilominùs ceteri Canonici ad electionem incumbere. Ac tunc horum quidam his omnes verbis aggreſſus, *Conſideretis*, inquit, *venerabiles viri, vt Epiſcopum aliquem nuncupetis: in nullum tamen omnium vota congeruntur, ob varia factionum ſtudia. Equidem minimè vereor aſſerere, multùm hæc partium diſsidia æterno Numini diſplicere. Quid ſi Michaëlem, qui factiones auerſatus domum ſe recepit, Epiſcopum dicamus?* Vix ea fuerant, Sancti Spiritus, vt facile eſt credere, impulſu pronuntiata, cùm nobili genere orti Canonici placere ſibi reſponderunt, vt is Pontifex nominaretur, dummodo in ipſum ſuffragia omnium conſpirauerint. Ac nulla interpoſita mora ſic omnes ad eum animos vertêre, vt & Pontificem appellauerint, & domo acciri iuſſerint. Verùm euocantibus minimè paruit Michaël, neque priùs ex ædibus pedem extulit, & ad Conuentum acceſſit, quàm totius Collegij mandatis vrgeretur. Poſtquam ergo locum ingreſſus eſt, vbi Comitia habebantur, & cum aliis conſedit: exſurgens Decanus eum totius nomine conſeſſus Epiſcopum dixit. Ibi Michaël magno ſtupore defixus, cùm vellet omnium votis obſiſtere, à quibuſdam comprehenditur, ac in templi odeum delatus, ceteris hymnum

Poſt longam diſceptationem,

C

Michael VVarenghienus Epiſcopus Tornace. renuntiatur:

& inuitus throno imponitur.

D *Te Deum laudamus* concinentibus, propter aram throno imponitur. Sed non priùs is

AN. 1283. ab Remenſi Pontifice ſacro ritu fuit initiatus, quàm Chriſti annus milleſimus ducenteſimus & octogeſimus quartus volueretur. Hæc inter Atrebatenſis Eccleſiæ Pontificia decora in Guilelmum ab Iſiaco votis communibus collata ſunt. Petrus Remenſis Archiepiſcopus in Flandriam venit. Ab eo varia hîc loca viſitata. Cyſonij dum eſſet, quarto ante Paſcha die S. Euerardi corpus in nouam ex veteri thecam transpoſuit. Ei tunc aderant Ioannes S. Theodorici Remenſis Antiſtes, alijque non pauci viri magni augendæ pompæ gratia. Cyſonio cùm Duacum adijſſet, illic ſacros ordines in tẽplo D. Amati cõtulit pridie Paſchatis. Et poſt aliquot menſes inter Guidonem Flandris imperantem, & Ioannem Aueſnium eius nepotem & Principem Hannoniæ, bellum ſubitò exortum eſt. Eius cauſam ſtruxit de Aloſtenſi Comitatu, aliíſque ditionibus, quas antè memorauimus, altercatio, cùm hic ea omnia repeteret, ille admodum retinere moliretur. Prior Ioannes copias inſtruxit, eduxítque.

GVILEL. AB ISIACO fit Atreb. Epiſc.

Tabb. Atreb. Eccleſ.

Petrus Remẽſ. Archiep. in Flandriam venit.

Iac. Meier. l. 10. Lib. argent. Amat. Eccleſ.

Inter Flandrũ & Hannonẽ bellum oritur ſopiturque.

Iac. Meier. l. 10.

Digitized by Google

A

Verùm tametſi tardiùs Guido mouerit, inſignem tamen exercitum in Gallo-flandria paratum habuit. Iuxta Duacum in mutuum venere conſpectum: ibique aliquamdiu acies ſteterunt imperia ducum præſtolantes. Sed mutua cæde manus abſtentæ, quibuſdam vtrumque Principem ad pacem inclinantibus, quæ ſaltem in aliquod tempus compoſita. Philippus Franciæ Rex aduerſus Inſulenſes grauiter exarſit. Hæc bilem ei præſertim mouere. Spretis pactæ & iuramento confirmatæ pacis legibus Inſulenſes vetera murorum propugnacula inſtaurauerant, nouáque conſtruxerant: Regis edictum de monetis ſpreuerant: in pleriſque alijs eius voluntati obrogauerant: eius Baillliuos & miniſtros malè acceperant. Ergo hæc omnia vti luerent, litem ijs Philippus indixit. Verùm Inſulenſes Regis miſericordiæ, quàm iudicum ſententiæ, ſeſe ſubmittere maluerunt: ideóque ſtatim ei quatuor & viginti librarum Pariſienſium millia promiſere intra breue tempus perſoluenda. Fregit iram Regis ea ſpontanea ſatisfactio, adeoque animum inflexit, vt non modò noxam omnem remiſerit, verùm etiam diplomate ſuo poteſtatem Inſulenſibus fecerit ea propugnacula perficiendi, nouiſque vrbem muniendi muris ac turribus. Interim Martini Papæ Quarti voluntate Siciliam obtinebat Carolus Valeſius D. Ludouici Franciæ Regis frater, qui primùm id regnum Clementis item Quarti Pontificis Maximi iuſſu inuaſerat. Id permoleſtum erat grauéque Regi Aragonum Petro, quem cupiditas eius regni vehementer incenderat. Et iam aduerſus Carolum copijs ingentibus bellum ferociter agitabat. Ergò Martinus Pontifex eo facinore admodum ſauciatus in Petrum exarſit, eúmque cœtu piorum amouit, & diris conſtrinxit. Quòque tutiùs Carolo ſua tueri liceat, ſacram idem in eum expeditionem decernit: in Aragonia regnandi Carolo Valeſij Comiti ius aſcribit. Et mox in Gallijs Ioannes Pontificis Maximi Legatus Regem Philippum ac Principes varios ad ſacrum id bellum ſtimulat, & Crucibus inſignit. Multi per vtramque Flandriam alacres huic militiæ nomina dedere, & ſuſcepta Cruce ad tolerandum belli laborem ingentes ſumpſere animos. Verùm Inſulæ tum temporis ea res omnis à quibuſdam ludibrio habita: & quoſdam vel petulantia, vel maleuolentia ad impium facinus audendum turpiter proiecit. Violati partim atrocibus iniurijs, partim ſceleſtis manibus tam ij, qui ciues Legati nomine ad Crucem capeſſendam è ſuggeſtis hortabantur, quàm ſacra Cruce conſignati. Et quò plus impietatis argueretur, his polluta ſceleribus D. Stephani templum ac cœmeterium. Neque Senatoribus curæ fuit in eos animaduertere, à quibus ea patrabantur. Ergo Ioannes Pontificis Legatus his de rebus acceptis nuntijs, Inſulam iratus aduolat: in criminis reos vehementer inquirit: vrbis Reſpectorem & Scabinos in iudicium præſertim adducit, iiſque grauiter minatur pares toleratis ſceleribus pœnas. Stitere ſe magno numero Cardinali Reſpector, & alij magiſtratus, ac protinus ad pedes eius abiecti primùm iudicio ſe ſponte, ceu reos, ſubmiſere: dein ſibi, ciuibúſque miſericordiam flagitauere ſuppliciter. Placuit Legato ea criminum confeſſio, & procliuis ad iudicium ſubeundum animus; ideóque mitiùs agendum cenſuit. Igitur quaternis librarum Pariſienſium millibus ciuitas damnata, quæ Pariſiis in ſubſidium Aragonici belli penderentur. Eam ſatisfactionem Guido Comes ratam habuit. Sed non leuis paullò pòſt inter Duacenſes ac Inſulenſes ideò coorta diſſenſio. Plurimum intereà laudis pariebat Inſulæ Galterus Caſtellio. Vitam ei parentes Inſulæ dederant. ad ſumma variarum diſciplinarum capeſſenda mentem finxerat Numen. Igitur ad multimoda incumbens ſtudia, pleriſque ſcientia, eruditione, & facundia miraculo fuit. Cùm Rhetoricæ & Poëticæ facultatis plurimum bibiſſet, ad Philoſophiam & Theologiam ſe contulit: adeóque his in ſtudiis emicuit, vt palmam referret ſubtilis æquè ac diſertus. Plurima eius operum vel liuor, vel tempus oppreſſit. Quod panxit elegantiſſimum de geſtis Alexandri Magni poëma, id iuuenum manibus diu tritum in ſcholis eſt; & quãdoque Virgilio, aliiſque vatibus claſſicis inuidiam mouit, nunc etiam laudem meretur typis excuſum.

Rex Franciæ aduerſus Inſulenſes incandeſcit. *Liber Roiſin.*

Sed pecunia pacatur.

B

In Petrum Aragonem ſacrum bellū indicit Pōtif. Max. *Ioan. Hocſem. Paul. Æmyl. &c.*

Crucem eius gratia prædicantes, aut ſuſcipientes Inſulæ violantur. *Liber Roiſin.*

C

Sacrilegos punit Legatus Pontif.

D

Galterus Caſtellio Inſulenſ. floret multiplici doctrina. *Ioan. Trithem. in cat. illuſt. vir. Ger.*

AN. 1285

Dum flueret annus Domini poſt milleſimum & ducenteſimum quintus & octogeſimus, Flandriæ Comes Guido Rempublicam Inſulæ compoſuit. Huius filius Ioannes Leodienſium Pontifex, ægerrimè tum tulit, nobiles viros Leodij venalibus

Ioannes Guidonis filius Huum migrat. *Iac. Meier. l. 10. Ioan. Hocſem. Ioan. Presbyter.*

rebus

A rebus vectigal impoſuiſſe, Clero populóque repugnantibus. Eam ob rem ſuam Huum familiam tranſtulit, eodémque Clerum omnem ſuo traxit exemplo. An, dum illic moratur, circa Huenſis arcis molitionem aliquid operæ contulerit, incertum habeo. Saltem id quorumdam ſcripta memorant, inſignem illic aulam ab eo conditam, cui Flandricæ cognomen fuerit impoſitum; ac pleraque mutata in melius ædificia.

Ibi quædam ſtruit. *Idem.*

Ea tempeſtate inter ſacros Curiones, familiáſque Dominicanorum & Minoritarum exarſere contentiones grauiſſimæ: actúmque vtrimque animoſius, & interdum etiam atrocioribus quà libris, quà contumelijs, quàm patiatur charitas Chriſtiana. Rixarum origo fuit, quòd Paſtoribus inconſultis Mendicantium familiarum alumni laicos apud ſe peccatorum ſarcinas deponentes libere abſoluerent ſuis nixi priuilegijs.

Paſtores, Dominicani, & Minoritæ de cõfeſſionibus contendunt. *Iac. Meier. l. 10.*

Intereà Philippus Tertius Franciæ Rex, ac D. Ludouici filius hominem exuit. Regnum eius adijt eiuſdem nominis filius, cui ab corporis dignitate cognomen B Pulchro inditum. Vix ſceptro manus is admouerat, cùm aliquam Guidoni Comiti An. 1286. bellum parandi occaſionem infenſus quæſiuit. Eò primùm hunc adegit, vt Flandriæ omnis nobilitatem, & vrbium magiſtratus ad iurandas eius pacis leges, quas Ferrandus admiſerat anno quinto & decimo ſupra milleſimum & ducenteſimum impelleret. Haud enim arbitrabatur Flandros id facturos, qui peruicaces hactenus iuramento ſe obſtringere abnuerant. Sed longè aliter euenit ac ſperauerat. Quippe multo Guidonis hortatu incitati, dein bellorum metu pauidi, eas pacis leges iureiurando condito ſubiuere. Igitur ea ſpe belli concitandi deiectus, triginta nouem Viros Gandaui aduerſus Comitem diffidentes in ſuam Philippus fidem recepit, multóque fauore proſecutus eſt. Sed quamuis id gratiſſimum eſſet Gandauenſibus; contrà, Comes ægerrimo ferret animo: tamen nondum in bellum contentio erupit.

Philippus Franciæ Rex moritur. *PHILIPPVS PVLCHER ſuccedit.* *Fruſtrà hic occaſionem belli Flandriæ Comiti inferendi quærit.* *Iac. Meier. l. 10.*

Guidonis filius Ioannes præclarè ſuo munere tunc fungebatur, ſeu res ſacræ, ſeu prophanæ per Leodienſem Epiſcopatum eius labores curáſque depoſcerent. Apud C eum ſæpe iam fuerat actum, vt ſedem Huo Leodium referret, ibíque ſolito more cum Clero conſiſteret. Quòd igitur mitiſſimo eſſet animo, exorari ſeſe precibus tandem paſſus eſt, dummodò certis legibus iniretur concordia. Pepigere cum eo Nobiles, ad octodecim tantùm annos è cereuiſia collecturos ſe vectigal; id in pontes, muros, aliáque ſimilia vrbis opera conſumpturos. Hæc vbi iureiurando firmata, litteríſque tradita fuere, non multò poſt S. Laurentij feſtum ad Leodienſem ſe ciuitatem retulit. Laborabant tum Clerus ac populus Leodienſis graui admodum diſcordia. Id cùm Ioannes animaduerteret non parum incommodi damníque in vrbem inuehere, omnem adhibuit operam, vt ſopitis odijs, omnibúſque ſublatis difficultatibus, in mutuam redirent amicitiam. Quòd ſolus tanto negotio feliciter expediendo non ſufficeret, Lotharingiæ Ducis conſilia, & ſocium laborem expetijt. Ergo dum vterque nihil reliqui facit, vt Clerici ac ciues in ſtabilem coëant concordiam: ea pax compoſita, & in tabulas relata, quam Clerquienſem nominant. Erat ipſi quoque Ioanni non leuis cum Brabantiæ Duce contentio. Eam cùm cuperet etD iam pactis concordiæ legibus obirui, cum eo Principe non renuit certis conditionibus pacem conficere. Idem cùm Bullionem adiuiſſet, aliquanto ſe tempore in vicinis nemoribus oblectauit venatione. Id dum animaduerterent nonnulli, quos cupido aliquam ex eo pecuniam exprimendi inuaſerat: vbi ſolum inter opaca ſiluarum opportuno nacti ſunt loco, in eum manus iniecere protinus, & in occultas ipſum abdidere latebras. Dum ab ſuis ſubinde quæritur, ac nuſquam comparet Pontifex; ibi magna omnes primùm ſubit admiratio, dein dolor grauiſſimus. Et ſparſi mox hac de re nuntij apud parentem, amicos, Clerum Leodienſem, bonóſque omnes, ingentem concitarunt vbique luctum. Varij varia de tanto Ioannis infortunio voluebant animis. Fuere, qui crederent, à Luxemburgenſi Comite, & fratribus eius abductum in cuſtodiam, Flandrorum Comitis coniuge, ac Pontificis nouerca (illorum ea ſoror erat) hoc vt ſacrilegium committerent, vel adhortante vel querelis exciente, dum ijs cum gemitu aperuiſſet, cuiuſdam ſe ab Ioanne priuatim criminis

Ioannes Leodiẽſis Epiſcopus Leodium redit. *Ioan. Hocſem. c. 15.* *Pacem inter Clerum & populũ Leodienſem conciliat.* *Chappeau. in notis ad Hocſem.* *Cum Duce Brabantiæ redit in concordiam.* *Idem.* *Inter venandum capitur, & carceri mancipatur.* *Hocſem. c. 15.* *Ioan. Presbyter.*

redar-

A

redargutam fuiſſe. De cauſa quidquid fuerit, & ſceleris auctoribus, detentum in tenebris ad quinque menſes inuenio; ac non priùs in libertatem dimiſſum, quàm pecuniæ multum traderet, ac iureiurando ſeſe obſtringeret nunquam eos prodendi, à quibus in cuſtodiam fuerat abductus. Vbi domum redijt, inſigni omnes eum excepere gaudio.

Harnienſis Reguli in ciues Inſulenſes liberalitas. *Litter. Guid. & Ioan.*

Adulterinam pecuniam cudentes Inſulæ puniuntur. *Lib. Roſin. Litt. Guid.*

Nulla Inſulæ confiſcatio.

Canonici & Senatus Inſulenſes de Parochia S. Mauritij contendunt.

AN. 1287.

Sub hæc Ioannes Harnij toparcha, eiúſque coniux Maria Mauretaniæ domina, ciuium Inſulenſium varijs officijs deliniti, perpetuam ijs facultatem fecere per vicum Harnienſem, Pontémque Wendinium merces deportandi nullo ſoluto vectigali portorióue: eamque libertatem Guido Comes ratam habuit. At quidam Inſulæ comperti ſunt adulterinam pecuniam cudiſſe: ideóque pœna capitis in eos grauiter animaduerſum eſt, bonáque eorum in fiſcum Principis illata iubente Bailliuo. Verùm Guido Comes extemplò præcepit Bailliuo, vt omnia reſtitueret, quæ confiſcauerat, quòd Inſulæ nihil obnoxium fiſco eſſe cognoſceret. Et ibidem D. Petri Canonici, vrbiſque Magiſtratus admodum animis diſſidebant, eiúſque diſcordiæ cauſa fines erant intra muros vtriſque adſcripti. Cùm enim multa pars Mauritianæ Parochiæ Canonicis ab olim ſubeſſet, in eam illi ius ſuum retinere conabantur. contrà, Senatores id ægrè tolerabant, ſempérque aliquid moliebantur, vt eam vrbis portionem ſibi ſubijcerent. Igitur inde multa quotidie perperam gerebantur: adeóque graues in contentiones ea res erupit, vt omnia per vrbem magna populi offenſione perturbata fuerint. Conatus eſt ſæpè Flandriæ Comes vtroſque verbis conciliare, & maturanda faciliùs concordia, quædam alia Canonicis ſponte obtulit poſſidenda, ſi ius eam in Parochiam Senatui cedere optarent. In multum tempus id negotium ducebatur: neque priùs finem accepit, quàm Honorius Quartus Pontifex Maximus operam adhibuit. Is enim gnarus partim rixarum, & ſubortorum inde ſcandalorum, partim oblati ab Comite fundi, in abrumpendas contentiones ſtudium contulit. Eò litteras ſcripſit ad Michaëlem Epiſcopum Tornacenſem, & ad Priorem Dominicanorum, Fratrúmque Minorum Gardianum Inſulæ degentes: ac tribus ijs mandauit, vt, habita quæſtione, in commodum & vtilitatem Eccleſiæ permutationem facerent: quandoquidem id fieri tandem ab ipſo Canonici flagitaſſent extinguenda omni diſcordiæ cauſa. Et rebus omnibus per hos diligenter expenſis, non multò pòſt Flandriç Comes facta ſibi poteſtate vtens, per eoſdem Summi Pontificis arbitros ius omne Canonicorum in Parochiam S. Mauritij Senatoribus attribuit; illiſque ex eorumdem arbitrorum ſententia poſſeſſiones alias conceſſit.

B

Pro pace inter eos conciliandà laborant Pontifex Maximus, arbitri, & Comes Flãdriæ.

C

Litter. Comitis. Liber Roſin.

AN. 1288.

Edictum Senatorum & Pacificatorũ Duacenſium. *Regiſt. Duac.*

Interim ab Senatoribus & Pacificatoribus oppidi Duacenſis conſcriptum eſt edictum, quod perpetuùm quotannis populo proponeretur creatis recenter Magiſtratibus, Eo Pacificatoribus poteſtas conceſſa eſt ciues inter ſe rixantes, aut inimicitijs grauibus diſſidentes ad tribunal euocandi ſuum; pacem inter eos conciliandi; amicitiam pacémue reſpuentes pecunia, vel exilio mulctandi; vbi ſemel aliqui poſitis odijs in concordiam coaluerint, vel contentionum inducias pacti fuerint, in pacis aut induciarum violatores lege agendi, & ſi opus fuerit, animaduertendi capitis ſupplicio.

D

Dux Brabantiæ & Ioãnes Leodienſis Pontifex bellũ in Geldriæ Comitẽ ſuſcipiunt, eumque prælio ſuperant ad VVaroncam. *Ioan. Hocſem. cap. 16. Iacob. Meier. l. 10.*

Iam tum in libertatem fuerat è carcere miſſus Ioannes Guidonis filius, ac Leodienſium Pontifex, & moderandæ rurſus Eccleſiæ diligentem dabat operam. Verùm minimè diu quietem illi capere licuit, ad arma nouis difficultatibus eum impellentibus. Ioannes Brabantiæ Dux Guidonis Flandriæ Comitis gener, de Comite Montenſi in Limburgenſem Ducatum multa ius emit pecunia. Eam regionem, Henrico Limburgico ante paucos dies viuis ſubtracto, Geldriç Comes Reginaldus ob Irmingardim coniugem, Henrici ſororem, inuaſerat, occupauerátque. Ab eodem caſtrum Rodienſe tenebatur, quod hinc Epiſcopus Ioannes, illinc Brabantus ſui eſſe iuris aſſerebant. Igitur cùm vellet Limburgenſem Ducatum Brabantiæ Dux armis repetere, quàm ab alijs, tam à Leodienſi Pontifice ſupplex auxilia popoſcit. Ea lege hic copias promiſit, vt ſubacto Ducatu arcem Rodienſem reciperet: ac poſtquam ſe Dux ad eam reſtituendam obligauit iuramento, Leodienſis ditionis nobilitatem in armis eum ſequi iuſſit. Et ſua S. Pauli Comes, ac nonnulli Ducis conſan-

A guinei è Francia duxere ſubſidia. Aliunde Gelder amicitia Principes ſibi adiunxerat, eúmque ſecuti ſunt Sifridus Colonienſis Epiſcopus, Comes Luxemburgenſis Hēricus, ac fratres eius Valerannus & Balduinus. Armauit quoque Flādros aliquot Guido Comes: cui tamen hos miſerit ſuppetias, incertum eſt. Illinc filius ac gener haud dubiè ſubſidia flagitarunt: vt Geldro ferret opem, cuius ſigna fratres ſui ſequebantur, hinc vxor è Luxemburgenſi familia ſtimulabat. Et ſunt, qui miſſas ad Geldrum copias potiùs autument. Ceterùm ad Waroncam intra fines Colonienſis diœceſeos aduerſæ acies conſtitere, numero impari, variáque ad pugnam comparatione. Gelder plus hominum ſub ſignis habebat; adeóque certus videbatur victoriæ, vt magis de ſpolijs detrahendis, & vinciendis hoſtibus, quàm de conſerendis manibus cogitaret; eóque plurimas ferri catenas iuſſerat. Quòd paucioribus Dux copijs cingeretur, ad flumen pugnæ locum delegit: itáque aciem conſtituit, vt à tergo fluuius ſuorum fugam interciperet, à fronte cędendum hoſtem tellus obijceret. Aut igitur ipſis occumbendum erat, ſi timidi eſſent; aut ingentibus animis & viribus B impetenda rumpendáque hoſtilis acies, ſi vellent incolumes victoria potiri. Inito ad tertiam horam certamine, Geldri numero ſuperiores hoſtem contemptui habuere. Horum pars Ducem eiúſque copias fortiter ſuſtinere: pars victores ſe rati ad rapienda ſpolia hoſtiles petere papiliones. Contrà, ſuos Brabantus in ordine continere; ad pugnandum ijs animos facere; vt ferro victoriam parent, hortari. In nonam prælium horam productum eſt, neutrò adhuc inclinante victoria. Vix tum aduenere Colonienſes, qui Duci ſubſidia promiſerant, cùm nouis horum accedentibus viribus, ingens in Geldros factus eſt impetus, eorúmque perruptis ordinibus, inſignis edi cœpta cædes. Illic ad duo millia & quingentos à parte Comitis ferro perempti milites cecidere. E principibus viris frater Archiepiſcopi Colonienſis, Luxemburgicus Comes, eorúmque fratres duo inter cæſos numerati. Captiuorum præcipui fuere Colonienſis Pontifex, & Geldriæ Comes: quos catenis, quas in hoſtes ipſi parauerant, onuſtos Brabantus deduxit.

C AN. 1289. Eo, qui ſecutus eſt, anno Hellinus Armenteriæ toparcha Tornacenſem adeptus Defenſionem (Aduocatiam noſtrates appellant) non modica Tornacum pompa inijt, & ab ciuibus exceptus eſt honorificè. Eadem in vrbe non leui affectus eſt iniuria Michaël Epiſcopus. Is pro temporali poteſtate, qua pollebat, virum quemdam fœdi criminis conuictum attinebat in palatij ſui cuſtodia: quem dum ab Iudice ſuſpendio addictum vrbem extra lictor & ſatellites ad ſupplicium è carcere producunt, per plateas vrbis ciues trahi vetuere. Adductus in magnam Epiſcopus neceſſitatem, in altiſſimo palatij ſui muro trabem erigi iuſſit, vt ex ea reus ſuſpenderetur. Ac ne quid in poſterum eiuſmodi ab ciuibus pateretur, ad Regem ſcripſit in Franciam. Hic iuſta Pontificis aduerſus Tornacenſes querimonia permotus, extemplò Magiſtratibus vrbis eius mandauit, vt liberum ſemper iter præberent Epiſcopi apparitoribus noxios ad furcam ducentibus. Et tunc intra fines ſeptáue Cyſonienſis monaſterij exorta fortè rixa quidam Guilelmum Tonetum cultro in pectus grauiter percuſſit. Ac mox in eum Hellini toparchæ Cyſonienſis apparitores inuolauere, vique D ſacro de loco extractum in carcerem compegere. Minimè tamen id ſuorum facinus gratum habuit Hellinus, captiuúmque ab Cyſonienſi Antiſtite poſtulatus eum in locum, vnde per iniuriam abductus fuerat, reſtituit. ac ne quis poſterorum tale quidpiam auderet, litteris ſuis teſtatus eſt, illum ſibi minimè licuiſſe vel prehendere, vel in carcerem mittere, & ſupplicio addicere. In Laudenſi monaſterio exutus eſt mortalitate Nicolaus loci eius Antiſtes clariſſimus. Superſunt etiam hodie nonnulla, quæ magnis impendijs ad templi decus perfectionémque condidit. Eiúſque laudi tribuunt, quòd iam inde ab incunabulis cœnobij res omnes, quæ ſub ſingulis Abbatibus euenere, litteris mandari curauerit.

Chron. Ægid. le Muiſis.

Tornacenſes in Epiſcopū iniurioſi cōpeſcuntur.

Monum. MSS. Tornac.

Reus è monaſterio Cyſonienſi extractus, reſtituitur.

Litter. Hell.

Nicolaus Abbas Laudenſis moritur.

Monum. MSS. Laud.

Poſt biennium ferè ad ſuperos abijt Michaël Tornacenſium Epiſcopus, magno ſui relicto apud omnes deſiderio. In more habebat, dum viueret, per Domini Aduentum & quadraginta dierum ieiunia intra muros Tornacenſes, foríſque populum concionibus ad vitam rectè traducendam percolere. Ad Scaldim Helchinij Tornacenſium

Michael Epiſcop. Tornac. vita defungitur.

Ægid le Muiſis.

Eius laus facta que.

censium Episcoporum prædio arcem exſtruxit muniúitque. Nullus ad retinenda eius Eccleſiæ iura magis exarſit. Ad Ioannem Waſonium, qui priùs Aduocatum regium, dein Franciæ Cancellarium egerat, Episcopalis dignitas tranſlata. Mouit poſteà in Hannoniam copias Guido Comes aduerſus ditionis eius Comitem Aloſtanum repetentem Comitatum, Flandróſque infeſtantem. Vtrique Flandri præcipuum erant exercitus robur. Itum Duaco Valentianas: ac ium Inſulenſes duxit Ioannes Hayus Eques auratus, & Caſtellani vicarius. Tractus inde Quercetum exercitus, ac deinceps Thomas Caſtellani frater, Ioanne Hayo flagitante, Inſulenſibus copijs præfuit. Quem exitum ea fuerit ſortita expeditio, non inuenio. Hæc inter Ioannem Guidonis filium Leodienſem Epiſcopum, & Flandriæ Cancellarium ac D. Petri Inſulæ Præpoſitum, exſtinxere grauiſſimi dolores calculi. Eius funeri Flinis curando magnam pater pompam adhibuit. Poſt breue tempus viuis etiam ereptus eſt Guilelmus Atrebatium Epiſcopus, eiúſque loco ſactum munus capeſſiuit Gerardus Pigaloti apud Italos nobili genere ortus. Audomaropoli ex hac vita ſublato D. Bertini Abbate Galtero, Euſtathius è Gomerorum familia Inſulæ natus eius cœnobij infulis ornatus eſt.

Margin (left): IOANNES VVASONIVS ei ſuccedit. Bellum inter Flandriæ & Hannon. Comites. *Lib. Roiſin. Iac. Meier. l.* 10. Ioannes D. Petri Præpoſit. moritur & Flinis ſepelitur. *Tumul. eius. Iac. Meier. l.* 10. Guilelmus Atreb. Epiſc. decedit. *Tabb. Atrebat. Eccleſ.* Succedit GERARDVS. *Ioan. Iper.*

Margin (right): A — AN. 1292. — AN. 1293. — AN. 1294. — B

Contrà, è liberis Inſulanę vrbis Alanum exſtingui Ciſtertienſis Ordo gemuit, poſtquam inſigni fama floruiſſet ob varia diſciplinarum genera. Tanto ad omnia ſtudia ingenio præditum fuiſſe aliqui memorant, vt eloquendi promptiſſimus & proſam conderet orationem, & verſus pangeret eleganter: de Philoſophicis & Theologicis rebus acutiſſimè diſſereret: nullum eius animum diſciplinæ genus effugerit, indéque ſibi Doctoris Vniuerſalis pepererit cognomen. Sanctas litteras, déque Deo quęſtiones diu Pariſiis explicuit, vbi ſupremam ſacri ſtudij lauream fuit adeptus: multa tum vincta, tum ſoluta oratione complexus, varios in lucem libros edidit. Vt in Ciſtertienſem ſe domum abderet, hãc rationem produci video. Statuerat Alanus vnica concione totam de Sanctiſſimæ Trinitatis myſterio Theologorum doctrinam circumſcribere, ac dilucidis eam ita verbis explicare, vt à quolibet facilè comprehenderetur. Pridie quàm id faceret, ſecundùm amnem ſolus deambulauit veſperi, vt ſecum rationem iniret, qua feliciter id præſtaret, quod voluebat animo. Ibi puerulum nactus eſt è flumine aquam cocleari ſumentẽ, & in foſſulam, quam fecerat, proijcientem. Ab eo, dum ſubridens quæſiuiſſet, Ecquid facere proponeret; ac poſtquam didicit, eum amnem totum velle foſſulæ anguſtijs comprehendere, id fieri non poſſe ſubdidiſſet; increpitus doctúſque, multò minùs id poſſe præſtari, quod craſtina luce agere intenderet: in magnum illico ſtuporem cogi ſe ſenſit; ac ſeipſum acriter caſtigans, & nimiæ damnans arrogantiæ, in multas fluxit lachrymas. Ergo die ſubſecuto cùm ſuggeſtum tamquam ad populum, qui frequẽtiſſimus erat, verba facturus aſcendiſſet: tantùm hæc effatus, *Alanum vobis vidiſſe ſufficiat*, è medio circumfuſæ admirantíſque multitudinis ſeſe proripuit, & magnis itineribus Ciſtertium contulit. Illic inter Conuerſos, vt nominant, cùm recipi flagitaſſet, paſcendarum ipſi cura commiſſa eſt ouium. Eo cùm aliquamdiu munere incognitus patienter ac ſubmiſsè functus fuiſſet, ſitne poſtmodum Romam vſque curandorum equorum gratia Ciſtertienſem Antiſtitem comitatus, dum illuc Pontifex Maximus Præſules omnes euocauit comprimenda per diſputationes quorumdam hæreticorum arrogantia: & cùm occluſa ſectariorum fallacijs & vaniloquentia Catholicorum Doctorum ora cerneret, ægréque admodum id ferret, obtenta priùs venia, ita diſputando ex ijs hęreticis vnum conſtrinxerit, vt is palàm exclamaret, Aut diabolum, aut Alanum ſecum verbis contendere, indéque fuerit detectus, nolim aſſerere. Id ſaltem in confeſſo eſt, ipſum Ciſtertij denique in cognitionem Abbati & Monachis veniſſe, ac reliquum poſteà tempus vel ſcriptioni librorum, vel pietati diligenter impendiſſe; mortuum inſigni decoratum fuiſſe tumulo, & memoria.

Margin (left): Alanus Inſulẽſis moritur Ciſtertij. *Epitaph.* Laudes eius. *Ioan. Trithem. Epitaph. Comment. in eius Parabolas.*

Margin (right): C — D

At enim Philippus Franciæ Rex pecuniæ auidus, & Flandrorum opibus inhians, magnum ab ijs ſubſidium poſtulauit belli aduerſus Anglos moti occaſione. Nihil auſus ei obrogare Guido Comes, quinquageſimam rerum omnium tam mobilium, quàm immobilium partem ſuis per Flandriæ Comitatum imperauit: ea tamen lege, vt di-

Margin (left): Quinquageſima rerũ pars ab Flandris exigitur. *Lib. Roiſin. Regiſt. Duac. Litt. Regiæ.*

Digitized by Google

A vt dimidium modò Rex acciperet, dimidium ipſe ſibi reſeruaret. Sed dum ea cogitur Inſulæ, Duacíue quinquageſima, quam malateſtam vocabant, ingens tumultus exortus eſt. Vtrobique ciuium plerique palàm profeſſi ſunt; *Per ſummam iniuriam eam vim auri ab Comite imperari. has vrbes liberas eſſe, ac nonnullis donatas nihil tale pendendi priuilegijs. ea propter ab ſe fruſtra exigi, quod neque tenerentur, neque vellent tribuere.* Incendit grauiter Guidonem ea tumultuantium oratio & peruicacia. Statimque ſatellites in præcipuos auctores emiſſi, vt prehenſos in cuſtodiam conijcerent, atque ita liberiùs ab alijs pecunia exigeretur. Parum tamen ea ratione compreſſi motus. Habiti contrà occultè Scabinorum conuentus & primorum ciuium. Ibi communi ſententia decretum eſt, vt aliqui ad Regem queſtum mitterentur: pecuniam ipſi publico nomine Regi ſponte promitterent: vt priuilegijs & immunitatibus antiquis vti ſibi liceret, ab eodem peterent. Itum igitur ab vtriſque Pariſios. Inſulenſes librarum ſex millia obtulere, ſeptem Duacenſes. Neque Regi diſplicuit ea legatio. Sua vrbibus ſeruata priuilegia. Et Comiti mandatum eſt ab Rege, vlteriùs Gallo-flandros ne concuteret: è cuſtodijs mitteret captiuos. Videbatur Comes haud æquo legationem Inſulenſium & Duacenſium, Regíſque mandatum animo tuliſſe. iámque aliquid occultè moliri credebatur quo vindictam his de ciuibus caperet. Igitur maturè alios ad Regem legauere, qui ſupplices orarent, ne quid ab Comite grauius in ſe deſignari permitteret: aduerſus eum ſe ſuáque defenderet. Animaduerſa Philippus horum hominum fide, quam ſibi maioribúſque ſuis præſtiterant, poſtulationibus eorum libenter annuit: ac non modò litteris eos erexit; verùm etiam ad eos Ioannem Taſſium montis deſiderij toparcham miſit, qui rurſus eis animos faceret, ac Guidoni Regis mandata exponeret; ne quem Inſulenſium & Duacenſium is afficeret moleſtia, niſi mallet iram Regis accendere. Sub hæc ab eodem Rege Inſulenſibus & Duacenſibus ceteríſque Gallo-flandris inhibitum fuit, ne quis eorum ad militiam capeſſendam vel Cæſari, vel alteri extra regni fines bellum facienti nomen daret. Huius edicti auctores fuere Trigintanouemuiri Gandenſes. C Ij námque vti de Comite Guidone vindictam ſumerent, qui multis eos moleſtijs affecerat, cùm ſatis perſpicerent, neceſſariò conſcribendos in Flandriæ Comitatu nouos milites, vt bellum aduerſus Hannonem gereretur: apud Regem effecere, vt edicto caueret, ne Gandenſes, Brugenſes, Iperani, Inſulenſes, & Duacenſes, híſque obnoxij populi Auguſto, vel alteri cuipiam extra regnum militarent, niſi veniam ipſe concederet. Igitur Guidoni bellum in Hannoniam portanti, ſuíſque omnibus, vt arma caperent, imperanti ab ijs quinque ciuitatibus palàm obrogatum eſt. Sauciauit ea res grauiter Guidonem; & cùm victor ab Hannoniæ finibus rediret, animum vindicandi cupidine ſuccendit. Verùm Gandauenſes illi, quos diximus edicti Regij auctores fuiſſe, intereà loci Regis animum occupauerant, ab eóque facilè impetrauerant, vt quinque ciuitates in fidem ſuam reciperet, eáſque aduerſus Comitis iram & conatus protegeret. Exſtant Inſulæ Duacíque Regis diplomata, quibus partim vtriuſque populi fidem laudat, partim patrocinium ſuſcipit: leges ac conſuetudines eorum approbat: & ne quid in eos Comes moliatur, prohibet. Quinetiam D hoc anno Inſulenſibus ab Rege conceſſum inuenio, vt qui nundinas celebrandi cauſa Inſulam aduenirent, toto tempore nundinarum, ac diebus octo priuſquàm initium eæ caperent, & totidem vbi deſierint, accepta fide publica res ſuas inferendi efferendíue liberam habeant poteſtatem, ac nullam pro debitis moleſtiam patiantur. Idémque Rex Inſulam miſit Adamum Cardoneium Iunio menſe, eumque ſic oppido pręfecit, vt Bailliuum alióſque miniſtros ciuibus regios admoueret; ex huius ſententia Inſulani cuncta moderarentur; ipſe munitionibus vrbis præeſſet.

At ſub finem huius anni vehemens dolor Guidonem ad cogendum Gerardimonte Conuentum Flandricæ nobilitatis, ac Principum exterorum impulit. Is animo minimè maligno Philippam filiam ſuam Regis Anglorum Eduardi filio deſponderat inſigni ad eas nuptias legatione Regis ſollicitatus, & promiſſis tantæ affinitatis opibus fretus. Verùm Philippus Rex Francorum facilè animaduertens eo matri-

Marginal notes:

Ob eamque motus oritur Duaci & Inſulæ.

A quinquageſimæ ſolutione Inſulenſes & Duacenſes Rex abſoluit, eoſque defendit.

AN. 1296.

Lib. Roiſin. Regiſt. Duac. Reg. litt.

Gallo-flandris militiam Rex interdicit, eoſque aduerſus Flád. Comit. tuetur.

Litt. Phil. Reg. Petr. Oudegh. cap. 131.

Priuilegium Reg. Franc. pro nundinis Inſulenſ.

Reg. litt.

Adamus Cardoneius Inſulæ præficitur.

Litt. Reg.

Guido Comes Flandriæ Gerardimōte Conuentum generalem habet pro bello Franciæ Regi indicendo.

Digitized by Google

Chron. Flād. MS. Chron. Fland. à Sauuag. edit. c. 34. Nicol. Gill. Paul. Æmyl. l. 8. Gaguin. lib. 7. Ægid. le Muiſis in Chron. Torn. Iac. Meier. l. 10. Petr. Oudegh. c. 130. & ſeqq. Papir. Maſſon. l. 3 Belleſor. l. 4. hanc rem, & ſecutum inde bellum latiùs explicāt: ex quibus nos præſertim ea, quæ narrabimus, accepimus.

matrimonio magnam factum iri Flandrorum viribus acceſſionem: illud omni ratione diſturbandum ratus eſt. Igitur ſiue per ſpeciem amicitiæ Philippam in Franciam à parentibus adduci mandauerit, priuſquam ad ſponſum in Angliam portaretur; ſiue Guidone eiúſque coniuge in cuſtodiam coniectis (nam vtroque trahunt auctores) in Franciam deferri curauerit: ſaltem apud ſe, liberato parente vtroque, detinuit. Id cùm grauiſſimè ferret, nihil reliqui fecit Guido, vt eam in libertatem aſſereret. Oratum ſuppliciter frequentiſſimè, & Principum adhibitæ ſunt flagitationes: ad Summum etiam Pontificem appellatum: & miſſus in Franciam Romà legatus, qui Regis animum vel molliret alloquijs, vel minis frangeret. Irriſit tamen Philippus omnium preces. fuerúntque ipſi ludibrio Pontificis Maximi diras etiam grauiſſimas intentantis, niſi filiam Guidoni reſtitueret, comminationes. Solùm arma, opes, ac fœdera Regum ac Principum ſupererant incutiendo terrore. Igitur cùm eo quem diximus, loco fuiſſet conuentum, Adolphus Cæſar, Eduardus Anglorum Rex, Albertus Auſtriæ Dux. Ioannes Dux Brabantiæ, Ambarrorum Comes Henricus, Guidoni auxilia pollicentur, bellum inferendi Philippo Franciæ Regi, ac Ioanni Hannoniæ Comiti partes eius tutanti pacto fœdere. Neque ſegnius ab his omnibus ea comparata, quæ gerendo idonea bello erant. Cùm ijs ergo fultum ſe ſentiret Guido Comes, Francorum Regi bellum indixit anno proximo ineunte. Vt iuſta fuerit cauſa prouocandi, multum inſolentiæ modo ineràt. Litteris ad Regem ſcriptis, ſolutum ſe omni ſacramento ac legibus ipſi obſequendi, propter eius in ſe filiámque maleficia dolóſue, mandauit: ideóque ſibi decretum, quod nequeat per ius obtinere, id armis repetere. Qui litteras in Franciam deferrent, ac fecialium loco ſinu bellum effunderent, Abbates duo tréſue delecti, Floreffienſis, Gemblacenſis, Bauonicus, aut Gerardimontanus. His officio perfunctis vehementer Philippus in Guidonem Flandróſque partes eius admodum ſuſtinentes excanduit, bellóque eos aggredi conſtituit. Sed priuſquam copias Flandriæ inferret, Remenſium Pontificem, ac Siluanectenſem Epiſcopum ad Comitem miſit, qui nomine ſuo quærerent, Eáſne litteras ſcripſiſſet, quas ipſi Abbates tradiderant? iiſne Præſulibus indicendi belli poteſtatem feciſſet? vbi Guido profeſſus eſt, vtrumque ab ſe profectum fuiſſe; tum denique Philippus exercitum conſcripſit armis Flandriam periturus. Cùm is ſtaret in procinctu, Remenſis Archiepiſcopus & Pontifex Syluanectenſis Taruannæ Guidoni, ac Flandris omnibus, ſacris interdicunt. Et cùm Robertus Guidonis filius, ijs ſpretis terroribus, ad Romanum Pontificem prouocaſſet; itáque facer ille conarus ad irritum cecidiſſet: magnis itineribus copias Philippus in Gallo-flandriam traxit. Equitum millia decem numerabantur, peditum ferè ſexaginta. Præter Comites duos & triginta, Burgundiæ, Britanniæ, Lotharingiæ Duces in exercitu ſpectabantur. Et quo plus animi omnes capeſſerent, centum & viginti donati ſunt Equeſtri balteo: permiſſúmque ab ductoribus eſt, vt in ſacra prophanáque paſſim milites ſæuirent, vbi Gallo-flandriæ fines attigiſſent. Contrà, Guido nihil dubitans Gallo-flandriæ vrbes obſidio circumueniendas, hunc in modum ijs prouidit. Rufum Falcobergenſem, Comitéſque Cukium & Spanenſem, alióſque non paucos Germaniæ proceres ab Cæſare miſſos auxilio cum lectiſſima Germanorum militum copia Roberto filiorum maximo attribuit, eóſque tutari Inſulam iubet. Henricum Naſſouium Guilelmo filio iungit, eóſque cum magna militum manu Duaco imponit. Cortraci alium è liberis ſuis Ioannem firmúmque præſidium collocat. Ipras ſibi reſeruat, ibíque multum militem, & plurimos Nobiles in promptu habet, vt ſuis auxilio eſſe poſſit, quà vis maior ingruet. Alijs alibi ſedem imperat. Igitur rebus ita comparatis, ſecundo & vigiſimo die Iunij Gallo-flandriam Philippus Rex ingreditur capto iuxta Duacum itinere. Quòd validè munita eſſet ea vrbs, ipſam tentare minimè placuit. Gallo-flandriæ caput primò petendum Rex ſtatuit: vt eo in poteſtatem redacto, cetera opportunius aggrederetur. Per viam tamen vbique miles in omnia bacchatus eſt: ac præſertim manus populantium ſenſit Flinenſe monaſterium; eiúſque pars aliqua poſt direptionem arſit incendio. Plus damni paſſum id fuiſſet, niſi tempeſtiuè ſacris rebus cauiſſet Antiſtita. Phalempinum ac

A

Idem cū multis Principibus belli ſocietatem init: *Chron. Flād. MS. Chron. Fland. à Sauuag. edit. c. 34. Meier. l. 10. Oudegh. c. 132.*

B

Regē ad bellū prouocat. *Chron. Flād. MS. Chron. Fland. à Sauuag. edit. c. 35. Meier. l. 10. Oudegh. c. 133.*

AN. 1297.

C

Guidoni Comiti & Flandris ſacris interdicitur. *Iac. Meier. l. 10. Oudegh. c. 134.*

Exercitū Rex Franciæ in Flandriam ducit.

Gallo-flandriæ vrbes munit Guido Comes. *Chron. Flād. MS. Chron. Fland. à Sauuag. edit. c. 36. Meier. l. 10.*

D

Gallo-flandriam Rex cum exercitu ingreditur via Duacenſi.

Flinenſe monaſterium diripitur.

Sicli-

Digitized by Google

A Siclinium vſque penetratum poſtridie; iſque locus vterque incendio conſumptus eſt, poſtquam ſacra prophanáque miles abſtulit. Soli ferè proſpectum fuit D. Piatonis corpori, quod maturè theca eductum Canonici Siclinienſes abſconderant: cùm ne quidem capiti eius hoſtis pepercerit. Sub veſperum eius diei diffundi circum Inſulam copias iubet Philippus, quoſdámque locos caſtris metandis, & obſidio vrbis eius faciendo idoneos intercipit. Sequentibus diebus opera promouentur: nihilque tum ab obſidentibus, tum ab obſeſſis intentatum relinquitur. Intra muros ingentes ſuis animos faciebat Robertus æquitatem cauſæ paternæ proponens, eáſque omnes iniurias enumerans, quibus patrem ac ſororem Franciæ Rex affecerat. Dein ipſe nihil ſubterfugiebat laboris, qui ducem decet militémque: vt vnà prouideret vigilando, & militis munia obiret. Eius igitur exemplo ceteri plurima intus virtute niti, ne propiùs hoſtis accederet; eum tormentis ſubmouere; nunc apertis eruptionibus, nunc occultis aggredi. Contrà, hoſtes vineas ducere, vallúmque; machinis muros quatere; pro corona murorum ſtantes telis inceſſere; miſſis tormento pilis ingentibus

B ædes confringere; quantis poſſunt, in vrbem, agróſque maleficijs graſſari. Ac tunc ſuburbia omnia flammis exuſta. neque parſum eſt monaſterio quà virorum, quà virginum Dominicani Ordinis extra muros magnificè conſtructo. Prorupit etiam latiùs militaris licentia & rabies. Intra Scarpum Liſámque nihil reliqui factum. Direpta vbique monaſteria, & incendio corrupta. iniectæ templis vicorum manus flammæque. Et quidam eò ſcelerum & libidinis effuſi, vt aliquas ſacrarum Virginum vi compreſſas in ludibrium per caſtra circumduxerint, támque fœdo facinore Philippi Regis ac Principum calculis vitæ ſupplicium ſibi accerſiuerint. Interim Regi ſubſidio venêre Tornaco ciues trecenti armis egregiè inſtructi, & rubris veſtibus inſignes. Ac paullò pòſt Ioannes Hannoniæ Comes vnà cum filio natu maximo, & Ioanne Sueſſionum Comite, ac centum & viginti nobilibus viris, copias in Hannonia delectas in caſtra perduxit. Venerat is Tornacum pridie S. Ioannis Baptiſtæ, ibique pluſculum temporis in cœnobio D. Martini tranſegerat. Vbi verò ſenſit im-

C poſitum ab Flandro arci Doſſemereæ præſidium Francis nocere, cum ea militum manu, quam duxerat, eò feſtinauit, fixíſque circùm tentorijs ad expugnationem animum appulit. Verùm ei omnia illic aduerſa fuere: cúmque nihil promoueret, ad Regem in caſtra peruenit, ibíque magna cum voluptate ſuſceptus eſt. Paruo interiecto temporis ſpatio, venit eodem Ioanna Regis vxor, poſtquam hoſtes in Campania fregiſſet: ac mox etiam Carolus Regis frater, & Robertus Atrebas, obtenta de Vaſconibus & Anglis victoria tumidi. Parùm eatenus Rex profecerat Inſulam premendo, neque ſpes affulgebat eo potiundi per vim oppido. Igitur Atrebas ratus ſe poſſe Robertum Guidonis filium ad æquas conditiones deditionis adducere, ſi per Regem ſibi liceret alloqui: veniam ab Rege petijt propiùs vrbem adeundi, & data fide publica cum Flandro colloquendi. Eáque facilè impetrata, ſolus & inermis dato ſigno portæ adequitauit. Sed cùm intra pontes aliquamdiu ſermonem cum Roberto ſeuiſſet, fruſtraque magnum eius animum pollicitationibus frangere tentâſſet: infectis rebus triſtis ad Regem redijt: dein ab eo poteſtatem obtinuit partem copia-

D rum abducendi, & per fines Arteſiæ ad Foſſam Nouam in Flandriæ Teutonicæ viſcera penetrandi; vt parta illic victoria obſeſſis animos adimeret. Paucis inde diebus Guido S. Pauli Comes, & Rodulphus Nigellanus cum aliqua militum manu ad Liſam fluuium è caſtris iuere. Illic Germanos Flandroſque Iprenſis viæ tutandæ ergo munitioni ab Flandro impoſitos vigilias negligentiùs agere gnari, magno in eos impetu feruntur: & quamuis ipſi obrui numero poſſent, ad quingentos tamen interimunt: pleroſque alios vinculis conſtrictos ad Regem eo loco potiti deducunt. In Arteſia deditionē Regi fecit Bethunia. Et malè res ab Flandris gerebátur Oceanum iuxta: illicque redactis in poteſtatē Audomaropoli & Caſleto, nobiliſſimam de ipſis Atrebas victoriam obtinuit; Furnas, aliaque loca ſubegit. Verùm eo ad Regem tam feliciter obita expeditione in caſtra reuerſo, nihilominùs tamē Inſulę obſeſſi animos ingentes aluere, plurimiſque affecere Francos damnis. Rem illic fortiſſimè agebat & prudenter Robertus Bethunæus Guidonis Comitis filius. Secundùm eum multis ſe

Phalempinū & Siclinium incenduntur.

Inſula obſidione cingitur.

Chron. Fland. MS. Chronic. Ægid. le Muſis.

Eam fortiter defendit Robertus Comitis filius.

Inſulēſia ſuburbia incēdio conſumpta.

Chron. Ægid. le Muſis.

Gallo-flādria diripitur.

Lib. vet. MS. Chron. Ægid. le Muſis.

Tornacenſes & Hannones ſubſidio Regi veniunt.

Lib. vet. MS. Ægid. le Muſis.

Arx Doſſemerea fruſtrà à Comite Hannoniæ oppugnatur.

Ægid. le Muſis.

Fruſtrà Robertus conatur, vt Inſulam dedat.

Chron. Fland. à Sauuag. edit. cap. 36.

Germani ad Liſam cæduntur.

Nicol. Gill. Meier.

Et Flandri ad mare.

Chron. Fland. MS. Chronic. Flād. à Sauuag. edit. cap. 36. Nicol. Gill.

Ruſi Falkemburgij fortia facta & ſtratagemata.
Chron. Fland. MS.

factis inſignem præſtitit Ruſus Falkemburgius. De ipſo hæc inter alia memorantur. Die quodam Foreſti Comes, Ioannes Cabillonenſis, aliíque nobiles viri cum militibus altioris ordinis excubias in equis agebant, ne quam hoſtes eruptionem ex vrbe improuiſi facerent. A cúmque nimio ſolis æſtu per meridiem adurerentur, captandâ in tentorijs vmbrâ ex equis deſiliere; ijs calones & lixas armis ſuis obtectos cum lanceis impoſuere, datis mandatis, vt, ſi quem ſtrepitum ad portam fieri animaduerterent, id ſibi aliquis indicaret protinus. Non latuit ea res Falkemburgium exploratoris cuiuſdam indicio. Igitur extemplò ſuos armari imperat, vncóſque ferreos pro cuſpide lanceis adiungi nouo commento, vt partim ferirent cuſpide, partim vncis hoſtem ex equis deturbarent. Et his paratis adeò latenter ex vrbe prorupit, vt priùs ferè perſonatos eos equites adortus ſit, quàm viſus. Negotium feliciter initio ſucceſſit. Apprehenſi, deiectíque vncis calones, quibus inſidebant, equi omnes capti. Sed mox ingenti ſtrepitu excitantur equites Franci, equíſque alijs conſcenſis armati variis è partibus accurrunt. Ibi Falkemburgius calones ſuos lixáſque captis equis inſidentes in vrbem præmittit: ipſe cum ſuis equitibus in ordinem ſeſe componit, vt B impetum aduerſariorum tantiſper ſuſtineat cedendo, donec ad vrbis portam peruenerit. Res erat periculi plena, iámque Comes Vindocinenſis ferociùs inſtabat. Verùm Falkemburgius præſenti ſemper animo fuit: & cùm nimis audenter premeret Vindocinenſis, eum nihil ſuſpicantem manibus corripuit, equóque captiuum impoſuit. Acrior inde ab Francis facta impreſſio: nihílque propiùs abfuit, quàm vt Falkemburgius opprimeretur, equum prægrauante, & curſum tardante Vindocinenſis pondere. Oblatus tamen per viam puteus conſilium ſe liberandi, & hoſti nocendi præbuit. Nam in eum repentè Vindocinenſem ab equo deiecit. Attoniti tanto facinore Franci, quamquam maiori dolore hoſtem inceſſerent, quia tamen is leuior in fugam habenas effuderat, ipſo potiri minimè potuerût. Igitur ſaluus cum ſuis ac prçda in vrbem Falkemburgius receptus eſt, ereptum ſibi dolentibus, ac frendentibus Francis. Maiórque his mœſtitia obuenit, cum Vindocinenſis è puteo mortuus extraheretur. C Alio tempore cùm ſiccarentur ad ſolem in prato D. Magdalenes plurima familiæ regiæ mantilia, mappæ, lodices, induſia, calanticæ, quæ omnia recenter mulieres eluerant, magnum numerum partim equitum partim peditum Falkemburgius porta eduxit: itáque negotium diſtribuit, vt, impetum facientibus Francis, vim eorum equites perferrent, ad lintea conuoluenda pedites incumberent. Et res ea tam proſperè geſta fuit, vt pedites nihil reliquum illic fecerint, cum his equitatus in vrbem incolumis redierit: quamuis vndique magna vis Francorum ingrueret. His aliíſque Ruſi facinoribus admodum Philippus Rex ſauciabatur: iamque tædium eum capiebat tam diuturnæ grauiſque obſidionis. Et noui altiùs pupugere nuntij aduenientium Guidoni ſuppetias Eduardi Angliæ Regis, & Cæſaris Adolphi. Ergo Principum multis ad conſultationem euocatis, id agitandum propoſuit, eſſétne ſoluenda obſidio, & totis in Guidonem viribus eundum, priuſquam nouis auxilijs fulciretur. Aderat illic Ioannes Hannoniæ Comes Flandris ſupra ceteros infenſus: iſque varijs aliorum auditis ſententijs, omnem Regi metum exemit. paucos enim cum Eduardo Rege Anglos veniſſe. D Adolphum Cæſarem pecuniâ facilè corrumpi. eam ob rem Inſulam obſidio minimè liberandam. ſolùm magnam vim auri cum legatis ad Cæſarem mittendam, priuſquam is Colonia pedem efferret Guidoni arma iuncturus. etenim haud dubiè accepta pecunia fœdus omne reſciſſurum, ſpémque fruſtraturum Eduardi & Guidonis. Igitur multum eſt auri coactum, & delectus Atrebas, qui cum eo Regis poſtulata Coloniam ad Cæſarem perferret. Interim ea ſpe lactatus Adolphum in ſententiam ſuam pertrahendi, Philippus Rex Inſulam premere pergit. Neque defuit aliquis Inſulæ, qui conatibus eius obſequeretur. Inter eos, qui ſub Roberto Bethunæo militabant, locum magnum aſſecutus fuerat Robertus Aſtichius in Apulia natus, vafri vir ingenij, & conſilij profundi. iamque Roberto in paucis adeò charus erat, vt rebus deliberandis adhiberetur. Is ergo clam Roberto Principe, alijſque omnibus, veſperi vrbem egreſſus, caſtra Regis Francorum adijt, tandémque ſubijt eius papilionem. Ibi Philippo in aurem aſ-

Chron. Fland. MS. (beside C)

Conſilium Hannoniæ Comitis de Cæſare auro corrumpẽdo.
Chron. Fland. MS.

Robertus Aſtichius Inſulam prodere molitur.
Chron. Fland. MS.

ſeruit.

A ſeruit, nullo ſe negotio vrbem ei poſtera luce traditurum: ac miranti vehementer, vixque fidem adhibenti modum ita propoſuit. Orto iam ſole gregem porcorum Franci ad portam agerent: tria hominum armatorum millia in proximo tegerentur. vbi námque fœdorum animalium grunnitus exceperit Falkemburgius, haud mora portis eruṗturum, iiſque in vrbem trahendis operam daturum, quòd ciborum penuria ciues militémque affligat. tum temporis ad portam ſtaturum ſe vigilijs obeundis, ídque facturum, vt valuis patentibus, ignaro Falkemburgio, & cum ſuis circa gregem impedito, ex latebris erumpentes in vrbem Franci penetrent. Probauit hominis induſtriam Philippus fidémque. Et bellico ſtratagemati peragendo S. Magdalenes porta delecta eſt. Verùm Rege & Aſtichio felicis ſucceſſus ſecuris, res omnis in vrbem ad Bethunæum occultis indicijs perfertur. Quidam enim eorum, quibus Rex proditionem patefecerat, quóſque ſibi fideliſſimos arbitrabatur, vti ſibi ſuíſque caueret, admonuit, ac totam Aſtichij machinationem detexit. Ergo Bethunæus inſidiarum duces ſuos admonet, ac vigilibus mandat, vt redeuntem in vrbem B Aſtichium comprehendant, & vinculis obſtrictum in cuſtodiam pertrahant. Die ſequenti ſub auroram Aſtichius pro porta Fiuienſi præſtolatur, vt ſeſe latenter in oppidum inſinuet. Verùm is ſtatim apprehenditur, & catenis oneratus in carcerem abducitur. Terna Francorum millia dicto interim loco abdunt ſeſe, tacitique ad opportunitatem ingrediendi excubant. Sues ſubinde magno numero ad portam vrbis præcipitantur, & quò altiùs grunniant illiciendis hoſtibus, ſtimulis figuntur. Sed Falkemburgio conſilium fuit minimè à porta recedere, ſolóque aſtu hoſtem fruſtrari. Ergo nefrendes aliquot nactus ad portam eos deferri imperat, ibíque grauiter vellicari, vt eorum accepto grunnitu agminatim ſues ad eos properent. Et reſpondit votis euentus. Quippe adeò totum id agmen porcorum ſubulcis fruſtrà retinere laborantibus ad nefrendes effusè procurrit, vt priùs intra portam Falkemburgius acceperit, quàm Franci ex inſidijs auxilio accurrere potuerint. Ita deluſis hoſtibus, obſeſſi paullùm recreati ſunt. Verùm paucis inde diebus perlati de corrupto pecunia C Cæſare, & Coloniæ cum ſuis retento; dein magna rerum inopia, & arctior in dies obſeſſio, quorumdam animos fregere: ideóque per vrbem tumultuari cœptum eſt grauiter. Ciues Bethunæo ciborum penuriam obijciebant: è Nobilitate Flandrica nonnulli eum ſic auerſabantur, vt proditionem etiam molirentur. Auxítque pauorem timidorum, & inuidiam miſerandus Nobilium duorum interitus, quos in aula Roberti ingens ſaxea pila tormento Ioannis Hannonij proiecta haud procul eo ad menſam ſedente obtriuit. His ergo tandem Robertus, quamuis animo nondum ſubacto, cedere malis coactus eſt, ne omnium ipſe ruinam præcipitaſſe videretur. Et cùm de vrbis deditione Rex vrgeret, miſſos ad colloquium admiſit. Ij fuere Sabaudiæ Comes, Ioannes Hannonius, & Robertus Atrebas. In eas pactum leges eſt, vt Bethunæus militem ſaluum educeret: omne bellicum inſtrumentum, totámque ſuppellectilem efferret: domi ciues manerent vita rebúſque integris. Vndecima tunc hebdomas dierum ab Regis Francorum aduentu voluebatur, cùm ijs condi-D tionibus vrbe Guidonis filius exceſſit huncin modum. Primò currus machinis & armis onuſti trahebantur. hos ſequebantur equi ſagmis ſupellectilem variam geſtantes: dein alij quà cataphracti, quà tapetis inſtrati. ibant ſubinde viri nobiles & Equeſtri balteo decori, omnes in equis ſublimes. agmen iſtud claudebat Bethunæus inermis, eíque Guido Nigellanus adhærebat Franciæ Mareſcallus ab iniuria tutandi ergò. breui pòſt interuallo milites ordine bellico procedebant. Sed non exiguus Inſulenſes metus his digreſſis angebat, ne quid Rex Philippus in eos præſidio nudatos atrocius deſignaret: ideóque ſupplices ei fuere, omnéſque defectionis ab eo ad Comitem cauſas per oratorem ſuum patefecere. Mitiùs tamen eſt vſus victoria Philippus, quàm ſperabatur. Acceptæ ſunt ſupplicum rationes, iiſque condonata omnia, & veteribus vti conſuetudinibus, priuilegijs, & legibus conceſſum. Vt res componeret, tres Inſulæ dies Philippus exegit: quo tempore Duacenſes Inſulenſium exemplo permoti, ſua ſéque cum oppido Regis poteſtati ſubdidere. Ergo Rex eo lætus ſucceſſu, poſtquam firmum Inſulæ ac Duaci præſidium collocauit, Cortracum

Eius machinatio detegitur, ipſeque capitur.

Nouum Falkemburgij ſtratagema.

Motus Inſulæ ſubortus ad deditionem vrbis Robertum cogit.

Deditionis leges.

Chron. Fland. à Sauuag. edit. cap. 37. Reg. Phil. litt.

Ex vrbe ſuos Robertus educit.

Regis aduerſus Inſulenſes clementia.

Duacum Regi deditur.

Digitized by Google

Itéque Cortracum.
Iprēſe præſidium Cominij cæditur à Francis.

cum partem copiarum duxit: Carolum fratrem Ipras miſit multo ſeptum milite. Deditum ſtatim ei cum arce oppidum Cortracenſe eſt. Ad Ipras nihil effectum. A Paucos tamen poſt dies eius vrbis præſidium grauem Cominij cladem accepit. Inſidebant Cominium nobile ad Liſam Gallo-flandriæ oppidulum multi Francorum. Et circùm aliquæ horum copiæ caſtra metabantur. Id poſtquam gnarum fuit Bellomontano, Bergenſi, & Marcano, Comitibus, qui tribus Germanorum millibus Ipris præerant, id omne præſidium oppido educunt, & Cominium iter maturant. Illic concurrentibus vtriſque ordinibus ingens pugna cooritur, diúque tenet certamen neutrò inclinante victoria, donec Bergenſis Comes equo deiectus capitur. Tunc ſcilicet eæ Germanorum copiæ grauiter afflictæ in fugam Ipras auertere ceperunt ſe. Interim Duacenſes conſpicati caſtrum Brayellenſe non modicum vrbi

Induciæ ab Franco Guidoni cōceſſæ.
Chron. Fland. Iac. Meier. l. 10. Oudegh. c. 135. alij.

ſuæ incommodum & periculum afferre, id magnis viribus aggreſſi diruunt. Eduardus Rex Anglorum & Guido Comes, animaduerſa Cæſaris Adolphi perfidia, cum Philippo Rege de inducijs agitant. Ad breue tempus eæ conceſſæ, vt inirentur Octobri adulto, Kalendis Decembris deſinerent. Per eas conſtitutum eſt, vt Duacum, Inſula, Brugæ, Cortracum, aliáque Guidoni erepta, Franco ſubēſſent: controuerſiæ Regum & Comitis ad Bonifacium Pontificem Romanum decidendæ referrentur. B

Ioannes Tornac. Epiſcop. Flandriæ Comit. Inſulæ excommunicat.
Iac. Meier. l. 10.
Induciæ producuntur.
Iac. Meier. l. 10.
Generale Capitulum Ord. S. Dominici Inſulæ.
Lib de SS. Ord Præd. in Belg c. 5. ex Ludouico Sampayo.

Sub Kalendas Nouembris venit Inſulam Ioannes Tornacenſis Epiſcopus: vtque maiori metu ad Regis Franciæ voluntatem impelleret, Comitis palatium adijt, ibíque Guidoni ſacrorum vſu, & cœtu fidelium interdixit. Paucis interiectis diebus, Siciliæ Rex Carolus auctor fuit Regibus, & Guidoni, vt inducias ab Decembris Kalendis ad vſque feſtum Epiphaniæ anni milleſimi ac trecenteſimi prorogarentur dictis antè legibus. Tradit Hyacinthus Chocquetius Inſulenſis hoc etiam anno Generalia Ordinis Dominicani Comitia Inſulæ habita, vndequaque ſuos exciente Nicolao Taruiſino Generali Ordinis Magiſtro, quem non diu poſteà Pontifex Bonifacius inter Patres purpuratos adſciuit, & in ſumma poteſtate ſucceſſorem habuit. Apud Meierum inuenio eumdem Taruiſinum vnà cū Generali Miniſtro Minoritarum iuſſu Pontificis Maximi Gandauum iuiſſe primo ſequentis anni menſe, vt pactis inter Philippum, Eduardum & Guidonem inducijs ſubſcriberet. AN. 1298. C

Induciæ à Flandris violantur.
Comment. MSS. Tornacenſes.

Ceterùm vix in Franciam diſceſſerat Philippus Rex, cùm ſpretis induciarum legibus Flandrorum aliqua manus in Tornacenſium agros, ac territorium Pabulenſe incurſionem fecit. Ab his direpta tunc fuere Houlainum, Mauda, S. Amandi oppidum, & Duiſempierra flammis abſumpta. Iuitque Tornacum proximè Ioannes Meninius Eques illuſtris Flandrorum nomine deditionem ciuibus imperatum. Sed contrà intrepidè à primoribus vrbis reſponſum eſt, fidem ſe Regi Francorum debere, quam obſtrinxerint ipſi ſacramento. ſi quam muris portíſue Flandri vim adhibeant, propugnaturos ſe vrbem fortiter. Et non minùs ſtrenuè rem egere, quàm fidenter reſponderant. Quippe Flandris impetum facientibus adeò vires oppoſuere, vt pleriſque cęſis, & quamplurimis vulneratis, reliquos retrocedere coëgerint. Apud Gallo-flandros regijs tutos præſidijs paullùm reſpirabatur, & quæ priùs bello cladem ſenſerant, ædificia rurſus aſſurgebant.

Siclinienſes Canonici pro recuperanda ſupellectili ſacra Regis litteras impetrant.
Litter. Reg.

Ac tum Canonici Siclinienſes Philippo Regi ſupplicauere, vti tactus eorum miſeratione, expilato & incenſo templo ſacrum D D. Piatonis caput, aliáſque Sanctorum Reliquas, ornamenta, calices, campanas, archiui monumenta, quæ omnia Franci milites proximo bello diripuerant, reſtitui iuberet: ijſque Rex benignus annuit, datis ea de re publicis ad ſuos litteris. Et quędā, vti poſteà videbimus, recepta fuere. AN. 1299.

Pontifex Romanus fruſtrà pro Comite Flandriæ ſententiam pronuntiat.
Chron. Flād. ms. Iac. Meier. l. 10.

At rebus Flandriæ Comitis in ampliſſimo purpurati Senatus conſeſſu maturè diſcuſſis, pronuntiatum à Bonifacio Pontifice Maximo eſt, vti Rex Philippus ei filiam, & quas vrbes de ipſo ceperat, reſtitueret: eamque ſententiam litteris mandatam in Franciam per Dunelnenſem Epiſcopum miſit. Verùm id Pontificis effatum minimè Regi placuit: & Robertus Atrebas ira ſuccenſus litteras eius è manibus dicti Epiſcopi violenter abreptas igni tradidit. Igitur Inſulam, Duacum, & his coniuncta loca Rex retinuit: nouúmque minatus eſt Flandriæ bellum, vbi tempus induciarum effluxerit. Nihil tamen ab Guidone poſteà non tentatum, vt amicitiam cum Rege ſarciret. Verùm Regina, eiúſque auunculis odio

eius

A eius ardentibus, nihil effectum eſt; licet ad pacem procliuior tandem Philippus videretur. Et ab infelicis Comitis fœdere Auſtriacus & Anglus, ob initam cum Rege Franco per nuptias affinitatem, defecere: priórque in eum Pontificis Maximi fauor deferbuit. E viuis interim diſceſſit Ioannes Waſſonius Tornacenſis Epiſcopus:

Cuius ſocietatem Anglus & Auſtriacus deſerunt.

AN. 1300. ac Decani & Canonicorum ferè omnium ſuffragijs ad ſubeundum eius magiſtratum electus fuit Ioannes Murius honeſto loco Tornaci natus, & peritia iuris inſignis. Verùm ad eius nuncupationem Stephanus Suſyus & Canonicorum aliquot exarſere confeſtim vehementer: eiúſque grauiter electionem oppugnantes & multa in eum dixere, & ad Romanum Pontificem euocauere cauſam. His Ioannes cognitis, cùm iam animaduerteret magno ſe natu minus idoneum explendis Epiſcopalibus munijs fore, electioni ſuæ renunciauit ſponte. Effluxerat iam tempus nouum dicendi Epiſcopum. Igitur Romam ad Pontificem Maximum aliquos miſere Decanus & ſanior pars Collegij Canonicorum veniam poſtulatum in alium ſuffragia conferendi.

Ioannes Epiſcop. Tornac. moritur.
Ægid. le Muiſis in Chron. MS.
Qui ſuccederet Ioannes Murius electus.
Verùm is à quibuſdam oppugnatus ceſsit.

B Interim de ſententia Francorum Regis Bononiæ Comes fratrem ſuum Guidonem Pontifici Romano commendauit, eúmque Papa Tornacenſibus præfecit. Eodem propè tempore cùm indicto Romæ Iubilæo ex his partibus plurimi Vrbem adirent religionis gratia: non leuis in Belgio tumultus eam ob rem exortus eſt: multíque Ordinum Mendicantium aduerſus ſacrum Papæ diploma dixere, conceſſis ab eo indulgentijs pœnam minimè remitti aſſerentes. Contrà, vehementer ad Pontificis defenſionem incubuit Ægidius S. Martini Tornaci Monachus, qui certam ea de re doctrinam hauſerat Romæ. Et plerique Prælatorum, & Parochorum ſeſe Mendicantium conatibus palàm oppoſuere. Finitis autem ad Epiphaniæ Domini feſtum inducijs, è Gallia in Flandriam magnum duxit exercitum Carolus Valeſius Regis frater. Quibus reſiſteret, paucæ vires Guidoni aderant. Eum enim Angli & Germani deſeruerant. Maiorique malo domi ab ſuis ſpernebatur, & grauiter ab eo Brugenſes diſſidebant, quòd portu per Dammum oppidum excluderentur. Poſtquam igitur ſeſe munijt Rupelemondæ, Roberto filio imperium militare

Et tandem GVIDO factus Epiſcopus.
Ob Iubilæum tumultus Duaci & alibi.
Ægid. le Muiſis in Chron. MS. Monum. MSS. Franciſc. Duac.
Finitis inducijs Carolus Valeſius in Flandriam bellum portat.
Chron Flād MS. Chron. Fland. à Sauuag. edit. c. 37. Gaguin. l. 7. Æmyl. lib. 7. Iac. Meier l. 10.

C tradidit. Hic nuſquam auſus eſt totis copijs cum Valeſio congredi, quòd multò ſeſe inferiorem cerneret. Dammo fratrem ſuum Guilelmum, Ipris Guidonem è fratribus alium cum præſidijs impoſuit. Gandauum ipſe ſibi tutandum retinuit. Interim tota fermè regio varijs Francorum incurſionibus vaſtatur: & cùm mille circiter equites Philippus Maldeghemius obijcit, his partim cæſis, partim captis, cladem ſentit, & catenis onuſtus abducitur. Ipræ tamen fruſtrà tentatæ, Gandauúmque. Poſt aliquam obſidij moram in poteſtatem Dammum Valeſius redegit. Et iam defecerat ab Flandro Ioannes Brabantiæ Dux: & ab Hannonia Ioannes Aueſnius eius prouinciȩ Comes ingruebat. Igitur tot preſſus difficultatibus Guido Flandriæ Princeps apud Valeſium ſummis precibus pacem orauit: ac tandem obtinuit, vt Rodemburgi de conditionibus eius ineundis Conuentus haberetur. Iuit eò Flander accepta fide publica. Aderat Carolo Sabaudiæ Comes Amedȩus. Vbi tamen de pacis legibus agi cœptum eſt, nihil Valeſius Regem conceſſurum aſſeruit, niſi Comes ſeipſum, ceterámque Flandriam ſponte ipſi ſubmitteret. Vt erat animi ſimplicis, parúmque

Comes Flandriæ Regi ſe ſubmittit, impetrandæ pacis gratia:
Chron. Fland. à Sauuag. edit. c. 36 Chron. Flād. MS. Gag. lib. 7. Æmyl. lib. 7. Nicol. Gil. Iac Meier. l. 10. Belleforeſt. l. 4. alij: ex quibus ſequentia deprompſimus.

D prouidi Guido, iámque omni ferè nudus tam ſuorum, quàm exterorum auxilio, paſſus eſt demum eò ſe pertrahi, vt Valeſio ſeſe traderet; ab eo ipſe cum liberis Roberto & Guilelmo, multáque Flandrica Nobilitate Lutetiam perduceretur ad Regem impetrandæ veniæ pacíſque gratia: ea tamen lege, vt his minimè obtentis in Flandriam cum illis ab eodem reſtitueretur. Verùm eo Comes facto cum liberis, Nobilibus, Flandria vniuerſa, in miſeram actutum ſeruitutem cecidit. Nihil enim conceſſum ab Rege Carolo Valeſio, & Amedȩo Comiti Sabaudiæ fuit, qui Flandros volentes eo pacto in Franciam ſe deduxiſſe affirmabant, vt, ſi pax nulla conſtaret, in Flandriam incolumes redire permitterentur. Et quaſi bello capti fuiſſent, in varias Guido ceterique cuſtodias coniecti ſunt. Fruſtráque Pontifex Maximus in libertatem aſſeri mandauit, ipſique Regi imperata ſpernenti aquam, ignem, ſacráque interdixit. Iis ergo in Francia detentis, in Flandriam cum Regina & nobili comitatu Philippus deſcendit, vt paſſim Comes inauguretur. Tertio & decimo die Maij

ſed ab eo in cuſtodiam traditur.
In Flandriam Rex venit, vt Comes eius inauguretur.

Digitized by Google

Duacum intrat.

Lib. argent. Amat. Eccleſ. alij ſuprà citati.

Duacum ingreſſus eſt deducentibus plurimis Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, & Baronibus regni. Vbi templum intrauit Sancti Pontificis Amati, pluſculáſque preces ad Deum inter cantus Clericorum effudit, duos Eccleſiæ pannos aureos in Diui gratiam Eccleſiæ obtulit. Vix inde diſceſſerat, cùm ſimili pompa eodem Regina deducitur. Hæc poſtquam ab Canonicis excepta fuit, Deúmque ſupplex, eiúſque ſanctum Epiſcopum orauit, duos etiam templo pannos impertijt byſſo & auro pertextos. A

Inſulá petit.

Duaco Inſulam Reges venerunt, vbi pari honore, ac lætitia Canonici, Magiſtratus & populus eos coluere. Ne aliter fieret, imperata Regis vrgebant. Is enim palàm vbique proclamare, Flandriæ Comitatum Guidonis vitio ſui iuris redditum: cum in poſterum nulli Principum regio concedendum beneficio: regni Franciæ corpori prorſus coaluiſſe. Igitur quocumque ferebatur, illic ſe Comitem ac Dominum coli iubebat: ibi priuilegia impertiri, leges condere, Magiſtratibus, iudicijs, & publicis rebus ordinandis operam dare: totam denique Flandriam ſupremo ac purpurato Pariſiorum Senatui ſubijcere. Inde factum eſt, vt quamuis plurimos ingens dolor inceſſeret, nuſquam tamen ad voluptatem publicam conuiuia, ſcenarum varietas, ludi equeſtres defuerint: pecuniæ multum Regi ac Reginæ paſſim ab vrbibus in xenium donaretur, quò ipſi ventitabant. B Vbi maximam Flandriæ partem peragrauere, totique prouinciæ præfectus eſt Iacobus Caſtellio Reginæ auunculus,

In Franciam reuertitur.

per Gallo-flandriam iter in Franciam relegitur. Prima tum Regem excepit Inſula, dein Duacum. Hîc apparatu regio Robertus Atrebatium Comes cum Margarita Ioannis Hannoniæ Comitis filia nuptias celebrat.

Exorto Brugis tumultu Fráci cæduntur.

Iacob. Meier. & alij ſuprà citati.

Sed reuerſo in Franciam Rege grauis exortus eſt Brugis tumultus: parúmque ab internecione res abſuit, Nobilibus cum Iacobo Caſtellione aduerſus plebem conſpirantibus. Ne ſuperbè regerentur ab impotente ſui Præſide (quem iuuentus, & praua conſilia quorumdam in commiſſum ſibi populum aſperabant) néue tot impoſita ſibi vectigalia penderent, arma ciues ſumpſerant: tantúſque ardor pugnandi ſtimulauit, vt ſuperiores cæſis iis euaſerint.

Luunt tamen poſteà id factum Flandri.

Factum tamen poſteà eſt, vt auctis vehementer copijs metu Caſtellio rebelles fregerit: horum pletiſque ferro ſublatis, & Petro Textore, cui cognomentum erat Regi, factionis principe in exilium protruſo, vrbem munitionibus nudauerit. C

Cortraci & Inſulæ arces ab Francis conduntur.

Et Cortraci non multò pòſt, & Inſulæ, opprimendis motuum popularium initijs (iam enim aliqui Francorum moribus irritati occultè ad tumultum incitabantur) arces ab eodem Pręſide, tamquam iuſſu Regis, conditæ, & propugnaculis, turribus ac præſidio munitæ.

Franci rurſus à Brugenſibus malè excipiuntur.

Iacob. Meier.

Verùm anno ſequenti exaſperatis ad Oceanum in Flandria rebus, maléque denuo mulctatis à Brugenſibus Francis, cùm iam Guido Namurcenſis, & Guilelmus Iuliacenſis Flandrorum animos erigerent: Petrus Fillota Iacobi Præſidis legatus Inſulam venit, poſtquam Brugenſium manus ægrè per tenebras euaſerat. AN. 1302. Ei quantas potuit Iacobus equitum peditúmque copias attribuit: vt eo præſidio vrbem Inſulenſem, caſtrúmque tantiſper obtineret, donec ipſe ad Regem iret Pariſios Flandrię negotia curaturus.

Ideò Rex iratus nouum cogit exercitum,

Per hunc cognita Rex Brugenſium defectione, nobilique ſuorum clade, ad comprimendos Guidonis & Guilelmi conatus (qui iam copias minimè contemnendas contrahebant) frangendóſque Flandrorum animos, florentiſſimum tota Francia exercitum coëgit, eique Atrebatium Comitem Robertum præfecit. D Interim Guilelmus Caſſetum obſidebat, Guido Cortracum. Et iam Ipris ſubactis res eò ad Cortracum proceſſerat, vt oppido Flandri potirentur, arcem oppugnarent vehemẽtiſſimè.

cumque in Flandriam iubet Robertum Atrebatẽ ducere.

Hanc Roberti expeditionem, & commiſſam infeliciter ab eo pugnam iuxta Cortracum latè deſcribunt S. Antonin. p. 3. hiſt. tit. 20. paragraph. 18. &

Igitur cùm Robertus Atrebatum copias adduceret Iulio menſe, Caſtellani Lendienſis (qui præerat arci Cortracenæ) nuntij ad eum perferuntur, niſi maturet auxilium, arcem in maximo periculo verſari. Is apud Comitem plurima flagrabat gratia: ideóque Robertus grauiter ira ſuccenſus in Flandros vehementer excanduit, ac mox Inſulam mouit. Et huc quàm celerrimè Radulphum Neellenſem equitum Franciæ Magiſtrum aduolare pręcepit interrupto Caſſetum obſidione leuandi negotio. Iunctis igitur ad Inſulam copijs omnibus exercitum Atrebas luſtrauit. Conſtabat ille variarum nationum ducibus & militibus. Aderant Francis Hiſpani, Itali, Lotharingi, Hannones, Arteſij, Gallo-flandri, Brabanti, & Saxones

aliqui.

Digitized by Google

A aliqui. Equites ad millia ſeptem fuiſſe memorant D. Antoninus & Villaneus; ad quadraginta pedites, in quibus baliſtariorum millia decem numerarentur. Equitibus alij tria ferè addunt millia; peditum ſupra quadraginta millia fuiſſe narrant. His itaque copijs Atrebas inſtructus magna ſpe victoriam prædámque deuorauerat. Et quò patefaceret infenſum Flandris animum, dirámque nullis vel mortalibus, vel ędificijs parcendi cupidinem; haſtilibus ſcopas ardentes loco ſignorum præferri voluit. altiúſque defixum pectori hærebat Reginæ mandatum, vt apros haſtis, verubus ſues confoderet: ne quid virorum, aut mulierum cædis immune relinqueretur. Octauo die Iulij Inſula diſceſſum eſt. Duobus cis Cortracum millibus paſſuum caſtra poſita: ibíque duo dies exacti. Interim miles alius alibi prædabundi palantur, adeóque cuncta vbique immaniter vaſtant ab Inſula Cortracum vſque, vt nullam ea regio parem ſenſerit cladem. Nulli parſum ætati ſexuíue. ſacra prophanáque in prædam conuerſa. vnà cum domibus & tugurijs templa incendio deformata. & quidam in ſtatuas imaginéſque Diuorum ita gladios & ſecures ſtrinxere, vt has diſcerpſerint, illis ademerint ferro capita.

19. Villan. in Hetruſc Annal. Chron. Fland. à Sauuag. edit. c. 41. Chron. ſc. Ægid. de Muiſis, aliquot Chronica Fland. MSS. Robert. Gaguin. l. 7. Æmyl. l. 8. Nicol. Gill. Iac. Meier. l. 10. Papir. Maſſon. l. 3. Monumenta Groening. MSS. Petr. Oudegh. c. 198 Bellefor. lib. 4 cap. 45. ex quibus omnibus ea quæ narro deſumpſi. qui ſunt ad manum eos tu vide, neque exſpectes, vt ſingulis eos hic citem locis.

A Francis Gallo-flãdria miſerè vaſtatur.

B Vndecimo Iulij die vix exacto ad pugnam vtrique comparant ſeſe. Flandri loco natura ſua ſatis munito caſtra collocauerant. A tergo Liſa profundo latóque flumine defendebat. à fronte & lateribus partim oppidum Cortracenſe, partim foſſæ corniculantis lunæ figura ductæ tegebant. Ipſi iam ſatis magno numero cenſebantur: ſed præter pauculos duces, ac nobiles viros propemodum agricolæ, opifices, lanij, & cetarij erant. Neque horum multi armis corpora obtexerant, arcendis vel telorum, vel gladiorum iniurijs. ſola ferè excipiendis hoſtibus in manibus cernebantur haſtilia ferro præfixa, ſudes acutæ, mallei ferrei plumbeiue. Ardebant tamen animi tam glorioſè pro patria moriendi cupidine, quàm fortiter agendi. Et nondum fracta voluptatibus corpora, ſed continuis laboribus exercita plurimum roboris promittebant. Duces ipſi procurandis optimè rebus plurimi inſiſtunt. animum cuiuſque peccatorum ſordibus leuari per confeſſionem imperant. quòd tempus minimè permitteret vnumquemque ſacroſancto Chriſti corpore muniri,

Caſtra Flãdri opportuno loco metãtur.

Eorum copiæ quales fuerint, qualiáue arma:

præparatio ad prælium.

C ſaltem in medium Sacerdotem ſacris veſtibus ornatum procedere iubent, palámque ſanctiſſimam Hoſtiam oculis hauriendam & adorandam proponere. Vbi omnes in genua proiecti Numen præſentiſſimum adorauere, paullúmque terræ ſinguli labijs admouere, quaſi ardentis Chriſtum ſumendi voluntatis indicio: tum Guido & Guilelmus (hic enim iam Caſſeto cum ſuis aduenerat) vti fortiter prælium capeſſerent adhortati ſunt. *Francis ſuperbiam ac ſæuitiem, quibus in Flandriam graſſabantur, fœdiſſimo futuram exitio. Vt plurimis ij viribus, armiſque ſepti ſint, & magno in pugnam apparatu deſcendant: nihil tamen admodum ipſis patrocinari. auerſum ab ijs Numen Pontificis Maximi diris, & imprecationibus, ipſóque detenti Comitis, & inuaſæ per iniuriam alienæ ditionis flagitio. minatum ijs cladem cælum terribili Cometæ lumine. tacito certiſſimæ ſtragis præſagio dies aliquot nullos ab equis eorum hinnitus editos. Ipſis contrà ſecunda eſſe, vel portendi omnia. placatum impensè Deum. æquitatem belli, pro Principum iure, patria, vxoribus, liberis, certamen ineuntibus, vires daturum, felicémque exitum pugnæ. tantum apud ſe ſtatuerent, nihil trepidare: in eo, quem ceperint, loco prælium miſcendo, vel hoſtem*

Quibus verbis ducum ad pugnam fuerint accenſi.

D *cedere ferro, vel cadere: ad fugam ineundam nuſquam aſpicere. qui fortiter pugnando vicerit, aut glorioſè occubuerit, æterna laude cumulandum: qui fugam ignauus ceperit, hauriendum ferro protinus.* Et mox ab vtroque Iprenſes, qui rubra veſte ornati ad quingentos conuenerant, oppido impoſiti, vt Francos ex arce prorumpentes compeſcerent. In aciem ita ceteri componuntur, vt primùm baliſtarij obtineant locum: alij haſtilibus, ferratis baculis, & clauis inſtructi alternatim ſuccedant: in tertiam copiam reliqui conijciantur. Edictúmque publicè eſt, ne quis ad legenda hoſtium ſpolia manum mittat, priuſquam victoria potiatur fuſis fugatíſque hoſtibus, niſi malit gladio vitam perdere. in equos præſertim ſæuiatur, ijque ferro fodiantur excutiendis ad necem ſeſſoribus. nulli parcatur aduerſariorum. qui aliquem ſeruauerit, morte luiturum. In caſtris Francorum initio res varijs conſilijs agitabatur. Atrebatem ingens vrebat deſiderium manus extemplò conferendi: eóque aciem inſtruxit præmiſſis baliſtarijs, dein equitibus in cuneos aliquot diſtributis, cetera peditum multi-

Aciei Flandrorũ compoſitio.

Atrebas ad pugnam ſe comparat.

tudine

Digitized by Google

Apud Francos prælium diſſuadet Nigellanus.

tudine iuſſa ſubſequi. Radulphus Nigellanus, alíique viri ſapientes, qui Flandrorum
caſtra & aciem explorauerant, abſtinendum prȩlio arbitrabantur. ingenio loci Flan- A
dros vehementer muniri. eos ſine magno periculo adiri non poſſe. commeatum
ipſis malignè ſuppeditatum. ſi prælium ad dies aliquot protrahatur, nullo negotio
velitationibus fatigandos. vbi hunc in modum elanguerint, nullóque præbito cibo
vires amiſerint, peridoneos cladi fore. contrà, modò corporibus integris, & præci-
ſa ſpe fugiendi actos in rabiem, neque ſuæ, neque alienæ vitæ parſuros. Hæc tamen
omnia Robertus Atrebas haud æquis auribus accepit, ipſúmque Radulphum graui
perfidiæ probro perſtrinxit. Et confeſtim ab eo edicta ſignis canentibus pugna. Ad
horam nonam matutinam à baliſtarijs incœptum eſt prælium. Statímque Flandri ad
tubarum clangorem, equorum ſtrepitus, & clamorem hoſtium (etenim plerique
nondum erant his aſſueti) ingenti metu perculſi ſunt vſque adeò, vt quidam terga
verterint. Verùm vtroque ab latere Guido & Guilelmus partim acribus verbis, par-
tim minis grandibus, & verberibus inſtantes, animos fecere. Igitur tam pudore,
quàm deſperatione perciti, aduerſis hoſtem pectoribus exſpectant. Ibi noua, & ſubi- B
ta pugnandi conſilia Francos perturbant. Quòd crederent Flandros in fugam ef-
fundi, baliſtarijs pugna eſt prohibita, & iaculandi poteſtas adempta neruis ferro de-
ciſis. Quippe iactabatur, fœdam inuſtum iri notam equitibus, ſi priùs hoſtem pedi-
tes frangerent, quàm metum ipſi feciſſent. Igitur Atrebatem ſuperbia, Nigellanum
probro, impellentibus, equites peditatum multo furore accenſi, nullóque ordine
ſeruato, præteruolant: quaſi ſolo incurſu victoria conſtaret. Verùm ij, vel animis
obcæcatis, vel plurimo puluere proſpectum eripiente, cùm hoſtibus propinquarent,
in foſſam, quæ ramis ſupernè tecta erat, præcipites ruêre. Ibi miſerandum prorſus
exortum eſt ſpectaculum. Delapſi altiùs in terræ hiatum equi partim ſeſſores ſecum
obruere; partim heris excuſſis conſurgere; partim toleratos tergo dominos in pu-
gnam obijcere. ad foſſæ marginem Flandri conſiſtere; hoſtem nunc haſtis confige-
re; nunc clauis & malleis opprimere; pari modo aduerſus equos niti. ſuperuenientes
prioribus Franci etiam in foſſam concidere; eo lapſu antè præcipitatos obruere; ipſi C
à ſuccedentibus opprimi: donec alijs ſuper alios cadentibus foſſæ cauum implere-
tur. Iam ferè Flandri nunc equos, nunc viros confodiendo, & percutiendo fatiga-
bantur, cùm ſtrata cadaueribus foſſa duces eos ingenti & lunato agmine in hoſtes
aduerſos deducunt, magnóque impetu hos aggredi iubent. Ibi Francorum equitum
reliqui cùm nequirent victorum ferociam ſuſtinere, pars cæſis equis proſterni iugu-
laríque; pars veloci curſu fugam capeſſere. Qui ſequebantur, pedites etiam pertur-
batis ordinibus nihil fortiter agerȩ; vel latebras, vel fugam captare ſeruandis cor-
poribus. Vijs duabus vehementer fuſos fugatóſque Gallos, reperio: quoſdam Tor-
nacum verſus fugam arripuiſſe: ijs vſque Dotigniam incubuiſſe grauiter Flandros,
multóſque ferro peremiſſe: ceteris ea via Tornacum fugientibus præ metu portas
vrbis occluſas; & cùm in ſuburbio cibi præberentur, vix eos veſci potuiſſe nimia
trepidatione eſcam faſtidiente. quæ ducit Inſulam, multò maiori viam clade coo-
pertam. ab Cortraco Inſulam vſque Flādros in hoſtium cȩdem effuſos quinque leu-
carum intercapedine. Igitur è tot millibus hominum pauci fuga ſeruati ſunt, vixque D
tandem nobilibus aliquot viris grauiter vulneratis impetrata precibus vita eſt. Sex
equitum millia cecidiſſe Antoninus & Villaneus memorant: paucas modò pedi-
tum cohortes cum reliquis equitibus vitam fugiendo ſeruaſſe. Argumento maximȩ
cladis ea fuere ſuſpenſa Cortraci calcaria auro illita, quæ quidam quater mille,
multò alij pauciora veriùs numerauere. Inter Principes cæſos cenſeri video Rober-
tum Arteſiæ Comitem, Radulphum Nigellenſem Magiſtrum equitum, Ioannem
Hannoniæ Comitis filium, Godefridum Brabantiæ Ducis patruum, Iacobum Ca-
ſtellionem Flandriæ Præſidem. ceteros piget littetis mandare. Id maximè dolen-
dum ea clade Gallo-flandris animaduerto, quòd Inſulani Ioannem Caſtellanum,
Duacenſes Frodoaldum item Caſtellanum amiſerint, ac pleroſque alios tum nobi-
les viros, tum ciues opulentos, qui caſtra Gallorum vel coacti, vel volentes ſeque-
bantur, vt ſilentio tranſeam tot vicorum expilationes & incendia.

Hunc proditoris loco habet Robertus, & pugnæ dat initium.

Prælij Cortracenſis deſcriptio.

Cædes Francorum.

Eorumdem fuga.

Numerus Gallorum ea pugna fugaque cæſorum.

E Gallo-flandris qui cum ijs perierint.

Ea de

A Ea de Francis parta victoria, Cortracenſe caſtrum Flandri de manu Lendienſis Caſtellani recipiunt: dein Ioannem Guidonis Comitis filium, & Comitem Namurcenſem, qui decimo & quarto ferè poſt victoriam die in Flandriam aduenerat, toti Flandriæ præficiunt. Igitur is exeunte Iulio Brugenſibus domum remiſſis, vti poſt bellicum laborem vires reciperent, Iperanos, Gandauenſes, Aloſtanos, & Waſianos collegit, eóſque cum apparatu bellico in Gallo-flandriam deduxit. Hîc obductę Inſulenſi ſunt oppido copiæ: caſtríſque circùm poſitis eius arcíſque maturata expugnatio. Et adeò grauiter quaſſati machinis muri, vt paucis diebus ad obſidentium ferociam Nobiles & præſidiarij milites ſpem diutiùs obſiſtendi abiecerint. Parum ij ciuibus fidendum arbitrabantur, quos recentiſſima clades fregerat, & procliuis in Principem ſuum animus à Francis auertebat. Itaque Flandri ad colloquium de vrbis arcíſque deditione admiſſi ſunt; & has in leges pactum: ſi Rex intra menſis ſpatium neque ſuppetias veniret, neque auxilium mitteret, vrbem obſeſſi traderent caſtrumque: præſidiarij milites, aut ciues in partibus Regis conſtantes vrbe & arce cum fortunis excederent. Duacum inde traductæ ſunt copiæ: vbi præter paucos Nobiles Francis addictos, ciues omnes Ioannem expetebant. Cùm igitur caſtris metandis locus deligitur, omniáque ad obſidionem parantur; Duacenſes ſponte promittunt, eaſdem ſe leges cum Inſulenſibus complexuros. Magnæ Ioanni vtriuſque populi reſponſio & obligatio fuit voluptati. Satis enim gnarus erat, intra præſcriptum tempus ab Rege nulla ſperari poſſe auxilia, tam recenti clade fractis regni viribus. Poſtquam ergo Inſulenſes ac Duacenſes aliquos è ſuis ad Regem auxilia petitum miſere; Duaco paullùm Ioannes copias abduxit, ac duobus inde paſſuum millibus caſtra poſuit ad foſſam iugibus aquis ebullientem, quâ Flandriam ab finibus Arteſiæ palus diſterminat munítque. Ex eo Flandri loco frequentibus incurſionibus Atrebatium agros infeſtant. Ibi Harnas & Henninium incendio corrumpunt: ex ijs alijſque vicis prędæ multum auehunt. Sed hæc omnia cùm fierent ducum iniuſſu, mallétque Ioannes tantiſper belli maleficijs abſtinere, donec Duaco & Inſula potiretur, ne Rex ijs prouocatus iniurijs auxilio citiùs veniret: is prædationes eas inhibuit. Et poſtquam per exploratores cognitum habuit, præſcriptos vtrique oppido dies priùs lapſuros, quàm Francorum ſuppetiæ mitterentur: quos in exercitu varijs ex vrbibus opifices habebat, domum remiſit; ne preſſi rerum inopia æquè ſocijs ac hoſtibus damni multum afferre pergerent. ſolùm retinuit vel principes vrbium viros, vel militiæ laboribus aſſuetos. Cum ea manu dum non procul Duaco conſidet, nullis ab Rege miſſis præfinito tempore ſubſidijs, vtraque ſeſe ciuitas dedit, alióque cum fortunis abeunt, quibus imperium Regis charius erat. Nihil interim laboris Philippus Rex intermittit, vt nouum exercitum conſcribat, maximámque Flandriæ belli molem inferat. Et ſub medium Septembris coacta peditum ſexaginta ſunt millia, equitum viginti: maior quidem, ſed non florentior Cortracenis copijs numerus, etſi plures tunc Regem Principes ſequerentur. Eo menſe deſinente ad vltimos Atrebatium fines peruentum fuit, poſitáque Vitriaci caſtra nobili Arteſiæ pago, quem Scarpus amnis interſecat duobus ab Duaco paſſuum millibus. Regi animus erat eo Duacum exercitu cingere. Verùm id ne faceret, Ioannes facillimè obſtitit. Iam enim ad nuntios de copiarum hoſtilium aduentu ex omni Flandria innumeri propè homines ſub ſignis aduolauerant. Igitur Ioannes relicto Duaci præſidio, ad foſſam ſuperiùs memoratam caſtra collocat, ſuáſque regijs copias opponit. Ibi dies multi abſque pugna exiguntur. Francus ideò cunctari ſtatuerat, ne quam præceps cladem accerſeret Cortracenæ ſimilem. Satis enim iam didicerat, terribili Flandros audaciâ, & ingenti robore pugnam capeſſere. proiectâ immaniter vitâ neque hoſti, neque ſibi parcere, dum manus conſerunt. faciliùs eos frangi, nulla pugnandi facta poteſtate. infecta re domum dilapſuros ſpem fieri, cùm inopia rerum fatigantur. tunc enim parum ducibus audientes ſine ordine fugam meditari. Contrà, Ioannes prælio abſtinendum cenſuit, donec hoſtis Flandriæ fines ingrederetur. Nam ſi noua clade Franci afficerentur, id ſcilicet magnoperè metuebat, ne parens fratréſque iratorum gladios ſanguine imbuerent ſuo ad necem damnati. Ergo fecialibus ad

(Margin, A:) Arx Cortracenſis Flandris deditur. *Chronic. M S. Chron. Fland. edit. à Sauuag. Gaguin. Iacob. Meier. lib.* 10. *Belleforeſt. alij.* Inſulā Flandri obſident. *Auctores iam citati.*

(Margin, B:) Iidem Duacū caſtris cingūt. *Auctores iam citati.*

Atrebatium fines vaſtant. *Auctores iam citati.*

(Margin, C:) Inſula & Duacum in poteſtatem Flandrorum veniunt. *Auctores iam citati.*

Nouas copias Rex adducit; & caſtra metatur ad Vitriacum. *MS. Flād. Chron. Chron. Fland. ab Sauuag. edit. c.* 42. *Gaguin. l.* 7. *Nicol. Gill. Meier lib* 10. *Belleforeſt. l.* 4. *cap.* 45. *alij. ex quibus hæc narratio contexta.*

(Margin, D:) Ab Ioanne Guidonis Comitis filio Flandri opponuntur. Cauſæ, ob quas ab neutris pugnatū ſit.

De pace, vel inducijs cum Rege Flandrorum duces agunt.

Regem miſſis de fratrum aliorúmque ducum exercitus ſententia, vel pacem, vel
inducias ſupplex petijt. De pace concilianda Rex annuit: dictúſque dies habendo A
colloquio eſt. Vbi tamen ab Franco diſceptandis legibus pacis multum temporis ex-
trahitur: facilè animaduerſum fuit, nihil minùs ei quàm pacem placuiſſe; eúmque

Ad pacem fingit ſe Rex inclinare, & diu de legibus eius agit, vt Flādros mora fatiget.

ad rem illam cogitationes intendiſſe, vt producto ad multos dies colloquio, è ca-
ſtris abeundi conſilium Flandri caperent, qui non videbantur expenſas laborémque
belli diutiùs toleraturi. Verùm aliorſum omnia cecidere, quàm Philippus ſperaue-
rat. Vt moras quidem impatientiùs Flandri tulerint; ij tamen in officio retenti ſunt
vel mollibus ductorum ſermonibus, vel ipſa neceſſitate. quóue faciliùs equis pabula

Flandri tamē mora minimè franguntur.

ſuppeditarent, ad Scarpum flumen iuxta vicum Flinenſem caſtra introrſus reducta,
non multò maiori ab caſtris regijs locorum ſpatio. Sed illic propè res omnis in ma-
gnum diſcrimen adducta varijs ducum ſtudijs. Ardebat Guilelmus Iuliacenſis ma-

Guilelmus Iuliacenſis in Gallos pugnandū cenſet.

nus conſerendi cupidine: ac rebatur, non paruo dedecore fruſtrà collectum fuiſſe
totius Flandriæ robur, niſi pugnam committerent. iam enim ſpem maximam con-
firmari vno prælio belli negotium conficiendi, cùm regni florem viréſque ſocias in B
periculum Rex adduxerit, ſuppetántque Flandris ad pugnam loci opportunitas, in-
gens animus, integra corpora, & formidabilis ferocia. Guilelmo plerique ductorum
exercitus ſimilia cenſebant. Et iam Scarpus ponte iungebatur triginta pedes lato, &
quinis impoſito nauigijs ad tranſmittendas in pugnam copias, quæ pari ardore cer-

Contrà Ioannes abſtinendum pugna iudicat.

tamen ineundi animos ſuccenderant. Obtinuit tamen Ioannis aliorúmque proce-
rum ſententia, ne ſponte in pugnam rueretur, quandoquidem neque Franci ad præ-
lium laceſſerent, neque tutum eſſet in hoſtico illos aggredi. ſeruandos potiùs ani-
mos viréſque, vt in Flandriæ fines penetrare molientibus audenter & validè occur-
ratur. Vbi enim pluſculum temporis ipſi limites ſuos paratis ad dimicandum copijs
obtinuerint: haud dubiè Francos multis fractos incommodis, iámque pabulis om-
nibus equorum ad decem in circuitu paſſuum millia conſumptis, vel exercitum re-
trò acturos, vel iniquiori certaminis loco quæſituros ferro viam. Et horum ſanè al-

Rex ſubitò in Franciam reducit exercitum.

terum paucis pòſt diebus euenit. Cùm námque caſtris inertibus ſextam illic hebdo- C
madam Philippus tranſiuiſſet: animaduerſa Flandrorum tam patientia cunctandi,
quàm concordia, copias repentè conuaſare imperauit, ignaríſque hoſtibus tacitè per
noctem diſcedere. Tam ſubiti fœdíque abſceſſus varia ſeritur cauſa. Malignè præbi-
tos commeatus, vaſtata iam ditione, quidam memorant. formidini fuiſſe aſſerunt
alij tum conſtantiam, tum ferociam Flandrorum. Neque defuere, qui ſcriberent
Regem agitatum metu ſuorum; ne vel pugnantem deſererent; vel Flandriam in-
greſſum proderent. Ab ſorore ſcilicet Angliæ Regina mariti commento trepida lit-
teris maturè perculſum, vti neque aciem cum Flandris committeret, neque per re-
gionem eorum penetraret. ab ſuis enim ducibus auro corruptis proditum iri, cùm
alterum eorum fecerit. Sed hoc vero, vt quidam cenſent, timori velum obtenditur;
quoniam turpe ſit habitum magna Regem formidine ſubactum ex aduerſo texto-

Poſt diſceſſū Regis Flandri populantur fines Arteſiæ. *Chron. Fland. Meier.*

rum præſertim aliorúmque opificum ſtantibus copijs. Cognito Regis Francorum-
que diſceſſu, è Flandris quidam celeriter in Atrebatium fines irrupere, vt extremos D
fugientium carperent. pauci tamen deprehenſi, ferróque cæſi. Aliquantò plus dam-
ni Harnis illatum, quæ ſecundùm incendio corruptæ. Neque modica è caſtris præ-
da conuecta eſt, multis ibi rebus à properantibus relictis. Inter alia repertum vini

Dein S. Amādi territoriū, & Tornaceſium.

plurimum. Igitur cùm neque pacem, neque inducias ab Franco duces Flandrorum
impetraſſent, copias ad D. Amandi oppidum traxere. Circumquaque nihil reliqui
factum. exuſta in pagis omnia, direptáue. in oppidum pari furore ſæuitum eſt, præ-
ter cœnobium, nihil manſit flammis immune: priùs tamen in prædam auerſa omnia.

Ac denique Tornacenſia ſuburbia.

Ab eo loco Tornacum vſque populabundus miles ducitur. Fixis propiùs vrbem
tentorijs ſuburbia incendio ad Scaldim hauſta ſunt. Ciuibus tantùm metus obſidio-
nis incuſſus. quòd enim commeatu, ceteríſque ad obſidendum neceſſarijs rebus co-
piæ deſtituerentur, noctem illic vnicam egère. Parum interim quietis in Flandria

Franci Flandríque alternis incurſio-

populo conceſſum. Viros enim militares, & valida præſidia Francus Arteſiæ vrbi-
bus, oppidíſque, ad vexandos Flandriæ fines, impoſuerat. Inſidebant Audomaro-

polim

Digitized by Google

A polim Iacobus Baionenſis, Bertrandus Marqueniolus, Milius Noyerius, ac Fulco Merlius: quorum hi duo caſtris Francorum metandis ab Rege fuerant præfecti. Lendij curam habebat Caſtellanus eius Ioannes. Hærebat Bethuniæ S. Venantij toparcha Robertus Brunellius. Et miſſus eſt quoque Audomaropolim Otho Comes Burgundiæ ad frænandam Flandrorum audaciam, qui parum alios formidare videbantur. Cùm igitur horum crebræ in vtramque Comitatus Flandrici regionem incurſiones fierent, eóſque Flandri vel exciperent, vel adorirentur: nunc hi, nunc illi damni cædiúmque plurimum afferebant. Et pugnatum ſubinde eſt iuxta Caſletum ad montem Ballingium cruenta Flandris pugna, quorum pars maxima deſiderata, ceteri in fugam verſi noctis beneficio cædem euaſere. Verùm impoſitus ab Flandris Inſulæ Cortriſenus non leuiter hoſtem infeſtabat. Quippe frequenter aduerſus Tornacenſes incubuit aliqua ſeptus militum manu. Cúmque obnoxium his agrum continuis populationibus vexaret, ne quid inde ab ruſticis in vrbem veheretur, ipſa fecit infeſtatione. Id ciuibus admodum graue fuit, quibus equites nulli aderant ijs
B incurſionibus coërcendis. Ergo per litteras apud Iacobum Baionenſem his de hoſtium iniurijs queruntur, ab eóque aliquem equitum mitti numerum poſtulant. Is eo tempore, vt diximus, Audomaropoli degebat equitum Magiſtri vicario fungens officio. Igitur ne ſociæ ciuitati deeſſet, cum quadringentis equitibus Tornacum miſit Fulconem Merlium Gallicæ militiæ Mareſchallum. Eius aduentu compreſſæ paullùm Inſulenſium populationes ſunt. Et paucis pòſt diebus inſignem Cortriſenus cladem accepit. Iuerat ipſe non modico cinctus Inſulenſium numero ad ſolitas per agrum Tornacenſem incurſiones faciendas, indéque aduehendas Inſulam prædas. Sed gnarus profectionis eius Merlius tempeſtiuè portis egreditur, ſuóſque idoneo ad hoſtem ex inſidijs adoriendum loco diſponit. Ergo vix ad muros vrbis populabundus, & minabundus agmen Cortriſenus agebat: cùm erumpunt magno ſatis numero ciues, cúmque à fronte clamoribus, & ardentibus animis excipiunt; à tergo Merlius ex inſidijs conſurgens aggreditur. Ingens ibi repentè pugna coorta eſt, &
C ab vtriſque dimicatum fortiter. Plus tamen damni Inſulenſium cuneus accepit. Qui maximum ineunt ab Merlio cæſorum numerum, quingentos Inſulenſes cecidiſſe aſſerunt: alij quatuor modò & quinquaginta ijs de ciuibus partim vinculis conſtrictos, partim peremptos memorant. Feliciùs intra Gallo-flandriæ fines paruo interiecto tempore pugnatum fuit. Baſſeæ templum egregiè Gallo-flandri muniuerant: indéque prædas quæſituri Atrebatium regionem infeſtabant. Ex aduerſo Lendij validum erat collocatum ab Rege Francorũ præſidium; partim vt noſtrorum incurſus reprimerent; partim vt ipſi Gallo-flandriam impeterent. Igitur horum duces Hubertus à Belloioco, Lietbertus Bellofremóntius, & toparcha Vallicolorius conſilium iniere Baſſeam ſubito procurſu adoriendi. Et mox ad eam expeditionem paratis rebus omnibus, eductóque præſidio per vicum Wendinium iter maturauere. Verùm eo de loco digreſſis, ac inopinátibus validum, & ad pugnam expeditum agmen Flandrorum occurrit. Ibi neceſſitas conſerendi manus iniecta, cùm pars Flandrorum à fronte ingrueret, pars à tergo circumducta fugam intercluderet. Cruentum
D id prælium fuit vtriſque: Flandris tamen locorum peritioribus denique ceſſit victoria. Ex hoſtibus multi cecidere. in his præcipui Vallicolorius, & Wendinij dominus. ac paullò pòſt ex vulneribus eo prælio acceptis mortem oppetijt Atrebati Bellofremontius.

(margin:) nibus ſeſe infeſtant. *Chron. Fland. Meier. Belleſor.*

Ad Caſletum Flandri cæduntur. *Iidem auctores.*

Ioannes Cortriſenus Inſulæ ad præſidium collocatus Tornacẽſes diuexat. *Chron. Fland. ab Sauuag. edit. cap. 43. Iacob. Meier. l. 10.*

Sed poſtmodum ab eius vrbis præſidio cæditur. *Auctor. citati.*

Flãdri feliciter ad VVendinium aduerſus Frãcos pugnant. *Chron. Fland. c. 44. Iac. Meier. l. 10. Belleforeſt. l. 4. c. 45.*

AN. 1303. Anni ſequentis menſe Martio Ioannes & Guido Flandrorum duces Leſſiniam ab Hannoniæ Comite interceptam munitámque obſident, tandémque expugnant. Infeliciùs rem bellicam agit Audomaropolim iuxta Guilelmus Iuliacenſis, alterius Flandrorum agminis ductor. Illic primò cæſi Bergenſes, poſtquam Arkas Iprenſes incendio corrupiſſent. Et ſubinde ab toto exercitu ad pontem Arkenſem grauior clades accepta, cæſis vt minimùm tribus hominum millibus. cauſámque præbuit calamitatis vel tranſuerſa ducis vita, vel Flandrorum confidentia, & purgandorum animorum negligentia. Interim Duacenſes ac Inſulenſes cum Tornacenſibus varijs & frequentibus prælijs contendunt. Captus eſt cum omni comitatu Præpoſitus

(margin:) *Iac. Meier. l. 10.*

Flandri ab Gallis cæduntur. *Chron. Fland. c. 44. Meier l. 10.*

Tornacenſes & Gallo-flandri mutuò ſe impetunt. *Chronic. MS. Ægid. le Muiſis.*

Digitized by Google

Gallo-flandri Ioannem Lalanum aggrediuntur & opprimunt. Ægid. le Muiſis. Comment. MSS. Iac. Meier. l. 10.

A Inſulenſis, & Tornacum abductus. Nec leuia damna Inſulenſi agro Ioannes Lalanus intulit. Is cum præſidio arci Doſſemereæ præfectus fuerat, vt latè regionem incurſionibus infeſtam haberet. Sed cùm ſæpiùs feliciter prædas egiſſet, occurrit ei ad ſolitas populationes agmen ducenti magna Gallo-flandrorum copia. Quòd hi arctiùs comprimerentur, paucos eſſe ratus eſt, ideóque in pugnam ruit. Vbi tamen Gallo-flandri ad ineundum prælium ſeſe latiùs explicuere, maiorem, quàm crediderat, multitudinem animaduertens, tum denique in magno ſe ſuóſque periculo verſari ſenſit. Et confeſtim adeò ferociter noſtri impetum fecere, vt Lalanus cum multis fortiter dimicando ceciderit, ceteri fuga vix euaſerint.

Flandri in Zelãdia vario euentu bellũ gerunt. Iac. Meier. l. 10.

Per Aprilem bellum in Zelandiam ab Ioanne & Guidone fratribus portatur. Acceptum eius initio in Cadſantia Inſula non leue damnum ab Guilelmo Hannonio, qui Flandros improuiſus inuaſerat. Feliciùs tamen poſteà in Valachria pugnatum Veram iuxta: biſque prælio victus eſt illic Hannonius, captúmque Middelburgum Inſulæ caput.

Philippus Guidonis filius Flandris præficitur. Iac. Meier. l. 10. alij.

Intereà lociab Italia in Flandriam deſcendit Philippus alter Guidonis Flandriæ Comitis filius, & cum magna vi pecuniæ Germanum militem adduxit. Eum mox Flandri ſupremum ſibi ducem legere. B Plurimum inerat ei militaris fortitudinis & prudentiæ, magnaque patriam ab Francorum iniurijs vendicandi cupidine tenebatur. Ergo per omnem Flandriam exercitum ſcribit ocyſſimè. Ad eum, vt ceteri, Inſulenſes, Duacenſes, Orchiaceni ſub ſignis conuolant.

Audomaropolim iuxta vtrique Flandri per imprudentiam vincuntur. Chron. Fland. c. 46. Meier. l. 10. Belleforeſt. l. 4. cap. 46. Sed mox Fràci partibus adhærentes magnis afficiũt cladibus. Auctores citati.

Contra Francos ad D. Audomari vrbem copias ducendi conſilia capiuntur, quò etiam ex aduerſo præſidia Tornacenſe & Lendienſe abiuerant, euocante Galtero Caſtellione. Ibi non modicum Flandri damnum ad pontem Agnionæ fluminis patiuntur, dum eum contempto ducum imperio nimis ardenter tranſeunt. Sed paucis pòſt horis equitum Franciæ Magiſtro magna formidine perculſo, & quas partim Audomaropoli eduxerat, partim aliunde coëgerat, copias furtim aliò deducente, Taruannam circumueniunt, itaque ſuccenſi omnia eius ædificia flammis populantur. Inde cùm redeunt in Flandriam, ab ipſis plurimæ arces domúſque Nobilium per Arteſiam vel euerſæ, vel conſumptæ ſunt igne: pagi octoginta prorſus vaſtati: direpta Lillerium & Lendium: euulſæ vbique, C vel reciſæ frugiferæ arbores. Tot factis lætabundas, onuſtáſque ſpolijs & prædis copias per Pontem Wendinium duces in Gallo-flandriam tendere imperant.

Baſſeam capiunt, & incendunt. Auctores citati.

In extremis huius regionis finibus à Francis & Italis Baſſea tenebatur, indéque damni multum Inſulenſis ager tolerabat. Eam ob rem hoc oppidum aggreſſi ſunt Flandri: ac poſtquam facto impetu, cæſiſque hoſtibus, in ſuam redegere poteſtatem; abacta primùm præda, iniecere cunctis flammas ædibus & munitionibus. At tunc grauiſſimè queſti ſunt Inſulenſes, multis ſe damnis ab Tornacenſibus affici: multiſque precibus flagitarunt, vt ea ciuitas obſidio cingeretur. Qui negarent id officium ciuibus amiciſſimis, pauci admodum reperti.

Ab iiſdẽ Tornacum obſidetur. Ægid. le Muiſis, Chron. Fland. c. 46. Chronic. Fland. MS. Comment. MSS. Meier. lib. 10. Belleforeſt.

Ideóque ſtatutum eſt, vt ineunte Auguſto magnus illuc exercitus traduceretur. Ergo tempore conſtituto cum Flandris Teutonicis copias iunxere Inſulenſes, Duacenſes, ceterique Gallo-flandri. Cum ſummo imperio his omnibus Iuliacenſis Guilelmus præficitur. Paratis commeatu, armis, & machinis, itum primò Helchinium ad Scaldim, ibique circum arcem fixa tentoria. D Inde Tornacum deductus eſt exercitus. Ad portam S. Martini Guilelmus conſedit, multúmque ſpatij obtentis latè papilionibus obtinuit. Iuxta Vineæ portam Inſulenſes collocati: alijs alij locis poſiti: vt cis Scaldim fluuium omnia cingerentur. Vltra flumen neque militem poni, neque vallum duci placuit. ideóque ſemper illac in vrbem aditus patuit commeatum inferentibus. Crebræ tamen excurſiones in Hannoniam factæ obſidionis tempore: multúmque prædæ à Flandris inde conuectum. Exuſta etiam omnia circum vrbem ſuburbia, & in propinquo vici aliquot. Dies tantùm nouemdecim ea tenuit obſidio. Sed multa illic nunc ab obſeſſis, nunc ab obſidentibus geſta fortiter. Nullo die ceſſatum ab vehementi oppugnatione. concuſſi varijs machinis muri. portæ grauiſſimis impreſſionibus tentatæ. parúmque abfuit, quin ciuitas caperetur, cùm cæſis portæ vnius defenſoribus, adeò ferociter impetum Flandri fecere, vt iam vrbem irrumperent. Fregit tamen eorum audaciam Franciſcus Stapelius Nobilis Flander, qui regias partes ſecutus vrbem tutabatur. Is enim

cum

A cum paucis ſuorum ad portam è propinquo aduolans tantiſper impetum hoſtilem ſuſtinuit, donec alij atque alij Flandris à porta repellendis ſuperuenerint. Hæc inter Franciæ Rex maximo ſeptus exercitu Peronam aduenit. Et in Hannonia Comes eius regionis non contemnendas copias contraxerat. Vtrique hoc maximè propoſitum erat, vt Tornacum obſidio liberarent. quia tamen Flandrorum ferocia metum incutiebat, id aperto bello facere, & commiſſis aciebus, haud ſanè tutum ipſis videbatur, ne quam Cortracenæ cladi parem accerſerent calamitatem. Igitur rem dolo, & prætextu induciarum, vel pacis, confici placuit. Miſſus ad hoc negotium tentandum in Flandriam Amedæus Sabaudiæ Comes. Iſque poſtquam de pace mentionem iniecit, apud Principes auditus eſt ſecundis omnium animis. Itaque ſeptem menſium pactæ ſunt induciæ: quamuis plerique ſatis animaduerterent, parum ſyncerè Francos agere, tantúmque copias abducendi gratia, & Tornacum metu liberandi, quietem armorum petere. Verùm ingens eos Guidonis Comitis, aliorumque per Franciam in cuſtodijs attentorum commiſeratiò tangebat: impiúmque putabatur B oblatam vinculis eos eximendi occaſionem prætermittere. Neque deerant, qui dicerent, pluris æſtimandam Comitis libertatem, quàm Tornaco potiri: certumque vitæ periculum in carcere detentis ingruere, ſi conſilia pacis ineundæ perturbarentur. Ergo legibus induciarum conuenit, vt Guido Comes vinculis exemptus, obſtricta fide tamen cuſtodiam repetendi, ſi pacem conciliare apud Flandros nequiret, in Flandriam remitteretur. Et mox ſoluta eſt Tornacenſis vrbis obſidio. Sed copias temerè abduci dux noluit, quem non leuis ſuſpicio inceſſerat Tornacenſes à tergo vim facturos, cùm caſtris eæ digrederentur. Congeſta igitur varios in cumulos tabernaculorum materia, dein ſtraminis multum, & arborum rami: iniectáque tandem omnibus eſt flamma, vt liberiùs ad diſceſſum agmina Flandri componerent. Ita dum tectæ fumo copiæ ſub ſignis abſcedunt, earúmque ciuibus Tornacenſibus eripitur conſpectus: acies poſtrema fortiſſimis equitibus & peditibus denſatur, vt non modico ab alijs ſpatio diſcreti vim erumpentium ſuſtineant. Et vehementer C profuit hoc conſilium. Quippe Tornacenſes rerum earum ignari, quæ ab Flandris gerebantur, tumultuariè ſe & temerè portis effundunt. Sed dum ipſi, oculos fumo fruſtrante, incompoſiti & ſecuri proruunt, in hoſtem improuiſum priùs incidunt, quàm ſeſe ad pugnam comparauerint. Ergo protinus ab Flandris excepti & circumuenti grauiſſima clade opprimuntur. Perempti circiter ducenti: in vrbem ceteri multis vulneribus acceptis repulſi ſunt, de Flandris ne vno quidem pereunte. Ex legibus induciarum non diu pòſt redijt in Flandriam Guido Comes, paſsímque magna cum voluptate ab ſuis exceptus eſt. Vbi quietem carperet, ac de pace componenda cum Flandris ageret, caſtrum Vindalium delegit. Illic dum moratur, Philippus interim eius filius, cui ſumma rerum per Flandriam credita erat, plurimus nunc Inſulæ, nunc Duaci conſpectus eſt, vt per inducias Gallo-flandris hoſti proximis caueret. Ex aduerſo frater eius Guido Flandrorum partem non modicam in Zelandiam nauibus defert, vt bellum illic redintegret. Ac tunc laboratum diligenter ab Comite eſt, vt Flandrorum animi ad pacem inducerentur. Ardebant quidem D omnes pacis deſiderio: minùs tamen placuere propoſita Regis nomine capita. Viſúmque plurimis bellum potiùs alendum, quàm ijs legibus pacem emere. Sed ab Rege, cùm aliæ pacis tabulæ peterentur, æquum nihil potuit impetrari: vt ſatis animaduerteretur, nihil eum aliud cupere, quàm opprimere bello Flandros. Igitur poſtquam fruſtrà circa pacem conciliandam laborauit, Compendium Guido Comes abijt, ibique ſe ad cuſtodiam ſtitit exeuntibus fermè inducijs, vt iuratam Regi fidem

AN. 1304. exſolueret. Et mox ad bellum rurſus in Flandriam portandum Francus incubuit: multóque labore, & ſummis impendijs non modò è populis ſibi ſubiectis, verùm etiam aliunde, copias ingentes contraxit. Quia tamen res omnes ad tantam expeditionem neceſſarias nondum comparauerat, in Flandriam è ſuis aliquos miſit, qui nouam pacis ſpem inijcerent, tempúſque induciarum produci peterent. Ab ducibus deprehenſum facilè eſt, malignè Regem agere, tantúmque id vnum moliri, vt rebus omnibus intereà loci exercitum inſtrueret, ac finitis inducijs ſecurior Flan-

Rex Franciæ cum exercitu Peronam venit, vt Tornacum liberet. *Gaguin. lib. 7. Nic. Gill. Meier. lib. 10. & alij auctor. cit.*

Dolo pacem, vel inducias Flandris offert. *Meier. l. 10.*

Inducias ſeptem menſium Flandri accipiunt. *Iac. Meier. l. 10. Papir. Maſſ. l. 3. Comment. MSS. Belleforeſt.*

Et prudenter à Tornaco recedunt. *Iac. Meier. l. 10.*

Ac Tornacẽſes erũpentes egregiè ſuſtinent & cædunt. *Idem.*

Guido Comes ſecũdùm leges induciarum redit in Flandriam. *Nicol. Gillius. Chron. Fland. Gaguin. lib. 7. Papir. Maſſ. l. 3. Iac. Meier. l. 10. Bellefor. alij.*

Fruſtrà hîc laborat pro pace concilianda. *Auctores citati.*

Ac ideo Frãciam repetit. *Iidem auctores.*

Rex Franciæ nouum aduerſus Flandros exercitum cogit. *Auctores citati.*

Digitized by Google

driam inuaderet. Sed iam animi multitudinis vel iniquæ pacis deſiderio æſtuabant: ideóque Franci poſtulatis ſubſcriptum eſt, ad D. Ioannis Baptiſtæ natalem prorogatis inducijs. Ineunte verò Iulio cùm de pace ſummum eſſet ſilentium, iámque naualibus copijs Oceanus infeſtaretur: exercitum Rex Atrebatum promouit. In eo vt minimum duodecim equitum millia, peditum quinquaginta numerabantur. His acceptis nuntijs non ſegniter apparatus bellicus in Flandria procuratus eſt: quamquàm varijs locis aduerſus hoſtem duces diſtinerentur. Iuxta Cortracum Gandenſes, Brugenſes, Iperanos, & Cortracenſes Philippus ſua ſub ſigna cogebat. Huius frater Henricus cum magno præſidio ad omnem Duaci de bello rumorem excubans Gallo-flandriam tutabatur. Ab inferiore Flandria Guilelmus Iuliacenſis copias huc traducere iuſſus eſt. Tardiùs tamen ad fines Arteſiæ caſtra promota irruptionibus hoſtium arcendis. Et moræ cauſas dederunt Gandauenſium & Brugenſium altercationes, cùm vtrique primam aciem feruentiùs ambirent. Parúmque ab ciuili tumultu res aberant, cùm ſuprema vſus poteſtate Philippus rixam compoſuit. A

Interim præmiſſæ aliquot Francorum equitum alæ cum non paucis peditibus Wendinium venere iuxta pontem inter paludes anguſto tranſitu reperto: ibíque multum ſtragis edidere neque pecori, neque mortalibus parcentes. In Flandrum eum proditionis crimen acerbatum, cui tradita fuerat eius loci cuſtodia. Sed Philippus ad eius rei famam arrepta celeriter equitum manu, illuc contendit, hoſtémque cedere coëgit. Qui locum eum inſideret, alius cum præſidio vir nobilis delectus. Et tandem ab Philippo totus ad fines Gallo flandriæ exercitus deducitur: tantúmque palus eum ab Gallicis copijs diuidebat. Sed quamuis hanc inuiam partim aquæ, partim ſoli malignitas efficerent: non raro tamen ad eam cruentis eſt velitationibus certatum vtrimque, dum vi tranſitus irrumperentur. Ibi Gallus Genuillæ cognomento nobilis, cum ſuis oppreſſus, quo tempore vehementem in Brugenſes impetum facit, eóſque de loco ſummouere nititur. Et mox exarſit Gandenſibus ad præclarum facinus audendum animus. Ad quas excubare iuſſi fuerant, anguſtias ipſi tranſiliunt, fruſtrà hoſtibus aditum intercludere certantibus. Traxit exemplum audaciæ, ſpretique ducum imperij, primò Brugenſes, dein alias atque alias ciuitates. Et quòd feliciter omnes exactis hoſtibus in fines Atrebatium irruiſſent, eóſque iam obtinerent, ea noxa ſilentio tranſmiſſa eſt. Ibi nox trepidè tranſigitur, & ad pugnam omnes ſe comparant. Die tamen inſecuto, cùm ſtarent inſtructæ ad prælium acies, Franci repentè locum deſerunt, fugáque Atrebatum auertuntur. Exinde Flandri copias liberiùs explicant, ac ſecuriùs prædas agunt. Exuſta ſunt Lendij ſuburbia: Nobilium arces domúſue in plana deiectæ: vici populationibus exhauſti. Recepta etiam de hoſtibus Baſſea, quam ipſi nuper occupauerant, & validè muniuerant: tantúmque militi permiſſum, vt ſaluus diſcederet, relictis ibi rebus omnibus. Magnum ea clades Regi dolorem attulit, cùm videret ſua plurimùm conſilia perturbari. Ei námque propoſitum fuerat recto Inſulam itinere copias deducere, eámque circumuallare vrbem obſidio. Igitur iam per Hannoniam longo circuitu exercitum Gallo-flandriæ finibus inferre conſtituit. Tentatum per iter Duacum non vno in muros portáſue impetu facto. Sed maxima Henrici & præſidiariorum militum virtute ſeruatum id oppidum fuit: multíque hoſtium impreſſionem facientes cecidere. Nec facilè alibi tutum in Gallo flandriam tranſitum Regi parare licuit. Semper copias eius proximè Philippus ſectabatur: & quò tutiùs id faceret, illac iter carpebat, vbi vel amnis, vel palus, vel malignus & difficilis aditu locus intercederet. Ita Tornacum vſque caſtra circumducere paruis itineribus, & dubio commeatu Rex cogitur. Ibi dum copias traducit, Flandri ad Bouinas caſtra collocant, vbi multâ & pingui pabulatione felix eſt regio. Pari propè trium leucarum ſpatio Tornacum inter ac Inſulam Orciámque iacet is vicus: vt nõ procul ab Regis copijs Flandrorũ exercitus abſuerit. Peccatum tamen eſt hîc grauiter, nullis Orciæ militibus ad præſidium impoſitis. Nam id oppidum Francus præſidio vacuum ſentiens, obſidio circumuenit, & paucis diebus per deditionem ſubegit. Mouit inde Rex ad Montem Pabulanum, qui tribus abeſt Duaco, quatuor Inſula milliaribus. Ibi dum aliquamdiu conſidet, felix

ad

Cum Flãdris idẽ inducias producit.
Auctores citati.
Iulio menſe cum exercitu venit Atrebatum.
Auctores cit.
Flandri ad bellum ſe comparant.
Iacob. Meier.

Franciæ Rex nouum in Flandros bellum orditur.
Hæc de bello, quo grauiſſime ad Montem Pabulanũ fuit vtrimque conflictum, hi auctores fusè tractãt: D. Anton. p. 3. hiſt. tit. 20. c. 8. parag. 23. Villan. in Annal. Hetruſc. Comment. MS. Franciſc. Gandenſ. Chronica aliquot Fland. & Franc. MSS. Chron. Fland. ab Sauuag. edit. cap. 47. Nicol. Gill. Rob. Gag. l. 7. Paul. Æmyl. lib. 8. Iac. Meier. lib. 10. Papir. Maſſon lib. 3. Petr. Oudegh. c. 140. Beleſor. lib. 4. c. 47. ex quibus ea deſumpſi, quæ propiùs ad veritatẽ accedunt.
Ad Vẽdinium Flandri Francos fortiter aggrediuntur. B
Rex Franciæ prælium vitat.
Flandri in Arteſia populantur. C
Baſſeam de Francis recipiunt.
Franci fruſtrà Duacum tentant. D
Inde magno circuitu Tornacum petũt.
Flandri ad Bouinas caſtra metãtur.
Orchiacum Francis deditur.
Inde Rex ad Montem Pabulanum mouet.

A ad eum nuntius defertur de Flandris nauali prælio fuſis fugatíſque, & capto Guidone Comitis Flandriæ filio. Et paullò pòſt eodem perculſi ſunt Flandrici Duces exercitus. Verùm vt hi magnopere cauendum cenſebant, ne triſtis ea fama multitudinem peruaderet, ita nihil magis Francus optabat, quàm vt eadem citiſſimè per caſtra Flandrorum ſpargeretur. Inter vtrumque exercitum breue ſpatium intercedebat: iámque Francos ad certamen Flandri prouocauerant, & vtrinque baliſtarij omnes eminus prælium cœptabant, ceteris in aciem compoſitis. Igitur Rex Flandros perturbandi occaſionem adeſſe ratus, de pace per Feciales agitat. Id negotium ab Flandrica multitudine cupientiſſimis animis excipitur. Et in has conditiones pacem flagitant: vt vita, libertate, patria, conſeruatis, centum ſacella ædificent, vbi ſacra peragantur eorum Francorum expiandis animabus, quos Brugenſes populari tumultu ferro ſuſtulerant. Rex multò plura poſtulabat, immanem vim pecuniæ, oppida quædam, nonnullos è viris rebellionis crimini obnoxijs. Cùm de pacis legibus minimè conueniret, ſaltem trium dierum inducias per ſpeciem conſultationis Francus

Ibi primùm Flandros conatur frãgere ſparſo de clade nauali rumore;

dein eiſdem pacẽ offert, vt eos perturbet.

Ab ijſdẽ triũ dierum inducias accipit.

B concedi vrget. Eas Flandri non grauatè paciſcuntur; cùm præſertim eorum dierum tertius in feſtum Aſſumptæ Virginis incideret; paſſímque iactaretur Deiparæ matris ope vel conciliatum iri concordiam, vel parandam victoriam. Sed aliud animo Francus admodum voluebat, ſolúmque per inducias eò nitebatur, vt animi Flandrorum pugnæ ardorem exſtinguerent ſparſis de nauali clade nuntijs. quòue maiorem ineundi certaminis diſſimulationem oſtenderet, ab Monte Pabulano Duacum verſus deſcendit. Id tamen aliorſum quidam interpretabantur. Et mox eum in Montem Flandri conſcendunt, loci opportunitate permoti. Neque tantùm apud eos valuere ſparſi de fuſis naualibus copijs rumores, vt, bonæ pacis ſpe ſublata, pugnandi cupidinem abiecerint. Igitur decimoquinto Kalendas Septembris omnibus copijs prælium capeſſere decreuerunt. Et quò fugæ facultatem præciderent, nulli fas fuit in equo ad pugnam procedere: quòd Nobilium quorumdam fides ſuſpiceretur. In aciem vnicam ad Montis pedem exercitus omnis coactus, vt ea & validiſ-

Rex è Monte Duacum verſus diſcedit.

Mõtem contrà Flandri occupant.

Et ad pugnã ſe comparãt, diſponuntque vnã in aciem.

C ſima eſſet, ac longiſſima. In medio poſiti Cortracenſes, Iperani, & Inſulenſes: hiſque Robertus Niuernenſis; Iperenſibus Guilelmus Iuliacenſis, præfuere. Brugenſes Philippo duce latus dexterum obtinebant; Ioannes ad ſiniſtrum Gandenſes ducebat. Ac ne qua parte hoſtilis equitatus impreſſionem faceret, plauſtris, curribúſque prudenter oppoſitis cauere, quorum erat in caſtris ingens numerus, vel impedimentis, vel commeatibus vehendis. Ergo partem eorum ponè conſtituunt, ad latera ceteros collocant valli modo: ac ne ſinguli ab hoſtibus auertantur, admodum funibus, & catenis colligant, vnam cuilibet rotam adimunt. A ductoribus hæc præſertim erigendis omnium animis ingerebantur. *Cùm iure nequeant Comitem ſuum è cuſtodia extrahere: cogendos cladibus Francos, vt ſuis docti malis ſponte domum remittant. vindicandos fortiter eos, qui nuper in Oceano, & Zelandia è Flandris aduerſo prælio cecidere, aut vincula ſubierunt. obfirmata conſtantia, & magnis viribus nitendum, ne victoribus aduerſarijs in prædam cedat patria; eorúmque aſperas leges, & durum patiatur imperium. hinc tantùm quæ hactenus mala in Flandriam ij portauerint, ac porrò inferre mediten-*

His ad pugnandum ſtimulantur.

D *tur, animis reputent; illinc quam non ita pridem ad Cortracum ſtragem eorum ipſi ediderint, in memoriam reuocent: ad pugnam audenter, & ferociter capeſſendam, parandámque nobiliter victoriam, abundè ſuppeditaturum bellici ardoris.* E contrario Francorum Rex copias ſuas in varias acies diuidit. Eas quatuordecim quidam fuiſſe aſſerunt, quas ſinguli Principes duxerint. Equitum hîc numerus inſignis erat; nulla carrorum ſepimenta. Vt ſuorum animos Pulcher ad viriliter agendum accenderet, hæc aciebus obequitans propoſuit. *Aduerſarios in conſpectu habemus, milites, non iuſto, ſed iniquo Principem ſuum prælio petentes. Vt Flandriæ Comitatu, quem bello mihi comparaui, iniuſtè arcear, Flandri arma corripuere. Irrogatam mihi ab his iniuriam veſtrum eſt ferro perſequi, mea ſi ſalus, ſi maieſtas cordi vobis eſt. Officij contrà mei partes arbitror, & vobis, & peremptis in Flandria Gallis hac pugna obſequi. Ignotum nulli, vindictam ab omnibus eos repoſcere, qui proximis Flandriæ tumultibus Brugis, ac circùm ferro rebellium occubuere: dein Franciæ florem ad Cortracum miſerabili oppreſſum certamine. Quis enim ferat ſatis*

Francorum Rex ad ineũdum prælium ſuos in multas acies diſtribuit.

Et hunc in modum eos hortatur.

nondum illis parentatum fuiſſe Flandrorum opibus & ſanguine? Quis ſuſtineat è parietibus
Cortracenſis ædis ſuſpenſa calcaria probrum & infamiam Gallicæ gentis ſpectantibus ob- A
trudere? Igitur me duce nihil timoris, nihil remiſsi animi concipite. Vt victoriam referatis,
meæ poſtulat cauſæ iuſtitia, veſtrorum flagitat infelix amicorum interitus. Ad Cortracum
ducis imprudentia, & ſuperbi mores clariſsimos in grauiſsimam calamitatem viros traxe-
re: vtque ab viliſsimis hominibus contis foderetur, & malleis obtereretur Franciæ Nobilitas,
admiſſa per viam in res ſacras & prophanas ſæuities ab Numine extorſit. Tantummodò
nunc in me, acies veſtras, & hoſtes oculos conuertite. Veſtrum me Regem hodie præſtabo,
dum nihil mei erga vos officij mandando, pugnandóque ſinam requiri. In exercitu veſtro to-
tam ferè Galliæ Nobilitatem, & ſocios Principes plurimos habetis. Horum prudentia &
fortitudo erigent, & ſi aduerſa ingruant, vos protegent. In hoſtibus præter paucu los quis
Nobilis, belli ſciens, & armis aſſuetus? Totas ferè, quas videtis, hoſtiles copias officinæ &
tabernæ parum armis inſtructas, non tam ad pugnam, quam ad cædem, temerariè vomue-
runt. In manibus veſtris victoria eſt, ſi fortes irruitis, ſi conſtantes hoſtibus reſiſtitis. Ab
hora tertia nondum orto ſole componi acies cœperant. ad ſextam pugnæ prælusum B
iaculantibus vtrimque baliſtarijs. Sed Gallus equite potior ſtatim baliſtarios reuo-
cauit, iuſſitque magnam vim equitum in cuneum compoſitam in Flandros impetum
facere. Propior tamen ſimulationi ea fuit impreſſio. Nam curſu facto aciem Flandro-
rum penetrare formidabant. Saltem adeò Flandris ſeſe Franci coniunxerant, vt ha-
ſtis mutuò corpora impeterent. Et legi Gandenſes baliſtarios, vbi neruos incidiſ-
ſent, in denſiſſimam aciem conglobatos baliſtis fortiter adactis equorum hoſtilium
crura confringere aggreſſos. Igitur cùm Franci equites Gandenſium ferociam ani-
mis voluunt, oculiſque hauriunt; dein etiam Brugenſium telis appetuntur, qui
nondum baliſtarum funes ferro abſciderant: ab inſtituto diuerſa captant conſilia.
Propoſitum ipſis fuerat, aciem Flandrorum procurſu perrumpere. ſed dum vident
id parum procedere, ſtatuunt ipſi tantiſper ſeſe continere, dum Flandri per impru-
dentiam, ardorémque nimium manus conſerendi, ordines ſoluant. Ea re Flandri
cognita, nouum etiam pugnandi genus in medio ſolis æſtu aggrediuntur. Nunc de- C
ni cuneatim, nunc viceni, aut etiam triceni, & quadrageni fortiter in hoſtem ferun-
tur: ibíque partim eos trucidant, partim occumbunt. Dum noui hunc in modum
ſubeunt, fatigatos acies recipit. Hanc præliandi rationem æmulantes Galli etiam
cuneos frequentes admouent, nunc equitum, nunc peditum. Et dum equites ita cu-
neatim inuehuntur, Bedauri, homines Hiſpanici generis, breui agilique corpore,
fundis ac telis iuxtà terribiles, ijs ſe permiſcent; cúmque hoſtem iaculis & lapidibus
infeſtauere, ſub ventres equorum ſeſe recipiunt, vitandis hoſtilibus telis. Ad hæc,
Francos non modicè iuuabant impoſitæ rotis machinæ, quibus ipſi frequentia in
Flandros ſaxa torquebant. Verùm id teli genus dum plurimos grauiſſimè vulnerat,
ſumma Iprenſes audacia in machinas impetum faciunt, eáſque ferociter aggreſſi, in
oculis hoſtium ferro cædunt, & aſſulatim comminuunt. Iam multum tempus ex
cuneorum impreſſiones & iaculationes abſumpſerant, cùm Regis nomine rurſus de
pace voces inconditæ feruntur, quíue leges eius dicant, Feciales adueniunt. Haberi
colloquium Flandris placet, interímque armorum quietem in vtriſque caſtris indici. D
Sed dum hi ſyncerè ad pacis compoſitionem incumbunt, dolis eos Galli circumue-
nire adoriuntur. Equitum peditúmque pars à tergo ſubmittitur; ad dexterum latus
quidam, ad ſiniſtrum alij latenter promouent; ceteri à fronte conſiſtunt: vt vndique
circumcluſi maxima Flandri clade opprimantur. Verùm his artibus per fraudem
graſſari hoſtem, extemplò deprehenſum eſt: ideóque cuneatim rurſus in eum impe-
tus crebrò factus. Et tantum pacis odium animos incendit, vt ad eius mentionem
infrenduerint Flandri, ac nobilem quemdam equitem, qui Sabaudiæ Comitis pa-
ludamento armíſque contectus adequitabat, pacémque fraudulentis clamoribus
obtrudebat, interemerint. Ac tunc magna Gandenſium virtus enituit, cùm fre-
quentibus globis hoſtem incurrendo adorirentur. Sed plurimum damni periculi-
que permixti equitibus pedites attulere, quos ad latus ſiniſtrum Rex ſubmiſerat. Vbi
námque circumducti ad eum locum perueniunt, vbi commeatus, ſarcinæ, tentoria,

Prælij Pabulani deſcriptio.

Vide Gallo-fl. l. 1. c. 20.

equi

Digitized by Google

A equi Nobilium ſeruabantur: diſiunctis aliquot curribus, in eam omnes prædam auidè vertuntur extemplò. parúmque valuit ad defenſionem ea vis aurigarum & cuſtodum, quæ plurima illic excubare iuſſa fuerat: nihílque prius his fuit, animaduerſa hoſtium multitudine, & robore, quàm citatis paſſibus Inſulam profugere. Hæc inter quidam eorum, qui dexterum aciei latus aggredi iubebantur, inter currus Flandróſque à tergo ſubeunt eo conſilio, vt ſemotis aliquot carris viam equitibus in proximo ſtantibus illac patefaciant. Malè tamen hoc negotium ijs ſucceſſit. omnes enim ad vnum conuerſis corporibus iaculíſque Flandri necauere. Igitur equitum alij viam impreſſioni à tergo præcluſam aſpicientes, etiam ad prædam impedimentorum præcipiti curſu feruntur. Iam plurima pars diei leuibus ijs prælijs conſumpta fuerat, ſolúmque multis tam hominum, quàm equorum cadaueribus & armis obtectum cernebatur: cùm Flandri partim æſtu ſolis, partim inedia ſitíque, partim etiam armorum pondere, & crebris incurſibus fatigati, ad quietem, & curanda cibo potúque corpora reſpiciunt. Sed multus illico dolor omnes cum deſperatione inuaſit, poſtquam ablatos commeatus ſarcináſque ſenſere. Nam aliunde cibos

B & potum parare prohibebantur, vias Francis obſidentibus. palámque fuerat, non paucos iam ſolo calore, & inedia confectos in acie vitam perdidiſſe. Ibi Ioannes Namurci Comes & Gandenſium ductor ad ceteros duces ordinum mittit, qui conſilium eorum expetant. In eam ab omnibus itum ſententiam, vt ſublato ingenti clamore & fremitu, omnibus Gallos copijs adoriantur. Ergo ſub ſolis occaſum canentibus tubis, & immani ſtrepitu coorto, ſigna Flandri corripiunt, ſummóque impetu hoſtem nihil tale ſuſpicantem inuadunt. adeóque vehemens, & atrox ea impreſſio fuit, vt Franci pars repentè opprimerentur, pars effusè fugam capeſſerent, ipſis etiam primarijs ductoribus copiarum Carolo Valeſio Regis fratre, & S. Pauli Comite terga vertentibus. Sed dum hoſtis nunc ferro in campis cæditur, nunc aquis foſſarum præceps obruitur, etiam Flandrorum aliqui ſubitò in profundos riuos delapſi, vel hauſti ferro, pereunt. Interim equitum hoſtilium alæ duæ prædis oneratæ dum ſuos

C aſpiciunt perniciter aufugere, etiam ipſæ celerrimè fugam arripiunt. & mox ea parte nullus hoſtium comparuit. Eo Ioannes, Henricúſque animaduerſo, ſiue crederent Francos prorſus fuſos fugatóſque; ſiue plurimo ipſi labore confecti quietem optarent: cum maxima parte Gandenſium, Cortracenſium, Iprenſium, & ducentis equitibus Duacenſibus, quos eo die Henricus adduxerat, fugientibus tamen, & pauidis ſimiles, Inſulam iuere. Contrà, Philippus, Iuliacenſis, Robertus, alíque fortiſſimi viri aliam Gandenſium, Iprenſium, Cortracenſium copiam cum Inſulanis vlteriùs rapientes, adeò fugientes Gallos perſecuti ſunt, vt ad ipſam denique aciem Regis peruenerint. Is enim percepto clamore Flandrenſium militum, & cognita ſuorum fuga fortiſſimum agmen collegerat, & in aciem compoſuerat, iuxtáque nemus hoſtem cum eo præſtolabatur. Eò igitur loci grauiſſimum extemplò coortum eſt prælium. Inuadentibus Regem cuneis Flandrorum, Aurea Flamma (ſeu S. Dionyſij vexillum) occiſo ſignifero Anſelmo Cheuroſo in terram deiecta fuit, & pedibus protrita: omninóque perijſſet, niſi Milius Noyerius, interrito vir animo, è terra ſu-

D ſtuliſſet. iuxta Regem cuſtodes corporis plerique interempti, & non pauci Pariſienſium, qui curam eius ſuſceperant. equo ſuffoſſo Rex ipſe humi proſtratus. & cùm multi Principum, equitúmque magno metu perculſi aufugerent, propiùs abfuit, quin occideretur. duo tamen eum ſeruauere, quamuis ad necem maximè Flandri quærerent. Etenim neque paludamento trabeáque lilijs aureis fulgente conſpicuus erat, neque armis regijs tegebatur. Ita hoſti nondum cognitus, ab fortiſſimis hominibus, qui duo tréſue tantùm aderant, in alium imponitur equum. Sed hic nouo pondere ſuccuſſus, dum equites iſti ab Flandris circumſtantibus obruuntur, neque ſedentis imperio pâret, neque curſum corripit. Igitur dum Rex cum eo luctatur, quidam Flandrorum vtrumque haſtili non leuiter vulnerat. Ibi tandem vulneris ſenſu concitatus, repentino equus ſeſſorem ſaltu euehit, ſuíſque procul ſpectantibus iungit. Ea res plurimum quidem Regi dolorem faciebat, quem fortis animus ad pugnam reuocabat: ſed Principum ceſſit conſilio tantiſper fugam capere ſuaden-

tium,

Digitized by Google

tium, donec ea Flandrorum ferocia conſeneſceret. Hæc inter nullam Flandri quietem capiunt, quamuis nox plurima ingrueret, ipſique ob inediam & laborem viribus deficerentur. Ad vſque Regis tentoria palabundum hoſtem perſequendo deueniunt. Illic multum commeatus, & paratam Regi cœnam diripiunt. Ne vlteriùs progrederentur, auditæ voces ſtantium in proximo cohortium hoſtilium fecere. Itaque cùm prudenter metuerent, ne aliæ atque aliæ Francorum copiæ ex fuga collectæ iungerentur: intutum ſibi locum arbitrati, in editiorem ſe montem recepere. Ibi tamquam victores tubis dari ſignum imperant ijs colligendis, quos in cædem hoſtium victoriæ cupido ſparſerat. Ita multis ex varijs locis vnam in aciem receptis, Francorum pleroſque accenſis funalibus huc illúcque vagari, & Nobilium corpora veſtigare conſpiciunt. Facile fuiſſet in eos omni cura præliandi ſolutos incurrere: viſum tamen melius eſt, maturè Inſulam verſus iter ingredi: cùm neque tentoria, neque commeatus curandis corporibus tegendíſque in monte ſuppeterent. Igitur ea nocte ad lunæ ſplendorem viam facientes Inſulam peruenere. Quamuis plerique auctorum Francis victoriam adſcribant huius Pabulani prælij: veriores tamen corũ commentarij ſunt, qui de Flandris ſeſe pugnæ miſcuerant. Ex ijs plus Gallici ſanguinis fuſum reperio: ſolúmque opinionem inde natam victarum Flandriæ copiarum, quòd prælij locum, caſtra, & impedimenta ſponte deſeruerint, iniecta commeatum alibi quærendi neceſſitate. Igitur in exercitu Francorum ad nouem millia deſiderati. Quod neque Gallici ſcriptores diſſimulant, in ijs plerique Nobiles numerabantur. Præcipuum ſuis luctum attulit Ioannes Ducis Burgundiæ frater. Defletus ab Rege Hugo Bornouilla, quẽ ſanctioribus conſilijs admotũ eò ſuperbus animus extulerat, vt ſupra ceteros Galliæ Principes pompa faſtum oſtenderet. E regni Baronibus octodecim circiter cecidere: eorum, qui calcarium auratorum ordine fulgebant, fermè trecenti: equitum aliorum ſupra mille ac ducentos. Nullum magni nominis, præter Guilelmum Iuliacenſem, amiſere Flandri. de copijs eorum ad quatuor millia periere. Die pugnam inſecuto Francorum & aliorum exercitus ſui virorum nobilium corpora tumulis mandari Rex imperat. Pars in Phanopinenſis monaſterij templo, pars Orchiaci, & Tornaci humo tradita: quædam etiam Valencenis & Atrebati delata in Franciam alia. Ceterùm Flandris omnibus ab eodem ſepultura interdictum: vt non minùs in mortuos, quàm in viuos ſæuiretur. Intereà loci Ioannes Namurci Comes, & Robertus Niuernius Flandros Inſula ſecum abduxere. Contrà, Philippus totius Flandrici imperator exercitus Inſulæ manſit eámque commeatu plurimo & firmo præſidio muniuit, haud dubiè ratus ab Franco breui obſidio circumueniendam. Et paullò pòſt proximè muros Gallica ſigna conſpecta. Iam enim copias eò Rex miſerat, vt obſidionem inciperent. Atrebatum ipſe conceſſit, vti medicos curando vulneri adhiberet ſecuriùs. Inde Galliam totam per litteras de victoria nuntijs impleuit, quaſi Flandros obruiſſet. Inſulam ſe modò copijs circumdare. qui prædis & opibus expleri cuperet; huc armatus magnis itineribus deſcenderet. hac vrbe ſubacta, debellatum iri Flandriam. Paucis itaque diebus ex omnibus ferè Galliarum prouincijs innumera vis hominum ad Regem confluxit. Et quinto decimo, poſtquam Atrebatum iuerat, die, cum ijs copijs Inſulam ipſe peruenit. Igitur adeò cinctum eſt quà plurimo exercitu, quà vallis & munitionibus id oppidum, vt nullus eò aditus pateret. Neque tamen Philippo ſpes adempta fuit fortiter tuendi: neque Ioanni & alijs collecto exercitu ſuppetias ferendi. Adultus iam erat September, & pluuiæ itinera corruperant. dein ad tolerandam obſidionem nihil obſeſſos deficiebat. quæ omnia firmam animis opinionem inijciebant, haud diu Regem illic moras facturum, vbi ſentiret difficilibus & malignis itineribus commeatum ægrè conuehi poſſe, multúmque ſuos ab obſeſſis damni capere; tracturum ſcilicet aliò copias. Interim Ioannes & Robertus ad cogendum rurſus exercitum varijs in locis incumbunt. Contrà, nihil reliqui Rex facit, vt obſeſſis noceat, muros euertat, & tandem vi aut deditione vrbem capiat. Et die quodam, cùm vehementer machinis oppidum quateretur, grauíque muros inſultu Franci corriperent: adeò Inſulenſes conſternati fuere, vt repentè miſerint, qui cum Rege tranſigerent, niſi ante Kalendas Octo-

Quibus Pabulẽſis pugnæ victoria ceſſerit.

Vide Gallo fl. loco citato.

Numerus eo prælio cæſorum.

Inſula contra Francos munitur.

Et mox ab iiſdem obſidetur.

Chron. Fland. cap. 48. Chron. Fland. MS. S. Anton. p. 3 tit. 20. c. 8. paragr. 23. & ferè omnes, quos antè citauimus pro pugna Pabulenſi.

Rex ad Inſulæ obſidionẽ magnas ducit copias.

Fortiter ſe defendunt obſeſſi.

Ad vim tamẽ hoſtilem territi ciues deditionem meditantur.

Iac. Meier. l. 10.

A Octobris auxilio Flandri venirent, vrbem ſe bonis conditionibus tradituros. interim acceptis quadraginta obſidibus ab omni maleficio temperaret. Ea clam Philippo facta fuerant: ideóque maximum is dolorem animo cepit; cùm ſatis animaduerteret, niſi vires armáque ciues iungerent, haud diu ſe poſſe aduerſus tantas Regis copias ſubſiſtere, tametſi firmo arcem præſidio teneret. Verùm Ioannes & Robertus his cognitis, quanta poſſunt diligentia ſuppetias maturant. Cortraci exercitus cogitur. Ibi ſub ſigna hominum tanta multitudo conuenit, vt mirum fuerit tam breui tempore poſt tot bella exiguis è finibus eas parari potuiſſe copias. Et priuſquam inde mouerent, iurati omnes ſe diris deuouere, ſi non impetrata pace, vel non parta victoria, domum redirent. His de rebus acceptis Rex nuntijs, latam profundámque extemplo foſſam ducit, quà venturum hoſtem arbitrabatur. Tertio die ante præſcriptum deditioni tempus Flandri comparent. Ad Deullam fluuium vix ſecundo ab caſtris regijs ſtadio aciem componunt: ibíque Ioannes per Fecialem ad pugnam audenter Regem prouocat. Sed Regi ſatius videbatur in tutum copias deducere, B quàm aciem committere. Igitur ad Ioannis aduentum copias Deullam traijcit, & quà Tornacum tenditur, caſtra collocat. Ea re Flandri animaduerſa ſub veſperum caſtris conſtituendis muniendíſue locum capiunt. E nobilioribus & opulentioribus quidam tentoria panno rubro, nonnulli candido, alij nigro veſtiunt. ceteri arborum ramis, aut ſtraminibus tabernacula integunt. adeò feſtinata fuerant auxilia, vt perditis ad Montē Pabulanum tentorijs omnibus, noua comparanda tempus defuerit. Conſecuta luce ductam ab Rege foſſam humo & materia implent, quamuis ex aduerſo Franci conſiſterent, eúmque laborem diſturbare niterentur. Et mox inde pugnis leuibus certatū eſt, donec vtrimque multi occiderent. Id de colle proximo Rex proſpiciens, ad fuſi latè Flandrorum exercitus innumeram multitudinem quibuſdam adſtantibus dixit, Flandros pluiſſe. Sub veſperum noſtri conſilium iniere per noctem hoſtes inuadendi copijs omnibus. & quò ſpiritus maiores ad certamen colligerent, grauiſſimo ſe iuramento rurſus conſtrinxêre neque vultum, neque manus C à prælio auertendi, niſi vel compoſita pace, vel reportata victoria, octenni bello finem attulerint. Sed id breui cognitum Regi fuit, partim exploratoribus, partim etiam ijs, qui occultè Francis fauebant, vel indicio, vel ſcripto prodentibus. Ergo Rex conuocatis in cœtum ducibus hoſtis decretum & religionem patefecit, omniúmque ſententias perrogauit; Satiúſne eſſet bellum prælio finire, an pacem efferatæ genti proponere? Ibi de pugna per noctem capeſſenda ſermo repentè abruptus. Trepidationem animis afferebant noctis tenebræ; rurſúſque oculis obuerſabantur Cortracena clades, & Pabulanum periculum. nam quidquid accideret, multo humum ſanguine imbuendam. vbi victoria potirentur, haud dubiè plurimos etiam procerum perituros. profligato ab hoſtibus exercitu, etiam cum cæde maxima regno certum diſcrimen ingruere. Igitur eam in ſententiam omnibus itum ſuffragijs, vt oblata pace, cuius facies blandiretur, cetera fraudi forent, nocturni prælij conſilia diſſiparentur. Statímque pacis conciliatores delecti Brabantiæ Dux Ioannes, & Amedæus Comes Sabaudiæ, quorum ille Flandris, hic Francis adhærebat. D Neque Maria Regis nouerca ſuam huic operam negotio ſubtraxit. Primus de pace facienda nuntius Flandris arriſit. ſed mox animis eorum timor iniectus, cùm fraudes doloſque Francorum attentiùs perpenderent. Quia tamen quietis deſiderio tenebantur, ac Principes ſuos è cuſtodia liberandi: has in leges pax condita: *Fortunis, libertate, priuilegijs cum vita Flandri fruerentur: eorum munitiones integræ conſiſterent: totus Flandriæ Comitatus Guidoni reſtitueretur: Vtrique captiuos liberè & nulla pecunia numerata reciperent: tantùm Regi multa ſolueretur infra librarum octingenta millia: ad eam conſtituendam & definiendam Franci quatuor, totidem Flandri deligerentur: donec ea Regi ſumma pecuniæ perſoluta fuerit, Inſulam, Duacum, Orchiam, & ſubiectum ijs agrum pignoris loco is haberet.* Hæc fraudulentæ pacis capita in vtriſque caſtris publicè per præcones pronuntiata ſunt poſt ſolis occaſum, altero die poſt definitum dedendæ Francis Inſulæ tempus. Poſtera luce Philippus Guidonis filius cum ſuis Inſula diſceſſit. in eam vrbem ceteráque Gallo-flandriæ oppida Francus eſt admiſſus. & ſtatim

Verùm tempeſtiuè Flandri ſuppetias ferunt.

Chron. Fland. c. 48. Chron. Fland. MS.

Chron Fland. cap. 48. Iacob. Meier. l. 10.

Et prope vrbem caſtra metantur, vt Francos inuadant.

Ægid. le Muiſis in Chron. Chron. Fland. MS. Iac. Meier. l. 10.

Territus Rex pacem Flandris offert.

Chron. Fland. MS. Iac. Meier. l. 10. alij.

quam his ij cōditionibus accipiunt.

Chron. Fland. cap. 48. Chron. Fland. MS. Iac. Meier. lib. 10. auctorum antea citatorum aliqui.

Gallo-flādria Rex potitur, & in ea præſidia collocat.

Epiſcopus Atrebatenſis BERNARDVS creatur. *Tabb. Atrebatt.*

Guido Flădr. Comes decedit. eumq́ue excipit filiorũ maximus ROBERTVS in Flăd. Principatu: *Chron. Fland. c. 48. Chron. Flandr.* MS. *Meier. l.* 11. aliĳs ab Rege datis legibus; *Meier. l.* 11.

quas Flandri non admiſere. *Meier. l.* 11.

Robertus Comes è cuſtodia mittitur: *Chronic. Fland.* MS.

patrem Flinis ſepeliri curat: *Chron. Fland. cap.* 48. *Chron. Flandr.* MS. *Meier. l.* 11.

dolet ſe in nouas pacis leges iuraſſe,

& Gallo-flădria priuari. *Iac. Meier. l.* 11.

Synodus Tornaci. *Ægid. le Muiſis in Chron.* MS.

Gubernator Inſul. diuinitus punitur. *Monum.* MSS. *Mon. S. Ved.*

ſtatim ſolutis vtriſque exercitibus in ſua quiſque læti abiere. Ea dum geruntur, Atrebatenſis Pontifex Gerardus hominem exuit, eíque Bernardus ſufficitur. Sed priuſquam è cuſtodia mitteretur, ſupremum quoque diem expleuit Compendĳ Guido Comes annos iam natus octoginta. Maximus liberorum eius Robertus cognomento Bethunæus, etſi nõdum in libertatem aſſertus, imperium tamen Flandricum capeſſit. Sed non priùs ipſi conceſſa libertas, quàm in nouas compoſitæ ab Rege pacis leges iurare coactus eſt, ac niſi has ab ſuis ſartas tectáſque obſeruari faceret, ſeſe diris deuouere. Illic inter alia Rex edixit: *Vt Flandri portas muróſque Gandaui, Brugarum, Iprarum, Inſulæ, Duaci in plana deĳcerent: nullam in poſterum ſpem haberent ea reſtituendi, donec ipſi viginti millia nummûm annui reditus aſſignarent; tria hominum millia trans mare militatum in pœnas mitterent; munitiones alias dictarum vrbium proſternerent: cum Caſtetana & Cortracenſi arcibus Inſulam, Duacum, Orchiam ipſe, ceu pignus, retineret; quas Inſulæ Cortracique arces condidit, deſtruere ſibi liceret.* Ac ne Flandri has, aliáſque conſcriptæ Achiaci iuxta fluuium Oringiam pacis leges ſubire detrectarent: delecti pecuniariæ multæ arbitri, miſſique vrbium Flandriæ legati grauiſſimo ad eas implendas iureiurando, iubente Rege, adiguntur. Exarſere tamen vehementiſſimè ad huius rei nuntios Flandri: neque vnquam animum induxere, vt ea reciperent iniquiſſimæ legis capita. Et propiùs abfuit, quin arbitri multæ, vrbiúmque legati vel imprudentiam, vel animi mollitiem ferro luerint. Palámque fuit aſperrimis vocibus frequenter ingeminatum, quidquid ageret Comes Robertus, præter pacem Inſulanam nihil placiturum. Dimiſſus eſt interim è cuſtodia Bethunæus: nihilque hic prius habuit, poſtquam cum alĳs in Flandriam captiuis redĳt, quàm patris corpus in Felinenſe templum maxima inferre pompa, eíque iuſta perſoluere. Vbi ſubinde publicis rebus animum manúſque admouit, multáſque in dies ſenſit Flandrorum increbeſcere murmurationes, ob admiſſas nouæ pacis conditiones Flandrico nomini aduerſas: haud leuibus ipſe doloribus angi cœpit, ſuamque admodum imprudentiam damnauit, quòd ſe Regi tam graui eas obſeruandi iuramento adſtrinxerit. Et biennio pòſt euocatus ab Clemente Romanó Pontifice, Francorúmque Rege cùm in Pictonum regionem abiuiſſet: quamuis pacem inter eum Regémque Papa confirmâret, nunquam tamen eò pertrahi potuit, vt annui cenſus, nondúmque perſolutæ pecuniæ nomine, tres Gallo-flandriæ vrbes in perpetuum Regi cederet. Leuiúſque ipſi viſum eſt ab irato Franco ſtatim Niuernio & Regiſtetenſi Comitatu exui, quàm ad eiuſmodi ceſſionem animum demittere. Eodem propè tempore Guidonem Epiſcopatui Tornacenſi præfectum, ad morum correctionem cùm incumberet, Synodum Tornaci multis Præſulibus euocatis habuiſſe comperio. At in Ægidium Hackinum Inſulæ datum ab Rege Gubernatorem grauiſſima pœna diuinitus animaduerſum eſt. Aſper is erat, durique homo imperĳ, & alieni cupidus. Neque ſacris rebus parcebat, cùm lucri ſpes affulſerat. Frequens inter eum, Diuíque Vedaſti Atrebatenſes Monachos exoriebatur contentio, propter agros eius cœnobĳ iuri obnoxios. Et quamuis ĳ per priuilegia Regúmque diplomata non Inſulenſi, ſed Ambianenſi Præfecto ac Iudici certis in rebus ſubĳcerentur, hic tamen Inſulam ad tribunal pertrahere nitebatur. Poſtquam igitur multis ea propter moleſtĳs & damnis celeberrimum id monaſterium affecerat, maiora minitabundus non exiguam militum manum corripuit, eáque ſeptus Inſulâ diſceſſit. Dum verò Duacum prætervectus ad eum peruenit vicum, quem Cauerellam nominant, memorato cœnobio parentem, inter furias minaſque vis occulta ipſum ex equo deĳcit, denſiſque oculorum tenebris, & inerti ſolutione virium ac ſenſuum damnat. Eo territi caſu ſocĳ inde confeſtim hominem exportant. Et vix Fampouſĳ, alterius vici, fines ingrediuntur, cùm is paullùm receptis ſenſibus, vbi locorum agitet, inquirit; gnatúſque regionis, exclamat; Numini mortales ſubĳci, eſſe conſentaneum. Sed conſcenſo rurſus equo, dum viam per alterum D. Vedaſti locum accelerat: & ſecundò, & vehementiùs quàm antè humi proſternitur, totiúſque percellitur corporis ſtupore. Et vix Heruainiam, Vedaſtini iuris arcem, delatus eſt, cùm inter manus ſuorum miſerrimè animam proiecit. Anno ſequenti vehementer ab Re-

ge

A AN. 1305

B

C AN. 1307.

D

AN. 1308.

A ge Franco laboratum eſt, vt Flandri dictæ nuper pacis leges ſubirent. Eò Comes Robertus, éque ciuitatibus Gandenſi, Brugenſi, ac Ipreſi primores euocati ſunt Pariſios. Nihil tamen ab his conceſſum eſt Regi, quòd is pacta in caſtris Inſulenſibus capita reſcinderet. parúmque valuit auctoritas Roberti Comitis, qui Flandris antè permouendis ad ſubſcribendum Regi etiamnum captiuus acceſſerat. Pulcher igitur vehementer exacerbatus, multáque minitans domum eos remiſit.

Fruſtrà Flandri ad leges pacis Achiacenſis impelluntur ab Rege: Chron. Fland. c. 53 Meier. l. 11.

Hæc inter grauis exorta eſt contentio in omnibus Ciſtertienſis Ordinis virilibus cœnobijs per vniuerſam Flandriam. Eius cauſam ſubminiſtrauit decretum illud, quo Conuerſis (vt vocant) aditus deinceps in cœnobia præcludebatur: ſtatutúmque fuerat, vt agri, quos Conuerſi hactenus excoluerant, hominibus ruſticanis ad cultum elocarentur. Exinde ſcilicet ſuum ij Ordinem peſſumdari ſine cauſa, & per ſummam iniuriam grauiter fremebant: paſſimque viros ſacris initiatos eiuſdem familiæ, quos ſibi aduerſos ſenſerant, probris & calumnijs inceſſebant vehementiùs. eóque res erupit, vt quidam in Abbates, ac Presbyteros violentas manus inijcerent.

Ob Conuerſos tumultus in Ordine Ciſtertienſi concitatus. Iac. Meier lib. 11.

B Et aperta eſt grauioribus malis per vtramque Flandriam ianua. Quam enim tulerant Flandri An. 1309. octennalis belli tempore ad ſedandas ciuiles inimicitias, & domeſticas rixas, legem talionis Robertus Comes ſuſtulit. Statimque contentiones oriri, latrocinia, cædeſque fieri admodum cœpere. vt etiam in Comitis familiares quidam exarſerint Ægidio Clerico nece ſublato, quem Robertus conſilijs admouerat.

Sublata lege talionis multa per Flandriam mala exoriuntur. Iac. Meier. l. 11.

Iuit interim rurſus Pariſios ad Regem Flandriæ Comes, eóque ſecum liberos, fratréſque duxit omnes Februario menſe. Ardebat enim cum eo tandem certum aliquid firmúmque circa pacis conditiones ſtatuere. Spémque dederant id perficiendi complures vrbium opulentiores ac primores, quos nunc precibus, nunc minis inceſſendo illuc deduxerat, vt anni quinti conditionibus (quas in animum ipſe iam admiſerat) etſi parum à ſuis, ſubſcriberent. Et quibuſdam melius videbatur Regis gratiam hunc in modum emereri, quàm nouum è Francia bellum accerſere.

Comes Flandros inducit, vt pacem Achiacenſem recipiant. Iac. Meier. l. 11.

Verùm quamuis ita ſentirent Gandenſes ac Ipreſes, contrà tamen luctati ſunt Brugenſes, quibus grauiſſi-C mum videbatur in longinquam regionem tria hominum millia non tam militiæ ergô, quàm perpetui exilij, amandare.

Ei ſe Brugenſes opponunt. Iac. Meier. l. 11.

Igitur nonnulla pacis capita Philippus Rex mutauit: ac Robertus Niuernius Comitis filius ea iuſſus eſt in Flandriam cum grauibus mandatis deferre, niſi ſuſciperentur ab Flandris, fore, vt coacti grauiora paterentur. Inducti ſunt facilè, præter Brugenſes, ceteri Flandri, vt Regis ſeſe voluntati ſubmitterent.

Quaſdam eius pacis leges mutat Rex Fráciæ, vt hos mitiget. Iac. Meier. l. 11.

Brugis enim ad legum pacis mentionem Nobilium & ciuium diuiſa ſunt ſtudia. Nobilitas, opulentique cum lanijs & cetarijs idem Comiti ſuo ſentiebant: ceteri contrà & plures & ferociores nitebantur. Perfectum tamen quorumdam artibus, vt paullùm hi miteſcerent, ſuóſque Lutetiam ad Regem legatos mitterent. Et horum exemplo ab ceteris vrbibus oppidíſque ad Regem ornatæ ſunt legationes.

Perſeuerant tamen ij ab Rege leuiora petere. Iac. Meier. lib. 11. idemque horum exemplo alij faciunt Flandri. Iac. Meier. lib. 11.

Verùm illic dum ciuitates Flandricæ de mitioribus pacis legibus impetrandis per legatos agerent, parum ijs Robertus Comes ſubſidij ad hoc negotium abſoluendum ſubminiſtrauit. Dolebat ei ſcilicet plurimum Inſulam, Duacum, & Orciam ab Francis per dolum inſideri: ideóque ad omnem Regis nutum ſeſe vertebat, quò D tandem eius voluntati obſequendo vrbes eas reciperet. Certum tamen ingruebat grauiſſimi tumultus periculum, niſi quidpiam Flandris concederetur. Ergo de pacis conditionum aſperitate nonnihil denique remiſſum eſt: quamquam nihil commodo Flandrorum fuerit datum; ſolúmque Pulcher formidinem exſtingui voluerit, qui non magis Comiti ſtudebat.

Igitur adhuc aliquid circa leges pacis ab Rege mutatum: Iac. Meier. l. 11.

Quippe vrbes eas cum tota Gallo-flandria retinuit mitigatis paullùm alijs conditionibus pacis: tantúmque hîc conceſſum id, ne Duacum & Inſula portis, mœnibus, ac propugnaculis nudarentur. Ita quies aliqua tandem donata, quam auidè Flandri arripuere, quos diu belli incommoda fatigauerant.

Quod cùm Flandris placeret, ipſi quieuere. Iac. Meier lib. 11.

Et mox ipſi ſexies viginti nummorum millia numerauere, decem millium cenſu redimendo: pro decem alijs Gallo-flandrica tripolis Regi eſt oppignerata. Per eius anni æſtatem cùm innumera hominum multitudo nulla Pontificis Romani, aut Principum impetrata facultate Crucem veſtibus aſſuit, armíſque ſumptis Oceanum vltra bellum in hoſtes Chriſtianæ Fidei portare maturat: ijs ſe multi ex

Gallo-flandri incaſſum ſine venia Crucé aſſumunt. Ægid. le Muiſis in Chron. MS. Iac. Meier. l. 11.

Digitized by Google

Epiſcopus Atrebatenſis BERNARDVS creatur. *Tabb. Atrebatẽ.* Guido Flãdr. Comes deceſſit. eumque excipit filiorũ maximus ROBERTVS in Flãd. Principatu: *Chron. Fland. c. 48. Chron. Flandr.* MS. *Meier. l. 11. alijs.* his ab Rege datis legibus; *Meier. l. 11.*

quas Flandri non admiſere. *Meier. l. 11.*

Robertus Comes è cuſtodia mittitur: *Chronic. Fland.* MS. patrem Flinis ſepeliri curat: *Chron. Fland. cap. 48. Chron. Flandr.* MS. *Meier. l. 11.* dolet ſe in nouas pacis leges iuraſſe, & Gallo-flãdria priuari. *Iac. Meier. l. 11.*

Synodus Tornaci. *Ægid. le Muiſis in Chron.* MS. Gubernator Inſul. diuinitus punitur. *Monum.* MSS. *Mon. S. Ved.*

ſtatim ſolutis vtriſque exercitibus in ſua quiſque læti abiere. Ea dum geruntur, Atrebatenſis Pontifex Gerardus hominem exuit, eíque Bernardus ſufficitur. Sed priuſquam è cuſtodia mitteretur, ſupremum quoque diem expleuit Compendij Guido Comes annos iam natus octoginta. Maximus liberorum eius Robertus cognomento Bethunæus, etſi nõdum in libertatem aſſertus, imperium tamen Flandricum capeſſit. Sed non priùs ipſi conceſſa libertas, quàm in nouas compoſitæ ab Rege pacis leges iurare coactus eſt, ac niſi has ab ſuis ſartas tectáſque obſeruari faceret, ſeſe diris deuouere. Illic inter alia Rex edixit: *Vt Flandri portas muróſque Gandaui, Brugarum, Iprarum, Inſulæ, Duaci in plana deijcerent: nullam in poſterum ſpem haberent ea reſtituendi, donec ipſi viginti millia nummûm annui reditus aſſignarent; tria hominum millia trans mare militatum in pœnas mitterent; munitiones alias dictarum vrbium proſternerent: cum Caſtetana & Cortracenſi arcibus Inſulam, Duacum, Orchiam ipſe, ceu pignus, retineret; quas Inſulæ Cortracique arces condidit, deſtruere ſibi liceret.* Ac ne Flandri has, aliáſque conſcriptæ Achiaci iuxta fluuium Oringiam pacis leges ſubire detrectarent: delecti pecuniariæ multæ arbitri, miſſique vrbium Flandriæ legati grauiſſimo ad eas implendas iureiurando, iubente Rege, adiguntur. Exarſere tamen vehementiſſimè ad huius rei nuntios Flandri: neque vnquam animum induxere, vt ea reciperent iniquiſſimæ legis capita. Et propiùs abfuit, quin arbitri multæ, vrbiúmque legati vel imprudentiam, vel animi mollitiem ferro luerint. Palámque fuit aſperrimis vocibus frequenter ingeminatum, quidquid ageret Comes Robertus, præter pacem Inſulanam nihil placiturum. Dimiſſus eſt interim è cuſtodia Bethunæus: nihílque hic prius habuit, poſtquam cum alijs in Flandriam captiuis redijt, quàm patris corpus in Felinenſe templum maxima inferre pompa, eíque iuſta perſoluere. Vbi ſubinde publicis rebus animum manúſque admouit, multáſque in dies ſenſit Flandrorum increbeſcere murmurationes, ob admiſſas nouæ pacis conditiones Flandrico nomini aduerſas: haud leuibus ipſe doloribus angi cœpit, ſuámque admodum imprudentiam damnauit, quòd ſe Regi tam graui eas obſeruandi iuramento adſtrinxerit. Et biennio pòſt euocatus ab Clemente Romanô Pontifice, Francorúmque Rege cùm in Pictonum regionem abiuiſſet: quamuis pacem inter eum Regémque Papa confirmârit, nunquam tamen eò pertrahi potuit, vt annui cenſus, nondúmque perſolutæ pecuniæ nomine, tres Gallo-flandriæ vrbes in perpetuum Regi cederet. Leuiúſque ipſi viſum eſt ab irato Franco ſtatim Niuernio & Regiſtetenſi Comitatu exui, quàm ad eiuſmodi ceſſionem animum demittere. Eodem propè tempore Guidonem Epiſcopatui Tornacenſi præfectum, ad morum correctionem cùm incumberet, Synodum Tornaci multis Præſulibus euocatis habuiſſe comperio. At in Ægidium Hackinum Inſulæ datum ab Rege Gubernatorem grauiſſima pœna diuinitus animaduerſum eſt. Aſper is erat, duríque homo imperij, & alieni cupidus. Neque ſacris rebus parcebat, cùm lucri ſpes affulſerat. Frequens inter eum, Diuíque Vedaſti Atrebatenſes Monachos exoriebatur contentio, propter agros eius cœnobij iuri obnoxios. Et quamuis ij per priuilegia Regúmque diplomata non Inſulenſi, ſed Ambianenſi Præfecto ac Iudici certis in rebus ſubijcerentur, hic tamen Inſulam ad tribunal pertrahere nitebatur. Poſtquam igitur multis ea propter moleſtijs & damnis celeberrimum id monaſterium affecerat, maiora minitabundus non exiguam militum manum corripuit, eáque ſeptus Inſulâ diſceſſit. Dum verò Duacum prætervectus ad eum peruenit vicum, quem Cauerellam nominant, memorato cœnobio parentem, inter furias minaſque vis occulta ipſum ex equo deijcit, denſiſque oculorum tenebris, & inerti ſolutione virium ac ſenſuum damnat. Eo territi caſu ſocij inde confeſtim hominem exportant. Et vix Fampouſij, alterius vici, fines ingrediuntur, cùm is paullùm receptis ſenſibus, vbi locorum agitet, inquirit; gnarúſque regionis, exclamat; Numini mortales ſubijci, eſſe conſentaneum. Sed conſcenſo rurſus equo, dum viam per alterum D. Vedaſti locum accelerat: & ſecundò, & vehementiùs quàm antè humi proſternitur, totiúſque percellitur corporis ſtupore. Et vix Heruainiam, Vedaſtini iuris arcem, delatus eſt, cùm inter manus ſuorum miſerrimè animam proiecit. Anno ſequenti vehementer ab Rege

A AN. 1305.

B

C AN. 1307.

D

AN. 1308.

Digitized by Google

A ge Franco laboratum eſt, vt Flandri dictæ nuper pacis leges ſubirent. Eò Comes Robertus, éque ciuitatibus Gandenſi, Brugenſi, ac Iprenſi primores euocati ſunt Pariſios. Nihil tamen ab his conceſſum eſt Regi, quòd is pacta in caſtris Inſulenſibus capita reſcinderet. parúmque valuit auctoritas Roberti Comitis, qui Flandris antè permouendis ad ſubſcribendum Regi etiamnum captiuus acceſſerat. Pulcher igitur vehementer exacerbatus, multáque minitans domum eos remiſit. Hæc inter grauis exorta eſt contentio in omnibus Ciſtertienſis Ordinis virilibus cœnobijs per vniuerſam Flandriam. Eius cauſam ſubminiſtrauit decretum illud, quo Conuerſis (vt vocant) aditus deinceps in cœnobia præcludebatur: ſtatutúmque fuerat, vt agri, quos Conuerſi hactenus excoluerant, hominibus ruſticanis ad cultum elocarentur. Exinde ſcilicet ſuum ij Ordinem peſſumdari ſine cauſa, & per ſummam iniuriam grauiter fremebant: paſſimque viros ſacris initiatos eiuſdem familiæ, quos ſibi aduerſos ſenſerant, probris & calumnijs inceſſebant vehementiùs. eóque res erupit, vt quidam in Abbates, ac Presbyteros violentas manus inijcerent. Et aperta

B AN. 1309. eſt grauioribus malis per vtramque Flandriam ianua. Quam enim tulerant Flandri octennalis belli tempore ad ſedandas ciuiles inimicitias, & domeſticas rixas, legem talionis Robertus Comes ſuſtulit. Statimque contentiones oriri, latrocinia, cædeſque fieri admodum cœpere. vt etiam in Comitis familiares quidam exarſerint Ægidio Clerico nece ſublato, quem Robertus conſilijs admouerat. Iuit interim rurſus Pariſios ad Regem Flandriæ Comes, eóque ſecum liberos, fratréſque duxit omnes Februario menſe. Ardebat enim cum eo tandem certum aliquid firmúmque circa pacis conditiones ſtatuere. Spémque dederant id perficiendi complures vrbium opulentiores ac primores, quos nunc precibus, nunc minis inceſſendo illuc deduxerat, vt anni quinti conditionibus (quas in animum ipſe iam admiſerat) etſi parum æquis, ſubſcriberent. Et quibuſdam melius videbatur Regis gratiam hunc in modum emereri, quàm nouum è Francia bellum accerſere. Verùm quamuis ita ſentirent Gandenſes ac Iprenſes, contrà tamen luctati ſunt Brugenſes, quibus grauiſſi-

C mum videbatur in longinquam regionem tria hominum millia non tam militiæ ergô, quàm perpetui exilij, amandare. Igitur nonnulla pacis capita Philippus Rex mutauit: ac Robertus Niuernius Comitis filius ea iuſſus eſt in Flandriam cum grauibus mandatis deferre, niſi ſuſciperentur ab Flandris, fore, vt coacti grauiora paterentur. Inducti ſunt facilè, præter Brugenſes, ceteri Flandri, vt Regis ſeſe voluntati ſubmitterent. Brugis enim ad legum pacis mentionem Nobilium & ciuium diuiſa ſunt ſtudia. Nobilitas, opulentíque cum lanijs & cetarijs idem Comiti ſuo ſentiebant: ceteri contrà & plures & ferociores nitebantur. Perfectum tamen quorumdam artibus, vt paullùm hi miteſcerent, ſuóſque Lutetiam ad Regem legatos mitterent. Et horum exemplo ab ceteris vrbibus oppidiſque ad Regem ornatæ ſunt legationes. Verùm illic dum ciuitates Flandricæ de mitioribus pacis legibus impetrandis per legatos agerent, parum ijs Robertus Comes ſubſidij ad hoc negotium abſoluendum ſubminiſtrauit. Dolebat ei ſcilicet plurimum Inſulam, Duacum, & Orciam ab Francis per dolum inſideri: ideóque ad omnem Regis nutum ſeſe vertebat, quò

D tandem eius voluntati obſequendo vrbes eas reciperet. Certum tamen ingruebat grauiſſimi tumultus periculum, niſi quidpiam Flandris concederetur. Ergo de pacis conditionum aſperitate nonnihil denique remiſſum eſt: quamquam nihil commodo Flandrorum fuerit datum; ſolúmque Pulcher formidinem exſtingui voluerit, qui non magis Comiti ſtudebat. Quippe vrbes eas cum tota Gallo-flandria retinuit mitigatis paullùm alijs conditionibus pacis: tantúmque hîc conceſſum id, ne Duacum & Inſula portis, mœnibus, ac propugnaculis nudarentur. Ita quies aliqua tandem donata, quam auidè Flandri arripuere, quos diu belli incommoda fatigauerant. Et mox ipſi ſexies viginti nummorum millia numerauere, decem millium cenſu redimendo: pro decem alijs Gallo-flandrica tripolis Regi eſt oppignerata. Per eius anni æſtatem cùm innumera hominum multitudo nulla Pontificis Romani, aut Principum impetrata facultate Crucem veſtibus aſſuit, armíſque ſumptis Oceanum vltra bellum in hoſtes Chriſtianæ Fidei portare maturat: ijs ſe multi ex

Fruſtrà Flandri ad leges pacis Achiacenſis impelluntur ab Rege: *Chron. Fland. c. 53 Meier. l. 11.*

Ob Conuerſos tumultus in Ordine Ciſtertienſi concitatus. *Iac. Meier lib. 11.*

Sublata lege talionis multa per Flandriam mala exoriuntur. *Iac. Meier. l. 11.*

Comes Flandros inducit, vt pacem Achiacenſem recipiant. *Iac. Meier. l. 11.*

Ei ſe Brugenſes opponunt. *Iac. Meier. l. 11.*

Quaſdam eius pacis leges mutat Rex Frãciæ, vt hos mitiget. *Iac. Meier. l. 11.*

Perſeuerant tamen ij ab Rege leuiora petere: *Iac. Meier. lib. 11.* idemque horum exemplo alij faciunt Flandri. *Iac. Meier. lib. 11.*

Igitur adhuc aliq. id circa leges pacis ab Rege mutatum: *Iac. Meier. l. 11.*

Quod cùm Flandris placeret, ipſi quieuere. *Iac. Meier lib. 11.*

Gallo-flandri incaſſum ſine venia Crucẽ aſſumunt. *Ægid. le Muiſis in Chron. MS. Iac. Meier. l. 11.*

Siclinienſes caput S. Piati repetunt, & impetrant.
Litt. Ioan. Com. Beatric. eius mat. Rob. Epiſc. Ambian.

vtraque Flandria ſponte iunxerunt. Verùm poſtquam Aueniomem profecti, arma corporáque Pontifici Clementi obtulere; nullam is poteſtatem fecit vlteriùs progrediendi, quòd præclaris ducibus deſtituerentur. Ergo breui domum ex copiæ per varia itinera dilapſæ. Intereà Siclinienſes Canonici apud Ioannem Druidum Comitem, eiúſque matrem Beatricem per legatos egere, vt S. Piatonis Martyris caput bellis nuper Flandricis ſublatum, eóque tempore in caſtro Gamachienſi ſeruatum reciperent. adeóque proſperè legatio ſucceſſit, vt coram Roberto Ambianenſi Epiſcopo Gerardus eius caſtri Canonicus, & Petrus Comitis Bailliuus id procuratoribus Eccleſiæ Sicliniensis reſtituerint. A

Inter Flādros & Hannones pax facta.
Iac. Meier. l. 11.

Annus proximus inter Robertum Flandriæ Comitem, & Hannoniæ Principem compoſita pace nobilis fuit. In Hannoniam pulcherrimis ſeptus copijs Robertus penetrauerat, ingentique ſeſe ac ſuos inde pedem nunquam domum referendi religione adſtrinxerat, niſi pacem vel vincendo, vel paciſcendo impetraret: quòd extinctum cuperet bellum iam ferè annis ſeptuaginta nunc his, nunc illis crudele. AN. 1310.

Duellum ſpectantes puniuntur.
Lib. MS. Duac.
Ex Abbatiola Inſulenſi Virgines Valentianas eunt.
Liber obituum Bellimontis.

Ipſo Sanctorum Iacobi & Chriſtophori die pons Caſtri Duacenſis concidit, eiúſque ruina viri quatuordecim oppreſſi ſunt; alij quàm plurimi læſi: cùm in eo conſiſterent duellum iuxtà celebrandum ſpectaturi. Spargebatur tunc latiùs ſuauiſſimus odor virtutum, quibus in ſuburbijs Inſulanis Dominicanæ Virgines florebant maximè. Cùm igitur Valentianis Bellimontis Parthenon eiuſdem Ordinis Sanctimonialibus erigeretur, ex ijs præſertim aliquas deligere placuit, quæ colligendo illic ſacro cœtui darent initium. B

Venere poſteà Tornacum Carolus Valeſius Regis Franciæ frater, & Enguerrannus Marignius ab eodem Rege miſſi. Iuit illuc quoque Robertus Flandriæ Comes. Ibi cùm de rebus inter Francum Flandrúmque controuerſis agitaretur, eò Marignius artibus ſuis Robertum perduxit, vti ſponte Regi Inſulam, Duacum, & Orchiacum cederet; ipſe decem millia librarum, pro quibus vrbes eæ fuerant oppigneratæ, in perpetuum ſibi cenſum retineret. Paucis enim pòſt menſibus ſe facturum, vt qua pollebat apud Regem gratia, eædem vrbes ſine onere annuam pendendi pecuniam reſtituerentur. AN. 1311. C

Marignij dolo Gallo-flādriam Regi ſubmittit Robertus, eaque prorſus exuitur.
Ægid. le Muiſis in Chron. MS. lib. vet. & MS. Gall. c. Litt. Rob. Iac. Meier. l. 11. Petr. Oudegh. cap. 141. Iacob. Marchant. l. 2.
Motus Duaci oritur.
Regiſt. Duac. Litter. Reg.
Eius occaſione legati Regij circa Senatum creandum aliquid ſtatuunt.
Litter. Reg.

Igitur Robertus candidæ homo fidei ab vaferrimo viro deceptus, ijs ſeſe vrbibus ac in eas omni iure exuit, totámque Regis poteſtati Gallo-flandriam ſubiecit. Et quò ſeſe altiùs in fraudem dolúmue malum indueret, eam ceſſionem publicis litteris mandauit. Ea re nihil optabilius Franco accidere poterat. ideóque mox nulla promiſſorum Marignij habita ratione, pignus in poſſeſſionem vertit, ac vniuerſam, vt ſuam, Gallo flandriam retinuit, fremente fruſtrà reclamantéque Roberto. Per id tempus Duaci grauiter ciuilibus diſcordijs laboratum eſt. Mali huius initium inde profluxit, quòd vltimis Flandriæ bellis quidam ciuium Regi Francorum adhæſerint, & ſub ſignis eius aduerſus patriam ſtipendia meruerint. Cùm igitur ij domum pace compoſita, & oppignerata Pulchro Gallo-flandria rediſſent, in magiſtratus aliquos de ſuis eligi voluere; alij contrà nitebantur. Ita diuiſis in vrbe ſtudijs animíſque ciuium, ad Regem cauſa delata eſt. Is Duacum Enguerrannum Marignium cubiculo ſuo præfectum, Ioannem de Gres Mareſchallum Franciæ, Harpinum Darguri aulæ artocopum, Petrum de Gaillart arcubaliſtariorum Franciæ Magiſtrum, & Girartum de Courtonne Pariſienſem Canonicum miſit cum poteſtate magiſtratus dicendi, nouámque legem circa vrbis gubernationem ſtatuendi. Ab his primùm Scabinis legendis data opera: eóſque placuit ſexdecim veteri more dici integros vitæ, prudentia ſpectabiles, ex vtroque hominum genere ſumptos: in magiſtratu annos duos agere, vt duobus ante celebritatem Sanctorum omnium diebus alij creentur. Iidem ſtatuêre, vt electi Scabini ſexdecim Viros ex quatuor vrbis regionibus nominarent, ærario præſertim chartíſque publicis aſſeruandis, qui tamdiu annuum teneant imperium, quamdiu è Republica eſſe viſum fuerit. D

Rex Franciæ Inſulam venit, & ab legatis ſtatuta firmat.
Littera Regis.
Agnes Nepueux Mar-

Et poſt breue tempus Inſulam Franciæ Rex vênit, ibique ab legatis ſuis de magiſtratibus Duacenſibus ſtatuta litteris firmauit Decembri menſe. Magnus interim dolor Marquettenſis monaſterij Virgines inuaſit, cum Agnetem Nepueux earum Antiſtitam mors ſuſtulit. Fuerat ea intra muros Inſulenſes tam pio & liberali aduerſus pauperes

patre

Digitized by Google

A patre genita, vt paſſim is Miſericors nuncuparetur. creditúmque fuit à multis, ob eam munificentiam Agnetem ei filiam fuiſſe conceſſam diuinitus. Dum hæc præeſſet Parthenoni, paternum in egenos exemplum ſecuta, ſuis etiam eos muneribus affecit liberaliter: in domeſticum gregem nihil paſſa eſt ab ſe deſiderari quò Sanctimoniales tum factis tum monitis ad ſtudium virtutis traheret. Poſtquam diu cum hoſtilibus iniurijs, quæ Pulchro bellum in Flandros gerente monaſterium peſſumdedere, colluctata eſt, omnem adhibuit operam, vt nouis id ædificijs aſſurgeret. In locum eius Margareta Touret ſucceſſit, Inſulenſibus quoque nata parentibus, quam ad regimen ipſa diligenter efformauerat. Inhæſit hæc Agnetis exemplis: ideóque Virginum commodis & moribus conſtanter aduigilauit.

quettéſis Abbatiſſa moritur.

Monum. MS. Marquett.

Robertus Comes Flandriæ ob ereptam ſibi Gallo-flandriam ad Regem ire recuſat:

AN. 1313. Exactum ferè poſteà biennium magna quiete. Sed nouus pacem turbauit tumultus, cùm anno 1313. circa Pentecoſten perfecto Lutetiæ palatio generalem Pulcher Conuentum indixit. Adiere tunc ad Regem Pariſios omnes Franciæ Principes ac Pontifices. At Robertus Flandriæ Comes ſerò perſpiciens circumuentum ſe maximo B Marignij dolo, illuc proficiſci obſtinato vehementer animo recuſauit, quamuis imperio Regis ad præſtandam ibi fidem euocaretur. Poſt dies tamen paucos accepta fide publica cum vrbium Flandriæ Procuratoribus Atrebatum iuit, quò Cardinalis Goſſelinus à Clemente Maximo Pontifice miſſus venerat, vti Pulchri & Comitis animos conciliaret. Igitur illic habito Conuentu, Regis legati Archiepiſcopus Narbonenſis, Enguerrannus Marignius, & Thomas Marfontanus hoc in primis ab Roberto flagitarunt, vt de tribus Gallo-flandriæ vrbibus nullam faceret mentionem, ac pro tota reliqua Flandrici Comitatus regione Regi ſe ſacramento adſtringeret. vt omnes Flandriæ munitiones deijcerentur; ſexcentique in auxilium Regis equites cataphracti adducerentur, imperarunt. Ad hæc Comes ingenti ſuccenſus ira, quod anteà Regi mandauerat, rurſus pertinaciter reſpondit: Nunquam in Regis ſe verba iuraturum, niſi Gallo-flandriam reciperet. perſoluta, quam Rex indixerat, pecunia, & non expletis Marignij promiſſis, eam iniuſtè retineri. Inducti tamen C ſunt Cardinalis oratione Procuratores vrbium Flandriæ, vt Pariſios concederent mitigando Regis animo. Sed illic nihilo plus obtentum. Sunt, qui memorent, euocatum rurſus Comitem ab Rege, vt pro Comitatu Flandrico Pariſijs ei fidem obligaret iurando: hunc illuc tandem magnifico inſignem apparatu conceſſiſſe: poſtquam in Regis conſpectum & colloquium veniſſet, nullum voluiſſe ſacramentum dicere, niſi Gallo-flandriam reciperet: opprobraſſe Marignio, pecuniam indictam ab eo iam receptam fuiſſe: cùm nihil impetraret, iratum inde Flandriam repetiuiſſe. Vt libris alij tradidere, mandauit Rex per Fecialem Comiti, vt Pariſijs ſeſe iudicio ſiſteret: & cùm id facere abnuiſſet Robertus, adiudicata fiſco eſt regio vniuerſa Flandria. Hæc vbi percepit, collecto Bethunæus exercitu ſtatuit Gallo-flandriam vi repetere. Ex aduerſo copias Francus Flandriam inuaſurus contraxit, eaſque trifariam diuiſit. Ludouico filiorum natu maximo, quem Nauarræ Regem nuper renuntiauerat, partem vnam attribuit, eúmque iuſſit Duacum tendere, ſocio equitum Franciæ Magiſtro. Philippus liberorum alter Pictonum Comes vnà cum D Guidone S. Pauli Comite aciem ſecundam Audomaropolim ducit. Reliquis præficitur Carolus filiorum minimus Marchiæ Comes, Inſulámque mittitur. Sed priuſquam hic Gallo-flandriam attingeret, Robertus Comes, qui copias Tornaco cienda formidine iam admouerat, hac vrbe relicta confeſtim Inſulam obſidio cinxit. Igitur cùm viderent regij iuuenes plus virium adeſſe Comiti Flandro, quàm iactabatur, nihil feſtinanter, & per imprudentiam agi voluere. Primùm Flandros & Robertum anathematis fulmine terreri placuit. ideóque Archiepiſcopus Remenſis & S. Dionyſij Antiſtes toti Flandriæ ſacris interdicunt Audomaropoli. & breui interiecto temporis ſpatio Tornaci eâdem Flandros ab his Præſulibus ſententia percelli iubent Nauarræ Rex, Marchiæ Comes, & Marignius, quorum hi Tornaci, ille Orchiaci, conſederant. Perterruit non mediocriter Flandros tum multiplex Regis exercitus, tum ea Præſulum execratio. Viſúmque eſt operæ pretium Roberto de inducijs agere. Igitur quarto die poſtquam Flandros ſacris Antiſtites arcuere, Ioan-

Vet. & MS. Fland. Chron. Fland. Chron. ab Sauuag. edit. cap. 53. Iacob. Meier. l. 11.

neque Atrebati leges pacis ſibi ab legatis impoſitas recipit.

Auctores iam citati.

Vrbium Flandricarũ Procuratores fruſtrà Pariſios eunt.

Auctores iam citati.

Ab Rege Flãdria confiſcatur.

Auctores iam citati.

Nouum hinc oritur bellũ, cuius cauſa Francus copias in Flandriam mittit.

Hac de re tractãt Chron. MS. Fland. Ægid. le Muiſis in Chron. Fland. Chron. à Sauuag. edit. c. 53. Meier. l. 11. Oudegh. c. 144. Papir. Maſſ. l. 3. Robert. Gag. l. 7. Paul. Æmyl. 8. Nicol. Gillius, Ioan. Tillet. Belleforeſt. quamquam hi non parum in multis diſcrepent.

Flandriæ Comes Robertus Inſulam cingit obſidio.

Cum eo Teutonici Flandri excommunicantur.

Robertus cũ Francis anni vnius inducias per fratrem paciſcitur:

A nes Namurci Comes accepta fide publica Pratenſem Virginum parthenonem proximè Tornacum adijt. ibi cum Marignio de inducijs occultè ſermonem habuit, annuámque pactus eſt armorum quietem. vbi Tornacum redijt Marignius, Carolum Comitem inde ad Regem Nauarræ Orchiam deduxit, & qua pollebat ſecundùm Franciæ Regem ſumma poteſtate, vtrumque ad firmandas inducias quamuis renitentem perpulit.

& ab Inſula recedit.

Ita Robertus Comes obſidium Inſulæ ſoluit, regíique iuuenes non ſine magno dolore, & in Marignium odio copias in Franciam reduxere.

Philippus Pulcher Rex Franciæ moritur: & in regnum eius ſuccedit filius LVDOVICVS HVTINVS.

Fland. Chron. à Sauuag. edit. c. 54. Chron. Fland. MS. Ioan Hocſem. Vignier. Chronic. ab hoc extat. Miſſon. l. 3. Iac. Meier. l. 11. Belleſor. alij.

AN. 1314. Nec multò poſt interijt miſerabili caſu, vt quidam volunt, Rex Francorum inter venandum ab equo apri dente vulnerato effuſus raptatúſque; vt alijs placet, ingenti oppreſſus triſtitia, vel propter impoſita regno grauia nuper vectigalia, vel ob deprehenſam Ludouici filij, Caroli fratris, Roberti Atrebatis, & aliorum è Francica Nobilitate complurium confœderationem, quos impoſita Gallijs onera in ipſum vehementer aſperauerant. Ludouicus cognomento Hutinus in regnum & Flandrorum odium ſucceſſit. In annum ſequentem dilata huius vnctio, quòd legatos in Hungariam miſſos, vt Regis ſororem Clementiam in matrimonium ſibi depoſcerent, exſpectaret. B In Auguſtum menſem incidit ea celebritas, ſeu tertius dies fuerit delectus, ſeu poſt octauam Aſſumptę Virginis Dominicus. Huius Regis initia Enguerranni Marignij, cuius anteà mentionem fecimus, præcipitato iudicio, & infami ſuſpendio, quòd repetundarum arceſſeretur, nobilitata ſunt. Ad arma ſubinde ſtudium hic Princeps conuertit, vt qui natura motibus & inquietudine oblectaretur, vnde vel ab infantia Hutini cognomentum Gallica origine accepit.

Nouum ab hoc bellum Flandris indicitur.

Hoc de bello agunt Ægid. le Muſſis in Chron. lib. vet. MS. Chron. Fland. edit. ab Sauuag. cap. 56. Chron. Fland. MS. Gaguin. lib. 7. Nicol. Gillius. Meier. l. 11. Maſſon. lib. 3. Oudegh. c. 144. Belleforeſt. l. 4. c. 53.

Et mox Flandro Comiti graue bellum indixit. AN. 1315. Colligendis copijs fratres eius, patruíque præfecti ſunt. Ad decem millia equitum Pariſios conuenere: peditum nullus certus initur numerus. Contrà, Robertus Comes Flandriæ Cortracum ſuos ſub ſignis maturè progredi iuſſit. De numero copiarum eius nihil certi habeo.

Comes Robertus Inſulã obſidet.

His tamen Inſulam aggredi, & obſidio vallare Comes inſtituit, priuſquam Franci aduenIant. Verùm vbi certis nuntijs ſumma Regem in Flandros ira flagrantem, totíque Flandriæ exitium minitantem maximis viribus ingruere cognouit: C dein Hannonium (qui Regis gratia cum Flandris initum anteà fœdus iam violauerat) terra maríque Flandriam inuadere: ſaniori conſilio ab Inſula trans Liſam in tutum caſtra deduxit.

Copias inde ad Liſam retrahit.

Iam præceps erat menſis Auguſtus, cùm in Belgium Hutinus deſcendit: ac non niſi ſecundo Septembris Inſulam cum ſuis ingreſſus eſt. Eo de loco diſcedens per Bonduam Cortracum copias duxit. Ibi Guilelmus Hannoniæ Comes ſocias præbuit vires ad eius vrbis obſidionem.

Hutinus fruſtrà Cortracũ obſidione circumuenit.

Verùm quamuis vterque ſummis conatibus expugnare contenderent, nihil tamen profecere: tandémque Regi neceſſitas iniecta eſt Bonduam repetendi.

Deinde ad Bonduam incommodi multum patitur.

Vide Gallo-fl. l. 1. c. 12.

Vbi caſtra locis opportunis collocauit, pluſculum illic temporis in tuto tranſijt eo conſilio, vt ipſa cunctatione Flandrorum animos frangeret: horúmque ſolutis agminibus, Liſæ flumen ſuos tranſmitteret. Sed illic morantem mala duo circumueniunt, & tantumnon opprimunt. Primò cælum continuis denſiſque imbribus fluxit. Exinde ſolum, vbi tentoria fixerat, & circumduxerat munitiones, ſatis depreſſum, & natura ſua pingue lentúmque, poſtquam multum aquæ combibit, maligno caſtra viáſque luto vehementer impedijt. D Quocumque equi procederent, ad genua vſque ſalebris mergebantur. Igitur commeatus difficulter importati: cùm plauſtro vini in caſtra pertrahendo vix pares eſſent equi viceni. Iámque ſub pellibus ægrè miles continebatur; partim rebus ad vitam neceſſarijs modicè ſuppeditantibus; partim aquarum vi omnia corrumpente. Huic imbrium incommodo quotidianum ab Flandris acceſſit diſcrimen. Ij námque leuibus ſemper hoſtem prælijs laceſſebant: eóque tutiùs rem gerebant, quòd neque pugnam in equis capeſſerent, neque campis apertis; ſed impedita ſepibus & arboribus regione aduerſarios ex occulto impeterent. Cœptæque iam erant circumduci copiæ Flandrorum inſidendis obſtruendíſque vijs omnibus, ne quà inferendis commeatibus, & captandæ fugæ locus pateret.

Ideò cum ſuis occultè arripit fugam.

Id animaduertens Hutinus etſi vehementer arderet deſiderio vlteriùs in Flandriam penetrandi, ne tamen in apertum ſuos periculum propter hoſtis odium proieciſſe imprudentiùs diceretur, occultæ ſubitæque fugæ conſilium arripuit. Igitur vndecimo Septem-

bris

Digitized by Google

A bris ſub veſperum ſuis indixit, è caſtris noctu abeundum quàm celerrimè, & ſummo ſilentio Inſulam verſus, quà ſolùm iter patebat. Verùm hîc dum alij impedimenta colligunt conuaſántque; partem alij rerum ſuarum incendio corrumpunt; alij viam ineundo cum tenebris & luto difficili luctantur: facilè Flandri percipiunt, totis hoſtilibus caſtris adornari fugam. Ergo raptis feſtinanter armis per nota itinerum compendia feruntur, vt partim à fronte in faucibus viarum, & difficillimis tranſitu locis excipiant: partim à tergo & lateribus inuadant. Tam ſubita multipléxque incurſio damni multum Gallis attulit: eóque tam graui diſcrimine perculſis potior vitæ, quàm impedimentorum, ratio fuit. Itaque fugientium plerique ferro cæſi: ſupellectilium generis omnis copia in caſtris maxima, víjſque relicta eſt: equi, currus, tentoria, machinæ, arma, auri argentíque facti vel infecti multa vis in prædam ceſſere. Cùm Inſulam primò Hutinus ſe recepiſſet ijs è caſtris, mox inde digreſſus cum multis ſuorum adhuc fugienti ſimilis Tornacum abijt. Eo de loco dum rediret in Franciam, Duacum iter inſtituit. Hic ab ciuibus

Multi tunc Francorum ab Flandris occiſi:

multaque his illorum impedimenta ceſſere.

B perhumaniter & plurima pompa exceptus eſt, quòd primùm eam vrbem ingrederetur. Quia tamen is more ſolito fidem oppidanis minimè obligauit iureiurando conſuetudines ac immunitates & leges conſeruandi, murmurationum cauſam præbuit. Igitur cùm Pariſios veniſſet, vti magiſtratus plebémque huius oppidi ſibi conciliaret; id non ſe contemptu, vel odio gentis feciſſe, verùm, ne regiam imminueret maieſtatem, publico diplomate teſtatus eſt: omniaque tum iura, libertates, priuilegia, conſuetudines eidem oppido ab Regibus & Comitibus conceſſa, firmataque, litteris alijs roborauit Octobri menſe. Venit ſubinde Tornacum iuſſu regio paucis diebus ante S. Martini celebritatem Gaucherus Franciæ Comes Stabularius. Ibi cognitis Flandrorum, qui vicum Eſpierium inſidebant, grauiſſimis incurſionibus, eos adoriri ſtatuit. Ad eam expeditionem euocati ſunt arcis Doſſemereæ, & Inſulenſis oppidi milites præſidiarij. Ad primam horum impreſſionem qui tranſitum occupauerant, retrocedere coacti fuerunt, & vbi ſeſe tutarentur, in templum

Duaci Rex excipitur, indeque parum gratus diſcedit.
Regiſt. Duac.
Apud eos tamen poſteà ſe litteris excuſat, eorumque priuilegia confirmat.
Flandri in pago Eſpieriēſi, vel Spirenſi à Francis cæduntur.
Ægid. le Muſſis in Chron. MS. Fland. vet. & MS. Chron.

C agmen recipere. Erat ſatis idoneum id defenſioni, & damnis in hoſtes inferendis ædificium. ideóque pars è feneſtris, pars è turri iaculis oppugnantes vulnerabant. Verùm Gaucherus eo denique loco poſt acres aliquot inſultus, portis effractis, potitus eſt. In ipſa perruptione plerique hauſti ferro: iniecta ceteris vincula. horum pars aliqua Tornacum, alij Inſulam abducti. Goſſuino à Belloioco Waterloenſi captiuos inter primario ceruix abſciſſa Tornaci. Varia ſub hæc mala Flandriam inceſ-

AN. 1316. ſerunt. Quòd anno præterito creberrimi & maximi imbres ſata omnia corrupiſſent, ſæuiſſima paſſim fames graſſata eſt. Inde morbi varij grauéſque exorti: ac tandem aëre putrefacto nocentiſſima corporibus peſtilitas afflata. Vt alibi, ſic Tornaci, & in Gallo-flandria innumeri homines eo malo abſumpti. Et mortuo Rege Hutino, inter Robertum Flandriæ Comitem & Flandros conuulſa pænè eſt concordia. Hi pacem optabant, diuturnis grauibúſque feſſi malis damníſque bellorum. De pace nullum Comes ſermonem admittebat, niſi Gallo-flandriam eius legibus reciperet. quóue huius ademptio ipſius imprudentiæ turpiùs opprobrabatur, plus irarum, &

Peſtis ſæuit, & fames.
Ægid. le Muſſis in Chron. MS. Barland. Meier. Belleforeſt.
Hutinus moritur.
Comes Robertus & Flādri diſsident.
Iac. Meier. l. 11.

D maius pacis odium ciebat. Miſſi tamen in Franciam vrbium Flandricarum Procuratores, qui pacem bonis conditionibus ab Philippo Longo Interrege peterent. Sed nihil æquum per hos impetratum eſt. Inter alias pacis leges quà Flandris, quà Comiti parum placituras, in Regis poteſtate Gallo-flandria retinebatur. Exinde bellum rurſus enatum. Et miſſi Audomaropolim Francorum ductores cum copijs, vt Flandros inde excurſionibus infeſtarent. Peperit interim Clementia Hutini Regis vidua. Quia tamen puer eo partu effuſus nouem modò dies vixit; Philippus Longus Hutini frater in Regem conſecratus eſt. Breues inde Flandris induciæ conceſſę, vt coram Pontifice Maximo Regis eorúmque controuerſia excuteretur. Iuerunt Auenionem Robertus Caſſetenſis, vrbiúmque Flandriæ legati. Illic parum his cum Gallis conuenit. Volebant Galli Flandros omnia Pontificis iudicio permittere: con-

AN. 1317. trà, Flandri ſolùm ab eo conſilium expetebant. Igitur cùm fruſtrà is de pace Gallos inter Flandróſque Conuentus haberetur: Robertus Comes Caſſetanam arcem &

Ab Interrege fruſtrà hi pacem petunt.
Chron. Fland. à Sauuag. edit. cap. 58. Iacob. Meier. l. 11.
PHILIPPVS LONGVS fit Rex Franciæ.
Iac. Meier. l. 11. Chron. Fland. MS.
Per inducias incaſſum pax cùm eo tentatur.
Iac. Meier. l. 11.
Comes Flād. arces Caſſet. & Cortrac. expugnat.
Iac. Meier. l. 11.

Cortracenſem obſidio & fame recepit. Sed mox inter Regem eúmque conuenit, vt traductis Inſulam machinis, & omni apparatu militari, Cortracenſe caſtrum dirueretur: & tunc induciæ ſunt ad Pentecoſten vſque prorogatæ. His finitis, Flandriæ ſacris interdictum iri pronuntiatur, ſi quid Comes attentet. Bellúmque mox ab Franco recruduit. Vix tamen aliquid actum hoſtiliter eſt; obq́ue varias Principum Galliæ nuptias in alterum annum induciæ protrahuntur. Ac tum venit Inſulam Ludouicus Comes Ebredunenſis, vt Regis nomine Senatui populóque iureiurando fidem adſtrueret, ab his contrà ſacramentum Regi diceretur. Ardebat interim Robertus Comes Regis odio, magnamq́ue animo cupidinem alebat Inſulam Francis eripiendi; quamuis Tornacum Ioſeramnus Summi Pontificis Legatus componẽdæ pacis gratia veniſſet: eóque vis iracũdiæ perpulit, vt miſſos ab Ioſeramno Minoritas, vel Dominicanos, qui Flandros ad colloquium euocarent, in cuſtodiam compegerit pacis contemptu. Et collecto raptim exercitu ad Inſulæ obſidium cuncta comparat. Sed poſtquã ad Liſam copias deduxit, rurſus Tornacum Cardinalis Ioſeramnus ab Rege legatus aduentat: ibíque Regis imperio compulſus, diris exſecrationibus Comitem Flandróſque ſacris arcet, ob violatas nuper apparatu bellico inducias. Terruit plurimùm Flandros id fulmen Cardinalis: ſtatímque Comitem ſequi abnuêre. Frendebat contrà Robertus, miníſque ad officium eos cogebat. Sed plus valuit metus dirarum, pacíſque ſtudium. Ac retortis in Comitem belli cauſis, qui per imprudentiam eripi ſibi Gallo-flandricas vrbes ſiuerat, diffluxere domum Gandenſes. Haud multò pòſt tamen cùm hi adhuc ſecederent, eò Robertum Ioſeramnus adduxit, vt productis inducijs ad Regem Pariſios iturum ſe promitteret ineundæ pacis gratia. Interim lue multi boum ſublati. Et mortalitatem poſuit Bernardus, quem ſuprà diximus datum Atrebatenſibus Epiſcopum. Ad ſedem eius Eccleſiæ prouectum poſt dies paucos video Petrum Campenſem. Verùm breuiſſimo is tempore præfuit, adſcriptúſque purpuratis Patribus ad Pontificem Maximum hinc diſceſſit. Ergo Ioanni Maudeuillio Atrebatium Diœceſis cõmiſſa. Cùm iniiſſet annus Chriſti ſupra milleſimum & trecenteſimum vigeſimus, Maio menſe Pariſios ſe contulit Comes Flandriæ Pontificis Maximi iuſſis ac minis impellentibus. Ibi pax tandem, quamuis parum arridentibus Comiti legibus, condita, pactis inter Ludouicum Roberti nepotem ac Margaretam Regis filiam nuptijs, & relicta in poteſtate Franci Gallo-flandria. Igitur pacatis in vtraque Flandria rebus, ad pietatis ſtudia populus animos conuertit: ac frequentes Tornacum iuere Virginis Matris ſacra lipſana veneratum. Id animaduertentes ædis maximæ Decanus & Canonici, conſilium inicre capſam ea complexam per vtriuſque Flandriæ fines circumferendi, & quà Tornacenſis Diœceſeos limites proferuntur, incendendis altiùs ad eius ſanctiſſimæ Dei parentis cultum animis. Et adeò vilis hoc anno fuit annona, vt tritici medimnus quinque tantùm ſemiſſibus Duaci veniuerit. Mortuo poſteà Philippo Longo, Carolus frater eius cognomento Pulcher Francię regnum adijt, vnáque Gallo-flandrię ditionem Ianuario menſe. Et paullò pòſt eius nomine Duacum & Inſulam venit Petrus Gaillardus arcubaliſtariorum Franciæ Magiſter. Hoc intra muros vrbis inſigni pompa recepto, vtrique ciues Regi fidem promiſere iurando, ac viciſſim ab eo in conſuetudines & priuilegia iuratum Regis nomine eſt. Anno ſequenti hominem exuit Robertus Flandriæ Comes. In eius locum ſucceſſit Ludouicus nepos, ac Ludouici, quem mors antè Pariſijs ſuſtulerat, filius; cui nunc cognomentum Creſſio, vel Crecio, à cædis loco; nunc Niuernenſi à Niuernio patris titulo. Vix tamen ipſe Flandriæ Nobiles vrbéſque in fidem recepit, cùm Pariſios euocatus in cuſtodiam Gallorum artibus truditur. Nec inde priùs abſceſſit, quàm ſe promiſſis adſtrinxit Gallo flandricas vrbes nunquam repoſcendi. Ac tunc ob rem frumentariam Duaci grauiter eſt tumultuatum. Factionis principes duæ exſtiterunt fœminæ: in quas ita pronuntiata ſententia, vt linguis abſciſſis perpetuum exilio vnà cum alijs plurimis multarentur. Et imminebat ab Hannonia nouus belli turbo, fracta rurſus Comitum concordia. Itum tamen breui obuiàm malo, nouis ad conciliandos animos excogitatis rationibus & pacis capitibus. At Brugis exorta contentio longiſſimæ & grauiſ-

Right margin: A; AN. 1318. B; AN. 1319. C; AN. 1320. AN. 1321. D; AN. 1322. AN. 1323.

Margin notes:
Induciæ protrahuntur. *Iac. Meier. l. 11.*
Franci poſteà bellum renouant. *Lib. Roſin. Robert. Gag. l. 8. Iac. Meier. l. 11. Nicol Gill. Commentar. M S. Tornac.*
Rurſus Inſulæ obſidionẽ meditatur Comes. *Iac. Meier. lib. 11. Gaguin. l. 7.*
Verùm propter excommunicationẽ eum, deſerunt Flandri. *Iac. Meier. lib. 11. Gaguin. l. 7.*
Induciæ cum Francis protrahuntur. *Nicol. Gill. Gaguin. lib. 7. Meier. lib. 11.*
Obit Bernardus Atrebat. Epiſcop. *Tabb. Atrebat. Eccleſ.*
Sufficitur ei PETRVS CAMPENS.
Et mox huic IOANNES MAVDEVILLIVS.
Flandri cum Francis pacẽ obtinent. *Chron. Fland. cap. 60. Nicol. Gill. Gag. lib. 7. Iac. Meier. lib. 11. Oudegh. c. 146.*
Capſa B. Virginis Tornac. circumfertur per Diœceſ. Tornac. *Ægid. le Muiſis in Chron. MS.*
Annonæ vilitas. *Lib. MS. Duac.*
Rex Philippus Longus moritur. Regnum adit CAROLVS PVLCHER. *Lib. Roſin.*
Robertus Fland Comes decedit.
Nepos eius LVDOVICVS fit Comes. *Iac. Meier lib. 11. Aunyl l. 8.*
Tumultus Duaci ob frumentum. *Lib. MS. Duac. Iac. Meier. l. 11. Oudegh c. 149.*

Digitized by Google

A grauiſſimæ ſeditionis initia ſtruxit. A Ioanne Namurcæo Ludouici Flandriæ Comitis propatruo fluxit occaſio. Is enim dum Scluſam ad mare poſſideret, emporium eam facere nitebatur, indéque Brugenſes aduectas aliunde merces petere volebat. Obſtitere vehementiùs eius conatibus Brugenſes. Et cùm eorum querelis Comes aduerſus Ioannem moueretur, armati Scluſam obſedere, eáque per vim potiti, in cuſtodiam abduxere Namurcæum. Verùm is è cuſtodia dilapſus, & Franciæ Regem, & Flandriæ Comitem in Brugenſes accendit. Igitur paullò pòſt & maioribus odijs, & grauioribus armis ſæuitum eſt. Interim Atrebati Patres Dominicani Conuentum
AN. 1324. Generalem habuere. Ac tunc eiuſdem Ordinis Virgines aliquot eodem Inſula deuocatæ ſunt, vt alijs iunctæ nouum Parthenonem inirent, qui Mathildis Comitiſſæ
AN. 1325. opibus & labore nuper ſurrexerat Thieuloyæ cognomento. Vbi proceſſit annus Domini ſupra milleſimum & trecenteſimum quintus & vigeſimus, Brugenſes atrocioribus gliſcunt diſcordijs. Vrebat enim duplex eos Comitis Flandriæ factum, quo primùm aliquot Franconates vita exuerat, deinde miſſos ab ſe Cortracum ciues in
B vinculis attinebat. Et miſſa mox ab ijs Cortracum quinque armatorum millia, vt eos, quos pacis gratia legatos aſſeuerabant, ab volente Comite reciperent, aut eo nolente per vim Cortraco extraherent. Exacerbatus horum arrogantia Comes, qui cum quadringentis Nobilibus eo in oppido morabatur, captiuos retinuit, & armis ſe tueri conſtituit. Eius mandato incenſa extemplò ſuburbia, ne Brugenſes illic tegerentur. Sed incendij vis magna perflante Borea muros vltra in oppidum proiecta eſt; & quòd ſicca æſtatis calore eſſent omnia, plurimam peruaſit domorum multitudinem. Et iam afflabantur his flammis tam Comitis, quàm Nobilium hoſpitia. Igitur Ludouicus, ne quid grauius poſteà pateretur, portis erumpere, Inſulámque profugere contendit. Verùm ciues domos ſuas ardere, & ſupellectilem corrumpi eius vitio animaduertentes, ingenti manu pars ad portam procurrunt, pars in Comitem & Nobiles conſurgunt. Iniecta itaque eſt Comiti, eiúſque viris neceſſitas pugnandi. Sed quamuis eum acerrimè Nobilitas defenderet, obruti ſunt tamen om-
C nes ciuium multitudine; cùm vel ipſæ mulieres, inſtigantibus odijs iráque, rerum ſuarum incendio pereuntium oblitæ, armatis etiam manibus irruerent. Vt cladis acerbitas cognoſcatur, inter alios cæſi quatuor & viginti nobiles viri Equeſtri balteo fulgentes. quoſdam eiuſdem ordinis hauſit incendium. Comes Ludouicus, ſéxque alij primariæ Nobilitatis in cuſtodiam traditi: híque poſtridie in oculis Comitis ferro crudeliter necati. Cum paucis ſolus euaſit Ioannes Namurcæus Inſulenſi porta. Admiſſi in vrbem Brugēſes impoſitum equo Ludouicum Brugas duxere. Illic dum arctiſſimè cuſtoditur, Franciæ Rex Carolus bis legatos Brugas miſit Comitem repetitum, pacémque compoſitum. ſed fruſtrà fuerunt eæ legationes, obſtinatis vehementer Brugenſium animis. Bis interim pugnatum eamdem ob cauſam. Primò Gandenſes à Brugenſibus cæſi ſunt. Verſa vice poſteà Brugenſes cladem ſenſere. Ac tunc plùs calamitas valuit, quàm priùs Regis poſtulatio. Cùm enim Brugenſes Ludouico ſupplices accidiſſent, è cuſtodia miſere promiſſis adſtrictum ex animo iniuriam deterendi, nullámque capiendi factorum vindictam. Abijt ille primò Gan-
D dauum, dein ad Regem in Franciam. Quòd bellum metueret Francus, impoſita Tornaco, Inſulæ, Duaco, aliíſque locis ſunt ab eo præſidia, quorum metu Flandri
AN. 1326. frangerentur. Neque multò pòſt Arkis in Arteſia inter Comitem Flandróſque, laborante Franco, pax coaluit. Anno tamen ſubſecuto pacis eius capita quædam violata, nonnullis, quos turbæ ad magnos euexerant magiſtratus, ijs exui abnuentibus. Et tunc temporis mortem oppetijt Thomas Inſulenſis Freſnoyæ dominus, & Inſulenſis Caſtellani filius, magno vir animo & militari prudentia. Et per eos dies cùm Romanus Pontifex è Tornacenſi ſede ad Cameracenſem euexiſſet Guidonem Epiſcopum, Tornacenſibus infulis donatus eſt Elias Ventadurij Vicecomitis filius. Verùm hic intra breue tempus eo ſe magiſtratu abdicauit ſponte. Igitur fratrem eius Guilelmum, qui vitam Cluniaci monaſticam profitebatur, Franciæ Rex Carolus ea dignitate ornari curauit. Eum ab orandi frequentia celebratíſque templis laudatum reperio, quamuis aduerſa ſemper vteretur valetudine: ſolitúmque temporis

Brugenſes cū Namurcæo contendunt.
Chron. Flād. MS. Iac. Meier. l. 11. Oudegh. c. 149.

Ex Abbatiola Virgines migrant Thieuloyam.
Ferreol. Locr. in Chron. Belg.

Brugenſes aduerſus Fland. Comit. conſurgunt:
Iac. Meier. l. 12. Oudegh. c. 150. Iac. Marchant. Nicol. Gillius, Chron. Fland. c. 61. Æmyl. l. 8. Sed ab his aliter ea res, quam ab Meiero & Oudegherſtio, & Marchātio narratur: hac enim no Cortraco, ſed Tornaco attribuūt, ac cauſam tumultus & incēdij ad nummorū collectionē referunt. Eos tu vide, ſicut & Conſimum, qui eos ſequitur l. 4. c. 23.

Eumque fermè opprimūt Cortraci.
Auctores iam citati.

Et in vinculis abducunt.
Auctores iam citati.
Nic. Gill. Chron. Fland. cap. 66. Chron. Flād. MS. Iac. Meier. l. 12. Oudegh. c. 151.

Inde bellum inter Gandenſes & Brug.
Nicol. Gillius, Iac. Meier. l. 12. Petr. Oudegh. c. 151.

Dimiſſus poſteà Brugis Comes:
Chron. Fland. c. 66. Iac. Meier. l. 12. Nicol. Gill.

& inter eum ac Fland. pax facta.
Iydem auctores.

Thomas Inſulenſis moritur.
Epitaph.

ELIAS Ventadurius fit Epiſcop. Tornacenſ. dein GVILELMVS frater eius.
Tab. Tornac. Eccleſ. Ægid. le Muiſis in Chron. MS.

multum Wazennis Inſulam iuxta traducere. Anno proximè ſecuto eamdem Epi-
ſcoporum viciſſitudinem ſenſit Atrebatenſis Eccleſia. Quippe Ioanne Maudeuillio, A
qui priùs eam fuerat moderatus, Eccleſiæ Carnotenſi præfecto, Theodoricus He- AN. 1327.
riſſonus patria Bourbonius, dignitate Arienſis Præpoſitus, diuitijs ac beneficijs Ec-
cleſiaſticis admodum pollens, Mathildis Arteſiæ Comitis, cui à conſilijs erat, artibus
Epiſcopali throno imponitur. In Francia ereptus eſt viuis Carolus Pulcher. Qui ve-
lint ad natalitia Chriſti feſta morbo vitam perdidiſſe, aliquos reperio. Aduſque fe-
ſtum Purificatæ Virginis vitam produxiſſe quidam aſſerunt: vt mors eius anno 1328.
tribuenda ſit. Philippus patruelis eius, & Caroli Valeſij filius regni gubernacula tan-
tiſper moderanda ſuſcepir, dum vidua regia prolem, quam vtero gerebat, partu in
auras ederet. eiúſque tunc nomine Bernardus de Choiſnel Gallo-flandriæ guberna-
tor Inſulæ ac Duaci fidem ciuibus obligauit, ab ijſque iuramentum exegit. Vbi fi-
liam Regina fuit enixa, in Regem ipſe deligitur. Exaſperati tunc rurſus animi Flan-
drorum fuere, quibus chariores erant tumultus, quàm Comitis amicitia: ijque ſta-
tim ab alijs ſeditione abiuncti. Imploranti aduerſus eos auxilium Comiti Ludouico B
Philippus Rex annuit. Sed priùs bellum noluit capeſſere, quàm inunctus diademate
ornaretur. Miſit tamen intereà loci Tornacum Syluanectenſem Epiſcopum, vt, ex-
ceptis Gandenſibus & Aldenardenſibus, Flandros omnes Teutonicos ſacris prohi-
beret anathematis telum intorquendo. Eam ob rem ſex, vt minimùm, menſes ge-
muit Flandria expers ſacrificiorum. Et quòd multi mercatores aliunde merces im-
portarent, aut hinc aliò negotiatores multi migraſſent, in magna iacuit calamitate
& ſolitudine. Ac mox ab Francia grauiſſimum exarſit bellum. Quippe cùm videret AN. 1328.
ab ſuis Comitem Flandriæ contemni, venit in partem armorum bellique Rex Fran-
ciæ. Decem ipſe acies iuxta Caſſetum pugnaturus inſtruxit. Ac ne quid interim Gal-
lo-flandria incommodi pateretur; contrà, plurimum ipſe damni ex ea Flandris ho-
ſtibus inferret: Tornaco & Inſulæ præſidiarium militem multum impoſuit: Comi-
tem Ludouicum, & Ioannem Namurcæum Inſulam miſit cum mandatis, vt crebris
vicinos Scaldi & Liſæ locos excurſionibus haberent infeſtos; illac in Gallo-flan- C
driam nullum iter hoſti ſecurum permitterent. Trepidatum tamen hîc grauiter.
Cùm enim Flandri tres in partes copias diuiſiſſent; ſoli Furnenſes cum Caſſetanis,
Neoportuenſibus, & Poperinganis duce Colino Zanneca in Regem arma vertêre;
in agrum Tornacenſem Brugenſes & Franconates duxit Sigerus Ianſſonius; aduer-
ſus Inſulam Cortracenſes & Iprenſes ruêre; ne quid vltrà damni ab excurrentibus
earum vrbium præſidijs paterentur. Et tam exiguus ille numerus Flandrorum, qui
Regem fronte aduerſa petebant, tantum terroris & pudoris initio Gallis intulit, vt
firmiſſimas & numeroſiſſimas horum copias in fugam primo incurſu compulerit,
propiúſque à periculo mortis Rex abfuerit. Sed repentè Roberti Flandrenſis virtu-
te adeò res mutatæ ſunt: vt collectis ex fuga equitibus Francis, & milite Hannonio
impreſſionem faciente, totus ille globus Flandrorum fuſus fugatúſque fuerit: ad de-
cem illic millia cæſis hoſtibus, receptíſque Ipris, & alijs vrbibus, in Flandriam Co-
mes reſtitueretur. Ita ſecuris Gallo-flandricis vrbibus, & conciliatis Comiti Flan-
dris, Inſulam Rex venit, ac non diu pòſt in Franciam abijt. Vitam interim cum mor- D
te mutauit Theodoricus Atrebatium Pontifex, cuius voluntate & opibus Goſnayç
ſtructum dotatúmque Carthuſianorum eſt monaſterium. Succeſſorem habuit Pe-
trum Rogerium apud Lemouices natum, & in Normannia Fiſcenenſem Abbatiam
moderantem: cui præter maximam diuinæ ſcientiæ cognitionem, præclaram ad
impellendos inter concionandum animos eloquentiam Deus conceſſerat. Sed non AN. 1332.
ampliùs triennio eius præſentia lætati ſunt Atrebates. Ab his enim tranſlatus Seno-
nas, dein Rothomagum, tandem inter Cardinales conſedit, ac denique Summus
Pontifex orbem rexit vniuerſum Clementis Sexti nomine. Datus huic ſucceſſor
Andreas Ghinius Malpiglia Florentiæ natus, qui magna pollebat vtriuſque Iuris
ſcientia. Vix hic ſedem Atrebatenſem iniuerat, cùm Tornaci, quæ tunc maximis
vrbs opibus abundabat, vnus ac triginta ciues ludos equeſtres inſigni magnificentia,
& pluſquam priuatis ſumptibus apparauere. Ibi ſe Reges confictis nominibus nun-

THEODOR. Heriſſonus creatur Pôtif. Atreb. *Tabb. Atreb. Eccleſ.*

Carolus Pulcher viuis eripitur. *Ioan. Hocſem. Ægid. Bucher. Bellefor. l. 4.*

PHILIPPVS eius loco regit, ac deinde regnat. *Lib. Roiſin.*

Flandri bellũ in Comitem mouent. *Iac. Meier lib. 12. Petr. Oudegh. c. 153.*

Idque propter anathemate feriuntur. *Iac. Meier. l. 12. Petr. Oudegh. cap. 153.*

Et ab Rege Franciæ bello petuntur. *Hoc bellum ſcribunt Nicol. Gill. Gaguin. lib. 8. Æmyl. lib. 8. Chron. Fland. cap. 67. Chron. Flandr. M S. Maſſon. lib. 4. Meier. lib. 12. Oudegh. c. 153. Froiſſart. to. 1. c. 23. Bellefor. l. 5. c. 2. Marchant.*

Comes Ludouicus & Namurcæus Inſulæ conſtituti Flãdris vexandis.

In agrũ Tornacenſem & Inſul. Flandri excurrunt.

Ab ijſdẽ aduerſus Francũ ad Caſſetũ vario euentu pugnatur.

Comes in Flandriam reſtituitur. *Auctores antea citati.*

Rex Inſulam venit.

Theodoricus Atreb. Epiſc. obit, & in eius locum ſurrogatur PET. ROGERIVS. *Tabb. Atreb. Eccleſ.*

Petro ſuccedit ANDREAS. *Tabb. Atrebatt.*

Ludi equeſtres ab ciuibus Torna-

cupabant,

Digitized by Google

A cupabant, totóque anno antequam in arenam cum euocatis è multis vrbibus Franciæ, Belgiíque Equitibus deſcenderent, regia ferè pompa luxúque vitam ducebant; ſingulis diebus Dominicis per ordinem epulum præbendo, lautiſſimè ſimul conuiuabantur, ſuíſque aduenas nobiliores menſis adhibebant; dum epulis vinóque ſeſe diſtenderent, varijs acroamatibus liticinum, citharœdorum, & cornicinum mulcebantur; poſt menſas equeſtribus corpora decurſionibus exercebant. Vbi tempus aduenit publici feſtíque certaminis, è quatuordecim vrbibus Equites ſubiere perquàm magnificè ſignis militaribus, omnis generis armis, & ſtratis panno ſerico equis inſtructi. Nulla vrbium plures miſit, quàm Inſula. Octodecim Equites inde prodiere admodum ſuperbo cuncti apparatu ſpectabiles, & quatuordecim vibrantes vexilla. In his Walterum Hangouartium, Ioannem Quienlenc, Lothardum Cauart, Ioannem Fourlignie, Iacobum l'Eskeuin, Ioannem & Petrum Vrete, Hellinum de Pontrewart, Henricum de le Vacquerie, Ioannem Maillart, Ioannem Ioye, Balduinum le Niez, Ioannem de Courtray, Guilelmum de Bauffremez, Iocobum de l'Anglee,

cenſibus exhibiti.
Comment. MS. Tornac. Mon. MS. Inſul.
Ad hos ludos qui Inſulẽſes iuerint.
Comment. MS. Inſul.

B Ægidium de Villers, nobili omnes loco natos, fuiſſe comperio. Vbi lanceis aduerſis in Reges aduenę decurrerent, ingens fori area delecta eſt, eáque extractis pauimenti ſilicibus, arena conſperſa, & lignis circumſepta. Tornacenſibus accipiter, externis equus in præmium victoriæ propoſiti. Magnis vtrimque animis concurſum. Ioanni de Sottenghien ceſſit accipiter. Equitum S. Quintini vnus equo donatus. Inſulenſes aliquot eo in aduerſarios impetu ſunt delati, vt ex equis eos deturbauerint, vna-
AN. 1332. que corruerint humi. Altero pòſt anno viſus eſt Deus Tornacenſium ſuperbiam & profuſas ludorum impenſas inſigni damno iacturáque eorum retundere. Poſtquam enim Præpoſitos ac Senatores multa perperam edictis ſcitíſque ſtatuiſſe comperit
AN. 1333. Francorum Rex, Senatum omnem vrbi ademit, ſuíſque ciues iuribus nudauit. Exacto deinde anni vnius ſpatio è viuis abijt Guilelmus Ventadurius Neruiorum Epiſcopus. Factúmque eſt apud Regem Franciæ inſtantiſſimis multorum precibus, vt ſua Tornacenſibus iura reſtitueret, ijſque poteſtatem concederet certis Senatum le-
C gibus eligendi. Ab eiuſdem vrbis Canonicis in locum Ventadurij ſubrogatus eſt Ioannes Portaillius. Verùm eius electio minimè Pontifici Maximo Regíque Francorum placuit. Qui capeſſeret huius Eccleſiæ gubernationem, ab eodem Romano Pontifice nuncupatus eſt Theobaldus Sauſoirius. Sed hic priùs mortem oppetijt, quàm Tornacum attingeret. Igitur breui pòſt Andreas Florentinus, quem Epiſcopum Atrebates habebant, de ſententia Cardinalium ab Summo Pontifice datus eſt Neruijs Antiſtes, eiúſque locum obtinuit Atrebati Ioannes Galuanus.

Comment. MSS. Tornac.
Guilel. Vẽtad. Tornac. Epiſcop. moritur.
Tabb. Tornac. Eccl. Comment. MSS. Tornac.
THEOBALDVS datur Tornacenſ. Pontif.
Tabb. Tornac.
Dein ANDREAS FLORENTINVS.
Tabb. Tornac. & Atrebat.
Atrebatenſib. IOANNES GALVANVS.
Tabb. Atreb.

AN. 1334. Annis ſequentibus Anglicano bello varia præluſerunt. Menſe Nouembri eo die, qui ſacer eſt Diuo Clementi, vehementiſſimè venti omnem Flandriam, aliáſque Belgij regiones concuſſere: fulguribus ac tonitruis grauiſſimum vnà terrorem afferentibus. Et maxima per eluuionem Oceani Flandris, Zelandis, Hollandis & Fri-
AN. 1335. ſonibus illata calamitas. Erupit paullò pòſt inter Reges Franciæ, Angliæque diſcordia. Per Iſabellam Valeſiam Anglus, tracto ab ſacris litteris argumento, iure ſucceſſionis Franciam repetebat. Contrà, Salica ſe lege Francus tuebatur. Quòd igitur ni-
D hil legibus ſacris impetraret Eduardus, ad bellum reſpexit, & cum Cæſare Ludouico multas in belli ſocietatem traxit prouincias. Quatuor Franco Reges adfuerunt, Boëmus, Siculus, Scotus, Nauarræus. Sollicitati ab vtroque Flandri ſunt. Quòd plus videretur poſſe vel momenti, vel emolumenti Anglus afferre, Gandenſes animos ad eum appulerunt, inuito Comite auxilia polliciti. Non multò tamen poſteà victi Comitis precibus, cum ceteris Flandris etiam ad Gallum ſeſe verterunt, eique fidem iurati ſunt per legatos apud Romanum Pontificem Auenione. Sed non leui ab Anglis in Cadſantia inſula ſub initium belli accepto damno, nuntium Gallo remiſere, Iacobi Arteueldi factione, Anglíque donis impellentibus. Fruſtráque conatus eſt Brugis initia tumultus Comes opprimere. Illic enim cùm ſignis explicatis in ciues irrueret, eorum ferocia victus & multitudine, primò Maleam, deinde in Fran-
AN. 1337. ciam ad Regem cum vxore filióque profugere coactus eſt. Eorum malorum, quæ poſteà Flandriam afflixere, oſtento fuit ingens Cometes. Is quatuor menſibus per aërem

Tempeſtas.
Iac. Meier. l. 12.
Diluuium.
Bellum inter Reges Frãciæ & Angliæ oritur.
Hoc bellum habes in Chron. Fland. à c. 70. Nicol. Gillio, Chron. Fland. MSS. Gaguin. l. 8. Æmyl. lib. 8. Maſſen lib. 4. Froiſſart. to. 1. Meier. l. 12. Oudegh. c. 166. Pelleſor. l. 5.
In hoc bello primũ Flandri Frãcis adhæſere, dein Anglos ſecuti ſunt.
Iac. Meier. l. 12. Oudegh c. 156.
Cometes.
Chriſtian Maſſ. lib. 18.

Digitized by Google

A AN. 1338.

Gelu.
Lib. MS. Duac.

Orchiaci incendium.
Lib. MS. Duac.

Rex Franciæ pro Inſulenſ. iudicat.
Litt. Reg.

aërem metum incuſſit. Ac priuſquam opprimeretur, alius incanduit, duóſque menſes integros minabundus crines protulit. Et anni ſequentis Aprili tanta vi frigoris glacies induruit, vt onuſta ſarcinis iumenta tergo pateretur: & mox vineæ, ac gemmantes arbores, herbæque cum ſatis corruptæ fuerint. Hauſta etiam poſteà incendio fortuito maxima pars Orchienſis oppidi. Senſere tamen interim non leui ſe Regis fauore aſperſos Inſulenſes, ceteríque Gallo-flandri. Exarſerat iamdiu eos inter Flandróſque Teutonicos graue diſſidium propter eam pecuniæ vim, qua Philippus Franciæ Rex ob rebelliones Flandriam multauerat. Quippe Flandri Teutonica vtentes lingua Gallo flandros in multæ partem trahebant: contrà, Gallo-flandri ſeſe innocentia, & Regis cultu defendebant, ideóque pecuniam fremebant per iniuriam ab ſe exigi. Igitur cùm ea controuerſia Iudicum ſententijs agitaretur, pro Gallo-flandris Rex pronuntiauit, nullíſque obnoxios nummis pendendis eſſe iuſſit: quòd fidem eorum hactenus fuerit expertus, ſpémque firmam conceperit in officio perſeueraturos. Cúmque idem toto regno decurſiones equeſtres, feſtóſque armorum ludos ab Nobilibus fieri prohibuiſſet: Inſulenſibus tamen poteſtatem flagitantibus, vti more vetuſto ludicra equitum certamina conſueto apparatu, ſolemníque pompa præbere liceret prima ieiunij verni Dominica die; non id modò conceſſit, vt eos ederent ipſi ludos, verùm etiam ad eos celebrandos omnibus externis facultatem per litteras impertijt Inſulam adeundi. Atenim Flandri arctiùs in dies Anglis iungebantur: ídque magnoperè tam Regi Francorum, quàm Comiti Flandriæ diſplicebat. Eam ob rem ad hoc multùm incubuere, vt, propoſitis ob oculos diſcriminibus varijs, quibus Rempublicam ipſi ſuam obiectum ibant, hos ab Anglorum amicitia diuellerent: eóque plurima promiſere. Verùm tametſi quibuſdam promiſſa viderentur arridere, nihil tamen impetratum eſt: propiúſque à periculo Dixmudæ Comes abfuit. His ergo Franciæ Rex animaduerſis exercitum in Gallia & Gallo-flandria collegit. Et mox inito cum Flandris aliíſque populis arctiſſimo fœdere magnas in eum Eduardus Angliæ Rex Cameracum copias duxit. In finibus Franciæ ad Buronis Foſſam inſtructæ ad pugnam ab vtroque Rege acies. Varius tamen Franco fuit timor iniectus: ideóque, licet inuitus, prælio abſtinendum cenſuit. Et hinc rapto verſus Audomaropolim itinere, Tornaco Godemarum Fayum præfecit, Duaco Inſulæque firmiſſima impoſuit præſidia. Ita retrò in Brabantiam, vnde aduenerat, ſpe victoriæ deiectus cum Anglis Eduardus abijt, ac reliquam exercitus partem ab ſe domum remiſit. Intereà loci non leuiter Inſulæ fuit trepidatum. Hærebat Cortraci Iacobus Arteuelda, qui plurimum apud Flandros auctoritatis conciliauerat ſibi, eorúmque animos quolibet admodum verſabat. Igitur is cùm Francos magno perſequeretur odio, iíſque tunc adhærentes Gallo flandros auerſaretur: Gandenſes, alioſque Teutonicæ Flandriæ populos in armis accurrere iuſſit ocyſſimè; rumorémque apud eos ſparſit, dum Reges inter ſe confligerent, Inſulam cingere, caperéque, ſibi eſſe conſtitutum. Ingens itaque ad eius mandata hominum armatorum numerus ex omni Flandria conuolauit, intráque Deinſam & Cortracum coaluit. Verùm præter timorem nihil tunc Gallo-flandris accidit. Perceptis quippe nuntijs de Franci diſceſſu, reditúque Anglorum Regis, nullo acierum facto conflictu, omnem eam Arteuelda copiam eo de loco iuſſit ad propria concedere. Poſtquam verò Eduardum Regem nulla re facta memorabili in Brabantiam ſeceſſiſſe, & Belgis, quos duxerat, poteſtatem feciſſe domum repetendi, cognitum fuit: mirum id prorſus Flandri ſenſere: ac iam tum eos timor inuaſit, ne paullò pòſt Reges conciliatis animis, eraſiſque odijs, pacem inter ſe componerent; dein ſociatis armis in Flandriam omnis belli turbo ingrueret. Eapropter dux eorum Iacobus Arteuelda id conſilij ſuggeſſit, vt legatos ad Franciæ Regem mitterent: per hos ab eo Gallo-flandricas vrbes repeterent, quas nec ipſe parua iniuria retineri ab ſe forſan arbitraretur: ijs impetratis, ab Angli ſocietate diſceſſuros ſe promitterent. Sed Franciæ Regi quàm opportuna videbatur Flandrorum amicitia, tam durum erat eo pinguiſſimo terræ tractu priuari: ac ideò de reddendis vrbibus ſermonem abrupit. Qui pacem calidè ſuaderet, aliáſque conditiones obtruderet, Comitem Ludouicum ad Flandros ire iuſſit ac-

Iiſdem ludos equeſt. permittit.
Litt. Reg.

B

Flandri arctiùs, quàm anteà, Anglis iungũtur fœdere.
Meier. Oudegh. Chron. Fland. alij.

Fruſtraque eos diſiúgere Rex Franciæ & Comes laborant.

AN. 1339.

Vterque Rex copias in armis oſtentat.
Hæc narrantur ab ijs, quos ſuprà initio huius belli citauimus

C

Francus tamẽ præ timore prælio abſtinet.

Iacobus Arteuelda Flandros congregat, vt Inſulã obſideat.
Lib. vet. & MS.

D

Flandri ab Frãco Gallo-flandriam repetunt, & Anglo renuntiaturos ſe promittunt:
Hæc præſertim habent Chronica Flandriæ Iacob. Meier. & Oudegherſtius.

Digitized by Google

A cepta fide publica. Pacis mentio ſatis placuit: ſed Flandri conditiones ab Ludouico Regéque propoſitas auerſabantur. Niſi Gallo flandriæ membrum cetero Flandrici Comitatus corpori reſtitueretur, pacem iniri non poſſe, reſponſum eſt. adeóque ſenſim animi Flandrorum incaluere, vt repentè iactauerint, niſi has vrbes ab Rege Ludouicus impetraret, firmiſſimam ſe cum Anglo amicitiam pacturos denuò. Neque vlli plus damni pudoríſue allaturum id fœdus, quàm Comiti; vt quem conſilia viréſque ſuorum ad recuperandam ditionis partem non deficiant, animus deſtituat.

eaque nõ impetrata, pacem cum eo & Comite abnuunt.

Sed Ludouicus nimio Franci vel amore, vel metu perculſus, infecto pacis negotio, quàm Regem precibus vrgere, in Franciam tacitè abire maluit. Ergo fœdus extemplò cum Eduardo Rege ab Flandris renouatum, quamuis ex aduerſo diræ, quas Sacerdotes imprecati nuper ipſis fuerant, metum facerent. Nam facilè Arteuelda religionem animorum oppreſſit, ſuggeſtis Eduardo conſilijs Regem ſe Franciæ & Angliæ palàm inſcribendi. Et quoniam fœderis leges Anglum adſtringebant ad ſubigendas Gallo-flandriæ vrbes, armíſque repetenda Tornacum & Taruannam: Gallis

Flandri cum Anglo foedus iterum percutiunt ea lege, *Villan. Maſſon. l. 4. Meier. l. 12.* vt Gallo-flãdriam recuperet.

B bellum indicitur, tracto in armorum ſocietatem Brabantiæ Duce. His de nouo bel-

N. 1340. lo acceptis Francus nuntijs, haud leuiter doluit: eiúſque factum eſt voluntate, vt initio anni ſequentis duo Tornacum Cardinales proficiſcerentur, ibíque rationes omnes diſſidia ſopiendi, componendíque pacem inirent. Verùm illi quamuis longam in ea vrbe moram traherent, nullúmque omitterent animos conciliandi laborem: nihil tamen ad vltimum effecere.

Cardinales Tornacum veniunt impediendi belli gratia. *Lib. vet. & ms.*

Ergo ſub initium quadraginta dierum inediæ Syluanectenſis Epiſcopus, & S. Dionyſij Abbas primò Tornacum, deinde Inſulam venere, Franci ad rumorem apparatúmque belli grauiter commoti iuſsibus pàrentes. Vtrobique ab his ſacrorum vſu Flandris omnibus interdictum eſt, qui contra Franciæ Regem Comitémque Ludouicum arma caperent.

Flandri excõmunicantur. *Lib. vet. & ms. Froiſſart. Meier. Gill.*

Et paucis pòſt diebus cœptum eſt acriter bellum. Non videbatur neceſſarium Francis, vt aliquod præſidium in Helchinienſi caſtro non procul à Gallo-flandriæ finibus ad Scaldim conſtructo poneretur. Eam ob rem placuit Godemaro Fayo, præſidio Tornacenſi ab

C Rege Francorum præfecto, id in plana deijcere, priuſquam Flandri inuaderent. Miſsíque ſunt complures latomi Tornaco, à quibus deſtruendi labor ſuſciperetur. Verùm ij tantùm muri vnius partem diſturbauerant, cùm grauis rumor ipſis afflatur, in armis conſpectos pleroſque Flandros, qui curſum illuc aduerſus eos intenderent. Ergo latomi metu trepidi cœptum opus deſeruêre, ceteríque Tornacum fugâ delati ſunt. Et mox Flandri arcem eam ingreſsi ruinam inſtaurant, indéque prædas agere in agris Tornacenſium, & Inſulenſium aggrediuntur.

Helchinienſe caſtrum deſtrui coeptũ à Flãdris occupatur vexandis Tornacẽſibus & Gallo-flandris. *Lib. vet. & ms.*

E contrario Godemarus magna fretus militum manu (euocauerat ſcilicet Inſula, Duaco, Mauretania, & aliunde præſidiarios milites) ex occulto Flandriam aggreſſus, circa Tornacum & Aldenardam repentino curſu omnia corripuit, multóſque pagos ſecundùm Liſam populatus ingentem vim pecoris & prædæ alterius Tornacum per Gallo-flandriam auertit.

Chron. Fland. ms. Meier. l. 12. Maſſon. l. 13.

Iacobum Arteueldam grauiter ſauciauit huius rei nuntius. Statímque is collectis Flandrorum copijs Tornacum verſus iter arripuit eo conſilio, vt caſtris vrbem cingeret. Sexta iam feria illuxerat, quæ ſanctam Hebdomadem proximè præcedit, cùm

D hæ Flandrorum copiæ Rameigniam penetrant, eiúſque pagi domos, villas, templum igni conſumunt. Conſpecto huius loci incendio, Tornacenſes metu perculſi muros portáſque præſidio muniunt, eáque flammis corrumpunt ſuburbia, quæ Cortracum Inſulámque verſus protendebantur, ijs ne ſe Flandri tegerent. Pergit nihilominùs ea properare Arteuelda, quæ ad vrbis obſidionem opportuna videbantur.

Iacobus Arteuelda Flandros congregat, vt Tornacum obſideat. *Lib. vet. & ms. Chron. Fland. ms. Meier. l. 12. Pet. Oudegh. c. 158. Lib. vet. ms.*

Intereà Genuenſes, qui ſub Gallo ſtipendia merebant, ex oppido Armenterienſi frequenter in agrum Iprenſem infeſtis agminibus excurrunt, illatíſque damnis plurimis multum prædæ auehunt. Erant hoc tempore Ipris Comes Sariſberienſis, & Robertus Sutfolchius cum Anglorum valida manu: iámque magnus Iprenſium & Franconatium numerus in armis conſtiterat, vt cum illis Tornacum verſus ad Iacobum Arteueldam iter intenderent. Igitur cùm dies profectionis adeſſet, Iprenſium precibus impulſi Armenteriam hi omnes deflexa paullùm via deſcendunt. Liſam illic iunctis nauibus traijciunt: & mox oppidum multo clamore, & magnis viribus ado-

Ab Anglis & Flandris Armenteria inuaditur & capitur.

Chron. Fland. MS. Lib. vet. & MS. Chronic. Fland. ab Sauuag. edit. c. 77. Froiſſart. to. 1. c. 47. Gaguin. l. 8. Æmyl. lib. 8. Nicol. Gill. Maſſon. lib. 4. Iac. Meier. l. 12. Oudegh. c. 158.

Angli & Flādri ad Inſulā cæduntur.

Iam citati auctores, ſed præcipuè Froiſſartius, qui cæteris latiùs narrat.

adoriuntur. Initio Genuenſes fortiter agunt, inſeſſúmque locum egregiè propugnant. Quia tamen impares viribus erant, neque ſatis oppidum muniebatur, ipſi denique victi fugatíque ſunt. Ergo captus is locus, & auecta omni præda incendio corruptus. Tracti mox Angli Flandríque Inſulam verſus, vt ſecuris inde occultíſque itineribus vltrà tenderent, & Arteueldæ iungerentur. Sed nondum vicinos Inſulæ agros carpebant Ioanne Vauflardo Crucio duce, cui apud Gallo-flandros è pernobili familia orto regionis anfractus omnes notiſſimi erant, quíque grauiſſimo Inſulenſes odio proſequebatur: cùm aduentus eorum Inſulenſibus nuntiatur. Armati mox ergo Inſulæ tum equites tum pedites mille circiter quingentíque: ac in ternos diuiſi cuneos, vt tribus ſe locis abderent, venientéſque ex inſidijs exciperent. Et quà certum erat hoſtem iter facturum, ducta eſt foſſa, vallúmque. Igitur Vauflardus cùm eum propiùs locum veniſſet, facilè animaduertit Inſulenſes itineris ſui gnaros fuiſſe, præreptámque foſſa, vallo, inſidijs circà poſitis tranſeundi poteſtatem. Ac mox vtrumque Comitem Anglum ſtructi ipſis copiíſque periculi admonuit; hortatúſque eſt vehementer, vt, quoniam ſine magno diſcrimine viam aperire non poſſent, aliò curſum flecterent. Nihil tamen impetratum eſt: plúſque valuit animi magnitudo, quàm periculi metus, ne qua famæ nota inureretur. Et cùm Vauflardus ſanctis verbis aſſereret, alibi ſe fortiter pro ipſis facturum; vbi verò Inſulenſes ingruere conſpiceret, fuga ſe protinus eorum manibus corpus erepturum, ne quam ſciret ab ipſis auidiſſimè expeti, vitam diſcrimini exponeret: magno exceptus eſt riſu, condonatúmque ipſi eſt fugæ præſidium. Poſtquam itaque propiùs vallum ſeſe Comites intulere, ab omni mox parte clamor exoritur, vnáque telis Inſulenſes hoſtem inceſſunt. Ibi Crucius auerſo curſu in fugam effunditur. contrà, pugnam cum ſuis Comites capeſſunt, quamuis impedito admodum loco, vt neque anguſtiæ curſum retro vertere, neque antrorſum penetrare vallum foſſáque, neque per latera euadere ſepes permitterent. Pugnatum eſt vtrimque fortiter: & cæſi ex vtriſque aliqui. Quia tamen inter vrbem, & Gallo-flandriæ militem, in loco parum explicandis copijs viribúſque idoneo Angli claudebantur: ipſi partim interempti ſunt, partim vinculis conſtricti. Inter peremptos numeratus Guilelmus Clibanus apud Anglos præcipuæ vir auctoritatis, & nobilitatis, quem lanio quidam Inſulenſis ferro ſuſtulit. Inter captiuos eminebant Sariſberienſis & Sutfolchius Comites, Remondúſque Lemouix Clementis Romani Pontificis nepos. Sed hunc breui pòſt ætate iuuenem, & pulcherrima florentem corporis mole armorum elegantia peſſumdedit, cùm aliqui horum cupidine accenſi, gladijs ventrem eius hauſerint. Vterque Comes primùm Inſulæ detentus & dein ad Regem deductus. Ac tunc laudem ab eo retulit fortitudinis toparcha Robacenſis oblato ipſi in vinculis Sariſbetienſi, quem ceperat. Valuítque hoc facinus plurimùm apud Regem Inſulenſibus, cùm is eos & multis ob fidem verbis commendauerit, & magnis ab ſe muneribus ornatum iri aſſeuerauerit. His verò de Comitum infortunio acceptis nuntijs, qui viam maturabant, Iprēſes domum abiere. Afflictus etiam hoc infelici ſucceſſu Iacobus Arteuelda, cùm videret fruſtrà ſe ſubſidium præſtolari, ab vrbe Tornacenſi copias deduxit tertia ſanctæ hebdomadis luce. Verùm vt Tornacenſes ex eius abitu plurimum voluptatis cepere; ita prorſus ingenti damno affecti ſunt vicinorum aliquot pagorum incolæ. Diſcedentium enim Flandrorum flammis Mairia, Flequieria, Chinum, Orcquia, Eſtaimburgum, Froyenna, Bailliolum, Blandinium, alíque vici complures atſere: vt etiam extremos Gallo-flandriæ fines incendium peruaſerit. Et paucorum interiecto dierum ſpatio trecenti arcubaliſtarij partim rubeis, partim croceis ornati veſtibus Inſulam iuſſu Regis venere, vt via Tornacēſi Mauretaniam pergerent, eíque loco ad præſidium imponerentur. Queſti ſunt paullò pòſt apud Regem Franciæ Inſulenſes priuilegia ſibi quondam ab Regibus conceſſa Comitibúſque, non parum violari; nouíſque litteris ea confirmari flagitarunt. Vt ijs faceret ſatis, cæſorum nuper Anglorum memoria Regem impulit. Igitur qui rei veritatem altiùs indagaret, miſſus ab eo Varebonius Inſulam venit. Explorato cognitóque negotio, compreſſi quorumdam ſunt aduerſi conatus: ac ne quis in poſterum in ea quidquam committeret,

Ab Tornaco recedit Arteuelda, illato pagis damno. *Lib. vet. & MS.*

Inſulenſes ſua confirmari priuilegia petunt à Frāco, impetrātque. *Regis littera.*

A B C D

rurſus

A rurſus priuilegia Philippus Rex ſcripto diplomate roborauit. Et ſuas Duacenſibus libertates & immunitates ſartas tectas eodem propè tempore ſeruaſſe nouas ab Rege litteras comperio. Multa interim Francus occultè molitur, vt Cæſarem Ludouicum ab Angli ſocietate diſiungat, eóque plurimum argenti erogat. Nihilque reliqui facit, vt ipſum denique Anglum Flandris reddat infeſtum. Et eius impulſu frequens agit Inſulæ Comes Ludouicus, vt communicatis conſilijs ab Anglo Flandros auertat. Verùm Arteuelda iubente Flandris prohibitum fuit, ne quis ad eum Inſulam veniret, vbi compertum fuit, eum nolle Flandriam habendo colloquio penitiùs intrare. Sed ne tum quidem Flandros ſollicitare Francus deſtitit, vt pactum cum Anglis fœdus reſcinderent. promiſſáque ſunt eis hunc in finem plurima, æris alieni ſcilicet obligationúmque ſolutio, in vtroque regno negotiatio ſecura, inflictarum ab Summo Pontifice dirarum remiſſio. Nihil tamen his omnibus effectum eſt, quòd Flandri ſemper reſponderent, longè plus ſibi vtilitatis ab Angli fœdere prouenire, qui iam nomina & obligationes diſcidiſſet. Igitur horum motus peruicacia Ponti-
B fex Benedictus, ex Regis voluntate totam rurſus ſacris Flandriam arcet, ſeueréque Sacerdotibus mandat, ne ſacrificia Miſſæ vſquam eius regionis peragant. Verùm aliunde conducti, vel ſubmiſſi ex Anglia ſunt Presbyteri, vt contempta Pontificis maieſtate res ſacras vbique per Flandriam procurarent. Ergo rebus ad bellum comparatis, in Flandros Philippus Rex admodum exarſit. aduerſus eos Anglóſque multarum emiſit nauium claſſem: dein copias ingentes Atrebatum deduxit, eius mandata in oppido D. Quintini cum multa Galliç Nobilitate in armis prçſtolante Flandrorum Comite Ludouico. Ex altera parte Ioannes Normanniæ Dux & Regis filius Hannoniam vaſtauit. Inſulenſes ac Duacenſes cum præſidijs Gallicis Oſtrouandiam peruaſere, ibique omnia populati ſunt Gennabenſi Comite, Villarſio, Waurinio, & Waſierio ducibus. Neque multò pòſt in agrum Duacenſem validam incurſionem fecere oppidi Buccinienſis præſidiarij, ibíque plurimos affecere grauiſſimis locos damnis. Pugnant interim feliciter aduerſus Francos in Oceano Angli, eáque
C parta Rex Eduardus nauali victoria in Flãdriam copias portat. Suum etiam ex Flandris collectum exercitum Arteuelda educit. In Audomarenſes cum parte Flandrorum Ioannes Atrebas mouet. Ad Thuinum Epiſcopi duplex exercitus hinc Gallorum, inde Flandrorum Anglorúmque protrahitur. Ibi dum vtramque Sabis hi fluminis ripam occupant, neque manus conſeruntur: celerrimè ad Francos via Duacenſi Tornacenſes properant pulchro veſtium & armorum apparatu. Vbi tamen eò venere, pugna Francus abſtinuit, cuius magna cupidine Flandri ardebant. Ita Tornacenſes domum remiſſi fuere. Verùm hi dum lætis Duaci animis excipiuntur, ſuáque curant corpora, in magnum ipſi ac ciues Duacenſes mutuæ cædis venere diſcrimen. Tornacenſium vnus in lupanari pudicitiam frangebat. Id conſpicatus Duacenſium aliquis, an facinoris odio, an corriualis cupidinis vitio, virum interimit: ſpargitúrque protinus eius ſceleris fama. Hîc Tornacenſes iniuria perculſi arma corripiunt: contrà, Duacenſes, vt ciuem ſuum tueantur, in armis occurrunt; ac ne Tornacenſibus effugium pateat, portæ vrbis clauduntur. vbique omnia ingenti tumul-
D tu perſonant. ſtatímque acies mutui cupidæ cruoris opponuntur. Sed dum in pugnam vtrique proſiliunt, magno tum Senatus Duacenſis, tum Duces Tornacenſium labore arma comprimunt, pacémque conciliant. Iulio poſteà menſe copijs omnibus Tornacenſem agrum Eduardus Angliæ Rex inuadit, eúmque populationibus latè nudat. Auſus tamen in eum eſt Balduinus Aubercurtius educta Tornaco militum manu irruere. & felici prælio quoſdam Eſtaimburgij, cuius vici erat regulus, partim cepit, partim cecidit. Euentu propè ſimili partem caſtrorum adortus eſt Euſtachius Ribaudimontius Inſulenſis Gubernator commiſſo ad Chinum prælio. magnam hic tamen equorum iacturam pertulit, multis eorum hoſtili iaculatione perfoſſis. Per eos dies fœdæ proditionis infamiam contraxit Ioannes Courtrayus Inſulenſis. Hunc Balduinus Aubercurtius ſanguinis neceſſitate ſibi coniunctum Eſtaimburgij collocauerat, vt arcem illic validam aduerſus Anglos Flandróſque defenderet. Nihil armorum, aut iaculorum, machinarúmque ad propugnationem

Ab eodem Rege Duacenſium priuilegia firmantur.
Littera Regis.
Vt Flandros ab Anglo ſeparet, in vanum Francus laborat.
Iac Meier. l. 12.
Ideò Flandris rurſus ſacris interdicitur:
& in eo ... elki inchoronea
Hoc Monte bes m Oqsinit and. à c. 7 x 1 ... MS. Chron. Fland. in Froiſſarto to. 1. Nicol Gill. Gag. lib 8. Æmyl l. 8. Maſſon. lib. 4. vet. lib MS Iac Meier. l. 12. Oudegherſt. cap. a cap 158. Bellefor. l. 5.
Inſulenſes & Duacenſes Oſtrouãdiam vaſtant.
Ager Duacenſis diripitur.
Anglus & Francus ad pugnam copias componunt:
prælio tamen Francus abſtinet.
Duaci mutua fermè cæde opprimuntur Duacenſes & Tornacenſes.
Lib. vet. & MS.
Anglus Tornaceſium vaſtat.
Auctores antea cit.
Ei ſe opponũt Aubercurtius, & Ribaudimontius.
Lib. vet. MS.
Ioannes Courtrayus Eſtaimburgiã arcem Anglo prodit.
Lib. vet. MS.

Digitized by Google

nes Namurci Comes accepta fide publica Pratenſem Virginum parthenonem proximè Tornacum adijt. ibi cum Marignio de inducijs occultè ſermonem habuit, annuámque pactus eſt armorum quietem. vbi Tornacum redijt Marignius, Carolum Comitem inde ad Regem Nauarræ Orchiam deduxit, & qua pollebat ſecundùm Franciæ Regem ſumma poteſtate, vtrumque ad firmandas inducias quamuis renitentem perpulit. A

& ab Inſula recedit.

Ita Robertus Comes obſidium Inſulæ ſoluit, regiique iuuenes non ſine magno dolore, & in Marignium odio copias in Franciam reduxere.

Philippus Pulcher Rex Franciæ moritur: & in regnum eius ſuccedit filius LVDOVICVS HVTINVS.

Fland. Chron. à Sauuag. edit. c. 54. Chron. Fläd. MS. Ioan Hocſem. Vigner. Chronic. ab hoc citat. Maſſon. l. 3. Iac. Meier. l. 11. Belleſor. alij.

Nec multò pòſt interijt miſerabili caſu, vt quidam volunt, Rex Francorum inter venandum ab equo apri dente vulnerato effuſus raptatúſque; vt alijs placet, ingenti oppreſſus triſtitia, vel propter impoſita regno grauia nuper vectigalia, vel ob deprehenſam Ludouici filij, Caroli fratris, Roberti Atrebatis, & aliorum è Francica Nobilitate complurium confœderationem, quos impoſita Gallijs onera in ipſum vehementer aſperauerant. AN. 1314 Ludouicus cognomento Hutinus in regnum & Flandrorum odium ſucceſſit. In annum ſequentem dilata huius vnctio, quòd legatos in Hungariam miſſos, vt Regis ſororem Clementiam in matrimonium ſibi depoſcerent, exſpectaret. In Auguſtum menſem incidit ea celebritas, ſeu tertius dies fuerit delectus, ſeu poſt octauam Aſſumptę Virginis Dominicus. B Huius Regis initia Enguerranni Marignij, cuius anteà mentionem fecimus, præcipitato iudicio, & infami ſuſpendio, quòd repetundarum arceſſeretur, nobilitata ſunt. Ad arma ſubinde ſtudium hic Princeps conuertit, vt qui natura motibus & inquietudine oblectaretur, vnde vel ab infantia Hutini cognomentum Gallica origine accepit.

Nouum ab hoc bellum Flandris indicitur.

Hoc de bello agunt Ægid. le Muiſis in Chron. lib. vet. MS. Chron. Fland. edit. ab Sauuag. cap. 56. Chron. Fland. MS. Gaguin. lib. 7. Nicol. Gillius. Meier. l. 11. Maſſon. lib. 3. Oudegh. c. 144. Belleforeſt. l. 4. c. 53.

Comes Robertus Inſulã obſidet.

Copias inde ad Liſam retrahit.

Et mox Flandro Comiti graue bellum indixit. AN. 1315 Colligendis copijs fratres eius, patruíque præfecti ſunt. Ad decem millia equitum Pariſios conuenere: peditum nullus certus initur numerus. Contrà, Robertus Comes Flandriæ Cortracum ſuos ſub ſignis maturè progredi iuſſit. De numero copiarum eius nihil certi habeo. His tamen Inſulam aggredi, & obſidio vallare Comes inſtituit, priuſquam Franci aduentent. Verùm vbi certis nuntijs ſumma Regem in Flandros ira flagrantem, totíque Flandriæ exitium minitantem maximis viribus ingruere cognouit: dein Hannonium (qui Regis gratia cum Flandris initum anteà fœdus iam violauerat) terra maríque Flandriam inuadere: ſaniori conſilio ab Inſula trans Liſam in rurum caſtra deduxit. C Iam præceps erat menſis Auguſtus, cùm in Belgium Hutinus deſcendit: ac non niſi ſecundo Septembris Inſulam cum ſuis ingreſſus eſt. Eo de loco diſcedens per Bonduam Cortracum copias duxit.

Hutinus fruſtrà Cortracũ obſidione circumuenit.

Deinde ad Bonduam incommodi multum patitur.

Vide Gallo-fl. l. 2. c. 12.

Ibi Guilelmus Hannoniæ Comes ſocias præbuit vires ad eius vrbis obſidionem. Verùm quamuis vterque ſummis conatibus expugnare contenderent, nihil tamen profecere: tandémque Regi neceſſitas iniecta eſt Bonduam repetendi. Vbi caſtra locis opportunis collocauit, pluſculum illic temporis in tuto tranſijt eo conſilio, vt ipſa cunctatione Flandrorum animos frangeret: horúmque ſolutis agminibus, Liſæ flumen ſuos tranſmitteret. Sed illic morantem mala duo circumueniunt, & tantumnon opprimunt. Primò cælum continuis denſíſque imbribus fluxit. Exinde ſolum, vbi tentoria fixerat, & circumduxerat munitiones, ſatis depreſſum, & natura ſua pingue lentúmque, poſtquam multum aquæ combibit, maligno caſtra viáſque luto vehementer impedijt. D Quocumque equi procederent, ad genua vſque ſalebris mergebantur. Igitur commeatus difficulter importati: cùm plauſtro vini in caſtra pertrahendo vix pares eſſent equi viceni. Iámque ſub pellibus ægrè miles continebatur; partim rebus ad vitam neceſſarijs modicè ſuppeditantibus; partim aquarum vi omnia corrumpente. Huic imbrium incommodo quotidianum ab Flandris acceſſit diſcrimen. Ij námque leuibus ſemper hoſtem prælijs laceſſebant: eóque tutiùs rem gerebant, quòd neque pugnam in equis capeſſerent, neque campis apertis; ſed impedita ſepibus & arboribus regione aduerſarios ex occulto impeterent. Cœptæque iam erant circumduci copiæ Flandrorum inſidendis obſtruendíſque vijs omnibus, ne quà inferendis commeatibus, & captandæ fugæ locus pateret.

Ideò cum ſuis occultè arripit fugam.

Id animaduertens Hutinus etſi vehementer arderet deſiderio vlteriùs in Flandriam penetrandi, ne tamen in apertum ſuos periculum propter hoſtis odium proieciſſe imprudentiùs diceretur, occultæ ſubitæque fugæ conſilium arripuit. Igitur vndecimo Septem-

bris

A bris ſub veſperum ſuis indixit,è caſtris noctu abeundum quàm celerrimè,& ſummo
ſilentio Inſulam verſus, quà ſolùm iter patebat. Verùm hîc dum alij impedimenta
colligunt conuaſántque; partem alij rerum ſuarum incendio corrumpunt; alij
viam ineundo cum tenebris & luto difficili luctantur: facilè Flandri percipiunt,
totis hoſtilibus caſtris adornari fugam. Ergo raptis feſtinanter armis per nota
itinerum compendia feruntur, vt partim à fronte in faucibus viarum, & difficil-
limis tranſitu locis excipiant: partim à tergo & lateribus inuadant. Tam ſubita
multipléxque incurſio damni multum Gallis attulit: eóque tam graui diſcrimine
perculſis potior vitæ, quàm impedimentorum, ratio fuit. Itaque fugientium ple-
rique ferro cæſi: ſupellectilium generis omnis copia in caſtris maxima, vijſque
relicta eſt: equi, currus, tentoria, machinæ, arma, auri argentique facti vel infecti
multa vis in prædam ceſſere. Cùm Inſulam primò Hutinus ſe recepiſſet ijs è ca-
ſtris, mox inde digreſſus cum multis ſuorum adhuc fugienti ſimilis Tornacum
abijt. Eo de loco dum rediret in Franciam, Duacum iter inſtituit. Hic ab ciuibus
B perhumaniter & plurima pompa exceptus eſt, quòd primùm eam vrbem ingrede-
retur. Quia tamen is more ſolito fidem oppidanis minimè obligauit iureiurando
conſuetudines ac immunitates & leges conſeruandi, murmurationum cauſam
præbuit. Igitur cùm Pariſios veniſſet, vti magiſtratus plebémque huius oppidi
ſibi conciliaret; id non ſe contemptu, vel odio gentis feciſſe, verùm, ne regiam im-
minueret maieſtatem, publico diplomate teſtatus eſt: omniaque tum iura, liberta-
tes, priuilegia, conſuetudines eidem oppido ab Regibus & Comitibus conceſſa, fir-
mataque, litteris alijs roborauit Octobri menſe. Venit ſubinde Tornacum iuſſu re-
gio paucis diebus ante S. Martini celebritatem Gaucherus Franciæ Comes Stabula-
rius. Ibi cognitis Flandrorum, qui vicum Eſpierium inſidebant, grauiſſimis incur-
ſionibus, eos adoriri ſtatuit. Ad eam expeditionem euocati ſunt arcis Doſſemereæ,
& Inſulenſis oppidi milites præſidiarij. Ad primam horum impreſſionem qui tranſi-
tum occupauerant, retrocedere coacti fuerunt, & vbi ſeſe tutarentur, in templum
C agmen recipere. Erat ſatis idoneum id defenſioni, & damnis in hoſtes inferendis
ædificium. ideóque pars è feneſtris, pars è turri iaculis oppugnantes vulnerabant.
Verùm Gaucherus eo denique loco poſt acres aliquot inſultus, portis effractis, po-
titus eſt. In ipſa perruptione plerique hauſti ferro: iniecta ceteris vincula. horum
pars aliqua Tornacum, alij Inſulam abducti. Goſſuino à Belloioco Waterloenſi ca-
AN. 1316. ptiuos inter primario ceruix abſciſſa Tornaci. Varia ſub hæc mala Flandriam inceſ-
ſerunt. Quòd anno preterito creberrimi & maximi imbres ſata omnia corrupiſſent,
ſæuiſſima paſſim fames graſſata eſt. Inde morbi varij grauéſque exorti: ac tandem
aëre putrefacto nocentiſſima corporibus peſtilitas afflata. Vt alibi, ſic Tornaci, & in
Gallo-flandria innumeri homines eo malo abſumpti. Et mortuo Rege Hutino, in-
ter Robertum Flandriæ Comitem & Flandros conuulſa pænè eſt concordia. Hi pa-
cem optabant, diuturnis grauibúſque feſſi malis damníſque bellorum. De pace nul-
lum Comes ſermonem admittebat, niſi Gallo-flandriam eius legibus reciperet.
quóue huius ademptio ipſius imprudentiæ turpiùs opprobrabatur, plus iratum, &
D maius pacis odium ciebat. Miſſi tamen in Franciam vrbium Flandricarum Procura-
tores, qui pacem bonis conditionibus ab Philippo Longo Interrege peterent. Sed
nihil æquum per hos impetratum eſt. Inter alias pacis leges quà Flandris, quà Co-
miti parum placituras, in Regis poteſtate Gallo-flandria retinebatur. Exinde bel-
lum rurſus enatum. Et miſſi Audomaropolim Francorum ductores cum copijs, vt
Flandros inde excurſionibus infeſtarent. Peperit interim Clementia Hutini Regis
vidua. Quia tamen puer eo partu effuſus nouem modò dies vixit: Philippus Lon-
gus Hutini frater in Regem conſecratus eſt. Breues inde Flandris induciæ conceſſę,
vt coram Pontifice Maximo Regis eorúmque controuerſia excuteretur. Iuerunt
Auenionem Robertus Caſſetenſis, vrbiúmque Flandriæ legati. Illic parum his cum
Gallis conuenit. Volebant Galli Flandros omnia Pontificis iudicio permittere: con-
AN. 1317. trà, Flandri ſolùm ab eo conſilium expetebant. Igitur cùm fruſtrà is de pace Gallos
inter Flandróſque Conuentus haberetur: Robertus Comes Caſſetanam arcem &

Multi tunc Francorum ab Flandris occiſi:

multaque his illorum impedimenta ceſſere.

Duaci Rex excipitur, indeque parum gratus diſcedit.
Regiſt. Duac.

Apud eos tamen poſteà ſe litteris excuſat, eorumque priuilegia confirmat.

Flandri in pago Eſpieriẽſi, vel Spirenſi à Francis cæduntur.
Ægid. le Muſit in Chron. MS. Fland. vet. & MS. Chron.

Peſtis ſæuit, & fames.
Ægid. le Muſit in Chron. MS. Barland. Meier. Belleforeſt.

Hutinus moritur.

Comes Robertus & Flãdri diſsident.
Iac. Meier. l. 11.

Ab Interrege fruſtrà hi pacem petunt.
Chron. Fland. à Sauuag. edit. cap. 58. Iacob. Meier. l. 11.

PHILIPPVS LONGVS fit Rex Franciæ.
Iac. Meier. l. 11. Chron. Fland. MS.

Per inducias incaſſum pax cùm eo tentatur.
Iac. Meier. l. 11.

Comes Flãd. arces Caſſet. & Cortrac. expugnat.
Iac. Meier. l. 11.

Induciæ protrahuntur.
Iac. Meier. l. 11.
Franci poſteà bellum renouant.
Lib. Roſin.
Robert. Gag. l. 8.
Iac. Meier. l. 11.
Nicol. Gill. Commentar. M S. Tornac.
Rurſus Inſulæ obſidionẽ meditatur Comes.
Iac. Meier. lib. 11.
Gagum. l. 7.
Verùm propter excommunicationẽ eum deſerunt Flandri.
Iac. Meier. lib. 11.
Gagum. l. 7.
Induciæ cum Francis protrahuntur.
Nicol. Gill.
Gagum. lib. 7.
Meier. lib. 11.
Obit Bernardus Atrebat. Epiſcop.
Tabb. Atrebat. Eccleſ.
Sufficitur ei PETRVS CAMPENS.
Et mox huic IOANNES MAVDEVILLIVS.
Flandri cum Francis pacẽ obtinent.
Chron. Fland. cap. 60. Nicol. Gill. Gag. lib. 7.
Iac. Meier. lib. 11.
Oudegh. c. 146.
Capſa B. Virginis Tornac. circumfertur per Diœceſ. Tornac.
Ægid. le Muiſis in Chron. MS.
Annonæ vilitas.
Lib. MS. Duac.
Rex Philippus Longus moritur. Regnum adit CAROLVS PVLCHER.
Lib. Roſin.
Robertus Fland. Comes decedit.
Nepos eius LVDOVICVS fit Comes.
Iac. Meier. lib. 11.
Aimyl. l. 8.
Tumultus Duaci ob frumentum.
Lib. MS. Duac.
Iac. Meier. l. 11.
Oudegh. c. 149.

Cortracenſem obſidio & fame recepit. Sed mox inter Regem eúmque conuenit, vt traductis Inſulam machinis, & omni apparatu militari, Cortracenſe caſtrum dirueretur: & tunc induciæ ſunt ad Pentecoſten vſque prorogatæ. His finitis, Flandriæ ſacris interdictum iri pronuntiatur, ſi quid Comes attentet. Bellúmque mox ab Franco recruduit. Vix tamen aliquid actum hoſtiliter eſt; obque varias Principum Galliæ nuptias in alterum annum induciæ protrahuntur. Ac tum venit Inſulam AN. 1318.
Ludouicus Comes Ebredunenſis, vt Regis nomine Senatui populóque iureiurando fidem adſtrueret, ab his contrà ſacramentum Regi diceretur. Ardebat interim Robertus Comes Regis odio, magnamque animo cupidinem alebat Inſulam Francis eripiendi; quamuis Tornacum Ioſeramnus Summi Pontificis Legatus componẽdæ pacis gratia veniſſet: eóque vis iracũdiæ perpulit, vt miſſos ab Ioſeramno Minoritas, vel Dominicanos, qui Flandros ad colloquium euocarent, in cuſtodiam compegerit pacis contemptu. Et collecto raptim exercitu ad Inſulæ obſidium cuncta comparat. Sed poſtquã ad Liſam copias deduxit, rurſus Tornacum Cardinalis Ioſeramnus ab Rege legatus aduentat: ibíque Regis imperio compulſus, diris exſecrationibus Comitem Flandróſque ſacris arcet, ob violatas nuper apparatu bellico inducias. Terruit plurimùm Flandros id fulmen Cardinalis: ſtatímque Comitem ſequi abnuêre. Frendebat contrà Robertus, miniſque ad officium eos cogebat. Sed plus valuit metus dirarum, pacíſque ſtudium. Ac retortis in Comitem belli cauſis, qui per imprudentiam eripi ſibi Gallo-flandricas vrbes ſiuerat, diffluxere domum Gandenſes. Haud multò pòſt tamen cùm hi adhuc ſecederent, eò Robertum Ioſeramnus adduxit, vt productis inducijs ad Regem Pariſios iturum ſe promitteret ineundæ pacis gratia. Interim lue multi boum ſublati. Et mortalitatem poſuit Bernardus, quem ſuprà diximus datum Atrebatenſibus Epiſcopum. Ad ſedem eius Eccleſiæ prouectum poſt dies paucos video Petrum Campenſem. Verùm breuiſſimo is tempore præfuit, adſcriptúſque purpuratis Patribus ad Pontificem Maximum hinc diſceſſit.
Ergo Ioanni Maudeuillio Atrebatium Diœceſis cõmiſſa. Cùm inijſſet annus Chri- AN. 1319.
ſti ſupra milleſimum & trecenteſimum vigeſimus, Maio menſe Pariſios ſe contulit
Comes Flandriæ Pontificis Maximi iuſſis ac minis impellentibus. Ibi pax tandem, AN. 1320.
quamuis parum arridentibus Comiti legibus, condita, pactis inter Ludouicum Roberti nepotem ac Margaretam Regis filiam nuptijs, & relicta in poteſtate Franci Gallo-flandria. Igitur pacatis in vtraque Flandria rebus, ad pietatis ſtudia populus animos conuertit: ac frequentes Tornacum iuere Virginis Matris ſacra lipſana veneratum. Id animaduertentes ædis maximæ Decanus & Canonici, conſilium iniecere capſam ea complexam per vtriuſque Flandriæ fines circumferendi, & quà Tornacenſis Diœceſeos limites proferuntur, incendendis altiùs ad eius ſanctiſſimæ Dei parentis cultum animis. Et adeò vilis hoc anno fuit annona, vt tritici medimnus quinque tantùm ſemiſſibus Duaci veniuerit. Mortuo poſteà Philippo Longo, Carolus frater eius cognomento Pulcher Francię regnum adijt, vnâque Gallo-flandrię
ditionem Ianuario menſe. Et paullò pòſt eius nomine Duacum & Inſulam venit AN. 1322.
Petrus Gaillardus arcubaliſtariorum Franciæ Magiſter. Hoc intra muros vrbis inſigni pompa recepto, vtrique ciues Regi fidem promiſere iurando, ac viciſſim ab eo
in conſuetudines & priuilegia iuratum Regis nomine eſt. Anno ſequenti hominem AN. 1322.
exuit Robertus Flandriæ Comes. In eius locum ſucceſſit Ludouicus nepos, ac Ludouici, quem mors antè Pariſijs ſuſtulerat, filius; cui nunc cognomentum Creſſio, vel Crecio, à cædis loco; nunc Niuernenſi à Niuernio patris titulo. Vix tamen ipſe Flandriæ Nobiles vrbéſque in fidem recepit, cùm Pariſios euocatus in cuſtodiam Gallorum artibus truditur. Nec inde priùs abſceſſit, quàm ſe promiſſis adſtrinxit Gallo flandricas vrbes nunquam repoſcendi. Ac tunc ob rem frumentariam Duaci grauiter eſt tumultuatum. Factionis principes duæ exſtiterunt fœminæ: in quas ita pronuntiata ſententia, vt linguis abſciſſis perpetuum exilio vnà cum alijs plurimis multarentur. Et imminebat ab Hannonia nouus belli turbo, fracta rurſus Comitum concordia. Itum tamen breui obuiàm malo, nouis ad conciliandos animos ex-
cogitatis rationibus & pacis capitibus. At Brugis exorta contentio longiſſimæ & AN. 1323.
grauiſ-

A grauiſſimæ ſeditionis initia ſtruxit. A Ioanne Namurcæo Ludouici Flandriæ Comitis propatruo fluxit occaſio. Is enim dum Scluſam ad mare poſſideret, emporium eam facere nitebatur, indéque Brugenſes aduectas aliunde merces petere volebat. Obſtitere vehementiùs eius conatibus Brugenſes. Et cùm eorum querelis Comes aduerſus Ioannem moueretur, armati Scluſam obſedere, eáque per vim potiti, in cuſtodiam abduxere Namurcæum. Verùm is è cuſtodia dilapſus, & Franciæ Regem, & Flandriæ Comitem in Brugenſes accendit. Igitur paullò pòſt & maioribus odijs, & grauioribus armis ſæuitum eſt. Interim Atrebati Patres Dominicani Conuentum

AN. 1324. Generalem habuere. Ac tunc eiuſdem Ordinis Virgines aliquot eodem Inſula deuocatæ ſunt, vt alijs iunctæ nouum Parthenonem inirent, qui Mathildis Comitiſſæ

AN. 1325. opibus & labore nuper ſurrexerat Thieuloyæ cognomento. Vbi proceſſit annus Domini ſupra milleſimum & trecenteſimum quintus & vigeſimus, Brugenſes atrocioribus gliſcunt diſcordijs. Vrebat enim duplex eos Comitis Flandriæ factum, quo primùm aliquot Franconates vita exuerat, deinde miſſos ab ſe Cortracum ciues in

B vinculis attinebat. Et miſſa mox ab ijs Cortracum quinque armatorum millia, vt eos, quos pacis gratia legatos aſſeuerabant, ab volente Comite reciperent, aut eo nolente per vim Cortraco extraherent. Exacerbatus horum arrogantia Comes, qui cum quadringentis Nobilibus eo in oppido morabatur, captiuos retinuit, & armis ſe tueri conſtituit. Eius mandato incenſa extemplò ſuburbia, ne Brugenſes illic tegerentur. Sed incendij vis magna perflante Borea muros vltra in oppidum proiecta eſt; & quòd ſicca æſtatis calore eſſent omnia, plurimam peruaſit domorum multitudinem. Etiam afflabantur his flammis tam Comitis, quàm Nobilium hoſpitia. Igitur Ludouicus, ne quid grauius poſteà pateretur, portis erumpere, Inſulámque profugere contendit. Verùm ciues domos ſuas ardere, & ſupellectilem corrumpi eius vitio animaduertentes, ingenti manu pars ad portam procurrunt, pars in Comitem & Nobiles conſurgunt. Iniecta itaque eſt Comiti, eiúſque viris neceſſitas pugnandi. Sed quamuis eum acerrimè Nobilitas defenderet, obruti ſunt tamen om-

C nes ciuium multitudine; cùm vel ipſæ mulieres, inſtigantibus odijs iráque, rerum ſuarum incendio pereuntium oblitæ, armatis etiam manibus irruerent. Vt cladis acerbitas cognoſcatur, inter alios cæſi quatuor & viginti nobiles viri Equeſtri balteo fulgentes. quoſdam eiuſdem ordinis hauſit incendium. Comes Ludouicus, ſéxque alij primariæ Nobilitatis in cuſtodiam traditi: híque poſtridie in oculis Comitis ferro crudeliter necati. Cum paucis ſolus euaſit Ioannes Namurcæus Inſulenſi porta. Admiſſi in vrbem Brugēſes impoſitum equo Ludouicum Brugas duxere. Illic dum arctiſſimè cuſtoditur, Franciæ Rex Carolus bis legatos Brugas miſit Comitem repetitum, pacémque compoſitum. ſed fruſtrà fuerunt eæ legationes, obſtinatis vehementer Brugenſium animis. Bis interim pugnatum eamdem ob cauſam. Primò Gandenſes à Brugenſibus cæſi ſunt. Verſa vice poſteà Brugenſes cladem ſenſere. Ac tunc plùs calamitas valuit, quàm priùs Regis poſtulatio. Cùm enim Brugenſes Ludouico ſupplices accidiſſent, è cuſtodia miſere promiſſis adſtrictum ex animo iniuriam deterendi, nullámque capiendi factorum vindictam. Abijt ille primò Gan-

D dauum, dein ad Regem in Franciam. Quòd bellum metueret Francus, impoſita Tornaco, Inſulæ, Duaco, aliiſque locis ſunt ab eo præſidia, quorum metu Flandri

AN. 1326. frangerentur. Neque multò pòſt Arkis in Arteſia inter Comitem Flandróſque, laborante Franco, pax coaluit. Anno tamen ſubſecuto pacis eius capita quædam violata, nonnullis, quos turbæ ad magnos euexerant magiſtratus, ijs exui abnuentibus. Et tunc temporis mortem oppetijt Thomas Inſulenſis Freſnoyæ dominus, & Inſulenſis Caſtellani filius, magno vir animo & militari prudentia. Et per eos dies cùm Romanus Pontifex è Tornacenſi ſede ad Cameracenſem euexiſſet Guidonem Epiſcopum, Tornacenſibus infulis donatus eſt Elias Ventadurij Vicecomitis filius. Verùm hic intra breue tempus eo ſe magiſtratu abdicauit ſponte. Igitur fratrem eius Guilelmum, qui vitam Cluniaci monaſticam profitebatur, Franciæ Rex Carolus ea dignitate ornari curauit. Eum ab orandi frequentia celebratiſque templis laudatum reperio, quamuis aduerſa ſemper vteretur valetudine: ſolitúmque temporis

Brugenſes cū Namurcæo contendunt.
Chron. Flād. MS. Iac. Meier. l. 11. Oudegh. c. 149.
Ex Abbatiola Virgines migrant Thieuloyam.
Ferreol. Locr. in Chron. Belg.
Brugenſes aduerſus Fland. Comit. conſurgunt:
Iac Meier. l. 12. Oudegh. c. 150. Iac. Marchant. Nicol. Gillius, Chron. Fland. c. 64. Æmyl. l. 8. Sed ab his aliter ea res, quam ab Meiero & Oudegherſteo, & Marchātio narratur: hac enim no Cortraco, ſed Tornaco attribuūt, ac cauſam tumultus & incēdij ad nummorū collectionē referunt. Eos tu vide, ſicut & Conſimum, qui eos ſequitur l. 4. c. 23.
Eumque fermè opprimūt Cortraci.
Auctores tam citati.
Et in vinculis abducunt.
Auctores tam citati. Nic. Gill. Chron. Fland cap. 66. Chron. Flād. MS. Iac. Meier. l. 12. Oudegh. c. 151.
Inde bellum inter Gandenſes & Brug.
Nicol. Gillius. Iac. Meier. l. 12. Petr. Oudegh. c. 151.
Dimiſſus poſteà Brugis Comes:
Chron. Fland. c. 66. Iac. Meier. l. 11. Nicol. Gill.
& inter eum ac Fland. pax facta.
Iydem auctores.
Thomas Inſulenſis moritur.
Epitaph.
ELIAS Ventadurius fit Epiſcop. Tornacenſ. dein GVILELMVS frater eius.
Tabb. Tornac. Eccleſ. Agid. le Muiſit in Chron. MS.

Digitized by Google

ANNI CHRISTI.

multum Wazennis Inſulam iuxta traducere. Anno proximè ſecuto eamdem Epiſcoporum viciſſitudinem ſenſit Atrebatenſis Eccleſia. Quippe Ioanne Maudeuillio, qui priùs eam fuerat moderatus, Eccleſiæ Carnotenſi præfecto, Theodoricus Heriſſonus patria Bourbonius, dignitate Arienſis Præpoſitus, diuitijs ac beneficijs Eccleſiaſticis admodum pollens, Mathildis Arteſiæ Comitis, cui à conſilijs erat, artibus Epiſcopali throno imponitur. In Francia ereptus eſt viuis Carolus Pulcher. Qui velint ad natalitia Chriſti feſta morbo vitam perdidiſſe, aliquos reperio. Aduſque feſtum Purificatæ Virginis vitam produxiſſe quidam aſſerunt: vt mors eius anno 1328. tribuenda ſit. Philippus patruelis eius, & Caroli Valeſij filius regni gubernacula tantiſper moderanda ſuſcepit, dum vidua regia prolem, quam vtero gerebat, partu in auras ederet. eiúſque tunc nomine Bernardus de Choiſnel Gallo-flandriæ gubernator Inſulæ ac Duaci fidem ciuibus obligauit, ab ijſque iuramentum exegit. Vbi filiam Regina fuit enixa, in Regem ipſe deligitur. Exaſperati tunc rurſus animi Flandrorum fuere, quibus chariores erant tumultus, quàm Comitis amicitia: ijque ſtatim ab alijs ſeditione abiuncti. Imploranti aduerſus eos auxilium Comiti Ludouico Philippus Rex annuit. Sed priùs bellum noluit capeſſere, quàm inunctus diademate ornaretur. Miſit tamen intereà loci Tornacum Syluaneċtenſem Epiſcopum, vt, exceptis Gandenſibus & Aldenardenſibus, Flandros omnes Teutonicos ſacris prohiberet anathematis telum intorquendo. Eam ob rem ſex, vt minimùm, menſes gemuit Flandria expers ſacrificiorum. Et quòd multi mercatores aliunde merces importarent, aut hinc aliò negotiatores multi migraſſent, in magna iacuit calamitate & ſolitudine. Ac mox ab Francia grauiſſimum exarſit bellum. Quippe cùm videret ab ſuis Comitem Flandriæ contemni, venit in partem armorum belliíque Rex Franciæ. Decem ipſe acies iuxta Caſſetum pugnaturus inſtruxit. Ac ne quid interim Gallo-flandria incommodi pateretur; contrà, plurimum ipſe damni ex ea Flandris hoſtibus inferret: Tornaco & Inſulæ præſidiarium militem multum impoſuit: Comitem Ludouicum, & Ioannem Namurcæum Inſulam miſit cum mandatis, vt crebris vicinos Scaldi & Liſæ locos excurſionibus haberent infeſtos; illac in Gallo-flandriam nullum iter hoſti ſecurum permitterent. Trepidatum tamen hic grauiter. Cùm enim Flandri tres in partes copias diuiſiſſent; ſoli Furnenſes cum Caſſetanis, Neoportuenſibus, & Poperinganis duce Colino Zanneca in Regem arma vertêre; in agrum Tornacenſem Brugenſes & Franconates duxit Sigerus Ianſſonius; aduerſus Inſulam Cortracenſes & Iprenſes ruêre; ne quid vltrà damni ab excurrentibus earum vrbium præſidijs paterentur. Et tam exiguus ille numerus Flandrorum, qui Regem fronte aduerſa petebant, tantum terroris & pudoris initio Gallis intulit, vt firmiſſimas & numeroſiſſimas horum copias in fugam primo incurſu compulerit, propiúſque à periculo mortis Rex abfuerit. Sed repentè Roberti Flandrenſis virtute adeò res mutatæ ſunt: vt collectis ex fuga equitibus Francis, & milite Hannonio impreſſionem faciente, totus ille globus Flandrorum fuſus fugatúſque fuerit: ad decem illic millia cæſis hoſtibus, receptíſque Ipris, & alijs vrbibus, in Flandriam Comes reſtitueretur. Ita ſecuris Gallo-flandricis vrbibus, & conciliatis Comiti Flandris, Inſulam Rex venit, ac non diu pòſt in Franciam abijt. Vitam interim cum morte mutauit Theodoricus Atrebatium Pontifex, cuius voluntate & opibus Goſnayę ſtructum dotatúmque Carthuſianorum eſt monaſterium. Succeſſorem habuit Petrum Rogerium apud Lemouices natum, & in Normannia Fiſcenenſem Abbatiam moderantem: cui præter maximam diuinæ ſcientiæ cognitionem, præclaram ad impellendos inter concionandum animos eloquentiam Deus conceſſerat. Sed non ampliùs triennio eius præſentia lætati ſunt Atrebates. Ab his enim tranſlatus Senonas, dein Rothomagum, tandem inter Cardinales conſedit, ac denique Summus Pontifex orbem rexit vniuerſum Clementis Sexti nomine. Datus huic ſucceſſor Andreas Ghinius Malpiglia Florentiæ natus, qui magna pollebat vtriuſque Iuris ſcientia. Vix hic ſedem Atrebatenſem iniuerat, cùm Tornaci, quæ tunc maximis vrbs opibus abundabat, vnus ac triginta ciues ludos equeſtres inſigni magnificentia, & pluſquam priuatis ſumptibus apparauere. Ibi ſe Reges confictis nominibus nuncupabant,

A An. 1327.

B

An. 1328.

C

D

An. 1332.

THEODOR. Heriſſonus creatur Pōtif. Atreb. *Tabb. Atreb. Eccleſ.*

Carolus Pulcher viuis eripitur. *Ioan. Hocſem. Ægid. Bucher. Belefor. l. 4.*

PHILIPPVS eius loco regit, ac deinde regnat. *Lib. Roiſin.*

Flandri bellū in Comitem mouent. *Iac. Meier. lib. 12. Petr. Oudegh. c. 153.*

Idque propter anathemate feriuntur. *Iac. Meier. l. 12. Petr. Oudegh. cap. 153.*

Et ab Rege Franciæ bello petuntur. *Hoc bellum ſcribunt Nicol. Gill. Gaguin. lib. 8. Æmyl. lib. 8. Chron. Fland. cap. 67. Chron. Flandr. M S. Maſſon. lib. 4. Meier. lib. 12. Oudegh. c. 155. Froiſſart. to. 1. c. 23. Belleſor. l. 5. c. 2. Marchant.*

Comes Ludouicus & Namurcæus Inſulæ conſtituti Flādris vexandis.

In agrū Tornacenſem & Inſul. Flandri excurrunt.

Ab ijſdē aduerſus Francū ad Caſſetū vario euentu pugnatur.

Comes in Flandriam reſtituitur. *Auctores anteà citati.*

Rex Inſulam venit.

Theodoricus Atreb. Epiſc. obit, & in eius locum ſurrogatur PET. ROGERIVS. *Tabb. Atreb. Eccleſ.*

Petro ſuccedit ANDREAS. *Tabb. Atrebatt.*

Ludi equeſtres ab ciuibus Torna-

A cupabant, totóque anno antequam in arenam cum euocatis è multis vrbibus Franciæ, Belgijque Equitibus deſcenderent, regia ferè pompa luxúque vitam ducebant; ſingulis diebus Dominicis per ordinem epulum præbendo, lautiſſimè ſimul conuiuabantur, ſuíſque aduenas nobiliores menſis adhibebant; dum epulis vinóque ſeſe diſtenderent, varijs acroamatibus liticinum, citharœdorum, & cornicinum mulcebantur; poſt menſas equeſtribus corpora decurſionibus exercebant. Vbi tempus aduenit publici feſtique certaminis, è quatuordecim vrbibus Equites ſubiere perquàm magnificè ſignis militaribus, omnis generis armis, & ſtratis panno ſerico equis inſtructi. Nulla vrbium plures miſit, quàm Inſula. Octodecim Equites inde prodiere admodum ſuperbo cuncti apparatu ſpectabiles, & quatuordecim vibrantes vexilla. In his Walterum Hangouartium, Ioannem Quienlenc, Lothardum Cauart, Ioannem Fourlignie, Iacobum l'Eskeuin, Ioannem & Petrum Vrete, Hellinum de Pontrewart, Henricum de le Vacquerie, Ioannem Maillart, Ioannem Ioye, Balduinum le Niez, Ioannem de Courtray, Guilelmum de Bauffremez, Iocobum de l'Anglee,
B Ægidium de Villers, nobili omnes loco natos, fuiſſe comperio. Vbi lanceis aduerſis in Reges aduenę decurrerent, ingens fori area delecta eſt, eáque extractis pauimenti ſilicibus, arena conſperſa, & lignis circumſepta. Tornacenſibus accipiter, externis equus in præmium victoriæ propoſiti. Magnis vtrimque animis concurſum. Ioanni de Sottenghien ceſſit accipiter. Equitum S. Quintini vnus equo donatus. Inſulenſes aliquot eo in aduerſarios impetu ſunt delati, vt ex equis eos deturbauerint, vnaque corruerint humi.
AN. 1332. Altero pòſt anno viſus eſt Deus Tornacenſium ſuperbiam & profuſas ludorum impenſas inſigni damno iacturáque eorum retundere. Poſtquam enim Præpoſitos ac Senatores multa perperam edictis ſcitíſque ſtatuiſſe comperit Francorum Rex, Senatum omnem vrbi ademit, ſuíſque ciues iuribus nudauit.
AN. 1333. Exacto deinde anni vnius ſpatio è viuis abijt Guilelmus Ventadurius Neruiorum Epiſcopus. Factúmque eſt apud Regem Franciæ inſtantiſſimis multorum precibus, vt ſua Tornacenſibus iura reſtitueret, ijſque poteſtatem concederet certis Senatum legibus eligendi.
C Ab eiuſdem vrbis Canonicis in locum Ventadurij ſubrogatus eſt Ioannes Portaillius. Verùm eius electio minimè Pontifici Maximo Regique Francorum placuit. Qui capeſſeret huius Eccleſiæ gubernationem, ab eodem Romano Pontifice nuncupatus eſt Theobaldus Sauſoirius. Sed hic priùs mortem oppetijt, quàm Tornacum attingeret. Igitur breui pòſt Andreas Florentinus, quem Epiſcopum Atrebates habebant, de ſententia Cardinalium ab Summo Pontifice datus eſt Neruijs Antiſtes, eiúſque locum obtinuit Atrebati Ioannes Galuanus.

AN. 1334. Annis ſequentibus Anglicano bello varia præluſerunt. Menſe Nouembri eo die, qui ſacer eſt Diuo Clementi, vehementiſſimè venti omnem Flandriam, aliáſque Belgij regiones concuſſere: fulguribus ac tonitruis grauiſſimum vnà terrorem afferentibus. Et maxima per eluuionem Oceani Flandris, Zelandis, Hollandis & Friſonibus illata calamitas.
AN. 1335. Erupit paullò pòſt inter Reges Franciæ, Angliæque diſcordia. Per Iſabellam Valeſiam Anglus, tracto ab ſacris litteris argumento, iure ſucceſſionis Franciam repetebat. Contrà, Salica ſe lege Francus tuebatur. Quòd igitur nihil
D legibus ſacris impetraret Eduardus, ad bellum reſpexit, & cum Cæſare Ludouico multas in belli ſocietatem traxit prouincias. Quatuor Franco Reges adfuerunt, Boëmus, Siculus, Scotus, Nauarræus. Sollicitati ab vtroque Flandri ſunt. Quòd plus videretur poſſe vel momenti, vel emolumenti Anglus afferre, Gandenſes animos ad eum appulerunt, inuito Comite auxilia polliciti. Non multò tamen poſteà victi Comitis precibus, cum ceteris Flandris etiam ad Gallum ſeſe verterunt, eique fidem iurati ſunt per legatos apud Romanum Pontificem Auenione. Sed non leui ab Anglis in Cadſantia inſula ſub initium belli accepto damno, nuntium Gallo remiſere, Iacobi Arteueldi factione, Anglíque donis impellentibus. Fruſtráque conatus eſt Brugis initia tumultus Comes opprimere. Illic enim cùm ſignis explicatis in ciues irrueret, eorum ferocia victus & multitudine, primò Malcam, deinde in Fran-
AN. 1337. ciam ad Regem cum vxore filióque profugere coactus eſt. Eorum malorum, quæ poſteà Flandriam afflixere, oſtento fuit ingens Cometes. Is quatuor menſibus per

Marginal notes: cenſibus exhibiti. *Comment. MS. Tornac. Mem. MS. Inſul.* — Ad hos ludos qui Inſulēſes iuerint. *Comment. MS. Inſul.* — *Comment. MSS. Tornac.* Guilel. Vētad. Tornac. Epiſcop. moritur. *Tabb. Tornac. Eccl. Comment. MSS. Tornac.* THEOBALDVS datur Tornacenſ. Pontif. *Tabb. Tornac.* Dein ANDREAS FLORENTINVS. *Tabb. Tornac. & Atrebat.* Atrebatenſib. IOANNES GALVANVS. *Tabb. Atreb.* Tempeſtas. *Iac. Meier. l. 12.* Diluuium. Bellum inter Reges Frāciæ & Angliæ oritur. *Hoc bellum habes in Chron. Fland à c. 70. Nicol. Gillio, Chron. Fland. MSS. Gaguin. l. 8. Æmyl. lib. 8. Maſſon. lib. 4. Froiſſart. to. 1. Meier. l. 12. Oudegh. c. 166. Belleſor. l. 5.* In hoc bello primū Flandri Frācis adhæſere, dein Anglos ſecuti ſunt. *Iac. Meier. l. 12. Oudegh. c. 156.* Cometes. *Chriſtian. Maſſ. lib. 18.*

A AN. 1338

Gelu.
Lib. MS. Duac.

Orchiaci incendium.
Lib. MS. Duac.

Rex Franciæ pro Inſulenſ. iudicat.
Litt. Reg.

aërem metum incuſſit. Ac priuſquam opprimeretur, alius incanduit, duóſque menſes integros minabundus crines protulit. Et anni ſequentis Aprili tanta vi frigoris glacies induruit, vt onuſta ſarcinis iumenta tergo pateretur: & mox vineæ, ac gemmantes arbores, herbæque cum ſatis corruptæ fuerint. Hauſta etiam poſteà incendio fortuito maxima pars Orchienſis oppidi. Senſere tamen interim non leui ſe Regis fauore aſperſos Inſulenſes, ceteríque Gallo-flandri. Exarſerat iamdiu eos inter Flandróſque Teutonicos graue diſſidium propter eam pecuniæ vim, qua Philippus Franciæ Rex ob rebelliones Flandriam multauerat. Quippe Flandri Teutonica vtentes lingua Gallo flandros in multæ partem trahebant: contrà, Gallo-flandri ſeſe innocentia, & Regis cultu defendebant, ideóque pecuniam fremebant per iniuriam ab ſe exigi. Igitur cùm ea controuerſia Iudicum ſententijs agitaretur, pro Gallo-flandris Rex pronuntiauit, nullíſque obnoxios nummis pendendis eſſe iuſſit: quòd fidem eorum hactenus fuerit expertus, ſpémque firmam conceperit in officio perſeueraturos.

Iiſdem ludos equeſt. permittit.
Litt. Reg.

B

Cúmque idem toto regno decurſiones equeſtres, feſtóſque armorum ludos ab Nobilibus fieri prohibuiſſet: Inſulenſibus tamen poteſtatem flagitantibus, vti more vetuſto ludicra equitum certamina conſueto apparatu, ſolemnique pompa præbere liceret prima ieiunij verni Dominica die; non id modò conceſſit, vt eos ederent ipſi ludos, verùm etiam ad eos celebrandos omnibus externis facultatem per litteras impertijt Inſulam adeundi.

Flandri arctiùs, quàm anteà, Anglis iungũtur foedere.
Meier. Oudegh. Chron. Fland. alij.

Fruſtraque eos diſiũgere Rex Franciæ & Comes laborant.

Atenim Flandri arctiùs in dies Anglis iungebantur: ídque magnoperè tam Regi Francorum, quàm Comiti Flandriæ diſplicebat. Eam ob rem ad hoc multùm incubuere, vt, propoſitis ob oculos diſcriminibus varijs, quibus Rempublicam ipſi ſuam obiectum ibant, hos ab Anglorum amicitia diuellerent: eóque plurima promiſere. Verùm tametſi quibuſdam promiſſa viderentur arridere, nihil tamen impetratum eſt: propiúſque à periculo Dixmudæ Comes abfuit.

Vterque Rex copias in armis oſtentat.
Hæc narrantur ab ijs, quos ſuprà initio huius belli citauimus

Francus tamẽ præ timore prælio abſtinet.

AN. 1339.

C

His ergo Franciæ Rex animaduerſis exercitum in Gallia & Galloflandria collegit. Et mox inito cum Flandris aliíſque populis arctiſſimo fœdere magnas in eum Eduardus Angliæ Rex Cameracum copias duxit. In finibus Franciæ ad Buronis Foſſam inſtructæ ad pugnam ab vtroque Rege acies. Varius tamen Franco fuit timor iniectus: ideóque, licet inuitus, prælio abſtinendum cenſuit. Et hinc rapto verſus Audomaropolim itinere, Tornaco Godemarum Fayum præfecit, Duaco Inſulæque firmiſſima impoſuit præſidia. Ita retrò in Brabantiam, vnde aduenerat, ſpe victoriæ deiectus cum Anglis Eduardus abijt, ac reliquam exercitus partem ab ſe domum remiſit.

Iacobus Arteuelda Flandros congregat, vt Inſulã obſideat.
Lib. vet. & MS.

Intereà loci non leuiter Inſulæ fuit trepidatum. Hærebat Cortraci Iacobus Arteuelda, qui plurimum apud Flandros auctoritatis conciliauerat ſibi, eorúmque animos quolibet admodum verſabat. Igitur is cùm Francos magno perſequeretur odio, iíſque tunc adhærentes Gallo flandros auerſaretur: Gandenſes, alioſque Teutonicæ Flandriæ populos in armis accurrere iuſſit ocyſſimè; rumorémque apud eos ſparſit, dum Reges inter ſe confligerent, Inſulam cingere, caperéque, ſibi eſſe conſtitutum. Ingens itaque ad eius mandata hominum armatorum numerus ex omni Flandria conuolauit, intráque Deinſam & Cortracum coaluit. Verùm præter timorem nihil tunc Gallo-flandris accidit. Perceptis quippe nuntijs de Franci diſceſſu, reditúque Anglorum Regis, nullo acierum facto conflictu, omnem eam Arteuelda copiam eo de loco iuſſit ad propria concedere.

D

Poſtquam verò Eduardum Regem nulla re facta memorabili in Brabantiam receſſiſſe, & Belgis, quos duxerat, poteſtatem feciſſe domum repetendi, cognitum fuit: mirum id prorſus Flandri ſenſere: ac iam tum eos timor inuaſit, ne paullò pòſt Reges conciliatis animis, eraſiſque odijs, pacem inter ſe componerent; dein ſociatis armis in Flandriam omnis belli turbo ingrueret.

Flandri ab Frãco Galloflandriam repetunt, & Anglo renuntiaturos ſe promittunt:
Hæc præſertim habent Chronica Flandriæ Iacob. Meier. & Oudegherſtius.

Eapropter dux eorum Iacobus Arteuelda id conſilij ſuggeſſit, vt legatos ad Franciæ Regem mitterent: per hos ab eo Gallo-flandricas vrbes repeterent, quas nec ipſe parua iniuria retineri ab ſe forſan arbitraretur: ijs impetratis, ab Angli ſocietate diſceſſuros ſe promitterent. Sed Franciæ Regi quàm opportuna videbatur Flandrorum amicitia, tam durum erat eo pinguiſſimo terræ tractu priuari: ac ideò de reddendis vrbibus ſermonem abrupit. Qui pacem calidè ſuaderet, aliáſque conditiones obtruderet, Comitem Ludouicum ad Flandros ire iuſſit ac-

cepta

Digitized by Google

A cepta fide publica. Pacis mentio ſatis placuit: ſed Flandri conditiones ab Ludouico
Regéque propoſitas auerſabantur. Niſi Gallo flandriæ membrum cetero Flandri-
ci Comitatus corpori reſtitueretur, pacem iniri non poſſe, reſponſum eſt. adeóque
ſenſim animi Flandrorum incaluere, vt repentè iactauerint, niſi has vrbes ab Rege
Ludouicus impetraret, firmiſſimam ſe cum Anglo amicitiam pacturos denuò. Ne-
que vlli plus damni pudoríſue allaturum id fœdus, quàm Comiti; vt quem conſilia
viréſque ſuorum ad recuperandam ditionis partem non deficiant, animus deſtituat.
Sed Ludouicus nimio Franci vel amore, vel metu perculſus, infecto pacis negotio,
quàm Regem precibus vrgere, in Franciam tacitè abire maluit. Ergo fœdus extem-
plò cum Eduardo Rege ab Flandris renouatum, quamuis ex aduerſo diræ, quas Sa-
cerdotes imprecati nuper ipſis fuerant, metum facerent. Nam facilè Arteuelda reli-
gionem animorum oppreſſit, ſuggeſtis Eduardo conſilijs Regem ſe Franciæ & An-
gliæ palàm inſcribendi. Et quoniam fœderis leges Anglum adſtringebant ad ſubi-
gendas Gallo-flandriæ vrbes, armíſque repetenda Tornacum & Taruannam: Gallis
B bellum indicitur, tracto in armorum ſocietatem Brabantiæ Duce. His de nouo bel-
AN. 1340. lo acceptis Francus nuntijs, haud leuiter doluit: eiúſque factum eſt voluntate, vt
initio anni ſequentis duo Tornacum Cardinales proficiſcerentur, ibíque rationes
omnes diſſidia ſopiendi, componendíque pacem inirent. Verùm illi quamuis lon-
gam in ea vrbe moram traherent, nullúmque omitterent animos conciliandi labo-
rem: nihil tamen ad vltimum effecere. Ergo ſub initium quadraginta dierum ine-
diæ Syluanectenſis Epiſcopus, & S. Dionyſij Abbas primò Tornacum, deinde Inſu-
lam venere, Franci ad rumorem apparatúmque belli grauiter commoti iuſsibus pâ-
rentes. Vtrobique ab his ſacrorum vſu Flandris omnibus interdictum eſt, qui contra
Franciæ Regem Comitémque Ludouicum arma caperent. Et paucis pòſt diebus
cœptum eſt acriter bellum. Non videbatur neceſſarium Francis, vt aliquod præſi-
dium in Helchinienſi caſtro non procul à Gallo-flandriæ finibus ad Scaldim con-
ſtructo poneretur. Eam ob rem placuit Godemaro Fayo, præſidio Tornacenſi ab
C Rege Francorum præfecto, id in plana deijcere, priuſquam Flandri inuaderent.
Miſsíque ſunt complures latomi Tornaco, à quibus deſtruendi labor ſuſciperetur.
Verùm ij tantùm muri vnius partem diſturbauerant, cùm grauis rumor ipſis afflatur,
in armis conſpectos pleroſque Flandros, qui curſum illuc aduerſus eos intenderent.
Ergo latomi metu trepidi cœptum opus deſeruêre, ceteríque Tornacum fugâ delati
ſunt. Et mox Flandri arcem eam ingreſsi ruinam inſtaurant, indéque prædas agere
in agris Tornacenſium, & Inſulenſium aggrediuntur. E contrario Godemarus ma-
gna fretus militum manu (euocauerat ſcilicet Inſula, Duaco, Mauretania, & aliun-
de præſidiarios milites) ex occulto Flandriam aggreſſus, circa Tornacum & Alde-
nardam repentino curſu omnia corripuit, multóſque pagos ſecundùm Liſam popu-
latus ingentem vim pecoris & prædæ alterius Tornacum per Gallo-flandriam auer-
tit. Iacobum Arteueldam grauiter ſauciauit huius rei nuntius. Statímque is collectis
Flandrorum copijs Tornacum verſus iter arripuit eo conſilio, vt caſtris vrbem cin-
geret. Sexta iam feria illuxerat, quæ ſanctam Hebdomadem proximè præcedit, cùm
D hæ Flandrorum copiæ Rameigniam penetrant, eiúſque pagi domos, villas, tem-
plum igni conſumunt. Conſpecto huius loci incendio, Tornacenſes metu perculſi
muros portáſque præſidio muniunt, eáque flammis corrumpunt ſuburbia, quæ Cor-
tracum Inſulámque verſus protendebantur, ijs ne ſe Flandri tegerent. Pergit nihilo-
minùs ea properare Arteuelda, quæ ad vrbis obſidionem opportuna videbantur.
Intereà Genuenſes, qui ſub Gallo ſtipendia merebant, ex oppido Armenterienſi
frequenter in agrum Iprenſem infeſtis agminibus excurrunt, illatíſque damnis plu-
rimis multum prædæ auehunt. Erant hoc tempore Ipris Comes Sariſberienſis, &
Robertus Sutfolchius cum Anglorum valida manu: iámque magnus Iprenſium &
Franconatium numerus in armis conſtiterat, vt cum illis Tornacum verſus ad Iaco-
bum Arteueldam iter intenderent. Igitur cùm dies profectionis adeſſet, Iprenſium
precibus impulſi Armenteriam hi omnes deflexa paullùm via deſcendunt. Liſam il-
lic iunctis nauibus traijciunt: & mox oppidum multo clamore, & magnis viribus
ado-

Eáque nō impetrata, pacem cum eo & Comite abnuunt.

Flandri cum Anglo foedus iterum percutiunt ea lege, *Villan. Maſſon. l. 4. Meier. l. 12.* vt Gallo-flādriam recuperet.

Cardinales Tornacum veniunt impediendi belli gratia. *Lib. vet. & MS.*

Flandri excōmunicantur. *Lib. vet. & MS. Froiſſart. Meier. Gill.*

Helchinienſe caſtrum deſtrui coeptū à Flādris occupatur vexandis Tornacēſibus & Gallo-flandris. *Lib. vet. & MS.*

Chron. Fland. MS. Meier. l. 12. Maſſon. l. 12.

Iacobus Arteuelda Flandros congregat, vt Tornacum obſideat. *Lib. vet. & MS. Chron. Fland. MS. Meier. l. 12. Pet. Oudegh. c. 158. Lib. vet. MS.*

Ab Anglis & Flandris Armenteria inuaditur & capitur.

Digitized by Google

Chron. Fland. MS. Lib. vet. & MS. Chronic. Fland. ab Sauuag. edit. c. 77. Froiſſart. to. 1. c. 47. Gaguin. l. 8. Æmyl. lib. 8. Nicol. Gill. Maſſon. lib. 4. Iac. Meier. l. 12. Oudegh. c. 158.

Angli & Flãdri ad Inſulã cæduntur.

Iam citati auctores, ſed præcipuè Froiſſartius, qui cæteris latiùs narrat.

adoriuntur. Initio Genuenſes fortiter agunt, inſeſſúmque locum egregiè propugnant. Quia tamen impares viribus erant, neque ſatis oppidum muniebatur, ipſi denique victi fugatíque ſunt. Ergo captus is locus, & aucta omni præda incendio corruptus. Tracti mox Angli Flandríque Inſulam verſus, vt ſecuris inde occultíſque itineribus vltrà tenderent, & Arteueldæ iungerentur. Sed nondum vicinos Inſulæ agros carpebant Ioanne Vauflardo Crucio duce, cui apud Gallo-flandros è pernobili familia orto regionis anfractus omnes notiſſimi erant, quíque grauiſſimo Inſulenſes odio proſequebatur: cùm aduentus eorum Inſulenſibus nuntiatur. Armati mox ergo Inſulæ tum equites tum pedites mille circiter quingentíque: ac in ternos diuiſi cuneos, vt tribus ſe locis abderent, venientéſque ex inſidijs exciperent. Et quà certum erat hoſtem iter facturum, ducta eſt foſſa, vallúmque. Igitur Vauflardus cùm eum propiùs locum veniſſet, facilè animaduertit Inſulenſes itineris ſui gnaros fuiſſe, præreptámque foſſa, vallo, inſidijs circà poſitis tranſeundi poteſtatem. Ac mox vtrumque Comitem Anglum ſtructi ipſis copiíſque periculi admonuit; hortatúſque eſt vehementer, vt, quoniam ſine magno diſcrimine viam aperire non poſſent, aliò curſum flecterent. Nihil tamen impetratum eſt: plúſque valuit animi magnitudo, quàm periculi metus, ne qua famæ nota inureretur. Et cùm Vauflardus ſanctis verbis aſſereret, alibi ſe fortiter pro ipſis facturum; vbi verò Inſulenſes ingruere conſpiceret, fuga ſe protinus eorum manibus corpus erepturum; ne quam ſciret ab ipſis auidiſſimè expeti, vitam diſcrimini exponeret: magno exceptus eſt riſu, condonatúmque ipſi eſt fugæ præſidium. Poſtquam itaque propiùs vallum ſeſe Comites intulere, ab omni mox parte clamor exoritur, vnáque telis Inſulenſes hoſtem inceſſunt. Ibi Crucius auerſo curſu in fugam effunditur. contrà, pugnam cum ſuis Comites capeſſunt, quamuis impedito admodum loco, vt neque anguſtiæ curſum retro vertere, neque antrorſum penetrare vallum foſſáque, neque per latera euadere ſepes permitterent. Pugnatum eſt vtrimque fortiter: & cæſi ex vtriſque aliqui. Quia tamen inter vrbem, & Gallo-flandriæ militem, in loco parum explicandis copijs viribúſque idoneo Angli claudebantur: ipſi partim interempti ſunt, partim vinculis conſtricti. Inter peremptos numeratus Guilelmus Clibanus apud Anglos præcipuæ vir auctoritatis, & nobilitatis, quem lanio quidam Inſulenſis ferro ſuſtulit. Inter captiuos eminebant Sariſberienſis & Sutfolchius Comites, Remondúſque Lemouix Clementis Romani Pontificis nepos. Sed hunc breui pòſt ætate iuuenem, & pulcherrima florentem corporis mole armorum elegantia peſſumdedit, cùm aliqui horum cupidine accenſi, gladijs ventrem eius hauſerint. Vterque Comes primùm Inſulæ detentus & dein ad Regem deductus. Ac tunc laudem ab eo retulit fortitudinis toparcha Robacenſis oblato ipſi in vinculis Sariſberienſi, quem ceperat. Valúitque hoc facinus plurimùm apud Regem Inſulenſibus, cùm is eos & multis ob fidem verbis commendauerit, & magnis ab ſe muneribus ornatum iri aſſeuerauerit. His verò de Comitum infortunio acceptis nuntijs, qui viam maturabant, Iprẽſes domum abiere. Afflictus etiam hoc infelici ſucceſſu Iacobus Arteuelda, cùm videret fruſtrà ſe ſubſidium præſtolari, ab vrbe Tornacenſi copias deduxit tertia ſanctæ hebdomadis luce. Verùm vt Tornacenſes ex eius abitu plurimum voluptatis cepere; ita prorſus ingenti damno affecti ſunt vicinorum aliquot pagorum incolæ. Diſcedentium enim Flandrorum flammis Mairia, Flequieria, Chinum, Orcquia, Eſtaimburgum, Froyenna, Bailliolum, Blandinium, aliíque vici complures arſere: vt etiam extremos Gallo-flandriæ fines incendium peruaſerit. Et paucorum interiecto dierum ſpatio trecenti arcubaliſtarij partim rubeis, partim croceis ornati veſtibus Inſulam iuſſu Regis venere, vt via Tornacenſi Mauretaniam pergerent, eíque loco ad præſidium imponerentur. Queſti ſunt paullò pòſt apud Regem Franciæ Inſulenſes priuilegia ſibi quondam ab Regibus conceſſa Comitibúſque, non parum violari; nouíſque litteris ea confirmari flagitarunt. Vt ijs faceret ſatis, cæſorum nuper Anglorum memoria Regem impulit. Igitur qui rei veritatem altiùs indagaret, miſſus ab eo Varebonius Inſulam venit. Explorato cognitóque negotio, compreſſi quorumdam ſunt aduerſi conatus: ac ne quis in poſterum in ea quidquam committeret,

A B C D

Ab Tornaco recedit Arteuelda, illato pagis damno.

Lib. vet. & MS.

Inſulenſes ſua confirmari priuilegia petunt à Frãco, impetrãtque.

Regis litteræ.

Digitized by Google

A rurſus priuilegia Philippus Rex ſcripto diplomate roborauit. Et ſuas Duacenſibus libertates & immunitates ſartas tectas eodem propè tempore ſeruaſſe nouas ab Rege litteras comperio.

Ab eodem Rege Duacenſium priuilegia firmantur.
Littera Regis.

Multa interim Francus occultè molitur, vt Cæſarem Ludouicum ab Angli ſocietate diſiungat, eóque plurimum argenti erogat. Nihilque reliqui facit, vt ipſum denique Anglum Flandris reddat infeſtum. Et eius impulſu frequens agit Inſulæ Comes Ludouicus, vt communicatis conſilijs ab Anglo Flandros auertat.

Vt Flandros ab Anglo ſeparet, in vanum Francus laborat.
Iac. Meier. l. 12.

Verùm Arteuelda iubente Flandris prohibitum fuit, ne quis ad eum Inſulam veniret, vbi compertum fuit, eum nolle Flandriam habendo colloquio penitiùs intrare. Sed ne tum quidem Flandros ſollicitare Francus deſtitit, vt pactum cum Anglis fœdus reſcinderent. promiſſáque ſunt eis hunc in finem plurima, æris alieni ſcilicet obligationúmque ſolutio, in vtroque regno negotiatio ſecura, inflictarum ab Summo Pontifice dirarum remiſſio. Nihil tamen his omnibus effectum eſt, quòd Flandri ſemper reſponderent, longè plus ſibi vtilitatis ab Angli fœdere prouenire, qui iam nomina & obligationes diſcidiſſet. Igitur horum motus peruicacia Pontifex Benedictus, ex Regis voluntate totam rurſus ſacris Flandriam arcet, ſeueréque

Ideò Flandris rurſus ſacris interdicitur:

B Sacerdotibus mandat, ne ſacrificia Miſſæ vſquam eius regionis peragant. Verùm aliunde conducti, vel ſubmiſſi ex Anglia ſunt Presbyteri, vt contempta Pontificis maieſtate res ſacras vbique per Flandriam procurarent. Ergo rebus ad bellum comparatis, in Flandros Philippus Rex admodum exarſit. aduerſus eos Anglóſque multarum emiſit nauium claſſem: dein copias ingentes Atrebatum deduxit, eius mandata in oppido D. Quintini cum multa Galliç Nobilitate in armis prçſtolante Flandrorum Comite Ludouico. Ex altera parte Ioannes Normanniæ Dux & Regis filius Hannoniam vaſtauit.

& in eo [illegible] inchoa[illegible]
Hoc [illegible] in Ch[illegible] a c. 7[illegible] MS. Chron. Fland. in Froiſſarto to. 1. Nicol Gill. Gag. lib 8. Æmyl l. 8. Maſſon. lib. 4. vet. lib MS. Iac Meier. l. 12. Oudegherſt. cap. a cap 158. Belleſor. l. 5.

Inſulenſes ac Duacenſes cum præſidijs Gallicis Oſtrouandiam peruaſere, ibíque omnia populati ſunt Gennabenſi Comite, Villarſio, Waurinio, & Waſierio ducibus.

Inſulenſes & Duacenſes Oſtrouādiam vaſtant.

Neque multò pòſt in agrum Duacenſem validam incurſionem fecere oppidi Buccinienſis præſidiarij, ibíque plurimos affecere grauiſſimis locos damnis.

Ager Duacenſis diripitur.

Pugnant interim feliciter aduerſus Francos in Oceano Angli, eáque

C parta Rex Eduardus nauali victoria in Flādriam copias portat. Suum etiam ex Flandris collectum exercitum Arteuelda educit. In Audomarenſes cum parte Flandrorum Ioannes Atrebas mouet. Ad Thuinum Epiſcopi duplex exercitus hinc Gallorum, inde Flandrorum Anglorúmque protrahitur. Ibi dum vtramque Sabis hi fluminis ripam occupant, neque manus conſeruntur: celerrimè ad Francos via Duacenſi Tornacenſes properant pulchro veſtium & armorum apparatu. Vbi tamen eò venere, pugna Francus abſtinuit, cuius magna cupidine Flandri ardebant.

Anglus & Francus ad pugnam copias componunt: prælio tamen Francus abſtinet.

Ita Tornacenſes domum remiſſi fuere. Verùm hi dum lætis Duaci animis excipiuntur, ſuáque curant corpora, in magnum ipſi ac ciues Duacenſes mutuæ cædis venere diſcrimen. Tornacenſium vnus in lupanari pudicitiam frangebat. Id conſpicatus Duacenſium aliquis, an facinoris odio, an corriualis cupidinis vitio, virum interimit: ſpargitúrque protinus eius ſceleris fama. Hic Tornacenſes iniuria perculſi arma corripiunt: contrà, Duacenſes, vt ciuem ſuum tueantur, in armis occurrunt; ac ne Tornacenſibus effugium pateat, portæ vrbis clauduntur. vbique omnia ingenti tumul-

Duaci mutua fermè cæde opprimuntur Duacenſes & Tornacenſes.
Lib. vet. & MS.

D tu perſonant. ſtatímque acies mutui cupidæ cruoris opponuntur. Sed dum in pugnam vtrique proſiliunt, magno tum Senatus Duacenſis, tum Duces Tornacenſium labore arma comprimunt, pacémque conciliant. Iulio poſteà menſe copijs omnibus Tornacenſem agrum Eduardus Angliæ Rex inuadit, eúmque populationibus latè nudat.

Anglus Tornaceſium vaſtat.
Auctores anteà cit.

Auſus tamen in eum eſt Balduinus Aubercurtius educta Tornaco militum manu irruere. & felici prælio quoſdam Eſtaimburgij, cuius vici erat regulus, partim cepit, partim cecidit. Euentu propè ſimili partem caſtrorum adortus eſt Euſtachius Ribaudimontius Inſulenſis Gubernator commiſſo ad Chinum prælio. magnam hic tamen equorum iacturam pertulit, multis eorum hoſtili iaculatione perfoſſis.

Ei ſe opponũt Aubercurtius, & Ribaudimontius.
Lib. vet. MS.

Per eos dies fœdæ proditionis infamiam contraxit Ioannes Courtrayus Inſulenſis. Hunc Balduinus Aubercurtius ſanguinis neceſſitate ſibi coniunctum Eſtaimburgij collocauerat, vt arcem illic validam aduerſus Anglos Flandróſque defenderet. Nihil armorum, aut iaculorum, machinarúmque ad propugnationem

Ioannes Courtrayus Eſtaimburgiā arcem Anglo prodit.
Lib. vet. MS.

deerat. militum partim externorum, partim indigenarum ſatis pro loci præſidio acceperat. commeatus omnis generis abundè ſuppetebat. Verùm Ioannes hoſtibus A ad caſtri expugnationem ſeſe parantibus, priuſquam damnum vllum pateretur, vltrò deditionem fecit ea lege, vt remiſſo Tornacum præſidio, ad Anglos ipſe tranſfugeret. ſtatímque arx ea flammis iniectis abſumpta eſt. Vltimo Iulij die Tornacum Angliæ Rex obſidio cinxit. Quibus eam vrbem adeò circumuallaret, vt neque quiſquam hoſtium egredi facilè, neque ingredi poſſet, aderant ei fermè centum ac viginti hominum armatorum millia. Præter inſignem Anglorum copiam, & quadraginta Flandrorum millia, Brabantorum, & Hannonum, Hollandorum, ac Zelandorum, Germanorúmque florentiſſima illic cernebantur agmina. Igitur caſtris vrbem circum latè porrectis, & Tornacenſi agro, & finibus Gallo-flandriæ damni plurimum illatum fuit. Cùm enim Eduardus Rex, & Iacobus Arteuelda incitatis ad fortia militiæ facinora Flandris Angliſque, nihil eorum omitterent, quæ ciues ac præſidium ad deditionem cogerent: nunc Hannoniæ Comes, eiúſque patruus Ioannes Hannonius, nunc alij varijs incurſionibus circumiacentes agros, oppida, vicos B frequenter infeſtauere. Quo die primas Tornaco Anglus copias admouit, Hannoniæ Comes multa ſeptus Hannonum manu Anglorúmque, Orchiacenſe oppidum nullis ferè muris obcinctum irrupit. Magna vis hominum illic capta, & pretio vitam redimere coacta eſt. Et quò plus odij proderetur, templum & domicilia incendio deformant hoſtes. Vicini aliquot pagi grauem etiam ob prædas & flammas calamitatem paſſi ſunt, ac præſertim Landaſtum. Duobus inde diebus parem ab eodem Comite cladem pertulit D. Amandi oppidum, eíque proxima Pabulenſis *agri* portio. Quos eo in oppido Francus præſidiarios milites collocauerat, *Haſnonium* inſignem Hannoniæ pagum, & ſitum illic Benedictini nominis virile monaſterium facto agmine inuaſerant, omnibúſque direptis rebus igni conſumpſerant, ac tantumnon eadem Viconienſe Præmonſtratenſis Ordinis cœnobium ruina oppreſſerant. Igitur Hannonius Comes ingenti accenſus iracundia militem eò protinus rapuit, perruptíſque trabibus monaſterij muris (in oppidum enim nullus alius aditum C locus præbebat) & ſuperato Elnonenſi fluuio, in Monachos, res ſacras, militem, impetum fecit. ac poſtquam præſidium omne cecidit, è cœnobij templo æs campanum, ſacrámque omnem ſupellectilem, aliámque ex oppido prædam auertit, ædificijs omnibus flammas iniecit. Ipſa die S. Laurentio ſacra idem Comes Inſulenſium fines ingreſſus cùm non longè Inſula prædabundum militem duxiſſet, Siclinium peruenit, idque rebus cunctis ablatis populatus eſt incendio. Non abſimili vicinos aliquot pagos clade affecit, iiſque de locis progreſſus Lendium vſque furorem circumtulit. Et paucis diebus interiectis Martianas idem penetrauit, traiecto ad Haſnonium Scarpo flumine. Plus tamen ibi præſidij & animorum inuenit, quàm fuerat arbitratus. Illic enim Aymericus Verualllus militi præfectus omnia diligenter procurauerat: eique animos faciebant plerique oppidi Duacenſis arcubaliſtarij. Quà locum aggreſſi ſunt Hannones, inſignem Aymericus munitionem excitauerat obductis ingentibus portæ foſſis: ideóque ad eam acerrimè pugnatum eſt, fruſtrà hoſtibus impetum facientibus. Sed dum ibi tum milites, tum Monachi ſeſe fortiter D tuentur, nauigijs Hannones in monaſterium euaſere. Ita diſtractis viribus præſidij: cùm à tergo & à fronte hoſtes ſeſe vehementer inferunt, etiam vi porta perrupta eſt. Ac tunc Aymericus inter alios fortiter dimicans ferro confoſſus interijt, & cum militibus plerique Monachorum interempti ſunt. In oppidum & monaſterium ſæuijt poſteà grauiter victoria. ſupellex omnis direpta eſt, auectáque. abſumpta flammis ædificia. Hæc dum fiunt ab Hannonio, nihil omittit in caſtris Eduardus, vt Tornacum vel intercipiat, vel ad deditionem machinis & impreſſionibus cogat: nulluſque dies elabitur, quo non aliquod ingens facinus nunc ab Anglis, nunc ab Flandris, aliiſue obſidentibus aduerſus obſeſſos fortiter ſuſcipiatur. Iam multi vel præſidiariorum militum, vel ciuium Tornaci mortem oppetierant, vrbem magnis viribus animiſque propugnando. & commeatus in dies arctis rebus, cunctiſque obſtructis itineribus, intra muros anguſtior extremam denique calamitatem minabatur.

Tornacum Anglus obſidet.

Auctores antea cit.

Ab eius copijs Tornaceſium & Gallo-flandria vaſtantur.

Hæc præſertim narrantur ex lib. vet. M S. Ioan. Froiſſ. t. 1. Iac. Meier l. 12. Chron. Fland. M S. Belleforeſt. l. [illegible]

Ha[illegible]iæ Co[illegible] Orchia[illegible]pit ac dir[illegible].

Idē S. Amandi oppidum inuadit, & populatur.

Ab eodē ager Inſulenſis latè vaſtatur: Siclinium diripitur.

Martianæ inuaduntur, & incendio corrumpuntur.

Eduardus Rex Tornacum fortiter oppugnat.

Digitized by Google

A Horum igitur certior factus Rex Franciæ, quas è varijs Galliarum partibus coëge-
rat, ex Arteſia copias mouit, captóque per Lendium & Baſſeam itinere aliquos pr-
miſit, qui Marquæ fluuij tranſitus obſeruarent. Hi cùm animaduerterent, nuſquam
facilè parari aditum poſſe, ſolúmque pontes Treſſinium & Bouinium patere: intra
fines Inſulenſium cis eum amnem Rex ſubſtitit, ac Principum eius alius alibi cum
ſuis ſeſe continuit, haud procul tamen ijs pontibus. Sparſus tunc rumor eſt, ipſum
copijs omnibus aduerſus hoſtem commiſſurum paullò pòſt aciem. Et mox Tornaci
ad duo millia ciues armis inſtructi, & vnicoloribus veſtibus ornati opulentiorum
hominum impenſis: vt cum præſidio ad pugnam capeſſendam arma pro eo viréſque
ſociarent. Ex aduerſo ipſi etiam Angli, Hannones, Flandri, & Brabanti ad prælium
acies compoſuere, cùm paſſim omnes apud eos fremerent, Gallum in caſtra cum ex-
ercitu ruiturum. Sed quamuis Francorum Regi maximus ad pugnam ciendam ani-
mus eſſet, nihilominus tamen nulli ducum eius placuit certaminis aleæ copias per-
mittere. Igitur leuibus tantùm prælijs ex occaſione certatum eſt, modò his, modò
B illis victoria potientibus. Ac tunc Vauflardus Crucius Inſulenſium acerrimus hoſtis
Hannones ferè centum ac viginti partim Equeſtri claros dignitate, partim Nobiles
genere, ad magnum facinus audendum impulit. Cui parêrent, Guilelmus Baillioli
dynaſta delectus. Trans pontem Treſſinium Inſulam verſus ex caſtris Tornacenſi-
bus procurrere, & prædari placuit orto iam die. Nebuloſum eo tempore cælum erat,
víxque ad pedes ſeptemdecim proſpectus patebat. Sed vnde contegi ſeſe arbitraban-
tur, inde maximum diſcrimẽ adiere. Cùm enim primo mane ſatis feliciter, nullóque
hoſtium obuiàm facto ad pontem perueniſſent; illícque cùm aliquot è ſuis Guilel-
mum Bailliolanum, vt aditum obtineret, reliquiſſent: adeò per denſum obſcurum-
que aërem vltra Marquam fluuium penetrauere, vt ad Boëmiæ Regis & Leodienſis
Epiſcopi caſtra propiùs acceſſerint. In vallo Boëmorum vigilias noctu egerat Rode-
machus vir nobilis, iámque abitum parabat è ſtatione, cùm Hannones detexit. Er-
go ſuis ad arma concitatis in aduerſum hoſtem erupit: eúmque mox ſecuti ſunt Leo-
C dienſes ac Luxemburgij. Ingens ibi pugna coorta eſt, cùm hi numero, illi animis &
virtute bellica ſuperarent. Coacti tamen denique Hannones ſunt ad pontem re-
trocedere. Illic atrociter prælium recruduit: multíſque Hannonum cæſis ægrè Gui-
lelmus Balliolanus euaſit. Et mox grauiùs eoſdem alius obruit caſus. Eo quippe die
Leodienſium cuneus aliquis, Roberto Balliolano Guilelmi fratre ſub ſigno ſuo du-
cente, pontem Treſſinium vltra iuerat Tornacum verſus pabulatum: ac iam in tem-
pore reuertebatur, cùm ad pontem inter Hannones, Leodios & Luxemburgios pu-
gna ſæuiret. Igitur animaduerſo Roberti vexillo, Guilelmum redire Hannones rati,
ſub id mox ſignũ ſeſe recipiunt. Verùm ij ab Roberto & Leodijs hoſtiliter accepti ad
internecionem delentur. Paullò antè Vauflardus Crucius cùm rem à ſuis infeliciter
geri perſpiceret, è prælio ſeſe ſubduxerat: & cùm vltra pontem fugam capeſſere ne-
quiret, in proximam ſe paludem abdiderat; ibíque denſo in limo, & ſub vepribus
exitum pugnæ præſtolabatur, vt hoſtibus in caſtra ſe recipientibus noto itinere per
noctem ſaluus euaderet. Verùm illac fortè hoſtium quibuſdam equitantibus ita de-
D prehenſus eſt, vt his confeſtim circumfuſis & tumultuantibus erepta omnis fuerit
fugæ facultas. Igitur poſtquam Crucius ſeſe dedidiſſet, ab his in caſtra perductus eſt,
ac duci ſuo traditus. Mouit hunc ad miſerationem tanti viri caſus, iámque conſti-
tuerat clàm ad ſuos remittere, quòd ſatis gnarus eſſet ex Regis ſententia capite mi-
nuendum. Vix tamen occuluerat, cùm ad Regem Francorum de capto Crucio
nuntius perfertur. Ergo poſtquam diem vnum apud ſe texit, coactus eſt eum in vin-
culis Regi tradere. Et breui interiecta mora Inſulenſibus ad noxam dedi Francus
imperauit: iíque palàm in foro capite truncarunt, vt quæ aduerſus ipſos hoſtiliter
fecerat, plecterentur. Alio tempore Germanos inuaſit cupido præclarum aliquod
facinus aggrediendi. In his eminebant Ronderondenchius dynaſta, Ioannes Ran-
deburgius, Arnulphus Bacquehemius. Igitur cùm ij Ioannem Hannonium, Ol-
phardum Ghiſtellium, Robertum Glennium, ac pleroſque alios nobiles viros Han-
noniæ Flandriæque in eamdem ſecum traxiſſent ſententiam, trecenti circiter ex ca-

Francorum Rex cũ exercitu Galloflandriam intrat.

Ad Marquam fluuium conſidet.

Hac omnis narratio petita ex ijs auctoribus, quos initio belli huius citaui.

Anglus ad pugnam ſuos in eum præparat.

Parua ſolum prælia ineuntur.

Hannones per pontem Treſsinium in extrema Franci caſtra incurrentes malè tractantur.

Has velitationes omnes fusè expreſsit Ioan. Froiſſart. to. 1. qua breuius in Chron. Fland. MS. & apud Iacob. Meier. paullo tamen aliter referuntur.

Vauflardus Crucius capitur.

Et ab Inſulẽſibus capite plectitur.

Felicius Germani Francos adoriuntur & cædunt.

ſtris Tornacenſibus ad pontem Treſſinium venere. Ceteris ibi relictis, vt locum aduerſus hoſtem inſiderent, Ronderondenchius cum quadraginta circiter fortiſſimis in caſtra Francorum procurrunt. ibíque partim Francos cędunt, partim tentoria inuadunt, ac diſſipant. Fortè tum Carolus Montmorencyus & Saulieuus nondum è nocturnarum vigiliarum ſtatione diſceſſerant. Quare viſo Germanorum cuneo ſuos vterque in armis educit. Id Ronderondenchius animaduertens, pontem verſus equos admittere ſuos conſultò imperat. Eam Franci fugam metu iniri arbitrantur: ac tum ardentiùs inſequuti Ghiſtellium deteriori præditum viſu intercipiunt; ceteros ad pontem vſque Treſſinium celeri curſu infeſtant. Sed mox illic magnus ab his Germanorum numerus in equis conſpicitur; ancépſque conſilium animos inuadit. Saulieuus retrocedendum autumat; & ſtatim cum ſuis ſe proripit. contrà, Montmorencyus fortiter pugnandum aſſerit, ne quid ignominiæ metus cauſa perferant. Illic ergo lanceis aduerſis concurritur, atrocíque prælio vtrúmque agmen in mutuam irruit cædem. Mirabile facinus illic aggreſſus eſt Reginaldus Eſcouuenortius. Is enim agnito Montmorencyo, qui fortiter ſeſe gladio tuebatur, eius equi B frænum celeriter manu corripuit, adactóque calcaribus equite ſuo è media ipſum turba captiuum abduxit, quamuis ille nunc ferro caput, nunc pectus grauiter percuteret. Hoc attonitis ſpectaculo Francis animi concidere. extemplóque pars eorum ferro conciſi, pars in manus viui venere. Peremptos centum & quinquaginta, abductos in cuſtodiam octoginta circiter comperio. Ea potiti victoria, ad ſuos in caſtra prope Tornacum Germani redeunt. Et vario poſteà euentu certatum propiùs Franci caſtra. Ioannes Bellomontius Hannonij Comitis auunculus vnà cum Reginaldo Falkemburgio, & Galtero Mannio, aliiſque nobilibus viris partim Anglos, partim Hannones ad millia decem verſus Bouinas ducebant eo conſilio, vt hoſtem ad pugnam elicerent. Primi obuiàm facti medio ferè ab caſtris Francorum milliari Leodienſes Engelberto Epiſcopo duce. Conſertis illic manibus Leodij funduntur, eorúmque Pontifex viuus capitur, & quadraginta circiter occumbunt. Sed lætis ea victoria Bellomontij copijs repentè cum valida manu ſuperueniunt Sabaudiæ Comes C Amedæus, eiúſque frater Ludouicus. Ita maioribus in pugnam animis itum, ne quid partæ victoriæ, prædæúe amitteretur. Diu anceps hæſit certamen. Verùm Sabaudis ad vltimum obuenit victoria. Hannoniorum Anglorúmque cæſi ferè quadringenti, & in his Londini Mareſchallus. de manu hoſtium Engelbertus Pontifex receptus. Interim Franciæ Regem grauis cura torquebat Tornacum obſidio liberandi. cúmque ſatis animaduerteret ad pugnam ſuos induci non poſſe, aliò ſtudium conuertit. Erat ei ſoror Ioanna Valeſia Guilelmi Hannoniæ Comitis, & Philippæ Anglorum Regis coniugis mater, quæ marito vita functo non procul Valentianis in Fontanellenſi monaſterio ſacras inter Virgines caſtè vitam degebat. Hanc igitur magnis Philippus precibus adortus, haud difficulter eò pertraxit, vt cum ingenti pondere auri Gandauum profecta Reginam Angliæ donis corrumpat, eóque tandem deducat, vt omnem apud maritum operam collocet, impetrandis ab eo armorum inducijs. Ipſe multa ſubinde principibus viris Eduardum ſecutis occultè tribuit, vt eodem nitantur. Et adeò res omnis ex animi ſententia ſucceſſit, vt exeunte Septembri D Eduardus Rex de paciſcendis inducijs mentem induerit. Vbi de his colloquium inſtitueretur, Eſplechinij ſacra ædes in agro Gallo-flandriæ haud procul Tornaco delecta. Quo die leges induciarum condi oportebat, hinc Regis Francię nomine Boëmorum Rex, Comes Alenconius, Leodienſis Epiſcopus, Flandriæ & Armeniaci Comites: illinc Eduardi Regis legati Dux Brabantiæ, Epiſcopus Lincolnienſis, Geldriæ & Iuliaci Duces, Ioannes Hannonius conueniunt. Ijs ſe mediam ingerit Ioanna Valeſia Franci ſoror, & Comitis Hannoniæ mater, cuius præſertim impulſu Conuentus agebatur. Itaque peracto Miſſæ ſacrificio, propinatóque vino, in ædiculam eam omnes venere. Primo die nihil conſtitutum eſt, quamuis Ioanna nihil omitteret, animis quà precibus, quà maieſtate ad concordiam permouendis. Altero die tandem poſt altercationes dictæ ſunt quædam leges induciarum. Tertia demum luce in menſes decem armorum quies vtrimque conceſſa, eiúſque conditiones

Carolus Montmorencyus inter pugnandum ex equo abripitur.

Angli & Hannones Leodios ſuperant pugnando, & ab Sabaudis vincuntur.

Eſplechinij colloquium de inducijs inter Reges paciſcendis habetur: *Chron. Fland. cap. 81. Chron. Fland.* M S. *lib. vet.* M S. *littera eorum, qui has pacti inducias Iacob. Meier. l. 12. Gaguin. lib. 8. Æmylius l. 8. Oudegh. c. 159. Froiſſ. to. 1 c. 64. Belleforeſt. l. 5. qui litteras profert. Vide Gallo-fland. lib 1. c. 17.* ac denique duodecim menſium quies vtrimque conceſſa.

A nes tabulis inſcriptæ. Et vix hæ in vtriſque caſtris proclamatæ fuerunt, cùm tabernacula diſijciuntur, & pellibus conuolutis, atque conuaſatis impedimentis alius aliò diſcedunt. Anglus tamen ægrè abitum parabat: ac niſi ſociorum Principum inclinatæ ad pacem diſceſſúmque voluntates coëgiſſent, in caſtris ad Tornacum hæſiſſet diutiùs, Francum ocyùs caſtra deſerere partim quietis deſiderium impulit, partim grauiſſimus cæſorum animalium fœtor, & ſolis ardor infenſiſſimus. Itaque Tornaco arctiſſimæ hebdomadarum decem, & quatuor dierum obſidionis metu ſoluto, Inſulam Philippus Rex venit. Hîc cùm lætus moram aliquam trahit, animúmque ludis recreat, Tornacenſes ad eum legationem mittunt, quæ ſimul gratias pro ſoluta obſidione ageret, ſuáque ſibi reddi flagitaret priuilegia. Voluptate magna Regem affecit gratiarum actio: vtque conſtantibus in officio & fide Tornacenſibus is faceret ſatis, in antiqua eos iura reſtituit, ſuiſque legibus vti permiſit. Rebus verò Inſulæ conſtitutis, poſt aliquot dies Pariſios Philippus adijt, quorum maximo deſiderio tenebatur. Flandriæ Comes Ludouicus per induciarum leges ab
B Flandris recipitur. Poſt dies paucos Atrebatum venere ab Summo Pontifice Legati Neapolitanus & Claromontanus Cardinales, & cum ijs vtriuſque Regis nomine Principes aliquot habendo de pace Conuentu. Verùm etſi Cardinales omnem mouerent lapidem, vt pacem Francum inter Anglúmque conficerent; nullo tamen modo eam conciliare potuerunt: quòd multa per ſuos Eduardus peteret, nihil Phi-
AN. 1341. lippus concedere inſtituiſſet. Igitur tantùm duos in annos prorogatæ ſunt induciæ. Et poſt breue tempus tantam lanæ copiam Eduardus ex Anglia in Flandriam miſit, vt ſacci plus mille numerarentur. Cœptæ tunc inſtaurari pannorum textrinæ: & non minùs inde prouenit quæſtus Flandris, quàm voluptatis. At Inſulæ ciues incommodi plurimum animaduertebant in Rempublicam ſerpere, quòd plerique cauſidicorum viris nobilibus obnoxij inter Senatores legerentur, contrà quàm priuilegia permitterent. Qui Pariſijs apud Regem ea de re quererentur, primores aliquot miſſi. Et ſanxit Philippus, ne quis deinde aduocatus penſionibus clarorum ho-
C minum, aut clientium familiam alens, ad magiſtratus eius oppidi promoueatur. Eo tempore Ioanne Galuano inter Patres Purpuratos ab Romano Pontifice adſcito,
AN. 1342. Epiſcopatum Atrebatenſem inijt Petrus Bertrandi Allobrox. Proximo inde anno Gandenſium, Brugenſium, Iprenſiúmque decreto Comes Ludouicus in Flandriam reuocatur. Is enim cùm vidiſſet, parum ſe ſuis acceptum eſſe, vix poſt inducias conciliatas in Flandria hæſerat, & iam in Franciam ad Regem profugerat. Vt igitur poſt reditum faciliùs in Flandriæ Comitatu retineretur, nihil aliud poſtulatum eſt, quàm vt pannos extra liberas vrbes confici ne pateretur. Verùm paucis ab eius reditu diebus, ob lanificium inter Iprenſes vicináque oppida grauis eſt contentio exorta. Eam fruſtrà Comes ſedare aggreſſus in Franciam denuò ignaris omnibus diſceſſit. Auguſto menſe Duacum venere Cardinales duo Hunibaldus Pontifex Tuſculanus, & Vicecancellarius Præneſtinus Epiſcopus, quos Clemens Sextus Eccleſiæ caput pacis inter Reges componendæ gratia in Belgium miſerat. Ipſo die Aſſumptæ in cælos Deiparæ Matris Hunibaldus in templo S. Amati ſacris ad aram operatus eſt. Hi
D poſteà Valentianas ad Comitem Hannoniæ viam fecere. Tornacum inde ab ijs flexum iter. Diuo Bartholomæo ſacer illuxerat dies, cùm eam in vrbem Magiſtratus omnis maxima induxit pompa, Cleruſque totus ſacris ornatus veſtimentis excepit. Ab Tuſculano poſtridie celebratum eſt in æde Virginis Matris Miſſæ ſacrificium altero Cardinale, Archiepiſcopis Remenſi & Veſontionenſi, Bononienſi Pontifice, aliiſque Prælatis permultis aſſiſtentibus. Cardinalibus ſingulis duo vini generoſi dolia, & quaterni præclaræ magnitudinis piſces donantur ab Senatu. Exacto illic biduo Antoingium vterque deducitur, vbi cum Duce Brabantiæ ac pleriſque alijs Principibus Comes Hannoniæ præſtolabatur, habendo de concilianda Philippi & Eduardi Regum pace colloquio. Multa ibi pacandorum animorum gratia vtrimque propoſita. Incaſſum tamen laboratum fuit, pleriſque ſententijs diſſidentibus. Igitur per Hannoniam in Franciam infecta re Cardinales abiere. Interim Cardinalitia purpura donatus eſt Andreas Florentinus Neruiorum Epiſcopus: ac pedum eius

Froiſſart. to. 1. c. 64. L. vet. MS.

Rex Francorum Inſulam venit, ibique ſe reficit, & ſua Tornacẽſibus priuilegia reſtituit.

Froiſſart. to. 1. c. 64.

Comitẽ ſuum Flandri recipiunt.

Chron. Fland. Froiſſ. t. 1. c. 64. Iac. Meier. l. 12.

Fruſtrà de pace inter vtrũque Regem componenda laboratur Atrebati.

Induciæ duos in annos productæ.

Iac. Meier. l. 12.

Lanarũ copia ex Anglia.

Lib. Roſin.

Vetitum, ne quis aduocatus Inſulæ Senator eligatur.

PETRVS BERTRANDI fit Atrebat. Epiſc.

Tabb. Atreb. Iac. Meier. l. 12.

Comes in Flandriam reuocatur.

Sed breui rurſus in Frãciam abit.

Cardinales duo veniunt Duacum.

Lib. argẽt. Eccl. S. Amati.

Inde Valencenas & Tornacũ petunt.

Chron. Fland. Gall. & MS.

Antoingij de pace Regum agunt fruſtrà.

Lib. vet. & MS.

Ægid. le Muiſis in Chron. MS. Monum. MSS. Eccleſ. Tornac.

 Eccleſiæ

Digitized by Google

IOANNES PRATANVS Tornac. Epiſcop. renunciatur.

Grando inſignis magnitudinis.

Lib. MS. Duac.

Eccleſiæ Ioanni Pratano inſigni Iuris cognitione prædito ab Summo Pontifice
Clemente traditum fuit. Sed non hic prius Tornacum inijt ſolita pompa, quàm A
Chriſti annus 1344. procurreret. Sub anni finem die S. Thomæ graui cælum tem-
peſtate inhorruit. Inſolita tum magnitudine grando admodum graſſata. Cantinij
(pagus eſt leucam vnam Duaco diſtans) de cælo lapides cecidere ſexdecim aut vi-
ginti digitorum ambitu. Eorum lapſu columbæ, turtures, onocrotali, aliæque aues
huiuſmodi paſſim oppreſſæ; multi hominum læſi vehementer; villarum, ædium, ac
templorum tecta confracta; quæ iam in herbas progerminauerant, contrita ſata. Se- AN. 1343.
cuto proximè anno Francorum Rex Philippus cùm animaduerteret vtrumque S.
Dominici monaſterium, in quorum vno viri, in altero virgines ſuburbanam iuxta
Inſulam ſedem habebant, Flandrorum metu à fundamentis ſuffoſſum, igniſque de-
formatum fuiſſe: ſuum eo laborem contulit, vt locus ijs ſacris cœtibus intra muros
Inſulenſes concederetur. Quippe litteris poteſtatem indulſit, vt, quoniam noua ipſis
eſſent ſtruenda domicilia, ea potiùs intra vrbis mœnia conderentur, ne rurſus hoſti-
libus iniurijs paterent. Verùm ab Senatu viris nihil conceſſum eſt: ſolis Sanctimo- B
nialibus data facultas in vrbem migrandi, vt poſteà videbimus. Iuit Wazennas
Ioannes Tornacenſium Epiſcopus, vt inde ſacram Inſulenſibus, locisque vicinis
operam daret, quibus præterita bella multum impedimenti ad curandos animos at-
tulerant. Pergebat tunc in Eſquelmienſi ſacello ſanctiſſima Chriſti parens ad ſui
cultum beneficijs mortales allicere: iſque locus peregrinorum frequentia celebris
erat. Inde cùm voluptatem Ioannes acciperet, Wazennis ſacrum diploma conſcri-
pſit, quo dierum quadraginta Indulgentijs populum Tornacenſem ad eiuſdem Vir-
ginis ſtatuam in cathedrali templo venerandam traheret. Iacobi Arteueldæ ſtudio

Comitatus Flandriæ in tres archias diuiſus Comite reclamante.

Iac. Meier. l. 12.

in trierarchias Flandriç Comitatus eſt diuiſus, Gandenſibus, Bruganis, & Iprenſibus
fines ſuos viribus proprijs tutantibus, & ſeparatim è quæſtu pecunias colligentibus.
Magnum ex eo dolorem facto capiebat Comes Ludouicus; & ſæpenumerò cona-
tus eſt Flandros ad vnius corporis compaginem reuocare. Fruſtrà tamen is labor

Grauis Gandaui tumultus à fullonibus excitatus.

Iac. Meier. l. 12.

eius fuit. Sed non multò pòſt Gandaui ciues inteſtino atſere grauiter bello, conſur- C
gentibus aduerſus textores fullonibus augendi quæſtus gratia. Et mox contra tripo-
lim Flandricam commoti ſunt vehementer Teneramondani ob factas nuper de
pannificio ab Gandenſibus leges. Quò plus virium ipſis faceret, in vrbem receptus
eſt Flandriæ Comes, plurimúmque laborem impendit Ioannes Dux Brabantiæ, vt

Flandros iam ad pacem cũ Comite faciendam inclinatos Anglus ad bellũ rurſus erexit.

Iac. Meier. l. 12.

trium fœdus vrbium reſcinderet. Eò Bruxellam euocati Flandriæ legati. Et iam ani-
mos ad pacem Flandri reflexerant; nihílque propiùs aberat, quàm vt lætus Comitis
in Flandriam reditus ſollicitaretur. Verùm Regis Anglorum, qui Caſantum &
Scluſam multis nauibus tenuerat, aduentu perturbata ſunt rurſus omnia. Inter mo-
tum ciuilem cæſus tunc Gandaui Arteuelda, cùm is ſermonem de nudando Flan-
driç Comitatu Ludouico ſeuiſſet, vehementiſſimas iracundiæ flammas ei ſuccendit.
nec antè leniri potuit, quàm iterum in Comitem Flandri ſurrexere. Igitur cùm hunc AN. 1344

Et ab ijs Comes Teneramondæ obſeſſus.

Iac. Meier. l. 12.

intra muros Teneramondani tegerent, omnis ad hanc vrbem obſidio cingendam
Flandria confluxit. Haud priùs tamen ſubigi potuit is locus, quàm fuga Comes ela-
pſus eſt. Fruebantur interim magna quiete Gallo-flandri. Et annis aliquot ſequen- D
tibus nunc Inſulanis, nunc Duacenſibus Philippus Rex nonnulla conceſſit. Primùm

Externis interdictus Inſulæ Senatus.

Lib. Roſin.

edicto cauit, ne quis Inſulæ Scabinos inter legatur, qui non ſit parentibus indigenis
ortus. Fruſtrà quidam Inſulenſis Caſtellaniæ nobiles viri apud regium Senatum Pa-

De Incendiaria vindicta pro Inſulenſibus iudicatum.

Lib. Roſin.

riſijs queſti ſunt grauiter ob inueteratam conſuetudinem, qua domibus eorum
flammas Inſulenſes inijciebant, qui ciuem aliquem eius oppidi vel fœdè lęſerant,
vel occiderant. Quippe aduerſus eos pro Inſulenſibus pronuntiatum eſt. In eadem

Xenodochiũ Grimareorũ Inſulæ conditur.

Lib. Roſin.

vrbe nouum egenis iter facientibus hanc ob cauſam erectum fuit Xenodochium.
Lothardus Cauardus & Maria Pontis Rorardi loco nobili nati nuptias vitio con-
traxerant. Haud enim erant ignari aliquo ſe gradu iungi conſanguinitatis: quam-
quam eo non arbitrarentur matrimonij vinculum impediri. Exinde palàm vterque
anathematis fulmine afflatus. Ad Summum tamen Pontificem ipſi retulere, ac ſup-
plices flagitauere facti veniam. Ergo Pontifex Maximus litteris poteſtatem fecit

Epiſcopo

A Epiſcopo Tornacenſi vtrumque anathematis vinculo ſoluendi, dummodò pœnitentia ducti aliquanto tempore ſecubarent, piúmque opus molirentur. Nec fuit tardior ad peragendum, quàm promittendum, Lothardus. Quippe domum ſuam Inſulæ condendo tredecim lectorum Xenodochio attribuit, totidémque peregrinis tecto excipiendis, ac Sacerdoti ſacra facturo cenſus annuos in perpetuum addixit, eíque loco Grimareorum Hoſpitali nomen inditum. Modico inde temporis ſpatio
N. 1345. Virginibus Dominicanis data eſt opera Inſulę. Vt anteà memorauimus, earum aſceterium in ſuburbio ſitum voraces belli flammæ abſumpſerant. Cùm de ipſo rurſus exſtruendo agitaretur non placuit ea ſedes nimiùm militiæ iniurijs obnoxia. Igitur ijs Sanctimonialibus in vrbe locus attributus, vbi ſecundùm mœnia nouum Parthenonem conderent: eámque Summus Pontifex Clemens huius nominis Sextus do-
N. 1346. micilij tranſlationem ratam habuit. At vetitum diplomate Regis Francorum, ne quis apparitorum, aut miniſtrorum regiorum ad magiſtratus Inſulenſes euehatur, quòd id priuilegijs oppidi pugnet. Datum Duaci eiuſdem Regis permiſſu triduanis
B nundinis initium primo die Octobris, ad quas conceſſa fide publica cuilibet emendi vendendíue cauſa pateret aditus. Hæc inter Gallo-flandris iucundiſſima vehementer aduerſus Francos Anglorum odia creuere: multúſque ardor Eduardum incendit Franciam denuò iure ſucceſſionis armíſque repetendi. Eapropter multis nauibus bellum in Britanniam portauit: indéque totum ferè Galliæ regnum ab eo vexatum eſt. Suos interim Flandri delectus habuere, quos Anglo fœdus arctiſſimum rurſus deuinxerat. Ad Liſam præſertim hi Gallo-flandriæ proxima inuadunt. Tota de Francis recepta eſt Laleuua. Stegris, vel Minariaco, illata vis, dein Menriuillæ, ac S. Venantij oppido. Circumdatæ Bethunienſi vrbi copiæ. & cùm fruſtrà in muros impetus fieret, Francis eos fortiter defendentibus, conuerſa propiùs Oceanum ſigna ſunt, vt tempeſtiuè Anglis auxilia ſuppeterent. Hi iam fugientibus ſimiles ad Creſſiacum vicum deuenerant, eóſque Philippus Franciæ Rex haud minùs ſexaginta millibus in prælium ducens ſpe victoriæ deuorauerat. Verùm quo die pugnatum eſt,
C non ampliùs denis pugnatorum millibus inſignem Eduardus de Francis victoriam obtinuit. Cruentiſſimus Franciæ Nobilitati, ſociíſque fuit is conflictus. Præter Ioannem Boëmiæ Regem (qui captus oculorum vſu non minùs temerè, quàm fortiter in pugnam irruit) & Lotharingiæ Ducem, vnà cum Baronibus octoginta, & mille ducentis Equeſtris Ordinis viris, Carolus Alenconij Comes, Ludouicus Flandriæ Princeps, aliíque Comites aliquot abſumpti ferro ſunt. propiúſque abfuit à mortis periculo Flandri Comitis filius Ludouicus, cui cognomentum à natali loco datum Maleano. Verùm is curato vulnere poſt aliquot dies ab Rege Philippo dictus eſt Flandriæ Comes. Et mox ad ipſum ab Flandris legati venere, vt Flandriam peteret, inuitatum. Cùm igitur hanc in regionem venire non abnuiſſet, maxima vbique per Flandriæ fines Eduardi iuſſu Regis exceptus eſt pompa, ac nonnullas per viam oppidis quibuſdam leges dedit lætiſſimis eorum Magiſtratibus. In eum præcipuè propenſa videbatur Nobilitas. cuius cùm inſigni frequentia ſemper cingeretur, vt Anglicano fœderi obnuntiarent Flandri, plurimùm laborauit. quia tamen hi nullo ſe
D pacto id facturos aſſerebant, niſi Gallo flandriam Franci reſtituerent, eiúſque Comes rei mentionem auerſabatur, nihil denique confectum eſt. Neque mouit Ludouici animum ad filiæ ſuæ nuptias Eduardus, quamuis ſanctè polliceretur, armis ſe Gallo-flandriam Francis erepturum. Et poſt breue tempus cùm Anglos Flandroſque aſpernaretur, eam Comes fruſtratus eſt cuſtodiam, qua Flandri eum Gandaui cinxerant retinendi gratia, equíſque celeribus in Franciam ad Regem profugit. Ingens ideò Anglum Flandróſque inceſſit dolor, & iracundia: ſtatímque aduerſus Comitem conclamatum eſt. Exuti magiſtratibus Gandaui, quos in Senatum is adlegerat: eorúmque loco peſſimi exempli, & prauarum artium homines gubernaculis Reipublicæ admoti. In Gallos etiam ab Anglis Flandríſque bella vehementiùs incitata. Eo tempore magnæ ſpes prædæ duo Flandrorum millia trans Liſam per pontem Warneſtuni traxit in agrum Inſulenſem. Hac re cognita Ioannes Luxemburgius, Inſulenſis Caſtellanus, & Carolus Montmorencyus Inſulenſi caſtro præfectus

Virgines Abbatiolæ Inſulæ collocantur. *Ioan. Couſin. l. 4. MS. Tornac. c. 27.*

Apparitores regij Senatu arceantur Inſulæ. *Reg. litt.*

Nůdinæ Duacenſibus conceſſæ. *Monum. MSS. Duac.*

Anglus denuò in Francos bellum gerit.

Flandri Anglo militātes Gallo-flandriam & vicina loca infeſtant. *Iac. Meier. l. 12*

Franci ad Creſsium pagum ab Anglis fundūtur. *Hanc pugnam referunt Chron. Fland. cap. 89. Nicol. Gill Chron. Fland. MS. Gaguin. l. 8. Æmyl. lib. 9. Maſſon. lib. 4. Froiſſart. to. 1. Iac. Meier. lib. 12. Oudegh. c. 161. VVeſſel urg. Polyd. Verg lib. 19. Belleforeſt. l. 5. c. 13.*

Ibi Flandriæ Comes occiditur.

Filius eius alter LVDOVICVS Flādriæ Comes dicitur. *Iac. Meier. l. 12.*

Et in Flandriam venit, à ſuiſque iucundè excipitur. *Iac. Meier. l. 12.*

Fruſtra ſuadet Flandris, vt Angli foederis renuntient. *Iac. Meier. l. 12.*

Angli filiæ nuptias reijcit. *Iac. Meier. lib. 12.*

Deinde in Franciam fugit.

In Francos ab Anglis & Flandris bellum renouatur.

Flandri in agro Inſulenſi cæduntur.

Digitized by Google

Chron. Fland. vet. & MS. Iac. Meier. l. 13. Franciſc. Pietin. in Chron. Phanop.

partim è præſidio, partim è ciuibus pedites quingentos, equites quadringentos armant, portíſque celeriter educunt. Vbi Queſnoyam aſſidentem Deullæ fluuio pagum peruenere, hoſtem offendunt. Igitur cruenta illic pugna cooritur. Ceſſit tamen denique Inſulenſibus victoria, mille circiter ex hoſtium numero peremptis: vt poſteà Flandri Odoardum Rentiacum è Gallia transfugam abiecerint, quo duce aliàs & modò infeliciter vſi fuerint; quaſi animos ſuſpicio inuaderet, fluxæ hominem fidei quas ducebat copias ad necem hoſtibus obijcere. A

Iidem Gallos in Allodienſi terra ſuperãt, & dein ab eis funduntur. *Chron. Fland. vet. & MS. Iac. Meier. l. 13.*

Eodem anno in Allodienſi territorio (Laleuuam vulgò nominant) ad fines Inſulenſis ditionis graue prælium exarſit. Eam regiunculam inſidebant Flandri non pauci Atrebatibus, & Inſulenſibus infeſti: horúmque excurſionibus Bethuniam, Ariacum, Lendium, Inſulam vſque loca multa vaſtabantur. Id Philippus Franciæ Rex animaduertens, in eos de ſuis plurimos miſit. Ab tribus partibus hi conuenere decies mille. Ex Atrebatibus copiam vnam duxere Iacobus Bourbonius, Athenarum Dux Galterus, S. Venantij Mareſchallus, & Matthæus à Roya, recto itinere Baſſeam delati. Multum Nobilitatis, & peditum ab Inſula traxit Carolus Montmorencyus. Ab vrbe D. Audomari ſuos præcipitauere Carolus Hiſpanus, & Belliioci dominus. B Poſtquam Allodiæ fines attigere, omnéſque in vnam pedites aciem, in aliam equites iunxere: Flandri ex aduerſo ad decem etiam millia binas acies inferũt. Pugnam pedites inchoant. Quòd his plurimùm Flandri valerent, hoſtes partim trucidant, partim fugere compellunt. Neque feliciùs initio equites Francorum pugnam capeſſunt. Hi latam viam inſtiterant, quam vtrimque altiùs foſſæ muniebant. Igitur dum impetum in hoſtem faciunt, ſua ipſi multitudine impediuntur; eorúmque alij ferro confoſſi occidunt, in foſſas alij proturbantur: ceteri fugam ægrè capiunt. Cæſi tum Equeſtri balteo donati ſeptemdecim, minoris Nobilitatis longè plures: & quoſdam alios fuga conſumpſit. Verùm Flandros ardor perſequendi magnum in diſcrimen impulit, & ſpoliorum cupiditas. Ad mille paſſus hoſtem ipſi exegerant, multiſque ſtrauerant cæſorum corporibus viam. Etiam ſe ſpolijs Iprenſes onerabant, cùm Belliiocenſis regulus aptum equitibus locum nactus, è ſuis alijſque plurimos colligit, hoſtémque partim grauatum ſpolijs, partim cædendi labore fatigatum circumuenit. C Ergo depoſita Flandri præda pugnam iniquam capere coguntur. Ibi horum plurimi ſanguine ſuo ferrum hoſtile imbuunt: ceteri amiſſis omnibus ſpolijs in fugam effuſi aliò alij feruntur.

Caletum obſidet & Gallis eripit Rex Eduardus. *Nicol. Gill. Chron. Fland. c. 90. Gaguin. l. 8. Æmyl. l. 9. Maſſon. lib. 4. Meier. lib. 13. Polyd. Verg. l. 19. Parad. alij.*

Interim arctiſſimè Caletum ab Anglis, quos pecunia & commeatu Flandri adiuuabant, obſidio premebatur, eiúſque propugnatores ad ſummam erant redacti ciborum penuriam. Itaque Philippus Rex naualibus terreſtribúſque copijs ire ſuppetias obſeſſis maturauit. Claſſis nec modica, nec malè inſtructa viris rebúſue nauticis erat: Præfectum tamen eius acceſſu propiori metus abſterruit. Ad ducenta pugnatorum millia terreſtris exercitus numerabat, ſi veri ſunt Annales qui memorant: in ijſque Gallo flandros ſat multos ducebat Carolus Montmorencyus. Sed hic etiam apparatus fruſtrà fuit, intra vallum Anglis ſeſe continentibus, omnémque ad vrbem propugnaculis præcludentibus viam. Igitur magno Francorum pudore ac dolore Caleto Eduardus potitur Auguſto menſe.

Idem cum ijs inducias paciſcitur. *Meier. l. 13. alij. Litt. Regiæ.*

Et Philippus Rex paucis pòſt diebus per Septembrem Pontificis Maximi & Cardinalium flagitatione vehementer impulſus, in feſtum S. Ioannis Baptiſtæ cum ipſo inducias paciſcitur. D Eumdem poſteà incendit cupido etiam bonis legibus pacem cum Anglis componendi. Eò ex ſingulis vtriuſque Flandriæ vrbibus viri aliquot per ipſum exciti, qui Pariſios ad dicatum D. Andreæ diem contenderent, ibíque cum Francis de pacis conditionibus conſilia miſcerent.

Nõdum coniugati Senatu Inſulæ prohibentur. *Litt. Reg.*

Et prohibuit hoc anno idem Rex quemquam Inſulenſem in Senatum allegi, quem non priùs nuptiæ obligauerint.

AN. 1348.

Flandriæ Comes Flandros ſibi conciliat; *Iac. Meier. l. 13.* *& cum Anglo pacem componit.* *Iac. Meier. l. 13.*

Nondum effluxerat tempus induciarum, quando plurima Flandriæ Nobilitas Comiti ſuo Ludouico ſeſe conciliatis animis adiunxit, eíque deſiderium iniecit res Flandricas componendi. Deuincti primò eius liberalitate tum veniam erratorum concedentis, tum priuilegia rurſus confirmantis, Brugenſes. Et quòd nollent abſque Regis Anglorum conſenſu pacem Gandenſes Iprenſéſque admittere, indicitur Dunckercis Conuentus, eòque legatos mittere rogatus ab Ludouico Eduardus eſt. Venit igitur ab eo nepos Dux

A Linceſtrius. Ita, non renuente Francorum Rege, cum Anglo Flandríſque Ludouicus haud iniquis legibus pacem pepigit. Ardebat interim hoc tempore in pleriſque nobilibus Gallo-flandriæ viris deſiderium veterem incendiorum conſuetudinem abolendi, qua ſuis illatas ciuibus iniurias Senatus Inſulenſis vindicabat. Verùm regius Pariſienſis Senatus lata in regulum Robacenſem ſententia eos perculit. Et Caſtellanus Inſulenſis ſanctè promiſit, nihil vlteriùs ſe contra Senatores Inſulanos eo de negotio agitaturum; paullóque pòſt cum ijs tranſegit. Pridie feſti aſſumptæ Virginis Mariæ ſub noctem cælum frequentibus fulguribus ardere cœpit, & tonitru multo fremere, infeſtantibus vnà ventorum flatibus. Horas quinque tenuit ea tempeſtas, adeóque bacchata eſt, vt multas arbores euellerit, multis nocuerit ædificijs, Eſquercinij templi turrim iuxta Duacum proſtrauerit, eiúſque ruina magnam ædis partem oppreſſerit. Quarto die Septembris ingens Duaci tumultus exortus eſt. Ioannes Thieron in foro boario cum Simone Atrebatenſi lanione rixam commiſerat, eique Simon in faciem alapam infregerat. Ea magnas inimicitias iniuria B contractura videbatur: ideóque Ioannes Blocquielus Simonis cognatus ad pacis conciliationem incubuit, ac Simonis nomine Ioannem adijt. Verùm quamuis paratum ſatisfacere Simonem aſſereret, vbi tamen iunctum illi ſe ſanguine affirmauit, ab eo in ventrem cultro percutitur, ac paullò pòſt per vulnus vitam proijcit. Ioannes Thieron eius facinoris cauſa formidans, cum eo, qui particeps erat homicidij, extemplò in D. Petri templum profugit. At enim ſparſo fœdæ necis rumore tota Ioannis Bocquieli cognatio excitur. Ad quadraginta viros ea complectebatur, & maximam partem laniones. Igitur hi vel bipennibus, vel ſecuribus, aliiſue telis armati, globo facto ad S. Petri ædem proruunt. Fores omnes erant obſeratæ, neque vlla parte aditus patebat. Ergo portam vnam ſecuribus aggrediuntur, vt viam faciant, dum interim occulto Ioannes exitu ad Patrum Minorum ædes euolat. Effractis vi foribus, omnes angulos rimantur: & cùm neuter hoſtium deprehenditur, etiam turrim campanariam conſcendunt. Latebat illic Ioannis ſocius Willotus no- C mine, & quę potuerat ad defenſionem arma teláue comparauerat. Sed parum is profecit ſeſe tuendo, maioríque hoſtes furore ſuccendit, Simone Atrebatenſi grauiter læſo. Nam in eum ab omnibus impetus admodum factus, ſtatímque ſecuribus & vegrandibus cultris eius corpus in fruſta conciſum eſt. Vbi per indicem cognitum fuit apud Franſciſcanos Ioannem deliteſcere, cuncti eò curſum corripiunt: pari violentia & furore monaſterij fores adoriuntur. Neque Ioannis cæde manus abſtinuiſſent, ſi non tempori cum ciuium armatorum multitudine aduolaſſent vincula in eos conīecturi Senatorum aliqui. Horum igitur aduentu ita ſcelus oppreſſum eſt, vt pars lanionum vinculis oneraretur, ceteri ad D. Iacobi templum procurrerent, turrímque conſcenderent latendi gratia. Sed nullo ferè interiecto ſpatio temporis, ab Senatu arcubaliſtarij ſexaginta mittuntur, qui vigilias ad ædem obeant, ac, ne quis eorum effugiat, obſeruent. Altero pòſt die Præfectus Gallo-flandriæ in vrbem aduenit, multíſque ciuibus armatis ſeptus cum Scabinis aliquot templum adijt, vt omnibus ijs manus inijceret. Terruit vehementer hic apparatus obſeſſos: ſtatímque D ſupplices facti Præfecto ſe tradidere. Poſt aliquot hebdomadas capite truncatus eſt Iacobus Minet, qui primus Willoto vulnus inflixerat, necemque conſciuerat. Sex alij, quòd Clericali tonſura ornati eſſent, in Atrebatenſis Epiſcopi poteſtatem traditi. aliorum quidam ad tres annos, nonnulli ad quinque, decémue; alij ad viginti exilio damnati. quibuſdam etiam ſacræ peregrinationes imperatæ. Et Ioanni Thieron, qui clàm aufugerat, Duacenſe oppidum perpetuò interdictum eſt: quem non multò pòſt Ioannis Bloquieli filius natu minor in agro laborantem, & tridente corpus tuentem ab ſocijs adiutus occidit. Eos verò, quos Atrebatenſis Pontifex in carcere attinebat, effractis cuſtodiæ foribus extraxit ipſo die Paraſceues Præpoſitus Bellæquercus, & damnatos è trabe ſuſpendit. In æde D. Petri Duaci ad aram ciuium ſacris erectam vitrea feneſtra in perpetuam tanti laniorum ſceleris memoriam poſita. Prorogatis inter vtrumque Regem ad tres annos inducijs, penultimo die Decembris Euſtachius à Ribodimonte Gallo-flandricis vrbibus Præfectus vnà cum

Iterum de conſuetudine incendiaria pro Inſulenſibus pronuntiatur.
Lib. Rorſin. Arreſt. Curia.

Tempeſtas multũ damni affert.
Lib. ms. Duac.

Ob cædem grauis Duaci tumultus oritur, & opprimitur.
Lib. ms. Duac.

Galli ad Caletenſem vrbem profecti.

aliquot

à proditore decipiuntur, & malè multantur.

Nicolaus Gill. Chron. Fland. cap. 91. Ioan. Froiſſart. to. 1. c. 150. & 151. 152. Meier. l. 13. Gaguin. Æmyl. Polyd Verg l 19. Parad. Belleſor. l. 5. c. 14. alij.

aliquot Francis & Gallo-flandris ad Godefridum Charniacum occultè profectus eſt Caletum verſus, cùm Aymericus Papienſis, Caletanæ arcis Gubernator, de prodendo Caleto cum Francis eſſet viginti pactus aureorum millia. Poſtremo Decembris die vrbem eam caſtrúmque Francis ex proditionis legibus dedi oportebat. Cùm igitur noctu Godefridus aduenìſſet cum ſuis, gnaro, & ad pugnam expedito Rege Anglorum, Odoardum Rentiacum, (qui Franci gratiam recuperauerat) centúmque viros ferro tectos in arcem admiſit. Verùm perſolutis viginti aureorum millibus, hi omnes ab Rege Angliſque obruti, & in vincula coniecti ſunt. Erupit poſteà ex vrbe cum Galtero Mannio Rex, ac in Francos pro porta præſtolantes impetum fecit. Ibi Charniacus Aymerici fraudem deprehendens, pugnam capeſſere coactus eſt. Duro tunc conflictu manus conſertæ. Sed præcipua illic virtus emicuit Euſtachij Ribodimontij. Hunc Rex Anglorum inuaſerat. Pugnatum ab vtroque eſt diu ſingulari certamine. Bis Regem Euſtachius adeò perculit, vt in genua bis humi affligeret. Iniecta eſt tamen ei neceſſitas ipſi ſe Regi dedendi, quem nullis ornatum inſignibus regijs haud agnouerat; cum alij Francorum proceres vel cæderentur, vel in poteſtatem hoſtium viui venirent. Veſperi captiuis Nobilibus in arce Rex epulum dedit, remotìſque menſis Ribodimontium quà verbis, quà munere ornauit ampliſſimè. Vbi námque captiuos omnes in coronam ſtare iuſſiſſet, medium ſe conſtituit, nudo capite, tantúmque ſerto vnionibus fulgente frontem redimitus. Ac tunc hilari vultu vnumquemque paucis affatur, in nullum, quàm Charniacum verbis aſper, oculìſque toruus, propter vrbis eripiendæ ſtudium. Vix ad Ribodimontium peruenerat, cùm lætiſſima facie, & placidiſſimis eum verbis aggreſſus, nullum ſibi hactenus notum aſſeruit, qui & hoſtem fortiùs inuaderet, ſuúmque maiori virtute corpus inter pugnandum tueretur. ac mox eius capiti gemmatum munificus ſertum impoſuit, liberúmque ac ſine vlla pecuniæ numeratione ad ſuos remiſit domum.

Ibi fortiter egit Euſtachius Ribodimontius Gallo-flandriæ Præfectus.

Froiſſart. l. cit. Parad. l. 20.

Ideoque ab Rege Angliæ laudatus, & præmio donatus ac libertate.

A

B

Sequens annus atrociſſima peſte nobiliſſimus fuit. & quòd Iudæorum maleficijs ortam paſſim iactarent, horum plurimi vbique ferro conſumpti. Venit tunc ab Germania ſuperiore ingens agmen hominum, quos Cruciferos & Flagellatores nuncupabant. A tergo & fronte Crucibus ſignabantur. Per diem bis corpora cędebant publicè flagellis aculeatis. tertiùm noctu in carnem priuatim ad ſanguinem vſque ſæuiebant. Inopes reſpuebant, quòd mendicare prohiberentur. ſolos in conſortium recipiebant, qui peccata confeſſione eluerant, ab vxoribus veniam abeundi impetrauerant, cum inimicis in gratiam redierant. Nuſquam bis prandebant: vbique ſolùm diem vnum, vel noctem morabantur. Vbi concionari ad populum cœpere, neque Sacerdotes, neque res ſacras, non Euangelia, non Chriſti corpus honore proſecuti ſunt. inſania mentis duce omnia metiebantur: & quà iter faciebant, illaqueandis mortalibus afferebant, qui tres ac triginta dies continuos flagellatione corpora cõſcidiſſent, omni noxa pœnáque liberandos. His ergo per Flandriam Teutonicam & Gallo-flandriam peregrinantibus multi ſe homines perditi iunxere. Sed non diu pòſt eos omnes partim iudicio Franciæ Rex, partim lues ſuſtulit. Et auſus eſt hoc tẽpore Eſcauuei Regulus bellum Duacenſibus indicere. E famulis eius quiſpiam ciuem vnum Duacenſem vulnere affecerat, ideóque Senatus eum multauerat exilio. Exinde grauiter animo ſaucius octoginta equites proximè Duacum herus adduxit, eóque cuneo ſeptus ciues ad prælium vocauit. Cùm nullus ex vrbe ad pugnam egrederetur, Michaëlem Hoſpitalem auenæ ſementem in agro facientem occidit. Delatus inde cum ſuis Cantinium, Martini de Gouy, & Iacobi Courcellij ciuium Duacenſium villas inuaſit. Illic oues per iram ſeptingentæ iugulatæ: octodecim equi boueſque hauſti ferro: ſupellex omnis corrupta. Interim Carnuti ad inuocationem S. Piatonis, qui priuſquam has in partes Neruijs ad veri Numinis religionem perducendis adueniret, aliquem illic laborem colendis mortalium animis per iter impenderat, multæ res admirandæ patrabantur, ac per eas à corporibus ægrientium varia mala propellebantur. Cúmque magis in dies hominum cultus & ſtudium aduerſus eum Martyrem gliſceret, etiam oblationes & munera creuere vehementer. Igitur

AN. 1349.

C

Peſtis ſæuit.

Iac. Meier. l. 13.

Cruciferi & Flagellatores in Flandriam veniunt.

Chriſtian. Maſſ. l. 18 Meier. l. 13. Lib. MS. Duac.

Eſcauuei toparcha Duacenſibus infeſtus.

Lib. MS. Duac.

D

S. Piatô multis opitulatur.

Sebaſt. Rouill. lard. Rer. Carnut. c. 5.

Digitized by Google

A ſacrum D. Virginis Canonicorum Collegium id animaduertens, de ſtruendo, eiuſque Diui nomini conſecrando eleganti ſacello mentem induit. In extima Virginalis ædis parte id condi placuit. Et mox è ſecto quadratóque lapide pulcherrimum hoc opus ſurrexit, binis altrinſecus turribus inſigni ſtructura exornantibus. Captuſque tum fluentibus ad Sancti merita, & populi religionem è cælo beneficijs, tum ſtudio Canonicorum eius ſacelli fabricam promouētium Aymericus de Chaſteauluiſant Carnotenſis Epiſcopus, duodecim in eo ſacerdotia inſtituit, ac cenſibus perpetuis donauit. Ea dum fiunt in Francia, Ioanni Pratano apud Tornacenſes Epiſcopatum adminiſtranti vitam mors eripit, eiúſque dignitas ad Petrum Foreſtum
A. 1350. deuoluitur. Et poſt breue tempus plerique nobiles viri multis in agro Inſulenſi poſſeſſionibus abundantes, apud Regem queſti ſunt Pariſijs de ciuium Inſulenſium incendiaria conſuetudine & vindicta, cuius antè meminimus: eámque multis de cauſis iniuſtitiæ arceſſiuerunt. Plus tamen apud Regem Inſulenſes valuere, ac ſecundùm eos Senatus Curiæ Pariſienſis ſententiam dixit Maio menſe. Paucis inde die-
B bus per Auguſtum mortem obijt Philippus Rex Franciæ. In regnum ſucceſſit Ioannes filius. Sed quamuis inſtituto veteri vocaretur, tamen inaugurationis eius cæremonias celebrare contempſit Ludouicus Maleanus Flandriæ Comes, quòd vrbes Galloflandricas ipſi reſtituere nollet, quas eius maiores tamdiu per iniuriam detinuerant. Exeunte anno Petrus Foreſtus ad Pariſienſem Epiſcopatum promouetur, eíque Tornaci ſurrogatur Philippus Arboiſius in Burgundia natus, quem primùm Paſtorem Beuuria iuxta Bethuniam viderat, dein conſilijs ſuis admouerat Comes Maleanus. Decimonono Decembris Euſtachius Ribodimontius Gallo-flandriæ Gubernator Inſulæ Ioannis Franciæ Regis nomine fidem ciuibus iurauit, & ab Senatu iuramentum exegit magna in vrbem ideò pompa receptus. Idémque nō multò pòſt finitis Franciæ Angliæque Regum inducijs, cum Godefrido Charniaco (is iam è Caletana cuſtodia miſſus erat) & Odoardo Rētiaco iuſſus eſt Audomari phanum adire, eíque ſubiectos limites tutari. Apud Flandros Walterus Halewini domi-
A. 1351. nus magno vir animo, & militari balteo decoratus, cum fratre Spirenſi regulo,
C Gandenſium, Brugenſium, & Iprenſium ſententia ſecuri percutitur. Vterque domo Gallo flander Cortraci captus fuerat. E medio tollendi cauſam arceſſebant iudices oppreſſum ab eis populum. Sed plerique horum propinqui ardore vindictæ nonnullos Gandenſium ad Viuam D. Eligij obruêre. & cum his de Brugenſibus Iprenſibúſque aliqui cecidiſſent, niſi maturè ſubtraxiſſet ferro fuga. Vexabat interim has regiones inſignis peſtilitas. Agricolarum labores pauciſſima ſeges eluſerat ob ſiccitatem æſtatis, per quam ſata ferè omnia exaruerunt. Igitur inopia primùm famem attulit, indéque tabes corpora inuaſit.

A. 1352. Anni proximi Martio menſe D. Gregorij nox vehementibus ventorum flatibus inhorruit. Eorum violentia deiectæ paſſim arbores, molæ, turres, domúſque magno per omnem Flandriam damno. Per Aprilem propiùs à vitæ periculo abfuit Gandaui Comes Ludouicus, dum ſe textoribus, & molitoribus fœdè tumultuantibus opponit. Aduerſus Ioannem Luxemburgium Inſulenſem Caſtellanum, Robertum Wa-
D urinium Lillerſij regulum, Guillebertum Roubaiſiæ toparcham, alióſque nobiles viros de ciuium Inſulenſium inolita factas ſibi iniurias flammis vindicandi conſuetudine apud Franciæ Regem quiritatos Senatus regius ſententiam tulit Pariſijs, eáque Senatores Iuſulenſes ad retinendos in officio indigenas Caſtellaniæ vti voluit. Promoto ad purpuram Cardinalium Petro Bertrandi, Epiſcopatus Atreba-
A. 1353. tenſis infulas adeptus eſt Aymericus. Anno, qui proximè ſecutus eſt, mala duo grauiſſima Tornacum infeſtauere. Per Auguſtum adeò Scaldis intumuit aquarum eluuione, vt omnia fermè forum vſque inundauerit. ipſamque totam fori aream pænè obruit rupta nube imbrium vis maxima. Ter mille domos menſe proximo fortuitus ignis vltra fluuium eumdem abſumpſit. In agris ingens locuſtarum multitudo terræ
A. 1354. fructus depaſta eſt. Et propter multiformia hominum ſcelera ſequens annus fame, peſtilentia, diluuiis, ſatorum fruſtratione, incendiis, aliíſque malis paſſim nobilis fuit. Interim Franciæ Rex, Coméſque Flandrorum inter Philippum Burgundiæ

Ducem

Pulcherrimū ideo ſacellum in eius honorem ſtruitur Carnoti: *Idem auctor.*
idque duodecim Canonicis ornatur. *Idem auctor.*
PETRVS FORESTVS datur Pontifex Tornacenſibus. *Tabb. Tornac. Eccleſ.*
Inſulēſes pro vindicta incēdiaria rurſus ſentētiam obtinent. *Reg. littera.*
Philippus Francorum Rex moritur.
IOANNES filius ſuccedit.
Pet. Foreſtus fit Epiſcop. Pariſienſ.
Tornacenſes PHILIPPVM ARBOISIVM accipiunt. *Tabb. Tornac. Eccleſ.* *Lib. Reſin.*
Induciæ Angli Francique finiuntur. *Iac. Meier. l. 13.*
VValterus Halevvinus capite plectitur à Gandenſib. *Iac. Meier. l. 13. Epitaph.*
Eiuſque mors vindicatur.
Fames infeſtat, & peſtilentia. *Iac. Meier. l. 13.*
Rurſus Incēdiaria Inſulēſium vindicta Pariſijs confirmatur. *Arreſt Pariſ.*
AYMERICVS Atreb. Epiſc. creatur. *Tabb. Atreb. Eccleſ.* *Iac. Meier. l. 13.* *Comment. MS. Torn.*
Varia ſcelerū punitio immiſſa diuinitus. *Iac. Meier. l. 13.*
Inter Ducem Burgundiæ &

Digitized by Google

Margaritam Flandricam ſpõſalia contrahuntur. *Iac. Meier. l. 13. aly.*

Ducem Comitémque Arteſiæ, & Margaretam Flandricam nuptias paciſcuntur. Erat ille Francorum Reginæ filius ſeptennis: hæc vnica Comitis Ludouici Flandriæ Comitis filia, heréſque, annos quatuor nata. Ad contrahendum iſtud matrimonium eò libentiùs Rex Comeſque ferebantur, quòd ſperarent ideò ab Francis compreſſum iri Flandrorum ſuperbiam & potentiam, pręcluſúmque Anglicanis fœderibus viam. A

Dum pecunia pro bello Anglicano exigitur, Atrebáti motus oritur. *Iac. Meier. l. 13. Belleforeſt l. 5. cap. 18. Æmyl. Meier. aly.*

Laborabat interim Franciæ Rex maxima pecuniæ indigentia, nouóſque ad bellum delectus res poſcebat, Anglis recenter in Galliam effuſis. Igitur indicta omnibus per regnum ſunt pecuniaria ſubſidia. Ægrè his Atrebates ſubſcribunt: & cùm primores regionis exigerent, facto in eos impetu, opifices duodeuiginti opprimunt. Neque priùs ſedari potuit tumultus, quàm ferè centum plebeios caſtrorum metator Arnulphus Odenhemius cecidit Aprili menſe.

Rex Franciæ Inſulam & Duacũ ſubit pompa ſolenni. *Lib. argent. S. Amati. lib. MS. Duac.*

Venit poſt dies paucos Atrebatum Franciæ Rex, dein Duacum, Inſulam, & Tornacum, vrbes eas ſolemni pompa ſubiturus. Aderant ei Rothomagenſis & Senonenſis Archiepiſcopi, Petrus Bourbonij Dux, eiúſque frater Iacobus Pontiui Comes & Magiſter equitum Franciæ, Ioannes Arteſienſis Augi Comes, Carolus Arteſienſis Tancaruillæ B
Comes, & Franciæ Camerarius, aliorum quà Præſulum, quà Nobilium vis ingens. Duaci biduum moratus eſt, ibique honore maximo cultus. Ciues eodem genere veſtis ornati obuiàm iuere. rutilabant holoſericis, & auro pertextis pluuialibus Canonici, Crucémque D. Amati Decanus præferebat, cùm à templo Amatenſi cum Clero digreſſi occurrerent. Ea pompa Ioannes ad ædem D. Amati pridie S. Mauronti deducitur. Ibi fuſa ſuppliciter ad Deum oratione, duos Eccleſiæ pannos filis aureis illuſos regium munus offert. Veſperi cœnæ ſuæ Canonicos eius ſacri Collegij adhibet. Poſtridie D. Maurontum venerabundus cum Clero Supplicationem obit, ſacrúmque Sancti caput oſculatus, eodem in templo tamdiu in preces incumbit, donec ſolemne Miſſæ ſacrificium peragatur.

Quæ Duacenſes ei donauerint. *Ibidem.*

Ab Magiſtratu Duacenſi hoc ei munus oblatum. Boues duo prælti pinguéſque materiatum dorſis caſtellum vnà gerebant. Hoc ita formatum erat, vt inferior pars ſpecie vaſis natantes in aquis anguillas & carpiones magna copia comprehenderet. In medio turrium modo qua- C
tuor vino dolia redundabant, quorum duo album, alia rubrum funderent. Superiùs panni duo nigri, totidem candidi, Duacenſium opus, cernebantur.

Lib. argent. Eccleſ. Amat.

Cùm in Franciam idem Rex diſcederet, Amatenſis Eccleſiæ priuilegia ſuo diplomate roborauit Atrebati.

Tumultus Inſulæ & Duaci ob exules ſuſcitatur. *Lib. Roiſin. Regiſt. Duac.* *Et ab Rege comprimitur.*

At Inſulæ Duacíque motus aliquis exortus, cùm quidam exulum Regis has in vrbes primùm ingreſſi beneficio intra muros reuerti molirentur. His regij Bailliui fauebant: contrà, Senatores nitebantur arcere mœnibus. Ergo res ad Regem delata: íſque Bailliuo Inſulenſi mandauit, ne quem ab Senatu exilio multatum in vrbem admitteret: Duacenſi verò reſcripſit, ſi quem Magiſtratus ob turpia fœdáue homicidia, inducias pacémue quadraginta dierum ab rixoſis ciuibus violatas, incendium, furta, raptum, ac violationem mulierum, & conſpirationem, in exilium egerit, eum in vrbem regredi ne permitteret.

Duellum iudicij loco iuxta Duacum ſolemniter permittitur. *Lib. MS. Duac.*

Et non procul Duaco graue iudicium duello commiſſum eſt. Gillotus Corbius Ioannem Morellium occiſi per inſidias fratris apud Iudices arceſſebat. quia tamen teſtibus deſtituebatur, nihil per ſententiam obtinuit. Igitur Ioannem ad ſingulare certamen euocauit dirimen- D
dæ litis gratia: permiſſúmque ab Iudicibus eſt, vt ea multis cæremoniis, & ſpectatoribus concertatio celebraretur. Intra Cantinium Duacúmque locus certamini delectus: eóque partim ſpectandi, partim iudicandi cauſa cum multis aliis nobilibus viris aduenere Caſtellanus Inſulenſis, Hannonię Seneſchallus, Ioannes Maſtainius Duacenſis Bailliuus, Hualdus Melunius Duacenſis Præpoſitus. Acriter ab vtroque certatum fuit dubia, & neutrò pendente victoria. ideóque his præſertim, quos memoraui, annitentibus, inter eos amicitia conciliata eſt.

Gallo-flandri auxilia Franco aduerſus Anglum mittunt. *Lib. MS. Duac.*

Octobri menſe cùm Eduardus Angliæ Rex ab Oceano mari Heſdinium & Audomaropolim vſque incurſionibus omnia popularetur, in eum Francus copias mouit. Et quia pauciores ſecum vires trahebat, quàm vt hoſtem prædis tumidum, & præpotentem prælio aggrederetur, è Gallo flandria ſubſidium petiit. Ab Inſulenſibus & Orchiacenſibus, quæ potuerunt, auxilia ſubmiſſa. Ad eius caſtra Duaco profecti ſunt equites ſexaginta, ſa-

A gittariorum & arcubaliſtariorum inſignis numerus, Ioanne Bonnebroquio duce, Scabiniſque duobus, Arnoldo Landaſio, & Iacobo Courcellio, comitantibus. Eamque copiam Rex animo beneuolentiſſimo excepit, cùm vnà currus non pauci commeatibus onuſti ducerentur. His ergo ſubſidiis aliiſque ſeptus Ioannes, cùm denique Anglo ſeſe oppoſuiſſet, ei neceſſitatem iniecit ſuos Caletum recipiendi. Anno

Chron. Fland. ab Sauuag edit. cap. 91. Chron. Fland. MS.

AN. 1356. ſequenti Eduardus Walliæ Princeps, Regiſque Anglorum filius, octo ferè millibus hominum Vaſconiam infeſtauit. Aduerſus eum Franciæ Rex ingentem conſcripſit exercitum. Ad ſexaginta pugnatorum millia cenſebantur, quos è totius regni finibus mandata regia exciuerant. Aderat cum aliquot Gallo flandris Inſulenſis Gubernator Euſtachius Ribaudimontius. In Pictonum regione ad vrbem Auguſtoritum Anglos Francus numero circumuenit: poteràtque hoſtis facilè ad voluntariam deditionem fame compelli. Etiam Princeps diſceſſum iuſtis conditionibus, multáque oblata pecunia redimere contendebat. Maluit tamen Francus Anglorum ſanguine manus inficere, niſi catenis onerari ſe permitterent. Pugnatũ igitur eſt decimo tertio

Pugna Pictauielis admodum Francis infelix.

Chron. Fland. ab Sauuag edit. cap 91. Chron. Fland vet. & MS. Ioan Froiſſ. to. 1. c. 162. & ſeqq Nicol. Gill. Maſſon. lib 4. Robert. Gaguin. Paul Æmyl. Iac. Meier. l. 13. Polydor. Vergil. l. 19. Parad. l. 2. VVaſſeburg Belleforeſt. l. 5. c. 19. alij.

B Calend. Octobris, etſi prælium Petrocorienſis Cardinalis prohiberet. Quòd Anglis deſperatio tantam iniecerit audaciam, vt mallent fortiter pugnando cadere, quàm nondum victi (vt Franciæ Rex dedere ſe volentibus imperabat) vinculis adſtringi: nulla fœdior triſtiórue Gallis clades obtigit. Captus Rex eorum Ioannes, huiúſque filius Philippus, quamuis fortiſſimè decernerent: tantáque vis aliorum vinculis onuſta eſt, vt ſingulis fermè Anglis bini obuenerint captiui: ac præter viros aliquot ſummo genere natos, Equeſtris Ordinis octingenti ferè fuerint ab victoribus abducti. Inter cæſos, Duces aliqui Comitéſque fulgebant. Datum vitio Gallo-flandriæ Præfecto, qui multa pollebat apud Regem auctoritate, quòd ea pugna defringendas peditum haſtas, equitéſque remouendos ſuaſerit: vt tantùm trecentis equitibus grauioris armaturæ præmiſſis, à quibus hoſtilis perrumperetur acies, pedeſtre poſteà prælium iniretur. Senſitque is ſuæ pondus temeritatis, cùm per accepta inter pugnandum vulnera eiecto ſpiritu concidit. Hac igitur cognita clade, ingens Franciæ

Ioannes Rex cum multis alijs capitur. Auctor. citati.

Euſtachius Ribodimontius occiditur.

Iidem auctores.

C regnum & Gallo-flandriam luctus oppreſſit: ſtatímque multos inuaſit formido, ne qui tumultibus agitarent prouincias; quòd Rex, quaſi ſecurus victoriæ, publicis rebus parum prouidiſſet, cùm hanc aggrederetur expeditionem. Ne quid tamen interim turbarum oriretur, maximus natu Regis filiorum Carolus regni gubernacula ſuſcepit; etſi conatibus eius ſeſe non pauci opponerent. Eius mandato in Gallo-flandriam venit Balduinus Anechinus, totique ditioni præfectus eſt, ac ideò fidem iu-

Carolus Interrex Franciæ. Auctor. citati.

Balduinus Anechinus Gallo-flandriæ præficitur.

AN. 1357. ramento Inſulenſibus & Duacenſibus obſtrinxit anni ſequentis Auguſto. Verùm quamuis Carolus iam Franciæ Rector declaratus, omnem adhiberet operam, vt,

AN. 1358. detento in Anglia parente, nullæ per Franciam factiones gliſcerent: nunquam tamen perficere potuit, quin varijs motibus concuteretur Gallia: paſſimque multis regnum, vel imperium affectantibus, grauiſſima perpetrarentur ſcelera. Præ ceteris vires obtinebat Nauarrenſium factio, regni paci vehementer infeſta. Iámque præter alias vrbes oppidum S. Walerici interceperat. Quòd is locus regijs hoſtibus eſſet opportunus, Guido S. Pauli Comes, & Morellius Fienneſius equitum Franciæ Ma-

Regiſt. Duac.

Ad obſidionẽ S. VValerici è Gallo-flãdria miſsi Inſulẽ es & Duacenſes.

D giſter, ad eius recuperationem admodum incubuere. Omnis ferè Nobilitas horum hortatibus excita, multíque per vrbes ciuium erecti, vt captis armis in exercitum coïrent. Nobilium millia duo numerata, ex vrbium vulgo duodecim. In his fuere

Chron. Fland. ab Sauuag edit. c. 95. Meier l. 13. Belleforeſt. l. 5. c. 24.

AN. 1359. Duacenſium & Inſulenſium multi. Haud ſine difficultatibus magnis ſextum ferè menſem illic tolerati obſidionis labores, donec Martio menſe oppidum dederetur. Infauſtior fuit Tornacenſium expeditio, quos Petrus Flauiacenſis ad obſidendam Mali Conſilij arcem in Galliam duxit. Quippe Rex Nauarræus obſeſſis auxilia maturans, eos ad internecionem cecidit. Trepidatum poſteà fuit vehementer in Atrebatibus, Gallo-flandris, & Veromanduis; cùm Lancaſtriæ Dux & Henricus Flandrenſis aliquot Anglorum millia Bethuniam vſque & Atrebatum populabundi duxere. Sed opportunè priùs ad D. Quintini phanum iuerat Balduinus Anechinus Gallo flandriæ vrbium Præfectus, & baliſtariorum Franciæ Magiſter, idque oppidum firmo tenebat præſidio. Et non paruis Atrebatum copijs S. Pauli Comes, Ba-

Tornacenſes cæduntur in Gallia. Nicol. Gillius. Iac. Meier. l. 13.

Anglorum incurſiones metum inijciũt, at comprimuntur. Iac. Meier. l. 13. Belleforeſt. l. 5. c. 27.

palmas Enguerrannus Heſdinienſis, Ambianum Morellus Fienneſius equitum Magiſter tutabantur. Horum ergo diligentia inhibitus eſt paullùm impetus hoſtilis. A

Auctores citati Polydor. l. 19. alij.

Verùm maior Francos & Gallo-flandros metus corripuit menſe Nouembri, cùm multo ſeptus exercitu Rex Anglorũ per Arteſiam in Veromanduos & Campaniam bellum portauit. Nihil enim vſquam reliqui factum, quà viam faciebat. Ab eo tamen obſeſſi fruſtrà Remi, & grando víſque frigoris ardorem eius admodum fregere. Igitur anno ſequenti, qui propter frigora, peſtilentiam, & annonæ caritatem grauiſſimus exſtitit, inter eum Francorúmque Regem pax conuenit his conditionibus: Vt Francus tres auri milliones lytri nomine perſolueret: Aquitaniam, aliáſque ditiones aliquot in perpetuum Anglo cederet: interim præcipui Galliæ Principes ac proceres obſidum loco eſſent. AN. 1360.

Inter Francũ Anglumque pax compoſita.
G ll m, Meier. alij iam citati. VVaſſeburg.
Gallo-flandri Franco dant pecuniam & obſides.
Lib Roiſin. Flor. Vãdechar. lib. 2. Caſtell. Inſul
Reſciſſa cum Anglis Flandrorum foedera.
Iac Meier. l. 13.
Indeque data quies Gallo-flandris.
Regis Frãciæ erga Inſulenſes beneuolentia.
Regis littera.

Vt gratum in Regem animum patefacerent Inſulenſes ac Duacenſes, pecuniam ei promiſere, obſidéſque. Ad ſexennium in annos ſingulos tria regalium nummorum millia Inſulenſes polliciti, & obſides duos. Ac paullò pòſt Rege per litteras poſtulante, Ioannes Luxemburgius Inſulenſis Caſtellanus, eiuſque filius Guido in Angliam cum alijs obſidibus abiere. Abſterſus etiam non leuis Gallo-flandriæ metus eius pacis conditionibus. Reſciſſa quippe omnia ſunt, quæ cum Flandris Angli fœdera pepigerant: itúmque malis impendentibus prudenter obuiàm, ne quas hi ampliùs rebelliones in Flandria concitarent. Ergo rebus in Flandria quietis reſpiratum ſanè fuit in Gallo-flandricis vrbibus, quæ non parum anteà hoſtilibus Flandrorum incurſionibus vexabantur. Senſerúntque Inſulenſes, ob impenſum recèns beneficium, non vulgarem Regis erga ſe beneuolentiam. Is enim primùm, vt frequentiores conuenæ horum nundinas celebrarent, trium hebdomadarum fidem publicam omnibus conceſſit, quò liberè per octo dies in vrbe verſarentur (tunc id erat præſcriptum nundinis tempus) per reliquos aduenientibus abeuntibúſque moleſtiam nullus faceret. Et cùm niterentur adhuc plerique exulum Inſulam reuerti, ceu primo in eam vrbem acceſſu libertatem ipſe donaſſet, his Tornaci agitans, ſcriptis ad Inſulenſes litteris, aditum præcluſit. Cúmque exhauſto prorſus ærario vectigalia rebus varijs ad colligẽdam pecuniam imponeret, ad ſexennium ciues eoſdem horum immunes eſſe voluit. B AN. 1361. C

Regis littera.

GERARDVS DAINVILLANVS Atreb. Epiſcop. renuntiatur.
Tabb. Atrebat. Eccleſ.

Per id tempus Aymerico Atrebatium Epiſcopo morte conſumpto, Gerardus Dainuillanus infulis eius Eccleſiæ decoratur. Dum is vrbem primùm ingrederetur, ad magnificentiam nihil defuit. Aderant ei Senonenſis Archiepiſcopus, Nouiomenſium & Carnotenſium Pontifices, multa varijs è partibus Nobilitas. Ab ciuibus obuiàm progreſſis bos ei inſolitæ magnitudinis oblatus, cuius pretium aurea lilia nonaginta, grandis eo tempore pecunia.

Venti vehementes.
Iac. Meier. l. 13.
Pro Dominicanis in vrbẽ Inſul. transferendis laboratum fruſtrà
Liber Roiſin.

Anno proximè ſecuto, perflantibus vehementer ventis omnis Flandria multum damni perpeſſa eſt Auguſto menſe, arboribus, molis, turribus, ædificiis domorum, ac templis eorum violentia deiectis. At Inſulæ laboratum eſt magnoperè, vt Patres Dominicani ex ſuburbano domicilio in vrbem inducerentur. Qui præcipuam ad hoc operam impendit, Roubaiſiæ Regulus fuit, magna vir potentia & auctoritate. Et quò faciliùs impetraret, eorum vſibus domum ſuam applicuit. Sed omnis conatus in vanum denique ſuſceptus, varias in contrarium obtendentibus rationes Magiſtratibus: etſi gratiſſimus ijs eſſet cum his congreſſus, quorum concionibus, aliiſque pietatis officijs admodum vrbs excolebatur. AN. 1362. D

Ioannes Frãciæ Rex vitã exuit.
CAROLVS filius in regnũ ſuccedit.
Liber Roiſin.
Ab hoc quibuſdam ad ſenatum Inſul. aditus negatur.
Regiſt. Duac.
Balduinus Aneckinus Gallo-fland. Gubernat. in pugna occiditur.

Biennio pòſt, Franciæ Rex Ioannes, cùm in Angliam ad viſendos obſides ſuos nauigaſſet, Londini morbo vitam poſuit. Carolus liberorum maximus, qui iam moderamini Franciæ aſſueuerat, & ob mores ac prudentiam Sapientis cognomentum obtinuit, in opes eius regnúmque ſucceſſit. Eius imperij principia Inſulenſibus ac Duacenſibus modò læta, modò triſtia fuere. Ijs enim Quatuoruiris, quos ad dicendos Inſulæ Magiſtratus elegerat, ſeuerè prohibuit, ne quem è regia, ſuáue familia, vel pecuniam turpiter fœnerantes, vel ſola vſuræ laborantes infamia in Scabinorum Collegium admitterent. Scripſitque Duacenſi Bailliuo, vt quos ab Senatu exilio multatos in vrbem receperat, inde rurſus eijceret. At in Normannia Balduinus Aneckinus Gallo-flandriæ Gubernator mortem oppetijt. Is cùm eſſet ſimul arcubaliſtariorum Franciæ Magiſter, vnà cum Bertrando Gueſclino aduerſus Nauarraos, AN. 1364.

Digitized by Google

A ræos, quos Capitalis Buzius ducebat, iuxta Cocheriellum pugnam inuerat. Verùm vbi multum conſilij & virtutis ad parandam ſuis victoriam contuliſſet, receptis in pectus aliquot vulneribus interijt. Relatum Inſulam cadauer eius in æde ſua D. Petri Canonici tumulo mandauere. Per id tempus quidam Duacenſium inuidia ſtimulati Ioannem Raymium negotiatorem frumentarium, & Scabinum Duacenſem falsò ad Senatum detulere, quaſi adulterinis frumenti mẽſuris ad maius ex negotiatione lucrum faciendum vteretur. Et mox à Bailliuo prehenſus, & in iudicium tractus eſt. Ibi omnium calculis ad furcam damnatur, quamuis innocentem ſe aſſerat, & ad Regem prouocet. eodémque die eliſis palàm reſti faucibus exſtinguitur. Verùm Lambertus eius filius, & Ioannes Fierinus gener ad Senatum Regium Pariſios cauſam traxere. Illic rebus accuratè ponderatis, deprehenſum eſt Ioannem falsò accuſatum, & iniuſtè damnatum fuiſſe: ac duo in Senatum Duacenſem decreta. Primò Senatoribus mandatum, vt linteati tantùm, & faces manibus geſtantes patibulum adirent; illinc ſublatum Ioannis corpus ad D. Petri templum deferrent; vbi terræ
B mandâſſent, ſacellum S. Crucis erigerent dotaréntque; ſacrum illic tertiò per hebdomadam peragi facerent. Dein ijſdem erepta priuilegia, conſuetudines, legum capita, immunitates, iuriſdictio; ipſique adeò Magiſtratus; quòd eam multam inauditum damnando commiſerint.
1.1365. Infeſtabat eo tempore vehementer agrum Inſulenſem Gerardus Morus Equeſtri nobilis dignitate. Is ab Flandris exilio multatus viros non paucos latrocinijs aſſuetos, & ſceleribus paſtos contraxerat: ijs ſeptus occultam in nemoribus Gallo-flandriæ, nunc hîc, nunc illic, ſedem capiebat: inde tempore opportuno in viam facientes atrox erumpebat, eorúmque nonnullos rebus aut vita exuebat. Ergo timori cùm eſſet omnibus, neque manus in eum quiſquam inijcere auderet, eius de ſceleribus nuntij ad Regem Carolum in Franciam perlati ſunt. Hic, vt par erat, magnum inde dolorem concepit. & quòd Gallo-flandris, aliíſque per horum fines iter carpentibus cautum eſſe vellet: ad Inſulenſes extemplò reſcripſit, vt omnem citiſſimè operam comprehendendo, vel opprimendo
C Gerardo impenderent; quóue maturiùs è medio tolleretur, quingentos ei ciuitas Inſulenſis florenos addiceret, qui ferro perimeret; in ſocios eius eodem modo ſæuiretur. Verùm hi quem exitum ſortiti fuerint, non inuenio. Quartus iam annus voluebatur, ex quo Margareta Ludouici Maleani filia, cui poſt patris mortem obuentura erat Flandriæ hereditas, per immaturam Philippi Burgundiæ Ducis mortem, ſponſum amiſerat. Quòd per auiæ paternæ deceſſum in dotem quoque Burgundiæ & Arteſiæ Comitatus tractura eſſet, Franciæ Rex Ioannes filio ſuo Philippo, Angliæ Rex Aymundo filio nuptias eius optabant. Plus ponderis habuit Angli petitio; & quòd ad eum Flandriæ ciuitates animos inclinarent, filiam Aymundo deſpondit Duberi (quò ex Flandria traiecerat) Comes Ludouicus; matríſque preces, & Francorum fremitus ad Philippum diuertere nitentes contempſit, auctore præcipuo
1.1366. Duce Britonum Ioanne. Venit poſteà in Flandriæ Gallicæ fines Triſtanus Siluius, eius gubernationi ab Rege Franco præfectus. Anno 1367. flante Coro per noctem
1.1367. ad feſtum S. Nicaſij grauiſſima exorta eſt tempeſtas. Oceani æſtus ſolitò vehementior altiórque aſſidentia littoribus obruit. naues inde quamplurimæ obtritæ: deiecta
D paſſim ædificia: Tornaci turris S. Nicolai proſtrata, itémque pars ſpeculæ, vbi præcipuum eſt vrbis horologium: cecidit etiam turris campanaria Orchiacenſis oppidi. Orti dehinc morbi peſtilentes multos in Flandria mortales è viuis ſuſtulit. At Inſulæ Petrus Deladeſſoubs, & Petrus Ghiſart cùm Robertum Guerti lanionem è D. Stephani templo egredientem ex inſidijs adorti fuiſſent, tantóque per cœmeterium fugientem vulnere affeciſſent, vt is mortem poſteà oppeteret, in eius Diui ædem confugêre. Verùm inde Bailliuus vtrumque ad cauſam dicendam extraxit. Epiſcopi Tornacenſis Officialis vbi rem totam habita quæſtione pernouit, in hanc pronuntiauit ſententiam: Ob facinus commiſſum, non debuiſſe templum reis patrocinari; ac ideò in cuſtodiam inde pertrahi potuiſſe: quòd Bailliuus Epiſcopi iniuſſu manus in eos immiſerit, cum ſatellitibus ſuis anathemate percuſſum: ob violentam extractionem templum fuiſſe pollutum; ea ſanguinis effuſione violatum quoque cœmeterium:

Chron. Fland. Ms. Ioan. Froiſſ. to 1. cap. 222. Chron. Fland. ab Sauuag. edit. c. 97. epitaph.

Ioannes Raymius Duaci iniuſtè damnatus à Senatu, ſuſpenditur.

Regiſt. Duac. lib. ms. Duac.

Ideoque hic ab Rege punitus.

Gerardus Morus inſignis latro Gallo-flandriam infeſtat.

Regis litteræ.

Margareta Maleani filia Angliæ Regis filio deſpondetur.

Meier. Polydor. lib. 19.

Triſtanus du Bois Gallo-fland. Guber.

Regiſt. Duac.

Tempeſtas multũ damni parit.

Iac. Meier. l. 13.

Templum S. Stephani, eiuſque coemeteriũ violantur.

Liber Roſiti.

rium: Baillivum, teóſque ad neceſſarios in vtriuſque loci reconciliationem ſumptus damnandos. Datum Inſulenſi Decano vtrumque locum reconciliandi, & ſacris reſtituendi peccata ſummiſsè fatentes, negotium. A

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER OCTAVVS.

B

Frãcus laborat, vt Margarita Flandrica Burgũdiæ Duci per nuptias iungatur.

Nicol. Gill. in Chron. Franc. Iac. Meier. l. 13. Annal. Fland. Paradin. lib. 3. Belleforeſt. l. 5. cap. 35.

Eò venit Tornacum, ſed fruſtrà initio.

Obtinuit tamen paullò pòſt Ludou. Com. mater, vt id matrimonium cõtraheretur.

Gilius Æmyl. l. 9. Meier. l. 13.

Ioãnes Inſul. Caſtell. eiuſque filius ex Anglia redeunt.

Iacob. Meier. Chron. Fland. c. 99.

Bellum inter Francos & Anglos renouatur.

Iac. Meier. l. 13. Belleforeſt. l. 5. c. 36.

Magiſtratus ab Rege redditi Duacenſibus.

Regiſt. Senat. Duacenſ.

INTERIM multis Frãciæ Regem Carolum curis inceſſerãt contracta cum Margareta Ludouici Flãdriæ Comitis filia, & Flandrenſis Comitatus herede Aymundi Regis Angliæ filij ſponſalia. Nihilque reliqui factum fuerat, vt ab Summo Pontifice reſcinderentur, obtenta etiam magna quadam ſanguinis neceſſitate, cùm aliteris nollet diſſoluere. Eóque Gallorum conatus omnes intendebantur, vt ea puella Philippo Burgundiæ Duci, Regiſque Caroli fratri connubio iungeretur. Nec abnuit tandem ipſe Carolus cum fratribus Bituricenſi & Burgundo, multáque Gallica Nobilitate Lutetia Tornacum venire, vt cum Brabantiæ Duce, & Hannoniæ Comite, ac Ludouico etiam puellæ parente eo de matrimonio calidiùs illic agitaret. Nihil tamen factum eo tempore. Principes Flandriæ ciuitates adeò precibus Comitem Ludouicum impulerant, vt numquam id matrimonium admitteret, niſi Gallo-flandriæ vrbes ipſi redderentur. Contrà, Franci omnem de harum reſtitutione mentionem reſpuebant. Ergo Ludouicus ne Tornacum fruſtrà veniret, morbo ſe detineri Mechliniæ ſimulauit. Ea res ſauciauit grauiter matrem eius, quæ plurimùm Gallo fauebat, & contracta cum Angli filio ſponſalia vehementer auerſabatur. Statimque ad filium ipſa Mechliniam adiit. Et cùm in conſpectum veniſſet, toruis eum intuens oculis, & diſſibulata veſte mamillam exerens, *Hanc*, inquit, *tuam olim iucundiſſimam nutricem ferro exſcindam, feriſque obijciam canibus, neque Arteſiæ Comitatu potieris, niſi tandem permittas, vt filiæ tuæ nuptias cum Burgundo conciliem.* Sic igitur permotus Comes parenti ad pedes accidit, & quod ipſa petebat, cùm ei ſe ac Regi ſemper obſecuturum ſpopondiſſet, de filiæ matrimonio promiſit. Verùm id tantùm anno ſequenti contractum eſt. Rediit interim Ioannes Inſulenſis Caſtellanus, & Hugo filius eius, quos in Angliam miſſos ab Inſulenſibus obſides memorauimus. Et mox renata inter Francorum Regem Anglúmque diſſidia: bellúmque rurſus exortum eſt, Walliæ Principis auarum imperium accuſantibus Gallis, ex aduerſo ad Gallorum perfidiam Anglis frendentibus. Serpſit etiam latiùs per Flandriam peſtilentia. Nec quibuſdam in Ludouici Comitis perniciem aliqua moliendi voluntas defuit: ab híſque certis locis diſpoſiti exules, qui mali nihil opinantem inuaderent, & vinculis onuſtum in Angliam abducerent. Sed ij tandem deprehenſi, & pars Tornaci, pars in Flandria plexi capite pœnas dedere. Intereà loci actum vehementer Pariſijs, vt Duacenſes Magiſtratus commiſſæ nuper in Ioannem Raymium noxiæ venia donarentur. Eóque demum id negotium arte quorumdam perductum, vt Regis animum ad miſericordiam inflexerint. Igitur Carolus horum relatione dum calleret, non tam malignè Senatores Ioannem Raymium capitis damnaſſe, quàm æqui ſtudio impulſos; iámque patienter impoſitas ſibi pœnas toleraſſe: ſuas vrbi leges, Magiſtratus, priuilegia, conſuetudi-

An. 1368. C D

Digitized by Google

A nes, ius dicendi facultatem reddidit. Ab ea tamen multæ nomine ſex millia Francorum aureorum accepit, ac quædam circa Magiſtratus conſtituit. Et tum Mathildis Duacenſis Caſtellani vidua nobile huius Caſtellaniæ, vt vocant, beneficium Duacenſi Senatui vendidit. Afficiebant per hæc tempora non leuiter Robertum Fiennesium magna virum auctoritate, & Stabularium Franciæ Comitem, Inſulenſis Dominicanæ familiæ Patrum incommoda, quæ variæ bellorum iniuriæ ſæpiùs inuexerant. His igitur in poſterum euitandis, ad eos Religioſos in vrbem è ſuburbiis transferendos quantum potuit laboris contulit. Suam in primis domum ipſis attribuit, quam in vico Baſſo nuncupato poſſidebat. Apud Regem Franciæ inſtitit, vt ſuum is munus gratum haberet, ac diplomate familiam intra muros Inſulenſes ducendi, ibique ſtruendi domicilium poteſtatem faceret iis Patribus. Hoc vbi obtinuit, cum Senatoribus egit calidè, vt bona ipſorum venia ſuam illis in poſſeſſionem migrare, ibique monaſterium condere liceret. Multum ſcilicet ipſis obuenturum gloriæ, poſtquam religioſos homines intra vrbem aduerſus hoſtiles incurſus tegi permiſerint: multum in oppidanos
B manaturum vtilitatis, cùm interdiu noctúque hos ad ſpirituales ſubleuandas neceſſitates paratos habebunt. Verùm quamuis hęc ſtudia Roberti Summo etiam Pontifici placuerint, íſque veniam Dominicanis alumnis dederit in vrbe monaſterium ædificandi: nunquam tamen induci Senatus potuit, vt intra mœnia ſedem huic Ordini concederet: ac ideò neceſſe fuit tam vtilibus Reipublicæ viris magnas incommoditates, & continuos ferè metus tolerare.

Regiſt. Duac. Senat.

AN. 1369. Paullò pòſt ad conficiendas inter Margaretam Flandricam & Burgundiæ Ducem Philippum nuptias habitus eſt Gandaui nobilis Conuentus. Eò Rex Franciæ miſit Petrum Antiſſiodorenſem Epiſcopum, Galterum Caſtillionenſem, & Euerardum à Corbeia. Ab Comite Ludouico legati fuerunt Henricus Beuerenſis Caſtellanus Dixmudenſis, Balduinus Pratenſis toparcha, & Rolandus Pouckij regulus. Illic has in leges pactæ nuptiæ Aprilis duodecimo: *Vt Inſula, Duacum, & Orchia cum appendicibus agríſque Comiti reſtituerentur: quæ Rex ei debebat decem millia num-*
C *mûm cenſus perpetui ab Ioanne Rege promiſſa, & vim magnam reliquorum, debita inſuper ſibi ab Rege centum millia coronatorum pro monetæ Clamecyenſis compenſatione, itémque pecuniam ingentem ob toleratos ſumptus militum aduerſus Anglos oppido Grauelingano impoſitorum, Comes nunquam repeteret: vbi Flandriæ Comitatus poſt defunctam Margaretam, deficiente maſcula prole ad fœminam deuolueretur, ius hæc oppida Gallo-flandrica recipiēdi Francus haberet, modò decem millia nummûm certi ac perpetui redditus ab Comite Flandriæ percipiendi cōſtitueret.* Et Carolus Rex die Aprilis vigeſimo quinto has leges totâque tranſactionem litteris tradidit Pariſijs. Idémque Gallo-flandricis ciuitatibus ſcripſit, vti ſe Ludouico Flandriæ Comiti ſubiicerent, ei fidem iuramento dicerent, ei obſequerentur. Ac ſuos inde Præfectos reuocauit. Ea res ſummam attulit Flandris omnibus voluptatem. Iámque omnia feſtiuis ludis & conuiuiis per vtramque Flandriam feruebant, cùm menſis Iunij decimo die Comes Ludouicus Ioannem Ghiſtellæ & Ingelmuſtri regulum in Gallo-flandriam cum litteris miſit, vt nomine ſuo vrbes eius in poteſtatem reciperet. Et in maiorem omnes Flandri lætitiam effuſi
D fuere, cùm decimotertio Kal. Iulij celebratæ ſunt Gandaui maximo apparatu Margaretæ ac Philippi nuptiæ, Carolo Rege, multiſque Principum Galliæ cum tota Flandriæ Nobilitate præſentibus. Non multis poſt feſta nuptialia diebus ea ex vrbe coniugem Philippus Diuionem in Burgundiam abduxit. Sed mox ipſe ab Rege aduerſus Anglos extremam Arteſiam infeſtantes cum exercitu miſſus eſt. Vbi
AN. 1370. maiori prudentia fructúque prælio abſtinuit, quàm fama & nomine. Promoto ad Sedem Morinorum Gerardo Dainuillio, Petrus Maſoërius Doctor Legum ex Archidiacono Cameracenſi Atrebatium Pontifex nuncupatur. Gregorij huius nominis vndecimi Pontificis Maximi fuerat priùs inſtitutor. Abſque pompa vrbem Atrebatum primò ſubiit quarto pòſt anno ſecunda & vigeſima luce Martij.
AN. 1372. Dum labitur Chriſti annus poſt milleſimum & trecenteſimum ſecundus & ſeptuageſimus, vitam reliquit Ioannes Hangouartius apud Inſulenſes magno genere natus. Opum abundantia ipſi cognomen Diuitis pepererat: in res ſacras liberalitas

Inter Burgūdiæ Ducem & Margaretā Flandricam nuptiæ contrahuntur Gandaui.

Litter. Reg. Car. Cōtract legator. Ioan. Froiſſart. lib. 1. cap. 258. Nicol. Gill. in Chron. Franc. Gaguin. lib. 9. Iac. Meier. l. 13. Oudeg. cap. 168. Æmyl. lib. 9. Bellef. l. 5. c. 16. Paradin lib. 3. VVaſſeburg. l. 6. Pontius Heuter. l. 2.

Gallo-flādria Comiti Flandriæ reſtituta.

Lib. Roiſin. Reg. Duac.

Liber Roiſin, & Regiſt. Duac.

Ducis Burgund. nuptiæ Gandaui celebrantur.

Iac. Meier. l. 13. Belleforeſt. l. 5. alij.

PETRVS fit Pontifex Atrebat.

Locr. in Chron. Gaz. Paradin. Meier. Heuter.

Ioannes Hangouartius moritur.

Epitaph. eius.

 magnam

magnam quoque famam comparauerat. Dum viueret, dexteram nauis partem in templo S. Stephani ſuis ſumptibus exſtruxit: ac bis mille & nongentos aureos Francicos in alterius partis exædificationem ceris vltimis legauit. A

Nicolaus Gill. Iac. Meier. l. 13. Heuterus l. 2.

Paucis inde menſibus plurimam Burgundo ſapientiæ militaris opinionem conciliauit expulſus è Francia nouus Anglorum exercitus. Triginta pugnatorum millia numerabantur, cùm is Arteſiam ingreſſus eſt. Vix dena ſupererant, dum commeatibus prohibitos, & fame confectos ſemper à tergo carpendo Dux in extrema Vaſconiæ eiecit. Tunc acerrimo frigore Ianuarius inhorruit, vt gelu arbores finderentur. Venerúntque has in partes è finibus Moſæ ac Rheni frequentia hominum agmina, qui perpetuò canentes, ceu fanatici, variis corpora choreis & ſaltibus exercebant. Interim quidam ciuium Duacenſium animaduerterant, non leuiter circa magiſtratuum creationem à pleriſque peccari. Igitur ea re maturè perpenſa, demum ab Comite Ludouico flagitarunt, vt circa illam aliquid mutaret. Is ſuorum adhibitis conſiliis, hunc in modum conſtituit. Quo die Scabini magiſtratu abeunt, in Curia Senatus manè nouem Electores dicantur. ad hos nuncupandos, tum ij, qui magiſtratu amouentur, tum alij omnes, qui anno præcedente magiſtratum exuerint, in Curiæ conclaue conueniant. Ab iſtis omnibus è parochia S. Petri quatuor, ex aliis quinque parochiis ſinguli Electores nominentur, quorum fides & vitæ integritas fuerit comprobata. hi in locum aliquem Curiæ ab omni arbitrio ſemotum compingantur obſeratis foribus. illic duodecim ſpectata fide vitáque homines eligant Scabinorum nomine, quorum nouem cis flumen, tres vltra domicilium fixerint; quíque nulla ſeſe neceſſitatum ſanguinis contingant, quæ ab Ferrando & Ioanna Flandriæ Comitibus prohibitæ olim fuerunt. Ius ſit iiſdem Electoribus Sexuiros creandi, eóſque ex qualibet parochia euocandi, qui publicis operibus præſint, & ſine quorum, ſaltem trium, ſententia, nihil operis publici Scabini moliantur. Qui vel Scabini, vel Electores fuerint, ad id officium rurſus euehi nequeant, priuſquam anni duo effluxerint: in Sexuiros nulli denuo deligantur, niſi annus vnus intercurrat. Tam Electorum, quàm Scabinorum pars maior ſuffragiis ſuis in ſuam alios ſententiam pertrahat.

AN. 1373.

Circa Duacenſis Magiſtratus creationem Ludouici Flád. Comit. ordinatio.

Litter. Comit. Ludouic. Regiſt. Duac.

B

C

De pace inter Francum & Anglũ componenda in vanum Brugis agitur; tantumque pactæ ſunt induciæ.

Nicol. Gillius. Iac. Meier. l. 13. Paradinus lib. 3. Heuterus l. 2.

AN. 1374.

Anno ſequenti fruſtrà Brugis laboratum eſt ab Francica & Anglica Nobilitate circa pacem inter Reges conciliandam, quòd Angli cum ſummo imperio Aquitaniam retinere contenderent. Anni tantum vnius conceſſæ vtrimque ſunt induciæ. Neque plus impetratum altero pòſt anno, cum vtriuſque Regis legati eadem in vrbe conueniſſent. Igitur productis in vnius anni tempus induciis quieti ſeſe Comes Ludouicus tradidit, quem tamen ſuſpectum Franci habebant, ob cultum magnificè in Flandria Ioannem Britanniæ Ducem, & vitatos Brugenſes Conuentus. Interim Ioannes de Rocquegnies cognomento Fierin, fortunas ſuas omnes hoſpitali domui Diuæ Virginis nomine in Cerui platea Duaci condendæ attribuit.

AN. 1375.

Domus hoſpitalis Duaci fundatur.

Litter fundat.

Comes Flád. Lud. Priuilegia Inſulenſ. confirmat.

Lib. Roſin. Iac Meier. l. 13.

Epiſcopus Tornacenſis moritur.

Vide Ioan. Couſin l. 4. c. 31. Rer. Tornac.

PETRVS ſuccedit.

Tabb Tornac. Iac. Meier. l. 13. Democharet.

AN. 1377.

Poſt biennium Ludouicus Flandriæ Comes ea Inſulenſibus priuilegia confirmauit, quæ Margareta quondam irrogauerat, quibúſque licebat ipſis eſſe vectigalibus immunes. Inſtituta eorum legéſque rata idem habuit, ſolúmque ſibi cognitionem, & iudicium reſeruauit eorum, quæ celſitudinem eius afficerent. Ad verum propiùs accedit Philippum Arboiſium Tornacenſem Epiſcopum hoc anno è viuis abiuiſſe, quamquam Iacobus Meierus, aliíque mortem eius in annum ſequentem reiiciant. Inter ea quæ laudabiliter ſacris locis donauit, inſignis pecuniæ ſumma memoratur, quam erigendo Inſulæ D. Virginis Cancellatæ ſacello attribuit. In huius poſteà locum Canonici Petrum ab Auxeio legere: cuius competitorem fuiſſe Ioannem ab Weſt Meierus memorat. D

AN. 1378.

Schiſma Flándri auerſantur.

Iac. Meier. l. 13.

AN. 1379.

Duplex poſteà bellum Flandriam omnem grauiter inceſſit. De Pontifice Romano prius exortum. Adhærebant Vrbano Comes Ludouicus Flandríque. ex aduerſo, Clementem Galli venerabantur, & pro legitimo Sacerdote colebant. Igitur Carolus Rex, Dúxque Burgundiæ Philippus id vnum moliebantur, vt Comitem Ludouicum ac Flandros ad huius etiam venerationem pertraherent. Verùm habito

Gan-

Digitized by Google

A Gandaui Flandrenſis ſacerdotij Conuentu, paſſim Clemens irriſus; & in Vrbani verba iuratum eſt ardentiùs. Fruſtráque Petrus ab Auxeio Tornacenſium Epiſcopus imperio ſuo ſubiectos pœnis comprimere aggreſſus eſt, cùm, præter Tornacenſes Clemẽtis fautores, nemo iuſſibus eius paruerit; Flandríque omnes ad Ioannem eius competitorem, quaſi verus eſſet Epiſcopus, adſpexerint. A Principis moribus belli alterius cauſæ fluxerunt. Munificentia, luxus, voluptates, adeò ipſi chara erãt, vt nihil prætereà penſi haberet. In ludos equeſtres, conuiuia, toros illicitos, ingentia fundebantur vectigalia. Igitur cùm viderent ſeſe Flandri ad hos inutiles ſumptus impelli pertrahíque: aduerſus Comitem paſſim fremebant. Et auſi denique Gandauenſes per Goſuinum Mulardum palàm eiuſmodi profuſiones ipſi opprobrare, cùm euocatis ex omni Flandria, Brabantia, Arteſia, Hannonia, Hollandia viris nobilibus equeſtre munus prȩberet. Auxit horum indignationem præproperus paullò pòſt ex vrbe Comitis abſceſſus, & conceſſa Royam fodiendi, & aquam ex flumine Liſa Brugas ducendi poteſtas. Itaque Brugenſibus eum canalem ducentibus Alborum B Capitiorum coijt Gandaui factio, quam Ioannes Hyons ab Comite præfectura nautarum exutus collegerat: raptíſque celeriter armis foſſores aliquot interemit, Brugáſque ceteros fugere compulit. Et paullò pòſt multi per fines Gandenſium, & in Flandria Imperiali, horum violentia bellum aduerſus Comitem capere coguntur. Id animaduertens Comes Ludouicus, qui multis hactenus ſeſe voluptatibus oblectauerat, Mechlinia Inſulam venit. Multam huc Nobilitatem euocauit, vt cum ea de publicis rebus agitaret, conſiliáque iniret opprimendæ confeſtim factionis. Et cùm videret Ipris ac Inſulæ rebelles inhiare, vtrobique firmum equitum ac peditum præſidium poſuit. Sed breui pòſt Ipris coniurati potiuntur, fruſtrà nobilibus viris illuc à Comite miſſis arcere conantibus, cùm ciues obuiis eos vlnis exceperint. Inter alios ibi cæſi Robertus & Thomas ab Houardria non parui apud Gallo-flandros nominis, generíſque. Adulto iam Octobri obſeſſa eſt à Gandenſibus, aliíſque fœdere iunctis ciuitatibus Aldenarda Scaldi fluuio inter Tornacum Gandauúmque C impoſita. Grauis ea fuit obſeſſio tum inſidentibus, tum oppugnantibus. Sed tamdiu obſeſſi maximas difficultates & labores tolerauere, donec aduẽtu Philippi Burgundiæ Ducis, qui priùs cum copiis Tornacum, dein ad Pontem Ronæ profectus eſt, pax compoſita. Erat illic nobiliſſimum totius Flandriæ præſidium, cùm vix alij præter plurimos viros ſummo per vtramque Flandriam loco natos illic exiſterent, vti fortitudine ſua oppidum tuerentur. E Gallo flandrica Nobilitate ibi præſertim emicuerunt Galterus Halewinus, Gerardus Markillius, Perceualius Haukeronius; quibus ob nauatam aduerſus grauiſſimos hoſtium inſultus egregiam operam donatus eſt Equeſtris balteus: Oliuerius, Daniel, Triſtannus, & Gerardus Halewini, regulus Waurinij, toparcha Bonduanus, & Auelinus, dominus Warlainij, Henricus Haius. Hæſit poſt liberatam Aldenardam multo Comes temporis ſpatio Inſulȩ, vti firmandis rebus operam daret. pacémque interim cum Flandris initam tabulis conſignat. Inde Gandauum adiit. Ibi cùm aliquamdiu ex pactis legibus pacis hæſiſſet, ad iracundiam rurſus eum Alborum Capitiorum recordatio vehementer impulit, & pri- D moribus grauiſſimè increpitis ea tolli duriùs imperauit. Intempeſtiua bonis omnibus viſa eſt obiurgatio: & tunc niſi validiùs aduerſus eum factioſi, vt capitia vel ipſo inuito retinerent: neç vllo concionantem honore ſunt proſecuti, quamquam ex ipſa propemodum vrbis fȩce coaluiſſent. Igitur exorto rurſus tumultu, clàm Ludouicus aufugit, ac Inſulam venit. Hìc exactis aliquot diebus, Pariſios, quò frequenter euocatus fuerat, ad Regem conceſſit, quamuis non leuis animum timor pulſaret, ne quid Rex ſiniſtrum moliretur, ob receptum & honorificè habitum Britanniæ Ducem regno aduerſum. Præualuit tamen Regem conciliandi cupido, ab eóque aduerſus Flandros auxilia contrahendi. Parentis eius prudentia & auctoritate metus omnis abſterſus; & cum gratia Regis gaudióque reuertenti munus etiam impetratum eſt. In Arteſiam reuenientem Brugenſes legati apud Atrebates excepere, gratulatíque felicem reditum, vt Brugis domicilium ſtatueret, orauere vehementiùs. Verùm Inſulam cùm veniſſet, hìc non paruo tempore commoratus eſt. Auſus tum fuerat

Froiſſart vol. 2. c. 35 Meier. l. 13. Ioan. Couſin. l. 4. cap. 32. Rer. Tornac.

Quibus ex cauſis bellum in Comit. Ludouicum Flandri mouerint.

Iac. Meier. l. 13. Pont. Heuter. lib. 2. Polydor. Vergil. l. 20.

Ioan. Froiſſart. to. 2. c. 37. & 38. Chron. Fland. MS. Meier. l. 13. Chron. Fland. a Sauuag. edit. Paradin lib. 3. Belleforeſt. l. 5. cap. 45. Pont. Heuter. l. 2 hoc bellum memorant.

Comes Ludouicus aduerſus Flandros de bello deliberat Inſulæ.

Ipræ ab Flandris capiũtur.

Auctores citati.

Aldenarda ab iiſdem obſidetur.

Chron. Fland. edit. ab Sauuag. cap. 107. Ioan. Froiſſart. to 2. Chron. Fland. MS. Meier. l. 13. Heuter. l. 2.

Sed interuẽtu Ducis Burgundiæ liberatur.

Auctores citati. Æmyl lib. 9. Heuter. l. 2.

Qui Galloflandri Aldenardam defenderint.

Chron. Fland. MS. Meier. l. 13.

Nouus in Fland. tumultus aduerſus Comitem.

Froiſſart. Meier. Heuterus.

Ludouicus Comes Flãd. ad Regem in Franciam proficiſcitur.

Chron. Fland. ab Sauuag. edit. Iac. Meier. L. 13.

Inde reuerſus hæret Inſulæ.

Ioannes Prunellus Aldenardam capit.
Chron. Fland. ab Sauuag edit. cap. 108. Ioan. Froiſſart. to. 1. c 47. Meier. l. 13. Pont. Heuter.
Idem poſteà Inſulæ afficitur ſupplicio.
Auctores citati.
Nouus belli turbo in Flãdria exoritur.
Auctores citati.
Nobiles in Flandros rebelles conſurgunt.
Ioan. Froiſſart. to. 2. cap. 48. Iac. Meier. l. 13. Heuter.
Alborum Capitiorum factio in hos erumpit,
Auctores citati.
& Inſulæ obſidionem minatur.

A fuerat Ioannes Prunellus textor pannarius millia quinque Capitiorum Alborum Gandauo educere, nullâque vrbis eius Senatus auctoritate Aldenardam intercipere; huius portas & mœnia in plana deiicere. Verùm acre bellum minitantis Comitis expoſtulatione pulſati, vrbis Gandauenſis proceres perpetuo Ioannem, & aliquot alios exilio mutlauere. Athum Ioannes conceſſit. Haud tamen ibi quietum eſſe licuit. Flagitante ſcilicet Comite Ludouico Princeps Hãnonius vinculis cõſtrinxit, ac Inſulam miſit protinus. Igitur hîc Ioannes cum aliquot aliis Gandenſibus factioſis inſertus rotæ vitam inter cruciatus grauiſſimos perdidit. Atſere tunc vehementiùs Gandaui hominibus improbis animi. Et mox ab his per agros incendio corruptæ domus, villæque Nobilium. Ex aduerſo hic furor inſanientis populi totam Flandriæ Nobilitatem, exuléſque omnes, qui frequentes apud Comitem agitabant, pupugit acerbiùs. Neque veniam aduerſus Flandros arma corripiendi, eorúmque agros infeſtandi rapinis & incendio, flagitantibus Comes negauit. Igitur hi magna hominum manu collecta inter Aldenardam Cortracúmque locos omnes populari cœpere. tantúmque ab ijs illatum damni eſt, vt Gandenſes eius magnitudine permoti, plurimum agmen Alborum Capitiorum aduerſus eos portis emiſerint. Sed B horum aduentus ad Deinſam gnari Nobiles, celerrimo ſeſe itinere Tornacum recipiunt: hîc ſeſe armis firmioribus muniunt, & ad bellum omnia comparant. Ac paullò pòſt ex vrbe digreſſi partim Orchiacum iuxta, partim Landaſti, & Warlainij ſeſe continent. Moleſtum id fuit quà Tornacenſibus, quà Duacenſibus: quòd exercendis mercimoniis obſepto ab his itinere facultas negaretur. Et terruit grauiùs Gallo-flandros obſidendæ ab Flandris Inſulæ rumor, vbi Comes cum plurimis Nobilium degebat. Id enim conſilium Gandenſes calidè ceperant, iámque Brugenſes, Ipernos, alióſque Flandriç populos ad hanc expeditionem impellere nitebantur. Verùm ſapientiùs Brugenſes ab hoc eos inſtituto auertêre, Francorum Regem tali auxilio venturum. Ita præter metum paſſi nihil Gallo flandri, & diutiùs apud eos ſeſe Comes continuit.

Parricidium Duaci commiſſum.
Lib. MS. Duac.

C Interim Duaci Arnoldus Niot noctu matrem ſomno ſepultam atrociſſimè occidit. Et cùm die ſequenti ſparſa ſceleris fama propinqui hortarentur, vti ſumpta pecunia ex oppido diffugeret, nunquam fugæ conſilium admiſit, perpetratum ab ſe facinus negans. Igitur Senatus in eum manus iniecit, ac matris domum perduxit. Ad eius præſentiam multum ſanguinis emiſit matris cadauer, ſolito cædis admiſſæ argumento. Obſtinata nihilominus mente parricidij ab ſe crimen amolitus eſt Arnoldus. Vbi tamen neque cœmeterium D. Amati, qua ducebatur in Caſtrum, propter interdictum patrocinari ſibi, neque vires ad tolerandos quæſtionis acerbiſſimæ dolores ſibi ſuppetere ſenſit; commiſſum ab ſe parricidium apetuit. Igitur die proximo ad patibuli locum traha delatus è furca ſuſpenſus eſt. Alter eodem in oppido violentas in vxorem manus iniecit, eíque vitam abſtulit. Sed nactus apud Franciſcanos dierum aliquot latibulum, Senatus vigilantiam eluſit, ſolúmque perpetui exilij pœnas incurrit. Tertius ibidem obſtricta ſibi fune gula mortem conſciuit. vt non parum ciues tot támque fœda funera terrefecerint.

Maritus ibidẽ coniugem occidit.
Idem lib. MS.
Alius ibidem loci ſe ſuſpendit.
Idem lib. MS.
Gallo-flandri Brugenſibus Comiti ſuo conciliandis felicem dant operam.
Chron. Fland. ab Sauuag edit. Ioan. Froiſſart. to. 2. cap. 66. Iac. Meier. l. 13. Heuterus l. 2.
Ipræ & Cortracum à Comite recuperantur.
Auctores citati.
Caſtrum Einhamenſe ca-

D AN. 1380. Anno ſequenti magnum Comes Maleanus exercitum coëgit, eiúſque ardens ſtudium fuit Brugas ſibi adiungere partim metu, partim beneuolentia. Et conatus eius plurimùm Inſulani ac Duacenſes iuuere tam ſuadendo Brugenſibus pacem, quàm militem ei ſufficiendo: quamuis Duacenſium multitudo impoſitum ab ipſo nouum vectigal pendere obſtinatè recuſauerit. Adeóque Brugenſium animi ſenſim ad Comitem reflexi, vt Gandenſibus ſeſe oppoſuerint, ac multis eorum trucidatis, vrbem ſuam ipſi iam Inſula euocato permiſerint, pacémque cum eo fecerint. Coacti paullò pòſt Iprenſes Comitem in vrbem recipere, cùm primores oblatis ei clauibus ad pedes ſuppliciter accidiſſent. Et recepto per deditionem Cortraco, ducentos è ciuibus Comes in cuſtodiam Duacum ac Inſulam miſit. Ita quidem harum vrbium ad Comitem acceſſione cautum vehementer Gallo-flandris fuit, quos inde procurſus quotidiani infeſtauerant. Graue tamen paucis pòſt diebus damnum Gallo flandri ſenſere. Erant multi Inſulenſium, Duaceſium & Orchienſium cum Iprenſibus

A ſibus & Bethunienſibus Einhamo caſtro ad præſidium impoſiti, eiſque præerat dominus Waterflietenſis. Gandauenſes Aldenardæ imminentes, quò faciliùs hoc oppido potirentur, iudicabant Einhamum priùs eſſe capiendum, quòd Gandauum verſus paruo inde ſpatio Scaldi fluuio aſſideret. Ergo multa manus eorum huc intendit: factáque impreſſione adeò vehementer locum aggreſſi ſunt, vt præſidij Præfectum occiderint; è præſidiarijs ferro multos hauſerint; alios in Scaldim præcipites egerint; Petrum Sconebroquium nobilem virum è feneſtra deiectum haſtis exceperint. Ad mille ducentóſque partim occiſos, partim aquis obrutos comperio. Obſidebat eo tempore Comes Ludouicus Gandauum, parúmque rem promouebat. Et cùm cuperet ſuos per pontem in Waſiam tranſmittere, illic cum pluribus alijs infecta re Iudocus Halevvinus Gallo-flander fortiſſimus occubuit. Haud diu pòſt tamen inter Comitem & Gandenſes pax compoſita. Sed vix ea quindecim hebdomadarum quietem conceſſerat omni Flandriæ, cùm Gandenſibus & Brugenſibus erepta ſibi mutuò repetentibus, noua coorta eſt ſeditio, pacémque abrupit. Ac tunc pertra- B ctis in ſocietatem Iprenſibus inſigni Gandauenſes incurſione prædas egere. Vitam interim cum morte mutauit Franciæ Rex Carolus, eiuſdem nominis relicto impubere filio, cuius tutelam Philippus Burgundiæ Dux ſuſcepit. Hoc igitur nuntio exhilaratus Flandriæ Comes Ludouicus magno contra factioſos animo bellum redintegrat. Spes enim eum non leuis ceperat impetrandi ab Rege auxilij, quem gener AN. 1381. moderabatur. Ergo nouas aduerſus Gandenſes omnia vaſtantes copias Brugis congregat. Ad viginti pugnatorum millia is exercitus excreuit, ibíque ſub ſignis Inſulani & Duacenſes fuere. Qui educeret ſecum, Gualterum Angienſem præſertim delegit mira iuuenem animi magnitudine, & virtute bellica. Vbi proximè Niuellam ventum eſt, cum ſex millibus Gandenſium apparuere Raſo Herzelius, & Ioannes Lannoyus Gallo flander transfuga. Et Petrus Boſcanus ſex quoque Gandenſium millia ex agro Cortraceno celeriter rapiebat, vt ſuam illis copiam iungeret. Puduit tamen Herzelium præſtolari ſocias vires: ſolóque agmine ſuo Comitis exercitum C ſtatuit aggredi, vt ſuperbiæ pœnas daret. Igitur ipſe tres in acies ſuos diſtribuit: in ſingulis duo millia hominum collocat: ſtatímque Comitem pugna inceſſit. Acies quinque contrà inſtruxit Ludouicus. Prima Brugenſibus data, quos regulus Ghiſtellenſis cum fratribus duceret. ſecundam fecere Franconates. in tertia iuncti Cortracenſibus Iprenſes, quos nuper ſibi Comes conciliauerat. quartam obtinuere Caſletani, Balliolani, Poperingani, Bergani, Burburgenſes. in quinta Inſulenſes, Duacenos, Aldenardenſes Comes duxit. Grauiſſimum ibi prælium exortum, poſtquam multùm apud ſuos tumidus in Comitem fremuit Herzelius; contrà, ſuos Ludouicus petitis ab iuſta belli cauſa, & hoſtium inſolẽtia ſtimulis incitauit. Sed quamuis impares numero eſſent, diu tamen fortiſſimè Gandenſes egere, donec Comitis equites eorum ordines perrumperent. Spectabat eminùs ſocios laborantes Boſcanus: quia tamen palus ingens interceſſerat, ſolis oculis, & clamoribus adiuuabat. Igitur tandem prima & ſecunda funduntur acies. Qui ex his cum tertia ſupererant, ad proximam ædem fugam arripiunt. Dum globatim in eam irrumpunt, multi à tergo con- D foſſi ſunt: & in ipſa loci defenſione haſtis Herzelius transfigitur. In turris ſuprema cum quibuſdam Lannoyus euadit. Sed Comitis iuſſu iniectæ mox templo varijs in partibus flammæ. Ibi crudele ſpectaculum omnibus oblatum. pars hoſtium incendio corripi, & miſerandum in modum obrui. quidam foras erumpere ſemiuſtulati, ferróque obſidentium vitam perdere. Et cùm fumus flammáque ſurſum gliſcerent, Lannoyus è turri vitam auro paciſci optabat; vtque fidem faceret, cum paludamento magnam vim auri proiecit. Id modò reſponſum eſt militari voce, Vt, quà poſſet, ſaluus deſcenderet. Igitur cùm flammis cuncta peruadentibus nullum aliud conſilium ſuggeritur, è turri deſperabundus in hoſtem ſeſe præcipitat, animámque haſtis exceptus proijcit. Corpus ignibus extemplò datum, ne ſepulchrum adipiſceretur. Verùm interiecto breui temporis ſpatio Petrus Boſcanus, cuius iam meminimus, nouum Gallo-flandris metum iniecit, Cortraco magnis cincto copijs. Nihil tamen ab eo magnoperè perpetratum. Quippe Comes id oppidum ſeruandi, &

piunt Gandenſes, ibique Gallo-flãdros cædunt.

Auctores citati.

Pacem cum Gandenſibus Comes facit.

Auctores citati.

Ea tamen paullò pòſt violatur.

Rex Franciæ moritur, eiuſque filij CAROLI tutela Duci Burgundiæ committitur.

Contra Gandenſes bellum Comes renouat.

Chron. Fland. ab Sauuag edit. cap. 110. Ioan. Froiſſ. t. 2. c. 68. Iac. Meier. l. 13. Paradin. lib. 3. Heuter.

Ad Niuellam in agro Gandenſi Gãdenſes aggreditur Comes funditque.

Auctores citati.

Ioannis Lannoyj miſerabilis exitus.

Auctores citati.

Cortracum à Gandenſibus obſidetur & mox liberatur.

Gallo-

Ioan Froiſſart. to. 2. cap. 69. Iac Meier. l 13. Heuter. l. 2.

Ineundæ pacis cauſa Cōuentus habetur Tornaci, ſed fruſtrà.

Chron. Fland. edit. ab Sauuag. cap. 110. Ioan Froiſſart. to. 2 cap. 95. & ſeqq. Chron Fland. MS. Meier. l. 13. Æmyl. lib 9. Heuter.

A AN. 1382.

Gallo-flandris metum eximendi ſtudioſus, paullò pòſt ad viginti hominum millia in armis adduxit, ac circumlato terrore Gandenſes retrocedere coëgit. Et non multo interiecto tempore Brugas adijt, vt Gandenſis vrbis obſidionem inde moliretur. Tornacum interim venere Brabantiæ Ducis, Epiſcopi Leodienſis, Hannoniæ Comitis legati, & cum Philippo Arteuelda Gandenſes aliquot primores, conciliandæ pacis gratia. Comes ipſe Ludouicus diu ibidem exſpectatus incaſſum: tantúmque ſuis è proceribus aliquot miſit, qui mandarent, nullam ſe pacem facturum, niſi Gandenſes portis egreſſi, ſolóque tecti induſio, & reſtibus ad fauces vincti ſua ſibi corpora, fortunáſque permitterent. Terruit Gandenſium legatos ea ſententia: ideóque mox ipſis Tornaco ſeſe proripientibus haud ſine ſtomacho ſoluitur Conuentus.

Comes Flandriæ periculū adit Brugis.

Froiſſart. to. 2. c 96. aliiq; iam citati. Nicolaus Gillius, etſi paullò aliter narret. Parad. l 3. Heuter. l. 2.

Hęc cùm facta fuiſſent non multò poſt feſta Paſchalia, initio Maij magnum adijt Comes Ludouicus vitæ periculum Brugis, dum eam vrbem Gandenſes inopinato aduentu perrumperent. Verùm tenebris adiutus, & ab muliercula in liberorum cubile receptus, diſcrimen præſentiſſimum euaſit. Igitur nullo ferè comitante Inſulam magnis itineribus partim pedes, partim ruſticano, nulláque ſella, nullis ſtapedibus B frænisue inſtructo vectus equo venit. Hîc dum ageret, duodecimo Kalendas Iunias ingens motus terram concuſſit, vnde metus plurimum Flandria contraxit, damnique. Et mox Philippus Arteuelda Gandenſium Dictator Brugis, Cortraco, Ipris, totáque ferè inferiori Flandria potitur. Ingruebat igitur grauiſſimum inde Gallo-flandris periculum. Idque paucis pòſt diebus auctum vehementer, cùm Arteuelda exitium Aldenardæ interpoſito iuramento minatus eſt. Pręuenit tamen eius impetum Comes, eíque oppido cauit diligentiſſimè. Daniel Halewinus præſertim ab eo delectus, vt Aldenardæ præficeretur, eámque aduerſus Gandenſes defenderet. Quod anteà memorauimus, Gallo-flander is erat ſummo loco natus, iámque aliàs cum Nobilibus alijs vrbem eam egregiè propugnando ſeruauerat.

Aldenardam Gandenſes obſidione cingunt: eamque Daniel Halevvinus fortiter tuetur.

Chron. Fland. ab Sauuag edit. cap. 111. Fland. Chronic. MS. Froiſſart. to. 2. Iac. Meier. l 13. Paradin. lib. 3. Heuter.

Dum igitur Daniel præſidium & cômeatus eum in locum inuehit, omniáque ad defenſionem cōparat, Comes Duaco Iprenſium obſides educit, eóſque partim Bapalmis, partim Heſdinij C collocat in cuſtodia. Verebatur enim plurimùm, ne Flandri Duacum vſque excurrerent, idque oppidum aggrederentur: aut ſaltem vicinos ei locos populationibus vaſtarent. Paucis inde diebus Gandenſes Aldenardam obſidio cingunt: ſed Danielis partim vigilantia, partim virtute locum protegente, parum promouent.

Ab iiſdem Gandenſibus Fland. & Gallo-fland. fines vaſtantur.

Froiſſar. Chron. Flandr. MS. Meier. Paradin. l 3. Heuter. l. 2.

Itaque Philippus Arteuelda Dictator ijs è caſtris mille circiter audaciſſimos homines emittit cum mandatis, vt omnes Nobilium domos, arces, villáſque expilent, & incendio corrumpant. Vbi per Teutonicam Flandriam hæc manus damni plurimum intulit: Warneſtunum denique aduenit, ac tranſito illic fluuio Liſa Inſulenſem agrum magno furore corripuit. Hîc ab eis molæ iuxta Inſulam aliquot deiectæ, & pagi flammis deformati. Quidam tamen eorum ab Nobilibus Flandris & Inſulenſibus, qui magno numero aduerſus eos conuenerant, intercepti, ac in crucem Inſulæ acti, vel capite truncati. Ceteri per Helchinium, incenſa eius arce, prædis onuſti Aldenardam ad ſuos rediere.

Bellum aduerſus Flandros decernit Franciæ Rex, ſeque ad id comparat.

Chron. Fland. ab Sauuag. edit. cap. 111. Ioan. Froiſſart to 2. c. 112. & ſeqq. Nicol. Gill. in Chron. Franc. qui tamen hæc Scaldi, & Ponti Bouinenſi attribuit. Chron. Flandr. MS. Iac. Meier. l. 13. Oudegh. c 178. Maſſ. in lib. 4. Annal. Franc.

Permotus inſolētia Gandenſium Comes Ludouicus ad Regem ac generum ſuum opem flagitabundus in Franciam abijt. Eodémque tempore Arteuelda bonorum virorum conſilijs impulſus de pace ad Regem litteras ſcripſit. D Verùm vt has habuit Carolus ludibrio, ita Comiti gratiam impertijt: decretáque tandem maxima ſunt Ludouico ſubſidia.

Gandenſes Liſam fluuiū munire conſtituunt.

Sed dum parantur Gallorum copiæ, vt ſuppetias ei veniant, Philippus Arteuelda non paruum è Flandris numerum ad Liſam partim Cominij, partim Warneſtuni collocandum ſtatuit eo conſilio, vt Gallis viam in Teutonicam Flandriam intercludat. pontes etiam omnes ab Minariaco Cortracum vſque fluuio impoſitos ſolui iubet. ac iam tum gloriatur, tam propter ponenda illic præſidia, quàm propter anni tempeſtatem (iam enim hyems appetebat, quo tempore latiſſimè ſemper Liſa exundat) ereptum illac in Flandriam penetrare molientibus iter. Cominij collocando præſidio Petrus Boſcanus præficitur, Warneſtunij Petrus Wintrius. Agebat tunc Inſulæ Comes nuper è Gallia reuerſus: iámque Gallicas copias exſpectabat, quibus vires ſuas iungere conſtituerat, vt Flandriam vltra Liſam ſimul inuaderent. Verùm vbi cognouit de collocandis ad fluuium Flandris

Digitized by Google

A dris Arteueldæ voluntatem, ideóque percepit multum impedimenti conſilijs ac rebus ſuis allatum iri: Haſam nothum ſuum vnà cum Ioanne Iumontio Nobili Hannone, & centum ac viginti equitibus Cominium mittit (non Menenas, ceu Froiſſartus aſſerit) vt pontem eius occupent, illícque parando tranſitu conſiſtant. Vt erat inſigni audacia præditus, pontem Haſa intercipit. & mox eum tranſgreſſus vicinum Cominio Liſæque agrum Flandrenſem celerrima populatione corripit. Verùm illic Flandri vnum in agmen coëuntes ex aduerſo celeriter occurrunt, & magna hoſtem impreſſione adoriuntur. Pauciores erant equites Haſæ, quàm vt tantæ multitudini obſiſterent. Igitur ad pontem admiſſis ocyùs equis omnes recurrunt. Sed is iam à Flandris maxima ex parte fractus erat, & obtectus fimo, vt fraus occuleretur. Vix Haſa cum tricenis fermè ſociis tranſierat, cùm ſubitò pons inſiſtentium aliorum pondere oppreſſus in flumen corruit. Ibi iucundiſſimum Flandris, at triſtiſſimum Haſæ ſociíſque præbitum eſt ſpectaculum, cùm fortiſſimi equites partim ruina pontis in fluuium demerguntur, partim ab vrgentibus hoſtibus confoſſi occi-

Haſa Comitis filius pontem Cominienſem occupat, ſed mox à Flandris inuaditur.

Froiſſart. to. 2. Chron. Fland. MS. Meier. l. 13. Heuter. qui tamen hæc iuxta Armenteriam euenisſe refert.

B dunt. Eorum ſexaginta periere. A periculo propiùs abfuit Ioannes Iumontius, quem pontis caſus in aquas cum equo præcipitauerat: is tamen, quamuis grauiter vulneratus, euaſit. Magnum tribus inde diebus exortum Inſulæ Comitem turbat incendium. Id ab quibuſdam Flandrorum clàm in vrbem ſubmiſſis ſuſcitatum perhibetur. Adeò damni multum attulit, vt non paruam domorum vrbis partem corruperit, & omnia ferè hoſpitia flammis hauſerit, quæ Comes Regi ac Principibus Franciæ propediem venturis parauerat. Erat tunc cum ſuis in via Rex Carolus, magnúmque auxilio Comitis exercitum ducebat. Et mouit ipſe primo die Nouembris Atrebato copias omnes, indéque Lendium deſcẽdit. Hic abſumpto biduo per Pontem Wendinium venit Siclinium. Ibi dum temporis pluſculum ducitur, Principum, Ducúmque conſiliis agitari iuſſit, quâ potiſſimum viâ tranſmitteretur in Flandriam exercitus. In varias itum eſt ſententias. Equitum Franciꝗ Magiſter cum Mareſchallis ſeu Metatoribus caſtrorum, per Ariam penetrandum cenſebat, reductis in Arteſiam

Incendium Inſulæ exortum.

Chron. Fland. Froiſſart. to. 2. Iac. Meier. l. 13.

In Gallo-flãdriam venit Rex Franciæ, vt Comiti Flandriæ opituletur aduerſus Flandros.

C copiis. Toparcha Coucyus per Aldenardam circũducendum militem arbitrabatur. Alios inuaſerat cupido per pontem Cominienſem, aut Warneſtunium magnis viribus viam parandi: in quam denique communibus votis itum ſententiam. Multum interim ager Inſulẽſis damni pertulit, cùm Regis permiſſu gratis milites equíque ab ruſticis alerentur. Ac tum quidquid cymbarum Inſulæ, ac in proximis amnibus repertum fuit, curribus imponi placuit, ſternendis ſupra Liſam pontibus. Inſulam inde Rex cum ſuis pertranſiit, & Marquettam perueniens in monaſterio ſacrarum Virginum noctem vnam cum patruis conſtitit. Illic poſtera luce in agmina copiꝗ ſunt diſtributæ. Primum obtinuerunt equites mille ac ſeptingenti cũ ſeptingentis arcubaliſtariis, & eorum, quos Flandriæ Comes iũxerat, peditum quatuor millia. Eam aciem ducebant equitum Franciæ, Burgundiæ, & Flandriæ Magiſtri. Copiam ſecundam conficiebant ſexdecim hominum millia, pars pedites, pars equites, in quibus plurimi Nobiles Flãdri exuléſque cernebãtur. His præerat ipſe Comes Ludouicus, ac ſeuerè

Auctores ferè omnes antea citati, & Belleforeſt. l. 5. c. 51. ac Paradin. l. 3. & Heuter. l. 2. hoc bellum deſcribunt, è quibus hæc deſumpſimus.

Per Cominiũ & VVarneſtunũ placet Flandros aggredi.

Exercitus Regis in acies diſtribuitur.

D præceptum fuerat, ne Teutonico ſermone loquerentur, ob ſuſpicioſa Francorum ingenia, quibus aliena lingua proditionis metum ignaris afferebat. Tertiam aciem, vbi Rex erat, cum ſex millibus equitum & duobus baliſtariorum millibus, ducebant Regis patrui Biturix, Burgũdus, Bourbonius, aliíque Principes Galliæ. Vltimo loco equites bis mille, ſagittarios ducentos ſub ſignis habebant Vgellenſis, S. Pauli, & Bleſenſis Comites. Cælum tunc erat pluuioſum, & viæ propter luti profunditatem malignæ. Ideò quà caſtra duci oportebat, pręmiſſus eſt cum regulo Ramburio, & mille ac ſexcentis quà foſſoribus, quà lignatoribus Iudocus Halewinus, æquandis itineribus. Igitur dum compoſitis eum in ordinem copiis verſus Liſam caſtra Francorum Rex promouet in Gallo-flandria, Oliuerius Cliſſonius equitum Franciꝗ Magiſter ad pontem Cominij Flandros ſuperat. Is cum toparcha Sampiaco Gallos eò ducebat, & quibus Liſam traiiceret, multas deuehebat curribus nauiculas. Sed illic Petrus Boſcanus nouem iam millia Flandrorum collocauerat, eóque præſidio tranſitum obtinebat. Erat ergo arte quadam bellica magis, quàm viribus, paranda tranſ-

Ad pontem Cominiẽſem Flandros aggreditur, & parato alibi tranſitu Cliſſonius cædit.

Digitized by Google

A

tranſmittendis copiis via. Ad pontis ruinas Cominium pars militum mittitur. Ibi quadam ſimulatione reficiendi pontis nonnulli ad opus aggrediendum ſeſe componunt: alij leuibus hoſtem præliis laceſſunt. Ita Flandri parum animo prouidentes hoc in ſpeciem fieri, magnum interim aliunde periculum ingruere; ibi conſiſtunt, partímque aduerſus operas, partim aduerſus præliantes occupantur. Intereà loci paullò inferiùs ad Virouiacum Franci nauibus traiiciunt, Flandróſque à tergo improuidos adoriuntur. Grauiter ibi pugnatum. Et cùm iam variis itineribus Galli affluerent, ea nouem Flandrorum millia breui fuſa ſunt fugatáque: vt cum paucis Boſcanus, accepto ingenti vulnere, fugam iniuerit.

Omnes Regis copiæ Liſam tranſeunt, Flandriæque fines vaſtant.

Ponte igitur Cominij reſtituto, & Warneſtuni, Virouiaci, ac Menenis obtento tandem tranſitu, è Gallo-flandria in Teutonicam Flandriam tranſmiſſæ ſunt omnes extemplò Regis copiæ. Ibi direptus ager Tranſliſanus, & capta mox quædam oppidula. Hinc tantum prædæ miles contraxit, vt Inſulenſibus, Duacenſibus, ac Tornacenſibus, qui frequentes illuc ad caſtra commercandi gratia iuerant, pannorum optimorum ſinguli à pleriſque vno floreno venderentur. quamquam Britones, aliíque prudentiores prædam omnem in ſarcinas collectam, vel in Gallo-flandriam, vel aliò maioris pretij comparandi cauſa ſubmiſerint. B

Ipræ à Fräcis capiuntur.

Venit paullò pòſt in poteſtatem Regis Iprenſe oppidum. Hæc dum fierent à Gallis, nihil ab coniuratorum Flandrorum ductoribus omittebatur, quo vel nocerent hoſtilibus copiis, vel in officio ſuos retinerent.

Cortracum Flandri intercipiunt.

Vt Gallo-flandris terror incuteretur, ac in eos excurſiones fierent, interceptum eſt Cortracum.

Philippus Arteuelda exercitum ducit cötra Gallos.

Philippus Arteuelda caſtris Aldenardenſibus relictis Gandenſium millia nouem ſub ſignis per Cortracum intra Brugas Ipráſque duxit celerrimè. Brugenſibus animos faciebat Boſcanus. E variis partibus nouæ ad Philippum Arteueldam iter maturabant copiæ. Intra breue tempus hic quadraginta pugnatorum millia in exercitu ſuo numerauit. Ex Anglia non modicus miles exſpectabatur, vt eidem ex fœdere arma iungeret. Poſtquam Rolariam Arteuelda peruenit, Gallos in itinere eſſe, vt Brugas peterent, ac iam perueniſſe Roſebecam, certis accepit nuntiis.

Ad Roſebecã ſe munit.

Ibi minimè cunctandum ratus, haud procul Roſebeca locum cepit caſtris metandis, cúmque firmiſſimis munitionibus celeriter circumdedit. C

Pridie quàm Francos adoriretur, veſperi Præfectis ac Ductoribus epulum dedit. Illic dum inter vini cyathos incaleſcit, hac ad eos oratione vſus eſt, vt animos illorum erigeret, qui tum ex eo, quòd de Anglorum copiis nihil audiretur, tum quòd florem Galliarum & Flandricæ Nobilitatis Carolus Rex ſecum duceret in armis, nonnihil formidinis contrahere videbantur.

Suos Tribunos alloquitur in cœna.

Intrepidi eſtote commilitones. Si promiſſis Anglorum auxilijs deſtituamur, nihil inde nobis metuendum arbitror. Sat ipſi virium nunc habemus. Suppetias ij nobis ſi veniſſent, pro inſita gloriæ cupidine, omnem ſibi victoriæ laudem tribuerent. Si pugnam cum hoſtibus ſoli committamus, obtenta victoria quantum apud omnes mundi Principes gloriæ conſequemur? Tota ferè Galliarum & Flandriæ Nobilitas nobis obijcitur, non vt ab ea pugnando ſuperemur, verùm vt eam obterendo ſummam adipiſcamur militaris fortitudinis gloriam. Cùm ſuperiores euademus, vinculis quemquam hoſtium conſtringi ſeruaríque prohibeo: ac omnino vobis omnibus impero, vt propoſita capitis pœna, præter Regem, nullum à veſtris viuum capi ſinatis. Ob ætatem magna tangor eius Principis miſeratione. D *Nondum is pueritiam egreſſus eſt, ideóque parcendum ei ſtatuo. Quid agat, nondum ſatis intelligit. aliorum regitur arbitrio, ducitúrque. Poſtquam in noſtras is manus venerit, Gandauum abducemus illico, ibique Flandricis ipſum moribus & lingua imbuemus. In alios omnes, ſeu Duces, ſeu Principes, ſeu Comites fuerint, ferrum ſtringite, eóſque vita priuate. Non erit hoc ingratum Gallicanis ciuitatibus officium. Mihi credite, aliud illæ nihil magis exoptant, quàm vt eorum nemo quiſquam domum repetat.* Hæc inter pocula Philippus partim vino calidus, partim inſigni tumidus ſuperbia: ideóque cladi, quàm victoriæ opportunior. Apud alios omnes in caſtris eius ſumma erat confidentia ob circumductas munitiones; & quòd commeatus abundaret, iucundè corpora curabantur.

Nocturnum in aëre prælium.

Vbi noctis plerumque proceſſit, ſupra colliculum aureum (medius inter vtraque caſtra, paullùm is locus aſſurgebat) magnus derepentè tumultus exciri, horrendum arma ſtridere, quaſi pugnantium voces audiri cœpere. Hæc cùm creſcerent, ac illo-

rum

Digitized by Google

A rum accidérent auribus, qui vigilias intra Flandrorum munitiones agebant: non
parum ij turbati ſunt, & hoſtem in armis accurrere, iámque cædem facere crediderunt. Vbi tamen horum aliqui exploratum, quid eſſet, abiere, nihil viſum, nihil
auditum ampliùs eò loci. Eam ob rem Philippus Arteuelda, qui ſuſcitatus à muliere tumultum quoque perceperat, iterum quieti ſe tradidit. Parum ſcilicet prouidè
ad ingruentem ſibi ſuíſque calamitatem animum vertebat, quam id portenderet
oſtentum, certa ſpe victoriæ & vecordia metum obruentibus. Paullò antequàm
dies illuceſceret (hic ſextus ac vigeſimus Nouembris erat) totis ſe caſtris ad pugnam Flandri comparant. Prima ipſis cura fuit cibo ac potu corpora reficere, dehinc induere ferro membra. Omnibus ferè pectus lorica, caput caſſida, manus chirothecę
ferreæ muniebant. In manibus haſtas, in zonis prælongos cultros & gladios habebant ſinguli. Arrogantia, vires corporis, peruicacia, ingentes cuique animos facere.
Precum & procurandæ mentium ſalutis cura ferè nullos inceſſere. Tantùm omnes
Tribunorum ex ſententia Philippi verbis incitari vehementiùs ad certamen; de ho-
B ſtium cædibus & victoria curas voluere; ad has magno impetu extra munitionem
rapi; ducta celeriter præ ſe foſſa in vnam denſari aciem; nullos à tergo & lateribus
pro vallis carros componere; quaſi de victoria certi, ſecuríque eſſent, omnia ferè
nuda munimentis relinquere. At in caſtris Francorum longè aliter procurabantur
omnia. Totam noctem Comes Ludouicus inſomnem ducere: cum ſexcentis equitibus in excubiis conſiſtere. ceteri ductores, ne grauarentur nimiis epulis, multóque
ſomno corpora, efficere. primo mane Rex ac Principes exercitus diuinis adeſſe myſteriis, & in preces ardenter, conciliandi Numinis gratia, incumbere. Vbi tres in
acies diuiſæ ſunt copiæ, háſque ductores ad fortiter agendum idoneis adhortati
verbis ſunt breuiter: equitum Magiſter Cliſſonus, qui iam perceperat Flandros extra munitionem conſiſtere, & nuſquam propè contra equites tegi, magnam ex hoſtium compoſitione cepit animo voluptatem, & non dubiæ victoriæ id ratus eſt indicium. Ab Flandris pugnari cœptum eſt obſcuro ſanè cælo, vt vix vltra pedes vigin-
C ti aduerſæ proſpicerentur acies: cùm frigoris eſſent impatientes, ac tædio caperentur
Francorum cunctationis, qui reuocato in memoriam Groninghano certamine, non
leui metu quatiebantur, quòd ſimili cælo ingentem Robertus Atrebas cladem ſibi,
ac ſuis acerſiuiſſet. Ergo baliſtis, quas frequentes habebant, non leuia lapidum pondera in hoſtem miſere. Hîc ab auctoribus narrationem variari video. Vt Francorum
hiſtoriæ ſcriptoribus placet, ex aduerſo ſtans Regis acies paullulùm proceſsit, & Auream Villerius Flammam explicuit. Ibi diſcuſſa ſubitò nebula, & pura lux ſolis emicuit. Tam vehemens impreſsio fuit, vt regia vix acies eam ſuſtinuerit, retróque
paullùm hæc ceſſerit, non paucis equitum claro natorum genere peremptis. Haud
tamen inde cecidit Gallis animus. Duæ mox aliæ hoſtium fortiùs inferentium ſe, &
quaſi ob victoriam exultantium, latera tergáque circumuenere acies. Non hîc tam
ſtudium fuit Francis Flandros telis, aut haſtilibus impetere, quàm in arctum eos
concludere, adeóque premendo conſtringere, vt omnis telorum iis, ſatiſſarum &
gladiorum vſus inter anguſtias eriperetur. Ergo dum ita compreſſi nec aggredi ho-
D ſtem poſſunt Flandri, nec ſe armis defendere, eorum miſerrima cædes oritur. Pars
magno ſe tumultu obturbare, dum irati alios propellunt, ac ſe conantur expedire.
pars veſano metu conſternari, dum nullam cædendi aduerſarios viam inueniunt,
contrà ſe neci opportunos aſpiciunt. pars hoſtilibus gladiis truncari, aut transfodi.
alij aliorum concurſu impelli, & ſauciorum caſu in terram deuolui, ac pedibus hoſtilium equorum obrui. Ab hac narratione dum diſcedunt Annales Flandrici, hæc
inter alia memorant: non priùs oſtenſum, euolutúmque à Villerio Flammulæ ſignum, quàm Regis acies vehementer Flandrorum impetu concuſſa magnum diſcrimen adiit: ac tunc repentè Flandros quadam correptos formidine partim humi
concidiſſe, partim ita corporibus obriguiſſe, vt neque manus attollere in ictũ, neque
pedes in prę̃lium mouere vlteriùs potuerint: his conſpectis fugam extemplò rapuiſſe
Franconates; eos tamen omnes ab hoſtibus oppreſſos denique. Circa numerum interfectorum liberales admodum Francicæ ſunt hiſtoriæ, à quibus quadraginta nar-

Flandri ad pugnam ſe comparant.

Itémque Galli.

Prælium Roſebecanum, quo Flandri ſuperantur à Gallis.

Hæc ab auctoribus antè citatis deſcribitur, quos tu conſule.

rantur cecidiſſe millia. Qui prælium ex fide referunt, vicenis Flandrorum millibus ſtratum pugnæ locum aſſerunt; ereptam ſexcentis vitam, dum fugiunt. Parum cruoris fuſum eo prælio, quòd aliorum ruina plures obruti, vel concurſione, & compreſſione ſuffocati fuerint, quàm ferro perempti; ac præcipuus in pugna Gallorum extiterit labor in anguſtum hoſtes compellere, & in mutuum exitium cogere; ac ſoli fermè fugientes ferri vim corporibus exceperint. Inter cæſos Arteuelda cum omnibus ferè Tribunis repertus. Datum ei vitio fuit, quòd circumfuſas Aldenardenſi oppido copias deſeruerit, vt cum aduerſariis pugnam capeſſeret. Iam illic obſeſſi extremas patiebantur neceſſitates; neque facilè Rex ad ſoluendam obſidionem exercitum longo difficilique itinere tracturus videbatur: ideóque non dubiè poſt dies paucos in eius poteſtatem veniſſet oppidum; aut certè non leuem, vel per viam, vel in oppugnandis Aldenardenſibus caſtris, cladem hoſtiles copiæ ſenſiſſent. Et reprehenſus in eo maximè fuit, quòd ſe munitionibus ad Roſebecam non continuerit, vnde ſtragis immunis plurimùm Francis nocere poterat, eíſque facultatem progrediendi vlteriùs intercipere. Acceptis de clade Roſebecana nuntiis, Aldenardenſis B ſoluta eſt obſidio, Gandenſibus adeò terrefactis, vt mox conuaſauerint, & celerrimè Gandauum ſe receperint. Peruaſi quoque tunc eorum aliqui, cæſíque, cùm extremos egreſſa Nobilitas perſecuta eſt.

Omnis ferè Flandria recipitur in gratiam.

Receptis in fidem Brugenſibus, poſt dies aliquot, excepto ferè Gandauo, Flandria omnis per Regem Comiti Ludouico reſtituta eſt. Diuerſa de Cortraco accipio.

Cortracũ an interceptum, vel deditum?

Vt à quibuſdam traditur, Haſa Ludouici Comitis Nothus vnà cum aliquot aliis equitibus in hoc oppidum magno impetu procurrit: & quoniam portæ patebant, ac tum etiam ſtabant attoniti ciues accepta ad Roſebecam cladis magnitudine, haud difficulter oppido, & ingenti *rerum omnium* præda potitus eſt. Gillius primùm Cortracenſes inuadentibus Francis obſtitiſſe, ideóque ab his oppidum magnis captum aſſultibus, & quamuis Rex cædem prędámque fieri prohibuiſſet, peremptis ferè omnibus indigenis plurimum prædæ coactum aſſerit. Eam alij tradunt vrbem centum ac viginti aureorum nummorum millibus redemptã, ideóque Regem pacificè ingreſſum. C Vt aliqui memornat, dies illic aliquot hęſit Carolus: variiſque interim conſultationibus agitatũ accipio, eſſétne operę pretium inde Gãdauum copias traducere, eámque vrbem obſidione cingere.

Ibi Rex de bello captis conſilijs in Franciam redire ſtatuit.

Id obſidium inter alios maximè vrgebat Dux Burgũdię: verùm ea denique placuit ſententia, vt, quoniam frigore militem December infeſtaret, in Franciam exercitum ſuum quàm ocyſſimè Rex abduceret, cui ſatis hactenus gloriæ obuenerat, multum contrà incommodi & periculi vlterior expeditio parere poſſet. Priuſquam tamen iter ingrederetur, acceptę iuxta Cortracũ maximę olim cladis memoriam pendentia è parietibus ędis ſacræ calcaria refricuere. Eam ob rem hæc tẽplo derepta: ablatum etiam ab Duce Philippo è turri horologium eximiæ artis. totum flammis oppidum fœdè conſumptum. partim abducti ciuium cum liberis nobiliores, partim cum vxoribus volentes Burgundum ſecuti.

Cortracum ab Francis diripitur.

Froiſſart. Chron. Fland. Æmyl. Meier. Paradin. l. 3. Heuter. alij.

Tornacũ Rex ingreditur.

Inde Tornacum iter fuit. Hic in monaſterio D. Martini hoſpitium Regi paratum. Et ne quis militum ciuibus, qui candidis omnes veſtibus obuiàm proceſſerant, domi foríſue damnum vel moleſtiam inferret, tubicines palàm fremuere. D Quibus vel longum iter in patriam, vel quietis cupido celeriorem abitum imperabat, pars aliò ſeſe, pars Inſulam & Duacum ierunt. Comes Marchanus, eiúſque frater Iacobus Bourbonius, Scluſam petiere Duacum proximè.

Ibi fruſtrà ad Clementem Gallo-flandri impelluntur; ac de pace cũ Gandenſibus agitur.

Auctores citati.

Vltra Chriſti Natalem egit Tornaci Carolus. Fruſtráque tum à Comite S. Pauli laboratum eſt, vt tum Flandria, tum Gallo-flandri ab Vrbano Papa, cui firmiter adhærebant, ad Clementem animos verterent; cùm ſatiùs plerique cenſerent, etiam pecuniæ plurimum largiri, quàm ab vero Pontifice deſciſcere. Et nequidquam tentatum de pace cum Gandenſibus colloquium. Abeuntem Tornaco Regem & Franciam repetentem Atrebatum vſque Comes Ludouicus ſectatur. Inde cùm ei felicia omnia precatus fuiſſet, Inſulam ad ſuos redijt.

Gandenſes rurſus bellum faciunt.

Froiſſart to. 2. cap. 132. Iacob. Meier. lib. 13. Heuter. l. 2.

AN. 1383. Hîc dum ſenſim ex veteri more otio diffluit, bellum Gandenſes reparant, & Ardemburgum duce Atremanno intercipiunt, ac cęſis pleriſque præſidiarijs Britonibus, diripiunt. Perfertúrque occultis ad eum nuntijs, Atremanno Regem Anglorum in ſingulos dies per Ioannem Saplemonem

Digitized by Google

A Brugis agentem, ac genere Anglum, viginti aſſes dependere. Mittuntur illicò Brugas, qui Saplemonem alióſque Anglos opulentia præcipuos Inſulam venire, ac Ludouico ſe ſiſtere imperent. Verùm hi iudicium Comitis anteuertentes, comparato Scluſæ myoparone, fuga in Angliam dilabuntur. Paucis interlapſis diebus Angli Henrico Nordwicenſi Epiſcopo duce Flandriam ingrediuntur, & aliquam Occidentalem eius partem armis ſubigunt metúue: ac iunctis poſteà Gandenſibus obſidionem Ipris admouent, eámque grauiter vrbem concutiunt. In ſpeciem id iactabant, poſtquam Franci Flandriam ſibi ſubdidiſſent, Clementi omnes indigenas adhæreſcere; factamque ideò ſibi poteſtatem armis eos perſequendi. Veriùs tamen credebatur, eos ab Gandenſibus in partes aduerſus Comitem fuiſſe pertractos. Dum igitur Ipræ tormentis quatiuntur, & ad eas bellum Nordwicenſis exercet: iis è caſtris etiam cis fluuium Liſam plerique hoſtium Gallo-flandris damnum inferunt. Verebatur Comes, ne Cortracum vltimo prorſus bello deſolatum, nullóque firmum præſidio Angli caperent, indéque tutiùs in Gallo-flandriam populabundi ex-

B currerent: quia tamen intuta erant illic omnia, hiantibus paſſim muris, vixque locus equorum ſtabulationi opportunus cerneretur, eius oppidi præfecturam formidabant viri nobiles. Verùm Ioannes Iumontius, de quo antè ſcripſimus, maximi vir animi eum laborem intrepidus capeſſiuit Flandriç Comitis, & Ducis Burgundiæ rogatu. Igitur ab Duce Burgundiæ ſexaginta Britanni equites ad eum mittuntur. hos oppido Inſulenſi eductos D. Leodegarij regulus flexuoſo itinere Cortracum deducit. Sed eos Cominio propinquantes equitum Anglorum aliquot ex improuiſo adoriuntur, qui de caſtris Iprenſibus primo mane aduenerant conuehendis è Gallo flandria prædis. Ibi pugnandi neceſſitas iis iniecta. Et primùm manus fortiter conſeruere: ſimul tamen animaduertunt tanto ſeſe cuneo impares eſſe, frænos equorum obuertunt, & Inſulam verſus effuſo curſu fugam capiunt. Sed eorum pauciſſimi manus, vel tela hoſtium euaſere, ipſo etiam duce perempto. Paucis pòſt diebus, Comitis flagitatione Inſulam venit Arnulphus Leodienſium Pontifex. Euoca-

C tum reperio, vt hinc legatus ad Nordwicenſem Epiſcopum iret, ac promiſſis eum ab Iprenſi obſidione auerteret. irrito tamen conatu ab caſtris Iprenſibus Inſulam reuerſum, & mox Leodium à Comite rēmiſſum. Subiit poſteà Comitem formido, ne templum Menenenſe Angli inuaderent munitionibus ſatis opportunum, ibíque poſito præſidio in agrum Inſulenſem prædis faciendis excurrerent. Quapropter Inſula Ioannem filium ſuum è pellice ſuſceptum, & quem Sine-terra nominabant, impuberem ferè, ac Ioannem Molanum inſigni corporis & animi robore virum, vnà cum equitibus ſexaginta, & ſagittariis totidem Menenas miſit cum mandatis, vt templum quàm citiſſimè diſſiicerent. Verùm vix eò peruenerant, cùm ducenti, vel paullò plures Angli, quos pabulatum hoſtis miſerat, ex Iprenſibus caſtris adueniunt. Igitur illic extemplò manus conſeruntur. Initio pugnæ fortiter ſeſe noſtri geſſêre: at opprimente numero aduerſariorum, ita denique victi fuere, vt in poteſtatem eorum viui venerint Dux vterque, & equitum multi; è ceteris plerique interierint, alij ſe fuga Inſulam receperint. Interim ab Rege Francorum, & Burgundiæ Duce Co-

D mitis auxilio venturis ingentes per Gallias copiæ coguntur. In iis ad ducenta millia pugnatorum numerata quidam memorant, quorum vicena fuerint equitum. Huius iam parati exercitus nuntiis exhilarati nobiles viri, quos Angli & Gandenſes Ipris obſidebant arctiſſimè, vltimos hoſtium inſultus fortiter tolerauere: & paucis inde diebus ſoluta eſt obſidio. Iuit tunc Comes Duacum. Eam in vrbem, quam primùm ab recepta Gallo-flandria inibat, honore maximo deductus, edici publicè iuſſit, quidquid olim ab ciuibus in Bailliuum, Scabinos, ac leges grauiter peccatum fuerat, id ſe omnibus remittere: ſuíſque ciuitatem antiquis immunitatibus & priuilegiis frui permiſit. Atrebatum inde diſceſſit Auguſto exeunte. Ibi Regem operiens copiaſque Gallicas, quæ ad bellum Anglis & Gandenſibus comprimendis ſuſcipiendum opportuna iudicabat, comparare inſtitit. Septembri menſe in Flandriam ductus eſt Gallorum exercitus. Ibi dum variis excurſibus, nunc ab Anglis & Gandenſibus, nunc ab Francis & Britonibus omnia in Occidentali tractu vaſtantur: Gandenſium

Ipræ à Gandenſibus & Anglis obſidentur.
Chron. Fland. ab Sauuag. edit. c. 113. Froiſſart. to. 2. cap. 137. Radulph. de Riuo in reb. Epiſc. Leod. c. 19. Iac. Meier. l. 13. Petr. Oudegh. c. 179. Polydor. Vergil. lib. 20. Parad. Heuter. Froiſſart. to. 2. cap 137. Iacob. Meier. lib 13. Heuter. lib. 2.

Britanni ab Anglis in agro Inſul. cæduntur.
Epiſcopus Leodienſ. fruſtrà cum Anglis de pace agit.
Froiſſart. to. 2. cap 138 Iacob. Meier lib. 13. Radulph. de Riuo de reb. Epiſcop. Leod. c. 19 Heuter. Froiſſart. to. 2. cap. 139. Iacob. Meier. l. 13.
Angli ad Menenas Comitis Fland. militem cædunt.
Rex Franciæ aduerſus Flādros exercitū parat.
Nicol. Gill. Froiſſ. Chron. Fland. cap. 113. & 114. Iacob. Meier. lib. 13. Belleforeſt. alij.
Comes Flandriæ Duacenſes inſigni fauore proſequitur.
Regiſtr. Duac.
Rex Franciæ cum copiis Flandriam ingreditur.
Gill. in Chron. Franc. Chron. Fland. ab Sauuag. edit. c. 114. Froiſſart. to. 2. cap. 142. Iacob. Meier. lib. 13. Belleforeſt. l. 5. c. 54. Heuter.
Angli & Gandenſes Flandriam vaſtāt, & cæduntur.

Digitized by Google

A

quidam ſub finem huius menſis Cortracenſem, Menenenſem, & Virouiacenſem agrum deprædationibus infeſtant. Sed hos prædis onuſtos nacti aliquot nobiles viri equiteſque, occurſu repentino circumuentos oppreſſere. Pars eorum in Liſam demerſi, pars ferro inter pugnandum perempti: ceteris Cortracum abductis ablata recisis capitibus vita. Non multò pòſt magno Tornacenſium, Cortracenſium, & Inſulenſium damno Gandenſes Aldenardam intercipiunt. Ruſticana quædam mulier, eorum aduentu deprehenſo, vrbis præſidio periculum indicauerat. Verùm ea ſibilis excepta, ceu boues potiùs, quàm homines, vidiſſet. Ita nocte profunda cùm excubitores partim dormiunt, partim luſu alearum tempus extrahunt, admotis mœnibus ſcalis in vrbem magno numero Gandenſes conſcendunt, eáque cæſis hoſtium pleriſque potiuntur. Exinde procurſum à poſito illic præſidio in Tornacenſe, Cortracenum & Inſulenſe territorium. At paullò pòſt in ſpatium tandem annuum inter Francum Anglúmque induciæ proclamantur, iiſque Gandenſibus an Flandris omnibus frui conceſſum fuit.

Gandenſes Aldenardam capiunt. Froiſſart. to. 2. c. 143. Meier. l. 13. Heuter. l. 2.

Induciæ anni vnius pactæ. Froiſſart. to. 2. c. 147. Meier. l. 13. Oudegh. c. 179.

B AN. 1384.

Anno ſequenti Ludouicus Flandriæ Comes Ianuario menſe Audomaropoli hominem exuit: morbóne, an accepto à Biturigum Duce in pectus vulnere, incertum eſt, aliis aliò trahentibus mortis cauſam. Quòd ſepulturam in templo D. Petri Inſulæ verbis vltimis legiſſet, vnáque ſecum tumulo inferri coniugem optáſſet, vtrumque primò corpus ad Laudenſe monaſterium vno ab Inſula milliari delatum eſt, vt inſigni poſtridie pompa in vrbem portaretur, & in dicta conderetur æde. Ex omni ferè Gallia & Belgio Principes ad hoc funus conuenere, omníſque ex Flandria vtraque, Arteſia, Regiſteto, Nobilitas, Burgundiæ Ducis partim rogatu, partim iuſſibus. Ad portam, quæ nuncupatur Ægrotorum, ſtetit funebris pompa, quo die corpora è cœnobio Laudenſi ad vrbem portata eſt. Iſtinc eo ad templum D. Petri ordine proceſſum, vt Nobiles omnes partim ferendis corporibus ſubirent, partim funeri ducendo bini, & pulla veſte contecti prægrederentur. Ad latera quadringenti circiter tam vrbium Scabini, quàm Miniſtri Principales tædis pullati colluminabant. Intra D. Petri ædem ſuggeſtus ligneus, vbi corpora locarentur, ſeptingentis libralibus cereis ardebat: eiuſdémque ponderis aliis mille & quadringentis paſſim nauis choróſque fulgebant. Dum peraguntur exſequię, ingens fuit etiam hominum, equorum, inſignium apparatus, Philippo Burgundiæ Duce, vt ſocero parentaret, nihil reliqui faciente. Aderat ipſe atra veſte lugubris; omnibúſque pompam celebrantibus nigri coloris amictum veſtéſque donauerat liberaliter. Sacris operatus eſt Remenſis Archiepiſcopus. adſtabant Epiſcopi quatuor, Pariſinus, Tornacenſis, Cameracenſis, & Atrebatium; Abbates quinque. In ſacello D. Virgini conſecrato, cui à Cancellis cognomentum eſt inditum, mandata humo corpora. Ita perſolutis Maleano Comiti iuſtis, Burgundiæ Dux Philippus, eiúſque coniux Margareta Flandrica Brugis Flandriæ Comites inaugurantur Aprilis die ſexto & vigeſimo. Cúmque Dux poſt breue tempus in Gallo-flandriam veniſſet, Inſulæ ac Duaci ab ciuibus plurimùm cultus eſt. Non multis inde diebus exactis, Eſcornayæ regulus admodum Gandenſibus infenſus, Aldenardam inſigni ſtratagemate hoſtibus eripit. Qui variam inferrent annonam, præmiſſi cum mulieribus ruſticanis pueri. ſubſecuti mox currus aliquot fœni copia, & latentibus armatis militibus onuſti. Dum ea res nullius doli ſuſpicitur, abſciſſis funibus, abductíſque iumentis, currus in porta impediendis cratibus, & repagulis, aurigæ deſtituunt; ſimúlque miles è fœno exſilit, ac vigiles partim obtruncat, partim agit in fugam. Et mox accepto ſigno quadringentos è vicina ſilua Eſcornayus viros in vrbem pertrahit. Cæſi tunc Gandenſes trecenti: magna generis omnis reperta eſt præda. Huius rei nuntius cùm perculiſſet Gandenſes, ad Ducem Burgundiæ miſerunt, qui per leges induciarum Aldenardam repeterent, quam iure nullo Eſcornayus armis ceſſantibus interceperat. Eluſit Dux horum petitionem. Eáque præſidio firmata vrbe cautum fuiſſe Gallo-flandris & Tornacenſibus admodum lætatus eſt. Eodem anno capti ſunt Duaci Guilelmus Geruois, & Michaël d'Auby. Exilio priùs ii multati fuerant. At cùm Balliiui Duacenſis, & Richardi Bonnebroquii Vicecomitis nuncupati odio arderent, intra muros occultè ſe recepe-

Comes Ludouicus moritur. Chron Fland. ab Sauuag. edit. c. 114. Froiſſart. to. 2. cap. 148. Iac. Meier. l. 13. Paradin. lib. 3. Heuter.

Et Inſulæ magna funeris pompa ſepelitur. Froiſſart. d. l.

C

Dux Burgundiæ Comes Flandriæ renuntiatur. Meier. l. 14. alii. Regiſtr. vrb. Duac.

Aldenarda de Gandenſibus recipitur. Froiſſart. to. 2. c. 151. Meier. l. 14. Parad. Heuter.

D

Exules Duaci capite plexi. Lib. ms. Duac.

A rant, vt eos ex inſidijs adorti opprimerent. Conceptum id facinus inter quæſtiones confeſſi, ferro vitam amiſere. Ab Simone Rymo, & Ioanne Falcula honeſtiſſimo genere Gandaui ortis duellum Inſulæ commiſſum. Ioanni Simon opprobrabat, arcana Nobilium Flandriæ conſilia Gandenſibus eum pateſeciſſe, auctorémque fuiſſe inferendæ Gandaui patruo ſuo necis. Victus eſt eo certamine Ioannes, paſſímque creditus obiectorum criminum reus, gladio vitam perdidit.

Duellum Inſulæ commiſſum iudicij loco.

Iac. Meier. l. 14

AN. 1385. Dum flueret Chriſti annus ſupra milleſimum & trecenteſimum quintus & octogeſimus, de nuptiis inter Ioannem Philippi Burgundi filium & Margaretam Alberti Comitis Hannoniæ filiam contrahendis actum eſt: paullóque pôſt Regis Franciæ conſenſu etiam Guilelmus eiuſdem Alberti filius & Margareta Burgundi filia iuncti matrimonio. Delectum præſertim Cameracum, vbi ſacra feſtáque nuptialia peragerentur. Illúcque Regem Carolum ac Duces plurimos tam nobilium traxit connubiorum ſplendor ac celebritas. Exinde Philippus ad res Flandricas animum conuertit, Gandenſibus rurſum tumultu & rapinis inceſſentibus. Cortraco Ioannes Iu-B montius, Ipris Petrus Vanderzippius, cum præſidiis impoſiti, vt maleficia hoſtium ab Gallo-flandris arcerent. Et Dammum ab Gandenſibus interceptum Franciæ Regem Carolum permouit, vt magnas in Flandriam copias inferret patruum iuuabundus. Is recens Ambiani vxorem duxerat Iſabellam Stephani Bauarorum Ducis filiam. Igitur rebus bello idoneis in Arteſia comparatis, Attrebato per Gallo-flandriam iter inſtituit, Inſuláque Ipras abiit Brugáſque. Dammum ab eo mox grauiter obſeſſum, & tandem receptum. Vaſtata Quatuor Officia, agríque Gandenſes. Nihílque propiùs abfuit, quàm vt Gandauum Rex obſidione premeret. Verùm, ſeu cæli aſperitas infeſtaret, ſeu nouæ nuptæ deſiderium impelleret, domum Carolus iter relegit. Relictus in Flandria Burgundus occultè pacem Gandenſibus proponit: & ab quibuſdam hæc auidè recipitur. De legibus eius agi placuit Tornaci. Huc igitur procerum quidam miſsi Gandauo: eóque tendentes Philippus & Margareta ex Atrebatibus Inſulam venere. Hinc profecti cùm propinquarent vrbi Tornacenſi, C Gandenſium legati vnà cum aliis obuiàm in equis prodiere: ſolo tamen dignati ſunt Principes ſuos detecti capitis honore. Et maior die ſequenti horum diſplicuit ſuperbia. Prouolutis humi genibus veniam deprecari abnuere, quòd ſibi mandatum ab ciuitate id negarent. Sed quamuis eam peruicaciam vehementer Burgundus auerſaretur, tamen Ioannæ Brabantinæ, Margaretæ Flandricæ, & Margaretæ Niuerſiæ de genibus obteſtantium precibus impulſus, pacem conceſſit. Per eam indultum eſt quidquid Gandenſes peccauerant: reſtituta ipſis omnia priuilegia: Anglicanum fœdus reſciſſum: reuocati in patriam exules. Et mox ab Philippo inſtauratæ ſunt vrbium munitiones. Vetuit tamen is Iprenſis oppidi ſuburbia reparari, nouúmque iis aggerem obduci. Igitur partem incolarum iuſsit Virouiacum, Menenas, & Cominium deduci, vt his in oppidulis pannorum textrinæ operam darent. Et tunc ab eodem Principe nouus Flandriæ Senatus cauſis celeriùs expediendis conſtitutus eſt. Is certo Conſiliariorum numero, & quibuſdam Rationum Magiſtris conſtabat. Maximámque Dux ipſi poteſtatem indulſit omnia cognoſcendi, ac iu-D dicandi, quæ Celſitudinem ſuam ac Dominatum tangerent: dein ſedem eius in oppido Inſulenſi eſſe voluit. Primus ei conſeſſui Præſes datus Petrus Vanderzippius Equeſtri balteo, & plurima doctrina inſignis. Verùm Flandri nunquam adduci potuere, vt his ſeſe ſubmitterent Iudicibus: fruſtraque Dux laborauit variis eos rationibus & commentis eò perducere: cùm neque Inſulenſes, neque Duacenſes ab Senatu Pariſienſi cauſas domum reduci paterentur.

Ioannes & Margareta Burgundi liberi matrimonium ineunt.

Froiſſart. to. 2. cap. 153. Iacob. Meier. lib. 14. Nicol. Gill. Paradinus l. 3. Heuterus l. 2.

Rex Franciæ rurſus cum exercitu Flãdriam ingreditur, & in Gandenſes bellum gerit.

Froiſſart. to. 2. c. 164. Iacob. Meier. lib 14. Belleforeſt. Paradin. Heuter. Froiſſart. to. 2. c 167.

Tornaci à Burgundo Gandenſibus pax conceditur.

Froiſſart. cap. 175. & ſeqq. Iac. Meier. l 14. Belleforeſt. l. 5. c. 56 Parad. l 3. Heuter. l. 2. Littera Duc. Phil. Froiſſart. Meier. & alij loc. cit. Iac. Meier. l. 14.

Burgundus Cameram Concilij & Rationum Inſulæ conſtituit.

Diplom. Philip. Iac. Meier. l. 14. Pet. Oudegh. in Annal. Fland. Iac. Marchant. in Fland. Pont. Heuter.

AN. 1386. Anno proximè ſecuto inter Francos Anglóſque nulla quies armorum erat. Maximúmque Franci dolorem capiebant, cùm viderent toties Anglorum incurſionibus & armis ſuas vaſtari prouincias. Ergo tandem his impediendis Carolus Rex bellum in eorum Inſulam nauibus portare decreuit. Eum in finem, quanta nunquam aliàs, adornatur expeditio: numeroſiſsimæ tum in Britannia, tum in Francia claſſes preparantur, & in varios Oceani portus diſtribuuntur. Inſulæ, Duaci, & alibi multum panis nautici confectum, variíque commeatus incredibilis copia, ingentes ma-

Franciæ Rex inſignem facit apparatũ portando in Angliam bello.

Froiſſart. to. 3. c. 35. & 41. & ſeqq. Iac. Meier. l 14 Paradin. Heuter.

Digitized by Google

chinæ, & arma omnis generis comparata iis nauibus inſtruendis, quos ad id bellum Flandriæ portus habebant. Expeditis rebus omnibus ad tantam belli molem neceſſariis, per Gallo-flandriam iter Regi capere placuit, vt Scluſam inde copias paratis illic nauibus imponendas perduceret. Igitur Auguſto menſe in viam is ſe dedit præmiſſo in Arteſiam & Flandriam vtramque numeroſiſſimo exercitu. Burgundiæ Dux Duaco profectus Atrebatum obuiàm proceſſit, vbi coniux aduentum eius præſtolabatur. Et poſt dies aliquot eodem Carolus aduenit. Vix paullum quietis ibi captum (ardebat enim Rex deſiderio claſſem adeundi) cùm recto itinere per Lendium & Pontem Wendinium Inſulam contenditur. Rariùs tanto Principum flore oppidum iſtud ornatum. Aderant Regi Burgundiæ, Bourbonij, Lotharingiæ & Bari Duces: è Comitibus Armeniacus, Sabaudus, Delphinus, Aruerniæ, Geneuenſis, S. Pauli, Eugenſis, Longeuillius: virorum quà genere nobiliſſimorum, quà balteo Equeſtri donatorum ingens numerus. Verùm paucis tam horum, quàm militum gratus fuit aduentus. In agris omnia miles peſſumdabat; nuſquam cibi, potus, pabulorum perſoluebat pretium: & cùm ruſtici obſtreperent, aut pretium poſcerent, etiam verberibus & iniuriis eos onerabat. Ergo dum Carolus, eiúſque Principes vnà cum exercitu trans Liſam iter maturauere, multum Gallo-flandros gaudium inceſſit. At enim ad Scluſam omnia Biturigum Ducis è Francia ſeriùs ex compoſito venientis moræ perturbant: ac paullò pòſt etiam aduentus apparatum bellicum diſſoluit. Cùm enim iam ventis contrariis ea claſſis diſſipata fuiſſet, quam ſublatis anchoris è Britannia minore Scluſam ducebat equitum Magiſter Cliſſonius, eiúſque pars in manus Anglorum, pars in Zelandorum poteſtatem veniſſet; nec venti faciendis in Angliam velis opportunos ſe præſtarent; & ob imminentem hyemem frequens tempeſtas Oceanum agitaret; nec ipſe deſiderio teneretur bellum in Angliam transferendi: Carolo Regi perſuaſit, vti bello maritimo abſtineret, copiáſque in Franciam reduceret. Pontus Heuterus in Burgundiæ Ducem impeditæ expeditionis conſilia retorquet. Hunc enim auctorem Regi fuiſſe tanti naualis apparatus & belli, vt faciliùs à plebe pecuniam ac ſine tumultu exprimeret; rebellibus Flandris hac claſſe formidinem incuteret; Lancaſtriæ Ducem ab Hiſpanico bello auerteret. vbi quæ volebat confecit, reuerſionem ſuaſiſſe Regi. Hæcne vera ſint, an ea quæ priùs memoraui, non multum intereſt: ſaltem Principibus ac ductoribus grauiter indignantibus, in nihilum tam varij, támque magni apparatus bellici recidere, quos tricies cètenis florenorum millibus ſtetiſſe aſſerunt. ac mox quiſque domum remiſſus eſt. Et diſplicuit Flandris omnibus tam ſubita, nondum tentatis Oceani fluctibus, diſceſſio: cùm ſatis perſpicerent, ſeſe denuò infeſtis abeuntium populationibus hauſtum iri. Apud nonnullos auctores inuenio, impeditam hanc fuiſſe nauigationem diuinitus. Summam quippe Principum ſuperbiam, qua quiſque ſuum nauigium variis coloribus & auro pereleganter impenſéque ornare certauerant; ad hos inutiles ſumptus faciendos imperatam ſubditis pecuniam; oppreſſos, quà copiæ ducebantur, indigenas; ieiunia & preces Anglorum, apud quos ſumma erat trepidatio; imprecationes Gallorum & Belgarum, qui in magnas erant neceſsitates redacti, plurimam è cælo vim traxiſſe perturbandis diſſipandiſque rebus & conſiliis.

Ac deinde in Gallo-flandriam venit. *Auctores citati.* *Tandemque Flandriam Teutonicam petit.* *Auctores citati.* *Ibi bellum maritimum Biturix diſſuadet, ideoque per Gallo-flandriam in Franciam Rex exercitũ reducit.* *Auctores citati.* *Froiſſ. Paradin.* A B C D

Non multo elapſo temporis ſpatio, reuertens Rupella mercatorum Flandriæ claſſis, quæ plurimos aliarum ditionum negotiatores, doliorum vini maximum numerum, aliáſque merces propemodum infinitas vehebat, in Anglorum intra portum oſtiúmque Tameſis fluuij latitantium inſidias delapſa Martio menſe eſt: ortóque ingenti prælio, partim capta, partim depreſſa. Horas quatuor ea tenuit pugna; & cùm Angli fugientes Scluſam vſque perſequerentur, propiùs à periculo hæc abfuit. Venit tamen Brugis auxilio Robertus Waurinius Flandriæ Mareſchallus & Lilerij toparcha, eiúſque acceſſu repreſſus eſt victorum impetus. Anno ſequenti Burgundiæ Dux Philippus cùm animaduerteret eos Magiſtratus, quorum curæ Orphanorum fortunæ committuntur, in dies grauiora peccare; eorúmque nonnullos ita pupillorum pecunia boniſque frui, vt poſteà ſoluendo non eſſent, ac ideò pleroſque vel nummis, vel hereditatibus fruſtrarentur: noua lege ſanxit, ne quis in illud Colle-

Claſsis Flandrorum ab Anglis inuaditur. *Iac. Meier. l. 14.* An. 1387. *Decretũ Philippi Burgundiæ Ducis de Orphanorum Cuſtodibus.* An. 1388.

Digitized by Google

A gium aſciſceretur, qui non eſſet proba vita, ſanis moribus, intaminata fama prædi-tus; ne quis eum Magiſtratum adeptus, pecunias orphanorum ſuos in vſus conuer-teret. *Litterɑ Ducis.*

N. 1389. Exacto ferè anno, Duaci mulier quædam mirum facinus aggreſſa eſt. Frater eius Simon nomine in cuſtodia detinebatur ob violatas inducias, reúſque capitis erat. Igitur hæc magno fratrem liberandi ardore ſuccenſa, de propinquis & familiaribus viros fortes aliquot iuxta turrim, vbi frater cuſtodiebatur, in occulto collocat, eíſque imperat, vt quando ſignum dederit, irrumpant. Et mox ipſa carceris ianitorem conuenit, ab eóque, vt cum fratre colloquatur, impetrat. Ergo dum ianitor eum purgandæ alui cauſa producit, accepto ſigno illi conſurgunt, factóque in ianitorem impetu, mortem minantur exſertis pugionibus, niſi os comprimat. eo mortis metu tacente, mulier foras erumpit, & fratri ab Canonicis Amatenſibus Aſylum obtinet. Tunc Simon ab ſuis è caſtro funibus in cœmeterium D. Amati demittitur. Dum vterque in tuto illic conſiſtit, vrbis Bailliuus & Scabini tantæ rei nouitate perculſi, ad B omnes aditus cœmeterij cuſtodias diſponunt, ne quà euadere queant. Patuit tamen eorum fugæ via, eluſis cuſtodibus. Et quò faciliùs excubantes ad vrbis portas vigiles falleret, habitu virum mulier ſimulauit, capitíque plenum farina ſaccum impoſuit. Vbi frater extra periculum fuit, Tornacum ipſa petijt à Burgundiæ Duce facinoris veniam, & Duacum ad ſuos redeundi gratiam poſtulatum. & per Ducis coniugem, Duciſſamque Brabantiæ (quibus ingens mulieris animus arriſerat, cùm paratam ſe rurſus tantum facinus aggredi, fratrémque potiùs ferro tollere, quàm è patibulo pendentem videre, aſſereret) poteſtatem Duaci vitâ fortuníſque ſaluis degendi obtinuit. Pariſios ipſo S. Dionyſij feſto Iſabella Caroli Regis vxor ingreſſa eſt primùm maxima Principum frequentia, pompaque celeberrima. Inter alia feſtiuæ voluptatis ludicra id maximè placuit, quod Walterus Marquielus Duacenſis excogitauerat. Is enim puerulos viuos ab turri ædis Marianæ in palatij portam per funes ita demiſit, vt pænè ſubeunti palatium Reginæ coronam Angelorum ſpecie imponerent. Tornacenſium Pontifici Petro ab Auxeio (cui tota Flandria nullus paruerat, quamdiu Ec- C cleſiam eam moderatus eſt, quòd Clementis Pſeudopapæ partibus nimium adhæreſceret) Pariſijs anno precedenti defuncto, Ludouicus Trimoulius Philippi Ducis voluntate ab eodem Clemente fuerat ſurrogatus. Et quò plus gratiæ ab vtroque au-

Sororis erga fratrē amor inſignis. *Lib. ms. Duac.*

Inſignis VValteri Marquieli Duac. excogitatio. *Lib. Ms. Duac.*

LVDOVICVS TRIMOVLIVS fit Epiſcopus Tornacenſis. *Iac Meier. l. 14. Ioan. Couſin. l. 4.*

N. 1390. cuparetur, aduerſus Papam Vrbanum acerrimus exſtitit. Nihilo tamen plus auctoritatis peperit ſibi, quam Petrus: omninóque paſſim ſpretus eſt. Et fruſtrà fuit Burgundus, varijs Flandriam vniuerſam modis ab Vrbano ſeducere aggreſſus. Certatum ſcilicet ab omnibus, ne latum vnguem ab vero Eccleſiæ capite diſcederent: fuítque periucundum vexationem ſexaginta nummorum millibus Duci oblatis redimere. Igitur aliquamdiu ab horum vexatione ceſſatum eſt. Exarſit tamen denuò

Dux Burgundiæ aduerſus Vrbaniſtas conſurgit in Flandria. *Iac. Meier. l. 14.*

N. 1391. Philippus ad Clementem pertrahendi cupidine, poſtquam flagitantibus cuſæ à Comite Ludouico pecuniæ vſum reſtituit. Et tunc nonnulli ex voti Ducis Vrbanum vel ſponte, vel metu potiùs execrati. Ita diuiſis incolarum ſtudijs tota Flandria triſte præbuit ſpectaculum. Clementis aſſeclæ Sacerdotum Vrbano fauentium conſortia D fugere miſſaſque aſpernati. Vrbani ſectatores Clementinorum ſocietatem, & ſacra vitare. Et hinc locis quibuſdam ab omni ſacrorum vſu ceſſatum, ne partes miſcerentur. Gandenſes firmiſſimè ſemper Vrbanum tutati ſunt. Brugis pars ciuium Ducis importunitate, minis, terrore ad Clementem conuerſa: aliorū quidam aliò migraue-

N. 1392. re; quidam Vrbano conſtanter adhæſerūt. Et tunc in hac vrbe populi motus exortus eſt non modicus, cùm plerique palàm eam Ducis tyrannidem increparent. Quòd eo ſe Clementem auerſari prodidiſſent, Petrus Rollarienſis è primarijs ciuibus, & Ioannes Hecla Eques nobilis in carcerem abducti Inſulam. ac non multò pòſt Petro caput ablatum; Ioannes in cuſtodia mortem obijt. Tracti poſteà in ſententiam Ducis Iprenſes, ac pænè omnes Flandriæ inferioris incolæ. Plus in Gallo-flandria conſtantiæ fuit, etſi quoque vrgerentur incolæ. Intereà loci Atrebatenſium Pontifex Petrus Maſoërius vita defungitur. Inſulis deinceps ornatus eſt Ioannes Canardi, quem Dux Burgundiæ & Flandriæ Comes Philippus ſuum fecerat Cancellarium.

PETRVS creatur Epiſcopus Atreb. *Locr. in Chron.*

Digitized by Google

Rex Franciæ in Gallo-flãdros liberalis.
Regis littera.
Cyſonienſi monaſterio deſolato curã adhibet Burgundus.
Littera Ducis.

In Gallo-flandros eo tempore munificum fuiſſe Regem comperio. Ab Philippo Rege conceſſa olim Inſulenſibus Priuilegia confirmauit. Quòd ſenſim Orchiaci A pannorum leuidenſæ textura conſeneſceret, vnde plurimum antè opum comparabatur, alterius normæ opificium ciuibus indulſit. Gemebat interim deſolatum AN. 1393. Cyſonienſe monaſterium. Ædificiorum maximam partem incendium abſumpſerat. Vix erat ſuper locus ſacris peragendis opportunus. Plurimos cenſus fundóſque Præſulum quorumdam vel ſocordia, vel liberalitas abalienauerat: vt neque ſoluendis nominibus, neque Religioſis alendis quidquam ferè ſuppeteret. Ergo Burgundiæ Dux Philippus eius monaſterij rebus in melius reſtituendis operam nauans, quæ ſupererant bona tres in partes diuidi iuſſit, vt portio vna neceſſitates Monachis ſuppeditaret, altera in ædificiorum reparationem impenderetur, tertia in creditorum manus cederet. Tornaci poſteà magno concurſu hominum celebrati arcubaliſtariorum ludi Iulio menſe ſunt, quo tempore Franciæ Rex Carolus propter ægritudi- AN. 1394. nem lecto affixus iacebat. Quamuis enim propter eum Regis morbum per totum Franciæ regnum omnia ludorum genera fuiſſent inhibita, licuit tamen omnibus arcubaliſtæ iactibus ſeſe oblectare. Igitur cùm omnia ingenti luxu arcubaliſtarij Tornacenſes apparâſſent, ex vrbibus oppidíſue octo & quadraginta conuentum eſt. B Qui iacularentur, trecenti & octoginta ſeptem numerati. Illuc Inſula decem iere, Duaco ſex, totidem Baſſea. Quòd byſſo & auro fulgerent Brugenſes, elegantiſſimi paratus præmium tulere. Datum etiam laudis & præmij aliquid Pariſienſibus, quòd è remotiſſima omnium ciuitate aduenerint. Iaculandi peritia primam Ipreſibus palmam addixit amphoras duas argenteas auro illitas, quinque libras pendentes. Secundùm hos Duacenſes amphoras duas etiam argenteas, & auro fulgentes, trium pondus librarum, iaculationis præmium tulere.

Ludi arcubaliſtariorum Tornaci.
Iac. Meier. l. 14.

Inter Francũ & Anglum annorum triginta induciæ ſtabiliuntur.
Iac. Meier. l. 14. Polydor. Vergil. l. 10. Paradin.
In Turcam copiæ mittũtur, quibus Ioannes Burgundi filius imperat: exque grauiter cæduntur.
Froiſſart. to. 4. cap. 79. Michael Rit. de regib. Hungar. lib. 2. Nauclier. gener 47. Gaguin. l. 9. Æmyl. lib. 10. Nicol. Gillius, Iac. Meier. l. 14. Paradin. lib. 3. Heuter. lib. 3. alij.
Ad opprimẽdum ſchiſma incumbitur.
Gill Gag. lib. 9. Iac. Meier. l. 14. Regiſt. Duac. Iac. Meier. l. 14.
Contentio inter Aurelianenſem & Burgundum.
Nicolaus Gill. Monſtrelet to. 1. c. 5. Meier. l. 14. Paradin. lib. 3. Heuterus alij.
Antonij Burgundi nuptiæ.
Monſtrelet to. 1. c. 11. Meier l. 14.

Ad Fanum S. Audomari Franciæ Angliæque Reges Carolus & Richardus de pace colloquium miſcent. Anglo tandem Iſabella Franci filia deſpondetur, & in annos A N. 1395. triginta firmantur induciæ. Dein ab Carolo Conuentus Lutetiæ habitus. Ibi multum ab eo, ſed fruſtrà, de exſtinguendo ſchiſmate laboratum eſt. Burgundiæ Ducis C filius Ioannes in Hungariam aduerſus Turcam profecturus, Gallicanis Belgicíſque AN. 1396. copijs præficitur. Ad eam expeditionem multa nummûm millia Burgundi Flandríque omnes tribuere. Ceſſit ea tamen admodum infeliciter. Auidiores tunc pugnæ Galli, quàm prudentiores, alios ſecum in ruinam traxere, dum primi prælium intempeſtiuè capeſſunt. Captus ibi Burgundi filius cum multa Galliæ Nobilitate. Ad eius paucorúmque Principum redemptionem, quæ ducentis aureorum millibus cenſebatur, ab Flandris multum pecuniæ collatum. Poſtquam in Flandriam ad patrem Ioannes è barbari cuſtodia reuenit, paſſim iactatum eſt à quibuſdam, ob ſchiſma Gallorum Græcos admodum ſauciari, idque propter impios homines ludibrio Chri- AN. 1397. ſtianos habere. Ergo primùm Remis ab Cæſare Wenceſlao, & Carolo Rege ad hoc opprimendum labor impenſus. Nihil tamen confici potuit, pleríſque Principum ac Epiſcoporum Galliæ aduerſantibus. Lutetiæ poſteà eiuſdem Regis voluntate feliciùs conuentum eſt. Pſeudopontifex illic ab ipſa præſertim Pariſienſi Schola damnatus: miſſíque mox abs Rege, qui reluctantem armis perſequerentur. Interim Dua- D ci habitus eſt generalis Conuentus omnium Galliæ monaſteriorum, quæ D. Domi- AN. 1398. nico pârent. Proxima hyeme gelu primùm, dein lues Belgas vehementer afflixit. AN. 1399. Flumina frigore adeò conſtricta, vt vectores currúſque tergo ſuſtinuerint. Sæuiente AN. 1400. peſtilentia magna pars hominum abſumpta. Franciæ gubernationem ambiens Dux Aurelianenſis Ludouicus, in patruum ſuum Burgundiæ Ducem armis ſurrexit: AN. 1401. & quò faciliùs ei noceret, à Bohemiæ Rege Luxemburgenſis Ducatus imperium obtinuit; Geldriæ Ducem ſibi adiunxit. A prælio & parricidio res propiùs abfuit. Haud procul Pariſiis hinc patruus, inde nepos in acie conſtiterant, Galliæ vires in mutuum exitium trahente regnandi cupidine, atrociſſimo inferendarum iniuriarum ſtimulo. Sed Biturigis Burgundi fratris auctoritate & prudentia fractus eſt animorum impetus, pâxque compoſita.

Anno ſequenti datur Atrebati Antonio Burgundi filio coniux Ioanna Valerani AN. 1402.

Comitis

A Comitis S. Pauli, & Inſulenſis Caſtellani filia: è quibus poſteà progenitus Ioannes Brabantiæ Dux, qui Louanienſem Academiam condidit. Eorum nuptiæ apparatu quàm maximo celebratæ fuerunt, Principum multos ad eas euocante Burgundo. Ardebat tunc idem Valeranus ingenti odio Anglorum Regis Henrici Lancaſtrij, ob inuaſum Angliæ regnum, & peremptum immaniter Regem Richardum, cuius ſororem nobiliſsimo ſibi connubio iunxerat. Iámque ad eum litteras miſerat, quibus & ipſum in certamen prouocabat, & profitebatur in eius damnum, vbicumque poſſet, armis ſe graſſaturum. Et quò plus initio ſimultatum Regis animum irritaret, plúſque faceret iniuriæ, eius effigiem ſecundùm Caleti portas è patibulo ſuſpendi ab ſuis curauit. Igitur eam ob cauſam vehementer ad Comitis infeſtationem Angli Caſleto impoſiti poſteà incubuere. Interim ab Rege Carolo regni gubernatione nudatur Burgundio, eámque capeſſit ex eiuſdem voluntate Aurelianenſium Dux Ludouicus. Exinde motus grauis exortus, cùm vectigal hic grauiſſimũ etiam à Clericis extorquet. Lapſóque in morbum Carolo Rege, imperium rurſus Philippo Duci

Valerani S. Pauli Comitis & Inſul. Caſtell. in Anglos odiũ, & bellum. *Monſtrel. ibid. cap. 10.*

Nicol Gilles. Iac. Meier. l. 14. Paradin. l. 3.

B à proceribus reſtituitur. Indictum paullò pòſt ab Gallis bellum Anglorum Regi Henrico. Cauſam huius afferunt necatum ab eo fœdiſſimè, regnóque exutum fratrem Richardum, & ſpoliatam bonis omnibus Reginam Franciæ Regis filiam. Huius belli principio Flandricum mare infeſtum claſſe Anglus reddidit, éque Rupella reuertentes Flandrorum naues vinis onuſtas in poteſtatem redegit. Fruſtrà tunc Flandri ab Philippo Duce flagitarunt, vti ſibi belli pacíſque mediis cum Anglo ne-

1403. gotiari, & merces vltrò citróque diſtrahere liceret. Contrà Caſtellanus Inſulenſis Valeranus Luxemburgius in Anglos acerrimus bellum geſſit; eóque grauiùs in eos maritimis infeſtationibus ſæuiit, quòd Grauelingis Oceani æſtuario nobilibus imperaret. Impediit tamen plurimum eius conatus aduerſa hyemis tempeſtas. Ea namque tam atroci frigore horruit, vt fluminum pleraque gelu induruerint, & glaciei fragminibus multi fuerint pontes diſiecti. Sed longè grauius ab inteſtino bello malum timebatur. In patruum Aureliani odia recruduerant: iámque copiæ ab vtro-

Bellum à Frãcis in Regem Anglorum oritur. *Nicol. Gilles. Iac. Meier. l. 14.*

Valeranus Luxẽburgius Anglorum hoſtis. *Iac. Meier. l. 14.*

Hyẽs atrox.

C que ſcribebantur. Verùm Principes alij rurſum tempeſtiuè obuiàm iuere. Ab Ioanna Margaretæ Flandricæ matertera Dux Brabantiæ Antonius Burgundi filius renuntiatur.

1404. Anno proximè ſecuto Aprilis initio vehementer Aquilo flatu & frigore nocuit. Depaſti huius vredine arborum flores herbæque, vt pauci fructus adoleuerint. Perſuaſit inde hominum pecorúmque corpora tuſſis anhela, & difficilis raucedo. Eodémque menſe exeunte Philippus Audax Burgundiæ Dux & Flandriç Comes morbo viuis eripitur Hallis nobili Hannoniæ oppido. Corpus eius primò Inſulam delatum, dein Duacum. Comitabantur eius liberi, ac plerique Principes & nobiles viri. In principem vtrobique ædem deportatum eſt Clero ducente, ac multis collucentibus tedis. Decem dies in Amatenſi templo Duaci ſeruatum reperio: quo tempore quotidie celebratum eſt ſolemnibus cæremoniis, & pullatis parietibus Miſſæ ſacrificium, omnibus ſemper ibi coactis Magiſtratibus. Decimo die cùm aſportaretur, totus ei Clerus præibat, ac centum & viginti facibus viri primores colluminabant ea-

Sæuit Aquilo. *Iac. Meier. l. 14.*

Philippus Burgundiæ Dux moritur. *Monſtrel. 1 vol. c. 18. Iac. Meier. Paradin. l. 3. Heuter. alij.*

Ei parentatũ Duaci. *Regiſtr. Duac.*

D dem prorſus pompa, qua priùs in vrbem ferebatur. In Burgundiam poſteà delato Diuionenſis vrbs ſepulchrum præbuit. Valeranus S. Pauli Comes Inſulenſíſque Caſtellanus nauium aliquot inſtructa claſſe, multíſque ſecum tractis nobilibus viris Vectiam Inſulam, Regis Anglorum ditionem, aggreditur ſubigendi, aut ſaltem expilandi deſiderio. Sed plus in ea præſidij repertum, quàm ſibi promiſerat: propiúſque ab internecione abfuiſſet, ſi diutiùs cum Sacerdote, qui de inſulæ redemptione ſimulatè tractabat, vt intereà temporis Angli omnes armati conuenirent, colloquium ſeuiſſet. Igitur ab aliquo periculi admonitus, in naues ſuos tempeſtiuè recepit; indéque nulla re memorabili facta Grauelingas rediit. Mortuus eſt interim Petrus Vanderzippius Gallo-flandriæ Præfectus, Præſéſque Inſulenſis Curiæ, quem maximi ſemper fecerat Burgundio. Et paullò pòſt Margareta Flandrica Philippi Ducis vi-

1405. dua repentè vitam poſuit Atrebati: illatúmque corpus eius D. Petri templo Inſulæ, ſpectantibus ac lugentibus eius liberis Ioanne, Philippo, & Antonio. Iuere poſteà hi

Valeranus Luxẽburgius Anglos infeſtans periculum adit. *Monſtrel. vol. 1. c. 19. Meier. l. 14.*

Petrus Vanderzippius moritur. *Epitaph.*

Burgũdi vxor vita defungitur. *Monſtrel. 1. vol. cap. 21 Epitaph. Meier. Parad.*

tres

Monſtrel. c. 21.
IOANNES Dux Burgũd. Inſulã intrat.
Liber Roiſin.
Idem Fland. Comes inauguratur.
Monſtrel. vol. 1. cap. 22. Iacob. Meier. l. 15.
Quæ tunc ab eo Flãdri petierint obtinuerintque.
Iac. Meier. l. 15.
Monſtrel. to. 1. c. 22.

A tres Pariſios ad Regem, tum vt quædam matrimonia conficerent, tum etiam vt aliquam ab Rege inirent gratiam, eiúſque voluntate paternas adirent ditiones. Poſtquam inde redierunt, venit Inſulam Ioannes. Hîc publico plauſu, & ſumma lætitia exceptus, ſacramento ſe Magiſtratibus & ciuibus obſtrinxit, eíque viciſſim Senatus vrbis nomine fidem obligauit. Interiectis diebus aliquot idem Gandauum abiit ſolemnibus Principatum Flandriæ cæremoniis initurus. Aderant illic quatuor Flandriæ membra, vt pompa quàm maxima exciperent. Auſi tunc proceres ab eo ardentiùs flagitare, vt ſuum in Flandria domicilium ſtatueret: libertatem, priuilegia, conſuetudines, legum capita, cuique ciuitati olim conceſſa iurando firmaret: diſſidentibus Franciæ Angliæque Regibus, cum Anglis ſibi liceret negotiationem habere, lanáſque ab iis pretio petere: in Comitatu Flandrico Grauelingæ vicináque caſtella cenſerentur: quem parens Senatum cognoſcendis decidendíſque litibus Inſulæ collocauerat, in Teutonicam Flandriæ regionem transferret, ſola Rationum Curia Inſulæ remaneret. Vt animos omnium ſibi conciliaret, nihil horum Ioannes poſtulantibus denegauit: indictámque ab Duce Aurelianenſi pecuniæ collectionem fieri vetuit. B Maio menſe Caſtellanus Inſulenſis, & Picardiæ Procurator Valeranus non leues Audomarum iuxta copias conſcribit. Sub eius ſigna venere quingenti equites, totidem Genuenſes Baliſtarij, è Flandria pedites haſtati haud minùs mille. Cum his in Anglorum fines penetrans, non procul Caleto Marckenſe caſtellum obſidio cingit. Primo impetu capta eſt munitio inferior, ac multum illic pecoris repertum. Erupit die ſequenti Caleto Richardus Aſchthonus, ſecúmque non leuem ducens Anglorum manum, hærentem intra dictæ munitionis vallum aggreſſus eſt Valeranum, ingentíque perculit iaculatione. Quo ſe tegerent Valerani milites aduerſus ſagittas, nihil intus erat: & iam ipſi iaculis deſtituebantur. Ergò nonnulli fuga dilabi, & primùm quidem equites, dein Genuenſes, Flandríque: ac tandem ipſe Valeranus loco cedere cogitur, pleriſque ſuorum vel amiſsis, vel captis, ac Teruannam ſeſe recipere. Non defuit tamen animus Valerano rurſum copias contrahendi, nouóque Anglos bello laceſſendi. Sed poſtquam eum in finem ipſi plerique nobiles viri, ac milites ſeſe adiunxerant, vltrà progredi Franciæ Rex vetuit. C Itaque Rex Anglorum memorata iam victoria tumidus, multis Flandriæ littora nauibus infeſtat, portúmque Scluſanum ingreſſus, arcem oppugnat. Sed rapta mox Flandrica iuuentute Ioannes Dux Burgundiæ hoſtis conatibus obuiàm procedit. Depulſo igitur Anglo, in Attrebatibus nouum militem legit. Et Valerano Luxemburgio Franciæ Rex noua mittit auxilia, quibus maritimam oram tueretur. His aliíſque copiis inter Grauelingas & Boniam diſpoſitis, nihil Valeranus integrum linquit, Anglóſque magnopere infeſtat. Iunio menſe Dux Ioannes publica Duaci exceptus eſt pompa, cùm eò veniſſet multa ſeptus Nobilitate tum Burgũdica tum Flandrica, vt ſolito apparatu fidem ſeruandorum priuilegiorum Senatui ac ciuibus iureiurando præſtaret, ab iiſdem ipſe fidelitatis iuſiurandum acciperet. Non diu pòſt euocatus Pariſios adit, vt Delphinum aduerſus Aurelianenſis Ducis machinationes incolumen ſeruet. Et cùm obſequentem ſibi vrbem animaduertit, etiam aduerſus Aurelianenſem in armis conſtitit. D Laboratum tamen ab variis Principibus, vt poſitis odiis faſtúque amicitiam inirent. factúmque tandem eſt, vt verbis oſculíſque pacem firmantes, Aurelianus in Aquitaniam, Burgundus Caletum aduerſus Anglos, arma conuerterent. Et factis inter Anglos Flandróſque induciis libera cõceſſa eſt mercatoribus negotiatio. Extremis quinque anni menſibus continuæ ferè pluuiæ cælum terrámque fœdauere. ſegetes ideò paſſim corruptæ. Et vix licuit in annum ſequentem ſerere.

Valeranus Luxẽburgius cõtra Anglos infeliciter bellum gerit.
Monſtrel 1 vol. cap. 24. Meier. lib. 15. Polydor. Vergil. l. 21.
Dux Burgundiæ Anglos reprimit.
Iac. Meier. l. 15. Monſtrel. to. 1. c. 24.
Eoſdẽ vexat Valeranus Luxemburg.
Iac. Meier. l. 15.
Burgundus Duacum intrat.
Regiſtr. Duac.
Burgundus Pariſios adit.
Nicol. Gillius. Monſtrel. vol. 1. cap. 25. Iacob. Meier. lib. 14. Paradin. lib. 3. Heuter.
Flandri cum Anglis inducias habent.
Iac. Meier. l. 14.

ANN. 1406 Accepto Ioannes Dux in Picardiam imperio, & firmata Compendij cum Aureliano pace, inſignem conflat exercitum; turres ligneas non paucas molitur; omnis generis apparatum bellicum maturat. Equitum peditúmque non leuia Rex auxilia ſubmittit. Ergo nobiliſſimis & florentiſſimis inſtructus copijs, ad Caleti obſidionem caſtra promouet. Verùm Aurelianus, qui rem malè ad Burgum oppidum in Aquitania geſſerat, magna Ioannis ardens inuidia, Regi Carolo perſuadet, vt à cœptis eum deſiſtere imperet: quaſi minùs idoneum bello tempus hybernum appeteret.

Burgundus inſignẽ exercitum ad Caleti obſidionẽ ducit.
Monſtrel. vol 1. cap. 29 Iacob. Meier. lib. 4. Paradin. lib. 3. Heuter. l. 3.
Sed eius impeditur expeditio.
Auctores citati.

A ret. Igitur Ioannes prohibitus regio mandato Caletum ijs copijs aggredi, quas contraxerat, Duacum deſcendit. Iſtic agitans, certis nuntijs accepit extremum vitæ diem clauſiſſe Brabantiæ Ducisſam: deinde Ducis Aurelianenſis factione interdictum ſibi Caleti obſidium. Et mox ingenti tumens iracundia, diro ſe Aurelianum cædendi iuramento conſtringit. Vltimo huius anni die territi vehementer Flandri omnes fuere tonitruis immanibus, inſolitiſque fulgoribus: cùm præſertim multa de cælo tacta flammis ædificia conſumi aſpicerent. [Fulgura inſolita. *Iac. Meier. l. 15.*]

1407. Et ſecunda ſequentis Ianuarij die perflantibus ventis vehementibus plurimæ arborum ſtirpitus euulſæ; turres multæ domúſque humi deiectę. [Vẽti maximi. *Iac. Meier. l. 15.*] Et fulſit per id tempus Cometa, ſolúmque tremuit. At cum Anglis permiſſu Ioannis Flandriæ negotiatores per inducias liberam paciſcuntur lanæ aliarúmque rerum mercaturam. Et paucis diebus interiectis, ab vtroque Rege anni vnius quies ab armis conceſſa Francis Angliſque. [*Monſtrelet. c. 32.*] Abijt poſteà Pariſios Burgundus, ibíque Aurelianum Ducem ſecundo ac vigeſimo die Nouembris veſperi occulta quorumdam factione opprimit; tantíque facinoris gratiam lætis ferè omni-

B bus Francis ab Rege impetrat. [Burgundus Aurelianensẽ Ducem vita exuit. *Monſtrel. vol. 1. cap. 36. Gillius, Gaguin. Æmyl. Polydor. Vergil. VVaſſeburg. Paradinus, Heuter. alij.*] Verùm poſtquam animaduertit parum ſibi tuta eſſe omnia Pariſijs, Aurelianenſium cæcis & apertis molitionibus: paruo ſeptus comitatu occultè profugit, magníſque itineribus Inſulam venit: quò etiam eum quidam illorum ſecuti, quorum manus Aurelianenſis Ducis cædes imbuerat. Hîc maximum Cleri Nobiliúmque Conuentum indicit. De cæde Aureliani ab ſe Pariſijs imperata omnes edocet. De ipſa quid ſentiant, percogat; auxiliúmque aduerſus hoſtes flagitat. [Idem Inſulæ Conuentum eade cæde habet, auxiliumque aduerſus hoſtes impetrat.] Ob eam ne perturbetur hominis exoſi mortem, animos omnes ei faciunt, & auxilia pollicentur. Hac igitur ſententia & promiſſione hilarior, Gandauum Ioannes abijt, vbi coniux degebat. Illic congregatis quatuor Flandriæ Membris eadem, quæ Inſulæ, propoſuit. Accepta ſunt omnium ſecundis auribus quæ dixit, decretáque ipſi auxilia. [*Monſtrel. to. 1. c. 38. Meier. l. 15. Parad. Heuter. alij.*] Et cùm magnam vim pecuniæ accepiſſet, multos quà Nobiles, quà milites Atrebati coëgit: indéque Ambianum mouit, quò Siciliæ Rex Ludouicus, & Biturigum Dux ad colloquium euocauerant. [Et Gãdauum profectus Flandros ſibi conciliat.] Ibi cùm ab his vehementer rogaretur,

C vt criminis ab ſe commiſſi veniam poſtularet: nunquam id ſe facturum aſſeruit. haud enim eo facinore ab ſe Regem offenſum. magnas ſibi potiùs grates habendas, qui tali Franciam homine liberauerit. [*Iydem auctores.* It deinde Ambianum ſeſe excuſaturus.] Et aderant ipſi non parum imbuti quæſtionibus Theologicis homines, qui factum eius apprimè defenderent. Igitur grauiter offenſi Ducis obſtinatione Ludouicus & Biturix, ne Pariſios intendat cauſam ſuam acturus, admodum nomine Regis Franciæ interdicunt. [*Nicol Gillius. Monſtrel d. l. Iac. Meier. l 15. Paradin. l. 3. Heuter. l. 3.*] Iuit nihilominus poſteà Lutetiam Dux inſigni Nobilium & militum numero ſtipatus. Ibíque multa Pariſienſium voluptate ſuſceptus, & quorumdam Principum amicitia cultus, per Ioannem Paruum è Franciſcana familia Doctorem Theologum in Comitis S. Pauli palatio facti ſui cauſas explicuit: ac tandem ab Rege veniam cædis perpetratæ tabulis inſcriptam, & ſigillo conſignatam impetrauit. [Et Pariſios petit, vt ſuam illic cauſam agat. *Auctores citati. Iac. Meier. l. 15.*] Veræne rationes ad hoc Regem impulerint, an metus, non auſim arbitrari. Ferunt quidam præter publicas odij in Aurelianenſem concepti cauſas, hæc etiam vlciſcendi ardorem in Burgundo ſuccendiſſe; poſtulatam & tentatam ab illo de ſtupro coniugem; infractum ſibi ab eodem cola-

1408. phum; irrogata pleraque inuidioſa nomina. Sed hæc omnia vt vera fuiſſent, viſus eſt

D tamen minùs rectè, ac perperam abſque iudicum ſententia in hoſtem Ioannes tam crudeli parricidio conſurgere. Eo tempore apud Atrebates vitam poſuit eorum Pontifex Ioannes Canardi. [Epiſc. Atreb. decedit. *Epitaph. & tabula marmorea.*] Perſeuerat hodiéque non leue huius monumentum pietatis, quod viuens iuxta Duacum ad portam Morelliam hoſpitium erexit dotauitque leproſis ſub tectum recipiendis. Eius præſertim opera & liberalitate Virginei templi apud Atrebates nauis ſurrexit, duarúmque turrium imperfectam fabricam oſtentat. In eadem æde munera ſunt eius, argentea & auro ſuperinducta Deiparæ Virginis imago, mitra pedúmque magni pretij, alia ſacri cimelij decora. In eius locũ ſubſtitutus eſt Martinus Poræus, qui vitam priùs Religioſam in Senenſi D. Dominici familia egerat, ac tunc ſuprema ornatus Theologiæ laurea Duci Burgundiæ à peccatorum confeſſionibus erat. [MARTINVS ei ſuccedit. *Locr. in Chron. Gazæus, Parad. lib. 1.*] Cum Pariſijs Atrebatum Intrepidus reuertiſſet, honorificum huius in vrbem ingreſſum ſua decorauit præſentia.

Grauiter

Digitized by Google

Dux Burgundiæ aduerſus Leodios exercitũ ducit, eoſque grauiter cædit.

Nicol. Gillius. Monſtrel. to. 1. c. 47. Sauuag. in Contin. Chron. Fland. cap. 68. Iac. Meier. l. 15. Suffrid. Petri c. 8 de Leod. Epiſcop. Belleforeſt. VVaſſeburg. Paradin. lib. 3. Heuter. l. 3.

A Grauiter interim Leodienſes ab Epiſcopo ſuo Ioanne Bauaro diſſidebant, eóque Pontificatu per ſummam iniuriam exuto, Theodoricum Peruiſium ſubſtituerant. Et iam Ioannem Traiecti vetuſta Pontificum Leodienſium ſede, ampliſſimáque vrbe, obſidebant arctiſſimè. Mouit vehementer id facinus Hannoniæ Comitem, & Ioannis Epiſcopi fratrem Guilelmum, vt tam ipſe copias è ditionibus ſuis contraheret, quàm ſubſidium à Burgundo flagitaret. Promptum ad ferendas ſuppetias Burgundio ſe præbuit: lectúſque ſtatim eſt in Arteſia & Flandria miles, multíque Nobilium operam addixere. In his emicuere Valeranus S. Pauli Comes Inſulenſiſque Caſtellanus, & filius eius Petrus Conuerſani Comes. E Duacenſibus & Inſulanis non paruus numerus duces eos ſecutus eſt. Sed priuſquam Valeranus in caſtra veniſſet, cum Leodienſibus ab Ioanne Duce collata fuerant ſigna. Quòd quinquaginta pugnatorum millia in prælium educerent Leodienſes, nihil aduerſum formidabant: & victoriam prorſus animo deuorauerant, ſi priùs Ioannem Burgundum adorirentur, quàm ceteræ, quas præſtolabatur, copiæ accederent. Sed vix eos quingenti Equites Burgundi, & pedites paullò plures à tergo circumuenere, quà curribus B muniebant, cùm fugere rati, pugnam auidiùs, quàm prudentiùs, capeſſiuere. Bellum initio dubium videbatur, cùm vtrique acerrimè pugnarent. Vbi tamen immiſſi à tergo equites peditéſque ſubmotis curribus viam fecere, perrupti mox Leodienſium ordines, ingénſque cædes edita, totúſque intra horæ vnius ſpatium fuſus fugatúſque eſt eorum exercitus. Vt minimum ferro ſublata viginti hominum millia.

Regiſtr. Duac.

Leodium, aliæque vrbes deditionem fecere, datique Duci obſides. Ea Ioannes parta victoria Inſulenſium ac Duacenſium Magiſtratibus per epiſtolam gratias egit; cúmque in Flandriam reditum maturaret, partem obſidum Montibus & Valencenis poſuit; partem Inſulam & Atrebatum miſit.

Monſtrelet. & Meier. locis cit.

Insulæ pacis leges Leodiẽſibus dantur.

Monſtrelet. Paradin. Meier.

Vbi de rebus Leodienſibus agitaretur, electum præſertim Tornacum, quò Burgundus, Leodienſis Pontifex, & Hannoniæ Comes ad feſtum S. Lucæ conuenirent. Sed ipſis Tornacenſibus admodum deprecantibus eius Conuentus impendia, Inſulæ congreſſum eſt Octobris quarto & vigeſimo die. Illic adſtantibus obſidibus in multum Leodicæ gentis damnum ex C victorum libidine pacis leges compoſitæ.

Burgũdus iterum Pariſios adit, vt ſe purget.

Nicolaus Gill. Monſtrel. to. 1. c. 49. Sauuag. Contin. cap. 68. Iac. Meier. l. 15. Bellefor. Parad. Heuter.

Ibit poſteà Pariſios Burgundiæ Dux cum Hannoniæ Comite, vt ſe rurſus apud Regem de cæde Aureliani purgaret. Iam enim Valentina huius vidua ſummis precibus ab Rege impetrauerat, vt quam Ioanni necis veniam litteris impertiuerat, irritam haberet, idque crimen iudicio vindicaret. Eo minori formidine iter illud arripuit Burgundus, quòd inſignis de Leodienſibus victoriæ fama latiùs ſpargeretur, iámque omnes eius hoſtes attonitos reddidiſſet, & florentiſſimo eſſet ipſe ſeptus comitatu. Cùm igitur in Franciam venit, prona in ſe omnia facilè vidit; & ab quibuſdam legatis Angliæ Intrepidi cognomen accepit, cùm audaciam eius admiraretur ſcilicet, qua paucis copijs inſtructus Leodienſes fuerat aggreſſus, rurſúmque in Franciam ſine metu proficiſceretur.

Inter eum hoſteſque pax Carnuti cõpoſita.

Auctores anteà citati.

Ergo Rege ad pacem denuò inclinante, vbi cum Aurelianenſibus ea componeretur, Carnutum ciuitas delecta. Ibi coram Carolo, ac Regina, multíſque regni Principibus, conciliati diſſidentium animi ſunt, tactíſque ſacris paginis dictum fœderis carmen. Philippo D Aureliano Virtutum Comiti vxor data Catharina Burgundi filia, vt firmior amicitia coaleſceret.

Burgundus aliíque Principes Inſulæ varijs de rebus habent colloquium.

Monſtrel. to. 1. cap. 55. Sauuag. Contin. cap. 68. Iac. Meier. l. 15. Paradinus.

An. 1409. Inde cùm in Flandriam ſeſe Ioannes recepiſſet, Inſulæ aliquamdiu degit. Huc ad eum venere Antonius Dux Brabantiæ, Guilelmus Hannoniç Comes eiúſque coniux, Ioannes Leodienſis Pontifex, Comes Namurcęus, aliíque nobiles viri quamplurimi. Actum varijs de rebus: ſed pręcipuè laboratum eſt, vt pax inter Brabantum & Hannonium, qui grauiter diſſidebant ob centum & quinquaginta florenorum millia, quæ Antonius de Guilelmo repetebat olim ab amita Duci Alberto Guilelmi patri pecuniam mutuitanti conceſſa. Inter eos ita denique conuenit Intrepido conciliante, vt Guilelmus Antonio ſeptuaginta aureorum Franciçæ monetæ florenorum millia numeraret.

Burgundus Iudices è Camera Inſul. abſtrahit.

Iac. Meier. l. 15. Oudegh. c. 188. Iac. Marchant. in Fland.

Et quod antè promiſerat ſe facturum, Burgundus, ſolis rationum Præfectis Inſulæ relictis, cauſarum Iudices abſtraxit, eóſque Gandaui conſtituit.

Fames & peſtis graſſatur.

Iac. Meier. l. 15.

Vtramque Flandriam annonæ caritas faméſque vexauit. Viſaque paſſim iſtic mendicantium agmina. Laboratum ideò eſt peſtilitate maxima, quę

Cortraci

Digitized by Google

A Cortraci exorta, omnes huius regionis locos atrociter corripuit. Adijt interim rurſum Pariſios Burgundus, ibique regium Caroli conuiuium celebrauit, quod inſigni magnificentia totius regni Principibus exteriſque præbebatur. Tantúmque tunc auctoritatis contraxit, vt cùm regni adminiſtratio Duci Aquitaniæ Delphinóque committeretur, hic parente in morbum relapſo nihil ſtatueret faceretue, niſi Biturige & Burgundo aſſentientibus.

Burgundus Pariſios petit. Nicol. au Gill. Monſtrel. to. 1. c. 58. Sauuag. Contin. cap. 69. & 70. Iacob. Meier. lib. 15. Belleforeſt. alij.

1410. Sed in eum paucis pòſt diebus ingens facta coniuratio, cui Dux etiam Biturigum eius patruus ſubſcripſit. Quòd huius factionis caput haberetur Comes Armeniacus, inde profluxit, vt poſtmodum Burgundionis hoſtes Armeniacorum nomen inducerint. Conſcripti mox ab vtriſque ingentes exercitus. Plures Burgundioni adhærebant, quòd Regis nomine copias contraheret: omníſque ad eum Flandriæ & Arteſiæ Nobilitas confluxit. Iuxta Pariſios acies in armis ſtetere. Perfectum tamen Brabantiæ Ducis ac Biturigis labore, vt Nouembri menſe pax Vinceſtriæ conficeretur: eiúſque legibus Biturix ac Burgundio regni adminiſtratione cederent, domúmque redire iuberentur.

Noua in eum coniuratio. Nicolaus Gill. Monſtrel. to. 1. cap. 63. Sauuag. Contin. c. 70. Iac. Meier. l. 15. Paradin. alij iam citati.

Pax Vinceſtriæ compoſita. Monſtrel. c. 66. alij iam cit.

B Paruo tamen interiecto tempore ab Aurelianis ea pax violata, intercepto & diriſſimis exercito cruciatibus Croyaco, quem Intrepidus ad Biturigem mittebat. Et pulſatus ab ijs Carolus Rex, vt grauem de Burgundo vindictam caperet. Nihil tamen is promiſit, plúſque ponderis obtinuit Burgundionis amicitia. His omnibus per nuntios litteráſue acceptis, Ioannes admodum vehementer incanduit, móxque ad belli apparatus faciendos conſilia intendit. Vt pecuniæ multum corraderet, Gandenſibus ea vendidit, quæ iure in fiſcum eius concederent: quibuſdam ciuitatibus ſua priuilegia nummis acceptis reſtituit: per plurimas Belgij vrbes Philippum filium circumduxit, eóque, ceu futuro ſuarum ditionum herede, collaudato, ingentia expreſſit munera. Eum igitur in modum collectis belli neruis, inſignem Tornaci Conuentum habuit variorum Principum, quos in belli ſocietatem pertrahere nitebatur. Adfuere tunc Guilelmus, qui Hannonienſibus imperabat, & Leodienſium Pontifex eius frater, dein Comes Namurcenſis, aliíque Imperij proceres.

Monſtrel. c. 68. Sauuag. Contin. cap. 71. Meier. Belleſor. Parad. Heuter.

Burgundus pecuniam & vires ad bellũ comparat. Monſtrel. to. 1. cap. 68. Meier. Paradin. alij.

C Ab omnibus Duci opem flagitanti, aduerſus Aurelianum Ducem eiúſque ſocios, promiſſa liberaliter auxilia. Ducti poſteà hi Principes omnes Inſulam à Burgundo, ibíque lautiſſimè tractati. Venit eodem Caſtrorum Franciæ Metator Bouciquaultius, qui Genuenſibus ab Rege fuerat præfectus. Eum poſtquam Intrepidus honorificè excepit, audiuítque: Atrebatum cum ipſo profectus eſt. Ibi conuocatis Arteſiæ Nobilibus de Aurelianenſium in ſuos inſidijs & ſæuitia queſtus, omnes, vt fidem ſibi ſeruarent, verbis impulit, impetrauítque. Carebant eo tempore Tornacenſes Epiſcopo. Etenim Ludouicum Trimoulium Octobri menſe mors è viuis abſtulerat Pariſijs, quò nuper ſe receperat, cùm ciuitas Tornacenſis adeò peſtilentia conſumebatur, vt vix vlli Sacerdotes vim eius euaſerint, opúſque fuerit Inſula, Duaco, Atrebato & Cameraco viros accerſere, qui tum ad aras operarentur, tum Eccleſiaſtica beneficia capeſſerent. Et quem eius ſucceſſorem Ioannem Toiſiacum Pontifex Maximus confirmauerat, is non priùs Tornacum inijt, quàm tertius ac decimus

Tornacenſis Epiſcopus à viuis abripitur. Tabb. Tornac. Eccleſ.

Succedit IOANNES TOISIACVS.

1411. Chriſti annus poſt milleſimum & quadringenteſimum, procurreret.

D Interim Flandri Ioannis permiſſu cum Anglis annorum quinque paciſcuntur inducias, lanæque plurimum, variíque generis merces nauibus in patriam reportant. Verùm Intrepido multa cum Nobilitate Duaci degente, venit eodem trium Aureliani Ducis filiorum Fecialis, oblatíſque horum litteris, ipſum ad bellum prouocauit. Et adhibitis ſtatim conſultationi pleriſque prudentibus & militiæ veteribus viris, in eam Intrepidus ſententiam lætus animum impulit, vt ſimili ſcripto bellum ijs indiceret. Ac miſſus eſt tertio & decimo Auguſti die, qui litteras ad eos perferret ſuſcepti belli nuntias. Itaque Burgundio bellum in Franciam portaturus, ex omni Flandria inſignes armis, numero, & commeatibus copias collegit, iuſſis Inſulæ alibíque Nobilibus & iaculatoribus arma induere, ac militiam capeſſere. Pugnatorum millia quinque ac viginti cernebantur, quibus omnia horrebant ferro corporum membra, &, quibus hoſtem impeterent, aderant haſtæ, gladij, ſecures, mallei. Bis mille currus eos comitabantur quaternis tracti equis, & commeatibus, tentorijs, machinis, aliíſque rebus onuſti.

Flandri cum Anglis inducias obtinent. Iac. Meier. l. 15.

Burgundo bellum indicitur. Nicol. Gillius. Monſtrel. c. 72. Iac. Meier. l. 15. VVaſſeburg. Heuter. alij iam citati.

Id Burgundio fidenter ſuſcipit, & copias comparat. Auctor. citati, Oudegh. c. 189.

Apparatus bellicus & copiæ Burgũdi in Frãciam proficiſcẽtis. Iac. Meier. l. 15. Paradin. lib. 3.

Digitized by Google

que tamen militũ & curruum numerũ nimis auget, dum illos ad quinquaginta millia, hos ad duodecim millia recenſet. Heuter. l. 3.

onuſti. Qui Flandrorum domi remanebant, hæc omnia liberaliter ſubminiſtrauerant. Gandauenſes vnà cum clientibus Aldenardam veniunt duodecimo Kalendas Septembris domo profecti. Inde promouentes caſtra metantur Waſniæ in Gallo-flandria non procul Tornaco, Inſuláque. Hîc Cortracenſes ſuos eis manipulos iungunt. Tertio die ab omnibus Duacum tenditur. Aduenïunt eodem è ceteris Flandriæ partibus legiones, quò Burgundus euocauerat. Haud dubiè grauis ea fuit Gallo-flandris profectio. Fines eorum ſcilicet vaſtabantur, cùm præſertim Gandauenſes turmam aliquam Albatorum, vt vocabant, Capitiorum præmiſerint populatum, quibus inſignis inerat ferocia, & latrocinandi cupido. Igitur his copijs Ioannes inſtructus, omnibúſque militaribus rebus, magno faſtu in Galliæ ditiones ferebatur: tantáque tam ipſum, quàm exercitum ſpes ceperat omnia primo impetu corripiendi; vt ſpargeretur paſſim, his viribus obſiſtere nihil poſſe. In Veromanduos primò arma conuerſa. Illic Hanum Somonæ amni impoſitum circumductæ copiæ, eiuſque muri tres horas machinis concuſſi. Nec facilè Dux eo potiri per vim potuiſſet, niſi Clugnetus Brabantus & Manaſſes Queretus formidine impulſi, auerſâ portâ præſidium ac ciues præcipuos eduxiſſent occultè, fugáque ſeſe Coucyacum & Chaunyacum recepiſſent. Tunc ſola imbelli multitudine quà ciuium, quà ruſticorum, qui res ſuas eo detulerant, propugnante, iniectis fluuio cratibus, inuaſi vndique muri, ſuperatíque. intra oppidum in homines ſæuitum promiſcuè; nudatæ rapinis domus; in tecta flammæ coniectæ. Capta deinde, oppidum Nigellenſe, Roia, Chaunyacum, & pleraque in proximo caſtella. Verùm vbi Dux caſtra circum Deſiderij Montem diſpoſuit, eámque vrbem aggredi cœpit: Gandenſes domum repetere obſtinatis animis ſtatuunt, vnáque reliquos Flandriæ populos ab eius nunc vehementer frementis, nunc precibus demiſſiſſimis retinere fruſtrà nitentis exercitu abducunt, conuaſatis noctu rebus omnibus. Ardebat ſcilicet Intrepidus hoſtes ſuos, qui non procul aberant, vel metu diſpergere, vel ſignis collatis cædere: certóque alterum fore horum ſibi promittebat, ſi pluſculum illic temporis cum ceteris copijs Flandri morarentur. Poſtquam tamen animaduertit, nulla poſſe horum animos ratione leniri, quam ipſe altiùs iracundiam conceperat, in præſens compreſſit. Peronam vſque deduxit abeuntes, ibíque mollibus verbis allocutus, de collato ſibi ad bellum auxilio, factíſque grandibus impenſis, prolixas egit gratias: ac ne quid per viam inſolentiæ committerent, præfecit ijs Brabantiæ Ducem Antonium; qui Duacum vſque reduxit, & Gallo-flandriam ab omni maleficio intactam ſeruauit. Grauis ea fuit ſuorum obſtinatio cunctis Flandriæ proceribus, ingratúſque omninò reditus. Verùm ijs potiùs diſſimulandum fuit, quàm minis aut pœnis agendum. Iuit poſteà Lutetiam Dux Ioannes nouis ſeptus copijs, quas partim Brabantus, partim Angli ſubmiſerant: obtentáque non leui ad Pontem S. Clodoaldi victoria, etiam D. Dionyſij oppidum de hoſtibus recepit, præclaram ei ſemper operam nauante Caſtellano Inſulenſi Valerano Luxemburgio. E captiuis Armeniacarum partium Nobilibus pleroſque cecidit, nonnullos Inſulam, & in alias Flandriæ vrbes miſit attinendos. Interim Senatus Inſulenſis edicto cauit, ne quis ciuium hebdomadaria ſportula hoſpitalium SS. Trinitatis, & Diuorum Nicolai ac Nicaſij frueretur, niſi pedum albi coloris duos digitos latum, pedem vnum longum conſpicuo loco veſti aſſueret: vt hoc ſymbolo deterriti, paullò ditiores eius ambitu arcerentur, qui iam tum frequentes eam petebant, obtinebántque, fraudatis ſpe iuréque pauperibus. Verùm Intrepido per Franciam omnia ex animi ſententia feliciter eueniebant: multíſque locis fauſto ſucceſſu Valeranus Luxemburgius Regis mandato bellum inferebat. Igitur vterque magnam apud pleroſque, at potiſſimùm apud Regem, ſibi gratiam conciliauere. Cùm Pariſios aduerſus Armeniacos Ioannes inſigni præſidio retineret, etiam ab Rege Pariſienſibus vetera priuilegia, libertatémque rurſus impetrauit. Eam ob rem creuit in eum vehementer amor Pariſienſium & fides. Iam eius partibus acceſſerat Siculorum Rex Ludouicus. Et permiſerat Carolus legationem ab eo in Angliam mitti, conciliando inter Walliæ Principem, eiúſque filiam matrimonio. Igitur à patre tot ſucceſſibus lætis inflato, è Belgio Philippus Quadrilegij Comes Lutetiam euoca-

A

Oppida quædam Intrepidus capit.

Monſtrel. to. 1. c. 78. Sauuag. Contin. cap. 72. Iac Meier. l. 15. Oudegh. c. 189. Paradin. Bellef. Heuter.

B

Flādri Intrepidum deſerunt, & domũ abeunt.

Monſtrel. d. l. Sauuag. Contin. c. 72. alij loc. cit. Longè ab hac narratione diſcedit Gillius, cum ſcribit Intrepidum turpiter caſtris deſertis fugiſſe. Tu ipſum conſule.

C

It poſteà Burgundus Pariſios cũ exercitu, & per viam victoria potitur.

Nicolaus Gill. Monſtrel. to. 1. cap. 81. Sauuag. Contin. cap. 74. Iac. Meier. l. 14. Polydor. Vergil. Parad. Heuter.

Edictum Senatus Inſulenſis.

Liber Reiſſin.

D

Intrepidus Regis Fráciæ & Pariſienſium fauorem ſibi conciliat.

Nicolaus Gill. Iac. Meier. l. 15. Monſtrel. c. 81. 82. Heuter.

Monſtrel. c. 86. Sauuag. Contin. cap. 74. Iacob. Meier. l. 15.

AN. 1411

Digitized by Google

A euocatur, vt Paſchalia illic cum Rege feſta peragat. Ac tunc Valeranus Luxemburgius ab Carolo dictus eſt equitum Franciæ Magiſter. Et mox inſignem hic exercitum conflauit, cúmque aduerſus Druidas duxit, Comitémque Alenconium. In huius Comitatu grauiter ab eo cæſæ Armeniacorum copiæ ſunt, haud pauciores quadringentis interempti; ad centum & viginti catenis onuſti. Intereà temporis apud Regem & Burgundiæ Ducem queſti ſunt Duacenſes Magiſtratus, multos eorum, quos exilio propter flagitia multauerant, regreſſum in vrbem moliri quorumdam ab ipſis impetratorum diplomatum obtentu. Adeóque valuit querimonia, vt mox vterque remiſſiones ac diplomata reſciderit; datíſque ad Gubernatorem Galloflandriæ, & Bailliuum Duacenſem litteris, ne cui exulum ciuitas reſtituatur, prohibuerit. Sed paucis diebus interiectis Anglorum Regem Armeniaci ſuas in partes traxere: acceptíſque ab eo non leuibus auxiliis, inter Principem Walliæ filiámque Burgundionis diſrupta ſunt matrimonij pacta. Et mox Lutetiam iuere trium Flandriæ vrbium legati Ducem oratum, ne diutiùs Philippum filium in Francia, rebus B nondum pacatis, degere pateretur: quòd magnoperè timerent, ne quid in eum aduerſarij molirentur hoſtile. Impetratum facilè quod petebant: vnáque promiſſum, vt, quam recèns is Caroli Regis filiam vxorem acceperat, Michaëlidem Gandauum abducerent; ibique vtrumque, ceu Principes ſuos, omni colerent officio. Tentati ſubinde ab Rege Anglorum Flandri, velléntne pactas anteà cum ipſo, eiúſque hoſtibus, inducias ſeruare. Ab his reſponſum liberè; Nec ſe frangere inducias velle, nec ſuam ad tutandos Franciæ Regem Ducémque Intrepidum operam deſiderari. Igitur ab Anglis in Arteſiam hoſtiliter incurſum, captáque eſt Balinghehemi munitio. Verùm Magiſter equitum Franciæ Valeranus ea re cognita non paruam militum manum Audomaropolim verſus celerrimè rapit: indéque Bononiam petens, oppida caſtelláque in littoribus Oceani poſita firmis aduerſus Anglorum incurſionem præſidiis munit. Obſeſſum deinde ab Rege Carolo & Duce Burgundiæ Auaricum Bituricenſis caput ditionis: pugnatúmque aduerſus erumpentes feliciter, iique in vrbem C coacti ſunt retrocedere. Verùm data quiete armorum, ipſis præſertim Delphino ac Biturigum Duce impetrantibus; in præſentiſſimum Rex ac Burgundio periculum venere. Horum quippe exarmatis copiis, Armeniaci derepentè ſumma perfidia improuidos adoriuntur eo conſilio, vt, captis Rege Delphinóque, Burgundum opprimant. Fuit tamen his tempus aliquod diuinitus conceſſum, vt raptis celeriter armis ſeſe contegerent, aduerſíque hoſtem magno agmine ruentem exciperent ac frangerent. Datum tamen Delphino, vt cum hoſtibus Antiſſiodori pax iniretur, quamuis eam parùm æquo ferret animo Burgundus. Rurſúſque firmatum fœdus eſt, quod in Carnutibus Aurelianus & Burgundio infantes conceperant.

1413. Agebatur Chriſti annus ſupra milleſimum quadringenteſimus & decimus tertius, cùm duas in partes ſciſſum eſt vulgus Pariſiis. Duodecim millia candidis ſeſe capitiis amicientes in Regem ac Delphinum ſurrexere. Ab his capti complures viri principes: ac deinde Rex atque Delphinus intra S. Pauli ædes, quaſi in cuſtodiam coniecti, ſeſe continere iuſſi ſunt. Eorum rebellium caput cenſebatur Intrepidus: & D plurium vox erat, ſalutis publicæ cauſa hæc fieri. Sed cùm Principes grauia Pariſienſibus minarentur, niſi ſolueretur factio, coniurati Ducis Intrepidi conſilio animos demittunt, pacémque orant ſuppliciter. Ea ipſis conceſſa, & bonis legibus ad Pontem Iſaræ compoſita. Paullò pòſt tamen quidam è Burgundionis comitatu vinculis onerati; quidam etiam ſponte deſciuerunt: abſtractíque ab eo Pariſienſium quamplurimi Aurelianenſium artibus. Igitur cùm ſatis animaduerteret, nihil iam tutum eſſe Pariſiis, clàm inde ad ſuos Inſulã Dux rediit. Hic quo faciliùs pernoſceret de Ducis Aureliani nece, ac bello, ſuorum Principum ac procerum iudicia, generalem Flandriæ Conuentum indixit. Igitur Gandenſes, Brugenſes, Iperani, & ab Quattuor Officiis delegati, vnà cum Inſulenſibus, Duacenis & Orchienſibus in tres Ordines diſtincti iure cæſum Aurelianum cenſuere, ac plurimum æris Ioanni ad capeſſendum bellum promiſere. Erat illic etiam Valeranus Luxemburgius Inſulenſis Caſtellanus, qui recèns ab Caleti finibus reuenerat impetratis ab Rege Anglorum aliquot menſium indu-

Valeranus Luxemburg. fit Magiſter equitũ Franciæ, & victoria potitur. *Monſtrel. to. 1. c. 86. Meter. l. 15. Contin. Sauuag. c. 74. Paradin. l. 3.*

Duacẽſes impetrant, ne exules in vrbem admittantur. *Regiſtr. Duac.*

Anglus Armeniacis ſe iungit. *Monſtrel. to. 1. c. 90. Sauuag. Contin. cap. 75. Iac. Meier. l. 15. Paradin.*

Philippus Intrepidi filius ex Frãcia huc reducitur. *Iac. Meier. l. 15. Auctores antea citati.*

Anglus Intrepidi ditiones aggreditur. *Monſtrel. c. 92. Iac. Meier. l. 15. Belleforeſt.*

Rex Franciæ & Burgundus periculum adeunt. *Monſtrel. c. 93. Sauuag. Contin. c. 75. Meier. l. 15. Bellefor. Parad. Heuter.*

Pax cum Armeniacis cõponitur. *Nicol. Gillius. Monſtrel. c. 95. Contin. Sauuag. c. 75. Meier. l. 15. Paradin.*

Factio Pariſienſium. *Monſtrel. c. 102. & ſeqq. Sauuag. in Contin. c. 76. Iac. Meier. l. 15. VVaſſeburg. Parad. Heuter.*

Intrepidus in Belgiũ redit. *Monſtrel. c. 107. Sauuag. Contin. c. 78. Meier. l. 15. Parad. Heuter.*

Inſulæ Ordines cogit, vt intelligat, quid de Aureliani cæde ſẽtiãt, quidúe ad bellũ velint conferre. *Monſtrel. to. 1. cap. 108. Iacob. Meier. lib. 15. Heuter.*

Rex Franciæ Valeranum Luxemburg.

Magiſterio equitū priuare molitur.
Monſtrel. c. cit. Sauuag. in Contin. Chron. Fland cap. 78. Paradinus.

induciis. Sed hunc allatæ ab Rege Francorum litteræ perculerunt, quibus admodum iubebatur extemplò gladium Pariſios remittere, vt equitum Magiſterio exueretur. quia tamen Intrepidus enſem ad Regem mittere vetabat, Inſulæ ſe continuit retento Magiſterij ſymbolo. Hîc tranſactis aliquot diebus ad D. Pauli Fanum ſeſe contulit, indéque Ambianum. Qui cauſam ſuam apud Regem agerent, eo de loco nepotem ſuum Conuerſani Comitem, Vicedominum Ambianenſem, & M. Robertum Iuuenem Aduocatum, Pariſios miſit. Coram Rege, Cancellario, & magno regiorum Senatorum conſeſſu permiſſum eſt Roberto ea dicere, quæ Valeranus ipſi mandauerat. Inter alia propoſuit, *Nunquam Valeranum in Franciæ regno factioſorum partibus adhæſiſſe; nullas eum arces, vrbéſue regias bello aggreſſum, armiſue ſubegiſſe; nihil itaque cauſæ datum, cur equitum Magiſtri officio priuetur.* Eáne dici mandaſſet Valeranus, quæ Robertus pronuntiauerat, ab legatis aliis quæſitum eſt. Cùm illi nihil aſſererent, in cuſtodiam coniectus eſt Robertus, ęgréque poſt biduum ei libertatem impetrauit Dux Barenſis Valerani ſocer. Eius rei factus certior Valeranus Ambiano in S. Pauli Comitatum triſtis abſceſsit. Et poſt breue tempus Coucyacum & Petriſontem caſtella Duci Aurelianenſi reſtitui Rex imperauit, quæ idem Comes Valeranus retinebat, iiſque anteà cedere omninò recuſauerat. Ac tunc plurimum apud Regem & Aquitaniæ Ducem Armeniaci valuere. Contrà Burgundi factio Pariſiis alibique magnoperè debilitari, ac minui cœpit. & plerique ab eo vel metu, vel ſponte ad partes Armeniacorum defecere, poſtquam præſertim aduerſus eum edicta regia in vulgus emiſſa. Erat tum Inſulæ Dux Ioannes, cùm hæc tum famâ, tum frequentibus litteris Lutetia miſsis pernouit. Ergo Principum ac procerum præcipuos è ditionibus ſuis Belgicis eò confeſtim aduocauit. Quòd animo iam tum præciperet, fore, vt breui hoſtes Regem ad bellum ſibi inferendum pertraherēt, conſilia vímque ſibi ab his ſubminiſtrari denuo poſtulauit. Et nihil reliqui factum ab iis, quò Ducis animum erigerent, omniáque bello ſuſtinendo idonea, vt priùs promiſerāt, ſufficerent. Venit interim eamdem in vrbem ab Angliæ Rege legatio. Inter legatos præcipui nominis erant Comes Walericus, Sanctíque Dauidis Epiſcopus. De nuptiis inter Regis filium, & Burgundi filiam contrahendis actum. Vbi tamen multa vtrimque propoſita fuere, parum arridentibus quibuſdam conditionibus, nihil conſtitui potuit. Ea tempeſtate admodum Hemi, Gallo-flandriæ nobili pago, florebat ſanctiſſimi Martyris, ac Romani Pontificis Cornelij cultus. Nuper Maio menſe cùm ſeni Eccleſiæ Romanæ Cardinales multa de rebus admirandis certa fama cognouiſſent, quas idem Martyr iis ſanitatem reſtituendo, qui præſertim eo epilepſiæ malo laborabant, quod Maculatam nominant, perpetrabat: præclarum illico diploma conſcripſere, quo ſexus vtriuſque mortalibus centum ſinguli dies debitarum criminibus pœnarum indulgebant, qui præcipuis per annum feſtis Hemenſe templum adirent, ibique coram S. Cornelij ſacra icone preces ad Deum funderent, nummóſque ad ſumptus ędis neceſſarios porrigerent. Hac igitur non modò Gallo-flandri, verùm etiam Tornacenſes, Hannonij, & alij liberalitate pellecti, hunc locum frequentiùs petiere, ac in eo ad preces ardentiùs incubuere ſibi aliiſque obtinendæ ſanitatis gratia. Octobris quarto die S. Pauli Fanum adiere Moij & Offemontij toparchæ ad Valeranum Comitem abs Rege Franciæ legati. Repetitus per eos gladius equitum Franciæ Magiſtri. Nihilo tamen ſe promptiorem ad reddendum Comes præbuit, quàm priùs fecerat: remiſſíque vacui ſunt ad Regem legati. Acuit iram Regis ea Comitis tergiuerſatio: ideóque propiùs abfuit paullò pòſt, quin Valeranus Magiſtratum deponeret. Vbi tamen Inſulam ad Burgundum, qui recèns Audomaropoli redierat, ſeſe contulit, in ea ſententia per eum confirmatus eſt, ne gladium ad Regem remitteret. Igitur promiſſis oneratus prębendi aduerſus Regem ab Duce auxilij, Vicedominum Ambianenſem Pariſios miſit Regem oratum, ne grauiùs ferret, quòd nondum eius mandatis paruiſſet. Interim ad Ioannem è Burgundia equites mille ac ſexcenti per Campaniam & Cameraceſium venere. Iam enim is copias, quibus in Franciam penetraret, comparabat, multóſque Principes, ac viros nobiles, quibus ad bellum vteretur, ſecum habebat Inſulæ. Eodem menſe iam deſinente, poſtquam Franciæ

Valeranus ſuam agit cauſam.
Monſtrel ibid. Sauuag. ibid.

Burgundi factio imminuitur.

Nouum Inſulæ Cōuentū habet Intrepidus.
Monſtrel to. 1. c. 109. Sauuag. c. 79 Meier. l. 15.

Angliæ Regis ad Intrepidū legatio de nuptijs.
Monſtrel. to. 1. c. 109. Meier. l. 15.

Cultus S. Cornelij increbreſcit Hemi.
Litter. Cardin.

Rurſus agitur cū Valerano Luxemb. vt Magiſterium equitum deponat.
Monſtrel. to. 1. c. 109.
Monſtrel. to. 1. c. 110. Sauuag. Contin. c. 78.

A B C D

Rex

A Rex Carolus edixit, ne quis vſpiam delectum militum haberet: Intrepidus equeſtres ludos & decurſiones Inſulæ præbuit. Qui cum alia Nobilitate plurima eos celebrarent, aderant filius eius Quadrilegij Comes Philippus, Brabantiæ Dux Antonius, & Niuerſij Comes. Vix inde Brabantus & Niuerſius poſteà diſceſſerant, cùm initio Decembris ad Burgundum Franciæ Rex Dampetræ toparcham, & Eburouicenſem Epiſcopum legauit. Per eos Duci prohibitum Regis mandato eſt, ne filiam ſuam per nuptias Angliæ Regis filio iungeret, vllúmue cum eo Rege fœdus percuteret. quædam etiam arces repetitæ, quas is nuper acceperat. iniunctum denique grauibus verbis, ne qua ratione ictam cum Aurelianenſibus pacem violaret. Verum Intrepidus hanc legationem nullo dignatus reſponſo, equum extemplò conſcendit, & Aldenardam iratus abiit. Paucis diebus illic exactis, Inſulam rediit; ibique grauis eum perculit, remiſſæ filiæ nuncius. Hanc nomine Catharinam ſuauiſſimis præditam moribus Siciliæ Rex Ludouicus filio ſuo natu maximo vxorem petierat, eámque pactis matrimonij legibus parens cum inſigni comitatu ad Regem miſerat. Vbi tamen
B Ludouico placuit Aurelianenſis partes amplecti, intactam Bellouacum remiſit, Ducique per litteras ſignificauit, vt eam inde domum reduceret. Pupugit altiſſimè Ducem id facinus: ſtatimque multis equitibus mandauit, vt abductam Bellouaco filiam cum nobili comitatu Inſulam ad ſe perducerent. Iuit poſteà Intrepidus Ambianum, ibique Nobilem Principum aliquot & procerum Conuentum habuit. Inter alios ibi cum eo fuerunt Antonius Brabantiæ Dux, Guilelmus Hannoniæ Comes, Leodienſium Epiſcopus Ioannes, D. Pauli Comes & Caſtellanus Inſulenſis Valeranus, Cliuienſium Comes. Hos alióſque illic cogendi ratio præcipua fuit, vt cognitum haberet, quibus ab his auxiliis fulciretur, ſi fòrs ab Francis bellum ingrueret. Magna omnes iterùm ſubſidia polliciti fuere modò bellum in hoſtes dumtaxat, non in Regem eiúſque filium gereretur. Vix in Flandriam inde Ioannes reuenerat, aliíque aliò diſceſſerant: cùm ad Comitem Valeranum in fano S. Pauli commorantem ab Rege Carolo miſſus apparitor venit, qui Regis nomine vetaret, ne quas copias pro Du-
C ce Burgundiæ alióue Principe iniuſſu Regis legeret, armarétue. Interim quaſi captiuus in Lupara Delphinus ab Aurelianenſibus Pariſijs detinebatur. Quæ res cùm eum vehementer angeret, ternis Burgundiæ Ducem litteris occultè exciuit, vt magnis viribus ſeptus quamprimùm Pariſios aduolaret, éque manibus hoſtium eximeret ſeſe. Haud putauit Intrepidus opem ſuam ab genero diutiùs requirendam. Et
[AN.]1414. mox ex omnibus ditionibus ſuis copias contraxit; ab ſociis promiſſa ſubſidia mitti ocyſſimè flagitauit; & locum iuxta S. Quintini vrbem in Veromanduis præſcripſit, vbi ex omnibus copiis exercitus conflaretur. Sed hæc neque tam occultè, neque tam celeriter expediri potuêre, quin ad hoſtes fama Pariſios perferretur. Ergo diſſipandis Burgundi apparatibus Aurelianenſes apud Delphinum quà precibus, quà terroribus agunt, vt is per litteras Duci prohibeat, ne quem in Franciæ regnum ducat exercitum: eóque Rex adductus, vt ſcripto idem vetaret: Et quoniam nihilominus Ioannes ſub ſigna ſuos cogebat, etiam Regis mandato contractæ ſunt aduerſus eum regni vires. Igitur cùm propiùs Pariſios Burgundus capto iam S. Dionyſij op-
D pido militem duxiſſet, fruſtrà ingredi tentauit, tandémque coactus eſt in Belgium iter relegere. Admiſſus tamen eſt, dum reuertitur, intra muros Sueſſionis & Compendij, ac præſidium vtrobique poſuit. Cameracum etiam per viam ſubegit, ac præſidiario milite muniuit. Verùm his in Francia vulgatis, mandato Regis apertum in Burgundionem bellum decernitur. Et iunctis mox Franciæ viribus Sueſſioni & Compendio Carolus ingruit, arctáque vrbem vtramque premit obſidione. Flagrabat contrà magno Intrepidus deſiderio bellum Francis inferendi. Quapropter Arteſianos, & Flandros vtroſque ad arma exſciuit, cùm præſertim animaduerteret multam ditionum ſuarum Nobilitatem in magno Compendij & Sueſſione periculo verſari. Sed animos Flandri omnes obſtinauere, vt nullum priùs bellum aduerſus Franciæ Regem eiúſque liberos ſuſciperent, quàm ij Flandricos inuaderent fines: auctoréſque duci fuerunt, vt alibi, quàm in Francia, liberis matrimonia quæreret. Ægerrimè tulit eam liberrimæ gentis reſponſionem Intrepidus. Quia tamen ſuo-

Intrepidus equeſtres ludos edit Inſulæ.
Monſtrel. to. 1. cap. 110. Iacob. Meier. lib. 15. Sauuag. c. 79. Paradin. l. 3.

Legatio Regis Frãciæ ad Burgundum.
Monſtrel. to. 1. c. 110. Iacob. Meier. lib. 15. Sauuag. c. 79. Parad. Heuter.

Siciliæ Rex filiã ad Intrepidũ remittit.
Monſtrel. to. 1. cap. 113. Iacob. Meier. lib. 15. Sauuag. cap. 79. Parad. Heuter.

Eaque Inſulã ducitur.

Intrepidus cũ Princip. viris de bello rurſus conſultat.
Monſtrel. to. 1. c. 114. Sauu. c. 79.

Valerano Luxemb. Rex Franc. prohibet, ne militẽ colligat.
Monſtrel. to. 1. c. 114. Sauuag. c. 79. Meier. l. 15.

Intrepidus copias cõtrahit ad liberãdũ Delphinũ.
Auctor. iam cit. Paradinus.

Verùm ei per Regẽ & Delphinum mandatur, in Frãciam eas ne ducat.
Auctor. iam cit.

Dum tamen eò pergit Pariſijs non admittitur.
Monſtrel. to. 1. cap. 115. Sauuag. Meier. Parad. Belleforeſt. Iidem auctores.

In reditu aliquot vrbes capit.
Nicolaus Gill. Monſtrelet. cap. 110. 121. Sauuag. Meier.

Decreto in Burgũdũ bello, Rex Compẽdiũ & Sueſſionẽ obſidet, recipitque.
Nicol. Gillius. Gaguin. lib. 9. Monſtrelet. alij iam citati. Monſtrel. to. 1. c. 40 Meier. l. 15. Paradinus.

A

rum diſcrimen vrgebat, Hugoni Lannoyo præſidij præfecto mandauit, vt æquis conditionibus obſidenti grauiter Regi Compendium dederet. Impetrata ſuis vita, ſaluiſque fortunis Lannoyus præſidium eduxit, & cum eo in fines Atrebatium venit.

Sueſsione Burgũdi præſidium malè tractatur.

Auctores citati.

At inſidentes Sueſſionem milites magna prorſus calamitas oppreſſit. Cùm Franci muros vrbis grauiſſimè concuterent, præfectus Anglorum, qui Belgis & Burgundionibus erant illic coniuncti, ſumma perfidia oppugnantes effracta porta intrò admiſit, & cum iis ad cædem & rapinas incubuit. Igitur præſidiarij cum ciuibus partim prima impreſſione occiſi, partim variis affecti ſuppliciis. Ægrè Lamon Lannoyus magno, vt Hugo iam memoratus, apud Gallo-flandros genere ortus, ingenti numerata pecunia redemptus eſt.

Burgundio Duacum venit.

Monſtrel. to. 1. cap. 122. Iacob. Meier. l. 15.

Haud multò pòſt venit Duacum Intrepidus, ibique non modicum tempus agitauit. Interim quidam Burgundiones, dum ad eum armis inſtructi proficiſcuntur ex Picardia, magnum vitæ diſcrimen incurrunt perſequentibus Francis. pars eorum cæſi, pars capti, fuga dilapſi ceteri tandem Duacum ad Ducem perueniunt. Ex aduerſo, ingentes ducens copias Franciæ Rex ad D. Quintini oppidum, dein Peronam caſtra promouit. B

De pace fruſtrà apud Francum agitur.

Id animaduertens Intrepidus ad pacis conſilia mentem conuertit: eiúſque nomine ad Regem iuère pacem oratum Margareta Princeps Hannoniæ, Dux Brabantiæ Antonius, trium Flandriæ vrbium legati. De pace nihil impetratum. Culti admodum ab Rege ſunt Flandri, & magnis muneribus donati, quo ſenſim ab Duce deſciſcerent.

Ad bellum ſe parat Intrepidus.

His igitur infecto pacis negotio Duacum reuerſis, Intrepidus ita bellum capeſſere ſtatuit, vt neque Regi, neque liberis eius noceret; ſolis tum regni tum ſuis hoſtibus obſiſteret. Et mox Ioanne Luxemburgio Duaci ad præſidium relicto, Inſulam venit.

Bapalmas Rex obſidet capitque.

Nicol. Gillius. Iacob. Meier. Monſtrel. c. 123. Belleſor. Parad. Heuter.

Sed incuſſus tam Gallo-flandris, quàm Atrebatibus ingens metus eſt, cùm maximis Rex copiis Bapalmas obſedit: ac ne aquarum penuria in edito loco laboraret, apertis quinquaginta puteis, præſidium ad deditionem compulit. Inde qui Ducis voluntate bonis conditionibus oppidum arcémque Regi patefecère, ad eum Inſulam omnes veniunt.

Rurſus in vanum de pace tractatur.

Monſtrel. to. 1. c. 123.

Eo tempore cùm agerent Cameraci Margareta Comes Hannoniæ, & Dux Brabantiæ Antonius, ad eos ab Rege legati venere, vt de pace rurſus agerent. Nullis tamen ea legibus C componi potuit. Ergo reuerſis ad Regẽ legatis, Antonius & Margareta Inſulam ad Ducem profecti ſunt, vt eum de omnibus illis docerent, quæ fruſtrà cum Francis tractauerant.

Franci Atrebatũ obſidio cingunt.

Nicol. Gillius. Gaguin. Iacob. Meier. Sauuag. Monſtrel. c. 125. Belleſor. Parad. Heuter.

Nihil interim cunctatus Francorum exercitus, maiori cienda Belgis formidine, vrbem Atrebatium obſidio cingit. Rarus iam tum erat illic ciuium numerus, horum pleriſque Bethuniam, vel Ariam, aliis Duacum & Inſulam obſidionis metu dilapſis. Commeatus & præſidij affatim ſuppeditabat: ſummámque præfecturam Nobilium ac militum obtinebat Ioannes Luxemburgius Comitis Valerani nepos, nuper illuc ab Intrepido miſſus vrbem tutandi gratia.

Verùm eius præſidium egregiè ſe defendit.

Moſtrel. Meier. Sauuag.

In ſeptimam dierum hebdomadam extracta obſidio: adeóque obſeſſorum animus & virtus bellica hoſtium labores fruſtrabantur, vt paucis amiſſis, frequentibus eruptionibus aut multos Francorum caperent, aut interimerent. Et preſſit malum aliud obſidentes, cùm dyſenteria pleroſque corripuit, & abſumpſit: vt quodammodo Regem tæderet obſidionem vrbi admouiſſe.

Pax inter Francum & Burgund. concluditur.

Monſtrel. c. 127. Gaguin lib. 9. Nicol. Gillius. Iac. Meier. l. 15. Sauuag. c. 80. Parad. Belleſor. Heuter.

Igitur cùm poſtridie illius diei, quo D. Ioannis Baptiſtæ recolitur interitus, ad Regem veniſſent pacis conciliandæ gratia Dux Brabantiæ Antonius, & Hannoniæ Princeps Margareta, itémque trium Flandriæ vrbium legati: D non parua hi omnes voluptate & gaudio excepti fuere; tandémque bonis legibus pax impetrata, & quarto die Septembris in Francorum caſtris promulgata eſt. Nec multò pòſt Inſulam legati omnes venere, vt confectæ pacis nuntij Ducem voluptate afficerent. Itaque tradito Regi Atrebato, vt per leges pacis conuenerat, in Franciam regius abducitur exercitus. Priuſquam ea pax componeretur, quidam Inſulenſi oppido admodum nocuere.

Litter. Ducis.

Etenim per foſſores aquam eam quæ ab Lendio, & Baſſea Inſulam deducitur, aliò diuertérant, vt eius vrbis foſſæ aqua deſtitutæ nullo poſſent negotio tranſiri. Verùm ad Inſulenſium querimonias Intrepidus eius facinoris auctores & corripi, & caſtigari curauit Iulio menſe. Iuit paullò pòſt Cameracum Intrepidus. Ibi cùm aliquamdiu de rebus Belgicis cum fratre Antonio Brabantię Duce tractaſſet, in Burgundiam abijt multo ſeptus militum comitatu, relicto in Flandria

Philippo

Digitized by Google

A Philippo filio, vt eam moderaretur prouinciam.

N. 1415. Ineunte anno Chriſti milleſimo quadringenteſimo & decimo quinto per menſem Ianuarium primò Compendium, dein Syluanectum, ac denique Pariſios petiere Brabantiæ Dux, Hannonienſis Comitiſſa, & trium Flandriæ vrbium legati: ac tum lætis omnibus pax Atrebatenſis confirmata eſt. Menſe Martio huius ſtabiliendæ gratia Tornacum legatos Rex Carolus miſit: eodémque profecti ſunt Philippus Ioannis Burgundi filius, & quos in Franciam iuiſſe iam memorauimus. Pridie Idus Aprilis Inſulenſis Caſtellanus, & S. Pauli Comes Valeranus Luxemburgius è viuis abijt Iuodij. Opes eius Ioanna filia, quam vnicam reliquerat, Antonij Brabantiæ Ducis coniux adijt. Sic igitur filiorum eius alter Philippus Burgundus Inſulenſis factus eſt Caſtellanus. Orchiacum pridie Kal. Maij ignis fortuitus adeò corripuit, vt exceptis modò nouemdecim ædibus, tota vrbs conflagrauerit. At reuerſus è Burgundia Intrepidus Ipras ſeſe contulit, ibique dies viginti cùm legatis Angliæ Regis abſumpſit. Paucis inde diebus aduerſus Gallos Anglus expeditionem decreuit. Ab

Eademque confirmatur Pariſijs. *Minſtrel. c.134. & 135. 137. Iac. Meier. l. 15. Sauuag. c. 81. Belleſor. Heuter. ijdem auctores. Minſtrel. c.139. Meier. Iac. Meier. l.15.*

B hac fruſtrà Caroli Regis Franciæ legati moliuntur eum auertere, promiſſa in nuptias ipſius Catharina virgine regia, & auro quamplurimo. Igitur finitis inducijs Auguſto ferè menſe Bononienſe territorium ab Anglis grauiter infeſtatur, & in Normannia Francis eripitur Harefluctus. Magnam deinde Henricus Rex per agrum Caletenſium, Ambianorum, & Bellouacorum ſuæ gentis manum rapit, prædis vbique hoſtiliter agendis. Immenſa vis ab eo rerum iuxta & animalium hominúmque ablata. Et quò tutiùs eâ diues prædâ domum repeteret, intra Corbeiam ac Peronam Somonæ amnem copias tranſduxit. Fremebat interim Delphinus, ac ægerrimè tolerabat, ita Galliam à paucis hominibus vaſtari. Statímque pro ſua regni moderandi poteſtate totam vbique iuuentutem ac Nobilitatem armari imperat. Contracta breui tempore dena equitum millia, peditum vltra centies mille. Ne caſtra ſequerentur, Regem ac Delphinum Biturix abſterruit, eóſque Rothomagi continuit. Ad ea fruſtrà inuitatus Ioannes Burgundio, qui cum ſuis in Burgundia conſederat, prælióque

Angliæ Rex aduerſus Fräcum bellum ſuſcipit. *Minſtrel. c.142. & aliquot ſeqq. Nicol. Gillius. Gaguin. lib. 9. Sauuag. 83. Iac. Meier. l.15. Belef. Polydor. Vergil lib. 22. Paradin. alij.*

C ſtatuerat abſtinere. Et bis obrogatum eſt equitum Magiſtri mandatis, qui Philippum eius Ducis filium in caſtra vocauerat: datúmque laudi Roubaiſiæ & Vieſuillæ regulis, quòd eum iuuenem pugnæ ſtudio ardentem, frementibus licet Gallis, Ariç continuerint, ne cum alijs prælium capeſſeret. Iuit tamen ex eius ſententia Francos adiutum plurima Flandriæ vtriuſque, & Arteſiæ Nobilitas. Igitur equitum Franciæ Magiſter Heſdinium inter & Taruannam caſtra promouit, & proximè Azincuriam conſedit eo conſilio, vt reuertentes, ac prædis & captiuis impeditos hoſtes opprimeret. Quippe certò cognouerat illac eos Caletum verſus viam facturos. Iam pontes & vada fluuiorum impediendo tranſitu Franci tenebant. In pagis viciſque pabuli nihil ac ciborum imperio Delphini relictum erat: vt hoſtis, qui parum vehebat commeatus, inedia conficeretur, ſi gladios euaderet. Vix ſuperabat Angliæ Regis exercitus ſagittariorum millia tredecim, bina equitum. Hinc ei metum faciebant hoſtium multitudo, & inſeſſi exitus: illinc victus neceſſitas grauiſſimum exitium minabatur. Hæc itaque Rex animaduertens primùm per caduceatorem tranſitum ab

Prælium Azincurianum. *Monſtrel. to.1. c.148 & 149. Nicol. Gillius. Gaguin. lib. 9. Æmyl. lib. 10. Polydor. Vergil. Iac. Meier. l. 15. Ioan. Tillet. Sauuag. cap. 81. Belleſor. l.5. cap. 76. VVaſſeburg. Parad. Heuter.*

D Gallis ſuppliciter petit, eóque faciliùs impetrando Harefluctum offert. dein, vbi perſpicit ferro viam ſibi aperiendam, nihil reliqui facit, vt animis corporibúſque ſuorum quàm diligentiſſimè caueat. Magna noctis pars orationibus, & eluendis apud Sacerdotes conſcientijs abſumpta, inflandíſque lugubriter tubis & cornibus. acies trifariam diuiſa præacutis ſudibus, arcenda equitum hoſtilium incurſione, munitur. manè recreantur cibis corpora, quæ labor heſternus nocturnúſque, & fames debilitauerant. Apud Francos è diuerſo fieri omnia. cum ſumma nox ducitur voluptate, blandientibus muſicorum inſtrumentorum cantibus. de purgandis animorum ſordibus nullos cura ſollicitat. caſtra nullis obducuntur munitionibus. ad varias ciuitates, concluſos iam victóſque hoſtes ab ducibus perſcribitur. Dies ſanctis Criſpino & Criſpiniano ſacer illuxerat, cùm aduerſis aciebus vterque conſtitit exercitus. Ab Gallis ſegnius, minúſque hoſtiliter agebatur, quòd iam crederent hoſtes eſſe metu conſternatos, ideóque facilè obrutum iri. Contrà, nihil Anglus tardare, & victo-

riam in velocitate ponere, quòd Britanniæ Dux non procul abeſſet, multáque hominum millia in Francorum auxilium adduceret. Ergo primus ipſe pugnam ardenter inire locatis in fronte ſagittarijs, quorum plurimi erant capita nudi pedéſque, ac leuiter veſtiti, ſoláque ad cingulum inſtructi ſecuri. His ab Francis oppoſita octo ferè Nobilium millia, quibus auro fulgebant calcaria. pudebat enim his aliquem è grege miſcere, quòd ſola victoriæ Nobilitas inhiaret. Ingenti ſublato clamore, tam validè denſéque iaculari arcubus Angli cœpere, vt ſagittarum nubes cælum eriperet, multíque Francorum grauiter læderentur. Nulla ſiquidem fruſtrà mitti ſagitta, quòd arctiſſimè coniuncti hoſtes irruerent. Cùm igitur vnà cum ſeſſoribus multi vulnerum dolore equi conciderent, omnibúſque ferè pugnatoribus compreſſio brachiorum telorúmque vſum eriperet, ingens Gallorum cædes coorta eſt. At multò grauiùs in eos ſæuitum eſt, vbi proiectis arcubus, in fugientes cominus validis ictibus incuſſæ ſecures. Vbique cæſorum corporibus ſolum ſpargebatur. Multi vltrò ſe capiendos præbebant. ſed horum pars longè maxima, ne pugna recrudeſceret, nouis ingruentibus à tergo copijs, ferro iuſſu Regis perempta. Igitur eo die nobiliſſimam Angli victoriam retulere, multis ex hoſtibus Principum cæſis, captíſque. Inter peremptos eminebant Brabantiæ Dux Antonius, & Niuernius Comes Ducis Intrepidi fratres, Barorum Dux, & Comes Alenconius. Captiuorum præcipui fuerunt Aurelianorum & Bourbonij Duces. Si verus eſt Monſtreletus, Nobiles plus octo millibus cecidere, ad mille & quingentos catenis onuſti. In vtriuſque partem ſtragis venere quidam Gallo-flandri. Ferro cęſi occubuere toparcha Raiſſius, & Quercetanus, Petrus Roſimboſius, Carolus & Robertus Montignij, magno omnes genere nati. Inter captiuos abducti Hugo Lannoyus, Carolus Quercetanus, Philippus Lannoyus, & alij complures gradus inferioris. Lectis cæſorum ſpolijs melioribus, captiuos Anglus Caletum abduxit, indéque nobili lætus victoria in Angliam vela fecit.

Polydor. l. 22.

Ad ſuperandos hoſtes non parum ponderis huic attuliſſe prohibitas ſacrorum locorum expilationes, & ablatum ferro caput eius, qui Chriſti corporis hierothecam furto ſubſtulerat, inuenio. Ea tempeſtate Cameracenſibus D. Gaugerici Canonicis ſedem ad tempus præbuit Inſulenſe oppidum. Rem omnem paullò altiùs repetam.

Cameracēſes D. Gaugerici Canonici ad tempus Inſulæ conſident.

Monſtrel. to. 1. c. 143. Sauuag. Contin. c. 82. Iac. Meier. l. 15. Parad. Heuter. lib. 4.

Inter Carolum Franciæ Regem, & Ioannem Burgundum ardente bello, eius flamma Cameracenſem agrum vehementer inuaſerat, cùm præſertim Bapalmas Francus obſideret. Inde grauis Cameraci omnes inceſſit pauor, & duri ab Rege obſidij metus. Variis tanto malo modis & conſiliis occurſum ac ciuibus non mediocre viſum eſt remedium, multos diſiicere Canonicorum in monte D. Gaugerici parietes muróſue, mœnibus liberè obeundis tutandíſue. Haud æquis eam oculis & animis Canonici ruinam ſpectabant. Ne quid tamen in populum metu fractum querelis tunc agitarent, lubricus rerum ſtatus effecit, & trepidis in rebus facilis ad peiora plebis animus. Poſtquam igitur inter Regem & Burgundum ſtabilita pax omnem Cameracenſibus obſidionis metum diſcuſſit, tum denique Canonicos impulit voluntas ciues in ius trahendi, vt eam tot murorum ruinam publico ære ſarcirent. Vehementiùs inde commota eſt populi multitudo: & quòd hoſtis metu liberam ſe videret, magna in illos creuit audacia. Quam igitur illi conſtruendis denuò muris pecuniam petebant, obſtinatiùs, quàm iuſtiùs, negauit. Ac ne venale poſtmodum in cella vinum haberent noxio vt videbatur, ciuitati commercio, grauiter Senatus edicto vetari voluit. Ad parietum molitionem ære priuari, & ea non vendendi vini lege conſtringi arctiùs, id verò Canonicis intolerabile eſt viſum. Ergo de ſuis ad Burgundiæ Ducem quoſdam quiritatum ablegant: quoniam ipſe omnium Cameraci Eccleſiarum ſit defenſor, per eos obnixè rogant, vt etiam atque etiam videat, ne murorum demolitio, quam publici metus cauſa pertulerint, ſublato pauore, & ſtante Republica ſibi ſit fraudi: néue tot annis confirmata vini vendendi poteſtas maligno ciuium obruatur edicto metúque. Quam ea poſtulata Burgundo iuſtiſſima ſunt viſa, is tam celeriter aliquot Cameracum Nobiles viros miſit, qui ciues ad ſarcienda murorum damna excirent. Sed non ſeciùs his, quàm Canonicis, ab ciuibus reſponſum eſt. Nihil ſani, aut æqui verba minæúe, vt plerumque in tumultu aſſolet,

extor-

A extorquent. Ea res ingentem Ioanni Duci bilem conciuit Cameracum properè venturo, niſi tanta locorum intercapedine Sequanica negotia diſtringerent. Totam igitur cauſam Philippo filio Inſulæ tunc agenti commiſit. Haud leui conſilio regulorum Roubaiſiæ, & Vieſuillæ (quibus à patre deſignatis moderatoribus vtebatur) Cameracum Philippus aliquos tranſmittit, qui eadem, quæ parens, ciuibus renuntient. Atque vbi legationibus nihil profici, nullum ſib reſponſum dari ſentit: tum denique Canonicis ſuam per fidos homines mentem inſinuat. ſuas mox ipſi fortunas & ſupellectilem calm ciuibus Inſulam ferri curent. ipſi ſubinde furtim Cameraco ſe ſubducant, & tutis itineribus eodem ad ſe commigrent. quibus commodè habeantur, hac in vrbe florentiſſima domos haud defuturas. poſtquam aduenerint, operam ſe daturum, vt tum denique ſentiant Cameracenſes, quàm ſuo ſe obſtinauerint malo. Nulli Canonicorum id conſilij ab re viſum. & quamuis aliò rebus tranſlatis ſedem mutare omnes difficile arbitrarentur, tamen vt neceſſarium arripuere. Præmiſſis igitur occultè fortunis, alij aliò, Inſulam plurimi, non ſentientibus
B ciuibus, migrant. Excepti benignè, qui ex Comitis ſententia Inſulenſem ſibi ſedem legêre, ac commodis iſtic ædibus tantiſper vſi, donec Cameracum rebus compoſitis redirent. Vrget interim Cameracum Philippus, miſſo cum trecentis equitibus Hectore Saueuſio. Hic conſilio prudens, manu impiger, dum frequens è villis ad vrbem ruſticorum agmen res venales deportat, locis opportunis primùm incubat, prædáque ingenti potitur: dein omnes Cameraceſij agros populabundus, totam direptionibus regionem, incendiis, calamitatibus obnoxiam facit. Vbi hæc imperio ſigníſque Burgundi Ducis agitari palàm fuit, ingẽti omnes in Canonicos odio ciues arſere. Sed contrà vehemens nimiùm atterendæ perdendæúe patriæ timor incubuit. Igitur quamuis odium grauiter inceſſeret, patriæ tamen metus potior fuit. Statimque per Guilelmum Hãnoniæ Comitem apud Philippum de pace tractari cœptum. Eam his conditionibus vltro citróque conceptis firmari placuit: *Sui muros impendijs erigerent ciues, quos deiecerant; centum in ſingulos annos Canonicis florenos penderent; Ca-*
C *nonici poſtmodum nulli de cella ſua vendibile promerent vinum.* Poſtquam vtrimque talibus ſtatum eſt legibus, conſuetis Hector ſeſe populationibus abſtinuit: reuectiſque ſecum rebus Inſula Canonici diſceſſere. Interim magnas Intrepidus copias fratrum ſuorum cæde grauiter ſauciatus in Burgundia comparat: breuíque in Franciam venit. Tentatis incaſsùm Pariſijs, Lagniacum intendit Matronæ fluuio imminens oppidum. Illic euocatis tum aliunde, tum ex Flandria & Arteſia viris nobilibus, adeò creuit indies eius exercitus, vt equitum viginti millia quidam aſſignauerint. Sed fruſtrà tot eæ vires collectæ, cùm Pariſios Ducem ingredi Rex vetuerit; eiúſque gener

Exercitum conſcribit Intrepidus, & Franciam ingreditur.

Nicolaus Gill. Monſtrel. to.1. cap. 152. Iacob. Meier. lib. 15. Sauuag. c. 83. Heuter.

AN. 1416. Delphinus non abſque propinati toxici ſuſpicione vitam amiſerit. Ergo veris initio dum perſpicit nullam dari ſpem Luteriam ingrediendi, regníque moderationem aucupandi, Lagniaco per fines Remorum & Laudunenſium Cameracum deſcendit, indéque Duacum & Inſulam petit. Hîc aliquantulum demoratus, Brabantiam, aliáque loca, nepotum Brabantiæ Ducis prælio Azincuriano cæſi filiorum negotiis intentus adit. Æſtate media confectis rebus omnibus Inſulam repetit. Hîc vnà cum
D filio Philippo & nepotibus Spinetanos ſpectat ludos, quibus Rex Spineti vel Spinulæ, vt vocabant, cum ciuibus tum Inſulenſibus, tum Brugenſibus, variis decurſionibus certabat apparatu maximo, & impendiis quamplurimis, quà theatrorum, vnde nobiles matronæ ac puellæ proſpiciebant, quà conuiuiorum & comeſſationum ſacchareis bellariis inſtructarum, quibus hæ accipiebantur, luxum oſtentabat. Eo tempore Comes Varuicenſis, ab Anglorum Rege induciarum cauſa miſſus, Inſulam ad Burgundum peruenit magno ſeptus nobilium virorum comitatu. Poſt multa colloquia illuc denique deductum eſt legationis negotium, vt ab S. Ioannis Baptiſtæ feſto in decimum & ſextum inde menſem inducias Intrepidus paciſceretur, quibus præſertim Arteſiani Flandríque omnes cum Anglis mercaturæ cauſa fruerentur. At Ioannes Toiſiacus Tornacenſium Pontifex pleriſque rebus in melius commutandis, ac nonnullis, quæ animaduerterat, malis prorſus exſtinguendis, Synodum intra muros Tornacenſes habuit, ex omnibus diœceſos partibus euocatis Præſulibus

Fruſtrà tentat Pariſios ingredi.

Monſtrel. c. 153. alij.

In Belgium inde ſe recipit.

Monſtrel. c. 154. Contin. Chron. Fland. cap. 84. Iac. Meier. l. 15. Heuter. l. 3.

Spinetanos Inſulæ ludos ſpectat.

Iac Meier. l. 15.

Cum Anglo inducias ibidem paciſcitur.

Monſtrel. to.1. cap. 156. Contin. Chron. Flãd. per Sauuag. cap 85. Iac. Meier. l 15.

Synod. Tornaci.

Monum. MSS. Eccleſ Tornac.

ac De-

ac Decanis. Vaſtarunt interim Franciæ fines plerique nobiles viri Burgundo adhærentes, tractis illuc multis equitibus. Id grauiſſimè tolerans Rex Francorum aduerſus eos atrociſſimum ſcripſit edictum; eóque poteſtatem cuique fecit ipſos è medio tollendi, eorúmque diripiendi bona. Verùm inde nouus Intrepidum ad bellum Francis inferendum ardor inceſſit: ſtatímque copias ingentes contraxit, eáſque partim Cameracenſium finibus, partim Viromandiæ & Picardiæ impoſuit, data libertate quidlibet audendi. Eodem propè tempore Caletum ex Anglia Sigiſmundus Imperator, & Angliæ Rex appulere. Illuc cùm ad eos Burgundus, accepto miſſóque Audomaropolim obſide Cloceſtrio Duce, profectus fuiſſet, incaſsùm, vt Franco in Anglos bellum gerenti arma vireſque ne iungat, ab Cæſare impellitur: tantúmque ab eo potuit impetrari, vt in annum 1419. ad Kalendas Octobris inducias produceret. Igitur poſtquam ob Burgundicum & Aloſtenſem Comitatus Sigiſmundo ſe Ioannes adſtrinxit iuramento, per Flandriam eum in Brabantiam deduxit, vt Germaniam ad Conſtantienſe Concilium profecturus repeteret. Inde ad Delphinum Franciæ Regis filium in Hannoniam iter flexit Valentianas. Ibi cum eo arctiſſimum aduerſus omnes cuiuſcunque generis hoſtes, fœdus percutit, Guilelmo Hannoniæ Comite ipſiúſque ſocero, & nobilibus viris quamplurimis adſtantibus. Duacum inde cum ſuis reuertitur. Verùm paucis diebus exactis cùm Hannoniæ Comes generum in Franciam reduxiſſet, hic Aurelianenſium, vt fertur, maleficijs toxico infectus vitam perdidit, eiúſque loco dictus eſt Viennæ Delphinus frater eius Carolus, Intrepido grauiter infenſus. Igitur ſepulto Compendij genero, Hannonius eiúſque coniux Duacum ad Burgundiæ Ducem venerunt: & quæcunque Delphino, vel ſibi per Francos acciderant, narrauere omnia, multíſque madentes lachrymis miſericordiam mouere. Et ſtatim ob miſerabilem tanti Principis interitum, & impendentium Franciæ ſibíque malorum formidinem exarſit maximo dolore Intrepidus. Igitur de nece Delphini cùm per litteras apud pleróſque Franciæ populos fuiſſet admodum conqueſtus: triginta circiter hominum millia in armis educit, & cum ijs Franciæ fines irrumpit. Fruſtráque eum ab incœpto vel Regis mandata, vel minæ Aurelianenſium reuocare moliuntur. Eum tunc ſecuti ſunt è Gallo-flandria viri genere armíſque nobiles Hugo & Guilbertus Lannoyani, Ioannes Courcellius, Mainilij regulus, Roubaiſiæ & Cominij toparchæ, non leuem è popularibus manum trahentes. Horúmque in varijs vel vrbium obſidionibus, vel alijs militiæ laboribus inſignis virtus emicuit. Adit interim Atrebatum Philippus Intrepidi filius. Ibi plurimam patris voluntate Nobilitatem vrbiúmque legatos è Picardia, finibus Atrebatium, Veromanduis, & Flandria cogit. Quæ ſubſidia fidémque pro Franciæ Rege ac parente flagitat aduerſus inimicos, haud difficulter impetrat. Noua igitur auxilia in Franciam ab eo mittuntur duce præcipuo Ioanne Luxemburgio. Dum alij alia moliuntur, Pariſios Intrepidus capit. Et non multò pòſt cum Delphino pacem componit. Verùm quamuis huius capita ſeſe ſeruaturum Delphinus interpoſito iureiurando affeuerauerit, fidémque dederit, ſumpto Chriſti corpore, ſecuri ad pontem Monterauij occurſus & colloquij, fœdiſſimo tamen eum parricidio perimi iuſſit, prauis vſus tanti ſceleris impulſoribus. In eius faciem primus ſecurim Taneguyus Chaſtellius impegit, eóque mentum verbere abſcidit: hauſere poſteà alij alias corporis partes, inque ventrem altiſſimè gladium egere Oliuerius Lauietus, & Petrus Frotierius. Et ne facinori ſpecies deeſſet, Pariſios alióque cauſas eius litteris mandatas miſit Delphinus, fluxæ fidei Ducem accuſans. Hæc dum geruntur Septembris decimo die ad Icaunam influentem Sequanæ amnem, Philippus Intrepidi filius Gandaui cum vxore Delphini ſorore agebat. Igitur poſtquam illuc ad eum de miſerando patris interitu triſtiſſimi allati ſunt nuntij: ingens eum dolor inuaſit, & per dies aliquot adeò deiecit, vt nullum in animum à proceribus & amicis ſolatium admiſerit. Vbi tamen animaduertit in Francia Delphini facinus à pleriſque maximi nominis & auctoritatis hominibus, dein à nonnullis ciuitatibus palàm damnari: de triſtitia paullum remiſit, & Flandriæ, Arteſiæ, aliarúmque relictarum à patre ſibi ditionum poſſeſſionem inijt. Ad hoc pri-

mùm

Right margin: A (beside "uerſus eos atrociſſimum"); B (beside "eo arctiſſimum"); AN.1417. (beside "leficijs toxico"); C (beside "armis educit"); AN.1418. (beside "Philippus Intrepidi filius. Ibi"); AN.1419. (beside "non multò pòſt"); D (beside "ſimo tamen eum").

Left margin notes:

Rurſus bellū in Francos mouet Burgundio. *Monſtrel. to.1. cap.158 159. Iac. Meier. l.15. Contin. Chron. Fland. Bellefor. l.5. Paradin.*

Monſtrel.c.160. Idem cū Delphino foedus ferit. *Monſtrel.c.161. Contin. Chron. Iac. Meier. l. 15. Bellforeſt. l.5. c. 77. Paradin. Heuter.*

Delphinus extinguitur in Gallia. *Monſtrel.c.162. Iacob. Meier. Contin. Chron. Bellefor. Parad. Heuter. Monſtrel.c.165. Iac. Meier. l 15.*

Ob eius interitum arma rurſus cōmouet Burgundus. *Monſtrel c.166. Iac. Meier. l. 15. Belleforeſt lib.5. c. 77. Paradin. qui ſexaginta equitum millia Burgundo tribuit. Heuter.*

Eum Gallo-flandri multi ſequuntur. *Monſtrel.c.176. Iac. Meier. l 15. Paradin.*

Noua ei ſubſidia decernuntur. *Monſtrel.c.185. Iac. Meier. l.15.*

Captis Pariſijs, cum Delphino pacem facit; ſed paullò pòſt per eum occiditur. *Nicolaus Gill. Monſtrel. to.1. c. 211. Gaguin. Paul. Æmyl. Iac. Meier. l. 15. Maſſon. lib.4. Tillet. Bellefor. VVaſſeburg. Polydor. Parad. Heuter. alij.*

De patris interitu dolet Philippus Burgundio: *Monſtrel. c.215. Iac. Meier l 15.* & ſubinde hereditatē eius adit. *Iac. Meier. l.16. Sammarth. c. 93. alij.*

Digitized by Google

A mum Gandaui trium proceres vrbium conuenere. Iuit poſteà Dux Mechliniam, & dies aliquos illic cum Brabantiæ Duce, Ioanne Bauaro, Ioanne Cliuienſi, Hannoniæ Comitis vidua, varijs de rebus ſuis conſultationibus abſumpſit. Eo de loco ſub finem Septembris Inſulam magna ingreditur pompa, vt Gallo-flandriæ poſſeſſionem capiat. Huc ad eum plurimi nobiles viri conueniunt, operámque, & ad vindicandam patris necem vires offerunt. Adſuit etiam Philippus Moruillerius Pariſienſis Curiæ Præſes, quem cum alijs ciues Pariſienſes ad Ducem legauerant amicitiæ ſarciendæ gratia. Gratum id omne fuit officium Philippo: & cùm is cunctos peramanter fuiſſet complexus, vt in fide & officio permanerent, commonuit; vtque idem præſtarent, ad multas Franciæ vrbes litteras dedit, quibus etiam animos fecit certò impetrandarum ab Rege Anglo induciarum pollicitatione. Viros etiam tum ex omnibus ditionibus ſuis, tum ex amicis in Gallia vrbibus Atrebatum mitti mandauit, qui rerum conficiendarum poteſtate præditi ad decimum octauum diem Octobris præſto eſſent, habendo de nece paterna, & rebus agendis colloquio.
B Legati quoque ab eo Rothomagum ad Angliæ Regem Atrebatēſis Epiſcopus, Thoulongij toparcha, Guilbertus Lannoyus, aliique fuerunt, vt aliquot menſium inducias tum ijs, qui Franciæ Regi parebant, tum ſuæ ditionis populis impetrarent. Cùm igitur ex animi ſententia ſucceſſiſſet ea legatio, & pacta cum Anglis armorum quiete, Atrebatum Epiſcopus ad Ducem rediuiſſet: Octobris decimatertia luce Intrepido parentatum eſt magnificè in D. Vedaſti templo, Epiſcopis quinque, Abbatibus nouemdecim lugubri pompæ ſacro amictu operantibus. Quod illic à Petro Flouro Theologiæ Magiſtro, & è Prædicatorum familia per Remenſem prouinciam ſummo Fidei Quæſitore, pronuntiatum fuit diſertè, vt de patris cæde nullam Philippus vindictam ſumeret, ſi Chriſtiano Principe dignam adipiſci laudem cuperet, cùm ſcelera vindicare proprium ſit Numinis; tantúmque vt parricidium per Iudices pœnis elueretur, inſiſteret: parum equidem appetentibus vindictæ Nobilium animis placuit. Poſt breue temporis ſpatium à Pariſienſibus eodem miſſi venere legati aliquot
C ſubmiſsè rogatum, quid ipſis Philippus imperaret: omnia enim paratos ſe mandata eius exſequi. Cùm benignè legationem ſuſcepiſſet, eò ſe Philippus animum intendere reſpondit, vt poſt dies pauciſſimos cum Rege Anglorum fœdus percutiat non abnuente Rege Franciæ: ac ſubinde ad capiendam de patris interitu vindictam incumbat vehementiſſimè. ideóque Pariſios redirent, eámque ciuitatem aliáſque ſocias in amicitia retinerent. Ad condictam Octobris diem plurima tum ſacra, tum prophana Nobilitas Atrebati cum Duce conuenit. Eſſétne armis perſequendus Delphinus, & ferro vindicandum eius parricidium, præſertim illic agitatum eſt ſententijs. Quibus ſaniora mentem conſilia muniuerant, ij ab vindicta Ducem auertebant maximè. Euicit tamen eorum violentia & ardor, qui faces ad repoſcendas armis pœnas ingenti Ducis animo vehementiſſimis orationibus aggerebant. Et quoniam ad hoc opus aggrediendum neceſſaria videbatur Anglorum Regis amicitia, etiam illic placuit cum eo fœdus paciſci: quod ijs tandem legibus percuſſum fuit, vt neque Franci Regem ſuum tuentes, neque Burgundus, Anglis bellum inferrent; neque il-
D los Angli armis impeterent. Ergo rebus ad portandum in Franciam aduerſus hoſtes Ducis bellum paratis, è tota Flandria & Arteſia delectis copijs præfectus eſt Ioannes Luxemburgius. Is cùm ad Royam ex hoſtibus, qui nuper nocturno furto interceperant, recipiendam incumberet, ex Arteſia, & Gallo-flandria mitti arcubaliſtarios petijt.
AN. 1420. Duaco præſertim & Orchiaco periti iaculationis homines ad eum profecti ſunt: iiſque non parum adiuuantibus ad deditionem eius vrbis Delphinij coguntur. Et paruo inde temporis ſpatio Dux Burgundiæ alium Atrebato exercitum eduxit; & cùm in Laudunenſi territorio Creſpiacum obſidio cinxiſſet, boníſque deditum conditionibus præſidio muniuiſſet: Trecas in Campaniam, ad Regem adijt; ibíque Reges inter pacem ita compoſuit; vt Anglo Francus filiam ſuam Catharinam matrimonij nexibus illigaret, ac in eum Francici regni per eas nuptias hereditatem tranſmitteret, Delphino iure ſucceſſionis exuto. Igitur eo fœdere, legibuſque matrimonij ſummam adeptus Anglorum Regis amicitiam, ſecuriùs ad cædis

Monſtrel. to. 1. c. 15 Meier. l. 16. Inſulā venit. *Parad. Heuter.*

Ijdem auctores. Liber Roſin. Huc ad eum multi conuolant auxilia pollicentes.

Sauuag. cap. 93. Monſtrel. c. 215. Iac. Meier. l. 15. Parad. Heuter. Atrebati Cōuentū indicit.

Monſtrel. to. 1. cap. 15 Belefor. l. 5. Pro inducijs ad Regē Anglorū mittit legatos, eaſque impetrat.

Monſtrel. to. 1. cap. 15. Meier. Sauuag. d. l. Polydor. Vergil. Parad. Heuter. Intrepidi exſequiæ Atreb. celebrantur.

Monſtrel. c. 216. Iac. Meier. l. 15. Sauuag. c. 93. Heuter. Vindictam Burgūdo diſſuadet inter orandum Petrus Flourus.

Monſtrel. d. l. Meier. Parad. Pariſienſes legati Atrebatū veniunt ad Burgundum.

Monſtrel. to. 1. c. 216. Meier. d. l. Parad. Bellefor. Eadē in vrbe Conuentus habetur.

Monſtrel. d. l. Iac. Meier. d. l. Parad. Bellefor. Illic ad vindictam plures Ducem accendunt,

Ijdem auctores. & cum Anglo fœdus percutitur.

Auctores citati. Polydor. Vergil. Belleforeſt. l. 5. Paradinus. Bellum in Delphinicos inchoatur.

Monſtrel. c. 217. Iac Meier. l. 16. Sauuag. c. 93. Monſtrel. c. 219. & 220. Meier. Sauuag. Bellef. Burgūdus inter Francū & Anglū pacem componit.

Auctores citati.

Monſtr. c. 222.

A paternæ vindictam exarſit, & in hoſtes exercitum rapuit. Captum eius mandato per Ioannem Luxemburgium Alibauderium, ab Delphinijs inſeſſum, & Trecis ſex millia paſſuum diſtans caſtrum. Illic facultas conceſſa Picardis & Flandris ab Philippi caſtris domum redeundi. Gallo-flandros ſecum reduxere Cominij, Roubaiſiæ, & Halewini toparchæ, quorum virtus ad Creſpiacum inſignem Duci operam præſtiterat. Quæ cum Duce in Francia remanſerant copiæ, varios poſteà locos Delphino eripiunt. Auxítque Philippi animos tranſactum feliciter Trecis inter Francum Anglúmque Reges pacis negotium, & contractum perfectúmque Angli cum Catharina Franci filia matrimonium. Igitur in poteſtatem Senonum vrbem, Monterauium, Melodunum, & Ligniacum redigit: refoſſum ex humo patris cadauer Monterauio Diuionem in Burgundiam mittit, vt lugubri pompa in Carthuſianorum ęde ſepeliatur. Hæc aliáque dum fiunt à Burgundo per Franciam, in hæreticos partim Atrebati, partim Duaci animaduerſum eſt grauiter. Iuxta Duacum ad portam Morelliam in villa Ioannis Fierini Duacenſis oppidani conuentus frequenter occultos agitabant octodecim numero viri. Eorum aliquot Duaco, alij aliunde, Valencenis omnium magiſter, adueniebant. B Ex Iudæorum libris fœdos errores præſertim hauſerant, ijſque alios adiunxerant è varijs hæreticorum libris deſumptos, vt præcipua Fidei Catholicæ dogmata conuellerent. Et quò firmiùs memoriæ infigerent quæ docebantur, ea quotidie manibus terebant, ac certis diebus præceptor ſermonem ad omnes habebat. Erat in partibus Ioannis villicus, auebátque maximè ſuum impijs erroribus herum imbuere. Sed is firmioribus Fidei Catholicæ tibicinibus nitebatur, quàm vt facilè in turpiſſimos errores peſſumdaretur. Cùm igitur Ioannes ab villico ſæpiùs inuitaretur, vt cœtus eorum celebraret, ac perdiſcendorum dogmatum ſuorum gratia magiſtrum è pulpito docentem audiret: is aſſenſum denique præbuit, non animo peſtem hauriendi, ſed quò faciliùs errores deprehenderet, ac in omnium familiaritatem inſinuatus ad Iudices indicio certiori deferret. Alium etiam ciuem ſibi ſocium adiunxit, vt ſimulata bibendi auribus errores auiditate, teſtis ſuppeteret eorum, quæ viderat, audierátue. C Annuntiati maximæ Virgini partus dies delectus, quo magiſtrum vnà cum diſcipulis omnibus congregatum vterque celebraret dicto anteà loco. Verùm priuſquam eò Ioannes cum ſocio pedem inferret, ad Vicarium Gubernatoris, & Scabinos oppidi, rem omnem occultè detulerat, ac plurimùm eos obteſtatus fuerat, vt tempeſtiuè cum magna ſatellitum manu villam circumuenirent, impióſque homines turpiſſimis dogmatibus intentos opprimerent. Ergo dum nihil ſiniſtri ſuſpicantur, iámque Ioannis & ſocij animos ſpe deuorant, inter peſtilentes magiſtri voces, ſtrepentium vndique armorum ſonitu, & ſatellitum clamoribus percelluntur: & quia nullum patuit effugium, capti omnes fuere. Vbi tamen de coniectis in carcerem deliberatur, ſintne pœnis omnes paribus afficiendi: adſunt ab Epiſcopo Atrebatenſi legati, qui Atrebatum eos deducant. Ibi magiſter infelicis illius ſcholæ iudicio Epiſcopi, & Inquiſitoris Fidei flammis addicitur. quidam minùs corrupti in libertatem aſſerti. nonnulli perpetuo ergaſtulo damnati: quidam tantùm aliquot annorum cuſtodia, ieiunio, & peregrinatione. D Ceteris Duacum reductis, aliquot ignibus cremati ſunt. quidam vel perpetua, vel temporaria carceris pœna coërciti. Sed hi omnes cùm publicè in theatrum producerentur, mirum quiddam accidit. In vaſta fori area duo Senatores theatra erigi curauerant, vnum minus, alterum maius. Igitur cùm publicè concionem haberi, & damnatos errorum pœnis addici placuiſſet: in illam reos machinam ſatellites eduxere: ab Vicario, Inquiſitore, Senatoribus, DD. Amati & Petri Canonicis, aliiſque viris Eccleſiaſticis, Patribus Dominicanis, & Franciſcanis, ac nonnullis nobilibus viris theatrum capacius inſeſſum fuit. Verùm vix populum ſacer concionator alloqui cœpit, cùm repentè ingens iſta machina, quæ Senatores alióſque ſuſtinebat, in medio violenter abrumpitur, totúmque humi conſeſſum effundit; malignis, vt à quibuſdam creditur, ſpiritibus mali huius auctoribus. Ibi Decanus Chriſtianitatis oppreſſus animam egit, itémque puer vnus obrutus. pleriſque alijs crura, vel brachia caſu confracta. Et cùm extra vrbem paullò pòſt ignibus rei traderentur, adeò mu-

Gallo-flandri domum reducuntur è Gallia.
Monſtrel. c. 223. Iac. Meier. l. 25.
Monſtr. c. 224.

Multa in poteſtatem redigit Burgundio.
Monſtr. c. 215. & ſeq. Meier. Sammag. Belleſ. Heuter.

Hæretici Duaci capiuntur & puniuntur.
Regiſt. Duac. Mag. lib. MS. Duac.

Digitized by Google

A lier quædam eo in numero præfracti animi, & obſtinatæ impietatis exſtitit, vt priuſquam flammis tangeretur, ſeipſam vinculis, quibus palo ad fauces alligabatur, ſtrangulauerit. Morte conſumptorum fortunas Gubernatoris Vicarius fiſco Ducis addixit. Verùm Senatus nihil Duaci obnoxium fiſco aſſerens, eius edicto grauiter obrogauit: & ſtatim ab Hugone Lannoyano Gallo flandriæ Præfecto imperatum ſeuerè eſt, vt heredibus reſtituerentur. At propiùs ab maximæ cladis periculo Duacum abfuit. Exhauſtum erat vrbis ærarium, & multis Senatus nominibus obligabatur. Exinde magna vrbem penuria rerum fatigabat, cùm inſtitores ad alia oppida commeatus mercéſue comparandi gratia proficiſci metuerēt, ne publicorum debitorum cauſa in cuſtodiam traderentur. Ergo qui rem pecuniariam agitarent, Vigintiſexuiri è ciuibus primariis delecti. Quòd paſſim ſpargeretur vulgi vocibus, eos omnes, qui Rempublicam moderati fuerāt, exinanitis oppidi loculis factioſos & opibus florentes euaſiſſe: mandatum illis fuit, vt rationes dati acceptique diligenter excuterent. ſi quid mala fraude ab iis, qui Magiſtratus obiuerant, pecuniæ publicæ retentum expenſúmue deprehenderent, id protinus refundi iuberent. Perlectis & examinatis attentè rationum libris, ac priuilegiis oppidi, ab Duce Burgundiæ Vigintiſexuiri tandem impetrant, vt quidquid circa ærarium publicum conſtituerint, firmum & ſtabile habeatur. Exinde variis Conuentibus habitis decernunt, vt ciues omnes capitatim aliquid pro facultatibus pendant, quò nomina vrbis expungantur faciliùs. Verùm vbi vulgus id accepit, palàm multi fremere, æs nullum polliceri. Et è Parœciis Diuorum Iacobi & Albini octoginta circiter viri magno tumultu porta Eſquercinia erumpunt. Ibi collatis capitibus in hæc coniurant: vt noctu cymbalum publicum excienda multitudine vehementer quatiant: ad portas omnes armati excubent: nullum oppido egredi permittant: domos ciuium vicatim adeant: illic cunctos armari iubeant, ſibique obſequi: in reluctantes ferrum ſtringant, eóſque interimant: vbi magna vi hominum ſepti fuerint, Vigintiſexuiros, & qui Magiſtratus iam inde ab duodecim annis geſſerint, nihil mali opinantes iugulent. Sed diuini Numinis miſericordia tam atrox facinus ab innoxiorum capitibus auertit. Quippe vnus coniuratorum conſcientia ſtimulante occulto hæc omnia indicio ad Senatum pertulit: ſtatimque tantæ cladi multis ſatellitum ciuiúmque armatis itum obuiàm: ac ne quid poſteà mali incurrerent, ſponte ſe abdicarunt Magiſtratu Vigintiſexuiri. Interim ægrè Orchiacum reſurgebat, cuius ædes ferè omnes, quemadmodum anteà narrauimus, flammæ conſumpſerant. Igitur magna ciuium tactus miſeratione Dux Burgundiæ trium dierum nundinas iis conceſſit ad Deiparę Matris Natalem: quóue frequentiùs eæ celebrarentur, indéque multum inſtaurandis ædificiis pecuniæ colligeretur: per octo dies ad tutò commeandum abeundúmue fidem publicam in perpetuum dedit. Eodem ferè tempore exorto fortè incendio plurima pars Armenteriæ ignibus abſumpta eſt, quòd etiam tum ædificia culmis modò tegerentur.

Nulla Duaci confiſcatio.

Magnus Duaci tumultus oritur ob publica vrbis nomina. *Lib. ms. Duac.*

Nundinæ Orchiacenſibus conceſſæ. *Littera Philippi Ducis.*

Armenteria incendio deformatur. *Vett. monn. & MSS. Armant.*

B, C: (margin letters)

1422. Anno ſequenti reuerſus in Belgium ex Francia Burgundiæ Dux, vt nouos haberet delectus, ſexto die Maij ſolemni pompa veſperi Duacum iniit facibus accenſis. iámque tum nona ſonuerat, cùm ab templo D. Petri ciuibus fidem iuraturus in Senatorum Curiam deduceretur. Inde alias ad vrbes profectus nunc ciuilibus rebus componendis, nunc bellicis comparandis operam nauat. Venit interim ex Anglia Caletum Henricus Rex inſignes claſſe copias aduehens, quibus Delphinum aggrederetur. Víxque exſcenſionem fecerat, cùm Burgundus in Picardiam iter rapuit multo ſeptus milite, vt aduentum eius Monſtrolij præſtolaretur. Quò minùs propinquanti obuiàm in equo proceſſerit, repentina corporis infirmitas effecit. Miſit tamen cum omni Nobilitate Ioannem Luxemburgium, tam vt ſuam excuſaret inualetudinem, quàm vt Regem honorificè exciperet, ac in vrbem deduceret. Tribus intra muros diebus Rex Dúxque morati, multa de Franciæ rebus, & bello, conſiliis agitauere. Eo de loco iter cum ſuis Abbatiſuillam intendunt. Recepta per viam de Delphinenſibus S. Richarij oppidum, Fertea, & quædam alia. Inde per fines Bellouacorum caſtra promouent in Cænomaniam, & profectionem aduerſus Delphinum Carnutenſem vrbem arctiſſima prementem obſidione adornant. Ve-

Burgundio Duacum init. *Regiſt. Duac. Sen.*

Anglorū Rex exercitum in Galliam portat. *Monſtrel. to. 1. cap. 242. Iacob. Meier. lib. 16. Sauuag. cap. 97. Polydor. Vergil. l. 22. Belleforeſt. l. 5. c. 81.*

Ei ſe iungit Burgundio, amboque aduerſus Delphinum bellū gerunt. *Monſtrel. to. 1. c. 241. & 243. Iac. Meier l. 16. Sauuag. cap. 97. Belleforeſt. l. 11.*

D (margin letter)

rùm vix primos de ipſorum aduentu nuntios Delphinus percepit, cùm caſtris ad Carnutum deſertis in Turonum regionem magnis itineribus ſe recepit, vt tutiùs A inde bellum gereret. Igitur Henricus Philippo Duci mandauit, vt quàm primùm in Picardiam militem ſuum reduceret: illic aduerſus eos, qui Delphini partes tutabantur, armis cõſurgeret. Recenter illic Offemontius & Haricuria S. Richarij oppidum, Ferteam, & Drugyum arcem in poteſtatem Delphini redegerant, iiſque de locis multum incommodi damníque regiis afferebant. Ea res quàm grauis Burgundo accidit, tam ipſum ad ea loca bello ſubigenda impulit. Ergo poſtquam Ambianum retulit ſeſe, per totam extemplò Picardiam, Arteſiam & Flãdriam cogi militem iubet, éque ciuitatibus ſagittarios & arcubaliſtarios ad ſe mitti flagitat. Data eſt vbique opera diligenter, vt mandatis & poſtulatis eius fieret ſatis. Ex vnaquaque prouincia bonus militum ciuiúmque numerus eſt delectus, hóſque viri tum genere tum armis nobiles duxere. Inter Gallo-flandros eminebant Robacenſis regulus Ioannes, eiúſque filius, Cominij toparcha, eiúſque frater Colardus, Halewini dominus cum fratre Guiſleno, Ioannes Roſimboſius, Lamon Lannoyus. Eas poſtquam copias ac- B cepit Burgundus, ad Pontem Remigij oppidum caſtra mouit. Eo ſubacto S. Richarij Fanum à mille & ducentis Delphinenſibus inſeſſum obſidet ferè ſex oppugnantium millibus extremo Iulio. Iam muros variis locis concuſſerat, & portarum quaſdam machinis deiecerat, cùm Haricuria obſeſſorum diſcrimen animaduertit, ac Delphinum monuit, quàm ocyſſimè ſubſidia ijs ſubmittenda, ne hoſtis oppido potiretur. Non defuit partibus ſuis Delphinus. Quàm celerrimè fieri potuit, ex Campania, Valeſio, Brya, Compendio, aliiſque locis educta ſunt præſidia, indéque aduerſus caſtra Burgundi magnis itineribus rapta. Interim Haricuria & frequenter obſeſſis per occultos nuntios, vti conſtanter ſe defenderent, animos faciebat, quòd iam perſuaſum haberet obſidionem breui ſolutum iri nouorum aduentu ſociorum; & non leuem ipſe militum manum colligebat, quos ſubmiſſis à Delphino ſubſidiis coniungeret. E contrario, Burgundus ad S. Richarij muros nihil eorum omittit, quę maturandæ obſidioni opportuna iudicat. Verùm vbi maximam animo ſpem conci- C pit intra paucos dies oppidum capiendi: & ſe ad pugnam præparantis Haricuriæ, & Delphinenſium aliunde ad ſoluendam obſidionem properantium nuntio percellitur. Ergo ductoribus ordinum in cœtum euocatis, quid facto ſit opus, inquirit, & omnium ſententias perrogat. Nulli non viſum hoſtes priùs petendos, quàm caſtris propinquarent, & armis in eos decernendum. Opportuniores eos cladi futuros, ſi priuſquam Somonam fluuium traiecerint, inopinato aduentu opprimantur. Itaque ſub noctem Philippus Saueuſius & Creuecceurius cum centum ac viginti equitibus præmiſſi Abbatiſuillam, vt inde Vimiacenſem agrum ingreſſi hoſtium aduentum, viréſque explorent. Hi dum celerrimè viam faciunt, Burgundus minimo ſtrepitu per noctis tenebras ſuos conuaſare imperat, iniectóque caſtris igni cum copiis eodem itinere proficiſcitur. Vbi peruenit Abbatiſuillam, militi tantùm ex equo leuiter edendi bidendíue poteſtatem facit, vt ad primos de hoſtibus nuntios vlteriùs procedant. Nondum flumen tranſierant Delphinenſes, cùm ſub auroram eos deprehendêre Saueuſius, & Creuecceurius. Ac feliciter euenit, vt hi quoſdam palabundos D interceperint. Ab iis enim cognitum fuit, quibus hoſtis viribus polleret; qua fluuium traiicere conſtituerit; quibus eum copiis in aduerſo margine Haricuria prçſtolaretur. Ergo certior eorum factus Burgundio, relictis Abbatiſuillæ arcubaliſtariis, & miſſis ab ciuitatibus ſubſidiis, ſolùm equites in aduerſarios celerrimè duxit. Iam ſe flumini committebant Delphinenſes, cùm eius exercitum conſpicati ſunt. Quamobrem abiecto traiiciendi conſilio, equos celeriter conuertunt, & deſiderio pugnæ ardentes aciem componunt. Sperabant enim Ducem adhuc militiæ rudem ſuperari facilè poſſe: ac, ſi eum vel peremiſſent, vel cepiſſent, magnã apud Delphinũ inituros ſe gratiam. Ex aduerſo, ingens Burgundum ad hoſtilis agminis conſpectum lætitia inuaſit: & cùm maximo teneretur certandi deſiderio, ſuos alacriter ad pugnam diſpoſuit. Sed priuſquam ſignis aduerſis concurreretur, ciendis maioribus animis in vtroque exercitu equites aliquot creati ſunt. In Burgundi acie Ioanni Luxembur-

Nouæ copiæ ad Burgundũ ducuntur.

Cum his S. Richarij oppidum is obſidet.

Monſtrel. to. 1. cap. 245. Iacob. Meier. lib. 16. Sauuag. cap. 97. Belleſor. l. cit. Paradin. lib. 3. Heuter. lib. 4.

Ad pugnam contra Delphinenſes ſe præparat.

Prælium Vimiacẽſe, quo Delphinenſes à Burgundo ſuperati ſunt.

Digitized by Google

A gio facta poteſtas ſolitis cæremoniis è fortibus viris aliquos Equeſtri balteo donandi. Primus ab eo cinctus eſt Dux Philippus, dein cum Flandris quibuſdam hi Gallo-flandri, Colardus Cominienſis, Ioannes Roubaiſiæ regulus, & Guiſlenus Halewinus. Miſſi mox ab Duce cum ſigno Philippi Sàueuſij centum & viginti equites, qui ductoribus Mauro à S. Leodegario, & Notho Rouſſio ab latere hoſtem aggrederentur. Contrà, Delphinenſes toto agmine, ingentibus clamoribus, impetuque maximo in Burgundi aciem equos admittunt. Grauis ea fuit impreſſio, magnúmque diſcrimen Philippo attulit. Quippe multis tum equis, tum viris hoc inſultu confoſſis, ſecuta confeſtim eſt inſignis perturbatio. Et pleriſque omnibus metu perculſis, plus quàm pars media Ducis fortiter pugnantis latera nudauit: ac multi maxima verſus Abbatiſuillam & Pinciniacum effuſi fuga ſunt. Varios id prælium euētus habuit. Ioannes Roſimboſius Nobilis Gallo-flander militare nactus ſignum Ducis, quod nōdum explicatum humi iacebat, in manus illicò ſumpſit, ac euolutum erectúmque ſociis oſtendit. Ibi Belgæ ac Burgundi Ducem eſſe rati, eo per errorem

Nicolaus Gill. Monſtrel. to. 1. c. 247. Iacob. Meier. lib. 16. Sauuag c. 97. Parad Heuter. Bell:foreſt. lib. 5. c. 82. alij.

B inter hoſtes relicto, ad hoc celeriter accurrunt. Contrà, Rex armorū Flandriç ſeu Fecialis pro certo ſibi perſuadens aut fugiſſe, aut cæſum eſſe Burgundum, omnem eum cuneum in fugam ſecum abripit. Hos Petrus Lupellus & Ioannes Rauletus cum aliqua manu hoſtium inſecuti, partim obtruncant, partim capiunt. In alia parte pugnam fortiter obit Burgundiæ Dux: & quamuis tantùm quingenti propugnatores eum cingerent, ac defenderent; adeò tamen in manifeſto vel prehenſionis, vel vitæ periculo ingentes animos aluit, vt pleroſque manu ſua ceciderit, duos ceperit ipſe nobiles viros, ſuíſque tandem ad inſignem victoriam iter ſtrauerit. Qui rem ex vero memorant, ad quadringentos referunt è Delphinenſibus cæſos, in iíſque viros aliquot nobili loco natos; ex iiſdem centum & quadraginta circiter viros inſignes captos & in vincula coniectos: è Burgundi copiis non ampliùs triginta peremptos. Sed quorumdam è Belgis captiuorum dolore temperata victoriæ voluptas eſt. Præter alios, ab hoſtibus in cuſtodiam abducti Colardus Cominienſis, Guiſlenus Halewinus, Saliacenſis toparcha, & Lamon Lannoyus, Gallo-flandri omnes.

C Ægrè famam inuiolatæ fidei Ioannes Roſimboſius Abbatiſuillam fuga delatus ſuſtinuit. Magnam quoque Ducis indignationem omnes incurrerunt, quotquot in fuga vitæ pręſidium turpiter poſuere: multíque ex iis palatinis exuti ſunt miniſteriis. Cùm è pugnæ loco Burgundus Abbatiſuillam iuiſſet, inde per Auxium in Arteſiam Heſdinium intendit. Hîc cùm aliquot dies moraretur, captiuorum præcipuos ab ſuis obtinuit, eóſque Inſulam miſit, vt in arcem abderentur. Et non multò pòſt huc ipſe deſcendit, celeríque Hallas in Hannoniam itinere petiit, vt pro felici pugnæ ſucceſſu Chriſti parenti grates ageret. Eo de loco in Flandriam regreſſus, partim alibi, partim Inſulæ pluſculum temporis abſumpſit eius prouinciæ negotia componendo. Dum Inſulæ agit, cum Delphinenſibus captiuis colloquia frequenter habuit eò maximè intentus, vt bonis eos conditionibus ad ſuos remitteret. Idque tandem feliciter confectum eſt, vt Delphino adhærentes D. Richarij oppidum Duci Burgundo dederent, eíque captiuos reſtituerent; contrà, ipſi ab eodem omnes reciperent, qui tum Inſulæ

Burgundio Heſdinium, deinde Inſulam redit.

Monſtrel. to 1. c. 249. Iacob. Meier lib. 16. Bellefor. Parad.

Commutatio captiuorum.

Monſtrel to. 1. c. 251. Meier. d. l. Beleforeſt.

D tum alibi in cuſtodia è ſuis attinebantur. Hæc dum fiunt Nouembri menſe, Burgundicus interim ſex millium equitatus Inſulam propiùs venit, vt Philippum Ducem ad matrem in Burgundiam ducat. Quia tamen hic nondum ad iter omnia comparauerat, partem eorum equitum Ioannes Luxemburgius, ipſo volente, vltra S. Quintini oppidum aduerſus hoſtes Mouyum deduxit. Pauci dies exacti ſunt illic, quòd ſpes nulla proderetur eo loco intra breue tempus potiundi. Igitur quamuis contrà niteretur Luxemburgius, Duacum verſus & Inſulam Burgundiones redeunt. Verùm vbi Philippus animaduertit multis eos damnis regionem afficere, quàm citiſſimè potuit in Burgundiam iter aggreſſus eſt, vt horum moleſtia Gallo-flandriam liberaret. Inſula digreſſus cum vxore & multa Nobilitate Atrebatum abiit. Paucis inde diebus Duacum illinc ſe contulit, quò nuperrimè amita ipſius Hannoniæ Comes aduenerat. Eo ex oppido rurſus cum ea & multis Hannoniæ Nobilibus Atrebatum petiit. Traductum illic aliquod tempus feſtiuis conuiuiis, & de publicis rebus collo-

Burgūdiones mali multum afferunt Gallo-flandriæ.

Monſtrel c. 251. Meier. Paradin.

Dux Philippus in Burgūdiam proficiſcitur.

Auctores citati.

quijs. Tranſactis denique Natalitijs Domini feſtis, in Burgundiam Dux profectus eſt, eiúſque coniux Inſulam venit, vt Gandauum intenderet. Hæc inter Duacenſes metu compreſſi creditorum vix oppido pedem efferebant. Propiúſque abfuit, quin Ægidius Buſſius nauigio ſale onuſto multaretur, cùm id Duacum auerſo flumine traheretur. Quidam enim Gandenſium, cui certis nominibus grandem Senatus Duacenſis pecuniam debebat, eam Lalainij nauem ſalémque ſiſti iuſſit, qua parte flumen Duacenſibus obnoxium eſt. Verùm Senatores Duacenſis oppidi ad primos eius rei nuntios magnam ſagittariorum & arcubaliſtariorum manum noctu armari imperarunt, & cum ijs ipſi tres in naues diſtributis ſecundo fluminis alueo Lalainium deſcendêre. Interim Lalainij Regulus in partem amnis ditioni ſuæ ſubiectam nauigium ſubduxit. Ea res quamuis Duacenſium labores conatúſque fruſtrata eſt: magnos tamen ijs ſtimulos irarum ſubdidit. Quippe nulla vi adhibita tacitè domum reuerſi, quoſdam ad Burgundiæ Ducis coniugem Gandauum de iniuria poſtulatum miſere. Et valuit apud eam accuſatio: ſtatimque Gandauo eius imperio quidam Lalainium venere, qui de facto diligenter inquirerent. Ad tres Hannoniæ viros nobiles Equitéſque delata poſteà eſt controuerſia: quibus pro Duacenſibus litem decidentibus, in Lalaignij toparcham multum diſcrimen ingruebat, niſi precibus auertiſſet Hannonij Comitis vidua.

Duacenſes ob debita publica valdè affliguntur. *Lib. MS. Duac.* (margin: A, B)

Annus ſequens ad Martium vſque proceſſerat, cùm Ioannes Luxemburgius, Hugo Lannoyus arcubaliſtariorum Franciæ Magiſter, & Gallo-flandriæ Gubernator, aliíque nobiles viri non exiguam militum manum in Picardiam duxere. Capta illic ab his Queſnoya, Louroya, & Hericuria, vnde Delphinij multum Picardis detrimenti viciniſque afferebant. Obſeſſúmque arctiſſimè caſtrum Arramenſe, præcipua fermè Delphiniorum munitio. Impulit ea res aliquot Delphini militum ductores, vt quamprimùm apud Compendium equites non paucos ſub ſigna cogerent; eóſque ad caſtrum Arramenſe liberandum celerrimè traherent. Hi mille circiter erant. Per viam Petræ-pontem irrumpunt, impoſitámque ipſi arcem valido inſultu ſubigere tentant. Incaſsùm tamen ſuſceptus hic labor. Quippe locum præſidiarij fortiſſimè tutati ſunt. Et mox à Luxemburgio ſuppetias veniunt Hugo Lannoyus, alijque nobiles armis viri, quibus erat conſtitutum aduerſus hoſtem pugna confligere. Verùm Delphinij percepto Lannoyj aduentu, iniectis Petræ-pontis ædibus flammis, vltrà progreſſi ſunt. Nihilo tamen magis Lannoyum ignis perterruit, quin per ardentem Petræ-pontis plateam ſuos in hoſtem, qui iam pugnæ locum ad S. Deſiderij Montem ceperat, audenter raperet. Igitur pòſtquam in Delphiniorum agminis conſpectum venit, aciem Hugo inſtituit, & nonnulli celeriter Equeſtri dignitate ornantur, in quibus de Gallo-flandris Balduinus Lannoyus fuit cognomento Balbi, & militari virtute cognitus. Sed illic tantùm à velitibus leuiter pugnatum eſt. Accepto enim paruo Delphinij damno, fugientibus ſimiles abiere. Ergo deditum paullò pòſt Luxemburgio caſtrum Arramenſe, qui poſito illic præſidio ſuis domum redeundi poteſtatem fecit. Exactis aliquot diebus Conum inſidentem Ligeri vrbem Delphini legatus obſidio cinxit viginti ferè millibus armatorum hominum ſeptus. Et iam adeò premebantur obſeſſi, vt deditionem paciſcerentur, niſi Burgundus intra ſextum & decimum Auguſti diem auxilio veniret. His rebus cognitis Burgundus & obſeſſis adfuturum ſe tempori mandat, & Delphino, ad diem prædictum totis ſe aduerſus ipſum copijs pugnaturum ſignificat. Igitur quamuis priùs in Arteſiam Dux proficiſci ſtatuiſſet, omnino tamen in Burgundia morari decreuit, donec ad diem cõſtitutum iuxta Conum in armis ſe ſiſteret. Intereà loci per Arteſiam, Picardiæ fines, & Flandriam omnem delectus haberi voluit. Legatos quoque ad Regem Angliæ miſit ſupplicatum, vti copiam aliquam Anglorum ac ductores ordinum ſubmitteret, qui pugnam vnà ſecum capeſſerent. Pluſquam rogabatur Henricus Rex promiſit. cum ſuis enim affuturum ſe ſpopondit, vt pugnam ſimul cum Duce aduerſus hoſtes committeret. In Picardia & Arteſia militem legêre Ioannes Luxemburgius, & Croyus toparcha. è Teutonica Gallicâque Flandria Hugo Lannoyus vires contraxit. In viam hi omnes extremo ferè Iulio dederunt ſe, ac tempe-

Ductores Burgũdi bellũ gerũt in Gallia. *Monſtrel. to. 1. c. 257. Parad.* (margin: An. 1422)

Monſtrel. to. 1. c. 259.

Inſignis Hugonis Lãnoyj virtus. *Monſtrel. l. cit. Paradinus.* (margin: C)

Burgundus ad pugnam ſe cõparat apud Conum cum Delphinenſibus conferendam. *Monſtrel. to. 1. cap. 265. Iacob. Meier. lib. 16. Sammag. cap. 98. Beleſor. lib. 5. cap. 83. Parad. Heuterus.* (margin: D)

ſtiuè

A ſtiuè ad Ducem Vezeliacum in Burgundiam peruenere. Anglorum Rex cùm Sylvanecti aduerſa ſe impediri valetudine ſentiret, Bethfordium Ducem cum exercitu eodem iter maturare iuſſit Pariſijs. Poſtquam omnes Vezeliacum intendêre, ſuas ijs copias in Burgundia collectas Philippus coniunxit. Verùm vbi Conum verſus ad tempus præfinitum tam inſignis exercitus deducitur, Delphinus ad eius nuntios ingenti formidine perculſus haudquaquam ſe ſuóſque pugnæ diſcrimini obijciendos arbitratus eſt: ſtatimque Biturigas in tutum abijt. Burgundo alijſque admodum graue fuit certiſſima ſpe victoriæ deijci tam fœda hoſtis fruſtratione. Plus tamen extemplò doloris pepererunt triſtiſſimæ de proximo Regis Anglorum exitu litteræ. Igitur ad eum in Silua Vincennæ iacentem celerrimis equis profectus eſt Bethfordius, vt extrema eius mandata perciperet. Eodem à Burgundionum Duce legatus eſt Hugo Lannoyus, tam vt eum ſalutaret, quàm vt nonnulla cum ipſo eius nomine tractaret, priuſquam exſtingueretur. Perfecit quod volebat Hugo, & prolixè cum Rege locutus, ad Ducem redijt. Poſt dies paucos Henrico vita defuncto, ad Bethfordium ibidem loci lugentem Burgundus acceſſit: & poſtquam alloquijs ſolatus eſt, non pauca cum eo publicis de rebus agitauit. Inde cùm Pariſios iuiſſet, rurſuſque cum Bethfordio & Principibus alijs de regni adminiſtratione fuiſſet aliquamdiu collocutus, reiecto in Bethfordium Franciæ regimine, in Arteſiam Flandriamque iter conuertit. Abijt interim è viuis coniux eius Michaëlis, Delphini ſoror, graui morbo conſumpta Gandaui. Infecti veneno corporis famam ſuſtinuit Vrſula Coppini Villæ-veteris vxor, quam ægritudine laborans Michaëlis domo tandem exegerat, licet ipſi priùs in profundiſſimam admiſſæ familiaritatem ſignatorium annulum crediſiſſet. Impactúmque à Gandenſibus Roubaiſienſi toparchæ (Gallo-flander is erat admodum nobili genere ortus, & Burgundo chariſſimus) ingentis crimen negligentiæ, quòd minùs, quàm par erat, ei Principi ſeruandæ operam dediſſet: ac tota is proſcriptus eſt ab ijſdem Flandria. Sed quoniam eo tempore, quo morbum Michaëlis contraxit, apud Ducem in Gallia morabatur, neque priùs in Flandriam remeauit, quàm ea vitam perdidit: omni eum Philippus criminis ſuſpicione abſoluit, ac denique in Gandenſium gratiam reſtituit. Octobris die ſecundo ac vigeſimo Francorum Rex Carolus vitam cum morte mutauit Pariſijs. Angli Regem ſuum Henricum adhuc impuberem ei ſuffecere, regníque cura Bethfordio data eſt. Contrà Franci ab Anglo & Burgundo diſſidentes, Delphinum Regem ſuum dixere, eúmque ſceptro & corona ſolemniter ornarunt Auguſtoriti Pictonum. Indéque grauiùs, quàm anteà, in Anglos & Burgũdos ab ijs bellum exarſit. Huius formidine commoti Pariſienſes, & qui Franciæ regnum Henrici nomine moderabantur, legationem ad Burgundum, & Regem Angliæ mittunt, cuius caput erat Taruannenſis Epiſcopus. Conuentus primùm ab his legatis Burgundiæ Dux Inſulæ: iſque non difficulter militaria ſubſidia promiſit. Adierunt ijdem poſteà Caletum, eóque de portu in Angliam vela fecere. Septima & decima luce Nouembris Philippus Valeſius S. Pauli Comes, & Caſtellanus Inſulenſis maxima Inſulam pompa primùm inijt. Ab Senatu, qui Haubourdinium vſque obuiàm cum ciuibus armatis proceſſerat, deductus in vrbem eſt. Hîc poſtquam ab vtriſque in Senatorum Curia fides iuramẽto firmata, vini rubri vas vnũ, & quinque libras argenti in vaſa elegãter deformati Magiſtratus obtulit. Nepos is Comes erat Ioannis Intrepidi, & Ioannis Brabantiæ Ducis frater, ac Philippi Burgundi cognatus: eámque Inſulenſis Caſtellaniæ dignitatem nuper adiuerat matris adeptus hereditatem, quæ ſola Valerano Luxemburgio S. Pauli Comiti & Inſulenſi Caſtellano filia obtigerat, ac per nuptias cum Antonio Brabantiæ Duce Ioannem & Philippum genuerat.

AN. 1423. Anno ſequenti nouus Duaci motus menſe Maio exortus eſt, ac repentè oppreſſus. Soluendorum cauſa nominum, quæ iam diu cum externis mercatoribus ciuitas contraxerat, in ſingulos farinæ modios indicti fuerant oboli duodecim: & qui pecuniam iſtam colligerent, ac ſyngraphas teſtes ſolutionis traderent, aliqui ciuium publicè conſtituti. Multis ea res vehementer diſplicuit. Et cùm ſeueriùs ea pecunia exigeretur, ira quidam grauiter arſere. E parochia præſertim S. Albini homines te-

Marginal notes: Sed id præliũ Delphinij ſubterfugêre. *Auctor. citati.* — Burgũdi coniux moritur. *Monſtrel. to. 1. cap 166. Iacob. Meier. lib. 16. Sauuag. cap. 99. Parad. Heuter.* — Franciæ Rex viuis eripitur. — Angli Henricum, Galli Carolum ei ſufficiunt. *Monſtrel. to. 2. Gaguin. lib. 10. Æmyl. lib. 10. Iac Meier. l. 16. Sauuag. cap. 99. Belleforeſt. l. 5. cap. 83. & 84. VVaſſeburg. Parad. Heuter.* — Aduerſus Carolum auxilia promittit Burgundio. — Philippus Inſulenſis Caſtellanus Inſulam intrat. *Liber Roiſin.* — Motus Duaci ob vrbis nomina. *Lib. ms. Duac.*

Margin letters: B (at "Rege locutus"), C (at "Flandriam remeauit"), D (at "proceſſerat").

nuis fortunæ aduerſus Magiſtratum fremebant: & tandem eorum vis magna in cu-
neum coaluit. Raptis igitur primo die Maij armis, ad vrbis Curiam ferociter conue- A
niunt, ibíque Senatoribus congregatis inſultant audaciùs: & niſi duodecim onus
obolorum antiquent, etiam grauia minantur. Illic Senatum ingens metus inuaſit:
ideóque ad ſedandam multitudinem, per aliquam Curiæ feneſtram proclamari pu-
blicè iuſſit, impoſitum farinæ vectigal abolitum eſſe. Eo ſtatim edicto deliniti, do-
mum ciues abeunt. Verùm Senatores, vt ſimilem in poſterum audaciam comprime-
rent, déque alia nuper exorta ſeditione vindictam caperent, ad Hugonem Lan-
noyum Gallo-flandriæ Præfectum retulere. Is poſtridie S. Crucis multis cinctus
militibus Duacum adijt. Hîc ſtatim ciues aliquot, ſeditionis & motus capita, in vin-
cula coniecit: & palàm oppido eductos in arcem Inſulenſem curribus deuehi iuſſit.
Quòd alij partim latuiſſent, partim Cameracum, Valentianas, Tornacum fugiſſent
occultè: poſtmodum edicto eiuſdem Præfecti in arcem Inſulenſem euocati ſunt. Et
quidam eorum pecunia multati: coactúſque eſt Martinus Gouyus, vt ſe capitis pe-
riculo liberaret, duodecies centum coronatos aureos pendere. Ceteri aliquot an- B
norum exilio perculſi.

In quoſdam eius motus auctores animaduertitur.

Ciues Tornacenſes commouentur.

Comment. MSS. Tornac. Iacob. Meier. lib. 16. Ioan. Couſinus lib. 4. c. 38.

Trepidatum eſt poſteà per Gallo-flandriam ob tumultuantes Tornacenſis vrbis
incolas, & quorumdam illic aduerſus Carolum Franciæ Regem ſtudia, qui magno
eius tenebantur deſiderio. Nihil magis in votis erat Burgundiæ Duci, quàm vel
Tornaco potiri, vel ſaltem liberum Flandris cum ciuibus eius commercium ha-
bere. Eam ob rem cum Senatu colloquium inſtituit, & ab eo decretum obtinuit,
ſuis vt ſubditis per triennium liceret Tornaci liberè negotiari, nullíque hoſtium ſuo-
rum intra muros vrbis eius commorari permitteretur. Ergo die Iunij tertio ciues
omnes in parœcias diſtributos Senatus in Curiam conuocat, vt pro more plebs id
decretum approbet ſciſcátque. Verùm vix omnia decreti verba publicè pronuntia-
ta ſunt, cùm ex ciuium curiæ, quibus trans flumen habitantibus Cameracenſis Pon-
tifex imperat, palàm obrogauerunt, ac fidenter dixere, nullos Burgundo aduerſari
præter eos, qui Franciæ Regi Carolo adhæreſcerent, quem ipſi dominum agnoſce- C
bant: ideóque Senatuſconſultum, quo hæc capita duo in gratiam Burgundi fuerant
decreta, omninò ſibi diſplicere. Et horum ſententiam parentes Epiſcopo Torna-
cenſi parœciæ adeò mox amplexæ ſunt, vt etiam circumuentas ſe, ac reſcindendum
id decretum, vociferarentur. In vrbem igitur recepti fuere Conflantius, & Mouyus
Francorum ductores, iíſque plurimum in eam auctoritatis conceſſum, quòd ſeque-
rentur Regis Caroli partes. Et mox gnari harum rerum Gallo-flandri Tornaco vi-
cini non leuem animo metum cepere, quoniam arbitrabantur imponendos breui
Francos vrbi, quorum incurſionibus infeſtarentur grauiter. Inanis tamen ea fuit
formido. Haud enim multis pòſt diebus elapſis inter ciues eorum ductorum Regis
gratia non leue ortum eſt diſſidium, quo Francis in vrbem militibus intercluſus eſt
aditus. Quippe ſignis explicatis, ſtrictíſque aduerſus ciues opulentos, & Magiſtra-
tus enſibus, opificiorum collegia forum obtinuere, ad imponendi præſidij mentio-
nem. Verebatur ſcilicet plurimùm ea multitudo, ne plus Mouyus & Conflantius
Francorum ad vrbis præſidium introducerent, quàm vel ipſi poſſent ſuſtinere, vel D
libertas, cuius magna cupidine ſemper arſere, pateretur. Nihil tamen atrociùs tunc
admiſſum, & intra minas verbáque motus concidit. multúmque ſecuritatis conce-
ptum eſt, vbi Mouyus ex vrbe diſceſſit, & Leodium petiit, alióque intendit Conflan-
tius. Quæ res non minùs grata Gallo-flandris, quàm Tornacenſibus euenit. Cùm
enim ij iam liberi eſſent impendentium à Francis malorum metu: etiam poſteà com-
mercium cum ea vrbe impetrandi ſpem capiebant. Intereà temporis Dux Burgun-
diæ (qui cum Bethfordiæ & Britanniæ Ducibus nouum Ambiani fœdus pepigerat,
Annámque ſororum ſuarum vnam Bethfordio, & Margaretam alteram Comiti
Richemontio Britanni fratri coniuges promiſerat, parandis aduerſus Francos maio-
ribus auxiliis) ex Arteſia primùm Pariſios, dein Burgundiam adiit; ibíque Margaretæ
ſororis cum Richemontio Comite nuptias celebrauit. Illic dum publicis Franciæ re-
bus operam nauat, haud immemor Gallo-flandriæ fuit. Quippe ad maiorem eius

Monſtrel. to. 2. Comment. MSS. Tornac. Iacob. Meier. lib. 16. Couſin.

Ob impoſitos Tornaco Frãcos ductores Gallo-flandri fruſtrà trepidarunt.

Auctores citati.

In Burgundiã abit Dux Philippus.

Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16.

tutelam

Digitized by Google

A tutelam omni ratione conatus eſt conciliare ſibi Tornacum, vnde plurimùm metuebat. Iam enim non obſcurè ciues vrbis eius, pluſquam anteà, Carolo Regi fauere deprehenderat, qui magnam Iulio menſe ad nuntios de ſuſcepto ex Regina filio voluptatem & lætitiam excitatis ignibus, & fauſtis acclamationibus prodiderant. Igitur ad Magiſtratus Tornacenſes hanc in ſententiam è Burgundia ſcripſit: *Adiuiſſe Pariſios ſe, vt redditus aliquot perciperet, qui iure ſibi ob contractum cum Michaële de Caroli Sexti Regis filia matrimonium debebantur: illic cùm ageret, à Bethfordio Duce regni Moderatore datum ſibi Tornacum, & obnoxium ei territorium. Eapropter petere ſe quammaximè, vt in ſuam ipſi poteſtatem cum populo concedant. ne quid tamen præcipitanter agere videatur, in Paſchatis tempus eius negotij deliberationem duci ſeſe permittere.* Hæc vbi coram multitudine ab Senatu lecta fuere Octobris decimo die; ingens omnes ſubiit admiratio & anxietas. Hinc animos Caroli Regis amor vrgebat: inde premebat Burgundicæ potentiæ metus. Vt igitur nihil decerneretur, quod poſteà pœnitentia ducti damnarent, placuit in Paſchatis diem reſponſum differre, breuique aliquos ad B Regem in Franciam mittere, qui & moneant eum Burgundiæ Ducis petitionis, & quid facto ſit opus expoſcant. Ea dum Tornaci agitantur, damni plurimium maximæ aquarum eluuiones attulere, cùm frequentiſſimi grauiſſimique imbres defluerent. Vltra modum Liſa fluuius vtramque Flandriam diſterminans alueo egreſſus eſt, Scaldímque Gandaui, quà confluunt, contra ſolitum vehementer exceſſit. Exinde oppidorum vrbiúmque partes magnę aquis contegi, & cymbis nauigari: ſtabula in villis cum pecoribus, & horrea vndis natare. nec potuit multis in locis terræ ſementis mandari.

Inde Gallo-flădriæ quieti prouidet. *Comment. mss. Tornac. Couſin. lib. 4.*

Damnoſæ exūdationes. *Iac. Meier. l. 16.*

AN. 1424. Secuto proximè anno iis Carolus Rex intellectis, quæ Burgundiæ Dux redigendo in poteſtatem Tornaco moliebatur, duos ad eam vrbem viros legauit liberalibus inſtructos diſciplinis, & dicendi peritos, vt ciues in officio & fide retinerent. Accepti magno hi apparatu fuere: nihilque in ipſos omiſſum amicitiæ & cultus ab nobilibus viris populóque, vbi præſertim aſſeruere, magnis Regem beneficiis compenſaturum C quam ipſi fidem ſeruarent. Igitur ſumptuoſis ij conuiuiis exhilarati, & pretioſis donati muneribus ſunt, vt his ſuum erga Regem Tornacenſes ſtudium patefacerent. Exegerăt iam dies aliquot magna perfuſi voluptate, cùm Biturigas ad Regem Carolum alter eorum abiit Tornacenſium obſequia fidémque relaturus. Alterum diutiùs in vrbe ſtudium retinuit in officio erga Regem ciues confirmandi. Verùm vbi frequenter nunc publicè, nunc priuatim eumdem de colendo Rege Carolo ſermonem ingerit: nonnihil ſenſim eius auctoritati detractum fuit, ac in eum Tornacenſes cultŭ officiúmque contraxere. Et poſt breue temporis ſpatium viſi ſunt quidam eius vrbis ciuium ad Burgundionem Flandróſque animum inflectere. Quippe tantum apud ſuos potuere, vt ad Ducem Philippum & Flandros legationem miſerint impetranda commerciorum libertate. Igitur primùm data eſt iis facultas ad vſque feſtum S. Ioannis anni ſequentis abſque periculo in Flandriam commeandi, ibique negotiandi. Ea dum fruuntur licentia, nouis Burgundiæ Dux cum Bona Philippi Atrebatis Vgellenſium Comitis filia, & Philippi Niuernenſium Comitis vidua illigatur nuD ptiis. Magnus poſteà timor inuaſit Gallo-flandros, moto aduerſus Ducem Cloceſtrium bello. Hic Iacobam Guilelmi Bauari Hannonię & Hollandię Comitis filiam nuper vxorem duxerat, eius marito Ioanne Brabantię Duce (quem ipſa vehementer auerſabatur, & irritas cum eo nuptias obtendebat) adhuc in viuis agente. Ob id matrimonium Hannoniam & Hollandiam, quas paternam Iacoba creuerat hæreditatem, repetebat. Contrà nitebatur Brabantiæ Dux Ioannes, qui legitimas ſe nuptias cum Iacoba contraxiſſe ſentiebat, ideóque Hannoniam & Hollandiam negabat ſibi iure detrahi poſſe. Verùm aliquot millibus Anglorum inſtructus, primùm in Hannoniam penetrauit Cloceſtrius, eámque obtinuit. Permoleſtè grauiſſiméque id ferebat Burgundiæ Dux Philippus: & cùm per Ducem Bethfordium impetrare non poteſt, vt Cloceſtrius ex Hannonia diſcedat, armis aduerſus eum pro Brabanto decernere conſtituit. Igitur in Arteſia Flandriáque delectus militum habiti. His præſertim ductores dati Ioannes Luxemburgius, Croyj & Lilladami toparchæ. Paraue-

Mittuntur à Carolo Rege quidam Tornacū, vt eam vrbē in officio retineant. *Monſtrel. to. 2. Couſin lib. 4. cap. 38.*

Tornacenſes à Burgundo petunt commercandi libertatem. *Comment. MSS. Tornac. Couſin.*

Burgundus nuptias contrahit. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 101. Parad. Heuter.*

Cum Duce Cloceſtrio bellum oritur Brabanto & Burgundo. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 101. Bell. foreſt. lib. 5. cap. 84. & 85. Paradin. lib. 3. Polydor. Vergil. l. 23. Heuter.*

Digitized by Google

A AN. 1425.

rat in Brabantia fratris ſui ac Ducis nomine copias inſignes Philippus S. Pauli Comes, & Inſulenſis Caſtellanus, vt partim Anglorum excurſiones comprimeret, partim vrbes oppidáque caperet. Ad eum Luxemburgius, aliíque ductores cùm Flandros vtroſque, & Arteſios duxiſſent, in Hannoniam vnà graſſari cœpere, multáque in eam prouinciam inuexere damna. Redijt interim ex Gallia Burgundiæ Dux, nouíſque auctus copijs cum Brabanto in Hannoniam ſe contulit. Cincta illic obſidio Brainia, & ad deditionem coacta menſe Martio. Permiſſum eſt legibus deditionis, vt Angli, quos illic ad ducentos Cloceſtrius poſuerat, ad ſuos ſalui diſcederent: oppidum ciues, bona, vitámque certa pecuniæ ſumma redimerent. Verùm miles magna æſtuans prædæ cupidine, ignaris nolentibúſue ducibus, per hiatus murorum in oppidum varijs à partibus irrupit; ex Anglis ciuibúſque multos cecidit; direptis rebus omnibus flammas ædibus iniecit. Opprobrauit tunc paſſim Burgundioni Cloceſtrius, pacti Lutetiæ Anglicani fœderis fidem eum fregiſſe.

Burgundus Cloceſtrium ad ſingulare certamẽ prouocat.

Monſtrel. to. 1. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 101. Paradin. lib. 3. Heuter.

Ex aduerſo mentiri Cloceſtrium Burgundio palàm iactauit: & quò famam inuiolatę fidei tueretur, eum in ſingularis vocauit arenam certaminis. Non renuit duellum B committere Cloceſtrius. Et dictus ab vtroque pugnæ dies, locúſque eſt. Igitur donec Audomaropolim iuxta in certamen deſcenderent, à belli maleficijs Brabantus abſtinuit, eiúſque frater Philippus & Ioannes Luxemburgius in finibus Brabantiæ, Flandriæ, & Arteſiæ, militem præſidij cauſa locauere: Cloceſtrius cum Anglis in Angliam vela fecit. Multum poſteà ſtudij & laboris Burgundus abſumpſit Heſdinij, vt ſeſe ad duellum componeret. Iámque arma, militares ornatus, ceteráque ad pugnæ pompam & vires corporis neceſſaria comparauerat: cùm Bethfordius tantùm apud fratrem Cloceſtrium valuit, vt animum certaminis cum Burgundo ineundi deponeret. Iacoba interim Bauara, quam poſt diſceſſum Cloceſtrij in cuſtodiam Burgundus Gandauum miſerat, virili habitu vigiles fruſtrata in Hollandiam

Idemq́ue in Hollandiam arma conuertit.

Auctores antè citati.

aufugit, ibique res cœpit turbare. Hoc de motu perceptis nuntijs Dux Philippus, ab Duce Brabantiæ procurationem Hollandiæ, Hannoniæ, ac Zelandiæ obtinuit: moxq́ue bellum in Hollandiam ductis ſecum è Flandria copijs portauit; ibique à pleriſque C ciuitatibus amicè, magnóque cultu exceptus eſt. Inter hæc, quam ipſe Tornacenſibus libertatem in Flandria negotiandi conceſſerat, iam propemodum exſpirabat.

Tornacẽſibus accepta pecunia lõgiorem permittit negotiationem.

Iac. Meier. l. 16. Comment. MSS. Tornac. Couſin.

Igitur ij, quamuis adhuc Caroli Regis amore tenerentur, eique fidem ſeruarent, tamen non leuis lucri dulcedine illecti, eam facultatem commercandi longiùs extendi cupiebant. Quamobrem ad Burgundionem legauere qui nouas ad exercendam negotiationem impetrarent inducias. Sed Philippus ægrè tolerans nimio ipſos erga Regem Carolum ſtudio ferri, non priùs id quod flagitabant, conceſſit, quàm millia ſeptem coronatorum numerauerint.

Pecuniam pro bello Hollandico petit, & impetrat.

Iac. Meier. l. 16

Poſt aliquot menſes cum bellum in Hollandia & Zelandicis Inſulis contra Iacobam alere Burgundus ſtatuiſſet, ad eius ingentes ſumptus ducenta nummorum millia ſibi ab Flandris donari poſtulat. Dimidium hi conceſſerunt iis legibus, vt cum Anglis armorum quietem & negotiationem habere ſibi liceret. Igitur miſſa in Angliam legatione, cùm pax & negotiandi libertas ab Rege pro Flandris obtenta fuiſſet, hique promiſſam pecuniam Duci

Victoriam in Zelandia obtinet.

Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 103. Heuter. l. 4.

D AN. 1426.

pependiſſent: acerrimum Burgundus in Zelandos Hollandóſque aggreſſus eſt bellum; ſtatimq́ue de ipſis Angliſq́ue à Cloceſtrio miſſis, ad Zirixæam in Scandia Zelandiæ inſula præclaram retulit victoriam. Quòd alios inter Gallo-flandros Ioannes Halewinus inſignem illic operam poſuerit, Equeſtrem poſt prælium adeptus eſt dignitatem. Incidit ea pugna in Idus Ianuarij, quo tempore grauiſſimum gelu ſæuiebat.

Hyems ſæua.

Iac. Meier. l. 16.

Hyemem enim ea tẽpeſtate acerrimo frigore vexaſſe mortales, reperio, iamq́ue inde ab nonis Decembris ad nonas vſque Februarij omnia gelu fuiſſe conſtricta. Cùm rediiſſet in Flandriam Burgundus, ad nouum ſuos Iacoba bellum incendit, Harlemúmque cinxit obſidio. Vbi verò nuntios accepit, nouas in Flandria copias legi, rurſúſque Ducem ad bellum accingi: quamuis paullò antè Ioannem Vtkerkanum mille Flandros ad vrbis eius liberationem ducentem fudiſſet pridie Kal. Maias, id obſidium tamen intermiſit, & ad Hornam traduxit exercitum. Illic occurſus quorumdam Burgundi militum ei grauiſſimus accidit Ioanne Villerſio, & S.

Burgundus per ſuos victoriam ha-

Pauli

A Pauli Notho ductoribus. Tunc enim non leuem ipſa pertulit cladem, quadringentis ſuorum amiſſis, & vulneratis compluribus. Eam ob rem multarum vrbium ad Burgundiæ Ducem facta eſt acceſſio. Poſt aliquod tempus luce ſexta Septembris Martinus Porræus Atrebatium Epiſcopus viuis eximitur. Apud Ioannem Burgundiæ Ducem magna valuerat auctoritate, ac de huius ſententia Piſanum & Conſtantienſe Concilium Legatus celebrauerat; in Angliam quoque, vt filiæ Burgundicæ cum Walliæ Principe nuptias conciliaret, vela fecerat. Hugo Cayetanus vir nobilis, quo S. Audomari Canonici Præpoſito lætabantur, quémue priùs Galliæ Rex, & Burgundiæ Dux conſilijs admouerant ſuis, in eius locum ſuffectus eſt. Magnum Octobri menſe periculum adijt Tornacum. Præteritis tumultibus non pauci è ciuibus vel in exilium acti fuerant, vel ſponte aliò ſe ſuáque tranſportauerant. Non deerant in vrbe, qui vel ſanguine, vel propinquitate ducti exules intra muros reducere laborarent. & quoniam id præſtare volentibus & permittentibus Magiſtratibus non licebat, ad furtum ij nocturnum vimque animos vertêre. Igitur ad tertium & B decimum Octobris diem hoc facinus ſic erat aggrediendum, vt aditum exulibus occultè Iacobus Eſpecierus, Ioannes Fachonius, aliique in vrbe commorantes facerent: cum his ipſi ſuos armis aduerſarios adorirentur, ijſque peremptis vrbem Duci Burgundo traderent. Sed infelicem ea res factioſis exitum attulit. Animaduerterant plerumque viri nobiles in varijs vrbem circum pagis degentes, ab exulibus quędam peragi, quæ ſuſpicionem cæcæ alicuius machinationis afferebant. Ergo ſæpiùs ij Senatores vrbis admonuere, ſibi vbíque vt cauerent. Serpſit ſubinde rumor Tornaci, deprehenſam eſſe factionem aliquam: & ideò frequentiores in muris alibíque adhibitæ ſunt cuſtodiæ. Id cùm perſpiceret Iacobus Eſpecierus, inquirentibus de ſuarum ſtatu rerum, eæne ſcilicet ex animi ſententia ſuccederent, detectam eſſe machinam per litteras ſignificauit, ideóque capiendam ipſis aliò fugam. Sed priuſquam is puer, quem cum litteris ad nemus Beuſium, vbi latebant exules, perueniret, ab quibuſdam deprehenſus eſt, Iacobíque epiſtola in Senatorum manus peruenit. Igi- C tur comprehenſis & in partes diuiſis Eſpeciero & Fachonio, quieti eſt ciuitas reſtituta. Vrgebat tamen rerum quarumdam indigentia non leuiter ciuium animos, quas neceſſario ex Flandris petere oportebat. Ideò rurſus ad Burgundiæ Ducem pro indicendarum induciarum & liberæ negotiationis gratia mittitur legatio. Verùm nihil potuit ab eo priùs impetrari, quàm ipſi numeraturos ſe quindecim aureorum millia promitterent.

AN. 1427. Anni ſequentis principio Flandros rurſus in Hollandiam duxit Burgundus inſtaurandi aduerſus Iacobam belli cauſa. Ibi ante omnia circumuenta eſt eius obſidio Zeuemberga inſidens littori maris oppidum. In tres ferè menſes producta eſt oppugnatio eius reguli virtute, qui ſe ſuóſque fortiſſimè tuebatur, neque vllam deditionis mentionem admittebat, etſi ad eam precibus & pretio inuitaretur. Verùm pertæſi tot malorum quæ patiebantur, cùm ab domino ſuo ciues ſeceſſiſſent, bonis Ducem legibus intra muros receperunt Aprilis initio. Illic ergo capitur Zeuembergenſis toparcha, & vinculis conſtrictus Inſulam mittitur, vt peruicaciæ pœnas luat. D Poſt breue temporis ſpatium in Hollandia Burgundi exercitum peſtilentia corripuit, multóſque viros inſignes abſtulit. Eius ergo vitandæ gratia in Gallo-flandriam Dux redijt, & Inſulæ conſedit. Venit eodem ex Anglia Dux Bethfordiæ, vt pacem inter Philippū & fratrem ſuum Gloceſtrię Ducē cōponeret. Varia eò colloquia ſunt habita. Verùm vt hūc fruſtrà laborē Bethfordius ſuſceperit, ipſe Gloceſtrius effecit, qui copias eo tempore aduerſus Philippum ex Anglia in Hollandiam portandas conſcripſit. Conatus tamen eius extemplò repreſſit pronuntiata in ipſum Martini Pontificis Maximi ſententia, quæ ſimul & contractas cum Iacoba nuptias adulterinas cenſuit, & mortuo Ioanne Brabantino Duce cum eadem ipſum vetuit matrimonio coniungi. Vitámque paucis inde diebus Maio menſe Brabantiæ Dux amiſit morbo Bruxellis. Frater eius Philippus S. Pauli Comes, & Inſulenſis Caſtellanus omnem ipſius adijt hereditatem, quòd nullos reliquiſſet liberos. Inſulæ verò animaduerſum fuit, ſæpenumerò quæ in Curia Senatorum ſecretiſſimè agitabantur, in mul-

[Marginal notes:]
het in Holland. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 103. Henterus l. 4.*
Epiſcopus Atreb. decedit. *Epitaph. eius. Tabb. Atreb. Gazaus.*
HVGO CAYETANVS ſuccedit. *Tabb. Atreb.*
Proditio quibuſdam Tornacenſibus malè ceſsit. *Comment. MSS. Tornac. Annal. Fland. Monſtr. to. 2. Couſin. l. 4. c. 38.*
Tornacenſes emunt negotiationem à Burgundo. *Iac. Meier. l. 16.*
Redintegratur bellum in Holland. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 103.*
Zeuemberga obſidetur & capitur. *Ijdem auctores. Heuter.*
Dux Bethfordiæ Inſulam venit. *Monſtrel. to. 2. Heuter.*
Brabātiæ Dux moritur. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Pared. Heuter.*
Edict. in Inſulæ promulgatur aduer-

ſus eos, qui ſecreta Senatus euulgant. *Liber Roiſin.*

A

in multorum aures manare, indéque grauia oriri mala. Igitur eam ob rem edicto perpetuo ab Senatu ſancitum fuit, vt is in iudicium pertrahatur, qui conſcium ſe pronuntiauerit eorum, quæ Magiſtratus ſecretò conſiliis expenderit decreueritue: ac niſi tandem indicet, à quo id Senatorum hauſerit, graui pœna mulctetur. is verò, qui ex ordine Senatorio compertus fuerit arcana vulgaſſe, conſeſſu eiiciatur, omníque ſpe exuatur adipiſcendi poſteà Senatum.

Burgundus iterum copias ducit in Hollandiam. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Parad. Heuter.*

Iuit deinde rurſus in Hollandiam Dux Burgundiæ Arteſios Flandróſque nauibus deuehens, vt quorumdam illic perfidiam opprimeret, qui turpiter ad Iacobam defecerant. Propiúſque à periculo vitę abſuit, cùm fruſtrà oppidum Armeifordię oppugnat.

Ibique hoſtẽ ſuperat. *Iac. Meier. l. 16. Monſtrel. to. 2.*

An. 1428.

Aduerſus Brederodium Iacobæ ducem magna ſeptum multitudine Hollandorum, à fœderatis cum Burgundo nauali pugna certatum eſt feliciùs. Multis hoſtium cęſis, captiſue, viuus in manus venit Brederodius.

Cominium ardet. *Iac. Meier. l. 16.*

Subinde Cominium Gallo-flandriæ oppidum ad decimum ſextum Martij diem fortuito arſit incendio.

Hollandiam rurſus adit Burgundio, ibique pacem componit. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 103. Parad. Heuter. Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag c. 103.*

B

Ingreſſus eſt poſteà denuò claſſem Burgundus in Scluſæ portu præſtolantem, multóſque ex Flandria & Arteſia viros in Hollandiam duxit, vt bello finem imponeret, quod contra Bauaram gerebat. Cùm igitur rectà inde Goudam nauigaſſet, ibi Iacobam obſidio circumdedit. Ob vires eius potentiámque trepidarunt vehementer Goudani, eóque Iacobam denique perpulerunt, vt cum Burgundo pacem conficeret: eum verum ac legitimũ heredem ſuum diceret: Hollãdiæ Hannoniæque adminiſtrationem ei committeret: abſque venia eius cũ nullo matrimonium paciſceretur. His itaque Philippus acceptis legibus firmatiſque ab Iacoba iureiurando in Flandriã milites ſuos nauibus reuexit, iiſque domum abeundi fecit poteſtatem.

Tornacenſes denuo inducias & negotiationem à Burgundo pecunia impetrant. *Iac. Meier. l. 16. Monſtrel. to. 2.*

Iulio menſe Brugas ad eum Ioannes Hacquardus, & Michaël Gandauius Tornacenſis vrbis nomine profecti *ſunt, vt nouas* ab eo inducias peterent, & in aliquot annos liberè per Flandriam negotiandi poteſtatem impetrarent. Verùm ibi dum multam nauant operam, vt quod habebant in mandatis extorqueant: nullo ipſos Burgundus reſponſo dignatur. Eum enim exaſperauerat Tornacenſium facinus, quo Mauretaniam nuper ipſi adimere tẽtauerant.

C

Nihil tamen ea legatos fregit repulſa. & cùm vident parum ſupplicationibus promoueri negotium, multam quoque pecuniam pollicentur. Ita denique, magno licet pretio, in ſenos annos quies armorum empta, & mercaturæ licentia. Primo ſiquidem anno vnum ac viginti coronatorum millia, aliorum quinque ſingulis decem pendere oportuit. Verùm ea pecuniæ ſolutio haud ſine grãdi tumultu poſteà Tornaci conceſſa eſt. Quippe Ioannes Mauretanius Decanorum ſeu Tribunorum populi princeps, ad ſeditionem extemplò multitudinem impulit, ſigniſque explicatis cum ea forum obtinuit, vbi palàm fuit, legatos tam carò inducias & commercium emiſſe, vt eſſet neceſſariò cereuiſiis, & ſeruitiis ad eam repræſentandam Duci ſummam vectigal indicendum. Propiúſque res abfuiſſet ab mutuæ cædis periculo, niſi tempeſtiuè quorumdam ſapientia opificum furor poſuiſſet.

Ioannes du Clerc fit Abbas Vedaſtinus. *Iacob. Meier. Chron. Vedaſt. Ferreol. Locr.*

Apud Atrebates in monaſterij Vedaſtini Antiſtitem electus eſt Ioannes Clericius patria Duacenſis. Multa hominem fuiſſe virtute comperio, & ſapientia: plurimúmque ſtudium & opes maximas ad ſubleuandas egentiùm neceſſitates contuliſſe. & cùm inſigni amicitia beatiſſimam Chriſti parentem proſequeretur, in eo denique monaſterio legem ſanxiſſe, vt perpetuum ad eius honorẽ Miſſæ ſacrificium peragatur in eo ſacello, quod ipſe plurimus exornauit.

D

Thomas Conecta in Gallo-flandriam venit, ibique concionatur. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Lib. MS. Duac. Paradin.*

Poſtmodum hoc anno deſinente, ac ineunte ſequenti, cùm frequens Inſulæ eſſet Dux Burgundiæ, magnam in Gallo-flandria concionibus famam ſibi conciliauit Thomas Conecta religione Carmelita, Britannus genere. Pridie Natalium Chriſti Duacum appulit multo diſcipulorum & ſui Ordinis hominum comitatu. In domo Templariorum ſedem delegit. Nocte media, & ſub auroram Miſſæ ſacrificium obtulit: deinde paſtis Chriſti corpore ſociis, è pulpito ad circũfuſam multitudinem tanta vi, adeóque doctè concionem habuit, vt omnes admiratione defixerit, & ſparſam, priuſquam veniret, famam ſuperauerit. Sequenti luce, cùm paſſim vulgaretur, de S. Stephani agone ſermonem facturum, tantus hominum ibidem loci concurſus fuit, vt templum vix mediam partem caperet, ideóque in prato propter ędem concionari oportuerit. Ac tum auditores in maiorem ſui admirationem pertraxit.

Digitized by Google

A Protenſo fune mulieres à viris ſemper arceri iubebat concionis tempore. Cùm diceret, in vitia totus ardebat: ſed præſertim fractam Sacerdotum pudicitiam, ſordeſque pecuniarias carpebat: ciuium vinolentiam & matronarum luxus criminabatur. Poſtridie S. Stephani Inſulam venit. Multum hîc tempus agitauit, ac ſeptemdecim ſacris ſermonibus ab vitiis ad virtutem omnes traducere conatus eſt. Frequentabat eum locum, vbicumque diceret, cum multa Nobilitate Burgundiæ Dux Philippus. Ferunt ea ſemper hac in vrbe Thomam ſeptum cõcione hominum, vt, cùm pauciſſimi numerarentur, octo circiter millia conuenerint, ad duodecim pluráue millia ſæpiùs aures dicenti præbuerint. Quòd in hoc oppidum Burgundus, viríque principes multi generis luxum induxerint, tum temporis omnia feſtis luſibus, choreis, & inſanis conuiuiorum apparatibus feruebant. Vario matronæ corporis cultu ſpeciem venditabant pudorémque: & quaſi tæderet breuitatis corporum, aut libertatis, altè ſurrectis cornutiſque turribus inſerebant capita. ita cum viris nobilibus vel diem mero frangebant in conuiuiis, vel ſaltationibus & luſibus variis operam dabant,
B pronis ad peſſumdandum pudicitiæ florem rebus. Igitur cùm hæc Thomas accepiſſet, ad ea penitùs tollenda nequitiæ inſtrumenta laborem & induſtriam contulit. In eum ipſe faſtum cultúmque mulierum, in ludorum genera, epularúmque luxum acerrimis è ſacro pulpito verbis inuectus eſt. Dein pueris poteſtatem fecit ita cultas mulieres conuiciis inceſſendi, earúmque per ludibrium detrahendi capitibus turres & cornua, necnon ipſas ſordibus & luto inficiendi, poſtquã admonitæ non reſipiſcerent. Adeóque hæc valuere, vt nullæ ampliùs fœminæ tali ornatu conciones eius celebrauerint: quædam etiam pœnitentia ductæ ad ipſum id genus mundi muliebris detulerint: aleæ, fritilli, chartæ luſoriæ, ſchacchi, eiúſque modi ludorum inſtrumenta quamplurima ipſi tradita fuerint, quæ mox in foro palam populo eius imperio flammæ hauſerint. Ergo ſuccenſis vitæ melioris deſiderio multorum pectoribus, Tornacum Thomas abiit. Sex ibi dies tranſegit, eiúſque concionibus par fructus reſpondit. Inde cùm Duacum repeteret, per viam Orchiacum, & Caruinium ſermonibus cor-
C ripuit. Pridie Purificatæ Virginis Duacum ingreſſus, aliquanto plus temporis exegit increpandis illic hominum vitiis. Et quamuis tanta libertate in cuiuſque ordinis mores inueheretur, vt etiam maximos quoſque pudore ſuffunderet: adeò tamen ea dicendi ratio placuit, vt fermè ad quingentos ciues Atrebatum vſque audiendi cupido pertraxerit. Memorat Enguerrannus Monſtreletus, cùm iter faceret, in breuis ſtaturæ mulo ſediſſe; Ordinis ſui nonnullos Religioſos ac diſcipulos pedibus incedentes comitatum in primis præbuiſſe: item paſſim obuiàm ab ciuitatibus, ad quas erat diuerſurus: non modò è vulgo, verùm etiam è primaria Nobilitate viros magnos & cingulo fulgentes Equeſtri portis effuſos: ex his aliquos muli frænum contingentes ad hoſpitium deducere ſolitos, quod ſemper apud hominem opulentiſſimum parabatur: ſocios eius in alias primorum ædes receptos: ſummum eos beneficium ſibi factum reputaſſe, quorum ipſe tecto menſáque vtebatur: quocumque Thomas perueniret, maximo ciues ſtudio è materia ingens pegma ſurrexiſſe, ídque maximi pretij pannis, & tapetibus decoraſſe, vbi ſacrum ipſe perageret, & multis ad
D virtutem è pulpito verbis populum accenderet. Premebatur interim ab Anglis arctiſſima obſidione Aurelianenſium ciuitas: ideoque ſexcentis ſeptus equitibus Pariſios Burgundus abijt, vt cum Bethfordio Duce nõnulla tractaret. Venit tunc eodem ab Rege Carolo & Aurelianenſibus legatio, vt Burgundo vrbem ciueſque dederẽt, quòd Anglorum ij ſuperbiam & inſolentiam auerſarentur. Noluit legatis quidquam Philippus reſpondere, priuſquam Bethfordius annueret. Bethfordio Angliſque diſplicuit tum legatio, tum oblata Burgundioni deditio: ſtatímque ſuperbè reſponderunt; Haud eſſe rationi conſentaneum, vt ipſi labores impenſáſque obſidionis tolerent, alius victoriæ fructu gaudeat. Eo ſermone non parum ab Anglis alienatus Philippi eſt animus: ipſeque poſt breue tempus in Gallo-flandriam remeauit. Hîc grauiſſima pulſatus ægritudine non procul à mortis limine abfuit. Verùm in priſti-
AN. 1429. nam ope Medicorum ſanitatem reſtitutus, Heſdinium adijt. Illic dum ſe recreat in amœniſſimo totius Arteſiæ tractu: Ioannæ virginis opera commeatus Aurelianum inſe-

Burgundio in Galliam ad Bethfordium abit.

Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Heuter. l. 4.

Inde reuerſus ægrotat.

A interſeruntur, eáque ciuitas Anglorum liberatur obſidio. Et mox ad eum à Bethfordię Duce legati venere, qui Pariſios ad colloquium euocarent. Poſt dies paucos equitibus octingentis comitantibus eò Philippus intęndit. Inter alia illic ab vtroque conſtitutum eſt, vt, renouato fœdere, aduerſus Carolum Regem totis viribus decernerent. In Arteſiam inde regrediens, ſororem ſuam Bethfordij coniugem ſecum deduxit, eámque Lendij collocauit. Elapſo breui tempore, magno comitatu Carolus Remos proficiſcitur, ibíque ſolitis in Franciæ Regem vngitur cæremonijs. Multos ſubinde locos Anglis & Burgundis eripit. Obuiàm ei poſteà venit Franciæ Rector Bethfordius ingentes Anglorum, Francorum, & Burgundionum copias ducens, nihílque magis optabat, quàm manus cum hoſtibus conſerere. Duos dies, totidemque noctes aduerſæ acies in procinctu pugnæ conſtiterunt iuxta Syluanectum. Sed breui tantùm in Francos à Picardis velitatione certatum eo ſucceſſu, vt maximam à Bethfordio laudem meruerint. Inter alios Burgundionis ductores ſtabant illic auidi pugnæ Hugo & Ioannes Lannoyj, magna Gallo-flandriæ lumina. Paucis diebus interiectis, Carolum Regem inceſſit cupido pacem à Burgundo petendi: eiúſque B gratia legatos Atrebatum miſit, quietem armorũ, & patrati in Ioannem Burgundiæ Ducẽ parricidij veniam oratum. Non abhorrebat à ponẽdis armis, exſtinguendíſque odijs Burgundus. & Principum ac procerum plerique, dum Regis petitio in Conuentu agitatur, ad pacem eumdem vehementer impulere: ideóque Francis reſponſum eſt, breui ad Regem ituros ea de re legatos. Verùm à Duce Bethfordio iam reuerſi Ioannes Toiſiacus Tornacenſium Pontifex, & Hugo Lannoyus Gallo-flandriæ Præfectus, Ducem Philippum feriò admonuerunt, ne quos maturaret ad Regem Francię Carolum de pace legare. omninò enim quę nuper cum Bethfordio pepigerat, integrè ſeruanda; niſi aduerſam fractæ fidei famam contrahere optet. Igitur nullos, qui cum Rege Carolo de pacis legibus tractarent, Burgundus ablegauit. Contrà, ipſe ſub finem Septembris multo inſtructus comitatu per Picardiam Pariſios proficiſcitur, quos fruſtrà virgo Ioanna oppugnauerat. Illic dum agit, & honore plurimo à Pariſienſibus colitur, eius Præfecturam vrbis capere cogitur abſente C Bethfordio. ſeruandas ad vſque ſequentis anni Paſcha ſuos inter regióſque inducias paciſcitur, quò multa quietiùs domi peragat. Exactis illic tribus dierum hebdomadis, relictóque ad vrbis tutelam Villerſio, in Flandriam reuertit. Hîc nouas cum Eliſabetha Luſitaniæ Regis filia nuptias contrahit, & quæ tum ipſi excipiendæ, tum feſto connubiali opportuna iudicabat, ingenti cura luxúque comparat. Ad diem Ianuarij decimum indictus eſt cæremoniarum nuptialium, & conuiuij triumphus: AN. 1430 iſque Brugis magnificentiſſimè, & apparatu regio celebratus eſt. Ac tunc nouo Dux creauit inſtituto Equeſtre Velleris Aurei Collegium, inque illud ex varia Nobilitate quatuor & viginti Equites adſciuit. Poſtquam octo dies apparatiſſimis conuiuijs, equeſtribus decurſionibus, ludíſque varijs abſumpti ſunt Brugis: nouam Burgundus nuptam Gandauum deduxit, indéque alia Flandriæ oppida cum ea peragrauit, vt magno vbique cultu exciperent ciues, ac pretioſis muneribus donarent. Grauis interim motus omnia Gerardimonte turbauit, cuius prætor erat Guiſlenus Halevinus apud Gallo flandros magno genere natus. Vitales quoſdam redditus, vt vo- D cant, quibus oppido pendendis obnoxij quidam erant, Senatus vendiderat. Ægrè id factum ciues tulere: ac Ioanne à Bocholto & Colardo tonſore ducibus arma corripuere. Propiúſque à cędibus popularis furor abfuiſſet, niſi Guiſlenus ſecundùm factam ſibi à Burgundo poteſtatem motus principes manu prehendiſſet, eorúmque capita ferro abſciſſa portarum faſtigijs impoſuiſſet deterrendis eo ceteris ſpectaculo. Sub Paſchatis feſtum è ditionibus ſuis inſignem armatorum hominum multitudinem Peronæ ſub ſignis eſſe iuſſit Dux Philippus, eóque cum vxore profectus, nouum in Francos, inducijs iam finitis, bellum orditur. Thoiſſacum imminens Iſaræ flumini oppidum capit diruítque. Aduerſus Caroli Regis copias iuxta Clariacum pugnat feliciter, eóque prælio Ioanna virgo in manus Burgundionum venit. Vallatum poſteà obſidione Compendium. Ijs in caſtris dum hæret Dux Burgundiæ, in Brabantia Philippus eius Princeps, & Caſtellanus Inſulenſis mortem oppetit Louanij.

Carolus Rex Franciæ vngitur.
Monſtrel. to. 2. Gaguin. lib. 10. Æmyl. lib. 10. Nicolaus Gil. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 104. Belleforeſt. l. 5. c. 89. Heuter.

Bethfordius in eum copias ducit.
Auctores citati.

Carolus Rex à Burgundo pacem petit.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 106. Belleforeſt. Loc. Parad. Heuter. lib. 4.

Sed non impetrat.
Auctores citati.

Burgundus in Galliam proficiſcitur.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 107. Belleforeſt lib. 5. cap. 90. Parad. Heuterus.

Ibique Francis inducias concedit.
Iac Meier. l. 16. Paradinus.

Nuptias cum Eliſabetha celebrat Brugis.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Parad. Heuter.

Aurei Velleris Equites inſtituit.
Iidem auctores. Sauuag. c. 107. Belleforeſt. lib. 5. cap. 90.

Motus Gerardimonte oritur.
Iac. Meier. l. 16.

Eum cohibet Guiſlenus Halevvinus.

Burgundus in Gallia bellum renouat.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 108. Belleforeſt. l. 5. cap. 91. Parad. Heuter.

Dux Brabantiæ vita defungitur.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Parad. Heuter.

A uanij. Diuturno priùs morbo, eóque perdifficili contabuerat. Innata pleriſque ideò
fuit ſuſpicio, lethum ei quorumdam maleficio procuratum. Et mox aliqui è familia
eius comprehenſi, ac diriſſimis quæſtionibus excruciati ſunt, vt eius criminis veritas
extorqueretur. Nihil tamen ab ijs exprimi potuit: iactatúmque à Medicis eſt, quibus
fuerat vſus, per iuuenilem intemperantiam, equeſtrium immoderationem certami-
num, alióſque creberrimos eius generis labores contractam eam ægritudinem fuiſ-
ſe, acceleratámque mortem. Perlatis ad Burgundionem in caſtra Compendiana
eius de Principis exitu nuntijs, Inſulam is maximis itineribus venit. Hîc ſuarum
proceres ditionum in cœtum conuocat, vt eorum conſilijs expendatur, num iure
Brabantini Ducis, qui nondum nuptijs conſtrictus vitam exuerat, hereditatem pe-
tere poſſit. In varias itum ſententias eſt. Ad viduam Comitis Hannoniæ, vtriuſque
Ducis amitam, eum potiùs Ducatum ſpectare quidam arbitrati ſunt. Pars tamen po-
tior ob cognationem Burgundo eum deberi decreuit. Igitur ea fultus ſententia Bur-
gundio in Brabantiam magna pōpa & apparatu profectus eſt, vt eam cerneret here-
B ditatem. Ibi non leuiter aduerſari ſibi amitam ſenſit: duóſque menſes abſumpſit,
priuſquam pacificè eius poſſeſſionem Ducatus iniret, vnáque Limburgum in pote-
ſtatem pertraheret. Quæ per matrem Walerandi Luxemburgij filiam Brabantus
poſſidebat, ad Margaretam, Ioannis Luxemburgij Walerandi fratris viduam, deuo-
luta ſunt omnia. Erant ea præſertim D. Pauli Comitatus Lignijque, & Inſulenſis
Caſtellania. Quòd igitur illa Petrum & Ioannem filios haberet, D. Pauli Comita-
tum & Inſulenſem Caſtellaniam Petro, Lignium Ioanni attribuit. Priuſquam è Bra-
bantia Burgundus excederet, hi duo fratres, Hugo Lannoyus, ceterique Ductores
Compendium obſidentes, magnam à Francis cladem accepere. Etenim pleriſ-
que ſuorum in conflictu peremptis, & caſtris exuti ſunt, & omni apparatu bel-
lico. Affecit vehementer Burgundum ea calamitas: vtque de hoſtibus vindi-
ctam caperet, Peronam adiit. Sed quos inde aduerſus eos equites miſit Ger-
miniacum, in via deprehenſi à Ponthone Santreilla cæduntur grauiter. Fuſi quo-
C que Burgundiones multi ad Croſettam in Cathalaunicis campis. Et non diu
pòſt in Flandria motus ingens Colardum à Clyto Gallo-flandricæ Nobilitatis
principem virum, & Caſſetum in maximum diſcrimen adduxit ſequentis anni
AN. 1431. Ianuario menſe. Supremus erat Colardus Caſſetenſis oppidi ac territorij Bailliuus:
cúmque Magiſtratum ſeueriùs adminiſtrabat (quippe à natura æqui tenax, & viola-
tarum vindex legum acerrimus) quàm plerique cuperent. Cùm igitur inolitam il-
lic per rixas & domeſticas contentiones mutuo corpora ferro induendi conſuetu-
dinem opprimere moliretur: complures eiuſmodi certaminum & plagarum aucto-
res grauibus admodum pœnis coërcuit. Quædam inſuper ab antiquo perperam in
mores inducta, & recenter edicto Burgundiæ Ducis prohibita, prorſus abolere con-
tendit. Hæc omnia dum plerique ciues, quibus ex conſuetudines placebant, exul-
ceratis iam animis perſpiciunt, quàm maximo tandem aduerſus Colardum furore
rapiuntur, & tumultum in oppido ſuſcitant. Reliqui confeſtim armis teliſque inſtru-
cti, ad voces eorum domo erumpunt, & in Bailliuum ac Senatum feruntur præcipi-
D tes. E pagis etiam vicinis oppidóque obnoxiis plurimi perditæ frugis homines ad-
uolant, ac intra breue tempus ad triginta circiter millia varios in cœtus coëunt, &
grauiſſimis regionem damnis afficiunt. Verùm vix eam Colardus ſeditionem &
tempeſtatem Burgūdo ſignificauit, & aduerſus eam auxilia petijt, cùm is ex Attreba-
tibus & Gallo-flandris (iam enim ex Gallia reuerterat) exercitum cogit, & quamuis
atrociſſimè frigus ſæuiret, in Caſſetenſem agrum rapit. Conſtitutum huic erat in
coniuratos impetum facere, niſi arma ponerent, & in gratiam redirent traditis capi-
tibus factionis. Trepidauere ad eius aduentum quamplurimi, ideóque manus con-
ſerere abnuerunt. Pars igitur in latebras condi, pars aliò in tutum diffugere, pars mi-
ſericordiæ ſe Ducis committere poſitis armis. Cum his actum clementiùs. Aliorum
quidam è fuga & latibulis retracti, captiuę. In Nepienſi nemore deprehenſis iniectæ
catenæ. Quibus facinoris venia conceſſa, ſex aureorum ij millia ſoluêre. In vinculis
Duacum abductus eſt Balduinus Bauinchouiæ regulus, quem coniurati Præfectum

Burgundio Inſulam redit, & Conuentum habet de Ducatu Brabantiæ. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier l. 16. Sauu.g. c. 109. Paradinus.*

Inde Brabantiam adit, eiuſque poſſeſſioné init. *Iidem auctores. Heuterus.*

Petrus Luxemburgius fit Inſul. Caſtellanus. *Franciſc Pietin. Vanderbar. de Inſul. Caſtell. Monſtrel. to. 2. Iac. Meier l. 16.*

Varijs cladibus copiæ Burgundi afficiuntur. *Nicolaus Gill. Monſtrel to. 2. Gaguin. lib. 10. Iac. Meier. l. 16. Sauuag. c. 109. Belleforeſt lib. 5. cap. 91. Parad. Heuter.*

Tumultus Caſſeti ſuſcitatur, opprimiturque. *Iac. Meier. l. 16.*

legerant, eiúſque bona in fiſcum Principis redacta. Præcipuis factionis auctoribus
Arnoldo Kiekeno, & Iacobo Lottenio fractæ ferro ceruices. Ardebat interim gra- A
ue bellum in Lotharingia, Renato Barrorum Duce, & Comite Vaudemontio, de
Lotharingiæ Ducatu diſceptantibus. Licet enim ſecundùm Renatum Baſileenſe
Concilium ſententiam tuliſſet, quòd is defuncti Ducis vnicam filiam coniugem
haberet: nihilominùs tamen eum ſibi Principatum deberi Vaudemontius con-
tendebat; quòd ipſe demortuo Duci frater ſuperuiueret. Et iam ab Renato Vau-
demontium vrbs arctiſſima premebatur obſidione: nullâque fermè ſpes dabatur
liberandi, niſi aliunde accirentur ſubſidia. Igitur Vaudemontius à Burgundo copias
auxiliares petiit. Is partim è Belgio, partim è Burgundia quatuor millia miſit armato-
rum hominum, in quibus erant Atrebatenſes, Ambianenſes, aliíque ſagittarij. His
acceptis Vaudemontius copiis, quas Antonius Tholongius Burgundiæ Præfectus
ducebat, aduerſus Renatum progreditur adulto menſe Auguſto. E caſtris cum ſuis
ex oppoſito Renatus occurrit longè maiori inſtructus exercitu, & contemptim præ-
lium capeſſit. Verùm ipſe, cùm validam hoſtium impreſſionem minimè toleraret, B
ſuos illicò fundi fugaríque admodum ſenſit; viuúſque ab vno clientium Inſulenſis
Caſtellani Petri Luxemburgij captus eſt. Ergo victoria inſigni potito Comite Vau-
demontio, in Burgundiam à Tholongio Diuionem, dein eo de loco ab aliis Inſulam
Renatus abducitur. Hic tamdiu eſt in cuſtodia detentus, donec filios obſides de-
dit: neque hos priùs recepit, quàm ingentem numerauit pecuniam. Exeunte No-
nembri Anglorum Rex Henricus annos vix duodecim natus Pariſios adiit, ibique
maximo Pariſienſium plauſu cultúque in Franciæ Regem vnctus eſt. *Ipſo D. An-*
dreæ Apoſtoli feſto nobiliſſimum Dux Philippus Inſulæ conſeſſum Aurei Velleris
indixit. Biennio antè fuerat inſtitutus is Ordo Brugis, cùm is Princeps ducta in con-
iugem Eliſabetha Ioannis Luſitaniæ Regis filia celebraret apparatu regio nuptias:
lectíque tunc erant certo Equites numero, qui ſub Philippo capite Collegium mili-
tare conſtituerent, aureo torque ac Vellere inſignes. Nondum tamen huius Ordinis
Comitia vſquam habita fuerant, nondum leges traditæ. Igitur cùm veniſſet Inſulam C
Philippus, omnémque ſecum Burgundiæ ac Belgij Nobilitatem traxiſſet: nonaginta
circiter & quatuor legum capita conſcripſit, quæ ab ſociis Equitibus ſeruari cuperet,
eáque ſigillo ſuo muniuit die Nouembris vigeſimo ſeptimo. Vbi verò Conuentus
Equitum primus haberetur, delecta eſt Canonicorum D. Petri ędes. Illic ante omnia
nono ac vigeſimo die Nouẽbris eo decori omnes habitu, quem Dux præſcripſerat,
ac in equis ſublimes, combinatim ad Beati Petri templum progrediuntur, vt ab Cle-
ro cum cantu inducti Veſperas audiant. Itur eodem poſtridie (lux ea Beato Andreæ
ſacra erat) vt omnes ſacra myſteria, concionem, & oblationem celebrent. Inde re-
uerſos magnificentiſſimum excipit conuiuium. Inſecuto die Roberto Maſemæo
ab toto iuſta Collegio perſoluuntur. Interim ſcriptæ legis capita Equitibus ab Duce
oblata, ſummóque à ſingulis honore, & gaudio ſuſcepta ſunt. Duo ac viginti tantùm
Equites aderant. Aliorum Philippus Dux vnum è catalogo expunxerat, alterum
mors fortiter pugnantem abſtulerat. Illi nomen erat Ioanni Nouocaſtello, Montis
Acuti domino. Alter Robertus nomine Maſemæij, ſeu Mamiſnij, regulus fuerat. D
Horum igitur locum adepti Fridericus Meurſij Comes, & Simon Lalainius Hantæ
dynaſta. Triduum abſumpſit is Conuentus: eóque tempore, peracto Miſſæ ſacrifi-
cio, conuiuiis, ſaltationibus, & ludis vbique Inſula feruebat. Peruenit interim ad Ni-
colai titulo S. Crucis in Ieruſalem Cardinalis Rothomagi agentis cognitionem,
quanta Inſulenſes religione ſacram Deiparæ Virginis, quam à Cancellis nominant,
ſtatuam in D. Petri templo proſequantur; quantóue ardore indictam ad eius hono-
rem quotannis proxima poſt feſtum Sanctiſſimæ Trinitatis Dominica Supplicatio-
nem obeant. Vt igitur eam ciuium aliorúmque aduenientium foris hominum pieta-
tem ſanctúmque ſtudium in dies magis acueret; omnibus, qui dicta luce ſupplicitet
viam ſacræ Proceſſionis pompæ deſtinatam carperent, dies centum iniunctæ pro
peccatis pœnitentiæ liberaliter remiſit; qui verò diebus octo ſequentibus idem pera-
gerent, quadraginta.

Comiti Vaudemōtio ſubſidia mittit Burgundus.

Monſtrel. to. 2. Auct. Anonym. Iac. Meier. l. 16. Belleforeſt. lib. 5. c. 94. Polydor. Vergil. VVaſſeburg. Paradin. Heuter.

Renatus Lotharingiæ Dux capitur, & Inſulam ducitur.

Auctores citati.

Vet. Chron. Fland. ms.

Henricus in Franciæ Regem vngitur.

Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16.

Primus Aurei Velleris Equitum conſeſſus Inſulæ.

Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Ludouic. Guiccard. Antiqq. monn. Inſul. Vide Gallo-flandr. noſtram l. 2. c. 15.

Nomina eorum vide in Gallo-flandr. loco citato.

Indulgentiæ pro Supplicatione Inſul. conceſſæ.

Littera Nicolai.

Anni

A AN. 1432. Anni ſequentis initio vehementer auctum eſt annonæ pretium. Sed Auguſto menſe allata vndique in Gallo-flandriam vina, frumentáque adeò viluerunt, vt ea vtrorumque vbertas prioris neceſſitatis memoriam induxerit. Fruſtrà his temporibus in Francia laborauit S. Crucis Cardinalis, cuius antè meminimus, ad Regum Franciæ Angliæque, & Burũgdiæ Ducis conciliationem incumbens Martini Pontificis Maximi mandato. tantúmque ad ſex annos inducias potuit impetrare. Verùm vix datum his initium fuit, cùm aſſuetorum prædis militum vitio violantur maximè. Per Auguſtum interim exortus eſt in Flandria non leuis tumultus nouæ monetæ gratia. Ea enim dum cuditur, plurimum veteris pretio detractum fuit. Id quod populus grauiter ferens, palàm fremit, paucorum auaritia Rempublicam peſſumdari: nullo ſe vnquam modo paſſurum, vt tãto Reipublicæ damno quorumdam inexplebilis cupido paſcatur. Cùm igitur omnes Flandriæ ciuitates fruſtrà contendunt, vt Burgundiæ Dux huic iniuriæ modum afferat: textores, aliíque opifices Gandaui arma corripiunt; iráque æſtuantes, quoſdam è ciuibus obtruncant; aliorum ædes diripiunt, B qui fuga euaſerant; publicum vrbis carcerem irrumpunt, indéque captiuos extrahunt; aduerſus Senatores ſtringunt gladios; vrbem totam ſeditionibus miſcent. Tam prauo ciues alibi exemplo ad rerum turbida rapiebantur. Verùm breui oppreſſum id malum fuit, condonata Gandenſibus facinorum venia, ſoláque in pœnas indicta per Ducem pecunia. In Francia rurſus de pace inter duos Reges, Ducémque Burgundiæ componenda, per Pontificios, alióſque Legatos actum eſt Antiſſiodori. Nihilo tamen plus effectum, quàm anteà. Ad paternæ cædis expiationem ea Burgundus flagitabat, quæ Carolo Regi minimè tolerabilia videbantur.

Annonæ caritas, & vilitas. *Lib. MS. Duac.*

Inter Reges & Burgundũ induciæ. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Heuter. lib 4.*

Motus in Flandria ob monetam. *Monſtrel. to 2. Iac. Meier. l. 16. Belleſor. Heuter.*

Inter Francũ, Anglum, & Burgundum pax denuò fruſtrà tentatur. *Iac Meier. l. 16. Belieforeſt.*

AN. 1433. Currente anno Chriſti ſupra milleſimum & quadringenteſimum tertio ac trigeſimo apud Præfectum Gallo-flandriæ queſti ſunt grauiter Duacenſes, conceſſum ſibi à Flandriæ Comitibus forum frumentarium violari. Cùm enim lege ſtatutum fuiſſet, ne quis per circumfuſam Duaco regionem intra quinque leucas vllum frumenti genus in pagis emeret: magnum iis dolorem faciebant, qui nihil penſi ad illud edi- C ctum habentes, multam frumenti vim Lalainij, Courrieriis, & alibi pretio comparabant, alióque vel curribus, vel flumine deuehebant fraudandis vectigalibus. Quòd igitur ea res in maximum vergeret tam Comitis Flandriæ, quàm Duacenſis oppidi dãnum, quos ea vectigalium furtiua defraudatio grauiter afficiebat: Præfectus Duacenſi Bailliuo, aliíſque Principalibus miniſtris admodum mandauit, vt diligenter animaduerterent, ne quid in poſterum Duacenſium priuilegium, & vtrumque ærarium detrimenti pateretur. Secunda Iunij luce ſupremum diem obiit Inſulę Ioannes Toiſiacus Tornacenſis Epiſcopus, magna vir ætate, quem chariſſimum ſemper habuerat Philippus Burgundiæ Dux, ſupremúmque ſibi legerat Cancellarium. De ſucceſſore grauiſſima exorta eſt contentio. Regis Francorũ Caroli fultus auxilio Ioannes Haricuria hunc Epiſcopatum ab Summo Pontifice primus impetrauerat. Erat is Ambianenſis Pontifex, parum Burgundo acceptus. Et quamuis ab eo Duce rogatus fuiſſet, ad eam ne dignitatem aſpiraret vnquam, tamen vel vtriuſque Pontificatus iungendi, vel ſaltem pinguioris Magiſtratus acquirendi cupidine impulſus, nihil non D egerat, vt Tornacenſibus præeſſet. Exarſit eam ob rem Burgundus vehementer, quòd omninò ſtatuiſſet, Ioannem Cheuerotum Rothomagenſem Archidiaconum, quem in ſuorum participationem conſiliorum adſciuerat, Tornacenſibus infulis ornare. Et grauiter Haricuriæ mandauit, ne Tornaco pedem ad capeſſendum eum Pontificatum inferret. Spreuit nihilominus Ducis imperium Haricuria, & Tornacum miſit, qui nomine ſuo ſacri poſſeſſionem Magiſtratus caperet. Dum ita Dux & Haricuria contendunt, Iulio menſe D. Pauli Comes & Caſtellanus Inſulenſis Petrus Luxemburgius ad obſidionem S. Richarij mille ac ducentos partim Anglos, partim Burgundiones & Picardos deduxit. Poſtquam id oppidum in deditionem venit, Blangiacum eaſdem traxit copias, vt arcem ſubinde Mouchiacenſem ſuæ poteſtati ſubderet. Verùm ibi dum quietè ſub tentoriis tantiſper agitat, donec Præfectus eius arcis dedat ſeſe pactis iam conditionibus, intra breue tempus epidimica lue abſumitur. Filius eius maximo natu Ludouicus admodum iuuenis, & annum vix quintum

De priuilegio frumentario violato Duacenſes queruntur. *Regiſt. Duac. Senat.*

Tornacenſis Epiſcopus moritur: & de ſucceſſore ingens oritur controuerſia. *Monſtrel. to. 2. Comment. MSS. Tornac. Iacob. Meier. lib. 16. Paradinus. Ioan. Conſin.*

Caſtellanus Inſulenſis S. Richarij oppidum capit. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16.*

Et paullò pòſt extinguitur. *Iidem auctores.*

Nouæ ob Inſulẽſem Proceſsionẽ Indulgẽtiæ conceduntur.
Litter. Eugen. Papa.

ac decimum explens, in partem hereditatis S. Pauli Comitatum, & Inſulenſem traxit Caſtellaniam. Gliſcebat interim ad eorum memoriam, quæ nuper S. Crucis Cardinalis Inſulenſibus conceſſerat, in animo Philippi Ducis erga D. Virginis Cancellaræ ſtatuam Inſulæ conſtitutam religio. Quam ob rem, vt non modò ipſe maiori eam cultu in dies proſequeretur, verùm etiam plurimi mortales ſtudio eius exardeſcerent, apud Eugenium totius caput Eccleſiæ per litteras egit, vt aliquid eam venerantibus indulgeret. Igitur is Pontifex Maximus Romæ dum ageret, Septembri menſe ſacrum Inſulam diploma miſit; quo ſingulis hominum ea Dominica, quæ proximè ſuccedit venerabili Chriſti Corporis feſto, ambut balem, ſacrámque cælorum Reginę Supplicij pompam frequentantibus annos ſeptem totidémque dierum pœnitentiæ quadragenas remitteret; aliis per octonos poſteà dies eiuſdem piæ Proceſsionis viam ſuppliciter obeuntibus quaque vice iniunctas in dies centum pœnas abſtergeret. Ipſo poſteà D. Andreæ feſto, dum eſſet Burgundus Diuione, nobiliſſimum habuit Equitum Aurei Velleris conſeſſum: ibíque alios inter Ioannem Luxemburgium Haubourdinij regulum in id militare Collegium admiſit. Paucis inde diebus in Sabaudiam idem abiit, vt cognati ſui Ludouici Gebennenſis Comitis cum Anna Ioannis Cyprij Regis filia nuptias celebraret. Illinc per Burgundiam in Flandriam iter relegit ſexcentis equitibus cataphractis comitantibus. Vix hîc pecuniam ad noui belli neruos collegit, cùm rurſus in Burgundiam profectus eſt aduerſus Bourbonij Ducem Carolum. Vbi Villam Nouam de Bourbonio cepit, ditiones eius admodum copiis ſuis infeſtas habuit. Ergo dum poſteà Niuernij ſub finem anni moratur, ſupplex eò ad ipſum Agnes ſoror, eiúſque maritus Bourbonius veniunt, pacémque flagitant. Non renuit bonis hanc conditionibus impertiri Burgundus, vt quem belli iam eius tædium cepiſſet. Parum temporis interceſſerat, cùm eodem adeunt Richemontij Comes equitum Frãciæ Magiſter, Remenſium Dux ac Pontifex Reginaldus, Francię Cancellarius, alijque de pace cum Rege Francorum Carolo ineunda ſermonem iacturi. Et hos Philippus animo minimè aduerſo recepit, póſtque varia de amicitia & armorum quiete colloquia, diem ſtatuit conciliandæ Attebati æquis legibus paci ad menſis Iulij Kalendas. Hæc dum illic tractarentur, acerrimum frigus erat, quo December, Ianuarius & Februarius adeò nobiles fuerunt, vt menſuram vlnæ glaciei denſitas excederet. Verno tempore coniugem, filiúmque Carolum ex Burgundia ducens in Belgium rediit Burgundus. Hîc è tota Flandria, Attrebatibus, Brabantia, ceteriſque aliis ditionibus ſuis viros nobiles Atrebati eſſe Kalendis Iulij imperat. Qui ad eum diem legatos Regis Anglorum eodem inuitent, Hugonem Lannoyum, alióſque in Angliam mittit. Interim Ludouicus S. Pauli Comes & Inſulenſis Caſtellanus cum Maria Roberti Barrenſis Marliæ Comitis filia contrahit celebrátque magnificentiſſimè nuptias Bohani, Ioanne Luxemburgio patruo ſumptus ingentes faciente, vt vario conuiuiorum ludorúmque apparatu lætitiam patefaceret. Poſtquam verò Cardinales Sanctæ Crucis Cypríque à Pontifice Maximo miſſi, Francorum Regis Caroli, Anglorúmque Henrici legati, déque omnibus ferè Chriſtiani orbis regionibus nobiliſſimi homines Atrebatum eo numero peruenere, vt intra vrbem ſupra decem equorum millia numerarentur: de pace cœptum eſt agi feriò. Inter Francum Anglúmque ea minimè potuit componi: quòd Anglus titulo Regis Franciæ exui nollet, pluráque peteret, quàm Francus ſtatuiſſet concedere. Ad molliendum vehementiùs Burgundum Caroli Regis legati ſupplices ei fuerunt, éque genibus paternæ cædis veniam domini ſui nomine flagitarunt. Non tenuit tunc lachrymas pius Princeps, omnémque ex animo iram eradens, pacem facturum ſe promiſit iis legibus, quas vnam & triginta propoſuit. Poſt varia colloquia eo Franci deducuntur, vt in omnia Burgundi capita iuſiurandum Cardinalibus pręſtent, itáque pacem adeò deſideratam impetrent. Ac tum firmandæ amicitiæ gratia, inter Carolum Burgundi filium, & Catharinam Franciæ Regis filiam contractum eſt matrimonium: & ab omnibus cum Anglo initis fœderibus Cardinales Pontificis Maximi voluntate Philippum Ducem ſoluêre.

Margin notes (left):

It Burgundus in Burgund. & Sabaudiam.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Heuter.

Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Paradin.

Legatio Frãci ad Burgundũ pro pace.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Paradin.

Frigus ingẽs.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16.

Dies dicitur ſtabiliendæ paci Atrebati.
Monſtrel. to. 2. alij poſteà citandi.

Ludouici Inſul. Caſtell. nuptiæ.
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16.

Conuentus pro pace Atrebati.
Monſtrel. to. 2. Nicolaus Gill. Gaguin. lib. 10. Æmyl. lib. 10. Iac. Meier. l. 16. Parad. Belleſor. Heuter. alij.

Ibíque pax confecta.
Iidem auctores.

Margin (right): A — B AN. 1434 — AN. 1435 — C — D

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER NONVS.

A IGITVR poſtquam æquis conditionibus pax compoſita fuit, & in Francia Belgióque promulgata vndecimo Kalendas Octobris: ingens vtrobique omnes voluptas & lætitia inceſſit, quos grauia diuturni belli damna vehementer affecerant. Solùm Angli ob eam turbati concordiam; & maximis in Philippum Ducem iris accenſi ſunt, quem acerbiſſimis, vt periurum, probris paſſim & calumnijs lacerauere. Statímque Rex eorum Imperatorem, Leodienſes, Geldros, Colonienſes, adeóque Gandenſes contra ipſum ad arma impellere molitus eſt per litteras. Verùm Burgundus interceptis omnibus eius epiſtolis de bello priùs arripiendo, Caletóque obſidione circumueniendo colloquia
B inſtituit. In his cùm varijs certaretur ſententijs, eò tamen vis maior euaſit, vt eam copiæ vrbem circumdarent. Obtentúmque facilè à Gandenſibus, Brugenſibus, Iperanis, & Franconatibus eſt, vt pecuniam, viréſque ad eam expeditionem terra conferrent; & ab Hollandis impetratum, vt per Oceanum obſtruendo portu multarum claſſem nauium ducerent. Igitur tempeſtiuè opportuna bello per Flandriam, Arteſiam, Hollandiam, & alias Ducis ditiones comparantur. Mœret interim per Flandriam vtramque quidquid ſacro ſubeſt iuri Tornacenſis Epiſcopi. Nuper Ioannes Haricuria, cuius anteà meminimus, ſolemni pompa, & Pontificijs fulgens decoribus Tornacum ſubiuerat, vt Summi Eccleſiæ Sacerdotis diplomate fultus ſubditam ei diœceſim capeſſeret: lætíſque ipſum animis Tornacenſes effuſi portis muros intra duxere, & ſolitis coluere ſtudijs officiíſque. Verùm diſplicuit ea res magnopere
C Burgundo, qui Ioannem Cheuerotum ad eam dignitatem euexerat. Ergo primùm is per omnes Flandriæ locos, qui Tornacenſem Epiſcopum Paſtorem agnoſcunt ſuum, prohibuit ſeuerè, ne quis Haricuriæ iuſſibus parêret, ne quis pro Epiſcopo eum coleret: deinde obnoxios Epiſcopatui redditus per omnes ſubditas ſibi regiones ei pendi vetuit, ſuóque attribuit fiſco. Hæſit nihilominùs Tornaci Haricuria, & quamuis tenui familia vteretur, apud ciues tamē multum venerationis obtinuit. Laborabat hęc inter quidquid extra Tornacum ei ſuberat, rerum ſacrarum inopia: tùm quòd Haricuriæ non liceret ad functiones Epiſcopales portis pedem efferre; tum quòd nondum Cheueroto poteſtatem feciſſet Pontifex Maximus ſacram induendi dignitatem. Id quod ſanè permultis erat grauiſſimum, quibus vel neceſſitas, vel reli-
D gio cupidinem iniecerat ſacris vtendi. Verùm data poſt dies nonnullos eſt inſignis opportunitas horum faciendi ſatis deſiderio. Cùm enim Narbonenſis Archiepiſcopatus Præſule nudaretur, multóque labore apud Romanum Pontificem Burgundus inſiſteret, vt Cheuerotus Tornacenſi Eccleſiæ præficeretur: nihil prius is habuit, quàm vt ortam inter Ducem & Haricuriam controuerſiam componeret: ideóque Haricuriam Narbonenſem Archiepiſcopum nuncupauit, Tornacúmque Ioanni Cheueroto attribuit. Sed quàm ea Pontificis Maximi ſententia Burgundo grata extitit, tam iracundiam mouit Haricuriæ obſtinatio. Ab eo ſcilicet nondum impetrari potuit, vt Tornaco diſcederet, Narbonémque proficiſceretur: vel quòd officia ciuium retinerent; vel quòd Eccleſia Narbonenſis minùs arrideret. Ergo vehementiſſimè in eum Tornacúmque exæſtuans Burgundus, grauiſſimo per Flandriam &

Burgundus ad Caleti obſidionem ſe comparat. *Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Paradin. l. 3.*

Ioannes Haricuria Tornacenſem init ciuitatem, ibique Epiſcopum agit. *Monn. M S S. Tornac. Eccleſ. vide Couſin. l. 4. Rer. Tornac. c. 40.*

Burgundio vetat foris quemquam eum pro Epiſcopo agnoſcere. *Eadem monn.*

Inſtat, vt Cheuereto adhunc Epiſcopatú promoto Haricuria Narbonenſibus præſit. *Eadem monn.*

Cum Tornacēſibus commercium prohibet. *Eadem monn.*

Digitized by Google

Hannoniam edicto vetuit quemquam Tornaco inferre commeatus mercéſue, ac bonorum eos confiſcatione, & capitis pœna perculit, quos eius compertos facinoris deprehendiſſet. Ciuium quoque Tornacenſium bona, vbi per Flandriam, & Hannoniæ fines iacerent, in fiſcum redegit. Neque diu pòſt Stampanum Comitem cum inſigni Auratorum Equitum & Nobilium comitatu miſit Tornacum, vt per Stephanum Viuienſem Cheuerotí nomine ſedis Pontificię poſſeſſionem apprehenderet. A

Stephanum Viuienſem mittit, vt Epiſcopatus poſſeſſionem pro Cheueroto capiat.

Eadem mem.

Verùm vix Stephanus, inſpectante cum ſuis Comite, Epiſcopali throno impoſitus fuit, cùm vis ingens ciuium in ædem ſe penetrat ferociter, eúmque per ſummam iniuriam eo de loco ſacrilegè extrahit, eiúſque ſacram lacerat veſtem. omnínoque manus ſuas eius ſanguine quidam infeciſſent, ferro corpus hauriendo, niſi Præpoſitus vrbis ſumptum iri ſupplicium pollicitus, Stephanum vinculis conſtrictum in cuſtodiam miſiſſet; ipſéque Haricuria furorem oppreſſiſſet blandis eos verbis allocutus. Hæc omnia cùm reuerſus Atrebatum Stampanus Philippo Duci retuliſſet, maioribus iracundiæ flammis in Haricuriam & Tornacum is exarſit. AN. 1436. Dux tunc aliæ ipſum curæ in varia ducebant ſtudia. Prior ad religionem pertinebat, ad militiam altera. B

De B. Petri Luxemb. Canonizatione agit Burgundus.

Tom. 4. Concil. Franciſc. Pietin in Chron. MS. Phanop. monaſt. Vita Pet. MS. Ioan. Molan in Natal. SS. Belg.

Igitur exeunte Ianuario ad Patres Oecumenici Concilij Baſileæ coacti litteras ſcripſit, quibus admodum flagitabat, vti B. Petrus Luxemburgius Cardinalis in ordinem cælitum referretur. Fuerat is à Guidone Luxemburgio S. Pauli Comite & Inſulenſi Caſtellano genitus; matrémque habuerat Mathildem Caſtillioneam: ipſúmque ſanguinis neceſſitate Burgundum tangebat. Dum viueret, probi mores, Iuris cognitio, nobiliſſimum genus, obtinuerant, vt Metenſium Pontifex anno ætatis quinto ac decimo, quamuis eam dignitatem omnino ſubterfugeret, crearetur, ac non diu poſteà inter Patres Purpuratos à Clemente legeretur. D. Georgij ad Velum Aureum Cardinalem vocabant. Ijs in dignitatibus, tantóque generis ſplendore, nihil magnum ſpirabat quærebátue. Animi depreſſionem, & caſtigationem corporis vt amabat maximè, ita ſtudebat ijs apud Deum præſtare vehementer. Quæ paſſus erat generis humani gratia Chriſtus Dominus, ea frequentiſſimè voluebat animo, vti iucundiùs libentiúſque carnem pœnis attereret. cámque ob rem à quibuſdam memoratum fuit, oblatum ei per aërem Chriſtum è cruce pendentem, qualis olim affixus patibulo mortem pertulit. C Vt ſummum, vitæ annum vigeſimum & ſecundum agebat, cùm diem extremum obijt. Sed quantum intra id tempus ipſum maturitas morum, & magna vis ſapientiæ ornauerant: tantum celeberrima poſt mortem ei famæ ſanctiſſimæ conciliauere miracula. Intra duos ab obitu annos ſupra nongentas & ſexaginta res admirabiles ab eo profectas quatuor reperio. Hæc igitur cùm magnopere multorum animos in ſtuporem iuxtà & amorem eius raperent: iam aliquoties in Concilijs actum fuerat, vt Diuos inter Petrus conſcriberetur. Nihil tamen hactenus eo in negotio admodum fuerat promotum: parúmque Burgundus litteris ac precibus effecit. Eò fortaſſis non obtentæ à Conciliorum Patribus petitionis cauſa reijciatur, quòd in Collegium Cardinalium is Clemens adſciuerit, qui vitio creatus Pontifex Auenione contra Vrbanum & Bonifacium legitimè Summos Eccleſiæ Paſtores nuncupatos conſederat.

Apparatus Burgundi pro Caletana obſidione.

Chron. Fland. MS. Nicol. Gill. Iac. Meier. l. 16. Monſtrel. to. 2. Polydor. Vergil. lib. 23. Paradin. Belleforeſt. l. 5.

Alterum autem, quod admodum Burgundus meditabatur, in Anglos bellum erat, & Caleti obſidio. D In Flandria multus hominum numerus armabatur. Quæ promiſerant, auxilia Gandenſes, Brugenſes, Iperani, Cortracenſes iam ſub ſigna cogebant. Alias in Arteſia copias Hannoniaque Dux conſcribebat. Nobiles etiam complures ad eam ſe expeditionem comparabant. Inſtruebatur quoque claſſis in Hollandia. Ergo Iunij principio Gandenſium eiſque iunctorum pagorum copiæ, & Cortracenſes, Colardo Cominienſi duce, per Gallo flandriæ fines properant Armenteriam vſque Liſæ fluminis ripam legendo. Alia ſubinde viâ Ioannes Cominius Iprenſes, Ioannes Steenhuſius Brugenſes, Metchemius Franconates deducunt. Ad triginta ferè obtectorum armis hominum millia numerata, dum Burgundus eum magna cum voluptate luſtraret exercitum. Curruum vel machinis, vel commeatibus onuſtorum vix poterat iniri numerus. Verùm hic omnis breui apparatus in nihilum recidit. Etſi námque florentiſſimis ijs copijs circumdatum fuerit Caletum, Hollandúſque multis nauibus ex oppoſito eius vrbis

mare

Digitized by Google

A mare infeſtauerit: nihil tamen magnopere ad expugnationem eæ vires contulerunt. A mari portum obſtruere nauibus Hollandi nequiuere; móxque animaduerſa ingenti Anglorum claſſe, turpi diffluxere domum fuga. Et vix oppugnauerant à terra Flandri vrbem, cùm perſpecto leui ſuorum damno (è Brugenſibus enim & Gandenſibus aliquot ad muros, & in propugnaculi defenſione ceciderant) diſceſſum cogitant. Nihil Nobilium preces, nihil Ducis imperium potuere, quin conuaſarent, domúmque repeterent. Primi tentoria vellêre, & conſarcinatis impedimentis in viam dedere ſe Gandenſes. ceteri mox idem inſtitutum rapuere. Turbata fuit non leuiter poſteà varijs motibus Flandria, dum modò Gandenſes, modò Brugenſes domi graues cient tumultus, & cum armis ſigníſque fora inſidentes, ſui Principis iras acuunt vehementiſſimè. Ea propter Gandauum primò, dein Brugas Ducem adire oportuit. Sed quamuis rebellium capita plectere in animo eſſet, plus tamen ad ſedandos tumultus benignitas, & factorum venia potuit.

Flandri Burgundum turpiter deſerũt in obſidione Caletenſi.

Auctores citati. VVaſſeburg. l. 7.

Varij propterea tumultus fiunt in Flandria.

Auctores citati.

Inde cùm Octobri menſe Inſulam veniſſet Burgundus, huc ad eum acceſſit Renatus Lotharingiæ Dux, quem B Bourboniæ Dux Carolus, & Franciæ Cancellarius cum multa Nobilitate comitabantur. Is anteà, vt memorauimus, à Vaudemontio captus, & à Burgundo in cuſtodiam fuerat Inſulam miſſus, impetrauerat tamen poſteà, vt, datis in obſides liberis duobus, è cuſtodia domum diſcederet. Cùm igitur feſtiuis Renatum alióſque omnes epulis & oblectationibus varijs Philippus accepiſſet, ad pacem illum admiſit, acceptóque pro redemptione Calletenſi oppido agróque, obſides filios ei reſtituit.

Renatus Lotharingiæ Dux venit Inſulam, & pacẽ ab Philippo impetrat.

Iac. Meier. l. 16. VVaſſeburg.

Vltimo die Nouembris rurſum Inſulæ Burgundus indixit Equitum Aurei Velleris Comitia. Præter ipſum triginta tunc erant Equites. In D. Petri templo conſeſſum: vbi hac etiam tempeſtate ſingulorum Equitum nomina, dynaſtias, ſymbola pictæ ad ſedes Canonicorum præbent tabulæ. E Lannoyána domo tres in eo Conuentu fulſere, Hugo Santenſis toparcha, Guilbertus Willeruallis regulus, Balduinus cognomento Balbus, Molembaiſij dynaſta. Ex alijs in Gallo-flandria potentibus, Ioannes Roubaſſiæ dominus, Ioannes Cominienſis regulus, Ioannes Haubourdinij toparcha.

Capitulum Aurei velleris Inſulæ.

C

AN. 1437. Annum ſequentem frequentes, iique grauiſſimi Gandenſium & Brugenſium motus nobilem fecere. paullúmque abfuit, quin à Brugenſibus Burgundiæ Dux perimeretur. Etenim ardentibus tumultu Brugenſibus Inſula Iunio menſe cùm diſceſſiſſet, per Rolariam Brugas petiit magna Nobilium & militum manu ſeptus, vt rebelles incolas in vrbem receptus opprimeret. Vlteriùs ſe tendere ſimulabat, cùm aditum intra muros petiit: ideóque faciliùs inducti ſunt ciues, apertis vt portis introducerent. Verùm vbi ſuſpectam habuere tantam equitum armatorúmque peditum multitudinem, quam Dux intromittebat; & non dubiè dolo ſecum agi animaduertêre, cùm idem validum ad portam tuendam præſidium conſtituit: mandato Senatus his excubitoribus vi ſemotis, & portas occludunt, & magnam comitatus Philippi iam ingreſſi partem arcent introitu. Illic eorum, quæ gerebantur ad portam, ignari Ducis ad forum progredientis ſagittarij extemplò in ciues iaculantur, eorúmque cæſis aliquot, captam vrbem inclamant. Turbatis ad eam iaculationem & vociferationem animis, quòd inermes Principi occurriſſent, illicò Brugenſes domos adeunt, & raptis ferociter armis in ſagittarios Nobiléſque impetum faciunt. prorſuſque cum ſuis omnibus Philippus fuiſſet oppreſſus, niſi tempeſtiuè, dum pugnatur, Iacobus ab Hardoya cum fabro ferrario ad portam conuolaſſet, apertíſque valuis exitum fugientibus dediſſet.

Burgundi periculum Brugis.

Nicolaus Gill. Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. VVaſſeburg. l. 7. Paradin. lib. 3. Belleforeſt. lib. 5. cap. 99.

D

Sluſâ poſtmodum à Brugenſibus obſeſſâ, nunc Inſulæ Cortracíque, nunc Teneramondæ & Aloſti Comitia Flandriæ Ordines habuerunt, componendis Burgundi & Brugenſium animis. nuſquam tamen eos ſua dignatus eſt Princeps præſentia. Neque priùs ab eo pax impetrari potuit Atrebati, Eliſabethæ coniugis, Caroli filij, aliorúmque nobilium hominum precibus, quàm rebellium quidam capite perduellionem luerunt; multa in multam numerata eſt à Brugenſibus pecunia; in Sluſam imperio hi exuti; ab his omninò Franconates ad conſtituendum quattum Flandriæ membrum ſeparati ſunt.

Quibus conditionibus pacẽ ab Duce Brugenſes obtinuerint.

Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Paradin. l. 3.

Intereà loci Patres Franciſcani ipſo Diuæ Magdalenæ feſto Generalem totius Franciæ Conuentum habuere Duaci,

Capitulum Franciſcanorum Duaci.

Regiſt. Senat. Duac.

Digitized by Google

quò ducenti circiter affluxerant. Vbi templa Dominicanorum, S. Amati, ac D. Petri
ſupplices adiere, datum eſt ab iis in clauſtro Patribus D. Dominici regula obſtrictis A
Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16.
conuiuium, ibíque laniones vrbis albas induti tunicas miniſtrarunt. Cùm eſſet poſt-
eà Duaci Burgundus, ab Rege Franciæ iuſſum eſt, vti Stephanum Hyrum, quem
Charniaci regulus Enchriis in cuſtodia detinebat, libertate donaret. Noluit tamen
id priùs facere Philippus, quàm vtrumque Duacum euocauerit, cauſámque diſcuſſe-
rit. Datum Charniaco, vt quamuis pila ludentem aduerſarium intercepiſſet Bello-
uaci, pecuniam tamen aliquam exigeret, eáque numerata hoſtem Regi petenti red-
deret. Oppreſſæque ſunt ab Duce graues inimicitiæ, quibus Hyrus & Ioannes Lu-
Haricuria Cheueroto cedit Epiſcopatũ, & Tornaco diſcedit.
xemburgius vehementiſſimè flagrabant. Inductus etiam tandem eſt Ioannes Hari-
curia, vt Epiſcopatum Tornacenſem Ioanni Cheueroto cederet; iſque Tornaco
paucis comitibus in Franciam menſe Nouembri ad Regem abiit. Miſſus tunc Tor-
Monſtrel. to. 2. Comment. MSS. Tornac. monn. Archiuum Tornac.
nacum à Cheueroto Robertus Auclarius Cameracenſis Canonicus, vti per eum
poſſeſſionem eius Eccleſiæ capeſſeret. Mitigati tum erant aduerſus Cheuerotum
animi Tornacenſium: ideóque Robertum in vrbem admiſſum omni ſtudio officio- B
Fames & peſtilentia.
que coluere. At in Francia, Picardia, & omnibus Belgij noſtri ditionibus, agricolas
frustrati ſunt huius anni labores, nihílque paſſim frumenti collectum fuit. Exinde
Monſtrel. to. 2. Chriſtian Miſſ. Nicolaus Gil. Iac. Meier. l. 16. Lib. MS. Duac. Thomas Regius. Parad. Belleforest.
fames his in regionibus admodum graſſata: dein etiam peſtis multos mortalium ab-
ſumpſit. Vtrumque malum extremis huius anni menſibus vtramque Flandriam in- AN. 1438.
uaſit, & maximam anni ſequentis partem miſerandum in modum agitauit. Nuſ-
quam tum temporis viliori pretio, quàm Duaci, annona diuendita; nuſquam plus
Quid tunc factum Duaci, vbi magna erat frumenti copia, iuuandis pauperibus.
frumenti repoſitum: ideóque Burgundiæ Dux familiam eò traduxerat. *Illo* tamen
in oppido etiam triſtiſſima rerum facies fuit. Intra muros, egentes, *foris per pagos*,
etiam aliàs opulenti rariſſimè triticeo pane vtebantur. Imperatum ab Senatu piſto-
ribus, vti panibus conficiendis triticum, auenam, alicaſtrum ſeorſim adhiberent, ne
cui pro modulo fortunarum panis deficeret. Inuenti tamen plerique, quibus ne qui-
Lib. MS. Duac.
dem ad hordeaceam vel auenaceam farinam pecunia ſuppetebat. Ita nonnulli fabas
viciáſque molere & pinſere coacti ſunt. Et auidè quidam dentes iniecere confectis C
ex olei fæcibus paſtillis, paſſimque herbarum quælibet ad paſtum quærebantur. Ex-
inde multis luridi fluidíque macie vultus. Et quoſdam inter fœdos eſus vites animæ-
que deficiebant. Alios rerum inopia viuis ſubtrahebat. Villaticis hominibus hoc
etiam durius videbatur, quòd ne quidem numerato pretio quantum cuperent
frumenti efferre liceret oppido. Vt ſummum, octauam medimni partem impetrare
poterant. Sed ingenioſa quibuſdam neceſſitas vigiles ad portas ideò conſtitutos fal-
lendi rationes varias expreſſit. Quò ſcilicet plus frumenti, quàm permitteretur, ex-
portarent oppido, intra carbones fœnúmue occulere; nonnulli equorum ephippia
helciáue eo farcire; quidam paratas funeri ſandapilas implere. Vbi tamen animad-
uerſum eſt, vehementer vrbis frumentum imminui, ac quorumdam ea fraus depre-
henſa eſt: ne quid omninò foras portaretur, prohibuere Magiſtratus. Et vetitum
ſeuerè, quemquam familiæ caput plus panis in dies oppido efferre, quàm duodecim
obolis veniret: vbi quid ſecùs factum excubitores portarum comperiſſent, eum pa-
nem vt in vrbanos diſtribuerent, mandatum eſt. Quantum his menſibus extero- D
rum hominum ex Francia & aliunde mendicitas, & frumenti abundantiæ fama huc
pertraxerint, difficile eſt dicere. Eiuſmodi mendicorũ quotidie Xenodochia, & No-
ſocomia plena erant omnia: vt in quibuſdam centum & quadraginta, vel ſexaginta
numerarentur. ac pleroſque ciuium adeò tangebat miſeratio, vt præter hos, multi
priuatas in ædes reciperentur, cibis alendi, & tecto tegendi. Cogebantur nihilomi-
nùs alij quamplurimi vel in domorum veſtibulis, vel ſub dio noctem agere. Tan-
dem ea multitudo Magiſtratibus metum iniecit: ideóque exturbari portis placuit.
Verùm vanus is labor erat, cùm vna extruſi porta per aliam regrederentur. Et tum
inſignis emicuit Burgundiæ Ducis vxoris pietas. Ea quippe comperto, inopes illos
foras exigi, & in extremam coniici miſeriam, omnes in vrbem recipi iuſſit, ac ſingu-
los liberaliter pane cibíſque donauit. quo ſtatim exemplo plurimi aulæ proceres ad
ſubminiſtranda mendicis auxilia ſtimulati ſunt. Gliſcebat interim fames, ſocióque
peſti-

Digitized by Google

A peſtilitas malo inualeſcebat. Eapropter Senatus inopum turbam aduenarum in horreum Xenodochij vaſtum prorſus coëgit: ac ne quid panis deeſſet, Quatuoruiros cõſtituit, qui pecuniam vicatim oſtiatímque, vel frumentum peterent. Multi nihilominùs quotidie in plateis animas efflabant partim fame, partim tabe confecti. Quæ ſecundùm Duacenſe oppidum ob frumenti copiam egentibus ſubueniret, à Monſtreleto Cameracenſem vrbem cenſeri video. Laudem eo quoque tempore maximam meruere Antiſtites duo Benedictini nominis. Prior fuit Ioannes Clericius, quem anteà Duaci ortum diximus, apud Atrebates D. Vedaſti Archimandrita. Is enim cùm frumento partim Duaci, partim Atrebati abundaret, id pauperibus aut vili admodum pretio vendidit, aut recuſata pecunia donauit liberaliter. Alter erat Simon Ghiſegnius S. Martini Præſul apud Neruios, cuius vel publica in mendicantes panis erogatio, vel priuata in homines quidem honeſtos, at penuria frumenti pereuntes, munificentia emicuit. Per id tempus, dum adhuc moratur Duaci Burgundus, ab Rege Nauarræo nobilis ad eum venit legatio. Eam quatuor circiter ac viginti
B Equites conficiebant, magnificè inſtructi. Miſerat hos Nauarræus, vti neptem Ducis Burgundiæ, ac Cliuiæ Ducis filiam in coniugem filio ſuo natu maximo peterent. Illic agitatum diu hoc negotium fuit, ac tandem conciliandæ amicitiæ gratia, donatum Regi eſt, vt eæ contraherentur nuptiæ. Et poſt breue tempus ex oppido Duacenſi ſororem ſuam primogenitus Cliuij filius in Nauarram ad ſponſum apparatu pulcherrimo deduxit. Interim Atrebati tertio & decimo Ianuarij die è viuis morte ſublatus fuerat Hugo Cayetanus vrbis eius Pontifex. Paucis pòſt diebus Fortigarium de Placentia gente Brugenſem, ex Inſulenſi S. Petri Præpoſito ad eius Eccleſiæ Pontificatum euexere omnium vota Canonicorum. támque gratum id fuit Philip-
AN. 1439. po Burgundiæ Duci, vt quo die (erat is ſeptimus Kalendas Februarij) inaugurabatur, Atrebatum ineunti ad portam vſque S. Michaëlis obuiàm proceſſerit, magno Principum comitatu; inde ad templum D. Virginis deduxerit; vnà conuiuium in Epiſcopio cum ſuis celebrauerit. In Stephanum Nicaſij grauiſſimo animaduerſum eſt ſup-
C plicio Duaci quarta Februarij luce. Compertus is erat cudendorum numiſmatum formas ferro inciſiſſe, ac cum quibuſdam iuxta Valcuriam in Moriammenſi caſtro adulterinam ſignaſſe pecuniam: eiuſmodi nummos aliquos obtruſiſſe Tornaci, Duacíque. Ea ſententia Senatus hominem perculit, vt in bullientem aquam publicè viuus immergeretur. Huic carnificinæ locus in foro frumentario delectus eſt. Ibi quatuor è palis ingens lebes aqua plenus in ſublime ſuſpenſus. cúmque latex igni ſubiecto vehementer vndaret, in eum è proxima Stephanus machina ligatis manibus, pedibúſque auerſim proiectus eſt. Verùm ſtatim ruptis vinculis in pedes conſtitit, ac miſerandum omnibus ſpectaculum præbuit, defluente iam cute; Chriſtíque nomen ore lamentabili edidit: vt neceſſe fuerit acceleranda morte rurſus in vndans ahenum demergi. Ineunte Iunio deducta eſt Cameracum Catharina Franciæ Regis Caroli filia, quam parens Carolo Burgundi filio coniugem addixerat, iámque ad ſponſum mittebat. Erant in eius Comitatu Remenſis & Narbonenſis Archiepiſcopi, Comes Vaudemõtius, Bourbonij Ducis filius, Rupisfortis domina, & cõplures tum
D matronæ, tum viri primariæ apud Francos Nobilitatis, dein equites fermè trecenti. Iuerant ei obuiàm Burgundi mandato Niuernij & Stamparum Comites, Burgundiæ Cancellarius, ingens Equitum Nobiliúmque numerus, Niuernenſis Comitiſſa, Creueceurij & Haubourdinij dominæ: tum vt eam exciperent Cameraci, tum vt Audomaropolim ad Ducem ſponſúmque deducerent. Illic triduum varia epularum, ludorum, & decertationum voluptate ad ciendam recreationem abſumptum. Octauo eiuſdem menſis die cum omnibus iam nominatis eadem Princeps Duacum ingreditur. Hîc ad portam D. Eligij Clerus omnis & varij Magiſtratus excipiunt: octóque puellæ certis locis conſtitutæ incedentem floribus aſpergunt. D. Dominici Familia duabus è machinis vario ſchemate annuntiatum D. Virgini partum, Chriſtíque Natales in platea D. Eligij repræſentans, eius lætitiæ obſecuta eſt. In foro D. Franciſci Aſſeclæ Chriſtum è tumulo ſurgentem, & Magdalenæ hortulani figura ſeſe obijcientem in theatri ſcena tranſeunti propoſuere. Nihil poſteà defuit ad patefa-

A quibus aliis adiuti pauperes.

Monſtrel. to. 2. Franciſc. Bald.

Thomas Regius.

Legati Regis Nauarræi ad Burgundum Duaci agentem pro nuptijs filij.

Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16.

Epitaph. eius.

Fortigarius fit Epiſcop. Atrebat.

Guilel. Gaz. Ferreol. Locr.

Adulterinæ pecuniæ artifex Duaci comburitur.

Regiſt. Senat. Duac. lib. MS. Duac.

Catharina Frãciæ Regis filia Cameraci excipitur, & ad Burgundũ deducitur.

Nicolaus Gill. Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l. 16. Paradin. lib. 5. Belleforeſt. lib. 5.

Eadem Princeps Duacum ſubit.

Regiſt. Senatus Duac.

Digitized by Google

A

ciendum erga ipſam ſtudium vrbis officiúmque, ſeu conuiuia, ſeu dona ſpectarentur. Hinc abductam magnificentiſſimè Burgundus Audomaropoli accepit, omníque coluit feſtarum rerum genere, vt iucundiùs pactæ cum Carolo nuptiæ firmarentur. Menſe Iulio ab die S. Alexij ad ſeptimam vſque lucem adeò fœdi imbres è cælo fluxere, vt pleriſque locis ſupernatantes humo aquæ omnem vel pedibus, vel equis, vel curribus incedendi facultatem præriperent.

Pluuiæ magnæ. *Iac. Meier. l 16.*

AN. 1440.

Ioannes Cheuerot. Torn. Epiſcop. inauguratur. *Ioan. Couſ. l. 4. Rer. Tornac. c. 41.*

Coniuratio in Franciæ Regem. *Nicolaus Gill Monſtrel. to. 2. Iac. Meier. l 16. Parad. Belleſor. lib. 5.*

Anno ſequenti ad duodecimum Ianuarij diem Ioannes Cheuerotus magnifica Tornacum pompa ingreſſus eſt, vt primùm à ſuſcepto Epiſcopatu D. Virginis Eccleſiam iniret. Cum inſigni Nobilium multitudine comitata eſt eum Iſabella Ducis Burgundiæ coniux. Propiùs paullò pòſt à magno diſcrimine abfuit Francorum Rex Carolus. In eum ſcilicet Ludouicus maximo natu filius, Boutbonij Dux Carolus, Dux Alenconius, Comes Vindocinenſis atrociter conſpirauerant. eóque tendebat illa factio, vt ipſo regni decoribus & imperijs exuto, ad Delphinum Regia poteſtas ſceptrúmque transferrentur. Verùm Burgundiæ Dux cùm in perduellionis ſocietatem illiceretur, nunquam, vt rebellaret, animum induxit, & nobilem ad Regem eò miſit legationem, tum vt ſibi caueret, tum vt reis veniam impertiretur. Qua ſanè perfectum eſt breui, vt his ſuppliciter criminis veniam flagitãtibus Rex ſalutem conceſſerit. In maritũ liberoſque mulier quędam Baſſeæ aliter bacchata. Ardebat ipſa vtrorumque odio grauiſſimè, ideoque toxicum propinauit, vt vita eos citiſſimè exueret. Quóue certiùs exitium properaret, alteram ſceleris participem fœminam fecit. Verùm extemplò tam atrox facinus deprehenſum eſt, ignibúſque in parricidam Senatus Baſſeenſis animaduertit: iuxta Duacum flammis abſumpta eſt altera. Detinebatur intetim captiuus in Anglia Dux Aurelianenſis, neque ſpes affulgebat eius ab Francis liberandi. Igitur vt ipſum magno virum natu, & multa pollentem prudentia Burgundus arctiori ſibi amicitia deuinciret, ex ea cuſtodia extrahit numeratis Anglo quadringentis nummûm millibus, quæ liberaliter redemptionis ergô donabat; reductúmque Anglorum nauibus Audomaropoli magnificentiſſimè excipit. neptem ei ſuam Mariam Cliuiæ Ducis filiam matrimonio iungit: Aureo denique ipſum Vellere exornat, & viciſſim eius Ordinis Equeſtris torquem induit. Poſt feſtas dierum aliquot epulas, ludóſque, Audomaropoli Brugas deducit, quò diu iam fuerat euocatus pacis confirmandæ gratia. Eam in vrbem dum appatatu maximo ab ciuibus introducitur, eiuſdem Ducis precibus concedit, vt expetitam ij pacem impetrent. Exactis aliquot diebus, eodem cum vxore profectus eſt Quadrilegij Comes Carolus, inſigníque pompa exceptus nouam attulit ciuibus voluptatem. Ibi non paruo tempore varijs conuiuiorum ludorúmque recreationibus abſumpto, Gandauum ab Duce liberíſque Aurelianenſis ducitur, ſimilíque illic honote colitur. Eo de loco per Aldenardam, Tornacum, Valentianas, Quercetum, in Franciæ fines perrexit. Paullò pòſt Burgundus, incertum qua de cauſa, inſtitutum decidendis Flandriæ litibus Senatum Gandauo Cortracum tranſtulit. Ac tunc Ioannes Luxemburgius Lignij Comes Guiſiæ mortem oppetijt, eiúſque corpus in templo D. Virginis Cametaci maximo appatatu terræ mandatum eſt. Quòd is liberis careret, nepos eius Ludouicus S. Pauli Comes, & Inſulenſis Caſtellanus, omnem eius hereditatem adire iure poterat. Quia tamen Ioannes nunquam in pacem Atrebatenſem iurauerat, parúmque ideò fuerat Regi Francorum acceptus: vix vllam inire quibat rationem quibuſdam locis potiundi. Obfuitque ipſi quamplurimùm audax ſuorum facinus, qui regium militem aggreſſi, multos peremere; ceteris in fugam actis, magnam collegere prædam. Id agmen Francorum iuſſu Caroli Regis Tornacum venerat. empta illic & in proximis Flandriæ finibus arma, bellicáque tormenta curribus impoſuerat, eáque Pariſios ducebat vrbis muniendæ cauſa. Quamdiu per ditiones Burgundiæ Duci obnoxias iter habuerat, nihil paſſum fuerat aduerſi, & pacificè proceſſerat. Vbi verò non procul Rippemontio viam fecit, impoſitus ei loco miles Ludouici Comitis ad pugnam imparatum derepente aggreſſus eſt, ac pleriſque cæſis, omnibus exuit rebus. Sed quamuis ignaro id factum Comite fuerit, íſque ſuos ideò acerbiſſimè reprehenderit: tamen ingenti Rex in ipſum iracundia exarſit,

B

Parricidij rex mulieres puniuntur. *Lib. ms. Duac.*

Burgundi erga Ducem Aurelianẽſem munificentia. *Iac. Meier. l 16. Parad. Belleſor.*

C

Cameram Flãdriæ Cortraci Dux collocat. *Iac. Meier. l. 16.*

Ioannes Luxemburgius moritur, & heredẽ ſuum relinquit Ludouicum S. Pauli Comitem. *Monſtrel. to. 2. Meier. Belleſor.*

D

Hic in Frãciæ Regis iram incurrit, & difficulter ei eſt reconciliatus. *Iidem auctores.*

ptor-

Digitized by Google

A prorſúſque aſſeruit, armis ſe facinus vindicaturum, niſi Ludouicus ablata reſtitueret, iiſque pro ditionibus, quas nuperrimè per patrui mortem adiuerat, fidem præ-
AN.1441. ſtaret. Irruitque mox regij pars exercitus in parentes ei Comiti fines, deſertúmque à præſidio Rippemontium in poteſtatem redegit, indéque Marliam obſedit. omninóque funeſtus eius loci defenſoribus ingruebat exitus: niſi Comes adito Rege pacem inueniſſet, obſtrictáque iureiurando fide conciliaſſet eius amicitiam. Dum hæc fiunt, extremum vitæ diem clauſit Ioannes Halewinus è nobiliſſima Gallo-flandriæ familia, quem propter ſapientiam & virtutes Burgundus cubiculo ſuo & conſilijs admouerat. Gandaui multus primores ac multitudinem dolor angebat, ob ereptam ſibi, & Cortraci ſtabilitam iudicandarum Flandriæ litium Curiam: & crebris ideò precibus eorum Burgundiæ Dux fatigabatur, vt eam ipſis reſtitueret. Ex aduerſo Cortracenſes, iiſque proximi Gallo-flandri nitebantur, quibus anteà durum fuerat, ad cauſarum deciſionem Gandauum euocari. Permiſit tandem ſeſe Dux ab Gandenſibus exorari, ne quis ab ijs tumultus exoriretur. Ergo læti tanto Burgundi be-
B neficio, ſuam in vrbem illi confeſtim præfectum ei Curiæ Senatum reduxere.

Ioannes Halevvinus moritur. *Epitaph.* *Concilium Flādriæ Gandauenſibus reſtituitur.* *Iac. Meier. l. 16.*

AN.1442. Iuit poſteà in Burgundiam Dux Philippus. Illic cùm ageret, Romanorum Rex Fridericus, qui nuper Aquiſgrani regia fuerat corona inſignitus, in Auſtriam per Burgundiæ Comitatum iter relegere ſtatuit. Eius de via certior factus Burgundio, Vezontionem prior adijt, ibique omnia, quæ tanto Principi excipiendo congruebant, comparauit luxu maximo. Igitur cùm proximus vrbi eſſet Fridericus, cum nobiliſſimo Burgundionum comitatu obuiàm iuit, eúmque in vrbem deduxit. Quamdiu hæſit vterque Vezontione, nihil omiſſum ſtudij cultúſque, tum vt voluptatem hoſpiti ſuo Burgundus cieret, tum vt altiùs in eius ſe inſinuaret amicitiam. Et ſanè tam magnifici pretium hoſpitij fuit egregium id munus Regis, quo ius omne in Hollandiam, Friſiam, Brabantiam, Hannoniam, & Imperialis Flandriæ partem Duci ceſſit. Illinc per S. Claudium reuerſus Diuionem, Burgundus aucupijs, venationibus, conuiuijs, ac certaminum equeſtrium ſimulachris hyemem exegit, licet ea tam per-
C tinaci gelu, acríque frigore ſæuiret, vt piſcinæ omnes ad fundum vſque induruerint multa piſcium iactura.

Dux Philippus in Burgūdiam proficiſcitur. *Oliuer. Marchan. lib. 1. c. 7.* *Pont. Heuter.* *Meyers in Chron.* *Ibi Regem Romanorum excipit.* *Iidem auctores.* *Acre gelu.* *Chriſtian. Meſſ.* *Iac. Meier.*

AN.1443. Non multis interiectis menſibus, Diuionem ad Philippum Ducem profecta eſt Eliſabetha Luxemburgij Princeps, quam olim Antonius eius patruus & Brabantiæ Dux, dein Ioannes Bauarus, vxorem habuerant. Itineris cauſa fuerant, quas ea grauiſſimas à ſubditis iniurias patiebatur, vrbium portis excluſa, & nudata ditionibus. Vt faciliùs opem præſtaret Philippus, ea in primis ratio permouebat, quòd hunc ipſe Ducatum ſic emerat, vt non niſi poſt obitum Eliſabethæ frueretur. Ergo ne regionis eius imperio poſteà priuaretur, cenſuit omnino vindicandas armis factas aduerſus Eliſabetham iniurias. móxque in Luxemburgios, qui Saxonum Ducem Guilelmum in Principem recipere moliebantur, cum quadringentis equitibus Simonem Lalainium, præmittit, ac ſubinde cum reliquo exercitu caſtra mouet. Illic ſubacto Luxemburgo regionis capite, cetera facilè oppida in poteſtatem redacta. Igitur
AN.1444. reſtituta in priſtinum imperium Eliſabetha, in Brabantiam redijt Burgundus anni
D 1444. Iunio menſe.

Burgundus in Luxemburg. Ducatum expeditionem ſuſcipit. *Oliuer. Marchan. lib. 1. c. 8.* *Monſtrel. to. 2.* *Iac. Meier. l. 16.* *Heuter. Parad.* *Marchan. c. 10. & ſeqq.* *Marchan. c. 13.*

AN.1445. Cùm decurritur annus Domini ſupra milleſimum & quadringenteſimum quintus & quadrageſimus, ipſo die Palmarum ventus ingens Flandriam omnem concuſſit: eóque plus damni allatum, quòd vnà nix, grando, imbres grauiter incubuerint. Ac tunc rurſus ademit Gandauo Iudiciariam Flandriæ Curiam Philippus, eámque Teneramondæ collocauit. Impetratúmque fuit per eumdem à Carolo Rege Francorum, ne quis ex Flandriæ Comitatu Pariſios cauſas euocaret nouem annorum ſpatio. ex quo ſanè maximam Flandri voluptatem hauſere, quibus veterem ea res libertatem in memoriam regerebat, quâ priùs lites ipſi decidebant, nulla in Franciam ad Senatum Regium permiſſa prouocatione.

Ventus vehemens. *Iac. Meier. l. 16.* *Cameram Flandriæ Dux Teneramondæ conſtituit.* *Iac. Meier. l. 16.*

AN.1447. Biennio pòſt Maius, Iunius, ac Iulius inſolita ſiccitate tranſacti, vt nullo tunc imbre terra maduerit. Die tamen quarto & vigeſimo Iulij ab ſexta in ſeptimam horam veſperi tonitru, fulmen, venti, grando admodum hîc omnia perculere. Gementium

Tempeſtas horribilis. *Lib. ms. Duac.*

A

Nothus in Collegium Canonicorũ S. Petri Inſulæ nõ admittitur.

Littera Simon. Lalainy.

ingenti fragore nubium, & micantibus fulgurum ignibus territi mortales profunda quærebant latibula. Ventorum vehementia euulſæ radicitus, procúlque abiectæ arbores. quæ per agros iacebant, ſegetes in altum ſublatæ, & magno agricolarum dolore ita permixtæ, vt internoſci non potuerint. ædificia pleraque diſiecta. Et damni plurimum attulit grando, quæ lapidum craſſitiem æmulabatur quinque ſexue digitorum ambitu. Eodem anno inter Canonicos D. Petri & Ioannem Pochon grauiter diſceptatum eſt Inſulæ. Moliebatur Ioannes in id Collegium ingerere ſe, quamuis illegitimis ortus eſſet natalibus: factámque ſibi poteſtatem ab Summo Pontifice aſſerebat, ob collatum in ſe beneficium, inter Canonicos eius Eccleſiæ conſidendi. Contrà, nitebantur veteri priuilegio Canonici, quo Papa Gregorius eos donauit. Eo quippe Pontifex Maximus diſertè aditum in eorum ſocietatem Canonicorum omnibus negauit, qui per illicitos geniti eſſent complexus, etiamſi ab aliquo Romanæ Sedis Epiſcopo datam ſibi poteſtatem affirmarent in eo Collegio vitam degendi, & impetrato fruēdi ſacerdotio. Qui litem dirimeret, aditus eſt Simon Lalainius Montignij toparcha, Ducis Philippi Cubicularius, & Bailliuus Ambianenſis: ab eóque ſecundùm Canonicos D. Petri ſententia eſt pronuntiata ſexto ac vigeſimo die Septembris: cùm animaduertiſſet nunquam aliàs violatum fuiſſe Gregorij priuilegium. B

Salis vectigal Flandris ab Duce indicitur, vnde poſteà motus exorti.

Iac du Clerc l. 2. Monſtrel. to. 3. Iac Meier. l. 16. Pont. Heuter. Paradin. lib. 3. Belleſor. lib. 5.

Florebat interim Flandriæ Comitatus, ob armorum quietem, variis negotiationibus, & ingentibus diuitiis: ideóque mirum in modum eius incolæ tollebant animos. Contrà, Burgundiæ Dux ad perpetuam deſertæ obſidionis Caletanæ memoriam aduerſus Flandros non leuem in animo id factum vindicandi, eorúmque ſuperbiam comprimendi cupidinem alebat. Ergo menſe Martio anni ſequentis legem AN. 1448. tulit, qua ſingulos in ſalis ſaccos (menſurę apud Flandros id genus) nouem, aut duodecim ſtuferos (variant enim hoc in numero auctores) pendere opotteret tota Flandria: bellóque ſe coacturum eos id vectigal tribuere minatus eſt, qui ſponte abnuerent concedere. Nullis non Flandriæ membris ea grauis penſio viſa eſt, cùm præſertim ſallitis carnibus piſcibúſque frequenter huius regionis incolæ vtantur. Nihil tamen auſi tum Brugenſes, Iprenſéſque ſunt. Brugenſium animis adhuc tunc oberrabat id vulnus, quod nuper irato Duce perpeſſi fuerant numerata ingenti pecunia, & auulſis Franconatibus. Iprenſes horum malo cautiores euaſerant. Soli Gandenſes nouum id vectigal decoquere animis nequiuerunt. impactámque ſibi rati ſunt iniuriam, quòd ignaris ſe tanti momenti lata lex fuerit. Et mox Ducis voluntati palàm obrogauere. Vulnerauit altiſſimè animum Burgundi ea populi ad tumultus motuſque procliuis peruicacia. Nihil tamen in pręſens aduerſus eum apertè ſibi moliendum arbitratus eſt. Interim Auguſti nono ac vigeſimo die ſol defecit grauiter, ac ſubinde peſtis homines inuaſit. C

Solis defectio. Maſſ. lib 19.

Terræ motus in Flandria. Maſſ. lib 19. Iac. Meier l 16. Lib. MS. Duac.

Ioãnes Roubaiſius moritur. Epitaph. eius.

Anno ſequenti, luce feriis S. Georgij Martyris dicata Flandriam totam terræ trepidatio bis concuſſit intra horæ dimidium ante ſolis exortum. Viſæ tum in aquis naues ſaltare: & nutabant huc illuc agitata ædificia, vt plurimos ruinæ timor exſangues redderet. Septimo die Iunij vitæ curſum expleuit Ioannes Roubaiſiæ regulus anno ætatis octogeſimo. Inter Aurei Velleris Equites adlectus, cubiculóque & conſiliis Burgundiæ Ducis adhibitus, multa pręclarè geſſerat. Hieroſolyma Sinámque montem adiuerat religionis gratia: pleraſque obiuerat difficiles longáſque legationes: inter Philippum Burgundiæ Ducem & Iſabellam Luſitaniæ Regis filiam nuptias conciliauerat. In Pruſſia, Hungaria, Cypro, Africa, bellis grauiſſimis nauantem hoſtes formidauerant. ad Roſebecam, in ditione Leodienſi, iuxta Niuellam Longúmque Pontem, haud procul Gandauo, pugnas fortiter commiſerat. D

Burgundus frumento vectigal imponit. Iac Meier. l. 16. Pont. Heuter. l. 4.

Septembris initio, quæ iamdiu aduerſus Gandenſes animo voluebat, Burgundus patefecit. Redactis in poteſtatem Teneramondæ, Aldenardæ, Ruplemondæ, Gaueręque validiſſima impoſuit præſidia, vt inde Gandenſibus ingruerent, ſi tumultum ipſi bellúmue facerent. Et mox ad ſalis tributum aliud adiunxit, certa in ſingulas ſiliginis ac tritici menſuras indicta pecunia. Nihil tamen magis à Gandenſibus, quàm anteà, impetrari potuit. vtrumque vectigal admittere pertinaciter renuerunt. Ergo

nequa-

Digitized by Google

A nequaquam vlteriùs producendam ratus vindictam Dux, iis, qui Gandenſem vrbem moderabantur, Magiſtratus adimit: & ſexto Kal. Decēb. omnibus Flādris grauiſſimè imperat, ne quam cū Gandenſibus conſuetudinē habeant, néue ipſis pareant. Iniecta tunc formido ceteris Flandrię Membris, ne quod Gandenſes bellum ciuile aduerſus Principem mouerent: ideóque nonnulli proceres è ſingulis Gandauum iere, vt quæ iactabant ciues conceſſa ſibi priuilegia perlegerent, examinaréntue. Ex iis planè cognitum fuit, licere Principi quos vellet àmouere Magiſtratibus, aut iiſdē admouere.

Idem Gandenſibus ob negata vectigalia Senatū adimit. *Auctores citati.*

AN. 1450. Igitur anni ſequentis Martio Burgundus Conſules ac Senatores eos creauit, quos ſibi non aduerſaturos cognouerat. Tolerant illam Ordinum ſentētiam Gandenſes, & impoſitos ſibi ab Duce Magiſtratus ad quintum ferè menſem. Per Auguſtum impulſi quorumdam factioſorum hominum vocibus, omnes eos ab vrbe depellunt, qui Principis partes tueri videbantur, alióſque donant ciuitate, quos ſpes erat contra Ducem in partibus futuros. Exacerbauit quidem Burgundum grauiter id facinus: nihil tamen hic putauit contra Gandenſes ſuſcipiendum, antequam ipſi maiores ſe-B rerent belli cauſas. Tantùm vtriſque Flandris omni cùm iis interdixit negotiatione AN. 1451. & commercio; vt neque Gandauum quidquam deuehi, neque aliquid inde aliò deferri permiſerit. Et ſic Duacenſes eius imperata feciſſe inuenio, vt quamuis ad mille & ſexcentos tritici medimnos Gandaui haberent, ipſiſque ſupra duo florenorum millia Gandenſium quidam deberent, omnem nihilominùs cùm iis negotia-AN. 1452. tionem reſciderint. Poſt dies paucos inſigni apparatu conuiuiorum & ludorum celebratæ ſunt Inſulæ Adolphi Cliuij Raueſtaïni toparchæ, Cliuienſium Ducis fratris, & Burgundi nepotis, ac Iſabellæ Conimbricenſis nuptiæ. Erat ſcilicet Iſabella Burgundi coniugis neptis, eámque nuper cum fratre non leui iniuria ex Luſitania depulſam Philippus eiúſque filius Carolus magna permoti miſeratione exceperant honorificè, omníque cultu tum propter genus, tum propter virtutum decora, proſequebantur. E contrario in Colardum à Clyto è familia Cominienſi apud Galloflandros nobilem virum, & ſupremum totius Flandriæ Bailliuum, Gandenſes atrox C edictum ſanxere. Eum námque abſentem cùm ciuitate priuaſſent, éque ſubiecta ſibi ditione proſcripſiſſent, etiam bona eius haſtæ ſubiecerunt. Quòd eum hoſtem ſuum rebantur, & in Principem pronum animaduertebant, tali ſententia perculere, cùm aliter in ipſum ſæuire non poſſent: quamquam is priùs apud Ducem Philippum ſupplex pro eorum ſalute factus fuiſſet. Ita ſcilicet cæci furentis populi impetus etiam benefacta vindicandi cupidine obruunt. Non multis diebus interiectis, dum per legatos de pace apud Principem tractant, Gauerenſe caſtrum ad Scaldim opportuno ſitum loco, dein arcem Poucquenſem per inſidias Gandenſes intercipiunt. Aprili menſe Aldenardam arctiſſima premunt obſidione, & Gerardi Montis oppido potiuntur. Magnus tunc Gallo-flandriam, & vicinos Teutonicæ Flandriæ locos metus inuaſit: adeóque trepidatum eſt Inſulæ, vt ſimul cum ciuibus tam Eccleſiaſtici, quàm genere nobiles viri ad obeundas noctu vigilias ex Burgundi facultate ab Senatu coacti fuerint. Tum igitur, vel ne quid Nobilitas Aldenardam propugnans aduerſi pateretur, vel ne Flandri in Ducis fide conſtantes à Gandenſium incurſionibus D damnum tolerarent: inſignem Philippus exercitum colligi iubet. Stamparum Comes in Picardia; Ludouicus S. Pauli Comes & Inſulenſis Caſtellanus, ac Ioannes Crouyacus Chimai regulus in Hannonia, Comitatu Namurcenſi, & Flandria; Naſſouiæ Comes & Bauſignij toparcha in Brabantia delectus militum habuere. Halevini dominus eiúſque frater, ac Ludouicus Gruthuſius Flandriæ Nobilitatem exciuerunt. In Hollandia Zelandiáque copias ſcripſere Ioannes Lannoyus Hollandiæ Gubernator, Veræque ac Bredæ reguli. In Burgundia Bellomontanus eius regionis Mareſchallus militem coëgerat. Sub finem Aprilis relicta Inſulæ cum Iſabella Conimbricenſi aliiſque nobilibus matronis coniuge, Hannoniam Burgundus cum Adolpho nepote, aliiſque principibus viris petiit; ac promerendi per Diuam Virginem auxilij gratia oppidum Hallenſe ingreſſus eſt. Ibi dum moratur, & copias colligit, ad Comitem Stampanum in Gallo-flandria partem exercitus ſub ſignis habentem nuntius perfertur, ingens Flandrorum Gandenſibus fauentium agmen

Alios ibidem Senatores conſtituit. *Auctores citati.*

Quos tamen Gandenſes exigunt vrbe. *Iidem.*

Cum Gādenſibus cōmercium interdicitur ab Duce. *Littera Ducis. Lib. MS Duac.*

Raueſtaïni reguli nuptiæ celebrantur Inſulæ. *Oliuer. Marchan. l. 1. c. 22.*

Colardum à Clyto Gandenſes proſcribunt. *Iac. Meier. l. 16.*

Loca quædā intercipiunt Gandenſes. *Monſtrel. to. 3. Marchan. lib. 1. cap. 23. Iacob. Meier. lib. 16. Lib. Inſul. MS.*

Exercitus cōtra Gandenſes à Duce colligitur. *Oliuer. Marchan. l. 1. c. 23.*

Hallas Dux petit. *Marchan. lib. 1. cap. 24. Iacob. du Clerc lib. 2. Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16.*

A

iuxta Pontē Lapideum, vel Spirenſem (inter Aldenardam & Lannoyam is cernitur) conſiſtere, vt Scaldis fluminis trāſitu hoſtes arceat: eóque iam caſtrum Helchinienſe, impoſitis ad prçſidium viris aliquot, obtinere. Waterloum Stampanus tum temporis tendebat.

Fauētes Gandenſ. Flandri à Comite Stampano cæduntur.

Auctores antea citati. Paradin.

Igitur Saueuſio toparchæ annis iam graui, & militiæ artibus claro mandauit, vt cum equitibus leuis armaturæ confeſtim eò procurreret. Hunc ſecuti ſunt Robertus Miramontius, & plerique alij nobiles viri. Ad quingentos ij ſagittarios ducebant, partim Picardos, partim Hannones. Vbi Flandris propinquauere, dimiſſis equis, pugnam pedites capeſſunt: adeóque frequenti aduerſarios iaculatione obruunt, vt effuſè fugam ij ceperint. Tunc grauis equitatus à tergo inſtitit, ipſóſque ſic proſtrauit, vt pedites nullo negotio plurimos iugulauerint. Auſi tamen eorum ducenti ſacram in proximo ædem penetrare, longiſque gladiis & ſariſſis Picardos Hannonéſque aditu prohibere. Et plerumque temporis fortiter obſiſtêre, quamdiu equites lanceis tantùm fruſtrà nitebantur ab foribus propellere. Simul verò ſagittarij iaculando primos confodere aggreſſi ſunt, varia ceteri per templum latibula quærunt. in turrim aliqui euadere; alij aras prehendere. ferro tamen cæſi omnes, nulli patrocinante loci reuerentia.

B

Igitur Stampanus ad diem Aprilis primum & vigeſimum obtento Ponte Spirenſi, & recepta mox Helchinij arce, copias Waterloum & Lannoyam deduxit. Illic dum quieſcit, nonnullos præmittit equites Gandenſium caſtra ſpeculatum, quos nunc Saueuſius, nunc Ioannes Haubourdinij dominus ducebant.

Idem Aldenardam obſidione Gandenſi liberat.

Marchan. lib. 1. c. 25. Monſtrel. to. 3. Iacob. Meier. lib. 16. Paradinus.

Vbi ſatis gnarus fuit, qua parte infirmus eſſet hoſtis, quáue tutiſſimum eſſet eum aggredi: octo circiter hominum millia in armis ad ſoluendam Aldenardæ obſidionem contraxit. Præmiſſi milites duo, qui noctu per Scaldim enantes aduentum exercitus Simoni Lalainio eius vrbis Prçfecto nuntiarent. Et poſtquam in hoſtium venit conſpectum, tres in acies copias Stampanus diuiſit. Harum primam Antonius Burgundiæ Ducis Nothus obtinuit, eíque Georgius Roſimboſius magna vir militari ſcientia præditus adfuit. Nondum tunc erat Equeſtri ornatus dignitate Stampanus. Ergo priuſquam manus cùm hoſte confererentur, ea ſe ab Ioanne Haubourdinio inſigniri petiit.

C

Simul ac Equeſtri cinctus eſt balteo, multóſque Nobilium ſolemni ritu Equites creauit, ſignum pugnæ dari iubet, eóſque repentè Gandenſes adoritur, qui muros oppidi ad ſiniſtram fluminis circumuenerant. Ibi graue certamen initio fuit, propiuſque à periculo abfuere Iacobus Lalainius Herignij toparcha, & plerique alij Equites. Vbi verò totis hoſtem copiis aggreſſus eſt Stampanus, partim eum fortiter cecidit, partim in fugam coniecit. Ergo ſuperatis, ac diſſipatis ea parte caſtris, in vrbem cum ſuis ingreditur octauo Kalendas Maij. Et mox ad dexteram fluminis ripam per impoſitum ipſi pontem eos pertrahit, vt Gandenſes illic caſtra metatos opprimat. Verùm ij graui metu compulſi fugam priùs arripuerant, & iam verſus Gandauum iter maturabant.

Gandenſes à Duce premuntur.

Auctores citati.

Tempeſtiuè tamen cæſorum perduellium, & ſolutæ obſidionis admonitus Burgundio à Gerardi Monte cum exercitu deſcendit, ac fugientes ſecutus adusque muros Gandenſes non leuem eorum cædem edidit.

Contrà Gandenſes Burgundi copiæ cædunt.

Marchan l. 1. c. 25 Monſtrel. to. 3. Iacob. Meier lib 16. Paradin.

Poſt breue tempus, apud Lokeras vltra Gandauum ab Philippi ductoribus infeliciter pugnatum eſt. Ægrè Gandenſium impetum ſuſtinuere Iacobus & Philippus Lalainij, Ioannes Lannoyus, Ioannes Rentiacus, & Humerius: ideóque nonnullis ſuorum amiſſis, coacti ſunt retrò pedem vertere.

D

Vt igitur ea victoria, quamuis non admodum magna, tumidos Gandenſes Philippus comprimeret, nouum militem ex Atrebatibus, Hannonia, Duaco & Inſula coëgit: quóue libentiùs militiam capeſſerent, menſis vnius ſtipendia numerauit, priuſquam iter aggrederentur.

Ad Neuelam & VVazeliam Gandenſes cladem patiuntur.

Auctores citati.

Et feliciùs ſanè poſteà Ludouicus S. Pauli Comes, & Caſtellanus Inſulenſis, in Gandenſes arma conuertit in Waſia, eoſdémque ad Neuelam Ioannes Stampanus cecîdit. Et cùm legatos Gandenſium impetrandæ pacis gratia miſſos Bruxellas Burgundus ſpreuiſſet, in Waſia non procul Wazelia nobiliſſimam de hoſtibus victoriam retulit: vbi prçclaram poſuere operam Inſulenſis Caſtellanus S. Pauli Comes, Hauuardriç toparcha, & Ioannes Roſimboſius Formellarum regulus. Venere paullò pòſt in Belgium à Carolo Rege Francorum legati Guilelmus Pouppincourtius Archidiaconus Turonenſis, ſupremus Franciæ regni Procurator, & Pontiuenſis Seneſchallus. Eos Tornaci excepit

D. Pauli

Digitized by Google

A D. Pauli Comes, quem Carolus Rex legationis caput inſtituerat. Igitur hi omnes primùm ad Burgundum iuere Caroli mandato, vt de concilianda inter ipſum & Gandenſes pace agerent. Quò plus ad eam Burgundum impellant, ab Anglis periculum ingruere aſſerunt, ſi cum iis Gandenſes iciant fœdus. Verùm his aliud nihil Philippus reſpondit, quàm nullum diſcrimen ab Anglis ſe timere: vbi peruicaciam animorum Gandenſes compreſſerint, veniámque facinorum flagitauerint, hanc ſe perlubenter iis daturum æquis conditionibus. Irent ipſi Gandauum, ciuéſque ad officium reuocarent. Vt illuc proficiſceretur, à S. Pauli Comite impetrari non potuit. ceteris intra muros delatis omnem cultum exhibuere Gandenſes: nullam tamen ſpem fecere in amicitiam cum Principe redeundi, quem odio nimiùm proſequebantur, & calumniis lacerabant. Poſtquam igitur legati ad Ducem rediere, nouis excurſionibus Gandenſes bellum redintegrant: haud mitiores tamen ij, quàm priùs, Burgundicas ſunt copias experti. Redacta mox in Ducis poteſtatem Quatuor Officia: eiúſque iuſſu ad Gandauum molę omnes, villæ, ędificia, abſumpta prorſus incendiis,

Legatio Frāciæ Regis pro conciliandis Duci Gādenſibus, quæ nihil efficit.

Marchan. lib. 1. c. 26. Monſtrel. to. 3. Iacob. du Clerc lib. 2. Iac. Meier. l. 16. Parad. Belleſor.

B vt metu Gandenſes corriperentur; dein ad præcipua itinera ductores aliqui cum validis agminibus conſtituti, vt omnes commeatus interciperent. Itaque graui famis formidine perculſi, & populantis magnam ciuium partem peſtilentiæ pertæſi, Gandenſes ad pacem animos inclinant, quam miſſis ad Burgundum legatis Franciæ Rex optauerat. Permiſit Philippus, vt cum regiis ij legatis agerent. Et quia multum temporis id negotium poſtulabat, in ſex hebdomadas pactę ſunt induciæ, quibus initium daret D. feſtum Magdalenes: dictúſque dies eſt, quo Franciæ legati, & Gandenſes ad conficiendas leges pacis Inſulæ conuenirent. Interim Bruxellas Dux intendit, magnámque copiarum partem domum dimittit, ac pleroſque ductorum & Principum vnà cum præſidiis Cortraci, Aldenardæ, & alibi collocat. Cùm verò iam tempus ingrueret Inſulæ de pace agitandi, ægrè hîc induci potuit, vt cum legatis & nobilibus viris ad eam vrbem deſcenderet: paruit tamen denique legatis Franciæ admodum id flagitantibus, ac ſexto Kalend. Septembris Inſulam cum multa Nobilitate peruenit.

Gandenſes malis franguntur & pacem petunt.

Auctores citati.

Inſulam Dux venit, vbi fruſtrà de pace colloquium inſtitutum.

Auctores citati.

C Ab Franco iidē, quos diximus, legati aderant. Gandenſes è proceribus quinquaginta viros miſere. Delecti aliquot viri nobiles à Burgundo, qui cum illis pro ſe agerent. Diu certatum eſt de pacis conditionibus: neque feliciter ſucceſſit hoc negotium. Cùm enim Gandenſes multa in caput ſuum cudi, iámque finem induciarum imminere animaduerterent: ſpecie cum ſuis de propoſitis legibus pacis agitandi, ſolo interprete, & Caduceatoribus duobus relictis Inſulæ, domum omnes abeunt. Neque poſteà condicto die iter huc relegêre, neque ſaltem litteris de impedimento reditus, vel differendo colloquio, aliquid mandauere. Igitur eorum fruſtrà reditum præſtolati, capita quædam legum pacis legati regij conſcribunt, eáque per Fecialem Gandauum tranſmittunt. Verùm quamuis hæc ciuium melioribus placerent, pars tamen maior reſpuit: ſumptíſque ſtatim armis in Burgundum hoſtilia rurſus Gandenſes moliuntur. Quibus breui cognitis, Franciæ Regis legati ſex ſcutorum aureorum millibus ad Duce donati, Inſula domum diſcedunt: nouum Philippus exercitum colligi iubet, vt maioribus, quàm anteà, copiis & animis hoſtem perſequatur.

Bellū à Gandenſibus recrudeſcit.

Auctores citati.

D Hæc dum geruntur in Flandria, bis Atrebates Epiſcopo viduati ſunt. Prior iis ereptus morte Fortigarius nono Kalendas Martij. Eum Burgundiæ Dux Philippus à conſiliis & eleemoſynis ſibi legerat, ſuíſque capellanis præfecerat: vt non leuem ex eius obitu dolorem ceperit. In eius locum breui ſuffectus eſt Iacobus Conimbricenſis è clariſſimo Luſitaniæ Regum ſanguine ortus. Verùm vix quatuor menſibus Atrebatenſium Eccleſiæ pręfuerat, cùm Maximus eum Pontifex Vlyſſipponenſem Archiepiſcopum in Luſitania conſtituit, & Cardinalium purpura decorauit. Igitur ab eo ad Ioannem Ioffridum, qui Legum Doctor Lexouienſem moderabatur Abbatiam, Pontificalis Atrebatium dignitas fluxit.

Intra breue tempus duo dantur Atrebat. Epiſcopi IACOBVS & IOANNES.

Epitaph. Tabula Atreb. Gaz. Locr.

Nihil interim quietis à Gandenſibus ijs datur, qui Principis partibus adhęrebant. Hannoniam & Flandriam ij inuadunt: frequentibus excurſionibus multos ibi locos aggrediuntur, & incendio corrumpunt. Arſere flammis eorum Axella, Hulſtum, Harlebeca. Itaque licet ſuos milites in ſtatiuis ob hyemem contineret Burgundus,

Gandenſes multa loca incendio vaſtant.

Marchan. lib. 1. c. 26. Monſtrel. to. 3. Iacob. du Clerc lib. 2. Iac. Meier. l. 16. Parad. Belleſor. Heuter. l. 4.

Digitized by Google

A

ijs tamen iniurijs hoſtium laceſſitus, in ipſos arma conuerti imperat. Et mox Cortracum nepotem ſuum Adolphum Cliuium vnà cum valida equitum & peditum manu mittit, vt eos iuxtà ſæuientes adoriatur, & Gallo-flandriæ finibus arceat. Verùm priuſquam is Cortracum perueniret, in tuta ſeſe Gandenſes receperant. Adduxit paullò pòſt ex Burgundia inſignem equitatum Bellomontanus eius regionis Mareſchallus. Ergo digreſſus Inſula Philippus rem bellicam aduerſus Gandenſes hunc in modum ordinauit. Bellomontanum Cortraci, Simonem & Iacobum Lallainios Aldenardæ, Antonium Wiſſocum Aloſti, cum præſidijs conſtituit; eóſque ad omnem intentos occaſionem eſſe iuſſit hoſtem aggrediendi opprimendiue. Vnà deinde cum Adolpho Cliuio Inſulam redijt. Quippe tunc infirma valetudine vtebatur, ipſíque ſatius erat quietem hìc carpere procul à tumultu bellico. Et non multò pòſt edixit publicè, vt omnes veſti ſuæ Crucem Burgundicam aſſuerent palmo æqualem longitudine. qui enim hoc ſymbolum minimè geſtarent, hoſtium loco cum Gandenſibus habendos. Ita non modò viri ac mulieres, verùm etiam pueri ac puellæ per regiones Belgicas inſigniuere veſtes Crucibus. Sed quamuis Inſulæ Dux degeret, per ſuos tamen ductores ordinum adeò Gandenſes grauibus affecit incommodis, vt denuò de pace conſilia ceperint. Et miſſi mox ab ijs, qui per Stampanum Comitem à Principe locum tempúſque habendo pacis gratia Conuentu peterent. Nihil à Burgundo ijs negatum. Brugis indictum eſt colloquium Februario menſe. Iuit eò Burgundi nomine Comes Stampanus. Gandauo illuc legati Prior Carthuſianorum, Balduinus Voſſius Eques Auratus, & plerique alij. Ne quid per eum Conuentum efficeretur, Gandenſium ſuperbia impulit, qui nullo ſe Principi *obſtrictos crimine iactabant*. Igitur ceteri Legatorum præter Priorem & Voſſium, qui *Brugis popularium* ſuorum peruicacia offenſi remanſere, iter ad ſuos repetunt. Verum ij, dum viam ſegniùs carpunt, ac priuſquam Gandauum ingrediantur, conceſſæ fidei publicæ tempus effluit, à Burgundi militibus intercepti ſunt, & Brugas in vinculis perducti. Exacerbauit ea res vehementer Gandenſium animos. Ac repentè Tribuni aliquot octauo Kalendas Martias ingens ciuium armatorum agmen corripiunt, rectáque Cortracum intendunt, vt eam aſſultu impetant vrbem ſubigantque. Agebat tunc Inſulæ apud Principem Burgundiæ Mareſchallus, cui Cortracenſis oppidi cura fuerat commiſſa: ideóque ſpem ceperant Gandenſes eo loco facilè potiundi. Verùm Gauuanus Quieretus, quem Mareſchallus abſente ſe præſidio ciuibúſque imperare iuſſerat, horum conatibus fortiſſimè obſtitit, omnémque ab oppido vim & iniuriam repulit. Abſumpta ſunt tamẽ quædam hoſtilibus flammis ſuburbia: multáque onuſti præda Gandenſes domum rediere. Et poſt breue tempus propiùs à periculo *abfuit* Ducis vxor, cùm Inſula Martio menſe diſcedens Brugas peteret, Gandenſibus in occulto inſidias parantibus. Placuit tamen Burgundo eodem menſe Gandenſibus permittere alterum de pace colloquium Siclinij. Eò Ducis loco profectus eſt Comes Stampanus: Gandauo cum alijs nouemdecim adfuit Carthuſiæ Prior. Nihil tamen magis effectum, quàm priùs, ad omnia ſemper obſtinatis Gandenſibus. Ergo rurſus de bello cogitationes Ducem ſtimulant. Copias is magnas in Gallo-flandria cogit; omniáque ad nouam expeditionem aduerſus Gandenſes comparat. Sed eo his Inſulæ vehementer intento, Gandenſes Duce Petro Moireauo Teneramondam ferociter aggrediuntur Aprilis tertio die. Aberat eo tempore, & apud patrem agebat Inſulæ Antonius Burgundus, cui huius loci defenſio fuerat concredita: ideóque plus animi Gandenſes hauſerant. Verùm opportunè Georgius Roſimboſius Gallo-flander, qui propter egregia facinora Equeſtrem fuerat adeptus dignitatem, Antonij vices in oppido gerebat. Is itaque cùm videret è propugnaculis vnum vehementer à Gandenſibus inuadendum, trecentos extemplò ſagittarios, & quinquaginta equites illic conſtituit, omnémque vim tormentorum oppoſuit: adeóque prudenter & fortiter cum ſuis aduerſus hoſtem ſe geſſit, vt is magno cum dedecore, & quibuſdam amiſſis, retrò pedem vertere ſit coactus. Paucis inde diebus elapſis, facinus quiddam grande aggreſſus eſt. Machinarum & tormentorum bellicorum vim maximam Inſulæ Dux habebat in palatio, quæ recèns aptari iuſſerat, multóſque

B

AN. 1453.

C

D

Aduerſus eos res bellica ſic ab Duce ordinatur.

Auctores citati.

Burgundi edictum de Burgundica Cruce veſtibus aſſuenda.

Litter. Ducis. Iac. Meier. l. 16.

Gandenſes damnis afflicti iterum de pace agunt Brugis.

Monſtrel. to. 3. Marchan lib. 1. cap. 26 Iacob. Meier. lib. 16.

Sed nihil tunc effectum.

Gandenſes conátur Cortracum capere.

Monſtrel. to. 3. Marchan. lib. 1. cap. 26. Iacob. Meier. lib. 16.

Vrbs tamen egregiè defenditur.

Auctores citati.

Tertiò de pace agũt Gandẽſes Siclinij, nullo ſucceſſu.

Monſtrel. to. 3. Marchan. lib 1. cap. 26. Iacob. du Clerc lib. 2. Iac. Meier. l. 17.

Georgius Roſimboſius Teneramondam contra Gandenſes defendit.

Marchan. lib. 1. cap. 27.

Ignis in cellã Ducis Inſulæ coniectus, ni-

ſulphu-

Digitized by Google

A ſulphurei pulueris cados in ſubterranea ibidem cella condiderat, quà parietem Deulla fluuius alluebat. Id homo quiſpiam factioſus animaduertit, ac deprehendit per anguſtam feneſtram ignem conijci poſſe, quo puluis tormentarius corriperetur, & damni plurimum pareret, ipſique certum faceret Duci periculum. Et mox nullis arbitris adeò feliciter ex animi ſententia rem confecit, vt, quem immiſerat, dolij cuiuſdam vincula ignis apprehenderit, iiſque conſumptis aſſeres depaſci cœperit. Verùm in tempore Numen ſubueniſſe maximo diſcrimini videtur. Dum enim aliquis, incertum qua de cauſa, in penuarium deſcendiſſet, oculos in eam fortè partem coniecit, ignémque animaduertit, ac ſubitò extinxit, cùm nihil propiùs abeſſet, quàm vt puluis flammam conciperet, totúmque ſubuerteret ac conſumeret ædificium. In facti auctorem fruſtrà diu quæſitum. Interim bello Gandenſes graſſabantur, damnique plurimum agris & oppidis afferebant. Plus ceteris Brugenſes patiebantur, quibus hoſtis erat infenſior. Ergo præcipui nationum negotiatores, qui ſedem in ea vrbe fixerant, apud Ducem diu egere, vt liceret ſibi cum Gandenſibus

hil tamen nocuit.

Monſtrel. to. 3. Iac. du Clerc l. 2.

B pacem tentare: cúmque hos viderent ad quietem armorum animos inflectere, apud eumdem precibus effecere, vt data fide publica rurſum Gandenſibus poteſtas fieret Inſulam adeundi, ibique de pace colloquendi extremo menſe Maio. Ac tunc Brugis opulentiſſimorum quidam mercatorum Inſulam venere. Gandauo Prior Carthuſianorum vna cum oratoribus alijs nouemdecim adfuit. Verùm quæ capita pacis hi ſcripſere, populus Gandenſis aſpernatus eſt, bellíque ſtudia denuò arripuit. Haud ſegnior ad arma Burgundus recurrit: & poſtquam Inſulæ pluſculum temporis feſto ludorum & conuiuiorum luxu tranſegit, quæ circùm varijs in locis præſtolabantur, copias in vnum contraxit. Multa militum aderant millia, multi foſſores fabrique; ingens numerus tormentorum & machinarum. Paratis igitur rebus omnibus, è Gallo-flandria diſcedit Cortracum verſus Iunij vigeſimo die. Manſit interim vxor eius Inſulæ (iam enim Brugis reuerterat) cum multis nobilibus matronis.

Rurſum Inſulæ Gandenſes de pace colloquūtur, & eius leges conſcribunt incaſſùm.

Monſtrel. to. 3. Marchan lib 1. cap. 27. Iacob. du Clerc lib 2. Iac. Meier, l. 16.

Bellum igitur renouatum eſt.

Auctores citati.

C Obſeſſa primùm à Burgundo, captáque arx Scandebecquana, vnde multùm Gandenſes agros vicinos infeſtabant. Admotum deinde caſtro Poucquenſi obſidium, coactique ſunt inſeſſores ſeſe Duci dedere. Eo loco in poteſtatem redacto, Philippus Cortracum redijt, omnémque circùm militem licentiùs populari cuncta permiſit, quòd ſtipendia pecuniæ defectu pendere nequiret. Ergo damni multum ideò vtrique Flandri paſſim perpeſſi: omninóque nihil reliqui vicinis in agris factum fuiſſet, niſi poſt dies paucos numerata pecunia copias inde aduerſus Gandenſes aliò duxiſſet Burgundus. Placuit tunc in primis Gaueram imminens Scaldi fluuio caſtellum obſidione cingere quintodecimo Kalendas Auguſti: ingénſque Ducem ſtimulabat deſiderium vel eo loco potiundi, vel Gandenſes ſuppetias ferentes inſigni clade præliando afficiendi. Et quia nouerat filium ſuum Carolum, quem ſecum in caſtris habebat, non minori cupidine fortiter agendi ſuccenſum; eíque plurimùm, quem vnicum heredem vxor ipſi dederat, formidabat: hunc procul periculo arcere voluit. Igitur matrem eius graui finxit ægritudine vexari Inſulæ: ſtatímque huc per ſpeciem conſolandi cum magno comitatu dimiſit. Verùm vbi Carolus Inſulam

Arces quaſdam recipit Burgundus.

Auctores citati.

Ducis copiæ agrum Cortracenſem & Inſulenſem diripiunt.

Auctores citati.

A Burgundo Gaurenſis arx obſidetur.

Monſtrel. to. 3. Oliuer. Marchan. l. 1, c. 27. 28. Iacob du Clerc lib. 2. Iac. Meier. l. 16. Pont. Heuter. l. 4. Paradin.

D deuenit, matrémque integra valetudine fruentem nactus eſt; tum facilè animaduertit impoſitum ſibi à patre, vt hanc in vrbem relegatus nullum vel obſidij, vel pugnæ periculum ſubiret. Quia tamen ingentes animos alebat, & pugnandi deſiderio ardebat: nullis vel maternis precibus, vel paternis ſtudijs Inſulæ retineri potuit, ac repentè ad Gaueram in caſtra reuolauit, vt patris quodlibet periculum adeuntis latus premeret. Fruſtrà tum Gandenſes Burgundi caſtra eluuione fluminis ſubmergere tentarunt. vique tormentorum ſeſe dedere coacti ſunt, qui Gaueram propugnabant, iique omnes ad vnum ſuſpendio necati ſolus enim Arnulphus Specanus occulto Gandauum effugio repetijt. Armabant eo tempore vicena circiter Gandenſium millia Iacobus Meuſſonius, & Theodoricus Scoonbrochius, quo vrbem ingreſſus eſt Specanus: multíque ad eius voces (carpebat enim grauiter primorum vrbis negligentiam, qui ſuppetias ſerius parauerant; Ducíſque caſtra ſegniùs cuſtodiri aſſerebat, multis ob dilatam ſtipendiorum ſolutionem mi-

Et tandem capitur.

Auctores citati.

litum eius diffluentibus) animos incitantibus præſertim mulieribus, arma celeriter corripuere. Verùm hi omnes longè alio ſucceſſu, quàm ſperauerant, aduerſus Philippi caſtra profecti ſunt. A

Gandenſes à Burgundo cæduntur ad Gauçram. *Auctores iam citati. VVaſſeburg l. 7.*

Cùm enim ex oppoſito Burgundi exercitus tres in acies diſpoſitus conſiſteret, nondum canentibus pugnæ ſignis, neque concurrentibus vtrimque velitibus, incerta de cauſa (niſi verum ſit caſu puluerem tormentarium arſiſſe, huiúſque Præfectum inclamaſſe, vt circumſtantes aufugerent) quaſi panico terrore perculſi, terga vertere cœperunt. Statímque Dux in eos ita cum ſuis irruit, vt mille circiter, intra pratum foſſis circumdatum ſeſe tuentes animoſiùs, obruerit; ceteros ferè omnes partim ferro alij ceciderint, partim vndis hauſerint profundi Scaldis vortices.

Iidem à Duce pacem impetrant. *Auctores citati.*

Et ſubinde Gandenſes Philippi Principis liberalitate inuitati pacem flagitauere. Ad Gaueram ea ipſis conceſſa molliori, quàm ſperabatur, Burgundi animo. Igitur dictis legibus pacis Gandauum propiùs acceſſit Philippus, veniamque criminum Gandenſibus in lineis occurrentibus, & ſuppliciter miſericordiam implorantibus conceſſit. Inde Flandris omnibus inſigni perfuſis voluptate Gaueram rediјt, eóque de loco petiјt Aldenardam prælatis Gandenſium opificum ve- B
illis, quorum poſteà partem Hallas, partem Bononiam miſit, & coram Sanctiſſimæ Virginis Mariæ ſtatuis, quaſi trophæa, in ſignum victoriæ ſuſpendi voluit.

Inſulam redit Burgundus, ibique ob pacem multa lætitiæ ſigna exhibentur. *Auctores citati.*

Eo ex oppido Inſulam cum magno Nobilium numero venit. Multum hîc poſteà tempus tranſactum ludis varijs, equeſtribus & pedeſtribus certaminibus, conuiuiorum multiplici luxu, ſaltationibus ludicris, & Muſicis concentibus: vt eam omnes voluptatem patefacerent, quam compreſſis tumultibus, & conciliatis Principi Gandenſibus ingentem conceperant.

Dux Cliuienſis vxorem ducit Inſulæ. *Oliuer. Marchan. l. 1. c. 28*

Ac tum iniјt Dux Cliuienſis cum Iſabella Stampani Comitis filia & herede matrimonium: nihílque ad nuptiarum celebritatem magnificentiæ, variíque luxus omiſſum.

Summi Pontificis ad Burgundum legatio pro Sacro in Turcas bello. *Monſtrel. to. 3. Marchan. l. 1. cap. 28. Iacob. du Clerc lib. 2. Iac. Meier. l. 16. Paradin.*

Sed dum multa epulatum, ſymphoniæ, ludorúmque lętitiâ perſonat omnis Inſulana ciuitas, venit ab Summo Pontifice Nicolao Legatus ad Burgundum. De ſubdita Turcarum imperio Conſtantinopoli triſtes is nuntios attulit, ac nomine eiuſdem Pontificis Maximi Ducem hortatus eſt, vt, quantis poſſet viribus, ceteris ſe Chriſtianis Principibus aduerſus immanem Eccleſiæ hoſtem iun- C
geret. Temperata vehementer omnium voluptas his rebus. Statímque Burgundus quatuor triremes armauit, eáſque tormentis & commeatu inſtructas ad Pontificem miſit, maioribus Legato promiſſis onuſto.

Imperatoris legati eamdẽ ob cauſam veniunt. *Marchan. lib. 1. c. 28.*

Paucis diebus exactis veniunt etiam ad Ducem Inſulam viri nobiles, quos Imperator Germanicus legauerat. De clade ab hoſtibus Fidei accepta hi quoque nuntiauere: ac deinde Cæſaris nomine obteſtati ſunt, ne Burgundus in Germaniam ad Conuentum generalem proficiſci recuſaret, cùm vltrò aliàs in Aſiam copias ſe ducturum promiſerit. Abundè ſatisfecit huic etiam legationi Philippus. Et quamquam ſacros Antiſtites, ac viros Equeſtri balteo decoratos præmiſerat in Germaniam, eodem tamen iter ſe facturum recepit.

Arma geri vetat Burgundus. *Litter. Ducis.*

Laborandum huic poſteà Principi fuit cum armis luxúque Flandrorum. Conſuetudinem induxerat bellum Gandenſe, vt omnes ferè tum vrbani, tum villatici homines gladijs accingerentur, armáque geſtarent. Id dum periculi plenum videretur, quòd exortis fortè rixis & contentionibus in cædes quidam facilè ruerent: data quidem eſt opera, vt eorum vſus armorum interdiceretur; haud priùs tamen ipſa D
detrahi potuere, quàm grauiſſimo Philippus edicto geri vetuit.

Eiuſdem de togis edictũ. *Litter. Ducis.*

Et mos apud pollentes genere ac diuitijs viros inualuerat, vt miniſtris omnibus ſuis ac clientibus vnicolores togas impertirentur, eóque ſubditorum habitu gloriam ſibi conciliarent. Profuſam eam liberalitatem, & numeroſæ clientium turbæ iactantiam cùm auerſaretur Philippus, etiam edicto coërcere ſtatuit: omninóque ſanciuit, ne quis togas in poſterum alijs, quàm familiaribus, Bailliuis, Quæſtoribus, Apparitoribus, & villicis primoribus donaret.

Sodomiticus exuſtus Inſulæ. *Lib. Reiſin.*

Et huius Principis iudicio, propter Sodomiæ flagitium, quod iam locis quibuſdam in Belgio fœdè vſurpabatur, igne conſumptus eſt, inque cineres redactus Inſulæ vir quidam gente Pedemontanus, & opibus præpollens. Quæcumque extra fines Inſulenſes poſſidebat, in fiſcum Ducis omnia ceſſerunt.

Diſſidium inter Canoni-

Grauiter hoc tempore diſſidebant Canonici Tornacenſes ac cœtus ſacer Cyſonienſis monaſterij. Cùm enim illis huius loci cura interdictum fuiſſet, multiſque

priui-

Digitized by Google

cos Tornacenſes, & Religioſos Cyſonienſes.
Litter. Reg. Franc.

A priuilegijs eidem libertas aſſereretur, permoleſtè ſcilicet id ferebant, ſempérque aliquid moliebantur, quo libertatem eam conuellerent, ſuæque cœnobium poteſtati ſubijcerent. Igitur ijs machinationibus exacerbati Cyſonienſes ad Franciæ Regem miſere, de moleſtijs eorum & iniurijs queſtum. Audiuit benignè legatos Carolus:& confeſtim ad principem Apparitorum ſcripſit Tornacum, vt eò laborem impenderet, ne quid aduerſus Cyſonienſes Canonici Tornacenſes ſuſciperent, facerêntue: ſua ei monaſterio ſarta tecta ſeruaret priuilegia, quibus ab Tornacenſium Canonicorum poteſtate vendicabantur. ac ſi porrò pergerent Tornacenſes eos moleſtijs afficere, ad Iudicem eos euocaret.

Conuiuia Inſulæ præbita.
Oliuer. Marchan. l. 1. c. 29. Meier. Heuter. Paradin.

AN. 1454. Principio ſequentis anni, magno apparatu celebrata ſunt Inſulæ, quò iam viſendi auunculi gratia Cliuiæ Dux Ioannes aduenerat, virorum illuſtrium,& Principum conuiuia : in eámque profuſionem expenſum auri plurimum eſt: quoniam alteri cedere pudor vetabat. Ab minoribus Equitum Aurei Velleris epulæ dari cœptæ. ſecuti ſunt Principes, dein Dux ipſe Burgundus. Sumptúmque tempus aliquod apparandis tum irritationibus gulæ, tum oculorum ſpectaculis, quibus ea conuiuia B vehementer luxuriabant. Trium hîc modò epulorum mentionem faciam. Exeunte Ianuario, Dux Cliuienſis Burgundi nepos totam cum Duce auunculo Nobilitatem conuiuio accepit. Quidquid deliciarum & lautitiarum comminiſci potuerat, id abundè præbitum. Inter ea, quæ oculos paſcebant, occultíſque ingenij ſenſibus blandiebantur, nauis præferrim primariæ menſæ multum occupauerat locum. Ea plenis velis ferebatur elegantiſſimè compacta, & rebus omnibus inſtructa. Solus eam inſidebat vir armatus, erecto corpore, cuius ſagum Cliuienſibus inſignibus ſparſum erat. Præ naui cygnus argenteus natabat, cuius collum torquis aureus obiuerat; eámque aurea catena deducere nitebatur. Pone nauigium arx eminebat inſigni ſtructura; & quà fluuius ima præterfluebat, inter vndas falco denatauit. Id primò datum veteri Cliuienſium narrationi. Fertur enim, cygni ductu delatum ad arcem Cliuienſem per Rheni flumen nauigium, quo vir nobilis, ac multa virtute præditus vehebatur. C attonitam eo miraculo huius arcis ac ſubiectæ regionis dominam, quæ tum vidua erat, nuptijs cum illo coaluiſſe. exortos inde liberos, vnde Cliuienſium Duces denique manauerint. Et animum Adolphi Cliuienſis Raueſtaïnij toparchæ arguebat ea repræſentatio. Nam hic eo conuiuio proclamari per Fecialem in triclinio iuſſit, Equitem Cygni, quo die Burgundus epulum præberet, accinctum fore, vt quolibet armorum genere cum ijs omnibus concurrat, qui ſecum in arenam deſcenderint: dandúmque victori præmium laboris cygnum aureum, qui collo auream, & ad extremum annulum inſigni carbunculo ſplendenrem catenam traheret. Octauo ferè pòſt die Comes Stampenſis apparatu maiori tam epularum, quàm ſpectaculorum Principibus conuiuium ſtruxit. Ac tum nudatis rebus omnibus menſis, impoſitum fuit Burgundo ſertum adornandi poſteà conuiuij argumento. Hoc ita peractum comperio. E proximo cubiculo in conclaue multi iuuenes proſiluere tedas manibus lucentes. Hos ſecutus eſt Dourdanus Stampani Caduceator ſago militari, & aureis inſignibus Comitis conſpicuus. Huic erant proximi Drueullius & Miramontius aurati calcaris Equites, ac Comitis Cubicularij. Capita nudi, corpus obtecti D talaribus ex holoſerico & ſuffultis martium pellibus togis, ſertum varijs floribus implexum altera manu ferebant. Ponè ſuccedebat eleganti virgo apparatu annos ferè duodecim nata. Corpus velauerat ianthino colore veſtis byſſina, cuius limbum opere Phrygio multum auri decorabat, vibrantibus à tergo è tenuiſſimo panno ſerico, & Græcis characteribus aſperſo; manicis. Compoſitis arte crinibus pyramidis ſpecie caput aſſurrexerat, ex eóque retrorſum defluebat varijs ornatum gemmis flammeum. Ipſa pulcherrimo aſturcone, panno byſſino cærulei coloris inſtrato, vehebatur. Tres eam viri nobiles ducebant rubeis amicti pallijs, tectíque verticem capitijs viridi byſſo fluentibus. Et ciendis conuiuarum animis, aſſa voce ſuauiter ſimul accinebant. Poſtquam omnes in conſpectum Ducis venere : pauca præfatus eſt Caduceator: Ab Comite Stampenſi ſertum tranſmitti: virginem id tradituram, cui perſona Lætitiæ ſit impoſita. Igitur tunc datum ab Equitibus virgini ſertum : eáque

Ducis Cliuienſis epulũ.
Marchan. d. l.

Comitis Stãpenſis conuiuium.
Iiſdem auctores.

 Nobi-

Conuiuium Ducis Burgundiæ quo ſine apparatum. *Idem auctor. Huius conuiuij mentionem faciunt Monſtrel. to. 3. Iacob. Meier. lib. 16. Pont. Heuter. l. 4. Iacob. du Clerc in Comment. MSS. lib 1. Paradin. l. 3.*

Nobilium manibus ex equo demiſſa, per gradus in menſam conſcendit, ibique duplici geniculatione Ducem venerata, contactam oſculo corollam eius capiti circumdedit. Burgundus ea ceremonia conuiuator renuntiatus, in decimum ac ſeptimum Februarij diem epulum indixit. Et quoniam hoc pręſertim Principes Equitéſque ad Belli Sacri labores ſtimulare optabat, eámque capeſſendi expeditionem voto ſeſe conſtringere: cum luxu epularum & ſpectaculorum impendiis religionem aſpergi voluit. Qui totum conuiuij apparatum pręſtruerent, electi pręſertim Ioannes Lannoyus Aurei Velleris Eques, ac Ioannes Boudautus, inſigni vterque ad res nouas & ſubtiles excogitandas ingenio: ſępiúſque habitis Cancellarij, Cubiculariorum, & ſapientum hominum Conuentibus, quæ potiſſimè fieri oporteret, agitatum fuit. In hęc, quę paucis perſtringam, omnibus itum ſententiis. Igitur die condicto ſtatim poſt meridiem, ad equeſtrem concertationēRaueſtaïnum eduxere Dux Burgundię, Carolus eius filius, Comes Stampenſis, Ducíſque Nothus Antonius, ad numerum reboantibus tympanis. Prçibāt ij, quos iam memorauimus; dein aliquot tympaniſtę ſequebantur. His ſuccedebat Fecialis ſagum indutus cygnis aſperſum. Ingens poſteà cygnus gradiebatur faberrimè compoſitus, inſerto coronę aureę collo. Altrinſecus eum comitabantur ſagittarij duo pari artificio, qui tenſis arcubus ſagittæ iactum iis minabantur, qui propiùs accederent. Cygno proximus erat Raueſtaïnus armis elegantiſſimis obtectus, & in equo magnificè inſtrato conſidens: quem ab cygni collo ad ſcutum pertingens aurea catena ducebat. Ab vtroque latere, ac retro tres in equis aderant ephebi Angelorum habitu conſpicui. Proximè quidam equorū curator, bellatorē equum inſigni ornatū apparatu ducebat. Agmen claudebant *Dux Cliuienſis*, Ioannes Conimbricenſis Luſitaniæ Regis nepos, multíque tum Equites, tū *Nobiles* albo cincti ornatu, & lanceas manibus gerētes. Alios aliunde cōcurrendi ardor Principes Equitéſque adduxit. Hi præcipuè certamen iniuere, Ludouicus Cheualantius,

Eius die conuiuij ad concertationes equeſtres Raueſtaïnus inſigni pompa proceſſit. *Marchan. d. l. Paradin.*

Qui cum Raueſtaïno decurrerint.

Gerardus Roſſillonius, Ioannes Montfortius, Chriſtianus Digeoinus, Philippus Lalainius, Ioannes Ghiſtellius, Euerardus Digeoinus, Gruthuſiæ & Mourcourij toparchæ, Fiennarum Regulus, S. Pauli Comes, Carolus Burgundus, eiúſque frater Antonius Ducis Nothus. Cum Cheualantio adeò vehementer Raueſtaïnus congreſſus eſt, vt impetus vtrumque humi ſtrauerit, ac tantùm non equi caſu oppreſſerint. Primis facibus in aulam epulo præparatam conuiuas Burgundiæ Dux induxit. Ampliſſima hæc erat, & tapetibus Herculeos labores egregiè pertextos obiicientibus tota ridebat. In medio menſæ tres ſtratæ cernebantur, quarum ſingulæ aliqua fercula ingenioſè fabrefacta intuentibus ad voluptatem oculorum auriúmque præbebant. Stabat in prima erectum altè templum, vbi organa pulſantibus digitis ederent harmoniam, & tres pueri cum viro cantiones Muſicas modularentur. Ibidem puerulus viſebatur in edita rupe aquam roſaceam perpetuùm fundens. Dein nauis quaſi iactis anchoris conſiſtens, quæ vim maximam omnis generis mercium ac hominum nauticorum & vectorum, rebus omnibus naualibus inſtructa, continebat. Ad vltimum ibi fonticulus admirationem ciebat. Prati ſpecie factus erat ſapphirinis aliorúmque colorum rupibus cincti. Materiam partim plumbum, partim vitrum ſuffecerat. Ex vitro multæ ſurgebant arbuſculæ, folia, flores, fructúſque vnà prębentes. In medio D. Andræ ſtatua editior ſpectabatur Crucémque manibus geſtans, cuius alterum extremum aquam ſemper pedis vnius altitudine iacularetur tanto artificio, vt delapſa in pratum aqua oculos ſtatim fugeret, turſúmque aſcenderet. In altera menſa multò longiori fercula nouem conuiuis ingerebantur. Primum erat artocreas tantæ molis, vt octo ac viginti homines comprehenderet, qui modò teſtudine, tibiis, cornibus, vtre, citharis; modò vocibus aures iucundè afficerent. Proximè caſtrum erat eleganti ſtructura compoſitum, è cuius turribus duabus cùm placeret, malorum aureorum ſuccus in ſubiectam foſſam abundè fluebat. Vt cetera taceam, vltimo loco lacus ingens cernebatur, oppidis variis, pagíſque circumdatus. In medio nauis erecto malo, velis turgentibus huc illuc ſemper nullo mouente volitabat. Tertia menſa, quæ omnium erat minima, primùm nemus oſtentabat Indicum, vbi varij generis trucéſque aſpectu feræ, quaſi viuerent, modò huc, modò illuc gradiebantur. Erat etiam

Menſæ conuiuij Ducis Burgundiæ quæ fercula oculis intuentium obijcerent. *Oliuer. Marchan.*

A iam illic alligatus arbori leo, qui, licet non viueret, à ſeipſo tamen artificioſè mouebatur. Et in huius conſpectu canem vir baculo percutiebat. In aulę medio multis abacus gradibus conſurgebat, vbi malluuia, polubra, gutti, pocula, paterę, cyathi, aliaque vaſa partim aurea & argentea, partim cryſtallina toreumatis & emblematibus aureis gemmiſque magni pretij exornata, inſigni ordine compoſita erant, ingentéſque diuitias intuentium oculis obiiciebant. Ex oppoſito menſæ maximæ haud procul pariete, fœminæ partem corporis nudæ ſtatua columnæ capitello inſiſtebat ſparſis ad renes capillis. rutilabat eius caput auro plurimo, vnionibus, varijſque generis lapidibus. quæ tegi oportebat, velum lineum Gręcis inſcriptum litteris obnupſerat. ipſa perpetuum ex vbere dextro vinum cinnamomo & ſaccharo conditum magna copia fundebat cœnæ tempore. Iuxtim alia colūna ſurgebat capite modo theatri admodum lato. Ibi leo viuus ferreo conſtrictus vinculo excubias agebat, quaſi ſtatuæ muliebris cuſtos. erátque fixum ex argento ſcutum hæc verba litteris aureis oſtentans: *Ne quis dominam meam contingat*. Vtrimque ad parietes aulæ conuiuij ſpe-

Abacus in aulæ medio.

Statua mulieris ex vbere vinum fundens.

Leo viuus in columna.

Theatra quinque pro ſpectatoribus.

B ctatoribus erecta fuerant theatra quinque multorum hominum capacia, quæ mox Nobilibus quà viris, quà fœminis impleta. Magnam partem ij faciem laruis contexerant, ne cognoſcerentur: cùm plerique ſummo loco nati ex Gallia, & Anglia, totóque Belgio conuiuij apparatum viſendi gratia conueniſſent. Poſtquam verò Principes pluſculum temporis impendère ſpectandis, quæ diximus, oculorum illicibus ferculis: in menſas illati ſunt cibi tanto luxu copiáque, vt ſinguli miſſus octo & quadraginta varij generis ferculis ſtruerētur: elixa frixáque lanceis argenteis pręberentur, aſſata curriculis auro & cęruleo colore ſplendentibus, quæ pretioſis funibus è tabulato ſupernè inſigni arte miniſtri demittebant. Dum conuiuæ famem epulis explent, & ſuaui ſe mero diſtendunt: nunc in templo, nunc in artocreate multiformi harmonia & ſymphonia certabatur; gratúmque erat omnibus, modò voce, modò acroamate deliniri. & in extremo triclinij ſcenę ſpectacula prębebantur liticinū pręuio cantu: interdúmque menſas obibant vel ridicula, vel ſeria. Initio ſexdecim equi-

Epulæ conuiuij quam variæ fuerint.

Muſica, & ſpectacula alternis conuiuas & ſpectatores recrearunt.

C tes talaribus è panno Damaſceno togis induti equum adduxere, qui pedibus auerſis ingrediebatur, cuiúſque tergo tubicines duo inſidebant bellicum aliquid tubis perſonantes. Secutum eſt poſteà monſtrum hunc in modum. Infernè gryphem tibiis, vnguibus, & pilo mentiebatur: ſupernè hominem vultu barbáque horridum. ſeſſorem eum gerebat ferus aper viridi panno ſerico inſtratus. at ſuprà vir aliquis eminebat ita compoſitus, vt pedibus in altum erectis, innixóque deorſum capiti capite monſtri humeris manus ſuſtinerentur. Hoc extra triclinium deducto, in ſcena Iaſon apparuit armis contectus: ſtatímque boues aliquot vegrandes ignem naribus & oribus vomentes in eum vehementer impetum fecere. quos cùm fruſtrà primùm lancea, dein gladio appeteret, iámq; propior periculo fatiſceret; affuſo è phiala liquore, quem Medea olim ſuffecerat, derepentè coërcuit, & poteſtati ſubiecit. Viſus deinde ceruus inuſitatæ magnitudinis, pilo candido, & inauratis cornibus, triclinium ingredi. Puer in eo pulcherrimè ornatus ſedebat. Vbi verò hic ſuauiſſimè acuta voce cantionem modulari occœpit, ceruus ipſi accinuit ore firmiori, quamdiu menſas circui-

D bat. Ac tum rurſus in ſcenam Iaſon prodiit, illique ex aduerſo ſerpens immanis obiectus eſt patulo hiatu, collo tumenti, ſtantibus flamma oculis, fœtidum virus flammáſque rictu, oculis, naribus proiiciens. adeóque crudele certamen exortum, vt in vanum diu lancea Iaſon hoſtem transfoderit, validiſque enſis ictibus percuſſerit. Oppoſito tamen annulo, Medeæ munere, adeò demum proſtrauit, vt ferro caput abſciderit, exemptóſque abſtulerit dentes. Vix abſceſſerat Iaſon, cùm ab extremo triclinij draco ignitus per aërem volauit, & totum ferè ſpatium cœnationis emenſus diſparuit ſubitò. & ab angulo prodiit ardea, ſtatímque quaſi accipitrariorum vox audita falcones inuitantium. Tunc ex aduerſo erupit falco vnus ardeámque circumuolitauit, eo tamen diutiùs hoſtem ambiente, alter aliunde impetum faciens ardeam proſtrauit, quæ mox Duci Burgundiæ oblata. Ac tum tertiò Iaſon in proſcenium venit boues aratrúmque agitans. Atque vbi paullùm arauit, pro ſemente ſerpentis dentes humi coniecit: exortíque ſunt extemplò armis inſtructi homines, quos

pugnandi

Digitized by Google

pugnandi ardor in mutuam compulit cædem, vt multo erumpente ex vulneribus ſanguine ad internecionem ſeſe deleuerint, Iaſone ſpectante. Hæc partim oblectandis tum conuiuis, tum ſpectatoribus conceſſa, partim Equitum Aurei Velleris animis ad fortiter agendum ſtimulandis edita, quorum plerique aderant, quóſue ſecum Burgundus aduerſus grauiſſimos Fidei Christianæ hoſtes Turcos in bellum trahere moliebatur. Quod ſequitur, lachrymis ciendis inductum, vnáque cum Duce ad Belli Sacri ſuſceptionem Principibus, Equitibúſque apertiùs incitandis. Procera mole gigas ingrediebatur, viridi tunica corpus, tiara caput tectus Saracenico more. Haſtile longum ſiniſtræ pondus erat; dextrâ turritum elephantem ducebat. Inerat turri puella Monialis ſpecie. è candido ſericóque panno hæc veſtem induerat, pullo ſuperambiente pallio, capútque albenti ricâ velauerat. Vbi paullùm in aulam proceſſum eſt, ea ductorem flagitauit, vti conſiſteret, ſibíque ad loquendum moræ aliquantulum concederet. Is tamen toruis eam oculis aſpiciens vltrà progreſſus eſt, nec priùs gradum fixit, quàm in conſpectum Ducis venerit. Ibi conſiſtere iuſſo elephante, ac circumfuſa vndique mirantium hominum turba, vocem puella flebilem in modum abrupit; & poſtquam Chriſtianæ Eccleſiæ nomen ſibi perſonámque impoſitam aſſeruit, primùm multis ſe ab infidelibus iniuriis damniſq; affici queſta eſt: dein Ducis aliorumque Principum, Equitumque menſis accumbentium opem & auxilium implorauit carmine Gallico. Vix ea cunctis commiſerationem & lachrymas exciuerat, cùm ſtatim ornatu militari in triclinium ſeſe penetrat, multis aliis præeuntibus, Velleris Aurei Fecialis armorúmque Rex, ac viuum manu Phaſianum prætendit, cuius collum torquis aureus, & variis rutilãs gemmis, ambiuerat. Ponè ſequuntur virgines duæ nobiliſſimæ, cultu eleganti, formáque egregia, quibus latera iungebant Aurei Velleris Equites duo. Etiam propior Duci factus Rex armorum ita breuiter orauit: *Miſſum ſe cum virginibus à principibus & nobiliſſimis mulieribus, vti viuum Duci Phaſianum offerret, ac coram eo ad votum aliquod nuncupandum ipſum induceret.* Burgundus ſatis gnarus, quo fine conuiuium ſtruxerat, in Eccleſiam oculos coniecit, quaſi magno eam adiuuandi deſiderio incenderetur: ac mox è ſinu chartam extraxit paucis complexam, quæ Chriſtianæ Fidei cauſa voueret. *Iturum ſcilicet ſe quocumque aduerſus impios bellum traheret, ſiue Rex Franciæ, ſiue quis alius eius nomine ſacræ præeſſet militiæ. illic non modò ſe viribus, opibúſque barbaros perſequuturum, ſed etiam, ſi Turcorum Imperator in arenam deſcendere velit, ſingulari cum eo certamine pugnaturum.* Vix hæc è charta Rex armorum elata voce pronuntiauerat Ducis nomine, cùm Eccleſia multo perfuſa gaudio, gratias egit Burgundo, ceteróſque Principes ac Equites ad idem audendum incendit. Abducta dehinc Eccleſia, vario murmure triclinium perſonuit quà Principum & Equitum, quà nobilium virorum Belli Sacri labores & impendia ſeſe ſuſcepturos vouentium. Maluit tamen Dux in lucem craſtinam ea vota ſcripto mandari: idque per Caduceatorem edixit. Et mox epulæ ferculáque remota, prorſúſque nihil præter fontem in menſis relictum. Paullò pòſt multi funalia geſtantes aulam ingrediuntur iuuenes, eíſque magna tympanis concrepantium, fidéſque teſtudinis aut citharæ pulſantium turba ſuccedit. Sola dein progreditur Gratia Dei Sanctimonialis habitu, togam induta ſericam candidiſſimi coloris, cui pallium etiam album Damaſceni operis obuoluebatur: ſolúmque candidum è lino tenuiſſimo velum caput obtexerat. Incedunt poſteà duodecim Equites eleganter ornati, ac ſinguli ſingulas virginum cultu puellas inducunt, quibus toga conchyliato murice rutilabat, ſuperinducta pellucida veſte linea, itáque caput velo candido bracteiſque aureis exornato tegebatur, vt pars eius retrorſum volitaret, pars vultus aſpectum eriperet. Hæc erant earum nomina, Fides, Charitas, Iuſtitia, Ratio, Prudentia, Temperantia, Fortitudo, Veritas, Liberalitas, Diligentia, Spes, Strenuitas. Igitur ſimul omnes coram Burgundo ſtetere, paucis eum Gratia Dei verbis affata eſt: *Grata ſummo Numini vota eſſe, quibus tum ipſe, tum alij conuiuæ ad ſubeundos ſacræ militiæ labores ſeſe obligauerint. ab eo ſe miſſam, vt duodecim comites eius nomine ipſis offerat, hortetúrque, vt harum opera & conſilijs ſemper vtantur. haud dubiè tali comitatu fultos & ſacram expeditionem aggreſſuros, & bellum confecturos feliciter.* Ac tum lectis iis carminibus,

Margin notes: In aulam Eccleſia inducitur. — Eáque Ducis & aliorum opem implorat. — Dux Burgundiæ bello ſacro ſe deuouet. — Principes alij votum etiam ſacræ militiæ concipiunt. — Gratia Dei duodecim comites Sacri Belli ad Ducem adducit.

A B C D

A bus, quæ ſingulæ attulerant idiom..'is Gallici verbis concinnata, veniam abeundi Gratia Dei à Burgundo petijt, ſociáſque in triclinio cum Principibus relinquens diſceſſit. Datum poſteà tripudijs aliquod tempus. propinatum ſubinde vinum, & tragemata varij generis prolata, quorum pars maior ex vnionibus, & lapidibus pretioſis confecta. Ad horam noctis tertiam è cœnatione ab omnibus diſceſſum eſt. Inſecuta luce Principes, Equites, ac nobiles viri tradita litteris vota ſua Duci obtulere, quorum hæc nomina, tituliſque, vt Oliuerius Marchanus propoſuit: Carolus Ducis filius, Charoloiſi, vel Quadrilegij Comes, Dux Cliuienſis Ioannes, Stampanus Comes, Adolphus Raueſtaïni dominus, Antonius Ducis Nothus, Regulus de Pons, Ludouicus Comes S. Pauli & Caſtellanus Inſulenſis, Regulus Charniacus, Antonius Crouyacus, Ioannes Chymai toparcha, Hugo Lannoyus dynaſta Santenſis, dominus Crequiacus, Ioannes Haubourdinij toparcha, Nicolaus Raulinus Burgundiæ Cancellarius, dominus Bergenſis, Ioannes Cominij Regulus, Carolus dynaſta Rochefortis, Philippus Lalainius, Bouſſuti dominus, Ioannes du Bois,

Qui cũ Duce bellũ ſacrum vouerint.

Oliuer. Marchan. l. 1. c. 30.

B Claudius de Tholongeon, Chriſtianus & Euerardus de Digoine fratres. Verùm Comitis S. Pauli votum Duci parum placuit, cùm is ita conceperit, vt Regi Franciæ magis, quàm ipſi ſeſe ſubijceret: ac tum iacta ſunt quædam inter vtrumque diſſenſionum ſemina. Eodem die ab Comite Carolo, & Antonio Burgundo, aliiſque, ad præmium laudémque comparandam lanceis concurſum eſt: iiſque peractis certaminibus conuiuium denuò Philippus ſpectatoribus & Equitibus dedit. Ceterùm de Ludouico S. Pauli Comite, Inſulenſique Caſtellano, quædam hîc latiùs paullò explicanda ſunt. Conuenerat inter eum & Antonium Crouyacenſem Regulum, vt Ioannes Antonij filius natu maximus, Comitis filiam vxorem duceret. Igitur contractis nuptijs, apud Crouyacum Ludouici filia collocatur educatúrque. Sed priuſquam ij coniuges ſeſe contingerent, eius matrimonij faſtidium Comitem cepit, filiámque repetijt. contrà Crouyacus à contractu nuptiarum nullo modo reſilire ſtatuit, ac celebrari perficíque matrimonium iuſſit. Multus eò factus conuiuiorum &

Marchan. ibid.

Cur ſe Comes S. Pauli à Burgundo alienauerit?

Oliuer. Marchan. l. 1. c. 31.

C ludorum apparatus. Sed quamuis ad eam Comes pompam inuitaretur, haudquaquam tamen adire voluit. Igitur eam ob rem grauior inter Antonium & Comitem ſimultas interceſſit: ab eóque tempore mutuis ſeſe machinis ſubuertere aggreſſi ſunt. Plus apud Principem Burgundum valebat Antonius, ideóque ſæpenumerò aduerſus Comitem eum incendebat occultè. Cùm itaque Cameraci Comes inſigne conuiuium appararet, idque varijs decurſionum equeſtrium certaminibus ornare contenderet, è ſubiectis Burgundo ditionibus viros nobiles quamplurimos euocauit. Verùm Philippus ex aula ſua quemquam eò proficiſci vetuit grauiter: eóque mentem aduertit, vt quas idem Comes filio ſuo annis maximo nuptias conciliare nitebatur, omninò diſturbaret. Effecerat ſcilicet apud Bourbonij Ducem Ludouicus, vt is Ioanni filio ſuo Iſabellam filiam in vxorem concederet. Sed ea tum temporis apud auunculum ſuum Burgundiæ Ducem agebat, in cuius palatio ipſam Iſabella coniux educauerat. Ergo vel Crouyaci verbis impulſus; vel alia incenſus occaſione, eas Burgundio nuptias impedijt. Id cùm animaduerteret Ludouicus longè ma-

D ioribus ſe ab Duce odijs ſeiunxit, totúſque ad comparandam ſibi Regis Franciæ gratiam incubuit.

Carolus Burgundi filius in Hollandiam diſcedit.

Marchan. lib. 1. c. 31. Monſtrel. to. 3. Iacob. du Clerc l. 2.

Facta tunc à parente poteſtas Carolo Comiti in Hollandiam abeundi, vt Rempublicam curaret. Vix tamen attigerat Hollandiæ fines, cùm Duci mens injicitur eum nuptijs illigandi: & quoniam domi alebat, quam diximus, Iſabellam Bourbonij Ducis filiam, optimis præditam moribus virginem, ſtatuit eam ipſi vxorem tradere. Igitur ignaris puellæ parentibus ab cœpto itinere Carolum reuocat Inſulam, & ſolitis Eccleſiæ ritibus vtrumque fidem matrimonij ſpondere iubet octauo poſt epulum votorum die. Adulto menſe Martio, cùm in dies ipſe maiori deſiderio arderet in Germaniam ad generalem pro Belli Sacri ſuſceptione Conuentum adeundi, Belgicis ditionibus filium præfecit, & qui conſilijs adiuuarent, vnaque labores moderandi ſuſciperent, Burgundiæ Cancellarium, Antonium Crouyacum, Gouxijque dominum adiecit, multæ viros prudentiæ, & bellicæ fortitudinis. Ac rebus ad iter

Idem paullò pòſt cum Iſabella ſpõſalia contrahit.

Marchan. l. 1. c. 31. Monſtrel. to. 3. Iacob du Clerc. Paradin.

Burgundus in Germaniam proficiſcitur.

Auctores citati.

paratis

A paratis, in viam ſe dedit quintodecimo Martij, haud maiori comitatu, quàm equitum ferè centum. In Germaniam cùm perueniſſet, à multis Principibus exceptus eſt honore maximo, multiſque cultus officijs. Verùm ab Imperatore Friderico impetrare nunquam potuit, vt is Principum Germaniæ Comitia de bello contra Chriſtianæ Fidei hoſtes gerendo haberet. Cúmque idem nuſquam in conſpectum veniret, in morbum ſanè grauem incidit, ex eóque releuatus ope Medicorum, in Burgundiam, tranſactis aliquot menſibus, reuertit. Inde per litteras Carolo filio mandauit, vt matrimonij cæremoniæ peragerentur: ideóque miſſus etiam Philippus Potius, qui verbis eadem patris mandata exponeret. Ergo matre omnia procurante nuptias Inſulæ celebrari placuit: víxque omnia feſtis epulis & pompæ neceſſaria, propter vehementem Ducis inſtantiam, feſtinata fuere. Maximo tamen apparatu dies nuptiarum celebratus: & tunc inſigni robore & magnificentia ludos equeſtres iniuere Raueſtaïni dominus, Ducíſque Nothus Antonius. Hæc cùm facta fuiſſent Octobri deſinente, pluſculum tempus egit in Burgundia Philippus, neque priùs ea de regione in Gallo-flandriam redijt, quàm Februarius anni ſequentis procederet. B Inſulæ præſertim magno tunc exceptus eſt gaudio, ibíque dies aliquot egit, vt vires AN. 1455. in Germania morbo tentatas conuiuijs & ludis reciperet. Hinc firmiori vtens valetudine primò Atrebatum petijt, deinde Flandriam Teutonicam, Hannoniam, & Brabantiam adijt. Iis omnibus in regionibus euocatis Ordinibus, ad ſuſcipiendum aduerſus impios bellum, pecuniam ſibi donari flagitauit. Multa vbique aureorum millia ea lege promiſſa, vt in eam ipſe expeditionem proficiſceretur: quam conditionem ſic accepit, vt promiſerit, ne obolum quidem ſe cupere, niſi ductorem ſe ſuis præberet. Pòſt hæc cùm animaduerteret Burgundus circa litium iudicia peccari quàm plurima, Sanctiorem ſibi Senatum adlegit, qui cauſas ad ſe per appellationem delatas cognoſceret ac decideret. Eius caput Præſidem eſſe voluit, eique generalem omnium ſuarum ditionum Procuratorem addidit. Quocumque pergeret, id Iudiciale Collegium vnà progredi voluit expediendis diligentiſſimè cauſis, iſſue pugnis & latrocinijs tollendis, quibus anteà potentiores infirmos opprimebant, C cùm diſſidia litéſue exorirentur. Et quamuis admodum huic inſtituto Pariſienſis Curiæ Senatores obniterentur, nullo tamen frangi ſe modo Dux paſſus eſt, vt abrumperet: ſolúmque permiſit, vt cuique Pariſios ex Flandria & Arteſia cauſam liceret euocare. Eodem anno id pulcherrimum ex ære & marmore nigro mauſoleum Philippus in ſacello Deiparæ Matris ad D. Petri ædem erigi curauit, quod perpetuæ Ludouici Maleani Flandriæ Comitis, eiúſque coniugis Margaretæ, ac filiæ, quorum in eo tumulata ſunt corpora, memoriæ conſecratum voluit. in quo certè cum pretio ſtatuarum ænearum varietas & elegantia plurimùm certant inſigni Iacobi Bruxellenſis artificio.

Ibique grauiter ægrotat. *Iſdem auctores.*

Carolus Comes nuptias cum Iſabella Inſulæ celebrat. *Iſdem auctores VVaſſeburg.*

Burgundus ex Burgundia reuerſus Inſulæ ſe recreat. *Monſtrel to. 3. Iacob. du Clerc lib. 2. Tabula Archiu. Atreb. Iac Meier l. 16.*

Pro Bello Sacro pecuniam impetrat. *Tabb Atrebb. Auct. r. citati.*

Concilium Priuatum inſtituit. *Iac. Meier. l. 16 Iac. Marchant. Aubert. Miræus.*

Mauſoleum Ludouici Maleani Fland. Com.

Octauo & decimo Kalendas Iulij mortem oppetijt Iudocus Halevvinus, magna Eques virtute militari, & conſilijs optimus. ideóque non vulgarem Burgundus dolorē percepit, quòd eum cubiculi ſui arcanorúmque participem cōſiliorum feciſſet.

Iudocus Halevvinus moritur. *Iac Meier l 16.*

Tornaci Auguſto menſe maximâ pompâ celebrati ſunt ludi arcubaliſtariorum. D Eò de ſuis aliquos inſigniter ornatos quinquaginta nouem vrbium oppidorúmue Collegia miſere. Iuerunt illuc Inſula decem, totidémque Duaco & Orchia. Inſulenſes ducebat Antonius Burgundi Nothus tanto veſtium luxu, támque inſigni pompa, vt pulcherrimi ingreſſus primas tulerint. Et cùm intereà loci nunc Gallicis, nunc Flandricis ſcenæ rythmis perſonarent, iiſdem Inſulenſibus fabulæ optimè peractæ præmium ceſſit vnciarum octo ſcyphus argenteus.

Ludi arcubaliſtariorum Tornaci, vbi præmia Inſulenſes promeriti. *Iac. Meier. l. 16.*

Sub finem Septembris, in Hollandiam Burgundus abijt magna ſeptus hominum manu: ibique multos menſes laborauit, vt quem ex illegitimo toro ſuſceperat, Dauidem filium, ex Summi Pontificis venia, Vltraiectinis Epiſcopum daret; eóque ad tantam dignitatem & potentiam euecto, quas verebatur Hollandorum turbas faciliùs comprimeret. Vbi tandem id, quod admodum vrgebat, impetrauit, Dauentriam ſubegit armis, & iacentes ad Ilalam locos aduerſus nouum Epiſcopum rebellantes domuit.

Burgundus in Hollandiam proficiſcitur. *Monſtrel. to. 3. Marchan. l. 1. cap. 32. Iacob. Meier. lib. 16.*

Ea dum

A AN. 1456.

Hugo Lannoyus vita exuitur.

Epitaphium.

Eius Elogiũ.

Ea dum fiunt in Hollandiæ vicinia, primo die Maij ſequentis anni ſupremum vitæ diem obijt Hugo Lannoyus, toparcha Santenſis, è nobiliſſima Lannoyorum domo in Gallo-flandria exortus. Vt paucis laudes eius complectar, apud Regem Franciæ Carolum Sextum, Duceſque Burgundiæ Ioannem & Philippum eius filium, plurima virtus charum fecerat. Vix adoleſcentiam egreſſus, Hieroſolymam iuerat, ibique cingulum Equeſtrem adeptus fuerat. Inde per Pruſſiam armis laudem quæſiuit, Tartariſque bellando metum intulit. Iis de locis in Galliam regreſſus, cùm ciuilibus armis iſtic arderent omnia, Ioannis Burgundi partes ſecutus, cum Hellyaco Pictauienſem Comitatum bello ſubegit. Aquis & munitionibus in Pictauia Præfectus, etiam militem duxit: adeòque militaris fortitudinis & prudentiæ nomine gliſcebat, vt Magiſter arcubaliſtariorum Franciæ diceretur. Imperterritum, belliqueſcientem hoſtes ſenſere, cùm apud Leodios, in Hannonia, iuxta Syluanectum, ad Pontem S. Clodoaldi acies congrederentur: dum in Francia & Hollandia, nunc vrbes obſideret, nunc cingeretur obſidio. In Belgio primùm Gallo-flandriæ fuit
B Præfectus, dein Zelandię, Hollandiæ, & inferioris Friſiæ gubernaculum tenuit difficillimis ſanè temporibus. Ad varios Principes tum Regis Franciæ, tum Burgundię Ducum nomine legationes obiuit. Vbi verò in nobilem Equitum Velleris Aurei Ordinem aſcitus, conſiliorúmque & cubiculi Burgundiæ Ducis Philippi particeps, annis ſe grauem percepit: aulicis tandem moribus, officijs, ac Principum penſionibus nuntium remiſit, & in aliquam ſe Canonicorum D. Petri domum Inſulæ abdidit. Ibi reliquum tempus in ſuauiſſima quiete agitans, quotidie diuinis laudibus in ſacra æde operam dabat: miſſiſque ad plurima tam Franciæ, quàm Belgij templa, quæ temporum bellorúmque iniurijs conciderant, inſtauranda, plurimis aureorum nummorum millibus, ad mortem animum ſapienter comparabat. Annos natum duos & ſeptuaginta lenis morbus abſumpſit. In ædem S. Petri corpus eius illatum, & in eo ſacello tumulatum, quod ſuis ipſe ornauerat impendijs, ab eóque Lannoyanum etiam hodie nuncupatur. Ad huius ergo mortis nuntios haud leuem concepit
C dolorem Burgundio, cui grauiſſimum erat viris conſilio ſanctiſque moribus præditis priuari. Fuit tamen ei ſolatio Ioannes Lannoyæ Regulus, qui plurimam apud eum virtutibus & factis gratiam fuerat conſecutus, & magnis iam diu rebus admoueri conſueuerat.

Cometa.

Iac. du Clerc l. 1.

Iunio menſe Cometes in Occidente paruit, cuius cauda fumigans, igneáque, Orientem verſus tendebat. tribus ſeptimanis formidini fuit.

AN. 1457.

Burgundus à filio diſsidens vitæ periculum adit.

Monſtrel. to. 3. Marchan lib. 1. cap. 33. Iacob. Meier. lib. 16.

Reuerſus poſteà ex Hollandia in Brabantiam Burgundus cùm Bruxellis moratur, menſe Februario magnum vitæ diſcrimen adijt, exorta inter ipſum filiúmque Carolum graui contentione. Adeò quippe in Carolum exarſit Philippum Crouyacum Aimerij toparchæ præferri pugnantem (erat vterque cubiculo eius à patre admotus) & Crouyaci nominis homines auerſantem: vt illicò ab ſe procul exegerit, ac mox ipſe per iram veſperi palatio digreſſus, cælo admodum pluuio in patentes campos excurrerit ſolus, ibíque à nocturnis tenebris deprehenſus tamdiu errauerit, donec ad pauperis cuiuſdam mapale denſa in ſilua degentis peruenit. Verùm illinc ab hoſ-
D pite Genapiam deductus, indéque ab nobilibus viris, qui magna ipſum diligentia conquirebant, Bruxellas deportatus Carolo ſupplici veniam dedit.

Theobaldus Luxemburg. fit Monachus Ciſtertienſis.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l16.

In Gallo-flandria Theobaldus Luxemburgius Ludouici S. Pauli Comitis & Inſulenſis Caſtellani frater, Armenteriæ & Fiennarum Regulus, præclarum virtutis ſpecimen edidit. Recèns vxor eius Antoingij dynaſtæ filia è viuis abiuerat, multis ex eo relictis liberis. Ergo Theobaldus matrimonij vinculis ſolutum ſe aſpiciens, ad nouum vitæ genus animum appulit. Fuerat ipſe vir hactenus minimè malus, verùm pro genere & opibus vitam ſplendidè & magnificè ſemper duxerat: prorſúſque à religioſis moribus alienus videbatur. Senſit nihilominùs diuina quadam luce aſperſus denique, multum ineſſe diſcriminis mundi huius opum luxúſque ſectatoribus, & vi quadam cœleſti ad Monaſticam ſe vitam pertrahi. Ne quam igitur incurreret diuini Numinis reprehenſionem, animæque periculum adiret, ſi cælo ſe vocanti reſiſteret, ad inſtitutum Ciſtertienſis Ordinis confugit, relictiſque rebus omnibus, D. Ber-

nardi regulam veſtémque complexus eſt. Tantùm inter Aſcetas in ſtadio virtutis profeciſſe accipio: vt ob pręclaram prudentiam aliáque animi decora, primùm Igniacenſes & Vrſicampenſes Monachos Abbas rexerit; dein Cœnomanenſis Eccleſiæ infulis ornatus Diœceſim ſapienter gubernauerit; Romam denique fuerit euocatus, vt inter Purpuratos Eccleſiaſtici Imperij Principes conſideret. Verùm priuſquam ea fulgeret dignitate, inter Romani labores itineris ipſum mors viuis eripuit. Diu Armenteriæ floruit S. Crucis Sodalitium, cuius ipſe præſertim auctor exſtitit, dum adhuc matrimonio illigatus mundi pompas ſectabatur. In id tantùm viros genere ac dignitatibus tam Eccleſiaſticis, quàm prophanis ſplendentes admiſſos reperio: ideóque quotannis inſigni Armenteriam cœtu decoratam, cùm eius Sodalitatis gratia Epiſcopi, Abbates, Comites, Barones, aliíque nobiliſſimi homines illic conuenirent. A

Sodalitium S. Crucis ab eodem inſtitutum.

Monumenta Armenter.

S. Piatonis corpus Tornacũ, alioque defertur.

Thomas le Roy in libello MS.

Per Aprilem Siclinienſes Canonici frequentibus impulſi vocibus Ioannis Cheueroti Tornacenſium Epiſcopi, ad comparandum S. Martyris Piati corporis ornatum incubuere. Eámque ob rem eliciendis piorum hominum ſymbolis ſacras eius Reliquias per vicinas Siclinio vrbes maxima circumtulerunt religione. Cùm Tornaco propinquarent ea decenter onuſti ſarcina, quo die S. Marci feſtum peragitur: celebrata ſolemniter Miſſa è D. Virginis templo Ioannes Pontifex, Clerus omnis, D. Martini, & S. Nicolai Abbates ac Religioſi, Sanctorum Auguſtini, & Franciſci familiæ cum ingenti hominum multitudine ad portam vſque ciuitatis obuiàm iuere ſuppliciter. Quóue maiori hoſpitem ſanctum voluptate & cultu exciperent, ædis Marianæ Canonici ſacrum B. Eleutherij corpus ex aduerſo tulere. Igitur quanta potuit pompa illatus in vrbem eſt ſanctiſſimus Chriſti Martyr, qui ſacris olim concionibus eam ad Chriſti fidem conuerterat, in eáque maiores S. *Eleutherij* ſacro tinxerat baptiſmo. Quà fuit inceſſum per plateas, cuncta verſicoloribus pannis & tapetibus ſpectantium oculis blandiebantur. Multi Clericorum & ciuium facibus colluminabant: illic ſuauiter modulantium Muſicorum vocibus, hîc æris campani ad numeros contacti ſonitu omnia perſonabant. In ædem D. Virginis Mariæ receptis corporibus ſactis, rurſus diuinum Miſſæ ſacrificium cum inſigni cantorum modulatione ab Epiſcopo peractum eſt omni celebrante Præſulum, Canonicorum, & Monachorum numero. Datúmque poſteà magnificè ab Epiſcopo Abbatibus & Canonicis epulum. B C

Haroſtra captus, & ob latrocinia ſupplicio affectus.

Iac. du Clerc l. 2.

Maij nono die captus eſt, ac vinculis oneratus Rainbaucuriæ Florentius Haroſtra nobiliſſimus ſui temporis latronum. Domo Siclinienſis erat, corpore formoſiſſimus. Verùm à pueritia tranſuerſam adeò mentem fecerat, vt in omnem ſeſe nequitiam proiecerit. Ex quo ſe latrocinijs dediderat, adeouſque formidabatur, vt neque per agros, neque per ſiluas quiſquam in Gallo-flandria iter tutus ageret. Cùm in manus eius quiſquam inciderat, ſi non tantum penderet, quantum rogabatur, ferro vitam perdebat. Quò diuertebat, niſi hoſpes voluntati obſequeretur, incendia, cædéſque minabatur extemplò. Et paſſim ipſe in hoſpitijs hoc carmen parietibus adſcribebat: *Haroſtra, ſi te ceperint, gulam obſtringent.* quaſi ſcelerum mercedem ſuſpendium iocabundus agnoſceret. Cum ſenis criminum ſocijs venit in manus: ac ne per viam elaberetur, ex arbore cum duobus alijs ſuſpenſus eſt; ceteri ad furcas Inſulæ damnati. Inſulanis poſteà formidinem attulere maioris incendij de cælo tactæ conſumptæque tres domus. Ab D. Martini ferijs vſque ad vltimum pænè anni ſequentis Februarium intenſiſſimo frigore aër ſæuijt: adeòque durati ſunt gelu amnes, vt tergo equos currúſque admiſerint. Ac tum niuis plurimum è cælo cecidit: quo factum eſt denique, vt ſoluto gelu, maximæ per agros fluminum eluuiones ingens damnum attulerint. D

Iac. du Clerc l. 2.

Gelu, & eluuiones.

Idem. Iacob. Meier. lib. 16.

Ventus.

Iac. du Clerc l. 2. Lib. MS. Gall. Iac. Meier. l. 16.

Secuto proximè anno ad vigeſimum diem Februarij, cùm ſolutis niuibus, & cælo imbribus defluente multa vis aquarum admodum noceret, vehementiſſimus quoque exortus eſt ventus, qui plurimum vnà damnum mortalibus afferret. Huius violentia paſſim deiectæ domorum tegulæ, ingentes proſtratæ arbores, & non pauca ſubuerſa in pagis ædificia. Diſturbati tunc Inſulæ muri aliquot, & pars portæ vrbis; caſúque lapidum obtrita mulier. AN. 14

Digitized by Google

A Aprili menſe Burgundus Gandauum inijt ipſo S. Georgij feſto, & magnificentiſſima exceptus eſt pompa ciuium. Ex quo pacem Gandenſibus conceſſerat, nondum illuc cōtulerat ſe, quamuis ardentiſſimis eorum votis & precibus expeteretur. Numquam lætioribus animis incolarum eam ingreſſus eſt vrbem, nunquam apparatu maiori: vt omnia prorſus vtrimque & ſuauiſſimam voluptatem, & firmiſſimam pacem oſtenderent. Per Ducis abſentiam Baudechonus Malletius Ioanne Rationum Burgundiæ Ducis Magiſtro patre progenitus, ob vitiatam virginem in carcerem detruditur, ac ſubinde à Carolo Ducis filio capitis ſententia percellitur, quamuis vel paterna merita, vel preces aliorum iuueni veniam flagitarent. Præfractum eius animum id præſertim prodebat, quòd capite plectendus in genua procumbere obſtinatè recuſauerit. Verùm lictor ita gladium vibrauit, vt deſignato infra mentum vulnere, ſtantis caput abſciderit.

Burgundus Gandauum init magnificè.
Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16. Paradinus.
Virginis violator punitur Inſulæ.
Iac. du Clerc l. 2.

Maij quinto ac vigeſimo die Ioannes Cheuerotus Tornacenſis Antiſtes è veteri capſa minùs ornata, in nouam auro argentóque rutilantem, D. Piatonis corpus
B tranſtulit Siclinij. Aderántque tum temporis præter huius Eccleſiæ Præpoſitum Ioannem Toiſiacum, ac Decanum Ioannem Corderium, & Canonicos, Philippus S. Petri Gandauenſis Archimandrita, Nicolaus S. Martini Tornacenſis Abbas, Iacobus Laudenſis, Ioannes Pratenſis iuxta Tornacum, Dionyſius Cyſonienſis, Nicolaus Phanopinenſis Antiſtites.

S. Piati corpus in nouam thecam transfertur.
Littera tranſlat.

Non multo interiecto tempore, venit Duacum Guilelmus Dobermontius genere Nobilis, domo Duacenſis, vt matrem & amicos inuiſeret. Is biennio antè ſedem tranſtulerat Tornacum, quibuſdam Duacenſium ob exortam fortè rixam infeſtus, vt ſecuriùs illic ageret: neque hactenus in oppidum Duacenſe pedem intulerat. Sed cùm nihil aduerſum & hoſtile cogitat, eius aduentu cognito Ioannes Fierinus, peruicax inimicus, tres ſicarios animis armíſque inſtruxit, vti ſecum aggreſſi è medio ipſum tollerent. Nactúſque eſt primo die Auguſti ſub veſperam patrandi facinoris opportunitatem, dum vnà Guilelmus cum matre ſua, & Flinenſi Antiſtita, multiſ
C que tum ciuibus, tum fœminis (quos omnes ad cœnam D. Amati Scholarcha inuitauerat) colloquendo, ridendóque incedit, ac forum piſcarium ingreditur. Eo quippe temporis puncto in eum cum ſuis ferox irruit, ac terrore ciendo grauiter inclamans, adeò luculentis vulneribus affecit, vt duodecimo pòſt die vitam perdiderit. Patuit tamen ijs fœdiſſimis percuſſoribus apud Franciſcanos aſylum. Sed Guilelmo vita defuncto, eius propinqui & affines Burgundiæ Ducem Inſulæ conſiſtentem adeunt, magniſque queſtibus eum pulſantes quadraginta circiter arcubaliſtarios impetrant. Hi ſimul Duacum venere, dum Franciſcani Completorium, vt vocant, in Eccleſia concinunt, in Monaſterium ſeſe furtim penetrant, indéque ſicarios abducunt. Interim tamen oppidani ſeſe commouent, armáque corripiunt: & priuſquam illi ad portam vrbis perueniant, eam occludunt obſerántque. Ibi dux arcubaliſtariorum vehementer fremere, horridáque voce ianitori, eiúſque familię mortem minari. Et tremebunda ianitoris vxor actutum claues porrexit. Igitur reſerata mox porta captiui Buccinium delati ſunt: horúmque tribus ablata ferro capita. Pro-
D pter ſanguinis neceſſitatem Fierino vitam obtinuit Ioannes Clericius D. Vedaſti Atrebatenſis Antiſtes, cùm ad Philippi Ducis pedes precabundus accidiſſet. Quamdiu tamen is poſteà in carcere detentus eſt, nunquam mortis formidinem oppreſſit, conſcientia ſceleris ſemper infeſtante, & debitas ei pœnas ingerente. Eam ob rem cuſtodiæ præfectum auro corrupit, & cum eo in Franciam occultis itineribus diſceſſit.

Guilel. Dobermontius Duaci interimitur.
Lib. Duac. MS. Iac. du Clerc l. 2.
In eius percuſſores non ſine motu ex Franciſcanorum monaſterio extractos animaduertitur.
Iidem auctores.
Iac. du Clerc l. 2.

Eiuſdem menſis quinto ac decimo die Inſulam venit deducente Stampano Comite Niuernij Comitiſſa. Quò plus ipſi lætitiæ & voluptatis afferret Burgundus, vnà cum filio Carolo, Adolpho Raueſtaïni toparcha, & plurima Nobilitate, oppidum extra mille paſſus obuiàm proceſſit. Excepta etiam poſtridie ab eodem Augenſis Comitis vxor. Quamdiu hæſit vtraque in vrbe, per dies decem eas conuiuijs, ſpectaculis, ludíſque oblectare Philippus haud deſtitit.

Comitiſſæ Niuernenſis & Augenſ. Inſulæ excipiuntur.
Iac. du Clerc l. 2.

AN. 1459. Ineunte anno ſequenti, equites quinquaginta Græcorum Imperatoris legatio-

Legatio Imper. Græc. In-

fulam venit pro Bello Sacro.

Iac. du Clerc l. 1. Meier. Mõſtrel. Paradin.

In Gallo-flãdriam quies & abundantia crimina inferunt.

Iac. du Clerc l. 1.

Alphonſus Luſitanus hæreſes Inſulæ ſpargit.

Iac. du Clerc l. 1.

Idem comburitur.

Auctor citatus.

Duaci ob maleficia quidam pereuntur.

Lib. MS. Duac. Monſtrel. to. 3. Iac. du Clerc l. 1.

S. Piati corpus Brugas defertur.

Iac. Meier. l. 16.

Balduinus Oygniefius vita defungitur.

Iac. du Clerc l. 1.

nem obeuntes Inſulam aduenere contra Fidei Chriſtianę aduerſarios auxilia petituri. Et pro ſua eos liberalitate Philippus admodum coluit, doniſque ac promiſſis ampliſſimis oneratos domum remiſit. Cúmque alibi ageret, à Perſarum Imperatore & Duce Georgianorum eum in finem ad ipſum legati aduenere. Neque verò ſegniùs ad Sacrum ſe Bellum is comparauit, cuius animum ingens ardor inceſſerat Turcos ex voto copiis aggrediendi. Inter ea Ducis ſtudia propter profundam Gallo-flandrię pacem, & opulentiſſimam rerum abundantiam, varia ſerpebant ſcelerum genera, nunc Inſulæ, nunc Duaci, alibíque. Sed præſertim fœda quędam Inſulæ comperta crimina, quò magnus exterorum confluxus hominum, & Burgundicę aulę frequentia luxum, & morum corruptionem inuexerant. Nonnullos præpoſtera libido ad Sodomitarum flagitia impulit. viréſque cepiſſet id malum, niſi quorumdam corpora Iudicum ſententia ignibus iniecta, conſumptáque terrorem aliis inieciſſent, finémque flagitij. Et occultè ſpargebantur grauiſſimorum circa res Catholicæ Fidei errorum ſemina. Horum ſator præcipuus tandem deprehenſus eſt Alphonſus quidam Luſitanus. Is corporis cultu Eremitam mentiebatur. Nudis pedibus, barba capillóque promiſſis, habitu vili, & vix medios artus tegente, ſacras ædes frequentabat aſſiduè, ibíque precibus temporis plurimum abſumebat. Verùm variis hominibus ea ſpecies viri & orationum frequentia varias opiniones inſeuit. Capiebantur eius conſuetudine nonnulli, auréſque dicenti præbebant. Alios in ſuſpicionem criminum, & prauorum dogmatum quædam traxere. Igitur aliquorum indicio delatus, vinculis Alphonſus Inſulæ conſtringitur, & in cuſtodiam detruditur. Haud vanam fuiſſe prauitatis ſuſpicionem, res ipſa patefecit. Quippe variis de Fide quæſtionibus ab ſacro Iudice pulſatus, turpiſſimos mentis errores prodidit. Hæc inter alia impiè iactabat: Ex quo vitam S. Gregorius Pontifex Romanus poſuerat, nullum legitimè in Summę Sedis Antiſtitem fuiſſe conſecratum; ideóque nullos tum Epiſcopos, tum Sacerdotes verè ſacris initiatos; in ſacroſancta hoſtia Chriſti Corpus non exſtitiſſe; nulla ſanctè veréque contracta matrimonia; nulla confecta denique alia Eccleſiæ Sacramenta. Quamuis de Sanctiſſima Trinitate Catholicum dogma retineret, articulos tamen quoſdam alios Fidei reſpuebat. Et palàm aſſerebat, ab nouem Epiſcopis ſe in iudicium violatæ Fidei pertractum; ſemper tamen ab Numine protectum, ac corporis ereptum diſcrimini; vbi vita ſibi per vim & cruciatus extorqueretur, eam regionem fame, bello, mortalitate vaſtatum iri. Adhibita eſt omnis diligentia conatuſque, vt ab erroribus ad veritatem traduceretur. in vanum tamen labor omnis ſuſceptus eſt: & cùm ignibus per Iudicum ſententiam addiceretur, etiam aſſeuerabat, nullum corpori flammas damnum allaturas. Vbi tamen iis faſcibus, quibus publicè in edito loco tegebatur, iniectus eſt ignis, intra breue tempus iis ardentibus abſumptus eſt. De Duaco hæc reperio: nonnullos illic, vt in vicinis vrbibus, aliquot detectos, quà viros, quà mulieres, quibus iam ſolitum erat ad maleficia characteribus & carminibus dæmonum vti; ideóque grauibus omnes affectos ſuppliciis. Quòd tamen horum plerique grauibus adacti tormentis etiam viros nobiles, ac Prelatos eodem inuoluerent flagitio, à nonnullis creditum, expreſſas potiùs fuiſſe vi tormentorum, quàm nixas veritate huiuſmodi criminationes.

Menſe Iulio D. Piatonis capulus cum lipſanis in Flandriam delatus eſt, metúne belli, quod ab Francia metuebatur (diffidebat enim à Duce Philippo Rex Franciæ Carolus) an ciendæ illic venerationis gratia, incertum.

Eodem menſe Eeſtreeſi Regulus Balduinus Oygnieſius Gallo-flandriæ Gubernator diem poſtremum obiit. Admouerat eum cubiculo & conſiliis ſuis Dux Philippus, ac Principem ęrarij fecerat. Quæ ſummos ei Magiſtratus pararent, aderant ſapientia, recti mores, caſtimonia, ſobrietas. Solùm nimij à quibuſdam corradendæ pecuniæ ſtudij arceſſebatur; iuſtè, an falsò, non ſatis arbitror. Anſam ita ſentiendi primæ dederant nuptiæ, quas cum filia Guidonis Guillebaldi primùm opificio latomi, dein, cùm ad ſumma per ingenij pręſtantiam euaſiſſet, ob ſupremam Principalis ærarij Quæſturam opulentiſſimi, contraxerat. Certè gratiſſimus ob vitæ ſanctitatem Inſulenſibus fuit: ideóque vita functo ſic ab his publicè lugentibus parentatum,

Digitized by Google

A vt in ſingulis oppidi parochiis inſigni pompa perſolui iuſta imperauerint. Traditum humo corpus eius in eo S. Stephani ſacello, quod viuens ædificauerat. Conceſſa ſubinde eſt Ioanni Lannoyo Gallo-flandriæ Præfectura, qui Zelandiam, Hollandiam, & Friſiam vnà moderabatur. Hic poſtquam anno præterito Lannoyam Gallo-flandriæ oppidum muris foſſiſque cinxiſſet, ac pulcherrimam & firmiſſimam ei arcem impoſuiſſet: à Burgundiæ Duce, in cuius flagrantiſſima erat gratia, binas trium dierum nundinas impetrauit, quarum vnæ quotannis ſecunda Maij Dominica, alteræ decimo die Octobris inchoarentur; ad quas omnis generis hominibus adeundi poteſtas foret, niſi vel exilium, vel hoſtilitas Francia & Belgio arcuerit. Quò plures iis temporibus ad nundinationem mortales Lannoyam confluerent, quibus has primùm nundinas licuit celebrare, iis præmium aliquod conſtituit, qui plus mercium afferrent: quóue plus ex vini ac cereuiſiæ potionibus obueniret vectigalium iis etiam decreuit quatuor vini pocula, qui maioribus cyathis ſeſe proluerent. Ita factum, vt frequentiſſimus ea tempeſtate fuerit illic mercatus, & quæ præmia pri-
B mis nundinis Ioannes tribuit, ad ſeptingentos creuerint florenos, grandem ea ætate pecuniam, vt hinc mercium colligas quantitatem. Adeóque ciuium breui numerus excreuit, vt hoc anno bellica duo illic collegia Burgundus inſtitueret, quorum alterum quinquaginta ſagittarios, alterum arcubaliſtarios quadraginta complecteretur, qui armis elegantibus contecti quotannis ad Supplicationis publicæ pompam pro-
AN. 1460. dirent, quam idem Ioannes ad Beatæ Virginis Mariæ venerationem inſtituit. Et proximo labente anno eidem oppido conceſſus eſt ab Duce Præpoſitus, qui cum Scabinis in Senatorum curia conſideret, eóſque ad oppidanorum iudicia impelleret. Cùm igitur in dies & priuilegijs & domorum ædificiis ornatur Lannoya Ioannis ſtudio, ibidémque fundamenta iaciuntur Monaſterij, in quo Cruciferorum aliquot canendis laudibus diuinis operam darent: Aprili toto, Maióque nullo terra imbre maduit. Hinc tardiùs ac infeliciùs ſeges prouenit, auctúmque eſt vehementer frumenti pretium. Ac tunc Inſulenſis Eccleſiæ D. Petri Canonici animaduertentes
C D. Virginis Cancellatæ Sodalitium, cuius anteà meminimus, conſeneſcere, apud Ioannem Cheuerotum Tornacenſem Epiſcopum ſupplices fuere: vt is nouo illud diplomate confirmaret, & ſpirituali gratia proſequeretur, incendendis rurſus ad eius complexum cultúmque hominum animis. Fecit perlibenter quod rogabatur Ioannes, ac Iunio menſe ſacrum diploma conſcripſit, quo ſimul & Sodalitatem laudaret ſtabiliréque, & Indulgentiis ad eius venerationem & cupidinem ciues alióſque impelleret. Quóue plures exemplo ſuo ad religionem Cancellatæ Chriſti Matris imagini conciliandam pertraheret, in eius Sodalitij album inſcribi voluit. Verùm Octobri proximè ſecuto idem pius Pontifex extremum vitæ diem clauſit in ea domo, quam pulcherrimam Inſulæ ſtruxerat. Circa legendum ſucceſſorem laboratum eſt grauiter. Priuſquam vita defungeretur Ioannes, apud Pontificem Maximum haud ſegniter per legatos egerant, illinc Franciæ Rex Carolus, hinc Burgundiæ Dux Philippus, vt quiſque aliquem ab eo Epiſcopum impetraret, quem ſuæ obnoxium fidei cognouerat. Per ſuos Rex Papæ ſignificauerat, prorſus rationi congruere, vt in ea
D vrbe fidelem ſibi charúmque haberet Antiſtitem, quæ ſui eſſet iuris. Contrà, Burgundus afferebat, omninò è re ſua futurum, ſi quempiam Tornaco Pontifex Epiſcopum daret, qui ſuarum eſſet partium: quandoquidem Epiſcopatus Tornacenſis & pulcherrimas & maximas tunc Flandriæ vrbes complecteretur, præcipuum opulentiſſimæ robur ditionis: quibus aliquod ingruere periculum poſſet, ſi regio nomini fauentem hominem belli tempore haberet Antiſtitem; cùm præſertim ſolus ab Anglis eas Oceanus diſterminet. Francorum Rex eam Eccleſiam Conſtantiæ Cardinali poſtulabat: Dauidi Vltraiectenſium Epiſcopo Burgundus. Sed neutrius petitioni quidquam Pius Secundus Pontifex conceſſit: nullóque modo arbitratus eſt conuenire, vt quiſpiam eorum, pro quibus agebatur, duos obtineret ſimul Epiſcopatus. Actum paulò pòſt inter Ioannem Cheuerotum & Guilelmum Fillaſtrum Leucorum Antiſtitem, vt honeſtas æquáſque ob cauſas Epiſcopatus permutarent; eáque litteris, quibus ad hoc mouebantur, traderent, & his in Italiam tranſmiſſis ve-

Ioannes Lannoyus Gallo-flandriæ præficitur.

Lannoyæ oppido nũdinas is impetrat.

Littera Ducis. Iac. du Clerc l. 2.

Et Collegia militaria.

Littera Ducis

Ac denique Præpoſitum.

Littera Ducis.

Terræ ſiccitas.

Iac du Clerc l. 2.

Sodalitas D. Virginis Cancellatæ confirmatur, & nouis Indulgentijs ornatur Inſulæ.

Litter. Ioan. Epiſc.

Ioannes Cheuerotus Tornac. Epiſcop. moritur Inſulæ.

Iac. du Clerc l. 2. Iac Meier. l. 16.

Pius 2. Epiſt. 388 & 389.

De ſucceſſore eius valdè laboratum à Franco & Burgundo.

Vide Ioan. Couſin. l. 4. de reb. Tornac. c. 43.

 niam

niam mutuæ ceſſionis ab Sanctiſſimo Patre peterent. Annuit vtriuſque poſtulationi Pius Papa, dum Senis ageret. Sed vix inde Viterbium diſceſſerat, cùm nuntiis iuxtà de Ioanne vita priuato, & litteris Burgundi Fillaſtrum Tornacenſibus pręfici flagitantis interpellatur. Auditis Cardinalium ſententiis Duci conceſſum eſt quod petebat. Ex aduerſo, Francorum Rex Tornacenſibus mandauit, vt, quem idoneum iudicabant, habito Conuentu Epiſcopum ſibi legerent. Horum votis communibus in Præſulem poſtulatus eſt Lugdunenſis Archiepiſcopus Bourbonij Ducis filius. Verùm hęc electio minimè placuit Pontifici Romano, iſque ſemper in ea perſtitit ſententia, vt Fillaſtrus Tornacenſem Eccleſiam capeſſeret. Hoc de viro dum memorat Richardus Waſſeburgius, nullum ei cognomen attribuit, quòd è Sanctimoniali Abbas quidam eum genuerit, cuius cognomen ſilentio damnare placuit. Verène hæc dicta fuerint, haud ſatis cognoſco. Certè apud Belgicos auctores Fillaſtri cognomentum minimè latuit; quamquam ignotum eſt, vnde ſumpſerit. A tenera ętate litteris & virtutibus operam dedit adeò diligēter, vt his maximè inſtructus, primùm apud S. Theodorici Monachos Antiſtes fuerit inſtitutus; deinde Virdunenſem, ac deinceps Leucorum, ſeu Tullenſem Epiſcopatum adminiſtrauerit: eius conſiliis præ aliis Burgundiæ Dux fuerit magnopere vſus.

A

Gvilelmvs Fillastrvs Tornacenſ. Epiſcop. renuntiatur.

Tabb. Tornac. Eccleſ. VVaſſeburg. lib. 7.

B

Dum hæc agitantur de Tornacenſium Epiſcopo, Burgundiæ Dux Philippus nonnulla Inſulæ circa Reipublicæ gubernationem mutauit in melius. Ibidem conceſſit Senatui, vt quæ poſtridie Amburbalis Supplicationis equorum nundinæ habebantur quotannis, in proximum à S. Ioannis capite truncati feſto diem reijcerentur, ac rerum aliarum nundinis fungerentur: tum quòd eæ ſeorſim parum celebrarentur; tum quòd negotiatorum iudicio id tempus illis eſſet opportunius. Et manauit ab eodem Principe iucundum commodúmque Lannoyannis ciuibus decretum, quo permittebatur externis negotiatoribus Octobri menſe omnis generis vina & haleces in eorum oppidum inferre, ac per dies tres venditioni exponere. Eodem fermè tempore graui in quoſdam Inſulæ animaduerſum ſupplicio eſt. Ignibus traditi conſumptique duo Sodomitici criminis comperti; vnaque Prępoſiti Apparitor publicè capitis pœnas ſuſtinuit, quòd eos tanti flagitij deprehenſos ad Iudices minimè detulerit, eorúmque grauiſſimum ſcelus accepta pecunia ſilentio inuoluerit. Venerat eodem homo perditæ admodum vitæ, qui ſe vtroque ſexu præditum aſſerebat. Muliebribus paſſim veſtibus vtebatur, quò faciliùs flagitia obtegeret. Verùm vbi deprehenſum eſt, marem tantùm exiſtere, & maſculorum complexibus fœdari ſolitum, flammis iniectus vitam perdidit. Et ſenſim eiuſmodi atrocibus reorum ſupplicijs, quæ aliunde fuerant inuecta, turpiſſimæ libidinis Inſulæ oppreſſa ſunt flagitia. Proximo deinceps anno die Maij decimoſeptimo, qui Dominicus erat, nauclerus quidam in ſtabulo ſuo reſte ſibi fauces obſtrinxit Duaci. Mortuum inde Senatus abſtulit, vt terræ prophanæ iudicio perculſus mandaretur. Obrogatum palàm fuit à propinquis, tum quòd vitam abſque noxa traduxiſſet, tum etiam ob manifeſta maniæ indicia. Per eos dies erant Duaci Iudices Bellæquercus, ad quos erat prouocatio. Hi propinquis auditis, vt de mortuo latiùs quæreretur, pronuntiarunt. Igitur cùm multorum teſtimonijs probaretur, interdum mente motum fuiſſe, traditum corpus eſt conſanguineis, vt de ſacrorum hominum ſententia humo mandaretur. Et hic annus exitialis ferè fuit Burgundiæ Duci grauiſſimo laboranti morbo Bruxellis. Cùm propiùs abeſſet, vt ſpiritum amitteret, duo ipſum ſanitati reſtituiſſe referunt. Primùm frequentiſſimas vbique preces filius eiùs Carolus ad Deum fundi curauit. Et ſanè laceſsitum fuit ardentiſsimis cælum ſupplicationibus ſubditorum, quos inſignis amor ipſius extrema votorum tentare impulerat. Ars ſubinde Medicorum, ceteris fruſtrà remedijs adhibitis, comam eum ponere nouo grauíque inſtituto docuit. Etenim licet certum inde aduerſus ægritudinem præſidium ſperaretur; id tamen Duci multum & pudoris & difficultatis afferebat: quòd eo tempore magna principes viri cura capillos alerent comeréntque. Verùm ſupra pudorem doloremque ſanitatis deſiderium fuit; & turpitudinis tegendæ gratia nobilibus mandatum eſt viris, vt ſuas radi ferro comas paterentur. Paucis inde diebus cùm valetu-

Burgundi noua aduerſus Inſulenſ. & Lannoyanos beneficia.

Littera Ducis.

Plagitia quædam Inſulæ puniuntur.

Iac. du Clerc l. 2.

C

Iac. du Clerc l. 2.

An. 1461.

Regiſt. Senat. Duac.

D

Burgundus grauiſsimè ægrotat.

Monſtrel. to. 3. Meurer lib. 2. c. 34. Meier. Heuter.

Digitized by Google

A dinem Burgundus recuperaſſet, extremo Franciæ Rex morbo tentatus eſt, vitamque exuit Iulij die ſecundo & vigeſimo. Qua luce in cælos aſſumpta eſt Deipara Mater, filius eius Ludouicus Vndecimus regio eſt imbutus oleo Remis, eam magnificè pompam Philippo Duce, eiúſque filio Carolo cum multa Flandriæ & Arteſiæ Nobilitate celebrantibus. A multis ſperabatur inſignis eum inter Burgundúmque amicitia. Primùm enim Philippus profugum domi exceperat, & aduerſus parentis iracundiam mináſque protexerat annos quinque, magnóque ſumptu aluerat. Deinde cùm Remis Pariſios proficiſceretur, eámque vrbem ſumma omnium gratulatione, & ſuperbo ciuium apparatu ſubiret: nihil Dux omiſit officij, cultus, magnificentiæ, vt & maximam in eum venerationem, & propenſam voluntatem patefaceret; eadémque præſtitit Comes Carolus. Igitur principio viſus ijs Ludouicus officijs gratiam velle non modò verbis, verùm etiam factis rependere. Egit enim gratias prolixè Philippo, & filium eius Præfectura Normannica donauit, & in annos ſingulos tricenis florenorum millibus. Verùm in his plus fuiſſe ſimulationis, quàm amicitiæ, compertum poſteà fuit, cùm vtrumque Principem odio, factiſque hoſtilibus inceſſit. Ceterùm, quo tempore moratus eſt Pariſijs Burgundus, inter eum Comitémque S. Pauli non leuiter diſſidentes pacem compoſuit Rex, eumdémque Comitem Crouyacenſi toparchæ conciliauit. Eam ob rem cùm Flandriam Philippus repeteret, per S. Pauli Comitis ditiones iter habuit, multóque ab eo cultus eſt officio Cameracum vſque. Multa tunc æſtas ſiccitate laborabat: indéque frequentes validiſſimis homines febribus æſtuauere. Nouembris die tertio ac vigeſimo Guilelmus Fillaſtrus Neruiorum Epiſcopus inſigni comitatu Tornacum ingreſſus eſt, vt primùm in B. Virginis templo ſacris operaretur. Premebat eius latus Burgundiæ Dux, omníſque fermè aderat ditionum eius Principis Nobilitas. Vbi cunctos Guilelmus Pontificijs accepit menſis liberaliter: multis eum Senatus Tornacenſis muneribus cumulauit; cùm vt ciuitatis patrocinium apud Ducem, cuius maxima pollebat gratia, ſuſciperet; tum vt ſedem figeret Tornaci. Florebat interim, quod ſuprà memorauimus à Ioanne Cheueroto inſtauratum ornatúmque debitarum criminibus pœnarum remiſſione, Cancellatæ Virginis Sodalitium in D. Petri templo Inſulæ conſtitutum: ſuáque frequentiſsimi vtriuſque ſexus mortales in id nomina referri gaudebant; ac non exiguam erga Dei Parentem eo præſertim tempore religionem patefaciebant, quo per dies nouem ſolemni Supplicatione Inſulenſis vrbis foſſæ circumeuntur. Id cùm inſigni voluptate nouus Pontifex Tornacenſis animaduerteret, nouis Sodalium animos ad ſanctiſsimæ Virginis cultum acuit vehementer indulgentijs. Laborabat eadem tempeſtate ſupremus Ciſtertienſis Ordinis Antiſtes, vt obſtricta D. Bernardi regulis Sanctimonialium Monaſteria in melius reſtitueret, omníque reſciſſo egreſſu intra clauſtra Virgines conſtringeret. Succeſſerat id negotium multis in locis feliciter, priuſquam aliquis in Belgicas ditiones Burgundo Duci pârentes mitteretur, qui Principis huius potentia ſubnixus licentiam Virginum comprimeret, omnémque adimeret excurſionum facultatem. Adeóque gratus ea de reformatione Philippo eiúſque coniugi ſermo fuit, vt mox cuncta ex voluntate Generalis Antiſtitis peragendi veniam diplomatibus tradiderint. Qui fultus ea Principum auctoritate Parthenonas adiret, eque Clarę vallenſis Abbatis voluntate cuncta conſtitueret, Hortuli Præſul Ioannes Euſtachius deligitur. Is dum in pleriſque Phrontiſterijs impoſitam ſibi curam exſequitur diligenter, nullo negotio mores reformat, & licentiam egrediendi cohibet. Ad Marquettenſe Monaſterium vbi denique ventum eſt, ingens obex eius labori opponitur. Ipſo die Purificatæ Virginis cum magno comitatu illuc intrauerat, dum ſolemniter ad aram Sacerdos accinentibus Monialibus Miſſam faceret. Aderant ei Molinenſis Antiſtes, D. Petri Inſulenſis Decanus, toparcha Croiſilienſis, ac plerique ex Curia Inſulenſi Rationum vel Magiſtri vel Auditores, qui legationi pondus afferrent, & ſua præſentia Virginum animos frangerent. Peracto diuino ſacrificio iuſſa eſt Ioanna Quienuillia loci Antiſtita cœtum Virgineum extra templum in aulam cogere. Illic adſtantibus ijs, quos enumerauimus, Ioannes mandata Claræ-vallenſis Archimandritæ explicuit, quibus

Carolus VII. Franciæ Rex moritur, ſuccedit eius filius LVDOVICVS. *Monſtrel. to. 3. Minban lib. 1. c. 34. Chron. Franc. alij.*

B S. Pauli Comes Burgūdo reconciliatus. *Monſtrel. to. 3.*

Monſtrel. to 3.

Guilel. Fillaſtr. Tornacum magna intrat pōpa. *Commentar. MSS. Tornac. Ioan. Couſin.*

C Inſulenſi Sodalitio D. Virginis Cancellatæ indulgentias largitur. *Eius litteræ.*

AN. 1462.

Ciſtertienſis Ordinis Religioſæ reformantur.

D Ei reformationi Marquettenſes Virgines ſe opponunt. *Monu. MSS. Marquet.*

grauiter iniungebatur, vt arctiùs eæ includerentur, ac pleraſque conſuetudines & libertates reſcinderent, noua quædam inſtituta reciperent. Ac tunc quoque lectum eſt diploma Ducis Burgundiæ eiúſque coniugis, quo iubebantur exhaurire Claræ-A
vallenſis Præſulis mandata, & Ioanni in omnibus obſequi. Et ne reformationi obrogarent, aliarum Sanctimonialium exempla ciebantur, Magni Prati ſcilicet, Oliuç, & aliorum Parthenonum, quæ ſtudium vitæ arctioris complexæ recenter fuerant Ioannis labore. His mandatis Antiſtita & Virgines admodum perculſæ ſunt initio. vbi tamen animos ſenſim ſumpſere; parum quæ proponebantur ſibi placere, non tam vitæ ſanctioris odio, quàm vel nouitatum contemptu, vel inculpatæ vitæ conſcientia, omnium nomine Quienuillia reſpondit: palámque rogatum eſt, vt ea de re tam magni momenti ampliaretur. Ergo poſtquam Ioannes, quíque cum eo venerant, tali reſponſo & petitione attoniti è Monaſterio diſceſſere: Tornacum occultè Antiſtita quoſdam miſit, qui de mandatis Claræ-vallenſis Præſulis cum ſapientibus viris agerent. Horum reſponſo Ioannæ mens iniecta, vt audenter ad Claræ-vallenſem Antiſtitem prouocaret. ac tum facilè propoſitis ijs, quæ Tornacenſes ſuggeſſerant, ab illo impetrata poteſtas eſt, ne Ioannes Euſtachius vlteriùs progrederetur. B Ab Rege quoque Franciæ Ludouico manarunt litteræ, quibus primatio Apparitori mandabatur, ne Sanctimoniales antiquo iure ac libertate priuari permitteret. Timebatur interim Ducum Burgundiæ iracundia, & ardens cœpta peragendi animus. Verùm Inſulenſis Bailliui ſtudio & artibus ſenſim vterque mitigatus eſt. Igitur à Quienuillia numeratis aliquot nummis ad paupertatem & impendia Ioannis ſubleuanda, is feruor reformationis oppreſſus eſt, licet multi ſtudia contraria reprehenderent.

Guillebert. Lannoyus moritur.

Epitaph.

Secunda & vigeſima luce Aprilis diem ſupremum egit Guillebertus Lannoyus Wileruallis Regulus, quem inter primos Aurei Velleris Equites Philippus adlegerat propter inſignem virtutem, rerúmque bellicarum peritiam. Iacet in æde S. Mauritij Inſulæ.

Monſtrel to. 3. Iac. Meier. l. 16. Heuter. l. 4.

Auguſti Kalendis Ioannes Conſtanus & Ioannes Iuyanus ferro caput amiſere, C quòd hic illius hortatu in Pedemontana regione venenum comparauerat tollendo è viuis Carolo Burgundi filio.

Ioan. Clericius Abb. Vedaſt. è viuis tollitur.

Monſtrel to. 3. Iacob. du Clerc l. 4. Meier. l. 16.

Ad decimum quintum Septembris vitam cum morte mutauit Atrebati Ioannes Clericius D. Vedaſti Antiſtes, quem Duacum in auras eduxerat, & alienæ indigentię miſeratio profusũ in pauperes reddiderat: vt ſæpiùs id voce vſurparet, *Multa Monaſterijs eſſe conceſſa, quibus inopes alerentur.* Et fòrs eam ob cauſam piis largitionibus ſuis Burgundiæ Dux præfecerat. Monaſterium ſuum annis quatuor & triginta moderatus inculpatè, aduerſus Principes Nobiléſque ſtrenuum ſeſe iurium Eccleſiæ defenſorem ſemper exhibuit: ac multa variis locis in ſuorum commodum Monachorum ędificia conſtruxit.

Comes Stápanus cur ſe à Burgundo ſubtraxerit.

Monſtrel. to 3. Iac. Meier. l. 16. Belleforeſt.

E Comitis Stampani familia tres viri & pharmacopola Bruxellis in vincula coniecti ſunt, quòd deprehenderentur fictis è cera ſimulachris & maleficiis in Caroli Burgundi vitam ſiniſtrum quidpiam moliri. Ab eóque tempore tantum Stampani odium Carolus concepit, vt neque ipſum, neque aliquem ipſi adhærentem be- D nignis oculis aſpexerit: quò factum eſt, vt ſenſim à Burgundis ad Francos ſeſe Stampanus conuerterit, & in Regis amicitiam inſinuauerit non leui Burgundici nominis damno.

PETRVS RANCHICOVRTIVS Atreb. Epiſc. creatur.

Tabula Atreb. Eccleſ.

Atrebatium Eccleſiæ nouus ab Summo Pontifice datus eſt, Epiſcopus Petrus Ranchicourtius multa vir præditus ad regendas animas virtute & ſapientia. Iam enim Ioffridus inter Patres purpuratos aſcitus fuerat, & Albanenſi Eccleſiæ præpoſitus.

Burgundus Inſulæ cum magna voluptate excipitur.

Monſtrel. to. 3. Iac du Clerc l. 5.

Dum vertitur Chriſti annus poſt milleſimum & quadringenteſimum ſexageſimus AN. 1463
tertius, Brugis Inſulam venit Burgundiæ Dux ſexto Iulij die: multóque ab ciuibus honore, magnáque lætitia ſuſceptus eſt, quòd eum ab vltima ægritudine nondum vidiſſent. Cùm peruesperi aduentaret, pars plurima ciuium obuiàm iuere cum Magiſtratibus. Et pluſquam quadringenti ardentia funalia prætendebant. In vrbe, quà

Digitized by Google

A tranſitus erat,multis ſcenæ locis ſpectacula varia præbebant:ad omnes domos vel lucernæ, vel tedæ colluminabant: vt multa iam nocte diem redderent luminaria. Ac tum cereuiſię coctores ingens vini Bibractenſis dolium palàm expoſuere, cui Gallicis verſibus hæc erat inſcripta ſententia: *Conuenit eos vinum gratis propinare,qui pretio aquam vicinis tribuunt.* Et cùm proximus eſſet Philippus, tribus detractis epiſtomiis vini fluxui viam fecere, vt qui vellent inde ſitim exſtinguerent. Paucis inde diebus cùm Burgundus paullum quieuiſſet, legationem ad Summum Pontificem Inſulæ adornauit. Eius capita lecti Guilelmus Tornacenſis Epiſcopus, & Montignij toparcha. Hæc pręcipuè cauſa legandi: vt ab ſe ſex millia pugnatorum, harúmque copiarum impendia Pontifici offerrent, Nothúmque ſuum Antonium, quem illis pręficeret:quòd ſibi proficiſci propter Gallorum inquietos animos integrum minimè eſſet, à quibus iam quædam in ſe filiúmque occultè deſignari cognoſcebat. Inſula deinde Philippus Heſdinium abiit oblectandi ſeſe gratia. Illic dum modò venationibus, modò rebus aliis corpus animúmque recreat, eiúſque filius Inſulæ commoratur, ingens calamitas Margaretam Angliæ Reginam, ac Ducis Lotharingiæ filiam, regno
B exuit, vnáque cum filio adhuc paruulo, viris tribus, ac pauculis ancillis, tenui nauigio in Flandriam compulit. Vbi Scluſæ maximò periculo defuncta exſcendit, Brugas petiit, indéque conducto curru Rollariam venit. Eo de loco, qui Carolo Comiti infortunium & aduentum ſuum nuntiaret, aliquem miſit. Vtroque Comes cognito, Nobilium multos ciuiúmque exciuit, vt inſigni apparatu cum Magiſtratibus obuiàm procederent. Igitur ij porta egreſſi, magno Reginam honore accipiunt, & in vrbem deducunt. Paratum iam erat in ędibus Roubaiſiæ Reguli hoſpitium. Ibi vix ea collocatur, cùm magno Carolus comitatu eodem intendit, ac bonis verbis ſalutatam erigit, vt quam Deus calamitatem immiſerat, magno animo capeſſat: dein neceſſitates ſubleuandi gratia, mille leonibus aureis donat. Poſtera mox luce præſto Nobiles aliquot fuere, qui Reginam Heſdinium ad Philippum deducerent. Hic iam celerrimis filij nuntiis certior factus, ſagittariorum aliquam manum Bethuniam pręmiſerat, vt eam per iter aduerſus Anglorum inſidias (non inde procul ij vagabantur)
C tegerent. Poſtquam ad S. Pauli oppidum delata eſt Margareta, illinc eam Burgundus Heſdinium deduxit, ibique ſummo proſequutus eſt honore (quamuis non ignoraret, nunquam ab ea ſe cultum amicitia) & multis admodũ verbis ſolatus, ſcutorum aureorum millibus duodecim donatam in Lotharingiam dimiſit. Litteris quidam mandauere, Ducis Burgundiæ principem arcarium ſex eorum millium interuertiſſe. cúmque id poſteà Burgundus per litteras Lotharingi pro ſex millibus tantùm gratias agentis cognouiſſet: vt reum maieſtatis ad furcam eum damnaſſe; precibus tamen Ioannis Crouyaci vitam ita denique ſeruatam, vt valetudinarium leproſis ſtruere dammas fuerit, & conſtituendo in alimentum cenſu annuo, térque per hebdomadas ſingulas peragendo Miſſæ ſacrificio, pecuniam attribuere. inde conditam domum eam, quę leproſos excipit Inſulam iuxta, ſecus eam viam, quæ ducit Armenteriam proximè pontem Canteleuuium.

D Paucis poſteà diebus elapſis, in Hollandiam Burgundi filius Inſula diſceſſit. Erat illi tunc coniunctiſſimus S. Pauli Comes & Caſtellanus Inſulenſis Ludouicus Luxemburgius, primúmque in eius aula gradum obtinebat, omniúmque conſiliorum particeps ipſum prorſus moderabatur. Euenit interim Octobri menſe, vt Franciæ Rex Ludouicus Heſdinium ad Burgundiæ Ducem accederet. Eum Philippus cùm magnificè multis diebus coleret, filium ex Hollandia frequentibus nuntiis exciuit, vt Heſdinium ad viſendum, honoréque debito proſequendum Regem quàm celerrimè accurreret. Sed neque paterna euocatione permotus eſt Carolus, neque pedem ex Hollandia extulit: tantúmque parenti per litteras ſignificauit, nunquam ſe ad Regem profecturum, quamdiu apud eum Crouyaci Regulus, & Comes Stampanus conſiſtent, quos ſibi grauiter aduerſari cognoſceret. Cur Stampanum hoſtem haberet, iam diximus. De Crouyaco hæc aſſerunt, Ludouico Regi auctorem fuiſſe, vt adiacentia Somonæ amni oppida numeratis quadringentis & quinquaginta millibus aureorum, quibus diu oppignerata fuerant, ab Duce repeteret; eáque Dux ac-

Legatio Burgundi ad Pőt. Max. pro bello Turcico.
Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16.

Burgũdio abit Heſdinium.

Inſulam venit Angliæ Regina, ibique colitur.
Monſtrel to. 3. Chron Fland MS. Meier. l. 16. aliter longè, quam narrat VVaſſeburg. l. 7. qui nullam facit in Flandriam aduentus mentionem.

Eamdẽ Heſdinium profectam Dux magnificè tractat, & muneribus ornat.
Iidem auctores.

Ob interceptum aurum damnatur à Duce arcarius.
Chron Flãd. MS. Iac. Meier. l. 16.

Comes Carolus in Hollandiam abit.
Monſtrel. to. 3.

Rex Franciæ ad Burgũdum venit Heſdinium.
Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16. Belleforeſt.

Eò Carolus à patre vocatus proficiſci noluit.
Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16.

Digitized by Google

cepta pecunia reſtitueret. id factum adeò in animum Caroli deſcendiſſe, vt omne in
Crouyacum odium conuerterit. Et non leues ideò flammas eidem S. Pauli Comes A
ſubijciebat, qui neque Stampanum, neque Crouyacum ferre poterat. Doluit verò
vehementer Philippo Duci ea, quam diximus, Caroli peruicacia: cùm præſertim
Rex eius præſentiam expeteret. Nihil tamen tunc in eum egit per litteras nuntióſue
aſperius.

Regis Frãciæ liberalitas in Ioãn. Lannoyum.

Monſtrel. to. 3. Epitaph. Ioan. Iacob du Clerc. Iac. Meier. l. 16.

Subinde Ioannes Lannoyus Gallo-flandriæ Gubernator, & Ioannis Crouyaci
nepos, apud Regem Franciæ flagrantiſſima vſus eſt gratia. Eum enim hic primum
Ambiano, Ciuitati Atrebatenſi, & Dorlenio (quæ omnia Saueuſio ademerat) cum
maxima poteſtate præfecit; ac mox etiam Mauretaniæ Comitatui præeſſe voluit, ea
Præfectura exuto Ioanne Haubourdinij Regulo. Auxit eum deinde Ambianenſi
Bailliuatu, & duûm millium coronatorum annuo cenſu. Quæ liberalitas Regis gra-
ui multos admiratione perculit, quòd præſertim Lannoyus in Gallo-flandria natus
fuerit, partéſque Burgundi complecteretur. Fortè ſpes eum alebat, quandoque
Ioannem cum auunculo Crouyaco conſilijs occultis aliquid aduerſus Burgundiæ B
Ducem moliturum, vbi res poſceret. Statímque Rex ab Philippo Gallo-flandriam
repetijt. Verùm Burgundus obfirmato ad poſtulata Regis animo, heredem ſibi ma-
ſculum ſupereſſe, reſpondit, ideóque nihil ei iuris in Gallo-flandriam ſuppetere: ne-
que priùs eam repeti poſſe, quàm filio vita functo abſque liberis annui reditus de-
cem millia reſtituerentur.

Frãcus à Burgundo Gallo-flandriam repetit.

Iac. Meier. l. 16 Paradinus.

S. Pauli Comes à Franco citatur.

Monſtrel. to. 3.

Induxit tum temporis in animum Franciæ Rex, ab Duce Britanniæ & Comite
Carolo Burgundi filio aduerſus ſe arma comparari. Quamobrem S. *Pauli* Comi-
tem, & toparcham Genlyanum, vt reos læſæ maieſtatis, in iudicium *vocauit*: quòd
hic in Britanniam inter Ducem & Carolum fœdus ictum iuiſſet; ille Caroli alio-
rúmque animos in ſe accenderet. Verùm neutro apud eum ſe ſiſtente, fruſtià minas
Rex intendit. Reuerſi ſunt interim ab Italia Neruiorum Pontifex & Montignius,
quos ad Pium Pontificem Maximum Burgundus de Sacra Militia ſollicitus miſerat.
Ij reſponſum à Pio retulere, ipſum in Turcas armatorum hominum millia quadra- C
ginta ducturum, ſi Burgundus ſena militum millia inſtruat, eiſque ſe ductorem præ-
beat, vel ſuum adiungat legatum. Ad eam Philippus relationem ita Belli Sacri deſi-
derio exarſit, vt mox ſe medio Maio cum exercitu Aquis Sextijs futurum ſpopon-
derit, indéque aduerſus Chriſtiani nominis hoſtem arma portaturum. Gliſcebat eo
tempore inter Ducem eiúſque filium grauis diſſenſio, quam plerique arbitrabantur
eò ab Regis Franciæ familiaribus excitatam, vt, diuiſis Belgarum ſtudijs, hæ ditio-
nes faciliùs hoſtium direptioni paterent. Laboratum à nonnullis Burgundico nomi-
ni addictis, vt ea tandem opprimeretur diſcordia. Parùm tamen ij profecerant. Bur-
gundus arbitrabatur, iure ſe filium ſuo aſpectu & amicitia prohibere: quòd potiùs
varia ſuſpicione laboraret, quàm veris diſcordiæ cauſis niteretur. Contrà, in Crou-
yacos & Stampanum meritò ſe ira ſuccendi contendebat Carolus: quòd ſuam ab
his vitam malis artibus peti crederet; ideóque iuſtè à patre, qui gratia & fauore ipſos
proſequebatur, ſecedere. Poſtquam tamen ea, quæ ſcripſerat Carolus, ditionum
ſuarum Ordinibus Princeps Brugis oſtendit; híque ad Carolum profecti Ganda- D
uum, omnem adhibuere operam, vt is Brugas ad patrem ſe conferret, iiſque coràm
explicatis, quæ diſcordiam peperiſſent, in gratiam ſe paternam recipi ſupplex pete-
ret: omnis denique ſopita eſt contentio. Quippe vix ſe parenti Brugis Carolus ſti-
tit, tertióque ad pedes eius accidens ſuam breuiter pertinaciam excuſauit, ac ve-
niam ſuppliciter flagitauit: cùm Burgundus, *Iis de rebus, quas peruicaciæ velum obten-
dis, nullum vlteriùs*, inquit, *ſermonem facito. quòd factorum veniam precaturus acceſſeris,
id verò mihi pergratum eſt. Eſto ſemper mihi obſequens, & me tui ſtudioſum boni ſemper
experieris.* Atque mox eius manu prehenſa, omnem ex animo indignationem abſter-
ſit, veniámque impertijt, magna, qui tunc aderant, Ordinum legatis voluptate per-
fuſis. Indéque poſtridie vijs occultis Crouyaci Regulus diſceſſit.

Inter Bonum eiúſque filium natæ diſcordiæ exſtinguuntur.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16. Paradin. Pont. Heuter. lib. 4.

Legati Ducis ab Italia redeunt.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16.

Rex Franciæ in Gallo-flãdriã deſcẽdit.

Hæc dum fiunt Brugis Ianuario menſe anni ſupra milleſimum & quadringente- AN. 1464.
ſimum quarti & ſexageſimi, Ludouicus Rex Franciæ Atrebato Siclinium venit,

Digitized by Google

A cúmque Siclinienſes quanto poterant apparatu excepere. Pro veteri conſuetudine publico ab his munere modius auenæ, capones duodecim, pauones duo ipſi donati. Poſtquam ibi dies aliquot ſubſtitiſſet, Tornacum Rex profectus eſt. Cùm vrbi propinquaret, tria ciuium candidis, pictáque opere Phrygio aurea lilia præferentibus veſtibus ornatorum, millia obuiàm iuere. Portámque ſubeunti puella ex alto per funes deſcendens, elaboratum inſigniter, ac pretioſum ex auro lilium de corde affabrè facto, diducta paullùm pectoris veſte, protulit, hiſque affata verbis, obtulit: *Quemadmodum, Rex maxime, adhuc virgineo ſum flore prædita, ſic Tornacenſis ciuitas nondum hoſtilibus copijs ſubacta eſt, illibatáque aduerſus Francorum Reges fide ſinguli ciuium in cordibus lilium geſtant.* Quæ licet falsò dicerentur (ſæpiùs enim anteà Tornacum ab hoſtibus obſeſſum, captúmque fuerat) admodum tamen hilari iucundóque vultu ea Rex accepit, vrbémque magna incolarum lætitia ingreſſus eſt. Ibi dum dies aliquot Ludouicus moratur, ad eum Ioannes Crouyacus, ab aula Burgundi, ob Caroli Comitis auerſionem, diſcedere coactus, ſe contulit, eiúſque ſe familiaribus inſi-

B nuauit. Ferunt eo tempore grauia quædam in Burgundum ab Rege aliiſque, occultis conſilijs deſignata. Iter nihilominùs poſteà Ludouicus Inſulam conuertit. Aderant ei tunc Cardinalis Albanus, Dux Bituricenſis, Comes Augenſis, Princeps Pedemontanus, multíque alij principes viri. Burgundiæ Dux, qui eodem die paullò maturiùs cũ vxore, ac Duciſſa Bourbonij Inſulam aduenerat, magna Regem pompa, eiúſque nobilem comitatum excepit: & quamdiu illic moram fecere, feſtiuis conuiuijs, equeſtribus ludis, plauſúque vario paſſim oppidum perſtrepuit. In quartum diem ieiunij vernalis, eumdémque quartum & decimum Februarij, aduentus Regis inciderat, pridie illius diei, quo februa peraguntur à pueris picatis intortiſque funibus accenſis: ideóque tempus illud inſtituto veteri decurſionibus equeſtribus, & certaminibus Inſulæ celebrari conſueuerat. Quatuor dies dati lætitiæ, & publicæ voluptati: ludóſque Rex cum Duce ſpectauit, quibus cum Inſulenſibus ſociarum vrbium ciues egregiè ornati lanceis concurrebant, propoſito de more victoribus ac-

C cipitre. Ioannis Crouyacenſis filius ijs certaminibus cum Pollario Regis miniſtro, quem vaſto corpore, magníſque viribus præditum, ab nullò vinci poſſe Franci credebant, in arenam deſcendit, vitáque ipſum exuit. Priuſquam Rex Inſula diſcederet, obnixè Ducem flagitauit, adeóque verbis impulit, in viam ne ſe daret Sacro Bello capeſſendo, antequam is annus curriculum expleret. Igitur octauo & decimo die Martij Conuentum generalem trium Ordinum totius Belgicæ ditionis ſibi obnoxiæ Philippus Inſulæ habuit. Illic per Epiſcopum Tornacenſem palàm ſignificatum eſt, Regis Ducem voluntate, adeóque moleſtiſſimo rogatu, in alterum annum iter in Turcos diſtuliſſe. Ne qua tamen apud Pontificem Maximum, & Chriſtianos Principes vel ſocordiæ, vel ñeglecti voti arceſſeretur: ad Sacram Expeditionem Antonium ac Balduinum filios vnà cum duobus pugnatorum millibus extemplò miſſurum: quantam ipſe poſteà manum poterit militum contrahere, in hoſtes Chriſtianæ Fidei portaturum anno ſequenti.

Poſt breue tempus aduenere Inſulam Marchio Ferrarienſis, ac plerique Senato-

D res Veneti legationem obeuntes. Itineris tanti cauſam præbuit, Ducem alioſque Principes, ad ſubeundos vnà Belli Sacri labores, ſtimulandi deſiderium. Hos vbi magnificè acceptos Burgundus audiuit, eadem, quæ ſuis Ordinibus dici curauerat, ipſis explicuit. Ac ne quam ſuis moram inijcere videretur, facultatem omnibus dedit ſub ſacra ſe ſigna colligendi. Igitur ad publicam de militia contra Turcos ineunda concionem, multi veſtibus Cruces aſſuère Sacram Expeditionem profeſſi, vt cum Antonio Burgundi filio proficiſcerentur. Exactiſque aliquot diebus viri nobiles ac milites egregij ad duo millia Philippo ſpectante, & filio centum aureorum millia tribuente, naues Sclufis ingreſſi vela fecere. E iuuenibus, qui terreſtri itinere Romam è Belgio in Turcos irent militatum, multò plures ſunt numerati. Sed quòd ij neque ductores haberent, neque ſub ſignis viam facerent, tantúmque viceni aut triceni iter ingrederentur: nuſquam in exercitum recepti ſunt, ideóque omnes domum diffluxere.

Monſtrel. to. 3. Iac du Clerc l. 5. Iac. Meier. l. 16. Lib. MS. Duac. Lib. MS. Atreb. Chron. Fland. MS. Paradin.

Tornaci excipitur honorificè.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16.

Inſulam venit, ibíque ab Duce colitur.

Monſtrel. to 3. Iac du Clerc l. 5. Chron. Fland. MS. Lib. MS. Atrebat. Iacob. Meier. lib. 16. Paradin.

Ordines Inſulæ cõuocat Burgundus Sacræ Militiæ ergò.

Monſtrel. to. 3. Iac. du Clerc l. 5. Iac Meier. l. 16. Paradin.

Marchio Ferrarienſis, & legati Venetorum Inſulæ pro Bello Sacro.

Chron. Fland. MS.

Multi Belgarum Crucem aſſumunt.

Idem Chronic.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16. Maſſæus. Chron. Fland. MS.

Ludouicus S. Pauli Comes iterũ ab Rege citatur.
Monſtrel. to. 3.

Intereà temporis tertiùm ad Regem per apparitorem euocatus in Franciam eſt Ludouicus S. Pauli Comes & Caſtellanus Inſulenſis. Varia tunc ipſum conſilia torſere. Si Regi ſe ſiſteret, periculum capitis verebatur, eo iam maleuolorum artibus infeſto. ſi contrà in Belgio ſe contineret, ne toto Franciç regno exturbaretur, formidabat. Dùm autem hçret dubius; quid facto ſit opus, in Regia comparandos ſibi cenſuit amicos, quorum opera Rex mitigaretur. Et ſanè ex animi ſententia id ſucceſſit. Cùm enim quibuſdam in amicitiam pertractis ad Regem iter facere conſtituiſſet, ab eo his auctoribus tanta exceptus eſt beneuolentia, vt pacem facilè impetrauerit. Iactant quidam ab Rege tunc ſollicitatum, vt à Comite Carolo Burgundi filio deficeret: nunquam tamen id ab ipſo extorqueri potuiſſe. A

Pacem ab eo impetrat.
Auctor citatus.

Comes Carolus Inſulã venit.
Iac. du Clerc l. 5.

Quarto nonas Iunij ad patrem Burgundum Inſulam venit Comes Carolus multa Nobilium Equitúmque turma ſeptus. Verùm ob renouatam eius aduerſus Crouyacenſem Regulum, qui Bono aderat, contentionem, aduentus ipſius parenti rurſum grauiter commoto parum placuit: omníque cum eo Comes colloquio prohibitus fuiſſet; niſi Saueuſius id tandem multis impetraſſet precibus, vt in conſpectum Bonus filium admitteret, denuóque in gratiam reciperet exſtincta prorſus iracũdia. B Vt tamen ſolitam ei vim pecuniæ dependeret, adduci non potuit, quò faciliùs ipſum in officio retineret. Conceſſit deinceps Philippus Heſdinium, Carolo Zelandiam cum ſuis repetente. Pluſculum illic temporis egerat, cùm Franciæ Rex oppida ſua luſtrabundus Ambianum aduenit: indéque S. Pauli oppidum ingreſſus eſt, vbi Burgundus cum S. Pauli Comite morabatur. Eo de loco Heſdinium inuiſere placuit. Hîc dum lautè à Bono Rex tractatur, de Gallo-flandrica ditione rurſum ab eo repetenda mentionem ingerit. Nihil tamen aliud, quàm priùs, ab ipſo expreſſit. Ergo nonnihil ideò commotus cùm diſceſſiſſet, non procul Heſdinio, nunc Nouuioni, nunc Abbatiſuillæ ſubſtitit. Venit tamen paullò pòſt Heſdinium Regina, eámque magnificentiſſimè Dux excepit tractauítque. Et decimo die Octobris per litteras Bono Rex ſignificauit, eius ſe conuiuam Heſdinij poſtero die futurum, ideóque pro ſolita ſua magnificentia prandium inſtrui iuberet. Verùm eo die, quo Rex id ad Bonum ſcripſerat, huic prandium ſumenti ab Carolo filio ex Hollandia litteræ tradun- C tur. Harum erat ſententia: Rubempreti Reguli Nothum in Hollandiam ab Rege Franciæ miſſum, vt Carolum vel captum myoparone abduceret, vel per inſidias interimeret, vinculis oneratum in cuſtodia detineri: parũm ſecurè acturum parentem, ſi diutiùs Heſdinij commoretur. Iis Burgundus acceptis nuntiis haud parum fuit perculſus; ſtatimque poſt remotas epulas, Adolpho Cliuienſi, & Crequyacenſi toparchæ Heſdinienſis oppidi curam commiſit, ac ſubinde, non exſpectato Regis aduentu, nullóque ad eum miſſo, qui de ſuo faceret diſceſſu certiorem, tardis equis D. Pauli oppidum petiit, indéque quarto die Inſulam paucis comitantibus peruenit. Ex aduerſo Ludouicus Rex, cognito Burgundi ſubito diſceſſu, in Normanniam Rothomagum abiit. Nõ multo interiecto temporis ſpatio, Bourbonij Dux Philippi nepos Inſulam Heſdinio deſcendit, indéque Gandauum delatus eſt ad Carolum Comitem Burgundi filium, qui recèns ex Hollandia illuc venerat. Exactis illic diebus aliquot, vt cognatum coleret, vnáque Gandenſibus voluptatem faceret, qui ſaluum D ex Hollandia rediiſſe gratulabantur, Inſulam verſus iter Carolus ingreſſus eſt cum inſigni centum ferè quà virorum Equeſtri dignitate fulgentium, quà Nobilium comitatu. Ad ſexcentos cum eo equi venere. Ab equitibus quadringentis ex oppido Inſulenſi obuiàm ei proceſſum; & multa ipſum intra muros lætitia populus excepit, perſtrepentibus plauſu feſtiſque vocibus plateis, ob inſignem voluptatem, quàm ex eius ſalute, & hoſtis vinculis omnes ceperant. Iam enim latè fama de capto & in cuſtodiam tradito Rubempreto didita fuerat, paſſimque ſpargebatur, in Caroli perniciem eum ab Rege Franciæ in Hollandiam occultè ſubmiſſum. Interim Rothomago Rex Ludouicus Tornacum, Cameracum, & ad omnes iuxta Somonam ſitas vrbes, quas nuper de Burgundo numerata pecunia receperat, nuntios mittit, qui proceres aliquot è ſingulis ad ſe legari imperent. Exceptis Cameracẽſibus è ſuis vrbibus omnes Magiſtratus aliquos ad Regem deſtinauere. His Rothomagum ingreſſis, de

Burgundus Heſdinium petit.
Monſtrel. to. 3.
Iac. du Clerc l. 5.
Iac. Meier. l. 16.
Paradin.

Ibi Regem primùm, dein Reginã Franciæ tractat.
Iidem auctores.

Ad nuntios de capto Rubempreti Notho, Burgundus Inſulam redit.
Auctores citati.
Oliuer. Marchan. l. 1. c. 35.

Ad eum primò Bourbonij Dux venit,
Philipp. Comm. lib. 1 cap. 1.
Monſtrel. to. 3.
dein Carolus filius.
Iidem auctores.

Rex de Rubempreti Notho ſeſe excuſat Rothomagi.
Monſtrel. to. 3.

A vulgato per Belgium rumore, quo ferebatur, Rubempretum ſuo iuſſu in Hollandiam nauigio profectum, vt Carolo Burgundi filio inſidias pararet, cúmque vel viuum inde abſtraheret, vel ferro è viuis tolleret, grauiſſimas in publico conſeſſu querelas depoſuit. *Falſò ſpargi ea de re ſermonem, quam ne quidem animo conceperit. Ad intercipiendum Ducis Britanniæ Vicecancellarium, vbi ex Angliâ, quò fuerat profectus impetrandi contra ſe bellici ſubſidij, iciendique fœderis gratiâ, per Hollandiam reuerteretur, miſſum ab ſe Rubempretum. Non leuem ijs de omnibus vindictam ſe ſumpturum, qui tam atrocia ſererent mendacia.* Et dimiſſis domum legatis vrbium, Augenſem Comitem, Moruillierum Franciæ Cancellarium, & Narbonenſem Pontificem multis onerat mandatis, ſubitòque ad Burgundum Inſulam ire iubet. Quintus illuxerat dies Nouembris, cùm Inſulam ij magno ſepti comitatu ſunt ingreſſi, triduo poſtquam Carolus Comes Philipum Cominæum (qui res ſui temporis in Commentarios retulit, & ſuam ab hac legatione narrationem orditur) inter honorarios ephebos aulæ ſuæ adſciuerat. Burgundus non ignarus, quæ forent Regis mandata, eos poſtridie aduentus legatos audiuit in ſolio pulcherrimè aureo panno fulgenti conſidens, ianuis aulæ patentibus, aſtante Carolo filio, & circumfuſis omnibus cùm ſuis tum filij Nobilibus, ac Senatu ſanctiori. Tria Moruillierus legationis capita primùm expoſuit ore parum temperato, & interdum verbis etiam aculeatis. *Primò Rubempreti Nothus Regis nomine repetitus, quem falsò ſuſpectum inſidiarum Carolus in cuſtodiam compegerat. grauiter enim eo facto violatam Regis maieſtatem, qui longè alia curaturum in Hollandiam miſerat. Imperatum deinde, vt aſperſam nomini regio infamiam edicto publico Dux abſtergeret.* Ad vltimum etiam Cancellarius flagitauit; *Vt Oliuerius Marchanus, & concionator Brugenſis, qui Caroli voluntate in vulgus ſparſerant, ideò Nothum attineri, quòd Carolo necem, vel catenas parauerit regio iuſſu, ad noxam dederentur. Nam Regem minimè pati, vitam eos ducere, per quos Carolus ipſum tam atroci iniuria proſciderit.* Ad ea Carolus verba in genua procidit, patríque ſupplex factus eſt, vt poteſtatem ſibi Cancellario reſpondendi faceret. Verùm extemplò Moruillierus Comiti ſilentium indixit, ab Rege ſibi mandatum aſſerens, ne cum eo ſermonem inſtitueret, néue purganti ſe aures daret: cum ſolo Duce ageret. Igitur Carolo in aliud tempus reſponſionem differre iuſſo, ad omnia Burgundus reſpondit. *Rubempreti Nothum in Hollandia deprehenſum captúmque, vbi Franciæ Regi nihil obnoxium eſſet: ac ideò nullo iure illum ab eo repoſci. Meritò fuiſſe captum, multa ſuppetere argumenta. Si tamen quæſtionibus habitis, ſuſpecti ſceleris immunis fuerit, vinculis illicò ſoluendum. In concionatorem nolle ſe manus inijcere, cùm ſacri ſit Ordinis, quem vel attactu violare ſit nefas. Si quid ab eo aduerſus Regem è ſacro pulpito ſit pronuntiatum, ad ſe nihil attinere. Pleroſque ad populum è ſuggeſtu dicere nulla prudentia munitos, parum ſeptos litteris. Et cùm aliqua ipſis per imprudentiam, aut ignorantiam exciderint, vel aliò tranſcurrere, vel vſpiam ſe abdere. Oliuerium in Sequanis ortum, & aulæ filij præfectum. ad Regem ipſum nihil ſpectare. ſi quid tamen peccauerit, ab ſe corrigendum.* Hæc cùm dixiſſet Burgundus, alia duo ſubiecit Cancellarius. Ac primo quidem, aſſeruit: *Haud leuiter tam ſubitum eius diſceſſum Regem tuliſſe, cùm eo minimè ſalutato per litteras, velut furtim Heſdinio digreſſus eſt: qui alias nihil tale faceret, quique iam Regi promiſſo ſe obſtrinxerat, non aliò ſe diſceſſurum, quàm prius indicaret.* Altero grauiſſimè Britanniæ Ducem & Comitem Carolum perſtrinxit, cùm *vtrumque in vrbe Turonenſium, vbi Rex aderat, ſigilla ſibi mutuò per Taneguyum Chaſtellium occultè communicaſſe, fœdúſque iniuiſſe pronuntiauit,* idque maxima inter crimina recenſuit. Et huius confœderationis non aliam videri cauſam addidit, quàm detractam Carolo penſionem, ademptámque Normanniæ Præfecturam. Ad primùm pacatè Burgundus aliud nihil attulit, *quàm ſe numquam fidem vlli datam fefelliſſe: ac Regi ſe tantum promiſiſſe, ipſum ſe Heſdinij exſpectaturum, neque ipſo minimè ſalutato diſceſſurum, niſi aliò negotia vehementer vrgerent. Cur repentè abitum parauerit, nihilque Regi ſignificauerit, quæ per filium de Notho Rubempreti aliiſque grauiſſimis rebus acceperat, effeciſſe. ac ne fugere Regem videretur, lentis itineribus quatuor dierum ſpatio petitam ab ſe Inſulam.* Ad crimen Britanno ſibique impactum Carolus reſpondere ardebat, idque vt faceret, patrem admodum poſtulauit. Verùm is hoc minimè tunc permiſit,

B

C

D

Legatio Frãci ad Burgundũ pro Rubempreti Notho.

Monſtrel. to. 3. Comin. lib. 1. c. 1. Marchan. lib. 1. cap. 15. Paul. Æmyl. lib. 10. Iac. Meier. l. 16. VVaſſeburg. l. 7. Paradin.

Quæ capita Moruillierus oratione ſit complexus.

Auctores citati.

Reſponſio Burgundi.

Auctores citati.

Nouæ accuſationes Cancellarij.

Auctores citati.

Ad has Burgundio dat reſponſum.

Digitized by Google

quòd ad eius defenſionem paterno ſe officio feciſſe ſatis arbitraretur. tantúmque
etiam atque etiam loquendi veniam flagitanti, in craſtinum diem purgandi ſe po- A
teſtatem conceſſit. Igitur luce conſecuta rurſus in aulam legatos Philippus adduxit,

Ad obiecta Cancellarij Comes Carolus reſpondet.

Auctores citati.

ibíque coram aliis omnibus, qui pridie aderant, pro ſe dicere filium iuſſit. Tum Ca-
rolus alterum genu puluino ſerico innixus, primò patrem allocutus eſt, dein Can-
cellarium, factique ſui rationem ſedatiùs & ſapientiùs explicuit, quàm pater ſperaue-
rat. De Rubempreto in vincula coniecto, prior ei ſermo fuit; multíſque ſe, iíſque
iuſtiſſimis, impulſum rationibus fuiſſe, vt eum in cuſtodiam traderet, affirmauit,
quas propediem in lucem ſit proditura Iudicum ſententia. In ſe ac Britannum quæ
fuerant à Cancellario probroſè iactata, eum in modum diluit, *Vt quam armorum ſo-
cietatem cum eo contraxerat, non aduerſus Regem, verùm in eius, regníque defenſionem
ab ſe initam aſſereret. Promiſſæ ab Rege penſionis annuæ quartam ſe modò partem accepiſſe.
In animo ſibi nunquam fuiſſe, vt id aurum, & Normanniæ gubernaculum ab Rege peteret.
Abundè ſibi parentis gratiam ſufficere. Hac vbi polleret, aliena ſibi minimè quærenda, ſa-
tis opum domi fore.* Hæc cùm dixiſſet Carolus, non priùs Legatos Burgundus dimi- B
ſit, quàm breuiter orauerit modeſtéque, vti ſuo nomine Regi dicerent, *Ne facile
aures ſparſis de ſe filióque ſiniſtris ſermonibus præbeat; néue gratiam ſuam filijque ſuſpicio-
nibus exſtinguat*: afferríque vinum & ſacchatea tragemata iuſſerit, vt dilutis corpo-
ribus animíſque diſcederetur. Verùm Carolus Narbonenſi Epiſcopo in aurem
acriùs dixit: *Lotum ſibi vehementer ab Rege caput per Cancellarium: ſed intra vertentis an-
ni ſpatium dignas facto pœnas hauſturum.*

In Franciam legati redeũt.

Monſtrel. to. 3.

Poſtquam igitur à Burgundo nihil impetrauere, in Franciam legati viam relege-
runt. Tornaci, Atrebati, Ambiani, per quas vrbes iter fecere, Magiſtratus aduo-
cant populúmque, & quàm grauiter tulerit Rex Franciæ ſparſos in vulgus ſermones,
quibus iactabatur eum per Rubempreti Nothum Comiti Carolo inſidiatum, eos
edocent: ſimul etiam inſtruunt, nihil eorum in mentem Regi vnquam veniſſe,
quæ ſiniſtris vocibus in ipſum paſſim Belgæ Burgundíque opprobrabant. Et vix
ad Regem peruenere, cùm eorum facta relatione, quæ Burgundus eiúſque filius C

Burgundus ad Regem legatos mittit in Galliam.

Auctores citati.

reſponderant, in vtrumque vehementer incenderunt. Verùm Philppus ea, quæ fie-
bant à legatis, prudenti animo præſagiens, appetente Natalium Chriſti celebrita-
te ad Regem Epiſcopum Tornacenſem, toparcham Crequiacenſem, alióſque
nobiles viros in Franciam Inſula miſit iras eius mitigatum. Ac tunc is viſus audi-

Frigus ingẽs.

Monſtrel. to. 3.
Iac. Meier. l. 16.

ta legatione omnem in Britanniæ Ducem impetum animi conuertere. Interim ab
decimo die Septembris vſque ad quintum & decimum Februarij aſperrimo gelu
hyems ſæuiit. Per iter multi tunc frigore ſtupefacti mortem oppetiuere. & inter An. 146[?]
prandendum cœnandúmue panis gelu induruit, vinúmque frigore coaluit.

Ioannes Lannoyus Burgundi & Caroli odium incurrit.

Iac. du Clerc l. 5.
Monſtrel. to. 3.
Iac. Meier. l. 16.

Eo fere tempore Ioannes Lannoyus, de quo ſuprà memorauimus, in grauiſſi-
mum adductus eſt odium Caroli Burgundi, patríſque. Cùm enim Carolus centum
nobiles viros in Angliam celebrandis Eduardi Regis nuptijs, vnáque ipſo in amici-
tiam & ſocietatem armorum pertrahendo, cum apparatu plurimo miſiſſet: illic ex
Rege cognitum fuit, Lannoyum eò veniſſe Franciæ Regis mandato. Aduentus
cauſam fuiſſe, vt à Burgundi ſocietate & amicitia Eduardum abduceret; fœdus cum D
eo Franciæ Regis nomine percuteret. Anglúſque litteras Ludouici Regis ad Phi-
lippum & Carolum miſit, quas Lannoyum attuliſſe vehementer aſſerebat. Dein om-
nia vtrique patefecit, quæ per Lannoyum ſibi Francus ſignificauerat. Igitur ijs ac-
ceptis, in Lannoyum vterque grauiter exarſit. eóque plus in eum Carolus iræ de-
prompſit, quòd ipſe Ioannis Crouyaci nepos eſſet. Paullò pòſt è Francia reuerſi,

Monſtrel. to. 3.

quos Burgundus legatos miſerat, ab Rege pacata omnia retulere: omninóque per
eos cognitum fuit, Burgundi mandata iram Regis fregiſſe, qui iam de bello aduer-

Bourbonius Inſulã venit.

Comm. lib. 1. c. 3.

ſus Ducem eiuſque filium, conſilia captabat. Per eos dies Inſulam rurſus aduenit
Bourbonij Dux Ioannes. Itineris cauſam prætexebat, auunculi viſendi, matríſque
cum liberis Inſulæ apud fratrem Burgundum agentis ſalutandæ deſiderium. Verùm
breui patuit, belli ſtudio impulſum huc veniſſe, vbi ſenſim auunculo perſuaſit, vt
in Belgio copias non modicas contraheret, quæ conatibus Franciæ Regis oppone-
rentur.

A rentur. Exactis diebus perpaucis Philippum difficilis morbus inuaſit. Eo tamen remittente grauior animi ægritudo pæne peſſumdedit. Quippe filio ditionum ſuarum procurationem attribuerat, vt quod vitæ ſupererat magno iam natu quietiùs exigeret. At ille poteſtate non parum abutens, odióque flagrans Crouyacæ gentis, omnes eius nominis homines paternis regionibus exegit: factóque rationem obtendit, eos Burgundicæ familiæ in cunctis vehementer aduerſari. Igitur eo Philippus animaduerſo, iracundia exæſtuans poteſtatem Carolo abrogauit, & in bona locúmque Crouyacos reſtituit. Interim Ioannes Lannoyus non admodum ſui ſecurus in Lannoyanam arcem cum tota familia ſe recepit, eámque rebus omnibus inſtruxit. Centum propè & viginti porcorum carnes ſale duratas; farinæ, tritici, auenæque ingentem copiam; armorum vim non exiguam illic poſuit. & molam, qua in neceſſitate vteretur, extemplò fabricatus eſt. His cognitis, Roubaiſiæ regulus, Caroli Comitis, vt credibile eſt, mandato, non leuem hominum manum collegit, vt in Lannoyanum caſtrum oppidúmque ex improuiſo impetum faceret. parúmque abfuit, quin
B Ioannem cum vxore & liberis illic opprimeret. Verùm is inſidijs per indicem patefactis, cum ſobole & coniuge fortunas Tornacum tempeſtiuè tranſtulerat. Ibi apud S. Martini Antiſtitem egiſſe comperio. Quidam memoriæ tradiderunt, inter ciues adſcriptum collegio piſcatorum adhæſiſſe: quod fabuloſum arbitror. De Ioannis fuga perfugióque certior factus Comes Carolus, Iacobo S. Pauli Comitis fratri Lannoyanum oppidum, arcem, ac territorium donauit: iſque omni tum ſupellectili, tum commeatu ibi relicto potitus eſt.

Burgundus morbo, & in filium iracundia laborat.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16. Paradin.

Ioan. Lannoyus ſeſe munit Lannoyæ.

Monſtrel. to. 3.

Ibique ferme opprimitur.

Lib. ms. Duac.

Aprilis die duodecimo, in quem Dominicæ dies paſſionis incidit, de clementia & miſericordia præclarè ſermonem inter concionandum quidam Bruxellæ inſtituit Burgundo præſente, cùm is adhuc in filium propter admiſſum in Crouyacos facinus exacerbato grauiter animo iras aleret. Secundùm concionem Aurei Velleris Equites, quibus ea grata fuerant verba, frequentes Ducem circumſtetere, calidíſque ad condonandam filio culpam vocibus impellere aggreſſi ſunt. adeóque tum hæc
C Equitum deprecatio, tum Caroli veniam ſuppliciter ob grauiſſima Chriſti tormenta flagitâtis ſubmiſſio valuit, vt poſtridie omni exſtincta odij flamma, filium lacrymans in gratiam receperit, adſtantibúſque aulicis eo facto lacrymas expreſſerit.

Bonus filium ſibi reconciliat.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16. Paradin.

Cùm dies menſis eiuſdem quartus & vigeſimus illuxiſſet, tribus ditionum ſuarum Ordinibus in Bruxellenſi vrbe congregatis per Guilelmum Tornacenſem Epiſcopum Ducis Biturigum litteras Philippus propoſuit: iiſque perlectis ſignificauit, in animo ſibi eſſe magnum in Belgio exercitum conſcribere, vt intra breue tempus aduerſus Franciæ Regem, alióſque hoſtes illi Principi Carolus filius ferret ſuppetias: qui Ludouici Franciæ Regis ac fratris ſui moribus efferatis grauiter ſaucius in ipſum belli conſilia voluebat; ac in armorum ſocietatem Britanniç, Lotharingiæ, Bourbonij, Duces, Carolum Comitem, alióſque Principes traxerat; eique bello, quod moliebatur, Publici boni nomen indiderat. Ad hanc expeditionem cùm multis eſſet opus ſumptibus, pecuniarium ſubinde ſubſidium petijt. Ab ſingulis prouincijs tantum auri promiſſum eſt, quantum quæque commodè poſſent ſufficere. Igitur quàm
D celerrimè potuit, delectus militum habiti, eque Belgicis ditionibus equitum, pedetúmque vltra decem & quatuor collecta ſunt millia. Iis omnibus cùm præeſſet Carolus, ac ſecum S. Pauli Comitem Ludouicum (Caſtellanus is erat Inſulenſis) eiuſque tres filios, & Iacobum fratrem, Haubourdinium toparcham, Raueſtaïni regulum, Antonium & Balduinum Burgundi nothos, alióſque quamplurimos inſignes ordinum ductores haberet, cùm inſigni curruum, & tormentorum muralium (magnam eorum partem Inſulenſe caſtrum ſuppeditauerat) apparatu, in viam ſe dedit Martio menſe. Tradunt, eo veniam abeundi petente, & vale dicente, Burgundum ita locutum: *Fili, hoc bellum fortiter aggredere, idque prudenter & generosè adminiſtra. Quàm te fugæ dedere, pugnando mortem potiùs oppetere optes. Si quod diſcrimen adieris, etiamſi centum millibus hominum ſit opus, nunquam te opprimi permittam.* Cùm in Franci ditiones Carolus copias perduxit, intra breue ſpatium aliquot ei per deditionem oppida ſunt tradita. Neque vires eius S. Dionyſij fanum ſuſtinuit. Inde caſtra Pari-

Euocatis Ordinibus de bello in Francia gerendo mérem ſuam aperit Burgundus.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16. Paradin.

Et pro eo pecuniam impetrat.

Comes Carolus exercitum in Franciam ducit.

Auctores mox citandi.

Monſtrel. to. 3.

Ibique bellum gerit pro publico bono.

Monſtrel. to. 3. Comm. l. 1. c. 2. & ſeqq. Oliuer. Marchan. l. 1. cap. 35. Paul. Aemyl. lib. 10. Gaguin lib. 10. Maſſon lib. 4. Maſſaus, Iacob. Meier. lib. 16. Nicolaus Gill. VVaſſeburg. l. 7. Paradin. lib. 3. Belleſor. Pont. Heuter. lib. 1. hoc totum belliũ explicãt fuſius, ex quibus ea deſumpſi, quæ profero.

Prælium ad mõtem Herricium & victoria Burgundi filij.

Auctores citati.

ſijs admouit proximè, multámque ciuibus formidinem iniecit, ijs extra portam cæ-
ſis, qui ſe armatos oppoſuerant. Suadebat Haubourdinius, vt in muros impetus fie- A
ret, quos parum firmos cognouerat. Maluit tamen Carolus ad S. Dionyſij oppidum
copias reducere. Illic fruſtrà exſpectatis Britanno & Biturige, Sequanam exercitum
Carolus tranſmittit, & ad S. Clodoaldi Pontem intendit. Eo de loco ad Montem
Herricium (Lethericum quidam vocant) propiùs acceditur. Ibi exercitu in valle &
planitie diſpoſito, coniuratos Principes rurſum Carolus exſpectat, lectáſque in Bur-
gundiâ vires. Verùm neque illorum quiſquam ad eum copias promouit, neque con-
dicto tempore militem ex Burgundia Theobaldus Nouocaſtellius in ſubſidium ad-
duxit. Properabat interim cum multis armatorum hominum millibus Rex Franciæ,
vt ab ſocijs deſtitutum Comitem opprimeret. Eius aduentus certior factus, Comi-
tem S. Pauli Carolus ad Montem Herricium cum acie prima præmittit: ipſe cum
reliquo exercitu in vico Longemeauo ſubſiſtit, ſuóſque ad pugnam erigit, compo-
nitque. Ad diem decimum ſeptimum Kal. Auguſti concurrentibus copijs acriter
pugnatum eſt. Eius prælij varius initio fuit euentus. Cæſi primùm à S Pauli Comi- B
te, quos regios equites Petrus Brezęus Normanniæ caſtrorum Metator ducebat, in-
térque primos Dux ferro læſus occubuit. In Belgas poſteà ferociùs à Francis actum,
eorúmque plurimi vel cecidere, vel fuga dilapſi ſunt. propiúſque à periculo vitæ Ca-
rolus abfuit, recepto in fauces gladio; & bis eſt ab hoſte comprehenſus. Verùm di-
uini Numinis pręſentia, vel per Ioannem Cadetum Pariſienſis Medici filium, vel per
Robertum Contercllium Bruxellis natum Equitem (in his enim auctores variant)
ereptus eſt, dein ad ſuos ſanguinolentus redijt. Et ingruebat ingens eius militi cla-
des, qui iam partim fugam arripiebat, partim cædebatur: niſi hinc equitum aliqui
ſub ſigna collecti rurſus animos ſumpſiſſent, hoſtémque vel aggreſſi fuiſſent, vel
ſuſtinuiſſent; illinc Ludouicus Rex multis ſuorum amiſſis in fugam effuſus Montis
Herricij arcem metu ſtimulante petijſſet. Ad victoriam, quæ denique penes Caro-
lum ſtetit, comparandam, multum laboris animíque S. Pauli Comes, & Ioannes
Haubourdinius attulere: quorum ille multos ex fuga reuocans hoſtem grauiter C
cecidit; hic totis à Carolo copijs præfectus, multa ſapienter ad felicem pugnæ exi-
tum conſuluit perfecítque. Ea nocte, quæ victoriam conſecuta eſt, in armis ſuos
Carolus continuit, ac ductorum ſententias perrogauit, Eſſétne in eo, quem obtine-
bat, loco perſiſtendum; an aliò ducendus, qui modicus admodum reſtabat, exerci-
tus? Quòd enim ignes paſſim ad Montem Herricium lucerent, ibi Regem ſubſiſte-
re, ac poſtero die rurſus pugnam initurum iactabatur. Verùm ij, quos vetus bello-
rum labor exercuerat, & ſapientiæ vis muniuerat, eius mentis fuere, vt Carolus cum
omnibus copijs illic noctem duceret, ac ſequenti die ad prælium ſeſe accingeret.
Igitur in armis tota nox extrahitur Regis metu, & ad nouum ſe prælium omnes
comparant. Sed ea trepidatio exorta iam luce compreſſa eſt, vbi certis nuntijs co-
gnitum fuit, tota Regem nocte ab Monte Herricio ad vſque Corbeiam fuga dela-
tum de pugna nihil cogitare ampliùs, indéque Pariſios meditari. Tres itaque dies
victoriæ locum Carolus tenuit. Sparſus erat nihilominùs vbique rumor grauiſſi-
mus, Caroli copias ab Rege fuſas fugatáſque fuiſſe, ac ipſum Comitem inter alios D
acceptis lethalibus vulneribus oppetiuiſſe mortem. Iámque regijs partibus adhæ-
rentes ſuam ſignis multis voluptatem patefecerant: contrà, Burgundo parentes aut
fauentes cuncta gemitu & luctu complebant; ipſúmque tam ſiniſtra fama Burgun-
diæ Ducem admodum ſauciauerat. Et datum vitio Roubaiſiæ regulo fuit, quòd ijs
territus nuntijs Brayam oppidum, vbi fuerat militi præfectus, deſeruerit. Verùm
Saueuſius præclaram tunc operam præſtitit, cùm varias Belgij vrbes luſtrans animos
ciuibus fecit, & ab Duce facultatem impetrauit in Atrebatibus, Gallo-flandria, &
alibi militem conſcribendi: ac denique contractis duobus armatorum hominum
millibus ad Carolum profectus eſt in Franciam. Iam tum ſuas Carolus copias, quæ
prælio ſuperfuerant, omnes collegerat, dum ad eum Saueuſius peruenit, ipſúmque
inſigni lætitia perfudit, ob illud, quod ſecum ducebat, ſupplementum. Et breui pòſt
ex Burgundia nouus miles eius ſe caſtris adiunxit. Hinc igitur cùm nouus in

Francos

A. Francos Caroli metus incumberet, coniurati Principes, qui fugam priùs arrepturi videbantur, ſuas ad eum denique copias duxere. Et mox ingentem trahens exercitum Carolus ad confluentes Sequanæ Matronæque amnes caſtra metatus eſt, indéque multam Francis formidinem iniecit. Et adeò tunc vel fractus animo, vel fraude vſus eſt Franciæ Rex, vt pacem vltrò petierit, multáque ad eam impetrandam Comiti, ac Principibus armorum ei ſocietate coniunctis donauerit. Inter alia Carolo certis legibus reddita, quæ ad Somonam ſita erant, oppida. Flandriſque conceſſum, ne vlteriùs Pariſiis in lites coïre cogantur, néue illuc cauſas è Flandricis tribunalibus euocare cuipiam liceat. Interim deprehenſi ſunt Inſulæ ſex homines, qui Turlupinorum erroribus animos fœdauerant, & mox in cuſtodiam deiecti. Poſt aliquot dies iis palàm in editum locum eductis habita publicè de rebus veræ Fidei concio, vt imbuti ſancta Catholicæ doctrina Eccleſiæ, turpibus animos dogmatibus liberarent. Nec incaſsùm is labor ſuſceptus. Errores quinque deſpuerunt, ſuſceptáque pœnitentia liberi abiere. Cùm ſextum obſtinatio mentis altiùs prauis dogmatibus

Franciæ Rex cum Carolo, aliiſque Principibus pacẽ componit.

Auctores citati.

Turlupinorũ ſectæ homines Inſulæ deprehenduntur.

Iac. du Clerc l. 5.

B constringeret, is tamdiu flammis immerſus, donec in cinerem redigeretur. Ibidem loci in fratres duos honeſto loco genitos, Hutinum & Thomam Malletios, manus à Præpoſito vrbis iniectæ variis temporibus, & varias ob cauſas, Caroli Principis iuſſu. Thomas Rationum Principalium Magiſterio fungebatur: & cùm audiendis rationibus operam daret, vinculis conſtrictus eſt, ac procul in Beaureuoirij caſtrum abductus. An repetundarum accuſaretur, non ſatis comperio: certè id probro ducebatur, quòd Guidonis Guillibaudi Principalis pecuniæ ſummi Quæſtoris (è fabro ad hoc numus is emerſerat, & ingentes ſibi diuitias comparauerat) amanuenſem egiſſet. Saltem poſt aliquot cuſtodiæ menſes illæſus domum remiſſus eſt. Frater probroſæ in Comitem linguæ reus agebatur: compertúmque eſt, eum in coniuges ſuas grauiùs ſæuiiſſe, vitámque traduxiſſe flagitioſiùs, ac ideò dempta ipſi denique ferro vita.

Iac. du Clerc l. 5.

C Vix autem è Francia in Belgium Carolus reuerterat, cùm nouus eum belli turbo in arma rurſus exciuit. Ipſum grauiſſima Dionantenſes iniuria nuper affecerant, quando Gallorum amicitia freti, & magnis armorum è Francia ſubminiſtrandorum promiſſis onuſti, eius effigiem in conſpectu Bouinienſis oppidi è furca ſuſpendêre: eúmque Comitem palàm iactabant, non è legitimo Philippi & Iſabellæ thalamo genitum, ſed furtiuo, illicitóque ortum concubitu. Tam grande igitur facinus, atrocémque vlturus iniuriam Burgundus, copias ex Atrebatibus, Flandria vtraque, Hannonia, Namurco, Brabantia contraxit. Haud tamen initio pro meritis in hoſtes ſæuitum. Pauore perculſis, ac veniam flagitiorum flagitantibus ad tempus aliquod armorum quies conceſſa, & in certa quædam capita legum pax denique tributa eſt. Id cùm quibuſdam Francorum vehementer diſpliceret, occultè nouos Leodienſibus animos fecere, vt arma rurſus in Burgundum raperent, eiúſque ditiones, Gallico iterum nixi auxilio, populationibus infeſtarent. nihil enim reliqui Regem facturum, vt iis, quantum ferrent regni vires, opitularetur. Verùm ea motus perfidia Philippus ad triginta hominum millia ex omnibus ſuis ditionibus coëgit, omniáque ad inferendum iis hoſtibus bellum comparauit celeriter.

AN. 1466.

Bellũ in Dionantenſes à Carolo præparatur.

Monſtrel. to. 3. Iac. Meier. l. 16. Philipp. Comin. l. 1. Paul Æmyl. Oliuer. Marchan. l. 1. c. 35. & 36. Miſſam hoc bellum tractant, quos vide, ſicut & Suffrid. Petri de Leodienſ. Epiſc. à c. 27. & VVaſſeburg. lib. 7. Paradin.

Monſtrel. to. 3. Comin. l. 1. alij.

D In procinctu erant copiæ, cùm Ioannes Luxemburgenſis Haubourdinij toparcha præclariſſimus ductorum exercitus, morbo deiectus vitam cum morte mutauit; magnóque Burgundum tanti hominis amiſſio dolore inceſſit. Sub finem Iulij ad Namurcum ex Ducis voluntate omnem in armis exercitum ſtare oportebat. Quidam ſeriùs, quàm vrgebat imperium Burgundi, eò progreſſi ſunt: idque adeò ipſi ſtomachum mouit, vt repentè per iracundiam ad eius moræ nuntios, menſam, cui aſſidebat, ſubuerterit, ac ſubita correptus apoplexia præſentiſſimum adiuerit vitæ periculum. Depulſa tamen ægritudo eſt præſtantium ope Medicorum: ſtatímque propoſita capitis pœnâ ſub ſigna omnes conuolauere. Cinctum arctiſſima obſidione Dionantum: idque priuſquam Leodienſes ad triginta ſex millia ſubſidio venirent, ad deditionem vi coactum. Sed quamuis claues neceſſitate compulſi, veniámque deprecantes, oppidani victoribus obtuliſſent; neutiquam tamen iis Comes pepercit, oppidúmque militi-

Dionantum diripitur, & euertitur.

bus

bus ſuis diripiendum permiſit. Impenſum cædi ac deprædationi triduum, quòd illic
eſſet magna vis hominum,& ingens rerum abundantia. Ipſi præcipuè motus aucto- A
res ad necem quæſiti:partimque hi ferro,partim amne hauſti ſunt. ceterorum quam-
plurimos iniecta templis ædibúſque flamma conſumpſit : alij gladiis interiere. Vix
Namurcum Philippus exercitum reduxerat, vt in Leodios moueret, cùm ad eum
ex vrbe Leodienſi miſſa eſt legatio quorumdam vrbis procerum. His oratoribus

Pax data Leodiéſibus.

enixè poſtulantibus, pacem Leodienſibus iſtis in primis legibus Dux conceſſit: *Vt
ſexcenta Rhenenſium florenorum millia intra ſenos annos penderent: Brabantiæ Ducem
perpetuum Protectorem agnoſcerent; Epiſcopum in Vrbem reciperent;quinquaginta obſides
darent.* Vix obſides accepit Burgundus, cùm Octobri deſinente primò Bruxellas,

Burgundus magna cum voluptate Inſulæ excipitur.

Chron. Fland. MS.

deinde Inſulam rediit. Vt voluptatem,quam eius aduentu capiebant,Inſulenſes pa-
tefacerent, Senatus obuiàm iuit, ac ciuium duo millia facibus colluminantium. Et
ingredientis latera ſepſerunt mille ac ducentæ virgines, quæ partim vocibus lætis
applauderent,partim tedas lucerent. Paſſimque per plateas ſpectacula præbebantur,
& cerei ad frontes ædium ardebant. vt ſummam Dux lætitiam perceperit, eámque B
minimè diſſimulauerit,ſereno ad omnia vultu ridentíque conſpectus.

Idem Brugis moritur.

Monſtrel. to. 3. Marchan l. 1. c. 37. Miſſaus. Iac Meier. l. 16. VVaſſeburg. aly.

Eius laudum periocha.

Non paucis diebus Inſulæ hilariter exactis, Brugas Dux petiit anni ſequentis AN. 1467.
initio. Illic ad diem duodecimum Iunij vehemens eum morbus inuaſit, adeóque le-
cto affixit, vt quarto pòſt die animam efflauerit. Curatum illi funus à filio Carolo,
& Flandris, quanta potuit magnificentia : nullúſque ipſi parentauit, quem non in-
gens luctus & dolor inceſſeret. Verſabatur ſcilicet ob oculos ſingulorum eius Prin-
cipis munificentia, religio, benignitas, fides, & animi magnitudo, *quibus ſupra ce-*
teros ſui temporis homines efferebatur. Infimos ipſe, vt ſummos, vultu benigno ex-
cipere: in hoſtes æquè ac familiares & amicos munera largiri: datam alteri fidem mi-
nimè fruſtrari : de aliis benè ſemper ſentire; nunquam ſiniſtra ſuſpicione ab aliorum
amicitia retrahi : pro ſubditorum ſibi populorum ſalute nihil officij omittere; ma-
gnis eò ſe diſcriminibus offerre, ac Regibus opponere, bella ſuſcipere: pacem tur-
bantes armis reprimere, ſi obſtinati perſiſterent; vbi veniam ſummiſſi poſcerent, ar- C
ctiſſimè complecti: ditiones ſuas exactionibus importunis minimè concutere; earum
opulentia lætari. Et quamuis plurima in bella, legationes, ludorum & conuiuiorum
apparatus, familiæ magnificentiam, ac munera, ſemper impendiſſet: quadringẽta ni-
hilominus aureorum ſcutorum millia, & ſupellectilem duobus auri millionibus æſti-
matam moriens reliquit. Hæc igitur omnia cùm inſignem apud omnes amorem ei
conciliaſſent, fieri ſanè non potuit, quin mors eius grauiſſima cunctis, ſumméque
flebilis acciderit. Nulli tamen iuſtiùs in lachrymas & gemitus ſoluebantur, quàm ci-
ues Inſulani. Nuſquam enim is iucundiùs, quàm in eorum oppido verſabatur; nuſ-
quam in oppidanos liberaliorem ſe patefecit; nuſquam plus magnificentiæ adue-
nientibus vndique Principibus exhibuit : vt quamdiu is florentiſſimam egit vitam,
nihil ad opes & hilaritatem Inſulenſibus defuerit.

CAROLVS eius filius in Comitatum Flandriæ, aliaſque ditiones ſuccedit.

Initio Principatus ipſius motus exoriuntur.

Vide Iac Meier. l. 16. Miſſaum, Suffridum Petri à c. 10 Comminaum à cap. 7. Oliuer Marchanum lib. 2. cap. 1. Paradin.

Gallo-flandriæ poſſeſſionem adit

Ceterùm Ducis huius Principatus omnes ac ditiones adiit Carolus, quem vni-
cum ex legitimo toro heredem reliquerat. Diſcriminis plena ipſi fuere dominatio-
nis initia. Vix enim ſolitis ritibus in Flandriæ Comitem inauguratus fuerat Ganda- D
ui, cùm tumultus illic per plebem exortus metum iniecit, & reſciſſa per Gauerenſis
Pacis leges priuilegia ruſus extorſit. Mechliniam ſubinde opifices turbauere tribus
in plana deiectis opulentiorum hominum domibus, & inſeſſa cum armis fori area.
Ab Leodienſibus, Franco ſollicitante, pax violata, & arma rurſus in Carolum &
Epiſcopum rapta. Verùm ſedatis Gandaui Mechliniæque motibus, ita Leodios,
contractis ex Arteſia, Flandria, Brabantia, & aliis ditionibus copiis, feliciter aggreſ-
ſus eſt Dux, vt inſigni eos clade iuxta Trudonopolim affecerit, poſtquam ad viginti
millia eam vrbem obſidione ſolutum veniſſent; Leodio ſubinde exercitum admo-
uerit, eiúſque deditionem expreſſerit, ac ciues miſerandum in modum caſtigauerit.
Poſt reportatam de Leodienſibus victoriam ditiones ſuas Carolus in Belgio luſtra-
uit. Decimo ſexto Kalendas Aprilis publico apparatu Comes Arteſiæ renuntiatus AN. 1468.
eſt Atrebati. Inde cùm Hannoniam obiuiſſet, Inſulam venit Aprilis ſeptimo die, vt

Gallo-

Digitized by Google

A Gallo-flandricam ditionem capeſſeret. Magno ciues eum plauſu pompáque coluerunt. Edita paſſim per vrbem ſpectacula, & præfixa domibus luminaria. Vnicam tantùm hîc noctem egit, Brugas negotiis euocantibus. Et paucis inde diebus atrox incendium Comitiſſæ Noſocomium, ædes Comitis S. Pauli, totam ferè à ponte molari vſque ad aream S. Petri plateam flammis populatum eſt. Dum moratur Brugis Carolus primùm illic Nonis Maij Aurei Velleris conſeſſum habuit: dein nuptias apparatu regio cum Margareta Eboracenſi Eduardi Angliæ Regis ſorore celebrauit Iulio menſe. Per id tempus in Phanopinenſi Monaſterio viuis erepto Antiſtite Nicolao, de ſucceſſore grauis fœdáque exorta eſt contentio. Qui tunc aderant, Religioſi Petrum Hugonem legêre. Præualuit tamen aliorum factio, quos tunc alibi negotia diſtinuerant: horúmque artibus tandem eò pertrahitur Petrus, vt iuri ſuo renuntiet. Igitur in Ioannem Chiuoreum aliorum Petríque collata ſunt ſuffragia. Sed breui Petrum ingens ceſſionis pœnitudo in varios labores curáſque abripuit, vt in gradum, quem aliorum molitionibus circumuentus deſeruerat, reſti-
B tueretur. Eò Regem Franciæ Atrebati morantem adiit. Ceſſit tamen ipſi hoc negotium infeliciter: eóque tandem deſperationis ambitus perpulit, vt animum veſtémque Religionis exuerit. Ergo Ioannes Summi Pontificis venia fultus Cœnobij regimen capeſſiuit: tantóque plus admirationis initio conciuit, quantò plus virtutis & ſapientiæ adhuc immatura ætate prodidit. Vt ſummùm, vitæ annum vigeſimum & ſecundũ attigerat. Sed in eo iam tum inſigne bonarum artium ſtudium, ingénſque Cœnobij mores corrigẽdi deſiderium ardebat. Igitur ipſe partim varia obire Monaſteria, vbi virtus, ſanctáque Religionis inſtituta florebant: partim eò de ſuis aliquos mittere. quæ illic præclarè ſancita viſebantur, decerpere: exinde conformia ſui Ordinis inſtitutis conſcribere, ac ſubditis obſeruanda tradere: iis de locis ſpectatę probitatis homines domum adducere: ſuis eos morum magiſtros præbere. Et quò plus ipſe doctrinæ ac virtutis ad regimen ſibi compararet, primùm Louanij, dein Patauij ſtudiis grauioribus operam dedit, ac præſtantium illic hominum ſermonibus ſe fami-
C liariter immiſcuit. Ne quid interim abſentia domeſticis rebus detrimenti pareret, accitos aliunde viros prudentia & virtute ſingulares Monaſterio præfecit. In iis eluxit Ioannes Saracenus è familia Dominicanorum Inſulenſi euocatus, quem ceteris impoſitum vices ſuas obire voluit. His rebus artibúſque dum nouam Phanopinenſe Monaſterium faciem induit, eiúſque Aſcetæ ad præclaras virtutes effloreſcunt: parat interim Francorum Rex copias, quibus primùm fratrem ſuum Carolum in Normannia opprimat, indéque Britanno bellum inferat: atque his ita ſeparatim debellatis, in Burgundum denique ipſis fœdere coniunctum faciliùs aliquid moliatur. Verùm Burgundiæ Dux eorum gnarus, quæ Rex machinabatur, etiam ad bellum animos conuertit, vt Normanno Britannóque opem laturus armis Regem peteret. Et poſtquam vndique militem contraxit, Inſulam venit. Hîc omnis generis arma comparata, machinæque. ad tria currus millia fuiſſe ferunt partim armis oneratos & commeatu, partim tormentis muralibus, piliſque ferreis & puluere ſulphurato inſtructos. Hæc poſtquam omnia è Gallo-flandria in Veromandiam tracta ſunt, Pero-
D nam Dux ipſe conceſſit. Magnum quidam ei diſcrimen ingruere arbitrabantur, quòd iam Ludouicus Rex Britannum muneribus & promiſſis inductum ab ipſius ſocietate diuelliſſet, multóque fratrem exuiſſet tractu Normanniæ. Adeò tamen ex aduerſo florentiſſimis eius copiis & apparatu bellico Rex conſternatus eſt, vt pacem ad tempus, quàm bellum, maluerit, ac mox ei ſumptus factos aureorum coronatorum millibus centum & viginti rependerit. Huius interim occultis conſiliis ad nouum Leodienſes bellum impulſi ſunt, iique ſumptis armis aduerſus Carolum exarſere. Miſſi quoque ab Rege ad Burgundum eodem tempore legati, per quos habendo cum eo colloquio tempus locúmque peteret. Renuit initio cum ipſo ſermonem cædere Burgundus. Vbi tamen legati admodum preſſere, vt eum ad colloquium admitteret, Peronam accedere permiſit. Vix ad eam vrbem cum paruo comitatu Francus peruenit immemor eorum, quos ad Leodios legauerat ſuſcitando aduerſus Carolum bello: cùm graues nuntij Burgundum perculere, quibus

Carolus Inſulæ.
Chron. Fland. MS. Meier l. 17. Pont. Heuter.

Brugis nuptias celebrat.
Marchan. lib. 2. Iac. Meier. l. 17. Maſſæus, Heuter. l. 5.

Phanopini circa electionem Abbatis graue diſsidium.
Franciſc. Poetin. in Chron. Phanop. MS.

Ioannis Chiuorei Phanop. Abbat. laudes.
Idem auctor.

Carolus bellũ in Francos apparat, & mox gerit.
Chron. Fland. MS.
Hoc de bello aliqua ſufficiunt Comin. l. 2. c. 7. & ſeqq. Paul. Æmyl. lib. 10. Nicolaus Gill. Gagum. lib. 10. Iac. Meier. l. 17. Maſſæus, Pont. Heuter. lib. 5. Suffrid. Pet. in Geſt. Leod. Pont. cap. 33. VVaſſeburg. l. 7. Parad. Belleſor.

Auctores antè citati.

Digitized by Google

Carolus Regem detinet Peronæ, & eum in Leodios ſecum inferre bellū cogit.

Auctores citati.

mandabatur, Leodienſes auxilio ſubmiſſorum ab Rege Francorum Tungrenſem
vrbem ſubegiſſe, agróſque vaſtare, captis illic Epiſcopo, & Imbercurtio, cæſiſque A
fœdum in morem aliquot Leodienſis Eccleſiæ Canonicis. Nunquam alias is Prin-
ceps incanduit vehementiùs. Statimque vrbis & arcis portas obſerari, munirique
cuſtodijs iuſſit, ne quà Rex fugam capeſſeret. Diu pòſt animi pependit, vellétne in
Regem, à quo ſatis cōpererat ad id facinus Leodienſes impulſos, quidquam atrocius
facere. ipſum enim vel cædi, vel perpetuo carceri opportunum multa fecerant.
Alioſum tamen eum conſulta familiarium traxere: tantúmque demum placuit du-
ra voce, iratóque vultu formidinem incutere; vt fractus metu Ludouicus & in pacis
anteà compoſitæ leges ſanctè iuraret, & debellandis opprimendiſque Leodienſibus
Duci ſe adiungeret. Neutrum ab Duce grauiter increpitus Rex abnuit. Extemplò
capita legum pacis inuiolata ſeruaturum ſe ad Crucem Caroli Magni iureiurando
firmauit: admouendum in Leodios bellum ſeſe ſubinde ſuóſque accinxit properè.
Igitur poſtquam copias Dux inſignes collegit, vnà cum eo Rex in Leodienſium di-
tionem progreſſus eſt. Parùm illic à mortis periculo abfuit vterque, cùm Leodium B.
gentis caput arctiſſima cingit obſidione. Etenim portis per noctem egreſſi aliquot
Francimontani in eorum tentoria penetrare, ipſóſque per noctis tenebras obtrun-
care conſtituerant. Verùm pars eorum ab recto deuians itinere aliorſum delata eſt,

Leodium vaſtatur.

Auctores citati.

pars in manus Burgundionum venere, & mox amiſere ferro vitam. Ac poſtridie fa-
cto in portas muróſque impetu, ciuitatem vi Carolus cepit, eámque gladijs & igne
vaſtauit. Nondum tunc inter Carolum & Gandenſes pax firmiter coaluerat: in eum-

Gandenſes pacem à Carolo petunt, impetrántque.

Luc. Meier. l. 17. Heuter. lib. 5. Paradin.

que populum aliquid vindictæ in animo hic Princeps alebat. Igitur *poſtquam Ludo-* AN.1469.
uicus Rex in Franciam ſeſe receperat, & in Brabantiam perfecto Leodienſi bello
Burgundus redierat: ineunte anno poſt milleſimum & quadringenteſimum nono
& ſexageſimo, Decanos opificum Gandenſes Bruxellas ad eum miſere, qui pullis
tecti veſtibus vexilla ſua ipſi traderent, pacémque peterent humiliter. Motus ea ſub-
miſſione Carolus honeſtis pacem conditionibus dedit. Ab hoc deinceps varia ſunt

Carolus iuſtitiæ dat operam.

Chron. Fland. MS. Meier. l. 17. Heuter. l. 5.

obita Flandriæ oppida, vt res vbique ciuicas componeret. Dum Inſulæ agitat, biſ- C
que per hebdomadam pro tribunali cauſis audiendis, ac libellis ſupplicibus legen-
dis ex inſtituto ſuo nauat operam: in aulam die quodam ſeſe penetrat quidam
ocreatus, ſcedulámque ſuppliciter ipſi offert. Vbi Dux hanc auidè totam perlegit, in
crumenam tacitus repoſuit, neque pro more, vel Cancellario, vel Mareſchallo tra-
didit. Igitur mirantibus omnibus in craſtinum diem profectionem ſuis indixit: ac ſe-
quenti exorta luce iter corripuit, vt Gorchomium Hollandiæ oppidum, quo fœ-
dum facinus, & graui pœna coërcendum euocabat, magnis itineribus perueniret,
ibíque virum nobilem ingentis reum ſceleris ſupplicio afficeret. Adeò ſcilicet eum
Principem inſignis ardor iuſtitiæ, & ſtudium crimina pœnis vindicandi inceſſerat.

Gelu, ventique.

Chron. Fland. MS. Meier. l. 17.

Sub anni huius finem, ac principium ſequentis, quatuor ferè menſes, infeſtantibus,
nunc aſperrimo gelu, nunc multa niue, interdum etiam ventis vehementibus, dif-
ficulter hyems tolerata.

Ab Franco bellū in Burgundum mouetur.

Comin lib. 3. c. 1. Meier. Paradin.

Haud verò diu licuit Burgundo ab armis quietem capere. In eum rurſus belli AN.1470
conſilia voluit Franciæ Rex Ludouicus. Qui præſertim hunc armorum ſtudio, & D
odio Caroli ſuccenderent, Ludouicum S. Pauli Comitem & Inſulenſem Caſtella-
num ac equitum Franciæ Magiſtrum, & pleroſque Ducis Aquitaniæ Regis fratris
familiares, fuiſſe comperio. Hi iactabant, niſi foris bellum Rex aleret, inteſtinis ip-
ſum motibus laboraturum, quòd pacis impatiens eſſet. Equitum Magiſter priuata
quoque commoda, & quibus ornabatur in Francia, Magiſtratus paci publicæ præ-
ferebat. Et vtriſque animus erat, armorum formidine Burgundum eò pertrahere,
vt Aquitanico Duci, quam vnicam habebat, filiam nuptum traderet. Ex ijs vrbibus,
quas ad fluuium Somonam Burgundus tenebat, alius aliam ſe Regi traditurum
ſpopondit. Quæſitus aliquis color belli iuſtè indicendi. In generali Conuentu mul-
ti aduerſus Carolum querelis Regem pulſabant Turonis. Supra ceteros Augenſis
Comes ab eo ſe vexari fremebat. Miſſus igitur ab Rege Gandauum apparitor, qui
diem Burgundo diceret, eúmque Pariſijs iuberet in curia ſe ſiſtere. Haud enim igna-

rus

Digitized by Google

A rus erat Rex, Carolum vel quidpiam ſuperbiùs reſponſurum, vel aliquid aduerſus Regij Senatus auctoritatem acturum violentiùs: vnde non dubia raperetur bellandi occaſio. Et verò ipſum Apparitoris mandata regia exponentis oratio grauiter vulnerauit: ſtatímque hunc in cuſtodiam iratus iuſſit conijci. Atque vbi cognouit Regem occultis molitionibus ſuis ditionibus inhiare, ſuámque peti demum vitam: non paruas in procinctu copias eſſe voluit, quibus dimidium ferè ſtipendium perſolueretur, donec ſub ſignis ad bellum Francis inferendum educeret. Quaternos ferè menſes hunc in modum militem aluit: quo tam longo tempore nihildum ab Rege, eiúſque factioſis hominibus fuit hoſtile proditum. Ergo pertæſus impendiorum, etiam metum Carolus, ijs exauctoratis copijs, abſterſit, & in Hollandiam profectus eſt, nullis propè ad tutelam ditionum relictis vrbium præſidijs. Ibi dum moratur ab Ioanne Bourbonij Duce certior fit, Burgundiam aliáſque eius Prouincias ab Rege propediem bello petendas, multáque in ipſum à plurimis agitari hoſtiliter. Ad hos igitur nuntios grauiter commotus, extemplò nauim conſcendit, & in Arteſiam

B delatus Heſdinium petijt. Ibi dum varijs ſuſpicionum æſtibus conturbatur, nullúmque interim exercitum comparat: eodem ferunt aduenıſſe Septembri menſe Collinetum quemdam Regis Franciæ veſtium ſartorem, cúmque regias ad Balduinum Burgundum Caroli fratrem nothum litteras tuliſſe, quibus is cum Ioanne Arſone, & Ioanne Chaſſa, iam auro Gallico illectis & corruptis, negotium expedire iubebatur Caroli toxico necandi. Deceptum ſpecie, vel alia re, Collinetum Antonio Burgundo, Balduini fratri, eas litteras tradidiſſe. Perculſum Ludouici mandatis Antonium illicò de ipſis ad Carolum retuliſſe. His intellectis, properè Balduinum capeſſiuiſſe fugam ad Regem: Collinetum in vincula coniectum, extortíſque demum alijs litteris, quibus Ducem è medio tollendi modus præſcribebatur, multatum ſupplicio. Hæc cùm ſpargerentur latiùs in Belgio, æternóque Numini grates ob ſeruatum Principem ab omnibus publicè agerentur: auſi ſunt Tornacenſes eò temeritatis progredi, vt, quamuis vndique Burgundionis ditionibus cingerentur, palàm tamen

Detecta de nece Caroli conſpiratio. *Thom. B.ſinus. Iac. Meier. l. 17.*

C ab Regis ſe partibus ſtare profeſſi fuerint; è proſcenijs ipſum Ducem probris & ſcommatibus proſciderint; multis inceſſerint ſannis Flandros. Irritatus admodum his rebus Burgundio, Flandris omnibus, ac præſertim Inſulenſibus & Duacenſibus, dein Arteſijs & Hannonibus ſeuerè mandauit; ne quis Tornacum vel commeatum, vel quid aliud venale deferret; ne quis ab eius vrbis incolis quidquam venundari vſpiam permitteret: qui ſecus faceret, luiturum capitis pœnas. Cùm igitur ab omnibus vicinis populis edictum Ducis obſeruaretur fideliter: in ſummam Tornacenſes adducti ſunt rerum, ac præſertim ciborum inopiam; eóque tandem adacti neceſſitate, vt ſupplices clementiæ veniam peterent, multóque pacem auro vix impetrarent denique. Interim decimo ac nono die Nouembris ſub veſperum Ducis coniux Duacum intrauit. Aderant ei Maria Caroli filia, Adolphus Raueſtaïni dominus, Ducis Cliuienſis filius, Comes Charniacus, eiúſque coniux Maria Burgundica, & alia plurima Nobilitas. Magiſtratus ciuéſque cum tedis extra muros obuiàm proceſſere. Ad portam excepit Clerus omnis. Vbique pannis, præſertim rubicũdis, frontes

Tornacenſes ſibi aduerſos Carolus caſtigat. *Iac. Meier. l. 17.*

Caroli vxor Duacum ingreditur. *Regiſtr. Duac.*

D tes ædium ornatæ. Frequentia ſcenarum ſpectacula tranſeuntibus præbita. Ardebant fermè vbique luminaria. Et data publico munere Principi vaſa duo vini, ſcyphus argenteus, auróque eleganter illitus, pateræ ſex argenteæ pictura encauſtica inſignes: Burgundi filiæ vini vas vnum, & crater argenteus. Paullò pòſt ab Duce principes aliquot viri, & nonnulli domeſtici Nobiles auro multo, & promiſſis grandibus onuſti ad Regem in Franciam transfugêre. Et mox S. Pauli Comes Quintinopolim occupat, ibíque regium ponit præſidium. Perculit ea res vehementer Carolum, quòd nullæ adhuc copiæ ſuis è ditionibus adducerentur, quibus Gallis in armis ſeſe oſtentantibus obſiſteret. Iuit nihilominùs ipſe propiùs Dorlenium quingentorum ferè ſeptus equitum turma, vt hoſtem Ambiano auerteret. Verùm intra paucos dies hac etiam vrbe Franci potiti ſunt, & Atrebatum Carolus ſe recipere coactus eſt, ibidémque tamdiu morari, donec miles ſenſim ad eum conflueret. Inde virum quempiam ad D. Pauli Comitem legauit oratum, ne ſibi quantum poſſet ma-

Quidam à Carolo ad Franciæ Regem transfugiunt. *Comm. l. 3. c. 2. Paul. Æmyl. l. 10. Marchan. l. 2. c. 1.*

Quædam eidem oppida eripiuntur. *Meſſani l. 19.*

Digitized by Google

Cominaus l. 3.

S. Pauli Comes Burgundo eſt auctor, vt filiá ſuam Aquitaniæ Duci det vxorem:

ſed non perſuadet.

A li conſciſceret, néue adeò bellum aduerſum ſe ſuſceptum crudeliter adminiſtraret, quod neque fuerat indictum, neque proclamatum. Hauſit inde opinionem Comes ingenti adactum formidine Burgundum hæc mandaſſe: quóue in metum altiorem coniiceret, non dubiè res eius in magno diſcrimine verſari aſſeruit: vnum tamen ſupereſſe remedium ſi filiam Aquitaniæ Duci per nuptias coniungat, per id enim matrimonium belli ſocietatem initurum cum eo Aquitanum; multas ipſi vires aliunde acceſſuras; in eius ſe fide permanſurum Quintinopoli. His non parum Burgundus impellebatur, vt in Comitis ſententiam concederet, quò ſe difficili admodum bello expediret citiùs. Contrà, filiam Gallis credere intutum arbitrabatur, quorum dolos ſatis expertus, in eam ſuſpicionem profundè venerat, ea ne veneno tolleretur, quò faciliùs pârentes ſibi ditiones ſuæ poteſtati ſubiicerent. Eò igitur ipſum maiora traxere momenta, ne Duci filiam collocaret; in armis, Deóque ſpem poneret. Et continuò copias ingentes iuſſit armis, aliiſque rebus inſtrui. Angebatur interim non leui cura quidpiam de Spineticis Inſulenſium certaminibus conſtituendi.

Spineticorũ ludorũ tempus mutare Carolus conſtituit.

Littera Ducis.

B Actum ſæpenumerò fuerat viuo patre, vt tempus iis aſſignatum; quod in ieiunij verni principium incurrebat, mutaretur, eáſque decurſiones Senatus preberet commodiiis ante Cinerum ferias. Nihil tamen ab hoc impetrari poterat. Cùm igitur animaduerteret Carolus è ſacro ſæpè ſuggeſtu Oratores Eccleſiaſticos in hos inuehi ludos, palámque ipſos increpare, non leuiter ob eos inediæ ſacræ dies violari conuiuiis & comeſſationibus, quæ tum temporis vſurpabantur luxu maximo, plurimúmque fructus concionum quadrageſimalium obteri: Rationum ſuarum Præfectis, Gallo-flandriæ Gubernatori, Inſulenſi Bailliuo ac Præpoſito admodum mandauit, vt diligenter diſpicerent, in quod tempus ij ludi opportuniùs reiicerentur; omninóque facerent, vt inuiolata feriis Quadrageſimæ religio perſiſteret. Et quò faciliùs ad hoc inducerentur Inſulenſes, hoc anno ſolita pendi Regibus, & concertatoribus vectigalia tradi vetuit.

Tornacenſes iterum ſibi aduerſantes Carolus punit.

Iac. Meier. l. 17.

Peccatum tunc rurſus eſt in Carolum ab Tornacenſibus. E prouinciis omnibus Belgicis magnum is cogebat exercitum. Multi Tornacum incolentium ad capeſſendam cum ipſo militiam ſua ei nomina dederant. C Verùm vbi tempus profectionis appetiit, eos intra muros portis occluſis Tornacenſes retinuere, ac mox etiam illos per edictum exilio damnarunt, qui pro Burgundo arma caperent. Ea res Duci doluit quàm maximè, & in maximum vertit damnum Tornacenſium. Quippe Carolus deprehenſos vbique locorum Tornacenſes vinculis conſtringi, & in carcerem compingi mandauit; omne cum vrbe commercium ſuis interdixit denuò.

Idem in Galliam cũ exercitu proficiſcitur.

Comin lib. 3 c. 3. Marchan. lib. 2. cap. 1.

Contractis paullò pòſt omnibus copiis, Atrebatum verſus caſtra mouit Burgundio. Inde progrediens ad Somonam peruenit, ac Picquiniaco intra paucos dies potitus eſt. Eo de loco in fines Ambianenſium exercitum duxit, vrbémque proximè conſedit ſenis hebdomadibus eo conſilio, vt non tam obſidione cingeret, quàm regios inde milites ad prælium exciret. In eum ne pugnaretur, ab Rege mandatum fuit; quòd Franciæ florem nollet diſcrimini obiicere: tandémque hic Carolo anni vnius inducias conceſſit, quamuis contrà obſtreperet S. Pauli Comes, qui tunc inſigni Ducis ardebat odio. D Reductis in Arteſiam & Flandriam copiis, ad Reipublicæ curam ſeſe conuertit Carolus.

Incendium Duaci.

Regiſtr. vrb. Duac.

Ac tunc, incertum qua cauſa, ingens Duaci exarſit incendium, eóque Curia Senatorum, turriſque ſpeculatoria, cum aliis adiacentibus ædificiis conſumpta ſunt.

AN. 1472.

Cometa.

Maſſ. lib. 19. Iac. Meier. l. 17.

Anno ſequenti ad feſtum S. Agnetis Ianuario menſe horribilis Cometes exortus eſt. Dies octoginta cum magno terrore Belgio videndum ſe præbuit: & priuſquam conderetur, alter emicuit. Secuta pòſt bella, fames, peſtilitas.

Carolus Gallo-flandriæ ſtudet.

Ducis litter.

Sexto Kal. Aprilis Burgundus per litteras Magiſtratibus Inſulenſibus fidem obſtrinxit ſuam, nulli ſe munus officiúmue conceſſurum; quod in aliquem conferre ipſi ſolerent patrum inſtituto.

Ducis litter.

Et quoniam pactarum cum Franciç Rege induciarum finis inſtabat, idem Inſulæ muros, portas, turres iuſſit inſtaurari, expurgaríque foſſas ſordibus.

Ducis litter.

Poſt dies aliquot etiam Inſulenſibus ceteriſque Gallo-flandris indulſit, ne quem ipſi armis & commeatu inſtruere cogerentur ad ſupplementum eorum, qui bellis nuper fuerant abſumpti: quòd ſeſe promptos & liberales ad magnam eius partem ſubſidij contri-

buendam

A buendam exhibuiſſent, quo per annos aliquot aureorum quingenta millia ſibi pendi poſtulauerat.

Quarto Nonas Maij exſpirantibus induciis nouum Carolus exercitum cogit, & quædam in Flandria luſtrat oppida. Eiuſdem menſis Idibus magna is Duaci pompa exceptus eſt, quò nondum aditis ditionibus paternis intrauerat. Multus eum ſequebatur comitatus Principum, Equitum, Nobilium, & armatarum cohortium. Magiſtratibus ac primoribus ciuitatis, qui obuiàm proceſſerant, præibant quadraginta octo viri tedas geſtantes. ad latera ibant alij circiter ſexaginta virili habitu ex equis colluminantes. Intra vrbem pro porta præſtolabantur ſacræ gentis agmina inſigni ornatu conſpicua. Thecas Diuorum aliqui portabant, prælucentibus omnium vrbis opificum facibus. Nuſquam muta perſonarum ſpectacula deerant, nuſquam ad frontes domorum luminaria. Oblata ipſi à Senatu pereſperi duo vini dolia, & auri facti ſeſquilibra. Vbi poſtridie ad D. Petri ſacris interfuit, & in Curia Senatorum coram Chriſto in crucem ſuffixo, ſacramento ſe ciuibus obligauit, poſt meridiem Atrebatum diſceſſit.

Carolus à Duacenſibus excipitur.

Regiſt. Duac.

B Ab ea vrbe cum ingenti exercitu poſt dies paucos Ambianum verſus progreditur. Vt Britanno & Aquitano, quos Franciæ Rex armis premebat, ſuppetias ferat, iter maturat. Verùm Ludouicus Rex omnem extemplò adhibet operam, iis ne Carolus ſuas iungat copias. omninóque per Doriolum & Craonium, quos legauerat, D. Quintini oppidum & Ambianum ei ſe redditurum promittit, ſi tantiſper ab armis diſcedat, aut in Arteſia ſe contineat, donec quintus ac decimus illuxerit Iunij dies. Fidem Regis legatis adhibuit Carolus, & intra fines Arteſiæ conſedit. Vitam interim cum morte mutauit Aquitaniæ Dux, eiúſque veneno exſtincti grauiſſima Rex à quibuſdam ſuſpicione afflatus eſt. Et ſanè ad eius mortis nuntios ita mutatus eſt huius animus, vt neque Auguſtam Veromanduorum, neque Ambianum Burgundo reſtituerit. Altiſſimè pupugit ea res Burgundum: iſque mox ingenti accenſus iracundia, quem habebat in procinctu exercitum in Veromanduos rapuit. Illic omnia eius mandato igni ferróque corrupta ſunt: capta direptáque

Burgundus iterũ copias in Galliam ducit, & bellũ mouet.

Hoc de bello videndus Comin. lib. 3. a cap. 8. Gaguin. lib. 10. Nicolaus Gill. Oliuer. Marchan. lib. 2. c. 2. Aimyl. lib 10. Iac. Meyer. l. 17. Parad. Bellefor. ex quibus hæc collegi.

Idem ſæuit in Veromanduos.

C Neella. Deditis Royæ Montique Deſiderij miles ad defenſionem impoſitus. Fruſtrà obſidio cincta, & muralibus tormentis concuſſa inuaſáque Bellouacorum ciuitas. Traductus poſteà in Normanniam exercitus. Illic à Burgundione Vgella & S. Walerici oppidum ad deditionem coguntur. Aditum deinde, & circumuallatum copiis Rothomagum. Sed illic malignè prębiti commeatus in magnas exercitum anguſtias redegere. Annonæ caritas & penuria paſſim ibi locorum graſſabatur adeò, vt panis exiguus ternis aſſibus veniret, decem vini poculum. Gregario militi præter pruna, fructúſque alios, quorum tunc erat prouentus ſatis abũdans, nihil fermè ſuppetebat, ideóque primùm dyſenteria, dein peſtis multos abſumpſit.

In obſidione Rothomagẽſi miles Burgũdi patitur.

Oliuer. Marchan. l. 2. c. 2.

Florebat eo tempore apud Gallo-flandros Inſulæ mercimoniis, variáque virtute, ac pręſertim aduerſus indigos munificentia Ioannes de le Cambe, aliàs Gantoiſi cognomento celebris. Cùm is non paruas opes è negotiatione, quà præcipuè delatum ex Anglia candidum marmor, quod alabaſtriten nominant, magna diſtraheret copia, comparaſſet: earum partem in ſacra loca, & pauperum ſubſidia frequenter partiebatur. Vix aliquod

Ioannis Gantoiſi laudes, & in eum militem liberalitas.

Traditio Inſulenſium, Oliuer. Marchan. d. l.

D templum Inſulæ viſebatur, quod expers eius eſſet munerum. Et iam eius opera nummiſque ſurrexerat B. Ioannis Baptiſtæ Valetudinarium, vbi mulieres magno natu, & inualidis corporibus, ex eo prouentu nutrirentur, & curarentur, quem ipſe ſuis ex poſſeſſionibus conſtituerat. Voluebat etiam animo deſiderium iis mulieribus ſedem aliquam moliendi, quas è fœdis corporum voluptatibus emergentes capeſſendæ melioris ac religioſæ vitæ ſtudium teneret, quæ poſteà denique dono eius condita fuit. In egenos adeò benignum ſemper gerebat animum, vt aliquid petentibus ab ſe ſuíſue quidquam negari neque vellet, neque pateretur. Ac certis illud conſtat teſtimoniis, die quadam, cùm nihil in granario ſupereſſet frumenti, quod in egentes erogaretur, eiúſque à famulo defectus admoneretur, ad gementis & eleemoſynam flagitantis pauperculi preces imperaſſe, vti ſeruus denuo in granarium nihil ſollicitus ſe conferret; ex eo, quod illic inueniret, aliquid continuò impertiretur. famulum his iuſſibus, quamquam, vt ei videbatur, parum rationi conſentaneis, paruiſſe nihilominus.

Digitized by Google

minùs. vbi conſcendit, tantam reperiſſe frumenti copiam diuinitus aggeſtam, vt vix ingredi locum poſſet. Inde ſemper ad noſtra vſque tempora eius frumenti aliquid A Inſulæ ſeruari. Cùm igitur ad huius miſericordis hominis aures accidiſſet, Burgundi exercitum magnam frumenti penuriam tolerare, ac variis inde malis grauiter affligi: multum confeſtim panis nautici Inſulæ curauit confici, eóque plurimos currus onuſtos in caſtra longo itinere tranſmiſit. quóue plus amoris in Ducem, ac egentes copias patefaceret, eum ipſe commeatum militibus donauit liberaliter, perſoluto etiam vehendi pretio. Recreatus quidem eſt hoc munere opulentiſſimi ac liberaliſſimi ciuis exercitus: ceterum noua ſuperueniente annonæ difficultate, fruſtráque exſpectatis viribus, quas Britanniæ Dux propediem ſe adducturum promiſerat: obſidionem Carolus ſoluit, indéque rurſus in Veromandiam copias circumduxit, vt Nouiomum iis cingeret caperétque. Quacumque iter fecit, ferro & flammis in Gallos ſæuitum eſt. Cùm nulla ſpes affulgeret capiendæ Nouiomenſium vrbis, in Arteſiam denique Dux exercitum reduxit. Hoc tempore ab eo Philippus Cominçus ad Franciæ Regem Ludouicum turpiter defecit, magnámque Gallo-flandricæ genti notam inuſſit. Natus is fuerat ſummo loco apud Gallo-flandros in Clytana ſeu Cominæa familia, quæ Ioannem inter primos Aurei Velleris Equites habuit: iamque octauum in aula Caroli annum degebat. Adeò ſe in eius Principis familiaritatem inſinuauerat, vt ex iuuene honorario conſiliorum eius arcanorúmque particeps factus, magnum in aula gradum obtinuerit, ipſique Duci gratiſſimus exſtiterit. Et certè multa inerant ipſi, quæ facilè Principum amicitiam ei conciliarent. Præter oris totiúſque corporis dignitatem, vigebat in eo profunda vis ingenij & ſapientiæ, vnde ad ferenda variis de rebus iudicia miram promeret ſolertiam. *feliciſſima præditus* memoria, nihil eorum, vel quæ legerat, vel quæ auribus perceperat, excidere patiebatur. eloquentia non leuiter imbutus (cum Latinè legendi loquendíue eſſet ignarus, è Gallicis tantùm libris eam hauſerat) ternas quaternáſue ſimul ſcriptoribus litteras dictabat. Quæ verò repens animum eius cauſa tranſuerſum egerit, eúmque in Regis partes traxerit, neque ipſe prodit, cum defectionem non diſſimulat, neque aliunde facilè deprehenditur. Vt arbitremur minimè pellectum muneribus, & opum promiſſis, hereditas paterna, quam inſignem erat aditurus, fidem fecerit, quandoquidem eam multos nobiles pagos complexam ſpreuerit. Veréne an falsò, hæc quidam ab aulicis accepit, chartiſque tradidit. Cùm Philippus Carolo adhuc Comiti obſequium præſtaret, adeò gratia valuiſſe, vt ſocio magis, quàm ſeruo, vteretur. per eam familiaritatem eò vſque Philippum die quodam, cùm ab venatione feſſi domum rediiſſent, abuſum Principis benignitate, vt inter ſedendum iocandúmque, ocreas ſibi demere iuſſerit. paruiſſe quidem extemplò Carolum, eúmque peronibus exuiſſe: at vehementer illicò iiſdem caput eius contudiſſe, vt iocum ioco rependeret. Sparſum poſteà inter aulæ Nobiles ac miniſtros id factum, paſſimque Philippum ludibrio habitum. At enim pro contumelia Cominæum eiuſmodi opprobrationem duxiſſe, ac ſenſim Caroli odium animo cepiſſe: vt Franco Rege Caroli miniſtros pollicitationibus onerante, & omnibus artibus ſibi conciliante, ad eum ſe facilè conuerterit. Ceterùm vt ea defectione magnum peperit Burgundiæ Duci dolorem, ita multum voluptatis Franco attulit Cominæus; adeóque ſemper ipſi charus fuit, vt Equeſtri donatum dignitate ſuo admouerit cubiculo; occultiſſima quæque cum eo conſilia miſcuerit; ad res eo difficillimas vſus fuerit; varias per eum perfecerit legationes.

Philip. Cominæus à Carolo ad Francum deficit.

Philip. Comm. lib. 3. cap. 11. Iac. Meier. l. 17. Iac. Marchan. lib. 2. Fland. Miræus in Elog.

Dotes eius animi corporiſque.

Quá ob causá defecerit.

Marchant. l. 2.

Septembri menſe Francorum Rex, Burgundio, & Britanniæ Dux in anni ſequentis Aprilem armorum quietem pepigere. Dum labitur id tempus, ab Rege & Burgundo in Ludouicum S. Pauli Comitem, equitum Franciæ Magiſtrum, & Inſulenſem Caſtellanum exacerbata ſunt vehementer odia. Dux minimè poterat iniuriam decoquere, qua D. Quintini oppidum & Ambianenſem vrbem per eum ſibi derepta ſenſerat pacis tempore. Augebat odia datum Regi vrbes ad Somonam ſitas repetendi conſilium. Alia in eum Regem accendebant. Et iam tum ab vtroque inita ſunt occultè eum de medio tollendi conſilia. Sed in Geldriam Burgundum alia traxere negotia, ibique aliquamdiu tenuere, vt, quam emerat, armis ab rebellibus vendi-

Inter Regem & Burgundű induciæ.

Comm l. 3. c. 11. Iac. Meier. l. 17.

Hi duo in perniciem S. Pauli Comitis conſpirãt.

Comm l. 3. c. 11. Marchan. l. 2. c. 5. Paradin.

A AN. 1473. vendicaret. In Martium igitur anni ſequentis induciæ prorogantur. Non multò pòſt Robertus Gaguinus, quem plerique Duaci natum aſſerunt, quidam in pago huic vrbi proximo, ad ſummum Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis Magiſtratum euectus eſt Pariſijs. Multa illum commendauerant, eruditio, pietas, religio, eloquentiã. Elegantes ipſe verſus pangere, orationes numeris adſtringere facundiſſimè; hiſtoriam ſapienter contexere. Tantum in Iure Pontificio progreſſum fecerat, vt Magiſtralem eius Lauream paucis annis adipiſceretur. Regi Franciæ charus in paucis, eò ſe pertrahi paſſus eſt laboris, vt varias legationes eius nomine ſuſceperit, perfeceritue; Franciæ Regum facta libris mandauerit.

Robertus Gaguinus creatur Generalis Trinitariorum. *Lib. Ordinis.*

Per Auguſtum Guilelmus Fillaſtrus Neruiorum Pontifex viuis eripitur. Quibus munificentiam ſuam teſtaretur, multa Tornacenſi Eccleſiæ ſacra largitus eſt ornamenta. In D. Bertini Monaſterio, vbi quoque Antiſtitem egit, præclara molitus ædificia eſt, ſacrámque ædem inſignibus tapetis, argentea, multóque auro & lapidibus pretioſis radiante ſummi altaris tabula mirificè ornauit. Verſatur etiam multorum manibus id volumen, quod eleganter compoſuit, inſcripſitque Aureum Vellus, cuius Ordinis fuerat Cancellarius.

Guil. Fillaſt. Epiſcopus Tornacenſis vitâ priuatur. *Tabb. Eccleſ. Tornacenſ.*

B In locum huius Epiſcopi ſucceſſit Ferricus à Cluniaco ſuprema donatus vtriuſque Iuris Laurea, & conſiliorum Ducis Burgundię particeps.

FERRICVS A CLVNIACO ei ſuccedit. *Tabb. Tornac. Eccleſ.*

Ad vſque Iunium alterius anni quies armorum protracta, volentibus Ludouico Rege & Carolo Duce. Hæret intereà Burgundus in Geldriæ finibus, ac deinde Treuiros petit, vt cum Imperatore Frederico varijs de rebus colloquium ineat. Illic filiam Maximiliano Archiduci Auſtriæ, Friderici Cæſaris filio deſpondet: magnificentiſſimo Imperatorem, ceteróſque Principes conuiuio excipit. Vbi tamen ad ſuſcipiendum decus nomenque regium cuncta comparauit, fruſtrà Cæſarem præſtolatus eſt, qui Treuiris occultè diſceſſerat. Ergo vehementer in eum ira exæſtuans, per Lotharingiam in Belgium redijt. Francorum Regis artibus tacitum Friderici abitum quidam tribuunt: alij Cæſaris ipſius prudentiæ; vt qui ſatis animaduerteret, non ſine magno Imperij vulnere Carolum creari Regem poſſe.

Carolus Treuiros adit, ibique filiam Maximiliano deſpondet. *Iac Meier. l.17. Pont. Heuter. lib.5. Thomas Baſinus, alij. Iac. Meier. l.17.*

C Vix Flandriam Dux attigerat, cùm de patris matríſque corporibus Diuionem portandis decreuit. Brugis Boni corpus delatum primò Gandauum, deinde in Hannoniam & Luxemburgenſem Ducatum per Adolphum Cliuienſem Raueſtaini Regulum, AN. 1474. multóſque Flandriæ Nobiles. Eliſabethæ verò primo die Ianuarij Duacum eſt delatum. Vt deducerent, ab Carolo miſſus fuerat Iacobus Luxemburgenſis S. Pauli Comitis frater, totáque excita Nobilitas Arteſiæ. Cùm funus vrbi propinquaret, prodijt obuiàm in pulla veſte Magiſtratus, & quidquid erat in vrbe Nobilium. Ad portam corpus Principis Clerus excepit, ac viri quadraginta pullati, & capitio lugubri obtecti ad latera cum facibus ſepſere. Itum eo comitatu ad D. Petri ædem, ibique nobiliſſimæ mulieri parentatum eſt. Eo de loco per alias atque alias vrbes Iacobus funebrem duxit pompam, donec Luxemburgum attingeret. Inde cum vtroque parentum corpore Carolus in Burgundiam iuit, ibique, peractis ſepulturæ ceremonijs, non exiguam tranſegit hyemis partem.

Carolus corpora patris & matris in Burgundiam deferri curat. *Iac Meier. l.17. Regiſt. Duac.*

Ex ea regione cùm fuiſſet in Belgium reuerſus, Maio menſe ad priores inducias adiectum eſt vnius anni ſpatium, haud leuiter murmurantibus negotiatoribus, quibus interim mercimonia exercere non licebat.

Induciæ producuntur. *Iacob. Meier. Commineſis.*

D Exutus ſubinde vita Balduinus Lannoyus cognomento Balbus, quem bello clarum Equeſtris Aurei Velleris dignitas ornauerat.

Epitaph. Balduinus Lannoyus è vita decedit.

Aprilis vndecimo die apud Bouinas adiacens Moſæ oppidum Ludouici Regis Franciæ, Ducíſque Burgundiæ legati conuenere. In perniciem Ludouici Comitis S. Pauli, cuius anteà meminimus, ab his præſertim coniuratum. E viuis auferri Rex volebat, tum propter alia, tum quòd is iam vrbem S. Quintini ſuam feciſſet, & aduerſus regios defenderet. Veteri ob memorata odio eius ardebat Carolus. Quia tamen res nondum ſatis erant properando eius exitio maturæ, in annum ſequentem cædes eius tranſlata Regis conſilio.

De cæde S. Pauli Comitis coniuratur. *Comm. l.5. c.11. VVaſſeburg. Iac Meier. l.17.*

Interim Carolus noua ſuis indixit ditionibus vectigalia. E tritico, alijſque rebus extorta pecunia. Ab Eccleſijs trium annorum redditus exacti ijs de bonis, quæ per annorum ſexaginta intercapedinem ſibi comparauerant. Ob hæc cùm multi fremerent, paſſimque mercatores quererentur grauiter, ſibi minimè licitum eſſe

Carolus noua imperat vectigalia. *Iac. Meier. l.17.*

Carolus ad bellū in Germaniam proficiſcitur.

Hoc de bello multa exhibent Comm. lib. 4. à cap. 4. Iacob. Meier. lib. 17. Maſſaus, Pont. Heuter. lib. 5. Paradin. lib. 3. VVaſſeburg. Naucler. Trithem in Chron. Sponheim. alij, quos vide.

cum exteris negotiari, quamuis cum Franco quies armorum eſſet: noua eſt oblata
Duci occaſio extra patriam bellum gerendi, quam protinus is periculosè arripuit. A
De Colonienſi Epiſcopatu diſſidebant Robertus Bauarus, & Hermannus Heſſiæ
Lantgrauius. A Bauaro ſollicitatus eſt Carolus, vt ſecum aduerſus Heſſium Vbioſ-
que bellum gereret. Promptiùs, quàm prudentiùs, in eius opem exercitum Dux col-
legit, cúmque in Vbiorum ditionem deduxit. Sed eo facto non modò Germanos
vehementer offendit, verùm etiam magnum ſibi ac Belgicis Prouincijs diſcrimen
accerſijt. Inter Ludouici Franciæ Regis proceres grandis exorta eſt contentio, ſa-
tiúſne eſſet, Carolo Duci bellum inferre, an nouas inducias concedere, dum is Ger-
manicas ditiones armis quateret. Verùm quamuis aliqui ad bellum procliuiùs fer-
rentur, præualuit tamen transfugæ Philippi Cominæi conſilium, quo multa ipſe re-
rum peritia imbutus Regi perſuaſit, vt pactis rurſus inducijs in Germanos Ducem
copias ducere permitteret: quoniam plurimum ipſi ab ea gente fortiſſima & nu-
meroſiſſima periculum ingruere gnarus eſſet. Et ſanè parum proſperè ſucceſſit Ca-
rolo ea in Germanos expeditio. Quamquam enim florentiſſimas & inſtructiſſimas B
haberet copias, incaſſùm tamen omnem adhibuit operam, vt Noueſium vi caperet.
Cúmque vrbem eam diuturna vrgeret obſidione, Cæſarem ſibi hoſtem reddidit,
multorúmque Germaniæ Principum odia conciuit. Et dum in armis ſtaret Impera-
tor, iámque Gallicæ induciæ propemodum finem caperent, Gallorum Rex arctiſſi-
mam inijt cum eo Principe aduerſus Carolum belli ſocietatem. Faciléque fuiſſet
oppreſſus armis Burgundio, niſi magnus Anglorum metus Ludouicum Regem ab
mittendis ad Cæſarem ſubſidijs retardaſſet. Ne nihil tamen faceret Francus, no-
uum Carolo inimicum ſuſcitauit Renatum Lotharingiæ Ducem. Factum igitur eſt
ſubinde, vt Lotharingo Luxemburgicam ditionem inuadente hoſtiliter, finitis in-
ducijs Ludouicus Rex aliquos in fines Carolo pârentes tutiùs miſerit, ibíque non
paucos Burgundo locos eripuerit. Verùm ad Noueſium poſt aliquot leues pugnas
ab Cæſare Carolo pax conceſſa eſt, plurimum eò laborem conferente Alexandro
Summi Pontificis Legato. Venit etiam poſteà in Galliam Anglorum Rex Eduar- C
dus millia pugnatorum viginti Belgicis nauibus deuehens. Suas ei vires coniunge-
re promiſerat Carolus, vt Francos ſimul adorirentur. Non ſtetit tamen pactis Ca-
rolus, maluítque parum ſapienter, ac non ſine periculo ſuas ſeparatim copias du-
cere. Cùm igitur fame, & multarum rerum inopia in finibus Galliæ Angli premun-
tur, eos Ludouicus Rex auro magis, quàm ferro, expugnare ſtatuit: multáque lar-
gitione Regem Eduardum ad paciſcendas ſecum inducias perpulit. Mouit ingen-
tem ea res Carolo iracundiam: ac ne quid à Francis durius pateretur, abſtractis
Anglorum viribus, Septembri menſe cum eorum Rege quietem armorum in an-
nos nouem pactus eſt. Inter alias harum leges induciarum hæc præcipuè negotiato-
res in maximam impulit voluptatem, quòd merces vltrò citróque liberè conue-
hendi facultas concederetur, quæ iam quinquennium feruentibus diſcordijs adem-
pta fuerat. Alterâ Philippus Cominæus ob transfugium artéſque malas, induciarum
commodis excluſus eſt. Et tunc etiam Regis Franciæ, Ducíſque conſilia in Ludo-
uici Equitum Franciæ Magiſtri, & Inſulenſis Caſtellani cædem arſere. Neque mul- D
tò pòſt, vbi conuenit inter Regem ac Ducem, vt hic eo tradito, & vita priuato, di-
tiones eius omnes fiſco regio damnatas adiret, in Hannonia, quò fugerat iram Re-
gis formidans, & plurimùm capiti metuens, Ludouicus à miniſtris Caroli vinculis
oneratur, indéque Peronam abductus in Regis poteſtatem Ducis voluntate tradi-
tur. Multa ipſum læſæ maieſtatis arceſſiuerant, vt plerique libris indidere; adempta
Regi quædam oppida; nunc in Regem, nunc in Ducem aduerſa conſilia, armáque;
ciendis frequenter diſcordijs modò ad Francum Anglúmue, modò ad Burgundum
ſcriptæ litteræ. Quo ſe modo res habuerit, ſaltem regij Senatus ſententia capite
plexus eſt decimoquarto Kal. Ianuarij Pariſijs in Grauia, vt vocant, propter Sena-
torum vrbicorum Curiam. Ad mortem ſeſe parantis religio, pietas, conſtantia, &
interritus ad gladij conſpectum vultus admirationi fuere. Verùm hoc de ſupplicio
varius vbique ſermo iactatus. Et licet quædam iuſtè in capitis iudicium crimina

Comin l. 4. c. 5. Iac. Meier. l. 17.

Inducias cùm Franco paciſcitur Carolus.

Comin. l. 4 c. 11 Iac. Meier. l. 17.

Infelix S. Pauli Comitis exitus.

Comin l. 4. c. 12. Merchan. lib. 2. cap. 7. Paul. Æmyl. lib 10. Gag. l. 10. Addit. ad Monſtrelet. Io. Molinet. to. 1. Iac. Meier. l. 17. VVaſſeburg. Papir. Maſſ. l. 4. Nicol Gillius, Paradin. lib. 3. Belleforeſt.

Ludo-

A Ludouicum vocauerint: in Regem tamen & Carolum multi animum linguámque ſtrinxere: quaſi minùs placuerint ad eius interitum maturãdum inita fœde ſocietas, & addictæ Duci ante mortem eius ditiones. Plúſque viſum in Caroli facto reprehenſionis, vt qui nimiùm hoſtiliter Regi prodiderit, quem ad ſe confugientem ſine nota, & ſuo bono ſeruare poterat. Et ſanè animaduerſum eſt, ab eo tempore ſemper eius res in deterius ita collapſas, vt manifeſta Numen ipſum vindicta oppreſſerit. Ceterùm Ludouicus numeroſam ſatis prolem reliquit. Ioannes natu maximus in Marlienſem Comitatum (materna is erat hereditas) ſucceſſit. Petrus ſecundùm hunc genitus, S. Pauli Comitatum & Inſulenſem Caſtellaniam adijt. Hoc anno vitæ finem morbus attulit Ioanni Cominæo inter Equites Gallo-flandros lectiſſimo. Vrbi caſtróque Neoportuenſi præerat Burgundiæ Ducis Conſiliorum & Cubiculi particeps. Vrgebant interim Inſulenſes, vt conſuetis diebus initio verni ieiunij ludos Spineticos agere ſibi liceret. Contrà Brugenſes nitebantur, quibus admodum erat graue primos inediæ ſacræ dies decertationibus & conuiuijs violari, quæ vtraque ipſi quoque celebrare quotannis Inſulæ ſolebant.

Franciſc. Pietin. in l. de Caſtell. Inſul. Florent. Vanderhar. l. 2. de Caſtell. Inſul. cap. 5.

Epitaph.

Spineticorũ ludorũ tẽpus Inſulæ mutatur.

B Ab Duce aliud nihil impetratum, quàm quòd priùs conſtituerat de tempore ludorum ex ſapientum hominum ſententia mutando. Cúmque videret Inſulenſes pertinaciùs antiquam retinere velle conſuetudinem, ludos fieri omninò prohibuit. Pudori iniuriæque tribuerunt Inſulenſes nullas ab ſe concurſiones ac decertationes præberi: obſtinatíſque animis, vt eas ſolito tempore exhiberent, in veteri propoſito perſeuerarunt aliquamdiu. Sed quoniam Ducis animum, quò volebant, impellere nequibant, ad eius ſe ſententiam ipſi denique adiunxerunt: ideóque ab Carolo decretum fuit, vti poſtmodum ea Dominica die Spineticæ decurſiones ineantur, quæ proximè quadraginta dierum ieiunia præcedit. Dum igitur ad hos ludos cuncta præparant Inſulenſes, variæ Ducem de bello curæ in alia ſtudia traxere. Et cùm Martio menſe inſignem contraxiſſet exercitum, è Belgio in Heluetios longò itinere mouit, multis è Galllo-flandria nobilibus viris comitantibus. Senſerat eos ſibi aduerſarios Carolus, dum contra

Ducis littera.

Carolus bellum aduerſus Heluetios ſuſcipit.

C Colonienſes bellum gerens Noueſium obſidione cingeret. Motus enim Ferretani auctores fuerant, multíſque Burgundiæ Comitatum cladibus affecerant auro Franciæ Regis impulſi. Vix Granſonium caſtrum de ipſis Carolus cepit, omnéſque præſidiarios millites ibi deprehenſos è furcis ſuſpendit: cùm Heluetij magnis adiuti copijs, quas Regis Franciæ pecunia comparauerant, in eum ad fauces montium imprudenti conſilio ex plano & curribus admodum munito loco acies deducentem, magno furore impetum fecere. Illic cæſi primùm ab ijs ſagittarij, quos cum tormentis, curribus, impedimentis Dux præmiſerat. In hunc deinde arma conuerſa, qui nondum ſe muniuerat, & acies in ordinem explicuerat. tantíſque animis & viribus eius copias aggreſſi ſunt Heluetij, vt mox ad eorum vehementiam equites pediteſque in fugam ſeſe effuderint. Ea fractus clade Burgundus, vt non multos ſuorum amiſerit, certè toto belli apparatu, & pretioſiſſima ſuppellectile nudatus eſt: tantúmque animo pudorem induit, vt mox in grauiſſimum lapſus ſit morbum, propiúſque ab extremo vitæ periculo abfuerit. Poſtquam ex ægritudine conualuit, ſuóſque ex

Hoc bellum deſcribunt, vel tangunt Comin. l. 5. à c. 1. Marchan. lib. 2. c. 6. Naucler. Trithem. in Chron. Sponhem. Gagum. lib. 10. Æmyl. l. 10. Maſſaus, VVaſſeburg. Iac. Meier. l. 17. Paradin. lib. 3. Nicol. Gillius. Additiones ad Monſtrel. Vigner. in Chron. Burgund. Belleforeſt. Pont. Heuter. l. 5. alij.

D fuga receptos rurſus coniunxit, ac pleræque copiæ ex Italia ſubſidio venerunt: tribus inde ſeptimanis denuò aduerſus Heluetios ſe commouit, & Moratum vrbeculam obſedit. Eius rei gnari omnes ij, quos Heluetij ſocios habebant (in his multi Principes Germaniæ, & Dux Lotharingiæ numerabantur) ad eum propiùs acceſſere, vt in pugnam manus cõſererent. Duodecimo Kalendas Iulias illic acerrimè pugnatum. Sed rurſum aduerſus prælij euentus Carolum perculit, iſque non minùs octo millibus hominum è ſuis copijs amiſit. Inter eos, qui ferro tunc abſumpti ſunt, Ioannes fuit Marliæ Comes, & Ludouici, cuius res ſuprà memorauimus, D. Pauli Comitis & Inſulenſis Caſtellani filius. Quòd liberis careret, eius ditiones ſecundo loco genitus frater Petrus adijt, quem Inſula Caſtellanum agnouit. Elapſis aliquot menſibus Lotharingiæ Dux Nancæum per obſidionem Carolo eripuit. Id damnum ad recentes clades cum grauiter acceſſiſſet, mirum quantam Carolo bilem commouerit. Is enim extemplò calida de inſtaurando exercitu, & obſidendo rurſus Nan-

Digitized by Google

cęo conſilia cepit: pro ſupplementis, aliíſque rebus comparandis, in Belgium ſcripſit: ab Ordinibus Prouinciarum ſuarum militem & pecuniam flagitauit. Hyems A tum ſatis atrox erat. Qui ſupererant belli ſocij, Carolo ſuaſere, vt in Burgundiam potiùs ſe reciperet, ibíque vires colligeret. Vbi frigoris ſæuitia paullùm ſe remiſerit, & nouis ipſe copijs exercitum auxerit, tum denique Nancęum opportuniùs circumueniendum obſidio. Ex aduerſo Carolus de Nancęo breui repetendo mentem obſtinat, & quę iuſſerat, in Belgio maturari imperat. Ab Ordinibus pecunia extorqueri non potuit, quòd omnes cum querelis ingererent, nimiùm magnis ſe nuper exactionibus grauatos: totúmque hoc bellum non ex neceſſitate, ſed vindictę libidine à Carolo ſuſcitatum aſſererent. Et ad militiam ſeſe ſegniùs Nobilitas comparauit, cui iam tędio erant ſuſceptę priùs per hyemis aſperitatem expeditiones. Pręmiſſi tamen currus aliquot cum pecunia in Ducatum Luxemburgenſem, vt inde ad Carolum ducerentur. Et ad eum penetrârunt viri aliquot magno genere nati, à quibus doceretur, ſi paullùm exſpectaret, exacta hyeme maiores adfuturas è Belgio copias, quibus redintegratis viribus hoſtem impetat. optimum tamen factu videri pru- B dentibus hominibus, ſi filiam Maximiliano deſponſatam in matrimonium tempeſtiuè collocet. ijs enim nuptijs non modò Imperatorem, verùm etiam omnes ferè Germanos Principes ipſi conciliatum iri. ab Gallo, Lotharingo, aliiſque hoſtibus nihil tunc grauius timendum, quibus ea ſocietas è contrario eſſet allatura formidinem. ex oppoſito, ſi bellum in hoſtico gerens oppetat, ijs nondum per matrimonium filiæ perductis in amicitiam Principibus, in cunctis eius ditionibus itura peſſum omnia. Sed Caroli animum adeò vehemens iracundia in celerem vindictam rapiebat, vt nullam ſuis moram conſilijs inijci pateretur. Eas igitur, quas admodum exiguas in promptu habebat, Nancæo copias admouet, & circum eam vrbem caſtra diſponit. Id cùm ad Ducem Renatum, alióſque hoſtes relatum fuiſſet, Germanorum, Heluetiorum, Lotharingorum, & aliorum aliquot millia is contrahit, hiſque Carolum aggreditur. Vix duo millia hominum tractandis armis, & capeſſendo prælio idoneorum habebat Burgundus, cùm in eum hoſtis duobus agminibus ir- C ruit: reliquus enim miles eius partim fame, partim frigore obriguerat. Ad hæc cælum erat niuibus grauidum, & dum pugnabatur, ipſa niuis copia è cælo defluens præliantium oculos fruſtrabatur. Poſtremò Nicolaus Campobaſſius Italorum ductor fidem hoſti dederat, Burgundum ſe ſuo ac ſuorum præſidio ante pugnam per fugam nudaturum. Igitur intra breue tempus eo die, qui proximè dicatum tribus Regibus diem præcedit, à validiſſimis aduerſarijs cæſus fugatúſque eſt Caroli exercitus: ipſeque Carolus præclarè ducis ac militis officio perfunctus, vel in confertiſſimo peditum globo concidens, veluti tradunt aliqui, vel in foſſam delapſus, vt incognitus occubuit, magnáque ſecum clade multos Belgij Nobiles inuoluit.

Burgundus Nancæum obſidet, & prælio victus occiditur.

Hæc qui tractãt eos habes authores, quos paullo ante citaui pro bello Heluetico.

D

Digitized by Google

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER DECIMVS.

A POSTQVAM autem de Burgundiæ Ducis clade, mortéque nuntij in Galliam, & pârentes ei Principi regiones perlati ſunt: alios alij vehementer affectus prodidere. Ludouicum Franciæ Regem magna tunc affecit voluptas, tantúmque inceſſit gaudium, vt etiam geſtibus, & verbis manifeſtauerit ingenti ſe metu ſolutum eſſe, eo demum hoſte perempto, quem maximè ſemper formidauerat. Iámque omnes Caroli ditiones ſic animo deuorabat, vt nullum ſuis molitionibus aduerſaturum crederet. E contrario Burgundos Belgáſque inſignis prorſus mœſtitia inuaſit, adeóque pauor concuſſit, vt in maximam ſeſe quietis ab Franco B impetrandæ deſperationem coniecerint. Satis enim omnibus perſpectum erat, quàm ſemper Caroli odio Francorum Rex flagraſſet, quámque Prouinciarum eius immani cupidine arderet: nihílque rerum ad has ſubigendas neceſſariarum ei foris domíque defore putabatur, tractis iam in armorum ſocietatem Heluetiis & Lotharingis. Ex aduerſo quæ paternis ditionibus potiretur, vnica Duci filia ſupererat, nuptiis ea quidem matura, ſed viribus ad hoſtes arcendos neceſſariis deſtituta. Exhauſtæ fuerant foris militares copiæ tribus aduerſis certaminibus. Domi vix aliqua manus ſuppetebat. Et nutabat quorumdam quà procerum, quà Præfectorum fides. Geſtis in Francos, Geldros, Colonienſes, Heluetios, & Lotharingos bellis multa fuerant abſumpta auri pondera, quæ Prouinciæ ſubminiſtrauerant. totus ferè bellicus apparatus in Heluetiorum & Lotharingorum manus venerat. Igitur his rebus C abundè Francorum Rex imbutus, ad quem primus de nece Caroli nuntius peruenerat, perturbandis altiùs Mariæ Burgundicę ditionibus, de ſuis alios aliò cum mandatis, & poteſtate transfugas recipiendi, ac promiſſis onerandi, in Burgundiam, & Belgium præmiſit. Burgundiam vtramque, Altiſſiodorenſem, Matiſconenſem, & Carcellenſem iis adhærentes Comitatus, nullo fermè negotio Princeps Auriacus (qui iam per inſignē animi leuitatem ſecundùm à Burgundo defecerat) & Craonius Francorum ductor in partes Regis pertraxere. In Picardiam & Arteſiam Ducis Bourbonij Nothus Franciæque Archithalaſſus, & Philippus Cominæus venere tentandis incolarum animis. Gandauum Oliuerius, Regis tonſor, ceu legatus adiit, vt Gandenſes ad Regis voluntatem impelleret. Robinetus Audenfortius Audomaropolim petiit, vt id oppidum Franci poteſtati ſubiiceret. Et fluxæ fidei quidam D ab illis reperti ſunt. Abbatis-villa, Perona, D. Quintini ciuitas, aliáque quamplurima loca tum in Picardia, tum ad Somonam amnem extemplò in Regis poteſtatem proditione venerunt. Vt nihil Audomaropoli, & Gandaui mutatum fuerit, cunctis in officio fidéque Principis Mariæ perſiſtentibus; propiúſque abfuerit, quin per contemptum Oliuerius in flumen Gandaui proiiceretur; ac fruſtrà Hugoneti Mariæ Cancellarij, toparchæ Imbercurtij, & aliorum à Maria in Galliam legatorum animos, vt fidem ſibi præſtarent, Rex tentauerit; tantúmque ab iis promiſſum exprimere potuerit, vbi filium cum Maria per nuptias coniunxerit, eius ſe fidei committendi: alibi tamen Regis promiſſa, & legatorum eius artes Mariæ quidpiam eripuere. Subactus enim animus eſt Philippi Creuecœurij Eſquerdiarum reguli, quem ciuitati, vel oppido minori Atrebatium Carolus præfecerat, hunc vt locum Notho Bourbonio,

Ob mortem Caroli Ducis Franciæ Rex lætatur.

Comm. lib. 5. c. 10.

Burgun[?]i & Belgæ dolent ac trepidant.

Qui ditiones Mariæ ſibi ſubijciant, Rex aliquos mittit.

Comm. lib. 5. c. 10. & ſequent. Amyl. Nicol. Gill. Vvaſſeburg. Pont. Heuter. lib. 1. Auſtr. Bell-for. Locrian. Cronic. Regg. Franc.

Auctores citati Robert Gagnin. lib. 10.

Ciuitas Atrebatium Franco proditur.

Comminæus l. 5. c. 15. quamquam aliter quam noſtrates referant Annales, Gag. lib. 10. Æmyl. lib. 10. Meyerus, Ioan. Molinet. to. 1. Gillius, VVaſſeburg. Bell-for. Locr. Heuter. l. 1.

Vrbs Atrebatum eidem ſe ſubmittit certis legibus.

Gillius, Comin. Gaguin. Molin. VVaſſeburg. Bellefor. Locr. Meyer. Heuter.

Varia Flandri de morte Caroli ſenſerũt.

Richard. VVaſſeburg. lib. 7. Meyerus. Pont. Heuter. lib. 1.

Gandẽſes tumultuantur.

Comin. Marchan. Meyerus, Heuter. l. 1.

bonio, dimiſſis Mariæ militibus, & violato, quod anteà huic præſtiterat, iuramento, traderet, cùm Adolphus Cliuius, cui vrbis Atrebatium cura erat concredita, Gandaui apud Mariam moraretur. Hac igitur Rex proditione admodum delectatus, ſpretis iis, quas in nouennium cum Carolo pepigerat, induciis, cum inſigni exercitu primùm Peronam, deinde in Arteſiam deſcendit. Vix Atrebatium ciuitatem cum aliquo militum numero intrauerat, cùm aduerſus eorumdem oppidum maius propugnacula ſecundùm portam excitauit, eáque muniit vehementer impoſitis quoque muralibus tormentis, quibus mœnia concuteret, viamque aſſultibus faciendis ſterneret. Ac deinceps, vbi nullum pacificis verbis in vrbem introitum abciuibus impetrat, à circumfuſis ei copiis aliis ſuburbia, vicinóſque pagos vaſtari hoſtiliter imperauit. Non deerat quidem animus obſiſtendi Atrebatenſibus: quibus tamen ſeſe tuerentur, hoſtémque ſuſtinerent, præſidia deficiebant, & auxiliorum ſpes. Igitur eum in modum cum Rege paciſcuntur, vt ipſe quidem vrbem ineat obtineatque; ſaluis tamen rebus omnibus & vita, nullum intra muros militem collocet. Inde cùm Rex digreditur, Lendienſes ac Bethunienſes iiſdem ipſum ſua in oppida legibus admittunt. Hæc dum fiunt ab Rege Francorum in Arteſia, nihil admodum ſpei rebus in melius reſtituendis ab Flandria, vbi Maria cum aula Gandaui degebat, aliiſque prouinciis affulget. Nuntios illic de morte Caroli aliter atque aliter quidam acceperant. Pauci verâm de cæde famam arbitrabantur. Imbiberant aliqui opinionem, in Germaniam, vel Galliam fuiſſe Ducem in vinculis abductum. Nonnulli fuga in Germaniæ fines dilapſum vulgabant. Alij in Burgundia, vel alibi deliteſcere vociferabantur, vt ſpontanea ſeptem annorum pœnitudine in occulto peccata ſua corrigeret. Indéque factum fuit, vt plurimi palàm increpauerint, haud ſine magno populi onere ingentes fieri à Principe Maria paterni funeris ergò impenſas. Et vix menſe Februario Belgij Ordines Gandaui coëgerat Maria, tum vt Flandriæ Comes ſolitis ritibus inaugurararetur; tum vt conſilia cladibus auertendis exquireret: cùm Flandri, maximéque Gandenſes, priuilegia quædam flagitant, eaque per vim extorquent. Iniectæ paullò pòſt à Gandenſibus in eos manus, quos eius vrbis Senatores Carolus conſtituerat: vnáque nonnulli Nobiles in cuſtodiam traditi. Et abſciſſa quorumdam capita, quòd ante triduum nocenti per iudicium vitam eripuiſſent; quaſi Carolo vita exuto, nullam eorum iudicia ſine populi auctoritate vim obtinerent. Vlteriùs quoque furor multorum mentes abripuit. Hi ſuam in poteſtatem redacta Principe Maria, ius ſibi arrogant Flandriam moderandi trium Ordinum nomine: ademptáque ſibi ab Philippo & Carolo priuilegia repetunt, impetrántque. Accenſa ſunt ſubinde in Hugonetum Cancellarium & Imbercurtium toparcham populi Gandenſis odia, variiſque obtruſis, ſed non admodum crimen acerbantibus, cauſis, vterque in oculis lachrymas fundentis, & cædem deprecantis Mariæ (ſparſis ea capillis in medium ſe forum intulerat) ad vulgi clamorem in publico capite truncatus eſt.

Hugonetum, & Imbercurtium perimunt.

Comin. l. 5. c. 15. Marchan. l. 2. c. 9. Molinet. to. 1. Heuter. lib. 1. Belleforeſt.

Aduerſus Francos Gallo-flandriæ vrbes præſidiis muniuntur.

Molinet. to. 1. Heuter. lib. 1.

Tornacenſes infeſtantur à Gallo-flandris.

Commentar. ms. Tornac.

Ad eoſdem ſcribit Maria, vt nullum à Franco præſidium recipiant.

Idem Comment.

Huncin modum rebus Gandaui turbatis, in Arteſia Rex Franciæ Teruannam, & Heſdinium ſibi adiunxit: Bononiam eiuſque territorium ſuæ ſubiecit poteſtati. Id cum aliqui animaduerterent Mariæ rebus obeſſe plurimùm, ne quod detrimentum ab Francis acciperet Gallo-flandria, cuius fines Arteſiæ coniuncti ſunt, eiúſque vrbibus & agris caueretur; ab iis firma Inſulæ ac Duaco impoſita mox præſidia. Qui præeſſet Inſulæ, delectus eſt Chenteraïnæ regulus, eíque adiunctus Deſpierrij toparcha. Duaco præfectus eſt Fiennarum dynaſta, cum Salezaro minore. D. Amandi oppiduli cura Bellemontio mandata. Et his in officium diligenter incumbentibus, compreſſę ſunt hoſtium excurſiones, minúſque ab hoſte ſęuitum in Gallo-flãdriam. Contrà, his è locis in Francos quandoque cum nocumento incurſum. Et quòd procliues in Franciæ Regem animos gererent Tornacenſes, etiam eorum agri ſæpenumerò inuaſi, pagíque cladibus affecti. Ad diem vndecimum Aprilis Maria Tornacum litteras miſit, quibus Magiſtratum vehementer ſollicitabat, ne quod ab Rege Francorum in vrbem præſidium admitteret: omnémque ſe daturam operam pollicebatur, ne quid damni in poſterum pagi Tornacenſibus obnoxij ab ſuis militibus

pate-

A paterentur; vt cum Flandris & Hannonibus liberum ciues commercium haberent. Quod rogabantur, fecere tunc Tornacenſes. Verùm nihilo ſeciùs, quàm anteà, in eos ab vicinis Mariæ preſidiis actum hoſtiliter. Multa è pagis eorum prędà interdum auecta, eàque Inſulæ & Duaci publicè diuendita. à captiuis tum ciuibus, tum agricolis extorta pecunia.

Tædebat interim Atrebatenſes recepti in vrbem Franciæ Regis, & initarum cum eo pacis legum. Igitur qui legationem ad Mariam Burgundicam obirent, ciues aliquot delecti, quorum facilè princeps erat Gauldrainus Caulerius. His imperatum, vt ei proponerent, placerétne dictis conditionibus vrbe Regem potiri: ab eàque priuilegiorum peterent confirmationem. Sed ij dum viam faciunt, iuxta Lendium inſidiis Francorum excipiuntur, atque Heſdinium deportati, ferro vitam amittunt: tantò ſcilicet Regis maiore perfidia & dedecore, quòd fidem publicam abeuntibus dediſſet, ſi veri ſunt Atrebatium Annales. Igitur eius rei nuntiis perculſi Atrebatenſes, magno in Creuecœurium, qui legatos interceperat, ac Regem, odio
B ilicet arſere. Et obfirmati cunctis animi ſunt, vt ſpretis Franci conditionibus, pro Maria Burgundica vrbem tutarentur; ex minori oppido Francos propellerent. Quòd ſufficientibus ad hoc negotium viribus deſtituerentur, placuit Duaco ducem aliquem & copias euocare. Erat tunc iſtic Arſij dominus, Mariæ partibus adhærens in paucis. Ad hunc præſertim tacitè conſilia deferuntur: oratúmque vehementer eſt, vt rem occultiſſimè feſtinaret. Neque longas Arſius moras traxit. Coacti mox Duaci ad mille & ſexcentos pedites. In expeditionis conſortium Vergiacus, & Salezarus admiſſi. Et quò negotium occultiùs ac tutiùs ex animi ſententia ſuccederet, proficiſci noctu placuit. Verùm Duacenſes ægrè tot homines intra muros tolerantes, inſolentiùs egere, coactúſque eſt Arſius horum importunis clamoribus ad meridiem copias educere. Ita priuſquam Atrebatum pertingeret, exploratorum indiciis patefacta ſunt Francis conſilia. Et confeſtim effuſæ minoris Atrebatium oppidi portis copiæ, vt venientibus aduerſùm Burgundis inſidias ſtruerent.
C Neque ſucceſſu felici Francus caruit. Illic enim graui extemplò pugna coorta, cùm Franci eſſent tum loco, tum numero ſuperiores, pars Belgarum fugam iniit, pars cecidit, aut vinculis conſtricta eſt. Cæſi centum ac ſexaginta. In hoſtium poteſtatem quingenti cum Vergiaco venere. In propinquum nemus cum aliquot aliis Salezarus ſeſe abdidit. Plus animi viriúmque in Arſio fuit. Is enim ſeptus ſexcentis militibus veteranis Francorum agmen perrupit, Atrebatúmque iniit: ac deinde Salezarum è ſilua liberum eduxit. Vbi tamen aliquamdiu pòſt cum Francis Salezarus fortiter dimicauit, infecta re Duacum, quæ ſupererat, copiam reducere coactus eſt. Ac non diu poſteà Rex Ludouicus Atrebatum verſus exercitum duxit, breuíque concuſſam machinis vrbem ſubegit, vnde maior Gallo-flandriam metus perturbauit. Et plus formidinis poſt dies paucos ab Tornaco in hanc regionem incubuit. Oliuerius Franciæ Regis tonſor, quem diximus Gandauum ab Franco miſſum auertendis à Principe Maria Gandenſium voluntatibus, eam in vrbem poſt infelicem legationis ſucceſſum ſeſe receperat. Illic dum verſatur, eius ſitum loci vexandis hinc Flandris
D (apud quos tamen Thileti natus fuerat) inde Hannonibus, opportunum animaduertit. Ergo ſenſim è ciuibus aliquos vel muneribus, vel promiſſis in eamdem ſecum ſententiam pertrahit, vti per fraudem Francos equites in vrbem inducant ignaris Magiſtratibus, queis erat inſtitutum nullas intra muros copias recipere. Ac ſubinde Mouij regulo nuntiis occultis ſignificat, vt alam equitum, quam in D. Quintini oppido præſidiariam collocauerat, aliámque turmam Tornacum adduceret, vnde tutis in Flandriam & Hannoniam excurſionibus prædæ plurimum colligi poſſet. His cognitis nihil cunctatus eſt Mouius, ſtatímque Nauarotum Dangladium in expeditionis huius partem recipit. Tertius ac vigeſimus Maij dies vltra meridiem proceſſerat, cùm Oliuerius iis ciuibus, quos corruperat, ſtipatus, ad vrbis portam, quæ Valentianas verſus viam aperit, progreditur, ibíque cum eis varios ſerit ſermones. Exinde ad horam ferè ſecundam Nauarotus cum quinquaginta grauioris armaturæ equitibus ſeſe oſtentat: duabúſque pòſt horis exactis octoginta cataphractos equites

Atrebatenſes Francum excutere fruſtrà conantur.

Comin. l. 5. c. 15. Gagum. lib. 10. Nicolaus Gill. Æmylius loan. Molinet. to. 1. Heuter. lib. 1. Belleſor. Lucr.

Gillius.

Præſidium Francorum Tornaci collocat Oliuerius.

Comin. lib. 5. c. 14. Æmylius. Heuter. lib. 1. Commentar. M S. Tornac. Belleforeſt.

A

Mouius adducit. Ad huius conſpectum Oliuerius portæ obices aperiri imperat, & vtramque turmam intra vrbem recipit. Eam rem vt ciues mitiùs tolerauere, ita proceres vrbis & Senatores tulere grauiùs. Sed his imperium protinus abrogatum, & ademptæ tumultum molientibus vires: quidámque in cuſtodiam miſſi Pariſios. Ergo Franci Tornaco potiti multum aliud intra mœnia præſidium ſtatuunt. inde quotidie, nunc in Hannoniam, nunc in Gallo-flandriam, nunc in aliam Flandriæ partem erumpunt, magnam vbique cæſis hominibus, abducto pecore, prædis aſportatis, cladem faciunt. Poſtridie quàm in vrbem fuerat ingreſſus, è ſuis aliquot Nauarotus eduxit, ac proximè Lannoyam delatus, prædæ multum inde, & complures captiuos abegit. Iniectus eo die pauor præſidiarijs militibus, qui Mariæ partes complexi Mauretaniæ arcem inſidebant: ideóque deſerto loco fugam arripuere. Et ſtatim illic poſitum ab Francis præſidium infeſtandis Hannonibus & Gallo-flandris.

Idque Mariæ ditionibus nocet.

Iſdem auctores.

Quo tempore hæc à Francis gerebantur, (Pentecoſtes id profeſtum erat) Pratenſis Monaſterij Virgines in nouam ſe Duaci tranſtulere ſedem. Extra muros oppidi Duacenſis ad Scarpum amnem priùs habitabant, læto quidem ipſis loco, ſed oppidanis Duacenſibus parùm opportuno. Igitur ardente iam bello, quod in Mariam Burgundicam nuper Franciæ Rex mouerat, admodum ij metuentes, ne ſuis mœnibus Franci parantes inſidias (qui multa iam circùm igne vaſtauerant) eo ſe loco tegerent: Monialibus intra muros receptis, omnia Cœnobij ædificia diruêre. Neque Maria id facinus Duacenſium improbauit. Etenim Aprilis octauo & decimo die litteras conſcripſit, quibus primùm eam Parthenonis demolitionē ratam habuit; dein Campi Floridi fundum vrbem intra cum ædificiis ac cenſibus *Beginagij prædictis* Virginibus attribuit: ad vltimum obliterato Campi Floridi nomine, *hoc Monaſterium* Pratenſe dici voluit. Ergo paratis ad nouam habitationem idoneis rebus, dicta iam luce ex ea domo, in quam Duaci ad tempus commigrauerant, deductæ ſunt ſolemni pompa Virgines. Hunc cœtū eo tempore Catharina du Bus moderabatur, inſigni fœmina virtutum luce reſplendens, ac præclari regiminis laude nobilis: cuius mox opera nouorum ædificiorum nonnulla faſtigium cepere. Inter huius labores,

Pratēſis Monaſterij Virgines in nouis ædificijs Duaci collocātur.

Littera Mariæ Burgund. Duc. Monn. MSS. Pratēſ. monaſt. Vide Gallo-fl. lib. 1. cap. 39. & lib. 2. c. 29.

B

poſt non multos dies ad Spiram, vel Eſpieram, in vnum agmen ſeſe Flandri aliquot collegere, vt Tornacenſium excurſionibus arma corporáque opponerent. Verùm illic à præſidio Tornacenſi mox inuaſi, & non leui damno affecti ſunt. Creuit tamen ab ea cunctis clade animus: ac Tornacum propiùs profecti, Warcoingniæ, Chini, & Ramegniæ multas ædes incendio corrupere. Vbi cognouit arcem ſuam Mouius ab his Chini flammis abſumptam, eductis aliquot equitibus quàm celerrimè ipſos inſequitur; & proximè Lannoyam aſſecutus, magnam eorum partem ferro perimit.

Flādri à Tornacenſi præſidio cæduntur.

Commentar. MS. Tornac.

C

Interim Flandriæ Ordines attentiùs perpendentes, quæ mala Franci in Flandriam inferrent, ad vindictam omnes animis arſere: ſtatímque ad multa millia pugnatorum exercitus horum hortatu coaluit. In his præcipuas Gandenſes, Brugenſes, Franconates, & Iperani copias habuere. Ac ne dux aliquis magni nominis deeſſet, Adolphum Geldriæ Ducem (quem Carolus Burgundus maximæ in patrem impietatis manifeſtum perpetuis Cortraci vinculis damnauerat.) è cuſtodia extrahunt, ſibique præficiunt, promiſſis Mariæ Burgundicæ nuptiis, vbi Tornacum in poteſtatem redegerit. Collectis copiis omnibus ad Pontem Eſpierium, vel Spirenſem, verſus Lannoyam caſtra metari placuit. Erat per id tempus, quàm anteà, maius Tornaci præſidium. Paucis enim antè diebus ducentos equites lancearios, ac pedites octingentos Franciæ Rex ſubmiſerat Halmirallio Duce. Igitur leuibus frequenter præliis vtrimque certatum eſt, donec Geldriæ Dux vrbem Tornacum propiùs accedens, pagis nonnullis, ac denique ſuburbiis per noctem flammas iniecit, ibique ſub auroram paratis copiis animum pugnandi auidum hoſtibus patefecit extremo Iunio. Animaduerſis Flandrorum ordinibus, quos in aciem Gelder compoſuerat, ad horam ferè tertiam nondum exorto ſole, Mouius è præſidio mille viros, è ciuibus bis mille portis eduxit, vt ad pugnam conſtrueret. Tres horas vtraque acies in armis conſtitit prælij ſignum exſpectans. Neque priùs ad manus ventum fuit, quàm Geldriæ Dux

Flandri ductore Adolpho Geldriæ Duce Tornaco imminent, & bis cladem accipiunt.

Comin. l. 5. c. 17. Gaguin. lib. 10. Io. Molinet. to. 1. Commentar. Tornac. MS. Æmylius. Mſſ. Belleſor. Heuter. lib. 1. alij.

D

paullùm

A paullùm verſus Francos acceſſit, vt peditatum vltra Pontem Chinenſem duceret, ibique rurſus in ordinem componeret. Tunc Sauuaigierius, ductorum Francorum vnus, quadraginta cataphractos equites in eum rapuit, adeóque validam fecit impreſſionem, vt ex equo ipſum deturbauerit, ac fortiter ex pedibus pugnantem variis vulneribus affecerit. Ægrè igitur animam trahens Adolphus equo imponitur, vt Tornacum deferatur; ſed in via ſpiritum efflat. Ab ceteris ſubinde Francis & Tornacenſibus in fugam Flandri ad eum vſque Chini locum, vbi tormenta ænea puluere globiſque ferreis inſtructa collocauerant, coniiciuntur. Hæc è ſcriptis manu Commentariis Tornacēſibus accepi, quorum apud me fides maior, quàm Cominçi & aliorum, qui tradidere cæſum Geldriæ Ducem, cùm, Flandris ex acie nullo facto prælio ſeſe recipientibus, ex improuiſo in eos erupit Francorum agmen, iſque poſtremam ſuarum copiarum partem fortiter defendit. Dilapſi porrò ad Pontem Eſpierium Flandri mutuo mox certant diſſidio, aliis in alios cladis cauſam vertentibus. Ibi fugam Gandenſes, commeatibus & impedimentis relictis, turpiter rapiunt.
B In Brugenſibus & Franconatibus, aliíſque nonnullis, animi conſtantiæque plus animaduerſum. Quarto enim poſteà die, cùm Eſpierium ij reuertiſſent, arma Francis & Tornacenſibus infeſta ſe acie inferentibus oppoſuere. Et pugnatum ſanè aliquamdiu fortiter. Cæſi tamen nihilominùs è Flandris mille ac ducenti; vinculis onuſti circiter octingenti ſunt. papiliones, commeatus, tormenta muralia, & vis armorum maxima, dein ſeptemdecim vexilla victoribus ceſſerunt; quæ omnia Tornacum Franci cum triumpho retulere. Huius vtriuſque cladis nuntij tantum mœſtitiæ Gallo-flandris attulere, quantum priùs ſpei & voluptatis fecerant adductæ in ſubſidium nuper copiæ. Rurſus enim Franci ad varias prædationes quaquauerſum Tornaco digreſſi frequenter incubuere. Non defuit interim animus Gallo-flandriç prçſidiis ad hoſtes armis perſequendos, & incurſionibus vexandos: omninóque alternis ſeſe cladibus infeſtauere. Bis tunc Orchiacum incenſum eſt. Primùm à Burgundionibus ignis iniectus multas ædes abſumpſit. in reliqua poſtmodum ædificia Franci
C flammis bacchati ſunt Iulio menſe. Quas Burgundiones præcipuę Turquoinij parti munitiones obduxerant, eas præſidium Tornacenſe perrupit, indéque magna pannorum multitudine aſportata, domos incendio deformauit. Eamdem ab his paſſæ cladem Martianæ, Landaſtum, alíique pagi complures Gallo-flandrię, Auguſti principio. Ex aduerſo Burgundiones & Valencenates D. Amandi oppidum ab Francis nuper captum aggreſſi ſunt, vbi cognouiſſent abeſſe præſidium, ídque omnino poſt direptionem vaſtauere flammis.

Orchiacum, Martianæ, Landaſtum incenduntur.

Commentar. ms. Tornac.

Itemque oppidum S. Amandi.

Id. Comment.

Vrebat interim Regem Franciæ cupido Arteſiam totam & Hannoniam poteſtati ſuæ ſubiiciendi: ideóque Dammartinum Comitem & Albretum in Hannoniam cum tribus equitum, duobus peditum millibus miſit. Ab his multa vicis pagíſque clades illata. Sed mox in eos agmen duxere Aimerius Hannoniæ Præfectus, Lignæus, Boſſutus, Barbanſonus, Salezarus minor, & Hauuarderius Gallo-flander. Bouchaïnum egregiè tutatus eſt Chriſtophorus è Lannoyana familia vir admodum militaris. Nec priùs id oppidum eſt captum, quàm necato ad latus ſuum Tanneguyo
D Caſtelletio miſſa ex muris glande plumbea, omnes iras Ludouicus Rex aſſultu redintegrato explicuit. Et inhiabat tunc Francus Duaco & Inſulæ. Sed quoniam Duacum Fiennarum dominus cum Salezaro minore fortiter defendebat, Inſulam Chētraïnus ſtrenuè tutabatur: vtriuſque oppidi aggreſſione copias abſtinuit. Poſito tamen Bouchaïni præſidio mandatum, vt frequentibus agrum Duacenſem incurſionibus vexaret. Non multò pòſt in Arteſiam regreſſus Rex Audomaropolim, aliáſque tentauit fruſtrà vrbes ſubigere. Etenim Chentraïnus relicto ad tutelam Inſulæ Deſpierrio, cum leui manu à tergo ſemper eum ſecutus maleficia inhibuit. Feliciùs tandem ei ſucceſſit Aueſnarum in Hannonia expugnatio: poſtquam quorumdam Nobilium transfugio fractis propugnatorum animis, per muros in oppidum ſuos immiſit, ídque vi captum deprędatus eſt, igníque conſumpſit.

Hannoniam vexat Francus, ibique Bouchainum, vel Bucciniũ capit.

Io. Molinet. to. 1. Pont. Heuter. l. 1. Belcfor.

Marchan. l. 2. c. 9. Heuter. l. 1.

Verùm eo tempore Principes apud Mariam Burgundicam degentes cùm animaduerterent magnum Belgij rebus periculum ingruere: tandem eius de nuptijs egere ca-

De matrimonio Mariæ tractatur.

Oliuer. Marchan. lib. 1. c. 9. Comm. l. 6. c. 3. Heuter. lib. 1. VVaſſeburg. Belleforeſt.

re calidius. Qui matrimonium id ambirent multis artibus precibúſque, non pauci numerabantur. Filio ſuo Carolo hanc virginem iungi vehementer optabat Franciæ Rex. ac niſi coniugium iſtud impetraret, acrius bellum minabatur. Ad has nuptias filijs ſuis impetrandas toto conatu ferebantur Cliuiæ Dux & Raueſtaini regulus. Multum etiam operę laboríſque ad hoc matrimonium Scallenſi domino vxoríſque fratri conciliandum, Anglorum Rex contulit. Non deerat ſuis quoque partibus Fredericus Imperator, vt Maximilianum filium ſuum Mariæ coniungeret. Ne Franci filius eam acciperet coniugem, ætas vetabat, annorum nouem dumtaxat. multíſque vox placuit, dum is à patre feruidiùs obtruderetur, quam ſapienter Haleuini domina edidit; Non puero, ſed viro Mariæ opus eſſe; cùm ea non modò intelligeret, nuptijs idoneam eſſe hanc tot ditionum Principem, verùm etiam indicaret ad retinendas regiones ei ſubditas maritum ſuſcipiendis tractandíſue bellis opportunum quæri oportere. Minùs placebant mores Cliuienſis, & Raueſtaini. Ad Anglum pauci proceres animum flectebant. Pro Maximiliano multorum vota feruebant, cuius ætas octodecim fermè annorum, inſignis dignitas corporis, præclaræ animi dotes, paterna hereditas, & proximus ad Imperium gradus admodum blandiebantur. Et placuit Mariæ hunc præ ceteris in thalamum admittere, cui fidem ſpoponderat viuo patre, cuiúſque legatos beneuolè nuper acceperat. B

Ea cū Maximiliano Auſtriaco nubit.

Auctores citati. Æmyl. Mſſ. VVaſſeburg. Tillet.

Accitus igitur è Germania Maximilianus cum inſigni comitatu Coloniam deſcendit. Inde à Belgicis proceribus Gandauum deductus, magna pompa nuptias contraxit, celebrauítque Auguſti octauo & decimo die. Paullum quietis accepit ſubinde Gallo flandria. Quippe ad diem octauum Septembris inter Francos Belgáſque armorum induciæ pactæ ſunt Lendij, eædémque decimo pòſt die Atrebati nouo iureiurando confirmatæ. Sed nullum ijs tempus definitum: ac tantummodo quatuor dies quietis armorum concedebantur, poſtquam eas partium altera ſolui peteret.

Anni ſequentis initio varias Belgij ditiones vrbéſque iniijt Maximilianus, vt apud Brabantos in Ducem, apud Flandros & Hannones in Comitem inauguraretur. AN.1478.

Maximilianus Inſulam venit.

Liber Reiſin.

Inde Tornacum petit.

Commentar. MS. Tornac.

Cùm iter faceret, magnis cingebatur militum copijs. Inſulam extremo menſe Ianuario petijt: ibique multis cum luminibus intra muros inductus, magnóque tum plauſu tum apparatu exceptus eſt. Vbi fidem ciuibus obſtrinxit ſacramento, ab iiſque iuſiurandum fidelitatis accepit: Tornacum verſus iter arripuit. Quâ viam fecit, Blandinij, Orquiæ, Froyanæ, & alibi omnia fermè ignibus hauſta ſunt ædificia. Non procul ab muris Tornacenſibus copias explicuit, & in acie à ſeptima diei hora, vſque ad meridiem illic continuit. E mœnibus iaculati Tornacenſes minorum tormentorum globis aliquos vulnerauere: è præſidiarijs nonnulli ex vrbe digreſſi ſunt vallis tuendis; erátque ceteris animus cum hoſte manus conſerendi. Verùm inde ſubitò militem ſuum Maximilianus abduxit. C

Idem Duacū intrat.

Regiſtr. Duac. Senat.

Ad diem vigeſimum Februarij ſub horam noctis ſeptimam idem Archidux Duacum ſubijt, vt eam ſibi vrbem iuramento conſtringeret. Omni in eum ciues officio certauere. Datum eius maximæ laudi, quòd poſtridie ingreſſus, cùm D. Petri templum adiret, pedibus inceſſerit. Ac nolarum ſpeculæ vrbis fama tantùm valuit, vt cum plurimis Principum ac Nobilium eam conſcenderet. Senatus ipſam recenter in priſtinum decus & altitudinem reſtituerat, ac nouo ære campano inſtruxerat maximis impendijs, quòd ante quinquennium fortuitus omnia ignis abſumpſiſſet. Eo de loco Valentianas propiùs accedens, terrorem Archidux hoſtibus iniecit, qui D

Commentar. MS. Tornac.

prædationes circùm agebant. Menſe Martio Alborum Capitiorum turma Gandauo egreſſa primo ab Tornaco lapide Antoingio flammas immiſit, idque municipium vaſtauit, quòd eius toparcha Ioannes Melunius incolæque Francis adhęreſcerent.

Tornacenſes penuria premuntur.

Commentar. MS. Tornac.

Angebantur interim Tornacenſes ob frumenti, butyri, piſcium, olei, caſeorum, vini, aliarúmque rerum penuria. Quippe Burgundi animaduertentes commeatum ex Arteſia per Pontem Bouinium ab Francis illuc deferri, nuper ibi prǽſidium collocauerant, ac Cyſonienſem Abbatiam muniuerant: quo breui factum fuit, vt, eo præcluſo itinere, nihil ampliùs ex Arteſia eam in vrbem importare licuerit. omninóque ad ſummam indigentiam adacti fuiſſent Tornacenſes: niſi primùm

Franci

Digitized by Google

Franci Cylonium delati, facta in Monaſterium impreſſione, id magna cepiſſent vi, eiúſque partem, ac municipium flammæ vorauiſſent; deinde per Bouinas ingens ex Arteſia fuiſſet inuecta commeatuum copia. Iuerat hoc tempore in Zelandiam Maximilianus, vti coactis Middelburgi eius Prouinciæ & Hollandiæ Ordinibus Comes renuntiaretur. Inde cùm Brugas redijſſet, pridie Kalendas Maij Equitum Aurei Velleris Comitia in S. Saluatoris templo habuit. Ibi per Adolphum Cliuium Raueſtaïni regulum inter Equites adlectus, pleroſque alios, ac præſertim Petrum Luxemburgium S. Pauli Comitem & Inſulenſem Caſtellanum Iacobúmque Fiennarum & Armenteriæ toparcham Aurei Velleris torque decorauit. Acceptis ſubinde nuntijs, quibus Franciæ Regem Condatum obſidione cingere, ac per ſuos varijs in locis Hannoniæ graſſari ſignificabatur: non leues repentè copias contraxit, eáſque

Equitum Aurei Velleris cōſeſſum habet Archidux Brugis.
Oliuer. Marchan. l. 2. c. 9.
Aduerſus Francum militem ducit.
Oliuer. Marchan. l. 2. c. 9.

A in Hannoniam duxit. Deditum tunc erat Francis Condatum, & quædam arces in ea Prouincia ipſis ceſſerant, cùm eam ingreſſus eſt Archidux. Vbi Montes primùm, dein Valentianas is peruenit, non paruus Franciæ Regem timor inuaſit, eiúſque mandato Mauretanię & Condati ędibus ac munitionibus iniectus ignis eſt, indéque Tornacum abducta præſidia ſecundo Iunij die. Liberiùs tum in agrum Tornacenſem Burgundi Belgæque incurſiones fecere, multáque ſunt præda potiti. Eiuſdem menſis vltimo die quas Maximilianus & Francus in dies octo, vel tredecim (variant enim hoc in numero auctores) pepigerant, induciæ promulgantur. Per has multum quietis ab armis, & infeſtatione Francorum acceſſit Gallo-flandris. Vt Queſnoya, ſic Cameracum & Buccinium harum legibus induciarum à Franciæ Rege in

Inducias Gallo-flandris commodas paciſcitur.
Comin. l. 5. c. 3. Commentar. MS. Tornac. Gill. Bell foreſt. Heuter. lib. 1.

B libertatem aſſerta. Igitur cùm Buccinij è milite ſuo Maximilianus præſidium poſuiſſet; ſuíque iuris redditum fuiſſet Cameracum: Duacenſi oppido agróque cautum fuit abundè, quà Cameraceſium & Hannoniam aſpicit. Fuit quoque tunc Tornacenſibus conceſſum, vt antiquo iure libertatis fruerentur, nullúſque ampliùs ab Franco miles inſideret. Data tum occaſio eſt Flandris & Burgundionibus liberiori excurſione per iniuriam agrum Tornacenſem diuexandi, ibíque aliquos diripiendi locos. Quamobrem horum licentiæ coërcendæ gratia Tornacenſes quatuor ſigna militum legêre, quibus ſtipendia ex vrbis ærario penderentur. Poſtquam verò Maximilianus redintegrato bello aduerſus Francos in Hannonia terrorem magnis copijs circumtuliſſet; indéque Regem eorum in Arteſiam ſeſe recipere coëgiſſet: Duacum vnà cum exercitu deſcendit; indéque ad Pontem Salicis promouit. Nouo

Commentar. MS. Tornac.
Maximilianus in Francū mouet.
Oliuer. Marchan. l. 2. c. 9. Io. Molinet. to. 1. Heuter. lib. 1. Bell. for. Locr.

C ipſi ad hunc locum ſubſidio fuere multa Flandrorum millia commeatibus, armis, & machinis inſtructa. Igitur hinc ad Pontem Wendinium cùm totis progredi copijs placuit, ibíque Regem Franciæ ad committendas acies operiri. Verùm quamuis etiam maximum ipſe haberet exercitum, nunquam tamen in certamen elici potuit: totóque ſuos eo tempore Atrebatum iuxta continuit. Ad pacem ergo, vel inducias Archidux reſpexit denique, multáſque legationes eò miſit ad Regem. Sed initio parum feliciter id negotium ſucceſſit, donec Chimai Comes legationem obijt. Is enim anni vnius inducias panxit, quę mox in caſtris proclamatę Iulio menſe, magnam Gallo-flandris alijſque Flandriæ & Hannoniæ populis lætitiam attulere. Licebat harum induciarum legibus frui Tornacenſibus, ac liberè cum vicinis negotiari. Verùm Flandri ac Burgundiones quotidianis ferè tum pagos ijs ſubiectos, tum

Anni vnius inducias init cum Franco.
Iidem auctores.
Commentar. MS. Tornac.

D ciues inde aliò proficiſcentes, aut aliunde reuertentes, incurſionibus grauiter infeſtabant. Hæc eò fiebant, vt Tornacenſes aliquot aureorum millia quotannis Maximiliano penderent ad impetrandam liberè negotiandi facultatem. Ægrè tolerabant eas iniurias Tornacenſes: ideóque prorſus aliqui ex ea ciuitate familias aliò transferebant, vt quietiùs vitam ducerent. Quod cùm vehementer diſpliceret Senatoribus, primùm hi pœnas ijs capitis interminati ſunt, qui porrò ex vrbe cùm fortunis excederent: ac denique, cùm ea via parum proficerent, conſentiente populo in eas leges cum Archiduce pacti ſunt, vt induciarum tempore bellíque, in Flandria, Brabantia, Hannonia, ceteríſque Archiducis ditionibus liberè mercimonia exercerent; vt ſubditi Archiducis Tornaci, eíque obnoxijs locis, ita ipſi dictis in regionibus bonis ac redditibus gauderent; nullum vel à Franco impoſitum, vel ab ſe collectum

Tornacenſes cum Archiduce paciſcuntur.
Idem Commentar.

in vrbe præſidium ponerent; nullis hoſtium Maximiliani per vrbem iter permitterent; nullos ijs equos, arma nulla, ferri nihil, aut pulueris tormentarij, nullas res alias bellicas diuenderent; ſolùm Regi Franciæ iuratam verbis fidem præſtarēt. Et quamuis in has conditiones ignaro ſeſe Tornacenſes pacti fuiſſent, ratas tamen eas habuit Francus, factíque veniam conceſſit. Verùm ea ratione minimè obuiàm itum eſt ab Tornacenſibus vicinorum præſidiorum infeſtationibus. Perrexere multi pleroſque ipſorum direptionibus atque extorſionibus vexare. adeò erant inueterata hanc in vrbem circumſiſtentium populorum odia. Fixum tamen fuit Tornacenſium Senatoribus, poſt quinque ab inito fœdere ſeptimanas è templi D. Virginis Mariæ parietibus ſigna cuncta, olim Flandris & Burgundionibus ab Francis erepta, detrahere. A

Archiduces Priuilegia Inſulenſium cōfirmant, & circa Senatorum electionem aliqua ſcribunt.

Litt. Archiduc.

Ceterùm hoc anno apud Archiducem Maximilianum eiúſque coniugem Mariam Inſulenſes effecere, vt nouo diplomate conceſſa olim ſibi priuilegia firmarent. Sed quoniam circa Magiſtratus legendos quædam peccabantur, placuit iiſdem Principibus capita quædam erroribus corrigendis conſcribere. His præſertim inolita nuper conſuetudo ſeptem octóue Lectores Senatorum nuncupandi, ſublata; iſque numerus ad quatuor redactus, qui priuſquam aliquem eligant, coram Flandriæ Cancellario, vel Rationum Principalium Præſide, iureiurando ſeſe conſtringant, haud aliter ſeſe dicturos Senatores, quàm leges Inſulæ patiantur. Stabilitum deinde, vt Reſpector & Maior Inſulæ nati ſint; ijdem, Scabini, ac Iurati, ante annum ac diem vnum ciuitate ſint donati; & tam diu intra vrbis pomœrium conſederint: vnus tantùm vrbis Argentarius, vel Quæſtor, inſtituatur, qui rem pecuniariam ad plures annos adminiſtret, modò quotannis ad hoc officium retinendum idoneus iudicetur. Aduocati, & qui Principum ac Nobilium penſionibus familiam alunt, inter Senatores conſcribi nequeant, niſi vel cauſis agitandis, vel penſionibus nuntium remittant. B

E Baſſeenſi Leucophæarum virginū monaſterio Colonia Atrebatum ducitur.

Ferreol. Locr. in Chron.

Florebat interim hoc tempore Baſſeenſis Leucophæarum Virginum Parthenon, eiúſque ſuauiſſimus odor virtutum latiſſimè ſpargebatur. Ante paucos annos erectus is fuerat initijs admodum paruis, cùm in oppidum ex Flandria profectæ Virgines admiſſæ fuiſſent. Verùm Margaretæ Foſſanæ laboribus & induſtria ſenſim adeò creuit, vt priuſquam ea, quę duobus annis & quadraginta Matris nomine ſacrum fuit cœtum moderata, exſtingueretur, multis elegantibuſque fuerit ędificijs ornatus, auctuſque cenſibus annuis. Cùm itaque Canonici Atrebatenſes è Xenodochio ciuitatis Atrebatenſis, cui vulgò nomen Hoſpitio Dei inditum fuerat; viros ac mulieres, qui nulla obſtricti ſacra religione curam ęgrorum ſuſtinebant, amoliri cuperent; aliunde nullas quam Baſſea Virgines ſacras euocare placuit, in quas onus curandorum morbidorum & peregrinorum recumberet. C

Franci Duacenſi vrbi inſidiantur fruſtrà.

Io. Molinet to. 1. Lib. MS. Duac. Mon. S. Amati. Heuter. lib. 1. Lotrem.

Anno ſupra milleſimum & quadringenteſimum nono & ſeptuageſimo Cameracum ſeſe Maximiliani partibus adiunxit, recepto intra muros eius pręſidio. Pupugit Francos id factum vehementer: multaque tunc ij Maximiliano eripere tentarunt, etſi nondum induciæ finem caperent. Ac Iunio quidem menſe Duacenſes graue periculum adiere. Oderant eos maximè Franci. Quidquid in eos hoſtile moliri ex occulto vel apertè poterant, id totum ardenter aggrediebantur. Odij cauſam præbuerant, animus ingens eorum ciuium, conſtans in Archiducem fides, illata Francis damna. Vt plurimum illic agebant Romontius Comes, Fiennarum toparcha, Centerainæ regulus, & Salezarus minor, multa omnes militari prudentia fulti. Et horum conſilijs ac induſtria ſic vrbi cautum erat, vt nouis munitionibus hoſtem contemneret. Igitur Franci cùm huius ſubigendi maximo deſiderio tenerentur, per inſidias ſubire ſtatuerunt Iunio menſe. Eò multa occultè Atrebati comparata. & coactus miles ad quatuor ferè millia equitum peditúmue. Per noctem iter inſtitutum decimo ſeptimo Kal. Iulij. Sudes ferreæ, trabes ingentes, aliæ machinę curribus deuehebantur frangendis oppidi portis, aut ſuſtinendis harum cratibus. Pars copiarum ruſticano ſchemate deſtinati inuadendis cędendiſque vigilibus: eorúmque aliqui vel auenam, vel triticum ceruicibus baiulare; fructus alij, mollem caſeum, aliam- AN. 1479. D

que

Digitized by Google

A que annonam gerere: ceteri per agros in adulta ſegete occuli; ſub dumetis ac ſentibus latere; in ruinis caſtri Braiellenſis conſiſtere. Sed is omnis Francorum apparatus & conatus in vanum recidit. Quippe Atrebati ciuium quidam Francos odio proſequentes, & nomini Burgundico addicti, per mulierem Duacenſibus indicauere, quæ Franci moliebantur. Et mox eadem nocte, qua hoſtes iter faciebant, omnia in oppido comparata, quæ fruſtrandis eorum conatibus idonea erant. Ad eam portam, quæ verſus Atrebatum ducit, & quà periculum ingruebat, multæ collocantur æneæ machinæ, ac vigilũ ingens numerus. toti etiam muri viris armatis coronãtur. alij alia expediunt. ciuium complures in preces ad D. Amati feruenter incumbunt S. Mauronti opem implorabundi. Vbi dies ſeſe primùm oſtendit, circa machinas in mœnibus ad portam conſtitutas cuncta procurantur terrendis opprimendiſque hoſtibus: neque portarum vlla conſueto tempore aperitur. Et quà ſuſpicio erat plurimos Francorum occuli, illuc conceptis ignibus tormenta globos impellunt. Ibi quibuſdam pilis ingentibus vel interemptis, vel ſaltem læſis, cæteri partim ægrè ferentes
B ſeſe detectos, partim formidine compulſi, relictis impedimentis & apparatibus in effuſam ſe fugam coniiciunt. Quòd impares eſſent numero, præſidiariis militibus eos perſequi minimè conſultum fuit. Elapſo tamen aliquanto tempore, plurimi porta digreſſi eos adiere locos, vbi hoſtes delituerant. Illic aliqui machinarum globis diſcerpti triſte ſpectaculum videntibus præbuere. repertæ præter impedimenta trabes aliquæ, ſudéſque ferratæ, & alia quædam id genus: quæ mox omnia in vrbem illata, & partim anathematum ſpecie in æde S. Amati ſuſpenſa. Actæque ſunt publicè æterno Numini, ac D. Mauronto gratię; huiúſque corpus cum aliis Sanctorum lipſanis ſuppliciter in orbem per mœnia circumlatum, omni Clero, Religioſis & Magiſtratibus honoris cauſa pompam celebrantibus. Indéque profluxit amburbalis Supplicationis anniuerſaria cęremonia. Ceterùm vicinæ vrbes ne ſimile Duaco periculum incurrerent, præſidio ſe, vigiliis, armíſque munierunt.

Poſt dies aliquot, exſpirantibus induciis, Maximilianus nouas ad bellum copias
C coëgit, ne improuidum Franciæ Rex aggrederetur. Statímque cum eo exercitu primùm Inſulam venit, deinde Pontem Wendinium petiit. Erant hæ copiæ partim Flandris, partim Germanis florentiſſimæ: Flandróſque ducebat ſupremus Gandenſium Bailliuus Ioannes Dadizellius. Et ea Maximiliani feſtinatio Francię Regem perculit: ideóque Courtonenſem regulum, & Brandelyum Campanenſem legauit, vt cum Archiduce de prorogandis induciis agerent. nihil tamen ab hoc per eos impetratum. Ex aduerſo, Archidux Oliuerium Marchanum ad Regem miſit Atrebatum. Legationis huius caput erat, vt Rex in Maximiliani colloquium veniret; quòd ſpes maior affulgeret ita diſcordias & contentiones iri ſublatum. Sed Regi obſtinatum fuit omni congreſſu colloquióue abſtinere. Igitur Maximilianus vltra Pontem Wendinium copias extemplò rapuit; nouúmque Regi terrorem attulit, medio inde milliari toto ad pugnam compoſito exercitu. Et poſt breue tempus ab irato Franco noua in caſtra venit legatio: vt, quoniam pręlio abſtinere conſtituiſſet, rurſus ab Archiduce inducias exprimeret. Haud difficilem ſe Maximilianus prębuit. Ad aliquod
D tempus pactę iuratęque ſunt inducię. Et mox cis Pontem Wendinium copias Archidux reduxit, ac dimiſſis iis partim in pręſidia, partim domum, Inſulam iter relegit, ibíque non paucos dies magna quiete traduxit ac lętitia.

Nouũ exercitũ in Francos ducit Maximilianus. *Marchan. l. 1. c. 9.*

Cum Rege inducias pangit. *Oliuer. Marchan. d. l.*

Recruduit paullò pòſt bellum. Et cùm ſexto Kal. Auguſti Morinorum vrbem obſidione vallaſſet, ſeptimo Idus menſis eiuſdem ad Guinegatam Maximilianus cum Francis aciem commiſit. Cruentum id pręlium fuit. Archiducis equites cataphractorum Creuecœurij Francorum ductoris pondus ęgrè tandem ſuſtinuerunt, effuſique ſunt in fugam Ariam verſus. In eiuſdem peditibus virium plus animíque conſpectum, quos Comes Romontius in aciem ſapienter diſpoſitos aduerſus hoſtes intulit. Ab his prę ſertim poſt aduocatum in auxilium precibus Numen Dadizellij conſiliis, hoſtis fractus fugatúſque. Circa victorię laudem, ac cæſorum numerum, ab noſtris Annalibus vehementer libri Francorum diſcrepant. Plures è Belgico exercitu peremptos ij volunt, tantúmque obtenti certaminis loci honorem Archi-

Ad Guinegatam cũ Francis feliciter pugnat. *Deſcribunt hoc prælium Comin. lib. 6. cap. 6. Æmyl. lib. 10. Chronic. Reg. Franc. Gaguin. l. 10. Molinet to. 1. Nicol. Gill. Chron. Lud. 11. M. ſſ. Belleſor. Locrius. Pont. Heuter. lib. 1.*

duci tribuunt. Qui prelium hoc de Belgicis auctoribus ſcripſere, Francos ad nouem millia cæſos referũt, quorum plerique Nobilitatem auratis calcaribus prodidere. De A Belgis pedites pauci periere, equites paullò plures ducentis, in quibus Iacobus & Antonius Halewinij è clariſſima Gallo-flandriæ familia prognati. Datum laudi Flandris, quòd ea pugna fortes ſe conſtantéſque præſtiterint. Ac poſtquam eos verbis ampliter ornauit, vtque rurſus Octobri menſe in armis conuenirent, petiit, domum quemque Maximilianus dimiſit. In præſidiis alij milites collocati.

Comes Romontius Arteſiam infeſtat, & Malanoyam capit. *Gagum. lib.* 10. *Chron. Lud.* 11. *Gillius, Heuter. lib.* 1. *Belleſor.*

Franci captiuos ſuſpẽdũt & Flandriam infeſtant. *Iidem auctores.*

Duce Romontio Comite per Septembrem aliquot millium agmen è præſidiis coaluit, & nonnullos Francis locos eripuit intra fines Arteſiæ, ibidémque Lilèriam igni tradidit. Malanoyam, caſtrum egregiè munitum, inſidebat Cadetus Remonnetus, gente Vaſco, & militiæ artibus nobilis; eique aderant præſidij ergò centum circiter ac ſexaginta Vaſcones arcubaliſtarij. Eo de loco cùm frequentes prædas ageret, Arienſes viciníque grauiter queſti ſunt. Ergo Romontius eam præcipuè arcem aggreſſus, poſt aliquot validiſſimos inſultus expugnat denique. Cæſis ferè omnibus, venit viuus in manus hoſtium Cadetus, dataque fide incolumis ad Maximilianum perducitur: qui mox è furca ſuſpendi, & ſtrangulari mandauit. Ad nuncios B huius necis maxima Franciæ Rex iracundia exarſit, ſtatimque caſtrorum Iudicem è captiuis Burgundionibus ac Belgis quinquaginta lectiſſimos ſecum rapere imperat, eóſque in conſpectu variarum vrbium pari ſupplicio afficere. A quibus is ſepiretur & defenderetur, ſena ſagittariorum millia, & octingentos equites grauioris armaturæ attribuit. His ergò ſtipatus Iudex cùm ad eum locum peruenisset, vbi Cadeto fractæ fuerant fauces: præcipuos illic captiuos è trabe *ſuſpendit. In conſpectum* vrbis Inſulenſis delatus, decem illic ſuſpendio peremit. totidem ad portam Duacẽſis oppidi ſtrãgulauit. ſecus Atrebatum, & Audomaropolim iuxta aliis atque aliis decem fauces eliſit. Quáue tunc, ac paullò pòſt Flandriam ingreſſus iter habuit, multa deprædationibus & igni loca vaſtauit. Flandros ſubinde contraxit Maximilianus, & in Arteſiam cum iis profectus, ad D. Pauli oppidum conſedit: ac poſtquam ibi leuiter cum hoſtibus certauit, magnam Arteſiæ partem populationibus infeſtam C habuit. Reducti poſteà in patriam Flandri, & in ſua veterani præſidia remiſſi. Hæc dum geruntur à Maximiliano, coniux eius Maria Inſulam venit, ibique iureiurando fidem ciuibus obligauit, ac eoſdem ſibi ſacramento fidelitatis obſtrinxit. Ac tunc eius recreandæ & colendæ gratia, omni ab ciuibus, pro ſolita magnificentia, ludorum ac luminum ornatúſque apparatu & officio certatum eſt. Eo quoque tempore Ioannes Dauffaïus patria Bethunienſis, multa homo doctrina imbutus, & Archiduci à Conſiliis, librum edidit, in quo præſertim multis rationibus aduerſus Franciæ Regem concluſit, vtramque Burgundiam, Arteſiæ Comitatum, & Gallo-flandriam, Mariæ Burgundicæ iuri obnoxias eſſe, omninóque per iniuriam eumdem Regem has ditiones inuadere. In mari graue damnum paſſi ſunt Flandri à Coulono Franciæ Archithalaſſi Vicario. Octoginta ferè naues partim ſiligine, partim halecibus aliiſque mercibus onuſtas Flandri ducebant, tum vt patriæ ſuæ commeatum inferrent, tum vt pecuniam ex venditione colligerent. In has cùm incidiſſet Coulonus piraticis myoparonibus inſtructus, extemplò ſeſe ad pugnam comparauit: D adeóque feliciter iniit certamen, vt iis omnibus fuerit nauigiis & mercibus potitus.

Archidux Arteſiam ingreditur. *Heuter. lib.* 1.

Maria excipitur Inſulæ. *Liber Roiſin.*

Ioãnes Dauffaïus Mariæ ius defendit. *Eius libell. MS. Ferreol. Locr. in Chron.*

Naues Flandrorum capiuntur. *Chron Lud.* 11. *Gillius.*

Ioan. Roſimboſius Gallo-fland. Gubernat. moritur. *Epitaph. eius.*

Gandẽſes pro Archid. leges ſumptuarias ſcribunt. *Heuter. lib.* 1.

AN.1480. Anno ſequenti ad diem vndecimum Februarij vitam cum morte mutauit Ioannes Roſimboſius Formellarum regulus, & Gallo-flandriæ Gubernator. In D. Petri templum magno apparatu funus eius illatum Inſulæ. Initio veris, cùm Martio menſe inducias Rex & Maximilianus in Iulium vſque feciſſent, Gandenſes in Archiducem prauò vſi conſilio leges ſcripſere. His, quos ſumptus pro familia facere poſſet, quibus ditiones Belgicas rationibus adminiſtraret Philippi filij nomine, ſciſcebant. Pupugit ea res admodum vehementer Archiducem: ac mox ira commotus cum vxore & omni familia Gandauo Mechliniam profectus eſt. Relicta hìc coniuge, Bredam primùm, dein Gertrubergam intendit. Inde Roterodamum in Hollandiam nauigauit. Ibi propiùs à præſentiſſimo vitæ diſcrimine abfuit, cùm in grauem adeò

morbum

A morbum incidiſſet, vt nullam ampliùs vitæ ſpem Medici facerent. Dei tamen beneficio in priſtinam valetudinem intra paucos dies reſtitutus, Belgicis rebus aduerſus Francos tutandis operam impendit. Ea tempeſtate Salezarus Duacenſi oppido ad præſidium impoſitus, quoſdam locos à Francis inſeſſos, vexauit, quoſdam etiam intercepit, nulla induciarum habita ratione. Contrà, in agrum Inſulenſem Franci aliquot equites populabundi ruêre. Sed cum ipſi damni plurimum intuliſſent, magno ruſticis fuere ad vindictam ſtimulo. Igitur eorum plerique in agmen coëuntes, inſidias onuſtis prædâ tendunt. Et ſubmiſſi ab oppido Inſulenſi equites triginta, totidémque pedites arma iungunt iuxta Fretinium. Illic deprehenſus hoſtis ad equites centum & viginti: ſtatímque adeò circumſeptus eſt, vt primo conflictu quindecim ferro ceciderint, ceteri cum præda in poteſtatem viui venerint. Hos Inſulam victores vinculis conſtrictos cum equis duxere.

Frāci in agro Inſulenſi cæduntur. — *Heuter. lib. 2.*

Ad menſem Iunium Duaci, conſpirantibus vtriuſque Canonicorum Eccleſiæ votis, & præbentibus aſſenſum Magiſtratibus, lege ſancitum fuit, vti quotannis decimo ſexto Iunij die, cum D. Mauronti Corpore, ceteríſque Sanctorum Reliquiis ab
B Cleró, Religioſis, Senatu, opificum collegiis, & ſocietatibus bellicis obirentur mœnia ſuppliciter in perpetuam ſeruati nuper oppidi memoriam. Quia verò minus commodum poſteà viſum eſt ſacram hanc pompam die profeſto celebrare, in Dominicam, quæ proximè decimum & ſextum Iunij diem ſequitur, deinceps eam reiicere placuit.

Duacenſis Supplicationis Amburbalis inſtitutio. — *Monn. Duac.*

Iulio menſe rurſus inducias Francus & Auſtriacus paciſcuntur, eáſque ſeptem menſibus definiunt. quamquam à multis vtriuſque partis interim variæ ſuſceptæ ſint incurſiones.

Induciæ inter Francos & Belgas. — *Chron. Lud. 11. M ſſam.*

Ferunt Annales Francorum in Galliam ex Italia veniſſe Maximi Pontificis Legatum S. Petri ad Vincula Cardinalem. Vt inter Franciæ Regem & Maximilianum Archiducem diſcordias tolleret, pacémque componeret, dein vtrumque ad inferendum Turcis bellum erigeret, ipſi mandatum. Beneuolè Regem eum audiuiſſe, ac
C ſubinde pollicitum, paci conciliandæ nullum ſe obicem poſiturum. Ex aduerſo, Archiducem, Flandróſque in Belgium Legato aditum præcluſiſſe, nullámque pacis mentionem toleraſſe. quamobrem infecto legationis negotio Cardinalem in Italiam reuerſum.

Cardinalis pacis gratia miſſus. — *Nicol. Gillus. Chron. Lud. 11.*

Vt è noſtratibus certíſque monumentis accipio, Sinenſis Parthenonis, in conſpectu Duacenſis vrbis conditi, Moniales, ob ardentes inter Francos Belgáſque tumultus bellicos, à Pariſienſium Victorinarum ſocietate tandem auulſæ ſunt, Petro Rancicurtio Atrebatium Epiſcopo auctore; qui præcluſa cum Pariſienſibus communicatione, eas viſitandi munus arripuit, ſibíque Monaſterium ſubiecit. Id ne vnquam fieret, magnoperè olim Virgines laborauerant, cùm id Phrontiſterium conderetur: ac iam tum à Pontificibus Maximis diplomata impetrauerant, quibus ipſæ Pariſienſibus iungebantur, earúmque curâ interdicebatur Epiſcopis Atrebatenſibus. Verùm propter locorum intercapedinem, & frequentia bellorum incommoda, ſpirituali Prælatorum ſolatio & inſtitutione deſtitutis neceſſitas denique
D impoſuit, vt eius curam paternam faciliùs tolerarent, quem anteà ſibi præfici recuſauerant.

Sinenſis Monaſterij Virgines Atrebatenſi Epiſcopo ſubijciuntur. — *Monn. eius Abbat.*

Carebat hoc tempore ſui Pontificis præſentia Neruiorum Eccleſia: ideóque nonnihil damni per eius abſentiam patiebatur. Iuerat nimirum cæſo in Lotharingia Carolo Duce Burgundiæ in Italiam Ferricus de Cluniaco, in cuius humeros hic Epiſcopatus recumbebat; vt vitatis bellorum tumultibus quietiùs illic vitam duceret. Verùm is adeò in Summi Pontificis gratiam ob virtutes doctrinámque penetrauit, vt ſacro illic Purpuratorum Patrum Collegio inſertus, S. Vitalis Cardinalis renuntiaretur, ac non niſi ægrè hac dignitate conſpicuus in Belgium reuerterit.

Epiſcopus Tornacenſis Romæ Cardinalis creatur. — *Onuphrius. Tabb. Tornac. Eccleſ.*

In Marquettenſi iuxta Inſulam Monaſterio Ioanna Quienuillia Monialium Antiſtita, cuius antè mentionem fecimus, præclarum religioſi animi exemplum edidit. Grauis iam erat ætatis, omninóque ad maiorem ſpiritus quietem anhelabat: vt, po-

Ioāna Quienuillia Abbatiſſa Marquettenſis ſeſe ſponte abdicat. — *Monn. eius Abbat.*

ſitâ moderandi cœtus Præfecturâ, liberiùs vltimos vitæ dies contemplationi rerum cæleſtium, colligendiſque animi rationibus contraderet. Igitur biennio antequàm è viuis ſubtraheretur, omni ſe in Virgines imperio, & cura Parthenonis ſponte abdicauit. In quam onus regendi transferretur, eminebat illic Ægidia Dadizellia nobili admodum apud Flandros genere nata, verùm ipſa virtute, & ingenij ad gubernandum idoneis dotibus nobilior. Cùm itaque in hanc præſertim oculos Ioanna coniecisſet, vt eam Virgines ſibi præfici paterentur, orauit. Neque gratius quidquam habuere Sanctimoniales, quàm vt eam volentes in Matrem reciperent, cuius plurimùm moribus delectabantur. Et certè quamdiu Ægidia cœtum moderata eſt, non leuia cepit incrementa Religio, multáque eius labore ac induſtria ſtructa ſunt in Cœnobio ædificia. A

Ei ſuccedit Ægidia Dadizellia.

Inſecutæ hyemis partem Maximilianus in Hollandia opprimendis Houkianæ factionis hominibus, qui res ibi turbabant, traduxit: partem in Brabantia & Flandria exegit. Grauis ea fuit anni tempeſtas. Quippe ab feſto S. Stephani in octauum diem Februarij acerrimo frigore hyems graſſata eſt, multíque gelu indurati amnes fuere. Varijs in locis ideò exſtinctæ vites ſunt, aliæque arbores, parúmque feliciter poſteà ſegetes, arborúmque fructus prouenere. Fluxit inde origo eius grauiſſimæ famis, quæ Gallias vehementiſſimè afflixit, plurimóſque mortales abſumpſit. B AN. 1481

Gelu & fames. Meyſ. lib. 19. Robert Gaguin. l. 10. Belleforeſt. Chron. Lud. 11.

Februario menſe Inſulæ, Duaci, & alibi per Gallo-flandriam edicto publico Archiducis Maximiliani cunctis imperatum eſt, qui decimum & octauum ætatis annum ſuperauerant, ac nondum ad ſeptuageſimum pertigerant, vti veſtem albo nigróque colore diſtinctam gererent, eíque cæruleam ad pectus tergúmque Burgundico more Crucem aſſuerent: arcu iaculari ſoliti, grauidam ſemper ſagittis duodecim pharetram haberent; haſtam alij longam pedes octodecim; arma omnes tegendis muniendiſue corporibus pararent. Id ſcilicet Archidux verebatur, ne grauius inducijs exeuntibus bellum ingrueret, cùm pacem ab Franco nequiret elicere. Fuit poſteà eidem Principi in Hollandia rurſus aduerſum Houkios bellandum. Ibi dum rem proſperè gerit, quieta fuere omnia intra Flandriæ, Arteſiæ, & Hannoniæ fines. Rurſúmque Aprili menſe inducias vnius anni Franciæ Rex Belgis conceſſit. Ad menſem Iulium in Geldriam contra rebelles Maximilianus expeditionem ſuſcepit: quam ita ſecundo belli ſucceſſu intra paucos dies confecit, vt eam ferè totam ſibi ditionem ſubiecerit, ac Neomagi in Ducem fuerit inauguratus. Ex Italia tunc erat reuerſus Tornacenſis Pontifex Ferricus, ac plurimum Inſulæ degebat. Hic cùm ſuæ Diœceſeos rebus componendis operam impendit, non leuiter Hemenſium querelis ac gemitu fuit impulſus, vti collapſum ferè S. Cornelij cultum reſtitueret. Ardentibus ſcilicet Francos inter Belgáſque bellorum tumultibus, Hemenſem ædem hoſtiles flammæ peruaſerant, nullúſque fermè locus ſupererat, vbi S. Cornelio ex veteri conſuetudine cultus impenderetur. Vt igitur Cardinalis Ferricus hominum animos tum ad tribuendam inſtaurando templo pecuniam, tum ad ſuſcitandam Diui Cornelij venerationem impelleret: ijs omnibus, qui poſt conſcientiæ expiationem, ſumptúmque Chriſti Corpus liberaliter aliquid donarent, certíſque temporibus Sanctum Martyrem colerent, dies centum & quadraginta iniunctarum ipſis pœnarum remiſit, ſcripto Inſulæ ad diem quintum & vigeſimum Iulij diplomate. Poſtridie huius diei Petrus Luxemburgius D. Pauli Comes, & Caſtellanus Inſulenſis primùm Inſulam inijt, Magiſtratibus pompa ſolita inducentibus: & vtrimque iurando fides promiſſa. In eadem vrbe Ioannes de le Cambe, alias Gantoiſi cognomine notior, de quo priùs memorauimus, quam Inſulæ domum fundúmque pecunia comparauerat, Senatui vrbis donauit: vt is illic puellas vitæ leuioris ac ſolutioris, quæ libidine corpus inquinauerint, & ſeſe ad bonam frugem receperint, collocaret; aut his deficientibus, eam poſſeſſionem pollinctoribus Alexianis transferret. Acceptum fuit ab Senatu munus: ac paullò pòſt ibi fœminæ ſunt poſitæ, quas Beatæ Magdalenæ Pœnitentes nuncupant. C D

De veſte & armis edictũ Maximiliani. Nouæ induciæ. Chron. Lud. 11. Archidux bellum gerit in Geldria. Heuter. lib. 1. Ferricus Tornac. Epiſcop. S. Cornelij cultũ inſtaurat Hemi. Litt. Ferrici. Petrus Luxemb. Inſul. Caſtellan. Inſulã venit. Liber Roiſin. Poenitentes S. Magdalenæ Inſulæ collocantur. Litteræ Senat. Inſul.

Fuit annus proximè ſecutus admodum Belgis & Burgundionibus lugubris. Primùm enim Maria coniux Archiducis, & horum Princeps populorum quinto Kalendas AN. 1482

Maria vxor Archiducis moritur.

A lendas Aprilis è viuis per febrim ſubducta eſt, poſtquam venationi & aucupio intenta, ex equo in tergum cecidit, & contractum è fracta coſta dolorem aliquamdiu ſilentio texit. Multa ſubinde grauiſſima conſecuta ſunt mala. Cùm perſolueret vxori iuſta Maximilianus, in fines eius Franci arma conuertêre, quamuis nondum exſpiraſſent induciæ: coactíque ſunt ideò Belgæ armis ſe tueri, & quædam in eos belli facinora tentare. Quod à populis Brabantiæ & Hollandiæ Archidux impetrauerat, numquam ab Flandriæ Ordinibus Ipris coactis obtinere potuit, vt Philippi filij ſui tutor diceretur. Formidabant hi ſcilicet Gandenſium animos mináſque, à quibus is Princeps annos natus quatuor detinebatur Gandaui, & pro ipſorum arbitrio nutriebatur. Magnúmque vulnus Belgicis rebus attulit vrbis Arienſis proditio. Eam Cohemi regulus à Maximiliano aduerſus Francos ſeruandam acceperat. Verùm hic quorumdam Franciæ & Arteſiæ Nobilium artibus, & pecuniæ cupidine impulſus, tam opportunum Flandris præſidium (breui enim ſpatio à Flandriæ finibus abeſt) ijs conditionibus Regi Francorum vendidit, vt in ſingulos vitæ annos decem B ipſi aureorum liliorum millia penderentur, centum cataphractis equitibus præeſſet. Ne quid tamen dedecoris inde contraheret Cohemus, placuit Regi exercitum huic oppido admouere, & ſimulata obſidione in anguſtias illum redigere, vt honeſtè loci deditionem faceret, & quaſi deſertus ab ſuis, in partes regias perduceretur. Fracti ſunt animi Flandrorum tam inſperata fortiſſimæ vrbis amiſſione, ad cuius defenſionem omnia Cohemo ſubſidia maturauerant. ipſóſque ſtatim deſiderium inuaſit ad Franciæ Regem mittendi legatos, qui pacem iniquis etiam conditionibus peterent. Et impulſus ab eis Maximilianus eſt, vti quietem armorum quibuſlibet conditionibus emi pateretur. Nihil gratius Francorum Regi accidere poterat, quàm pacis ſtudio ab ijs ſollicitari, quos & grauiter oderat, & metu correptos multa ſibi ceſſuros arbitrabatur. Igitur miſſam ad ſe legationem initio Iulij cùm ſuſcepiſſet, tractaſſétque honorificè ac liberaliter; pacem quibus ferè legibus voluit, flagitantibus conceſſit quinto pòſt menſe. Inter alia pacis capita hæc fuere: *Vt Margareta Maximiliani filia* C *Carolo Franciæ Delphino nuberet; Arteſienſem, Burgundicum, Matiſconenſem, Antiſſiodorenſem, Carcellanum, ac Bononienſem, Comitatus, & Salinas in dotem ea ſecum traheret: ſi nullos ea liberos relinqueret, Franciæ Rex eodem Gallo-flandricas Vrbes repetendi iure Vteretur, quo anteà, donec conſtiterit, iuréne an iniuria repetat: eædem Vrbes quamdiu Flandriæ Comiti ſuberunt, ad Flandriæ Curiam pro cauſis & litibus prouocent, dein Pariſios ad Senatum Regium: ſi ſors deſignatæ inter Carolum & Margaretam nuptiæ per Franciæ Regem impediantur, is omni iure nudetur Gallo-flandriam redimendi, eáque perpetuùm Flandriæ iungatur.*

Comm. l. 6. c. 7. Æmyl. Chronic. Regg. Franc. Gilliuo, Chron. Lud. 11. Molin. Meſſ. Bellefor. Locrius.

Flandri Maximilianum filij PHILIPPI tutorem eſſe nolunt.

Heuter. lib. 2. Berſac. Bellefor.

Aria Francis venditur.

Chron. Lud. 11. Meſſaus. Gill. Heuter. Locr.

Flandri pacē cum Franco volunt, & iniquis conditionibus eam impetrant.

Littera pacis. Comm. lib. 6. Æmyl. lib. 10. Chronic. Regg. Franc. Gillius, Heuter. lib. 2. Chron. Lud. 11. Meſſ. Bellefor. Locrius.

Hæc dum fiunt inter Francos Flandróſque, ſexto ac vigeſimo die Octobris, Petrus Luxemburgius D. Pauli Comes, & Caſtellanus Inſulenſis Enghiani viuis eripitur: curatúmque funus eius ibidem eſt apparatu maximo. Diuerſis per ædem locis quingenti ardebant cerei ſeſquilibram pendentes: totidem ſupra tumbam collumi nabant libræ pondere. Quòd Mariam eius filiam matrimonio ſibi iunxiſſet Iacobus Sabaudus Romontij Comes, cum alijs ditionibus Inſulenſem quoque Caſtellaniam D in ſuam traxit poſſeſſionem.

Petrus Luxemburg. Caſtell. Inſul. moritur.

Epitaph. eius. Molinet. to. 1. Heuter. lib. 2.

Anni ſequentis initio cum legatis Maximiliani in Franciam Flandri denuò profecti ſunt, vt pacis capita ipſis præſentibus Rex confirmaret: iíque magno, iuſſu Regis, plauſu excepti Pariſijs, & alibi; ac non niſi multis muneribus donati domum repetiere. Inſignem ſcilicet inde voluptatem Ludouicus hauſerat, quòd horum præſertim ſtudio congruentem animi ſui ſententiæ pacem condidiſſet. Exactis aliquot menſibus ab Franco legati Gandauum in Flandriam veniunt, vbi Maximilianus cum liberis morabatur. Vt pacem Archidux iureiurando ſtabiliret, filiámque Margaretam in Franciam ad Delphinum ducendam traderet, mandata Regis expoſuere. In pacis leges à Maximiliano iuratum publicè in S. Ioannis æde, celebrato ſolemniter ſacro. Acceptam ſubinde Margaretam legati ad Creuecœurium portauere Heſdinium. hic poſteà cum alijs in Franciam primùm Pariſios, dein Amboiſium detulit, vbi Delphino ritibus ſacris deſponſata eſt. Iuit poſtmodum in Hollandiam

Pax à Franco & Maximiliano confirmatur.

Chron. Lud. 11. Meſſ. Bellefor. Heuter. lib. 2. Locrius.

Meſſaus l. 10. & alij iam citati.

Per legatos Philip. Archid. Gallo-fland. ditioné adit. *Liber Roſin.*

Idem Gallo-flandriæ vrbibus dat Capitaneum toparchã Deſpierium. *Liber Roſin.*

A Archidux, bellúmque aduerſus Vltraiectenſes ſuſcepit, vt quem ij Epiſcopum ſuum Dauidem Burgundum expulerant Houkijs adhærentes, in ſuam armis ſedem reſtitueret; eáque potitus eſt vrbe pridie Kalendas Septembris. Per eius abſentiam, Inſulam venere extremo Iulio Philippus Burgundus Beueræ dominus, aliique aliquot Philippi Archiducis legati, vt eius nomine Gallo-flandriæ dominium capeſſerent. Ab eodem Archiduce nobilium virorum conſilio, qui ſemper ei aderant Gandaui, Deſpierius toparcha trium Gallo-flandriæ vrbium conſtitutus eſt Capitaneus, ſeu ductor militaris: vti bello ingraueſcente has vrbes defenderet. Verùm is Inſulam cùm veniſſet, vti Senatoribus ſacramento ſe conſtringeret oppidum, ciues, horumque fortunas tuendi, non perinde ac alij, quibus ea fuerat impoſita Præfectura, placuit. Duo ſcilicet parum Magiſtratui grata, exprimere ab eo conatus eſt. Primò namque ſuo ſemper munere fungi, ac ſtipendium ex vrbis ærario capere voluit. Deinde cùm intra muros vrbis conſiſteret, quidquam circa eius cuſtodiam ab Reſpectore & Scabinis ignaro ſe peragi vetuit; omninóque contendit, vt ille, ac quicumque alius, qui claues vrbis aſſeruaret, ad id præſtandum iureiurando ſe obligaret. Neutrum tamen horum ab Senatu obtinuit. B Quod enim hic iuſtè ac verè obijciebat, is hactenus, qui tribus Gallo-flandriæ vrbibus datus fuerat Capitaneus, numquam priùs eius munia Magiſtratus militaris exercuerat, quàm graue periculum à bello vicina corripiente oppida ingrueret; idque diſcrimen inſtare Ordines huius ditionis iudicarent: eidem ſemper à Principe ſtipendium fuerat numeratum: vrbis portarum cuſtodia penes Senatum ſemper remanſerat. Igitur poſt longam altercationem iiſdem conditionibus, quibus maiores ſuſtinuerant, hanc Præfecturam Deſpierius capeſſere coactus eſt.

Ludouicus Franciæ Rex moritur. *Comm. l. 6. c. 12. Æmyl. Meſſ. VVaſſeburg. Belleſor. Gall. Gaguin alij.*

Gandenſes nouo Regi gratulantur per legatos, qui capiuntur. *Heuter. lib. 2.*

In Francia penultimus dies Auguſti ſub veſperum longo affectum morbo Regem è viuis tandem abſtulit. In Carolum eius filium huius nominis Octauum Franciæ regnum iure ſucceſſionis tranſlatum eſt. Vix nuntios de Ludouici obitu Gandenſes perceperant, cùm inſignem adornant legationem, eámque ad Carolum mittunt regni primordia gratulatum. Diſplicuit ea res Archiduci Maximiliano, ac Belgij nobilibus viris. C Ideóque Lancelotus Barlaymontius Hiergiæ toparcha diuerſis in locis occultè milites conſtituit, à quibus Gandenſes per inſidias in reditu corriperentur. In horum manus cùm ij omnes cum impedimentis veniſſent, in arctiſſimam arcis Barlaymontanæ cuſtodiam ab Lanceloto coniecti ſunt: iſque cuncta eorum ſcrinia perſcrutatus, omni potitus eſt auro & ſupellectili. Ad huius facinoris famam adeò vehementer Senatus Gandenſis incanduit, vt Comitem Romontium, qui cum alijs Archiducis Philippi curam Gandaui gerebat, dein Ludouicum Rollinum, & Gerardum Boſſuum in carcerem compegerit.

Epiſcopus Tornacenſis decedit. *Onuphrius, Couſin.*

Alium Pontifex Romanus, alium Remenſis ſucceſſorem nominat. *Iac. Meier. to. 4. Fland. Demochares, Molinet. Couſinus.*

In Italiam tum temporis rurſus iuerat Tornacenſium Pontifex & Cardinalis Ferricus: quem paucis diebus exactis Romæ mors oppreſſit Octobris ſeptimo die. Fama vulgauit, veneno ſublatum fuiſſe. Aderat ei, cùm vitam poneret, Ioannes Mouiſſartus Teruannenſis Eccleſiæ Decanus. Quòd mores huius perſpectos haberet, Sixtus Quartus Pontifex Maximus eum Tornacenſibus Epiſcopum dedit, ſacrumque ipſi Ordinem Epiſcopatus impertiit. D Verùm vix Ferricum mortem oppetiuiſſe vulgabatur in Francia, cùm Franciæ Rex Carolus ad Remenſem Archiepiſcopum ſcripſit, vt Ludouicum Potum S. Launomei Blæſis Abbatem Tornacenſibus infulis ornaret. ſtatímque is Pontifex coràm, aut ſcriptis litteris, Ludouicum Tornacenſem Epiſcopum nuncupauit. Accepta igitur hac poteſtate Ludouicus Ioanni Mouiſſarto diem dixit Pariſijs: eóque minimè ſe coram Senatu Regio ſiſtente, Tornacenſis Diœceſeos poſſeſſionem iniit, vbi præſertim ius regium porrigebatur intra muros Tornacenſes, eiúſque vrbis territorium.

Comes Romontius Inſulæ excipitur. *Liber Roſin.*

Maximilianus à quibuſdam filij Tu-

AN. 1484. Romontium Comitem non multò pòſt Gandaui ſolutum vinculis, & in libertatem reſtitutum reperio. Is enim anno ſequenti magna Inſulam pompa cum vxore primùm iniit quarta decima Ianuarij luce; vti Caſtellanus Inſulenſis antiquo ritu, & verbis conceptis inaugurareturg: maximóque omnium ordinum plauſu exceptus eſt, inſigníque argenteo vaſe inaurato pro more donatus. Eodem propè tempore Maximilianus ab Ordinibus Hannoniæ Archiducis Philippi Tutor renuntiatus eſt,

iuſtque

A iuítque Cameracum Kalendis Februarij. Niſi ſunt quoque Duacenſes eumdem filij ſui Tutorem agnoſcere: magnúſque timor Flandros inuaſit, ne idem Inſulenſes molirentur. Ea propter Generalis Flandriæ Procurator Duacenſibus diem dixit, omnémque lapidem mouit, ne cœpta peragerent.

tor conſtituitur. *Heuter. lib. 2.*

Exarſit poſt breue tempus grauiſſimum ac ciuile bellum in Belgio. Gandauenſes præcipuos eius auctores fuiſſe memorant, quibus parum placebat Archidux Maximilianus. Ij palàm ferebant, hunc in Germaniam relegandum, vt qui annuos redditus Prouinciarum ditandis Burgundionibus ac Germanis impenderet; hóſque ſolos Præfecturis, ac publicis muneribus ornaret. In Belgio ſcilicet eſſe filium eius Philippum, ad quem ditionum eius regionis hereditas pertineret. non deeſſe domi viros, à quibus Prouinciæ vrbéſue gubernentur. ſatius etiam videri, vt Ordines Philippi tutelam ſuſcipiant, eiúſque curam habeant, quos minimè dubium eſſet congruentibus patriæ moribus ipſum formaturos. Et tota ferè Flandria his Gandenſium ſermonibus in odium Maximiliani admodum rapiebatur. párſque aliqua Brabantię, B & in Hollandia Houkij horum ſtudiis in eumdem Archiducem feruebant. Ex aduerſo Hannones, Namurcenſes, Luxemburgij, pars melior Brabantiæ, factio Cabilleauorum in Hollandia, omnium ferè vrbium ac Prouinciarum Pręfecti Maximilianum tuebantur: ſopiendíſque diſcordiis ſapienter afferebant, multò naturæ conuenientius videri, vt pater filij curam ac tutelam habeat, cuius præſertim prudentia, virtúſque militaris omnibus eſſet cognita, cuiúſque ſapienti imperio Belgæ feliciter regerentur. Addebant etiam multò facilius eſſe, vt Princeps vnus tam varias ditiones moderaretur, quàm Ordinum multitudo, quos ingeniorum linguarúmque varietas minùs conſentientes efficit, & in varias ſæpè ſententias diſtrahit. Sperabat horum iudicio ac viribus nonnihil mouendos Gandenſes Archidux: ideóque ad Quatuoruiros Adolphum Cliuium, Philippum Burgundum, Comitem Romontium, Gruthuſiæ toparcham, Archiducis Philippi nomine cuncta moderantes, litteras perſcripſit, quibus tum grauiter de ipſorum in ſe filiúmque iniuria, querebatur; C tum hunc ſibi, eiúſque tutelam reſtitui flagitabat. Verùm iis Principibus ad litteras Maximiliani reſpondere cunctantibus, parùm modeſtè honeſtéque Gandauenſes quædam chartis tradidere, & ad eum deferri curauere. Et mox quatuor ſibi viros legerunt, qui Flandros, vbi res poſceret, in armis educerent, ac Flandriam defenderent. Igitur Gandenſium litteris factíſque vehementer commotus, eò curam & ſtudium Maximilianus conuertit, vt aliquas Flandriæ vrbes dolo circumuentas Gandenſium factioni eriperet. Succeſſit feliciter, ac nullo ferè ſanguine Teneramondanæ vrbis inuaſio, cùm præmiſſis curribus tribus (duos tantùm memorat Marchanus) in quorum vno milites Monialium Abbatíſque habitu, in altero Monachorum veſtibus tecti, in tertio mercatorum cultu inſignes, at breuibus omnes in occulto gladijs inſtructi conſidebant, occupatáque, cæſis ab his cuſtodibus, porta, cum ingenti equitum peditúmque copia ingreſſus eſt Archidux, ciuéſque fruſtrà ſeſe cum armis opponentes ſubegit. Ad huius ſtratagematis militaris nuntios millia fermè ſexdecim hominum armant Gandenſes, iíſque Comitem Romontium & Inſulenſem D Caſtellanum præficiunt. Ferunt hunc partim à Gandenſibus, dum in carcere nuper attineretur, Gandaui; partim ab Rege Franciæ ingentibus onuſtum promiſſis, vt à Maximiliano exortis ciuilibus diſcordijs deficeret: eúmque animi motum leuitate, Gandenſis vrbis Præfecturam, ac defenſionem Flandriæ ſuſcepiſſe. Cùm igitur eas copias eduxiſſet Gandauo Romontius, nunc Brabantiæ fines, nunc Hannonię agros populationibus infeſtauit. Hęc dum geruntur in Belgio, vitam cum morte mutauit Ioannes Mouiſſartus, quem diximus à Pontifice Maximo Sixto Quarto datum Tornacenſibus Epiſcopum: ínque locum eius Antoniottus Palauicinus Genuenſis ab Innocentiò eius nominis Papa Octauo, qui mortuo Sixto Vniuerſalis fuit Eccleſiæ caput, Auguſto menſe Neruiorum Antiſtes dicitur. Verùm is poſt breue tempus Cardinalitia ornatus purpura, & S. Anaſtaſiæ titulo illuſtris, pedem nunquam in Belgium intulit, intereáque Ludouicus Potus annos aliquot Pontificem egit Tornaci. Ea tempeſtate non parum reuixit in Cyſonienſi Monaſterio vitæ religioſę

Bellum ciuile in Maximilianum exoritur. *Molinet. to. 2. Oliuer. Marchan. lib. 2. c. 11. VVaſſeburg. Heuter. lib. 2.*

Inſigni ſtratagemate Teneramondam occupat Maximilianus. *Oliuer. Marchan. lib. 2. c. 11. Heuter. lib. 2.*

Comes Romontius in partibus Gandéſium, quos ducit. *Marchan. d. l. Heuter. lib. 2.*

IOANNES MOVISSARTVS Tornac. Epiſcop. moritur. *Tabb. Tornac.* Ei ſuccedit ANTONIOT. PALAVIC.

A

ſplendor ac dignitas. Ea iam annis triginta tribus ac decem menſibus Antiſtite carebat Abbatia, qui domi cum Fratribus religioſam ducens vitam eos ad conſentanea inſtituto S. Auguſtini facta, virtutúmque lumina ſuo raperet exemplo. Tanta ſcilicet temporum intercapedine Simon Proyſiacus Tornacenſis Canonicus abſens id cœnobium adminiſtrauerat, eiúſque bonorum partem in ſuos vſus ſumptúſque deriuauerat. Igitur cùm tam diu per Antiſtitis abſentiam grauiter luxiſſet hoc Aſceterium, multámque feciſſet religionis iacturam: placuit tandem diuino Numini ſacrum huius loci agmen pijs oculis aſpicere. In eius enim Abbatem hoc anno lectus eſt Ioannes Salembien, vitæ puritate, morúmque elegantia, patrocinantibus. Et vix impoſitum ſibi onus hic capeſſiuit, cùm ad religionis virtutiſque propagandæ laborem conatus appulit. Eam in rem primùm viri aliquot doctrina, & moribus ſanctis inſignes è familia Dominicana Inſula ſunt euocati: ac quidam etiam è Phanopinenſi Monaſterio, admodum tunc florente, & Windecimenſi Congregatione accerſiti. Neque piguit Ioannem multum itineris vorare, vt Windecimum varijs fluminibus traiectis adiret, indéque ſuis leges ad vitam ſanctiùs agendam referret. B

Ioannes Salembien fit Antiſtes Cyſonienſis, idque Cœnobium erigit. *Monum. MSS. Cyſon.*

Maximilianus Aldenardam intercipit. *Oliuer. Marchan. l. 2. c. 11. paullò tamen aliter, Heuter. lib. 2.*

Verùm vt ad ciuiles Flandriæ motus reuertamur, Athi cùm eſſet Maximilianus magna ſeptus Belgij Nobilitate, multus ſecum agitauit, qui poſſet Aldenardæ oppido arcibúſque potiri. Erat alterius arcium Præfectus Gualterus Requemius ab eo nihil alienus. Poſtquam igitur hic Archiduci per fidiſſimum hominem ſignificauit, AN. 148[illegible] vbi cum peditum & equitum iuſto numero accederet, portam ab ſe apertum iri noctu: ſecundo Nonas Ianuarij Atho profectus, vtramque arcem & oppidum ſibi Maximilianus haud magna difficultate ſubdidit. Pulſíque ſunt poſteà *Franci omnes*, qui Gerardi Montem inſederant, indéque prædas agebant. Nienoua ſubinde, & aliquot alia loca Flandris erepta ſunt. Nihil propiùs aberat, quàm vt Gandenſes arctiùs conſtricti ad pacem animos flecterent. Verùm ſubmiſſa cum Creuecœurio ab Rege Franciæ ſubſidia rurſus eos in Archiducem Maximilianum erexere. Initio Maij copias adduxit Creuecœurius, multáque aduexit ænea tormenta. Vbi propiùs Tornacum militem machináſque conſtituit: in vrbem intromitti flagitauit: vtque id impetraret, Gandenſes per legatos egere. C Verùm Tornacenſes omnem ei aditum præcluſerunt, ſatiúſque duxere, datam Archiduci fidem nullum in vrbem præſidium admittendi inuiolatam ſeruare. Cùm igitur arma tantùm pretio impetraſſet Creuecœurius, Deinſam primùm, dein Gandauum adijt. Secus Aldenardam quos Adrianus Raſſeghemij dominus Flandros ducebat, ex inſidijs adortus Ioannes Lannoyus Mingouallis toparcha, eiúſque oppidi Gubernator, fudit fugauítque. Et proximè Gandauum aliquot etiam Flandrorum millia cecidit Maximilianus: parúmque abfuit, quin vrbe potiretur. Ita nonnihil fracta Gandauenſium contumacia, in vicinis hic oppidis præſidia diſponit cum mandatis, vt nullam Flandris quietem concedant, eóſque frequentibus populationibus vexent. Ipſe in Gallo-flandriam ſe recipit. Hìc dum pluſculùm moratur, Carolus Franciæ Rex à Gandenſibus impulſus, litteras ad Brabantiæ Hannoniæque Ordines mittit; quibus Archiducem Maximilianum grauiſſimæ in filium & Flandros iniuriæ ac ſeueritatis incuſat: ideóque tum minis, tum precibus vrget, ne quam ipſi opem, ne quos milites, armáue ſufficiant. D Quid reſponderent, anxij erant Brabanti Hannonéſque: & ſatiùs arbitrati ſunt, priùs Regis litteras ad Maximilianum Duaci agentem mittere, quàm ſcripto Archiducem ſéque purgare. Acceptis Franci litteris Maximilianus vtriſque Ordinibus reſponſionem inhibuit. & mox ad Regem ita reſcripſit, vt innocentiam patefaceret ſuam, & ſignificaret, parui ſe minas generi pendere. Interim parum grata fuit Gandenſibus in eorum vrbe Creuecœurij commoratio, propter frequentes Francorum inſolentias, qui iam rapinis ac ſtupris multorum animos irritauerant. Mandatúmque eſt ipſi, vt ſuos in agrum Tornacenſem milites reduceret. Nulla fuit in eo mora. Relictis Gandaui maioribus tormentis, ſolutíſque Francorum nominibus diſceſſit. Diuiſa ſunt poſteà Gandenſium ſtudia: eorúmque multi pacis cupidine accendi cœpere. His animaduerſis Comes Romontius in Franciam occultè cum Creuecœurio ſeceſſit: ibíque tandem inglorius mortem oppetijt, poſtquam tot

Creuecoeurius cũ Francis aduenit: fruſtrà petit Tornacum ingredi. *Heuter. lib. 2.*

Ioannes Lannoyus Flandros cædit: idemque facit Maximilianus. *Heuter. lib. 2.*

Creuecoeurius à Gãdenſibus remittitur. *Heuter. lib. 2.*

Ductorum Gandenſium alij abeũt, alij plectuntur. *Heuter. lib. 2.*

A bellis ſub Carolo & Maximiliano toleratis partas laudes & victorias infami rebellione obruit. Adrianus Raſſeghemius, qui ſe quoque Gandenſibus aduerſum Archiducem Maximilianum, hoc bello ciuili ductorem præbuerat, primò Tornacum Gandauo venit, deinde Inſulam. Sed hîc dum quietus agitat, nihilque mali ſuſpicatur, ab Carolo Mennepillio Archiducis iuſſu catenis oneratur, & Viluordiam abducitur in cuſtodiam. E ceteris Gandenſium ductoribus Guilelmo Rimio, & Onredeno capita ferro abſciſſa. Ioannes Gruthuſius Deſpierrij regulus, qui caſtrum Inſulenſe Capitanei nomine hactenus inſederat, acceptis ab Senatu tribus aureorum millibus, diſceſſit, arcémque liberam reliquit. Factum breui poſteà, vt Brugenſes ſuam in vrbem Maximilianum inſigni pompa & voluptate admiſerint: & Gandenſes ceterique Flandri bellorum pertæſi, pacem optauerint; eámque perlibenter conceſſerit Archidux. Inter alias eius leges, admiſſus vbique in Tutorem filij Maximilianus; ac decretum fuit, vt Inſulæ rurſus Diœcetæ peculij Principalis rationibus audiendis operam darent. *Pax Flandris conceditur. Littera pacis. Marchant.*

B N. 1486. Poſtquam ſubinde Gandauum magna iniit pompa Maximilianus, criminûmque veniam vrbis eius ciuibus impertiit, ac Philippum filium aliò in tutum dimiſit: ad Germanicum iter ſe comparauit. Id cùm ingreſſus fuiſſet anni ſequentis initio, ad patrem Aquiſgranum intendit: adultóque Februario Electorum Francofurti Conuentum habentium calculis Romanorum Rex renuntiatus eſt; ac non multò pòſt intra muros Aquiſgranenſes ea corona redimitus, quam olim Carolus Magnus geſtauerat. Dum in Belgium inde reuertitur, Ioannem Lannoyum Mingouallis toparcham ſupremum Aulæ ſuæ Præfectum nominat. Vix in Belgium pedem intulerat, cùm Balduinus Lannoyus Gallo-flandriæ & Buccinij Gubernator, in eius gratiam reſtituitur. Id quomodò fuerit factum, haud priùs arbitror litteris tradendum, quàm eius abalienationis cauſam perſcripſerim. Balduini apud Maximilianum auctoritas inuidia ſtimulante pleroſque tranſuerſos egit. Igitur eum apud hunc Principem calumnijs ij grauibus onerauere, quaſi cum Francis cõſilia miſceret patriæ, & *Maximilianus Rex Romanorum creatur. Marchan. l. 2. Molinet Maſſ. Barlād. Opmer. Heuter. alij. Cum eo in gratiā rediit Molembaiſij regulus & Gubernator Gallo-fland.*

C Archiduci aduerſus. Erat tunc Solræ Balduinus ab Aula procul & Gallo-flandria, propiùs fines Francorum: vnde plus ſuſpicionis ſumeretur. Iis motus Maximilianus accuſationibus, ipſi Aula & cõſpectu ſuo perpetuùm interdicit. Perculit Lannoyum, quamuis innocentia fultum, iracundia Principis, multáque: nec facilè potuit inſtructas ſibi calumnias decoquere. Ergo per litteras & amicos Archiducem flagitauit, vt locum ſibi, auréſque purgando concederet. Datum tandem, vt vel Bruxellis pro ſe diceret, vel Mechliniæ. Et commodùm ab Germania paullò pòſt Maximilianus Regis Romanorum titulo illuſtris ſeſe retulit. Igitur multa ſeptus Equitum Aurei Velleris (quem Ordinem ipſe priùs fuerat aſſecutus) & amicorum copia, Bruxellas Balduinus adiit: ibique obtenta facultate coram Cancellario cauſam dicendi, conſtituto ſeſe ſtitit tempore. Aderant ei Ioannes Lannoyus Abbas Bertinicus, & Velleris Aurei Cancellarius, ceteríque Lannoyani nominis, Fienneſus, ac Boſſutus, Aurei Velleris torque inſignes, Mingouallius Palatio Regio Præfectus, Roubaiſiæ & Brimæi toparchæ, Sanctius, Eeſtreeſius, Melunius, ac Fontanus. Et mox ſuperue- *Molinet. to. 1.*

D nit cum Chimaio, Sampiaco, & Equitibus aliis Philippus Cliuius. Ea circumdatus Illuſtrium Virorum corona, multum animi ſumpſit Balduinus, ac diſertiſſimo Lannoyanæ domûs in Burgundicos Duces officia, fidémque ſermone explicuit. Dein vitam ab ſe ſemper incorruptè, & magna in Principes obſeruantia traductam oſtendit. Illud denique ſubiecit, vbi quiſquam ſibi de vita, moribus, ac fide litem intenderit, multa ſibi ſuppetere, quibus innocentiam tueatur. Ac tum Lannoyæ regulus, qui etiam aderat, obtenta loquendi venia, pro Balduino grauiter Cancellarium affatus eſt: Si quid peccatum ab eo quiſpiam perſpexerit, caſtigaturum ſe pro meritis: cùm verò nihil fuerit ab quopiam animaduerſum, id ſe vehementer poſtulare, vt priſtino Rex eum loco habeat, eiúſque famæ conſulat. Et tantùm valuit Balduini innocentia, & Lannoyj flagitatio, vt Rex eum abſoluerit, & in conſpectum Aulamque admiſerit.

Vbi poſteà venit in Flandriam Maximilianus, apertè bellum Creuecœurius Belgis intulit, *Bellū à Francis in Belgas renouatur.*

Io. Molinet. to. 1. Heuter. lib. 2. Locrius.

intulit, Carolo Rege diſſimulante. Et paſſi hinc ab eo damni multum fines Flan-
drorum, illinc Hannoniæ agri. Nihilo plus à Belgis armorum quieti eſt indultum. A
Mauretania Francos expellit Montignius Scoti cuiuſdam opera. Bertoldus Loua-
nienſis Honnecuria (Honulphi cortem veteres vocabant) eiuſdem gentis præſi-
dium arte militari, viſque armorum eiicit. Contrà, qui Francorum Scluſam in agro
Duacenſi, loco depreſſo, & paluſtri ſitam occupauerant, incommodi multum dam-
níque vicinis afferebant frequentibus excurſionibus. Id animaduertens, dolénſque

Scluſa Frãcis eripitur, & ab iiſdem recipitur.

Hellinus Dezius, magnam villaticorum hominum copiam contraxit, quibus ligo-
nes & aratra, quàm iacula & arma, erant chariora, & vſitatiora. Nihilominùs ea ſe-
ptus manu per inſidias id oppidulum inuadit, occupátque. Eius facinoris nuntio læ-

Molinet to. 1. Heuter. lib. 2.

tus Sampij toparcha; magnum extemplò militum agmen cogit, eique tormenta
muralia, & puluerem ſubminiſtrat. Verùm hi dum iter faciunt, Franci dolore inter-
cepti oppiduli grauiter perculſi, è vicinis præſidiis ad equites ſeptingentos, & pedi-
tum quatuor millia conueniunt, eóſque Geyus Franciæ Mareſchallus machinis
ęneis, & multa vi pulueris tormentarij, ſcaliſque inſtructos celerrimè Scluſam rapuit B
vigeſimo primo Iunij die. Media nox erat, cùm eò peruenere. Igitur extemplò
faſces plurimi foſſis implendis comparati: diſpoſita certis locis tormenta: exortóque
die ab ſexta in vndecimam horam verberati ferreis glandibus muri. Ex aduerſo, ni-
hil erat intus machinarum, pulueris, annonæ: & ruſticos parum armis aſſuetos ani-
mi deficiebant. Igitur Hellinus aduenientis ignarus ſubſidij, cùm facilè perſpiceret
imparem ſe Francorum viribus, & inſultibus tolerandis: priuſquàm Belgæ propin-
quarent, deditione locum deſeruit, ſuam ſuorúmque vitam pactus, & armorum ac
impedimentorum aſportationem. Sed receptam Franci Scluſam indignabundi

Salezarus Teruannam capit.

flammis cremauere. Poſt breue tempus Duaco Salezarus manum aliquam militum
educens, ad Morinos occultè intendit: & furto bellico Teruannam Francis eripuit.

Molinet. to. 1. Heuter. Locr.

Fredericus Imp. in Belgium venit.

Iulio menſe in Belgium venit Fredericus Imperator Maximiliani Regis parens, ab
eóque exceptus eſt magna cum voluptate, & honorificè Louanij, Bruxellis, Mechli-
niæ & Antuerpiæ cultus. Nouus deinde miles Belgicus Cliuio, Naſſauio, & Chi- C

Molin. Heuter.

Lendium & caſtella quædam Francis eripiuntur.

mao ductoribus in agmen coaluit: qui poſtquam commeatum in laborantem vr-
bem Teruanenſem intulit, Lendium in reditu obſedit, ídque breui tempore cum
aliquot vicinis caſtellis ſubegit magno Gallo-flandriæ commodo. Sed illo tempore

Molin. Heuter. Philip. Meier.

cùm iis ſe copiis iunxiſſet, Maximilianus Rex ingens adiit periculum, eiúſque conſi-
lia non parum perturbata fuerunt, Heluetiis, quos in caſtris habebat, ad Francos
deficientibus. Cùm enim ij deſperaſſent viuum hunc in Franciam aſportare, velut
auro corrupti facturos ſe Franco promiſerant, conuaſatis rebus omnibus occultè
fugam arripuere. Igitur Maximilianus exercitum legatis committens Inſulam ve-

A Belgis fruſtrà bis tentatur Quintinopolis.

nit. Bis poſteà tentatum eſt à Belgis per inſidias D. Quintini oppidum. Prior eò no-
ctu copias duxit Montignius: & iam ſuperatis nando foſſis muros adſcenſu prende-
bat, cùm detectæ ſunt inſidiæ. Secutus altero tempore Maximilianus, ad reſiſten-

Heuter. lib. 2.

dum parata ſenſit omnia, ob iuuenis transfugium, qui aduentum eius hoſtibus indi-

Fredericus è Belgio diſcedit.

cauerat. Tribus fermè in Belgio exactis menſibus, in Germaniam Fredericus Impe-
rator remeauit, Ioanne Lannoyo Mingouallis toparcha Regis iuſſu ad extremos D
vſque Belgij fines comitante. Adibat interim periculum Teruanna omni ferè com-

Teruannæ laboranti ſuccuritur.

meatu deſtituta, Creuecœurio itinera occupante. Verùm coactis aliquot equitum
ac peditum millibus, eò Maximilianus viam maturauit, multóſque currus immiſit
rebus omnibus ad vitam & defenſionem neceſſariis onuſtos. Tentauit tamen denuò An. 1487.
per anni ſequentis Februarium eam vrbem Creuecœurius: actúmque de ipſa fuiſſet,

Comes Romontij decedit.

niſi nouum Belgæ commeatum in tempore importaſſent. Interim Iacobus Sabau-
dus Romontij Comes, ac Inſulenſis Caſtellanus etiamnum Maximiliano aduerſus

Heuter. lib. 2.

apud Veromanduos è viuis tollitur, tantò maiori dignus vituperio, quantò plus eum
Carolus Burgundię Dux, & Maximilianus prouexerant inter Aurei Velleris Equites

Eius coniux Maria Franciſco Bourbonio nubit.

adlectum. Eius coniux Maria, quæ S. Pauli Comitatum aliáſque ditiones quàm plu-
rimas & Caſtellaniam Inſulenſem in dotem ei tradiderat, vix tunc octauum & deci-
mum vitæ annum inchoauerat. Quòd vnius tantum filiæ cognominis mater eſſet,

Vanderbur. l. 2. de Caſt. Inſul.

non

A non multis diebus interiectis, cum Franciſco Bourbonio Vindocinenſi Comite ſecundo ſe nexuit matrimonio, ex eóque mares quatuor, fœminas duas ſuſcepit; quorum maximus natu Carolus, in quem primùm Ducis Vindocinenſis collatus eſt titulus, è Luxemburgia in Bourbonicam domum Inſulenſem traxit Caſtellaniam. Verùm vt ad cœptam rerum bellicarum narrationem reuertamur, in Arteſia D. Audomari vrbem Creuecœurius intercipit, parato ad fluminis incurſum aditu: totuſque rurſum Teruannæ imminet. Hîc iam ad felium eſum muriúmque ob annonæ penuriam res venerat. Ergo Maximilianus in Zelandiam profectus, Cliuio, Naſſauio, & Balduino Burgundo mandat, vti cum milite commeatus importent. Factum ab his properè ac fortiter quod iubebatur. Multi generis ea vrbs commeatu recreata, nouóque firmata præſidio eſt. Id cùm ægerrimè ferret Creuecœurius, quem ingens deſiderium incenderat eius loci Belgis eripiendi, ad dolos ſe conuertit. Igitur Haubourdinij Cruciſque nobilium in Gallo-flandria vicorum dynaſtæ, qui tunc præerant vrbi Teruannenſi, artibus eius decepti (cùm ipſe Maximiliani nomine litteras

Audomaropolis à Creuecœurio capitur. *Molin. Heuter. Locrius.*

Belgæ Teruannæ ſuccurrunt. *Iidem.*

Eam paullò pôſt Franci intercipiunt. *Iidem.*

B adulterinis characteribus exaraſſet, ac mentita huius legatione omnia vrbis ſecreta pernouiſſet) occupata per inſidias, & vigilum negligentiam vrbe, capiuntur ſummo Maximiliani dolore, magnóque famæ ſuæ diſpendio. Et non multò pôſt etiam aſtu militari Creuecœurius Philippum Cliuium, Balduinum Lannoyum, alióſque viros nobiles in grauiſſimum vitæ periculum adduxit. Miſerat is ad Balduinum Lannoyum Gallo-flandriæ Gubernatorem virum quemdam mira imbutum arte ſimulandi, multáque vi perſuadendi præditum. eique dederat in mandatis, vt Balduino ſignificaret, Franciæ Regem procul abeſſe, bellis occupatum Britannicis; in Picardia & Arteſia multò pauciorem ſolito militem eſſe: ideóque belli furtis pleraque videri opportuna vtriuſque regionis oppida, caſtráue. Vt Bethunia in primis intercipiatur, ſeſe ducem præberet. His auditis, Balduinus ad Cliuium alióſque proceres refert. Nullum eorum doli ſuſpicio inuaſit. Quintus ac vigeſimus Iulij dies profectioni indicitur. Interim occultè Creuecœurium negotij ex animi ſententia conficiendi proditor monet.

Et Belgas ad Bethuniam ex inſidijs cæ[d]unt. *Heuter. lib. 2. Locrius.*

C Belgæ multum per Gallo-flandriam è præſidiis militem cogunt. ſcalas, funes, lembos, machinas, & reliqua expeditioni neceſſaria comparant. Ex aduerſo, Creuecœurius nouum militem Bethuniæ imponit. Igitur cùm tempus proficiſcendi aduenit, Belgæ i[?]bus omnibus inſtructi, viam occultiſſimis itineribus faciunt: At Creuecœurius nihil omittendum ratus, quò plus damni Belgis afferret, proximè Bethuniam locis ſeptem maximè idoneis inſidias collocat. Iam noctis medium tráſierat, & tertia ferè imminebat hora, cùm noſtri oppido propinquarent. Verùm dolo Creuecœurij vnà tunc & Franciſcani ad cantum nocturnum nola ſignum dedere; & horologij publici campana duodecies inſonuit: vt plus temporis Belgę rebus conficiendis ſupereſſe arbitrarentur; ac interim proditores eorum ſeſe oculis eriperent. Summo itaque ſilentio cùm nullus ductorum ampliùs comparet, ſeni nobiles viri cum aliquot militibus ſcalas, funes, cymbáſque ferentibus, ad tentandum in arcem aditum mittuntur. Hi dum propiùs ad foſſas accedunt, fortè ruſticus eis occurrit, qui Francicarum ſeſe partium profeſſus, Ecquid vos, inquit, rerum hîc agitis, cùm

D Creuecœurius collocatis circùm mille ſexcentis equitibus inſidias Belgis ſtruxerit, qui Bethuniam intercepturi aduenerint? An vos etiam in partibus Francorum? Hæc ruſtici verba nobilibus viris ſtuporem iniiciunt, & mox ipſi funibus eum vinciunt, ad Cliuium infecta re tracturi. Conſtans ſemper ea vox hominis fuit, paratas Belgis ad oppidum inſidias. Et cùm de horis, ductorum fuga, nullóque adhuc dato prodendi oppidi ſigno ſecum reputant proceres, facilè totum fraudis negotium ſuſpicitur. Præualuit nihilominùs ea ſententia, quoniam ſine magno periculo diſcedere non liceret, propter occultas inſidias, aciem in conſpectum oppidi ducendam eſſe. Verùm vix aliqui pręmiſſi, cùm ſubitò Franci è latebris erumpunt: adeóque Belgas adorti ſunt, vt quamuis hi fortiſſimè rem agerent, eorum tamen quamplurimi cæderentur, in manus hoſtium Nobiliores viui venerint. In his præſertim eminebant Geldriæ Dux Carolus Egmondius, Naſſauius Comes, Boſſuti, Maſtaingiæ, Foreſti, Mourbecæ reguli. Ceteros turpis fuga in Gallo-flandriam partim Inſulam, partim Dua-

cum retulit, quos vnà pudor, metus, & vulnera ſauciauerant.

Gandenſes ad rebellionem impelluntur. *Heuter. lib. 2. Miſſaus l. 10. VVaſſeburg.*

A Intereà loci Gandenſes quidam, primùm occultis ſermonibus de bello Regi Romanorum inferendo agitant: & mox etiam publicis iactant vocibus, repetendas ab eo rationes tot millium aureorum, quæ breui ſpatio conſumpſerat: omninóque negant ferendum, vt maximo patriæ diſpendio ac dedecore, Germanos Belgicis pecunijs oneret, eóſque ad Præfecturas nobiliores euehat. Addunt inſuper ipſum nihil eorum præſtare, quæ compoſita Gandaui pace facturum ſe promiſerat: quaſi ex condicto violatam nuper quietem armorum, quam is anno milleſimo quadringenteſimo & octogeſimo ſecundo pepigerat, vti belli ſpecie plus auri à Belgis, ac præcipuè Flandris, exprimeret. Vix tantum pecuniæ ſubſidiariæ à Philippo eiúſque filio Carolo tota vitæ ipſorum intercapedine conſumptum fuiſſe, quantum hic vnicus breui ſpatio deuorauerit. Nullam interim iuſtitiæ operam dari per Flandriam; in exercitu nullam ſeruari militiæ diſciplinam; Bruxellis Germanos in otio agere, nihil hoſpitibus perſoluere, dira quæque minitari. Ad hæc plena calumniarum priuatim publicéque ferenda, Gandenſes à tribus præſertim viris, Adriano Liekerckio, Adriano Raſſeghemio, quem Liekerckius è Viluordienſi arce nuper extraxerat, & Ioanne Coppenolio, quem Franciæ Rex ad res turbandas è Francia remiſerat, admodum impellebantur. B

Maximilianus pro renouanda pace Gallica laborat. *Heuter. l. 2.*

Alia interim Maximilianum ſtudia diſtinebant. Is enim quamuis hos Gandenſium ſermones, & ad rebellionem ſtimulos acerbiſſimè ferret; quia tamen Francico bello implicabatur maximè, tantiſper diſſimulandum arbitratus eſt, donec ſibi occaſio Gandenſes vlciſcendi præberetur. tantúmque Belgij Prouinciarum Ordines Brugis Conuentum habere iuſſit, vt rationes inirent, quibus pax rurſus cum Francis coaleſceret. Verùm hi cùm ea in vrbe omnem adhibent laborem, vt pacem cum Gallis reſarciant, dein Gandenſium cum Principe diſcordias opprimant: in vrbe Gandenſi homines factioſi ſpretis ipſorum ſapientibus conſilijs, Adriano Liekerckio animos faciunt, vt primus aliquo facinore in Romanorum Regem bellum ordiatur. Is ergo raptis occultè tribus hominum millibus Cortracum aggreſſus eſt anni proximè ſecuti Ianuario. Et quamuis initio fortiter repelleretur, cæſis tamen aliquot ciuibus, ac ceteris in vrbem, vnde parùm prudenter ad vim reprimendam eruperant, ſeſe fuga recipientibus, vnà ſe miſcuit, totóque agmine locum obtinuit. Vix tantum temporis datum Bailliuo Cortracenſi, ac Eſtreeſi domino, vt auerſa porta euaderent, & Inſulam eius facinoris nuntij accurrerent. Qui confugerant in arcem, die ſequenti Barrius & Heula paruo ſepti præſidio deditionem fecere. Vtrique permiſſum in vrbe remanere, ſi Archiduci Philippo, & Gandenſibus ſacramentum dicerent. Barrius id facere abnuit, & mox diſceſſit. Heulla ſe Archiduci & Gandenſibus obſtrinxit, ideóque arci præfectus eſt. Ad primos intercepti Cortraci nuntios hinc magnus timor Inſulenſes ac nominis Inſulani pagos propter viciniam perculit: illinc grauiter incanduit Romanorum Rex. Et protinus ab hoc mandatum Philippo Cliuio eſt, vt aliquam ſecum eò militum copiam traheret, oppidúmque recipere moliretur, aut in arcem præſidium induceret. Verùm is cùm viam maturaſſet, vbi conſpexit caſtro iam dedito ſeſe tardiùs aduenisse, Ipras verſus militem duxit, vt eam vrbem aduerſus hoſtem defenderet. Ibi tamen omnia nihilo pacatiora reperit. Iam enim ciues cum Gandenſibus ſentiebant: & cùm Cliuius ingrediendi facultatem Maximiliani nomine flagitaret, portam nullus aperuit. Igitur vehementer in Gallo-flandria tam vicinis hoſtibus trepidari cœptum eſt, quam vnà ex Arteſia Franci quotidianis incurſionibus infeſtam habebant. Affulſit tamen breui pòſt aliqua ſpes Cortracum recuperandi. Etenim magna inter Heullam & Liekerckium exorta eſt contentio, quando Liekerckius tractis in poteſtatem caſtri tormentis, etiam Heullam ſibi ſubijcere aggreſſus eſt. Statímque offenſus Liekerckij conatibus, occultè ad Regem Romanorum Heulla perſcripſit, in arcem ſe ducentos & quinquaginta pedites recepturum, ſi ocyſſimè ac furtim hos miſerit. Et huius Regis vexillum expoſuit, quamuis octodecim tantùm viris ad defenſionem ſepiretur, nullaque haberet ad vim arcendam tormenta. Verùm ſpes ea ſubitò eſt oppreſſa. A Brugenſibus

Adrianus Liekerckius Cortracum Maximiliano eripit. *Heuter. l. 3.*

C *An. 1488.*

Iprenſes à Maximiliano ad Gandenſes deficiunt. *Miſſaus, Heuter. l. 3.*

D

Fruſtrà Cortracenſem arcem Maximiliano reſtituere Heulla contendit. *Heuter. l. 3.*

A genſibus enim vetitum, ne quis ex eorum vrbe, vnde aliquos mitti Rex mandauerat, diſcederet, Cortracúmque peteret. Adeóque arcem Liekerckius machinis concuſſit, vt perrupto tandem muro expugnauerit, ac cæſis defenſoribus alijs, Heullam quoque ex vulnere in cubiculo iacentem in oculis vxoris ferro confoderit.

Brugẽſes cõtra Maximilianũ tumultuantur.

Molinet. to. 1. Heuter. lib. 2. Oliuer. Marchan lib. 1. c. 13. Meſſaus l. 10. Car.

Paucis inde diebus Februarij menſis initio Inſulenſium, Duacenſium & Orchiacenſium legatis cum aliarum Belgij Prouinciarum Ordinibus adhuc Brugis apud Maximilianum agentibus, leui de cauſa Brugenſes aduerſum hunc arma corripiunt. Exiguo milite fuerat ſtipatus, cùm vrbem hanc ingreſſus eſt Maximilianus, vti de pace cum Francis inſtauranda, Ordinum conſilia ſententiáſque exquireret. Eorum tamen impulſu, qui odio eius ardebant, ita Brugenſes in ipſum commoti ſunt repentè, vt in armis forum occupauerint: quòd ſpargeretur in perniciem ciuitatis cum eo militem veniſſe. Auxítque vehementer motum Germanicus miles, propter publicum vrbis ædificium in aciem ſeſe componens Sorrani Comitis adhortatione, haſtáſque nunc erigens, nunc inclinans vibránſque militaris exercitij cauſa. Quamuis
B enim ab eo nihil hoſtile ſuſciperetur, extemplò tamen ciues conuertenda in ſe arma credidere: indéque per ſummam perturbationem clauſæ ſunt omnes fori tabernæ, ac ſubitus terror omnes oppidanos egit in fugam. Coacta mox in armis opificum quinquaginta ferè collegia: vnáque vox in fori aream concurrentium, & ſeſe curribus illic ac tormentis æneis munientium fuit, vt rationes tributarum Maximiliano pecuniarum exigeretur diligenter. Quæſiti poſtridie ad quæſtiones & cruciatus omnes Romanorum Regis miniſtri, à quibus ex pecuniæ fuerant adminiſtratæ: cunctique ciues animos obſtinauere, haud priùs ab armis & foro diſcedere, quàm ij in cuſtodiam truderentur. Nouas ſubinde faces huic furori ſubdidit duarum Æthiopiſſarum in Comitis Sorrani familia degentium temeraria excogitatio. Cùm enim ex falsò apud aliquas mulieres ſparſiſſent, breui Antuerpienſem Marcgrauium copias caſtigandis Brugenſibus adducturum; hæque iſtud mendacium latiùs, vt fit, illicò vulgaſſent: quod illæ tantùm ad ſedandum iniecto pauore tumultum finxerant, fa-
C ctioſi homines id, vt verum, & hauriendo ciuium ſanguine decretum, arripuere ſcilicet. editóque mox ingenti ſpeculæ campana ſigno, in armis omnes ad Regis hoſpitium prouolauere, cùm vt ipſum, tum vt alios, qui circumſiſterent, ac defenderent, per iram aggrederentur, perimeréntque. Auerſus tamen ab Regis procerumque capitibus is furor Vtkercani, vrbanæ militiæ Præfecti, blandis ſapientibúſque ſermonibus: ac tantùm apud Regem collocata eſt ciuium cuſtodia. Verùm allatæ Nonis Februarij Gandenſium litteræ Brugis omnia denuò perturbauere. His iubebant factioſi Gandenſes, vt arctiſſima Brugenſes cuſtodia Regem attinerent, prorſúſque operam darent, is ne vnquam effugeret. Igitur hic iuſſus in forum pedibus progredi, in domum Craneburgiam foro imminentem, quaſi in anguſtum carcerem compingitur; ac frequenti ſeruatur ciuium vigilia. Parum tamen hæc votis Gandenſium reſpondebant. Voluiſſent ij apud ſe cuſtodiri arctiùs. Et qui ſibi eum tradi peterent, Brugas miſere. Vbi non impetrant, ſaltem auctores fiunt, vt in Cliuienſem domum ferreis obſeptam clatris retrudatur, plúſque vigilum iſtic obſeruet.
D Detractique ab huius lateribus Nobiles ac proceres abducti ſunt Gandauum in carcerem, in quibus è Lannoyana Gallo-flandriæ familia Ioannes Abbas Bertinicus, & Mingouallis toparcha fuerunt. Hæ aliæque tam graues in Regem factioſorum hominum iniuriæ primò Philippum Archiducem, dein Brabantiam, Ducatum Luxemburgenſem, Hannoniam, Namurcenſem Comitatum, Gallo-flandriam, aliaſque ditiones eiuſdem Archiducis vehementer ad vindictam impulere. Statímque ab his omnibus in rebelles coniuratum eſt, omniáque promiſſa, vt Maximilianus è cuſtodia extraheretur. Interim rurſus cum Francis qualicumque modo pax coaluit, eáque promulgata paſſim eſt. Et iam Philippus Cliuius è Scluſa, Carolus Saueuſius ex oppido Hulſtano aduerſus Brugenſes & Gandenſes bellum gerebant. Nihil contrà priùs armis tentandum Ordines Prouinciarum cenſuere, quàm de Regis liberatione Conuentus haberetur, ad quem Gandenſes, Brugenſes, ceteríque Flandri legatos mitterent: ídque vt fieret, tum legatione, tum litteris Imperator Fede-

Eumque in cuſtodia detinent.

Ijdem auctores. VVaſſeburg. Locr. Philipp. Meier.

Aduerſus Brugenſes & Gandẽſes pro Maximiliano bellũ decernitur.

Ijdem auctores.

ricus flagitauerat. Et grauiter Summus Pontifex Flandros epiſtola inceſſit, vt Maxi-
milianum in libertatem reſtituerent, niſi mallent anathematis fulmine afflari, diriſ- A
que conſtringi. Conuentum igitur non multò poſt Paſchatis feſta Gandaui eſt (ali-
bi enim à Gandenſibus aliiſque Flandris vt haberentur Comitia, impetrari non po-
tuerat) quò ſuos Prouinciarum Ordines legatos miſerant: & tandem in aliquas le-
ges ita pax compoſita, vt Romanorum Rex è cuſtodia in libertatem omnibus con-
ſentientibus aſſereretur. Vbi verò Maximilianus libertatem aſſecutus eſt, & in tu-
tum ſe recepit: parum multis Belgarum extortæ per vim pacis conditiones placue-
re, quòd earum pleræque multum Regiæ Maieſtatis detererent. ideòque hi ad belli
Flandris inferendi ſtudia feruenter incubuere. Idem ardor Maximilianum eiúſque
filium Archiducem corripuit. Cùm igitur paſſim per Flandriam pax fuiſſet procla-
mata, in alijs regionibus eam publicari vetitum fuit. Ac mox palàm in Flandros ar-
mis ſæuitum. Venit tunc in partes filij Fridericus Imperator magnum ab Germania
ducens exercitum: ac præſertim Brugenſes, & Gandenſes infeſtos habuit. Ne copijs
huius ac Regis Romanorum impares eſſent Flandri, non modò ij ſupremum ſibi B
ductorem Philippum Cliuium (qui Romanorum Regi grauiter ob violatas pacis
nuper initæ leges ſuccenſebat, eiúſque ſacramento liber Gandaui agebat) legêre: ve-
rùm etiam ad Regem Francorum, & Creuecœurium miſere, qui Francica impetra-
rent ſubſidia. Non defuit Flandrorum petitioni Carolus. Et confeſtim eius manda-
to Creuecœurius Caſtrorum Præfectus aliquot millia hominum armauit, quæ par-
tim Gandauum tranſmiſſa, partim ab eo retenta, vt Gallo-flandris, eorúmque vici-
nis ingrueret. Primum ab eo Lendienſe caſtrum, & aliæ quædam arces minùs ho-
ſtium ferendis viribus idoneæ, diruuntur. Eodem impetu *Baſſeenſe propugnaculum*
muris nudatum eſt. Dein ſecundùm Liſam fluuium copiæ Francorum deductæ, vt
inſidentes ripis arces pari clade opprimerent, vnde grauia Burgūdi Belgæque dam-
na tum Francis, tum Flandris inferebant; & commeatus Gallo-flandrorum interci-
perent. Erat interim frequens Menenis Maximilianus, quò multos currus commea-
tibus onūſtos duci curauerat. Inde Gallo-flandris, iiſque Flandriæ locis, quorum C
potiebatur, prouidebat. Et poſtquam per ſuos Deinſam ab hoſtibus firmiter muni-
tam mediæ noctis tenebris occupaſſet; de Cortraco intercipiendo, vel obſidendo,
dein tentandis Ipris, cogitauit, quò magis Inſulenſibus caueret. Pars eorum, quos
Chieurius, aliique viri nobiles ex Hannonia & aliunde ſubſidio Regi adduxerant,
Ipras miſſi. Verùm ijs ciues animaduerſis è mœnibus aliquot machinas æneas inie-
cta flamma exonerant; ipſóſque porta cum præſidio effuſi retrò agunt pugna gra-
ui commiſſa. Vix redierant Menenas ad Regem Hannones ſociique, cùm Iprenſes
octingentos equites intra muros recipiunt. Igitur Maximilianus his acceptis nun-
tijs Inſulam venit, eodémque totam traxit Germanicam Nobilitatem, ac Belga-
rum præcipuos. Eum iucundè & honorificè Inſulenſes exceperunt, ipſiſque ac filio
ſeſe iureiurando rurſus obligauere. Ad huius vrbis tutelam conſueto arcis præſi-
dio centum ac viginti milites adiuncti ſunt. Auſi tunc aliquot Franci Atrebato pro-
fecti Duacenſem agrum penitiùs ingredi. Ab his clades illata Eſtreenſi caſtro, idque
vi captum & flammis hauſtum eſt. Contrà, Foreſti dominum ingens ardor animi ad D
facinus magnum impulit. Is trecentos Duaco viros eduxerat ſpe concepta per fur-
tum bellicum Bapalmis potiundi. Verùm viginti circiter in murum noctu euaden-
tibus, ſubitò præſidium ciuéſque ad arma conſurgunt. Igitur cùm fruſtrà ceteri
conſcendere certarent, multiſque vulneribus afficerentur; Foreſtius eos Duacum
ſpe ſua deiectus reduxit. Euentu feliciori Gandenſes Helchinij caſtrum ad Scaldis
ripam tentant. Erant illic aliquot milites præſidiarij, quos ſpes noui ſubſidij ad tole-
randam obſidionem erexit. Sed alioſum omnia cecidere. Qui veniebant auxilio,
pars caſu in flumen Scaldim demerſi ſunt, pars fugam capeſſere coacti. Ita paucis ab
hoſtibus arx ea ſubacta, quæ Gallo-flandris ob viciniam plurimum damni pareret.
Hæc inter Philippus Cliuius nunc in Brabantia, nunc in Flandria, nunc in Namur-
cenſi Comitatu varia Regi oppida eripiebat, leuibúſque prælijs cum eius copijs ma-
nus conſerebat. tantúmque his factis apud Flandros auctoritatis comparabat, vt hi

Maximilianus è cuſtodia mittitur. *Iidem auctores.*

In Flandros à Maximiliano, Imperatore, & Prouincijs bellū ſuſcipitur. *Iidem auctores.*

Flandris hoc bello præeſt Philip. Cliuius, & Franci auxilio veniunt. *Molinet. Heuter. l. 3.*

Maximilianus hæret Menenis. *Heuter. lib. 3.*

Deinſam per ſuos capit. *Heuter. lib. 3.*

In vanū tētat Iprenſes. *Heuter. lib. 3.*

Inſulam venit.

Arx Eſtreenſis à Francis comburitur. *Heuter. l. 3.*

Foreſtius fruſtrà Bapalmas intercipere conatur. *Heuter. lib. 3. Philipp. Meier. Locrius.*

Caſtrū Helchinienſe capiunt Flādri. *Heuter. lib. 3.*

A ſummis eum laudibus efferrent, ab eóque toti penderent. quamquam is apertè vulgaret, Archiducis Philippi rebus hoc ſe bello ſtudere. Creuecœurius Ipras peditum quinque millia perduxit, & lancearios equites ſexcentos. Motis inde caſtris, Gallo-flandriam verſus iter conuertit. Vbi fluuium Liſam ſuperauit, primam ſenſit obſidionem caſtrum Waurinium. Firmum tunc id erat, & facilem acceſſum palus prohibebat. Præerat intus præſidio Moriauus Gerſius, belli artibus inſignis. Igitur cùm nequiret Creuecœurius dolo arcem ſubigere, aut promiſſis præſidium educere: ad vim & oppugnationem ſe ſuóſque conuertit. Diſpoſita certis ſunt locis muralia tormenta. His accenſo puluere increpantibus, trecenti circiter murum ferrei globi concutiunt: tréſque dies ac noctes nulla obſeſſis conceſſa quiete, vnà terror & impetus graſſantur. Ibi Moriauo animus tandem cecidit, ac tertio die is cum Creuecœurio colloqui cœpit. Verùm ſibi tantùm hoſtis beneuolentiam conciliauit, ſuámque lætis conditionibus libertatem obtinuit: vt ſeſe dederent locúmque, præſidiarijs auctor fuit, & quibus poſſent legibus, cum hoſte paciſcerentur. Ita Creue-

B cœurius, vbi loco potitus eſt, præſidiariorum plurimos è furca ſuſpendit: in Regis Franciæ militiam obligatum ſacramento Moriauum recepit. Sed hic non multò pòſt perfidiæ in Regem Romanorum ſuóſque crimen capite luit Cameraci. Traxit deinde copias ad caſtrum Roſimboſium Creuecœurius: idque multis quaſſum tormentis per deditionem ſuæ poteſtati ſubiecit. Eas ob res magnus Gallo-flandriam metus commouit; quòd eo tempore horrea frumento abundarent; negotiatio conticeſceret; ditionis Nobilitas varias in partes ſtudiáque ſpargeretur: contrà, nondum Francis liberum iter in Flandriam pateret; ipſi tamen magna cupidine arderent Flandros ſubſidijs & commeatibus iuuandi; idque palàm Creuecœurius ſe facturum minaretur. Itaque poſt aliquot Gallo-flandriæ Ordinum Conuentus, ipſis denique Gallo-flandris placuit cum Creuecœurio in colloquium deſcendere, ac rationes aliquas inire, quibus armorum quies impetraretur. Eò miſſi ad eum ſunt è ſingulis Ordinum membris legati aliquot. Poſtquam conuentum Waurinij fuit, Creuecœu-

C rius conſtitutum ſibi eſſe patefecit, quæ poſſit ad Flandros (quibus Franciæ Rex faueret) cuncta ſubſidia deferre. nullo per Gallo-flandriam maleficio militum iter ſe facturum, ſi libertas tranſeundi concedatur. Vbi commeare prohibebitur, & auxilia in Flandriam portare: omnes ſe conatus adhibiturum, vt vi perrumpat. Eò nulli parſum iri vel mortali, vel pecori: omnia per agros vicóſque caſtra, & oppida, quæ obſiſtent, prædationibus & incendio corrumpenda. Vtrum mallent, ipſi eligerent: ſuíſne rebus pacificè frui, conceſſo itu reditúque; an negato, ruinis inuolui. Quod priùs volebant, his auditis legati ardentiùs hauſere: ſtatímque trium Gallo-flandriæ Ordinum nomine in pacem anni milleſimi, quadringenteſimi & octogeſimi ſecundi conſenſum eſt. Igitur Francis fide publica facultas conceſſa eſt liberè per Gallo-flandriam meandi, & quæ vellent in Flandriam portandi: contrà; Gallo-flandris data poteſtas eadem fide merces è finibus ſuis euehendi, alióque tutò deferendi; aut quæ vellent petendi aliunde, inferendíque domum; quos habebant in Flandriæ Comitatus Membris, redditus cenſúſque percipiendi: dummodò nihil armorum, com-

D meatuum, ac virorum Regi Romanorum eiúſque filio Archiduci ſuppeditarent, armíſque ipſi contra Flandros abſtinerent. Quòd eo de Conuentu, colloquio, fœdere, ac viris ab Ordinibus Gallo-flandriæ legatis alij aliter narrent, qui Belgij res libris tradidere: placet hoc loco tabulas repræſentare, quibus hæc omnia paullò latiùs ijdem Ordines complexi ſunt.

Eccleſiaſtici, Nobiles, Reſpectores, Maior, Scabini, Conſilium, & Communitates Vrbium & Caſtellaniarum Inſulenſium, Duacenſium, & Orchiacenſium, omnibus has litteras inſpecturis Salutem. Cùm poſt varios Conuentus & colloquia illinc à toparcha Eſquerdio Franciæ Mareſchallo, ac generali per Arteſiam & Picardiam Regis Domini noſtri Vicario, vel Legato, eiuſdem Regis nomine; hinc à noſtris legatis, cum in finem habita fuerint: vt aliqua denique pax & amicitia cum dicto Rege Domino noſtro, eiúſque regno, ditionibus, ac ſubditis conciliaretur ijs legibus, in quas anno 1482. Decembri pacta fuit belli quies Atrebatis ac iam inter Franciæ noſtróſque legatos in capita quædam & articulos fuerit

Creuecoeurius Gallo-flandriam intrat.

Ioan. Molinet. Heuter. l. 3.

VVaurinienſe caſtrum deditur.

Iidem auctores.

Itemque arx Roſimboſia.

Gallo-flandri cum Creuecoeurio paciſcuntur.

Molinet. littera Ordin. Gallo-fl. Heuter.

Ioan. Molinet. Heuter. l. 3.

Tabulæ fœderis inter Creuecoeurium & Gallo-flandros initi.

*conuentum, eáque omnia hunc in modum litteris ſint mandata : Dominus Eſquerdius Fran-
ciæ Mareſchallus, ac Regis per Arteſiam & Picardiam generalis Vicarius, eiuſdem Princi- A
pis nomine, Prælatos, Eccleſiaſticos, Nobiles, Vrbium & Caſtellaniarum Inſulẽſium, Dua-
cenſium, & Orchiacenſium incolas in pacis leges menſe Decembri anno 1482. Atrebati
conſcriptas admiſit, admititque, ijs vt omnibus fruantur, ſiue factorum abolitionem, in
bona regreſſum, mutuam conſuetudinem, ac negotiationem ſpectent; ſiue ad dictorum incola-
rum priuilegia referantur. Et quia poſt violatam anni 1482. pacem, inter Romanorum Re-
gem Archiducis Philippi Auſtriaci patrem, ac tria Flandrici Comitatus Membra, quibus
poſteà ſeſe Philippus Cliuius, Louanienſes, Bruxellenſes, Neueliani, aliique adiunxerunt,
ac quibus etiam Rex auxilia fauorémque ſuppeditat, graue bellum exortum eſt; Inſulenſes,
Duacenſes, & Orchiaceni, quantum in ipſis ſitum erit, operam dabunt, vt inter eos natæ
diſcordiæ exſtinguantur; ipſi nihilominùs reſcindendis omnibus bellorum occaſionibus, ab
hoc die neutrius ſeſe partis bellicis rebus immiſcebunt, eorúmque neutris fauorem, auxilium,
viros, pecuniam, commeatus, aliáque ſufficient : nulla etiam ijs ſubſidia ſubminiſtrabunt, qui
partes alterorum bello ſequentur. Ipſis interim dictis incolis liberum erit proficiſci, annonam B
ſibi comparare, ac intra vtriuſque partis fines verſari, & cum horum indigenis negotiari:
contrà minimè licebit horum, aut illorum milites intra fines ſuos recipere, aut his per vrbes
ſuas viam permittere. Ad hæc quemadmodum ipſi bonis, redditibus, ac cenſibus ſuis intra di-
tiones Romanorum Regis, trium Flandriæ Membrorum, hiſque adhærentium conſtitutis frui
poterunt: ſic illis bonis, redditibus, ac cenſibus intra vrbes & Caſtellanias eorum ſitis vti
permittetur. Quoties verò de generali armorum quiete inter Regem, eius regnum, ditiones,
ac ſubditos, & Romanorum Regem, Archiducem Philippum eius filium, huiúſque Prouin-
cias & populos; deinde inter Romanorum Regem, ac tria Flandriæ Membra, eóſque omnes,
qui partes horum ſequuntur, tractabitur: ſuos Inſulani & Duacenſes ad eos Conuentus
legatos mittent, vti per eos de rebus ad ſe pertinentibus agant; ac poſtquam fuerint auditi,
cum Flandris ipſi comprehendantur. Quòd ſi fòrs euenerit (id tamen Deus auertat) vt ea pax
generalis violetur; hæc particularis Inſulenſium, Duacenſium, & Orchiacenſium conuentio
minimè ſoluta cenſebitur, verùm tamdiu ſarta tecta erit, quamdiu ijdem omnes pacis anno C
1482. conditæ, ac huius tractatus leges obſeruabunt. Si verò Valencenenſes, Montenſes,
aliique tum Hannoniæ, tum aliarum Archiducis Philippi ditionum populi huius fœderis ar-
ticulos velint complecti, intra diem vltimum menſis huius id facere permittentur. Ad ma-
iorem autem harum rerum firmitatem, Inſulenſes, Duacenſes, & Orchiaceni roboratas ſi-
gillis ſuis litteras dabunt; quibus ſanctè, ac ſub pœnis & cenſuris in tabulis dictæ pacis, eo-
rúmque tunc ſcriptis & ſubſignatis litteris contentis (quibus nihil roboris adimetur, quaſi
nunquam ea fracta pax fuiſſet) promittent, illibata ſe ſeruaturos tum memoratæ pacis anni
1482. tum huius Conuentionis capita, neque permiſſuros, vti violentur. Quòd ſi quipiam
ipſorũ ea violauerint, prout res requiret, quàm ocyſſimè pœnis eos cõuenientibus caſtigabunt.
Ad hæc etiam omnia diligenter curanda Eccleſiaſtici, Nobiles, Reſpector, Maior, Scabini,
Centuriones, Quinquagenarij, & Conneſtabiles dictarum Vrbium & Caſtellaniarũ, ſolenni
ſe iuramento in cuiuſque vrbis primario templo tactis ſacroſanctis Euangelijs obſtringent.
Et ad maiorem approbationem, Abbates, Capitulique earumdem Vrbium & Caſtellania-
rum pro Statu Eccleſiaſtico, dictarum Vrbium & Caſtellaniarum Gubernator, toparchæ D
quatuor plena præditi iuriſdictione, vel eorum Bailliui, dominus de Lannoy, dominus de
Roubais, dominus de Santes, dominus de Croiſilles, dominus d'Eſtrees, dominus de Roſim-
bos, dominus d'Auelain, pro Nobilium Ordine; tres Vrbes, nomine populi & communita-
tis, has fœderis leges ſuorum ſigillorum impreſſione firmabunt; & vt eaſdem Philippus Ar-
chidux interpoſita patris auctoritate ratas habeat, intra primum Februarij diem efficient.
Iiſdem ſe promiſſis & iuramento pacem anni 1482. & huius tractatus capita ſeruandi
nominatus Franciæ Mareſchallus, tamquam Regis Vicarius, eiuſdem Principis nomine, Inſu-
lenſibus, Duacenſibus, & Orchiacenſibus obligabit, ac pœnis iam dictis ſubijciet, litteris an-
teà ſubſignatis vim ſuam obtinentibus. Omninóque per Regem curabit cuncta primo Fe-
bruarij die probari. Et quoniam hoc pactum quodammodo Philippum Cliuienſem ac Flan-
dros afficit; Inſulenſes, Duacenſes, & Orchiacenſes litteras ijs dabunt, quibus recipient,
quantum ad eos ſpectabit, huius ſe Conuentionis legibus ſtaturos. Viciſſim illi Inſulenſibus,*

A *Duacenſibus, & Orchiacenſibus tabulas porrigent, quibus ad eaſdem ſeruandas ſeſe conſtringent. Factum Waurinij per Ioannem dominum de Hames, Walerandum d'Ongnies Heſdinienſem Bailliuum, Equites, M. Ioannem d'Auffay, dominum de Lumbres, Conſiliarium, & libellorum Magiſtrum, dicti Mareſchalli Legatos: Antonio Deſfontaines Scutifero Philippi Cliuij Legato, Ioanne Vtenhoue, & Gulielmo Pipe Scabinis Gandenſibus; R. Patre ac Domino Abbate Laudenſi, Carolo d'Ongnies Equite domino d'Eſtrees, Valentino de Berſees Inſulenſi D. Petri Canonico, M. Ioanne Domeſſent Sub-præfecto generali Gubernatoris, M. Ioanne le Francois Conſiliario, Iacobo de Landa Scabino, Matthæo Raimbault Procuratore vrbis Inſulenſis, præſentibus, próque Orchiacenis ſpondentibus, quartodecimo die Decembris anno 1488. Ita ſignatum, de la Forge: Notum facimus, nos ad honorem Dei creatoris noſtri, qui ſolus pacis auctor eſt, vt multis ijſque grandibus malis, quæ per ſingulos dies belli cauſa oriuntur, iremus obuiàm, ac miſerabilibus ditionis huius incolis proſpiceremus, inſertum his litteris pactum fœderis, & pacis anni 1482. capita recepiſſe; vtque hæc omnia ab omnibus in dictis vrbibus & Caſtellanijs commorantibus exactè ſeruentur, fidem dediſ-* B *ſe ac iam etiam recipere, hiſque tabulis noſtris ſigillis munitis Regi Domino noſtro, eiúſque ſubditis omnibus fideliter promittere; ac ſi quid in ea fuerit peccatum, ijs nos pœnis ac cenſuris obnoxios fore, quarum in articulis pacis anno 1482. compoſitæ, ac in litteris ideò à pleriſque noſtrûm, qui locum inter dictarum vrbium & Caſtellaniarum Ordines habemus, ſignatis datiſque, fit mentio; his non aliter robur ſemper obtenturis; ac ſi nunquam illæ pacis leges fuiſſent violatæ. Vlteriùs quoque ſpondemus, apud Philippum Archiducem Principem noſtrum naturalem Romanorum Regis parentis ſui fultum auctoritate nos operam daturos, vt intra primum Februarij diem huius contracti fœderis tabulas comprobet. In quarum verum teſtimonium, Nos Abbates, Aquicinctinus, Marchianenſis, Laudenſis, Cyſonienſis, & Phalempinenſis, Præpoſiti, Decani, & Capitula Eccleſiarum S. Petri Inſulenſis, Sanctorum Amati & Petri Duacenſium, S. Piati Siclinienſis, pro Statu Eccleſiaſtico; Balduinus de Lannoy Inſulenſium, Duacenſium, & Orchiacenſium vrbium & Caſtellaniarum Gubernator, Nos Caſtellani Inſulenſis, dominorum Cyſonienſis, Waurinienſis, & Cominienſis, qui omnimodam in dictis Caſtellanijs iuſtitiam habent, Bailliui; Ioannes dominus de* C *Lannoy; Petrus dominus de Roubaix, Marcus de Montmorency dominus de Croiſilles, Philippus de Lannoy dominus de Santes, Carolus d'Ongnies dominus d'Eſtrees, Antonius dominus de Roſimbos, & Leo de Barbencon dominus d'Auelain, pro Nobilibus; Nos Reſpector, Scabini, Conſilium, & Octouiri vrbis Inſulenſis, Scabini & Conſilium vrbis Duacenſis, Scabini & Conſilium vrbis Orchiacenſis, pro ijſdem vrbibus & communitatibus earum, has præſentes litteras noſtris ac dictarum vrbium ſigillis muniuimus quartodecimo die Decembris, Anno milleſimo quadringenteſimo & octogeſimo octauo.*

In has autem fœderis leges cùm iuraſſent Gallo-flandri, varius extemplò Belgij populos affectus impulit. Nonnulli prudenter eos ſibi cauiſſe arbitrabantur. longè plures factum eorum verbo ſcriptóque carpebant. Præ ceteris in hos linguas ſtringere Hannones, acuetéque animos. Paſſim ipſos probris lacerare, & grauiſſimo inſectari odio: ceu minimè Maximiliano Regi Romanorũ, & Archiduci Philippo adhæreſcerent; quibus tamen pronuper ſeſe iureiurando rurſus deuinxerant. Nec ſatis D mirari poterant, quæ vecordia Duacenſes in pacem eam perpuliſſet; cùm ij ſemper acerrimos ſe hoſtes Francorum præbuerint, ac toties ab illis inſidiis fuerint petiti. Iámque bellum minabantur: & arma comparaſſent; niſi Maximilianus eiúſque filius litteris prodidiſſent, id, ſe non ignaris, Gallo-flandros feciſſe; quódque hi pactum iniuerant; ſibi probari. Igitur poſtquam Regis Romanorum & Archiducis pactas fœderis leges confirmantium diploma vicinis in vrbibus palàm fuit exhibitum lectúmque, ac certò conſtitit per id fœdus Maximiliano & Philippo ius relictum Gallo-flandris ad aliam omnem, quàm belli, occaſionem, vbi, & quando cuperent, vt ſubditis, vtendi: hæc demum regio pace cum Francis, Flandriſque inita liberè frui cœpit.

Ob hanc pacem Gallo-flandri odio habentur à vicinis. *Molinetus.*

Eos tuentur Maximilian. & Philipp. *Molinetus.*

Verùm licet vrbium vicinarum ciues nihil aduerſus Gallo-flandros molirentur: plerique tamen militum, ex Hannonia præſertim, varijs itineribus in agrum Inſulenſem penetrauere, ibique pecoris plurimum abigendo, ab indigenis extorquendo

Gallo-flandriam milites infeſtãt, eoſq; cohibet Maximilianus. *Litt. Maximil.*

Digitized by Google

pecuniam, ſupellectilem efferendo, vicos multis affecere cladibus. Ad Inſulenſium
querimonias ea Maximilianum res mouit vehementer: ideóque confeſtim ad ſu- A
premum Hannoniæ Balliuum, & Gallo-flandriæ Gubernatorem reſcripſit, vt ſuo
nomine vbique proclamari publicè iuberent, eis fauces reſti obſtringendas, qui præ-
dandi cauſa in agrum Inſulenſem ſeſe intulerint. Inſulenſes enim ſibi charos in pau-
cis, quos tum ipſe, tum maiores ſui fideliſſimos ſemper experti fuerint; eóſque dam-
ni multum perpeſſos vltimis bellorum motibus. Coërcuit hoc diploma Regis, &
ſuſpendij metus maleuolorum incurſiones, ac quietem Gallo-flandris attulit. Anni

Audomaropolis Francis eripitur.

Molinet. to. 2. Ferronus. Locr. Heuter. lib. 3.

ſequẽtis Februario menſe Francis ereptum eſt furto bellico S. Audomari oppidum. AN.1489.
E ciuibus eius quidam Regis Romanorum partibus fauebant. Hi cùm polliciti fuiſ-
ſent, noctu ſe, candela in laterna oſtenſa, iis recipiendis in muros tutandíſque ope-
ram daturos, qui cum ſcalis armíſque aduentarent: Georgius Euerſtainius, Germa-
norum Præfectus, ab Romanorum Rege, vt facere rogabatur, pro ciuitate Audo-
marenſi noua priuilegia impetrauit, ad eámque copias duxit: & cùm ex condicto ali-
quoties felis clamorem agitando exciuiſſet, in mœnia quoſdam è ſuis feliciter per B
ſcalas immiſit, reſeratáque ab his & coniuratis ciuibus porta, cum aliis vrbem ingreſ-
ſus eſt; ac poſt aliquot dies abeuntibus noctu Francis, arcem defenſoribus vacuam
obtinuit. Et mox pleraque Occidentalis Flandriæ oppida caſtráue de hoſtibus re-
cepta ſunt, magna Regis Romanorum voluptate. Paullò antè Creuecœurius mi-
nus placuit Gandenſibus, ceteríſque Flandris rebellibus, cùm iis ſuadere moliretur,
vt in gratiam cum Rege Romanorum redirent. quamquam id non huius amore fe-
ciſſet; verùm partim nouarum Germaniæ virium metu percitus; partim Franciæ
Regis Neopolitanum iter meditantis ſtudio impulſus. Et ſubinde arctiſſimum à

Maximilianus in Germaniam proficiſcitur.

Heuter. lib. 3.

Maximiliano eiúſque filio cum Anglorum Rege initum fœdus eſt. Id cùm Valen-
tianis primùm dein alibi fuiſſet publicatum: Maximilianus Belgij filiúque modera-
tionem Alberto Saxoniæ Duci commiſit, ſéque ad Germanicum iter compoſuit.

Atrebatum à Belgis fruſtrà tentatur.

Molinet. to. 2. Heuter. lib. 3. Locrius.

Vario poſteà ſucceſſu in Flandria & Brabantia geſta militaris res eſt. Ex Hannonia
Duacum venere viri nobiles multi, peditum duo millia, equites quingenti, vt Atre- C
batum noctu interciperent, raris iam illic vigilibus. Sed foſſis aqua nimiùm tumen-
tibus ob continuos imbres, & aquaticæ molæ ruptionem, cùm in muros euadere
nequirent: ſola ciues acie in conſpectu explicata terruerunt orto iam ſole, & quà
venerant, domum euentu ſpem fruſtrato rediere. Bis vano labore Cliuius Hallam in
Hannonia ſubigere conatus eſt. Neoportani aduerſus Flandros mœnia impetentes
geſſerunt ſe aliquoties fortiſſimè.

Pax inter Maximilianũ & Franciæ Regem conciliatur.

Tabula pacis. Molin. Heuter.

Hæc dum fiunt in Belgio, in Germania Francofurti ad Mænum Auguſto menſe
inter Maximilianum & Carolum Franciæ Regem pax coaluit. Eius pacis legibus in-
ter alia Maximilianus Carolo donauit, vt Philippus Cominæus, qui ſumma perfidia
Caroli Ducis tempore ad Ludouicum vndecimum transfugerat, multorúmque
damnorum Belgis auctor fuerat, eas rurſus poſſeſſiones in Belgio adiret, quibus ob
defectionem iuſtè fuerat multatus. Contrà, Franciæ Rex decreuit, vt Ioannes Lan-
noyus Abbas S. Bertini, Mingouallis toparcha, & ceteri cum Rege Romanorum in

Item inter eoſdẽ Reges & Flandros.

Tabula pacis. Molin. Heuter.

cuſtodiam Brugis abducti, in libertatem gradúmque priſtinum reſtituerentur. Et ſe- D
cuto deinceps Octobri inter Flandros dictóſque Reges nouis legibus pax firmata
eſt Montij Turonum. Ibi ſancitum, *Vt Maximilianus filij tutelam rurſum caperet, ac
Belgicarum ditionum Gubernationem: anno ſupra milleſimum & quadringenteſimum octo-
geſimo ſecundo pacta vtrimque ſeruarentur: Brugenſis capita pacis reſcinderentur omnia:
captiui gratis redderentur: Flandriæ Ordines trecenta aureorum liliorum millia Maximi-
liano intra triennium ſoluerent*. Dum ea quies armorum in Flandria promulgatur, vnà
Gubernationem eius regionis iniit Englebertus Naſſauius Romanorum Regis in-
ſtituto. Exactum poſteà plerumque tẽporis pacificè in Gallo-flandria, dum Maximi-
lianus in Auſtria & Hungaria bellum gerit; in Flandria Cliuius nondum ab armis
diſcedit; Brugenſes nouo tumultu exorto rebellantes Naſſauius comprimit.

Ioannes Lannoyæ toparcha moritur.

Epitaph. eius.

Poſtquam inijt annus ſupra milleſimum & quadringenteſimum ſecundus & no- AN.1492.
nageſimus, Martio menſe viuis ereptus eſt Ioannes Lannoyæ regulus, magno vir

natu,

Digitized by Google

A natu, & varias humanæ vitæ vices expertus. Gallo-flandriam olim gubernauerat Burgundiæ Duci Philippo Caroli patri chariſſimus. & cùm Lannoyam muris circumdediſſet, eámque caſtro firmiſſimo inuniuiſſet; huius oppidi ciuibus ab eodem Duce plurima impetrârat priuilegia. Ægrè tamen poſteà inuidiæ vim ſuſtinuit, multis perfidiæ calumnia impetentibus. Verùm ipſis denique hoſtibus maior, & priſtinæ famæ potens, reliquum ætatis quietiùs exegit. Extremo ferè Maio ab Gandenſibus denuò tumultuatum eſt; ijque rurſus Cliuio ſe iunxerunt: propiúſque abfuit, quin proditione Teneramonda potirentur. Verùm ille, qui proditionem fuerat pactus, eam Hugoni Melunio priùs detexit, quàm vrbi Gandenſes propinquarent: iſque hos, recepto nouo ſubſidio, intra portam admiſſos partim cecidit, partim aquis obruit, aut in vincula coniecit. Et ſoluta paullò pòſt, quam Romanorum Rex nuper cum Franco pacem contraxerat. Ab Carolo Rege huius violandæ occaſio proceſſit. Captam is Annam Britannicam matrimonio ſibi coniunxit, quam ſolemni ritu priùs ſibi per legatos Maximilianus deſponderat: & Margaretam huius filiam anteà ſibi ſponſalibus cæremonijs B deuinctam, in Belgium breui remittendam nuntiauit. Id facinus, cùm in maximam vergeret Maximiliani iniuriam, neque Philippus eius filius, neque Belgici Ordines tolerare potuerunt. Et cœptum in Francos ab Audomarenſibus hoſtiliter agi. Miſſi mox in Franciam, qui ab Rege vrbes repeterent, quas pacis anni milleſimi quadringenteſimi & octogeſimi ſecundi legibus oportebat reſtitui, poſtquam contractæ cum Margareta Auſtriaca nuptiæ non procederent. Sed Carolus admodum frigidè legatis reſpondit. Exutus nihilominùs is eſt omni tunc iure Gallo-flandriæ ciuitates agróſque redimendi, vt memoratæ iam pacis capita permiſerant. Pergebant interim Gandenſes hoſtilia moliri: neque priùs ad pacem impelli potuere, quàm perempto Gandaui Ioanne Coppenolio factioſorum Coryphæo, Hulſti conuentum eſt, allatáque concordiæ capita placuerunt. Solus rebellionem alebat Cliuius, & intra Scluſam ſeſe fortiter tuebatur. Nec antè ſe paſſus eſt ad recipiendas pacis conditiones pertrahi, quàm puluis tormentarius C Scluſæ fortuito arſit incendio, eiúſque ſpes præcidit. Non diu poſt animos Flandrorum hunc in modum conciliatos, nocte quadam præſidium Duacenſe præſentiſſimum adijt periculum. Cùm enim per tenebras iter facerent hinc Quercetani, Buccinienſes ac Duaceni milites Auſtriaco pârentes, inde Franci aliquot equites pedítéſque aduerſi: in eumdē omnes ignari mutuæ profectionis locum deueniunt. Illic extemplò ad ſtrepitum, quidam Burgundiam, alij Franciam inclamant. Ita mutuis odijs grauiter accenſi, non adeò iam denſa nocte in vulnera, cædémque oppoſitis armis abripiuntur. tantúmque inferendæ cladi parſum fuit, cùm fatigatio & virium defectio inducias extorſit. Igitur tacitè qui ſupererant domum dilapſi ſunt.

Gandēſes rurſus rebellant, at Teneramondæ cæduntur.
Heuter. lib. 3.

Pax Regum violatur.
Comm. l. 7. c. 3. Ioan. Tillet. Æmyl. Ferron. Molinet. Gill. Heuter. lib. 3.

Pax cum Flādris initur.
Molinet. to. 2. Heuter. lib. 4.

Duacēſe præſidium periclitatur.
Heuter. lib. 4.

Quinto Nouembris magna Inſulenſibus & Duacenſibus voluptas obuenit. Etenim paratis Duaci adulterinis clauibus Ioannes Marius, cui canicies Gallica voce Griſardi cognomen fecerat, Iacobus Lobæus, Ioannes à S. Paulo, & Petrus Regius, Romanorum Regi, ac Philippo Archiduci nocturno, inſigníque ſtratagemate Atre- D batium vrbem ſubdidere. Dum Ioannes in mœnibus vſitatam tunc cantilenam alta voce modulatur, ceteri Robertum Melunium, Ioannem Lannoyum Mingouallis dominum, alióſque ductores cum ſenis ferè millibus equitum peditúmue perquàm tacitè incedentium, in vrbem feliciter recipiunt, ac in mediam fori aream deducunt. Vtraque mox Francis arx eripitur, & ciuitas. Ad eos igitur nuntios ingens totam Gallo-flandriæ ditionem lætitia inuaſit, quòd multi ſemper inde hos in fines Franci ad cædes & rapinas incubuiſſent. Ac tunc præſertim Duacenſibus ad commoda opéſque cum hac vrbe negotiatio tum frumentaria, tum alia plurimùm valuit. Verùm diu Atrebatibus pace frui minimè licuit, hinc præſidiario milite grauiter infeſtante, illinc inſidias moliente Creuecœurio. Exactis ſcilicet diebus aliquot Germanorum præſidium per occaſionem ſtipendiorum ab Rege Maximiliano necdum ſolutorum, omnia miſcuit Atrebati, ac in res etiam ſacras & Sacerdotes aliquanto tempore rapinis, & verberibus ac tormentis ſæuijt. Hinc poſt multa & gra-

Atrebatium vrbs Francis eripitur.
Monn. Atreb. Ioan. Molin. t. 2. Epit. Griſardi. Heuter. lib. 4. Locr. Gillius. Maſſ. Ferronus. Belleſ. r. Philip. Meier. Locrius. ad 1489. refert hoc Carron.

Germani Atrebatum expilant.
Molinet to. 2. Heuter. Locr.

uia & indigna patienter tolerata, magnámque vim pecuniæ numeratam, Petrus Rangicurtius multa vir ætate, ac Pontifex Atrebatium, cum pleriſque Canonicis A

Creuecoeurius Atrebatiſ fruſtrà tentat. *Heuter lib. 4. Locr. Harans.*

Duacum ad quietem carpendam ſe contulit. Sed vix cum Germanico milite com- An. 1493. poſuerant Atrebatenſes, cum ſequentis anni Ianuario Creuecœurius admodum indignans eorum de Francis captam fuiſſe vrbem, alio militari ſtratagemate conatus ipſam eſt recipere. Et proceſſiſſet ex animi ſententia proditio; niſi ſex eorum vnus, quos auro corruperat, & coactos iureiurando ſibi obſtrinxerat, aliis cum Beaufortij toparchæ arcis & ſupellectilibus introductis (ad portam enim reſerandam inducendóſque Francos, Beaufortium in gratiam Regis & Archiducis receptum, ex pactis cum familia & rebus ſuis aduētare ſimulabant proditores) nullam extorto iuramento fidem deberi arbitratus, vt valuæ vrbis obſerarentur, inclamâſſet; ac Creuecœurium copias eodem ita trahentem, quaſi Beaufortius cum familia in vrbem amicè

Robinetus Lendium capit. *Heuter. Locr.*

recipiendus veniret, excludi curaſſet protinus. Multum interim Inſulenſibus afferebat incommodi Lendienſe oppidum à Francis inſeſſum. Quòd in itinere id iaceat, quo Inſula verſus Atrebatum tenditur, nullam ij poterant cum Atrebatenſibus B negotiationem habere. Id animaduertens Robinetus Ruffinus Atrebas, qui magna fide ſemper pro Maximiliano arma geſſerat, contracta militum manu, hoc aggreſſus

Sed inde pellitur. *Idem.*

fortiter ſuæ ſubdidit poteſtati. Verùm paucis admodum diebus & huic eo loco potiri, & Inſulenſibus tutò hac viam Atrebatum facere licuit. Siquidem Creuecœurius acerbiſſimè ferēs ſeſe recuperandi per inſidias Atrebati ſpe deiectum, & hoc inſuper Robineti facinore idoneo ad infeſtandos Duacenſes & Inſulenſes loco priuatum: omnem confeſtim operam adhibuit, vt Lendium vi, aut arte *militari reciperet.* Ac ſucceſſit ei ſecundùm animi deſiderium expugnatio, qua denique ad deditionem

Pax inter Reges Maximilianum & Carolum cōcluditur. *Molinet to. 2. Heuter. lib. 5. Locr. Harans.*

Robinetum compulit. At enim diuturnis & grauibus bellis finem hic demum annus attulit, tertio ac vigeſimo Maij die inter Maximilianum & Franciæ Regem Syluanecti pace compoſita. Redditi tunc Archiduci Burgundiç & Arteſiç Comitatus. In Belgium è Francia reducta eſt Philippi Archiducis ſoror Margareta. Externis militibus perſoluta ſunt ſtipendia, iíque his è ditionibus Belgicis abiere. Igitur ſilen- C tibus tandem armis, Flandriæ omni & Arteſiæ, aliiſque circùm regionibus quies cōceſſa: & ſtatim ad negotiationem populus incubuit, iis reſarciendis aliquādo dam-

Petrus à Boſco Laudenſis Abbas decedit. *Mon. Laudenſ.*

nis, quæ bellorum tumultus attulerant. Sub finem anni huius è numero viuorum ſublatus eſt Petrus à Boſco, multa vir illuſtris virtute. Annos ſex ac viginti Laudenſe Monaſterium ita moderatus fuerat, vt magno ſuccenſus reſtituendæ in antiquum ſplēdorem Religionis ardore, & variarum ſibi acquirendis virtutum decoribus operam impenderit plurimam, & commiſſum ſibi gregem ad idem ſtudium verbis exemplóque impulerit. Is cùm placeret eius labor, ſitorum in Belgio Cœnobiorum Ciſtertienſis Ordinis creatus eſt Generalis Vicarius. Vbi verò perſpexit annis ingraueſcentibus non ſatis idoneum ſe tam magno ſui Monaſterij, aliorúmque locorum ſuſtinendo ponderi, miſſionem honeſtè periit, ac tribus annis antequam è vita diſcederet, omni ſe cura, & Antiſtitis officio abdicauit ſponte, vt liberiùs animum

Michaël Riquellatrius eius ſucceſſor.

ad mortem componeret. Spargebat iam tum inſignem ſui nominis famam Michaël Riquellatrius, quem Petrus ſucceſſorem acceperat. Is fuerat Inſulç natus, & multum D laboris in perdiſcendis rebus diuinis collocauerat, ſupremámque fuerat Theologici ſtudij lauream adeptus. Igitur quamdiu is ſacrum moderatus eſt cœtum, ad augen-

Maria Inſul. Caſtellana, quam vitam vidua duxerit.

dum Religionis cultum nihil poſteà defuit. Eodem propè tempore Maria Luxemburgia, ad quam Comitatus S. Pauli ſpectabat, quámque Inſulenſes ſuam agnoſcebant Caſtellanam, altero marito Franciſco Bourbonio Vindocinenſi Comite priuatur. Agebat tunc ea vitæ annum quartum & vigeſimum. Sed ætatem ſtudium virtutis, & contemptus deliciarum faſtúſque ſuperabat. Nullam enim poſteà mentionem de nuptiis in animum admiſit: totúmque reliquum vitæ tempus, quod annorum fuit duorum & quinquaginta, piis operibus, ſanctimoniæ, prçcationibus, ac ieiuniis addixit.

Leucophææ Virgines Armēteriæ conſtituuntur. *Mon. Armēter.*

Anno ſequenti cùm Iacobus Fiennarum & Armenteriæ dynaſta, eiúſque coniux An. 1494. Maria Villenſis domina, ædificium Armenteriæ ſtruxiſſent, illuc Sanctimoniales D.

Fran-

A

Franciſco parentes immitti placuit, quarum opera domus hoſpitalis pauperibus & peregrinis ſub tectum recipiendis conſtituta, in meliorem ſtatum ordinémque reſtitueretur. Et hoc quoque tempore Iſabella Roubaiſia Petri Roubaiſij toparchæ nobiliſſimi filia, Nigras, vt vocant, Moniales in Noſocomium induxit, quod ipſa Roubaiſiæ à fundamentis extruxerat, annuóque cenſu donauerat: quo tum ipſæ, tum duodecim mulieres ętate grādi, & fracto corpore; dein aliquot Sacerdotes, qui quotidie diuinas laudes ſeptenis horis concinerent, alerentur commodè.

Nigræ Roubaiſiæ.

Ent. Iſab. & litt. fundat.

AN. 1495.

Dum volueretur Chriſti annus poſt milleſimum quadringenteſimum quintus & nonageſimus, Archidux Philippus, quem Maximilianus anno præterito Ducem Brabantiæ conſtituerat, per patris in Germania res componentis abſentiam, Belgij Ordines Mechliniam euocauit. Vt pleraque bellis, vel ciuilibus, vel cum externis geſtis perturbata corruptáue ordinarentur, aut corrigerentur, iis præſertim laboratum Comitiis. Renouatum ſubinde cum Anglo fœdus, & ſarta vetus amicitia. Publicatum denuò id ſacrum diploma Pontificis Maximi, quod Burgundiæ Dux Philippus cognomento Bonus impetrauerat, & quo decernebatur, ne quis Eccleſiaſticas dignitates, aut maiora ſacerdotia Romæ obtenta priùs adiret in Belgio, quàm Principis conſenſus accederet: ac ne deinceps Religionum Aſcetæ, vel ſæcularibus ſacerdotiis pollentes, abſque Principis voluntate intra Belgij fines agros vicóſue emerent. Idem Octobri menſe legationem ad Franciæ Regem miſit rogatum, velléτne is pacem nuper Syluanecti conciliatam, ſartam tectámque ſeruare. Quædam enim iam prodebantur bellici tumultus initia. Aliud nihil ab Rege reſponſum, quàm ſibi cordi eſſe, nullo pacem modo violare. Vitam eo tempore monaſticam agebat in Cœnobio Phanopinenſi Balduinus Hangouartius, apud Inſulenſes loco nobili natus. Hic priuſquam inter Religioſos arctum vitæ inſtitutum arriperet, matrimonij ſe legibus cum Agnete Mairia illigauerat, ex eáque vnicam ſuſceperat filiam, quæ paternas maternáſque poſſeſſiones adiret. Clarúmque iam nomen tum factis militaribus, tum officiis in aula Margaritæ Caroli Ducis viduæ comparauerat. Vbi verò vi morbi primùm vxorem, dein filiam, ereptas ſibi animaduertit, ad coniugij & paternæ curæ libertatem exultabundus, eò mentem ſtudiúmque conuertit, vt remiſſo rebus ſæcularibus nuntio, totus ad Numinis ſeruitium & militiam incumberet. Cùm igitur ſatis perſpectum haberet, Ioanne Chiuoreo Antiſtite inſignis Religionis fructus colligi Phanopini: hoc præ ceteris Cœnobium delegit, vt reliquum vitæ tempus ſacris amictus veſtibus exigeret, ac cum ceteris in ſtadio virtutum ad promerendam cæleſtem coronam decurreret. Verùm illic pluribus iam virtutibus renidētem, & ſacris ordinibus initiatum, diu reſidere non permiſit Cameracenſis Pontifex Henricus Bergius. Laborabat ea tempeſtate miris dæmonum infeſtationibus Queſnoyenſis in Hannonia Sanctimonialium familia, & grauiſſimè ab his ſpiritibus immundis Virgines inſidebantur agitabantúrque. Omnem is Epiſcopus iam fruſtrà operam adhibuerat iis opprimendis obruendiſque vexationibus. Vbi tamen de Balduini virtutibus ac religione conſtantes nuntiós accepit, ſpem aliquam concepit eius ſapientia & labore Sanctimoniales his malis liberandi. Et confeſtim Balduinum è Phanopinenſi Aſceterio euocatum, ac bonis verbis animatum, Queſnoyam deduxit, vt grauem cum infernalibus monſtris luctam ſuſciperet. Fecit id Balduinus, quod iubebatur, admodum feliciter, totúmque Parthenonem vnà cum Epiſcopo ab infeſtantium dæmonum vexationibus luſtrando precandóque aſſeruit. Tam lætis eius inſignis victoriæ nuntiis affecti Phanopinenſes, athletam ſuum ingenti cum voluptate recepturos ſe arbitrabantur; cùm ecce eiuſdem Cameracenſis Pontificis auctoritate iuxta Niuigellam Aſceterio Siluæ S. Iſaaci præficitur, vbi diem vitæ clauſit extremum.

B

Archidux Philippus Ordines cogit Mechliniæ.

Heuter. lib. 5. Haræus.

Diploma de ſacris dignitatibus.

C

Balduinus Hāgouartius fit Religioſus.

Orat. funeb. Guilel. Hangouart.

Meſſæus l. 10.

In Queſnoyēſi parthenone pro Virginū liberatione laborat.

Ibidem.

D

AN. 1496.

Annus proximè ſecutus omninò varius exſtitit. Maio menſe continui cælo imbres fluxere. Iunium & Iulium æſtus perpetui torruerunt, ac tunc metum mortalibus fecere horrenda frequenter tonitrua. Defuitque paſſim alendis pecoribus pabulum, exuſtis ſole herbis: vt quibuſdam in locis neceſſitas coëgerit tectis domorum culmos demere, & languenti pecori præbere. Minutiorum tamen fructuum

Molinet. to. 2.

ingens

Archidux in Germaniam proficiſcitur. *Molm. Heuter. Haræus.*

Vxorē ducit in Belgio. *Molm. Heuter. Haræus.*

ingens copia collecta: vinum abundanter prouenit: & tritici auenæque affatim terra protulit. Circa res geſtas, hæc pauca duxi memoranda. A patre vocatus in Germaniam, Archidux iter ſuſcepit, multáque cum ipſo Viennæ ſecretis voluit conſilijs. Nondum, inde reuertens, Belgium attigerat, cùm aduecta claſſe Hiſpanica Zelandiam tenuit Ioanna Aragonia, Ferdinandi & Eliſabeth Hiſpaniæ Regum filia, quam nuperrimè per legatum parentes ei deſponderant. Poſtquam ea fuit Antuerpiæ maximo nationum omnium gaudio excepta cultáque, & Archidux è Germania in Brabantiam pedem retulit: vtrumque Cameracenſis Pontifex Henricus Lyræ nuptijs illigauit. Celebrata ſubinde ſunt Bruxellis inſigni magnificentia ſumptúque feſta nuptialia. A

Lex veſtiaria. *Heuter. l. 5. Haræus.*

Sub initium anni milleſimi quadringenteſimi & nonageſimi ſeptimi, ſuadente Thoma Plainio, in Ioannis Carondeleti Burgundiæ Cancellarij locum ſuffecto, legem Archidux ſanciuit, qua vetitum fuit quemquam in Belgio veſtibus è ſerico laneóue panno aliunde aduecto confectis obtegi. Verùm paucis pòſt diebus negotiatorum è longinquis aut vicinis ditionibus pannos petentium muneribus artéque, vt ea lex induceretur, obtentum eſt. Gallo-flandriæ Gubernator Balduinus Lannoyus in Franciam Archiducis legatus abijt, multo ſeptus Nobilitatis Belgicæ comitatu. Legandi cauſa fuit, vt ab Rege Ducatum Burgundiæ, Atiam, Heſdinium, Bethuniam, alias tum ditiones, tum vrbes matri ſuæ quondam ab Ludouico Rege per vim aut dolum bellicum ereptas repeteret. Verùm quamuis lautiſſimè exceptus, multóque honore cultus fuerit; nihil tamen præter promiſſa in ſpeciem blanda & magnifica obtinuit. AN. 1497. B

Michaël Frãciſci Dominicanus. *Guilel. Oomſelius, Hyacinth. de Sanctis Ord. Prædic. Belg.*

Florebat hoc tempore Michaël Franciſci Dominicanæ *Religionis clariſſimum* lumen. Is Inſulæ natus, & in hanc familiam adſcitus, breui eam Theologicæ ſapientiæ vim hauſerat, vt Doctor renuntiatus è pulpito Coloniæ alios imbueret. Enituit tunc eius in Roſarij Mariani laudes ſtudium edito in lucem Commentario, quo naturam eius vímque diffuſiùs ac diſertiſſimis verbis explicuit. Profuítque multũ perducendis ad virtutem animis compoſito libello, cui Clauis Cellarij diuinæ & humanæ ſapientiæ titulum indidit. Cùm igitur eius latè fama ſpargeretur, placuit ipſum Archiduci Philippo admouere, vt mentem eius tam bonis moribus, quàm litteris excoleret. Inde ſenſim ab eo conſiliorum participationi, eleemoſynis largiendis, animo per confeſſionem expiando adhibitus, inſigni Libro mores Aulicorum vitiáque perſtrinxit, éúmque Philippo inſcripſit, vt Aulæ ſordes abſtergeret. Et non multò pòſt ad Salubrienſis Pontificatus faſtigium euectus eſt: quamquam is titulus ordóque à Philippi latere non auellerit. C

Tornacenſis Diœceſis ob abſentiam Epiſcopi mœret. *Monn. Eccleſ. Tornac. Couſin. l. 4. Rer. Tornac. cap. 47.*

Gemuit interim diuturno afflicta ſchiſmate, & veri Paſtoris præſentia deſtituta Tornacenſis Eccleſia: vnde non parum in eam malorum inuectum eſt. Quod anteà memorauimus, hærebat in Italia Antoniottus Palauicinus, S. Anaſtaſiæ titulo Cardinalis, quem Maximus Pontifex Innocentius Tornacenſem Epiſcopum renuntiauerat. Contrà, Ludouicus Potus ad hanc ſedem Epiſcopalem per Franciæ Regem & Remenſem Archiepiſcopum aſpirauerat, eámque iam obtinebat. Quia tamen neque Maximiliano, neque Archiduci Philippo eius promotio arriſerat; neque Romani Pontificis ad eam auctoritas acceſſerat: nuſquam ipſi per ditiones Archiducis in Teutonica Gallicáque Flandria Epiſcopale munus exercere licuit. Et rariùs ipſe Tornacum, eíque ſubiectum territorium luſtrabat. Cùm igitur vtrique Flandri, quorum pars maior Epiſcopatui Neruiorum ſuberat, tam diuturna veri Patris abſentia torquerentur grauiter: Petrus Quickius Gandenſis patria, & S. Amandi apud Pabulanos Antiſtes, ad hãc ſibi Diœceſim conciliandam animum applicuit, multorúmque Belgij Principum, ac pricipuè Maximiliani & Philippi gratiam venatus, in Italiam denique profectus eſt, vt cum Antoniotto de Tornacenſis Epiſcopatus ceſſione tranſigeret. Adeóque hoc negotium feliciter ei ſucceſſit, vt Cardinalis hac ſe dignitate non grauatim exueret accepta penſione; eóque vt Pontificatu potiretur, Romanus Pontifex facultatem impertiuerit. Igitur Petrus ab Italia cum diplomate Pontificis Maximi in Belgium regreſſus, facilè poteſtatem à Philippo Archiduce obtinuit, D

PETRVS QVICKIVS Epiſcopatum Tornacēſem ab Antoniotto impetrat. *Ioan. Molinet. to. 2. Demochar. Couſin. d. l.*

A nuit, vt in Epiſcopum ſacro Chriſmate vngeretur. Erant commodè Brugis Philippus eiúſque coniux Ioanna, dein Henricus Cameracenſis, Raphaël Roſſenſis, & Michaël Salubrienſis, Epiſcopi, cùm Petrum ſacris cæremonijs in Epiſcopum vngi placuit. Ergò tribus ijs Pontificibus operam nauantibus, initiationis ritus Archidux & Ioanna cum ingenti Nobilium multitudine celebrarunt. Cultúmque ſtatim eſt huius noui Antiſtitis laboribus quidquid extra fines Tornacenſium ad hunc Epiſcopatum pertinet.

AN. 1498. Supra milleſimum & quadringenteſimum Chriſti annum octauus & nonageſimus Francorum Regis morte nobilis fuit, quem ſeptima luce Aprilis apoplexia corripuit, éque medio ſuſtulit. Quòd liberis careret, ad Ludouicum Aurelianenſium & Valeſiorum Ducem eius Regni ſceptra iure delata ſunt cognationis, & ſanguinis: atque is Quinto Kalendas Iunij Remis ſacro imbutus oleo ad moderandam Rempublicam acceſſit. Pro Ducatu Burgundiæ Maximilianus in eum ſubinde caſtra mouit. Duo tamen ipſum à felici ſucceſſu militiæ auerterunt. Quos in exercitu habebat, cùm Diuioni ingrueret, Heluetij auro corrupti, ſtipendia miſſionemque petiere. In Belgio Francorum ſuaſu Carolus Egmondius pro Geldria bellum denuò Archiduci intulit. His ergo malis duobus Cæſar impulſus, cum Ludouico Rege aliquot menſium panxit inducias. Interim Petrus Roubaiſiæ regulus morbo abſumptus eſt Iulio menſe. Ætatis annum agebat tertium & octogeſimum. Multa pietate, & in Principes fide ad gloriam famámque optimam emicuerat latiſſimè. Hieroſolymam, Sinæ montem, vrbem Romanam, religionis ergô, peragrauerat. Burgundiæ Dux Philippus, eiúſque filius Carolus, Romanorum Rex Maximilianus, Conſiliorum & Cubiculi participem fecerant. Inter eius opera, tria Roubaiſiæ in templo Parochiali ſacella numerantur, quæ à fundamentis condidit, annuóque cenſu, & ſacris Diuorum Reliquijs ornauit. Arx etiam Roubaiſiana eius labore nummiſque ſurrexit. Sub anni finem ea nocte, quæ Chriſti Natalem diem præcedit, cùm populus diuinis laudibus in ſacris ædibus operam nauaret: cecidit repentè denſiſſima & inſolita grando, pluuia ſimul defluente, quę grandinem infeſto gelu iungeret. Et mox ingens ſuperfuſa niuis copia eſt. Igitur arboribus, tectis, ac terra grandine ac niue plurima horrentibus, qui de templis noctu domum repetebant, frequenter labi; quidam ipſo caſu lędi grauiter; nonnulli tibias, vel brachia labendo frangere. Et dies circiter duodecim aut tredecim poſteà gelu cuncta obriguere. quo tempore auium plurimę quà campeſtres, quà fluminibus aſſuetę, cùm plumę glacie ſtringerentur, nec pabulum ſuppeteret, nullo labore capiebantur. Arbores pleręque diſſiliebant. Et graui damno fuit templis quibuſdam è turribus in tecta procidens glacies.

Carolus VIII. Rex Francorum moritur, ſuccedit LVDOVICVS XII. *Ioan. Tiletus. Gilbert. Comm. l. 8. c. 18. Maſſ. VVaſſeburg. Bell. foreſt.*

Burgundiæ Ducatū bello repetit Maximilianus. *Molinet. to. 2. Heuter. l. 5.*

Petrus Roubaiſiæ dominus decedit. *Epitaph. eius.*

Gelu, grando, & nix nocēt. *Ioan. Molinet. 2.*

AN. 1499. Obiuit poſteà ditiones ſuas Archidux Philippus, tandémque Valentianis digreſſus, Duacum venit Iunij menſis ſecunda & vigeſima die, noctis tenebris ingruentibus. Eum comitabantur Naſſauię Comes, Chimai Princeps, Fiennarum & Armenterię dominus, Balduinus Lannoyus Gallo-flandrię Gubernator, & alij quamplurimi pręcipuę viri Nobilitatis. Sinum vſque Magiſtratus obuiàm portis exceſſerat, D quem Pinonius Capitaneus cum quinquaginta equitibus ſimili veſte fulgentibus, & faces lucentibus antecedebat: quadraginta octo viri tedas gerentes ſequebantur, qui pòſt Archiducis latera ſepirent. Porta Mariana foris intúſque rubro veſtita panno ſymbolis Archiducis, & luminibus quamplurimis ridebat. Sex locis per vrbem ſcenę miro ſchemate & patagio viros oſtentabant, qui domus Burgundicę & Flandricę initia, progreſſus, imperium ob oculos ponerent, variorum vrbis opificum ſumptu. Ab Senatu vas aureum, nummis aureis D. Andreę ſigno fulgentibus plenum, fidem iurato munus oblatum eſt. Tertio pòſt die Atrebatum Philippus intendit, vbi Francię Cancellarius eum pręſtolabatur. De Flandria & Arteſia fidem huic pręſtitit iureiurando: ab hoc contrà iuramentum de Bononię Comitatu exegit. omninóque Heſdinium, Ariam, & Bethuniam ſibi ab Rege reſtitui per eum flagitauit. Annuit Rex iuſta poſtulanti: ac per litteras eorum locorum Pręfectis mandauit, vti Francorum eductis pręſidijs eos Archiduci redderet. His ergo receptis in

Archidux Philippus Duacū venit. *Regiſt. Senat. Duac.*

Inde Atrebatum petit, ibique Comes inauguratur. *Belleſor. Heuter. lib. 5. Philip. Meier. Locrius.*

Digitized by Google

Arteſiæ Comitem inauguratus eſt Philippus ſumma omnium ordinum voluptate, quibus admodum eius Principis tum forma dignitáſque corporis, tum præclaræ ad imperium dotes placebant. Sub finem Auguſti è terris Petrum Ranchicourtium Atrebatenſem Epiſcopum mors ſubduxit. A

Epitaph. Locr.

Carolus Philippi filius naſcitur.
Maſſæus, alij.

An. 1500. Quingenteſimo ſupra milleſimum Chriſti anno Ioanna Philippi Archiducis coniux Carolum enixa eſt Gandaui, quem poſteà Imperatorem varijs hoſtium ſuíque victorijs clariſſimum orbis habuit.

Obit Balduinus Lãnoyus Gallo-flandriæ Gubernator.
Epitaph. eius.
Robertus Gaguin. moritur.
Lib. Trinitar. Miræus in Elog. Locrius.

An. 1501. Proximo deinceps anno ad ſeptimum Iunij diem mortem Brugis oppetijt Balduinus Lannoyus Moulembaiſij toparcha, & Gallo-flandriæ Præfectus, quem Regis Romanorum Cubiculo admotum, & Aureo Vellere nobilem, quorumdam inuidia in maximum olim honoris & vitæ periculum adduxerat, vt anteà memorauimus. Eiuſdem menſis ſecunda & vigeſima luce vitam poſuit Robertus Gaguinus Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis Magiſter Generalis. Franciæ Rex Ludouicus duodecimus Bibliothecæ præfecerat ſuæ, vt qui varia librorum cognitione, multíſque litteris pollebat, eam omnigenis auctorum voluminibus ornaret; quò pecuniæ regiæ plurimum acceperat. Inter alia elegantiſſimi eius ingenij monumenta, ſupereſt Regum Franciæ hiſtoria æuo maiorum, quàm noſtro, laudatior. Dum corpus eius ab ſepultura quinquageſimo circiter anno refoditur, integrum poſteà mirantibus omnibus repertum eſt; tantúmque Iacobus Bourgeſius Atrebas Trinitariæ domus Duacenſis alumnus effecit, vt caput ab ceruice detractum impetrauerit, ac Duaci in domeſtica bibliotheca intra cancellos ferreos viſendum collocauerit. Iulio menſe inſolitis fragoribus, tonitruis, ac fulgoribus tempeſtas Baſſeam, ſeptémque vicinos ei pagos perculit, maximóque affecit damno. Eò loci vix è ſatis medimnus vnus ab ruſticis collectus. Et mox ventus vehementer incubuit, ac denſiſſimæ nubes è cælo in pluuiam fluxere; enormis denique magnitudinis grando cecidit: vt quæ ſupererant in agris hortíſque, obruerentur omnia, ſummo luctu mortalium. Ea vis grandinis & lapidum ex aëre labentium fuit, vt non modò innumeras auiculas obtriuerit: verùm etiam cuniculos, lepores, coruos, pauones, cygnos, anſeres ſub dio deprehenſos pondere ſuo eliſerit. Diſiecta vento nemorum aliquot iugera: aquis exundantibus abrepti homines, pecora, domúſque villaticæ.

B

Tempeſtas.
Molinet. to. 2.

C

NICOLAVS RVISTRIVS Atrebatium Epiſcop. renuntiatur.
Tabb. Atrebatt. Gaz. Locrius.

Hoc ferè tempore Nicolaus Ruiſtrius, domo Luxemburgenſis, datus eſt Pontifex Atrebatenſibus. Apud D. Petri Præpoſitum priùs agebat Louanij: tribúſque ex ordine Principibus, Carolo Pugnaci, eius filiæ Mariæ, & Philippo Archiduci à conſilijs fuerat, famámque integerrimæ obtinuerat vitæ. Profecti ſunt poſteà in Hiſpaniam via terreſtri Philippus Auſtrius eiúſque coniux Ioanna. Tam longi difficiliſque itineris cauſam præbuerat immaturus Ioannis Hiſpaniarum Principis obitus. Quòd cum vnicum habuiſſent filium Ferdinandus & Iſabella Hiſpaniarum regnis pollentes, ad Ioannam eius ſororem ac Philippi coniugem, eorum regnorum, quibus ipſi potiebantur, hereditatem deuolui oportebat. Vt igitur Hiſpaniarum Principes adhuc viuis Regibus nuncuparentur, & Hiſpanicorum heredes regnorum renuntiarentur, ardentiſſimum vtriuſque votum erat. Marine, an terra hoc iter ſuſciperetur, varijs agitatum ſententijs eſt. Oceano ſororis in Hiſpaniam tendentis periculum, & faſtidium nauis Archiducem arcebat. Vt per Franciam proficiſceretur, prolixa ſuſcipiendi colendíque voluntas Regis, & promiſſus per legatum Franciæ ad corporum defenſionem quadringentorum grauioris armaturę militum comitatus impellebat. Eodem faciebat fundandę altiùs amicitię, ac firmandarum inter Carolum Auſtriacum & Claudiam Francię Regis filiam nuptiarum ſpes. Igitur quarto Nouembris hoc iter aggreſſi ſunt Archiduces, eóque die Bruxellis cum nobiliſſimo comitatu diſceſſere. Vt reliquos taceam, eos è Gallo-flandria ſecuti ſunt Ioannes Halewini regulus, Philibertus Lannoyus Willeruallis toparcha, Carolus Lannoyus Sanzellę dynaſta, Petrus Roſimboſius, Antonius Lannoyus, Hugo Lannoyus, Halewini domina. In Francia viam facientibus, aut morantibus, nihil ad cultum & amicitiam deeſſe paſſus eſt Rex Ludouicus. Interim apud Gallo-flandros Guilelmus Lotinus, inſigne gentis ſacrę lumen, exſtinctus eſt morbo Martianis An. 1502.

Archiduces per Franciam in Hiſpanias proficiſcũtur.
Maſſæus. VVaſſeburg. Belleſor. Gillij Append. Molinet. to. 2. Heuter. lib. 6. Mariana. Locr.

D

Guilelmus Lotin Abbas Martianenſis moritur.
Mon. Martian.

A nis pridie Chriſti Natalium. Is dum iuuenis eſſet, religioſis fuerat inſtitutis eruditus Aquicincti. Illic cùm ætas & virtus gerendis officijs idoneum feciſſent, Camerarij munere laudabiliter functus eſt. Annus iam Domini ſeptuageſimus & octauus poſt milleſimum & quadringenteſimum voluebatur, cùm ei ad grauiorem Magiſtratum ex Aquicinctenſi Monaſterio tranſeundi data eſt occaſio. Martianenſis Abbatiæ gubernacula tractabat Ferricus de Cluniaco vrbis Tornacenſis Pontifex. Quòd frequenter is abeſſet, ac publicis animum negotijs intenderet, parùm Religioſo cœtui proſpicere poterat: ideóque in alium dignitatem onúſque transferre meditabatur, modò pecuniæ quidpiam in annos ſingulos Pontificis Maximi venia eodem è Monaſterio decerperet. Actum eſt cum Lotino, vt cum pendendi pecuniam ſeruitute Martianenſis Abbatiæ pedum ſuſciperet, quandoquidem id fieri permitteret Romanus Pontifex. Vix tamen is Magiſtratum illic inijt, cùm in magnas ſe difficultates coniectum deprehendit. Attritæ iam arctiſſimæque res erant Monaſterij, & non paruam oportebat Ferrico pecuniam numerare. Quòd eam, ne Cœnobium grauare-
B tur nimiùm, pendere detrectaret, ab officio ſuſpenſus eſt aliquamdiu Lotinus. Verùm vbi poſteà liberam hic accepit omnia domi moderandi poteſtatem, eóque liberatus eſt onere nummos tribuendi: multum ſanè laboris impendit, vt res in melius Martianis reſtitueret. Neque proſper ei ſucceſſus defuit, ſeu Religionem, ac virtutis ſtudium redintegraret, ſeu bonis familiaribus daret operam, ſeu reparandis ornandíſue ſacris & prophanis ædificijs aduigilaret. Ergo iam & vigebat Religioſa Martianis diſciplina, & Monachorum neceſſitates abundè ſuppetebant, cùm Lotinum lethalis morbus inuaſit. Exortus inde dolor familiam afflixit grauiter, tum quòd cuncti eius amore tangerentur maximè; tum quòd nullus ſupereſſe videretur, qui veſtigijs huius inſiſtens benè cœpta poſſet vlteriùs vigilando & laborando prouehere. Verùm vbi poſt Guilelmi obitum in Iacobum Coenium, qui Martianis inter Monachos degebat, omnia pro ſuſtinenda dignitate Præſulatus collata ſunt ſuffragia: haud minor, quàm priùs, omnes perfudit lætitia. Quippe Iacobo inſitum erat
C ad ſacrum munus præclarè obeundum inſigne promptúmque ingenium, & ardens ad virtutis cultum animos ſtimulandi ſtudium. Ad hæc ſuppetebat ei non leuis è Iure collecta in ſcholis ad res benè tutóque gerendas prudentia. Poſtquam igitur is animum & laborem ad familiæ gubernationem adhibuit, ex votis ipſi omnia perquàm proſperè ſucceſſerunt, ac in nullo ſe minorem Lotino præſtitit: vt eo Præſule ſummum viſæ ſint Martianæ felicitatis, opum, elegantiæ, virtutis apicem conſecutæ.

Eius laudum periocha.

In eius locum eligitur Iacobus Coene. Mon. Martian.

Anni ſequentis Februario cùm in Hiſpaniam perueniſſent Archiduces, ſumma Reges, omnéſque proceres ad eorum ſalutem & conſpectum ſunt delibuti voluptate: nihílque ab his in eos cultus & officij deſideratum eſt. Aliquod tamen illic poſteà ſubortum Philippo vitæ periculum, eo, quem variolas, vel puſtulas Medici nuncupant, morbo corpus inficiente. Toleti ſpectantium ad matrem regnorum Principes appellati ſunt Archiduces, eíſque tamquam certis eius heredibus dictum eſt ab omnibus ſacramentum. In Aragonia, & alijs ad Ferdinandum pertinentibus
D regnis, ita ſunt in Principes heredéſque ſuſcepti: vt, ſi Ferdinandus Eliſabetha viuis erepta in matrimonium rurſus cum alia muliere coaluerit, ac filium ex ea ſuſceperit, hic regnorum eius hereditatem adeat. Dum varias poſtmodum obeunt ciuitates, ibíque multis ſumptibus, & inſigni magnificentia coluntur, aliquot menſes abſum-
AN. 1503. pti. Iniuerat iam annus poſt milleſimum & quingenteſimum tertius, cùm relicta in Caſtellano regno vxore grauida, de repetendo Belgio ſollicitus itineri ſe Philippus commiſit Ianuarij ſeptima luce. Acceptis ab Rege Ludouico tribus obſidibus, Gaſtone Foxienſi Comite, Carolo Monpenſierio, & Carolo Bourbonio Mariæ Vindocinenſis Comitiſſæ, ac Inſulenſis Caſtellanæ filio (qui maximo apud Francos orti genere vixdum pubertatem attigerant) ac Valentianas præmiſſis, per Franciam regredi placuit. Vt obſides peterentur, ardens inter Hiſpanos Francóſque Italicum bellum effecerat: ne quid per iter iniuriarum Archidux pateretur. Ab hoc viſitati Sabaudiæ Dux eiúſque coniux Margareta; ſed vnà magnum vitæ diſcrimen

Archiduces Principes & heredes Hiſpaniarum declarantur. Mariana, alij.

In reditu per Galliam vitæ periculi adit Philippus.

Molinet. to. 2. Heuter. lib. 6. Mariana Bellef. Gillij Append.

aditum, vbi corpus æſtuans febris inceſſit. Vixque in Galliam inde reuerterat, cùm rurſus eum febris ardor inuaſit, ac propiùs abfuit, quin abſumeret. Non deerant, qui veneno infectum Principem arbitrarentur. Vbi Regem hîc ac Reginam ſalutauit, ac paullulùm ex morbo recreatus eſt, in Sabaudiam rurſus diſceſſit. Ibi cùm priſtinam valetudinem recuperaſſet, in Burgundiam primùm deſcendit, indéque in Germaniam ad patrem tranſgreſſus eſt. Ea de regione ſecundùm Rheni flumen Coloniam vſque iter fecit. Nouember eius anni iam procedebat, cùm Belgij ditiones intrauit, & à Belgicis Ordinibus cum voluptate maxima exceptus eſt. Interim è viuis mors abſtulit Antonium Roſimboſij dominum, cuius fides virtúſque bello cognita fuit. Corporis ſui latronibus eum præfecerat Burgundiæ Dux Carolus, & Bethuniæ ac D. Quintini vrbium arciúmque gubernationi admouerat. Ceterùm huius anni æſtatem ſiccitas æſtúſque intolerabilem fecere. Horti, agríque torrebantur: alendis pecoribus nuſquam ferè herba ſuppetebat. viſique ſunt boues plerique in fimetis ſtramina eſui quærere ab equiſonibus è ſtabulis equorum reiecta. Ita fontes aruerant, puteíque, vt pauciſſimis aquæ locis fluerent: ac neceſſitas quoſdam impulerit hauriendis vaſe lymphis media nocte ad remotos puteos, ne præuenirentur, viam capere. Et cùm pluuiam nubes negarent, humanáque corpora æſtus decoqueret, ardentiſſimæ febres inualuere, fœdíſque incendiis ædificia multis in locis hauſta ſunt. Moderabatur ea tempeſtate Marquettenſem Parthenonem Ægidia Dadizellia, eiúſque ſacrum imperium adeò iucundè tolerabant Sanctimoniales, vt maximam quoque ex factis eius voluptatem perciperent. In retinenda veteri Religionis obſeruantia multum operæ collocauerat; variáque domi & alibi ædificia molita, nouos etiam antiquis redditus adiunxerat annis duobus & viginti, quibus regendi onus alacriter ſuſtinuerat. Verùm hoc denique anno ſatis peſpiciẽs, haud adeò ſeſe regendis Virginibus opportunam, fatiſcente per longam ætatem corpore: multis ardentibúſque precibus inſtitit, vt in aliam Abbatiſſæ dignitatem, curáſque reiiceret. Quod cum ægrè admodum impetraſſet, in Catharinam Berghanam onus depoſuit, ac duos priuatæ vitæ annos in maxima quiete animi conſumpſit.

Antonius Roſimboſij regulus moritur. *Epitaph. eius.* AEſtas admodum ſicca. *Molinet. to. 2.* A B

AEgidia Dadizellia Marquettẽſis Antiſtita onus deponit. *Mon. Marquet. MSS.*

Quarto ſupra milleſimum & quingenteſimum anno vix vllam Philippus quietem iniit. In Geldria Carolus Egmondius res obturbauerat, eiúſque Prouinciæ imperium per iniuriam contra pacta inuaſerat. Igitur in eum arma conuertere coactus eſt Archidux, éque pârentibus ſibi Prouinciis Belgicis copias colligere. Dum illic Arenacum, aliáque loca expugnat, multi menſes elapſi ſunt. Haud benignior interim, quàm præterito anno æſtas fuit. Præ calore & ſiccitate, memora quædam vix folia induêre. Vbi viruerant, erucis bruchíſque paſtum præbuere, qui protinus arbores inſedere adeò noxij veneno, vt contactu manus hominum inficerent, ac operi ad dies quatuor inutiles redderent. Arborum fructiferæ vix pomis oneratæ, iiſque vermes innati eſu prohibuere. Ac frequenter tum temporis tonitrua mortales terrebant. tremuítque terra pridie D. Bartholomæi: vnde multarum ædium camini & imbrices cum fragore diſiecti ſunt. Afflixit quoque mortales his temporibus fames haud leuis. Exeunte Nouẽbri Eliſabetha Hiſpaniæ Regina morbo vitam cum morte mutauit Methymnæ Campi. Ac tunc ad Ioannam eius filiam, & Philippi Archiducis coniugem, Caſtellæ Regnorum poſſeſſio deuoluta eſt. Quo tamen minùs in hanc Hiſpaniæ partem multò maximam & præſtantiſſimam imperium Philippus & Ioanna extemplò capeſſerent, Ferdinandus Elizabethæ maritus effecit: quòd eum Regina Caſtellę vtriuſque Moderatorem inſtituiſſet extremæ voluntatis tabulis. Commouit ea res initio Archiducem grauiter: iámque is animum induerat Hiſpaniam petendi, ſocerúmque vel armis, vel amicitia debitorum ſibi Regnorum poſſeſſione deturbandi, quod ipſi quoque Hiſpani auidiſſimè expetebant. Sed quorumdam Hiſpaniæ Principum ſtudio inter vtrumque pax eo modo compoſita: Vt nihil abſque ſoceri voluntate & conſiliis in Hiſpania Philippus inciperet, perficeretúe: Ferdinandus illic Rempublicam moderaretur: Regis titulum ſimul vſurparent; regni vectigalia ex æquo partirentur; ad bellum mutua ſibi auxilia ſubminiſtrarent.

C AN. 1504.

Archidux bellum gerit in Geldria. *Molinet. to. 2. Heuter. lib. 6.* AEſtatis ſiccitas. *Molinet. to. 2. Locrius.* Terræ motus. *Molinet. Meſſ.* *Meſſaus.*

Inter Ferdinandum & Philippum de regnis Caſtellæ cõtrouerſia, eiuſque compoſitio. *Molinet. to. 2. Heuter. lib. 6. Mariana.* D

Digitized by Google

A Laborabat intereà longo grauique ſchiſmate Tornacenſis Eccleſia, & huic ſubiectæ Diœceſeos fines vt à vario Præſule regebantur, ita plurimum damni & incommodi tolerabant. Petro Quickio, legitimè conſecrato Antiſtiti, nulla Tornaci, & in vrbis huius territorio poteſtas concedebatur muniis Epiſcopalibus fungendi. Quem Tornacenſes Ludouicum Potum ſibi Epiſcopum legerant, is in vrbe rariùs degebat, multúmque temporis apud Turones in S. Martini Monaſterio, cuius Antiſtes erat, tranſigere cõſueuerat. Nihil laboris Philippus Auſtriacus omittebat, vt omnem Petro auctoritatem, tum in vrbe Tornacenſi, tum in Tornaceſio conciliaret, quò per eum Tornacenſis populus excoleretur. Videbantur tamen tunc Tornacenſes ęgriùs Petrum admiſſuri, quàm frequentem Ludouici abſentiam perpeſſuri moleſtiùs. Et

AN. 1505. ſanè cùm Martio inſequentis anni Ludouicus in ſuo apud Turones Monaſterio vitam finiuiſſet, ipſiſque integrum eſſet Petrum intra fines muróſque recipere, vt Philippi gratiam aucuparentur: maluere tamen ij ad Franciæ Regis fauorem animos conuertere, eiúſque cauſa Carolum du Haultbois gente Francum, & Regis Conſi-

B liarium, in Pontificem poſtulare, quàm Petro ſeſe ſuáque ſubmittere. Verùm inde maiora, quàm priùs, ſuborta ſunt mala. Cùm enim Carolum Franciæ Rex infulis ornari curaſſet, omninóque defendendum ſuſcepiſſet; contrà, Philippus aduerſus eum pertinaciter Petrum tueretur: non modò ab vtroque Antiſtite variis certatum eſt diplomatibus, & anathematum fulminibus; verùm ipſi quoque Principes eò demum ardore contentionum impulſi ſunt, vt parùm abfuerit, quin aduerſis aciebus bello concurrerint. Iis tamen diſcordiarum gliſcentibus malis in tempore ſapienter occurſum fuit. Ad Supremum Eccleſiæ Põtificem crebertimis litteris de grauiſſimo belli diſcrimine, in quod ſe Reges ob Epiſcopatum Tornacenſem erant coniecturi, perſcribitur, ipſéque multis demum precibus incitatur, vt ab innocentium capitibus id periculum auertat. quòue plus ponderis haberet obſecratio, etiam Petrus & Carolus ad ipſum de controuerſia retulere, omninóque ſtaturos ſe ipſius ſententiæ promiſerunt. Poſtquam igitur in vrbe Gandenſi exſtinguendis facilè contentionibus

C quædam pacis conditiones à viris grauibus ſcriptæ fuerunt, & Romam delatæ: illuc denique Pontifex Maximus animum adiecit, vti Petrus ſuo de iure nonnihil cederet, ac Tornacenſibus infulis nudaret ſe; quoad vitam duceret, è Tornacenſis Epiſcopatus cenſibus annuam portionem caperet; D. Amandi Monaſterium moderaretur, eiúſque frueretur opibus. Neque verò Regum aliquis eam Summi Pontificis ſententiam aueſtatus eſt, omninóque Petrus eam perlubenter ſuſcepit. Verùm ſecundo ab ceſſione Epiſcopatus menſe vitam Petrus perdidit euentu miſerabili. Cùm enim iam in Elnonenſi Monaſterio ſecurus ageret, nocte quadam is Philippus, quem è Religioſis aduerſarium priùs ſenſerat, cum ingenti ſatellitum manu in huius ſe cubiculum effractis foribus intulit vehementer, captíſque clauibus omnibus tantum ei pauorem incuſſit, vt Valentianas delatus intra biduum animam exhala-

AN. 1506. uerit extremo ſequentis anni Ianuario.

Intereà loci miſerat Ferdinandus Hiſpanorum Rex in Belgium inſtructam eleganter multarum nauium claſſem Philippo Regi Caſtellæ, eiúſque coniugi Ioan-

D næ, in Hiſpaniam per Oceanum deuehendis. Suas etiam Philippus naues ad hoc iter comparauerat, omníque inſtrumento nautico & commeatu inſtruxerat. Igitur rebus omnibus ad nauigationem neceſſariis in claſſem importatis, & Guilelmo Crouyaco Cheureenſi toparcha curandis Belgij rebus admoto, quarto Idus Ianuarij è Zelandiæ portubus cum vxore Philippus vela fecit, & in conſpectu Angliæ duplex diſcrimen longè maximum adiit. Ab igne prius periculum incubuit, eo naue regia derepentè correpta: omninóque cuncta violentum id incendium fuiſſet depaſtum, niſi maximum ſocij nauales ei reſtinguendo laborem impendiſſent. Vix eo diſcrimine oppreſſo, aliud malum & vehementius & generalius claſſem inuaſit. Quippe ſuborta ingenti ac turbulentiſſima tempeſtate, Oceani fluctibus hauſta ſunt cum vectoribus & rebus omnibus tria nauigia: in varios Angliæ portus, Britanniæque littora complures aliæ naues diſiectæ. & vix ea, qua Philippus & coniux vehebantur, Hamptonæ portum tenuit. Haud parum tamen profuit Philippo, quam in Anglia

Schiſma Eccleſiæ Tornacenſis admodum nocet.

Molanus. to. 2. Ioan. Couſin. lib. 4. cap. 4. & Rer. Tornac.

Idē tollitur.

Iiſdem auctores.

Philippus Rex in Hiſpaniam tendens adit periculum.

*Molanus. to. 2. Polydor. Vergil. lib. 26 Maſſaus. Heuter. lib. 6. Mariana. Hi*ſ*.*

moram traxit, dum claſſis ex naufragio colligitur,& in naualibus diſrupta diſſipata-
que nauigia reparantur. Aditus enim ab eo Henricus Anglorum Rex ſalutandi gra- A
tia, multam admodum beneuolentiam patefecit, multóque ipſum & coniugem ho-
nore ſumptúque coluit. Quæ pacis & amicitiæ capita olim Reges Hiſpanorum An-
glorúmque pepigerant, ea nouis fœderibus & iuramentis conſtricta ſunt. Ac ne fa-
cilè hæc amicitia diſrumperetur, Henricus Periſcelide Philippum ornauit; Arturo
Henrici filio Velleris Aurei torquem Philippus impoſuit. Igitur ſecundis vocanti-
bus ventis, nono Kalendas Maij has ob res magna perfuſus voluptate, nauim Philip-
pus conſcendit, & plurima vſus aëris ſerenitate in Hiſpaniam vela conuertit; ac
quinto die nauigationis Coroniam Gallæciæ portũ feliciter ingreſſus eſt. Inde poſt-
quam Caſtellę regnum iniit, inter eum ſocerúmque graues exortæ ſunt ſimultates,
ac pugnantia procerum ſtudia, & diſſenſiones multùm Rempublicam obturbauere.
Nihilque omninò quietis peperere habita Regum de controuerſiis colloquia. Et
cùm de iure ſuo quædam genero ſuo ceſſit Ferdinandus, inde potiùs aucta, quàm
exſtincta eius cupiditas eſt. Verùm breui horum contentionibus finem attulit re- B
pentinus Philippi morbus, & interitus (quem viſus prænuntiare Cometes, qui per
dies aliquot oſtenſus eſt) aliarum turbarum initia præbuit. Ad ſeptimum, aut deci-
mum quintum (variant enim auctores) Kalendas Octobris lethifera febris eum
Principem exſtinxit magno vxoris & Belgarum dolore, cùm ætatis annum octauum
& vigeſimum ageret. Qui regnum in Hiſpania, & in Belgio imperium capeſſeret,
primo genitum loco Carolum reliquit annum vitæ ſextum ducentem. Accepti de
Philippi obitu nũtij aliis alios Principes affectibus impulere. Franciæ Regem magna
tunc voluptas inceſſit, iſque, ruptis occultè fœderibus, in Belgas per Carolum Gel-
driæ Ducem arma conuertit, quem auro viriſque inſtruxerat. Ex aduerſo, Rex An-
glorum ſuis ad Guilelmum Crouyacum Areſchottæ & Cheureæ regulum, & Belgij
ac liberorum Philippi Moderatorem litteris ingentem animi ſui triſtitiam expreſſit:
omninóque hunc virũ verbis erexit, vti aduerſus Francos Belgas protegeret, ac pro-
lixum ad horũ defenſionem auxilium promiſit. Exſtat quoque huius Regis epiſtola C
tum moderandæ Maximiliani Cęſaris & Philippi parentis mœſtitiæ gratia, tum eiuſ-
dem Principis ad tutandas Belgij Prouincias incitandi ergò perſcripta. Ne quid igi-
tur grauioris detrimenti caperet in Belgio Reſpublica, cui tantillæ Princeps ætatis
obtigerat, tum Maximiliani Imperatoris potentia & conſiliis, tum Crouyaci artibus
perfectum eſt. Spiritualibus interim Flandriæ rebus aliquis labor impenſus. Quem
ſuprà diximus Carolum Eccleſiæ Tornacenſi præfectum, is, Petro demum è viuis
ſublato, ad ineundum hunc Magiſtratum ſeſe comparauit: ac decima quinta Iunij
luce ab Summi Pontificis Legato conſuetis ritibus in Epiſcopum conſecratus eſt in
Francia. Inde cùm Belgium petiuiſſet, inſecuti menſis octauo die inſigni Tornacum
pompa ſubiit. Præter alios Equites, ei ſe comites adiunxerant Piennarum & Fienna-
rum reguli, quorum ille ab Franciæ Rege, hic ab Rege Caſtellæ deducendi gratia
miſſi fuerant. Ab Romano Pontifice Carolus impetrauerat, vt quo die Tornaci in
Epiſcopum inauguraretur, iis omnibus cunctorum veniam criminum impertiretur,
qui purgatis ritè conſcientiis ſacroſanctũ Miſſæ ſacrificium in æde Mariana frequen- D
tarent. Eius rei cauſa cùm infinitus propè populus ei ſe videndum in ampliſſima fori
area præbuiſſet, haud temerè arbitratus eſt omnem eam multitudinem intra templi
Virginei parietes (quamquam illud ampliſſimũ eſt) contineri non poſſe, quo tẽpore
ad arã ſacra operaretur; ideóque paſſim proclamari curauit, peracto Miſſæ ſacrificio
in forum ſe proditurum, vti veniam delictorum omnibus indulgeret. Expletis igitur
ritibus cunctis, poſtquam è templo in forum ſe contulit, è feneſtris altiſſimæ domus
ſacris carminibus populo benè precatus eſt, ac debitas eius peccatis pœnas Indulgen-
tiarum beneficio abſterſit. Non leuem deinceps operam tum viſitandis Diœceſeos
Clericis ac Religioſis, tum prauis moribus extirpandis adhibuit: varios Epiſcopatus
locos adiit; ac denique Synodum Tornaci coëgit, & quædam in ea reformationis
capita conſcripſit. Ea tempeſtate Bailliuus Duacenſis oppidanos Duacenſes circa
Magiſtratuum electionem contra Principum leges multa peccare animaduerterat,

Cũ Rege Anglorũ foedus renouat. *Iidem auctores.*

In Hiſpania cum ſocero diſceptat. *Iidem auctores.*

Maſſaus. Ibidemque moritur. *Iidem auctores. Ioan. Carion. Berſacius, Marchantius, Locr. alij. Polydor. Molin. Heuter. Hirau.*

Carolus Epiſcopus Tornacenſis inauguratur. *Couſin lib. 4. cap. 48. Rer. Tornacenſ.*

Circa Electores Senatus Duacenſis peccatur. *Regiſt. Duac.*

vnde

A vnde plurimum in Rempublicam damni redundaret. Primùm enim qui legerent Senatores,admodum ij iuuenes,ideóque parùm idonei, nominabantur, vt vix octodecim,aut viginti annos ætatis excederent. In his ferè amici,vel cognatione,& conſanguinitate proximi, vel etiam liberi eorum numerabantur, qui calculos in vrnam coniiciebant. Ab his Electoribus iis Magiſtratus imponebantur, non tam quos ipſi interdum cuperent, quàm iubebantur capere. vnde ſæpenumerò fiebat, vt quos Principes ſuis legibus Senatu arcebant,in Scabinos & Sexuiros legerentur. Per hunc errorem frequenter propinqui & conſanguinei Magiſtratum ſimul gerebant: Noſocomiorum, aliorúmque locorum ad Scabinorum curam pertinentium Quæſtores, & lignorum mercatores admittebantur in Senatum, quos nominatim conſcriptæ Principum tabulæ in Senatorum conſortium recipi vetabant. Ad hæc, qui Magiſtratibus admouebantur, non pro more in vetus carmen coram Bailliuo iurabant; verùm inductis quibuſdam iuriſiurandi formulæ verbis, quò ſe liberiùs conſtringerent, per abſentiam eius obligabant ſe iuramento. Hæc igitur cùm videret praua

B conſuetudine in Reipublicæ damnum gliſcere, ad Regem Caſtellæ Philippum Bailliuus retulerat. ac ne quid temerè in Duacenſes dicere argueretur, Inſulenſem Gubernatoris Gallo-flandriæ Vicarium ab ea Duacum legari petierat, vt cuncta penitiùs examinaret. Non parùm Regi diſplicuit Duacenſium abuſus: datáque mox cura eſt Inſulenſi Vicario, vt Duacum delatus cuncta diligentiſſimè ſcrutaretur. Nihil nõ hic iis cõforme reperit, quę Bailliuus retulerat. Increpiti ergo grauiter Scabini ſunt, iique omnes, quorum opera tum Electores, tum Senatores fuerant nuncupati: neque vlla earum excuſationum recepta eſt, quas ipſi litteris tradiderant. Datúmque pòſt ab Rege Carolo filio negotium, vti per Senatum Sanctiorem arcanúmue Duacenſium errores corrigeret. Poſt longam itaque deliberationem cum ſeptimus ac vigeſimus dies Nouembris illuxiſſet, in hanc ſententiam ab eo tabulis quædam inſcripta ſunt. *Qui poſtmodum ad dicendum Senatum Electores nouem nominabuntur, trigeſimum ætatis annum attigerint: quæ Comes Ludouicus Maleanus de gradibus conſangui-* *Iij corrigũtur errores.* *Idem Regiſt. & litt. Cat.*

C *nitatis, propinquitatis, & affinitatis Electorum Senatorúmque ſanciuit, ad amuſſim omnia ſeruantor: de Quæſtoribus & negotiatoribus in Senatum minimè admittendis, eorum, quæ ſunt olim conſtituta, nihil in poſterum mutator: Scabinorum & Sexuirorum nomina & cognomina Bailliuo priùs exhibentor, quàm ij ad præſtandum iuramentum euocentur: coram hoc ij ſeſe veteri iuriſiurandi formula obliganto: quæ carmini iurandorum verba ſunt detracta, ea rurſus inſeruntor.* Ad hanc itaque legem in poſterum Electores, & Senatores creati ſunt Duaci.

AN. 1507. Anno proximè ſecuto in Belgium è Sabaudia deſcendit Margareta Philippi Regis ſoror, & Caroli Principis amita, vt impoſitam ſibi harum Prouinciarum Gubernationem, quam Maximiliano Cæſari ſuo iure nuper flagitanti parùm prudentes gratíque Belgæ negauerant, ſuſciperet. Ad quintum & decimum Maij diem eam Duacum veniſſe, multóque plauſu, & magnifico apparatu intra muros inductam reperio: eiuſdem menſis octaua & vigeſima luce onus Belgium regendi ſubiuiſſe. Margareta Auſtriaca Belgio præficitur. *Meſſaus.*

D Exactis ſubinde menſibus aliquot, inſignis ad Cæſarem Maximilianum è Belgio

AN. 1508. miſſa eſt legatio (eius caput erat Guilelmus Crouyacus Areſchottæ toparcha) vt is in Belgium iter maturans nepotis Caroli ditionibus cautum veniret; quarum partẽ iamdiu armis infeſtabat Geldriæ Dux Carolus; ac ne Rex Francorum alteram partem bello impeteret, timebatur. Erat occaſio data Cæſari, vt legatis nihil cõcederet, quòd anteà ipſi petenti à Belgis negata fuerat Belgij moderatio. Maluit tamen is priuatæ offenſioni in nepotem ſuum pietatem præponere: ac breui pòſt in Belgium venit, eiúſque res compoſuit. Priuſquam hinc icto Cameraci cum Põtifice Maximo, & Francorum ac Hiſpanorum Regibus fœdere, ad bellum Venetum proficiſceretur: Areſchottæ regulum informandis ad virtutem moribus Carolo nepoti præfecit, huiúſque animo litteris humanioribus expoliendo Adrianum Florentium admouit, qui poſteà ſummum adeptus eſt totius Eccleſiæ Magiſtratum. Margaretę filię ad populos harum Prouinciarum feliciter gubernandos, multa ſapienter præcepit: quibus Maximilian. Imperat. in Belgium euocatur. *Heuter. Haræus.*

Digitized by Google

Philippus Cominæus moritur.
Epitaph. eius. Miræus in Elog. Belgarum.

A
An. 1509.

ea in commune bonum vſa eſt ſanè prudentiſſimè. Dum igitur res in Belgio proſperè ſuccedunt, in Pictauienſium ditione Argentoni Philippus Cominçus Gallo-flander, cuius antè mentionē fecimus, vita exuitur annos natus quatuor & ſexaginta. Vt priùs ingenij felicitas & elegãtia extulit; ita poſt Ludouici Vndecimi Regis obitū aduerſa quædam ipſum in Francia oppidò perculere. Per inuidiam volunt quidam eum grauiſſimis preſſum accuſationibus, & in ius à Francis vocatum, quibus parum placebat, tum quòd externus eſſet, tum quòd plurimum in Aula ſibi peperiſſet auctoritatis. Actúmque in ipſum adeò vehementer eſt, vt læſç Maieſtatis crimine onuſtus in Loſcenſem apud Bituriḡas arcem retruderetur, ibique duriter habitus omni ſolatio deſtitueretur amicorum; ac nullus cauſam eius, propter hoſtium opes ac potentiam, ſuſcipere auderet. Omnémque reliquam illic in anguſtijs egiſſet ętatem, niſi coniux Helena Chambęa multis admodum obſecrationibus impetraſſet, vti cauſam dicturus eo de loco Pariſios duceretur. Hîc ſeſe cùm Regio Senatui ſtitiſſet, ac pro ſe dicere fuiſſet coactus, ea per duas horas eloquentia & vi dicendi ſuam egit cauſam, vt omnium Iudicum ſententia innocens renuntiatus abſolueretur. Ea tempeſtate ſedata, priſtinum apud Carolum Francię Regem gradum obtinuit, multóſque poſtmodùm annos quietiùs tranſegit. Prçter Ioannam filiam, quę per matrimonium in manus Pontiberię Comitis venit, nullos reliquit liberos. In ſacellum, quod in Auguſtinienſium templo exſtruxerat, illatus eſt poſt mortem Pariſijs, & marmoreo tectus tumulo. Quam ſcripſit annorum quatuor & triginta, non leuem apud viros ſapientes hiſtoria laudem obtinet, quamuis aliqui mendaciorum, ac ſiniſtri aduerſus Carolum Burgundię Ducem affectus reum faciant.

B

Nicolaus Atreb. Epiſcop. moritur.
Epitaph. eius.
Ei ſuccedit FRANCISCVS MELVNIVS.
Tabb. Atrebat. Gazæus, Locr.

Haud diu poſteà vitam morbo perdidit Nicolaus Ruiſtrius Atrebatium Pontifex. Inter alia, quę reliquit, ſuæ munificentiæ monumenta, præcipuum id locum obtinet, quod Louanij Atrebatenſe Collegium condidit. Exactis ſubinde menſibus aliquot, Franciſcus Melunius apud Belgas nobiliſſimo genere natus, è Prępoſito Inſulenſi eiuſdem Eccleſiæ renuntiatus eſt Epiſcopus.

An. 1510.

Armenteriēſe oppidum dilatãdi ac muniendi venia.
Litt. Caroli.

C

Circa hoc tempus veniam dedit Princeps Carolus, vt Armenteriæ, quam frequentiſſimus populus inſidebat, pomœria protenderentur, ac circùm foſſæ latiores, altiúſque vallum ducerentur. Sed tum id opus tantummodò cœptum eſt. Francię Rex Ludouicus nonnulla Duacenſium priuilegia diplomate ſuo firmauit.

Alearum & chartarũ luſus Inſulæ vetatur.
Diploma Max. & Caroli.

Maximilianus Imperator, eiúſque nepos Carolus lege ſanxerunt, ne quis Inſulę aleis, chartis luſorijs, ídque genus alijs, tum publicè, tum priuatim operam daret: ne quis addictos ijs voluptatis generibus domum reciperet. Legis huius ferendę cauſam præbuit ciuium multorum effuſa in eas oblectationes licentia, qui pecuniæ plurimum inutiliter abſumebant, quorúmue imprecationibus, & blaſphemis vocibus multis in locis vrbs circumſonabat: vnde plerumque rixæ cædéſque exoriebantur.

Michaël Riquel. Abbas Laudenſ. dignitatē vltrò exuit.
Monu. Laudenſ.
Ei ſuccedit Dionyſ. Bauuins.

An. 1511.

Anno ſequenti in Monaſterio Laudenſi præclarum animi religioſi exemplum ſuis obtulit Michaël Riquellatrius loci eius Antiſtes. Cùm enim is animaduerteret minùs idoneum ſe grauibus Cœnobij curis ſuſtinendis (erat enim iam morbo admodum fractus) anno ſui Præſulatus primo & vigeſimo, regendi onus ſponte depoſuit. In eius locum ſuffectus eſt Dionyſius Bauuins Inſulæ genitus, quem non minùs ad conſeruandam Religionem, quàm ad ſtruenda pleraque ædificia incumbentem eius Aſceetæ Cœnobij ſenſerant.

D

Franc. Melun. fit Epiſcop. Mor. & ſucceſſor ei datur PHILIP. LVXEMB.
Tabb. Atrebat. Gaz. Locrius.

An. 1512.

Interlapſo tempore aliquo Franciſcus Melunius ex Atrebatenſi ad Morinenſem Eccleſiam Romani Pontificis voluntate promouetur. Ac mox Philippus Luxemburgico clariſſimus cognomine, ac Theobaldo Fiennarum & Armenteriæ domino, patre progenitus, Antiſtes Atrebatibus conceſſus eſt. Iſto de viro hæc reperio. paucis pòſt annis ad infulas Morinenſes, & Cœnomanicas prouectum. in Italiam deinde vocatum, ac Tuſculano Epiſcopatu donatum, inter Purpuratos Eccleſiæ Patres conſediſſe. à Pontificis Maximi latere ad res Eccleſiaſticas componendas legatum. hoc pollentem officio Indulgentias largitum Annuntiatis Bethunienſibus.

Ioan. Chiuor. Abb. Phanop. ſeſe abdicat.
Franc. Pietin. in MS. Chron. Phanop.

Eodem propè tempore, quo Philippus Atrebatium creatus eſt Epiſcopus, Ioannes Chiuoreus Phanopinenſis Monaſterij Antiſtes inſigne demiſſi animi ſpecimen ſuis præbuit, cùm laboribus, morbis, & grandi ætate confectus, gubernandi munere vltrò ceſſit, Iulij Secundi Romanorum Pontificis

volun-

Digitized by Google

A voluntate; idque in humeros Andreæ Mondeti, qui res domeſticas procurabat, reiecit: vt primùm huic ſubijceret ſeſe, dein quietiùs ad mortem animum componeret. Non potuit rem eam cœtus Religioſorum ſiccis oculis ſpectare, & ſine gemitu perferre. Nota ſcilicet cunctis erat eximia huius Præſulis virtus, & paterna in ſubditos cura, charitáſque. Tantum ſcilicet in eo propagandæ Religionis ſtudium emicuit, vt nihil omiſerit laboris, quo ſuis aliiſque ad virtutem ſeſe ducem præſtaret. Et quoties aliquem in ſtadio virtutum feliciter currentem aſpiceret, præ animi dulcedine lachrymas ex oculis mittebat. Ad hæc, cuncta, quæ ad corporis neceſſitates ſpectabant, commiſſo ſibi gregi abunde ſubminiſtrabat. Verùm quem ex eius abdicatione dolorem capiebant Religioſi, non parum leniuit Andreæ Mondeti, quem ſuum Ioannes legerat ſucceſſorem, inſtructus artibus iiſdem animus, & præſtans religio. Et quoniam in iſto viua Chiuorei virtutum relucebat imago, tam iucundum ſubditis fuit ei parêre, quàm priſtini rerum ſpiritualium ſtudij nihil remittere. Paucis menſibus Andreas Magiſtratum adminiſtrauerat, cùm in eodem Monaſterio ad ſuperos abijt Frater Andreas Faber, iuxtà virtutis, ac Legum ſcientiæ ſtudioſiſſimus. B Ætate ſua paucos pares habuit Legum peritia. Dum Priorem Cœnobij ageret, multos ſuis ſtimulos fixit ad cultum Religionis, & ſtudium virtutum ardentiùs capeſſendum. Et Parochiæ curam gerens, nunc concionibus, nunc colloquijs plurimos è cœno vitiorum eduxit. Et anni ſequentis initio vitam illic cum morte mutauit Ioannes Chiuoreus, nondum circumacto à muneris Abbatialis ceſſione annuo ſolis curſu. Eo fermè tempore Carolum Tornacenſem Epiſcopum aduerſa valetudine debilitatum inceſſit cogitatio eum deponendi ſpontaneè Magiſtratum. Quòd enim Cæſarem inter Francúmque nulla pax coaleſceret, admodum vehementer verebatur, ne ſi mortem antè oppeteret, quàm huic Eccleſiæ Pontifex concederetur, aliquod rurſus ſchiſma res Diœceſeos obturbaret. Igitur impetrata priùs Pontificis Maximi, & Franciæ Regis venia, in Ludouicum Guillardum gente Francum, ac ſecundi Pariſienſis Senatus Regij Præſidis filium, Tornacenſis Epiſcopatus regimen tranſcripſit: paucíſque pòſt diebus è viuis abijt Iunio menſe. C Iam tum eo tempore aduerſus Franciæ Regem Maximilianus Imperator & Rex Anglorum Henricus Octauus conſpirauerant, omninóque Teruannam & Tornacum Francis eripere armis conſtituerant. Ergo primùm Henricus duce Talboto Teruannæ copias admouit: ac mox ipſe cum alia exercitus parte conſecutus, eamdem vrbem cum Somerſeto tribus ex locis concutere cœpit. Venit eodem breui pòſt inſigni militum manu ſeptus Imperator, & Regi ſocias vires adiunxit. Parabat ex oppoſito copias Franciæ Rex, vti ſuppetias Francis in oppido preſſis veniret: ac præmiſſo cum equitum octo millibus & magna vi commeatus, Piennarum regulo, obſeſſorum indigentiam leuare contendebat. dein toto ſtatuebat exercitu hoſtes aggredi. Verùm priuſquam Teruannæ Piennius propinquaret, ipſi ad Guinegatam occurrendum arbitratus eſt Maximilianus, & mox raptis equitum quatuor millibus, iuſſóque cum peditatu & tormentis ſequi Anglorum Rege, in noto ſibi olim ſolo Guinegatenſi, & ſua nobili victoria loco, Francos adortus, eos fudit fugauítque, ac omni commeatu, impedimentis, & multis militaribus ſignis potitus eſt. D Dedita ſubinde Teruanna, & præter ædem maximam, & domos Canonicorum in plana deiecta, omníque munitione nudata, eo de loco Cæſar Anglúſque Inſulam magno comitatu venere, quò priùs acceſſerat Margareta Cæſaris filia, præcipuis Belgij matronis comitantibus, vtrumque ſalutandi gratia. Hîc dies aliquot lætitiæ & voluptati Principum populíque conceſſi: epulæ apparatu magnifico præbitæ: perſonatorum virorum pompa frequenter inducta: ſaltationibus varijs indultum: ludicra equitum peditúmque certamina ſuſcepta editáque, Germanis, Anglis, atque Belgis in arenam vario armorum genere habitúque deſcendentibus. Vbi voluptatis affatim hauſtum fuit, Henricus copias in fines Tornacenſium deduxit, eámque vrbem obſidio cinxit; ac paucis diebus ſubactam deditione accepit, aliò migrante Francorum præſidio, cui ſalus, arma, ſupellex conceſſa fuerant. Ea re cognita Carolus Auſtriacus vnà cum amita Margareta Tornacum gratulabundi ad Regem iuere. Illic feſtiuis ludis excepti,

AN. 1513. (beside "cœno vitiorum eduxit. Et anni ſequentis initio")

Andr. Mõdet ei ſufficitur. *Idem Pietin.*

Andr. Faber in eod. Monaſt. decedit. *Franc. Pietin.*

Carolus Epiſcopatũ Tornacẽſẽ in Ludouici humeros deponit. *Couſin. lib. 4. cap. 49. Rer. Tornac.*

Teruanna ab Cæſare & Anglo obſidetur. *Maſſæus, Continuator Naucleri, Vigner. Tillet. Surius, Heuter. Miræus, Belleſor. Gillij Appẽd. Haræus.*

Ad eam Frãci ab iiſdem cæduntur. *Auctores citati, Ioan. Car.*

Teruanna per deditionem accepta Cæſar & Anglus Inſulam veniunt. *Maſſ. Heuter. lib. MS. alij iam citati.*

Anglus Tornacũ obſidet, ac ſubigit. *Auctor. citati. Couſin. lib. 4. cap. 49. Rer. Tornac. Ioan. Car.*

Guilelmus Volſæus fit Epiſcop. Tornac.
Couſin. d. l.

cepti, Regem Inſulam reducunt; qui relicto Tornaci fortiſſimo præſidio, in Angliam hoc itinere ſeſe recepit. Datum tunc Tornacenſibus ab Anglo Pontificem Guilelmum Volſæum, qui poſteà Schiſmatis Anglicani auctor fuit, reperio. Quamuis enim Ludouicus Guillardus, vt anteà memorauimus, ex Caroli ceſſione, & Summi Pontificis voluntate, huius Diœceſeos adminiſtrationem ſuſcepiſſet: arbitrabatur tamen Henricus ea ciuitate ſubacta, & Carolo morte ſublato, ius in ſede-riuatum ipſi Præſulem imponendi; nihilque ab hoc facinore Clericorum Tornacenſium gemitus ac preces auertêre, quorum animis noui ſchiſmatis metus iam tum ſecutura damna maláque ingerebat. Hyems inſecuta propemodum intolerabili frigore inhorruit. A decimo quarto die Nouembris in octauum & decimum Februarij adeò fluuios gelu conſtrinxit, vt per Scaldim glacie conſiſtentem in Zelandicas Inſulas Antuerpia & aliunde merces curribus deueherentur. A

Frigus inſolitum.
Aubert. Miræus in Chron.

An. 1514.

Duacenſes Comitem Naſſauium offendunt.
Lib. MS. Duac.

Iulio poſteà menſe Duacenſes in maximum temeritas metum impulit, ac diſcrimen. Naſſauius Comes Regiorum militum ductor generalis mille ſeptus equitibus Atrebato Duacum veniebat, vt viam vlteriùs raperet. Cùm vrbi iam propinquus conſpiceretur, ac nihil aliud ſibi promitteret, quàm liberum in vrbem aditum; ecce contrà, Duacenſes portas occludunt, eíque negant ingreſſum. Hanc repulſam Comes maximam ratus iniuriam, Atrebatum ægerrimo ſeſe animo refert. Anxij mox fuere Duacenſes, cùm attentiùs ſecum id, quod fecerant, reuoluerent. Quamuis enim aliqui nullam crederent contractam eo facto culpam, quòd vitandi periculi cauſa tantas copias introitu arcuiſſent: pars tamen maior peccatum arbitrabantur, & tanti hominis iram formidabant, qui plurima pollebat apud Carolum Regem auctoritate & potentia. omninóque his ac Gubernatori optimum *factu viſum eſt, ſi* priùs Comitem ſibi conciliare ſatagerent, quàm is aduerſus ipſos aliquid cuderet. B

Eumdem placant.
Id. lib.

Igitur Antiſtitem Aquicinctinum (qui per eos dies Duaci morabatur inſtaurandis hoſpititij ſui ædificiis intentus) adeunt ſupplices, orántque, Atrebatum proficiſci ne grauetur, animúmque Comitis placare. Ab eo ſi facti veniam impetret ac reditum, obuiàm ituros ſe, ac ſummiſsè claues vrbis ei tradituros aſſerunt. Fecit pel lubenter Archimandrita quod rogabatur: adeóque Comitis iracundiam fregit, vt eum ſupplicibus pacatum reddiderit. Ergo tertia Iulij luce Naſſauius Atrebato digreſſus cum quingentis, aut ſexcentis equitibus in viam ſe dedit, Duacum vt peteret. Vbi ſenſit eum Senatus propinquare, totus in equis cum magna ciuium multitudine extra portas occurrit, ac ſuppliciter volutis in terram poſt deſcenſum genibus, claues porrexit, vtque pacificus mœnia vrbis ſubiret, orauit. Et mox omnia reconciliati animi ſigna prodentem cum lituorum tubarúmque læto ſonitu in vrbem deduxit hilariter. Hîc rurſus ipſi apud Abbatem Aquicinctinum diuerſanti ab Senatoribus claues vrbis oblatæ. Quibus omnibus demum officijs ita delinitus eſt Comes, vt omnem Duacenſibus metum abſterſerit, & non ſine animi voluptate diſceſſerit. C

Peſtis in Belgio graſſatur.
Couſ. l. 4. c. 49. Rer. Tornac.
Lib. MS. Duac.

Afflixit non multò pòſt hunc terræ tractum grauiſſima lues. Vt vehementiam eius mortalitatis agnoſcas, Tornaci ad triginta millia ciues Angliue conſumpti ſunt. Quòd etiam admodum Duaci ſæuiret peſtilentia, huius frangendis viribus ipſo S. Matthæi feſto publicum omnibus indictum eſt Supplicium, ac generalis inſtituta Cleri & populi Proceſſio. Aliquot ſubinde conſecutis diebus ſuas diuiſim Parœciæ Supplicationes habuere placanda offenſi Numinis Maieſtate. D

Ludouicus XII. Franc. Rex obit. eique ſuccedit FRANCISC. VALES.
Maſſ. Vignier. Heuter. Miræus, alij.
Cum Franco & Anglo fœdus init Carolus.
Heuter. Gilly Append. Belle-for. l. 6.

An. 1515.

Anni poſt milleſimum & quingenteſimum quinti ac decimi primus dies Francorum Regem Ludouicum è viuis abſtulit, nulla prole maſcula ſuperſtite. In Franciſcum Valeſium Ingoliſmenſium Ducem eiúſque generum, ob proximum maſculinæ conſanguinitatis gradum, ſceptra Franciæ tranſlata ſunt. Ictum ſubinde cum eo fœdus ab Carolo Auſtriaco Belgarum Principe, eóque firmando hic in nuptias Reineræ Ludouici Duodecimi filiæ natu minoris conſenſit. Eodem propè tempore cum Anglorum Rege veteris leges pacti nouo iuramento firmauit idem Carolus. Erat enim ei conſtitutum vicinos Reges amicitia colere, & fœderibus ſibi obſtringere: vt quando in Hiſpaniam è Belgio proficiſcendum foret, ab horum infeſtationibus tutæ eſſent Belgij Prouinciæ, nullúmque ab his incommodum itineris ipſe

A pateretur. Interim ea nocte, quæ decimum octauum, & decimum nonum Ianuarij diem diuiſit, grauis ventorum tempeſtas hanc in regionem incubuit: eáque ſacrarum ædium campanilia, & domorum turres tectáque nonnullis in locis humi proſtrauit.

Venti vehemẽtẹr nocẽt.
Lib. ms. Duac.

Poſtmodum ex Atrebatium Epiſcopatu ad Teruannicum euocato Philippo Luxemburgio, ad eiuſdẽ Eccleſiæ regimen promotus eſt Petrus Anconitanus. Erat is iam tum Epiſcopus, & in Cardinalium album à Pontifice Maximo relatus.

PETR. ANCONITAN. creatur Epiſcopus Atreb.
Gaz. Locrius.

Quòd igitur in hunc terræ tractum ex Italia commigrare non liceret, in Martinum Affectum S. Vedaſti Archimandritam, ac virum prorſus animabus regendis idoneum, omnem ſuam transfudit poteſtatem, vt vicario fungens munere Diœceſim eam in ſpiritualibus moderaretur. Carolus Belgarum Princeps quam Inſulæ domum habebat, Salæ nomine, Senatoribus vrbis huius vendidit, vt ea diruta Duplæ amnis portum capaciorem facerent.

Liber Roiſin.

Ac tum etiam Lectoribus Magiſtratuum Inſulenſium grauiter iniunxit, ne quem in hoc Collegium admittant, quem leges, ac pecuniæ fœnebris infamia damnauerint; aut enormia quędam vitia, & prohibitæ conditiones

B gubernaculis arceant. Dein ſeuerè mandauit, vt priuſquam legant, iuramento ſeſe obligent, nihil ſe ab nuncupatis Magiſtratibus quoquo modo muneris percepturos.

Carolus Auſtriac. de Lectoribus Senat. Inſul. aliquid ſancit.
Liber Roiſin.
Litt. Caroli.

Erátque vehementer idem Princeps ſollicitus, vti magnum in Belgio caperet incrementum Religio Catholica, & in melius omnes ſuos Belgæ mores mutarent. Eapropter apud Romanum Maximúmque Pontificem egit inſtanter, vt is ad triennium Belgicis Prouincijs peccatorum ac debitarum his pœnarum veniam per Iubilæum impertiretur. Ac poſtquam id, quod flagitabat, impetrauit, vt certis temporibus quæque regiones vrbéſque magna cum celebritate & ſolemnitate Indulgentijs fruerentur, indictum eſt. Iulio menſe Comes Gauerenſis Flandriæ & Arteſię Gubernator, vnáque Montis S. Eligij Antiſtes Margaretæ Auſtriacæ ſignificarunt, Francos occultè conuentus agere, ac de bello conſilia miſcere; in aliquas eos vrbes Arteſiæ furta bellica meditari; ideóque maturè ad bellum omnia neceſſaria compararet.

Aduerſus Francos arma parantur in Belgio.
Litt. Margar. Auſtriaca.

His Margareta perceptis ad Præſidem, Magiſtróſque Rationum Inſulam ſcripſit, vt omni Comitem Gauerenſem ope iuuarent, pecuniam quantam poſſent, con-

C ficerent. animum enim ſibi eſſe, pedites equitéſque colligere, & machinarum bellicarum vim maximam inſtruere. Verùm hunc apparatum timor magis, quàm neceſſitas expreſſit. Nihil enim eo tempore conſiliorum Regis Franciæ in apertum

AN. 1516. aduerſus Belgium erupit. Factúmque poſt aliquos menſes, vt contrà Carolus Auſtriacus metum hoſtibus incuſſerit, mortuo ſequentis anni principio Aragonum Rege, auóque ſuo Ferdinando, cuius obitu Caſtellam totam adibat, extremíſque tabulis Aragoniæ & vtriuſque Sicilię Rex renunciabatur. Et iam eum ſui iuris fecerat Cæſar Maximilianus, magnóque Belgæ proſequebantur amore.

Carolus in regna Hiſpaniæ & Siciliæ ſuccedit.
Harans. Heuter. alij.

Interim Ioannes Bocquius peregrinorum indigẽtia preſſorum tactus commiſeratione, Xenodochium ijs conſtruxit Orchiaci, ac Priorem huic Fratréſque tertij Ordinis præfecit, inſigni cenſu addito.

Xenodochiũ Orchiaci fundatur.
Litt. fundat.

Exacti poſtmodum ab Rege Carolo, dum ſe ad iter Hiſpanicum prępарat, menſes aliquot adeundis vrbibus, ibique mutua conſtringendis animis fide. Ac Maio quidem menſe is Duacum inijt pompa maxima, vt oppidi huius

Carolus Rex Duacum init.
Regiſt. Duac.

D poſſeſſionem capeſſeret. Inter comites erant amita Margareta, Eleonora ſoror, Rauestaini Regulus, Cliuiæ Dux, Chimai Comes, Hornanus, alijque plurimi primariæ Nobilitatis. Paucis poſt diebus idem Inſulam venit, vbi maximo plauſu in Principem receptus, fidem iuratis ciuibus obligauit: omniáque ipſis olim conceſſa priuilegia litteris ſuis ſarta tecta eſſe voluit.

Ac deinde Inſulam.
Liber Roiſin.
Littera Caroli.

Et cùm ad iter ſubinde Hiſpaniam verſus ſeſe accingeret, eodem miſit Ioannem Luſyum tormentis muralibus præfectum, vt

AN. 1517. aliquot æneas machinas ab Senatu conceſſas aueheret. Circa Iulium nouum cum Franciæ Rege, Anglóque fœdus percuſſit, idque Cæſar Maximilianus ratum habuit, cùm anno ſequenti è Germania in Belgium deſcendit, vt coràm ipſum ad moderanda ſapienter regna, multis, iiſque prudentibus monitis inſtrueret.

Idem cum Frãcô & Anglo fœdus renouat.
Heuter. lib. 7.

Nouo dein diplomate Duacenſium immunitates ac priuilegia confirmauit, Brugis dum ageret. Inde profectus in Zelandiam, multarum nauium claſſem omnibus inſtructam rebus offendit. Cùm igitur eo de loco vnà cum inſigni comitatu in Hiſpaniam vela feciſ-

Ac tandem in Hiſpaniam nauigat.
Heuter. lib. 7.
Harans.

ſet,

ſet, proſperrima Villauiçoſam Aſturum vrbem nauigatione intra dies octo tenuit, A
vnius tantùm per ſubitum incendium abſumptæ facta onerariæ iactura, in quam multi proceres Belgarum equos admodum generoſos immiſerant. Proximi Februarij luce ſeptima inſigni cum voluptate Hiſpanorum Belgarúmque regia ornatus eſt corona Vallisoleti. Eius poſteà nomine Mareſchalli Gallo-flandriæ Præpoſito, liberiùs in omnes Inſulæ manus iniicienti, vetitum fuit, quemquam in ea vrbe vinculis onerare, & in cuſtodiam ducere: tantúmque poteſtas ipſi facta eſt intra mœnia milites ſuos criminum reos in carcerem compingendi: ne quid iuris in nocentes capiendos Senatui eriperetur, multíſque obuiàm iretur incommodis, quæ frequenter ob eam Præpoſiti libertatem exoriri ſolebant.

AN. 1518

Ibi Rex inauguratur. *Heuter. lib. 7. Locr. Haraus.*

Præpoſiti Mareſchalli Gallo-fland. poteſtatem coërcet. *Litter. Caroli.*

Maio menſe inſignem Armenterianum oppidum cladem pertulit. Cùm enim fortuitus ædes aliquas ignis corripuiſſet, tantum derepentè conflatum eſt incendium, vt id præter Curiale templum, ac domos duas, cuncta ædificia conſumpſerit, & cum multa ſupellectile ingentem corruperit pannorum copiam. Cuiuſdam ciuis ædes miraculo ſeruatas aliqui prodidere. Animaduerterat is graſſantibus circùm flammis domum ſuam haud dubiè cum ceteris hauſtum iri. vt tamen iram Numinis placaret, eiúſque ſibi gratiam demereretur, expiatam ſacris carminibus ceream candelam accendit, eáque ardente domi relicta, in viam ſe dedit cum vxore, vt in Gallæcia S. Iacobum ſupplex donis coleret, ac precibus inceſſeret. Quam gratum id fuerit cælo viri officium, mirabilis euentus docuit. Etenim quaſi domum eius accenſi cerei cuſtodia munitam formidaret, haud quaquam ignis adeò validus contigit. B

Armenteria incendio corrumpitur. *Monn. Arment.*

Mirũ in modum vna domus ibi ſeruata. *Monn. Arment.*

Vix iniuerat annus ſupra milleſimum & quingenteſimum nonus ac decimus, cùm Imperator Maximilianus duodecima die Ianuarij è viuis morbo ſubtractus eſt. Septimo pòſt die grauis Duaci tumultus exoritur. Huius cauſam præbuit Ioannes Latrius vrbis huius Bailliuus. Vbi námque is cum poteſtate primùm aduenit Duacum, illicò rumor increbuit eum mãdata quædam regia cùm publicæ rei aduerſantia, tum priuilegiis vrbanis pugnantia deferre: Hinc ergo populus ira vehementer accenſus temperare ſibi non potuit, quin extemplò in Bailliuum facto agmine inuolaret, C
eúmque opprimere conaretur. Verùm is celeritate impetum vulgi præuerſus, in D. Amati ædem ſeſe proripuit, ibique tectus furentium manus euaſit. Mouit magnoperè hoc facinus Senatores, iique mox Bruxellas ad Aulam rogatum miſere, quid opus facto eſſet. Legati ſunt inde quidam Regis nomine, qui de tumultu quæſtionem haberent: horúmque iudicio nonnulli motus auctores exilio damnati ſunt. Menſe ſubſecũto, vſus abſentia Regis Caroli Francorum Rex apud Henricum Angliæ Regem perfecit, vti Tornacum, eiúſque territorium, traditis ipſi aureorum ſexcentis millibus, & nonnullis è Nobilitate obſidibus, ſuæ poteſtati ſubiiceret. eáque res magnum Gallo-flandris metum incuſſit, quibus neque grata, neque commoda erat Francorum vicinia. De legendo Imperatoris ſucceſſore actum breui pòſt Francofurti ad AN. 1519
Mœnum amnem magna Septemuirorum contentione. In Franciæ Regem plurimus inclinabat Treuirenſis Antiſtes, alióſque nitebatur eò pertrahere, vt ſuis ipſum ſuffragiis Cæſarem dicerent. Plures ad Carolum Hiſpaniæ Regem ac Belgicarum Prouinciarum Principem, poſtremíſque tabulis Maximiliani Cæſaris, & Ferdinan- D
di Aragoniæ Regis ſubiectarum vtrique ditionum heredem deſtinatum, ideóque maxima fultum ad tuendum Imperium potentia, calculos retulere. Igitur, quamquam duodeuiginti tantùm annos, ac menſes aliquot natum, vigeſima octaua Iunij luce Romanum Imperatorem eum dixere, inſigníque miſſa in Hiſpaniam legatione, vt Sacri Imperij decus onúſque ſuſciperet, ſuáque aduerſarios eius potentia retunderet, magnopere obteſtati ſunt. Non renuit Carolus impoſitum ſibi maximum orbis Magiſtratum ingenti animo capeſſere: & quamuis Hiſpania ea tempeſtate grauiſſimis motibus agitaretur, pleriſque hominum odio Belgarum ardentibus, quos is in ea regione variis ornauerat Præfecturis, aut Sacerdotiis: in viam tamen per Oceanum ſeſe daturum promiſit, poſtquam illic commiſſo grauibus ac fidelibus viris imperio, multarum claſſem nauium adornaſſet; vt quamprimùm in Belgium ſecundis auris appulſus, Germaniam peteret, ibique prima corona cinge-

Maximil: Imper. moritur. *Meſſaus, alij.*

Duaci tumultus populi. *Liber M S.*

Frãco Tornacũ redditur. *Meſſ. Couſin. l. 4. Bell-foreſt. Ioan. Car. anno 1520. tribuit.*

Carolus Auſtriacus in Cæſarem legitur. *Meſſ. Vita Car. Hiſt. Belg. Sur. Heuter. Belleſor. Haraus.*

retur

A retur Aquiſgrani. Dum hęret adhuc in Hiſpaniæ Regnis Carolus, è Francia Ludouicus Guillardus, Tornacenſium Pontifex anteà renuntiatus, Tornacum venit, vti à Clero ciuibúſque intra muros ſolita pompa receptus ſacros labores iis impenderet. Nullus enim ei prius in vrbem eam aditus patuerat, quàm Franciæ Angliæque Reges capita legum ſcripſere, quibus hic illi Tornacenſium ciuitatem finéſque reſtituit, ac inter alia fuit conſtitutum, vti Volſæus Tornacenſi Pontificatu ſe abdicaret, eum contrà Ludouicus adipiſceretur. Ad res Gallo-flandriæ quod attinet, quò magis pannorum mercimonio floreret Inſula, Senatus ampliſſimum iis locum præparauit, qui foris aduehcrentur. Et quò factas ideò expenſas molliùs toleraret, Belgarum Princeps Carolus litteris ſuis veniam conceſſit ab mercatoribus, quorum illic panni ſeruarentur, vectigal aliquod exigendi. Prohibitum quoque eſt huius diplomate, pannos Inſulæ totáque Inſulenſi Caſtellania adulterinis coloribus tingere, eoſdémque rotis aquariis ſubigere, ne quid ipſi detrimenti accipiant magno patriæ damno.

Ludouicus Guillardus Tornac. Epiſcop. Tornac. init.

Conſ. l. 4. c. 49: Rer. Tornac.

Circa pannos quædam conſtituuntur Inſulæ.

Litt. Caroli.

B Frequentabat eo tempore multus hominum concurſus D. Piatonis ædem Siclinij; quorum alij variis corporum ægritudinibus curandis opem flagitabant; alij ad depellendos è corporibus immundos ſpiritus S. Martyris ſepulchro, & Reliquiis admouebantur. Et ſanè quampluimis ad eorum malorum expulſionem beatus Sacerdos opitulatus eſt. Placuit tamen diuino Numini non minùs Inſulæ locum deligere, vbi rebus admirandis ad mortalium opem ac ſolatium vnà Matrem ſuam illuſtrem redderet. Suprà memorauimus in D. Petri æde ſacellum Deiparæ Virgini iam olim conſtitutum, vbi ſacra eius ſtatua fuit repoſita, quæ cognomen à Cancellis obtinuit; ad eámque nonnulla quondam iconem miracula fuiſſe diuinitus edita. cultum eius, cùm ferè eſſet intermortuus, pręterito ſæculo rurſus erectum inſtauratúmque Philippi Burgundiæ Ducis ſtudio. Igitur Auguſto menſe huius anni cùm plerique ad conciliandam ſibi opitulationem B. Virginis in hoc ſeſe ſacello ſtitiſſent, per eam ſe diuina vis in illos exeruit. Quoſdam ſpiritus infernales, quibus tunc data multis in locis homines vexandi poteſtas erat, affligebant crudeliter. Nonnullorum

S. Piatus multos Siclinij curat.

Mom. MS.

Dicta Virgo multis opitulatur Inſulæ.

Mom. MS.

C corpora lues epidemica inuaſerat, cruciabátque. Ab variis alij morbis grauiter vexabantur. Paucis horum omnium negata fuit corporis ſalus, & ab hoſtium vexationibus libertas. Iaqueminam Ioannis Siluij ciuis Inſulani coniugem adeò inſidentis ſpiritus malignis artibus, cruciatibúſque vehementer afflictam, vt deſtituto viribus corpore abſque fulcris ingredi non poſſet, vigeſima octaua dicti menſis luce, & deterrimo poſſeſſore liberauit, & in priſtinum robur membrorum reſtituit imploratum in ſacello Virginis remedium. Portatus Inſulam è Duacenſi oppido Petrus du Pire, de ſuo exigi corpore incubatorem ſpiritum ſenſit (à quo iam diu fuerat exagitatus, omnibúſque corporis viribus priuatus) abſterſa quoque deſubitò mẽbrorum inualetudine. Hæc miſericordiæ cæleſtis exempla cùm latiùs vulgarentur, nõ modò è pagis oppidíſque Inſulani & Duacenſis nominis, verùm etiam Brugis, Audomaropoli, aliunde, miſeros mortales traxerunt, qui tædio infernalium vexatorum affecti, ſuis quietem corporibus quærebant, neque alibi obtinere poterant; vt Deiparæ Matris manum adiutricem experirentur: felicémque à ſuis ij malis liberationem nacti

D ſunt. Vt etiam aliqua de curatis corporum morbis exempla proferamus: Michaelidem Preuoſt Inſulæ natam, aliorúmque huius vrbis ciuium filios duos enteroſcelæ grauiſſimis doloribus excruciatos, & incommodis maximis impeditos, fuſæ ad ſtatuam Dei Parentis preces ea carnificina liberarunt. Hugo de le Cambre D. Petri apud Inſulanos Canonicus, Hugonis Caulieri coniux ac filius, itémque Robertus Bloué peſtilitate omnes contacti, poſt imploratam maximæ Virginis opem conualuere protinus. Gerardo du Chaſtel apoplexia vehementer impedito linguæ vſus derepentè redditus eſt. Quem Ioanna de Foreſt mortuum enixa fuerat fœtum, is ad duas fermè horas diuinitus vitam accepit, vt intereà temporis ſacra tingeretur vnda.

AN. 1520. Qui ſecutus eſt proximè annus, haud minùs prodigioſis à D. Virgine profectis rebus Inſulæ claruit. Inter eos, qui depulſis à corporibus iniquis poſſeſſoribus Februario menſe ſalutem receperunt, è Duacenſi oppido Marcus emicuit, poſtquam is ad Cancellatæ Virginis ſacellum delatus eſt Inſulam. Corbeia profectus cum vxore Coleta

Longe-

Longeuillæa Conſtantinus negotiator, per dies aliquot fuſis ad Virginem matrem precibus, eam cæleſti beneficio ab incubatione dæmonis liberari gauiſus eſt, domúmque ſanam reduxit. Quam Ioannes de Vos Inſulæ genuerat Catharinam, & apud Malbodienſes in Nigrarum Virginum cœtu degentem diabolus membra eius occupãs diriſſimè excruciabat, ea quoque hîc, vt tetrum id monſtrum è corpore ſuo miſericordiæ Matris ope deturbaretur, impetrauit. Ioanna le Grand Bethunienſis adeò furioſè ab impuro genio exagitari ſolita, vt vix energumenam octoni homines comprimere poſſent, breui ſpatio temporis ad ſtatuam eiuſdem Virginis exacto, tam crudelem hoſtem expulit Aprili menſe. Per Maium, Octobrem, ac Decembrem aliæ atque aliæ fœminæ idem beneficium obtinuere diuinitus. Hæc dum fiunt Inſulæ magna Deiparæ Matris in mortales beneficentia, & ſecundis populi admurmurationibus celebrantur: Carolus Cęſar & Belgarum Princeps ex Hiſpania claſſe profectus, felici perfecta nauigatione in Zelandia portum ingreditur; indéque vrbes præcipuas in Belgio viſitat, & magno vbique plauſu, inſignique voluptate excipitur. Mandat ſubinde Septemuiris Electoribus, ac Germaniæ Principibus, vti cunctis rebus procuratis Aquiſgrani conueniant Octobris ſexto die, in quod tempus ſolemnem coronationis ſuę pompam remiſerat. Sęuus interim aër fuit vẽtis, fulguribus, ac tonitruis Iulio menſe. Magnam inde cladem ſenſit Cyſonienſe Monaſterium. Vndecimo menſis eius die Fratres concinendis in laudem D. Virginis Mariæ Veſperis operam dabant, cùm ſubitò fulmen in chori medium celerrimè penetrat, omnibus attonitis, ſed intactis: indéque turrim multis infernè ſacellis circumornatam, ſupernè campanis ſuauiſſimi ſoni, ac pyramide præalta nobilem corripit, totámque liquefacto ære nolarum abſumit. Datum miraculo eſt, quòd attentè piéque modulantibus Religioſis, nullum ex eis fulgur afflauerit exſtinxeritque. Non licuit poſteà, eo, quem dixerat, die, Carolo Aquiſgranum proficiſci, ibíque in Regem Romanorum ornari corona. Quòd epidimica lues eam vrbem admodum infeſtaret, placuit in eiuſdem menſis primam ac vigeſimam lucem eius pompæ ritus tranſmittere. Voluiſſent quidem Septemuiri Electores alíique Germaniæ Principes, aut diutiùs coronationis cęremonias differri, aut aliam eis deſtinari vrbem. Verùm Carolus neutrum admiſit, ac condicto tempore Aquiſgrani maximo apparatu in Cæſarem vnctus, ac prima redimitus corona eſt. Vti comperio, in cereuiſiæ coctores Inſulæ multa peccantes grauiſſimo is poſteà edicto animaduertit, vrbis huius Senatu, & Collegio ærarij Principalis flagitantibus: eóque multa quoque conſtituit aduerſus eos, qui cereuiſialis vectigalis immunes priuilegio abutebantur. Ac tunc morte abreptus eſt Cominij Ioannes Deſpauterius inter Grammaticos nulli ſecundus. Apud Flandros Teutones Nienouæ vitam hauſerat. Vbi tamen animo litteris altiùs imbuto ludum aperire placuit, præ ceteris vrbibus Cominium arriſit, paruum quidem, at per æſtatem loci genio iucundiſſimum. Hîc igitur præſertim pueros Latina lingua loqui docuit, & quos in vulgus emiſit, de Grammatica libros compoſuit.

Margin notes: Carolus Imp. ex Hiſpania in Belgium venit. *Maſſaus, Sur. Heuter. Hiſtor. Belg. Haraus.* — Cyſonienſe Cœnobium de cælo tangitur. *Monn. MSS.* — Carolus V. Aquiſgrani coronatur. *Maſſ. Hiſtor. Belg. Sur. Heut. a.9.* — Aduerſus cereuiſiarios Inſul. diploma Cæſaris. — Ioannes Deſpauterius moritur. *Obert. Miraus.*

AN. 1521. Primus ac vigeſimus poſt milleſimum & quingenteſimum annus nonnullis etiam, vt præcedentes, à Beata Virgine profectis rebus admirandis Inſulæ claruit. E quorumdam hominum corporibus rurſum depulſi ſunt ſpiritus improbi, ac iuueni maxima vi morbi ad extrema perducto derepentè ſanitas reſtituta. Sauciabat interim vehementer Franciæ Regem Franciſcum id facinus Germanorum, quo Carolum Hiſpaniæ Regem Imperij Romani dignitate ornauerant. & quòd eius Principis proſperrimos ſucceſſus, ac potẽtiam perpeti nequiret, in eum grauiſſimum alebat odium, & ad omnem ei nocendi occaſionem excubabat diligentiſſimè. Vt in Belgio atrox ei bellum ſuſcitarent, Robertum Marchanum, & Geldriæ Ducem Carolum auro verbíſque ſollicitabat. Neque verò fuit eos difficilè in Cæſarem animare, quibus & bella cordi erant, & Cæſar ipſe diſplicebat magnopere. Cœpto igitur per eos bello, ſuas etiam copias Francus armauit. Non defuit Carolus Imperator ſuis ad Belgas tutandos partibus: ac mox in Henricum Naſſauium totius Belgici exercitus imperium tranſtulit. Poſtquam hic contra Marcanum variis locis bello graſſatus eſt, cum eo in ſex hebdomadas animorum inducias pepigit. Ad Maſeriam

Margin notes: Noua Inſulæ miracula B. Virginis Mariæ. *Monn. MSS.* — Franciæ Rex in Cæſarem bellum ſuſcitat. *Hiſtor. Belg. Maſſaus, Sur. Heuter. lib. 8. Lib. MS. Duac. Philipp. Meier. in Append. Iacobi MS. Locrius in Chron. Couſin lib. 4. cap. 50. Rer. Tornacenſ. Eccleſ. Haraus.*

impo-

A impoſitum Moſæ oppidum,ſubinde caſtra conuertit,eiúſque muros ingenti circumuenit exercitu. Cõſumptis illic fruſtrà pleriſque dierum ſeptimanis,ſub finem æſtatis has in partes copias traduxit, multúmque per viam Frãcorum finibus intulit damni. Quòd Mauretaniæ caſtri, vrbíſque Tornacenſis prçſidia plurimum Gallo-flandris, aliiſque vicinis Belgij populis incommodi parerent frequẽtiſſimis excurſionibus,de vtroque Francis eripiendo loco capta ſunt conſilia. Mauretaniæ arcẽ obſidere iuſſus eſt Lignij regulus. Fiennarũ toparchæ datum in mandatis,vt aliquas Tornacenſium vrbi copias admoueret impediendis eruptionibus. Intra dies paucos menſe Septẽbri Lignius Mauretania potitus eſt. Maioribus inde copiis Tornacũ cingitur, & ad eius expugnationem comparantur omnia. Ex aduerſo,harum rerum nuntiis commotus Franciæ Rex in Arteſiam exercitum pertrahit. Quòd nihil obuiàm è Belgicis copiis raperetur,Bapalmas vi capit,diruítque. Inde Cameraceſium vaſtat,& Hãnoniæ partem extimam.Buccinium à præſidio deſertũ intercipit,flammíſque corrũpit. Multis ingentẽ Belgis hæc dolorem afferebant:paſſimque murmurantium voces iactabant,

Tornacum à Cæſarianis obſidetur. *M-ſſ. Belleſor. Haraus.*

Franciæ Rex, vt hanc obſidionem impediat, multa Belgis infert mala.

B iſta vitio ductorum Cæſariani exercitus fieri, quos arbitrabantur occultè cum Frãco ſentire; ideóque Bapalmas & ciuitatem Atrebatenſem omni ferè præſidio nudaſſe, nullũque maturè militem è maximis copiis,quas partim ad Tornacum,partim iuxta Valentianas,vbi tum Cæſar morabatur,habebant,eius oppoſuiſſe viribus. Et creſcebant horum opprobrationes,vbi Scaldim Francus traiecit, ac inter Buccinium,Aubercicuriam,& Dononium ad quatuor,vel quinque dies conſedit,Naſſauio poſt defenſos fruſtrà limites tantùm iuxtà militem continente, ac nullam prælij aleam ſubeunte. Metuebatur tunc caſtris Tornacenſibus.Id enim vnum Francus moliebatur, vti tranſito per D. Amandi oppidum, Pontem Raiſſiæ, aut Martianenſe municipium, Scarpo flumine, ciuitati Tornacenſi ſuppetias ferret. Erant tunc iis in locis omnibus firma ſatis præſidia, per quæ Regem viam tentaturum credebatur. Præcipua vis Francorum ad pontem Martianenſem incubuit: omninóque perrupiſſent eæ copiæ, nisi Duacenſis Bailliuus Ioannes Latrius à nobis antè memoratus, cum

M-ſſaus,lib. ms. Duac. Philip. Meier. Lorrius. Belleſ. Haraus.

C aliqua militum manu eum locum inſediſſet. Is iam ex oppido S. Amandi,& Rayſſiç Ponte viros non paucos in vnum agmen contraxerat tempeſtiuè; ac mox, vbi Francos ſenſit ingruere,audenter oppoſuit,adeóque fortiter egit, vt retrocedere compulerit. Ergo tunc Regi neceſſitas iniecta fuit copias inde abducendi, quòd ſpem omnem abieciſſet ferendi Tornacenſibus ſubſidij. Inter Valentianas & Duacum vbi rurſus ſeſe contulit,vix quidquam illic miles eius reliqui fecit. Variis excurſionibus multa contracta præda eſt; iniectus paſſim villis vicíſque ignis. Et multum Duacenſibus formidinis id agmen iniecit, quod propiùs muros adequitauit Octobris die ſeptimo ac vigeſimo. Vbi pars eius inter Sinum ac Decyum ſtruẽdis inſidiis delituit, ceteri iuxta muros vrbis aciem explicuere, vt egreſſos portis præſidiarios equites paullùm cedendo in opportunum cædi locum pertraherent. Verùm metus inſidiarum intra mœnia Belgas continuit. Igitur Franci ſpe ſua deiecti, flammas Sino Decyóque iniiciunt:pagos nonnullos ad Binicuriæ toparcham Duacenſis prçſidij Præfectum ſpectantes flammis corrumpunt, quamuis horum incolæ numerata pecunia

D cladem priùs redemiſſent. Delectus interim per Flãdriam habebatur,quòd illic fama vulgaſſet, Valentianas & Duacum ab Francis obſideri. Iámque ferendo his vrbibus auxilio ex coaleſcebant copiæ, cùm Francus veſperi ſub muros Duacenſes ſucceſſit, ac metum ciuibus frequenti bombardarum exploſione duplicauit. Communis in vrbe vox erat,proditores aliquos intra mœnia deliteſcere, quorum opera noctu in muros Galli euaderent:ideóque cum præſidio frequentes in armis ciues excubarunt. Vix tamen tentata irruptione paullò pòſt hoſtis inde diſceſſit. Per viam ab eo Cantinium,Villerſia,Geuleſinium,ac Ferinum,aliíque pagi flammis cremati abſumptíque ſunt. Emenſus deinceps magnis itineribus Arteſiam Francorum Rex Heſdinio copias admouit, ac intra paucos dies id oppidũ cepit ſpoliauítque. Simili Bethuniam impetu corripere, ac ſubigere animus erat: verùm illic ac circùm poſita præſidia infelicis eum ſucceſſus metu perculere. Et poſt dies paucos ingenti Regis huius dolore Tornacum denique ab Cęſarianis per deditionem occupatum fuit, quo die

Tornacũ Cæſari deditur. *Haraus, Maſſaus, alij.*

 S. An-

Marchant. l. 1. Fland. Conſin. lib. 4. cap. 50. Torn. Rer.

S. Andreas colitur. Et mox educendis altiùs ac perficiendis eius vrbis caſtri ad Scaldim fundati munitionibus nauatum eſt. Data tum ab Cæſare optio Tornacenſibus, vel Flandris ſe, vel Hannonibus quoad litium euocationes adiungendi. ac poſtquam cum Flandriæ Comitatu in vnum quaſi corpus iudiciorum coaleſcere maluerunt, idem vrbem eorum ac territorium aliquo Prouinciæ iure donauit; Gubernatorem ac Bailliuum ipſis attribuit; Ordines vt ſeorſim ab Flandris habeant, conceſſit. A

Inſulenſis ager vrbſque patitur. Litter. Cæſar.

Interim quãuis nõ leuis Gallo-flandriam, ſubacta, Flandríſque ſic adiecta vrbe Tornacenſium, voluptas affecerit: damni tamen ea multum pertulit, militibus Cęſaris obſidionis tempore vicos agróſque circùm vaſtantibus. Et magna mox Inſulam annonæ caritas inceſſit, quę commeatibus Cęſarianis copiis ſufficiendis exhauſta fuerat. Igitur Cęſarem in Arteſiam ad Lendienſem Bailliuum, Atrebatii & Bethuniæ Gubernatores ſcribere oportuit, ne quam Inſulenſibus moleſtiam afferrent frumentum in Arteſia comparantibus, eóſque annonam liberè efferre ſinerent.

Cæſar in Hiſpan. nauigat. Hiſtor. Belg. Heuter.

Fuit poſteà eidem Principi impoſita neceſſitas in Hiſpaniam rurſus iter per Oceanum mare ſuſcipiendi, vt Hiſpanorum animos nondum omninò pacatos præſentia ſua prudentiáque ad concordiam pacémque induceret. An. 1522 B

Priuſquam itineri ſeſe committeret, Belgium denuò amitæ ſuæ Margaretę gubernandum tradidit: & quemadmodum alibi circa fines Franciæ pręſidia collocauit, ita per vrbes Gallo-flandriæ copioſum ſatis militem conſtituit, Gallorum excurſionibus coërcendis. Parùm Inſulenſibus eorum plurimi placuere, quos in ipſorum vrbe Cæſar poſuit. Inter eos enim multi conſpiciebantur, quos iuſte Senatus exilio damnauerat; ipſorúmque praui mores & flagitia, quibus vrbem fœdabãt, caſtigari grauiter merebantur. Sed cùm Senatus eos prehendere nitebatur, ductores obrogabant extemplò: ideóque ad maiora perpetranda illos impunitas proiiciebat.

Dat Inſulenſibus poteſtatem præſidiarios caſtigandi. Litt. Cæſar.

Igitur cùm ea res magnum Senatoribus dolorem faceret, ad Cęſarem longè abſentem ſcripſere, déque militum ſceleratis moribus retulere, quos exigentibus meritis vrbe quondam expulerant: veniámque poſtulauere pœnis eos coërcendi. His Cęſar cognitis ductores eorum pręſidiorum vehementer arguit, ac Senatui poteſtatem fecit in exules illos ſupplicio animaduertendi. C

Frãci in Gallo-flandriam excurrunt. Lib. ms. Duac.

Ad octauum diem Auguſti denſum agmen Francorum Scluſam vſque per Arteſiam penetrauit. Illic obtento tranſitu, & præſidio firmato, pars vlteriùs progreſſa inter eum locum ac Duacum excurſionibus omnia turbauit, multúmque prædæ conuerrit. Admodum grauis hæc irruptio Duacenſibus accidit, ob illatum meſſoribus incommodum. Iámque miles cogebatur, vt iunctis viribus in eos aduerſarios concurreret. Verùm ipſi poſtridie, priuſquam inuaderentur, cum præda celeri ſe fuga proripuere.

Sacrarium D. Amati conflagrat. Lib. ms. Duac.

Secundo & vigeſimo Septembris die accenſus fortè ignis S. Amati Sacrarium (Sacriſtiam vulgò nominant) Duaci repentè inuaſit, multúmque damni tam lipſanis Sanctorum, quàm ſacris ornatibus attulit.

Annus milleſimus quingenteſimus & vigeſimus tertius varijs inter Francos, Hiſpanos, Belgáſque bellis exactus eſt, victoria nunc in Cæſarem, nunc in Regem Francorum minutis prælijs inclinante. An. 1523 D

Tempeſtas horribilis. Lib. ms. Duac.

Maij decimo ſeptimo die ad ſextam horam veſperi grauiſſima mortales tempeſtas terruit. Nunc ingenti ſtrepitu tonitruorum nubes fremebant; nunc horrendis aër fulminibus & fulgetris ardebat, nunc enormis grando magnitudinis pilarum inſtar per tecta ſaxáque crepitabat. Etſi tantùm horæ medium eis cælum rebus ſæuijt, magnum nihilominùs damnum peperit.

Tornacum infeſtãt peſtis & hæreſis. Conſin. l. 4. c. 5. Rer. Torn.

Laborabat eo tempore Tornacum ingenti corporum humanorum peſtilentia, communi tunc malo vicinis quoque oppidis. Et mox in eam vrbem longè maior inuecta eſt animorum lues. Quippe ciuium multi in Germania negotiabantur, & dum illic mercimonijs intenti tempus ducerent, ab Germanis Lutheri erroribus imbutis eius hæreſiarchæ lucubrationes prauis infectæ dogmatibus ipſis legendæ porrigebantur, domúmque referendæ. Igitur cùm ijs libertatem animorum, peccandíque licentiam inſinuantibus multi caperentur, etiam alijs in errorem inducendis eos libros communicauere protinus. Qui contactos peſtis

Digitized by Google

A ſtis huius veneno animos medicaretur, aut ne malum id latiùs ſpargeretur, impediret, in vrbe non erat Tornacenſis Epiſcopus. Quòd hic gente Francus eſſet, ac Regi Francorum adhæreſceret, in Gallijs procul morabatur. Ergo per abſentiam eius cùm peſtilens vires malum caperet, etiam in vicina ſe loca diffudit occultè, ac nonnullos Inſulæ & alibi corrupit. Præerat ijs temporibus Eccleſiæ Carnotenſi Erardus è Marcanorum Comitum illuſtri familia prognatus, ac iam diu Leodienſium Pontifex creatus, ſacráque ornatus purpura Leonis Papæ Decimi munere. Quòd is ad partes Cæſaris totus inclinaret, eo ſe Pontificatu exuere, & palàm poſteà Franci amicitiæ nuntium remittere conſtituerat. Igitur cum Ludouico Guillardo (quem ſuprà diximus Tornacenſibus infulis decoratum) in Gallia commorante, de Carnotenſis Epiſcopatus ceſſione tractauit: ac modò is Tornacenſem Diœceſim Carolo Crouyaco Henrici Porceanenſis Comitis filio concederet, illum ſe abdicaturum, ipſique donaturum promiſit. Fecit quod rogabatur Guillardus, conceſſóque Crouyaco Epiſcopatu Tornacenſi, Carnotenſem adijt. Ratam habuit eam permutationem Cæſar, ipſique placuit omnino Carolum præſertim ab eo delectum, quem ſacro inſigniret Tornacenſis Eccleſię Magiſtratu. Verùm is annos pubertatis nondum exceſſerat: & quamuis Affligemenſi prçeſſet Abbatię, annum modò decimum & ſeptimum agebat. Igitur necdum curis Epiſcopalibus idoneus multum temporis nunc in Italia, nunc alibi tranſegit: ac non priùs Diœceſim inaugurandus inijt, quàm nonus ac trigeſimus Chriſti annus procurreret. Epiſcopalibus interim muneribus Tornaci perfunctus eſt Sarreptanus Antiſtes, quem Suffraganeum huic Eccleſiæ Pontifex Maximus conceſſerat. Paullò ante hoc tempus vitam cum morte mutauerat in Italia Petrus Anconitanus S. Euſebiæ Cardinalis, & Atrebatenſis Eccleſiæ Pontifex. Qui ſuccederet in huius Diœceſeos gubernationem, exacto tandem biennio electus eſt Euſtathius Crouyacus Reuxij Comitis filius, quem Audomaropolis & Aria Eccleſiarum S. Audomari & D. Petri Præpoſitum venerabantur, & plurimùm, ob præclaras animi dotes, ſanctóſque mores, quamuis tamen nondum adoleſcentiam excederet, ſuſpiciebant.

AN. 1524. B

CAROLVS CROVYACVS fit Tornacenſium Epiſcopus.

Chappeau. in Leod. Epiſcop. Couſin. lib. 4. c. 50. Gazæus.

Petrus Aconit. Atrebat. Epiſcop. moritur.

Gazæus, Locr. Tabb. Atreb.

Succeſſorem accipit EVSTATHIVM CROVYACVM.

Ijſdem auctores.

C AN. 1525. Anno poſt milleſimum & quingenteſimum quinto & vigeſimo in Gallo-flandria Ioannes Salembienus Aſceterij Cyſonienſis Abbas, cùm annos nouem & triginta, ſenóſque menſes inſigni prudentia, & magno labore ſacrum munus adminiſtraſſet: corpore iam ſenio & continuis exercitationibus fracto, imperium volens abiecit, & moderandi onus in Matthiam à Barda nepotem ſuum, pari prudentia fultum, & ſtudio virtutum, depoſuit octaua & vigeſima luce Ianuarij. Quòue ceteris ad parendum nouo Antiſtiti daret ſtimulos, primus ipſe ad pedes eius accidens obediendi ſe voto conſtrinxit. Altero pòſt die cùm idem pientiſſimus vir ad poſtremam animum luctam comparaſſet, admodum quietè ſanctéque in medio circumfuſæ Fratrum coronæ ſpiritum emiſit. Perſolutis igitur ei iuſtis, nihil Matthias eorum omiſit, quæ plurimùm ad rectam ſanctámque familiæ gubernationem facerent: omninoque dedit operam, vt iactis ab auunculo inſignis religionis ac diſciplinæ fundamentis præclara ſuperſtrueret virtutum ædificia. Interim dum moram Cæſar paullò longiorem trahit in Hiſpania, eiúſque copiarum Præfecti in Nauarræ finibus & Italia bellum aduerſus Francos adminiſtrant fortiter prudentérque: iucundiſſimam de his ac nobiliſſimam refert victoriam menſe Februario per eam diem, quæ S. Matthiæ feſto conſecrata eſt. Ticinum Franciæ Rex multis Francorum, Heluetiorum, & Italorum copijs arctiſſimè premebat, omnémque operam adhibebat, vt eo tandem loco potiretur. Contrà, Hiſpani ad præſidium intra muros eius vrbis poſiti, admodum ſe fortiter tuebantur, quamuis multa obſidionis incommoda tolerarent. Stabant quoque aduerſus Francos præclarè inſtructi copijs armiſque Carolus Lannoyus Gallo-flander, Neapolitani regni Prorex, Marchio Peſcharius, Carolus Bourbonius, Alphonſus Vaſtius, Cæſariani ductores, & ad omnem intenti occaſionem forti aliquo facinore, vel ſtratagemate, vrbem obſidione liberandi. Multa obſeſſis deerant: carebant pecunia, qui ſoluere obſidionem moliebantur: neque ſpes facilè affulgebat breui ſuppetias obſeſſis veniendi, niſi iuſto prælio cum Francis decerne-

D

Ioannes Salembien Cyſonienſis Abbas ſeſe abdicat, & nepote ſuccedente moritur.

Monn. MSS. Cyſon.

Prælium & victoria Cæſarianorum ad Ticinum.

Franciſc. Guicciardin. Paul. Iouius. Maſſæus, Sur. Galeatius Capella, Adrianus Barlandus, Ferronus, Petr. Byzarus, Additiones ad Gilium, Belleſor. Meerbeeck. Ioan. Car. Harzus, alij.

cerneretur. Quamquam igitur omnem Franci Cæſarianis pugnandi viam præcluderent, hi tamen ea nocte exeunte, quæ feſtam lucem S. Matthiæ prægreditur, linteo recti omnes eorum caſtra ferociter inuadunt. Intra viuarium, vbi feræ ad venandi voluptatem claudi aliquę ſolebant, vndique muro circumdatum, maximam copiarum partem in tuto Rex continebat, ideóque vigilias quidam negligentiùs agebant. Id ductores Cæſaris animaduertentes, ſummo ſilentio illius muri partem per cæmentarios & milites diſijciunt: ac mox inſtructis ad pugnam quatuor aciebus, in Francos eorúmque ſocios inuehuntur. Ad horum impetum, Alençonius graui timore perculſus in fugam ſe cum ſuis coniecit: intra breue tempus Heluetij fuſi fugatique ſunt: parum obſtitere victoribus Itali. Cum acie ſua ſolus Rex fortiter ſeſe defendebat: neque priùs exorto iam die vinci, capique potuit, quàm in terram equo ſuffoſſo concideret. Ignotus illic cùm ſe aduerſus militarem turbam manus inferentem diu protegeret, ad Proregis Lannoyj conſpectum, quis eſſet, deniquę patefecit, ab eóque perhumaniter exceptus, in Cæſaris ſe poteſtatem tradidit. E Principibus Francorum multi cum Rege in manus venere victorum: éque ductoribus & nobilibus viris pars maior in captiuitatem abducti ſunt. Qui ſummum ineunt numerum, ad duodecim millia; qui minimum, ad octo cæſos referunt. E caſtris ditiſſima omnis generis præda collecta eſt. Vix octingentos Cæſariani perdidere. in his, pręter vnum, magni nominis nullus periit. De tanto Regis infortunio nullam vultu verbiſque voluptatem animi Cęſar prodidit. nullum etiam lętitię ſignum à populo campani ęris ſonitu, ignium flammis, & tormentorum ęneorum fremitu edi voluit, magno Chriſtianę modeſtię, ſubactíque iam animi teſtimonió. tantùm eius mandato actæ pro victoria Numini grates. Agitatum ſubinde in *Hiſpania* eſt, quî Cęſar aduerſus Regē gereret ſeſe. Vt coleretur hic maximè, ac poſtquam ex eo, quæ poſſent, in commodum Cæſaris expreſſa fuiſſent, è cuſtodia in regnum mitteretur, potior è tribus viſa eſt ſententia. In Hiſpaniam poſteà triremium claſſe Francum Lannoyus Cæſaris voluntate portauit. Ibi de pacis legibus, queis ipſum è cuſtodia in libertatem aſſeri placeret, multa conſilijs Cæſar diu voluit. In varia deniquę capita ſcriptæ ſunt libertatis & pacis tabulæ anni ſequentis Ianuario. Vt alia ſilentio tranſeam, ijs Franciæ Rex in Flandriæ Comitatum & Arteſiam ſupremo exutus eſt imperio: D. Amandi oppidum, Mortaigniam, iiſque ſubiectas ditiones Cæſari in perpetuum ceſſit: de repetendis Gallo-flandria & Tornaceſio omnis exſtincta eſt mentio. Verùm ipſe Martio proximi anni donatus libertate, ex alijs legibus pacis vix aliquam ſeruauit: & quamuis in Hiſpania liberi eius obſidum loco attinerentur, in nouum tamen poſteà contra Cæſarem bellum exarſit, tractis in ſocietatem armorum Romano Pontifice, Anglorúmque Rege, quibus eius Principis proſperitas parùm arriſerat. Interim certis nuntijs Nicolaus Coppinus Eccleſiæ S. Petri Louanienſis Decanus, ac per Belgium hæreticæ prauitatis Inquiſitor, accepit, non paucos Inſulæ viciniſque locis hæreſeos erroribus imbui: ac ne ſerperet latiùs ea lues, animum extempló intendit. Grauibus ipſe tum Louanij diſtrictus erat impedimentis, adeò vt nulla ſpes daretur intra breue tempus has in partes commeandi. Vt igitur quàm primùm tam pernicioſo malo iretur obuiàm, Ioannem Frelinium Inſulenſis Dominicanæ familiæ Priorem litteris exciuit, vt vices ſuas obiret, ac ſtrenuè ſeueréque in id genus homines inquireret. Fecítque Ioannes accuratè quod rogabatur. Eodem propè tempore ad Cęſaris aures peruenit, per Gallo-flandriam nonnullos Sacra Biblia idiomate vulgari traducta manibus terere; de Fidei rebus malignè ſermones miſcere; occultos hęreticorum conuentus agitari: quoſdam etiam Catholicos Sacerdotes, dum è pulpito ad populum dicunt, imprudentiùs hęreticorum dogmata ingerere ignaris refutandi ſpecie ac ſtudio; eoſdem in aliquos peruerſæ doctrinę ſuſpectos acriùs inuehi, ac publicè proprijs ipſos nominibus & cognominibus ciere. Igitur cùm vtrumque grauiter ferret, primùm, ne quid ſimile concionatores admitterent, mandauit: quòd eiuſmodi zelus ac imprudentia plurimùm animis interdum officiat auditorum; ipſóſque reos magis exaſperet, quàm ad mentem ſaniorem incitet. Deinde ſeueriſſimo ſanxit edicto, ne quis hęreticorum conuentus

coge-

Margin notes: A | Rex Francorum capitur. *Iidem auctores.* | B | C | Quibus conditionibus fuerit liberatus. *Auctores citati. Litteræ pacis.* | AN. 1526. | *Maſſæus, alij, nonnulli tam citati.* | AN. 1527. | Hæretici Inſulæ deprehenduntur, & puniuntur. *Litter. Nicol Coppini, & Caroli Imper.* | D

A cogeretur, ne qui libros hereſibus aſperſos legerent. Qui hanc in legem aliquid commiſiſſe deprehenderentur, eos vel pecunia, vel exilio Senatus multaret: libros eorum publicè flammis abſumeret, qui ſanctione promulgata libros occuluiſſent, in exilium pellerentur, propoſita capitis pœna, & fortunarum confiſcatione, ſi rurſus ſimile quidquam admitterent. Cùm igitur & Ioannes Frelinius, & Inſulenſis Senatus diligentem circa hereticos detegendos, opprimendóſque operam impenderent; perfectum ſanè eſt, quammaximo huius ditionis bono, vt nullum tunc ea peſtis incrementum caperet. Intereà temporis Armenteriani parandarum opum gratia nouum canalem effodere moliuntur, quo ex Arteſia in Liſam ducto, frumenti plurimum ex eadem Prouincia nauibus conueherent. Verùm Inſulenſes ac Bethunienſes facilè animaduertentes magno id ſibi damno futurum, coniunctis animis & conſilijs eò gnauiter incubuere, vt cœptum opus diſturbarent, breuíque ab opere ceſſatum eſt. Octobri menſe Carolus Lannoyus è nobiliſſima Gallo-flandriç familia prognatus, & Aureo Vellere inſignis, graui febris ardore vitam in Italia Caietç per-

Armēteriani nouum canalem fruſtrà fodere aggrediuntur. *Litt. Inſul.*

B didit. Prudentiç militaris & fortitudinis laudem adeptus, apud Cçſarem Carolum magno erat loco. Et certè pro eo multis ac præclaris ſeſe facinoribus in Italia illuſtrem reddiderat. Diu Proregem egit apud Neapolitanos, ac commiſſum ſibi munus ſapienter moderatus eſt. In eo regno Sulmonenſi Principatu ab Cæſare donatus fuit non exigua laborum mercede. Pars maxima exſtitit commiſſi ad Ticinum aduerſus Francos prælij, ibique adeò Regem Franciſcum preſſit, vt deníque captiuum abduxerit, quemadmodum antè commemorauimus.

Carolus Lannoyus moritur. *Heuter, alij.*

AN. 1528. Annus ſequens maximam partem grauibus bellorum motibus inhorruit, Cæſarianis Francíſque in Italia, Belgio, & alibi frequenter concurrentibus. Indictum publicè fuit Duaci, vt dicatus S. Mauronto dies quinto Maij feſtiuo cultu, clauſis tabernis, & prohibitis operibus, celebretur quotannis. Menſe Iulio Hiſpanis, Gallis, ac Belgis quies aliqua conceſſa, dum interim Cæſaris & Franci Præfecti in Italia bellum gerunt. In octo ſcilicet menſes Imperator, Franciæ Rex, Anglúſque inducias C pacti ſunt, quibus Hiſpani, Galli, Angli, Belgæ domi fruerentur. Cùm ſubinde ad vigeſimum Iulij diem Lutheranus quidam Henricus nomine fuiſſet ob heręſim publicè flammis traditus Tornaci: per ſecutæ noctis tenebras is multo circumfuſus igni ſocijs in carcere ibidem detentis videndum ſe præbuit; ac lugubri voce proteſtatus eſt, omnes iugi ſecum incendio addicendos, niſi nunc reſipiſcant. Et valuit apud eòs homines infelicis ſectarij admonitio, vt mox errores deteſtati fuerint, ac per animōrum expiationem in Dei gratiam ſeſe reſtitui optauerint. Feſta Sanctorum Iacobi & Chriſtophori luce, ac tribus deinceps ſubſecutis diebus, tonitrua, fulmen, grando, mirum in modum homines concuſſere, maximíſque affecere damnis.

Feſtū S. Mauronti indicitur Duaci.

Cæſar & Frācus inducias paciſcuntur. *Heuter, Maſſ.*

Hæretici apparitio ſocijs prodeſt. *Maſſæus.*

AN. 1529. Circumactis poſteà menſibus vndecim, firma inter Clementem Romanum Pontificem, & Cæſarem pax coaluit. Iulij quinta die ſolemnibus cæremonijs Canonicorum D. Amati templum Duaci rurſus conſecrat Nicolaus Sareptanus Tornacenſis Epiſcopi Suffraganeus, incerta quæ prophanauerit cauſa. Tertia pòſt luce hinc Margareta Imperatoris amita, illinc mater Franciç Regis, Cameracum ingre-D diuntur de pacis hos inter Principes conciliandæ legibus acturæ. Venit eodem ab Summo Pontifice Archiepiſcopus Capuanus, ab Angliæ Rege Londinenſis Antiſtes Duxque Suffolciæ. Poſt varias difficultates vltro citróque obiectas, Auguſto demum menſe non ingratis Cæſari conditionibus pax compoſita. Inter alia, huius legibus Flandriæ & Arteſiæ Comitatus, Gallo-flandriæ vrbes finéſque, Neruiorum ciuitas ac territorium, S. Amandi, & Mortaigniæ oppida ditionéſque omni rurſus Francorum iure exuta ſunt. Per Autumnum is morbus, quem Anglicum ſudorem multi vocauere, Belgium inuaſit, ac pleroſque mortales per vtramque Flandriam abſumpſit. Priuſquam Medici remedia parauiſſent, incognito adhuc malo, vbique terror incubuit. At poſtquam deprehenſum eſt eam peſtem frigore corpora exteriùs conſtringere, interiùs præcordia æſtu maximo adurere, multis remedium attulit intra lectum & ſtragulas expreſſus illicò ſudor, procuratáque inſomnia.

D. Amati tēplum Duaci dedicatur. *Mann. MSS. Atreb. Eccleſ.*

Inter Cæſarē & Francū pax conciliatur. *Maſſæus, Guicciardin, Haræus.*

Sudor peſtilens in Belgio graſſatur. *Maſſæus, Roland. Mechlin. Lud. Guicciard. Haræus, Surius, alij.*

AN. 1530. Sequenti Februario ea die, qua colitur S. Matthias Apoſtolus, in Italia Cæſar

Carolus Bononiæ coro-

natur Imperator. *Guicciardin. Haraus. Maſſ. Sur. Heuter. alij.*

Mechliniēſis Curia, & Arteſianum Tribunal inſtituuntur. *Philip. Meier. Locrius.* *Iacob. Meier. in Flandria.*

Duacenſes Academiam fruſtrà petūt. *Vanderhar. l. 1. Monu. m s s. Duac.*

Margareta Belgij Gubernatrix obit.

Eius in locū deſtinatur Maria Hungar. Regina.

ab Romano Pontifice Imperatoria ornatus eſt corona Bononiæ, quòd eum ritum ſolemnibus cæremoniis ob bellorum tumultus vſurpare Romæ non liceret. Ad cogenda paullò pòſt Imperij Comitia Auguſtam Vindelicorum in Germaniam inde profectus eſt. Res interim Belgicas per longam abſentiam minimè neglexit. Quòd per leges pacis, tum Madriti, tum Cameraci conceptas promulgatáſque, in Flandriam & Arteſiam ius omne Regi Franciæ ademptum fuiſſet, ideóque nulla eſſet ampliùs à litigantibus iis è Comitatibus ad Regium Pariſios Senatum prouocatio: nouum Atrebati tribunal, ad quod è totius Arteſiæ Prouincia liceret cauſas euocare; dein Mechliniæ Supremum Belgij Senatum, quò fieret poteſtas è Prouincialium conſeſſuum iudiciis appellandi, conſtituit. Eius deinde præſcripto argentea Francorum Regis moneta per vtramque Flandriam ad forfices ignémque damnata eſt, quòd iniqui ponderis deprehenderetur. Fruſtrà tunc multis Duacenſes egere, vt complexam diſciplinas omnes Academiam impetrarent. Licet enim hoc inſtitutum Cæſari honeſtum, Belgis neceſſarium, vtile ſibi fore oſtenderent: nihil tamen obtinuere, Louanienſibus præſertim aduerſantibus, qui magna eius Principis gratia flagrabant, & apud eum quiduis poterant. Prima luce Decembris mortalitatem exuit Mechliniæ Margareta Imperatoris amita, & Belgij Moderatrix. Quæ Belgij clauum capeſſeret, ſororem ſuam Mariam Hungariæ Regis Ludouici viduam Carolus ſufficere ſtatuit. Duaci Senatus animaduerſa pauperum vrbicorum indigentia, publicum ad ſubminiſtrandas eis neceſſitates peculium inſtituit: & qui curam eius haberent, è lectioribus cuiuſque Parochiæ ciuibus viros aliquot præfecit.

Cæſar in Belgium redit. *Guicciardin. Maſſaus. Sur. Heuter. Couſin. Haraus.*

Cometa. *Ioan. Car. Append. Car.*

Anni proximi Ianuario, cùm fratrem ſuum Ferdinandum *Aquiſgrani in* Romanorum Regem corona ornari à Septemuiris Imperij curaſſet, eo de loco Cæſar in Belgium venit, à quo pleroſque annos abſuerat. Quam Belgicis Prouinciis ſororem Mariam præponere decreuerat, huc deduxit. Vbi res pleraſque in melius variis locis compoſuit, Tornacum inſigni pompa delatus eſt Decembris initio. Ab eo hic Equitum Aurei Velleris Conſeſſus habitus, ac multi Principes in huius Sodalitij album conſcripti paranda firmandáue cum iis amicitia. Dirus interim Cometa quindecim fermè dies, adulto menſe Auguſto, magnum incuſſit horrorem ſpectantibus. AN. 1531.

Abit rurſus in Germaniam. *Guicciardin.*

Hæretici puniuntur. *Lib. MS. Duac.*

Mulieres turbas Atrebati, Duaci, & Cameraci excitant. *Lib. MS. Duac.*

Proximo deinde Ianuario ad Comitia Imperij Ratiſbonam Cæſar profectus eſt. In hæreticos aliquos noxium virus ſpargentes animaduerſum Inſulæ partim exilio, partim ferro flammíſue. Vnus quoque Duaci prauis erroribus imbutus noxas ſupplicio luit. AN. 1532.

Iunio menſe pleriſque locis mulieres haud paruos motus excitauere. Primus Atrebati tumultus exortus eſt. Ob damnatam priùs monetam, & frumenti caritatem ſubdita eſt turbulentis animis ira: tantúmque mox ardoris ij concepere, vt complures fœminæ æſtro quodam percitæ in Abbatiam D. Vedaſti conuolauerint, indéque vi frumentum auferre contenderint. Luêre tamen harum nonnullæ hoc facinus exilio. Serpſit paullò pòſt in vrbem Duacenſem id malum. Quædam enim illic mulieres ob frumentum turbas exciuere. ac nonnullæ cuiuſdam negotiatoris frumentarij coniugem tantum non feris diſcerpſere manibus. Harum quaſdam ideò Senatus exilio perculit. Senſit poſteà Cameracum earum vim aliquam turbatum, dum monetæ frumentíque cauſa ſuis etiam vrbem eam concuſſere motibus mulieres, donec in earum aliquas animaduerſum pœnis eſt.

D. Virgo miraculis claret Duaci. *Monu. MSS. Duac.*

Iulio mēſe in Duacenſi oppido Deipara Virgo rebus admirandis populum ad maiorem ſui cultum exciuit. Huius ſtatua exteriori templi Apoſtolorum Principis Petri parieti adhærebat, iam tum aliquam ſibi venerationem intra cācellos ferreos, quibus includebatur, concilians; & Cācellatę cognomen obtinuerat. Euenit octaua luce Iulij ſub veſperū, vt aliqui ciuium pro more ad eam ſupplicaturi de via paullùm diuerterent: ac circùm pueri, ſecundùm ætatis conſuetudinem, petulantius coram eadem inter ludendum ſe gererent. Hæc cùm puerilis immodeſtia non parum ſanctiſſimæ Virgini diſpliceret, contrà ſupplicantium preces ciuium eidem arriderent: ibi quibuſdam puerorum eius imago viſa eſt commoueri, iiſque percutiendis manū extēdere.

Ad hoc

Digitized by Google

A Ad hoc miraculum ipſi mox pueri conſternati, ſocios admonent, ac repente omnes ſeſe fuga domum ingenti cum tremore ad parentes corripiunt. illic quæ viderint, vel à ſociis audiuerint, patribus matribúſue trepidi narrant. Ad eam relationē ex ędibus patres omnes matréſque familias erūpunt, & coram ſacra Virginis icone ſupplices accidunt, eámque venerantur. Hi deinde ingenti gaudio delibuti rem iſtam aliis exultim communicant: adeóque intra ſeſquihoræ ſpatium ea fama per vrbem ſpargitur, vt maximus ad eam imaginem hominum fiat concurſus, priméque ſuccedentibus accedendi locum magna platearum intercapedine præripiant. Ac tantus ſanctiſſimæ Dei Matris ſtatuam venerandi etiam pòſt ardor tam exteros, quàm incolas inceſſit, vt ſolidum octiduum is locus interdiu noctúque ab frequentiſſima multitudine celebraretur. Et cùm nunc ſolis ardentis, nunc humidæ noctis iniuria noceret, in ſacelli modum obtenta ſunt vela, & lanionum militare tentorium. Atque hanc colendi ſtatuam auxere quædam cupiditatem. Primùm ab eo tempore ad nonum vſque & decimum eius menſis diem magna vis ſanitatum ea de Virginis icone in mor-
B tales plurimos fluxit. Sex claudis implorata Dei Matris ope inceſſus eſt redditus. homini mortuo vita conceſſa. videndi facultatem cæcus obtinuit. puerulis abſque Baptiſmo defunctis impetrata vitæ vſura, vt ſacris vndis abluerentur. aliis alij beneficiis obſtricti. Ad hæc, M. Iacobus Domien, qui iam tum ab ortu captus oculis fuerat, multámque doctrinā in ſcholis hauſerat, per eos dies ſuauiſſimè ac diſertiſſimè apud frequentiſſimam eam concionem in Virginis laudem è pulpito aliquoties perorauit. Placuit deinde Eccleſiæ S. Petri Præpoſito, Decano, & Canonicis, in ſolemni Proceſſione Chriſti Parentis ſtatuam publicè portare, ac mox Sacrum etiam in eiuſdem Virginis laudem celebrare, oſtentantibus ſe palàm iis, ac vota ſoluentibus, qui per eius opitulationem ab variis fuerant morbis maliſue liberati. Nulla demum per id tempus miracula patrabantur, quin extemplò è campanaria D. Petri turre æs ſacrum perſtreperet, ciendis ad concinendas Numinis, & Deiparæ Matris laudes, agendáſque gratias, ciuibus. Neque verò paucorum fuit dierum vel ea in homines
C Virginis beneficentia, vel hominum in eam grati animi ſignificatio, & colendi ſtudium. Huius anni reliquis menſibus creberrima emicuerunt in humana corpora ſanctiſſimæ Matris miſericordiæ beneficia: tantúmque ex hominum oblationibus pecuniæ collectum eſt, vt intra breue tempus ſacellum illic conderetur. Hæc dum fiunt Duaci, Auguſto menſe Phanopinum ex Gallia deſcendit Maria Luxemburgia Vindocinenſis Comitis vidua, & Inſulenſis Caſtellana. Eo, quem ſecum ducebat, nobilium virorum comitatu familiæ ſplendor prodebatur, ſed plus ipſa peperit admirationis inſigni virtutum decore, quibus admodum magnis fulgebat. Intra Monaſterium Andreas Mondetus loci Antiſtes, quanto licuit apparatu, recepit, coluitque. Diem illic noctémque cùm hæſiſſet, Inſulámne petierit, an Baſſeam, incertum habeo. Certè cùm diſceſſit, apud Phanopinenſes Religioſos magnum ſui deſiderium reliquit, ob impreſſam animis ſanctiſſimorum eius morum memoriam, quibus mirificè omnes recreauerat. Extremo Septembri nouus exortus eſt Cometes, ac ſæuis crinibus in aliquot dies Octobris minas produxit. Ad Chriſti Natalem diem
D Scarpus amnis pluuialibus aquis vehementer aſſurgens, plurimum Duaco, & vicis omnibus, quos alluit, vel interlabitur, damnum attulit: multóque maiorem Duacum cladem ſenſiſſet, niſi maturè malo itum obuiàm fuiſſet obſtructis firmiter portis aliquot vrbis, per quas eluuies maximè voluebatur. Damni quoque multum per earum aquarum abundantiam Scluſa pertulit.

Phanopinum venit Maria Inſul. Caſtellana.

Franciſc. Pietin. in Chron. Phanop.

Cometa.

Guicciardin.

Eluuies Duaci, & alibi.

Libb. MSS. Duacenſ.

AN. 1533. Anno ſubſecuto Maria Hungariæ Regina & Belgij Gubernatrix inſignem Caroli Cæſaris, eiúſque coniugis curam ſuſcipiens, per omnes Belgicas Prouincias publicum inſtituit Supplicium, diuino ipſis Numine precibus conciliando. Eum in finem dum vigeſima & ſecunda Iulij luce Duaci Supplicatio ab Clero & Magiſtratu, ſinguliſque opificum hetęrijs obitur, frequentiſſimus ad hoc oppidum è poſitis circùm locis factus eſt hominum concurſus. Dictúque eſt incredibile, quanta vis tum ciuium, tum aduenarum Cancellatę Virginis ędiculam frequentauerit; tam vt Principum ſaluti conſulerent, quàm vt aliquid ſibi impetrarent, flagitato Deiparę matris

Duaci B. Virginem Cācellatam multus populus celebrat.

Monum. MSS. Duac.

 auxilio,

Ibidem quæ peccabantur circa Senatus electionem, corriguntur.

Lit. Mariæ Reginæ.

auxilio, cuius multa quotidie in mortales manabant diuinitus beneficia. Non multò pòſt in eiuſdem vrbis Senatum ac huius Electores diligentiſſima facta eſt inquiſitio, eorúmque errores Regina Maria edicto compeſcuit. Vti rem iſtam paullò altiùs repetamus, nonnulla nos impellunt. Priuſquam è Belgio Cæſar in Germaniam proficiſceretur, à certiſſimis hominibus acceperat, haud leuiter Duaci ab ijs, qui Magiſtratum geſſerant, peccata committi, quoties ipſi è ciuibus viros, qui nouos eligerent Senatores, nuncupabant. ab ijs præſertim illos in Electorum numerum cooptari, quos & generis humilitas, & rerum ignorantia deſpicabiles redderent: vti faciliùs per eos in Senatum illos adſciſcerent, quos Magiſtratibus ornare decreuerant. inde multa in Rempublicam mala inuehi, quæ vel opprimere, vel tollere eſſet difficile. Ea cùm magnopere Cæſari ad omnem Reipublicæ vtilitatem diligenter incumbenti diſplicerent: Iacobo Luxemburgio Gauerenſi Comiti totius Flandriæ Teutonicę Gubernatori, & Gallo-flandriæ Pręfecto, dedit in mandatis, vt ſtrenuam circa Duacenſium errores profundiùs indagandos, ac deprehendendos, operam impęderet, iiſdémque tollendis remedia comminiſceretur. Eam quidem tunc Iacobus curã ſuſcepit: verùm poſteà morbo impeditus, nihil laboris ad hoc negotium ex animi ſententia peragendum attulit. Qui cuncta interim accuratiùs expenderent, ac de medicãdis erroribus ſolliciti eſſent, M. Petrum Taſpilium ſupremi Flandriæ Senatus Pręſidem, ac Guidonem Payagium Duacẽſis oppidi Vicarium delegit. Non leuis ab his opera per multos dies nauãta. Verùm priuſquam cuncta ipſis explorata cognitáque eſſent, è Belgio Cæſar diſceſſit, vitámque Iacobus Luxemburgius morbo perdidit. Igitur cùm poſteà nullus Petrum ac Guidonem premeret, ab incœpto ipſi deſtitere, ac Duacenſes in priſtinos errores relapſi ſunt ſecuriùs. Vertebatur annus Chriſti ſupra milleſimum & quingenteſimum trigeſimus quartus, cùm nouæ ad Reginam Mariam de peccatis horum perlatæ ſunt querimoniæ: ac tantum hæ pondus obtinuerunt, vt mox illa per litteras Duacenſib. Scabinis mandauerit, vt ad quintum ac decimum diem Nouembris eò loci ſuos ipſi legatos eſſe iuberent, vbi moram traheret. per hos omnia in medium producerentur, quibus vel obiecta ſibi diluerẽnt, vel ab ſe facta priuilegijs niti oſtenderent. omnino enim his auditis ratum ſibi eſſe fixúmque, aliquid tandem conſtituere, quod in publicum vrbis bonum vertat. Condicto die, quos Duacenſis Senatus legauit, ij Reginæ in Hannonia ſtiterunt ſe Binchij. Ad ea, quæ obijciebantur, aliud nihil tunc reſpondere, quàm cupere Senatum ea omnia, quibus per accuſationem onerabatur, ſcripto tradita ſibi porrigi. hunc quippe nonnulla fugere eorum, quæ priùs facta fuerint: vbi de ſcripto cuncta perſpexerit, purgaturum ſe ſuóſque, vel Gandaui apud Senatum Flandriæ, vel Mechliniæ in ſuprema Belgarum Curia; & conceſſa ſibi olim priuilegia defenſurum. Haberet interim perſpectum Maria, vt Inſulæ, ſic Duaci quoque, ſi qui ciuium in leges aliquid commiſerint, in eos manus inijci poſſe, vti pro meritis pœna coërceantur: vt in oppidum punitio conuertatur, ídque ſuis exuatur priuilegijs, admittendum minimè. Curauit poſteà legi cuncta expendíque Maria, quę poſt accuratam inueſtigationem compertum eſt ab Duacenſibus peccata fuiſſe: dein cuncta vrbis eius priuilegia excuti iuſſit diligenter, ac Senatus libellum ſupplicem examinari. His peractis, eadem cognitum habuit, omnino ſibi licere, aduerſus Duacenſes ſummo iure progredi, eóſque veteribus priuilegijs nudare, nulla ipſis apud Iudices purgandi ſeſe conceſſa facultate: tum quia quædam ijs capita reformationis appoſita fuerant; tum etiam quia enormibus ſeſe aduerſus ea peccatis Duacenſes diu obſtrinxerant, cùm ij, per quos dicerentur Senatores, eligebantur. Verùm tametſi ſumma vtens poteſtate ad Comitem Flandriæ Duacenſem Senatum creandi ius retrahere poſſet: nihilominùs tamen ea noluit, varias ob cauſas, ſeueritate ciues comprimere: tantùm quędam conſtituit, quibus admodum caueretur, ne quid in poſterum caperet detrimenti Reſpublica, dum Senatus legeretur. Ac primò quidem ab ea fuit ſancitum, vt Scabini duodecim Magiſtratus abdicaturi, aliíque totidem, qui pręterito anno vrbem fuerant moderati, haud priùs nouorum Senatorum Electores nominarent, quàm ſolemnibus ſeſe obſtringerent verbis, è ciuibus ſe nouem viros inte-

A

B

AN. 1534.

C

D

A gritate vitæ ac præclaris moribus ſpectabiles, ad hoc munus delecturos: hos neutiquam ſeſe vel ſua, vel aliena commendatione, ac prece impuliſſe, vt aliquos in Scabinorum, aut Sexuirorum numerum cooptent; nulliſue tum ſuis, tum alienis verbis hortaturos, vt quempiam ornent Magiſtratibus. Ad hæc decretum quoque eſt, vt ij nouem Electores nullum priùs Scabinum, aut Sexuirum nominent, quàm ipſi etiam graui ſe iuramento adſtringant, nullius ſe precibus aut commendatione flectendos, vti nonnullos ordini Senatorio inſerant; neque plures tribus frumentarijs negotiatoribus inter Scabinos Sexuiróſque numerentur. Et quò faciliùs ad gerendos Magiſtratus idonei ciues habeantur, facta eſt iiſdem Electoribus poteſtas, vt nonnullos quoque ex ijs creent Senatores, quibus aliàs in Senatum aditus erat præcluſus: quorum numero præſertim ij continebantur, qui vel in Clericos adſciti ſunt, vel foris degunt, vel ab Senatu litem aliò traduxere. Illud etiam datum in mandatis, vt intra tertium ab Magiſtratuum creatione diem, Electorum, Scabinorum, ac Sexuirorum nomina, cognomina, genus, conditio, opificium, vel negotiatio, ad
B Flandriæ Comitem, aut per eius abſentiam, ad Belgij Gubernatorem tranſmittantur in ſcripto Duacenſis Bailliui, ac Senatus Actuarij ſigillis munito. Ad extremum veteribus tam Electorum, quàm Scabinorum, & Sexuirorum, iurandi formulis addita ſunt quædam, fraudibus corrigendis. His eum in modum ab Regina conſtitu-
N. 1535. tis, anni ſequentis Ianuario, ad diem primum & vigeſimum datum eſt Petro Taſpilio & Guidoni Payagio negotium, vt Februarij principio Duaci eſſent, operámque nauarent, ne quid eorum in proxima Senatus creatione omitteretur. Indictus erat ſeptimus menſis huius dies habendis de legendo Scabinorum ordine Comitijs. Ad id tempus Taſpilio propter alia maioris momenti impedimenta non licuit Duacum proficiſci. Igitur dicta die cum ij omnes conueniſſent, quos nouis Magiſtratibus creandis Electores dicere ex Comitis Ludouici Maleani, & Philippi Audacis Burgundiæ Ducis ſanctione, oportebat: priuſquam aliquis Elector nuncuparetur, Prætorium, vbi conſederant, Guido ſolus ingreditur, ac Reginæ Mariæ productis lit-
C teris, nouam ex ijs legendi rationem, iurandíque formulam proponit: ac ſubinde nominatos Senatores ad dicendum ſacramentum nouis quoque verbis adigit, vt veteres abuſus reſcindantur. Etſi non parùm ea Reginæ mandata mouerent Duacenſes, omnia nihilominùs ij ex eius ſententia perfecere. Indéque ad hæc vſque tempora Senatum apud eos creandi ratio manauit. Paullò pòſt Arquinghehemi menſis Martius vitæ finem attulit Helenæ Crouyacæ Arelchotani Ducis ſorori, & Iacobi Gauerenſis Comitis viduæ. Huius magna tabulis vltimis in Armenteriæ templum liberalitas emicuit. Ei námque totum ſacelli ſui cimelium argenteum, tapetes magni pretij & holoſericos aræ paratus donauit. Hærebat interim Cæſar Carolus in Hiſpania, quò ſe nuper contulerat, ingentémque claſſem adornabat, vti bellum in Africam aduerſus Hariadenum Barbaroſſam inferret, eúmque Tunetano regno, vnde Muleaſſem Regem per iniuriam exturbauerat, magnis copijs exueret. Ac rebus omnibus ad tantam expeditionem neceſſarijs, in Hiſpania, Italia, & Sicilia præparatis, vigeſimo die Maij regiam ingreſſus eſt nauim, proſperáque vſus nauigatio-
D ne, Iulio menſe primùm Guletam expugnauit, deinde Tuneto potitus eſt: cùm exortus Cometes eo tempore non parum animos Belgarum concuteret, ac in aliquot ſecuti menſis dies horrorem protraheret. Ea Muleaſſem expeditione cùm maximè ſibi deuinxiſſet, regnum ipſi reſtituit, tantúmque imperato in annos ſingulos tributo, impoſitóque Guletæ valido præſidio, in Italiam per Siciliam claſſem reduxit. Eodem ferè tempore abijt è viuis Philippus Lannoyus Santarum in Gallo flandria regulus, quem animus ingens, & multa vis ſapientiæ Imperatori Carolo gratum fecerant. Is enim Conſilijs arcanis & Cubiculo admotum etiam inter Aurei Velleris Equites elegerat, ac Tornaco Gubernatorem impoſuerat. Haud diu poſteà licuit
N. 1536. Cæſari armorum quietem capere. Etenim Francorum Rex, minimè obtento ab eo Mediolanenſi Ducatu, ad nouum ſe bellum impulit. Státimque Archithalaſſum Franciæ Philippum Chabotium in Sabaudiam cum inſigni militum numero dimiſit, vt ea regione ſubacta, in Italiam bellum duceret. Ea re cognita Imperator, qui
iam

Ex nouæ reformationis formula Magiſtratus creatur Duaci. *Regiſt. Duac.*

Helena Crouyaca moritur Arquinghehemi. *Epitaph. monu. Armenter.*

Carolus Imp. bellum gerit in Africa. *Guicciardin. Haræus. Meſſ. Faſelius, Sur. Tilet Heuter. alij.*

Philipp. Lannoyus obit. *Epitaph. eius.*

Francorum Rex in Cæſarem bellum renouat. *Guicciardin. Belleſor. Meſſ. Breſin. Sur. Heuter. Haræus. alij.*

iam Venetos, aliáſque Italiæ ciuitates, ac Principes in ſuam traxerat ſocietatem, nihil cunctatus eſt in Franciam ex Italia deſcendere, idque regnum multis viribus aggredi. Ac per litteras in Belgium ſorori Mariæ mandauit, vt quàm primùm delectu habito, equeſtres ac pedeſtres copias armari iuberet, iiſque in Galliam ducendis præficeret Henricum Naſſauium & Reuxij Comitem. Dum fratris mandata per omnes Belgij Prouincias exequitur Regina, multúſque miles conſcribitur, & armis inſtruitur: appetente Maio quidam vitæ ſolutioris iuuenes Inſulæ decreuerant in ciuium hortos forti manu penetrare, indéque roſmarinos, & alias virentes arbores efferre, vt primo die Maij ſub auroram, vbicumque liberet, depangerent figeréntue. Eius factionis gnarus vrbis Præpoſitus, cùm in foro pleroſque horum cerneret, grauibus eos verbis admonuit, ne quod tale facinus capeſſerent, ac quieti domum reciperent ſeſe. Verùm ſurdis ea canebat; ſtatímque multis horum cachinnis exceptus eſt, quamuis vincula & carcerem minaretur. Ergo dum ſentit eos ſiniſtrum aliquid in ſe moliri; ſatellites ſuos dato ſigno in eos irruere iubet, & aliquos manibus prehendere. Illic grauis extemplò tumultus exoritur. Quidquid obuium fuit, iuuenes tela fecere. cultris quidam, alij ſaxis, alio alij telo Præpoſitum ſeſe tuentem, ac ſocios eius, immaniter adoriuntur. Vni ſeruorum Præpoſiti lethiferum vulnus illatum, vnde paullò pòſt vitam perdidit, cum Præpoſito ceteros malè multatos fuga texit. Doluit ea res admodum Senatoribus: & quamquam diligentiam adhibuerint, vt factioſos iuuenes comprehenderent, viſi ſunt tamē Reginæ Mariæ minùs gnauiter officio perfuncti; ac ideò litteris ea ſuis, vt in eos ad pœnas diligentiùs quæſitos animaduerterent ſupplicio, exciuit. Non multis diebus interiectis, inſtructum rebus omnibus exercitum (viginti peditum, ſex equitum millia cenſebantur) in fines Francorum duxere Naſſauius & Reuxius. Ab his illata pagis viciſque clades plurima. Aſſidēs Somonæ amni oppidum Braya, & Guyſa de hoſtibus capta. Admotus deinde eſt Peronæ exercitus, eáque vrbs cincta obſidio. Ad huius rei nuntios cùm Pariſios vſque grauiſſimus vbique Francos metus concuteret, nihil ab iis omiſſum eſt, ne oppido Belgæ potirentur: adeóque ſtrenuam impoſitū ei præſidium operam nauauit, vt, poſt aliquot tentatas fruſtrà impreſſiones, inde Naſſauius Reuxiúſque copias in Belgium reduxerint. Hæſit primùm Cameraci cum aliqua militum manu Reuxius. Eo de loco in Arteſiam profectus, Teruannam obſidione vallauit. Ne quid Francis ibi circumuentis ad defenſionem deeſſet, diligenter Franciſcus Rex effecit. Submiſſa frequenter ſunt ab eo ſubſidia, & omnis generis commeatus. Ac tandem eam vrbem cum inſigni equitum & peditum copia, & rebus ad recreandos muniendóſque obſeſſos neceſſariis, ingreſſus eſt Annibaldus. Non multo elapſo tempore, idem quoque Rex quinque ac viginti armatorum hominum millia in Arteſiam hoſtiliter traxit. Capta hîc ab eo arx Auchiaca, Heſdinium, Lilleria, & S. Venantij oppidum. Omninóque in Flandriam penetraſſet, niſi tempeſtiuè frangendis eius conatibus Reuxij Comes ad Minariacum quaterna peditum millia obieciſſet; equiteſque ſexcentos. Ingenti tunc metu per Gallo-flandriam laboratum eſt, cuius extremi fines paucis paſſuum millibus à Minariaco diſſiti ſunt. Duaco præſertim timebatur; ideóque latioribus terræ aggeribus muniti introrſum muri, ciuibus omnibus edicto Senatus terram dorſo afferentibus: nouiſque porta Docreana munitionibus firmata. Metum ſubinde quædam abſterſere. In Galliam Rex abiit Dorlenium; ac retentis tantùm octo Germanorum millibus, ceteras domum copias dimiſit. Contrà, Buræ Reuxiíque Comites S. Pauli oppidum facto impetu penetrantes, ad quatuor Francorum millia cecidere. ac paucis diebus interpoſitis, Annibaldum ceteróſque Duces Francorum, qui nouos Teruannam commeatus intulerant, ad Guinegatam felici fregere ceperéque prælio. Ad hæc internos menſes inter Franciæ Regem, ac Cæſaris ductores in Belgio bellum adminiſtrantes, pactæ ſunt induciæ Iulij menſis principio. Non caruit interim Duacum frequentibus Deiparæ Matris erga morbis affectos ciues exteróſque beneficijs. Quemadmodum enim anteà, ſic etiam hoc tempore multi per eam corporum ægrientium conſecuti ſunt ſanitatem. Adeóque in dies eorum creuit liberalitas, qui

Marginal notes:

Motus quidam Inſulæ. *Litt. Mariæ.*

Caſtra Belgæ in Francos mouent. *M.ſſ Breſin. Carol. Memoran. in Geſt. Car. Guicciard. lib. 1. Comment. Houter. lib. 11. Belleſ. Harane.*

Frácus Arteſiam infeſtat. *Auctores citati. Append. Car.*

Lib. ms. Duac.

Franci cæduntur. *Auctores ante citati.*

Ab D. Virgine miracula eduntur Duaci. *Monu. Mss. Duac.*

A · B · C · AN. 1537 · D

A qui cæleſtibus illecti gratijs D. Virginis Miraculorum (ita námque tunc nuncupari cœperat, priori Cancellatæ cognomento conſeneſcente) ſacellum frequentabant, vt collecta è muneribus pecunia neceſſarium æs ſumptúmque maximæ D. Petri campanæ, cui nomen eſt Maria, hoc anno fundendæ ſuffecerit. Ac per id tempus Ioannes Ruffaldus Inſulæ commorans, & apud Cæſarem plurima pollens gratia, filium ſuum Hieronymum, Abbatię Gerardimontenſis Antiſtitem, ad opulentiſſimi Atrebatium Vedaſtini Monaſterij infulas euexit. Erat ſanè Hieronymus litteris haud leuiter tinctus, vſúſque fuerat Ludouico Viue magiſtro Louanij. Eúmque tum plurima virtus alia, tum religio, pietas, manſuetudo, caſtimonia, gloriæ contemptus, in pauperes effuſa liberalitas ornabant: quæ omnia feliciter inauguratum Atrebati tam ſuis, quàm alijs, gratum fecere.

Hieronymus Ruffaldus fit Abbas Vedaſtinus.

Chron. Vedaſt.

AN. 1538. At inter Cæſarem Regémque Franciæ agi cœptum de pace: inque diem vigeſimum & ſecundum Februarij eam ob rem productæ ſunt induciæ. Poſtquam tamen diu ab legatis vtriuſque Principis diſcuſſæ ſunt pacis ineundæ conditiones, nullo modo hæc impetrari potuit: tantúmque in ſecundum ac vigeſimum diem Auguſti pertrahi placuit tempus induciarum. B Vt tunc certis pax legibus conficeretur, à Paulo Pontifice Maximo admodum fuit laboratum. Vbi námque vtriuſque Principis rationes coràm accepit, nihil omninò reliqui fecit, vt ſtabilem inter eos pacem componeret. Verùm neque monitis eius, neque maximorum aliorum hominum precibus conceſſum eſt, vt in aliquas ſolidæ pacis conditiones Auguſtus Francúſque deſcenderent. Aliúdque nihil obtentum denique fuit, quàm vt annorum decem inducias paciſcerentur. Ac tum, priuſquam in Hiſpaniam Cæſar, in Franciam Rex Franciſcus ex Italia proficiſcerentur, in mutuum ipſi conſpectum amplexúmque venere, diéſque aliquot tam colloquijs, quàm conuiuijs hilariter ab ijſdem abſumpti ſunt. Quæ res ſubditis vtriuſque Principis adeò iucundè accidit, vt publicè Numini Diuiſque gratias egerint templa ſubeundo, ac Supplicationes inſtituendo: indéque multum in tempus ſolidam armorum quietem ſibi promiſerint.

Annorum decem Induciæ inter Cæſarẽ & Francum conciliantur.

Meyerus. Baſelius. Breſin. Sur. Tilet. Heuter. Hiſtor. Belg. Haræus.

Ceterum hoc anno, in quem propter conciliatos Principum animos C ea voluptas incidit, dum tertia Paſchali Dominica quidam ciuium Duacenſium vnà cum vxore famulóque in popina iuxta D. Eligij portam ſuauiter compotant, tres eos fulmen abſumpſit, ceteris ibidem conſidentibus intactis.

Tres fulmine tanguntur Duaci.

Lib. MS. Duac.

Eodem in oppido D. Petri Paſtor hæreſeos damnatus, ſacris Ordinibus & veſtibus exuitur, ignique traditur menſe Iulio. Compertus is fuerat occulta hæreticorum conuenticula celebraſſe, ac nonnulla verba hæreſeos veneno illita protuliſſe. Lata igitur vrendi corporis in eum ſententia, Duacum venit Salubrienſis Pontifex Atrebatenſis Epiſcopi Suffraganeus, vti ſacris nudatum in ordinem redigeret, ac ſupplicio afficiendum lictoribus tradi permitteret. Ad has cæremonias ritúſque perficiendos, cum eodem Præſule in editum tabulatum, vnde circumquaque conſpici poſſent, Aroaſianus, S. Nicolai Pratenſis, Mareolanus, Antiſtites, byſſinis ſplendentes pluuialibus (ſacri amictus hoc genus eſt) conſcendêre. Erat illic erectum altare, & impoſitus ei calix. Ad hoc vbi ſteterunt, cum horrendis carminibus detractæ ſunt primò ſacerdotales reo veſtes, quibus ornatus in theatrum prodierat; dein crines abraſi, & quatuor demum D digiti, quibus ſacroſanctam contigerat hoſtiam, pelle nudati. iniecta poſtmodum partim viridis, partim rubea corpori veſtis. Eo dum ſchemate ab lictoribus ad rogum deducitur, exortus eſt ingens multorum clamor ciuium, qui per eum Sacerdotem Eccleſiæ fuerant Sacramentorum participes facti, velut quiritantium, & dubitantium, recténe ipſis ſacramenta fuiſſent præbita. Verùm is omnem illis ſcrupulum ademit, cùm palàm proteſtatus eſt ea ſe mente ſemper Sacramenta confeciſſe, ac impertiuiſſe, qua ſolent Catholici Sacerdotes; ideóque iuſſit eſſe quietos & ſecuros. Ac mox hæreſes omnes deteſtatus, Eccleſiæque reconciliatus, inter flammas ſpiritum reddidit. Secuto Septembri in laicos quatuor hęreſeos toxico infectos ibidem eum in modum animaduerſum eſt, vt primò virgis terga conſcinderentur; ignita perforarentur lingue cuſpide; inurerentur cauterio genæ; in perpetuum denique ipſi exilium truderentur.

Paſtor ibidẽ ob hæreſim comburitur.

Idem liber.

Datum eſt Orchiaci Beginagium Franciſcanis tertiæ regulæ virginibus. E Briffolienſi

Orchiaci Griſiæ Soro-

ANNI CHRISTI.

res conſti-tuuntur. *Mon. MSS. Orbiacenſ.*

lienſi Aſceterio vocatas inuenio, & legem ſubiuiſſe morbidis etiam lue infectis operam nauandi. Apud Atrebates, Euſtathius Crouyacus eorum Pontifex è viuis exceſſit Octobris tertia luce. Datus ei ſucceſſor eſt Antonius Perenotus Nicolai Granuellæ reguli, & apud Cæſarem gratioſi admodum viri filius, quem multiplex doctrina, iudicij excellentia, magna vis conſiliorum, nobiliſſimæ virtutes, aliáque nonnulla infulis dignum reddiderant. Secutus proximè annus nonnullis Duaci profectis à Chriſti Parente miraculis inclaruit. Inter alias mulieres, quæ cæleſtem per eam opem ad ipſius ſtatuam in ſacello D. Petri Canonicorum ędi aſſidente obtinuerunt, Ioanna de Wagnies Merincurię nata emicuit. Ea námque cùm fuiſſet iam inde ab vigeſimo ſecundo vitæ anno in grauiſſimam ſenectutem oculorum lumine priuata, eo in loco ardentiùs in preces incumbens lucis vſuram recepit.

ANTONIVS PERENOTVS creatur Epiſc. Atrebat. *Miſſam. Gaz. Lorr. Tabb. Atrebat.*

A

AN. 1539

D. Virgo Duacum miraculis illuſtrat. *Mon. MSS. Duac.*

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER VNDECIMVS.

B

EA, quæ memorauimus, dum in Belgio gererentur, in Hiſpania Cæſar morabatur eius regionis ex animi ſententia componendis rebus intentus. Nulli tunc cum vſquam hoſtiles tumultus agitabant. Induciarum beneficio cuncta per Italiam, Galliam, Belgium arma quieuerant. Neque timor vllus prodebatur excitandorum vſquam ab hoſtibus motuum. Verùm enimuerò in eo hoſtilium armorum ſilentio, & aduerſariorum populorum profundiſſima quiete, hoſtilia in Belgio aduerſus Principem ſuum ſubditi moliuntur. Etenim cœptum eſt hoc tempore in Cæſarem, eiúſque ſororem Mariam à Gandenſibus tumultuari. Et propiùs abfuit, quin totum Flandriæ Comitatum in rebellionem ij traherent, Franciæque Regi ſubijcerent ſeſe. Exacta pro ſuperioribus bellis pecunia occaſionem motus præbuit. Quidam enim Gandenſis vrbis ciuium ægrè tolerantes, quadringenta florenorum millia Flandrici nominis populo ab Regina Maria in neruos belli aduerſus Francos ſuſcepti ſuperioribus annis imperata: per iniuriam ſeſe opprimi publicè queſti ſunt; eáque conuelli priuilegia, quibus ab varijs Flandrię Comitibus donati, nulla tenebantur extra ordinem ſubſidia pecuniarum Principi ſuo pendere. Ac prorſus in animos induxerunt, indictæ pecunię nihil conferre; ad bellum in Francos gerendum ſi ſubſidijs Cæſar indigeret, aliquot tantum armatorum virorum millia ſub ſignis mittere, eáque rebus neceſſarijs inſtruere. Et ne ſoli Mariæ flagitationibus obrogare viderentur, non modò ceteros eiuſdem vrbis ciues, verùm etiam alios Flandriæ populos ſuam in ſententiam pertrahere certabant. Nihil tamen ab alijs Flandriæ Membris iubenti ex Cæſaris mandato Reginæ eſt recuſatum. Et omninò quamplurimis Gandenſibus diſplicuit ea popularium diſſenſio. Vbi verò Gandaui percrebuit, eos omnes Gandenſes in honeſtas cuſtodias ab Regina detruſos, qui Bruxellis, Antuerpiæ, ac Mechliniæ fuerant deprehenſi; neque priùs inde dimittendos, quàm cum ceteris vrbibus pecuniam ciuitas Gandenſis numeraſſet: longè grauiùs factioſis hominibus exarſere animi. Miſſus ab his extemplò eſt ad Mariam Lebuinus Blommius turbarum vir appetens, vti captiuos repeteret; nullóque iure ab Gandenſibus extraordinariam exigi pecuniam doceret. Hic cùm aliud nihil ab Regina impetraſſet, quàm per Cæſaris Conſiliarios Mechliniæ, vel Bruxellis de Comitum diplomatibus, & Gandenſium iure diſceptandum: ipſi interim,

C

Gandenſes contra Cæſarem tumultuantur. *Hiſtor. Belg. Guicciardin. Sur. Breſin. Heuter. Belleſor. Gillij Append. Harans, alij.*

D

A rim, quam pendere tenebantur, pecuniam numerarent: maiores poſt reditum turbas in vrbe concitauit. Quippe mox factionis auctores ad Brugenſes, Iperanos, Franconates legatos miſere, qui faces rebellionis eorum animis ſubderent, ipſóſque demum eò perducerent, vti ſecum renuerent imperatos extra ordinem nummos tribuere. Verùm plus fidei erga Principem ſuum ij populi retinuere, quàm vt fœdus cum paucis factioſis aduerſus eum paciſcerentur: tantúmque oppidula quædam in tumultuantium Gandenſium ſocietatem coiuere. Auxit poſteà horum peruicaciam datum Flandriæ Ordinibus Cæſaris reſponſum, quo primùm Reginæ facta omnia comprobabat, dein mandabat Flandris omnibus, vti petitam in ſubſidium pecuniam contribuerent; niſi rebellium loco haberi mallent, pœníſque comprimi: ac multò magis ab eodē data Mechliniano Senatui poteſtas omnes Flandrici nominis homines grauibus etiam pœnis ad indictæ pecuniæ ſolutionem cogendi. Vbi namque ſecundùm eam facultatem aduerſum ſe Mechlinienſes Conſiliarios ſententiam dixiſſe; nonnullóſque ab ijs cum mandatis in Flandriam miſſos, qui pecuniam pendere recuſantes in carcerem compingerent, accceperūt: hos primùm partim capiunt,

B partim è finibus ſuis violenter exigunt; ac ſubinde correptis armis, quædam circum vrbem firma munitionibus loca occupant; in certam demum rebellionem coniurant datis nominibus; ac in eam ad Regem Franciæ ſententiam occultè ſcribunt, omninò ſeſe perfecturos, vti totus Flandriæ Comitatus ei ſubijciatur, ſi ſe ſuáque omnia ſuam in protectionem ſuſceperit. Enimuerò grauiſſimum diſcrimē Flandricis rebus ingruebat, cùm hæc pauci homines in aliorum perniciem ſtruerent. Sed minimè placuit ſapienti admodum Regi aures tumultuanti & inconſtanti plebi accommodare. Plus enim valuit apud eum fides induciarum, quàm calida & temeraria rebellium ſtudia, quàm incerta felicis ſucceſſus rei alienæ inuaſio. Igitur quas ſeditioſi Gandauenſes ad eum litteras ſcripſerant, eas extemplò in Hiſpaniam ad Cæſarem miſit: vnáque ipſum docuit, & quæ illi machinarentur, & quæ legatis eorum reſponderit. Mouit hinc iucundè Cæſarem gratum Franciſci Regis officium, inde

C grauiter ſauciauit eorum hominum facinus, apud quos ipſe lucis vſuram hauſerat, quibúſque multum fauoris impertiuerat. Ergo frangendis celeriter eorum conatibus, ſtatuit in Belgium ocyſſimè viam capere: ac prorſus opportunum ſibi iudicauit, vt Belgicos fines citiùs attingeret, per Franciam iter inſtituere. Et huc inuitabant multa Regis de grato fidóque hoſpitio promiſſa. Proceſſerat iam Nouember, cùm regia publicáque fide accepta in viam ſe dedit Carolus: ac nonnullis inter publicas feſtáſque Regis & Francorum gratulationes periculis defunctus, extremo ferè Ianuario Cameracum ingreſſus eſt, ſeriùs longè, quàm deſtinauerat. Inde rebus ad

AN. 1540. coërcendos rebellantium Gandenſium animos comparatis, Gandauum adijt Maria ſorore, ac præcipuis Belgij Proceribus comitantibus. Aderant ei duæ Germanorum legiones, quas Ferdinandus frater, ac Romanorum Rex, adduxerat, & ſupra mille ac quingentos equites Belgæ. Vix vrbem intrauerat quinto & vigeſimo Februarij die, cùm ad portas omnes muróſque cuſtodias diſpoſuit, vt elabendi ſpes omnis factioſis adimeretur. In iudicium ſubinde cauſa tumultuantium vocata eſt,

D cui Cæſar præerat, circumſtantibus Belgij Nobilibus, totóque Flandriæ Senatu. Aduerſus ſeditioſos primùm dixit Cæſaris Aduocatus, omniáque in medium protulit capita, quibus læſæ Maieſtatis reos faceret. ac demum vti pro meritis caſtigarentur, Cæſaris animum vehementer incendit. Datus poſteà locus eſt Aduocato Gandenſium, vti pro criminum reis diceret. Ab hoc multa in defenſionem perduellium de ſcripto producta: verùm adeò frigidè languidéque, vt nihil admodum abſtergendis criminibus idoneum protulerit, ac ideò totus ad commouendam Caroli commiſerationem, ad quam ſolùm Gandenſes conciliandam perfugerent, in fine orationis contenderit. Deliberatum ab Cæſare diu fuit, quas in rebelles pœnas ipſe conſtitueret. Adhibiti in conſilium Aurei Velleris Equites, diuerſarum Præſides Curiarum, libellorum ſupplicum Præfecti, multíque alij inſigni doctrina & prudentia fulti homines. Tandem pridiè Kalendas Maij cùm ſententiam Cæſar in perduelles pronuntiaret, omnibus eos priuilegijs, immunitatibus, conſuetudini-

Cæſar ijs caſtigandis per Franciam periculosè Belgium petit.

Auctores antè citati. Meſſani, Locrius.

Ac in eos graues pœnas cōſtituit.

Auctores citati.

Digitized by Google

Aldenardenſes rebellionis participes etiam punit.

Auctor. coæui.

bus ac iuribus nudauit. inducta veteri ratione Magiſtratus creandi, nouam inſtituit. è præcipuis tumultus auctoribus quoſdam capite plexit. aliis alios pœnis perculit. deiecta parte murorum vrbis, arcem condere aggreſſus eſt, vbi firmum aduerſus eiuſmodi rebelliones præſidium excubaret. In Aldenardẽſes quoque non abſimili pœna paullò pòſt animaduertit, quòd rebellionem vnà cum Gandenſibus arripuiſſent, ac proteruè aluiſſent. Adempta ſcilicet eis priuilegia ſunt, & impoſita neceſſitas per Principis legatos Magiſtratus nouos quotannis nuncupandi.

Cæſar Inſulenſibus dat poteſtatem pomoerium vrbis producendi.

Littera Caroli.

Hæc dum fiunt in eo Comitatus Flandrici tractu, vnde non parum formidinis propter Aldenardæ viciniam Gallo-flandri contraxerant: viſum eſt Cæſari Inſulenſibus concedere, vti latiùs oppidi ſui muros extenderent. Datum igitur ab eo negotium eſt Comiti Reuxio Gallo-flandriæ Præfecto, dynaſtæ Buignicurtio Attrebatium Gubernatori, Ludouico Iuio Ariæ Capitaneo, & Ioanni Marcenario, vt cum Scabinis Inſulenſem vrbem diligenter obirent; qua parte pomœrium eius produci poſſet, animaduerterent. Et paruo interiecto tempore laborem ipſe ſuſcepit huc viam carpendi, & attentiùs omnia luſtrandi. Veniam ſubinde Senatoribus conceſſit, ab Ægrotorum porta vſque ad domum Roſimboſiam producto latiùs vrbis ſpatio, muros opere nouo circumducendi; portáſque Molinariam & Barrenſem iis claudendi mœnibus. Verùm ea facultate vti hoc anno, & ſequentibus minimè licuit Senatui, ac in plurimum tempus dilatum id opus, tantúmque pars eius ſeptimi ac decimi ſæculi principio perfecta eſt.

AEſtas admodum ſicca.

Sur ro, Heuter. lib. II.

Ceterùm per huius anni æſtatem calores maximi omnia torruerunt: exinde fluminum maxima in Belgio aquis defecta, vt ſiccis pedibus Liſam, Scaldim, Moſam, Rhenum, quibuſdam locis, *homines tranſierint*. Secuta eſt rerum victu neceſſariarum ingens penuria, præter vinum terra nihil ferè ſuppeditante.

Hæreticorum libros legi vetat Cæſar.

Edict. Caroli.

Interim ab Imperatore Carolo diplomata duo manarunt. Horum altero per Germaniam inferiorem grauiter admodum vetita fuit ſcriptorum ab hæreticis librorum lectio, ne quem ea in horum errores pertraheret.

Feſtum Regis ſtultorũ idem prohibet Inſulæ.

Edict. Caroli.

Aduerſus Inſulenſes alterum Carolus condidit. Statuerant ij ad vndecimum Iulij diem pro veteri more, feſtum Regis ſtultorum celebrare, permiſſa inſigni hominibus morionibus agentibus licentia. Id cùm animaduerteret pius Princeps multa in vrbem hactenus mala intuliſſe, ac plura in dies ſuſcitaturum, niſi remedium adhiberet; ſeuero Senatui edicto mandauit, eas inpoſterum abſque venia ſua inſolentias ne permitteret.

Miraculum ab D. Virg. Duaci.

Monn. M S S. Duac.

Per Septembrem Duaci ad D. Virginis Cancellatæ ſtatuam Ioannes l'Erbu filiolo ſuo, quem coniux mortuum enixa fuerat, tantiſper vitam impetrauit, donec ſacro tingeretur baptiſmatis latice.

Item Fournis.

Relat. Paſtor. Fournenſ.

Eodem ferme tempore inſigni ſeſe miraculo eadem Chriſti Parens Fournis in agro Inſulenſi potentem prodidit. Mulier quædam Ilyenſis capta fuerat, vi morbi, membrorum corporis totius officio: itáque per multos annos haud ſine magno faſtidio domi iacuerat. Igitur vti ſanitatem recuperaret, Fournas iter ad Deiparæ Matris imaginem vouit, & mox in viam ſe dedit magna flagrans obtinendæ valetudinis cupiditate. Haud ampliùs leuca vterque pagus eſt diſſitus. Duos tamen ipſa dies, noctémque vnam, partim reptando, partim fulcris nitendo, abſumpſit, vt hoc iter conficeret. Verùm vix Fournenſis territorij fines attigit, cùm ſenſit corpori ſuo vires aliquas reſtitui: & cùm tandem ad Fournenſe templum perueniſſet, haud priùs à precibus ceſſauit, indéque pedem extulit lęta, quàm prorſus recuperaſſet corporis firmitatem. Ad faciendam huius miraculi fidem, diu ad parietem eius ædis, quæ reliquit, fulcra pependere.

Philippa Markettenſis Antiſtita moritur.

Monn. M S S. Marq.

Ei ſuccedit Agnes Crucia.

At in Markettano Parthenone vitam exuit Philippa de Lattre Virginum illic degentium Antiſtita. Eluxit in ea mirum hunc locum ædificiis, ornatibus ſacris, & accurata Religionis obſeruantia decorandi ſtudium. Perfectum ſcilicet ab ea fuit, nihil vt proprium Moniales haberent, ſed omnibus in medium delatis rebus, iis tantùm vterentur, quarum ipſa copiam concederet. Inſignem poſteà natalibus & virtutibus Agnetem Cruciam ad Cœnobij regimen Virgines euehi voluere. Nullis quoque hæc ſumptibus pepercit, vti pulcherrimis templo decus ornamentis adderet, coëmptis eum in finem pannis multicoloribus, tum auro & argento Phrygium in morem illuſis, tum Damaſcenis & holoſericis. Struxit etiam elegans Abbatialis Palatij mem-

A bum, & multa vbique opportuna varijs rebus, & opificiis ædificia. Omninóque curã ſuſcepit, vt quæ Philippa reformationis initia ſtruxerat, ſuo etiam perficeret labore.

AN. 1541. Subſecuti mox anni principio, è Belgicis Prouincijs in Germaniam Carolus Imperator diſceſſit. Ibi celebrato Ratiſbonæ Principum Imperij Conuentu, in Italiam iter fecit, indéque per mare in Africam exercitum tranſuexit. Algeriam expugnare, capeŕeque, ipſi votum erat. Verùm in ea expeditione adeò ventos, & mare ſuis aduerſari conatibus ſenſit, vt grauiſſima tempeſtate bis agitatus multam ſuorum nauigiorum ac militum iacturam fecerit, ægréque cum paucis ex naufragio euadens Drepanenſem Siciliæ portum tenuerit, ac inde vela in Hiſpaniam fecerit. Iactatum varijs ſubinde locis eſt, ad quos tantùm naufragij nuntius peruenerat, à piſcibus maris hauſtum Cæſarem fuiſſe; ac quibuſdam ideò viris tantùm voluptatis inſperſum eſt, vt palàm in eum multa per irriſionem probra effuderint. Francorum Rex, Dúxque Cliuienſis per id tempus in Carolum exaſperati vehementiùs, in armorum ſocietatem occulto fœdere coiuerunt: ac de bello in eius Prouincias inferendo multa cepere conſilia. B Regem ſauciauerat negatus nuper ab Cæſare Mediolanenſis Ducatus, quem priùs is ſe traditurum promiſerat. Cliuius magnopere dolebat excludi ſe Geldriæ & Zutphaniæ ditionibus, quarum ſibi poſſeſſionem contendebat iure deberi. AN. 1542. Igitur opportunis bello rebus comparatis, priuſquam Cæſar copias colligeret, indictum ab vtroque eſt ei bellum, ac geſtum illud ferociter. Militem ſuum in quinque agmina partitus eſt Francus, iiſque varias ditiones Caroli eodem aggreſſus eſt tempore. In Luxemburgicum Ducatum vnus eorum exercituum miſſus, alter in Arteſiam. Antonius Vindocinenſis Dux in Arteſiæ fines mouit, ac primò Tournehamenſe caſtrum, in extima huius regionis parte munitum egregiè, per deditionem accepit, & vicinas aliquot munitiones ſubegit. His extemplò funditus euerſis, per agrum Audomarenſem & Arienſem prædabundus excurrit. Lilleriam, inter Ariacum & Bethuniam ſitum oppidum eadem inuoluit ruina. Ab altera parte Martinus Roſſemius, apud Geldros nobili loco natus, vnà cum Longeuallio C Francis & Cliuienſibus ſeſe ducem præbuit, ac tranſmiſſo Moſæ alueo Antuerpiam vſque procurrit. Spem fecerant ea nobiliſſima & opulentiſſima vrbe potiundi, quorumdam illic commorantium occulta de proditione fœdera, & parùm firmæ murorum munitiones, ac vix armis aſſueti incolæ. Verùm ſatis animorum armorúmque illic compertum fuit, vt validis alioquin iis copiis, ex Conſulum & aliorum hominum artis bellicæ minimè expertium ſententia & mandatis, cum paucis militibus ciues obſiſterent. Ex aduerſo, Princeps Auraicus, Comes Buranus, & Reuxius, diuerſis in partibus Belgij copias ſub ſignis habebant, & conatus hoſtium frangere nitebantur. Euenit tunc, vt plerique ſceleribus onuſti homines, quòd militiæ Cæſaris nomina dediſſent, Inſulam liberè frequentarent; ibi licentiùs vitam agitarent, ac rixis, potationibus, violentia turbas cierent; perſæpè domorum feneſtras lapidibus confringerent, grauibus ciues vulneribus afficerent. Nihil interim omiſit Senatus, vti ſuorum ciuium rebus vitæque cautum iret: omninóque in eos milites manus mittere moliebatur. Verùm ij, ſub quorum ſignis illi merebant, ne quid in ipD ſos ab vrbico Magiſtratu grauius conſtitueretur, opponebant ſe vehementer, ac de facinoribus eorum ſumpturos ſe ſupplicium promittebant. Nihil interim ab eis in ſontes patrabatur, híque ſolitis vrbem inſolentiis perturbabant. Igitur Senatus cùm perſpiceret ereptam ſibi poteſtatem in eos lege agendi, ægréque tolerarет ciues ſuos vexari: ad Mariam Reginam queſtum aliquos miſit. Et mox ea Comiti Reuxio Gallo-flandriæ Gubernatori mandauit, vt intra triduum vrbe omnes exigeret, & non parentibus grauia ſupplicia minaretur. Ea igitur colluuie hominum egredi coacta, ac rurſus ingredi prohibita, Inſulanis ciuibus ſua reddita quies eſt. Per eoſdem dies miſericordem ſimul ac præpotentem Deipara Mater ſeſe prodidit Duaci. Laborabat ingenti morbo in Gallia non procul Deſiderij Monte Ioanna Lyon, iamque depoſita erat, cùm filius eius Nicolaus pro recuperanda materna valetudine Duacum proficiſcendi, ibíque ad B. Virginis Miraculorum ſtatuam ſupplicandi votum nuncupauit, & ſubitò in viam ſe dedit. Vix autem is ſeſe coram ſacra Imagine

Carolus Cæſar è Belgio diſcedit.

Algeriam infeliciter tentat.

Hiſtor Belg Sur. Vita Caroli, Guicciardin. Heuter. Haræus, alij.

Francus & Cliuius in eum mouent bellum.

Auctores citati. B. Ileſer Galli Append.

Milites Cæſariani Inſulam infeſtantes eijciuntur.

Littera Mariæ.

D. Virgo Duaci culta miraculum edit.

Mem. MSS. Duac.

Digitized by Google

natur Imperator. — Guicciardin. Haræus. Maſſ. Sur. Heuter. alij. — Mechlinienſis Curia, & Arteſianum Tribunal inſtituuntur. — Philip. Meier. Locrius. — Iacob. Meier. in Flandria. — Duacenſes Academiam fruſtrà petũt. — Vanderhar. l. 1. Monu. MSS. Duac. — Margareta Belgij Gubernatrix obit. — Eius in locũ deſtinatur Maria Hungar. Regina.

ab Romano Pontifice Imperatoria ornatus eſt corona Bononiæ, quòd eum ritum ſolemnibus cæremoniis ob bellorum tumultus vſurpare Romæ non liceret. Ad cogenda paullò pòſt Imperij Comitia Auguſtam Vindelicorum in Germaniam inde profectus eſt. Res interim Belgicas per longam abſentiam minimè neglexit. Quòd per leges pacis, tum Madriti, tum Cameraci conceptas promulgatáſque, in Flandriam & Arteſiam ius omne Regi Franciæ ademptum fuiſſet, ideóque nulla eſſet ampliùs à litigantibus iis è Comitatibus ad Regium Pariſios Senatum prouocatio: nouum Atrebati tribunal, ad quod è totius Arteſiæ Prouincia liceret cauſas euocare; dein Mechliniæ Supremum Belgij Senatum, quò fieret poteſtas è Prouincialium conſeſſuum iudiciis appellandi, conſtituit. Eius deinde præſcripto argentea Francorum Regis moneta per vtramque Flandriam ad forfices ignémque damnata eſt, quòd iniqui ponderis deprehenderetur. Fruſtrà tunc multis Duacenſes egere, vt complexam diſciplinas omnes Academiam impetrarent. Licet enim hoc inſtitutum Cæſari honeſtum, Belgis neceſſarium, vtile ſibi fore oſtenderent: nihil tamen obtinuere, Louanienſibus præſertim aduerſantibus, qui magna eius Principis gratia flagrabant, & apud eum quiduis poterant. Prima luce Decembris mortalitatem exuit Mechliniæ Margareta Imperatoris amita, & Belgij Moderatrix. Quæ Belgij clauum capeſſeret, ſororem ſuam Mariam Hungariæ Regis Ludouici viduam Carolus ſufficere ſtatuit. Duaci Senatus animaduerſa pauperum vrbicorum indigentia, publicum ad ſubminiſtrandas eis neceſſitates peculium inſtituit: & qui curam eius haberent, è lectioribus cuiuſque Parochię ciuibus viros aliquot præfecit.

Cæſar in Belgium redit. — Guicciardin. Maſſæus. Sur. Heuter. Couſin. Haræus. — Cometa. — Ioan. Car. Append. Car.

AN. 1531. Anni proximi Ianuario, cùm fratrem ſuum Ferdinandum Aquiſgrani in Romanorum Regem corona ornari à Septemuiris Imperij curaſſet, eo de loco Cæſar in Belgium venit, à quo pleroſque annos abfuerat. Quam Belgicis Prouinciis ſororem Mariam præponere decreuerat, huc deduxit. Vbi res pleraſque in melius variis locis compoſuit, Tornacum inſigni pompa delatus eſt Decembris initio. Ab eo hic Equitum Aurei Velleris Conſeſſus habitus, ac multi Principes in huius Sodalitij album conſcripti paranda firmandǽue cum iis amicitia. Dirus interim Cometa quindecim fermè dies, adulto menſe Auguſto, magnum incuſſit horrorem ſpectantibus.

Abit rurſus in Germaniam. — Guicciardin. — Hæretici puniuntur. — Lib. MS. Duac.

AN. 1532. Proximo deinde Ianuario ad Comitia Imperij Ratiſbonam Cæſar profectus eſt. In hæreticos aliquos noxium virus ſpargentes animaduerſum Inſulæ partim exilio, partim ferro flammiſue. Vnus quoque Duaci prauis erroribus imbutus noxas ſupplicio luit.

Mulieres turbas Atrebati, Duaci, & Cameraci excitant. — Lib. MS. Duac.

Iunio menſe pleriſque locis mulieres haud paruos motus excitauere. Primus Atrebati tumultus exortus eſt. Ob damnatam priùs monetam, & frumenti caritatem ſubdita eſt turbulentis animis ira: tantúmque mox ardoris ij concepere, vt complures fœminæ æſtro quodam percitæ in Abbatiam D. Vedaſti conuolauerint, indéque vi frumentum auferre contenderint. Luêre tamen harum nonnullæ hoc facinus exilio. Serpſit paullò pòſt in vrbem Duacenſem id malum. Quædam enim illic mulieres ob frumentum turbas exciuere. ac nonnullæ cuiuſdam negotiatoris frumentarij coniugem tantum non feris diſcerpſere manibus. Harum quaſdam ideò Senatus exilio perculit. Senſit poſteà Cameracum earum vim aliquam turbarum, dum monetæ frumentique cauſa ſuis etiam vrbem eam concuſſere motibus mulieres, donec in earum aliquas animaduerſum pœnis eſt.

D. Virgo miraculis claret Duaci. — Monu. MSS. Duac.

Iulio mẽſe in Duacenſi oppido Deipara Virgo rebus admirandis populum ad maiorem ſui cultum exciuit. Huius ſtatua exteriori templi Apoſtolorum Principis Petri parieti adhærebat, iam tum aliquam ſibi venerationem intra cãcellos ferreos, quibus includebatur, concilians; & Cãcellatę cognomen obtinuerat. Euenit octaua luce Iulij ſub veſperũ, vt aliqui ciuium pro more ad eam ſupplicaturi de via paullùm diuerterent: ac circùm pueri, ſecundùm ætatis conſuetudinem, petulantius coram eadem inter ludendum ſe gererent. Hæc cùm puerilis immodeſtia non parum ſanctiſſimæ Virgini diſpliceret, contrà ſupplicantium preces ciuium eidem arriderent: ibi quibuſdam puerorum eius imago viſa eſt commoueri, iiſque percutiendis manũ extẽdere.

Ad hoc

Digitized by Google

A Ad hoc miraculum ipſi mox pueri conſternati, ſocios admonent, ac repente omnes
ſeſe fuga domum ingenti cum tremore ad parentes corripiunt. illic quæ viderint, vel
à ſociis audiuerint, patribus matribúſue trepidi narrant. Ad eam relationē ex ędibus
patres omnes matréſque familias erūpunt, & coram ſacra Virginis icone ſupplices ac-
cidunt, eámque venerantur. Hi deinde ingenti gaudio delibuti rem iſtam aliis exul-
tim communicant: adeóque intra ſeſquihoræ ſpatium ea fama per vrbem ſpargitur,
vt maximus ad eam imaginem hominum fiat concurſus, primíque ſuccedentibus
accedendi locum magna platearum intercapedine præripiant. Ac tantus ſanctiſſi-
mæ Dei Matris ſtatuam venerandi etiam pòſt ardor tam exteros, quàm incolas in-
ceſſit, vt ſolidum octiduum is locus interdiu noctúque ab frequentiſſima multitudi-
ne celebraretur. Et cùm nunc ſolis ardentis, nunc humidæ noctis iniuria noceret, in
ſacelli modum obtenta ſunt vela, & lanionum militare tentorium. Atque hanc co-
lendi ſtatuam auxere quædam cupiditatem. Primùm ab eo tempore ad nonum vſ-
que & decimum eius menſis diem magna vis ſanitatum ea de Virginis icone in mor-
B tales plurimos fluxit. Sex claudis implorata Dei Matris ope inceſſus eſt redditus. ho-
mini mortuo vita conceſſa. videndi facultatem cæcus obtinuit. puerulis abſque Ba-
ptiſmo defunctis impetrata vitæ vſura, vt ſacris vndis ablueren tur. aliis alij beneficiis
obſtricti. Ad hæc, M. Iacobus Domien, qui iam tum ab ortu captus oculis fuerat,
multámque doctrinā in ſcholis hauſerat, per eos dies ſuauiſſimè ac diſertiſſimè apud
frequentiſſimam eam concionem in Virginis laudem è pulpito aliquoties perora-
uit. Placuit deinde Eccleſiæ S. Petri Præpoſito, Decano, & Canonicis, in ſolemni
Proceſſione Chriſti Parentis ſtatuam publicè portare, ac mox Sacrum etiam in eiuſ-
dem Virginis laudem celebrare, oſtentantibus ſe palàm iis, ac vota ſoluentibus, qui
per eius opitulationem ab variis fuerant morbis maliſue liberati. Nulla demum per
id tempus miracula patrabantur, quin extemplò è campanaria D. Petri turre æs ſa-
crum perſtreperet, ciendis ad concinendas Numinis, & Deiparæ Matris laudes,
agendáſque gratias, ciuibus. Neque verò paucorum fuit dierum vel ea in homines
C Virginis beneficentia, vel hominum in eam grati animi ſignificatio, & colendi ſtu-
dium. Huius anni reliquis menſibus creberrima emicuerunt in humana corpora ſan-
ctiſſimæ Matris miſericordiæ beneficia: tantúmque ex hominum oblationibus pe-
cuniæ collectum eſt, vt intra breue tempus ſacellum illic conderetur. Hæc dum
fiunt Duaci, Auguſto menſe Phanopinum ex Gallia deſcendit Maria Luxemburgia
Vindocinenſis Comitis vidua, & Inſulenſis Caſtellana. Eo, quem ſecum ducebat,
nobilium virorum comitatu familiæ ſplendor prodebatur, ſed plus ipſa peperit ad-
mirationis inſigni virtutum decore, quibus admodum magnis fulgebat. Intra Mo-
naſterium Andreas Mondetus loci Antiſtes, quanto licuit apparatu, recepit, coluit-
que. Diem illic noctémque cùm hæſiſſet, Inſulámne petierit, an Baſſeam, incertum
habeo. Certè cùm diſceſſit, apud Phanopinenſes Religioſos magnum ſui deſide-
rium reliquit, ob impreſſam animis ſanctiſſimorum eius morum memoriam, quibus
mirificè omnes recreauerat. Extremo Septembri nouus exortus eſt Cometes, ac
ſæuis crinibus in aliquot dies Octobris minas produxit. Ad Chriſti Natalem diem
D Scarpus amnis pluuialibus aquis vehementer aſſurgens, plurimum Duaco, & vicis
omnibus, quos alluit, vel interlabitur, damnum attulit: multóque maiorem Duacum
cladem ſenſiſſet, niſi maturè malo itum obuiàm fuiſſet obſtructis firmiter portis ali-
quot vrbis, per quas eluuies maximè voluebatur. Damni quoque multum per ea-
rum aquarum abundantiam Scluſa pertulit.

Phanopinum venit Maria Inſul. Caſtellana.

Franciſc. Pietin. in Chron. Phanop.

Cometa.

Guicciardin.

Eluuies Duaci, & alibi.

Libb. MSS. Duacenſ.

AN. 1533. Anno ſubſecuto Maria Hungariæ Regina & Belgij Gubernatrix inſignem Caro-
li Cæſaris, eiúſque coniugis curam ſuſcipiens, per omnes Belgicas Prouincias pu-
blicum inſtituit Supplicium, diuino ipſis Numine precibus conciliando. Eum in fi-
nem dum vigeſima & ſecunda Iulij luce Duaci Supplicatio ab Clero & Magiſtratu,
ſinguliſque opificum hetęrijs obitur, frequentiſſimus ad hoc oppidum è poſitis cir-
cùm locis factus eſt hominum concurſus. Dictúque eſt incredibile, quanta vis tum
ciuium, tum aduenarum Cancellatę Virginis ędiculam frequentauerit; tam vt Prin-
cipum ſaluti conſulerent, quàm vt aliquid ſibi impetrarent, flagitato Deiparę matris

Duaci B. Virginem Cācellatam multus populus celebrat.

M.nn. MSS. Duac.

 auxilio,

Ibidem quæ peccabantur circa Senatus electionem, corriguntur.

Lut. Maria Regina.

auxilio, cuius multa quotidie in mortales manabant diuinitus beneficia. Non multò pòſt in eiuſdem vrbis Senatum ac huius Electores diligentiſſima facta eſt inquiſitio, eorúmque errores Regina Maria edicto compeſcuit. Vti rem iſtam paullò altiùs repetamus, nonnulla nos impellunt. Priuſquam è Belgio Cæſar in Germaniam proficiſceretur, à certiſſimis hominibus acceperat, haud leuiter Duaci ab ijs, qui Magiſtratum geſſerant, peccata committi, quoties ipſi è ciuibus viros, qui nouos eligerent Senatores, nuncupabant. ab ijs præſertim illos in Electorum numerum cooptari, quos & generis humilitas, & rerum ignorantia deſpicabiles redderent: vti faciliùs per eos in Senatum illos adſciſcerent, quos Magiſtratibus ornare decreuerant. inde multa in Rempublicam mala inuehi, quæ vel opprimere, vel tollere eſſet difficile. Ea cùm magnopere Cæſari ad omnem Reipublicæ vtilitatem diligenter incumbenti diſplicerent: Iacobo Luxemburgio Gauerenſi Comiti totius Flandriæ Teutonicę Gubernatori, & Gallo-flandriæ Pręfecto, dedit in mandatis, vt ſtrenuam circa Duacenſium errores profundiùs indagandos, ac deprehendendos, operam impēderet, iiſdémque tollendis remedia comminiſceretur. Eam quidem tunc Iacobus curā ſuſcepit: verùm poſteà morbo impeditus, nihil laboris ad hoc negotium ex animi ſententia peragendum attulit. Qui cuncta interim accuratiùs expenderent, ac de medicādis erroribus ſolliciti eſſent, M. Petrum Taſpilium ſupremi Flandriæ Senatus Pręſidem, ac Guidonem Payagium Duacēſis oppidi Vicarium delegit. Non leuis ab his opera per multos dies nauāta. Verùm priuſquam cuncta ipſis explorata cognitaque eſſent, è Belgio Cæſar diſceſſit, vitámque Iacobus Luxemburgius morbo perdidit. Igitur cùm poſteà nullus Petrum ac Guidonem premeret, ab incœpto ipſi deſtitere, ac Duacenſes in priſtinos errores relapſi ſunt ſecuriùs. *Vertebatur annus* Chriſti ſupra milleſimum & quingenteſimum trigeſimus quartus, cùm nouæ ad Reginam Mariam de peccatis horum perlatæ ſunt querimoniæ: ac tantum hæ pondus obtinuerunt, vt mox illa per litteras Duacenſib. Scabinis mandauerit, vt ad quintum ac decimum diem Nouembris eò loci ſuos ipſi legatos eſſe iuberent, vbi moram traheret. per hos omnia in medium producerentur, quibus vel obiecta ſibi diluerent, vel ab ſe facta priuilegijs niti oſtenderent. omnino enim his auditis ratum ſibi eſſe fixúmque, aliquid tandem conſtituere, quod in publicum vrbis bonum vertat. Condicto die, quos Duacenſis Senatus legauit, ij Reginæ in Hannonia ſtiterunt ſe Binchij. Ad ea, quæ obijciebantur, aliud nihil tunc reſpondere, quàm cupere Senatum ea omnia, quibus per accuſationem onerabatur, ſcripto tradita ſibi porrigi. hunc quippe nonnulla fugere eorum, quæ priùs facta fuerint: vbi de ſcripto cuncta perſpexerit, purgaturum ſe ſuóſque, vel Gandaui apud Senatum Flandriæ, vel Mechliniæ in ſuprema Belgarum Curia; & conceſſa ſibi olim priuilegia defenſurum. Haberet interim perſpectum Maria, vt Inſulæ, ſic Duaci quoque, ſi qui ciuium in leges aliquid commiſerint, in eos manus inijci poſſe, vti pro meritis pœna coërceantur: vt in oppidum punitio conuertatur, ídque ſuis exuatur priuilegijs, admittendum minimè. Curauit poſteà legi cuncta expendíque Maria, quę poſt accuratam inueſtigationem compertum eſt ab Duacenſibus peccata fuiſſe: dein cuncta vrbis eius priuilegia excuti iuſſit diligenter, ac Senatus libellum ſupplicem examinari. His peractis, eadem cognitum habuit, omnino ſibi licere, aduerſus Duacenſes ſummo iure progredi, eóſque veteribus priuilegijs nudare, nulla ipſis apud Iudices purgandi ſeſe conceſſa facultate: tum quia quædam ijs capita reformationis appoſita fuerant; tum etiam quia enormibus ſeſe aduerſus ea peccatis Duacenſes diu obſtrinxerant, cùm ij, per quos dicerentur Senatores, eligebantur. Verùm tametſi ſumma vtens poteſtate ad Comitem Flandriæ Duacenſem Senatum creandi ius retrahere poſſet: nihilominùs tamen ea noluit, varias ob cauſas, ſeueritate ciues comprimere: tantùm quędam conſtituit, quibus admodum caueretur, ne quid in poſterum caperet detrimenti Reſpublica, dum Senatus legeretur. Ac primò quidem ab ea fuit ſancitum, vt Scabini duodecim Magiſtratus abdicaturi, aliíque totidem, qui pręterito anno vrbem fuerant moderati, haud priùs nouorum Senatorum Electores nominarent, quàm ſolemnibus ſeſe obſtringerent verbis, è ciuibus ſe nouem viros inte-

A

B

C

D

AN. 1534.

Digitized by Google

A gritate vitæ ac præclaris moribus ſpectabiles, ad hoc munus delecturos: hos neutiquam ſeſe vel ſua, vel aliena commendatione, ac prece impuliſſe, vt aliquos in Scabinorum, aut Sexuirorum numerum cooptent; nullíſue tum ſuis, tum alienis verbis hortatutos, vt quempiam ornent Magiſtratibus. Ad hæc decretum quoque eſt, vt ij nouem Electores nullum priùs Scabinum, aut Sexuirum nominent, quàm ipſi etiam graui ſe iuramento adſtringant, nullius ſe precibus aut commendatione flectendos, vti nonnullos ordini Senatorio inſerant; neque plures tribus frumentarijs negotiatoribus inter Scabinos Sexuiróſque numerentur. Et quò faciliùs ad gerendos Magiſtratus idonei ciues habeantur, facta eſt iiſdem Electoribus poteſtas, vt nonnullos quoque ex ijs creent Senatores, quibus aliàs in Senatum aditus erat præcluſus: quorum numero præſertim ij continebantur, qui vel in Clericos adſciti ſunt, vel foris degunt, vel ab Senatu litem aliò traduxere. Illud etiam datum in mandatis, vt intra tertium ab Magiſtratuum creatione diem, Electorum, Scabinorum, ac Sexuirorum nomina, cognomina, genus, conditio, opificium, vel negotiatio, ad B Flandriæ Comitem, aut per eius abſentiam, ad Belgij Gubernatorem tranſmittantur in ſcripto Duacenſis Bailliui, ac Senatus Actuarij ſigillis munito. Ad extremum veteribus tam Electorum, quàm Scabinorum, & Sexuirorum, iurandi formulis addita ſunt quædam, fraudibus corrigendis. His eum in modum ab Regina conſtitutis, anni ſequentis Ianuario, ad diem primum & vigeſimum datum eſt Petro Taſpilio & Guidoni Payagio negotium, vt Februarij principio Duaci eſſent, operámque nauarent, ne quid eorum in proxima Senatus creatione omitteretur. Indictus erat ſeptimus menſis huius dies habendis de legendo Scabinorum ordine Comitijs. Ad id tempus Taſpilio propter alia maioris momenti impedimenta non licuit Duacum proficiſci. Igitur dicta die cum ij omnes conueniſſent, quos nouis Magiſtratibus creandis Electores dicere ex Comitis Ludouici Maleani, & Philippi Audacis Burgundiæ Ducis ſanctione, oportebat: priuſquam aliquis Elector nuncuparetur, Prætorium, vbi conſederant, Guido ſolus ingreditur, ac Reginæ Mariæ productis litteris, nouam ex ijs legendi rationem, iurandíque formulam proponit: ac ſubinde C nominatos Senatores ad dicendum ſacramentum nouis quoque verbis adigit, vt veteres abuſus reſcindantur. Etſi non parùm ea Reginæ mandata mouerent Duacenſes, omnia nihilominùs ij ex eius ſententia perfecere. Indéque ad hæc vſque tempora Senatum apud eos creandi ratio manauit. Paullò pòſt Arquinghebemi menſis Martius vitæ finem attulit Helenæ Crouyacæ Arelchotani Ducis ſorori, & Iacobi Gauerenſis Comitis viduæ. Huius magna tabulis vltimis in Armenteriæ templum liberalitas emicuit. Ei námque totum ſacelli ſui cimelium argenteum, tapetes magni pretij & holoſericos aræ paratus donauit. Hærebat interim Cæſar Carolus in Hiſpania, quò ſe nuper contulerat, ingentémque claſſem adornabat, vti bellum in Africam aduerſus Hariadenum Barbaroſſam inferret, eúmque Tunetano regno, vnde Muleaſſem Regem per iniuriam exturbauerat, magnis copijs exueret. Ac rebus omnibus ad tantam expeditionem neceſſarijs, in Hiſpania, Italia, & Sicilia præparatis, vigeſimo die Maij regiam ingreſſus eſt nauim, proſperáque vſus nauigatione, D Iulio menſe primùm Guletam expugnauit, deinde Tuneto potitus eſt: cùm exortus Cometes eo tempore non parum animos Belgarum concuteret, ac in aliquot ſecuti menſis dies horrorem protraheret. Ea Muleaſſem expeditione cùm maximè ſibi deuinxiſſet, regnum ipſi reſtituit, tantúmque imperato in annos ſingulos tributo, impoſitóque Guletæ valido præſidio, in Italiam per Siciliam claſſem reduxit. Eodem ferè tempore abijt è viuis Philippus Lannoyus Santarum in Gallo flandria regulus, quem animus ingens, & multa vis ſapientiæ Imperatori Carolo gratum fecerant. Is enim Conſilijs arcanis & Cubiculo admotum etiam inter Aurei Velleris Equites elegerat, ac Tornaco Gubernatorem impoſuerat. Haud diu poſteà licuit Cæſari armorum quietem capere. Etenim Francorum Rex, minimè obtento ab eo Mediolanenſi Ducatu, ad nouum ſe bellum impulit. Statúmque Archithalaſſum Franciæ Philippum Chabotium in Sabaudiam cum inſigni militum numero dimiſit, vt ea regione ſubacta, in Italiam bellum duceret. Ea re cognita Imperator, qui

iam

Left margin: ANNI CHRISTI. — AN. 1535. (beside "dita ſunt quædam") — AN. 1536. (beside "Cæſari armorum")

Right margin notes:
Ex nouæ reformationis formula Magiſtratus creatur Duaci. *Regiſt. Duac.*

Helena Crouyaca moritur Arquinghehemi. *Epitaph monum. Armenter.*

Carolus Imp. bellum gerit in Africa. *Guicciardin. Haræus. Meſſ. Baſelius, Sur. Tillet Heuter. & ſ.*

Philipp. Lannoyus obit. *Epitaph. eius.*

Francorum Rex in Cæſarem bellum renouat. *Guicciardin. Belleſor. Meſſ. Breſin. Sur. Heuter. Haræus. alij.*

iam Venetos, aliáſque Italiæ ciuitates, ac Principes in ſuam traxerat ſocietatem, nihil cunctatus eſt in Franciam ex Italia deſcendere, idque regnum multis viribus aggredi. Ac per litteras in Belgium ſorori Mariæ mandauit, vt quàm primùm delectu habito, equeſtres ac pedeſtres copias armari iuberet, iiſque in Galliam ducendis præficeret Henricum Naſſauium & Reuxij Comitem. Dum fratris mandata per omnes Belgij Prouincias exequitur Regina, multúſque miles conſcribitur, & armis inſtruitur: appetente Maio quidam vitæ ſolutioris iuuenes Inſulæ decreuerant in ciuium hortos forti manu penetrare, indéque roſmarinos, & alias virentes arbores efferre, vt primo die Maij ſub auroram, vbicumque liberet, depangerent figeréntue. Eius factionis gnarus vrbis Præpoſitus, cùm in foro pleroſque horum cerneret, grauibus eos verbis admonuit, ne quod tale facinus capeſſerent, ac quieti domum reciperent ſeſe. Verùm ſurdis ea canebat; ſtatimque multis horum cachinnis exceptus eſt, quamuis vincula & carcerem minaretur. Ergo dum ſentit eos ſiniſtrum aliquid in ſe moliri, ſatellites ſuos dato ſigno in eos irruere iubet, & aliquos manibus prehendere. Illic grauis extemplò tumultus exoritur. Quidquid obuium fuit, iuuenes tela fecere. cultris quidam, alij ſaxis, alio alij telo Præpoſitum ſeſe tuentem, ac ſocios eius, immaniter adoriuntur. Vni ſeruorum Præpoſiti lethiferum vulnus illatum, vnde paullò pòſt vitam perdidit. cum Præpoſito ceteros malè multatos fuga texit. Doluit ea res admodum Senatoribus: & quamquam diligentiam adhibuerint, vt factioſos iuuenes comprehenderent, viſi ſunt tamē Reginæ Mariæ minùs gnauiter officio perfuncti; ac ideò litteris ea ſuis, vt in eos ad pœnas diligentiùs quæſitos animaduerterent ſupplicio, exciuit. Non multis diebus interiectis, inſtructum rebus omnibus exercitum (viginti peditum, ſex equitum millia cenſebantur) in fines Francorum duxere Naſſauius & Reuxius. Ab his illata pagis viciſque clades plurima. Aſſidēs Somonæ amni oppidum Braya, & Guyſa de hoſtibus capta. Admotus deinde eſt Peronæ exercitus, eáque vrbs cincta obſidio. Ad huius rei nuntios cùm Pariſios vſque grauiſſimus vbique Francos metus concuteret, nihil ab iis omiſſum eſt, ne oppido Belgæ potirentur: adeóque ſtrenuam impoſitū ei prçſidium operam nauauit, vt, poſt aliquot tentatas fruſtrà impreſſiones, inde Naſſauius Reuxiúſque copias in Belgium reduxerint. Hæſit primùm Cameraci cum aliqua militum manu Reuxius. Eo de loco in Arteſiam profectus, Teruannam obſidione vallauit. Ne quid Francis ibi circumuentis ad defenſionem deeſſet, diligenter Franciſcus Rex effecit. Submiſſa frequenter ſunt ab eo ſubſidia, & omnis generis commeatus. Ac tandem eam vrbem cum inſigni equitum & peditum copia, & rebus ad recreandos muniendóſque obſeſſos neceſſariis, ingreſſus eſt Annibaldus. Non multo elapſo tempore, idem quoque Rex quinque ac viginti armatorum hominum millia in Arteſiam hoſtiliter traxit. Capta hîc ab eo arx Auchiaca, Heſdinium, Lilleria, & S. Venantij oppidum. Omninóque in Flandriam penetraſſet, niſi tempeſtiuè frangendis eius conatibus Reuxij Comes ad Minariacum quaterna peditum millia obieciſſet, equitéſque ſexcentos. Ingenti tunc metu per Gallo-flandriam laboratum eſt, cuius extremi fines paucis paſſuum millibus à Minariaco diſſiti ſunt. Duaco præſertim timebatur; ideóque latioribus terræ aggeribus muniti introrſum muri, ciuibus omnibus edicto Senatus terram dorſo afferentibus: nouíſque porta Docreana munitionibus firmata. Metum ſubinde quædam abſterſere. In Galliam Rex abiit Dorlenium; ac retentis tantùm octo Germanorum millibus, ceteras domum copias dimiſit. Contrà, Buræ Reuxiíque Comites S. Pauli oppidum facto impetu penetrantes, ad quatuor Francorum millia cecidere. ac paucis diebus interpoſitis, Annibaldum ceteróſque Duces Francorum, qui nouos Teruannam commeatus intulerant, ad Guinegatam felici fregere ceperéque prælio. Ad hæc internos menſes inter Franciæ Regem, ac Cæſaris ductores in Belgio bellum adminiſtrantes, pactæ ſunt induciæ Iulij menſis principio. Non caruit interim Duacum frequentibus Deiparæ Matris erga morbis affectos ciues exteróſque beneficijs. Quemadmodum enim anteà, ſic etiam hoc tempore multi per eam corporum ægrientium conſecuti ſunt ſanitatem. Adeóque in dies eorum creuit liberalitas,

qui

Margin notes:

Motus quidam Inſulæ. *Litt. Mariæ.*

Caſtra Belgæ in Francos mouent. *M. ſſ. Preſin. Carol. Mumeran. in Geſt. Car. Guicciard. lib. 1. Comment. Heuter. lib. 11. Belleſ. Haraus.*

Frācus Arteſiam infeſtat. *Auctores citati. Append. Car.*

Lib. mſ. Duac.

Franci cæduntur. *Auctores antè citati.*

Ab D. Virgine miracula edūtur Duaci. *Monu. Mss. Duac.*

Right margin: A, B, C, D; AN. 1537.

A qui cæleſtibus illecti gratijs D. Virginis Miraculorum (ita námque tunc nuncupari cœperat, priori Cancellatæ cognomento conſeneſcente) ſacellum frequentabant, vt collecta è muneribus pecunia neceſſarium æs ſumptúmque maximæ D. Petri campanæ, cui nomen eſt Maria, hoc anno fundendæ ſuffecerit. Ac per id tempus Ioannes Ruffaldus Inſulæ commorans, & apud Cæſarem plurima pollens gratia, filium ſuum Hieronymum, Abbatię Gerardimontenſis Antiſtitem, ad opulentiſſimi Atrebatium Vedaſtini Monaſterij infulas euexit.

Hieronymus Ruffaldus fit Abbas Vedaſtinus. Chron. Vedaſt.

Erat ſanè Hieronymus litteris haud leuiter tinctus, vſúſque fuerat Ludouico Viue magiſtro Louanij. Eúmque tum plurima virtus alia, tum religio, pietas, manſuetudo, caſtimonia, gloriæ contemptus, in pauperes effuſa liberalitas ornabant: quæ omnia feliciter inauguratum Atrebati tam

AN. 1538. ſuis, quàm alijs, gratum fecere. At inter Cæſarem Regémque Franciæ agi cœptum de pace: inque diem vigeſimum & ſecundum Februarij eam ob rem productæ ſunt induciæ. Poſtquam tamen diu ab legatis vtriuſque Principis diſcuſſæ ſunt pacis ineundæ conditiones, nullo modo hæc impetrari potuit: tantúmque in ſecundum ac

B vigeſimum diem Auguſti pertrahi placuit tempus induciarum. Vt tunc certis pax legibus conficeretur, à Paulo Pontifice Maximo admodum fuit laboratum. Vbi námque vtriuſque Principis rationes coràm accepit, nihil omninò reliqui fecit, vt ſtabilem inter eos pacem componeret. Verùm neque monitis eius, neque maximorum aliorum hominum precibus conceſſum eſt, vt in aliquas ſolidæ pacis conditiones Auguſtus Francúſque deſcenderent. Aliúdque nihil obtentum denique fuit, quàm vt annorum decem inducias paciſcerentur.

Annorum decem Induciæ inter Cæſarē & Francum conciliantur. Meyſaus. Beſe-lius, Breſin. Sur. Tillet Heuter. Hiſtor. Belg. Haraus.

Ac tum, priuſquam in Hiſpaniam Cæſar, in Franciam Rex Franciſcus ex Italia proficiſcerentur, in mutuum ipſi conſpectum amplexúmque venere, diéſque aliquot tam colloquijs, quàm conuiuijs hilariter ab ijſdem abſumpti ſunt. Quæ res ſubditis vtriuſque Principis adeò iucundè accidit, vt publicè Numini Diuíſque gratias egerint templa ſubeundo, ac Supplicationes inſtituendo: indéque multum in tempus ſolidam armorum quietem ſibi promiſerint. Ceterum hoc anno, in quem propter conciliatos Principum animos

C ea voluptas incidit, dum tertia Paſchali Dominica quidam ciuium Duacenſium vnà cum vxore famulóque in popina iuxta D. Eligij portam ſuauiter compotant, tres eos fulmen abſumpſit, ceteris ibidem conſidentibus intactis.

Tres fulmine tanguntur Duaci. Lib. MS. Duac.

Eodem in oppido D. Petri Paſtor hæreſeos damnatus, ſacris Ordinibus & veſtibus exuitur, ignique traditur menſe Iulio.

Paſtor ibidē ob hæreſim comburitur. Idem liber.

Compertus is fuerat occulta hæreticorum conuenticula celebraſſe, ac nonnulla verba hæreſeos veneno illita protuliſſe. Lata igitur vrendi corporis in eum ſententia, Duacum venit Salubrienſis Pontifex Atrebatenſis Epiſcopi Suffraganeus, vti ſacris nudatum in ordinem redigeret, ac ſupplicio afficiendum lictoribus tradi permitteret. Ad has cæremonias ritúſque perficiendos, cum eodem Præſule in editum tabulatum, vnde circumquaque conſpici poſſent, Aroaſianus, S. Nicolai Pratenſis, Mareolanus, Antiſtites, byſſinis ſplendentes pluuialibus (ſacri amictus hoc genus eſt) conſcendêre. Erat illic erectum altare, & impoſitus ei calix. Ad hoc vbi ſteterunt, cum horrendis carminibus detractæ ſunt primò ſacerdotales reo veſtes, quibus ornatus in theatrum prodierat; dein crines abraſi, & quatuor demum

D digiti, quibus ſacroſanctam contigerat hoſtiam, pelle nudati. iniecta poſtmodum partim viridis, partim rubea corpori veſtis. Eo dum ſchemate ab lictoribus ad rogum deducitur, exortus eſt ingens multorum clamor ciuium, qui per eum Sacerdotem Eccleſiæ fuerant Sacramentorum participes facti, velut quiritantium, & dubitantium, recténe ipſis ſacramenta fuiſſent præbita. Verùm is omnem illis ſcrupulum ademit, cùm palàm proteſtatus eſt ea ſe mente ſemper Sacramenta confeciſſe, ac impertiuiſſe, qua ſolent Catholici Sacerdotes; ideóque iuſſit eſſe quietos & ſecuros. Ac mox hæreſes omnes deteſtatus, Eccleſiæque reconciliatus, inter flammas ſpiritum reddidit. Secuto Septembri in laicos quatuor hęreſeos toxico infectos ibidem eum in modum animaduerſum eſt, vt primò virgis terga conſcinderentur; ignita perforarentur linguę cuſpide; inurerentur cauterio genæ; in perpetuum denique ipſi exilium truderentur.

Datum eſt Orchiaci Beginagium Franciſcanis tertiæ regulæ virginibus. E Briffolienſi

Orchiaci Griſiæ Soro-

Digitized by Google

res conſtituuntur. *Monn. MSS. Unbiacenſ.*

lienſi Aſceterio vocatas inuenio, & legem ſubiuiſſe morbidis etiam lue infectis operam nauandi. Apud Atrebates, Euſtathius Crouyacus eorum Pontifex è viuis exceſſit Octobris tertia luce. Datus ei ſucceſſor eſt Antonius Perenotus Nicolai Granuellæ reguli, & apud Cæſarem gratioſi admodum viri filius, quem multiplex doctrina, iudicij excellentia, magna vis conſiliorum, nobiliſſimæ virtutes, aliáque nonnulla infulis dignum reddiderant. Secutus proximè annus nonnullis Duaci profectis à Chriſti Parente miraculis inclaruit. Inter alias mulieres, quæ cæleſtem per eam opem ad ipſius ſtatuam in ſacello D. Petri Canonicorum ędi aſſidente obtinuerunt, Ioanna de Wagnies Merincurię nata emicuit. Ea námque cùm fuiſſet iam inde ab vigeſimo ſecundo vitæ anno in grauiſſimam ſenectutem oculorum lumine priuata, eo in loco ardentiùs in preces incumbens lucis vſuram recepit.

ANTONIVS PERENOTVS creatur Epiſc. Atrebat. *Miſſam. Gaz. Locr. Tabb. Atrebat.*

AN. 1539.

D. Virgo Duacum miraculis illuſtrat. *Monn. MSS. Duac.*

A

B

ANNALIVM GALLO-FLANDRIÆ

LIBER VNDECIMVS.

EA, quæ memorauimus, dum in Belgio gererentur, *in Hiſpania* Cæſar morabatur eius regionis ex animi ſententia componendis rebus intentus. Nulli tunc eum vſquam hoſtiles tumultus agitabant. Induciarum beneficio cuncta per Italiam, Galliam, Belgium arma quieuerant. Neque timor vllus prodebatur excitandorum vſquam ab hoſtibus motuum. Verùm enimuerò in eo hoſtilium armorum ſilentio, & aduerſariorum populorum profundiſſima quiete, hoſtilia in Belgio aduerſus Principem ſuum ſubditi moliuntur. Etenim cœptum eſt hoc tempore in Cæſarem, eiúſque ſororem Mariam à Gandenſibus tumultuari. Et propiùs abfuit, quin totum Flandriæ Comitatum in rebellionem ij traherent, Franciæque Regi ſubijcerent ſeſe. Exacta pro ſuperioribus bellis pecunia occaſionem motus præbuit. Quidam enim Gandenſis vrbis ciuium ægrè tolerantes, quadringenta florenorum millia Flandrici nominis populo ab Regina Maria in neruos belli aduerſus Francos ſuſcepti ſuperioribus annis imperata: per iniuriam ſeſe opprimi publicè queſti ſunt; eáque conuelli priuilegia, quibus ab varijs Flandrię Comitibus donati, nulla tenebantur extra ordinem ſubſidia pecuniarum Principi ſuo pendere. Ac prorſus in animos induxerunt, indictæ pecunię nihil conferre; ad bellum in Francos gerendum ſi ſubſidijs Cæſar indigeret, aliquot tantum armatorum virorum millia ſub ſignis mittere, eáque rebus neceſſarijs inſtruere. Et ne ſoli Mariæ flagitationibus obrogare viderentur, non modò ceteros eiuſdem vrbis ciues, verùm etiam alios Flandriæ populos ſuam in ſententiam pertrahere certabant. Nihil tamen ab alijs Flandriæ Membris iubenti ex Cæſaris mandato Reginæ eſt recuſatum. Et omninò quamplurimis Gandenſibus diſplicuit ea popularium diſſenſio. Vbi verò Gandaui percrebuit, eos omnes Gandenſes in honeſtas cuſtodias ab Regina detruſos, qui Bruxellis, Antuerpiæ, ac Mechliniæ fuerant deprehenſi; neque priùs inde dimittendos, quàm cum ceteris vrbibus pecuniam ciuitas Gandenſis numeraſſet: longè grauiùs factioſis hominibus exarſere animi. Miſſus ab his extemplò eſt ad Mariam Lebuinus Blommius turbarum vir appetens, vti captiuos repeteret; nullóque iure ab Gandenſibus extraordinariam exigi pecuniam doceret. Hic cùm aliud nihil ab Regina impetraſſet, quàm per Cæſaris Conſiliarios Mechliniæ, vel Bruxellis de Comitum diplomatibus, & Gandenſium iure diſceptandum: ipſi interim,

Gandenſes contra Cæſarem tumultuantur. *Hiſtor. Belg. Cont. ctardus. Sur. Breſin. Heuter Bell. for. Gilly Append. Harauſ, alij.*

C

D

A rim, quam pendere tenebantur, pecuniam numerarent: maiores poſt reditum turbas in vrbe concitauit. Quippe mox factionis auctores ad Brugenſes, Iperanos, Franconates legatos miſere, qui faces rebellionis eorum animis ſubderent, ipſóſque demum eò perducerent, vti ſecum renuerent imperatos extra ordinem nummos tribuere. Verùm plus fidei erga Principem ſuum ij populi retinuere, quàm vt fœdus cum paucis factioſis aduerſus eum paciſcerentur: tantúmque oppidula quædam in tumultuantium Gandenſium ſocietatem coiuere. Auxit poſteà horum peruicaciam datum Flandriæ Ordinibus Cæſaris reſponſum, quo primùm Reginæ facta omnia comprobabat, dein mandabat Flandris omnibus, vti petitam in ſubſidium pecuniam contribuerent; niſi rebellium loco haberi mallent, pœníſque comprimi: ac multò magis ab eodē data Mechliniano Senatui poteſtas omnes Flandrici nominis homines grauibus etiam pœnis ad indictæ pecuniæ ſolutionem cogendi. Vbi namque ſecundùm eam facultatem aduerſum ſe Mechlinienſes Conſiliarios ſententiam dixiſſe; nonnullóſque ab ijs cum mandatis in Flandriam miſſos, qui pecuniam pen-

B dere recuſantes in carcerem compingerent, acceperūt: hos primùm partim capiunt, partim è finibus ſuis violenter exigunt; ac ſubinde correptis armis, quædam circum vrbem firma munitionibus loca occupant; in certam demum rebellionem coniurant datis nominibus; ac in eam ad Regem Franciæ ſententiam occultè ſcribunt, omninò ſeſe perfecturos, vti totus Flandriæ Comitatus ei ſubijciatur, ſi ſe ſuáque omnia ſuam in protectionem ſuſceperit. Enimuerò grauiſſimum diſcrimē Flandricis rebus ingruebat, cùm hæc pauci homines in aliorum perniciem ſtruerent. Sed minimè placuit ſapienti admodum Regi aures tumultuanti & inconſtanti plebi accommodare. Plus enim valuit apud eum fides induciarum, quàm calida & temeraria rebellium ſtudia, quàm incerta felicis ſucceſſus rei alienæ inuaſio. Igitur quas ſeditioſi Gandauenſes ad eum litteras ſcripſerant, eas extemplò in Hiſpaniam ad Cæſarem miſit: vnáque ipſum docuit, & quæ illi machinarentur, & quæ legatis eorum reſponderit. Mouit hinc iucundè Cæſarem gratum Franciſci Regis officium, inde

C grauiter ſauciauit eorum hominum facinus, apud quos ipſe lucis vſuram hauſerat, quibúſque multum fauoris impertiuerat. Ergo frangendis celeriter eorum conatibus, ſtatuit in Belgium ocyſſimè viam capere: ac prorſus opportunum ſibi iudicauit, vt Belgicos fines citiùs attingeret, per Franciam iter inſtituere. Et huc inuitabant multa Regis de grato fidóque hoſpitio promiſſa. Proceſſerat iam Nouember, cùm regia publicáque fide accepta in viam ſe dedit Carolus: ac nonnullis inter publicas feſtáſque Regis & Francorum gratulationes periculis defunctus, extremo ferè Ianuario Cameracum ingreſſus eſt, ſeriùs longè, quàm deſtinauerat. Inde rebus ad coërcendos rebellantium Gandenſium animos comparatis, Gandauum adijt Maria ſorore, ac præcipuis Belgij Proceribus comitantibus. Aderant ei duæ Germanorum legiones, quas Ferdinandus frater, ac Romanorum Rex, adduxerat, & ſupra mille ac quingentos equites Belgæ. Vix vrbem intrauerat quinto & vigeſimo Februarij die, cùm ad portas omnes muróſque cuſtodias diſpoſuit, vt elabendi ſpes omnis factioſis adimeretur. In iudicium ſubinde cauſa tumultuantium vocata eſt,

D cui Cæſar præerat, circumſtantibus Belgij Nobilibus, totóque Flandriæ Senatu. Aduerſus ſeditioſos primùm dixit Cæſaris Aduocatus, omniáque in medium protulit capita, quibus læſæ Maieſtatis reos faceret. ac demum vti pro meritis caſtigarentur, Cæſaris animum vehementer incendit. Datus poſteà locus eſt Aduocato Gandenſium, vti pro criminum reis diceret. Ab hoc multa in defenſionem perduellium de ſcripto producta: verùm adeò frigidè languidéque, vt nihil admodum abſtergendis criminibus idoneum protulerit, ac ideò totus ad commouendam Caroli commiſerationem, ad quam ſolùm Gandenſes conciliandam perfugerent, in fine orationis contenderit. Deliberatum ab Cæſare diu fuit, quas in rebelles pœnas ipſe conſtitueret. Adhibiti in conſilium Aurei Velleris Equites, diuerſarum Præſides Curiarum, libellorum ſupplicum Præfecti, multique alij inſigni doctrina & prudentia fulti homines. Tandem pridiè Kalendas Maij cùm ſententiam Cæſar in perduelles pronuntiaret, omnibus eos priuilegijs, immunitatibus, conſuetudini-

Marginal notes:
Cæſar ijs caſtigandis per Franciam periculosè Belgium petit. *Auctores antè citati: Maſſæus, Lotrius.*
AN. 1540.
Ac in eos graues pœnas cōſtituit. *Auctores citati.*

A

bus ac iuribus nudauit. inducta veteri ratione Magiſtratus creandi, nouam inſtituit. è præcipuis tumultus auctoribus quoſdam capite plexit. aliis alios pœnis perculit. deiecta parte murorum vrbis, arcem condere aggreſſus eſt, vbi firmum aduerſus eiuſmodi rebelliones præſidium excubaret.

Aldenardenſes rebellionis participes etiam punit.

Auctor. citati.

In Aldenardēſes quoque non abſimili pœna paullò pòſt animaduertit, quòd rebellionem vnà cum Gandenſibus arripuiſſent, ac proteruè aluiſſent. Adempta ſcilicet eis priuilegia ſunt, & impoſita neceſſitas per Principis legatos Magiſtratus nouos quotannis nuncupandi.

Cæſar Inſulenſibus dat poteſtatem pomoerium vrbis producendi.

Littera Caroli.

Hæc dum fiunt in eo Comitatus Flandrici tractu, vnde non parum formidinis propter Aldenardæ viciniam Gallo-flandri contraxerant: viſum eſt Cæſari Inſulenſibus concedere, vti latiùs oppidi ſui muros extenderent. Datum igitur ab eo negotium eſt Comiti Reuxio Gallo-flandriæ Præfecto, dynaſtæ Buignicurtio Attrebatium Gubernatori, Ludouico Iuio Ariæ Capitaneo, & Ioanni Marcenario, vt cum Scabinis Inſulenſem vrbem diligenter obirent; qua parte pomœrium eius produci poſſet, animaduerterent. Et paruo interiecto tempore laborem ipſe ſuſcepit hu c viam carpendi, & attentiùs omnia luſtrandi. Veniam ſubinde Senatoribus conceſſit, ab Ægrotorum porta vſque ad domum Roſimboſiam producto latiùs vrbis ſpatio, muros opere nouo circumducendi; portáſque Molinariam & Barrenſem iis claudendi mœnibus. Verùm ea facultate vti hoc anno, & ſequentibus minimè licuit Senatui, ac in plurimum tempus dilatum id opus, tantúmque pars eius ſeptimi ac decimi ſæculi principio perfecta eſt. B

AEſtas admodum ſicca.

Sur iu, Heuter, lib. 11.

Ceterùm per huius anni æſtatem calores maximi omnia torruerunt: exinde fluminum maxima in Belgio aquis defecta, vt ſiccis pedibus Liſam, Scaldim, Moſam, Rhenum, quibuſdam locis, *homines tranſierint.* Secuta eſt rerum victu neceſſariarum ingens penuria, præter *vinum terra nihil* ferè ſuppeditante.

Hæreticorum libros legi vetat Cæſar.

Edict. Caroli.

Feſtum Regis ſtultorū idem prohibet Inſulæ.

Edict. Caroli.

Interim ab Imperatore Carolo diplomata duo manarunt. Horum altero per Germaniam inferiorem grauiter admodum vetita fuit ſcriptorum ab hæreticis librorum lectio, ne quem ea in horum errores pertraheret. Aduerſus Inſulenſes alterum Carolus condidit. Statuerant iȷ ad vndecimum Iulij diem pro veteri more, feſtum Regis ſtultorum celebrare, permiſſa inſigni hominibus morionesagentibus licentia. C Id cùm animaduerteret pius Princeps multa in vrbem hactenus mala intuliſſe, ac plura in dies ſuſcitaturum, niſi remedium adhiberet; ſeuero Senatui edicto mandauit, eas inpoſterum abſque venia ſua inſolentias ne permitteret.

Miraculum ab D. Virg. Duaci.

Monn. M S S. Duac.

Item Fournis.

Relat. Paſtor. Fournenſ.

Per Septembrem Duaci ad D. Virginis Cancellaræ ſtatuam Ioannes l'Erbu filiolo ſuo, quem coniux mortuum enixa fuerat, tantiſper vitam impetrauit, donec ſacro tingeretur baptiſmatis latice. Eodem ferme tempore inſigni ſeſe miraculo eadem Chriſti Parens Fournis in agro Inſulenſi potentem prodidit. Mulier quædam Ilyenſis capta fuerat, vi morbi, membrorum corporis totius officio: itáque per multos annos haud ſine magno faſtidio domi iacuerat. Igitur vti ſanitatem recuperaret, Fournas iter ad Deiparæ Matris imaginem vouit, & mox in viam ſe dedit magna flagrans obtinendæ valetudinis cupiditate. Haud ampliùs leuca vterque pagus eſt diſſitus. Duos tamen ipſa dies, noctémque vnam, partim reptando, partim fulcris nitendo, abſumpſit, vt hoc iter conficeret. Verùm vix Fournenſis territorij fines attigit, cùm ſenſit corpori ſuo vires aliquas reſtitui: & cùm tandem ad Fournenſe templum perueniſſet, haud priùs à precibus ceſſauit, indéque pedem extulit lęta, quàm prorſus recuperaſſet corporis firmitatem. D Ad faciendam huius miraculi fidem, diu ad parietem eius ædis, quæ reliquit, fulcra pependere.

Philippa Markettenſis Antiſtita moritur.

Monn. M S S. Marq.

Ei ſuccedit Agnes Crucia.

At in Markettano Parthenone vitam exuit Philippa de Lattre Virginum illic degentium Antiſtita. Eluxit in ea mirum hunc locum ædificiis, ornatibus ſacris, & accurata Religionis obſeruantia decorandi ſtudium. Perfectum ſcilicet ab ea fuit, nihil vt proprium Moniales haberent, ſed omnibus in medium delatis rebus, iis tantùm vterentur, quarum ipſa copiam concederet. Inſignem poſteà natalibus & virtutibus Agnetem Cruciam ad Cœnobij regimen Virgines euchi voluere. Nullis quoque hæc ſumptibus pepercit, vti pulcherrimis templo decus ornamentis adderet, coëmptis eum in finem pannis multicoloribus, tum auro & argento Phrygium in morem illuſis, tum Damaſcenis & holoſericis. Struxit etiam elegans Abbatialis Palatij mem-

Digitized by Google

A bium, & multa vbique opportuna variis rebus, & opificiis ædificia. Omninóque curã ſuſcepit, vt quæ Philippa reformationis initia ſtruxerat, ſuo etiam perficeret labore.

An. 1541.

Carolus Cæſar è Belgio diſceſſit.

Subſecuti mox anni principio, è Belgicis Prouinciis in Germaniam Carolus Imperator diſceſſit. Ibi celebrato Ratiſbonæ Principum Imperij Conuentu, in Italiam iter fecit, indéque per mare in Africam exercitum tranſuexit. Algeriam expugnare, caperéque, ipſi votum erat. Verùm in ea expeditione adeò ventos, & manoſuis aduerſari conatibus ſenſit, vt grauiſſima tempeſtate bis agitatus multam ſuorum nauigiorum ac militum iacturam fecerit, ægréque cum paucis ex naufragio euadens Drepanenſem Siciliæ portum tenuerit, ac inde vela in Hiſpaniam fecerit. Iactatum variis ſubinde locis eſt, ad quos tantùm naufragij nuntius peruenerat, à piſcibus maris hauſtum Cæſarem fuiſſe; ac quibuſdam ideò viris tantùm voluptatis inſperſum eſt, vt palàm in eum multa per irriſionem probra effuderint. Francorum Rex, Dúxque Cliuienſis per id tempus in Carolum exaſperati vehementiùs, in armorum ſocietatem occulto fœdere coiuerunt: ac de bello in eius Prouincias inferendo multa cepere conſilia.

Algeriam infeliciter tentat.

Hiſtor Belg Sur. Vita Caroli, Guicciardin. Heuter. Harant, aly.

Francus & Cliuius in eum mouent bellum.

B Regem ſauciauerat negatus nuper ab Cæſare Mediolanenſis Ducatus, quem priùs is ſe traditurum promiſerat. Cliuius magnopere dolebat excludi ſe Geldriæ & Zutphaniæ ditionibus, quarum ſibi poſſeſſionem contendebat iure deberi.

Auctores citati. B ll:ſor Gall. Append.

An. 1542.

Igitur opportunis bello rebus comparatis, priuſquam Cæſar copias colligeret, indictum ab vtroque eſt ei bellum, ac geſtum illud ferociter. Militem ſuum in quinque agmina partitus eſt Francus, iiſque varias ditiones Caroli eodem aggreſſus eſt tempore. In Luxemburgicum Ducatum vnus eorum exercituum miſſus, alter in Arteſiam. Antonius Vindocinenſis Dux in Arteſiæ fines mouit, ac primò Tournehamenſe caſtrum, in extima huius regionis parte munitum egregiè, per deditionem accepit, & vicinas aliquot munitiones ſubegit. His extemplò funditus euerſis, per agrum Audomarenſem & Arienſem prædabundus excurrit. Lilleriam, inter Ariacum & Bethuniam ſitum oppidum eadem inuoluit ruina. Ab altera parte Martinus Roſſemius, apud Geldros nobili loco natus, vnà cum Longeuallio C Francis & Cliuienſibus ſeſe ducem præbuit, ac tranſmiſſo Moſæ alueo Antuerpiam vſque procurrit. Spem fecerant ea nobiliſſima & opulentiſſima vrbe potiundi, quorumdam illic commorantium occulta de proditione fœdera, & parùm firmæ murorum munitiones, ac vix armis aſſueti incolæ. Verùm ſatis animorum armorúmque illic compertum fuit, vt validis alioquin iis copiis, ex Conſulum & aliorum hominum artis bellicæ minimè expertium ſententia & mandatis, cum paucis militibus ciues obſiſterent. Ex aduerſo, Princeps Auraicus, Comes Buranus, & Reuxius, diuerſis in partibus Belgij copias ſub ſignis habebant, & conatus hoſtium frangere nitebantur. Euenit tunc, vt plerique ſceleribus onuſti homines, quòd militiæ Cæſaris nomina dediſſent, Inſulam liberè frequentarent; ibi licentiùs vitam agitarent, ac rixis, potationibus, violentia turbas cierent; perſæpè domorum feneſtras lapidibus confringerent, grauibus ciues vulneribus afficerent. Nihil interim omiſit Senatus, vti ſuorum ciuium rebus vtráque cautum iret: omninóque in eos milites manus mittere moliebatur. Verùm ij, ſub quorum ſignis illi merebant, ne quid in ipD ſos ab vrbico Magiſtratu grauius conſtitueretur, opponebant ſe vehementer, ac de facinoribus eorum ſumpturos ſe ſupplicium promittebant. Nihil interim ab eis in ſontes patrabatur, híque ſolitis vrbem inſolentiis perturbabant. Igitur Senatus cùm perſpiceret ereptam ſibi poteſtatem in eos lege agendi, ægréque toleraret ciues ſuos vexari: ad Mariam Reginam queſtum aliquos miſit. Et mox ea Comiti Reuxio Gallo flandriæ Gubernatori mandauit, vt intra triduum vrbe omnes exigeret, & non pârentibus grauia ſupplicia minaretur. Ea igitur colluuie hominum egredi coacta, ac rurſus ingredi prohibita, Inſulanis ciuibus ſua reddita quies eſt. Per eoſdem dies miſericordem ſimul ac præpotentem Deipara Mater ſeſe prodidit Duaci. Laborabat ingenti morbo in Gallia non procul Deſiderij Monte Ioanna Lyon, iamque depoſita erat, cùm filius eius Nicolaus pro recuperanda materna valetudine Duacum proficiſcendi, ibíque ad B. Virginis Miraculorum ſtatuam ſupplicandi votum nuncupauit, & ſubitò in viam ſe dedit. Vix autem is ſeſe coram ſacra Imagine

Milites Cæſariani Inſulam infeſtantes eijciuntur.

Littera Mariæ.

D. Virgo Duaci culta miraculum edit.

Mem. MSS. Duac.

ſtiterat hoc in oppido, ad pro matris ſanitate preces fuderat; cùm Ioanna mulos inde
paſſuum millibus diſtans, derepentè morbum abſtergi, & in priſtinam ſe valetudi- A
nem reſtitui percepit, filiúmque poſteà iter in patriam remenſum ſana lætáque com-

Iacobus Coenius Abb. Martian. moritur. *Mon. Martian.*

plexa eſt. Apud Martianenſes Monachos à terris ad ſuperos euocatus eſt Iacobus
Coenius eorum Archimandrita multo iam ſenio confectus. Nullo ferè magis ſe ia-
ctat Præſule hoc Monaſterium. Domeſtica diſciplina, ſobrietas, doctrina, ædificio-
rum ſtructiones, templi ac Reliquiarum cultus, ei quàm maximè cordi erant. Nul-
lus ferè locus in æde memoriam eius liberalitatis non ingerit. Domeſticos cenſus
auxit admodum. Romæ dum eſſet, ſibi ac ſucceſſoribus à Pontifice Maximo mi-
tram obtinuit. Coadiutorem, cùm adhuc viueret, ſibi legerat Iacobum Grootium
perſimili ſtudio ac virtute præditum hominem: quo poſteà pedum tractante mul-
tum etiam floruit Aſceterium.

Cæſar in Belgium redit bellum in Francos geſturus. *Guicciardin. Hiſtor. Belgica. Haraus, Heuter. lib. 11.*

Eo, qui ſecutus eſt, anno, dum Francorum armis Hannonia, & pleræque aliæ di- AN. 1543
tiones Belgij vaſtantur, Imperator Carolus primùm ex Hiſpania in Italiam, eo de
loco in Germaniam proficiſcitur. Habitis ibi apud Spirenſes Principum Comitiis, B
contractiſque copiis, in Belgium venit. Hic ſubacta vrbe Durenſi, & coacto in pa-
cis leges Cliuio Duce, in Brabantiam ſe contulit. Poſtquam illic omnium Belgij
Ordinum Conuentum habuit, pecuniámque ab iis in belli ſubſidium impetrauit,
Landrecium iuſſit exercitu maximo circumueniri. Eo tamen oppido ne potiretur,
iniecta committendi cum Franciæ Rege paullùm inde caſtra promouente prælij
ſpes effecit. Quippe vix ſuas vltra Sabim fluuium Cæſar copias deduxit, ibique ad
pugnam compoſuit: cùm Francus immiſſo in oppidum nouo præſidio & commea-

Ne Cameracum Franco dedatur, impedit, ibique arcem condit. *Guicciardin. Hiſtor. Belg. Heuter. lib. 12. Haraus.*

tu, verſus Galliam ſe recepit, omnémque præcidit occaſionem certaminis. Ergo
Cæſar, motis ab Landrecio caſtris, Cameracum ſeſe cum magna copiarum parte
contulit. Illuc cum viribus proficiſcendi hanc cauſam referunt. Quidam vrbis eius
primores abalienato erant ab Cæſare animo, iámque ad ciendum occultè cum
Franco fœdus aſpiciebant. Vt id facerent, grauioribus eius mandatis, ac militum ip-
ſius inſolentiis mouebantur, de quibus non rarò queſti fuerant. Quantum inde diſ- C
criminis Hannoniæ, Arteſiæ, & Gallo-flandriæ ingrueret, non erat ignarus Cæſar, ſi
Francus eam vrbem inſideret opportuno ad has ditiones vexandas loco ſitam. Igi-
tur opprimendis factioſorum ciuium conatibus, armatos in eam ſecum homines du-
xit, ac mox iis & ceteris in officio metúue retinendis, in ſumma eius collis crepidine,

Muri Inſulēſes aggeribus terreis muniuntur. *Regiſtr. Inſul.*

qui ad ſolis Ortum imminet, validiſſimam ſtruxit arcem. Eodem propè tempore,
aduerſus hoſtes firmando Inſulenſi oppido, Cæſaris & Reginæ mandatis Comes
Reuxius muros id ambientes curauit aggeribus terreis introrſum muniri pedes latis
quadraginta: vnde plurimum Franciſcanæ familiæ, Nigrarum Sororum, & Abbatio-

Moritur Philippus Lannoyus. *Epitaph. eius.*

læ fundo detractum fuit. Ceterùm, hoc anno è viuis abiit Philippus Lannoyus Mou-
lembaiſiæ & Turquoinij regulus. Is Aurei Velleris torque fulgebat Conſiliorum &
Cubiculi Cæſaris conſors, Fiſco Principali præfectus, & magnus Reginæ Mariæ do-

Dionyſius Abb. Laudēſ. ſe abdicat. *Monn. MSS. Laudenſ.*

mus Magiſter. In Laudēſi Monaſterio Dionyſius Bauuins, cùm annos ſuprà triginta
duos religioſum fuiſſet cœtum magna cum laude moderatus, ſpontanea pedum ceſ-
ſione in manus nepotis Dionyſij Waterloſij, volentibus Monachis, tranſmiſit. Aſper- D
rimo ſubinde hyems frigore graſſata eſt, indéque fluuij omnes & paludes gelu ri-
gentes viam præbuere.

Imp. bellum gerit in Francos. *Guicciardin. Hiſtor. Belgic. Haraus, Sur. Heuter. alij.*

Profectus in Germaniam Ianuario menſe Imperator, à Principibus Imperij Spiræ AN. 1544
congregatis, magna gerendi aduerſus Francos belli ſubſidia impetrauit. Inde reuer-
ſus in Belgium, ea ferè omnia Luxemburgenſis Ducatus oppida in poteſtatem rede-
git, quæ Francus occupauerat. Mouit poſtmodum in Picardiam, collectis per Bura-

Mōtem Deſiderij obſidet. *Auctor. citati.*

num Reuxiúmque Comites Belgarum copiis. Ibi caſtris Deſiderij Montis oppidum
cingit. Non ſucceſſit primò Hiſpanorum, deinde Germanorum in eam murorum
partem, quæ tormentis fuerat diſiecta, impetus: vtrique enim cum magna virorum

Iis in caſtris Auraicum Principem & Cominæum regulū perdit.

fortium iactura repulſi ſunt ab obſeſſis. Dedidere tamen poſteà vrbem Franci, poſt-
quam deficiente commeatu nulla ſpes affulſit ab Rege ſubſidia recipiendi. Ma-
gnum cepit iis in caſtris dolorem Imperator, primùm ex morte Renati Auraicorum

Prin-

A Principis, ſaxi è ruderibus vi bombardæ adacti impetu grauiter læſi; dein è Ioannis
Halewini & Cominij toparchæ miſerando exitu, qui præſidiariis equitibus eius Præ-
fectus tormenti ferrei pila traiectus occubuit. Multum verò momenti vrbis eius
deditio ad frangendos Gallorum animos contulit. Quippe Rex Francorum anim-
aduertens paratam eſſe in Franciam Cæſari viam; deinde valido ſeſe ab Rege An-
glorum exercitu premi: de pace conſilia cepit admittere. Et ſanè ipſi apud Creſpia-
cum paucis pòſtdiebus petenti quies armorum ab Cæſare conceſſa eſt æquis legi-
bus. Venit interim Petrus Brullius in Belgium Argentorato profectus. Is domo
Gallus erat, ſectâ Sacramentariis adhærebat. Has in partes ardor compulerat ple-
roſque homines ab vera Religione abducendi, ſuiſque erroribus imbuendi. Vix
Tornacum aduenerat, cùm plerique occultis conuentibus ad ea, quæ ſpargebat, do-
gmata proniùs animos inflexere, & propinatum virus errorum hauſere perquàm
auidè. Eo de loco Inſulam ſe contulit. Etſi rarior hîc aures præberet eius vocibus
auditor: inuenti tamen nonnulli ſunt, quibus ſermonum eius venenum inter occul-
B ta colloquia ſuauiter infuſum minimè diſpliceret. Verùm ne latiùs id ſerperet ma-
lum, quod has in vrbes infelici aduentu intulerat, ab Numine prouiſum extemplò
eſt. Vix enim Brullius Inſula pedem Tornacum retulerat, cùm de peſtiferis eius
colloquiis & dogmatibus inter probos homines quidpiam ſeri cœpit; eiúſque no-
men, & nocentiſſimus labor ad Senatum delata ſunt. In eum igitur ab hoc decreta
eſt manuum iniectio. Diu quæſiuere Senatus Apparitores, vt vinculis conſtringe-
rent. Omninóque manus horum & diligentiam fuiſſet fruſtratus, niſi lapidis caſus
& dolor eum prodidiſſent. Vbi námque ad aures eorum, quos infecerat, peruenit,
ipſum Senatus mandato, vt in cuſtodiam truderetur, conquiri; è muris vrbis per fu-
nem noctu in foſſas demittere aggreſſi ſunt. iámque in terram depoſitus occultè
fugam capere poterat. Verùm ecce, dum paullulùm ibi conſidet, éque mœnibus
amicorum vnus voce ſubmiſſa felicem abitum precatur: è muro iam diſſoluto, cui
ciuis valedicens innitebatur, per imprudentiam non parui ponderis ſaxum delabi-
C tur, eiuſque crus alterum grauiter lædit. Tunc igitur infelix eo vehementem caſu
dolorem percipiens, vnâque frigus, quod acre tunc erat, ægrè tolerans, in lamenta-
biles ſe voces reſoluit & gemitus. Hæc dum audiunt vigiles in proximo ſtationem
habentes, illuc accurrunt celerrimè, hominémque vinculis oneratum in carcerem
deportant, quem poſt aliquot dies praua dogmata obſtinatè tuentem flammis Sena-
tus addixit.

Epitaph. eius.

Pax inter Cæſarem & Francum coaleſcit.

Auctor. citati.

Petrus Brullius quoſdam Tornaci & Inſulæ erroribus inficit.

Surius.

Idem Tornaci exuritur.

Surius.

AN. 1545. Annum proximum Carolus Imperator partim Belgium viſitans, partim apud
Germanos degens, & Principibus ad veterem & Catholicam Religionem reuocan-
dis operam nauans, abſumpſit. Interim Antonius Perenottus Atrebatium Pontifex
ab eo renuntiatus, inſigni Comitatu pompáque Atrebatum ingreditur, vt Pontifi-
catus munia illic exerceat. Duaci nouis inclaruit miraculis Cancellatæ Virginis
Imago. Vix enim eius viſendæ votum concepit Guiſlenus Vachius in Hannonia
Valentianis habitans, cùm ſuorum cæcitatem oculorum ſenſit abſtergi. Et poſt-
quam Dionyſij Parmentieri ciuis Inſulani filia eodem in oppido miſericordiæ Ma-
D tris opem implorauit, in ipſo ad patrem reditu vocis vſuram, qua carebat, ſibi conce-
di mirata eſt, ac deinceps expeditè verba edidit. Ab Iulij quinto & decimo die in
medium vſque Septembrem nullus in terras fluxit imber, ideóque multa ſiti pecora
confecta ſunt.

Perenottus Atreb. Epiſc. Atrebatum init.

Locr. us.

Miracula quædam à B. Virgine Duaci eduntur.

Monn. MSS. Duac.

AN. 1546. Bellum ſubinde aduerſus Principes Germaniæ grauiſſimo tuendarum hæreſeon
fœdere conſtrictos Carolus Cæſar aggreſſus eſt. Eo dum feliciter nunc quoſdam
ſuperat, nunc alios ad officium cogit; varia magnos homines funera è medio ſuſtule-
re. In Gallia vitam poſuit Maria Luxemburgia, quæ multis admodum nobilis virtu-
tibus per nuptias in Vendomiam domum Inſulenſem Caſtellaniam tranſtulit. Apud
Atrebates Guilelmo Hangouartio vitam morbus eripuit. Is Inſulæ natus cùm litte-
ris operam dediſſet, animúmque ad Legum cognitionem appuliſſet, prudentia & ſa-
pientia Cæſarem ſibi conciliauit. Igitur ab eo inter Conſiliarios adſcitus eſt, dum
Prouinciale tribunal Arteſiæ conſtituit Atrebati, ac defuncto Ioanni Caulierio eius

Imperator in Germania bellum gerit.

Guicciardin. a. ij.

Maria Inſul. Caſtellana moritur.

Franc. Pietin.

Locrius.

Guilelmus Hangouartius decedit.

Epitaph. eius.

Senatus primo Præſidi ſuffectus. Multa belli & pacis tempore eiuſdem Principis iuſſu grauiſſima negotia ſuſcepit, & maxima laude perfecit; cùm ſingulari in dominum ſuum fide, induſtria, & conſtantia prẹditus eſſet. In ea D. Stephani ædis parte ſepulchrum eius cernitur, quam Ioannes Hangouartius olim Diuitis cognomen adeptus ſuis ſumptibus conſtruxerat multis florenorum millibus attributis. A

Ioannes Ruffaldus obit. *Epitaph. eius.*

Alibi naturæ debitum ſoluit Ioannes Ruffaldus. Apud Carolum Cæſarem quiduis poterat arcanis eius adhibitus, Fiſcique Principalis per Belgium Quæſtor ſupremus. E liberis ſuis Hieronymum D. Vedaſti Atrebatenſis, & S. Adriani Gerardimontenſis Antiſtitem reliquit, Hugonem Bethuniæ ad D. Bartholomæi Prẹpoſitum, & Tornacenſem ac Inſulenſem Canonicum. Supereſt hodiéque intra muros Inſulenſes iuxta D. Stephani ẹdem ſacellum Deiparẹ Matris Lauretanẹ, quod ipſe ſuis impendiis eleganti admodum opere ſtrui curauit, ac perpetuis redditibus ornauit, ſibi ſuíſque ad ſepulturam delectum.

Imperator Saxonem Haſſumque ſuperat. *Hiſtor. Belgica, Guicciardin. Hæræus, Sur. Ludou. Auila, Vita Caroli, Heuter. lib. 12. alij.*

A Pont. Rom. Maximus & Feliciſsimus cognominatur.

Franciſcus Francor. Rex moritur: ei ſuccedit Henricus.

Annus poſt milleſimum & quingenteſimum ſeptimus & quadrageſimus inſignem Carolo Imperatori gloriam peperit victis captíſue bello Saxoniæ Duce, & Haſſiæ Lantgrauio. An. 1547. B Eius circumlata feliciſſimæ victoriæ fama multos Germaniæ Principes, quibus hactenus arrepta in ipſum arma cordi fuerant, ad officium reuocauit, eiúſque potentiæ ſupplices fecit. Miſſum tunc ad eum ab Romano Pontifice diploma, quod ipſum Maximi & Feliciſſimi cognomine indueret. Hæc dum fiunt in Germania, Francorum Rex Franciſcus morbo vitam in Gallia perdidit. Sceptrum eius in filium Henricum illico tranſlatum, cui viam ad regnum Caroli fratris primò geniti mors nuper ſtruxerat. Parùm Belgis arriſit huius ad regiam dignitatem promotio. Etenim ſatis erat cognitum, præfracti hominem animi *bella rurſus* arrepturum, ſi regiam capeſſeret poteſtatem. Nihil tamen ab eo primis in Belgium annis agitatum eſt.

Cæſar in Belgium redit. *Guicciardin. Hiſtor. Belg. Sur. Heuter.*

Buranus Comes obit.

Puerulus ab ſubmerſione Duaci miraculosè præſeruatur. *Mem. MS. Duac.*

Rebus in Germania compoſitis, anno proximo Cẹſar in Belgium rediit, ac triumphanti ſimilis has in Prouincias ingreſſus eſt, ductis in pompam captiuis Principibus. An. 1548. Ei poſteà inſignem attulit dolorem Maximiliani Buræ Comitis, quem fideliſſimum ſemper, & bellicis artibus clariſſimum in paucis amauerat. C Franciſcam is duxerat in matrimonium, quæ Lannoyæ aliarúmque ditionum dominium in dotem ei tradidit. Per id tempus res admirabilis euenit Duaci. Touſſanus Cardonus eiuſdem oppidi ciuis, & opificio calcarius, plerumque mentis vſu captus, ab ratione aliena quædam patrabat. Fòrs accidit, vt, coniuge negotia foris procurante, is emota mente filiolum ſuum in cunis iacentem conſpexerit, indéque feſtinanter extractum in puteum ſatis profundum proiecerit. Rediit non paullò pòſt domum vxor, & cùm in cunas oculos conieciſſet, puerulum abeſſe conſpicata eſt. Ibi mox in gemitus effuſa (verebatur enim, ne quid mali pater filio conſciuiſſet) maritum ardenter flagitat, númnam ſciret, vbi puſio deliteſceret? Ille non immemor facti, maléne tamen egiſſet, nihil penſi habens, in puteo iacere, illicque ridere reſpondit. Exciuit maiorem mulieri dolorem & formidinem ea reſponſio. Et ſtatim in lachrymas reſoluta, domo ſe proripit, ac viciniam conuocat, vtque ſibi miſeræ ſuccurrat, obteſtatur. Haud tamen ipſa interim cogitationem deponit implorandi Beatæ Virginis D ſubſidij. Nam aſſiduè opem eius flagitat, & voto ſeſe aſtringit in ædicula eius ad Sancti Petri templum ipſius laudibus pluſculum indulgendi. Accurrunt igitur è vicinis ædibus quà viri, quà fœminæ, magno numero: & mox ad puteum palpitantes conſolant. Illic oculis omnium res incredibilis oblata. Quippe puerulus latici ſupernatans ſuauiter ridere conſpectus, quemadmodum pater priùs dixerat. Verſo itaque in gaudium luctu feſtinanter è puteo infans educitur. Cum eo mater è veſtigio comitantibus vicinis ad D. Virginis ædiculam ſeſe confert. ibi filiolum ſuum eius Iconi præſentat: vt quem ipſa in aquis illæſum conſeruauerat, clientem ſuſciperet. peractúmque illico in actionem gratiarum eadem muliere procurante, & plurimis ciuium præſentibus, cum Muſico cantu, & celebri pompa, Miſſæ ſacrificium.

P. Iacobus l'Hoſtius è Societate Ieſu moritur. *Orlandin. in hiſt. Societ.*

Ex aduerſo, præclarum è liberis virum Duacenſis vrbs perdidit, Iacobum l'Hoſtium. Inter Religioſos Societatis Ieſu tertium vix annum compleuerat, cùm præ-

A claram factorum ſuorum famam per varias ſparſit huius ſacri Ordinis Prouincias. Suum Socijs nomen adſcripſerat Louanij, dum Rhetoricam & Dialecticam publicè profiteretur. Inde P. Petrum Fabrum, & Franciſcum Stradam in Luſitaniam vela facientes ſecutus, hauriendis rebus diuinis aliquantiſper operam dedit Conimbricę. In Germaniam ſubinde ad Vbios profectum S. Pater Ignatius ad ſe Romam euocauit. Poſtquam illic hominis ingenium, doctrinam, virtutes abundè probauit, eum in Siciliam idem prudens ac prouidus parens Societatis mittendum duxit; vt in ea Sociorum primus inſula ſtrenuos ad colendam Chriſti vineam labores intenderet. Eò dum viam mari faceret, Agrigentini Præſulis Vicario Generali fuerat adiunctus ex Carpenſis Cardinalis deſiderio. Nihil illic in eo fuit deſideratum, quod ab inſigni Societatis operario expetitur. Agrigenti, Saccæ, Drepani, ac Bibonæ, ad exprimendas è peccatorum vomicis criminum ſordes, ad inſerenda puerorum animis Chriſtianæ doctrinæ rudimenta, ad inſtruendum concionibus è ſacro ſuggeſtu populum, ad iacentium in Noſocomijs ægrorum ſolatia & cultum, ad corrigenda Par- B thenonum vitia, & munienda clauſtris Religioſa Gynecæa, multus ſedulúſque incubuit: ac plurimis ad vitam exactiùs & probiùs ducendam gratiſſimus auctor exſtitit. Ea cùm vulgarentur Iacobi opera, ingénſque ex ipſis vtilitas in publicum etiam bonum manaret: iniectum eſt ſenſim Siculis deſiderium quædam Societati domicilia condendi. Ac mox Belgas quoque laboribus eius ac prudentia fruendi cupido inceſſit. Rogatus enim poſteà eſt per litteras S. Ignatius, eum vt Louanienſi Collegio Rectorem concederet. Verùm Iacobus Romam è Sicilia reuocatus cùm in viam ſe dediſſet, vt cum poteſtate Louanium proficiſceretur, præmaturo ſanè letho Boloniæ diem extremum obijt, ibíque peracerbo Belgis funere tumulatus eſt. Luxit præſertim eius mortem S. parens Societatis Ignatius, qui plurimùm eius promptiſſima delectari ſolebat obedientia: quòd ab eo ſuauiſſimis & ſanctiſſimis moribus prædito multa in publicum Belgij bonum redundatura ſibi promitteret.

Laudes eius. *Idem Orland.*

AN. 1549. C Succeſſit alterum huic funus, Duacenſi Patrum Dominicanorum familię permoleſtum. Ioannem Vairrierum Duaci quoque genitum id tumulo tradidit, virum ſanè quàm doctrina & eloquentia, tam regendi prudentia eximium. Cùm eſſet apprimè diuinarum rerum cognitione prędítus, Theologicas, dum viueret, domi quęſtiones ſubtiliter explicuit. Ad populum cùm ſacra ex alto verba faceret, vt disertè admodum eloquebatur, ita mentes auditorum quò cuperet magna cum vtilitate rapiebat. Aduerſus hæreſes Quæſitor ſuo præclarè functus eſt officio. Dum Prioris titulo ſuæ præeſſet familiæ, erga ſubditos paterno amore contendit ſtudióque cenſeri.

P. Ioannes Vairrier apud Dominicanos decedit Duaci. *Epitaph. eius.*

Multo interim Carolus Imperator ardebat deſiderio Belgium in Philippi filij ſui, ac Hiſpaniarum Principis, humeros deponendi. Eò iam diu mandauerat ipſum ex Hiſpanijs has in Prouincias proficiſci; & poſtquam per Italiam in Germaniam deſcendiſſe certis nuntijs accepit, inſignem equitum numerum obuiàm miſit, vt reliquum iter cùm ſecuriùs, tum honeſtiùs conficeret. Igitur poſtquam Belgium ingreſſus eſt florentiſſimus is iuuenis, ac Bruxellis maxima omnium ordinum pompa & D gratulatione fuit exceptus, ipſum Cæſar per præcipuas ditionum ſuarum vrbes hoc anno circumduxit, ac populis Principem dedit. E Brabantia in Flandriam cùm duceret, Leonora & Maria ſororibus vnà viam facientibus, aditum eſt primò Gandauum, dein Brugenſis ciuitas adulto Iulio. Inde digreſſos, ac per Ipras & Berghas profectos Auguſti Kalendis omnes excepit Audomarenſe oppidum. Inde cùm veniſſent Bethuniam eiuſdem menſis tertia luce, per Fournas poſtridie Inſulam petiere. Magno hîc ſpectaculorum, luminum, conuiuiorum apparatu cuncti ſunt ſuſcepti, ac lætitia. Exiguum tamen tempus ciuium voluptati ab his conceſſum. Vbi namque fidem Philippus populo iurauit, ciuéſque ſibi obſtrinxit die ſequenti, Tornacum diſceditur. Pluſculum illic moræ tractum, vt eius loci rebus nondum ſatis confirmatis Principes prouiderent. Nono die Auguſti viam ingreſſis Orchiacenſes prandium præbent; veſperi Duacenſes obuiàm eunt. Nihil in horum oppido defuit, vt ſecundùm dignitatem colerentur. Iurata vtrimque fide, Atrebatum poſtridie diſ-

Imperator filio ſuo Belgiū tradit, cūque per vrbes eius circumducit. *Hiſtor. Belgic. Guicciardin. Sur Heuter. lib. 13. Couſin. l. 4. c. 53. Haræus.*

ceſſum eſt. Eo de loco Cameracum, Hannoniæ vrbes, Brabantia, Hollandia, & quædam aliæ Prouinciæ petuntur. Intereà quidam, vt alibi, ſic per Flandriam omnem & Tornaceſium occultè ſparſis hæreſeon venenis inficiebantur. Ea re perſpecta, datum eſt in mandatis hæreticæ prauitatis Quæſitoribus, vt omnem ad eos homines peruestigandos, pœníſque caſtigandos operam impenderent. Non defuit ſanè partibus ſuis M. Petrus Titelmannus S. Hermetis Rhotornaci Decanus, & Theologiæ Laurea donatus; tantúmque ſontibus in Flandria & Tornacenſium finibus ſui nominis terrorem iniecit, vt propter quæſtionum rigorem & ſeueritatem famam obtinuerit. A

In Flandria & Tornaceſio hæreſis ſeminatur.

In ſectarios hic diligenter inquirit Titelmannus.

Anno poſt milleſimum & quingenteſimum quinquageſimo, in Germaniam Cæſar intendit, eodémque Belgij Princeps Philippus ad Comitia in Auguſtana Vindelicorum vrbe habenda profectus eſt. Is Conuentus cùm cœptus fuiſſet ſexto ac vigeſimo Iulij die, rebus ad Religionem pertinentibus in Germania componendis, ac in dies multos protractus: Auguſto deſinente Nicolaum Perenottum è viuis mors abſtulit, magna Cæſaris mœſtitia. Hunc enim virum Carolus ob præclaras animi dotes per annos viginti maximis ſemper negotiis adhibuerat, multáſque per ipſum res difficillimas explicuerat feliciſſimè. Inter eos, quos relinquebat liberos, Pontificem Atrebatium agebat Antonius paternis moribus dotibúſque præclarus. Vt enim variis animum artibus & ſcientiis excoluerat; ita iudicij magnitudine & facilè cuncta comprehendebat, expediebátque ſapienter admodum. Igitur eum Cæſar ſuos inter Conſiliarios patris loco adſciſcere nihil cunctatus eſt: omninóque is maximum in eo gradu nomen peperit ſibi. Per hoc tempus florebat Inſulæ *Franciſcus Ruëus* artis Medicę ſcientia nobiliſſimus. Inter alia ingenij ſui monumenta *opuſculum* vulgauit, quo gemmarum naturam initio explorat, dein iis de lapidibus pretioſis doctè diſputat, quos S. Ioannes in Apocalypſi enumerat, & qui noſtra ætate laudem meruere. In agro Inſulenſi cùm iuxta templum Fournenſe pagi Curio laborum ſolutus obambularet, duas derepente mulieres conſpexit nubilo triſtique vultu loquentes: ſtatímque ab iis percontando cauſam triſtitię percepit puerulum eſſe, quem ipſæ ad D. Virginem Fournenſem deferrent, quòd priùs vita fuerit priuatus, quàm de matris vtero in auras effunderetur. Iubet igitur infantulum ſibi oſtendi, quem ſportula incluſum geſtabant. Ibi deſubito non modica puerulus vitæ ſigna patefacit, haud dubia Chriſti Parentis opitulatione, quam inuocatum mulieres aduenerant, & hauſta mox Paſtor è proximo riuo aqua tempeſtiuè baptiſmum impertiit, pleriſque vicinis ad ferendum de miraculo teſtimonium accurrentibus. An. 1550. B C

Cæſar in Germaniam abit cũ filio.

Guicciardin. Hiſtor. Belg. Sur. Heuter. l. 13. Haraus.

Patre mortuo Antonius Perenottus ad conſilia Cæſaris admittitur.

Franciſcus Ruëus Inſul. Medicus.

Puerulo vita diuinitus Fournis cõceditur.

Relat. Paſtor. Fournenſ.

Vix iniuerat primus & quinquageſimus à milleſimo & quingenteſimo annus, cùm decimo tertio Ianuarij die prima nocte vehemens admodum ventus in turrem S. Albini, cuius pyramis altè ſurrecta tegi cœperat, Duaci incubuit; ac confeſtim pars eius ſuperior in nauis tectum proſtrata ingentem attulit cladem. Exactis aliquot menſibus, poſtquam Philippus Belgij Princeps in Italiam ex Germania diſceſſerat, vt exinde triremibus in Hiſpanias nauigaret, duplex Carolum Cæſarem bellum inceſſit. Vnius auctor fuit Henricus Galliæ Rex, qui primò pręſidium Gallicum rogante Octauio Farneſio (hic paullò antè ab Cæſare abalienatus temerè fuerat) aduerſus eum Principem Parmæ impoſuit; dein hoſtilia per Italiam aggreſſus facere, Belgicas quoque Prouincias copiis infeſtauit. Alterum mouit Saxoniæ Dux Mauritius (quem nuper mirificè Carolus ornauerat, vnúmque è Septemuiris, ad quos ius ſpectat Cæſarem legendi, creauerat) poſtquam ad Lutheranos deficiens de liberando Lantgrauio conſilia ſuſcepit, & cum Franco fœdus arctiſſimum percuſſit. Quin Cęſar aduerſus acerrimos Eccleſię Catholicæ hoſtes Turcas arma portaret, hæc bella fecere: multúmque damni Germanię, Italiæ, Galliis, Belgio vtrumque attulit. Pręcipuum belli Francici pondus in Belgio primùm Arteſia, dein Luxemburgica ditio ſuſtinuit. Ne Flandriam inuaderet hoſtis, Comes Reuxius Gallo-flandrię Gubernator, & quibuſdam Belgarum copiis pręfectus, plurimùm ac feliciter laborauit. Inter eos bellorum tumultus in Gallo-flandria commiſeratione digna res accidit. Duaci cùm auriga Valentianenſis propter domum ſuam dolia duo puluere tormentario An. 1551. D An. 1552.

Superior turris S. Albini deiicitur Duaci.

Lib. ms. Duac.

Imperator ab Rege Francorum, & Mauritio Saxone bello petitur.

Guicciardin. Hiſtor. Belg. Surius, Heuter. l. 13. Belleſor.

Puluis tormentarius Duaci quibuſdã exitio.

Lib. ms. Duac.

A in farta è curru demiſiſſet, eorúmque vincula victor iam laxiora conſtringeret; quo caſu, incertum eſt, ignis puluerem corripuit. Ibi mox aurigæ nepos varias in partes diſcerptus, interempti aliquot alij, plures vredine afflati grauiter cæſi ſunt, nudata tegulis aurigæ domus, tota ferè platea vitreæ ædium feneſtræ diffractæ.

N. 1553. Supra milleſimum & quingenteſimum annus tertius & quinquageſimus in continuis ferè bellis traductus eſt, nunc Belgis, nunc Francis in mutuum exitium arma ſtringentibus. Dum ſtationem habent Duaci aliquot Germanicæ cohortes, feſtis Paſchalibus, ſexta die Aprilis, ad ſecundam noctis horam, fortuitus, an deſtinatus, lignorum ſtruem ignis inuaſit in Franciſcanorum Phrontiſterio. In media clauſtri, ſeu periſtylij, area ſtabat is cumulus: ideóque per ipſum periſtylium, ædem, ſacrarium, vicina triclinia, & membra dormitoria, bacchatæ ſunt flammæ: eáque omnia trium horarum ac dimidiæ ſpatio penitùs abſumpta. Quædam tamen in templo ſeruata, miraculi ſpeciem præbuere. Cùm enim tectum omne, & turrim campanariam, liquefactis eius quinque nolis, altarium tabulas, aquilam in choro æneam, omnia B candelabra ignis corripuiſſet: tria prorſus illæſa permanſere, ſacrum Chriſti Corporis adytum thecáque, luſtralis aquæ labrum in naui defixum, ſacelli Deiparæ Matris Conceptioni dicati tabula. Innata multis ſuſpicio fuit, Germanicæ gentis præſidium faces, aut malleolos ſtrui lignorum inieciſſe, vt, domum depaſcente incendio, liberiùs in rapinas incumberent. Quadrageſimo ab hinc die, de nouo ædi ſacræ tecto & campanili imponendo decretum eſt: breuíque id opus, quod inſigni ſtructura cernitur, faſtigium accepit, collatis ad vnum & viginti florenorum millia ciuium amicorúmque ſymbolis. Non multis poſt hanc Franciſcanæ familiæ cladem diebus Imperator Carolus ab infelici Metenſis vrbis obſidione in Belgium reuerſus, de Teruanna Francis eripienda conſilium inijt, eámque obſidendi mandatum Comiti Reuxio Belgicæ militiæ Præfecto, & Gallo-flandriç Gubernatori dedit. Commodùm ab exiguo prçſidio tenebatur ea ciuitas, cùm Reuxius exercitum admouit. In multos tamen dies, Francis fortiter ſeſe defendentibus, ea producta eſt obſidio: ac C inter continuos eius labores morbo exſtinctus eſt Comes Reuxius. In eius locum ſuffectus Buignicourtij regulus, cùm diſiectis continua tormentorũ iaculatione muris viam in vrbem militi feciſſet, poſt ſecundam denique impreſſionem ea potitus eſt quarto Idus Iunij, poſtquam, Francis in vna parte de legibus deditionis colloquẽtibus, alteram præſidio nudatam Hiſpani fortiter adorti ſunt, & magna in omnes cæde graſſati. Ne poſtmodum is locus ab Francis per vim, aut furtum bellicum reciperetur, ac denuò cladibus hoſtis Arteſiam inde afficeret: placuit Imperatori totum in plana deijci. Datus poſteà ſupremus Belgicç militiæ moderator Sabaudiæ Dux Philibertus Emmanuel Francis Heſdinium vetus armis eripuit: eóque funditus euerſo, eiuſdem nominis alterum oppidum mille paſſus inde loco bellicæ ſedi opportuniore condere aggreſſus eſt. Poſt varia deinde edita belli facinora Cæſaris Francíque copiæ in hiberna deductæ ſunt. Ac tum Duaci pridie S. Catharinæ Martyris exorto tumultu, ab graui clade propiùs ciues militéſque abfuere. Erant id temporis vrbi præſidio Hiſpani aliquot. Hi quo die diximus armis contecti, haſtáſque, D vel bombardas manibus geſtantes, ad portam Eſquerciniam intendunt. Qui ſtationem illic ciues vigilabundi habebant, agmen iſtud conſpicientes, de ipſis extemplò quærunt anxiè, quid in armis eò loci properent? & poſtquam reſponſum accepere, luſtrandi manipuli cauſa huc veniſſe; iſtinc illico faceſſant, edicunt. in Barleto (ampliſſimus is vrbis locus eſt apertúſque ad mœnia, vbi boues equíque veneunt) opportuniùs luſtrationem fieri, quàm intra portæ anguſtias. Cùm Hiſpani ad hæc verba minimè loco cederent, ac corporum motu & armorum ſuſpicionem inijcerent inuadendæ protinus portæ, nouíque in vrbem inducendi ſubſidij, vt iuncto agmine, & coorto tumultu expilarent ciuium domos: occultè viri ad Senatum ſubmiſſi ſunt, qui de periculo docerent. Et pòſt paullò è Senatoribus aliquot adueniunt, qui pacatis militem verbis alloquentes, vti domum diſcedat armis innoxijs, impetrant. Verùm Hiſpanis à porta in hoſpitia ſeſe conferentibus, repèns è ſpecula vrbis ære campano ciues ad arma concitantur: híque ſubitò variis armis inſtructi, denſos in cuneos

Duaci Aſceterion S. Frãciſci incendiũ depaſcitur.
Monum. MSS. eius loci.

Teruannam obſidet Comes Reuxius, ac priuſquam ea capiatur, decedit.
Guicciardin. Hiſtor. Belg. Sur. Heuter. Haræus, alij.

Teruanna capitur, & diruitur.
Auctor. citati.

Dux Sabaudiæ Heſdiniũ vetus capit, ac euertit; dein nouum condit.
Auctores citati.

Tumultus Duaci oritur comprimiturque.
Lib. MS. Duac.

coëunt, & propero gradu portam adeunt. His milites animaduerſis portam verſus celerrimè conuolant, vt, facto globo, vel vrbem egrediantur, vel armis ſe protegant. A At priuſquam eam obtinerent, clatris deiectis valuas vigiles obſerauerant. Igitur accurrentibus vndique magno numero ciuibus, cùm in angulum quemdam Hiſpani ſeſe confertim recepiſſent, arma ponere tandem coacti ſunt, eáque ciuibus tradere. Et cùm inde fugam ciuium metu arriperent, primoris cuiuſdam, ac Mondragonij Capitanei ductu in Hoſpitium Martianenſe demum tutò euaſere, itáque ſine ſanguine motus eſt omnis compoſitus.

Philippus Belgij Princeps cum Angliæ Regina nuptias init. *Guicciardinus, alij.*

Francus partem Belgij vaſtat. *Guicciardinus. Heuter. Harzus.*

Sabaudus in Picardia populatur.

Annus proximè ſecutus, primò contractis inter Philippum Hiſpaniarum Belgijque Principem, & Mariam Anglorum Reginam nuptiis, dein mutuis Francorum & Belgarum cladibus admodum nobilis fuit. An. 1554. In Anglia, cum Regina in manus venit Philippus apparatu Hiſpanorum, Anglorum & Belgarum quàm maximo. In Belgio, primus Hannoniam, Namurcenſium ditionem, & Arteſiam Franciç Rex ingentibus damnis affecit, vrbibus, oppidis, ac vicis compluribus miſerandum in modum direptis & incendio deformatis. In Picardiam poſteà militem deduxit Emmanuel B Dux Sabaudię, eiúſque opera perfectum eſt noui Heſdinij oppidum, reprimendis ea parte hoſtium incurſionibus.

Franci Arteſiam infeſtãt, ſed mox à Belgicis copijs cædũtur. *Lib. MS. Duac.*

Haud multò benignior iiſdem regionibus fuit annus proximus. An. 1555. In eas quippe nunc ab Francis, nunc à Belgis grauiſſimæ ſtrages illatæ ſunt bello. Vt de remotioribus taceam excurſionibus, vnam dumtaxat hîc memorabo, quæ propiùs Gallo-flandriam attingit. Auguſto menſe, quo die S. Ludouicus colitur, magno Franci agmine vicos aliquot Arteſiæ partim flammis, partim rapinis populantur, & Berbieriam vſque, vno ab Duaco lapide, procurrunt. Huius *expeditionis gnari Hugo* Flourianus Auſſimontij regulus, & Buignicourtij toparcha, Bapalmis, Duaco & Atrebato præſidia educunt, & ad Pontem Veronum hoſtem armis repentè aggrediuntur. Hic iam laxa diſciplina, & quaſi ſecurus, ac prædæ incubans, nihil hoſtile prçſagiebat: ideóque, tametſi equitum mille & quadringentorum peditum numerum expleret, ab quingentis tamen tum Burgundionibus tum Hiſpanis cçſus, fuga- C túſque eſt primùm ad dictum Pontem, dein eo in campo, quem Floridum appellant. In manus viui venere Agaillius Franciæ Mareſchallus, Humietij toparcha Peronæ Præfectus, D. Quintini Capitaneus, dynaſta Riuierius, & plerique alij nobiles viri. Recepta omnis eſt prçda.

Imperator Philippo filio regna omnia cedit. *Hiſt. Belg. Sur. Vita Car. Heuter Li. 4. Miræus. Haræus, alij.*

Per Septembrem Philippum filium ex Anglia in Belgium Imperator Carolus euocat, & coactis Bruxellæ Belgarum Ordinibus, aliarúmque regionum legatis, ei regna omnia, & ditiones, quibus potiebatur, Octobri proximo poſſidenda, & moderanda tradit, omníque in ea ſe poteſtate exuit, ac in Ferdinandum fratrem ſuum Imperium tranſmittere conſtituit: vt in Hiſpaniam profectus, intra Monaſterium vitæ reliquum priuatus, quietúſque exigat, nouo ſanè præclaróque Principum exemplo. Ad eam Romani Imperij, tot regnorum, & regionum ſpontaneam ceſſionem hæc præſertim impulere, in ſenium vergens ætas, fractæ corporis vires, ardens diuino Numini obſequium extra tumultus aulicos & bellicos prçſtandi, cæleſtiáque meditandi deſiderium.

And. Mondet Phanop. Abbas moritur. *Mom. MSS. Phanop. Mon.*

Ei ſuccedit Ioannes de l'Atre.

Ad diem ſextum & vigeſimum Nouembris Andreas Mondetus Phanopinenſis Monaſterij Antiſtes, vitam D poſuit ab ſuſcepto munere anno tertio & quadrageſimo. Quàm ſanctè ad hoc culmen honoris euectus fuerat, tam integris moribus ſeſe patrem ſuis, ac ſpecimen virtutis præbuit. Ædificia quçdam ſacra prophanáue domi ac foris, pretioſiſſima templi Phanopinenſis ſupellex, eius munificentiæ ac paternç curæ memoriam perpetuò ingerunt. Qui poſt eum Phanopinenſi præeſſet cœtui, electus præſertim eſt Ioannes ab Atrio, paribus ad regendum animi dotibus, & virtutibus inſtructus.

Quinque annorum Carolus & Francus inducias paciſcuntur. *Hiſtor. Belgica. Haræus Sur. Lib. MS. Duac. alij.*

Parabat interim Cæſar omnia, quæ ſibi ad Hiſpanicam profectionem opportuna ſentiebat. Ac ne priùs in viam ſeſe daret, quàm Belgarum quieti cautum fuiſſet; omnem adhibuit cum filio Rege operam. An. 1556. Igitur anni, qui hunc excepit, initio, quinquennales ab ipso & Philippo cum Henrico Rege Francorum pactæ ſunt inducię. Hç cum tertio ac decimo die Martij per Gallo-flandriam proclamatç fuiſſent, magna populum inceſſit lçtitia, peractíſque decretis ſupplicationibus, duo tréſue dies feſtis ludis & igni-

bus

A bus dati. Poſtmodum æſtatem adeò calor ingens & ſiccitas infeſtauere, vt arbores herbæque torrerentur, neque ſolito virore riderent. Sex integris menſibus non pluiſſe memorant: vnde magna prorſus conſecuta eſt annonæ caritas. Hæc inter menſe Maio Duaci deprehenſus eſt Michaël Pecqueurius adulterinam pecuniam cudere. Is præcipuè in profundo loco, vnde creta fuerat effoſſa, formandis noctu nummis operam dabat intra vallum Sinenſe & Waſieriam, dum vxor in proximo excubias ageret. Animaduerſum primò eſt in huius coniugem perpetui exilij pœna; quòd non modò marito cudenti operam cõmodaſſet, verum etiam percuſſos ab eo nummos expenderet. Erepta poſtmodum Michaëli vita flammis eſt in ſuburbio. Et poſt flagellationem Senatus in perpetuum exilio Magdalenam Alexandram multauit, quòd Michaëli cudendorum numiſmatum formas à marito ſibi relictas dediſſet, quibus paullùm is immutatis vteretur. Auguſto menſe Orchiacum fortuitus ignis corripuit, támque obſtinato incendio depaſtus eſt, vt præter ædem Parochialem, Senatus Curiam, & hoſpitium vnicum, domus omnes arſerint. Eodem B propè tempore vita priuatur in Phanopinenſi Aſceterio Franciſcus Pietinus magna vir religione & litteratura. Quamuis per multum quotidie tẽpus in ſtudia litterarũ incumberet, nihil tamen vnquam ab ſolitis animi piis meditationibus, diuinı́ſque laudibus remiſit, ac corporis caſtigationibus. Abbatum ſui Monaſterij Chronicon ſatis eleganter & operosè contexuit, ac de Caſtellanis Inſulenſibus libellum compoſuit: quod vtrumque opus nondum lucem aſpexit. Cùm proſperum Cæſar ventũ in Hiſpaniam nauigaturus præſtolaretur in Zelandia, litteras ad Septemuiros, ac Principes Germaniæ ſcripſit, quibus Imperium ſe abdicare, ac in humeros Ferdinandi Fratris deponere ſignificabat, eóſque magnopere obteſtabatur, ne quam ſuæ moram voluntati iniicerent. Ac priuſquam ab his reſponſum acciperet, mari ſe commiſit extremo ferè Septembri: & proſpera vſus nauigatione Laredium in Biſcaia portum tenuit; indéque Valliſoletum, & ad S. Iuſti Monaſterium haud procul Placentia ſitum lectica deuectus eſt, vt priuatam inter rerum cæleſtium contemplatio- C nes vitam quietè ac religiosè duceret. Illic dum ſeſe piis commentationibus excolit, & diuinis rebus animum iucundè reficit: Franci bellum aduerſus filium eius primùm in Italia, dein quoque in Belgio moliuntur. Nihil hoſtile animo Belgæ volue- AN. 1557. bant, cùm anni ſequentis initio Architalaſſus Franciæ Gaſpar Colignius nocturno belli furto Duacum ante lucem ipſo Regum feſto aggreſſus eſt. Spem conceperat, nocturnis compotationibus ciues altiùs iri ſopitum, facilémque ſibi per muros aditum fore, ſomno merſis omnibus. Verùm res aliò, quàm ſperauerat, vertit. Cùm enim ſummo mane ſcalas muris applicuiſſet, repens ipſum metus abſterruit, ac retrò pedem referre compulit. Placet quibuſdam, è ruſticanis hominibus nonnullos pridie ſub veſperum vrbem ingreſſos, ac Senatum periculi monuiſſe: ideóque poſitis pro corona murorum vigilibus ſolito pluribus, & ſpeculatore cymbalum è turri Prętoria pulſante, obuiàm itum inſidiis. Veriùs alij memorant, S. Mauronti opera ſeruatum fuiſſe oppidum. Sub id enim tempus, quo ſuos ad mœnia Colignius ducebat, iámque ad conſcenſionem omnia diligenter ac tacitè properabat: Beatum Mauron- D tum vrbis Patronum adhuc ſtertenti Eccleſiæ Amatenſis Ædituo per ſomnium ſe videndum dediſſe, ac tertiùm, vt ære campano Matutinalis Officij ſignum ederet, monuiſſe. cùm is minimè obſequeretur, ac nondum ciendæ nolæ tempus aduenıſſe contenderet, hoc facere, quod iubebatur, Diuum coëgiſſe. cùm igitur Æditus ex more campanam impellit, eam haudquaquam ita ſonuiſſe, quaſi Clerus ad Officium diuinum euocaretur, verùm bellicum quidpiam increpuiſſe, ceu fieri ſolet, cum ad arma capienda trepidis in rebus è publica ciues incitantur ſpecula. dum populus graui incitatóque æris ſonitu ſuſcitatus ſeſe induit, armáque corripit, Sanctum interim Mauronium Monachali, & aureis conſperſa liliis veſte conſpicuum, & regium manu ſceptrum tenentem (quo ſchemate pingi ſolet) vrbis mœnia obiiſſe diligenter, ac ſua hæc præſentia ſic defendiſſe, vt in ea hoſtium nullus euaſerit. eum ab ciuibus in armis muros conſcendentibus tunc viſum: huiúſque primum aſpectu lætatum fuiſſe vrbis Procuratorem Amatum Wyonium. inde profluxiſſe anniuerſa-

rias

Magna æſtatis ſiccitas, & calor.
Pecuniam adulterãs Duaci punitur.
Lib. MS. Duac.
Orchiacum ardet.
Franciſcus Pietinus obit.
Monn. MSS. Phanop.
Imp. Carolus de abdicato Imp. ſcribit in German. & nauigat in Hiſpaniam.
Guicciardin. Hiſtor. Belg. Sur. Heuter. Haraus, alij.
Frãci bellum renouant.
Duacum intercipere fruſtrà conãtur.
Wilelm. Godeleuæus in lib. de abdic. Imperat. Guicciardin. Hiſtor. Belgic. Sur. Heuter. l. 15. Letr. Haraus. Lib. MS. Duac.
Arnoldus Wyon. lib. 2. Ligni vitæ.

Digitized by Google

rias publicæ Supplicationis cæremonias, quibus memoriam tanti beneficij Clerus, Senatus, ac populus ipſo Regum feſto magna cum voluptate celebrat. Sua igitur ſe A

Lendium capiunt, & populantur.

eiectum ſpe grauiter dolens Colignius, eo de loco Lendium copias conuertit, quod Arteſiæ oppidum Atrebatum inter Inſulámque perquàm commodè ſitum eſt. Id cùm fuiſſet magna vi adortus, haud difficilè ſuam in poteſtatem redegit, quod à paucis admodum defenderetur. Vbi magnam inde prædam conuertit, ignémque domibus iniecit, haud procul Atrebatium vrbe in Picardiam regreſſus eſt. Quacumque iter habuit, nihil reliqui ab militibus factum. actis ij præ ſe pecoribus, & auectâ ſupellectili, vbique pagos incendio cremauere. Ita fractis induciis, mandato Regis

Lib. MS. Duac.

Hiſpaniarum ad bellum Francis inferendum cuncta in Belgio comparata ſunt. Ac Martio quidem menſe publico Senatus edicto imperatum eſt Duaci, vt qui ferendis armis idonei eſſent, omnes arma ſibi compararent, & ad luſtrum habendum ſeſe

Hiſpaniæ Rex bellum indicit Francis.

componerent. Idémque alibi factum per Gallo-flandriam & Arteſiam. Inde proximo Aprili Francis ab Rege Philippo bellum indicitur. Nondum ſub ſignis copias ex vrbibus is eduxerat, cùm Duaci compertus eſt Ioannes Bailletus eiuſdem oppidi B

Adulterinus monetarius Duaci punitur.

ciuis argenteos & aureos nummos adulterinos cudere, idque propter crimen incendio addictus vitam perdidit Maio menſe. Et paucis pòſt diebus mater eius annum ferè ſeptuageſimum nata ob eiuſdem criminis participationem Senatus ſententia,

Lib MS. Duac.

Magna caritas annonæ.

eliſis priùs faucibus, flammis conflagrauit. Eo tempore, veluti Brabantia, aliáſque Belgij ditiones, ita Flandriam cùm Teutonicam, tum Gallicam magna corripuit

Hiſtor. Belg Sur. Lib. MS. Duac.

annonæ caritas. Ac tum veniit Duaci tritici menſura, quam raſieriam nominant, quinque florenis, Orchiaci decem, in oppido S. Amandi quindecim. Vetitúmque Duaci eſt publica Senatus ſanctione quidquam frumenti portis efferri. Tantam nihilominùs vim commeatuum Rex Philippus in Belgio comparauit, quæ peditum quinquaginta millibus ac tredecim equitum millibus ſufficeret: eáſque mox copias cum tormentis & impedimentis quamplurimis Emmanueli Sabaudiæ Duci aduerſus Francos ducendas extremo ferè Iulio commiſit. Hic cùm ſpecie Mariæburgi in

A Philippi Regis ducibus Frāci cæduntur, obſeſſa D. Quintini vrbe.

extimis Hannoniæ finibus obſidendi Francos feſelliſſet, aliorſum per Guiſiam in C Veromandiam caſtra mouit, ac D. Quintini oppidum eius ditionis caput obſidio circumuenit. Illic cùm omnia diligenter ad faciendam in muros impreſſionem comparantur: poſt alios atque alios, ſuppetias obſeſſis ferre conatus eſt Præfectus

Hiſtor. Belgica, Surius, Heuter. Belleſ. Haraus. Miraus, alij.

Equitum Franciæ Annas Montmorencyus, eóque minimè contemnendas Nobilium, equitum, peditúmque copias duxit. Verùm is eo die, qui Sancto Martyri Laurentio conſecratus eſt, inſignem adeò cladem ab Philippi Regis exercitu pertulit, vt cęſis fugatíſque omnibus ſignis, cum multa Nobilitate in poteſtatem victorum ipſus

Ab iiſdem D. Quintini vrbs capitur.

venerit. Ac paucis pòſt diebus apertis tormentorum vi muris, factoque vehementi à tribus partibus inſultu, eo Rex Philippus oppido potitus eſt. Peremptis illic præſidiariis militibus, data vita eſt Gaſpari Colignio, ac pleriſque aliis nobilibus viris, à

Auctores citati.

Aliaque pòſt oppida.

quibus defenſa vrbs fuerat, modò grandi captiuitatem auro luerent. Subacta mox à Philippi ductoribus Caſtelletum, Hama, Chaunium & Nouiodunum. Hæc cùm feliciter à Philippi copiis facta fuiſſent in Gallia; ipſéque metu ſolutus Germanos,

Guiſiæ Dux Caletum Anglis eripit.

Hiſtor. Belg. Sur. Haraus.

Anglóſque domum è caſtris dimiſiſſet, ac ſolos Hiſpanos & Belgas in armis retineret: non parùm ei mœſtitiæ Dux Guiſianus attulit, Anglis erepta Caletenſi vrbe, D AN. 1558

Et vrbes quaſdam in Duc. Lux. Regi Philippo.

Giſnáque. Multum ſiquidem incommodi Anglicanis ac Belgicis nauibus ex eo portu Franci poterant inferre. Et pauorem quoque poſtmodum idem Dux incuſſit, coacto ad deditionem in finibus Ducatus Luxemburgēſis oppido Theodonis, ac in eodem tractu captis quibuſdam aliis vrbibus. Ad hæc Flandros armis infeſtabat

Hiſtor. Belg. Haraus.

Thermæus Flandriam infeſtat, & capitur.

Thermæus Franciæ caſtrorum Metator. Vbi fluuium Grauelingam alluentem copias tranſmiſit, Dunkercanum oppidum aggreſſus breui ſubegit, & ablata præda incendio corrupit. Similem ab eo cladem paſſæ ſunt Bergæ. Verùm in reditu vix eumdem amnem tranſierat, & aciem ad Oceanum compoſuerat, cùm Egmondius

Haraus.

Philippus Rex in Galliam exercitus ducit.

Comes ab Philippo Rege ſubmiſſus, magno ipſum impetu adortus eſt, ac cæſis diſſipatíſque copiis, inter captiuos victor abduxit. Recreatus admodum eo Comitis ſucceſſu Rex, nouis delectibus habitis ad triginta peditum, equitum tredecim millia in

Haraus.

Galliam

Digitized by Google

A Galliam aduerſus Francos duxit, ac iuxta Dorlenium caſtra metatus eſt. Ex oppoſito cum iuſto exercitu Francorum Rex ad Petræpontem caſtra poſuit, haud procul Ambiano. Illis in locis dum Philippus & Henricus trium menſium ſpatio intra munitiones caſtrorum ſeſe continent, ac leuibus tantùm velitationibus ſuos carpere hoſtem ſinunt: de pace inter eos conciliãda non ſemel actum eſt fruſtrà. Et in Hiſpania vigeſimo primo Septembris die vitam cum morte mutauit Carolus Imperator, egregiè ad ſupremum certamen comparatus. Hoc de Cæſare quamuis multa, eáque maxima ſeſe offerant memoranda, quibus ſupra ceteros non modò ſui temporis, verùm etiam aſtarum retrò ætatum Principes emicuit: nihil tamen eorum hoc loco in medium afferre propoſui; tum ne quid ex præſtantia ipſorum breuiter dicendo deteram; tùm quòd ea multi auctores & fuſiùs & ornatiùs litteris mandauerint. Tantùm hîc placet ſignificare, obitum eius Flandris omnibus Comitatum incolentibus luctuoſum accidiſſe; vel quòd apud eos vitæ vſuram hauſerit; vel quòd ipſi eius opera omni Francorum imperio exuti fuerint: ideóque hos ipſi cum multo

Carolus V. Imper. moritur.

Zenocar. Sur. Heuter. Hiſtor. Belgica, Florimondus, alij.

B cultu gemitúque parentaſſe. Nondum exactò bimeſtri tempore, quem Philippus Rex dolorem ex pàtris deceſſu conceperat, noua cumulauit triſtitia, nuntiato ex Anglia Mariæ Reginæ & coniugis letho, quòd ea nullis generatis liberis Eliſabethæ ſorori regnum relinqueret, manifeſto Catholicæ Fidei periculo. Cum ijs publicis funeribus, hæc quoque priuata mœſtitiam Gallo-flandris eo tempore pepererunt. Etenim ſublatus eſt morte Franciſcus Roſimboſius magno apud ipſos loco natus. Eum Cæſar Carolus oratorio ſuo præfecerat, & D. Petri Inſulenſis Præpoſitura ornauerat. multa itinera ſuſcepta obitæque legationes tam Cæſaris, quàm Regis Philippi nomine, auctoritatem famámque ipſi conciliauerant. Erepta quoque eſt Paſchaſio Balduino vita Phanopinenſis Abbatiæ Canonico Regulari. Is vir erat maximè Religionis, caſtimoniæ, ſilentij & virtutum aliarum cupidus. Latinæ linguæ Græcam & Hebraicam ita coniunxerat, vt his tribus ęquè polleret. Ad chronica, numeros, pondera gnauus incubuit: iiſque de rebus libros aliquos egregiè contexuit, qui

Obit Angliæ Regina.

Franciſc. Roſimboſ. S. Petri Præpoſ. decedit.

Epitaph. eius.

Paſchaſius Balduinus vita priuatur.

Monu. M S S. Phanop.

C nondum prælo ſubiecti fuere.

AN. 1559. Per Aprilem anni ſequentis inter Reges Philippum & Henricum pax denique compoſita eſt in Caſtro Cameraceſij, magnáque eius promulgatio voluptate Belgas affecit. ac ne facilè ab vtroque Rege in leges ipſius aliquid committeretur, placuit Philippo Eliſabetham Henrici filiam natu maximam in vxorem ducere. Hæc priuſquam fierent, idem Rex Belgarum ſaluti conſulens, omnémque adhibens operam, ne pugnantia Catholicæ Fidei dogmata per inferioris Germaniæ Prouincias vel ſpargerentur, vel ſata vires acciperent: de parentis voluntate (idem enim is inſtitutum animo diu voluerat, filióque commendauerat) & de ſapientum hominum conſilio, plures eis Epiſcopos tribuere moliebatur, à quibus errores faciliùs deprehenderentur, euellerentúrque. Eò litteras ad Romanum Pontificem Paulum eius nominis Quartum ſcripſerat, quibus & deſiderium patefaciebat ſuum, & fructum explicabat, qui frequentibus conſtitutis Epiſcopatibus colligeretur: dein eas vrbes

Pax conciliatur inter Reges Philip. & Henric.

Philip. Henrici filiam ſibi coniugat.

Idem de pluribus Epiſcopis in Belgio creandis apud Pont. Max. agit.

Litteræ Philip. Vandethar. l. de inis. tumult. Belg. Liber de erect. Epiſcopat. Belg. Onuphr. alij.

D complectebatur, vbi commodè nouorum ſedes Epiſcoporum conſtitui poſſent; ac denique media ſubminiſtrabat, quæ ſingulis recenter creatis Præſulibus ad tuendam dignitatem ſufficerent. Qui cùm legato Romæ degente hoc negotium calidè promoueret, ab eodem miſſus eſt in Vrbem Franciſcus Sonnius Louanienſis Theologus. Igitur ijs, quæ ab Rege Catholico ſcribebantur, ac petebantur, maturè ponderatis, hoc denique anno quarto Idus Maij conſcripto diplomate idem Pontifex Maximus nouos in Belgio Epiſcopatus ita conſtituit; vt veteribus quatuor, Vltraiectenſi, Cameracenſi, Tornacenſi, & Atrebatenſi, quatuordecim adijceret; Mechlinienſem ſcilicet, Antuerpianum, Gandauenſem, Iprenſem, Brugenſem, Audomarenſem, Namurcenſem, Buſcoducenſem, Middelburgenſem, Harlemicum, Leuuardienſem, Dauentrienſem, Ruremondanum, Groningenſem; ſedibus eorum ijs in ciuitatibus poſitis, à quibus nomen ſortiuntur. Datúmque eſt negotium Saluatori Epiſcopo Cluſino & Apoſtolico Nuntio, qui tum in Belgio degebat, vt quoſdam præſtantes fide viros eligeret, qui limites tot Epiſcopis præſcriberent, vrbeſque &

Vtque ij conſtituantur obtinet.

Auctor. citati.

Quibus tunc Epiſcopis Gallo-flandria ſubiecta.

Diploma Pont.

pagos

Digitized by Google

pagos ſubijcerent. Ea partitione tribus præcipuè Gallo-flandria Epiſcopis ex veteri ferè cenſu attributa. Qui Scaldim vltra proijciuntur, eos Cameracenſis pagos habet. Ex vrbibus oppidiſque, Inſula Cominium, Lannoya, Orchiacum Tornacenſem agnoſcunt: Duacum, Armenteria, & Baſſea ſubiecta ſunt Atrebatenſi. Vici pagique ceteri hos inter duos propè omnes diuiſi. A

De profectione in Hiſpaniam Regis conſilia.
Hiſtor. Belgic. Vanderhar. l. 1. Haraus.

Voluebat interim animo Hiſpaniæ res Philippus, æque Belgio profectionem: omninóque tandem decreuit, his relictis Prouincijs, in eam ſe regionem conferre, vbi rerum latiſſimè potiebatur. Vt hanc ei mentem extorquerent, non pauci Belgarum Proceres nitebantur, quibus populi huius nota erant ingenia. Per abſentiam enim Principis, quò diuturnior ea foret, hoc plura in Reipublicæ perniciem eruptura demum mala. Belgis placere media. arctiſſimam eis ſeruitutem odio eſſe; ſummam periculo libertatem. ſi nimiùm coërceas, in motus erumpere: ſi licentiam omnem permittas, ſeſe alióſque peſſumdare. nihil æquè in officio retinere, ac præſentiam Principis metum lenitate & liberalitate ſapienter temperantis.

Quibus fruſtrà quædam opponuntur.
Vanderhar. l. 1.

Verumtamen vt in ſententia profectionis Philippus perſeuerarct, multa ex aduerſo incitabant. Tumultum in Hiſpania per abſentiam verebatur. Vt oris Africanis prouideret, propiùs eum accedere oportebat. Ne quid abſente ſe Belgij Proceres mouerent, abundè proſpectum rebatur, quamplurimis in eos ab ſe collatis nuper beneficijs: quorum memoria, fructúſque non poterant non ipſos in officio fideque continere. Plebem quoque minimè arbitrabatur ad ciuiles tumultus incitatum iri, quòd neutiquam crederet eam tot bona, quibus per pacem abundabat, varijs obiecturam motuum diſcriminibus, corúmque iacturam per ſeditiones fieri, paſſuram. B

Idem Equitũ Vell. Aurei, & Ordinum Belg. Conuentum habet Gandaui.
Hiſtor. Belgic. Vanderhar. l. 1. Haraus.

Igitur dum neceſſaria nauigationi parantur omnia in Zelandiæ portubus: Belgij totius Ordines, Equitéſque Velleris *Aurei Gandauum* Philippus euocat. Illic primùm aliquot in hoc militare Collegium clariſſimos viros adſciſcit, vt defunctorum numerum ſuppleant. Dein habito Conuentu, de ſua in Hiſpaniam profectione, & diuturna illic commoratione cunctos edocet: cum ijs de rebus ad ſtatum Belgij pertinentibus diu multúmque agitat, & nonnulla conſtituit.

Hos de abitu ſuo monet, atq; vt è Belgio Hiſpani mittantur, concedit.
Iidem auctores.

Quod calidè quidam vrgebant, exſtinguendarum ſpecie diſcordiarum, quæ plerumque inter variarum regionum Præfectos ac milites oriuntur, Hiſpanos omnes è Belgio ſe miſſurum aliò promittit. alia nonnulla, quæ petebantur à Belgis, concedit liberaliter. C

Prouincijs dat Præfectos.
Iidem auctores.

Singulis Belgij Prouincijs ac ditionibus Præfectos attribuit. Flandriæ & Arteſiæ Gubernatorem Egmondanum Comitem pronuntiat. Hollandis, Zelandis, & Vltraiectenſibus Auraicum Principem præponit. Marchionem Bergarum Hannoniæ, Dynaſtam Courierienſem Gallo-flandris, Montignij regulum Tornacenſibus, alios alios præficit. Quæ totius Belgij Præfecturam ineat, Margaretam Auſtriacam Octaui Ducis Parmenſis coniugem, ac ſororem ſuam, eligit. Ei Pontificem Atrebatenſem Antonium Perenotum alióſque viros magnos adiungit, quorum præſertim conſilijs vtatur, téſque ordinet.

Ad retinendã Fidẽ Catholicam omnes hortatur.

Vt omnes in auita & Catholica Religione conſtantes perſeuerent, grauiſſimis denique verbis obteſtatur: quòd, peſſumdata vera Religione, nihil firmum ſtabiléque res publicæ habeant; eadem integra florentéque, cuncta proſperè ſuccedant.

Duaci Clericus ſæcularis ſupplicio publico eripitur.
Lib. Duac. ms.

Hæc dum geruntur Gandaui Iulio & Auguſto, nouum Duaci ſpectaculum accidit quarta Iulij luce. Iudocus Houſeau, coriarius opificio, ſtatu Clericus, cæſi hominis reus, ad ſupplicium capitis ducebatur Senatus ſententia. D Verùm is in pegmate dum lictoris gladium pręſtolatur, Senatoribus è feneſtris oppoſitæ domus, è fori area ciuibus ſpectantibus, derepentè Chriſtianitatis, vt nuncupant, Decanus ruſticanis aliquot Parochis ſeptus exclamat; Gladium lictor ne exerat, ſuum ſe Clericum repetere. Iubet nihilominùs Senatus lictorem progredi, reúmque plectere. Inſtat contrà Decanus, ac Iudocum ſibi dedi flagitat. Et mox eius voces populus etiam ingenti clamore excipit, ac Clericum vinculis liberandum vociferatur. Ita tumultu exorto, Senatores Iudocum in carcerem retrudi imperant. Verùm is poſtquam ſex ferè menſes in catenis detentus fuit, tandem Atrebatenſis Epiſcopi iudicio in libertatem aſſeritur tonſuræ Clericalis gratia, & tantùm pecuniæ vim aliquam multæ nomine perſoluit.

Philippus Rex in Hiſpaniam nauigat.

Præceps iam erat Auguſtus, cùm Philippus Rex in Zelandia Vliſſinghæ opportunum nactus nauigationi tempus, nauigio ſe

A ſpectantibus Legatis Principum, & Belgij Proceribus impoſuit; ac verbis extremis, vt potiſſimam haberent Religionis Catholicæ curam, adhortatus eſt. Paucis pòſt diebus profecta Bruxellas Margareta imperij Belgici habenas ſuſcepit. In Gallo-flandriæ agro Agnes Crucia Marquettenſis Abbatiæ Antiſtita, ipſo die S. Huberti, cùm grauiſſimo afflicta morbo in lecto decumberet, Courieriarum toparcha Inſulenſi Gubernatore, ac quibuſdam alijs nobilibus viris adſtantibus, pedum in manus Margaretæ Bacimontiæ vltrò depoſuit: quò liberiùs ad mortem animum præpararet. Et cùm Margareta in Abbatiſſam inauguraretur, ipſa primùm ei ſe ſubmiſit, ac obedientiam profeſſa eſt. Paucis diebus exactis, eadem pridie S. Andreæ vitam animi læta deſeruit.

Agnes Crucia Marquett. pedum abdicat, & moritur. *Monn. MSS. Marq.*

Succedit Margareta Bacimontia.

An. 1560. Anno ſequenti magnum Duacenſibus beneficium Philippus Rex impertijt, conceſſa ipſis Studiorum Vniuerſitate. Is enim cùm ſatis animaduerteret, noua in Belgij ditionibus conſtituta diſciplinarum Academia, multorum iuuenum ſaluti cautum fore, quos aliàs extra Belgium inſperſus ab Magiſtris hereſi corruptis error tráſuerſos B ageret: ignaris Duacenſibus apud Romanū Pontificem Paulum Quartum inſtiterat, vt eam permitteret Studiorum Vniuerſitatem in oppido Duacenſium erigi, eámque ſolitis ornaret priuilegijs. Tam iuſtæ petitioni fecerat ſatis Paulus, iámque anno ſui Pontificatus quinto eam litteris conceſſionem tradiderat. Quia tamen nondum maturæ ad hoc perficiendum negotium res erant: in principium Pontificatus Pij Quarti dilatum id fuit, quo nouum ab hoc Pontifice diploma impetratum fuit ijs confirmandis, quæ Paulus conceſſerat. At ne tum quidem extemplò Duacenſibus ab Rege ſignificatum eſt, factam ſibi à Pontifice Maximo Academiam apud eos erigendi poteſtatem. Tantùm huius iniecta mentio ipſis eſt Iulio menſe per eam occaſionem, quam paullò latiùs nunc explicabo. Cùm multi Duaci milites ab D. Quintini vrbe Francis ob pacem reſtituta reduces conſiderent, Senatores hoc onere ciues vrbémque grauari ſentientes, dicto menſe Hieronymum Francium ſibi à Conſilijs Bruxellas ad Margaretam Auſtriacam Belgij moderatricem oratum miſere, aliò vt C illi tranſmitterentur. Is verò dum paullò diutiùs hæret Bruxellis, Viglius Zwichemus Arcani Senatus Regij caput, per eum Duacenſibus opprobrauit, quòd ardens Academiam poſtulandi ſtudium imprudenter ac noxiè exſtinxerint: eóſque grauiter ſtimulauit, vt quod olim tam calidè apud Cæſarem Carolum fuerant proſecuti, nunc feruentiùs denuò aggrederentur. Haud enim defuturos, qui cauſam eorum aduerſus Louanienſes ſuſciperent; ſéque præſertim ad hoc negotium & conſilia & animos allaturum. Ac ſubiecit, iam tum ſuo, tum Perenoti Atrebatenſis Epiſcopi ſtudio, Philippum Regem occultè ab Summo Pontifice litteras impetraſſe, quibus erigendæ Duaci Academiæ fieret poteſtas. Gauiſus ea Præſidis oratione Francius ad Senatum ſe relaturum, actis gratijs, promiſit. Et certè vix domum rediuerat, cùm ea frequenti Senatu, quæ dixerat Zwichemus, expoſuit. In varias tunc itum ſententias. Verùm denique placuit in conſultationem Eccleſiaſticorum & Nobilium præcipuos aduocare. Ac tunc omnes in eam conſpirauere ſententiam, vt tanti momenti, támque vtile & honeſtum vrbi negotium perageretur. Delecti mox, qui legatio-D nem vrbis nomine ad Margaretam & Senatum Regium obirent, M. Ludouicus Pouris Legum Doctor, & D. Amati Decanus, Iacobus de Bonmarchiet vir nobilis & Scabinorum Princeps, ac Hieronymus Francius. Igitur hi cùm Bruxellas, Nouembri adiuiſſent, in ædibus Zwichemi Præſidis mandata exponere iuſſi ſunt. Illic cum Præſide aderant Cardinalis Perenotus (eum nuper in purpuratorum Patrum Pontifex Maximus Senatum admiſerat, ac Mechlinienſem Archiepiſcopum renuntiauerat, ſuffecto in locum eius apud Atrebates Franciſco Richardotio, inſignis doctrinæ & facundiæ viro) & Philippus Nigri Cancellarius. Quę Duacenſes orabant, hi omnes lętis promptíſque animis excipiunt. de modo ea promouendi, ac conficiendi multis horis agitant. Quædam ſubinde in conſultationem adducunt de Profeſſorum ſtipendijs, déque Gymnaſiorum ędificatione, & opprimendis Louanienſium aduerſis conatibus. Vbi tandem concluſum fuit, ab Rege quædam pendenda, & quam domum in veteri Arce Duacenſi haberet, primo Gymnaſio tribuendam

Hiſpaniarum Rex Duacenſem procurat Academiam. *Monn. MSS. Duac. Vanderbar l.1. Haraus, Hieron. Franc. in Comment. MS. Locrius.*

Pro ea ſtabilienda, Proceres quidam laborant.

eſſe: ab vrbe Duacenſi, & vicinis quibuſdam Abbatibus cetera conferenda: ad
ſuos læti Oratores Duacum rediere. Et voluptatem Duacenſibus attulit tam Vni- A
uerſitatis impetratio, quàm ſuggeſtum de ſtruendis Collegiis, & conquirendis
ſtipendiis conſilium. Sed non leuis poſteà difficultas exorta eſt, vel cùm Antiſti-
tum ſymbolæ rogarentur, vel cùm Brabantini ſeſe opponerent: diúque hoc ne-

Contrà, quidam ei ſe opponunt; ſed fruſtrà.

Iidem auctores.

gotium protractum, priuſquam peragetur. Brabantinis grauiſſimum videba-
tur, ab Rege & viris, quos enumerauimus, de conſtituenda Duaci Vniuerſitate
Studiorum inſciis ſeſe agitatum & concluſum fuiſſe. Et multorum animos aduer-
ſus hoc inſtitutum inflammabat Auraïcus Princeps, qui iam de Catholica Reli-
gione haud rectè ſentiebat, & in eam Regémque multa occultè moliebatur: quòd
facilè perſpiceret, ſtatutam in Catholico admodum oppido Academiam ſuis co-
natibus non leuiter obfuturam. Plurimáque mouebant Louanienſes, vt Regem
ab hac mente auerterent. Et cùm apud eum nihil profeciſſent, cum Brabantiæ Or-
dinibus egerunt, vt ſuam ipſi Academiam nouis ædificiis ornatent; omnium Artium
prçclaros Doctores conquirerent; his maiora conſtituerent ſtipendia: quò plures B
Louanium iuuenes pertraherent; ac ſi fòrs Duaci ſcholæ aperirentur, ad has pauci,
vel nulli accederent. Verùm quamuis ij omnes nihil reliqui fecerint, vt totum de
Duacenſi Vniuerſitate negotium diſijceretur: nihil tamen ipſi apud Regem, eiuſ-
que ſanctiorem Senatum obtinuere; ac tota res ex animi ſententia Duacenſibus fe-
liciter ſucceſſit. Decretum námque omninò eſt, vt apud eos Academia conſtituere-
tur. Intereà loci triſtiſſimo infortunio iuuenes duo, cùm in foſſis oppidi Duacenſis
per hyemem gelu obduratis ambulant, inde pilam accepturi, rupta ſub pedibus gla-

Fulmen nocet templo Martianenſis Abbatiæ.

cie aquis abſorbentur. In Martianenſi Phrontiſterio damni multum fulmen pepe-
rit. In ligneam id pyramidem, quæ Chori medio inſiſtebat nolis aliquot grauis,
intortum vehementer, magnum illicò fecit incendium. Hoc tota turris tectúmque
abſumpta: & cùm trabium campanarúmque inde labentium impetu fornix perrum-
peretur, in Chori pulcherrima ſedilia, templique ornatus ignis deſæuijt: vt multis
millibus florenorum ſteterit inſtauratio. C

Hæretici conueniunt & inualeſcunt Tornaci, Valentianis, & in agro Inſulenſi.

Vanderhar. l. 1. Couſin. l. 4 c. 55. Haræus.

Non multò pòſt Tornaci & Valentianis occulta primùm conuenticula hæreſeos AN. 1561.
toxico imbuti homines habuere: dein etiam turmatim ſub veſperum per plateas
inceſſêre Pſalmos Marotianis verſibus illigatos cantabundi, ipſiſque Magiſtratibus
impedire tonantibus intentantes minas cædémque. Ac tunc etiam ab his nonnullis
ſectarum propagatoribus in agrum Inſulenſem immiſſis, occulti cœtus facti ſunt
illic virorum ac mulierum; & plerique tum in eodem tractu in errores blandis per
hos ſermonibus inducti. Hos qui retinerent in perfidiæ officio, alióſque adiunge-
rent iuxta Inſulam, Perenciæ præſertim & Queſnoyæ, Caluiniani dogmatis ſatores,

Quidam eorum afficiuntur ſupplicio.

Couſin. d. l.

ac Miniſtri, vt vocant, agitarunt. Ijs quoque in pagis, qui Scaldim vltra Inſulenſi ſunt AN. 1562.
nomini obnoxij, hæreſim quidam proſeminare aggreſſi, haud parum nocuere. Illic
námque intra Obeſiam & S. Trinitatis Montem ab iis clanculum conuentus cogi de-
prehenſi ſunt, qui ſacrilegè baptiſmum iterant. Creuiſſétque huiuſmodi hominum
lues, niſi mox eorum aliqui publica ſententia pœnas dediſſent Obeſiæ. Ea tempeſta-
te Inſulæ ſacris exorciſmis è cuiuſdam primarij viri corpore dæmon expellitur, va- D
riíque Rhotornaci ad S. Hermetis ſepulchrum eiuſmodi homines inſeſſoribus libe-
rantur. Ea fama poſtquam hæreticorum, qui pars Tornaci, pars Valentianis, pars in
agro Inſulenſi degebant, auribus allapſa eſt: ingens eos dolor inceſſit, ac metus etiam
perculit, ne quod ſuis rebus ſatis ex animi ſententia fluentibus obſtaculum iniicere-
tur. Id enim ſcilicet verebantur, ne ſi quos ab Eccleſiæ Catholicæ ſinu auellerant,
plus ij poteſtatis ineſſe Catholicis ad diabolos humanis corporibus exigēdos, quàm

Quidam aliquos inducunt, vt ſe ſimulent energumenos.

Vanderhar. l. 1. Haræus.

ſectæ ſuæ Miniſtris, animaduerterent, ad Orthodoxos rurſus conuolarent. Igitur ex
eo dolore ac timore conſilium capiunt præſtigiis ſuos in ſuſceptis erroribus retinen-
di. Qui ſeſe motibus variis, ac inconditis vocibus energumenos ſimularent, deinde
ad præconis Caluiniſtici præſentiam precéſque liberatos fingerent, Ludouicum
Queſnoyæ, ac mulierem quamdam annis grauem, & hæretici hominis vxorem, Pe-
renciæ (abeſt propiùs Inſula is vterque vicus) pauci occultè partim verbis ſubornant,

partim

A partim promiſſis onerant præſentariæ pecuniæ, & annui cenſus. Et commodum erat Tornaci Matthæus Lannoyus gente Francus, & hæreſeos Caluinianæ acerrimus, & diſertiſſimus buccinator. Igitur Ludouico ac muliere fabulam domi aptiſſimè peragentibus, multíſque horum infortunio grauiter commotis (iam enim eius fama nocturnis conuentibus inter hæreticos latiſſimè vulgabatur) ad Matthæum quidam iter capiunt, eúmque multis verbis flagitant, ne ſuam malè affectis opem deeſſe patiatur. Perenciam & Queſnoyam vnà ſecum viam rapiat, eque miſerorum corporibus hoſtes abigat. Ille primùm id ab ſe facinus amolitur. nullam ſibi ad hoc negotium perficiendum poteſtatem conceſſam. alijs, quàm ſuis, eſſe viribus opus. Adeò tamen denique, ſeu verborum lenocinijs, ſeu grauiſſimis obteſtationibus eò ſe præcipitem trahi permiſit, vt poſt aliquot dies affuturum ſe promitteret. Interim viri mulieríſque, ceu dæmones cierent, vocibus ædes circumſonant, breui quemdam moribus probis hominem affuturum, cuius potentia depellantur. Vbi Matthæus Armenteriam Tornaco profectus fuit, ibique dies ſeptem ex condicto ſubſtitit, ad mulierem Perenciam ducitur. Ibi vetula primùm corpus contorquere, ac horrendis vocibus fremere; hominem procul auerſari; fruſtráque ad ſui tormentum veniſſe, vociferari. Contrà, Matthæus ad eius conſpectum commiſeratione plurima tangi (putabat enim ex vero rem geri, omníſque erat ſimulationis ignarus;) in genua protinus cadere; vnà ſecum orationem vt fundat, & Symbolum recitet, iubere: inter preces ac recitationem Symboli, illa linguam ſibi tumidam fieri, interſectis vocibus ſtridere. multa tum ridicula, tum fabuloſa profundere. ex aduerſo, Matthæus, hæc vt omitteret, imperare; ad circumfuſos concionem habere; inter dicendi laborem ſomno corripi: & poſtquam euigilauit, fœminámque adhuc incompoſitis motibus agitari percepit, in orationem rurſus genuáque effundi. Ac tum denique ſenſim languentibus membris mulieri quies conceditur: ſtatímque ab omnibus exclamatum eſt, deterrimi hoſtis cruciatibus eam Matthæi ope prorſus liberam euaſiſſe. Ita peſſimorum hominum vocibus delinitus artéque deluſus Lannoyus Ioanni Waleo, qui per eum vicum hæreticis præerat, fœminam commendat, & Inſulam primùm occultè, dein Tornacum & Valentianas ad ſuos proficiſcitur. At Queſnoyæ Ludouicus idem Perencianæ fœminæ ex condicto pulcherrimè ſimulat. Conuolant extemplò quidam, eiúſque cruciatus Matthæo nuntiant, ſimúlque obteſtantur, ad eum venire vltrà ne differat. Is grauibus negotijs diſtentus, Waleum Queſnoyam amittit, vt hominem ſanet. Ad huius aduentum Ludouicus mira proijcit nugamenta, ciendis adſtantium riſibus. dein ab ſe dæmonem abijſſe mentitur imperio Ioannis. Sed modico interiecto ſpatio temporis, eum nunc gigantis ſpecie, nunc anatis, modò canis videndum ſeſe proponere: ac rurſus ad nouos cruciatus in corpus regreſſum exclamat. Ac tum nihil leue & nugatorium effutit. Contrà, in voces horrendas prorumpere; manus & brachia iactare; minari, fremere; & cùm ſeniores lecto affuſi, vt malus dęmon abſcedat, imperant, haud ſe digreſſurum vociferatur, niſi Lannoyus aduenerit, quamquam eum odio maximo proſequeretur, optarétque grauiſſimis addictum ſupplicijs. Hæc omnia litteris ad ſe tranſmiſſa dum Lannoyus perdidicit, tandem Tornaco Inſulam venit. Hîc dum moram per dies octo rebus quibuſdam accurandis facit, Turquoinium ad tingendos baptiſmate tergeminos excitur. Inde Queſnoyam iter carpit, ac intempeſta nocte, procul ab ædibus, in plano loco concionem aduocat. Erat tunc illic etiam Ludouicus inter alios in foſſa delitescens. Igitur dum verba ex alto facit Lannoyus, in alneto Ludouicus atrociter exclamat, diríſque aërem vocibus complet, ac ita corpus exagitat, vt quamuis à quatuor viris teneretur, in altum tamen ſeſe proiecerit. Ibi Matthæus ad preces ardenter incumbit: & cùm nihil proficit, alios etiam orationem ingeminare compellit. Ita denique, quamquam initio ſe digreſſurum negaret, è corpore Ludouici fictus dęmon abſcedit, & reliquum noctis agendis gratijs, & curandis corporibus datur. His alijſque ſimilibus technis hæretici & Matthæum & ſocios decipiebant, vnáque Catholicos huius tractus in peruerſa dogmata pertrahere nitebantur. Parùm tamen ij per Gallo-flandriæ vrbes profecere. Nihil ideò Inſulæ, Duaci & Orciæ nouatum.

Eoſq. à Matthæo Lánoyo Caluiniano Miniſtro curatos mendaciter euulgāt.

Iiſdem auctores.

(Margin letters B, C, D stand beside the lines beginning "tit, ad mulierem", "leo, qui per eum", "perdidicit, tandem".)

nuſquam eorum locorum ab hæreticis ad populum habiti ſermones: etſi forſan aliqui erroribus infecti deliteſcerent. Serpebat tantùm id malum latiùs in Caſtellania Inſulenſi, partim Armenteriæ, partim Queſnoyæ, Turquoinij, Perenciæ, & vicis aliis ad Liſam vergentibus. At multis poſteà hæreticis maximo pudori & dolori fuit, Catholicis contrà voluptati, & conſtantiæ, Matthæi Lannoyj conuerſio, cùm, detectis in Hollandia ludis, quos mulier & Ludouicus hîc fecerant, eiuratis erroribus, ad Catholicos transfugit, edito etiam libello, qui technas hæreticorum retegeret. A

Academia Duaci magnificè inſigniſque pompa inchoatur.

Libri M S S. Duac. Hieron. Franc. in M S. Commentar. Latinus.

Rebus interim omnibus ferè comparatis, quinta Octobris luce in vrbem Duacenſem inducta eſt Vniuerſitas ſtudiorum inſigni pompa ſacriſque cæremoniis. Venerat priùs in oppidum Gallo-flandriæ Præfectus Ioan. Montmorencyus multo comitatu ſeptus Nobilium. Aderant etiam Pontifex Atrebatenſis Franciſcus Richardotius, & inuitati è Gallicis Belgij Prouinciis Archimandritæ aliquot. Euocati etiam fuerant è vicinis vrbibus pagiſque non pauci Nobiles. Igitur ſummo mane coacti primùm in ædem S. Petri ſunt Canonici & Clerici vtriuſque templi Collegiati, Parochi omnes cum ſuis, Sanctiſſimæ Trinitatis Religioſi, Beatorum Dominici & Franciſci familiæ. Eodem poſtquam conueniſſent Gubernator, Epiſcopus, Abbates, Nobilitas, & vniuerſi vrbis Magiſtratus: Clero in Ordinem compoſito, elatum è templo eſt Auguſtiſſimum Chriſti Corpus, itúmque ſuppliciter ad Parochialem Deiparæ Matris ædem. Inde Gubernator, Bailliuus, Senatores, ac Nobiles extra vrbem ad ſacellum leproſariæ domus progreſſi ſunt. Illic ij præſtolabantur horum aduentum, qui Regis ac Senatus Arcani iudicio lecti fuerant *Cancellarius*, ac diſciplinarum ferè omnium publici Profeſſores. Erant illi, vt accepi, *Walerandus Hangouartius* domo Inſulenſis, S. Amati Præpoſitus, quem Rex nuper Cancellarij Vniuerſitatis munere ornauerat: M. Richardus Smitheus Anglus ſupremum in Theologiæ ſtadio decus aſſecutus, M. Ioannes Rubus Athenſis Theologiæ Licentiatus, M. Matthæus Weſtcapellius Theologici ſtudij lauream adeptus; quibus impoſitum munus fuerat ſacras paginas, déque Deo ac rebus diuinis quæſtiones explicandi: M. Ioannes Venduillius apud Gallo-flandros Inſulæ natus, legum Doctor, M. Ioannes Ramus, Boëtius Epo Friſius, etiam Magiſterio Legum donati, M. Adrianus Pueſſius Iuris vtriuſque Licentia ornatus; quibus iniunctum fuerat, vti Ius vtrumque prælegerent: M. Ioannes Huuetier Ferrariæ natus in Hannonia, & M. Ioannes Coſpeau Montenſis, quarum hic Græcas litteras, ille Latinas doceret. Igitur hi omnes cùm à Gallo-flandriæ Præfecto, ac Duacenſi Bailliuo & Senatu fuiſſent peramanter ſalutati: horum nomine Hieronymus Franciſcus vrbis Conſiliarius in hanc eos ſententiam Gallicis verbis breuiter affatus eſt. *Hunc in locum, venerabiles admodum & doctiſſimi viri, vrbis huius Gubernator, Bailliuus, ac Senatores, ea, quam videtis, Nobilium, & præcipuorum ciuium frequentia comitati venere: vt quam de veſtro aduentu voluptatem capiunt, ſignificent; vnáque vos ardenter precibus inceſſant, lætis vt animis intra muros Duacenſes pedem inferatis, vti tandem id, quod Pontifex Maximus, Regia Maieſtas, & Belgij Moderatrix ſummoperè exoptant, ad maiorem vniuerſitatis ſtudiorum ſplendorem exequamini propria quiſque obeuntes munera. Enimuerò quemadmodum magno perfuſi gaudio ipſi vos excipiunt, vt nullam officij partem à vobis deſiderari patiamini, quò plurimum incrementi capiat, laudíſque referat Academia: ita nihil ij ſe reliqui facturos promittunt, vt ſua vos ope fulciant, & ſuo in omnibus fauore proſequantur. Eò, ſi placet, enitimini vehementer, vt veſtra doctrina plurimùm Vniuerſitas ſtudiorum effloreſcat, éque veſtris moribus probis ac virtutibus multum emolumenti ad frugem animorum capiat Reſpublica.* His ab eo viro pronuntiatis, M. Ioannes Ramus Cancellarij & Collegarum nomine hunc in modum paucis Latinè reſpondit: *Haudquaquam facilè ſibi eſſe, dignas tanto Gubernatoris, Bailliui, ac Senatus erga ſe officio, & gratulandi ſtudio grates rependere. Ceterùm, ex eo ſe multam fauore & honore lætitiam animis percipere: ac diligentem prorſus omnes daturos operam, dum quiſque ſuum munus accurabit, vt plurimùm Numinis gloria promoueatur; Magiſtratus exſpectationi fiat ſatis; iuuentus cum fructu maximo erudiatur; non paruis vrbs ac Vniuerſitas creſcant auctibus.* E ſacello diſceſſum ſubinde eſt, ac in

B C D

A vrbem hæc Academiæ lumina Gubernator cum Senatu honorificè deduxit, ponè longo iuuenum, qui capeſſendorum ſtudiorum gratia conuenerant, incumbente agmine. Poſtquam omnes Sanctiſſimæ Virginis templum ſubiere, vbi Præſules omnes præſtolabantur; hic, inuocata Sancti Spiritus gratia, de Magnifici Academiæ Rectoris electione agi cœptum eſt in ſacrario. Plura in Walerandum Hangouartium poſt longam deliberationem vota cecidere. Hoc igitur Rectoralibus inſignibus ornato, & in principem locum præ Senatu recepto, ab templo in forum Supplicationis pompa proceſſit, Euchariſtiam deferente Atrebatium Pontifice. Illic omnibus conſiſtentibus, in aram Epiſcopus hierothecam depoſuit, ac deinceps edito de loco ad nobiliſſimam & frequentiſſimam concionem de ſtudiorum neceſſitate, & Academiæ vtilitate, admodum eleganter & facundè pro more ſuo diſſeruit. Delatum ſubinde eſt ab eodem in ſacram Diui Amati ędem ſuppliciter Chriſti Corpus, omni, ceu priùs, pompa vel pręeunte, vel ſubſequente. Poſtquam tota in templum recepta eſt Proceſſio, Ioannes Lentailleurus Aquicinctenſis Antiſtes ad aram ſolemniter Miſſę
B Sacrificium peregit, Sanctorum Amati & Petri Decanis ei ad ſacrum miniſterium obſecundantibus. Eo de loco poſtmodum in S. Petri Eccleſiam, Senatu præſertim comitante, Chriſti Corporis relatum eſt Sacramentum. Ad meridiem in Prætoria vrbis Curia datum ab Senatoribus Magnifico Rectori, ac Profeſſoribus epulum, vnà cum Epiſcopo, Gubernatore, Prælatis omnibus Eccleſiaſticis, Magiſtratibus, viris nobilibus, ac primæ notæ ciuibus ad eius celebritatem euocatis. Poſt hilarem corporum recreationem, Senatus conuiuis per Vrbis Conſiliarium ſignificauit, quanta propter eorum præſentiam fuerit lætitia delibutus; ac immenſas ipſis egit gratias ob impenſum naſcenti Academiæ fauorem & honorem: dein ſibi curæ quàm maximæ futurum aſſeruit, vt pari ſe, cùm res feret, obſequio, & ad quæuis alia, quæ ipſorum vel commodo, vel honori ſeruient, promptitudine gratos ſentiant. Conſecutis aliquot diebus Atrebatenſis Pontifex primùm, & vrbis Penſionarius; deinde Profeſſores ferè omnes, elegantibus auditores orationibus mirum in modum affi-
C cere: tum vt fructus ex Vniuerſitatis inſtitutione manantes perciperentur; tum vt quiſque Doctorum ſcientiæ præſtantia & dicendi elegantia non leuem ſibi auctoritatem accerſeret. Datum ſubinde lectionibus initium. Et quia nõdum publicis exercitationibus deſtinatum ædificium culmen acceperat: Octo Sacerdotum aula iuxta Beati Petri templum Theologis, Medicinæ, ac linguarum Græcæ & Latinæ publicis Profeſſoribus attributa eſt; Iuris Vtriuſque Doctoribus ædicula S. Catharinæ conceſſa: vt illic tantiſper diſcipulos ſuis imbuerent ſcientijs, donec Gymnaſium cœtibus varijs laxè capiendis idoneum redderetur. Quam Philippus Rex in veteri caſtro domum habebat, cùm in Magiſtrorum ac iuuenum vſus ea fuiſſet aptata, Philoſophiæ Profeſſores iniere, ibique iuuentutem excoluere Philoſophorum placitis: vbi ſuas etiam humaniorum litterarum & Grammaticæ Magiſtri exedras frequentarunt formandis adoleſcentibus. Statutum fuerat, ne priùs aliquid de morbis eorúmque curationibus à quoquam publicè traderetur, quàm commune vrbis Collegium ſuis eſſet numeris abſolutum. Quia tamen varijs è partibus iuuenes aduene-
D re, quos deſiderium percipiendorum de rebus Medicinalibus præceptorum huc impulerat; placuit etiam per M. Claudium Reſpinum Duacenſem Licentiatum apud Octo Sacerdotes tamdiu nonnihil è Medicorum placitis explicari, donec Magiſtris Adriano Rhodio, Ioanni Siluio, & Nicolao Mercatellio, quibus Medicinæ Doctoribus impoſita fuerat docendi prouincia, publicas habere lectiones integrum eſſet.

Dum res Vniuerſitatis ita feliciter Duaci procedunt, ſecutorum poſteà in Belgio motuum ciuilium initia ſe prodiderunt, creſcentibus in dies aduerſus Cardinalem Granuellanum quorumdam Belgij procerum ſimultatibus: quarum vis eò denique progreſſa eſt, vt nihil reliqui, ſcriptis ad Regem litteris, diffamationum libellis, & probroſis actionibus, fecerint; donec is aliò è Belgicis Prouincijs amitteretur. Spargebant ij, plus poteſtatis illi datum, quàm publicæ res poſcerent: & quòd ſecundùm Margaretam penes ipſum eſſet totum Belgij imperium, in magno Prouincias diſ-

Initia tumultuum Belgij.

Hiſtor. Belgica. Vanderhar. l. 1. Harans. Michael ab Iſſelt. Lazarus, Opmeerus.

A

crimine verſari; ideóque ne florentiſſimus earum ſtatus concideret, eum eſſe procul amoliendum, cuius ambitioni vix Belgium ſufficeret. Verùm hæc in ſpeciem iactabantur. Eum quippe verior exigendi cauſa, tum Procerum eorum ambitio, tum cuncta ex libidine agendi cupido, ac denique Catholicæ Religionis exſtinguendæ ardor, ab iuſtis æſtimatoribus credebatur. Etenim Cardinale apud Margaretam manente, & priſtina auctoritate florente, nulla ſpes ijs affulgebat quidquam turbarum ex animi ſententia moliendi, & ſectas palàm inducendi: cùm is magna præditus iudicij excellentia, etiam profundiſſima quæque turbarum conſilia erueret, ac fortiſſimus eſſet Orthodoxæ propugnator Religionis. Inter eas Procerum contentiones, viri quidam inſignes apud Gallo-flandros vel exorti, vel dignitate pollentes, è terris ad ſuperos euocati ſunt. Primùm Hieronymus Ruffaldus Inſulenſis ac Vedaſtini Cœnobij apud Atrebates Archimandrita magno iam natu fatis conceſſit: cuius famam auxit præ ceteris virtutibus prolixa in pauperes liberalitas. Ex hac vita deinde ſubtractus eſt anni milleſimi quingenteſimi & ſexageſimi quarti Ianuario Matthias à Barda quintus & trigeſimus Antiſtes Cyſonienſis Monaſterij. Erga Deum religio, homines erga pietas, nomen ei maximum conciliauerant. tantóque pacis ſtudio tenebatur, vt mitiſſimo erga omnes animo vteretur, ceteróſque ad pacem hortatibus ſtimularet. Ac ideò quæ pulcherrima intra Cœnobium ædificia conſtruxit, vbique pacis retinendæ vel conciliandæ memoriam ingerunt, hoc eius Symbolo, *Simus in pace*, lapidibus paſſim verbis Gallicis inſculpto. Succeſſorem is habuit Alardum Cuuillonium Inſula oriundum, ſimilibus virũ animi dotibus præſtantem. In Monaſterio Laudenſi Franciſcus Vanabeelius ſeptimum iam annum Monaſtici cœtus regimen tractans, cùm animaduerteret in dies corporis ſui vires imminui, multáque propter eorum virorum contentiones, de quibus antè memorauimus, ingruere Eccleſiaſticis rebus diſcrimina: tempeſtiuè onus gubernandi ſponte abdicauit, vt maiorem animo quietem caperet. Præclarum hoc illi adſcriptum, quòd nemini obfuerit; contrà, quibus potuit profuerit multùm. Poſt eam ceſſionem factum eiuſdem loci imperium Franciſco Mommalio eſt traditum, quem multa virtus ornabat, cuique animus fortis erat, iiſque par ſuſtinendis aduerſitatibus, de quibus poſteà narrabitur. Capiebat interim quibuſdam in locis vires tam pernicies morum, quàm variarum hæreſeon lues. Et parùm abfuit, quin, multis mentibus iuuenum corrumpendis, vir quiſpiam Iuris admodum conſultus, at quondam in Gallia Hæreſiarcharum aſſiduus ſectator, in Academiam Duacenſem nonnullorum Belgij primatum opera irreperet, ibique de forenſibus rebus lectiones haberet. Verùm ex aduerſo quidam ſtetere. Ac tunc bonis moribus, & Catholicæ Religioni latiùs propagandis horum aliqui vtile ſtudium adhibuere. In his cùm primas partes teneret Ioannes Lentailleurius Aquicinctenſis Antiſtes, iam inde ab condita Duaci Vniuerſitate Studiorum, de Societatis Ieſu hominibus, quos & nouerat, & probauerat Lutetiæ Pariſiorum, in oppidum Duacenſe aduocandis, & diſciplinarum quà Philoſophicarum, quà humaniorum explicationi admouendis plurimùm laborabat, inſtigantibus præſertim D. Ioanne Procuratore, & Legum Doctore Venduillio. Hoc igitur anno vt ea res promoueretur, ab ea Societate aliquos impetrauit. Verùm ij priuſquam Duacum mitterentur, viſum eſt Superioribus operæ pretium cuncta diligenter explorare, num eſſent dandis Collegio initiis comparata. Duacum ergo venere P. Euerardus Mercurianus, & P. Balduinus ab Angelo. Totius Germaniæ inferioris Collegiorum Societatis curam eo tempore gerebat Mercurianus: omninóque ad eum pertinebat accuratiùs perpendere ſecundùm datam à Præpoſito Generali Iacobo Laynio poteſtatem, vtrùm per eos dies Collegium aliquod Duaci commodè poſſet inchoari. Egit is cùm Aquicinctenſi Præſule perquàm familiariter, omniáque de conſtituendo Collegio, & cenſibus Societatis hominibus attribuendis eius conſilia percepit. Multa ſubinde didicit, quæ varij Vniuerſitatis homines impedimenta obiiciebant tam ſalutaribus Antiſtitis conatibus. Vbi cuncta hæc ſecum ipſe, ac deinde cum P. Balduino reputauit attentiùs: facilè tandem animaduertit, nihil adhuc maturum Sociis accipiendis eſſe; ac prorſus tanti momenti negotium in tempus aliud

Hieronymus Ruffaldus Abb. Vedaſt. moritur. AN. 1563.

Epitaph. eius, Chron. Vedaſt. Locrius.

AN. 1564.

Matthias à Barda Cyſon. Abb. decedit.

B

Epitaph. eius.

Huic ſuccedit Alard. Cuuillon.

Frãciſc. Vanabeel Laudẽſ. Antiſtes abdicat ſe regimine.

Monu. M S S. Laud.

Succeſſorem accipit Franciſc. Mommalium.

C

De Societatis Ieſu hominibus Duaci collocandis laborat Abb. Aquic.

Monu. M S S. Franc. Barij Prior Aquic. Hiſtor. M S. Colleg. Duac.

D

reij-

A reijciendum, vt commodiùs perficeretur. Itaque tam ſtudioſo Societatis Antiſtiti gratias agens, primò ne animum deſponderet, hortatus eſt, deinde prolixam ſui Ordinis operam promiſit, vbi tempus & commoditas Duaci Socios conſiſtere permitterent, ſolitíſque Scholarum muneribus, & pietatis exercitationibus fungi: quod aliquando ſuperatis denique multis difficultatibus ipſo viuente futurum ſpopondit.
AN. 1565. Et mox aliò cum ſocio pedem retulit. Sub anni huius finem, ac principium alterius, adeò frigus hyemis aſperum fuit, vt Moſa, Scaldis, Liſa, plerique amnes alij, duriſſima glacie ſteterint; currúſque mercibus onuſtos, & mercatus hominum propter Antuerpiam Scaldis ſuſtinuerit. Vinearum nucúmque pars plurima tum Duaci, tum alibi vi frigoris enecta. Per æſtatem dum in eodem oppido ab ciuibus Chriſti Paſſio in proſcenio exhibetur: quidam dæmonum perſonas ſuſtinentes, ex inferis ignem miſſilem infarto puluere tormentario iaculati ſunt imprudentiùs. Is enim & vicinum horreum corripuit, & cum eo ſeptem octóue domos abſumpſit, pleraſque alias ex parte corrupit. Et damnati ſunt Senatus iudicio ludiones, vt damni partem ciuibus eo incendio detrimentum paſſis rependerent.
B Octobri menſe Guilbertus Ongnieſus, magna vir prudentia & morum præſtantia, quem Rex Hiſpaniæ Caroli Crouyaci nuper vita defuncti ſucceſſorem legerat, in Elnonenſi Monaſterio Tornacenſis vnctus eſt Epiſcopus; idémque Nouembri proximo Tornacum inijt pompa ſolemni. Quòd eam hæreſeon ſeminatores vehementer inficerent, omnino hæc vrbs magna Paſtoris vigilantia indigebat. Non deerant quidem huic Pontifici animus & conſtantia, quibus hominum, aut Diœceſim ſuam erroribus aſpergentium, aut praua dogmata tuentium, conatus frangeret. Verùm id malum adeò iam vires
AN. 1566. acquiſiuerat, vt non niſi admodum difficulter opprimi poſſet. Et ſanè annus ſequens palàm oſtendit, quantum audaciæ & furoris hæreſeon ſectatores induerint, dum armis ij correptis Tornaci alibíque in Deum ſacráque inuolarunt. Sed quàm funeſtus hic annus Gallo-flandriæ fuit quorumdam Monaſteriorum expilatione, & imaginum ſacrarum deturbatione: tam iucundus exſtitit multa peſtilentium & impiorum
C cæde hominum. Quæ priuſquam vtraque hoc loco litteris tradam, nonnulla paullò altiùs erunt repetenda, ex quibus cognitum lector habeat, quænam ſectarijs ad impia edenda facinora occaſionem audaciámque præbuerint. Quorumdam Belgij Procerum animos vel infecerant prorſus, vel labefactauerant diſtorta prauorum hominum dogmata. iámque cupido libertatis ad mutandum Reipublicæ ſtatum, vſurpandúmque Belgicarum Prouinciarum imperium vehementer inceſſerat. Igitur tandem horum artibus reuocato è ditionibus Belgicis Cardinale Granuellano, cuius certè conſilijs, prudentia, & fortitudine Religio Catholica, Regiáque auctoritas, nitebantur: nihil non ipſi animis deſignauerunt, ac primùm occultè, dein etiam publicè fecerunt. Non placebant ipſis tot erecti nuper in Belgio Epiſcopatus: partim quòd ea multitudo Epiſcoporum ſua diligentia ſectarum diſſeminationi obſiſteret; partim quòd aliquot ijs Epiſcopis eſſent attributa, tuendę dignitatis alendæque familiæ gratia, Monachorum Cœnobia, quorum mitras pedáue ſuis quidam Nobiles dari liberis optabant. Nihil ipſis acerbius acciderat, quàm Tridentini Con-
D cilij in Belgio promulgatio; inſtituti paſſim habendis de hæreſeos peſte quęſtionibus Eccleſiaſtici Magiſtratus; & erigi iuſſa in hæreticos ex Caroli Quinti diplomatibus tribunalia. Eiſdem ferè omnibus anguſta domi res erat, exhauſtis in prodigas effuſiones conuiuiorum, aliorúmque ſumptuum inutilium, loculis. Vt ergo vel diuitias ſibi corraderent; vel metum reprehenſionis ac pœnarum ab ſe procul auerterent: de mutanda Religione, de tollendo veteri Regis in Belgas imperio, conſilia iniuere. Ad Ordines omnem auctoritatem imperiúmque reuocare conati ſunt, ipſaſque inter ſe Belgij ditiones facta partitione diuiſerunt: vt non iam ijs tamquam Pręfecti Regij, verùm vt domini pręeſſent. Ad hęc illecti ſectariorum muneribus, non modò priuatim ijs facultatem permiſere locos eos adeundi, in quibus hęretici per conciones animos ad libertatem & nouarum ſtudia doctrinarum erigerent: verùm etiam quodammodò patrocinium eorum poſteà viſi ſunt palàm ſuſcipere. Ab hac veſania profectę ſunt eę litterę, quas in Hiſpaniam ad Regem miſere, pro tollendis

Frigus inſolitum. *Lib. MS. Duac. Locrius.*

Domus aliquot Duaci comburuntur ludionum imprudentia. *Lib. MS. Duac.*

GVILBERT. ONGNIESVS conſecratur Epiſc. Tornac. ac Tornacum ingreditur. *Conſin. l. 4.*

Quænam fecerint hæreticis audaciam in res ſacras. *Vanderhar. l. 1. de luct. tumult. Belgij. Surius, Haræus. Commentar. MS. VVayemburg. Iſſels. Lanarius. Opmeer.*

aduer-

aduerſus hæreticos conſtitutis Magiſtratibus ſacris, & antiquandis infligendarum ſectariis pœnarum legibus: & aliquot libelli, quos eumdem in finem Margaretæ Belgarum Gubernatrici frequentes obtulere. Horum etiam molitionibus perfectum denique eſt, vt quibuſdam extra vrbes locis ſuos cœtus publicè haberent hęretici, ibique prauis dogmatibus concionem hominum imbuerent, permiſſu Margaretæ; modò aduerſum Regem nihil machinarentur, ac ſuorum Magiſtratuum imperiis pa-rêrent. Et quòd ea tempeſtate multis opibus abundaret Belgium, ac plerique ad voluptates licentiùs per opulentiam incumberent: paſsímque in proſceniis hiſtoriæ ſacræ parùm decorè, & non ſine Rituum ſacrorum irriſionibus, Comœdię à perſonatis hominibus reprę̨ſentatę auidiſſimis auribus animíſque excipiebantur: perfacilè fuit multos in dies à veris & antiquis dogmatibus in errores pertrahere. Igitur cùm numerus eorum in Brabantia, & Flandria, Tornaci & Valentianis plurimùm augeretur: inuaſit eos demum hoc anno etiam in vrbibus conciones habendi deſiderium: ac mox quoque accerſitis è Germania Galliáque errorum prę̨conibus, pro ſuggeſtu publicè dicentes armis ſepti cupidiſſimè audierunt. Parúmque valuit auctoritas Magiſtratuum, qui contrà minis obſiſtebant. Et paullò pòſt eò furoris quidam adacti fuere, vt in potentiſſimis quoque vrbibus in ſacras ædes impetum fecerint, ibíque ſacras res deprędati, altaria, Diuorum imagines, S. Euchariſtiæ adyta, barbarum in morem inuaſerint, eáque omnia violauerint, ac protriuerint multis excepta ludibriis. Ea furioſorum hominum veſania & rabies quî Gallo flandriam denique corripuerit, ac, multis in ea malis perpetratis, oppreſſa fuerit, nûc aggrediar explicare.

Nuper è viuis abiuerat Ioannes Montmorancyus *Coutieriarum toparcha*, & Aurei Velleris Eques, quem Philippus Rex Gallo-flandriæ præfecerat. Ei Parmenſis Margareta Maximilianum à Gandauo Vilanum Raſſeghemij Baronem ſuffecerat, inſigni hominem erga Deum, Regem, & patriam fide. Hic cùm perſpiceret admodum hæreticos Gallo-flandricis rebus inhiare, omnem adhibuit operam, ne quid hæc vel eorum occultis conuentibus, vel inſidijs armorum detrimenti caperent: eiuſque votis reſpondebant vrbium Gallo-flandriæ Magiſtratus, quos idem ardor impulerat patriam tuendi. Nihilominùs Maio menſe Cornelius quidam, qui de veterinario, & fabro ferratio nuperrimè Caluini dogmatum præco euaſerat, ſéque Magiſtrum Cornelium nuncupari iuſſerat, Inſulam propiùs accedit, & nunc Marquæ, nunc Bonduæ, Linſellij, Marquettæ ad populum in agris publicas habet conciones. Initio pietatem is ac modeſtiam redolebat, nequedum intentatis ferociter armis, vt incautos in fraudem faciliùs pertraheret. Ac ferè tantùm ipſum aliqui ſæpiebant ducti aliunde hæretici. At mox è pagis, tum vbi hortabatur, tum propinquioribus, plurimi affluxerunt externæ fuco modeſtiæ, ac promiſſis grandibus capti. Neque tandem defuere, qui palàm etiam ad eum in proximos agros adirent Inſula, vel hauriendæ, vel retinendæ nouæ religionis gratia. Sed poſtquam Senatus hoc animaduertit, is edicto ſtatim publicè ſanxit, illud vltrà ne fieret: ac ſi qui foris concionantem frequentaſſe deprehendebantur, ij non modò ſannis, & grauibus verbis, verùm etiam verberibus excipiebantur, dum in vrbem redirent. Ac domos eorum aliorúmue, iubentibus Senatoribus, quidam ſcrutabantur, tum vt libros erroribus aſperſos inquirerent, tum etiam vt latentes ſectarios, qui occultè in vrbem penetrauerant, eruerent. Et tantum vnus famulorum Gubernatoris audentiæ ſumpſit, vt in Cornelium ad ſuos iuxta Marquettam verba facientem ex cæco, & opportuno ad fugam loco bombardam exploſerit, & tantumnon pila eum interemerit. Quæ res adeò Antuerpienſibus, Tornacenſibus & Valencenatibus hæreticis diſplicuere: vt variis apud Senatum Inſulenſem litteris queſti ſint ſuorum amicorum calamitatem. Verum nihil ideò de ſtudio ſuo Senatus remiſit, ac in prauæ fidei ſuſpectos diligentiùs incumbens, ad illos reſcripſit: Maiorem ſibi anſam de iis querendi oblatam; quandoquidem ipſi adeò Catholicos, réſque ſacras pudendis opprobriis iniuriíſque multis in locis affecerint. Neque verò Senatum latebat, Antuerpienſes, ac Tornacenſes hæreticos magno ardere deſiderio Inſulæ omnia turbandi, & rebus in ea potiundi;

Gubernator & Senatores Gallo-flandriæ aduerſus hæreticos vigilant. *Vanderbar. l. 2. Comment. M S. VVaatemburg.*

Cornelius Miniſter Caluin. in Gallo-flãd. cõcionatur. & quoſdã corrumpit. *Vanderbar. l. 2. Comment. M S. VVaatemburg.*

Exagitantur Inſulẽſes eius concionem adeuntes. *Vanderbar. l. 2.*

Aduerſus hæreticos vrbi cauet Senatus Inſulenſis. *VVaatemburg in Comment. M S.*

magnam-

magnámque ipſis ſpem feciſſe aliquid iſtic feliciter audendi, opes vrbis, mercimonia, conuenarum multitudinem, & varietatem, quæ frequenter idonea peſſumdandis hominum animis ſunt. Igitur is cùm perſpiceret militaribus vrbem viribus deſtitui; neque adeò muris & propugnaculis muniri, quòd intra viſcera regionis iaceret: ad incolas tutandos, & retinendam Fidem Catholicam, non modò bellicas vrbis Societates armari præcepit, verùm etiam ciues alios in ſex cohortes diſtribuit, armiſque inſtrui iuſſit. Qui præeſſent, & in armis cum imperio educerent, hi Tribuni delecti ſunt, Guillebertus Haucronij dominus, Franciſcus Gibrecij, Franciſcus Frenoyæ, Philippus Warneſij, Matthias Sappignij, Maximilianus Herbameſij toparchæ, ac viri tum genere, tum armis nobiles. Et iuncto cum Senatoribus ſtudio, collatiſque pecuniarum ſymbolis, quatuor primorum Dynaſtarum Inſulenſis Caſtellaniæ Bailliui, Giſleno de Haynin Brœucquiano regulo poteſtatem fecere trecentos pedites colligendi, & armis inſtruendi, quibus ipſe cum imperio præficeretur.

Fœderati Nobiles duo petunt à Parmenſi.

Vanderhar. l. 2. de Inst. tumult. Iſſelt. Haræus.

Primum ea concedit.

Iidem auctores. Lanarius.

De altero hæc ſtatuit.

Hæc cum Inſulæ peraguntur, fœderati Belgicarum Prouinciarum Nobiles apud Parmenſem Duciſſam Belgij moderatricem vehementer inſtitere, vt ea primùm ſeſe per legatos apud Regem agere, ac poſtulata ſua ei exponere permitteret. deinde tantiſper Caroli Cæſaris Edictorum, quæ præſertim ad Religionem Catholicam, & Inquiſitionem Fidei ſpectant, executioni ſuperſederet, quoad ex Hiſpania legati reuerterentur. Vt in Hiſpaniam ad Regem duo præcipua fœderis columina proficiſcerentur, permiſſum eſt. De Cæſaris Sanctionibus, & de Fide quæſtionibus, ita Parmenſis conſtituit. Nouum ipſa condi Edictum procurat. Prouinciarum Præfecti ad ſuas omnes vt Prouincias ſe conferant, imperat, ibíque Maio menſe Ordinum Cõuentus habeant, & nouam omnibus Sanctionem moderandis Caroli Edictis accommodatam proponant. Vbi quique ſuis in Prouinciis Ordines conſedere, in hanc ſententiam à Præfectis propoſitum fuit Edictum. *Præter veterem & Catholicam Religionem, aliam nullus habeat in omnibus Belgij Prouinciis, coláue priuatim, vel publicè. Alienam à Catholica religionem qui domis vel in publico docuerit; in ea religione munus aliquod geſſerit; de ipſa libros ſcripſerit; habendis de eadem cõuenticulis, aut lectionibus, malo dolo ſciénſue ſuas ædes commodauerit; turbarum ob eam fuerit auctor, & Catholicis offendiculum poſuerit: ita ſubeat Iudicis animaduerſionem, vt erratorum pœnitentia ductus ferro caput amittat; in errore pertinax laqueo ſtranguletur; eius bona in Fiſcum transferantur, niſi forſan iis in Prouinciis aut vrbibus ſint conſtituta, vbi propter commiſſum crimen nihil fiſco addicitur. Qui duntaxat animum hæreſis labe infecerit; eius reatus nihil facto externo prodiderit: pœnis obnoxius minimè ſit, vbi coram Epiſcopo & de culpa dolorem conceperit, & hæreſim fuerit deteſtatus. Qui contrà hæreſis accuſatus, ei noluerit renuntiare, proſcribatur; ac ſi quidem in exilio quietus agitet, bonis fruatur ſuis; hæc tamen alienandi, aut teſtamento in aliquem transferendi nullam poteſtatem habeat; vbi mortem oppetierit, heredes Catholici inteſtatò ſuccedant: è contrà ſi multatus exilio quidpiam aduerſus Religionem Catholicam, vel quietem Belgicarum Prouinciarum machinari comperiatur, bonis omnibus nudetur denique. In Anabaptiſtas errorem deponentes extra ordinem Iudex animaduertat, citráque mortem eos puniat; errorem pertinaciter tuentes, exilio multet boniſque: vbi tamen vtrique nihil grauius commiſerint. In hæreſis crimen iteratò delapſi, cùm rurſus eos pœnituerit errorum, exilio tantùm & honorum amiſſione coërceantur: ſi obſtinatè prauis dogmatibus adhæreant, vita priuentur. In Anabaptiſtas denuò complexos errores nullo diſcrimine pœnâ mortis animaduertatur, & laqueo. Si quis libros hæreſibus aſperſos, aut ciendæ ſeditionis gratia conſcriptos, volens ſciénſque ſæpenumerò impreſſerit, ac vendiderit, in pœnas incurrat, quæ prauis Doctoribus ac Miniſtris decretæ ſunt: ſi duntaxat interdum id commiſerit, primùm proſcribatur, dein Iudicis arbitrio, vel pecunia, vel pœnis corporis mulctetur. Qui fuerit tantum id vtrumque non hæreſis ſtudio, verùm lucri gratia feciſſe compertus, extra ordinem arbitrio ſuo pœnas ei Iudex irroget. Qui frequens in diſputationem deſcenderit, vt aliquos in errorem impellat, ac peruertat, mortis ſupplicio id luat. qui rariùs, ac non peſſumdandi animos libidine, verùm ſola curioſitate impulſus id fecerit, ad Iudicis arbitrium coerceatur. Vbi quiſpiam illitos errorum toxica libros legerit, aliiſue legendos præbuerit; in*

Edictorum Caroli moderatio proponitur.

Vanderharius. Iſſelt. Iole Frere l. 6. Hiſtor. Belg. Hiſtor. Tiebur. Belgij. Lanar.

Catholicæ Religionis contumeliam imagines coloribus efformauerit, ſtatuas ſculpſerit, ſigna cælauerit; aut horum aliqua domum importauerit ſeruandi ergò; prohibita ſectariorum A *conuenticula celebrauerit: conſiderata criminis grauitate, & qualitate rei aut perſonæ, in eum pœna Iudicis arbitrio decernuntor. Quiſquis hæreticorum conuentus, aut occultas ſocietates detexerit, ac Iudicibus prodiderit; ſi particeps eorum aliquando fuerit, à pœnis aſſeratur; ſi nullam cum eis in conuenticulis conſuetudinem habuerit, eorum bonorum, quibus deprehenſi & damnati exuentur, dimidio donator, ſi ſexcentos ea florenos non ſuperent; vbi ſummam eam exceſſerint, quadrante. De peregrinis hæc obſeruentur: ijs tantum liceat eſſe vel Vrbium, vel pagorum inquilinis, qui Curionis, quem poſtremū habuerant, ac Iudicis idoneum, & litteris mandatum teſtimonium præbuerint: qui ſolùm negotiationis ergò adueniunt, ac ſine Catholicorum offendiculo in vrbe pagóue commorantur, id ne cogantur exhibere. Regij Iudices, Vaſſalli, ſeu beneficiarij, & ab his ſubſtituti Iudices, vbi reos ex huius Edicti legibus pœnis aut ſupplicio non affecerint, ita puniantur; vt Iudices vtrique Magiſtratu nudentur, Vaſſalli clientela priuentur ac beneficio. Si per præuentionem Regij Iudices in regiorum clientium ſubditos ex huius moderationis capitibus iuriſdictionem ob admiſſum crimen* B *exerceant: ijs beneficiarijs minimè liceat eas ad ſe cauſas pertrahere. Quem reatu ſoluerit pœnitentia, & immunem pœnarum reddiderit, is nullum gerere ſinatur Magiſtratum. Quos Iudicum ſententia hæreſis ſuſpectos pronuntiauerit, ij, poſtquam innocētes comperti fuerint, & in probitatis famam reſtituti, à Præfecturis & Magiſtratibus ne arceantur. Etſi præſertim ad ea loca pertineat relegatio, ad quæ ius dicentis poteſtas extenditur: in eos tamen, qui contra leges huius Edicti peccauerint, ita placet exilium decerni, vt ex omnibus Belgij Prouincijs proſcribantur.* His nonnulla de Typographis & ludorum litteriarorum Rectoribus & Magiſtris ſubnectebantur, quæ nunc non eſt neceſſe in medium producere. Hęc igitur Edicti capita cum Prouinciarum Gubernatores Ordinibus propoſuiſſent, illud quoque ſingulis ex mandato Parmenſis edixere, vt poſt dies aliquot, quid ipſi de his ſentirent, liberè ſcripto traderent, & ad eam tranſmitterent. In varias hîc itum ſententias, vt varij ſingulos Ordines affectus impulerant. Arteſiani, vt omnia ſibi placerent capita, id ſolùm expetebant, in calumniatores ne leuibus pœnis animad- C uerteretur. Alij multa vel inſeri, vel mutari mitigariue, aut detrahi cupiebant, quorum ſententias hoc loco exponere ſuperuacaneum duxi. Quid Gallo-flandri reſponderint, id totum ex eorum tabulis ob oculos ponere, mei prorſus muneris eſſe arbitror. Sic igitur ij reſcripſere.

Hæc de moderatione Gallo-flandrorum ſententia.

Cùm Nobiles, ac Ordines Inſulenſium, Duacenſium, & Orchiacenſium Vrbium & Caſtellaniarum ea percepiſſent, quæ Baro Raſſeghemius dictarum Vrbium & Caſtellaniarum Gubernator propoſuerat, indictique Conuentus cauſam cognouiſſent; ac denique omnia concepta mandato ſuæ Celſitudinis ab Aurei Velleris Equitibus, ac tum Status, tum Priuati Conſilij Senatoribus moderationis eorum Edictorum, quæ Carolus V. Imperator circa Religionem condidit, ſuáque Rex Dominus noſter auctoritate firmauit, audiſſent ac intellexiſſent capita: in eam omnino ſententiam venere; Propoſitam ſibi mitiorem Sanctionem vtilem ſanè eſſe, ac præſentibus temporibus, ad Fidei Catholicæ, & veteris Religionis hucuſque in Belgicis Prouincijs cultæ conſeruationem, augendúmque debiti Regi obſequij ſtudium videri opportuniſſimam: dummodò primùm per huius moderationis, ac nouæ Sanctionis accep- D *tationem alia omnia Edicta contra hæreſes conſcripta antiquentur, eorúmque effectus, vel quæ ab ipſis dependent, aut iam promanarunt, inhibeantur; ac denique ea Inquiſitio, quæ hactenus aduerſus hæreticos exercita fuit, aut alia quæcumque, nec directè, nec indirectè in dictis Vrbibus & Caſtellanijs vſurpetur, verùm aboleatur penitus.*

Deinde Vrbes & Caſtellaniæ Inſulenſes, Duacenſes, & Orchiacenſes nulli ſint confiſcationi, flagitio, commiſſóue obnoxiæ, quemadmodum ab his hactenus ab omni retrò memoria liberæ fuerūt, neque quidquam hîc vel directè, vel indirectè fiſco addicatur, aut quidpiam pro flagitio, & commiſſo reputetur.

Ad hæc inquilini Inſulenſium, Duacenſium, & Orchiacenſium Vrbium & Caſtellaniarum haud magis, quàm ceteri Regis ſubditi, ad obſeruandas huius moderationis vel nouæ conſtitutionis leges conſtringantur: quoniam ſicuti per omnes Regis ditiones vniformis eſſe debet Religio; ita remedia, quæ ad eius conſeruationem vſurpantur, paria & æqualia ſint, oportet.

Ad

A *Ad prohibitiones librorum quinto primùm huius Moderationis capite, dein quinquageſimo tertio memoratorum quod attinet, ſatis eſſe videtur, eos libros, qui vel hæreſibus & improbata doctrina ſunt inſperſi, ac vel apertè, vel occultè ad motus & ſeditiones impellunt, interdicere; eorum minimè vetito vſu, qui tametſi ſunt à damnatis hominibus conſcripti, nulla tamen hæreſeos, vel prauæ doctrinæ labe fœdati ſunt, ac nullam ad tumultus viam ſternunt: quamquam nullus ab hæreticis auctoribus profectus liber in exedris litterariis vnquam ſit diſcipulis legendus.*

Qui aduerſus nonum articulum litteris quidem ſcriptis, at nondum euulgatis peccauerint, ac poſteà tacti pœnitudine ſuos errores condemnauerint, ijs hæc tantum pœna videtur irroganda, vt primæ vices proſcriptione puniantur: quandoquidem eadem pertinacibus gratia conceditur.

Circa decimum & quartum articulum, vbi mentio fit abiurationis, ſufficere videtur, ſi quis coram eo Iudice, qui de crimine cognouit, ac proprio Parocho, hæreſim eiuret: cùm vt id decentiùs fiat, tum ne multis pœnitens impenſis grauetur. Ad hæc vbi dicitur in capite deci-
B *moquarto, Secundùm ius & conſuetudines locorum, hæc adiungi verba expediret; Saluo tamen iure proſcriptorum, vt in vtilitatem liberorum, nepotum, neptium, aliorúmque ſuorum hęredum Catholicorum, ac non aliorum, teſtamenta poſſint condere, dummodò his locorum conſuetudines minimè repugnent.*

In eodem articulo poſt vocem Confiſcationis, iſta conuenit verba ſubnecti, Quibus in locis obnoxia ſunt fiſco bona: quoniam vti ſuprà dictum eſt, in Vrbes & Caſtellanias Inſulenſes, Duacenſes, & Orchiacenſes nullum ius cadit confiſcationis, flagitiorum, commiſſorúmque. Et eadem articulis 17. 28. & 51. videntur addenda.

Quod ad quartum & vigeſimum punctum attinet, haud videtur ab ratione alienum, ſi ad libros improbandos, vel probandos, etiam aliarum Facultatum Doctores cum Theologis iungantur, vnáque ad hoc negotium meliùs expediendum Rector, Decanus, & Doctores Vniuerſitatis Duacenſis cooptentur: quandoquidem quotidie perplurimi typis mandantur libri Gallico idiomate conſcripti, cuius plerique Doctorum Louanienſium igna-
C *ri ſunt.*

Eos verò, qui comperti fuerint malo dolo, & per calumniam aliquos ad Iudices detuliſſe, grauiſſimis ad Iudicum arbitrium pœnis coërceri addecet.

Circa trigeſimum articulum, Beneficiarij virique Nobiles, qui necis vitæque ius habent, eius ſunt opinionis, vti potiùs arbitrarijs pœnis comprimantur, quàm plena iuriſdictione priuentur, ſi fortaſſis eorum culpa, mandato, cognitu, intra fines ipſis obnoxios aduerſus has leges quidpiam nonnemo commiſerit.

Quod verò ad hanc eiuſdem articuli partem ſpectat, qua conceditur Vaſſallis, vt minimè ſua iuriſdictione nudentur, ſi quo donati ſint in contrarium priuilegio, nihilque ipſis noceat miniſtrorum Regis anticipatio: cùm Vrbes haud minoris æſtimandæ ſint conditionis, quàm Nobiles beneficiarij, hoc ipſum ijs Vrbibus concedendum videtur, quæ contra præoccupationem vel priuilegio, vel conſuetudine ſunt munitæ, vt horum neutro priuentur, nullaque præuentione infeſtentur; ſi nulla conſuetudine, nullóue priuilegio gaudeant, ſaltem regij ſatellites neque domos priùs explorent, neque manus vlli injciant, quàm inquiſiuerint,
D *quámue quiſpiam è Senatu comitetur. Eſſétque operæ pretium ad ea capitis 32. verba, Extra omnes ditionis noſtræ Belgicæ Prouincias, etiam hæc ſubiungere, Extráue agros eas incurrentes.*

Non incongruum quoque videretur, ſi toparchis Rex facultatem eos exilio, vel pœnis alijs coërcendi concederet, qui aliunde profecti familiam in ipſorum ditiones transferunt, niſi Paſtoris ac Senatus eius loci, quem proximè deſeruerunt, idoneum teſtimonium proferant.

Ceterùm, dicti Nobiles Ordinéſque Regem ſuppliciter orant, hanc vt Reſponſionem, hócue conſilium in optimam partem accipiat, eóſque fideliſſimorum & propenſiſſimorum ad ipſius obſequia ſubditorum loco habeat: ac ſi forſitan ſuccedentium temporum varietas exigeret, vt quædam eius Moderationis capita mutentur, ea benigno æquóque animo, quæ ſuggerent Ordines, admittat.

Submiſſiſſimè quoque ſupplicant, vti Rex ſecundùm id, quod ſanctè propoſuit, ad Fidei

ſanctæ conſeruationem, morum emendationem, errorum exſtirpationem magnopere aduigilet, ne quid Epiſcopi, Præſules, aliæúe perſonæ Eccleſiaſticæ peccent, ac circa ipſos neceſſarium nihil deſideretur; quemadmodum & maximè conuenit, & plurimùm requiritur ad maiorem harum ditionum vtilitatem & tranquillitatem: præſertim ſi attentè perpendatur, non aliunde, quàm è ſeria Eccleſiaſticorum hominum emendatione, plus fructus colligi poſſe. Vtque omnis ſordium auaritiæ ſuſpicio comprimatur, operam dare dignetur, vt Curionibus, ac ijs omnibus, qui iuuentutem in ſcholis erudiunt, abundè neceſſitates ſubminiſtrentur. A

Ita factum & conſtitutum à dictis Nobilibus & Ordinibus Inſulæ, Sabbato, decima quinta die Iunij, anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto: Et ſignatum per Franciſcum de Montmorency dominum Deſwatines, Adrianum de Noielles dominum de Croix, Ioannem dominum de Haynin, Equites, & Ioannem de Ghiſelain Scutiferum dominum de Bouſebecque, tum ſuo, tum aliorum dictarum Vrbium & Caſtellaniarum Nobilium nomine; deinde per Ioannem de le Fortrie dictæ Vrbis Inſulenſis Procuratorem nomine ac mandato memoratorum Ordinum.

Ita ſignatum, Franciſcus de Montmorency, Adrianus de Noyelle, Ioannes de Haynin, Ioannes de Ghiſelain, & I. de le Fortrie. B

Nihil profuit apud confoederatos & hæreticos Parmenſis Moderatio.

Vanderhar l. 1. de Init. tumult. Belgij, alij anteà citati.

Vbi verò tam Inſulenſium, quam aliorum Ordinum, Reſponſiones ad Parmenſem delatæ ſunt; tametſi nihil antiquius hæc habuit, quam ex Moderationis capitibus, & cuiuſque Prouinciæ Ordinum Reſponſis & ſuggeſtionibus Religionis negotium paullò mitiùs tractare, quòd plurimum inde fructus, abſterſo rigore nimio, qui multos commouerat, ſperaretur: nihil tamen inde potuit ad conciliandam Belgij tranquillitatem conſequi. Etenim confœderatis neque Sanctio, neque ab Ordinibus Prouinciarum ſuggeſta conſilia placebant. Palàm ab his, & illis, qui nouitatum errorúmque ſtudio flagrabant, iactabatur: editam à Parmenſi Sanctionem non particularibus Prouinciarum Ordinibus, verùm Generali horum omnium Conuentui proponendam fuiſſe; quòd plus animorum in liberioribus Comitijs aduerſus eam colligi poſſe crederent. haudquaquam tolerandum eſſe, vt ij de capitibus Edicti ſententiam proferant, quibus fortaſſe nullum ius ad celebranda Comitia Generalia competeret: non paucorum ſeparatim, ſed multorum ad iuſtum Belgij totius coëuntium conſeſſum, de tanti momenti rebus ferre iudicium. Nihil in publicam vtilitatem hoc nouo Decreto molitam Parmenſem. ideò nocentius eſſe, quò plus doli tegeret. pœnarum genus eſſe mutatum, minimè ſublatum capitis ſupplicium. vſtionis flammarúmque terrorem abſterſum; enſes, laqueóſque ſupereſſe. Inquiſitorum munus ac nomen deleta: cauſam Religionis ad Epiſcopos & Iudices auaritiæ ſordibus fœdos delatam. Et ſubdebant aliunde non leues commotis animis irarum flammas tum exules, tum ſectarum Miniſtri. Ab his publicè concionandi libidine æſtuantibus id vulgò iactabatur; in nouatoribus zelum langueſcere; in tam nobilibus Prouincijs nouellam opprimi metu Eccleſiam. plus permitti Catholicis, quàm deceret; niſi obuiàm eatur, hos in omnium necem erupturos deniquè. Vrgebant illi Germanorum, & Gallorum exemplo concutiendos acriter animos, magnúmque facinus audendum. ſi diutiùs tardetur, firmatum iri vires aduerſariorum: vt hi feliciter occupentur, multa conaturis ſuppetere. Parmenſem metu concuti; pleraque in Belgio nutare; vbi tumultibus & viribus res turbauerint, ab Rege multa impetratum iri faciliùs. Hæc igitur cùm plurimorum animos vehementer accenderent, multis in Belgij partibus graues exorti ſunt motus Fœderatorum, & ſectis fauentium. ac poſito publicè metu, buccinatores hæreſum è ſuggeſtu palàm blaterantes condenſi, armíſque muniti ſepiunt. Eos conatus, & probroſos Eccleſiæ Catholicæ, & Regijs mādatis aduerſantes dum nouis Edictis conatur Parmenſis opprimere, parùm equidem proficit. Eorum rabularum hortatibus, & quorumdam Nobilium diſſimulatione vires capit impiorum hominum audacia. In res ſacras extemplò furor armáque conuertuntur. Multa breui ſpatio in Brabantia, Flandria, Tornaci, Valentianis, violata fractáque altaria; multæ Chriſti ac Sanctorum imagines & ſtatuæ impijs manibus laceratæ diſſipatæque; in Gallo-flandriam poſteà hæc rabies graſſata, quam ſectarij maximo inſectabantur odio. Quippe paucis inde diebus Auguſto menſe multi hæ-

C

D

Parthenonē Marquettanū

ti hæ-

A ti hæreticorum, pars Flandri, pars alij, ad Liſam fluuium in vnum agmen coäluere ab armis, tuditibus, & rabie inſigniter parati. Ac die menſis eius decimoſexto, poſtquam grauem templis quibuſdam per iter cladem intuliſſent, ſub horam nonam matutinam Marquettenſe Monaſterium violenter irrumpunt. Erant per id tempus in ſacra æde Virgines omnes, ac diuinis laudibus nauabant: iámque Sacerdos ad aram operaturus ſacris veſtibus amiciebatur, cùm ignaris cũſtis impij homines illuc ſeſe cum magno impetu, ac furore penetrarunt. Nihil actum in Sanctimoniales & Sacerdotem petulantiùs. omnis in imagines, ſtatuas, aliáque ſacra furor conuerſus. Statuæ omnes Diuorum ex editis locis deiectæ, ſtatímque vel malleis contritæ, vel conciſæ bipennibus. altaribus duodecim detractæ tabulæ, & in fruſta comminutæ. nullis alibi parſum imaginibus cælitum. ſacra vela, & altarium ornamenta direpta. in terram proſtratæ ęneę columnę; lampades omnes confractę; lacerati & diſperſi codices ſacri. è thecis extractas, & humi proiectas Sanctorum Reliquias pedibus protriuerunt. armaria omnia, ciſtas, abacos, graſſandi cupidine perfregere. Vndecim B florenorum millibus æſtimatum id damnum, quo templi pauimentum paſſim tegebatur. Sed in ſepta quoque, alióſque ſacros Cœnobij locos rabies incubuit, illicque ſimili ſunt cuncta furore proſtrata. Itum denique per cellas penarias, ibique vinum & cereuiſia partim auidiſſimè hauſta, partim effuſa. Quidam carnes ſalitas, alij butyrum vaſis extraxere, ac petulanter ijs ſe mutuò petiuere. Vbi tales ludos ad ſaturitatem ex animi ſententia luſere, pedem è Monaſterio lætabundi, & pſalmos cantabundi efferunt. Interim cùm Moniales aliæ alibi deliteſcunt (omnes enim illico clamor furórque phanaticorum hominum in latebras diſperſerat) quædam Sororum ad ſeruilia opera receptarum (Maria Thomæ, & Catharina Preudhomia vocabantur) multo pietatis affectu ſtimulatæ, cum nitidis candidiſque linteis ædem ſacram ſubeunt, illicque humi proſtratæ, diſperſa Diuorum lipſana colligunt, & velis ijs inuoluunt. Die ſequenti cùm Virgines omnes Inſulam Antiſtitæ iuſſu deducerentur, placuit eas Sanctorum Reliquias cum cetero cimelio, quod impiæ manus non C attigerant, currui imponere. Ac tum eæ Sorores, quas memorauimus, circa hæc Cęlitum oſſa quidpiam admirabile contigiſſe aſſeruerunt. adeò enim ipſa ſibi grauia tunc viſa, vt ægrè ſurſùm efferrent, cùm anteà leuis admodum eſſent ponderis. quaſi Sanctos loci mutatio afficeret.

aggrediuntur heretici, & ſacra illic violant.

Monn. MSS. Marquett. Abb. VVaৈmburg. in Comment. MS; Vandarbar. l. 2;

Senſit etiam per eos dies impiorum rabiem hominum Abbatia Laudenſis in altero Inſulæ latere ad primum ferè lapidem iacens. Hic enim ijs pari furore in templum irruentibus, imagines & ſtatuę Diuorum diſiectę protritęque ſunt: ædis ornatus etiam direptus: lacerati ſparſique bibliothecæ libri templique codices: annona penarij diſſipata. Haud minus damni pertulit Cyſonienſe Monaſterium. Simili ſiquidem hominum manu ædes templúmque inuolante, illata grauis Sanctorum ſtatuis & ſacris tabulis clades eſt. diſperſa etiam D. Arnulphi Martyris per ludibrium oſſa, neque ampliùs eá colligi potuere. Et quanto pacis odio feruerent, Iconoclaſtæ ſatis illic oſtenderunt, cùm è ſymbolo Abbatis Matthiæ à Barda, quod multis locis in hæc verba Gallicè inſculptum erat, *Soyons en paix*, litteram *a* vbique ferè detriuerunt, & D hoc retento ſymbolo, *Soyons en pix*, vnà monumentum ſui furoris, bellíque ſacrilegi, ac miſerandi exitus omen præbuerunt. Suam quoque per id tempus cladem Turquoinienſe templum pertulit. In id enim cùm impetum hæretici feciſſent, rebus ſacris & imaginibus Sanctorum graue bellum indixere. Et vt omnibus cognitum fieret, quo ſpiritu afflati hæc edebant impij furoris facinora, diffractis eraſiſue ſacris imaginibus, duos tantùm ad menſam pauperum ſculptos in ligno dęmones intactos reliquere. Ac tunc quo die in cęlos Aſſumptę Chriſti Parentis feſtum celebratur, ibidem auſi ſunt Caluinianæ doctrinæ præcones ſacrum ſuggeſtum conſcendere, indéque blaſphemias in Deum ac Deiparam Matrem euomere, tanto Catholicorum dolore, vt ij poſteà ſedem illorum contactu, & blaſphemis vocibus fœdatam ignibus abſumere ſtatuerint.

Idem faciunt in Laudenſi Abbatia.

Monn. MSS. Laud. VVaৈmbu g. in Commentar. MS.

Et Cyſonięſi Coenobio.

Monn. MSS. Cyſon.

Et in æde Turquoi- nienſi.

Relatio Turq.

Iiſdem diebus ab Flandria nouus in Gallo-flandriam turbo incubuit. Iuxta Caſletum agmen coïuerat hominum rebus ſacris iram ſtragémque minitantium. Et cùm

Vanderharius, Iiſdem. Haräus.

cùm illic vicorum aliquot templa ſacrilegis manibus violaſſent, eius facinoris fama Balliolum vſque diffuſa eſt. Tunc Miniſtris hæreſeos Caluinianæ flammas ſubdentibus, iuxta Balliolum alij vehementiùs odio ſacrorum arſere: ſtatimque collecto A agmine in D. Antonij Monaſterium irruunt, cunctáque auſu nefario contrectant, & diſſipant. Inde Iacobo & Iuliano etiam peruerſi dogmatis buccinatoribus animos facientibus, ac duces ſeſe prębentibus, Stegras verſus iter arripiunt, ędémque ſacram illic peſſumdant. Poſtquam inde Meſſinas rabiem vertêre, ibíque nobiliſſimam Benedictinarum Virginum Abbatiam rapinis, Iconomachia, flammíſque fœdauere, reuocato per Liſam itinere, in Laleuuam deſcendunt, ibíque ſacris rebus bellum inferunt.

Armenterianum tēplum ab impijs violatur.
Surius, Relatio Armentar.
Itemque Fournenſe.
Relat. Fourn.

Tot ſecundis expeditionibus perfuncti, cùm nullus vires opponeret, auſi ſunt agrum Inſulenſem petere, ac primò Armenteriam inuadere. Illic exſaturati paſtíque rerum ſacrarum direptione, ac imaginum violatione, Fournas ſe conferunt. Ibi cùm Deiparam exoſi multa è templi parietibus pendentia hominum fulcra, quę recuperatę per eam ſanitatis argumenta erant, per inſignem rabiem deiciſſent, fregiſſéntque: etiam in capſam lipſanorum eius, quę partim auro & argen- B to, partim ęre rutilabat, furorem vertêre; eáque minutatim conciſa, Reliquias humi per ludibrium ſparſere. At enim nihil ſe feciſſe arbitrabantur, niſi pendentis è Cruce Chriſti ſtatuam ex edito loco deturbarent, & in partes ferro diuiderent. Eò funes campani æris denſiſſimos arripiunt, ac Domini collo inijciunt. Verùm vbi coniunctis viribus animíſque funes contingunt, & ſummis conatibus Crucifixum deijcere moliuntur: derepentè funes ipſi omnes confringuntur, iniectáque eſt ijs neceſſitas, irrita cōtentione, aliò viam rapiendi.

Apud Siclinium hæretici cæduntur.
Vanderhar. l. 2. Relatio Siclin. Iſſelt.

Et mox Siclinium verſus iter ingreſſi ſunt, eadē in templa bacchandi libidine animos ſtimulante. Eius regionis indigenas nuſquam ab vera Religione error abduxerat, cunctóſque odium peruerſæ doctrinæ accendebat, & Iconoclaſtarum facta grauiter ſauciabant. Igitur cùm murmur increbuit, eam hominum fæcem Siclinium tendere, iámque ab eo propiùs abeſſe: Siclinij, Gondecuriæ, Waurinij, proximíſque locis aliquot ruricolæ, arreptis, quæ fors obtulerat, armis, telíſque, in diuerſos coëunt manipulos. & confeſtim ab varijs partibus ſacri- C legos aggreſſi vicinam in paludem propellunt: eos illic partim interlabentis fluuij aquis obruunt, partim ferro trucidant, vt pauci cladis nuntij domum ſeſe fuga receperint. Id facinus ruſticorum quàm vehementi Tornacenſem Epiſcopum Guilbertum Ogniesſum, & Gallo-flandriæ Gubernatorem Raſſeghemium Inſulæ commorantes, bonóſque omnes gaudio affecit: tam ingenti dolore ſectarios vbique perculit.

Orchiacū ab Iconoclaſtis fruſtrà tentatur.
Vanderhar. l. 2. Pont. Paienus in Commentar. MS. Conſin. l. 4.

Eos nihilominùs, qui Tornaci, Valentianis, Cellis, alibíque hæreſibus infecti degebant, nouus ardor in ſacra & Gallo-flandros impulit. Ab his deſtinata prædæ & furori aliquot Monaſteria: vt Orchiacum Catholicis eriperetur, imperatum. Ergo ferè tria hominum millia conueniunt partim ciuium, partim agreſtium. ipſis arma, gladij, ſecures, haſtæ, tudites, ſclopi, tridentes, longurij. Hoc apparatu dum Auguſto deſinente ad Sancti Amandi oppidum deferuntur, Catholici vbique trepidant, nouæ ipſis copiæ accedunt. Quà tenditur, nihil integrum ſinunt: nuſquam per viam ipſis obſiſtitur. Ita breui ſpatio temporis D. Amandi, Viconienſe, & Haſnonienſe, Monaſteria, confractis ſtatuis, & diſcerptis imaginibus ſacris, direpta ſunt. D His impijs tumidi victorijs acie compoſitâ Orchiacum verſus iter intendunt, parùm eo tempore munitum oppidum. Sed huius conſilij gnarus Ioannes Latrius Gubernatoris Gallo-flandriæ Duaci Vicarius, & Antonius Roiſinus Cordij regulus, qui præſidio Duacenſi præerat, detectis hoſtium inſidijs, Orchiacenſibus animos fecerant; ac circùm Præfectis vicorum mandauerant, vt in armis conſiſterent, ac propinquantibus hæreticis ſignum campanis ederent, ciendis in agmen indigenis. Igitur fruſtrà tentatum eſt ab impijs hominibus Orchiacum, portàs muróſque ciuibus fortiter tutantibus, & circumquaque arma frementibus nolis.

Ab ijſdem Martianenſe Monaſterium diripitur.
Vanderhar. l. 2. Surius.

Minus virium ac defenſionis, non animorum, Martianis fuit, quò viam hoſtis Orchiacenſis vrbis ingreſſu prohibitus, fecerat. Eo námque oppidulo violenter inuaſo, vix forum obtinuerunt hæretici, cùm ſubitò his implent clamoribus, Viuant Geuſij, Viuant Geuſij. Ac è veſtigio Cœnobium quà vetus, quà Benedictinis hominibus, & ſacris Diuorum

corpo-

A corporibus nobile inuadunt penetráutque. Sed commodùm paullò antè cum Religioſis Antiſtes Duacum celeriter abſceſſerat, tranſportatis eodem pulcherrimis cum ſacro & argenteo cimelio lipſanothecis: illícque ſolus ſupererat cum aliquot famulis D. Petrus Manarræus Cœnobij ſiluis præfectus. Itaque poſtquam magno tumultu templum ingreſſi ſunt Iconomachi, dux eorum Miniſter Decalogum altiſſima voce & cantu Marotiano præire; ceteri eadem verba canendo repetere. Vbi verò illuc peruentum eſt, vbi cultus idolorum prohibetur; tunc omnes vecordibus & furentibus ſimiles arma expedire. Quidam ſcalas parietibus & columnis apponere: alij eaſdem conſcendere, ac ſtatuas & imagines deijcere: quidam alijs è locis ſacras icones perticis & longurijs deturbare: nonnulli ſtatuas malleis confringere, aut earum capita ferris deſecare: imagines alij lacerare manibus: ab impio labore nullus ceſſare: ipſi dogmatum præcones ſtentoreis vocibus animos facere. Ita paruo tempore præter Apoſtolorum ſtatuas altiùs paullò defixas, omnia Diuorum monumenta, & altaria diruta confractáque ſunt. Ab huius loci Religioſo, qui tum viuebat, accepi, B tanto ardore in ſtatuas impios homines illatos, vt vix ſibi à labentibus earum fragminibus cauerint: eorúmque duos ingentis S. Chriſtophori capitis ferra reciſi caſu obrutos fuiſſe. Verùm ceteri parùm ea moti ſtrage ſociorum, à templo cladem in penariam cellam vertêre, vt laboribus feſſa corpora curarent. Et vt capacioribus, ac frequentioribus ſeſe poculis inuitarent, Manarrçus ipſe, (quem ſupra nominauimus) vini dolia inuertit, ac ſuperiùs aperuit. Interim idem cum domino Villerſio Martianenſi Bailliuo dat operam, vt fidiſſimi quidam viri ad proximos locos occultè & celeriter abeant; Præfectos eorum doceant, ſi pauci cum armis Catholici conueniant, haud dubiè ſectarios omnes eos deleturos, qui partim rei bellicæ ignorantia, partim ignauia, ſecuritate, temulentia idonei ſint cladi. Ad hoſce nuntios armat ſe cumprimis Robertus Longeuallius Turris & Zitrardij toparcha, qui ſexcentis inde paſſibus in Arce Warlainia degebat: dein Ferreolus Guyonius Piſcicurtenſis Bailliuus, & grauis eques armaturæ, eiúſque gener Petrus d'Aubenois eiuſdem ordi-C nis eques, ac plerique alij vel genere, vel armis nobiles viri. Neque ſuam operam paſſi ſunt deſiderari agricolæ nonnulli fortiſſimis corporibus, & ardentibus animis præditi. Eorum, qui bellis præcedentibus arma tractauerant, equites nonnulli, pedites ferè centum ac viginti contrahuntur, vt horum pars maior duce Guyonio in proximam ſe lucem compareт, pars altera Longeuallio ſe iûgat. Intereà loci Martianis hæretici quod reliquum erat eius diei, ac noctem totam compotationibus traducunt. Orto iam ſole, ac nondum diſcuſſa crapula, vt in proximum Aquicinctenſe Monaſterium (vnde fugam Abbas cum Monachis rapuerat, ac ſupellectilem, quà ſacram, quà prophanam Duacum auexerat) pari furore arma conuertant, ordine nullo conuaſant, & magna ſecuritate ad iter ſe componunt. Panes quidam, carnes alij, plenas vino lagenas nonnulli, vel ſupellectilem dorſo baiulant. Sed in ipſo ferè diſceſſu, quoſdam rabies rurſus impulit ad deiiciendas Apoſtolorum ſtatuas: neque priùs eorum impetus comprimi potuit, quàm Martianenſis Bailliuus in ſpeciem promiſit, data ſe opportunitate procuraturum, vt ſuis è locis de-D turbētur. Edito igitur ſigno profectionis, alacriter omnes, & nihil hoſtile metuentes, Martianis excedere parāt, & quaſi victoriæ Peana pſalmos à Maroto traductos cōcinunt. Quæ poſteà ſunt ſecuta, variè memorari video. Vt habent Ponti Payeni Commentarij, paullùm ea fæx hominum è Martianenſi municipio diſceſſerat, & per ſiccatam æſtu paludem gradiebatur, cùm modico inde ſpatio ex aduerſo Catholicorum acies in armis occurrit, cædémque tam tuba & tympanis, quàm vocibus fremuit. Ibi grauis extemplò metus ſectarios inuadit: poſitíſque omnes armis, oneribus, & animis fugam reſpiciunt. Et cùm Orthodoxi impetum facerent, nullus eorum arma ſtringere auſus eſt. Igitur illic ad ſatietatem in ipſos ſæuitum. Sexcenti eo loco proſtrati: plures fluuius & riui paludis hauſere: cùm plerique aquis obrui mallent, quàm Catholicorum ferro perimi. Paucos ſiluæ texerunt. Qui fuga iam euaſerant cædis locum, ab ruſticis ij ſono campanæ concitatis alibi perempti. Libris mandauit Florentius Vandeharius Longeuallium & Guyonium arma copiáſque iunxiſſe. ad

Ad Martianas Iconomachos Catholici cædunt.
Vanderhar. l. 2. Pont. Paienus in Commentar. ms. Relat o Martianenſ. Surius, Iſſelt. Haræus, Ioan. Couſin lib. 4. Aquicinctenſ. Relatio.

Brilloum

Brilloum ac Thilloum hoſtem aſſecutos. ingentem illic ſtragem edidiſſe. Ex iis, qui Ferricum Aquicinĉto ſecuti ſunt, hęc accipio. Cantinio, Lewardia, Somainio, Aubrecicuria, Montignio, Moncicuria, & aliunde, varia ruſticorum agmina non procul Bellorepario ad paludem Rieullay, hortante Guyonio, conueniſſe: hunc eodem Piſcicurtio aliam duxiſſe copiam. Cùm illic ad quatuor ferè hominum millia (quorum pauci erant armis bellicis, ac plurimi tantùm tridentibus, perticis, furcis, haſtilibus, & longuriis inſtructi) fuiſſent numerata: Guyonium rectà cum iis per paludem Martianas petiuiſſe, non tam cupidine ſectarios opprimēdi, quàm iniecta formidine ab Flinenſi Parthenone & Aquicinĉtenſi Monaſterio eorum auertendi furorem, & impetum inhibendi. Vbi Martianenſi municipio propinquarunt, nullum pátuiſſe aditum, leuato, & obſerato penſili fluminis ponte. Illic multitudini animos exarſiſſe grauiori ſectariorum odio, eóſque cædendi deſiderio, cùm intus plateæ Pſalmos Gallicè canentium vocibus reſonarent. Tranſnaſſe fluuium quempiam, & detracto peſſulo pontem demiſiſſe. Via iam facta, omnes protinus in municipium irruiſſe. Ad horum fremitum & tumultum hæreticos ordine nullo fugam captaſſe. Ex his primùm iuuenem duabus plumbeis glandibus traiectum peremptúmque, quòd Salutationem Angelicam nollet pronuntiare. Factam ſubinde obuiorum omnium cædem fuiſſe. Cùm multi via Bouinienſi effugere molirentur, & retardandis Catholicorum inuaſionibus obicem ligneum opponerent: circumuentos ferè omnes illic fuiſſe, ac denique ferro partim occiſos, partim aquis ſuffocatos. Inter hos Miniſtrum acceptis in ventre vulneribus hauſtam priùs vini copiam per ea fudiſſe, & in aquam deiectum, nouiſque plagis affectum, oppetiuiſſe. Eos, qui per propinqua nemora euadere tentabant, Guyonij generum equitando cum aliquot aliis præuertiſſe ac cecidiſſe. Paucos igitur, aut nullos illic alibíque neci ſubductos. Addunt Martianenſes, quoſdam in Monaſterio deprehenſos, earum ſtatuarum, quas deiecerant, aut rerum aliarum ab ipſis in templo & periſtylio corruptarum fragminibus appetitos lęſóſque à Catholicis, occidiſſe. Atqui prior iſta clades fuit. Alteram attulit eadem dies, vel ſecuta, vt à pleriſque ſcribitur. Noua coaluerat accenſorum ſtudio direptionis, reſque ſacras perſequentium hæreticorum multitudo: vel vt aliis modò cæſis copiis iungeretur, vel vt atrox aliquod aggrederetur ſeparatim facinus. Rumor ſpargebatur iam certis locis, Aquicinĉtum & Flinenſe Monaſterium ab his impiis hominibus petenda ſpoliandáque. Verùm in tempore Numen eorum conatibus iuit obuiàm. Dùm enim Orchiacum inter ac Bouinium iter faciunt, partim Duacenſes aliquot, partim Flinenſes, Couſtichiani, aliíque vicini, qui cum armis in agmen coiuerant, ductore, vt accipio, Turrienſi domino, magnis eos viribus adorti ſunt. Plus tamen cum his, quàm cum aliis, fuit negotij. Aliquamdiu ſcilicet ij reſtitere; nec abfuit à periculo Turrienſis toparcha, equo plumbea glande traiecto. Sed hoc ipſi ad gloriam adeò valuit, vt Parmenſis gratiam, ex qua iam exciderat, ideò paullò pòſt recuperauerit. Ceterùm, vbi iam viribus poſt aliquam concertationē deſtitui cœperunt hæretici, iāta eorum ſtrages facta eſt, vt vix vllus cædē euaſerit. Ita Catholici gentis impiæ odium conceperant, vt, ne cuiquā parcerent, animos obſtinauerint. Et ſanè poſtmodum his in partibus iis docti malis nihil auſi ſunt moliri palàm per agros ſectarij. Qui narrant, his ferè temporibus Inſulæ quoſdam ad ſacrārum ſtatuarum & imaginum inuaſionem armis & malleis inſtructos incubuiſſe, verùm forti mulierum manu abſterritos, ab vero diſcedunt. Rem vti contigit, & ab viris fide dignis accepi, breuiter expediam. Paucis diebus poſt Parochiæ S. Saluatoris Encœnia, cùm mulieres aliquæ eo in templo Miſſæ ſacrificio aſſiſterent, Margareta des Tailleurs Geruaſium quemdam hæreſeos ſuſpectum fixis ſtatuam oculis intueri aſpicit, ac protinus ſacrilegum aliquid in eam concipere arbitrata, ingenti voce exclamat, Hominem adeſſe, qui ſacram iconem deturbare, & confringere adoriatur. Ad eum clamorem multæ tum è templo, tum è vicinia mulieres accurrunt, dein etiam viri plerique: & ferociùs facto impetu, Geruaſium comprehendunt, vinculiſque conſtrictum per plateas publicè ad Gubernatorem in arcem vrbis pertrahunt. Illic impietatis in Diuos hominem accuſant. Quòd res ea feruentiùs ageretur, turbam Guber-

Iconoclaſtis Inſulæ nihil licuit.

VVaemburg. in Comment. MS.

nator

nator emittit; in Geruaſium prudentiùs & attentiùs inquirit; nihilque tandem eorum quæſtionibus, de quibus arceſſebatur, extundit. Ergo ne quem nouum tumultum populus admodum Catholicus exſuſcitet, eum poſtico ex arce foras amittit, ſparſo tamen in vulgus caſtigati corporis rumore. Nouit poſt dies paucos ex ſororis Margaretæ aliorúmque litteris Catholicus Rex, quæ fœdiſſima Orthodoxæ Fidei hoſtes varijs in locis aduerſus res ſacras facinora perpetrauerant; maximúmque dolorem ex eis concepit. Ac nihil tunc habuit antiquius, quàm vt nouis diplomatibus Catholicam Religionem in Belgicis Prouincijs ſtabiliret, inque homines impios iudicio pœnîſque grauiſſimis animaduerti iuberet. Verumenimuerò quamuis ex Regis ſententia in Iconomachos, & alios hæreticos Diuinæ ac Regiæ Maieſtatis reos inquireretur admodum diligenter, & in quoſdam etiam iudicio ſæuiretur: plerique tamen nihilo plus ab inſolentijs, & impijs armis manus abſtinuere. Inter alios Magiſter ille Cornelius, de quo ſuprà memorauimus, audendum ſibi aliquid arbitratus eſt, quo ſuam in Catholicos rabiem patefaceret. Is enim ex præcone Caluiniani dogmatis iam militiæ ductor effectus, copiam aliquam armatorum hominum contraxit, & cum ea in alia Gallo-flandriæ parte Marquam, primo Inſulam iuxta lapide, intendit. Verùm eius aduentu cognito, priuſquam graui aliquo hunc locum maleficio afficeret, Baro Raſſeghemius Gallo-flandriæ Præfectus, militem præſidiarium ac ciues aliquos Inſula Marquam verſus emiſit: quorum primo impetu Cornelij agmen fuſum fugatúmque eſt. Igitur cæſis ibi pleriſque ſuorum, Queſnoyam Cornelius ſe recepit, vt nouum eò militem è varijs Flandriȩ partibus acciret. Auctíſque tandem in dies copijs, ad quadringentos in aciem eduxit, capto Waterloum verſus itinere. Ex oppoſito, nihil tum ſibi cunctandum ratus Gallo-flandriæ Gubernator, huius regionis pleroſque Nobiles, ac totum Inſulenſe præſidium occultis & compendioſis itineribus rapuit. nactúſque opportuno ad Crucem loco Sectarios, adeò fortiter eos inuaſit, vt in fugam cæſis non paucis egerit extemplò. Ab ea clade ſuos Cornelius Waterloum ex fuga recepit: & cùm Catholici ardentiùs inſequerentur, intra ſepta cœmeterij ſatis, propter aſcenſum, & peribolum, aditu difficilis, continuit tantiſper, donec Raſſeghemius cum ſuis peruaderet. Tunc quibus licuit intrare, templum hæreticis ad horas aliquot perfugium præbuit. Eo námque obſerato & benè munito, è feneſtris ac turri grauiter iaculari cœpere. Omnem contrà operam adhibuit Raſſeghemius, vt facto impetu ædem ſui perrumperent. Fruſtrà fuit is conatus, multis introrſum omnem aditum tuentibus. Igitur cùm nihil inſultu proficeretur, ignem tecto, foribúſque inijcere placuit. Ibi triſte ſpectaculum flammis ligna corripientibus & abſumentibus præbitum. Conſumpti plerique hoſtium incendio, vel fumo enecti. Nonnulli ſeſe de feneſtris, tecto, turri, ſaltu præcipites dare, & vel caſu obteri, vel Catholicorum haſtis excipi confodíque. Fuerunt tamen nox & quorumdam indigenarum ſtudia nonnullis præſidio. Cùm enim Raſſeghemius inde copias veſperi abduxiſſet, ſcalis appoſitis incolumes quidam, alij ſemiuſtulati in tuta recepti ſunt. Hæc dum geruntur in Gallo-flandria, inſolenter admodum ſeſe Valentianis & Tornaci efferebant hæretici, parúmque in vtraque vrbe Catholicis erat poteſtatis. Res ibi ſacræ iacebant, & Maieſtas Regia, iuſſúſque Margaretæ temnebantur. Id cùm grauiſſimè Margareta tolleraret, Noircarmio dynaſtæ, qui per abſentiam Marchionis Bergenſis Hannoniæ & Valentianarum Vicariam Præfecturam obtinebat, dedit in mandatis, vt collecto exercitu, Valentianas cingeret, armiſque hȩreticos ibi degentes, ac rerum potientes, Regiæ Maieſtati ſubiiceret. December iam iniuerat, cùm Noircamius contractis copiiš Valentianas circumuenit; & in hæreticos aduerſus Regem Hiſpaniarum rebellionem alentes hoſtilia facere aggreſſus eſt. Diſplicuit ea res magnopere ſectariis omnibus in Brabantia, Flandria, Tornaci commorantibus: ac priuſquam circum Valentianas Noircarmius vallum duceret, ac munitiones promoueret, tentandum aliquod facinus ſtatuêre; quo vel alibi grauiter Catholici infeſtarentur, vel ipſi ſuppetias irent obſeſſis. Igitur exeunte Decembri ſumptis iterùm animis Cornelius, qui nuper Waterloi mortem effugerat, militem nouum collegit, ac iuxta Lannoyam in Gallo-flandriæ finibus conſtitit.

Aduerſus hæreticos noua ſancit Rex Catholicus.

Cornelius cū hæreticis in Gallo-fland. cladem à Catholicis accipit primùm Marquæ ab Raſſeghemio Barone.

Vanderhar. l. 2. VVatemburg. in Comment. M S. Sur. in Commentar. Iſſelt, Haraus Natalis Comes.

Dein etiam VVaterloi ab eodem.

Auctor. citati.

Noircarmij Regulus Valentianas obſidet.

Hiſtor. Belgica. Natalis Comes. Iſſelt, Opmeer. Surius, Vanderbar. l. 2. Conſtit. lib. 4. Haraus, alij.

Nouas hæreticorum copias Cornelius ad Lan-

Digitized by Google

noyam congregat.

Vanderbur. l. 2. VVatemburg. in Comment. M S. Pont. Paten. Comment. MS. Natalis Comes, Surius, Iſſelt, Haraus.

tit. Conſcriptus etiam alius miles iuxta Tornacum, qui Lannoyam tenderet, ac ſe
Cornelio adiungeret. Ac priuſquàm is in viam ſe daret Lannoyam verſus, ipſo die A
Chriſti Natalium quatuor vicina Tornaco Monaſteria incendio deformauit, vt ſui
furoris terrorem Orthodoxis incuteret. Vtriſque coniunctis copiis, tria ferme hominum
millia cenſebantur. Sed eorum maximæ parti neque ars militaris, neque arma
prçliis idonea ſuppetebant, quòd ſoli ferè opifices, operæ, ac ruſtici rebus domi
decoctis conueniſſent. Soli vires faciebant ducenti circiter Arteſiani & Hannones,
qui militiæ & prçdis aſſueti, aduerſus Francos bella fortiter in limitibus geſſerant; ac
iam prædabundi nemora, & agros infeſtabant. Verùm hæ copiæ non adeò repentè,
& occultè coiuerant, quin Raſſeghemius & Noircarmius de iis per certos nuntios
exploratorum cognouerint. Igitur vix Lannoyam hæretici peruenerant, cùm in

Lannoyam fruſtrà tentat.

oppidum ſibi aditum patefieri flagitarunt, ac reſponſum negantibus, èque muris
ſeſe fortiter defendentibus Lannoyanis grauiſſima quæque minati ſunt. Etſi oppidum
intra perpauci eſſent defenſores, parúmque firmi eſſent muri; ac nullæ præter
caſtrum munitiones incolas tegerent: tamen ingentibus animis eouſque ciues ho- B
ſtium poſtulatis & viribus obſtitere, donec Noircarmium & Raſſeghemium de conatibus
hæreticorum certiſſimi docerent nuntij. Hi ergo tametſi diuerſis, ac longè

Mouent in eum copias Raſſeghemius & Noircarmius.

Auctores citati. Opmeerus, alij.

diſſitis in locis conſiſterent, rati tamen ſunt illico magnum ſe facturos operæ pretium,
ſi priùs ſectarios celerrimo aduentu opprimerent, quàm Lannoya potirentur,
ibíque, excitatis munitionibus, alij atque alij coaleſcerent. Nam nouis in dies ij
manipulis augebantur. Et iam ſtabant in armis multa Flandrorum *millia*, quibus
erat ſtatutum Valentianenſis vrbis obſidium ſoluere. Itaque *Raſſeghemius centum*
equites collegit, eóſque fermè omnes Inſulenſis Caſtellaniæ Nobiles: quadringentos
ferè pedites armis aſſuetos, & ſupra tria ruſticorum armatorum millia. Eo ſeptus
agmine cùm Crucem vicum Inſula duobus milliaribus diſtantem, paullò ampliùs
mille paſſibus ab hoſtium caſtris attigiſſet, militem continuit, ac quoſdam occultè
exploratum prçmiſit, quo loco conſiſterent, quibus munitionibus tegerentur, quan-

Gregem eius delet Noircarmius.

Auctores citati.

tis conſtarent copiis. Interim Noircarmius neque aduentus, neque conſiliorum C
Raſſeghemij gnarus, Lannoyam verſus magnis itineribus contendit. Duas habebat
cataphractorum equitum alas, quibus præerant Reuxij Comes & Bato Montignius.
Eæ conſtabant quingentis circiter viris: ſuámque turmam ducebat Comes Reuxius
vnà cum Vicario Antonio Nedoncelio Queſnoyæ regulo, ſummæ viro fortitudinis
& prudentiæ; contrà, Montignij equites ducebat Ioannes Bailliolanus Surei toparcha.
Peditum Wallonum aderant vetera ſex ſigna, quæ Ordinaria nuncupantur,
& in limitaneis vrbibus pace bellóque in armis excubant. Igitur inſtructus his copiis
Noircarmius celerrimè viam noctu molitur, ac die ſequenti (Diuo Thomæ Cantuarienſi
ſacer is erat) orto iam ſole in hoſtis conſpectum peruenit, ſpe plenus aduentu
ſubito imparatos obruendi. Verùm illos iam rumor afflauerat properantis
& propinquantis exercitus Regij: ac in aciem ſeſe compoſuerant, tutóque loco
prçlium exſpectabant. Ab tergo muniebant eos tumentes aqua foſſæ, denſǽque
ſpinis ſepes: à lateribus & fronte locus vligine, aqua, fundo malignus defendebat:
vt admodum difficulter equitibus Catholicis aditus pateret. Neque vnquam expu- D
gnari potuiſſent, niſi prudentia militaris eos arſque inter pugnandum deſtituiſſent.
Igitur Noircarmius ſpe ſua deiectus, cùm in conſpectu, quà tranſeundum erat, cœni
plurimum cerneret, longo circuitu hoſtem circumueniendum arbitrabatur. Contrà,
Comes Reuxius aduerſis in eum frontibus incurrendum affirmabat, ne per moram
ſeſe ſubduceret. At Nedoncelius, cui plurimum vterque deferebat, ob præclarum
militiæ ſtudium, in diuerſas diſtractis ſententias cum leni riſu obiecit, plus æquo tempus
duci ea conſiliorum varietate, cùm in hominum fçcem, non milites, faciendus
eſſet impetus, qui vel iam tremerent, fugámque aſpicerent, conuerſis in terga oculis.
Et mox Noircarmio & Comite annuentibus, in vliginis cœníque profundum celeriter
equum adegit. Id ceteri conſpicati, eodem, ſtimulatis equis, prçcipites feruntur,
quamuis nonnullos equorum imbecillitas, aut breuitas in diſcrimen adduceret.
Euadunt tamen omnes in ſolum aduerſum: eóſque aliquantulùm cum cœno luctati

pedites

A pedites ſequuntur. Ibi magno hæretici metu perculſi, & attoniti, per ſummam imprudentiam ſclopos omnes admotis ignibus exonerant, priuſquam iactu Regios milites aſſequi poſſent: ideóque vix nocuere. Et ſubitò in fugam effuſi, huc illúcque nullis ſeruatis ordinibus abripiuntur. Soli, quos memorauimus, Arteſiani & Hannones duce Terielo Atrebatenſi, quem Senatus ob flagitia exilio damnauerat, obſtitere. Verùm his omnibus cæſis, tanta ceterorum ſtrages edita eſt, vt locus eorum cadaueribus ſterneretur. & ſi qui pugnantium gladios euaſerant, in ruſticorum manus nihilo meliori fortuna incidere. Igitur paucis ex eo numero in tutum ſeſe fuga referentibus, ac mille quingentis in pugnæ loco proſtratis, ſigna quindecim relata inuenio. Neque priùs de Noircarmij aduentu quidquam Raſſeghemius nouit, quàm is victoria potiretur. Ab eo tempore conatus hæreticorum in territorio Inſulenſis nominis ſunt compreſſi, neque quiſquam eorum ad conciones in pagis viciſue populum exciuit poſteà. Et omnia deinceps Inſulæ Catholicis ex animi ſententia fluxere. Ceterùm Raſſeghemius primùm, dein Margareta Auſtriaca, per litteras Lannoyanis ingentes gratias egere, quòd arreptis armis hominibus impijs aditum in oppidum arcémque negauerint.

Profuit ea Noircarmij victoria Inſulenſibus. *Auctores citati.*

B Ea porrò Noircarmij victoria etiam Tornacenſibus Catholicis profuit vehementer. Is enim cùm per eam ciuitatem, quæ reliquerat circum Valentianas, caſtra repeteret, vndecim Wallonum peditum ſigna in arcem induxit, terrendis ſectariorum animis: ac mox inde per vrbem diuiſit retinendis in officio ciuibus, & factioſorum motibus opprimendis. Eo facto permulti hæretici rebus ſuis vitæque diffidentes, aliò ſe fuga recepere: è contrario Catholici animi confirmati ſunt, & quies vrbi, rerúmque ſacrarum vſus templis redditus.

Itéque Tornacenſibus Catholicis. *Auctores citati.*

Interea loci duo de Societatis Ieſu Sacerdotibus, qui nuper Tornaco Iconoclaſtarum furorem vitantes exceſſerant, vtilem Duaci operam collocauere. Quæ noſtris temporibus controuertuntur, Quæſtiones vnus publicè dicendo explicuit. intra priuatos parietes quorumdam animos litteris humanioribus coluit alter. probis vterque moribus, ac frequentibus hortátibus, quà ciues, quà iuuentutem ad virtutis

Duo Patres Societatis Ieſu Duaci laborant. *Hiſtor. Societ. Duac.*

C ſtudium exciuit. His plurimùm delectatus Aquicinctenſis Abbas Ioannes Lentailleurius, nouo exarſit Socijs exedras & domicilium parandi deſiderio, vt philoſophicis & humanioribus ſtudijs adoleſcentes publicè imbuerent, aliáque obirent munera Societatis ad pietatem incitandis ciuibus. Sed dum ea diutiùs animo voluit conſilia, ij duo Socij alius aliò Superiorum voluntate, Duaco relicto, abiere. Igitur per eorum abſentiam Ioannes ardentior factus, longè calidiùs de aduocanda Societate negotium arripuit. Neque priùs animo quietem concepit, quàm rurſus à P. Prouinciale nouis concedendi Collegij promiſſis erectus eſt.

Vrget denuò Abbas Aquic. vt Societas Duaci collocetur. *Eadem hiſtor.*

Verùm vbi non recuſat Societas in ea Vniuerſitate onus docendi, non paruum ipſe vnà cum Academicis impedimentum attulit. Volebat enim Socios, vbi docerent, ab diſcipulis minerual accipere, idémque magnopere vrgebant Academiæ capita, quòd aſperſa gratis doctrina, in exedras ſuas Socij iuuenes omnes tracturi viderentur. Contrà, Patres inſtituti Societatis rationem omne Scholaſtici laboris didactrum amolientem opponebant. Laboratum ſanè ſedulo eſt ab optimo Præſule, vt Academici, & Societatis

Verùm id ne fiat, quædam impediunt. *Eadem hiſtor.*

D Præpoſitus Generalis de ſuo quiſque iure aliquid remitterent, quo tandem voti ſui Socios expetentis compos fieret. Modò ſuadebat, vt expuncto didactri nomine, pecuniam in vſum compli vertendum Patres acciperent. Eoſdem modò impellebat, vt conuictoribus, quos in contubernium admitterent, pretium maius indicerent, quod pecuniæ ad victum & minerual in alijs Collegijs exigendæ reſponderet. Sed neutrum Socijs placuit, vtpote Ordinis ſui auaritiæ ſordes auerſantis Conſtitutionibus aduerſum. Itum tamen denique in hanc ſententiam eſt, vt litteras humaniores Socij gratis docerent, ab philoſophis aliquid penderetur, quod in Academiæ commodum redundaret. Verùm mox aliud impedimentum à viris primùm Academicis, & Senatu, dein etiam ab ipſo Præſule obiectum eſt. Cùm enim illi Socijs minimè refragantibus ſtatuiſſent, ne qui Societatis homines ad aliquem in Academia Magiſtratum eueherentur, néue publicis è cathedris prælegerent: etiam hoc vehementer inſtitere, vt ſi non omnimoda (quod priùs ardenter optauerant) ſaltem aliqua in

Societatis Profeſſores iuriſdictione pollerent: quòd arbitrarentur lapſu temporis
eos multa peccaturos, ac induſtria languente per inſcitiam animis efformandis ope- A
ram daturos remiſſiùs. Et ſuggeſtum extemplò Abbati fuit, vt magnopere caueret,
ne quid nimia Socijs conceſſa libertate detrimenti caperet Vniuerſitas. adeóque vir
bonus eum in animum timorem admiſit, vt quoties ad ſcribendam donandi Socijs
Collegij formulam calamum in manum ſumeret, toties aliquid Societatis legibus,
& libertati Religioſæ repugnans animo capeſſeret, chartæque illineret. ac interdum
in Patres animaduertendi ius ſibi ac ſucceſſoribus arrogaret: quamquam aliàs huius
eſſet Ordinis amantiſſimus & cupidiſſimus. Igitur ijs rebus negotium Societatis in-
terpellantibus, hoc anno, ac ſequenti de Collegio Duacenſi conſtitui nihil potuit.

VValerandus Hãgouartius moritur. *Epitaph eius.* Laudes eiuſdem.

Cùm anni ſupra milleſimum & quingenteſimum ſexageſimi ſeptimi Ianuarius AN. 1567.
procederet, mortalibus exemptus eſt Walerandus Hangouartius. Cæſaris Caroli
Quinti, eiúſque filij Philippi Regis Hiſpaniarum gratiam ſibi adeò conciliauerat
doctrina, moribúſque, vt ſuis eum vterque eleemoſynis præfecerit, ac varijs orna-
uerit dignitatibus. Inſulæ cluebat D. Petri Decanus & Canonicus; Bethuniæ S. Bar- B
tholomæi Præpoſitum agebat; Duaci, vt diximus, Amatenſes Canonici eo gaude-
bant Præpoſito, ac primo Vniuerſitas Cancellario. Quæ cunctos in eius admiratio-
nem & amorem raperent, multa inerat viro ſacra prophanáque doctrina, multa vir-
tutum præſtantia. Priuſquam grandior ętas in Belgio retineret, Cæſarem varijs bel-
lis, aut itineribus ſecutus, Germaniam, Italiam, Hiſpaniam peragrauit: ſuperato mari
Mediterraneo, Algeriam, ſiue Saldæ Coloniam, adijt. Ceris eius vltimis multum
pecuniæ tributum eſt Seminario ſcholaſticorum D. Petri Inſulæ *promouendo*:
dein alendis in perpetuum octodecim viris natu grandibus, & vitæ neceſſitatibus
deſtitutis. Ad res publicas quod attinet, multum operę Baro Raſſeghemius feliciter

Aduerſus hæreticos vigilatur in Gallo-flandria.

Sur. Vanderbar. Natalis Comes lib. 18.

Surius, Natalis Comes, Vanderbar. Iſſelt. Relatio Armenter. Comment. MS. VVoemburg.

impendit, vt hæreticorum zizania per Gallo-flandriam extirparentur radicitus:
eiúſque factum opera fuit, vt non modò Inſulæ, verùm etiam vicinis in pagis com-
plures matronæ liberos ſuos ab ſectariorũ Miniſtris baptiſmo tinctos Sacerdotibus
Catholicis præſentarent, vt ex ritu Orthodoxorum omiſſas ſupplerent cæremonias; C
aut vitio baptizatos vero ritu, verbíſque neceſſariis adhibitis, aqua contingerent. Et
cùm Belgij moderatrix Margareta ex Philippi Regis præcepto in omnibus Prouin-
ciis eius hæreticorum exercitia prohibuiſſet: ad menſem Aprilem Comes Egmon-
danus ne quis hæreticorum in agris conciones haberet, laborauit, ac multa eorum
templa vel deſtruxit, vel perfici vetuit in Flandria: huiúſque mandato id fanum in
plana deiectum eſt, quod Armenteriæ ipſius ditionis oppido, ſectarij condiderant.

Relat. Comin.

Et Cominij Dux Arſchottanus erectis è deiecti hæreticorum templi trabibus pati-
bulis aliquot eorum ſuſpendi iuſſit, quos peruerſa tuendi dogmata, & regia contem-

Dux Albanus Belgio præficitur.

Surius, Iſſelt. Natalis Comes, Lanar. Opmeer. Hiſtor. Turbar. Belg. Haraus, alij.

nendi Edicta obſtinatio inceſſerat. Iam diu autem perlatum fuerat in Hiſpaniam ad
Regem Philippum, à Belgij proceribus parùm Margaretæ ſororis iuſſibus obtem-
perari: ideóque minùs ex animi ſui ſententia tum Religionis Catholicæ, tum publi-
cæ rei negotia his in partibus procedere. Igitur Ferdinandum Albæ Ducem inſigni
virum prudentia, fide, fortitudine, ac militari peritia præditum, has in Prouincias ſta-
tuit cum ſummo imperio, & grandi poteſtate mittere. Et quibus metum hæreticis D
incuteret, ac Nobiles ad officium reuocaret, Hiſpanorum peditum nouem millia,
Allobrogum ſeptem, equites leuis armaturæ mille profectionem paranti attribuit.

In Belgium is venit.

Auguſtus iam iniuerat, cùm is Belgium attigit: eiúſque menſis prima & vigeſima die
Belgicarum ditionum Præfectus Bruxellis renuntiatus eſt. Ac tum prius nihil ha-
buit, quàm vt capita factioſorum Procerum in cuſtodiam coniiceret, ac rebellantes

Turquoinienſis Parochus ab impiis hominibus occiditur.

Relat. Turq.

indigenas armis comprimeret. Ad hoc dum laborem variis in locis impendit Alba-
nus, ab ſicariis hæreſeos ſuſpectis M. Petrus Famelart Turquoinienſis Parochus ex
inſidiis cęditur. Inſigni morum pręſtantia præclarum is apud ſuos nomen ſibi obti-
nuerat: ideóque maleuolis ac impiis hominibus, quos partim virtutum ſplendore
grauiter afficiebat, partim ex officio ſpe frugis melioris increpabat frequenter, ad-
modum diſplicebat. Quidam igitur, quos præſertim verborum aculeis iuſtè meri-
tóque perſtrinxerat, in necem eius conſpirauere, & ad eum è medio tollendum ani-

mos

A mos armaque ſumpſere. Cum is dies, quem cædi deſtinauerant, in noctem declinaſ-
ſet, telis inſtructi domum eius petiere, vt inopinatum opprimerent. Verùm priuſ-
quam vim facerent, vnus eorum per rimam oculos in cubiculum, vbi ſomnum car-
pere conſueuerat, coniecit; ac poſtquam animaduertit, coram ligno ſaxóue, in quod
quietem capturus caput inclinaret, in preces eum ardenter incumbere: ad ſocios
extemplò conuerſus: Quidnam, inquit, hunc in hominem molimur, cuius vitæ, le-
ctique aſperitas, & orationes ipſum cælo charum, ideóque à nobis minimè appe-
tendum telis ferróque, teſtantur? Igitur vbi, quæ viderat, cuncta cum animi motu
explicuit, haud difficulter ſocios eo tempore ab cæde Paſtoris auertit. Non multis
tamen inde diebus exactis, fortè accidit, vt M. Petrus è via domum repeteret, ac tunc
horum ſicariorum aliqui eminùs eum conſpicarentur. Ibi rurſum his animus vehe-
menter commotus, & mox ad cædem eos ardor impulit. ac priuſquam ab eo depre-
henderentur, ſeſe ſub pontem miſere, quà viam erat facturus, vti ferro ex inſidijs
agreſſi perimerent. Ergo dum nihil mali ſuſpicatur, itérque lentè proſequens ad pon-
B tem peruenit, horum è latebris erumpentium ferro petitur, interimitúrque. Verùm — *Eius corpus diu poſt mortem integrum perſeuerat.*
quibus ob toleratam patienter iniuſtam necem eius in cælis anima luminibus re-
ſplendeat, haud obſcurè Numen patefecit, cùm eius corpus etiam poſt vigeſimum
ab inflictis vulneribus annum intra terræ viſcera integrum incorruptúmque per-
AN. 1568. manſerit. Nauauit interim operam Societatis Ieſu Sacerdotibus Duaci collocandis — *De Societate Ieſu Duaci conſtituenda laborat Abb. Aquicinctenſis.*
Ioannes Letailleurus Aquicinctenſis Antiſtes, ac demum alterius anni principio ſub
tempus vernum obtento Monachorum ſuorum, & aliorum, quorum intererat, con-
ſenſu, ad Collegium Duaci fundandum, Sociiſque attribuendum, etſi rebus non-
dum ſtabilitis incubuit. Parum admodum pecuniæ in loculis habebat, cum id opus
ingens aggreſſus eſt: tantos tamen ad illud animos attulit, vt, Deo labores eius mu- — *Hiſtor. Societ. Duac. Franciſc. Barius.*
nificentia ſua cumulante, nondum exacta æſtate pleraque membra Sociorum habi- — *Collegium ædificat.*
tationi, & lectionibus habendis opportuna perfecerit. Ac tum ſanè lætiſſimus euo-
candis Duacum Patribus operam dedit: &, quamuis nondum dirempta, quam cum
C Academicis, ipſóque Societas habebat, controuerſia, ijs auctor fuit, vt appetente
Auctumno Duacum inirent, ibíque ludum litterarium aperirent, quod auidiſſimè
cupiebat. Igitur eò miſſi duo Socij ſunt à Patre Prouinciali, qui res attentiùs explo-
rarent, num maturæ eſſent Societatis hominibus excipiendis. Ij Facultatem Artium,
vt vocant, Societatis negotio vehementer obſiſtere, ac nondum omnia lectionibus
liberè habendis opportuna deprehendunt. ideóque gratijs Antiſtiti actis ad Prouin-
cialem remeant. Turbauit optimum Abbatem ſubitus Patrum diſceſſus: auctum ta-
men eius magis, quàm diminutum, Socios in Collegio ſuo Duaci collocandi deſi-
derium. Apud Epiſcopum Atrebatenſem Franciſcum Richardotium, Magiſtratus
Duacenſes, alióſque viros grauiſſimos egit occultiùs, eorum vt conſilijs adiutus id
quod animo tamdiu conceperat, perficeret denique. Sed nihil ab his ſuggeſtum,
eiúſque omnia prudentiæ ſunt relicta. Igitur quantis potuit precibus impulſum Pro- — *Socij Duacũ mittuntur, vt doceant.*
uincialem Præpoſitum Duacum pertrahit. Hic omnia Societati ſecunda pollicitus,
demum impetrat, vt Octobris initio Collegij exedras Socij aperiant. Deſignati
D mox, qui non modò litteras humaniores profiterentur, verùm etiam de rebus diui-
nis & philoſophicis lectiones haberent: iiſque Rector præfectus eſt P. Maximilianus
à Capella Inſulenſis; & qui vices eius Romam ad Congregationem abeuntis obiret,
datus P. Henricus Somalius. Verùm breui ſtudia Sociorum obturbata ſunt, & non
parum interpolati conatus Præſulis Aquicinctini. Quos enim Patres legendorum in
ſcholis auctorum catalogos paſſim Duaci cum ſcedulis, quibus ludum Octobris de- — *Ijs ab Vniuerſitate impedimentum obijcitur.*
cima nona luce aperiendum indicabatur, valuis affici curauerant, Vniuerſitatis De-
creto reuulſi ſunt, palámque proclamatum eſt, nemini licere iuuentutem in exedris
docere, qui non fuerit, dato nomine, Vniuerſitatis Matriculæ, vt vocant, inſertus,
ac iureiurando Magnifico Rectori obſtrictus. Ibi Patres, quos anteà doli metus, ne
ſua darent Matriculæ nomina, & in verba Magnifici Domini iurarent, abſterruerat,
inopes conſilij primùm ad Prælatos, Aquicinctenſem & Martianenſem, dein etiam
ad Archiepiſcopum Cameracenſem, & Atrebatium Pontificem, qui tunc erant

Duaci,

Incipiunt tamen ſub finẽ Octobris docere.

Duaci, abeunt opis petendæ gratia. Hi cùm aliquem promouendo Societatis negotio apud Academicos laborem impendiſſent, eorum tandem valuit auctoritas, vt A
Sociis permitteretur Octobris decimonono ea lege Gymnaſium patefacere, vt de controuerſia Romam ad Præpoſitum Ordinis ſui Generalem perſcriberent. ſi nihil inde poſt anni dimidium reſponderetur, datis nominibus, ſacramento ſe Rectori Vniuerſitatis obligarent. Ita denique rebus conſtitutis, Octobris vigeſimo die datum eſt ſcholaſticis Societatis exercitationibus initium, poſtquam ad aram feciſſet Abbas Lentailleurius, Sociis aſſiſtentibus, cum multa illuſtrium virorum corona, & ciuium frequentia. Quòd exedrę non caperent omnes, duo poſteà de Sociis, vnus proſa oratione, verſu alter, ſub dio dixere. Plauſum obtinuit ſermonis & actionis elegantiã: ſtatímque ſecunda latiùs de Patribus fama ſerpſit. Cùm duobus inſecutis diebus partim Societatis Profeſſores, partim alij, variis orationibus tum Academicos, tum alios tenuiſſent; quarto & vigeſimo die locis diſtinctis ſex de Sociis lectiones orſi ſunt, Theologiæ vnus, litterarum humaniorum quinque, Philoſophiam ex decreto Academicorum docentibus quatuor externis. Quòd paullò antè Romam B
fuiſſet profectus P. Maximilianus à Capella, vt res Prouinciæ Belgicæ in Procuratorum Societatis Congregatione procuraret, deſtinatum is ſibi munus Socios in hoc nouo Collegio regendi aggredi non potuit. Igitur primus hoc onus gubernandi ſuſtinuit P. Henricus Somalius tantiſper dum in Belgium ab Italia P. Maximilianus regrederetur. Eo dum in officio verſatur, etiam extra Gymnaſium diffuſus eſt in ciuium vtilitatem quà conciones habendo, quà pueris Catechiſticam doctrinam explicando, labor Sociorum. Auctus inde plurimùm in Societatem fauor Aquicinctini Præſulis ciuiúmque. Indultum tunc Sociis ab Senatu vini ac *cereuiſiæ vectigal.* De conſtituendis cenſibus annuis, quibus Pàtres alerentur, iiſque donando Collegio Abbas ſeriò laborauit. Nihil interim Roma perſcriptum fuit ad Socios de præſtando ab iis Vniuerſitatis Rectori iureiurando: ideóque tandem ipſis iniecta neceſſitas eſt, vt ſecundùm leges admiſſi ab Vniuerſitate Collegij, exactis iam menſibus præſcriptis, ſua in Matriculã nomina conferrent, & Magnifico ſe Rectori iuramento ad- C
ſtringerẽt. Verùm paucis eos diebus hæc obligatio implicuit. Pius enim Põtifex eius nominis Quintus Bullam paullò pòſt conſcripſit, qua primùm Societatem eo liberauit iureiurando, dein eamdem ab omni Artium Facultatis, & Vniuerſitatis iuriſdictione exemit. Haud procul interim magno diſcrimine Buccinium abfuit. Quod is locus in ea ſit Hannoniæ regione, ex qua in primis Hannonia, dein Arteſia, & ager Duacenſis nominis poſſint admodum infeſtari: Famartenſis toparcha cum dolo militari conatus eſt Catholicis eripere Octobris initio. Senſerat is illic præter Gubernatorem vix vllos eſſe, qui caſtrum defenderent. Igitur viginti ſeptus equitibus, eò per Villerium Cauciacum iter inſtituit. Facilè fuiſſet hac via id perficere, quod moliebatur, niſi pro more ferrea catena in anguſtiis, per quas erat tranſeundum, illic extẽta iter equis præcluſiſſet. Verbis ad laxandam impulſus is fuit, cuius erat munus catenam tendere, vel laxare. quia tamen is Famartenſem dynaſtam detexerat, nunquam adigi potuit, vt catenam demitti permitteret. Igitur dum illic exſpectando D
moram trahunt hoſtiles equites: celeriter de periculo Buccinienſi Gubernatori nuntiatum eſt: iſque portas arctiſſimè claudi curauit. Ita de ſua ſpe deiectus ille cuneus, vltra Cameracum fuga ſe proripuit.

Sectarij fruſtra Buccinio inſidiantur.

Lib. MS. Duac.

Seminarium Anglicanum Duaci collocatur.

Libell. de Inſtitut. Seminar.

Tractabat eo tempore in Academia Duacenſi de rebus diuinis quæſtiones Theologiæ Doctor Guilelmus Alanus, præclarum Anglicanæ nationis lumen. Is cùm animaduerteret in florentiſſimo Angliæ regno grauiſſimum ab Regina Catholicis bellum inferri, ac pręſertim initiatos ſacris Ordinibus homines ad necem conquiri; horúmque frequentiſſimis cædibus breui futurum, vt nulli Catholicis in Fide retinendis Sacerdotes ſuppeterent, niſi alibi iuuenes ſacris dogmatibus imbuti coaleſcerent in cœtum, ac ſtudiis philoſophicis & diuinis excolerentur, qui poſteà in Preſbyteros vngerentur: ad hoc negotium feliciter promouendum omnem ſtatuit operam adhibere. Igitur communicato cum ſapientibus viris animi propoſito, diu perpendit, vbi nam locorum aliquod iuuentutis Anglicanæ Phyteuterion inſtitueretur.

Nuſquam

Digitized by Google

A Nuſquam maior opportunitas eius ſtabiliendi viſa, quàm Duaci; tum quòd nulla eſſet Angliæ vicinior Vniuerſitas; tum quòd id oppidum apprimè Catholicam Fidem coleret. Aliquot ergo iuuenes ex Anglia huc profecti in contubernium Guilelmi opera conuenerunt, eúmque Præſidem habuere. Quòd nulla initio alia neceſſitatibus media ſuppeditarent, quæ ipſi domo attulerant, ea in commune conferebantur. his ſua Guilelmus didactra iungebat, & nonnullas aliunde ſymbolas colligebat. Actum etiam poſteà cum Philippo Hiſpaniarum Rege fuit, vti penſionem aliquam annuatim concederet: iſque hoc nouo lætus inſtituto in ſingulos annos mille ſex-

AN. 1569. centóſque florenos principio attribuit. Iis auxiliis dum fruuntur Duaci iuuenes Anglicani, & in ſtudiis grauioribus ad doctrinam & virtutem effloreſcunt: Ioannes Aquicinctenſis Antiſtes concordibus Monaſterij ſui Fratrum ſuffragiis quam Ieſu Sociis ſedem conſtruxerat, cum horto & annuo cenſu poſſidendam ipſis in perpetuum donauit; eámque Societas donationem ſic recepit, vt Abbatem Monachoſque huius Collegij Fundatores nuncupauerit. Ac tunc impetratum quoque ab Duacenſi

Duaci Collegium Societati Ieſu donatur.

B Senatu eſt, vt ſuis hoc munus, ac perpetuam Sociorum Duaci habitationem litteris comprobaret. Exactis ſubinde menſibus aliquot, ac ſedatis iam ciuilium motuum tumultibus, Dux Albanus ab Rege Hiſpaniarũ toti Belgio præfectus, omnium Prouinciarum Belgij Ordines Bruxellas aduocat. illic ab iis vicies centena florenorum millia pendi flagitat. Cur tantum pecuniæ poſtularet, duas præſertim afferebat rationes; exhauſtum præcedentibus bellis ærarium (quatuor enim aureorum nummûm milliones Philippus Rex mouendis in rebelles armis expenderat; ſimiliúmque nummorum octingenta millia Eliſabeth Angliæ Regina, centum & quinquaginta millia Comes Palatinus intercęperat) & neceſſarios in futurum belli neruos, vbi motus noui exorirentur. Quamquam enim militum partem exauctoraſſet Dux, non paucas tamẽ in præſidiis copias retinebat, iis opprimẽdis, quos dein rebelles ſuſcitarent, tumultibus armorum: quòd prudenter exiſtimaret, nonnullos ſubinde ad res nouas rurſus pacis beneficio exarſuros. De numerandis millibus poſtula-

Exigit Albanus pecuniam à Belgis.

Natalis Comes, Iſſelt, Hiſtor. de turbis Belgij, ms. Comment. VVatemburg. Lanarius, Beyerlinck, Haraus, alij.

C tis haud adeò grauis difficultas exſtitit. quínam ea colligerentur, in varias itum ſententias. Duci bonum videbatur ex antiqua Belgicarum Prouinciarum ſubſidia tribuendi ratione, vt Flandria totius ſummæ trientem, Brabantia quadrantem, ſoluerent; cenſus Flandrici quadrantem Hollandi, ſextantem Arteſiani & Hannonij penderent; ceteræ Prouinciæ aliud aliæ ſecundùm conſuetudinem impertirentur. Verùm Flandris & Brabantis ea pecuniam numerandi ratio magnopere diſplicuit. Eam ſiquidem olim partitionem ſubſidiorum factam fuiſſe aſſerebant, cùm geſtis in Francos bellis vicinæ his Prouinciæ multùm direptionibus & incendiis vaſtarentur, paucíſque rebus abundarent. Nunc autem has regiones multò plus, quàm priùs, florere, omninóque idoneas eſſe ſubſidiis maioribus tribuendis. Igitur alius vt modus pecuniam numerandi ab Duce iniretur, flagitauere; ſtatimque ſuggeſſerunt, vti vini doliis ac cereuiſiæ, bobus, panno, cenſibus annuis, vectigal aliquod omnibus commune imponeretur. Ex aduerſo ſtetere Arteſiani, Hannones, Gallo-flandri, Namurcenſes, aliíque: & prorſus in animos induxere nullam, quàm veterem, ſubſidia Regi

D ſubminiſtrandi rationem admittere. In eam tamen omnes denique ſapientum virorum opera ſententiam deſcendêre, vti rerum omnium, vt vocant, immobilium centeſimus nummus penderetur. Verùm vix Prouinciæ collectam inde ſummam pecuniæ Duci repræſentarunt, cùm is alterum indixit centeſimum denarium. Hîc rurſus exorta grauis eſt altercatio. Centenarium nummum iſtum colligere, quòd is grandem nimis pecuniæ vim conficeret, indéque nimiùm poſſeſſores fundorum premerentur, abnuêre omnes Prouinciæ. Ergo nonnulli Albano Duci mentem iniiciunt, vt rerum immobilium quæ venderentur, vigeſimum poſtulet denarium, aliarum venalium rerum decimum exigat. Ad hanc flagitationem diuiſæ ſunt denuò Prouinciarum ſententiæ. quidam enim certis conditionibus vtroſque nummos concedendos arbitrabantur; quòd ſatis animaduerterent, haud adeò facilè colligendos. obſtinatiſſimè alij negauerunt pendendos: vel quòd Albanum inſcio Rege Catholico indicere autumarent; vel quòd nimis inde conficienda pecuniæ ſumma

Centeſimus ei nummus conceditur.

Auctores citati.

Eidem vigeſimum & decimum denarium flagitãti obrogatur.

Auctores citati.

 populo

populo grauis euaderet. Cùm enim nondum ratio nummos è rebus venalibus colligendi ad eum, qui poſteà fuit indictus, modum eſſet conſtituta, perſæpè accidebat, (A) vti priuſquam pannus aliquis vſui eſſe poſſet, quater, quinies, pluriéſue idem nummus decimus exigeretur; cùm principio per lanæ venditionem is colligeretur, deinde fili inde confecti negotiator, ac poſteà textor tinctórque, demum ipſe panni mercator eumdem penderent. Addebatur etiam, non exiguum Belgij Prouincias damnum incurſuras, quòd abſque dubio quamplurimi artifices aliò eſſent familias tranſlaturi, ac cùm ideò vilioris apud eos populos, ad quos migrarent, merces æſtimarentur, eas è Belgio tam multis factas exactionibus cariores petituri eſſent nulli. Mouit ea reſponſio Ducem, vti rurſus duos florenorum milliones peteret. quia tamen ad hos colligendos rurſus erat Prouinciarum neceſſaria partitio, non placuit hæc ſubſidia tribuendi ratio. Igitur Albanus illuc denique incubuit, vt colligendi decimi nummi rationem mitigaret, atque vt tantùm ſemel è quibuſque rebus iam perfectis hic denarius exigeretur, conſtituit. Sed ne ſic quidem impetrauit, quod volebat; tum quia decimi nummi odium animos omnium inceſſerat; tum quia multi rebellium quoſdam occultis vocibus ſcriptíſque ab eius obſeruantia reuocabant. (B)

Ob decimi nummi petitionem Albanus periclitatur.
Auctores citati.

Parúmque ipſe paullò pòſt à magno diſcrimine abſuit, cùm Bruxellis commorans ab eius vrbis ciuibus decimum pendi nummum vehementiùs imperauit. Cùm enim ad eius mandata non leuiter multi fremerent: neque lanij pecudes iugulare, neque panes coquere piſtores, neque cereuiſiam parare zythepſæ; omnes paſſim tabernæ occludi; multis rebus neceſſarijs vrbs deſtitui; ad tumultum ciuilem cuncta vergere. Ac mox vrbis huius pleræque aliæ ciuitates exemplo ſeſe aduerſus Albani mandata commouere: ac diu inter ipſum & Prouincias de poſtulato denario *protracta* eſt (AN. 1570.) diſceptatio.

Eluuies fluminũ nocet.
Lib. Ms. Duac. Haræus.

Interim per hyemem aquas gelu longo vinxit tempore, ac demum repentè glaciem ſoluentibus Auſtri flatibus, tanta vis aquarum in amnes confluxit, vt ij altiſſimè tumeſcentes, quà rapidè voluebantur, damni multum attulerint. Eius cladis partem ſenſere Duacum Tornacúmque nonnullis pontibus deiectis, moliſque ac (C) ædificijs abreptis.

Agrum Inſuléſem infeſtãt latrocinia.
Monn. Inſulenſ.
Aduerſus hæc creatur Mareſchalli Præpoſitus.

Ac tum Inſulenſem agrum multi prædones, hæretici, exules latrocinijs diuexauere. Qui ſe conatibus eorum opponeret, inſtitutus eſt aliquis Mareſchalli, vt nominant, Præpoſitus, eíque pedites octo, tres equites attributi. Verùm is numerus cùm minimè ſufficeret, ac Præpoſitus frequenter cum ſuis graue periculum incurreret, duodecim ei pedites, equites quinque conceſſi ſunt. Paullùm igitur horum vigilantia & armis repreſſa denique in ſiluis & itineribus latrocinia.

De Concil. Trident. executione agitur.
Beyerlinck. Haræus.

Iunio menſe Belgici Pontifices, alijque Prælati Mechliniæ congregati mandato Ducis Albani ad promouendam Tridentini executionem incubuere.

Crimina Belgis indulgentur.
Hiſtor. Belg. Lib. de tumult. Belgij. Iſſelt. Lanar. Haræus.

Proximo Dux Iulio ex Regis Catholici voluntate delicta Belgis omnibus è magnifico pegmate indulget Antuerpiæ. Ea criminum condonatio ab varijs variè accepta eſt. Nonnulli Pandoram malorum vocauere, quòd ipſis minùs ſyncerè Dux impertiri videretur: quaſi quædam occuleret, quibus incauti caperentur, & in laqueum ſeſe inducerent. Contrà, bonis omnibus arriſit ea vehementer.

Albanus fruſtrà iterùm petit nummũ decimum.
Iidem auctores.

Verùm poſt huius veniæ promulgationem non id aſſecutus eſt Albanus, quod maximè ſibi propoſuerat. (D) Is enim Belgas vrgebat, vt decimum, ac vigeſimum, quem diximus, nummum penderent, quò pecuniæ vim maximam perſoluendis copiarum ſtipendijs, & comparandis aduerſus noua bella impenſis, conficeret. (AN. 1571.) Hoc cùm magnopere Prouinciarum Ordinibus diſpliceret, ab ijs palàm eius flagitationibus obrogatum eſt. ac tandem ex omnibus Prouincijs ad Regem in Hiſpaniam miſſæ ſunt legationes, quæ ſupplicibus eum verbis docerent, quantum ex eorum nummorum exactione mali poſſit ſuboriri; eiúſque animum ab hoc vectigali auerterent. Nihil vſquam interim tributum. ex aduerſo, ingens apud omnes ferè populos in Albanum Ducem conflatum eſt odium. Et mox etiam occultè noui belli quædam ſemina nonnulli homines factioſi iecere: ijſque in multorum animis adoleſcentibus, de rebellione à pleriſque arrepta ſunt calidè conſilia. Dum verò varijs in partibus Belgij ad factiones oppidorum, & furtiuas vrbium ocupationes horum quidam excubant: D. Sulpitij Prioratus è Gal-

A lia Duacum tranſlatus eſt ab Ioanne Lentailleurio Aquicinctenſi Præſule, qui pulcherrimum ei collocando haud procul à Collegio ſuo ædificium condere cœpit in amœniſſimo & rariſſimo vrbis tractu. Erat priùs iuxta Dorlenium huius ſedes Prioratus, magnáque omnino tum in ea vrbecula, tum in vicinis agris poteſtate pollebat, qui Monachus Aquicinctenſis illic Priorem agebat. Verùm vt eo de loco in Belgium is Prioratus traduceretur, quæ bella cum Francis Belgæ frequentia gerebant, quæque Priori cum iiſdem intercedebant grauiſſimæ difficultates, anſam præbuere.

S. Sulpitij Prioratus Duaci collocatur. — *Franciſc. Bar. in Collectan.*

Gallo-flandriam magna tunc inceſſit frumenti caritas, turſúſque latrociniis ac cædibus agrum Inſulenſem iuncti infeſtarūt prædonibus hæretici exuléſque. Eam ob rem Mareſchalli Præpoſitus quinquaginta milites iis perſequēdis obtinuit, totúſque ad eorum oppreſſionē incubuit.

Caſtellaniam Inſulenſem infeſtāt prædones. — *Monn. Inſul.*

AN. 1572. Non multò pòſt in apertum erupere multa, quæ plerique rebellionem alentes occultè fuerant machinati. Nam in Zelandia, Hollandia, & Brabantia, quædam vrbes partim furtiuis molitionibus, partim inuaſione ab hæreticis occupatæ ſunt. Vt his auxilium multis in locis incolæ ſubminiſtrarent, & ad B publicam rebellionem exardeſcerent; ipſa rebellium & hæreticorum capita ſpargebant paſſim, eos, qui partes ſuas ſequerentur, ab Hiſpanica tyrannide liberatum iri propediem.

Rebelles in Belgio vrbes capiunt.

Serpſit quoque hoc malum propiùs Gallo-flandriæ fines. Naſſouiæ Comes Ludouicus Auraici frater vrbem Montenſem militari aſtu, & quorumdam proditione, nullis Regiorum Præfectorum ſentientibus, ac paucis conatum eius indigenis adiuuantibus, intercepit Maio menſe dum ſupra milleſimum & quingenteſimum Chriſti annum ſecundus & ſeptuageſimus voluitur. Terruit ea res totam Hannoniam, ac non modicè Gallo-flandriam ei diuerſis in partibus contiguam concuſſit.

Ac in iis Montes, — *Natalis Comes, Iſſelt, Lanarius, Heyerlinck, Haraus, Baudart, alii.*

Et non diu pòſt metum duplicauit Famartij regulus, ereptis etiam furto militari Valentianis. Acceſſit quoque poſteà plus formidinis, cùm rebelles in Flandriæ Comitatu Aldenarda nullo impediente potiti ſunt.

Valentianas, — *Iidem.* *Aldenardam.* — *Iidem.*

Ne quid ſimile paterentur, Duacenſes peditum tria ſigna legere, eóque firmauere vrbem præſidio. Totidem cohortes ab Inſulenſibus conſcriptæ ſunt Bachio, Marcenellio, & Blangeruallio, du- C ctoribus; quæ tamdiu cum ciuibus vrbem tutarentur, donec Flandria & Hannonia hoſtem Albanus exigeret.

Aduerſus eos Gallo-flandri ſe muniunt. — *VVaſemburg MS Comment.*

Ne diu Montibus aduerſarij confiderent, Ducis huius factum eſt diligentia. Etenim quàm citiſſimè potuit, eam vrbem caſtris circumuenit, cæſíſque Francorum ſuppetias venientium copiis, & præcluſo Principis Auraici militibus aditu, obſeſſos ad deditionem coëgit vigeſima prima luce Septembris. Et poſtmodum in libertatem aſſertæ ſunt Valentianæ, militum cohortibus eas turpiter deſerentibus. Recepta etiam intra breue tempus eſt Aldenarda. Igitur tam vicino metu liberati Inſulenſes & Duacenſes, quos milites legerant exarmauere.

Montes, Valentianæ, & Aldenarda recuperātur. — *Auctores anteà citati.*

Verùm etſi armorum quiete tunc Gallo-flandri fruerentur, aliud tamen malum eos afflixit grauiter. Quippe ſub initium Septembris peſtifera lues Duaci & alibi graſſari cœpit, multóſque mortales abſumere.

Duaci lues.

Qui tum Duaci peſtilentia contactis opem ferret ſpiritualem, ab Societatis Ieſu Patribus Senatus aliquem flagitauit. Pater Franciſcus Coſterus, P. Maximiliano à Capella ſuffectus, Collegij Socios moderabatur. Is neminem ſuorum periculo exponeret, eum laborem ſponte ſuſcepit. Verùm Socij om- D nibus contrà modis niſi ſunt: ac P. Vincentius Verius ingentis, & imperterriti vir animi ſuffragiis omnium delectus eam ſubiit prouinciam. Quem ſocium acceperat, P. Rogerium Bobet Anglum breui lues abſtulit. ipſe contrà ſolus adeò gnauiter muneri ſuo ſatisfecit, nulli vt promptiſſimam opem depoſito negauerit, omnéſque ardentiſſima fuerit ægros charitate complexus. Igitur poſtquam integris ſemper viribus quamplurimis ad ſpiritum è corporis ergaſtulo feliciter emittendum diu noctúque auxilium præſtitit; paſſim ab ciuibus iactatum eſt, nihil eſſe Duacenſibus peſtilitate languentibus metuendum, quibus aduerſus peſtiferum malum tam præclarum in Verio præſidium Numen collocauerat. eæque ſecundæ voces quorumdam maleuolorum proiectas atrociter eum in Patrem calumnias oppreſſere.

Ægros adiuuat P. Vincētius Verius Societ. Ieſu Sacerdos. — *Hiſtor. MS. Colleg. Duac.*

Subinde omnibus ferè Gallo-flandris graues etiam fuere October & Nouember, ob inſignem annonæ caritatem. Frumenti rara erat copia: ſalis menſura maximo pretio parabatur: nuſquam opificia & mercimonia florebant: Hollandis Zelandíſque ma-

Gallo-flandri annonæ caritate vexātur. — *Lib. MS. Duac.*

gnam partem aduerſis, ac nihil in Flandriam inferri, aut hinc euehi mari patienti-
bus. Et in annum ſequentem ea rerum penuria Gallo-flandriæ cladem produxit. A
Inter has annonę difficultates,& frequentia funera, Duaci ad ſuperos abiit Matthęus AN. 1573.
Galenus D. Amati Præpoſitus,& Vniuerſitatis Cancellarius. Eum Zelandia in au-
ras produxerat: Philoſophicis diſciplinis ac Theologia imbuerat Louanium. Dilin-
gæ cùm ſacras litteras explicaret, Duacum Senatus acciuerat, ibique Franciſcus Ri-
chardotius Atrebatenſis Pontifex publicè Doctorem ſalutauerat anno ſtabilitæ
Academiæ ſecundo. Inter Patres Tridentinæ Synodi conſederat. Quos ſcripſit de
ſacroſancto Miſſæ Sacrificio Libros,& Catecheſes, palmam merentur. Dolebat inte-
rim vehementer Catholicus Rex, in grauiſſimas Belgium factiones diſtrahi, ac mul-
tis locis hæreticos, Auraico præſertim auctore, potiri; feréque omnes Belgicarum
Prouinciarum incolas magno in Albanum eiúſque filium Fredericum odio ſuccen-
di, quorum imperij aſperitatem minimè tolerabant. Igitur reuocandis ad officium
Belgij populis, Ducem Albanum, qui frequentibus litteris honeſtam ab eo miſſio-
nem, ob annorum & negotiorum Belgij grauitatem petierat, conſtituit onere Bel- B
gicæ Gubernationis leuare, eique Ludouicum Requeſenium, Magnum, vt nun-
cupant, Equitum Caſtellæ Commendatorem (cui plurimum inerat prudentiæ, artis
bellicæ, & manſuetudinis) ſufficere. Et poſt dies paucos cum inſigni cum poteſtate
in Belgium miſit. Ad decimum & ſeptimum Nouembris Bruxellas is ſubiit, vt ha-
rum regimen Prouinciarum capeſſeret, ac bellum in Fidei Catholicæ Regíſque ho-
ſtes adminiſtraret. Non. multò antequam is adueniret, inter Religioſos Societatis
Ieſu,& Facultatem Artium haud leuis exorta Duaci eſt cõtentio. *Vir doctus, qui pu-*
blicè in Academia Eloquentiam profitebatur, Regij Gymnaſij *moderationem ſuſ-*
ceperat. Is ergo cùm animaduerteret Collegium ſuum non multa iuuenum Philo-
ſophię operam nauantium copia effloreſcere, ac longè plures Aquicinctenſis Colle-
gij exedras frequentare: animo multa commentatus eſt, quibus hinc aliquot adoleſ-
centes illuc honeſtè pertraheret. Ac tandem ea ſedit ipſi ſententia, vt omnes ij iuue-
nes, qui non modò intra Collegij Aquicinctenſis ſepta conſiderent, verùm etiam in C
Gymnaſio, quod nuper à fundamentis exſtruxerat Martianenſis Antiſtes Arnoldus
Gantoiſus, habitarent, ab Sociis nulla mercede data in Gymnaſio Aquicinctenſi Phi-
loſophorum ſcitis imbuerentur; dummodò ceteri adoleſcentes, qui ſparſim per vr-
bem commorabantur, Regij Collegij ſcholas Philoſophicas cogerentur celebrare.
Vt hoc inſtitutum probaret Vniuerſitas, non fuit ab eo magnopere laborandum. id
ſiquidem illa eſt auidè complexa. Tantùm inceſſerat metus, ne Socij obrogarent.
Verùm & hi perlubenter, contrà quàm alij opinabantur, ei ſe ſanctioni ſubmiſere.
Igitur Nonis Septembris Decretum Vniuerſitas ſcripſit, quo non tantùm id eius viri
inſtitutum comprobaret, verùm etiam Societatis Ieſu Religioſis Philoſophiæ audi-
toribus, vt gratis promoueantur ad Magiſterium, ac Philoſophiam profitentibus,
ſuorum vt diſcipulorum diſputationibus & actibus præſideant, pauperesque extra
Collegia in ciuium domibus habitantes in exedras recipiant, poteſtatem imper-
tiret. Ad huius Decreti recitationem Artium Facultas & Collegij Regij Præſes
primùm ſtupuere, dein ea, quę ſanxerāt, damnauere protinùs. indéque diuturnæ diſ- D
cordiæ iacta ſunt ſemina. Interim Ioannes Pręſul Aquicinctinus ignaris Sociis cum
Vniuerſitatis capitibus egit ſecretò; ac pollicitus, Socios non didactri quidem no-
mine, verùm alio titulo pecuniam ab auditoribus collecturos, eò perpulit, vt Decre-
tum conderent, quo daretur omnibus adoleſcentibus facultas Philoſophicas Socie-
tatis exedras frequentandi. Et quòd in hanc ſententiam decreuerant, litteris manda-
tum fuit dicti menſis die octauo & vigeſimo. Diſplicuit tamen vehementer Sociis
addita de pecunia colligenda conditio: omninóque ab his ea eſt improbata, quòd
contra Societatis inſtitutum tenderet, ac nonnullas ei ſordes auaritię iniiceret. Sed
quod cœperat, vrgebat Antiſtes: iſque tum hoc, tum altero nixus Vniuerſitatis De-
creto, ac variis rationibus, quę iam diu ipſum ſtimulauerant, impulſus, & obluctantis
Artium Facultatis conatus omnes perfregit, & in Sociorum humeros Ariſtotelem
in Collegio ſuo explicandi onus tranſpoſuit. Datum igitur eſt ab Sociis huic labori

Matthæus Galenus Duaci moritur. *Epitap. Miræus.*

Rex Hiſpaniæ Albano dat ſucceſſorem Requeſeniũ. *Iſſelt Hiſt. turb. Belg. Haræus, Beyerlinck, Lanarius, alij.*

In Belgium paullò pòſt is venit.

Societatis Ieſu Sacerdotes difficultatem Duaci patiũtur ob ſcholas. *Hiſtor. Colleg. Duac.*

princi-

A principium Octobris decima luce. At enim vix per vrbem diffuſa eſt cœptarum à Patribus lectionum fama, cùm longè grauiùs, quàm priùs, commota eſt Artium Facultas. Igitur ea mox fremere, & palàm clamitare, Vniuerſitatem in ſe Iuris nihil habere; huic diem dicere, ac litem intentare. Et miſſi ab hac è ſuis quatuor ſunt poſtero die, qui Sociorum exedras adirent; illic ſeriò ſtudioſis iuuenibus ſignificarent, nulla fultos auctoritate Patres Philoſophiam profiteri; hos non legitima donatos poteſtate, verùm malis artibus & fraudẽ ſubnixos cathedras conſcendiſſe. ex horum ſcholis faceſſant illico, ſi benè proſpectum ſibi cupiant. qui porrò pergent iis præceptoribus aures præbere, neque ad gradus, neque ad honores litterarios iri prouectum. Ex aduerſo Socij adoleſcentibus animos facere; vti conſtantes in cœpto perſiſterent, hortari; ne minis Facultatis Artium frangerentur, erigere. Philoſophicas enim lectiones indultas ſibi Decreto Vniuerſitatis; ideóque ſe docere. Multum interim angebatur animo Pater Rector, cui nondum perſpecta mens erat P. Præpoſiti Generalis, aut P. Prouincialis ex Italia Belgium repetentis ſententia; quique Facultatem B Artium minimè ſcriptis aut dictis leniendam arbitrabatur. Ne quid minùs rectè vel cœpiſſe, vel ſtatuiſſe ſuo ſenſu videretur, placuit ipſi ad varios rem totam deferre, vt eorum magis, quàm ſuo, ſtaret iudicio. Qui multis locis in huius negotij conſultationem aduocati fuere, in cœpto firmiter hærendum cenſuere, idémque reſponſum fuit P. Balduini Prouincialis Roma reducis, ac ferè omnium huius Prouinciæ Patrum. Neque verò Aquicinctinus Archimandrita ſuum Sociis ſtudium deeſſe paſſus eſt. Totam ipſe controuerſiam litteris mandatam ſupplex ad Regem in Hiſpaniam miſit. Reſcriptum eſt ab optimo Principe ſecundùm Præſulis deſiderium. Qui rem totam diſcuteret, is Atrebatium Pontificem Richardotium delegit. Si nequiret hic animos conciliare, ad Senatum Regium de controuerſia referret. Ceterùm, vt Socij docere pergerent, ab Rege fuit imperatum. Dum his peragendis tempus aliquod impenditur, Ioannes Venduillius, qui publicas Iuris vtriuſque Duaci lectiones habebat, ęgerrimè ſanè tolerabat hęreticos in Belgio vires capere, multáſque ſibi vrbes C cum ingenti Orthodoxæ Fidei contemptu, & Catholicorum detrimento ſubiicere; ac pleroſque peruerſos homines, animis Belgarum ab Rege Hiſpaniarum longiùs auertendis, & grauiſſimis ac contumelioſiſſimis vocibus eum palàm proſcindere. Igitur magna cupidine incenſus & Catholicam Fidem, & Regem Philippum aduerſus hæreticos & maledicos tuendi, duo ſibi peragenda conſtituit. Primum fuit publicè priuatímque de retinendis Orthodoxis dogmatibus, & colendo Hiſpaniarum Rege cum inſigni affectu ſermones ſerere. Alterum multa conquirere, & litteris mandare, quibus tum Catholica Religio, tum Regis auctoritas apud bonos confirmari, apud improbos reſtitui poſſent. Inter colloquia frequenter aſſerebat, Regem adeò præclaris virtutibus præditum eſſe; vt neque parem habuerint Hiſpani Belgæque Principem; neque apud Francos ſecundùm D. Ludouicum ſanctior euaſerit. Ac ne fingere quidquam in eius laudem videretur, ea ſæpenumerò in medium producebat, quæ cùm alij maximi viri, tum Madrucius, Romanæ Sedis Nuntius, eius inſignia ſanctitatis argumenta protulerant. Et verò etiam meritis eius adſcribendum D affirmabat, quòd Belgæ grauioribus ab Numine pœnis, ob ingentia peccata, quibus ipſum offenderant, non inceſſerentur. Ad conquirenda ſanandis peruerſorum hominum mentibus medicamẽta, tam domi ſolus inter meditandum & quietem, quàm foris apud Maximilianum à Bergis Cameracenſem Archiepiſcopum, Iprenſem Pontificem Rythouium, Archimandritam Aquicinctinum, alióſque viros dignitate, ſapientia, virtutibus florentes incumbebat. Horum ipſe conſilia & ſententias exquirebat: nonnulla quoque iis proponebat, quæ de ſui ſenſis animi depromſerat. Factum igitur denique eſt primùm iis ſermonibus, quos frequentes cum iis hominibus cædebat, vt calidiſſima Ioannis adhortatione impulſi, virum aliquem in Hiſpaniam ad Regem illi miſerint, à quo de plurimis Belgij rebus doceretur; dein ipſe non leuem ſumpſerit laborem ea cuncta litteris tradendi, quæ vel alij ſubminiſtrauerant, vel ipſe fuerat commentatus; ac libellum concinnandi, quo multas pacem cum Hollandis & Zelandis componendi rationes proponeret. Cur ad Regem quiſpiam le-

Philoſophiã docere aggrediuntur.
Eadem hiſtor.
Eos fruſtrà conatur impedire Facultas Artium.
Eadem hiſtor.
Pro iiſdẽ Rex decernit.
Reg. littera.
Ioãnes Venduillius pro Fide Catholica & Rege laborat.
Nicol. Zoeſ. in vita eius.

Digitized by Google

garetur, ea præſertim cauſa exſtitit, quòd non paruus animos metus occuparet, ne plurima ipſum laterent, quæ tamen eum noſſe ex vſu commodóque Belgij eſſet. Ad pacem cum Hollandis & Zelandis ineundam eum impelleret, hoc præcipuè permouebat, quòd eæ Prouinciæ tutiſſimam iis ſedem præberent, qui ſceleribus paſti & pœnas effugere, & religionis morúmque libertatem aſſequi nitebantur. Hunc vbi librum perfecit, eum magno Commendatori, quem diximus nuper ad gubernandum Belgium mandato Regis ex Hiſpania veniſſe, ſupplex obtulit. Is & Ioannis pro Religione Catholica, & Regis auctoritate ſtudium, & ſapientiam, hoc perlecto ſcripto, admiratus: non modò prolixas ipſi gratias egit; verùm iſtud quoque in Hiſpanicam verti linguam, & ad Regem mitti iuſſit extemplò. Neque verò deinceps eorum, quę ad quietem armorum Belgio conciliandam facerent, aliquid omiſit Requeſenius. Is enim & publicè proclamari vbique curauit, Philippum Regem omnibus Belgis veniam eorum impertiri, quæ quiſque in ipſum tumultibus poſtremis peccauerat, dummodò ſartam tectam Religionem Catholicam ſeruarent. Nonnullis quoque negotium impoſuit, vt cum Proceribus ex Hollandia & Zelandia data fide publica euocatis in colloquium de pace conficienda deſcenderent. quamquam haud magis felicem ea res ſucceſſum habuerit, quàm aliquot in hoſtem bellicæ expeditiones.

Requeſenius ad pacem incumbit. — *Iſſelt, Lanar. Beyerlinck. Haræus, alij.* — AN. 1574.

Interim Duaci apud Gallo-flandros perfectum eſt ſopiendæ Facultatis Artium & Societatis Ieſu de philoſophicis lectionibus controuerſia, vt gratiis illi Præſidi, cuius meminimus, actis, Antonius Surius Gymnaſij Regij moderationi adhiberetur. Hic enim cum eſſet Sociorum amantiſſimus, & eorum docendi agendíque rationem probaret maximè, omninò videbatur aliquid in horum gratiam facturus. Et ſanè vix laborem gubernandi ſuſcepit, cùm eamdem cum Sociis inſtruendi iuuenes methodum arripuit, ac didactra ſuſtulit: prorſúſque apud Atrebatenſem Epiſcopum effecit, vt is, alioquin ab ea mente diuerſus, hoc ipſius confirmaret inſtitutum. Sed nondum eo facto ſublata eſt omnis controuerſia, nouas alente ſemper diſcordias Facultate.

Antonius Surius Gymnaſio Regio Duaci præficitur, & imitatione Societatis gratis curat doceri.

Vndecima die Februarij Aquicinctenſem Præſulem Ioannem Lentailleurium, publici boni ſtudioſiſſimum hominem, viuis exemit ſenectus morbúſque. In eo ſanè vt inſignem Ieſu Societas amicum, & parentem, ita Duacenſis Academia non vulgarem fautorem, & Aquicinctenſis Abbatia præclarum lumen perdidere. Elucebat ſcilicet in eius moribus & veteris quædam ſpecies Religionis, & mirificus variarum ſplendor virtutum, quibus non modò eius domeſtici, verùm etiam externi omnes admodum capiebantur. Certabat etiam in eo cum admirabili aduerſus pauperes munificentia ingens publicæ rei adiuuandæ, & promouendæ animorum ſalutis deſiderium. Ab his profecta ſunt virtutibus ea, quæ condendi Aquicinctini Gymnaſij, & fundandi Societatis Ieſu Collegij cauſa Duaci perfecit. Vt igitur aliquam Socij tot acceptis ab eo beneficiis gratiam referrent, quanto fieri potuit apparatu, euocatis vrbis Senatoribus, & Academicis Magiſtratibus, parētauere, corúmque vnus laudes eius funebri oratione proſecutus eſt. Neque verò ſuis partibus Vniuerſitas defuit. Ea námque & Patrono ſuo iuſta perſoluit in templo Patrum Dominicanorum, & per Thomam Stapletonum eius facta de ſacro ſuggeſtu explicari curauit. Huic funeri parum grato Duacenſibus alia duo acceſſere, ex quibus vehemens dolor Gallo-flandros intrà breue tempus perculit. Duos ſcilicet Epiſcopos paucis admodum diebus mors oppreſſit, à quibus tota ferè Gallo-flandriæ ditio regebatur. Horū prior Iulio menſe ſublatus è terris eſt Atrebatium Pontifex Franciſcus Richardotius. Is in Burgundię Comitatu genitus cùm prōptiſſimo ad omnia prędituseſſet ingenio, tantum in litteris humanioribus, & grauioribus diſciplinis etiānum iuuenis fructus fecerat, vt infra primum & vigeſimū ętatis annum magna cum laude S. Pauli Epiſtolas è publico Pariſiis pulpito explanauerit. Poſtquam ſubinde tēpus aliquod in Italia cū litteratiſſimis & diſertiſſimis hominibus trāſijſſet, ad variam, quam collegerat, doctrinam inſignem quoque vim eloquentiæ adiunxerat. Igitur poſtmodum vbicumque vel in exedris ad diſcipulos, vel in ſacris ędibus ad populum è cathedra dixit, mirum

Ioannes Lentailleur Abb. Aquic. moritur. — *Eius encomium.* — *Ipſi Societas Ieſu & Academia parentant.* — *Atrebatium Pōtifex Franciſc. Richard. obit.* — *Epitaphium. Locr. Gazæus.* — *Laudes eius.* — *Epitap. Moræus, alij iam citati.*

A B C D

A quantum & ſcientiæ varietate, & dulcedine ſermonis auditores oblectauerit, & quocumque impellebat, quàm rapuerit extemplò. Magnum ex eo lumen cepit Veſuntio, cùm annitente Antonio Perenotto excolendam lectionibus ſuis eius Academiam ſuſcepit. Inter ſacros Tridentini Concilij Patres conſidentem, ac pro Religione Catholica doctè diſertéque perorantem attentis omnes auribus, & fauſtis acclamationibus excepere. In Belgium reuocatus, Duacenſis ſtudiorum Vniuerſitatis incunabula non modò ſua præſentia illuſtrauit, verùm etiam oratione ornauit, ſacriſque lectionibus. Cùm Atrebati Pontificijs decoribus inſignitus degeret, nihil omiſit laboris, tum vt ciues in antiqua Religione concionibus retineret, tum vt ſuam Philippo Regi auctoritatem conſeruaret. Quantus ergo vel Atrebates, vel Duacenſes dolor ex eius obitu inuaſerit, memorari ex iuſto nequit: cùm vtrique ſecum attentiùs reputarent, quantum ab eo ceperant vtilitatis, & quanto ad tolerandas fortiter eius temporis difficultates, quæ magnæ profectò erant, & maiorum tamen initia credebantur, deſtituti eſſent ſubſidio. Quem autem ſecundo mors loco è viuorum B numero ſubduxit, Guilbertus fuit Ongnieſus, quem ſuprà laudauimus, & Tornacenſibus datum Antiſtitem memorauimus. Dum per Auguſtum Cortraci pijs laboribus diſtinetur, epidimica lues eum corripuit, abſtulitque non leui ſubditorum mœſtitia, quos præclaris virtutibus ſuis, & ardentibus zelo vocibus ad retinendam Fidem Orthodoxam, ſtudiúmque probitatis capeſſendum ſemper accenderat. *Guilbert. Ongn. eſ. Tornac. Epiſcop. vita defungitur. Epitaph. Cuſin.*

Res interim Catholicæ Religionis ac militares in Belgio parùm ex animi ſententia procedere. Multum ſanè ideò Requeſenius Gubernator angi, triſtarique vehementer, omnem cùm daret operam, vt feliciori ſucceſſu quidquid moliebatur perageret. Id cùm animaduerteret Ioannes Venduillius à nobis anteà commendatus, haud paruum quoque dolorem animo capiebat. Nullam is quietem interdiu, noctúque admittere; plurimum eò laboris conferre, vt multa excogitaret remedia, quibus Religio Catholica, indigenarum ſalus, ſacra loca, Regis auctoritas fulcirentur: C iter ad Regem in Hiſpaniam meditari, vt cum eo coràm de Belgicis rebus agitaret familiariter, ſecuréque. Et primam equidem eò proficiſcendi occaſionem arripuit. Vbi facta eſt Regem alloquendi facultas, humaniſſimè Philippus eum ijs de rebus perorantem, quarum gratia viam fecerat, audiuit duarum fermè horarum ſpatio; neque priùs à ſe dimiſit, quàm non vulgaribus argumentis patefecit, aduentum ipſius ſermonémque gratiſſimum ſibi fuiſſe, omninóque verbis amicis conſtrinxit, vti frequentes de Fidei Catholicæ belliquè rebus ad ſe litteras è Belgio mitteret. Verùm eo Ioannem functum officio reditus in patriam in maximas coniecit anguſtias. Cùm enim ex Hiſpanico portu vela facturus in Belgicam ſe nauem impoſuiſſet, aduerſa prorſus nauigatione vſus eſt, cúmque tempeſtas in Angliæ portũ quemdam impulit. Ardebat tum graui cum Hiſpaniarum Rege diſcidio Regina Eliſabeth ob retentas nuper ab Duce Albano Anglicanorum negotiatorum naues; quamquam is iuſtè hoc à ſe factum oſtendiſſet, quòd ea priùs aurum intercepiſſet Hiſpanicum. Igitur Ioannes ab eius Præſide Prouinciæ, in cuius portum vi tempeſtatis fue- D rat coniectus, extemplò capitur, & vinculis colligatus ad Reginam mittitur Londinum. Etſi tunc per viam non eſſet ignarus ingens capiti ſuo periculum ingruere: haud tamen animum deſpondebat; verùm ſæpiùs hæc Dauidis verba vſurpans, *Virga tua, Domine, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt*; dein iſta D. Pauli reuoluens, *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*, non exiguam capiebat inter metum & vix labores voluptatem. Et cùm ad Numen diuinum, Regiſque Catholici Maieſtatem, quorum cauſa iter ſuſceperat, oculos mentis conuertebat, non leui ſpe nitebatur aut vitam ponendi fortiter, aut aliquo felici ſucceſſu è manibus hoſtium euadendi. Neque profectò ſpem eius Deus fefellit. Quippe vix eum Catholici Regis legatus, qui Londini apud Reginam agebat, in vinculis adduci cognouit, cùm ab Regina, & vinculis ſolueretur, & in libertatem aſſereretur, impetrauit. Verùm vix eo perfunctus itinere ac periculo Duacum ad ſuos reuerſus eſt, cum nouus eum caſus perculit. Quam enim ob ſimillimos ſuis

Res Fidei & militiæ in Belgio malè ſuccedunt.

His vt opituletur, Ioannes Venduil. multa excogitat, & in Hiſpaniã vadit. Nicol. Zoeſ. in eius vita.

Ab Rege auditur perlubenter. Idem.

In reditu duplex vitæ periculum incurrit. Idem.

Duacum reuerſus vxorem morbo perdit. Idem.

mores chariſſimam habebat, coniugem mors è viuis abſtulit. Sed quamuis inde plurimum mœſtitiæ caperet, nihil tamen de animi conſtantia Ioannes remiſit: omninóque ratus eſt, eam ſibi ab Numine datam occaſionem è terrenis ad cæleſtia mentem erigendi liberiùs. Ac mox id inſtitutum arripuit, vt tradita filiæ ſuæ omni familiæ cura, totus ad virtutum exercitia inardeſceret incumberétque. Et quòd minùs iam ad rei familiaris neceſſitates pecunia opus eſſet, in pauperum ſubſidia plus ſolito erogare cœpit nummorum. Præbuere tum & vinculi matrimonialis ſolutio, & nouus ardor pietatis ac Religionis, quibuſdam viris Ioanni magna deuinctis amicitia, multis eum ſermonibus impellendi anſam, vt ſacris ſe fineret Ordinibus initiari. Iam enim illi non obſcurè deprehendebant, plurima in eo efflorefcere, quibus ad aliquam dignitatem Eccleſiaſticam prouectus, inſignem publicis priuatíſque Eccleſiæ rebus operam impenderet. Verùm nihil tunc ab eo potuit impetrari, quòd hinc Sacerdotij excellentiam ponderaret, multáque ad id ſuſcipiendum ſubſidia & ornamenta virtutum requiri arbitraretur; plurimis inde rebus ad eum Ordinem neceſſarijs deſtitui ſe per miram animi depreſſionem crederet. A B

Fruſtrà, vt fiat Sacerdos, impellitur. *Idem.*

Intereà loci Catholicus Rex de nuncupandis Tornacenſium & Atrebatenſium Epiſcopis multa ſecum agitauerat: quòd grauiſſimæ huius temporis difficultates viros admodum doctrina & virtutibus inſignes refutandis hæreticorum dogmatibus, eorúmque frangendis conatibus requirerent. Igitur ab eo denique Tornacenſibus Pontifex datus eſt Petrus Pintaflourius, qui tunc D. Virginis Decanum Tornaci agebat, ob magnam in egenos liberalitatem, præclara virtutum lumina, Iuris vtriuſque ſcientiam, plurimùm commendatus. Matthæum Moulartium Atrebatenſes accepere. Is in oppido S. Ghiſleni Cœnobitas moderabatur multa rerum diuinarum cognitione imbutus, & magno procurandæ rei domeſticæ ſuccenſus ardore. Apud Laudenſis Cœnobij Religioſos vitam cum morte mutauit Franciſcus Momalius loci eius Antiſtes. Traditum poſteà pedum eſt Petro Carpentiero, quem veteris ſtudium Religionis, & virtutum adminicula regendo cœtui idoneum fecerant. In Anglos Duaci litteris humanioribus, & ſtudijs grauioribus operam nauantes ab Gregorio eius nominis decimotertio Pontifice Maximo haud exiguum fluxit beneficium. Augebatur in dies eorum iuuenum numerus, quos Guilelmus Alanus in eo Phyreuterio gentis Anglicanæ, cuius antè meminimus, alebat in Angliam poſtmodum excolendæ Chriſti vineæ gratia mittendos. Iam enim eductis hinc aliquot Sacerdotibus ad ſalutem animorum in eo regno feliciter laborantibus, non paruum indigenæ fructum percipiebant, latúſque multorum aliorum operæ campus aperiebatur. Ergo dum luberet longè plures, quàm priùs, in illud Seminarium iuuenes cooptare, quorum induſtria poſtmodum maior Anglicanæ ſeges Eccleſiæ prouenire; parua interim ijs alendis ſuppeterent domi ſubſidia: apud nominatum Pontificem inſiſtere placuit, vt is annuatim non leuem aliquam pecuniæ ſummam pendere dignaretur. Eò rogati ſunt Academiæ Duacenæ Proceres, ac Societatis Ieſu Patres ſuis apud ipſum teſtimonijs profiteri, quantum ex huius Gymnaſij alumnis fructum legerent Angliæ regni Prouinciæ. Vt erat Gregorius ad omnem promptus liberalitatem, eorúmque curam maximè procliuis, quorum laboribus Eccleſia Catholica incrementum capiebat; vix perlectis Academicorum & Sociorum litteris, in ſingulos menſes eis addixit iuuenibus alendis aureos centum: & non multò pòſt eum numerum alijs quinquaginta menſtruis aureis cumulauit. Eodem propè tempore conditum eſt Duaci orphanis indigentibus ædificium, vbi ciuium ſymbolis alantur. Ibidem loci alibíque per Gallo-flandriam immodicum ſalis pretium fuit: & tanto frigore October ſæuijt, vt paſſim opifices ab opere ceſſarent. Florebat tunc Duacenſe oppidum tertio iuuentutis Belgicæ Gymnaſio, quod Martianenſe nuncupatur: vbi ſub finem anni præteriti cœptum fuerat doceri, cùm eatenus eius Collegij diſcipuli in exedras Aquicinctinas conueniſſent. Separatim lectiones habendi hanc quidam referunt cauſam. Cum animaduerteret Ioannes Lentailleurius Aquicinctenſis Antiſtes alium ſibi, alium Martianenſi præſuli Arnoldo Gantoiſo finem propoſitum, id quod olim Abraham Lotho dixerat, ipſum vſurpaſſe; ac ne quod tandem iurgium

AN. 1573. C D

PETRVS PINTAFLOVRIVS conſtituitur Tornac. Epiſcop. *Ioan. Couſinus.*

MATTH. MOVLIART Atrebatibus præficitur. *Gazaus, Locr.*

Petrus Carpentier fit Abb. Land. *Monu. MSS. Laud.*

Anglicano Seminario Duacẽſi Greg. Pont. quædã donat. *Libell. de hoc Seminario.*

Orphanotrophium Duaci conditur. *Lib. MS. Duac.*

Cur Martianenſis Abbas ſeparatim ſuo in collegio doceri voluerit. *Franciſc. Barrus Prior Aquic. in Collectan. MSS.*

A ſub eoſdem præceptores conuenientibus vtriuſque alumnis oriretur, effatum, præſtare, vt diſtinctis in ſedibus ſcholas haberent. Verùm longè aliter hæc alij memorant. Arnoldum ſiquidem Ioanni primùm auctorem fuiſſe, vt communibus exſpenſis Gymnaſium ambo ſtruerent. Paratum igitur leuiter ac temerè locum aliquem, in quem collecti ab vtroque iuuenes coaleſcerent, iiſdémque Præceptoribus vterentur. Poſt aliquod tempus Arnoldum eius anguſtias ędificij perpendentem, aliò mentem intendiſſe, ac Ioanni ſignificaſſe, hactenus quidem vtroſque diſcipulos ſub arctum locum pacificè conueniſſe: iam verò creſcente in dies iuuenum numero, & horum è re futurum, & plus in Academiam redundaturum ſplendoris, vbi fuerint ſeparati. Cùm igitur nec vtrumque Præſulem tam exigui loci fines capiant, neque tot diſcipulis ij ſufficiant, Abrahę exemplo Ioanni tamquam Lotho ſubridentem dixiſſe, ad Orientem ipſe conferret ſe, ibique Collegium & ſcholas è regione conſtrueret; lectum anteà locū ſibi placere, ibique Gymnaſium ſe laxius nouis in terram iactis fundamentis ęre proprio conditurum. Ad hanc piam ſubtilémque Arnoldi fraudem

Thomas Stapleton. in orat. funebri de Arnoldo Gans.

B riſiſſe continuò Ioannem; ipſúmque prorſus animi lætum ceſſiſſe loco, & Aquicinctinum Gymnaſium fuiſſe molitum. Igitur Ioannis opere quàm ocyſſimè ad culmen educto, tantiſper illic vtroſque iuuenes Magiſtris operam ſimul dediſſe; vbi verò ſuum quoque Arnoldus exſtruxiſſet Collegium, tandem ibi ſeparatim datos adoleſcentibus Præceptores anni præcedentis Septembri, poſtquam Abbas Ioannes è terris ad ſuperos euolaſſet. Ea verò tempeſtate ſopita nondum erat, quæ cum Artium Facultate de ſcholis Philoſophicis controuerſia Societatis Ieſu Patribus interceſſerat, quamuis ad eius compoſitionem & Richardotius Atrebatium Epiſcopus, eiúſque ſucceſſor nuncupatus Moullartius, ac plerique alij multum laboris attuliſſent. Itaque tandem Moullartio viſum eſt operæ pretium tot operis fruſtrà impenſis ad Regem de re tota referre. Hic, ne quid intentatum remaneret, ex Vniuerſitatis corpore, ac Senatorio vrbis Ordine lectiſſimos aliquot viros Iudices controuerſiæ nominauit. Coram his aliquamdiu actum eſt lege. Vbi parùm diſce-

C ptando proficitur, omiſſa iuridica contentione, coram iiſdem Iudicibus quarta Octobris luce ab vtraque parte in hæc conuentum eſt verba: *Facultas Artium concedit, vt vbique gratis doceatur, ſi Vniuerſitas in ſe recipiat abſolutè onus inſtituendæ & ſuſtentandæ gratuitæ inſtitutionis (quocumque id pretio fiat, etiam nullo) in Gymnaſio ſuo Regio, & R. D. Abbas Marchianenſis in ſuo: & caſu, quo Vniuerſitas id non poſſit præſtare, vel propter deficiens ſubſidium, quod contribueretur in gratuitam inſtitutionem, vel propter dotis tenuitatem, liceat Vniuerſitati deponere id onus, & Facultatem appellare, vt didactra imperet in omnibus Gymnaſiis, ſaluo iure cuiuſcumque; & tum illi ad didactra regreſſioni nullam iniiciat Vniuerſitas moram, aut impedimentum.* Hanc publici inſtrumenti formulam cùm Vniuerſitas, Facultatis Artium capita, & Socij comprobaſſent: eamdem poſteà Warnerus Daurę̨us Aquicinctenſis Archimandrita, & Arnoldus Martianenſis Antiſtes admiſerunt; ac denique ipſi Societatis Ieſu Prouincialis ſubſcripſit anni ſequentis Februario.

Controuerſia de Philoſophia ſine didactris Duaci docẽda componitur.

Publicum ea de re inſtrumentum.

AN. 1576. Secutus proximè Martius Ludouicum Requeſenium Belgij Gubernatorem pe-

D ſte contactum numero viuorum ſubduxit. Id cùm certis nuntiis cognouiſſet Hiſpaniarum Rex Philippus, Belgici Status Concilij Proceres tantiſper Prouinciarum gubernaculis admouit, donec Ioannes Auſtriacus eius frater has in partes cum regendi poteſtate deſcenderet. Igitur ij plurimo ardentes deſiderio iis Regem rebus imbuendi, quæ toto Belgio gererentur, Maximilianum Raſſeghemij Baronem, Gallo-flandriæ Præfectum, in Hiſpaniam ablegant. Intereà loci Franciſco Montmorencyo Waſtinarum & Berſeæ Regulo Gallo-flandriæ curam committunt. Eo tempore Hiergij toparcha rem bellicam feliciter adminiſtrabat in Hollandia, captis aliquot de hoſtibus locis: arctiſſimóque in Zelandia Zyrizeenſis vrbs obſidio à Catholicis premebatur: neque ſpes erat hæreticis ei ſuppetias ferendi. Ac iam multum eo ſucceſſu Princeps Auraicus, à quo tenebantur eæ Prouinciæ, timoris animo receperat, ne poſt breue tempus validiſſimæ vrbes in Catholicorum manus redirent: omninóque ad pacem cum Rege faciendam reſpicere videbatur. Verùm quam

Ludouicus Requeſenius Belgij Præfectus moritur.

Ad Status Belgici Conſiliarios gubernatio defertur ad tempus.

Iſſelt, Lanarius, Beyerlinck, Natalis Comes, Haraeus, alij.

In Hiſpaniã ad Regem Raſſeghemij Baro mittitur.

Haraeus, alij.

ideò

ideò ſpem Catholici conceperant, ea confeſtim ipſis fermè initiis oppreſſa eſt. A
Quod enim Regis nomine propoſitum fuit Edictum, quo iis omnibus officia in Belgio adimebantur, qui non legitimo eſſent complexu procreati, multorum id animos commouit: multóque plus tumultus poſt redactam in Regis poteſtatem Zyrizeam excitauit Hiſpanorum militum ſeditio. In hunc modum hoc eueniſſe comperio.

Ob Hiſpanorum ſeditionem Belgium turbatur.
Iſſelt, Lenar. Beyerlinck. Haraus, alij.

Cùm ſeſe Status Concilij Proceribus Zirizeenſes dederent, eos ad ſui commiſerationem exciuere; ac propter anguſtias rei familiaris, quæ fuerat obſidionis tempore exhauſta, variáſque alias ob cauſas, impetrarunt, ne milites Hiſpanici intra muros conſiſterent. Mandatúmque Sanchio Dauilæ horum Præfecto eſt, vt cum iis ex vrbe deductis aliò diſcederet; Mondragonio & aliquot Wallonicis cohortibus eum cederet locum. Paruit extemplò iuſſibus Concilij Sanchius, indéque ſuos eduxit. Verùm iis militibus nulla iamdiu fuerant numerata ſtipendia: omninóque durum ipſis videbatur, neque locum habere, in quem ſeſe poſt longos aſperóſque militiæ labores ad quietem aliquam reciperent; neque debitam ſibi ad res neceſſarias comparandas pecuniam ſubminiſtrari. Igitur cùm in continentem è Zelandicis inſulis fuiſſent delati, mille circiter ac ſexcenti ad ſeditionem animis exarſere: ac primùm B
expeditis ad pugnam armis per Brabantiam profecti ſunt Bruxellas propiùs, vt incuſſo terrore ſtipendia extorquerent. Data tunc Bruxellenſibus occaſio eſt armis correptis tumultum excitandi: & quamuis nonnulli aduerſus Regem aliquid molirentur, & Auraici partes occultè caperent; nihilominùs publicè iactabatur, in ſolos Hiſpanos arma indui, teláque parari. E Proceribus ſapientiores facilè percipiebant, niſi confeſtim remedium adhiberetur, per hanc Hiſpanorum ſeditionem magnas diſcordiæ turbarúmque in Belgio conflatum iri flammas: ideóque dandam omnem operam, vt tempeſtiuè vel promiſſis, vel ſtipendiorum ſolutione miles is placaretur. Vt pecunia extemplò numeraretur, fieri nō poterat, exhauſto bellis ærario. Igitur ab Status Senatoribus ad Hiſpanos tentatum mittitur Comes Manſfeldius, num ſoluendorum poſt acceptam ex Hiſpania pecuniam ſtipendiorum promiſſione animi poſſint placari. Verùm apud indigentes plus furoris, quàm quietis armorum, ea C
peperit legatio. Quippe mox cœpto pergentes itinere, multa ferro flammíſque intulere pagis damna, & ad omnem incubuere locum aliquem munitum intercipiendi occaſionem; vt in tutum ſeſe reciperent, indéque prædas agerent. Quòd in Brabantia nullum vel impreſſioni, vel furto militari oppidum pateret, in Flandriam ſeſe quàm ocyſſimè contulerunt: vt priùs illic vrbem aliquam occuparent, quàm timerentur. Illic ergo Iulio menſe improuiſi Aloſtum capiunt. Inde ad ſitos circumquaque populos litteras mittunt, quibus numerandam ſibi ab ſingulis pecuniam indicerent. Cùm eam pecuniæ vim, quā imperant, non accipiunt; armati vicos adeunt, collectáque præda flammas ædificiis iniiciunt. Ea res in primis grauiter Brabantiæ Ordinibus diſplicuit, quorum fines maximè ab ſeditioſis hominibus diripiebantur. Igitur ij primùm militem ſcripſere, horum excurſionibus reprimendis: ac deinceps etiam Septembris initio ad Ordines aliarum Prouinciarum litteras dedere, quibus flagitabant, aliquos Bruxellas viros mitti, à quibus eorum nomine de mediis ad ſeditioſos opprimendos idoneis agitaretur. Eas litteras poſtquam Gallo-flandriæ Ordi- D
nes accepere, tametſi non eſſent ignari, è nonnullis aliis Prouinciis quoſdam Bruxellas legatos fuiſſe, qui cum Brabantis in commune pro publica re conſulerent: nullum tamen eo tempore miſere; quòd arbitrarentur in tanti momenti negotio, nihil temerè maturandum, vnde poſteà inſignis animos ſubiret pœnitentia. Cùm enim ij eſſent Inſulæ congregati, eos inter viri quidam ſapientia & dignitate præditi, quorum facilè princeps erat Arnoldus Gantoiſus Martianenſis Archimandrita, non obſcurè deprehendebant, nonnullos ſiniſtrè in Generalibus Ordinum Comitiis à pleriſque contra Religionem Catholicam, ac Regem Hiſpaniæ, ferendos ſermones, quibus aliqui minùs cauti prouidíque caperentur, & in periculoſiores rebellionis ſeſe turbas alióſque præcipitarent imprudenter: ideóque ceteris auctores fuere nullum ad ea mittendi Comitia. Mouit ſanè vehementer Brabantos ea Gallo-flandriæ Ordinum ſententia. Et mox ad Regios Status Senatores aliquos miſere, à quibus ij

Hiſpani tumultuantes Aloſtum intercipiunt.
Auctores citati.
In eos Brabanti commouentur, aliaſque conciitant Prouincias, vt ipſos coërceant.
Auctores citati. VVatemburg. Ms. Comment.
Gallo-flandri principio quieſcunt.
VVatemburg.

doce-

Digitized by Google

A docerentur, tumultuantes Hiſpanos aduerſus Regem Belgiúmque hoſtilia in dies magis ac magis moliri, iiſque in agros pagóſque maleficijs graſſari, quæ vix Barbari hoſtes committerent. Quamobrem celerrimè dandam operam, vt ij, vel viribus è finibus Belgij propellantur, vel ſaltem ad quietem cogantur armorum. Ad hoc negotium feliciùs peragendum, neceſſariò videri omnium Regi parentium Prouinciarum Ordines Bruxellas conuocandos, vbi iam alios Flandri Teutonici & Hannones præſtolabantur. ab his in vnum coactis de conſcribendo aduerſus Hiſpanos milite, aut iam collectis copijs in eos mittendis decernendum promptiſſimè. ac ne vocatæ ad Comitia Prouinciæ aliquos Bruxellas legare tardent, magnum allaturas momentum, quas ipſi ad earum Ordines litteras darent. Quæ Brabanti ſuggerebant, rogabántue, ab Regijs omnia Conſiliarijs probata ſunt. Quare mox ipſi per litteras ſingularum Ordinibus Prouinciarum mandauere, vt ad Generalem Conuentum Bruxellas aliquos legarent. qui ſigna militum in promptu haberent, ea mox in Brabantiam mitterent: quibus nulli adeſſent milites, delectus agerent illicò. His

Generalis Ordinum Conuctus Bruxellis indicitur. *Auctores citati.*

B Gallo-flandrici Ordines acceptis mandatis, Inſulæ omnes conuenere Kalendis Octobris. In eam à cunctis itum ſententiam, vt totius Gallo-flandriæ nomine aliqui Bruxellas proficiſcerentur: quos ipſi ſub ſigna milites cogerent, ij mitterentur in Brabantiam his legibus, ne quis contra Religionem Catholicam, Hiſpaniæ Regem, & patriæ vtilitatem horum armis & viribus vteretur: ab his ſoli peterentur patriæ hoſtes. Die proximè ſecutò ab iiſdem Ordinibus conſtitutum eſt, vt quatuor peditum cohortes, & quinquaginta ſclopetarij equites legerentur, quibus ipſi ſtipendia numerarent. Ijs dati ductores Franciſcus Montmorēcyus Berſeæ dominus, Ioannes Chaſtellius Blangeruallis toparcha, Malboutrij regulus, & Ioannes Vlieghius, viri tum genere, tum factis nobiles. Bruxellas deinde profecti ſunt è Caſtellania Inſulenſi Franciſcus Hayninius Brœucquij dynaſta, à quatuor primariorum regulorum Bailliuis delectus, & M. Antonius Muiſſartus Inſulenſi vrbi à Conſilijs, Inſulenſium nomine. Ij cùm nona luce Octobris Bruxellas perueniſſent, apud Regios Status Proce-

Ad eos mittunt aliquos Gallo-flādri. *VVaſtemburg.*

Quibus legibus militem ij Ordinibus obtulerint. *Idem.*

Militem conſcribunt. *Idem.*

C res, quę ſibi fuerant mandata de colligendis alendíſque ad Catholicę Religionis, Regiæque auctoritatis, & patriæ aduerſus hoſtes defenſionem militibus, expoſuere. A Præſide Saſbouto reſponſum fuit, Regio Senatui gratiſſimum fuiſſe Ordinum Gallo-flandriæ officium, ideóque hunc ipſis gratias habere. non abs re facturos eoſdem, ſi ceteris Prouinciarum Ordinibus Bruxellis congregatis adiungerent ſeſe. In aulam igitur, vbi Comitia iam tum Brabanti, Flandri Teutones, Hannonij, Namurcenſes ac Tornacenſes habebant, iuere protinus. Illic ab his omnibus didicere, quemadmodum ceterarum Ordines Prouinciarum vnà cum Nobilibus Prælatos ad Conuentum Generalem miſerant, omninò decuiſſe, vt è ſuis etiam Præſulibus & Nobilibus aliquos ad Comitia legarent Gallo-flandri: ac propptereà nonnullos deligi mittíque per litteras peterent. Paucis itaque pòſt diebus ab ſuis moniti legatis Inſulæ rurſus Ordines conueniunt. Illic tandem decretum fuit, vt Petrus Carpentierus Laudenſis Abbas, & Ioannes Hayæ dominus, ille ab Eccleſiaſticis, hic ab Nobilibus delecti; Euſtachius d'Auſtius Iumelij toparcha, & M. Philippus Broidæus vrbis Duacenſis

Prælatos, & Nobiles Bruxellas mittūt ad Ordines. *Idem.*

D Penſionarius ab Duacenſibus, & Routiauus ab Orchiacenſibus, legati, Bruxellas proficiſcerentur. Data priùs ipſis poteſtas eſt de communi omnium ſententia cum aliorum Ordinum legatis de medijs ad comparandam armorum quietem idoneis agendi, déque procuranda in Belgij vtilitatem Hiſpanorum emiſſione aliquid conſtituendi. Omninò tamen id prouiderent, imperatum eſt, ne quid decerneretur, quod in detrimentum Catholicæ Religionis, & Hiſpaniæ Regis contemptum vergeret. eſſe námque ſibi conſtitutum aliud nihil permittere, quàm quæ Concilij Status Proceres ſuis nuper litteris expreſſerāt, cùm ipſi præſertim ad Fidei Orthodoxæ, Regiæque auctoritatis defenſionem, & Belgicarum pacem Prouinciarum conſilia & armorum ſubſidia poſtularent; tantúmque aduerſus Hiſpanos quietem perturbantes, agróſque expilantes, viros inſtrui poſcerent. Verùm priuſquam Gallo-flandriæ legati Bruxellas ingrederentur, à congregatis ea in vrbe Prouinciarum quarumdam Ordinibus cum Principis Auraici & Hollandiæ ac Zelandiæ Legatis de legibus

Quæ fuerint ijs mandata. *Idem.*

De Pacificatione Gādenſi tractatur. *Idem, Iſſelt. Hiſtor. Belgica. Hiſtor Turbat. Belg. Haraus. Lanarius.*

Comes Mãſfeldius, & alij capiuntur à quibuſdam Nobilibus. *Auctores citati.*

Id factũ quibuſdam Prouincijs diſplicet. *Ijdem auctores.*

In Hiſpanias Belgæ bellum mouent. *Ijdem auctores. Natalis Comes.*

Quãtum mali in Belgas ex hoc bello fluxerit.

gibus ineundi fœderis, quod Gandenſem Pacificationem vocauere, agi cœptum fuerat; & quarto Septembris die nobiles quidam viri Ordinum Generalium, vt ferebant, voluntate, & Bruxellenſis populi viribus freti, in Petrum Erneſtum Mansfeldium, Comitem Berlaymontium, Viglium Zuichemum, Chriſtophorum Aſſonuillæum, alióſque Status Concilij Senatores Regios manus iniecerant, & in arctiſſimam eos cuſtodiam duxerant: quoniam lentiùs ad remedia depellendis opprimendiſue Hiſpanis opportuna incumbere viderentur. Diſplicuerat equidem vehementer id facinus Prouinciarum quarumdam Ordinibus, quòd minùs apertè in Regiam Maieſtatem ea violentia vergeret. His tamen deliniendis ſparſus à quibuſdam fuerat in vulgus libellus, quo purgandi facti gratia nonnullorum ij captiui falsò criminum arceſſebantur. Poſthac igitur in milites Hiſpanos Aloſti, alibíque confidentes ardentium belli ſtudio Brabantorum impulſus eoſdem Ordines in armorum ſocietatem pertraxit. Primi Hannones in hoc bellum ſeſe perduci quorumdam magnorum virorum ſuaſionibus paſſi ſunt. Horum exemplum ſecuti poſteà Namurcenſes, Teutonici Flandri, Arteſienſes, Gallo-flandri, quorum omnium legati Bruxellis cum poteſtate ampliſſima morabantur. Verùm id bellicum fœdus parùm ſanè vtilitatis, è contrario damni plurimum ijs peperit, qui legibus eius ſeſe conſtringi temerè permiſerunt. Vt enim maximum in Hannonibus, Arteſianis, Namurcenſibus, & Gallo-flandris retinendæ Fidei Catholicæ ſtudium ſemper enituerit: tamen grandia ipſi mala, & magnam bonorum iacturam perpeſſi ſunt frequenter, Regíſque gratia excidere. In alijs Prouincijs ad bonorum temporalium amiſſionem, cladéſque corporum varias, etiam ingens animorum pernicies acceſſit: quoniam *ſenſim vrbes hæreſeon lues corripuit, multóſque mortales æternas in pœnas egit præcipites.* Poſtquam igitur aduerſus Hiſpanos, Regis hoſtes patriæque iudicatos, ab Generalibus bellum Ordinibus decretum eſt, cuncta mox & huius odio nationis, & armorum ſtrepitu feruere cœperunt. E Germanicis Belgicíſque militibus non paucos Ordines in ſuam traxere ſocietatem. Alios quoque per Prouincias haberi delectus imperauere. Ex aduerſo, poſtquam contra ſe militem ab Ordinibus cogi ſenſerunt Hiſpani, quorum numerus per eos dies haud magnus erat, omnem ipſi mox operam adhibuerunt, vt rebus ſeſe omnibus intra munitiones vrbium, in quibus confidebant, ad tuenda corpora inſtruerent. Nihil pacifici potuit ab ijs impetrari, quos Aloſti ſeditionem feciſſe diximus, quamquam ijs Ordines magnam pecuniæ ſummam ad ſoluendam ſtipendiorum partem repræſentarent, quòd integra ſibi dari ſtipendia exigerent. Initio ſe Traiecti ad Moſam defendit præſidium, quamuis Ordinum miles ac ciues coniunctis viribus inde trudere contenderent: ac poſtquam in angulum turrimque vrbis, ob ingruentem multitudinem, recipere coacti ſunt ſeſe, per eum poſteà locum receptis ab ſocijs ſuppetijs rurſum admirabili fortitudine ciues hoſtilémque militem ſubegere. Et non ſine grauiſſimo damno paucis inde diebus Antuerpiam inductæ ſunt Ordinum copiæ, variáſque cum ijs eius ciues vrbis magno ac periculoſo labore munitiones duxere, vt arcem in poteſtatem redigerent. Vix enim eius ciuitatis occupatæ nuntijs perculſi ſunt Hiſpanni, vel qui Traiectum recuperauerant, vel qui tenebant Aloſtum, vel qui alibi erant præſidio: cùm ſubitò correptis omnes armis in viam dedere ſe, ac magnis itineribus ad tuendam Antuerpienſem arcem intendere: indéque poſtridie aduentus (quintus dies Nouembris tunc erat) facto in vrbanas munitiones impetu, & eas facilè ſuperarunt, & cæſis Ordinum militibus, ac ciuibus metu conſternatis, pulcherrimum vrbis Prætorium, ac pleraſque ædes incendio deformauere; dein expilatis domibus opulentiſſima potiti præda ſunt. Hæc dum geruntur in Belgio magna Ordinum mœſtitia, & populi damno; Ioannes Auſtriacus, quem Catholicus Rex Philippus Supremum Belgicarum Prouinciarum Gubernatorem renuntiauerat, Luxemburgenſis Ducatus fines ingreditur. Eius de aduentu nuntios iam perceperat Ioannes Venduillius apud Duacenos clariſſimus Iuris vtriuſque Profeſſor; & mox Martino Rithouio Iprenſium Epiſcopo fuerat auctor, vti celerrimis equis Luxemburgum properaret, ibique de Belgicis rebus ipſum doceret; ac præſertim deploratũ ferè Catholicę ſtatum Eccleſiæ pate-

Aloſtenſes Hiſpani pacẽ noluit, niſi tota recipiant ſtipendia. *Auctores citati.*

Traiecti defendunt ſe Hiſpani. *Ijdem auctores.*

Ordines militẽ Antuerpiam mittũt, & ad arcis expugnationem ſeparãt. *Ijdem auctores.*

Hiſpani vrbẽ eam expilant. *Ijdem auctores.*

Ioannes Auſtriacus Luxemburgenſem Ducatum ingreditur: eũmque adit Rythouius Epiſc. Iprenſ. & Ioannes Venduillius. *Zoeſius in vita Venduillij.*

A B C D

A patefaceret; pòſt eum quoque multis rationibus imbueret, quibus aliquod præſentiſſimum malis remedium adhiberetur. Haud grauatè id officium ſuſcepit Rithouius, quod Venduillius prudenter in publicæ rei vtilitatem ſuaſerat. Verùm nullo is modo induci potuit, vt ſolus ad Gubernatorem proficiſceretur: omninóque in viæ ſocietatem Venduillium pertraxit: vt cuius perſuaſione fuerat ad hoc iter patriæ fructuoſum inductus, ac conſilijs ad peragendum tam grande negotium munitus, eiuſdem quoque præſentia, & prudentia inter habenda cum Ioanne colloquia fulciretur. Itaque Luxemburgi ambo in conſpectum Auſtriaci venere, ac cum eo multis in communem Religionis Catholicæ & patriæ vtilitatem egere ſapienter calidéque.

Ab eo benignè accepti, multa ipſi bona conſiliæ ſuggerunt.
Iidem auctores.

Et placuit admodum quidquid vterque conſiliorum ad quietem Belgij & defenſionem Orthodoxæ Fidei ſuggeſſit: adeò vt quorumdam fuerit Nobilium vocibus iactatum, perindè ac Dei Angelum fuiſſe Rithouium ab Ioanne Auſtriaco ſuſceptum. Sed quamuis animo multa ex eiuſdem Epiſcopi & Venduillij monitis ac conſilijs Auſtriacus in Belgij commodum moliretur: parum tamen ei licuit eorum perfice-B re. Eo ſcilicet tempore ab Ordinibus in Francia, Anglia, Germania per legatos animi multorum conciliabantur opéſque, vt ſuppetias aduerſus Hiſpanos venirent. Gandaui duo ab iiſdem promouebantur. Horum nomine imminentem huic vrbi, & ab Hiſpanico inſeſſam præſidio arcem vicena ferè hominum millia obſidio premebant, & machinis quatiebant.

Arx Gādenſis obſidetur ab Ordinibus.
Iſſelt, hiſtor. Belg. Lanarius, Beyerlinck, Haræus.

Dein cum Principis Auraici, Hollandorum, & Zelandorum legatis aliquot partim Eccleſiaſtici, partim laici ab iiſdem miſſi Ordinibus ad condendas inter Auraicum, Hollandos, Zelandos, & reliquas Belgij Prouincias fœderis leges incumbebant gnauiter. Eóque res vtraque proceſſit, vt octauo Nouembris die in ſcripta Catholici Regis nomine pacis capita iuraretur Gandaui; ac poſtridie per deditionem in poteſtatem Ordinum Generalium vrbis eius caſtrum venerit: ingenti ſanè Flandrorum aliorúmque populorum voluptate, quorum Ordinum legati eas Pacis leges pepigerant, arcémque ad deditionem miles coegerat.

Pacificatio Gandenſis ſcribitur, & promulgatur.
Iidem auctores. Natalis Comes.

Arx Gandēſis Ordinibus deditur.
Auctores citati.

Iam enim omnes certiſſima ſpe tenebant, breui ſe abiecto Hiſpanorum iugo pro-C funda quiete fruituros: quòd id fœdus aliò minimè tendere videretur, quàm è Belgicis vt Prouincijs miles omnis Hiſpanicus mitteretur aliò; de Regis auctoritate, ac Religionis Catholicæ exercitijs nihil detereretur. Verùm quibus maiori ſapientia præditus erat animus, haud difficulter animaduertebant, ex ea Gandenſi Pacificatione (id nomen illi inditum, quòd ſcripta iuratáque Gandaui fuerit) multum in publicam Belgicarum rem Prouinciarum mali manaturum. Etenim tametſi nulla lex eius aduerſus Hiſpaniæ Regem, & Fidem Orthodoxam fuerit apertè conſcripta: haud dubiè tamen ab ijs in vtrumque grauiſſimum diſcrimen inuectura credebatur; tum quòd Auraïcus Princeps, & quidam eius artes aſſecuti, aliud nihil propoſitum haberent, quàm Monarchicum Belgij imperium partim ad Ordinum Gubernationem reuocare, partim ſubijcere ſibi; tum etiam quòd, fortiſſimis Catholicæ Fidei defenſoribus exactis, hæreſeos infectis lue hominibus ad omnem libertatem & impietatem aditus recluderetur.

Gandēſis Pacificatio num profuerit Belgio?

Paucis inde diebus in Ordinum poteſtatem venere Teneramonda, Valentianæ, Cameracum, pars proditione, pars quorumdam armis D artibúſque. Et erat iiſdem animus longè maioribus copijs viribúſque Hiſpanos premendi.

Teneramondam, Valentianas, & Cameracum Ordines occupant.
Iſſelt, hiſtor. Belgicâ, Lanar. Beyerlinck, Haræus.

Quòd pecuniæ parum ſuppeteret in ſtipendia militum, publico nomine Regis, Edicto ſanxerunt, vt tum Eccleſiaſtici, tum prophani, quidquid auri, argentiue facti domi haberent, ſiue cyathi, pateræ, malluuia, pelles, gutti, & paropſides eſſent, ſiue ſtatuæ aut imagines nondum templis conſecratæ, id totum intra certos dies repræſentarent: vt ſignorum atque vaſorum explorato pondere, id argentum aurúmue conflatis inde nummis in publicas patriæ neceſſitates verteretur; ipſis autem dominis vel cenſus annuatim penderetur, vel poſteà venditionis numeraretur pretium. Verùm aliquem id Edictum apud pleroſque populos tumultum exciuit: eique palàm in Gallo-flandria obrogatum eſt, Eccleſiaſticis præſertim aduerſantibus: ideóque rationes aliæ pecuniam colligendi ſuggeſtæ ſunt.

Aurum & argentū factum ad ſe deferri imperāt Ordines, cudendis nummis.
Iſſelt, Beyerlinck, Haræus, Lib. MS. Duac.

Cùm autem hæc Ordines facerent, parùm ipſis grati fuere nuntij, quos Ioannes Auſtriacus de ſuo aduentu ad eos Statúſque Concilium miſit. His enim cùm ſignificaret, cum ſuprema gubernan-

Ioannes Auſtriacus de ſuo aduentu Ordines monet, & cur venerit, explicat.
Natalis Comes, Iſſelt, Beyerlinck, Haraus.

A di poteſtate ab Rege fratre ſuo miſſum ſe in Belgium; ideóque mandaret, vt ad ſui receptionem cuncta curarentur; deinde ſubiiceret, non tam armorum ſe cauſa, bellique aduentare, quàm pacis ſtudio feruere; ac denique quàm primùm è Belgio Hiſpanos alióſque externos milites dimiſſurum ſe aſſereret, omnémque ſuo in Prouincias ingreſſu per Regis miſericordiam veterum iniuriarum iri deletum memoriam polliceretur; parùm hæc omnia quibuſdam arriſere ſcilicet.

Auraicus, & Ordines quid de aduentu Ioannis Auſtriaci ſenſerint.
Iſſelt, Beyerlinck, Haraus.

Auraico nihil minùs placebat, quàm vt Ioanni Auſtriaco Belgicarum Prouinciarum gubernacula permitterentur, multúmque ideò ſtudij poſuit, vlteriùs is in Belgium ne procederet. Quidam enim metus ipſum inuaſerat, ne ſuauiſſimis tam pij ac probi Principis moribus Belgæ omnes caperentur, ſuæque artes eius prudentia detegerentur, artibúſque. Apud alios criminum reos, in ſuſpicionem pacis & præteritorum facinorum obliuionis promiſſio veniebat, hoc ne blandimento Ioannes imperij pœnarúmque aſperitatem tegeret, quibus rerum potens pollénſque in Belgio poſtmodum aduerſus ſontes tutiùs graſſaretur. Igitur cùm vtrique angerentur grauiter, non diſplicuit Auraici conſilium, quo legem Auſtriaco ad Gubernationem admitti flagitanti præſcribebat: B

Quas leges ei ad gubernandum propoſuerint.
Iſdem auctores.

vt adempta vrbibus & Ordinibus priuilegia reſtitueret omnia; Hiſpanos alióſque milites extraneos è Belgio eiiceret; abſque Ordinum Generalium, Concilij Status Procerum & Fiſci Principalis Præfectorum ſententia ductúque nihil ſuſciperet, perficerétue; alia parùm æqua promitteret; Gandenſis Pacificationis capita ſeruaturũ ſe iuramento ſponderet, ſi clauum Belgij tractare cuperet. Et mox in nouum fœdus, quam Concordiam Nouam appellarunt, Bruxellis Ordines coaluere, quo belli ſtudia feruetiùs arriperent, ſi propoſita Ioannes *Auſtriacus* aſpernaretur. Ac ne imparatos, his repudiatis, ipſos opprimeret, nouos habuere in Belgio delectus, & in Anglia, Gallia, Germania nouis amicitiæ legibus auxilia poſtularunt. Quæ omnia ſic artibus Auraici procurabantur, vt Ioannem à Belgij Gubernatione auerteret: quòd minimè arbitraretur, his eum conditionibus parùm æquis, & Regiæ Maieſtati pugnantibus, harum ditionum gubernacula ſuſcepturum. Verùm aliter longè, quàm ſperauerat, euenit. C

Nihil renuit Auſtriacus eorum, quæ Ordines propoſuere, vt pacem obtineat.
Auctores citati.

Etſi enim Auſtriacus ingenti eſſet animo præditus, nihilque conſtituiſſet admittere, vel quod Regis auctoritatem minueret, vel quod ſuæ parùm eſſet poteſtati conſentaneum: quia tamen pluris æſtimabat, quibuſcumque legibus honeſtam aliquam pacem & fructuoſam Belgis, ac Religioni Catholicæ Regíque nihil obſiſtentem conciliare, quàm in has Prouincias armorum vi & cædibus ſæuire; in animum denique admiſit earum nihil legum reiicere, quas Auraicus & Ordines propoſuerant; tantúmque aliqua, tum Religionis Catholicæ Regiæque auctoritatis conſeruandæ gratia, tum ſuæ cauſa ſecuritatis petere. Et poſtquam ex his quædam minùs grata Ordinibus eſſe percepit, horum quoque flagitatione ſuperſedit; in Gandenſis leges Pacificationis obſtrinxit ſe iureiurando; de corporis ſui AN. 1577. cuſtodia & obſidibus, ab Ordinibus conſtituta complexurum ſe eſt pollicitus: vt videlicet omnibus palàm conſtaret, nihil ipſum recuſaſſe pacis comparandæ gratia.

Ab eo & Ordinibus pacis gratia Edictũ Perpetuum conditur.
Auctores citati. Natalis Comes.

Igitur inter eum Ordinéſque pax aliqua multis conditionibus compoſita, dum in Famnia Marchiæ moraretur, quod Edictum Perpetuum fuit appellatum. Hoccùm paſſim promulgaretur extremo ferè Februario, inſignem vbique lætitiam peperit. D Ac tum Inſulenſes omnem ex animo metum excutientes, quas peditum cohortes quatuor alebant, ſolutis demum ſtipendiis remiſere.

Multa facit Auraicus, vt diſcordiam inter Auſtriacum & Ordines ferat.
Auctores citati.

Parùm interim Auraico Principi accepta erant, quæ cum Auſtriaco Generales Ordines Marchiæ per legatos pepigerant; omnémque mouebat lapidem, vt ea diuelleretur concordia. Nunc enim occultis ſuggeſtionibus Ordinum Proceres ſtimulabat, vti nullam Auſtriaco fidem haberent; quòd is multa vtens ſimulatione, occaſionem in eos ſæuiendi præſtolaretur. nunc aliquos è Belgis Franciſque ſubornabat, qui metum Auſtriaco incuterent proditionis, & poſitarum ipſi inſidiarũ detectione ab Ordinum amicitia & ſocietate abſtraherent.

Auſtriacus ea, quæ promiſerat, exequitur.
Auctores citati. Natalis Comes.

Verùm Auſtriacus ſatis gnarus quò tenderent omnia eius Principis conſilia, nihil omiſit eorum, quæ ſtabiliendæ cum Ordinibus concordiæ opportuna iudicabat: breuíque ex arce Antuerpiana, ceteríſque locis Hiſpanos emiſit, cóſque cum aliis militibus externis extra fines Belgij iuſſit proficiſci. Ac paullò pòſt etiam

A iam perfecit, vt quæ cum Ordinibus tranſegerat, Regi Catholico probarentur omnia, hícque ſuam de ipſis ſententiam diplomate explicaret Aprili menſe, eámque in Belgium ad Ordines tranſmitteret. Ita cùm fuiſſent arctiùs cum Ioanne Auſtriaco amplexi concordiam, inſigni prorſus Ordines apparatu Bruxellis ipſum excepere, & cum ingenti voluptate totius populi omnium Belgij Prouinciarum ei gubernacula tradidere. Per eos dies mulier quædam tenuis fortunæ Martianis monſtrum partu edidit. Id erat puella binis capitibus, brachiis quatuor, totidémque pedibus ac tibiis. Aduerſis faciebus, ceteríſque membris benè compoſitis, nihil deforme præter vnicum dentem ex ore altero prominentem præbebat. Quin huius monſtri natiuitas eorum fuerit prænuntia peruerſorum conſiliorum, odiorum, ac bellorum, quæ breui interiecto ſpatio temporis in Belgio aduerſus Ioannem Auſtriacum erupere, minimè dubitandum exiſtimo. Etenim paucis poſt exhibitum ei Principi honorem Bruxellis, permiſſúmque ſupremum harum regimen ditionum diebus, præclarum ipſius ad retinendos omnes in Religionis Catholicæ officio, & Hiſpaniæ Regis

Ideòque ad Gubernationem Belgij admittitur. *Auctores citati.* *Monſtrum Martianis naſcitur.* *Lib. Ms. Duac.*

B obſeruantia, ſtudium nonnullos, quibus vitę libertas, & cultus ſectarum chara erant, in maius odium eius perpulit. Horum princeps erat Auraicus, in Hollandia & Zelandia ſummo vtens imperio, qui iam earum ditionum dominium animo deuorauerat, & à Fide Catholica Belgas omnes abducere moliebatur, Regíſque obedientia. Huius enim occultis perſuaſionibus perfectum exemplò eſt, vt in Auſtriacum, eiúſque familiares multa Bruxellis haud ſine graui iniuria iactarentur ac fierent: ad hauriendam ferro vitam eius nonnulli hac in vrbe, Mechliniæ, ac per vias excubarent: ad petendam Religionis libertatem multi exardeſcerent. Neque verò, vel eiuſdem inſtigatione, vel regendi cupidine perculſi, admodum patienter ferebant quidam Concilij Status Proceres, vel Ordinum legati harum ſibi regionum adimi moderationem. Cùm igitur his Ioannes animaduerſis parùm ſe gratum Belgij primoribus intelligeret, omninóque multis ſuam grauibúſque diſcriminibus vitam obiici; antiquius nihil habuit, quàm diſſimulata triſtitia & diffidentia, in aliquem ſe

In Auſtriacũ tumultus excitatur Auraici artibus. *Auctores citati.*

C munitum locum tutò recipere. Et peropportuna eſt ipſi oblata mox occaſio Namurcum abſque ſuſpicione timoris diſcedendi. Per id enim tempus Nauarræi Regis coniux ad Spadanos erat fontes profectura. Itaque per ſpeciem illius Namurcum inſigni pompa deducendi, ibíque honoribus & epulis colendi, præcipuæ Nobilitatis hominibus, illuc vt ſecum intenderent, mandauit. Ibi poſt exceptam & honorificè habitam Reginam, cùm diebus aliquot abſque ſiniſtra metus, vel doli ſuſpicione conſtitiſſet, imminentis huic vrbi arcis Berlaymontij ac filiorum eius induſtria potitus eſt, eámque vitæ ſuæ præſidium, &, ſi bellum ingrueret, huius ſedem delegit. Vix huius intercepti caſtri, & inſeſſi ab Ioanne Namurci famam Bruxellas, alióque delata fuit, cùm inſignis animorum in eum facta eſt vbique mutatio. Et quamuis ipſe tum huius facti rationes ſcripto exprimeret, tum Ordines Generales ac Status Proceres hortaretur, vt in Regis obſeruantia perſiſterent, nihilque contra eum, ſéque molirentur: ab horum tamen præcipuis (nam nonnulli pacem, quàm bellum optabant, omninóque proſpectum eſſe Ioannis ſaluti volebant) illicò in eum belli claſſi-

Is Namurcũ proficiſcitur, eiúſque arcē occupat. *Auctores citati.*

D cum cani cœptum eſt; ac poſtquam ipſum publicè hoſtem patriæ dixerunt, extemplò ſumptis armis nouo & grauiori, quàm priùs, bello Belgium exarſit. Quantum hoc bellicò tumultu mali vniuerſum tolerarit Belgium, non eſt mei hoc loco inſtituti referre. Ad Gallo-flandriam ea quæ pertinent dum memorabo, ex ijs cognitum ſatis lector habebit, quàm id bellum fortunis, corporibus, & animis funeſtum fuerit. Igitur dum inter Auſtriacum & Generales Ordines (apud quos vel Regis, ea fœdera, quæ Gandaui & Marchiæ fuerant icta, probantis, tantúmque ad pacem iterùm conciliandam, vt Religio Catholica ſuáque auctoritas ſartæ tectæque ſeruarentur; imperantis litteræ; vel Ioannis, vt tam pio patientíque Regi iuſtiſſima flagitanti obſecundarent, modeſtiſſimæ monitiones parùm effecere) armorum ſtrepitus feruent, ac diſcordiæ aluntur: in Gallo-flandria plerique in nemoribus, & ad itinerum fauces anguſtiáſue, excubare, & prædis inhiare cœperunt malè feriati homines. Quod cùm vehementer viam facientibus negotiatoribus aliíſque officeret, in quorum vitam mer-

Hoſtis patriæ declaratur, eique bellum indicitur. *Auctores citati.* *In Gallo-flādria latrones ſæuiunt.* *Mem. Inſul.*

In eos miles legitur.
Eadem monu.

Vt arx Inſulenſis parte murorũ audetur, & vrbi adiungatur, impetratur.
Eadem monu.
Iſſelt.

Auraicus ab Ordinibus Brabantiæ præficitur.
Iſſelt, Beyerlinck, Haraus.

Duci Areſchottano Flãdria committitur.
Auſt. rei citati.

Archidux Matthias euocatus in Belgium venit.
Natalis Comes, Iſſelt, Beyerlinck, Lanar. Haraus.

Et ab Ordinibus recipitur.
Auctores citati.

Dux Areſchottanus, Baro Raſſeghemius, & alij pleriq; dum Gandaui conueniunt, artibus Auraici capiuntur.
Iidem auctores.

Areſchottanus è cuſtodia mittitur.
Iidem auctores.

De captiuitate ſui Gubernatoris dolẽt Gallo-flãdri.

Eſtienbecquium dynaſtã Præfectũ accipiunt.

Cometa.

mercéſque ab his impetus fiebat: Inſulenſibus data eſt poteſtas quadraginta milites, & ductorem legendi, quorum opera viæ ſiluæque, latronibus vel fugatis, vel captis, tergerentur. Dúmque Antuerpię, Gandaui, Valentianis, & alibi Ordinum iuſſu arces ea parte, qua vrbibus ingruebãt, nudatas muris & munitionibus fuiſſe fama vulgaret, Inſulanum quoque Magiſtratum inceſſit deſiderium etiam ſui caſtri muros & aggeres vrbem ſpectantes in plana deiiciendi. Factáque eſt illis eos deturbãdi, & à fundamentis demoliendi ab Generalibus Ordinibus poteſtas quinto & vigeſimo die Septembris, ea tamen lege impoſita, vt illibata Religio Catholica Inſulæ ſeruaretur, ac propugnaculum aliquod extrorſum recẽns strueretur, vrbémque defenderet. Igitur ea ſic vſi ſunt poſt aliquod tempus Inſulenſes licẽtia, vt eius arcis aream cetero vrbis corpori adiũxerint. In Brabantiam interim ab Ordinibus Princeps Auraicus euocatur, vt ſupremam eius Prouinciæ capeſſat Præfecturam; íſque magna cum voluptate omnium exceptus eſt. Areſchottano Duci Flandriæ regimen committitur eiuſdem Principis cõſilio (qui iam gnarus erat, huic aliíſque artes ſuas, proſperóſque ſucceſſus parùm placere, iámque eos aliquid occultè aduerſum ſe moliri) vt eo delinitus Magiſtratu, de nouandis rebus nihil cogitaret ampliùs. At enim quantũ ei mali & dedecoris strueret eo ſimulato fauore, non obſcurè deinceps patuit, vti mox narrabimus. Durum interim Catholicis quibuſdam Proceribus viſum eſt, eum hominem rerum fermè omnium in Brabantia potiri, & ad totius propè Belgij imperium tendere, qui Religionis Orthodoxæ capitalem ſe hoſtem patefaceret, aliúdque nihil propoſitum haberet, quàm in Catholicis Prouinciis ſacra Fidei Catholicæ myſteria obterere, quemadmodum in Hollandia & Zelandia fecerat. Igitur viis occultis ad Matthiam Auſtriæ Archiducem virum fidelem Maelſtedium Viennam oratũ miſere, vti quàm primùm in Belgicas Prouincias veniret, earúmque regimen capeſſeret. Annuit is Princeps horum poſtulationibus, magníſque itineribus, ac nullo propè comitatu in Belgium delatus eſt. Diſplicuit admodum aduẽtus eius Auraico; tum quòd inſcio ſe hic fuiſſet vocatus; tum quòd ſatis intelligeret, de ſua multũ auctoritate imperióque detractum iri, poſtquam ei tradita fuerint harum ditionum gubernacula. Ne tamen quam inde mœſtitiam conceperat, proderet, per ſolitam diſſimulationẽ congregatis Ordinibus auctor fuit, vti ſummum ei Belgarum imperium committeretur. Iuit paullò pòſt Gandauum Dux Areſchottanus, vt Flandriæ Prǽfecturam ſolemni põpa conuocatis Flandricis Proceribus iniret. Eodem venere Brugenſium, Iprenſiúmque Pontifices, Baro Raſſeghemius Gallo-flãdrię Gubernator, multique ex prima huius Comitatus Nobilitate. Verùm illic dum nihil hoſtile poſt publicã lętitiam cogitãtes, ac de publicis rebus paullò diutiùs acturi conſident: magnus derepentè motus Gandenſium Auraici conſilio exoritur. Petebant ij ab Duce adempta ſibi quondam priuilegia reſtitui. Quòd iſtud præſtare Dux nequiret, lenioribus eos verbis & promiſſis ad quietem reuocare nitebatur. Apud exaſperatos homines cùm blandæ voces nihil efficiunt, per impatientiam denique duriuſculo Dux eos ſermone corripuit. Deſcendit altiſſimè in ſeditioſos animos ea reprehenſio. Et mox aliquot factionis capita multis ſe duces prębuere, vt in Areſchottanum, Raſſeghemium, Brugenſem ac Iprenſem Epiſcopos, éque primariis Nobilibus complures impetum armati facerent, eóſque vinculis conſtrictos in cuſtodiam ducerent. Illi ſubinde multa huic facinori, edita publicè apologia, obtendẽre falsò tegumenta. Ac ne Princeps Auraicus auctor huius tumultus publicè crederetur, è cuſtodia Ducem Areſchottæ mitti iuſſit. Vt autem Catholicis omnibus magnam ea res dolorem attulerit, ſuam certè Gallo-flandri mœſtitiam difficulter concoquere potuerunt, quòd in maximis patrię diſcriminibus eo iam viro carerent, qui non modò Religioni Catholicæ, Hiſpaniæ Regi perquàm erat addictus, verùm etiam commiſſo ſibi populo quietem parere nitebatur: eóque dolorem augebant, quòd in illius ſe curam ab Ordinibus tradi conſpicerent, cuius mores ab Raſſeghemij virtutibus & artibus plurimùm differrent. Erat is ſcilicet Eſtienbecquæ dynaſta, qui præerat Bapalmis in Arteſia, & cum Auraico ſentire credebatur. Dum verò ij, quos diximus, Gandaui in cuſtodiis attinentur, decimo die Nouembris ingens Cometa Belgis horrorem incutere cœpit, & ali-

quot

Digitized by Google

quot hebdomadas veſperi cælũ obtinuit. Subinde Antuerpiam Archidux Matthias multo cum honore deducitur; ac poſtquam in Ioannem Auſtriacum, vt patriæ hoſtem ac fœdifragum, odia publicè belláque decreta ſunt Edicto Bruxellis, certis conditionibus Belgicarum Supremus ditionum Gubernator renuntiatur ſeptimo die Nouembris, eiúſque Vicaria Præfectura Principi Auraico traditur.

Matthias Gubernator Belgij declaratur, & Auraicus eius Vicarius.

Nualis Comes, Iſſels, Beyerlinck, Lanarius, Chappuis, Haraus, VVaſemburg.

Intereà loci aduerſus Auſtriacum milites inſtruebantur, magnúſque ab Ordinibus conflabatur exercitus. Eo propoſitum erat Namurcum obſidere, & Ioannem opprimere. Verùm hic nullam ſuarum omiſit partium, vt collecto tempeſtiuè in Luxemburgenſi Ducatu milite, hoſtibus vires opponeret. Ac poſtquam ex Italia Ducis Parmenſis filius Alexander cum veteribus copijs è Belgio nuper dimiſſis nouas etiam adduxit, Namurcum, vnde priùs in Luxemburgenſem ditionem fuerat profectus, iuſto ſeptus exercitu redijt. Ad eius aduentus nuntios, relicta obſidione Namurcenſi, Ordinum ductores Gemblacum verſus caſtra conuertunt, vt in tutum ſeſe locum recipiant. Præmiſſi ab Ioanne cum ceteris copijs ſubſequente Parmenſis & Octauius Gonzaga cum equitibus paucis & bis mille peditibus, eos aſſequuntur Gemblacum propiùs, ac velitatione ad pugnam laceſſunt: adeóque feliciter impetum fecere, vt, alijs atque alijs ſuccedentibus, immanem exercitum Ordinum breuiſſimo tempore fuderint fugarintque; &, cùm duos tantùm milites amiſiſſent, ex hoſtibus ad ſex millia ceciderint, captiuis multis, ſignı́ſque, & toto caſtrenſi apparatu fuerint potiti vltimo die Ianuarij. Gemblacum ſubinde, & in eo plurimam Belgij Nobilitatem, Bouinas, Areſchottam, Louanium, aliáque oppida in Brabantia, & Hannonia cepit Auſtriacus. Terruit ea res vehementer Ordines, & ad noua ex Francia, Anglia, Germaniáque petenda tum virorum tum pecuniarum ſubſidia coëgit. Ex Anglia præſertim pecunias ſubmiſit Regina, conſcribendis militibus. In Francia Dux Alençonius, in Germania Caſimirus Comes Palatinus, copias parauere. Verebantur intereà temporis Inſulenſes, quibus chariſſima erat Religio Catholica, ne quem motum intra muros ſectarij concitarent, à quibus plerꝫque vrbes erant nupertimè maximis alibi turbis exagitatæ. Igitur ipſis in ſexdecim ſigna ciues partiri placuit, iíſque nobiles aliquot viros, & Proceres antiquæ notiſſimos Fidei & Religionis præficere. Venítque paullò pòſt Inſulam poſtulãtibus tũ vrbis Magiſtratibus, tum Caſtellaniæ Ordinibus, ac mittente Archiduce Matthia, Carolus Thety, gente Italus, ac genere & Architectonica nobilis: eiúſque conſilio pleraque circum vrbem propugnacula eductis altiùs terreis aggeribus parata ſunt. Et ne cogerentur magno regionis damno ruſticani homines egerendis ferendíſque ceſpitibus operam dare, decem millia florenorum in partem munitionum Inſulenſes tribuere. Decretum etiam eſt ab Archiduce Matthia Regis nomine, vt illi, quorum ædificia ducendis propugnaculis diruerentur, in prato S. Magdalenes ædificarent; Patribus Dominicanis, quorum templum ac domum in ſuburbio D. Petri ſubuertere oportebat, ne quando locum eum defenſioni opportunum obſidionis tempore hoſtis occuparet, Grimareorum domus hoſpitalis, ac cenſus, intra muros conceſſa ſunt ea lege, vt veteri more hoſpitalitatem exercentes, partim illic, partim etiam in eo fundo, quem ipſis olim Fiennarum Regulus conceſſerat, Monaſterium conderent. Per id quoque tempus cùm Senatus Inſulenſis animaduertiſſet pleraſque Belgij vrbes arcium proditione in hoſtium veniſſe poteſtatem, Archiducis Matthiæ & Ordinum venia demum vrbis ſuæ caſtrum introrſus muro nudauit, eámque ruderibus foſſam complanauit, quæ vtrumque hactenus diuiſerat. Et quoniam ad hoc opus pecunia multa fuit neceſſaria, edictum eſt ab eodem Archiduce Regis nomine, vt Eccleſiaſtici, Nobiles, Rationum Magiſtri, & Auditores, Gubernantiæ, vt nuncupant, Magiſtratus, ac denique omnes Inſulę commorantes aliquid tribuerent. Cautum eſt etiam agro Inſulenſi, quem plerique prędones admodum infeſtabant, Philippo Perſio Iuris Laurea donato in alterius Mareſchalli Præpoſiti (cuius ignauia id malum latiùs ſerpſerat) ſubrogato locum; eique peditibus triginta, equitibus octo attributis: tum vt armis latrones perſequeretur, tum etiam vt eorum iudicia rectiùs exerceret.

In Ioan. Auſtriacum Ordines bellum mouent.

Auctores citati.

Ij ad Gemblacum cæduntur.

Auctores citati.

Auſtriacus multas vrbes recipit.

Auctores citati.

Auxilia & pecunias aliunde petunt Ordines.

Auctores citati.

Inſulenſes in 16. ſigna ciues partiuntur, vt ſe tueantur.

VVaſemburg. Comment. ms.

Propugnacula terrea excitant.

Idem.

Dominicanorum Monaſterium deſtruunt, & his Religioſis in vrbe Hoſpitale Grimaræorum concedunt.

Monu. Inſul.

Arcem ſuam deſtructa murorum parte vrbi coniungunt.

Monu. Inſulenſ. VVaſemburg. Comment.

Philippus Perſius Gallo-flandriæ Præpoſitus latrones perſequitur.

Liber Roſſen.

Hæc

Digitized by Google

Duaci Ioannes de Lattre, & Iacobus Daſsignie in cuſtodiam dantur iubẽte Auraico.
Lib. MS. Duac.

Hæc dum fiunt ab Inſulenſibus, Duaci Principis Auraici rerum ferè potientis
in Belgio, & Catholicis vehementer aduerſantis mandato, Ioannes de Lattre in A
Duacenſis Gubernantiæ, vt nominant, tribunali Iudex Regius, & Iacobus Daſſi-
gnius nobili loco natus, & Senatus Princeps, in cuſtodiam trahuntur, quòd prodi-
tionis in patriam ſuſpicerentur. Et quamuis falsò, ac per ſummam iniuriam calum-
nijs onerarentur, tamen tres integros menſes in Martianenſi domo detenti ſunt,
donec re penitiùs explorata liberi mitterentur. Ibidem Martio menſe Magiſtratus
ante tempus ſunt Senatoribus eiuſdem iuſſibus abrogati, cùm ſecundùm priuilegia
non liceret hoc anno ante ſeptimum Iunij diem Senatum legere. Optimi quique ci-
uium facilè animaduertebant quorumdam artibus id fieri, quibus Senatores Ca-
tholicæ Religioni Regíque adhærentes minùs placebant, & qui cum Auraico ſen-
tiebant: magnúmque ideò capiebant animo dolorem. Auxit eorum mœſtitiam, ac
metum, ne res in peius ruerent, cùm etiam Philippus de le Val Graincuriæ topar-
cha, ſupremi Duacenſis Bailliui titulo & officio exutus eſt (cùm eum annos iam tri-
ginta Magiſtratum ſumma fide laudéque geſſiſſet) quòd paria cum Senatu abdicato
ſentire crederetur. Et propiùs quoque hîc à periculo vinculorum & carceris abfuit B
Ioannes Venduillius vtriuſque Iuris Doctor ac Profeſſor celeberrimus. Is paucis
antè menſibus cùm plurimus in Auraicum inueheretur, eiúſque paſſim fraudem de-
tegeret, quâ nihil aliud moliebatur, quàm vt, Hiſpanis è Belgio eiectis, Regiam
auctoritatem & Catholicam Religionem peſſumdaret, quorumdam indicio ad ip-
ſum delatus fuerat. Igitur hoc ſtimulante Generales eum Ordines *Bruxellas* euo-
cauere: iuſſúmque eſt illic, vt quibuſdam Aldegondi propoſitionibus *reſponderet.*
Verùm illi Curiam Senatorum Regiorum intrepidè adeunti manus Apparitores
quidam inijciunt, & pro tribunali proditionis reum faciunt. Ipſe contrà ſeſe admo-
dum defendit, & eorum, à quibus euocatus fuerat, litteras profert. Ita poſtridie
multis pudefactis in libertatem aſſertus eſt. Suaſit tamen ei ſacer aliquis Antiſtes,
qui tunc aderat non minimus inter Ordinum Proceres, vt, ſi conſultum ſibi ſuíſque
cuperet, tantiſper è patria diſcederet, donec tumultus comprimerentur. Ergo Leo- C
dium Ioannes occultè diſceſſit. Verùm Duacenſis vrbis Senatus eo ſe viro vidua-
tum grauiter dolens, inde paullò pòſt Duacum reuocat. Paret huic Ioannes, neque
magis, quàm priùs, poteſtatem Auraici veretur, artes eius dolóſque patefaciendo, ac
paſſim conſilia monitis & ſanis ſuggeſtionibus euertendo. Id rurſus ad Auraicum
per aſſeclas eius perſcribitur; ſtatímque vt cum ijs, quos antè memorauimus, in car-
cerem Duaci trudatur, is imperat. Priùs tamen huius mandati Venduillius per Phi-
lippum Broideum vrbi à Cõſilijs, & ſtudioſum ſalutis eius patriǽque, monetur, quàm
ſatellites domum accurrant; ſatíſque temporis habuit, vt eius conſilio acquieſceret,
clámque ex vrbe Pariſios proficiſceretur. Sed ipſo per fugam in tutum recepto, in
amicos & propinquos eius furor omnis deſæuijt. In eos enim minis grauibus, ca-
lumnijs, & iniurijs actum eſt. abrogata quoque Ioanni primaria Iuris lectio, & alteri
conceſſa; nihílque propiùs abfuit, quàm vt eius bona proſcriberentur. Neque par-
uas eo tempore Societatis Ieſu Religioſi eodem in oppido moleſtias pertulerunt.
Apud virum quemdam poteſtate præditum plerique maleuoli ac corruptæ religio- D
nis homines occultis artibus egerunt, vt, quoniam Societas Ieſu plurimum laboris
ad retinendos in officio veræ Fidei ciues capeſſeret, aliquid moliretur, quo denique
fatigati vrbe cederent. Is ergo viros aliquot non minùs petulantes, quàm parum
æquos ſanctæ Religioni ſelegit, qui per vices interdiu noctúque Collegij fores obſi-
derent, Socijs aliíſque domum aduenientibus negotium faceſſerent. Nihilo tamen
minùs in proximi vtilitatem ſolitis muneribus obeundis, ab Socijs iniurias & tech-
nas eorum ſpernentibus laboratum eſt.

Ibidem ante tempus Magiſtratum renouat Auraicus.
Idem liber.

Ibidem Bailliuus officio priuatur.
Idem liber.

Propiùs abeſt, quin ibidem capiatur Ioannes Vẽduillius.
Nicol. Zoeſius.

In abſentis amicos ſæuitur.
Idem.

Duaci ab factioſis Societas Ieſu vexatur.
Hiſtor. MS. huius Collegij.

Contra Ioannem Auſtriacum Gallo-flandri iurare coguntur, vt alij Belgæ.
Iſſelt, Beyerlinck, Lanar. Har. Chappuis, VVaſſemburg. Lib. MS. Duac.

Deinceps per Aprilem Ioanne Auſtriaco publicè Ordinum Generalium Edicto
patriæ ac Regis hoſte renuntiato, quod alibi paſſim fiebat, etiam in vrbibus Gallo-
flandriæ iuſſi ſunt omnes quà ciues, quà extera, quà Clerici & Religioſi, quà pro-
phani, hunc in modum ſeſe iuramento conſtringere; Pactum ſe Gandenſe ſerua-
turos; Regi & Archiduci Matthiæ in omnibus obſecuturos; hoſtis loco Ioannem

Auſtria-

A Auſtriacum habituros, & patriæ tuendæ cauſa quidlibet aduerſus eum facturos. Cùm id ſacramentum ab omnium ferè ordinum hominibus partim auidiùs arriperetur, partim diceretur incogitantiùs, & imprudentiùs, quàm decebat: etiam ad Socios Ieſu Duaci ventum eſt, ijque nunc blandis ſermonibus inuitati ſunt, nunc acribus minis adacti, vt idem cùm ceteris amplecterentur, ac in eadem ſe iuriſiurandi verba obſtringerent. Sed ea re Socij attentiùs perpenſa, cùm clarè perſpicerent, eiuſmodi iuramentum in grauiſſimum tum Regis, tum Ioannis iniuriam vergere, magnúmque ex eo ingruere Catholicæ damnum Religioni: nullo ſe modo paſſi ſunt, ad id concipiendum faciendúmue adduci. Doluit vehementer aduerſarijs hæc Sociorum obfirmatio; parúmque abfuit, quin aliquid in eos grauius deſignarent. Datum tamen iræ tempus, & reuocatis ab foribus Collegij cuſtodijs, preſſum magis eſt odium, quàm conceſſa impunitas. Quanto enim poſteà in Socios furore tandem exarſerint, infrà memorabimus. Valuit verò ea Sociorum conſtantia non parùm apud Gallo-flandros in Catholicam Religionem benè affectos, vt in officio erga Fidem

B auitam, Regem Hiſpaniæ, & Ioannem Auſtriacum remanerent, ac eorum nonnulli ſacrorum virorum, quos præceps conſilium in iuramenti verba obligauerat, ſupplices ad eos venere, vt huius ſe reatus pondere liberarent, ab ſéque pœnas temeritatis & praui exempli repoſcerent.

Hoc facere recuſant Societatis Ieſu Patres.

Hiſtor. MS. Collg. Duac. Lib. MS. Duac.

Subinde vita defuncto Eſtiembecquio dynaſta, quem anteà diximus Raſſeghemio in Gandenſi cuſtodia detento ſuffectum Gallo-flandriæ Gubernatorem: Inſulenſium Ordines per legatos ſuos apud Archiducem Matthiam effecere, vt Adriano Ongnieſio Willeruallis toparchæ ditionis huius gubernacula traderentur: iſque non grauatè ſuſcepto Magiſtratu promiſit, Inſulæ domicilium ſe fixurum, ſi mille ac ducentos quotannis florenos acciperet. Eam cùm pecuniam libenter Inſulenſes addixiſſent, in vrbem hic venit, ibique continuè multum temporis tráſegit; fuítque admodum eius opera ciuibus fructuoſa, quemadmodum poſteà memorabimus. Ruebant interim Belgij res in peius quotidie. Huius iam regionis fines ingreſſus erat Co-

C mes Palatinus, ſecúmque copias omni coopertas improbitate & impietate ducebat, rebellibus animos viréſque iuncturus. Creuit tunc multis audacia varios Generalibus Ordinibus libellos offerendi, quibus ſectas palàm colendi libertas flagitabatur. Eorum deſiderio nihil initio conceſſum eſt, ac ſemper in aliud tempus dilata ſunt reſponſa. Verùm poſtquàm Iulio menſe vehementiùs plerique ſectarij apud Ordines inſtitere, vt publica quamlibet religionem arripiendi licentia permitteretur: tum denique quorumdam hominum artibus impetratum fuit, vt quiſque animum quò vellet, ad Catholicam ſcilicet Religionem, aut ad ſectas appelleret. Ad eam tamen obtinendam libertatem ingens pecuniæ ſumma fuit indicta, omninoque eſt vetitum, ne quam ij moleſtiam ab hæreticis paterentur, quibus eſſet obfirmatus in retinenda veteri & Catholica Religione animus. Ad huius verò libertatis permiſſionem varius extemplò incolarum Belgij mentes motus inuaſit. In Brabantia, Flandria Teutonica, & quibuſdam alijs ditionibus, multis arriſit vitæ liberioris optio, & impia nouę religionis licentia: viſáque tum ad omnem patefacta ſcelerum

D & ſacrilegiorum perpetrationem via. Varijs enim locis res omnes Numini & Diuis conſecratæ violenter ab aris & parietibus ſanctis detractæ proculcatæque ſunt; diuina illuſa, & peſſumdata myſteria; in Sacerdotes & Religioſos ſacrilegæ manus iniectæ. E contrario ad permiſſæ libertatis nuntios, harúmque rerum narrationem, iuſtâ quoſdam populos ira perculit. In his præſertim Arteſiani, Hannones, Namurcenſes, Luxemburgij, & Gallo-flandri noſtri eminebant, quos omnes prorſus grauiſſimum hæreticæ prauitatis odium incefferat. Eos primùm traxit in admirationem Ordinum conceſſio, à quibus anteà toties iactabatur, nihil aliud ſe moliri, quàm vt erga Regem obedientia, & Catholicæ Fidei obſeruatio firmarentur: ſolùm Hiſpani, quorum iugo nollent conſtringi, vel opprimerentur armis, vel exigerentur aliò. Ac poſtquàm ſecum attentiùs perpendêre, quantum mali ea permiſſio contra Fidem Catholicam inueheret; eos, qui Religioni Catholicæ fauerent, officijs nudari; horum loco ad Magiſtratus euehi homines hæreſeon toxico infectos; & quàm

VVilleruallius toparcha Gallo-flãdris præficitur à Matthia.

VVaſemburg.

Comes Palatinus cum copijs venit in Belgium pro Ordinibus.

Iſſelt, Beyerlinck, Lanar. Chappuis, Har.

Data libertate, quam quis cuperet, ſequendi religionem, res Belgij peſſum iuere.

Iſſelt, Beyerlinck, alij tam citati.

Arteſiani, Hannones, Gallo-flãdri, & quidã alij eam libertatẽ non ferunt.

Iſſelt, Beyerlinck, Lanarius, Chappuis, VVaſemburg. Haræus.

 imma-

immania iam ab ijs eſſent perpetrata, quos ea libertas frænis probitatis & ſanctę Religionis exuerat: nihil in animos nouitatis admiſere; publicis è contra litteris admodum teſtati ſunt, bona ſe, liberos, opes, vitam denique ipſam antiquæ poſthabituros Fidei. Qua profectò conſtantia, & ſtuporem ſimul & metum Ordinibus ac Principi Auraico non leuem iniecere. Hi enim non parùm verebantur, ne ſi harum ditionum incolæ ab contracta priùs ſocietate diſiungerent ſe, multum viribus ſuis adimeretur, quòd hi populi armis gerendis, bellóque tolerando maximè eſſent idonei. Omnémque ideò diligentiam adhibuere, initum ne fœdus reſcinderent; ac ſe coactos id feciſſe intelligerent. Sed hæc parùm apud conſtantes Catholicos valuere, quibus charior erat animi ſalus, quàm opum vitæque diſpendium. Igitur quamuis multa in ſpeciem promitterentur, ſi vellent vnà cum ceteris libertatem religionis admittere: ab ijs tamen obtentum nihil aliud fuit, quàm vt aduerſus hæreſim eiuſque ſectatores diligentiùs ſe munirent.

Inſulēſes hæreticos non admittunt.
VVaiemburg.

Vt hîc de Hannonibus, Arteſianis, & Namurcenſibus taceam, certè Inſulenſibus omnem operam adhibere placuit, ne quis in vrbem penetraret hæreſeos imbutus veneno; ac ſi quis intra mœnia ſectis addictus deprehenderetur, foras pelleretur extemplò.

Itēque Duacenſes.
Lib. MS. Duac.

Neque minùs laboris Duacenſis Senatus ad retinendum Orthodoxæ Fidei ſtudium impendit. Iam is Iulio menſe quędam in ſuburbijs tum Marianis, tū Eligianis proſterni iuſſerat, quòd vrbi, propter viciniam, obſidionis tempore periculi multum allatura crederentur. ac ne quid turbarum intra muros ab ſectariis moueretur, omnem adhibuit diligentiam.

Inſulæ fruſtrà Gandauenſes inſidiantur.
VVaiemburg.

Trepidatum tamen paullò pòſt eſt Inſulæ. Per eos enim dies plurimus Gandaui (quæ tum vrbs ab Ordinibus Generalibus diſſidebat) rebellium numerus *armabatur, cui propoſitum* erat furto militari vrbem aliquam Flandricæ ditionis intercipere, vbi necdum Auraicus Princeps cuncta ex animi ſententia conficiebat. Igitur cùm tempus aduenìſſet occultis inde viis proficiſcendi, ad Willeruallium eius expeditionis nuntius allapſus eſt. Is cùm minimè certum haberet, quò præſertim illud agmen incumberet, ac nonnihil formidaret, ne ſubitò imparati Inſulenſes opprimerentur (iactatum enim poſteà eſt, de petenda Inſula hoſtes potiſſimùm cogitaſſe, verùm vbi vigilias diligenter agi cognouiſſent, aliò ſeſe vertiſſe) antiquius nihil habuit, quàm vt Proceres vrbis tanti diſcriminis admoneret. Quamobrem Warneſio dynaſtæ, qui tunc Scabinorum Princeps erat, ſignificauit, aduerſus Gandenſes viam in armis facientes vrbi cauendum. Eò mandaret nomine ſuo Waiemburgij, ac Grambuſij dominis, Muiſſarto, & Ioanni Matthæo capitaneis, quatuórue Societatum bellicarum ductoribus, vt cum ſuis tota nocte in armis excubarent. Waiemburgio & Muiſſarto inſuper pręſcriberet, vti per noctem vigilum ſtationem adirent, ibíque vrbis Reſpectori ſuppetias ferrent, ſi quòd ipſi periculum ingrueret. Paruere omnes hi diligenter iis, quæ iubebantur. Verùm Waiemburgio cum vigilibus agente, quidam hæreſeos nomine grauiter ſuſpectus, ac pleriſque aliis improbis hominibus comitatus, ab eo ferociter ſatis percontatus eſt, Suúmne ac ſociorum iugulos ferro petere meditaretur? Et mox vehementer iracundia percitus nihil non mouit, vt per vrbem multa iam nocte turbas excitaret, ciuéſque aduerſus Proceres impelleret. Parùm tamen eius conatus ex animi deſiderio ſucceſſit: omníſque tandem motus prudentia Senatus & vigilantia oppreſſus eſt.

Ipras ij capiunt.
VVaiemburg. Comment. MS.

Die ſequenti cùm Willeruallius in Curiam Senatorum veniſſet, vbi Senatus cum Bailliuis quatuor dynaſtarum conſederant, Ipras pridie à Gandenſibus interceptas fuiſſe patefecit, multáque illic ab ijs inſolenter & per iniuriam commiſſa.

Aduerſus eos Inſulenſes militem præſidiariū ſcribunt.
Idem.

Ne quid tale Inſulenſi oppido accideret, optimum ſibi factu videri, aliquod ſi militum præſidium intra muros collocetur. Et Magiſtratui & Bailliuis ſuggeſtum ab eo conſilium placuit. Decretúmque protinus eſt, vt trecentorum peditum cohors ſcriberetur, idque præſidium vrbi imponeretur, Brœucquiano toparcha ductore. Irent interim Bruxellas Waiemburgius, & Grambuſius, cumque militem legi, vt aduerſus occultas ac ſubitas Gandenſium aliorúmque hoſtium inſidias oppidum muniretur, aliáque opportuna tempori, Archiducem Matthiam ac Generales Ordines docerent.

Hinc motus quidam in vrbe.
Idem.

Sed dum militum haber delectum Brœucquianus, ac Bruxellis Waiemburgius & Grambuſius morantur, nouus Inſulæ motus exoritur.

Spar-

A Spargebant ſcilicet hæretici (intra muros ij perpauci erant) haud aliam ob cauſam militem colligi, quàm vt, ea cohorte in vrbem admiſſa, Senatus & Ordines Inſulenſes hanc ditionem ab alijs, quibus fœdere iungebãtur, diuellerent, temerario prorſus peſſimóque conſilio: cùm inde negotiationem cum alijs Prouincijs reſciſſum iri non dubium eſſet, ac miſerandus oppidanis penuria preſſis exitus certò ingrueret. Hos igitur alióſque ſermones ſeditioni opportunos cùm vulgus auidis auribus & animis hauſiſſet; palàm ſe Gubernatoris & Senatus conatibus oppoſuit. Etenim plerique Capitaneorum vrbis Vicarij mox in tabernam vinariam, cuius ſignum eſt Teneramonda, turbidi coïuere, ac poſtquàm ſe mutuò verbis ad tumultum incendêre, vt eodem conuenirent, Capitaneis ſuis per cohortium Accenſos horam dixere. Perculit ſanè grauiter hos viros, quibus maximè cordi erant probi mores & Catholica Religio, tam inſolens Vicariorum iuſſio. Extemplóque omnes ad Gubernatorem adiere, vt eius, in re tam noua, & ſeditionis ſuſpecta, ſententiam exquirerent. Willeruallius in negotio tanti momenti, cùm aliquamdiu hæſiſſet animi dubius, hoc
B tandem eis reſponſum dedit. In tabernam ad Vicarios ire ne formidarent: illic cùm eſſent, obruendi tumultus gratia, qui non dubiè grauior imminebat, ijs ſuaderent, vti libellum ſupplicem Senatui proponerent, quo demiſsè primum peterent, ne cohors militum legeretur; deinde ſuam Senatoribus operam offerrent; ijs fideliter promitterent, haud ſe permiſſuros quidquam in vrbe turbarum exciri, ac circa Religionem Catholicam mutari. Huic tam iuſtæ propoſitioni nullus inuentus fuit, qui refragaretur. Scriptus igitur in eam eſt ſententiam libellus, ac Senatui traditus. Quod rogabantur Senatores admiſere: & protinus Brœucquiano imperatum eſt, ne quem ampliùs militem conſcriberet. Paruit quidem Senatus voluntati Brœucquianus: quia tamen facilè animaduertebat, parùm ſe tutum Inſulæ aut Siclinij fore, quòd apud hæreticos inſigni odio flagraret, Duacum ſe totámque familiam recepit. Haud tamen quietior ea re fuit populus, cùm nouis in dies hæreticorum hortatibus ad ſeditionem impelleretur. Tentauit vnà cum Senatu & Ordinibus Gallo-flandriæ Gubernator
C Willeruallius filij ſui Philomęi turmam equitum in vrbem, ſedandis motibus, inducere. Verùm eo ductore ſub veſperum vnà cum equitibus ſuis ad portam conſpecto, Tribuni ciuium Vicarius, qui per id tempus vrbanam cohortem in armis ad nocturnas excubias ducebat, quorumdam factioſorum hominum auxilio fultus, ad portam cum ſuis occurrit, ídque præſidium vrbis ingreſſu arcuit: magnúmque vitæ periculum Muiſſartus adijt, qui tum excubitoribus præerat, eiúſque ſe conatibus opponebat.

Verùm is oppreſſus fuit VVilleruallij conſilio. *Idem.*

Turbant rurſus Inſulam hæretici, & ne ibi præſidium collocetur, impediunt. *Idem.*

Interim quas copias Dux Alençonij & Comes Palatinus contraxerant, in Belgium ab diuerſis partibus ducebantur Generalium Ordinum voluntate, & Auraici factione. Propoſitum his erat tot viribus externis cum domeſtico exercitu coniunctis Ioannem Auſtriacum aggredi, & copias eius armis profligare. Verùm id ne fieret, tum pecuniæ defectus, tum quorumdam Germanorum ſeditio, & aliquarum Prouinciarum Belgij altercatio, cauſas præbuere. Mali tamen plurimum vtriuſque Principis aduentus Belgis peperit. Multa ſiquidem varijs in locis illata ſunt tum ædi-
D ficijs & ſupellectili, tum corporibus & animis damna. Vrbes pleræque obſidione cinctæ captæque, ac fœdis populationibus hauſtæ ſunt; multæ in agris villæ expilatæ, & flammis abſumptæ. Ne quid vrbes Gallo-flandriæ pagíue ſimile paterentur, allaboratum eſt ab Magiſtratibus vehementer. In oppidis tamen præcipuis à maleuolis & ſectarijs in gratiam Auraici tentata quædam ſunt inducendis vel occultè, vel apertè hominibus de Catholica Religione perperàm ſentientibus, & ad res nouas calidè incumbentibus. Nihílque ab his omiſſum eſt, quo populus in Procerum vrbis contemptum, & libertatis cupidinem impelleretur. Cùm enim ij nihil Inſulæ vulgi motibus proficerent (eius enim pars multò maxima ritibus Catholicis obfirmatè adhærebat, neque quidquam Præfecto & Senatui aduerſum capeſſebat, niſi technis hæreticorum, & ſeditioſorum hortatibus decepta) ac non obſcurè perſpicerent, Gubernatorem, Senatum, Eccleſiaſticos, quatuor Caſtellaniæ Bailliuos, Nobiles, vrbis Capitaneos, ac ciues præcipuos tum zelo Catholicæ Religionis, tum vigilantia vrbem

Alençonius & Palatinus in Belgium intrant. *Natalis Comes, Iſſelt, Beyerlinck, Chappuis, Lanat. Haraus.*

Multum hîc mali perpetrant. *Auctores citati.*

In Gallo-flãdria ne quid turbent hæretici, cauetur. *VVaemburg.*

Per hos tamẽ Inſulæ aliquid tumultus excitatur. Idem.

bem plurimùm munire, ac inſidias omnes detegere: aliò conſilia verterunt. Igitur aliquot eorum in cœtum coëuntes Zelatorum boni publici nomen induunt: Sereniſſimo Archiduci Matthiæ, & Generalibus Belgij Ordinibus occultè libellum ſupplicem offerunt: eo multa proferunt, quibus patefaciant vrbem Inſulenſem in magnam breui calamitatem tractum iri, Senatorum vel ſocordia, vel nimia propter negotiorum varietatem occupatione. Inter alia hoc præſertim ponderant, in ſexdecim cohortes incolas diſcretos, vt in armis viciſſim excubent: è Tribunis, qui præſunt, decem Magiſtratus vrbanos gerere: vtrumque munus vnà rectè obiri nequire: aut igitur ijs abrogandas cohortium Præfecturas, aut alios Senatores dicendos. His permotus Archidux ad Gubernatorem Inſulam miſit viros nobiles duos cum his mandatis, vt perlecto diligenter libello ſupplice, quem ijs præbuerat, primò Zelatorum querimonijs, dein rationibus Magiſtratuum & Tribunorum aures vnà darẽt. Gubernator ijs acceptis mandatis, ac receptis intra Inſulam Archiducis legatis, cũ Warneſio toparcha Senatus principe Zelatorum libellum occultè communicat, ac multis conqueritur, non licere ſibi hæreticorum audaciam & conatus opprimere, nullis in vrbem admiſſis militibus, & vulgo iam occultè maximam partem eorum artibus in factionem diſtracto. Nullum denique aſſerit præſentius remedium ſibi cenſeri, quàm vt Catholici viros ſe præſtent, & animi conſilia publicè prodant. Warneſius his exſtimulatus vocibus præcipuos adit vrbis Paſtores: quæ de Præfecto Gallo-flandriæ acceperat, ijs impertit. Hi non modico accenſi ſtudio Religionis Catholicæ pleroſque ciuium ab nouis dogmatibus & factionibus abhorrentes *inſtigant, vt magno* numero ad Gubernatorem & legatos Archiducis ſeſe conferant: *quid ipſi de ſupplice* Zelatorum libello ſentiant, intrepidi exponant. Igitur trecenti admodum è nobilioribus & ſanioribus vrbis ciuibus ad Gubernatorem & legatos confeſtim adeunt. Ibi per Boiſotum Gubernantiæ, vt nominant, à Conſilijs, exponunt, ſibi cognitum eſſe, quoſdam Zelatorum publici boni nomine laruatos Archiduci libellum obtuliſſe, quo multa de Senatoribus, & militaribus ciuium Tribunis quererentur. dein flagitant, eos homines ſibi detegi. Niſi comparuerint, eò ſe conſcientia ſtimulante adactum iri confirmant, vt, quæ ſentiunt, de Senatoribus & ciuium ductoribus publicè patefaciant. Eos enim hactenus egregiè muneribus perfunctos, neque vlli bonorum virorum diſplicuiſſe. Sibi perſuaſiſſimum eſſe, non aliò Zelatores ſcripto ſuo intendiſſe, quàm vt Rempublicam turbarent, & ad Religionem Catholicam, vrbiſque pacem peſſumdandam, ſuæ factionis hominibus ciuium cohortes & Magiſtratus committerent. Vbi Boiſotus perorauit, Zelatorum nullus comparuit, neque quiſquam eorum cauſam arripuit. Et non diu pòſt legatorum Archiducis vnus, quem paſſim hæreticum clamabant, multo pudore ſuffuſus, oppido exceſſit, cùm videret nihil horum, quæ ſperauerat, ab ſe deprehenſum.

Cui ſapienter & conſtanter obuiàm itum. Idem.

VVallonibus militantibus ſtipendia non ſoluuntur ab Ordinibus Auraici malitia. Iſſelt, Beyerlinck, Haræus, VVaſemburg. Lanarius.

Interim Princeps Auraicus, eiúſque factionis homines, qui plurima pollebant auctoritate, vt Catholicorum vires imminuerent, nullum militaribus Wallonum copijs ſtipendium numerabant: eóque fiebat, vt ipſis permittentibus ij per agros diffuſi ab ruſticis multa exigerẽt, & grauibus damnis, factíſque atrocioribus in odium omnium vehementer incurrerent. Acriter in primis aduerſus eos Gandenſes commoti ſunt; ipſóſque ruſticis coniuncti frequenter adoriebantur. Verùm quoniam in veteranos, ideóque tractandorum armorum peritia inſignes viros ferebantur, ab ijs ſæpiùs grauiter cædebantur, damnique multum accipiebant. Duplex tunc dolor angebat Catholicos ductores, & Magiſtratus, qui ſub Ordinum imperio, vel militi, vel vrbibus erant præfecti. Wallonicas enim copias, quæ Fidem Orthodoxam enixè colebant, ita ſtipendio deſtitui, & tumultuantium iniurijs Flandrorum exponi ęgerrimè ferebant. Ad hæc è pleriſque rebus non obſcurè percipiebant, ab nonnullis id agi, vt Catholica Religio penitus obrueretur. Egerunt igitur apud Ordines admodum, & conſtanter, vti Flandrorum conatus & tumultus comprimerentur; Wallonibus ſtipendia merentibus æs numeraretur; in Catholicos ritus, & res ſacras hæreticos graſſari ne ſinerent. Ab Ordinibus reſponſum ad hæc fuit: Nequaquam ea ſe auctoribus fieri: diligentem ſe daturos operam, vt malis ijs remedium adhibeatur.

Hinc inter eos, & Flandros rixæ pugnæque. Auctores citati.

Vt Ordines ſtipendia numerent, & his malis finem faciant, fruſtrà flagitantur. Iydem auctores.

Et

A Et profectò vt iuſtæ petitioni fieret ſatis, non ſegniter ab Ordinibus laboratum eſt. Fruſtrà tamen ijs cuncta ceſſere ſtudia. Igitur hæc omnia cùm animaduerteret Valentinus de Pardieu Mottæ toparcha, Ordinum partibus nuntium remiſit, ac ſeſe, gratiam Regis aucupaturus, Grauelingæ, cuius erat Præfectus, in tuto continuit. Qui militibus Wallonicarum Prouinciarum præerant, eaſdem ob res occultè contra Flandros, qui iam Religionem Catholicam Sacerdotibus expulſis, diſiectiſque ſacris ædibus, horúmque loco impuriſſimis ſectarum buccinatoribus introductis, peſſumdabant, occultè aliquid moliri primùm cœpere. In his præcipui cernebantur Egmondius, Hezius, Montignius, Caprius & Bourſius: quorum communi conſenſu ea coaluit factio, quam vulgò Malecontentorum nominabant, vel quòd ægrè paterentur nulla ſibi ſuiſque ſtipendia numerari; vel quòd grauiter ferrent ob conceſſam religionis libertatem, Orthodoxæ Fidei myſteria violari: quidam etiám ab Roſarijs precatorijs, quæ de collo geſtabant, milites Pater noſter nuncuparunt.

Malecontentorũ initium, cauſa, & intentio.

Natalis Comes & auctores ante citati.

Conſtitutum his erat nondum pro Rege Catholico arma geſtare; ſed contra hæreticos ferro ſe Fidémque Catholicam tueri, ac ſtipendia viribus & armis exigere.
B Cùm igitur hoc agmen in Flandria Teutonica diutiùs hæret, & Flandris, ac præcipuè Gandenſibus infeſtum graſſatur; ingens numerus aduerſariorum militum ac ruſticorum in armis conuenit, ac cum ipſo non procul Aldenarda manus conſeruit. Ibi cùm ſuperior propter multitudinem hoſtis euaſiſſet, qui cæſis nonnullis ſuperfuerant Wallones, in agrum Inſulenſem venere.

A Flandris hi cæduntur, & in Caſtellaniã Inſulenſem ſe recipiunt.

Auctores citati.

Ea res cùm diſplicuiſſet factionis auctoribus, inſignem de Flandris vindictam capere ſtatuerunt. Quia tamen arbitrabantur temerarium rebus nondum tutis, nullóque, in quem ſeſe reciperent, intercepto Flandriæ loco, in apertum ſimul bellum erumpere: totum perpetrandi alicuius facinoris negotiũ Emmanueli Lalainio Montignij Baroni adhuc iuuenilibus armis præferuido committunt. Et mox regulus Capprius quam legionem Wallonum hactenus duxerat, Alennio toparchæ tradidit, vt ipſi ſeſe adiungeret. Eorum igitur Wallonum, qui per agrum Inſulenſem diſperſi fuerant, facto agmine Montignius &
C Alennius Liſam tranſmittunt, & Stegras oppidulum Flandrici Comitatus minimè contemnendum occupant, ibique ſe tueri ac munire incipiunt.

Stegras inuadunt, & aliquamdiu tenent.

VVaremburg. Com.

Paucis tamen inde diebus Flandrorum vrgentibus copijs (eæ námque multò maiores erant) aliò diſcedere coguntur. Haud tamen Flandris nocendi deſiderium eo infelici ſucceſſu fuit oppreſſum.

Inde à Flandris expelluntur.

VVaremburg. Com.

Igitur menſe Septembri Siclinium adijt Baro Montignius cum pleriſque militum Præfectis. Illic in ædibus Brœucquiani toparchæ occultis de intercipiendo Menenenſi oppido (ad Liſam id iacet duobus ſupra Cortracum milliaribus, infra Virouiacum vnico, terreis aggeribus circumdatum ac foſſa) conſilijs agitant. Et rebus ad eam expeditionem ſummo ſilentio comparatis, ad Pontem Stegrenſem noctu copię ducuntur. Inde per Flandriam Teutonicam capto itinere, aduerſum nihil opinantibus hoſtibus, tempeſtiuè Menenis propinquant, & quæ nuper è ceſpitibus ab Gandenſibus educta fuerant, valla breui ſuperant aſcenſu. Qui loco potientibus vires adiungerent, eodem per Gallo-flandriam cum legionibus ſuis Baro Hezius, & Alennius aduolant. Illic dum ſeſe muniunt, & neceſſarijs rebus inſtruunt,

Menenas ad Liſam intercipiũt, ibique ſe muniunt.

Iſſelt, Beyerlinck, Lamartus, VVaremburg. Chappuis, Haræus.

D ac prædas circùm faciunt: huius facinoris fama multas extemplò Prouincias peruaſit, ipſóſque Belgij Ordines perculit. Ac tunc in varia quidam ſciſſi ſtudia ſunt, Flandris Teutonicis, aliíſque nonnullis Prouincijs ægerrimè factum ferentibus; ex aduerſo, Arteſianis, Namurcenſibus, Hannonijs, & Gallo-flandris, quibus Religio Catholica magnoperè placebat, ab Catholicis hominibus inſeſſum id oppidum probantibus. Hi enim vtrique facilè animaduertebant, eam Baronum ac militum ſeditionem in magnum denique Religionis Catholicæ commodum redundaturam, ac pleriſque occaſionem ideò datum iri cum Rege Philippo pacem bonis legibus paciſcendi.

Hoc de facto Malecontentorum varij Belgarum affectus.

Auctores citati.

Ergo nihil non tunc moliti ſunt Gandenſes, aliíque Flandri, vt Wallonum conatus frangerent, ac ſæpenumerò armatas ijs manus oppoſuere.

Flandri Teutonici ijs ſe opponunt fruſtrà.

Auctores citati.

Multa interim Montignio eiúſque copijs ad tolerandam Menenis vitam deerant. Vrgebat præcipuè pulueris bombardarij neceſſitas. Etſi enim non deeſſet multis animus aliqua ſubminiſtrandi, nondum tamen palàm quis audebat commeatum ſufficere. neque

Multis interim rebus carẽt Menenæ.

nullusque audet eas palàm ſufficere. *VVaſtemburg. Comment. MS.*

Lallainius Comes pulueré tormentarium eis per Robreuiettũ ſuppeditat. *Idem.*

quidquam etiam occultè quiſpiam eorum, qui Montignio rem eam aggrediendi auctores fuerant, ſubmittebat; quòd nondum ſatis felices ſeſe ſucceſſus proderent. Ab ſolo eius fratre Lallainij Comite aliquid ſuppeditatum eſt. Huic erat à conſilijs Adrianus Rebreuiettus magna vir rerum agendarum pollens dexteritate, animóſque conciliandi. Is itaque, quibuſdam Senatorum Inſulenſium conſcijs, puluerem nitratum bombardis minoribus exonerandis idoneum Menenas miſit. Ac ne quis è vulgo deprehenderet, halecum dolijs incluſerat, quòd populi multitudo infeſtior eſſet Montignio eiúſque copijs, animos paſſim in eos hæreticis incendentibus. Haud multò pòſt cuncta Montignio feliciora fuere. Non exiguam ipſe pecuniam è vicinis Flandriæ Teutonicæ pagis colligebat; quædam circùm munitiora de hoſtibus loca cepit, ibíque militem poſuit. Ad hæc paucis diebus interiectis, medio ab Inſula milliari in arce Houchinij reguli cum eo Willeruallius Gallo-flandriæ Gubernator occultè colloquium habuit. Exinde Willeruallij opera Inſulenſes cum Montignio ſecuriùs ſenſere, eúmque pecunijs, & alijs neceſſitatibus iuuerunt. Ferebant interim Auraicus Ordinéſque Belgij grauiter, inter Malecontentos & Gandenſes inimicitias ali: quòd perſpicerent inde plurimum ſuis rebus incommodum afferri. Iuſſi ſunt ab his Gandenſes hoſtile nihil in poſterum agere, indictum pendere tributum, ſua Catholicis templa bonáque reſtituere: vt receptis tandem ſtipendijs Wallonica factio ſolueretur. Etſi parati viderentur Gandenſes ijs obtemperare, quæ iubebantur; nihilominùs tamen prauis quorumdam conſilijs effectum eſt, vt Palatinus Comes in vrbem aduocaretur, eiúſque viribus inhiberentur Malecontentorum excurſiones. Verùm nihil ea ratione compreſſi ſunt Walloonum conatus, magnúmque Gandenſes illius Principis aduentu diſpendium cepere. Multa enim ipſi pecunia fuit numeranda: rurſúſque ad omnem impietatem patefacta eſt via, cùm eius comitatus nouas ſectarum flammas ſubderet. Igitur Malecontenti maioribus in Flandros ſtimulis agitati, longè plus poſteà damni ditionibus eorum intulere.

Montignius quædam oppidula capit, & pecuniam è Flandria colligit. *VVaſtemburg. Iſſelt, Haræus.*

Eum Inſulenſes opera Gubernatoris adiuuant. *VVaſtemburg. Comment. MS.*

Auraicus & Ordines conantur fruſtrà Flandros Malecontentis conciliare. *Iſſelt, Haræus.*

A

B

C

ANNALIVM

GALLO-FLANDRIÆ

LIBER DVODECIMVS.

Ioannes Auſtriacus peſte extinguitur. *Iſſelt, alij.*

D

EA dum fierent à Gandenſibus & Malecontentis, quæ nunc expoſuimus, Ioannes Auſtriacus in Namurcenſi Prouincia peſtilenti febre correptus eſt, ac magno bonorum omnium mærore, quibus eius virtutes, ingenium, & animus cognita erant, è viuis ſubductus Kalendis Octobris: poſtquàm fruſtrà diu vel armis rebelles comprimere, vel ad pacem omnium criminum condonatione, & ſuauiſſimis alijs legibus, ex Regis Catholici voluntate, animos Belgarum inducere conatus fuiſſet. Qui Belgij res eius loco adminiſtraret, eiuſdem Regis decreto renuntiatus eſt Parmenſis Princeps Alexander: qui mox imperium capeſſiuit, vnáque rebellibus bello frangendis, & Malecontentis in partes Regias pertrahendis operam dedit. Interim menſis eiuſdem Idibus Duaci tumultuoſiùs agi cœptum eſt. Homines quidam factioſi (quos ab ſtudio patriam tuendi, Patriotas vocitabant; ij reuera tamen patriæ potiùs exitium moliebantur) alijs non paucis auro corruptis, & quid agere deberent, edoctis, eo die ſub horam ſextam veſperi ſpargunt rumorem, Tornacum ab Francis occupatum opera quorumdam extero-

Gubernationem Belgij capeſsit Princeps Parmenſis Alexãder. *Iſſelt, Beyerlinck, Haræus, alij.*

Motus grauis Duaci ſuſcitatur ab hæreticis & Patriotis. *Hiſtor. Colleg. Soc. Ieſu Duac. MS. Lib. Duac. MS.*

rum

Rumor falsò ab ijs ſpargitur de intercepto ab exteris Tornaco.

rum hominum eſſe, qui pacis ac Religionis gratia eò ſe varijs è Belgij ditionibus receperant.

Ipſi veſperi partim forũ piſcarium armati obtinẽt, partim per vrbẽ vagãtur.

Exorto mox tumultu, forum ipſi piſcarium armata manu obtinent. Ibi parte ſuorũ relicta, & menſis piſcariorum ac curribus aliquot munita, datíſque mandatis, ne quemquam admittant, aut tranſire permittant, niſi teſſeram enunciauerit, quæ tunc fuit, *Patriota*, alius aliò per vrbem globatim diſcurrunt, ſpreta Gubernatoris & Magiſtratus auctoritate, ſuos paſſim contribules ad arma capienda exſtimulant, & quæ velint ab ipſis die ſequenti peragi, admonent.

Vnum è ſuis captum, & in carcerẽ miſſũ à Propræfecto vrbis repetũt, & poſt minas recipiunt.

Interim vni horum globo Gubernatoris Vicarius Henricus de Nebra ſatellitio ſeptus occurrit, ac quemdam ab ceteris paullò remotiorem vinculis onerat, & in cuſtodiam pertrahit. Excitis mox clamore ſocijs, ingens ad carcerem fit procurſus coniuratorum. Ibi clamoribus, minis, iniurioſis blaſphemíſque vocibus omnia circumſonant amicum ſibi reddi efflagitantium. Vim timentes Magiſtratus, qui iam conuenerat, & Gubernatoris Vicarius, captiuum ijs reſtituunt.

Dionij toparchæ domum vi penetrant, & totã familiam iniurioſè tractant.

Exinde curſu liberiore, ac maiori contemptu publicæ poteſtatis effuſi, iactata etiam paſſim grauiſſima in Senatores ac Nebranum proditionis calumnia: primùm ad eam domum conuolant, vbi regulus Dionius traducta hanc in vrbem familia paucis antè diebus ſedem fixerat. Et ſtatim perruptis foribus, omni in eum, vxorem, liberos, familiam, iniuriarum genere graſſantur. patriæ proditores eos inclamant: corpora violentiùs attrectant: in ſupellectilem manus inijciunt: quædam ſecum aſportant intentatis grauioribus minis.

In Eſtreeſenſem dynaſtã & quoſdam alios nobiles idem perpetrant.

Eo de loco in Hoſpitium Aquicinctinum vertunt imperum, ibique non humanioribus modis Eſtreeſenſem dominum habent, qui nuper eò diuerterat. Longo inde tractu, haud procul templo S. Albini, in ædes Abencourtianas veſano furore rapiuntur, vt Breullium dynaſtam illic hoſpitantem paribus iniurijs afficiant. alij atque alij poſteà ſimiliter agitantur. Neque ab ſeditioſis hæc patrantibus quidquam elici poteſt, cur ita ſæuiant. Reliquum noctis partim in foro piſcario, partim alibi, vigilijs & conſultationibus tranſigitur.

Ne portæ poſtero die ante meridiem aperiantur, faciunt.

Die ſequenti poſtquàm illuxit, ab factioſis id curatur vehementer, ne qua portarum vrbis ante meridiem reſeretur, quo technæ tegantur ſparſi falsò de Tornaco rumoris, præcluſo præſertim ijs aditu, qui fors ex ea ciuitate aduenerint.

Sub ſigno cõiuratos omnes cogunt.

Et iubent ſuos extemplò tympanis concrepantibus arma corripere, ac ſub ſigna concurrere, inſigni abſentibus propoſita multa. Audaciam ijs hominibus faciebant centurionum ac ſigniferorum plerique, necnon aliqui primariorum ciuium promiſſis & muneribus in partes attracti. Ergo plateis tympanorum ſtrepitu reſonantibus, ad forum vis ingens hominum patriæ tuendæ prætextu, confluit. Ad ſexdecim aut ſeptemdecim ſigna numerabantur.

Forũ deinde occupant.

Vbi forum occupauere, magnus Senatum metus inuadit, & quid furori opponant, ij Proceres vix perſpiciunt.

Senatoribus, vt arma ponant monentibus non obtemperant.

Conſultò tamen ad eos è Curia in forum ſe conferunt, ibique multis veſaniam verbis frangere conantur; ac tandem obſecrant, quandoquidem iactarent ſeſe cupere, vt exteri vrbe pellerentur, domum ſine maleficio reuertãtur. Daturos enim ſe operam, vt exteris oppidum purgetur.

Ab his flagitant decretũ, quo Societatis Ieſu Religioſi ac Nobiles exteri vrbe pellãtur.

Ad hæc illi contrà vehementiùs animos inflammant, & obſtinatiùs interminantur, neque arma poſituros ſe, neque diſceſſuros, adeóque mortem ipſis illaturos (hæc cùm dicerent, bombardis ſclopíſue ad iactum expeditis fomitem applicabant) niſi Decretum impetrent, quo Ieſuitæ omnes (ſic enim Societatis Ieſu Religioſi paſſim hîc nuncupantur) & aduenæ Nobiles, quos aliunde nuper loci opportunitas ex varijs vrbibus & pagis huc pertraxerat, ex oppido proſcribantur. Hîc primùm Senatus, Quæ ſuboriri ex hoc facto poſſint incommoda, ipſi ſecum reputent, rogat, & quanta poſteà vrbi infamia ſit aſpergenda, cui ſemper Catholici omnes placuere. Dein, cùm nihil proficit, ijs acriùs vrgentibus, in Curiam ſe recipit.

Idque minis extorquent.

Coëunt extemplò rebellium capita in cœtum, ac votis communibus conſtituunt, ductores ciuium, & quinquagenarios in Curiam Senatorum eſſe mittendos, qui rurſus Decretum ab Senatu flagitent, ac minis extorqueant. Parent eorum voluntati ductores, & quinquagenarij. Ad Prætorium vix iſti peruenerunt, cùm partim poſtulationibus, partim minitationibus debilitatos iam metu animos Senatorum, quò cupiunt, impellunt. Itaque Proceres, cùm nullum alium comprimendi tumultus modum circumſpiciunt, maior quidem numerus, cum ſummo animi mœ-

rore, coactique, verùm diſſimulata cæteri voluptate (nam tres quatuórue cum ſeditioſis occultè ſentiebant) Edictum conſcribunt, quo Societatis Ieſu Religioſi, Nobiles aduenæ, qui iam inde à tribus menſibus huc confluxerant, ac ſtudioſi omnes exteri, ante quartam pomeridianam vrbe excedere iubebantur. Id poſtquam lætiſſimis animis, & ſecundis clamoribus ab factioſis exceptum eſt, centum circiter viri ex ipſa oppidi fæce armis inſtructi ad Societatis Collegium celerrimè accurrunt. Erat tum decima diei hora, & Socij partim lectionibus in Scholis operam dabant, partim domi ſuis muneribus intenti conſiſtebant: ac eorum omnes prorſus erant ignari, quæ aduerſus ipſos gerebantur. Igitur illi aream ingreſſi tympanum pulſant, vexillum expandunt, ac de ſcripto edicunt, vt Socij ante quartam pomeridianam ex vrbe diſcedant. Ibi Socios primùm admiratio, & perturbatio inceſſit. dein animis ipſi præſentibus inquirunt, Quorum auctoritate proficiſci iubeantur? quóue ſuo flagitio? Vbi reſponſum fuit, Duacenſem id populum iubere, ac nihil cauſæ præter eius voluntatem eſſe quærendum: ſaltem id iure ſuo poſtulant, vt ſibi Senatum adire liceat, eúmque de rebus ſuis docere, aut aliquod innocentiæ ſuæ publicum teſtimonium auferre. Verùm hæc ſurdis canuntur, nihilque aliud ingeminant omnes, quàm ſibi Duacenis placere, vt hinc abeant: ideóque ſe iubere, vt egrediantur dicto tempore. Viſum eſt tamen Socijs operæ pretium aliquos ipſis amicitia deuinctos, & quondam apud eos diſciplinis imbutos, occultè ad Senatum mittere quæſitum nomine ſuo, Eiúſne decreto iuberentur foras diſcedere, quemadmodum furioſi homines proclamauerant? Senatores ea petitio, quid reſponderent, anxios fecit. ac dimiſſis ijs, qui fuerant legati, ad tempus cogitatum grauiter fuit, quid reſponſi potiſſimum darent: iuſſis tamen rurſus ingredi, paucis in hæc verba dixere: *Nunquam ſe voluiſſe, nedum imperaſſe, vt Societatis Religioſi foras mitterentur; magno contrà ſibi eſſe dolori, quòd omnis erepta ſibi ſit ratio veſanos & factioſos homines comprimendi. Malle ſe quidem, vt intra muros vrbis conſiſtant: quia tamen vecordia & nefarij conatus id impediunt, ſeſe conſultoribus furori ad tempus cederent, maiorique tum ſua, tum vrbis quiete breuem alibi moram facerent.* His auditis, Magiſtratus ſententiæ parent Socij, quem ſemper & coluerant, & Catholicæ Fidei tenaciſſimum, vt erat, pauciſſimis exceptis, arbitrabantur: ſéque confeſtim ad iter accingunt. Quia tamen non obſcuris indicijs deprehendebant, omnem ab nefarijs hominibus Collegij ſupellectilem, vbi diſceſſerint, direptum iri (nam ij publicè queſti ſunt poſteà, falſis ſe promiſſis ab ſeditionis capitibus onuſtos, cùm pro direptionibus, quas promiſerant, præter infamiam ac vitæ periculum, nihil retulerint) mittunt interim, dum alibi compita Edicti Senatorij aduerſus Societatem & Nobiles aduenas alióſque proclamationibus feruent, eoſdem ad Senatum amicos, qui vel rebus Collegij conſeruandis domus cuſtodes impetrent, vel id efficiant, vt is ſuam in fidem eas recipiat. De cuſtodibus Senatui placuit. Et duo miſſi extemplò, qui de ſchedula etiam recitarent, duobus è Socijs factam poteſtatem domi remanendi, ac ſupellectilem tutandi. Sed illos ſeditioſi parùm curauere, tum quia pauci erant, tum quia Magiſtratus auctoritate aduenerant, cui ius in ſe Collegiúmue Societatis adimebant. Igitur decem alios cum decurione Malboutrius vrbis Bailliuus ijs duobus adiunxit: ac tum furioſi homines paullatim repreſſi ſunt. nam non adeò multi tunc in Sociorum Collegio conſtiterant, quòd alij in area Gymnaſij Aquicinctini, ad vexillum, quod eo loco defixerant, excubias agerent; alij aliò eſſent dilapſi. Verùm ad meridiem longè inſolentiùs & petulantiùs in Socios actum fuit. Maioribus tum copijs ad ſtrictiores vigilias atrium Societatis domûs impleri placuit ſeditioſis. Et mox horum aliqui violentiùs in triclinium ſeſe penetrant, ibíque Sociorum prandio apparata helluonum more deuorant, hauriúntque auidiſſimè. Ac niſi quidam ciuis honeſtus blandioribus verbis induxiſſet, vt in aream redeuntes præbito illic affatim potu ſeſe proluerent, cœnationem turpius fœdaſſent. In ipſo ferè tempore Facultatis Artium Decanus, quem priùs amicitia Socijs iunxerat, ac nunc etiam eorum miſeratio admodum tangebat, cùm ad Collegium accederet, vni coniuratorum ductori occurrit, ab eóque didicit, factioſos ciues non Socijs tantùm, verùm etiam ſtudioſis iuuenibus infen-

Ad centum viros mittũt, qui in Collegij Societatis aream ingrediantur, ibique decretum legant, & iubeant Patres diſcedere.

A

B

De ſcripto Decreto excuſat ſe Magiſtratus: ſuadetque, vt Socij cedant populi furori.

C

Idem permittit, vt duo è Socijs domi maneát rebus ſeruandis.

D

Ad meridiem ſeditioſi Collegium Societatis penitiùs intrant, & prandio parata deuorát.

Decanus Facultatis Artiũ cum periculo Senatũ adit.

A ſos exiſtere: ideóque non minùs his, quàm illis, expulſionem minari; ac iam adoleſcentes exteros paſſim metu diffluere. Igitur ea re permotus, ad Senatorum Curiam gradum corripuit, ſpreto vitæ periculo, quod ipſi ab varijs vigiliarum ſtationibus plurimum ingruebat, quas ſeditioſi in omnibus compitis poſuerant. Et cùm his ægrè ſuperatis ad Prætorium perueniſſet, difficulter ingreſſus ei patuit, quòd admitti flagitanti Magiſtratum grauiſſimis rebus diſtineri reſponderetur. Iuſſus eſt tamen denique pedem introferre, poſtquàm per Bailliuum de negotio maximi momenti Senatores ab ſe conueniendos aſſeruit. Orationis viri huius caput erat, vt Societatis Patres, & iuuentus extera ſtudijs nauans operam, retinerentur. De Patribus, vt anteà, reſponſum eſt. De iuuenibus facta ipſi poteſtas, vti Senatus nomine factioſos ab ijs abſtinere iuberet. Sed cùm Decanus rectè diceret, eos minimè ſibi obtemperaturos; ideóque potiùs magna viros auctoritate præditos, qui plus apud eos gratia & poteſtate valerent, Senatus mitteret: Bailliuus ad eos cum Scabinis duobus legatur, non infimis quidem, ſed occultis coniurationis ducibus, quorum tamen perfidiæ ignarus erat Magiſtratus. B Poſtquàm Aquicinctinum ij Collegium adiere, tentati ſunt feroces animi mollioribus verbis, multáque Bailliuus ad frangendum furorem mináſque opprimendas dixit accommodatè. Sed dum fruſtrà ſe cum veſanis hominibus ratione niti animaduerteret; irata protinus voce in grauiſſimam apertè reprehenſionem erupit, nihílque aliud eos armis ſuis & ſub ſigna coitione moliri fremuit, quàm fortunarum ac ſupellectilis direptionem. id enim malleos, tudites, dolabras, ſecures, aliáque id genus indicare, quibus armati ex ipſa vrbis fæce coaluerant. Pupugit vehementer efferatas anteà mentes ea Bailliui oratio. ſtatímque ferreis fiſtulis, plumbo & puluere inſtructis, fomes à quibuſdam eſt applicitus, & libratæ in pectus haſtæ. Igitur niſi cum Scabinis celerrimo curſu in vicinum & oppoſitum Martianenſe Gymnaſium ſeſe conieciſſet, plumbum ferrúmue membris exceperat, certúmque vitæ diſcrimen adierat. Per id tempus Magnificum Vniuerſitatis Rectorem Adrianum Pueſſium (Iuris vtriuſque Doctor, & primarius Iuris Ciuilis Profeſſor erat) grauiſsimus perculit nuntius eorum, quæ in Societatem patrabantur. C Iſque continuò tanti facinoris atrocitate permotus (Societatem enim magna colebat amicitia) in querelas vehementer animum vocémque effudit. Nihil námque Socios admiſiſſe, cur expelli oppido mererentur: in ſalutem publicæ rei gnauiter eos ſemper incubuiſſe: vbi diſceſſerint, haud dubiè ſubuerſum iri funditus Academiam. Subijciebant, qui nuntiauerant, Senatus Decretum à ſeditioſis extortum minis, publicè iam promulgatum eſſe; coniuratos omnia tentaturos, id ne perfringatur. ac Decanum quidem Facultatis Artium, quamquam obſcuris verbis, iactaſſe tamen, de iuuentute retinenda, quàm de Patribus, magis laborandum: qui doceant horum loco, facilè reperiendos. His igitur Magnificus Dominus acceptis nihil cunctandum arbitratus eſt, illicóque in cœtum Vniuerſitatis capita coëgit. Ibi primùm Decanus quæ dixerat ſic ex vero iuſſus explicuit: Non eſſe ſibi Societatis expulſionem neglectui: verùm ſibi viſum melius eam ſolùm eliminari, quàm vnà exteram propelli iuuentutem. oppreſſa námque ſeditione, facilem fore Patribus in vrbem reditum: D adoleſcentes haud facilè reuocandos, vbi ſemel fuerint expulſi. Agitatum deinde, quid in commune bonum fieri oporteret: votiſque omnium eſt decretum, aliquos ad Senatum mittendos, qui cauſam Societatis & Vniuerſitatis agerent. experientia ſiquidem promptum cuique eſſe, Socijs docentibus, aliorum Gymnaſiorum iuuentutem ardere ſtudio: priuſquam in partem laboris hi veniſſent, in ijs languiſſe diſciplinam. Hæc cùm in laudem Societatis dicta fuiſſent in eo Conuentu, electi communibus ſuffragijs Vniuerſitatis Cancellarius, Facultatis artium Decanus, & duo Iuris Profeſſores in Curiam Senatores adeunt. Primus eò dixit Cancellarius, vt oſtenderet, eos malè Iudicum fungi munere, qui populi ſeditionibus, & tumultibus ad condenda Decreta ſeſe abripi ſinunt. Alij alia ordine ſuo ſatis ardenter effati. Nec diſplicuit omnium oratio, cùm in commune bonum conſulerent. Ne Patres tamen in vrbe retinerentur, ab Senatu iam minis factioſorum perterrito, & ne quod maius malum ſuboriretur, metuente, impetrari non potuit: quanquam ſa-

Apud eum pro Socijs & ſtudioſis in vrbe retinẽdis intercedit.

Pro iuuenibus ab eo impetrat, vt maneant.

Apud ſeditioſos tamen pro ijſdẽ nihil efficitur.

Magnificus Rector Vniuerſitatis pro retinenda Societate laborat.

Itemque alij Vniuerſitatis Proceres.

Digitized by Google

tis perſpiceretur à plurimis Proceribus eorum expulſionem improbari magnopere.

Tãtùm impetrant, vt Socij ab vrbe remotiùs non diſcedant, aliqua ſpe reditus data.

Dum verò poſteà quęreret ab Senatu Decanus, licerétne ſibi eius venia Patres obſecrare, ab vrbe longiùs ne diſcederent; in varias itum eſt ſententias: plus potuit tamen pars melior, quæ gratum id fore ſibi reſpondit. Inde factus audentior idem rogauit, Velléntne Senatores cauſam ſuam defendere, ſi poſtquàm id feciſſet, aliquis reum ageret aduerſi Decreto conatus? Ibi profundè omnes initio ſiluere. Poſtquàm tamen Decanus iterùm iterúmque vrſit conſtanter, Senatus Princeps omnium nomine reſpondit: Auctoritate ſua protectum iri; ac propterea id negotium ſuſciperet. Ergo digreſſus è Curia Decanus cum Magnifico Rectore ad Collegium Societatis intendit: quid ab Senatu impetrauerit, Socios edocet. Intereà loci veſanus ille factioſorum

A

Seditioſi in Collegium Societatis penetrant, ibique omnia rimantur.

hominum manipulus domum Societatis interiùs perrumpit; cœnaculum, cubicula, hortum, coquinam, aliáque loca percurrit. Nihil ab eis intactum relinquitur. Specie rimandi arma, quæ ferebantur occultata, etiam abdita quæque perſcrutantur auidè. quidquid opportunum ſuis vſibus, aut cupidini aſpiciunt, in prędam vertunt illicò. quidpiam ab Sociis domo efferri prohibent. in contumelias denique & conuitia ſoluuntur, ac diſceſſum è veſtigio imperant. ad conuaſandum, corpúſque curandum vix aliquid temporis concedunt. Rogabant Socij, vt ſaltem ea, quam nominabant, porta egredi ſibi liceret. at ij tumidè reſponderunt, non quà cuperent, ſed quà iuberentur, egreſſuros.

B

Socios extra vrbem deducunt.

Igitur per aream Conuictorum Aquicinctini Gymnaſij domo Patres exiguntur, ac bini progredi coguntur viis occultioribus, & copiis armatorum ad compita obſeſſis, ne quam Catholici & ciuium meliores vim opponant. E ſeditioſis ſex præibant, haud paucioribus vtrimque latera claudentibus. ponè numerus maior inſtabat, vt diſcipulos alióſque congreſſu arcerent. Amor tamen, vel dolor plurimos in ſpectaculum traxit: fuitque compluribus auctor ſequendi, quam Socij voluptatem ſilentio, modeſtia, vultus hilaritate prodebant, dum grauiſſimis ſcommatibus, probris, imprecationibus ab impiis hominibus proſcinduntur.

Zelus Doctoris Colpini pro Socijs aduerſus ſeditioſos.

Non ſe continuit D. Petri Parochus Doctor Colpinus, dum Patribus ad eius Sancti ædem occurrit: ſed repentè lachrymas effundens in has voces erupit: Quęnam hæc ingens

C

malitia, & vecordia peſſimorum eſt hominum, vt viros integros, & ſacra publicæ rei columina ex oppido eiiciant? Et cùm ad ea verba quidam coniuratorum cędem ei minarentur, in genua mox prouolutus veſtem diffibulat, & pectore denudato vehementiùs eos exſtimulat, vt induant pati promptum ferro corpus: quandoquidem viuere iam pudeat, vbi iuſtitiæ cultores ſine cauſa oppido exiguntur. Nihil tamen in eum, quòd feſtinarent, actum nocentiùs. Vix ex vrbe Socij fuerant digreſſi, cùm rumor apud factioſos increbuit, eorum pleroſque domi occultos manſiſſe: ac quidam id queſti, grauiùs in eos agendum cẽſuere. Vnus tamen eum tumultum breui obruit, dum ſibi ab Auraico Principe mandatum aſſeruit, vt Ieſuitas oppido eiiceret; cùm iam ſit officio perfunctus, minimè cetera ſibi curę eſſe. Et ſtatim ab Sociis inito numero, præter duos, quibus poteſtatem fecerat Senatus domi ad res tuendas manendi, tres dumtaxat abeſſe compertum fuit; quos tamen alia porta viam ingreſſos certis nuntiis accepere.

Nobiles exteri etiã Duaco exiguntur.

Hęc dum circa Patres Societatis aguntur eo die, in viros nobiles, qui ſedem iam à tribus menſibus Duaci ceperant, eadem vſi ſunt violentia

D

coniurati, omnéſque cum familijs ante veſperum ex vrbe diſcedere coëgerunt; in quibus toparcha Brœucquianus cùm eſſet, è Socijs eos, qui ſeparatim abiere, in currum recepiſſe traditur.

Societatis Religioſos excipit Paſtor Corbehemius.

Ceteris verò Sociorum iter facientibus primam præbuit ſtationem Corbehemium vicus, magna Parocho charitate domum inuitante, & pro tenui fortuna curante liberaliter. Vbi corpora pro loci copia & apparatu hilariter refecere, ſomno capiendo poſitis humi ſtramentis incubuere haud minori lætitia: cùm leniret penuriam conſcientia toleratæ pro Dei cauſa iniuriæ.

Horum alij aliò die poſtero diſcedunt.

Poſtquam Sacerdotes ſummo mane ad aras operati ſunt, ac reliquos è Socijs ſacroſancto Chriſti ſecundùm Miſſam Corpore pauerunt; alius aliò non procul viam capeſſunt.

Quidam Societatis amici iuuentutem in Aquicinctino Gymnaſio docent.

Interim Duaci amicorum diligentia in Aquicinctino Gymnaſio Sociorum exedris quidam impoſiti, vt iuuentutem docendo retinerent. Et altero poſt expulſionem die graui Senatus Edicto ſanxit, ne quis alteri tumultum opprobraret, veniámque ſedi-

tionis

Digitized by Google

A tionis omnibus dedit, ea tamen lege, ne quid in poſterum ſimile tentaretur, capitale ſiquidem futurum ijs, qui vel cum armis, vel ſine armis in cœtus coïuerint occultè publicéue. Ac ne quid periculi Senatus incurreret, centum circiter milites pedeſtris armaturæ deliguntur, qui ſuſcepta tutandi Senatores cura, continuas in piſcario foro excubias armati agerent. Placuit deinde in capita factionis lege agere. Miſſus cum Scabinis duobus ac militum manu Bailliuus, qui reos domi corriperet. Verùm eorum plurimi vel Gandauum, vel aliò, metu perterriti clàm aufugerant, aut cæcis locis occulebantur: ac in ijs illorum Scabinorum, quos anteà memorauimus, vnus fuit. Vt ſummùm, quatuor, vel quinque deprehenſi, & in cuſtodiam detruſi. Ceterorum domus diligenter exploratæ. Inuenta illic arma in Curiam deportata ſunt. Alteróque Senatus Edicto publicè quinquaginta ijs florenos in ſingula capita conſtituit, qui occultatos detegerent. Venit tum in manus Senatorum alter, de quibus ſuprà diximus, eíque poſt aliquem carceris pædorem & cruciatum ne pedem oppido efferret, prohibitum fuit; cùm aliter fecerit, corpore boniſque multandum Senatus
B aſſeruit. Ad Curiæ veſtibulum in ceteros ea lex lata, vt infra dies quadraginta ſeſe Scabinis ſiſterent, factíque rationem redderent: vbi præſcripto tempore non comparuerint, perpetuo ipſi exilio damnarentur.

Senatus ad comprimendos ſeditioſos vigilat.

Eorum quoſdam capit punitque.

Propiùs etiam eodem menſe ab graui diſcrimine Atrebatium vrbs abfuit. Quoſdam hîc Auraicus in partes ſuas occultè traxerat, qui duce quodam Ambroſio militaris alæ Præfecto, vrbem ſuæ per factionem poteſtati ſubiiceret. Iam tum huius aliorúmque artibus Senatores, aliíque primores tum ſacri tum prophani in obſcurum carcerem ducti fuerant, ibíque in vinculis attinebantur; ac fœdo tumultu intra muros omnia miſcebantur. Verùm tempori Præfectus vrbis Capprius, ac Regius Arteſiæ Senatus afflictis rebus ſapienter ac fortiter ſuccurrunt; ſumptíſque animis & iunctis viribus, quinto pòſt die Senatores è cuſtodia educunt, & de proditionis ac motus auctoribus pœnas publicè ſumunt.

Atrebatum à factioſis intercipitur, & poſt breue tempus liberatur.

Iſſele, Beyerlinck, Lanarius, Chappuis, Locrius, Philipp. Meier. in lib. ms. Obreſij Poema.

C At Inſulæ res obturbari aliter cœptæ. Cùm primo Nouembris die Magiſtratus dici ex more oporteret, intolerabile viſum eſt hereticis, & quibuſdam factioſis hominibus, toparcham Brœucquianum, cuius antè mentionem fecimus, inter Lectores Senatus ab Archiduce Matthia nuncupatum, quem ipſi flagrantiſſimo proſequebantur odio; tum quòd is militem conſcribere tentauerat; tum quòd in eius domo Siclinij Montignius de Menenis intercipiendis conſilium mentémque acceperat. Ergo vt alteri, quem ſuæ factionis eſſe cognouerant, id munus demandaretur, laborarunt, impetrarúntque. Et Catalogum quemdam eorum texuere, quos Magiſtratibus ornari cuperent. In his, præter quatuor aut quinque, nullus genere, vel opibus nobilis, nullus ferè ſynceri animi, ſuſpectæ fidei complures. Hæc ipſi nomina Bruxellas ad Archiducem mittunt. Inde ad Willeruallium Gubernatorem eadem Inſulam remittuntur, vt Senatum ex eo Catalogo dici procuret. Attonitus rei nouitate Willeruallius, Warneſium toparcham Scabinorum principem aduocat, eíque nomina oſtendit biduo ante Sanctorum omnium celebritatem; &, cur, vel vnde ad ſe miſſa fuerint, aperit, vt eadem communicet cum notæ melioris ac fidei ciuibus, dein vti
D ſeſe cum iis opponat, hortatur. Warneſius eodem die ſub veſperum rem omnem fratri VVaiemburgio detegit, qui tum ciues ad nocturnam vrbis cuſtodiam duxerat; eáque nomina exſcribit. Per noctem VValerandus & Claudius Mirouli), fratres, Fräciſcus Fortrius, Robertus Dubuſius, Aduocati, & plerique alij clariores cohortis VVaiemburgicæ viri, in conſultationem adhibentur. Id è re viſum maxime eſt, vt poſtero die, priuſquam luceſceret, multis ac cõſpicuis locis ea nomina diuerſis chartulis inſcripta figerentur: vti manifeſtè populus animaduerteret, quonam ij conſilia intenderent, à quibus hactenus ſæpenumerò in fraudem inductus fuerat, cùm tales ſummis Reipublicæ curis homines admouere conarentur, quorum ſtudio & artibus Religio Catholica peſſumdaretur. Exorta ſequenti luce, frequenti Senatu eumdem Catalogum legit in Curia VVilleruallius, & grauibus verbis proteſtatus eſt, nunquam ſe Gubernatore vllum hæreſeos ſuſpectum Magiſtratibus adhibitum iri. Hoc Senatus cognito, VVaiemburgium ac Eſteuelium ad Matthiam Archiducem, Sta-

Motus Inſulenſis per hæreticos ob renouationem Magiſtratuũ.

VVatemburg. Comment. ms.

Quidam laborãt, vt hæretici in Senatum Inſulenſem adſciſcantur.

His ſe opponit VVilleruallius Gubernator: itemque vrbis Proceres.

Vt hoc malũ impediatur, mittuntur aliqui ad Matthiam Archiducem & ad Status Conſiliarios.

Hi dum labo-rant Antuer-piæ, vt nullus domino du Broeucq ad renouandum Senatum ſub-ſtituatur, & nulli Magi-ſtratum hæ-retici adipiſ-cantur.

tus Concilium, & Generales Ordines, cum his legant mandatis, vt primò ſignificent contra Inſulenſium priuilegia conceſſam priùs Brœucquiano poteſtatem legendi Magiſtratum adimi. deinde ſupplicent, ne quà Inſulenſium priuilegia violentur. A Cũ Ordinibus primùm egere legati. ac tum vnus eorum, qui Flandriæ nomine aderant, palàm effatus eſt, vti Brœucquiani ſaluti conſuleretur, in alium tranſlata eſſe legendi Senatum poteſtatem; cùm eius odio maximè incenſus eſſet populus. Ex aduerſo VVaiemburgius, nullum Inſulæ Brœucquiano diſcrimen ingruere, reſpondit, quoniam integritas vitæ, ac Religio Catholica bonis omnibus charum fecerint. Alteri prorſus in locum eius ſubrogato præſens imminere periculum, vel quòd priuilegiis aduerſetur eius poteſtas; vel quòd ipſe prauæ ſuſpicione religionis, & factionis laboret. Exinde legati opera Ioannis Clerinij Mechlinienſis vrbis Cõſiliarij ad Archiducẽ & Status Senatum perducti ſunt, ac iis eadem ſignificauere. Reſpõdit Albertinus Leoninus, ad vitandum ambitum eiuſmodi priuilegium Inſulenſibus datum. nunc motu proprio Archiducem, ne quà Brœucquianus lęderetur, alteri facultatem dediſſe Magiſtratus Inſulæ nuncupandi. Contrà, legati affirmant, certò ſibi conſtare, B Chiliarcharum Antuerpiẽſium artibus ademptam Brœucquiano poteſtatem, poſtquam eos quidam Inſulenſes à Catholica Religione auerſi ad hoc præſtandum ſtimulaſſent. De Brœucquiano eadem, quæ priùs, dixere. Dum hæc Antuerpiæ aguntur, certis nuntiis ad legatos perfertur, ipſo Diuorum omnium die poſt meridiem mille circiter ciues Inſulenſes facto agmine VVilleruallium adiiſſe; horum nomine Franciſcum Fortrium Iuriſperitum in hanc oraſſe ſententiam: *Hactenus datos Inſulæ Magiſtratus ipſa probitate, fama, Religione Catholica, & genere conſpicuos. nunc è contrario quoſdam moliri, vt plerique hæreſeos vel comperti, vel ſuſpecti, infamia laborantes, vitam tolerantes opificio, Magiſtratum capeſſant. Si gratiam ciuium ipſe aucupari cuperet, huiuſmodi hominibus aditum intercluderet; ſolos ad clauum Reipublicæ fineret ſedere, qui moribus antiquis eam dignitatem mererentur.* His Willeruallium pauca pro tempore ſubieciſſe: *Nunquam ſe alio fuiſſe animo, quàm vt ſecundùm priuilegia & conſuetudinem optimi Magiſtratus legerentur. Non adeò ſe ex animi ſui & Senatorum ſententia curandis* C *publicis rebus operã dare potuiſſe; quòd frequẽter vulgus per tumultũ ſuis conatibus obrogaſſet, ac militem in vrbem induci frangendis ſeditioſorum animis machiniſque noluiſſet, quem ipſe cum Senatu & optimatibus ſcribendũ curauerat.* Ad hęc ciues protinus exclamaſſe; *Vti cum Senatu delectum haberet; præſidium vrbi, quod vellet, imponeret: paratos ſe maximè & militem recipere, & omni conatu certare, ne quis hæreſi aſperſus Magiſtratum adipiſcatur.* Vbi Gubernator hæc omnia curaturum ſe diligenter promiſiſſet, lętos omnes domum abiuiſſe. Hæc igitur omnia legati, poſtquam in Curiam, vbi Status Senatus conſederat, admiſſi fuiſſent, ac rurſus oraſſent, ne quid contra Inſulenſium priuilegia committeretur, in medium protulere. Tunc iis reſponſum fuit, neque Archiducem, neque Status Concilij Proceres nominum Indicis gnaros fuiſſe. Verùm vrgentibus legatis, facilè ſibi eſſe, vel apographum, vel autographum Indicis repræſentare, ſi quid moræ concedant: quidam à Secretis Concilij profeſſus eſt, ad Gubernatorem miſſum Inſulam eum Catalogum. Id ægerrimis animis aliqui Procerum excepere; ac ſtatim ſuggeſtum eſt legatis, vt ad Principem Auraicum his de rebus referrent, & D cum eo agerent. Ij contrà ſibi mandatum aſſerunt, vt cum ſolo Archiduce, & Status Senatu hoc negotium tractent. Et iam dimiſſi è Curia diſcedebant, cùm alter quidam à Secretis ſcriptas ad Gubernatorem à Proceribus litteras defert; quia tamen earum ſententiam is promere recuſabat, iis manus abſtinuere, has vetitum ſibi affirmantes recipere, niſi priùs quid complecterentur, cognoſcerent. Neque priùs adduci ſe ſiuerunt, vt Inſulam eas deferrent, quàm à domino Beutio Status Conſiliario didicere, Archiducem totum hoc negotium Willeruallio committere. Hoc igitur cognito cùm ſatis perſpexiſſent, ſuam minimè legationem Archiduci diſplicuiſſe, quo neſcio hæc omnia Princeps Auraicus moliebatur: lætiores in iter ſe dedere, quòd non obſcurè intelligerent, quanto Willeruallius Catholicæ Religionis ſtudio ad publicæ curam rei raperetur. Ac ne quod periculum incurrerent, quod forſitan aduerſarij ex inſidiis procurauerant (iam enim ij falsò rumorem ſparſerant ipſos tur-

Ciues Inſu-lenſes apud VVilleruallium inſiſtunt, vt tantùm Ca-tholici Sena-tores legãtur.

Tandem to-tum hoc de Senatorum electione ne-gotium VVil-leruallio ab Archiduce committitur.

A piter Archiduci mendacium opprobraſſe) alia ſe domum via retulere. Interim Willeruallius ex Senatus ſententia centum equitum alam in vrbem Duce Philomęo filio induxit, vt ad omnem motum excubaret, ac præſidio foret aduerſus hoſtium machinationes.

Equites ad cuſtodiam contra hæreticos Inſulæ collocantur. VVaiemburg.

Ac tunc Duaci de Societatis Ieſu Patribus in Collegium reſtituendis feruentiùs actum fuit. Pleríque amicorum, quos illic habebant Socij, ad hoc opus diligentér incubuere; ac frequentes Senatum, vt id faceret, flagitauerunt. Et qui foris agebant, quà Præſules, quà Nobiles viri, per litteras idem vrſere vehementiùs. Neque officio ſuo defuere Vniuerſitatis Rector, totus Academiæ Senatus, & Doctorúm celeberrimi: cùm ij quotidie vel ſecum rationes inirent reuocandi Socios, vel apud Magiſtratum vrbis agerent. Et erant ſponte ſua Senatores in amorem Societatis propenſiſſimi, maximóque ardebant deſiderio ſuis eam ſedibus reſtituendi. Quia tamen pleræque difficultates his omnium ſtudiis & conſenſu erant priùs perfringendæ, ac ideò in frequentes conſultatiónes eundum: haud antè id licuit perficere, quàm B tertia ferè ab expulſione dierum hebdomada efflueret. Igitur tandem Magiſtratus ſexto die Nouembris Decretum condidit, ac publicè ad ſonitum tubæ pro Curia Senatoria, & in omnibus vrbis Duacenæ compitis proclamari iuſſit, quo tum Societatis hominibus, tum viris nobilibus, & aduenis turpiter eiectis, intra muros redeundi, & ibidem manendi poteſtas fieret. Id autem è Gallico idiomate, quo ſcriptum fuit, hunc in modum Latinè redditum accipio. *Mandato verbiſque DD. Gubernatoris Bailliui, Scabinorum, Conſiliíque huiuſce Vrbis, notum ſit omnibus, ſiue intra mœnia, ſiue extra habitantibus, cuiuſcumque ſint Status ac Ordinis: Quòd cum 16. Octob. proximè ſuperioris iam dicti Domini coacti fuerint violentia quadam inſolita, & magno cum multorum pudore, ac verecundia, ſcribere ac euulgare Decretum, quo nominatim Patres de Societate Ieſu, & quilibet alienigena, qui ad hanc ciuitatem confluxerant, domiciliúmque in ea collocarant à menſibus tribus proximè exactis, cogebantur ciuitate excedere die ſupradicto in horam quartam pomeridianam, & vnà cum ijs edictum fuerit Nobilibus nonnullis* C *nominatim, vt ciuitate exularent: quod perfectum quidem eſt, ac magno cum dolore ſuprà nominatorum Dominorum, prout tūc indicatum eſt per ipſos exilia illa flagitantibus, ac perſequentibus, incommoda multa & detrimenta ijs exponentes: Eam ob cauſam iam nominati Domini inito ab eodem tempore conſilio, & præ ceteris re maturè ac ſeriò exagitata, pro libellis ſupplicibus, poſtulatiſque non paucorum proborum & inſignium Præſulum, ciuiumque huius ciuitatis tum ſcripto, tum viua voce, vt Patres & alij probi viri exterminati reuocentur; decreuerunt, decernúntque pari Decreti formula, Regis Domini noſtri, Comitis Flandriæ, ſuóque ipſorum nomine, pro æquitate ac iuſtitia, ſuprà dictum Decretum 16. Octob. à ſe reuocari, irritum fieri, abrogari, veluti promulgatum contra pios mores, charitatis munera, & bonum ciuitatis commune: mandantes iubentéſque, vt quilibet conditionis dictæ, & quiuis alij recta viuendi ratione præditi, & ab omni ſuſpicione ſegregati (qui ſupradictorum Dominorum exſpectationi ſatisfacient) in ciuitatem hanc admittantur, iiſque habitandi facultas relinquatur: prohibentes omnibus & ſingulis, ne reuertentibus, ac receptis admiſſiſque per leges iniurias aut detrimenta inferant neque in corpore, neque in fortunis, ſub pœna la-* D *quei, aut alia quapiam ex arbitrio, & pro delicti grauitate.* Cùm igitur hoc Edictum ſexto die Nouembris ad ſonitum tubæ locis ſolitis fuiſſet publicè pronuntiatum: non multò pòſt, lætis omnibus bonis, Duacum rediere Socij, & ad ſolita munia incubuere; nec paruo delibuti ſunt gaudio, cùm viderent oppreſſis tumultibus quietem vrbi redditam.

Vt Societatis Ieſu Religioſi Duaci reſtituantur ab Senatu, multi agunt. Hiſtor. Colleg. Duac. MS. Lib. MS. Duac.

Iíque tandem in vrbem reuocantur Gubernatoris & Senatus Edicto.

Cuius hic exemplar proponitur.

Socij Duacū reuerſi labores ſuos repetunt.

Adulto poſteà Nouembri cùm legati Inſulenſes domum incolumes rediiſſent, ac legationis ſuę rationem Senatui reddidiſſent: Gubernator, Brœucquianus, aliíque Electores, nouum Inſulæ Magiſtratum dixere, nullis in eum admiſſis, qui non probis moribus & Catholica fide inſignis cerneretur. Ac tum Willeruallius (qui cum Ordinibus Generalibus & Auraico Principe, & ſeditioſis hominibus occultè conſilia miſcebat, eo tantùm fine, vt eorum, quæ ab ipſis agitabantur etiam ſecretiſſimè, gnarus, Gallo-flandriæ rebus tutò ac prudenter caueret, vti frequenter Warneſio, Waiemburgio, Deſplancquio, Eſteuelio, aliíſque magni nominis ciuibus fidenter

Senatus Catholicus Inſulæ creatur. VVaiemburg.

 aperuit)

aperuit) quibuſdam Senatoribus ſignificauit, iam tempus adeſſe capita factionum ab vrbe propellendi. Et mox Senatus omnis eius conſilio, ac viribus fretus, decem ac ſeptem exilio multauit. Et magna deinde quies conſecuta eſt, quòd ij præſertim antea tumultus populi concitaſſent. A

Ioannes Vēduillius Duacū honorificè reuocatur. *Nicol. Zoeſius in eius vita.*

Quî ſe hic geſſerit, dum Pariſijs ageret. *Idem.*

Per eos dies Ioannes Venduillius, quem ſuprà memorauimus coactum fuiſſe Duaco digredi occultè, ac Pariſios proficiſci, vt Duacum rediret, Iúſque curſum profiteretur, inuitatus, adeóque Senatus decreto reuocatus eſt. Cum is Pariſiis moraretur, neque virtus ipſius eximia, neque vis ingenij & doctrinæ diu latere potuerant. Igitur Pariſienſes eum magnopere admirati, nihil reliqui fecere, vt in corpus Academiæ coaleſceret, ac de Iure quæſtiones lectionéſque inſtituens priuilegijs huius ſcientiæ Profeſſorum frueretur. Verùm is iam ſatis animaduerterat, quoſdam ad Laureas Iuris præter æquum fáſque promoueri, nullóque ſe modo paſſurum, vt quiſpiam minùs idoneus aliquem gradum aſſequeretur, ſentiebat. Eam ob rem, quæ liberaliter offerebantur, modeſtè omnia recuſauit; omnimóque maluit cum ſeruulo multam rerum egeſtatem perferre, quàm inter lautitias ſuam peccato conſcientiam exponere. Quamdiu autem illic conſtitit, haud infructuoſo tempus otio tranſegit. B

Libellū ſcripſit de iuuādo Belgio. *Idem.*

Vtilem ſanè tunc libellum de iuuanda Belgarum Republica perquàm ſapienter & accuratè compoſuit, eúmque in Hiſpaniam ad Regem Catholicum tranſmiſit. Id quod opus adeò Regi gratum accidit, vt & ipſum frequenter legendo voluptatem ceperit maximam, & multa ex eius monitis fieri mandauerit. Ac iam tum eidem Principi mens iniecta eſt, vt Ioannem inter Priuati Concilij Proceres cooptaret, eáque de re ad Principem Parmēſem Alexandrum litteras in Belgium daret. Fors fuit, vt paullò pòſt multa preſſus rerum indigentia, relictis Pariſijs, Coloniam iter intenderit. Ibi cùm breuem moram duxiſſet, Namurcum ad Comitem Buſquoyum (is fuerat eo recèns titulo ab Rege ornatus) inuiſendi, & amicitiam renouandi gratia profectus eſt. Hîc apud eum diuertens à Principe Parmenſi litteras accepit, quibus inter Regios Priuati Concilij Senatores adſciſcebatur. Sed quoniam ipſe multa de ſe humiliter ſentiebat, verebatúrque, vt pares oneri humeros haberet (quamquam ea præditus erat Iuris cognitione, quæ non modò Belgas omnes, verùm etiam Pariſienſes, alióſque exteros homines in admirationem rapiebat; dein varia virtute, ac præſertim prudentia plurimùm florebat) difficulter in animum admiſit, vt in eum Senatum cooptari ſe ſineret: ac non niſi coactus amicorum precibus, cum in cōſpectū Parmēſis attrita iam veſte veniſſet (nondū enim ex quo Duaco diſceſſerat, aliam ſibi parare ob penuriam potuerat) eo ſe permiſit munere ornari. Igitur actis Principi & hoſpiti ſuo gratiis, Namurco digreſſus, vt deſiderio Duacenſium faceret ſatis, in viam ſe dedit. Poſtquam Duacum attigit, ibique magna Senatus voluptate, aliorúmque lætitia exceptus eſt (iam enim fama nuntiauerat inter Sanctiores Regis Senatores adlectum) quidam non minimæ vir auctoritatis ad ſodales conuerſus, Ecce inquit, Ioſeph frater noſter, quem eiecimus, vexauimus, vendidimus. Paucis inde diebus Iprenſium Pontifex Martinus Rithouius, qui ſummo eius amore flagrabat, Venduillium ardentiùs cœpit abſens, & Gandaui adhuc detentus, occultis litteris impellere, vt quoniam nullis ampliùs illigabatur nuptiis, in Sacerdotem conſecrari ſe ſineret, ac in partem veniret Epiſcopalis officij. Verùm id ab homine ſui deſpicientiſſimo tunc impetrari non potuit. C D

Inter Senatores Arcani Concilij ab Rege cooptatur. *Idem.*

Duacum reuertitur. *Idem.*

Vt fiat Sacerdos, eum Iprenſis Epiſcopus hortatur. *Idem.*

Montignius Lannoyam in Caſtellania Inſulenſi occupat. *VVaemburg. Comment. ms. Relatio Lannoyenſium.*

Parum interim quietis capiebat Montignius, vti ſe ſuóſque tueretur Menenis, & aduerſus hoſtes, qui plurimùm ipſi Gandauo, Ipris, Tornaco, & Cortraco imminebant, muniret. Quòd inter Tornacum & Menenas pari propè interuallo leucarum Lannoya conſiſtat Inſulenſi nomini obnoxia; eam magnopere verebatur ne Tornacenſes interciperent, ac poſitis præſidij ergô in arce militibus, eo de loco ſuis grauiter rebus incommodarent, dum inde quotidianis excurſionibus infeſtos redderent agros. Igitur ignaris eorum, quæ moliebatur, Inſulenſibus, cum conſtituit locum ſuæ poteſtati ſubiicere: vt, poſito illic præſidio, Gandenſium, Tornacenſium, & aliorum hoſtium populationes inhiberet. Cur autem id mallet perficere, priuſquam Inſulenſes eius propoſitum cognoſcerent, ea non dubiè cauſa fuit, ne quam ipſi apud Gene-

Digitized by Google

Generales Ordines notam incurrerent; quaſi huius facinoris permiſſione in Malecontentorum partes apertè concederent. Ergo Labichius, Warouxius, legionis Montignianę ductores, & Chemblanus Francorum Chiliarcha non paruo militum ſepti agmine, Lannoyam pleno die circnmueniunt ipſo iubente Montignio. Et cùm pacificum ab ciuibus, quos amicis primùm verbis per legatos conuenerant, ingreſſum non impetrant, vi portas muróſque aggrediuntur. Cruenta res initio fuit. Nam ciues è muris ſeſe fortiter defendebant, neque paſſi ſunt eos aſcenſu militum ſuperari. Ergo dum vtrimque aliqui cæduntur, & iniectæ ab militibus flammæ in portas ſæuiunt, colloqui placuit. Iis legibus Montignij miles admiſſus, ne bona ciuium inuaderet; modicum in arce dumtaxat præſidium locaretur. Hæc poſtquàm ocyſſimè Inſulam perlata ſunt, mouit ſanè grauiter is nuntius Inſulenſes, qui cum Barone Montignio ſentiebant occultè, eiúſque rebus fauebant plurimùm. Poſtquam tamen Montignius eo ſe conſilio id aggreſſum ſignificauit, ne ſitam intra Gall-oflandriæ fines vrbeculam aliquo ſimili furto Gandenſes, aut Tornacenſes inuaderent, ipſiſque multum inde afferrent incommodi: ab ipſo eius arci præſidium, & Capitaneum Seuerium imponi permiſere. Nec poſteà parùm profuit Inſulẽſibus, ab hoc inſeſſam fuiſſe Lannoyæ arcem: quoniam is ducto extrorſum ponte, nullo ciuium impedimento, plurimus in Tornacenſium militem circumquaque graſſantem ingruit, ac multos vinculis conſtrictos in cuſtodiam eò deduxit. Hæc dum fiunt, gliſcunt Flandros inter & Wallonicas legiones inimicitiæ. & iam ipſi apertiùs in dies factis hoſtilibus ſeſe mutuò aggrediuntur. Auraicus hanc diſſenſionem ſuis plurimùm rebus officere animaduertens, nihil reliqui facit, vt Gandenſes ad quietem reuocet, & cum Malecontẽtis perſoluto ſtipendio componatur. Capita quædam conciliationis conſcripta ſunt: quæ licet Gandenſibus non diſplicerent, partim tamen ipſorum in propoſito inconſtantia, partim Malecontentorum animis nondum ſatis pacatis, nullum ea pacis tractatio exitum ſortita eſt. Hæc igitur Inſulenſes attentiùs perpendentes, operæ pretium rati fuere, cum Montignio potiùs apertè Flandris obſiſtere, ac non occulta ampliùs ipſi auxilia ſufficere. Nam intolerabilis eis videbatur pertinacia Flandrorum & aliorum, qui poſt admiſſam religionis libertatem, ferociter & impiè aduerſus ſacra, & cæremonias Catholicas rapiebantur. Ideóque Dionyſium Guillebertum, qui ſolus vrbis nomine apud Generales Ordines negotia procurabat, domum reuocant. Quo certè facto non multò pòſt Gallo-flandris omnibus, qui ſimul Inſulenſium inſtitutum arripuere, vnà cum Montignio ſe tuendi, ac bellum ab Flandris Teutonicis illatum ſuſtinendi iniecta eſt neceſſitas, quòd hoſtibus vndique cingerentur. Iam enim Eſpinoij Princeps Tornaco Præfectus, Villerſius Buccinij Gubernator, Inchius Cameracum occupans, vnà bellum eis indixerant. Præter Menenas omnia Flandriæ oppida, vrbes, arcéſque aduerſabantur. Eos tamen animos aluere Gallo-flandri, vt ſuis ipſi bellum impendijs tamdiu cum Montignio aduerſus hoſtes iſtos fortiter geſſerint, donec cum Rege Catholico pacem bonis legibus componerent. Ergo Montignius apertis Gallo-flandrorum auxilijs fretus, aliquam Wallonum copiam trans Liſam in Flandriam miſit Rouleriam. Id oppidum inter Menenas, Cortracum, Ipras, Brugáſque iacet; ac propterea vexandis intercipiendiſque Flandris erat opportunum. Eo potiti Wallones ad circumducendas munitiones incubuere. Inter Aldenardam & Tornacum impoſita Scaldi fluuio Altæ Riuæ domus eiuſdem Montignij iuſſu occupatur, & mox vallis munitur admodum foſſiſque. Venit etiam in eius poteſtatem Warcoingnium caſtrum eidem flumini aſſidens duobus ferè ab Tornaco verſus Cortracum milliaribus: idque Capitanei Crucij gente Franci curæ ac fidei creditum eſt. Et firmum Inſulæ præſidium faciebant cum equitibus Philomæi duæ peditum cohortes, quibus præerant Cuinchius & Sanctouenantius. Emit eodem anno Caſtri Inſulenſis fundum Senatus permiſſu Archiducis ſeptemdecim ferè florenorum millibus, vt ſtructis illic ædibus ciuium habitationi commodis plures intra vrbem incolæ poſſent ſub tectis conſiſtere, indéque aliquid ærario accederet: id quod tamen initio parùm ſucceſſit, quòd magnam ædificiorum arcis partem Capitaneus & milites præſidiarij occuparent. Per id tempus

vtiliſ-

Inde primùm offenſi ſunt Inſulenſes, & mox caſtro præſidium imponi ſiuere.

Eo de loco vexati ſunt plurimùm hoſtes.

Fruſtrà tentat Auraicus inter Gandenſes & Malecontentos pacem facere. *VVatemburg. Iſſelt, Beyerlinck, Haræus.*

Inſulẽſes primùm, dein ceteri Gallo-flandri Montignio ſe adiungunt apertè, & militem aduerſus vicinos hoſtes colligunt. *VVatemburg.*

Montignius Rouleriam capit. *VVatemburg.*

Dein Altam Riuam, & VVarcoingniam. *Idem.*

Senatus Inſulenſis Caſtri Inſulani fundum emit. *Littera Archiduc. Matth.*

Seminaria Theologorũ erigi curat Rex Louanij & Duaci. *Beyerlinck.* Initium Seminarij Epiſcoporum Duaci.

vtiliſſimum cepit animo conſilium Philippus Rex Catholicus ad retinendam augendámue Orthodoxam in Belgicis Prouinciis Religionem. Quippe domicilia A quædam, vbi iuuenes publico ſumptu Theologiæ perdiſcendæ tempus aliquod impenderent, & ad curam ânimarum erudirentur, in Academiis condi, opportunum aduerſus hæreſes ſubſidium fore arbitratus eſt. Ac mox ipſe Guilelmo Lindano Ruremondenſi Epiſcopo mandauit, vt partim Louanij, partim Duaci quædam eiuſmodi Paſtorum Seminaria exſtrui cenſúque donari Epiſcopòrum Belgij opera curaret. Ad quam rem poſteà Cameracenſis Archiepiſcopus eiúſque Suffraganei Pontifices incubuere diligenter, empto Duaci domicilio.

Vt VValloniæ Prouinciæ Regi ſe iungãt, in Belgio laboratur. *Iſſelt, VVaiemburg. Beyerlinck, Chappuis, Lanar. Haræus, Varia litteræ, libelli impreſſi.*

Anni ſequentis principio gnauiter laboratum eſt, vt omnes Wallonicæ Belgij AN. 1579 Prouinciæ & Gallo-flandria Hiſpanico Regi iungerentur, & in alias Prouincias bello conſurgerẽt. Ad hoc negotium Princeps Parmenſis, quamquam longè abſens, & nunc Ordinum Generalium copias perſequens, nunc Traiectenſem vrbem obſidio cingens, plurimum impendit operæ tum litteris, tum virorum magnorum colloquiis. Et hoc vrgebat Catholici Regis mandatum, dein quædam aliorum ſtudia. B Mottæ toparcha Grauelingæ Præfectus, ac Matthæus Moullartius Atrebatenſis Pontifex iam in Regis gratiam redierant: eiſque Rex mandauerat, vt cum Barone Sellio, nuper ex Hiſpania in Belgium remiſſo, diligentem operam darent quà viris principibus, quà Prouincijs ſuam in amicitiam reuocãdis. Primus ad eam curã Mottanus laborẽ cõtulit. Is enim dum vnà cũ Adriano Rebreuietto, quem ſuprà laudauimus, occultè ſermonẽ in nemore quodam cis Grauelingam cęderet, de Prouinciis Gallicanis ſimul cum Montignio in partes Regias pertrahendis ſuggeſſit, ac leges quaſdam ab Rege tranſmiſſas, quibus id fieret, eidem tradidit. Cùm Rebreuiettus inde pedem Inſulam retuliſſet, Willeruallium, ac primores vrbis ea de re mox docuit. Et placuit omnibus id quod Mottanus propoſuerat; cùm iam eos hinc grauis belli tædium caperet, inde tot flagitia & impia hæreticorum facinora vehementer afficerent, Montignium tamen haud illicò pacis deſiderium in Mottani Regiſque amicitiam compulit; huiúſque pluſculæ moræ cauſas aliquot ipſe propoſuit. Paullò C pòſt Mottani, Atrebatenſis Epiſcopi, Baronis Sellij, ac toparchæ Valhuonij opera, de pace agi cœptum eſt Atrebati, & in horum ſocietatem pellecti ſunt Hannones, dein etiam Gallo-flandri. Igitur menſe Februario iam adulto in Abbatiali palatio D. Vedaſti conueniunt Arteſiæ Ordines, Hannonúmque & Gallo-flandriæ legati. Iuerant eò Inſulenſium nomine Florentius Vanderharius D. Petri Canonicus, toparcha Ghilenghenius Cominienſis Bailliuus, Ioannes Piccauetus Scabinorum Princeps, Dionyſius Guillebertus vrbi à Conſiliis, Adrianus Rebreuiettus Nobilium legatus. Eodem Duacum miſerat toparcham Dauxium Senatus caput, & Philippum Broidæum vrbis Conſiliarium. Aderat etiam Ioannes Venduillius Arcani Regis Senatus particeps, & Iuris Profeſſor celeberrimus Duaco excitus. Qui Regis partes agerent, Moullartius, Sellius, & Valhuonius conuenerant. Verùm hi omnes dum rationes expendunt conciliandæ Regis amicitię, ac pacis componendę: Generalęs Belgij Ordines legatos aliquot eo fine Atrebatum mittũt, vt totum pagis D negotium obturbent, & Gallicas Prouincias precibus, promiſſis, opprobrationibus violatæ pacis & concordiæ, minis armorum, in amicitiæ veteris, ac fœderis officio retineant. Parùm arriſit hæc legatio viris tum Religione Catholica imbutis, tum in Regiam Maieſtatem natura procliuioribus: quòd viderent vtrumque ab Generalibus Ordinibus negligi, aut etiam à quibuſdam eorum peſſumdari. Igitur nulla eorum legatorum habita ratione, quas Rex litteras ad Ordines Arteſiæ ſcripſerat ſeptimo Februarij, quibúſue plurimùm eos in primis laudabat ob ſyncerum Catholicæ Fidei ſtudium, ac ſuæ Maieſtatis obſeruantiam; dein actis ideò gratiis vehementer hortabatur, vt quæ Pontifex Atrebatenſis, Sellius & Valhuonius ſuo cum ipſis nomine agitarent, altiùs in animum demitterent, cupientiſſimis omnes auribus excipiunt. auctúmque pacis deſiderium eſt, vbi Moullartius eiúſque conſortes aperuere, propoſitum eſſe Regi Catholico, vt Pacificatio Gandenſis, conſecuta inde Concordia, & Perpetuum Edictum (de quibus antè facta mentio eſt) inuiolabiliter ſeruentur.

Arteſiæ, Hannoniæ, & Gallo-flandriæ Ordinum legati cum Legatis Regijs ideò conueniunt Atrebati. *Auctores citati.*

Per ſuos legatos Generales Ordines hanc de pace tractationẽ impedire fruſtrà moliuntur. *Libellus impreſſus.*

A uentur. Ac tum denique Antuerpiam Ordinibus eodem die in hanc reſcriptum ſen-
tentiam eſt: *Quæ ipſorum legati admonuerant, ac de firmando iterum fœdere ſ[illegible]uerant,
parùm placuiſſe. Haud ſibi talia ingerenda, qui Pacificationis Gandenſis, ac Concordiæ legi-
bus ſemper adhæſerint. In Ordines potiùs Generales ea retorquenda, qui nihil ad vtrumque
penſi habeant; ac vtriuſque leges ſæpè violauerint. Supplicatum ab ſe Ianuario menſe, vt
omnia in melius ad capita Pacis Gandenſis, & Concordiæ, componerentur. aliorſum potius
verſa conſilia, nouis cum hæreticis fœderibus pactis, & grauiſſimis in Catholicos Regiam-
que Maieſtatem deſignatis facinoribus. Cum iis hominibus, qui nulla ſpe rerum meliorum
præbita, factioſos ac impios fauore & auxilio proſequuntur, vllum ſibi commercium, vllam
ſocietatem habere non eſſe licitum; niſi iuſtam Numinis ac Regis iram accendere, niſi per-
petuo aſpergi vituperio malint. Haud minùs tamen deſiderio ſe flagrare omnes Regi Pro-
uincias conciliandi; eóque ſe conatus adhibituros, modò nihil aduerſum Paci Gandenſi, con-
ſecutæ Concordiæ, Edicto Perpetuo, Religioni Catholicæ concipiatur. Facilè ſibi eſſe Regis
gratiam promereri, cùm Atrebatenſis Epiſcopus, Baro Sellius, & Valhuonius ſeſe pacis*
B *conciliatores offerant; ac Rex ipſe litteris aſſeruerit, quidquid ſecum hi peregerint, ſibi fore
voluptati. Nondum tamen eam ſe pacis occaſionem arripuiſſe, quòd ſpem conceperint, omnes
Regi denique conciliatum iri Prouincias. Id enim ab ſe vehementer (vt Deo Regique gra-
tius, ac Belgis conducibilius) oratum perficere Parmenſem Principem. Si ſaperent ipſi, con-
ciliandæ pacis opportunitate vterentur, aliàs ſibi propoſitum eſſe, vbi communem illam impe-
trauerint, ſaltem peculiari ſe Regis amicitia tueri. Igitur intra decimumquintum Martij
diem animum litteris proderent. Niſi enim quid ſentiant optentue, ſignificauerint, ex ſilentio
promptum fore pacem ab ipſis contemni.* Ad has litteras Generales Ordines Antuerpiæ
coacti prolixiùs, quàm accommodatiùs, ad retinendas in fœdere Gallicanas Prouin-
cias reſpondere quinto Idus Martij, ideóque parùm his placuere. Neque verò plus
obtinuere Bruxellenſes miſſis quoque poſt dies paucos Atrebatum legatis, qui per-
ficere conarentur, ne fœdus cum Generalibus initum Ordinibus frangeretur pactis
cum Rege Hiſpaniarum reconciliationis legibus. Hi námque ab Gallicanis Ordini-
C bus ibidem conſidentibus nihil reſponſi accepere, domúmque non ſine rubore re-
uerti coacti ſunt.

Ab congregatis ad Ordines Generales ita ſcriptum Atrebato.

Reſponſio Generalium Ordinum parùm placuit, itéque legatio Bruxellēſium.

Iſſelt, Haraus.

Tranſactis aliquot diebus iterùm de pacis conditionibus ab Rege Propoſitis Ar-
teſiæ, Hannoniæ & Gallo-flandriæ Ordines ſeparatim conſilia iniuere. Ac tum ter-
tio Kalendas Aprilis cùm Gallo-flandriæ Ordines Inſulæ congregati animaduerte-
rent, neque quidquam ad pacem toti Belgio patandam Summi Pontificis ac Cæſa-
ris legatos promouere, neque multum eam vrgere Generales Belgij Ordines, pro-
bantibus, & adnitentibus Willeruallio & Montignio, decreuere cum Rege bonis
legibus paciſci. Id Decretum tabulis dum traderent Gallicis vocibus, in hanc ſcri-
pſere ſententiam: *Quandoquidem tractandæ reconciliationis negotium iam diu à Cæſare
ſuſceptum nullos omninò progreſſus faciat; aliunde Rex Catholicus per legatos Atrebatum
miſſos, ac per litteras à Parmenſi Principe ad Ordines Antuerpiæ conſiſtentes ſcriptas, affir-
met, id prorſus ſibi propoſitum eſſe, vt ſancita legum Pacificationis Gandenſis, inde conſe-
cutæ Vnionis, Edictique Perpetui capita quàm diligentiſſimè obſeruentur, huiúſque volunta-*
D *tis fidem præſtare ſit paratus: ex aduerſo, facilè perſpiciatur, è Prouinciis fœdere coniunctis
nonnullas cum Rege pacem alia lege nolle admittere, quàm permiſſa religionis libertate: ve-
hementer ſibi placere oblatam ab Rege Catholico pacem, eamque ſe velle complecti, dummodò
quam is præſtari ſibi obedientiam poſtulat, nihil ea Pacificationi Gandenſi, Vnioni, & Edi-
cto Perpetuo deroget. Ac quoniàm legum ab his tribus præſcriptarum prima, præcipuáque,
& ſola medium ſubminiſtrat omnem tollendi animorum diffidentiam, ſi non modò Hiſpani-
cus, verùm etiam Italicus, Burgundicus, & alius quicumque externus, ac minus placens
Ordinibus miles è Prouinciis Belgicis exigatur: antequam quis teneatur reconciliationis le-
gibus, hæ vt omnes externæ copiæ Regis mandato è Belgicis ditionibus mittantur, quàm
fieri poterit, ocyſſimè; vrbes arcéſque Belgij ab indigenarum præſidiis inſideantur, cupere ſe.
Hæc dum fient, vt collecti è Belgicarum regionum incolis milites in vnum coaleſcant, ac
diſcriminibus eant obuiàm, ſi fors Hiſpani, ceterique externi vires opponant, éque Belgio
nolint diſcedere, ab ſe deſiderari. Ad Archiducem Matthiam, Ordinéſque Antuerpiæ con-*

Gallo-flandri omnino ſtatuunt cū Rege in gratiam redire, & paciſci.

Auctores, & libelli anteà citati.

gregatos,

gregatos, hac de ſua voluntate decretóque litteræ ſcribantur, exſtinguenda omni ſiniſtra opinione, quam ij de recta ſynceráque intentione militem externum dimittendi, ac munita loca indigenis committendi, concipere poſſent, eſſe ſibi conſtitutum. Ea res cùm ſit omninò neceſſaria, cunctiſque Belgicis Prouincijs fructuoſa videatur, quarum vnaquaque commodis reconciliationis frui poßit, modò velit amicitiam Regis complecti, ad eam vt conuolent, in animo ſibi eſſe; quò non modò peculiaris, verùm etiam generalis ea ſit reconciliatio. Ad hæc omnia perficienda, miſſuros ſe Atrebatum legatos, vt cum Ordinibus Arteſiæ Hannoniæque & alijs colloquantur, ac de pacis legibus agitent. interim ſe conſtituturos Inſulæ alios, qui regionis Ordines repræſentent, ac de rebus difficilioribus Atrebato per legatos reſcriptis omnium nomine reſpondeant. His eum in modum conſtitutis, litteras poſtridie Ordines Gallo-flandriæ ſcribunt, quibus Generales Ordines ſuo de propoſito Decretóque breuiter doceant, vnáque cum iis quæ decreuerant mittunt. Ea verò epiſtola hunc in ſenſum Gallicè ſcripta loquebatur. A

Eorumdem hoc de negotio perficiẽdo ad Generales Ordines Epiſtola.

Noluimus, Domini, committere, quin Dominationes veſtras certiores faceremus, omnia Statuum Prouinciæ huius membra heſterno conſeſſu in eam vnanimiter ſententiam, tum ad Belgij totius, tum ad huius peculiaris Prouinciæ vtilitatem & ſecuritatem, deſcendiſſe: vt idonea conquireremus & complecteremur ad Hiſpanicum aliúmque exterum militem è Belgio exigendum media; quòd ij ſint omnium origo malorum, quæ dudum in nos incurrunt grauiter: aut ſaltem aliquando difficultates tollamus omnes, ac dubitationes ſubmoueamus, eáne mens ſit Catholicæ Maieſtatis illa omnia ſyncerè perficere, quæ nobis per legatos promittit; an verò tantùm eius promiſſa illuc pertendant, vt demum ab inuicem diſſociemur, ac fœderi renuntiemus; ac ſic alteri alteros in graues nos difficultates implicemus, ac diuiſionum incommoda. quæ ſanè ſuſpicio præcipuam earum ſeparationum & diffidentiarum cauſam ſtruit, per quas modò miſerandum in modum varia in ſtudia ſententiáſque Belgium diuiditur: quemadmodum ex aduerſo rectæ ſynceræque Regis intentionis cognitio haud dubiè poteſt vnionem Prouinciarum omnium pacémque parere. Eam ob rem cùm nos omnes data fide, dictóque ſacramento conſtringamur, poſt maturam conſultationem illam omnes complexi mentem ſumus, vti viros quoſdam Atrebatum legaremus, qui Catholici Regis ac Principis Parmenſis legatis in Ordinum Arteſiæ conſeſſu ſignificarent, hactenus nos ſemper fuiſſe, eſſéque nunc maximè paratos regijs eius mandatis obſequi; dummodò Gandenſem Pacificationem, Vnionem Generalem, ac Perpetuum Edictum perquàm exactè curet obſeruari, ſemota omni dubitatione contrarij, ac formidine. Noſtris inſuper legatis omnem dedimus poteſtatem, vbi res viderint ad felicem ſortiendum exitum maturas, de requiſitis ad ſolidam ſecuritatem medijs vlteriùs tractandi. Et quoniam ea capita ſola ſunt fundamenta vnionis & fœderis harum Prouinciarum; neque vlteriùs quidquã vrgere haud ſine graui offenſione poſſumus: in eam ſpem erigimur, vobis eadem quoque nobiſcum arriſura, omnémque vos operam daturos, vt felicem exitum conſequantur. Ac ne quidquam difficultatis obijciatur, &, dum reconciliationis negotium tractatur, quædam ſuboriantur incommoda: omninò ſtatuimus illuc laborem conferre, vt iuſtus aliquis exercitus armis inſtruatur, quo vel Hiſpanos, vel alias exterorum militum copias vnanimiter aggrediamur, ſi Belgij finibus excedere noluerint. Id quod à vobis omnibus ſic beneuolè accipi velimus, quemadmodum recta ſynceráque affectio, qua regionum harum vtilitati ſtudemus, pro merito ſuo flagitat: quoniam indubiè plurimum fructus in publicum patriæ bonum emanabit; ſiue ditiones Belgicæ hoſtium iugo liberentur (quod ſemper hactenus quæſitum eſt, quóue maxima facta ſunt impendia) ſiue per huiuſmodi cognitionem à multis difficultatibus, animorúmque diſſenſionibus aſſeramur. Neque enim illuc pertendimus, vt ab inuicem in aliquo diuellamur: verùm potiùs id boni toti Belgio concilietur, quódque ſemper optauit, quódque ſemper conſequi ſtuduit: quemadmodum veſtræ Dominationes ex Decreto his adiuncto percipere poterunt. B C D

Mittunt Gallo-flandri aliquos Atrebatum, vt de reconciliatione cum Rege agitent.

Auctores, & libelli anteà citati.

Scriptis miſſiſque his litteris, Gallo-flandriæ Ordines viros aliquos Atrebatum mittunt, qui ſuo nomine cum Epiſcopo Moullartio, Barone Sellio, & Valhuonio, Arteſianorum & Hannonum æmulatione, ſedulò de pace agitent: Inſulæ alios retinent, ad quos illi quotidie Atrebato ſcribant, &, quæ ſubortæ fuerint, difficultates referant. Reſcriptum poſteà eſt Antuerpia octauo die Aprilis ab Generalibus Ordinibus, vt diligenter Gallo-flandri animaduerterent, in quod diſcrimen ipſi coniicerent

ſeſe;

A ſeſe; multáque eò congeſta, vt à propoſito auocarent dictum in modum pacis conciliandæ. Placuit tamen poſt eas acceptas litteras Gallo-flandris vnà cum Arteſianis & Hannonibus ad pacandum ſibi Regem vlteriùs incumbere. Baronem Montignium in Monaſterio Montis S. Eligij Atrebatum iuxta Mottanus toparcha Regi iam conciliauerat octauo Idus Aprilis, vt res ſecundiùs Gallo flandris ſuccederent, quibus vicinos aliquot locos is occupauerat octo circiter millibus floreṅtiſſimorum militum inſtructus. Et ſimul cum Montignio Hezius ac ceteri Chiliarchæ & ductores eorum militum in pacis leges venerant. In quæ verò ſe Montigniùs alióſque obligauit iureiurando, hæc ſunt præcipua: *Fidem ſe Catholicam, Apoſtolicam, & Romanam ſartam tectámque ſeruaturos; Regis Hiſpaniæ mandatis parituros, ſi tamen Pacificatio Gandenſis, conſecuta Vnio, ac Perpetuum Edictum eius opera minimè violentur; aduerſus regios hoſtes quoſcumque arma ſe conuerſuros; eius ſe Vicario & Capitaneo generali, quem Belgis gratum dederit, ſubmiſſuros: poſtquam Hiſpanos, Italos, Burgundiones, alióſque exteros è militia Belgica, & Belgicis oppidis arcibúſque Rex aliò miſerit, ac in ſtipendia*
B *ſoluenda certam pecuniæ ſummam numerauerit; tum denique ipſius ſe ſigna ſecuturos, inque hoſtes eius facturos bellum; eius poteſtati Menenas Caſtúmque ſubiecturos.*

Verùm intereà loci dum Prouinciæ Gallicanæ reconciliationis negotio diſtringuntur, magnum diſcrimen Duacum adiit. Eorum multi ciuium, qui propter tumultus anno præterito exortos Gandauum inde transfugerant, vnà cum ductore Coſma Peſarenge Pedemontano (qui quondam Duaci publicam fœnore verſuram fecerat) hoc de oppido in Gandenſium Gallo-flandris propter reconciliationis tractationem infenſorum poteſtatem per inſidias tradendo conſilia miſcuerant: ac de plebe Duacenſi nonnullos occultè in facinoris conſortium promiſſis pertraxerant. Ea res cùm placuiſſet Gandenſibus, quatuor ſigna peditum, ac triginta equites cum memoratis Deinſa proficiſcuntur decimo-ſexto Kal. Martij (quartus ante Paſcha is dies erat) occultis itineribus, ac totam ſubinde noctem iter faciunt. Cùm ad villam quamdam admodum capacem perueniſſent, ibi paullùm quietis capiunt, partim cu-
C randis corporibus, partim præſtolando vſque dum porta Duacenſis aperiatur. Ea mora Duacenſibus ſaluti fuit. Cùm enim mulierculæ duæ ruſticanæ illac viam in vrbem intenderent, militem in villa occuli deprehenderunt, ac mox agricolam non procul inde proſcindendo ſolo equos & aratrum præparantem eius rei monuere. Is cõſcenſo ſtatim equo celerrimè Duacum aduolat, vt vigiles, qui portam aperuerant imminentis periculi certiores faceret. Verùm eo ducum hoſtilium vnus animaduerſo equum effuſiſſimè calcaribus admittit, & inclamando, vt curſum ſiſteret, ruſticum ab incœpto reuocare nititur: & cùm is equum ideò magis ad curſum adigit, ſclopum in ipſum exonerat. Ad tormenti ferrei fragorem exciti mox excubitores, ac procul copias viam maturantes conſpicati, obices protinus moliuntur, & primis occluſis foribus hoſtem ingreſſu prohibent. ac ſtatim nola, quæ ſupra portam conſpicitur, ſignum exciendis vicinis excubitor edidit. Interim ij, quos Gandenſes inſtitorum habitu in vrbem paucis antè diebus præmiſerant, quibúſque negotium dederant armis portam, vigilibus obtruncatis, & impedita campanula, obtinendi, ad
D portam conueniunt. Vbi tamen animaduertunt obiecta ſuis repagula eſſe, in armis cuſtodes conſiſtere, hinc ære campano ſtrepitum fieri ad portam, illinc è ſpecula vrbis ad arma ciues omnes cieri: alius aliò diffugiunt, vt vitæ ſuæ conſulant. Ac tum è variis vrbis partibus ciues armis inſtructi ad mœnia globatim portámque procurrũt, arcendis lædendiſue hoſtibus. Auſi ſunt tamen Gandenſes haud procul foſſis copias expãdere; dein etiam ciues flagitare, vt in vrbem admitterentur nihil hoſtile facturi, ſed contrà futuri præſidio. Sperabant enim aliquos eorum exorto tumultu operam ſibi daturos. Verùm Hertainius Gubernatoris Vicarius non aliter eis reſponderi voluit, quàm decem aut duodecim ingentibus tormentorum muralium pilis, quas flammis conceptis in eos explodi iuſſerat. Ita hoſtibus cum pudore diſcedentibus, periculo Duacum liberatur: viuúſque venit in poteſtatem vnus eorum, qui clàm in vrbe conſtiterant, ac poſteà capitis damnatus ferro vitam perdidit; eiúſque caput longurio è ſpecula vrbis verſus portam Docryanam, per quam hoſtis ingreſſum

Duacum adit periculum.
Lib. MS. Duac.

tentauerat, diu oſtenſum eſt. Pridie Paſchatis Senatus tanto diſcrimine defunctus, publico ſanxit Edicto, vt aliqui nominatim ciues ſolum exilij cauſa verterent, qui A Gandenſibus fauiſſe, vel operam ijs promiſiſſe ſuſpiciebantur.

Comes Lallainius cum Hannonibus ab Rege pacem petit. *Iſſelt. Beyerlinck, Haraeus, alij.*

Interiectis aliquot diebus eò pertractus eſt Comes Lallainius, vt pacem quoque cum Hannonibus, quorum Supremus erat Præfectus, ab Rege Catholico peteret. Ac tunc Maio menſe leges aliquæ conſcriptæ ſunt, quibus placeret Gallicanis Prouincijs, & Gallo-flandriæ, cum Rege tandem paciſci. Octo & viginti fuere, quas hic proponere non alienum ab officio meo arbitratus ſum.

Leges ineundæ cum Rege Catholico pactionis.

Primùm Pax Gandaui condita, promulgatáque in perpetuum illibata ſeruator.

Ea, quæ aduerſus Regiam Maieſtatem iam inde à tumultuum initijs ad hoc vſque tempus perpetrata ſunt, iugi obliuione ſopiuntor: tantúmque pœnis obnoxij ſunto ſeditionum auctores in carcerem detruſi, exiliòque ab his confœderatis Prouincijs perculſi, vel publicati.

Omnia, ceu rectè facta, rata Rex habeto, quæ moderantibus Belgium Archiduce Matthia, & Generalibus Ordinibus, geſta ſunt. B

Nullus eorum in iudicium vocator, qui deſtruendarum arcium fuerint auctores, aut in plana diſijciendis munitionibus Vrbium caſtellorúmue manus adiecerint; neque liceat deiectas arces, aut diſſipata munimenta ſine Prouinciarum particularium aſſenſu denuò erigere.

Exactis à publicatione horum capitum ſenis hebdomadibus, è Belgio mittuntor Hiſpanicæ, Italicæ, Epiroticæ, Burgundicæ copiæ: ac nunquam hæ rurſus in Belgicam militiam recipiuntor, niſi conſenſum præbuerint Vnitæ Prouinciæ.

Hi milites, cùm è Belgij finibus excedentu militaria inſtrumenta, bellicos apparatus, & commeatus ijs in locis relinquunto, in quibus hactenus conſederint: ijs in præſidijs intra dies viginti per Hannoniam indigenæ armis idonei collocantor; intra dies alios viginti in aliarum Prouinciarum his articulis comprehenſarum munitis oppida arcibúſue ſumpti quoque ex ijs milites conſtituuntor.

Quo tempore milites extranei profectionem è Belgio adornabunt, exercitus ex indigenis C *conſcribitor Regis impenſis; ipſi interim Regi neceſſariæ ad defenſionem Catholicæ Religionis, & conciliandam eidem Principi obedientiam, pecuniæ penduntor.*

Nihil Rex fieri patitor Gandenſi Paci contrarium, huiúſque reconciliationis legibus repugnans. nullum per Burgundiam & Luxemburgicam ditionem collectis alibi copijs iter concedi, aut exercitum ibidem colligi ſinito.

Proclamatis publicè Pacis huius articulis, qui bello capti fuerint, abſque lytro vtrimque dimittuntor. Ogniesij regulus apud Regem, quantùm poteſt, enititor, vt Comes Buranus ex Hiſpania in Belgium liber remittatur, ſi nullum inde Regia Maieſtas incommodum ſuſtineat.

Quæ fuerint iam inde à condita Pace Gandenſi bellorum occaſione ablata, vel alienata, ſuis bona dominis reſtituuntor: idémque omninò de bonis eorum ſtatuitor, qui Gandaui in cuſtodia detinentur, poſtquàm è carcere dimiſſi has in pacis leges iurauerint.

Præfecturas ij retinento, qui priuſquam è viuis diſcederet Ioannes Auſtriacus, gubernaculis admoti fuere: eædémque illis tamdiu permittuntor, donec ij è cuſtodia liberentur, in quo- D *rum fuerint locum ſuffecti.*

Magiſtratus omnes, Miniſtríque tum ciuiles, tum militares, obſtringunto ſe iuramento ex Vndecimo Pacificationis Gandenſis Capite tum Catholicæ Eccleſiæ, tum Regi parendi, ſuáque ijſdem iura præſtandi.

Vrbem nullam, nullámue territorium Rex indigenarum, aut exterorum militum præſidio, vel ſtatiua commoratione grauato, niſi vrbes ipſæ, vel territoria imponi ſibi flagitent. Ijs in locis, vbi præſidia fuerunt hactenus collocata, præter indigenas miles nullus ponitor.

Omnibus in vrbibus, oppidiſue priuilegia, & ſtatuta circa dicendos Magiſtratus, & creandum Gubernatorem conceſſa, non aliter, quàm Caroli Quinti Imperatoris temporibus fiebat, obſeruantor.

Rex, eiúſque ſucceſſores Generalem Belgij Gubernatorem è conſanguineis ſuis ſemper nuncupanto. Maieſtati ſuæ nunc placeat Archiducem Matthiam in Belgij Præfectura retinere:

A *ſin aliter et viſum fuerit, ſaltem apud Imperatorem eius fratrem honeſtis excuſationibus contractam ob arreptam Gubernationem notam abſtergere: dein amiſſis extra Belgij fines externis militibus, eius voluntate Parmenſis Princeps Belgas regere pergat, in cuius tamen familia viginti tantùm numerentur exteri; eique ad tutelam corporis congruus militum numerus aſſignetur, quemadmodum ceteris Belgij Gubernatoribus fuit conceſſum. Ac ſi intra ſemeſtre ſpatium poſt euulgatos Pacis huius articulos, aliud Rex nihil mandauerit, aliúmque nullum Belgio præfecerit, Concilij Status Proceres publicam totius Belgij rem adminiſtrent, donec aliud Rex circa Gubernationem conſtituerit.*

Ab Rege duodecim è Belgica Nobilitate primates, qui ſimul ad rectam Gubernationem operam nauent, nominantor: eorúmque octo ex ijs deliguntor, qui iam inde ab initio tumultuum Belgicorum Generalibus Ordinibus adhæſere, ijſdémque Ordinibus grati acceptique ſunt.

Hi verò Conſiliarij iureiurando conſtricti, velut antè factum fuit, ad res omnes excubanto, eáſque diligenter excutiunto; vt imminentibus periculis obuiàm eant, bonóque publico
B *aduigilent.*

In poſterum ſemper, aut ſaltem ad ſex annos, Præfecturæ omnes, tum vrbanæ, tum militares, natis tantùm in Belgio viris; aut, ſi exteros adſciſcere placeat, ijs ſolùm, qui grati ſint Ordinibus, conceduntor: poſtquàm ij ſe obligauerint iuramento ea omnia, quæ in patriæ detrimentum agitabunt, retegendi, niſi periurio ſe infamiáque malint obuoluere.

Omnia Rex habeto rata, quæcumque Ordines circa publicas & honorificas receptiones, redditus, penſiones, aliáſque res in eorum vtilitatem obligatas, qui ſubſidia eis tribuerint, aut ſubminiſtraturi ſunt hoc pleno diſcriminum tempore, aut diſſoluendis iam factis, faciendiſue nominibus, egerint, decreuerintne.

Nulla vectigalia, nulláue pecuniarum ſubſidia præter ea exiguntor, quæ iam inde à Caroli Quinti Cæſaris temporibus imponebantur.

Omnia tum generalia, tum particularia priuilegia ſarta tecta conſeruantor.

His qui legibus pacem ſibi conciliant, omni cum alijs iam inde à principio turbarum con-
C *tracto fœderi & amicitiæ nuntium remittant.*

Vt in amicitia retineantur Angliæ Regina, & Dux Alenconius, ab ijſque ſubſidium ſperetur, nondum duobus exactis menſibus ab eo tempore, quo Princeps Parmenſis Generalem Belgij Gubernationem ſuſceperit, ad vtrumque Rex legatos mittat, ac per eos omnia ipſis beneuolentiæ & amicitiæ ſigna exhibeat, vt cum eis tamquam propinquis, ac beneuolis vicinis pax conſeruetur.

Placeat Regiæ Maieſtati è liberis ſuis vnum prima in Belgium occaſione mittere, vt hîc educatus in paternam ſuccedat Belgicarum Prouinciarum hereditatem.

Licitum eſto ceteris alijs Belgij Prouincijs, aut ciuitatibus huius pacis legibus frui, poſtquam intra trimeſtre à dimiſſis è Belgio externis militibus, ad earum obſeruationem ſacramento ſe obligauerint.

Pontifex Maximus, Imperator Romanus, Galliarum Rex, Dux Alenconius, Colonienſis ac Treuirenſis Archiepiſcopi, Dux Cliuenſis, orantor, vti pro ſuo conciliandæ Chriſtianorum tranquillitatis deſiderio, ad procurandam generalem Belgij totius concordiam pacémque
D *laborem conferant.*

Si, poſt capitum huius reconciliationis proclamationem, circa declarationem eorum difficultates aliquæ ſuboriantur, ab Rege & Ordinibus ijs expediendis quidam deliguntor.

Vtrique ad horum articulorum diligentem obſeruationem iuratis verbis tactiſque Sacroſanctis Euangelij ſeſe obliganto. Intra tres menſes, aut citiùs etiam, Rex has leges confirmato.

Hunc in modum conceptis reconciliationis capitibus, vbi Vicecomes Gandenſis Arteſiæ Præfectus, Comes Lallainius Supremus Hannoniæ Bailliuus, & Willeruallis toparcha Gallo-flandriæ Gubernator, cum earum Prouinciarum Ordinibus ſubſcripſere: mox ad Principem Parmenſem, qui Traiectum ad Moſam obſidebat arctiſſimè, ab his legati aliquot ea propoſitum abeunt. Interim Baro Raſſeghemius, Brugenſis ac Iprenſis Epiſcopi, Mouſcheronius dynaſta, Herpij regulus, aliique viri nobiles in obſcura Gandaui cuſtodia detenti, quorumdam opera cuſtodes fruſtrati

Mittuntur ad Ducem Parmenſem, qui has leges ei proponant.
VVaumburg. alij.

Baro Raſſeghemius cum ſociis è cu-

 ſunt

Digitized by Google

ſtodia Gandenſi euadit.

Iſſelt, VVaſemburg. Haram, Lanarum, alij.

ſunt mutatis veſtibus, ac reperto per poſticum occulto meatu, ſecundùm amnem fugere. Sed dum iter facerent, vnum ex vultu lanio quidam Gandenſis deprehendit, A eq́ue veſtigio in vrbem ad Senatum index fugæ procurrit. Promiſerat vir aliquis nobili genere natus, certo ſe loco equos in promptu habiturum, quibus conſcenſis fugam omnes vnà maturarent, & in tutum ſeſe reciperent. Verùm is poſteà metu perterritus, ne ſi deprehenderetur, facinus morte lueret, eo loco nullos equos diſpoſuit. Igitur cùm illuc profugi perueniſſent, equóſque fruſtrà præſtolarentur, in conſultationem vocauere, ſatiúſne eſſet in cuſtodiam reuerti, quàm in incertum ſeſe fugæ committere: cùm præſertim eorum plerique imbecillo eſſent corpore, neque pedeſtribus vijs aſſueti. Sed breui Gandenſes eorum veſtigijs inſiſtentes deliberationem aduentu ſubito abrumpunt. Igitur ijs perceptis Raſſeghemius, Zweueghemius, Herpiúſque in adultam ſeſe protinus ſegetem abdunt, & huius tecti beneficio, ceteris in vincula rurſus abductis, occultis hoſtem vijs euadunt. Primum eis perfugium præbuit Roulleria, vbi Montignius, Manuïus, Werpius, cum copijs aduerſus Francorum Ducem Nouëum, ſiue Brachium Ferreum, aciem commiſſuri præſtolabantur. B Vbi verò ſatis conſtitit Nouëum prælij aleam ſubterfugere, Werpius & Manuïus Grauelingam abituri, Raſſeghemium eiúſque ſocios vnà cum milite ſuo Menenas deducunt. Inde cùm Raſſeghemius eodem die Inſulam cogitat, Senatus Inſulenſis ob eius incolumitatem plurima perfuſus lætitia, militares vrbis Societates in armis eſſe iubet, eíque obuiàm ad pontem vſque Marquanum procedere. Eum ipſe ad portam vrbis multo apparatu excipit, ac in vrbem deducit. Ita lætis omnibus Gallo-flandriæ Præfecturam denuò Raſſeghemius capeſſit, actis Willeruallio gratijs ob præclarum ac fidelem ei regioni laborem impenſum, qui paucis inde diebus ad ſuos aliò ſe contulit. Et mox ad procurandam aduerſus Flandros, Tornacenſes, Buccinienſes, & Cameracenſe præſidium, Inſulæ ceteríſque oppidis ſecuritatem gnauus incubuit. Equites centum ſclopetarij Hemenſis Bailliui filio ductore conſcriptos Inſulæ poſuit. cohortem peditum Hellemij eadem in vrbe collocauit. Orchiacum miſit, quos frater huius natu maior Beuurius collegerat. cum ſua cohorte Philomæum C Armenteriæ conſtituit. Et his omnibus ab Ordinibus Gallo flandriæ numerata ſunt ſtipendia.

E ſocijs quibuſdã à Gandenſibus iterũ captis, Roulleriam fugit.

Inde Menenas deducitur, ac mox ab Inſulẽſibus cum magno gaudio excipitur, & Inſulam intrat.

Recepta Præfectura Gallo-flandriæ, huic regioni aduerſus hoſtes tuendæ dat operam, poſitis varijs locis præſidijs.

Princeps Parmenſis ſubſcribit legibus pacis ab VVallonibus propoſitis.

VVaiemburg. alij.

Fruſtrà laboratur pro generali Belgij pace.

Auctores anteà citati.

Vt verò ad legatos ab Ordinibus Arteſiæ, Hannnoniæ, & Gallo flandriæ ad Parmenſem miſſos reuertamur, ij diu in caſtris ad Traiectum ſubſtitere. Laborabat ſcilicet magnopere ad promouendam huius vrbis expugnationem Parmenſis; multáque in articulis ab illis ipſi propoſitis longiorem paullò moram, vt cuncti diligenter excuterentur, flagitabant. Igitur non priùs is ratas habuit leges ab Ordinibus Wallonicis propoſitas, eáſque ſubſcripto nomine iureiurando firmauit, quàm dies illuxit Diuorum Petri & Pauli, quo Traiecto per expugnationem potitus eſt. Per eos dies vrgebatur magnopere, vti Prouinciæ omnes Belgicæ generalibus pacis legibus in amicitiam Regis coaleſcerent. Verùm nihil æqui ab Generalibus Ordinibus obtinuitis labor, quem Summus Pontifex, Imperator Romanus, Rex Philippus, & Parmenſis, alijque impendebant communi armorum quieti, pacíque conciliandæ: ob præfractos quorumdam animos, ac præſertim Auraici artes, cui durum poſt lon- D gum imperium ſubeſſe videbatur; quique ſub pacis tegumento quidpiam occuli credebat; omninóque palàm affirmabat, nullo pacem commodo à Belgis cum Rege contrahi poſſe, quem nimiùm offenderant. Poſtquam autem paucis tantùm mutatis Catholicus Rex Wallonicarum Prouinciarum petitionibus ad ſtabiliendam earum reconciliationem ſubſcripſit, menſis capitibus publicè legendis, quibus inter ipſum dictáſque Prouincias conuenerat, dictus eſt September. Ac tum magna omnium voluptate vbiuis locorum inſtitutæ ſunt Supplicationes, Hymnus Ambroſianus decantatus, varia recreationum genera paſſim ijs in Prouincijs celebrata ſunt, quo die placuit leges publicari. Verùm inter eam lætitiam non leuia paſſi ſunt damna Gallo-flandri. Quippe atrociter ſæuiente peſtilentia, funeribus funera quotidie multa iungebantur. Coactæque ſunt Patres Societatis Ieſu lectiones Duaci abrumpere, ob domeſticam luis cladem, quæ ſenos abſumpſit Socios. Et paucis ſubinde

Pax in VVallonicis Prouincijs promulgatur.

Peſtis vexat Gallo-flandriam.

Hiſtor. M s. Colleg. Soc. Ieſu Duac. Lib. Ms. Duacenſ.

diebus

A diebus apud Gallo-flandros inſigniter rebus aduerſis temperatus eſt felix armorum ſucceſſus. Incurrebant ſiquidem quotidie horum in agros Tornacenſium, Cameracenſium, & Buccinienſium præſidia. Cortraco, Ipris, Aldenarda, Gandauo, & aliunde ipſis Flandri grauiter ingruebant. Nihil tutum per eorum regionem erat, nihil fermè ab latrocinijs immune. Et per Octobrem ad diem vigeſimum ſecundum vehementer Inſulenſes contrarius votis euentus perculit. Hoc ſic accidiſſe comperio. Dum ageret Baro Montignius in propugnaculo, quod Altæ Riuæ domui obduxerat, Alennius Chiliarcha, qui Menenis imperabat, Raſſeghemij & Herpij hortatibus impulſus, Cortracum intercipere moliebatur. Multos illic ciuium corruperat promiſſis Herpius: iámque aliqui facta conſpiratione ſtatuerant, quo tempore noctu aduectaret Alennius, portam aperire, eámque armis parãdo in vrbem aditu obtinere. Igitur duodecimo Kal. Nouembris tacitè Alẽnius plurimum Menenis militem educit, ibíque ſolùm ad cuſtodiam vnà cum cohorte Linſelium relinquit. Verùm vnus coniuratorum iam omnia Cortracenſi Præfecto detexerat: iſque Flandris, quæ ma- B chinabatur Alennius, indicauerat. Ergo dum Alennius Cortraco propinquat ſpe plenus oppido potiundi, ac iam propiùs portam conſiſtit, nondum eam patere conſpicatur, nullúmque de muris ab coniuratoribus ſignum accipit. Id dum animo ſecum reputat, audit Præfectum vrbis ab excubitore altiùs exquirere, Num quem auribus fragorem excipiat? & cùm hic contrà reſpondet, nihildum ab ſe perceptum, ei ſtatim obijcere, Iam tamen tempus adueniſſe. De Menenis ſermo ſcilicet inſtituebatur, quas ea Gubernator hora inuadendas ab Flandris cognouerat. Ad hæc dum ſtupet Alennius, & iam animo mœſtus inſidias ſuas Cortracenſi Præfecto patefactas arbitratur, paullùm ſecedit, & capitaneos in conſultationem aduocat. Illic grauis extemplò tumultus, & bombardarum fragor inſonuit, ac frequens ignis ferrearum fiſtularum emicuit Menenis. Eò quippe Balforius Scotorum militum Tribunus duce quodam cereuiſiæ coctore, quem ibidem loci multis anteà Malecontenti damnis affecerant, copias per id tempus adduxerat, quarum pars à terra ſcalis in aggerem C oppido circumductum euadebat; pars per flumen è nauibus egrediebatur. Ingens itaque pugna ibi coorta eſt, dum multi impetum faciunt, pauci locum fortiter defendunt, ac ſeſe aduerſus hoſtem tuentur. Ad hæc Alennius ſpe ſua Cortracum capiendi deiectus, ne Menenas, quibus iam timebat, amitteret, militem ſuum eò protinus reducit. Sed priuſquam illuc perueniret, tametſi non paruo labore ac ſanguine, oppido tamen Balforius potiebatur. Ita ſeſe ſuóſque Halewinum ex oppoſito Menenarum flumini aſſidens transferre Alennius coactus eſt. Accepti de tentato fruſtrà Cortraco, & amiſſis Menenis nuntij Montignium & Inſulenſes admodum ſauciauere. Nullum poterant obicem Inſulenſes hoſtium è Menenẽſi oppido excurſionibus opponere: prorſúſque arbitrabantur, firmum illic præſidium ab Flandris collocandum, vt quotidianis populationibus Inſulenſem agrum infeſtum redderent. Et Montignius magnopere dolebat præcipuam belli ſui ſedem tam infelici ſucceſſu Cortracenſi amiſſam; eóſque præſertim hoſtium incurſionibus vexandos, à quibus anteà plurimùm fuerat adiutus. Igitur Halewinum ad Inſulenſium flagita- D tionem aduenit, impediendis, quà liceret, Scotorum & Flandrorum, qui præſidio Menenis erant, in Gallo-flandriam irruptionibus. Placuítque tum ex eius ſententia Inſulenſibus caſtellum illic condere circumductis ad munitionem aggeribus. Impoſitus etiam ab eodem miles templo maximo & regijs ædibus Virouiaci eſt: dein arci Warneſtuniæ; vt Flandros Liſæ tranſitu arcerent. Cominij Bailliuus oppidi Guillenghienus curam ſuſcepit, acceptis aliquot è cohortibus Beuurij ac Philomæi militibus. Ita credebat Montignius ab Liſa flumine ſatis proſpectum Gallo-flandriæ. Verùm Nouẽus Francorum ductor Nouembri menſe copias pro Flandris circumducens Virouiacum intendit, magníſque viribus templum aggreditur. Enituit illic Carondeleti virtus, qui ſupremum in militem imperium habebat: cùm aduerſus maximas copias ſeſe tamdiu ſtrenuè defendit, quamdiu locus viréſque patiebantur. Vbi tamen animaduertit ſe ſuóſque fruſtrà obniti, bonis conditionibus hoſtem admiſit, & ad Montignium cum ſuis ſe recepit. Qui regias ædes inſederant, ſatis

Itemque hoſtes.

Malecontenti Duce Alẽnio tentant Cortracum, eodemque tempore Menenis priuantur.

Iſſelt, Append. Guicciardin. Chappuis, Bandart, VVaiemburg Haræus.

Montignius Halewinum venit, & ibi caſtellum excitat.

VVaiemburg.

Virouiaci, VVarneſtuni, & Cominij militẽ ponit.

VVaiemburg.

Nouẽus Virouiaci templum expugnat.

Idem.

Virouiacum & VVarneſtunum Malecontenti deſerunt.

Idem.

gnari eas ſe defendere non poſſe, ignem ipſis inijciunt, alióque occultè diffugiunt.
Idem fecere, qui caſtro Warneſtunico inerant. Neque iudicauit Montignius ſibi A
commorandum Halewini: ſtatímque copias ex eo, quod ibi ſtruebat, propugnaculo
in ſuburbia Inſulenſia deduxit. His aduerſis rebus cùm plurimùm Inſulenſes damni
caperent, ac metu deijcerentur: nouus ijs dolor acceſſit. Paucis enim pòſt diebus
Noüeus Cominium aggredi cœpit; neque paruo labore caſtello, quod nuper in ea
oppidi parte, quam depreſſo loco Liſa fluuius obit, conditum fuerat educto circùm
altiùs vallo, dein hoſpitali domo, ac templo Canonicorum potitus eſt; ac militem
vbique poſuit, vt in arcem aditum omnem prohiberet. Verùm is poſteà caſtrum fru-
ſtrà ſubigere tentauit. Erat enim illic cum Guillenghieno Bailliuo ductor Buretus,
qui paullò antè cum ſeptuaginta fortiſſimis militibus, quibus præerat, Tornaco ad
Raſſeghemium transfugerat, ſpretis Generalium Ordinum ſtipendijs: quorum aſſi-
duo labore perfectum eſt, vt nullum arci damnum intulerit hoſtis. Ergo qui caſtrum
Queſnoyæ ad Duplam primo inde lapide obtinerent, quadraginta circiter viros
miſit Noüeus, cùm id ſeptem milites Inſulenſes (haud plures fuerant impoſiti) de-
ſeruiſſent. Interim ipſe deducta ſecum parte copiarum caſtra metatus eſt Roncquæ B
proximo ab Menenis milliari, quà eo ex oppido Inſulam tenditur. Nec multò pòſt
occultè Marquettam inde copiam aliquam duxit, vt Monaſterium illic Ciſtercien-
ſium Virginum interciperet. Iam pars militum eius pontem tranſierat, & aliqui mu-
ris Cœnobij ſcalas applicabant, cùm ſubitò nuncius ipſum perculit, cum magna mi-
litum manu Montignium feſtinare, magnóque ardere deſiderio acies committendi.
Igitur ſcalis eo loco relictis fugiēti ſimilis ſuos Roncquā Noüeus celerrimè abduxit.
Timebatur interim Armenteriæ, cui ſola cohors Philomæi præſidio erat, & quam
permulti homines maleuoli inſidebant. Igitur eò cum legione ſua miſſus eſt Alen-
nius; eiúſque opera perfectum eſt vallum, quo nunc oppidum ſatis alto latóque cin-
gitur. Eatenus ſanè cum magnis diſcriminibus, & impendiis bellum in Gallo-flan-
dria ſolis Montignij viribus, ac ſtipendiis Ordinum eius regionis adminiſtratum
fuit. Id quod animaduertens Parmenſis Princeps, extemplò conſtituit hanc ditio- C
nem adeò de Religione Catholica benè meritam regiis copiis ab omni periculo,
bellíque incommodo liberare. Igitur ineunte Decembri Comes Mansfeldiæ Petrus
Erneſtus, Marchio Roubaiſius, Comes Egmondanus, Barones Montignius & He-
zius, Mottę toparcha Chiliarchę Mannuius, & Alennius Inſulam venere huius
Principis iuſſu. Et magna omnes Senatus voluptate, & populi gaudio excepti ſunt,
quoniam in armis obuiàm ciues prodiere, ac cum timpanorum eos bombis, & ferrea-
rum fiſtularū frequenti & feſto fragore intra muros duxere. Equites Roubaiſius ad-
duxerat: peditum legiones Egmondanus, Montignius, Mannuius & Alennius: tor-
menta muralia Mottanus dynaſta. Equites ferè octingēti, peditum quina circiter mil-
lia numerabantur: quibus omnibus extra vrbem diuiſa ſunt hoſpitia. Traductæ mox
copiæ Queſnoyam, & tribus tormentis ęneis arx eius concuſſa. Vbi ſe pręſidium ar-
cémque poteſtati Comitis Mãsfeldij ſubiecit, pars eius laqueis ſtrangulata, quòd ma-
chinis muros verberari ſiuerint, priuſquam deditionem facerent. Illic plurimum ęris
campani ſacris turribus detracti, & fundendis muralibus tormentis deſtinati reperit D
Mottæ toparcha æneis Regis machinis præfectus: verùm in gratiam Eccleſiarum
trecentis tantùm florenis id redimi permiſit, inſigni pietatis exemplo. Arſere nihilo-
minùs omnia ferè pagi eius ædificia, grauiſſimum paſſis damnum incolis, cóque ſpe-
ctaculo grauiter affecto huius loci regulo, in cuius regia caſtra ſecuti oculis hæc om-
nia gerebantur. Biduo inde Cominium aggreſſus Comes Mãsfeldius eſt, ac Francos
& Flãdros, qui ſeſe illic muniuerãt, ad tria millia eo de oppido exegit. Eo territi War-
neſtunicę arcis pręſidiarij fugā capiunt: illícque ſtatim cum ducentis peditibus Inſu-
lenſium ſtipendia merentibus Buretus imponitur. His eum in modū feliciter & cum
magna Gallo-flandrorum lętitia geſtis, Inſulam Mãsfeldius reuertitur. Extremo ferè
Decembri hinc digreſſus, Mauretanię caſtrum, vnde non leuiter etiam Gallo-flandri
vexabantur, inuadit ab tribus Scotorum ſignis inſeſſum. Priuſquam tormētis quate-
ret, bonis legibus facta deditio eſt, dataque præſidio poteſtas quò cuperet diſcedēdi.

Sed

Montignius Halevvino relicto, ſuos ad ſuburbia Inſulenſia deducit. *Idem.*

Noüeus Cominienſe occupat oppidum. *Idem.*

Cōtra ipſum arx defenditur. *Idem.*

Queſnoyæ caſtrum idem capit. *Idem.*

Roncquæ caſtra collocat. *Idem.*

Marquettēſe Monaſterium tentat fruſtrà. *Idem.*

Montignij metu Roncquam repetit. *Idem.*

Armēteriam munit Alennius. *Idem.*

Vt Gallo-flãdriam ab hoſte liberet, Com. Manſfeldium mittit Parmenſis. *Idem.*

Mansfeldius Caſtrū Queſnoyanum expugnat. *Idem.*

Multum æris campani illic inuēti trecentis modo florenis in templorum gratiam Mottanus redimi ab ſe permittit.

Hoſtem Cominio expellit Mansfeldius. *Idem.*

Buretum Capitaneum in arce VVarneſtunica ponit. *Idem.*

Mauretaniam ſubigit. *Idem.*

A AN. 1580. Sed quantum iis expeditionibus Mansfeldij Comitis Inſulenſes capiebant vo-
luptatis, tantum breui pôſt doloris accepere. Etenim anni ſequentis primo die ſub
veſperum egreſſi Menenis Scoti Francíque, Gallo-flandriæ partem peruagantur.
Multas Bonduæ, Marquæ, ac Fiuis domos flammis corrumpunt. in ſuburbio Inſu-
lenſi ad portam Ægrotorum quinque ſexue molis pneumaticis ignem iniiciunt.
Irritatus hoc facinore Mansfeldius, proximum Gallo flandriæ D. Amandi oppi-
dum, quod tres Scotorum cohortes huic ditioni admodum infeſtæ tuebantur,
obſidio cingit; adeóque machinis vrget, vt in Monaſterium ſua ſéque recipere,
ac parum illic præſidij aduerſus machinas expertæ, deditionem facere cogantur.
Neque verò preſidia Gallo-flandriæ intra munitiones ſeſe continebant. Frequen-
tes horum excurſiones in vicinos Teutonicæ Flandriæ agros, ac Tornacenſium
fines, ſuis etiam maleficiis & direptionibus damni multum inferebant agreſtibus
viris. Nihil vſquam circa Tornacum Cortracúmque tutum, aut prædarum expers
erat. Igitur ex agris alij Cortracum, alij Tornacum, quidam aliò ſua ſéque reci-
B pere. iis in vrbibus cuncta profugorum mœſtis vocibus reſonare, & ciuium Ca-
tholicorum querelis impleri. Erat tunc triſtiſſima facies Tornaci, quoniam illic
S. Martini, & Epiſcopij areæ, latiores plateæ, foráque, agricolis, & horum vehi-
culis, bobus, equis, ac ſuibus plena eſſent; ac lugubres vbique ſermones pacem
optantium bellúmque deteſtantium Catholicorum audirentur; ſolum arma, mi-
nas, incendia, blaſphemias hæretici fremerent. E Catholicis, quibus regium no-
men & pacis commoda placebant, id enixè Numen priuatim palámque obſecra-
bant, vt cum ceteris Wallonibus in iucundas pacis leges, & Regis amicitiam coaleſ-
cerent. Vt id boni aſſequerentur, die ſexto ac vigeſimo Ianuarij tantum cerei funa-
lis Deo eiúſque Matri obtulere, quantum vrbis circuitus extenditur. Et quo die id
accendi placuit in ipſo D. Virginis templo, magna Sacrum frequentia Muſicè cantari
curarunt, ac publicum inſtitui Supplicium, multis virginibus candida veſte amictis
cereos lucentibus. Ac tum Ioannes Cotreau Canonicus & Archidiaconus Torna-
C cenſis cùm è ſacro ad circumfuſam multitudinem pulpito verba faceret, feruentiſſi-
mis Præfectum vrbis precibus aggreſſus eſt, vti tandem Regis Catholici pacem of-
ferentis deſiderio faceret ſatis, ac plebi Tornacenſi tot miſeriis oppreſſæ ſuccurreret,
pacem cum vicinis Proceribus amplectendo. Verùm nihil ab eo tunc, vt aliàs, reſ-
ponſi acceptum, quàm ſibi nunquam animum fuiſſe quidquam circa Religionem
Catholicam mutandi, vrbémue Tornacum & obnoxium ei agrum peſſumdandi.
Paruo inde tẽporis ſpatio, prima Februarij luce, cùm Pontifex Tornacenſis, D. Mar-
tini, & S. Marci Abbates, idémque Ioannes Cotreau animaduerterent nouis in dies
calamitatibus Tornacum obrui, hęreticos Catholicis inſultare, de Catholicis multos
ab ſectariis infici corrumpíque, prę́ſens ingruere tum animi tum corporis periculum
ciuibus profugíſque; ex aduerſo vicinas vrbes aliud nihil, quàm cum Tornacenſibus
concordiam, cupere; adeóque Regem enixè pacem ipſis ingerere: omnes ſimul in
arcem ad eumdem Gubernatorem adiere. nihílque reliqui fecere, tum precibus, tum
adhortationibus, vt ipſum ad pacis cupidinem impellerent. Nihil tamen magis tunc
D impetratum, quàm priùs: ſolúmque is reſpondit; Haud grauatè media ſe ſubmini-
ſtraturum, quibus eos ad pacis complexum poſſint incitare, ad quos eo de negotio
tractando ius pertinet. quibus non obſcurè ſignificabat, per Generales Ordines, qui-
bus ſe ſacramento addixerat, eam eſſe impetrandam ab Rege reconciliationem.
His igitur Parmenſis Princeps cognitis, Tornacenſem agrum longè maioribus,
quàm priùs, ab militibus incurſionibus vexari mandauit. Nihil idem quietis conceſ-
ſit pagis Cameraco vicinis, omnémque conatus eſt Incyo commeatum præripere,
qui Ordinum nomine ciuitatem eam ceperat inſidebátque. Incyus hoc animaduer-
tens, acnon ſatis perſpectum habens, viréſne Ordines Parmenſi opponerent, ſi Ca-
meracum obſidione cingeretur, de aduocando ex Francia Duce Alençonio conſi-
lium iniit, eúmque Martio menſe cum viribus & commeatu aduenientem intra mu-
ros ſuſcepit, & in eius poteſtatem ciues vrbémque tradidit; ac qui nollet in eius
Principis verba iurare, foras exegit.

Menenenſe præſidium damni multum infert Gallo-flãdris. *Idem.*

Mansfeldius S. Amandi oppidum ad deditionem cogit. *Idem.*

Gallo-flãdriæ præſidia multùm nocent hoſtibus.

Qualis tunc fuerit facies Tornaci. *Ioan. Couſin.*

Quid ibi Catholici fecerint, vt pacẽ cum Rege impetrarent. *Idem.*

Princeps Parmenſis Tornaceſium & Cameraceſiũ infeſtat.

Incyj dominus Cameracũ Alençonio ſubmittit.

Alénius Cortracũ Ordinibus eripit.
Iſſelt. Append. ad deſcript. Guicciard. alij.

Ex aduerſo eiuſdem menſis initio Alennius rurſum Cortraco inſidias ſtruit, vt in-
famiam ad id oppidum anteà toleratam abſtergat. Præmiſſus eò Iacobus Corbitie- A
rus Hanno peditum ductor agricolæ cultu ſpeciéque, vt foſſarum & murorum alti-
tudinem exploret. Vbi facilem intra caſtrum muróſque vrbìs aditum reperit, cer-
tiorem eius fecit Alennium. Hic tentato etiam eo loco, dum ſucceſſum felicem ſibi
promittit, vnà cum Mouſchronio copias conficit. Erant in eorum comitatu quin-
genti ferè pedites, cum aliquot equitibus. Noctu per aquas ea parte, quam diximus,
in vrbem fortiſſimus quiſque ſuccedit. ceteri opportunis ſe locis occulunt. Exorta
luce, portíſque apertis, qui oppidum intrauerant, excubitores repentè obtruncant, &

Ipſe paullò pòſt moritur.

ſigno dato Alennium & copias introducunt. Verùm Scotis, qui præſidio erant, ad
arma concurrentibus, ac ſeſe fortiter propugnantibus, non leue prælium exoritur.
Penes tamen regios milites ſtetit victoria. Domus quædam arſere, quædam expilatę
ſunt; ceteri ciues pecunia redempti. Sed Alennio partæ frui gaudio victoriæ diu non
licuit. Muri ſiquidem lapſu crus eliſum paucis eum diebus viuis exemit. Vnà tunc
voluptatem & militum mutationem Inſula percepit. In ea quippe omnes ad nuntios B
intercepti Cortraci magna ſunt lætitia perfuſi. Quę verò fuerat hactenus eidem ci-
uitati præſidio Hellemij cohors, ea Cortracum mittitur : in huius locum Balleti ſi-
gnum Inſulani recipiunt. Et mox Marchionis Roubaiſiani opera Ingelmeuſtrenſi
arce capta (ſecundo abeſt à Cortracenſi oppido lapide Brugas verſus) noua Gal-
lo flandris acceſſit lætitia. Dimiſſis tunc equitibus ſclopetariis, quos Raſſeghemius
collegerat, & ſub ſigno habuerat, lanceariorum Goignij equitum ala Inſulæ collo-

Regius Flandriæ Senatus Duaci conſtituitur.

cata eſt. Hęc inter nondum fixam alicubi ſedem habebat *Prouincialis ac Regius*
Flandrię Senatus, qui Gandauo propter ciuium rebellionem exceſſerat. *Vbi meliùs,*
quàm Duaci, collocaretur, vix locus alius Philippo Regi viſus eſt. Igitur Kalendis
Aprilis inter eius Concilij Proceres, & Magiſtratum Duacenſem certis legibus
conuenit, vt ex Regis voluntate Duaci ſedem ij ſtatuerent; quamdiu Gandenſes ar-

Terræ motus.

mis rebellibus Flandriam vexarent. Octauo Idus eiuſdem menſis quarto Paſchalis
hebdomadis die ad ſextam veſpertinam cum cetero ferè Belgio Gallo-flandria terrę C

Cometa.
Peſtis.

motu concutitur. eumdémque pòſt annum exortus Cometes, ac ſæuiſſima lues
omnibus Belgis grauem fecere. Viduatus tunc eſt Pontifice ſuo Tornacenſis Epiſ-

Tornaci coguntur iurare pro Generalibus Ordinibus Eccleſiaſtici.
Couſinus.

copatus, Petro Pintaflourio ad decimum diem Aprilis poſt graues labores Tornaci
morte ſublato. Perſolutis huic Pręſuli de more Catholico iuſtis, ſexto Nonas
Maij Eccleſiaſticis omnibus mandatum eſt Tornaci, vt iureiurando ſe Generalibus
Belgij Ordinibus obſtringerent; aut ſi hoc facere abnuerent, ex vrbe digrederentur.

Id ne faciant, quidam Canonici, & Societatis Ieſu Religioſi abſcedunt.
Idem.

In varias tunc à Clero & Religioſis itum ſententias eſt. E Canonicis & ſacellanis
Mariani templi vrbe quidam exceſſere, hóſque Societatis Ieſu Sacerdotes ſecuti
ſunt: quòd arbitrarentur illicitum ſibi eſſe huiuſmodi iuramentum. Poſtquam alij
rem eam diutiùs animo peruoluêre, fidem demum ea conditione Ordinibus obli-
garunt, ne quid facere cogerentur, quod Numini, Catholicæ Religioni, & debitæ
Regi obedientiæ pugnaret, quemadmodum Gandenſis Pacificationis capita præ-

Alij iureiurando ſe obſtrinxerunt.
Idem.

ſcripſerant. Et licet nonnullis perperàm hi feciſſe viderentur: permiſſum tamen ijs
eſt tum Parmenſis Principis, tum Regis Catholici litteris, vt eadem in vrbe conſi- D
ſterent; diuina illic peragerent myſteria; ciues ad colendum Numen, ſeruandámque
regiam auctoritatem hortarentur. Laborabat tum vrbs Tornacenſis multarum pe-
nuria rerum, ob frequentes regiorum militum excurſus. Igitur eodem menſe Maio
Aldenarda plurimus hanc in ciuitatem commeatus deuehitur, cúmque tuendi cau-

Marchio Roubaiſianus à militibus perſtringitur, quòd commeatũ Tornacenſem nõ interceperit.
VVaſtemburg.

ſa miles Ordinum comitatur. Id cognitum habens Roubaiſianus Marchio, Equites
ferè ſexcentos, tum Wallones, tum Epirotas, eam in viam deducit, per quam hoſti
conſtitutum iter erat: vt inſidijs opportuno poſitis loco, & aduerſarios opprimeret,
& præda potiretur. Verùm tracta illic aliquantula mora, cùm eo die hoſtem minimè
venturum arbitraretur, ac citiùs ſe Roubaiſiam, quàm oportuerat, recepiſſet; ſine
damno & periculo cõmeatus Tornacum inuectus eſt. Habuit ea res malè tam Wal-
lones, quàm Epirotas, quos duxerat. & graui ab his murmure perſtrictus eſt Mar-
chio, tanquam eadem cum fratre ſuo Tornacenſis vrbis Præfecto ſentiret. Paullò

A pôſt tamen inſigni facinore hanc is opinionem partim in agro Inſulenſi, partim apud
Teutonicos Flandros oppreſſit. Per eos dies Nouëus, qui cum mille circiter pediti-
bus ac equitibus quingentis ad caſtrum Ingelmeuſtrenſe conſidebat, Roubaiſiam
verſus copias celerrimè rapuit obruendi Marchionis conſilio. Verùm Marchio eius
aduentus certior factus, ſeptimo Idus eiuſdem menſis obuiàm proceſſit; eúmque
nactus Lannoyam inter Tornacúmque (tanto enim circuitu Nouëus, vt hoſtem fal-
leret, ſuos circumduxerat) audenter ac fortiter eius equitatum aggreditur, & ad pe-
dites fuga ſe recipere cogit. Plus in peditatu vitium fuit. Is enim Marchionis impe-
tum egregiè ſuſtinuit, omninóque perfecit, vt equites ſolùm clades afflixerit. Cum
Ingelmeuſtram Nouëus ſuos reduceret, noctu Marchio Cortracum adijt; inde quin-
gentos è legione Bourſij milites eduxit, ſuiſque iunxit copijs. Igitur dum Nouëus
via longiori cogitur Liſam copias ad Mandræ confluentem tranſmittere, eum Mar-
chio præuertit; & munitas vallis, iámque in armis aduentum ſuum præſtolantes
(ipſum enim certis nuntijs iter ad ſe maturare acceperant) cohortes hoſtiles ad In-
B gelmeuſtram impetu maximo inuadit, & ingenti clade afficit, multis Scotorum ac
Francorum partim ferro peremptis, partim captis. Et dum Nouëus relicto Wacquę
peditatu, cum equitibus auxilio accurreret, in eum etiam validè arma conuertit:
támque felicem pugnæ exitum ſortitus eſt, vt eo duce capto, ſignis aliquot, tormen-
tis omnibus, & caſtrorum impedimentis potiretur. Faſſus eſt poſteà Nouëus, niſi
viuus in poteſtatem veniſſet ſuis oppreſſis, haud dubiè ab ſe Cortracum Regijs eri-
piendum, inductis, quà parte infirmiora nouerat mœnia, militibus: ideóque muni-
tus is poſtmodum eſt locus. Sed quàm tum Cortracenſes, ac Inſulenſes ea Marchio-
nis victoria exhilarauit, tam menſis Iunius Nobilium quorumdam & Duacenſium
ciuium ad Buccinium clade fœdus exſtitit. Eius oppidi Gubernatoris vicarius iam
antè Duacum ad Senatum ſcripſerat, animum ſibi eſſe Regijs Proceribus occultè
oppidũ dedendi. Res tamen ea frigidè proceſſerat, & nihil ad ipſam operæ Duacen-
ſes aliíque contulerant. Nunc verò cùm idem decimo Kal. Iulij virum oris in ſpe-
C ciem ſimplicis cum litteris Duacum miſiſſet, iiſque Senatum exciuiſſet, vt tacitè
Buccinium ipſe ciuéſque armati noctu adirent (iam enim tempus opportunum ve-
niſſe docebat, quo pertæſus Ordinum eis oppidum proderet) multò calidiùs id ne-
gotium fuit arreptum. Eas quippe litteras poſtquam Magiſtratus cum nobilibus vi-
ris, ac ciuium primoribus communicauit, Baro Sellius, qui tum erat Duaci, Cuuille-
rij, ac Bignicurtij toparchæ, Hertainius Gubernatoris vicarium munus ſuſtinens,
Langlæus cohortis peditum, quæ Duacum tutabatur, Capitaneus, in facinoris par-
tem venere. Igitur armatus eſt Langlæi miles, íſque vexillo ſuo imaginem S. Mau-
ronti appoſuit, vt præſentiorem conatibus Diuum haberet. Ciuium præcipui ad du-
centos (multò plures ſeſe obtulerant) ex ſententia Senatus arma ſumpſere. His ſe
ſponte iunxere ruſtici quàm plurimi, quorum villas agroſque ſæpenumerò Bucci-
nienſe præſidium infeſtauerat. Spe plenum arce oppidóque potiundi per noctem id
agmen proceſſit ducibus ijs, quos enumerauimus. Verùm longè aliter Buccinij res
gerebatur, quàm Vicarius Præfecti Duacenſibus promiſerat. Is enim cùm Guber-
D natorem de Duacenſium aduentu docuiſſet, ad portam in mœnibus multa colloca-
uerat tormenta muralia, quæ venientes pilis vegrandibus impeterent, ac diſcerpe-
rent. Extra oppidum militem multum equeſtrem pedeſtrémque certis locis impo-
ſuerat: vt incautos ab lateribus, à tergo circumuenirent opprimeréntue. Ergo dum
portæ Duacenſes aliíque propinquant, adeſt Vicarius extemplò, blandáque duces
voce compellans, in arcem vt ſingulatim ſuccedant, inuitat, eoſque rurſus certos
facit loco abſque diſcrimine potiundi. Anguſta erat portula, qua ſubibant, ac non
niſi ſingulos admittere poterat. Vbi verò viri nobiles, ac præcipui tam ciuium,
quàm militum, & agricolarum, eum in modum ingreſſi ſunt, ab tergo ſtatim fores
obduntur: ac eodem propè momento ſignis editis, è mœnibus maiores bombardę
flammis excitatis pilas in eos, qui denſi foris introitum præſtolabantur, euomunt
ingenti fragore, plurimóſque diſcerpunt. Ibi dum multus cadentium clamor, &
vulneratorum gemitus auditur, ac ceteri fugam capiunt attoniti: erumpit hoſtis ex

Dum eum Nouëus molitur capere, ab ipſo cæditur in Galloflandria, & apud Ingelmeuſtram capitur.

VVatemburg. Iſſelt, a 9.

Nobiles quidam, ac Duacenſes atroci proditione Buccinij cæduntur.

Iſſelt, m s. lib. Duac. alij.

inſidijs,

inſidijs, ſtrictóque ferro ab omni parte cum magno tumultu eos adoritur. Ita pluri-
mi vulneribus acceptis mortem oppetunt; pars in manus hoſtium viui veniunt; pars A
fuga ſalutem aſſequuntur. Interim illi, quos Vicarius intra mœnia concluſerat, cùm
obiectis foribus repagulis, reboantibus è propugnaculis muriſue machinis, ſublato
foris clamore, dolum hoſtilem animaduertunt, ferro confeſtim manus admouent,
ac ſe fortiter, fruſtrà tamen, inter hoſtium globos impetum facientes defendunt.
Quinis ſeniſue vulneribus afficitur Hertainius. illatæ plures Ioanni Lalartio plagæ.
erepta ferro vita Iacobo Maullartio Atrebatenſis Epiſcopi fratri. Ergo breui oppreſ-
ſis aliorum conatibus, in cuſtodiam viui omnes ducuntur. Tam fœdæ cladis nuntij
Duacum Inſulámque perlati, cuncta mœrore triſtitiáque compleuere. Plus tamen
doloris Duacenſibus illatum, quos domeſticum, ídque maximum, vehementer ma-
lum afficiebat. Luctu ac gemitu plateæ, fora, domus perſonabant. Hic viduæ ob ma-
ritorum necem lamentabãtur. illic pupilli patrum mortem gemebant. ad luculentas
virorum plagas alibi fœminæ lacrymas fundebant, triſtibúſque aërem inceſſebant
vocibus. hoſtium dolos & proditionem omnes grauiſſimè verbis inſectari; omnes B
eorum ſæuitiam opprobratione proſequi; in eos omnia vindictæ genera linguis de-
promere. Et ad Principem Parmenſem perlatæ Duacenſium querimoniæ & obte-
ſtationes adeò valuere, vt is mox de Buccinio caſtris cingendo, ſumendáque vindi-
cta mentem induerit. Parabantur iam ad obſidionem omnia, cùm Tornacenſis Gu-
bernator de nuncupando Eccleſiæ Tornacenſis Epiſcopo multa ſollicitus animo
volueret. Erat huic in votis aliquem ad hanc euehere dignitatem, qui Generalibus
Ordinibus obſequeretur. Vt igitur exploraret Decani & Canonicorum ſententias,
ad diem Iulij vigeſimum ijs indixit, vt aliquem Epiſcopum legerent. Ab Decano
& Canonicis tunc fuit reſponſum, abſque Regis Philippi venia Epiſcopum dicere
ſibi non licere, quòd ius nominandi ad ipſum pertineat. Hinc occaſionem Guber-
nator arripuit ad Ordines electionem Pontificis reuocandi, horúmque nomine in
Conradum Oyembrugium Eccleſiæ Tornacenſis Canonicum & Cantorem Pon-
tificiam dignitatem tranſtulit. Verùm ab Summo Pontifice numquam potuit impe- C
trari, vt Pontificalibus is decoribus ornaretur. Pergebant interim Gallo-flandriam
multis incurſionibus vexare Ordinum præſidia. Nono Kalendas Auguſti non par-
uum Menenenſis oppidi agmen noctu flammas Inſulenſi S. Magdalenes ſuburbio
iniecit, eóque plurimæ domus arſere. A Buccinienſibus & Cameracenſibus multa
Duacenſes patiebantur. Nihil dabant quietis Tornacenſes vicinis agro ſuo Gallo-
flandris. Horum igitur omnium maleficijs afflicti, nunc Inſulani, nunc Duacen-
ſes apud Parmenſem vrgebant, ne diutiùs hoſtem ſineret impunè graſſari: vrbem
aliquam, oppidúmue caſtris circumueniret. Nihil arbitratus eſt ijs negandum Par-
menſis, qui tam iuſtis opem querimonijs flagitabant. Vt primùm Inſulenſibus ope-
ram daret, hoſtíque Menenas eriperet, horum inuitabat liberalitas, qui pecuniam
puluerémque tormentarium ſubminiſtraturos ſe expugnationi pollicebantur. Pla-
cuit tamen ante omnia leniendis Duacenſibus Buccinium obſidio circumdare.
Menſis tunc erat Auguſtus, cùm huic loco admota ſunt caſtra. Vt quàm citiſſimè in
poteſtatem redigeretur, grauiſſimè tormentis æneis verberata ſunt mœnia; omnes D
commeatibus arcendis, impediendíſque auxilijs, inſeſſi aditus; nihil denique omiſ-
ſum frangendis maturè propugnatorum animis idoneum, quò nuper accepta factis
fortibus aboleretur infamia, ac de perfidis pœnæ caperentur. Id cùm animaduerte-
ret Gubernator, fruſtráque ſubſidia præſtolaretur; ac prorſus metueret, ne breui
iam multis locis hiantibus muris opprimeretur, ad leges deditionis prudenter de-
ſcendit. Verùm hic dum optimas pactus conditiones ad diſceſſum ſe comparat, in-
gens malum molitus eſt. Vt enim etiam abſens inſigne regio militi detrimentum af-
ferret, cæcis aliquot locis cados nitrati pulueris occuluit, iiſque funes accenſos ap-
poſuit, quibus certo tempore conſumptis, puluerem ignis corriperet, ac ingenti
fragore graſſatus euerſis violenter ædificijs multos militum obrueret. Iam ille cum
ſuis medium iter confecerat Cameracum intendens, cùm fomitibus exuſtis flammas
puluis concipit, & immani ſonitu ac violentia ſuperſtantes ædium moles deturbat.

Tornacenſis Gubernator, abſque Regis venia Epiſcopum aliquem nuncupat.
Conſinus.

Is tamen ab Põtifice Maximo reijcitur.
Idem.

Ad querelas Gallo-flandrorum hoſtilibus incurſibus afflictorũ, Parmenſis deliberat vrbes aliquas obſidere.

Ac primùm Buccinio caſtra admouet.
Lib. MS. Duac. Iſſelt, alij.

Quod ipſi deditur, ſed nouo dolo ſub ædibus abdito puluere, vt ingreſsi victores obruãtur.
Lib. MS. Duac. Iſſelt, alij.

Sed

A Sed nullum è militibus regijs (quod diuini Numinis bonitate accidit) ea ſtrages obtriuit. Tantus hinc tamen duces perfidum hominem vlciſcendi ardor incendit, vt è veſtigio equites aliquot in eum effuſis habenis emiſerint. Verùm is iam Cameraci tutus agitabat, cùm hi maturato curſu in vrbis conſpectum venere. Ceterùm redacto in Regis poteſtatem Buccinio, plus quietis datum eſt Duacenſibus, quòd eius oppidi præſidium eorum agros maximè infeſtos habuiſſet. Sperabatur tunc etiam totius Belgij Pax, ob Regis Decretum initio Septembris iuſſu Parmenſis promulgatum; quo cunctis poteſtas fiebat Auraicum Principem perimendi, quem diuinæ ſuçque Maieſtatis reum Philippus declarauerat. Eo quippe ſublato, cuius malis artibus Belgium præſertim bellis & diſcordijs ardebat, nulli non ſapienti certum videbatur, in concordiam cum Rege venturos Ordines. Verùm is edito mox libello poſtquàm multa in Regem pro ſe dixit ſuperbè ac mendaciter, in percuſſo fœdere Prouincias ab ipſo diſſidentes retinuit. Medio ferè Nouembri Gallo-flandriæ partem inuiſit Parmenſis, vt incolis animos faceret: ac decimo & ſeptimo eius menſis die Duacum

Auraicus Princeps à Rege proſcribitur, eiúq; necandi publicè datur facultas.

Princeps Parmẽſis in Gallo-flandriam venit.

B inijt, ciuium cohortibus, ac bellicis Societatibus feſtiuo plauſu armorum inducentibus. Verùm octauo pòſt die nouus iniectus eſt Gallo-flandris metus, intercepto per inſidias Tornacenſis præſidij Condato Hannoniæ oppido. Quia tamen opportunus hic Regijs locus videbatur, vix noctem vnam illic hoſtis agere permiſſus, indeque fugam capere coactus eſt. Verebatur ſiquidem Parmenſis, ne poſteà eo ex oppido Mauretaniæ & S. Amandi municipio ingruerent aduerſarij, iiſque locis in poteſtatem redactis, rurſus in Gallo-flandriæ fines inde procurrerent. Interim Duaci Guilelmus Alanus, qui publicus Doctor Petri Lombardi Sententias explicabat, Theologicæ Facultati & Academiæ, vt vocant, Prouiſoribus auctor fuit, vt quoniam per corporis infirmitatem nullum ampliùs poſſet docendi laborem ſuſtinere, in locum ſuum aliquem è Societatis Ieſu Theologis ſubſtituerent, qui de Rebus diuinis quæſtiones ſubtiliter tractaret. Non diſplicuit his ſapientibus viris conſilium, quod ſperabatur in magnam Vniuerſitatis vtilitatem redundaturum. Rogatus igi-

Condatum Ordines capiunt.

Idem ab Regijs militibus recipitur.

Guilelmus Alanus ſatagit, vt aliquis è Societate Ieſu Theologiam doceat Duaci.

Hiſtor. MS. Colleg. Duac.

C tur ab ijs eſt per P. Ioannem Seruium, qui Duacenſe Collegium moderabatur, Generalis Præpoſitus Societatis P. Euerardus Mercurianus, vt aliquem de ſuis Theologum Duacenſibus concederet, qui publicas de Deo & reliquis Theologiæ partibus lectiones haberet. Verùm ab eo nihil principio potuit impetrari, ob varias, quibus admodum moueri videbatur, rationes. Neque priùs illuc ſe deduci paſſus eſt, vt eam alicui Socio prouinciam imponeret, quàm Duacenſes apud Parmenſem inſtitere, vti pro ſe per litteras Romæ intercederet; iſque apud Pontificem Maximum egit, ne flagitantibus id, quod in vtilitatem & gloriam Vniuerſitatis vergeret, negari pateretur. Poſtquàm igitur Romanus Antiſtes ad Parmenſis inſtantiam pro Duacenſibus ſuam interpoſuit auctoritatem, nihil habuit antiquius P. Generalis, quàm vt votis Duacenſium ſubſcriberet, ac P. Maximilianum à Capella domo Inſulenſem Theologicis quæſtionibus è pulpito publicè ac Scholaſticè pertractandis præficeret. Sed quoniam huic viro perquàm diuinis rebus, & Theologicis ſubtilitatibus imbuto facta eſt optio, vt, quam vellet, tractandam ſibi materiam deligeret; quàm de re-

Eius agendi veniam à Põt. Max. impetrat Princeps Parmenſis.

Idque munus à P. Generali P. Maximiliano à Capella demandatum eſt.

D bus ſublimioribus ſubtiles ordiri quæſtiones, ea quæ cœperat formandis Paſtoribus opportuna tractare, per ſummam animi demiſſionem (quamquam aliàs etiam hanc fructuoſiorem materiam crederet) ad finem perducere maluit, ac ſuo ſucceſſori Scholaſticas diſputationes agitandas reliquit.

AN. 1581. Annus ſequens variis Gallo-flandriam rebus affecit. Ipſo Paſchatis die ingens tempeſtas ad meridiem coorta eſt, vento vehementer in ædificia, & arbores bacchante. Infunibula, muri, tecta, turres, eius impetu multis locis per hos fines, alibique proſtrata. Ex aduerſo nono Kalendas Maij ad Statuam Sanctiſſimæ Dei parentis in pago Laudenſi mille paſſus ab vrbe Inſulenſi vetuſtæ arbori propter viam, quà Bethuniam tenditur, affixam, magna fieri cœpta ſunt in hominum vtilitatem prodigia. Hoc enim die Iacobus Dubois ciuis Inſulanus, cùm ardentibus Diuam Mariam precibus flagitaſſet, vt corpori ſuo ſanitatem reſtitueret, complexam omnes artus apoplexiam illicò ſenſit abſtergi, integrámque valetudinem aſſecutus eſt. Exinde

Venti maximi multum damni afferunt.

Imago B. Virginis Laudenſis, ſeu Gratiæ, miraculis florere incipit in Gallo-flandria.

Locrius, MSS. monu.

ad eam

ad eam magnæ Matris Imaginem ingens vis hominum vndique confluxit opem
morbis, calamitatibus, aduerſiſque caſibus flagitantium. Et Maij vigeſimo die A
Brœucquiani toparchæ ſoror germana, Varennæ reguli coniux, ſimili ſe morbo
leuari gauiſa eſt, cùm eidem puriſſimæ Virgini ſupplicaſſet vehementer. Fluxit
poſteà latiùs auxilium, vt præclara redditæ ſanitatis, aut præbitæ variis in neceſſita-
tibus manum implorantium opis, miracula quamplurima numerentur.

Præfectus vrbis Tornacenſis aliquid aduerſus Inſulam molitur, at non exequitur. *VVasemburg.*

Per eos dies grauiſſimum propè incurrit ab Ordinum militibus diſcrimen Inſula:
omninóque vrbs ea in hoſtium manus veniſſet, niſi quorumdam indicia Senatum
maturè certiorem proditionis feciſſent. Ac primùm quidem pridie Aſcenſionis
Dominicæ totam noctem omnes in armis ciues iuſſu Magiſtratus ſtetere; quòd eo
tempore Præfectum Tornacenſem cum ingenti exercitu Brabantorum & Flandro-
rum vrbis inuadendæ cauſa venturũ occultus rumor ſpargeret. Sed vix ille Tornaco
digreſſus mille paſſus confecerat, cùm militem eam in vrbem remiſit, quo tamen
conſilio, incertum. Fuerat forſan ei nunciatum, neque dum omnia vrbis inuaſioni
fuiſſe matura. Equidem eum minimè hac vrbe potiundi ſpem poſuiſſe; contrà potiùs B
multa molitum denuò, vt eam denique ſibi ſubiiceret; ea, quæ nunc memorabo,
clarum facient.

Idem contra hanc vrbem aliud agitat. *VVasemburg.*

Id Quinta virgo detegit, & Inſulenſibus indicat. *Huius littera.*

Quinto námque die Maij certis nuntijs Senatus Inſulenſis cogni-
tum habuit, eumdem Gubernatorem multa machinari, ſuas in partes pertrahẹndis
quibuſdã Inſulenſium ciuium, & hoc oppido viis occultis intercipiendo. Ab virgine
quadam Tornacenſi (Quintam le Monnier nuncupabant) res detecta proditáque.
Habitabat ea iuxta primi vrbis Prępoſiti ædes, ac per clatros ferreos in eas proſpectũ
habebat. Igitur die quadam veſperi cùm inde oculos in eam domũ coniiceret, anim-
aduertit arcis Propræfectum milites quoſdam mulierum nobilium habitu comptos
inducere; & cùm eis hoſpitium Præpoſitus domi negaret, in diuerſorium famæ tunc
malignæ huius mandato deducere. dein bombardas in Præpoſiti ædes inferri, ſcalas
apparari, alia properari ad occultam expeditionem idonea conſpexit. Ac tum facilè
animum eius inuaſit ſuſpicio, proditores iis veſtibus obtectos fuiſſe, & magnum ali-
quid in vicinam aliquam Regis partium vrbem agitari. De Inſula metum fecit, quòd C
frequenter in ipſam milites præſidiarij iactarent, breui ſe ſororibus eius ad volu-
ptatem potituros. Has enim diu antè ad fratrem D. Petri Canonicum Inſulam mi-
ſerat retinendæ Fidei ac pudicitiæ gratia. Eámque trepidè auxit opinionem duo-
rum vox Senatorum, qui de Inſula Regiis eripienda per quorumdam proditionem
conſilia miſceri aſſeruerunt. Igitur nihil cunctandum rata, Inſulam ad fratrem in-
duſtrium & incorruptæ fidei hominem miſit, qui rem omnem ei detegeret. Statim-
que ab eo ad Gallo-flandriæ Gubernatorem Raſſeghemium, qui tunc aderat, de pe-
riculo vrbis relatum eſt.

Raſſeghemius & Senatus Inſulæ diligenter cauent. *VVasemburg.*

Hic quanta potuit diligentia iuit obuiàm diſcrimini. Ac
tunc etiam venit in huius & Senatus cognitionem ſæpenumerò quemdam hoſtium
ductorem cognomine Turquiauum Inſulam aduentare ſolitum, vt cum prodito-
ribus ſermonem cęderet. Igitur deprehenſo eius habitu, facie, corporis mole, poſtero
die Senatus edixit voce præconis, vt quicumque intra muros vrbis eum animaduer-
teret, ad ipſum extemplò referret; magnámque vim pecuniæ indici promiſit. Et ve-
rò vt magis oppido cautum eſſet, quinquaginta circiter, aut ſexaginta homines hæ- D
reſeos ſuſpecti in cuſtodiam traditi ſunt, ac deinde partem maximam in exilium
protruſi: idque non temerè factum, tempus docuit; quoniam eorum duos in prodi-
torum partibus fuiſſe, certò poſteà fuit cognitum. Ac tunc plures ſolito ciues no-
cturnis ac diurnis excubiis admoti.

F. proditoribus vrbis Inſulanæ vnus ab VValerando Bapalmio deprehenditur, & ad Senatum defertur. *VVasemburg.*

Dicti menſis octauo die ciuium quidam Wale-
rando Bapalmio ſignificauit, viſum ab ſe quempiam aurigam eo corporis filo, vul-
tu, ſtatura, quibus ductor Turquiauus Edicto Magiſtratus deſcribebatur: ab eo ſero-
gatum, vt toparchæ Wanehainij domum ipſi monſtraret. cùm eam oſtendiſſet, haud
illam eum virum intraſſe, (nihil enim ipſi cum Wanehainio negotij erat, quem con-
ſtabat & Catholicum & patriæ fidelem eſſe) verùm in proximas ędes penetraſſe, in
quibus negotiator quidam commorabatur hæreſeos fama laborans. paullò pòſt
vtrumque ex ea domo digreſſum aliò gradum vertiſſe; in eius diuerſorij conſpectu,
cui nomen aureo Ceruo, multos ſubmiſsè ſermones miſcuiſſe. His acceptis Bapal-

mius

A mius eo de viro quamprimùm ad Senatum retulit. Is negotiatorem in Curiam per
ſatellites deduci imperat. Prima quæſtione nihil elici potuit aliud, quàm illum, qui-
cum ſermonem habuit, inſtitorem eſſe, qui dari venum ſibi expreſſum è lini ſemi-
ne oleum petebat. Et cùm poſtularetur, cum Turquiauo, quem optimè noſſet, col-
loquium iniuiſſe, id prorſus negauit. Igitur ab Senatu in arctiſſimam trudi cuſtodiam
iuſſus eſt. Itúmque mox in ſuffragia, num tormentis dedi oporteret. Sed priuſquam
ſententiæ perrogarentur, is ſe ad tribunal reduci petijt; ibi cum Turquiauo ſe locu-
tum ſponte confeſſus eſt, nonnulláque, cur id fecerit, in medium protulit excuſandi
ſe gratia. Imperatum nihilominùs eſt omnium Senatorum ſententia, vt obductâ
faucibus & ceruici collariâ torqueretur, occultioribus rebus ac proditionis molitio-
nibus exprimendis. Perculſus eius tormenti, quod grauiſſimum eſſe cognouerat,
nomine, & decreto Senatus, negotiator extemplò nudè aperuit, ac deinceps ſæpiùs
ſponte repetiit, cum hoſtibus ſe colloquia frequenter inſtituiſſe; operam eis ſuam ad
prodendum oppidum dediſſe; locum eis ab ſe monſtratum, qui captando aſcenſu
B opportunior videretur; indictum facinori diem huius menſis decimum; ad hoſtes
ſe profectum pridie; Turquiauo ſignificaſſe duplicatas vrbis vigilias, excubiáſque.
Pleroſque deinceps alios eadem ſecum accuſatione inuoluit: quorum aliqui magna
Gubernatoris & Senatus diligentia in cuſtodiam pertracti ſunt. Quo die hoſtē ven-
turum, vrbémque tentaturū fuerat deprehenſum, nihil reliqui factum eſt, vt omnia
firmiſſimis præſidiis, & cuſtodiis munirentur oppidi loca. Non latuit Tornacenſem
Præfectum, detectas fuiſſe inſidias: dicto tamen die peruespeři copias Tornaco edu-
xit, quarum partem maximam Brabanti, Flandríque ſubmiſerant: omnémque appa-
ratum ad vrbis Inſulenſis inuaſionem neceſſarium inde curribus euehi curauit. Le-
zenniam vſque ventum eſt in modico ſitam tumulo, vnde facilè in vrbem proſpici-
tur. Et cùm ingrueret hora noctis duodecima, frequenter miſſilibus flammis ad-
uentus ſui hoſtis ſignum præbuit, vt qui adhuc in partibus erant, ex aduerſo ſe vigi-
lare, ac imperata ſibi maturandæ proditionis cauſa facere ſignificarent. Sed nihil
C contrà ſigni editum ex vrbe, multis muros ciuibus in armis obtinentibus, & ſollici-
tè vigilias agentibus, ne quis factioſus quidquam occiperet. Etſi felicis ſucceſſus
nullam inde ſpem caperet Tornacenſis Gubernator, eius tamen iuſſu pars hoſtilium
copiarum tacitè muros propiùs accedit, omniáque tentando aſcenſu properat, qua
regione vrbem capere decretum fuerat. Verùm iis ab vigilibus animaduerſis, vrbiſ-
que Reſpectore confeſtim admonito, repèns nolæ pulſu ceteri omnes ad arma ca-
pienda, muróſque tuendos, ciues cientur. Ac iam crepuſculo, & mox etiam aurora
copias hoſtium detegente, aliquot in eas ingentes ferreóſque globos è tormentis
muralibus cum ſtrepitu bombardarij euomūt. Tunc demum igitur deſperato vrbis
capiendæ ſucceſſu, retrò ductor hoſtium agmen egit, ac Tornacum repetiit, multis
ad foſſas relictis aſſeribus, ſcalis, cratibus, ídque genus alijs rebus ad inuaſionem op-
portunis. Ob tantum beneficium ſeruati oppidi actę ſunt Numini gratiæ Magiſtra-
tus edicto: aſperſique ſunt ab eo publicis muneribus Walerandus & Quinta ob
tempeſtiua proditorum indicia. Et nihil antiquius habuit Senatus, quàm vt Princi-
D pem Parmenſem de proditoribus detectis captíſque, de cognitis, eluſiſque hoſtium
molitionibus doceret. Id omne fuit officium Principi gratiſſimum. ac paullò pôſt
ipſe prolixis Senatores litteris laudauit, ob inſignem operam, qua diligenter ad eos
deprehendendos, & in carcerem coniiciendos incubuerant, quos ad moliendam
vrbis proditionem hoſtes pertraxerant. Dein aliquos habendis de captiuis quæſtio-
nibus, ac eorum iudicio perpetrando Inſulam miſit, iiſque tres quatuórue Scabinos
adiungi voluit, qui ſimul in eos inquirerent, ac ſententiam capitis dicerent. Igitur
ſeptimo Idus Iunij ciuis ille ac negotiator Inſulenſis præcipuæ in patriam proditio-
nis compertus, quam annuo ſex millium florenorum cenſu, aut ingenti alia vi pe-
cuniæ cum hoſte pactus fuerat, capitis damnatur. Ad ſupplicij locum in cratę vimi-
nea tracto lictor ferro caput ademit. Suſpenſum deinde per pedes è furca truncum
corpus eſt. Ad portam Ægrotorum ingredientibus vrbem prætentum lancea caput
triſte ſpectaculum præbuit. Biduo pôſt haud diſſimili ſententia perculſus eſt alius

Is capitur, & tandem metu gehennæ totam exponit proditionem.

VVattembarg.

Aduerſus vim hoſtilem cuncta parantur Inſulæ.

Tornacenſis Præfectus, cū ad eam venit vrbem, nihil effecit.

His de rebus edoctus Parmenſis Inſulenſes laudauit.

Qui cum aliquot Senatoribus de proditoribus quærerent, quoſdam miſit Inſulam.

Et paullò pôſt è proditoribus nonnulli ſupplicio afficiūtur.

Digitized by Google

ciuis, opificio tinctor, & cohortis vnius ciuium ſignifer. Is enim proditionis diem facinori peragendo addixerat, quo ſuis cuſtodia vrbis committeretur, vnáque ſpoponderat nocturnam ſe vigiliarum teſſeram hoſtibus indicaturum. Ad portam Molinæam caput eius conto ſublatè oſtenſum. Eiuſdem menſis Idibus alteri grauior irrogata eſt ſententia, quòd foſſæ Inſulanam vrbem ambientis altitudinem funiculo exploraſſet, quà in muros euadere hoſtes decreuerant. Supra portam Barrenſem elatus pertica vertex eius: diſſecti corporis partes aliæ alibi ſuſpenſæ. Quinto Kalendas Iulij alius ad furcam Inſulæ damnatus, qui de proditione aliquid ab hoſtibus didicerat, & multis antè annis ob impium aduerſus ſacras imagines bellum carceris pædorem tolerauerat. A

Vt Gallo-flādriæ proſpiciat:

Hæc dum fiunt Inſulæ, duo Princeps Parmenſis animo diligenter voluebat, quibus Gallo-flandriæ fines ab hoſtium maleficiis quietos redderet. De Tornaco caſtris circumueniendo, & in regias partes pertrahendo, prima fuit cogitatio; de ſubigendo Cameraco, altera. Sed Tornacum priùs obſidione cingere, quàm Cameracum ad deditionem cogeretur, id omninò viſum eſt difficile. Igitur primas ad Cameraci obſidionem curas Princeps conuertit. Vt id propiùs aggrederetur, & tormentis muralibus ciues ad deditionem impelleret, haud ſatis opportunæ copiæ ſuppetebant. Quamobrem eminùs obſidere, omnéſque aditus capere, & ductis munitionibus militem ibi collocare placuit: vt inde commeatus ſubſidiáque arcerentur omnia. Tribus in locis excitata præſertim caſtella, illícque miles poſitus. Eorum vnum Marquoinij, alterum Creuecœurij, tertium Vallicellis conſtitutum, ne quid ab Francia inferretur. In via Valentianenſi cum parte copiarum Parmenſis conſtitit: quà tenditur Duaco Cameracum, agmen aliud poſuit. His ita perfectis, intra dies paucos inſignis Cameracenſes multarum rerum egeſtas inceſſit. Quòd enim nullus in vrbem aditus pateret, niſi viribus magnis pararetur; nullæque ſufficerent Ordinibus copiæ, à quibus è munitionibus Regij milites deiicerentur: ingens ſalis, carnium, vini, lignorum penuria in maximam ciues ac præſidium neceſſitatem compulit. Iámque ad fœdos eſus complures anguſtiæ rerum cogebant, totáque vrbs lamentis & gemitibus egentium reſonabat: cùm tãdem Incyus, qui rerum in vrbe potiebatur, ab Duce Alençonio impetrauit, vt validis ſeptus copiis, & vario inſtructus commeatu, è Francia ſuppetias veniret. Is dum ſe parat, militémque & commeatum colligit, acceptis ex Anglia pecuniis: nihil reliqui facit Parmenſis, vti quàm ocyſſimè in poteſtatem Cameracum veniat. Frequentes vbique mortales, quos lucri cupido ſalem aliáque occultè in vrbem inferre perpulerat, eius imperio reſte ſuffocantur, deterrendis ab his conatibus aliis. Quantum potuit aliunde contrahi militum, in munitionibus Gallicanas vias impedientibus, ad firmanda præſidia, & præcludendum Francis ingreſſum, id collocatur. Paſſim Duaci, Atrebati, & alibi magna populũ lætitia perculerat, quaſi iam de Cameraco breui ſubigendo certiſſima ſpes in manibus eſſet, nullámque Francici apparatus formidinem iniicerent. B C

Cameracũm eminus obſidet Parmēſis, & ad extremam neceſſitatem adigit.

Menenenſe præſidium Gallo-flādriæ damna infert.

Ab eo arx Lommenſis capitur, ac mox deſeritur.

Inſtant Gallo-flandri, vt Tornacum, vel Menenas Parmenſis obſideat.

Interim decimonono Kalendas Septembris præſidiarij Menenarum milites agrum Inſulenſem populantur. Wanebreciſij templum, & circùm poſitas ædes aliquot flammis corrumpunt: Lamberſarti, Lomprei, ac Lommi prædas agunt: caſtrum Lommenſe intercipiunt: ſed vna tantùm nocte, ac paucis diei horis eo potiuntur; quòd ipſis exigendis, Baro Raſſeghemius, ad quem arx ea pertinebat, vires aduerſas adduceret. His aliíſque damnis acceptis, Inſulenſium Ordines apud Parmenſem Principem egere, vti, vel Tornaco, vel Menenis obſidionem admoueret: quóue is faciliùs ad horum alterum impelleretur, quinquagies mille pulueris tormentarij libras in oppugnationem ſpoponderunt; ac toties centena florenorum millia daturos ſe promiſere, poſtquàm horum locorum alter ſubactus fuerit. Sed quamuis ea liberalitas mirum in modum placuerit, nulla tamen ratione id negotium tunc à Parmenſi ſuſcipi potuit. Certis enim is nuntijs acceperat Alençonium in promptu copias & commeatus habere, quibus grauiter laborantibus Cameracenſibus opem ferret: iámque vires ipſe contrahebat, vt aditum ei præcluderet. Affecit non leuiter ea dilatio Inſulenſes. Verùm grauior eos ac Regios omnes paullò pòſt dolor inceſſit, D

Digitized by Google

A ſit, cùm infelicis ad Cameracum Parmenſis ſucceſſus fama percrebuit. Quarto enim ac decimo Kalendas Septembris Dux Alençonius magnis copijs (equitum millia quatuor, peditum decem numerabantur) ſuppetias venerat Cameraco, ſpretiſque viribus, quas minimè pares ſuis Parmenſis opponebat fruſtrà, paucis tantùm amiſſis, vel captis, (inter hos fuere Vicecomes Tourainius & Comes Ventadourius) qui temerè, non exſpectatis ceteris, irrumpere tentauerant, varios in vrbem commeatus intulerat. Ibi tam fauſto copiarum aduentu, & rerum neceſſariarum inuectione recreatis ciuibus & præſidio, Balignium vrbis Præfectum dixerat, eique ſatis copioſum militem ad huius defenſionem attribuerat. Ex aduerſo Parmenſis Valentianas verſus in tutum receperat ſeſe, ibíque collectas in Germania copias præſtolabatur.

Illatis commeatibus ab Alençonio, Cameracenſis obſidio ſoluitur.

Hæc igitur omnia maximo ſanè Duacenſibus incommodo fuere damnóque. Etenim Alençonij iuſſu quotidie Francus in agros eorum excurſiones facere; deformatis igni pleriſque villis, prædæ multum auehere; intercipiendis munitioribus locis operam dare. Et intra paucos dies Gallo-flandri Scluſano exuti ſunt propugnaculo; B Caſtrúmque Cameraceſium in Alençonij venit poteſtatem. Trepidabatur circumquaque ad huiuſmodi rerum nuntios. Ab altera parte Inſulenſibus graue fuit Capitanei Crucij facinus. Huic Franco genere Montignius Warcoiniæ arcis Scaldi fluuio aſſitæ curam commiſerat. Verùm is Gubernatoris Tornacenſis muneribus occultè corruptus, maiorem præſidij partem prædatum emiſit, eíſque militibus procul agentibus, ac fraudis ignaris, hoſtiles induxit copias. Captum quoque tunc eſt ab hoſtibus non ſine magno dolore Inſulenſium Queſnoyæ caſtrum. Minus tamen hinc damni paſſa eſt Gallo-flandria, quòd id vndecimo die Septembris præſidium incenderit, eóque relicto in Flandriam ſeſe ſubduxerit.

Franci agrum Duacenſem infeſtant.

Scluſanum caſtellum capiſit, Caſtrúq. Cameraceſij.

Arx VVarcoinia Tornacenſibus proditur.

Caſtrũ Queſnoyanũ Flandri capiunt, & incendunt.

Quod maximoperè ab omnibus Regijs timebatur, id Generalium erat Ordinum conſilium, quo Dux Alençonius calidè impellebatur, vt Cameraco in Flandriam cum vniuerſis copijs tenderet; inde, adiunctis ſibi tum Scotis, tum Gallis, qui Belgica merebant ſtipendia, bellum aduerſus regias vrbes gereret. Verùm id ab eo impetrari non potuit, quòd in C Franciam reditum maturaret, pleriſque ductorum è Belgio diſceſſum ſuadentibus. Hoc igitur poſt eius abitum metu ſolutus Parmenſis, in Gallo-flandriæ fines deſcendit. In Pabulenſi regione Templeuuij caſtra metatus eſt. Inde cum copijs in Flandriam magnis itineribus diſceſſit, tentandis ad Oceanum Dunkerckis. Quia tamen nihil adhuc maturum erat eo viribus cogendo ad deditionem oppido, Ipras verſus ſeſe retulit. Ac tum ineunte Octobri per Florentium Vanderharium S. Petri Inſulæ Canonicum ſignificauit, moliturum ſe Tornacenſis vrbis obſidionem, ſi pecuniam Ordines Inſulenſes, ac nitratum puluerem ſubminiſtrauerint, vti ſe facturos anteà receperant. His abundè vtrumque pollicentibus, quarto die Octobris Montignius Tornaco pleraſque copias obduxit, ac poſtridie Parmenſis ad eius obſidium incubuit opportunè, quòd eo tempore vrbis Præfectus cum magna præſidij parte aliò ſeſe nihil de obſidione perſentiens contuliſſet. Paucos ipſe tum milites habebat, ac præter aliquot legiones Wallonum, & Italorum equitum turmas nihil fermè externi, aut Belgici auxilij aderat. Vix etiam vllæ pecuniæ, vix vlli commeatus aliunde D ſuppetebant. Itaque ſupra numerum promiſſorum pulueris cadorum Inſulenſes quinque ac viginti millia pondo ſuffecere; ab his etiam quidquid muris quatiendis, aut tormentis in caſtra pertrahendis, & diſponendis neceſſarium fuit, ſuppeditatum eſt: dein aliquot viri ſubmiſſi, machinas murales aptandi exonerandíque peritiſſimi, quibus ijdem ſtipendia perſoluerent. Ad hæc vis ingens pecuniæ numerata. Ea recreatus promptitudine Parmenſis adeò diligẽter obſidium feſtinauit, vt quamuis multo ciuium ac præſidiariorum militum numero ciuitas firmaretur; tamen ductis vineis, actíſque profundè cuniculis, ingenti deiecta murorum parte, multis fortiter factis belli facinoribus, eam deditione ipſo S. Andreæ feſto in poteſtatem redegerit. Affecit vehementer Generales Ordines vrbis huius tam propera ereptio. Quòd enim ea potens eſſet, eóque ſita loco, vnde plurimum Hannonibus & Gallo-flandris incommodi damníque pareretur: haud obſcurè perſpiciebant, quantum ſibi eius amiſſione commodi decederet, tantum vtilitatis recuperatione Regijs accede-

Parmenſis in Gallo-flandriam venit.

Flandriam Teutonicam ingreditur.

Inde reuerſus Tornacum obſidet, Inſulenſibus maximam ſumptuum partẽ ſuppeditantibus.

Et breui ad deditionem cogit.

 re.

re. E contrario, Inſulenſibus ac ceteris Gallo-flandris plurimum voluptatis attulit vrbis huius deditio; tum quòd inde nullum amplius militare maleficium agricolæ formidarent: tum quòd liberior cum Hannonibus aliiſque Prouincijs vltrà poſitis A

Ibidem Aulã ſuã collocat.

Inſulenſibus pro ſuppeditatis impenſis gratias agit.

pateret ipſis negotiatio. Ad hæc Parmenſis eam præſertim vrbem delegit, vbi tantiſper ſedem figeret, donec Bruxellæ ſubigerentur antiquo Belgij Principum domicilio nobiles. Igitur quanto tempore Princeps illic cum Belgica externáque Nobilitate conſtitit publicis rebus intentus, haud parum Gallo-flandriæ commodi & vtilitatis obuenit multarum rerum ab nobilibus viris & Aulicis expetitarum importatione, & fructuoſa nundinatione. Ac tum Inſulenſibus Ordinibus id iucundiſſimum accidit, quòd primùm per litteras Parmẽſis ingentes ipſis pro ſubminiſtratis ad ſuſcipiendam ac promouendam Tornacenſis vrbis obſidionem ſubſidijs, egerit gratias Catholici Regis nomine; omnémque ipſis amicitiam, & fauorẽ promiſerit.

P. Ioannes Cuuillon Inſulenſis è Societate Ieſu moritur.

Interim per has rerum viciſſitudines è liberis ſuis, quorum lumine ac virtutibus variæ orbis partes non mediocriter illuſtrabantur, P. Ioannem Cuuillonium amiſit Inſula. Is parentibus honeſtiſſimis natus, cùm Louanij operam ſtudijs daret, iámque non leuiter philoſophicis eſſet tinctus diſciplinis, ac plurima polleret idiomatis Græci cognitione; B

Eius encomium.

Orlandin. in hiſtor. Societ. Epitaph Ingolſtadij poſitum.

auditis frequenter Franciſci Stradæ Societatis Ieſu feruentiſſimi & eloquentiſſimi iuuenis concionibus, ac ſuauiſſimis Petri Fabri eiuſdem Religionis integerrimi & ſapientiſſimi Sacerdotis captus colloquijs, huius non ita pridem nati Ordinis ſeſe Socijs ſponte adiunxerat anno Domini quadrageſimo quarto ſupra milleſimum & quingenteſimum. Ac poſtquam eodem Fabro duce per Oceanum in Luſitaniam iter feciſſet, ibi ſe diſputationibus Theologicis perpoliuerat. Quam hauſerat de rebus diuinis non vulgarem doctrinam, magnum ea nomen ipſi peperit, multiſque cupidinem iniecit eius lectionibus & ſapientibus conſilijs fruendi. Inter primos Ingolſtadium in Bauariam euocatus eſt, vt quam illic Albertus Bauariæ Dux Academiam inſtaurabat, ad priſtinum ſplendorem reuocaret: ibique Pſalmos Dauidicos explicuit magna laude. Ex laboribus eius fructum etiam cepere Gallia, Italia, Flandria, Luſitania, dum in varias eò meſſes animorum mitteretur. Impoſitum ſibi onus Bauarici Legati & Doctoris egregiè ſuſtinuit, cùm inter Tridentini Concilij Patres Theologus ſederet ab Duce Alberto miſſus. C Vbicumque verſatus eſt, inſigni candore dictorum factorúmque, ac profunda depreſſione animi omnium ſibi voluntates deuinciebat: tantáque ſemper arte mentes eorum tractabat, qui per exhomologeſim apud ipſum conſcientiæ virus deponebant, vt omnes ab ſe lætos pacatóſque dimitteret: vt inuentus nonnemo ſit inter homines ſceleratos, qui malle ſe Cuuillonij reprehenſionibus fodicari, quàm aliorum mollibus verbis medicari, profeſſus fuerit. Inter Patres, qui Romæ pœnitentium excipiendis confeſſionibus ad D. Petri ex Maximi Pontificis inſtituto dant operam, ſtrenuè laborans viuis ereptus eſt.

Rex Catholicus Inſulenſibus gratias agit ob adiutã Tornacenſem obſidionem.

Anni ſequentis initia Gallo-flandris iucundiſſima fuere. Gnarum ſcilicet Catholico Regi tum Principis Parmenſis, tum Raſſeghemij Gallo-flandriæ Præfecti litteris fuerat, huius regionis Ordines multum operæ, laboris, rerum, ac pecuniæ ad vrbem Tornacenſem poteſtati ſuæ ſubijciendam contuliſſe. D Vt igitur & gratias illis ageret, eóſque ad noua, cùm res poſceret, ſubſidia tribuenda ſtimularet, ſuis ipſos litteris decimo ſeptimo Kalendas Februarij exhilarauit, dum Vlyſſipone moram faceret. Et ad Inſulenſes quidem in hunc ſcripſit modum.

Litteræ eiuſdem ad Inſulenſes.

Significatum nobis per litteras nuper fuit, primùm à nepote noſtro Parmæ & Placentiæ Principe, quem Vicarium, Gubernatorem, & Capitaneum Generalem Prouinciarum Belgicarum conſtituimus, dein à Barone Raſſeghemio Gubernatore veſtro: quantum operæ ac diligentiæ ad maturandam Tornacenſis vrbis expugnationem ea celeriter ac liberaliter ſufficiendo, quæ plurimùm ad tanti momenti expeditionem erant neceſſaria, deinde vos ad alia omnia promptiſſimos exhibendo, contuleritis. Quod equidem veſtrum officium perquam nobis gratum accidit: omninóque magni veſtram & promptitudinem & liberalitatem æſtimamus. Et quamquam ipſa vos ratio ad huiuſmodi operam, & rerum ſubminiſtrationem ſatis impellere potuerit; quòd vrbis Tornacenſis recuperatio magnam finibus veſtris quie-

tem

A *tem allatura videretur, & ad liberam cum aliјs negotiationem aditum factura: nulla tamen veſtros ſubeat animos dubitatio, quin poſthac ſemper obſequiorum veſtrorum memores ſimus futuri (ſpem enim certam ipſi concepimus in poſterum ſemper vos prolixam erga nos voluntatem, & inſignem promptitudinem allaturos) quoties ſeſe vobis vbique veſtræ gratificandi, & beneficium impertiendi offeret occaſio. Deus vos ſemper protegat. Vlyſsipone 16. die Ianuarij anno 1582.*

Verùm quam Gallo-flandri partim ex Regis epiſtola, partim ex mutuo cum Tornacenſibus, Hannoniis, & Arteſiis commercio voluptatem capiebant, breui aduerſus temperauit euentus. Quippe quinto ac vigeſimo Martij die (is in medium ieiunij Quadrageſimalis inciderat) ductores Francorum Crucius & Quinquiballius ab Duce Alençonio ſubmiſſi Cameraco, Lendium Arteſiæ oppidum intercipiunt. Quòd is locus ſeptimo tantùm ab Inſula diſtet lapide, quà ducit Atrebatum iter, & ab hoſtibus inſeſſum omnem cum Atrebatibus, & Picardis negotiationem Inſulenſium impediat; eúmque Duaco tantùm diſterminent quatuor milliaria, quo B itinere Bethuniam pergitur: ingens tum Duacẽſes, tum Inſulenſes, aliarúmque vicinarum vrbium incolas dolor inuaſit, & grauis prorſus afflixit calamitas. Mox enim Franci multum ex vicinis eò locis prædæ conuexerunt, & grauiora circùm ſitæ re-regioni minabantur. Nihil per vias negotiatoribus tutum erat. plerique tum vrbium proximarum ciues, tum agricolæ vinculis conſtringebantur, & in tutum trahebantur Cameracum, vel in Franciam. Quibus hæc maximum dolorem pariebant, apud Parmenſem Principem egerunt extemplò, vt id oppidum exercitu regio circumueniretur. Horum igitur precibus & malis motus Parmenſis Roubaiſium Marchionem, & Baronem Montignium idoneis ſeptos copiis paullò pòſt illuc caſtra mouere imperat. Pauci dies vallis ducendis, & quatiendis mœnibus abſumpti. Etenim octauo Idus Aprilis, cùm nihil ſubſidij ſperaretur, ab obſeſſis facta deditio eſt iis legibus, vt gladio tantùm & pugione accincti locum deſererent; intra muros impedimenta prædámque relinquerent; ex Francia captiuos domum remitterent. Interim C tertio Kalendas Aprilis digreſſus Menenis hoſtis per agrum Inſulenſem magnum terrorem circumtulit: multas Bonduæ domos villáſque flammis abſumpſit, ac quoſdam incolas obſiſtentes ferro peremit, & optimam ſecum auexit ſupellectilem. Neque verò parum incommodi cladíſque Gallo-flandris, & Tornacenſibus Aldenardenſe præſidium frequentibus excurſionibus afferebat. Ad horum igitur querelas, facilè Parmenſis inductus eſt, vt id oppidum Scaldi ripis opportunè aſſitum, Aprili menſe circumuallaret obſidio. Et quò rem occultiùs aggrederetur, Menenas verſus caſtra mouit per ſpeciem hoc oppidum tormentis oppugnandi. Nec felici caruit ſucceſſu hoc ſtratagema. Quippe Aldenardenſes nihil ſibi metuentes tria militum ſuorum ſigna emittunt, ſeu conſilio Menenis auxilium ferendi, ſeu quod aliud molientes facinus. Igitur hoc Parmenſis cognito, maturare ſuos Aldenardam imperat, & tribus tantùm præſidiariis cohortibus munitam cingere. Tenuit tamen eum, vbi circùm aggeres duxit, & tormenta diſpoſuit, diutiùs vrbis eius oppugnatio, quàm ſibi promiſerat, cùm natura loci & munitionibus labores artémque fruſtrantibus, tum Burchio eius Præfecto ſumma cum vigilantia & fortitudine muros pro-D pugnante. In Iulij Nonas obſidio protracta eſt, quo die vrbem hoſtis, exſpectato fruſtrà Francorum & Belgij Ordinum ſubſidio, Tornacenſium conditionibus tradidit.

Lendium ab Francis Cameraco profectis capitur. *Iſſelt, Beyerlinck, Chappuis, Haram. lib. MS. Duac. Locr.*

Inde multum damni Gallo-flandri & Arteſiani patiuntur.

Idem oppidũ obſidet, & in poteſtatem redigit Marchio Roubaiſianus.

Auctores citati.

Gallo-flãdris nocent Menenenſes & Aldenardenſes.

Aldenardæ obſidium admouet Parmenſis. *Iſſelt, Beyerlinck, Chappuis, Haram.*

Eamque vrbẽ obtinet. *Iſſelt, Beyerlinck, Chappuis; Haram.*

Intereà loci præclarum Gallo-flandriæ lumen mors exſtinxit Arnoldum Gantoiſum Martianenſem Antiſtitem, cui vitam honeſtis ac nobilibus orto parentibus Laus dederat Inſulam proximè. Cùm iam inde à pueritia ſanctos mores induiſſet, animumque ſtudiis ac virtutibus ornaſſet: inſigne dabat ſpecimen eorum, quæ poſteà geſſit præclarè, cùm nuſquam vel minimę cauſam reprehenſionis præberet, ac prudenter adminiſtraret omnia. In Præſulem electus, nihil domi priùs habuit, quàm vt Religioſos ad exactam diſciplinam non tam verbis, quàm exemplo, impelleret: cùm ſobrietatem ipſe coleret; cuncta vitaret ſuperflua; menſam inſtrueret frugaliter; tenui amictu operiretur; ſæcularium hominum conſortia non neceſſaria fugeret; pudicitiæ ſtuderet plurimùm. Aduerſus hæreticos & quietis patriæ turbatores acerrimè pugna-

Arnoldus Gantois Martian. Abbas moritur.

Periocha laudum eius. *Vide L. 1. Gallo-fland. c. 40.*

pugnabat: adeóque, dum Ordines Inſulæ cogerentur, in eos inſurgebat, vt malis ter-
róri eſſet, bonis voluptati. Pauperum ægrorúmque magno amore tangebatur, ac A
nihil ipſis, quantum poterat, deeſſe patiebatur. Opus eius eſt Martianenſe Gymna-
ſium Duaci pereleganter ac commodè conditum, in cuius ſacello ſui ſepulturam
corpóris delegit. Et hîc ei ab tota Vniuerſitate (vt qui Academiam ſuis initio hume-
ris ſuſtinuiſſet) inſigni pompa parentatum eſt, Thoma Stapletono laudes è pulpito

[Ab Ordinibus fruſtrà tentatur Cortracum.]

explicante. Non leuis tunc incuſſus eſt metus Gallo-flandris. Aliquot enim tum pe-
deſtres tum equeſtres Ordinum copiæ armis furtóque militari Cortracum ſubigere
tẽtarũt. Verùm ab iis incaſsùm is labor ſuſceptus eſt, ciuibus ac præſidiariis militibus
adeò fortiter muros tutantibus, vt pleroſque confecerint, ceteros coëgerint retrò ce-

[Alençonius in Flandriam venit, vt Comes renuntietur. *Iſſelt, Beyerlinck, Haræus.*]

dere. Et formidatum ſubinde grauiter, cùm magnis inſtructus copiis Alençonius
in Flandriam venit, Brugáſque petiit, vt Flandriæ Comes inauguratus, regionis eius
poſſeſſionem caperet. Inhærebat enim multorum animis opinio, nihil eum reliqui
facturum, vt iunctis cum militibus Ordinum Francis, detentas ab Regiis Flandriæ
vrbes ſubigeret. Verùm nihil admodum tunc ab eo tentatum. Et quædam mox B

[Angli & Scoti ad Parmenſem deficiunt. *Iidem auctores.*]

ademptæ vires ſunt Ordinibus, Anglorum ac Scotorum validiſſimis duabus legio-
nibus, ob ſtipendia nondum numerata, ad Parmenſem Principem deficientibus, ac

[Liram capit Parmenſis. *Iidem auctores.*]

poſtridie Kalendas Auguſti capto Lirenſi oppido in Brabantia. Plus interim damni

[Menenenſe præſidium Inſulenſe adit ſuburbium, & multum dãni affert. *VVaeſemburg.*]

periculíque à vicinis illatum eſt Gallo-flandris. Quarto enim Kalendas Auguſti
(Dominicus erat is dies) ſub tertiam pomeridianam in conſpectu Inſulenſis vrbis
iuxta portam Cortracenam Menenenſis præſidij pedites cum aliquot equitibus in
armis apparuere magnum aliquid audendi conſilio. Verùm vbi propter illud hoſpi-
tium, cui nomen Paruis Menenis, gradum fecere; qui modico inde ſpatio ciues ar-
cuum ſe iactibus oblectabant, vel eorum tumultu, vel indigenarum clamoribus ex-
citi, non tam eos bombardis repreſſere, armíſue, quàm frequenti ſagittarum iacu-
latione. Igitur cùm ſibi progreſſum impediri aſpiciunt, & iam è mœnibus clamorem
tolli audiunt, Robertum Deſmullietium, qui ceteros illic alto corpore ſupeременe-
bat, pileæ plumbeæ traiectu interimunt: in ædes ſuburbij, ac inambulantes illic, po- C
culíſue deditos ciues, iram cõuertunt: ędium pleraſque ignibus peſſumdant: ciuium
plurimos, quà viros, quà mulieres (agitabantur enim eo tunc loco nuptiale conui-
uium ac tripudia) dein etiam ſuburbij quoſdam incolas funibus vinciunt, ac præ ſe

[Parmẽſis hærentem in Flandria Alençonium premit. *Iſſelt.*]

agunt celerrimè. Hærebat tunc adhuc in Flandria Dux Alençonius, ibique collectas
in vnum exercitum copias intra Dunkerckas & Sancti Montem Winoci deduxit.
Eum Parmenſis maiores capere vires nolebat: ideóque caſtra eodem promouit; vel
vt occaſionem eum cædendi quæreret; vel vt inde fugam capiate cogeret. Ac ne

[Ad eum Hiſpani, & Germani in Belgium remiſsi veniunt. *Iſſelt, VVaeſemburg. alij.*]

ſuos ipſe periculo exponeret, intra duos amnes tutiſſimo copias loco diſpoſuit. Ante
paucos menſes ab Rege Catholico per Principem Parmenſem ac Vedaſtinum Anti-
ſtitem Sarazinum, flagitauerant Inſulenſes aliique Gallicarum Belgij Prouincia-
rum populi, vt externum militem in Belgium remitteret, quò plus ſecuritatis di-
tionibus ſuis accederet: iſque nono ac decimo die Maij Vlyſſipone agitans per
litteras iſtis gratias egerat; facturúmque ſe promiſerat, vt nihil ab ſe præſidij de-
ſideraretur. Neque ſegniùs ipſe hoc negotium promouerat, quàm fuerat pollicitus. D
Adulto ſiquidem Auguſto Hiſpanorum ſigna vnum & quadraginta, Germanorum
vna legio, & multi è Boëmia foſſores cunicularij, ad Parmenſem in caſtra venere.

[Alençonius fugit Gandauum, eumque ſequitur, & carpit Parmenſis. *Iſſelt.*]

Quantum inde voluptatis & fiduciȩ Wallonibus, ac Regiis omnibus acceſſit, tantum
Alençonio metus & diffidentiæ fuit illatum; ideóque mox caſtra mouit, ac verſus
Gandauum iter rapuit. Haud tardauit Parmenſis ei propiùs inſiſtere: & cùm iuxta
Gandauum fuiſſet aſſecutus, extremum eius agmen cecidit; totáſque copias eius
facilè deleuiſſet, niſi frequens tormentorum è mœnibus iaculatio, qua multi Re-

[Hiſpani in ſuburbijs Inſulenſibus collocantur. *VVaeſemburg.*]

giorum vel cadebant, vel ſauciabantur, ea cæde arcuiſſet. Cùm inde copias hic
Princeps abduceret, Hiſpani propè omnes, qui nuper in Belgium iuſſu Regis re-
uerterãt, in tribus ſuburbanis Inſulæ regionibus per multos dies ſtationem habuere.
Horum metu repreſſum eſt Menenenſis præſidij per Gallo-flandriam excurrendi
prædáſque agendi ſtudium. Et pridie Idus Septembris Halewinum venit Parmenſis

multo

Digitized by Google

A multo Nobilium comitatu, & vario ſeptus milite. Ibi cum Ordinibus Inſulenſibus agitatum eſt, velléntne condi caſtellum cohibendis Menenenſium incurſibus, & impediendis, quas ij acerbiſſimas faciebant, pecuniarum exactionibus? ibíne retineri tamdiu copias, donec caſtelli vallum ad iuſtam altitudinem educeretur; ac iſtud opus fieri, & militem ali ſuis impendijs cuperent? Cùm ij ſe promptiſſimos ad omnia oſtenderent, multum cepit Princeps voluptatis; & mox adhibitis frequentibus operis ſtrenuè laborari cœptum eſt. In ſurgenti paullùm tumulo caſtelli ſedes electa, totúmque id ſpatium complexa eſt, vbi priùs templum ſteterat, quod Menenenſes partim flammis abſumpſerant, partim deiecerant. In quadrum ſtrui placuit, proiectis ad ſingulos angulos propugnaculis. Ergo dum id opus conditur, illic Inſulenſium ſtipendijs excubant ſex militum legiones, vna Burgundionum, Wallonum quatuor, Germanorum vna; equitum turmæ aliquot. rarior tamen ſolito in vtriſque numerus militum erat: vel quòd iam plerique abſumpti fuerant bello; vel quòd è ſingulis etiam legionibus, aut alis, nonnullos ſecum Parmenſis abduxerat, dum Meſſinas iret è Gallo-flandria. Harum copiarũ cura Inſulenſi Gubernatori Raſſeghemio commiſſa; quem nuper ob inſignia merita Hiſpaniæ Rex Iſſeghemium Comitem creauerat. Et in ſingula capita ſingulis menſibus tres florenos Inſulenſes ijs numerabant, ac ſufficientem præbebant commeatum: ea tamen lege, vt ab omni per territorium iniuria & maleficio ſibi temperarent. Interim Parmenſis vltra Liſam in edito loco Meſſinis in Flandria caſtra muniuit. Illic habebat non paucos ſub ſignis Hiſpanos Wallonéſque. ſed mox eodem Inſulenſium rogatu Burgundionum legionem aduocauit, quam Halewini collocauerat. Eò loci tantùm illuc intentus degebat, vt animaduerteret, quo Franci Flandríque vergerent. Frequèns tamen inde Gallo-flandriam viſebat, vt Halewini operas vrgeret: factúmque eius diligentia eſt, vt Octobris ſexto ac vigeſimo die caſtellum perficeretur. Ac tum Raſſeghemius maximam earum copiarum partem, quæ illic conſederant, Meſſinas ad Principem duxit. Idem, qui per Gallo-flandriam nomine ſuo iuberet, ac præſertim Halewini caſtello

C præeſſet, Antonium Grenetium Werpij toparcham reliquit, eique pro loci huius præſidio ſexcentos Bourſianæ legionis milites, ſigna duo Germanorum, cohortem Sancti Venantij attribuit. Animos interim fecit Alençonij militibus Lochemienſis oppidi, quod ab Regijs arctiſſimè obſidebatur, liberatio, & miſſorum à Parmenſi ductorum & ſubſidiorum turpis abſceſſus: ideóque per totam ferè Flandriam Hiſpaniæ Regis inſignibus è locis publicis deiectis, Gallica conſtituere lilia. At Scluſanum eodem propè tempore propugnaculum in agro Duacenſi Francis ereptum eſt, vt Duaco proſpiceretur. Paruo tamen inde temporis ſpatio Cameracenſis vrbis præſidiarij milites nondum exactis noctis tenebris in eius oppidi ſuburbia duo, Marianum & Eligianum, penetrantes, multas ædes flammis hauſere, ac plurimis affecere damnis inquilinos. Per Nouembrem Parmenſis in Flandria coactam ad deditionem Nienouam Ordinibus ademit.

AN. 1583. Anni ſequentis initio cæſis Antuerpiæ Francis, & Alençonio in grauiſſimam inuidiam odiúmque Belgarum adducto, Parmenſis Antuerpienſes, alióſque Belgij

D populos ab Rege Catholico alienos ſollicitauit, vt oblatam toties pacem complecterentur. Iámque nonnullos, vt arma ponerent, & quietem caperent, impulerat. Verùm quò minùs hoc negotium proſperè ſuccederet, quorumdam Fœderatorum aduerſa obſtitere conſilia. Rurſúſque per Angliæ Reginam & Principem Auraicum Alençonio apud Ordines conciliata gratia eſt; ſic tamen, vt quamuis Brabantiæ Dux & Flandriæ Comes haberetur, ipſos penes Ordines eſſet præcipua vis imperandi dominandíque. Aprilem, tréſque ſecutos proximè menſes, vt alijs Belgij ditionibus, ita Gallo-flandriæ graues fecit annonæ caritas. Et paſſim iſtic ab operibus ob penuriam ceſſatum eſt. Ardebant etenim partium odia, & armorum ſtrepitus augebantur: ac nunc Regij, nunc Ordines oppida, vel arces varijs in Prouincijs expugnabant. Vbi tandem Alençonius nihil tutum ſibi ſuíſque in Belgio eſſe perſpexit, conuaſatis rebus omnibus, in Galliam cum Francis celeriter, trepidéque abijt. Eo lætus diſceſſu Parmenſis, ad militaria facinora ſuſcipienda ſeſe ac ſuos vehementiùs

Parmenſis Halevvinum venit, ibique caſtellum extruit. *VVaetemburg.*

Copijs Halevvini conſiſtéribus præficitur Raſſeghemius. *Idem.*

Parmenſis caſtra Meſſinis collocat aduerſus Flandros & Francos. *Idem.*

Halevvini caſtello præeſt dominus de VVerpes. *Idem.*

Scluſa Frãcis eripitur. *Iſſelt, lib. MS.*

Cameracenſe præſidium agrum Duacenſem & ſuburbia infeſtat.

Ad pacẽ Belgas inuitat Parmenſis. *Iſſelt, Beyerl.*

Alençonius in aliquam cũ Ordinibus gratiam redit. *Idem.*

Annonæ caritas. *Lib. Duac. MS.*

Alençonius Belgium relinquit.

Parmenſis Dunkerckas obſidet, capitque. *Iſſelt, Beyerl.*

Dein Berghas, Nieuportum, & Dixmudam. *Iſdem.*

Menenas præſidium & ciues deſerũt. *Iſſelt, VVaſemburg.*

impulit. Is iam Mottæ toparcham cum non paruis copiis ad maritimam Flandriæ
partem præmiſerat, vt Dunkerckis obſidium admoueret. Vt ea promoueret, quæ fa- A
cere hic cœperat cogendis maturè ad deditionem obleſſis, eodem cum alia parte
exercitus ſeſe contulit. Et adeò intra dies paucos preſſit hoſtem in vrbe conſiden-
tem, vt ſexto ac decimo Iulij die per deditionem is oppido ceſſerit. Venere ſtatim
poſteà in Regis poteſtatem S. Montes Winoci, Nieuportus, Dixmudáque. Ne tum
obſideretur Ooſtenda, ob ruptos aggeres aquæ ſtagnantes fecerunt. Extremo ferè
Iulio ingens Brugenſes metus corripuit, ne Parmenſis ad eorum obſidionem copias
adduceret: ideóque Menenenſi præſidio mandauere, vt quàm citiſſimè hoc oppido
furtim clámque Regiis deſerto, ad eos iter faceret. Igitur vndecimo Kalendas Au-
guſti adornata eſt noctu profectio. Et placuit ciuibus ac indigenis omnibus vnà cum
ſupellectili pedem efferre, ac Brugas petere; ſeu metus Regiorum ipſis incumberet,
ſeu traheret amor vitæ liberioris. Vnicus tantùm intra vallum remanſit, cuius indi-
cio ſequenti die ſub auroram res omnis Halewinum perlata eſt. Imperabat iſtic per
hoc tempus Werpij caſtris in Flandria præfecti loco Martinus Montanus. Miſſi ex B
eius ſententia, qui Menenis explorent, veráne eſſent, quæ ciuis patefecerat. Vbi re-
nuntiatum fuit, maximam in oppido ſolitudinem eſſe: cum multa militum manu
Martinus eò feſtinus adiit. Et vix excubias collocauerat, omniáque ad defenſionem
procurauerat eo die, cùm ad meridiem in proximo Iprenſis aliquot præſidij milites
cernuntur. Eos Præfectus Iprenſis emiſerat, vt oppidum capeſſerent, illicque conſi-
ſterent. Hoc enim adhuc vacuum ratus erat, nihílque de præſidij ac ciuium diſceſſu
apud Regios fama vulgatum. Verùm vbi propiùs vallum portáſque venere, iam lo-
cum ab hoſtibus inſideri ſenſerunt, è munitionibus plumbeis glandibus petiti læſi-
que. Apud Inſulenſes accepti de tam facili Menenarum recuperatione nuntij, maxi-
mam prorſus voluptatem peperere: tum quòd proximus ipſis metus eſſet ſublatus;
tum etiam quòd inſignis ſpes ſe proderet tot impendiorum onus excutiendi, quæ
plurima Religionis Catholicæ ac Regis gratia contra hoſtes tolerauerant. Vnde ne-
gotium ipſis Ordines faceſſerent, ſolæ fermè ſupererant Ipræ. Igitur Parmenſis cùm C
maximè iis potiri cuperet, indéque plurimùm Inſulenſibus gratificari: de iis tempe-
ſtiuè ſubigendis conſilium iniit. Fuiſſet quidem illi iucundum aſſultibus eam vrbem
aggredi, ac breui tempore ſuæ poteſtati ſubdere: quia tamen facilè animaduertebat,
ob depreſſum eius ſitum, & aquarum copiam, ægrè ſub mœnia militibus acceſſum
patere; omni oppugnatione abſtinuit; certis tantùm locis caſtella erexit, muniítque;
horum curam Werpio commiſit; eíque mandauit, vt ad omnem excubans hoſtium
motum, nihil commeatus ac ſubſidij ad obſeſſos deferri ab hoſtibus pateretur. Ipſe
frequèns interim Menenas venit, vbi Martinus Montanus imperitabat. Halewini
caſtellum ab hoc iuſſit deſtrui, cùm id nulli iam vſui eſſe cerneretur, redactis in po-
teſtatem Menenis. Aliud Liſæ fluuio impoſuit, quà Menenis Inſulam tenditur: eo-
que portam Menenarum ac molas frumentarias complexus eſt idoneo maximè ad
munitionem loco. Aliud deinde circum templi turrim ſtruxit anguſtius. Vt hæc ci-
tò perficerentur omnia, minimè dubitarunt Inſulenſes pecuniam ſufficere. Vbi
Montanus Menenis cum ſuis iuſſu Parmenſis ad Iprenſia ſe caſtra contuliſſet, to- D
parcha Brœucquianus munitioni maiori præfectus eſt, eiúſque cohorti præſidiariæ
Inſulenſes ſtipendia numerauere. Ab his intereà frequenter impulſus Parmenſis, vt
ex condicto Menenas vallo nudaret. Ij námque, hoc oppido de hoſte recepto, quin-
decim millia florenorum ipſi promiſerant, ea lege, vt id confeſtim cunctis munitio-
nibus exueretur. Verùm Parmenſis nunquam per id tempus eo ſe paſſus eſt pertra-
hi, vt aggeres dirueret: quòd eum ſibi locum aſſereret neceſſarium, quamdiu Brugas
& Ipras hoſtes obtinerent. Et pleriſque ad Liſam locis equites impoſiti, quos Wer-
pius, cùm vellet, ad ſe vocaret, aut excurſionibus faciendis, aut arcendis Iprarum in-
greſſu hoſtibus. Turma Italicorum Equitum, quos ducebat Blangeruallius, Comi-
nij locata Inſulenſium ſtipendiis. Optabat interim vehementer Parmenſis, vt è
Francorum manibus Cameracum extorqueretur, indéque Arteſiæ, Hannoniæ, &
Gallo-flandriæ cautum eſſet. Quòd id nondum poſſet vi facere; num Alençonius

Eas Regij ingrediuntur, ac venientes Iprenſes inde arcent. *Iјdem auctores.*

Ipras eminus obſidet Parmenſis. *Iſſelt, Beyerl. Haraus, Chappuis, Lanar. VVaſemburg.*

Caſtellum Halevvinenſe deijci curat. *VVaſemburg.*

Alia Menenis exſtruit. *VVaſemburg.*

Horum vni præeſt dominus du Broeucq. *Idem.*

Num velit Cameracum deſerere bonis legibus, cũ Alẽçonio agit Parmenſis. *Iſſelt.*

pactis

pactis quibuſdam legibus vrbem eam vellet deſerere, ac in priſtinam reſtituere libertatem, quæſiuit per litteras. Non videbatur ab aliqua tranſactione Alençonius abhorrere: datique ideò ſunt vtrimque obſides, vt hoc negotium conficeretur. Verùm ne Parmenſis vltrà procederet, ab Duce profectum eſt, qui conditiones nec æquas, nec tolerabiles propoſuit. Nondum interim Tornacum ab ſuo Põtifice colebatur. Is Maximilianus erat Morillonius: quem anno prçterito Rex Philippus infulis ornandum legerat. Ab eo multa in publicum Tornacenſis Eccleſiæ ac Diœceſeos bonum manatura ſperabantur, quòd Legum ſcientia, ætas matura, (ſupra ſexaginta quatuor annos numerabat) ſub Granuellano Cardinale Mechliniæ, & in S. Amandi Monaſterio vicaria negotiorum omnium expeditio, ad regendas animas peridoneum fecerant. Vbi ſacro fuiſſet oleo imbutus, & per ritus ordinarios Epiſcopalibus decoribus ornatus Octobris 16. poſtridie ſolita in Beatæ Virginis ædem pompa deductus eſt.

MAXIMILIANVS MORILLONIVS Tornacenſium Pontifex inauguratur.
Couſin. lib. 4.

Primis anni milleſimi quingenteſimi & octogeſimi quarti diebus ab Ordinibus de legendo rurſus aliquo Belgij Principe actum eſt vehementer. Vt iterùm reciperetur, admodum vrgebat Alençonius: & pro ipſo quidam nitebantur. Non deerant, qui Principatum Auraico donari cuperent. Quidam alios obtrudebant. Quòd paſſim apud Belgas proditor haberetur, nihil obtinuit Alençonius. Ad mare iacentes populi Auraicum Gubernatorem, quàm Comitem, habere malebant: ne ſi rerum is potiretur, omnem Philippus Rex negotiationem maritimam reſcinderet. Dum ita de Capite diſceptant Ordines, Ipras Regij ex caſtellis arctiſſimè obſident: ac nihil in eas inferri ſuppetiarum ab vicinis vrbibus patiuntur. Cæſi ſunt aliquoties grauiter Gandenſes ac Brugenſes, dum ſubſidia & commeatus eò deducunt. Igitur his animaduerſis, pridie Idus Aprilis Iprenſes rerum omnium penuria preſſi deditionem ad Parmenſem faciunt. Exinde omninò reſpiratum eſt Inſulæ: quique merebant variis locis Inſulenſium ſtipendia, vel in ordinem redacti, vel aliò dimiſſi. Minùs tunc cautum fuit Duaco, Cameracenſi præſidio pabulationibus, & incurſibus frequenter agrum eius infeſtante. Viſum ſubinde eſt Parmenſi, vt partem vnam copiarum in eos Flandriæ tractus, qui nondum erãt ſubacti, agris latiùs populandis mitteret: aliam ipſe Gandauum propiùs duceret, quò ciues iam trepidantes, & ob impeditam fluminum nauigationem ad pacem inclinantes, ab Ordinum fœdere abduceret. Erant in vrbe hac complures, qui ſatis ardenter ad hoc negotium operam ſtudiúmque conferrent. Et agi cœptum breui eſt de pacis conciliandæ legibus: omninóque in concordiam cum Parmenſi æquis conditionum tabulis veniſſet ea ciuitas, niſi ſcriptæ Antuerpia litteræ, multis in Regem iactis iniuriis & calumniis, tam ſalutaria diſturbaſſent conſilia, nonnullis tandem inductis, vel vt inhoneſtiſſima quæque peterent, vel vt pacis mentionem abnuerent. Plus in Brugenſibus prouidentiæ fuit ſapientiæque, dum ij Principis Chimacenſis impulſu à Parmenſi bonis pacem legibus petierunt, impetrarúntque facilè Maio menſe. Per id tempus Alençonij Dux diſperſas per varias Galliæ vrbes copias equeſtres in vnum agmen collegit, & Cameracum deduxit. Inde per Hannoniam, Arteſiam, & Gallo-flandriam frequentes ab iis incurſiones fieri voluit. Grauia hinc damna hæ ditiones paſſæ ſunt variis locis. Ac Iulio quidem menſe, Alençonio iam morte ſublato, poſtquam ij flammas iniecerunt, vicos aliquot circum Duacenſe oppidum depaſtum eſt incendium. Parmenſi durum id fuit: ac mox in Galliam aliquos is miſit, qui vehementes apud Regem querelas ideò deponerent. Nihil tamen aliud ab ipſo fuit acceptum: Quàm ſuo Francos Cameraci degentes hoc periculo facere. ſuo iniuſſu ab his hoſtilia fieri. vbi deprehenderentur, ſupplicio luerent. Iuſſus ob hæc Mottæ dynaſta non paruam militum manum in Franciç regnum mittere, datis mandatis, vt ſimili Picardiam damno afficerent. Alias aliò copias Parmenſis ipſe conuertit. Earum quaſdam Gandauo, Antuerpiæ quaſdam obduxit. Dedita tunc ipſi Teneramonda & Viluordia, vti fluminum nauigationem interciperet. Eóque tandem adacti Gandenſes ſunt, vt multarum inopia rerum laborantes ſeſe dediderint. Ob hçc cùm vbique ferè per Flandriam rerum Parmenſis potiretur, ad Scalden obſtruendum,

Ordines iterùm de conſtituendo ſibi aliquo Principe agunt.
Iſſelt, Beyerl.

Iprenſes Regi ſe dedunt.
Iſſelt, VVaſemb. Beyerlinck, Chappuis, Haraus.

Parmẽſis fruſtrà Gandẽſes conatur ad pacem traducere.
Iſſelt, Beyerl.

Brugẽſes cum Rege in gratiam redeunt.
Iſſelt, Beyerl. Chappuis, Lanarus, Haraus.

Cameracenſe præſidiũ Gallo-flandriam dãnis afficit.
Locr. lib. MS.

Gandenſes Parmenſi ſe dedunt.
Iſſelt, Beyerl. Lanar. Chapp. Haraus.

Raſſeghemius Gallo-flandriæ Gubernator moritur.

Philippus Tertius Princeps Hiſpaniæ dicitur.

S. Andreæ liquor morbos abſtergit.

Hiſt. ms. Colleg. Soc. Duac.

dum, ne quid ab Hollandia, & Zelandia nauigiis Antuerpiam deferretur, laborem admodum impendit. Interim ſub finem Octobris exuitur vita Raſſeghemius A Gallo-flandriæ Præfectus annis iam grauis; cuius fides erga Regem Hiſpaniæ, Catholicam Religionem, & Ioannem Auſtriacum, & commiſſam ſibi Præfecturam, plurimum emicuit, vt ex iis clarum euadit, quæ ſuprà memorauimus. Ad duodecimum Nouembris diem totius Hiſpaniæ Princeps renuntiatus à patre eſt Philippus Tertius. Quem Roma Collegij Societatis Ieſu Rector profuſum è D. Andreæ Apoſtoli oſsibus liquorem Duacum attulerat, is primùm Haſnonienſi Archimandritę, ac poſteà Pratenſis intra muros Duacenſes Parthenonis Antiſtitæ, ob morbos de vita periclitantibus, repentinam leuiter guſtatus ſanitatem attulit: vnique tandem de Socijs, quem peſtiferum vlcus ad extrema vitæ deduxerat, corporis valetudinem illicò reddidit.

Incyj toparcha occiditur.

Cũ Balignio anni vnius inducias Parmenſis paciſcitur.

Secuti mox anni Ianuarius violenta morte Balduinum Incyj toparcham abſtulit. AN. [illegible] Sub eo diu gemuerat Cameracenſis vrbs, poſtquam Ordinum impulſu impoſitam ipſi arcem Catholico Regi furto militari eripuit, dein ciues ſuæ ſubdidit voluntati. B Neque minùs grauis fuerat Arteſianis, Hannonibus, & Gallo-flandris, dum viueret, cùm varias eius imperiò clades pertulere. Apud Balignij toparcham Ioannem Monlucium, qui deinceps rerum in eadem vrbe potitus eſt, de quiete armorum egit Parmenſis, & annuas cum eo inducias pepigit, vti vicinis Catholici Regis ditionibus proſpiceret. His dum fruuntur Gallo-flandri, quarto & decimo Februarij die ab latronibus funeſtiſſima Duaci commiſſa res eſt. Cùm enim Petrus Lanſelius grandi natu ciuis denſis adhuc tenebris è templo Dominicanorum, audita miſſa, domum reuerſus, obducto foribus peſſulo, per porticum in cubiculum ſe reciperet; aliquot eum nocturni fures circumueniunt, & impactis violenter in caput malleis interimunt. Iacebat in lecto coniux eius, multis iam annis ob ſolutum corpus vſu capta membrorum. Ergo cùm ea percepto tumultu auxilium implorabunda, vt poteſt, vocem attollit, ab iiſdem illico tuditibus miſerandum in modum ipſi caput conteritur. Ita priuſquam illuceſcat, pretioſa domus ſupellectili nudatur, & in tutum C latrones recepti ſunt. Horum tamen aliquos multis poſt annis tandem grauibus Duaci ſupplicijs Senatus affecit, cùm fortè alias ob cauſas in manus veniſſent. Succeſſere poſteà Parmenſi multa feliciter. Vbi pontem admirando perfecit artificio, eóque Scaldis latiſſimi & profundiſſimi fluminis ripas commiſit, in grauiſſimas Antuerpiam neceſſitates compulit. Deditæ paucis pòſt diebus ipſi Bruxellæ, ac deinceps Mechlinia: & tandem quoque Antuerpia, dum neque naues ardentes, neque machina, cui nomen Belli Fini, neque vis armorum, & aquarum, ruptis aggeribus, eluuies, eius animum fregere, conatúſque fruſtrata ſunt. Tentauit interim nullo ſucceſſu Ooſtendam Mottæ dominus. Ad octauum & decimum diem Septembris è numero viuorum ſublatus eſt Ioannes Molanus Inſulæ quidem natus, at poſteà Louanienſi donatus ciuitate, vbi vitam diutiſſimè vixit Sacræ Theologiæ Doctor, S. Petri Canonicus, & librorum, qui lucem aſpicerent, Cenſor. Patientiſſimum laboris fuiſſe, ac publici boni latiùs promouendi cupidiſsimum, teſtantur obita pœnè totius Belgij Monaſteria, & Canonicorum Collegia, perluſtratæ illic bibliothecæ, D archiua diligenter excuſſa, eruta templorum monumenta, vitæque Sanctorum, quæ ſcripſit varia imbutus Eccleſiaſticæ rei cognitione. Et quamuis in multos pij labores animi plurimum impenderit peculij, ſuperfuit tamen magno parſimoniæ argumento, non modicum æris, quo perpetuus trecentorum in ſingulos annos florenorum cenſus adiuuandis pauperum ſtudijs conderetur.

Parmenſi deduntur Bruxellæ, Mechlinia, Antuerpia.

Incaſsùm tẽtatur Ooſtenda.

Ioannes Molanus moritur.

Epitaph. eius.

Cũ Balignio inducias triẽnalis paciſcitur Parmẽſis.

Epiſcopus Vercellenſis Gallo-flandriam viſitat.

Iam ferè pactæ cum Balignio exſpirabant induciæ. Igitur Parmenſis ratus ab Gal- AN. [illegible] licis Belgij Prouincijs ſtrepitum armorum, & hoſtium in harum agros incurſus eſſe procul amoliendos, triennalem cum eodem belli quietem panxit anni ſequentis initio; indéque ad Grauiæ, Venlonæ, aliarúmque vrbium expugnationem labores contulit. Per id tempus (quod frigidiſſimum, ideóque aſperrimum erat) Gallo-flandriam viſitauit Ioannes Bonhomius Vercellenſis Epiſcopus ab Summo Pontifice Gregorio Decimotertio has in partes Nuntij Apoſtolici nomine legatus. Martio menſe

Digitized by Google

A mente. Maximilianus Morillonius Tornacenſis Pontifex vitam deſeruit. Ægrè tum, ac pleriſque deinceps menſibus annonæ caritas in varijs Belgij partibus tolerata. Tritici menſura, quam raſieram hîc vocant, viri onus, modò tredecim florenis Duaci, modò viginti admodum difficulter parabatur: ſecalis nunc vndecim, nunc ſexdecim. Factum inde, vt operæ hoc in oppido, & artifices nulli fermè rei manus admouerint: quàm plurimi ex auena viciíſque panem confecerint, curandis ægrè corporibus. Enituit hoc tempore Ioannis Venduillij (quem ſuprà retulimus in vrbe natum Inſulenſi, ac inter Senatores Arcani Regis Concilij adſcitum etiam Duaci Ius explicuiſſe) erga plurimos inopia laborantes ſtudium. Eius tunc vox erat frequentiſſima: Maximum ex eo ſibi dolorem conſciſci, quod fratres ſuos (ita pauperes nominabat) tanta premi penuria conſpiceret, cùm ipſe domi rebus neceſſarijs afflueret. Ergo tunc cibi parcior aliorúmque ſumptuum, quidquid corradere ſuis in ædibus potuit, ſubleuandæ horum inopiæ libenter contribuit. Ac ſuos etiam domeſticos, laudata in proximum charitate, pijſſimis verbis exciuit, vt alteram ſecum quadra-
B ginta dierum inediam (Pentecoſtes celebritas tunc appetebat) ſuſciperent: vt quidquid ex ea parſimonia colligi poſſet, id totum egenis largiretur. Et ad horum ſubleuandam neceſſitatem, vel ab Leodio eleemoſynas petebat, cùm iam deeſſent, quæ aliunde corrogauerat. In Octobrem Ludouicus Berlaymontius Cameracenſis Archiepiſcopus Prouincialem Synodum ſuis indixit Suffraganeis Montibus Hanoniæ, eóque omnes ſibi ſubiectos euocauit Antiſtites. Dum illuc iter facit Ioannes Sixius Audomarenſis Epiſcopus, repens eum Inſulæ, vbi parentes ipſum in lucem ediderant, febris corripuit, paucíſque diebus abſtulit, quarto Idus Octobris, vt vita illic exueretur, vbi primum vitæ ſpiritum traxerat. Multis mors eius grauis fuit, ac præſertim Audomarenſibus & Inſulanis, ob egregias animi dotes, quibus magnum ſibi amorem paſſim conciliauerat. Vt quaſdam laudum eius obiter delibemus, quam iuuenis hauſerat auidiùs, & felici mente altiùs imbiberat de Philoſophicis & Theologicis exedris ſapientiam, multo cum fructu Louanij auditoribus ſuis impertijt.
C Exinde Parochiam S. Stephani ſuſcepit Inſulæ procurandam: adeóque diligentia, charitate, laborum tolerantia magnum ſibi nomen comparauit, vt inter Canonicos Audomarenſes adſcito etiam onus Vicarium Epiſcopatus impoſuerit eius Eccleſiæ Pontifex Gerardus Hamericourtius. Et cùm eo munere ſapienter, nulláque ambitus nota fungeretur, Gerardo in cælos euocato, plurima ſibi ad eius Pontificatus faſtigium virtute gradum fecit. Igitur infulis decoratus, ad illud vehementer operam contulit, vt recens natam Diœceſim magno labore effingeret, ſanctíſque firmaret tum moribus, tum legibus. Eò ſanciuit nonnulla, prudenter conuocata Synodo, quæ Vercellenſis Pontifex & Nuntius Apoſtolicus Ioannes maximopere probauit. Verùm quinto initi ſacri Magiſtratus anno plura in commune bonum præparantem acerba mors intercepit.

AN. 1587. Anni proximi principium vnà fames & gelu infeſtarunt grauiter. Vbi paullùm annonæ pretium cœpit remitti, de Sclufis, oppido Flandriæ maritimo portúque nobili, Ordinibus eripiendis conſilia voluit Parmenſis. Ac initio Iunij Brugas eò pro-
D fectus, poſt dies paucos ab varijs partibus obſidium molitus eſt. Tenuit eum ibi labor continuus ac difficilis in quartum diem Auguſti, quo demum per deditionem hoſtis inde diſceſſit. Interim Philippus Rex Catholicus de Tornacenſi Eccleſia ſollicitus, in Ioannem Venduillium iam frequenter à nobis laudatum oculos conuertit: vt quem Dux Parmenſis, multíque viri nobiles magno publici boni deſiderio icti Tornacenſibus infulis ornari cupiebant, ad eum dignitatis gradum eueheret. Multa in ipſo iam tum ſancti Pontificis emicabant. Sui contemptor eximius, attrita ſimplicíque veſte vtebatur. Nihil domi ſuperfluum habebat, nihil oculos pretio & ſplendore perſtringens. A muneribus adeò manus abſtinebat, vt ne minima quidem admitteret, occludendo maioribus aditu. Conuiuia rarò foris celebrabat: & cùm in ijs etiam primoribus viris accumberet, dum alij poculis capacioribus ſalutis Principum gratia ſeſe proluerent, intra terminos ſobrietatis iure ſuo, nullíſque aduerſantibus, ſitim ſedabat. Solo prandio contentus, cœnas interdixerat ſibi. Et ſi quos

domum

Annonæ caritas in Belgio.

Ioannis Vēduillij erga pauperes cōmiſeratio, & ſtudium eos iuuandi.

Ioannes Six Epiſcopus Audomarēſis moritur.

Eius encomium.

Fames, & gelu.

Parmenſis Sclufas in Flādria obſidet, capitque.

IOANNES VENDVILLIVS Tornacēſis Epiſcopus renuntiatur.

Eorum enumeratio, quæ digna iam tū Epiſcopatu in eo cernebantur.

Digitized by Google

ANNI CHRISTI.

domum inuitaret, modicè menſam inſtruebat: eámque poſt modicam libri vtilis lectionem, nunc doctis ſermonibus aſpergebat, nunc animæ ſalutem cernentibus. A Qui carpebant aliorũ vitam, vitiáque promebant, eos ęgrè tolerabat: ſempérque, his linguam dentéſue ad maledicta ſtringentibus, aliud illicò in medium ſapienter proferebat. Rariſſimè menſis adhibebat mulieres, ne quam minùs cultæ pudicitiæ notam incurreret. Afflictorum, pauperúmque cauſas mirè complectebatur: ideóque quotidie domus eius Religioſis, Sacerdotibus, viduis, pupillis, aliíſque hominibus inopia preſſis redundare, qui negotiorum cauſa Regiam Aulam frequentabant, vt opem eius flagitarent. omnes ipſe leni vultu excipere; ſumma comitate neceſſitates ac miſerias exponentes audire; nullum ſine ſolatio & ſubſidio ab ſe dimittere. Cùm in loculis nihil haberet, quod egentibus largiretur, aliunde mutuum petere, aut alios etiam in alijs vrbibus commorantes ſtimulare, vt inopes eleemoſynis recrearent. Nullum denique hominis proximo benè volentis, & ad ſpiritualem quoque indigentium opem incumbentis, officium omittere. Florebant eius opera, quæ Rex Louanij & Duaci Paſtorum Seminaria erexerat, annuíſque cenſibus donauerat: vt B iuuenes aliqui tum diſciplinis Theologicis, tum probis moribus illic inſtruerentur, qui poſtmodum Chriſtiani populi curam capeſſerent. Iámque paucis antè diebus, cùm Chriſti tormenta per ſanctam hebdomadem ob oculos Catholicorum Eccleſia poneret, in abditum ſe locum illatebrauerat, ibíque pijs animum cõmentationibus accendens, eò ſe conſtrinxerat, vt poſitis omnibus rebus id vitæ genus arriperet, quo ſe plurimus tum ſuæ, tum proximi ſaluti impenderet. Igitur hæc omnia cùm Regi cognita eſſent, nono Kalendas Auguſti Venduillium Tornacenſem Epiſcopum dixit tam ſuo nixus, quàm aliorum, iudicio. Ad hoc enim munus idoneum

De promouendo ad Epiſcopatum Ioanne quorumdam iudicia.

ſæpè dixerat Martinus Rythouius Iprenſium Pontifex: cúmque nuper è vita excederet Ioannes Sixius Audomarenſis Antiſtes, ſuis de ſucceſſore interrogantibus, nullum ſibi aptiorem Venduillio videri reſponderat. Et his præiudicijs, ac peculiari virtutum eius exploratione flagrantior Ioannes Bonhomius Romani Pontificis Nuntius Parmenſem, pleroſque alios Principes, Regem ipſum, vt Tornaco præficeretur, flagitauerat. Verùm Venduillius ſententia Regis litteriſque perculſus, for- C midinem, quàm lætitiam, præ ſe tulit: neque ad hoc ſuſcipiendum munus pertrahi

Quàm grata fuerit eius electio Pontif. Max.

priùs ſe paſſus eſt, quàm ſtimuli amicorum precéſque conſenſum expreſſerint. Quæ de ipſo maximorum virorum teſtimonia Romam ad Pontificem Maximum perlata ſunt, magnopere placuerunt: adeóque captus eſt virtutibus eius Sixtus Quintus, qui tunc totius Eccleſiæ caput erat, vt, quamuis pecuniam maximè ad ſubleuandas Eccleſiæ neceſſitates conquireret, ei tamen Annatam, vt vocant, aliáque iura ſponte indulſerit, beneficio nullis prædeceſſorum exhibito. Et Parmenſi, Senatúſque Regij Proceribus viſum eſt operæ pretium, vt Ioannem minimè Collegij huius conſortio exui permitterent, quem ſummopere amabant, cuiúſque labores ac induſtriam magno ſibi rebantur vſui fore. At hæc Venduillio parùm placebant, qui nuper altiùs in animum demiſerat ſpiritualibus modò rebus creditos ſibi populos iuuandi ſtudium. Ergo Tornaci octo circiter diebus apud Marqueſium S. Martini Antiſtitem exactis, Duacum intendit, ſpecie quidem Seminarium ab Rege Paſtoribus forman- D dis conditum inuiſendi, at certè in abdito ſanctis animum exercitationibus roborandi deſiderio. Sex illic ſeptimanas in amico receſſu latuit, vt comparatis impoſitæ ſibi perſonæ viribus neceſſarijs, ad capeſſendam Eccleſiæ curam alacrior firmiórque

Annonæ vilitas.

accederet. Interim ſub auctumnum lætiorem, mitiorémque annum fecit ingens annonæ vilitas, quam peperit rerum omnium vbertas è terra prouenientium. Quæ An. 1588

Mirabilis in Religioſum helluonem, ſacrilegum, & blaſphemum punitio.

Delrio in libb. de Magia.

tritici menſura priùs emebatur Duaci florenis viginti, tunc duobus venijt. Et manauit in annum quoque proximum ea rerum abundantia. Per hoc ferè tempus in Gallo-flandria formidabile quiddam accidit. Ruebant quotidie in fœdiſſima flagitia viri tres eiuſdem Religionis obſtricti votis, nihilque præter habitũ Religioſi prodebant. Interdiu domi tempus epulis tranſire; noctu cum ſcortis luxu diffluere, & libidinari. Hunc actum diu egerant nullo pudore, nulla mentis pœnitudine, ſummo ſacræ gentis dedecore. Igitur die quadam, cùm ſatis diu helluati fuiſſent, ac diſtentis corpori-

bus

A bus ad libidinem raperentur: quidam eorum minùs, quàm ceteri, proiectæ mentis,
vt Deo gratias agerent, ſocios exciuit. Verùm alius longè procacior: Quidni potiùs
inquit, diabolo grates agimus, ac rependimus, cui noſtram militamus militiam? Et
mox cum riſu & cachinnis è menſa ſurgitur. Serum iam erat: & fœdam ſalacitas
cupidinem ſollicitabat. Igitur ſinguli cum ſcortis in lectos pro more proruunt. Sed
vix ipſi ſeſe ſtragulis inuoluerant; cùm ſubitò triclinij oſtium concutitur, & magna
vi, fractis repagulis, reſeratur. Intrat ſubindè viri magni ſpecie dæmon, quem atra
tinctum fuligine trux aſpectus, & venatoris habitus formidabilem reddebant. Ponè
ſequuntur alij duo minores forma coquorum. Obambulat ille ſolus aliquoties, tor-
uóſque in cubilia oculos figit: ac poſtquam atroci vultu aliquamdiu circumſpexit,
horribili voce intonat: Ecquis veſtrum adeò ſceleratus, vt mihi grates agendas cen-
ſuerit? Nunc adſum ſcilicet, vt paria meritis rependam. Simul in hominem iam tre-
pidum & palpitantem inuolat, eúmque de lecto extractum & tantùm non præ for-
midine animam agẽtem coquis tradit: hi vt veru infigant, imperat, tamdiúque lucu-
B lento igne torreant, donec vita cum adipe diffluat. Nulla mora, imperium illi capeſ-
ſunt. transfigitur veru corpus. ignis ingens accenditur. Et dum veru vertitur, miſe-
ríque membra crudeliter aſſantur, teter cubiculum nidor infeſtat. Interim alij ſcor-
táque pulſante altiùs metu ſeſe ſtragulis obuoluunt, & paria ſibi metuunt. Vbi miſer
ille tam graui cruciatu animam efflauit, ad ſocios eius venator oculos vocémque
conuertit. qui ſimili cruciamento pereant, dignos aſſerit. manus in eos iniiciendi,
flammíſque corpora dedendi, non voluntate, ſed facultate ſeſe deſtitui. parcere
ipſis Numen æternum, modò pœnitudine ſcelerum tangantur: idque ſe tam inuitum
monere, quàm inuitus eorum corporibus manus abſtineret. certò ſibi perſuaderent,
irroganda membris ſuis atrociora, niſi vitam in melius conuerterent. Et mox abſce-
dunt è cubiculo monſtra. Vix tamen animus ceteris Religioſis, ac impudicis mulie-
ribus redit: neque priùs ſoluta in voces ora, quàm dies illuxit. Tunc ipſi miſerabile
ac toſtum ſocij cadauer oculis etiamnum formidantibus vſurpantes, non ſomnio ſe
C luſos, ſed ipſa rei veritate perterritos ſenſere. Maij luce nona & vigeſima vnctus eſt
Tornaci Pontifex Ioannes Venduillius. Exactis inde paucis diebus, cunctos Diœ-
ceſeos ſuæ Decanos Curionibus præfectos in cœtum aduocat: de vita, moribúſque
Parochorum inquirit. Ex horum relatione cuiuſque viuendi ratione cognita, tres
eos in claſſes diſtribuit. Quos optimæ vitæ compertos habuit, ac in erudienda ple-
be ſedulos conſpicatus eſt, paternis eos vlnis amplexus mirè coluit. Qui vel ſocor-
dia, vel ignorantia, & fœdis moribus Chriſti gregem tranſuerſum agerent, partim
blandis ſermonibus induxit, vt ſe ſacris Magiſtratibus abdicarent; partim contuma-
ciores ijs exuit. Si quos acceperat non improbis quidem factis, at ſcientiæ defectu,
parùm idoneos regendis ſubditorum animis; vt menſes aliquot ſacris rebus imper-
tiendis abſtinerent; operam interim peruoluẽdis eorũ libris darent, qui de cultu ani-
marũ quæſtiones explicant ſuadebat: vt poſtquam fructum feciſſent, ſacris rurſus la-
boribus curíſque admouerẽtur. Oppida vicóſque poſtmodũ obiit: ibiq; ad ſexaginta
hominum millia (quorum plerique ſeptuaginta, vel octoginta ætatis annos imple-
D uerant) ſancto Confirmationis illeuit oleo & ad Chriſtianum certamen roborauit,
tantò maiori voluptate quorumdam, quantò plus æui tranſiiſſet, ex quo nullum vi-
derant Epiſcopum: quoniam annorum quadraginta ſpatio vel tumultus ciuiles, vel
occupationes viſitandi pagos opportunitatem eripuiſſent. Et cùm in eum laborem
incumberet, nulli grauis erat, vel hoſpitij, vel menſarum impendio. arctam ipſe fa-
miliam ducere. plurimum diei potus cibique expers agitare. & quamuis ſenecta, du-
plicique hernia corpus fatiſceret; nihilominùs doloris oblito dulces fluere ex oculis
lachrymæ voluptatis eius indices, quam inter laborandum ex læto animarum fructu
capiebat. Cùm verò Inſulam perluſtraret, nonnulla ipſum ſauciarunt, ac in primis
mores quorumdam corrupti, indiligens pueros ſacra doctrina erudiendi ſtudium,
ad ſacra populo impertienda pauci Sacerdotes idonei. Et mox eum quoſdam è So-
cietatis Ieſu Presbyteris iſtic collocandi deſiderium inuaſit. Igitur eo ſuccenſus
frequẽns Senatum adit: vti cenſum hic aliquem iis alendis conſtitueret, ſummis

Ioannis Vẽduillij Epiſc. Tornac circa Paſtores ſuos ſtudium ac vigilantia.

In obeundis pagis, & confirmandis incolis labor.

Vt Inſulæ Societas Ieſu collocetur, diligentia.

precibus adhibitis flagitauit. Impetrari tamen nihil potuit per id tempus, ærario nimis exhauſto propter continuas bellorum expenſas. Id animaduertens S. Catharinæ Parochus Clemens Bauius ex Venduillij ſententia duos ſaltem è Sociis Sacerdotes à P. Oliuerio Manarteo, qui Belgicam huius Ordinis Prouinciam eo tempore viſitabat, ſibi concedi poſtulat, qui per aliquod tempus ciuibus animorum ſordes deponentibus aures præbeant, pueróſque ſacris imbuant Præceptis & Myſteriis. Huius petitioni aſſenſum præbuit P. Oliuerius. Igitur ij Socij comiter accepti, dum vtuntur eius hoſpitio menſaque, non paruam ſuis opinionem laboribus concitant, ac pleroſque vehementiùs Societatis cupidine accendunt. Emicuit tum cuiuſdam negotiatoris eiúſque coniugis flagrans plures Socios in vrbem aduocandi deſiderium, ac liberalitas, promiſſis in quinos ſenóſue rebus ad vitam neceſſariis, quamdiu hic agerent. Nihil tamen eo tempore horum ſtudio conceſſum. Reuocati enim domum ſunt Sacerdotes, vnde aduenerant. Ad res bellicas quod attinet, in variis Belgij portubus multum laboris ac pecuniæ conſumebatur aptandis ad bellum maritimum Anglis inferendum nauibus. Triennium integrum inſigni centum ac triginta bellicarum nauium ipſa mole formidinem incutientium, ac rebus omnibus inſtructiſſimarum claſſi comparandæ Rex Catholicus impenderat. Veterani milites eas conſcenderant Maio menſe ad vicena millia; denáque ipſis moderandis ac dirigendis millia nautarum inerant. Igitur poſtquam ex Hiſpanijs nuntius allatus eſt, Alphonſum Pereſium Medinæ Sidoniæ Ducem hunc maritimum exercitum breui ad debellandam Anglorum Inſulam ducturum; Ducíque Parmenſi mandatum eſt, vt ſuas in promptu naues & copias haberet, tum vt eam claſſem exciperet, tum vt ſuas ei vires ad hoſtes aggrediendos frangendóſque coniungeret: nihil is reliqui fecit, vt in aduentum Alphonſi parata eſſent omnia. Florentiſſimus ab eo miles è Belgio collectus, & ad naualia in portus aliquot deductus eſt. Plena erant cuncta inſigni exſpectatione in Hiſpaniis, & in parentibus Regi Belgarum Prouinciis. aciam vtrobique certa ſpe tenebatur, neque Anglos, neque confœderatos Belgij Ordines tantæ potentiæ pares futuros; ideóque primùm Angliæ regnum iri ſubactum, dein rebelles populos. Ex aduerſo ingens Anglos omnes, ac Belgas fœderatos metus corripuit, & in omnia compulit cōſilia, vt ſibi aduerſus eos hoſtes proſpicerent. Quanto potuere numero, naues Angli pararunt, tum vt ſuas oras tuerentur, tum ne Belgas Hiſpanis iungi permitterēt. Idem quoque labor fœderatorum Ordines tenuit, vt ſuas omnes colligerent naues armaréntque; dein Parmenſem egreſſu, Hiſpanos acceſſu prohiberent, in varias claſſe ſtationes diſtributa. Vix Vlyſſipone ſoluentes in altū vela fecerāt Hiſpani, cùm exortus vehemens ventus naues eorum agitauit grauiter, ac nautas in varios has portus Aſturum, & Biſcaiæ recipere coëgit. Inde ſecundo curſu cū in conſpectum Angliæ perueniſſent ea luce, qua S. Iacobus colitur, erexere animos omnes. Præſtolabantur eos Angli, vt nauibus in cornua duo diſpoſitis accedentes propiùs exciperent. In eos cùm à reliquis paullùm ſeiuncta inuehitur temerè nauis Prætoria, intra breue tēpus ab celerrimis, & leuiſſimis ipſorum nauigiis inuoluitur capitúrque. In alias dum poſteà impetum Angli faciunt, tametſi plurimum damni ingentibus ac frequentibus æneatum pilis machinarum inferrent, minimè tamen eas Caleti portu, quò ſecundis auris impellebantur, prohibere potuerūnt, tantumque vna maiore ſunt potiti. Iam ab Hiſpanis auidè Parmenſis exſpectabatur, cui mandatum fuerat, vt Belgicam claſſem, hoſtibus per freti anguſtias & vada faciliùs ſubmouendis, portubus educeret. Verùm is nec ſufficientibus erat inſtructus nauigiis, quibus cōmodè totum apparatum, & exercitum imponeret: neque cùm tempus nauigationi opportunum aduenſſet, facultatem habuit vela faciendi, fœderatarum Prouinciarum Ordinibus claſſe non modica portus proximè obſidentibus. Ergo dum Belgis impeditis hærent ad Caletum Hiſpani, data eſt Anglis occaſio minori cum diſcrimine aduerſus eos bellum gerendi. Nauigiis primùm pice, reſina, ſulphuréque admodum oblitis, & igne ſuccenſis, acta res eſt ab iis proſperè, cùm ex cælo perquàm obſcuro, ac vento ſecundo in claſſem delatæ, nauium quaſdam vncis corripuere, flammíſque pabulum præbuere; alias, vt vitarent incendium, in arenam & breuia cum ingenti colliſione,

Aduerſus Anglos in Hiſpanijs & Belgio claſſes parantur: nullo tamen effectu.

A B C D

quò

quò ventus quoque iam paullùm grauior rapiebat, impulere damnoſiùs. Periere tunc
A aliquot è maioribus nauigiis; & quædam deinceps capta, vel hauſta fluctibus, dum fugientia hinc Angli, illinc Hollandi ac Zelandi perſequuntur, & longo circuitu Scotiam vltra ventorum flatibus aduerſis ac vehementibus delata, in reditu Hyberniæ littoribus alliduntur grauiter. Igitur eam, quæ ſupererat, laceram & multis caſibus concuſſam adeò nobilis ac potentis claſſis partem excepere mœſtiſſimi portus Hiſpaniæ & Luſitaniæ: ſolo ferè ad triſtiſſimos omnibus eius ſubditis tanti infortunij nuntios infracto Rege Philippo, ad quem tamen maximè clades ſpectabat; vt terra tantùm leuiter baculo, quem manu gerebat, pulſata, nullum exteriùs maioris impatientiæ ſignum ediderit. Fuere tunc apud Belgas vario diſtractæ affectu Prouinciæ. Inter fœderatos populos lætiſſima cernebantur omnia. vbique plauſus audiebantur, ac micabant ſigna lętitię. & quaſi debellata eſſet Catholici Regis potentia, per ſummam ſuperbiam multas in futurum ſibi promittebant victorias. Apud obedientes tam patienti Principi ditiones maxima deiecti erant animi mœſtitia. Quidā
B in Parmenſem Ducem ſermones acerbabant, quaſi minùs diligentiæ in procurando ſufficienti nauium numero poſuiſſet, ac plùs æquo rebellium claſſem formidaſſet. In Hiſpanos alij cladis cauſam retorquebant, quòd parùm apta mari noſtro nauigia miſiſſent. Alij credebant Numen offenſum eam Catholicis intuliſſe calamitatem, vt tam Belgarum, quam Hiſpanorum Nobilium ſuperbiam ac luxum caſtigaret, qui veluti de victoria certiſſimi maximas in ornandis nauibus ac tentoriis, & in cōparanda ſupellectile ſuperflua feciſſent impenſas. Ceterùm, metus cunctos inuaſit, ne tanta elati victoria hoſtes in aliquem Regium ſe portum inferrent, eòque territis indigenis ac præſidiis potirentur. Verùm nihil tunc ab eis tentatum accipio, ac præter interceptam arctiùs cum Hiſpanis aliiſque maritimis populis negotiationem, nihil grauius paſſi ſunt Flandri; vnde tamen non parum Inſulenſibus accidit incommodi. Minimè languebat interim apud quoſdam Inſulę ſtudium piis vrbem Societatis Ieſu Sacerdotum laboribus excolēdi. Horum enim abſentia creuerat ardor rurſus ipſos à
C Superioribus poſtulandi, cùm eorum opera collecti nuper fructus ipſis obuerſarentur. Impulſus igitur eius mercatoris, quem diximus domum reſque neceſſarias ad tempus aliquod pollicitum, crebris ſermonibus eſt D. Petri Decanus Iodocus Vandembergius, multa homo doctrina prędìtus, ac Religione, & perquàm auidus Sociorum, vt duos iterùm à Prouinciale Presbyteros flagitaret. Poſtquam hos impetrauit, vt iis hebdomadibus, quæ proximè Chriſti Natale feſtū quotidianis concionibus celebrantur, Inſulæ reſiderent: alteri conceſſum eſt, vt è pulpito in æde S. Petri (quod anteà nunquam factum fuerat) ſingulis diebus populum ſuis hortatibus ad capeſſendam virtutem accenderet: alter puerorum animos Fidei Myſteriis, ac Diuinis Eccleſiaſticiſque Præceptis inſtruere aggreſſus eſt. Quod ſupererat tempus vterque nunc peccata pœnitētium expiando, nunc ęgros captiuóſque adeundo, tranſegit. Sed adeò multiplex ac fructuoſus is labor, qui bonos omnes vehementi voluptate afficiebat, quoſdā maleuolos homines ita ſauciauit, vt præcipites ad irrogādam Sociis iniuriam inuidentia raperentur. Igitur ipſi ſummo noctis ſilentio valuis ædium, vbi Socij diuer-
D ſabantur, patibulum appingunt, ex eóque horum aliquem turpiter pendentem, ac reſte ſibi fauces elidentem efformauit. Variè acceptum poſtero die prima luce id monſtrum, multis illac viam carpentibus. Qui Societatis odio ardebant, id ſibilis excipiebant ſcilicet. Contrà Sociis amici, publicique boni cupientes, eam minimè tolerandam iniuriam clamitabant. Et quoſdam eò zelus impulit, vt apud Senatum quererentur, vindicandúmque facinus aſſererent. Mouit certè Senatores tam bonorum ciuium querimonia, quàm maleuolorum audacia. Iuſſitque Magiſtratus omnis è Scabinis duos ad Socios contendere, qui grauibus verbis ſignificarent, magnopere ſibi peſſimorum hominum facinus diſplicere: poſtquam eos deprehenderit, curæ ſibi fore, vt pro meritis caſtigentur. Verùm hæc Socij ſic accepere, vt Senatui pro magno in Societatem amore gratias agerent: ceterùm, magnæ ſe gratiæ loco ducturos, ſi perpetratæ iniuriæ auctoribus parcatur: quoniam ſibi glorioſum crederent exemplo Chriſti contumeliam pati. Per id tempus conceſſæ Balignio, qui per

Quos affectus genuerit ea clades variis in locis.

Sacerdotum Societatis Ieſu opera rurſus deſideratur Inſulæ.

Ex iis duo illuc mittuntur, vt laborent.

Quod ſtrenuè faciunt.

vim Cameracenſibus imperabat, ad ſex annos extrahuntur induciæ, ne quid agro
Duacenſi, Hannoniæ, & Arteſiæ incurſionibus, prædis, ac incendijs nocerent vrbis A
eius milites præſidiarij. Et hoc anno Simon Erecquius S. Amati Sacellanus Presby-
ter erigendæ Duaci domus, in quam puellæ parentibus orbatæ, ac penuria labo-
rantes abderentur, & piorum hominum eleemoſynis alerentur, auctor fuit, datis in
hos vſus, quas poſſidebat, ædibus.

Patres Dominicani ab Ordinibus Inſulenſibus pecuniam accipiunt, & Inſulæ Monaſterium ædificant.

Diu interim laborarunt Inſulæ D. Dominici ſectatores Religioſi, vt paullò laxiùs AN. 15[illegible]
habitarent. In anguſtam ij domum Senatus venia ſeſe contulerant anno poſt Chriſti
Natiuitatem milleſimo quingenteſimo & ſeptuageſimo nono pridie Sanctorum
Omnium, poſtquam Ordinum mandato ſuburbanum, & magnificum eorum Mo-
naſterium in plana deiectum fuerat, ne quod inde vrbi ab hoſtibus diſcrimẽ ingrue-
ret tumultuum Belgicorum tempore. Vt intra muros commodum ſibi domicilium
aptarent, ac inſtruerent, mille tantùm florenos ab Inſulenſibus acceperant. Vix ia-
ciendis fundaminibus ea pecunia ſufficiebat: ideóque frequenter ij Patres egere, vt
ab ijſdem maiora denique ſubſidia perciperent. Anguſtias, quibus conſtringeban- B
tur, nec ſanitati ſuæ conuenire, nec miniſtrandis in ciuium vtilitatem Sacramentis
Pœnitentiæ ac Chriſti Corporis ſufficere docebant. ſi laxius domicilium templum-
que haberent, pluribus in familiam hominibus recipiendis locum futurum, ac in plu-
res vrbis indigenas, aut iacentes circùm pagos, ipſorum manaturas in ſalutem ani-
marum operas. Verùm tametſi hæc iuſtè dicerentur, nihil tamen admodum im-
petrari poterat: tantúmque inter ipſos ac Ordines Inſulenſes hoc anno ea lege com-
poſitum fuit, vt hi tria florenorum millia numerarent: ijs illi acceptis *nullam in po-
ſterum* Ordinibus litem ob hoc negotium intenderent; ſic in perpetuum *Xenodo-
chio* Grimaræorum fruerentur, vt temporalem egenis aduenis hoſpitalitatem ſolito
more præberent; in eius fundo, viciníſque locis nouum ſibi domicilium templum-
que ſtruerent. Ea igitur accepta pecunia, & collectis aliunde piorum hominum ſym-
bolis, noua cœpta ſunt ab his Patribus ſtrui ædificia; indéque ſenſim ea ſacræ moles
ædis ſurrexit, in quam frequentes participandis ſacroſanctis Myſterijs, exonerandiſ- C
que conſcientijs, ac percipiendo diuini verbi pabulo, ciues fructu magno conueniũt;
dein commodę ſatis habitationi idonea domicilia culmen accepere, in quibus benè

Magnum Armenteriæ incendium.

Et in eo res mira.

magnus Religioſorum numerus moraretur. Hæc dum fiunt Inſulæ, magnam Ar-
menteria cladem accipit. Illic fortuitus ignis totam ferè Bellæ Crucis plateam ab-
ſumpſit ipſis Maij Kalendis. Mirum per id tempus hoc accidit. Nicolaus Forceuil-
lius eius oppidi ciuis, & opificio piſtor, cùm videret, quam in eo tractu domum ce-
teris eminentiorem habebat haud dubiè flammis corrumpendam, incendio circùm
omnia vaſtante, votum Deo nuncupauit eam donandi pauperum vſibus, ſi vim ignis
euaderet. Et confeſtim diuinam flammæ potentiam ſenſere. Id ſiquidem ædificium
damni parum pertulit, conſumptis circumquaque ædibus quamplurimis. Ergo Ni-

Ioannes Vẽduillius Epiſc. Tornac. Synodum cogit.

Sũmum adit Pontificem, ab eoque beneuolè excipitur.

colaus voti reus, domum ſuam poſteà lætus egenis tranſcripſit. Quinto ante Pente-
coſten die Tornacenſis Pontifex Venduillius Synodum ſuæ Diœceſeos habuit, in
eáque multa conſtituit ſacris rebus optimè componendis. Vbi deinceps non paruum
colendo gregi ſuo laborem impendit, Romam ad Summum ſeſe Paſtorem contulit, D
vt cum eo de rebus Tornacenſis Epiſcopatus ageret, omnémque ſtatum Eccleſiæ
ſuæ, ac rationes, quibus ad fructus inſignes colligendos vteretur, coràm patefaceret.
Gratiſſimus fuit Antiſtiti Maximo eius aduentus. ab hoc & Cardinalibus pleriſque,
cum quibus negotia tractauit, labòres eius laudati ſunt: plurimámque omnium be-
neuolentiam ipſi conciliarunt zelus, ſapientia, morum ſuauitas, & vitæ ſanctitudo.

A Generali Præpoſito Societatis Ieſu impetrat ſedem Sociorum Inſulæ.

Priuſquam inde reuerteretur, non omiſit adire Societatis Ieſu Generalem Prępoſi-
tum. Satis memor erat, cùm Sociorum duo per huius anni Quadrageſimam par-
tim concionibus, partim Catechiſmi explicatione Inſulam excolerent, quàm ma-
gnus multos ciuium vrbis eius & Canonicorum ardor inceſſiuiſſet, vt pluſculum ij
moræ muros intra ducerent educandis animorũ fructibus, quos tam feliciter pepere-
rant: quámque citiùs Sacerdotes eos domũ reuocauerit Superior, quàm Inſulenſium
paterentur deſideria. Cùm igitur ipſe plurimo arderet ſtudio Socios in ea vrbe col-

locandi,

A locandi, apud Patrem Præpoſitum ſæpiùs egit, eíque familiariter expoſuit, quàm Societas operam hoc in oppido fructuosè mentibus hominum perpoliendis poneret. Ac cùm feruenter ei ſuum de promouenda per Socios Religione Catholica & pietate deſiderium patefaceret; impetrauit ab eo denique, vt ſedem illic diuturnam è Socijs aliquot figerent. Vix autem Roma bonus Pontifex in Belgicas Prouincias reuenerat, cùm Inſulam lætus adijt, & frequenti conuocato Senatu, quàm magna ſua voluptate, & quanta cum ſpe inſignis fructus colligendi, ſtatuendam hoc in emporio domũ Sociorum à Generali Præpoſito impetrauerit, non ſine iucundo animi ſenſu retulit. Sibi tamen ad explendum deſiderium id parùm ſufficere aſſeruit. de condendo Collegio huius Ordinis, vbi Scholas Socij aperiant, ingentem animo ſuo curã diuinitus iniectam. ideóque vehementer flagitauit, vt magnos ipſi ad hoc opus inchoandum animos Senatores capeſſerent: de publico ærario cenſus aliquos promitterent. Egit gratias, his patienter ac beneuolè auditis, Pontifici ſuo Senatus ob paternum in vrbem officium: multíſque verbis aperuit, nihil ſibi Sociorum præſentia

De fundando eidem Societati Collegio apud Senatũ Inſulenſem agit.

Saltem vt Inſulæ ſedem ſtatuant Socij, obtinet.

B gratius futurum, ideóque vt in vrbe ſedem collocent ſeſe permittere. id tamen ipſe condonaret, ſi nihil in pręſens ab ſe de condendo ac dotando Collegio ſuſciperetur. alieno vrbem ære admodum grauari. poſtquam nomina exſoluerit, Societatis negotium ſibi cordi fore. Hac igitur reſponſione nonnihil exhilaratus Pontifex fuit. & mox eius rogatu cum Fratribus duobus tres Inſulam miſſi ſunt Sacerdotes Societatis, qui ſpiritualem ciuibus operam impenderent. Eorum caput fuit P. Guilelmus Hangouartius domo Inſulenſis, eorum, quos ſuprà laudauimus Hangouartiorum nepos. In eas, quas idem Pater ſatis commodas ædes habuerat, & Societati donauerat, conceſſum eſt. In templum Diui Petri Concionator reuocatus, vt omnibus Dominicis ac feſtis diebus, dein quotidie per Aduentum, & ſolemnia Veris ieiunia, è ſacro pulpito ad Clerum populúmque diceret. in quodam Curialis Eccleſiæ S. Stephani ſacello Myſteria ſacroſancta peragendi, & Sacramenta ciuibus impertiendi data facultas. ex attributis à P. Hangouartio cenſibus, & piorum hominum eleemoſynis, ad vitam Religiosè ducendam ſuppeditatæ ſunt neceſſitates. Statimque ab

Aliquot igitur in eam vrbem Socij commigrant ductore P. Guilelmo Hangouart.

C omnibus illic degentibus Socijs laboratum eſt diligenter, vt ciues muniorum Societatis in ijs nihil deſiderarent.

AN. 1590. Annus proximè ſecutus varijs belli euentibus nobilis fuit. Eius fermè principio aliquot veteranorum Hiſpanorum ſigna in Cortracenſi ſuburbio collocata, vrbem occuparunt, ibique ob nondum ſoluta ſtipendia tumultuari cœpere. Donec ijs æs ſolueretur æſtate media, multam vicinis populis incuſſere formidinem, vt ſingulis hebdomadibus certam pecuniæ ſummam ab ijs elicerẽt. Interim laborabat in Gallia magnopere Henricus Bourbonius Rex Nauarrę, vt relictum ſibi ab Henrico Valeſio Franciæ Regnum occuparet. Aduerſus eum nitebantur Principes aliquot Galliç magno deuincti fœderis ſacramento. Et hi, quò plus potentiæ contraherent, in armorum ſocietatem Philippum Regem Catholicum traxere. Ob hæreſim his Nauarræus non placebat: ideóque conſtitutum ipſis erat aliquem Franciæ corona ornare, qui Catholicis adhæreret dogmatibus. Igitur magna hos inter gliſcente diſ-

In Franciam aduerſus Regem Nauarræ mittitur Comes Egmondius, ibique pugnans occiditur.

D cordia, & creſcente armorum ſtrepitu, in mutuas ſæpè cædes itum eſt. Mittente Farneſio Duce, florentem è Belgio in Galliam exercitum duxit Philippus Comes Egmondanus. Fœderatos aduentus eius recreauit plurimùm initio. At poſtquam in Regem Henricum arma conuertit, & ſuam cum acie huius aciem commiſit, ac pugnando fortiter hinc ab quibuſdam ſuorum deſertus, inde ab Regijs copijs oppreſſus cecidit: in Gallia Belgióque bonis omnibus magnam eius interitus peperit mœſtitiam. Luxere grauiter funus ipſius Gallo-flandri, quòd intra fines eorum Armenteriam, Arquinghehemum aliáque loca poſſideret. Coactus eſt poſteà Dux Parmenſis in Galliam proficiſci, eóque octodecim pugnatorum millia deduxit, vt Pariſiorum Lutetiam à Nauarræo preſſam vehementer liberaret obſidio. Per abſentiam eius Mansfeldiæ Comes Belgij gubernacula tractauit: & quòd Gubernatore careret Gallo-flandria, huic Franciſcum Montmorencyum Berſçæ regulum impoſuit; vt quam olim viuo Raſſeghemio feliciter gubernauerat, rurſus ad tempus moderan-

Parmenſis in Franciã exercitum ducit.

Comes Mãſfeldius Belgio, Berſæus Gallo-flandriæ, præſunt.

dam capeſſeret. Metùm Flandris tunc incuſſit Comes Mauritius, tentato furtim armis Dunkerckanorum oppido. Verùm ei malè ceſſerunt inſidiæ. A

Parmenſis in Gallia rem proſperè gerit.

In Gallia Parmenſi ſucceſſit feliciter expeditio. Ab eo capta quædam loca; recreati in extrema neceſſitate commeatibus Pariſienſes; horùmque ciuitas in priſtinam aſſerta libertatem eſt.

Eius exercitus contagio affligitur.

Plus ei negotij fuit cum morbis, quàm cum hoſtili ferro, dum hyems appeteret, ac victor in Belgium exercitus reduceretur. Multos peſtilitas, & contagioſus alui fluxus nimio racemorum eſu contractus, militum ac ductorum abſtulit.

Dynaſta de Coupigni, & Marchio de Renty moriuntur.

Eo cum primis morbo Coupignij toparcha, & Rentyanus Marchio periere: quorum ille Ognieſia de gente apud Gallo-flandros potens erat; hic apud eumdem populum tam Monignij Baronatu, quàm factis præclaris, dum Malecontentorum caput fuit, ac Menenas Ordinibus eripuit, anſámque præbuit Gallicis Belgij Prouinciis in amicitiam & concordiam cum Rege Catholico redeundi, nobilis claruit.

B. Virgini Gratiæ iuxta Inſulã ſacellũ ſtruitur.

Cùm ſubinde ad Statuam Beatæ Virginis Laudenſis, ſeu Gratiæ, multa in dies prodigia ſanitatum, & liberationum conſpicerentur; placuit Tornacenſi Epiſcopo ædiculam eo loco ſtatuere, in quam & ea honeſtiùs inferretur, & populus maiori Religione conueniret. B Properatúmque id opus maximè, ſed anguſtiori ſpatio, quàm confluentium multitudo poſceret.

Ioãnes Cambier à B. Virgine liberatur.

Auxit in primis hoc anno eius Imaginis cultum Ioannes Cambietus Arienſis. Hic enim cùm mercimonij gratia Gandauum profectus apud Viuas in latronum manus incidiſſet, ab iiſque per noctem arctiſſimè ſeruaretur (ipſi enim ligatum, ac in medio poſitum coronæ modo cingebant armis ad latera poſitis) inuocata ſanctiſſimæ Chriſti Matris ope, ſomno ſopitis omnibus, ac minimè ſentientibus, liber euaſit. Igitur partim hoc miraculo, *partim aliis rebus*, & ſacelli ſtructione, incitantibus, frequentior, quàm priùs, Miſericordiæ Matrem peregrinorum multitudo coluit. Periculoſus autem Catholicæ Religioni apud Belgas hic annus exſtitit.

Fruſtrà de Pace cũ fœderatis Ordinibus agitur.

Actum fuerat ab legatis Cæſaris cum fœderatis Ordinibus de concilianda per pacis poſtulationem Regis Catholici clementia. Vt animos illorum hinc ſuperbia, ob felices quoſdam ſucceſſus, inde Regis ac Catholicæ Religionis odium vehementer obſtinauerant; ita nihil ſanum ab iis impetrari potuit. C Rurſus ergo, quàm priùs, apud eos arma feruentiùs tractata. Adiuuabant conatus eorum cognita Parmẽſis & quorumdam Catholicorum Belgij Procerum diſſidia. Igitur in Blanckembergenſe propugnaculum magno lati ſunt impetu, ibique præſidium cecidere. Scluſas poſteà per inſidias intercipere tentarunt, irrito tamen conatu.

Vrbes hi quaſdam Regi adimunt.

Hinc paucos intra dies ab iis ſubactæ ſunt Zutphania & Dauentria. Inde mari ducto exercitu, obſidionem Hulſto admouere, eóque vigeſimo Septembris die per deditionem potiti ſunt in Flandria. Ad Moſam quoque Venlona per ipſos Regijs erepta eſt prima & vigeſima luce Octobris.

Menenas fruſtrà tentant.

Hæc dum fiunt, quòd procul à Flandria cum copiis abeſſet Parmenſis: Ooſtendani milites, ac nonnulli hoſtes alij non ignari, propter deductum aliò exercitum, omni nudas præſidio Menenas facilè ſubigi poſſe, conſilium iniere noctu eas intercipiendi. Sed priuſquam ad eam expeditionem omnia pararentur, quidam è ductoribus Anglorum erga Religionem Catholicam propenſus id Antiſtiti Warneſtunio ſignificauit. Cùm enim hic Ooſtendæ captiuus detineretur, quoſdam veterum Eccleſiæ Catholicæ Doctorum libros ei legendos tradiderat, & poſtquam lumen inde veritatis hauſiſſet, in arctiorem coiuerat eius amicitiam. D Igitur Abbas Warneſtunius de intercipiendi oppidi tempore certior factus, quàm citiſſimè potuit ad Senatum Inſulenſem occultè nuntium miſit, qui conſilia hoſtium patefaceret. Prouiſum eſt tempeſtiuè ingruenti malo ab Inſulenſibus. Miſſi Menenas ex agro Inſulenſi octingenti propè homines cincti armis, vt ciuibus eſſent ſubſidio. Ignarus eius repentini præſidij hoſtis decimo ſeptimo Kalẽdas Auguſti ſub auroram in oppidi conſpectum venit. Octingenti ferè pedites erant, equitum turma vnica. Sed cùm ipſi ad inuaſionem omnia componunt, & propiùs aggerem ſubeunt: è vallo Gallo-flandri cum ciuibus in eos arma properant. ferreas alij fiſtulas certo ictu exonerant. haſtas alij opponunt aſcenſu prohibituri. Ac tantus omnes timor hoſtes inuaſit, vt relicto imperum faciendi conſilio, alius aliò cum pudore diſceſſerint.

His conſulunt Inſulenſes.

Poſtridie Inſulenſis Magiſtratus bellicas vrbis Societates Menenas mi-

A ſit armis & commeatibus inſtructas, vti præſidio eſſent aduerſus hoſtiles impetus, vel inſidias. Mandatúmque eſt Colbrantio, Cominienſi Bailliuo, & Waiemburgio toparchæ, apud Inſulenſes Senatorio viro, vt mox cū legatis Tornacenſibus & Cortracenſibus Brugas Cortraco iter capeſſerent. illic apud Riuaſium & Inghemenium agitarent, quibus modis viæ occluderentur, ne cis fluuium Liſam hoſtis excurſiones faceret. Dati centum equites, ac pedites quinquaginta, qui per viam eos defenderent. At priuſquam Cortracó diſcederent, de ipſorum profectione nuntios ij certos habuere, qui Menenas intercipere tentauerāt, ac iam ſe quà erat tranſeundum, apud Ingelmeuſtram opportuno loco diſpoſuerant, vnde faciliùs improuidos adorirentur. Et legati omnes prorſus ſe præcipites in periculum induiſſent, niſi vici regulus pro caſtro viam carpentibus ſignificaſſet, in extrema platea collocatas ipſis inſidias eſſe. Igitur hi metu hoſtium coacti retrò pedem vertere, Pettemium verſus iter ingrediuntur. Verùm Pettemio propinquantibus rurſus nuntiatur, hoſtes Pettemij conſiſtere, qui iam cognito ipſorum itinere compendio illuc aduolauerant.

B ideóque neceſſitas impulit per diuerticula Brugas intendere. Hîc audita Riuaſius & Inghemenius legatione auctores fuerunt, vt ſecundùm Liſam locis ad tranſitum opportunioribus caſtella ſtruerentur: ibi frequentes in armis excubarent milites. Et cum Inſulenſes ab iis poteſtatem flagitaſſent trecentos pedites conſcribendi ductore viro nobili Gallo-flandro, qui Menenis præſidium imponerentur: facultatem modò fecere, vt Capitaneus Vanderburgius, cui nuper Parmenſis permiſerat cohortem legere, eum haberet delectum, & Menenas hoc præſidio firmaret Inſulenſium Ordinum ſtipendia merente. Datum etiam eſt Colbrantio negotium, vt centum pedites colligeret Inſulenſibus pecuniam ſufficientibus: eorum partem in Cominienſi propugnaculo, & arce poneret, partem in regia domo Virouiaci. Colbrantij militem cùm poſteà probaſſet Parmenſis, Brœucquiano toparchę poteſtatem fecit trecentorum militum cohortem ſcribendi, iuſſóque in Flandriam cum ſuis abire Vanderburgio, eam collocandi Menenis. Interim Auguſto menſe Duacum inducti ſunt Pa-

C tres Capucini. Sedes iis conceſſa iuxta portam Atrebatenſem, vbi domus Hoſpitalis Bonorum, vt vocabant, Infantium viſebatur Canonicis Amatenſibus obnoxia: loco quidem à populi frequentia remotiori, at propter fundi latitudinem, & pomariorum amœnitatem, ipſis percommodo.

Qui de impediēdis Ooſtēdanorum excurſionibus tractant cum Ioāne Riuas.

Militéq; legūt ſuis ſumptibus pro Menenis & Cominio.

Capucini locum accipiūt Duaci.

AN. 1592. Per annum milleſimum quingenteſimum & nonageſimum ſecundum adulto iam Aprili, multos Inſulę ciues Societatis Ieſu Religioſis addictos deſiderium inceſſit ad Collegij eiuſdem Ordinis fundationem animos, conſilia, opes conferendi. Actum primò eſt cum templorum Curionibus. Hi plurimùm accenſi, vt perſpectis, quos Socij laboribus ſuis collegerant, fructibus, ac perpenſo, quod è Scholis in animos puerorum redundare poſſet, commodo, Senatum adirent; quàm iuuentus incultis moribus cerneretur; quàm multi Sacerdotes in vrbe eſſent ſacris populo numeroſiſſimo adminiſtrandis neceſſarij, grauibus verbis docerent; vtrique muneri aptiſſimos eſſe Societatis homines, ſubiicerent, ideóque parandum feſtinanter eis Collegium. Et ſanè impoſitum ſibi negotium prudenter iuxtà & calidè hi ſunt exe-

D cuti. Benignis auribus omnia Senatus accepit, quem iam labor Sociorum & induſtria ceperant. Ac non modò is permiſit, vt Socij Ludum litterarium aperirēt, verùm etiam vrbani Gymnaſij exedras, aream, hortúmque Societati donauit, ac mille florenos in ſingulos annos publicis tabulis addixit ea lege, vt in Scholas quinque pueri tribuerentur, totidémque Magiſtri Grammatica & litteris humanioribus eos imbuerent. Dilatæ tamen ſunt in Octobrem proximum lectiones, quòd neque ſupellectili, neque perſonis ante hoc tempus inſtrui domus potuerit. Premebatur interim à Nauarræo Rege Rothomagum arctiſſima obſidione. Soluendis eius caſtris, valliſue perrumpendis pares non erant Catholici Franciæ fœderis Principes: omninóque vires Hiſpanici Regis exſpectabantur. Id cùm Parmenſis, qui iamdiu Galliam cum milite fuerat ingreſſus, & res quaſdam militares ibi iam geſſerat: certiſſimis nūtiis accepiſſet, tēpeſtiuè in Normanniam Sequanæ proximam cum exercitu profectus eſt. Illuc Brœucquianum toparcham, armis virum nobilem, ac Menenēſis peditum ſigni

De fundando Inſulæ Societatis Ieſu Collegio calidè agitur.

Suū eò Gymnaſiū & mille florenos annuos donat Socijs Senatus.

Parmenſis in Normāniam exercitum ducit.

Digitized by Google

ductorem, iter ſecum ingredi iuſſit, ac centum ex Menenenſi præſidio viros deducere. Præclari ſanè Ducis officio Parmenſis in eo tractu perfunctus, illatis commeatibus Rothomagum in libertatem aſſeruit, & Nauarræi manus, qui concluſum inter caſtra & flumen ſpe iam eum deuorauerat, euaſit, ac incolumes copias ex anguſtijs in apertos campos ſine periculo victor eduxit. Dum vario in Normannia bello pugnaretur, tuta Brœucquiano fuere omnia. quàm arma, infeſtior ei reditus extitit. In Caſtro námque Portiano morbus ipſum afflixit, abſtulitque decimo die Iunij. Non parùm eum Inſulenſes luxere Ordines, ob præclaram ab eo turbarum Belgij tempore nauatam ipſis operam. Eius cohortem Laſſuſij dominus voluntate Parmenſis accepit, ac Menenas ideò familiam duxit. Poſtquam in Belgium ſeſe cum exercitu retulit Parmenſis, ob eum, quem multis laboribus morbum contraxerat, Spadam petijt, vt aquarum potatione ſanitatem recuperaret. Augerio Giſlenio Busbequio in Gallia paullò pòſt morbo vita eripitur, quinto Kalendas Septembris. Hic in Gallo-flandria Cominij natus patrem habuit è vetuſta nobiliq́ue Giſleniorum & Busbequiorum familia. Adoleſcens ad litterarum ſtudia ſponte ferebatur: variámque doctrinam cupidiſſimè hauſit Venetijs, Bononiæ, Pataui j. Opera Petri Vanderani Belgæ in Auſtriã euocatus eſt Viennam ætate iam rebus agendis idonea. Illic ingenium, induſtriam, vim conſiliorum adeò probauit primùm Ferdinando, dein Maximiliano Cæſaribus, vt præ ceteris ad conſultationem ab vtroque vocaretur. Probi mores, & ſapientia cum litteris humanioribus coniuncta Maximilianum impulere, vt Matthiæ, Maximiliano, Alberto, Wenceſlao, liberis ſuis, vitæ magiſtrum traderet. Obitæ poſteà frequentes ſunt ab eo legationes. Non modicum laboris, *fructus plurimum ac prudentiæ* Conſtinopolitana, & Amaſiana peperere. Licuit tunc ei animantium & herbarum Orientis naturas profundiùs rimari; Inſcriptiones multas veteres eruere; ſcriptos manu codices Græcos colligere, quorum plerique in Cæſarum Bibliotheca Viennæ ſeruantur; rationem belli aduersùm Turcas gerendi ſtruere, quam litteris tradidit. Reuocatus Byzantio Viennam, cũ Iſabella Auſtriaca in Franciam proficiſci iuſſus eſt, vt ea Carolo Regi in nuptias conceſſa Magnum Aulæ Præfectum ageret. Cùm illic poſteà Rodulphi Cæſaris apud Regem legatus aliquot tranſiuiſſet annos, ſex menſium tempus obtinuit, vt æuo iam grauis patriam, amicos, auitas hereditates reuiſeret. Verùm iter illud ei fata properauit. Per Normanniam in Belgium iter facere decreuerat, quamuis ea bellis ciuilibus implicaretur. Vbi Callium attigit vicum, ibíque hoſpitium delegit ſatis ſecurus: nocte profunda è vicino caſtro militum manus illuc aduolat, & perfractis diuerſorij repagulis, iuſſu ſe Præfecti Rothomagenſis irrumpere vociferatur. omnia ſenis ſcrinia iumentis imponit, ipſúmque celeriter equo auehit. Ibi Giſlenius ingentibus animis prædones aggredi; magnam ſibi legato vim & iniuriam inferri contra ius gentium. rapiendi potiùs cupidine, quàm Præfecti mandatis obſequendi ſtudio hęc fieri, palàm increpare. Terruítque hoſtem vultus imperterriti maieſtas, & vocis acrimonia. Quippe diluculo eum, ſcrinijs omnibus tabuliſque integris, quò vellet, abire, ac ſua ſecum deferre, ſiuerunt, & in celerem ipſi ſe fugam abdidere. Cùm igitur in hoſpitium ſe recepiſſet Busbequius, paullò poſt à Præfecto litteræ perferuntur, quibus eum blandis leniat ſermonibus, ac vindictam ſpondeat. Dignum tamen ſe reſponſum præbuit: Animi quietem ſibi iucundiorem, quàm ſuos ad iniuriæ vltionem cædi hoſtes. Ac tum ſenſit lethiferum capiti ſuo morbum ingruere: ideóque ad S. Germani oppidum, haud procul eo loco in ædes matronæ nobiliſſimæ deferri ſe voluit: vbi paucis pòſt diebus vi mali abſumptus eſt. Elapſo breui tempore Tornacenſem Epiſcopum Ioannem Venduillium etiam morbus viuis eripuit Idibus Octobris. Inter labores aduerſa Cortraci valetudo febri corpus eius tentauit ætate iam grandi. Hæſit tamen animo voluntas etiam Menenas, & Virouiacum adeundi, ſolitiſque adiuuandi plebem muneribus. Inde validior morbi æſtus rectà Tornacum iter vertere coëgit. Illic biduo antequam è vita diſcederet, apud P. Eleutherium Pontanum Societatis Ieſu Domus Probationis Rectorem vitæ totius maculas eluit confitendo, ac tum ſecurus ad extremum ſe certamen compoſuit. Ipſo exitus die, cùm Prouincialis Auguſtinienſium, & Capuci-

Ibi rem bellicam benè adminiſtrat.

In reditu ex Normannia dominus du Brocucq moritur.

E viuis abit in Gallia Augerius Busbequius.

Encomium eius.

Ioannes Vẽduillius ad ſuperos euolat.

A B C D

A norum Gardianus, quos erigendæ mentis cauſa conuocauerat, ſecuro lætóque animo eſſe iuberent, quòd æterno Numini obſequentem ſe præbuiſſet: in gemitum illicò reſolutus, quæ commiſerat peccata longè meritis præponderare aſſeruit, nihilque plus terroris incutere, quàm Epiſcopalis muneris onus, cui ſuſtinendo vix Angelici pares fuerint humeri. ea tamen ſe tutiùs inuolui conſcientia, quòd infulas minimè ambiuerit, eáſque ſæpiùs in Romani Pontificis manus reiecerit mitigandi iudicij cauſa. Acta ſanctiſſimè vita (cuius magnam priùs partem memorauimus) & præclarum animi ad exitum ſeſe comparantis ſtudium, eum cælis iam potiri arguunt. Et biennio pòſt, cùm fortè tumulus aperiretur, integrum ſuccidúmque corpus eius repertum eſt, quamuis neque pollinctor antè condierit, neque ſeiunxerit inteſtina, cùm terræ mandaretur. Priuſquam viuis ſubtraheretur, ac Romæ ageret, non defuere quidam Cardinalium, qui iam in eo multa ſanctitatis argumenta mirarentur, eique Sancti nomen aſſererent.

Dux Parmēſis nouum iter in Franciam ſuſcipit.

Vocabat interim rurſus in Franciam Ducem Parmenſem ingens fœderatorum B Principum neceſſitas. Quamuis ergo plurimùm aduerſa valetudo vires corporis deijceret, nihilominùs tamen is ſeſe ad iter accinxit, vt copias aduerſus Nauarræum Regem duceret. At enim dum viam carpit, corpus in dies debilitari percipit: & cùm veniſſet Atrebatum, ac dierum aliquot quieti dediſſet ſe, Kalendis Nouembris, ſub noctis medium grauiſſima ægritudine corripitur, & tertiâ pòſt luce vita exuitur in Sancti Vedaſti Monaſterio. Amiſit in hoc Principe fortiſſimum & prudētiſſimum belli ductorem Rex Catholicus; ſapientiſſimum Reipublicæ moderatorem Belgium; incorruptum defenſorem orthodoxa Religio. Magno parem Alexandro felices fecere ſucceſſus: in aduerſis, cùm præſertim quorumdam Belgij Procerum contrarijs ſtudijs quateretur, ipſo maiorem animus præſtitit & conſtantia. Paullò antequàm è vita diſcederet, Inſulenſes, ob præclarum Fidei Catholicæ ſtudium, & factas ingentes Regis amore Belgicis motibus impenſas, ab extraordinarijs vectigalibus & ſubſidijs in longum tempus immunes eſſe iuſſerat, vt contracta æris alieni C nomina diſſoluerent. Donec alium Belgio Supremum Gubernatorem imponeret; Petrum Erneſtum Mansfeldiæ Comitem hîc rebus imperare iuſſit Rex Philippus. Interim Armenteriæ igni tradita mulier eſt ob inhumanum facinus. Venerat ea domum Ioannæ Braſſardæ viduæ animo fauces huius manibus elidendi. Vt meliùs ex deſiderio rem conficeret, pecuniam ab ea mutuam flagitauerat obtenta familiæ neceſſitate. Cúmque nihil impetraret, araneum eius collo ingruere finxerat, ac ſpecie amouendi dum ſiniſtram collo admouet, dextra cultrum arripuerat, quem in proxima nudum menſa cónſpiciebat, eóque Ioannæ nihil tale formidantis iugulum petierat, & hoc lethali plaga reſoluto inanime cadauer humi proſtrauerat. Arrepta deinde ſecuri cùm abacum perfregiſſet, argenteos acceperat aureóſque nummos complures, vnáque multam abſtulerat lineam ſupellectilem. Ceterùm, hoc anno grauiſſimum arſit diſſidium Duaci Parochós inter eóſque ſacros Ordines, vel qui mendicato vitam tolerant, vel Summi Pontificis venia valuis apertis in templis ſuis Sacrificium Miſſæ offerunt, Eucharistiæ ac Pœnitentiæ Sacramenta rogantibus im-D pertiuntur: cùm apud hos illi nec Miſſam Dominicis ac feſtis diebus audire; nec Paſchalibus celebritatibus feriíſue peccata per exhomologeſim exponere, licitum ſuis Parochianis eſſe aſſererent. Et ſerpſit hoc malum in annos ſequentes duos tam magna Religioſorum moleſtia, in quos publicè Paſtorum quidam acerbiùs dixere, quàm ciuium mœrore, ac vexatione, quibus minæ carceris intentabantur, ſi donatas priuilegijs ædes frequentarent dictis temporibus Miſſæ, vel Sacramentorum gratia. Neque priùs potuit ea Parochorum ac Religioſorum contentio frangi opprimique; quàm Romanus Pontifex ea lege pro ſacris Ordinum familijs ſententiam dixit, vt omnem erga Curiones templaque Parochialia cultum ciuibus commendarent. Eorum vnus Paſtorum, qui præſertim hoc bellum è ſuggeſtu verbis accenderat, indéque Religioſos acerrimè perſtrinxerat, non deſiit muneri ſuo tam grauem commiſſam ab ſe noxam deflendi, ac publicè pœnitudinis eius Duacenſem populum monendi. Cùm enim is per aliquot annos alibi, quàm Duaci, commorans, nullam

Atrebati moritur.

Erga Inſulenſes eius officium vltimū.

Comes Māſfeldius ei in Gubernatione ſufficitur.

Ob immane facinus mulier punitur Armenteriæ.

Grauis inter Parochos & Ordines ſacros de Miſſa & Sacramēto Pœnitentiæ contentio Duaci.

Eorum Paſtorum vnius inſignis pœnitentia.

A

animi & corporis quietem caperet, ac variis agitatus morbis etiam moleſta phthiriaſi exederetur, apud quemdam Sacerdotem eius Ordinis, quem maximè fuerat perſequutus, vitæ totius peccata confitendo depoſuit; ac cùm ſeriò promiſiſſet, vbi ſanitatem conſequeretur, Romanum iter aggreſſurum ſe, ibique apud ſummum eius Religionis Antiſtitem infimis procuratorum precibus, vt in eius familiam adſcitus reliquum vitę tempus aſperè tranſigeret; etiam ſucceſſori ſuo mandauit, vt ex eo ſuggeſtu, ex quo fuerat in Religioſos peſſimo exemplo grauibus & calumnioſis vocibus debacchatus, erratum ſuum pro concione panderet, eiúſque ab omnibus veniam precaretur.

AN. 1593.

Res bellica malè ſuccedit Mansfeldio in Belgio.

In Gallia meliùs bellum gerit eius filius Carolus.

Ludouicus Berlaymontius Tornacenſ. Epiſcop. Adminiſtrator dicitur.

Annus poſt milleſimum & quingenteſimum tertius & nonageſimus Mansfeldium Comitem multis in Belgio Galliáque belli curis implicuit. Captus tunc Sanctæ Gertrudis Mons ad ſinum Oceani portu nobilis. Et dum Mansfeldius Creuecœurium, erectum ad Moſam caſtellum, expugnare nititur, ab hoſte coactus eſt retrò cum ſuis pedem vertere. In Galliam cùm filium Carolum nō paruo ſeptum exercitu miſiſſet fœderatis Principibus Catholicis auxiliandi gratia, multa is præclara illic facinora bello edidit, non paucis nunc per vim, nunc per deditionē occupatis vrbibus. B Carebat tunc Epiſcopo Tornacenſis Eccleſia. Cùm animaduerteret Philippus Rex haud ſine magno animorum damno futurum, ſi diutiùs ea Diœceſis Paſtore deſtitueretur; apud Pontificem Maximum Clementem egit per legatum, vti Ludouicum Berlaymontium, Comitis Berlaymontij fratrem, & Cameracenſem Archiepiſcopum (qui iam multis propter occupatum primò ab Generalibus Ordinibus per Incyum dynaſtam, dein ab Francis Cameracum, ab ſua Sede annis aberat) huius Epiſcopatus Adminiſtratorem renuntiaret. Fecit id, quod rogabatur, Clemens, & ad triennium id Ludouico munus conceſſit. At hic non ante Nouembrem Tornacum ſolemni pompa, plurimis deducentibus Prælatis ac Nobilibus, iniit.

Baro de Billy Gallo-flandriæ Gubernator creatur.

Interim Billij Baro ex Hiſpania oriundus, partim meritis paternis exigentibus (parens enim bellis ciuilibus Regi fideliſſimus per Friſiam copiis imperitauerat, ac, poſt multos exantlatos fortiter labores, in obſidione Antuerpienſi ex hoſtilibus nauigiis eiecto ſaxo interierat) C partim à ſua militari virtute commendatus, cùm bellis variis, nunc equitum turmæ, nunc legioni Germanorum præfectus, rem fortiter geſſiſſet, ac Cortracenſis curam oppidi diligenter ſuſtinuiſſet, ab Rege Catholico datus eſt Gallo-flandris Gubernator, mediáque æſtate Inſulam ſubiit ſolito ab ciuibus honore ſuſceptus.

Inſulenſis Senatus Capucinorū ſtruit Monaſteriū.

Per idem quoque tempus Inſulenſis Senatus, facta ſibi ab eodem Rege poteſtate, Patres Capucinos intra muros vrbis recepit, iiſque loco capaci ac percommodo ſecundùm amnem domicilium ac templum ex eius Ordinis vſu ab fundamentis ædificauit, vt ſpirituali ciuium vtilitati conſulerent.

Seminarium Anglicanum rurſus Duaci collocatur.

Duaco diu abfuerat id Anglorum Seminarium, quod, ſuprà memorauimus, vt hac in vrbe Guilelmi Alani ſtudio inchoatum, & cōſtitutum, ac poſteà turbis infeſtantibus in Galliam Remos tranſlatum fuit. Id cùm minùs placeret Catholico Regi, cuius in ipſum maximæ fluxerant liberalitatis munera (is enim anno poſt milleſimum & quingenteſimum octogeſimo ſecundo, per Alani, & P. Perſonij litteras impulſus, bis mille aureorum alendis multis iuuenibus cenſum annuum attribuerat:) D in eam denique ſententiam, qui curam eius habebant, deſcendêre, vti rurſus hoc Duaci ſtatueretur. Id ergo cùm inſigni tum Regis, tum Duacenſis Senatus voluptate, (acceſſit enim hinc oppido & Vniuerſitati ſplendor aliquis) & magno Anglicanæ Eccleſiæ fructu, hoc factum anno eſt. Creuit tum numerus iuuenum; ac non modò id contubernium iis, qui cognitione Theologicarum rerum inſtruerentur, ſed etiam Philoſophiæ ſtadium percurrerent, ac humanioribus ſtudiis perpolirentur, patuit. Quæ tantæ multitudini pares eſſent, inſignes cum ſacello ſtructæ ſunt ædes: ac poſtmodum etiam ſcholæ conditæ, in quibus ſuos quique ordines propria de gente Magiſtros haberent, à quibus tum priuatis, tum publicis exercitationibus ad conſequendam variam doctrinam impellerentur.

P. Maximilianus de la Chappelle morbo extinguitur.

E viris Inſulæ natis, ac in Societatem Ieſu cooptatis, P. Maximilianum à Capella hic annus è medio ſuſtulit Audomaropoli. Primam apud Socios ætatem egit in Luſitania. Illic Ordinis alterius Ma-

giſtro

Digitized by Google

A giſtro ad capeſſendam Theologiam cùm vteretur, difficile durúmque certamen inijt. Obibat interim domi Religioſæ humilitatis munia. eiúſque rei, cùm ad exedram lectionem auditurus properaret, quædam indicia prodebantur, dum pręſertim quæ per tranſitum rapa comparauerat imprudēs ſinu effunderet. Ergo Magiſter, his perſpectis, non ſecundùm indolem (nobilibus enim parentibus ortus erat, magnoque pollebat ingenio) eum tractari à Superioribus carpebat: ſæpiúſque ſermones blandiùs adhibebat, vt ipſum à Societate diuelleret, ac in ſuum Ordinem traduceret. interdum etiam ſcommatibus perſtricto verecundiam ciebat. Verùm iis omnibus nihil actum aliud, quàm vt firmiùs propoſitum ſuſceptæ Religionis retineret, acriuſque ſeipſum ad humilia raperet exercitia, quæ toto deinceps vitæ tempore nunquam omiſit. Cùm Salmanticæ Collegij Societatis fundamenta iacerentur, eò miſſus eſt Michaële Turriano familiam ducente: vt doctrinæ virtutúmque ſpecimen pręberet, corúmque motuum particeps eſſet, qui mox illic grauiſſimi in Socios exorti ſunt. Inde Methymnam eum duxit Petrus Siuillanus, vt recèns illic apertis ludi Sociorum Scholis Dialecticam publicè profiteretur, ac de hominis Christiani officiis quęſtiones explicaret. Cùm in Belgium rediiſſet ætate, virtutibus, doctrina florentiſſimus, primum egit Duacenſis Collegij Rectorem. Ibidem poſteà magna cum laude Catecheſes, ac de Deo lectiones habuit fructu maximo. Vbique cum inſigni animi demiſſione ingens erga pauperes ſtudium omnibus charum fecit. Egentium ipſe domos adire, de neceſſitatibus eorum inquirere; apud diuites ſubſidia ipſis emendicare; nonnunquam iis, qui iuſculum, vel opſonium ipſis parabant, aut impertiebant, ſedulo adeſſe.

Factorũ eius epitome.

Vide l. 1. Gallo-fland. c. 7.

B

AN. 1594. Adulto proximi anni Ianuario Archidux Auſtrię Erneſtus in Belgium venit Philippi Regis mandato, vt in omnes eius Prouincias imperium capeſſeret. Quòd pręſertim ad pacem cum rebellibus conciliandam incumberet, & illibatis floreret moribus: Catholicis omnibus aduentus eius lætiſſimus exſtitit, ideóque paſſim cum ſummo gaudio, & maximis apparatibus exceptus eſt. Parùm tamen poſteà, peccatis hominum exigentibus, & res militaris apud Catholicos, & pacis ſtudium apud hæreticos proceſſit. Ab his erepta Regi Philippo quædam in Friſia, & Groninghana ciuitas. Poſt ſubactam Capellam in Gallia, Carolus Mansfeldij Comitis filius ab Rege Henrico premitur, ac Feram vſque fugam capere cogitur: quamquam ob inſignem militarem prudentiam, qua tunc vſus eſt, vix quempiam ſuorũ amiſit, oppoſitis ſemper hoſti grauibus impedimentis; vt etiam aduerſarij ob hoc vehementer laudauerint. Metum ſubinde Luxemburgenſis Ducatus incolis Francus incuſſit, dum finibus eorum ingrueret. Verùm tempeſtiuè idem Carolus malum auertit, cùm viarum anguſta deiectis arboribus impediuit, aditúmque hoſtibus præcluſit. Plus formidinis iniectum Hannonibus, Gallo-flandris, Atrebatibus, cùm Henricus Rex è Gallia venit Cameracum hyemis principio, ac deinde Morinos petiit. Ab huius copiis ferè tunc Belgis adempta eſt Sancti Audomari ciuitas extremo Nouembri, cùm nullis ſentientibus, aut certè ciuibus periculi monitores temnentibus, quidam noctu portæ valuas & repagula perrumpere tormento niſi ſunt. Inter eos armorum ſtrepitus, ac varias belli vices metúſque, P. Petrus à Tecto, Minorum Prouinciæ D. Andreæ Prouincialis Miniſter, cùm graui ſanguinis fluxu ad vitæ extrema tenderet Bethuniæ, iámque depoſitum Medici conclamaſſent, inuocato Beatæ Virginis Mariæ, quæ iuxta Inſulam Eſquelmię in veteri ſacello inſigni mortalium concurſu colitur, auxilio repentè ſanitatem recuperat: ac de vrbis eius Phrontiſterio quinque Religioſos mittit Eſquelmiam, qui Miſſam eò loci canerent voti ſoluendi gratia. December acerrimo gelu cuncta conſtrinxit; cuius vis etiam anni ſequentis Ianuarium grauem Belgis effecit. Adeò tunc induruit Scaldis fluuij tergum, vt liberum ſecurumque mortalibus tranſitum pręberet.

Erneſtus Archidux Belgiũ gubernat, ac de pace agit.

C

Groningha & quædam alia hæreticis deduntur.

Carolus Mãſfeldius è Gallia cogitur diſcedere.

Henricus Rex adit Cameracum, & Morinos.

Per ſuos tentat Audomaropolim.

D

Prouincialis Franciſcanorum à B. Virgine Eſquelmiẽſi ſanatur.

Gelu magnũ.

AN. 1595 Qui ſecutus eſt annus per Ianuarium ſenſit Ioannem Lattrium Phanopinenſem Antiſtitem viuis eripi. Annum iam quadrageſimum hunc gerebat Magiſtratum tam ſuis, quàm alienis charus, ob præclaras animi dotes, ac virtutum exempla, quibus omnes ad vitæ rectiùs ducendæ ſtudium pertrahebat. Quos variæ occaſiones

Ioannes de Latre Phanop. Abbas decedit.

Quædam eius laudes.

in

Digitized by Google

in Cœnobium hoſpites adducebant, etſi parca menſa ſemper acciperet, ipſa tamen comitate, ac ſuauiſſimis moribus lætos dimittebat, vt magnis ideò laudibus eum ornarent. Dum aliquos è ſuis Religioſis menſæ ſuæ adhiberet, quod ferè quotidie faciebat, veſperi præſertim, cùm nullus hoſpitum adeſſet; totum ferè tempus epularum variis quæſtionibus tranſigebat, quibus è pia, Religioſa, vel morali materia petitis modò hunc, modò illum laceſſebat: plurimúmque recreabatur, cùm iijacutè ſolerterque ſoluerent. A

Archidux Erneſtus è terris ſubtrahitur.

Interim Erneſtus Auſtriæ Archidux aduerſus Henricum Bourbonium, qui iam Franciæ Rex vnctus fuerat Carnuti, ex Philippi Regis mandato claſſicum cecinit: contrà, feruentiùs, quàm priùs, Belgas rebelles ad ineundam cum Principe ſuo concordiam impulit; Verùm hinc pacis, inde belli negotiis implicitum morbus inuaſit, & octauo Kalendas Martij Bruxellis vita priuauit, vnáque cum eo ſpem pacis exſtinxit. De virtutibus eius quæ feruntur, ea ſanè maxima fuere: vt in eo præclarum Catholicæ Religionis, pietatis, caſtimoniæ, animi ſubacti, clementiæ, ſobrietatis, modeſtiæ ſpeculum Belgæ habuerint.

Ei Comes de Fuentes ſuccedit.

Supremi harum Prouinciarum Magiſtratus faſces ad tempus excepit Petrus Comes Fontium è nobiliſſima Henriquiorum familia ortus, imperium aſſerentibus ei Regis Philippi tabulis. B

Huum ab Hollandis interceptum recipit Mottæus.

Gubernationis eius initia fœderatarum Prouinciarum Ordines infeſtarunt, ad Moſam in ditione Leodienſi arce Huenſi oppidóque interceptis. Verùm poſt aliquot ſeptimanas admotis vtrique copiis, Mottæ toparcha hoſtem per murorum hiatus aggreditur, ac cædit, vrbe militum deprædationi permiſſa. Multum poſteà negotij ac ſollicitudinis inde Gallicum bellum, hinc rebellium arma peperere Fontano Comiti. Huic maximè viſum eſt, vt in Francos, à quibus Rex Catholicus fuerat bello laceſſitus, potior pars copiarum duceretur.

Comes Fontanus exercitum ducit in Galliam.

Ergo Marchione Haurecano Belgicis Prouinciis cum imperio aduigilare iuſſo, in Galliam Iulio menſe caſtra mouet.

Caſtelleto & Dorlenio potitur.

Ibi paucis diebus Caſtelletum per deditionem occupat. Dorleniam vrbem inde obſidet: ac poſtquam Francos ſuppetias ferentes fortiter cecidit, vehementi facta impreſſione per diſiectos machinis muros ea potitur, magnámque ibi per ſuos cædem edit.

Ante Dorlenium Mottæ toparcha occiditur.

Nullius Belgarum morte hęc obſidio grauior fuit, quàm Mottæ reguli, quem nuper Comitem ob merita Rex Hiſpaniæ dixerat. C Vt erat tormentorum muralium exercitus Belgici Præfectus, cùm Dorlenij ſitum, muros, propugnacula explorat, ac leuata paullùm caſſide aërem captat, in oculum bombardæ glãdem excepit, eáque traiectus mortem oppetiit.

Fundatum ab eo Duaci Seminarium ſtudioſorum.

Plurimum ei debet Duacum. Vltimis enim eius tabulis (has non ita pridem ſcripſerat) multa florenorum millia Duacenſi Academiæ tributa ſunt, vt Seminarium conderetur, in eóque ad quinquaginta circiter honeſti adoleſcentes, quos domeſtica vrget neceſſitas, perpetuo inde cenſu conſtituto alerentur, eloquentiæ aliiſque ſtudiis ſuperioribus nauantes operam. Haud diu pòſt igitur huic tam vtili negotio tum Academici Prouiſores, tum Mottani heredes multum laboris impendêre, vt tam pię voluntati fieret ſatis: ab iiſque tandem perfectum eſt, vt hoc Phyteuterion pulcherrimis modò ędificiis, area hortóque latè patẽtibus, indolis pręclarę iuuenibus, ac domeſticis ſtudiorũ exercitiis floreat. Vt cœptam de bello narrationẽ proſequamur, hoſtilia iam Cameracum in Belgas agebat, iuncto Regi Francorum Balignio. D

Cameracum obſidet Fontanus.

Sentiebant eius præſidij frequentes grauéſque incurſiones vicinorum agri vicique populorum. Itaque rebus ad Dorlenium compoſitis, Hannonibus, Artelianis, & Gallo-flandris impellentibus, Comes Fontanus eam cingit vrbem obſidio, etſi paruis copiis ſepiretur, multiſque rebus neceſſariis deſtitueretur. Verùm ab numeratis iam populis omnia tantę ciuitatis oppugnationi idonea mox properata ſunt. Subminiſtrata enim diligenter promptéque tormenta, puluis nitratus, globi ferrei glandéſque, commeatus, pecuniæ, viri ducendis cuniculis, aut librandis machinis. Et plurimos harum regionum Nobiles ardor inceſſit eam militiam nullis ſtipendiis ſubeundi. Sed aliunde varius hoſtium labor non leuia huic obſidioni contendit impedimenta opponere. Vicchius, homo militiæ laborum vetus, cum Francis aliquot in vrbem ſe furtim inſinuauit, ac diſpoſitis aliter, quàm priùs, æneis tormentis, multum caſtris nocuit. Non procul volitabat cum copiis Niuernij Dux, omnémque captabat occaſionem Belgas vexandi, & in vrbem penetrandi. Suos etiam Franciæ Rex

colli-

A colligebat milites, vt auxilia obſeſſis ſufficeret. Apud Hollandiæ Ordines grauis viſa fuerat ad Grollam accepta clades à Mondragonio Hermannóque Comite, qua Philippus ac Erneſtus Mauritij Comitis fratres cum copijs cæſi victíque fuerant: ideóque ſecum ipſi tacitè quidpiam moliebantur, quo de Regijs vindictam caperent. Ac tandem ipſis placuit Liram Brabantiæ oppidum, vexandis Antuerpienſibus, Mechlinienſibus, aliſque circùm populis opportunum, intercipere. Verùm hi tardiùs, ac infeliciùs eam rem geſſere, quàm vt poſſent magnum aliquod damnum Regijs afferre.

Idque per deditionem in poteſtatem redigit.

Deditum enim fuit Comiti Fontano Cameracum ab ciuibus & tumultuantibus Heluetijs ad ſecũdum diem Octobris, ac ſeptima pòſt luce arcem Balignius deſeruit, impetratis diſceſſus honeſtis conditionibus.

Eodem die Lirã capiunt, & perdunt Hollandi.

Cùm igitur quarto & decimo eiuſdem menſis die Liram Hollandi manè occupauiſſent, paullò poſt meridiem, ab eiuſdem oppidi præſidio, Antuerpienſibus, & Mechlinienſibus, ac nonnullis ex Antuerpienſi arce profectis Hiſpanis impetuntur ferociter, cæduntúrque, paucis admodum fuga dilapſis, qui capti perditíque oppidi nuntios Bredam, vnde aduenerant, referrent.

B Ijs ergo victorijs, quas diximus, recreatis plurimùm Grollenſibus ac Brabantis, ſuam quoque voluptatem Cameraco ſubacto cepere Arteſiani, Hannones, Gallo-flandri. Iuit poſteà Comes Fontanus Atrebatum, Duacum, Inſulam, Tornacum, Bruxellas; ac multo propter egregia belli facinora exceptus vbique eſt honore cultúſque officio.

Templum & parte domus Dominicanorum Duacenſium abſumit incendium.

Inter eos, quos recenſuimus, armorum ſtrepitus, ipſo S. Laurentij die hora ferè noctis decima, fortuitus ignis membrum dormitorium Phrontiſterij Patrum S. Dominici regulis obſtrictorum corripuit Duaci: & quoniam eo tempore ferreum oſtium, quà pars eius extima templo iungitur, patebat, in ædem etiam flamma prorupit. Tanta vis incendij fuit, vt non modò membrum illud abſumpſerit, verùm etiam templum omne corruperit. At enim intra paucos menſes (ea eſt Duacenſis populi, ac vicinorum pagorum pietas & religio) hæc ædificia nouam faciem induère collatis liberaliter in aliam ſtructionem lapidibus, lignis, ac pecunijs.

Cardinalis Albertus Belgij Gubernationem ſuſcipit.

AN. 1596. C Poſtquam inijt annus poſt milleſimum & quingenteſimum ſextus & nonageſimus, ad vndecimum Februarij diem Belgium ingreſſus eſt Cardinalis, Auſtriæque Archidux Albertus, vt traditam ſibi ab Rege Philippo Belgij Gubernationem auſpicaretur. Cùm fuiſſet ſummis honoribus Luxemburgi à præcipua tum Hiſpanica, tùm Belgica Nobilitate exceptus, inde Bruxellas intendit. Gnari tunc erant Galli pleroſque vrbium Arteſiæ Præfectos, ac præcipuos militum ductores apud Cardinalem agere, ideóque facile aliquos ibi locos furtiuis aggreſſionibus intercipi poſſe.

Ab Francis fruſtrà tentatur Atrebatũ.

Tentatum igitur ij venerunt, num ea ratione daretur facultas Atrebatum ſubigendi. Et portæ S. Ioannis applicita ſunt per noctem tormenta, vt correpto igni puluere valuæ cratéſque diſſilirent. Ibi tamen minùs proſperè ipſis ſucceſſit hoc negotium, ad primum vigilibus ſtrepitum arma corripientibus, & flammis in foſſam proiectis hoſtem detegentibus. Igitur Franci ea ſpe deiecti, dum ſuas ſedes repetunt, in pagos grauiſſimè bacchati ſunt, ne nihil Belgis nocuiſſe viderentur.

Ludouicus Berlaymontius Cameracenſ. Archiep. moritur.

Poſt breue tempus quinto decimo die Februarij Ludouicus Barlaymontius Cameracenſis Archiepiſcopus, & Pontificatus Tornacenſis Adminiſtrator, in viuis eſſe deſijt. De ſucceſſore

D nuncupando in longum tracta ſunt conſilia.

Incaſsùm de pace cũ Hollandis agitur.

De pace Hollandis offerenda, horumque molliendis animis primus Cardinalis labor exſtitit. Vbi potiùs eum hoſtem hic animaduertit armorum ſtudijs teneri, tum de bellicis apparatibus cogitationes animo voluit: & cùm ſentiret aliunde Francos ingruere, in quam priùs partem copias conuerteret, aliquamdiu expendit.

In Francos bellum aggreditur Cardinalis.

Sed viſum ipſi denique Francos primùm bello appetere. De Caleto, ſubigendo præcipua fuere conſilia.

Feræ ſuccurrit per Georgium Baſtam.

Vt hoc tutiùs aggrederetur, Georgium Baſtam Ferano præſidio multarum rerum inopia laboranti ſuccurrere iubet extemplò. Is cùm mandata feliciter fuiſſet exſecutus, ac paucis amiſſis in Belgium reuertiſſet; de totis copijs ad Ferani oppidi liberationem rumor ſpargitur, quò Franciæ Rex nullam de Caleto ſuſpicionem caperet, omnéſque vires ad firmandam Feræ obſidionem traheret.

Caletũ Francis eripit:

Ergo dum nihil hoſtile metuunt Caletenſes, Cardinalis Valentianis per Duacum celerrimè profectus eos caſtris inuoluit, ac paucis diebus poſt expugnatum Riſbancum ac ſuburbium, vrbem deditione accepit,

Digitized by Google

dein Ardeam.

per vim arce potitus eſt. Ardeam inde ducitur exercitus, quæ poſt breue tempus ve-
nit in poteſtatem deditione. Ijs cùm victorijs Arteſiani plurimùm recrearentur, hiſ- A
que vicini Flandriarum incolæ; quòd portus Caletanus quàm infeſtandis per mare

Hulſtum expugnat in Flandria.

hoſtibus, tam recipiendis ex Hiſpania mercibus eſſet opportunus: vt Flandris quo-
que ad Orientem commorantibus proſpiceretur, Hulſtum Cardinalis obſidio cir-
cumueniri voluit, ídque poſt graues aliquot conflictus & propugnaculorum expu-

Franci Arteſiam populantur.

gnationes hoſtibus ademit. Poſt eos felices ſucceſſus, ab Francis frequens illata cla-
des Arteſiæ. Impetum eorum ſenſit Warembonius Marchio eius Prouinciæ Guber-
nator ad S. Pauli oppidum; & cùm fuga ſuorum inter pugnandum nudaretur, in
manus hoſtiles cecidit, ac in Franciam abductus eſt. Ea victoria potitus Bironius, S.
Pauli oppidum cepit, indéque Bethuniam vſque varijs populationibus latiſſimè præ-
das egit, multáque corrupit flammis ædificia: donec Dux Areſchottanus, peſtis,

Hollandi in vanum Hulſtum tentant.

ac dyſenteria, multis ſuorum amiſſis, in Picardiam regredi compulere. Non defuit
ſubinde animus Hollandis, vt aliquo Hulſtum ſtratagemate reciperent. verùm ab ijs

Peſtis Duaci.

infauſtè, & cum aliquorum cæde tentatum id facinus militare. Afflixit interim gra- B
uiter hic annus Duacum, & maximam Gallo-flandriæ partem, fœda mortales pluri-
mos abſumente peſtilentia. Sola ferè Inſula huius mali immunis extitit, haud du-

Eam ab Inſula preces & ſupplicationes auertunt.

biè precum, ac ſuſceptorum publicè ab ciuibus ſuppliciorum præſidio. Animaduer-
terat Collegij Societatis Ieſu Rector, haud rarò alijs in vrbibus plurimum aduer-
ſus impendentia mala ſubſidij attuliſſe productas in horas quadraginta Clericorum
ciuiúmque precationes. Igitur auertendo vicinæ luis periculo, in ſacello ſuo Socios
ad puluinaria conuenire, tantóque temporis ſpatio viciſſim ſupplices eſſe iuſſit. Ea
precum ratio multos ciuium exciuit, vt ardentiùs vota iungerent; ſumptóque hinc
exemplo in Parochias vrbis inducta eſt, templáque Religioſorum Ordinum. Quóue
magis Numen flecteretur, è ſacro tunc pulpito dictum eſt publicè ad populum fre-
quenter, obitæque ab Clero paſſim ac ſuppliciter plateæ circumlato Chriſti Corpo-
re, ac plurima hominum incumbente retrò multitudine. Nec ſanè parùm ex ſup-
plicationes pompæque publicæ valuere, cùm per totum hunc annum tres quatuórue C
dumtaxat domos lues inuaſerit, dum interim cuncta circùm piſtilentibus morbis

Henricus Vicus è vita diſcedit.

arderent. Per hoc tempus diem clauſit extremum Armenteriæ Henricus Vicus
Oſthouiæ & Warnauiæ toparcha. Quamuis in nuptialia ſe vincula induiſſet, Philo-
ſophi tamen ac Theologi vitam egit. Philoſophiam, ac Theologiam Louanij cupi-
diſſimè iuuenis hauſerat. Inde vertit animum quoque ad comparandam ſibi Iuris
prudentiam; eóque Duacum venit ipſis ferè Academiæ auſpicijs; ac Ioanni Venduil-
lio nauans operam inter primos eius Prolytas renuntiatus eſt. Ingenij ſolertiam, ac
diuinæ vim ſapientiæ produnt, quas de Sacramentis Eccleſiæ doctiſſimas ſcripſit ac
in lucem edidit diſputationes tuendæ aduerſus ſectarios auitæ & Catholicæ Reli-

Antonia de Maulde miraculosè à B. Virgine Cãberonenſi ſanata creatur Abbatiſſa Marquettana.

gionis gratia. In Marquettano Parthenone virtus, & obtentum cælitus ad recupe-
randam corporis ſanitatem à Beata Virgine Maria ſubſidium, Antoniæ Mauldiæ pe-
dum aſſeruere. Ea ſex, vt minimùm, annis vſu membrorum caruerat ſoluto vi mor-
bi corpore. Sed poſtquam Camberonum deferri ſe curauit, ibique preces ad Dei-
paræ Matris imaginem fudit ardenter, derepentè totam abſtergi ſenſit ægritudinem, D
ac integras reddi vires corpori. Cùm igitur eius Monaſterij Virgines ad legendam
poſtmodum Antiſtitam, Margareta Bachimontia è viuis ſubtracta, conueniſſent, id
miraculum, ac plurima virtus, qua fulgebat Antonia, earum animos impulere, vt
eam ſibi optarent præponi: quòd non malè arguerent ipſam cælo charam eſſe, inde-
que vires ad rectè gubernandum accepturam, cui cælitum Regina tantum conceſſe-
rat ſanitatis beneficium. Neque ſanè ſpes ſua fefellit Moniales, quibus optimam ſe-
ſe matrem Antonia ſemper præbuit.

Maximilianus Manaræus S. Petri Inſulẽſis Præpoſitus obit.

Initium anni ſequentis Maximiliano Manaræo D. Petri Inſulæ Præpoſito, ac
Protonotario Apoſtolico vitam eripuit tertio die Ianuarij. Ad hanc dignitatem ex
Decano & Canonico Tornacenſi peruenerat. Quem integris moribus vitæ curſum
egerat, eum inſigni clauſit in pauperes charitate. Eos enim ex aſſe bonorum ſuorum
heredes inſtituit teſtamenti tabulis. Exinde partim Louanij, partim Duaci octo ſtu-

dioſis,

Digitized by Google

A diolis, totidem adoleſcentibus Inſulæ Tornaciue opificio nauantibus perpetuum alendis cenſus conditi. Strepebant interim arma locis varijs, nunc Hollandis, nunc Francis pârentes Catholico Regi tractus ac vrbes infeſtantibus: hos interdum illóſque vel carpente, vel vrbibus exuente Archiducis milite. Ab Hollandis aliquot ſigna, Turnhouti Alberti mandato conſtituta, cæduntur, fugantúrque Ianuarij quarto & vigeſimo die. Ab ijſdem ad Rhenum Berga obſiderur, capitúrque. Propiùs abfuit, quin venerit in eorum poteſtatem Grauelinga, dum ei inſidiantur. In Gallia Hernantellius Portocarerius inſigni ſtratagemate Ambianum Picardiæ caput ad diem vndecimum Martij Francis eripit, magna totius Arteſię lętitia. Verùm eo facinore grauiter offenſus Rex Gallię, non multò pôſt eamdem vrbem arctiſſima preſſit obſidione: dein verſus Atrebatum profectus eſt, vt id nocturno belli furto interciperet. At enim & Comes Buſquoyanus, & ciuium animi diuino freti auxilio ab huius vrbis mœnibus auertêre cladem, nonnullis hoſtium ad portam cęſis, qui facta tormento via ingredi certabant, eóque ſimul interempto, qui portę valuas perfregerat, viámque vlteriùs aperire moliebatur. B In mari Caletanę & Dunckerckanę naues non parùm hoſtilibus nauigijs damnum inferunt, earúmque nonnullas capiunt. Vrgebant interim Arteſiani, cùm cernerent Ambianenſem ciuitatem in dies vallis Francorum arctari, ne quam Cardinalis occaſionem amitteret ei quàm primùm opitulandi. Idem vt fieret, premebant obſeſſi. Parata denique omnia, quę perrumpendis hoſtium caſtris idonea iudicabantur. Stabat iam in conſpectu Regis florentiſſimus Archiducis exercitus: & hic iam in aduerſas munitiones impreſſionem minabatur. Verùm vel irato Belgis Numine, vel quorumdam prauis conſilijs, nullo in hoſtiles aggeres facto impetu, retrò copię ſunt reductę, & poſt aliquot dies Francis vrbs reddita; frementibus paſſim præ dolore iráque Arteſię populis, in quos pręſertim poſteà hoſtilium armorum pondus incubuit. Vehementer interim Duacum, Inſula, ceteráque Gallo flandrię oppida infeſtabantur peſtilentia, propiúſque à periculo mortis abfuit Cardinalis, dum illic poſt infelicem expeditionem in reditu paullum moratur. C Ceterùm in vrbe Inſulenſi celebris cuiuſdam Concionatoris hortatu legem tulit Senatus aduerſus ebrioſos, ac verni ieiunij violatores. iique multati non modico ære, qui ſacro Quadrageſimæ tempore multo ſe potu obruerent, aut aliquid in leges abſtinentiæ committerent; quo ſenſim nimia noxiaue peccandi licentia compreſſa eſt. Et cùm idem Sacerdos in eos grauiter verbis fuiſſet inuectus, qui vaſis ingentibus, parúmque pudicis ſeſe proluerent, cryſtallina id genus vaſa plurimi fregere, aut damnauere fornacibus argentea. In eadem vrbe vir quidam primarius, ac pietatis cultor eximius, ea fide, quam eſt apud omnes maximam ſyncerámque conſecutus, retulit viſum ſibi, dum Sacerdos ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium peragit, eáque verba pronuntiat, *Domine non ſum dignus*, inter manus eius puerulum coruſcantem, diuinóque, ſolis inſtar, lumine circumfuſum. Tribus ab Inſula milliaribus cruentum & mirabile quidpiam Fournis accidit. Puellæ duæ per ſtuprum liberos enixæ, vt facinoris fœditatem occulerent, vteri onera necauere, ac diuerſis locis abdidere. Quæ mitior in partum fuerat, panno inuolutum in ſtabulum detulit, ac in boum præſæpe depoſuit. D Alteri nequitia & pudor plus in prolem crudelitatis imperauerat. Vndecim ea corpuſculum vulneribus impacto fœdiſſimè cultro lacerauit. Diſſiſſum guttur hiabat; duæque totos artus plagę transfoderant. In hoc tamen mirandum aliquid contigit. Diem nonum id cadauer propter foſſam ſepultum iacebat, cùm pagi Magiſtratus ex humo ſuſtulit ex parte iam putridum, ac cetera turpi nigrore formidabile. Vix tamen in ſacellum Deiparæ Matris fuit portatum à pleriſque ſpectantibus, cùm ecce nouum artus colorem induunt, ac roſæ inſtar purpurantes, redditam ſibi vitam patefaciunt; ideóque ſtatim ſacra baptiſmatis aqua tinguntur. Et complures hodiéque ſuperſunt eius miraculi teſtes. Caruit interim multis menſibus Epiſcopo Tornacenſis Eccleſia: neque priùs aliquem ſolemni pompa excepit, quàm dies ſeptimus Decembris illuceſceret. Is Michaël fuit Eſnęa de gente Nobilis admodum, ac Bethencurtæ toparcha, qui ſtudio virtutis ac quietæ vitæ gratia Sacerdos conſecratus Duaci morabatur; in quam vrbem ſeſe contulerat,

Pauperibus adoleſcentibus quid reliquerit.

Hollandi Regijs partibus nocêt multû.

Ambianum Francis eripitur.

Atrebatum fruſtrà tentat Rex Franciæ.

Naues Regiæ Hollandicas infeſtant.

Ambiano tardiùs feruntur ſuppetiæ.

Peſtis in Gallo-flandria.

Lex Inſulæ aduerſus ebrioſos.

Ibidem vaſa potorum magna & impudica franguntur.

Quidam puerulum hoſtiæ loco in manibus Sacerdotis aſpicit.

Libidinoſæ puellæ foetus ſuos interimunt.

Horum alteri poſt aliquot à cæde dies per S. Virginem Mariam vita impetratur, vt Baptiſmo tingatur.

MICHAEL D'ESNE creatur Tornacenſis Epiſcopus.

poſtquam Cameraci pro patriæ libertate, & debita Cameracenſi Archiepiſcopo fide
multa fuiſſet perpeſſus, quo tempore Arcem vrbémque Incyus occupauit. Incul- A
pata ſemper vita, notus iam inde à pueritia Regi Catholico animus, dum inter ho-
norarios eius ephebos ageret, turbatis temporibus in Deum, Religionem, ac Princi-
pem amor, in aduerſis tolerandis conſtantia, non leuis doctrinæ variæ copia, vt inſu-
lis donaretur, effecere.

An. 1598.

Pax inter Hiſpaniæ & Fráciæ Reges componitur.

Anni eius, qui ſecutus eſt, extremo fermè Februario ex Hiſpania militum qua-
terna millia nauibus armatis impoſita Caletum feliciter tenuerunt; indéque mul-
tum Hollandis formidinis acceſſit, ac mox etiam damni plurimum. Non videban-
tur tunc alieni ab mutua pace concilianda Hiſpaniæ Rex Francúſque. Eam ob rem
ab vtriuſque legatis conuentum eſt Veruini; ac poſt multa vtrimque propoſita, &
diſceptata, ſecundo die Maij ſcriptæ ſunt perpetuæ quietis armorum tabulæ, quarum
in primis vna fuit, vt capta nuper de Gallis oppida portúſque ab Rege Catholico re-
ſtituerentur.

Magna ideò apud Gallo-flandros lætitia.

Huius pacis leges cùm in Gallo-flandria publicè ad tubę ſonitum lege-
rentur Iulio menſe, tanta Duaci ac Inſulæ ciues lætitia inceſſit, vt triduum variis B
nunc Supplicationibus, & gratiarum actionibus, nunc ludorum igniúmque oblecta-
tionibus abſumpſerint. Ac cùm ſubinde veniſſet Inſulam Mareſchallus Franciæ By-
ronius ab Rege Chriſtianiſſimo legatus, poſt firmatas Bruxellis ſacramento pacis
tabulas, cum omni, quem magnum habebat, Nobilium comitatu ſplendidiſſimo &
lautiſsimo acceptus eſt ab Senatu conuiuio. Magna ſcilicet implebantur ſpe In-
ſulenſes ea damna per pacem reſarciendi, quæ iam multis annorum circulis ob bella
perpeſsi fuerant, propter interceptam tunc cum Francis negotiationem, ex quibus,
dum libertas eſt exercēdi commercia, lucri multum percipere ſolēt, ſeu merces inde
petant, ſeu ſuas eò tranſmittant.

Rex Hiſpaniæ Alberto Archiduci filiam Iſabellam in matrimoniū collocat, eiq; dat in dotem Belgium.

Actum deinde fuit ab Catholico Rege de nuptiis
inter Archiducem Albertum & Iſabellam Claram Eugeniam eius filiam contra-
hendis ea lege, vt ij Principes Belgij eſſent, ac in huius Prouincias ſuſcepti ex eo ma-
trimonio liberi ſuccederent; ſi contrà ſoboles nulla oriretur, ad Hiſpaniæ Reges ea-
rum rurſus ditionum rediret imperium. Cùm igitur hæc Hiſpaniarum Principi, Al- C
berto, Iſabellæ, Belgij Ordinibus placuiſſent:

Archidux Albertus ad ſponſam proficiſcitur.

medio Septembri Archidux magna
ſeptus Belgij Nobilitate per Germaniam in Italiam iter ſuſcepit, Andrea Auſtriaco
Cardinale res Belgicas iuſſo curare, ac Franciſco Mendozio Aragoniæ Architha-
laſſo militiæ Belgicæ præpoſito.

Philippus Rex moritur, poſtquam præclará dedit filio documenta.

Dum iter facit Albertus, ad tertium Septembris
diem Philippum Hiſpaniæ Regem poſt diutinum morbum, grauémque tabem pa-
tientiſſimè toleratam, poſt ſuſcepta Eccleſiæ Sacramenta, poſt liberos præſentes præ-
claris ad rectè viuendum, ſanctéque adminiſtrandas ditiones, monitis excitatos, ad
exitum egregiè comparatum mors è viuis ſuſtulit. Paullò antè quàm ſacro ad luctam
vltimam oleo liniretur, cranium aureę coronę ſuper abaco iuſsit apponi, ac cupreum
in cubiculum, vbi iacebat, capulum deferri, vt coniectis in hæc oculis, animo ſemper
ſuę mortalitatis memoriam ingereret. Ac defricato manu corpore, cùm pulueris ali-
quid expreſsiſſet, ac filio vel monſtraſſet, vel in fronte applicuiſſet; hac eum aggreſſus
eſt voce: Eia fili adſpicito, & qua lege nati ſimus, quóue nos mundi ducat gloria,
hinc cognoſcito. Inter ea, quæ filio morti proximus donauit, charta fuit præſertim, D
cui totam rectè gubernandi rationem inſcripſerat; dein flagellum aliquot loris con-
ſtans, quo Carolum patrem corpus conſcidiſſe aſſeruit, vtque monumentum auitæ
pietatis ſeruaret, adhortatus eſt. Poſtquam in Belgium certi de huius Principis morte
nuntij perlati ſunt, vt alibi, ſic in Gallo-flandria per Octobrem apparatu maximo ei
parentatur, multæque ad memoriam virtutum eius funduntur lachrymæ.

Hiſpaniarum Regina, & Albertus Auſtrius ſpóſalia celebrant.

In Italiam
tūc cum Margareta Auſtriaca Philippi Regis Hiſpaniarum Tertij nuptiis deſtinata,
peruenerat Albertus, Ibi poſtquam Ferrariam perueniſſet, eodem die (Nouembris
quintus ac decimus is erat) cum Iſabella per Procuratorem ſponſalia contraxit, quo
Margareta cum Philippo Rege per ipſum nuptias ſpopondit, cæremonias peragente
Romano Pontifice. Adito ſubindo Mediolano, diuturna ſedes vtrumque propter
aëris iniurias illic detinuit.

AEgidius Froidurius Inſulæ vita defungitur.

Interim apud Gallo-flandros ex hac vita ſublatus eſt Ægi-
dius Froidurius Phanopinenſis Canonicus Regularis, ac Noſocomij Comitiſſæ, vt

vocant,

A vocant, Inſulæ Magiſter. Quintum ac ſeptuageſimum agebat annum non minori virtute, quàm ſcientia conſpicuus. Arithmeticis, Geometricis, ac Poëticis diſciplinis, dein Hiſtoriæ tam prophanæ, quàm Eccleſiaſticæ cognitione haud vulgariter pollebat: eò quidem animi per virtutem demiſſior, quòd quæ litteris eleganter mandauerat, in lucem edi prohibuerit. Cùm videret in publicum Armenteriæ bonum ceſſuram pueriliſ ætatis bonam ſanámque inſtructionem, Iacoba Deſruellia virgo ibidem loci pauperum Scholam inſtituit, ac de ſuo dotauit, vbi decem puellę, viginti pueri educarentur. Auctúmque poſteà cenſum iuit Iacobus Deſruellius eius virginis patruus. Armenteriæ Schola pauperũ erigitur.

AN. 1599. Annum ſequentem celebratæ inter Philippum Hiſpaniæ Regem & Margaretam, inter Archiducem Albertum & Iſabellam Belgij Principes nuptiæ nobilitarunt Valentię Aprilis luce octaua decima: & ſubinde illorum magnificentiſſima in Reges inauguratio Barcinone; horum in Brabantiæ Duces, & in aliarum Belgij Prouinciarum varios titulos, & imperiũ, honorifica receptio. Verùm ante hęc omnia, pridie Nonas Februarij Matthias Boſſemius Duaci ad ſuperos euolauit, ideóque vrbis huius Academia inſigni orbata eſt lumine. Natus fuerat Matthias Amſterodami nobiliſſimo Batauorum oppido emporióque. Ibi Cornelium Crocũ litteris humanioribus egregiè perpolitum, ac innocentis animi Sacerdotem (qui poſteà Societatem Ieſu iniit Romæ anno Chriſti milleſimo quingenteſimo, & quinquageſimo annos iam natus quinquaginta) puer audiit, iámque tum ab eo inſigni pudicitię cultore ſtudium accepit caſtimoniæ. Cùm multam diuinis litteris, ac Theologis operam dediſſet, Doctor renuntiatus eſt Duaci cũ Guilelmo Alano (quem poſteà Sũmus Pontifex inter Purpuratos Patres adſciuit) Ioanne Rubo, & Thoma Stapletono. Annos tres ac triginta ibidem de Deo rebúſque ſacris Quæſtiones publicè explicuit: ſex ſupra viginti Præpoſitus S. Amati, & Academiæ Cancellarius floruit Philippi Secundi Regis munere. Cum doctrina multiplici variam iunxerat virtutem. Fœminarum conſortia ſic vitabat, vt nullam domum admitteret, librúmque ſcripſerit, quo Sacerdotibus diſſuaderet domeſticam earum ſocietatem. Quòd frequenti ac diuerſo ad corporis caſtigationem inſtrumento vteretur, nunquam paſſus eſt famulum interiora cubiculi penetrare, ne quid eorum deprehenderet. Adeò Beatæ Virginis Mariæ ſtudio & amore tenebatur, pauperúmque iuuandorum deſiderio ardebat; vt moriens fortunas omnes in eos tranſcripſerit ea lege, vt Seminarium non paucis inopum alendis conderetur, cui nomen Mariano tabulis ſuis induebat; cuiúſque alumnos domi carnibus abſtinere iubebat, veſtemq́ue coloris caſtanei gerere, ne quibus aliis, quàm egentibus, in id contubernium aditus pateret. Silebant tum arma in Arteſia, Flandria, hiſque vicinis Belgij Prouinciis, & cum Francia liberrima erat negotiatio, vnde non parùm Gallo-flandri rurſus incipiebant opibus efflorеſcere. Ad Moſam Rhenúmque totum belli pondus cõuerterat Mendozius: ibíque nunc victoriis potiebantur, nunc aut cędebantur, aut locis exuebantur ab Germanis & Hollandis milites Regij. Vrgebat intereà Belgij Principes deſiderium ex Hiſpania in Belgicas ditiones viam facie̅di, quòd meritò arbitrarentur ſuam hîc præſentiam à ſubditis exſpectari cupidè. Septimo igitur Iunij Barcinone digreſſi vela faciunt, ac poſt aliquot dies per ſinum Narbonenſem, ac Liguſticum mare littora legentes Genuam incolumes appulere. Ex Italia in fines Heluetiorum venere, ac mox inde per Alſatiam & Lotharingiam tranſeuntes, ita Belgium ingreſſi ſunt, vt ſalutata per iter Hallenſi Virgine, quinto Septembris ſolemni pompa Bruxellas intrauerint. Ibi dum magnificentiſſimè ab omnibus coluntur, ac vix moleſtias inter lętitiam excutiũt; ac deinde varias Brabãtiæ vrbes adeunt, vt in Principes recipiantur: ſuperatis ingentibus maris difficultatibus cum ſex triremibus egregiè militibus & rebus omnibus inſtructis Sluzanum intrat portum Fredericus Spinola; & poſtquam ſeſe paullulùm collegit, ac militibus quietem conceſſit, frequentibus hoſtes incurſionibus, & prædis fatigat. Interim Michaëlis Maëda Hiſpanici ſanguinis mulier, Inſulæque commorans, ad vndecim annos ſiniſtri oculi lumine orbata, eius vſum inſigni miraculo recipit, poſtquam Dei Matrem in ædicula Laudenſi feruentiùs id munus flagitaſſet.

Hiſpaniæ Rex & Albertus nuptias perficiunt.

B Matthias Boſſemius Duaci moritur.

Eius vitæ breuiarium.

C Seminarium Marianum pro pauperibus ſtudioſis condidit.

Quies armorum in Gallo-flandria, & vicinis Prouinciis.

Archiduces ex Hiſpania in Belgium veniunt.

D Bruxellis excipiuntur.

Fridericus Spinola triremes adducit Sluzam.

Michaëlis Maëda viſum oculi recipit à B. Virgine Laudenſi.

Digitized by Google

Anni Chriſti
A
An. 1600.

Archiduces varias adeunt ditiones.

In Gallo-flandriam veniunt.

Anni ſequentis primi menſes Alberti & Iſabellæ varijs itineribus in Flandria, Arteſia,& Hannonia,ferè conſumpti ſunt. Initum ab his primò Gandauum exſpirante Ianuario,vt ibi Flandriæ Comites ſolemniter nuncupàrentur. Petitum inde Cortracum,vt deinceps eos Gallo flandri exciperent. Igitur Nonis Februarij,cælo propter acerrimum gelu rigente, via niuibus obſeſſa, Gallo-flandriam intrant Archiduces.

Inſulam deducuntur,ibique honorificè coluntur.

Ad decimam eius diei horam Menenis egreſſos, vt Inſulam vehantur, præſtolatus cum omni Nobilitate Inſulenſi Gubernator regionis Comes Annappius excipit, deducitque. Quà tranſeunt complanatis itineribus, frequentes in armis honeſtoque cultu ruricolæ varijs in locis ſub ſigna collecti, feſto tympanorum pulſu,& bombardarum ſonitu ſalutant. Occurrunt deinde pulcherrimo armorum veſtiumque apparatu militaria vrbis Inſulanæ Collegia, & diſtinctis ſubinde ſpatijs aliorum ciuium cohortes: exploſiſque ferreis fiſtulis bellicoſos produnt animos. Paullùm ex vrbe procedit Senatus,ac pænè ſubeuntibus portam vrbis claues porrigit. Hic è mœnibus æneorum tormentorum ingens fragor flammis conceptis reboat. Vrbem intrantibus, præter mulierem & virgines duas, omnia lætiſſima, & miro cultu ridentia obij- B

Homicidæ nō temerè veniā impetriuntur.

ciuntur. Ea fœmina Principum genibus aduoluta cum filiabus, capillis fluentibus, frequenti gemitu, ore ſupra ſexum audaci,filio veniam implorat,qui nuper in taberna cultro ciuis ventrem hauſerat,vitámque abſtulerat: nihil tamen in præſens impetrat, Archiducibus de cauſa cognoſcendum aſſerentibus. Dum per vrbem proceditur, pompam inchoantibus in armis ijs ciuibus, quos memorauimus,ac deinde ſubſequentibus Inſulenſis territorij Nobilibus,vrbis Senatu,Gubernatore,aulico ſatellitio, & comitatu: inſigni conopæo aliquot ephebi Nobiles à *Principum* verticibus cęlum arcent; ciues talaribus induti veſtibus ad vtrumque latus tedis *colluminant*: ardēt vbique faces Terminis,vt vocant,affixæ: parietes panni,tabulæ,tapetes,ornatu vario veſtiunt. Hîc in pegmatibus diuerſæ perſonæ nobiliſſimo apparatu, mutis oribus, multiformi geſtu, epigraphis appoſitis, oculos ſpectantium tenent. Illic arcus triumphales,modò vna, nunc duabus tribúſue portis patentes pompam admittunt, multóque columnarum ordine,figuris,inſcriptionibus delectant. E templorum turribus feſti campanarum ſonitus audiuntur: ſtrepunt omnia bombardis frequenter C exploſis. Perueſperi,cæli tenebris tedarum luminibus dilatis, Diui Petri templum petitur. Inde, poſt actas Numini gratias, longo circuitu palatium Archiduces adeunt, ibique feſſa curant corpora. Mugiunt interim magno ſonitu è mœnibus machinæ.

Suam vrbi fidem iurando obligant.

Die ſequenti pompa perſimili ædes B. Petri adita. Peracto illic ſolemni Miſſæ Sacrificio, promiſſaque iureiurādo Eccleſiæ defenſione, ad forum proceditur. Hic è ſublimi theatro fidem Inſulenſibus Archiduces, his Inſulenſes, obſtrinxere Sacramento. proiecta in populum aurea & argentea liberalitatis argumento numiſmata: pænéque anima vni Principalium ſatellitū intercepta, qui faucibus hiantibus aliquod auidiùs exceperat. Aliquot è Senatu Equites creati. Fruſtrà tunc denuò mater ac ſorores vitam ei, quem diximus, homicidæ, à Principibus flebiliter petiere, omnémque paſſæ

Muneribus donantur.

ſunt ab his repulſam. Exinde Archiducibus in Palatio ſuo, patentibus portis, ac Principali apparatu prandium ſumentibus, Senatus Nobilitati publicum in Curia vrbica epulum præbuit. Oblata paullò pòſt Principibus ab Caſtellaniæ Inſulenſis Ordi- D nibus triginta florenorum millia: ſeni crateres aurei ab Senatu, duodecim æſtimati

Ab iuuentute Societatis Ieſu recreantur.

florenorum millibus. Varijs ignibus ſub noctem forum arſit: diúque miſſilibus flammis certatum eſt, tormentis ęneis è mœnibus ingenti ſtrepitu ignem quoque vomentibus. Permiſſum tunc Gymnaſij Societatis Ieſu adoleſcentibus, vt aliquot Paſtorum, Nympharum, ac Piſcatorum eclogis, alióque poëtico apparatu ante cœnam

S. Mariam Laudenſem, ac Monaſteriū Laudenſe viſitant.

in Palatio ſeptima ferè hora oblectarent Archiduces. Poſtridie remotis prandij epulis, vtrumque Principem Religio foras protraxit ad Laudenſe B. Virginis ſacellum. Vbi pluſculùm illic orauere, in lychnum ex argento fabricandum, dati ab iis nummi complures argentei. Inde loci Monaſterium Laudenſe modico diſſitū ſpatio adeunt Archiduces, ſacríſque rebus conſpectis, è ſtructo ſacchareis pemmatibus, & bellariis

Orchiacum adeunt.

antecœnio modicè guſtant, vrbémque repetunt intendentibus ſe tenebris. Itur altera luce ſub meridiem Tornacum. Iter inde Orchiacum vertitur. Iurata illic vtrim-

que

Dein Duacũ.

A que fide,ac ſumpto prandio,Duacum Principes intendunt.Nihil hîc omiſſum debiti Archiducibus inaugurandis officij. Nobilium & armatorum ciuium longè à muris, Senatus propter vrbis portam,Magnifici Rectoris,& Academicorum Procerum ad Sanctæ Virginis cœmeterium occurſu,luminaribus accenſis,feſto machinarum ſtrepitu,ſacro nolarum ſono,variis ſcenarum perſonis,arcuum elegantia,parietũ ędiumque ornatu,lætitia, ſtudiúmque excipiendi prodita. Poſtero die alternis Principes & Senatus fidem iureiurando firmarunt, omníque per vrbem conuiuiorum,quà publicorum, quà priuatorum luxu, & vario ludorum genere certatum eſt. Placuit deinde publicam Theologiæ Scholam adire, diſputationibus Doctorum celebrandis. Tertius, ac decimus menſis eius dies Atrebatum pompam traxit. Inde Cameracum, Valentianæ, Montes adeuntur. Archiduces denique Bruxellæ recipiunt. Secunda poſt Paſcha hebdomade Michaël Deſnæus Tornacenſis Pontifex Diœceſeos rebus benè componendis Synodalem Tornaci Conuentum habuit.

Synodus Tornaci ab Epiſcopo.

Per id tempus variè bellum à Belgis adminiſtrabatur, nunc Hollandos, nunc Alberti milites aſpiciente

Res Bellica varios habet euētus in Belgio.

B victoria. Iam Catholicis Creuecœurium caſtellum Mauritius ademerat; admotiſque caſtris S. Andreæ propugnaculum in ſuperiori Bommelenſis inſulæ angulo admodum opportunè conditum, munitúmque, machinis verberabat; víxque ſpes vlla cernebatur ei ſuppetias ferendi; cùm Generalium Ordinum comitia Bruxellis habere placuit Archiduci.

Generalia Bruxellis habentur comitia.

Hîc præſertim de medijs agitatum, quibus nerui belli colligerentur, ac bellum in Hollandos geri poſſet. Dum is Conuentus extrahitur, milites in S. Andreæ caſtello propter ſtipendia tumultuantes, cum Mauritio paciſcuntur, eúmque intra vallum recipiunt, & partem maximam in eius militiam ſacramento ſeſe obligant. Tractatum in Bruxellenſibus Comitijs poſteà eſt de pace, vel ſaltem armorum quiete ab hoſtibus impetranda. Et cœpta ſubinde quædam his de rebus haberi cum hoſte colloquia. Verùm interim Zelandorum grauibus admodum pulſatus querimonijs, ob damna plurima, quæ nunc Scluzanæ triremes, nunc Dunckerckana bellica nauigia ipſis inferebant, mentem ſuſcepit Mauritius exercitum in

Mauritius exercitum ducit in Flandriam.

C Flandriam nauibus portandi: ac primùm hîc Ooſtendam ijs propugnaculis, quæ circùm Archidux condi curauerat, liberare, dein vrbem aliquam maritimam expugnare conſtituit. Igitur haud procul Gandenſi portu, quem Saſſium nuncupant, exſcenſionem fecit vigeſimo primo ac ſecundo Iunij die.

Ad portum Saſsium exſcendit.

Ibi recenſitis copijs, cum duodecim peditum, ac duobus equitum millibus in aciem compoſitis, per Aſſenedam, Ekeloum, Brugas, Audemburgum petijt, idque, præſidio per fugam dilapſo, cùm cepiſſet, ac impoſito milite muniuiſſet, Bredenam obtinuit.

Quædam capit loca.

Exercitum inde duxit Ooſtendam. Capta mox Alberti & Snaskerkæ propugnacula. Eum in modum Ooſtenda relicta libera, Nieuportum verſus tenditur.

Nieuportum obſidet.

Vti huic oppido admoueatur obſidio, portum occupat Mauritius, ibique excitatas munitiones. Hæc dum fiunt in Flandria, vehemens vbique metus incolas concutit, quòd nullæ eſſent in promptu copiæ, quibus aduerſariorum conatibus iretur obuiàm. Magna nihilominùs ad rerum harum nuntios Archidux Albertus diligentia ex varijs Prouincijs exercitum contraxit, & Gandauum vnà cum vxore Iſabella ſe contulit.

Archidux Albertus aduerſus eum copias ducit.

Cùm prope hanc vr-

D bem copias luſtraſſet, Audemburgum rectà contendit. Receptus hic ab eo locus per deditionem primo Iulij die. Cæſi poſt compoſitionem Snaskercani caſtelli milites ab ſeditioſis Hiſpanis Archiducis iniuſſu. Præſidio fugiente, in poteſtatem redijt Bredena.

Quædam recuperat, & hoſtẽ cædit.

Poſtridie viam ad Mauritium impedientes aduerſarij ad Leffingam opprimuntur matutino tempore. Circa meridiem, hinc Archidux, inde Mauritius ad mare in arenaceis collibus acies oppoſuere.

Pugna Nieuportana Catholicis infelix.

Potior initio fuit miles Archiducis: & iam ad hoſtilia tormenta peruenerat. Verùm verſa poſtmodum in eum clades fuit, ac cęſis compluribus, & captis non paucis, fugam effuſè rapuit. Propiùs tunc vel à prehenſionis, vel à cædis periculo Albertus abfuit, cùm fortiter pugnantibus immixtus rem ageret.

Archidux illic in periculo.

Protexit eum tamen fauor Numinis, ac tantùm leue in maxilla vulnus effecit id ferrum, quod magnis in eum viribus hoſtis intulerat. Plus Flandriæ terroris, quàm damni Catholicorum cædes attulit, cùm maiori etiam ſanguine victoria hoſtibus ſteterit; ac non multò poſt ipſi, obſeſſo fruſtrà Nieuporto, & admotis in-

Hoſtis Flandriam relinquit.

ANNI CHRISTI. A

caſsùm S. Eliſabethæ propugnaculo caſtris, per Oceanũ in Hollandiam ſeſe recipere coacti fuerint. Valuit multùm Inſulæ concionatoris cuiuſdam auctoritas, vt in Parochijs omnibus pro cęſis Archiducalis exercitus militibus Sacrificia Miſſę publicè peragerentur. Eo ipſo die, quo ad Nieuportum confligebant acies, è viuis abijt Bruxellis Matthæus Moullartius Atrebatenſis Epiſcopus. Quam Duaci domum habebat elegantem, amplam, & commodam, in iuuenum Theologiæ operam nauantium vſus eam tranſcripſit tabulis vltimis, magnúmque pecuniæ ac frumenti cenſum annuum ijs educandis atttibuit. Actum ſubinde eſt Bergis ad Zomam inter legatos Ordinum Archiduci pârentium Prouinciarum, ac Fœderatarum Prouinciarum Ordines de concilianda bonis legibus armorum quiete, ac tollenda omni animorum diſcordia. Nullo tamen modo in aliquas ventum leges fuit, quòd Fœderati ante omnia cuperent è Belgio mitti procul externos, conttà Catholici eos retinere ſtatuiſſent. Igitur poſtmodum arma rurſus in Belgio commota. Ad Rhenum Bergam primus inuaſit Mauritius, admoto propiùs obſidio. Hinc captauit occaſionem Archidux Ooſtendam quinto Iunij caſtris premendi: ac ſpes multos impleuit eius loci paucos intra dies hoſtibus adimendi, dum ad Rhenum ij impediuntur. Verùm gratiſſimam Flandris omnibus rem hac obſidione facilius fuit aggredi, quàm perficere. Etſi námque nihil impendiorum Flandri ſubterfugerent, nihilque Archidux eiuſque Præfecti laboris artiſue omitterent, vt quàm citiſſimè Ooſtendani ad deditionem cogerentur; in tertium tamen annum ea producta eſt obſidio; ac ingentem vim pecuniarum, dein maximam hominum multitudinem abſumpſit. Carebant interim Atrebates Epiſcopo. Id cùm sẽtiret ijs & graue, & *incõmodum eſſe Archidux*, Ioannem Ploychium nobili apud Arienſes ortum genere, ipſorũ P*ontificẽ iam antè* nuncupauerat, quem tunc S. Audomari Eccleſia Decanum venerabatur. Ornatus is erat inſigni doctrina, quam partim Philoſophiæ, partim Iuris ſtudium comparauerat. Iam inde à pueritia Præceptoribus ſuis anſam præbuerat magna de ipſo arbitrandi; vel cùm eius ingeniùm acre, profundum, expeditúmque perpenderent; vel cùm modeſtia, inſigni animi demiſſione, ac pleriſque alijs virtutibus eius iucundè afficerentur. Ita Franciſco Bonhomio Apoſtolico Nuntio, dum Audomaropolim viſitaret, placuerat, vt eum magnopere Ioanni Sixio vrbis eius Antiſtiti commendauerit. Et eo ſanè ad omnia maximi momenti negotia vſus eſt magno cum fructu Sixius. Cúmque iam aliquamdiu Archidiaconus Diœceſeos parti aduigilaſſet, Sixij ſucceſſor Ioannes Vernoiſius generalem ſibi legit Vicarium, ac in ipſum totius Epiſcopatus onus depoſuit. Cùm veniſſet poſteà in poteſtatem Catholici Regis Ambianum, omnibus ciuitatis eius Clericis ac Religioſis eum Albertus adhuc Cardinalis præfecerat. Verùm etſi nec virtus tanto Magiſtratui opportuna, nec ſcientia Ioannem deficeret, nullo tamen is modo ad ſuſcipiendam impoſitam ſibi dignitatem induci potuit initio; tantúmque ſe decoribus Epiſcopalibus ornari permiſit, poſtquam trãſactis non paucis menſibus amicorum fuit precibus impulſus, ne Principum voluntati, ac vocanti ſe Numini reſiſteret. Ergo dum annus poſt milleſimum & ſexcenteſimum ſecundus iniret, ipſo Regum feſto conſecratus eſt Audomaropoli: ac poſt dies paucos Atrebatum ſe contulit, vbi publica pompa, & magno Cleri populique gaudio exceptus eſt Ianuarij ſexta & vigeſima luce. Verùm vix humeros ſacris laboribus Ioannes ſubiecerat, cùm aſthmate phthiſique correptus intra breue tempus ita contabuit, vt eiuſdem anni Iulio in cælos euolauerit, tantò maiori Atrebatium mœrore, quantò plura pollicebatur inſignis eius moderatio. In Ioannem Richardotium oculos poſteà coniecit Archidux, vti ſacris eum curis Atrebatinæ Diœceſeos admoueri curaret. Auunculum is habuerat in eodem Epiſcopatus munere longè gratiſſimum Atrebatibus Franciſcum Richardotium: & parente florebat Ioanne Richardotio apud Proceres Status Conſiliario, & Arcani Senatus Archiducũ Præſide, qui famam, opes, cognomen ab Epiſcopo Franciſco matris fratre cõtraxerat. Ob datam magna cum laude fructúque in Hiſpania ſtudijs grauioribus operam, id fuerat ab Rege Philippo conſecutus, vt inter ſanctiores eius Conſiliarios cenſeretur. Inde Romam eum Archiduces ad Summum Pontificem legauerant, vti tractandis

Matthæus Moullartius Epiſc. Atreb. moritur.

Seminarium Duaci fundat.

Fruſtrà de pace agitur.

Initia Ooſtẽdanæ obſidionis.

AN. 1601 B

IOANNES DV PLOYCH renuntiatur Epiſcopus Atrebat.

Eius laudes.

C

AN. 1602

D

Non diu poſt initum Pontificatũ è vita diſcedit.

Succeſſor eius eligitur IOANNES RICHARDOTIVS.

De quo hîc aliqua referuntur.

Belgicis rebus apud ipſum curam impenderet. Eóque gratior huic accidit electio, quòd iam hominis vires, ingenium, ſcientiam, ac virtutes admodum probaſſet. Ergo priuſquam ad capeſſendum munus Belgicas Prouincias repeteret, ſacris Ioannes ritibus vnctus eſt Romæ. Res interim militaris haud ſatis proſperè ceſſit Archiduci. Ad Ooſtendam nihil admodum fuit promotum. Ex octo triremibus, quas Fridericus Spinola in Belgium adducebat, tres tantùm incolumes Scluſam petiuere. In Brabantiam ducto exercitu valido, Grauiam Archiduci Mauritius extorſit.

Secutus proximè annus ad Ooſtendam expugnandam varia ſtrui ſenſit opera, quibus tamen vix profectum eſt. A Friderico Spinola conſertæ ſunt cum nauibus Hollandorum triremes infelici exitu. Etſi enim potior cædes hoſtem afflixerit, & iam Catholicos aſpiceret victoria; cæſo tamen Friderico, in portum reducta ſunt nauigia, ibique mors eius ingenti omnes claſſiarios mœrore obruit. Deinceps à periculo propiùs abfuit Silua-ducis, obſidente Mauritio. Verùm maturè obuiàm iuit diſcrimini Archidux, tractis eò celeriter copiis, quarum aduentu intra paucos dies ſoluta eſt obſidio. Cùm ſupremum militiæ imperium ab Rege Philippo & Archiduce Alberto Ambroſius Spinola Friderici frater, & Venafrani Marchio ſuſcepiſſet: tum vt ſuo muneri ſatisfaceret; tum vt fratris mortem vindicaret, nihil ad Ooſtendam omiſit eorum, quæ plurimum damni hoſtibus parerent, & ad faciliorem portus obſtructionem, oppidíque expugnationem idonea iudicauerat. Iam animos ideò cœperant Flandri attollere, ac ſpes eos illuc impulerat, vt intra breue tempus ſubigendam Ooſtendam crederent. Interim Tornaci Dauid Kearneus in Hybernia genitus, quem multis iam annis Inſulenſes Beati Petri Canonicum viderant, in Caſſellenſem Archiepiſcopum (ea Diœceſis in Hibernia iacet) ſacris vnctus eſt cæremoniis. Vbi poſteà periculum Ooſtendanis ingruere vidit Mauritius, aliunde Flandris mœſtitiam & damnum accerſere, gloriam ſibi & voluptatem Hollandis parare ſtuduit. Magno igitur inſtructus exercitu in Flandriam venit; Coxiam, S. Catharinæ propugnaculum, Iſendicam, paucorum dierum ſpatio ſubegit. Inde nonnullis aliis caſtellis potitus, Scluſam arctiſſimè obſidet. Miſſas, quæ commeatum inferrent, retrocedere copias armis cogit. Ad vigeſimum diem Auguſti eò redigit Scluſanos, vt, propter rerum multarum penuriam, oppidum dedant bonis conditionibus. Corripuit tunc omnem grauiſſimus dolor Flandriam, quòd ea iam & capaciſſimo, & opportuniſſimo, vel hoſtibus vexandis, vel inferendis mercibus, portu careret: interim adhuc incertum eſſet, tandémne Ooſtenda poſt tot facta impendia in poteſtatem veniret Archiducis. Plurimorum publica vox erat, haud dubiè ad liberandos Ooſtendanos aduolaturum vnà cum victricibus copiis Mauritium, ni maturè ſoluatur ſponte obſidium, id cum magno dedecore, ingentíque damno diſſipaturum hoſtilem exercitum. Animum tamen aduerſùs eiuſmodi murmurationes obfirmauit Spinolæ; neque quidquam remiſit vel in obſeruandis hoſtibus diligentiæ, vel ad deditionem vrgendis Ooſtendanis operum, adeóque tunc promptis vſus eſt militibus, vt præcipuas hoſtium munitiones vi perruperint ceperíntque. Igitur decimo Kalendas Octobris tandem ſubacta deditione eſt Ooſtenda, munitiſſimum Flandriæ totius oppidum, ipſo ſitu, maris affluxu, portus commoditate, multiplicibus propugnaculis nobile, ideóque inexpugnabile paſſim iudicatum. Quò longiùs expugnatio producta fuit, nunc propugnatorum numero, artibus, vigilãtia, robore; nunc vento maríque diligentiam, fortitudinem, ac induſtriam ducum ac militum Catholicorum eludentibus: eò maior voluptas Flandris vtriſque accidit, quibus anteà inde loci continuum diſcrimen ingruerat, eius præſidio Liſam vſque ad prædationes liberiùs excurrente, priuſquam communibus Flandriæ impendiis caſtella circùm ſtruerentur. Et ſpes multos implebat felicis inde tutæque varias in partes, aut parandis euehendiſque mercibus, aut infeſtandis hoſtibus, nauigationis. Qui præſertim huic loco præeſſet, electus eſt Euſtachius Ongnieſus apud Gallo-flandros Anſtaini & Gruyſonij toparcha, & Wallonicæ dux legionis. Octauo Idus Octobris Catharina Bayarda Cœnobij Pontis Rorardi iuxta Roſbrugam Monialis, cùm annis duobus ac nouem menſibus omnium corporis ſui membrorum vſu deſtituta

fuiſſet:

Fridericus Spinola pugnãs læditur, & moritur.

Frater eius Ambroſius res ad Ooſtẽdam promouet.

Mauritius Iſendicam aliaque loca expugnat.

Scluſam deditione accipit.

Archiducibus Ooſtenda deditur.

B. Virgo Laudenſis ſanitatem reſtituit Catharinæ Bayardæ.

fuiſſet: fuſis in ſacello B. Virginis Laudenſis precibus, integram firmámque valetudi-
nem obtinuit, parentibus aliíſque ſubitum cernentibus auxilium mirantibuſque. A

Brigittanæ Religioſæ Inſulam intrát, ibique cō̃dunt Parthenoné.

Inſulæ ſedem impetrarunt obſecundantes Beatæ Brigittæ Virgines, annitente pluri-
mùm toparcha Vendengio (is poſteà Comes Stegrenſis ob merita creatus eſt) cui
magnopere cordi erat Religio, & pietas, cuiúſque animum ſemper flagrans ſtudium
Ordines ſacros promouendi, diffundendíque latiùs ſtimulabat. Quæ darent initium
cœtui cogendo, Teneramonda Moniales aliquot euocatæ ſunt, vbi non modicè flo-
ret eius nominis Monaſterium, quod vnicum anteà per Flandriam viſebatur. Ac
tantiſper aliquo Imperialis Palatij, vt vocant, membro vſæ ſunt, donec, fundo in
Parochia S. Saluatoris comparato, apta ipſis ædificia ſtruerentur. Vt eſt Inſulenſis
populus ad capeſſendum Religionis inſtitutum ſuapte natura incitatiſſimus, non
paucæ mox è præcipuis opulentiſſimíſque vrbis familiis puellæ iis aggregandi ſe de-
ſiderio arſere, quamuis probè intelligerent, grauiſſimis ſe legibus obſtringendas.
Quam ſecum harum pleræque acceptam à parentibus pecuniam intulerunt, ea
condendis cenſibus, parandíſque ædificiis (quæ nunc omnia propè ſunt perfecta) B
magnum attulit momentum. Iámque feliciter omnia ipſis proprias in ædes compa-

Sentiunt illic à diabolo graues moleſtias.

ctis ex animi ſententia ſucceſſiſſent; niſi diabolus inuidia ruptus, ſeu maleficio qua-
rumdam puellarum, ſeu facta ſibi à Deo poteſtate, quaſdam Virginum agitare cœ-
piſſet vehementiùs, inſeſſis veluti corporibus. Verùm tametſi grauiſſimis inde mole-
ſtiis domus infeſtaretur; tamē neque defuit Monialibus poſteà perſeuerādi animus,
neque virginibus aliis idem vitæ genus arripiendi deſiderium: vt etiam ab illo tēpore
non paucæ cum mundi faſtidio illic ſeſe abdiderint.

In Abbatia Pacis Duaci coepta Virgines Benedictinæ collocantur.

Cùm iam procederet annus Domini ſupra milleſimum quintus ac *ſexcenteſimus*, AN. 1605.
quod parari cœptum fuerat Duaci præteritis menſibus Virginum S. Benedicti Cœ-
nobium, vrgente Vendengio toparcha idoneum habitationi redditum eſt, anguſtis
tamen in fundo patenti ædificiis. Igitur cùm placuit illic cœtum aliquem Monia-
lium concludere, è florentiſſimo Flinenſi Ciſtertienſis Ordinis Monaſterio ſenæ
Virgines venere, quibus S. Benedicti habitum regulámque Atrebatenſis Epiſcopus C
Ioannes Richardotius (qui Diœceſim anni pręteriti principio iniuerat) tribueret. Ac
tum ceteris Abbatiſſæ nomine officióque præfecta eſt Florentia Werquineullia prę-
claris animi dotibus inſignis. Inditum loco nomen Beatæ Virgini Pacis, cùm de
nuncupatione rogatus id P. Ioannes Seruius Societatis Ieſu Theologus ſuggereret.
Ad ſtrictum S. Benedicti præſcriptum viuitur iſtic auſteriùs. Nec enim licet cum ex-
ternis, niſi de clatris ferreis, interpoſito velo colloqui, nec carnibus veſci. Multas ni-
hilominùs ad hunc viuendi modum ardenter capeſſendum ſparſus odor virtutum,
quibus naſcēs hic Parthenon iucūdè fragrabat, ex honeſtiſſimis familijs tū mulieres,
tum fœminas attraxit. Adeóque ſemper hactenus hîc floruit Religioſa diſciplina, vt
iam inde aliò nōnullæ deductæ ſint coloniæ formandis ad huius placita Monialibus.

Inſulenſes vrbis ſuæ pomoeria dilatant.

Per hoc tempus Inſulenſes id opus aggreſſi ſunt, cuius moliendi veniam olim à Cæ-
ſare Carolo Quinto conceſſam Archidux nuper confirmauerat. Ab his enim ver-
ſus Auſtrum & Occaſum cœpta produci pomœria, iactáque ſunt fundamenta con-
dendis ad aliquot pedum millia muris opere magno firmóque. Ac tunc cùm pleriſ- D
que nobilioribus vrbis huius ciuibus Societatis Ieſu ſacelli anguſtiæ, domus incom-
moda, ſcholarum in abſtruſo loco ſitus, admodū diſplicerent: Gallo-flandriæ Guber-
nator Comes Annappius Sociis ſuggeſſit, vt ab Senatu in aliquo nouæ vrbis tractu
fundum erigendo Collegio commodum ſupplices peterent; eidem quoque inſinua-
rent, vti publico ære ipſis illic ſtrueret edificia. haud enim ſe defuturum amicitiæ

Dato fundo Societatis Ieſu Collegium ædificaturos ſe promittūt.

veteris officio, vt res ea ſuſciperetur, ac perficeretur. Huius ab Sociis obſecundatum
eſt voluntati. Oblatum Senatus libellum ſupplicem æquis animis accepit: & pro ſuo
in Societatem affectu, cùm ea ſecum verſaret, quæ iam in vrbem ab Sociis ſpiritualia
fluxerant bona, quæúe templo ac Gymnaſio laxioribus eſſent latiùs redundatura,
fundum & Collegij totius ædificationem publicis tabulis addixit ea tantùm lege, vt
quæ tum ab iis inſidebantur ædificia in ęrarij publici ſubſidium venirent facta ven-
ditione. Igitur quæ tanto videbantur operi neceſſaria, in annum ea ſequentem parari

cœpta

A

Ab Antuerpia diſcrimen auertitur.

cœpta ſunt. Trepidatum interim fuit inter Brabantos Flandróſque. Primus Antuerpiam pauor concuſſit, cùm ad eam vel intercipiendam, vel obſidendam exercitum terra fluuióque deduxit Mauritius. Sed partim Spinolæ diligentia, partim Borgiæ arcis Antuerpienſis Præfecti induſtria & fortitudine, nonnullis hoſtium in aggere cæſis ac fugatis, oppreſſum eſt tempeſtiuè periculum.

Itemque à Flandria.

In Flandriam poſteà ſerpſit metus, ad Iſendicam cum copijs derepentè conſpecto Mauritio, cui fuerat conſtitutum vel Brugas, vel caſtellum Saſſium ad Gandenſis fluminis oſtium vallis cingere, capereque. Verùm maturè ſubmiſſus à Spinola exercitus, ne quid is ageret, perfecit.

Cum Iacobo Angliæ Rege pax contrahitur.

Per metus bellicos decimoſexto Kalendas Iunij inter Reges Catholicum & Magnæ Britanniæ, Belgiíque Principem Albertum pax eſt compoſita. Multum inde gaudium Flandris omnibus, ac præſertim Gallo-flandris, aduenit; quibus impedita Oceani nauigatione difficulter ex Hiſpania Galliáque merces aduehebantur, aut magnis ex Anglia impendijs lanæ comparabantur, obtenta ægrè venia; hinc ad faciendum lucrum nihil in Angliam, Galliam, Hiſpaniam, Italiam tutò mari mittere licebat.

B

AN. 1606.

Venti vehementes.

Anno proximo poſtridie Reſurrectionis Dominicæ vehementiſſimus à Meridie Occaſúque ventus exortus eſt ad horam ferè decimam matutinam. Eius tanta vis fuit, vt non minùs apud Gallo-flandros, quàm in vicinis regionibus paſſim arbores, caminos, tecta, turres, adeóque ædes integras templáque proſterneret. Viſum tunc Flinis Monaſterij campanile tecto templi inſidens aliquoties loco moueri: hæſit tamen id denique firmiter, ac ſolo metu aſpicientes Virgines affecit.

P. Nicolaus Trigault è Belgio in Luſitaniam tendit, vt Indiam petat.

Quinto inde die P. Nicolaus Trigaultius Duacenas, & Societatis Ieſu Religioſus è patria diſceſſit longum iter in Indiam facturus. Id mirum in eo animaduerſum, quòd multis iam annis aduerſa fractus valetudine, tantas repèns vires induerit, vt ſacciperio rebus varijs impleto tergum onuſtus, pedes, alacérque viam conficeret. tanto ſcilicet ardore ſacrum illud iter animis Gentilium Chriſtiana fide imbuendis expetierat, in eóque ſpem ſanitatis, quam in Belgio aſſequi non licebat, conſtituerat, vt Deus eum

C

minimè fruſtraretur.

P. Gaſparis Bargæi vitam ſcribit.

In Luſitaniam cùm veniſſet, ibíque nauigationis commodum tempus operiretur, ſumptam ex Luſitanicis Commentarijs P. Gaſparis Bargæi (primus is Orientales Indos ſecundùm P. Franciſcum Xauerium gnauiſſimè & feliciſſimè multos per annos excoluerat) vitam libris tribus Latinè tradidit. Poſtquam ex Luſitania verſus Indiam ſoluiſſet, inter nauigandum binas ad P. Florentinum Belgicæ Prouinciæ Societatis Ieſu Præpoſitum litteras ſcripſit, iiſque tum nauigationis nunc lætum, nunc triſtem ſucceſſum, tum res nonnullas in tranſitu, & ſtationibus obiectas complexus eſt.

In Indiam peruenit, ac Sinas petit.

Poſtquam aliquamdiu Indorum mentibus percolendis operam impendit vtiliter, vt ad Sinas proficiſceretur ex Superiorum ſententia, magnus impulit ardor animi.

Collegij Societatis Ieſu fundamenta iaciuntur Inſulæ.

Interim vndecimo Kalendas Iunij iacta ſunt prima Collegij Societatis Ieſu fundamina, Inſulæ. S. Petri Præpoſitus Vincentius Zelander bonis verbis primarium ædificij Sociorum habitationi, ſcholiſue deſtinati lapidem circumſtante toto Senatu idoneum Religioſæ ſtructioni reddidit: quem Comes Annappius certo fundamenti loco ſtatuit Archiducis nomine, qui tantæ molis primam

D

ſibi gloriam Principali iure vendicauerat.

Pro Archiduce fruſtrà Scluſa tentatur.

Ea nocte, quæ duodecimam Iunij lucem conſecuta eſt, Terailius applicito portæ ferreo tormento in Scluſanam vrbem Catholicis militibus viam patefecit: verùm metúſne, an hoſtium vim opponentium propugnatio ingreſſu eos arcuerit, incertum eſt: ſaltem infelix ſucceſſus Archiduci, Flandríſque mœroris multum attulit.

Nundinæ Armenterianis donantur.

Ad octauum & decimum diem Iunij Nundinas annuales Armenterianis conceſſit Archidux, ob toleratas diu impenſas, cùm magno grauarentur præſidio.

Templum Societatis Ieſu fundatur Inſulæ.

Sexto Idus Iulias datum eſt Societatis Ieſu templo initium Inſulæ. Qui primo eius lapidi benè diceret, locúmque luſtrationibus idoneum faceret, euocatus fuerat Atrebato Ioannes Richardotius eius vrbis Epiſcopus, Michaële Deſnæo Tornacenſi Pontifice articulari morbo vehementer impedito. Cùm is pridie Crucem eo loco fixiſſet, quem templi parietes complecterentur, fundamentali petræ ex ritibus Romanis benè precatus eſt, eámque adſtante Gubernatore, & cingente Senatus corona, lituis, cornibus, ſambucis perſtrepentibus, dein vo-

cibus

Digitized by Google

Spinola feliciter bellum adminiſtrat.

cibus pium aliquid Muſicè modulantibus, in ima demiſſam compoſuit. Ceſſit interim feliciter Marchioni Spinolæ res militaris ad Rheni fluuium, vltráque; etſi parùm A
proſperè Iſalam copias tranſmittere tentaſſet. In eius tunc poteſtatem venere Lochemium, Grolla, Montis ad Rhenum oppidum. Per id ferè tempus Annæ Apleteriæ Marquettenſis Abbatiæ Virgini egregium munus contulit B. Virgo Gratiæ, vt vocant, quæ iuxta Monaſterium Laudenſe colitur. Sextum iam menſem affixa lecto iacebat vulneris grauiſſimi ergo: fruſtráque medici, quæ potuerant, omnia ſeduli adhibuerant remedia. Igitur Dei Matrem colendi deſiderio icta, veniam impetrauit, vt ad eius ædiculam modò nominatam veheretur. Illic in preces ardentiùs incumbit, quámque optabat, illicò ſanitatem obtinet, lætáque in Parthenonem regreditur. Apud Duacenſes Antonius Hayninius Iprenſis Pontifex Seminarium cœpit erigere, ac nonnullis iuuenibus cenſum attribuere, vt quamdiu diuinarum rerum ſtudio nauabunt operam, illic gratis alantur, & varijs exercitationibus ad præclaram Theologiæ cognitionem adſpirent.

Anna d'Apleter à B. Virgine Laudẽſi ſanitatem impetrat.

Vt de pace, vel inducijs inter Regem Philippum, Archiducem, & Fœderatos Ordines agatur, ad mẽſes octo arma quieſcunt.

Alterius anni principio inter Regem Catholicum, Archiducem Albertum & B
Fœderatos Belgicarum Prouinciarum Ordines, de componenda pace, vel ſaltem AN. 16[illegible]
pangendis in multos annos inducijs agitatum eſt. Quòd hoc negotium temporis multum exigeret, priuſquam conficeretur, vtrimque ad menſes octo quies armorum impetrata. Dum interim vltrò citróque legati mittuntur, apud Fœderatarum Prouinciarum Ordines id effectum, vt ſuas ipſi naues, quibus Hiſpaniarum portubus ingruebant, inde reuocarent. Cùm non ſufficeret varijs difficultatibus expediendis, quæ præſertim à Fœderatis proponebantur, attributum belli quieti tempus; in aliquot adhuc menſes protractum eſt armorum ſilentium. Per hoc tempus in Gallo-flandria quædam memoratu digna contigere. Cœpta Inſulæ Duacique triduo ante Cinerum diem comprimi morum licentia, frangíque epulatum & compotandi ſtudium. Eò maximopere valuit hoc tempore inducta in templa Societatis Ieſu horarum quadraginta ſupplicatio, frequens ad populum de peccatis concio, &
concesſa vomicam animorum apud Sacerdotes effundentibus, Chriſtique Corpore C
ſatiatis, peccatorum omnium, ac debitarum his pœnarum remiſſio Summi Pontificis munere. Fecitque poſteà ſemper maiores progreſſus præclara vrbium harum vtilitate quotannis vſurpata hæc ciues ad bonam vitæ frugem traducendi ratio. Iacta ſunt etiam hoc anno Inſulæ fundamenta ſuperſtruendi Montis, quem Pietatis nuncupant, quòd ex eo in pauperum vſus, accepto tantùm pignore, pecunia gratis commodetur. Huius initia cauſáſque breuiter pandam. Bartholomæus Maſurellius Inſulę natus, dum virilem ætatem ingrederetur, tenuibus admodum fortunis præditus erat, propiúſque aberat, vt foro cederet. Igitur cùm Antuerpiæ ageret, in templo Beatæ Virginis ſanctè promiſit, poſtquam diuino ac Deiparę Matris auxilio ad opes amplas veniſſet, earum partem ſe maximam ad leuandas pauperum neceſſitates tributurum. Et viſum Superis votum placere. Ab eo quippe tempore ex animi ſententia ſucceſſit Bartholomæo feliciter negotiatio: vxorémque is ſortitus eſt factioſam, cùm Gedanum vſque ſuſcepto itinere pluſculum pecunię comparaſſet.
Multis iam annis vixerat, ac inter opulentos Inſulæ cernebatur; cùm fatis functa D
vxore in mentem venit nuncupati Numini ac Virgini ſanctiſſimę voti: animúmque tunc deſiderium inuaſit in pauperum vtilitatem aliquid pecunię conuertendi. Qua tamen ratione, ac tutiùs ea locaretur, & plus afferret egenis commodi, haud ſatis ſecum ipſe ſtatuebat: placuítque tandem Collegij Societatis Ieſu Rectorem conſultandi cauſa conuenire. Ab hoc ſtatim de ſuſcitando Monte Pietatis Italorum æmulatione iniecta eſt mentio: variáque ad id opus capeſſendum, rectéque peragendum ſuggeſta ſunt conſilia. Inclinatum facile fuit animum huc vertere. Addixit ergo Maſurellius octoginta ferè florenorum millia. Et ad Senatum vrbis P. Rector ex ipſius ſententia ea de munificentia in egenos occultè retulit. Gratum vehementer id munus Maſurellij fuit, & P. Rectoris officium Magiſtratui. ac de huius conſilio is libenter onus ſuſcepit domum ęre publico emendi, vbi pauperum pignora ſeruarentur; miniſtris, quorum opera eſſet neceſſaria, ſtipendia ex ęrario numerandi;

Per orationes quadraginta horarum antecinerales ebrietates coërcentur Inſulæ & Duaci.

Inchoatur Mons Pietatis Inſulæ.

merandi;

Digitized by Google

A merandi; quos ſumptus in auctionibus pignorum à dominis relictorum fieri oporteret, indidem præſtandi: ne quid ſummæ à Bartholomæo collatæ decederet. Quia tamen hic vir, quoad viueret, conſtituerat eo cenſu perfrui comparandis vitæ neceſſitatibus, quem ea pecunia funderet annuatim: nondum hoc tempore in vſum egentium quidquam cōuerſum eſt. Poſtridie Paſchatis magnā ædium Turquoinij nobilis ac frequētiſſimi pagi partem ſubitum abſumpſit incendium, ob malè cuſtoditum ab homine perpoto lumen. Vlteriùs ne flammæ baccharentur pia Curionis ſedulitas & induſtria perfecere. Is enim vbi conſpexit, nullam dari ſpem humanitus ignis opprimendi, ad diuina ſeſe remedia conuertit. Elatoque mox è templo ſacroſancto Chriſti Corpore forum adiit, vbi præcipuè domus incendio flagrabant: ac poſtquam id in menſam honeſtè ac reuerenter depoſuit, Litanias cum aliis Sacerdotibus ope diuinitus deuocanda cecinit. Mirabile prorſus id, quod ſecutum eſt. Etenim ad publicas precationes, & venerabilis Euchariſtiæ præſentiam derepentè vires ignis perdidit, nullique pòſt nocuit ædificio.

Magnū Turquoinij incendium.

Propiùs Inſulam Anna Baillencuria Marquettenſis B Cœnobij Sanctimonialis à B. Virgine Maria iuxta Laudenſem Abbatiam coli ſolita, magnam prorſus opitulationem conſecuta eſt. Biennio antè cùm latus ei ſiniſtrum, neruis noxio humore obſtupefactis, conſuetum naturæ officium denegaret, in eius ſacello fuſis flagranter precibus ſanitatem poſtulauerat impetrauerátque. Cùm verò iam totum id genus humoris corpus perculiſſet, omninóque membrorum ita ſeruitio deſtitueretur, vt neque ingredi, neque quidquam agere poſſet: intra Monaſterium ante Matris miſericordiæ Imaginem conſidens, in lachrymas preceſque ſoluitur denuò, eiúſque auxilium flagitat. Neutrum fecit incaſsùm. Precationes ſiquidem adeò repens valetudo ſecuta eſt, vt firmatis ſolidatiſque membris conſurrexerit, & ad ſolita ſe munia ridens pollénſque contulerit.

A B. Virgine Maria Laudenſi ſanitatem impetrat Anna de Baillencourt.

AN. 1608. Anni ſequentis Ianuarius acerrimo gelu fœdus exſtitit. Eo ſtringente, magni ſtetere glacie amnes: vt etiam Scaldis eius menſis decimo die multis hominum millibus in aduerſum Antuerpiæ littus iter præbuerit. Iuere tunc in Hollandiam cum C Marchione Ambroſio Spinola Ioannes Richardotius, & alij ab Rege Catholico & Archiduce Alberto legati, vt cum Fœderatis Ordinibus de pace, vel longioribus induciis ſeriò agerent. Ibi multi menſes ab his exacti paruo equidem fructu: ac nihil propiùs abfuit, quàm vt totū hoc negotium infecta re, & cùm Fœderatorum, quibus aliqua è propoſitis minùs placebant, ſtomacho diſiiceretur. Interim Tornaco, ac multis circùm locis, primò dierum multorum poſt diuturnas pluuias ſerenitatem, dein etiam terræ fœcunditatem, & annonæ abundantiam impetrauit S. Eleutherius Tornacenſium Pontifex: cùm ſacra eius oſſa ex edito loco demiſſa, populum ad ſui

Acerrimum gelu.

De pace & inducijs tractatur in Hollandia.

S. Eleutherius ſerenitatem & frugum abundantiam conciliat.

AN. 1609. venerationem, ac preces ardentiùs fundendas, incitaſſent. Initio ſubſecuti proximè anni, poſt inuocatum à Catholicis precibus Numen, paſſimque ab his obitas publicè Supplicationes, pro duodecim annis Induciarum leges tabulis mandatæ ſunt Antuerpiæ nono Aprilis die. Hæ cùm Maio menſe per Gallo-flandriam promulgarentur, magna præ ceteris Inſulenſes affecti ſunt lætitia, quibus, Oceano per eas aperto liberóque, ex Noruegia, Dania, Suecia, Liuonia, Bolonia, Germania, Anglia, Scotia, D Hibernia, Friſia, Hollandia, Zelandia, Gallia, Hiſpania, Luſitania, Italia, Indiis, varias licuit merces accipere, in eáſque varij generis pannos nauigiis emittere. Ob eam igitur armorum quietem dum multis Gallo-flandri commodis fruuntur, aliqua ſuæ Diœceſeos loca viſitauit Michaël d'Eſnæus Tornacenſis Pontifex. Cúmque Siclinij ageret vltimo die Iulij, multa ſeptus corona Canonicorum, Sancti Martyris Piati thecam aperuit; & quas illic totius ferè corporis eius Reliquias nactus eſt, lectis, quę fidem faciebant, repertis illic vel litteris, vel ſchedis, eas ſuo diplomate firmauit. Effectum ſubinde eſt vndecimo Kalendas Nouembris, vt Bartholomæus Maſurellius, quem ſuprà memorauimus Pietatis Montem Inſulæ ſtruxiſſe, nomen ſuum munuſque prodi permitteret, quòd anteà per Chriſtianam animi demiſſionem obſtinatè fugiebat: eiúſque pecuniæ vſum fructum, quam ei Monti donauerat, ſponte cederet Senatui; quò citiùs pauperum neceſſitates inde leuarentur. Ergo quæ Maſurellius immobilia, vt nominant, bona poſſidebat, extemplò ſunt diuendita. Senatus ege-

Induciæ duodecim annorum à legatis Regis Catholici, Archiducis, & Hollandorum panguntur.

S. Piati Reliquias viſitat Epiſcop. Tornacenſis.

Mons Pietatis inchoatur Inſulæ.

norum pignoribus ſeruandis, iiſque collocandis, quorum opera res omnis adminiſtraretur, domum comparat, adornátque, neſcius olim Bartholomæum in ea vitæ lucíſque vſuram hauſiſſe: Maſurellio in ſingulos annos, quamdiu vitam duceret, mille ac trecentos florenos ex vrbis ærario attribuit. Et paucis inde diebus in egenos, qui pignori, aliquid relinquerent, ad dies aliquot vtenda erogari cœpta eſt pecunia ſecundo ciuium plauſu. Interim apud Cameracenſes Guilelmus à Bergis eorum Archiepiſcopus repentina ferè fuerat viuis morte ſubtractus. Qui deinceps tam nobilis Eccleſiæ ſacra moliretur gubernacula, Ioannem Richardotium Atrebatenſium Pontificem legit Archidux, apud quem ſatis probata iam erat virtus eius ac regendi peritia. In huius locum apud Atrebates ſurrogatus eſt Hermannus Ottembergius apud Geldros honeſto natus loco Neomagi: quem propter inſignem doctrinam ac virtutem Romani Auditorem Rotæ venerari fuerant; quémque multis tractatis difficilibus negotiis contracta prudentia perquàm idoneum fecerat animarum regimini.

Ioanne Richardotio Archiepiſcopo Cameracenſi creato, Atrebatibus datur Põtifex HERMANNVS OTTEMBERGIVS.

Opera nouæ vrbis Inſulæ perficiuntur.

Apud Inſulenſes publica nouæ vrbis opera perficiebantur. Educti iam erant ad iuſtam muri altitudinem; propugnaculorum munitiones loricis ornabantur; per ſtructam B. Virginis portam aditus in vrbem patebat. Et quamuis hæc omnia ingentem ærarij pecuniam abſumerent: quædam nihilominùs Senatores in commodiorem vſum Patrum Capucinorum, quibus laxior fundus iam erat conceſſus, ad flumen moliebantur. Ac iam eorumdem impenſis maxima Collegij Societatis Ieſu moles ad faſtigium perducebatur.

In ſacello noui Collegij Societatis primum ibidem Sacrum canitur.

Id cùm eſſet Sociorum Moderatori gratiſſimum officium, ipſi vehementer placuit, vt primum decimo ſeptimo Kalendas Auguſti ſacrum in nouę domus ſacello interiori, ac priuatis vſibus erecto, *ſolemniter* canetetur. Et hoc Comes Annappius omníſque Senatus tam lætis animis accepere, *vt ſua* tunc ipſi locum præſentia celebrauerínt, multúmque piæ voluptatis duxerint inter Muſicos inſtrumentorum vocúmque modulos. Igitur ab illo tempore ſacris diebus prophaníſque vna quotidie Miſſa in gratiam vicinorum ab Sociis eo loco facta, donec ij omnes in hoc è veteri domicilium migrarent, ac dedicato templo publicè ſacra operarentur.

Abbas Aquicinctinus in Aquicinctino Gymnaſio inſigne ſtruit ædificium.

Interim Duaci Ioannes Faueanus Aquicinctinus Antiſtes diligentem dabat operam, vt quod cœperat anno præterito moliri, pulcherrimum in Aquicinctino Gymnaſio ædificium ſuis numeris abſolueret. Id à templo Societatis Ieſu ad extimum vſque conuictorum ædificij angulum ducentis ferè pedibus ſecundùm plateam magnificè voluit eum in modũ procurrere; vt inferiùs exedram Theologis, vnámque Philoſophis, alteram Rhetoribus ſcholam; ſuperiùs inſignem declamationibus, ac Philoſophicis diſputationibus aulam præberet, magno ſanè Profeſſorum & iuuentutis commodo.

Primùm feſtum B. Patris Ignatij vt fuerit celebratũ Inſulæ.

Iam increbuerat per Gallo-flandriam, pridie Kalendas Auguſti Societatis Ieſu parentem Ignatium, quem nuper Romanus Pontifex in Beatorum numerum retulerat, inſigni ex eiuſdem Summi Antiſtitis voluntate celebraturos feſto Socios. Igitur Senatus Inſulẽſis ea re plurimùm recreatus, decreuit publicis ignibus, tormentorum bellicorum ſonitu, aliiſque modis lætitiam prodere. Quia tamen id ſubmiſſis animis Socij amoliebantur, vitandæ inuidiæ gratia, hic deſiderio & ſumptibus parſit inuitus. Verùm quanto & Beatum Ignatium, & eius Ordinem hi viri facerent, in Societatis æde tum precibus, tum pietatis officiis indulgendo, patefecere, cùm dies illi ſacer illuxiſſet. Ac poſtera luce dum in noui Gymnaſij area eiuſdem Beati Patris ad Deum conuerſionem è proſcenio ſtudioſa iuuentus verbis geſtibúſque repræſentaret, omnes ij adfuere cum frequentiſſima populi corona. Mirum id tunc viſum, quòd imbre non modico ad horam integram veſtes penetrante, nullus equidem ſpectatorum loco ſeſe mouerit; ad dicentium voces motúſque fixi omnes hæſerint. Et fuit compluribus hic Dialogus incitamento, vt paullò pòſt vel mundi voluptatibus & oblectamentis, quibus altiùs immergebantur, nuntio remiſſo, ad vitæ ſanctioris & arctioris inſtitutum euolauerint; vel ſaltem vitiis, quibus tenebantur, ſeſe parciùs irretiri ſiuerint.

Itéque Duaci.

Per idem feſtum Duaci ſuo minimè defuit erga Beatum Ignatium officio Magiſtratus. Haud enim ei ſatis fuit læto campanarum lituorúmque ſonitu, & frequenti machinarum ænearum fragore ſuum teſtari gaudium: ſed etiam è Curia ordine compoſito procedens, Societatis templum

adiit, ibique quamdiu & Miſſæ Sacrificium fuit inſigni apparatu celebratum, & habita de viri ſancti laudibus à Dominicano Patre concio, ſeſe non ſine iucundo ſenſu continuit. Et præclarum illic fuit Hybernicæ iuuentutis erga Beatum Ignatium, eiúſque Religionem ſtudium; quando bini, ac cereos lucentes, è contubernio ſuo digreſſi ſunt manè; ac poſtquam Societatis ædem intrarunt ad inſtrumentorum Muſicorum melodiam Sacerdoti Sacrum facturo cor argenteum & magnum & affabrè factum, inque ſummo eius cereum ardentem, Patris imagini apponendum ſic obtulêre, vt hoc munere teſtarentur, quanto eius amore tenerentur, quámque laudum eius latiùs ſpargendarum flagrarent deſiderio. Suis tunc etiam luminarium oblationibus Septem Collegij Sodalitates non parum ad feſti celebritatem ſplendoris attulerunt: itémque virginum quarumdam dona, quæ in tabulis argenteis quædam Beati Patriarchæ Societatis facta eleganter repræſentabant. Vt hæc omnia & libenter, & cum magno animorum motu peragerentur, iam tum aliqua præceſſerant, quibus inſignem Pater Ignatius apud omnes in Gallo-flandriæ vrbibus opinionem ac venerationem ſibi conciliauerat; quando nonnullis mirabiliter, ac cæleſti prorſus ope variis in morbis ſanitatem corporum, precibus in auxilium vocatus, reſtituit. Omninóque hæc ipſi placuiſſe viſa ſunt tam Inſulenſium, & Duacenſium, quàm aliorum per Gallo flandriam officia: quoniam ſecutis poſteà temporibus, longè plura varias indulgendo cęlitus curationes mortalium ergô edidit miracula, quæ nos alibi fuſiùs ac ſingillatim memorabimus. *In tom. de Sanctis Gallo-fland.*

Anni milleſimi ſexcenteſimi & vndecimi Ianuarius præclarum Societatis Ieſu operarium P. Eleutherium Pontanum è viuis Atrebati ſuſtulit. Patre Medico natus fuerat Inſulæ. Cùm inſignem is eſſet à Deo ſortitus memoriam, & auidum litteras diſcendi animum, Poëticis, & Rhetoricis facultatibus haud leuiter ſeſe iuuenis imbuerat, totúmque præter alios auctores ſepſerat memoria Virgilium, vt etiam ſenex integros ferè libros eius feliciſſimè recitaret. Vbi Philoſophorum ſapientiam perbibiſſet animo, ac pluſculum temporis Medicorum lectionibus dediſſet; ad B. Patris Ignatij familiam ſeſe appulit. In eam receptus, Pariſijs aliquantulum morę fecit, vbi Collegium nuper erat ſtabilitum Cardinalis Guiſij auctoritate. Sed cùm ibi rebus domi anguſtis plures agitarent, quàm ali commodè poſſent; Romam eum deduxit cum Adriano Candido P. Euerardus Mercurianus anno poſt milleſimum & quingenteſimum primo & quinquageſimo. Iam frequentibus ac difficilibus illic animum pugnis ſubegerat, ac plurima rerum diuinarum ſcientia, & Sacerdotij dignitate fulgebat; cùm quinquennio pòſt exacto de S. Patris Ignatij ſententia Bibonenſi Collegio recèns nato datus eſt Rector in Sicilia. Ibi non paruo tempore Præfecturam domus vnà ſuſtinuit, ac puerulos primis Grammaticę rudimentis excoluit, maiorine charitate, an ſubmiſſione animi, incertum. In Belgium poſteà remiſſus, Socijs Cameraci præfuit, ibique prima iecit Collegij fundamenta, Maximiliano à Bergis Archiepiſcopo charus in paucis; quem Societati ſuis virtutibus adeò deuinxerat, vt ſexcentos augendæ familiæ, & nutriendis Profeſſoribus annuatim florenos tribuerit; vitámque ex ipſius præſcripto poſtmodum agitauerit ſumptuum in res vanas parcior, morúmque ſtrictior. Inde cùm frequèns in Caſtrum Cameraceſium pij laboris ergô ſe conferret, id oppidulum ſuis & concionibus & colloquijs à morum feritate auertit, & ne ſectariorum, qui ſedem illic figere iam cœperant, prauis dogmatibus corrumperetur, prorſus effecit. Egit poſteà multos Tornaci Probationis Domus Rectorem: ac denique Atrebatenſi Collegio initium dedit; vbi diem clauſit extremum. In Deum hominéſque ſummæ charitatis multa vbique ſigna prodidit, auſterus ſibi, alijs benignus, nulli parcens labori: vt etiam ſenio confectus fœtidas frequentiſsimè Atrebati captiuorum cuſtodias adiret; ibi colloquijs, & corrogatis eleemoſynis ad tergendas animorum labes, & capeſſendam virtutem eos ardentiùs impelleret. Cùm fama ſpargeretur eum vi morbi ad extrema tendere, præcipuos Atrebatium mœſtitia impleuit, qui virtutum eius conſcij non vulgarem ſanctitatis opinionem conceperant. Nihilque prius fuit Arteſiæ Præſidi, & Vedaſtino Antiſtiti, quàm ad eum accedere, eiúſque bonis verbis muniri, priuſquam è vita decederet.

P. Eleutherius Pontanus è Societate Ieſu decedit.

Eius vitæ breuiarium.

Conſuetudo Inſulæ ſtabilitur, vt tempeſtiuè afficiendi ſupplicio diſponantur.

A Decimo & octauo Kalendas Iulij inducta tandem Inſulenſem in vrbem eſt conſuetudo, vt cruciarijs, vel capite plectendis hominibus ad ſalutem animorum conſulatur maturiùs. In vltimum pęnè locum id ſtudium anteà reiectum fuerat: adeóque pertinacibus mos ille viribus inualuerat, vt difficillimè tolli poſſet. Haud rarò proptereà perturbatis ſenſibus, cùm grauiter mortis ſententia quaterentur, pleriqueád expiationem conſcientiarum tardiùs, aut inconſideratiùs incubuere, non exiguo diſcrimine ſalutis. Et cùm nullis eorum Chriſti Corpore extremùm refici permitteretur (irreuerentiæ timorem Senatus prætexebat) haud dubiè minus conſtantiæ & fortitudinis ad tolerandum patienter ſupplicium erat. Igitur apud Iudices effectum eſt cuiuſdam Sacerdotis impulſu, ne quem capitis damnent, qui non pridie ſub veſperam, aut ſaltem ipſo die ſupplicij ante lucis crepuſculum, per Apparitorem de cruciatuum, mortiſque genere commonefiat: quò plus temporis ad concipiendum de ſceleribus dolorem, hauriendámque animi ſentinam habeant, & ſacroſancti Redemptoris noſtri Corporis ſumptione ad mortem fortiùs obeundam vires capiant.

Reliquijs Sanctorum Chryſolij & Eleutherij aliquid honoris impéditur.

B Octobri menſe datum eſt aliquid Sanctorum Chryſolij & Eleutherij Reliquijs apud Brugenſes & Tornacenſes honoris gloriæque. Habebant Brugenſes apud S. Donatianum Canonici non exiguam Beati Chryſolij Martyris apud Gallo-flandros, ob cultum hunc tractum, notiſsimi, & Cominienſium Patroni, oſsium partem; Sancti Pontificis Eleutherij Tornacenſium Patroni lipſanis carebant. Contrà, nihil Diui Chryſolij apud Tornacenſes Canonicos erat. Igitur inter vtrumque Epiſcopum & Capitulum conuenit, vt quædam eorum oſſium permutatio fieret: ac cùm eæ nouas in ſedes Reliquiæ deferrentur, non leui vtraque Eccleſia honore proſequeretur, conciliandis ad opem impetrandam Sanctorum animis.

Abſoluto Inſulenſi Societatis Ieſu Collegio, ex veteri ſacello in huius templum Euchariſtiam & Reliquias Socij honorificè deferunt.

Interim præclarum *illud opus*, quod Inſulenſis Magiſtratus Societatis Ieſu Religioſis magno ſanè ſumptu, inſignique erga Religionem ardore molitus fuit, coronidem acceperat, ac iam erat Socijs ſub tectum recipiendis, ac ciuibus in templo iuuandis, & inſtruendis in Scholis iuuenibus idoneum. Vt igitur tandem illuc tranſmigrarent Socij, decimoſeptimo C Kalendas Nouembris Michaël d'Eſnæus Tornacenſis Epiſcopus templum Numini dedicauit, Reginæ Virginum Mariæ nomine. Conſecrata poſtridie ſunt altaria duo minora. Ipſo D. Lucæ feſto ex veteri ſacello Euchariſtiæ Sacramentum, oſſiúmque ſacrorum thecas in hanc ædem ſolemni pompa deferre Socijs placuit.

Ea pōpa hîc deſcribitur.

Eam hîc breuiter complectar. Præibant pueri aliquot ea ſigna geſtantes, quæ byſſina varijs Chriſti patientis cruciatibus ornari ciues ij paullò antè iuſſerant, qui periculoſo Hieroſolymam itinere adierunt. His ſuccedebant è Gymnaſio Societatis plurimi adoleſcentes tedas lucentes. Hos inſecuti Ordines ſacri omnes, Capucini, Minoritæ, Dominicani. Ab his ibant D. Petri & Parochiarum Cantores, & quinque vrbis Curiones linea omnes veſte candidi, quorum medij trabeis auratis, baculiſque argenteis rutilabant Canonici duo. Ponè facibus colluminabant plurimi honeſtiſſimorum ciuium. Proceſſerunt inde Socij hunc in modum. Vtroque ab latere longus ordo quà nondum ſacris initiatorum, quà Sacerdotum, ſupra veſtem carbaſo niueus incedebat, alteráque manu ardentem cereum geſtabat. Inter vtroſque medium octo Sacerdotes D ſpatium obtinebant habitu ſacro ſplendidi: nouóſque bini ac eleganti phrygionum arte fulgentes capulos humeris ferebant, quibus variorum oſſa Diuorum claudebantur. His inſtitit Senatus omnis, quadraginta ſcilicet viri facibus virgineis collucentes; liticinibus ac cornicinibus pium aliquid intermodulantibus. Secutus inde D. Petri Decanus & Canonici aliquot amictu ſacro decori. His proximus nobiliſſimum Chriſti Corporis ferculum gerebat Tornacenſis Pontifex ſuorum ornatu ſplendido cinctorum choro ſeptus: eique pulcherrimum viri quatuor magno loco nati honoris ergô ſupra caput vmbraculum obtendebant. Pompam clauſerant vrbis Gubernator Annappij Comes, D. Petri Canonicorum Præpoſitus, Abbates duo, Rationum Principis Senatus, Caſtellaniæ Bailliui quatuor, pleraque vrbana externáque Nobilitas, candida ſinguli face ſplendorem afferentes. Retrò vis ingens hominum venerandi precandique cauſa incubuit. Quacumque proceſſum eſt, omnes ædium frontes ac parietes vario ridebant tabularum, tapetum, pannorum-

A quę [illegible] ornabant; certi in locis apparatu maximo aræ [illegible], in quas Epiſcopus Sacroſanctum Chriſti Corpus [illegible] ad eas caneretur, deponeret. A pleriſque miraculi loco habitum, ac [illegible] hominum precibus datum, quod interea loci nullus imber pompam [illegible]. Quippe noctem ferè totam prius nimbi cælo defluxerant, continuoque diei crepusculum pluuia madebat, incertis omnibus, inſtitutóne abſtinerent, an Proceſſionem aggrederentur Socij. Iamque ſeptima ſonuerat hora, qua [illegible] omnes colligi oportebat, cum nouis triſtibúſque cælum nubibus inhorreſcit, ab Auſtro vehementius incumbentibus ventis. Sed repente clementior is flatus [illegible] quàm ſperabatur. Ita ſiquidem innoxie nubes egit, vt quamuis hæ maximè aquis turgeſcerent, ſicco tamen vrbem volatu prætererint, quamdiu ſuppliciter incederetur; neque priùs in pluuiam ſolutæ fuerint, quàm totam ædes Sociorum pompę ſeriem reciperet. Reliquum eius diei, manè concio & celebris Miſſa, publicum ad meridiem epulum, dein cantus Veſpertinus, abſumpſere magna Senatus voluptate, qui tunc ſui erga Societatem laboris fructum cepit vberrimum.

Finis Annalium Gallo-flandriæ.

Antonio de Maulde Abb. Marquett. 614. c.
Antuerpia 552. d. 598. c.
Aquarum abundantia. 232. b.
Aquæ feruidæ iudicium. 249. b.
Aquicinctenſe Monaſterium 186. b.
Aquicinctenſis Eccleſia. 186. d.
Ardea vrbs. 614. c.
Aria vrbs Arteſiæ. 461. a.
Ariditas magna. 13.
Ariouiſtus Teutonum Rex. 5. d.
Arma ferri vetita. 414. c.
Armenteria. 335. d. 385. c. 486. c. 490. a. 532. a. 538. c. 582. b. 804. c. Armentetianus canalis. 497. a.
Arnoldus Gantois Abb. Martian. 548. d. 549. a. 593. d.
Arquinghehemenſis arx. 263. c.
S. Arnulphus Martyr. 91. d. 92. a. ſeqq. 93. a. b.
Arnulphus Senior Fland. Comes 135. d. 136. a. 139. d. 140. a. b. c. 141. a. 143. d. 144. a.
Arnulphus Iunior Fland. Comes 144. a. b. 145. b. 147. b. c.
Arnulphus Infelix Flandr. Comes 177. a.
S. Arnulphus Sueſſionenſis Epiſcop. 188. a.
Arnulphus Aldenardenſis. 267. b.
Arramenſe caſtrum in Gallia. 388. b. c.
Arces, Inſulenſis 310. c. Cortracenſis. 310. c. 313. a. Gandenſis. 553. a. c. Inſulenſ. 556. a.
Arteſiæ fœcunditas vnde. 17. b. Arteſia. 502. c.
Aſſo Epiſcop. Atrebat. 277. c.
Atrebatum vrbs. 127. a. 378. c. 449. d. 450. a. 474. c. 475. d. 476. a. 569. b. 613. c. 615. c.
Atrebates. 4. a. 401. a.
Audomaropolis. 467. a. 474. a.
Audoucus S. Eleutherij diſcipulus. 32. b.
Aues domeſticæ. 188. c.
Augerius Busbequius. 608. b. ſeqq.
Auguſtinus Epiſcopus Tornac. 34. c.
Auguſtus Imperator. 6. b. d.
Auraicus Princeps 558. a. ſeqq. 587. a.
Aurelianenſis Dux. 371. b.
Aurum & argentum dari iuſſum. 555. d.
S. Autbertus Camer. & Atreb. Epiſcop. 31. d. 49. c. 55. b.
Aymericus Atreb. Epiſc. 347. d.
Aymericus Vetuallius. 388. c.
Azincuriana pugna. 379. c.
Azo Canonicus Amatenſis. 184. c.

B.

BAgaudæ. 10. c.
Baldericus Epiſc. Nouiom. & Tornacenſ. 202. a. b. 208. b.
Balduinus Ferreus Fland. Comes 104. b. d. 105. a. b. 110. d. 111. a. ſeqq. 112. a. ſeqq. 113. b. ſeqq. 114. a. ſeqq. 115. a. ſeqq. 117. a.
Balduinus Caluus Flandr. Comes. 122. b. 128. c. 13 . b. d. 135. d.
Balduinus Barbatus Fland. Comes. 143. d. 144. a. 148. a. 149. a.
Balduinus Inſulenſis Flandr. Com. 160. b. d. 161. a. 164. c. d. 165. a. ſeqq. 156. a. ſeqq. 167. a. d. 168. a. ſeqq. 169. a. ſeqq. 171. b.
Balduinus Montenſis, Flandr. Comes. 160. b. 165. c. d. 168. a. ſeqq. 169. a. 175. 176. b. ſeqq. 177. a.
Balduinus Montenſis [illegible], Flandr. Com. [illegible] 180.
Balduinus Securis Flandr. Comes [illegible] c. 215. c.
Balduinus Hannoniæ & Flandriæ Com. 212. & ſeqq. 255. c. 256. a. ſeqq.
Balduinus Conſtantinopol. Imper. 255. c.
Balduinus Epiſcop. Nouiom. & Tornacenſis. 176. b.
Balduinus Aueſnius. 268. d.
Balduinus Aueckinus Gallo-fland. Guber. 249. c. 250. d.
Balduinus Lannoyus 445. d. 465. b. 467. b. ſeqq. 478. b. 480. a.
Balduinus Aubercicurtius 337. d.
Balduinus Hangouart. 477. b.
Balduinus Ongnieſus 414. d.
Balignij toparcha. 598. b. d.
Bapalmæ vrbs Arteſiæ. 378. b. 470. d.
Baſſea, vrbecula. 316. c. 318. d. 480. b.
Bathildis Regina Franciæ. 65. b.
Baudechonus Maletius. 423. a.
S. Bauo Comes. 53. b. ſeqq. 55. d.
Beginæ Orchiacenſes. 293. b.
Belgæ. 7. d. 17. a.
Belloreparienſis Parthenon. 119. 257. d.
Bellum ab Anglo in Francos 343. b. bellum in Flandros. 199. a. Flandrorum in Comitem ſuum 331. b. Ab Carolo Audace in Francos 379. Inter Flandros & Hannonios. 209. d. In Iacobum Aueſnium. 246. A Francis in Gandenſes. 358. c. In Flandros. 363. c. In Anglos. 602. c. Bellum ſacrum. 119. b. ſeqq. 200. a. ſeq. 201. c. A Philippo Bono in Delphinum. 384. d. Sacrum bellum in Petr. Aragonium. 298. b. Bellum ſacrum. 270. b. bellum Gandenſium in Philip. Bonum 409. c. 410. 411. 412. 413. A Flandris in Francos. 304. ſeqq. Bellum à Rege Francorum in Burgundiæ Ducem. 440. d. Ab Ordinib. in Ioannem Auſtriacum. 557. a. Inter Francos & Flandros. 249. c. In Pictones. 251. a. Leodienſe. 295. a. b. in Dionantenſes. 437. c. Sacrum 430. c. A Franc. Rege in Cæſarem Carol. V. 507. A Rege Catholico in Reg. Nauarræ. 605. d. Archiducis Philippi in Geldria. 482. c. Bellum Algerianum. 507. a. A Francis in Flandros 225. d. 309. b. In Francos à Carolo Aud. 439. c. A Francis in Anglos. 365. d. A Philippo 2. in Francos. 516. b. In Francos à Carolo V. 489. b. Bellum in Flandros 237. d. In Francos 244. b. Sacrum 236. d. 293. b. In Heluetios 447. In Burgundos à Francis. 435. c. bellum Namurcenſe. 290. d. Bellum ſacrum. 255. b. 418. c. d. 420. b. 423. a. 424. a. Inter Anglos & Burgund. 375. d. Inter Franc. & Fland. 261. d. 269. A Francis in Angl. 369. In Francos. 254. a. b. In Hiſpanos ab Ordinibus. 550. a. b. In Hollandos à Philippo Bono. 392. 393. c. d. In Flandriam. 150. d. 154. a. A Francis in Cæſarem. 501. In Flandros 205. d. Germanicum Caroli V. 509. d. A Francis in Flandros. 310. d. Sacrum 239. d. In Francos à Carolo. 508. d. Inter Franc. & Angl. 352. d. In Francos ab Archid. Alberto. 613. d. Flandror. in Com. Ludouic. Malan. 355. a. d. 356. a. In Maximilianum Auſtriac. In Francos à Maximiliano. 455. a. A Francis in Flandros. 357. b. Inter Flandros & Francos. 330. a. Flandrorum in Comitem Fland. 342. a. Pro

Maximil in Brugenſes & Gandenſes. 469. d. Inter Franc. & Aug. 335. a. Sacrum. 251. b. Inter Flandros & Francos. 327. 332. d. Inter Gandenſ. & Comitem Flandr. d. In Flandros a Maximiliano. 470. b. In Albigenſes. 258. b. In Flandria 178. 179. ſeqq. A Franco in Gandenſes. 365. b. In Ioannem Aueſnium 286. 287. b. Sacrum. 230. d. A Burgundo in Francia. 382. c. Comitis Maleani in Gandenſes. 357. c. A Francis in Ioannem Intrepid. 377. d. In Flandros ab Henrico Cæſare. 204. d. A Franco in Carol. V. 492. d. A Francis in Belgium. 485. d. In Margaretam Flandriæ Comitiſſam. 285. c. Bellum in Africa Caroli V. 501. c. Inter Burgund. & Clocestrium. 391. d. A Francis in Flandros. 326. b. In Cæſarem à Franco & Saxone. 512. d. Inter Flandros & Hannones. 302. a. In Germania Audacis 446. a. In Anglos 245 d. 246. a. In Leodienſes à Burgundo 372. a. A Franco in Frandros 312. d. 318. b. Inter Franc. & Flandr. 268. c. In Hannones. 250. a. A Franco in Philippum. 515. c. Ad bellum ſacrum ſine duce profecti remittuntur. 325. d. 316. a.

Berclauſia Præpoſitura. 159. c.

Berengarius S. Euerardi filius, & Imperator Occidentis. 118. a. 128. d. 129 b. 130. a. ſeq. 131. a. d. 133. c. 134 b. ſeq. 135. a. d. 137. b. c. 138. a. b.

Berengarius Epiſcop. Camerac. 143. b.

S Bernardus. 231. b. 232. a.

Bernardus Roubaiſianus. 221. d.

Bernardus Aquic. Religioſ. 212. d. 213. a.

Bernardus Epiſcopus Atrebatenſ. 304. a. 33. b.

Bertha Marbaiſia Abb. Marquett. 276 d. 281. c. 282. b.

S. Bertha Abbatiſſa Blangiacenſis. 81. d. 83. a. 89. d.

Bertharius Maior domus 83. a.

Berthoaldus Camerac. & Atrebat. Epiſcop 41. c.

Bertrandus Raynſius Eremita, qui ſe Balduinum finxit. 274. b. 275.

Berthulfus Stratenſis Præpoſitus Donatianus. 218. d. 219. a. ſeqq. 221. b.

Bethfordiæ Dux. 393. d. 298. a.

Blanda, S. Eleutherij mater. 24. a.

Blanda Cenſorini filia. 25. a. 26. a.

Blandinium pagus. 24. d. c.

Boduognatus Neruius. 5. a.

Bonaci. 1. d. 2. d. 3 b. c. d. 6. c. d.

Bondua 318. c. Bonduana caſtra Franc. ibid.

Bouinæ, & Pons Bouinius, & pugna Bouinienſis. 265. b.

Brabantini. 551. c.

Brigittanæ Virgines. 622. a. b.

Brœucquianus dynaſta. 569. c. 596. d. 608.

Broylenſes Monachi. 120. d. 121. a.

Brugenſes. 469. a. 597. c.

Bruxellæ. 598. c.

Buccinium, vrbecula, & caſtrum in Hannonia. 540. c. 453. a 585. c. 586. d.

Buranus Comes. 502. a. ſeqq. 510. c.

Burchardus Flandriæ Saltuarius. 79. b. 83. d. 84. a. d. 90. b.

Burchardus Stratenſis. 219. 218. d. 219. a. ſeqq. 221. c. 222. a.

Burchardus Aueſnius. 257. a. 260. b. ſeqq. 261. a. ſeqq. 269. b. c. d. 270. c.

Burgundiæ Ducatus. 479. b.

C.

CAdetus Remonetus. 458. b.

S. Cæcilia. 234. a.

Caletum. 344. c. 346. a. 401. b. 402. [illegible] 6. d. 613. d.

S. Calliſti corpus. 107. c. d. 108. a. ſeqq. 10[illegible] d. 131. b. c. d.

Campanæ. 172. b.

Canalis Baſſeanus. 297. d.

Cameracum. 2. d. 21. a. 106. b. 117. a. 138. b. 141 d. 141. a. ſeqq. 508. b. 553. d. 583. d. 590. b. c. 591. a 611. c. 612. d. 613. a. Cameracenſe præſidium 697. a. Cameracenſis Epiſcopatus. 146. b. c. d. Cameracenſis ager. 138. b. Cameraceſium 564. d.

Camera Conſilij Flandriæ, & Rationum. 365. c. 372. d. 406 c. 407. d.

Canonici Inſulenſes 192. c. 300. b. 308. c. 408. a. Canonici Regul. Cyſonij 228. a. Canonici Cameracenſes S. Gaugerici. 380. c.

Capitiorum alborum factio 356. b.

Capitaneus Gallo Flandriæ vrbium. 462. a.

Captiuorum liberatio. 33. b. c. d.

Capucini Duacenſes. 667. c. Inſulenſes. 610. c.

Caput ſuum abſciſſum geſtans. 13. c.

Carolomannus 90. c. 120 a. b. 127. c. 128. a

Carolus Martellus 89. b. 90. b.

Carolus Magnus 95. b. c. 96. a. ſeqq. 97. a. b. c. d. 98. b. c. 99. a. 300. a. b.

Carolus Caluus Imp. 105. a. b. 106. b. c. 110. a. b. 111. b. 113. d 114. b. d. 115. a. 116. c. d. 117. a. 121. b. c. d.

Carolus Craſſus. 128. c. d.

Carolus Simplex. 129. c. 130. a. b. 133. a. d. 136. a b. 137. a. b. 1 8. c. d. 139. a. b.

Carolus S. Ludouici frater. 287. a. b. 288 c. 289. a.

Carolus Valeſius Franc. Rex. 309 b.

Carolus Pulcher Franc. Rex. 330. d. 330. a.

Carolus V. Franc. Rex 349. c. 350. d. 352. b. 357. b. 358. c. 559. b. 360. b. ſeqq.

Carolus VI. Rex Franc. 363. c. d. 365. b. d. 366 a. b. 368. a. 377. d. 378. à ſeqq.

Carolus VII. 396. a. b. 406. 427. a.

Carolus V. Imperator. 480. a. 483. b 489. c. d 490. c. 493. a. d. 494. b. 497. d. 4 8. a. ſeqq. 501. c. 505. 506. b. 507. 509. d. 510. c. 511. c. 512. a. 514. c. 515. b. 517. a. dictorum eius moderatio. 527. 530.

Carolus Bonus Fland. Comes. 215. c. d. 216. a. b. 217. d. 218. b. ſeqq 219. a. ſeqq. 220. ſeqq. 222. b.

Carolus Audax Burgundiæ Dux. 419. d. 420. a. 429. d. 430. c. 432. a 431. d. 434. a 435. b. 436. a. ſeqq. 437. a. 438. c. d. 439. a. d. 440. a. ſeqq. 441. 442. 443. a. ſeq. 444. d. 445. a. b. ſeq. 446. a. 447. c. 448. b. 449. a. 450. b.

Carolus du Haultbois Epiſc. Tornac. 483. b. 484. c. 487. b.

Carolus Mansfeldius. 608. a. 601. c.

Carolus Lannoyus 495. d. 496. b.

Carolus Atrebas. 310. a. 311. d. 312. a. b.

Carolus Crouyacus Epiſc. Tor. 495. a

Carolus Monimorencyus. 340. b. 343. d.

Carauſius. 10. d. 11. a. ſeqq.

Cardinales Duaci. 304. d. Tornaci. 335. b.

Cardinalis ad vincula. 459. b.

Carocus Rex. 19. d. 20 a.
Catharina Ioannis Increpidi filia. 377. a. b.
Catharina Regis Franciæ filia. 405. c. d.
Cellarum perfractor quis 255. d.
Cenſorinus Tribunus Tornac. 25. a. ſeqq. 26. a. ſeqq.
Cereuiſiæ coctores. 492.
Chereus Atrebatenſis 198. a. b.
Chartarum luſus. 486. c.
Childericus Rex Francor. 22. b. 75. b. c. 91. b. c.
Chilpericus Rex Franc. 34. d. 35. d. 36. b.
Chlodouæus Rex Franc. 23. b. ſeqq. 27. c. 28. 29. 62. c. 65. c. 69. c. 71. a. 85. d. 87. a.
Chlogio Rex Franc. 20. d. 21. a. c.
Chlotharius Rex Franc. 29. a. 34. b. c. 36. c. d. 41. c. d. 42. b. ſeqq. 58. c.
Chriſtianorum perſecutio. 8. d.
Chrodobaldus 70. b. c. d.
S. Chryſolius 9. d. 10. c. 14. a. b. 628. b.
Cilicium. 162. d. 229. d.
Cimbri. 2. a. b.
Claræ paludis Monaſterium. 232. c.
Claremboldus Archidiacon. 196. a.
Claromontana Synodus. 176. d. 197. a.
Claſſis Hiſpanica. 602. c. ſeqq.
Claudius Ciuilis. 7. b.
Clementia Fland. Comitiſſa. 215. c.
Clericus ſæcularis opifex. 518. d.
Cliuienſis Dux 415. b.
Cloeſtriæ Dux 391. d. 392. a. ſeqq.
Clotſendis 85. b.
Cocus Religioſus. 233. d.
Colubrorum pugna. 169. b.
Colardus à Clyto. 409. c.
Cometa. 291. a. 22. a. 30. c. 36. b. 35. c. 149. d. 151. a. 154. a. 442. 433. d. 421. c. 498. c. 499. d.
Cominium. 14.
Cominienſis Eccleſia. 284. c.
Cominienſis pons. 359. ſeqq.
Comitatus Flandriæ. 342. b.
Concilium Tridentinum. 542. c.
Concionator. 278. a. b. 298. c.
Confeſſio. 299. a. 609. d.
Confiſcatio. 335. a.
Conſilium Arteſiæ. 498. a. Flandriæ. 584. Priuatum. 420. b.
Coni vrbis obſidio. 388. d.
Conſtantinus Imper. 14. d.
Conuentus Bruxellis 616. b. 553. Atrebati. 383. a. c. Gandaui. 518. b. Mechliniæ. 477. a. Bruxellis. 435. c. Inſulæ. 397. a. Aldenardæ. 171. b. 176. c. Inſulæ 375. 376. Gerardimonte. 303. d. Inſulæ 371.
Conuerſi Ordinis Ciſtert 325. b. 341. c.
Conuiuia Inſulæ 415. a. Ducis Cliuienſis. b. Comitis Stampani. c. d. Ducis Burgundiæ 416. a. ſeqq. 417.
S. Cornelij cultus. 376. c. 460. c.
Cornelius Miniſter Caluinianus 526. c. 535. a. b. 536. b.
Cortracum 356. d. 357. d. 360. b. 362. b. c. 488. b. d. 581. a. b. 584. a. 594. a.
Coupigny dominus. 606. a.
Craſmarius Epiſ. Tornac. 34. d. 35. c. 41. b.
Criſpus. 6. b. c.
Crux Domini 171. b. S. Cruci Sodalitium 421. Cruces Burgundicæ in veſtibus 114. a. 143. d. Crux Burgundica in veſte 412.
Curia Mechlinienſis. 408. a.
Cyſonienſis Eccleſia & Monaſterium 119. a. 159. a. 225. c. 301. c. d. 368. b. 410. d. 492. b. 531. a.

D.

DAgobertus Rex Franciæ. 52. b. c. 57. a. ſeqq. 58 a. 59. a. 62. a. b.
Dani. 99. a 130. c. d.
Daniel Halewinus. 358. b.
Delphinus Franciæ. 382. a. b. c.
Denarius decimus. 541. d. 542. a. ſeqq.
Deſiderius Abbas Eligianus. 258. a.
Deſiderius Epiſcop. Teruan. 244. d. 253. c.
Diabolus ab hæreticis relictus. 531. d.
Dignitates Eccleſiaſticæ in Belgio. 477. b.
Diocletianus Imperator. 14. d.
S. Diogenes Epiſcop. Atrebat. 18. b.
Dionantum vrbs. 477. d.
Dionij toparcha. 565. a.
Dionyſius Bauwins. 486. d. 508. d.
Diſcordiæ 187. d. 188. a.
Doctores primi Duacenſes. 552. c. d.
Dodilo Epiſc. Atreb 128. c. 134. a.
Donomenſe Monaſterium. 121. c.
Dorlenium vrbs. 612. c.
Doſſemerqum caſtrum. 305. c.
Dominicus Atrebat. Epiſc. 30. 32.
Dominicani Inſulæ 271. a. d. 273. a. 297. d. 350. a. 308. 557. c. 604. a. Duaci 278. c. d. 293. d. 294. d. 613. b.
Dominicanæ Virgines Inſulæ. 299. a. d.
Draco igneus. 189. a.
Duacum 8. c. 15. a. 58. c 187. d. 577 b. 564. d. 443. d. 119. b. c. d. 120. a. b. 127. b. 4 6. d. 457. a. ſeqq. 502. c. 139. c. 144. c. d. 145. 307. d. 282. c. 205. b. d. 206. c. 318. d. 315. b. c. 254. a. 515. c. 144. b. 490. d.
Duacenſes. 463. a. 479 c. 619. a. 560. b. 388. a. 296. c. 488. b. 329. b. 581. c. 349. 356. a. 238. a. 513. c.
Duacenſis ager. 357. c. 597. d. 593. b.
Duacenſe præſidium. 475. c.
Duacenſes motus, vide V. Motus.
Duellum. 170. c. 326. b. 348. c. 365. a.
Dunckerckæ. 596. a.
Dyſenteria. 36. a.

E.

EBrioſi. 615. c.
Ebroinus Maior domus. 72. d. 75. b. d. 76. a. d. 77. c.
Eccleſia S. Petri Inſulæ. 172. 173. a. 167. b. Eccleſiæ violatio. 302. Eccleſiæ ornatus in pauperes. 285. c.
Edictum perpetuum. 554. d. Edicta Caroli V. Imp. mitigantur. 527. c.
Eduardus Anglor. Rex. 330. a. ſeqq. 339. a. b. 345. d. 344. c. d.
Egmondanus Comes. 516. d. 538. c. 605. d.
Egremontia villa. 13. c.
Eilbodo 148 a. d.
Einhamenſe caſtrum. 357. a.
Elbertus Decanus Duac. 251. c.
Electores Senatus Inſulenſ. 489. b. Duac. 484. d. 500. a.
Eleemoſynæ largitio. 93. a. d.

S. Eleutherius Epiſcopus Tornacenſis. 23. a. 24. a. b. 25. a ſeqq. 26. a. ſeqq. 28. d. 29. a. ſeqq. 30. c. d. 31. a. ſeqq. 124. b. c. d. 126. a. b. 125. a. ſeqq. 234. a. ſeqq. 625. c. 628. b.
Eleutherius Pontanus Societ. Ieſu. 627. d.
Elias Ventadurius Epiſ. Tornac. 331. d.
S. Eligius Epiſc. Nouiom. & Tornac. 62. d. 63. 4. ſeqq. 66. b. 72. d. 77. a. b.
Eliſabetha Neptis Philippi Elſatij 248. a. b. 249. b. c. Eliſabetha, Philippi Boni vxor. 444. d.
Eliſæus Epiſcop. Tornac. 91. a.
Elnonenſe Monaſterium 172. b.
Eluuiones aquarum. 36. a. 188. d. 333. c. 542. b. 148. c. 228. b. 422. d. 499. d. 235. d. 269. b. 277. 1. 150. a. 154. a. 347. d. 391. b.
Emergarta. 38. d. 39. a. b. 40. a. d. 62. a.
Emmanuel Lalainius Montignij Baro. 563. a. ſeq. 564. a. 572. d. 573. a. ſeqq. 581. d. 582. a. 606. a.
Epiſcoporum Seminarium Duaci 574. a.
Epiſcopatus Tornacenſis. 208. 209. a. b. c. 236. a. 334. d. 235. a ſeqq.
Epiſcopi veri exemplar. 284.
Epiſcopatuum multiplicatio in Belgio 517. c. d.
Energumeni fictitij. 520. d.
Englerannus Flandriæ Saltuarius 98. d. 99. a. 102. c.
Engrannus Epiſc. Camerac. 143. c.
Enguerrannus Marignius. 326. c.
Enneuelinum 13. c.
Erchenualdus Maior domus 56. c. 64. c. 65. c. 66. d. 67. a. 71. c. d. 72. b.
Erluinus Camer. Epiſcop. 149. 150. c. 153. b.
Erneſtus Archidux. 611. b. 612. a.
Eſcouuei dominus. 346. d.
Eſplechinij conuentus de pace. 340. c.
Equelmenſis Virgo Maria 272. b. c.
Eſtiembecquius toparcha. 536. d.
Eſtoredus Flandr. Saltuarius. 91. c.
Eſtreeſenſis arx. 470. c.
Ethico Leudeſij filius. 71 a. b.
S. Eubertus. 9. d. 14. c. 277. a.
Euchariſtia. 287. c. 615. c. 625. a.
S. Euerardus Comes. 103. c. d. 104. b. c. 105. b. 106. d. 107. b. c. 109. a. 111. b. c. d. 118. c. d.
Euerardus à S. Venantio. 286. a.
S. Eugenius. 14. c.
Eugenius Imperator. 19. c.
Eunuclus Epiſcop. Tornacenſ. 90. d.
S. Euſebia Abbatiſſa. 65. a. 80. b. c. d. 81. a. ſeqq. 82. a. b. 86. a. b. c.
Euſtachia Pratenſis Abbat. Marq. 295. c.
Euſtachius Crouyacus Epiſc. Atreb. 495. b.
Euſtachius Gomer Abb. Bertinicus. 302.
Euſtachius Ribodimontius 346. c. 349. b. 337. d.
Exequię Ludouici Maleani. 383. b.
Exules. 348. c. 350. b. 375. a. 364. d.

F.

Fabius Priſcus. 7. c.
Fames. 161. a. 236. a. 218. b. 460. a. 171. b. 148. d. 329. c. 230. b. 246. c. 247. d. 347. c. 444. b. 379. d.
Fammartenſis dominus. 540. c.
Fanum Martis. 3. b. 6. c.
Febres. 243. c.
Feriolus Preſbyter. 125. a. b. ſeqq
Ferrandus Flandriæ Comes. 259. a. b. c. 1[illegible] 262. 263. 269. b. 276. a. c. 278. c. [illegible] 267. a. ſeq. 168. a.
Ferreolus Guyonius. 533. c.
Ferri iudicium. 176. c. 249. b.
Ferricus de Clugniaco Epiſc. Tornac. & [illegible]nalis. 445. b. 459. d. 460. c. 462. c.
Fides Catholica. 518. c.
Fiuiæ, vicus. 121. a.
Flammineus. 5. b.
Flandbertus. 5. b.
Flagellatores. 346.
Flammula 361. d.
Flandria. 44. c. 88. a. 90. a. 141. a. 251. b. d. 327. b.
Flandri. 22. c. 251. b. 452. c. 453. a. 311. c. 305. d. 323. b. ſeqq. 403. a. 306. a. 316. b. 187. d. 374. b. 193. b. 335. a. 285. a. 315. d. 335. a. 290. d. 315. a.
Flaochatus. 64. d. 65. b.
Flinenſe Monaſterium. 285. b. 286. c. 304. b.
Florentius Zaroſtra. 412. c.
Fœdus inter Philippum Archiducem & Henricum Angliæ Regem. 484. c. inter Carol. Auguſt. Franc. Regem, & *Anglum*. 488. d.
Fœneratores. 16. d.
Fons Theclæ Blandinij. 125. a.
Fontanus Comes. 612. b. c.
Foreſti toparcha. 470. d.
Fortigarius de Placentia, Epiſcop. Atrebat. 405. b. 411.
Foſſa noua. 167. b.
Fournenſe templum. 532. b.
Franci. 11. c. 16. c. d. 18. a. b. 20. a. c. 310. b. c. 311. b. 459. a. 315. 316. c.
Francia. 109. d.
Franciſcus I. Rex Francorum. 488. d. 490. c. 493. c. 495. d. 496. a. 507. b.
Franciſcus Melunius Epiſc. Atreb. 486. c. d.
Franciſcus Roſimboſius. 517. b.
Franciſcus Richardotius. 546. d.
Franciſcus van Abeel Laud. Abbas. 514. b.
Franciſcus Pierinus. 515. b.
Franciſcus Mommalius Abb. Laud. 514. c.
Franciſcus Ruæus. 512. b.
Franciſcanorum Monaſterium Duaci. 513. a. Capitulum. ibid.
Fredegundis Regina. 35. a. 36. d. 37. a.
Fridericus Imperator. 466. c.
Fridericus Spinola. 17. d. 21. b.
Frigus inſolitum. 93. d. 120. b. 392. d. 454. c. 467. c. 488. c. 525. a. 102. a.
Frodoaldus Caſtellan. Duacenſ. 312. d.
Frumenti emporium. 399. d.
Frumenti vectigal. 408. d. 409. a.
Frugum abundantia. 157. d.
Fulbertus Carnotenſ. Epiſcop. 129 b. 143. b.
Fulcardus, Prępoſitus S. Petr. Inſulæ 187. b.
Fulcardus Abb. Martian. 205. b. 250. d. a.
Fulcherius Tornac. Epiſcop. 142. d. 143. a.
Fulco Archiepiſcop. Remenſ. 129. d. 131. a. 132. b. 133. 134. d
Fulco Vrenhouius Canonic. Inſul. 239. b. 1[illegible]8. c.

Fulgendis Abbat. Strumenſis. 203. b.
Fulmen. 136. b. 143. a. 503. b. 520. b.
Fulgur. 36. a. 231. d. 371. a.

G.

GAlba. 6. b. c. ibid.
Galli. 20. b.
Gallo-flandria 353. c. 450. d. 305. b. 366. c. 494. c. 358. a. 323. d. 338. c. 170. d. 430. a. 302. b. 617. a. 580. d. 581. a. 56. d. 424. a. 334. d. 335. a. d. 590. b. 326 c. 472. a. 166. c. d.
Gallo-flandr. 382 c. 356. d. 575. c. 576. b. d. 550. d. 179. a. 442. d. 471. 473. c. ſeq. 528. c. 559. d.
Galterus Caſtellio. 298. d.
Gandauum. 597. c. 597. d.
Gandenſes. 409. a. b. 410. a. ſeqq. 411. b. ſeqq. 462. c. 450. b. 356. a. 357. a. b. 358. c. 463. d. 471. a. 440. b. 304. c. 305. a. d. 560. b. d. 362. d. 464. d. 463. a. 150. d. 578. b. 458. d.
Gaucherus Comes. 329. b.
Gauerenſis arx. 419. a. d.
Gaufridus Epiſcop. Camer. 91. d. 93. c. 95. c.
S. Gaugericus Camerac. Epiſc. 33. b. ſeqq. 41. b.
Gauzelinus Abbas Elnon. 127. b.
Gelaſius Papa. 215. b.
Gelduinus Abb. Aquicinct. 206. b.
Gelu atrox, longúmue. 231. d. 422. d. 218. a. 248. a. 440. c. 334. a. 369. a. c. 182. d. 479. b. 228. b. 461. a. 611. d. 625. b.
Georgius Baſta. 613. d.
Georgius Roſimboſius. 412. b.
Gerardus Ruſcinonenſis. 94. b. c. d.
Gerardus Epiſcop. Camerac. 153. d. 158. a. b. c. 163. a. ſeqq. 183. b. 186. d. 192. c.
Gerardus Morus. 351. b.
Gerardus Buccenſis. 179. b.
Gerardus Damuillanus Epiſc. Atrebat. 310. c.
Gerardus Præpoſitus Duacenſis. 248. b.
Germani. 305. b.
S. Gertrudis Abbat. Hamatic. 80. a. b. 82. b.
Gertrudis Abbatiſſa Hamatic. 86. b.
Gilbertus Epiſcop. Tornac. 95. d. 96. a.
Giſla S. Euerardi coniux. 103. d. 119. a. b. 121. c.
Godeſcalcus Atreb. Epiſcop. 238. a. 241. a.
Goduinus Epiſcop. Tornac. 87. d.
Gondecuriani. 532. b.
Gontherus Præpoſitus Eccleſ. Tornac. 210. a.
B. Gordanius. 186. b.
B. Goſuinus Abbas Aquicinctinus. 211. a. ſeqq. 212. a. ſeqq. 213. a. ſeqq. 237. a. 239. b. c. d. 241. d. 242. a. ſeqq. 243. a. b.
Goſſuinus Epiſcop. Tornac. 255. d. 270. d.
Goſſuinus Waurinius. 256. b.
Gozlinus Abbas. 122. d. 123. a. b.
Gotthi. 20. b.
Grando inſolita. 250. d. 342. a.
Gratianus Imperator. 16. d. 17. b.
Gregorius 7. Papa. 183. a. ſeqq. 185. d.
Gregor. Papa 13. 548. c.
Grimarçorum Hoſpitale Inſulæ. 342. d.
Grimoaldus. 66. d. 67. a.
Griſeæ Sorores Orchiaci. 303. d.
Gualterus Dapifer Flandriæ. 210. c.
S. Guarinus. 77. a.
Guendelmarus Epiſcop. Tornac. 100. a. d.
Guido Epiſcopus Tornacenſis. 309. b.
Guido Comes Flandr. 291. a. 293. b. 294. b. 295. a. b. d. 296 a b. 300. d. 303. a. ſeqq. 304. a. ſeqq. 308. d. 309. a. ſeqq. 317 c. d 324 a. b.
Guilbertus Canonicus Inſul. 189. b.
Guilbertus Lannoyus. 418. b.
Guilbertus Ongnieſu Epiſc. Tornac. 515. 547. b.
Guilelmus Alanus Cardin. 587. c. 540. d.
Guilelmus Obermontius. 423. b.
Guilelmus Atrebat. Epiſcop. 308. a.
Guilelmus Ventadurius Epiſcop. Tornacenſis. 331. 333. a.
Guilelmus Dux Normanniæ, & Flandr. Comes. 223. b. c. 224. c. 225. a. ſeqq. 226. c. d. 228. a.
Guilelmus Normanniæ Dux. 159. d. 160. a.
Guilelmus Dampetræus. 280. d. 282. b. 283. b. 285. a.
Guilelmus Hangouart. Arteſiæ Præſes. 509. d.
Guilelmus Præpoſitus S. Petri Inſulenſ. 272. b. 273. a.
Guilelmus ab Iſiaco Epiſcop. Atrebatenſ. 297. d.
Guilelmus Iprenſis. 222. c. 223. d. 224. a.
Guilelmus Iuliacenſis. 314 b.
Guilelmus Abbas Laudenſis. 184. c.
Guilelmus Volſæus Epiſc. Tornac. 488. a.
Guilelmus Lotin Abbas Martianenſis. 480. d. 481. a.
Guilelmus Fillaſtrius Epiſcop. Tornac. 426. a. 427. b. 445. a.
Guineguatana pugna. 457. b. 487. a. 502. d.
Guiſlenus Halewinus. 396. d.
Gyſlemarus. 77. d.
Gunthecamnus Rex Burgundiæ. 36. c. 37. c.

H.

HAdulphus Epiſcop. Atreb. 89. c.
Hæreſis. 494. d. 512. a.
Heretici. 29. a. 30. c. 97. b. 497. c. 243. 562. a. 534. 160. a. 506. d. 496. c. 498. c. 424. b. 229. a. 525. c. 526. a. ſeqq. 527. 528. 538. b. 384. b. 520. c. 384. b. 535. b. c. 536. c. 537. a.
Halewinum 581. d. 595. a. b. 596.
Haimericus Abbas Aquicinctinus. 189. c.
Halitcharius Epiſcop. Atreb. 100. b. 102. c. 103. a.
Harduinus Epiſcop. Tornac. 149. b. 155. a.
Haſnonienſe Monaſterium 121. c. 160. b. 168. b. c. d. 176. c.
Haſſiæ Lantgrauius. 510. b.
Helchinium. 3. a. Helchinienſe caſtrum 335. c. 470. d.
Helena Crouyaca. 511. c.
Hellinus Waurinius. 144. d. 248. d. 149. d. 251. b. 267. b.
Heluetij. 40. a.
Henricus Imperator. 150. a. b. ſeqq. 154. a. 165. a. ſeqq. 166. a. ſequent. 199. a. 204. d. 205. a. d. 206. c.
Henricus Rex Franciæ vngitur. 398. b.
Henricus Rex Franciæ. 157. d. 169. b. 611. c.
Henricus Rex Angliæ. 385. d. 487. c. d.
Henticus Abbas Martianenſis 247. d.
Henricus Tornacenſis Canonic. 234. a. ſeq.
Henricus Vicus. 614. b.
Hercinius Teutonum Dux. 3. a.

Heri-

Heribertus Com. Veromandię. 158. c.d.
Heribertus Electus Epiſcop. Tornac. 208. d. 209. a. 209. c.
Herimannus Præpoſitus Cyſonienſ. 218. c. d. 219. a.
Herimannus Abb. S. Martini Tornac. 255. b.
Heriueus Archiepiſcop. Remenſ. 135. B.c. 138. c.
Hermannus Ottembergius Epiſcop. Attrebat. 626. a.
Hermaphroditum ſimulans punitus. 426. c.
Hertaini regulus. 577. d.
Heſdinium. 513. c. 514. b.
Hetilo Epiſcopus Tornac. 124. a. ſeqq. 127. d. 135. a.
Hieronymus Ruffaldus Abb. Vedaſtinus 503. a. 524. a.
Hildebertus Epiſcop. Attreb. 87. a.
Hincmarus Archiep. Remenſ. 123. c.
Hiſpani tumultuantes. 550. ſeqq.
Homicidium graue Duaci. 341. b.
Hucbaldus Monachus 139. a.
Hugo Capetus Rex Franciæ. 147. b. 149. b.
B. Hugo Abbas Martianenſ. 237. b. 239. a. 240. a. b.
Hugo Abbas in Galliâ. 122. d. 123. a. b.
Hugo Lannoyus. 388. c. 421. a.
Hugo Cayetanus Epiſcop. Atrebat. 393. a. 405.
Hugo Cameracenſis Decanus. 186. d. 194. c.
Hugo Comes Pariſiorum. 141. b. c.
Hugo Roubaiſianus. 221. d.
Hugo Florianus Auſſimontius. 514. b.
Hulſtum 614. b.
Humana Abbatiſſa Flinenſis. 290. b.
Humbertus Epiſcopus. 118. b.
Humfredus Abb. Phalemp. 239. b.
Hungari. 139. c. 141. c. d. 142. a. ſeqq.
Hunni. 22. a. 58. d.
Hunoldus Epiſc. Atteb. 89. b.
Huum. 612. b.

I.

IAcobus Arteuelda. 334. c. 331. c. 336. d.
Iacobus Aueſnius. 251. b. d.
Iacobus Coene Abb. Martian. 481. c. 508. a.
Iacobus Conimbricenſis Cardinal. 411. d.
Iacobus l'Oſtius Societ. Ieſu. 510. d.
Iacobus Dinantius Epiſc. Attreb. 282. c.
Iacobus d'Aſſignies. 558. a.
Iocobus Luxemburgius. 476. d.
Iacoba Deſruellia. 617. a.
Iconoclaſtæ. 94. a. 530. d. 531. a. ſeqq. 533. b. d. 534. c.
S. Ignatius de Loyola. 626. a. 627. d.
Ignis ſacer, vel igniaria peſtis. 107. b. 190. d. 191. a. ſeqq. 192. a. 218. c. 253. a.
Ignis in cella Ducis Burgundiæ 512. d.
Imago B. Virginis Mariæ Laudenſ. 587. d.
Immo Tornacenſis Epiſcopus. 110. b.
Incendium miraculis clarum. 490. b. 625. a.
Incendiaria Vindicta Inſulenſium. 281. a. 284. a. b. 289. a. 342. d. 345. a. 347. b. d. 490. b.
Incij dominus. 589. d. 598. a.
Indulgentia criminum à Rege Belgis data 542. d.
Ingebrandus punitur. 225. [illegible]
Ingrannus Abbas Martian [illegible]
Inimicitiæ compreſſæ, [illegible]
Induciæ, inter Francum, Anglum [illegible] 399. a. Inter Anglum & Francum. 44[illegible] & Burgund. 304. a. Inter Car[illegible] a. Inter Franc. & Flandr. 317. a. 318. [illegible] Burgundum & Francum. 396. c. [illegible] Flandr. 327. d. Inter Ludouic. Re[illegible] Audacem. 444. d. 449. d. Inter Max[illegible] & Francum. 455. b. c. Inter Carol. V. & [illegible] d. Inter Franc. & Maximil. Auſtriac. 4[illegible] Franc. & Flandros. 323. d. 330. a. b. Inter Francum & Anglum. 368. b. Inter Angl. & Burgund. 3[illegible] b. Inter Carol. V. & Franc. 503. b. Inter alios. 308. a. b. c. 340. c. d. 341. b. Inter Parmenſem & Balinium. 598. d.
Inſula. 5. b. 97. b. 372. b. d. 440. d. 494. a. 560. b. 561. c. 594. d. 588. a. b. c. 589. b. c. 507. c. 161. c. 267. c. d. 264. a. ſeq. 327. d. 328. a. 79. d. 166. d. 167. b. 359. b. 506. a. 537. a. 508. c. 321. c. ibid. 226. 307. c. 305. a. ſeqq. 534. d. 561. a. 618. a. ſeqq. 601. c. d. 626. b. Inſulenſe caſtrum. 262. c. 5[illegible]. d.
Inſulenſes. 290. c. 2[illegible]8. a. 349. c. 350. a. 4[illegible] c. d. 591. d. 592. d. 5[illegible]4. c. d. 564. c. [illegible] a. 526. c. 569. a. 560. d. 606. d. 607. a. b. 6[illegible]8. a [illegible]
Inſulenſium priuilegia. 336. d. Inſulenſis a[illegible] 542. c. 343. c.
Ioannes Bocquius. 489. c.
Ioannes Prunellus 356. a.
Ioannes Inſul. Caſtellan. 296. b. 312. d. 352.
Ioannes Haricuria Epiſc. Tornac. 399. b. c. 441. b. c. 444. a.
Ioannes Richardotius Epiſcopus Attrebat. 610. d. 626. a.
Ioannes Canardi Epiſcop. Attrebat. 367. d. 371. d.
Ioannes Fierinus. 423. c.
Ioannes Lannoyus Mingouallis dominus. 464. c.
Ioannes Deſpauterius. 491. c.
Ioannes Lannoyus. 357. d. 434. c. 425. a. 430. a. 435. a. b. 474. d.
Ioannes Raymius. 351. a.
Ioannes VVaſſonius Epiſcop. Tornac. 501. a.
Ioanna de Quienuille Abbat. Marquett. 417. d. 459. d.
Ioannes d'Auffaius. 458. c.
Ioannes Inſulenſ. Abbas Phalemp. 147. b.
Ioannes Faueanus Abb. Aquic. 626.
Ioannes Iumontius. 359. a.
Ioannes Cuuillon Societ. Ieſu. 592. b.
Ioannes du Clerc Abb. Vedaſtin. 428. c. 3[illegible] c. d. 445. a.
Ioannes Ruffaldus. 510. a.
Ioannes Cheuerotus Epiſc. Tornac. 425. c. 428. b. 401. b. 406. a.
Ioannes Montmorencyus Gallo-fl. Gub. 518. c.
Ioannes Six Epiſcop. Audomar. 599. d.
Ioannes Cortriſenus. 315. a. b.
Ioonnes Salembien Abbas Cyſon. 464. a.
Ioannes Toiſiacus Epiſc. Tornacenſ. 373. c. 381. d. 399. c.
Ioannes de Latre. 558. a.
Ioannes Hangouartius 353. d.

Ioannes

Ioannes Enghianus Epiſcopus Tornac. 292. a.

Ioannes Roubaiſius. 408. d.

Ioannes de Latre Abb. Phalemp. 514. b. 611. b.

Ioannes Sine terra. 363. c.

Ioannes Harnius. 200.a.

Ioannes Abbas Martianenſ. 240. c. 246. d.247.d.

Ioannes Vairrier Ordinis Prædicatorum. 511. c.

Ioannes Roſimboſius 458. d.

Ioannes de le Cambe. 443. c. d. 444. a.

Ioannes Bellus Epiſcop. Atrebat. 116. c. 117. a. 122. c.

Ioannes du Ploye Epiſcop. Atrebat. 620. b. c. d.

Ioannes Bouchianus Epiſcop. Tornac. 290. b.

Ioannes Mouiſſart Epiſc. Tornac. 462. d. 463. c.

Ioannes Atrebas. 163. a. ſeqq. 164. c. d.

Ioannes Ioffridus Epiſcop. Atrebat. 411. d.

Ioannes de Rocquenies. 354. b.

Ioannes Halewinus 417. a.

Ioannes Molanus Theolog. D. 598. c.

Ioannes Vauflardus Crucius. 339. b. ſeqq.

Ieannes Lalainius. 316. a.

Ioannes Murius electus Tornacenſis Epiſcopus. 309. a.

Ioannes Chiuoreus Abbas Phalempin. 439. b. 486. d.

B. Ioannes Epiſcop. Teruannenſ. 196. a. b. c. 202. 203. a. b. 204. a. b. 210. b. 214. b. c. 217. b. 239. c. d.

Ioannes Lentailleur Abbas Aquicinct. 524. c. 537. c. 539. c. d. 541. a. 546. c.

Ioannes Venduillius Epiſcop. Tornac. 545. c. 547. b. c. 548. a. 552. d. 558. b. 572. a. ſeqq. 599. a. d. 600. a. 601. c. ſeqq. 604. d. 605. a. c. 608. d.

Ioannes Intrepidus Burgundiæ Dux. 368. c. 370. a. ſeqq. 371. b. ſeqq. 372. c. d. 373. a. ſeqq. 374. a. ſeqq. 375. b. ſeqq. 376. b. 377. a. ſeqq. 378. a. ſeqq. 381. c. d. 382. a. ſeqq.

Ioanna Flandriæ Comitiſſa. 256. c. d. 257. a. ſeq. 258. d. 259. a. 262. b. 270. b. c. d. 271. d. 280. a. 281. b. c.

Ioannes Aueſnius Margaretę Comitiſſæ Flandrię filius. 282. c. 283. c. d. 285. 288. d.

Ioannes Flandr. Guidonis Flandr. Comit. filius Leodienſ. Epiſc. 296. d. 298. d. 299. a. ſeqq. 314. b.

Ioannes Rex Franciæ. 347. b. 349. a. b. 350. c. d.

Ioannes Auſtriacus Caroli V. Imp. filius. 552. d. 554. a. 555. a. d. 557. b. 558. d. 564. d.

Ioannes Luxemburgius. 406. c. d.

S. Ioannis Baptiſtæ dens. 230. a. Valetudinarium Iuſulæ. 443. d.

S. Ionatus Abbas Martian. 56. d. 81. d. Eius Reliquiæ. 222. d. 224. b.

Ioſeramnus Liderici filius. 67. a. ſeqq. 68. a. ſeqq.

Ipræ vrbs Flandriæ. 227. a. 355. b. 356. d. 360. b. d. 363. a. 560. d. 596. b. 597. b. Ipreuſes. 470. c. 488. d.

Irenæus Tornacenſis. 10. b.

Iris inſolita. 75. c.

Iſabella Auſtriaca Regis Philippi 2. filia. 616. b. 617. c. 618. a. ſeqq.

Iſabella Roubaiſia. 477. a.

Iubilæi ergò tumultus. 309. b.

Iuditha Caroli Calui filia. 110. d. 111. a. ſeqq.

Iudicium per ferrum. Vide V. Ferri iudicium.

Iudocus Halewinus 420. c.

Iulianus Apoſtata. 16. a. b. c.

Iulius Cæſar. 4. b. ſeq. 5. d.

Iuo Phalempinenſ. Abbas. 239. a.

Iuramentum contra Ioannem Auſtriacum. 558. d.

Iuſtitiæ inſignis exempla. 207. d. Iuſtitiæ ſtudium. 440. c.

L.

LAllainius Comes 564. a. 578. a.

Lambertus Epiſcopus Atrebatenſis. 185. b. 193. c. d. 194. d. 195. a. b. c. 196. a. c. 197. a. ſeqq. 200. b. 203. 204. b. 210. b.

Lambertus Abbas Phalemp. 216. b.

Lambertus Ludi magiſter Inſul. 189. a.

Lambertus Rex Italiæ. 130. b.

S. Lambertus Leodienſ. Epiſc. 268. d.

Lambertus Epiſc. Nouiomenſ. 208. c. d. 209. a. ſeqq. 210. a.

Lambertus Vicecomes Gandenſis. 161. a.

Lambræ. 139. c.

Lamottianum Seminarium. 612. c.

Lancea S. Longini. 201. d.

Landaſtum vicus. 453. c.

Landericus Adelæ Comitiſſæ cocus. 170. a. ſeq.

Lannoya vrbecula. 425. a. 536. a. 572. d. 573. a.

Latrones. 207. d.

Laudenſe Monaſterium. 236. c. 530. c.

Laurentius Abbas Laudenſis. 284. d.

Leduinus Abb. Martian. 154. b. c. 156. c. 159. c.

Legatio Philippi Boni Burgundiæ Ducis ad Pontificem Maximum. 429. a. Ad Franciæ Regem. 434. b. Ad Regem Anglorum. 383. b. Summi Pontificis ad Philippum Burgundum. 414. b. Archiducis Philippi ad Francum. 478. b. Legatio Imperatoris ad Philippum Bonum. 414. c. Legatio Venetorum ad eumdem. 431. d. Imperatoris Græcorum ad eumdem. 423. d. Francorum Regis ad eumdem. 433. a. 410. d. 437. b. 400. b. Regis Nauarræ ad eumdem. 445. b. Pariſienſium ad eumdem. 483. Legati Franciæ Regis. 182. a.

Lendinum vrbs Arteſiæ. 440. b. 466. c. 476. b. 516. a. 593. a. ſeqq. Lendienſes. 438. a.

S. Leodegarius. 77. a.

Leodienſium clades à Burgundo. 372. a.

Leprodochium Inſulenſe. 280. b. Orchiacenſe. 280. a. Ad pontem Cantelennium. 429. c.

Leucophææ Virgines Baſſeenſes. 456. c. Armenterianæ. 476. d.

Leudeſius Erchenualdi filius. 72. d. 75. d. 76. a.

Libidinoſæ puellæ in fœtus ſuos atroces. 615. d.

Licinnius Enceladus. 6. d.

Lidericus Eremita. 40. a. b. 49. c. 61. b.

Lidericus Buccenſis Flandr. Saltuarius. 39. c. 40. b. c. d. 42. c. d. 43. c. 44. a. 49. c. 50. a. ſeqq. 54. a. 57. a. 58. d. 59. a. 61. b. c. d. 67. a. ſeqq. 68. a. ſeqq. 77. d. 78. a. b.

Lidericus Harlebecanus Flandr. Saltuar. 94. b. 95. a. b. c. 96. b. 98. b. c. d.

Lietbertus Epiſcop. Camerac. 164. a. 177. b. 187. a. b.

Lietbertus Abbas Martian. 233. a.

Lira vrbs Brabantiæ. 594. b.

Locuſtæ inſolitæ. 120. c.

Lommenſis aix. 590. d.

Lotharius Rex Francorum. 120. c. 146. b. c. 147. a. 149.
Ludi equeſtres Inſulæ. 334. b. 337. a. 416. b. Tornaci. 332. d. Ludi Spinetani Inſulæ. 381. d. 431. c. 442. b. 447. b. Ludi arcubaliſtariorum Tornaci. 368. b. 420. d. Ludione Duaci incendium pariunt. 525. a.
Ludouicus Pius Imperat. 100. b. c. 101. a. ſeqq. 103. a. ſeqq. 104. d.
Ludouicus Balbus Imp. 121. d. 122. b.
Ludouicus Rex Carolomanni frater. 127. c.
Ludouicus Deſidioſus. 128. b.
Ludouicus Vltramarinus Rex Franc. 139. c. 140. d. 141. a. 142. d.
Ludouicus Lotharij filius Rex Franc. 147. a.
Ludouicus Craſſus Rex Francor. 206. a. 223.
Ludouicus Iunior Rex Francor. 231. b. d. 248.
Ludouicus Philippi Auguſti filius. 259. d. 261. c. d. 263. c.
S. Ludouicus Francor. Rex. 276. b. 282. b. 286. d. 288. c. 293. b.
Ludouicus Hutinus. 318. a. ſeqq. 329. a. ſeqq.
Ludouicus 11. Francor. Rex. 429. d. 430. a. b. d. 431. a. ſeqq. 432. d. 436. a. ſeqq. 437. a. 440. a. 444. d. 445. d. 446. d. 449. a. 453. d. 458. b. 462. b. c.
Ludouicus 12. Francor. Rex. 479. a. 488. d.
Ludouicus Creſſius Flandr. Comes. 330. d. 331. a. ſeqq. 341. b. c. d. 342. c. 343. c.
Ludouicus Maleanus Flandr. Comes. 343. c. d. 344. d. 354. b. d. 358. a. 363. c. d. 364. Huius mauſoleum. 420. c.
Ludouicus Haſa. 359. a.
Ludouicus S. Pauli Comes, Caſtellanus Inſul. 402. c. 406. d. 419. a. 427. b. 430. b. 432. a. 442. a. 444. d. 445. d. 446. d.
Ludouicus Trimoullius Epiſcop. Tornacenſ. 363. c. 373. c.
Ludouicus Guillardus Epiſcop. Tornacenſ. 487. b. 491. a.
Ludouicus Berlaymont. Archiep. Cameracenſis. 613. d.
Ludouicus Requeſennius Gubernator Belgij 544. b. 546. a. 549. d.

M.

S. MAcarius Patriarcha Antiochenus 151. b. ſeqq. 152. a. ſeqq. 173. d. 174. a.
Magnentius tyrannus. 16. a.
Maiores domus. 88. c.
Malecontenti. 563. a. b. c. 573. b. 581. a.
Maleficij puniti. 424. c.
Manaſſes Cameracenſ. Epiſcop. 192. c. 193. a.
Mansfeldius Comes. 552. a. 582. c. d. 583 a. 605. d. 609. c.
Marchio Ferrarienſis. 431. d.
Margareta Flandriæ Comitiſſa. 256. c. d. 257. 261. b. 280. a. 281. d. 282. a. 283. d. 285. c. d. 286. a. b. d. 289. a. 290. a. 291. b. 292. b. ſeqq. 293. 295. d.
Margareta Maleana Philippi Burgundi vxor. 347. d. 351. c. 352. b. ſeq. 369. d.
Margareta Iprenſis. 277. d. 278. a. b. 279. c. d.
Margareta Angliæ Regina. 429. b. c.
Margareta Auſtriaca Belgij Gubernat. 498. b.
Margareta Caroli Audacis vxor. 441. c.
Margareta des Tailleurs. 5[illegible]4. d.
Margareta Briennia. 295. a.
S. Virgo Maria. 32. b. c. 19. b. Ca[illegible] 288. a. 292. c. 425. c. 492. d. 493. b. [illegible] Gratiæ. 589. d. 608. b. 61[illegible]. d. 621. d [illegible] E[illegible]micenſis. 272. b. c. 612. d. Fourne[illegible] Duacenſis. 498. d. 499. d. 502. d [illegible] c. 510. c. 512. c. Eius Reliquia[illegible] 330. c.
S. Mariæ Ægyptiacæ Reliquiæ. 29. c. 30. c.
Maria Hungariæ Regina. 498. b.
Maria Angliæ Regina. 517. b.
Maria Burgundica Maximiliani Auſtriaci coniux. 449. b. 450. c. d. 452. b. 454. a. 458. c. 460.
Maria Inſulenſis Caſtellana 476. d. 4[illegible]9. c. 509. d. 664. d.
Maria Raiſſia Marquett. Abbatiſſa 283. a. 289. b. 295. c.
Marianum Seminarium Duaci. 617. c.
Marquettanum Monaſterium. 274. a. 276. d. 427. d. 428. a. 530. d. 531. a.
Martianæ. 127. a. 338. c. Martianenſe Monaſterium. 154. b. 159. a. 210. d. 214. a. b. 233. b. 520. b. 532. d. 533. a. ſeqq.
S. Martinus. 17. c. d. 191. b.
Martinus Porræus Epiſcop. Atrebat. 371. d. 393. a.
Martinus Rythouius Epiſcop. Iprenſ. 5[illegible]2. d.
Martis fanum. 3. b. 6. c. Martis ſtatua. 3. b. 6. c.
Maſelinus Præpoſitus Cameracenſ. 192. c. d. 193. a.
Matthæus Galenus D. Theolog. 549. a.
Matthæus Moullartius Epiſcop. Atrebatenſis. 548. b.
Matthæus Lannoyus. 521. a. ſeqq.
Matthias Archidux Auſtriæ 556. b. 557. a.
Matthias à Barda Cyſonienſ. Abb. 524.
Matthias Boſſemius D. Theolog. 617. b.
Mathildis vidua Philippi Ellarij. 170. c.
Mauretania, vel Moretania. 138. d. 139. a. 253. d. 582. d.
S. Mauritij Parœcia Inſulæ. 300. b.
Mauritius Comes Naſſauius. 619. b. 621. b. c. 623. a.
S. Maurontus Abbas. 60. b. 74. a. b. c. d. 79. c. d. 80. a. 87. a. ſeqq. 457. a. b. 515. c. Eius corpus. 231. b. c. Puteus Martianis. 182. b. Feſtum Duaci. 493. b.
Mauſoleum Ludouici Maleani. 420. c.
Maximianus Imper. 11. b. d. 14. d.
Maximilianus Auſtriacus Imp. 454. b. c. 455. a. b. 456. a. 457. c. 458. c. d. 461. a. 462. d. 463. a. ſeqq. 464. b. 465. b. 468. b. 468. d. 499. c. 470. c. 473. d. 474. b. 479. b. 485. d. 490. b.
Maximilianus à Gandauo Vilanus Raſſeghem Baro, Gallo-fland. Gubern. 526. c. 535. b. c. 536. b. 538. b. 549. d. 556. c. 579. d. 508. a. b. 596. a.
Maximilianus à Capella Societatis Ieſu. 610. d. 612. a.
Maximilianus Morillonus Epiſcop. Tornacenſ. 597. a.
Maximilianus Manaræus Propoſitus S. Petri Inſul. 614. d.
Maximus. 17. c.

Digitized by Google

S. Medardus Epiſcop. Nouiom. & Tornac. 24. b. 30. d. 31. d. 3?. a. 34. a.
Menenæ 563. c. 581. a. b. 596. a. ſeqq. 606. Menenſe præſidium 583. 590. d. 594. b.
Merouæus Rex Francorum. 21 c. 22. b.
Meſſinenſe Monaſterium. 170. b.
Michaël d'Elne Epiſc. Tornac 615.
Michaël Franciſci Epiſcop. Salubrienſis 478. b.
Michael Requillaire Abbas Laudentis. 476. d. 486. c.
Michaël Warenghien Epiſcop. Tornac. 297. c. 301. c. d.
Michaëlis Maëda. 817. d.
Minores Inſulenſes 243. d. 284. a.
De Miſſa contentio Duaci. 609. d.
S. Mommolenus Epiſcop. Tornacenſ. 73. b. c. 83. c. d.
Monachus ob vitia punitus. 238. c. d. Monachis infeſtus punitus. 223. 156. d. 157. a. ſeqq. 215. b. 324. c. d. Monachorum ſeges 238.
Mons Deſiderij vrbs Galliæ. 508. d.
Mons Pietatis Inſulæ. 624. c. d. 625. d.
Monſtrum Martianis natum. 555. a.
Montes vrbs Harmoniæ. 543. b. c.
Mors Sanctorum inſignis 161. d. 229. d. 242. a. ſeqq.
Moruillerius Franciæ Cancellarius. 433. a. ſeq.
Motus, vel tumultus populares. In Flandria. 399. a. 403. a. 408. b. c. 490. a. Caſletenſis. 303. d. Duacenſes. 303. a. 326. c. 385. a. 389. d. 390. a. 348. c. 330. d. 513. c. 490. b. 564. d. Inſulæ 560. d. 569. c. ſeq. 566. c. d. 561. a. 502. a. Tornaci. 390. b. Atreb. 348. a. Varijs locis. 438 d. 498. c.
Moullartianum Seminarium. 620. a.
Mulieres motus agitant. 448. c.
Mundi finis. 150. a.

N.

NAmurcum vrbs. 447. c. 555. c.
Nanthildis. 65. a.
Naſſauius Comes. 488. b.
Naues Flandrorum. 366. d. 458. c.
Nero Imperator. 7. a.
Nerua Imperator. 7. d.
Neruij. 1. a. ſeqq. 2. a. ſeqq. 3. a. ſeqq. 4. a. ſeqq. 5 c. 6. a. ſeqq. 7. b. c. d. 9. a. b. 14. d. 15. a. b. c. 17. c. 18. c. 22. c.
Nicolaus Abbas Laudenſis. 301. d.
Nicolaus Ruiſtrius Epiſcop. Atrebat. 480. c. 486. b.
Nicolaus Perenottus. 512. b.
Nicolaus Trigaultius Societ. Ieſu. 623. c.
Nicolaus Forceuille. 614. c.
Nigræ Sorores Roubaiſiæ. 477. a.
Nieuportus vrbs in Flandria. 616. c. 619. c.
Nobilium Fœderatorum petitio à Parmenſi. 527. b.
Noircarmij dominus. 535. d.
Normanni. 102. a. 103. b. 105. c. d. 106. a. ſeqq. 110. a. b. c. d. 116. c. d. 119. b. 126. b. ſeqq. 127. a. ſeqq. 135. b. 137. b. 138. b. 197. c. d. 198. a. ſeqq.
Noſocomium S. Mariæ Inſulę 277. b. c. 280. c. S. Saluatoris, vel Ioannis Euangeliſtę. 270. b. S. Iacobi Inſulæ. 276. a. Siclinienſe. 281. c. 283. d. Roubaiſianum. 49?. a.
Noueus ductor Francorum. 581. d. 582. a. ſeqq. 586. a. b.
Nundinæ Armenteriana. 623. d. Duacenſes. 291. d. 343. a. Inſulenſes 29?. d. 303. d. Lannoyanæ. 42?. a. Orchiacenſes 58? c.
Nuptiæ Ducis Burgundiæ 353 d. Philippi Boni. 391. d. 396. c. Antonij Burgundi. 3?8. d. Adolphi Rauenſtein. 2?9 b. Ludouici Inſulenſis Caſtellani. 400. c. Caroli Audacis 43?. a. Philippi II Regis Catholici cum Maria. 514. a. cum Eliſabeth. 517. c. Philippi III. Regis Catholici cum Margareta Auſtriaca; Alberti Archiducis & Belgarum Principis. 616. 617.

O.

ODa Abbatiſſa Marquettenſis & Flinenſis. 289. c.
Odo Rex Franciæ 129. a.
Odo Scholarcha Tornacenſis. 189. a. c.
Odoacer Flandrię Saltuarius. 102. c. d. 103. c. d. 104. a.
Odoacer alter. 22. c.
Odor ſuauis ex corporibus Sanctorum 13. d. 163. In cubiculo S. Amati. 85. d.
Oliuerius conſor Regis Franciæ. 249. d. 451. c.
Ooſtenda, vrbs Flandriæ. 598. b. 621. d. Ooſtendanorum excurſiones. 607.
Orchiacum. 101. c. 127. a. 251. a. 318. b. 34. a. 318. d. 368 c. 454. c. 515. a. 532. b. Orchiacenſium priuilegia. 236. b. Orchiacenſe Xenodochium. 489. c.
Ordines in Belgio. 551. a 552. a. c. 553. a. ſeqq. 554. a. ſeqq. 555. d. 556. a. ſeqq. 557. a. ſeqq. 575. a. 597. a. Ordines fœderati. 606. c. 607. d. Ordines Prouinciarum VVallonicarum 574. b. 575. b. 578. a. Ordines Gallo-flandriæ 551. b. c. d. 575. 576. b. d.
Origiacum. 2. d.
Orphanotrophium Duaci. 548. a.
Orphanorum Cuſtodes Inſulæ. 366. d.
Osbertus Monachis iniurioſus 156. d.
Oſtenta varia. 21. d. 30. c. 36. 43. d. 48. c. 136. 138. 149. c. d. 157. a.
Oſtrouandia 337. c.
Otho Imperator. 140. d. 141. a. 264. a. 265. a. ſeqq. 266. c. d. 267. a. c.

P.

PAnni. 491. a.
Parochi in Religioſos priuilegijs donatos cõſurgunt Duaci. 609. d. Horum vnius inſignis pœnitentia. ibid. Parochus ob hæreſim eadem in vrbe damnatus. 502. c.
Parricidia Duaci. 356. c. 406. b.
Paſchaſius Balduinus. 517. b.
Pax Achiacenſis. 325. a. ſeqq. Pax inter Franços, & Flandros. 330. c. Inter Flandros & Hannones. 326. a. Pax Carnutenſis cum Ioanne Intrepido. 372. Winceſtria cum eodem. 373. a. Inter Francos & Anglos. 383. d. 350. a. Inter Burgundum & Gandenſes. 365. c. Inter Intrepidum & Francos. 378. d. 379. a. Inter Francos & Flandros. 323. d. Inter Philippum Bonum & Gandenſes. 414. b. Inter Creuecœurium & Gallo-flandros. 471. c. 473. Inter Maximilianum & Flandros. 465. a. 475. b. Inter Maximilianum,

Francum, & Flandros. 474. d. Inter Burgundum & Leodienſes. 438. a. Inter Francum & Carolum Audacem. 407. d. 437. a. Inter Maximilianum, & Francum. 474. c. 475. b. 478. b. Inter Cæſarem & Francum. 509. a. Pax Atrebatenſis inter Francum, & Philippum Bonum. 400. d. Inter Philippum & Henricum Reges. 517. c. Inter Regem Catholicum & Prouincias Wallonicas. 580. d. Inter Regem Hiſpaniæ & Francum. 616. a. Pacis ſtudium in Flandria. 171. c. d. 522. b. Pacis nomen ab hæreticis deletum. 531. c. Pacificatores Duacenſes. 292. b. 300. c. Pacificatio Gandenſis. 551. d. 553. b. c. Pacis Abbatia Duaci. 621. b.
Paſſio Chriſti. 242.
Pauperibus ſubuenire. 149. b. 206. c. 216. b. 218. c. 182. c. 443. d. 444. b. ſeqq.
Peccata. 102. b. c. 105. d. 109. d. 110. a. 397. d.
Pecuniam adulterantes. 300. a. 405. c. 515. a. 516. b. pecuniæ exactio. 541. b.
Periuri puniuntur. 203. c. d.
Perſecutio Chriſtianorum. 8. d.
Peſtis. 26. c. 228. c. 151. a. 153. b. 195. b. 329. a. 346. c. 347. c. 373. c. d. 408. c. 444. b. 488. c. 580. d. 614. b. 615. c.
Petrus Duacenſis Cardinalis. 254. d. 255. a.
Petrus Atrebat. Epiſcop. 249. b. 290. 296. c.
Petrus Pintaflourius Epiſcop. Tornac. 548. b.
Petrus Colpinus Theolog. D. 568. c.
Petrus Quickius Epiſc. Tornac. electus. 478. d.
Petrus Cameracenſ. Epiſcop. 245. d. 246. d.
Petrus Rogerius Epiſcop. Atreb. 331.
Petrus à Boſco Abb. Laudenſ. 476. c.
Petrus Vanderzippius. 365. c. 369. d.
Petrus Roubaiſius. 479. b.
Petrus Manaræus Abb. Martian. 535.
Petrus ab Auxeio Epiſcop. Tornac. 354. d.
Petrus Brullius hæreticus. 509. a. b. c.
Petrus Anconitanus Epiſc. Atreb. 489. a. 495.
Petrus an Epiſcopus Tornacenſis. 255. d.
Petrus Maſoërius Epiſcop. Atreb. 353. d. 367. d.
Petrus Foreſtus Epiſcop. Atrebat. 347.
Petrus Famelart Paſtor. 538. 539.
Petrus Carpentier Abb. Laudenſ. 546. c.
Petrus Hugo electus Abb. Phalempin. 439. a. b.
Petrus à Tecto Prouincialis Franciſc. 615. d.
Petrus Rancicourtius Epiſcop. Atreb. 428. d.
Petrus Titelmannus Quæſitor Fidei 512. a.
Petrus Remenſis Archiepiſc. 296. d.
Petrus Mamilius. 255. a. 267. a. 267. b.
Petrus Luxemburgius, Inſulenſis Caſtellanus. 397. b. 399. d. 460. d. 461. c.
B. Petrus Luxemburgius. 402. b. c.
Phanopinenſe Monaſterium 159. b. c. 189. d. 206. b. 291. b. c. d. 270. b. 239. a. 439. a. 305. a.
Pharamundus Francor. Rex. 20. c.
Phinartius. 340.
Philippus Primus Rex Franciæ. 169. b. 170. a. 179. c. d. 180. a. b. d. 181. a. 183. c.
Philippus Auguſtus Franciæ Rex. 251. c. 252. a. ſeqq. 254. 255. 248. a. 249. a. b. 256. c. d. 257. a. 259. a. b. 261. d. 262. a. ſeqq. 263. d. 265. a. ſeqq. 266. a. ſeqq. 267. d. 269. a.
Philippus Audax Rex Franciæ. 293. 294. b. 298. a. 299. b.
Philippus Pulcher Franciæ Rex. [illegible] 303. a. ſeq. 304. d. 307. 309. d. 310. a. b. 31[illegible] a. b. d. 317. 318. a. b. 319. a. 322. d. 32[illegible] ſeq[illegible] d. 327. b. ſeqq. 328.
Philippus Longus Franciæ Rex. 32[illegible] d.
Philippus Valeſius Franciæ Rex. [illegible] b. 3[illegible] 42. ſeqq. 336. d. 337. a. ſeq. 339. ſeq. 347. b.
Philippus Elſatius Fland. Comes. [illegible] 40. a. 24[illegible] ſeqq. 245. a. c. 247. a. d. 248. c. d. 24[illegible] a. d. [illegible] ſeqq. 251. a. ſeqq.
Philippus Audax Burgundiæ Dux. 347. 352. b. c. 353. b. 355. c. 364. c. 365. c. d. 366. 367. c. 368. d. 369. c.
Philippus Bonus Burgundiæ Dux. 375. b. 382. d. 383. a. ſeqq. 384. a. 385. b. 386. a. ſeqq. 387. a. ſeqq. 388. c. d. 389. c. d. 390. d. 391. a. ſeqq. 391. a. ſeqq. 393. c. d. 394. a. ſeqq. 395. d. 396. b. ſeqq. 397. a. b. 402. a. b. d. 403. a. ſeqq. 406. b. c. 407. a. ſeqq. 408. b. c. d. 409. a. ſeqq. 410. c. d. 411. a. b. c. 412. a. ſeqq. 413. c. d. 414. a. ſeq. 416. a. 418. c. 419. b. ſeqq. 420. a. ſeqq. 421. c. 423. a. 424. a. 425. a. ſeqq. 426. c. d. 428. d. 429. c. b. 430. c. 432. b. ſeqq. 433. b. d. 434. b. 435. a. ſeqq. 437. c. 438. a.
Philippus II. Hiſpa. Rex. 511. c. 516. 517. c. 518. b. 544. a. b. 545. b. 547. c. 592. d. 598. a. 616. b. c.
Philippus Rex Caſtellæ. 462. a. 481. d. 482. a. ſeqq. 483. d. 484. b.
Philippus Cominæus. 444. b. ſeqq. 489. a.
Philippus Meuſius Epiſc. Torn. 294. a. 257. a.
Philippus de le Val Bailliuus Duac. 558. d.
Philippus Caſtellanus Inſulenſis. 389. d.
Philippus Brabantiæ Dux. 396. d. 398. a. 400. a. 401. b. ſeqq.
Philippus Creuecœurius. 461. d. 464. c. d. 471. a. 476. a.
Philippus Lannoyus. 501. d. 508. c.
Philippus Cliuius 470. b.
Philippa de Latre Marquett. Abbatiſſa 506. d.
Philippus Arboiſius Epiſcop. Tornacenſ. 347. 354. d.
Philippus Comes Namurcenſis. 257. a.
Philippus Arteuelda 360. b. ſeqq.
Philoſophia Duaci 549. c.
S. Piaton Martyr. 9. b. ſeqq. 10. a. b. 11. d. 12. a. ſeqq. 13. a. ſeqq. 14. a. 192. a. b. 232. a. 235. d. 317. a. 326. a. 346. d. 347. 422. a. 423. b. 424. d. 491. b. 625. d.
Pipinus Maior domus. 84. a. b. 88. d. 89. a.
Pipinus Martelli filius. 91. a. b. c. 93. c.
Piſcium lues. 188. d.
Pluuiæ. 30. c. 36. a. 101. d. 102. b. 148. d. 157. c. 195. b. 236. a. 246. c. 247. a. c. 253. d. 406. a. 417. d.
Pons Treſſinius, vel, Cherenius. 338. b.
Pons Phinartij. 291. a.
Pontius Epiſcopus Atrebatenſis. 271. d. 273. c.
S. Poppo Abbas. 161. c. d. 162. ſeqq. 163.
Portoria Gallo-flandriæ. 293. c.
Præfecti aſperi in Hannonia. 285. d.
Præpoſitus Inſulenſis. 502. a.
Præpoſitus S. Petri Inſulenſis 255. d.
Præpoſitus Mareſchalli 489. a. 547. c. 543. a.
Pratenſe Monaſterium Duaci. 271. b. c. 452. b.
S. Priſcus Martyr. 8. d.

Priui-

Prodigia Inſulæ. [illegible] 354. d. 40[illegible] b. Duacenſia. 557. a. 563. d. Pro Flandriſ. 245. 4[illegible].
Proceſſio Inſulenſis. 292. d. 398. d. 400. a. Duacenſis 4[illegible]. b. Tornacenſis. 191. c. Meſſinenſis. 1[illegible]. 175. a. Siciniencis 2[illegible]. c.
Proditio. 594. a. b. Proditores. 588. a. 589. d.
Prouinciæ VValloniæ. 574. a.
Ptolemaidis obſidio 2[illegible]. d.
Pudicitia viri principis. 256. c.
Puerperarum Hoſpitale Inſulæ. 276. a.
Pugnæ in aere. 360. d. Pugna ad Textricium. 84. Pugna ad Donengium. 182. d. Ad Caſletum. 179. d. 180. a. ſeqq. Ad Brochoriam. 181. c. Pugnæ Balduini Ferrei. 111. c. 112. a. 113. b. Contra Normannos. 135. d. Pugna Bouinienſis. 266. d. Filiorum Margaretæ Comitiſſæ Fland. in Zelandia. 286. a. b. Vimiacenſis. 386. d. S. ampani Comitis contra Flandros. 410. a. Iuxta Iuſalam. 336. Neuelenſis, & VVazelienſis. 410. d. Ad Grauelingam. 516. d. Nieuportana. 619. c. Inter Francos & Flandros in Laleuua 344. b. Ad Niuellam. 357. c. Guinegatana. 457. b. 487. c. 502. Roſebecana 360. c. d. 361. a. ſeqq. Ad Montem Pabulanum. 319. c. ſeq. 320. a. ſeqq. Ad Dorlenium. 612. c. Groeningana. 311. a. ſeqq. 312. a. ſeqq. Ad Montem Herticium. 436. b. Gauerenſis. 414. a. Azincurtiana. 379. c. Creſſiana. 341. b. Ticinenſis. 495. d. 496. a. ſeqq. Inter Francos & Flandros ad Inſulam. 343. d. Ad Cochereellum. 351. a. Pictauienſis. 349. a. Quintiniana 516. c. Mondragonij ad Grollam. 613. Ad VVaroncam. 300. d. Ad Pontem Treſſinium. 339. b. ſeq. 340. a. ſeqq. Ad Axonam. 138. Ioannis Burgundi contra Leodios. 372. c.
Puluis tormentarius 512. d.
Purgatorij pœnæ diuturnę. 158. d.
Puteus S. Mauronti. 182. b.

Q.

Queſnoya 582. d. c.
Queſnoyenſis Parthenon. 477. c.
Quinquageſima exacta Inſulæ. 302. d. 303.
Quintinopolis 466. c. 516. c.
Quintus Cicero. 5. c.

R.

Radbodus Epiſcopus Tornacenſis. 176. b. 191. b. d. 200. d. 201. a. b.
Radulphus Epiſcopus Tornacenſ. 141. c.
Radulphus Epiſcop. Atreb. 255.
Rambertus Epiſcopus Tornac. 135. a.
Raptores rerum alienarum. 207. d.
Raſo Gandenſis. 276. b.
Raſo Herzellius. 357. c.
Raynelmus Epiſcopus Tornacenſ. 113. d. 114. a. 123. c.
Raynerius Hannoniæ Comes. 122. a. 130. d.
Rector primus Vniuerſitatis Duacenſis. 523. a.
Reginaldus Bononiæ Comes. 267. c. 268. a. 269. a.
Regnacarius Princeps Cameracenſis. 22. d. 23. d. 28. a. ſeq.
Reinaldus Inſul. Caſtellan. 240. d.
Religionis libertas. 559. c. d.
Religioſus male viuens diuinitus punitus. 600.
Religioſus Apoſtaſiam meditans. 230. d.
Religioſus peccatis obnoxius, dum viueret, in igneis armis apparet. 238. d.
Renatus Lotharingiæ Dux. 398. 403. b.
Repudiata vxore. 249. b.
Reinerij Comes 502. a. ſeqq. [illegible] b.
Rex Sagittariorum Inſulenſis ſublatus. 506.
Richardus Imperator. 289. d.
Richildis Fland. Comit. 165. c. 177. b. 178. a. ſeqq. 180. b. ſeqq. 181. c. 188. a.
R[illegible] V[illegible]. 11. d.
S. Richarius Presbyter. 6[illegible]. b. c. d. 61. a. b.
S. Richarij oppidum 38[illegible]. b.
S. Rictrudis Abbatiſſa Marchianenſis. 59. c. d. 60. a. b. d. 61. a. b. 69. a. ſeqq. 70. a. ſeqq. 71. a. ſeqq. 85. b. 164. b. 191. d. 214. c. d. 232. a. d. 234. a. 236. c. 241. b.
Robertus Abbas Aquicinctinus. 207. a.
Robertus Epiſc. Atrebat. 110. c. 214. a. b. 270. a.
Robertus Tornacenſis Epiſcopatus & Atrebat. Adminiſtrator. 245. b. dein Cameracenſis electus. 246. b.
Robertus Rex Franciæ. 136. a. b. c. 149. b. c. 157. d.
Robertus Friſius Flandriæ Comes. 171. c. d. 177. c. d. 178. a. 179. a. ſeqq. 180. a. ſeqq. 181. a. ſeqq. 182. d. 184. d. 185. c. 186. a. 188. b. c. 189. d. 190. a. ſeqq. 194. a.
Robertus Hieroſolymitanus Flandr. Comes. 188. b. 194. c. 199. a. ſeqq. 200. a. 201. d. 202. a. 203. b. 204. d. 205. a. 207. c.
Robertus Bethunæus Flandr. Comes. 291. a. c. 292. c. 305. c. 307. c. d. 324. a. b. c. 325. a. b. 326. c. d. 327. a. ſeqq. 329. d. 330. a. b. d.
Robertus Cardinalis. 255. d.
Robertus Gaguinus. 445. a. 480.
Robertus VVaurinius. 252. a.
Robertus Longueuallius Turris dominus. 533. b.
Robertus Aſtichius. 306. d. 307. a.
Robinetus Ruſſinus. 476. b.
Rodulphus Imperator. 296. a.
Rodulphus Rex Franciæ. 137. a. 138. c. 139. a.
Rodulphus Comes Cameracenſ. 127. d. 133. a. b.
Rodulphus S. Euerardi filius. 131.
Rogerius Inſulenſis Caſtellanus. 189. d. 214. d. 215. b. 277. b.
Romani. 20. b.
Romontius Comes Inſul. Caſtellanus. 458. a. 461. d. 463. d. 466. d.
Roſimboſianum caſtrum. 471. b.
Rothardus Cameracenſ. Epiſc. 146. d. 149. a.
Rothildis filia Regis Clotharij, vxor Liderici. 50. b. 51. a.
Roubaiſianus Marchio Robertus Melunius. 584. d. 585. a. b. 593. d.
Rouleria. 573. d.
Rubempreti Nothus. 432. c. d.
Rufus Falkemburgius. 306. a. ſeqq. 307. b.

S.

Sacrilegium. 217. a. b. Sacrilegus inuaſor. 200. c.
Sailliacum pagus per Reliquias ſeruatur. 222. d.
Salezarus miles inſignis. 466. b.
Salis vectigal turbarum occaſio. 408. b.
Saluartius Liderici pater. 38. b. c.
S. Saluius Epiſcopus & Martyr. 97. d. 98. a.
Sanguinis pluuia. 30.
Sarcophagus viri ſancti creſcit. 250. a.
Saſwalo Inſulenſis Caſtellan. 159. b. c. 165. b.

Saxones in Flandria. 98. b. 100. b. c. Saxonum Dux. 510. d.

Scabini Inſulenſes. 251. c.

Scabini Duacenſes. 277. a.

Schiſma Eccleſiæ Tornacenſis. 483. a. Schiſma Flandris graue. 354. d. 362. d. 367. c. Vt tolleretur, laboratum. 368. d.

Schola pauperum Armenteriæ. 617. a.

Scluſa. 205. a. 222. c. 466. a. 549. d. 561. b. 565. c. 621. c. 623. d.

Seditioſi Duaci. 569. a.

Segardus Abbas S. Martini Tornac. 208. d.

Seminarium Theologorum Duaci. 574. a. Epiſcoporum 574. a.

Seminarium Anglicanum ib. 540. d. 548. 618. c.

Seminarium Lamottianum. 612. c. Marianum. 617. b. Moullartianum. 620. a.

Senatus Inſulenſis. 279. b. 292. a. 300. b. 342. 343. a. 344. d. 354. a. b. 393. d. 436. b. 489. b. 526. c. d. 562. a. 569. c. 578. d. 589. c. 607. c.

Senatus Duacenſis. 351. a. 352. d. 484. d. 485. a. b. 500. a. ſeqq. 518. a. 565. d. 569. a.

Sepulchrum S. Piati. 14. a.

Serenus S. Eleutherij pater. 24. a. c.

Serui graui onere liberati. 285. c.

Seuerus Imperator. 8. c.

Sibylla Theodorici Elſatij vxor. 237. d.

Sicambri. 6. d.

Siccitas inſignis. 136. b. 231. c. d. 247. a. 248. d. 425. 477. 482. a. c. 506. 515. a.

Sicherus Aquicinctenſis Monaſterij fundator. 186. b.

Siclinium. 13. c. d. 338. c. Sicliniensis Eccleſia. 305. a. Siclinienſes Canonici. 308. c. 326. a. Siclinienſes, 532.

Sigebertus Rex Francorum. 34. d. 35. a. b. c.

Sigebertus Auſtraſiæ Rex. 66. c.

Sigefridus Comes S. Berthæ maritus 56. c. 82. c.

Simon Epiſcopus Nouiomenſis, & Tornacenſis. 227. a.

Simon Epiſc. Tornac. 335. a. ſeq.

Simon Abbas Aquicinctinus. 258. a.

Simon Ghiſegnius Abbas S. Martini Tornacenſ. 445. a.

Simon Oiſiacus. 240. a.

Simoniaci reprehenſi. 185.

Sinenſe Monaſterium. 273. b. ſeqq. 276. d. 277. c. 459. c.

Societas Ieſu Inſulæ. 601. 603. c. d. 604. c. d. 605. a. 607. c. d. 622. d. 623. 626. d. 628. a. Duaci. 524. d. 537. a. 539. b. c. 540. a. b. 541. a. 544. b. 545. a. b. c. 549. b. c. d. 558. d. 565. ſeqq. 571. a. b. 587. c. Tornaci. 584. alibi. 559. a.

Sodalitas B. Mariæ Cancellatæ Inſulæ 288. b. 425. c. 427. c. Sodalitium S. Crucis Armenteriæ. 422. a.

Sodomiticus exuſtus. 414. 426. c.

Solis defectiones, & oſtenta. 139. c. 157. c. 231. c. 239. d. 249. c. 280. d. 367. a 408. c.

Sorricus. 7. d. ſeq.

Spinctici Ludi Inſulæ. 442. b. 447. b. Vide V. Ludi.

Stampanus Comes 409. b. 410. a. b. 415. b. d. 428. c. d.

Status Conſiliarij. 549. d.

Stegræ, vrbecula Flandriæ. 563. c.

S. Stephani Protomartyris Reliquiæ. 19. c. Eius templum Inſulæ violatum. 351. d.

Stephanus Papa in Gallijs. 93. c.

Stephanus Epiſcopus Tornacenſis. 153. a.

Stephanus Epiſcopus Camera. & Atrebat. b. 138. b. 139. b.

Sthephanus Viuienſis Tornaci malè acceptus 402. a.

Stratenſes in Carolum Bonum inſurgunt. 218. d. 220. d. 221. a. ſeqq.

Strumis laborantes ſanati. 182. b.

Stuprum maternum in Flandria. 57. b.

Sudor peſtilens. 407. d.

Sueui in Belgio. 19. d.

S. Sulpitij Prioratus. 543. a.

Superior Epiſcopus Neruiorum. 15. c.

Supplicio afficiendi Inſulæ. 628. b.

Synodus Liptinenſis. 90. d. Contra Iconoclaſtas. 94. a. Sueſſionenſis. 106. c. Troſleyenſis. 138. b. Claromontana 196. d. Tornacenſis. 244. c. 381. d. 514. c. 619. a.

T.

TAlionis lex in Flandria. 325. c.

Tangmarus Eicemon Caroli Boni 218. d. 219. a. ſeqq. 220.

Taynardus Rex Bonacorum 3. b.

Tempeſtas. 333. c. 345. a. 351. d. 407. d. 480. b. 494. d.

Tencteri populus Germaniæ. 6. d.

Teneramonda, vrbs Flandriæ. 463. c. 553. d.

Terræ motus. 21. d. 101. b. 149. d. 153. b. 183. d. 408. c. 482. c.

Teruanna, vrbs Morinorum. 2. d. 466. d. 467. a. 487. c. d. 513. b. c.

Teſtamenta Sacerdotum. 189. d. 190. a. ſeqq.

Tetdo Cameracenſis Epiſcop. 145. a. 146. b. c.

Teutoni ex Germania in Belgium profecti. 2. c. d. 3. a. b.

Thecla Blandinij ſepulta. 124. c. d. 126. a.

Theobaldus Sauſorius Epiſc. Torn. 333. a.

Theobaldus Luxemburgius Epiſcopus & Cardinalis deſignatus. 421. d.

Theodoricus Abbas Pratenſis. 291. c.

Theodoricus Epiſcopus Atrebatenſis. 103. b. 104. a. 106. b. 116. a. b.

Theodoricus Heriſſonus Epiſcop. Atrebatenſis. 352. a. b.

Theodoricus Rex Franciæ. 75. d. 76. d. 85. d.

Theodoricus Elſatius Flandr. Comes. 225. b. c. 226. a. ſeqq. 227. a. ſeqq. 228. a. b. 231. d. 232. a. 236. c. d. 238. b. 239. d. 240. b. 241. d. 243. c.

Theodorus Tornac. Epiſc. 23. d. 24. a.

Theodoſius Senior Imper. 19.

Theologorum Seminarium Duaci. 574. a.

Thermæus dynaſta in Flandria victus. 516. d.

Theſſalonicenſium Pontifex pro Phanopinenſib. ſcribit. 270. a.

Togarum quarumdam prohibitio 414. d.

S. Thomas Cantuarienſis. 244. d.

Thomas Conecta Carmelita. 394. d. 395. a. ſeq.

Thomas Sabaudus Flandriæ Comes. 280. a. 281. a. b.

Tornacum. 2. d. 5. d. 7. a. 8. a. 10. b. d. 15. a. 17. c. 21. a. 127. a. 151. c. 166. d. 167. a. d. 263. c. 265. a. 316. c. d. 317. b. 358. a. 347. 373. c. 390. b. c. 391. b. c 392. c. 393. c. 437. a. b. 451. c. 483. b. 487. d. 490. c. 493. c. 494. d. 505.
Tornaceſium. 130. d. 315. d. 337. d. 358. a. 563. d.
Tornacenſes. 8. d. 301. c. 337. c. 390. b. 401. d. 402. a. 454. d. 455. d. 584. c. Tornacenſium quorumdam proditio infelix 393. a. b. Tornacenſium priuilegia. 341. a.
Tornacenſis Diœceſis. 478. c.
Tranſmarus Epiſc. Torn. 139. d. 141. c.
Trauuardus Epiſc. Atreb. 90. a.
Tribunus Tornacenſis. 125. c. d.
Tribunus Scaudinenſis. 24. c.
Tributum graue remiſſum Flandris. 290. a.
Trinitarij Duacenſes. 286. a.
Triticum. 444. a.
Tumultus Duaci. 330. d. 345. b. Gandaui. 342. c.
Tumultuum Belgij initia. 523. d.
Tungri, populus. 1. a. ſeqq.
Turlupini hæretici. 437. a.
Turquoinium, pagus. 531. d. 625. a.
Turris S. Albini Duacenſis. 512.

V.

VAlentianæ, vrbs, vulgò Valencenæ. 2. d. 150. c. 542. b. c. 535. d. 553. d.
Valentinianus I. Imperator. 16. c. d.
Valentinianus II. Imper. 18. a. 19. c.
Valentinus de Pardieu Mottæ toparcha. 563. a.
Valeranus S. Pauli Comes. 369. a. b. d. 370. a. b. c. 374. d. 375. a. d. 376. a.
Vaſa potitationis turpia 615. c.
Valetudinarium Gantoiſanum. 443. d.
S. Vedaſtus Epiſcop. Atreb. 23. d. 27. a. b. c. 30. b. 106. b.
Vedulfus Epiſc. Atreb. 32. d. 33. a.
Velleris Aurei Equites inſtituuntur. 396. c. Eorum conſeſſus. 403. b. 455. a. 518. b.
Venti vehementes. 188. d. 231. c. 245. c. 253. d. 331. a. 350. c. 531. d. 407. d. 422. d. 440. c. 489. a. 502. c. 587. d. 623. b.
Vercellenſis Epiſcopus Apoſtolicus in Belgio Nuntius. 598. d.
Veſtiaria lex. 448. a. Veſtis ab Archiduce iniuncta. 460. b.
S. Victricius Epiſcop. Rothomag. 18. c. d. 19. a.
Victor Papa. 168. d.
Viniacenſe prælium. 386. d.
Vincentius Verius Societatis Ieſu. 543.
S. Vindicianus Epiſcop. Atrebat. 72. a. 86. d. 87 a.
Vindictæ diſſuaſio. 387. b.
Vinum olim Comiti Flandriæ venditum. 255. b.
Virginitatis defenſio. 170. c.
Virginis violator punitus. 423. d.
Viſio mirabilis. 234. a. 238. c.
Vitriacum, pagus Arteſiæ. 313. c.
Vniuerſitas Duacenſis. 519. a. ſeqq. 520. a. 522. a. ſeqq. 523. a.
Vrelenghehemum. 14. b.
Vſipetæ, populus. 6. d.
VVaiemburgij dominus. 567. c. 607. a.
VValdonius Comes. 33. d.
VValiones 562. d. 563.
VVandali in Belgio. 19. d.
VVarato Maior domus. 77. c.
Warcoignium caſtrum. 573. d. 591. b.
VVarneſij dynaſta. 569. c.
VVarneſtunus Morinorum Princeps. 80. b. c.
VVaſieriæ templum. 164. b.
VVatenenſe Monaſterium. 181. d. 182. a.
Wauriinienſe caſtrum. 471. b. Waurinienſes. 532. b.
VValerandus Hapgouartius. 523. a. 538. a.
VValterus Fundator Aquicinct. Monaſt. 186. a.
VValterus Maruiſius Epiſcop. Tornac. 270. d. 271. a. 280. b. 284. b.
VValterus Cruclus Epiſcop. Tornac. 283. a. 290. a.
VValterus Duacenſis Caſtellan. 184. b. 189. c.
VValterus Halewinus. 347. c.
VValterus Marquielus Duacenſis. 367. c.
VVendinius Pons. 318. c.
VVericus Treuirorum Princeps. 8. a. b.
VVerinus Mulets. 294. a.
VVetpiæ toparcha. 595. 596. c.
VViboldus Epiſcopus Cameracenſ. 145. a.
VVido Rex Italiæ. 128. d. 129. a. b. 130. b.
Willelmus Abbas Aquicinctinus. 258. a.
Willeruallis toparcha. 596. c. d. ſeqq.

X.

XEnodochium Grimaræorum Inſulæ. 342. d. Orchiacenſe. 489. c.

Z.

ZElatorum factio Inſulæ. 562. a.
B. Zegherus Ordinis Prædicatorum. 277. d. 278. a. 279. c.
Zeuemberga. 343. c.

F I N I S.

DVACI,

Ex Officinâ MARCI VVYON,

Typographi Iurati, ſub ſigno Phœnicis.

Anno M. DC. XXIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google